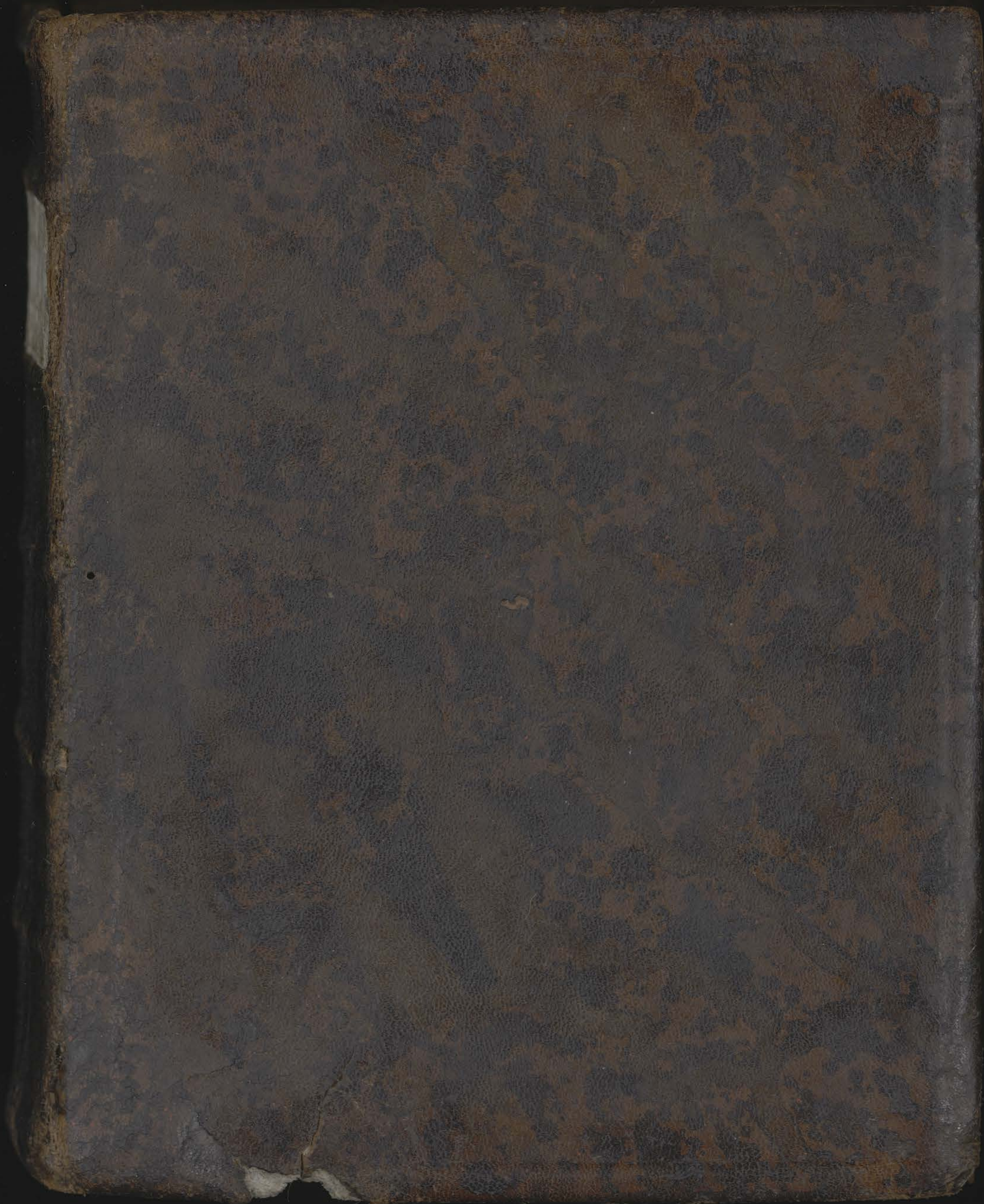

Auctor Lectori Salutem.

PP. Eremit: Camaldul: Insulæ Vigrensis.

D COMPLEMENTVM OPERIS MEI, quod Thesaurum Latinæ & Græcæ linguæ Polonis harum linguarum studiosis vtendum inscripsi, pertinere arbitratus sum, non solùm voces ac phrases plerasq; Polonicas, Latinis & Græcis vocibus, itemq; Latinas Polonicis interpretari; sed etiam modos loquendi obscuriores (qui Parœmiæ, Adagia, Prouerbia vocantur) Polonicos, Latinis & Græcis opponere & adaptare. siquidem ea res sæpiùs in vsum venit, & multùm ab interpretatione propria simplicium & coniunctarum vocum (quam potissimùm primis duobus tomis Thesauri spectaui,) distat. nam non proprietatem & vsum communem earum, sed sensum reconditum cum aliqua similitudine respicit; vt quo sensu, affectu, fine, occasione, aliquid in vna lingua prolatum est; hoc alterius linguæ sententiâ vel potius sensu simili, licet verbis multùm aliquando diuersis constante, reddatur. *Operis suscepti ratio.*

Est verò Parœmia, (vt alias Græcorum & Latinorum definitiones obuias omittam) dictum celebre & peruulgatum, insigni aliqua argutia vel lepore placens, & sæpè vtile aliquid ad vitam rectè agendam, obscurè & latenter insinuans. licet quandoq; id clarè & apertè faciat. *Adagij definitio.*

Rationem formandorum & variandorum adagiorum, quam aliqui Parœmiographi suis adagijs præfigunt, ego hic neglexi. [illegible] debeat esse vetus & vulgare, non nouum [illegible] ia sunt pleraq; omnia, quæ passim à Græcis & Latinis scriptoribus afferuntur. Neq; verò hic artem hanc profiteri statui, sed vsum & interpretationem tantù[illegible] adagiorum ab alijs inuentorum monstrare. *Adagia an & quo modo formanda.*

Pr[illegible]iderunt quidem aliqui recentiores è sui ingenij officina quædam noua. ego id mihi non permisi, nisi quando nihil apud Latinos reperi, quod Polonico adagio opponerem. tunc enim (sed id raro) Latinè illud & Græcè vt potui reddidi, exemplo aliorum non paucorum, qui suæ lin-

guæ, verbi causâ, Italicæ, Gallicæ, Germanicæ natiua adagia, Latinis phrasibus seu sententijs à nullo veterum Latinorum vsurpatis, reddiderunt.

Cæterùm cùm in legendis Græcis & Latinis auctoribus docto viro occurrit tale quidpiam, quod in adagiorum censum referri dignum sit; id verò referre licitum & laudabile duco, & ipse non pauca talia attuli. Nec enim omnia iam à Parœmiographis excerpta sunt & in ordinem redacta; sed multa etiamnùm alijs excerpenda relicta latent. quod promptum est cuiuis, vel mediocriter erudito experiri. Neq; porrò hîc exspectare oportet, dum, Aiunt, vel, vt aiunt, appositum dicto alicui inter legendum occurrat. Nam etsi sæpè Prouerbijs præmittunt Græci: φασὶ, ὥς φασι, τὸ λεγόμενον, ὥσπερ λέγουσι, ὡς λέγεται, κατὰ τὴν παροιμίαν, καλῶς εἴρηται & his similia: Latini verò, Aiunt, Vt aiunt, Vt dicitur, Iuxta prouerbium, Rectè vel verè hoc dicunt aut dicitur, & huiusmodi: non semper tamen hoc fit. quocirca ego præmonitionem hanc in afferendis dictis Græcorum & Latinorum, breuitati studens, prætermisi. suffecerit hîc monuisse, arbitrarium id esse, & aliquando tamen, vt vsus monebit, non omittendum.

Ponuntur autem vulgò in numero adagiorum dicta etiam simplicia, nullum adagium vel sententiam aut tralationem olentia apud eos à quibus sumpta sunt: qualia sunt: Et nati natorum. Feruet opus. Apparent rari nantes. Cætera redde coquo. Ponuntur item phrases simplices, breues, nihil νουθετικὸν continentes, sed ob solam energiam, emphasin, ex aliquo Tropo etiam in vno vocabulo tralato apparentem, aliquando ne hoc quidem videbis. Talia sunt illa. Ad satietatem. Ad vnguem. Ad perpendiculum. Hoc age. Vno ore. Non sine dijs. In solum. De plebe. Actum est. Tribus verbis. Frugi homo. Nulla spes. Viua vox. Res iudicabit. O factum male! Concinere. Exasciare. Ex animo. Diuinitùs. Nullus. Iacet. Floret. Bellus, Roscius. Numero. Lapitha. Ferreus. Flos. Sol. Lux. Oculus. Fungus. Hulcus. Cardo. Secundo vento. & talia sexcenta. quæ ego non magni æstimo. & plurima horum in Primo Tomo posui.

Vſus adagiorum latiſſimè patet. ſiquidem nullum propè genus orationis cuiuſuis ſcientiæ & artis eſt, in quo locum habere non poſſint. Et quàmuis faciliùs & ſæpiùs in priuatum & familiarem ſcribentium & loquentium ſermonem, adagia incurrant; tamen & in publicis orationibus ſacris & profanis, non rarò vſurpantur. quòd & orationem ceu floſculi quidam vel emblemata exornent; & dicenti ab ingenio, eruditione, ac lepore commendationem laudemq́; concilient; & audienti, cùm placent, faciliùs quiduis, quàm longior ſimplex & vulgaris ſermo perſuadeant. Vt enim in operibus naturæ, minima quædam vt formicas, apes, araneos, ob indolem & induſtiram, magnâ cum oblectatione omnes miramur, cum Salomone, Virgilio, Plinio, Baſilio, & alijs: ita in dictis breuibus & argutis, qualia cum primis ſunt Symbola Pythagoræ, emblemata, apologi, apophthegmata, dicta ſcitè plurima; ingenium eius qui excogitauit, aptitudinem ad materiam propoſitam, & doctrinam morum, atq́; vtilitatem aliquam ad vitam regendam ſentimus & percipim⁹. Mitto illud, ſanè non poſtremum, quòd adagia intellecta, ad multos auctores, ex quibus vel deprompta ſunt, vel ad quos alludunt, intelligendos plurimùm conferant. quod facilè vel inter legendos noſtros hos ſatis breues commentarios obſeruare & experiri poteris. *Adagiorũ vſus & commendatio.*

Illud tamen hîc, quod omnes faciunt, monere te non omittam: Adagijs parcè & tempore ac loco vtendum eſſe; nec tanquam cibis, ſed tanquam ſale, ſaccaro vel alijs condimentis, vt Cicero de iocorum & Ariſtoteles de epithetorum vſu præcepit. ne crebra & coacta ſint, præſertim in oratione ſeriâ & publicâ. in familiari colloquio vel epiſtola, liberiùs ijs vti licet, habita ratione perſonæ cui ſcribis vel loqueris, & putidæ affectatione oſtentationis declinatâ. Nollem enim te imitari Hermannum Schottenium Heſſum, qui centuriam epiſtolarum prouerbialium. i. ex prouerbijs meris conflatarum conſcripſit. id enim putidum eſt & oſtentationem olet, aut certè vacuum cerebro caput arguit. Hoc tamen neutrum de illo, quiſquis erat, affirmo; qui opinor fecit, vt adoleſcentes rudes & oratione vulgari, ſimplici, & *Adagiis quo modo vtendum.*

abiecta vtentes, aliquid eruditionis & vrbanitatis ei inspergere, illo suo exemplo vel exemplari doceret; nam pleraq; subinde explicat, & vsum aliquem indicat. Sic penitùs planta in alteram partem multùm inclinata, in medio recta non consistit, nisi violenter ad partem oppositam attrahatur. Atq; hæc de Adagijs in communi dicta sufficiant: iam ad nostri Operis & laboris rationem reddendam accedamus.

Cur post tot scriptores adagiorũ Latinorum & Græcorum auctor scripsit.

Vbi inprimis illud mihi quempiam mussitantem & aurem vellentem sentire videor. Cùm tot iam exstent adagiorum libri, quid magni præstas, idem scribens? immò quid tuo isto tanto labore opus fuit? Huic ego ita respondeo. Me adagia Polonica conscripsisse & Latinè ac Græcè reddidisse, quod ante hucusq; nemo præstitit. Siquidem plerique omnes melioris notæ scriptores, vel Græca tantùm, vel Latina tantùm, aut vtraq; coniunctim conscripserunt. quidam proletarij vel tenuioris census, natiuæ linguæ, vt Italicæ, Gallicæ, Germanicæ adagia collegerunt, & Latinè tantùm quomodocunq; & suis prope phrasibus ac sententijs reddiderunt.

Polõica adagia auctor cur scripsit, & quomodo.

Polonica verò qui accuratè conscripserit, vidi neminem, præterquam vnum qui me hoc opus iam aggresso & in eo satis progresso, aliqua edidit, sed ea, linguâ ferè solâ natiuâ, (aliquâ Latinè interpretatus est, sed plerunq; insulsè,) eaq; talia sunt, quæ purgari oporteret priùs, quàm honestis auribus vel oculis exhibeantur. ex quibus tamen (fateor, ne plagiarius vel ingratus videar) aliquot decerpta operi meo inserui, vel certè occasionem formandi cultiora arripui. In quo conscribendo inprimis delectum dicteriorum Polonicorum adhibui, vt ex plurimis quæ partim ipsemet noueram, partim ab alijs acceperam, ea tantùm ponerem, quæ honestis auribus digna videbantur. addidi his sententias aliquas moribus & vitæ formandis vtiles. quas, vt gratiores auribus essent & memoriæ faciliùs inhærerent, rhythmo (vbi id breuiter & arte fieri potuit) confc[illegible]maui & exornaui. Nam vt *Seneca epist. 108. ait. Eadem negligentiùs audiuntur, minusq; percutiunt, quamdiu solutâ oratione dicuntur: vbi accessêre numeri, & egregium sensum adstrinxêre certi pedes; eadem illa sententia, velut lacerto excussa torquetur.* Et Epist: 94. *Quæ præcipi-*

præcipiuntur, multùm habent ponderis, si aut carmini intexta sunt, aut prosa oratione in sententiam coarctata. Inspersi & phrases aliquas longiores, acumen vel leporem, vel allusionem ad aliquid, vel neruosum quidpiam absque adagio continentes, vt. Samés táki. Tkni go iedno. Toć powiádam. Wezmeli ia kiy. Odmowić ći nie mogę. Vmieß ieść. Nie piiánemci / ꝛc.

Sed & illud noueris, non pauca dicta Polonica simplicia esse, quæ apud Latinos vel Græcos adagia sunt. vt, Aż do końcá. Bespiecżno. Bez braku. Bez przygány. Sklenicá wielka. Cicho ná rynku. Chelpliwy. Czuyny. Przekresić. Drogość wielka. (quanquàm & talia parœmijs Polonicis exornari possunt, vt in vltimo videre est.) & è contrà, adagijs Polonicis quibusdam, non sunt quæ respondeant Græca vel Latina. vt, I z pulpitem. Pryscyanowi dał po gębie. Z inßey beczki / ꝛc.

Apologos item Polonicos dum occurrerunt, non contempsi. In his omnibus digerendis, ordinem alphabeticum tenui, quò faciliùs & citiùs à nostratibus, quibus scripsi, quæ hi voluerint inueniri possent.

Quia verò sæpe plura dicta ad vnam aliquam materiam concurrunt, vel in eundem sensum coincidunt; sub vno lemmate seu titulo omnia similia posui, ad illum verò cætera suis locis nuda posita remisi. vide Dobra kożie brzozá. Káżdemu swoie miło. Káżdy ma swoie wády / ꝛc. Titulos verò capitum vel dictorum notiores & communiores constitui (idq; aliquando vno verbo quamuis id nec adagium nec sententiam oleat, vt Boiáźliwy. Łákomy. Skapy. Nigdy. Rychło. Oboietny / ꝛc. sub quibus alia dicta minùs nota & minùs generalia continentur. quod & alios Parœmiographos fecisse vidi, & lectori commodius est. Vice versa aliquando vnum dictum Polonicum sub pluribus titulis posui, vel ad varios titulos referri posse ostendi, ob multiplicem vsum quem habere solet, vt, Báránie nie mać wody. I złotá śie vkrußy. Kozłá doić. I słowik tylko po świety Wit śpiewa. Ná iedney źiemi kąkol i pßenicá rośćie. Iterùm quoniam aliqua dicta variè efferuntur. (vt, Złe nábyćie / złe odbyćie. & Co śię złe nábędźie / rychło śię pozbędźie.

Item,

Item, Nie wszystko iednemu. & Nie iednemu wszystko. Itemq; Co musze. & Lepiey po woli, etc.) vtrumq; posui, sed alterum tantùm Latinè & Græcè reddidi, alterum ad illud reieci.

Adagia Latina & Græca quomodo hîc posita. Iam in interpretatione dictorum Polonicorum, plerunq; primo loco Latina (vbi ea commodè habere potui) deinde Græca posui. Latina autem voco, quæ ex vetere aliquo scriptore deprompta sunt, non verò quæ aliqui recentiores finxerunt, aut ex vulgari suâ lingua Latinis verbis expresserunt, aut è Græca lingua verterunt. Sed subinde hæc omnia permisceri debebant: siquidem & ordinis huius obseruatio, hîc nullam vtilitatem affert, & labor immensus in his secernendis & ordinandis subeundus fuisset. vt in Boiázliwy. Lakomy. Niestátek. Skapy. etc.

Vbi illud tibi ingenuè fateor, me in adferendis adagijs, sententijs, & Phrasibus Græcis & Latinis, aliquando paululùm quid in dictis scriptoris Græci vel Latini commutasse vel mutilasse, vt breuiùs & aptiùs ad dictum Polonicum Latina vel Græca accommodarem, & superfluis chartas non occuparem. aliquoties item ex adagio Græco vel Latino affirmante feci negans, & vice versa ex negante affirmans, cùm id vim dicti non mutet, & fecisse vidi alios. alioquin angustus admodùm adagiorum vsus esset, si non liceret aliquod verbum, syllabam, genus, numerum, tempus, &c. sensu eodem manente, commutare aut non necessaria omittere. In Poëtarum item præsertim obscuriorum vt Aristophanis, Pindari, Plauti & similium versibus citandis, metrorum & verborum seriem identidem neglexi. quòd & metra incertis numeris sæpe constent, & nullo iam in vsu sint, parumq; à recentioribus agnoscantur. aliqua deniq; verba nostro proposito minimè necessaria, breuitas omittere suasit. Præterea versus prouerbiales Græcorum aliquando sine auctoris nomine posui, quòd ita à multis Græcis & Latinis sub nomine Senarij prouerbialis ponantur, & quòd non raró vnus Senarius duobus vel pluribus scriptoribus tribuatur, vel incertum vnde sumptus apud plures paroemiographos vel morales scriptores Athenæum, Diogenianũ, Hesychium, Suidam, Plutarchum, Stobæum, Laërtium, & apud alios quos recenset Maximilianus Sandæus, reperiatur. Tales

Tales porrò versiculos Græcos plerunq; etiam Latinis Senarijs meis, vel alienis si placebant, reddidi. aliquando tamen sententiæ perspicuitati, potiùs quàm metri numeris seruire malui, & solutis verbis explicui. præsertim vbi versiculus Latinus durior vel Græcum non exprimens ab alijs positus occurrit, & mihi properanti non semper libuit his minutijs immorari. Quia verò tales Senarios Græcos antiquorum, non semper ad Polonica dicta accomodatos habere potui; ideò meos subinde adieci, eisq; literam A auctoris notam apposui; eo animo, ne ex antiquorum Pöëtarum anonymis versiculis lector illos haberet. quanquam an etiam antiquis cedant, eruditis iudicandum relinquo: eosdem verò Latinè quoq; verti.

E sacris libris prouerbia parcè & raró decerpsi & hîc sparsi, non quòd pauca sint & profanis vulgaribusq; inferiora; sed quòd Opus hoc, vt & primum, ex profanis potissimùm scriptoribus, exemplo aliorum conficere statuerim. addo quòd hæc, vtpotè quæ ab ethnicis naturali lumine prodita sunt, plùs verecundiæ homini Christiano afferre, eumq; plùs quàm illa priora permouere possint & verò debeant. Vbi tamen profana defuerunt, aut ijs sacra aptiora erant, aut cum vulgari dicto penitùs congruebant, & quasi vltrò se ingerebant; ea adsciui. siquidem non pauca eadem prorsus apud ethnicos Græcos & Latinos reperiuntur. *Adagia Sacra.*

Insuper, non contempsi penitùs si quid ex triuialibus dictis vel ex vulgaribus rhytmicis versiculis mihi arrisit. dabunt veniam eruditi, dum purpuræ leuidensem pannum aliquoties assutum conspicient. Nam opus hoc omnibus scriptum est, ex quibus plures talibus capiuntur. addo quòd libri eiusmodi, hilaritati etiam honestæ seruire possint & soleant. Quare aliqui docti scriptis suis serijs eos insperserunt Garnerus. Caussinus. Iac: Pontan: Thom: Morus. Ens. Guilielm. Seberus. Sanctus Bernard. &c.

Illud porrò in dictis tam Polonicis quàm Latinis & Græcis prolatis seruaui; vt si quid obscurum videretur; breuiter illustrarem, & aliquando sententiâ aliquâ vel apologo aut apophthegmate, formula, exemplo, symbolo, epigrammate histo-

Adagiis addita sũt sententiæ, apologi, apophthegmata, exempla.

te, hiſtoriâ exornarem. Sed & vſum dicti, non rarò, vbi non apparebat, indicaui. & auctoris nomen vbi potui (nam aliqua anonyma ſunt) addidi. Si quod etiam dictum tritum & vſitatum ſed minùs verum aut minùs probum aduerti, non omiſi illud caſtigare, vel refellere, vel rectum eius vſum indicare. vt **Bogátemu nié trzébá rozumu. Lépiey śie nié rodźić. Niérządem Polſká ſtoi. Pieniędzy pilniey niż cnoty. Dobrzé czyń á wiedz komu / etc.**

Adagia Latina aliqua in primo tomo poſita, & hîc omiſſa.

Sed & illud velim non ignores, me non pauca adagia Polonica & Latina in primo tomo iam antea poſuiſſe, duabus de cauſis. altera eſt, quòd tantùm mihi otij & valetudinis, immo etiam vitæ (cùm illud opus propê ſexagenarius & valetudine affecta ederem) non pollicebar, vt adagia conſcribere poſſem: altera, quia idem dictum vel adagium ſæpe duplicem ſenſum habet, & proprium qui in primo tomo explicari debuit, & tralatum ſeu parœmia cum, qui huius loci eſt. vt illud dictum: Extra vel intra teli iactum. interpretor, **Ná ſtrzélenie.** & **Béśpiecżno / Niébéśpiecżno.** Sic illud, Dibapho ſtrumam tegere. **Szárłatem wole (gardziel) záſłonić.** & **Godnośćią (vrzędem) niégodnego ozdobić.** Item illud, Nitedula ex vepribus. **Złotnik robaczek z ćiernia.** & **Szláchćic nowy. ábo ßláchéctwo kupione.** &c. Quare nil obſtat, quin opus eſt, aliqua vtrobique poni, quod & mihi vſu venit. ſubinde tamen vtramq́; interpretationem & vſum in primo tomo poſitum recolens, ad eum lectorem hinc remiſi. ſiquidem mihi operoſum & faſtidioſum viſum eſt omnia ſecernere & huc transferre. Secundis meis vel alienis curis id reſeruo. quanquam ex ijs etiam plurima ſunt, quæ adagij nomen vix merentur, vt ſupra dixi, cùm phraſes tantùm vel verba ſingula ſint tropo aliquo ornata. Et ſanè multæ locutiones ſunt apud Latinos ex verbo aliquo vno vel pluribus tralatis conſtantes, quorum verborum tantùm ille tralatus vſus eſt, in proprio verò vix vnquam vſurpata reperiuntur. vt ærumnulæ, annulus, carmen, retiarius, aſinius, ſerrarius, manipularis, ſugillo, bilinguis. pluribus exemplis id oſtenderem, niſi ſatis obuia eſſent.

Ad extremum, non temerè ſub pleriſq́ue capitibus alia

capita

capita ſimilia, vel affinia illis nominaui. hoc enim viſum eſt mihi vtile & ad breuius opus ſine fraude lectoris redden- dum, & ad copiam maiorem adagiorum acquirendam: dum quod ſub vno capite vel titulo lector, quod ſuo genio vel ſcriptioni ac vſui arrideat, non inuenit, in altero vel tertio vel quarto quærat.

Affinitas & ſimilitudo inter adagia vtiliter ſæpiùs adnotata.

Neque verò dum hæc ſcriberem, verebar (licet id mihi aliquando cogitanti occurrit, quin & aures afflauit) ne quis copiam & cōgeriem adagiorum Latinorum, ad aliqua dicta Polonica à me allatam reprehenderet vel faſtidiret, triuiale & ſemilatinum illud occinens: *Gaudent breuitate moderni.* Tales enim ego nihil moror, qui ſcripſi non faſtidioſis, ſed ſtudioſis, quibus nihil longum eſt quod ad rem eſt, (vide dictum. Księgá wielka.) qui opinor etiam plura deſiderabunt. vtris verò me obſequi conuenientius erat? Ego certè copiam hanc non affectaui, ſed quod mihi vel memoria ſuggeſſit, vel libri inter legendum, aptum huic rei obtulerunt, accepi. Sanè hominem quemuis nauum, ſemel aggreſſum negotium aliquod, oculis & iudicijs omnium exponendum, & cui purgatam crebrò illud perſonat aurem, τὸν πράσον. piget ac pudet operam ſubtrahere; & opus, quodcunque illud ſit, quantùm licet non excolere. præſertim verò hoc locum hîc habet, vbi tam multa ſe vltrò homini, etiam mediocriter in ijs verſato offerunt, vt plùs laboris inſumere oporteret, expendendo quænam accipienda & quæ relinquenda eſſent. Et certè in hoc ſcriptionis genere, nullus certus numerus vel dictorum, vel verſuum, aut interpretandi commentationum ab vllo præſcriptus eſt, (cùm longiſſimas etiam digreſſiones ab hac materiâ alienas quidam hîc faciant) nam tota res arbitraria eſt, quod item patet inſpicienti aliorum Parœmiographorum libros, in quibus ſub vno titulo exempli causâ Abſurdi, Intemperantiæ, Inconſtantiæ, &c. centum quin ducenta ampliùs dicta Græca & Latina poſita ſunt.

Multitudinē adagiorum non faſtidiendam eſſe.

Varij ſunt vſus adagiorum, varij guſtus legentium. Copia porrò delectui faciendo commodiſſima eſt.

Qui autem in his legendis vitare volet faſtidium, en reme-

dium illi facillimum: pauca legat vel ſeligat. & breue ex longo efficiet. vt Martialis decimus liber, breuitatem deſiderantibus loquitur de ſe: *Si nimius videor ſeráq; coronide longus*
Eſſe liber: legito pauca, libellus ero.
quod ſanè hîc facere promptius eſt, vbi ceſſare aliquot ſententijs, quin aliquot verbis perlectis, licet. accedit mira & perpetua varietas, quæ faſtidium plurimùm leuet, aut etiam penitùs excludat. non ſecùs atque in varijs Philologorum libris legendis accidere ſolet, (quales ſunt Variarum lectionum, Antiquarum lectionum, Miſcellaneorum. Syluæ. Cornu copiæ &c.) vbi in ſingulis libris, immò in ſingulis paginis vel capitibus atque etiam in eodem capite diuerſarum materiarum congeries, ſine ordine habetur, legentem recreans & aliquid docens. Nam & ego in iſto opere texendo iſta ſpectaui. Inprimis vt adoleſcentibus librorum penuria laborantibus, vel parùm ijs voluendis deditis, exornandæ ſcriptionis & orationis ſubſidium aliquod ſuggererem. deinde vt eruditionis aliquem guſtum præberem, atque ad eam quærendam & comparandam excitarem. tum vt ad vitam & mores ex virtutis & rationis præſcripto formandos, documenta minimè ſuſpecta, vt pote ethnicorum pleruníque, quaſi aliud agendo ſuauiter & lepidis ac ingenioſis dictis permiſta, inſtillarem; ſiquidem ridendo verum faciliùs dicitur & accipitur. denique vt otioſis & curioſis, quiñam tempus iucundè, honeſtè tamen & vtiliter, tranſmitterent, viam commonſtrarem.

Scopus in Opere hoc auctori propoſitus.

Sed neque illud poſtremum cenſendum eſt, licet poſtremò dicatur, multarum & variarum ſcriptionum ac exercitationum materiam hinc facilè à magiſtris depromi & diſcipulis tradi poſſe. ſiquidem hic non argumentum modò earum, ſed etiam ſupellectilem, qua dilatent & exornent, habent copioſam; ex altera verò parte rerum ſemper nouarum & variarum ad dicendũ vel ſcribendum inuentio laborioſa eſt.

Iam verò cùm in hoc opere aliqua dicta Polonica breuiter ſatis, nempe ſemel aut iterum Latinè aut Græcè reddita videbis, hoc ipſum tibi argumento ſit, me nimium eſſe noluiſſe. poteram enim vel ex meo, vt aliquoties deficiente alieno

alieno feci, vel voluendis libris plura inuenire quæ adijcerem. nisi περιεργίαν vitassem.

Satisfeci opinor copiam fastidientibus. sed sunt alij & quidem multò plures, qui Græca adagia & sententias huic operi paulò frequentiùs inspersas indignabuntur: vetus illud sed ineptum. *Græcum est*, ingeminantes. Hos ego amusos & Bœotos crasso in âëre natos contemnere, & nec responso dignari potui, & fortè debui. nihilo minùs quia hæc stultitia vulgaris est, & bonis literis atq; studiosis iuuenibus valdè noxia; qui, absq; illa esset, doctiores euadere possent; idcircò respondeo: Inprimis Opus hoc sine Græca lingua cõscribi non potuisse nec debuisse, eò quòd plurima adagia & sententias moribus vtiles Græci scriptores habeant, quibus Latini carẽt, quibus omissis adagiorũ liber exilis & ieiunus esset. Dices: Latinè reddi potuerũt & poni Græcis omissis. At quam rogo auctoritatem & pondus, sine auctorum nomine & verbis haberent? quodsi Latinè redditis auctores Græcos apposuissem; id præterquam quod puerile & ineptum, etiam vel laborem defugientis vel Græcæ linguæ ignari esset. Expende quàm aptè post dictum Latinum subijcerem. Hoc est Homeri, istud Aristotelis, qui Latinè nescierunt. Item Græcum est dictum. vel Aiunt Græci. & Latinum dictum subijcitur! Hoc boni scriptores non faciunt, nisi cùm longam sententiam vertere debebant, parcentes labori vel tempori, Latinè dicunt, idque cum præmunitione sæpe. v. g. Sic Lucianus Latinè redditus. Hoc ex Athenæo Græco. Sic Græci, Galli, Itali in sua lingua dicunt. Id Plutarchus habet, narrat. Plato auctor est. Apud Lucianum quidam ait, narrat. &c. Immò Latini etiam veteres Plautus, Lucilius, Varro, Cic. Iuuenal. Martialis, & posteriores, Seneca, Suetonius, Apuleius, Macrobius, Gellius, Ausonius, Budæus & sexcènti recentiores, adagia Græcorum vsurpantes Græcis verbis ea protulerunt. Plautus certè in Sticho ait: Cantio Græca est: ἢ πέντε πίνε &c. Nam præter ea quæ iam protuli absurda, periret insuper in adagijs Græcis Latinè prolatis gratia, quæ sæpè in aliquo verbo latet, & Latinè ita reddi non potest. periret item fructus, quem Græcæ linguæ studiosi,

Græca adagia meritò hìc posita.

 qui

qui ſanè ſemper aliqui ſunt, & non omnes deſidioſi, non paruum hinc ad profectũ capere poſſunt. Hoc iſtis ſufficeret.

Sed addo aliud, quod vtinam aliquando intelligere velint! nempe: Eruditionem ſolidam ſine Græcæ linguæ notitia, ſaltem mediocri, nullam eſſe poſſe. idquod ex tot ſcriptoribus Latinis, etiam noſtri ſæculi & orbis Europæi ſatis conſtat. Inſpiciant cuiuſcunque generis ſcriptores, Philoſophos, Rhetores, Philologos, Criticos, Commentatores, Interpretes, Epiſtolicos & huiuſmodi alios: profectò rara eſt pagina quæ non aliquot voces vel ſententias Græcas exhibeat. eò quòd Latini non ſolum artes & ſcientias propè omnes, ſed & vocabula ac ſententias à Græcis acceperint. quare vix euitare poſſunt, quin in Græca aliqua etiam nolentes incurrant. Fidem tibi faciam. ſed inſpice quæſo vel leuiter & obiter ſecundum Tomum noſtrum Latinopolonicum & aduertes tertiam fermè partem eſſe vocum Græcarum, quarum multæ Latinæ, ab ignaris Græcæ linguæ, vulgò putantur. agnoſces eas facile ex appoſita hac nota Gr. Quare, vt alia omittam, origo ac vis vocum multarum, quibus Latini vtuntur, & rectè ſcribendarum ac pronunciandarum ratio, à cognitione linguæ Græcæ dependet. Dixi hac de re aliquid in Præfatione Primi Tomi, & in Indice Secundi ſub Capite Polonicæ voces. leges ſi voles in hanc ſententiam plura apud Henricum Stephan. initio primi Tomi Theſauri Græcolatini. Sed & Poloni ipſi qui non ruſticani & amuſi videri volunt, tot Latinas voces & ſententias Orationi Polonicæ inſerunt, vt ſæpe dimidiam partem occupent. quod quando & quatenus laudabile ſit, dixi in primo tomo ſub titulo Mowá mießána. Quod cùm ita ſit, cur Latinè loquentem aut ſcribentẽ faſtidiunt, ſi Græca aliqua miſceat?

Græcæ linguæ cognitio ad Eruditionem neceſſaria.

Neque porrò verum eſt, quod illud dictum, *Græcum eſt*, ſonat, Polonis Græcam linguam ignotam & tanquam inutilem neglectam ſemper fuiſſe. refellunt id tot libri inſignium virorum Orechouij, Vuieci, Cochanouij, Conecpolſcij, Grepſij, Gorſcij, Herbeſti, Acerni, Simonidæ, Vrſini, Eraſmi Sixti, & aliorum plurimorum. vidi ſanè aliqua S. Baſilij opuſcula à Staniſlao Ilouio Canonico Płocenſi Latinè reddi-

Poloni in Græcis literis verſati.

ta.

ta. Quocirca dictum illud: *Græcum est non legitur.* quo olim huius linguæ ignari suam inscitiam tuebantur, iam in probrum & ludibrium abijt. siquidem literati paulò eruditiores hoc vsurpant, dum irridere aut perstringere alicuius ignorantiam volunt. Hos proinde μισέλληνας etiamsi quàm plurimi essent floccifacio, & dico quod ille artifex apud Senecam rogatus; cur tantoperè opus suum elaboraret, quod pauci probaturi, aut etiam cognituri & inspecturi essent. respondit: *Sufficiunt mihi pauci, sufficit vnus, sufficit nullus.* nempe sibi & arti censuit laborandum, vt ille alter: *Mihi & Musis cane*, discipulo dicebat.

Ad extremum illud præmonere non superuacaneum putaui, ne quis miretur cùm in dicta vel sententias non rarò incidet, quæ sibi in speciem contrariæ videantur, & nihilo minùs pro veris vsurpentur, cùm veritas nisi vna sit, & oppositorum vtrumque verum esse non possit. Tales enim sententiæ & dicta, opposita non sunt, licet videantur. nam illorum modò hoc, modò illud verum esse contingit. Argumento est, quòd tales sententiæ & dicta, seu Polonica seu Latina sint, careant signis Vniuersalibus vt Dialectici appellant. Omnis; Nullus. Semper: Nunquam. quare non intelligenda sunt vniuersè, sed in parte, subaudito Quidam Quandoque Sæpe Multi Facile Rarò &c. vt, **Smierć co lepsze bierze / & Smierć nie przebiera.** Item. **Milczeć lepiey / & Milczeć pod czas szkoda.** Sic **Złego poczatku dobry koniec. Złego poczatku zły koniec.** Item. **Oycá dobrego dobry syn. & Oycá dobrego zły syn. Młodem háruy / & Młodemu folgowáć.** *Adagia non pauca sunt sibi inuicem opposita.*

Quædam item sunt prolata ex iudicio rectè sapientium; quædam ex stultâ vulgi opinione. vt **Dobrze czyń kàzdemu.** & **Dobrze czyń á wiedz komu.** Sic **máło do máłá.** & **Máło iáko nic.** Item **Mow luckich nie waż sobie. Pospolstwá rozsadkiem gárdzić.** Et **Mowá pospolita.** Item **Lepiey co mieć / niż wiele vmieć.** Et. **Lepiey co vmieć / niż wiele mieć.**

Præterea quædam indicant quid debeat fieri rectè; quædam verò quid passim fiat licet perperam. vt **Ogladay się ná przyszłe czásy.** Et **O iutro nie dbam.** Sic. **Cnotá ma przodkowáć.**

kowáć. & Pieniedzy pilniey niż cnoty. Sic Vbogich iest náuká. & Vbogi rzadko vczony.

Deniq; quædam sunt paradoxa & ironica; quædam plana & seria: quædam in vtramque partem probabilia, quædam morologa. vt Gdźie dobrze, tám oyczyzná. & Oyczyzná namilßa. Sic. Naćieżey poczać. & Łácno poczać. Item Spáć po obiedźie. Potraw rozmáitość nie zdrowa. Glupiem być nalepiey.

Insuper vnum dictum verum est seu quadrat tali personæ, talibus moribus, tali affectu, occasione; quod non quadrabit, sed oppositum potiùs seruiet personæ contrario vel diuerso affectu aut moribus præditæ. vt illa Auari dicta ex Seneca allata sub Łákomy. item Iuuenalis, Horatij, &c. ibidem. Opposita autem Periplectomenis Plautini sub Gośćinny człowiek. & alterius sub Szczodremu bogactw nie żal.

Adextremum vnum dictum verum erit ob rationem vnam: alterum ei oppositum ob rationem aliam diuersam. vt Lepiey nic nie miec. Lepiey co miec. Vrzedniki często odmieniáć dobrze. & è contrà. Item Odmiáná ſłodźi, & Nałog vtácnia. Talia sunt illa apud Aristotelem 1. Rhetor: c. 7. & alibi Latinè hîc reddita: Commune seu vulgare præstantius est raro, nempe ob necessitatem & vsum perpetuum. vt aqua vel ferrum auro præstat. Contra Rarum præstantius communi & vulgari. ob pretium & æstimationem hominum, quæ prouenit potissimùm ex raritate. sic aurum ferro præstantius, quia rarius. nam præstantiam naturæ maiorem in auro quàm in ferro, vulgus non nouit nec cogitat.

Item Facile Difficili præstat, ob celeriorem effectionem cùm vsus postulat. Et è contra. Difficile facili excellit, ob ingenium, artem, laborem, industriam vnde laus prouenit. Talem item oppositionem dictorum vel sententiarum sæpè videre est apud Comicos & Tragicos. vt apud Plautum in Persa Actu 3. Scena 1. apud Senecam in Octauia actu 2. sc. 2. & alibi sæpe. mitto indicare Græcos non ita cuiuis obuios vel notos. Sed hæc hactenus.

Hinc

Hinc ſanè æſtimare potes Lector optime, quantùm laboris in his colligendis, expendendis, digerendis, & interpretandis ſuſcipiendum mihi fuerit. vt proinde æquum te mihi præbeas, ſi quid in tanta rerũ multitudine & varietate accurationis deſiderabis. Et fateor equidem, me aliorũ Parœmiographorum libros non neglexiſſe; noueris tamẽ me ex multis alijs ſcriptoribus, & ex ipſis fontibus, multò plura quàm ex illis multâ lectione & obſeruatione hauſiſſe. id quod facilè vel paucis lectis obſeruabis. Sed licet nihil plus præſtitiſſem, præterquàm quòd ab alijs iam congeſta Polonicè interpretatus fuiſſem; non exiguum pretiũ operæ meruiſſem. nec enim id non admodum operoſum eſt. experire ſi lubet in aliquot dictis Polonicis Latinè, vel in Latinis Polonicè reddendis. Multùm porrò fallêris, ſi putabis, me adagia ex varijs auctoribus Latinis & Græcis collecta & ad certa capita generalia v. g. Celeritatis Inconſtantiæ Luxus Vltionis & ſimilia redacta, in meum opus eodem modo generalibus capitibus & materijs diſpoſitum tranſtuliſſe, hoc enim minoris negotij, non nullius tamen laudis eſſet: ſed aliter ſe res habet. ſiquidem apud alios ſub vno titulo generali poſita, ego in decem, viginti, & plura capita Polonica ſparſi; ſic, vt quæ ſub vno titulo Polonico apud me iacent, ex multis illorum decerpta ſint, & alia inſuper quibus carent ipſi addita, etenim per dicta ipſa ſingularia opus digeſſi. quod ſi aliquoties locum generalem (vt Boiázliwy. Łákomy. Sta-py / ꝛc.) inſcripſi; lectoris laborem leuare volui, ibidem tamen dicta Polonica ad eandem materiam pertinentia plura ſubdidi, vt ſub Boiázliwy. Záſtráßyłby go máchárzyna. ꝛc.

Operis huius operoſitas veniam ἀβλεψίας meretur.

Altera difficultas & differentia meæ & aliorum operæ eſt, quia alij (vt Eraſmus Iunius Cognatus Volfius, &c.) nulla certa capita ad quæ adagia applicarent ſibi ſtatuerunt; ſed vt ſe aliquid legentibus aliquem auctorem, puta Homerum. Euripidem. Terentium, &c. obtulit; ita deſcripſerunt: non applicando ad vſum & ad adagium ſuæ natiuæ linguæ, niſi rarò admodùm: quod certè ſæpe immò propè ſemper ſcri-

ptorem

ptorem remoratur. Esto explicent quandoq; & sensum ac vsum dicti verbis Latinis indicent, quandoq; & similibus adagijs aut sententijs illustrent. Esto etiam, quòd quidam hæc ab illis cursim legendis auctoribus confusè adnotata, in ordinem alphabeticum redegerit, siquidem titulos admodùm generales fecit, sub quibus centum, ducenta, & amplius adagia posuit. mitto quòd easdem paragraphos satis longas, bis & ter ponat, & mendis scateat plurimis, non librariorum tantùm & literarijs, sed & Religionis. Mihi autem dicta inprimis Polonica singula colligenda & in ordinem alphabeti redigenda erant, deinde singula tum ex Parœmiographis tum ex alijs Latinis & Græcis scriptoribus interpretanda. Non pauca fateor, vt ante dixi, Polonica dicteria omisi, consilio & ratione certâ non fugâ laboris. Si quid tamen è melioribus interim occurrerit, aut mihi quispiam, quod opto & peto, suggesserit, secundis curis si viuo reseruabo. Interim si quid ex his, qualiaqualia sunt, te quid in literis vel moribus profecisse senties; DEO Opt: Max. bonorum omniũ fonti, cui me & omnia mea dicaui & dico, mecum gratias age, & si quid à me erratum est ignosce & corrige, aut dum viuo mihi suggere, & Vale.

APPRO-

APPROBATIO PROVINCIALIS.

GASPAR DRVZBICKI,
Prouinciæ Poloniæ Societatis IESV PROVINCIALIS.

Cùm P. GREGORII CNAPII è Societate IESV librum *ADAGIORVM POLONOLATINO-GRÆCORVM quatuor ex eadem Societate Viri eruditi legerint, atq; in lucem typis edi posse probauerint; ego vt ita fiat facultatem concedo.*

Cracouiæ IX. April. Anni M.DC.XXX.

APPROBATIO CENSORIS.

EGO SEBASTIANVS NVCERINVS, S. Theol. Doctor, Ecclesiæ Cathedr. Cracou. Concionator Ordinarius, librorum imprimendorum in Diœcesi Cracou. Censor, vt Tomus hic tertius THESAVRI POLONOLATINO-GRÆCI ADAGIA continens à R. P. GREGORIO CNAPIO Societatis IESV conscriptus, & ab eruditis eiusdem Societatis reuisus, imprimatur, tanquam discentibus vtilis, doctis iucundus, potestatem feci, die 28. Maij. 1630.

SVMMA

SVMMA
PRIVILEGII REGII.

IGISMVNDVS III. D. G. REX POLONIÆ mandauit omnibus Typographis, Bibliopolis, alijsque mercatoribus & ſubditis ſuis, ne librum ADAGIORVM POLONOLATINOGRÆCORVM P. GREGORII CNAPII Societatis IESV typis excudant, aut excudi faciant; néue eundem alibi excuſum in regna ditioneſque ſuas inuehant, aut inuehi curent, neque etiam Cracouiæ excuſum, diuendant, ſine facultate expreſſa, in ſcripto data Venerabilis eiuſdem Societatis per Regnum Poloniæ Præpoſiti Prouincialis, ſub pœna mille Vngaricalium fiſco Regio applicandorum. Mandauit inſuper omnibus Regni Magiſtratibus, vt dictos Patres in vſu huius conceſsionis noſtræ tueantur, prout latiùs in diplomate Varſauiæ, die VII. Octobris Anni Dñi, M, DC. XXXI. dato, continetur.

Sigiſmundus Rex.

PP. Eremitar Camaldulensium. Insulae Regalis Vigrensis.

Locus ſigilli.

Ad mandatum S. R. M. Petrus Zeronski.

A biáło? biáło: A czarno? czarno.
Młodárzu, (ábo Młynárzu) ſą tu ryby? Są łáſkáwy Pánie.
Ey podobno nie máß. Há! z kądże by śię wźięły.
Ait quis! aio: Negat quis! nego.

Adagium eſt aliena dicta qualiacunq; ſint approbantis, vel ex ignorantia, vel ex morum ſimplicitate, vel ex timore & fuga contentionis, vel ex fauore & adulatione. Sic apud Terentium Gnatho paraſitus.

Quicquid dicunt, laudo: id rurſum ſi negent, laudo id quoque.
Negat quis! nego: ait! aio. poſtremò imperaui egomet mihi
Omnia aſſentari. Is quæſtus eſt nunc multò vberrimus.

Catullus de Sene. Cana tempus anilitas. Omnia omnibus annuit. *Scio quid hìc notet Scaliger. ſed hic locus id non requirit. nam & ſic vera eſt ſententia verborum Catulli. Poteſt etiam hic vſurpari:* Sine mente ſonus. *ex Virgilio, qui de ſimulacro Æneæ, Turno obiecto ait:* —— Dat inania verba. Et ſine mente ſonum.

Indicij vocem ſed ſine mente gerit. *ex Auſonio.*

Poteſt item talis reſponſio vel ſic reſpondens vocari Echo. ἠχὼ. *vel etiã* ἠχῦς ἀπήχησις. Echus repercuſſio. *Nã Echo eſt ſonus à voce prolata reſultãs. Ideò* ἠχὼ δὀλιχόφωνος *vocatur à Nonno,* i. *Echo ſecundò ſonans. Et ab Enodo* μιμολόγος *ac* ῥημάτων οὐρή. *id eſt, Imitatrix ſermonis & verborum cauda.*

αὐτὸς ἄνευς φιλέει τ' ἀλλότρια ῥήματα φωνεῖν. *A.*
Mente carens propria voces rapit ex aliena.
Item. Echo aliena ſonat verba, ſuo ore carens.

Similis apud Senecam Cliens Cælij Oratoris iracundi, qui cum eo cænans, cùm mores hominis benè callens, omnia eius dicta Echus inſtar approbaret; tandem ille offenſus cum ſtomacho dixit: Dic aliquid contrà vt duo ſimus vel videamur. *Aptè ergo hoc Cælij dictum quadrabit in eos, qui omnia aiunt & negant. Vide Horatij epiſt: 1. l. 1.* Nullus in orbe locus. *&c. ad verſum 7. Affinia huic dicto ſunt,* Oboietny 1. Pochlebcá. Náćiągnieß iáko chceß. Iák dudy nádmieß, ták gráią. Iák woſk. A prawdá!

Abo day, ábo ć wydrę.

Militaris licentia cum primis hoc dictum vſurpat, Militibus adde prædones.
εἰ δέ κε μὴ δώησιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι. *Homer. Si nõ dederint, ipſe ego capiã. Vel,*
Ipſe equidem eripiam, ſi ipſi dare ſponte recuſent. Sic 1. Reg: 2. filij Heli carnes crudas exigentes ab immolantibus dicebant: Nunc dabis, alioquin tollam vi. *Centurio à Cæſare è Gallia miſſus Romam ad comitia, audiens negari Cæſari prorogationem prouinciæ, manu gladium concutiens, dixit:* ἀλλὰ τοῦτο (ξίφος) δώσει. Atqui hic dabit. *Sic Poeta:* Arma tenenti omnia dat qui iuſta negat. *Simile eſt illud Senecæ Troade.* Coacta dices ſpontè quod fari abnuis. *Immuta paululùm.* Coacta facies ſpontè quod facere abnuis. *Vel,*
Dabis coactus ſpontè quod dare renuis.

Abo piy / ábo idź precz.

ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι. Aut bibe aut abi. *Cicer. Tusculana 5. ait:* Mihi quidem in vita seruanda videtur illa lex, quæ in Græcorum conuiuijs obtinet: Aut bibat, inquit, aut abeat. Et rectè. Aut enim fruatur aliquis pariter cum alijs voluptate potandi, ne sobrius in vinolentorum vinolentiam incidat, aut discedat.

ἔσθι' ἐκηλ⊙ ξεῖνε καθήμεν⊙, ἢ ἄπιθ' ἄλλῃ. *Homerus.*

Hospes aut residens tacitus comede, aut aliò ito.

Apud Lacedæmonios in certamine luctæ nudorum (γυμνοπαιδικὴν *& i.* γυμνόπαιδείαν *vocabant*) *promulgabatur:* ἢ ἀποδύεσθαι, ἢ ἀπιέναι, *i. Aut exui aut abire. s. necesse est.* Bibe si bibis. *Plaut.*

Affine est illud: Kiedy przyydźieß miedzy wrony / muśiß krákáć iák o ony.

Illud verò barbarum nec vsurpandum dictum est quorundam nostratium bibonum: Abo piy / ábo śie biy. Abo piy / ábo muśiß. *&c.*

Abo ßách / ábo mát. Lub strátá / lub zyśk.

Tralatum est à ludo latrunculorum, significatq; alterum è duobus eligẽdum vel euenturũ.

ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι. *Ex Platone & Æschylo.* Aut ter sex aut tres tesseræ, *subaudi, iaciantur. i. aut felix sit iactus, aut infelix.*

ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς οἴνας. *Suidas.* Aut ter sex, aut tres vniones seu cubos.

ἢ βασιλεὺς, ἢ ὄν⊙. *Plato. Pollux.* Aut rex, aut asinus, *s. ero. tralatum à lusu sphæræ.*

πᾶς ἀνεῤῥίφθω κύβ⊙. *Apud Plutarchum Cæsaris vox, cùm destinauit pugnare cum Pompeio.* Omnis alea iacta esto. *Idem apud Lucanum dicit:*

—— Placet alea fati. Alterutrum (*meum vel Pompeij*) mersura caput.

ἢ νικᾶν, ἢ μένοντα ἀποθανεῖν. Aut vincendum est, aut persistentibus (*in pugna*) occumbendũ. *Laconum ad bellum euntium dictum ad animos excitandos vsurpari solitũ.*

ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς. Aut hunc (*s. clypeum saluum referas*) aut super hunc. (*occumbas.*) *Lacænæ matres dicebant filiis eos ad bellum armantes:*

ἠὲ ἀπόλεσθαι, ἠὲ σαωθῆναι. *Homerus.* Aut perire, aut seruari. *s. stat.*

ἠὲ τὸ κῦδ⊙ ὀρέξομεν, ἠὲ τὶς ἡμῖν. *Idem.* Aut gloriam alicui præbebimus, aut aliquis nobis. Aut spolijs ego iam raptis laudabor opimis, Aut leto insigni. *Apud Virgilium Pallas cum Turno congressurus.* Nam trophæum me ferre à viro forti pulchrum est; si autem vincar, vinci à tali, (*s. forti, claro viro*) nullum est probrum. *Macrob.*

ἀλλ' εἰ θανεῖν δεῖ κατθανούμεθ' εὐγενῶς,
ἢ ζῶντες, αἶνον τὸν πάρ⊙ γ' εὖ σώσομεν. *Euripides.*

Sed si moriendum est, moriemur generosè, Aut viuentes gloriam pristinã benè tuebimur.

ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι τὸν εὐγενῆ χρή. *Sophocles.*

Sed aut honestè viuere, honestè aut mori Ingenuum oportet.

Horatius item de belli dubia alea sic: —— Concurritur, horæ
Momento cita mors venit aut victoria læta.

τεθναίης ὦ Προῖτ᾽, ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην. *Homerus.* κάκτανε *pro* κατάκτανε.
Aut morere Proete, aut interfice Bellerophontē. *Verba sunt vxoris Proeti, Bellerophontem hospitem castū & innocentem apud virum calumniantis & stupri insimulantis.*

ἢ κρίνον, ἢ κολόκυντην. *s.* παρέχειν ἢ τυγχάνειν. *Zenodotus.*
Aut florem, aut cucurbitam. *s.* porrigere vel accipere, i. Aut mortem aut vitam sortiri. *Nam cucurbita est fructus solidus, flos autem eius euanidus & incerti fructus. Explicatur hoc dictum & aliter, s. Aut lucrum aut damnum. &c.* V. Odważyć sobie.

Abo ták / ábo ták. Abo to / ábo owo. Abo czyń / ábo day pokoy.

Aut sta rectus, aut semel fuge. *Seneca. Muret.* —— Doce vel iunior audi. *Horat.* Quin tu huic respondes aliquid. aut facturum aut non facturum, *Plau.* Vel aias vel neges *Idem.* Quin is si itura es? *Idem.*

Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος καὶ παίγνιον, ἢ μάθε παίζειν,
τὴν σπουδὴν μεταθεὶς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας. *Palladas.*
Scena est vita omnis ludusque, aut ludere discas,
Posthabita grauitate, aut mala quæque feras.

ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. *Athenæus.*
Testudinis carnem edere aut non edere opus est. i. *Aut copiosè oportet edere harum carnes, aut penitùs non edere. nam modicè sumptæ tormina excitant: affatim verò leniunt. Simile quid Plin. habet de lactucis. Hortatur autem hoc dictum ad seriò agendum. vt & illud:* ἢ χρὴ τραγῳδεῖν πάντας, ἢ μελαγχολᾶν.
Aut oportet vt omnes tragœdias agant aut insaniant. Tralatum à Tragicis qui vehementibus affectibus incitati scribunt tragœdias, & ita agunt vt spectatores similiter afficiant. Sic in Apocalypsis cap. 3. Vtinam aut calidus esses, aut frigidus.
Τῶν ἀμέσων, ἡ θατέρου ἄρσις τὸ ἕτερον πάντως ἀντεισάγει. *Lucian.* Inter quæ medium non est, altero eleuato alterum omninò deprimitur.

Aut hæc cum illis habenda sunt, aut illa cum his amittenda sunt. *Terent.* Harum duarum conditionum nunc vtram malis, vide. *Idem.* ἢ σύ μ᾽ ἀνάειρ᾽ ἢ ἐγὼ σε. *ex Homero.* Aut tu me confice, aut ego te. *Affinia huic duo præcedentia.*

Abo táki chce być / ábo żaden inszy.
Abo to sobie obieram / chce mieć / czynić / &c. ábo nic.

ἢ μὲν τοι αὐτὴν χρὴ γαμεῖν, ἢ μὴ γαμεῖν.
Aut talem oportet ducere aut non ducere, *s.* vllam, *vel non nubere penitùs. Tralatum à coniugio, vsurpandum eligentibus vnum ex aliquo rerum vel actionum artiumue genere, sic vt nihil aliud velint. v. g. Aut Aristotelem volo magistrum, aut nullum. Aut fidibus volo scire, aut nullo organo.*

Aboć rogi ná mnie widzą. *V.* Wszyscy ná mię kracza.

Aby ogonek położyć. Liszka abo wilczek prosi.

Ex apologo noto dictum. quod vsurpant ij qui modicum quid petunt & plus animo concipiunt. Tantillum loci vbi catellus cubet, mihi sat est. *In Sticho Plauti Gelasinus parasitus inhians cænæ cuiusdam, qui dicebat:* Vocem te libenter si superfiat locus. *Respondit.* Vel inter cuneos ferreos. Tantillum loci vbi catellus cubet, id mihi sat est loci.

Didonis byrsa. *vel* Dido petit ab Hiarba spatium byrsæ. i. *tantùm, quantùm corium bouis occupare potest. quod vbi Rex concessit, Dido astutè corium in tenuissimas partes concidit, & spatium 22. stadiorum arci extruendæ occupauit, circa quam Carthaginem ædificauit. Seruius cum Virgilio.*

In Geometria, prima si dederis, danda sunt omnia, *Cic.*

Hortensius in Diuinatione Verrina apud Cicer. defensionem Verris sibi deposcens ait: (sed contraho) Non peto vt reus absoluatur, sed vt à Cæcilio potius quàm à Cicerone accusetur. Da mihi hoc, quod cùm dederis, illud dederis, vt Verres absoluatur.

Pedem ponere, *apud Cicer. pro, minimum spatium occupare, vel possessionem eius vsurpare.*

πόδα μόνον ἐθέλω τιθέναι εἶχ ὅλος ἔτ' εμεν A.

Non totus intrem, dummodo imponam pedem.

Serpens vbi caput imponit totus intrat. V. Gdzie wąż głowę włoży. Vbi manum inijcit benignè, ibi aliquam onerat zamiam, i. *damnum Plaut. de homine blando astuto. Semiramis ancilla vernæ regij, à Nino Rege ob formam & leporem adamata, petiit ab ipso vt vno tantùm die in solio regio diademate ornatam sedere, & omnes sibi obtemperare iuberet: quod ille Comœdiam quandam fore ratus, ridens concessit: illa verò omnibus ad omnia sibi obsequentibus, tandem regem comprehendi, vinciri, & occidi iussit, ac regnum occupauit. Muret è Græcis l:6. c. 17.*

Affine Kurowi dano grzędę.

A był tyli? Nadyma się iák ropuchá.

Quantus erat? tantúsne? *Ex apologo Horatij de rana pullum suum interrogante, quanta fuerit belua (bos) quæ se absente reliquos obtriuerat:* Illa rogare,

Quantáne? num tandem, se inflans, sic magna fuisset?
Maior dimidio. num tanto? cùm magis atque
Se magis inflaret; non si te ruperis, inquit, Par eris.

Meminit huius apologi Martialis l. 10 epig: 79. ridens Otacilium vici magistrum qui Torquato viro clarissimo & consulari par esse in omnibus contendebat ridiculè.

Miles gloriosus *Plauti, audiens se laudari, dicit:* Magnum me faciam. Nunc quoniam illæc me collaudat. *Eidem adulator dicit:* Face te fastidij plenũ. Quasi non lubeat. *Item alter in Asinaria:* Extemplò facio me facetum & magnificum virum. *Sic* Nanus in colosso vel pygmæus in collo gigantis magnus sibi videtur. *Potest huc trahi & illud Horatij:* Nido maiores extendere pennas.

quanquam

quanquam paulò aliter ille hoc vſurpauit. *Apud Theocritum*, Odioſus dicitur faber qui domum exſtruere vult altiorem Oromedonte monte altiſſimo in Inſula Co.

Affine eſt Gdy koniá kuia. & Byś ſie ſpukał.

A mnié piſkorz. A mnié przédśie piſkorz.

Verba ſunt Scholarchæ in apologo noto, cùm in partitione piſcium communi opera captorum, Parochus ei ophidion & ſibi anguillam, repetita vel mutata forma partitionis, aſſignaret. *Simile eſt*, A Matthiaſowi płotká.

Eſt verò ſubaudiendum aliquid quod præcedere ſolet. v. g. *Alijs benè eſt, mea ſors deterior.* Ita ego poſteriores ſemper fero. *Sic conuiuis tenuioribus apud Iuuenalem. datur* Anguilla longæ cognata colubræ. *dignioribus verò* Muræna datur quæ maxima &c. *Simile eſt illud Pamphili Terentiani de vxore ingrata ſibi deſponſata querentis.* Ea quoniam nemini obtrudi poteſt, itur ad me. *præceſſerant illa verba.* Toties repetor. *Affine huic eſt illud:* Lépße goſpodarzowi niż gośćiowi. & Jédnemu ßydłá gola. &c.

Ani be áni me.

μηδὲ γρῦ φθέγγεται. *Ariſtophan.* Ne gry quidem loquitur.

οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο, οὐδ' ὑπήχθη γρύξαι. *Philoſtrat.* Nihil reſpondit, nec adduci potuit vt mutiret. V. Milczący. *Vſurpatur hoc dictum Polonicum & aliter, de homine inepto.* V. Nic wart. Ni to ni owo. Ni pachnié ni śmiérdźi.

Ani mie tám, áni mie ſam. Tám złé, á tám ießczé gorzey. Nie wiem gdźie trzy.

Hæreo in ſalebra. *Cic.* In ſalebras incidi. *Idem.* Aqua mihi hæret. *Idem.* Nunc homo in medio luto eſt, hæret hæc res. *Plaut.* Nullam animi mentem habeo. *Idem.* Animi decem incerti certant in pectore. *Idem.* Peribo ſi non fecero, ſi faxo vapulabo. *Idem.* Pentheum diripuiſſe aiunt Bacchas. Nugas maximas fuiſſe credo, præut quo pacto ego diuerſus diſtrahor. *Idem.* Ita nubilam animi mentem habeo. Vbi ſum, ibi non ſum: vbi non ſum ibi eſt animus. *Idem.* Ita mihi omnia ingenia ſunt, quod lubet, non lubet iam id continuò. *Idem.*

——— Hâc vrget lupus, hâc canis angit. *Horat.* Manentes fames, progreſſos peſtilentia vrgebat. *Curtius.* (*Terent.*

In eum infelix incidi locum, vt nec amittendi nec retinendi mihi ſit copia.

Nunc ego inter ſaccum ſaxumq; ſto. *Plaut. inſtar porci qui in fœdere ſanciendo ſaxo feriebatur.* Inter cæſa & porrecta ſum. *Cicer.* *Sumptum ab auſpiciorum ritu, quo Sacerdos inter cæſa & porrecta aliquid agens, moram & hæſitationē ancipitem faciebat.* Hæreo in vado. *Ambroſius.* Auribus lupum teneo. *Teren.* *Sueton.* τὸν λύκον τῶν ὤτων ἔχων, οὔτ' ἔχειν οὔτ' ἀφεῖναι δύναμαι. *Donat.* Auribus lupum tenens, neque continere neque dimittere valeo.

λύκον ἐ φασὶν τ ὤτων κρατεῖν. *Plutarch.* Aiunt lupum non posse auribus retineri.
αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. *Cicero ex Homero.*
Detractare pudor, formido subire vetabat.
δίχα μοι νόος ἀτρεκὲς εἰπεῖν: πότερον δίκας τοῖχος ὕψιον, ἢ σκολιᾶς ἀπάτας ἀναβῶ. *ex Pindaro Platone, Cic.* In duas partes mens mihi verum suggerit (*sed nescio*) vtrum arduum iustitiæ murum, an obliqua fraudis conscendam.
ὁ ἄνεμος οὔτε μίμνειν οὔτε πλεῖν ἐᾷ. *Æschylus.*
Nec nos manere nec ire per ventum licet.
Heu quid agat vario nequicquam fluctuat æstu.
Diuersæq; vocant animum incontraria curæ. *Virg:* οὐθ' ὅπεν ἀρξέον οὐθ' ὅποι παυστέον ἐστὶν οἶδα. *Plutar:* Neq vnde incipiam, nec vbi desinam scio.
ἔμπροσθεν κρημνὸς, ὄπισθεν λύκοι. A fronte præcipitium à tergo lupi.
μεταξὺ τῦ ἄκμονος ἢ σφύρας. *Origenes,* Inter malleum & incudem s. *Sum.*
πάντες ἔσαν βιότου μεσσηγὺς ὁμῶς καὶ ὀλέθρου. *Homerus.*
Omnes erant medii inter vitam & interitum simul.
Neq; inter mortuos neq; inter viuos est. *de Nauta Bias apud Platonem.*
ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ. *Synesi.* Tanquam in nocturno prælio.
ἐν τριόδῳ ἕστηκα. ἐν τριόδῳ εἰμὶ λογισμῶν. *Theognis.* In triuio sum consiliorum.
ἐν φρέατι συνεχόμενος. *Plato.* In puteo constrictus. Ciásno mu,
δίχθα δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι. *Homer.*
Bifariam mihi cor deliberat pectore cogitanti.
Atq; animum celerem nunc huc, nunc diuidit illuc. *Virg. de Ænea.*
πυῤῥώνειος ἀπορία. *Galenus.* Pyrrhonia hæsitatio. *Pyrrhon Philosophus de omnibus rebus dubitabat, ab eo secta Pyrrhoniorum, Ephecticorum, Aporeticorum, Scepticorum.*
Quadrat in hunc locum Biuium Herculis à Xenophonte descriptum, seu Hercules in biuio voluptatis & virtutis de vitæ statu deliberans, cuius meminit etiam Cic: 1. Offic: & S.Basilius Prodicum Chium describsisse idem refert.
Item Scipionis similis deliberatio apud Liuium. & apud Silium lib: 15.
Item Lysitelis in Trinummo Plauti actu 2. scena. 1.
Adde Posidippi Epigramma lib: 1. Anthologiæ (& ei antistrophon Metrodori) quæ reddidit paraphrasticos Ansonius noto illo idyllio. Quod vitæ sectabor iter? &c.
Affine Dwiązkiem. Niebeśpieczno.

Ani żak, áni dworak. Ani do rády, áni do zwády.
Vulgò nec ineptè dicitur: Neq; ad chorum, neq; ad forum. s. aptus.
οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ. *Homer:*
Nunquam in consilio nunquam numerandus in armis.

Anyołá Strożá káżdy człowiek ma.

Omitto multa, quæ ex diuinis libris & SS. Scriptoribus adferri possent, siquidem non pauca ad festum Angeli Custodis congesta omnibus patent. Sed vide mihi Ethnicos: ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαραστατεῖ εὐθὺς γενομένῳ μυσταγωγὸς τοῦ βίου ἀγαθός. *Plutarch:* Omni homini nato statim adest præstò genius bonus initiator & dustor vitæ. *Eusebius hoc tribuit Menandro similiter Ethnico Pöetæ. Lege si lubet Arcturum in Prologo Rudentis Plautinæ, miraberis Ethnicum tam præclarè de hac re loquentem. Sed longè plura & excellentiùs de hac re Plato habet. Celebris item est genius vel dæmon vel Deus (nam hæc apud eos eadem) Socratis apud Apuleium Plutarchum, Platonem, & alios.*

A prawdá! Prawdá, ále niéwiem co.

Responsio inepta iocantis vel adulantis approbans ea quæ nescit, vel non audiuit, vel non intellexit. vt si roganti. An ita sit, respondeas. Ita esse, licet nescias quid illud sit. Item si dicas. Verum est, licet non attendi quid rogaueris vel affirmaueris. Vel. Verum est, tibi ego dicenti magis quàm mihi credo.

Sic in Milite Plauti Artotrogus parasitus Militi enumeranti sua facinora falsa & ficta & tandem addenti. Quid illud quod dico? *Respondet parasitus.* Hem scio iam quid vis dicere. Factum est Hercle: memini fieri. *Miles.* Quid id est? *Parasit.* Quicquid est. i. *quicquid illud est quod volebas dicere, scio, memini, assentior.*

Affine huic. A biało?

A Prorokowi co?

Quod illorum capiti sit. *Cic.*

Ob istuc omen ominator capies quod te condecet. *Plaut:*

— Capiti cane talia demens, Dardanio rebusq; tuis. *Virgil:*

— Dii generi ipsius capitiq; reseruent. *Idem.*

— Quod dii prius omen in ipsum. Conuertant. *Idem.* εἰς κεφαλήν σοι. *Plato.* incaput tuum s. recidat.

—μάντις ὁ ἐχθρ' ἀγορεύων,
ἐχθρὰ φέροι ποτὶ οἶκον, ὅπως τεκέεσσι φυλάξῃ. *Theocritus.*

Vates odiosa infesta canens, ea secum ferat domum vt natis illa seruet.

vel breuius. Vates secum auferat omen. Βοιωτοῖς μαντεύεσαι. *Zenodotus.* Boeotis vaticinare, *qui vatem ipsum post oraculum editum interemerunt.*

τῷ κακαγγέλῳ τὰ κακαγγέλια. A. Malo nuntio mala præmia.

Aptekà gnoykowi śmierdźi. Nie zna co dobrego.

Alabastrus vnguenti plena illi putet. *Cic.* Nil sui cum amaracino, *ex Lucretio. qui ait:*

Deniq; amaracinum fugitat sus, & timet omne.

Vnguen-

Vnguentum; nam setigenis subus acre venenum est.

Scarabæo vnguentum pro stercore, oletum pro vnguento. *ex Plutarcho, qui ait:* λέγεται οἱ κάνθαροι τὸ μύρον ἀπολίπειν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. i. Dicuntur canthari vnguentum fugere, grauiolentia verò sectari. Scarabæo rosa mors. *Plutarch. Græcus.* Sui coenum res munda videtur. *Lucretius.* — Amica luto sus. *Horat.* Suum generi in luto volutatio grata. *Plini. Lucreti.* ὗς διὰ ῥόδων. *Crates.* Sus per rosas. s. incedens festinat, *quia odore earum offenditur.* Vulturi vnguenta mortifera, cadauerum odor & esus salubris. *ex Aristot. Ælian.*

A tobié skomá.

Tu verò rumperis inuidia. *ex Martiali.* Tu hercle idem faceres si tibi esset credita (*cella vinaria. s. inebriareris.*) Quoniam æmulari non licet, nunc inuides. *Apud Plautum seruus ebrius alteri hoc sibi exprobranti, ita respondit.* Dentes tibi dentiunt. *Plaut. i. pruriunt. sub* Swędny. Edentulus edentibus inuides. *Ex Hieronymo.* Nunc scio febrim tibi esse quia non licet tibi &c. *Plaut.* Oculi tibi dolent. *Idem* Cordolium est tibi. *Idem.* Saliuam tibi id mouet. *Seneca.*

Aż do końcá.

Ad calcem. Ad extremum actum. Vsq; ad Plaudite. *Cic.*

Si plausoris eges aulæa manentis, & vsque
Sessuri, donec Cantor (*actor*) Vos Plaudite, dicat. *Horat. de theatro.*

Sic apud nos in theatro sacro, potiùs in panegyri sacra acclamatur à concione Amen. & vulgò dicitur. Nie iuż amen. *i. nondum est finis.*

μέχρι κορωνίδος. *Plutarch.* Vsque ad coronidem. *Plura sub* Do końcżyć.

B.

Bábá z wozá / kołom lżey.

κενῆς ἁμάξης θᾶττον στρέφεται τροχός. *A.*

Curru leuato vertitur citius rota. *vide* Ni z gośćié. Nié dbam z.

Bać sie trzébá trzćinié / Gdy wiátr dąb wywinié.

ὀλολυζέτω πίτυς ὅτι πέπτωκεν κέδρος. *A.*

Plorato picea quando cedrus concidit. *Affine* Gdy pieśká biią.

Báki strzeláć. ábo / Báki strzelá.

ὄρνεα πτερῶντα διώκει. *Clemens.* Volucres aues persequitur.

τὰ πετώμενα διώκειν. *Plato, Aristotel.* Volantia persequi.

Si veluti

Si veluti merulis intentus decidit auceps. In puteum foueamúe. *Horat.*

τὰς ὄρνιας ζητεῖν. Aues quærere.

An passim sequeris coruos testaque lutoque? *Persius.*

Vide plura sub Kto ni nacz nie zmierza. & Nie ma co robić.

Báránie nie mąć wody.

ἀρνὲ μὴ θολώσῃς τὸ ὕδωρ. Agne ne turbes aquam.

Apologus est celebris, & post Græcam ac Latinam, alijs etiam linguis vsitatus.

Gabrias eum breuiter hoc dialogismo complexus est.

λ. λύκος πρὸς ἄρνα φησίν: οὐ πρόσθεν σύ μοι
ὕδωρ τάραττες; α. ἄρτι γαστρὸς ἐξέφυν,
καὶ πῶς ὕδωρ τάραττον ἀγνοῶ πότε.
λ. θοίνη γένῃ μοι, κἂν θέμις, κἂν μὴ θέμις. *i.*

Lupus inquit agno: Nonne tu quondam mihi.
Turbasti aquam? A. De ventre prodij recens,
Et quî tibi turbare potui aquam haud scio.
L. Cœna mihi eris, seu iure, seu iniuria.

Fusiùs & elegantiùs eum Phædrus exposuit.

Ad riuum eundem lupus & agnus venerant
Siti compulsi, superior stabat lupus,
Longeq; inferior agnus. Tunc face improba
Latro incitatus, iurgij causam intulit:
Cur, inquit, turbulentam mihi fecisti aquam
Istam bibenti? Laniger contrà timens.
Quî quæso possum facere quod quereris lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor.
Repulsus ille veritatis viribus;
Ante hos sex menses, ait, maledixisti mihi.
Respondit agnus: Equidem natus non eram.
Pater Hercule tuus maledixit mihi.
Atq; ita correptum lacerat iniusta nece.
Hæc propter illos scripta est homines fabula,
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

Atq; hic sit primus vsus dicti huius, quem tangit etiam Gabrias, addens ἐπιμύθιον πρὸς τοὺς ἀδεῶς φανερῶς ἀδικοῦντας. 1. Aduersus eos qui intrepidè palam iniurij sunt. *Lubet hinc plura dicta & documenta elicere; ac ad plurès vsus qui infrà tanguntur fabulam extendere.*

Primus sit. Improbitati quæuis occasio sufficit. vel. Qui aliquem lædere statuit, facile causam reperit. Vide. Łacno kiy náleść kto pśá chce vderzyć

2. *Potentiori debilior non det occasionem sui lædendi.* v. Złe dálęko omiń.

3. *Egentes bene habentibus litem mouent, vt sibi consulant.* v. Káletá mu moiá wádźi.
4. *Fames vel famelicus non accipit rationes.* v. Zły głod.
5. *Odium facile crimen & causam nocendi suggerit.* v. Nienawiść naydźie winę.
6. *Crudeles surdi ad preces & rationes.* v. Okrutny 2.
7. *In litigiosum.* v. Zwádliwy.
8. *In innocentem.* v. Niewinien.
9. *In causā fictam, vel in querelam aut iniuriā falsam.* V. Nié o szkode záiacá gonią.
10. *Potentiorum consortia vitanda.* v. Nie skłáday sie z dworem.

Barszczyk. *Vide.* Ni pachnie ni śmierdźi. Oboiętny.

Bárziey boli od iezyká niż od miecżá.
Rána sie zgoi, słowo nié zgoi.

ξίφος τιτρώσκει σῶμα, τὸν δὲ νοῦν λόγος. *A.*

Corpus gladius, at verba mentem vulnerant.

ὅπλον τι λόγος ἀνδρὶ τμώτερόν ἐστι σιδήρου. *Phocylid.*

Sermo homini telum est magis & penetrabile ferro.

χαλεπότερον γὰρ ὕβριν ἢ βλάβην φέρειν. *Plutarch. ex Poëta.*

Est damno grauius contumeliam pati.

πληγὴ μάστιγος ποιεῖ μώλωπας, πληγὴ δὲ γλώσσης συγκλάσει ὀστᾶ. *Ecclesiastici 28.* Plaga flagelli facit liuorem; plaga autem linguæ comminuet ossa. *Apud Plautum adolescens audiens feminam sibi insultantem dicit.* Me quidem hæc illis verberat verbis. *Item alius apud eundem.* Cerebrum mihi excutiunt tua dicta, lapides loqueris.

Magis dolet contumelia, quàm iniuria. *ex Cicer. Seneca. Et alius quispiam.*

Facile patior iniuriam vacuam contumelia.

Hæc tamen intellige dici ex hominum opinione erronea non ex veritate. Pulchrè & verè P. Syrus. Contemni, grauius stultitiæ (i. stulto) est, quàm percuti. *Et Seneca.* Iniuria, naturâ grauior est, contumelia leuior, & tantùm delicatis grauis. Tanta est tamen animorum dissolutio & vanitas, vt quidam nil acerbius putent, &c. Ad tantas ineptias peruentum est, vt non dolore tantùm, sed doloris opinione vexemur, more puerorum, quibus lacrymas euocant nomina parùm grata auribus, & digitorum motus & deprauata facies, &c. *Contemnit hæc Danista Plauti cùm post multa probra in eum congesta dicit seruus hero.* Obsecro iube homini os argento verberarier. *ille verò:*

Perfacile ego ictus perpetior argenteos. *Plura leges apud eundem Comicum exempla lenonum, danistarum, parasitorum, seruulorum, qui contumelias & probra nihili æstimant præ damnis, iniuriis, doloribus, fame, &c.*

Bárziey boli od podłego. *V.* Lichotá barziey vkáśi.

Bárziey boli od swoiego.

Krzywdá od swoiego, iest coś nieznośnego.

ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον ἐξηπάτησεν. *Aristophan.* Palus vitem decepit.

πᾶν τὸ οἰκεῖον πιέζει (μᾶλλον.) *Pindar.* Omne domesticum(*malum*) afficit (*magis*)

Bis interimitur qui suis armis petit. *Seneca ex P. Syro.*

Apud Gabriam Aquila icta sagitta dixit: βαβαί! πτερὸν μὲ τὸν πτερωτὸν ὀλλύει.

Papæ! velut pennata pennis occido!

Sic in Psalmo 54. Dauides conqueritur de Achitopele dicens: Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtiq; &c. Tu verò homo vnanimis, &c, *quam querelam Christo de Iuda querenti pleriq; interpretes attribuunt.*

Qui proprio baculo feritur, plùs dolet. *Garner.*

Etiam meæ me allatrant canes. *Plautus. al. in me latrant, pro allatrant.*

Patior telis vulnera facta meis. *Ouidi.*

κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν. Canis (*domesticus*) mendico (*cui debuit esse infestus*) auxilians. τοῦτ' ἀνιαρότατον, καλὰ γινώσκοντ' ἀνάγκα ἐκτὸς ἔχειν πόδα. *Pindar.* Hoc intolerabile, res præclaras scientem extra pedem habere. i. *exulare, à suis eijci.* Viperam fetus suus dilacerat. *Nam non nisi exeso matris vtero exit; Horus Apollo. Remedium huic dolori optimum dat Epictetus de duabus ansis. Vide,* Przykrości folgá cierpliwość.

Bár-ziey te rzeczy smákuią, ktorych bár-ziey zákázuią.

Co sie niegodzi, Co bárziey szkodzi, Ná to chce y Czárt, bárziey podwodzi.

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata,
Sic interdictis imminet æger aquis. *Ouidius.*
Quicquid seruatur, cupimus magis, ipsaq; furem
Cura vocat. Pauci, quod sinit alter, amant. *Idem.*

Furem signata solicitant. *Seneca.*

Minùs placet, magis quod suadetur; quod dissuadetur, placet.

Cùm inopia est, cupias: quando eius copia est, tum non velis.

Ille qui aspellit, is compellit: ille qui consuadet, vetat. *Plautus.*

Venator sequitur fugientia, capta relinquit. *Ouid.*

Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius vrit. *Idem.*

— Iuuat inconcessa voluptas. *Idem.*

Quod sequitur fugio, quod fugit ipse sequor. *Idem.*

Quæ nocuêre sequar, fugiam quæ profore credam. *Horat.*

Inuitum si retineas, exire incitas. *P. Syrus.*

τὰ ἀπόρρητα μᾶλλον δελεάζει. *A. Prohibita magis delectant, alliciunt.*

ἀπροσίκτων ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι. *Pindarus.*

Inaccessorum amorum acriores cupiditates seu furores.

Bárziey to ćuiemy/ ná co pátrzemy/ niż co ſłyſzemy.

Segniùs irritant animos ingreſſa per aures,
Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator — *Horatius.*

In omnibus malis acerbius eſt videre, quam audire. *Cic:* Oculi augent dolorem, qui ea quæ cæteri audiunt, intueri coguntur; nec auertere à moleſtis cogitationem ſinunt. *Idem.* Audire tolerabilius eſt quam videre. *Idem.*

τὰ δὲ δεινὰ ὑπὸ ὄψιν πεσόντα, οἶκτον προκαλεῖται μείζονα. Herodian.

Moleſta oculis ſubiecta, miſericordiam prouocant maiorem.

ἀκοὴ τῆς ὄψεως εἰς τὸ λυπῆσαι κουφότερον. Heliodorus.

Auditus ad commouendum dolorem aſpectu minùs efficax.

Affine Pewniéyſze oko.

Bedźié bedźié/ á niéwiédźiéć kiédy. Wnét mowi/ á nié ſporo mu.

Callippides exſpectatur vel aduentat. *Homo ſpiſſigradiſſimus. Qualis fuit Callippides mimus, qui ita dextrè ſe agitabat, vt currere videretur, & tamen ne cubitum quidem procedebat. meminit Suetonius alludens ad Tyberij iter. & Cic. de ſcriptis Varronis.* Bienniũ præteriit cùm ille *καλλιππίδης* aſsiduo curſu, nullum cubitũ proceſsit. *Apud Plautum dicenti.* Veniet. *Reſpondet quidam.* Spiſſum eſt iſtud amanti verbum. Veniet, niſi venit. *Et Terent: de mulieribus.* Dum comuntur dum moliuntur, annus eſt. *μελλονικιᾷν.* *Apud Ariſtophan.* Cunctari inſtar Niciæ, *qui fuit dux exercitus Græcorum ſimilis Fabio Cunctatori Romanorum duci.*

Celeriùs elephanti pariunt, *ex Plinio.* Sed moraris, abit dies. *Catullus.*

μένε γραῦ ἐμόν σε παῖδα φιλήσαντα.

Exſpecta anus meum filium (*nondum natum*) te ſuauiaturum.

Diphilus, Diphilo tardior. Diphilus ædificat, *fuit is architectus tardiſſimus Cic. ad Quint. Fr. Rhodigin.* *τὰ ὑπερβερεταῖα.* quæ tardè eueniunt, *ab vltimo anni menſe qui ὑπερβερεταῖος dictus eſt apud Maced: Hyperberetæa quaſi Decẽbria. Eraſ.* Sedulò mouens nihil promouet. *Terent.* Cras poſt 30 dies. V. Gość częſty. *Vicinum.* Odé dniá do dniá. *Simillimum.* Niéwiédźiéć kiédy to bedźié.

Bedźié dobrzé gdy złe ominié.

— Non ſi malè nunc & olim ſic erit. *Horat.*

μετὰ χειμέριον ζόφον, χθὼν ἅτε φοινικέοις ἄνθος ῥόδοις. Pindar. Poſt hibernam caliginem terra velut purpureis floret roſis.

Ante cædem Domitiani paucis menſibus cornix in Capitolio ſedens locuta eſt. *ἔσται πάντα καλῶς.* i. Bene ſe habebunt omnia: *quod quidam ſic interpretatus eſt.*

Nuper Tarpeio quæ ſedit culmine cornix,

Eſt bene *(viuente Cæſare)* non potuit dicere, dixit Erit. *(benè, illo occiſo. Suetonius,)*

μηκέτι νυκτὸς ὗσεν, ἧκεν τέκῃ ἀγροτέρα σῦς. *Plutarch.*

Poſt noctem agreſtis qua ſus parit haud pluit vnquam. *quia non parit niſi cum poſt pluuias vernas præſentit ſerenitatem. Paræmiacῶs ſonat meliora affutura vbi hoc vel illud mali abierit. vel, vbi hoc quod breui ſperatur fore euenerit, finem malorum fore. vel, erit pax vbi rixoſus vel moroſus animo ſuo indulſerit. Affine* Bedźie też kiedy.

Bedźie kiy ábo rozgá w robocie.

Caue ſis tibi, ne bubuli in te cottabi crebri crepent. *Plaut. ſeruo quidam minatur.*

Væ illis virgis miſeris quæ hodie morientur in tergo meo. *Apud eundem ſeruus ſibi male conſcius malè ominatur.*

Bedźie też kiedy dobrze, ábo lepiey.

Sequitur ver hyemem. *Auſoni.*

θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε, τάχ᾽ αὔριον ἔσσετ᾽ ἄμεινον. *Theocrit.*

Confidas opus eſt bone, erunt citò cras meliora.

Bedźie też kiedy (ábo ieſzcze) ſłońce przed náſzemi wroty.

Fortuna — Nunc mihi nunc alij benigna. *Horat.*

Venit poſt multos vna ſerena dies. *Tibullus.*

Non hercle occiderunt mihi etiam fundique & cedes. *Plaut.*

Nondum omnium dierum Sol occidit. *Liuius.*

Et nobis aquilo ventus erit. *Propert.* i. *ſerenitas, quam efficit Boreas. Scaliger. Paſſeratius.*

τύχη εὔριπος. *Pindar.* Fortuna Euripus, *qui quotidie aliquoties reciprocatur teſte Plinio. Mela. Cic.*

χειμὼν μεταβάλλει ῥαδίως εἰς εὐδίαν. *Pindarus.*

Tempeſtas ſeu àër turbidus facile mutatur in ſerenum.

πιτάνη εἰμί. *Zenodot.* Pitana ſum. *Ciuitas ex miſera & captiua, libera & felix facta. de ijs vel ab ijs vſurpatur, qui in rebus aduerſis ſperant meliora.*

Affine Bedźie dobrze gdy złe ominie.

Bedźie wnet moy, ábo w ſáku. *V.* Mam cie.

Bedźieſz iadł z ſtára pánia.

Satur eris fabulis cantu ſaltu ſpectaculis &c. *quibus te oblectabas dum prandebant alij. ex Plauti Pœnulo, vbi in prologo actor dicit ſpectatoribus:*

Audire iubet vos imperator histricus. — Et qui esurientes & qui saturi venerint. Qui edistis multò fecistis sapientiùs.

— Qui non edistis, saturi fite fabulis.

In Sticho eiusdem, Parasito cœnare apud se cupienti quidam dicit: Hodie cœnant apud me legati hospites. Cras de reliquijs nos volo. s. cœnare. *Idem eidem:* Vbi conuiuæ abierint, tu venias. *& addit illudens,* lautum non ad cœnam dico.

Simile est illud Martialis. — Trinoctiali Affecit domicœnio clientem. i. *priuauit eum splendida cœna, & fecit eum triduo cœnare domi pauperem vel nullam cœnam. Idem eodem sensu.* Indixit pœnam viuere de proprio. *Item.*

Si tristi domicœnio laboras. i. *si domi tristis tenuiter cœnas.*

οὗτοι δεδειπνήκασιν, ὁ δὲ τάλας ἐγὼ

κεστρεὺς ἂν εἴην ἕνεκα νηστείας ἄκρας. *Diphilus.*

Hi cœnarunt, ego autem miser mugil fuero ob inediam acrem. *Nam Cestreus seu mugil in luto delitescens multùm manet ieiunus.*

Per hanc tibi cœnam incœnato hodie esse licet. *Plaut.*

Os tuum abstergas, & portionem tuam consumptam esse dicas. *E Gallico dicto Garner.* Drugi ziadł á ná cie chuchnie.

Affine Łápe lizáć musiß. Kto nie rychło chodźi.

Bespieczno. Bespieczny iestem. Obronę dobrą mam.

In tuto, in tranquillo res est. In vado omnis res est. Ego in portu nauigo. *Terent.*

ἐν λιμένι καθεύδω. *Chrysostom.* In portu dormio.

— Mihi parta quies omnisque in limine portus. *Virgili. scilicet post mortem.*

Sub tecto imbrem exaudire. *&* E terra naufragium spectare. *Ex Cic: qui ait:* Cupio istorum naufragia ex terra intueri. Cupio *(vt ait Sophocles)* καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνῆς ἀκοῦσαι ψακάδος εὑδούσῃ φρενί. i. *sub tecto densas audire stillas sopito (i. securo) animo.*

ὡς ἡδὺ μὲν θάλατταν ἀπὸ τᾶς γᾶς ὁρᾶν! *Archippus.*

Quam dulce de tellure conspicere mare!

Extra omnem aleam positus. *Cic.* Extra teli iactum. *Curtius.* ἔξω βέλους.

Extra teli ictum diuinitas sua posuit Deum. *Seneca.*

ὑπερῃωρημένος ἔξω βέλους ἐπισκοπεῖ. *Lucian. i.* E sublimi tutus à iaculis spectat.

Ego post principia ero. *Apud Terent. dux timidus dicit, quē carpens Gnatho respondet:*

Illuc est sapere, vt hosce instruxit, ipsus sibi cauit loco.

Idem hoc iam Pyrrhus factitauit. *Et Liuius ait:* Nullus in acie locus tutior, quàm post principia.

δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν. *Suidas.* Laureum gesto baculum. *quare tutus sum. Nam laurus credebatur valere contra venena & fulmina. Plini. Suetoni.*

Tubera gestare. *Itemq.* Pellem hyænæ *vel* phocarum gestare *dicitur qui contra*

vim

vim & potentiam maiorem alterius bene munitus est, quòd hæc è cælo non tangantur. Rhodigni. ex Horo. Similia dicit de hyæna & phoca Pierius.

Ara. Vnica fortunis ara reperta meis. *Ouid.* i. *perfugium, præsidium.* Ad aram confugisti. *Plaut.* i. *securus es. Habet idem Cic. & Terent.* Arx *eodem sensu vsurpatur à Cicerone & Aristot.* ἀκρόπολίς ἐστι σωτηρίας. Arx est salutis. Asylum *similiter. Cic.*

πρὸς αὐλὰς ζηνὸς ἐκφύγειν. *Sophocles.* Ad aulam Iouis confugere.

ὁ Ζεὺς φύξιος. *Scholiastes Apollonij.* Iupiter refugij.

φύξιος ὁ Ἀπόλλων. ὁ βοηθῶν τοῖς φυγάσι. *Suidas.* Apollo refugij. *qui auxiliatur fugitiuis.* Obrọ́ncá/ Obroná/ Včiečzká.

Anchora. Bonum est duabus niti anchoris. *ex Pindaro qui ait:*

ἀγαθαὶ δὲ πέλονται ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφθαι δύ' ἄγκυραι.

Bonæ sunt in hiberna nocte è celeri naui ad laxandum duæ anchoræ.

ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖ. *s.* ἀγκύραιν. *Aristides.* i. Duabus anchoris fultus stat.

ἀνθ' ἑρμιόνος. *Zenodot.* i. Hermionis instar. *s. tibi ero vel erit. Idem* Instar aræ, asyli. *Nam Hermion templum in Peloponeso confugientibus ad illud, asylum erat.*

In vtramuis aurem otiosè dormias. *Terent.*

Echinus in orbem se contrahens. *s. tutus. Pierius.*

ἐπ' ἀμφότερα ἐν ἐπίκληρος ἣ μέλλει καθεύδειν. *Menander apud Gellium.*

In vtramq; (*aurem*) siquidem dotata est, debet dormire.

In dextram mihi aurem fiduciâ dormias. *Plinius. iuni.*

De istac re in oculum vtrumuis conquiescito. *Plaut.*

ἀποτείνοντα τὸ πόδε καθεύδειν. *Lucian.* Porrectis pedibus dormire.

ἀναβάνδην ἀναπαύομαι. *Aristophan.* Sublatis pedibus dormio, quiesco.

ἐκτὸς καπνοῦ καὶ κύματος. *Aristotel. ex Homero.* Extra fumum & fluctus. *s. nauiga vel nauigo fugiens littus & profundum.*

ἐκτὸς πηλοῦ πόδας ἔχειν. *Suidas.* Extra lutum pedes habere. i. *extra periculū esse.*

τεῖχος ξύλινον μόνον ἀπόρθητον. Murus ligneus solus inexpugnabilis. i. *naues ciuitati maritimæ. Oraculum redditum Atheniensibus.*

ᾆδε ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων. *Ex Platone.* Cane vt qui Delum nauigat. *Nam in Delum Athenis nauigatio iucunda & secura fuit. & quotannis publica religiosa ac solennis.* Pharus *Tertulliano, pro arce, portu, &c. fuit verò Pharus turris in Ægypto altissima nocturnis ignibus naues ad portum dirigens.*

Fossa & vallum *pro firmo præsidio. Sic apud Aristotelem Alcidamas* φιλοσοφίαν ἐπιτείχισμα νόμων *vocat.* i. munitionem & propugnaculum legum. Fossa & vallo munire circundare. *Cæsar. Cicer.*

ὀδυσσέως δεσμός. *Eustachi.* Vlyssis vinculum *de re tutò posita, nam prisci vinculis clauium loco vtebantur.*

Lorica & gladius. *ex Tacito, pro optimo munimento, quorum alterum ad ictum repellendum est. s. lorica; alterum, ad infligendum aduersario. s. gladius.*

Millus

Millus cani. f. *tutela optima. apud Festum Scipio Æmilianus ait :* Præsidio eritis tanquam millus cani.

ὅπλα ἀχίλλεια. *Philostrat.* Arma Achillea. *pro firmo præsidio, certa ope.*

Æneus clauus. *Rhodiginus ex Plutarcho, pro præsidio contra nocitura. tractum à venatoribus, qui clauum æneum feræ occisæ infligunt, ne putrescat.*

ἐντὸς τ̃ τετλάρων εἶναι. *Pollux.* Intra quatuor esse. i. *intra ostium quadrangulum, seu domi, tutò.*

Béz brák u co czynić / Nierozsądnie.

Clausis oculis aliquid agere. *Erasm : ex Tertuliano Hierony : i. citra delectum.* A caluo ad caluum omnes sine discrimine damnare iniqui iudicis est ; *vt fecit. Caligula. Explico id infrà, sub* Od koiká do koiká. *Sic : à raso ad rasum : album & atratum, eodem sensu vsurpat Budæus.*

ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ μηδεμίαν φίλων ἢ πολεμίων ἔχειν διάκρισιν. *Basilius.*

Vt in nocturna pugna nullum amicorum & inimicorum habere discrimen.

Affine O-ślep.

Béz czego możeß być / zániechay.

τὰ μηδὲν ὠφελοῦντα μὴ πόνει μάτην. *Æschylus.*

Nil pro futura ne labora inaniter.

Quod non opus est, asse carum est. *Cato. Seneca. i. etiam minimo pretio, vt est assis carum putes, nec emas. Horatius etiam iubet—Inane abscindere soldo. i. superflua resecare, necessaria & vtilia retinere.*

Béz dołu grobla / béz nakłádu zysk nié bedźié.

Necesse est facere sumptum qui quærit lucrum. *Plautus.*

Hostimentum (i. *compensatio*) est, opera pro pecunia. *Idem. Sicut apud Ciceronem : pedibus compensare pecuniam.* ἄνευθε δαπάνης κέρδος οὐκ ἔσαι ποτέ. *A.* Sumptu sine vllo non fuerit vnquam lucrum.

Nusquam nec opera sine emolumento, nec emolumentum sine opera impensa est. *Liui.* Vallis profunda proxima est monti edito. *Garner.*

Affine Kto chce wygráć kaczorá. *&c.*

Béz iákiego promotorá / y godny nié wskóra v dworá.

Sæpe proba materia cessat sine artifice. *Seneca, qui id allegoricῶs seu paroemiacῶs protulit.* ἄνευ τεχνίτου καὶ καλὴ ὕλη ἀργεῖ. *A.*

Béz ochoty nié spore roboty.

Trudno tego wodźić, co sam nie chce chodźić.

Inuitis canibus venari. ſ. *Stultum eſt, ex Plauto qui ſic habet in Sticho:*
Stultitia eſt, pater, venatum ducere inuitos canes.
Hoſtis eſt vxor, inuita quæ ad virum nuptum datur.
Inuitos boues plauſtro inducere. ſ. *ineptum eſt, ex Theognide qui ait:*
μή μ' ἀέκοντα βίη κεντῶν ὑφ' ἅμαξαν ἔλαυνε.
Inuitum ne me ſtimulans impellito plauſtro.
Simile illud Theocriti interpretis: τὸν θέλοντα βοῦν ἔλαυνε. Volentē bouem agito.
Tu nihil inuita facies diceſúe Minerua. *Horatius.*
Nulla eſt tam facilis res, quin difficilis ſiet Quam inuitus facias. *Terent.*
Komu ſie robić nie chce, tego y makā w recē kolé.
φύσεως ἀντιπραττούσης κενὰ πάντα. *Hippocrates.*
Natura reluctante vana omnia vel irritus labor eſt. *vt ait Seneca.*
Male reſpondent coacta ingenia. *Idem Seneca.*
Obolus Parnoetis efficax eſt. V. **Ochotnego pobudźić.**
Abſque citharœdo ſaltare. ſ. ingratum. *Garnerus ex Gallico dicto.*
V. **Leniwo káżdy prácuie, gdy &c.**

Béz pieniędzy do targu, béz ſoli do domu.
Káżdy iármárk zły ſkąpemu, rowniéiáko vbogiému.
Dármo nic. Zá Bog-zápłać nie wiele kupiſz. Brząknąć tu trzébá.

Ipſe licet venias Muſis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras. *Ouidi.*
Vetus eſt (*dictum*) nihili cautio (*Syngrapha*) eſt. Dicta non ſonant. *Plautus.*
Semper tu ad me cum argentea accedito querimonia. *Idem.*
Græca mercari fide. i. (*præſenti pecunia, nam ſic Græci faciunt, apud quos parùm fidei eſt.*) *Idem Plaut: qui ſic habet:*
Diem, aquam, ſolem, lunam, noctem, hæc argento non emo,
Cætera quæque volumus vti, Græca mercamur fide. *Et Auſonius ſimiliter.*
Non Pœna (Punica, mala) ſed Græca fide. κατενώπια. *i. in conſpectu.*
Si æs habent (*emptores*) dant mercem. (*venditores.*) *Plaut: ſic.*
Cùm à piſtore panem petimus, vinum ex oenopolio;
Si æs habent (i. *acceperùnt ab emptore*) dant mercem. *Cato ſimiliter.*
Vendat (*Paterfamilias, aut villicus*) oleum, ſi pretium (*emptor*) habeat.
Cœca die. (i. *pecunia promiſſa*) nil emes, ſed oculata. (i. *præſenti exhibita, ex Plau.*
Portitorum ſimillimæ ſunt ianuæ lenoniæ.
Si affers, tum patent; ſi non eſt quod des, tum non patent. *Idem Plautus.*
ἅμα δίδου καὶ λάμβανε. *Suidas,* Simul da & accipe.
πιπράσκει ὁ κακὸς πάντα πρὸς ἀργύριον.
Vir malus argento vendere cuncta ſolet.

Φημί σοι μηδένα μηδὲν ἀμισθὶ ποιεῖν. *Lucian:* Dico tibi, nullus quicquam gratis facit.

μισθοφόροι ὁμοίως ἅπαντές ἐσμεν. *Idem.* Mercenarij æquè omnes sumus.

ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα. *Aristotel.* E manu in manum. f. *dare vel accipere.*

τῇ μὲν δίδωμι χειρὶ, τῇ δὲ λαμβάνω. *Pindari interpr.* Altera manu do, altera accipio.

φοῖνιξ εἰμὶ. *Idem.* Phœnix sum. f. *de manu in manum accipio more Phœnicum.*

φοίνισσα ἐμπολή. *Pindar.* Phœnicum commutatio. f. *simul dare & accipere.*

δός τι καὶ λάβε τι. *Epicharmus.* Da aliquid & aliquid accipe.

καὶ δόμεν ὅσκεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅσκεν μὴ δῷ. *Hesiodus.*

Dandum huic qui dederit, nil dandum quid dederit nil.

Lepidè Euclio Plautinus parcissimus senex alioqui diues hunc sensum expressit.

Volui animum tandem confirmare hodie meum,
Vt bene haberem meæ me filiæ in nuptijs.
Venio ad macellum, rogito pisces: indicant
Caros, agninam caram, caram bubulam &c. cara omnia.
Atq; eò fuerunt cariora, æs non erat:
Abeo illinc iratus, quoniam nihil est quî emam. i. *pecunia deest.* **Wiécnotliwé miésto niemáß żá co kupić.** κενὴ ἀγορὰ πάνθ' ὑστεροῦντι χρημάτων. A.
Æs cui deest, nil quod emat, in foro inuenit.

Vide Mamurram Martialis sub **Zwiclkiey burzć.**

τὰ τοῦ Σιμωνίδου μέλη. *Suidas.* Simonidis cantilenæ. *Dictum seu responsum Simonidis Poëtæ, quod dabat gratis petentibus à se carmina, tale fuit:* Dicebat se habere duo scrinia, gratiarum vnum, mercedis alterum: quæ quoties aperiret; prius semper inane, posterius plenum semper se inuenire.

ὁ χηλὸς χαρίτων κενός. *Ex Aristophan. Theocrito.* Arca gratiarum vacua.

Omnia qui petitis gratis, discedite gratis. *Detorsi hunc versiculum ex famoso Galli cuiuspiam carmine, quod Passeratij & Turnebi carminibus adiunctum est, finis eius est:* Omnia qui facitis gratis, discedite gratis. *quod ille in viros quosdam religiosos è Regno Galliæ eijciendos frustra conscripsit. Nam auctor carminis non modò è Gallia sed è vita quoque (vtinam & non è cælo) exclusus est: boni illi & innocentes viri ad tempus calumniam passi, cum laude in Gallia viuunt.*

Triuialis versiculus est. Nunquam obolus solus vile parabit olus.

Béz pomocniká. Béz pomocy.

Nullis adminiculis. Meo *vel* nostro Marte. *Cic.*

ἄνευ Θησέως. *ex Zenodoto.* Absq; Theseo, *qui multis viris fortissimis in certamine auxilio fuit, etiam Herculi.* ἄνευ τοῦ Ἰόλεω. Absq; Iolao, *qui Herculem iuuit contra Hydram pugnantem.* οὐ παρακαλῶν τὸν Ἰόλεων. *Synesi.* Non implorato Iolao.

ἄνευ

ἄνευ κυνῶν καὶ λίνων. ἐλάφους κτείνειν. *Pindar.* Absq; retibus & canibus ceruos occidere. — Sine cortice nare. *Horat. vt pueri faciunt. qua de re sic Plautus.* Quasi pueris qui nare discunt scirpea inducitur ratis *(al. induitur.)* Quî laborent minùs, faciliùs vt nent, & moueant manus.

Béz pracé, nié będą kołacze. Léżąc wilk nié tyie.

Kto chcé co miéć, muśi vćierpiéć. Kto chcé ryby iéść, muśi śię zmoczyć.

ἄῤῥυθμον est adagium, vt non pauca alia, quæ indicant hanc dialectum Polonicam, quæ sibilos crassos negligit, vel antiquissimam esse, vel certè bonis ingenijs, à quibus multa hoc genere rhythmi conscripta sunt, non caruisse. Comprobant id tot cantilenæ cum sacræ & Ecclesiasticæ, tum profanæ, partim honestæ partim amatoriæ, in quibus sæpè rhythmi sibilis dissonis terminantur.

— Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. *Horat.* Serere ne dubites. *Columel. Virgil.*

Aude aliquid breuibus Gyaris & carcere dignum, Si vis esse aliquis. *Iuuenal. i. si vis esse celebris, designa facinus aliquod memorabile, etiam cum periculo carceris vel exilij in Gyaris insulis Cycladum, vbi mures ferrum rodunt.*

Non fit sine periculo facinus audax & memorabile. *Terent.*

Credebas dormienti hæc tibi confecturos deos? *Idem.*

Fortiter malum qui patitur, idem pòst patitur bonum. *Plaut. potitur bonum, legit Lambin.*

Feras quod lædit, vt quod prodest auferas. *P. Syrus.*

Qui è nuce nucleum esse *(edere)* vult, frangit nucem. *Plaut.*

δεῖ τι παθεῖν μεγάλων ἐφιεμένους. *Appian.* Oportet aliquid pati magna desiderantes.

οὐ γὰρ ἀνιδρωτί γε μετ' ἀνδράσι κῦδος ἀέξει. *Q. Calaber.*
Nam sine sudore haud vlli vnquam gloria crescit.

μοχθεῖν ἀνάγκη τοὺς θέλοντας εὐτυχεῖν. Opus est labores, esse si felix cupis.

τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθ' οἱ θεοί. *Epicharm.*
Laboribus vendunt nobis omnia bona dij.

οὐ γὰρ ἐτωσιοεργὸς ἀνὴρ πίμπλησι καλιήν,
οὐδ' ἀναβαλλόμενος. μελέτη δέ τοι ἔργον ὀφέλλει. *Hesiodus.*
Nec enim laboris fugitans vir implet horreum,
Nec dilator. Cura verò opus auget.

κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοί βίον ἀνθρώποισι. *Idem.*
Occultatum habent hominibus victum dij. *quare quærendus est cum labore.*

οὐδὲν ἄνευ καμάτου πέλει ἀνδράσιν εὐπετὲς ἔργον. *Phocylides.*
Absq; labore homini nullum opus est facile.

οὐκ ἂν δύναιο μὴ καμὼν εὐδαιμονεῖν. *Euripides.*
Haud ſine labore diues eſſe quis poteſt.
Nulli vnquam è ventis aſſa columba venit. *Vulgare.*
μεγάλα πρήγματα μεγάλοισι κινδύνοισι ἐθέλει καταιρέεσθαι. *Herodotus.*
Magna negotia cum magnis periculis ſuſcipi volunt.
ἄπονον δ᾽ ἔλαβον χάρμα παῦροι τινές. *Pindarus.* Sine labore pauci percepere gaudia.
τὰ μεγάλα ἔργα μεγάλων ἀεὶ κινδύνων ὠνούμεθα. *Halicarnaſſeus.*
Magna præmia magnis ſemper periculis emuntur.
πόνου χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ. *Sophocles.* Abſq; labore nihil ſuccedit.
φεύγων πόνους φεύγει καὶ τιμάς. *Thucydides.* Fugiens labores fugit & honores.
ἂν μὴ καθάρῃς καὶ ἀλέσῃς, οὐ μὴ φάγῃς. *Diogenian.*
Niſi molas niſique purges non edes.
Puncta feres apium ſi mel habere voles. *Turneb.*
—— ὁ φεύγων μύλον, ἄλφιτα φεύγει. Qui vitat molam, vitat farinam.
ὁ πηλὸς ἢν μὴ δαρῇ, κέραμος οὐ γίνεται. *Apoſtolius.*
Lutum niſi tundatur non fit vrceus.
δεῖ ῥέζοντά τι καὶ πάσχειν κακόν. *Pindar.* Oportet aliquid agentem pati malum.
μὴ κατὰ βοὸς εὔχου. *Diogenianus.* Ne contra bouem opta, vel vota facito.
i. ne velis abſque illius & tuo labore ſegetes & victum tibi prouenire.
Non quiſquam fruitur veris odoribus, Hyblæos latebris nec ſpoliat fauos,
Si fronti caueat, ſi caueat rubos.
Armat ſpina roſas, mella tegunt apes. *Claudian.*
Nil dormienti cadit in os vnquam cani. *Garner. Gallic.*
Ad potiendum, eſt patiendum. *Idem*
Affine Bogá wzywáy. Zádżby kot ryby. Praca vſtáwiczna.

Béz prácé / on ma kołácżé.

Fici cadunt in os comedentis. *Polydorus Virgil.*
εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ. Dormienti rete trahit. *Sic in rete Timothei Athenienſium Imperatoris feliciſſimi dicebatur Fortuna vrbes cogere, quas ille facile capiebat. Plutar.*
Sic apud Terent. Quid? credebas dormienti hæc tibi confecturos deos?
De [illegible]*ilao Philoſopho ſegni & tamen artis ſuæ perito dicebatur:*
εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ χάσκοντος τὴν γεωμετρίαν ἐμπτῆναι. *Suidas.*
In os eius oſcitantis Geometriam inuolaſſe.
Et Liuius ait. Nihil agenti ſibi de cœlo deuolaturam in ſinū victoriam cenſet.
Cic: item. Quibus omnia Reipublicæ beneficia dormientibus deferuntur.
Idem. Omnia illi quæ ad victū cultūq; pertinent, virgula diuina ſuppeditātur.
Ductum id à virga monſtrifica Circes, Palladis, Mercurii, celebri apud Homerum.

αὐτόματα

αὐτόματα τοῖσι Θεὸς ἂν εἴη τὰ ἀγαθά. *Cratinus.*
Vltrò hisce cuncta suppeditat Deus bona.
δραχμὴ χαλαζῶσα. *Zenodot.* Drachma grandinans, i. *cum grandine vel grandinis instar decidens.*
ἀκονιτί. Sine puluere. *Sic Horat.* Cui sit conditio dulcis sine puluere palmæ, i. *facilis.*
ἀκονιτὶ στεφανοῦσθαι. Sine puluere coronari.
ἀναιμωτὶ νικᾶν. Sine sanguine vincere.
αὐτόματα ἐκ γῆς ἔχει πάντα. *Ælian.* Spontè è terra enata habet omnia.
Citra arationem & sementem ei proueniunt omnia. *ex Homero qui ait:*
οὔτε φυτεύουσιν χερσὶν φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν.
ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται.
Neque serunt plantas neque arant, sed omnia absque seminatione & aratione proueniunt.
Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis.
Et imputata floret vsq; vinea. *Horatius.*
— Equus me portat alit rex. *Idem è Græco.* ἵππος με φέρει βασιλεύς με τρέφει.
κρόνιος βίος. *Damascius Syrus.* Saturnia vita. *quam describit Ouid. 1. Metamorphos.*
ἀληλεσμένος βίος. *Suidas* i. Vita molita. *vel victus farinæ citra arationem, messuram, trituram, molituram, pisturam.*
ἀκονιτί. Citra puluerem, *vel* Sine puluere victoria obtigit. *Gellius.*
ἄνευ κυνῶν καὶ ἑρκέων (λίνων) ἐλάφους κτείνει. *Pindar.*
Sine canibus & septis (*retibus*) ceruos occidit.
Bona Porsenæ. *Liui. quæ ipse ex spoliis collectis vltrò Romanis obtulit. Plutarchus ait: Castra Hetruscorum plena commeatu & opibus illum Romanis donasse.*
Vicinum Byt ma dobry. Sámo śie náwinelo.

Béz przygány rzécz ábo człowiék.

Vel Momo satis fecerit. Ἐν τῷ Μώμῳ ἂν ἀρέσκῃ. *Sic Cicero.*
Quod me hortaris &c. vt etiam Momo satis faciam, moriar si quicquam fieri poterit elegantius.
οὐδεὶς ἂν ἀλλ' οὐδ' ὁ Μῶμος μωμήσασθαι δύναιτο. *Lucianus.*
Nullus ne quidem Momus reprehendere queat.
Sic dices. Ne Momum quidem iudicem vel arbitrum recusarim, verear.
Vel Momo iudice vicero.
Laudaret faciem Liuor quoque. *Ouid.* *Affine* Nié máß mu co zárzućić.

Béz roſkazania to vczyni. *V.* Nié trzebá go wiele námáwiáć.

Béz-żeniec. Białych głow mienawidźi. Czystośći miłośnik.

ὁ μισογύνης. Osor mulierum.

Vbi (*vel cui*) musca nulla femina est in ædibus. *Plaut. In eiusdem Milite Periplectomenes cælebs multa in laudem cælibis vitæ adfert.*

μελανίωνος σωφρονέστερ☉: *Aristophan.* Melanione pudicior, castior, continentior. *Is odio mulierum per montes & nemora vno cane comite venatione viuens vagabatur. Similis huic fuit Hippolytus apud tot Scriptores celebris, qui apud Euripidem dicit.*

τ σὴν δὲ κύπριν πολλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω.

Longum valere dico ego Veneri tuæ. *& apud Diogenianum.* ἱππόλυτον μιμήσομαι. Hippolytum imitabor, s. *pudicè viuendo.*

Bellerophonte castior. τὰ εἰς ἀφροδίτην ἐγὼ δικαιότατος, κἂν τῷ βελλεροφόντῃ σωφροσύνῃ ἀμφισβητήσαιμι. Ego venerearum rerum purissimus vel cum Bellerophonte de pudicitia contenderim.

Vestalium thoro purior. *Mamertin. Ausoni.*

πηδαλίου ἁγνότερ☉: *Eustathi.* Purior clauo seu gubernaculo nauis, *quod semper in aquis est.*

Heraiscus Ægyptius osor mulierum maximus erat, huic loquente femina impura, mox caput dolebat. Suidas. Cùm Olympia (à viris) celebranda sunt, muscæ semper ex eo loco ad vlteriorem. Alphei fluminis ripam auolant quasi viros metuentes. Rhodigin.

Cornix femina mortuo mare tria secula vidua viuit. *E Plutarcho.*

Béz-żeństwo spokoyne/ vćiéśne/ wolne.

Libero lecto nihil est iucundius *Cic.* Qui non litigat, cælebs est. *Hieronym.*

Semper habet lites alternaq; iurgia lectus
In quo nupta iacet: minimùm dormitur in illo. *Iuuenal.*

Qui potest mulieres vitare, vitet. *Plaut. Sticho. Apud eundem in Militis actu 5. Scena 1. Periplectomenes cælebs, vitam cælibem præfert vxoriæ, huius multa incommoda recensens & commoda eleuans.*

ἄλυπον ἕξεις τ βίον χωρὶς γάμου. *Menander.*
Omni procul molestia cælebs ages.
ὁ μὴ γαμῶν ἄνθρωπ☉ οὐκ ἔχει κακά. *Idem.*
Caret malis vxore vir quisquis caret.
τ μοῦνον ὄντα κἂν κακὴ τύχη τρέφει. *Philemon.*
Solum, maligna (*tenuis*) sit licet sors, hominem alit.
βίον καλὸν ζῇς, ἂν μὴ τ γυναῖκ' ἔχῃς. *Philetas.*
Viues beatè si carebis coniuge.
γυναῖκα θάπτειν κρεῖσσόν ἐστιν ἢ γαμεῖν. *Chæremon.*
Sepelire quàm ducere mage vxorem iuuat.
παραπλήσιον πρᾶγμ' ἐστὶ γῆρας καὶ γάμ☉,

τυχεῖν γὰρ αὐτῶν ἀμφοτέρων σπουδάζομεν,
ὅταν δ᾽ ἐτύχομεν ὕστερον λυπούμεθα. *Theodoctes.*
Affines res ſunt ſenectus & coniugium, Conſequi enim vtrumq; ſtudemus,
Sed quando conſequimur poſtea dolemus.
δύ᾽ ἡμέραι γυναικός εἰσιν ἥδισται,
ὅταν γαμῇ τις κἀκφέρῃ τεθνηκυῖαν. *Hipponax.*
Duo dies ſunt coniugis ſuauiſsimi,
Quo nubit illa quoq; fertur in rogum. V. Zoná kłopot.

Biádá tey kokoſzy, ná ktorey iáſtrzebá záprawuią.

Dictum hoc in proprio etiam ſenſu verum eſt, ſed parœmiaco ferè vſurpatur, de iis qui artem aliquam recens edocti, vel negotium inexperti aggrediuntur. Nam hi cùm experientia careant, (quæ rerum magiſtra & ſtultorum magiſtra vulgò dicitur) errare facile ſolent, & eos quos curant moleſtiis magnis afficere, vt ſunt noui magiſtri, doctores, rectores, medici, chirurgi, &c. De his & ſimilibus rectè dicas.
Væ ægroto à medico vel chirurgo nouo, &c.
ὁ νέος ἰατρὸς κακοπαθεῖν νοσερὸν ποιεῖ. *A.*
Nouus medicus adauget ægroto malum.
Sic Eccleſiaſtæ 10. Væ tibi terra cuius rex puer eſt.

Bicz z piaſku nie bedźie. Nie ſklei ſie to.

Ex incomprehenſibili paruitate arenæ, funis effici non poteſt. *Columella.*
ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκεις. *Ariſtides.* Funem ex arena nectis vel texis.
τὰ ἀσύγκλωστα κλώθεις. *Syneſius.* Glomeras quæ conglomerari nequeunt.
Arena ſine calce. *Suetoni.* Cæmenta ſine calce. *Ex Liuio. qui ait:* Nec erat difficile murum ſubruere, quod cæmenta non calce durata erant ſed interlita luto. *Apud Ezechielem* cap: 13. *increpantur qui ædificant murum vel parietem abſq; temperamento ſeu abſq; luto & paleis. quia tale ædificium facillimè corruit. Scribit tamen Suidas, caſtellum quoddam exſtructum fuiſſe* ξηρῷ λίθῳ, ἐκ μεγάλων λίθων ἄνευ πηλοῦ συνηρμοσμένον. i. *ſicco lapide, ſeu ex magnis ſaxis ſine luto ſeu calce, arte & aptè coagmentatis.*
λίνον λίνῳ συνάπτεις. *Plato.* Linum lino nectis. i. *debilia debilibus; vel diuerſa aut oppoſita inter ſe copulas. vt Ariſtot. & Proclus vſurpauit.*
ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίγνεσθαι. *Ariſtot.* Ex nihilo nihil fit.
Nullam rem è nihilo gigni diuinitùs vnquam. *Lucret. Ethnicus.*
τοὺς δύω ὀβολοὺς οὐκ ἐστι πλείονος, ἢ δυοῖν ὀβολοῖν ἀξίους εἶναι, *Demoſthenes.* Duorum obolorum pretium, non poteſt maius eſſe, quàm duorum obolorum.
ἐκ θύμβρας οὐδεὶς ἂν δύναιτο κατασκευάσαι λόγχην. *Athenaeus.*
Conficere nemo lanceam è thymbra queat.
Vicinum Dármo robiſz. Nie bedźie z tego nic.

Biedna stárości! nosząc cię bolą kości.

Vt ætas mala merx est tergo! *Senex Plautinus queritur. sed plura habes infrà sub* Stárość sámá chorobá.

Biégun. Wszedy-byt. Miéscá nié zágrzéie.

Hamaxobio instabilior. *Tertullian.*

Nomadicam *vel* Nomadum vitam agit. *ex Plinio. Budæo.*

ἡ παναγαία ἄρτεμις. Panagæa Diana, *quæ omniuaga à Poëtis fingitur. Erasm.*

ἡ περγαία ἄρτεμις. *Philostrat.* Pergæa Diana. *meminit eius & Cic.*

Ceres Proserpinam quærens. *quam rem descripsit pulchrè Claudian. De eadem Ouid.*

—Immensum est erratas dicere terras, Præteritus Cereri nullus in orbe locus.

Quisquis vbiq; habitat Maxime, nusquam habitat. *Martial.*

Vagari miserum. πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσι. *Homer.*

Nil miserabilius est quàm incerta sede vagari.

Potest latiùs vsurpari de eo qui mutat amicos, opiniones, statum vitæ.

γῆν πρὸ γῆς διώκων. Terram pro terra persequens, *ex Aristopha. Luciano. vtitur & Cicero.* *Plautus de hospite citò abeunte.*

Prius abis quàm lectûs vbi cubuisti concaluit locus.

κνὶψ ἐκ χώρας. Cnips è regione seu loco. s. assiduò migrat.

Æneo crure. *Rhodigin.* χαλκόκνημις. *qui multas terras pedibus citra fatigationẽ obit.*

Bies pogáná. *Vide* **Nálazł swoy swego.**

Biésiádá sucha. *V.* **Piiány béz piwá.**

Biésiada rzadka béz tákiégo błazná.

In omni plerunq; conuiuio aliquis malè pascitur, aut malè sedet, aut ridetur à cæteris conuiuis. *Exempla multa sunt apud historicos & Poëtas comicos, præsertim parasitorum, vt apud Plautum Captiuis Milite Menæchmis Persa Sticho. Sed & in conuiuiis honestis & Regum, vide Menecratem sub dicto,* Tákiemu tákie. *& Luciani dictum sub* Dczony przy dworzé. *Adi & Iuuenalis Satyram quintam.*

Bieży iák świéc z bótámi. i Niéprzyzstoynié názbyt predko.

E plebe est dictum. Galli apud Garnerum dicunt. Currit vt vitriarius onere liberatus. Latinè dices: Parasitus ad cœnam properans vel properat. *leges talia exempla non rarò apud Plautum. Sed &* τρεχέδειπνος. *i. ad cœnam currens, dici potest, quo sensu ea vox vsurpatur apud Plutarchum: licet in opposito etiam sed per iocum & antiphrasin accipiatur apud eundem & apud Athenæum. Sic apud Theocritum:*

ἡ μετὰ δαῖτα κλητὸς ἐπείγεαι; *i.* Num ad cœnam vocatus properas?

ἐν γὰρ νομίζω τοῦτο μὲν ἀνελευθέρων εἶναι, τὸ βαδίζειν ἀρρύθμως ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐξὸν καλῶς. *Alexis apud Athenæum.*

Vnum hoc puto illiberalium (*minimè ingenuorum*) esse,
Ire inconcinnè per vias cùm liceat honestè compositè.
Rectè Plautus. Liberos homines per vrbem modico magis par est gradu
Ire, seruile esse duco festinantem currere. *Alexander Seuerus dixit.*
apud Lamprid. Ingenuum currere nisi in sacro certamine non decet.

Bigos. Wczoráyßa potráwá. Przygrzewánego/ przypiekánego co. *etiam tralatè.*

ἰχθὺς ἀποκείμενος. *Plutarch.* Piscis repositus. *Duplici sensu potest vsurpari.* 1. *De cibis vilibus, quales sunt apud pauperes vel parcos hesterni cibi. Vt apud Terenti.* Meretrices ex iure hesterno panem atrum vorant. *Alioqui mos erat laudabilis aliquid semper in mensa relinquendi, vt dico sub* Zostaw co ná iutro. 2. *De sermone, oratione, narratione, versu repetito, præsertim si tanquam nouum quid proferatur. Dici potest Crambe repetita. Vide hoc & similia sub* Záwße iedno.

Bity płácze. *vel* Bitemu milczeć lépiey.

κλαίει ὁ νικηθείς. *Sibylla.* Flet victus. Væ victis. *Plaut. Varro. Festus.*
Nunc victi tristes — *Virgil.*
Accipienda & mussitanda est iniuria potentiorum. *Terent.*
Galli victi silent, victores canunt. *Cic.*
τί ἄλλο ἢ ὀδύνη τοῖς νενικημένοις; Quid aliud nisi dolor victis? *Apud Plutarchum Brenni dictum, Romanos auro appenso pacem ab eo postulantes irridentis.*
κρεῤῥόνων νίκη. *Porphyrio.* Meliorum est victoria.
Victi nō audent hiscere. *Ex Plutarcho qui ait:* νικώμενοι ἄνδρες ἀγρυξίᾳ δέδενται.
Victi viri silentio vincti sunt. *Apud Spartanos Plutarcho teste.* Vicinus vicini puerum peccantem liberè castigabat, & turpe ducebatur si filio querenti se ab aliquo punitum, pater verbera non addebat.

Biy iedno / poczuiéć. Doymi do żywego.

Phryx plagis solet fieri melior. *Cic.*
Φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων καὶ διακονέστερος. *Suidas.*
Phryx verberatus melior & obsequentior.
δὶς ἑπτὰ πληγαῖς πολύπους πληγμένος. *Zenodotus.*
Bis septem plagis Polypus contusus. s. *fit melior.*
Decem & quaternis tundito Polypum ictibus. *Vide in 1. Tomo* Sztokfiß.

Biy zábiy ná mię. *V. infrà* Wßyscy ná mię.

Błázeńskie rzeczy rychley niż dobre poymuiemy/i długo pomniemy.

Discit enim citiùs, meminitq; libentiùs illud
Quod quis deridet, quàm quod probat & veneratur. *Horatius.*

Huc faciunt illi Senarij Agathonis & Nazianzeni paululum immutati.

τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς μεμνήμεθα,
τὸ δ᾽ ἔργον ὡς πάρεργον ἐπιλανθανόμεθα.

Nugalium ceu seriorum meminimus. Et seria vt nugalia obliuiscimur.

Błogo temu przy dworze/komu pług domá orze. *V.* Dworski żywot.

Bliższa koszulá niż kaftan. Bliższy sobie káżdy niż drugiemu.

Tunica pallio propior est. *Plaut.* Proximus sum egomet mihi. *Terent.*
Ita te aliorum miserescat, ne tui alios misereat. *Plautus.*
Misereat (i. *misereret me tui.*) si misericordia familiam alere possem. *Idem.*
γόνυ κνήμης ἔγγιον. *Aristotel.* Genu surâ propius.
ἀπωτέρω ἢ γόνυ κνάμα. *Theocrit.* Remotiùs genu abest quàm tibia.
εὔχου τῷ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον δὲ τῇ χύτρᾳ.
Opta vt vicinus habeat, magis autem vt olla. s. tua.
Semper tibi proximus esto. *Cato.*

Affine Káżdy sobie woli. Sobie pierwey.

Bóg ci zápłáci.

— Sperate deos memores fandi atque nefandi: *Virgil.*
Est profectò Deus qui quæ nos gerimus auditq; & videt. Is —
Benè merenti benè profuerit, malè merenti par erit. *Plaut.*
Quod in diuinis rebus sumas (i. *consumas*) sapienti lucro est. *Idem Plaut.*

Dobrze táki hándluie/ co Bogu nie żáłuie.

Bóg cie skarze. Nie wydziesz karánia.

Aderit Adrastia Nemesis. Aderit Rhamnusia Nemesis. *Dea fuit apud Ethnicos quam nemo nocens seriùs ocyùs effugere posse credebatur, ex Luciano.*
Aderit Temessæus genius. s. *vltor iniuriæ iuxta Temessam vrbē celebris ex Strabone.*
— Tandemq; fatebere lætus Nec surdum nec Tiresiam (*cæcum*) quenquam esse deorum. *Iuuenal.*

Spero equidem mediis (si quid pia numina possunt)
Supplicia hausturum scopulis. Dabis improbè pœnas. *Virgil.*

— Scelus expendisse nocentem. Laocoonta ferunt. *Idem.*
Digna feres. *Ex Catullo.* *Plura sub* Naydzie Bog winnego.

Bóg dobrych nie złych wysłuchywa.

Faciliùs si quis pius est à diis supplicans, quàm qui scelestus est inueniet veniam sibi. *Plaut. Vide sententiam hominis ethnici & quidem poetæ vanissimi à recta ratione profectam, similem illi quam apud Ioannem C. 9. cæcus-natus protulit. Præcessit apud Plautum.* Atq; hoc scelesti illi in animum inducunt suum.

Iouem se placare posse donis, hostiis. Et operam & sumptum perdunt, id eò fit, quia Nihil ei acceptum est à periuris supplicij. i. *Supplicationum, precum, hostiarum. &c.*

Addit idem infrà. Idcircò moneo ego vos hæc, qui estis boni
Quiq; ætatem agitis cum pietate & cum fide;
Retinete porrò, post factum vt lætemini.

λιτάς δικαιάς Θεὸς κλύε. *Æschil.* Preces iustas Deus audit.

Puras Deus non plenas aspicit manus *P. Syrus.* *Affine* Psi głos nie idźie.

Bóg ludźmi nie brákuie. Réspéktow v Bógá nie máß.

διαφέρει δὲ οὐδὲν τῷ Θεῷ τίς ὁ Ἐτεοβουτάδης καὶ τίς ὁ μανῆς ὁ νεώνητος: *Synesius.* Non curat Deus quis sit Eteobutades (*ex nobilissima & antiquissima Atheniensium familia*) quisue seruus nuper emptus.

τὸ θεῖον ἀπροσωπόληπτον παντελῶς. *Cyril.* Deus omninò personarum acceptor non est. πάντας ἐξ ἴσου βλέπων. *Idem.* Omnes ex æquo aspiciens.

Multa similia in diuinis libris, vt Actuum 10. Ad Galat. 3. &c.

Bóg nie opuści/ kto sie nań spuści.

Celebre & pium dictum hoc nolui omittere, sed ex Ethnicis frustra quid simile proferre tentem. Sufficiat vna sententia Ecclesiastici 2. posita.

Scitote quia nullus sperauit in Domino & confusus est.

Bóg rozum ludzki przéchodźi.

περὶ θεῶν καὶ περὶ θείων δογμάτων μηδὲν θαυμαστὸν ἀπίστει. *Pythagoras.*

De diis rebusq; diuinis nil tam admirabile dicitur quod non oporteat credere.

Bóg szczęściem ábo świátem ábo wßytkiem władnie/ rządźi.

Θεοῦ μὲν ἐκτὸς οὐδεὶς εὐτυχεῖ βροτός. *Lucianus.*

Nullus sine Deo diues (*aut* prosper) est mortalium.

Θεοῦ δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτοῖς. Felicitas donum Dei. *vel*

Vt sit homo felix quispiam, donum est Dei.

καὶ γὰρ αὐτὰ τῶν τεχνῶν ἔργα δῶρα τῶν θεῶν ἐστι. *Lucian.*

Et ipsa artium opera seu effecta dona sunt Dei,

σὺν τῷ Θεῷ πᾶς ϗ γελᾷ κ᾽ ὀδύρεται. *Sophocles.*

Flet cum Deo ridetq; quilibet hominum, i. *cum Deus vult flet vel ridet.*

— Valet ima summis Mutare, & insignem attenuat Deus. *Horatius.*

Æsopus interrogatus, quid faceret Deus? respondit: Θεὸς τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψηλοῖ. Deus alta deprimit & humilia extollit. *Gemina prorsus sententia in Cantico Deiparæ notissimo.* ὁ Θεὸς ἀεὶ γεωμετρεῖ. *Plutarch.* Deus Geometriam semper tractat vel exercet. i. *creauit ex materia mundum & perpetuò formas inducit ex idea sua, omnia definiens ratione, mensura, numero. Idem plane in diuinis libris legimus.*

Bóg ták chćiał, ábo zdárzył.

Sic visum superis. Diis aliter visum. Non hæc sine numine diuûm eueniunt.

Diis equidem auspicibus reor (te) hunc cursum tenuisse.

Troiæ sic iam fata ferebant. *Virgil.* Sic illum fata trahebant. *Ouid.*

τὸν δ᾽ ἄγ. μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλος δέ. *Homer.*

Istum mortis in exitium mala Parca trahebat.

Seneca instruens Lucilium contra casus aduersos ait: Nil profutura alia, nisi frequenter & sine querela illud inter singula damna dixeris: Diis aliter visum est. *Simile illud Iobi.* ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως ἐγένετο. Sicut Domino placuit ita factum est.

Deorum beneficio ad hæc tempora natus. *Cic.*

Qui deorum consilia culpet, stultus inscitusq; sit *Plaut.* Ita diis placitum. *Idē.*

Quid si hoc aliquis voluit deus: *Terent.*

B. Bernardus hominem post peccatum commissum à desperatione cohibens, iubet dicere, epist. 87. Malè quidem egi, sed factum est, & iam non potest non fieri. Quis scit, si hoc mihi Deus expedire prouiderit, & de malo meo, ipse qui est bonus, bonum mihi operari voluerit? *Et S. August. inquit:* Non fieret malum, nisi sineret Deus: nec vtiq; nolens sinit, sed volens: nec sineret bonus fieri malè, nisi omnipotens etiam de malo posset facere benè.

Bóg wszystko widźi i slyszy.

πάντῃ γάρ ἐστι πάντα καὶ βλέπει Θεός. Et est vbiq; & cuncta conspicit Deus.

ὀξὺς Θεοῦ δ᾽ ὀφθαλμὸς εἰς τὸ πάνθ᾽ ὁρᾶν.

Acutus est oculus Dei vt cuncta videat. *Sic Danielis C. 13. Susanna Dei omnipræsentiam reuerita mori cum infamia elegit, quàm in scelus consentire.*

Eadem Dei præsentia exaggerata Ephrem, meretricem ad vitam sanctam traduxit. Metaphrastes auctor est.

ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ᾽ ὁρᾷ. Est æquitatis oculus omnia intuens.

Apud Iuuenalem, Auaritia hortatur quendam. Surge age — Verte (*fraudem fac in mercibus*) aliquid, iura (*peiera*) ℞t *ille.* Sed Iuppiter audiet.

καὶ κωφοῦ συνίημι καὶ οὐ λαλέοντος ἀκούω. *Oraculum.*

Et mutos intelligo & audio vota tacentum.

Tonſor vir alioqui probus, egeſtate preſſus, abſtulit vicino ſuem, ad hunc Chriſtus peregrini forma veniens petijt ab eo tonderi, quod dum ille alacriter facit, aduertit peregrinum oculos à tergo habere, ſtupensq; hæret, cui peregrinus: hiſce oculis ego vidi te alienum ſuem tollentem, ſtatimq; diſparuit. Tonſor verò ſuem cuius erat mox reſtituit. Petrus Damian. l. 8. c. 8.

οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης.

Oraculum Ethnicum ſub perſona Dei prolatum.

Menſura eſt maris & numerus mihi notus arenæ.

Eadem ſententia in diuinis libris obuia eſt.

Deus eſt Sphæra: cuius centrum eſt vbiq;, circumferentia nuſquam: Hieroglyphicum Anonymi.

Deo nil clauſum, intereſt noſtris animis & cogitationibus. *Seneca.*

Affine Nie ſkryieſz ſie przed Bogiem.

Bóg wyſoko / przyiaciel daleko.

Falſum ac impium nec vſurpandum dictum. Refellit illud Dauid ſæpiùs. Prope eſt Dominus omnibus inuocantibus eum. Et ego ſemper tecum. Cum ipſo ſum in tribulatione. Inuoca me in die tribulationis, &c.

Bóg zápłáć day ieſzcze.

Kto wziąwſzy pilno dziekuie / Ten ſie znowu wziąć gotuie.

Multa aut repetita gratiarum actio, noui beneficij poſtulatio eſt.

πάλιν (*vel* μάλα, *aut* πολλὰ) εὐχαριστῶν λαμβάνειν πάλιν θέλει. *A.*

Vult capere rurſum, gratias qui rurſum agit.

Bogá máiąc rzecze śmiele. Nie dbay nic o przyiaciele.

ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων; *Ariſtotel.*

Quid opus amicis cùm bona tribuit Deus?

Bogá nie oſzukaſz.

πολλά κεν εἰδείης οἷς τὸν Θεὸν ἐξαπαφήσαις.

Multa opus eſt noris quò Numen fallere poſſis.

κλέπτει δέ μιν οὐ θεὸς οὐ βροτὸς ἔργοις οὔτε βουλαῖς. *Pindar. de Apolline.*

Non fallit illum Deus aliquis vel homo, factis nec conſilijs.

Affine Wie Bog czyy báran. &c.

Bogá wzywáy á ręki przykłáday.

Dij facientes adiuuant. *Varro ait*: Et quia dij facientes adiuuant, priùs inuocabo deos.

φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν Θεός. *Æſchylus.*

Adeſſe conſueuit laboranti Deus.

τὰν χεῖρα προσφέροντα τὰν τύχαν καλεῖν. *Plutarch.*

Operi manum admouendo Fortunam inuoca.

θάρσει, ἐπεὶ δαίμων ἕτερον πλόον ἡγεμονεύσει. *Apollon. Argonaut.*

Fide, tuum moderabuntur quia Numina curſum.

ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς, χ' ὠ Θεὸς συνάπτεται. *Æſchylus. Trochaic.*

Seriò eſt opus qui adurget, huic Deus ſe accommodat.

αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει. *Suidas.*

Fac aliquid ipſe priùs, dein deos voca.

τῷ δ' αὖ πονοῦντι καὶ Θεὸς συλλαμβάνει. *Æſchyl.*

Quiſquis laborat, huic manum præbet Deus.

Σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει. *Zenobius.* Cum Mineruà manum moue.

ἄλλα μὲν αὐτὸς (εὑρήσεις) ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. *Cic. ex Homero.*

Quædam ipſe inuenies, quædam verò Deus ſuggeret.

μὴ πάντα κατὰ βοὸς ἕξεις. Non omnia per bouem obtinebis. ſ. *immolatum ſeu per vota, preces, ſacrificia, ſed laborandum ſimul eſt.*

Non votis neq; ſupplicijs (i. *ſupplicationibus*) muliebribus auxilia deorum parantur, ſed vigilando, benè conſulendo, proſperè omnia cedunt. Vbi ſecordiæ atq; ignauiæ te tradideris; nequicquam deos implores. *Cato.*

Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia. *Iuuenal. quod ad mentem præcedentium interpretare.* *Huc facit Apologus Faërni de ruſtico, ad currum luto infixum extrahendum Herculem inuocante, & per ſe nil mouente: quem Hercules apparens increpauit & leuare currum iuſſit.* Deum ora & ipſe labora.

Affine Bez pracé nie bedą kołacze.

Bogactw przybywa, cnoty vbywa. Bogáctwá częſto powod do złego.

Quia paululùm acceſſit vobis pecuniæ, ſublati animi ſunt. *Terenti.*

Ardua res hæc eſt, opibus non tradere mores.

Et cùm tot Crœſos viceris, eſſe Numam. *Martial.*

Prima peregrinos obſcœna pecunia mores

Intulit, & turpi fregerunt ſæcula luxu. Diuitiæ molles. *Iuuenal.*

Sæpe ſolent auro multa ſubeſſe mala. *Tibullus.*

τὸ γὰρ εὐπράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν ἀνοήτοις γίνεται. *Demoſthenes.* Proſperitas præter meritum, occaſio veſaniæ ſtultis efficitur.

Nullum

Nullum crimen abeſt facinuſque libidinis, ex quo Paupertas Romana perijt. *Iuuenal.* *Vide* Bogáty rzadki.

Bogáctwá teraz przodkuią / Cnoty iem vſtępuią.

—Inter nos ſanctiſſima diuitiarum Maieſtas. *Iuuenalis.*

—Exſpectent ergo Tribuni, Vincant diuitiæ. ſ. *libertini opulenti. cuius ratio potior habetur quàm Tribunorum. Idem Iuuenal.*

οἱ μὲν γὰρ κακότητα κατακρύψαντες ἔχουσι,
πλούτῳ, τοὶ δ' ἀρετὴν οὐλομένῃ πενίῃ. *Theognis.*

Quidã improbitatẽ velatam habent Opibus, alij virtutem pernicioſa egeſtate.

In pretio pretium nunc eſt. dat cenſus honores,
Cenſus amicitias. pauper vbiq; iacet. *Ouidi.*
Carmina laudantur, ſed munera magna petuntur.
Dum modò ſit diues, barbarus ipſe placet. *Idem.*
Et genus & virtus niſi cum re vilior alga eſt. *Horati.*
An diues, omnes quærimus, nemo an bonus.
Non quare & vnde; quid habeas, tantùm rogant. *Seneca ex Euripide vel alio Tragico Græco.*

Bogáctwá rod i godności / Są piękne pokrywki złości.

ὁ πλοῦτός ἐστι παρακάλυμμα τῶν κακῶν. *Antiphanes.*

(Pulchrum) malorum ſunt opes operculum.

Secundas res mirè vitijs obtentui eſſe, *dixit Saluſtius.*

Struma dibapho facile tegitur. i. *infamia & dedecus dignitate, quia* δίβαφον. i. *purpura bis tincta, eſt inſigne magiſtratus. Ex Cicer.* Ilia ſubter
Cœcum vulnus habes, lato ſed balteus auro
Protegit. *Perſius de Nerone vel Alcibiade.* i. *flagitia tui pectoris velas dignitate imperatoris vt gladiatores vulnus balteo.*

Bogáctwá te własność máią. Mądrego głupiem działáią.

ὁ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακός,
τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ. *Antiphanes.*

Ad inſtar artis inſcij nos medici opes, Efficere cœcos ex videntibus ſolent.

Plutus cœcus non mirum ſi cœcos faciat. *ex Ariſtophane. Intellige plerumq; vel ſæpe, non autem ſemper, quo ſenſu alia dicta ſimilia accipe.*

Affine Bogátemu nie trzebá rozumu.

Bogáctwá wiele mogą. Bogátemu wszytko przypiſuiemy.

πλήθει δ' ἀνθρώπων ἀρετὴ μία γίνεται ἥδε,
πλουτεῖν, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν ἄρ' ἦν ὄφελος. *Theognis.*

Diuitijs

Diuitijs pollere eſt vulgi maxima virtus. Has præter nihilum cætera profuerint.

Ac bene nummatum decorat Suadela Venuſq;. *Horat.* —— Omnia enim res
Virtus, fama, decus, diuina humanaque pulchris
Diuitijs parent, quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit fortis, iuſtus, ſapiens etiam, & rex, Et quicquid volet. *Idem.*

τὸν εὐτυχοῦντα καὶ φρονεῖν νομίζομεν. *Euripides.*
Qui diues eſt hunc ſapere multùm credimus. —— οἰόμεθα
τὸν εὐτυχοῦντα πάντ᾽ ἐπίστασθαι καλῶς. *Idem.*
Benè noſſe cuncta quemq; remur diuitem.
χρήματα τ᾽ ἀνήρ, πενιχρὸς δ᾽ οὐδεὶς πέλετ᾽ ἐσθλὸς οὐδὲ τίμιος. *Laërtius. Suidas.*

Pecuniæ (*ſunt*) vir (i. *virum faciunt*) pauper autem nemo bonus aut honoratus.

Hæc omnia non ex veritate ſed ex opinione vulgi erronea dicta accipe.

Simillimum eſt Pieniądze wiele mogą.

Bogáctwá z mądrośćią vćiéſzne.

καλὸν ὅταν εὐτυχία παρῇ τῷ νῷ. *Hippodamus.*
Pulchrum quando felicitas cum prudentia coniungitur.
ἥδιστόν ἐστιν εὐτυχοῦντα νοῦν ἔχειν.
Sapiente diuite nihil eſt iucundius.
πλοῦτος καὶ σοφίη θνητοῖς ἀμαχώτατον αἰεί. *Theognis.*
Opis & ſapientia hominibus inexpugnabilis ſemper.
μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει,
χρῆται γὰρ οὗτος εἰς ἃ δεῖ ταύτῃ καλῶς. *Menander.*
Beatus eſt qui mentem habet & opes ſimul,
Hic opibus etenim rectè vbi eſt opus vtitur.

Bogacz á świniá/ po śmierći źwierzyná.

Diues cùm moritur, ſus cum occiditur multis prodeſt.

Vide Łákomy/ ſkapy/ i świniá.

Bogacz/ niewolnik. Pánem wielkim być/ wielka niewola.

Sub marmore atque auro ſeruitus habitat. *Seneca.*
Fortuna magna, magna domino eſt ſeruitus. *P. Syrus.*
Seruiet æternùm qui paruo neſciet vti. *Horat.*
Imperat aut ſeruit collecta pecunia cuique
Tortum digna ſequi potiùs quàm ducere funem. *Idem.*

Diuitiæ apud ſapientem in ſeruitio ſunt, apud ſtultum in imperio. *Seneca.*
ἥδιόν ἐστι τῶν ὑπαρχόντων κρατεῖν.
Iucundius nil quàm imperare his quæ tenes.

Diues habet diuitias ſicut febrem, potius dicendum: Diuitiæ illum habent, vt & febris. *Seneca.* *Antigonus filio inſoleſcenti dixit.*

An ignoras fili, regnum noſtrum nil aliud eſſe, quàm ſplendidam ſeruitutem?

Bogaczá béz potomká / chorego / ſtárego / wßyſcy náwiedzáią / ßánuią nié ßczerzé.

Iucundum & carum ſterilis facit vxor amicum. *Iuuenal.*
—Dominus tamen & domini rex. (i. *dominus & patronus huius, cuius eras cliens,*)
Si tu vis fieri, nullus tibi paruulus aula
Luſerit Æneas, nec filia dulcior illo. *Idem.*
Si te bene habes (i. *ſi diues es*) tibi ſunt gemini & trigemini filij. (*hæredipetæ*) *Plaut.*
Orbus es & locuples & Bruto conſule natus (i. *Senex*)
Eſſe tibi veras credis amicitias? *Martial.*
ἑσπέριον φιλέουσιν ἀτὰρ συγέουσιν ἑῷον. *Callimach.*

Veſpertinum amant matutinum oderunt. ſ. *hæredipetæ amicis diuitibus morituris obſequentes aſſidentes.*

οἱ γύπες τοῖς θνησιμαίοις παρεδρεύουσι. *Suidas.*

Vultures cadaueribus (*moribundis*) aſſident.

Munera qui tibi dat locupleti Gaure ſeniique,
Si ſapis & ſentis, hic tibi ait, morere. *Martial.*

Vide Petit Gemellus. *ex Martiali. ſub* Pieniądzé wiele mogą.

Bogaczu ná vbogie pámiętay.

μέμνησο πλουτῶν τοὺς πένητας ὠφελεῖν.

Diues memineris adiuuare pauperes.

Bogátego nié vczyni Czeſércé / choć pełno w ſkrzyni.
Bogátego ty nié máietnośćią / Lécz vſkromioną mierzay chćiwośćią.

μὴ τὴν οὐσίαν πλείω, ἀλλὰ τὴν ἀπληστείαν ποιεῖν δεῖ ἐλάσσω. *Plato.*

Non ſubſtantiam maiorem ſed cupiditatem minorem facere oportet.

Si vis te diuitem facere, non diuitiis adiiciendum eſt, ſed cupiditati detrahendum. *Seneca.* (*re quod ſat eſt p.*

Quod vult habet, qui velle quod ſatis eſt poteſt. *Idem ex P. Syro qui ait: qui cupe-*

Non qui parùm habet, ſed qui cupit plùs, pauper eſt. *Idem Syrus.*

Habere omnia nemo poteſt, contemnere poteſt. *Idem.*

Latiùs regnes auidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis Gadibus iungas. *Horat.*

Quantò quiſque ſibi plura negauerit, A diis plura feret. *Idem.*

Contemptæ dominus ſplendidior rei — Quam ſi (*eſſem*) magnas inter opes inops. *Idem.*

Multa petentibus, Desunt multa. *Idem.* Contracto meliùs parua cupidine Vectigalia porrigã, quàm si &c. *Idem.* Kto chćiwośći záhámuie/nie wiele potrzebuie.

Diuitiarum modus primus, habere quod necesse est: proximus quòd sat est. *Seneca.*

Nihil locupletius eo, cui quod det fortuna non inuenit. *Idem.*

Magnus est qui in diuitiis pauper est. *Idem.*

Nunquam parùm est, quod satis est: nunquam multùm est quod satis non est. *Idem.*

Diuitiæ grandes homini sunt viuere parcè,
Æquo animo, neque enim est vnquam penuria parui. *Lucretius.*
Is minimo eget mortalis, qui minimum cupit. *P. Syrus.*
Instructa inopia est in diuitiis cupiditas. *Idem.*

Socrates videns in Pompa (al in foro) magnam vim auri & argenti, dixit: Quàm multa non desidero! *Cic. Laërt. al.* Quàm multis non indigeo!

Quæ magis optantur, cùm pleniùs accumulantur,
Non satiant mentem semper maiora petentem. Anonym. Rhythmicus.
Cui satis est quod habet, satis (vel multa) illum constat habere.
Cui nihil est quod habet, nihil illum constat habere. Garner.
Cui sat nil vnquam, possidet ille nihil, Idem.

Affine Przećiań ná mále. Chćiwość nienásycona. Vbogi nie iest co ma potrzeby.

Bogátému nie trzebá rozumu.

Ironica est sententia, non ex eo quod fieri oporteret, sed ex eo quod fit profecta.

Stultitiam patiuntur opes. *Horat.* i. *admittunt. & diuitem licet esse stultum, vel vt Acron. & Porphyri. Opibus compensatur stultitia, & tegitur. Nam vt Salustius ait: Secundæ res mirè sunt vitijs obtentui. Et diuites, ait hîc Lambin. existimant sibi omnia vel certè plùs quàm tenuioribus licere.*

ὅτι ἀνόητον ὁ πλοῦτός ἐστι. *Aristotel.* Stulta res est diuitiæ.

Συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς πλουσίοις καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοια καὶ ἀκολασία. *Isocrat.*

Vno ordine incedunt & consectantur diuites & potentes, stultitia & luxus.

Et seruus apud Plautum. Secundas fortunas decent superbiæ.

τυφλὸς ὁ πλοῦτος καὶ τυφλοὺς ἐμβλέποντας εἰς αὐτὸν δείκνυσιν. *Menander.*

Cœcæ sunt diuitiæ & cœcos intuentes in se reddunt.

χρήματα τοῖς θνητοῖς γίγνεται ἀφροσύνη. *Theognis.*
Sunt fortunæ homini maxima stultitia.

πρόβατον χρυσόμαλλον. i. Ouem aureo vellere. *Diogenes Cynicus vocauit diuitem indoctum & rudem. Caligula Syllanum Prætorem dixit,* πρόβατον χρυσοῦν. *Pecudem auream Dion.*

Fortuna vbi abundat, deficit sapientia. Garner.

Affine Szczęśćie rozum odeymuie. Szczęśćia wiele/ rozumu máło.

Bogátego pokutá/ vbogiego biesiádá.

Quod aquilæ supereſt, imbelles edunt aues. *Plin.*

Diuitum phiditia, pauperum lautitiæ.

Vel Diuitū frugalitas, tenuiorū helluatio. τ̃ πλουσίων λιτότης, τ̃ πενήτων λαφυγμός.

Præclarè Seneca in hanc Sententiam multa affert hortando Lucilium, vt ad caſtigandum luxum & firmandum animum contra voluptates & moleſtias, aliquot dies ſubinde interponat, quibus dura & horrida veſte, minimo & viliſſimo cibo, quem multa millia pauperum ſeruorum & capite damnatorum ferunt, contentus ſit, exemplo Epicuri.

Iuuenalis etiam Satyra 5. queritur in conuiuio diuitum, pauciora & viliora dari conuiuis clientibus diuitis quam ipſi domino. Poſt alia multa ait.

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis Boletus domino.

Vide Lepſze goſpodarzowi. *&* Co z woſá ſpádło.

Bogáty człowiek. Bogacz.

Montes argenti non maſſas habet. *Plaut.*

Montes maximi aceꝛui frumenti ſunt ei domi. *Idem.*

Auro ſuppactum ſolum (i. ſoleas) habet. *Idem.*

Habet vnde ſeuum excoquat. *Idem.* Herculis quæſtum habet. *Idem.*

Pelopis talenta habet. *ex Theocrito.* — Darij opes ſuperat. *ex Syneſio.*

— Arat quantum non miluus oberret. *Perſius.* i. *latifundia ampliſſima habet.*

— Tot miluis intra tua paſcua laſſis. *Iuuenal.* Lydo ditior auro. *Statius.*

Opulentior Arabum gazis & diuitis Indiæ. *Horat.*

Syracuſanæ opes *in prouerbium abierunt. Nam de homine ſatis diuite dicebatur.* οὐδὲ τὴν δεκάτην τ̃ Συρακουσίων ἔχει. *Strabo.* Ne decimam quidem partem Syracuſanarum opum poſſidet.

Σπείρω δ' ἀρούρας δώδεκ' ἡμερῶν ὁδόν. *Plutarch. de Tantalo.*

Viam dierum duodecim ſero iugera.

Χρυσοῦ πόντον ἔχει. *Athenæus de Nino.* Auri mare habet.

ἔχει χρυσίον ὅσον ἱκανὸν ἦν ἐμπλῆσαι καὶ τ̃ ἐκ μύθου μίδαν. *Eunapius.*

Habet aurum quantum idoneum eſſet ſatiare & fabuloſum Midam.

Ditior Crœſo. *apud Græcos; vel* Craſſo *apud Latinos.*

Tantali talenta, Gygis opes, *apud omnes celebres.*

εὐδαίμων πολυάρουρος, οὐράνιον αἶγα πολύτροφον τρέφων. *Plutarchus.*

Felix multorum agrorum poſſeſſor, cœleſtem capram magnam nutricem vel multum alentem nutriens. *Nam eius capræ vel aſpectus proſper erat.*

Amaltheæ cornu habet. *Vide ſub* Szcześliwy.

ὁ κινύρου καὶ μίδα μᾶλλον πλουτεῖ. *Plato.* Cinyra & Mida ditior. *Et* κινύρου πλοῦτος Cinyræ opes i. *immenſæ.*

πακτωλοῦ πλοῦτον ἔχει. *Philoſtrat.* Pactoli (*fluuij Lydiæ*) opes habet.

ζωπύρου τάλαντα ἔχει. *Zenodot.* Zopyri (*Darij Regis amici*) talenta habet.

Narciſſus Claudii libertus Crœſo & Craſſo opulentior. *Plin. Iuuenal.*

ἐκ πίθου ἀντλεῖ. *Theocrit.* E dolio haurit. Callicrates Caryſtius *ditiſſimus fuit.*

Bogáty boiázliwy/ fráſowliwy.

δειλὸς ὁ Πλοῦτος. *Ariſtophan. Lucianus.* Timidus Plutus.

δειλὸν δ' ὁ Πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν. *Euripides.*

Timidũ atq; cupidum ſunt opes vitæ malum. Felicitas diuitum perſonata. *Seneca.*

Tantis parta malis, cura maiore metuque.

Seruantur, miſera eſt magni cuſtodia cenſus. *Iuuenal.*

δειλότατος ἰχθύων ἁπάντων χρύσοφρυς *Ælian.* Aurata, piſciũ omniũ timidiſſima.

Bogáty dobrodźieyſtw twych nie rachuie: Vrázy ſwe bárzo czuie. Bogátemu dobrze czynić/ ſtrátá.

—Ita ſunt iſti noſtri diuites. Si quid benè facias, leuior plumâ eſt gratia; Si quid peccatum eſt, plumbeas iras gerunt. *Plautus.*

τὸ γὰρ λυπῆσαι δυσεξάλειπτον, τὰ δὲ χρηστὰ ἅμα τῇ ἀπολαύσει καὶ τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην συναναλίσκει. *Herodian.* Quod offendit, indelebile eſt: beneficiorum verò vna cum ipſo vſu & memoria conſumitur ſeu perit. *Et Eccleſiaſtici c. 8.*

μὴ δανείσῃς ἀνθρώπῳ ἰσχυροτέρῳ σοῦ, καὶ ἐὰν δανείσῃς, ὡς ἀπολωλεκὼς γίνου.

Noli fænerari homini potentiori te, quod ſi fæneraueris quaſi perditum ſit vel habe.

Bogáty rzadki ſpráwiedliwy/ ábo ſam/ ábo iego przodek.

Diues aut iniquus, aut iniqui hæres. *S. Hieronymus.*

Valde diuites, ſimul eſſe probos impoſſibile. *Plato apud Rhodiginum.*

οἱ πλούτῳ μεθύοντες, ὕβριν τοῖς ἀνθρώποις ἐπαντλοῦσι. *Philoſtratus.*

Opibus ebrij iniuria vel contumelia homines alios afficiunt.

Difficile eſt eum virtutes reuereri, qui ſemper ſecunda fortuna ſit vſus. *Cic.*

ὁ πλοῦτος σύστημά ἐστιν ἐκ τῆς τῶν πενήτων οὐσίας. *Iſocrates.*

Diuitiæ ſunt congeries quædam ex pauperum ſubſtantia.

ὥστε λόγος ἡμῖν ὀρθὸς. ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί. *Plato.*

Vt verum ſit dictum. admodum diuites non eſſe bonos.

E quadraginta aureis eleemoſynæ nomine à quodam diuite ſibi miſſis, vnum tantùm iuſtè acquiſitum Deo reuelante agnouit Launomanus Epiſcopus Carnotenſis, & eum retinuit; reliquos triginta nouem, remiſit domino dicens: Dona impiorum non probat altiſſimus. *Vincentius Belluacen. Simile quid habet. S. Gregor. Dialog. l. 3. c. 26. de munere à Carcerio ſacrilego miſſo S. Menæ.*

μὴ πλοῦτον εἴπῃς, οὐχὶ θαυμάζω θεὸν,
ὃν χὠ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο. *Euripides.*
Non mihi diuitias proferas, nil miror deum. *(quaſi Plutum.)*

Quem

Quem & peſſimus quiſq; facillime poſſedit. ἀγαθὰ κιλλικῶν. *Zenodot.* Bona Cillicon, *ſ. habet. Mileſius hic, prodita Prienenſibus Mileto patria fœdè ditatus eſt.* Al. Bona Ciliconis habet. ſ. iniuſtè ditatus. *Ex Suida.*

Diuitiæ non ſemper optimis. ſ. *dantur vel adſunt, ex Theognide qui ait:*
πολλοὶ πλοῦτον ἔχουσιν ἀΐδριες, οἱ δὲ τὰ καλὰ
ζητοῦσιν, χαλεπῇ τειρόμενοι πενίῃ. Multi imperiti habent opes, qui verò honeſta ſectantur, graui conflictantur paupertate.

οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν.
Iuſtus repente nemo diues factus eſt. *Vel vt P. Syrus.*
Repente diues nemo factus eſt bonus. *quia malis artibus opes non quærit.*

Rectè apud Plutarchum quidam Syllæ iactanti ſe (nam Felix vulgò habebatur & vocabatur Cicerone teſte) dixit: Quomodo tu vir bonus eſſe potes, qui tantas opes poſſides, cùm à patre nil tibi ſit relictum? *Verè dices.*

Kto ſię prędko zbogáći/ cnotá (ábo duſzá) tego przypłáći: V. Bogactwo przybywa.

Bogu ſię przećiwić trudno/ prożno/ głupſtwo. Przećiw koſturowi wierzgáć prożno.

πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ; *Euripides.*
Contra ſtimulum calcitrem homo exiſtens Deo? *Gemina ſentētia in actis Apoſt. c. 9.*
σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.*
χρὴ πρὸς τὸν θεὸν οὐκ ἐρίζειν. *Pindar.* Non expedit cum Deo contendere.
οὐ γὰρ ἐγώ γ' ἐθέλοιμι Διὶ Κρονίωνι μάχεσθαι. *Homer.*
Cum Ioue ego ſanè nolim certamen inire.
— οὐκ ἔστιν πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι. *Idem.*
Non pugnandum homini cum Deo.
οὐκ ἂν ἐγώ γε θεοῖσιν ἐπουρανίοισι μαχοίμην. *Idem.*
Non ego bella diis moueam cœleſtibus vnquam.
Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis. *Virgil.*
Degener eſt animus qui obluctatur & de ordine mundi malè exiſtimat, & emendare mauult deos quàm ſe. *Seneca.*
τὸ φέρον ἐκ θεοῦ, καλῶς χρὴ φέρειν. *Suidas.*
Quod diuinitùs accidit, benè ſeu pulchrè eſt ferendum.

Bogu nic nie ieſt trudnego.

τῶν δ' ἀδοκήτων πόρον εὗρε θεός. *Euripides.*
Rebus inſperatis vel deſperatis exitum reperit Deus.
θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. *Homer.* Dij omnia poſſunt.
ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαῶσαι. *Homer.*
Si lubeat ſeruare procul quoque numina poſſunt.

Boiázliwy. Tchorz. Záieczego sercá człowiek.
Cienia sie swego boi. Zástrászyłby go macharzyna. & Przelekły.

Omnia tuta timet. *Virgil.* Ante tubam trepidat. *Vel vt idem Virgilius.*
—— Ante tubam tremor occupat artus.
λαγῶυ βίον ζῶν, καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. *Demosthenes.*
Leporis vitam viuens, & semper ictum exspectans.
λαγωῶν δειλότερος. *Athanasius.* Leporibus timidior.
Milites suos ex acie sæpe fugientes Lepores galeatos *vocauit Cornificius Pöëta.*
τὰς παραπετομένας μυίας δεδιώς. *Aristot.* Vel muscas metuit præteruolantes.
τὴν αὐτοῦ σκιὰν φοβεῖσθαι. *Plato.* Vmbram suam metuere. *Cic.*
Vanaq; sollicitis incutit vmbra metum. *Ouid.*
δειλότερος Πεισάνδρου. *Suidas.* Timidior Pisandro, *qui metuebat ne anima sua illi alicubi occurreret.*
ῥίψασπις: ἀποῤῥίψων ἀσπίδα. *Lucian.* Abiecit clypeum. *Sic Horat.*
Sensi celerem fugam relicta non benè (*turpiter*) parmula. Abiecit hastam *Cic.*
δεδιέναι πάντα κἂν ψοφήσῃ μῦς. *Aristot.* Timere omnia si vel mus obstrepat.
Non ad ictum sed ad crepitum exagitamur. (dic exanimamur) *Seneca.*
φύλλων λαγώους ἐκφοβοῦσιν οἱ κτύποι,
ἄνδρας δ' ἀνάνδρους αἱ σκιαὶ τῶν πραγμάτων. *Nazianzen.*
Lepus fragore territatur frondium, Vmbræque rerum prætrepidos terrent viros.
κακοῦ τρέπεται χρώς. *Homer.* Ignaui color vertitur seu mutatur.
τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε (*pro* κατέπεσε) θυμός. *Homer.*
Extimuere, cunctisq; in pedes decidit animus.
τοῦ κεμάδος δειλότερος. *Athenæus.* Hinnulo timidior.
Sic Horatius. Vitas hinnuleo me similis Chlöé.
τὴν ψυχὴν τελῆτος ὑπέστη. *Hermippus.* Animum Teletis (*timidissimi*) habet.
λευκηπατίας. *Clearchus. quasi albo vir hepate, pro timido. quod palleant quibus hepar vitiatum, idem pallor timidis, & amantibus familiaris est.*
πολεμίας σάλπιγγος οὐδ' ἐν ὕπνοις ὑπομένων ἀκοῦσαι. *Philarchus.*
Buccinam né in somnis quidem audire sustinet.
ἐλάφειος ἀνήρ. ἐλάφειο καρδίην ἔχων. *Homer.* Ceruinus vir, cerui çor habens.
ὥσπερ τὴν γοργοῦς κεφαλὴν θεασάμενος. /. ἔφυγεν. *Heliodorus.*
Tanquam Gorgonis capite conspecto pertimuit vel fugit.
τὴν γυναῖκα νεκρὰν ἀποφεύγει. *Idem.* Mortuam feminam fugit.
οὐδ' μικρὸν ἐτόλμησεν ἔξω τῶν πυλῶν προσκύψαι. *Lucian.* Nunquam ausus est extra portam exserere caput.

ὠχρότερος τὸ χρῶμα τῷ χρυσῷ γέγονε. *Lucian.*

Auro pallidior factus est. i. *timore perculsus.*

πάντα τῷ φοβουμένῳ ψοφεῖ. *Sophocles.* Omnia strepunt timido.

ἀσκῷ ἢ σκιᾷ μορμολύττεται. *ex Diogeniano.* Vtre vel vmbra terretur.

ἀσκοφλαυρίζεται. *Ex Suida.* Inani metu (*ceu vtris strepitu*) percellitur.

φεύγεις δ᾽ ὥσπερ ὄϊς πολιὸν λύκον ἀθρήσασα. *Theocrit.*

Fugis velut ouis canũ lupum conspicata. *Vel* Vt ceruus aspecto lupo. *ex Hor.*

τὸ τοῦ Θεαγένους ἑκάτειον. *Suidas.* Theagenis Hecateum i. Hecates idolum, *subaudi, semper adit, consulit. Nam Theagenes nusquã pedem mouebat, nisi illo consulto.*

Ταντάλου ζωή. *Nazianzen.* Tantali vita. *de sollicito.*

ἐν ψύλλαις δήγμασι θεὸν ἐπικαλεῖται. *Ex Æsopi apologo.* In pulicis morsu Deum (inuocat.

τὴν νεβρίδα ἐνημμένος. *Demosthen. apud Suid.* Nebridem (*pellem cerui timidi*) indutus.

ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχει. *Antiphanes.* Coturnicis animum habet s. *timidum.*

ἔν μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν.

χάλκεος, ἀνθρώπων δεῖμα παλαιγενέων. *Theognis.*

In me deinde cadet magnũ cælũ latũ desuper Æreum, hominũ metus antiquorũ.

Timidi est oratio. Sic apud Terent. quidam dicit : Quid si nunc cœlum ruat? *Et Horatius alludit.* Si fractus illabatur orbis *I*mpauidum ferient ruinæ. *quæ sententia fortis & intrepidi animi est.*

δειλότερος τοῦ παρακύπτοντος. *Suidas.* Timidior (*quodam*) prospectante. s. *Herculem, quem vbi conspexit, in lapidem præ timore versus est.*

ἀδεὲς δέδιας δέος. *Suidas.* Inanem metum metuis. Tuta times omnia. *Virgil.*

πανικὸν φοβεῖται. Panicum timet. Panico (*inani*) timore percellitur. *Vel vt Cic : dicit :* Panicis πανικοῖς mouetur.

Puniceæ pauidos agitant formidine pennæ. *Virg. de Ceruis qui pennis auium expansis terrentur.*

μορμολύττειν καὶ μορμολύκεια δεδιέναι. *Suid.* Laruas pueriles timere.

Putas te elephanto assem dare? *Augustus Cæsar, libellum supplicem sibi timidè porrigenti dixit apud Suetonium & Macrobium.*

Frigidus Arcadibus coit in præcordia sanguis. *Virgil.*

Guttam haud habeo sanguinis. *Apud Plautum quidam perculsus, dicit.*

αἷμα οὐκ ἔχει. *Æschines.* Sanguinem non habet, *pro timido.*

Boiázliwy matki nié rozrzéwni. Boiázliwego mátká, nié płácze.

Timidi mater non flet. *Æmili. Probus. Nam timidi pericula in bello declinant & cauent sibi loco, vt ille Terentianus. quare salui reuersi matres non contristant.*

ἄρης δ᾽ οὐκ ἀγαθῶν φείδεται ἀλλὰ κακῶν. *Anacreon.*

Parcere Mars solet, haud fortibus, at timidis.

Nolo virum, facili redimit, qui sanguine vitam.

Hunc volo, laudari qui sine morte potest. *Martialis iocatur in Decianum vitantem bellum.*

Boiázliwy nic wielkiego nie spráwi. Boiázliwy serce i siłe wnet stráci.

Sedit qui timuit né non succederet. *Horat.*
δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ
ἀριθμὸν, ἀλλ' ἄπεισι, κἂν παρῶσ' ὅμως. *Euripid.*
Formidolosi nullum habent in prælio.
Numerum, sed absunt, licet ibi adsint maximè.
ἄρκτου παρούσης, τ' ἴχνη αὐτῆς ζητεῖς. *Suid.*
Vestigia vrsi quæris hunc præsentem habens.
In eos qui metu præsens negotium relinquunt & aliud se agere fingunt. V. Nie nátrzé.
οἱ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔποτε τρόπαιον ἔστησαν. *Eupolis.*
Viri timidi nunquam statuêre tropæum.
δέος γὰρ βίην ἀμαλδύνει καὶ νόον. *Q. Calaber.* Timor vires eneruat & mentem.
Semper in prælio ijs maximum est periculum, qui maximè timent. *Salustius.*

Boiázliwy vćiekáiącego goni. *Vel* Vćiekáiącego i boiázliwy goni.
δειμαλέος κροκόδειλος ἐὼν, φεύγοντα διώκει. *A.*
Insequitur crocodilus vbi cernit fugientem. *Vel*
Est timidus crocodilus, at insequitur fugientem. *Teste Strabone Plini.*

Boiaźń hámuie od złego.

φόβος κωλύει πονηρευμάτων. *Chrysostom.* Timor cohibet à malis.
Sic Horat. oda 34. libri 1. ait, Se timore Iouis, *etiam puro cælo aliquando fulminantis, à vita Epicurea deterritum.*
Oderunt peccare mali formidine pœnæ. *Ex Horat.*
ἵνα δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. *Plato. Suid.* Vbi timor, ibi & pudor.
ἡ ἄδεια ἀναισχυντίαν ἔτεκεν. *Plato.* Absentia timoris impudentiam peperit.
Maxima pars hominum sola formidine fustis. Temperat à malefactis. *Erasm.*
βοῦς ἐπὶ γλώττης. *Suidas.* Bos in lingua. *De ijs qui non audent liberè loqui timore mulctæ. nam liberiùs locuti pendebant nomisma bouis figura signatum.* *Vide* Zły strách.

Boiaźń nie mocny hámulec złego.

Malus custos diuturnitatis metus. *Cic.* Imbecillus est pudoris magister timor. *Idem.* Non diuturni magister officij timor. *Idem.* Quid faciet in tenebris, qui nihil timet nisi testem & iudicem? *Idem.*
Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.
Sit ſpes fallendi, miſcebis ſacra profanis. *Horat.*
Malo coactus qui ſuum officium facit,
Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cauet;
Si ſperat fore clam, rurſum ad ingenium redit. *Terent.*
ἄῤῥωστός ἐστι κωλύτης κακοῦ φόβος: *A.*
Infirmus eſt repreſſor à malo timor.

Boiaźń vſtáwiczna ćießka.

Quotidie damnatur qui ſemper timet. *P. Syrus.*
Crux eſt ſi metuas vincere quod nequeas. *Auſoni.*
Qui metuens viuit liber mihi non erit vnquam. *Horat.*
ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ᾽ ἐν τοῖς σκύτεσιν. *Ariſtophanes.*

Mens nobis tunc erat in corijs. (*vt Terent. animus. in patinis.*) *dictum eius eſt, qui metuens plagas de illis aſſiduò cogitat. Vt apud Comicos ſerui ſæpiùs. Apud Plautum.*
Timeo quid rerum geſſerim hic, ita dorſus totus prurit. *Item.*
Vah iam Scapulæ pruriunt. quaſi ſentiant verbera imminentia.
τὸ Ταντάλου λίθον ἐπηρτημένον ἔχειν. *Plato.*

Tantali lapidem imminentem (*vertici & iamiam caſurum*) *habere. Vt Athenæus explicat narrans hanc fabulam. Virgilius hoc ſaxum aliis in Orco tribuit dicens:*
Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq́;,
Quos ſuper atra ſilex, iamiam lapſura cadenti
Imminet aſſimilis — epulæq́; ante ora paratæ, *quare hæc etiam, vice Tantali hoc ſenſu vſurpare licebit.*
Si metuis, ſi praua cupis, ſi duceris ira, Seruitij patiere iugum. *Claudianus.*

Ból kàżdy niniéyßy/ zda śię naniéznośniéyßy.

Præſentia afficiunt magis, *bona & mala. Ideò P. Syrus dixit:*
Animo dolenti nil opotet credere, *quia dolentes, malum & moleſtiam quamcunq; præſentem in maius accipiunt, & apud Terent. infelices, ſunt ſuſpicioſi.*
μᾶλλον πιέζει κακὰ παρόντ᾽ ἀπωτέρων. *A.*
Abſentibus grauiora mala præſentia. *Affine* Chorému wßyſtko gorzko.

Ból máły/ znośny: wielki krótki.

Dolor, ſi grauis, breuis; ſi longus, leuis. *Cic.*
μικρὰ νόσος ἀφόρητος, ἡ μεγάλη βραχύ. *A.*
Morbus leuis, tolerabilis, grauis, breuis.
Dolor, ſi ferre poſſum, leuis eſt: ſi non poſſum, breuis. *Seneca.*
Ból/ ieśli máły/ ia go znioſę: ieśli wielki/ on minie.

Ból milczeć nie vmie/ ábo nie da.

Difficile eſt tacere cùm doleas. *Cic.*
Etiam innocentem mentiri cogit dolor. *P. Syrus.*
Iuſtum dolorem temperare difficile. *Papinian.*
In dolore maximo nulla eſt artis obſeruatio. *Quintilian.*
Χαλεπὸν σιωπᾷν κῆρ δάκνοντος ἄλγεος. *A.*
Durum eſt tacere quando cor mordet dolor.
Simile eſt Niedźwiedź milczeć nie vmie.

Ból wſzelki nie ták śię ćznie, Gdy go kto lekko przyymuie.
Vide Przykrośći folgá ćierpliwość.

Ból zá cżáſem vſtáie.
λύπην λόγος πραΰνει, ἢ δὲ μὴ, χρόνος; *A.*
Aut tempus aut ratio decoquit dolorem. *Cic.*
Nullus dolor eſt, quem non longinquitas temporis minuat atq; emolliat. *Idem.*
Dolor decreſcit vbi quo creſcat non habet. *P. Syrus Mimus.*
Longa dies conſumit dolorem. *Seneca.*
Plura huc pertinentia pete ex Cżás wſzytko vłácnia. Cżás wſzytko trawi.

Boli go káletá, ábo mieſzek. *Vide infrà* Skąpy.
Bólu nie mále vlżenie, Płácz, ktemu wypowiedzenie.
Vide Nápłákáć śię poćiechá.

Boſka to rzecz. Sámemu Bogu to przyſtoi.
Θεὸς ἂν τοῦτ᾽ ἔχοι γέρας. *Plato. Ariſtot.* Deus hoc habeat decus.
Hoc dicto deprecamur res vires noſtras excedentes, & Deo faciles.
Pytho Ænius apud Plutarchum cùm Coty interfecto laudaretur & hinc inuidere ſibi quoſdam ſentiret, dixit. ταῦτα ἄνδρες ἀθηναῖοι θεῶν τις ἔπραξεν, ἡμεῖς δὲ τὰς χεῖρας ἐχρήσαμεν. Hæc ô viri Athenienſes deorum aliquis fecit, nos manus ei vtendas præbuimus. Solus hoc potuit Deus. *Pacatus.*
— βροντᾷν οὐκ ἐμὸν ἀλλὰ διός. *Plutarch.* Tonare non eſt meum ſed Iouis.
Timoleon Corinthius liberata à Tyrannis Sicilia, vrbibus reſtauratis & ordinatis, in concionibus publicis ſæpe dicebat, Deo ſe gratias habere, quòd cùm ſeruare vellet Siciliam, ei rei nomen inſcripſerit ſuum. i. *Timoleontis opera vti voluerit. Idem ſacello domi Caſui ſeu Fortunæ exſtructo, ei ſacrificabat. Idem Plutar. ſcribit.*
Non hæc humanis opibus non arte magiſtra.
Proueniunt, maior agit Deus atq; opera ad maiora remittit. *Virgil.*

Boſkie, święte rzeczy przyſtoynie odpráwuy.
Nabożeńſtwo zácżawſzy wſzytkiego zápomni.
προσκυνήσοντας καθῆσθαι. ſ. δεῖ. *Pythagoras.* Adoraturi ſedeant. i. *ceſſent ab*

aliis negotiis, nec obiter agant, sed se applicent atq; decenter se gerant. quare in sacris præco clamabat: Hoc age. *Plutarch.*

ἀνυπόδυτος θύε καὶ προσκύνει. Pythagor. Nudipes sacrifica & adora. i. *purè & ab omnibus curis animo libero. Simile quid Mosi præcepit Deus Exodi 3.* Solue calceamēta &c.

εἰς ἱερὸν ἀπιὼν προσκυνῆσαι, μηδὲν ἄλλο μεταξὺ βιωτικὸν μηδὲ λέγε μηδὲ πρᾶττε, Idem Pythagoras. Templum ingressus adorandi gratia, nil interea quod ad victum pertinet loquare vel agas.

προσκυνεῖν περιφερόμενος. Numæ præceptum apud Plutarchum. Adora circumactus. s. *ad orientem solem.* i. *cùm adorare vis, totum te ad Deum conuerte. aliter alij explicant.* Adorantes item stare solitos docet *Pierius l. 6. c. 3.*

οὐδὲ πάρεργον, οὔτε εἰσιτέον εἰς ἱερὸν, οὔτε προσκυνητέον τὸ παράπαν, οὐδ᾽ εἰ πρὸ ταῖς θύραις αὐταῖς παριὼν γένοιο. Pythagoras. Ex itineris diuerticulo non est ingrediendum templum, neque orandum omninò, etiamsi iuxta vestibulum ipsum tibi transeundum sit. *Non quòd hoc malum sit, verùm ne obiter & aliud agendo id fiat, sed ante omnes actiones primariò & consultò templum adeatur & Deo cultus reuerenter exhibeatur.*

Persæ sacrificantes animalia, solam animam diis offerebant, carnes in vsum profanum conuertebant. τῆς γὰρ ψυχῆς dicebant τὸ ἱερὸν δεῖσθαι. i. Sola anima sacrificijs sufficit. *Strabo.* Vera pietas animo litat. *Sic Ioannis c. 4.*
Deus in spiritu & veritate vult adorari.

Huc etiam spectat puritas corporis, & eius causa lotiones vsurpatæ ab ijs qui sacris operaturi erant, tam apud Hebræos in lib. Leuitic. quàm apud Ethnicos Homer. Hesiod. Plaut. Virgil. Tibul. Liuium & apud alios. adde Castum & puras noctes peruigiliorum. Apud Christianos item ante templa stabant canthari & salientes in quibus manus abluebant intraturi templum, quibus successit aqua lustralis. ex Theophylacto Eusebio Tertulliano Paulino. Ego, nisi quid me vis, eo lauatum vt sacrificem. *Plaut.*

Illotis manibus & pedibus ad sacra tractanda non accedendū. sub Vmyć śie do tégo trzébá.

ἀλλ᾽ οὐδὲν δεῖ περὶ τὸν βωμὸν βουλεύειν τὰς ἐπινοίας. vt legit cum Zenobio Henr. Steph. non vt Erasm. Atqui nihil opus est iuxta aram cogitare vel consultare. sed paratum esse optimè oportet, vt omnia ritè fiant & absq; errore.

Ego verò sacra facio. *Vide* Víećuſtráßony.

In sacrificio item vetat Pythagoras Vngues resecare. i. *superfluis & vilibus ac sordidis rebus animum occupare, vel (vt Rhodigin. explicat,) mente pura & sedata quasi vnguibus iam abscissis diuinis rebus intendere iuxta illud,* Sursum corda. *Verba Pythagoræ sunt.*

παρὰ θυσίαν μὴ ὀνυχίζου. Iuxta sacrificium vngues ne præcidas.

Brać tam trudno / gdźié niémáß nic.

A sam Bog nié biérźé gdźié niémáß.

Nudo vestimenta detrahere me iubes. *Plaut.* Aquam è punice postulas. *Idem.*

οὐκ ἂν λάβοις τι παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος. Lucianus.

Nihil accipies ab eo qui nihil habet. *Deo tamen id difficile non est, qui metit vbi non seminauit, & aufert ab eo qui non habet, ac vocat ea quæ non sunt, tanquam si sint &c. Quare dictum Polonicum* Y sam Bóg nić bierze *&c. populari sensu accipe.* Ταντάλου κῆπον τρυγᾷς. E Tantali horto fructus colligis i. *consectaris ea quæ nusquam sunt, quales erant ficti horti Tantali.*

Frustra pressabimus vbera palmis. *Pastor Virgilij dicit:* i. *nil lactis emulgebimus. Themistocles insulas obiens pecunias ab eis extorquebat, & ad Andrios veniens pecuniam ab eis poscebat dicens:* Duas deas mecum adduxi πειθὼ καὶ βίαν. Suadam & Necessitatem, quæ pecuniam exigant. *At illi responderunt.* Se duas quoq; magnas deas habere, πενίαν καὶ ἀπορίαν, Paupertatem & Impossibilitatem (*vt Rhodigin. vertit*) quæ dare illis prohibeant. *Herodotus apud Plutarchum.*

An ignoras nudum nec à decem palæstritis despoliari posse? *Apuleius.*

Plùs dicit Chrysostom. Vnum nudum nec à centum viris spoliari posse?

Piscari in aëre. Venari in mari. Plaut. Φαλακρὸν τίλλειν. *Suid.* Caluum vellere. ὄνον κείρεις. *Aristophan.* Asinū tondes. τὸν γάλλον ἐκτέμνειν. *Suid.* Gallū castrare, ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν. *Aristotel.* A mortuo tributum exigere.

ὄνου πόκας ζητεῖν. Ab asino lanam vel asini lanam quærere.

αἰτεῖν δὲ καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. Etiam à statuis farinam exigere.

τράγον ἀμέλγειν. *Diogenian.* Mulgere hircum. *huc trahere licet. (Nam scio Virgilius accepit pro ineptire.)* Kozłá doić. *hoc sensu nostri dicunt.*

πώγωνα τίλλειν ὑπ' ὠλέναις κουρέων. *Lucian.* Barbam vellere ab vlnis puerorum.

E vacuo nunquam res cadit vlla sinu. *Garner è Gallico dicto.*

Brácia zgodliwi / są wielkie dziwy.

Fratrum quoque gratia rara est. *Ouidi.*

ἡ καθ' ἡμᾶς φιλαδελφία οὕτω σπάνιον ὡς ἐπὶ τῶν παλαιῶν μισαδελφία. *Plutarch.* Amor nostra ætate fratrum tàm rara res est, quam olim odium fratrum.

Rari Castor & Pollux. fratres concordes. nam Fratrem Pollux alterna morte redemit. *Virgil. Frequentiùs reperitur Amphion & Zethus. ille Musicus hic Pastor apud Platonem. Romulus & Remus apud Liuium. Iacob & Esau. Genesis 25. Osytis temperans & agilis: Typhon frater eius ventriosus & gulosus, apud Synesium. de his dicas* Brácia iedneyże mátki / rożne miewáia przydátki.

ἡ τῶν ἀδελφῶν οὐκ αἰωνίζει χάρις. *A.*

Fraterna rara est quæ perennet gratia.

Eumenis regis mater beatam se vocabat, quòd tres filios suos quarti regis fratres satellites fidos & amantes videret. Apud Plutarch.

Bráterska nienawiść sroga.

Nullæ sunt inimicitiæ nisi amoris acerbæ. *Properti.*

χαλεποὶ τῶν ἀδελφῶν πόλεμοι. *Aristotel.* Fratrum iræ, pugnæ, acerbæ, infestæ.

οἱ τὸ πέρα στέρξαντες, οἱδὲ καὶ πέρα μισοῦσιν. *Idem Aristoteles.*

Qui supra modum se amabant, ijdem supra modum se oderunt. *s. amore soluto.*

δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεται λόγος.

μάχας θ', ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν: *Euripides.*

Solent acerba inter fratres verba fieri, certaminaq; si quando lis ijs incidit.

Odia ferè proximorum acerrima. *Tacit.*

Exempla plurima sunt, sufficiat vnum Etheoclis & Polynicis apud Euripidē, & Statium: qui mutuis vulneribus cùm occubuissent, corpora eorum in rogum conіecta eundem, vno igne ardere non potuerunt, sed diuisa flamma arsere.

Brodacz. Broda. Broda stoi. Tylko go brodá. Brody dość by tyle rozumu. Nápiedźi maż á ná tokiéć brodá. Muchá z pawiem ogonem.

Προνόμου πώγων. *Aristophan.* Pronomi barba. *tibicen is fuit valdè barbatus.*

Epicrates maximâ barbâ *Cic. Orator is fuit, de eodem Plato Poëta:*

ἄναξ ὑπήνης Ἐπικράτης σακεσφόρος: Rex barbæ Epicrates Scutifer, *quia instar scuti pectus eius barba tegebat.*

Sic de Petro barbato iocari licebit: Non barba Petri, sed Petrus barbæ est vocandus.

κιλίκειος στρατηγός. *Diogenian:* Cilicius imperator, *ad saga cilicina alludit. Sic &*

κιλίκειος τράγος *Hesychi.* Cilicius hircus, i. *hispidus, quia in Cilicia hirci valdè hispidi. Suidas.*

λόχμην πολλὴν φορεῖ. *Suidas.* Syluam multam gestat, *s. pilorum.*

πίθηκος πώγων' ἔχων. *Aristophan.* Simia barbata, *vel* barbam habens.

τοίην ὁ πίθηκος τὴν πυγὴν ἔχει. *Æchiloch.* Talē simia (*caudata*) caudam habet.

ἐκ πώγωνος σοφός. ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφος: *Plutarchus.*

Barba tenus sapiens *vel* Philosophus. *Et Horat. de Stertinio Stoico, inquit:*

Iussit me sapientem (*i. prolixam philosophicam*) pascere barbam.

Carpit tales Martial. l. 3. *in Cosmum* & l. 9. *in Pannicum Stoicâ barbâ.*

τὸν βαθὺν πώγωνα ἔχει. *Lucian.* Profundam (*demissam*) barbam habet.

ἀπὸ πώγωνος ἀνήρ. Barba tenus vir. Barbâ plùs quàm Philosophicâ. *Lacon apud Plutar. interrogatus, cur nimis prolixam barbam aleret, ait:* Vt canos videns, nil indignum ijs admittam. *Simile est illud de Luscinia.* Vox tu es & præterea nihil. V. Nié wielka obrádá.

Brodá nié czyni mądrego, dźielnego, mężnego, &c.

οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν. *Plutarchus.*

Neq; enim Philosophum facit alere barbam & pallium attritum gestare.

εἰ ἀπὸ πώγωνος βαθέος κρίνεσθαι δέοι τοὺς φιλοσοφοῦντας, τὸν τράγον ἂν δικαιότερον

περιγενέσθαι πάντων. *Lucian.* Si è barbæ prolixitate Philoſophos æſtimare conuenit; hircus meritò ante omnes primas tenebit.

εἰ τὸ τρέφειν πώγωνα δοκεῖ σοφίαν περιποιεῖν,
καὶ τράγος εὐπώγων εὐστολός ἐστι Πλάτων. *Palladas*
Si facit hocce ſophum longam promittere barbam,
Barbatus poterit mox caper eſſe Plato. *Aliter.*
Si prolixa facit ſapientem barba magiſtrum.
Non erit in magno circo ſapientior hirco. *Affine* Mászkárá. *&* Promot.

Bróg dziéśiecinny wßyſtko przyymuie/ niczem nié brakuié.
Vide. Co Bóg da. Vbogi nié gárdzi. Dárownemu koniowi.
Co śię ludźiom nié godźi. *&c.*

Bru ná bru. Fu ná fu.

Vſus eſt huius dicti, cùm inſolenter & minaciter loquenti alter ſimiliter reſpondet. Sic apud Plautum Curculione Miles Lenoni dicit: Leno minitatur mihi!
At ita me machæra & clypeus & lorica & caſſida
Benè iuuent pugnantem in acie, niſi mihi virgo redditur,
Iam ego te faciam vt hic formicæ fruſtillatim differant. *Reſpondet Leno.*
At ita me volſellæ, pecten, ſpeculum, calamiſtrum meum
Bene mea maſſint. meaq; excutia, linteumq; exterſum,
Vti ego tua magnifica verba, neq; tuas iſtas magnas minas
Non pluris facio, quàm ancillam meam, quæ latrinam lauat.
Et apud Terentium Demipho ſenex Phormioni paraſito ait;
Satis iam verborum eſt. Niſi tu properes mulierem
Abducere, ego illam eijciam: Dixi Phormio. *Reſpondet Phormio.*
Si tu illam attigeris ſecùs quàm dignum eſt liberam,
Dicam impingam tibi grandem: Dixi Demipho. *Quadrat & illud Plauti.*
Si tibi eſt machæra, & nobis veruina eſt domi,
Sunt & mea contrà fata mihi *Virgil.*
Adde vulgare illud. Durum contra durum, non faciunt murum. Trudna ſpráwá gdy iéden drugiemu niéchcé vſtąpić. *Sic in Prouerbijs Salomonis. c. 13.*
Inter ſuperbos ſemper (*exſtant*) iurgia.
ἐν τοῖς ὑπερφρόνεσι ἀεὶ φιλονεικία. *A.* *Affine* Iáko gała ták biią. & Kto mi mowi co chce/ vſłyßy czégo ia niéchce. Co pan pánu vczyni.

Brykam. Wierzgam.
Ferocē me facio. Obuerto alicui cornua. *Plaut.* Tollo cornua in aliquē. *Horat.* Obuerto cornua in aliquem. *Apulei.* κερατίαω. *Ariſtophan.* Cornua erigo. κερασβόλος

κερασβόλος ἐγένετο. *Plato.* Præfractus effectus eſt.
ἀπολακτίζω, ἀποπτερνίζω. Recalcitro, *apud Horatium de homine.*

Brzaknąć tu trzébá. *V.* **Béz pieniedzy do tárgu.** & **Béz dołu.**

Brzégowi podérwánemu nié wierz.

— Non benè ripæ creditur. *Virgil.* V. **Nié wierz. Nié do wierzay.**

Brzuch nié ſłyſzy.

ἡ γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα. Venter caret auribus.
Venter præcepta non audit, poſcit, appellat. *Seneca.*
χαλεπόν ἐστι λέγειν πρὸς γαστέρα, ὦτα μὴ ἔχουσαν. *Cato apud Plutarchum.*
Difficile eſt ventri facere verba, qui auribus caret. *Item apud Gellium.*
γαστὴρ καὶ θήρεσσι καὶ ἑρπηστῆρσιν ἀνάσσει, ἠερίης τ᾽ ἀγέλῃσι. *Oppianus.*
Venter & feris & reptilibus imperat, âërijſq; gregibus.
ὡς κάκιστον θηρίον ἐστὶ γαστήρ! Quam mala beſtia eſt venter!
Moleſtus interpellator venter. *Eraſmus ex Homero, qui ſic habet.*

οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
ἔπλετο, ἥ τ᾽ ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ
καὶ μάλα τειρόμενον καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα.

Nil moleſto ventre moleſtius aliud exſtat, qui iubet ſui neceſſariò meminiſſe
Etiam valdè afflictum & in animo mœrorem habentem.
Adde Apologum de Gallo & fele. Item de Agno & lupo. ſub **Okrutny** 2. *poſitum.*
Affine **Zły głod. Głodny nié przébiera.**

Brzuch pełny, iezyká nié vtrzyma.

Kto brzuch nákáduié, iezykiem rad ſzermuié.

Vbi ſaburratæ ſumus, Largiloquæ ex templo ſumus, plùs loquimur quàm ſat eſt. *Mulier apud Plaut.* Vtrumq; hæc & multibiba & multiloqua eſt anus. *Apud eundē.*

Quin ego nunc quia ſum onuſta mea ex ſententia,
Quiaque adeò me compleui flore Liberi,
Magis libera vti lingua collibitum eſt mihi,
Tacere nequeo miſera, quod tacito vſus eſt. *Idem Plauto. Adde Theognidis verſus infrà poſitos.*

οἶνος δ᾽ ἄθυρον στόμα ποιεῖ. *Philo.* Vinum os patens reddit.
γλῶτταν κρατῆσ᾽ οὐχ οἷα γαστὴρ ἐμπλέως. *A.*
Cohibere linguam plenus haud venter poteſt.

Brzuch tłuſty, léb ma puſty. Kto doyie, dopiié, tén w rozum nié tyié.

W barzo tłuſtem ćiélé, náuki nié wiélé.

Maiore corporis ſarcina animus minùs agilis eſt, *Seneca.*

Pinguis venter non gignit tenuem ſenſum. *S. Hieronymus.*

Sapientem effici neminem ſi bis in die ſatur fiat, nec vnquam pernoctet ſolus. *Plato apud Ciceronem.*

Quid? quòd ne mēte quidē rectè vti poſſumus, multo cibo & potione repleti? *Cic.*

Nil tam mortiferum ingeniis, quàm voluptas. *Seneca.* Corpus onuſtum.

Heſternis vitiis, animum quoq; prægrauat ipſum,
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ. *Horatius.*

Compertum eſt pueros impuberes, ſi plurimo cibo, nimioq; ſomno vtantur, hebetiores fieri, &c. corporaque eorum improcera fieri, minùſque adoleſcere. *Gellius ex Varrone.* Gracile corpus, infirmum, obeſum, hebes eſt. *Celſus.*

παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον. *ex Galeno.*
Subtile obeſus venter haud pectus parit.
νοῦς λεπτὸς ὄγκον ἐκδιώκει γαστέρος. *Nazianzen.*
Subtilis animus turgidum ventrem haud amat.
παχὺς γὰρ ὗς ἔκειτ᾽ ἐπὶ τ᾽ ἀνέρος στόμα. *Menander.*
Sus illius in ore iacuit pinguis viri. *Sus animal vorax & ſtupidum.*
ὃς δ᾽ ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκέτι κεῖνος
τῆς αὐτοῦ γλώσσης καρτερὸς, οὐδὲ νόου. *Theognis.*

Qui verò exceſſerit potionis modum, nec ille lingua nec mentis compos erit.

ὅσοι ἐμμανῶς κατὰ θρεπτικὰς δυνάμεις ἐνεργοῦσιν, οὗτοι κινδυνεύουσιν ἀποδενδρωθῆναι. *Philopon.* Qui vehementer corpus nutriunt, periclitantur ne arboreſcant.

πολυφαγία καὶ ἄνοια (edacitas & ſtoliditas) *cognata vitia. Eraſm. ex Athenæo.*
οἱ ἀπολαυστικῶς ζῶντες καταφρόνητοι γίνονται. *Ariſtoteles.*
Voluptuoſè viuentes contemptibiles efficiuntur.

Conchæ omni ſenſu carent, præterquā cibi & periculi. *Plini. Symbolum gulonis ſtulti.* Boeoti edaces & ſtupidi. *Plutarch.* Athenienſes parui cibi, ingenioſi. Thebani item edaces & ſtupidi. *Plutar. Eubul. Cic.*

Rhythmus vulgaris. Ebrius atq; ſatur nunquam bene philoſophatur.

Affine Kto nié doyie nié dopiié / *&c.*

Brzuch wór dźiurawy.

γαστὴρ ὁ πίθος ἄπληστος. Venter dolium inexplebile, *quale Danaidum. vel* πίθος τετρημμένος: Dolium pertuſum, *vt Feſtus vocat ventrem.*
ἡ κοιλία δὲ πολλὰ χωρεῖ κ᾽ ὀλίγα. *Menand.*
Et pauca recipit venter & quàm plurima.

Brzuchowi nié podlegáć, wielka wolność.

Magna pars libertatis venter bene moratus. *Seneca.*
γαστρὸς δὲ πειρῶ πᾶσαν ἡνίαν κρατεῖν. *Menander.*
Omnibus habenis comprimere ventrem ſtude.

Ventri obedientes animalium non hominum loco numeramus; quosdam verò ne animalium quidem sed mortuorum. *Seneca ex Salustio.*

Tigrides Brasilienses, ieiunæ, incredibili sunt pernicitate & feritate horribiles; eadem pastæ, adeò ignauæ vt gregarijs etiam canibus cedant. P. Maffeius.

Brzuchem ciało stoi.

Γαστέρα μοι προφέρεις, κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων,
ἡ πλήρης μὲν ἐλαφροτέρα, κενὴ δὲ βαρεῖα. *Suidas.*

Ventrem mi obiectas, quo probrum haud pulchrius vllum,
Plenus is est leuior; vacuus, tardusq; grauisq; *Parasiti est cuiusdam dictum, quod pleriq; vulgò verum esse asserunt.* V. Lżeyszy człowiek po obiedźie.

Membra cùm contrà ventrem conspirassent, & eum curare neglexissent, citò elanguerunt. Apologus est Menenij Agrippæ apud Liuium. Venter fulcrum membrorum.

στήριγμα γαστὴρ σώματος μελῶν πέλει. *A.*
Venter statumen corporis totius est.

Buczno, á w pierży zimno. Buczno, á w mieszku pusto.

Verba sine penu & pecunia. *Plautus.*
Supra censum arrogantia. Verba ampullæ & curta suppellex.
Σαλάκων, πτωχὸς ἀλάζων πτωχαλάζων. *Suidas.*

Salacon, pauper arrogans. Σαλακωνίζειν & σαλακωνεύειν *dicitur, qui ex diuite pauper factus, diuitem se nihilominùs iactat & ostentat.*

κενῷ ἐγκατοικεῖν δόμῳ. *Plato.* Vacuam inhabitare domum. s. *Splendidam.*

Φανίου θύρα. *Eustathi.* Phaniæ ianua. Phani ostiū, *iactantis opes cum pauper esset.*

Σελλίζειν. *Suidæ.* à Sello, *iactante opes quas nullas habuit. Similis erat Theagenes & Æschines Vnde iocus prouerbialis:* Θεαγένους χρήματα, τὰ τ' Αἰσχίνου. Theagenis pecuniæ, vt & Æschinis.

Σαυτὸν οὐ τρέφων κύνας τρέφεις. Teipsum alere non valens canes alis i. *cùm vix habeas quod ipse edas, tamen famulos equos canes alis.*

Apud Plautum piscator spe lætus & felix ob thesaurum reti ex aqua extractum, ait:
Rex perhibebor, sed hic rex cū aceto pransurus est & sale, sine bono pulmento.
ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖ. *Lucian.* Vltra peram sapit.

Affine Pokázuie śie, Stroyno, Chełpliwy.

Buczno każe.

Basilicas atque imperiosas edictiones habet. *Plautus.*
Edictiones ædilitias hic habet quidem.
Mirumque adeò est ni hunc fecere sibi Ætoli agoranomum. *Idem.*
Mira ædopol sunt, ni hic in ventrem sumpsit confidentiam. *Idē de parasito.*
Satur homo est. habet profectò in ventre confidentiam. *Idem de eodem.*

Basilica hic quidem facinora inceptat loqui. *Idem.*
Sine populi suffragio ædilitatem hic quidem gerit. *Idem.*
Sceptrumné vnquam gessisti, qui tam basilicè imperas? *Idem.*
Iam tu autem nobis Præturam geris! *Idem.*
Quasi in suam possessionem venerit. *Cic. de eo qui imperiosè agit.*
Ioui paria intonat. *ex Pòëta apud Stobæum.*
ἶσα Διῒ βρομέει, κεφαλὴν δ᾽ ὑπὲρ αὐχένας αἴρει.
Par Iouis imperiò fremit & capite arduus exstat.
ἶσα ὀυρανῷ φρονεῖ. Paria cœlo sapit.
Digituli crepitu silentium imperabat, deinde simili fastu singulas voces per internualla promebat, vt singultire eum crederes, non proloqui. *S. Hieronym.*
Affine Dość srogo. Nie tak hardzie. Chełpliwy.

Być kozie na wozie.

Plebeium dictum: significat. Mortem esse ineuitabilem. V. Śmierć nieubłagána. Śmierć nieuchronna. *Latiùs aliquando vsurpatur de aliquo fatali euentu, quo modo etiam dicimus.* Być ći przedśie kiedy w ſáku/ ábo w śieći.

Być mi to kto inszy mowił/ vczynił/ &c. Bym śie ná ćię nie ogladał.

Ni pater esses. εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ᾽, εἶπον ἄν σ᾽ οὐκ εὖ φρονεῖν. *Sophocles.*
Nisi pater esses, sapere te haud benè, dicerem.
Nisi in tuo regno essem, non tulissem. *Cic.*

Bylem też kiedyś czymś/ ábo coś. Miałem śię táko człowiek.

Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flammaque de stipula hac parua breuisque fuit. *Ouid. sic correxi veterem duram lectionem.* de stipula nostra breuisque.
Fulsere quondam candidi tibi soles. *Catull.*
κἀγὼ γὰρ ἦν ποτέ. *Euripides.* Et ego olim fui. i. *florui, vigui.*
— Et nos aliquod nomenque decusque Gessimus. *Virgil.*
— Fuimus Troes, fuit Ilium & ingens Gloria Teucrorum. *Idem* ἦμεν Τρῶες.
Fui. Habui. Vixi. Potui. Florui & *similia hoc sensu apud bonos auctores leges.*
— Et campos vbi Troia fuit. *Virgil.*
πάλαι ποτ᾽ ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. *Aristophan.*
Fuêre quondam strenui Milesii.
πάλαι Πελασγοὶ δεύτερον Δαναΐδαι. *Euripid.* Olim pelasgi postmodū Danaidæ.
Milo Crotoniates iam senex spectans athletas certantes inspexit humeros suos & lacrymans dixit. At hi quidem iam mortui sunt. *Cic.* V. Miawszy nimieć. & Wyrodek.

Było ná co pátrzyć/ ále nie ieść. Oczy tylko paść było.

Oczy ſie wżdy dobrze miáły/ Zęby od głodu ſzczekáły. Głodny doſtátek.

Oculos non ventrem paſcere licuit. Opes non dapes appoſuit. *ex Martial. l.4 c.78.*

Ad cœnam nuper Varus me forte vocauit.
Ornatus diues paruula cœna fuit.
Auro non dapibus oneratur menſa: miniſtri
Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.
Tunc ego: Non oculos, ſed ventrem paſcere veni,
Aut appone dapes Vare, vel aufer opes.

Idem cùm in balneo Flacci optimè lotus tantùm 8 denariorum ſportulam accepiſſet. dicit, l.1.

Inter delicias quid facit iſta fames? *&c.*
Tam male cùm cœnem cur benè Flacce lauor? *Idem in Fabullum l.3.*

ait: Vnguentum fateor bonum dediſti,
Conuiuis here, ſed nihil ſcidiſti.
Res ſalſa eſt, bene olere & eſurire. **Wonno á głodno.**

Idem. Victum ſplendidum Romanorum *vocat.* Pretioſam famem. *l.10.*

Et lib: 2. Epigrammatum Græcorum. Argentea fames *vocatur.*

ἀργυρέῃ λιμῷ τις ἐς εἰλαπίνην με καλέσσας,
ἔκτανε, πειναλέους τοὺς πίνακας προφέρων.

Argentea fame, quidam me cum ad cœnam vocaſſet,
Occidit, famelicas *(inanes)* lances apponens. *Plura ibidem ſi voles leges.*

ἦν πολλὰ βόσκειν ὄμματ', ἀλλ' οὐ κοιλίαν. *A.*
Quod paſceret oculos erat, nil quod gulam.

Martialis in Mancinum qui 60 conuiuis aprum ſolum ſine vllis opſonijs appoſuit, ait:

Et nihil inde datum eſt, tantùm ſpectauimus omnes,
Ponere aprum nobis ſic & arena ſolet. *ſ. in ſpectaculis.*

Reſtabat aliud nil niſi oculos paſcere. *Terent. quamuis in alia materia.*

— Iubebit Poma dari quorum ſolo paſcaris odore. *Iuuenal.*

κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος; ἄπαστος, ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος: *Homer.*
Accubat ieiunus, impaſtus, vacuus cibi & potus.

λαμπρῷ δὲ δείπνῳ τὸ πεινῆν οὐ παύεται. *Athenæus.*
Sedare cœna ſplendida famem non poteſt.

Quo mihi fortunæ, ſi non conceditur vti? *Horat.* Ταντάλου τράπεζα.

Tantali menſa. *Stati. de qua Petronius.*

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem ſua vota premunt. *aliter de Tantalo Cic.*

Talis rectè dici poteſt: Conuiua, non conuiua. Σύσσιτος; ἄσιτος:

Adde apologum de Vulpe & Grue. *ſub* **Wét zá wét** *poſitum.*

Rectè etiam hìc ponetur. Heliogabali menſa vel cœna, quam dabat paraſitis ceream, fictilem, eburneam, lapideam, ſimilia fercula ijs quæ ipſe cœnabat continentem; ſed ij tantùm bibebant, & ad ſingula fercula veluti comediſſent lauabant. aliquando ijſdem apponi

iussit mensam seu tabulam aut mappam fercula varia picta continentem. E Lampridio.

By moiá kośulá o tem wiédźiáłá/ spalił bym ią.

Dictum est, secreta sua nulli credere volentis. Sic Metellus Senator.
Si interiorem tunicam horum scirem esse consciam, protinùs eam igni exurerem.
Hoc dicto aliter vsus est Sebastianus Lusitaniæ rex.

Simile est dictum Alcibiadis. qui nolens se permittere iudicum sententijs dixit: Ne matri quidem se confidere, sed hanc etiam in hoc negotio suspectam habere, ne nigrum calculum pro albo subijceret. *E Plutarcho.*

V. **Táiémnic nie ládá komu śie zwierzay.**

By namniey. Nic.

Neque gutta consilij. Ne ramenta vel ne ramentum quidem. *s. æris, auri. Plaut.*
μηδ' ψακὰς ἦν. *Aristophan.* Ne stilla quidem erat.
οὐδ' παιπάλη ὕπνου. *Idem.* Ne mica quidem somni.
μηδ' κάρφος. *s.* λαβεῖν. *Idem.* Ne festucam quidem. s. accipere.
κἂν ἄχνην. *i.* χνοῦν. *Idem.* Vel puluisculum. *subaudi negare &c.*
Ne allii quidem caput dederit. *Sub* **Skapy.** Ne ciccum, floccum. *Plaut.*
Ne vestigium quidem apparet, relictum est. *Cicer.*
μηδὲ γρύ. *Athenæ.* Ne gry quidem. s. *dedit, dixit, dabo, respondebo,* &c.
Nec hilum proficit. *Lucilius, Cic* Hilo non rectius *Varro.*

By nié álé/ byłoby wßystko w cálé.

Vulgaris rhythmus. Si Sed non esset, perfectum quidlibet esset.
ἂν μὴ ἔστι τὸ μὲν ἀλλὰ, εἴησαν ἅπαντα τὰ καλά. *A.*
Item. Si Sed non esset, paradisus mundus hic esset.
Rara lex & regula sine exceptione. *Vide* **Káżdy ma swoie wádę. Nic ná świećie béz wády.** *& sequens hic.*

By nié przygody: byłby świát iáko gody.

πλὴν συμβεβηκότων βίος ἡ εὐωχία. *A.*
Tolle accidentia, vita erit conuiuium.
Rhythmus triuialis. Ni mala turbarent, omnes præsentia amarent.
Aliter. Ni mala nos quaterent, pauci sursum cor haberent.

By niéwiem co/ by niéwiem komu nié przépußczę/ nié vczynię/ nié dam.

Si fuerit Iechonias annulus in manu dextra mea, indè euellam eum *Iere.* 22.
Apud Terentium pater filio dissolutis moribus dicit. Non, si ex capite sis meo
Natus, item vt aiunt Mineruam esse ex Ioue, ea causa magis
Patiar Clitipho flagitijs tuis me infamem fieri *Et Plautus.*

Noui

Noui ego illum, iſtæc ioco Dicit, neq; ille mereat Perſarum ſibi Montes, qui eſſe perhibentur aurei, iſtud vt faciat, &c. mereat. i. *pro mercede ſibi dari velit vel accipiat.* *Idem.* Decide collum &c. vel cape cultrum, ſeca digitum, vel aurem, vel tu naſum, vel labrum; Si mouero me, ſeu ſecari ſenſero, auctor ſum vti me hîc enices.

Apud eundem herus ſeruo importunè ſe colloquio ingerenti dicit: Oculum ego effodiam tibi, ſi verbum addideris. *Reſpondet ſeruus.* Hercle quin dicam tamen. Nam ſi ſic non licebit, luſcus dixero. *Item.* Si vndecim deos ſecum adducat Iupiter, ne ſic quidem &c. Vadimonium deſerere malit quam illum, &c. *Cic.*

τȣτοισιν ἀπαυδῶ, κ' αὖθις ἀπαυδῶ, κ' αὖθις μάλα ἀπαυδῶ. *Ariſtophan.*

Hæc abnuo, iterumq; abnuo, rurſumq; multùm recuſo.

Eripiet quiuis oculos citiùs mihi quàm &c. *Horatius.*

Si quidem mihi hercle regnum detur, nunquam id perſequar. *Platus.*

Themiſtocles Eurybiadi duci Athenienſium volenti illum ob dictum liberius percutere, & iam baculum eleuanti dixit. πάταξον μὲν, ἄκȣσον δὲ Feri licet, audi tamen. *Plutarch.*

Affine Nigdy. Wolałby vmrzeć. Nie vſnałby.

Byś iedno tego nie żałował, nie przypłácił, byś śie nie oſzukał.

Id videndum eſt, id viri docti eſt opus. Quæ deſignata ſunt & facta nequiter, Ne quid pariant quamobrem pigeat viuere. *Plautus.*

μὴ τὴν τέφραν φεύγων, εἰς ἀνθρακιὰν πέσῃς. *Suidas.*

Vide ne cineres fugiens, in prunas incidas:
Prunas caue calcare, vbi cineres fugis.

μὴ τῷ μελαμπύγῳ περιτύχοις. *Philoſtrat.* Ne in Melampygum incidas, i. *in Herculem qui pœnas de te ſumat.* *Huc illud:* Vide ne cicadæ humi canant. ex Rymopiſá nie gniewáy.

Vereor ne iſtæc fortitudo in neruum erumpat deniq; *Terent.* i. *Ne ob hanc audaciam vinctus neruo in carcerem conijciaris.* vel *ne more ſagittarii, nimis fortiter trahendo, neruum arcus aut tuum in corpore rumpas. Donat.*

δέδια μὴ ἄνθρακας εὕρω ἀνεγρόμενος. *Lucian.*

Vereor ne carbones inueniam euigilans. *Confer* Przypłáciß tego.

Byś śie ſpukał, nie dokażeß, nie zrownaß.

Ne ſi te ruperis (*dicit pullus ranæ matri*) par eris. ſ. *boui Horat.*

εἰ διαῤῥαγείης. ——— Inuidia rumpantur vt ilia Codro. *Virgil.*

κἂν διαῤῥαγῶσιν ὑπὸ τȣ̃ φθόνȣ. *Demoſthen.* Etiamſi rumpantur inuidia.

Vt aliquando iſta ilia (*Vatinii*) quæ inflata ſunt, rumpantur. *Cicero.*

Tu viuus hodie nunquam facies quin ego ſim Soſia. *Plaut.*

——— Clames licet & mare cœlo Confundas. *Iuuenal.*

κἂν βαθρακε ῥίξῃ, ἴσος ȣ̓κ ἴσῃ βοΐ. *A.*

Rumpare quamuis rana, par boui haud eris.

ἂν ἀπολέσῃς τοὺς ὤμους πλήττων ὕδωρ, ὁμοίως τὸ ὕδωρ μένει. *Lucian.*

Etiamsi amittas humeros tundens aquam, aqua manet. *Suidas habet.*

ἂν ἀπολῇς τοὺς ὤμους πλίσσων ὕδωρ. &c. Etiamsi perdas humeros pinsens aquam, &c.

Inanis conatus, vt in aliis suprà perstringitur.

οὔποτε νικασεῖς μ' οὐδ' εἴ τι πάθοις τύ γ' ἀείδων. *Theocrit.*

Nunquam me vinces cantu etiamsi quiduis patiaris. V. A byt tyli.

Byt ma dobry. Ma śię iak pączek w máśle. Głowká go nie záboli.

Equus illum portat, alit rex. *ex Horat. & Græci dicunt:* ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. Apud aliquem regem (*i. opulentum liberalemq́; virum*) in saginam se coniecit. *Plaut.* Tráfił gdźieś ná dobry byt. Harmodium canere. *pro conuiuari. Rhodigin. ax Aristophane qui habet:* οὐδὲ παρ' ἐμοί ποτε ἁρμόδιον ᾄσεται. i. Nunquam apud me canet Harmodium. i. *non conuiuabitur. Nam in conuiuiis cantilena de Harmodio & Aristogitone cani solebat.*

ἀεί ποτ' εὖ μὲν ἀσκὸς, εὖ δὲ θύλακος. s. ἔχει. *Alexis.*

Semper bene habet vter (*vas vinarium*) bene etiam thylacus (*vas farinarium*) i. *cibo & potu bono semper abundo.*

Geniales agit dies. *ex Iuuenali.* βοῦς ἐπὶ σωρῷ. *Suidas.* Bos apud aceruum. βοῦς ἐν αὐλίῳ. *Cratinus.* Bos in stabulo.

βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, *Philostrat.* Bos ad præsepe. *Sic Plautus,* mensam lautam, *vocat* præsepim, *cùm de parasito agens dicit:*

Tormento (*fune ferreo, catena*) retineri non potuit ferreo,
Quin reciperet se huc esum ad præsepim suam. Ná dobrą paszą/ stráwę/ byt/

Opsonat pollucibiliter. *Plaut. i. opiparè lautè, vt in Sacris Herculis mos erat,*

In Prytaneo alitur, *ex Cic.*

ὀρνίθων γάλα ἔχει *Aristophan.* Gallinarum lac habet. i. *Copiam omnium bonorum.*

Δατύλου ἡμέρα. Datyli dies, *à Datylo Atheniensi in summis opibus & honoribus viuēte.*

ὁ πειραιὸς μὴ ἄγει κεναγγίαν. *Aristotel.* Piræus non fert vasa inania. *In eos qui semper epulis destenduntur, quod etiam fiebat in Piræo portu Atheniensi.*

ἀπενθῆ πέργαμα ναίει. *Æschylus.* Pergama non tristia incolit, *qualia erant ante bellum Troianum.*

λευκὴν ἡμέραν διάγει. *Plutarch.* Album (i. *felicem, lautum*) diem agit. *de eo dictum idem Plutarch. explicat, qui iucundè in delicijs vitam ducit. Simile illud Silij:*

Sic current albique dies horæque serenæ. κυκλώπειος βίος: *Eustath. ex Homero.* Cyclopicus victus: *Henric. Steph. vita beata & otiosa.*

Affine Délikat. Tráfił ná dobry byt. Bez pracé ma kołacze.

Bywszy w Rusi/ do domu muśi. *V.* Miłe doma/ & Oyczyzná namilsza.

Cáta

Cáła béczká plew.

In munus vile magni à dante æstimatum & pompaticè missum. quale sibi Martialis ab vmbro Saturnalibus missum scribit libro 7. vbi post alia dicit.

Vix puto nummorum triginta tota fuisse
Munera, quæ grandes octo tulêre Syri. (*enumerat illa ibi*)
Quantò commodiùs nullo mihi ferre labore,
Argenti potuit pondera quinque puer!

Rectè hic vsurpes. Myronis & Praxitelis statuam. *Vide* Máśkárá.

Potest etiam Polonicum dicterium trahi ad spem elusam, cui respondet illud. Thesaurus carbones erát. *Vide* Omyliłá go nádźieiá. *Affine* Nié wielka obrádá. Podła rzécz.

Cáły báran á wilk syt záraz być nié może.

ὁρῶν τὸ πρόβατον ὁ λύκος οὐ χορτάζεται. *A.*

Nunquam satur erit ouiculæ aspectu lupus. *Vel*
Caprâ integrâ satur esse non potest lupus.

Commodum sine aliquo incommodo esse nequit. *Vel.* Vtriq; parti aduersæ vel diuersa poscenti ægrè satisfit.

Cáły báran (ábo cáła kozá) i wilk syt niéch bedźié.

Quam minimo sumptu quam maximum quæstum facere. Commodum sine incommodo assequi.

τῇ δαπάνῃ ὀλίγῃ πολλὰ κερδαίνειν τέχνη. *A.*

Paruo lucrari multa sumptu ars maxima.

Cáły obiad gadał, cała noc drogę rozmawiał, &c.

Ab ouo ad mala vsque citauit, recitauit. s. *versus, &c.* Horat. i. *ab initio cœnæ quæ ab ouis inchoabatur, vt ex Cic: constat, ad finem vel ad secundas mensas in quibus poma & fructus varij ponebantur.* *Affine* Od końcá do końcá.

Céchowánych śie strzeź.

A signatis caueto. *Vide hoc & plura similia sub.* Nié dármoś śie ty chromem, łysem &c. vrodźił.

Chcąc widząc gine.

Prudens, sciens, viuus, vidensque pereo, nec quid agam scio. *Terenti.*

Prudens in flammam immitto manum. *S.Hieronym.*

Βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κονίεται. *Zenodot.* Bos contra seipsum puluerem excitat. s. *dum facilè patitur se duci ad cædem.* V. W żywe oczy.

Chcąc przyspórzyć vmniéyszył, szkodę vczynił. Łákomy, skąpy, dwá rázy płáći.

Vulgare dictum est. Compendium, dispendium.
εὐτέλεια δαπανῶν συχνὰ γίγνεται βλάβη. *A.* Compẽdiũ persæpe fit dispendiũ.
V. Leniwy dwá rázy robi. Lákomy chcac wiecey mieć *&c.*

Chcacemu/ nic nié trudno; nié chcacemu/ wßytko.

τῷ μὲν θέλοντι, καὶ τὰ δυσχερῆ εὐχερῆ,
τῷ δ' οὐ θέλοντι, δυσχερῆ καὶ τ' εὐχερῆ. *A.*
Homini volenti, difficilia, facilia, At non volenti, ipsa facilia, difficilia.
τὸ μὲν θέλειν ποιεῖ τὸ δύνασθαι, τὸ δὲ μὴ θέλειν ἀδύνασθαι. *S. Chrysostom.*
Velle efficit posse, nolle aũt nõ posse. Quid tibi opus est vt sis bonus? Velle. *Seneca.*
Possunt, quia posse videntur. *Virgil.* V. Trudność vstąpi.

Chce áby mu śie kłániano.

Aures habet in pedibus (i. *vult se adorari, sibi supplicari.*) *Tympius de Dionysio, quem Aristippus quidpiam rogans, nec impetrare valens, ad genua ipsius, in genua sua procubuit, ac impetrauit : & exprobrantibus factum tanto Philosopho indignum, respondit :* Quid facerem? siquidem aures in pedibus habet. τὰ ὦτα ἐν γόνασιν ἔχει.
Sic in Truculento Plauti Dinarchus Callielis senis ãplexus genua, culpæ veniam orat dicens.
—Per tua obsecro Genua, vt tu istuc insipienter factum, sapienter feras,
Mihique ignoscas, quod animi impos vini vitio fecerim.
Et in Asinaria, Leonida seruus superbus, iubet herum Argyrippum ad genua sua procidere vt quiddam impetret. qui rem indignam ratus prius tergiuersatur, tandem facit.
Et in Milite. Si nolet, genua amplectar atque obsecrabo.
Item Quintilian. libr : 6. c. 2. de mouendis affectibus : Tendit ad vestra genua supplices manus. *Similia leges apud Cic : Liui. Tacit.* *Nam Genua misericordiæ consecrata fuisse scribit Seruius in 6. Æneid. & Pierius qui affert illa Cicer.* Tu generum meum &c. à genibus tuis repulisti. *Apud Homerum quoq; Menelaus de Hectore dicit :* Ille libens genua flectat vt è prælio fugiat. ἀσπασίως γόνυ κάμψειε.
Similia sunt : Accidere ad pedes. Iacere ad pedes. *Cic.*

Chce nié chcac. Wrzkomo chce. Wrzkomo nié chce.

οὐ θέλων καὶ θέλων. *Euripides.* Nolens & volens.
—ἑκὼν ἀέκοντί τε θυμῷ. *Homerus.* Volens nolente animo.
τρόπον τιν' οὐχ ἑκὼν ἑκών. *Euripid.* Quodam modo nolens volens.
Coactus voluntate tua es. *Terent.* *In SS. Prouerb. cap. 13. vt Symmach legit, est:* ἐπιθυμεῖ καὶ οὐ θέλει ὀκνηρός. i. (*vt vulgata editio habet*) Vult & non vult piger. LXX habent : ἐν ἐπιθυμίαις ἐστὶ πᾶς ἀεργός. i. In desideriis est omnis otiosus, vt *Cassian. quoq; legit, vel vt Hierony.* In desideriis est omnis anima otiosa. Sic *Sapientiæ c. 21.* ἐπιθυμίαι ὀκνηρὸν ἀποκτείνουσιν. Desideria occidunt pigrum. *Apud Thebas Ægyptias fuit statua Memnonis ex nigro lapide, forma adolescentis sedentis, vtraq;*

manu ſedi innixi tanquam ſurgere incipientis, & vultu ac oculis iamiam locuturâ videbatur. Pauſanias in Atticis.

Chcéš-li co miéć / trzébá vćierpiéć.

Vide Bez prace / nie beda kołacze. *Affine* Zadłby kot ryby.

Chcéš miec długo ſkárbow wiéle; rozday miédzy przyiaćiélé.

Nié dbay nic o ſkárbow wiéle / gdy maš wiérne przyiaćiélé.

Hoc habeo quodcunq; dedi. *dixit M. Antoni. apud Rabirium Poëtam omnibus rebus amiſſis. Reſpexiſſe videtur Epitaphium Sardanapali quod vide ſub* Záżyway.

ταῦτ' ἔχω, ὅσα δέδωκα φίλοισιν ἐλεύθερα πότμου. *A.*

Hæc habeo, Sorti haud obnoxia, quæ dedi amicis. *Vel.*

Hæc mea, quæ Forti non ſubdita, contuli amicis. *Vel aliter.*

ταῦθ' ἔχω ὅσα φίλοισιν ἔδων, τὰ δ' λοιπ' ἀπόλωντο. *A.*

Quæ dedi amicis hæc habeo, reliqua interiêre. *Seneca.*

Omnia iſta quæ ferreis clauſtris cuſtoditis, &c. non ſunt veſtra. Quæris, quomodo illa tua facias? Dono dando. *Idem.*

Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis,
Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes. *Martial.*

Optimè pecunias apud amicos deponi, nec vllos eſſe tutiores ac ditiores theſauros, *dixit Cyrus apud Xenophontem.*

Alphonſus Siciliæ rex munificus, rogatus: Quid ſeruaret ſibi, tam multa aliis donans? *reſpondit:* Ea quæ dono. *Affine* Przyiaćioł wiéle / ſkárbow wiéle.

Chćiey iák nalépiey / á przeſtań ná tem co może być.

Kto w czym nié może przodkowáć / nié poślédnia i wtorkowáć.

Speremus quæ volumus, ſed quod acciderit feramus. *Cicer.*

Prima ſequentem honeſtum eſt in ſecundis & tertiis conſiſtere. *Idem.*

Neque illud quid eſt optimum, deſperandum eſt: & in præſtantibus rebus, magna ſunt ea, quæ ſunt optimis proxima. *Idem.*

Non eſt puſillum maximo quod eſt minus. *P. Syrus.*

Semper tu hoc facito Lesbonice cogites, Id optimum eſſe, tute vt ſis optimus:
Si id nequeas, ſaltem vt optimis ſis proximus. *Plaut.*

Poſtremò ſi illud quod volumus euenit, gaudebimus: ſin ſecus, patiemur æquis animis. *Idem.*

Quod æquiſſimum eſt ſpera, & ad id quod iniquiſſimum eſt te compara. *Seneca.*

ἄκρον λάβε καὶ μέσον ἕξεις. *Zenodotus.* Summū pete & medium habebis. i. *Sūma animo deſtinanda, vt ſaltem mediocria aſſequamur. Oraculum Æginetis patria pulſis datum. Senarius eſt.* ἄκρον κρατεῖν σπούδαζε, καὶ ἕξεις μέσον. *A.*

Media obtinebis, ſumma nitens prendere.

Iniquum petendum vt æquum feras. *Quintil.* *Vt mercatores faciunt in statuendo vel indicando pretio.* Drożey ceń/ á w miárec zápłácą.

Quæ ideò petimus vltra modum, vt ad suum versum redeant. *Seneca.* *al*, vt ad verum & suum redeant. *Pincian.*

Successum fortuna, experientiam laus sequitur. *Gellius.*

Laudat Horatius Aristippum, Tentantem maiora, ferè præsentibus æquum.

ζήτει μὲν τὰ βελτίω, στέργε τὰ παρόντα. *Isocrat.* Quære meliora, præsentia (boni cõsule.

Proximus esto bonis si non potes optimus esse. *Pòëta vetus.*

Auream quadrigam opta, quæ si fallat, saltem rota vel radius obtingere potest. *Erasm. è Gallico.*

Patiare quod dant, quando optata non dabunt. *Cæcilius.* i. *non dant.*

Omnibus bonis in rebus, conatus in laude, effectus in casu est. *Apuleius.*

Ad pœnã sufficit meditari punienda, & ad laudẽ satis est conari prædicãda. *Idẽ.*

χρὴ σώφρονας εὔχεσθαι μὲν τὰ βέλτιστα, φέρειν δὲ τὰ προσπίπτοντα.

Herodian. Oportet sapientes optare quidem optima, ferre autẽ quæ accidunt.

Affine Dobra wol^ stoi zá vczynek. Iáko możemy. Kiedy tego nie możemy co chcemy/ chciejmy co możemy.

Chciwość niebespieczeństwa sobie nie waży. lecz wszystko odważy.

κέρδους ἕκητι κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι, *Aristophanes.*

Causa lucelli nauiget vel vimine. s. *mercator auarus.* *Agrippina Neronis mater cum Astrologus quidam dixisset, filium eius regnaturum, sed matrem occisurum, exclamauit:* ἀποκτεινάτω με, μόνον βασιλευσάτω. Occidat me, modò regnet. *Rhodigin.*

Chciwość nienásycona rzecz. Chciwośći á ogniá przykłádáiąc nie zgáśiß.

Crescentem sequitur cura pecuniam Maiorumque fames. *Horati.*
Magnas inter opes inops. *Idem de diuite auro.*
Crescit amor nummi, quantùm ipsa pecunia crescit. *Iuuenal.*
Creuerunt & opes & opum furiosa libido,
Et cùm possideant plurima, plura patunt. *Ouidi.*
Quo plùs sunt potæ plùs sitiuntur aquæ. *Idem de eodem allegoricõs.*

Quicquid aggesseris cupiditati; non finis erit sed gradus. s. *ad plura aggerenda. Seneca.* Cupiditati nihil satis. *Idem.*

Quid tibi diuitijs opus est, quæ te esurire cogunt? Satietate parasti famem, vt quò plura haberes, plura quæ non haberes cuperes. *Curtius.*

τοῦ ἅπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον, ὅρος οὐθείς ἐστιν. *Epictetus.*

Eius quod semel modum transierit, nullus est terminus.

Affine Bogátego nie vczyni cżcze serce &c.

Chełpliwy.

καλλιφάνης. *Athenæ.* Calliphanes *fuit ostentator doctrinæ qua carebat, sed aliquos versus ex varijs libris ediscebat & eos apud imperitos pronuntiabat pro suis.*

Sic Adrian. Imperator *omnia ſcire videri voluit, & minima etiam facienda aggrediebatur, artificesq; inſignes deprimebat. Suidas.*

An Tragica deſæuit & ampullatur in arte? *Horat.*

Proiicit ampullas & ſeſquipedalia verba. *Idem.*

βαβαὶ μύξος: *Suidas. Zenodot.* Papæ! Myxus. *de glorioſis & iactabundis. à Myxo ſacerdote Dianæ magniloquo & glorioſo* *Sylla Iugurthæ ſibi à Boccho traditi imaginem in annulo ſculptam geſſit quod Mario diſplicuit. Apud Plutarch.*

Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. *Homer.* Iactabat ſe dijs inuitis euaſurum è magnis fluctibus maris.

Tragici cothurni ſtrepitus. *Ammian.* i. *magnicrepa verborũ iactãtia. vt Horat. ſuprà.*

μεγάς κυληκτὴς ἐν μικρῷ γε πράγματι. Verſator ingens in puſilla re nimis.

Apud Plutarchum eſt: μέγας κηληκτὴς *&c. contra metri legem. eodem tamen ſenſu.* i. *magnus delinitor in re parua. de Oratore in re parua affectus magnos excitante.*

βομβύλιος ἄνθρωπος: *Zenodot.* Bombylius homo. *bombos inſtar veſpæ edens.* βομβυλίδας *Heſychi. bullas vocat in aqua. &* βομβύλιον *poculũ cũ ſonitu aquã emittens.*

γωνιοβόμβυξ. *Epigrammat.* i. Angularis bombyx ſeu veſpa. (tonat.

Solem in manibus geſtat *Carol. Bouillus.* ἴσα Διὶ βρομέει. *Stobæus.* Patria Ioui in

ἀλάζων. *Plauto.* i. *glorioſus.* ἴσα οὐρανῷ φρονεῖ. *Soſiphanes.* Paria cœlo ſapit.

Vter faſtu plenus. *ſic Timon Phliaſius.* ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί. i. Homines vanæ opinionis pleni vtres. (inflatus

ἀσκὸς πεφυσημένος: *Epicharm.* Vter inflatus. φύσης ἐμπλησθεὶς. *Syneſi.* Folle

Salacon. Σαλάκων. *Suidæ eſt* πτωχὸς ἀλάζων. Pauper arrogans.

ἀρχαῖος οἰνόμαος. *Demoſth.* Ruſticanus Oenomaus. *qui nobilẽ ſe & eruditũ iactabat.* μεγαβύσιοι λόγοι. *ex Horodoto.* Megabyſi dicta, *quaſi* μεγαφύσιοι inflata, Thraſonica.

τεττίγων ἀνάμεστος. *Ariſtophanes.* Cicadis plenus. *de ijs vſurpatum qui rebus obſoletis, olim ſplendidis licet, ſe iactant. vt Athenienſes cicadas aureas veſtibus & capillis inſpergebant, vt ſe omnium antiquiſſimos &* αὐτόχθονας *eſſe probarent* i. *è terra ortos, vnde &* τεττιγοφόροι *dicebantur. Ex Platone, Thucydide, Demoſthen.*

λαπίθης. *Plutarch. Euſtath.* Lapitha, *pro glorioſo & gratioſo apud populum. à* λαὸς *&* πείθω. *populo ſuadeo.* Thraſo *apud Terent.* θράσων, *quaſi à* θρασέω, θρασῶν, *confidens, iactabundus.* Pyrgopolinices *Plauti miles glorioſus.* πυργοπολινίκης. i. *turrium & vrbium victor.*

ὁ Διὸς κόρινθος. *Pindarus.* Iouis (*filius*) Corinthus. *Dictum in iactabundum, tractum à Rege Corinthiorum, qui ſe vbiq; Iouis filium faſtidioſè iactabat, verba illa repetens. Sic interpretatur Plato Ariſtoph. Pauſanias & Plutarchus. Aliter alij.*

Dixerat ille aliquid magnum, vimque affore verbo Crediderat. *Virgil. Seruius.* *Stratonicus in ſua ſchola habuit pictas Muſas nouem cum Apolline, diſcipulos autem tantùm duos. itaque rogatus à quodam, quot diſcipulos haberet? reſpondit:* Σὺν θεοῖς δώδεκα. i. Cum dijs duodecim. *Reſponſio eſt ambigua, & duplicem ſenſum habet. Alterum*

simpliciter affirmantem. q. d. omninò, certè 12. & mentitus est, quia tantùm duo erant. & ita interrogans intellexit. Alterum disiunctim pronuntiantem. ſ. 12. *si decem deos addas, quo sensu respondēs accepit, sed non ad mentē interrogātis respondit. Ex Athenæo. Simile est illud apud Suidam.* μετὰ μουσῶν. Cū Musis. *quæ 9 finguntur cum decimo Appolline.*

Erasmus id ex Suida interpretatur de indocto, qui cum doctis viuit sensu ironico, vel etiā seriò, q. d. cum Musis versatur, vel cum Musis dictum. i. *doctè, seu fortunantibus & fauentibus Musis. Tympanum mundi vel publicæ famæ. ex Plinio.* V. Chwálny.

Affine Sam śie chwali. Kokoszy śie.

Chleb namocniey wiąże / trzyma / człowieká / sługę / więźniá.
Dobrodźieystwy cżłeká narychley vymieſz.

Mensam procreatricem amicorum *appellauit Cato. Rhodiginus.*

Quem beneficio adiungas, ex animo facit. *Terent. Et Plautus de seruis loquens.*

Quem tu asseruare rectè, ne aufugiat voles,
Esca atque potione vinciri decet,
Apud mensam plenam rostrum homini deliges.
Dum tu illi quod edit & quod potet præbeas,
Suo arbitratu & affatim quotidie;
Nunquam ædepol fugiet, tametsi capital fecerit.
Facile asseruabis quem eo vinclo vincies.

Item. Ita istæc nimis lenta vincla sunt escaria,
Quam magis intendas, tantò adstringunt arctiùs.
τὰ δεσμὰ τρώξιμ' ἐστὶν εὐσθενέστατα. *A.*
Vincula cibaria omnium fortissima. *(Plutarch.*

Sublata mensa, tollitur focus, conuiuia, hospitia, amicitia, humanitas. *Thales apud*

Panis amicitiæ Symbolum, *apud veteres ethnicos & in SS. libris. Macedones verò pane fœdus sanciebant. Curtius. Et nostri dicunt:* Prosze ćie ná chleb. & Zadtem v niego chleb. *quod dictum prædones Russici religiosè vsurpant, & intactos relinquunt eos apud quos panem comederint. Ideò Pericles alienas mensas præsertim lautas & splendidas vitabat Rhodigino teste, quòd in ijs difficile sit seruare grauitatem, addere debuit & libertatem, nam* Beneficium accipere libertatem vendere est, *dixit P. Syrus.*

Nemo ignotum aut mediocriter familiarem ad cœnam vocat, *inquit Lucian.* sed amicum. *Vndè illud.*

ποδαπὸς ἦν οὗτος ὁ φίλος, ὅστις οὐ βέβρωκεν οὐδὲ πέπωκε μεθ' ἡμῶν;

Qualis est iste amicus, qui nec comedit nec bibit nobiscum? *Idem.*

Huc facit & φιλοτήσιος κρατήρ. *Plutarch.* Philotesius crater. i. *amicitiæ poculum quod sibi in conuiuiis propinabant amicitiæ conciliandæ vel firmandæ gratia. Sic Plauti Pseudolus.* Cantharum dulciferum *vocat* amicitiam amicissimam. *Item.* Ταντάλου φιλοτησίαν πίνειν. Tantali Philotesia bibere i. *poculo grandi & meraco amicitiam auspicari vel resarcire, quia Tantalus hac in re præcellebat vt pote opulentus & liberalis.*

Sal *item* Symbolū amicitiæ *erat, ideòq; primò hospitibus in mensa apponebatur, & euerti*

illud

illud ominosum habebatur. Rhodigin. ἅλας καὶ τράπεζαν δημοσίαν περὶ πλεῖστου ἐποιοῦντο. *Æschines.* Salem & mensam publicam plurimi faciebant. *Apud Plutarchum verò amici & familiares dicuntur.* οἱ περὶ ἅλα καὶ κύαμον. Qui circa salem & fabam. *aliter.* καὶ κύμινον. Qui circa salem & cuminum. ſ. *versantur, viuunt.*

Chleb święty.

Non ineptè hoc dictum vulgus nostras vsurpat. Nam sic Tertullianus: Ægrè patimur panis aliquid in terram decidere. *Et S. Ioann: c. 6.* Colligite fragmenta ne pereant, *quia hoc alimentum est primum & præcipuum, cunctisq; vsitatissimum, & Sacrificii vsu vtriusq; legis honoratum. Quare micæ è mensa à monacho collectæ in vniones versæ sunt, apud Surium, in vita S. Odonis.* Et mensa res sacra *apud omnes, etiam ethnicos, ideòq; & comesturi abluebant manus Plutarcho teste. Vide, rationem ad versus Hesiodi positam, sub* Dáley ná dwor. *Probat idem Cerda pluribus ad illa verba* 1. *Æneidos. Flammis adolere penates.*

Chleb trawá: rybá woda: mięso strawá, ábo potrawá.

Dictum Tartarorum nostratium & Lutheranorum, quos carnium esus tantoperè delectat, vt Carnarios, *imò* Pinguiarios, *eos; ex Martiali, rectè appelles. Illi ergo dicant:* κρεωφάγος εἰμὶ οὐκ ἰχθυοφάγος μήτ᾽ ἀρτοφάγος. i. Carnibus vescor libenter non item piscibus aut pane. *Simile illud Martialis.*

Dum pinguis mihi turtur erit, lactuca valebis,
Et cochleas tibi habe, perdere nolo famem.

Perdere famem, hîc est, vilibus cibis impleri. Ledá co ieść. *Dictum Polonicum qui volet ita vsurpabit Græcè & Latinè.*

ἄρτος, βοτάνη: ἰχθῦς, ὕδωρ ἐστί: κρέας, ἔδαρ. *A.*
Est panis, herba: piscis, aqua: caro, ferculum.

Chleb w drodze nie cięży: Owies koniowi nie ciężki:

αἰσώπειος φόρτος: Æsopicum onus. ſ. *non grauat vel certè quotidie leuius fit. Dictum ab Æsopi facto tractum, qui vt Maxim. Planudes in vita eius refert, viam cum baiulis ingrediens, canistrum duorum hominum onus, panibus plenum ferendum suscepit, ridentibus omnibus stultitiam eius; sed ille prima itineris statione canistrum leuauit, secunda etiam euacuauit, reliquorum oneribus integris remanentibus.*

οὐ μὴ βαρύνει ἄρτος ἀνέρ᾽ ὁδοιπόρον. *A.* Nunquam grauatur pane vir faciens iter.
ὁδοιποροῦντα μὴ βαρέει ἵππον βρόμος. *A.* Auena non est oneri iter facienti equo.

Chleb z solą, z dobrą wolą. ſ. dam ci, ábo dal mi.

De parco victu vsurpatur. Simile Latinorum prouerbium tangit ex Varrone Plinius lib. 31. c. 7. dicens. Panem cum caseo & sale esitasse veteres. *Et Græcis.* ἅλα λείχειν. i. *Salem lingere, est tenuiter viuere. Et Persius ait:*

Est tibi far modicum, purum & sine labe salinum, Quid metuas?

Idem Vaſo reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi cum Ioue viuere tendis. i, *Si voles eſſe iuſtus & pius, pauper adeò eris, vt vix ſalem delibare poſſis.*

Salem commendans Plutarch. 4. Sympoſiaco ait, eo ſalubres & ſuaues cibos reddi, eundem carnibus quæ cadauer ſunt quoddam, tanquam animam inſpergi ne putreſcant, & vt ſuaues ſint. Σίτου καὶ οἴνοιο, τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή. *Homer.*

Pane & vino (*reficere*) hoc enim robur eſt & fortitudo. *ſed apud Græcos ordinarius erat potus vinum, etiam tenuiorum, vt apud nos ceruiſia.*

Affine Co dom ma. & Skromne życie.

Chłop ná kłáczy ieźdźi / á kłácże ßuka.

In manu habere & quærere. *Ex Plauto qui ait*: Iſtuc fieri ſolet.

Quod in manu teneas atque oculis videas, id vt deſideres.

Idem. Domi erat quod quæritabam foris. *Noſtri etiam dicunt.* Dobrze mu w gębe nie wleźie á ßuka.

ἐν θαλάσσῃ ζητεῖς ὕδωρ. Per mare quæris aquam. *Martial.*

Quærit aquas in aquis — *Ouid.* ———Medio flumine quæris aquam. *Propert.*

Chłop ná chłopá / kiedy płochá podle boká.

Vulgò id redditur. Vir viro quid præſtat? *vt Terent.* Homo homini quid præſtat! *Sed horum alius eſt ſenſus & ferè oppoſitus, nempe.* Quantùm vir viro, vel homo homini præſtat! i. *multùm. Polonicum verò dictum æqualitatem ſonat.* Q. D. *Armatus non timet armatum vel aduerſarium quemuis. Sic Plaut.* Si tibi eſt machæra & nobis veruina eſt domi. Zrownam ći. Nie vſtapieć.

Poſſet huc trahi illud Virgil. Et cantare pares & reſpondere parati. *vel certe ſenſus eſt:* Arma addunt animos.

κἂν δειλὸν ἀνὴρ ὅπλα θαρσαλέον ποιεῖ. *A.*

Timido quoq; arma ſpiritus addunt viro. *Sic Cicero.*

Quid tam neceſſarium, quàm tenere ſemper arma, quibus vel tectus ipſe eſſe poſſis, vel prouocare improbos, vel vlciſci laceſſitus? *Idem.* Si nudus es, da iugulum: ſin tectus Vulcanijs armis (i. *fortitudine*) reſiſte. *Lepidè apud Plautum Geta militi ſibi minitanti dicit*: Machæram longiorem habes, quàm hæc (mea) eſt, ſed verutum Sine domo petere, ſiquidem belligerandum eſt tecum. Ibo domum: ego tecum bellator arbitrum æquum ceperim.

Chłop ná nowe bucżno káźe / ſporo piie.

Zyzność chłopá czyni śmiáłego / zuchwáłego.

Złe śię zboże ſpieniezyło / záras poſtawy przybyło. Drogo pßenice przedał.

ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. Agricola ſemper in nouum annum diues eſt. *Transferri poteſt ad eos qui ſpe futuri lucri ſumptuoſi vel inſolentes ſunt.*

μέγα

μέγα ϛόμα τῦ ἐνιαυτῦ. *Suidas.* Magnum os anni. i. *vberior anni prouentus animos & libertatem loquendi addit etiam timidioribus.*

ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσι *Suidas.* Argenti fontes loquuntur. *In eos qui licet imperiti & inepti sint, propter opulentiam tamen libertatem quiduis loquendi sibi vsurpant.*

Secundas fortunas decent superbiæ. *Seruus apud Plautum dicit.*

Quia paululũ accessit pecuniæ, sublati animi sunt. *Terent. Vicinũ* Na chleb rogi.

Chłopá korcem nié miérzą. Máły ále sérdéczny.

Maior in exiguo regnabat corpore virtus. *Statius de Tydeo paruo fortissimo.*

τὸ μὲν σῶμα Τυδεὺς, τὴν δὲ γνώμην καὶ ὑπέρτερος Τυδέως. *Menander histor.*

Corpore quidem Tydeus, animo vero vltra Tydea.

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. *Homer.*

Corpore paruus erat Tydeus, bellator at ingens.

Sed insignius est exemplum Dauidis contra Goliath prodeuntis, cùm illi Saul diceret: Non poteris resistere huic quia puer es. *Responsum Dauidis est longius & obuium* 1. Regũ 17.

Corporis exigui vires contemnere noli,
Consilio pollet cui vim natura negauit. *Cato.*
Ingentes animos angusto in corpore versant. *Virgil. de apibus.*
Paruula sed magni exemplum formica laboris. *Horatius.*
A cane non magno sæpe tenetur aper. *Ouidi.*

Vlna non mensurantur homines aut viri. *Garner. è Gallico.*

Altam securis parua quercum deijcit. *Idem.*
μικρὰ ἡ πέλεκρα καταβαλεῖ μεγάλην δρῦν. *A.*

Crocodilus ingens ab ichneumone paruo & vili animali interficitur. Plini. Strabo.

Chłopié rzépá / &c.

Rusticanum est dictum, sonans probrum ex victu vili tractum. quasi γογγυλοφάγος, Rapiphagus. *vt apud Romanos erat* Pultiphagus & Pultiphagonides *vt iocatur Plaut. Simile conuicium ex vili victu sumptum iacit quidam in plebeium apud Iuuenalem, dicens:*

—— Cuius aceto, cuius conche (fabis) tumes! quis tecum sectile porrum,
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?

Itẽ apud Plaut. Obolluisti allium, Alliatus. Germana illuuies, rusticus, hircus, hara suis. *dicit seruus vrbanus seruo villano.*

Apud Græcos eodẽ probroso sensu dicebatur. κεραδοφάγος, *quasi* κεραδαιοφάγος, *i. folia ficus esitans. Item.* βαλανοφάγος, *glande viuens more prisco. Sed & rapum apud antiquos vile olus & pauperum cibum fuisse multi scribunt. Plinius verò l. 19. c. 5. refert Græcos dedicasse Apollini Delphico* Raphanum ex auro. Betam ex argento. Rapum ex plumbo, ἐσκοροδισμένος: allio pastus, alliatus.

Chłopiętá nigdy nié vrostą. / w ßkołách / w dworách. &c.

Pueri Scholastici nunquam crescunt. Dictum paradoxum, sed duplicem sensum habet, nempè spectatis personis singulorum scholasticorum puerorum, & sic falsum est, quia singuli crescunt

crescunt & scholas deserunt: spectata autem communitate scholarum quae ex talibus semper constat, verum est, quia pueri in scholis nunquam desunt: nec alia aetas ibi locum habe. Omnis verò communitas eadem censetur esse, licet aliqui ex illa abscedant vel moriantur & alii noui accedant, quod hîc fit. Idem de pullis & aliis huiusmodi verum est.

Quam diu mundus durabit, pueros pullos semper dabit. *A.*

Sic apud Plutarchum, ciuitas quaepiam multis annis durans, vna & continua res dicitur, tot domibus & ciuibus singulatim mutatis. Vide & Deliaca nauis, *sub* Łátá ná łáte.

Chłustał chłustał, áż konik vstał. *V.* Przynagláć gorzey.

Choć nikt nié widźi, nié czyń czem śie Bog ábo rozum brzydźi.

αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν, κἂν δοκῇ, κἂν μὴ δοκῇ. Cleanthes.

Turpe, est turpe, quamuis videatur quamuis non videatur. *Vel*

Est turpe, turpe, seu latens, sit seu patens.

Cum quid turpe facis quod me spectente puderet,

Cur spectante Deo non magis oro pudet?

Turpe quid ausurus te sine teste time. *Ausonius.*

Affine Bog wszytko widźi. & Sumniénié złe.

Chodźi iák owiéczká, á tryká iák báran.

τὸ πρόβατον κερατίζει. Ouicula cornu petens. *Paradoxum & monstrum, vt & illud* Edentulus mordet. *ἀνόδους δάκνει.*

ὁ κριὸς τὴν οἶν προσποιεῖ. Agnus ouem simulat.

ἀκέρατος φαινόμενος κορύπτει vel κερατίζει. Cornibus carere videtur & tamen coniscat. *Affine* Łaśi śie. & Wilcza pokorá.

Chorego chcéli być zdrow, nié pytáią, álé wskok lekárstwo dáią.

Æger an sanari velit non interrogatur, sed ei mox medicina datur. Garner.

οὐκ ἐξετάζων δὺς νοσοῦντι φάρμακον. A.

Chorego lédá co vráźi. Choremu lédá co záwádźi.

Proprio & tralato sensu.

In fragili corpore odiosa omnis offensio est. *Cic.*

Membra reformidant mollem quoque saucia tactum. *Ouidi.*

Ægra corpora minima interdum mergit accessio. *Seneca.* Imbecilla si tangantur, se lædi putant. *Idem.* Nunquam sine querela ægra tanguntur, *Idem.* Animus affectus minimis offenditur. *Idem.*

τὰ εὐπαθῆ, ὑπὸ μικρῶν τῶν ἐναντίων πάσχουσι. Aristotel.

Quæ facile afficiuntur, à paruis contrarijs læduntur

τῷ δυστυχοῦντι καὶ γέλως ἐστ' ἀδικία. A.

In calamitoso risus etiam iniuria est. *P. Syrus.*

Chorego pytáią / zdrowemu dáią. Kto pyta / nie rad dáie.

Responsio est ad illam interrogationem: A chceß ieść? *vel similem. Sensus responsionis est. Equidem sanus ego sum ac proinde ad cibum capiendum promptus.*
vel, Æger de cibo interrogatur, sano absq; interrogatione datur.
Ista tua percontatio, est cunctatio. Vulgaris versiculus apud Garnerum est.

Qui dare vult alijs non debet dicere; Vultis?
ὃς διδόναι ἐθέλει, μὴ λέξῃ οὐδενὶ, βούλει; *A.*
Garmana mater filio non dicit, Vis? *Idem Garner.*
Ægrotum interroges an edere uelit. *subaudi.* Non me sanum.

Choremu się wiec poprawuie / Gdy śmierć bliżey przystępuie.

πότμου ἐγγύτερος πολλάκι χαλᾷ ἡ νόσος: *A.*
Morbus remittit sæpè morte proxima.
Sæpè mutatio in melius est principium mali. *ex Luciano.*
V. Rzeczypospolitey odmiáná / konánie.

Choremu wßystko się zda gorzko / niesmaczno.

τῷ νοσοῦντι πάντα πικρά. *Plato.* Ægroto omnia amara.
Morbus quiuis semper accusatur. *Garner. è Gallico.*
Ægroti optimos & pretiosissimos cibos auersantur, ijdem sani facti, vilem panem cum caseo vel nasturtio suauiter edunt. Plutarch. Græcus.

Choremu zdrowi dobrą rádę dáią: Záchorzawßy iey sámi nie trzymáią.

Vide. Łácno chorego ćießyć. & Drugiem dobrze wnet porádziemy.

Chorobá ćießka / przykrego lekárstwá potrzebuie.

Vix nisi acerba graues sanant medicamina morbos. *Anonym.*
In desperatione remedia extrema tentanda. *Seneca.*
Medici, leuiter ægrotantes, leuiter curant: grauioribus morbis, periculosas curationes & ancipites adhibent. *Cicer.*
πικρῷ πικρὰν κλύζουσι φαρμάκῳ χολήν. *ſ.* ἰατροί. *Plutarchus.*
Purgant amaram bilem amaro pharmaco. *ſ. Medici.*
Hippocraticam lanienam *vocat Prudentius, rationem medendi ferro vel igne.*
In morbis corporis, vt quisq; est difficillimus, ita medicus nobilissimus atque optimus adhibetur. *Cicero.* Chorobá wielka / wielkiego lekárzá potrzebuie.
Magnitudini medicinæ magnitudo doloris concedet. *Idem Cic.*
βαρεῖα νοῦσος φαρμάκων δεῖται πικρῶν. *A.*
Indiget amaris pharmacis morbus grauis.

Chorobá cnoćie nie wádzi. Cnotá nie choruie.

Est, mihi crede, etiam in lectulo virtuti locus. *Seneca.*

Valetudo (i. *inualetudo*) corpus non animum tenet. *Idem.*

Nil agere te credis, si æger tēperans sis? ostēdo morbū posse superari vel sustineri. *Idē*

ἡ νόσ(ος) ζώματός ἐστιν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δ' οὔ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. *Epictetus.* i. Morbus est corporis impedimentum, non instituti, nisi ipse velis.

τὸ σῶμα νόσος οὐ δὲ ψυχὴν κωλύει *vel* κακοποιεῖ. *A.*

Morbus animo nihil nocet sed corpori.

ἡ νόσος ἀρετῶν ἐστιν ἀσκητήριον. *A.*

Est morbus officina virtutum optima.

Exempla insignia sunt Seruuli apud S. Gregorium. Gregorij ipsius. Bernardi. Lutgardis. Et S. Paulus 2. ad Corinth. 12. Cum infirmor, tunc fortior sum. Nam virtus in infirmitate perficitur. *Hiero Siculorum tyrannus ferox morbo humanus & doctus euasit. Sic Phragen à ciuili cura morbo impeditus sapientiæ amator & cultor euasit, teste Platone.*

Choroba lekka ćieszkiego lekárstwá niepotrzebuie.

Durioribus quàm periculum est remediis sanare non expedit. *Seneca.*

Nemo ad supplicia exigenda peruenit, nisi qui remedia consumpsit. *Idem.*

τὸ φάρμακόν σου τὴν νόσον μείζω ποιεῖ. Morbum tua medicina maiorem facit.

Choroba nie piáśtuie.

Nec verò grauiora sunt carnificum tormenta, quàm interdum cruciamenta morborum. *Cicer.* Crucians ægritudo, vocatur dolor. *Idem.*

Bonum valetudo, miserum morbus. *Idem. Polemo Sophista podagricus apud Philostratum dicit.* Vesci oportet, manus non habeo: ambulandum est, pedibus careo: dolendum est, manus & pedes adsunt.

Morbus quemuis occupat sine delectu, & tractat sine vllo respectu. *Adespoton.*

νόσ(ος) ἐπιβαίνει ἀκρίτως, κακοῖ δὲ ἀδιαφόρως. *A.*

Choroba trzeźwośći náucży. Choroba ćieleśna dusze cżesto zlecży.

Infirmitas grauis sobriam facit animam. *Ecclesiastic: 13.*

τῆς ὑγιείας πλείστην ἐπιμελείαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν. *Isocrates.* Valetudinis curam maximam habemus, cùm molestias ægrotationis recolimus. *Sigismundus Imp. interrogauit Theodoricum Archiepiscopum Coloniensem, quî nam felicitatem æternam consequi posset: cui ille.* Si ita, inquit vixeris, quemadmodum calculi aut alterius morbi dolore vexatus victurum te promisisti.

Chorobę piéśćić gorzey.

Choroby delikat nie łácno zbedźie. Chorobá dostátek lubi.

ἡ νόσ(ος) αὐξάνεται ἡ μάλα θαλπομένη. *A.*

Augetur morbus dum nimiùm colitur. *Garnet.*

Augetur morbus, nimiùm dum forte fouetur.

ἡ νόσος τρυφερόβιον φιλεῖ. Morbus delicatam vitam vel delicatè viuentem amat.

Morbus vbi cubat & tractatur molliter, hæret.

Ludit in hac re festiuè Martal. l. 12. c. 17. in Lentinum.

Quare tam multis à te Lentine diebus
Non abeat febris, quæris & vsque gemis! R.
Gestatur tecum sella, pariterque lauatur,
Cœnat boletos, ostrea, sumen, aprum.
Ebria Setino fit sæpe, & sæpe Falerno, &c. &c.
Dormit & in pluma purpureoque toro.
Cùm sit tam pulchrè, tam bellè viuat apud te,
Ad Damam (*inopem*) potiùs vis tua febris eat?

Simile est epigr. 38. libr. 7. in Cælium fingentem podagram & fouentē illam accuratè, quæ breui in veram podagram euasit. Item. l. 11. c. 87. In Parthenopeum tussientem. V. Kášlé.

Adde apologum Iouiani Pontani de podagra malè tractata apud rusticum, & fugientem ad aulam diuitis: Dialogus est Anacreontius. πόθεν καὶ ὅποι ποδάγρα; ἀπὸ καλύβης ἐς αὐλήν. βούλευμα νουνεχές σου.

Heus vnde, quò, podagra? Ex hoc tugurio in aulam. Multùm nimis sapisti.

Simile est Epigramma ἀδέσποτον *l. 2. Antholog.*

μισόπτωχε θεά, μούνη πλούτου δαμάτειρα,
ἡ τὸ καλῶς ζῆσαι πάντοτ' ἐπισταμένη, &c.
τέρπει καὶ στέφανός σε καὶ αὐσονίου πόμα βάκχου,
ταῦτα παρὰ πτωχοῖς γίγνεται οὐδέποτε.
τοὔνεκα καὶ φεύγεις πενίης τὸ χάλκεον οὐδόν,
τέρπῃ δ' εἰς πλούτου πρὸς πόδας ἐρχομένη. *Id est.*

Pauperes exosa dea, sola diuitum domitrix
Quæ pulchrè (delicatè) viuere omninò scis, &c.
Delectant verò te serta & Italici pocula Bacchi seu vini,
Hæc apud pauperes nunquam sunt.
Ideoq; tu fugis paupertatis ferreum solum pauimentum, domum molestam,
Delectaris autem ad pedes diuitis veniens.

Item aliud ἀδέσποτον *in eandem sententiam, podagræ causas duas tangens.*

λυσιμελοῦς βάκχου καὶ λυσιμελοῦς ἀφροδίτης,
γεννᾶται θυγάτηρ λυσιμελὴς ποδάγρα.
Soluentis membra Bacchi & soluentis membra Veneris,
Gignitur vel est filia soluens membra Podagra.

Morbos *Seneca vocat* Supplicia luxuriæ.

Chorobę zastárzáłą niewleczoną, prożno leczyć.

νόμος παλαιὸς ἰατρῶν, μὴ ἐπιχειρεῖν κεκρατημένοις καὶ ἀνηκέστοις νόσοις. *Lucian.*

Vetus lex medicorum eſt, non admouendam manum morbis qui inualuerunt & incurabilibus.

Helleborum fruſtra cùm iam cutis ægra tumebit Poſcentes videas. *Perſius.*

Vtrumq́ allegorico ſenſu prolatum eſt, ſed & ſimplici verum eſt, & vſurpari poteſt vt & Polonicum. Simile eſt. Nałog trudno odmienić. *Affine* Zábiegay złemu.

Chory dźiedźicá co lekárzá bierze: Ten śie ná on świát pretko wybierze.

Malè ſecum facit æger qui medicum hæredem facit. *P. Syrus & Seneca.*

De ethnicis & malis viris hoc accipe, vt & illud Martial. l. 11. epig. 68.

Nil mihi das viuus, dicis poſt fata daturum,
Si non es ſtultus, ſcis Maro quid cupiam. ſ. *quamprimum exſpires.*

ἄφρων ὁ νόσιμος κληρονόμον ἀλθέα γράφων. *A.*

Qui ſcribit hæredem medicum æger, deſipit.

Chory niećierpliwy, niedogodny.

δυσάρεστοι οἱ νοσοῦντες. *Euripides.* Moroſi ægroti.

Chory popráwić śie obiecuie: A wzmogſzy po ſtáremu śie ſpráwuie.

Σπανίως μετὰ νόσον τις ἐγενήθη βελτίων. *A.* Rara meliorem reddit ægrotatio.

Vel Perrarus à morbo melior effectus eſt.

Quando languebat monachus bonus eſſe volebat,
Sed dum conualuit, manſit vt antè fuit. *Anonym. Rhythmicus.*

Si facerent ſani, quæ facere ſtatuunt ægroti; breui totus orbis Chriſtianus meliorem faciē indueret. Drexellius. Simile dictū Theodorici Archiepiſcopi Colonienſis, ſuprà poſitū. Huc trahas apologum Æſopi, quem apud Plutarchum refert Cleobulus de Cane, qui hyeme frigore conſtrictus conuoluens ſe de domo ædificanda cogitauit & ſerio decreuit, æſtate verò magnum hunc & inutilem eſſe laborem iudicauit.

Chory ſztuczny. Chorobá chytra, zmyślona.

Polycarmus Martialis, *in quem ille libro 12.* epig. 56. *tale habet.*

Ægrotas vno decies aut ſæpiùs anno,
Nec tibi ſed nobis hoc Polycarme nocet.
Nam quoties ſurgis Soteria (*munuſcula gratulantium ſanitatem*) poſcis (amicos.
Sit pudor ægrota iam Polycarme ſemel. i. *morere.*

De hoc dici poſſet: ægrotat Soterijs, vel ex Soterijs, *aut potiùs* auaritia. *vt Zoilus apud eundem. l. 2. epi. 16. ægrotat ambitione & oſtentatione opum ſuarum.*

νοσηλεύεται ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας ἢ ἀπὸ τοῦ κομπασμοῦ.

Thapſo tinctus, *de eo qui ægrotum ſe vel valetudinarium ſimulat. Nam eius herbæ ſucco facies lurida pallenſq́ efficitur. Rhodigin.*

Chowáy śie ná kołacz.

Relinque locum placentæ, *hoſpitibus auidis dicebatur.* V. Zoſtaw co.
Ne perdas famem. ſ. *viliora comedens cùm lautiora ſperes. ex Martial. l. 13. epi. 53. vbi ſpe turturis, ſpernit lactucam & cochleas.*

Chromego czekáć trzebá. Nie ledá czemu záraz wierzyć.

Exſpectandum quid ſerus veſper vehat. *ex Varrone apud Gellium & Macrobium.*
Fama loquatur *vel* audienda anus, *ex Catul.* Niech śie nowiny vſtoią. Rumores poſteriores veriores. ἡ φήμη ὑστεροῦσα καὶ ἀληθεστέρα. *A.*
Rectè etiam hîc vſurpes. προσδοκῶμεν χωλόν. Exſpectemus claudum. *Nam dictum Polonicum celebre nemo prohibet aliis linguis exprimere, & fecerunt alij, vulgaris ſuæ linguæ dicta, Latinis & Græcis à nullo Græcorum & Latinorum vſurpatis dictis interpretantes & illis linguis communia efficientes.*

Χωλὸν δοκάζει ἀγγελιαφόρον σοφός. *A.*
Qui nuntium exſpectare claudum amat, ſapit.
Affine Dáleko do wieczorá. Nie wſzyſtkiemu wierzyć. Czekay końcá.

Chromy.

πέρδικος σκέλος: πέρδικος πούς. *Scholiaſt. Ariſtophanis.* Perdicis crus. Perdicis pes, *de claudo Pierius vſurpat, quia perdix pedibus vacillat.* Sed & *caupo quidam eiuſdem nominis claudus fuiſſe perhibetur.* Tyrtæus *etiam claudicatione celebris fuit.* Ariſtogiton ſycophanta *claudum ſe fingebat. vt &* Planus *Horatij.* Cocles *Romanus miles, claudicationem ex vulnere in bello accepto, non probro ſed gloriæ ſibi duxit: Similiter Philippus Macedo oculum iaculo excuſſum. Plutarch.*

Chromy dáley chce ſkoczyć, á ślepy záyźrzeć.

Nitimur in vetitum ſemper, cupimuſq; negata. *Ouid.*
Senſus vel facultas animi & corporis debilitata, magis vim ſuam intendit ad actum eliciendum. *Item.* Turpè, magis appetit pulchrum; & imminutum, integrũ.
πορρώτερον ἐρᾷ τυφλὸς ὁρᾶν, χωλὸς θορεῖν. *A.*
Longiùs amat claudus ſalire, longiùs Videre cæcus.
Affine Bárźiey té rzeczy ſmákuią. *&c.*

Chromy dáley zaydźie, ſłabſzy dużego przemoże.

ἡ ἀγχίνοια τῇ φύσ᾽ ἀντικαθίσταται. *A.*
Supplere naturam eſt potens, induſtria.
ἥλισκετ᾽ ἄρα καὶ πρὸς ἀσθενῶν τάχυς,
καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς βραχεῖ χρόνῳ. *Laërtius.*
Quandoque pernicem capit tardus pede,
Aquilamq; teſtudo breui præuerterit. *Sic Cato.*

Consilio pollet cui vim natura negauit.

ὧ μὴ ἔνεστι μὲν ἰσχὺς, ἀρετὴ δὲ σοφίη. *Mylius.*

ἡ μὲ συνέχεια ὑπερέχει τῆς ἰσχύος. Magnas licet vires superat assiduitas. A.

Ad longum iter conficiendum, non tam necesse est currere, quàm non morari,

κιχάνει τι βραδὺς ὠκύν. Velocem tardus assequitur. (*Garner.Gallic.*

Tyrtaus Lacon Poëta & tibicen claudus fuit, quo duce & præcentore Lacedemonii Messenios vicerunt & subegerunt. Suidas. *Affine* Pomáłu dáley zaydźieß.

Chroni śię tego / iáko pies kiiá. *V.* Nie nápędźiß.

Chrzan z miodem dobry / á miod sam. *V.* Samo śię dobrze záleca.

Chuda fárá / *&c. Vide* Sam nie mam.

Potest huc trahi: Principatus Scyrius. &c. *Vide* Nie wielka godność.

Chudobá cnoty nie tráci.

ὁ μισέει πλὴν δὲ φιλεῖ ἀρετὴ ἐνδείαν. *A.* Amica non inimica virtus inopiæ est.

Cuncta licet pereant, probitas sola vsq; maneto.

ἡ τύχη τῆς ἀρετῆς ἀνάξιος. *Synesius.* Virtuti fortuna (*aduersa*) exprobrãda nõ est.

Heus quantaquanta hæc mea paupertas est, tamen adhuc curaui vnum hoc quidem, vt mihi esset fides. *Plaut:* ——— Neq; nos factione tanta, quanta tu sumus;

Neq; opes nostræ tàm sunt validæ, quàm tuæ: verumtamen

Haud metuo ne iusiurandum nostrum quisquam culpitet. *Idem.*

——— Nec si miserum fortuna Sinonem finxit, vanum etiam mendacemque improba finget. *Virgil.* *Affine* Vbogiému łácniey być dobrem.

Chudobie ćißey.

λιπαρὸς ἀλέκτωρ σφάττετ', ἀλιπὴς λείπεται. *A.*

Pingues capones mactantur, macri relinquuntur. *Apologus est, incertum cuius apud Iacobum Pontanum de caponibus altilibus, ex quibus pinguiores macilentos irridebant, sed conuiuio instante pingues mactati sunt, macilenti relicti.*

Sic apud Auienum, Arundo debilis & fragilis euasit salua impetum venti, quo quercus ingens confracta decidit. *Vide.* Vbogi swobodny. Vbogi wßedy bespieczny. Wysokie rzeczy niebespieczne. Pauperibus dimidium supplicij dimitti in Orco & requiem dari, *scripsit Lucianus Atheus licet & omnium irrisor.*

Chudobie wßedy pißkorz. *V.* Ná vbogiégo wßedy kápie.

Chudy. Iédno go skorá á kośći. Przéyźrzeć go na obie stronie.

Ossa atq; pellis totus est, ita cura macet,

Quin exta inspicere in sole etiam viuo licet,

Ita is pellucet quasi laterna Punica. *Plaut. de agno macro.*
Pellis super ossibus vna. *Lucret.* Ossa pelle amicta lurida. *Horat.*
Ossa atq; pellis sum misera macritudine. *Plautus.*
ἐπὶ νεῦρας δειλαίῳ ἶνές τε καὶ ὀστέα μοῦνον ἔλειφθεν. *Callimach.*
Super neruos misero fibræ & ossa tantùm relicta.
πρώκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ. *Theocrit.* Rore pascitur more cicadæ.
Loquitur verò de vitula macra, quæ ab alieno curatur pastore.
λυπαρώτερος λύχνου ἢ ληκυθίου. *Diogenian.* Pinguior lucerna *vel* lecytho. *Ironia in edaces & macros, qui multùm alimenti absumunt nec tamen pinguescũt, vt & lucerna.*
Cornu siccius corpus habet. *Catullus.*
Cos. *pro edaci & macro.* ἀκόνην σιτίζεις. *Suidas.* Cotem saginas.
Mulæ ambulando se viuere testantur. *Seneca.* i. *ita macræ sunt vt nisi se mouerent, exanimes putares.* Vix ossibus hærent. *Virg.* *Vicinum est* Szczupły.

Chwałá pobudká do dobrego.

Laudataq; virtus Crescit, & immensum gloria calcar habet. *Ouidi.*
Ingenio stimulos subdere fama solet. *Idem.*
Deniq; non paruas animo dat gloria vires,
Et fecunda facit pectora laudis amor. *Idem.*
Fax mentis honestæ Gloria. *Silius.*
Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires. *Properti.*
Tu sola animos mentemq; peruris Gloria. *Valer. Flacc. 1. Argonaut.*
δόξα τῆς ἀρετῆς κέντρον. Gloria virtutis stimulus aut calcar.

Chwałá przyiemna od chwalnego.

Hector apud Næuium lætatur se laudari à laudato viro. *Cic.*
Non placet quē scurræ laudant, manipulares mussitāt. *Miles in Truculento Plauti.*
Ea est profectò iucũda laus, quæ ab ijs proficiscitur, qui ipsi in laude vixerũt. *Cic.*
ἐπαινεῖσθαι παρ' ἀνδρὸς αἰνετοῦ καλόν. *A.*
Laudabili, res pulchra laudari à viro.
Contrà. Laus ab illaudato virtute carente viro profecta, similis est præficarum laudi. *Plaut.* *Vide* Lécnomówié.

Chwała się lecka nie vnoś.

Cum quis te laudat, iudex tuus esse memento,
Plùs alijs de te quàm tu tibi credere noli. *Cato.*
εὖτε τις αἰνέῃ σε, δικαστὴς ἴσθι σεαυτοῦ,
μηδ' ἑτέροις πείθου πλέον, ἢ σαυτῷ περὶ σαυτοῦ. *Maxim. Planudes interpres Catonis.*
Qui laude ficta ducitur cor non habet. *Faërnus in apologo de Coruo laudibus Vulpis decepto.*
Hercules Antisthenetus pueros iubebat nemini eos laudanti gratiam habere, ne vitiosa

verecundia capti laudantibus vicissim adularentur. Apud Plutarchum.
Pindarus dicenti: Ego te semper & vbiq; laudo, *respondit:* Et ego tibi gratiam refero. facio enim vt verax sis. *Ibidem.*

Chwali á niémasz co. Podtego co bárzo chwali.

Mira de lente. *Rodolph. Agricola.* δεῖνα περὶ φακῆς. *Erasmus.*
Arcem ex cloaca facere. *Cic.*
ἴση ἁμαρτία καὶ ἀμαθία, μέμφεσθαί τε τὰ ἐπαινετὰ, καὶ ἐπαινεῖν τὰ μωμητά. *Gorgias Leontin.* Par error & stultitia est, vituperare laudanda, & laudare vituperanda.
Præficarum more laudare. i. *fictas & falsas laudes occinere. nam sic faciebant præficæ in funeribus plorantes & laudantes mortuos. Ex Lucil. Horat. & Plaut. ait:* Superaboq; omnes argutando præficas. *Affine* Máłe rzéczy rozszerzáć.

Chwalić się przéd lépszemi, godniéyszemi, głupstwo.

In Epidico Plauti Periphanes & Miles colloquuntur sic:

PERI. Non repperisti adolescens tranquillum locum,
Vbi tuas virtutes explices, vt postulas.
Nam strenuiori deterior, si prædicat
Suâs pugnas, de illius ore fiunt sordidæ.
MIL. Immò si audias Meâs pugnas fugias manibus demissis domum.
Idem paulò pòst Pol ego magis vnum quæro, meas cui prædicem
Quàm illum qui memoret suas mihi. PE. Hic non est locus,
Prôin tu alium quæras cui centones farcias.
κηρύξ' ἑαυτὸν βελτέρῳ, δεῖγμ' ἄφρονος. *A.*
Iactare meliori sua, est stulti nota.

Chwalić szkodliwié, złośliwié.

ὡς βασκαίνων αἰνεῖ. *Budæus.* More fascinantium laudat. *ex Plinio qui ait:*
In Africa fuisse familias, quarum laudatione interibant probata, arescebant arbores, emoriebantur infantes. (dare comicè.
πράττοντα τραγικῶς πανηγυρίζειν κωμικῶς. *Nazianzen.* Agentem tragicè, lau-
Turpius est exiguè & frigidè laudare quàm insectâter & grauiter vituperare. *Gellius.*
Qui parcè laudat, vituperat. *Gaspar Ens.*
Talia sunt illa Martialis. Optimus malorum. Alpha pænulatorum. &c.
Et apud P. Syrum. Melior pessimo. λευκὸς κατὰ τοὺς ὀδόντας οὐχ ἁπλῶς. *Aristotel.* Albus dentes non penitùs. *Item* Rex Tragicus. Coryphæus nebulorum. Nobilis latro. Liberalis ad negandum. *In quibus locutionibus dictio posterior destruit, vel minuit præcedentem.*

Chwały właśney cudniey z cudzych vst słucháć, niż ią swą gębą dmucháć.
Chwałá z właśnych vst śmierdźi, z cudzych pachnie.

Laus

Laus proprio ſordeſcit in ore. *Vulgare dictum.* *Sic Verinus*:
De te alij narrent, proprio ſordeſcit in ore
Gloria; ſi taceas, plùs tibi laudis erit. *Idem.*
Omnibus inuiſa eſt ſtolidæ iactantia mentis,
Dum de te loqueris, gloria nulla tua eſt.
ὑπὲρ σεαυτοῦ μὴ φράσῃς ἐγκώμια. *Menander.*
Nunquam tua ipſemet canas præconia.
φίλων ἔπαινον μᾶλλον ἢ σαυτοῦ λέγε. *Idem.*
Potiùs amici quàm tua cane encomia.

Quid quiſq; noſtrum de ſe loquatur, non eſt requirendum: quid boni viri iudicent, id eſt maximi momenti & ponderis. *Cicero.*

Malim iſtuc alijs videatur quàm vti tu te collaudes. *Plaut. iactabundo dicit.*

Ne præcones quidem ipſi ſe prædicant. *ex Cic. qui ait*: Præcones ludorum gymnicorum, qui cæteris coronas impoſuerunt victoribus, eorumq; nomina magna voce pronuntiauerunt: cùm ipſi ante ludorũ miſſionẽ corona donantur, alium præconem adhibent, ne ſua voce ipſi ſe victores eſſe prædicent. *Sic & Plutarchus.* ἀλλὰ καὶ τοὺς στεφανουμένους ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἕτεροι νικῶντας ἀναγορεύουσι, τὴν ἀηδίαν τῆς περιαυτολογίας ἀφαιροῦντες. Sed & eos qui in certaminibus coronantur, alij victores proclamant, vt faſtidium de ſe loquendi ipſi declinent.

ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα, ἀλλότριος καὶ μὴ τὰ σὰ χείλη. *Prouerb. SS. c. 27.* Laudet te alienus & non os tuum, extraneus & non labia tua.

Horatius de Conuiuatore qui cœnam ſuam lautam conuiuis putidè commendabat, ait:
Suaues res (i. *epulæ, enumerauit eas priùs*) ſi non cauſas narraret earum, &
Naturas dominus.

αὐτοῦ μὲν γὰρ ὁ παρ' ἄλλων ἔπαινος ἥδιστον ἀκουσμάτων, ἑτέροις δὲ ὁ περὶ αὐτοῦ λυπηρότατον. *Xenophon. apud Plutarch.* Cuiq; laus ab alijs impertita, iucundiſſima eſt auditu; alijs autem moleſtiſſimum, ſi quis ſeipſum laudet. *Lege epigramma 54. l. 5. Martialis in Poſtumum.* μὴ μεγάλα λίαν λέγε. *Sophocles. Theocrit. Cic.* Ne nimiùm magna loquaris. ſ. *de te.* V. Niechwal ſie ſam.

Chwálny. Stawny. Godzien ſławy/ pámiątki.

Hic eſt. *Perſi.* Sed pulchrum eſt digito monſtrari & dicier: Hic eſt.
Te omnia ſæcla Noſcent & qui ſis, fama loquetur anus. *Catull.*
Sed toto legor orbe frequens & dicitur: Hic eſt. *Martial.*
——— Turba ſemper in omni Monſtramur digito. *Idem.*
Vnum pro cunctis fama loquetur opus. *Idem, in Cæſaris Amphitheatrum.*
—— Monſtror digito prætereuntium Romanæ fidicen lyræ. *Horat.*

ὥς τε τῶν ὁρώντων ἕκαστος τὸν πλησίον κινήσας δείξει σε τῷ δακτύλῳ, οὗτος ἐκεῖνος λέγων. *Lucian.* Vt quilibet te conſpecto proximum ſibi tangens monſtret te digito dicens: Hic ille eſt. *Item.* ὁ αὐτός ἐστι Δημοσθένης. i. Hic ille eſt Demoſthenes.

Vel, vt *Laërt. habet:* οὗτός ἐστιν ὁ Ἀθηναίων δημαγωγός. i. Hic est ille Atheniensium concionator. *Diogenes hospitibus dicebat.* δακτυλοδεικνεῖσθαι. *est digito monstrari.*
Omni exceptione maior. *Iustinian. ICti.* Insignis tota cantabitur vrbe. *Horat.* Illum aget penna metuenre solui Fama superstes. *Idem.* Omne tulit punctum. *Idē.* Prisci (*id*) loquentur annales. *Macrobius.* Os populi meruit. *Pers.* Volitat viuus per ora virum (*post mortem.*) *Ennius.*
ἀνδρῶν πρῶτος καὶ δεύτερος καὶ τρίτος. *Isocrat.* Virorum primus, secundus, tertius.
ἐν πρώτοις καὶ πύματος καὶ μέσος. *Theocrit.* Primus nouissimus & medius. *Talis Hermes apud Martial. l. 5. ep. 25. vbi post multas laudes tandem in fine dicit*: Hermes gloria Martis vniuersi, Hermes omnia solus & ter vnus.
εἷς ἐμοὶ ἄνθρωπος. *Lucian.* Vnicus. *Catul. Sueton. Et Cic.* Vnicum Catonem sibi pro centum millibus esse *dixit. Sic 2. Regum. 17.* σὺ ἡμεῖς ὡς δέκα χιλιάδες. Tu nobis es sicut decem millia. *Vel.* Tu vnus pro decem millibus computaris. *Dauidi populus dixit, quod dictum & laudem regis & populi erga illum amorem ac aestimationem sonat.*
Gloria ad Herculeas innotuit vsq; columnas. Inclyta virtutis maxime Arate tuae.
Carmen Graecum inscriptum columnae Arati apud Sicynios Erasmus Latinè reddidit.
Sic Pindarus de Therone. νῦν τε πρὸς ἐσχατιὰν ἀρεταῖσιν ἱκάνων, ἅπτεται οἴκοθεν ἡρακλέους στηλᾶν. *i.* Nunc ad extrema virtutibus perueniens, attingit à domo Herculis columnas. ἐκ Διὸς ἔρνος. Ioue satus. Iouis germen.

A te principium (*carminis*) tibi desinet. *Virgil.*
Prima dicte mihi, summa dicende Camoena. *Horatius.*
ἀνδρῶν αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω
καὶ πύματος καὶ μέσσος. *Theocrit.* Virorum Ptolomaeus laudetur primus & vltimus & medius.

Simile illud Virgil. Audijt & si quem tellus extrema refuso Submouet Oceano. Magna Isaeum (*oratorem*) fama praecessit, maior inuentus est. *Plini. iuni.*
αἰὼν λαλήσει. *Priscianus.* Æuum loquetur.
Cymbalum mundi, *vocabat Tiberius* Apionem Grammaticum. *Plinius*
Tympanum famae publicae, *eundem vocat Plinius ob famā vulgi speciosam non veram.*
πᾶσιν τοῖς κριταῖς νικᾷ. *Aristides.* Omnibus iudicibus vincit.
Idē dixit Cic. de Hortensio, qui cùm vndeuiginti annos natus primùm in foro dixisset; & omnium qui adfuerunt, & ipsorum Consulum, qui omnes intelligentia anteibant, iudicio discessit probatus. Dignus cothurno Sophocleo. *Virg.* i. *stylo magnifico, qualis Tragicorum, laudandus.*

Cedo mihi tres homines aurichalco contra, cum istis moribus. *Plaut.*
Quantiuis pretij, non carus est auro contra. *Idem.*
πολλῶν ἄλλων ἀντάξιος. *Homer.* Multis alijs aequandus aut aequalis.

Flos iuuenum, aetatis, populi &c. *apud Lucret. Ennium. Catul. Cic.*

E cœlo cecidit. *Iuuenal.* ——— Fama ſuper æthera notus. *Virgil.*
——— Ad ſidera notus. *Idem.* Viuusq́; per ora feretur. *Idem.*

Appio Claudio glorianti, quòd in petitione Cenſuræ omnes ciues Romanos nominatim ſalutaret, reſpondit competitor eius Scipio, qui vniuerſos propè ignorabat: ἀληθῆ λέγεις, ἐμοὶ γὰρ οὐκ εἰδέναι πολλοὺς, ἀλλ᾽ ὑπὸ μηδενὸς ἀγνοεῖσθαι μεμέληκεν. i. Vera dicis, mihi enim curæ fuit, non nouiſſe multos, ſed à nullo ignorari. ſ. *ob facta præclara.*

Sophiſtæ laudationem Herculis recitare volenti reſpondit Antalcidas.

Quis enim eum vituperat? *Plutarch.*

Phidiæ ſignum, *de quo Cic.* Vt Phidiæ ſignum ſimul aſpectum & probatum eſt.

Phidiæ Minerua. *Cic.* ἄξιος ὀβελίσκου. *Suidas.* Dignus obeliſco, *quia ſummis viris obeliſci, pyramides, coloſſi erigebantur. Vſurpatur id & oppoſito ſenſu ironico.*

ἄξιος τῆς ἐν Ἄργει ἀσπίδος: *Zenobius.* Dignus Argiuo clypeo. *quem iuuenes honeſti & nobiles in pompa ferebant.* Solem manibus geſtat. *Carol. Bouillus.*

ἄξιος τοῦ παντός. *Suidas.* Quauis re dignus. *Cicero de interfectoribus Cæſaris ait.* Tantam gloriam conſecuti ſunt, quanta vix cœlo capi poſſe videatur.

V. Wyborny.

Chytrý. Na wě-lbié, *addunt aliqui* tiětbié, *ob ſolum rhythmum puto, nam in re nulla eſt conuenientia.*

Wronámito karmiono. *fortè quòd hæc auis inſidias diligenter circumſpiciat.*

Vlyſſes. *Plaut.* Viſo quid rerum meus Vlyſſes egerit. i. *Seruus verſipellis.*

Seſqui Vlyſſes. *Varro.* Duplex Vlyſſes. *Horat.*

ὀδυσσεὺς διπλοῦς, δολοφρονέων, ποικιλόφρων, πολύτροπος, ποικιλομήτης. i. *Vlyſſes duplex, doloſus, verſatilis, mutabilis, verſipellis.* Meditati ſunt illi doctè doli. *Plaut.*

Nullus aleator ſapientior. (ſ. illo.) *Idem.* Calliditate Graia vir. *Silius.*

ἡ ἀλώπηξ. Vulpes. *Perſius.* Aſtutam vapido ſeruans ſub pectore vulpem.

Vulpinus animus. *Plaut.* ἡ ἀρχιλόχου ἀλώπηξ. *Baſili.* Archilochi vulpes.

ἀλωπεκῆν ἐνημμένος: Vulpinam pellem indutus. Vulpio. *Apuleio.*

ἀλώπεκος ἴχνεσι βαίνει. *Solon.* Vulpis veſtigijs incedit.

παρδαλέην ἐνημμένος: *Euſtathi.* Pardalis exuuium indutus, *à pellis varietate.*

δωδεκαμήχανος: *Euripid.* i. Duodecim artium.

Chamæleon, *pro vafro, verſipelli. Pierius.*

Cercops. *Ouidius. Ammian.* κέρκωψ. *Æſchin. ob aſtutiam in ſimiam mutatus.*

χρύσεα *donanti* χάλκεα, dedit. *Ex Martiali. alludit dictum ad Diomedis & Glauci permutationem.* V. Měrowna odměná.

Perdicis vafrices. *Rhodigin. ex Plinio.* Perdicis crus vel pes. *Pierio de vafro. quia perdix aucupi ſe oſtentans à pullis eum abducit. Plutarch.*

Incuruiceruicus. *Pacuuio.* βυσαύχην. *Xenarcho. quia tales ſolent eſſe aſtuti.*

Mauult ouum, quàm prunum. *ex Garner.* Mauult nummum, quàm lupinum. *ex Hora.* Nié głupi. Nié oßukaß.

καυθάρȣ σοφώτερ☉. *Suidas.* Canth로 astutior. *qui, vt est apud Æsopum, malitia & astu aquilæ aliquoties nocuit.*

ὀδύσσειον ᾗ Θεμιστόκλειον πανȣργίαν παρεληλυθώς. *Eunapius.*

Vlysseam & Themistocleam vafriciem transcendit.

τρικέφαλ☉ Ἑρμῆς. *Etymologo.* Triceps Mercurius.

δεινὸι πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι. *Suidas. de astutis.*

Vafri in struendis machinis Ægyptij.

τ̃ δόλιον ἄνδρα φεῦγε παρ' ὅλον τ̃ βίον.

Virum dolosum quandiu viuis fuge. Chytrego śie strzeż.

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes. *Horati.* ἔμβαρος *Pausani.* Embarus. *qui ad sedandam Athenis pestem, ex oraculo filiam se immolaturum promisit, & ea abscōdita, caprā filiæ vestitu ornatā immolauit, & gentilitiū sacerdotiū præmij loco obtinuit.*

Chytrzé z Chytrem.

ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα. Cum vulpe fas est cuique vulpinarier.

πρὸς κρῆτα κρητίζειν. *Plutarch.* Cum Cretensi cretissandum.

Hæc Ethnici. Christianos decet candor, nisi virtus aliqua artem & industriam honestam & licitam postulet vel admittat. vt S. Paulus de se ait: Cum essem astutus, dolo vos cepi. *s. bono. Dolus enim apud ICtos indifferens vox est, quare addunt,* Bono, Malo.

Affine Sztuká ná ßtukę. Rádá ná niéprzyiaćielá. Kiedy przyydźieß miedzy wrony.

Ciagnié do śiebié ludźié. Łna wßyscy do niégo. Kámień by był co by go nié miłował.

ἕλκ{ εφ' ἑαυτὸν πάντας ὥσπερ ὁ καικίας νέφη. *Aristotel. Plutarch. Theophrast.*

Vt Cæcias nubes ita ad se omnes trahit.

Cæcias est ventus non dissipans nubes, vt alij solent, sed flatu ipso attrahens. Plini.

πάντας χ' ὑφελκων ὡσα μαγνῆτις λίθ☉. *Suidas.*

Magnetis instar vndique omnes attrahit.

Lapidem silicem subigere (i. *cogere*) potest vt se amet. *Plaut.*

ἴυγγα ἔχ{. *Ælian.* Iynga *vel* Iyngem habet. *s. auem Motacillam Latinis dictam.* σεισοπυγὶν *Græci vocant.* i. *mouentem caudam. qua olim ad philtrorum illecebras & incantationes prisci ethnici vtebantur.*

ἴυγγας ἐρωτικὰς, *Ælianus vocat.* Iyngas amatoria philtra.

Theocritus Eidillio secundo repetit sæpe hunc versum.

ἶυγξ ἕλκε τύ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τ̃ ἄνδρα.

Iynx trahe tu meum illum virum ad domum meam. (*liquefio.*

Item Pindar. ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ. Iynge trahitur meus animus vel cor. *al.* τήκομαι.

Et Sophocles. τοίαν δ' ἐν ὄψει ἴυγγα θηραθηρείαν
ἔρωτος ἀστραπήν τιν' ὀμμάτων ἔχει. (lorum habet.
Talem in aſpectu illecebram (*illicem*) venatricem Amoris fulgur quoddam ocu-
κεστοῦ μαγώτερα φωνεῖ. *Epigram.* Ceſto pellacior *vel* Ceſto pellaciora loquitur.

Dictum tractum à Ceſto Veneris cingulo ad amorem conciliandum efficaciſſimo, apud Homerum Iliados.. ξ. Et Martialis ſic de eodem:

Sume Cytheriaco medicatum nectare ceſtum,
Vſſit amatorem balteus iſte Iouem.

Omnes ad illum vt paguri ad piſcatorem canentem confluunt. *Ex Æliano, qui ſcribit: Paguros latere in alto in cauernis, nec facilè exire & capi, ſed ſono fiſtulæ, quam* φωτίγγιον *diminut. à* φῶτιγξ *vocat, è latebris euocari & extra aquam exire ac capi.* φωτίγγιον *apud Plutarchum quidam faculam interpretantur, forte quia & Heſychius* αὐγὴν *quoque interpretatur. i. ſplendorem. ſed & fiſtulam cum Euſtathio idem* φωτίγγιον *appellat.*

Ciągnie kotá.

Peculiare dictum hoc Polonorum eſt in eum, qui putat ſe ſerium & egregium aliquid agere, cùm interim ab alijs ludatur & irrideatur.

Poſſis huc trahere ex Horatio illud: Vertentur hæc ſeria ludo. i. *iſte putat ſecum ſeriò & candidè agi ab alijs, & mox deceptum ſe aduertens ab illis ridebitur & dolebit.*

Et alioqui idem eſt quod ſimplici phraſi dicitur Szydzą z niégo. *quod vide in* 1. *Tomo, & hic infrà. Apta eſt huic loco illa ſimilitudo niſi apologum etiam dicere velis, de Lintrario, qui fune rupi alligato trahit, putans rupem ad ſe accedere, cùm ipſe ad eam accedat. E Drexelij Heliotropio.*

Σκόπελον σκαφίτης σχοινίῳ ἕλκειν ποιεῖ. *A.*
Rupem ad ſe attrahere fune vult lintrarius,

Ciągnie ſię. *vel* Ciągnie ſię iak lis. Nie według mießká koßt wiedzie. Wiekßy rozchod/ niż dochod.

Sumptus quæſtum ſuperat. *Ex Plauto.* *Item.* Sumptus cenſum ſuperat. *Ex Horatio. qui vituperat* Cultum maiorem cenſu. *Itemq; illum*

Gloria quem ſupra vires & veſtit & vngit. i. *qui gloriolæ & oſtentationis cauſa ſumptuoſiore veſtitu & vnguentis pretioſioribus quàm facultates ferant, vtitur.*
ὑπὲρ τὴν οὐσίαν δαπανᾷ. *Diphilus.* Supra facultates impendit.

Breui, marſupio aluum lauabit. *ex Varrone. Marſupio, dandi caſus eſt.* i. *euacuabit marſupium impenſas faciens in nuptias ſumptuoſas. Turneb.*

ταῖς ἐπιθυμίαις μείζοσιν ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν ἐχρῆτο. *Thucydides de Alcibiade.* Cupiditates maiores quam pro modo ſuarum facultatum ſortitus eſt vel habuit. *Affine* Vtrátnik.

Ciáśniá fortká do niebá.

ὁ ὄφις στενῇ ἐνὶ ὀπῇ περισφιγγόμενος καὶ διεξερχόμενος ἀποδύεται τὸ παλαιὸν δέρμα. *Theophylact. i.* Serpens in angustum foramen se comprimens & transiens exuit veterem pellem.

Serpens per arctũ foramen sese trahens vetustã, pellẽ deponit & reuirescit. *Cypria.* μεγάλου ἀθλητοῦ ἐστὶ δέρεσθαι καὶ νικᾶν. *Maxim. Tyrius.* Magni athletæ est, excoriari & vincere.

Cicha wodá / brzégi podbiera ábo podrywa. Ponura świnia / glęboko ziemię ryie.

Alluuione paulatim terra consumitur. *Iob. 14.* *vbi* LXX *habent:* κατέκλυσεν ὕδατα ὕπτια τοῦ χώματος τῆς γῆς. i. *Diluerunt (subruerunt) aquæ languidè & supinè fluentes aggeres vel cumulos terræ.*

Periculosior vnda leniter fluens. *Garner.*

Ne credas vndam tacitam non esse profundam. *Anonym. rhythmi.*

Altissima flumina minimo sono labuntur. *Curtius.* Ab aqua silente caue. *Gotfrid.*

Demissos animo ac tacitos vitare memento,
Quâ flumen placidum est, istic latet altior vnda. *Cato.*

ζωθρωποὺς καὶ σιγαλέους ἄνδρας πεφύλαξο,
εὔκηλος ποταμὸς γὰρ ἀεὶ τάχα βένθεα κεύθει. *Planudes.*

Iulius Cæsar suspectos audiens coniurationis Senatores, dixit: οὐ πάνυ δέδοικα τούτους τοὺς παχεῖς καὶ κομήτας, μᾶλλον δὲ τοὺς ὠχροὺς καὶ λεπτοὺς ἐκείνους. *Plutarch.* Non admodum timeo hos pingues & comatos, (*Antonium & Dolobellam*) sed magis illos pallidos & macilentos. (*Cassium & Brutum à quibus & occisus est.*)

Affine Złość skryta / Dobroć zmyślona.

Cicho ná rynku / &c.

Tranquillum est. Halcedonia sunt in foro. *Plaut. ab Halcyone aue, quæ non nisi tranquillo mari oua parit & pullos excludit. Aristotel. Ælian. Lucian. Plini. Seruius. & Plautus item.* Tranquillũ Quam mare est olim, cùm ibi halcedo pullos educit suos.

αἱ ἀλκυονίδες ἡμέραι. *Aristophan.* Halcyonij dies.
ἀλκυόνες στορέσοντι τὰ κύματα τάν τε θάλασσαν. *Theocrit.*
Halcyones sternunt fluctus pelagusque profundum.

Cicho łépiey / ábo rychley spráwiß.

οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν. *Aristides.* Qui sitiunt silentio bibunt.

Multa negotia meliùs tacitè & clam conficiuntur, præsertim vbi sunt æmuli, inuidi, riuales, competitores.

Cicho vyść. Milczkiem vstąpić / ábo co czynić.

Postico discedere. *Ex Galeno. Vide sub* Slad tráćić.
ὐδὲ οἱ γείτονες σφόδρα τὸ αἰσθάνονται. *Plato. vel* ᾐσθήσαντο.
Ne vicini quidem magnoperè sentiunt. vel senserunt.
Pauonis passu progredi, *ait Eras. eũ, qui negotiũ silentio peragit, ne ab aliquo impediatur.*

Cierp co i drudzy. Czymżeś nad drugich lépszy?
Mity kochánku drogi! Tyżeś nalépszy? nadroższy?

Ferre quam sortem patiuntur omnes Nemo recuset. *Seneca Poëta.*
Maius tu putas esse tuum naufragium? *Seneca Philosoph.*
Nihil est præcipuè cuiquam dolendum in eo quod accidat vniuersis. *Cicer.*
Te nunc delicias extra communia censes
Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli, nati infelicibus ouis? *Iuuenalis.*
Sic Ieremiæ c. 25. Ecce in ciuitate, in qua inuocatum est nomen meum, ego incipiam affligere: & vos quasi innocentes & immunes eritis?
τὰ κοινὰ κοινῶς δεῖ φέρειν συμπτώματα. *Menander.*
Communia mala ferre par est æquiter.
δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἴκαδ᾽ ἑκάστῳ. *Plutarchus.*
Publicum malum venit domum cuiq;. *Vide Pythagoræ præceptũ sub* Co Bog da.

Cierpieć z drugiemi lżey. *V.* Lżey nędznemu nie sámemu.

Cierpliwość ábo cierpliwy, wßystko wytrwa.

Vulgare dictum simplex, at verum. Patientia vincit omnia. *Sed elegantior erit allusio in Græcis vocibus.* ἡ ὑπομονὴ πάντα ὑπομένει. Patientia patitur omnia.
Sic Archilochus: κακοῖσι τλημοσύνη φάρμακον. Malorum remedium patientia.
Gaudet patentia duris. *Lucanus.* —— Dicimus autem,
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec iactare iugum vita didicêre magistra. *Iuuenal.*
Nobile vincendi genus est, patientia. Vincit
Qui patitur. Si vis vincere, disce pati. *Garner. Anonym.*
οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν, ὧδ᾽ εἰπεῖν ἔπος
οὐδὲ πάθος, οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,
ἧς οὐκ ἂν ἄραιτ᾽ ἄχθος ἀνθρώπου φύσις. *Euripides.*
Nulla est oratio tam dicendo atrox, Neque afflictio, neque calamitas diuinitùs veniens, Cuius pondus non sustineat genus humanum.
Superanda omnis fortuna ferendo est. *Virgil.*
τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας, θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν. *Euripides.*
Necessitates à dijs (profectas) eum qui mortalis est oportet ferre. *Vel.*
Quæ fata statuunt ferre mortalem decet.

τολμᾶν χρὴ τὰ διδοῦσι θεοὶ θνητοῖσι βροτοῖσι. *Theognis.*
Perferre oportet quæ dij dant hominibus.
Affine Czego nie możesz popráwić. & Przykrośći folgá ćierpliwość.
Czego vyść nie możesz.

Ciężki. Ciężar wielki.

Centum Ægyptij non ferant. *qui tamen laborioſi inſtar aſinorum habebantur.*
οὓς οὐκ ἄρειαν ἂν οὐδ᾽ ἑκατὸν αἰγύπτιοι. *Suidas.*
Quos ferre nec centum queant Ægyptii.
Hunc iuga mulorum protelo ducere centum Non poſſunt. *Lucillius.*
Naſus Quantum noluerit ferre rogatus Atlas. *Martial.*
ἄχθος αἴτνας βαρύτερον. *Euripid.* Onus Ætna grauius. *Cicer.* Onus ſex Cappadocum. *Martial.*

Cnotá bez ſzláchectwá lepſza, niż ſzláchectwo bez cnoty.
Vide Lepiey być zacnem *&c.*

Cnota náuke przechodzi. Lepiey być dobrem niż vczonem.

Probæ vitæ libra modio ſcientiæ præſtantior. *Gallorum dictum apud Garnerum.*
τῆς ἀρετῆς λίτρα ψηκτῆς διδαχῆς ὑπερέχει. *A.*
Pulchrè Seneca epiſtola 48. & 49. Dialecticorum & Philoſophorum ſubtilitates curioſas damnans, ſtudium virtutis & bonæ vitæ commendat multis.

Cnotá nic chwały nie potrzebuie, á oná iednák ią náśladuie.
Chwałá zá cnota idzie.

Virtutis vmbra gloria. *Seneca.* ἡ δόξα τῆς ἀρετῆς σκιά.
Virtus nihil indiga laudis. —— Nec faſcibus vllis
Erigitur, plauſuque petit clareſcere vulgi.
Hanc tamen inuitam blandè veſtigat & vltrò Ambit honor. *Claudianus.*
Compendiaria via eos ad gloriam peruenire docebat Socrates; qui id agerent, vt quales videri vellent, tales eſſent. *Valeri. Maxim.*

Cnotá nie ná piecu lega. Cnoty plác przećiwnosć, nieſzczęśćie, przygodá.
Cnotá trudnośći śie nie leka: J w przećiwnośćiach nie ſteka.

—— Tendit in ardua virtus. *Ouidi.* Virtus negata tentat iter via. *Horati.*
Calamitas virtutis eſt occaſio. *Seneca.* Marcet ſine aduerſario virtus. *Idem.*
Nunquam molle documentum virtutis eſt. *Idem.* Non eſt fortis arbor, niſi quam frequens ventus incurſat. *Idem.* Auida eſt periculi virtus, & quò tendat non quid paſſura ſit cogitat. *Idem.* Magis ſpectatur qui ſaucius reuertitur ex acie, quàm qui integer. *Idem.*
Quæ latet inq; bonis (*proſperis*) ceſſat non cognita rebus,

Apparet

Apparet virtus arguiturq́; malis. *Ouidi.*

Ardua per præceps gloria vadit iter. *Idem.*

ἡ ἀρετὴ ἅιματος ὠνία. *Æſchines.* Virtus ſanguine venalis.

Imperia dura tolle, quid virtus erit? *Seneca Hercule Furent.*

περὶ χαλεπώτερον ἀιεὶ τέχνη καὶ ἀρετὴ γίνεται. *Ariſtotel.*

Circa difficilia ſemper ars & virtus verſatur.

Virtus vt crocum gaudet calcari & premendo meliùs prouenit. *ex Plinio.*

γενναιότατον ἐκ τοῦ παθεῖν τὸν φιλόσοφον, ὥσπερ ψυχρῷ σίδηρος ἔμπυρος, οὕτω τοῖς κινδύνοις στομούμενον. *Nazianzen.* Generoſior redditur philoſophus patiendo & ceu ferrum candens frigida, periculis acuitur vel roboratur. *Idem de arbore quadam fabuloſa:* θανάτῳ ζῇ, καὶ τομῇ φύεται, καὶ αὔξεται δαπανώμενον. Morte viuit, ſectione pullulat, & creſcit conſumpta. *Sic de ilice Horat.* Per damna per cædes ab ipſo Ducit opes animumq́; ferro. Palma *item oneri non cedit quin reſiſtendo attollitur, virtutis & viri probi Symbolum. Pierius.*

Cnotá niech záwſze przodkuie / á ſzczęście niech ią rátuie.

Virtute duce, comite fortuna. ſ. *omnia aggredienda & agenda. Cic. dicit:* Omnia ſumma conſecutus es, virtute duce, comite fortuna.

εἰς μὲν ὑπόδησιν τὸν δεξιὸν πόδα προπάρεχε, εἰς δὲ ποδόνιπτρον τὸν εὐώνυμον. *Pythagoras.* In calceum dexrrum pedem præmitte, in peluim autem ſiniſtrum. i. *in actiones honeſtas priùs intende, quàm in alias.*

οὔτ᾽ ἀρετῆς ἄνευ ὄλβος ἐπίσταται ἄνδρας ἀέξειν,
οὔτ᾽ ἀρετὴ ἀφένοιο. δίδου δ᾽ ἀρετήν τε καὶ ὄλβον. *Callimachus.*

Neq; enim ſine virtute opes hominem poſſunt iuuare. Neq; virtus ſine opibus. da mihi virtutem & opes.

νικᾷ ὁ στρατηγὸς καὶ σὺν τῇ ἀρετᾷ καὶ σὺν τῇ εὐτυχίᾳ. *Euryphanus.*

Vincit imperator & virtute & felicitate.

Cnotá / pokorá / niema mieſcá v dworá.

—— Exeat aula Qui volet eſſe pius. Virtus & ſumma poteſtas
Non coëunt. *Lucan.* — Fraus ſublimi regnat in aula *Senec. Hippolyto.*
Vt nemo doceat, fraudis & ſceleris viam.
Regnum docebit. *Idem Thyeſte. Intellige, facile & ſæpe.*

Vulgaris verſiculus. Sinceris & ſimplicibus væ ſemper in aula.

οὐδενὸς ἄλλου μετέχουσιν ἐν ταῖς αὐλαῖς οἱ εὐήθεις τῶν ὑπηρέτων, ἢ τοῦ ἐξαπατᾶσθαι καὶ καταγελᾶσθαι. *Demoſthen.* Nullius alterius rei participes ſunt in aulis ſimplices miniſtri, niſi quòd decipiantur & derideantur. *Vide* Prawdá pokorá / *&c.*

Cnotá pokorna. Im kto godnieyſzy / tym ma być pokornieyſzy.

Fructuum multitudo ramos arboris inflectit: & virtutum copia sensum hominis humilem reddit. *B. Nilus.*

δένδρῳ ταπεινὸς καρποφόρῳ ὅμοιος ἀνήρ. *A.* *Vel.*

ἔστι ταπεινὸς ἀνὴρ δένδρῳ πολυκάρπῳ ὅμοιος. *A.*

Est humilis similis fructu multo arbori onustæ.

κάμπτει τὰ δένδρ' εὐκαρπία, ἀρετὴ δὲ νοῦν. *A.*

Deprimitur arbor fructibus, virtute mens.

Quanto magnus (i. *maior*) es, humilia te in omnibus. *Ecclesiastic. 3.*

Quò quis honestiore est genere, fama, patrimonio; hoc se fortiùs gerat. memor in prima acie altos ordines stare, contumelias & verba probrosa & ignominias & cætera dehonestamenta, velut clamorem hostium ferat, &c. *Seneca.*

Cnotá sámá śię záleca. Sámá sobie dostátnia i płátna.

Facilè sibi facunditatem virtus argutam inuenit. *Plaut.*

Sat habet fautorum (al. fauitorum) semper qui rectè facit. *Idem.*

Iudice te mercede caret, per seque petenda est
Externis virtus incomitata bonis. *Ouidi.*
Sponte sua probitas officiumque iuuat. *Idem.*

Virtutum pretiũ (al. præmiũ) in ipsis est nec enim exercentur ad pretiũ. *Seneca.*
Rectà faciendi merces est, fecisse. *Idem.*

Virtus præmium est optimum. *Plaut.* Virtus omnia in se habet. *Idem.*
Omnia adsunt bona quem penes est virtus. *Idem.*

Ipsa quidem virtus pretium sibi — Nil opis externæ cupiens. — *Claudian.*
Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces. *Silius.*
Nullum theatrum virtuti conscientià maius est. *Cic.*
τὸ καλὸν δι' αὑτὸ αἱρετόν. *Idem.* Honestum per se expetendum.
Pauo pulchritudine sua se oblectat. Sic virtus. *In Hieroglyphicis anonymi.*

Cnotá śię z człekiem nie rodzi. Trefunkiem śię nie nagodzi. Kto iey szuka w nie vgodzi.

Nemo casu bonus est. discenda virtus est. *Seneca.*

Plures studio boni quàm naturâ. ἐκ μελέτης πλεῦς ἢ φύσεως ἀγαθοί. *Anaxandrid.*
Tot natura probos quot studium haud faciet.
πλέονες ἐξ ἀσκήσιος ἀγαθοὶ γίνονται ἢ ἀπὸ φύσιος. *Democritus.*
Plures exercitatione boni euadunt quàm naturâ.

Absurdum esse docet Plutarchus, cùm omnes etiam vilissimæ artes magistros habeant à quibus tradantur, virtutem & probam vitam magistro non indigere, sed sponte naturæ vel fortuitò obtingere.

Cnotá szczęściu niepodlega.

Fortunæ secura nitet (virtus) — *Claudian.*

Diuitijs animosa suis, immotaque cunctis
Casibus, ex alta mortalia despicit arce. *Idem.*
ἡ μὲν ἀρετὴ τῷ πότμῳ ἐκ ὑποπίπτει. *A.*
Virtus subesse casibus nullis potest.

Cnotá ślachćicem czyni / ábo śláchectwo daie.

——— Nobilitas sola est atque vnica virtus. *Iuuenal.*
——— Prima mihi debes animi bona. i. *virtutes.* *Idem Nobilem alloquens.*
Si tibi sancta cohors comitum si &c. &c. tunc
De quocunque voles proauum tibi sumito libro. s. *Nobilissimum quemq; te voces. vel (vt nostri loquuntur) in Ski vel in Cki. nisi placeat vtrumq;.*
ἀνὴρ ἄριστος ἐκ ἂν εἴη δυσγενής. *A.*
Probum virum haud vnquam voces ignobilem.

Erratur in hac parte & erratum est semper apud omnes propè gentes, idq; duobus modis potissimum. Primò, cùm posteri nobilium virorum, licèt nulla virtute maioribus suis respondeant, imò sceleribus pudendis eos dehonestent; nihilominus nobiles habentur, ob solum ortum ex probis, & ob stemmata ac possessiones quibus fruuntur. quod toties Cic. deplorat & indignatur factum suo tempore; & alij Latini ac Graeci sciptores. Deinde, cùm ob solam bellicam fortitudinem (quae plerunque audacia, fortuna, temeritas, robur tantùm est) nobiles fiunt homines alioqui nihili & nequam, praedones, ebriosi, adulteri, sacrilegi, impij, athei, perinde ac si omnes virtutes ad veram nobilitatem requisitas complexi sint. Nam vt idem Cic: ex Ennio queritur : Tempore belli. Pellitur e medio sapientia, vi geritur res. Spernitur orator bonus, horridus miles amatur..

Prudentiores & laudatiores hac in parte Sinenses, apud quos etiam ante Christum cognitum, doctrina rigidissimo examine publicè aliquoties explorata & approbata (quae plerunque vitae honestatem adiunctam habet) Nobiles ac Senatores regni, itemq; omnes regios administros, nec non praefectos ciuitatum, prouinciarum, vectigalium, belli insuper, faciebat & facit etiamnum, vt multi scriptores recentes testatur. Affine Szláchectwo bez cnoty.

Cnotá wszedy ma mieśce.

Nusquam potest non esse virtuti locus. *Seneca Medea.*
εὐπρόσοδος ἀρετῇ πανταχοῦ τόπος πέλει. *A.*
Accessus est quicunque virtuti locus. Inuia virtuti nulla est via. *Ouidius.*
Affine Dobremu wszedy dobrze.

Cnotá zakryta / nieznáioma / nikomu niepożyteczna.

Paulum sepultae distat inertiae Celata virtus. *Horati.*
Perinde est non esse, & ignorari vel non apparere. *ICti. De tali Simonides* κεῖται ζῶν ἔτι μᾶλλον τῶν ὑπὸ γῆς ἐκείνων. Viuens adhuc iacet magis quam qui sub terra. s. *mortui.* ——— Quid enim distant à morte silentia vitae? *Silius.*
Vile latens virtus. Quid enim submersa tenebris, Proderit? *Claudian.*

τῆς λανθανούσης μουσικῆς οὐδεὶς λόγος: Occultæ Musicæ nullus respectus. *Vel.* Nullus latentis Musicæ respectus est. *Ex Sueto.* V. Skryte rzeczy niepożyteczne.

Cnotá z przodku przykra, nápotem łágodna i vćiéßna.

Est fructus dulcis, radix virtutis amara. *S. Hieron. de literis vsurpauit.*

τῆς ἀρετῆς μὲν ῥίζα πικρὴ καρπὸς δὲ γλυκύς. *A.*

Et ex Plutarch. γλυκὺς καρπὸς ἀπὸ δένδρου φύεται πικροτάτου.

Arbore ab amara dulcis fructus editur.

τῆς ἀρετῆς κλῶνας ἱδρῶσι καὶ πόνοις φύεσθαι *dixit Plato.*

Virtutis ramos sudore & laboribus produci.

τῆς ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι, πικρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ᾽ αὐτήν. *&c.*
ῥηϊδίη δ᾽ ἤπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα. *Hesiodus.*

Ante virtutem sudorem dii posuerunt Immortales, aspera & ardua via ad ipsam, Facilis autem fit deinde, licèt antea difficilis fuerit.

Nam via Virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemque aditum primùm spectantibus offert.
Sed requiem præbet fessis in vertice summo. *Virgil.*

Aspera principio —— Prosequitur labor, adnitendum intrare volenti. *Silius.*

Vua primo est peracerba gustatu, deinde matura dulcescit. *Cicer.*

Virtutis vt loti sarmenta amarissima, fructus dulcissimus. *ex Plinio.*

Item Symbolum virtutis faciunt aliqui Moly herbam, de qua sic Homer,

ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
μῶλυ δέ μιν καλέουσι. i. Radix euius nigra, flos lacti similis, Moly vocant.

τὴν ἀρετὴν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις. *Simonides dixit.*

Virtutem habitare in rupibus inaccessis.

Gloria difficili parta labore venit. *Ouidi.*

Cnote dość pochwalić, á daley nic.

Mos vitiosus hominum perstringitur qui probitatem & doctrinam laudant, probos autem & doctos negligunt nec adiuuant, aut imitantur. Et Alexander M. apud Plutarchum. εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἤμην, Διογένης ἂν ἤμην. Nisi Alexander essem, Diogenes essem.

—Probitas laudatur & alget. *Iuuenal.*

Tantùm admirari tantùm laudare disertos. (*s. solent diuites*) Vt pueri Iunonis auem. *Idem.*

Dicitur & nostros cantare Britannia versus
Quid prodest? nescit sacculus ista meus. *Martial.*

πάντες ἐπαινοῦσιν τὴν ἀρετήν, μηδὲν δὲ διδοῦσιν. *A.*

Quiuis virtutem laudat, nil vllus ei dat.

Cnote nád szczęście przekładay.

Malis audire: Tantò melior, quàm, Tantò felicior. *Formula apud Senecam eſt, qua acclamabatur boni aliquid conſecutis, vel re benè geſta. Eſt & apud Plautum eadem. Meminit & Quintilian. Et Plin. iuni. habet.* Tantò maior. Tantò auguſtior. *Ageſilaus audiens regem Perſarum vocari Magnum, dixit.* Quónam is me eſt maior, ſi non eſt iuſtior & temperatior? *Rhodigin.*

ῥανὶς ἀρετῆς μοι μᾶλλον ἢ βυθὸς τύχης.

Guttam virtutis malo quàm profundum fortunæ.

θέλω ἀρετῆς στάλαγμον ἢ τύχης πίθον.

Malo virtutis guttam quàm fortunæ dolium. *Sic correxi & huc attraxi ſtultorum vocem quam habet Nazianzen. quam leges infrà ſub* Lépiéy co miéć.

εὐδαιμονία οὐκ ἄτερθεν ἀρετᾶς. Hippodam. Felicitas ſine virtute non ſubſiſtit. Gazas congeſtas præcellit mentis honeſtas. *Rhythmus Seber.*

Cnoté ſámé rzadki miłuié: co inego w niéy vpátruié.

——— Quis enim virtutem amplectitur ipſam Prœmia ſi tollas? *Iuuenal.* Gloria (*vera ex rectè factis*) quantalibet, quid erit, ſi gloria tantum eſt? (ſ. *abſque opibus.*) *Idem.*

τὴν ἀρετὴν σπάνιος σπουδάζει, καρποῦ ἀπόντος. A.

Commoda ſi deſint, virtutem nullus amabit.

Cnotliwego nié ród/ ále wychowánié dobre czyni.

ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα. Theophraſt. Annus producit non ager. *Vt ad fructum producendũ non ſufficit terrã eſſe bonam, ſed opus eſt cœlo, ſole, aëre commodo, & opera agricolæ;* (*Vide* Zyzna rola.) *ita è quocunque genere ſi accedat proba educatio, probus homo efficitur:*

τοὺς εὐγενεῖς παιδεία οὐ γενέθλη ποιεῖ. A.

Non genus at educatio facit nobiles. *Affine.* Szláchectwo bez cnoty.

Cnoty nigdy nié przébierzéß; Dobry káżdy może być lépßy.

Semper bonus homo, tiro eſt. *Martial. i. ſemper ſimplex eſt, & ſe falli facilè patitur. Alius ſenſus huic loco aptus eſſe poteſt iſte.* Tam bonus nemo eſt, quin melior eſſe poſſit. *Sed hæc ſententia apud Chriſtianos certior & notior eſt, quàm vt multis illuſtrari debeat. S. Auguſtinus (vt diuinos libros omittam) inter alia quæ in hanc ſententiam habet, dicit.* Quantumcunque profecerimus, nemo dicat: Sufficit mihi, iuſtus ſum. qui dixit, remanſit in via: vbi dixit Sufficit, ibi hæſit. *Et S. Bernardus.* Pro certo minimè bonus eſt, qui melior eſſe non vult: & vbi incipis nolle fieri melior; ibi etiam deſinis eſſe bonus. Etiam piſces marini egent ſale & baccæ oleo. V. Naß domá. *Alius item ſenſus dicti Polonici poteſt eſſe iſte.* Vera virtus habet modum quem nunquam excedit, nec amat nimium. *Sic Archytas. τῶν ἀγαθῶν ἃ μὲν οὐκ ἐπιδέχεται ὑπερβολὰν, οἷον ἀρετά. οὐ γὰρ ἐστιν ὑπερβάλλουσά τις ἀρετὰ, καὶ ὑπερβαλλόντως τὶς ἀγαθὸς. ἃ γὰρ ἀρετὰ στάθμαν ἔχει τὸ δέον.* Quædam bona ni-

mium non recipiunt, vt virtus, Siquidem nulla virtus est nimia, nec quisquam vir nimis bonus. virtus enim pro norma decorum habet. *Sed hæc aptiùs reddes.* Cnotá zbytku nié lubi; przeydźiéli miárę/ imie swe gubi.

Cnoty nikt nié odeymié.

Licet in exilium euntibus virtutes suas secum ferre. *Seneca. Stilpo philosophus Megara patria ab hostibus capta & euersa rogatus an aliquid amisisset, respondit:* ἐ δῆτα, πόλεμος γὰρ ἐ λαφυραγωγεῖ τ̀ ἀρετήν. Nil sanè. Bellum enim non deprædatur virtutem. *Plutarch.*

ἀρετῆς βέβαιαι δὲ εἰσὶν αἱ κτήσεις μόναι. *Sophocles.*

Virtutis vna stabilis est posessio.

κακοῖς ἅπαντα φροῦδα συνθανόνθ᾽ ὑπὸ χθονὸς,

ἀρετὴ δὲ κἂν θάνῃ τις ἐκ ἀπόλλυται. *Euripides.* (interiti

Malis cuncta simul commoriuntur sub terra, Virtus autē etiamsi moriatur quis nō

Cnoty poznáney i nieprzyiaćiel szanuie.

ἀρετὴ δυςυχῦσι μεγάλην ἔχει μοῖραν αἰδῦς καὶ παρὰ πολεμίοις. *Plutarch.*

Virtus infelicium magnam habet reuerentiæ partem, etiam apud hostes.

Cygnus pro ansere occidendus noctu canere cœpit & agnitus seruatus est. *Apologus Æsopi. Epimythium.* Sæpè Musicæ beneficio quis euadit vel differt mortem. *Item.* Virtus agnita in periculo est subsidium.

Sic capta Troia, Græci Æneæ patrem & penates ferenti, pietatem admirati cessere & vltrò si quid è suis rebus vellet accipere permiserunt. Rhodigin. è Græcis.

Co bár-ziey dokuczy/ to rychley náuczy.

Duro flagello mens docetur rectiùs, vel ocyus. *Ex Nazianz. qui ait;*

σκληρὰ δὲ μάστιξ παιδαγωγεῖ καρδίαν. *i.*

Durum flagellum est pædagogus pectoris, vel ingenij.

Affine Kto śie ná goracem & Po szkodźie. Co zászkodźiło/ to náuczyło.

Co Bog da/ to w kobiałkę/ abo/ przéstan ná tem. Niczem nié gardź wszystko przyymuy.

Quod dij dant fero. *Plaut.* Etiam tu homo nihili, quod dij dant boni, caue tua culpa amissis (*priscè, pro amiseris.*) *Idem.* In manu non est mea (*hoc vel illud extrahere ex aqua.*) Vbi demisi rete atq; hamum, quicquid hæsit extraho. *Piscator, in Rudente Plauti, dicit.* στέργε τοῖς παρῦσι. *Isocrates.* Acquiesce præsentibus.

Tu quamcunq; Deus tibi fortunauerit horam Grata sume manu. *Horat.*

Patiare quod dant, quando optata non danunt. i. *non dant, priscè. Cæcilius apud Nonium. al.* Patiere quod datur.

ἀνάγκη μοι κτ̀ τ̀ παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ δέχεσθαι τὸ διδόμενον. *Plato.*

Plato. Necesse est mihi iuxta vetus dictum, quod adest boni consulere, & quod datur accipere. Accipienda quæ offeruntur. *Vel.* Nil recusandum quod donatur. *ex Homero qui ait.* δέξαθ' ὃ γὸ καλὸν ἀνηνᾶσθαι δόσιν ἐςίν.

Accipe, nam non est pulchrum contemnere dona.
οὔτι ἀπόβλητ' ἐς θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. *Idem.*
Non sunt aspernanda deûm pulcherrima dona.
Si sapias, habeas quod dij dant boni. *Plaut.*
ὁ δ' οὔτ' ἄγαν ὀπτοῖσιν, οὔθ' ἑφθοῖς ἄγαν,
οὔθ' ἧττον οὔτε μᾶλλον, οὔτε διὰ μέσου
ἠδυμένοισι χαίρων, ὥς τε ἐπαινῖσαι. *Plutarchus ex Poëta.*

Qui nec assis nimis, nec elixis nimis, neq; minùs neq; plùs neq; mediocriter conditis (cibis) gaudet, hic laude dignus est.

ὅσσα δὲ δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν
ὧν ἂν μοῖραν ἔχοις, ταύτην ἔχε, μηδ' ἀγανάκτει.
Pythagoricum præceptum apud Plutarchum.
Imponent diuina tibi quos fata dolores,
Hos vtvt eueniant, animo fer leniter æquo. *Vel*

Quoscunque diuina sorte homines habent dolores, horum si partem habeas, hanc habe, nec indigneris.

ἡ πτωχοῦ πήρα πανδεχής. Mendici pera omnia recipit.
παντοῖα θνητοῖσιν ἐπέρχεντ', ἀλλ' ἐπιτλᾶμεν.
χρὴ δῶρ' ἀθανάτων οἷα διδῶσιν ἔχειν. *Theognis.*

Varia mortalibus accidunt, sed oportet boni consulere dona immortalium qualia dederint. ——— ἔοικε δὲ θνητὸν ἐόντα
πάντα φέρειν, ὑπότ' ἐσθλὰ διδοῖ θεὸς ἠδ' ἀλεγεινά.

Q. Calaber. Conuenit hominem cuncta ferre quæ Deus dat, bona siue molesta. δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης *vel* Ἀλήτης. *Pausani.* Accipit & glebam erro, *seu* Aletes Corinthius exul, *qui cupiens redire in patriam, oraculum accepit fore, id si glebam patriæ obtineret, itaq; mendicum fingens à rustico stipem petijt, qui illi glebam in peram coniecit. Similis apud Plutarchum* Temo *qui mendicum similiter fingens, cespitem per ludibrium à rege Inachiensium accepit, & ex oraculo regnum inuasit & occupauit.*

Quis fluuius est quem non recipit mare? *Plaut.*

Affine est, Dárownemu koniowi. Co śie vpiecze. Schowáć nie wádźi. Zyká drzeć.

Co brát, to brát; co przyiaciel, to przyiaciel.

μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. *Hesiodus.*

Germano fratri nunquam æquiparandus amicus. *s.* malus. *Plutar. interpr.* Qui omissis germanis alios sibi conciliant; similes sunt illis qui propria terra relicta alienā colunt. *E Stobæo.* Frater fratri adest. *s* in periculo V. Dwá więcey mogą. *Persica mulier cùm fratris salutem liberis suis antetulisset, mirantibus respondit:* Posse se

se se aliam prolem nancisci, fratrem verò amissis iam parentibus nequaquam.
Apud Plutarch.

Co chcé, to mu śie godźi. Co lubiemy, to práwem zowiemy.

Quod volumus, sanctum est. *S. Augustini.*

Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. *Iuuenalis.*

Lex in manibus. *de ijs qui pro libitu abutuntur potestate. quod Polybius & Æschines vocat:* τῷ ἐν χειρῶν νόμῳ χρῆσθαι. i. Lege manuum vti. i. *violenter agere. Sic Erasm. aliter Henr. Stephan.* *Apud Suidam.* ἄρης τύραννος. Mars Rex.

ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖ. *Diogenian.* Rus ex ciuitate facit. i. *vi & libidine rem gerit.*

Victaq; pugnaci iura sub ense iacent. *Ouidi.*

Co chcesz mieć táiemnego, miey v śiebie sámego.

Σίγηστον αὐτὸς ἃ καὶ ἑτέρους σιγᾶν θέλεις. *A.*

Alium silere quod velis primus sile.

ὁ λόγος ἂν εἰς ἕτερον ἐκβῇ φήμης ἔχει τάξιν. *Plutarch.* Sermo si ad alterum exeat famæ instar est. *Vide* Iezycznego słowo.

Co ćiáło lubi, to duszę gubi.

Vulgare dictum: Corporis delicium animæ exitium.

φθείρουσι ψυχὴν σώματος τρυφήματα. *A.*

Simile illud in Axiocho· τὸ σῶμα τὸ ῥωμαλέον, ἀσθενεῖ τὴν ψυχήν. Quod corpus roborat, animam debilitat.

Spiritus inde perit, dum corpus dulcia quærit. (*vel* Virtus crede perit.) *Anonym. rhythmicus.* *Sed elegantiora & solidiora sunt in hanc sententiam multa apud SS. Scriptores passim obuia.* *Præclarè S. Thomas Aquinas.* Quantò *inquit* aliquod peccatum finem habet magis desiderabilem, (delectabilem) tantò est peius. *Et S. Augustinus:* Spiritus deficit, vbi caro requiescit. Vt enim caro mollibus, sic anima, duris nutritur. Illam blanda refouent, hanc aspera exercent.

Coć mi zá medrzéc! Coć mi zá powagá!

Hoc sensu Erasmus vsurpari posse censet illud: αὐτὸς ἔφα. Ipse dixit. *per Ironiam, cùm quis rationem dicti alicuius exspectans, audit auctoritatem, qua non contentus respondet;* αὐτὸς ἔφα. *Similia sunt illa.*

ἀθηνᾶς ψῆφος. Mineruæ calculus. διὸς ψῆφος. Iouis suffragium, *ironicòs.* *& seriò illud:* ὗς ἔκρινεν. Sus iudicauit. *Adde illud Horatij.*

Nullius addictus (sum) iurare in verba magistri. q. d. *Nec in huius quoque.*

Tertius è cælo cecidit Cato. *Iuuenalis item ironicòs vsurpat de homine qui nequam & stultus cùm sit, Catonum probitatem & prudentiam sibi arrogat.*

Vnde nobis Thales nouus prodijt? V. Głupi. *Illud seriò dictum:* Eius regulæ

non ſunt Prætorum edicta. *Xylander. de quodam.* κόννου ψῆφος. *Aristopha.* Connæ calculus vel ſuffragium. *citharædi nepotis pauperrimi & viliſſimi.*

Coć ſię w drugich niépodoba / w ſobié nié ćierp.

Quæ vitio vertas alijs, ne feceris ipſe.
Turpe eſt doctori dum culpa redarguit ipſum. *Cato. quæ Mylius ſic reddidit.*
μεμπτὸν ὅ σοι δοκέει, τό κεν αὐτὸς μήποτε ῥέξῃς,
οὐ καλὸν ὅτε διδάσκαλον ἄνδρα ἐλέγχει ἁμαρτάς.

Affine Kto drugiego chcé ſtrofowáć.

Co dáley to gorzey. Im dáley tym gorzey.

Ætas parentum peior auis, tulit Nos nequiores, mox daturos Progeniem vitioſiorem. *Horati.* ——— Sic omnia fatis, In peius ruere. *Virgil.*

Quotidie eſt deterior poſterior dies. *P. Syrus.*

Optima quæque dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi, triſtisque ſenectus. *Virgil.*

Principium feruet, medium tepet, vltima frigent. *Vulgaris verſiculus, verus de actionibus & ſtudiis hominum.*

Verſuram ſoluis, præſens quod fuerat malum, In diem abijt, plagæ creſcunt. *Terent.*
Aſinus olitoris meliorē ſortē optans, vēditus eſt figulo, ab hoc iterū coriario. *Æſopg.*

ἆρ' ἐστὶ ταῦτα διστά γ' ἐξ ἁπλῶν κακά; Sophocles.

Nonne hæc gemina ſunt ſimplicium loco mala?

ἐξ ἁπλῶν διπλασιάζειν ἢ πολυπλασιάζειν. Suidas. E ſimplicibus duplicia vel multiplicia. ſ. mala.

Quam magis te in altum capeſſis, tam æſtus te in portum refert. *Plautus.*
Aues viſcum dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt. *Senec.*
Θεμιστοκλέα δ', τὰ δεύτερα ἀεὶ τῶν προτέρων μείζονα ἐξεδέχετο. *Ariſtides.*
Themiſtoclem verò, poſteriora (*mala*) ſemper prioribus peiora excipiebant.
ἐπὶ τὰ Μανδραβούλου. *Ælianus.* Mandrabuli more. *qui Ephoro teſte, aurifodinis repertis, Iunoni arietem aureum donarium primum poſuit, deinde argenteum minorem, poſt æreum exiguum, denique nihil.*

Sic Martial. l. 8. ep. 31. lepidè ridet Poſtumianum munera quotannis diminuentem, & deſcendentem à 4. libris argenti, ad ſelibram, tandemq; nihil mittentem.

ὁ Ἀκεσίας ἰάσατο. *Ariſtophan.* Aceſias medicatus eſt. *Medicus fuit imperitus & infelix, qui medendo morbū & dolorem augebat.* Addere gangrænam, *dixit Arnobius.*
τὸ φάρμακόν σου τὴν νόσον μείζω ποιεῖ. *Plut.* Tua medicina grauiorē morbum facit.
πάντα πέφυκε ἐλασσοῦσθαι. *Thucydides.* Omnia ſolent decreſcere.
αἱ γνῶμαι ἀνθρώπων χείρους νῦν εἰσὶν ἢ τὸ παλαιόν. *Xenophon.*
Sententiæ, opiniones hominum peiores nunc ſunt quàm olim.
ἀεὶ πρὸς τὸ χεῖρον τὰ πράγματα ἐπιρρεῖ. *Baſilius.* Sēper in peius res delabūtur.

τὸ ἢ κοινὸν ὥσπερ σιμόεις κυλίνδεται. *Aristophan.*

Simoentis instar voluitur res publica. i. *in deterius vel in exitium praeceps ruit. vsurpari potest & de fortunis alicuius pessum euntibus. Iunius.*

Affine Czás wßystko psuie. Popráwił śie. Iák źle / ták źle.

Co dobre / to i piekne. Co zle / to i ßpétne.

ὅ,τι καλὸν, φίλον ἀεί. *Plato. Aristot.* Quod pulchrum est, gratum placet semper.

ὅτ,τι καλὸν, φίλον ἐστὶ, τὸ δ' οὐ καλὸν οὐ φίλον ἐστί. *Theognis.*

Quod pulchrum est, amicum est, quod verò non pulchrum non placet.

Affine, Nié dármo śie ty tákiem vrodźił.

Co dobrze / znamy / á nié dźiáłamy. (á źle dźiáłamy.)

—— Video meliora proboque Deteriora sequor. *Ouid.*

Insitum est etiam malis probare meliora. *Seneca.*

εἴωθ' ἀμείνω δοκιμάσαι καὶ οἱ κακοί. *A.*

Vide dictum Alexandri sub Cnote dość pochwalić.

Co dom ma / to przyymi / ábo toć dam. Dobrze gestuie / kto coma nié żáłuie.

Vocare te ad cœnam volo, sed si pauxillo potes contentus esse. *Plaut.* Quotidiani victus ventrem ad me afferas. *Idem.* Asper meus victus est, terrestris cæna est. *Idem.* Dapes inemptas apparo. *Horat.* Dapibus mensas onerabat inemptis. *Virgil.*

Aude hospes contemnere opes —— rebusq; veni non asper egenis. *Idem.*

ἔσθιε δαιμόνιε ξείνων καὶ τέρπεο τοῖς δε. οἷα πάρεστι. *Homer.*

Ede felix hospes & oblectare his quæ adsunt.

ἂν μὴ παρῇ κρέα στερκτέον τῷ ταρίχῳ. *Diogenian.*

Si carnes non adsunt contentus sis salsamentis.

Hospitis in mensa vultum (*al. vires*) non fercula pensa. *Anonym. Rhythmicus.*

Affine Chleb z sołą.

Co drugi nábroił / záwinił / to ia mam záſtapić.

Quod alius intriuit, mihi exedendum est. *ex Terentio.*

Quod alius contraxit (*scelus*) id innocenti mihi (*vel in me innocentem*) expetis (*i. recidit, luendum est.*) *ex Plauto.*

πλειστάκις ἀναίτιος ἀλλὰ ποινὰς τίει. *A.*

Pœnas nocentis sæpiùs luit innocens.

Tibicen pro coquo vapulet. & Canis peccatum sus dependat. *quadrant in hunc locum.* *Vide sub* Kráwcá zá Kowalá.

Co drugiem wyrządzał / to sámego potkáło.

Imposturam fecit & passus est, *Trebellius de quodam qui vitreas gemmas pro veris vendidit.*

vendidit. qui damnatus ad leonem, cùm in arenam venisset, loco leonis gallus contra illum emissus est, proclamante præcone dictum præcedens, omnibus ridentibus.

Thurini pœna. *apud Lampridium, fuit hic Seuero Imperatori familiaris nimis, ideoq; se apud illum multa posse mentiendo & fingendo iactabat, fumi venditor ob id dictus, & fumo vicissim Imperatoris iussu necatus.*

Phalaridis taurus. *s. æneus. in quem ipse alios impositos subiecto igne necabat, & postea ipsemet in eodem combustus est. Lucian. Cicer. Ouid.*

αἴκε πάθοι τάκ' ἔρεξε, δίκη δ' ἰθεῖα γένοιτο. *Suidas.*

Si patiatur quæ fecit, pœna iusta fuerit.

ὁ ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, παύεσθαι ἐκέλευε πρὸς ταῖς θύραις, καὶ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσαι τὸν πατέρα μέχρις ἐνταῦθα. *Aristotel.* Qui trahebatur (*capillis*) à filio(*pater*) sistere (*eum*) iubebat in ostio, se enim patrem suum eo vsq; tantùm traxisse dicebat.

τερμέρια κακά. *Plutarch.* Termeria mala. *à Termero quodam qui homines, capita eorum contundens occidebat, ipse verò ab Hercule similiter mactatus est.* τέρμια κακά *legit Henric. Stepha. ex Suida Hesychio &c.*

οἷα τ' ἀνὴρ ἔρξει, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει. *Pindari Scholiastes.*

Qualia quis agit, talis finis ei contingit. *vel* Quæ quis facit, ea patitur.

νεοπτολέμειος τίσις. *Pausanias.* Neoptolemia *vel* Neoptolemi vindicta. *Dicitur de eo qui ea patitur quæ in alios patrauit. Nam Neoptolemus Achillis filius Priamum in ipsis palatij focis trucidarat, & ipse pòst Delphis ad Apollinis aram occisus est.*

Coruorum pulli parentes suos senes deserunt (*quin aliquando lacerant & vorant*) vt ab illis ipsi olim teneri neglecti erant. *Ælianus.*

Ab alio exspectes alteri quod feceris. *P. Syrus Mimus. Affine,* Wét zá wét.

Co dzień człowiek mędrszy. Rozumu z láty przybywa.

Discipulus est prioris posterior dies. *P. Syrus apud Senecam & Gellium.* i. Plùs semper omnes postero sapimus die. *Possis etiam inuertere & verè Mimũ Syri sic.* Magister est prioris insequens dies. *quia errorẽ priori die cõmissũ corrigit vel euitat* προτέρας ἡ ἐπιοῦσ' ἡμέρα διδάσκαλος. *Vel.* πρότερ' ἐπιούσης ἡμέρα διδάσκαλος. *A.*

Nunquam ita quisquam benè subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper aliquid apportet noui
Aliquid moneat, vt illa quæ te scire credas, nescias,
Et quæ tibi putâris prima in experiundo repudies. *Terentius.*

Ad omnia ætate sapimus omnes rectiùs. *Idem.*

Sic apud Homerum. Telemachus. ——— ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα,
νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμὶ, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. i. Ego hactenus fui puer, nunc verò postquam magnus sum, & aliorum orationem audiens doceor, & iratus mihi grandescit animus.

Γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. *Solon.*

Aſſiduè diſcens multa ſeneſco bona. *Vel*
Diſcenti aſſiduè multa, ſenecta venit.
ἀμέραι δ᾽ ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι. *Pindar.*
Dies ſequētes teſtes ſapientiſſimi. Artes ſemper perficiuntur. *Celſus IC.*
πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἀέξεται ἀνθρώποισι. *Empedocles apud Ariſtot.*
Ad præſens homini ſemper prudentia creſcit.
Alius de alio iudicat dies. *Plin. quia multa minùs rectè facta, ſequenti die aduertuntur & corriguntur, quæ pridie placuerunt.*

Co dźiś opuśćiſz iutro nie dogoniſz.

Non bene diſtuleris videas quod poſſe negari. *Martialis.*
Fronte capillata poſt hæc (*pòſt eſt*) occaſio calua. *Cato.*
πρόσθε κόμην φορέει καιρὸς, μετόπισθε φαλακρός. *Mylius.*
Cras hoc fiet, idem cras fiet, &c. ———— Sed cùm lux altera venit,
Iam Cras heſternum conſumpſimus, ecce aliud Cras.
Egerit hos annos, & ſemper paulùm erit vltrà. *Perſius. Egerit autem hîc interpretatur Caſaubonus,* abſumit, ab Egero.
Cras te victurum, cras dicis Poſtume ſemper,
Dic mihi Cras iſtud Poſtume quando venit?
Iam Cras iſtud habet Priami vel Neſtoris annos, &c.
Ille ſapit quiſquis Poſtume vixit heri. *Martialis.*
ἡ γὰρ αὔριον οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. *Chryſoſtom.* Craſtina dies nunquā finē habet
Quod hodie non eſt, cras non erit, ſic vita truditur. *Petronius.*
Minùs ex craſtino pendebis, ſi hodierno manum inieceris. *Seneca.*
δεῖν ἀμέλλητον εἶναι πρὸς τὰ καλὰ ὁρμήν. *Lucian.* Oportet cunctatione carere ad honeſta impetum. *Rectè Perſius.*
Nam quamuis propè te, quamuis temone ſub vno
Vertentem ſeſe fruſtra ſectabere canthum,
Cum rota poſterior curres, & in axe ſecundo i. *Quantumuis currat rota poſterior, nunquam aſſequetur priorem: ſic ille qui diſtulit: & dies hodiernus heſternum non aſſequetur.* *Aſſine* Iutro nie pewne. Odćdnić do dnia. Od wtoká ſzkodliwa. Przyſzłé rzeczy nie pewne.

Co głowá to rozum.

Quot homines, tot ſentētiæ. *Terent.* — Quot capitū viuunt, totidem ſtudiorū. *Hor.*
ὁπόσαι κεφαλαὶ, τοσαῦται ἐστὶν διάνοιαι. *A.*
Mille hominum ſpecies & rerum diſcolor vſus. *Perſius.*
Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno. *Idem.*
Aliæ aliorum inuentiones. *ex Pindaro.* *Vulgare dictum.* Alia alijs placent. *Sic Cicero.* Meum mihi placebat, illi ſuum. *Idem.* Sine quæſo quemq; ſibi ſcribere: Suam cuique ſponſam, mihi meam. *ſ. placere.*

Affine, Nic iedno śie wßyſtkiem podoba. Jeden mowi zámkni. Káżdému śie ſwoie podoba. Káżdy ma ſwé obyczáie.

Co inßego czyni, á co inßego myśli. Jnße mowi, á inße myśli.

Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera. *Plautus.*

ἑκεῖ βλέπουσα δεῦρ' ἀνίει τἀγαθά,

Illuc tuetur at huc remittit commoda. *Ariſtophanis interpres In eum qui aliud facit & aliud præſefert.*

τὰ μὲν χεῖρε ἐν αἰτωλοῖς, ὁ δὲ νοῦς ἐν κλωπιδαῖς. *Ariſtophanes.*

Manus in Ætolis (*eſt illi*) mens verò in Clopidis. *alludit ad duo gentium nomina, interim occultè mendicum furacem notat, quòd petat & furari tamen cupiat. nam Ætoli, ab αἰτεῖν ὅλον, rogare totùm, & Clopidæ, ἀπὸ τῆς κλοπῆς, à furto dicuntur.*

πεινῶσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται. *Diogenianus. Suidas.*

Vulpi eſurienti ſomnus obrepit. *Vel.* Vulpes eſuriens fingit ſomnum. *Sic apud Æſopum.* Felis famelica mortuam ſe fingit ante cauernam murium vt eos euocet. λαγὼς καθεύδων. *Suidas.* Lepus dormiens. *nam patentibus oculis dormit, ait Plin. dictum in eum, qui quod non facit, ſe facere ſimulat, vel quod facit, id ſe facere diſſimulat. Simile apud Plutarch.* ὀδυσσεὺς καθεύδων. Vlyſſes dormiens. & Galba dormire ſe ſimulans, *apud eundem.* Pararhenchon, *apud Feſtum ſimilis.* πάντ' ἀγαθὰ κιλλικών. *Zenodot.* Omnia bona Cillicon. ſ. *cogitat, facit. Nam is proditionem patriæ, moliens rogatus quid facturus eſſet, reſpondebat:* Omnia bona.

Affine, Jnáczey mowi. &c. Nießczery. Wrzkomo nie widźi.

Co kto dobrze vmie, tego śię niech vymie.

Quam quiſque nouit artem in ea ſe exerceat. *Cicero ex illo Græco Ariſtopha.*

ἕρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

Qua pote quiſque in ea conterat arte diem. *Propertius.*

ἄριστον τὸ πράττειν ἕκαστον, ὅ,τι οἶδε καὶ ὅ,τι δύναται. *Philoſtrates.*

Optimum eſt vt quiſque agat quod ſcit & quod poteſt.

Co kto dobrze vmie, tem śię rad báwi. W czem kto przodkuie, tem śie rad popiſuie.

Qua in re quiſque clarus eſt, ad eam properat, & diei partẽ plurimã ei impertit, in qua ipſe ſe exſuperet: contrà in qua ſtupidior eſt, eam contemnit. *Gellius.*

Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quiſque ſuorum.

Tempus & aſſueta ponere in arte iuuat. *Ouidius.*

ἐν ᾧ βέλτιστός τις δοκεῖ εἶναι αὐτὸς ἑαυτοῦ, ταῦτα διατρίβει. *Ariſtoteles,*

In quo quis excellere ſibi videtur, in eo verſatur.

ἱππεὺς ἱππεύειν ἐδάη, καὶ ἀοιδὸς ἀείδειν. *Neſtor.*

Eſt equitare eques & cantor cantare peritus.

Id in quoque ſolidiſſimum eſt, quod exercuit, *Seneca.*

Co

Co kto miłuie/ o tem rad rokuie. Co ná sercu/ to i ná iezyku.

Qualis cuiusque animi affectus est, talis & oratio. *Cicero.*

Nauita de uentis, de tauris narrat arator.
Enumerat miles vulnera, pastor oues. *Propertius.*

ἃ μὴ φιλεῖ τις, ταῦτα καὶ λέγειν φιλεῖ.

Quæ quis amat, eadem pariter & loqui solet.

ἃ μὴ νοεῖ τις, ταῦτα καὶ λέγειν ἐρᾷ.

Quæ cogitat aliquis, eadem & loqui cupit.

ὅπου φιλεῖ τις, κεῖσε καὶ γλῶσσαν τ' ἔχει. *Plutarchus.*

Vbi quis amorem, pariter istic linguam habet.

Quicquid agit Rufus nihil est nisi Næuia Rufo,
Si gaudet, si flet, si tacet, hanc loquitur.
Cænat, propinat, poscit, negat, innuit, vna est
Næuia, si non sit Næuia, mutus erit. *Martialis.*

Affine, Poznáć wnet z mowy.

Co łácno przyydźie/ łácno odeydźie. Łácne nábyćie/ łácne odbyćie.
Letko sobie ßácuiemy/ czego dármo dostáiemy.

Quod venit ex facili, faciles segnesq; tenemus.
Quod spe quodque metu torsit, habere iuuat. *Ouidius.*

Merx vltronea putet. *Hieronym.* Co przyydźie łácno/ nie bywa smáczno.

ὁ ῥᾷστον ἐπιτυχεῖν, τὸ ῥᾷστον κ' ἀπολυχεῖν. *A.* Facile parata, dissipantur faciliùs.

Co lepße zginęło/ co gorße zostáneło.

Nucleum amisi, putamina retineo. *Plauti Hegio, cùm ei è duobus captiuis alter ingenuus, relicto seruo suo obside, (quem ingenuum, & se seruum eius esse, mentitus est) euasisset, ait.* Nucleum amisi, reliquit pignori putamina.

πυρὴν ἀπώλεσε, τὸ κέλυφος καλέμενεν. *A.*

Mansit putamen, nucleum post perditum.

Co-li tu bedźie!

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu! *Horatius.*

Parturiunt montes nascetur ridiculus mus. *Idem è Græco Apologo.*

ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκεν.

ὤδινεν ὄρος, Ζεὺς δ' ἐφοβεῖτο, τὸ δ' ἔτεκεν μῦν. *Athenæus.*

Parturiebat mons, & Iupiter extimuit, ille autem peperit murem.

Quam timeo quorsum euadas! *Terent.* Gallina cecinit. *Idem. signũ mali ominis.*

Magno conatu magnas nugas dicet. *Idem Terentius.*

περσεὺς γόργονα ἐγχειρεῖ. *vel* ἐγχειρήσατο. Gorgonem *vel* Medusam Perseus aggreditur vel aggressus est *ex Zenodoto, Suida, de audaci & periculoso cœpto. describit*

id Ouid. 4. Metamorphos. μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξε. Synesius. Murem pro leone ostendit. Sic Erasmus, sed Vide Vtárto mu rogow.

κέπφος ὠδίνει. Cepphus parturit. Interpres Aristophanis & Hesychius. Cepphus auicula est marina parua licet plumis pennisq́; copiosis, quæ parturiens multùm vociferatur. hinc prouerbium in eos qui pollicentur ingentia & nihil dignum promissis præstant. Cepphum aliqui eundem cum Laro faciunt, sed diuersi omninò sunt, licet similes. Aristotel. Nicandr. Gesner. ex genere tamen larorum cepphum esse quidam volunt, vnde & prouerbia ex his auibus sumpta confundũt. Affine, Z wielkiey burzé máły deszcz. Wiekszy huk niż puk.

Co ma wisiéć nié vtonié.

ᾧ τινι πότμος ἡ ἀγχόνη ἐστ᾽, οὐχ ὕδατ᾽ ὀλεῖται. A.

Cui fatum è furca est pendere, haud mergitur vnda.

Simile est. Komu Bóg co obiécał. &c.

Co masz nié vpuszczay. Trzymay coś vchwyćił.

κράτει ὃ ἔχεις. Tene quod habes. Apocalypsis c. 3.

τὴν παρεοῦσαν ἄμελγε. Theocrit. Præsentem mulge .i. capram.

νήπιος ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν ἀνέτοιμα διώκει. Hesiodus.

Stultus (est) qui paratis missis imparata persequitur. τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. vel εὖ τίθεσθαι. Plato. Cratin. Præsentem fortunã boni consulendam. Huc facit Apologus de accipitre, qui lusciniam captam multis se, vt garrula est, excusantem, & mortem deprecantem, non dimisit sed deuorauit. Simillimus est de luscinia ab aucupe capta, sed stultè dimissa. in Historia Iosaphat & Barlaam à Damasceno scripta.

Co mi do kego, gdy mnié błogo! gdy moy grzbiét cáły.

Malum cùm impluit cæteris, non impluat mihi. Plaut.

Minoris pendo tergum illorum, quàm meum. Idem.

Sed me excepit. nihili facio quid illis faciat cæteris. Idem.

Σωθέντος ἐμεῖο, μηδὲν ἑτέρων μοι μέλει. A.

Saluus ego vbi sum, cæteros curo nihil. Philautiam hoc dictum redolet, quæ centies in diuinis libris damnatur. Affine, Cudza rána nié boli.

Co mi do tego.

οὐκ ἔστ᾽ ἐμὸν τὸ πρᾶγμα πολλὰ χαιρέτω. Diogenian.

Non est meum negotium multùm valêat. Affine, Nié dbam o to.

Co mi tego zá niewola? Kto mie zá szyie bije?

Quid vrget? vel Quis vrget? ex Ouidio, qui discessurus in exilium dicit:

Ah quoties aliquo dixi properante! Quid vrges?
Vel quò festinas ire, vel vnde, vide.

Res vrget me nulla. Horati.

Nunquid

Nunquid obtorto collo trahor? *vel* Nondum obtorta gula rapior. *Ex Cic. Plini. iuni.*
Quæ te tanta necessitas premebat? *Cic.*
Quæ ratio est hæc & sponte tua perferre patique.
Quæ si te iubeat rex dominusq; neges? *Martial.*
οὐ γὰρ ἐπὶ πυρὸς βέβηκα. *ex Theocrito.* Non incedo per ignem. *Sic locutus est Horat. licet sensu affirmante.* οὔπω ἐπὶ νευρῇ βέλος. *Epigram.* Nondum in neruo telum.

Co mnie dziś, tobie iutro. Co potkało iednego, może każdego.
Cuiuis potest accidere quod cuiquam potest. *P. Syrus. Seneca.*
Scito omnem conditionem versatilem esse. & quicquid in vllum incurrit, posse in te quoq; incurrere. *Seneca.*
Apud S. Bernardum senex quidam lapsum alterum audiens dixit: Ille hodie & ego cras. ἐμοὶ σήμερον, σοὶ αὔριον. Hodie mihi cras tibi, *Vel vt Ecclesiastici. 38.* ἐμοὶ χθὲς καὶ σοὶ σήμερον. Mihi heri & tibi hodie. *Sic Cyro sciscitanti de exitu suo, oraculum redditum ab Orpheo est.* τὰ ἐμὰ ὦ κῦρε σά. Mea ô Cyre (*euenta erunt*) tua. i. *quæ mihi acciderunt euenient tibi. s. interitus.*
Cecidi ego, cadet qui sequitur. *Laberius à Syro in mimorum certamine superatus.*
νόμιζε κοινὰ πάντα δυστυχήματα. *Menander.*
Aduersa cuncta credito communia.
κοινὴ γὰρ ἡ τύχη. *Idem.* Communis enim est Fortuna.
πάντα μὲν ἀνθρώπων ὄντα προσδοκᾶν δεῖ. *Xenoph.* Omnia humana homini exspectanda sunt.
Homo sum humani à me nil alienum puto. *Terent.*
τὰ προσπεσόντα προσδοκᾶν ἅπαντα χρή.
Sunt omnia exspectanda quæ accidere solent.
Próżno się przed tem vmykáć, co wszystkich zwykło potykáć.
Omnes cùm secundæ res sunt maximè, tum maximè
Meditari secum oportet, quo pacto aduersam ærumnam ferant.
Pericla, damna, exilia, peregrè rediens semper cogitet,
Aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiæ.
Communia hæc esse, fieri posse, vt ne quid animo sit nouum. *Terent.*
Affine Czásu pogody. & Nieśpodźiánego nic vmadrego.

Com słyszał, to powiádam. Nie wyssałem tego z pálcá.
Ex alijs hoc non ex me audis, vel audire te puta. *Phrasis est Platonis ex Euripide qui ait:* σοῦ τάδ' οὐκ ἐμοῦ κλύεις. Ex te hæc non ex me audis. οὐδὲν αὐτῶν παρ' ἐμαυτοῦ ἐννενόηκα, συνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθείαν, ἀλλ' ἐξ ἀλλοτρίων πόθεν ναμάτων, διὰ τῆς ἀκοῆς, πεπληρῶσθαί με δίκην ἀγγείου. *Socrates apud Platonem.* Nihil horum ex meipso excogitaui, conscius mihi imperitiæ, sed aliunde ex alienis fluentis per auditum impletus sum instar vasis. *Vltima verba huic loco seruiunt.*
Affine Jákom kupił, ták przedáie.

Co muſẑe/ to rad vczynie. Lépiey po woli/ niż po niewoli.
Tákći śmieiąc śie dáć/ vczynić: iáko i płácząc/ kwáſząc śie.
Madrey to głowy przymioty/ Co muśiſz/ to czynić z cnoty.

Neceſſaria æquo animo excipienda. *Seneca.*

Cùm res non ita eueniunt vt volumus, ita fieri velimus, vt eueniunt. *Ex Epicteto.*

Honeſta lex eſt temporis neceſſitas. *P. Syrus.*

Honeſté ſeruit, qui ſuccumbit tempori. *Idem.*

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt. *Seneca Poëta.*

Volens ſequare quò trahit neceſſitas. *ex Platone.*

Quò fata trahunt retrahuntque ſequamur. *Virgil.*

Hoc quod eſt, id neceſſarium eſt perpeti. *Plaut.* *Ruſticus cùm ei miles eques leporem eripuiſſet & fugeret, clamauit :* Dono tibi. *Apologus eſt apud Gabriam.*

Deſpicere oportet quod poſſis deperdere. *P. Syrus.*

Ex neceſſitate facere virtutem, magna induſtria aut virtus aut laus eſt. *Iunig. Garner.*

Mutare nunc cùm nequeo, æquo animo fero. *Terent.*

Faxis vt libeat, quod eſt neceſſe, *Auſonius.*

τὸ μὲν ἀκέσιον, ἐκ ἄνευ λύπης ϗ φόβε. τὸ δ' ἑκέσιον ἐκ ἄνευ ἡδονῆς ϗ φιλοφροσύνης. *Theages.* Inuitum enim non fit ſine dolore & metu, ſpontaneum verò non ſine voluptate & hilaritate. τῇ ἀνάγκῃ ἐ δυσμαχητέον. *Sophocles.* Neceſſitati non repugnandum. *Antigonus ſenex diu à Biante rogatus ſtipem dixit :* δότε βίαντι ϗ ἀνάγκῃ τάλαντον. Date Bianti & neceſſitati talentum. .i. *ob importunitatem rogantis. Plutar.* *Sic amicus noctu ab amico panes rogatus ſurrexit & dedit ei, Lucas c. 11.* τὸ τοι χρεὼν, ἐκ ἔςι μὴ χρεὼν ποιεῖν. *Plutarch.*

Quod eſt opus, háud faxis vt non ſiet opus.

Ἑρμώνι☉ χάρις. *Ex Herodoto.* Hermonium officium, gratia. *ab Hermone duce Pelaſgorum, qui metu Miltiadis ducis Athenienſium Lemno ceſſit fingens ſe ſponte & ex oraculo facere, vt ſic facto neceſſario Athenienſibus gratificaretur.*

ἀναγκοφαγεῖν. *Græcis eſt,* Vorare neceſſitatem, *ſeu* quiduis neceſſitate vrgente pati. *Sic Philippus Macedo apud Theopompum dicitur:* δεινὸς ἀναγκοφαγῆσαι πράγματα. .i. potens deuorare negotia moleſta & indigna, patienter & ſuauiter ferendo.

Bis dat facitué, qui facit datué hilariter. V. Dobrodźieyſtwo ochotnie dáne.

γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἑκεσίοις, ὅπως ἂν δύναιο ϗ τὲς ἀκεσίες ὑπομένειν. *Iſocrat.* Exerce te in laboribus vltroneis, vt poſſis & coactos ſuſtinere.

δεινὸν γδ ἐδὲν τ ἀναγκαίων βροτοῖς. *Plutarc.*

Quod fert neceſſitas nihil homini eſt graue.

——τ αὐτὴν ὁδὸν ἐάν τε κλάιης ἄν τε μὴ πορεύσεται. *Menander.*

Eodem tenore ſeu fleas ſeu non fleas ibunt negotia.

Quanta animi magnitudo eſt, ad id ſua ſponte deſcendere, quod nec ad extrema quidem redactis timendum ſit! Hoc, eſt præoccupare fortunæ tela. *Seneca.*

Præſtat ſua ſponte facere, id quod cogeris.

Quicquid sponte facis, nunquam faciendo grauaris. *Garner.*

Vulpes cum diu assiliens vuam decerpere non posset, dixit: Etiam austera & acerba fuit. *Gabrias. Epimythion huius apologi est.* τ ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιεῖν σοφῦ ἐστί. Necessitatem honestatē facere sapientis est.

Istuc est sapere, qui vbicunque opus sit animum possis flectere.

Quod faciendum sit pòst, idem hoc nunc si feceris. *Terenti.*

Affine, Kwásnec też były. *&* Dobrodzieystwo ochotnie dáné.

Co nabárziey miłuiesz/ śtráćiwszy bárziey poczuiesz.

—— Si quid mirabere, pones Inuitus. *Horatius.*

Quem res plùs nimio delectauere secundæ, Mutatæ quatient. *Idem.*

Quicquid amas, cupias non placuisse nimis. *Martial.*

Cum magno dolore amittuntur, quæ cùm magno amore habentur. *Isidor.*

Sine dolore non pereunt, quæ cum amore possessa sunt. *Augustin.*

Sine dolore non relinquitur, quod cum amore retinetur. *Idem.*

Heu dolor est! gratis priuari rebus amatis. *Garnerus.*

τ φιλτάτων στερεῖσθ' αἰεὶ ἄχετον. *A.* Carissimis priuarier grauissimum.

Co ná iednem zeszło/ ábo niedostáie/ drugiem sie nágradza.

Consilio (*al. Ingenio*) pollet cui vim natura negauit. *Cato.*

ᾧ μὴ ἔνεστι μένος, βουλῇ ὑπέρεστιν ἐκείνου. *Mylius.*

Quod alibi diminutum est, exæquatur alibi. *Erasmus ex Homero qui de Dolone ait:*

ὃς δή τοι εἶδος μὲν ἔην κακός, ἀλλὰ ποδώκης.

Qui ore quidem deformis erat, sed cùrrere velox.

Rusticus est fateor, sed non est barbarus Idas. *Calphurnius.*

Malum bono pensatum. *Ex Homero qui de Demodoco Musico cæco dicit:*

τ πέρι μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε,

ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν.

Hunc magis Musa dilexit, deditq; bonū & malū. Oculis orbauit, & dedit suauē cātū.

Sic Diodorus Stoicus cæcus fidibus canere & Geometriam didicit.

Didymus item Alexandrinus à puero cæcus, literas vsque ad Dialecticam & Geometriam didicit, & vltra octagesimum viuens annum plurimos libros scripsit. Hieronym.

Affine Rozumnem szczęśćia popráwié.

Co nalepszego/ naprzednieyszego niedostáie. Czego napilniey/ niemász. Wszystko ma/ tylko iednego niedostáie.

ὁ γύης αὐτῷ οὐκ ἔνεστι. *Suidas.* Dentale illi non inest. .i. *aratro sine quo aratrū nihil valet. Simile illud Herodoti.* ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ ἐξῄρηται. Ver ex anno sublatū est.

Prædia solus habes & solus candide nummos

Et cor solus habes, solus & ingenium.

Omnia solus habes. Vxorem sed habes Candide cum populo. .i. *adulteram. Martial.*
Id quod scis, prodest nihil: multùm id quod nescis obest. *Cicer.*

Co nie dość, to nie wiele.
Quod non satis est, multùm non est. *Ex Seneca Budæ. Erasm.*

Co on vtowi, ia ná koniе (ná reku) vwárze.
Dictum hoc, adynaton aliquid promittit, conditione similiter difficili & impossibili apposita, si fiat id de quo est sermo. Sic penitùs apud Plautum. Indigitis hodie percoquam quod ille ceperit. Ita fluctare video mare. *Potest id latiùs extendi ad alias materias.* vt. Co on vźnie, wrobl vnieśie.
Affine, Niepodobieństwo. & Dalbym sobie oko wylupić.

Co pan pánu vczyni. Tak-em pan iako i ty.
Si tu proreta isti naui es, ego gubernator ero. *Plaut.*
Sis tu in legione bellator si vis, at ego in culina ἄρης (Mars) *coquus apud Plaut.*
Si tu Bachius, ego Bithus. *apud Suetonium nobile par gladiatorum. & Horat. de eisdem:* Compositus cum Bitho Bacchius.
Iuppiter in Troiam pro Troia stabat Apollo. *Ouid.*
Ibo animis contrà, vel magnum præstet Achillem. *Virgil.*
ὄρος ὄρει οὐ μίγνυται. Mons cum monte non miscetur. .i. *superbi aut potentes inter se diffident, & se inuicem contemnunt.*
καὶ γὰρ ἐγὼ θεός εἰμι, γένος δέ μοι ἔνθεν ὅθεν σοι *Homer.*
Namque & ego deus (dea) sum, genus verò mihi vnde & tibi.
Aptè ad hunc locum Horat. ——— Aduersum bellum incidit inter Hectora Priamidem animosum atque inter Achillem,
Ira fuit capitalis, vt vltima diuideret mors
Non aliam ob causam, nisi quòd virtus in vtroque Summa fuit, &c.
Vnum ad vnum. *Vide* Rowniśmy sobie.

Co pomaga, to i záſzkodźić może,
Nil prodest quod non lædere possit idem. *Ouidi.*
Eripit interdum modò dat medicina salutem. *Idem.*
ἐκ τούτων νοσοῦμεν οἷς καὶ ζῶμεν. *Diogenianus.* Ex his ægrotamus, quibus viuimus.

Co radźi czyniemy, to i mowiemy.
λόγος τοῦ ἔργου σκιή. *Democrit. Plutar.* Sermo operis vmbra.

Co rádźiſz drugiemu, źycz sobie sámemu.
Sic agitur censura & sic exempla parantur,
Cùm iudex, alios quod monet, ipse facit. *Ouid.*

ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτόν. *S. Lucas cap. 4.* Medice cura teipſum.
ἔκβαλε πρῶτον τὴν δόκον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε τὸ κάρφος, *&c. Idem.*
c. 6. Eijce primùm trabem ex oculo tuo, & tunc feſtucam ex oculo fratris eijcies.

Co ſam ſprawić możeſz, drugiemu nie zlecay.

Quam benè rem factam cupies, hanc conficito ipſe. *Garner.*
ἃ πράττεσθ' ἐθέλεις καλῶς, τὰ πράξεο σ' αὐτός. *A.* V. Cudze oko.

Coś vczynił dobrego, nie żáłuy nigdy tego.

ἀγαθὸς γενόμενος μὴ μετανόει. *Æſopus.* Bonum fuiſſe te ne pœniteat.

Co śię godźi, to nie ſmákuie. Co wolno, to nieſmáczno.
Chcemy do tego vſtáią, czego nam wiec dozwalaią.

Quod licet, ingratum eſt. — *Ouid.* Quicquid licet, minùs deſideratur. *Hieronym.*
Omnium rerum cupido langueſcit, cùm facilis occaſio eſt. *Plautus.*
Cui peccare licet, peccat minùs, ipſa poteſtas
Semina nequitiæ languidiora facit. *Ouidius.*

ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. *Ariſtot.* In foribus aqualem. (*nemo aufert. vt addit Eraſm. ex veteri interprete.* *Simile.* Poſpolitei wolne rzeczy. *Affine* Co w ſwey mocy mamy.

Co śię kupi tanie, pſom śię to doſtánie. Tanie kupiſz! pſom wyrzućiſz.

τὸ κρέας εὔωνον οἱ κύνες ἐσθίουσιν. Paruo emptas carnes canes edunt.
οὐδεὶς δυσώνης χρηστὸν ὀψώνει κρέας.
Difficilis emptor nemo emit carnes bonas.
Nam vili pretio non niſi vile quidpiam in omni merce emi ſolet.

Co śię czynić nie godźi, to też i mowić ſzkodźi. Co źle czynić, to źle i mowić.

Quantùm à rerũ turpitudine abes, tantùm te à verborum libertate ſeiungas. *Cic.*
Quod facere turpe eſt, dicere ne honeſtum puta. *P. Syrus.*
Graue crimen etiam leuiter cùm dictum eſt, nocet. *Idem.*
ἃ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν. *Iſocrates.*
Quæ facere turpe eſt, hæc neq; loqui honeſtum eſſe puta.
ὁποσα ποιεῖν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. *Herodotus de Perſis.*
Quæcunque (*apud Perſas*) fas non eſt facere, ea nec loqui.
Σιγᾶν ἄμεινον τἄχεα, μηδὲ μοῦσα μοι
γένοιτ' ἀοιδὸς, εἴ τις ὑμνήσοι κακά. *Euripides.*
Tacere præſtat turpia, nec ô Muſa mî Is ſit Póëta, quiſquis occinit mala.
ἀλλ' οὐδὲ γ' αὐδᾶν ἐσθ', ἃ μηδὲ δρᾶν καλόν. *Suidas.*
Quæ facere non licet, eadem neq; proloqui.

Co śie ludźiom nie godźi, to Bogu oddáć.
Corke chromą do Klasztorá. Chudego ná ofiárę kurá, &c.

Ficta & dolosa quorundam liberalitas, qui deteriora Deo dicant, vt hoc pacto & inutilia ac probrosa à se amoueant & pietatis nomen venentur. Exprobrat hanc fraudem Deus suis apud Malachiam c. 1. dicens. Offertis super altare meum panem pollutum.. —— cœcum, claudum, languidum —— Offer illud duci tuo, si placuerit ei, &c. *Hoc est quod dicit Nazianzen.* τοῖς περιττοῖς εὐσεβεῖν. E superfluis pium esse.

Caryotarum ossa & amygdalarum cortices in altari posuit Viator, *Æsopi qui vouerat si quid inuenisset, dimidium se Mercurio oblaturum. Iam cùm alterius rei interiora, alterius exteriora obtulit, dimidium se obtulisse aiebat. Epimythion. In auaros & fraudulentos qui ob cupiditates suas Deum fallere volunt.*

Simitæ ethnici dijs sacrificantes, vngues, setas, auriculas, & similes extremitates abscissas, aliquot vini guttis inspersis, offerebãt; ipsi lautas dapes ex carnibus vorabãt, Maffeus, Similis Persarum ritus erat, qui animam tantùm animalis diis offerebant, carnes ipsi absumebant. Strabo. Meliùs Numa præcepit dicens: μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων. *Plutarchus.* Ne libes dijs ex vitibus non putatis. *quia tale vinum agreste est. Et Deo nil gratum, quod non purgatum & purum est.*

Co śie łyso vrodźi, łyso zginie. Łyse źrzebie i koniem łysem bedźie.

Naturam expellas furca, tamen vsq; recurret. *Horat.*
φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον.

Non est facile mutare naturam malam. Lupus senio non emendatur. *Iunius.*
Αἰθίοψ οὐ λευκαίνεται. Æthiops non albescit. *ex Apologo Æsopi. Eadem sententia est etiam apud Ieremiam cap. 13.*
πάρδαλις οὐκ ἀποτίθεται τὸ κατάστικτον, οὐδ' αἰθίοψ τὸ μέλαν. Naziànz.
Pardus non deponit maculas, nec Æthiops nigredinem.
οὐδέποτ' ἂν θείης λεῖον τὸν τραχὺν ἐχῖνον. *Aristophanes.*
Efficies læuem nunquam, qui est asper, echinum. *Vel*
Ex hirto in læuem nunquam vertetur echinus.
ὁ λύκος τὴν τρίχα οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει. Lupus pilum mutat non ingenium.
ξύλον ἀγκύλον (σκαμβὸν) οὐδέποτ' ὀρθόν. Lignum curuum nunquam erit rectum.
στρεβλὸν ξύλον οὐκ ὀρθοῦται. *ex Galeno.* Tortum lignum non efficitur rectum.
δούλου ἢ χεῖρον οὐδὲν οὐδὲ τοῦ καλοῦ.
Nil nequius seruo est licet fuerit bonus.
Qui semel est scurra, nunquam paterfamilias *Porphyrion. Et Cicero,*
Vetus est: De scurra multò faciliùs diuitem quàm patremfamilias fieri posse.
Quæ semel ancilla, nunquam sit hera. *ex Pallada qui ait.* ἐστὶ παροιμιακόν:
μήποτε δουλεύσασα γυνὴ δέσποινα γένοιτο. Est prouerbium.
Nulla bona est hora quæ mulier fors seruijt olim. *Valeria cùm dentibus natæ ceu portentum in aliam ciuitatem deportata, eidem exitio fuit. Plinius.*

Co śie raz na niécnotę/ ná świa wola vda/ nié łácno śie vymié.

Qui ſemel verecundiæ fines tranſierit, eum benè & nauiter impudentem eſſe oportet. *Cicero.* Semel malus ſemper malus. V. Złego dość raz zákuśić.

Qui ſemel eſt ſcurra, nunquam paterfamilias. *Porphyrion & Cic. ſuprà.*

Nec vera virtus, cùm ſemel excidit Curat reponi deterioribus. *Horat. .i. virtus amiſſa non dignatur vel non ſolet redire ad deteriores ſeu ſemel corruptos.*

——— Neque amiſſos colores Lana refert medicata fuco. *Horat. .i. lana candida ſi imbuatur aliquo alio colore, nunquam ad candorem ſuum redire poteſt: Sic mens vitio infecta.* V. Co śie łyso vrodźi. Czégo śie nowa ſkorupá nápiié.

Co śie raz z ſercá wyrzući/ Tego nimieć/ abo to vtráćić nié záſmući.

Non eſt acerbum carere eo, quod cupere deſieris. *Seneca.*

Sine dolore amittitur, quicquid ſine timore (*amore*) poſſidetur. *S. Gregori.*

ὄλλυται ἀλύπως, ὅσα τις ἀπαθῶς κρατεῖ. *A.*

Perit ſine dolore, quod amor nullus tenet.

Co śie rychło wznieći/ nié długo śie świeći. Skore rzéczy nié trwáłe.

Non poteſt in eo eſſe ſuccus diuturnus, quod nimis celeriter maturitatem eſt aſſecutum. *Cicero.* Quod fortuitò obuenit, inſtabile eſt. *Seneca.*

Immodicis breuis eſt ætas & rara Senectus. *Martial.*

Dies quod donat, timeas; citò raptum venit. *P. Syrus.*

Subſtantia feſtinata minuetur. *Prouerb. SS. cap. 13.* Hereditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſſimo benedictione carebit.. *Ibidem c. 20.*

ἡ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει. *Ariſtotel.* Canis feſtinans cæcos catulos parit.

Præcocia poma citò decidunt. Fungus vna nocte naſcitur. *Pierius ex Dione.*

ἐφημέρου βίος. Ephemeri vita. *Ephemera animalcula vna die viuũt. Ariſt. Euſtathi.* ἡμερόβιον Hemerobion *vocat Plini.* Ephemeron *item herba* ἐφήμερον *Theophraſt. non niſi vno die durat.*

τὸ φέγγος ἀστραπῆς. Fulguris iubar. ſ. *citò tranſiens.* *Lucretius nictantia lumina flamma vocat.* .i. *micantia.*

Ignis in paleis pilis citò accenditur ſed mox exſtinguitur. V. Niémáß śie néd czém.

Summo ſolo ſparſa ſemina, celeriùs ſe effundunt, & imitatæ ſpicas herbulæ, inanibus ariſtis ante meſſem flaueſcuut. *Quintilian.*

τῶν ὀξέως ῥηθέντων, ὀξεῖα φιλεῖ γίνεσθαι λήθη. *Libanius.* Quæ properanter dicuntur, eorum celeriter ſolemus obliuiſci.

Pluuia vehemens non inebriat terram ſed citò decurrit. *Seneca ſcribit ſuo tempore viſum puerum ſtatura ingentis viri, ſed hic citò deceſſit, & moriturum breui nemo non prudens dixit.* *Affine* Przéd láty rozum nié trwáły.

Co śie stáło / rozstáć śie nie może.

Impropria & extra hoc dictum insitata est notio hæc Verbi Rozstáć śie, *dicendum enim erat*: Nieśtáć śie. *vel* Nie może być áby śie iuż nie stáło.

τὸ γεγονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι. *Aristot.* Quod factũ est infectũ fieri non potest.

τὸ γεγενημένον, οὐδὲ θεῶν δυνατόν ἐστι ποιεῖν ἀγένητον. *Plutarch.*

Quod factum est, infectum reddere ne dij quidem possunt.

—— Quid vis fieri? factum est illud. Fieri infectum non potest. *Plaut.*

Verùm quia iam accusando fieri infectum non potest,

Ignosce, orat, confitetur, purgat, quid vis amplius? *Terenti.*

ἄποιητον οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. *Pindarus.*

Ne tempus quidem omnium rerũ pater, quod factum est infectum reddere queat.

ἀλλὰ τὰ μὲν προβέβηκ' ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι. *Theognis.*

Quæ præiêre, iterum fieri non illa potessunt.

μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται

ἀγένητα ποιεῖν ὅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. *Agathon. apud Aristotelem.*

Namque illud vnum nec Deo conceditur, Infecta facere facta quæ fuerint semel.

μηδὲ παροιχομένοισι κακοῖς τρύχου τεὸν ἦτορ,

οὐκ ἔτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον εἶναι ἄτυκτον. *Phocylides.*

Ne præteritis malis crucia cor tuum, Nõn enim potest quod factum est, infectũ esse.

οὐδ' ἐπὶ τῷ πραχθέντι ποιήσεις ὕστερον οὐδέν. *Aristophanes.*

Nec quicquam efficies vbi res erit antè peracta.

Præterita mutare non possumus. *Cicer.*

ἀνδρείων ἐστὶ γενόμενα εὖ θέσθαι *Pittacus.* Fortium est quæ facta sunt benè (moderatè) ferre, boni consulere.

τὰ πραχθέντα, οὐδὲ Κλωθὼ ἂν ἔτι ἀνακλώσειεν, οὐδ' ἡ Ἄτροπος μετατρέψει. *Lucian.*

Quæ facta sunt, neq; Clotho amplius reuoluet, nec Atropos mutabit. *Lusit in nominibus Parcarum.* *Affine*, Co zginęło zginęło.

Co śie świeći.

Cuius nunc calent aræ? ᾧ νῦν θερμοὶ βωμοί; Cui nunc calent aræ? *ex Aristophane qui habet*: τὴν κρατίστην δαίμονα, ἧς νῦν θερμός ἐσθ' ὁ βωμός. Potentem deam, cuius nunc calida est ara .i. *quæ nunc peculiariter vel sola colitur. Quasi dicas.* Quis nunc est in honore? (*vt Plini. iuni. loquitur*) vel Quid nunc est in pretio? (*vt Horat.*) *Sic Septimius Afer apud Terentianum dicit.* Tibi vetus ara caluit Aborigineo sacello. *Vide in 1. Tomo.* Świeći śie co.

Co śie vpięcze / otroy.

Tu quamcunque Deus tibi fortunauerit horam,

Grata sume manu, nec dulcia differ in annum. *Horati.*

Dona

Dona præſentis cape lætus horæ. *Idē.* Vtere permiſſo. *Ex eodem Horatio, qui ait:*

Vtor permiſſo, caudæque pilos vt equinæ
Paulatim vello, & demo vnum, demo etiam vnum
Dum cadat eluſus ratione ruentis acerui. Qui redit ad faſtos, &c.

τὸ διδόμενον δέχου. *Ex Platone Cicer.* Quod datur accipe.

τὰν παρεῦσαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις; ſ. αἶγα.
Theocrit. Præſentem mulge, cur perſequeris fugientem?

Simile Co Bog da/ to w kobiałke.

Co ſie vrodziło/ vmrzeć zginąć muśi.

Omnia orta occidunt. *Saluſt.* Cui naſci contigit, mori reſtat. *Seneca.*

Quæ dedit, illa capit nec diſpendij facit hillum. *Ennius. Pacuui. Varro de homine conſtante ex corpore terreno & animo æthereo.*

Naſcentes morimur, finisque ab origine pendet. *Manilius.*
Quicquid habet ortum, finem timet. ibimus omnes Ibimus — *Statius.*
πᾶν τὸ γενόμενον, καταθανεῖν ὀφείλεται.

Quod natū eſt, mori debet. *vel.* Quæ nata ſunt omnia denaſci aiunt. *Caſſius Hemina.*

γῆ πάντα τίκτει, καὶ πάλιν κομίζεται. *Menander.*
Terra parit omnia, recipit rurſum omnia.
ἃ γὰρ χρόνος δόμησε, καὶ λύσει χρόνος. *Nazianzen.*
Nam quod dies conſtruxit, id ſoluit dies.
πᾶν γὰρ τὸ ἐκ γῆς, γῆ τε, καὶ εἰς γῆν πάλιν. *Idem.*

Omne quod è terra prodijt, terra eſt, & in terram rurſus .ſ. *redibit,*

Ortus cuncta ſuos repetunt, mortemque requirunt,
Et redit ad nihilum, quod fuit antè nihil. *Cornel. Gallus.*

Omnia quæ de terra ſunt in terram conuertentur. *Eccleſiaſtici 40.* Ego cùm genui, tum moriturum ſciui. *Cic.* Omne colligatum ſolui poteſt. *Idem ex Platone.*

Co ſie wielom godźi; to w obyczay wchodźi.

Multitudo peccantium conſuetudinem facit peccandi. *Seneca.*

πλῆθος ἁλισκόντων ἁλιτρείας τίκτει ἔθος: *vel* ἄδειαν. *impunitatem. A.*

Sic improbi illi apud Plautum & Terent. defendunt ſua facinora dicentes:

Fecerunt idem alij ſæpe boni & probi. *vide infrà* Przykład I.

Affine Gdźie grzeβacych wiele. *&c.*

Co ſługa zie/ to nie ßkodá.

Non alligabis os boui trituranti. *1 ad Corinth. 9.* ἀξία ἡ κύων βρώματος: *Suidas.* Digna canis pabulo.

Ioannes II Luſitaniæ rex præfecto penus nauticæ conquerenti de victu ſuo tenui, & non audenti ſumere ex ijs quæ curabat, reſpondit: Abi & ede. neque enim punio eos, qui edunt, ſed qui furantur. Intellige ſi moderatè ſumat famulus neceſſaria cibo & potui ſuo, non pro alijs nec ad luxum.

Co ßpetne

Co tobié miło / tego życz drugiemu.

τοιοῦτος ἴσθι τοῖς φίλοις καὶ τοῖς πέλας,
οἵους σεαυτῷ τοὺς δὲ τυγχάνειν θέλεις. *Nazianzen.*

Talem te amicis exhibe atque proximis Quales eos tibimet ipſe peruelis..
Sed clariùs hæc doctrina apud S. Matthæum c. 7. poſita eſt. Quæcunque vultis vt faciant vobis homines & vos facite illis.

Omnibus amicis quod mihi eſt cupio eſſe idem. *Plaut.*

Co tobié nié miło / tego drugiemu nié czyń.

Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. *Dictum hoc in vtroq; iure & apud pleroſque ſcriptores ſacros & profanos ac etiam ethnicos celebratiſſimum eſt. Hoc Alexander Seuerus Rom. Imper. Lampridio teſte, inſcribi iuſſit palatio ſuo & operibus publicis, & cùm aliquem nocentem puniebat, hoc dictum per præconem proclamari iubebat.*

οἷα πρὸς ἄλλου μὴ παθεῖν ὅλως θέλεις,
τοιαῦτα καὶ σὺ μηδὲ δρᾶν ἄλλῳ θέλε. *Nazianzen.*

Ab altero quod ipſe non velis pati; Id ipſe nolis alteri facere quoque.
Vide vt ne facias vlli, quod pati nolis, ſed alterius animum de tuo metiaris. *Lactãti.*
ἃ πάσχοντες ὑφ᾽ ἑτέρων ὀργιζόμεθα, ταῦτα τοῖς ἄλλοις μὴ ποιητέον. *Iſocrates.*
Quæ ab alijs paſſi indignamur, ea aliis non faciamus.
ὃ σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς. *Cleobulus.* Quod oderis ipſe, id alteri ne feceris.

Co wczás / to znás.

Co wczás / to znás. *Rhythmus dyſphonus. nam dicendum erat,* to znás. *i.* znośna rzécz / *vel* z nas. (*vt* to ieſt z mie / mam tego z śie) znás *autem nil ſignificat.*

Co komu przyſtoi / niéch śie tem ſtroi / ábo / niech śie przy niem zoſtoi.

Modus omnibus in rebus eſt optimum habitu. *Plaut.*
Nimium quod eſt, offendit vehementiùs quàm id quod videtur parum. *Cicer.*
In omnibus rebus videndum eſt Quatenus. Etſi enim ſuus cuique modus eſt, tamen magis offendit nimium quàm parum. *Idem.*

Contrahes vento nimium ſecundo, Turgida vela. *Horat.*
Imponit finem ſapiens & rebus honeſtis. *Iuuenal.*
Quiſquis plùs iuſto non ſapit, ille ſapit. *Martial.*
——— Memento Te intra pelliculam cerdo tenere tuam. *Idem.*
Maiora viribus non audenda, vel non tentanda. *Ex Virgilio.*
μισῶ τὸν δ᾽ ἀφελῆ μισῶ τὸν σώφρονα λίαν. *Suidas.*
Odi nimis ſimplicem, odi nimis ſapientem.

Nimiam diligentiam nocere, *ait Plinius, Apellis de Protogene dictum referens.*
μηδὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπερορᾶν. *Hippocrates.* Nil temere nil negligenter agendum.

μηδὲν ἄγαν. Nil nimium, *vel vt vulgò redditur cum Terent.* Ne quid nimis. *ſ. agas, cupias, &c.* Pone modum lætis. *Statius.*
μὴ ὑπὲρ τ̀ πόδα τὸ ὑπόδημα. *Lucian.* Ne ſupra pedem calceus. ſ. ſit.

Cui non conueniet ſua res, vt calceus olim
Si pede maior erit, ſubuertet; ſi minor, vret. *Horatius.*

ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα. *Homer.* Meliora mediocria omnia.
ὡς μήτε κρᾶσαι, μήθ' ὑπὲρ χεῖλ@ βαλεῖν. *Heſychius.*

Neq; trudenda eſt menſura (*vt plùs capiat*) neq; marginem excedere oportet.
μήτε ὑπερχειλὲς, μήτε ἐπιχειλές. Nec ſupra menſuræ marginem nec infrà.
εἴσω τ̀ οἰκείων ὅρων ἱςάναι. *Iulian.* Intra proprios limites conſiſtere.
ἐν ὅροις τ̀ς εὐσεβείας μένειν. *iubet Nazianz.* i. Intra terminos pietatis manere. *ſeu* præſcriptas religionis leges ſeruare.

In propria pelle quieſcere. *Ex Horatio. non vt aſinus ille Cumanus, qui pellem leonis indutus, multos terrebat; tandem verò agnitus, malè multatus eſt.*
οὔτε πάντα, οὔτε πάντη, οὔτε παρὰ πάντων. Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. ſ. *accipienda. Vlpianus de moderatione in munerum acceptione adhibenda à iudice vel principe. Et addit.* Nam à nemine accipere, inhumanum: paſſim, viliſſimum: omnia, auariſſimum.
—— αἰτούμεν@ οὐκ ἀνανεύει, οἷα χρὴ βασιλεῖ, αἰτεῖν δὲ δεῖ οὐκ ἐπὶ παντί. *Theocrit.*
Rogatus non negat, Quomodo decet regem, ſed non quidlibet eſt rogandum.
ἀρχέτω γέλωτι μὴ ἐκχέοντι. *Pythagoras.* Riſui effuſo non indulgendum.
Affine, Miárá we wßyſtkim. Nic do zywego. Orzodku ſię trzymay.

Co wiecey kogo koßtuie: tego tez bárziey ßánuie.

ἃ σὺν δαπάνῃ σπουδάζομεν, μᾶλλον ἀσπαζόμεθα τ̀ προῖκα. *Philoſtrat.*
Quæ maiori ſumptu comparamus, vltrò oblatis plùs amamus.

Co wilk záłápi/ prożno wydźiérác.

Lupo agnum eripere poſtulant: nugas agunt. *Plautus.*
λύκου ἐκ λάρυγγ@ δεινὸν ὄιν ἐξαρπάσαι. *A.*
Ex faucibus rapere lupi labor eſt ouem. (tenent. *Idem.*
Noui ego iſtos polypos (*homines tenaces inſtar polypi piſcis*) qui quicquid tetigerint,
Vnde poteſt auidus captæ leo parcere prædæ? *Martialis de leone ludente cum lepore. Orcus quicquid accipit non remittit. ex Orpheo. Euripide. Seneca. Horatio, Propert. &c. Apud Plaut. ſeruus quidam vocatur.* Quod ſemel Arripides, nunquã poſtea Eripides. *nominibus quaſi Patronymicis nobilitatem & ſimul rapacitatem vel furacitatẽ redolentibus.*

Co w ſwey mocy mamy/ o to máło dbamy.

Facit faſtidium copia, & frigidiùs amamus ſemper ea, quibus vbi lubeat, potiri fas ſit, *Liuius.*

Venator ſequitur fugientia, capta relinquit, Semper & inuētis vlteriora petit. *Ouid.*

οὐκ ἐπιποθοῦμεν ὧν ἔχομεν ἐξουσίαν. *A.*

Non appetimus ea quæ in poteſtate habemus.

ὧν εὐποροῦμεν ταῦτα καὶ παροργίομεν. *A.*

Quêiſcunque abundamus ea curamus parùm. *Sic*

Pincerna potum haud appetit, coquus cibum.

Affine, Co ſie godzi to nie ſmákuie.

Co w ſwych śmiećiach ieſt/ to nie zginie.

οἴκοθι λαθραῖ' ἔξεστιν εὑρεῖν οἴκοθι. *A.*

Domi reperies quæ domi alicubi latent. *Vt Plautus habet.*

Domi erat quod quæritabam. *Et Columella cum Cicerone ait.*

Sæpè neſcias vbi quid poſueris, quod tamen nemo pro perdito habet,

---

Co zárobi/ to ſtrawi. Co wyrobi/ to przepiie.

τοῦ ὄκνου θώμιγγα συνάγει. Ocni funem torquet. Vel ὄκνος σχοινίον πλέκει.
Ocnus funiculum nectit. *explico hoc dictum ſub* Zoná ſtroyna.

εἰς πῦρ ξαίνειν. *Suidas.* In ignem nere. *Sic Lucretius.*

Primaq; diſpereunt quaſi in ignem lana trahatur. Iák w ogień/ iák w piekło rzucił.

Quodque tibi tribuit ſubula, ſica rapit. *Martialis. Cerdoni ſeu ſutori ludos gladiatorios magno ſumptu exhibenti, exprobrat ſtultitiam.*

Co záſzkodziło/ to náuczyło. Szkodá/ przygodá/ do mądrośći drogá.

Quæ nocent, docent. Quæ nocuêre, docuêre. ἐξ ὧν ἔπαθες, ἔμαθες. i. Vndè aliquid moleſtiæ ſenſiſti, indè aliquid didiciſti.

παθήματα, μαθήματα. *Herodotus.* Moleſtiæ doctrinæ.

Sic Coquus Æſopi, cùm ei cor animalis canis abſtuliſſet, fugienti dixit: οὐκ ἀπ' ἐμοῦ καρδίαν εἴληφας, ἀλλ' ἐμοὶ καρδίαν ἔδωκας. i. Non abſtuliſti mihi cor, ſed dediſti. ſ. *vt te poſtmodum cautiùs ſeruem.*

Darius Xerxis pater, difficultatibus ſe reddi prudentiorem dicere ſolebat. *Rhodigin.*

Senſus de veteri faciet ventura caueri. *Anonym. rhythm.*

Affine, Przeſzłe przypádki. Kto ſie ná goracem ſpárzy. Po ſzkodzie mądr.

Co zginęło/ zginęło. Co minęło/ iuż ſie nie wróći.

Quod periit, periit. *Plaut.* Quin tu quod perijt perijſſe ducis? *Idem.*

Omne ego pro nihilo ducto, quando fuit. i. *quandoquidem non eſt ampliùs. Idem.*

Tanquam hominem quando animam efflauit, quid eum quæras qui fuit? *Idem.*

Quid ego quod perijt petam? Niſi etiam laborem ad damnum, apothecam (*vel potiùs* epithecam ἐπιθήκην, Przydátek) inſuper apponam. *Idem.*

Et quod vides periſſe, perditum ducas. *Catullus.*

Nec quæ præterijt cursu reuocabitur vnda,
Nec quæ præterijt hora redire potest. *Ouidius.*
οὐδ᾽ ἐπὶ τῷ πραχθέντι ποιήσῃς ὕστερον οὐδέν. *Aristophan.*
Nec quicquam efficies vbi res erit ante peracta.
παλαιὰ καινοῖς δακρύμασιν οὐ χρὴ στένειν *Euripides.*
Antiqua lacrymis nouis ne defleas.
Apud Lucianum cuidam in Orco commemoranti bona præterita vitæ, respondet alter. ὀνείρατα μοι λέγεις, ἐγὼ δὲ ἃ βλέπω καὶ ἃ νῦν ἔχεις, ἐκεῖνα δὲ οἱ τότε ἴσασιν. Somnia mihi narras, ego autem quæ video, & quæ nunc habes: illa qui tunc fuerunt sciunt.
μάτην ἐστὶ τὸ μεμνῆσθαι περὶ τῶν, ὧν οἱ καιροὶ παρεληλύθασι.
Isocrates. Frustra fit eorum mentio, quorum occasio præterijt.
Desine fata deûm flecti sperare precando. *Virg.*
ποθεῖς τὸ οὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς. *Aristophanes.*
Desideras absentem & inaniter vocas.
ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν. Ne quære rursum præteritam diu rosam.
Mitte sectari rosa quo locorum Sera moretur. *Horat.*
ὕλαν κραυγάζεις. Hylam inclamas.
Non potest dies esse sæpiùs, qui semel fuit. *Cicer.* Interitus pretium rebus non addit, quas dum possideremus non æstimabamus. *Ex Plutarcho, Auicula ab aucupe capta, docuit eum hæc tria.* Parùm crede. Tua tene. Amissa ne captes, *& dimissa irrisit eum, qui eam non retinuit. in historia Iosaphat & Barlaam à Damasceno scripta apologus.* *Affine,* Co się stáło. Nie stycháć. Szukaß czego niemáß. Czás vtrácony.

Co z oczu / to y z sercá.

Quantùm oculis, animo tam procul ibit amor. *Propert.*
ὅσον ὄψεως ἄπο, τόσον καὶ ἄπο τῆς καρδίας. *A.*
Quod procul ab oculis, corde distat idem procul.
V. Czego oczy nie widzą. Nieczeste widzenie.

Co z wáßá drugiemu spádło / to muśiß ieść. ábo to mi dáie.
Ná tobie niemoże / co mnie iuß nie może.

Quod aquilæ ex rapto in vorandis cadaueribus superest, id imbelles aues veluti coruus edunt. *Plini.* *Sic Cic. de Verre rapacissimo:* Tantùm quisq; habet, quantùm hominis auarissimi satietati superfuit. *Et apud Terentium adolescens de vxore sibi displicente conqueritur dicens:*
Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.
Prodigus & stultus donat quæ spernit & odit. *Horati.*
ἡμίβρωτα *Philostrat.* Semesa. *Virg.* Ogryzki.
——— Ecce dabit iam Semesum leporem aut aliquid de clunibus apri. *Iuuenal. de conuiuatore sordido, qui conuiuis viliora apponebat.*

Apo-

Apomagdalia canibus obijciuntur. V. Pásobrzuch.

Cibus alienis dentibus molitus, nauſeoſus eſt. *Polydor. Virgil.*

Cœna peracta, reliquiæ circumſtantibus diuiduntur. *Seneca.*

μηδ᾽ ἄλλου παρὰ δαιτὸς ἔδοις σκυβάλισμα τραπέζης.

Phocylides. Neq; de alterius dapibus edas reiectamenta menſæ.

νεοττοῦ οὐδὲν μοι δίδως; Nihilnè de vitello? ſ. mihi das. *Cic. 2. de Diuinat. vbi leges hanc fabellam, vitellum vocat aurum, album verò argentum.*

μετὰ θερισμὸν καλαμῶ. Poſt meſſem ſpicas collige. Spicilegio contentus eſto. Spicilegium mihi reliquit. Dans quo frui nequis beneficus non eris.

Cudza rána nié boli. Cudze nieszczęśćie podczás gwoli.

Naufragia aliorum è terra intueri. ſ. *tutum vel (ſed improbis) iucundum &c. Cicer. qui ait:* Cupio iſtorum naufragia ex terra intueri.

ἐξαίφνης λεύσσω τοὐμὸν κακὸν ἄλλον ἔχοντα. *Suidas ex Platone.*

Indemnis ſpectabo alium mala noſtra ferentem.

τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πάνθ᾽ ὁμῶς, εὐθὺς δ᾽ ἀκάμων καρδία κῆδος ἀμφ᾽ ἀλλότριον. *Pindarus.* Proprium malum premit quemuis pariter, mox autem expers moleſtiæ cor noſtrum circa dolorem alienum.

ἀλλά τι ἀλλότριον κῆδος ἐφημέριον. *Theognis.*

Enimuero alienus dolor vnius tantùm diei eſt.

Bonis tuis rebus meas res irrides malas. *Plaut.*

Simia caſtaneas prunis & cinere tectas appetens, & eruere non audens, felem arripuit & eius pede eas ex prunis extraxit. Maiolus.

Non vult ſcire ſatur, quid ieiunus patiatur. *Anonymus Rhythmicus.*

Affine, Co mi do kogo. Cudzego nié żal.

Cudze oko nié bystre. Cudze recé lekkie, alé niéspore. Cudze spráwy ledáiáko odpráwuiemy.

Non ſatis feliciter procedunt, quæ alienis aguntur oculis. *Liuius.*

ἀλλοτρίᾳ χειρὶ πονεῖσθαι. Aliena manu laborare. ſ. *infeliciter.*

ἀλλότριον ἀμᾶν θέρος. Alienam meſſem metere. ſ. *negligenter. Ariſtophanes id alio ſenſu protulit. Vide* Cudzem śie żywić. *aptè tamen Eraſmus deriuat in eos qui in alieno negotio ſunt negligentiores, & illud Diogeniani vſurpant.*

οὐκ ἔστ᾽ ἐμὸν τὸ πρᾶγμα· πολλὰ χαιρέτω.

Multum valeat, non eſt meum negotium.

Apud Gellium l. 4. c. 20. Cenſores conſpicati equitem habitiſſimum equo male habito & ſtrigoſo inſidentem, interrogarunt eum: Cur ipſe eſſet quam equus eius curatior? *Ille vero reſpondit.* Quia ego meipſum curo, equum verò Statius ſeruus meus. *Huc pertinet apologus apud eundem poſitus l. 3. c. 29. de agricola amicos & propinquos ad meſſem inuitatos & operam pollicitos, triduo fruſtra exſpectante. Adde* Paſtorem mercenarium *apud S. Joannem c. 10. deſcriptum.*

Raro est satur, aliena quem nutrit manus. *Gallorum dictum.* *Affine*, Oko páńskie.

Cudze pieniądze licząc / nikt się nie zbogáci.

Hecates cœnam parans non erit satur. *Vide hoc & plura talia sub* Drugiemdobry.
Seruus in pistrino capistratus laborans. *ex Polluce & Plinio.*
Bos apud aceruum vel triturans obligato ore, *apud Hebræos. meminit S. Paulus.*
οὐδ᾽ ἐν πλουτήσεις ἀλλότρια χρήματ᾽ ἀριθμῶν. *A.*
Nunquam diues eris nummos numerando alienos.
Vel ex Luciano. δάκτυλα πλουτήσεις, ἀλλότρια χρήματ᾽ ἀριθμῶν
Diues eris digitis, nummos numerans alienos.
Dare in retia & nil capere. *Vide,* Roboty dość.

Cudze rzeczy lepsze się zdádzą. Sąsiedzkie wszystko lepsze.

Aliena nobis nostra plùs alijs placent. *Gellius ex P. Syro.*
κἂν πλουτῇ μάλιστ᾽ ἀλλότρια πράγματ᾽ ἀμείνω. *A.*
Quamuis felici maiora (meliora) aliena videntnr.
—— Maiorq; videtur Et melior vicina seges &c. *Iuuenal.*
Fertilior seges est alieno semper in agro,
Vicinumq; pecus grandius vber habet. *Ouid.*
Et capiunt animos plùs aliena suis. *Idem Ouid.*
Quodq; aliena capella gerat distentius vber Tabescat. *Horati.*
Nemo sorte sua ——— Contentus viuit; laudat diuersa sequentes. *Ex Horatio.*
Vicinũ, Ná swem stanié. & Domowemi gárdźiemy. & Oko sąsiedzkie zazdrościwe.

Cudze wády choć máłe / widźiem bystrem okiem / A swe choć wielkie / pozad rzucamy z tłomokiem.

Więcey gość w cudzem domu zá godźinę / niż gospodarz zá dźień vyrzy.

Aliena vitia in oculis habemus, nostra à tergo. *Seneca.*
Sed non videmus manticæ quod in tergo est. *Catull. ex Apologo Æsopi de duabus manticis, antè & retro singulis hominibus pendentibus, in quarum anteriorem aliena vitia, in posteriorem sua condunt.* *Allusit huc & Persius.*
Vt nemo in sese tentat descendere! nemo.
Sed præcedenti spectatur mantica tergo. *Et Horat.*
Dixerit insanum qui me, totidem audiet: atque.
Respicere ignoto discet pēdentia tergo. i. *ex sua mantica deprōpta probra audiet.*
Fit nescio quo modo, vt magis in alijs cernamus, quàm in nobismet ipsis, si quid delinquitur. *Cicero.* Foris sumus lynces, intus talpæ,
Cum tua peruideas oculis mala, lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum.
Quam aut aquila aut serpens Epidaurius? *Horatius.*
τί τ᾽ ἀλλότριον ἄνθρωπε βασκανώτατε

κακὸν ὀξυδερκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις; *Plutarch.*

Quid homo maligne alienū malum acutè cernis, proprium verò transmittis oculis?

Ita comparata est natura hominum omnium,
Aliena meliùs vt videant & iudicent; Quàm sua. *Terent.*

ὁ πάντα Μῶμος ὁρῶν, ἑαυτὸν οὐχ ὁρᾷ. *Tzetzes.*

Qui cuncta Momus videt, haud seipsum videt. *quia inquit idem Tzetzes, duas peras habens, suam retrò, alienam ante se gestat.*

Idem ait: Lamiam oculos exemptiles habere, & domi quidem cùm est, in vasculo eos asseruare, cùm vero foras prodit, sumere. *Idē scribit Plutarch. Duris Samius & alij.*

Pupulas alienas obseruas, ipse hulceribus scatens. *Seneca.*

ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσιν βρύων. *Plutarch.*

Aliis modetur ipse plenus hulcerum.

Apud Horatium Manius quidam carpebat luxum aliorum ipse luxuriosissimus, & dicente ei quodam: An te ignoras? *respondit*: Egomet mi ignosco.

Affine, Drugich opátruieß. Poznáć śiebie ſámego.

Cudze wády rychley niż cnoty obaczamy.

Adest ferè nemo, qui non acriùs vitia in dicendo quàm recta videat. *Cic.*

δυσπραξίας μᾶλλον ὁρᾷ ἢ εὐπραξίαν. *A.*

Errata rectis conspicua semper magis.

Cudzego nie żal. Cudzem łácno ßafowáć. Dáie iák nie ſwoie.
Szczodrem być z cudzego / Niema nic chwálnego.

Hic alienus oues custos bis mulget in hora,
Et succus pecori & lac subducitur agnis. *Virgil.*

De alieno liberalis, *Seneca inquit.* Non magni est animi, qui ex alieno liberalis est, sed qui sibi detrahit, quod alteri donat. *Sic Cic. de se:* Ad largiendum ex alieno, semper inquit fui restrictior.

οὔ τις ἐλεητὺς ἀλλοτρίων χαρίσασθαι. *Homer.*

Nulla misericordia est ex alieno gratificari vel largiri.

Cicero patri de corio Cestij satisfecit. *Seneca.* i. *Q. Cicero Filius, calumniatorem patris sui Tulij Cestium verberibus affecit.*

De alieno corio ludere. *Apulei.* Ex alieno tergo lata secantur coria. *Erasm.* De meo tergo degetur corium. *Plaut.*

Huic simile esse ait Rhodiginus, illud apud Iobum. Pellem pro pelle. .i. *vitam alterius contemnet vt suam tueatur. interprete Nicolao & Hieronymo.*

E cute non propria fit bona corrigia. *Garner.*

ἐν τῷ καρὶ καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι τὰς πείρας ποιούμενοι. *Aristides.*

In Care (*vili seruo*) non in suis corporibus facientes periculum.

Chares dux Atheniensium videns milites suos in tempestate segnes, quòd vestibus parcerent, iussit omnes vestes inuicem commutare & alacres omnes ad imperata reddidit, dum nemo alienis parcere curat, vt suis parcebat. Polyanus.

ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ῥαδίως ἀναλίσκουσι. *Demosthenes.*
Ex alienis facile sumptus (*homines pleriq;*) faciunt. Na cudzy karb brać łácno/miło/
Polycrates matrem pascit. *Vide in sequenti mox.* *Affine* Cudza rána nie boli.

Cudzem sie zdobić/ chełpić/ głupstwo.
Cudze zá swe vdawáć/ błazeństwo.

——— Miserum est alienæ incumbere famæ. *Iuuenalis.*

Aliena quisquis recitat & quærit famam.
Non emere librum sed silentium debet. *Martial. in furem suorum librorum.*
Caluus comatus. *Idem Martial. in quendam libros Pöétæ emptos pro suis venditantē, ait.* Sic dentata sibi videtur Aegle (*edentula anus*) Emptis ossibus (*osseis dentibus*) *&c.* Hac & tu ratione qua Pöéta es,
Caluus cùm fueris, eris comatus. s. *empta aliena coma.*

Βιβλιαίγισθος Bibliægisthus *dictus est ab Eratosthene Andreas medicus, Etymologo teste, quasi librorum adulter, quod eius libros compilarit. allusit ad Ægisthum Clytemnestræ corruptorem. de quo Ouidius & Seneca in Thyeste.*

Sic Virgil. de se. Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.
μάζαν δ' ἐμέμαχως τ ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην. *Aristophan.*
Mazam à me pistā pinsuit. i. Gloriā meo labore partā in se transmouit, *vt ait Teren.*

ὄνος ἄγων μυστήρια. *Diogenian.* Asinus portans mysteria. s. *superbit, videns se transeunte vbiq; homines venerabundos procidere, & sibi id tribuit.*

ὄνος τῇ τοῦ λέοντος δορᾷ ἐπικρυπτόμενος. *Eusebius Cæsarien.* Asinus pelle leonis contectus. s. *placet sibi, cùm tanquam leo verus timetur.*

τραγικὸς βασιλεύς. *Dionys.* Tragicus rex. *qui ornamentis alienis superbit.*

ὑπὸ τῇ λεοντῇ γελοῖός τις πίθηκος. *Lucian.* In pelle leonis ridicula simia.

πολυκράτης μητέρα νέμει. *Zenodot.* Polycrates matrem pascit. *Samiorum is Tyrannus fuit, qui matres militum in bello occisorum, locupletioribus ciuibus alendas dabat, dicens.* Hanc tibi matrem trado. *Dictum in eos, qui ex alieno benefici, beneficium sibi deberi volunt.* *Regulus humeris Aquilæ vectus subitò euolauit, & prior ad locum peruenit. Æsopus apud Plutarch.*

Αἰσώπειος κολοιός. *Lucian.* Æsopicus graculus. *qui vt Gabrias inquit:* ἀλλοτρίοις πτεροῖσιν ἠμφιεσμένος, εἶτα γυμνὸς εὑρέθη. i. Alienis ornata cornicula plumis deinde nuda inuenta est. *Describit hunc apologum Libanius, in quo cùm regnum auium Iupiter dare aui pulcherrimæ statuisset, cornicula hoc intellecto, collegit pulchras plumas aliarum auium & se exornauit, sed in conuentu omnium quælibet auis suam plumam agnitam abstulit, & cornicula nigra remansit. Allusit Horat.*

Ne dum forte suas repetitum venerit olim
Grex auium plumas, moueat cornicula risum, Furtiuis nudata coloribus, &c.

De monedula Lucianum interpretatur Henric. Stephan. quam diuersam facit à graculo.
Cucurbita arbori circūuoluta creuit altior omnibus arboribus, & inde gloriabatur. Alciat.

Pictor

Pictor cùm loquitur, loquitur malè, (*quia hoc non profitetur*) at cum pictura, benè (*quia hæc eſt eius ars.*) *Vanus enim eſſet ſi aliunde quàm ab opere ſuo plauſum exſpectaret. Rhodigin.*

Themiſtocles dux Græcorum contra Xerxem, cuidam duci alteri, victoriam ſibi attribuenti, reſpondit hoc apologo. Dies profeſtus cum die feſto altercans iactabat ſe, quòd cùm dies feſtus laboribus diſtrictus eſſet, profeſtus eum inſequens, ab illo præparatis frueretur. cui dies feſtus reſpondit: ἀληθῆ λέγεις, ἀλλ' ἐμοῦ γενομένης, σὺ οὐκ ἂν ἦσθα. Rectè dicis, at niſi ego eſſem, tu non eſſes. *Plutarc.*

Aſinus cum leone pugnam adornabat, interim gallus, cuius vocem leo timet, occinit & leo fugit, quem timore ſui fugere aſinus ratus, inſecutus eſt & ab eo laceratus. Æſopus.

Pygmæus in coloſſo, & nanus in humero gigantis, magnum ſe putat.

Pumilio in monte conſiſtens non eſt magnus. *Seneca. quia non à ſe ſed à monte habet illam altitudinem.* Calliphanes *& quædam ſimilia,* V. *ſub* Chełpliwy.

Pulchrè Epictetus Græc. Orationes, *inquit,* iſtæ non cohærent. Ego ſum te locupletior vel eloquentior, ergo melior. Sed illæ magis cohærent: Ego ſum ditior, ergo mea pecunia tua melior, ſic eloquētia, &c. Tu verò nec pecunia nec eloquentia es.

Cudzem śię przypadkiem kaiąc, madrość.
Sąśiecka trwogá, twoiá przéſtrogá.

Feliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit. *Plaut.*
Bonum eſt fugienda aſpicere in alieno malo. *P. Syrus.*
Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum. *Idem.*
Scitum eſt, Periclum ex aliis facere, tibi quod ex vſu ſiet. *Terent.*
——— Felix quicunque dolore Alterius, diſces poſſe carere tuo. *Tibullus.*
Felix quem faciunt aliena pericula cautum. ἄδηλον.
Te de alijs, quàm alios de te ſuauius eſt fieri doctos. *Plaut.*
Βλέπων πεπαίδευμ' εἰς τὰ τῶν ἄλλων κακά.
Aliena ſpectans doctus euaſi mala.

Optimum eſt aliena inſania frui. *Plini. vterq.* i. *ſtultitia vel errore alieno erudiri.*

Horatius rogatus cur moribus populi Romani non ſe accommodaret, reſpondit:

Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam; quia me veſtigia terrent
Omnia te aduerſum ſpectantia, nulla retrorſum.

Ex apologo Æſopi ſumptum eſt, in quo vulpes leoni ægroto illam ad ſe inuitanti, & quare non accederet roganti, reſpondit: ὅτι ὁρῶ ἴχνη πολλῶν εἰσιόντων, ὀλίγων δὲ ἐξιόντων. Quia video veſtigia multorum ad te intrantium, & nulla exeuntium. ſ. *quos tu deuoraſti. Eandem fabulam habet & Plato & Lucil. tangit.*

In alio item eiuſdem Æſopi apologo, aſini interitus, æqualiter prædam leoni vulpi & ſibi diuidentis, vulpem partiri docuit, ſic vt congeſtis omnibus in vnum cumulum, ſibi minimum quid reliquerit: & rogata à leone, vnde tantam prudentiam didiciſſet, reſpondit.

τοῦ ὄνου συμφορά με διαιρεῖν θήραν ἐδίδαξε. Asini calamitas me partiri prædã docuit.

Addit Planudes epimythion: τὰ τῶν πέλας δυστυχήματα, σωφρονισμοὶ γίνονται τοῖς ἀνθρώποις. Infortunia proximorum, documenta sunt hominibus.

Gabrias verò hoc epimythion subijcit. δεῖ ἐξ ὧν πάσχουσιν ἕτεροι, παιδεύεσθαι. Oportet ex iis quæ alii patiuntur, erudiri.

κλαίων φρενώσεις, ὢν φρενῶν αὐτὸς κενός. *Euripides.*

Flens ipse sine mente, reliquis mentem dabis. i. *Dum stultus pœnas suæ stultitiæ luit, cæteri eius exemplo sapiunt.*

Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet. *Horati.*

———Iam proximus ardet Vcalegon.——*Virgil.*

Bellum est ex alienis erratis vitam suam in melius instituere. *Cicer.*

Ex incommodis alterius sua comparat cõmoda. Terent. i. *æstimat vel acquirit. Donat.* *Plato Plutarcho teste alienis peccatis animaduersis digressus disquirebat, an non ipse quoque in eodem vitio esset.*

———Auidos (*cibi, potus*) vicinum funus vt ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpè Absterrent vitijs. *Horat.*
Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias. Vita est nobis aliena magistra. *Cato. Quæ Planudes sic vertit.*
τῶν πολλῶν παραδείγματι μάνθανε, ἅττα γε ῥέξῃς
ἢ φεύξῃ. βίοτος γὰρ τῶν δε διδάσκαλος ἡμῖν.

Leones ciuitates Africæ vastantes aliquot crucifixi, reliquorum impetum cõpescuerunt. Plin.

ζημιουμένου ἀκολάστου πανουργότερος γίνεται ὁ ἄκακος. *Prouerbior: SS. 21. vt LXX habent.* Multato pestilente (*nequam*) sapientior erit paruulus (*innocens*) *Symmachus legit.* σοφισθήσεται ὁ νήπιος. *aptè ad Latinam vulgatam editionem.*

Casus dementis correctio fit sapientis. *Anonym. Rhythm.* *Adde apologum Faërni.*

Asinum querentem, quòd careret cornibus,
Et simium, quod caudæ honore: hoc arguit
Sermone talpa: Quî potestis hanc meam
Miseram intuentes cæcitatem conqueri?
Aliena si æstimabis infortunia, Tunc æquiore mente perferes tua.

Æquiore animo filiũ in angulo fleuit, qui vidit acerba funera ex regia duci. *Seneca.*

Canes videntes colonum mactantem bouem quo arabat, dixerunt: Fugiamus tempestiuè, nam nec nobis parcet, qui huic non pepercit. Ʒnam śię tu doſtánié.

Cudzem śię złem ćieſzyć/ nieluckość nędzna vćiécha.

Leuis est consolatio ex miserijs aliorum. *Cic.*

Pereant amici dũ vnâ inimici intercidant. *Vetus Versus è Græco factus, quẽ Cic. immanem vocat. Sic autem vt posui legit hunc apud Cic. Lambin. At Erasmus hoc modo.*

Pereant amici, inimici dum intereant simul. *Græcum verò fragmentũ eius versus tale*

fus tale est apud Plutarch. ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. Pereat amicus cum inimico. *Sed & ille senarius Sophoclis inhumanus est & damnandus.*

οὔκουν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν.

Ridere de hoste, risus est suauissimus. *Melius alij.*

ὄλοιο θνητῶν ἐκλέγων τὰς συμφοράς. *Lucianus.* (hominũ colligit.

Dispereat, hominũ colligit quisquis mala, *Vel.* Pereat miserias quisquis

τέρπεσθαι δ' κακοῖσι τελειοτέρης κακότητος. *Nazianzen.*

At gaudere malis perfectæ est improbitatis.

Naufragus in puppi lætus moritur, videns inimicum suum in prora priùs mergendum. Æsop. *Gobrias cum Mago in tenebris luctans, Dario superuenienti & non valenti illum iuuare dixit,, vtrumq; ense transfige. Plutarch.*

Cudzem śię żywić. Cudzego bez prace záżywáć. Drugi robił, á on śię dobrze ma.

Sub aliena arbore fructum legere. *Liui.* En quêis conseuimus agros! *Virg.*

Choenici insidere, *interpretatur Erasm.* aliena viuere quadra. *vide* Obſczaday.

ἀλλοτρίοις βλαύτοις χρῆσθαι. *Ex Aristophan.* Alienis soleis vti.

Gemmas ex alieno littore petere. *Senec.*

ἀλλότριον ἀμᾶν θέρος. *Aristophan.* Alienam metere messem.

ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσι. *Homerus.*

Alienum victum impune comedunt.

Sportulam captat furunculus. *Tertulian. de eo dicitur qui alienum commodum per fraudem ad se trahit : instar eius qui se clientem vel famulum clientis alicuius mentitur vt honorarium munusculum cum cæteris accipiat.*

γλυκεῖ ὀπώρα φύλακος ἐκλελειπότος.

Est dulce pomum sicubi custos abest. *Suidas interpretatur de iis qui sine labore alienis fruuntur.* Cudzego záżywáć miło.

Coctum ab alio edere. ἔψαντος ἑτέρου τὴν χύτραν ὑφειλόμην. *Aristophan.* Alio coquente ollam (*paratam*) sustuli.

ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται. *Hesiodus de fucis.* Alienum laborem in suum ventrem metunt (*congerunt.*)

Tales erant Sponsi Penelopes. *Horat.* μνηστῆρες Πηνελόπης. *Homer.* Proci Penelopes. *quos illa apud Ouidium vocat: Turbã luxuriosam dilacerantem opes Vlyssis absentis.*

Vide otium & cibus quid faciat alienus! *Terent.* (*calamitas Thais.*

καλαμαία μάντις. *Theocrit.* Stipularis locusta. *Idẽ Nannio quod apud Terent. Fundi* αὐλητοῦ βίον ζῆν. *Suidas.* Tibicinis vitam viuere. i. *lautè & gratis. Sic apud Plautum:* Musicè ætatem agere. *Nam hoc ius est cantorum & musicorum vt sacrificent sine fumo. Casaubon.* *Iidem dicunt apud Athenæum:* ἄκαπνα ἀοιδοὶ θύομεν. Sine fumo cantores, poëtæ sacrificamus.

μηχανικώτερος κόκκυγος. Astutior coccyge. *qui in alieno nido oua fouenda & excludenda deponit. Aristotel. Plinius.*

Platalea pisciuoris auibus pisces ab illîs captos per vim eripit. *Cicer.*

Alter dumetum succidit, alter auiculas accepit. *Garner.*

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores. *Virgil.*

Cudzem śię żywić mierźiono.

Mala est voluptas alienis assuescere. *P. Syrus.*

ἀλλότρια φαγεῖν, κακὸν ἔθος, κακ' ἡδονή. *A.*

Cibus alienis dentibus molitus, nauseosus. *Polydor. Virg. Dicterium eorum qui alienis scriptis abstinent, vel ea contemnentes, vel suum ingenium exercere & meliora vel saltem sua proferre volentes.*

Sanguinem militum suorum (.i. *aquam periculo vitæ ipsorum partam*) noluit bibere Dauid. 1. *Paralipom.* 11.

Fucus iners alieno labore viuit, *apud Virgil. allusit & Plautus.*

Nil moror mihi fucum, in alueo apibus qui peredit cibum.

τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἀνέρες, ὅσκεν ἀεργὸς
ζώῃ, κηφήνεσσι κοθούροις ἴκελος ὀργὴν,
οἵ τε μελισσάων κάματον τρύχουσιν ἀεργοί. *Hesiod.*

Hũc dij oderũt & homines, qui otiosus viuit, fucis aculeo carẽtibus similis studio.

Qui apum labores absumunt otiosi. *Apud Theophrastum conuiua impudens cœnans apud vicinum, famulum suum aduocat, & sumpto pane & carnibus è mensa, dat ei dicens:* δίωχε τίμιε. Epulare vir honorabilis. *Charactere 9.*

Item alius nummorum à famulis repertorum partem poscit dicens: κοινὸν εἶναι ἑρμῆν. Communem esse Mercurium. *Charactere* 11.

Palaton pictor pinxit Homerum in cœtu Poëtarum vomentẽ, Poëtas verò circumstantes τὰ ἐμημεσμένα ἀρυομένους. .i. *quæ ille euomuit absorbentes. Rhodigin.*

Cudzy chléb nasmácznieyszy.

Vt bona summa putes aliena viuere quadra. *Iuuenal.*

οὕτω τί τ' ἀλλότρι' ἐσθίειν ἐστὶ γλυκύ. *Ex Athenæ.*

Adeò vsq; dulce est deuorare non tua.

τ' ἀλλότρια δειπνεῖν τ καλῶς εὐδαίμονα. *Athenæ.*

Aliena cœnantem esse felicem nimis.

οἶνος ἀλλότριος ἡδὺς. *Diogenes.* Vinum alienum dulcissimum.

τὸ ἀλλοτριοφαγεῖν ἥδιστον. Aliena edere suauissimum.

Parasitus, Plautinus dicit. Foris aliquantulùm quod gusto, id beat, .i. *iuuat, recreat. oblectat.* κατὰ χειρῶν ὕδωρ ἥδιστον. *Philoxen.* Suauissima aqua quæ manibus infunditur, *quia cœnam iam afferendam significat.*

Multi naturæ vitium meditatione & exercitatione ſuſtulerunt. *Cicero.* Dicendo homines vt dicant (*benè*) efficiunt. *Idem.* Conſuetudo exercitatioq; & intelligendi acuit prudentiam & eloquendi celeritatem incitat. *Idem.*

Cùm in ipſa re trepidare nolueris, ante rem exerceas. *Seneca.* Rzadko ten świánkuie/ ktory wprzod probuie. Vita humana propriè vti ferrum eſt, ferrum ſi exerceas, conteritur; ſi non exerceas, tamen rubigo conficit. *Gellius.*

Hominibus inertia atq; torpedo, plùs detrimenti quàm exercitatio affert. *Idem.* τὸ λογιστικὸν ἐν χρήσεσιν λάμπει ὥσπερ χαλκός. *Plutar.* Ratio vſibus niteſcit æris inſtar. Agendo homines vt (*benè*) agant efficiunt. *Plinius iuni.* τὸν σίδηρον ἡ χρῆσις καθαρώτερον φυλάσσει. *Clemens Stromateus.* Ferrum vſus purius ſeruat.

Omnes artes omniaq; opera quotidiano vſu & iugi exercitatione perficiũtur. *Veget.* τὸ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπιστατεῖν, ταῖς ἐμπειρίαις πολὺ τῶν ἄλλων προέχοντας ἀπεργάζεται. *Iſocrates.* Iisdem ſemper incumbendo experientia, alijs excellere facit.

τὰ φρέατα ἀντλούμενα βελτίω φασὶν γίνεσθαι. *Baſilius.*

Putei dum hauriuntur meliores fieri dicuntur. Studniá czerpániem czyście: dowcip ćwiczeniem oſtrzeie.

Cygan ſwemi dziećmi świadczy.

οἴκοθεν ὁ μάρτυς. *Suidas.* ——— Domeſticus teſtis. *Cicero.*

Teſtimonium domo vt dicitur miſſum. *Idem.* Teſtimoniũ de ſua re dicit. *Idem.*

Stultitiæ ſuæ teſtes domeſtico præconio colligit. *Idem.*

Teſtimonium religionem & fidem nunquam iſta natio (*Græca*) coluit. *Idem.*

Vndè illud: (*Græcorum dictum*) Da mihi mutuum teſtimonium. *Idem.*

Calumniatores de ſinu ſuo appoſuit. *Idem.* De delectu, immo de complexu ac ſinu eius ſunt. *Idem.*

κωμικὸς μάρτυς. al. οἰκιακὸς .i. *Comicus teſtis apud eundem.*

Χορὸς οἰκεῖος *Lucian. Chorus domeſticus. pro laudatoribus fauentibus.*

κἠμ' ἔφαθ' ἁ μάτηρ πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. *Theocrit.*

Me quoq; Pollucem (*pugilem celeberrimum*) mea mater vincere dixit.

Cygáńſki żywot prowádźić.

Nomadicam vel Nomadum vitam agere. *Budæus. Eraſmus.*

ἀλήτην βίον ἄγειν. *Ex Homero.* Vagam erronum vitam ducere. ἁμαξόβιον εἶναι. In plauſtris habitare, viuere, vagari.

Czapká zá biret.

Etiam in honore exhibendo ſuperari turpe eſt. *Vlpian.* V. Vkłádność.

ἀντὶ Δήλου τὴν Καλαυρείαν. *Strabo. Ephorus.* Pro Delo Calauriam .ſ. *rependere vel mutare. vt fecit Latona Calauriam inſulam ſuam, dans Neptuno pro Delo inſula. Vſurpatur id dictum, cùm officium officio penſatur. Vicinum,* Wet zá wet. Rowniśmy ſobie.

Czasby mu iuż być vczonem / ſtátecznem/ &c. á nie ieſt.

ἑπ]αετὴς ὢν ὀδόν]ας ἐκ ἔφυσεν. *Ex Aristophan.*
Septennis cum sit nondum dentes edidit.

Czás do káždey rzéczy vpátrzy.
Káždá rzécz ma (niéch ma) swoy czás.

Γνῶθι καιρόν. Nosce tempus. *ex dictis Septem Sapientum.*
μηδὲν ἄγαν σπεύδειν, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. *Theognis.*
Nil nimium properandum, occasio ad omnia præstans.
μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. *Hesiodus.*
Obseruato modum, porrò optimum ad omnia tempus.
καλὸν τὸ καιρῦ παν]ὸς εἰδέναι μέτρον.
Res bella cuncti nosse temporis modum.
ὁ ϳ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. *Pindar.*
Omnibus in rebus culmina tempus habet.
ἀλλὰ τὰ μ̃ θέρεος, τὰ ϳ γίγνε]αι ἐν χειμῶνι. *Theocritus.*
Ast alia æstiuo atq; hiberno tempore fiunt. *vel potiùs vt Henricus Stephan. interpretatur verbum γίγνε]αι, nascuntur. & castigat Erasmum.*
Sua cuique parti ætatis tempestiuitas est data. *Cicero.*
Malus paterfamilias est, qui interdiu facit, quod nocte posset, nisi sit tempestas.
Peior, qui festis diebus facit, quod feriatis deberet.
Pessimus, qui sereno die sub tecto potiùs operatur quàm in agro. *Oracula priscorum agricularum apud Plini.*
κόκκυ, ψωλοὶ πεδίον δ[ε. *Aristophan.* Cucu (*vox cuculi*) herniosi in campum. *id est. agricolæ vel vinitores pigri instar herniosorum prodite ad agrum, vel vineam excolendam, en cuculus (qui adulto demùm verè canit) vos euocat ad laborem. Sic & Hesiod.* ἦμος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πε]άλοισι. Cùm cuculus canit in quercus folijs vel frondibus. *Alij dictum Aristophanis referunt ad Ægyptios quorum rex versus est in cuculum, cuius vocem illi etiamnum exspectant & ei obediunt.*
μίνθην ἐν πολέμω μήτ' ἔσθιε μήτε φύτευε. *Aristoteles.*
Mentham ne comedas neu plantes tempore belli. *quòd vt idem ait frigida sit, ideoq; audaciæ & fortitudini militari noxia.*
Læta olim lætus cecini, cano tristia tristis,
Conueniens operi tempus vtrumque suo est. *Ouidius.*
Mense Maio nubunt malæ. *Quòd id tempus inauspicatum & mali ominis crederetur de quo sic Ouid.* Hac quoq; de causa si te prouerbia tangunt,
Mense malas Maio nubere vulgus ait.
Plures huius superstitionis causas affert Plutarchus.
ἰσχυρότατος συναγωνιστὴς ὁ καιρός. *Isocrat.* Validissimus commilito (auxiliator) tempus, occasio. Tempori aptari decet. *Seneca Medea.*
ἅπαντα καιρῷ χάριν ἔχει τρυγώμενα. Collecta cuncta tempore suo grata sunt.

Temporibus parere præcipiunt omnes politici. *Cice.* Tempori cedere, id est, necessitati parere, sapientis semper est habitum. *Idem.*

Immundas fortunas æquū est squalorem sequi. *Plaut.* Dulce est desipere in loco. *Horat.* Misce consilijs stultitiam breuem. *Idē.* Nie wádźi pod czás zábłáznowáć.

Ferrum cùm igni candet tundendum est. *Garner.*

ὥρη ἐρᾶν, ὥρη δ' γαμεῖν, ὥρη δ' πεπαῦσθαι. *Athenæus.*

Tempus amandi, tempus nubendi, tempus cessandi. *Sed hæc plura & meliùs Ecclesiastes sacer c. 3.* πᾶσιν ὁ χρόνος καὶ καιρὸς παντὶ τῷ πράγματι. *vel vt Symmachus legit.* παντὸς ὥρα. Omnia tempus habent, &c. *quæ plurima recenset.*

Affine, Káżda béstya. Iſłowik. Pilnuy czásu.

Czás, droga rzécz.

πολυτελὲς ἀνάλωμα ὁ χρόνος. *Theophrast.* Pretiosa impensa tempus.

Re omnium pretiosissima luditur, & vilissima æstimatur, immò nullum pretium eius est. *Seneca.* Tempora succisiua ego perire non patior. *Cicero.*

Plinius anagnosten emendanti dixit: Decē versus hac tua interpellatione perdidimus.

Czás mi (ábo mu) teź iuź do ludźi, ábo dáley.

οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί. *Homerus.*

Non enim in stabulo manebo ampliùs, tantus cùm sim.

Czás mu teź iuź przéstáć. Czás mu iuź w kácié śiédźiéć.

Solue senescentem maturè sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat. *Horatius.*
Spectatum satis & donatum iam rude, quæris (*Idem.*
Mæcenas iterum antiquo me includere ludo. Nō eadē est ætas, non mens.

λευκή με θρὶξ ἀπόμαχον ἐλεύθερον ποιεῖ. *Plutarchus.*

Albus capillus iam me donauit rude.

Sic igitur tardâ vires adimente senecta,
Me quoq; donari iam rude tempus erat. *Ouidius.*
Sicut fortis equus spatio qui sæpè supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit. *Ennius.*

ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχὶ πλώσεται. *Diogenian.*

Antiqua nauis non nauigabit in mari.

ἵππος Ἰβύκειος. *Plato.* Equus Ibyci Poëtæ, *qui cùm iam annosus in certaminibus detritus currui iungeretur, extimuit.* Missionem petit vel efflagitat. *ex Cic Sueton.*

Affine, Dość teź iuź. Stáre pomiatáłá. Vstąp.

Czás po temu. Téraz ná to pogodá.

Nunc tuum ferrum in igni est. *Seneca.*

Ferrum, nunc igni candet *Garner.* Res est in cardine, *Seruius ex Virgilio.*

Ipsa opportunitate opportunius. *ex Plauto qui ait.*
Ipsa mihi opportunitas non potuit opportuniùs aduenire.
Palumbem ad aream tibi adduxi cape.
νῦν ὀσπρέων ἀμητός. *Suidas.* Nunc leguminum messis.
ποιεῖν τι δεῖ ὡς γόνυ χλωρόν. *Theocrit.* Faciendum est aliquid dum virent genua. *Affine,* Łyká drzeć. Pilnuy czásu.

Czás prędko vchodźi. Płyną látá.

Eheu fugaces Postume Postume. Labuntur anni. *Horat.* Rapit hora diem. *Idē.*
Punctū mobilis horæ. *Idem.* Volat ambiguis mobilis alis Hora. *Seneca. Hippolyt.*
Fugit irreparabile tempus. *Virgil.*
Labitur occultè fallitque volubilis ætas. Et nihil est annis velocius. *Ouidius.*
Tēpora labūtur, tacitisq; senescimus annis. Et fugiūt freno non remorāte dies. *Idē.*
Eunt anni more fluentis aquæ. *Idem.* ταχύπους χρόνος. *Epigram.* Celeripes tēpus.

Czás vtrácony nigdy śię nie wróci.

Nec quæ præterijt cursu reuocabitur vnda,
Nec quæ præterijt hora redire potest. *Ouidius*
ἄνοστα, παρθενία, χρόνος, ὕδωρ, καὶ τ' ἔπος. *A.*
Tempus virginitas, verbum, cum fluminis vnda.
Hæc elapsa semper non norunt dêinde reuerti. *ex Anonymo rhythmico.*
Potes huc accommodare Senecæ: In idem flumen bis non descendimus. *Vide.*
Zywot lecki bieg do śmierći.
Frustra cùm ad senectam ventum est, repetas adolescentiam. *P. Syrus Mimus.*
Nec reuocare potes qui periêre dies. *Ausonius.* *Affine,* Co zginęło.

Czás wiele może.

Tempora vim maximā habent. *Cicero.* Tempora in Republ. valent plurimū. *Idē.*
ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι,
ὅταν τὶς ἐν καιρῷ γε μαλθάσσῃ κέαρ. *Plutarchus.*
Est mentis ægrotæ medicina oratio. Si quis cor ægrum tempore suo molliat.
Temporibus medicina valet. Data tempore prosunt,
Et data non apto tempore vina nocent. *Ouidius.*
Nullaque res maius tempore robur habet. *Idem.*
ὡς μέγα τὸ μικρόν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν!
Vt maxima est pusilla res loco data!
καιροῦ τυχὼν καὶ πτωχὸς ἰσχύει μέγα. Tempore suo pauper quoq; potest plurimùm.
πολλοὺς ὁ καιρὸς ἄνδρας οὐκ ὄντας ποιεῖ. Occasio viros efficit qui non erant.
In tempore ad eam veni, quod rerum omnium est primum. *Terentius,*
ὁ χρόνος σοφώτατος ἁπάντων, ἀνευρίσκει γὰρ τὰ πάντα. *Tales.*
Tempus sapientissimum omnium, adinuenit siquidem omnia.
πολιὸς τεχνίτης χρόνος. *Diphilus.* Antiquus artifex tempus.

Czás

Czás wßyſtko otwiera / wyiáwia.

Veritaté dies aperit. *Seneca.* Quicquid vis quale ſit ſcire, tempori trade. *Idem.*
πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος. *Sophocles.* Omnia aperit (explicat) tempus.
πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει.
Omnia reuelans tempus in lucem refert.
φράζει πάνθ' ἅλιος ἄμμι. *Theocrit.* Enuntiat nobis omnia tempus. (*Sol*)
ὁ χρόνος πάντων βασανιστής. *Eugubin.* Tempus omnium explorator.
Nihil opertũ quod non reuelabitur, & occultum quod non ſcietur, *S. Matth. c. 10.*
ἤθους δὲ βασανός ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος. Morũ hominis explorator tẽpus optimus.
ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται. *Sophocles.*
Omnia longum & infinitum tempus occulta detegit, & conſpicua abſcondit.
Temporibus peccata latent, & tempore parent. *Cato.*
κρύψεν ἀμαρτοσύνην ὁ χρόνος καὶ ἔδειξε βροτοῖσιν. *Mylius.*
Quicquid ſub terra eſt, in apricũ proferet ætas, Defodiet, condetq; nitẽtia. *Horat.*
ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. Et veritatem tempus in lucem extrahit.

Czás wßytko trawi / pſuie. Z láty wßyſtko vſtáie.

Quid non longa dies, quid non conſumitis anni? *Martial.*
Tempus edax rerum, tuque inuidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis, vitiataque dentibus æui
Paulatim lenta conſumitis omnia morte. *Ouidius.*
Tabida conſumit ferrum lapidemq; vetuſtas, *Idem.*
——— Quid non longa valebit Permutare dies! *Claudian.*
Damnoſa quid non imminuit dies! *Horatius.*
Omnia tempus edax depaſcitur, omnia carpit,
Omnia ſede mouet, nil ſinit eſſe diu. *Seneca Philoſophus in Elegiacis.*
χρόνος χαίρει μεταπλάττων πάντας ἐπὶ τὰ χείρονα. *Diphilus.*
Mutare tempus amat in peius omnia.
πάντα μερόπεσσι παρέρχεται. *Epigram.*
Omnia hominibus vel humana pertranſeunt.
Singula de nobis anni prædantur euntes (*Horat.*
Eripuere iocos, Venerem, conuiuia, ludũ Tendunt extorquere poëmata.
αἰὼν πάντα φέρει. δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν
οὔνομα καὶ μορφὴν καὶ φύσιν ἠδὲ τύχην. *Plato.*
Omnia fert ætas. mutantur tempore longo
Fortuna & forma & nomen & ingeniũ, *Fert .i. aufert. vt & apud Virgil.*
χρόνος δ' ἀναιρεῖ πάντα καὶ λήθην ἄγει.
Res & memoriam tempus aufert omnium.

χρόνος πανδαμάτωρ ἀδάμαστος. *Nonnô.*

Tempus indomitum omnia domans.

Σήψει ἢ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος. *Anthologi. (al. ψήχει. radit.)* Putrefacit & petram longum tempus. *Affine,* Co dáléy to gorzey.

Czás wßyſtko vlácnia/ vśmierza. Zá czáſem wßyſtko śię mieni.

Dies adimit ægritudinem hominibus. *Terent.* Multa vetuſtas Lenit. *Ouid.* Tempus medetur moleſtijs. *Seneca.* Longa dies conſumit dolorem. *Idem.*

Ac veluti primò taurus detrectat aratra,
Pòſt venit aſſueto mollis ad arua iugo. *Properti.*

Iam tempus illi fecit ærumnas leues. *Seneca Thyeſte.*

λύπης δὲ πάσης γίγνετ' ἰατρὸς χρόνος. *Diphilus.*

Moleſtiæ omnis tempus eſt medicus (*bonus*)

δύο ταῦτα ὁ χρόνος ποιεῖ, ἢ ἐπιλανθάνεσθαι ἡμᾶς, (κακῶν) ἢ συνεθισθέντας ὡς καλὰ ἀγαπᾷν. *Vlpianus Rhetor.* Duo hæc tempus efficit vt vel obliuiſcamur (*moleſtorum*) vel tanquam bona amemus. (*aſſuetí ijs.*)

Hoc etiam (*tempus*) ſæuas paulatim mitigat iras,
Hoc minuit luctus mæſtaq; corda leuat. *Ouid.*

Nullus dolor eſt, quem non longinquitas temporis minuat atq; molliat. *Cic.*

Aut tempus aut ratio dolorem decoquit. *Garner. Simile illud in Anthologio de amore.*

ἔρωτα παύει λιμός. εἰ δὲ μή, χρόνος.
ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
σοὶ θεραπεία λοιπὸν ἠρτήσθω βρόχος. ἄδηλον.

Amorem ſedat fames. ſin minùs, tempus. Si verò ne hæc quidem flammam exſtinguant, Medicina tibi de reliquo appendatur (aptetur) laqueus.

Dies ſtultis quoque mederi ſolet. *Cicero.*

Plauſtrum vetus non ſtrepit vt nouum. V. Vlży śię zá czáſem ćieżár. Vłátog vlácnia trudnośći.

Czáſu oßczaday.

χρόνου φείδου. *Clemens Stromat.* .i. Tempori parce. Salutare præceptum: Tempori parce. *Seneca.* Vetera præcepta ſapientum, iubent tempori parcere. *Cicero,* Ego tempora ſucciſſiua perire non patior. *Idem.* Profuſiſſimi ſumus in eo, cuius vnius honeſta auaritia eſt. *Seneca.* *Affine,* Czás drogá rzecz.

Czáſu pogody/ boy śię wielkiey wody/ ábo nawałnośći. Gdyś ná ſwobodźie/ myśl o przygodźie.

Omnes cùm ſecundæ res ſunt maximè, tùm maximè
Meditari ſecum oportet, quo pacto aduerſam ærumnam ferant. *Terent.*

Ingrediare viam cœlo licet vſque ſereno. (*accipe.*
Ad ſubitas nunquam ſcortea (*penula*) deſit aquas. *Martial. Allegoricùs*

Contrahes vento nimiùm ſecundo Turgida vela. *Horatius.*

In ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe præparet, & contra iniurias fortunæ inter beneficia firmetur. *Seneca.* In die bonorum ne immemor ſis malorum &c. *Ecclesiastic. c.11.* Araneæ incrementa amnium futura præſentientes, telas ſuas altiùs tollunt. *Plini.* Cum fueris felix, quæ ſunt aduerſa caueto. *Cato.*

εὖ πράττων σύγε καὶ τἀναντία πάντα φυλάσσου. *Planudes.*

ἐξώστην εὐτυχὴς ἄθρει. *Varro.* Turbinem felix exſpectato.

χρὴ δ' ἐκτὸς ὄντα πημάτων τὰ δείν' ὁρᾶν.

Oportet extra mala ſitum mala cernere.

ἐν εἰρήνῃ μελετέον τὰ πολεμικά. Tempore pacis cogitandum de bello.

ἐν τῇ θαλάσσῃ ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ, καὶ ἐν γαλήνῃ. *Æſchylus.* In mari ſolicitudinem parit nox gubernatori ſapienti, etiam dum tranquillum eſt. *Vide Xenophontis ſententiam ſub* Do Bogá gdy trwogá. *Affine* Przeyźrzáne przypádki.

Czći góry/ moſty/ Chcéſz-li mieć grzbiét proſty.

Polonorum peculiare hoc dictum eſt; cui pontes noſtratium plerumq; mali, occaſionem dedère. vt & illi alteri. Moſt Polſki/ Poſt Niemiécki/ &c.

Apud Latinos nil tale mihi legere contigit. quare propriè vertendum eſt, cum etiam ſit νουθετικόν. εὐλαβεῖσθε τάτε ὄρη ὁδοιπόροι, τάς τε γεφύρας. *A.*

Montes & pontes moneo, venerare viator.
Mons & pons offert ſat crebra pericula plauſtris.
Mons & pons quoties ſe offert deſcendito curru.
Per pontem & montem pedibus tranſite curules.
Dum ſe offert mons, pons, pedibus ne fidito equinis.

Gallorum dictum ſimile habet Garner. Pons, amnis, locus difficilis, cùm eſt traijciendus, ſeruus dominum præcedat. *Apud Græcos Ariſtides habet quid ſimile:* οὐδ' ἅρμα ἀναβαίνειν ἔφη θαρσήσειεν ἄν τις κρημνὸν ὁρῶν. i. Neque currum aſcendere audeat quis præcipitium videns.

Czći Kántorzé Miſtrzá. Czći Klécho Plébaná.

Triuiale dictum eſt è ſcholis ſumptum. Vulgò etiam Latinè dicitur: Honores (.i. *honora*) digniores. τιμιώτεροι, τιμητέοι. *Quadrat & illud S. Pauli.* Cui honorem (*debes*) honorem (*exhibe*) *Item illud.* Presbyteri duplici honore digni ſunt. *Et apud Lucianum Philoſophus duplici portione dignus cenſetur.* V. Dobrzé co vmieć. *Affine* Stárſzy godniéyſzy. Pierwſzy Woyt niż Láwnik.

Czégo bárzo żądamy/ Tego śie ſpodźiewamy.

Quod quisque ſperat, facilè credit. *Seruius.*

Sperant omnes quæ cupiunt nimis *Eraſm.*

ἃ γὰρ ἐπιθυμεῖ ψυχὴ, πιστεύειν φιλεῖ. *Heliodorus.*

Quæ concupiſcit animus, ea amat credere.
Credidimus. quis enim damnet ſua vota libenter? *Martialis audiens ſe heredem ſcriptum à Gallico, ſed deceptum.*
Cur ego non votis blandiar ipsè meis? Prona venit cupidis in ſua vota fides. *Ouid.*

Czégo chwalić nié możeſz / nié gań.

οὐκ ἔχω πῶς ἐπαινέσω, ψέγειν δ᾽ οὐ βούλομαι: *Ulpian: Rhetor.*
Non habeo quomodo laudem, (*vel Laudare non poſſum*) vituperare nolo.

Czego maſz potem żałowáć / Tego śię lépiey wiárowáć. Lépiey dźiś vpátrowáć / niżli iutro żałowáć.

Quotidie pridie caueat, ne faciat quod pigeat poſtridie. *Plautus.*
Caue pridie quotidie, ne quid agas hodie, cuius te pœniteat poſtridie. *S. Auguſtin.*
μεταμελεῖν τοσούτου οὐκ ὠνοῦμαι. Pœnitere tanti non emo. *Demoſthenes apud Gellium de pretio ingenti quod Lais Corinthia amatoribus ſtatuebat. ſ.* μυρίας δραχμὰς ἢ τάλαντον. *Mille drachmas aut talentum. (.i 10000 denariorum, vel mille coronatos. Budæ.)* dixit: οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν. Non emo mille drachmis pœnitentiam. *Simile illud Mart. l. 10. ep. 58.* Argenti libram mittebas, facta ſelibra eſt. Sed piperis. Tanti non emo Sexte piper. Drogi to pieprz. *ferè 6. taleris.* *Simile* Lépiey nié grzeſzyć niż pokutowáć.

Czégom żądał / tego-m doſtał / ábo doczekał / otrzymał.

Decidit in caſſes præda petita meos. *Ouidi.*
καὶ βάλεν, οὐδ᾽ ἅμαρτεν ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρός. *Homer.*
Conijcit, éque manu non irrita miſſa ſagitta eſt. Tráfił.
ὑμεῖς δ᾽ ἔχοιτε ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν. *Euripid.*
Vos verò habetote inſtituto congrua. Czego śię wam chćiáło / to was potkáło.
νῦν εἰς χώραν ἦλθον. *Suidas.* Nunc in regionem veni.

Czego nié możeſz popráwić. Lépiéy ćicho w ſobié ſtrawić.

Optimum eſt pati, quod emendare non poſſis, & Deum ſine murmuratione comitari. *Seneca.* ——— Superanda omnis fortuna ferendo eſt. *Virgilius.*
Animus æquus optimum ærumnæ condimentum eſt. *Plautus.*
χρὴ τολμᾶν χαλεποῖσιν ἐν ἄλγεσι κείμενον ἄνδρα. *Theogni.*
Oportet fortem ſeu confidentem eſſe in magnis doloribus virum.
τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν. *Euripides.*
Fata numinis mortalis cum ſis oportet feras. Co Bog dopuśći znoś.
Vxoris vitium aut tollendum aut ferendum. *Varro.*
Simile eſt. Co muśę rad vczynię. Przykrośći ſolgá ćierpliwość.

Czégó oczy nié widzą / tego ſercu nié żal.

Quàm procul eſt oculis, tàm procul eſt animo. *Ex Propertio qui ait,*

Quantùm

Quantùm oculis, animæ tàm procul ibit amor.
τὰ ἔξω ὀφθαλμῶν, ἔξω φρενῶν. Quæ extra oculos ſunt, hæc extra animum.
Quod non videt oculus, cor non dolet. *S. Bernardus.*
Dimiſſum (*amiſſum*) quod neſcitur, non amittitur. *P. Syrus.*

Czégo pánowié náwárzą / Tém ſię poddáni poparzą.
Gdy pánowié zá łby chodzą / poddánem włoſy trzéſzczą.
ὅσσ' ἐξημάρτωσι βασιλεῖς, τίνουσ' Ἀχαιοί. *A.*
Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui. *Horatius.*
Sic 2. Regum 24. ob peccatum Dauidis tot millia è populo peſte periêre.
——— Procerum motus hæc cuncta ſequuntur,
Humanum paucis (.ſ. *regibus, dandi caſu*) viuit genus. (.i. *inſeruit, propter eos eſt. Lucanus.* *Affine huius.* **Ná vbogiégo wßedy kápie.**

Czégo ſię kto nié vczył / nié rób / nié podéymuy ſię / nié vcz / zániechay.
Nauem agere, ignarus nauis timet. abrotonum ægro Non audet niſi qui didicit (dare, *Horat.*
Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis,
Indoctuſq; pilæ, diſciue, trochiue, quieſcit. *Idem.*
Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos inſcitia debilis actus. *Idem .i. vt ſciat ſibi vetita ignota.*
οὐ γὰρ δὴ νοέουσ' οἱ μηδέποτ' ἐσθλὰ μαθόντες. *Phocylides.*
Non etenim norunt bona qui nunquam didicêre.
ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τ' ἀμήχανα. *Sophocles.*
Primùm autem venari (aggredi, tentare) non decet quæ efficere nequeas.
ἱπποσύνην δεδαότα μὴ ᾄδειν. *Nazianzen.* Equitandi peritus ne cantet.
πεζῇ βαδιζάτω ὁ κακῶς ἱππεύειν ἐπιστάμενος. *Iſocrates.*
Pedes eat qui equitare bene non didicit.
Ne ſutor vltra crepidam .ſ. *iudicet. Apellis dictum apud Plinium.*
Simile dictum apud Athenæum citharoedi, qui fabro ſecum de Muſica contendenti dixit:
Non ſentis te vltra malleum loqui?
Apud Plinium Apelles Alexandrum de coloribus diſputantem monuit: Caueret ne à pueris rideretur. *Simile quid reſpondit Megabyzo Perſæ idem Apelles apud Plutarch.*
Choreas non adeat qui ſaltare non didicit. *Garnerus.*
Extra regulam & circinum neſcio quicquam. *Mathematici dictum. Carol. Bouillus.*
Lupus dum agno deuorando canit, deprehenſus à canibus ait: Coquus ego natus fui non cantor. Abſtineat luſu qui luſus artem ignorat. *Eraſmus.*
V. **Nié podéymuy ſię. &c. Jeśliś ßwiec / pátrz ſwego kopytá.**

Czégo ſię náiadł / tego ſię náiadł.
Non eſt moleſtus creditor venter, paruo dimittitur, ſi das illi quod debes, non quod potes. *Seneca.* Eſurio, edendum eſt. Vtrum hic panis ſit plebeius, an ſiligineus, ad naturam nihil pertinet, &c. Vtrum ſit aureum poculum, an cryſtallinum

linum, an manus concaua, &c. nihil refert. *Idem.* Nil præter cibum natura desiderat. Ambitiosa non est fames, contenta desinere est. quo desinat non nimis curat. *Idem.* *Citat idem Horatij illa.* Num tibi cùm fauces vrit sitis, &c. *l. 1. Satyra 2.* Non habet panem meus pistor! sed habet villicus, habet atriensis, habet colonus. Malum panem inquis! exspecta, fames illum siligineum reddet. *Idem Seneca.* *& plura in hanc sententiam sæpiùs.* *Simile est.* Głodny nie przebiera. Zły głod, ἅπαντι λιμὸς ἐνδίδωσι βρώματι. *A.* Cuiusmodicunq; cibus expellit famem.

Czego się nie spodziewiesz, to rychley przypadnie.

Insperata accidunt magis sæpè quàm quæ speres. *Plautus.*
Nam multa præter spem scio multis bona euenisse. *Idem.*
Dij vestrã fidem! quã sæpè temerè eueniunt, quæ non audeas optare! *Terent.*
ἄπιστ' ἀληθῆ πολλὰ συμβαίνει βροτοῖς. Incredibilia multa hominibus accidũt.
πολλὰ δ' ἐν ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. *Pindarus.*
Multa hominibus præter animi sententiam euenerunt.
βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνει οὐκ εἰκότα. *Agathon.*
Hominibus inopinata plurima accidũt. *Affine,* Gdźie śie czego nieśpodźieieß.

Czego zgoła nie czuiemy, Ná to śie nic nie skár-żemy. Miękko spat, kto ná táwie cáta noc prześpat.

Bene dormit, qui non sentit quam malè dormiat. *P. Syrus.*
τὸ μὴ εἰδέναι γὰρ (κακὸν) ἡδονὴν ἔχει τινὰ νοσοῦντι. *Euripides.*
Quædam est voluptas si malum non sentiat æger.
κέρδος δ' ἐν κακοῖς ἀγνωσία. *Idem.* Lucrum in malis est ignoratio (eorum.)

Czego sie nowa skorupka nápije, tem záwße traci.

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu. *Horati.*
Naturâ tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis (*al. animis*) percepimus. *Quintilian.* Vt sapor quo noua imbuis durat; nec lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt. *Idem.* τὸν ἅπαξ ἐν νεότητι πεσόντα, ἐν γήρᾳ ὀρθοῦσθαι ἀδύνατον. *Suid. ex Aristophane.* Eum qui semel in iuuentute lapsus est, in senectute corrigere impossibile. *Ideò Antipatro victori Laconum poscenti 50 iuuenes obsides, negauit Eteocles Ephorus, ne mala educatione corrumperentur: senum vel mulierum duplum se daturum obtulit. E Plutarcho.*
οὐ μικρὸν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. *Aristoteles.* Non parui refert hoc aut illo modo statim à puero assuescere, immò plurimùm interest, magis verò in eo totum est situm.
——— Adeò à teneris consuescere multùm est. *Virgilius.*
Præcipuum iam inde à teneris impende laborem. *Idem.*
ὅποι ἄν τις ἐκ τῆς παιδείας ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ ἑπόμενα εἶναι *dixit Plato.*
Ad qualia quis in pueritiâ incubuerit, talia & quæ sequuntur fore.

πάθος γίνεται φύσις. Synesius. Affectus vel passio, transit in naturam.

Plurimùm enim intererit quibus artibus, & quibus hunc (*filium*) tu,
Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta:
Illi eadem sumptis quærunt animalia pinnis.
Vultur iumento & canibus crucibusq; relictis,
Ad fetus properat, partemq; cadaueris affert:
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, & se Pascentis, &c.
Sed leporem aut capream famulæ Iouis (*aquilæ*) &c.
——— Indè autem cùm se matura leuabit
Progenies stimulante fame, festinat ad illam
Quàm primùm prædam rupto gustauerat ouo. *Iuuenalis.*
Cui puer assuescit, leuiter dimittere nescit. *Anonym. Rhythm.*
Quod noua testa capit, inueterata sapit.

Affine, Jáki kto z młodu. &c. Nałog drugie przyrodzenie. Stáre odmienić trudno.

Czégo śię wstydźiemy / to rádźi kryiemy.

Pauo amissa cauda latet, donec renascatur. *Ex Plinio.*
οὐρᾶς στερηθεὶς ὡραίας φωλεῖ ταῶν. A. Caudæ decore perdito pauo latet.
Midas auriculas asini à Phœbo vel Baccho offenso sibi affictas, mira arte occultabat. *ex Diogeniano Persio, &c.* Struma dibapho tegitur. *ex Cicer. Vtroque sensu verum est. Sic* Caluus comatus, *apud Martialem, qui dedecus aliquod adscititijs ornamentis tegit. Et* Senex tinctis capillis, mentiens iuuenem. *apud eundem.*

Czégo vyść nié możesz / wytrway.

Hem ista virtus est, quando vsus est, qui malum fert fortiter. *Plautus.*
Feras non culpes quod vitari non potest. *Gellius ex P. Syro.*
Stultum est timere, quod vitare non potes. *P. Syrus Mimus.*
τῇ ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται. Plato. Necessitati ne dij quidem repugnāt.
δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν. Euripides. Ferre opus est quæ sunt à dijs.
Affine, Przykrośći folgá ćierpliwość. Co musze / to rad vczynie.

Czégo wiec bárzo prágniémy / o to śię bárzo boiemy.

Quia tam misere (.i. *valdè*) hoc esse cupio verum, eò vereor magis. *Terentius.*
——— Tunc plurima versat Pessimus in dubijs augur timor. *Statius.*
μεγάλῳ ἔρωτι συνέπεται μέγας φόβος. A.
Est comes amori perpetim iunctus timor.

Czeká tego iák kánia dżdżu. *vulgus etiam dicit.* Ják Bóg dobrey dusze.
ἰκτὶν ὕετον προσδοκᾷ. Miluus pluuiam exspectat. *Nam Miluius bibit, licet rariùs. Et Ioannes Tzetzes scripsit: Miluium solas aquas pluuias dum pluit bibere, ideòq; exspectare dum pluat. Itaq; dictum Polonicum eruditionem egregiam sapit, quam ex mente Tzetzis Græci depromptam habes. Simile illud: βόες ἄμητον ἐπιτηροῦντες,*

Boues messem obseruantes. *Vel βοῦς εἰς ἄμητον. s. ἀναβλέπων.* Bos messem respectans, *quia triturans bene pascetur.*

ἐμὲ ἐπελπίσαντες ἐν ἀγορᾷ περιμένουσι κεχηνότες, ὥσπερ τὴν χελιδόνα προσπετομένην τετριγότες οἱ νεοττοί. *Lucian.* Sperantes me (*ait Plautus*) in foro exspectant hiantes, vt hirundinem aduolantem stridentes pulli. (*Aristot.*

Terra arida pluuiam .s. *appetit, desiderat. Euripidis versus est apud Athenæum & A-*

ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ' ὅταν ξηρὸν πέδον.

Amat humus imbrem quando siccatum est solum. *Et sic ex mente Aristotelis contrarium appetit contrariũ, vt turpe pulchrum, egestas copiã. &c. transfer ad alia.*

Czékáć dlugo prágnącemu / márkotno.
Zadzy wielkiey máła chwilá / Zda śie iák nadłuższa milá.

Fames & mora bilem in nasum conciunt. *Plautus.* Miser est exspectatione. *Idem.* Spissum (.i. *tardum*) istud amanti est verbum. Veniet, nisi venit. *Idem.* Odiosa res est Circensibus (*ludis equestribus*) pompa. (*ostentatio apparatus ante ludos, eos remorans.*) *Seneca.* Est enim bonarum etiam rerum solicitis exspectatio grauis. *Idẽ.*

οὕτω τὸ πρᾶγμ' ἐστ' ἐπίπονον τὸ προσδοκᾶν. *Menander.*

Adeo molesta res est exspectatio.

Occidunt me, dum nimis sanctas nuptias student facere, in apparando consumunt diem. *Terentij Æschinus sponsus nuptiarum cupidus.*

Longa mora est nobis omnis quæ gaudia differt. *Ouidi.*
Tempora si numeres, benè quæ numeramus amantes. *Idem.*
Diesq; Longa videtur opus debentibus, & piger annus
Pupillis quos dura premit custodia matrum. *Horatius.*
Est cupiditati & ipsa tarda celeritas. *P. Syrus.*
Etiam celeritas in desiderio mora est. *Idem.*
Omnisq; nimium longa properanti est mora. *Seneca Agamemnone.*
Omnis mora latrante stomacho bilem mouet. *Mirandula. Taubman.*
Semper res odiosa mora. *Verinus.* V. Głodnemu nabárziey śie mieszka.

Czékay końcá.

ὅρα τέλος μακροῦ βίου. *Solon.* Specta finem longæ vitæ.

Exspectare Solon finem docet ortus Athenis. *Ausonius.*

Quod sequitur specta. *Cato.* δέρκεο μὴ τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα ὕστερον. *Planudes.*

μὴ πίστευε τάχιστα πρὶν ἀτρεκέως πέρας ὄψει. *Phocylides.*

Ne subitò credas finem antè ast noscito certò.

τὴν καταστροφὴν δράματος προσδόκησον. Finem fabulæ exspecta.

Manendum vel exspectandum vsque ad Plaudite. *Ex Horatio. Cicerone.*

Adde apologum de Piscatoribus, qui rete graue læti trahebant, pisces rati, sed illo extracto lapidem grandẽ tristes conspexerunt. Æsopus. Affine, Dálekó do tego. Nie iuż koniec, Koniec to pokaże, Nie chwal przed śmiercią, Oglada y śie ná poślednie kolá.

Czerwieni się. Rumiány bárzo. Czerwony iák rydz. Zbladł iák Toruńska cegłá.

Διονύσου ἱερεύς. Hesychius. Bácchi ſacerdos. in hominem rubente velut ebrioſi facie. *Sic Cic. in Piſonem:* Erant illi fluentes ceruſſatæque buccæ.

Squilla aſſa rubicundior. *Vide ſub* Piecze ráki. *vel noſtro more.* Cancro rubicundior coćto. *καρκίνου ἐρυθρότερος ἑφθοῦ.* *Ζυκάμινον ἀλφίτῳ πεπασμένον.* Morum farina ſubactum, variegatum. *Scomma hoc ſcurra quidam Athenis iecit in Syllæ vultum rubris maculis conſperſum. Plutarch.*

Częste mieśca odmieniánie/ tráci luckie záchowánie. Biegun wiele zwiedzi świátá/ á nigdźie nie naydźie brátá.

Peregrini multa habent hoſpitia, nullas amicitias. *Seneca.*

Nuſquã eſt, qui vbiq; eſt. *Idem.* Planta quæ ſæpiùs transfertur, non coaleſcit. *Idẽ.*

λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ. Lapis volutus ſæpiùs, muſco caret.

Często ſkodá dobrego potyka/ minawſzy złego.

Sæpè quæ agellos peſſimi cuiuſq́ue tranſit, optimorum virorum ſegetes grando percutit. *Seneca.* *καλοῖς κακὰ, κακοῖς καλὰ πολλάκι τυγχάνει. A.* Bonis mala, malis ſæpè contingunt bona.

Affine, Dobrem złe/ złem dobrze.

Częstowáć hoynie. Częstował hoynie.

οἶν ὅλον ἀποκαῇ εἴχομεν. Lucian. Ouem totam furno aſſam habuimus.

παρέθηκεν ἡμῖν ὅλους ἐκ κριβάνου βοῦς. Ariſtophanes. Appoſuit ſolidos è clibano boues. .i. *aſſos integros. Sic apri ſolidi apud Romanos inferebant menſis Plini. l. 8. c. 5. Iuuenal. Satyra 5. Martial. l. 1. epig. 44. l. 9. ep. 49.*

μηδικὴ τράπεζα. Syneſio. Perſicus apparatus. *Horat.* Perſarum more epulari. *Æmili. Probus.* Apparatus regius. *Idem.* Boues immolare, *eſt magnificos ſumptus facere in epulas vel alia.* V. Szczodrobliwy. Bos Empedoclis. V. Obiad koſztowny.

Częstował go áż nie tráfił do domu/ do drzwi/ ábo częstowáć cię będę áż &c.

Jronicῶs & in malam partem accipe. Ex ambiguo ſenſu iocus eſt. nam àberrare quis à domo ſolet, vel in lauto conuiuio ebrius, vel plagis impos animi factus. De conuiuio ſic apud Xenophonem in Epigrammate. —— *πίνειν δ' ὁπόσον κεν ἔχων ἀφίκοιο οἴκαδ' ἄνευ προπόλου μὴ πάνυ γηραλέος.* Bibendum tantùm, vt diſcedas domum ſine anteambulone, nec multùm ſis ſenex. .i. *ſeni gradu vacillante ſimilis. Accomoda dicto Polonico.* V. G. Tantùm bibit, vt non ſine anteambulone domum diſceſſerit multùm ſenex. *De plagis autem iocatus eſt Plautinus ſenex in Rudente præcipiens ſeruis vt lenonem prohibeant vexare naufragas feminas, dicens.* Ni iſtunc iſtis (*clauas eis monſtrat*) inuitaſſitis (.i. *inuitaueritis, percuſſeritis*) vſq; adeò, donec quà domum abeat neſciat, Perijſtis ambo. ſ. *ſi illas digito tetigerit,*

quod

quod praecessit. *Apologus est cuiuspiam huic loco aptus, de Cane inuitato ab alio cane, qui percussus, properè elapsus dixit:* Tam bene cœnaui vt nesciā quî effugerim.

Cześćwią śię iák N. N. do wieżę.

Digniori prior locus & ingressus debetur vel offertur. *Jronicōs Iacobus Pontanus, de ijs qui callidè & fictè aliquem se honorare simulant, refert ex Historia Vrbinensi. Tubicinē iussum à Duce aquā rapidā & verticosam priùs ingredi, reuerentia exhibita Duci respondisse:* Absit vt sim tam agrestis, qui vbiq; te sequi soleo, hîc vt praecedam. Tergiuersantur veluti barathrum ingressuri. Barathrum *Suidas scribit fuisse carcerem Athenis, vt Latomias Romae & Syracusis Plaut. Cic. Immò Apud Plautum in Captiuis Lapicidinas Acheronti similes ait Tyndarus.*

χαρώνειΘ θύρα. .i. Charontis ianua. & νομοφυλακέιε θύρα. Nomophylacum seu iudicum ianua, *apud Suidam. qua rei ad supplicium à iudicibus damnati, educebantur.* Charontis *item* cymbam animae defunctorum ingressurae tergiuersantur & cum portitore disputant. *apud Lucianum. Hinc dicterium fit:*

ἐπέχουσιν ὡς περὶ τ Χαρωνέιε θύρας. *A.* Morantur vt Charoniam ante ianuam. *Vel* Perinde cunctantur ac si Latomias vel Charontis ianuam sint ingressuri. Quaeritur qui primus frangat glaciem. Tardus est pes ad molesta. Periculum alius in alium reijcit.

Cześćwią śię iák N. N. z wieżę.

Jocus est: seriò dicas. Nie trzebá ich cześćowáć.

Sic fugere ex cauea, volucris cunctatur aperta. *Ironicōs.*

Naufragio primus quiuis emergere tentat. *Seriò. Vel*

Nullum in naufragio discrimen honoris habetur.

Scilicet è flammis aliquis fugientibus ordo est!

εἴκουσ' ἑαυτοῖς ὥστε φεύγοντες φλέγειν. *vel* φλόγα. *A.*

Jronia est. Cedunt sibi via vt quos premunt incendia. V. Kto pierwszy ten lepszy.

Człowiek bez człowieká być nie może.

Omnes nati sumus ad societatem & communitatem humani generis. *Cic.*

Alterum alterius indigere natura voluit. *Idem.*

ἄλλος δ' ἄλλου ἔθηκε Θεὸς ἐπιδευέα φωτῶν. *Theocrit.*

Alium alio indigere hominem statuit Deus.

Człowiek człowiekowi zdrowie / żywot.

Homo homini Deus, si suum officium sciat. *Caecilius apud Symmachum.* Homo sacra res homini. *Seneca.* Deus est mortalis iuuans mortalem, & haec ad aeternum gloriam via. *Idem.* Homines nulla re magis ad Deos accedere, quàm salutem hominibus dando. *Cicer.*

Conueniens homini est hominem seruare voluptas.
Et meliùs nulla quaeritur arte fauor. *Ouidius.*

ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον. Homo homini Deus. s. qui benè facit. nam hoc Dei proprium est, cuius vicem talis homo fungitur.

εὖ γὰρ εἴρηται καὶ τοῦτ'· ἀνθρώπους μάλιστα μιμεῖσθαι θεοὺς, ὅταν εὐεργετῶσιν. *Strabo.* Bene dictum est hoc: Homines maximè imitari deos cùm benè faciunt alijs.

Człowiek człowiekowi zguba.

Homo homini lupus. *Plaut.* ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ λύκος.
Ab homine homini quotidianum periculum. *Seneca.*

Cætera animantia in suo genere probè degunt; homini plurima ex homine sunt mala. *Plini.* *Anacharsis rogatus*: τί ἐστι τὸ πολέμιον ἀνθρώποις; Quid esset infestum hominibus? *respondit*: αὐτοὶ ἑαυτοῖς. Ipsi sibi ipsis.

Huc spectat illud Polybij. Hominum vitam cum vita piscium comparantis. *Et in SS. libris Habacuc. cap. 1. ait.* Et taces deuorante impio iustiorem se. Et facies homines quasi pisces maris, quorum qui maiores sunt deuorant minores. *vt etiam habet Varro & Oppian. Vide* Kto mocnieyszy/ ten lepszy.

Człowiek iest właśnie iako list drzewny:
Ktoż gdy vpadnie ztąd ma być rzewny?

Ineptum est flere quòd amœnis arboribus folia decidant. *Seneca.*
οἵη περ φύλλων γενεή, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν. *Homer.*
Qualis foliorum generatio, talis & hominum. *Vel.*
Tale hominum prorsus genus est quale est foliorum.

Et S. Iobus hominem vocat: φύλλον ὑπὸ ἀνέμου κινούμενον. *i.* Folium quod à vento mouetur vel rapitur.

Człowiek igrzysko boskie.

Dij nos quasi pilas habent. *Plaut.* Miris modis dij ludos faciunt hominibus Mirisque exemplis somnia in somnis danunt (.i. dant.) *Idem.*
ἄνθρωπος Θεοῦ παίγνιον. *Synesius.* Homo Dei ludicrum, ludibrium.
παίζειν τρυφᾷ ὁ δαίμων τοὺς ἀνθρώπους. *Euripides.*
Voluptatem habet cum hominibus ludens numen.
οἱ ἄνθρωποι μὴ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων παίγνια. *Philostrat.*
Homines non Dei tantùm, sed ipsi sibi inuicem sunt ludicra.
Ludit in humanis diuina potentia rebus. *Ouidi.*
——Tantò maiores humana negotia ludi. *Iuuen.* s. *quàm Floræ, Cereris.*
ὁ Θεὸς πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγάλους μικρούς. *Xenophon.* Deus sæpe gaudet paruos faciens magnos, & magnos paruos.
Sic & Æsopus interrogatus quid faceret Iupiter? respondit: τὰ μὲν οἰκοδομεῖ, τὰ δὲ καθαιρεῖ. Alia ædificat, alia destruit.

Człowiek márna rzecz.

Homo bulla. *Varro.* πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος. *Lucian.*

ἄνθρωπος ἱκανὴ πρόφασις, εἰς τὸ δυστυχεῖν. *Menander.*

Ad calamitatis nomen, esse hominem sat est.

οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. *Homer.*

Nil infirmius homine terra nutrit.

ἄνθρωποι φύλλοισιν ἐοικότες. *Idem.* Persimiles foliis homines.

Quasi solstitialis herba paulisper fui, Repente exortus sum, repentinò occidi, *Plau.*

ἀκμὴ τὸ σύνολον οὐδὲν ἄνθους διαφέρει.

A flore robur (*hominis*) maximum differt nihil.

Σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. *Pind.* Homo vmbræ somniũ. Puluis & vmbra sumus. *Horat.*

ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. *Sophocles.*

Tantum modo vmbra & flatus est quiuis homo.

ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο, πλὴν
εἴδωλ' ὅσοιπερ ζῶμεν καὶ κούφην σκιάν. *Idem.*

Video enim nos nil aliud esse, quam Idola & vacuam vmbram quotquot viuimus.

Quemcunque miserum videris, hominem scias. *Seneca.*

Præclarè hunc locum illustrat Plinius in præfatione libri septimi.

Homunculi salillum animæ. *Plaut.* i. *vasculum salis vel corpusculum animatum, cui anima pro sale data sit ne putrescat. vt Varro ait.*

κεράμιος ἄνθρωπος: Fictilis homo. *vt S. Paulus appellat corpora humana, vasa fictilia. Et Cic. vasa fictilia vocat luteum negotium.* i. *fictilè opus.*

Vnde superbit homo cuius cõceptio culpa. Nasci pœna, labor vita, necesse mori?

ἄνθρωπον αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ κρείττονα καὶ πάλιν χείρονα εἶναι, *dixit Plato apud Plutarchum.* Hominem vnumquemq; seipso aliàs meliorem aliàs deteriorem esse. *s. prout vel rationem vel affectus sequitur.*

Linquere tres libras nuper promiserat auri (*seletus.*
Petrus. at is tantùm verba reliquit, Homo est. i. *vanus mendax. Claudius Ro-*

Plato cum Heliconem quendam Dionysio per literas commendasset, scribens illum esse virum probum, modestum &c. in fine addidit: γράφω δέ σοι ταῦτα, περὶ ἀνθρώπου ζώου φύσει εὐμεταβόλου. Hæc verò tibi scribo de homine, animante natura mutabili. *Plutarch.* *Vulgaris est rhythmus.*

Cùm fex, cùm limus, cùm res vilissima simus,
Vnde superbimus? ad terram terra redimus.

Człowiek nie bydle, to iest, nie ma żyć iák bydle.

Deus docet nos super iumenta terræ, & super volucres cœli erudit nos. *Iob 35.*

Nolite fieri sicut equus & mulus in quibus non est intellectus. *Psalm. 31.*

Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. *Genes. 4.*

Non vt edam viuo, sed vt viuam edo. *Quintilian. idem ante illum dixit Socrates.*

Esse (.i. *edere*) oportet vt viuas, viuere non vt edas. *Cicer.*

Victus cultusque corporis ad valetudinem referatur & ad vires, non ad voluptatem. *Idem.* *Secus tamen faciunt multi, de quibus Iuuenalis ait:*

Non pro-

Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio cœci propter patrimonia viuunt.
ἄνθρωπος οὐχὶ ταὐτὸ τοῖς ἀλόγοις πέλει. *A.*
Non est idem homo, ratione quod brutum carens.

Człowiek nie bydle. *aliter.*

Homo non est tam duri corporis quam sunt bruta, quare clementiùs tractari debet. Vel: Homo non est tam stupidus quam bruta sunt, & ratione ac oratione non plagis excitari ac dirigi debet. Vtrumq; hoc præclarè exaggerat Seneca epist. 47. Serui sunt? immò homines. Serui sunt? immò contubernales. Serui sunt? immò humiles amici. Serui sunt? immò conserui, *&c.* Seruis nec tanquam hominibus quidem, sed tāquam iumentis abutimur, *&c.* Viue cum seruo clementer, comiter quoque & in sermonem admitte & in consilium & in conuictum & mensæ tuæ adhibe, *&c.* Colant potiùs te quàm timeant. an homini parùm est quod Deo satis est, qui colitur & amatur? Regum nobis animos induimus, &c. *Digna doctrina ethnici, quæ legatur à nostratibus, qui colonos suos durissimè & indignissimè ac etiā iniquissimè tractant.*

Człowiek nie kámień. Czuie ia kiedy bita. Nie osła na mnie skorá.

S. Iobus c. 6. ait: μὴ ἰσχὺς λίθων ἡ ἰσχύς μου; ἢ αἱ σάρκες μου εἰσὶ χάλκεαι; Nunquid fortitudo lapidum fortitudo mea? aut caro mea ænea? *Sic* LXX. *legunt cum interrogatione, Latinus interpres absque interrogatione, eodem sensu.*

Non elephanti corio circumtectus sum. *Ex Plauto.*

πῶς οὖτο φῄς, τὸ μὴ ἀλγεῖν μαστιγούμενον; οὐ γὰρ χελώνης ἢ καράβου τὸ δέρμα περιβέβλημαι. *Lucian.* Quomodo dicis non dolere cæsum? non enim testudinis aut carabi (*cancri magni*) cute circumdatus sum.

Seruus apud Plautum iniuriam vel contumeliam passus, ait: Tam ego homo sum quā tu .i. *æquè sentio molesta. Idem tamen Pöëta* Hominem stupidum Lapidem *per probrum tralato sensu sæpiùs vocat. Idem facit & Terentius.*

Człowiek śie nie dla śiebie tylko rodzi. Zyc mu tez tylko sobie śie nie godzi. Sam żaden nie swoy.

Non nobis solùm nati sumus, ortusque nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici. *Cicer.* Homines hominum causa generatos esse (*idem ait*) vt ipsi inter se alius alii prodesse possent, *&c.* (*Quare inquit idem*) Communes vtilitates in medium afferre debemus mutatione officiorum, dando, accipiendo; artibus, opera, facultatibus deuincire hominum inter se societatem. Ad societatem & communitatem generis humani nati sumus.

ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὑτῷ γέγονεν μόνον. *Plato.*
Tantùm sibi ipsi nemo nostrum nascitur.
Sic vos non vobis nidificatis aues,
Sic vos non vobis mellificatis apes, &c. *Virgil. Scaliger.*
τοῦτ' ἐστὶ τὸ ζῆν, οὐχ ἑαυτῷ ζῆν μόνῳ. *Menander.*

Hæc vera vita est, non sibi vni viuere.

βȣ́λȣ δ' ἀρέσκειν πᾶσι μὴ σαυτῷ μόνον. Cunctis placere non tibi soli velis.

Adde ex Calcagnino apologum de Buxo, quæ missa ad Iouem à plantis & herbis vt eis virorem perpetuum impetraret; ea sibi soli id obtinuit, quare reuersa odium apud omnes incurrit & sterilitate damnata est. Rectè etiam obseruauit S. Cyprian. præceptum nobis à Domino vt dicamus: Pater noster, non meus. Et Panem nostrum, non meum, &c. *vt charitas & coniunctio mutua commendaretur.*

αὐτοῖσι καὶ Χίοισι. *Aristophan.* Ipsis & Chiis. *Dictum hoc vsurpabant cùm sibi bona precabantur, amicos simul memorantes. Sumptum ex more Atheniensium qui in solennibus sacrificijs & precibus hac formula vtebantur, Chios amicos addentes. Potest etiam hoc dicto facete perstringi is, qui sibi tantum bona precatur vel optat, nulla facta mentione amicorum & benè meritorum, subiungendo verbis eius.* καὶ Χίοις. *Et Chiis.*

Człowiek tak / Bóg inak.

Homo proponit, Deus disponit. *Thomas à Kempis.*

ὁ ἄνθρωπος προτίθεται, ὁ δὲ Θεὸς διατίθεται.

Nō enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ; neq; viæ vestræ, viæ meæ. *Isa. 55.*

Ancoræ iactum anteuertit Deus. V. Niechćiał tego Bog.

Człowiek wielki / zacny / godny / á podłemi śię rzeczami bawi.

ἀετὸς μυίας θηρεύει. Aquila muscas captat.

Domitianus Imp. muscas captabat & configebat quotidie priuatim. Suetoni.

Człowieká trudno / ábo / nie zaraz poznáć.

ἤθȣς δὲ βασανός ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος. Morum probatio tempus est mortalibus.

χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,

κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μόνῃ. (*al.* μιᾷ) *Sophocles.*

Mora sola temporis probum monstrat virum, At improbum vel vnica agnoscas die.

——— χαλεπὸν δ' ἑτέρȣ νόον ἴδμεναι ἀνδρός. *Theocrit.*

Difficilè est alienam noscere mentem.

κιβδήλȣ δ' ἀνδρὸς γνῶναι χαλεπώτερον ȣ̓δέν. *Theognis.*

Nil magè difficilè est hominem quàm noscere fictum.

ἀνδρῶν δ' ὅτῳ χρὴ τὸν κακὸν διειδέναι, ȣ̓δεὶς χαρακτὴρ ἐμπέφυκε σώματι. *Euripid.*

At quo malus noscendus esset hominibus. Innatus est nullus character corpori.

Człowieká zgubić nie pół rzeczy.

Sędźia zwłacza bez przyczyny. Gdy kto ná śmierć ma być zdány.

ȣ̓ τῶν τυχόντων ἐστὶν ἄνθρωπον φονεῖν. *A.*

Non trioboli res sit hominem neci dare.

Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa est. *Iuuenal.*

Nero initio imperii nondum corruptus, postulante Præfecto vt decreto de nece duorum latronum subscriberet, ait: Quam vellem nescire literas! *i. ne subscriberē. Seneca. Suetoni.*

Theodosius

Theodosius iunior cuidam roganti, cur nullum ex inimicis capite multasset? respondit: Vtinam mihi liceret & mortuos ad vitam reuocare. *Panormitan.*

Scipio Africanus dixit: Malle se vnum ciuem seruare, quàm multos hostes occidere. *Plutarc.* *Idem dictum vsurpabat Antonin. Pius Imp. dicens.* Malle se vnum ciuem seruare quàm mille hostes occidere. *Capitolin.*

Alexander Magnus matri poscenti cædem cuiusdam innocentis, & nouem mensium beneficium vteri allegant, respondit: Hominis salus nullo beneficio pensatur. *Rhodigin.*

Alphonsus quærenti, cur perfugas è Caieta quam obsidebat seruaret, respondit: Pluris facio horum vitas quam centum Caietas. *Panormitan.*

Homini non esse prodigè homine vtendum, *monet Seneca.*

Ptolemæo inter aleam causas capitales cognoscenti, Berenice vxor libellum cum criminibus eripuit, & ipsum reprehendit vtiliter, siquidem is iam damnatos, causa eorum examinata absoluit. Ælian. *Affine* Lepiey winnemu przepuśćić *&c.*

Człowiekiem śię być pámiętay/ ábo znay. Wßyſtkośmy ludźie.

Homo sum humani à me nil alienum puto. *Terent.*

Vah! censen' hominem me esse? erraui. *Idem.* *Sic apud Iuuenalem mulier in crimine deprehensa ait:* ——— Clames licet & mare cœlo Confundas. Homo sum.

Ne quæras Deus esse. *Ex Pindaro.* V. Prześtań ná ſwem.

ἄνθρωπος ὤν, μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης.

Cum sis homo communis es (.i. *esto*) sortis memor.

ἄνθρωπον ὄντα σαυτὸν ἀναμίμνησκ' ἀεί. Motalis es, meminisse semper id stude.

Homines sumus: homines nos esse meminerimus. *Cicer.*

Æquum est meminisse, hominem esse & me & vos. *Idem.*

Neque enim mihi cornea fibra est. *Iuuenal.* I iáć też człowiek.

Philippus Macedo victis Athenienſibus seruum constituit qui sibi ter quotidie diceret: Φίλιππε ἄνθρωπος εἶ. Philippe Homo es. *Ælian.*

καὶ γάρ τοι οὐδ' αὐτὸς ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης ἐγενόμην. *Plutarch.*

Sane ipse quoque non sum è quercu nec è petra natus.

τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ. *Menander.*

Sermonis autem summa totius est, homo es. *Antigonum regem Hermodorus in Poëmate quod eidem obtulit Solis filium appellauit, cui rex respondit:* Non hoc de me sentit λασανοφόρος: i. seruus à matula, &c. *Rhodig.* *Affi.* Pawie poyrzy ná nogi.

Czołem zá cześć.

Formula est, qua vtuntur ij qui conuiuio lauto & iucundo accepti, lætos & gratos se postridiè aut postmodum testantur. sumpta ex ritu aliquo benè meritis caput inclinandi, vel fronte terram, aliudue quid tangendi. *Sic apud Ciceronem Timotheus Platoni à quo pridie cœnula acceptus erat, dixit*: Vestræ cœnæ, non solùm in præsentia, sed etiam postero die iucundæ sunt. *s. moderatæ, salubres.*

ἡ σοῦ τράπεζα τερπνὴ εἴη καὶ εἰς αὔριον. *A.*

Apud

Apud Plautum feminæ post conuiuium dicunt: Ventum gaudeo Ecastor ad te: Ita hodie hic acceptæ sumus suauibus modis. *Item.* Ita in prandio nos lepidè atq; iucundi accepisti apud te, vt semper meminerimus: & eo à nobis magnam inisti gratiam. *Item.* Pol istoc quidem nos pretio facilè est frequentare tibi. .i. *vt Varro explicat.* Facilè est efficere vt adsimus sæpiùs cùm tam lautè nos acceperis: Łácno nas ták do śiebié przywabiß. Bedźiem tu częśćiey bywáć. *Affine* Dobre śie ſamo dźiekuie.

Posset hoc & ironicωs seu per Antiphasin vsurpari. V. Dźiekuiéć vbogi.

Cztery kąty á piéć piąty.

Idem Pustki. *Periphrasis est ex partium enumeratione. Dictum nihili.*

Czuyny. Spi nié śpiąc.

Gruum vigilantia. *nota ex Plinio & Piërio.* Et Dux vel excubitor gruum lapidem vno pede tenens, alteri insistens, *symbolum vigilantis ducis. qualis Alexander Cæsar, &c.*

Gallus etiam vigilantis excubitoris typus Sybaritis odiosus. Pierius.

Anserum *item* vigilantia celebris *apud Liuium, ob quam etiam publico sumptu apud Romanos alebantur, teste Cicer. Plini. Plutar.*

Leporinus somus. *est apertis palbebris dormire, quod Græcis est* κορυβαντιᾷν (*vel* ἀσκαδαρμυκτεῖν) *Plini. l. 11. c. 37.* Corybantiare *apud Catullum & Plini. legit Scaliger eodem sensu. De tali somno etiam Varro ait*: Leuisomna mens somnorinas imagines affatur, non vmbrantur somno pupulæ.

Lusciniarum *item* vigilantia, *celebris est. de qua Prouerbium Græcum vigilantem hominem notans.* οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνῶσιν .ſ. καθεύδει. *Suidas.*

Neq; quantùm lusciniæ dormiunt, dormit. *nam totis ferè vernis noctibus canunt. Plini.*

Draconis *præterea* nota vigilantia. *Vnde illud.* Ceu Draco thesaurum custodit. *quia is thesauros custodire dicebatur ob acutum visum & vigilantiam. ex Cic. Artemidoro Festo. Nam à* δέρκω *video* ἔδρακον, Draco vel Dracon *dicitur.*

Sic apud Apollonium 4. Argonautic. Draco vellus aureum custodiens *dicitur.*

ὀξὺς ἀΰπνοισιν ὄφις ὀφθαλμοῖσι. Serpens insomnis acutis oculis.

Et Ouid. Peruigilem nobis superest sopire draconem. *qui custos erat arboris aureæ. vel velleris aurei, nam variant fabulæ.* Draco Hesperidum, *idem.*

ἄϋπνος ὥσπερ τὸ χρυσοῦν ἐκεῖνο κῴδιον φυλάττων. *Lucian.*

Peruigil ceu aureum illud vellus custodiens.

ὕπνος δ' ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων. *Aristophan.*

Oculis abesto leniens animum sopor. *Socrates Philosophiæ studiosum sic admonet. Alexander Magnus, argenteam pilam supra peluim tenens dormiebat, vt ea lapsa strepitu suo eum excitaret. Ammian.* Profectò vita vigilia est. *Plini.*

οὐδὲ πασπάλην ὕπνου. *Aristophan.* Ne micam quidem somni. .ſ. *gustauit.* Lucernam Epicteti vel Cleanthis aut Aristophanis habet, *qui vigilantissimi erant.*

Addo iocum ex Cic. de Caninio. Vigilantia *inquit* mirifica fuit Caninius, qui toto suo consulatu somnum non viderit. *Nam is vno tantum die Consul fuit.* Scopeliani instar

ni instar lucubrat. quē ἀυυπνότατον. .i. *parcissimi vel nullius ferè somni vocat Philostrat.*

Czyia škodá, tego y grzech.

τοῦ ζημιωθέντι πυκνὰ τ᾽ ἔγκλημα παρατοδών. *A.* Damnū passo, culpa obuia.

Dictum hoc ex more hominum peruerso ortum habet, qui cùm malè agant, hoc tamen dicto suum errorem tuentur. Nam pleriq; è vulgo damnum passi statim conqueruntur, lamentantur, irascuntur, suspicantur, maledicunt, vlciscuntur, & peccant. cùm tamen id non ex damno proueniat, sed ex affectu & animo illorum malo.

Secùs viri probitatis solidæ, qualis Iobus, damnum passi æquissimo animo ferunt, nullum accusantes sed voluntati diuinæ obsequentes & gratias agentes. (*allatum.*

Attigere hanc veritatē & Ethnici non pauci. Vide sub Pokorá *exemplū aulici ex Seneca*

Zeno naufragium passus gratias egit Fortunæ quòd se ad vnum pallium redactum philosophari compulisset. Laërtio teste. V. infrà. Nieszczęśćia. (*Petrarchæ.*

Multa in hanc sententiā leges tum alibi sæpe, tum in consolationibus, Plutarc. Cic. Senec.

Refelles hoc dictum, etiam ex ijs, quæ infrà sunt, sub Przykrośći folgá ćierpliwość.

Czym śie nád insze barzo wynośiemy, z tégo wiec hánbę więtszą odnośiemy,

ἐφ᾽ ᾧ φρονεῖς μέγιστον, ἀπολεῖ τοῦτό σε. *Menander.*

Quo gloriaris maximè, hoc ipso peris.

Czyń co masz czynić. Czyń masz-li czynić.

Hoc age. *Plaut. Horat.* Mens id agat & adsit. *Cicero.*

ὃκ ἄγε. *.i.* τοῦτο πρᾶττε. *Plutarcho teste, præco clamabat dum sacra peragebantur. Transfertur & ad alia. Terent.* Ipsum video cum Dauo, hoc agam. *Et Plaut.* Hanc rem age. *Chæreas Caligulam gladio percutiens & coniuratos ad cædem excitans, dixit. Suetoni.* Hoc agerent & ferirent. *Idem in Galba.* Hoc agamus. *Seneca.* Ad quod venimus hoc age. *Tertullian.*

ταῦτα πράσσον ἀνὴρ οὐδὲν ποιῶν. *Cratin.* Hæc age homo nihil agens .i. otiosè.

Sed hoc agamus huc qua ventum est gratia. *Plaut.*

Czyn-żé tu dobrzé złemu, niégodnemu, niéwdźięcznemu.

Hercle miserum est, ingratum esse hominem, id quod facias benè. *Plaut.*

Men' men' seruasse vt essent qui me perderent! *Pacuuij versus cantatus in funere Julij Cæsaris ab amicis intimis occisi. Suetoni.* Ingratitudo exsiccat fontes (.s. *beneficiorum*) *Garner. Gallic.* *Affine,* Dobrzé czynić złemu.

Czyniż śie czym-eś nié iéſt.

Senator sine prouocatione. Senator voluntarius lectus ipse à se. *Cic.*

Legatus sine mandatis. *Idem.* Iam autem tu nobis præturam geris! *Plaut.*

δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις. *Aristophanes.* Seruus cùm sis, comam geris. *Nam apud Lacones solis ingenuis comam alere licebat.*

λαγὼς ὢν Βριαρεὺς φαίνεται. *Posidippus.* Lepus cùm sit Briareus videtur, *qui gigas centimanus fuit, idem Ægæon apud Virg.* Czyni śie lwem á on tchorzem.

Czystości miłośnik.

Mus albus. *seu* Mus Armenius, *symbolum est casti hominis vel castitatis, quia is mundiciei amantissimus est, & cænum ac sordes omnes ita odit, vt si ante ostium caui quid spurcum videat, non exeat; & capi se potiùs, quàm fœdari malit. Francisc. Petrarcha. Pierius. Plinius.* *Apes item Venereos homines & meretrices aliasq́ feminas à recenti Venere prodeuntes oderunt & acriter pungũt. Pierius ex Plutarcho, Pindaro, Virgilio.*

Smaragdus *item castitatis typus, quia tactus ab aliquo in re Venerea rumpitur. Pierius.*

Plura vide sub Bez-żeniec.

Czyta wiele, Vtonął w księgach. Czytánie do náuki drogá. Księgá zá mistrzá stoi.

At te nocturnis iuuat impallescere chartis. *Persius.*

Συγχρωτίζεσθαι τοῖς νεκροῖς. *Laërtius.* Cum mortuis conuersatur. *Apud Suidam Zenoni inquirenti de vita optima oraculum redditum est:* Συγχρωτίζεσθαι τοῖς νεκροῖς, ὅπερ ἦν, ἀρχαίοις διὰ τῶν βιβλίων. Concolorem esse mortuis, vel versari cum mortuis, id est, cum veterum libris, eos legendo.

Sapit enim schola diuinum quiddã, quo afflata mens vix à lectione reuelli potest. Rhodigin.

τοῖς ἀφώνοις διδασκάλοις ἀντὶ ζώσης φώνης χρῆσθαι.

Mutis magistris vice viuæ vocis vti. *ex Gellio.*

ἄνθρωπος εἶναί μοι Κυρηναῖος δοκεῖς. *Alexis.*

Vidêre homo Cyræneus esse tu mihi. *qui studiosissimus fuit lectionis. Athenæus.*

ἄντρον τοῦ Ἑρμοῦ ἐσελθεῖν. *ex Orpheo.* Antrum Mercurij ingredi. *Sic esse vocatos libros ab Ethnicis scripsit Tzetzes.*

Et Heraclitus excitans adolescentes ad lectionem librorum, dicere solebat: Introite, nam & hîc dij sunt. *Gellius.* Heluonem librorum vocat. *Cic. M. Catonem. Heluoni librorum accommodat Erasmus illud Plauti de anu multibiba dictum.* Quis istic fluuius quem non recipiat mare? *Origenes ob studium assiduæ lectionis* Chalcenterus *dictus est, & post illum Didymus.*

Libros Alphonsus Aragoniæ rex vocabat Optimos licet mortuos consiliarios. *quòd q nil dissimularent, sed absq́ lenociniis veritatem clarè & liberè exponerent. Panormitanus.*

Omnium bonarum artium scriptores legendi & peruolutandi. *Cicero.*

Vt cùm in sole ambulamus, etiamsi ob aliam causam ambulemus, fit naturâ tamen vt coloremur: sic cùm doctorum libros studiosiùs legimus, sentimus orationem nostrã illorum cantu quasi colorari. *Idem, sed in singulari prima persona dixit.*

τοὺς παιδείας ὀρεγομένους χρὴ μελίττης δίκην, μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν. *Isocrat.* Eruditionis studiosos oportet instar apis, nihil inexploratum relinquere, sed vndecunque vtilia colligere.

Ita Simonides apud Plutarchum aiebat: Apes ex floribus non odorem vel colorem, vt homines faciunt, sed mel quærere. *Idem Plutarchus lectores docet imitari non puellas, quæ ex odoriferis tantùm floribus serta conficiunt diurnum opus; sed apes, quæ ex amaris etiam herbis mel diu duraturum colligunt.*

Lege Francisci Sacchini libellum de ratione vtiliter legendorum librorum. Habet eadem de re Posseuinus plura in sua Bibliotheca~.

Scripsere item de eadem re Basilius. Plutarch. Seneca, & alij. *His adde Catonem, qui Disticha sua filio commendans, ait:* Præcepta mea ita legito, vt intelligas. Nam legere & non intelligere, negligere est. τὸ ἀναγινώσκειν καὶ μὴ γινώσκειν, καταγινώσκειν ἐστί. *Planudes.*

Budæus l. de asse de se scripsit: Se libris operam satis multam, præceptoribus verò longè variorem quàm tonsoribus dedisse. *Alfonsus rex Aragoniæ quater decies sacra Biblia cum commentariis legit. Antoninus. Panormitanus, testis est.*

Czytanie/ nié stoi zá słuchánie. ábo/ zá kazanie.
Dobrzé czytáć/ lépiey słucháć. Lépszy mistrz niż kśięgá.
Głos/ Orator/ Káznodźiéiá/ lépszy żywy/ niż martwy.

Mitto tibi libros. Plùs tamen tibi viua vox & conuictus, quàm oratio (.i. *lectio*) proderit. *Seneca.* Libri non interrogant nec respondent. *Platonis dictum.* V. **Milczacy.**

ἄμεινον τῇ φωνῇ ζώσῃ χρῆσθαι ἢ τοῖς ἀφώνοις διδασκάλοις. Præstat viua voce quàm mutis magistris vti. f. *discentem.* Magis, vt vulgò dicitur, viua vox afficit. Nam licèt acriora sint quæ legas, altiùs tamen in animo sedent, quæ pronuntiatio, vultus, habitus, gestus etiam dicentis affigit. *Plini. iuni.*

Actio orationis vita. Pronuntiatio est quasi motus quidam vitalis. *Quintilian.*

Ferè quæ impetu (*in oratore dicente*) placent, minùs præstant ad manus relata .i. *priuatim maturè lecta. Seneca.* **Czytánie rozsądniéysze/ niż słuchánie.**

Licet satis exemplorum ad imitandum ex lectione suppetat, tamen viua illa vt dicitur vox, alit pleniùs. *Quintilian.* Nam actio in dicendo dominatur. est enim quasi sermo quidam & eloquentia corporis, constans voce & motu, cui Demosthenes primas & secundas & tertias tribuit. *Cicer.*

ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι. Viuæ vocis maiorem vim esse.

Vulgare est. Melior est viua vox quàm mortua pellis.

Æschines cùm legisset Rhodijs orationem Demosthenis contra se, qua in exilium eiectus est, admirantibus cunctis adiecit: τί δ' εἰ αὐτοῦ θηρίου τ' αὐτὰ ῥήματα βοῶντος ἀκηκόατε. (.i. quid si ipsam beluam hæc verba sonantem audissetis) *& erat Æschines* μεγαλοφωνότατος (.i. *magnæ vocis*) *fatebatur tamen, meliùs ea pronuntiasse ipsum qui pepererat. Hæc Pleni. iunior.* ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός. *Herodot.* In auribus hominum habitat animus.

Vnde Horatius audiens Catium referentem dogmata cuiusdam Epicurei magistri, rogat eum vt illum commoda occasione ad illum audiendum deducat, quod id discenti vtilius sit ipsum magistrum audire. (sed ironia est mera) dicit sic.

Docte Cati, &c. Ducere me, auditum perges quocunque memento.
Nam quamuis referas memori mihi pectore cuncta~,
Non tamen interpres tantundem iuueris. adde

Vultum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris inest, fontes vt adire remotos
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

Est iucundum problema apud aliquos scriptores in vtramq; partem disputatum. An lectio ad discendum vtilior sit auditione, an contra. *habet illud Erasm. sub Titulo* Muti magistri. *Tangit & Seneca nunc hanc nunc illam partem laudans. Item Plini. iunior. l. 2. ep. 3. Quintilian. potissimum lib. 11. cap. 3.*

D

Dáć komu láćine. Dáć w nos. Dáć sczudlek *& similia habes in 1 Tomo sub* Laie. Szczypie. Strofuie. Przymawiam.

Dał-by by miał pod skórą / pod sercem.

Periphrasis est liberalis hominis ex hypothesi impossibili. Idē est Szczodry. Uczynny. Luckí. Dobroczynny *in 1 Tomo. V. & infrà.* Przyiaćielskie rzeczy wszystkie spolne. *Et sequētia.*

Dałby i ćiáło z dzieżą.

Altera periphrasis liberalis hominis, ex effectu valdè rarò contingente, cæterùm si contingat insigni humanitatis & liberalitatis indice. V. Szczodry.

Dałby / sobie od geby odiąwszy.

Iterum Periphrasis hominis liberalis vel amantis, ex more matrum vel nutricum sumpta. sed & brutæ animantes sibi cibum subtrahunt, quo pullos vel catulos suos pascant.

Dałbym śie ná krzyż ogolić / iesli / *&c.* Dałbym sobie oko wyłupić.

Dictum hoc vsurpant qui pertinaciter affirmant vel negant fore vel factum esse aliquid, quauis dura conditione sponsioni adiecta. Habes in primo Tomo sub Titulo. Dałbym sobie oko wyłupić. *Vide & hîc suprà.* By niewiem co.

Dał-by śie zań vpiec. *Idem est in 1 Tomo* Miłuie go.

Et alioqui sæpe apud Poëtas, fax, flamma, ignis, ardere, viri, in flammas ruere, amoris signa sunt. Sic apud Senecam in Hippolyto amans loquitur.

Non me per altas ire si iubeas niues, Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis.
Non si per ignes ire & infesta agmina, Cuncter paratis ensibus pectus dare.

Et apud Plautum. Neque vlla mihi obsistet amnis, neque mons, neque adeò mare,
Nec calorem, nec frigus metuo, neque ventum, neque grandinem,
Imbrem perpetiar, laborem sufferam, solem, sitim, &c.

Dał-ći Bóg dáry! záżyway miáry.

Dij tibi diuitias dederunt artēq; fruendi. *Horati. i. vt nec profusus sis nec auarus. Lauin.*
Ne tibi quid desit, quæsitis vtere parcè.
Vtq; quod est, serues, semper tibi déesse putato, *Cato. Interpretatur hæc Mylius.* μή σε λάθῃ

μή σε λάβῃ χρεία, μελέως σέο κτήμασι χρῆσθαι,
ὡς τὸ παρὸν σώζῃς, ἀπορεῖν τινὸς αἰὲν λογίζου. *Affine,* Miárá & ſkromnié záżywáy.

Dálékie rzéczy vpátruiemy / á bliſkich nié widźiemy.
Káżdy chcé látáć wyſoko / przéd ſobą máiąc głęboko.

Quod eſt ante pedes nemo ſpectat, cœli ſcrutantur plagas. *Cicer. ex Pòëta.* *Sic Thales ſideribus intentus & in foſſam lapſus ridetur à puella apud Platonem.*
σὺ γὰρ ὦ Θαλῆ, τὰ ἐν ποσὶν οὐ δυνάμενος ἰδεῖν, τὰ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴει γνώσεσθαι.
Tu cercè Thales quæ ante pedes ſunt, non valens cernere, quæ in cœlis ſunt, putas te poſſe noſcere.

Dáléko do tego. Wiéle wody vpłynié.

In herba ſeges eſt. *Cicer. Perſius.*——— Adhuc tua meſſis in herba eſt. *Ouid.*
Multæ rotæ voluentur, *ex Theocrito, qui ait:*
πολλοὶ κινήσουσιν ἐπὶ τροχὸν ἅρματος ἵπποι.
Permultis voluetur adhuc rota mota caballis.
Multa in medio. *Eraſm. ex Homero qui ait:* μάλα πολλὰ μεταξύ. Valde multa ī medio.
Inter os & offam. .ſ. multa cadere ſolent. *Gelli. ex Apollinari, qui ait:*
πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου.
Multa cadunt inter calicem ſupremaque labra.
Multa cadunt inter duo tempora. *Hoſpitalius.*
Origo prouerbii ab Ancæo vel Antinoo, quorum vterq; poculum ori admouens interiit antè quàm illud guſtaſſet, vt oraculo erat prædictum. Sed variat hiſtoria. Sepè audiui inter os & offam multa interuenire poſſe: Verùm inter herbam & offam, ibi verò longum interuallum eſt. *Cato apud Gellium, refellens illam vulgi ſententiam.* In herbis & ſegetibus bona frumenta eſſe.
Inter manum & mentum. ſ. *ingens interuallum. Feſtus.*

Od miſy podczás milá do gęby. Z łyżká czeſto nié tráfi w gęby.

Neroni in conuiuio accubanti, calicem quem manibus ad os ferebat fulmen excuſſit. Philoſtratus. Adde illud Virgil. Poſt aliquot ariſtas, ſ. *fiet hoc. Sic vulgò plerique intelligunt. aliter Cerda cum Germano.*
πολλὰ ὁ χρόνος ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μεταστίθησι. *Dionyſ. Halicarnaſſ.*
Permulta tempus vno commutat die. *Simile illud apud Cic. ex Pòëta Græco.*
πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλός .i. Sed interim in medio Notus Multas patentis voluit vndas æquoris.
αἴκα, τῶν λακώνων. Si, Laconum. vel εἰ. *de quo libellum ſcripſit Plutarch. Argiui diſceptantes cum Laconibus de finibus, miſerunt ad eos legatum cum minis verboſis, cui illi reſponderunt vno verbo* αἴκα. Si .i. *ſi poteritis, facietis iſta quæ minanimi. Ex Rhodigino. Idem reſponſum eſſe à Lacedæmoniis Philippo minitanti ſcribit Plutarch.*
Pellem vrſi nondum capti vendis. *Ex Apologo.* V. Niedźwiedź w léśié.
Affine item eſt, Nié záraz to bedźié. Nié iuż to iéſt. *& ſequens.*

Dálèko do wiecżorá.

Incertum quid veſper ferat. *Liui.*

Neſcis quid ſerus veſper vehat. *Varro. Virgil. Macrobi.*

οὐκ οἶδας ὅτι σοι οἴσει ἕσπερος βραδύς. *A.* *Affine præcedens & Nie iuż koniec.*

Dálèko pás świnie, bydło, od ogrodá, zboża.

Dictum hoc in proprio ſenſu, præceptum œconomicum eſt vtile agricolis, quod etiam Latini habent. Varro ait: Colonus ne in agro ſurculario capras compaſcat. *Vſurpatur & in ſenſu tralato parœmiacῶs.* V. Powodu do złego ſtrzeż śie.

Dálèko to od tego. Dálèko kuſy záiacá. Inße to, inße owo.

Longè lateque hæc diſtant. *Vlpian.* πάμπολυ διαφέρει. *Lucian.* Longè lateq; eſt amplius. *Gellius.* Equis albis præcurrit. *Horati.* Diſtant æra lupinis. *Idem.*

Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum. *Idem.* ſ. *ille ſuauiter, hic fætidè.*

Aliter longè catuli olent, aliter ſues, *Plaut.*

Nihil ad Perſium. ſ. *Lælius Decimus. Cic. ex Lucillio. quia Decimus fuit vir quidem bonus ſed parùm eruditus, Perſius verò doctiſſimus. meminit & Plinius in Præfatione.*

Verùm hæc tantùm alias inter caput extulit vrbes
Quantùm lenta ſolent inter viburna cupreſſi. *Virgil. de Vrbe Roma.*

Alia voce pſittacus alia coturnix canit. *ex Martiali qui ait.*

Pòéta quidam clancularius ſpargit (*ſua putida carmina*)
Et vult videri noſtra. credis hoc Priſce,
Voce vt loquatur pſittacus coturnicis? *Idem in alium ſimilem.*
Quid ſtulte noſtris verſibus tuos miſces? *&c.*
Aquilisque ſimiles facere noctuas quæris? *Idem in alium.*
Tam diſpar aquilæ colūba nō eſt, Nec dorcas rigido fugax leoni. *quā ego tibi.*
Lenta ſalix quantùm pallenti cedit oliuæ
Puniceis humilis quantùm ſaliunca roſetis,
Iudicio noſtro tantùm tibi cedit Amyntas. *Virgil.*

βάβυς κάκιον αὐλεῖ: Babys peius canit tibia. ſ. *quàm frater eius Marſyas, qui auſus eſt Apollinem in certamen prouocare, à quo victus & excoriatus eſt. Voluit autem Apollo & Babyn perdere, ſed Pallas dixit, eum tam inſcitè tibia canere, vt ſuæ inſcitiæ relinquendus ſit. quare Apollo eum contempſit. Athenæus. Aliter item ſic vſurpatur.* ὁ βάβυς χεῖρον. ſ. αὐλεῖ. *de aliquo alio per comparationem vt de Pòéta inepto interroganti reſpondere poſſis:* Peius canit quàm Babys. i. *Babys melior fuit tibicen quàm hic Pòéta.* Gorßy to niż on.

ὑπερφωνοῦσιν οἱ τέττιγες τὰς μελίττας, ὅσον ἡ σάλπιγξ τοὺς αὐλούς. Lucian.

Superant ſono cicadæ apes, quantùm tuba tibias.

Equis albis præcurrit vel præcedit. *Horati.*

προέστω τις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρεῖται Hirūdo totis ſchœnis anteibit(.ſ.*iſti vel illi*. οὐ στενῷ ἰσθμῷ διώρισται καὶ διατετείχισται, ἀλλά τι μέγα τεῖχος ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐστίν. *Lucian.*

Non an-

Non angusto isthmo interſepta & diuiſa ſunt (*hiſtoria & encomium*) ſed magnus murus in medio eorum.

ἄλλο γλαὺξ ἄλλο κορώνη φθέγγεται. *Suidas.* Aliud noctua aliud cornix ſonat.

δὶς διὰ πασῶν ἐστὶ πρὸς ἄλληλα, *vel* διαφέρει. *Lucian.*

Bis per omnia ſeſe mutuo reſpiciunt, vel longo interuallo diſtant, differunt.

ἕτερόν ἐστι σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Athenæ.* Aliud eſt ſceptrum aliud plectrũ. *Stratonicus citharœdus ſic reſpõdit Ptolomæo regi de arte Muſica ſecũ pertinaciùs diſputãti.*

——— ὅσον αἰγύπιος τὴν ἐμπίδα νικᾷ. *Philes.* Quantũ aquila culicem vincit.

πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερδραμεῖ. *Athenæ.* Multis paraſangis præcurrit.

Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος τῶν ἄλλων ἑλλήνων πρῶτος. *Strabo.*

Crotoniatarum poſtremus, reliquorum Græcorum eſt primus.

Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem μάταια τἄλλα παρὰ κρότωνα τ' ἄστεα.

Eſt præ Crotone friuola omnis ciuitas. *Theocriti interpres.*

μετὰ λέσβιον ᾠδόν. *Suidas. Zenodot.* Poſt Lesbium cantorem. ſ. *Terpandrum muſicum Lyricum celebrem, qui ad Lacedæmonios ſeditionibus tumultuantes oraculi iuſſu aduocatus, eos cantus ſuauitate demulſit & ad concordiam reduxit. Quare ſi quem alium muſicum audirent, dicebant:* Poſt Lesbium cantorem. i. *non eſt par illi, ſed ſecundus.*

οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν. *Plutarc.* Nihil ad Parmenonis ſuem. *Parmeno hiſtrio ita ſuis vocem exprimebat, vt vera videretur: quem cùm alii imitari vellent, audiebant:* Nil ad Parmenonis ſuem.

οὐ δύναται κύκνῳ κόρυδος παραπλήσιον ᾄδειν. *Anthologi.*

Haud potis eſt corydus cantare ſimillima cygno.

Æginenſes vel Megarenſes neq; tertij neq; quarti nec viceſimi, &c. V. Podlęg ſtanu.

ἑκκαίδεκα ποδῶν ἧρει λέγων τῶν ῥητόρων. *Ariſtides & Eupolis de Pericle.*

Spatio pedum ſedecim reliquit poſt ſe vel præiuit Rhetores omnes in dicendo.

ἑκατὸν σταδίοις ἄριστον. *Ariſtophanes.* Centum ſtadijs melius.

ὅσσον ὄνων κρείσσονες ἡμίονοι. *Theognis.* Quantò aſinis præſtantiores muli.

οὐδὲν πρὸς Διόνυσον. *Suidas.* Nihil ad Bacchum. ſ. *Parrhaſij ſumma arte pictum, quem cum alij imitari vellent, populus clamabat:* Nihil ad Bacchũ. *alij aliter explicant.*

αὐλὸν σάλπιγγι συγκρίνεις. *Diogenian.* Tibiam tubæ comparas.

Ructus à crepitu multùm diſtat. *Dictum hoc refutat Stoicos, qui apud Cicer. aiunt:* Crepitus æquè liberos ac ructus eſſe oportere.

χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα. *Plutarch.*

Myſûm Phrygumque ſeparati termini.

χωρὶς τὰ μέῤῥα καὶ σιλωὰν ῥεύματα.

Seiuncta ſunt Merrhæ ac Silóë flumina. *Tralato aptiùs vteris, vt Plutarch. de Philoſophis & Medicis loquens .i. diuerſa ſunt hæc & diſtant ab inuicem multùm. Simillima ſunt.* Nie rowne rzeczy rowneß. Nie rownay ſie. Nie rownia mnie z tobą.

Daley na dwor. Nie tu &c.

——Pueri locus est sacer, extra Meijte. *Persius.* Hîc veto quisquam faxit oletum *Idem.* Ite procul, sacer est locus, ite profani Extra meijte. *Calpurnius. Inscriptiones huiusmodi imponebantur locis consecratis & statuis deorum, heroum, & principum virorum, quin & sepulchris honestorum.*

Hospes ad hunc tumulum ne meias, ossa precantur Tecta homines. *Epigram. Vet. Romæ. Item Angues aut dracones picti, erant symbola loci honesti vel sacri. Sic Persius:*

Pinge duos angues. &c. *s. ad deterrendos accedentes.*

πᾶσι τοῖς ἥρωσι δράκοντες παρετίθεντο. *Scholiastes Aristophanis.*

Omnibus heroibus dracones apponebantur.

Apud Spartianum damnati sunt qui vrinam fecerunt in loco, in quo statuæ vel imagines principis erant. Et Plutarch. scribit: ἀπαγορεύει ἡσίοδος εἰς ποταμοὺς ἢ κρήνας οὐρεῖν, καὶ πρὸς βωμὸν ἢ ἀφίδρυμα θεοῦ. .i. Vetat Hesiodus in fluuios & fontes mingere, & ad aras ac statuas deorum. *Versus Hesiodi sunt.*

μηδέποτ' ἐν προχοῇ ποταμῶν ἅλα δὲ προρεόντων,
μηδ' ἐπὶ κρηνάων οὐρεῖν, μάλα δ' ἐξαλέασθαι
μηδ' ἐναποψύχειν. &c. Neq; influenta fluminum mare influentiũ, neq; in fontes meiendum, Neq; pedendum vel cacandum &c. *quia ingratitudo ea quædam est in naturam beneficam, conspurcare res mundas quibus ipse vti soles, & aliorum vsui reddere inutiles fastidiosas & noxias, quod charitati valdè inimicum est.*

Dictum hoc Hesiodi aptè torquebitur in Bibliægisthos, & maximè in hæreticos, purissimos diuinæ legis fontes spurcantes. quod monuit etiam Melanchthon ad Hesiodum, ipse monendus, qui toties hoc præceptum & monitum contempsit.

Daley sie żywić / zdobywáć / pożyczáć.

ἄλλην δρῦν βαλάνιζε. *Suidas.* Aliam quercum excute. .i. *ab alio pete mutuum vel auxilium. &c. Sumptum dictũ à sæculo, quod glandibus pane nondum reperto vescebatur.*

τοὺς ἄλλους ἐράνιζ' ἀπὸ δέκτρου ἴσχεο χεῖρας. *Diogenes.*

Ab alijs mendica stipem, ab acceptore (*qui ipse libenter accipit*) contine manum.

Alibi te quærere melius est hospitium tibi. *Plaut.*

Alibi quærito vbi tibi satis sit subsidij. *Idem. Vicinum & illud eiusdem.*

Misereat (.i. *miserescceret me tui*) si familiam alere possim misericordia. *Nostri illiberales & duri dicunt.* Námci ia komu dáć. Nie nákarmie ia czeládźi miłośierdźiem. In mari magni pisces capiuntur. *Gotfredus.* Do pánow. V. Nic pożywiß śie tu.

Da-li mi Bóg téraz vyść / wybrnąć; ná potem bedę ostrożniéyßy.

Posthac incolumem sat scio fore me, nunc si deuito hoc malum. *Terent.*

νῦν γένοιτο σωθῆναι, τοῦ δὲ λοιποῦ αὐτῇ μελήσει. *Diogenianus.*

Nunc contingat seruari, de reliquo mihi curæ erit. *s. ne in idem periculum iterũ incidã. Verba sunt testudinis in sublime ab aquila raptæ, volatũ experiri tentantis. Suidas sic habet:* νῦν σωθείην ἵν' ἤ μοι δίδαγμα τοῦτο τοῦ χρόνου λοιποῦ. .i. Nunc vtinam incolumis euadam, vt hoc mihi documentum sit in reliquum tempus.

Apologus hic est Æsopi & Auieni. Cæterũ sunt & aquilæ testudinibus viuentes, quas raptas in sublime

in ſublime deijciunt in ſaxum vt frangant, quo euentu Æſchylus Poëta caluus interijt, dum aquila in caput eius ſaxum, teſtudinē rata, demiſit & illud fregit. vt Plinius & alij ſcribunt.

Dármo chcą wßyſcy.

Noſſe velint omnes, mercedem ſoluere nemo. *Iuuenal.*
Pauci vſurpant vel norunt illud Pithei Præceptoris Hippolyti præceptum apud Plutarch.
μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω.
Merces autem viro amico conſtituta ſufficiens ſit.

Dármo zgégo doſtáć. Béz obowiąſku ćiężaru. Dármo co nábytego.

Sine ſacris hereditas. .i. *in quam nullus ſumptus faciendus eſt, cùm ſacris careat, quæ tranſibant ad heredē. Plaut. ſic.* Sine ſacris hereditatē ſum aptus(*adeptus*) effertiſſimā. *Idem.* Cœna, hâc annonâ (*hac caritate frumenti vel paucitate amicorum inuitantium*) eſt ſine ſacris hereditas. *interpr. Muret. & Gruter.* *Affine,* **Béz prácé má kołácze.**

Dármo nic. *Vide* Béz pieniedzy do tárgu.

Dármo robiß. Dáremna robota/ mowá. &c.

Nihil agis. *Terent.* οὐδὲν ποιεῖς. *Suidas.* Actum agis. *Cic. Terent.*
Rem actam agis. *Plaut. Liui.* Satius eſt otioſum eſſe quàm nil agere. *Plin. iuni.*
κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖς. Hauris aquam cribro. Imbrem in cribrū ingeris. *Plaut.*
εἰς Δαναΐδων πίθον τὸν ἀμφορέα ἐγχέεις. *Alciphron.*
Infundis amphoram in Danaidum dolium.
εἰς πίθον τετρημμένον ὕδωρ ἀντλεῖς. *Suidas.* In dolium pertuſum aquā hauris.
Plautus ait: In pertuſum ingerimus dicta dolium, Operam ludimus.
Idem. Imbrem in cribrum geris. *Et Lucretius*: Laticem pertuſum congere in vas
Quod tamen expleri nulla ratione poteſtur.
Horatius item: Inane lymphæ Dolium fundo pereuntis imò.
ὄνον κείρεις. *Ariſtophan.* Aſinum tondes.
Aſellum doces currere ſub freno vel freno parentem. *Horati.*
αἰγιαλὸν ἀρόεις. Littus aras. *Auſoni.* Non profecturis littora bubus aras. *Ouid,*
εἰς ψάμμον σπείρεις. Arenæ ſemina mandas. *Ouidi.*
τὴν Ἀραβίην κοίλην σπείρεις. *Lucian.* Arabiam cauam (.i. *depreſſam, cænoſā*) ſeris.
εἰς ὕδωρ σπείρεις. In aqua ſeminas. ἐν ὕδατι γράφεις. *Plato.* In aqua ſcribis.
εἰς τὸ πῦρ ξαίνεις. *Lucian. Ariſtid.* Ignem diſſecas.
ᾠὸν κολλᾷς. *Diogenian.* Ouum conglutinas.
τὸν λίθον ἕψεις. *Idem.* Lapidem elixas. τὰς πέτρας σπείρεις. *Idem.* In ſaxis ſeris.
τοὺς ἀνέμους γεωργεῖς. *Zenodotus.* Ventos excolis.
τὰς μυίας ἀπαμύνειν. *Ariſtophan.* Muſcas depellere. *nam iterum mox aduolant.*
σίδηρον πλεῖν διδάσκεις. Ferrum natare doces.
πλίνθον πλύνεις. *Suidas.* Laterem lauas. *vt loquitur Terent.*

πόνον σπείρεις. *Diogenian.* Laborem ſeminas .i. *nullum alium fructum ex tuo labore referes, niſi ipſum laborem quem fruſtra impendis.*

ἀσκὸν τίλλεις. *Suidas.* Vtrem vellis. φαλακρὸν τίλλεις. *Idem.* Caluum vellis.

ὄνου πόκας ζητεῖς. *Ariſtophan.* Aſini lanas quæris.

ἀσκὸν δέρεις. *Ariſtophan.* Vtrem excorias.

αἰθίοπα σμήχεις. *Lucianus.* Æthiopem lauas.

αἰθίοπα λευκαίνεις. Æthiopem dealbas. ἀνέμῳ διαλέγῃ. *Suidas.* Vento loqueris.

ἀσκὸν πνεύματος πλήρη βαπτίζεις. *Sibyllæ.* Vtrem vento plenum mergis.

δικτύῳ ἄνεμον θηρᾷς. *Suidas.* Reti ventos captas.

αἰγιαλῷ λαλεῖς. Littori loqueris. νεκρὸν μαστίζεις. Mortuum flagellas.

χύτραν ποικίλλεις. Ollam exornas ἄμμον μετρεῖς. Arenam metiris.

Aſinum ſub freno currere doces. *Ex Horatio, qui ſic habet:*

Infelix operam perdas, vt ſi quis aſellum.
In campũ doceat parentẽ currere freno. *Et Cic.* Agas aſellũ curſũ nõ docebitur.

Araneæ telam texere. *S. Auguſtin. pro inani labore.*

Et Iſaiæ c. 59. ἱστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν. Araneæ telam texunt.

νεφέλας ξαίνεις. *Suid.* Nebulas diuerberas. θάλασσαν ἀντλεῖς. Mare exhauris.

ἰσθμὸν ὀρύσσεις. Iſthmum perfodere tentas. *ex Herodoto, Philoſtrato, Plinio.*

ὕλαν κραυγάζεις. *Ex Theocrito.* Hylam inclamas. *& Virgil.* Clamabant Hylã, &c.

ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς. *Ariſtophan.* Deſideras abſentẽ & inaniter vocas.

ἐκ καθαρῶν ἀχύρων τετρύγηκας σῖτον. *Diogenian.* E puris paleis triturã frumẽti facis.

Nolui ea ſcribere quæ nec indocti intelligere poſſent, nec docti legere curarent. *Cic.*

Sic Perſius de ſuis Satyris: Quis leget hæc? Nemo. Oleum & operam perdere. *Plaut. Cic.* Et operam & ſumptum perdere. *Plauto.*

Opera & impenſa periit: *Apud Macrobium coruus à ſutore doctus ſalutare obuium Cæſarem verbis illis:* Aue Cæſar Imperator victor. *verba hæc dum opportunum erat tempus protulit, quæ, quia Cæſar ab alijs auibus pica pſittaco &c. audierat, contempſit. interim coruo occurrerunt alia verba quæ inter diſcendum priora, ſæpe à magiſtro deſperante de labore ſuo audierat.* ſ. Opera & impenſa periit, *pronuntiauit, quibus auditis Cæſar riſit & coruum maiori pretio emi iuſſit.*

στεῖρον ἀγρὸν σπείρεις. *Ex Platone.* Sterilem agrum colis. *vel vt Plaut. Sarris.*

Simile eſt Iob. 24. Pauit ſterilem quæ non parit.

Πηνελόπης ἱστὸν ἀναλύεις. *Ariſtides.* Penelopes telam diſſoluis.

Penelopes telam retexens. *Cicer. ex Homero qui Penelopen dixit:*

——— ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστὸν νύκτας δ᾽ ἀλλύεσκεν.
Interdiu quidem texebat magnam telam Noctu verò diſſoluebat.

σπουδάζειν καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται, καὶ λίαν παιδικόν. *Ariſtot.* Studere & laborare ludendi gratia, ſtultum & valde puerile videtur.

Σκιαμαχεῖς.

Σκιαμαχεῖς. *Plato.* Cum vmbris pugnas. κέγχρον τρυπᾷς. *Galen.* Miliū perforas.
τὰς κέγχρας ἀποτορνεύεις. *Suidas.* Milium torno scalpis.
τὰ κύματα μετρεῖς. *Theocrit.* Fluctus metiris vel numeras. *quod apud Virgili.*
ἀδύνατον. Nosse quot Ionij veniant ad littora fluctus .s. Vis. *Virgili.*
ὕδωρ ἐν ὅλμῳ σιδηρῷ ὑπέρῳ πλήττεις. *Lucian.* Aquā in mortario ferreo pistillo tūdis.
ὕδωρ πίσσεις, ὁμοίως ἢ ὕδωρ μένει *Suidas.* Aquā pinsis, æquè tamen aqua manet.
Σισύφου λίθον κυλίνδεις. *Homer.* Sisyphi saxum voluis. *Allusit Terent.* & *Lucreti.*
εἰδότι λέγεις. Scienti loqueris. *Sic Plaut.* Memorem mones.
καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις. *Plutarch.* Cancrum rectà ingredi doces.
ἐπιρρεῖ τὸ ἐξαντλούμενον. *Lucianus.* Influit quod exhauritur.
πρὸς κύματα λαλεῖς. *Eustathi.* Fluctus alloqueris. Ventis verba profundis. *Lucret.*
τὸ δίκτυον φυσᾷς. *Suidas.* Rete inflas. Et operam ludos facit & retia. *Plaut.*
Frustra currit. ἄεθλος ἀνὴρ εἰς κενὸν μοχθεῖ τρέχων. Temerarius labore currit irrito.
Χαμαὶ ἀντλεῖς. *Zenodot.* Humi hauris .s. *in sicco.*
ἀνέμους ποιμαίνεις. *Clemens.* Ventos pascis.
Montibus & syluis queri. *Virgil.* Cælo atq; terræ miserias proloqui. *Ennius.*
Nocti diei soli lunæ miserias narrat suas. *Plautus.*
ἀλλὰ τί ἤ μοι ταῦτα περὶ δρῦν ἢ περὶ πέτρην; *Theocrit.*
Sed quorsum mihi hæc ad quercum & ad petram?
ὁ ἀνὴρ οὗτος τὴν θώμιγγα συνάγει. *Pausanias.*
Hic homo Ocni funiculū torquet. *Et Plin.* Piger spartū torquet quod asellus arrodit.
Meminêre huius fabulæ Plutach. Varro Propert. &c. V. Zoná stroyna.
ἄλλως ἀναλίσκεις ὕδωρ. *Ex Platone Luciano.* Inaniter aquam consumis. .i. *frustra teris tempus. tralatum à prisco more metiendi tempus clepsidra, qui iam exoleuit, clepsammis & automatis inuentis.*

Ætnæus venator. *Rhodigino. est qui inuita Delia venatur & nil capit. Nam Siculi & maximè Ætnæ vicini canes odoratu carent. vel certè odorem ferarum obruit & confundit odor florum & plantarum odoriferarum quæ illic plurimæ. ex Aristotele.*

ἀνθέρικον θερίζεις. Anthericum metis. *de stulto labore. Nam anthericus herba, non meti, sed velli vt linum debet. Gorræus.*

δρόμῳ τὰ πτηνὰ διώκεις. Cursu volucres sequeris.
ἀκίχητα διώκεις. *Homer.* Incomprehensibilia persequeris.

Liniunt parietem absq; luto vel temperamento. *Ezechielis.* 13. ἀλοίφουσι vel χρίουσι τὸν τοῖχον πηλῷ ἄνευ ἀχύρων. *vt Scholiastes ex Hebræo addit.*
ἀκόνην σιτίζεις. *Zenodot.* Cotem saginas. *Affine,* Mowy ty ścienie. Nie pomoże to nic. Nie pomoże krukowi mydło / &c.

Darownemu koniowi nie pátrz/ abo nie patrza / w zeby.
Podárkiem málem gárdzić nie trzebá.

E qui donati dentes non sunt inspiciendi. *S. Hieronym.*
Honoris causa, quicquid est quod dabitur, gratum habebo. *Plaut.*
Sic olim tener ausus est Catullus. Magno mittere passerem Maroni. *Martial.*
Idem Martial. mittens carmina sua Seuero docto viro, ait:

Iuppiter ambrosia satur est, & nectare viuit;
Nos tamen exta Ioui thura merumq; damus.
Omnia cùm tibi sint dono concessa deorum,
Si quod habes non vis, ergo quid accipies?

δῶρον ὅτι δῶ τις ἐπαινεῖν. *Strabo.* Donum quodcunq; dat aliquis lauda.

Exiguum munus cùm dat tibi pauper amicus.
Accipito placidè; plenè & laudare memento. *Cato.*
εὖτε φίλος σοι ἀνὴρ πέμπῃ βραχὺ δῶρον ἄνολβος,
εὐμενέως τε δέχου καὶ πλήρει φωνῇ ἐπαινοῦ. *Mylius.*

τὸ μῆλον ὁ Ἡρακλῆς .f. ἀποδέχεται. *Zenodot.* Malum Hercules acceptat, *in sacrificio, loco bouis, qui haberi pro more non potuit.*

μὴ νεμέσα βαιοῖσι, χάρις βαιοῖσιν ὀπηδεῖ. *Democbares.*
Ne parua aspernare, subest quia gratia paruis.
Muneribus paruis gratia magna subest. *Venanti. Fortunat.*

ἦ μεγάλα χάρις, δώρῳ ξὺν ὀλίγῳ, πάντα δὲ τιμὴν τὰ παρ φίλων. *Theocrit.*
Certe magna gratia, exiguo muneri (*adest*) omnia (*merentur*) honorem quæ ab amicis (*veniunt.*)

ξενίων θυμὸς ἄριστος. Munerum animus optimus .i. *non res sed animus dantis munus, spectandus est.* τὸ κτῆμ' ἄριστόν ἐστι ληφθὲν δωρεάν. *A.*

Nulla melior acquisitio quā donatio. *Garner.exGallico.* Darowizná nalepβe nábycie.
Si quis dat mannos, ne quære in dentibus annos. *Anonym.Rhythmic.*
Affine, Co Bog da.

Da sie piwo ábo wino pić / ále rzucí. Wino chłopá obáli.

——Sic copia vini Et tentat gressus debilitatque pedes. *Virgil.*
Tentatura pedes olim vincturaque linguam .f. *Vua. Idem.*
Quid hoc? siccine hoc fit! pedes, statin' an non?
Pergitin' pergere? ah! sedendum mihi hodie est.

Magnum hoc vitium vino est, pedes captat primùm, luctator dolosus est. *Plautinus seruus ebrius.* οἶνος παλαιστὴς δολερὸς ἐπιχειρεῖ πόδας. *A.*

At at, data hercle verba mihi sunt, vicit vinum quod bibi.
Ac dum accubabam, quam videbar mihi esse pulchrè sobrius!
Postquam surrexi, neq; pes neq; mens suum satis officium facit. *Terenti.*
Simul calentis inuerecundus deus (Bacchus)
Feruidiore mero arcana promōrat loco, &c.
Iussus abire domum, ferebar incerto pede,
Ad non amicos heu mihi postes, & heu

Limina dura, quibus lumbos & infregi latus. *Horatius de se:*

Lege Martialis epigr. 83. lib. 11. de Philostrato ebrio lapso per gradus. quod sic clausit.

Non esset Nymphæ tã magna pericula passus, Si potiùs vestras ille bibisset aquas.

Prouerb. Salomon. c. 23. de Vino. Ingreditur blandè, sed in fine mordet vt coluber.

ὃς δ᾽ ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκ ἔτι κεῖνος
τῆς αὐτοῦ γλώσσης καρτερὸς οὐδὲ νόου. *Theognis.*

Qui verò bibẽdo modũ excesserit: Neq; ille ampliùs linguæ neq; mentis cõpos est.

ἄφρονος ἀνδρὸς, ὁμῶς καὶ σώφρονος, οἶνος ὅταν δὴ
πίνεθ᾽ ὑπὲρ, μέτρον, κοῦφον ἔθηκε νόον. *Idem.*

Stulti viri simul & sapientis, vinũ cùm bibitur vltra mensurã, vacuũ (leuem.) reddit animum.)

Baccho cornua affingebant Pòëtæ Græci & Latini. Horatius ait, eum esse Decorum aureo cornu. *Item,* Addere cornua pauperi. *Ouid.* Sumere *ait* cornua pauperem vbi biberit. *Græcis Bacchus* κερωὸς, κερασφόρος, ταυρόκερως, βούκερως. *&c. quòd vinum multum haustum reddat audaces, iracundos, truces &c. alias causas horum affert Læuin. ad Horatium ex origine Bacchi.*

Datek od dawce abo sprawce zalecenie bierze.

Datek smacznieyszy, im go kto daie zacnieyszy.

Acceptissima semper Munera sunt, auctor quæ pretiosa facit. *Ouidi.*

αἱ ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἡμισείαι χάριτες, πλέον ἢ ὅλον παρὰ τοῦ ἰδιώτου δώρημα δύνανται. *Xenophon.* Dimidium beneficentiæ à potentissimis (*profectum*) plus est quàm totum à priuato.

Sic apud Virgilium Ilioneus dona offerens Latino diadema sceptrum &c. ait. l. 7. Hoc Priami gestamen erat. *Et l. 3.* Clypeum magni gestamen Abantis, *appellat. Et Egloga 3.* pocula *ab auctore optimo cælata vocat* Diuini opus Alcimedontis.

Dawność stabe zalecenie. nie zawsze chwalna.

Nimia vetustas non habet eam quam quærimus suauitatem, nec est iam sanè tolerabilis. *Cic. de Clar. Orator,* Vinum vetustate euanescit, coacescit. *Idem.* Errabat multis in rebus antiquitas, quam vel vsu iam vel doctrina vel vetustate immutatam videmus. *Idem.* *Horat. l. 2. epist. 1. Refutat opinionem eorum qui antiquissima quæq; optima dicebant. & ex fastis omnia depromi volebant, & virtutem annis æstimabant. Sed plusculi sunt versus mox sub initium, lege si lubet, obuius est liber.*

μόνη παλαιότης ἀποδοχὴ μικρὰ τέλους. *A.* Exigua commendatio est antiquitas.

Dawność świadek abo znak prawdy.

Credendũ est veteribus & priscis viris qui se deorum progeniem esse dicebant. *Cic.*

Primum quodque verissimum est. *Tertullian. qui doctrinam Mosis veriorem doctrina ethnicorum scriptorum probat ex eo quia prior est.*

χρόνια βέβαιος μάρτυς ἐστ᾽ ἀληθείας. *A.* Testis vetustas veritatis certus est.

Day temu, day owému, alie niemasz.

Dźiś dáy / iutro day / áż sam niemaß nic.

Largitio fundum non habet. *Cic.* .i. *vel maximæ opes stulta liberalitate exhauriuntur, cùm semper poscunt & ij qui consueuerunt accipere & alij tanquam si fundo opes dantis omninò careant.* ἀνάριθμοι αἰτοῦντες, ἀριθμητὰ δώματα. *A.*

Dona numerare est, non eos hæc qui petunt.

τάχα πενιχρὸς ἔσῃ ὄλβιε, ἅπασιν διδούς. *A.*

Breui ipse egebis diues, vbi cunctis dabis.

Martialis l. 9. epigr: 56. excusans se Flacco quod munera non mittat, dicit post alia:

Demeruisse duos votum est; offendere plures, (*quibus nil mittas*)
Vix tutum: multis, mittere dona, graue est.
Qua possum sola veniam ratione merebor,
Nec Stellæ turdos, nec tibi Flacce dabo. Ni temu/ ni owemu.

Plautus Milite. vxoris sumptuosæ voces perpetuò à viro aliquid importunè poscentis ponit illas:

Da mihi vir Calendis meam quod matrem iuuerit.
Da qui farciat, condiatque; da quod dem quinquatribus
Præcantrici, coniectrici, hariolæ atq; haruspicæ, &c.
Tum patricam clementer non potest quin munerem;
Iam pridem quia nihil abstulerit succenset geraria:
Tum obstetrix expostulauit mecum, parùm missum sibi.
Quid? nutrici non missurus es quicquam quæ vernas alit? &c.
Similia habet idem in Aulularia.

Statfullo, phrygio, aurifex, lanarius. Caupones, patagiarij, indusiarij, &c.
Petunt fullones, sarcinatores petunt. Strophiarij adstant, adstant semizonarij.
Iam hosce absolutos censeas, cedũt, petũt. Trecenti cùm stãt phylacistæ in atrijs,
Aliqua mala crux semper est quæ aliquid petat. (&c.

Apud eundem in Trinummo seruus iussus reddere rationem pecuniæ expensæ, respondet:

Comesum, expotum, exutum, elutum in balneis (.s. *argentum*)
Piscator, pistor, abstulit, lanij, coqui
Olitores, myropolæ, aucupes, confit citò. &c.
Non illud tibi apparere si sumas potest
Nisi tu immortale rêre esse argentum tibi, &c.
Et iudex petit & petit patronus. *Martial.*
——— Da prætori, da deinde tribuno. Sed libertinus prior est. *Apud Iuuenalem dispensator conqueritur.* *Affine,* Wßyscy chca bráć.

Day to psu co maß ná sercu. *Idem est.* Nießczery-ś.

Pieknié mowiß á złé myślíß. *Posset huc accommodari illud Epiphanij:* Serpens bibiturus venenum deponit. V. G. *dicendo.* Serpens depone venenum. &c.
Affinia huic loco sunt. Nießczery. Co inßego myśli. Chytry.

Day złemu pokoy. Day złemu pokoy, dać dwá. Nié drazni złego. Nié gray z niem. *Russi dicunt.* Bodlaká nétyśni / vkolét.

Cornutam

Cornutam bestiam petis. vel, ne petas. *Plaut.* .i. *ne lacessas eum qui potest se vlcisci.*

Nemo feras, quibus arma dedit natura, lacesse. *Ouid.*

Vidi ego iactatas mota face crescere flammas,
Et vidi nullo concutiente mori. *Idem.*

(Nec tu, *vel* Caue) Fumantem nasum viui tentaueris vrsi.
Sit placidus licet, & lambat digitosq; manusque,
Si dolor & bilis si iusta coëgerit irâ, Vrsus erit. *Martial.*

κακὸν εὖ κείμενον μὴ κινεῖν. Malum bene situm non mouendum;
Ex Theognide qui ait: πολλάκι γὰρ τὸ κακὸν κατακείμενον ἔνδον ἄμεινον.
Sæpè malum leuius quod iacet vsque domi.

πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. *Laërti.* Ignem gladio ne commoueas, fodias. *Hierony.*

μὴ πτύης εἰς μυρμηκιάν. Ne in formicarum nidum inspuas. *nam afflatus ille noxius.*

Cicadæ vterum ne scabito .i. *maledicum ne lacessas. Pierius.*

τέττιγα πτεροῦ μὴ συλλήψῃς. *E Luciano.* Cicadā ala ne corripias, *quæ strepit tūc magis.*

τὸν λέοντα νύττεις. *Diogenian.* Leonem stimulas. *vel ne stimules.*

ὀκτώπουν ἀνεγείρεις. *Suidas.* Octipedem .i. *scorpium,* excitas.

A lasso rixam ne quæras. *Seneca.*

τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. *Plato.* Non mouenda ne moueas.

χορδὰς ἀκινήτους κινεῖς. *Plutarch.* Chordas non mouendas moues.

Curando quædam fieri maiora videmus
Vulnera, quæ melius nō tetigisse fuit. *Ouid.* Hulcus non tangas. *Ex Cic.*

τὸν λέοντα μὴ ξυρεῖν. *Plato.* Leonem non radendum. *Simile quid Horat.* Barbam vellere mortuo leoni. *sed aliò ille detorsit.*

τὴν καμαρίνην κινεῖς. Camarinam commoues: *Stephanus sic habet:*
μὴ κινεῖν καμαρίναν, ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων.
Ne moueas Camarinam, immotam linquere præstat.

ἄμεινόν ἦν σοὶ ἀκίνητον τὴν καμαρίναν ἐᾶν. *Lucian.* Melius erat tibi immotam Camarinam sinere. Dáć bylo złemu pokoy. *Camarina palus erat, quæ siccata opera accolarum ob pestilentiam ex ea oriri solitam, aditum hostibus præbuit ad oppidum eiusdem nominis. Suidæ camarina est frutex qui concussus tetrum odorem emittit.* ἀνάγυρον κινεῖς. *Stephan.* Anagyrum commoues. *Anagyrus Dioscoridi & Plinio planta est grauissimi odoris præsertim si carpatur, scindatur, vel teratur.*

ἐξὸν φυγεῖν μὴ ζήτει δίκην. Cùm liceat fugere ne quæras litem.

ὗν μὴ ὀργίζειν. Suem ne irrites. *de aggresti & fero intellige, qui in venatorem ruit.*

ἀπὸ λύκου θύρας, *Suidas.* A lupi ianua .s. *abscedendum. de agrestibus & crudelibus.*

θωρηχθέντ᾽ οἴνῳ εὕδοντά τε μὴ ἐπέγειρε. *Theognis.* Temulentū sopitū ne excites.

Canem naribus ne prehendas. *Ex Synesio.*

Ne irrites crabrones. *ex Plauto. & Græci dicunt:* μὴ ἐρεθίζειν τὰς σφηκίας.
ἠρέμα δὴ παράμειψον ὁδηπόρε, μήποτε τούσδε

κὴνήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφεζομένους. *Epitaphium Archilochi.*
Quietè prætereas viator, ne forte excites crabrones ſepulchro huic inſidentes.
Et de Hipponactis ſepulchro in Epigrammat. Leonidæ.
μήπως ἐγείρῃ σφῆκα τὸν κοιμώμενον. Ne fors excites veſpam ſopitam.
μὴ πατῆς Ἀρχίλοχον. *Diogenian.* Ne calces Archilocum, *maledicentiſſimum Pòëtam, teste Horatio. Et alioqui Pòëtas non laceſſendos monuit Plato. & Horat. ait:*

Multa fero vt placem genus irritabile vatum. *Idem*
Qui me commorit (melius non tangere, clamo)
Flebit, & inſignis tota cantabitur vrbe .ſ. *vbi Satyram in eum ſcripſero.*

Idem. Caue, caue Namque in malos aſperimus Parata tollo cornua.
Idem de malis ciuibus. Omnes hi metuunt verſus, odêre Pòëtas (*vitia carpentes*)
Et dicunt: Fænum habet in cornu, longè fuge. dum modò riſum
Excutiat ſibi, non hic cuiquam parcet amico,
Et quodcunque ſemel chartis illeuerit, omnes
Geſtiet à furno redeuntes ſcire lacuque, Et pueros & anus, &c.

Sic oſores Pòëtarum de Pòëta non laceßendo dicebant: Χόρτον ἔχει ἐπὶ τοῦ κέρατος.
Apud Plutarchum Sicinnius homo turbulentus rogatus, cur Craßum illum eloquentiſſimum ſimiliter vt alios ſolebat non laceßeret, reſpondit. Fenum habet in cornu. *Tractum id ex more Romanorum boui cornupetæ fenum alligantium, vt obuij eum declinarent.*
Ariſtippus apud Làërtium cuidam proponenti ſibi ænigma ſoluendum, reſpondit: Quid ſtulte vis me ſoluere, quod etiam ligatum exhibet negotium?
Simile, Nie drażni báby. Rymopiſá nie gniewáy. Vſtap mocnieyßemu.

Dębowa wić/ vczy robić: á brzozowa rozum dawa.
Młodemu rozumu do głowy náganiáć trzebá.

Aſinis, nō verbis opus eſt, ſed fuſtibus. *Cic.* Dębowemi słowy łáiáć leniwemu trzebá.
Σκληρᾷ δὲ μάστιξ παιδαγωγεῖ καρδίαν. *Nazianzen.*
Duro flagello mens docetur rectiùs.
ὁ μὴ δαρεὶς ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται. *Menander.*

Vel. Nunquā docetur abſq; plagis quiſpiam .i. *Homo qui non percutitur non eruditur.* Virga & correptio tribuit ſapientiam. *Prouerb. SS. 29.* Flagellatus ſtultus ſapientior erit. c. 19. Stultitia colligata eſt in collo pueri & virga diſciplinæ fugabit eam. *Ibidem c. 22.* Qui diligit diſciplinam, diligit ſcientiam. *Ibidem c. 12.* Iugum & lorum curuant collum durum. *Eccleſ. 33.*
Gallorum dictum eſt, Frenum & calcar bonum equum efficiunt. *Garnèr.*
V. Kto śię nie poruſza słowy/ &c.

Délikat. Roſkoſznik.

Epicuri de grege porcus. *Horatl.* Ἐπικούρειος: *Lucian.* Epicureus. Epicurus homo voluptarius. *Cic.* Epicure noſter ex hara producte non è ſchola. *Idem.*
Hulcus in ore habet plebeia beta non radendum. *ex Perſio.* V. Páńſka gebá. *l.*
Quæ tibi ſumma boni eſt? vncta vixiſſe patella

Semper

Semper, & assiduo curata cuticula sole. *Persius.* Pelliculam curat. *Hor.*
Quarum Delicias & panniculus bombicinus vrit. *Iuuenal.*
Qui digito scalpunt caput vno. *Idẽ. Põpeio id obiectũ, ait Plutar.*
Suauia quæ sint prima habet, neque consulit in longitudinem. *Terenti.*
In munditijs, mollicijs, delicijsque ætatulam agit. *Plaut.*
φαιακικῶς ζῆν. Phæacũ more viuere. *quos* ἁβροβίους. i. molliter viuẽtes *vocat Plut.*
Musicè hercle agitis ætatem (*explico hoc sub* T. Cudzem się żywić) vino & victu piscatu probo electili vitam colitis. *Idem.* Malacum in modum agitur ætas. *Idem.*
Iunonius puer. *Epistola ad Octauium.* Asiaticis moribus homo. *Ammian.*
Cuius vox est. τὸ ἡδύ με καταπνιγέτω. *ex Chrysostomo.* Suaue me suffocet.
οὔθ' ὕεται, οὔτε ἡλιοῦται. *Suidas.* Neque compluitur neque sole aduritur.
Lac gallinaceũ. V. Wiele dobrégo. Mures istic molas (.i. *farinã*) lingunt. *Seneca.*
Alieno labore latus illi condoluit. *Idem Seneca de quodam delicato.*
Mindyrides fodientem videns, lassum se fieri questus est, & cessare iussit. *Idem.*
Balneis calidis delectatur. *more prisco, balnea calida erant senum, fessorum, & delicatorum; frigida sanorum & iuuenum. ex Platone Pindaro.*

ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, ἁβροὶ μαλθακευνίαις. *Eudemus.*
Teneri calidis balneis, molles mollibus lectis. s. *vtuntur delectantur.*
αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε
εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θέρμα καὶ εὐναί. *Homerus.*
Semper nobis epulæque gratæ citharaque choreæque.
Vestesq; mutatoriæ, calidaq; balnea vel lauacra & lecti. *Delicatorum oratio vel vita.*

μνηστήρων πόλις. *Athenæ.* Procorum ciuitas. οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος: *Suidas.*
Nulla candidorum virorum vtilitas. *de mollibus & voluptati natis, vt contra nigri fortes strenui & negotijs apti, vel etiam in opere aliquo exercendo denigrati.*
Item Caput sub dio vel in sole tegere delicati nota Seneca de Mæcenatis mollicie: Hic est qui in tribunali, in rostris in omni publico cœtu sic apparuerit, vt pallio velaretur caput, exclusis vtrinque auribus. *Nam Romani tunc pileis non vtebantur. quæ laus etiam erat Masinissæ regis Numidarum, qui Cic. teste in sole, frigore, imbribus, aperto capite semper erat.* Græci quoq; *pallio a sole defendebant caput. sic de illis Plautus.*
Græci palliati capite operto qui ambulant.
De delicatis item diuitibus ait Seneca. Per se scire non possunt an esuriant, quando lauare debeant, quando vectari, quando cænare, alius admonet. *Et Lucianus Græcus.* Serui præcedentes admonent eos, vt meminerint se ire (*ne impingant*) alienis oculis indigentes, &c.

μελανθίου κνισότερος. *Atheneus.* Melanthio delicatior vel gulosior. *siue is vnus ex procis Penelopes fuerit, siue Pòëta ille Tragicus, qui oloris sibi guttur esse optabat, Clearcho teste: quemadmodum Philoxenus parasitus tricubitale seu gruis. Plutarc. Suidas.*
νυμφίου βίος: *Suidas.* Sponsi vita. *Et Horat. luxui deditos vocat* Sponsos Penelopes.
διπλῇ μαχαίρᾳ κείρεται. *Pollux.* Binis forficibus tondetur. *Nam forfices po-*

 steriores

steriores sunt magis ad cultum & elegantiam vtpote subtiliores.

ἁπαλώτερος ἀρνός. *Theocritus.* Mollior agni lana. Mollior cuniculi capillo.

Vel anseris medullula, vel hinnula tenella,

—Laneum latusculum, manusque mollicellas .s. *habet. Catullus.*

Trimalcio. *Petronio.* τρὶς μάλακος γαστρίμαργος. *Aristotel.* Ventri deditus: πνεύμονος θαλαττίου βίον ζῇ. *Synesius.* Pulmonis marini vitam viuit. V. Obšárty.

Ganeones quibus vitæ modus, est culina. *Varro.*

λυδὸς καπηλεύει. *Suid.* Lydus cauponatur. *nam Lydi ventri & voluptati erant addicti.*

ἐν μέλιτι σαυτὸν καταπάττεις. *Diogenian.* Melle te ipsum obuoluis, oblinis. Retrò viuit. *Seneca,* i. *nullum habet ex præteritis in vita gestis solatium, vel omnia quibus delectatur in cloacam abeunt.*

ἐν λαγώοις ζῇ. *Aristoph.* In leporinis carnibus viuit. *Nam* Gloria prima lepus. *Mart.* Alexandrinæ deliciæ. *Quintil.* Amœnissima situ & saluberrimo cælo ciuitas, quæ nullo pænè die solem non videt, insuper opulentissima. *Ammian.*

ὑγρὸς καὶ τρυφερὸς βίος: *Epigramm.* Vuida & delicata vita.

νεκύες μεσαυχένες. *Aristophan.* Cadauera collo tenus: *qui in collo tantùm & gula more Philoxeni & Machonis sensum habent, ad reliqua inutiles.*

μή με βαιὼν ἰχθὺς κακώσῃ. *Etymolog.* Ne mihi Bæon piscis noceat. *qui vulgaris erat & insipidus ideoque vilis.*

ἄκρῳ δακτύλῳ τοῦ πηλοῦ προσάπτεσθαι. *Lucian.* Summo digitto lutum attingit (*de ædificantibus loquitur*) Sardanapalus alter. *Nam is rex, Iustino teste, muliere corruptior fuit.* Sybaritæ gallos & malleos (.i. *artifices strepero somnum interrumpentes*) ciuitate sua eiecerunt. *Athenæus.*

Συβαριτικὴ τράπεζα. *Stephan.* Sybaritica mensa .i. *delicata.*

Hinc Sybarita pro delicato ponitur, ὁ συβαρίτης. *Sed & ipsa* σύβαρις *Sybaris ciuitas luxui dedita, pro homine luxu perdito & pro ipso luxu apud Philostratum.*

Συβαριτικῶς κραιπαλᾷν. *Eunapius.* Sybaritarum more crapulæ indulgere.

πολλὴν κρόκην ἐμβάλλει τῇ ἐσθῆτι. *Vlpian. Rhetor.* Multùm subteminis vesti addit .i. *molliter vel mollibus vestitur.*

ἡ ὑπερῴα τῆς καρδίας εὐαισθητοτέρα αὐτῷ ὑπάρχει. *Cato apud Plutarch.* Palato plùs quàm corde sapit. Mansa sibi omnia in os vult inseri. *Cicer.* Gallonius *apud Lucilium Cic. Horat. pro homine ventri & gulæ dedito & omnia voluptate metiente. qualis fuit hic ciuis Romanus.*

βίος μεμαλαγμένος: *Suidas.* Vita mollita macerata, *vt cibi solent molliri.*

ὅλον τὸ σῶμα γαστήρ. Totum corpus venter, *seu* Totus venter (*vt Asellus piscis & similes illi alij, infra sub* Obšárty) *peo ventri dedito.*

Sic Lucillius. Viuite lucrones, comedones, viuite ventres.

ἐπὶ ἀγκῶνος δειπνεῖ. E cubitis cœnat. i. *cubitis innixus. quòd delicatorum est.*

κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργοί. *Epimenid. quem adfert S. Paulus.*

S. Paulus. Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.

Ἄβρωνος βιός. *Zenodot.* Abronis vita, *apud Græcos, vt apud Latinos* Apicij *vel* Æſopi vita, menſa, patina. *admodùm ſumptuoſo luxu celebris.*

Diſcinctus Mæcenas. *Senec.* Malthinus tunicis demiſſis. *Horat.*

Vos conuiuia lauta ſumptuosè De die facitis &c. *Idem.*

Vnguentatus. *pro delicato. apud Catullum.* Maſſilienſes mores colit. *Plautus.*

πλεύσας εἰς τὴν Μασσιλίαν. *Athenæ.* Nauiges in Maſſiliam. ſ. *Libycam corruptiſſimam, nam Gallica erat laudatiſſimis moribus teſte Cic. Valer. Max. Liuio. alii aliter ſentiunt. Brodæus de eadem Maſſilia dictum vult, quæ diuerſis ſæculis diuerſa fuit.*

Ἀμαζόνων ᾆσμα. *Philoſtrat.* Amazonũ cantilena. *quæ feminæ viriles ridebant viros molles & delicatos.* τὴν ἀραβίαν ὅλην ἀποπνεῖ. Arabiã totã ſpirat. i. *vnguẽta, odores.*

Bellus homo, *apud Martialem l. 3. epigr. 63. deſcribitur.*

Bellus homo eſt, flexo qui digerit ordine crines,
Balſama qui ſemper cinnama ſemper olet,
Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurrat. &c. &c.

Pallia vicini qui refugit cubiti. ſ. *ne toga vel pallium bellè compoſitum turbetur. Talis fuit Hortenſius, qui quendam ciuem Romanum in ius vocauit, quod ſibi obuius pallium ſtriatum & arte compoſitum turbaßet.* ἀπίκιος *Suidæ.* Apicius. *Martial. Seneca.*

Affine, Obżárty/ Gáłánt. Támći świát. Wiátr go żły. Nié moge ná to pátrzyć.

Deſperácya ſercá i śiły dodáie.

Ignauiam neceſſitas acuit, & ſæpe deſperatio ſpei cauſa eſt. *Curtius.*

Nec alia cauſa victoriæ fuit, quàm quòd deſperauerant. *Iuſtinus.*

Silius imminentium periculorum remedium, ipſa pericula ratus, vrgebat. *Tacit.*

Clauſis ex deſperatione creſcit audacia; & cũ ſpei nil eſt, ſumit arma formido. *Vege.*

Vna ſalus victis nullam ſperare ſalutem. *Virgil.*
Quondam etiam victis redit in præcordia virtus. *Idem.*
Qui nil poteſt ſperare, deſperet nihil. *Seneca Medea.*

ἀπεγνωκὼς τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, ἀκμαζούσῃ τῇ ὀργῇ πολεμῶν, οὐδένα τῆς σωτηρίας ποιήσεται λόγον. *Chryſoſt.* Deſperatâ vitâ, feruenti ira pugnans, nullam ſalutis habebit rationem. Phocenſium deſperatio. V. Odważyć ſobie.

οὐδὲν ἀλκιμώτερον τῆς ἀπογνώσεως. *Ioſeph.* Nil fortius deſperatione.

Nullus pernicioſior hoſtis, quàm quem audacem anguſtiæ faciunt. *Seneca.*

Animus ex ipſa deſperatione ſumitur. *Idem.*

Timens ne intercluſi hoſtes deſperationem in virtutem verterent, & iter quod aliter non poterant, ferro patefacerent. &c. *Iuſtinus de Themiſtocle.*

Pyrrhus dicebat: Non eſſe pertinaciter inſiſtendum hoſti, ne fortiùs ex neceſſitate reſiſteret. *Frontin.* Nã clauſi licet exigui numero & infirmi viribus, hoc ipſo tamen ſunt hoſtibus pares, quia deſperantes ſciunt aliud ſibi licere nõ poſſe. *Vegetius.*

ἀμελοῦντα τοῦ ζῆν, οὐκ ἔνεστ' εὐσχημονεῖν. *Menander.*

Qui negligit vitam, is & honestum negligit.
Affine, Niéwola nárabi dréw. Odważył sobié. Zwierz w śiéći.

Dla grzmotu do młyná nié iść; dla ſumu do láſá.
Dla ptáſtwá nié śiáć. &c. &c. gulpſtwo, leniſtwo. &c.

Propter frigus arare piger noluit. *Prouerb. SS. cap. 20.*
Propter auium multitudinem ſementis non intermittenda. *Garner. ex Gallico.*
Folia qui metuit, non adit ſyluas. *Idem.*
Propter naufragia nautæ nauigare non ceſſant. *Ex Seneca, Horatio.*
Citò inerti otio vita torperet, ſi relinquendum eſſet, quicquid offendit. *Seneca.*
πικρόν ἢ φεύγων πολλ' ἀγαθ' ἀπολεῖ ἄνϑς. *A.*
Multa bona perdit ſtultus ob metū mali. V. Bez prace nie będą kołacze.

Dla máłey rzeczy, wielka ſtrácić. Dla vſnałá koniá zepſowáć.

Ob vnū hauſtū in ſiti, ex rege ſeruus factus eſt Lyſimachus. V. Roſkoſz bolu nábawia.
Sic Geneſ. 25. Eſuriens Eſau eſuriem ſedauit, primogenitis amiſſis.
ἔφαγε τὸ ἕψημα φακῆς τὰ ἢ πρωτοτόκια ἐφαύλισεν.
Comedit edulium lentis & primogenita contempſit.
ἀπορχήσε (*al.* ἐξόρχησε) τ γάμον. *Herodot.* Deſaltauit (.i. *ſaltando vel ob ſaltationem amiſit*) nuptias. *Hippoclides Tiſandri filius Cliſthenis filiam inter alios procos ambiebat. Sed cùm pater filiæ procos toto anno probaret, mores eorum obſeruans, Hippoclides indecorè ſaltauit, proinde à Cliſthene audiuit:* ἀπορχήσαό γε μὴν τ γάμον. Saltatione tua nuptijs excidiſti. Przeſkakałeś gody, małżeńſtwo. *qui abiectè reſpōdit:* ὀ φρόντις ἱπποκλείδη *vel,* ὀ φροντιεῖ ἱπποκλείδης. Non eſt curæ Hippoclidi. Non curat id Hippoclides. *Simile eſt illud:* Ob ſolū punctū cecidit Robertus Aſello.

Celebris eſt verſiculus apud ICtos de Roberto Abbate monaſterij ab Aſino dicti, cuius portæ Abbates hoſpitales olim inſcripſerant hunc verſiculum.

Porta patens eſto, nulli claudaris honeſto.

Robertus autem ad rem attentior, præcludere volens aditum crebris hoſpitibus & non audens tollere verſiculum antiquum & notum, punctum in eo tranſpoſuit, ſic:

Porta patens eſto nulli, claudaris honeſto.

ob quod factum à Pontifice abbatia multatus eſt. Schardius ex Alciato. Boſquerus vocat hunc Martinum abbatem Aluenſem in Gallia Ordinis Ciſtercienſis, ex Ioan. Dublilio. Poteſt hoc dictū transferri ad ſuffragia quæ olim pūctis notari ſolebant: Vt patet ex illo Horatij: Omne tulit punctum. *Nam ob vnum punctum ſuffragiorum deficiens, multi Candidati magiſtratu vel Rei cauſa cadere ſolent & ob vnum punctum ſuperans, ſuperiores euadere. Adde Appologum Æſopi de Caſſita quæ ob vnum granum ſe in laqueo eſſe gemit. Cuius epimythion tale eſt:*
πολλοὶ διὰ τὸ κέρδος εὐτελὲς, μέγαν ὑφίςανται κίνδυνον
Multi ob vile lucrum, magnum ſubeunt periculum.

Affinia ſunt, Nié rowna odmiáná. Nié ſtoi to zá to. Máłem gárdzący. Máła rzecz podczás wiele pomoże i záſzkodźi.

Dla przyiaćiela, dla dobrego gośćia, nie żáłuy, nie ßkodá.

In mala vxore atq; inimico ſi quid ſumas (*inſumas*) ſumptus eſt.
In bono hoſpite atq; amico, quæſtus eſt, quod ſumitur. *Plaut.*

Amicis facile eſſe donandum ſimiliter docet Martial. comparationibus aliquot allatis.

Callidus effracta nummos fur auferet arca. &c. &c.
Mercibus exſtructas obruet vnda rates. *Claudit.*
Extra fortunam eſt, quicquid donatur amicis,
Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes. *l. 5. epigr. 44.*

τοῦ ξείνου ἕνεκα καὶ φίλου μὴ φείδεο. *A.* Ne parce ſumptuî cauſa amici & hoſpitis.

Dla przyiaćiela ſobie podweſelić.

Recepto Dulce mihi furere eſt amico. *Horat. .i. furenter bibere more Thracum. Idem alio loco excitans quendam ad hilariter & largè bibendum ait:* Inſanire iuuat. *Sed Pòëtæ & ethnici eſt improbum conſilium. Seneca item ex Anacreonte.* Aliquando *inquit* & inſanire iucundum eſt. *Ethnicorum hæc omnia. Chriſtianis vt mittam alia. S. Paulus interdicit comeſſatione & ebrietate. Si tamen moderata ſit hilaritas, quam aliqui ſancti viri hoſpitibus exhibebant, cibo & potu largiori oblato, ſalua temperantia & ſobrietate, nemo in crimen iure vocârit. Sed id mores gentis noſtræ & temporum vix iam ferunt.*

Achilles apud Homerum Phœnicem & Vlyſſem gratos hoſpites habens dicit Patroclo: ζωρότερον δὲ κέραιρε. .i meracius infunde. *Examinat hoc dictũ Plutarc. 5. Sympoſiaco.*

Dla rzeczy podleyßey, nie opuſzczay godnieyßey.

ἱπποσύνην δεδαὼς μὴ ᾄδης, μὴ καὶ τῆς ἱπποσύνης διαμάρτῃς καὶ τῆς ᾠδῆς. *Nazianzen.* Equitandi artem callens ne cantes, ne & in equitando & in canendo aberres. *Talia ſunt illa.* Citharœdus cùm ſis, ne velis eſſe auloedus. Ne carnes propter vmbram abijcias. *vt Canis in Apologo Gabriæ infrà. Affine,* Lepßeś opuśćił.

Dla śćieżki gośćińca śie nie puſzczay.

ὁδοῦ παρούσης τὴν ἀτραπὸν ζητεῖς. *Euſtathius.* Cum via adſit, ſemitam quæris.
ὁδοῦ παρούσης ἀτραπὸν μὴ ζητέειν. Cum ſe via offert, mitte quærere ſemitam.

Dla zdrowia wßyſtko człowiek wytrwa.

Nulla curatio dura, cuius ſalutaris effectus eſt. *Seneca.*
Vulpes Æſopi cauda abſciſſa è laqueo euaſit.
Fur induſtrius apud Herodotum in Euterpe manu abſciſſa & in laqueo relicta ſaluus euaſit. Ligari ſe homines volunt & ſecari, habituri pro incerta ſanitate certum dolorem, daturi magnam mercedem. *S. Auguſtini.*

Dla zyſku ſporego, leda kto śie dobrem rzemieślnikiem ozwie, vczyni.

Quodſi doloſi ſpes refulſerit nummi, Coruos Pòëtas & Pòëtrias picas Cantare credas Pegaſeium melos. *Perſius. id eſt. ineptiſſimi quiq; ſpe lucri conuolabunt ad ſcribenda carmina.*

Sic Martial. Sint Mæcenates non deêrunt Flacce Marones,

 Virgiliumq;

Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt.
ἀγχίνοιαν κἂν μὴ βλακικοῦ μέγα κέρδος ἐγείρει. *A.*
Quamlibet ignaui mentem lucrum excitat ingens.
ὅπου τὸ κέρδος, παρὰ φύσιν δουλευτέον. *Lucian.*
Renuente ſeruit quiſque natura ob lucrum.

Dług / wielki ćieżar / niépokoy / kłopot.

Alienum æs homini ingenuo acerba eſt ſeruitus. *P. Syrus.*
Æs alienum cepe. *Vide* Dłużnik 1. *Apud Perſas, turpiſſimum erat mentiri & ære alieno obſtrictū eſſe. Herodot. Huc facit iocus Auguſti Cæſaris in culcitā Equitis Romani in auctione propoſitam. habes infrà ſub.* Kto ſpáć nie może. *&c.*
τὰ δάνεια δούλους τοὺς ἐλευθέρους ποιεῖ. *A.* Seruū eſſe faciunt ſæpe debita liberū.
In ſeruitutem debita trahunt liberos.

Długa mowá / powieść / bayká. Téſkno ſłucháć. Spáć śie chce ſłucháiąc.

μακρὸν καὶ δικανικὸν ἐνύπνιον. *Lucian.* Longum & forenſe inſomnium.
χειμερινὸς ὄνειρος: *Idem.* Hibernum ſomnium .ſ. *longum vt & noctes.*
εἶτα ἐξηγρόμην. *Ariſtophanes.* Deinde expergiſcebar. *dici ſolet, cùm moleſtum eſt audire ſermonem longum vel incredibile quid aut ineptum. ſignificatur enim hoc dicto, ſomnium vel fabulam fuiſſe quod audiuimus. vt noſtri dicunt.* Cáła bayká. *Simile eſt illud Cicer.* Ille diſceſſit, ego ſomno ſolutus ſum, .i. *vbi ille ceſſauit loqui, ego vigilare cæpi, quia ob faſtidium dormitando audiebam.*
μακρότερα τῆς Ἰλιάδος λαλῶν. *Pollux.* Prolixiora Iliade loquens.
ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐκχεόμενον εἰπεῖν. *Budæ.* Supra aquam infuſam vel fluentem, (*ſupra clepſydram*) dicere .i. *tantùm ſpectare vt tempus dicendo aſſignatum impleas, more Oratorum Romanorum qui ad clepſydram dicebant, horas ſex continentem accuſator, horas nouem reus. Meminit harum Cic. Plini. iun. Apulei. Martial. l. 6. epigr. 35. In Cæcilianum dicentem ad ſeptem clepſydras. claudit ſic:*

Vt tandem ſaties vocemque ſitimque rogamus,
Iam de clepſydra Cæciliane bibas. *Affert ad hunc locum Raderus plurimā ex veteribus & nouis ſcriptoribus de clepſydris.*

Perdere aquam *dicebat Quintilian. eos, qui multa inutilia vel ſine iudicio loquuntur. De talibus rectè vſurpes & illud.* Sine viuus à te abeam. *Sic Theocrit.*

εἶα λέγ᾽ εἴ τι λέγεις, καὶ τὸν ξένον ἐς πόλιν αὖθις ζῶντ᾽ ἄφες *&c.*
Eia age ſi quid habes dic, rurſus & hoſpitem in vrbem viuum amitte.

Et Plaut. Iam iam ſat amabo eſt. Sinite abeam, ſi poſſum, viua à vobis.
Spartani Samiorum legatis longa oratione vſis reſponderunt: τὰ μὲν πρῶτα ἐπιλελάθαμες, διὰ τὸ τὰ ὕστερα οὐ συνήκαμες. Primorum obliti ſumus, ideo poſteriora non intelleximus. *Plutarch. Sic Agis rex Spartæ legato multa locuto & quærenti quid ſuis reſponderet ait:* Dic me, quandiu tibi viſum eſt loqui, tacitum audiuiſſe. *Et alteri.* Dic te, me tacente, vix tandem finem loquendi feciſſe. *Idem.*

Affine, Nie wie kiedy przeſtáć.

Długa.

Annus eſt dum &c. *Terent.* Ætatem ſeruire. *Plaut.*

διὰ βίου: δι' ὅλου βίου: Tota vita: διὰ παντὸς ἀεί. *Heſych.* γενεάν. Semper tota vita. Sæculum *Eraſm.*

Dlugo śie dobre pámietá / á złe dłużey.

Obráżę wßyſcy długo pomniemy / á dobrodzieyſtwá w nét zápomniemy.

Ita naturâ comparatum eſt, vt iniuriæ altiùs deſcendant quàm merita: & illa citò defluant, has tenax memoria cuſtodiat. *Seneca.*

Procliuius eſt iniuriæ quàm beneficio vicem exſoluere, quia gratia oneri, iniuria in quæſtu habetur. *Tacitus.*

τὰ δεινὰ τῶν ἔργων ἀεὶ μνημονεύεται. τὸ γὰρ λυπῆσαι, δυσεξάλειπτον. τὰ δὲ χρηστὰ ἅμα τῇ ἀπολαυσει, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην συναναλίσκει. *Herodian.* Offenſarum ſemper hæret memoria. nam quod dolet, ægrè deletur: at beneficiorum ſimul cum vſu & memoria eorum conſumitur. Cui placet (*aliquid ab aliquo factum bene*) obliuiſcitur: cui dolet (*factum male*) meminit. *Cic.*

ἡ εὐεργεσία τάχιστα γηράσκει, ὁ δὲ θυμὸς ἔχαρν. *Ariſtotel. Sophocles.*

Beneficium citiſſimè ſeneſcit, ira verò tardiſſimè.

Manet alta mente repoſtum &c. *Virgil.*

——Ita ſunt iſti noſtri diuites, Si quid benefacias, leuior plumâ eſt gratia;
Si quid peccatum eſt plumbeas iras gerunt. *Plaut.*

In marmore iniuria, in cinere beneficium .ſ. *ſcribitur.*

Dlugo śie námyślay / á śpießno wykonay.

Vulgare dictum: Delibera diu & citò fac.

Antequam incipias, conſulta: vbi conſulueris, maturè facto opus eſt. *Saluſti.*

βραδέως ἐγχείρειν τοῖς πραττομένοις. ὅσα δ' ἂν ἕλῃ, βεβαίως τηρῶντα διαμένειν. *Bias apud Laërtium:* Cunctanter aggrediendũ negotiũ, in ſuſcepto conſtanter perſeuerandũ.

φασὶν: πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ δόξαντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως. *Ariſtotel.* Aiunt: Citò quidem facienda eſſe quæ decreta ſunt, lente autem deliberandum.

σπεῦδε βραδέως. *Suetoni.* Feſtina lentè. *Gelli. Macrobi.*

In conſilijs ſis cochlea, in factis aquila. *Vulgare dictum.*

Affine, Rozmyślić śie dobrze trzebá.

Dlugo śie złe pámietá. Obrážony pámietá.

Etiam ſanato vulnere cicatrix manet. *P. Syrus.*

τοῦ τραύματος ἀκεσθέντος ἡ οὐλὴ μένει. *A.*

Æternum ſeruans ſub pectore vulnus. *Virgi*

Scribunt in marmore læſi. *vel* Puluere qui lædit, ſed læſus marmore ſcribit. *Anonym.*

Odia altiſſimè ſedent. *Quintil* Offenſio altiùs penetrat. *Tacit.*

Manet alta mente repoſtum. *Virg.* V. Dlugo śie dobre pámietá.

Perſæ quondam Regem Gallum gallinaceum habebant, eumq; ſeuerum. quare eo mortuo,

timor in

timor in animis eorum etiamnum manet, ita vt, quamprimum gallus antelucano tempore concinere incipit, mox se ad opera è lectis mulctā veriti proripiant. Apologus Aristophanis.

Długo trwáć nie može, co mus, gwałt przemože.

τὸ βίαιον ἐχ᾽ οἷον τ᾽ ἀΐδιον εἶναι. *Aristoteles.*

Violentum non poteſt æternum eſſe. *Vulgo dicunt.* Violentum nil perpetuum.

Violenta nemo imperia continuit diu. *Seneca Troade.*

Naturam expellas furca, tamen vſque recurret.

Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix. *Horati.*

Arcus intentus vbi detenditur, ex curuo rectus fit ſtatim.

Ferrum ignitum mox ab igne remotum refrigeſcit. (odmienié.

Auiculæ è cauea euolāt vbi foramen viderint. *Affine,* Przyrodzenie trudno

Długo žyć, kto dobrze žyć.

Proinde vt benè viuitur diu viuitur. *Plaut. Triplex huius dicti ſenſus poteſt eſſe.* Naturalis, Genialis, & Moralis.

Jn ſenſu Naturali, iuxta quem etiam bruta benè viuunt, dum in cibo & potu naturæ neceſſitatem non excedunt: homo ſimiliter ſeruans leges temperantiæ aut medici præſcriptum, benè & diu viuit. Sic Eccleſiaſtic. 37. Qui abſtinens eſt adijciet vitam. *Et Rhythmicus.* Pone gulæ metas, vt ſit tibi longior ætas. *Sic Gorgias centum & octo annorum rogatus, quî ad tantam ſenectutem perueniſſet. reſpondit:* Διὰ τὸ μηδέποτε συμπεριενεχθῆναι ταῖς ἄλλων εὐωχίαις. *Lucianus.* Quòd nunquam circumferri me ſinerem per aliorum conuiuia.

Jn ſenſu Geniali vel Epicureorum, indulgendo genio cum detrimento valetudinis & virtutis. quo modo vulgò accipitur Bene viuere, (*vt apud Terentium Hecyra:* Vixit dum vixit bene .i. *vt ibidem dicitur,* Voluptati obſequens dum vixit fuit) *falſum eſt adagium. Nam tales inuerſo modo viuunt, & morbis pluribus tentantur, & tandem plures occidit gula quam gladius. .i. delicati malè & breui viuunt. Sic Cic.* Vitium ventris & gutturis, non modò minuit vitam ſed & aufert. *Et ad hunc ſenſum referri poteſt illud Athenæi de Sybaritis:* ὁ βουλόμενος ἐν Συβάρει μὴ πρὸ μοίρας ἀποθανεῖν, οὔτε δυόμενον οὔτε ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον ὁρᾶν δεῖ. Qui nolit apud Sybaritas ante diem fatalem mori, eum nec occumbentem nec orientem ſolem conſpicere oportet. *Talis eſt vita epulonum ganeonum & aſotorum noctu epulantium interdiu ſtertentium. qui vt inquit Cic.* nec occidentem vnquam nec orientem ſolem vident, *ſed eoſdem negat iucundè & rectè viuere.* V. Chpák žyć.

Rectè Pythagoras cuidam cibis & exercitationibus corpus ſaginanti dixit: Hic carcerem ſibi firmiorem & moleſtiorem reddere pergit.

Auguſtus Pollionem Romulum centeſimum annum ſupergreſſum interrogauit, quomodo tamdiu vigorem animi & corporis conſeruaſſet, cui ille. Intus mulſo foris oleo, *reſpondit. Democritus idem prius cuidam reſponderat, longæuum eum fore ſi interiora melle, exteriora oleo perungeret .i. ſi reiecta amaritudine & triſtitia hilare & ſuauiter animum foueret, corpus verò labore aliquo cui oleum addebatur ſolidaret. Idē aliquot dies mortem remoratus eſt odore mellis & panis recentis.* Rhodigin.

In ſenſu denique morali & Chriſtiano, veriſſimum eſt dictum. Nam qui probus & virtutibus ornatus eſt, etiamſi in egeſtate fame & moleſtiis multis vitam traducat, benè viuit, & faciliùs vitam in parſimonia producit. quod tot exempla teſtantur eorum, qui non ſolùm olim, ſed noſtro etiam ſæculo vitam tenui victu vltra centum & ampliùs annos ſani & vegeti vixerunt. quodſi etiam contingat vt talis citiùs vita abeat, ſatis diu vixiſſe cenſendus eſt, dum conſummatus in breui expleuit tempora multa, & pro breuiori vita habebit longiſſimam æternamq́; vitam à morte æterna immunem.

Długoż tego będźie.

Quouſq; eadem? (.ſ. *repetes, inculcabis, reprehendes.*) *Apud Senecam quidam Philoſopho caſtiganti improbos mores & vitam diſſolutam, dicunt:* Quouſq; eadem? *Reſponde, Seneca:* Iſtis dicentibus: Quouſq; eadē? reſponde. Ego debeo dicere: Quouſq; eadem peccabitis? Remedia antè vultis, quàm vitia deſinere. Ego verò eò magis dicam, etiam inuitis profutura &c. publicè, Quouſq; &c. *epiſtola 89. & libro de Tranquillitate animi, vocat vocem rabidarum deliciarum:* Quouſq; eadē? ἕως πότε ταῦτα;

Dłuższa ſobota niż niedźielá.

Vulgi dictum, duarum rerum menſuras præpoſterè inæquales indicans & ridens.

Tale apud Græcos eſt: ὁ κλεομένης τῆς κοίτης ὑπερέχει. Cleomenes ſuperat cubile .ſ. *ipſe longus cubile breue.* *Et apud Latinos illud Iuuenalis.*

Lectus erat Codro Procula (*vxore parua*) minor. *hoc ſenſu accipiunt quidam: alij ad anguſtias lecti referunt.* Si toga diſſidet impar (.ſ. *tunicæ*) Rides. *Horati.*

Iuuenalis carpens Philoſophos ob grauitatem ſupercilia longa demittentes & capillos capitis ob ſuſpicionem & infamiam comatorū radentes, ait: Atq; ſupercilio breuior coma. Tityus in anguſto. V. Nič służy to tému. Eſt vagina breuis cùm ſit prolixior enſis. *Garner è Gallico. Simile.* Wiekszy przydátek. *Affine,* Opák.

Dłużnik wéſoło bierźe, ſmutno oddaie.
Dłużnik, pożyczáiąc rumiány; oddáć máiąc, blády.

ἅπαξ πυῤῥὸς καὶ δέκατον χλωρὸς .ſ. χρεώστης. *Suidas.*

Debitor, ſemel rubicundus (*verecundia*) & decies pallidus (*timore & ſolicitudine reddendi*) Raz rumiány á ſto kroć blády.

πᾶν μοι χρέος κρόμμυα καὶ τὸ ζήμημα σκόροδα, *Apoſtolius.*

Omne æs alienum cepe & mulcta allium.

οὐδὲν ἄχιον οὐδὲ δυσχαρέστερόν ἐστι τοῦ ἀκοῦσαι, ἀπόδος: *Plutarc.*

Nil turpius & moleſtius quàm audire (*hoc verbum*) Redde.

Lege caput Eccleſiaſtici 29. hac de re. *Affine,* Dłużnik. Od wrácánia boli głowá.

Dłużnik wielki. Długow iák włoſow na głowié.

τὴν ψυχὴν ὀφείλει. Animam debet. *Terent .i. præter omnes ſuas facultates, ſeipſum inſuper debet, ſeu corpus operam & vitam. nam qui ſoluendo non erat nexus addicebatur creditori, lege Romana.* *Apud Gellium verò lex* XII. *Tabul. iubebat*

dißecari corpus eius, qui multis debebat, nec soluere poterat.

Omnia debet præter animam. *Erasm. ex Cicer.*

Dłużnika dobrego milczenie zepsuie. Dług zániedbány ginie.

Optima nomina (.i. *debitores*) non appellando (*non exigendo*) fiunt mala. *Columelal.*

καλὸν χρεώστην εἰς κακὸν σιγὴ τρέπει. A.

Bonus tacendo debitor fiet malus.

Do Bogá, gdy trwogá.

εὐχαὶ κακομόρου ἐς ἀλέξημ' ἔσχατον. A. Preces malorũ remediũ nouissimũ.

Præcipuus votorum locus est, cùm spei nullus. *Plin. l. 8. cap. 16.*

δυστυχίας ἐπίτασις καὶ σωτηρίας ἀπόγνωσις εὐχὴ θεῶν. Scholiastes Homeri.

In calamitatum accessione & salutis desperatione, preces ad Deos .s. restant.

Ouid. in proximo naufragio: Dij maris & terræ (quid enim nisi vota supersunt?)
Soluere quassatæ parcite membra ratis. V. Język bron.

Mala quæ nos premunt, ad Deum ire compellunt. *S. Gregorius.*

Vide quæso quid Xenophon Ethnicus apud Plutarchum dicat: (sed Latinè hîc redditus) Cum secundæ res sunt, oportet nos deorum maximè meminisse, ijsq; honorem habere, vt vsu flagitante, inuocare eos cum fiducia possimus, iã propitios & amicos.

Do bogacza, tak źrzodła, wszyscy śię zbiegáią.
Wziąwszy dość, á zmąćiwszy wode odbiegáią.

Ad felicem vt ad lacum concurrunt omnes, quem exhauriunt & turbant. *Seneca.*

Et Horat. ait: Diffugiunt cadis Cùm fæce siccatis amici dolosi.

Dobra koźie brzozá. Dobra psu muchá. Dobra Máthjic sowi płotká.
Dobra w chomato słomá, w kaftan báwełná.
Dobry tobie chleb, ćienkusz. Do wody z gęba.
Komu śię miesá nie dostánie: ten ná polewce niech przestánie.

Fenum te esse oportet, non ambrosia ali: *Ex Cicer.*

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis, Boletus domino. *Iuuenal.*

οἶνον ἀπὸ βαλάνων φοινίκων τοῖς οἰκέταις. Suidas.

Vinum ex glandibus palmæ seruis. *Et Aristotel. 1. Oeconomico: Seruis nihil aut valde modicum vini dandum censuit, licèt cibariorum copiam concedat.*

A caupone tibi fæx Laletana bibatur (*vinum vilissimum à loco dictum.*)
Si plùs quàm decies (*10 cyathos*) Sextiliane bibis. *Martialis.*

Aurum profectò spectatores Comicum (*ex napis lupinis nummi fictitij.*) Sed ad hanc rem agendam (*ad decipiendũ lenonem*) Philippeũ est. *Plaut.* Niá to śię zgodźi.

τὰ ἄχυρα τῷ ὄνῳ. Paleæ asino .s. *dandæ.* Fabrorũ prandia betæ. *Mart.*

Pauperis cœna scolymus. *Plini. olus aculeatum exigui succi & alimenti.*

τῆς ἀφύας τιμὴ τοὔλαιον. Aphyæ honos oleum. *Pisciculus est minutus & vilis, quare satis est si absque alijs condimentis addatur illi oleum dum frigitur. Sed noris apud Græ-*

cos vile fuisse hoc condimentum. Asini carnes rustico. *Gallorum dictum Garner. Asine,* Szkodá tu tego. *&* Nie twoiey to geby. *&* Tákiemu tákie.

Dobra myśl ledá co zépsuie.

Vt gratas inter mensas symphonia discors &c. Offendunt. *Horati.*

εὐρυθμίαν φθείρει μικρὰ δυσφωνία. *A.*

Suauem vna vitiat dissonantia musicam.

Vbi voluptatem ægritudo vincat, quid ibi inest amœni? *Plaut.*

Pamphilus Terentianus optat suo gaudio nullam ægritudinem intercedere. In Andria.

Feruentem ollam modica frigida infusa refrigerat.

Huc facit illud axioma: Malum ex quocunque defectu, *&c.*

V. Dobrey myśli nie psuy. Pisczek ná stypie.

Dobra nadźieiá.

In portum ex longa nauigatione venio. *Cic.* Terram video vel aspicio. *Idem.* Ex alto terram aspicere voluptas est nautarum. *Plaut.* γαῖαν ἴδειν ἡδὺ ναύταις. Exorsa hæc tela non male omnino est mihi. *Plaut.* Dobre poczatki. Benè habent principia. *Terent.* φῶς ἥκει. *Euripides.* Lux oblata est, affulsit. *Cic.*

Noua lux oculis effulsit. *Virgil.* Spes affulsit. *Liuius.*

ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις εὐδίαν ὁρῶ. *Euripid.*

Rursus serena cerno cuncta ex turbidis.

ἐκ χειμῶνος εὐδία. *Pindar.* Post tempestatem tranquillum.

Propemodum in vado salutis res videtur. *Plaut.* Vicimus si &c. *Cicer.* Hirũdo aduolauit. ἡ χελιδὼν θέρος λαλεῖ. *Aristophanis interpr.* Hirũdo æstatẽ loquitur. νέα χελιδὼν ἔαρος ἀρχή. *Aristophan.* Noua hirundo veris initium. δεξιὸς ὄρνις ἐπέπτατο. *Homer.* Dextra auis aduolauit. *Vicinum.* Dobry znák.

Dobra naszá.

Res in vado est. *Terent.* Salua res est. *Festus.* In cœlo sum. *Cicer.* Mea pila est. *Plaut.* Mea sors est. *Idem.* Mihi sors vel sortitio euenit. *Idem.* Piscatus meo quidem animo hodie euenit bonus. *Idem.* Seruauisti omnem ratem. *Idem .i. omnem rem familiarem* Rex sum. *Idem.* μεδίμνῳ ἀπομετρῶ τοῦ πατρὸς ἀργύριον. *Suidas.* Modio dimetiar patris argentum. *In eum qui magnum lucrum subitum exspectat.*

Exclamare libet populus quod clamat Osiri Inuento. *Iuuenal.*

Frugum inuentor is erat. clamabat autem populus eo inuento. εὑρήκαμεν, συγχαίρομεν. Inuenimus, congratulemur nobis. *Nam animam Osiridis post mortem in bouem transmigrasse fabulabantur, qui bos Apis vocabatur, & vt Osiris colebatur. qua de re multa leges apud Strabonẽ & Plutarc. Meminit & Plinius. Tibullus. Martial. Seruius. Eusebius.*

Dobra nowiná.

νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' εἴκη τὸ Δάτιδος μέλος. *Suidas.*

Nunc illa se offert cantilena Datidis. *Fuit Datis Satrapes Persa, qui Græcæ linguæ imperitus, lætum quid audiens dicebat.* ἥδομαι εὐφραίνομαι καὶ χαίρομαι. *cùm* χαίρω *dicere debuisset. Vsurpatur etiam Datidis cantilena, pro sermone barbaro aut solœcissante.* προσκυλινδεῖσθαι ἰκτῖνος: *Aristophanes.* i. Prouolui ad miluios .s. *conspectos. vulgus illius loci & temporis miluios primò visos, adorabat quasi veris nuntios.*

Celebris est etiam apud varios scriptores vt Aristophan. Athenæum. Horati. Plini. Hirundo veris nuntia. παῖδες οὐχ ὁρᾶτε; ὥρα νέα χελιδών. *Aristophanes.* Pueri non videtis? ver noua hirundo.

ἦλθε ἦλθε χελιδὼν, καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. *Theogn. 3. de sacrificiis.* Venit venit hirundo, pulchras horas ducens, & annos pulchros. *Sic concinentes* χελιδονίζειν *dicebantur. Apud eundem Pôetam* Hirundo chlænam (*hiemalem vestem crassam*) vendere & theristrum (*æstiuam leuem*) emere suadet. *Rhodij initiò veris* ἐχελιδόνιζον. i. *hirundinem inuitabant. Athenæus. Nostris etiam hirundines apparentes veris nuntiæ & certiores apodes. Vsurpatur & hîc illud dictum.*

Dobra nowiná / bedźie láto / pośłá źimá.

Dobra powieść / gdy mowią: Jéść. *Simile est illud.* N. podźrobić. R. O nie mogęć chodźić. Podźże iéść. R. Toć muszę léść.

Esurientium, parasitorum & gulonum vox ista est.

τὸ φαγεῖν ἀκοῦσαι ἥδιστόν ἐστιν μέλος: *A.* Est grata cantilena quæ sonat, Cœna. Amo cantilenam quæ mihi sonat Cœnam. *Sæpè talia leges apud Plautum, Martial.* Bona cœna strenaq; occessit mihi. *Plaut. Apud eundem Parasitus dicenti sibi* Coquitur. &c. Quando vis veni, parata res erit. *Respondet.* Ego verò te sequar & seruabo, Neque hodie vt te perdam, meream deûm diuitias mihi. *Adde illud Philoxeni.* Suauissima aqua quæ manibus infunditur. V. Cżudży chleb. Vnum augurium optimum pugnare pro cœna. V. Dobry záwsze cżás.

Dobra wola stoi zá vczynék.

Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas,
Hac ego contentos auguror esse deos. *Ouidi.*
Hæc facit vt veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat cæso non minùs agna boue. *Idem.*
Sed qui quam potuit dat maxima, gratus abundè est,
Et finem pietas contigit illa suum. *Idem.*
At voluisse sat est. animum non carmina iacto. *Idem.*
——— Et meritum velle iuuare voco. *Idem.*
Quod si deficiant vires, audacia certè
Laus erit. In magnis & voluisse sat est. *Propert.*
ἀρκεῖ δ' ἐν μεγάλοις καὶ τὸ θέλημα μόνον. *Politian.*
Sufficit in magnis rebus vel sola voluntas.

Parùm successit quod ago, at facio sedulò. *Seruus apud Terentium.*

Coronat Deus voluntatem, vbi non inuenit facultatem. *S. Augustinus.*
Quod voluimus, pro facto reputatur, vbi factum excludit necessitas. *Bernardus.*
Mulus Athenis templum ædificante Pericle, strenuè in saxis conuehendis laborabat, senio autem fessus vacatione donatus est; sed ille nihilominùs iuxta sarraca aliorum mulorum onera vehentium currebat, quasi eos adhortans & incitans. quare publicè ei alimenta perpetua decreta sunt. Plutarchus.

Affine, Chćiey iák nalépiey. & Jáko możemy. Wola stoi zá vczynek.

Dobre nábyćie spore/ trwáłe/ i w morzu nié vtonié.

Diutinè vti benè licèt partum benè. *Plautus.*

χρήματα δ' οὐχ ἁρπακτὰ θεόσδοτα πολλὸν ἀμείνω. *Hesiodus.*

Pecuniæ vel opes non rapto quæsitæ sed à Deo datæ multò meliores.

Dobre obyczáié/ i luckie rozumienie/ rychley námowi niż długie mowienie.

τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος. *Menander.*

Mores dicentis persuadent, non oratio. *Vel.*
Probitas loquentis plùs valet quàm dictio.

Dobre przy lépszem támćié. Cudne przy cudnieyszem gáśnié.

Quæ habēt admirationē, euanescunt atq; moriuntur cōparatione meliorū. *Quintil.* Lana tincta fuco, citra purpuras placet; at si contuleris etiam lacernæ, conspectu melioris obruetur. *Idem.* Si iudicium acrius adhibeas, iam illud quod fefellerat, exuat mentitum colorem & quadam vix enarrabili fœditate pallescat. *Idem.* Exigua quædam animalia igniculi videntur in tenebris, quæ in sole euanescunt. *Idem.* Quæ mediocris est dictio, per se habet admirationem; sed admotis ijs quæ sunt eximia, desinit esse admirationi. *Idem.* *Oratores qui Isocratis orationes audierant vel legerant, suas de ijsdem materiis pudore aboleuerunt. Isocrates ipse testis oratione de Permutatione.*

Histriones vel actores qui cum Roscio contendebant, etiamsi antea recti aut venusti aliquid habere visi sunt, id amittebant. *Cic.*

ἡ πορφύρα παρὰ πορφύραν διακρίνεται. *Phœbammon.*

Purpura iuxta purpuram dignoscitur.

τὴν πορφύραν καὶ χρυσὸν θεωροῦμεν καὶ δοκιμάζομεν ἑτέρα παραδεικνύοντες. *Isocrates.* Purpuram & aurum spectamus & probamus alteri comparantes. *Palliolo purpureo lanestri à Rege Persarum Aureliano misso, collatæ omnes nobiles purpuræ, cineris specie decoloratæ videbantur. Vopiscus.* *Affine,* Rownánie rzéczy máłe y wielkie czyni.

Dobre rzatko béz złego: Złe z dobrem zmieszane iést.
Miédzy pszenicą/ ábo ná iédneyżé ziemi pszenicá i kąkol rośćié.

Terra salutiferas herbas eademque nocentes
Nutrit & vrticæ proxima sæpe rosa est. *Ouid.*

Dic mihi an boni quid vsquam est, quod quisquam vti possiet Sine malo omni? aut ne laborem capias, cùm illo vti voles? *Plaut.* Voluptati mœror comes. *Idem.*

mes. *Idem.* Magna præda, eſt cum magno malo. *Idem.* Roſa olet & pungit. Bonum malo circumſeptũ. *Pierius.* Roſam ſpina ſepſit. *Ambroſius.* Nihil quicquam tam proſperè hominibus datũ, quin admiſtum ſit aliquid difficultatis. *Apulei.*

οὐκ ἔστιν εὑρεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ. Non eſt domũ inuenire quæ careat malo.

δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει

δώρων, οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων. *Homer.*

Duo namq; dolia iacent in Iouis limine Munerum, qualia dat (*hominibus*) malorum (*alterum*), alterum autem bonorum. *quæ ille miſcet & plerumq; plùs addit ex dolio malorum.* V. Wiecey złego niž dobrego.

Dulcia mixta ſunt amaris. *Martial.*

Vbi vber, ibi tuber. *Apuleius.* i. (*vt idem explicat*) Nulla voluptas ſine miſeria.

τὰν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα — *Homer.* Lætitia huic mœrorque ſimul præcordia cepit. τοῦ νοῦν ἔχοντός ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. *Xenophon.* Sapientis eſt & ex inimicis vtilitatécapere. Tanta felicitate nemo poteſt eſſe in magna familia, qui neminem neq; ſeruum neq; libertũ improbũ habeat. *Cic.*

εὕροις δ' ἂν οὐθὲν τῶν ἁπάντων

ἀγαθὸν, ἐν ᾧ τι μὴ πρόσεστι καὶ κακόν. *Menander.*

Nullũ inuenire ex omnibus, &c. Bonum eſt, cui aliquid non adhæreat mali.

—— Interq; nitentia culta Infelix lolium & ſteriles dominantur auenæ. *Virgili.* Etiam in prato eſt aliquid ſpinoſum. *Iuſtinian.* *Pinguis & optimi ſoli indices ſunt herbæ inutiles ſponte vbertim excreſcentes.* *Plutarch.*

πικρῷ γλυκὺ μεμιγμένον. *Plato.* Amaro dulce miſtum vel amarum dulci.

οὐ γὰρ ἂν ἀνθρώποισι θεοὶ τελέουσιν ἅπαντα,

ἀλλ' ἐσθλῷ κακὸν ἄγχι παρίσταται ἔκ τινος αἴσης. *Q. Calaber.* Non enim hominibus dij perfecta dant omnia, Sed bono malũ adiunctũ eſt quodã fato.

πουλύποδος κεφαλή. *Plutarch.* Polypi caput. *de re iucunda cui aliqua moleſtia vel noxa adiuncta eſt. Nam Polypi caput palato gratiſſimum eſt, ſed ſomnia horrifica parit.*

πουλύποδος κεφαλή ἔνι μὲν κακὸν, ἔνδε καὶ ἐσθλόν. *Plutarch.*

Sunt bona ſunt mala quæ Polypi in capite intus habentur.

Sic Martialis de ſuis carminibus ingenuè fatetur.

Sunt bona, ſunt quædam mediocria, ſunt mala multa.

κόρινθος ὀφρύεταί τε καὶ κοιλαίνεται. *Strabo.* .i. Corinthus & collibus ſurgit & vallibus deprimitur. .i. *Nulla felicitas eſt ſine aliquo incommodo. nam ciuitas hæc opulentiſſima fuit & claris viris artificibusq; celeberrima, ſed agros inæquales nec ita fertiles habebat. Rhodigin. qui Superciliosam Corinthum vocat.*

οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακὰ, ἀλλ' ἐστί τις σύγκρασις. *Euripides.* Seiuncta non ſunt à malis vſquam bona, Sed eſt aliqua commiſtio.

μίσγεται ἐσθλὰ κακοῖς. *Theognis.* Miſta bonis mala ſunt. (*Galli.*

Nulla nux ſine putamine. Nulla roſa ſine ſpina. Nulla domus ſine ærumna. *Garnet.* In ampliſſima quaque lætitia eſt coniugatio mellis & fellis. *Apuleius.*

Affine

Affine, Káżdy ma swoie wáde / ábo swego molá. Zadna rzécz ták zla nié iést. *&c.*

Dobre rzéczy nié trwale.

Optima citissimè pereunt. βέλτιςα πολλάκι τάχυτα παρέρχεται. *A.*
Res optimæ sæpe pereunt citissimè.

Quicquid ad summum venit, ad exitum properat. Eripit se aufertq; ex oculis perfecta virtus; nec vltimum tempus exspectant, quæ in primo maturuerunt. *Seneca. Sic Sapientiæ c. 4.* Consummatus in breui, expleuit tempora multa. &c.

Affine, Przed láty rozum nié trwáły.

Dobre śię nigdy nié sprzykrzy. Dobre powtórzyć śię godźi.

δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν ἐςι τὰ καλὰ λέγειν καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. *Plato.* Bis & ter pulchrum est dicere & considerare quod pulchrum est.

δὶς καὶ τρὶς τὸ καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει. *Idem.* Bis & ter, quod pulchrum est, dicere vel dictum, nihil nocet. τὸ καλῶς ἔχον δὶς καὶ τρὶς ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖ. *Idem.* Quod pulchrum est bis & ter repetere sermone oportet. κόρος οὐδεὶς τῶν καλῶν. *Lucian.* Honesta nullam satietatem afferunt. *Sic Horat. de pulchro poëmate & pictura, quæ à longe stanti placet, vel prope.*

Hæc placuit semel, hæc decies repetita placebit.

Hinc illud triuiale. Lectio lecta placet, decies repetita placebit. *Sic Demosthenes Luciano teste Thucydidis historiam octies descripsit vt sic stylum eius imbiberet.*

Dobre śię sámo dźiękuié.

Si quid bonis bene fit, esse idem & graue (.i. *solidum*) & gratum solet. *Plaut.*
Quod bonis bene fit beneficiũ, gratia ea grauida (*grata*) est bonis (.i. *conferentibus*)
Ipsamet vt taceã pro me (al. *pro se*) benefacta loquuntur. [*Plaut.Lambin.*
εὐεργέτῃ χάρις αὐτὴ εὐχαριστεῖ. *A.* Bene facientem gratia ipsa prædicat.

Vicinum, Czolem zá czéść.

Dobre śię sámo płáci.

—— ἡ ῥὰ δικαίοις ἀνδράσιν εὐσεβίης οὐκ ἀπόλωλε χάρις. *Anthologi.*

Piscator caluariam naufragi reti extractam pietate motus sepelire aggressus est, & foueam fodiens thesaurum inuenit & dixit: Certè iustis viris pietatis gratia non perit.

Dobre stáre látá, á nászé lépsze. Stáre látá chwalmy á swych záżywaymy.

Laudamus veteres sed nostris vtimur annis. *Ouidius.*
αἰνεῖ γέρων ἔτη παλαιά, παρὸν ζῇ. *A.*

Dobre to ále owo lépsze.

ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. *Pindarus.*

Optima quidem aqua, sed aurum supra superbas diuitias est .s. *in æstimatione hominum quia rarius, alioqui aqua magis necessaria est, & ideò etiam melior. Excutit hoc problema Plutarchus: Negat Henric. Stephani hoc inter adagia referendum. Esto: sententia tamen est pulchra huic loco quadrans.*

αὐτὴ

αὕτη κρείσσων, αὕτη κυρία. *Plutarch. Apollodor.* Hæc melior, hæc potior. ſ. *ſententia.*

Dobre z dobrem / á złe ſámo.

Bonum bono contrarium non eſt, malum verò etiam ſibi.

πᾶν μεθ' ἑτέρου ἀγαθοῦ αἱρετώτερον ἢ μόνου μόνον. *Ariſtotel.*

Omne bonum expetibilius eſt cum altero bono quàm tantùm ſolum.

Theſeus domum ex Creta reuerſus, legumina varia vna ſimul olla cocta cum ſuis latus comedit. Plutarch. *Hic locum habet* Olla putrida *vulgò dicta.* [*crobi.*

Ex Hymettio (*melle*) nouo & veteri Falerno (*vino*) mulsũ fit optimè temperatũ. *Ma-*

Dobre zé złego czeſto bywa. Dobre zé złego vczynić / wielka ſztuká. Złe ſpráwy rodzą dobre vſtáwy.

Bonæ leges ex malis moribus procreantur. *Macrobius.* Vſu probatum eſt, leges egregias, exempla honeſta apud bonos, ex delictis aliorum naſci. *Tacitus.* *quare apud Æginetas multabatur qui nouæ legis conſtituendæ occaſionem dediſſet. Ariſtotel.*

Sæpe malo ex principio magna familiaritas conflata eſt. *Terentius.*

Ex malis excerpendum ſi quid ineſt boni. *Cato.*

Quam acerbiſſima olea oleum facies, tam oleum optimum erit. *Cato.*

νῦν εὖ πεπλόηκα, ὅτε νεναυάγηκα. *Suidas de Zenone naufrago.*

Nunc benè nauigaui, poſtquam naufragium feci.

εὖ ἐποίησε τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ. *Idem.*

Bene fecit fortuna aduehens (*admouens*) me ad philoſophiam.

Ex neceſſitate facere virtutem ars magna. *Ex Gabria. ſub* Co muſze.

τοῦ νοῦν ἔχοντός ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. *Xenophon.* Prudentis eſt etiam ex inimicis vtilitatem capere. *De hoc argumento libellum ſcripſit Plutarch.*

Melius eſſe iudicauit Deus de malis benè (vel bona) facere, quàm mala nulla eſſe permittere. *S. Auguſtin.* Omnis malus aut ideò viuit, vt corrigatur, aut ideò, vt per illum bonus exerceatur. *Idem.*

Aurum è ſtercore colligendum, *vt Gallus Æſopicus è ſterquilinio gemmam eruit. &* Virgilius è ſtercore Ennij aurum legit. *Sanga.*

καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν. *Suidas.* Faciunt & ſphaceli immunitatem. *Piſiſtratus Tyrannus ab Athenienſibus exigebat decimas eorum quæ in agris proueniunt. is aliquando obambulans vidit ſenem in petricoſo loco laborantem, & quæſijt, quos fructus inde colligeret. reſpondit ille:* Dolores ac ſphacelos atque horum decimas exigit Piſiſtratus. *quo audito Tyrannus decimas remiſit ciuitati. hinc ortum dictum.* Faciunt & ſphaceli. &c. *ſunt autem ſphaceli ſiderationes vel inflammatæ partis corporis duricies ex labore & laſſitudine.*

Nullum librum eſſe tam malum, quin parte aliqua prodeſſe queat, *dixit Plini.*

αἱ μέλισσαι τραχυτάτῳ καὶ δριμυτάτῳ θυμῷ προσκάθηνται καὶ λαβοῦσαί τι χρήσιμον ἀποπέτονται. *Plutarch. contractus.* Apes (*neglectis roſis violis &c.*) ad aſperrimas & amariſſimas herbas, qualis eſt thymus, aduolant, & decerptis quæ vtilia ſunt auolant. *Eadem ſimilitudine vtitur Iſocrates & S. Baſilius.*

David ex auro idoli Moloch coronam sibi fecit. 2. Regum 12. Sic Amasis rex Ægypti ex pelui aurea idolum adorandum à populo Herodot.

Ex tortis lignis rectus componitur ignis. *Garner.*

Fures ingressi hortum Isaaci abbatis mutatis animis eum excoluerunt, & ab abbate humaniter accepti & admoniti sunt. S. Gregor.

Dobré złé vczynione/ nié iéſt dobre.

τὸ καλὸν οὐ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται. *Nazianzen.*

Bonum non eſt bonum, quando non benè fit. *Lepidum eſt illud:* Deus non remuneratur Verba ſed Aduerbia. *Ioan. Gerſon.* i. *non factum eſſe vel feciſſe, ſed benè factum vel benè feciſſe: Et S. Gregorius dicit:* Deus non reſpicit quantum, ſed ex quanto. *Nam vt commune eſt Axioma S. Dionyſii Thomæ & Philoſophorũ:* Bonum ex integra cauſa & omnibus circũſtantijs requiſitis conflatur, ſi quid defuerit vel vitiũ modicũ acceſſerit, malũ opus erit. *Lucianus de hac re ſic ait:* ὁ γὰρ καὶ μικρότατον ἐνδέων, ἀτελής. κἂν πάντα πλείω ἔχῃ, εἰ δὲ τοῦτο οὐκ ἔχοι, οὐδέποτ' εὐδαίμων. In quo vel minimum *(virtutis)* deſideratur, imperfectus eſt, licèt cæteris omnibus abundet, hoc verò non habeat, nullo modo beatus eſt.

Dobrego cnotá nié boiázń ód złégo hámuié.

μισοῦσιν καλοὶ ἁλιτεῖν ἀρετῆς ἔρωτι. *A.*

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu nihil admittes in te formidine pœnæ. *Horatius.*

Virum ſapientem non peccaturum, dicebat Peregrinus philoſophus, etiamſi peccaſſe eum dij atque homines ignoraturi forent. *Gellius.*

Nobis perſuaſum eſſe debet; ſi deos hominesque celare poſſimus; nihil tamen auarè, nihil iniuſtè, nihil libidinosè, nihil incontinenter eſſe faciendum. *Cic.*

Honeſta bonis non occulta quæruntur. *Idem.*

Hoc diſtant Philoſophi à cæteris hominibus, quòd ipſi ſponte faciant ea, quæ cæteri metu legum inuitè. Xenocrates apud Plutarchum.

Dobrego/ cnotliwego bánkiet/ krotofilá nié zepſuié.

Occaſiones hominẽ fragilem nõ faciunt, ſed qualis ſit oſtendunt *Thomas de Kempis.*

ἀκτὶς ἡλίου κἂν ὁμιλήσῃ βορβόρῳ, μένει καθαρὰ καὶ ἀμόλυντος. *Syneſius.*

Radius ſolis licet contingat lutum, manet purus & impollutus.

καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν ὁ νοῦς ὁ σώφρων οὐ διαφθαρήσεται. *Laërtius.*

In conuiuijs hilarioribus mens continens non corrumpetur. *Ariſtippi dictum.* V. Nié wſzyſtko ſie káżdému zeydźié.

Athenienſis qui probus eſt, inſigniter eſt probus .ſ. *in corrupta licet ciuitate.* V. Tákiem bądź iákiem/ &c.

Pſylli (gens in Africa) ſerpentum, ſcorpionum, phalangiorum & aliorum venenatorum quæ ibi plurima ſunt, morſibus nihil læduntur. quin potiùs ſi venenata ad eos propè acceſſerint vel attigerint, debilitantur & torpeſcunt aliquandiu. Ælianus. Sic probi, &c.

Dobrego gniazdá/ wychowánia/ ćwiczenia człowiek/ piés/ &c.

Spartanus. *Nam Spartá aliæ gentes & ciuitates, petebant nutrices & duces. Plutarch.* ἀνδράποδ' ἐκ Φρυγίας, ἀπὸ δ' Ἀρκαδίας ἐπικέρες. *Athenæus.* Mancipia è Phrygia, sed ab Arcadia auxiliares .s. *Optimi.* (runt. Ex Isocratis ludo, è quo, *vt ait Cic.* tanquā ex equo Troiano innumeri principes exie- ἀγαθοὶ ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. *Plato.* Boni erant quia ex bonis nati. εἰκὸς βελτίους εἶναι τοὺς ἐκ βελτιόνων. εὐγένεια γάρ ἐστιν ἀρετὴ γένους. *Aristotel.* Consentaneum est meliores nasci è melioribus. Nobilitas enim est virtus generis. *Varro canes eligi iubet, qui sint boni seminij. Ludit in hac phrasi & Plaut. Milite. Virgilius item* Equos generosos admitti præcipit fæturæ causa. *Nam rectè Horatius.*

Fortes creantur fortibus & bonis. Est in iuuencis est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam. *Nec contrà.*

Dobrego Hetmáná/ sternika/ &c. przygodá/ niebéspieczeństwo pokaże. W trudności rozum poznáć.

Sed conuiuatoris vti Ducis ingeniū, res Aduersæ nudare solent, celare secūdæ. *Hora.* δείκνυσιν ἡ νὺξ τὸν κυβερνήτην σοφόν. *A.* In nocte noscitur gubernator probus. δείκνυσιν ἡ νὺξ ... κυβερνήτης ἐστὶ, χειμῶνος γὰρ δεήσει σοι πρὸς τὴν ἀναγνῶσιν ἐν γαλήνῃ οὐ μάθοις εἰ ἀγαθὸς κυβερνήτης ἐστὶ. *Lucian.* In tranquillo non disces si bonus est gubernator, tempestate enim opus tibi est ad cognoscendum.

ζάλη κυβερνήτην ἄριστον δεικνύει. *A.*
Vel ἴδμονα κύβερνον δεικνύει ὄβριμος κλύδων. *A.*
Monstrat gubernatorem tempestas bonum.
Gubernatorem in tempestate, in acie militem intelligas. *Seneca.*

In tempestate ars naucleri apparet. *Garner.* ὁ κυβερνήτης εὐπλοεῖ καὶ σὺν τῇ τέχνῃ καὶ σὺν τοῖς οὐρίοις πνεύμασιν. *Euriphanus.* Gubernator prosperè nauigat & arte & vento secundo.

Dobrego ludzie náydą/ abo nie zábaczą: dobrze wspominają.

Bona fama in tenebris proprium splendorem obtinet. *P. Syrus.*
Φήμη τὸν ἐσθλὸν κἂν μυχῷ δείκνυσι γῆς. *Euripides.*
Fama bonum & in terræ cauo ostendit virum.
Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ
λαοὶ φημίζουσι, θεός νύ τις ἐστι καὶ αὐτή. *Hesiodus.*

Fama nulla prorsus perit, quàm quidem multi populi diuulgant, siquidem & ipsa dea quædam est. Et memorem famam qui benè gessit habet. *Ouid.*

τῆς εὐεργεσίης ῥηιδίη ἀγγελίη. *Theognis.* Benefacti facilis nuntius.

Vel Facile sibi beneficentia præconem inuenit.

Phocion Atheniensis quadragies & quinquies Prætor creatus est non ambiens & absens à comitiis. Plutarch.

Vt Phry-

Vt Phrygius amauit Piëriam. *vel pleniùs.* Vtinam ſic amer à viro, vt à Phrygio Piëria. *qui eius amore fecit pacem inter ſuam & ipſius ciuitatem, diſcordes & inimicas ſibi ambas antea. Plutarch.*

ὡς Φρύγιος ἠράσθη Πιερίας. *Hinc celebris eorum memoria & nomen manſit.*

Dobrego mu ſłowa żaden nie rzecze.

οὐκ ἐπαινετέος οὐδ' ἐν περιδείπνῳ. *Diogenian.* Non meretur laudari, ne in cœna quidem .ſ. *funebri, in qua tamen etiam non optimi vtcunque commendari ſolent. Nam* Liuor poſt fata quieſcit, *vt Ouid. ait. & præficæ conducebantur ad funera quorumuis. vnde Næuius apud Feſtum ait :* Hæc quidem mehercle opinor præfica eſt, quæ ſic mortuum collaudat. *Sed hæc parergῶς. ad rem.*

ὁ καικίας νέφη καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' ἑαυτὸν τὰς λοιδορίας ἕλκει. *Plutarch.*

Cæcias nubes & vita vitioſa opprobria ad ſe trahit,

Cui immunifico, ſcis quid cantari ſolet?
Quod habes, ne habeas : & illud quod nunc non habes, habeas malum.
Quandoquidem nec tibi benè eſſe potes pati, nec alteri. *Plautus.*
Dædali exſecratio in omni ſermone. V. **Zły człowiek.**

Dobrego ſzukáiąc, ledwie naydźieſz: złe śię ſámo náwinie.

Vnum hoc ſcito, nimiò celeriùs venire quod moleſtum eſt, quam id quod cupidè petas. *Plaut.* διζημένοισι τἀγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ διζημένοισι. *Democrit.* Quærentibus bona vix obtingunt, mala verò etiam non quærentibus.

Aruſpices, ſi quid boni promittunt pro ſpiſſo euenit:
Id quod mali promittunt præſentarium eſt. *Plaut.*

Nocere promptũ ſemper eſt, vt peſſimum; Prodeſſe porrò reconditũ, velut optimũ.

χαλεπὰ τὰ καλά, τὰ δὲ κακὰ οὐ χαλεπά. *Theoctiſtus.*

Difficilia quæ pulchra, honeſta, bona; mala verò non difficilia.

Affine, **Więcey złego niż dobrego. Złe śie rychley náwinie. Złego nie kupić.**

Dobrem być, abo dobrze czynić, choć pozno, lepiey niż nigdy.

κρεῖττόν ἐστιν ἀρξάμενον ὀψὲ τὰ δέοντα πράττειν ἢ μηδέποτε. *Dionyſ. Halicarnaſſ.*

Præſtat ſerò quàm nunquam quod te decet aggredi.

Vulgare eſt illud. Præſtat aliquando quàm nunquam. *Garner.*

Vulpes Æſopi cuidã fluctus maris numeranti & ob ſuperuenientes aſſiduò erranti ac numerationem repetenti, ideoq; ſollicito, dixit : τί ἀνιᾷ τῶν παρελθόντων ἕνεκα; δέον τὰ ἐντεῦθεν ἀρξάμενον ἀριθμεῖν ἀμελήσαντα ἐκείνων. *Lucian.*

Quid angeris ob vndas præter lapſas? hinc oportet numerare incipias, illis neglectis. *In eum qui aduertens ſe erraſſe vel damnũ paſſum, nil vult agere, cùm debeat id quod reſtat, quantumcumq; eſt, captare.* *Affine,* **Uczyć śie záwſze nie ſromotá.**

Dobrem śie to zwáć nie godźi; co im wietſze, wiecey ſzkodźi.

Non eſt bonum, quod incremento fit malum. *Seneca.*

Illustrari hoc potest ex Aristotelis l.2.Rhetor.c.6.vbi de maioribus bonis & malis agens ait: αἱρετώτερα εἶναι, ὧν αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ὑπερβολαὶ βελτίους καὶ καλλίους &c. ὅσων δ' ἥκιστα, μείζω κακά. Magis eligenda esse, quorum appetitiones & exsuperantiæ meliores & honestiores, &c. quorum verò minimè, maiora mala.

Dobrem śie zſtáć / ábo trwáć / być / trudno.

Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. *Pittacus. Plutarc.* Difficilè est bonum esse.
ἄνδρ' ἀγαθὸν ἀληθέως γενέσθαι χαλεπόν. *Simonides.*
Virum verè bonum fieri res difficilis.

Dobrem zá żywotá zázyrzemy / á zmárłe ſłáwiemy.
Dobrem zá żywotá gárdźiémy / po śmierći ié chwalemy.

Virtutem incolumem odimus, Sublatam ex oculis quærimus inuidi. *Horatij*
Vrit enim fulgore suo qui prægrauat artes (.i. *qui excellit.*)
Infra se positas, exstinctus amabitur idem. *Idem Horati.*
Omnia post obitum fingit maiora vetustas. *Propert.*
Maius ab exsequijs nomen in ora venit. *Idem.*
τοῖς ζῶσι πᾶσιν ὕπεστί τις ἢ πλείων ἢ ἐλάττων φθόνος, τῶν τεθνεώτων δὲ οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς ἔτι μισεῖ. *Demosthenes.* Viuentes omnes magis aut minus inuidia laborant; mortuòs verò ne inimicorum quidem quisquam odio habet.
Minuunt præsentia famam. *Claudian.* *In mari Indico pisciculus est in fundo degens dum viuit, mortuus summis aquis innatat. de illo sic Ælianus.* ζῇ ἀθέατον, ἀποθανὼν δὲ ἀναπλεῖ. Viuens non videtur, mortuus emergit & supernatat. *Sic* Probitas Latet in viuo, post mortem elucescit.
Affine, Vmárły od zazdrośći wolen. Zazdrość żywe przéśláduie.

Dobrem złé / złem dobrzé śię ná świéćie powodźi.

Quin etiam infelix virtus, & noxia felix
Et malè consultis pretium est, prudentia fallax. *Manilius.*
— ἀνέρι πολλάκις ἐσθλῷ ἀμφεχύθη μέγα πῆμα, λυγρῷ δ' ἐπὶ κάππεσεν ὄλβος. *Quint. Calaber.* Sæpe bonum virum Circundat magna penuria, improbo autem opes contingunt. κακιόνων νίκα. *Porphyrion.* Deteriorum est victoria.
ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ. *Homer.* Siquidem superant iam deteriora.
Similis sententia sæpe in diuinis libris habetur. vt Hieremiæ c.12. Habacuc.c.1.Psal.72.&c. Telamon item apud Cicer. putat deos negligere humana, ob eandem causam. Nam si curent *inquit* dij humana, bonis benè sit, malis malè, quod nunc abest. *Sed hæc rectè fieri Christiani sciunt.* *Affine,* Częſto ſkodá dobrego potyká. Dobroć mu ſkodźi.

Dobremu dobry / złemu zły.

μαλθακὰ μὲν φρονέων ἐσθλοῖς, τραχὺς δὲ παλιγκότοις ἔφεδρος. *Pindar.* Mollis erga bonos, asper erga molestos insidiator. .s. *sum vel est.* φίλον εἴη φιλεῖν, ποτὶ δ' ἐχθρὸν, ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι. *Idem.* Amicum ego amem

amem, verùm contra inimicum, vt inimicus lupi instar incurram. *Ethnicorum hæc sunt. Nobis præceptum est* Diligite inimicos vestros &c. *nota sunt. Neq; fauet huic dicto Dauidis illud Psalmo 17.* Cum sancto sanctus eris, cum peruerso peruerteris. &c. *Non enim ibi de homine sed de Deo loquitur, qui talē se exhibet homini qualem erga se hominem videt, si innocentem, pium, misericordem, sincerum, aduertat; talem se illi exhibet: sin secus, contrarium. vt post alios Bellarmin. hunc locum interpretatur. Quodsi Deus cui omnia in hominem licent, tantùm se demittit, vt cùm plùs exigere posset, tamen hac quadam æqualitate contentus sit: audebit homo eodem pacto se cum sibi pari gerere? & bonum hominem tantùm (idq; opinione tantùm non veritate) amare; malum verò (sua opinione, Dei iudicio forte bonum & meliorem) odisse?*

Dobremu przy złem śię dostánie.

Sæpe Diespiter (*Iupiter*) Neglectus incesto addidit integrum. *Horati.*

πολλάκι ζυνθνήσκουσι κακοῖς οἱ ζυμπαρεόντες. *Phocylides.*

Sæpe cum improbis moriuntur qui eis adsunt.

πολλάκι δὴ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαύρει,
ὅστις ἀλιτραίνῃ καὶ ἀτάσθαλα μηχανάαται. *Hesiodus.*

Sæpe tota ciuitas mali viri (vnius) pœnas luit, qui peccat & iniqua machinatur.

κοινὰς γὰρ ὁ Θεὸς τὰς, τύχας ἡγούμενος,
τοῖς τοῦ νοσοῦντος πήμασιν διώλεσεν.
τὸν οὐ νοσοῦντα, κ᾽ οὐδὲν ἠδικηκότα. *Euripides.*

Communes enim Deus fortunas existimans, eius qui ægret (*malus est*) malis, (*pœnis*) perdidit Eum qui non ægrotat, & nil iniquè egit.

Nux apud Ouidium apta huic loco queritur.

Nam quod habent frutices aliquando proxima nostris
Fragmina, quod læso vimine multa iacent:
Non istis sua facta nocent: vicinia (*mea*) damno est, (*illis*)
Excipiunt ictu saxa repulsa meo. &c.
—— Quæ longius absunt. Natiuum retinent inuiolata decus. *Hæc illa.*

Dobremu rzemieślnikowi káżde naczynie dobre.
Dobry rzemieślnik lědá naczyniem dobrzé zrobi.

τεχνίτῃ καλῷ τ᾽ ὄργανα πάντα καλά. Instrumenta bono cuncta bona artifici. *Affine illud Plauti.* Proba materies data est, si probum adhibeas fabrum.

Dobremu wszedy dobrzé. Wszystek świát oyczyzná cnotliwego

Quocunq; loco natus esset, fortunā sibi ipse facturus videbatur. *Liui. de M. Portio Catone.* Virtute duce, comite fortuna. *Cic. .s. omnia obtinebis vel vbiq; prosperè ages.*

Sat habet fautorum semper qui rectè facit. *Plaut.*

Omnia adsunt bona, quem penes est virtus. *Idem.*

τοῖς γὰρ καλῶς πράσσουσι πᾶσα γῆ πατρίς.

Est patria, quæuis terra honesta agentibus. *alij reddunt.* Prosperè agentes

.i. *quibus*

(.i. *quibus prospera sunt omnia*) vbicunque degant, perinde ac patria contenti sunt. *Sic Socrates Atheniensis interrogatus, cuias esset?* κοσμικὸν .i. mundanum. *quasi totius mundi ciuem se esse respondit, non Atheniensem.*

Dobremu wßyſtko dobre ábo dobrze.

Dobry wßyſtko w dobre obráca / zá dobre przyymuie.

Sui cuique mores fingunt fortunam. *Cornel. Nepos.*

ἀγαθὸς ἀνὴρ καὶ εὐτυχίαν καὶ ἀτυχίαν δυνάμενος καλῶς φέρειν. *Archytas.* Bonus vir & felicitatem & infelicitatem rectè ferre poteſt.

Sapiens ipſe fingit fortunam ſibi. *Plaut.* Sua cuiq; prudentia deus. *Pacatus.*

Omnis fortuna in ſenſu ſapientis habitat. *Fulgentius ex Carneade.*

ἦθος ἀνθρώπου δαίμων. *Menander.* Mores hominis deus vel fortuna.

ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ τ' ἐσθλὰ καὶ διδοῖ Θεός. Bono viro namq; bona largitur Deus.

τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον. *Callimachus.*

Ter abſterſis (.i. *benè expiatis, ſeu puris, probis*) dij dant meliora.

μηδ' ἄκανθα ἀμύξῃ τοὺς ἀγαθοὺς, μηδ' ἀδ πλαδίῃ. (*i.* πελάζῃ. *Suidas.*

Ne ſpina quidem vulnerârit vel pupugerit bonos, ac ne propè acceſſerit.

——— τὸν μὲν κακὸν κακὸν τι πάσχειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν. *Euripides.*

Malum mali quid perpeti (*fas, par eſt*) bonum agere proſperè.

ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιτ' ἂν ὁ φέρων τἀγαθὰ,
ἀγαθὸς ἂν εἴη, καὶ ὁ φέρων καλῶς κακά. *Athenæus.*
Quicunq; fert bona vir bonus vocabitur,
Bonus quoque ille, qui mala tulerit benè.
Miſer dici bonus vir, eſſe non poteſt. *P. Syrus.*

Dobremu wßyſtko przyſtoi.

Φεύγουσι γενναίοισιν ὡς ἅπαντα καλόν. *Euripides.* Prò quā generoſos omnia decent.

ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει. *Diogenian.* Bonos viros omnia decent. vel gratioſos. *quorum omnia dicta & facta placent omnibus; quæ ab aliis profecta, offenderent.* *Vide* Przyſtoi mu wßyſtko.

Dobrey myśli nié pſuy. Précz fraſunki kiedy trunki.

Pallentes procul hinc abite curæ. *Martialis Saturnalibus.*

εἰς ἕω τὰ σπουδαῖα. *Plutarch.* In craſtinum ſeria .ſ. reijcito. *Archias Thebanorum dux literis inter cœnandum oblatis dicebat.*

μετὰ δεῖπνον σπουδαῖα. Poſt epulas ſeria. .ſ. *tractanda.*

Intempeſtiua ne turbes feſta Minerua. *Ouid. i. hilaritatē ſeriȷs ſermonibus aut ſubtilibus quales Philoſophorū.* Cur in theatrum Cato ſeuere veniſti? *Martialis de ludis Floræ inhoneſtis, quorum petulantiam Cato ſua ſeueritate & grauitate reſtinxit.*

εὐδίᾳ ἐπάγεις νέφος. *Plutarch.* Serenitati nubem inducis, vel ne inducas.

Et ſtellis nebulam ſpargere candidis. *Horat. de anu puellarum choro miſta.*

Frigida

Frigida feruentē ollā aſpergis, *vel* ne aſpergas. *aliter apud Plautum hæc alij intelligunt.* E natali die mortualem facis, *vel* ne facias. *Plaut.*

τὸν αὐστηρὸν οἶνον οὐ πρὸς πρόποσιν, ἀλλὰ πρὸς φαρμακοποιίαν χρῶνται. *Laërti.* Auſterum vinum non ad compotationes, ſed ad medicinas adhibetur. *Sic ſermones Philoſophorum præſertim Stoicorum ſeueri in conuiuiis locum non habent.*

ὁ φιλόσοφος ἐν συμποσίῳ τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον ὁ κύων ἐν βαλανείῳ. *Lucian.* Philoſophus (*è priſcis illis præſertim Stoicis & Cynicis*) in conuiuio tale quid eſt, qualis canis in balneo. .ſ. οὐκ ᾄδων, οὐ σκώπτων, μὴ γελῶν, ἐν τριβωνίῳ κείμενος εἰς γῆν ὁρῶν, ὥσπερ ἐπὶ πένθος οὐκ ἐπὶ συμπόσιον ἥκων. Non cantillans, non ludens dicterijs, non ridens, in trita lacerna accumbens, terram intuens, velut ad luctum non ad conuiuium vocatus veniſſet.

In conuiuio vini non arguas proximum, & non deſpicias illum in iucunditate ipſius, verba improperij non dicas illi. &c. *Eccleſiaſtic. 31. cap.*

O fortes &c. nunc vino pellite curas Cras ingens iterabimus æquor. *Horat.*

μαριανδυνὸς θρηνητὴρ εἶ. *Euſtathi.* Mariandynus cantor lamentator es. *lugubre hi ſonabant, quare hilari conuiuio non adhibebantur.*

ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. *Zenodot. Suidas.* Abydena illatio, bellaria, acceſſio. *de ijs qui ſuo aduentu moleſtia nos afficiunt. hoſpes ingratus vel interrumpens colloquium aut conuiuium turbans. Nam Abydenis mos erat, vt in ſacra & in conuiuia à nutricibus inferrentur infantes conuiuis ſuauiandi, qui vagitu & clamore ſuo nutricumq́; garritu conuiuium ingratum reddebant. Vt quadret dicto Polonico, dic.* Abydena bellaria ne inferas. *Vel.* Ne Abydenorum conuiuium nobis reddas.

διασκεδάτε τὸ νέφος τοῦ μετώπου. *Anaxandridis.* Diſcutite nubem fronte. *Sic Horat.* Deme ſupercilio nubem. Bądź dobrey myśli/ weſoł. Exporrige frontem. *Terent.* Sollicitam explica frontem. *Horat.* Porrectiore fronte mecum loquaris. *Plaut.* *Plutarch. Sympoſiaco 7. docet quæ acroamata conuiuio ſint adhibenda. vt Dialogi, Comœdiæ lenes & honeſtæ, cithara, cantus &c.*

μὴ κακούργει τὴν μουσικήν. Ne vities, corrumpas Muſicam. *Ex Plutarcho, apud quem aliter hoc dictum vſurpauit Ecprepes Ephorus, qui aduertens Phrynidā Muſicum ad ſeptem chordas, contra morem patriæ duas addidiſſe, ſcidit eas dicens. Ne vities Muſicā.*

μὴ ἐμποδίσῃς μουσικά. *Eccleſiaſtic. 32. Ne impedias Muſicam.*

ἐκκέκοπται ἡ μουσική. Interſecta eſt muſica (.i. *hilaritas interrupta*) *cùm quis iucundum ſermonem aut colloquium interrumpebat.*

ἀπώλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας τὸ ὕδωρ. *Ariſtius. & Athenæus.* Bona perdidiſti vina miſcens his aquam. *quod ægrè fert Martial. l. 1. epigr. 19. ſed hîc allegoriam adhibe.* i. Triſti rumore aut facto hilaritatem diſcuſſiſti.

Affine, Ná fráſunek dobry trunek. Dobra myśl ledá co zepſuie.

Dobro żadne temu nié ſmákuie/ co uczéſtniká iego nié czuie.
Nullius boni ſine ſocio iucunda eſt poſſeſſio. *Seneca.*

Vtuntur hac vel ſimili ſententia Theologi agentes de Tribus perſonis in diuinis.

τὰ ἀκοινώνητα ἀγαθὰ ἀηδῆ. Bona quæ nō cōmunicantur alteri iucunda nō ſunt.

Dobroć mu ſzkodzi. Nazbyt dobry. Przé dobroć ſwą, nędzę ćierpiſz.

Iſto tu pauper es, cùm nimis ſanctè pius. *al.* quia nimis, &c.

Apud Plautum optimo viro Dæmoni, obijcit ſeruus piſcator, redděti amiſſa domino proprio.

Varo, reguſtatum digito terebrare ſalinum.

Contentus perages, ſi viuere cum Ioue tendis. *Perſius cuidam periurium & fraudem timenti ac dicenti;* Sed Iuppiter audiet. *ex more vulgi reſpondet: Eheu ſtulte ſi pietatem curabis tam pauper eris vt vix ſalem obſonii loco habere poſſis, quem prandens digito ſubinde attingas. Dictum ethnici impium vt & ſequens.*

Ego ſcelestus nunc argentum promere poſſum domo;

Tu qui pius es, iſtoc genere natus, nummum non habes. *Apud Plautum Leno dicit honeſto adoleſcenti Calidoro ſed egenti pecunia.*

κεστρεὺς νηστεύει. Ceſtreus ieiunat. *de iis dicitur quibus iuſtitia & bonitas parùm aut nihil prodeſt. vt Ceſtreo piſci accidit, qui innocentiſſimus habetur quòd nullum piſcem imò nil viuens comedat, ideò verò ſemper ieiunus manet. Athenæus. Ariſtot.*

Arboris fæcundæ fructus ramos frangit. *Sic Ouidii Nux.*

Fructus obeſt, peperiſſe nocet, nocet eſſe feracem.

ἡ καρύα εὐκαρποῦσα μᾶλλον πλήττεται. *A.*

Nux plena fructu verberatur acriùs. *Affine,* **Drugiem dobry. Dobrem złé.**

Dobroć ábo cnotá zmyślona, złość pokryta.

Iniuſtitiæ totius nulla capitalior, quàm eorum, qui tum cùm maximè fallunt id agunt, vt boni viri eſſe videantur. *Cicer.*

Malus bonum vbi ſe ſimulat, tunc eſt peſſimus. *P. Syrus.*

Bonitatis verba imitari, maior malitia eſt. *Idem.*

μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πεφυκότα,

χρηστὸν λόγοις, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. *Anthologi.*

Odi virum duplicem. Dulcem verbis, aduerſarium moribus.

Simile, **Złość ſkryta.**

Dobroćią złégo ábo głupiégo nié vżyiéſz.

Draco marinus ſi dextra trahatur, reſiſtit: ſi ſiniſtra, cedit & capitur. *Ælian. Symbolum praui & pertinacis ingenij.*

Benefacere cani, ſerpenti, lupo, &c. V. **Dobrodźieyſtwo dobrodźiećiowi ſzkodliwe.**

Dobroćią złego pokonaſz.

Bonitas pertinax vincit malos. *Seneca.* V. **Chléb namocniey wiąże.**

Dobroczynność Boſka rzécz. dobroczynny Bogá náśláduie.

ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. *Suidas.* Homo homini vel hominis Deus. *de iis qui ex inſperato ab aliquo ſeruantur & per eum celebrantur.*

Nam,

Nam, *ut ait Cicer.* Dei proprium eſt ſeruare & benefacere; ideò qui in graui periculo ſuccurrit, vel magno aliquo beneficio alium afficit; Dei quaſi vice fungitur, & ei cui prodeſt, Deus eſſe dicitur.

Deus eſt mortali iuuare mortalem, & hæc ad æternam gloriam via. *Plini.*

Nam, *ut ait Heſiod.* θεοὶ δωτῆρες ἐάων. Dij largitores ſunt bonorum.

εὖ γὰρ εἴρηται καὶ τοῦτο, ἀνθρώπους μάλιστα μιμεῖσθαι θεούς, ὅταν εὐεργετῶσιν. *Strabo.*

Rectè enim & hoc dictum eſt: Homines maximè imitari deos, cùm ſunt benefici.

Sic Theognis. τῆς εὐεργεσίης οὐδὲν ἀρειότερον. Beneficentia nil meliùs.

Conueniens homini eſt hominem ſeruare voluptas,
Et meliùs nulla quæritur artè fauor. *Ouidi.*

Dobroczynność lepsza niż dobra wola.

Nequam illud verbum eſt: Benè vult, niſi qui benè facit. *Plaut.*

Qui benè volunt, benefici fient. (.i. *ſint*) *Idem.*

Nil ait qui diffidentem verbis ſolatur ſuis;
Is eſt amicus qui in re dubia re iuuat, vbi re eſt opus. *Idem.*

Quid te igitur retulit Beneficum eſſe oratione, ſi ad rem auxiliũ emortuũ eſt? *Idẽ.*

ἀγαθοποιεῖν ἄμεινον ἔργῳ ἢ λόγῳ. *A.*

Re præſtat eſſe quàm loquela beneficum.

ἄνδρα δ' ὠφελεῖν ἀφ' ὧν ἔχοι τε καὶ δύναιτο κάλλιστος πόνων. *Sophocles.*

Homini prodeſſe vnde habeas & poſſis pulcherrimum opus.

Dobroczynność zła zmyślona. Nie lada dobrodzieyſtwo!

εὔνους σφάκτης. *Zenodotus.* Beneuolus occiſor. *qualis fuit Oreſtes matricida, matri ſuæ à ſe occiſæ parentans. Talis & Ptolomæus Philopatoris qui matri Berenicæ cauſa mortis oblata, eandem honorificè ſepeliuit.*

τὴν κυκλώπειον ἐτίμας τιμήν. *Nazianzen.* Cyclopis (*me vel illum*) honore affeciſti. *qui Vlyſſi pro magno beneficio promiſit, ſe vltimò ipſum deuoraturum Homerus. l. 9. Odyſſ. Et Lucian.* κύκλωπος δωρεὰν *vocat* τὸ ὑπισχνεῖσθαι ὅτι πύματον ἐγὼ τοῦτον κατέδομαι. Cyclopis donum. pollicentis vltimò ſe Vlyſſem deuoraturum.

Sic Cic. Antonio exprobranti quod ingratus in ſe eſſet, quem cùm poſſet non occiderit, reſpondet: Sit beneficium, quandoquidem à latrone maius accipi nullum potuit.

Dorion claudus ſolea pedis claudi ablata, dicit: Non imprecabor furi quicquam niſi vt pedi ipſius quadret .i. vt ſit claudus. *Ariſtodemus.*

Adoleſcenti amanti argentum dare, eſt gladium dare quo ſe occidat. *Plautus.*

ἔρανον αἰτήσαντί μοι ὤρεξε βρόχον. *Lucian.* Stipem mihi poſcenti porrexit funem.

Dobrodzieia ſzanny.

Cerua ne rodas vitem. *Apud Æſopum Cerua venatores fugiens ſub vite latuit, & ſecuram ſe iam rata folia ambedit, ſicq; à venatoribus conſpecta confixa & capta eſt. Epimythion Planudis.* οἱ τοὺς εὐεργέτας ἀδικοῦντες ὑπὸ θεοῦ κολάζονται. Qui benè de ſe meritos iniuria afficiunt, à Deo puniuntur.

Similis apologus est Demosthenis de Ouibus, quæ Canes custodes suos lupis pacem illa conditione pollicentibus prodiderunt & ab eis laceratæ sunt.

Potest huc trahi præceptum Hesiodi, vetantis ἐπὶ ποταμῶν καὶ κρηνάων οὐρεῖν. Ne quisquam in flumina & frontes vrinam emittat. *ex quibus bibimus lauamur & tot alia commoda habemus. Simile est illud Pythagoræ.* Lapidem in fontem iacere scelus .i. *benè meritos lædere nefas. vel, publica ne vities. Plutarch.*

Qui aquam hauris, puteum corona. *vt faciebant Romani Fontinalium festo. Varro.*

τὸ γὰρ τρέφον με, τοῦτ᾽ ἐγὼ κρίνω θεόν. *Menander.*

Hoc ego Deum esse iudico, quod me nutrit.

αὔλακι καὶ γήρᾳ τετρυμμένον ἐργατίνην βοῦν
ἄλκων οὐ φονίην ἤγαγε πρὸς κοπίδα,
αἰδεσθεὶς ἔργων. *Suidas ex Epigrammat.*

Sulco (.i. *labore*) & senectute confectum operarium bouem
Alcon (*agricola*) non duxit ad cruentam securim,
Verecundatus eius opera & labores.

Athenienses decreto sanxerant vt muli qui egregiè diu laborarunt, vinculis soluti liberè ad extremum vitæ pascerentur. Apud Rhodiginum.

Dobrodzièystwo dáć cudniey / niż bráć.

τὸ πλουτίζειν τοῦ πλουτεῖν βασιλικώτερον εἶναι. *dixit Ptolomæus.*

Ditare quam diuitem esse magis est regium.

μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. *S. Paulus. Actor. 20.*

Beatius est magis dare quam accipere.

τῆς χάριτος οὐδὲν οὕτως γόνιμόν ἐστιν ὡς χάρις. *Epicurus.*

Gaudij nil æquè ferax ac gratia.

τὸ εὖ ποιεῖν τοῦ εὖ πάσχειν οὐ μόνον κάλλιον ἀλλὰ καὶ ἥδιον. *Idem.*

Beneficium dare non solùm pulchrius sed & iucundius quàm accipere. *Plutarc.*

Dobrodzièystwo dawszy milcz / nié zdob / nié chwal.

τὰ ἐπὶ τοῖς δώροις λεγόμενα, ὡς μετριώτατα καὶ ὀλίγιστα ἔστω. μηδεὶς ἐπαινείτω τις τὰ πεμπόμενα. *Apud Lucianum lex in Saturnalibus.* De muneribus (cùm dantur aut mittuntur) quam modestissimè & paucissimis verba fiant. nec quis collaudet ea quæ mittit. *Apud Plutarchum Arcesilaus inuisens Apellem ægrotum pauperem, dicens malè iaces & puluinum eius emendans, 20 drachmas clam ei subiecit, quibus postea deprehensis Apelles dixit :* Arcesilai id furtum est.

Dobrodzièystwo dáne wymawiáć / gorzey niż odmawiáć.

πᾶσα χάρις ὀνειδιζομένη ἐπαχθής, καὶ ἄχαρις, καὶ οὐκ ἀνεκτή. *Plutarch.*

Omne beneficium si exprobretur, molestum est & ingratum & intolerabile.

In Adria Terentij, Sosia libertus indignatur hero commemoranti, quòd ex seruo fecerit illum libertum, & ait : Habeo gratiam. Sed mihi hoc molestum est ; nam istæc commemoratio, quasi exprobratio est immemoris beneficij.

Sic Martial. l. 5. ep. 54. Crede mihi quamuis ingentia Postume dones,
Auctoris pereunt garrulitate sui. *Lege sequentia.*

Dobrodzieystwo dane zepsowac.

αἰξ Σκυρία. *Zenodotus.* Capra Scyria. *Lacte optimo & copioso celebris, sed mulctrum quod impleuit lacte, euertens. aliter Athenæus refert.*

σύ τοί μ' ἔφυσας, σύ με κατάιθειν μοι δοκεῖς. *Æschylus.*

Tu me genuisti, & tu me comburere videris. *Meleager vel Pentheus alloquitur matrem quæ illum cum ædibus combussit. Eundem Senarium vsurpauit Demetrius Poliorcetes alloquens fortunam, quæ illum olim extulerat, & post deprimebat.*

ἀπώλεσας τ' οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ. *Athenæ.*

Perdidisti vinum infusa aqua. *In eum qui beneficium datum corrumpit. vel laudando illud nimis, vel gratitudinem aut vicem exigendo vel exprobrando, &c.*

Corrumpi beneficia Seneca docet tribus modis potissimùm. Iniuria, exprobratione, & prædicatione: *quæ posteriora peiora & frequentiora sunt, nec ita æstimantur vt deberent. sæpè id apud hunc leges. potissimum verò libro de beneficiis. 1 cap. 1. l. 2. c. 11. & 12. eleganter & fusè. itemq; l. 7. c. 22. 23. Vide Martialem proximè allatum & lib. 1. epigram. 19. ad Tuccam de vino corrupto.*

Dobrodzieystwo dawszy nieżałuy.

ἡ χάρις ἀμεταμέλητός ἐστι. *Theophrast.* Gratia sine pænitentia est, vel esse debet.

Dobrodzieystwo dobrodzieiowi szkodliwe.

ὄφιν ἐν τῷ κόλπῳ βάλλειν. *Gabrias.* Colubrum in sinu fouere, *dicitur is qui hominem ingratum inhumanum & per occasionem nociturum demeretur.*

ὄφιν θάλπεις καὶ ὄφις σὲ πλήξει. *Apollon. Tyanæ.* Serpentem foues & ille te, feriet.

Sic Clytemnestra apud Æschylum conqueritur de Oreste filio necem sibi machinante.

οἱ ἐγὼ τεκοῦσα τὸν δ' ὄφιν ἐθρεψάμην.

Ah ego parens hunc enutrij anguem mihi!

Apud Æsopum, Gallinæ oua serpentis fouenti hirundo dixit: τί ταῦτα τρέφεις, ἅπερ αὐξηθέντα ἀπὸ σοῦ πρώτης τοῦ ἀδικεῖν ἄρξεται; Quid hæc foues, quæ cùm creuerint, à te prima iniuriam auspicabuntur?

Similis apologus est cuispiam de eo, qui canem è puteo extrahens ab eo morsus est.

Item alter Apologus in Epigrammatis Græcis vbi Ouis lupum nutriens dicit:

τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω, οὐκ ἐθέλουσα, &c.

αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ πάλι θηρίον ἔσται.

Lupum proprijs vberibus nutrio inuita, (*pastor cogit &c.*) qui vbi à me nutritus creuerit, in me rursum erit fera vel ferus.

Mus in pera; serpens in gremio; ignis in sinu; malè rependunt gratiam hospitibus. *Innocent. Pontifex.* *Affine,* Dobyodzieystwo złe oddane.

Dobrodzieystwo iedno drugiem zdob, vmacniay.

Dobrze czynić począwszy / nie przestáy.

Benefacta benefactis alijs pertegito, ne perpluant. *Plaut. Tralatum à tectis domorum.*

Beneficium sæpè dare, docere est reddere. *P. Syrus.*

πυκνῶς χάριν διδοὺς διδάσκει ἀναφέρειν. *A.*

Perdet agricola quod sparsit, si labores suos destituet in semine. *Seneca.*

——— Nam stare aut crescere debent Munera. *Martial. l. 8. epi. 71.*

Dobrodziéystwo iest / szkodliwych rzeczy odmowić.

Dobrodziéystwo szkodliwe / nie iest dobrodziéystwo.

Negare nocitura, beneficium est. *Seneca.*

Exorari in perniciem rogantium, sæua est bonitas. *Idem.*

Sæpe nihil interest, inter amicorum munera & hostium vota. *Idem.*

Quid turpius, quàm, quod frequentissimè euenit, vt nihil intersit inter odium & beneficium? *Idem. dum scilicet noxia accipienti dantur.*

κακόν γε δῶρον ἴσον ἐστὶ ζημίᾳ. Æquale damno munus est malum graui.

Insaniens, si gladium depositum repetat, reddere peccatum sit, negare beneficium. *Cicer.* V. Mieczá nie day szalonemu.

Dobrodziéystwo niechotnie z przéwłoką / z przymowką dáne / nieprzyiemne. Jcukier béz dobrey woli w piołun się obroći. *Russorum est.*

Ingratum est beneficium, quod diu inter manus dantis hæsit, quod quis ægrè dimittere visus est. *Seneca.* Proximus est neganti, qui dubitauit dare. *Idem.* Diu noluit, qui tardè fecit. *Idem.* Tardè velle, nolentis est. *Idem.* Ingentia beneficia tarditas corrupit, cùm promitterent vultu negantium. *Idem.* Beneficium asperè datum, panis lapidosus est. *Idem.* Non tulit gratis, qui cùm rogasset accepit. *Idem.* Nil æquè amarum quàmdiu pendere. *Idem.* Inde illæ voces quas ingenuus dolor exprimit: Fac si quid facis. Nihil est tanti. Malo iam neges. vbi in tædium inductus animus incipit odisse beneficium, dum exspectat. *Idem.*

Non afficit me quicquid expressit rubor. *Ios. Scalig.*

μισῶ φίλοισιν ὕστερον βοηθομεῖν. *Euripides.*

Odi equidem amicis seriùs succurrere. *Martial. l. 6. epigr. 30.*

Sex sestertia si statim dedisses, *&c.* Deberem tibi Pæte pro ducentis.

At nunc cum dederis diu moratus, *&c.* Sex sestertia Pæte perdidisti.

Simile est Epigram. 42. l. 7. in Cinnam & Epigr. 20. l. 6. in Phæbum.

Huc spectat & Luciani epigramma, positum sub Dobrodziéystwo ochotnie dáne/ &c.

ὠκεῖαι χάριτες, *&c.* ἁ χάρις ἀβραδύπους ἄχαρις ἐστὶ χάρις.

Vulgaris Pentameter. Gratia tarda, ingrata est gratia.

Gratiaque officio quod mora tardat abest. *Ouidius.*

Dobrodziéystwo nie iest / ktore potrzebuie nagrody.

Martialis in Sextum, qui cœnam natalitiam celebrans, Pòëtam non vocauit, eò quod nihil illi miserit, dicit.

Non est sportula, quæ negotiatur. (.i. *non est munus amici, quo ille aliquid venatur*)
Poscis munera sextæ non amicos.
Gratia nulla datur, si munere munus ematur. *Anonym. rhythmic.*
Qui beneficium sua causa dat, similis est ei, qui pecora, captiuos, familiam suam diligenter curat & alit. *Seneca. Cleanthis dictum affert.*
Multùm negotiatiò distat à beneficio. *Idem.*
Quod emi, non debeo. *Idem.*
Pudeat venale esse beneficium. *Idem.*
αἱ Χάριτες γυμναί. *Suidas.*
Gratiæ nudæ .i. δωρεὰν δεῖ χάριτας τίθεσθ. *Idem.*
Gratis benefaciendum est, & candidè.

Dobrodźiéystwo niéwczésne przykre.
Niéwczésna vczynność / stoi zá vmyślną złość.

Intempestiua beneuolentia nihil à simultate differt. *Erasm.*
ἄκαιρος εὔνοι' οὐδὲν ἔχθρας διαφέρει. *Suidas.* Est par odio importuna beneuolētia.
Frequentissimè euenit vt nihil intersit amicorum munera & hostium vota: itēque inter odium & beneuolentiam. *Seneca.*
Momentis quædam grata & ingrata sunt. *Idem.*
Benefacta malè collocata, malefacta arbitror. *Ennius apud Cicer.*
καλὸν τὸ καλὸν ἦν ἢ μὴ καιροῦ τύχῃ. Bonum malū fit tempore haud suo accidens.
φίλος με βλάπτων, οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει. Nocēs mi amicus, nihil ab hoste discrepat.
Non moror officium quod me grauat, &c. *Horatius.*
Sedulitas autem stultè quem diligit, vrget. *Idem* .i. *molesta est potiùs. Lambin.*
Nullum beneficium duco esse id, quod, cui facias, non placet. *Plaut.*
Benè cùm simulas facere mihi te, malè facis. *Idem.*
Antigonus rex Aristodemo nuntio victoriæ Demetrij filij ex Ptolomæo tardè & morosè eam aperienti, dixit: καὶ σὺ χαῖρε, οὕτω δ' ἡμᾶς βασανίσας, δίκην ὑφέξεις. βράδιον δὲ ἀπολήψῃ τὸ εὐαγγέλιον. Et tu salue. quia verò ita nos torsisti, pœnam lues, & tardiùs accipies præmium. *Plutarch.*
Affine, Poniéwolne dobrodźiéystwo.

Dobrodźiéystwo ochotnié dáne / drogo bywa ßácowáne.
Dwá kroć dáie / kto rychło; á trzy kroć / kto ochotnié dáie.
Datek ochotnié dány / przyiemnieyßy niż nátkány.

Illud beneficium iucundum victurumque in animo scias, quod obuiam venit. *Seneca.* Gratissima sunt beneficia parata, facile occurrentia; vbi mora nulla fuit, nisi accipientis verecundia. *Idem.* Proprium est benefacientis libenter & citò facere. *Idem.* Bis est gratum, quod opus est, vltrò si offeras. *P. Syrus.*
Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter. *Idem.*
Bis dat qui citò dat. *Seneca.* Plus dat qui in tempore dat. *Iustinian.*
Bis dat facitúe, qui facit datúe hilariter. A.
ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι, ἢν δὲ βραδύνῃ,
πᾶσα χάρις κενὴ, μηδὲ λέγοιτο χάρις. *Lucian.*

Gratia quæ properat pergrata eſt, gratia porrò
Quæ tardat, nomen gratiæ inane tenet.

ἁ χάρις ἁ βραδύπους ἄχαρις χάρις. *Auſonius è Græcis.*

Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt, gratia namque
Cùm fieri properat, gratia grata magis. *Idem.*

Si benè quid facias, facias citò: nam citò factum,
Gratum erit; ingratum gratia tarda facit. *Idem.*

Gratius multò eſt quod facili, quàm quod plena manu datur. *Seneca.*

In omni dato hilarem fac vultum tuum &c. *Eccleſiaſtic. 35.* In omni dato non des triſtitiam verbi mali. *Ibidem 18.* Verbum ſuper datum bonum. *Ibidem.* Stokrotnie dobre ſtoi zá datek.

Munus ornato verbis. *Terent.* οἱ ἐρῶντες ἄν τι ἐρωμένοις διδῶσι, καλὸν εἶναι καὶ κεκοσμημένον εὐπρεπῶς βούλονται καὶ περιττῶς τὸ δῶρον. *Plutarch.* Amatores cùm quidpiam amaſio dāt, volunt vt elegans & decenter ac eximiè ornatum ſit donum.

Benignitatem per ſe gratam, comitate adiuuabat. *Liuius.*

πτωχῷ δ᾽ εὐθὺ δίδου, μή τ᾽ αὔριον ἐλθέμεν εἴπῃς. *Phocylides.*

Mendico ſtatim da, neq; cras venire iube. *Prorſus vt Salomon. c. 3.* Ne dicas amico tuo; Vade & reuertere. Cras dabo tibi; cùm ſtatim poſſis dare.

Qui dat libenter & ſtatim, bis obligat. *Ioſ. Scaliger.*

κέρδος δὲ φίλτατον ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέρει. *Pindarus.* Lucrum gratiſſimum eſt ſi quis ex volentis ædibus ferat.

Æquiore animo quidam ferunt præcidi ſpem ſuam, quàm trahi. *Seneca.*

Bis non ſpondebis quod mox præſtare valebis. *Anonym. Rhythmic.*
Dat bene dat multùm, qui dat cum munere vultum. *Idem.*
Da facie læta, ſine lætitia faciej,
Quod dederis perdes, rem, meritumq; rei. *Idem.*
Si des plorando, perdis tua munera dando. *Idem.*

Melius eſt dicere: Vis tu? quàm audire: Da mihi. *Garner.*

Pars beneficij eſt, ſi, quod petitur, citò vel bellè neges. *Idem.*

Confer. Dobrodzieyſtwo nieochotnie dáne.

Dobrodzieyſtwo ſowicie oddaway.

χάριν λαβὼν εὔκαιρον ἐν καιρῷ δίδου. *Menander.*

Beneficium accipiens opportunum opportunè redde.

χάριν χαρίζου καθ᾽ ὅσον ἰσχύεις ὅμως. *Idem.*

Beneficium rependo prout potes viciſſim.

δεῖ τοῦ νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν.

Pullos viciſſim ſuum alere oportet patrem.

εὖ μὲν μετρεῖσθαι παρὰ γείτονος, εὖ δ᾽ ἀποδοῦναι,
αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, αἴ κε δύνηαι,
ὡς ἂν χρηΐζων καὶ ἐς ὕστερον ἄρκιον εὕρῃς. *Heſiodus.*

Rectè

Rectè mensum à vicino, rectè redde, Eadem mensura & ampliùs, si quidem possis. Vt mutuare volens postmodùm sufficientem (*illum*) inuenias.

Idem præceptum est diuinum in libris sacris. Idem Cic. aliquoties laudat vt in l. Offic. Ea quæ vtenda acceperis, maiore mensura, si modò possis, reddere iubet Hesiodus. *& ad Atticum &c.* Χάρις ἀντὶ χάριτος ἐλθέτω. *Euripid.* Gratia pro gratia veniat .i. Beneficium beneficio rependatur.

ἡ χάρις χάριν φέρει. *Sophocles.* Gratia gratiam parit.

τὸν ξύοντα ἀντιξύειν. *Diogenian.* Fricantem refrica.

ἀγαθοὶ μεγάλα ἀντὶ μικρῶν εὐεργετεῖν εἰώθασι. *Xenophon.*

Boni magna pro paruis beneficia rependere solent.

Huc facit Apologus Æsopi de Columba, quæ formicæ ab aqua abreptæ & periclitanti ramum ex arbore imminenti deiecit, quo arrepto illa euasit; eadem verò aucupis columbæ insidiantis pedem momordit, & eam à morte vicissim liberauit. Epimythion Planudis est. δεῖ τοῖς εὐεργέταις χάριν ἀποδιδόναι. Oportet bene meritis gratiam rependere. *Sic aquila per messorem à serpente liberata, eundem à veneno seruauit, vase aquæ infectæ euerso. Ælian. Artoxerxi Persarum regi transeunti cum varij varia pro more offerrent, rusticulus inops carens omnibus ad flumen propinquum cucurrit & aquam cauis manibus haustam ei obtulit, cui rex voluntate eius delectatus phialam auream cum mille Daricis dari mox iussit. Apud Plutarch. Idem Rex alium qui vtriculum aquæ turbidæ regi sitienti in prælio concesserat, ex obscuro & inope celebrem & diuitem fecit. Ibidem.*

Dobrodźiéystwo trefunkiem dáne / podło bywa szácowáne.

Non est beneficium cui deest pars optima; Datum esse iudicio. *Seneca.* Neq; enim cordi esse cuiquam possunt esse forte & temerè data. *Idem.*

Forte data, haud danti, ast fortunæ accepta feruntur.

ἀγαθὰ τυχηρὰ ποιεῖ χρεώστην οὐδένα. *A.* Oblata sorte nemini sunt debita.

Dobrodźiéystwo wczésne káżde wielkie.

Beneficium est, vnus in fame panis. *Seneca.* Tempore quædam magna fiunt non summa. *Idem.* Beneficia opportunitate grata fiunt, quæ etiamsi natura pretiosa non sunt, tempore & loco fiunt. Momentis quædam grata & ingrata sunt. Acceptius est id quod quis non habet, quàm cuius copia abundat. *Idem.* ὡς μέγα τὸ μικρόν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν. Quam magna res est parua quoq; tempore data?

Vide Máła rzécz podczás wiele pomoże.

Dobrodźiéystwo wnet śię zápomni. Wdźięcznych nie wiele.

Ita sunt isti nostri &c. Si quid benè facias, leuior plumâ est gratia. *Plaut.*

Ferè maxima pars morem hunc homines habent: quod sibi volunt,
Dum id impetrant, boni sunt: sed vbi iam penes se habent,
Ex bonis pessimi & fraudulentissimi fiunt. *Idem.*

μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις. Post munera citò consenescit gratia.

ἅμ' ἠλέηται καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις. Simul misertum est, gratia interijt simul.

Liberta ſalue, vapula Papyria. *Apud Feſtum Ancillæ verba ſunt quæ ab heræ Papyria libertate donata, beneficij mox oblita; ſe ipſam non heram ſalutauit, & gratulata ſibi eſt, heram contempſit.*

οὐδεὶς εὐεργέτῃ βοῦν ἔθυσεν ἀλλ' ἡ Πυῤῥίας. *Plutarch.* Nemo benè merito bouem immolauit præter Pyrrhiam. *negotiator is fuit, qui ſeni, qui ei theſaurum indicauit bouem immolauit.* Hirundo ingrati ſymbolum, *quæ hominum tectis vtitur & hominem ipſum fugit nec manſueſcit. Plutarch. Plini.*

Dobrzdzieyſtwo w poſpolitośći dáne rzadki vznawa / vważa.

Beneficium quod omnibus datur, nulli gratum eſt. nemo ſe ſtabularij, cauponis hoſpitem (.i. *amicitia iunctum*) putat. *Seneca.*

ὀλίγην χάριν ἔχει τὸ δῶμα πολλοῖσιν δοθέν. *A.*

Eſt pauca gratia muneri multis dato.

Sic aquam, aërem, ſolem & alia omnibus communia, multi non æſtimant & maius beneficium calceum, nummum, prandium, equum, canem quam iſta, reputant. Sic in Aſinaria Plauti. Diem, aquam, ſolem, lunam, noctem, hæc argento non emo. Cæteraque quæq; volumus vti, Græca mercamur fide. .i. præſenti pecunia,

Dobrodzieyſtwo wziąć ieſt wolnośc ſtráćić.

Beneficium accipere libertatem vendere eſt. *P. Syrus.*

χάριν λαβεῖν πεπρακέναι ἐς' ἐξουσίαν. *A.*

Argentum accepi (*cum vxore diuite*) dote imperium (*in illam*) vendidi. *Plauti.*

Apud Horatium muſtela vulpi, ex frumenti camera, quam tenuis ieiuna intrauerat, ſaturæ exire fruſtra conanti, dixit: Si vis effugere iſtinc,

Macra cauum repetas arctum quem macra ſubiſti.

Allegoria eſt de ijs qui aulam tenues ingreſſi, pòſt aucti opibus officiis, diſcedere non poſſunt cum libet, niſi omnibus relictis fugiant. id Horat. de ſe Mæcenati inſinuat. deſcribit id eleganter Cebes & Lucianus. Vide infrà Dworſki żywot.

Nemo cum ſarcinis enatat. *Seneca de eadem re. .i. nemo liber euadit ex aulis & c. niſi contempto auctoramento ſeruitutis.*

Simile eſt apud Lucianum. λέων κρόκῃ δεθεὶς, ἄνω & κάτω περισύρομαι. Leo filo ligatus, ſurſum deorſum circumagor. *de docto viro apud principem virum ob ſpem aliquam vel illius pompam hærente ſeruiliter.*

Dobrodzieyſtwo wziąwſzy pomni / dawſzy zápomni.

Beneficij accepti meminiſſe oportet, dati obliuiſci. *Seneca.*

χάριν λαβὼν μέμνησο, δοὺς ἐπιλάθου.

Beneficium cùm accepiſti recordare, cùm dediſti obliuiſcere.

Beneficia plura accipit, qui ſcit reddere. *P. Syrus.*

Beneficium qui dediſſe ſe dicit, petit. *Idem.*

Officium alterius multis narrare memento.

Aſt alijs cùm tu benè feceris, ipſe ſileto. *Cato.*

ἀλλοτρίων εὐεργεσίην πολλοῖσι λάλησον,

ἐὰν δὲ σὺ ἦν ἄλλως ποιήτης, Φείδεο μύθων. *Mylius interpres.*

Quæ mihi præſtiteris memini, ſemperque tenebo,
Cur igitur taceo? Poſtume, tu loqueris.
Crede mihi quamuis ingentia Poſtume dones,
Auctoris pereunt garrulitate ſui. *Martial.*

ἀκήρατοι Χαρίτων κῆποι. *Ariſtides.* Immortales ſunt gratiarum horti. .i. *beneficij memoria ſemper virens & viua debet eſſe.*

Benignum & plenum ingenui pudoris eſt, fateri per quos profeceris. *Plinius.*

Non facile dixerim, vtrum turpius ſit inficiari an repetere beneficium. *Seneca.*

Qui dedit beneficium, meminiſſe non debet; id eſt prædicare, iactare, grauis eſſe non debet. Illi obliuio imperata eſt, tibi (*qui accepiſti*) meminiſſe mandauimus. *Idem.* Qui dedit beneficium, taceat: narret, qui accepit. Qui admonet, repetit. *Idem l. 2. c. 11. de Beneficiis. & plura ibidem in eandem ſententiam.*

Recentiorum dictum eſt. Da cœcus, accipe videns. .ſ. *beneficium Vel*
Da cœcus, accipito beneficium videns.
τυφλὸς δίδωθι τὴν χάριν, βλέπων λαβὲ. *A.*

Dobrodźiéyſtwo źlé oddáne. Dobre złem oddawáć.

ἀνθ' εὐεργεσίης Ἀγαμέμνονα δῆσαν Ἀχαιοί.

Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graij.al. τῖσαν. punierunt, malè tractarũt.

Złé mu ſie dobre nágrodźito. Φώκου ἔρανος. *Zenodot.* Phoci conuiuium.

De eo dicitur qui malo ſuo hoſpites accipit vel alicui benè facit. Nam Phocus à procis ambientibus eius filiam trucidatus eſt, quia illos diu trahebat, illi verò ſymbolum pro conuiuio conferebant. Hedera arborem à qua ſuſtentatur necat. *Laberius.*

τί κοπιᾶτε ὑπὸ τῶν αὐτῶν εὐχρηστούμενοι; *Themiſtocles dicebat Athenienſibus.*

Quid vexatis eos à quibus beneficijs affecti eſtis? Cur Platanum vellitis quæ vos ab imbre tuetur? ἡ τοῦ κριοῦ διακονία. *Zenodot.* Arietis miniſterium, *qui paſcentem ſe cornibus petit.*

κριὸς τροφεῖα ἀπέτισεν. *Menander.* Aries alituram rependit.

Callias Athenienſis indicem auri defoſſi occidit & auro potitus eſt. E Plutarcho.

ἐδίδαξα σε κυβιστᾶν, καὶ σὺ βυτίσαι με ζητεῖς!

Docui te vrinandi artem, & tu mergere me vis! (*quæris.*)

Gratia malè relata lupo ab aſino, *qui cùm ex pede aſini clauum extraxiſſet, mercedem poſcens, calce percuſſus eſt. Gabrias. Apud eundem ſub alia fabula epimythion eſt.*

κακοὶ κακῶς πείθουσι τοὺς εὐεργέτας. Malè benè meritos afficere ſolent mali.

Culex Virgilij. *obtritus à paſtore quem ipſe à ſerpentis ictu liberârat.*

Vide Dobrodźieyſtwo dobrodźiéiówi ßkodliwe.

Dobry chleb gdy kołaczá niémaß.

ἂν μὴ παρῇ κρέα, στερκτέον τῷ ταρίχῳ. *Diogenian.*

Abſente carne, taricho contentus es.

Si non adfuerint carnes, contentus esto taricho .i. *vili pisce obuio vel salsamento piscis, vel iure ad intingendum panem.*

ἀγαθὴ καὶ μάζα μετ᾽ ἄρτον. *Zenodot.* Bona & maza (*offa*) post panem .i. *viliora etiam locum habent cùm meliora desunt. Maza olim fuit vilis cibus, postmodum delicatus. V. in 1 Tomo.* Ciástá śmázone. *in secunda editione.*

ὑπὸ τῶ σίτω ἀπορούντων οἱ ὄροβοι σπουδάζονται. *Philostrat.*

Frugibus carentes eruum magni æstimant.

Dobry cnotá niélucká mowá śie popiśuié, ßczyći.
Dobry stoi swem sumnieniem, á nié luckiem rozumieniem.

Compendiaria via ad gloriam perueniunt, qui id agunt, vt quales videri velint, tales etiam sint. *Socratis dictum apud Cicer. & Valer. Maxim.*

Præcipitis (*ô Epicurei*) vt nostram stabilem conscientiam contemnamus, aliorum errantem opinionem aucupemur. *Cicer.* Quotocunque eadem honestatis cura secretò, quæ palam! multi famam, conscientiam pauci verentur. *Plini. iuni.*

Tu rectè viuis, si curas esse quod audis. *Horat.*

οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ᾽ εἶναι θέλει. *Æschyl.*

Nam non viderier optimus, sed esse vult.

Dobry dobremu śprzyia.

ἀνὴρ δὲ χρηστὸς χρηστὸν οὐ μισεῖ ποτέ.

Bonus vir haud vnquam bonum virum oderit.

Dobry dźionék, dobre dwá.

Quem sors dierum cunque dabit, lucro Appone. *Horati.*

θανεῖν ὀφλοντι πᾶσα κέρδος ἡμέρα. *A.*

Mortem timenti quilibet dies lucro est.

μή μ᾽ ἀπολέσῃς ἄωρον, ἡδὺ γὰρ τὸ φῶς λεύσσειν. *Plutarch. è Tragico.*

Ne me immaturum interficias, dulce est enim lucem cernere.

Stratocles falsus nuntius triduo lætos reddidit Spartanos apud Plutarchum. Eleganter Cic. De lucro prope iam quadriennium viuimus. (*nam victo Pompeio mortem à Cæsarianis exspectabat*) scire quoque mihi videor quid futurum sit. fiet enim quodcunq; volent qui valebunt. Nobis satis esse debet quicquid conceditur.

In Plauti Mostellaria seruus probus minatur alteri seruo improbo furcam actutum vbi herus redierit; hic verò qui bona heri & filium luxu corrumpebat, respondet: Dum interea sic fit; istud actutum, sino. *Affine,* Żywot lucki krótki.

Dobry gdy śie zépsuié, bywa nagorßy.
Z nalépßego winá, naostrzéyßy océt.

Ex optimo vino acre fit acetum. *Garner.*

φέριστος ὁ οἶνος δριμύτατον ὄξος δοίη. *A.*

Solet esse acetum ex optimo vino acrius.

Quomodo difficilè expertus sum meliores, quàm qui in monasterijs profecerunt: ita non

ita non sum expertus peiores, quàm qui in monasterijs ceciderunt. al. defecerunt. *S. Augustin. In eandem Sententiam multa Ambros. Basili. Ephrem. & alij SS. PP. Ratio est, quia à contrariò in contrariũ hic fit transitus, qui ideò notabilior est. Deinde quia tales ob ingratitudinẽ maiorẽ, magis à Deo deserũtur & auxilijs gratiæ priuantur. Denique quia insignia ingenia tàm in bono quàm in malo nõ seruant mediocritatẽ. Pererius in Genesin.*

Dobry o káżdem dobrze rozumie.

Niechwalne gdy słyszysz spráwy. Czyń o nich wykład, dékret łáskáwy.

Vt quisque est vir optimus, ita difficillimè esse alios improbos suspicatur. *Cicer.*

ἀγαθὸς ἀνὴρ ἅπαντας εἶν' ἀγαθὸς οἴεται. *A.*

Bonus vir omnes esse iudicat bonos.

Quisquis est qui calumnijs statim fidem habet, moribus improbus est. *Cicer.*

Quicquid dubium est, humanitas inclinet in melius. *Seneca.* Reus paribus sententijs absoluitur. *Idem .i. iudices benigniorem sententiam sequuntur.*

Dobry połów miałem. *allegoricῶs .i.* Poszczęściło mi się.

Piscatus meo quidem animo hic mihi hodie euenit bonus. *Plaut .i. amatorem opulentum nacta sum. mulier loquitur.*

Apud eundem piscator sarcina diuite reti extracta, dicit:

Neptuno ago gratias, qui piscatu nouo vberi me compotiuit,
Miroque modo atque incredibili hic piscatus mihi lepidè euenit,
Neque piscium vllam vnciam hodie pondo cepi, nisi hoc quod fero in rete.
Et piscium trahens omne genus ex mari rete.

καὶ νεπόδων ἕλκουσαν ἅπαν γένος ἐξ ἁλὸς ἄρκυν. *Nazianzen.*

Et piscium trahens omne genus ex mari rete.

Dobry rozgniewány sroższy. Cierpliwy poruszony gniewliwszy.

Grauissima est probi hominis iracundia. *P. Syrus.*

Mutat se bonitas irritata iniuria. *Idem.*

Bonus animus læsus grauius multò irascitur. *Idem. Elide S. in Bonu'*

Furor fit læsa sæpiùs patientia. *Idem.* Bono si quid malè facias, ætatem expetit .i. *durat. Plaut. Causa est horum, vel quia perturbatio præsertim iræ, magis apparet in homine alias semper placido & mansueto viso vel habito; à quo tale quid non exspectabatur: vel quia maiore impetu erumpit, id quod longo tempore collectum est, vt in aqua torrentis vel fluminis retenta apparet, quæ quo diutiùs colligebatur, eò vehementiùs erumpens aggeres etiam firmissimos perrumpit.*

ὁ πρᾶος ἐρεθισθεὶς ὀξυτέρη χολῇ. *A.* *Potes huc accersere illud Suidæ.*

γραῦς ἀνακροτήσασα πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει.

Anus plaudens vel saltans multum puluerem excitat.

Interpretatur ipse de iis qui ob peritiam multa negotia mouent (aut turbas excitant.)

Elephas natura mansuetus cùm irritatur ferocissimus est. *Pierius.*

Dobry rzemieślnik dobrego naczynia potrzebuie.

Vulgare dictum est. Bona instrumenta, bonum faciunt artificem.

καλὸς τεχνίτης καλὰ τ' ἐργάνεα φιλεῖ. *A.*

Amat bona instrumenta qui est bonus artifex.

Absque circino & regula nil scit mathematicus. *Ex Carolo Bouillo.*

Dobry rzemieśnik ledá z czégo/ vczyni co dobrego.

Probo artifici omnis materia proba est. *Plaut. dicit.*

Proba est materies si probum adhibeas fabrum.

πᾶν ἐστὶν ἀγαθὸν τέκτονι ἀγαθῷ ξύλον. *A.*

Dobry rzemieśnik máło vćinkow/ okráwkow czyni.

Bonus faber non multa resecat frustula. *Garner. ex Gallico. de Carpentario ipse loquitur. Nam peritus quisq; artifex antequam scindat, priùs ex arte accuratè dimetitur. quod in Sartoribus cùm primis laudatur.*

ἴδμων τεχνουργὸς ὀλίγα ποιεῖ ἀποκόμματα. *A.*

Dobry to co śię złem sprzećiwia.

Intercessor rei malæ salutaris ciuis esto. *Cic. ex 12. Tabul. Intercessorem hic accipe pro eo qui impedit.* καὶ ἐμποδίζων ἐστὶ σωτήριος ἀνήρ. *A.*

Dobry to grosz/ co kopy strzéże/ ábo dołoży.

καλὸν τ' ἀστάριον χρυσοῖο τάλαντα φυλάττον. *A.*

Hic as laudatur, qui libram sæpe lucratur. *Anonym. Rhythmic.*

Bonus obolus est, qui denarium conseruat. *Gallorum Garner.*

Ius trium obolorum annuorum, magni æstimatur in iure, & *ICti censent illud nequaquam contemnendum vel deserendum, quia perpetuum cùm sit, cum tempore multùm efficit.*

Dobry záwsze czás dobrze czynić/ oyczyzny bronić/ &c.

Optimis auspicijs ea geri, *dixit Q. Fab. Maxim.* quæ pro Reipub. salute fierent, quæ contra Rempub. ferrentur, contra auspicia ferri. *Cicer.*

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης .i. Vnum augurium optimum tueri patriam. *Homer. Arist. Cic. Plin. Versiculum hunc detorsit quidam apud Athenæum ad parasitum dicentem:* εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου.

Vna auis optima pro cœna pugnare tuenda.

πᾶς πρέπει ἐννέπειν τὰ δίκαια χρόνος: *Sophocles.*

Ad iusta dicendum omne tempus commodum est.

Dobry záwsze dobry.

Homines frugi omnia rectè faciunt. *Cicer.*

γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται.

Bona esse facta mentis assolent bonæ.

ὁ δ' ἐσθλὸς οὐδὲ συμφορᾶς ἕνεκα ὑπὸ

φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί. *Euripid.*

Probi

Probi viri ingenium calamitas non valet
Corrumpere vlla, ſemper aſt probus manet.
ὁ ἀγαθὸς ὅμοιος ἀεὶ, καὶ οὐ μεταβάλλεται τὸ ἦθος· *Ariſtotel.*
Qui probus eſt, ſui ſemper ſimilis eſt, & non mutat mores.
τὸ ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν πολύμορφον. *Idem.*
Bonum eſt ſimplex, malum varium.
ἀρίστων ἀνδρῶν εἰκὸς ἄριστα βουλεύματα γίνεται. *Herodotus.*
Optimorum virorum decet optima eſſe conſilia.
ἀνὴρ ἀγαθὸς πᾶσαν ἡμέραν ἑορτὴν ἡγεῖται. *Diogen. apud Plutarc.*
Vir bonus omnem diem feſtum eſſe putat.

Dobry znák. Dobra otuchá.

Ktoś mie dobrze ábo źle wſpomina. Swierzbi vcho oko/ &c. Ziewa mi śie.

Tres ſpecies κληδονιστικῆς *.i. artis ominandi ex affectione membrorum, fuerunt apud veteres præcipuæ. 1. Sternutatio,* ὁ πταρμὸς. *2. Palpitatio vel ſaltus oculi vel ſupercilij.* ὁ παλμὸς. *3. Tinnitus vel ſibilus in auribus.* ὁ συριγμὸς τῶν ὤτων. *Auſoni. Scalig. & infrà poſiti auctores. Addi poſſunt, pruritus dentium, ſcapularum &c. mali ominis, apud Plautum. pruriunt mihi ſcapulæ. vt Noſtri dicunt* Swierzbi go grzbiet/ zeby/ &c. i. *ferientur tibi ſcapulæ, dentes, &c. Quæ omnia licèt falſa inania & ſuperſtitioſa Chriſtianisq; prohibita ſint, vt docet Iſidor. l. 8. c. 9. Etymolog. hic tamẽ poſui, quòd & boni viri talia quandoq; per iocũ et animi cauſa vſurpent, & ad antiquos ſcriptores intelligendos conferant.*

Garrula quid toties reſonas mihi noctibus Auris?
Neſcio quem dicis nunc meminiſſe mei. &c. *ſunt plura diſticha in Catalectis* *(Virgilij.*
Agnoui venit veræ mihi vocis imago,
Blandior arguta tinnit in aure ſonus. &c. *ibidem.*

Abſentes tinnitu aurium præſentire ſermones de ſe receptum eſt. *Plinius.*
αἰεί μοι δινεῖ μὲν ἐν οὔασιν ἦχος ἔρωτος· *Meleagri Epigram. in Antholog.*
Mi prorſum aſſiduò ſonus aures mulcet amoris.

Auris dextra mihi tinnijt. *Plini.* ἐβόμβησαν ἡμῖν τὰ ὦτα. *Lucian.* Sonuêre mihi aures. ὀφθαλμός μου ὁ δεξιὸς ἅλλεται. *Theocrit.* Oculus mihi dexter ſalit.

Saliſatores hos vocat Iſidor. qui dum illis membrum aliquod ſalit, inde ſibi proſperum aut triſte aliquid euenturum ominantur. Supercilium mihi ſalit. *de quo ſic Plaut.*

Spero alicunde me bonâ operâ aut hac mea
Tibi inuenturum eſſe auxilium argentarium.
Atque id futurum vnde vnde dicam, neſcio,
Niſi quia futurum eſt. ita ſupercilium ſalit.

Sternutamenta *etiam obſeruaſſe veteres ſcribit Plini. & exemplo Tiberij approbat.* Sternutamenta augurij, habere ſpiritum *ait Ariſtot. ideoq; ſternutantes ſalutari ſolere.* Ζεῦ σῶζον, ὅταν πτάρῃ τις λέγειν. Salua Iupiter, cùm quis ſternuit dicendum *In Epigrammat.* ἔρωτες ἀπέπταρον. *Theocrit.* Sternutauere amores.

Hoc vt dixit, Amor ſiniſtram vt antè Dextrã ſternuit approbationẽ. *Catullus.*

Candidus auguſtũ ſternuit omen Amor. *Propert. vt legit Macrob. & Paſſeratius. Apud Homerum aliquoties hoc omen obſeruabis, vbi Euſtath. dextræ naris ſternutationem felicem fuiſſe ſcribit. Sed de his multa Tiraquell ad Alexandri c. 26. libri 2. Vbi additur etiam Offenſio pedis inter mala omina. quod vt & ſternutamentum, inter ſuperſtitiones ponit Cic. Sed & mali ominis fuiſſe ſternutationem obſeruauit Rhodigin l. 24. c. 27. ex Theocrito & aliis. His ſi lubet adijce alia extra hominem contingentia. vt* δεξιὸς ὄρνις ἐπέπτατο. *Homerus.* Dextra auis aduolauit.

ἡ γλαὺξ ἵπταται vel ἵπτατο. *Plutarch. Suid.* Noctua volat vel volauit. *Athenis id omen fauſtum erat.* Impetritum inauguratum eſt, quouis admittunt aues. *Plaut.* Occurſus muſtelæ *murem vorantis: bonum omen, licet poſtea euentus feſellerit apud Plautum.* Coruus à dextra crocitans *apud eundem, & apud Cic.*

Lupus conſpectus *apud Virg. infelix.* Serpens *apud Horat. ſimiliter &c. Et quilibet euentus fortuitus omen erat.* Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Salua res, ſaltat ſenex. *Feſtus Verrius, Seruius. ſed variant in origine dicti. Vide* Stáremu plaſáć nié przyſtoi. *ibi id explico.* Non pluet poſtquam ſus agreſtis pepererit. *E Plutarcho.* V. Będzié dobrzé gdy źle ominié. Penulam Tribunus amiſit. *Spartian. hoc Adriano accidiſſe ſcribit. quod erat omen Imperatoriæ dignitatis. quare Rhodigin. adagium hoc ait quadrare in eos qui ad maiores dignitates euehendi ſunt.*

μοι vel μ ἔλαχον. M ſortitus ſum, Monarcha ergo ſiam. *Dionyſius omen bonum captauit ex litera quam alter alio detorſerat.* V. Głupi.

Dobrze to kiedy lepſzego niemáß.

ἀρκεσθεὶς μέσσοις γένε, ὅταν ἄπεσιν ἄριστα. *A.*

Contentus mediocribus eſto, cùm optima deſunt.

Non es crede mihi bonus. quid ergo? Vt verum loquar, optimus malorũ. Da &c. Piſones Senecaſq; Memmioſq; Fies protinus vltimus bonorum. *Martial. in quendam qui liberalis dici voluit, exiguis munuſculis Poëtæ miſſis. l. 12. epigr. 36. Simile eſt eiuſdem l. 1. epig. 42. In Cæcilium.* Vrbanus tibi Cæcili videris,

Non es crede mihi. quid ergo? verna es. Hoc quod, quod &c. ſcrutarius, &c.

Electiſſima peſſimi Poëtæ Scripta. *Catull. Scalig.*

Lippo oculo ſimilis, *quo licet cum moleſtia neceſſitas vti cogit. ex Plauto.*

Pro optimo minimè malus *Seneca.* Nec enim bonitas eſt peſſimis eſſe meliorẽ. *Idẽ.*

Proximũ quod eſt bono, quod à malo longiſſimè id volo. *Plaut.* V. Zé złégo obierájąc.

Dobrych máło.

Et Decios non omne tulit, non omne Camillos Tempus. *Manilius.*

Rari quippe boni, numero vix ſunt totidem, quot

Thebarum portæ vel diuitis oſtia Nili (*quæ ſeptem erant*) *Iuuenal.*

Dobrych náśláduy.

ζῆλος τῶν ἀγαθῶν ἐσθλός, φαύλων δ' ἀπόεργος. *Phocylides.*

Æmulatio

Æmulatio bonorum bona, malorum mala.
καλὸν τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε. *Galenus.*
Bonum est æmulari in bono semper.
ἀγαπητὲ, μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. *S. Ioan. epist. 3.*
Carissime ne imiteris malũ, sed bonũ. *Et in Prouerb. SS. aliquoties idem inculcatur.*
Rectè Epictetus Græcus: Cum aliquid tibi negotij futurum est cum proceribus, ipse tibi proponito, quid in eo facturus fuisset Socrates aut Zeno. sic rectè quæ inciderint conficies.

Dobry (*Ironicῶς*) życzą mu wßyscy żywotá wiécznego.
Cuius mortem expetunt ciues, vitam oderunt. *P. Syrus.*
οὗ θάνατος εὐκτὸς, οὗδε μισητὴ ζωή. *A.*
Nimio ædepol exspectatior venisset, qui te nuntiaret mortuum. *Plaut. clarè idẽ dicit.*

Dobrze co vmieć. Nanká wßedy má mieśce. Nié śromotá co vmieć.
Nánká śię wßedy pożywiß. Rzemięsło stoi zá folwárk.

Sua cuique ars pro viatico est. *Nicol. Perot.* Ars illi sua census erat. *Ouidi.*
Artem quæuis terra alit. *Suetonius scribit Neronem vsurpare solitum hunc senarium Græcum:* τὸ τέχνιον τε πᾶσα γαῖα ἐκτρέφει. *aliter alij eum efferunt.*
λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη. Ars portus infelicitatis hominibus.
βακτηρία γάρ ἐστι παιδεία βίου. Bacillus est vitæ proba institutio.
κάλλιστόν ἐστι κτῆμα παιδεία βροτοῖς. Possessio optima hominis eruditio.
ἄριστόν ἐστι πάντ' ἐπίστασθαι καλά. Honesta cuncta noscere est longè optimũ.
τιμὴ πέφυκε πᾶσι παιδεία βροτοῖς. Cunctis honori literæ mortalibus.
ὁ γράμματ' εἰδὼς καὶ πλεῖον νοῦν ἔχει. Excellit animo literas quisquis tenet.
ὁ φιλόσοφος διμοιρίαν ἢ τριμοιρίαν φέρεσθαι δίκαιος. *Lucian. in Timone.*
Philosophum duplam aut triplam portionem accipere æquum est.
τοῖς πεπαιδευμένοις διπλάσια πάντα πεμπέσθω. *Idem.* Eruditis duplicia omnia mittantur. *Lex in Saturnalibus.*

Si tibi sint nati, nec opes; tunc artibus illos.
Institue vt possint inopem defendere vitam. *Cato.*
Disce aliquid, nam cùm subitò fortuna recedit,
Ars remanet vitamque hominis non deserit vnquam. *Idem.*

τὴν τέχνην μάθε, ὅτι τύχης προχαλῶς ἀπιούσης
τέχνη μίμνει καὶ μερόπων βίον οὐκ ἀπολείπει, *Planudes interpres.*

Ζηνώνειόν ἐστι καὶ φακῆν ἕψειν. *Athenæ.* Zenonium est & lentem coquere.
Nero etiam artem canendi & citharã pulsandi iam Imperator didicit. *Suetoni.*
Athenienses in Sicilia, à Syracusanis cum duce suo Nicia profligati & dissipati vel capti, qui carmina Euripidis Poëtæ memoria tenebant, ea concinentes vel recitantes per oppida, cibum & potum à Siculis obtinebant, multos etiam Siculos ea docebant & ob eam causam captiui manu mittebantur, Athenasq; reuersi Euripidem honorificè salutabant & omnibus

quid eis

quid eis beneficio carminum eius accidiſſet prædicabant. E Plutarcho.

Scire aliquid laus eſt, pudor eſt nil diſcere velle (*nil velle doceri*) *Anonym. rhythm.*

Ars ſi portatur, minimè portans oneratur. *Idem.* Ná náuke kobiałki nie trzebá.

Res valet, ars præſtat. ſi res perit, ars mihi reſtat. *Idem.*

Omne artificium aureum habet fundum. *Garnerus è Gallico.*

Nulla ars tam vilis eſt, quæ ſuum poſſeſſorem non alat. *Idem.*

Nil dulcius quam ſcire prorſus omnia. *Vide* Náuká wielka.

Dobrze czyń á wiedz komu.

Ethnici & Politici non omnibus ſine diſcrimine benefaciendum, ſed delectum adhibendum cenſent. Sic Diogenian. μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντας, μηδὲ γυναῖκα, μηδὲ παῖδας, μηδὲ κύνα τινὸς, μηδὲ λάλον κωπηλάτην .i. Nunquam benefaciendum ſenibus, neq; mulieri, neq; puero, neq; cani alieno, neq; garrulo remigi. *Idem aſſerit Ariſtoteles de ſenibus. Seneca de pueris. quod talia beneficia pereant. Sed Seneca oppoſitum ſæpe docuit vt mox leges. Relinquamus ergo illis hoc dictũ & ſequens melius amplectamur.*

Dobrze czyń káżdemu i niewdzięcznemu.

Diuinum dictum eſt apud S. Lucam c. 6. παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου .i. Omni petenti à te tribue. Regiũ eſt cùm benefeceris, malè audire. *Alexander Magnus Pontan. Ethnicus Seneca multa in hanc ſententiam habet in libris de Beneficiis variis in locis: & docet* Benefaciendum omnibus etiam ingratis. Non eſt, *inquit*, quod nos tardiores ad benefaciendum reddat turba ingratorum. Eſt tanti vt gratum inuenias, experiri & ingratos. Nam etiam poſt malam ſegetem ſerendum eſt. Dij quoq; ingratis multa tribuunt, ſed illa bonis parauerant. contingunt autem etiam malis, quia ſeparari non poſſunt, vt ſol, aër, dies, ventus, imber &c.

Nos etiam ſæpe damus beneficia aduenæ vel naufrago ignoto & mox abituro, *Idem* Tacitè danda cenſet beneficia. *Itemq;* danda & ignoranti ne erubeſcat.

Nam in beneficio conferendo vna ſpectanda eſt accipientis vtilitas, commodis noſtris ſepoſitis, alioqui nobis non illi damus. *Hæc & plura talia ille.* Iudicium tamen adhibendum eſſe cenſet, ne beneficium accipienti noceat, vel ne qui plùs eget prætereatur. &c. πᾶσιν ἀρέσκειν. *Periander.* Omnibus placeas. *Sic S. Paul. ad Rom. 15.* τῆς κακοεργίης εὐεργεσίη μέγ' ἀμείνων. *Homer.* Maleficentiæ beneficentia multùm præſtat.

Dobrze czynić dobremu nie ſzkodá.

Bonis quod benè fit, non perit. *Plaut.* Quod bonis bene fit beneficium, gratia ea, grauida eſt bonis. *Idem.* i. *referta rebus bonis, (ſexto caſu) Lambin. alii tertio caſu accipiunt.* i. *ſolida eſt apud bonos.*

τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθοποιεῖν. *Planudes.* Bonis benè fac. *Cato.*

Nam rectè feciſſe bonis in parte lucrorum eſt. *Cato Dionyſ.*

Cleomenes apud Plutarchum rogatus quod eſſet boni principis officium, reſpondit: Amicis benè facere, & inimicis malè. Immò verò ait Ariſto ſatius eſt Amicis bene facere ex inimicis autem amicos reddere. Idem dictum Socrati tribuit Idem Plutar.

Dobrze

Dobrzé czynić złemu/ niewdzięcznemu/ ſzkodá/ ábo nie pomoże.

Omnia quæ ingratæ perierunt credita menti. *Catulli.*

In pertuſum dolium aqua fruſtra funditur. *Ex Plauto. Iuuenal. Tibull. Horat.*

ἀκόνην στίζεις. *Suidas.* Cotem alis, i. *ingrato benefacis. Hermolaus.*

Malo benefacere tantundem eſt periculum, quantum bono male facere. *Plaut.*

Malo ſi quid benefacias, id beneficium interit,
Bono ſi quid male facias, ætatem expetit (.i. durat) *Idem.*
ἂν οἶνον αἰτῇ, κονδύλους αὐτῷ δίδου. *Phrynychus.*

Vbi vina poſcet, tu colaphum ei impingito. *videtur Suidæ, id ſumptum à Polyphemo, qui vinum petens ab Vlyſſe excœcatus eſt. Alij de ijs intelligunt qui petunt non petenda, & contraria optatis ſortiuntur.*

στεῖρον ἀγρὸν μὴ σπείρειν. *Plato.* Sterilem agrum vel fundum ne colas. *Vſurpauit hoc idem Plaut. ſimiliter allegorico ſenſu, ſed diuerſo ab hoc.*

Canem extraneum vel alienum alere, inutile eſt. *è Græcis. Suidas ſic habet:*
μήποτ' εὖ ἔρδειν γείτονος κύνα. Nunquam benefacias vicini tui cani.
ὃς κύνα τρέφει ξένον, τούτῳ μόνον λῖνος μένει.
Qui canem nutrit alienum, huic tantùm funiculus manet. ſ. *cane fugiente.*
κακοὺς εὖ ποιῶν, τρέφει λύκους. *Socrates.* Malis benè faciens, nutrit lupos.

θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας, ὥς τυ φάγοντι. *Theocrit.*
Ale lupi catulos, ale canes, vt te deuorent.

Vide Apologum de oue lupi catulum nutriente, ſub Dobrodzieyſtwo dobrodźieiowi ſzkodliwe. *cuius epimythium eſt hoc.*
ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται. Natura haud vllis vertitur officijs.
κυβερνήτην φίλυπνον μήποτ' εὖ ἔρδεις. *Suid.* Gubernatori ſomnolento ne benefeceris.
Malo vehi malè, alio gubernante, quàm tã ingratis vectoribus benè gubernare. *Cic.*
ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν. *Plutarc.* Hirundines ſub eodem tecto, ne habeas. *quia cicurari non poſſunt, & cùm hominum beneficio vtantur hominem fugiunt.*
ἀλιθάσσευτός ἐστιν ἡ πονηρία, κἂν τὰ μέγιστα εὐεργετῆται. *Planudes.*
Nequit manſueſcere placari malitia, quamuis maximis afficiatur beneficijs.

πρὸς ἐρρωγυῖαν ᾄδεις. *Suidas.* Ad fractam (*ad chordam ruptam*) canis. i. *officiis laceſſis hominem non reſpondentem nec reſponſurum.* Beatus inuitus nemo. *ex Ariſtotele.* V. Kto chce w dom.

δειλοὺς δ' εὐέρδοντι ματαιοτάτη χάρις ἐστίν.
οὔτε κακοὺς εὖ δρῶν εὖ πάλιν ἀντιλάβῃς. *Theognis.*

Malis benefacere vaniſſima gratia eſt, Nec enim malis bene faciens bona recipies.

Hæc omnia accipienda ſunt in eo ſenſu qui declarat, quid vulgò fieri ſoleat, licèt non rectè, & humano ac potiùs ethnico more; non verò quid fieri debeat. Neque vllum argumentum auctores ſuprà poſiti pro ſuo dicto firmando habent, niſi quod ſit inutile & damnoſũ ingratis benefacere. Sed eſto pereant talia beneficia, tamen Chriſtianis præceptum diuinitus eſt

tùs est etiam talibus, immò inimicis, damnosis, iniuriis facere benè & imitari Deum qui solem & pluuiam etiam talibus dat (quod etiam expendit Seneca suprà, sub Dobrzé czyń kázdemu *) Adde quòd Christianis etiam talia beneficia non pereant, sed multò maiorem laudem præmiumq; quàm beneuolis collata, apud Deum concilient.*

Dobrzé drugiem roſkázuié / kto roſkazawſzy przodkuié.
Roſkázuy / á ſam vkázuy. Vſtáwę mocno ſtánowi / kto ią na ſobié odnowi.

Primus iussa subi. *ex Claudiano, qui instituens Honorium principem inter alia egregia præcepta hoc ponit.* In commune iubes si quid censesue tenendum,
Primus iussa sibi. tunc obseruantior æqui
Fit populus, nec ferre negat, cùm viderit ipsum
Auctorem parere sibi, &c. Patere legem quam ipse tulisti. *Paulus I. C.*
φέρε νόμον ὃν αὐτὸς ἄλλοις ἐτέθηκας. *Planudes.*
Pareto legi quisquis ipsam sanxeris. *Ausonius ex Pittaco.*
Adde exemplum Zaleuci Locrensium ducis, qui vt legem suam seruaret, oculum sibi erui fecit. Valer. Maxim. V. Przykład przełożonych.

Dobrzé drugiemu (ábo tobié) kozy páść / zá piécem siédzieć / pierze drzeć / kądziel prząść / &c. niévczyć / nié rządzié.

Monitor capras age. *ex Aristide qui ait:* ἐμὲ νουθετῶν αὐτὸς ἀπόλει.
Qui me admones ipse capras pasce. Monendus ne me moneat. *Plaut.*
πατὴρ ἀνουθέτητος τὸ παιδία νουθετεῖ. *Clemens Alexandrin.*
Pater doceri nescius natum instruit. μωροὶ περὶ κόσκινον. *Galen.*
Stulti ad cribrum, *vt in eo diuinent, aut foramina numerent.*
ἐφ' ὕδωρ κακός. Ad aquam malus .i. *homo vilis & ad alia omnia inutilis, aquã litigantibus vel certantibus affundat, more antiquo Romano. quòd ministerium erat vilissimorum hominum & apud Athenienses ignobilium tantùm.*
εἰς ἀγρὸν μάνης. *Hesychi.* In agrum seruus. *Nam Manes erat quidem gentile nomen, sed vsu in seruile abiit. vt Geta, Syrus, Lydus. Affine,* Vlié twoiá to rzecz.

Dobrzé koſtká pádłá.

τρὶς ἓξ ἔβαλον. *Suidas.* Ter sex ieci. *quia senio in tesseris felicissimus erat. vt idem Suidas dicit:* τρὶς ἓξ νικητήριος βόλος. Ter sex iactus victoriosus.
μίδας ὁ ἐν κύβοισιν εὐβουλότατος. *Idem Suidas.*
Consultor optimus Midas in tesseris .i. *iactus prosperrimus.*
Iouis taxillos ieci vel iecit. *Ex Æschylo.* V. Pánom śię wſzyſtko powodźi.

Dobrzé śię to nágrodźiło. Dobra nagrodá.

Pro vno duo sunt mihi dati. *Terent.*
χαλκεῖα χρυσέων. *ex Homero.* Ærea aureis .s. ἠμείβετο. *permutauit.*
ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδες. *Suidas.* Pro bonis glomi .i. *officium cumulatè pensatum.*
ἡ Συλοσῶντος χλαμύς. *Diogenian.* Sylosontis chlamis. *Dederat is Dario etiã*

tum pri-

eum priuato vltrò chlamydem, quàm ille sibi multùm placere indicabat, pro qua illi postea Darius vrbẽ & totã Samiorũ insulam donauit, vestẽ regno opulento cõpẽsans. Valer. Max.

Dobrzéś sobié porádźił. Dobregoś śię domyślił. Vmknąłeś śię.

Ad aram confugisti. *Plaut. Cicer.* βωμὸν φεύξιμον ἔτυχες. *ex Plutarcho.*
Ara perfugium erat seruorum & quorumuis reorũ, itemq; innocentium & iniuria oppressorũ.

Vrbe fuit media nulli concessa potentum,
Ara deûm, mitis posuit Clementia sedem,
Et miseri fecêre sacram. *Statius.*

Nec tu aram tibi neque precatorem parâris. *Chremes Terentian. dicit seruo excusãti se.*

Vnica fortunis ara reperta meis. *Ouidi.*
Et Veneris sanctæ considam vinctus ad aram. *Tibull.*

Lepidè in Plauti Mostellariæ actu 1. scæna 1. Tranio seruus nequam deluso insigniter hero, confugit ad aram, & ibi sedens ludificatur eundem herum miris modis.

Ad asylum confugisti. *Cicer. Liui.* ἄσυλον *Asylum locus erat è quo non licebat extrahere reos vel noxios. Hoc Cadmus Thebis instituit. Alexand. Neapolitan. Athenis Herculis nepotes. Seruius. Stati. Claudian. Romæ Romulus idem aperuit. Vir Liu.*

Pausanias asylum appellat ἐλέου βωμὸν .i. Misericordiæ aram. & *Statius eleganter descripsit* templum Misericordiæ.

Confugiebant rei & ad statuas Cæsarum ac principum virorum. ICti ex Codic. Et Suetonius idem habet de statua Augusti. Plinius Iunior de statua Traiani, sic ad eum scribens: Scripsit mihi miles quidam, Callidromum cùm à pistoribus detineretur, ad tuam statuam confugisse.

Apud Philostratum item, ἄσυλος ἀνδριὰς Τιβερίου. i. Inuiolabilis statua Tiberij, ἄσυλος τόπος. *2. Machabæ. 4.* .i. Tutus refugij locus.

Et in libro Numerorum. Deus iubet assignari πόλεις φυγαδευτηρίων, *vel* φυγαδευτήρια εἰς φυγὴν τῷ φονεύσαντι. Ciuitates refugii; vel in refugium eorum qui cædem nolentes patrassent.

Dochód máły, rozchodu wielkiego nié ſtrzyma.

Non potest quæstus consistere, si eum sumptus superet. *Plaut.*
οὐ μικρὸν ἄφενος ἀναλώμασι μεγάλοις ἀρκεῖ. *A.* *V.* **Oſzczaday.**

Do czáſu dzbán wodę nośi, áż śię vrwié.

Quem sæpe transit casus, aliquando inuenit. *Seneca ex P. Syro.*
ὃν συχνὰ παρατρέχει πότμος, εὑρίσκει ἅπαξ. *A.*

Planus tandem verè crus fregit. *qui apud Horatium sæpiùs per iocum mentiebatur crus sibi esse fractum & ad clamorem eius homines auxiliaturos accurrentes deridebat, donec tandem verè fracto crure clamans nullum aduocare potuit. Similis* Glaucus vrinator, *sæpe ludens homines, latens diu in aquis quasi submersus, tandem mersus verè vel deuoratus à pisce est. Athenæus.*

Haustibus assiduis fictilis vrna perit. *Garner.*

Vſque in tempus ſuſtinebit patiens. *Eccleſiaſtici cap. 1.*
Sapiens tacebit vſque ad tempus. *Ibidem cap. 20.*
Lupi catulus *inter canes domeſticos relatus, eis atque etiam ouibus inſtar canis innoxiè familiaris fuit, tandē vbi creuit ouē lacerauit & fugit. Hinc illud.* Uroſta wilczkowi zabki.

Do czégo kto ſkłonność gnié / w to ſie niéchay záprawnié.

Naturæ ſequitor ſemina quiſque ſuæ. *Propert. ſequitur habet.*
Naturam ducem ſequi, *iubet Cic.* Naturam (rectam) ducem ſi ſequamur nunquam aberrabimus. *Idem.* Ad quas res aptiſſimi erimus, in iis potiſſimùm elaborabimus. *Idem.* Quicquid homini naturaliter inſitum eſt, eo vti decet: & quicquid agat, agere pro viribus. *Idem.* Multi ſine vlla doctrina, naturam ipſam ſecuti, multa laudabilia fecerunt. *Idem.* Inſita ſunt nobis omnium artium ſemina, magiſterque ex occulto Deus producit ingenia. *Seneca.* Tenenda eſt via quam natura præſcripſit &c. illam ſequentibus omnia facilia & expedita ſunt. *Idē.*
Fluminis curſus non detorquendus. *I Vlpius.*
Lupus apud Gabriam, percuſſus calce ab aſino, cui clauum rogatus extrahere è pede aggrediebatur, accuſat ſeipſum quod medicus eſſe voluerit, cùm illum natura coquum (.i. voracem) feciſſet. Epimythion in eos qui propriam artem relinquunt & alienam aggrediūtur.
ὑφ' ἅρμασιν ἵππος, ἐν ἀρότρῳ βοῦς. *Pindar. apud Plutarch.*
In curru equus, in aratro bos .ſ. *valet.*

Do czégo ſie nié gnie / do ſercá nié przyymuie.

τὸ ψευδὲς ὄνειδος οὐ περαιτέρω τῆς ἀκοῆς ἀφικνεῖται. *Æſchines.*
Falſum probrum non vltra aures penetrat.
χρηστοὺς πονηροῖς οὐ τιτρώσκεται λόγοις.
Bonos malorum nil loquelæ vulnerant. V. Sumnienie dobre.

Do czégoć nic / day pokoy / nié pytay ſie.

Nié gáś gdy ćię nié vgara. Nié wtracay ſie w rzéczy nié zlecone.
Tua quod nil refert, percontrari deſinas. *Terent.*
Tua quod nil refert, ne cures. *Plaut.*
ἃ μὴ προσήκει μήτ' ἄκουε μήθ' ὅρα. *Menander.*
Quæ haud pertinent ad te nec audi nec vide.
Quid ad te pertinet Ole?
Ole quid ad te? *Martial. lib. 7. epigram. 9. comprimit curioſitatem Oli vel Olli repetens aliquoties,* Ole quid ad te? *Sic Chriſtus apud Ioannem Petro curioſè ſciſcitanti de Ioanne reſpondit.* τί πρὸς σε; Quid ad te?
Tantúmne eſt ab re tua otij tibi. Aliena vt cures & ea quæ nihil ad te attinent? *Terent.* De re quæ te non moleſtat ne certeris. *Eccleſiaſtic. 11.*
πολυπραγμονεῖν τ' ἀλλότρια μὴ βούλου κακά. *Menander.*
Curare multùm aliena ne velis mala.
Ad conſilium ne acceſſeris, antè quàm voceris. *Cato.*

μὴ προτε-

μὴ πρότερον εἰς βουλὴν παρέλθῃς, πρὶν ἂν κληθείης. *Planudes interpr.*
Σύμβουλος ἐγένετο μὴ παρακεκλημένος. *Plutarch.*
Consultor factus est non accersitus. *Simile illud Cicer.* Legatus sine mandatis.
Item. Senator voluntarius lectus ipse à se.
ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα μὴ τίθει. *Plutarch.*
In alieno choro pes non ponendus .i. *non saltandum.*
Quod te non tangat, hoc te nullatenus angat. *Garner.*

Doczékam tégo da-li Bóg / żéć tégo bedźié żal.
Achilleum votum concepi, nuncupaui, voueo. Achillei voti breui damnabor, compos ero. *Budæ.* *Votum Achillis apud Homerum tale fuit.*
ἦ ποτ' Ἀχιλλῆος ποθὴ ἵξεται υἷας Ἀχαιῶν. Dij Graios desideriũ olim tangat Achillis.
Simile fuit votum apud Liuium & Plutarchum Furij Camilli, optantis à diis vt si innocens esset in exilium eiectus, breui ciuitatem desiderium sui caperet. quod & accidit. Simile item Ciceronis, quod ipse in Oratione post reditum prima expressit.

Dogodźić ábo podobáć śie wßystkiem trudno / niépodobno.
πᾶσιν δ' ἀρέσκειν χαλεπὸν ἢ μάλ' ἀδύνατον. *A.*
Placere difficile & impossibile omnibus.
πάντων δυσχερέστατον τὸ πολλοῖς ἀρέσκειν. *Demosthẽ.* Omniũ difficillimũ multis placere.
Ne Iupiter quidẽ omnibus placet. *Sic Theognis.* ἀστοῖσιν δ' οὔπω πᾶσιν ἁδεῖν δύναμαι.
οὐδὲν θαυμαστὸν, ——— οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς.
οὔθ' ὕων πάντας ἁνδάνει, οὔτ' ἀνέχων.
Ciuibus nondum omnibus placere possum. Nil mirum. Neque enim Iupiter pluens omnibus placet, neque temperans à pluuia.
οὐ πρὸς παντός ἐστιν ἀρτῦσαι καλῶς. *Cratin.* Non est omnium rectè condire.
ἔργμασιν ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἁδεῖν χαλεπόν. *Solon apud Plutarch.*
In magnis rebus (*administrandis*) omnibus placere difficile.
Tres mihi conuiuæ &c. *Vide* Nié iedno śie wßystkiem podoba.
Adde apologum de Patre rusticano, qui vno equo cum filio ibat ad oppidum, & ad varias occurrentium voces sessionis modum mutabat, nunc ipse solus equo insidens, nunc filium solum imponens, nunc cum filio simul ei insidens, nunc pedes iuxta equum ipse cum filio gradiens, deniq; equum in pertica cum filio portans.

Dogodźiłés mu. Nie mogł-és mu lépiey vczynić. Tegoć on chćiał.
Agninis lactibus canem alligasti. *Plaut.* Impages foramen reperit. *Garner. Gallic.*
γαλῇ στέαρ. *Diogenian.* Mustelæ seuum .s. *obiecisti.* τῷ βατράχῳ ὕδωρ .s. παρέσχηκες. *ex Theocrito.* Ranæ aquã præbuisti. *quâ illa delectatur. Sic* Scythæ equũ. *Exodi 2. Filia Pharaonis Mosi infanti in aqua inuento nutricem matrem eius ignara mercede conduxit. Nil huic optatius.*

Doieżdżáiąc do brzégu / do domu / ſtráwę zbieráć / ßaleńſtwo.

Deficiente via viaticum quærere. *Seneca de Senum auaritia.*
Quò minùs viæ restat, eò plùs viatici quærere. *Cic. de eadem.*

τοῦ πλησιάζοντι λιμένι ἐφοδίου μέλει. *A.*

Curat propinquus portui viaticum. *Vide* Łákomy niénásycony.

Dokazał. Wielkiey śię rzeczy ważył.

τὴν ἐν Ἄργει ἀσπίδα καθεῖλε. *Zenodot.* Argiuum clypeum detraxit *vel* abstulit, *qui firmiter clauis affixus erat.*

Dokázowáć nád vbogiem / chorem / vmárłem łácno / ábo / nié wielkie męstwo.

Cum Protogene mortuo bellum gerere. *Rhodij Demetrium Poliorcetem volentem exurere ædes, in quibus imago nobilis à Protogene picta erat, his verbis deterruerunt:* Petimus consideres, ne turpe tibi sit, quòd non potueris Rhodios bello vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse. *Gellius.* Cum mortuis non nisi laruas luctari solere, *dixit Plancus apud Plinium.* Cum laruis luctari. *Erasm. eodē sensu.* τοὺς τεθνηκότας ἀποκτείνειν. *Laërtius.* Iugulare mortuos .s. *crudele vel ridiculum, vt si quis librum sententiam vel rem ab omnibus damnatam impugnet.*

νεκρὸν μαστίζεις Mortuū flagellas. νεκρὸν λοιδορεῖν *Aristophan.* Mortuū conuiciari. τὸ ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν, ἀνδρός ἐστι. τὸ δὲ ἐπεμβαίνειν κειμένῳ παντός. *Philostratus Æliano qui accusationem tyranni mortui scripserat, sic dixit:* Viuentem tyrannum incessere viri est; mortuo verò insultare cuiusuis.

ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα
κέντει. τίς ἀλκὴ τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν; *Euripid.*

Sed concede (*indulge, ignosce,*) mortuo, ne exstinctum Stimules, quæ fortitudo mortuum rursus necare?

βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί. *Epigramm.*

Nunc post fata meū telis configite corpus. Audet & exanimē lepus infestare leonē. Barbam vellere mortuo leoni. *Martialis dictum, hoc sensu vsurpant aliqui, licet diuersò longè à Poëta prolatū.* πρὸς ἀπόντας σκιαμαχεῖν. *Lucian.* Cū absentibus pugnare.

Dokonczyć czégo.

Ad vmbilicum adducere Carmen promissum. *Horatius.*
Ohe iam satis est, ohe libelle. Iam peruenimus vsq; ad vmbilicos. *Martial.*

Explicitum nobis vsque ad sua cornua librum,
Et quasi perfectum Septiciane refers. *Idem.*

Vsque ad plaudite .s. *exspectare, deuenire. Horat. ait.* Donec cantor, Vos plaudite, dicat. *Vsurpat id & Cic.* Vsque ad plaudite veniendum.

ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιγράφειν. *Plutarch.* Ab initio vsq; ad coronidem circumscribere. Fabulam finire, *apud Persium. & Horat. intelligit Rhodigin. finire vitam seu abire in locum communem. vt Plaut. ait .i. mori.*

Supremum vel extremum fabulæ actum addere. *Erasm, ex Cicer.* Fabulam peragere, *Cic.*

re. *Cic.* Non ſolum vnum actum ſed totam fabulam confeciſſem. *Idem.* Complere paginam. *Idem.* Summum faſtigium imponere. *Idem.* Ad calcem peruenire. *Idem.* Summum centonem ſuere. *Lucilli.* Summam manum imponere. *Seneca.* Penſum abſoluere. *Varro.* Penſum quod datum eſt confeci. *Plautus.* Penſum peragere. *Columel.* Extremam manum imponere. *Virg.*
τὸν κολοφῶνα ἐπιθεῖναι. *Plato.* Colophonem imponere. *Festus.*
τὴν κορωνίδα ἐπιτιθέναι. *Synesius.* Coronidem imponere.
κεφάλαιον ἐπιθεῖναι. *Nazianzen.* Capitellum imponere.
τὸν κύκλον ἀποτελεῖν. Circulum abſoluere. Contingere portum. *Ouidi.*
γῆν ὁρῶ .i. Terram video, *dixit Diogenes cùm prolixum librum legens, ad finem veniret. tralatum à nauigantibus.*

Dolem lépiey. Niſkie rzéczy béſpiécznieyſze.

Kto ná rowni pádnie, nie barzo potłucze, i wſtánie ſnádnie.
Jn planum deferre fortunam quemque ſuam, iubet *Seneca.* Superbiam rebus ſuperbis detrahe. *Idem.* Nunquam grauiter caditur plano. Non capit vnquam magnos motus plebêia domus. *Seneca Poëta.* Minùs in paruis fortuna furit. *Idem.* Modicis rebus longius æuum eſt. *Idem.*

Littus ama —— altum alij teneant. *Virgilius.*
Tuta mage eſt puppis modico quæ flumine fertur. *Cato.*
νηὸς τρέχει ἀσφαλέως σμικρῷ ἐνὶ νάματος ὁλκῷ. *Mylius interpr.*

μὴ ἐπαρθῇς μέγα, ἵνα μὴ μεῖζον καταπέσῃς. *Nazianzen.*
Ne efferaris valdè, ne magis deprimaris.
Oſtium ſuperliminari demiſſo ſubiturus, non nocet quantumcunque te demittas, ſi paululùm te erigas, impinges. *ex S. Bernardo.* V. Wyſokie rzéczy. Podleź.

Dołki pod kiem kopáć.

ὑπονόμοις πολεμίζειν. *Plutarchus.* Cuniculis bellare. *vel, vt Cicero loquitur,* Cuniculis occultè oppugnare. *Idem.* Cuniculos ad aliquem agere. Conto aut remulco nauigare. i. *tacitè alicui inſidiari vel oppugnare. Pierius ex Ammia.*
Vicinum. Nieſczery. Sztuka záchodze.

Doma iada.

Succo ſuo viuit. *Plaut. ait:* Paraſiti quos nunquam quiſquam vocat neq; inuocat. Quaſi cum caletur cochleæ in occulto latent. ſuo ſibi ſucco viuunt. *Item.* Paraſiti rebus prolatis latent in occulto miſeri victitant ſucco ſuo. *Quod de cochleis hîc dixit Plaut. idem de vrſis polypis leges infrà ſub* Łápę liżáć. οἰκόσιτος qui domi paſcitur. *Vel, vt Martial.* qui domicœnio laborat.

Domá iako chcéſz, v ludzi iák przyſtoi ſ. ſpráwuy ſie.

οἴκοι τὰ μιλήσια, καὶ μὴ ἐν μέσῳ. *Zenodotus.* Domi Mileſia non in medio .i. *luxum, delicias, petulentiam priuatim ſi lubet non publicè exerce. Ortum dictum à Mileſiis mollicie delicijs & luxu omni infamibus, apud Suidam Lucian. Athenæum Apuleium*

Capitoli-

Capitolinum & alios plures. *Potest huc trahi illud Rhodigin.* Domi ludendum. *trahi inquam, nam ille altiori sensu vsurpauit de contemplatione sapientiæ & veritatis. ex dicto Ecclesiastici c. 32.* *Dictum Polonicum intellige de adiaphoris; nam turpe & malum quoduis factum, etiam in occulto, Deum & teipsum reueritus, patrare caue.*

Domá léda co źie / v ludźi przékwintuie.

Qui in sua re esset egentissimus, erat, vt solet, insolens in aliena. *Cicer.*

οἴκοι φαυλόβιος ξένων ἀβροδίαιτος. *A.*

Apud Terentium Parmeno de mulieribus quæstuariis sic.

Quæ dum foris sunt, nil videtur mundius,
Nec magis compositum quicquam, nec magis elegans.
Quæ, cum amatore suo cùm cœnant, liguriunt ,i. *delicatè sensim edunt.*
Harum videre ingluuiem, sordes, inopiam,
Quam inhonestæ solæ sint domi, atque auidæ cibi,
Quo pacto ex iure hesterno panem atrum vorent:
Nosse omnia hæc, salus est adolescentulis. *Nota documentum.*

Domák. Nié bywał miedzy ludźmi. Domá śiedźi iák kokoß ná iáycách.

Quasi claudus sutor domi sedet totos dies. *Plautus.*

Aglaus alter. *qui agelli sui limites nunquam egressus est. Plini. Valer. Maxim. Similis apud Claudianum est.* Senex Veronensis. *Item. Nouius apud Martial. l.1.epig 87. Vatia item apud Senecam, vir quidam non contemnendus sed priuato in otio sibi viuens. Talis & Mæcenas apud Horatium & Suetonium.*

παρὰ μητρὶ μένει. *Pindar.* Apud matrem manet. *signum mollis & ignauæ educationis. Nam patruis olim dabantur educandi filij, qui seueriùs eos habebant, & à vitiis coercebant. vt Cic. aliquoties meminit. Et Horat.* Cochleis diffidentior. *ex Athenæo qui ait:*

ἀπιστότερος εἶ κοχλιῶν πολλῷ πάνυ οἳ περιφέρουσ' ὑπ' ἀπιστίας τὰς οἰκίας.

Es cochleis multò mage diffidentior. Quæ secum vbiq; incredulæ domos ferunt. *Antisthenes Atheniensibus gloriantibus quod ex solo natiuo non soleant exire, respondit: Commune hoc habetis cum cochleis & testudinibus. Laërtius.*

Latet vt marinæ Filium (*Achillem*) dicunt Thetidis sub lacrymosa Troiæ funera, (.s. *latuisse in Scyro à matre obsconditum*) *Horat. vt describit Eustathi.*

Testudo in domo sua tuta. *Vide* Niébespiecżno.

Purpura in fundo maris habitans, *typus hominis latentis. Pierius.*

Vt gallina ouis incubans. *ex Columel.* Folles aureos incubat. *Apule.*

Incubatorem Siculæ aulæ, Dionysium tyrannum *vocat Macrobius.*

Draconem quoque thesauris incubare antiqui fingebant. Festus Ouid. Et Cic. ait: Quasi thesaurum complexus draco. *Et Virg.* Incubat auro defosso, &c.

ἀμελὴς γωνία. *Zenodot.* Angulus neglectus, *de homine latente desidioso.*

ἄρκτοι φωλάδες. *Theocrit.* Vrsi latitantes. *apud Pierium de homine delitescente in bono vel malo otio.* *Apud Ægyptios talis hominis Symbolum* ὀνοκέφαλος ,i. asini caput. *Horus Apollo.* In animo vel in ore illi semper est. λάθε βιώσας *ex Plutarch.*

Plutarc. Late dum viuis. *quod dictum idem Plutarc. reprehendit libello peculiari.*

Viam in forum ignorat. *Ficinus.* Nunquam fuit in ἄστυ *ex Terent.* V. Nie bięgły.

οὐδὲ τ᾽ ἕτερον πόδα ἐκ Κορίνθου πώποτε προβεβηκὼς, οὐδ᾽ ἄχρι Κεγχρεῶν ἀποδημήσας. *Lucian.* Ne alterum quidem pedem extra Corinthum vnquam protulit, nec vel ad Cenchreas vsque (*oppidum vicinum*) profectus peregrè est.

Domowa doległość bárziey śie gnie.

πᾶν τὸ οἰκεῖον πιέζει. Nazianzen. *ex Pindaro.* Domesticum omne afficit. *vel sit Senarius.* μᾶλλον πιέζει πᾶν τό γ᾽ οἰκεῖον κακόν. *A.*

Domesticum molestius quoduis malum. *Aliter.*

Malum interius, sentitur & premit acriùs. *Sic & Pindar.* V. Czudza ráná.

Domowe sobáki dopiero śie kąsáły, á zaraz śie liżą. *Russorum dictũ. Aliter.*

Domowe sobáki choć śie kąsáią, Wilká ábo cudzego psá vyrzawszy, nań śie rzucáią.

De iis dicitur, qui discordes videntur & mox minima occasione conciliantur. *Aptè hîc vsurpabis* Syncretismum Græcarum ciuitatum, *quæ in otio bellis se inuicem infestabant, ingruente verò hoste extraneo, mox concordes ei resistebant. Plutarch.*

Συνάγει τοὺς ἀνθρώπους κακά. *Aristotel.* Conciliant (*congregant*) homines mala. Canes pugnantes viso lupo concordes in eũ ruunt. V. Przygody iednáią niezgody. *Affine,* Znáią śie oni. Przyiaćielski gniew. Nie wtykay pálcá.

Domowemi pospolićie gárdziemy. *De personis & rebus intellige.*

Minuunt præsentia famam. *Claudian.* Exoticæ merces vendibiliores, *Budæus.*

ἐρῶμεν ἀλλοτρίων παρορῶμεν συγγενεῖς. *Alexis.*

Aliena amamus congenera contemnimus.

Sordebat ille suis, vt plerumque domestica. *Plini. de Protogene pictore nobilissimo.*

οὐ γὰρ ἔσθ᾽ ὅπου ἐσθλόν τι δράσας, μάρτυρ᾽ ἂν λάβῃς πάτραν. *Euripid.*

Nam nunquam vbi quid gesseris benè, testem habebis patriam.

Simile est illud apud Ioannem c. 4. Propheta in sua patria honorem non habet.

Et apud Matth: 13. Nõ est propheta sine honore, nisi in patria sua & in domo sua.

Hoc dictum ait Erasmus Christum expressisse ex Ennio & ad illud allusisse. Stultè ne dicam impiè. id quod & de aliis ethnicorum sententijs effutiuit, Deum nempè in suis oraculis edendis ad illas respexisse. Ennij dictum apud Cicer. tale est.

Multi suam rem benè gessêre & publicam patriâ procul,
Multi domi qui ætatem agerent, propterea sunt improbati.

Vicinum est illud Aristidis. τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλειν. Domesticum thesaurum calumniari. *Apud Lucianum, in mensa diuitis incisor ante Philosophum posita fercula accipit dicens:* σὺ γὰρ ἡμέτερος εἶ. Tu quidem noster es. *Et posuit ante hospites.*

Affine, Cudze rzeczy lepsze.

Do ostátniey nadźieie, rády, pomocy śie vdáć.

Ad asylum confugere. *Cic.* Ad aram confugere. *Idem.* *Athenis vrbe media fuit Ara Misericordiæ, ad quam confugientes rei, scelerati, victi, exules, serui, liberi, immunes erant. Lactant. Rhodig.* Ad deũ (*tragicum in machina prolatũ*) cõfugere. *Idẽ. Cic.*

Ad statuam (*Imperatoris, deorum*) confugere seruis licet. *Seneca.*

Vnica fortunis ara reperta meis. *Ouidius.*

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo. *Virgil.*

ἱερὰν ἄγκυραν χαλάζειν *vel* καθιέναι. *Lucian.* Sacrã anchorã laxare, demittere.

κινῶ τ' ἀφ' ἱερᾶς .s. γραμμῆς, πεττὸν *vel* λίθον. *Diogenian.*

Mouebo à sacra (*linea calculum, tesseram.*)

Σαλαμινία τριήρης, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας. *Plutarch.*

Salaminia triremis, in magnis necessitatibus .s. vsui est. *De rebus quæ non vulgares sunt, nec semper expositæ, sed difficillimis temporibus reseruantur. q. d. vltimum refugium.*

Ad machinas confugere. *vt in theatris fit. ex Platone.*

πέμπε εἰς ἔσχατον τὴν ἐπιστήμην. Accerse ad extremum scientiam. V. Ná ostátnią.

Dopiero mu owſá / kiedy chce do pſá. *Russi autem dicunt.*

Nie wczás dáiéß chlebá huſto / kiedy w gebie zebow puſto.

Dicto hoc ab equis tralato, perstringuntur parci suorum curatores, qui vix in grauissimo vel supremo morbo, cùm iam nihil prodest, benignitatem eis exhibent.

τῷ θανασίμῳ τὸ φάρμακον διδόν ἢ τροφήν. *A.*

Animam iam agenti pharmacũ aut escã dare. s. *ineptum, stultum est. Affine,* Nie wczás.

Dopierom ſie obacżył / abo rzécż zrozumiał.

Nunc pol ego demum in rectam redij semitam. *Plaut.*

Vah! tandem redij vix veram in viam. *Idem.*

Dopiero ochramámy / gdy máło mamy.

Nie wczás oßczadamy / gdy dná dobierámy.

Sera in fundo parsimonia. *Seneca.*

Frugalior est in re perdita quàm in salua fuit. *Plaut.*

——δειλὴ δ' ἐπὶ πυθμένι φειδώ. *Hesiod.* Misera in fundo parsimonia.

Apud Plautum quidam amissis facultatibus dicit: Adimit animam mihi ægritudo. tene me. *Respondet alter.* Visné aquam? (*vt in deliquio facere solent*) *Ille autem rursus,* Res (*inquit*) cùm animam agebat, tum offusam oportuit .i. *Cùm prodigè viuebam & opes dissipabam, tum moderatio inculcanda erat, nunc serò id fit, cùm nihil restat.* ——Donec deceptus & exspes

Nequicquam fundo suspiret nummus in imo. *Persi.*

Dopiero rzeczy ſmák miewáią / gdy iuż práwie vſtawáią.

Gratissima sunt poma dum fugiunt. *Seneca.*

τὰ καλ' ἅπαντα τ' ἐκλείποντα καλλίω. *A.*

Sunt gratiora cuncta cùm fugiunt bona.

Dopiero śiodłá / miecza ſukáć / gdy śię iuż czás potykáć.

Miſerum eſt opus, demum fodere puteum, vbi ſitis fauces tenet. *Plaut.*
ὀψέποτ' εἰς τὸν ἀγῶνα προσελθὼν φάσγανα ζητεῖ. *A.*
In campum demum progreſſus quæritat enſem.

Dopieroś począł / a iuż vſtaieſz.

De limine offendis. *Tertulliam.* In limine deficis. *Ex Virgil. qui ait:*
——— Cur indecores in limine primo Deficimus? ἐν οὐδῷ πίπτειν: ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκλείπειν. Principio cliui noſter anhelet equus. *Oui. Cōfer.* Początek nieſzcześliwy.

Dopiero znamy / gdy vtracamy. Nie znamy / co mamy / aż poſtradamy.

Tum denique homines noſtra intelligimus bona,
Cùm quæ in poteſtate habuimus amiſimus. *Plaut.*
Virtutem incolumem odimus: Sublatam ex oculis quærimus inuidi. *Horati.*
οἱ γὰρ κακοὶ γνώμαισι, τὸ ἀγαθὸν χεροῖν
ἔχοντες, οὐκ ἴσασι πρὶν τοῦτ' ἐκβάλῃ. *Sophocles.*

Qui malo ſunt iudicio, bonum in manibus habentes, non norunt priùs quàm id excidat. Patria, &c. quid haberet voluptatis, carendo magis quàm fruendo intellexi. *Cic poſt reditum. vbi plura in hanc ſententiam pulchra affert.*

Aſinus non contentus domino olitore, venditus eſt figulo, ab hoc detruſus ad coriarium, videns quæ ibi fiebant, damnauit ſuā ſtultitiā & priorem ſortē optauit. Æſopus. Epimythiō. τότε μάλιστα τοὺς προτέρους δεσπότας οἰκέται ποθοῦσιν, ὅταν τῶν δευτέρων λάβωσι πεῖραν. Tunc maximè priores dominos à famulis experiri, cùm de ſecundis fecerint periculum. Bonum amiſſum, bonum cognitum. *Garner. è Gallico.*

Vacca *(equus vulpes &c.)* neſcit quanti pretij ſit cauda, niſi cùm eam amittit. *Idem. Approbat id & vulpes Æſopi amiſſa in laqueo cauda.*

Do práwá wór pieniedzy / a dwa pilności.

Diligentia cùm in omnibus rebus, tum in cauſis defendendis plurimùm valet. *Cic. 2. de Oratore. vbi pluribus illam commendans,* Hæc, *inquit,* præcipuè colenda eſt nobis *(cauſidicis)* hæc ſemper adhibenda, hæc nihil eſt quod non aſſequatur, &c. Reliqua ſunt in cura, attentione animi, cogitatione, vigilantia, aſſiduitate, labore. complectar vno verbo, quo ſæpè iam vſi ſumus, Diligentia. *Hæc Cicer.*

ὀλίγη δ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. *Homer.* Exigua eſt interſpiratio belli .i. *In negotio laborioſo & odioſo, qualis lis forenſis, non eſt dormitandum. Eraſmus.*

Do rzeczy przyſtępuy. Mow co do rzeczy ſłuży.

Odioſa eſt oratio, cùm rem agas, longinquùm loqui. *Plaut.*
Quicquid ſit, ad capita rerum perueni (.i. peruenito, accede.) *Idem.*
ἀλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα δέξαι. *Homer.*
Aſt age nunc ſcuticam depictaque corripe frena .i. *aggredere negotium.*
——— Et quod nunc inſtat agamus. *Virgilius.*
Sed hæc fuerit leuis armaturæ prima orationis excurſio, nunc cominus agamus

experiamurq; *Cic.* Vah! etiam prooemium mihi occeptat! *Terent.*
κέντει τὸν πῶλον ποτὶ τὰν νύσσαν. *Suidas.*
Stimula equum ad metam .i. *festina ad propositum. vt ipse explicat.*
Hoc agamus huc qua ventũ est gratia. *Plaut.* Iam dic Postume de tribus capellis.
Martialis in Causidicum extra chorum saltantem pulchrum Epigram. 19. l. 6. hoc habet.
Non de vi, neq; cæde, nec veneno, Sed lis est mihi de tribus capellis,
Vicini queror has abesse furto. Hoc iudex sibi postulat probari.
Tu Cannas Mithridaticumq; bellum, &c. Et Syllas Mariosq; Muciosque.
Magna voce sonas, manuque tota. Iam dic Postume de tribus capellis.
Alia Menecles, alia porcellus loquitur.
Simile præcedenti est epigramma Græcum l. 2. Anthologiæ in similem Rhetorem.

Χοιρίδιον καὶ βοῦν ἀπολώλεκα καὶ μίαν αἶγα,
ὧν χάριν εἰλήφας μισθάριον Μενεκλῆς.
οὔτε δέ μοι κοινόν τι πρὸς Ὀθρυάδαν γεγένηται,
οὔτ' ἀπάγω κλέπτας τοὺς ἀπὸ Θερμοπυλῶν.
ἀλλὰ πρὸς Εὐτυχίδην ἔχομεν κρίσιν, ὥστε τί ποιεῖ
ἐνθάδε μοι Ξέρξης καὶ Λακεδαιμόνιοι;
πλὴν κἀμοῦ μνήσθητι νόμου χάριν, ἢ μέγα κράξω·
ἄλλα λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον.

Succula bos & capra mihi periêre Menecles. Ac merces horũ nomine pensa tibi est. Nec mihi cũ Othryade quicquã estúe fuitúe negoti. Nec fures vllos huc cito Thermopylis. Sed contra Eurychidem nobis lis. prôinde quid hic mi Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmonij? Ob pactum & de me loquere, aut clamauero magnum: Multò aliud dicit sus, aliud Menecles.
Sic Persius Satyra 1. sub Pedij nomine carpit causidicos plùs verba quàm rem curantes.
Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis Librat in antithetis.
ἔπεχε νῦν τῷ σκοπῷ τόξον. *Pindar.* Dirige nunc ad scopum iaculum.
ἀκόντιζε τοῦ σκοποῦ ἄγχιστα. *Idem.* Iaculare versus scopum proximè.
ὑπὲρ ὧν ἀγωνίζῃ ὑπὲρ τούτων ἀπολόγου. *Demosthenes.*
De quibus rebus controuersia est, ad eas respondeto.
παῦσαι ῥεμβόμενος. *M. Antonin.* Desine vagari.
τοὺς λόγους μὴ λόγους εἶναι ἐᾶν, ἀλλὰ πράξεις ποιεῖν, καὶ τὰς κρίσεις ἐπὶ τὰ ἔργα μετάγειν. *Plutarch.* Verba ne sinas verba esse, sed ex eis opera effice, & iudiciũ ad res transfer. Desinamus vulgari & peruagata declamatione cõtendere. *Cic.* sed pedem conferamus (*vt infrà idem addit vrgens Laterensem*) Nõ possum magis pedem conferre, *vt aiunt*, aut propiùs accedere. Ad pila venire. *Cic* .i. *comminus accedere vel pugnare.* vel argumentum premere. *Idem Cic.* Collatis signis depugnare. *Plaut.* Versis gladiis depugnare. *Idem.* i. *non ludicris sed veris & infestis. Lipsius ex Tertullian. Sensus verò allegoriæ Plautinæ est, seriò agere.* Gradum conferre. *Erasmus.* *Affine*, Wrácam śię do rzeczy. *Confer*, Nic do rzeczy.
Dość

Dość czásu. Bedźie to wczás. Przed námi to ieszcze.
Nie vcieczé to. Dom (ábo wieś, obiad, &c.) nié záiac.

Cæsar apud Suetonium dixit. Venere en Martiæ Calendæ (*quas fatales mihi omina-*
bamini) respondit Spurina (ex coniuratis vnus) At nondum præteriere. (*nam eo die*
occisus est.) Non propero .s. *ad mortem. Martial.*
Quid vrges ? vel quò festinas ire vel vnde, vide. *Ouid. in exilium egrediens.*
Adde dictum Ancæo redditum irridenti prædictionem fatalem. V. **Dáleko do tego.**

Dość iuż masz. Dosc iuż tego było.

Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti. Tempus abire tibi est. *Horat.*
Fortuna satis vsus abi ——— *Statius.*
Literas didicisti : quando scis, sine alios discere. *Plaut.* **Vstąp drugiemu.**
ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγει τὴν φάρυγγα, τί δεῖ ἔτι πίνειν; *Aristotel.*
Cùm aqua fauces strangulet, quid opus est ampliùs bibere ?
θύραζε Κᾶρες, οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια. *Apollodorus. Hesychius.*
Foras Cares, non amplius (*sunt*) Anthesteria .i. *Floralia. Athenis agebantur festa*
similia Saturnalibus Romanorum, in quibus & seruis feriatis ab opere, accumbere licebat.
(Car *serui nomen gentile vt Syrus Geta.) quibus finitis, dicebatur seruis.* Foras. &c.
Sic Seneca. Non semper Saturnalia. *Hæc in eum aptè vsurpabis, qui permissum sibi*
aliquid definito tempore, vult ampliùs prorogare.
Suade ei vt iam satis lauerit. *Plaut. de muliere diu in balneo hærente.*

Dość iuż tego: co inszego.

Ohe iam satis est, ohe libelle. *Martial.* Bis eadẽ recensere ridiculũ. *Erasm. ex Platone.*
ἅλις ἀφύης, παραπέταμαι γὰρ ἐσθίων. *Aristophan.* Satis aphyæ, distendor hanc
namq; comedens. Claudite iam riuos pueri sat prata biberunt. *Virgil.*
καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ κατὰ πλάτωνα. *Plutarch.* Et hæc hactenus vt ait Plato.
ἅλις δρυός. *Suidas.* Satis quercus vel glandis. *Dictum veterum, glandes pane*
inuento fastidientium. Vsurpatur in vtramq; partem, cùm fastidimus aliquid molestum
vel etiam iucundum. vt Cicer. ad Atticum. vbi simili, eodem fere sensu, vtitur dicto:
ἅλις σπουδῆς. .i. *satis studij, curæ, solicitudinis circa dignitatem tuendam exhausi.*
Post ludos ad seria. *Ex Platone.* σπουδαῖα ταχέως δράττε μετὰ τὰ παιδικά. *A.*
Post ludicras res arripe citò serias. *Affine,* **Z inszey beczki.**

Dość, mieć chlebá, ile komu trzebá.

Mensura census, necessitas. *de hac sic Iuuenal.* Mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam :
In quantum sitis atq; fames & frigora poscnnt.
Vide ethnicum loquentem, ac si legisset S. Pauli dictum 1. Timoth. 6.
ὁ πεινῶν, διψῶν, ῥιγῶν, ἅλις ὄλβιός ἐστι. *A.*
Qui satis habet, consecutus est quod nunquam diuiti contingit. *Seneca.*
An parùm habet, qui non alget, non esurit, non sitit? plùs Iupiter non habet. *Idẽ.*
Affine, **Przyrodzenie máłem śie. &c.**

Dość rychło / iésli dobrzé.

Sat citò, si sat benè. *Cato.* *Viator quidam fossam declinans à recto itinere, deflectit ad anfractus. dicens:* Sat citò, si sat benè. *Vide similia sub* Zle dálēko omiń. Σπεῦδε βραδέως .i. Festina lentè. *Octauij Cæsaris dictum. Gelli. vsurparunt multi alij.*

Dość srogo.

Manliana imperia. *Liui. & Cic. Vsurpatur hoc dictum, cùm non secundum æquum & bonum sed summo iure agitur. Nam Manlius Cos. & Imperator seuerus, filium suum licet victoria insigni potitum, ad palum deligatum virgis cædi & securi percuti iussit, quòd extra ordinem iniussu ducis pugnaßet.* ἀπὸ Σκυθῶν λεγομένη ἀπόκρισις. *Ælianus.* ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις. *Lucian.* Scytharum oratio, responsum. *qui Dario* κλαίειν .i. plorare. responderunt. *Apud Iuuenalem heri seueri verba sunt:*

——— Nil fecerit esto (*seruus*) Hoc volo, sic iubeo (*vt cruci affigatur*) sit pro ratione voluntas. *Affine,* Buczno kážé. Nié ták hárdźić.

Dość też iuż. Czas przéstáć.

Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt. *Virgil.*
Sed nos immensum spatijs confecimus æquor,
Et iam tempus equûm spumantia soluere colla. *Idem.*
Hoc opus exegi, fessæ date serta carinæ,
Contigimus portum quò mihi cursus erat. *Ouidi.*
Et mea iam longum meruit ratis æquore portum. *Stati.*
Sed iam tempus, iter longi cohibere libelli,
Ne tractum sine fine, ferat fastidia carmen. *Prudenti.*

Ohe iam satis est ohe libelle. Iam peruenimus vsque ad vmbilicos. *Martial.* ἅλις σπουδῆς. *Cic.* Satis studij. Satis diu iam hoc saxum voluo. *Terent.*

——— Hic victor cestus artemque repono. *Entellus apud Virgil.*

ζῶντα μ' ἄφες. *Theocrit.* Viuum me dimitte. *dictum garrulo dicendum. Habet Plaut. Simile.* Sinite viua abeam si possum à vobis. V. Dość iuż máß.

Dostatek / czyni státek: á niedostátek / niéstátek.

Vbi tuber, (*ex fimo, vel cultura accurata*) ibi vber. (.i. *segetis vbertas.*) *Apuleij est dictum aliter ab illo vsurpatum, sed & huic loco satis aptum, vt illud explicui.*

ὄντων Μαικηνάτων οὐκ ἀπέσονται Φλάκκε Μάρωνες. *A.*
Sint Mæcenates non deêrunt Flacce Marones,
Virgiliumq; tibi vel tua rura dabunt. *Martial. l. 8. ep. 56. vbi pluribus docet, ingenia bona quibus obstat res angusta domi, fouenda esse & excitanda liberalitate opulentiorum.*

Ex vili vestis panno vix vno durat anno. *Garner. Gallic.* Vbi plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis. *Prouerb. SS. c. 14. Quadrabit meliùs si inuertas.* Vbi est fortitudo bouis, ibi plurimæ segetes. εὐπλουτίας μὲν συνέπεται ἡ εὐπραξία. *A.* Vbi copia, illic ordine fluunt omnia.

Dostátek wßystkiego. Wßystko dobre.

ἡρακλέως κέρας. *Dio Chrysostom.* Herculis cornu. Copiæ cornu, vel Cornucopiæ. Cornu copiæ. *Gell. Plini.* *Idem est,* τὸ τῆς Ἀμαλθίας κέρας. *apud Lucianum.* Amaltheæ cornu, *apud Ouidium. de quo multa & varia Erasm.*

Nutricis Iouis fertile cornu. *Ouid.* Beata pleno copia cornu. *Horatius.*

Dictum hoc Latinum & Græcum vsurpatur pro copia omnium bonorum. Tractum autem est è fabula de Capra nomine Amalthæa cuius lac Iupiter infans suxit in Creta, quam postea adultus in cælum transtulit, eius verò cornu alterum nutricibus suis in terra reliquit, promittens eis fore, vt quicquid optarent, ex hoc cornu pullularet, vt passim pictores illud depingunt. Habent hanc fabulam Diodor. Siculus. Strabo. Ouidi. Parmenius. Lactantius. sed aliter atq; aliter narrant. Eadem dicitur αἲξ οὐρανία. *apud Plutarch.* i. *Capra cælestis Transtulerunt hoc dictum alij scriptores ad alia. Num Capram cælestem dictam fuisse vxorem Polyagri cuiusdam, ex qua ille prostituta ingentem quæstum colligebat, scribit Plutarchus. Item apud Philostratum Dion Sophista omni genere virtutis & doctrina instructus Amalthææ cornu dictus est. quo etiam modo appellat per iocum Plutarch. Sapientem Stoicorum qualem & Seneca describit. Eodem titulo ornarunt suos libros aliqui scriptores, ad eos commendandos teste Plinio & Gellio.*

Apud Plautum Pseudolus epistolam Militis interceptam à se gaudens ait: Quam hæc opportunè allata est mihi epistola! Nam hæc illud Cornucopiæ est, vbi inest, quicquid volo. Hic doli, hic fallaciæ omnes &c. Hic argentū est herili filio, &c.

Apud Athenæum mensa secunda variis cupidiis instructa Cornu Amalthææ *vocatur. Denique Hercules donasse dicitur Aetolis* Copiæ cornu, *quòd coërcito flumine Acheloo agros eorum ex sterilibus feracissimos reddiderit.*

τὰ τῆς γῆς ἀγαθά. *Menander.* Bona terræ. *Idem est in SS. libris.*

ὧν μοι πρὸς κεφαλῇ καὶ πὰρ ποσὶ κώεα κεῖται. *Theocrit.*

Ad caput atque pedes quarum me vellera cingunt. *s. ouium quibus abundabat.*

μυρμάκων πλοῦτος. *Theocrit.* Formicarum diuitiæ *.s. aurum: cuius magnam vim congerunt formicæ Indicæ teste Plinio.* Solis mensa. *In Æthiopia pratum omnis generis animalium carnibus plenum omnibus expositum. Rhodigin.*

ἡλίου τράπεζα. *Herodotus. Mela. Solinus.* ἅλασιν ὕει. *Suidas.* Sale pluit, *vt Hieron. Wolfius legit, & interpretatur dictum de magna felicitate. nam sol condimentum omnium ciborum.* Extis *vel* Lucanicis pluit *interpretatur Erasmus. & mihi id aptius videtur, sed apud Suidam legendum esset,* ἀλλᾶσιν ὕει. *vt censet Henric. Stephan.*

Mulctro bibere licet *.s. lac. Vide* Piiánicá.

Exilis domus est, vbi non & multa supersunt,

Et dominum fallunt, & prosunt furibus &c. *Horati.* W dostátniem domu kázdy sie łácno pożywy. *Confer dictum.* Wiele dobrego/ *huic geminum. nam pleraq; istic posita, huc loco conueniunt; & vicissim hîc posita, illi.*

Doświadczenie głupich nauczyciel. Doświadczenie rozumu dodaie.

Experientia rerum magistra. *Vulgare dictum, ex Lucretio sumptum qui ait:*

Vsus & impigræ simul experientia mentis

Paulatim

Paulatim docuit pedetentim progredientis. *Alludit & Virgil.*
Vt varias vſus meditando extunderet artes. (*quas deinceps enumerat vſu & exercitatione ac experientia repertas.*)
Vſus artium magiſter. *Columel.* Vſus magiſter egregius. *Plini. iuni.*
ἐμπειρίαν *.i.* experientiam *primum omnium artium principiũ fuiſſe docet Ariſtotel.*
Quicquid poſterius ſucceſſor repperit vſus. *Prudenti.*
Obſeruatio diuturna notandis rebus fecit artem. *Cicer.*
πεῖρα μαθήσιος ἀρχά. *Alcman.* Experientia doctrinæ magiſtra.
Quid quiſque poſſit niſi tentato neſcijt. *P. Syrus. Eraſmi Sixti.*
ἐμπειρία γὰρ τῆς ἀπειρίας κρατεῖ. Multùm imperitiam experientia anteit.
ἡ δὲ μετάνοια γίγνετ' ἀνθρώποις κρίσις.
Fit pœnitentia iudicium mortalibus. *vel* Tunc iudicamus benè vbi iã nos pœnitet.
αὐτά σε διδάσκει οὐ βίου τὰ πράγματα. Vitæ varia negotia, docent plurima.
κακῶν γὰρ ἐγγὺς ὢν ἐμάνθανεν. *Euripides de Pentheo.*
Malo propinquus factus, eſt prudentior.
ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. *Homer.* Factum ſtultus agnoſcit. *Vulgare dictum ſimile.* Experientia ſtultorum magiſtra. Euentus ſtultorũ magiſter. *Liui.*
Miſera prudentia ex periculis facta. *Plini. Iuni.*
οὔπω λελαμπύγου τετύχηκας. *Plutarc.* Nondum in Melampygum incidiſti .ſ. *Herculem qui tuam audaciam vel petulantiam compeſceret.*

Do tego ſie to zgodzi. Ná to to vczyniono.

βοῦς ἐπὶ ζυγόν. *Zenodot.* Bós ad iugum .ſ. *aptus, natus.*
τῷ κοντῷ πλεῖν. *Suidas.* Conto nauigandum eſt. *quia ad id factus eſt. Sed non tantùm Vide* Nieſporo mu. ἐφ' ὕδωρ κακός. Ad aquam malus. *Et* In agrum ſeruus. V. *ſuprà* Dobrze drugiemu kozy páść/ &c.
Dignum patella operculum. *S. Hieronym.*
ἡ τρύη τῇ χύτρᾳ πρέπει. *Ex Platone.* Tudicula ollæ conuenit .ſ. *talis tali pulchra, pulchra,* &c. In matellam immeiendum. *Ex Luciano.* *Affine,* Tákiemu tákie.

Dotrzymam/ ábo dotrzymá. Dochowa táiemnicé/ ſłowá.

Mihi crede in ſinu eſt, (.i. *reconditum, latens*) neque ego diſcingor. *Cic.*
Indictum puta. *Sic Terenti.* Quod dictũ, indictũ eſt .i. *pro nunquam dicto habendum.*
Factũ me eſſe puta Harpocratẽ, *ex Catullo. Deus is erat ſilẽtij præſes & ſilentiũ imperans.*
τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος *Homer.* Huius autem ſermo carebat pennis.
Oleum in ore geſtat. *Alexand. Neapolit. cui loqui prohibitum eſt vel non licet.*
οὐδ' ὁ ἥλιος οὗτος γνώσεται. *Heliodor.* Ne ſol quidem hoc ſciet.
γλῶσσα ἐν φυλακαῖς ἔστω. *Æſchyl.* Lingua in cuſtodia ſit.
πιστὸν ταμεῖον γλῶσσαν ἔχει. *Idem.* Fidam cellam linguam habet.
μᾶλλον τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος ἔσομαι. *Luciã.* Magis mutus ero quàm piſcis.
Omnes muti priùs loquentur quàm ego hoc. *Plaut.*

Clauis in lingua. *ex Æschylo, qui sic habet:*

ἀλλ' ἔστι κἀμοὶ κλῆις ἐπὶ γλώσσῃ φύλαξ.

Mihi quoque custos linguæ ad instar clauis est.

χρύσεα κλῆις ἐπὶ γλώσσα βέβακεν. *Sophocles.*

Aurea clauis in linguam ascendit .i. *linguam coërcet.*

ἀῤῥήτων ἐπέων σφρηγὶς γλώσσῃ ἐπικείσθω. *Lucian.*

Arcanum vt celet claudenda est lingua sigillo.

σιωπηλότερος ἔσομαι τ̃ Πυθαγόρα τελεσθέντων. *Suidas.*

Taciturnior ero Pythagoræ discipulis. *Affine*, Milczący.

Dowcip dobry/ rzadko z pámięćią dobrą.

λίαν ταχεῖς κ̀ λίαν βραδεῖς, ἐδ' ἕτεροι μνήμονες. *Aristotel.*

Nimis celeres & nimis tardi, neutri memoria valent.

ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μνημονικώτεροι μ̀ οἱ βραδεῖς, ἀναμνηστικώτεροι ᾗ οἱ ταχεῖς καὶ εὐμαθεῖς. *Idem. Vt plurimùm tardi ingenio, memoria valent: celeres autem & dociles, reminiscentia.*

οἱ εὐφυεῖς ἀναμνηστικοὶ μᾶλλον εἰσί *Plutarch.* Ingeniosi reminiscentia magis valent. *Seu vt vertit Xylander.* Sagaces memoria minùs valent.

Dowćipni pospolićie niedbáli/ leniwi.

σχῆμα κ̀ τριώβολον. *Eustath.* Figura & triobolus. *dictum in ingeniosos, sed nisi institeris vel præmio excitaris, remissos. Sic Pythagoras ingenioso discipulo sed segni pro qualibet figura mathematica percepta triobolum dedit. Et Phrynichus Tragicus nouum genus saltus excogitanti triobolum dabat.*

Ingeniosi negligentia torpentes in prauis actionibus remanent, & simplices ad obtinenda præmia virtus operationis leuat. *Gregorius.*

Dowćipny. Rozumu bystrego.

Naris acutæ homo. *Horat. & nostri dicunt.* Poczuie wnet i pozna/ domyśli śie.

Nare sagaci est. *vel vt Lucan.* Nare sagaci sentit. εὐόσφρητος *tralatè*, τὰ τ̃ σφιγγὸς αἰνίγματα διαλύειν σοφός. Sphingis ænigmata soluere scit.

κρέσσονα μ̀ ἁλικίας νόον φέρβεται γλῶσσάν τε. *Pindar.*

Præstantiorem ætate mentem alit & linguam.

Delius natator *vel* vrinator, *vocatur, qui scriptores profundos & difficiles penetrat, & interpretatur obscura. Nam olim laus summa erat scire literas & natare. Pierius ex Platone & Suetonio. In Delo erant gallinarij quæstus gratia gallinas alentes, qui ouo conspecto, mox cuius gallinæ partus esset indicabant. Rhodigin.*

Canis, sagacis hominis est symbolum: affert exempla Pierius: Allusit & Cic. Cybiratas canes venaticos omnia odorantes appellans. V. Głupi. & Przed láty rozum.

Dowod mocny/ niezbity.

Achileum argumentum. *Erasm, ex Gellio .i. insolubile. nam quicquid inuictum est*

Achilleum dicitur. Et Achilles *vulgò sic vsurpatur, vt cùm dicitur:* Hic est eius Achilles .i. *firmissimum argumentum.* ἀνάγκη γραμμική. Necessitas linealis & ἀπόδειξις γραμμική. *Quintil.* Demonstratio linealis. *quasi à Mathematicorum lineis sumpta quas illi certissimas vocant.* γεωμετρικὰς ἀνάγκας .*i.* Geometricas necessitates *vocat Priscian.* θειοδάμας ἀνάγκας .*i. numen domantes necessitates, vim verborum in deos efficacem vocat Hecate apud Porphyrium.*

ἀκατάβλητος λόγος. *Suidas.* Ratio quæ conuelli nequit. Herculeus nodus. *Seneca.* ἱερὰ ἄγκυρα. *Lucian.* Sacra ancora. Hippocraticum vinculum. *S. Hieronym.* Hippocraticis vinculis alligare .i. *firmissimis argumentis.* Amentata hasta. (*quæ validiùs iacitur*) *ex Cic. pro eodem.* Amentata sententia. *S. Ambrosius.* δίλημμα. Dilemma *Seruio, est Argumentum ab vtraque parte concludens aduersarium.* Concessio *Ciceroni. in qua vtrum concesseris, reprehenditur.*

Cornutus syllogismus .i. *fortis, nam cornu robur significat. Pierius.*

Dowod słaby.

Plumbeus gladius. *Cic.* Plumbeo gladio iugulare .i. *leui & futili argumento conficere.* Plumbeos pugiones iactare. *S. Augustin.* μάχαιρα ἥτις οὐ τέμνεται. *Demosthen.* Gladius qui non secat. συκίνη μάχαιρα. *Hesychi.* Ficulnus ensis. κάρχαρόν τινα ἔλυσας ἐφ' ἡμᾶς τ̀ σαυτοῦ κύνα. *Lucian.* Robustum quendam in nos soluisti vel immisisti tuum canem. *Ironia est* .i. *futile argumentum.* *Vulgò dicitur.* Stramineum argumentum. Aries gossipio non ferro præfixus.

Do wszystkiego to dobre, abo zgodzi się. Do wielu rzeczy służy, pożyteczno.

Gygis annulus. *Cic.* γύγου δακτύλιος. *Plato. Annulus erat magicus quem Gyges adeptus, ex pastore factus est rex, vt Plato describit. Lucianus ad plures miros effectus, similes annulos valere scribit, vt ad ditescendum, ad amorem hominum conciliandum, ad volandum, &c. Nugæ ethnicæ.* τὸ δελφικὸν ξίφος. *Euripid. Aristotel.* Delphicus gladius. *dicitur de re cuius multiplex est vsus, qualis est culter vel falx apud Columel. l. 4. cap. 25. & Dolon apud Virgil. Silium, Suetoni.* δόλων *Hesychio Plutarcho, est contus seu telum aut Scipio intus gladium ferreum habens. vel gladius in fuste latens vt Hesych. ait: alij vt Seruius, Alfenus, Vlpian. Gotfred. aiunt esse flagellum in cuius manubrio gladius est latens. Tale item* ὀβελισκολύχνιον. *Aristotel. Obeliscolychnium Quintil. Turnebo. veru & candelabrum, vel Scipio & lucerna, vel laterna simul. & talia multa* πολυμήχανα *&* πολύχρηστα *in varijs artibus inuenies.*

Potest vsurpari & de vestitu. vt illo apologo vulgari de paupere viro iacente in sacco, quem ille sibi & substraminis & puluini & opertorij vicem supplere dixit.

βαίτη κἀν θέρει κἀν χειμῶνι ἀγαθόν. *Suidas.* Beta (*vestis pellicea talaris*) *& in æstate & hyeme bona.*

Transfer & ad alia vt ad eruditionem, virtutem &c. quæ Delphici gladii nomen merentur. Vide quæ in 1 Tomo dixi de Palma & ibidem de Segetibus.

ἀμφότερον. Vtrumque .i. *duplicis vsus. ex Callimacho cuius versus est:*

ἀμφότερον

ἀμφότερον, κέντρον τε βοῶν καὶ μέτρον ἀρούρης. *De baculo quodam.*
Vtrumque est stimulusque boum, mensuraque agrorum.

Do zimney go wody napędził. Przypárł go do ciásney dziury.
Redegit eum ad incitas, vel ad incitos, vel ad incita. *Tralatum à Grammismo seu ludo 12 scruporum, in quo calculi inciti sunt, qui moueri à linea sacra non possunt. Sic Plaut.* Profecto ad incitas lenonem rediget. *Et Lucillius.*

Villicum Aristocratem mediastinum atque bubulcum,
Commanducatus corrupit, ad incita adegit.

In Glossario veteri est: Ad incitas. πρὸς ἐρεθισμὸν .i. *ad irritationem, vel furorem, cùm quis constrictus malis, consilii inops, furenti similis quiduis tentat.*
Vocabantur etiam Incitæ in agris, fines seu termini, quos nefas erat moueri.
Quare cum dicitur Redigere ad incitas, intellige lineas (quæ ἱεραὶ, sacræ dicebantur) ad incitos autem, intellige calculos vel terminos, denique ad incita .i. loca.
Συνεστενοχώρησεν αὐτόν. In angustum illum adduxit, conclusit. *Cicer.*
περισχίζειν. *tr.* Indagine cingere. *tr. Budæus.* Indagine clausus quasi abitu. *Plin. iuni.*
Res in meo foro vertitur. *Plaut.* .i. *recusare non possum iudicium mei fori. Nam Actor forum Rei sequitur. ICti.* A fronte, à tergo, à lateribus tenetur. *Cic.*
Ciásno mu. Duszno. Przysiadł mu faldow.

Doznasz, gdy sprobuiesz. Nie sadz az skosztuiesz.
ἐκ γεύματος γινώσκειν. E gustu cognoscere vel iudicare. *Sic Cicer.*
Degustare conuiuam: gustum veræ laudis non habere, *&c.*

Do żywego doiąc.
Ferire vitalia. *Quintilian.* Ad viuum radere, resecare. *Plaut. Cicer.*
ἐν χρῷ ξυρεῖν. *Sophoc.* Cute tenus, *vel* Ad viuum radere, *vt crines, vngues, cum dolore.*
χρῷ κεκαρμένος. *Xenophon.* Ad cutem detonsus. ἐν χρῷ κεκαρμένος. *Callim.*
Ad cutem rasus. *Vide.* Biy iedno. & Ostrzkiem.

Drapieżnego wydziercé się strzeż. & Drapieżnik.
γαμψώνυχα μὴ τρέφειν. *Pythagoras.* Quæ aduncis sunt vnguibus ne nutrias .i. *rapacitatem & raptores fuge. vt Tryphon interpretatur.*

ἁρπακτικώτερος τῶν γαλῶν. *Lucian.* Fele rapacior.
οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν. *Æschyl.*

In vrbe catulum ne leonis nutrias. *Aristophani id adscribit Valer. Maxim.*
τὰς βριάρεω χεῖρας ἐπιβάλλουσι τοῖς δημοσίοις. *Nazianz. de publicanis*
Briarei manus manus iniiciunt publicis pecunijs.

Drga mu pod kolány. *Vel* Zadr-zy komu pod kolany.
Animus in pedes decidit. *Ex Homero qui ait*:
ταρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ (*pro* παρὰ) ποσὶ κάππεσε (*pro* κατέπεσε) θυμός.
i. Territi sunt, omnibus autem animus in pedes decidit. πλήσσεσθ' ὥς τις ἀλεκτρυὼν. *Aristophan.*

Aristophan. Trepidat galli instar cuiuspiam. *Idem est,* Boi sie. V. Boiázliwy.

Drgnal noga / *Idem est* Vmárł. *Vide in 1. Tomo* Vmieram.

Vbi plura dicteria leges v. g. Pożegnał sie. Rozstał sie z świátem. &c. *Latina etiam & Græca ad eandem formam Paræmiacam. his adde hæc.*

Martial. simile quid habet, ad sportulam seu cœnam dictum transferens.

Sed mea porrexit sportula Paule pedes .i. *mortua est, non vocor ad cœnam tuam, cùm tu ficto morbo laboras, vt nil des amicis & clientibus.*

Sensu proprio Persius. In portam rigidos calces extendit. &c. *de homine mortuo. Et Homer. de Patroclo occiso.* κεῖται ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος: Iacet versus vestibulum (*more prisco mortuorum*) *traiectus.*

Drobnego ábo podrobionego bárzo co.

Bos Molottorum. *Vide* Sam nic swoy.

Droge drugiem do czego vkázáć / otworzyć.

Fenestram patefacere. *Sic Terent.* Hui Quantam fenestram ad nequitiã patefeceris! μεγάλας κλισιάδας τινὶ ἀνοιγειν. *Plutarch.* Magnas valuas alicui aperire. Ianuam famæ patefacere. *Suetoni.* Aperire viam alicui. *Liuius. Virgilius.* Aperire cursum reditum ad aliquid. *Cic.* Aperire ianuam famæ. *Plini. iuni.* Scindere glaciem *Erasm. tralatum ab iis qui equo, curru, vel naui fluuium congelatum transire debent. primus enim sequentibus aperit viam.*

Præferre facem àdolescentulo ad libidinem. *Cicero.*

πυρσεύειν τινὶ τὴν σωτηρίαν. *Suidas.* Face præire ad salutem alicui.

Drogo to sobie ßácuie.

Iliade non vendo. *ex Persio, qui de sua Satyra, qua ridebat Neronem & proceres ait:* Hoc ridere meum, tam nil, nulla tibi vendo Iliade. &c. .i. *meam Satyram non vendam cuiquam pretio, quo æstimabatur Ilias Neronis & Labeonis. sic vetus interpres & Marcil. Vel, hanc meam Satyricam libertatem, non commutarim cum aliis pòëtis vulgaribus, (qualis Labeo etiam erat) qui assentando verbis & scriptis Neroni, gratiam amicitiamq́ eius captabant, & in pretio ac opibus erant. Sic Casaubon.* τὴν ἐμὴν παῤῥησίαν καὶ ἐμπαιγμὸν πρὸς οὐδεμίαν σοι ἀλλαξαίμην Ἰλιάδα. *Idem Casaubon.* .i. hanc libertatem & irrisionem meam cum nulla Iliade permutarem. *Alioqui etiam Homeri Ilias in magna fuit æstimatione & pretio semper apud antiquos. Collige id ex vno Alexandri Magni exemplo, qui Iliadem Homeri didicit & scrinio pretioso Darij inclusam circumtulit, noctu sub puluino cum pugione ponens. Plini. Gyrald.*

Drogo to sobie ludźie ßácuią / co wiec pokorna proźbá kupuią.

οὐδὲν ἔχομεν ὠνητ' ἐστὶ τιμιώτατα. *A.* Nil carius est quàm quod precibus emitur. *Vulgare dictum. ex Seneca qui dicit:* Nulla res cariùs constat, quàm quæ precibus empta est. Non tulit gratis, qui cùm rogasset accepit. *Idem.* Nihil acerbius est, quàm vbi, cùm impetrasti, rogandum est. *Idem.* Neq; enim aut leui merce-

de emit, qui precatur; aut paruum pretium accipit qui rogatur. *Apulei.* *Martialis preces æquat pretio dicens:*

Ruſtica mercatus nummis ſum prædia multis,
    Mutua des centum Cæciliane rogo.
Nil mihi reſpondes. tacitum te dicere credo:
    Non reddes. ideò Cæciliane rogo. .i. *precibus id volo obtinere, quod non cogito reddere.*

Vide Wole kupić.

Drogo to ſobie ſßácuiemy / czégo trudno doſtáiemy.

Lætius eſt, quoties magno ſibi (*cuipiam*) conſtat honeſtum. *Lucan.*

Quod venit ex facili, faciles ſegneſque tenemus,
    Quod ſpe quodque metu torſit, habere iuuat. *Ouid.*

Sic aurum Pindaro præſtantius. ὁ χρυσὸς μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. Aurum ſuperbificas excellit inter diuitias.

Drogość wielka. Jednem zebem chleb trzéba ieść.

ἀργυρέᾳ αὔλακα αὐλάζεται. Argenteo vomere aratur. *Rhodigin. ex Oraculo veteri* Incendium eſt annonæ. *Quintili.*

Drogość rzeczy cukruie. Drożſze rzeczy / ſmácznieyſze.

Sententia vulgaris ex ſenſu ſtultorum prolata, ſed improbanda.

Magis illa iuuant quæ pluris emuntur. *Iuuenalis. ridens luxum Romanum.*

Sic Horat. l. 2. Satyra 2. caſtigat eum qui mauult edere pauonem quam gallinam.

Corruptus vanis rerum, quia veneat auro
Rara auis, & picta pandat ſpectacula cauda.
Tanquam ad rem attineat quicquam. num veſceris iſta
Quam laudas pluma, coctóue num adeſt honor idem? &c.

Per totum corpus, quæſita magis placent. Parum eſt, niſi qui veſcimur periculis nautarum, piſcatorum, venatorum, foſſorum, etiam veſtiamur. *Plini.*

In pretio pretium nunc eſt. *Ouid.*

Multi deterius vinum bibunt libentiùs, eò quòd carius ab œnopola æſtimetur. Scimus talia exempla, quin obuia ſunt. Simile eſt dictum Phrynes infrà poſitum, ſub Wnimánie wiele może.

νυνὶ τὰ πολυδαπανώτερ' ἡδύτερ' εἶναι. *A.*

Nunc ſumptuoſiora ſuauiora ſunt. (*aut putantur.*)

Drogość z ludzkiego rozumienia ábo chćiwośći rośćie.

Modus in his rebus cupiditatis, idem eſt æſtimationis. *Cic. loquens de ſignis ſtatuis imaginibus artificio magno factis.* Difficile eſt finem facere pretio, niſi libidini feceris. *Idem.*

ἥδιστα τιμιώτερα σπατάλη ποιεῖ. *A.*

Luxus facit cariſſima ſùáuiſſima.

Drożey ceń / á w miárę záptácą. *V.* Chćiey iák nalépiey. Proś co nawiecey.

Drugi raz ná iednemże śię potknąć / nie rozum.

Bis ad eundem, culpa, vulgari prouerbiò reprehensa. *Cic. è Græcis. sed truncatum est dictum: integrum est apud Zenodotum tale.*

δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν ἐσκρούειν λίθον.

Est turpe rursum ad lapidem eundem offendere.

δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ.

Sapientis haud est bis in eodem labier. *vel* fallier.

τὰς δύο ἁμαρτίας φερεπόνους *dixit Pindarus.*

Duo peccata molesta. *seu* idem repetitum.

At nunc tanta meo comes est insania morbo,

Saxa memor refero rursus ad icta pedem. *Ouid.*

Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit. *P. Syrus.*

Decipienti me semel, dij malè faxint: *(quia me incautum fraude aggressus est)* faxintq; benè, si bis idem deceperit. *(quia iam mea culpa & negligentia id accidit) Ioannes Campanus id tanquam vetus prouerbium affert.*

εἴ τις ἅπαξ γήμας πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,

ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον. *Epigram. Antholog.*

Qui semel vxore amissa vult nubere rursus,

Naufragus est iterans sponte pericla maris. *Intellige de infelici coniugio priori, nam talis maximè vereri debet, ne similis vel deterior sit altera vxor. Prudentissimus animalium homo, sed sibi stultissimus. nam cætera animantes, vbi semel offenderunt, cauent: non lupus ad laqueum, canis ad fustem temerè redit. Solus homo ab æuo in æuum peccat ferè in ijsdem incautum & obliuiosum animal. Polybius Græcus histor.*

Affine, Raz dość.

Drugich opátrwieß / á sam tego bárziey potrzebuieß.

ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν. *Lucas 4. c.* Medice cura teipsum. *Idem c. 6.* Eijce prius trabem ex oculo tuo &c. deinde festucam ex oculo fratris.

Neq; imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur tenere se medicinæ scientiam, ipsi curare se non possunt. *Cic.* *Potiùs* Asclepiadem *(imitare)* qui sponsionem fecit cum Fortuna, vt si vnquam ægrotaret, medicus non haberetur, & sanus vixit, vsque ad mortem, quam lapsus è scalis obijt. *Plinius.*

τοὺς ἐπιλήπτους φησὶν ἰάσασθαι, αὐτὸς ὢν ἐπίληπτος πάσῃ πονηρίᾳ. *Demosthen.* Epilepticos dicit se sanaturum, ipse correptus existens omni malitia.

ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσιν βρύων. *Plutarch.* Alijs medetur ipsus hulceribus scatens.

φαρμακοπώλης ἀποκηρύττει βηχὸς φάρμακον, αὐτὸς ὑπὸ βηχὸς συσπώμενος. *Lucian.* Pharmacopola proclamat contra tussim pharmacū, & ipse tussi torquetur.

οὐδὲν αἴσχιον βλασφημίας παλινδρομούσης οὐδὲ λυπηρότερον. *Plutarch.* Nil turpius & molestius probro vel conuicio recidente in auctorem.

νήπιος ὃς τὸν ἐμὸν μὲν ἔχει νόον ἐν φυλακῇσι,

τὸν δ' αὐτοῦ ἴδιον οὐδὲν ἐπιστρέφεται. *Theognis.*

Insipiens est qui meam mentem obseruat; suam verò propriam, nihil respectat.

Nonné

Nonne id flagitium est, te alijs consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse te auxiliarier? *Terent.*
πολλοῖς συνδοκεῖ ὅτι τὸ σοφὸν αὐτὸν αὑτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. *Plato.*
Multis simul videtur sapientem ipsum sibi maximè oportere sapere.
——— Olle *vel* Ole quid ad te, De cute quid faciat ille vel ille sua?
Illud dissimulas ad te quod pertinet Ole,
Quodq; magis curæ conuenit esse tuæ. &c. &c. *Martial.*
Chreme, Tantúmne est ab re tua otij tibi,
Aliena vt cures, eaq; nihil quæ ad te attinent? *Terent.*
πόῤῥωθε λεύσσων, ἐγγύθεν δὲ πᾶς τυφλός. *Sophocles.*
Procul videns, at cominus videns nihil.
Aliena negotia curans Excussus proprijs. *Horat.*
Foris lynx vel Argus, intùs talpa, vel Lamia *quæ oculos exemptiles habens, domi manens eos eximebat, foras prodiitura imponebat. ex Plutarcho.*
Simile est dictum sequens mox. Vide Pátrz sam śiebie. Cudze wády choć máłe.

Drugich prowadziemy/ á sami błądziemy.
Drugiem mądry/ sobie głupi. Sam błądźiß/ á drugich rządźiß.

Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam. *Ennius. Cic.*
Cæcus monstrat iter. *Ex Horatio.* τυφλὸς ὁδηγεῖ. Cæcus ducem agit.
Sapientem sibi ipsi maximè sapere oportet. *Cic.* Nequicquam sapit qui sibi non sapit. *ex Ennio qui ait.* Qui sibi ipse sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit.
Diogenes Cynicus dicebat: Ridiculos esse Grammaticos, qui Vlyssis errores & mala studiosè inquirũt, sua ignorantes. τυφλοῦ παρακέλευσις. *Plato.* Cæci præscriptio.
ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ δῆλον. *Xenophon in divinos.* Alijs prædicere futura, sibi vero non præuidere instantia. *Sic apud Æsopum Vati in foro aliis varia prædicenti, cùm quidam nuntiasset, domum ipsius à furibus expilatam, alius quispiam subdidit:* ὦ οὗτος, ὁ τἀλλότρια πράγματα προειδέναι ἐπαγγελλόμενος, τὰ σαυτοῦ οὐ προεμαντεύου. Heus tu, qui alienas res præscire te profiteris, tuas ipsius vaticinari non potuisti. *Epimythion huic dicto simile addidit Planudes.* Ipse cautor captus est. *Plaut.*
μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. *Euripid.*
Sapientem ego odi qui sibi ipse non sapit.
πατὴρ ἀνόητος παῖδα νουθετεῖ. *Clemens Alexandrin.* Gnatum instruit mentis parùm compos pater. *Geminum huic est præcedens dictum. Affine,* Głupi mędrßeg.

Drugiego chcąc oßukáć/ vłowić; sam śie oßukał/ vłowił. Co drugiemu myślił/ to sámego potkáło. Kto drugiemu doł kopie/ sam weń wpádnie.

ὅς γ' ἄλλῳ κακὰ τεύχει, ἑῷ κακὸν ἥπατι τεύχει. *Plutarch.*
Qui alteri malum machinatur, suo hepati illud machinatur.
Qui in altum mittit lapidem super ipsum cadet. Et qui foueam fodit, incidet in eam. Et

eam. Et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo. Et qui laqueum alij ponit, peribit in illo. *Ecclesiastici 27.* *Vide apologum Æsopi* de lupo à leone excoriato qui vulpem apud leonem accusarat. *vbi Epimythion additur.* ὁ καθ' ἕτερον μηχανώμενος, καθ' ἑαυτοῦ τὴν πάγην περιτρέπει. Qui contra alium machinatur, contra seipsum laqueum vertit.
καὶ ἑάλωκα ὁ κακοδαίμων καὶ συνείλημμαι πρὸς αὐτῆς. *Lucian.*
Et cepi miser & captus sum ab illa .s. *femina.*
ὁ ἁλισκόμενος συνείληπται. *Plato.* Captator vel captans captus est.
Græcia capta ferum victorem cepit. *Horat.* .i. *Populum Romanum frugalem & durum, otio & luxu ac deliciis emolliuit, vt Capua Annibalem.*
Apud Lucianum duo diuites hæredipetæ sibi inuicem inhiantes, alter alterum heredem testamento scripsit, diutius se victurum sperans, interea nauigantes ambo submersi sunt, & cognatus insperatò hæres factus est. *Auceps apud Æsopum, turdo insidians à vipera ictus moriens dixit:* δύστηνος ἐγὼ, ἕτερον γὰρ θηρεῦσαι βουλόμενος, αὐτὸς ὑφ' ἑτέρου ἠγρεύθην εἰς θάνατον. Infelix ego, alium capere volens ab alio captus sum ad mortem. *Ex Epidico Plauti affert Erasmus. Ipse captor captus est; sed ibi recentiores iam legunt: Ipse cautor captus est; sensu diuerso.*
αἱροῦντες ᾑρήμεθα. Captantes capti sumus. *E Sophocle.*
ὑπὸ τῆς ἄγρας ἀπώλετο. *Lucian.* In venatu perijt. (ret. *Plaut.*
Dum prædā habere se censeret, interim Præda ipsus est. vt præda prædam duce-
Aquila Polypum in saxo conspicata, demisit se in ipsum, at ille cirris suis eam complexus in aquam traxit & suffocauit. Ælian. & in Anthologio.
ταῖς αὐταῖς τέχναισιν ἁλώσεται, αἷσπερ ὑπῆρξεν. *Pausanias.*
Ijsdem artibus capietur, quibus prior vsus est.
Elephas mortuus draconem occidit. *Nam draco auidissimus sanguinis elephantini, ei affixus eum extrahit, qui debilitatus corruit & draconem opprimit. Plini.*
ὁ βαλὼν βέβληται: πλήξας καὶ πληγείς. *ex Philostrato.*
Iciens ictus est. Percussit & percussus est.
Γνῶθι δ' ὡς ἔχων ἔχῃ, ἕν σ' εἷλε θηρῶντα ἡ τύχη. *Sophocles.*
Scito quod tenens teneris, teq; captantē cepit fortuna. *Affine est,* Sam sie vlowil.

Drugiem dobry / sobie zły. Drugiem dogodzić / sobie záßkodzić.
Cudza pßenicę ogánia / á iego wroble pilą.

Alienos rigas hortos, tuis sitientibus. *ICti ex Cod.*
Parcus ob hæredis curam, nimiumque seuerus. *Horat.*
Filius aut etiam libertus vt ebibat hæres Dijs inimice senex custodis. *Idem.*
Absumet hæres Cæcuba (*vina optima*) dignior Seruata centū clauibus.&c. *Idē.*
Apud Plautū lena amatori dicit: Nō tu scis, quæ amāti parcet, eadē sibi parcet parùm.
Adde Apologum Æsopi de Piscatore, qui viatori conquerenti quòd aquam turbaret, respondit: Nisi ego aquam turbauero, esurire me oportebit. *Sic plerunque fit;* Cùm alijs prodes, tibi obes. & cùm tibi prodes, alijs obes.
Quadrat

Quadrat & alter apologus eiusdem de Vate, positus suprà sub Drugich prowádźiemy.
Martial. l. 7. epig. 77. ridet Papilum, qui vilia ipse cœnans, aliis lauta mittebat:

Sumen, agrum, leporem, boletos, ostrea, mullos
Mittis (*aliis*) habes nec cor Papile nec geniũ. *s. quem fraudas bonis escis.*

Lucerna alijs lumen ministrans seipsam consumit.

Qui seipsum non habet, Samum petit. i. *ipse victus & seruus factus, alium vult esse liberum.* *Vide* Mniéyßey rzéczy mu odmowiono.

Ἀρκάδας μιμούμενος. *Suidas.* Arcades imitans. *qui bellicosissimi cùm essent, nunquam sibi sed aliis vincebant, stipendio militantes.*

ποταμὸς τὰ πόῤῥω ποτίζων, τὰ δ' ἔγγιον καταλείπων. *Diogenianus.*
Fluuius remota rigans, vicina verò derelinquens.

ἀλλοτρίαν ἄρουραν ἀροῦν. *Theognis.* Alienum agrum arare. *Habet idem Plaut.*
Fundum alienum arat suum incultum deserit. *Sed adulterum intelligit.*

ὥσπερ ὄνος βαλανέως. *Plutarch.* Vt asinus balneatoris. *aliis lauantibus aquam ministrans, nil ex balneo capit emolumenti.*

ἐπ' ἀλλοτρίαις συμφοραῖς ἰδίας καρποῦσθαι λύπας. *Hippocrat. Nazianzen.* Ex aliena miseria proprium dolorem vel molestiam lucrari, *vt medici faciunt.*

νίκην προσήνεγκεν ἑτέροις, θάνατον δ' ἑοῖ. *A.*
Victoriam alijs attulit, mortem sibi. *Philippides is erat, qui ex Marathone Athenas vno die decem miliaria percurrit victoriam nuntians, & irrumpens in Senatum vbi anxij de euentu Patres considebant, dixit:* Saluete. Vicimus, *& hoc dicto concidit mortuus. Lucian. exemplum insigne amoris patriæ & boni publici etiam cum priuato malo.*

Χῖος οἶνον χρηστὸν ἑτέροις πιπράσκων, ἑαυτῷ πρὸς τὸ ἄριστον ὀξίνην ζητεῖ. *Plutarch.*
Chius vino bono alijs diuendito, sibi ad prandium acidum quærit.

τῇ ἑκάτῃ θύεις. *Plutarch.* Hecate sacrificas. .i. *laboras & nullum fructum inde percipis. vt qui cœnam Hecate instruebant, nil ex ea gustare poterant.*
Huc refert Erasmus ἡρακλέιους πόνους .i. Herculeos labores. *s. aliis vtiles, ipsi molestos.*

πλοῦτον μὲν πλουσίου ἔχεις, ψυχὴν δὲ πένητος,
ὦ τοῖς κληρονόμοις πλούσιε, σοὶ δὲ πένης. *Anthologi.*
Diuitias locupletis habes, animum sed egeni,
O miser hæredi diues, inopsque tibi. *Thomas morus.*

Caprificus nunquam maturescit, ficus maturescere citiùs facit, *culices producens qui ficus perfodiunt, & ad maturitatem perducunt. Theophrast. Plutarch.*

Dumeta cædit sua vt alius capiat aues. *Regis Anglorum dictum in prima persona prolatum.*

δοῦναι μὲν εἰς ἐπακτρέων, λαβεῖν δὲ μή. *Democritus.*
Conferre venatoribus vel piscatoribus (*retia texere*) *nilq; capere.*

Drugiem przygánia, á sam nic nié czyni.

Cum tua non edas, carpis mea carmina Læli,

Carpere vel noli nostra, vel ede tua. *Martial.*

Scribere me quereris Velox epigrammata longa.

Ipse nihil scribis; tu breuiora facis. *Idem.*

αὐτὸς ἀεργὸς ἀεὶ πάντα ψέγει ἑτέρων. *A.* Omnia vituperat qui nihil ipse facit.

Drugiem rozdaiac, na się pomni. Drugich dźiéląc, śiebie nie zápominay.

Et qui dispensat frangat sibi. *Iuuenal.* *Notum est illud triuiale,*

Omnis diuisor moneo hanc bene nouerit artem.

Maiorem sibi præ reliquis secernere partem.

ἑτέροισι τι μερίζων σοῦ οὐκ ἐπιλήθεο. *A.*

Dum partiere quid alijs, memor es tui. *Affine,* Sobie pierwey.

Drugiemu dobrze wnet poradźiemy: a sami sobie nie vmiemy.

ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί, αὐτοὶ δ᾽ ἁμαρτάνοντες οὐ γινώσκομεν.

Omnes in admonendo sapimus plurimùm: At verò cùm ipsi erramus haud agnoscimus. Hic mihi nunc quantò plùs sapit quàm egomet mihi! *Terent.*

Virgilius de Augure occiso qui aliis fata ipsorum prædicebat, ait:

At non augurijs valuit depellere pestem .i. *mortem.* *Ex Homero.*

ἀλλ᾽ οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν.

At non augurijs fatum sibi depulit atrum.

Quique alijs cauit, non cauet ipse sibi. *Ouid.*

Vide Vatem Æsopi & alia sub Drugich prowádźiemy.

Drwá do lásá nośić, woźić, głupstwo.

In syluam ligna ferre. *Horat. ait.* In syluam non ligna feras insaniùs .i. *magis videberis insanus carmina Græca scribens: & Græcis, his abundantibus, tu Latinus aliquid addens; quàm qui in syluam ligna fert.*

Quid folia arboribus, pleno quid sidera cælo,

In freta collectas alta quid addis aquas? *Ouidi.*

Poma dare Alcinoo. *Martial. cuius hortos celebrat Homerus & alij.* γλαῦκας εἰς Ἀθήνας .s. κομίζεις. *Lucianus. Aristophan.* Noctuas Athenas .i. *portas vel mittis. Nam in Attica regione erat maxima noctuarum copia; item auis hæc erat Athenis boni auspicij & ominis: præterea Mineruæ, in cuius tutela vrbs fuit, sacra: deniq; nummi aurei & argentei noctuæ effigie signabantur.*

κρόκον εἰς κιλικίαν. *Suidas.* Crocum in Ciliciam ferre. *quæ illo abundat.*

θαλάττῃ ἐκ χαράδρας ὕδωρ .s. παρέχειν. *Suidas.*

Mari ex torrente *(ex cauerna in præruptis)* aquam .s. affundere.

βατράχῳ ὕδωρ .s. παρέχεις Ranæ aquam, præbes. *ex Athenæo.*

Lege Martialis lepidum & huic loco aptum epigr. 47. l. 3. de Basso rus eunte & omnia quæ rure alij petere solent, secum portante.

Vide item infra sub Tákiemu tákie. *Dictum festiuum Leonis X.*

τῷ φῶς ἡλίῳ. *Plutarch.* Soli lumen .s. infers. *Simile est* Tłusty polec mázáć.

Drzewá

Drzéwá schną ná iég złorzéczenie. Drzéwoby wschło gdy pocznie przeklináć.

Misit Thyesteas preces. *Horat.* .i. *imprecatus est horenda quæuis mala.*

Diris agam vos, dira detestatio Nulla expiatur victima. *Idem.*

Thyestea ista exsecratio est, vulgi animos non sapientum mouentis. *Cic. in Pisonem, quas ibidem subdit, sed plures Tusculana 1. ex Ennio.*

χερσοῖ τὰ ῥεῖθρα, τελμάτοι δὲ σὺν λίθους. *Pisides de Venefica.*

Humum in fluenta, saxa vertit in lacus.

Plurima talia leges apud plerosq́; Pòëtas: apud Virg. in 4. & alibi. Horat. in Canidiam. apud Ouid. in Ibin. apud Valerium Flaccum. Senecam. &c. Sed huic loco aptissima sunt illa in Diris Valerij Catonis, vulgò operibus Virgilij addi solitis;

Nec fecunda senis nostri felicia rura,
Semina parturiant segetes, non pascua colles,
Non arbusta nouas fruges, non pampinus vuas,
Ipsæ non syluæ frondes, non flumina montes. &c. *Iterum.*
Effetas Cereris sulci condatis auenas,
Pallida flauescant æstu sitientia prata,
Immatura cadant ramis pendentia mala, *(confici potest.*
Desint & syluis frõdes & fontibus humor. *Ex his dicteriũ huic loco aptũ tale*

Pòëticas diras & exsecrationes canit, imprecatur. Altera Canidia. *Horatij.*

Deuotionis templum. *Vide* Złorzéczliwy.

Basiliscus sibilo suo omnia animantia etiam serpentes fugat, cantus auium compescit, frutices & herbas olfactu arefacit. Pierius.

Pastinaca piscis aculeo venenato quẽ in cauda gestat emisso arborẽ frondentẽ arefacit. Ælian.

Dwá kaci w iédnem miásteczku śię nié pożywią.

Dwá Ministrowié w iédnem zborzé śię nié zgodzą.

εἷς οἶκος οὐ δύναται τρέφειν δύω κύνας. *Aristophanis interpres.*

Vna domus haud potest alere duos canes.

οὐ γὰρ ποτε τρέφειν δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτας δύω. *Aristophan.*

Nec enim potest Vnquam alere saltus vnicus fures duos.

μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους. *Zenodotus.* Vnus saltus non alit duos erithacos. *auicula est solitaria & plerumq́; in vno saltu vna.*

Sensus horum omnium est. Vnum munus duos ambitiosos, vnum regnum duos tyrannos, &c. non fert. *Adde & illud Plauti alloquentis feminas duas:* Duæ vnum expetitis palumbem .i. *amatorem, à quo ditemini.*

Gallorum illud est. Canis rixosus non fert socium in culina. *Garner.* *Item.*

Duo canes in vna culina non conueniunt. *Idem.* V. Jédno stońcé. Niezgodá.

Dwa kroć grzeszy, kto śię grzechu nié wstydźi.

ἀμεταvοήτως ἀλιτέων δὶς ἀλιτέει. *A.*

Geminat peccatum quem delicti non pudet. *P. Syrus.*

Duplex est sensus dicti, vt obseruauit noster Erasmus Sixtus. vel, facile repetit idem

 peccatum

peccatum is, quem semel peccasse non pudet, vel, alterùm quasi addit priori peccatum impudentiam, oppositam pœnitentiæ, quæ peccatum abolet, vel multùm extenuat & leuat. Illustrabis hæc ex infrà positis sub Wstyd dość raz vtráćić.

Dwa ledá tácy / vydą zá iédnego dobrego.

Cæcus claudum portans, videt: claudus cæco insidens rectè ambulat. *Item.* Duo mutili, vnum integrum æquant. *ex lib. 1. Anthologiæ, vbi in tales aliquot sunt Epigrammata:* ἀνέρα τις λιπόγυιον ὑπὲρ νώτοιο λιπαυγὴς
ἦγε, πόδας χρήσας, ὄμματα χρησάμενος; *Plato.*

Virum quidam claudum in dorso cæcus Portauit, pedes commodato dans, oculos accipiens. *Reddidit hoc Ausonius duobus distichis.*

ἄμφω μὲν πηροὶ καὶ ἀλήμονες, ἀλλ' ὁ μὲν ὄψεις
ὃς δὲ βάσεις. ἄλλου δ' ἄλλος ὑπηρεσίη. *&c.*
ἡ μία δ' ἀμφοτέροις ἤρκει φύσις. ἐν γὰρ ἑκάστῳ
τοὐλιπὲς ἀλλήλοις εἰς ὅλον ἠράνισαν. *Antiphilus.*

Ambo quidem mutili & mendici. sed hic quidem oculis, Hic vero pedibus. alter verò alterius auxilium est. Vna vtrisque natura satis fuit: in vnoquoq; enim, Quod deerat illis, inuicem in totum communicauit. *Affine,* Dwá wiecey mogą.

Dwa trzey wiérni przyiaćiélé / iédná duszá w rożnem ćiélé.

In amicitia vnus fit è pluribus. *Cic.* Firma est amicitia idem velle & nolle. *Salust. Cic.* Vetus illa lex est iustæ & veræ amicitiæ, vt idem amici semper velint. *Cic.* In quibus est morum similitudo bonorum, eadem studia, eædem voluntates; in his fit, vt æquè quisque altero delectetur ac seipso; & quod vltimum Pythagoras in amicitia ponebat, vt vnus æquè fiat ex pluribus. *Idem.*

ταὐτὸ φρονέειν θέλειν τε συνδεῖ τοὺς φίλους. *A.*
Idem sapere idem velle amicos colligat (*vel efficit*)

In Sticho Plautina seruus conseruo in compotatione dicit: Ego, Tu sum: Tu, es Ego, vni animi vel vnianimi sumus .i. *vnius animi, vel vnanimes.*

ἡρακλειωτικῷ δεσμῷ δεδεμένοι. Herculano nodo ligati. *quem describit Oribasius. & Pierius similem anguibus in Caduceo Mercurij se bis secantibus, ait fuisse.*

Qui circa fabam & salem. *dicebantur amici vel familiares, qui secum de rebus arcanis consultabant. ex Diogeniano. & Plutarch.*

Amicus alter ego. *ex Aristotele qui ait:* ἔτι γὰρ, ὥς φαμεν, ὁ φίλος ἕτερος ἐγώ. .i. Est enim, vt dicere solemus, amicus alter ego.

ὅταν βουλόμεθα σφόδρα φίλον εἰπεῖν, μία φαμὲν ψυχὴ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ τούτου. *Idem Aristot.* .i. Quoties volumus vehementer amicũ dicere, vna inquimus anima mea & huius.

τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι, καὶ μίαν ψυχὴν, καὶ τὸν φίλον ἕτερον αὐτόν. *dixit Pythagoras.* .i. Amicitiam æqualitatem esse, & eandem animam, & amicum, alterum ipsum.

Quidam Ephestionem Alexandri intimum salutauit loco Alexandri & cum is errorem suum aduertisset, dixit ei Rex: Non errasti. Nam & hic Alexander est, *Curtius.*

Sic

Sic Christus de S. Joanne dicit Matri suæ: Ecce filius tuus. *Vide* Jědná to duszá.

Dwá więcey mogą, niż ieden. Dwiemá lepiey z sobą, niż iednemu.

Meliùs est duos esse simul quàm vnum: habent enim emolumentum societatis suæ. &c. Væ soli &c.& si quispiã præualuerit contra vnũ, duo resistent ei. *Ecclesiastæ, c. 4.*

ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη. *Plato.* Frater viro adsit. *de fido auxilio, quòd in periculo vix frater fratri deesse soleat.*

Σύν τε δύ' ἐρχομένω. *Cic. ex Homero.* Duobus simul euntibus .s. *plus solatij, consilij, auxilij est. versus Homeri elegantes appono.*

ἀλλ' εἴ τίς μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
μᾶλλον θαλπωρὴ καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται
σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν
ὅππως κέρδος ἔῃ, μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ
ἀλλά τε οἱ βράσσων δὲ νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. .i.

Sed si aliquis vir alius simul me comitetur,
Plus solatij & confidentiæ erit.
Duòbus simul euntibus, & priùs hic illo intelligit
Vbi vsus fuerit. vnus verò licet sapiat,
Tamen segnior illi est mens, & tenue consilium.

Vsurpauit id & Aristotel. Σύν τε δύ' ἐρχομένω καὶ νοῆσαι καὶ πρᾶξαι δυνατώτεροι. Duo pariter euntes & sapere & agere possunt meliùs.

Affine, Wiele złego. & Jeden nic wiele może. Wiele ich więcey przemogą.

Dwá więcey vyrzą niż ieden.

τὰ δύ' ὄμματα πολὺ τοῦ ἑνὸς ὀπτέλαι πλείω. *A.*

Oculi duo plus cernere vnico valent.

Gallorum idem dictum est apud Garner. Aspiciunt oculi duo lumina clarius vno.

εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. *Euripid.* Vnus vir non omnia videt. *Vide* Jeden nic wiele może.

Dwie robocie rázem zrobić. Jednem pocisłiem kilá wroblow zábić. Jednem machem dwu ściąć.

Vno saltu duos lepores capere. *Vulgò vsurpatur hoc sensu à recentioribus. Et quidem ex Plauto sumptum cuipiam videatur. sed is paulò aliter habet.*

Iam ego (*inquit*) vno in saltu lepidè apros capiam duos. *in saltu hic intellige, in fruticeto aut sylua pascua. Sensus tamen hic à nostro non longè abit.*

Vno labore ærumnas absoluere duas. *Plautus. loquitur autem de femina geminos vno partu edente.* Vna mercede duas res assequi velle mihi videris. *Cic.*

Truiale illud est: Vno ictu duos passeres occidere. *vt & illud Garneri.*

Vno lapide duos ictus dare. *Vide Ismeniæ factum. sub* Sztuká chytra.

τὰ δύο πονήματα τελέμεν ἐνὶ τῷ πόνῳ. *A.* Vno labore conficere duplex opus.

Dwie robocie rázem robić trudno, niepodobno.

Duas res magnas præsertim, non modo, agere vno tempore, sed ne cogitando quidem explicare quisquam potest. *Cicer.*

Simul flare sorbereque haud facilè est. *Plautus.*

Pectora nostra duas non admittentia curas. *Iuuenal.*

Secta bipertitò, cùm mens discurrit vtroque,
Alterius vires subtrahit alter amor.

Grandia per multos tenuantur flumina riuos. *Ouid.*

Celebris est ille versiculus. Pluribus intentus minor est ad singula sensus. *Gerson.*

οὐ δύνασαί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι. *Phocion.*

Non potes me & amico & adulatore vti.

Neq; enim se bona fide in multa simul intendere animus totum potest; & quocunq; aliò respexerit, desinit intueri quod propositum erat. *Quintilian.*

Aliud agendo malè interdum agitur. *Ioan. Bap. Egnati.*

δύω πτῶκας διώκειν. Duos lepores insequi.

Ne in multis sint actus tui. *Ecclesiastici cap. 11.*

Non defuêre tamen admirabiles in hoc genere viri, qui plura simul negotia magna optimè expedire soliti sunt, vt Iulius Cæsar apud Plutarchum & Plinium; simul legebat, scribebat, audiebat, dictabat epistolas quaternas, etiam septenas simul diuersi argumenti. Similis erat Hadrianus apud Spartianum. Et Origenes pluribus simul amanuensibus diuersas materias dictabat. Plura talia affert Iacobus Pontan. in Atticis bellarijs.

Affine, Kto dwu zaiącow goni. Iednego pátrzyć/ *& sequens mox.*

Dwiema panom rázem służyć trudno.

Simile est præcedenti. & satis declaratur diuino oraculo c. 6. apud Matthæum.

οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν Nemo potest duobus dominis seruire.

Vix placet ambobus qui vult seruire duobus. *Anonym. rhythm.*

Sic Horatius de duobus amicis. Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officijs. cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Auentino, visendus vterque. *Sponsum, est Supinum à spondeo .i. vt spondeã pro illo. Auditũ scripta, Pòëtæ vel Declamatoris, ob plausum vel censurã recitãtis.*

οὐ δύνασαι Θέτιδός τε καὶ Γαλατείας ἐρᾶν.

Non potes Thetidem simul & Galateam amare. *Nymphæ sunt marinæ. Erythræus.*

Syrus Terentianus seruus, fingens se percussum ab hero minori, conqueritur fictè apud eius patrem dicens: Non hercle hic quidem durare quisquam, si sic fit, potest.
Scire equidem volo, quot mihi sint domini? quæ hæc est miseria!

Simile est præcedens & Iedẽn mowi záwrzy.

Dworne rzeczy/ niépotrzebne. Dwornośc niépotrzebna.

Plùs scire velle quam satis sit, intemperantiæ genus est. *Seneca.*

Literaturæ intemperantia laboramus. nec vitæ sed scholæ discimus. *Idem.*

πουλυμαθημοσύνης τῆς οὐ κενεώτερον ἄλλο *Athenæus.*

Nil aliud magis inane puta quàm plurima scire.

Vbi Atridarũ ſcapha .ſ. hæſerit, quærere. Cic. ait. Nõ quærã πȣ̃ σκάφος τ̃ ἀτρειδῶν. Quæ ſupra nos, nihil ad nós. Lactant. τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, ȣ̉δὲν πρὸς ἡμᾶς. Socrat. τὰς ἐν ἅδȣ τριακάδας ἐπιζητεῖν. Suidas. Inferorum Triacadas ſeu terniones ſcrutari .i. tricesimum quemq; menſis diem. hunc quis ſit apud inferos inquirere, ſtultum & inutile eſt. alij aliter nugantur circa nugas. Similes his ſunt. Vlyſſis errores, apud Senecam epiſtola 88. & aliæ quæſtiones ſimiles, vt de annis Patrocli & Achillis. Homerusné prior an Heſiodus? Hecuba iunior quàm Helena? Item, de patria Homeri. de Æneæ matre vera. an Sappho publica fuerit, & alia quæ dediſcenda erant, ſi ſcires. Hæc ibi. Tales item ſunt Allegoriæ Homeri: & Virgilii moralis interpretatio. Item Platonici & Pythagorici numeri obſcuriſſimi & ſuperſtitioſiſſimi quos tamen aliqui Catholici ſcriptores plùs diuinis oraculis mirantur ſcrutantur & venerabundi interpretantur. Talia denique Caballiſtarum in literis & apicibus Hebraicis, myſteria. Adde illud ex Suida.

τ̃ πρῶτον πλάρμιζα ἢ χρεμψάμενον ἀναζητεῖν ἐπιχειρεῖν.

Conari inuenire quis prius ſternuerit aut ſcrearit. Curioſitas ineptiſſima.

Baiulus portans quidpiam velo opertum ſciſcitanti cuidam quid geſtaret, reſpondit. Ideo opertum eſt ne ſcias. Plutarchus.

Dworność ludźiom przykra. Dworność/ wielka wádá/ przygáná.

Imperitiſſimus quiſq; in ſecreta irrumpere cupit. Seneca. Si non vis eſſe iracundus, ne ſis curioſus. Idem (nam multa occurrent quæ diſplicebunt) Idem dicit Plutarc. Moleſtiſſimi ſunt venti qui pallia reuellunt. Ariſton apud Plutarch.

Curioſus nemo eſt quin ſit idem maleuolus. Plaut.

Percunctatorem fugito quia garrulus idem eſt. Horati.

Cùm in domum alienam veneris ſurdus & mutus eſto. Vide Dmyſt wſpániáły. μηδὲν διαφέρει ἢ τȣ̀ς πόδας ἢ τȣ̀ς ὀφθαλμȣ̀ς εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν τιθέναι. Xenocrates apud Plutarchum. Nil intereſt pedéſne an oculos in alienam domũ inferas. πολυπραγμονεῖν τ' ἀλλότρια μὴ θέλε κακά. Ne aliena diligenter inquiras mala.

ἀφεὶς τὰ φανερὰ μὴ δίωκε τ' ἀφανῆ.

Miſſis apertis ne requiras abdita. Huc trahe illud Propertij: Nec noua quærendo ſemper amicus eris. licet diuerſo ſenſu ille protulerit. (Garner. Delatoria curioſitas odioſa. Budæus ex ICis. Qui nimis inquirit, tædia multa parit.

Antigonus Rex filio ſciſcitanti, quando conclamari vaſa iuberet, reſpondit: Veritus es, ne ſolus tubam canentem non audias? Rhodigin. ex Plutarcho.

Dworny. Wßyſtkoby chćiał wiedźieć. Nic przed niem nie ſkryieß.

Canis venaticus omnia odorans. ex Cic. Nouit quid toto fiat in orbe

Quid Seres quid Traces agant, ſecreta nouercæ &c.

——Famam rumoreſq; recentes Excipit ad portas. &c. Iuuenal.

Simile eſt Martialis epigramma 36. libr. 9. in Philomuſum. cui poſt alia dicit;

Scis quid in Arſacia Pacorus deliberet aula,

Rhenanam numeras Sarmaticamque manum, &c.
Scis quoties Phario madeat Ioue fusca Syene,
Scis quota de Libyco littore puppis eat. &c.

Plautus de talibus sic. Vrbani assidui ciues, quos scurras vocant,
Qui omnia se simulant scire, nec quicquam sciunt.
Quod quisque in animo habet, aut habiturus est, sciunt.
Idque quod in aurem rex reginæ dixerit.
Sciunt, quod Iuno fabulata est cum Ioue,
Quæ neque futura neque facta sunt, tamen ij sciunt.
Falsón an verò laudent, culpent, quem velint.
Non flocci faciunt, dũ illud, quod lubeat, sciant. Qui sciunt quod nesciũt. *Hæc Plau.*

οἷς οὐδὲν ἐστιν οἴκοι χρηστὸν, ἐν ἀγορᾷ διατρίβουσι. *Plutarch.*
Quibus nihil est domi iucundum vel commodum, in foro versantur.

τὰς ἀκάνθας ἀναλέγει. *Athenæ.* Spinas colligit. *de importunè curioso disputatore.*

κοινοφθαλμίζειν. *al.* κοιλοφθαλμίζειν. *Synesi.* .i. Omnia velle inspicere. seu exposita sint & omnibus perspecta, *vt prior vox sonat, seu abdita & quasi in cauo sita, vt posterior.* Musca curiosi symbolum, *apud Plautũ (importuni, apud Horũ, Pieriũ)*
Musca est meus pater, nil potest clam illum haberi,
Nec sacrum nec tam profanum quicquam est, quin Ibi illicò adsit.

Cucurbitulæ pessimum sanguinem extrahunt: sic curiosus. ex Plutarcho.

Gallus Gallinaceus *Euclionis terram scalpuriens apud Plautũ, etiam pro curioso. Ausonio.*

Corycæus. *Cicer.* Omnes κωρυκαῖοι videntur subauscultare quæ loquor.

Feminis item curiositas propria. *de ijs Theocrit. sic:*
πάντα γυναῖκες ἴσασι καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' ἥρην.
Omnia feminæ norunt & quomodo Iupiter duxerit Iunonem.

Apud Plautum etiam in Menæchmis maritus curiosæ vxori dicit:
Quoties ire aliquo volo, Rogitas; quò ego eam, quam rem agã, quid negotij gerã? Quid petam, quid ferã, quid foris egerim? Portitorem domũ duxi, ita omnẽ mihi Rem necesse loqui est, quicquid egi atque ago. *Obserua nouam notam curiosi,* Portitorem. *Idem Aulularia.* Circumspectatrix cum oculis emissitijs anus. *In Sticho item Plauti Gelasimus parasitus curiosos describit dicens:*
Alienas res qui curant studio maximo, Quibus ipsis nulla res est, quam procurent, sua. Adeunt, perquirunt, quid siet causæ? &c. Triacadas inferorum scrutatur. *habes suprà. sub* Dworne rzeczy.

Dworski żywot, świetna mérwola abo nedza. Żywot dworski, slodkogorzki.
Vulgare dictum est. Aulica vita, splendida miseria.

χρυσαῖ πέδαι. Aureæ compedes. *Sic Diogenes Aristippum in Aula regia aureis compedibus dixit teneri, ne abscedere posset.*

Stulti est, compedes suas quamuis aureas amare. *Seneca. quanquam is loquitur de muliere formosa. vt & Horat.* Tenetque grata compede vinctum, *tamen huc vtrumq;*

trumq; accommodare licet. *Dic hos cum Amphi.* τὴν ἀναγκαίαν τύχην τρίβειν. Necessariam fortunam terere. ἀλαβάνδα καρῶν εὐτυχεστάτη. *Stephan.* Alabanda Carum fortunatissima. *Dicitur de eo vel in eius persona, qui fortunam suam amplam vel voluptarium vitæ genus licet à literis & virtute alienum, optimum putat & amat. Nam Alabanda ciuitas Cariæ opulentissima & barbarico luxu perdita fuit. meminit Iuuenal. & alioqui Cares vilis gens habita est. Lucianus.* Aulicos similes esse *ait* libris purpura tectis & vmbilicis aureis, cùm intùs sit Thyestes aut Oedipus aut Tereus tragicis facinoribus noti. *Leges item aut potiùs spectabis pulcherrimā & verissimam, quin viuam Aulicæ vitæ picturā similē Tabulæ Cebetis, apud eundē Lucianū quam ille histo-rico more explanauit & exornauit libro de mercede conductis. vbi inter alia aulicus dicit.*

λέων κρόκη δεθεὶς ἄνω καὶ κάτω περιστρέφομαι.

Leo filo aut funiculo vinctus sursum ac deorsum circumferor.

Rectè etiam Aulicos dices *cum Terentio* spem pretio emere. Dworska służyć iest w próżną nadźieię nedzę vżyć. *Et verum est illud vulgare Polonicum.* Biogo temu przy dworze/ komu domá płuģ orze.

Nam plerunq; accidit, vt annis & facultatibus consumptis, re desperata, cum dedecore & probro ex aula eijciantur, vt Cebes depinxit.

Huc allusit & Mustella Horatij Vulpi pastæ è camera exire non valenti dicens: Si vis effugere istinc, Macra cauum repetas arctum quem macra subisti. Łácno wleść/ trudno wyleść. *Subdit huic Apologo Horat. dicens:* Hac ego (*vulpis*) si compellor imagine (*tibi Mæcenas semper adesse*) cuncta (*quæ à te accepi*) resigno (*& malo esse nudus & liber*) Dworska odpráwá z golemi rekomá do domu. Cum sarcinis nemo enatat. V. Wolność rzecz nieoszácowána.

Labyrinthus sine exitu, vita aulica vel aula. *Garner.* *Mus ingressus conchylium bians, dum rodit carnem, illud conclusum est, & ille ibidem mortuus. Antiphili Epigram. in Anthologio.* *Affine,* Strovno é głodno.

Dźiałem nie zuchwałem.

μερὶς οὐ πνίξ. Partitio non præfocatio. *s. sit. Vsurpatur id cùm fortiores eripiunt debilioribus, & monentur ab his vt sine vi ex æquo fiat partitio. aliter apud Suidam & Plutarch. effertur* .s. μερὶς οὐ μὴ πνίγῃ, Partitio non strangulat.

τὰ ἱερὰ ἄθυτα μὴ κατεσθίῃς. *ex Athenæo.* Sacra nondum immolata, ne deuores. *Simile quid faciebant filij Heli in lib. 1 Regum.*

πρὶν λαχεῖν τὰ κοινὰ κατεσθίεις. *Aristophan.* Prius quàm sortitio, (*vel partitio epularum in mensa*) fiat, communia deuoras. *vel* μὴ κατέσθιε. Ne deuores. πείσας λαβὲ μὴ βιασάμενος *Bias.* Persuasione cape, nō vi. Namowinié/ nié gwałtownié. ——— Distat, sumásne pudenter An rapias. *Horati.*

Κοινὸς Ἑρμῆς, εἰς μέσον κατάθει φέρων τὸ πλοῦτον. *Lucianus.*

Communis Mercurius, in medium depone afferens opes .s. *inuentas. quas plerunque si vnus ex comitibus inueniat, participes earum facere comites solet.*

Jn partem vocare .i. participē facere. *Cic. Virg. ICti. Vide in 1 Tomo,* Dźielmy śie.

Dźiećie prawdę powie.

Ex quibus nonnunquam verum inuenitur sunt, pueritia, somnus, imprudentia, vinolentia, insania. *Cic.* οἶνος ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων ἦν ἀληθής. *Plato.* Vinum & sine pueritia & cum pueritia solet esse verum .i. *veritatem detegit.*

Dźiećinne obyczáie, zábáwy. W piaſku gmeráć. Ná laſce ieździć, &c.

Ædificare casas. Plostello adiungere mures.
Ludere par, impar. Equitare in arundine longa.
Si quem delectet barbatum, amentia vexet. *Horat. quia id puerorum est.*
Agesilaum regem Spartæ equitasse in arundine cum liberis suis scripsit Plutarc.
Talos nucesque Ferre sinu laxo donare & ludere — *Idem Horati.*
In puluere ludere trimum. *Idem.* Ludet & ex virgis construet arte casas. *Tibull.*
Nucibus ludere. Iam tristis nucibus puer relictis
Clamoso reuocatur à magistro. *Martial.*
Alea parua nuces, hæc non damnosa videtur,
Sæpe tamen pueris abstulit illa nates. *Idem.*
Bulla dignissimus. *ex Iuuenali.* Puerilis sententia *apud Terentium est illa.*
Nolo, volo: volo, nolo: rursum cedo, cape:
Quod dictum, indictum est: quod modo erat ratum, irritum est.
Conchas & vmbilicos legere, *apud Cicer. puerile otium.*
Pomi cameramque recentis Semine percutere. *Horat. puerile esse ait. quanquam hoc & maturi in conuiuiis faciebant teste Polluce.* **Pieſzki dźieći náſze ták wytryſkáią.**

Adhuc non pueritia in nobis, sed quod grauius est, puerilitas remanet. & hoc quidem peius est, quòd auctoritatem habemus senum, vitia puerorum; nec puerorum tantùm, sed infantium. *Seneca epist. 4. quod ibidem ostendit ex effectis.*

Pulchra apud pueros simia. *ex Galeno.* **Dźiećiom ledá co śię podoba.**

ἀθύρματα παιδίων. *Suidas.* Ludicra puerilia. *Sic Iosephus.* οὐκ ἔστιν ἀνδρὸς ἀθύρμασιν ἐμφιλοχωρεῖν παιδίων. Nō est virorū ludicris puerilibus studiose vacare.
Amictum quem mater dedit seruare. V. **Kozá zá kozámi.**

Dźiedźic, zwłaſzcza przywłaſzczony, drugi Sęp ábo Kruk, śmierći do brodźiećiá, iák kruk ſię ścierzwu czéka.

Vultur est; cadauer exspectat. *Seneca de hæredipeta, ægro diuiti assidēte hæreditatis causa.*
Et Martial. Amisit pater vnicum Silanus,
Cuius vulturis hoc erit cadauer? .i. *hæreditas.*
Item Catull. Suscitat ah cano vulturium capiti. *vt legit Scaliger.*
Cicero quoque Scauro hæredipetæ ait: Vide Scaure, mortuus rapitur, si potes esse possessor. *Lege Martial. epigr. 63. lib. 6.*
γυπὸς σκιά. *Diogenian.* Vulturis vmbra. *qui biduo & triduo præsagit cadauer. Plini.*
Quasi vulturij triduo prædiuinant quo die esuri sient. *Plautus loquitur de feminis amatorem locupletem exspectantibus.*
Turpilucripupidum te vocant ciues tui, vulturium alij. *Idem Plaut. de auaro. Martial.*

Martial. libr. 1. epigr. 11. Petit Gemellus nuptias Maronillæ;
Et cupit, & instat, & precatur, & donat,
Adeóne pulchra est? immo fædius nil est.
Quid ergo in illa petitur (*appetitur*) & placet? tussis. *al.* tussit. *id est, diues & ægra ac morti vicina est. De moribus & dolis hæredipetarum, senibus orbis inhiantium & spe frustratorum, leges lepidos quinque Dialogos Luciani Plutonis ac Mercurii, & quatuor hunc subsequentes inter Dialogos Mortuorum.*

Dźiedźicá lepiey mieć swego, niżli obmyślać obcego.

Hæredem ferre (.i. *gignere*) vtilius est quàm quærere. *P. Syrus.*
κληρονόμος πολλὸν τεχθεὶς ἢ χραπτὸς ἀμείνων. *A.*
Hæredem scire, legit Erasm. apud Syrum sed idem sensus est.
εἰδέναι ἄμεινον κληρονόμον ἢ ζητεῖν. *A.*
Magis hæres fidus nascitur, quàm scribitur. *Idem P. Syrus.*
Quærens hæredem, meliorem Christo non inuenies, hunc verò facilè, mille pauperes obuij vbiq; hos scribe. Pauci, inquis, id faciunt! sed nimis sapiunt.

Dźiedźicowi płaczącemu śmierci dobrodźieiá bogatego, nie wierz.

Hæredis fletus, sub persona risus est. *P. Syrus.*
τὰ δάκρυα πλαστὰ κληρονόμου ἐστὶν γέλως. *A.*
Talis est apud Martialem Gellia, de qua ille sic:
Amissum non flet, cùm sola est, Gellia patrem.
Si quis adest, iussæ prosiliunt lacrymæ.
Idem de hæredipeta & captatore Mariani eidem dicit;
Hiccine deflebit vero tua fata dolore!
Si cupis vt ploret (*verè*): des Mariane nihil .i. *nihil illi in testamento tuo assignes.*
Lepidus apologus est S. Hieronymi comment. 10. in Isaiam. de Porcello, qui parentis mortem grunnitu magno deplorabat, sed vbi inspecto testamento, aliquot farinæ modios & glandis aceruos sibi legatos cognouit, cessauit; & rogantibus respondit: Farina & glandes os mihi obstruxerunt. *Allusisse videtur ad Testamentum Grunnij Crocottæ Porcelli.*
Plerique lacrymas fundunt vt ostendant, & toties siccos oculos habent, quoties spectator defuit; turpe iudicantes non flere, cùm omnes faciunt. *Senec.*
Plùs ostentatio doloris exigit, quàm dolor, Quotus quisque sibi tristis est! Clariùs, cùm audiuntur, gemunt: & taciti quietiq; dum secretum est, cùm aliquos viderint in fletus nouos excitantur. Tum capiti suo manus ingerunt, quod poterant facere nullo prohibente liberiùs. tunc mortem sibi cōprecantur, tunc lectulo deuoluuntur. *Idem.* V. Płácz iátowy.

Dźiekuiéć vbogi z bedłek, ma domá dość rydzow. Kazał ći podźiekowáć.

Oratio est renuentis vel reiicientis officium vel beneficium vile, ingratum, superuacaneū, vel inutile. Gratia est. Gratiam facio de hoc. *Plaut.* Benignè. *Horat .i. liberalitate tua non vtor, sed habeo gratiam.*

Js mihi thesaurus iugis in nostra est domo .s. *plorare, gemere. Seruus Plautinus.*
Parasitus Plauti dicenti: Vocem te ad cœnam, si pauxillo potes
Contentus esse. ℟t. Ne perpauxillum modò,
Nam istoc me assiduò victu delecto domi.
Desine quæso communibus locis, domi nobis ista nascuntur. *Cicero*. Sed quid ego hæc ad te, cui domi talia nascuntur? *Idem*.
Cur non mitto meos tibi Pontiliane libellos?
Ne mihi tu mittas Pontiliane tuos. *Martial.*
Non donem tibi cur meos libellos Oranti toties & exigenti,
Miraris Theodore! magna causa est. Dones tu mihi ne tuos libellos. *Idem*.
Affine, Drwá do lásá. Mam tego domá dość.

Dziurá w mieszku/ w máietności/ &c.

Lacuna in auro. *Cic.* Lacuna rei familiaris. *Idem.* Lacuna famæ. *Gellius*.
Recentiores lacunam in libro vocant vbi quid deest. Lacunã explere. *Cic.* Dziure zátkáć.

Dziuráwego státku/ woru/ nié nápełnisz.

ὁ πίθος τετρημμένος ὁ πιμπλᾶται. Doliũ pertusum (*vel Danaidũ*) nõ impletur.
εἰς κόφινον τετρυπημένον χέεις. *ex Luciano*. In cophinum perterebratum fundis.
Fundo carens calix in mensis non ponendus. *vide hoc explicatũ, sub* Piy przedymáiąc.
Priùs quàm vnum dederis, quæ poscat parat. Semper est quod petat, quod tibi pereat. *Plaut. de moribus meretricum.* *Vide plura si lubet, sub* Dármo robisz. Day temu. Nienásycony. Łákomy. Vtrátnik. Dármo robisz. Brzuch wór. Ják w piekło.

Dzwon do kościoła ludzi zwoływa: á sam w kościele nigdy nié bywa.

Simile quid Galli dicunt. Signum hospitij seu diuersorij omnes sub tectum vocat & suscipit, ipsum sub dio semper in pluuia manet. *Garner*.
In eos quadrat, qui aliis prosunt, ipsi verò eo beneficio non fruuntur.
Talis Asinus balneatoris. *sub* Drugiem dobry. *& alia ibidem vide.*

F

Fałsz prawdy nié lubi.

Vulgare dictum est. Fictio odit veritatem.
μισοῦσι πάντα πλαστὰ τὴν ἀλήθειαν. *A.* Odiosa semper fictioni veritas.
Qui gallos malè pictos vendebat, veros procul à tabula abigebat.
Ex Plutarcho. Veritas in omni re vincit imitationem. *Cic.*
Vide Prawdá kole w oczy.

Figę komu pokazáć.

Σκιμαλίζειν, σκανδαλίζειν. & σκανθαρίζειν, σκινδαρίζειν. καταδακτυλίσαι. *Eustathio Hesychio, idem quod*, Medium vnguem ostendere. *Iuuenali.* Medium digitum porrigere. *Martial.* Impudicum digitum ostendere. *Eidem.* *Simile est:* Mandare laqueum. *Iuuenal.*

Minimo (*digito erecto*) prouocare (*contemptim*) *Horat. s. ad certamen.*
οἰμώζειν ἢ μακρὰ χαίρειν κελεύω. Plorare vel longum valere iubeo. *Ex Horatio. Virgil.* κρόμμυα ἐσθίειν τινὰ κελεύω. *Bias.* Cepas aliquem edere iubeo.
Huius non facio. *Terent.* *Vide* Nicdbam nic nań.

Folwárk bárziey włodárzowi (vrzędnikowi) pożytecżny/ niż pánowi.
We wśi vrzędnik záżywa / pan o niey tylko słychywa.
χωρίον αὐλήτην ἢ κεράντεα μᾶλλον ὀφέλλει. *A.*
Est domini villa, ast plùs villicus vtitur illa.

O vinitores, villiciq; felices! Dominis parantur ista, seruiunt vobis, *Mart. l. 10. epig. 30. vbi enumerauit multa iucunda & vtilia in villa, clausit his versiculis duobus, sed non omittam illum versiculum paulò ante ista ibidem positum.*

Frui sed istis quando Roma permittis?

Sic Horat. Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum. *villicum suum alloquitur. Item.* Me constare mihi scis & discedere tristem
Quandocunque trahunt inuisa negotia Romam.

Idem Rus *vocat* beatum 2. *Epodon. vbi laudes multas ruris recenset. Et Martialis, cùm multis aliis locis villam ciuitati præfert, tum epig. 50. l. 1. vbi enumeratis multis villæ commodis & voluptatibus addit:*

Miserere tu felicium .s. *vrbanorum.*
Veroque fruere non superbus gaudio .s. *ruris.* *Ibidem epig. 56. simile.*

Adde Virgilium in Culice ab illo loco. O bona pastoris, si &c.
Itemq; in 2. Georgic. egregiè. O fortunatos nimium sua si bona norint Agricolæ
Similia habet Iuuenal. Satyra 4. Longè ab vrbe villicari, quo herus rarenter veniat, non villicari sed dominari est. *Pomponius apud Nonium.*

Forá z dworá.

Collige sarcinulas (*dicet libertus*) & exi. *Iuuenal. Seruit & illud* Foras Cares. *sub* Dość iuż masz. *Vide si lubet in 1. Tomo.* Précz z tad. *& hîc* Précz to.

G

Gadał z Papieżem z Królem &c. Láske v Królá ma.

Tigranem salutauit. *Ex Cicer. qui perstringit Clodium ex Patritio plebeium vltrò factum vt Tygranem salutaret, quasi patritius manens non potuisset. De ijs vsurpare licet, qui quòd cum potentibus vel principibus viris familiariùs agant, magnos sumunt spiritus.* *Sic Thraso Terentian.* Vel rex semper maximas mihi agebat .s. *gratias.* *Gnatho addit:* Rex ergo te in oculis. *Thraso.* Gestare. (*vt Bembus legit.*) verum credere omnem exercitum, Consilia. tùm sicubi eum satietas hominum aut negotij si quando odium ceperat. Requiescere vbi volebat, quasi, nostin? *Gnatho.* Scio. Quasi vbi illam exspueret miseriam ex animo. *Thraso.* Tenes. Tum me conuiuam solum abducebat sibi.

Contingunt talia extra Comœdiam. Vilnæ me puero sub Stephano Batorio vir quidam Nobilis occasionem dedit dicto simili .s. Gadal z Ferensem. *adeò ille altos sumpserat spiritus ex colloquio cum aulico apud regem gratioso; vt ægrè ad illum aliquis accedere posset, famulis respondentibus:* Gadal dźiś Iego M. z Ferensem. *Sic in libro Hester C. 1. Aman dicit:* Regina quoque Hester nullum alium vocauit ad conuiuium cum rege, præter me. διοσκόρινθος: Iouis Corinthus, *dictus fuit Antipater Seuero Imper. ab epistolis potens & principi carus, sed arrogans. Philostrat.* τὸ διὸς σανδάλιον. *Suidas.* Iouis sandalium. *qui ob familiaritatem obsequia fauorem principis, magnum se facit vel fieri magni affectat. Numa teste Plutarcho & Liuio auctoritatem & opinionem apud suos magnam inde collegerat, quòd sæpe se cum Ægeria Nympha occultè consultare diceret. Talibus in ore est illud Horatij.*

Principibus placuisse viris non vltima laus est. V. Poważny. Pyszny.

Gadu gadu, á pśi w krupy, a świnia ryie, á wilk w owce.

ἡ τῶν λόγων ἀδολεσχία ἀφαιρεῖται τῶν μελλόντων πραχθέντων εὐκαιρίαν. *Suidas.* Loquacitas aufert eorũ quæ agenda sunt occasionẽ. *Plura Vide infrà.* Swarzćie śie wy. &c.

Galant Gładysz. Stroi śię nazbyt.

De capsula totus. *Seneca. vt legit Pincian. ex Cod. vet.* .i. *vestitu recens de capsula seu scrinio deprompto ornatus. (alij legunt de capsula tortus, sine vllo sensu: alij discapsulatus, vel decapsulatus. portenta verborum.)* Iák z płátká wywinął, wszytko v niego. Pompa, Species & Incessus Capua & Seplasia dignus. *Cic. in Pisonem. Seplasia autem fuit Capuæ platea vnguentariorum.* Seplasia mehercle vt primùm te aspexit, Consulem suum repudiauit. *Idem in eundem .s. quod tu cultu ex sententia vnguentariorum ornatus esses. Idem ibidem de Gabinio dicit post alia: Erant illi compti capilli & madentes cincinnorum fimbriæ & fluentes cerussatáq; buccæ, dignæ Capua.*

Vnguentatus. *Catullo.* Qui quotidie vnguentatus ad speculum ornatur. *Gellius.* γεωμετρεῖ περὶ τὸ ἐπισκήνιον. *Pollux.* Geometriam in supercilijs exercet .s. *stibio pingendis. quod feminarum est, quas προσωπεῖον καὶ οὐ πρόσωπον φέρειν dixit Nazianzen.* .i. personam seu laruam non faciem ferre vel exhibere. *Feminarum item appellationem merentur, cultus corporis nimis studiosi.*

Apud Persium Romani ob luxum in vestitu *vocantur* Troiades *feminino genere. Homerus Græcos vocat Græcas.* ἀχαιίδες οὐκ ἔτ' ἀχαιοί. Achææ non ampliusAchæi. *Et apud Virgilium.* Troiani a Græcis vocantur Troianæ *lib. Æneid. 9.*

O veræ Phrygiæ, nec enim Phryges &c. *& addit signa*
Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Ad elegantiam item & speciem formæ multùm addit Coma longior & bene composita atque compta. *Testis est Plutarch. qui ait:* τοὺς μὲν καλοὺς ἡ κόμη εὐπρεπεστέρους ποιεῖ. .i. Pulchros coma pulchriores reddit. *Idem docet Turneb. ex Persio Seneca Martiali. Hinc apud plerasq; gentes olim alebatur coma, Græcos Parthos Persas Mauros Scythas Britannos Gallos Germanos. quin & ornabatur studiosè ac componebatur variè, vnguentis perfundebatur, ramentis auri inspergebatur, quod Commodum*

fecisse

fecisse scribitЛамprid. Lucium Verum Spartian. Gallienum Trebellius. idem scribit Iosephus de equitibus Salomonis. Lycij verò tanti fecêre comam, vt maluerint mulctæ nomine tributum pendere Mausolo regi Cariæ, quam eam recidere, vt scribit Aristot. hinc prouerbium apud eundem. λυκία κόμη. Lycia coma. *de longa & compta.*
Apud Romanos tamen pulchrè comati, cirrati, cincinnati, tempore Cicer. malè audiebant. Vnde idem ait : Consul calamistrata coma, vnguentis delibutus. *Id Poëtæ quoq; probrosum fuisse scribunt, & inprimis Seneca Philosophus reprehendit acriter. Adde illud adagium vetus pro oraculo habitum, ex Synesio de Coma :*
ὐδεὶς κομήτης ὅςις ὐ. — Nemo comatus, qui non — *Erubuit tantus vir reliquum senarij addere obscœnum. quod tamen alio loco apponit .s.* περαίνεται *vel* ψηνίζεται. *.i. pathicus est. Significat hoc adagium, eos qui studiosè comam ornant lascivos, & molles facile credi posse. Rhodiginus Synesium interpretatur.* Nullus comatus quin idem sit cinædus, vel pathicus. *Apuleius in Apologia huiusmodi capillos vocat delicatos & ad lenocinium decoris promissos. qui affectati etiam dicuntur, quòd affectatione quadam & cura studiosè colantur ab his, qui (vt Seneca ait) sollicitiores sunt de capitis sui decore, quàm de salute ; qui inter speculum pectinemq; occupati sunt ; qui concinniores esse malunt, quàm honestiores; qui rempublicā suam turbari minùs curarent, quàm comam.*
σχοῖνον διατρώγει. Lentiscum mandit, vel arrodit. *Ex lentisco enim fiebat puluisculus candidandis dentibus & cuspides purgandis ijsdem. Martial. Dioscorid. sed ea cura dentium parùm honestorum erat, & probrum erat ac nota delicatorum, qui ideò* σχοινοτρῶγες *.i. lentisci arrosores dicebantur. Et Apuleio inter alia crimina obiectum est quod dentifricium parasset.* Ex Academia venit. V. **Dezony człowiek.** τὴν ἀκαδημίαν ὁρᾶν δοκῶ. *Antiphanes de Philosopho elegantiùs ornato:* Ipsā Academiā videre videor. ἐκ Μασσαλίας ἥκεις. *Suidas.* E Massilia venis vel venisti, *in eos qui cultu viris parùm decoro vtuntur, idem dici solitum ait. Huc &* Massilienses mores *aliqui trahunt, alij oppositum de Massilia ex Valer. Max. Liuio, Tacit. sentiunt. Rhodiginus.* V. **Sielskat. Gładki. Nic mełka rzecz stroić sie.**
Angelus anachoretæ comes viæ, obuio homine splendidè vestito, os clausit, & non clausit cadauere obuio: rogatusq; causam respondit: quod ille intus fœtidissimus sit libidine. Antoninus.

Gánt ten co kupuie/ chwali ten co hándluie. Obádwá nie pewni.

Malum est, malum est, dicit omnis emptor : cùm autem recesserit, tunc gloriabitur. *Prouerb. SS. cap. 20.*
Laudat venales qui vult extrudere merces. *Horat. Et addit ex more vendentium:*
Res vrget me nulla *(vt vendam)* meo sū pauper *(sufficiens)* in ære. *(nil debeo cuiquā)*
Nemo hoc mangonum faceret tibi, non temere à me Quiuis ferret idem, *&c.*
ἀγόρασμα πιπράσκων αἰνεῖ, πριῶν ψέγει. *A.*
Mercem culpat emens sed vendens laudat eandem. *Affine,* **Każdy swoie chwali.**

Gánie co. Káźnie. Odrzucam.

Censoria virgula noto. *Quintil.* Vitio nigrum præfigere Theta. *Persi. Casaubon.*

Tuumq;

Tuumque nomen Theta sectilis (*litera*) secet. *Ausonius. damnationis nota fuit hæc litera. nam ab ea* θάνατος *.i. mors incipit.*

Versibus incomptis allinere atrum Transuerso calamo signum. *Horati.*

ὀβελίζω .i. *obelo aut obelisco apposito noto & damno.*

ἀθετήσεως σημεῖον προστίθημι. *Basili.* Improbantem notam appono.

Fio Aristarchus. *Horat. Cic .i. castigo scripta alicuius vt Aristarchus Homeri.*

Criticus, *eodem sensu. Cicer.* Ego tanquam Criticus antiquus iudicaturus sum.

Cera miniata noto. *Cic.* Cerulas illas tuas miniatulas extimescebam .i. *ne ijs appositis more tuo aliqua in meis scriptis damnares. Attico scribit.* Vngue notare, *recentiorum est, sed is mos improbatur vtpote libris noxius. Phrasis ipsa* Vngue notare, *est apud Ouid.* & Vngui secari *apud Horat. alio sensu.* Notare vngue. *Erasm. hoc sensu.* Carbone aliquid notare. *Persius ex Horatio.*

Conuertere pollicem. *pro, improbare. Plini. Iuuenal. Prudent. tralatum à ludis gladiatorum, in quibus populus, cui gladiatori fauebat vel missionem postulabat, premebat pollicem: cui non fauebat & occidi volebat, conuertebat seu erigebat pollicem, addens quandoq; , Recipe ferrum. Alludit aliquoties ad hunc morem Martial.*

Calculum atrum addere *vel* apponere. *ex Ouidio qui sic habet.*

Mos erat antiquis niueis atrisque lapillis.
His damnare reos, illis absoluere culpâ.
Tunc quoque sic lata est sententia tristis, & omnis
Calculus immitem demittitur ater in vrnam.

ψήφῳ δακνεῖν. *Aristoph.* Calculo (i. *suffragio*) mordere (*nocere*) *Affine*, Przekreśić co.

Gardzę kiem. *V.* Nié dbam nic nań, *&c.* Figę pokazáć.

Garnca nartłuczonego dłużey. Łatáne zdrowie trwálsze.

κακὸν ἄγγος οὐ κλᾶται. Malum vas non frangitur. *quia vel parùm vtile est, & sic neglectum iacet ; vel vtile. & sic raro & cautè tractatur.*

Fissæ aut infractæ ollæ nil mali accidit. *Garner.* *Affine*, Złego nikt nié chce.

Gąską zwierzyná. *Vulgaris rythmus notus.* Niemasz lepszey zwierzyny iáko nasza gąská, Dobre pierze, dobry mięch, nié gań mi i miąská.

Iecur anseris apud Romanos fuit delicatus cibus. Plini. Horat. Iuuenal. Ouidi. ficubus & melle anserum iecur exemptum imbutum, excrescebat ad magnitudinem anseris. quare Choenoboscia multa erant priuata, præter illa publica religiosa, non ad mensas, sed ob gratitudinem seruatæ Vrbis à Gallorum impetu per anserum clamorem. Cic. Liui.

Gdy gomon mam w domu, nié rad-em nikomu.

Gośćiá nié rad miewam, kiedy śię rozgniewam. Nié rad gośćiá przyymuię, kiedy śię záfrásuię.

Hospes in tempestate & hyeme ingratus.

ἄπαγε ξένον ἐν χειμῶνι. *Suidas.* Apage hospitem in tempestate.

——ἢ ξένον συγῶ δικαίως ἐν κακοῖς ἀφιγμένον. *Euripides.*
Hoſpitem odi meritò, in malis aduentantem.
λυπουμένοις ὀχληρὸς εἰ μόλοι ξένος. *Idem.*
Moleſtus hoſpes triſtibus ſi aduenerit.
μή μοι πότ' ἔλθῃς εὖτ' ἂν ἐγὼ πράττω κακῶς. *Antiphanes.*
Ne tum mihi adſis quando res cedunt malè.
Affine, illud in Prouerb. SS. c. 27. licèt non de patre familias ſed de aduentore. Domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ. *Si ponas ſuæ, quadrabit optimè.*

Gdy káżdy przed ſwem domem vmiećie/ wßyſtko miáſto chędogie będźie.

Si quiſque ante ſuam verrat domum, tota ciuitas munda erit. *Garner. ex Gallico. Rectè id dictum allegoricῶs etiam. Nam cùm communitas ex ſingulis qui in illa ſunt conſtet & æſtimanda ſit: quales fuerint ſinguli talis erit communitas.*
ὁποῖοι ἕκαστοι, τοιόν ἐστι καὶ τὸ πᾶν. *A.* Vt ſinguli ſunt, ſic erit cõmunitas.
Vtilitas tua, (*inquit Cic.*) communis vtilitas ſit, viciſſimque communis vtilitas tua ſit (*vel erit.*)

Gdy koma kwa/ i żábá noge wznośi.

Dictum hoc apologum ſonat, factum in eos, qui cùm viles & inepti ſint, tamen arrogantia vel inuidia impulſi, magnis ſe rebus dignos & præclaris viris poſſe eſſe pares arbitrantur & appetunt. Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. *Horat.*
Teſtudo aquilæ more volare cupit. *apud Æſopum.* Cupimusq; negata. *Ouidi.*
Chosròës tonitrua audiens, cælum ædificat, imitariq; artifices iubet tonitrua. Cedren. Simile quid fecit Claudius Imper. vnde Claudiana tonitrua, apud Feſtum.
Torquato eſſe ſtudet par Otacilius. *Aptiſſimum huic loco epigramma 79. lib. 10. Martial. in quo ridet Pòëta Otacilium vici magiſtrum, qui voluit æquare Torquatum virum nobilem opulentum & Conſulem, vicinum ſuo agello. Adde apologum Æſopi quem idem ibidem addit. de rana magnitudinem bouis æmulante.*
τιμῆς ἁπάσης ἄξιον ἔθεν ἄνους οἴεται. *A.* Quocunq; ſtultus honore ſe dignũ putat.
Vide Apologos ſub Dicto. **Nie wßyſtko śie káżdemu zeydźie.**

Gdy pieſká biją/ i lew śie boi/ ábo/ lew śie niech boi.

κυναρίοιο δαρέντος φοβεῖται καὶ λέων. *A.* Cane vapulante pertimeſcit & leo.
Paulò aliter Galli dicunt: Coram leone canis caſtigatur. *Garner.*
Percutitur fulmine mons qui non timet, vt mutetur homo (malus) qui timet. *S. Auguſtin.* Et tu cùm das diſciplinam, terram feris, vt infans expaueſcat. *Idem.* Cùm tonat, terram tange .i. *mortalem te terra ortum & in terram rediturum fulminiq; obnoxium agnoſce. Illuſtrare potes hoc dictum Virgilii verbis loquentis de fulmine quod cum tonitru ordinariè fit.* Quo, *inquit,* maxima motu
Terra tremit, fugêre feræ, & mortalia corda
Per gentes humilis ſtrauit pauor. &c. *Adde & Horatium, qui Oda 34. L. 1. metu Iouis fulminantis & tonantis dicit ſe diſceſſurum à ſecta Epicureorum ad ſanam philoſophiã.*

Contrà verò Cyclops apud Euripidem & Strepsiades apud Aristophanem ait se oppedere Ioui & tonitribus eius. athei ambo & barbari ac stulti.
Ficulneam sterilem arefecit Christus vt Pharisæi sibi timerent. *Matthæ. cap. 21.*
λοιμοῦ μαστιγουμένου, ἄφρων πανουργότερος γίνεται. Pestilente flagellato insipiens (*paruulus*) astutior (*sapientior*) erit. *Prouerbior. SS. cap. 19. Simile. cap. 21.*
Hæc cùm illi dico, tibi dico Mitia. *Terentii demea castigans dissolutum filium in præsentia Mitiæ fratris sui, qui Æschinum filium Demea adoptârat. Et Plauti Philto in Trinummo castigans luxum filii vicini sui præsente proprio filio ait:* Sed ego hoc verbum cùm illi cuidam dico, præmonstro tibi. Vt *&c.*
ὥσπερ εἴ τις τῶν παρανομησάντων πρότερον ἑάλω, σὺ ταῦτ' οὐκ ἂν ἔγραψας: οὕτως ἂν σὺ νῦν δίκην δῷς, ἄλλος οὐ γράψει. *Demosthen.* Sicut si quis similiter delinquentium damnatus fuisset, tu nunc ista non scripsisses: sic si tu nunc pœnas dederis, alius non scribet. *Vide,* Iednego skaránie. Tak śie trzebá trćiwić. Cudzem śie przypádkiem káiáć.

Gdy pisząc wierß wodę pijéß, z tákowego nic vtyjéß.
Rymopis co śie wodą cześtuie, tákowy wiec nie smácznie rymuie.

Nulla placere diu neque viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus, &c. *Horati.*
ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις. *Demetr. Halicarnass.*
Aquam bibendo tu nihil parias boni.
οὐκ ἔστι διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνῃ.
Non dithyrambum scribet aquam vates bibens .i. *Carmen lætum Baccho.*

Aquæ potor morosus est, & belluarum vitæ similis. V. Wodká. *Affine sequens.*

Gdy rymopis wiec sobie pod-léie, na ten czás wierßé nalepße léie.
Gdy śie trunkiem zágrzéie głowá, w ten czás nalepiey płyną słowá.

Hæc vt & præcedentia ethnicorum Pòëtarum sunt, nec ex veritate sed ex vitiosis moribus sumpta, ad blandiendum bibacibus Pòëtis, quales non omnes fuerunt.

Fæcundi calices quem non fecêre disertum? *Horat.*
Laudibus arguitur (.i. *comprobatur, agnoscitur*) vini, vinosus Homerus. (*fuisse*) *Idem.*
Ennius ipse pater, nunquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda. *Idem* .i. *ad scribendos Annales.*
Nec non & carmina vino Ingenium faciente canunt. *Ouidi.*
Possum nil ego sobrius, bibenti Succurrunt mihi quindecim Poëtæ. *Martial.*
Vinum equus Poëtæ. *est in hanc sententiam versus in Antholog. & Athenæ.*
οἶνός τοι χαρίεντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ.
Instar equi celeris lepido sunt vina Pòëtæ.
οἶνος διθυρον στόμα ποιεῖ. *Philo.* Vinum facundum (*bipatens*) os facit.
ὅταν πίνω τὸν οἶνον, εὕδουσιν αἱ μέριμναι. θέλω καλῶς ἀείδειν.
Anacreon. Cùm dulce poto vinū Mihi cura dormit omnis Suauis placetq; cantus.

Etiam Psittacus loquacior fit, si vinum bibat, teste Aristotele.
Lepidum est illud Anonymi Rhythmici.

Post sumptum vinum loquitur mea lingua Latinum,
Cumque bibo bis ter, sum in qualibet arte magister.

Itẽ. Qui bona vina bibunt, vates bona carmina scribunt. *Affine praecedẽs.* V. Rymopis.

Gdy śię co trafi wątpliwego, czyń co iest bespiecznieyszego.

Vulgare dictum est. In dubijs tutior pars eligenda est.
Sic ICti aiunt. In dubijs interpretandis ad benigniorem partem est deflectendum.
Et Aristotel. de paribus iudicum suffragiis loquens, ait: ὅταν τις ἀμφιδοξῇ, τὰ ἐλάττω τῶν ἁμαρτημάτων αἱρετέον .i. Quando quis dubitat, minora peccata aut errata eligenda sunt, seu ad illam partem inclinandum in qua minùs errabitur. & sic cum pares sunt calculi iudicum, reum absoluendum censet.

Quod dubites æquum sit an secus, ne feceris. *Cic.* τῷ ὅρῳ μὴ ἐφίστασθαι.
In limite non standum i. *in re ambigua. ex Pythagoricis.*

Gdy śię dobry człek zepsuie; przedśię czem był pokazuie.

Ab optimis in pessima lapsus, necesse est etiam in malo vestigia boni retineat. *Sene.*
Nemo repẽte fuit turpissimus. *Iuuen. Vulgare illud est.* Ex aceto de vino iudicare licet.
τὸν οἶνον ἀπὸ τοῦ ὄξους τοπάζομεν. *A* Licet ex aceto iudicare de mero.

Gdy śię kto nazbyt ofiaruie; abo wż zdradźił, abo śię gotuie.

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes. *Horati.*
——— Summa nequicquam pelle decorus. *Persius.* Et Fronte politus.
Astutam vapido seruat sub pectore vulpem. *Idem.*

Non amo nimis officiosos. *Ex Cicer. apud quem Africanus Censor militi qui pugnam declinarat dicens, se custodiæ causa in castris mansisse, respondit:* Non amo nimiùm diligentes. *In Aulularia Plauti Euclio vicino diuite suam liberalitatem & amicitiam sibi offerente, tacitus loquitur.*

Nunc petit cùm pollicetur: inhiat aurum, vt deuoret.
Nemini credo qui largè blandus est diues pauperi,
Vbi manum inijcit benignè, ibi onerat aliquam zamiam (.i. *damnum*)

Ferè enim fit, *inquit hic Lambinus,* vt blandi homines sint pellaces & fallaces. *adde* & petaces. μέμνησ' ἀπιστεῖν ἀνδρὶ μάλα θεραπευτικῷ. *A.*
Fidere cauebis nimio in officijs viro. *Adde illud Catonis,* Fistula dulce canit. &c. *sub* Słowka zbierane. *Affine,* Nieszczery.

Gdy śię raz pierwszy co nie powodźi; drugi raz śię zaś poprawić godźi.

Hâc non successit, aliâ aggrediamur via. *Terent.*
αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι. *Euripides.*
Secunda cogitatio sapientior.

δεύτερον πλεῖν ἀρξασθαι ἔξεστι. *Naumachi.* Alteram nauigationem arripere licet.
τὸν δεύτερον πλοῦν ἀσπασώμεθα. *Chrysostom.* Secundum cursum amplectamur.

Nam prima nauigatio temeraria est, secunda cautior. alij primam nauigationem vocant, cùm ventus fauens nauem sine labore remigum fert; secundam, cùm cessante vento, remis nauis impellitur, sed hoc iam ad aliud adagium pertinet. V. infrà Gdy wiátr nie służy.

δευτέρων ἀμεινόνων. *Hesychi.* Secundis melioribus .s. *auibus, auxiliis, consiliis vti.*

πάλιν οὖν οἷον οἱ παίζοντες, ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων ἐπαναπολήσωμεν. *Plato.* Rursus igitur vt ludentes solent, ab initio melioribus secundis repetamus.

Moniti meliora sequamur. *Anchises aduertens errorem in nauigando indice Apolline ait:*

Cedamus Phæbo & moniti meliora sequamur.

Secunda victima, seu Succidanea hostia *dicebatur in sacris, quæ immolabatur tunc cùm prior non litauit aut effugit aut supposita est. vt apud Virgil. in 5. taurum percutiens Entellus ait:* Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis (*beneficio Æneæ à morte erepti*) Persoluo. *Idem in 12.*

Hoc habet, hæc melior magnis data victima diuis. *In talibus verò sacris succidaneis, ab omnibus acclamabatur omen.* δευτέρων ἀμεινόνων. Secundis melioribus felicioribusque .s. *agas. vel felicior sit altera immolatio.*

ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ἤν τι μὴ καλῶς ἔχει, γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα. *Euripid.* In domibus vbi quid est minùs rectum, licet Corrigere posterioribus sententijs.

Affine, Nie fromotá odmienić. Po nieszczęściu.

Gdy sie wszczynie zwada / ginie wszelka rádá.

Μάχη ἐπιμήδεα κείρει. *Hesychi.* Pugna consilia scindit.

Adde ex Virgil. 1. Æneid. Comparationem tempestatis cum seditione in populo orta. & alteram ex 1. Georg. in fine, de equis effrenibus quos auriga cohibere non potest.

ὁ πόλεμος οὐ ζητεῖ τεταγμένα. *Archidami dictum.* Bellum non quærit ordinata. *seu non requirit vt ordinatè fiant omnia. Sic Aristides.* οὐ γὰρ δὴ τρυτάνην εἰς τὸν πόλεμον κομίσαντες ἐπὶ ταύτῃ τὰ πράγματα στήσομεν. Non enim trutina sumpta ad bellum, res belli ea ponderabimus.

Affine, Gdźie głowy niemász. *Vide & aliqua sub* Nie wczás *infrà.*

Gdy wiatr nie służy / do wiosel.

τῶν πνευμάτων ἁμαρτὼν ἐπὶ τὰς κώπας χώρει. *Hermolaus.*

Ventis destitutus ad remos accede.

εἰ ἐξ οὐρίας ἐκλείποι τις, δευτέρῳ πλῷ πλεῖν vel χρᾶσθαι.

Deficiente cursu primo .i. *prospero vento*, secundus (*remorum*) arripiendus.

ἂν ἀποτύχῃσή τις ἀνέμου, κώπαισι πλεῖν. *Menander.*

Si flabra defecêre, remis nauiga. ῥαθίῳ κώπῃ. *Aristid.* Violento remigio.

Gdźie brody nawtaczáią. *subaudi.* postáć cie tam / abo iedź.

Imberbi per iocum solet dici. Sic apud Eustathium. πλεῦσειας Τροιζῆνα. .i. Nauiges Trœzenem. *de eo vsurpari dicitur, qui apposititia barba vteretur. eò quod Trœzenis portus fuerit nomine* πώγων .i. *Barba. Sunt talia aliquot dicta, à locis more vel arte aliqua rara celebribus veris vel fictis, petita vt.* Gdźie nosy robią. Gdźie kozy kuią.

Simile

Simile eſt illud Senecæ. Vbi mures ferrum rodunt. de Gyaro inſula id aſſerit Plini. Plautus plura talia habet. vt. Barbaria vbi auro macerato pingues fiunt boues.
Item. Fuſtitudinæ ferricrepinæ inſulæ, vbi viuos homines mortui incurſant boues.
Item. Arabia vbi abſinthium naſcitur. &c. per iocum ficta & dicta.

Gdzie cię boli? Gdzie ty tkniesz.

Simulatoribus, ineptis & odioſis, operam, officium, conſilium offerentibus reſponderi ſolet, quod aſina ægrotans, Lupo medicũ fingenti & locum doloris interroganti, reſpondit. πῦ σοι ἀλγεῖ; *dixit iſte.* Vbi tibi dolet? *Illa verò:* ὅπȣπερ ἂν σὺ ἅψῃ. Vbicunq; tu tetigeris. *Simile eſt illud apud Cicer. de Natura deorum l. 1. vbi cùm Cotta multas de Deo interrogationes difficiles Epicuro ſoluendas congeſſiſſet, addit:* Quicquid horum attigerit, vlcus eſt .i. *ad quamcunq; interrogationem reſpondere voluerit, difficultatem ſentiet vel reſpondere penitùs non poterit.*

Gdzie cnotá i dobra ſpráwá / Fortuna tam nie ma práwa.

In bonos mores fortuna ius non habet. *Seneca ex P. Syro. qui habet idem.*
Fortuna mores in hominis ius non habet.
Fortuna opes auferre non animum poteſt. *Seneca Medea.*
τὸν πλȣ̃τον ȣ̓ θυμὸν ἀφελεῖν δύναιτ' ἡ τύχη *A.* *Affine*, Mądrem gwiazdy nie rządzą.

Gdzie często / rzadko bywáy: gdzie nie rádo / nigdy.

Φοίτ' εὐμενεῖς μανάκις καὶ ȣ̓ πόλε δυσμενεῖς. *A.*
Rarò beneuolos viſe, nunquam maleuolos.

Nam & beneuolis frequens hoſpes ingratus eris, & maleuolis nunquam gratus. Scipio Africanus licet populo carus vt ſui deſiderium in animis ciuium relinqueret, & inuidorum odia minueret, ruri ſæpe diu degebat. Auctor Plutarch.

Gdzie dobrze / tám i ojczyzná. Tám dom / gdzie dobrze.

Patria eſt vbicunque bene eſt. *Teucer apud Cicer.*
πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ', ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ. *Ariſtophan.*
Eſt patria omnis regio vbi quis habet bene.
ὡς πανταχȣ̃ γε πατρὶς ἡ βόσκȣσα γῆ! *Euripides.*
Vt patria eſt vbique terra quæ nutrit!
Omne ſolum forti patria eſt vt piſcibus æquor,
Vt volucri vacuo quicquid in orbe patet. *Ouidi.*
ἅπας μὲν ἀὴρ ἀετῷ περάσιμος, ἅπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς. *Euripid.*
Omnis quidẽ eſt àér aquilæ penetrabilis. At patria terra quælibet forti viro.
Quoſdam exilia vno loco tenent, quoſdã ſacerdotia (*pinguia*) *Seneca.* Dobre opętrzenie / trzyma iák więźienie. Komu dobrze ná wygnániu / nie myśli nic o wracániu.

Gdzie dwiemá nágotuią / i trzeciemu śię dostánie / i trzeći śię pożywi.

τοῖς σώφροσιν ἐξαρκεῖ πᾶν ὅσον ἅλις καὶ ὑπερπλεονάζει.
Modeſtis conuiuis quidlibet ſatis eſt & ſupereſt.
Cùm duo tres inuitantur, vmbræ eorum non excluduntur,

Vmbræ vocabantur amici vel aſſeclæ inuitatorum, non inuitati à domino conuiuij, ſed ab ipſis inuitatis, qui tamen in conuiuio locum habebant. Sic Horati. ad Torquatum, vbi cùm aliquot amicos cum eo inuitatos nominaſſet, addidit:

——— Locus eſt & pluribus vmbris. *Et alibi.* Quos Mæcenas adduxerat vmbras.
Hi dicebantur etiam Inuocati ἄκλητοι *vel potiùs* αὐτόκλητοι. *quaſi qui ſeipſos inuitabant, & non vocati ſponte veniebant. Ex quorum numero inprimis fuére paraſiti. vnde apud Terent. paraſitus dicit:* Poſtulo vt tua mihi domus te præſente abſente pateat, inuocato vt ſit locus ſemper. &c.
Et alter apud Plaut. Inuocatus ſoleo eſſe in conuiuio. *Item apud eundem.*
Nos paraſiti quos nunquam quiſquam neq; vocat neq; inuocat. *Item.*
Tantillum vbi catellus cubet, id mihi ſat eſt loci ſ. *in triclinio.*
Hinc formare licet varia dicta. V. G. Tribus conuiuis vocatis, totidem vmbris præpares, vel totidem vmbras exſpectes. Apud nos famuli, & eorum item alij famuli vmbræ ſunt. Item. Quantumuis frugale ſit conuiuium, catellus & paraſitus quod edant habebunt.

Gdźie głowy niémáß / rządu nié pytay.
Gdźie ogon rządźi / tám głowá błądźi.

οὐδὲν ὄφελος προβάτων ἐὰν ὁ ποιμὴν ἀπῇ. Si paſtor abſit nullus eſt vſus ouium.
Belua multorum es capitum. *Horati. de populo.* *Et Virgil.*
Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus. —Sæuitq; animis ignobile vulgus.
ἀναρχία κακίστη. Status ſine principe peſſimus.
μηδέποτε ἄναρχον μηδένα εἶναι. *Plato.* Nunquam ſine rectore quenquam eſſe vult.
εἰ τὸν ἡγέμονα ἂν ἀφέλῃ τις, ὁ λοιπὸς χορὸς οἴχεται. *Demoſthen.*
Si quis ducem ſuſtulerit, reliquus chorus perit.
ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστιν, οὐκ ἔχει δὲ νοῦν. Robuſta res eſt turba, mente ſed caret.
Multitudo inordinata, victima potiùs quàm pugna. *Vegeti.* Gdźie rządu niémáß / tám pewna zgubá. *Affine,* Gdźie ich wiele / *&c.*

Gdźie gromádá mniéyßa / tám ſpráwa łácniéyßa.

πολὺ ῥᾷόν ἐστι ποιμαίνειν τοὺς μείονας. *A.* Turbam minorem dirigere minor labor.
Cura maior expeditiùs adhibetur paucioribus. *Columella de grege.*
Grex particulatim faciliùs conualeſcit quàm vniuerſus. *Idem.*
Minor eſt halitus morbi in exiguo numero. *Idem.* *Potes id transferre ad mores & vitia hominum.*

Gdźie grzeßących wiele / trudno karáć śmiélé.

ἡ κοινωνία τῶν ἁμαρτημάτων φέρει παραμυθίαν.
Societas peccatorum affert conſolationem, addit animos.
——— Quicquid multis peccatur, inultum eſt. *Lucanus.*
Conſenſere iura peccatis, & cœpit eſſe licitum, quod publicum eſt. *S. Cyprian.*
— Faciunt hi plura, ſed illos Defẽdit numerus iunctæq; vmbone phalanges. *Iuuenal.*
Conſueta vitia ferimus non reprendimus. *P. Syrus.*

πολλοὺς ἁμαρτάνοντας ἔργον ποινᾶσαι. *A.* Eſt difficilè punire crimina plurium.
Minus grauis nota eſt, quam turba damnatorum leuat. *Seneca.*
Maior numerus addit animos peccantibus. *Garner.*

Gdźié gwałt pánuié. rząd / słuß vſtępuié.
Práwo nié pomoże / gdy lewo przémoże.

Silent leges inter arma. *Cicer.* Tollitur è medio ſapientia, vi geritur res, Non ex iure manu conſertum, ſed mage ferro Rem repetunt. *Ennius* .ſ. cùm (*vt ait Cic.*) aliquis nouus motus bellicum canere cœpit. *Pompeius Imperator in Siciliam miſſus, Mamertinis tribunal eius detrectantibus quòd olim à Romanis exempti eſſent, reſpondit:* οὐ παύσεσθαι ἡμῖν ὑπεζωσμένοις ξίφη νόμους ἀναγινώσκοντες; Non deſinetis nobis gladio accinctis leges citare? *Plutarch.*
Vulpes videns aſinum laceratum à leone ob æquam prædæ partitionem, eidem omnia concedit quæ diuidere bipartitò debuerat. Æſopi apologus.
ὑπεισχυούσης τῆς βίας σιγᾷ θέμις vel νόμος, λόγος. *A.*
Vbi præualet vis, fas ratio lex ius ſilet.

Gdźié ich wiéle / iéden drugiemu záwadza.

πολλοὶ θεραπεύοντες ἐνίοτε χεῖρον ὑπηρετοῦσι τῶν ἐλαττόνων. *Ariſtotel.*
Multi famuli interdum peiùs ſeruiunt quàm pauci.
Non bellè quædam faciunt duo. *Martial.* *Affine ſequens.*

Gdźié ich wiéle rządźi / tám śię częſto błądźi / ábo / łácno zbłądźi.
Rządu nié wiéle / gdźié pánow wiéle. Wiélurząd / niérząd.

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. *Homer.*
Non bonum eſt multorum imperium, vnus dominus ſit, vnus rex.
ὅτι κάλλιστον ἡ μοναρχία. Optimam eſſe monarchiam, *Darius apud Herodotum dixit.*
πολλοὶ στρατηγοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀτυχοῦσι. *Iſocrates.*
Multi duces exercitus plerunque rem infeliciter gerunt.
πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν. Multi imperantes perdidere Cariam.
πολλοὶ δή ἰατροὶ τὸν βασιλῆ ἀπώλεσαν. *Dion.*
Turba medicorum perdidere Cæſarem. *Adriani morientis dictum.*
πολλῶν ἰατρῶν εἴσοδός μ' ἀπώλεσεν. *Menander.*
Me plurium medicorum ingreſſus perdidit.
ἡ πολυαρχία ἀναρχία. Multorum regimen, æquale Reipub. carentis rectore.
Athenis regimen triginta Tyrannorum vocabatur Anarchia. *Rhodiginus.*
Affine, Gdźié głowy niémáß.

Gdźié iédzą / iedz: gdźié robią / nié záwadzay.

Caſtigat hoc dictum hominem inertem, qui vt Plaut. ait Scit eſſe (.i. *edere*) & nil ſcit vel vult agere. Menſæ non operis ſocius. Edentes benè adiuuat, laborantibus potiùs obſtat. Fuco ſimilis. *Vide* Kiedy przyydźieß miedzy wrony, Vmieß iéść, Abo ták / ábo ſák.

Gdźié

Gdźié kogo dolega, tám i ręká śięga.

Co kogo boli, o tym mowić woli. Ręká gdźié boli, oko gdźié gwoli.

Naturale eſt manum ſæpe referre ad id quod dolet. *Seneca.*

ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ' ἔχει. *Plutarch.*

Vbi dolet alicui, illic & manum tenet.

ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὸν νοῦν ἔχει. *Stobæus.*

Vbi dolet alicui, illî & animus eius eſt. *Potes item dicere ex Plutar.*

ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ γλῶτταν τ' ἔχει.

Quod dolet alicui, lingua id eius mox ſonat.

ὁ πληγεὶς, ἀεὶ τῆς πληγῆς ἔχεται. κἂν ἑτέρωσε πατάξῃ τις, ἐκεῖσέν εἰσιν αἱ χεῖρες. *Demoſthenes.* Vulneratus ſemper plagam contrectat; quodſi alicubi quis percuſſus fuerit, illic ſunt & manus. *Alluſit ad id Cic. cùm Attico ſcribit:* Non faciam, ne aut animum tuum angam querelis, aut meis vulneribus ſæpiùs manus afferam. *Huc & illud Plautinum.* Quaſi lippo oculo me meus herus vtitur, manum abſtinere haud quit tamen.

Gdźié rozumu nié máſz, tám i rządu.

λόγου ἀπόντος, μηδὲν εὔτακτον ποτέ. *A.* Vbi nulla ratio, ibi ordinatũ nil erit.

——— O here, quæ res Nec modum habet nec conſilium, ratione modoque
Tractari non vult. &c. niſi
Inſanire pares certa ratione modoque. *Horat. ex Terentio. qui ait:*
Here, quæ res in ſe neque conſilium neque modum
Habet vllum, eam conſilio regere non potes &c. Incerta hæc tu ſi poſtules
Ratione certa facere, nihilo plus agas
Quàm ſi des operam vt cum ratione inſanias:

κενοὶ κενὰ λογίζονται *vel* βουλεύονται. Inanium inania cogitationes conſilia.

Gdźié rozumu ábo rády niédoſtáié, śiły dobyway.

ἂν ἡ ἀλωπεκῆ οὐκ ἐξικνῆται, τὴν λεοντῆν προσάψον .i. Vbi pellis vulpina non ſufficit, leoninam adhibe. *Inuerſum hoc dictum habet Zenodotus. alluſit & apud Plutarc. Carbo. ſed videndum an liceat.*

βουλῆς λιπούσης ἀνάγκη ὁρμᾷ πρὸς βίαν. *A.*

Conſili inopem neceſſitas ad vim rapit.

Sic Vulpes laqueo capta, caudam abrupit & fugit. *apud Æſopum.*

Alexander Magnus nodum Gordium quem diſplicare non potuit, gladio diſcidit & oraculum ſibi impleſſe viſus eſt. Curtius. Seneca de catena negotiorum inquit: Abrumpenda eſſe ſi nequeant explicari. *Affine,* Niéwola nárabi drew.

Gdźié rozumu więcey, tám i złośći. Wielkie rozumy, rzadko béz wády.

Jn aſtu, aliud ex alio venit malum. *Terent.* .i. in *vrbe* τὸ ἄστυ ἐστί: *Vrbs.*

οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον ἀνὴρ ἀστικός. Nil quod ſit æquum cogitat vir vrbicus.

Cicer. pro Sexto Roſcio ait: In vrbe luxuriam, auaritiam, audaciam, & alia ſcelera creari,

ra creari, quibus caret vita rustica, parsimoniæ, diligentiæ, iustitiæ magistra.

Idem contra Rullum ait: Carthaginenses fraudulenti & mendaces, Campani superbi: Ligures verò montani, duri & agrestes, &c.

Nullum ingenium magnum sine mixtura dementiæ fuit. *Seneca ex Aristotele. qui Problemate 1 Sectionis 30. asserit excellentes viros in Philosophia, Poësi, & alijs artibus subtilioribus, laborare melancholia & sacro morbo, qualem etiam fuisse ait Herculem, Aiacem, Bellerophontem, Platonem, Socratem, Pòëtas multos, &c.*

Hinc adagium Herculeus morbus. V. Nieúlecżona choróbá.

A magnis ingenijs, vt magnæ virtutes, ita & vitia magna proficiscuntur. *Plutarch. Docti etiam ob eandem causam aliquando non carent suis næuis. Sic Actorum 26. Festus Præses, S. Paulo egregiè suam causam contra calumnias Iudæorum defendenti, dixit:* Insanis Paule, multæ te literæ ad insaniam conuertunt. *Ex eadem vulgari opinione sed non semper vera. vt hoc loco. Affine his est illud S. Bernardi:* Curiositas parit experientiam mali, vt facilè qui per multa vagatur, offendat, facilè inueniat, quod perniciosè delectet. *Merito proinde apud Catholicos, prohibentur præsertim adolescentibus, lubricis, & parùm doctis, libri multi præter apertè malos, vt sunt hæretici & obscæni, etiam alij suspecti & periculosi, ac etiam curiosi, quales in Actis Apostolorum tot sunt combusti vt quinquaginta millium denariorum æstimationem æquarint.*

Vulgare dictum est. Maior ætate, maior improbitate.

Gdźie serce, tám i szczęście. Mężnemu szczęście pomaga.

Fortes fortuna adiuuat. *Terent.* Audentes fortuna iuuat. *Virgil.*

Fors iuuat audentes, prisci sententia vatis. *Claudian.*

Audentes Deus ipse iuuat, *&c.* *Ouidi.*

——θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων

ἔργοισιν τελέθει, εἰ καί ποθεν ἄλλοθεν ἔλθοι. *Homer.*

Audens (*confidens*) vir in omnibus actionibus melior est, etiamsi aliunde venerit.

Gdźie śię czego nié spodźiéiesz, tám często naydźiesz.

τοῖσιν ἀνελπίστοις κύμασιν (*vel* ὕδασιν) ἰχθὺς ἔοι. *A.*

Quo minimè reris gurgite piscis erit. *Ouidi.*

In stercore gemmam reperit gallus. *Corinna Pòëtria quinquies vicit Pindarum. Suid.*

Affine, Podczás w podłey sukmánié.

Gdźie tráfisz, tám iedz. Co zástániesz, to iedz.

Verecundari apud mensam neminem decet. *Parasitus Plauti.*

Ἐπὶ τοῖς παροῦσι τὸν βίον διάπλεκε. *Athenæ.* Transigito vitam rebus obuijs tuã.

Hospes sume cibum & quorum data copia, lætum his Pasce animum. *Ex Homero. cuius versum habes sub* Co dom ma. *Vide &* Co Bóg da. *Idem est* Z kuchnią trzymay.

Gdźie wąż głowę włoży, tám wszystek wleźie.

ὅπου κάρη ὄφις ἐπιλυθῇ, ὅλος εἰσδύῃ. *A.*

Serpens vbi caput ingerit, totus subit. *S. Hieronymi & Isidori est sententia.*

Caput ſerpentis conterendum *monet Procopius & Apollo Palladij de vitiorum initiis loquens.* Nam ſerpens ore tantùm nocet. *quare pro ſerpente Os Ægyptii pingebant. Horapello.* *Vide* Semiramidis dolum. *Sub* Aby ogonék położyć.

In Geometria, prima ſi dederis, danda ſunt omnia. *Cicer.*

Plura leges ſub Zábiegay w czás. *nam ſimile eſt.*

Gdźie wiele chlébá/ hoynośći trzébá. Gdźie wielki dochod/ wielki rozchod.

Maß dochody niémałe/ miey ſerce wſpániałe.

ἀνάγκη τ̀ πολλὰ ἔχοντα, κὶ πολλὰ δαπανᾶν. *Xenophon.*

Oportet multa habentem multa expendere.

Magnam fortunam magnus animus decet. *Seneca.*

Ædepol deûm virtute dicam pater & maiorum & tua,

Multa bona benè parta habemus. benè ſi amico feceris,

Ne pigeat feciſſe: at potiùs pudeat ſi non feceris. *&c.*

——Ciui immunifico ſcis quid cantari ſolet?

Quod habes, ne habeas: & illud quod nunc non habes, habeas malum. *Apud Plautũ in Trinummo filius patrem diuitẽ hortatur ad benefaciendũ ſodali ex diuite pauperi.*

Vbi multæ ſunt opes, multi & qui comedunt eas. *Eccleſiaſtæ. 5.*

Vbi multa alimenta, ibi multi mures & feles. *Diogenes. apud Laërtium.*

Splendidum in panibus benedicent labia multorum. *Eccleſiaſtici 31.*

Illa laus eſt magno in genere & diuitijs maximis,

Liberos homines educare, generi monumentum & ſibi.

Huic homini dignum eſt diuitias eſſe & diu vitam dari, (gactw nié żal.

Qui & rẽ ſeruat, & qui benè habet, ſuiſq; amicis vult benè. *Plaut.* Szczodremu bo-

ὧν σοι ἔδωκε Θεὸς, τούτων χείριζε παρέχε. *Phocylides.*

Quæ tibi dona Deus tribuit, tu confer egenti.

Gdźié wiele wilkow (gdźié wielkie ſtado) pſow wiele trzébá.

Nihil mali eſt, canes ibi quam plurimos eſſe, vbi permulti obſeruandi, multaque ſeruanda ſunt. *Cic. de accuſatorũ multitudine habenda, contra improborum multitudinẽ.*

πολλοὶ κύνες ἔσονται; ὅπου οἱ πολλοὶ λύκοι. *A.*

Gdźié wielka gromádá/ tam łacna zwadá.

Gdźié gośći gromádá/ nié ſmáczna bieśiadá.

τ̀ ἑπτὰ συμπόσιον ὁ θόρυβος ἐννέα. *A.*

Septem conuiuium, nouem conuicium. *Capitolinus in Vero. Conuicium hic pro clamore poſuit, quaſi conuocium.* Quinq; aduocati ſex enim conuiuium

Cum rege (*domino conuiuij*) iuſtum: ſi ſuper, conuicium eſt. *Auſonius.*

Multos conuiuas eſſe non conuenit, quia Turba plerunq; turbulenta. Sed tres vt minimùm, pro numero Gratiarum, nouem vt ſummum pro numero Muſarum. *Varro apud Gellium. Horat. ob aliam cauſam plures conuiuas non vult Epiſt. 3. lib. 1. ad Torquatum, vbi cum tres vel quatuor amicos nominaſſet, addit:*

Locus

——Locus est & pluribus vmbris. Sed nimis arcta premunt olidæ cōuiuia capræ. .i. *cauendum est ne ex multitudine conuiuarum arctè sedentium oriatur fœtor subalaris, quē capram hîc, alibi hircum vocat.* Ne grauis hirsutis cubet hircus in alis.

Caprum vocat Catullus in Rufum dicens post alia:

Lædit te quædam mala fabula, qua tibi fertur Valle sub alarū trux habitare caper,
Hunc metuunt omnes, neque mirum. nam mala valde est Bestia, *&c.*

Sed ad rem. apud eundem Horatium de pluribus conuiuis illud elegans est:

Tres mihi cōuiuæ propè dissentire vidētur, Poscentes vario multùm diuersa palato,
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter, &c.

Plutarchus item 5 Symphosiaco improbat multitudinem conuiuarum, quòd in ea non sit commoditas colloquendi & compellandi ac noscitandi alios qui remotiùs accumbunt, cùm cōciliatio beneuolentiæ & amicitiæ per colloquium maximus sit fructus conuiuij. Deinde quòd multis inuitatis facilè accidit deesse locum alicui, vel certè ob angustiam loci constringi. Quare præstat inquit paucos sæpe vocare eosq; selectos, prout tempus, vsus, negotia postulant, quàm simul qualescunque multos.

Gdźie wźiąć tám wźiąć/ bylé było/ ábo/ muśi przédśię być.

Auarorum & luxuriosorum dictum. Apud Iuuenal. qui dicit:

Vnde habeas nemo quærit, sed oportet habere.
οὐδεὶς ζητεῖ ὅθεν χόνης ἀλλὰ ἔχειν ἀνάγκη. *A.*

Non curo vnde habeam iustè, sed oportet habere. *Iuuenalis dictum commutaui.*

Idem Iuuenal. de asotis dicit, Illos Perituram arcessere summam.
Lancibus (*argenteis*) oppositis (*pignori*) vel matris imagine (*argentea*) fracta,
Et quadringentis nummis (*toto censu equestri*) condire gulosum
Fictile (.i. *parare cœnam splendidam in paupere domo quæ fictilibus vtitur*)

Aut terra aut mari alicunde hoc argentum euoluam tibi. *Plaut.*

Affine, **Łákomy & Vtrátnik. & Zysk zkądkolwiek.**

Gebą dorzući káżdemu/ .i. przymowi/ nátáie. Nie da pśá ni ná kiem.

ἐκ τῆς ἁμάξης λέγειν. *vel* ὡς ἐξ ἁμάξης λαλεῖν. E plaustro loqui.

Dictum hoc de iis vsurpatur qui liberè cuiuis conuiciantur. Sumptum ex more prisco iuuenum qui peruncti fæcibus ora ne agnoscerentur, sedentes in plaustris fabulas agebant Comicasq; in eis liberè quos volebant perstringentes & irridentes. Sic Aristophan.

οὐ μοι σκώψῃ οὐδὲ ποιήσῃς ἅπερ οἱ τρυγοδαίμονες οὗτοι.

Non me ludes neque mihi facies ea, quæ isti fæcibus laruati Poëtæ .s. *faciunt.*

Potest etiam referri ad morem Pòëtarum qui certo die festo in plaustris sedentes, mutuò in se conuicia carminibus conscripta ad risum concitandum iaciebant.

ὡς δαιμόνων οὐδενὸς φείδεται, ἀλλ' ἐξ ἁμάξης παῤῥησιάζεται, καὶ μάρπτει ἑξείης, ὅς τ' αἴτιος, ὅς τε καὶ οὐκί. *Lucianus.* Vt nulli deorum parcit, verùm è plaustro liberè loquitur & Corripit insontem pariter pariterque nocentem.

μαρπτής *etiam Hesychio est* conuiciator,

ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγειν. *Aristophan. dixit.* A plaustrario dicere, *pro è plaustro.*

Βυζήνε παῤῥησία. *Stephan.* Byzeni in loquendo libertas, *qui hac maximè vtebatur.* Vt quisq; contemptissimus, & maximè ludibrio est, ita solutissimæ linguæ est. *Seneca. Quales sunt scurræ, moriones & similis fæx. Affine dictũ sequẽs.* & Złorzéczliwy.

Gebá niewyparzona, przéśtworna. Geby niewyparzoney człowiek.

Os canis. *Catullus quandam feminam facit*, Ridentem catuli ore Gallicani.

Item de eadem. ei ruborem Ferreo canis exprimamus ore .i. *clamoribus, conuiciis.*

Istic est thesaurus stultis in lingua situs, Vt quæstui habeant malè loqui melioribus. *Plaut.* Głupia to gebá bywá, z ktorey wypada mowá obráźliwa.

ἀκόλαστον ἔχε γλῶσσαν αἰσχίστην νόσον. *Euripides.*

Incontinentem habuit linguam turpissimum morbum.

Oscum os & Opicum os. *ex Festo & Ennio.* Diogenes Cynicus *pro conuiciatore impudenti. Vide sub* Niewstydliwy. Helena ob maledicentiã canis est appellata. *Plaut. Affine præcedens &* Ná plwáć w káße komu.

Gebe mu záwárł, .i. ſprawił że muśi milczeć.

Occlusit ei linguam. *sic Plaut.* Pausa, vicisti castigatorem tuum.

Occlûsti linguam, nil est quî respondeam.

Reddidit (*illum*) Harpocratem. *Catull.* .i. *imposuit illi silentium, vt cogatur tacere instar Harpocratis, qui erat Philosophus Græcus silentij amans, eius simulacrum fingebatur digitum ori superpositum tenens, tanquam silentium præcipiens.*

Obstruere os alicui, *rectè dices cum Virgilio. & S. Paul. ad Romanos. cap. 3.* ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ. Vt omne os obstruatur. *Idem est in Psalmo 62. Vide sequens.*

Gebe mu zátkał.

Dictum hoc simile est præcedenti & vsurpatur de munerum corruptela potissimùm. Vide infra Podárki wiele mogą & Przedárowano go. *Ex eodem genere est illud.*

Gebe mu zálano *vel* zálał, .i. częſtowániem go ſobie ujął, że będzie milczał.

E conuiuio illius mutus recessit. In cœna eius elinguatus est. Linguam suam cum epulis deuorauit, tam suaues erant. Vinum, quod mirere, mutum illum reddidit. Alios vinum disertos facit, hunc, res noua! mutum reddidit. Etiam Bachus, quis credat! tacere docet vel facit. Bos vel aper vel capo illi in lingua.

τὸ στόμ᾽ ἐπιβύσας κέρμασιν τῶν ῥητόρων. *Aristophan.*

Os Rhetorum obturans stipe & pecunia.

Et, si in re noua nouare aliquid licet, dices lepidè imitatione Græcorum, οἰνάγχην πάσχει. Oenanchem (*vinaceam anginam*) patitur .i. *guttur illi vinum arctauit.* Winogorz mu gárdło záśiadł. *vt suprà* Gárdło mu srebrogorz záśiadł.

Simile illud Plauti: Obsecro te iube obijci ob os argentum huic impuræ beluæ .i. *lenoni. vt taceat.* Kaź temu śmrodowi ábo beſtyiey gebe pieniedzmi zátkáć. *Item.* Iube argento os verberarier. & *leno respondet.* Facile ictus perpetior argenteos. ἀργυράγχην πάσχει. Argenteam anginam patitur.

Gebe

Gebe ſobie pomázał Láćiną. Włoßczyzną. Lekárſką náuką &c. Trochę ſkoßtował.

Vt canis è Nilo .ſ. *guſtauit ex aliqua arte. Apud Macrobium, Antonius dicitur, vt canis in Ægypto bibere, & fugere. Canes enim Ægypti timore crocodilorum fugientes vel currentes lambunt è Nilo, vt etiam dicit Solinus.*

ἄκρῳ ὄνυχι ἀπογεύεσθαι. *Lucian.* Summo vngue deguſtare.

ἄκρῳ δακτύλῳ γεύεσθαί τινος: *Procopius.* Summo digito deguſtare aliquid.

ἄκρῳ δακτύλῳ ἅψασθαί τινος, *vel, vt Baſilius,* ἀπολαύεσθαί τινος.

Extremo digito attingere deguſtare aliquid. Extremis digitis attingere. *Cicer.*

ἀπ᾽ ἄκρου χείλους φιλοσοφεῖ. *Lucian.* Summis labris Philoſophum agit.

Primis vel primoribus labijs deguſtauit. *Cic. Quintil.* Nie przebrał nauki. Zá ßkołą ſie vczył. A limine ſalutauit Muſas. V. Zá oknem ſie vczył.

Summo digito attigit lebetem. *Lucian.* εἰσὶν οἱ μόνον ψαύσαντες ἔξωθεν τοῦ λέβητος ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ, καὶ ἐπιχειρησάμενοι ἀσβόλου, ἱκανῶς οἴονται καὶ ἔτι μεταβεβάφθαι. .i. Sunt qui cùm ſolùm attigerint foris lebetem ſummo digito, ac fuliginis nonnihil ſibi illeuerint, abundè putent ſe tinctos eſſe.

Metaphora, vt patet, eſt à tinctoribus qua etiam vſus eſt Cic. dicens: Sit mihi tinctus literis .i. *leuiter imbutus, vt lana ſemel tincta. Contrà verò* δευσοποιὸς βαφὴ *Plutarc. tinctura qua res imbuitur bene. & tr.* ἡ βεβαία ἐπιστήμη *firma & conſtans ſcientia. Sic & tacitus dixit:* Cum vix in cortina quiſquam aſſiſtat, qui elementis ſtudiorum etſi non inſtructus, at certè imbutus ſit. *Alia metaphora vſus eſt Cic. 3. de Oratore dicens:* Oratores ex iure ciuili ſurculum defringere .i. *aliquid ex illa diſciplina cognoſcere & decerpere.*

Gebe ßnuruie.

Latini dicunt. Vultum ſibi fingit. *Cæſar.* Componit vultum. *Tibull.* Capere vultum nouum, *dicit Plaut. Ter.* Os format ad gratiam ſpectantium.

Affine, Gálánt. Poważny.

Gładki záiącá iadá. Záiącá iada dla gládkośći.

ἐν λαγῴοις, *vel* ἐν πᾶσι λαγῴοις .ſ. τεθραμμένος *vel* ζῇ. *Ariſtophan.*

In leporinis vel inter meros lepores, nutritus aut viuit. *Leporis carnes & ſanguis in deliciis erant priſcis Galeno teſte, ſed medici poſteriores Dioſcorides Matthiolus Mercurialis, duræ concoctionis eas eſſe & ſanguinem atrum bilioſum & craſſum gignere cenſent. Vulgaris item erat opinio teſte Plinio. l. 28. c. 19. eſu leporis gratiam corpori conciliari in ſeptem dies, friuolo quodam ioco, cui tamen aliqua inquit ſubeſſe debet cauſa, in tanta perſuaſione. vbi Dalecampius addit: leporis carnes in cibis* ἐρωτικοῖς *(amatoriis) habitas. Vide & Rhodigin. l. 26. c. 30. Sic Martial. in Gelliam. l. 5. ep. 30.*

Si quando leporem mittis mihi Gellia, dicis;
Septem formoſus Marce diebus eris. &c.

Hoc epigramma ponit Lampridius in Alexandro Seuero approbans vulgarem hanc opinionem de

nem de carnibus leporinis. sed illud paululùm immutauit, sic:
Cum leporem mittis, semper mihi Gellia mandas. &c.
& adiungit aliud in Alexandrum Imp. à quodam Pòëta scriptum, tale:
Pulchrum quod vides esse nostrum regem &c.
Venatus facit & lepus comesus
Ex quo continuum capit leporem. *Cui Imperator versibus Græcis respondit, quos Lampridius Latinos fecit. sed plures sunt. quartus est.*
Tantùm tu comedas velim lepusclos
Vt fias animi malis repulsis. Pulcher. &c. *Græcos etiam addidit ibidem Casaubon. Vide si lubet.* τὰ λαγῶα τρώγων εὐπρεπὴς ἔσῃ τάχα. *A.*
Leporem esitans formosus existes breui. V. Gálánt.

Głód do domu przypędźi.

Bestiæ fame dominante plerunq; ad eum locum vbi pastæ sunt reuertuntur. *Cicer.* Tormento non potuit retineri ferreo, Quin reciperet se huc esum ad præsepim suam. *Plaut.* *Et Martialis de Dentone parasito inuitato à se & recusante, post alia dicit:*
Sic est, captus es vnctiore cœna, Et maior rapuit canem culina. Sed te &c.
Cùm fastidierit popina diues, Antiquæ venies ad ossa cœnæ.
Sic prodigus filius apud S. Lucam c. 15. cum cœpisset egere dixit. Surgam & ibo ad Patrem meum. πεινῶντα λιμὸς οἴκαδ᾽ ἀπονοστεῖν ποιεῖ. *A.*
Redire dira cogit esuries domum.

Głód dowćipny. Głód wßystkiego náuczy.

Magister artis ingeniq; largitor. Venter negatas artifex sequi voces. *Persius.*
πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. Rerũ magister plurium optimus, fames.
λιμὸς νέας ἄνωγε μελετῆσαι τέχνας. *A.* Artes nouas reperire compulit fames.
Noua artificia fames docuit. *Seneca.* *Erasistratus apud Gellium docuit famem leniri & diutiùs tolerari posse constricto ventre, vt Scythæ faciunt, ventrem fasciis strictissimè circumligantes.* *Affine,* Niéwola nárabi dréw. Vbogich nauká.

Głód tani/ sytość droga. Głodu nié kupić/ sytość wiéle koßtuié.

Paruo fames cõstat, magno fastidiũ. *Senec.* ὁ λιμὸς εὔωνος πολυτελὴς ἡ ἀηδία. *A.*

Głodnemu nabárźiey śie mießka.

Omnis mora latrante stomacho bilem mouet. *Mirandula, Taubman.*
Fames & mora bilem in nasum conciunt. *Plaut.*
τῷ βρωσείοντι πᾶς χρόνος χρονιώτατος. *A.* Tempus famenti quodlibet longissimũ.
Χοροῖς τῶν τραγῳδιῶν ἄχθεται. *Suidas de famelico.* Choros Tragicos *ægrè fert. quia plerunq; longi sunt atq; ita esurientibus molesti.*
εἶτα πεινῶν τοῖς χοροῖς τραγῳδιῶν ἄχθοιτο. *Aristophanes.*
Deinde esuriens choris tragicis angatur. V. Czekáć długo prágnącemu/ márkotno.

Głodnému záwße południe/ záwße śie chcé iéść.

Διὰ πεινάειν καὶ τὸ πρωῒ μεσημβρία. *A.* Famelico vel mane iam meridies.

τῷ πεινέοντι ὅλη ἡμέρα μεσημβρία. *A.* Tota die famelico eſt meridies.
Affine, Zegar napewnieyſzy / brzuch.

Głodny. Vkąſiłby kamienia.

Dentes (*eius*) vel ſilicem comeſſe poſſent. *Catullus.*
Eſurigo findit coſtas. *Varro.* *Sic noſtri.* Kośći / ſklepy śie w brzuchu łamią.
E flamma cibum peteret. *Teren.* *Sic Catull. de vxore Meneni vel Meni.*
Vxor Meneni, ſæpe quam in ſepulchretis Vidiſtis ipſo rapere de rogo cœnam,
Cùm deuolutũ ex igne proſequens panẽ Ab ſemiraſo tunderetur vſtore .ſ. *cadauerum.*
Hic quidem ſummã in crucem cœna aut prandio perduci poteſt. *Plaut.*
Apud eundem Paraſitus dicit: Poſtquam natus ſum nunquam ſatur fui. *Idem.*
Cibi vacuitate venio laxis lactibus. *Idem.* Eſurio ſum, non Saturio. *Idem.*
Ad infimum ventrem adhæſit fames mihi. *Idem.*
Famem in vtero geſto grauiſſimam. Ideo dolores cooriuntur mihi. *Idem.*
Per annonam caram dixit me natum pater. propterea credo eſurio acriùs. *Idem.*
Neque ieiunioſiorem neque magis effertum fame vidi. *Idem.*
Venter gutturq; reſident (.i. agunt) eſuriales ferias. *Idem .ſ. inſtar lugentium funus.*
Inanitate inteſtina mihi murmurant. *Idem.*
Quaſi lupus eſuriens. *Idem.* *Vide* Iák wilká do obory puśćił.
Dentes dentiunt mihi. *Idem .i. ex appetentia cibi ſurſum tendunt & increſcunt vt pueris Turneb. vel pruriunt vt aliqui explicant, vel crepant vt famelicis canibus.* μυλιᾷν *id Græci dicunt. vel deniq; velut ex frigore crepant, vt Varro vſurpat* ῥιγῶν *Græcis.* *Et Virg. in Catalectis:* Famemq; genuini crepant. *Noſtri dicunt* Piſzczą mi zeby nie co. *propriè & tralatè.* Fruſto panis conduci poteſt, vt (*quiduis faciat vel patiatur*) *Gelli.*
Græculus eſuriens in cælum (*dic in furcam*) iuſſeris, ibit. *Iuuenal.*
λιμὸς μήλιος ἢ μηλιαῖος: *Suidas.* Fames Meliæa .i. *extrema. qualem paſſa eſt Melus Theſſaliæ ciuitas obſeſſa à Nicia duce Athenienſi & fame capta.* *Similis eſt* Fames Saguntina. *apud Cicer. Liui.*
Συνεχὲς ἐπισκοπεῖ ὁπόσταπουν τὸ ςοιχεῖον εἴη. *Lucianus.* Aſſiduo aſpicit quot pedum ſit linea .ſ. *horaria.* Σοὶ δὲ μέλει ὅταν ᾖ δεκάπουν τὸ ςοιχεῖον. *Ariſtophan.*
Tibi autem curæ eſt quando fuerit decempes linea .ſ. *horologij.*
Famis campus. *dicitur de incolis fame laborantibus.* *Famis campus apud Athenienſes* λιμοῦ πεδίον. *erat locus, in quo illi ex oraculo famem placabant.*
ἔδω δ᾽ ἐμαυτὸν ὡς πολύπους. *Alcæus.* Meipſum comedo vt Polypus. *piſcis voraciſſimus qui eſuriens brachia ſua vorat.*
κεςρέως βίον τρίβει. *Eubulus.* Mugilis vitam degit. *qui inter piſces maximè famelicus habetur, quòd nulla eſca animata veſcatur, vt Ariſtoteles tradit.*
κεςρεὺς νηςεύει. *Heſychi.* Ceſtreus ieiunat.
Μίδας δὲ κεςρεύς ἐςι, νῆςις περιπατεῖ. *Euphron.* Ieiunus inſtar mugilis circat Midas.

Głodny gniewliwy. Głodnemu day pokoy. Głodnych i mucha zwádźi.

Fames & mora bilem in naſum conciunt. *al.* in nares concient. *Plaut.*
Fames & ſitis exaſperat animos. *Seneca.*

ὁ λιμὸς ἄνδρα πρᾳέ' ὀξύχολον ποιεῖ. *A.* Mitem quoq; virum reddit iratum fames. In laſſitudine & ſiti proniores ſumus ad iracundiam. *Plini.*
Et Seneca de Ira. poſt illa verba: A laſſo rixam. *ſubdit:* Æquè autem & ab eſuriente & à ſitiente & ab omni homine quem aliqua res vrit .ſ. *rixa erumpit.*
Apud Theocritum etiam vxor de viro iracundo dicit: πεινᾶντι γε μηδέποτ' ἔνθῃς. Eſurienti nequaquam obuies. Głodnemu ſie nie náwiiay.
Non interpellandus famelicus. *Eraſm. Item Horatius ieiunum iracundũ facit, dicens.* Dic, Quæ prima iratum ventrem placauerit eſca .i. *ieiunum.*
Martiali item Matutina frons. *pro ſeuera, minùs hilari, qualis ieiunorum, vt contrà ſaturorum hilaris. Hinc apud S. Matthæum c. 6. Cum ieiunatis nolite fieri triſtes. Adde prouerbiũ Rhodigini & aliorum:* Iracundia ieiuna, *pro* magna. *Nam Ariſtotele teſte.* Ieiuni & ægroti iracundi ſunt. *his adde & ingenioſos. ex Cic. qui pro Roſcio Comœdo ait:* Quo quiſq; ingenioſior & ſolertior eſt, hoc docet iracũdiùs & laborioſiùs.

Głodny kiiá ſie nie boi.

ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμελεῖ. Aſinus eſuriens fuſtem nõ curat. *Ex Ariſtotele qui ait:* ὄνοι πεινῶντες τυπτόμενοι οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς, Aſini eſurientes licet verberentur non abſtinent à pabulo. *Sumpſit ex Homero qui Iliados Λ eleganter ſed fuſiùs paulò id deſcribit.* *Affine*, Zły głód.

Głodny nie przebiera: przyſmakow nie ſuka. Wſzyſtko mu ſmácżno. Gdy ſie kto przépośći / niwczym niemaſz kośći.

Ieiunus ſtomachus rarò vulgaria temnit. *Horati.*
——Cum ſale panis. Latrantem ſtomachum benè leniet. &c. *Idem.*
——— Non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in teipſo eſt: tu pulmentaria quære, Sudando &c. *Idem.*

Quicquid ex neceſſitate deſideratur, ſine faſtidio ſumitur. *Seneca.* Fames non eſt ambitioſa; contenta eſt deſinere. quo deſinat, non curat. *Idem.* Nihil contemnit eſuriens. *Idem.* *Famelicus apud Suidam dicit:* γαστέρα μοῦνον ἔχοιμι κακῆς ἀλκτήρια λιμοῦ .i. Sit modò mi quo à ventre famem depellere poſſim.
Quoduis poculum ſitienti homini idoneum, humanitati (.i. *elegantiæ curioſitati voluptati)* niſi bellũ (.i. *pulchrum)* parum *Varro.* Eſuriens non faſtidit omnia præter pauonẽ. *Horati.* λαγῷ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες εἰς σῦκα. *Suidas.*
Lepori eſurienti etiam placentæ (*vulgares, ſimplices*) ſunt vel videntur ficus. *Suidas de ijs dici vult qui in neceſſitate rebus pretioſiſſimis non parcunt.*
πεινῶντι γὰρ ἀνδρὶ μάζα τιμιωτέρα χρυσοῦ τε καὶ ἐλέφαντος. *Athenæ.*
Viro eſurienti maza (*panis nauticus, hordeaceus, vilis*) carior auro & ebore.
ἅπαντα δ' ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὑτοῦ ποιεῖ. *Antiphanes.*
Dulcia fames præter ſeipſam omnia facit.
λιμὸς ὁ ἀτερπὴς πάντα τ' εὐτερπῆ ποιεῖ. *Ariſtophanis interpr.*
Ingrata, ſola cuncta grata facit fames.

ἡδὺ μᾶζαν καὶ κάρδαμον φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ ὕδωρ ἀρυσάμενον ἐκ ποταμοῦ διψῶντα πιεῖν. *Xenophon.* Suaue eſt mazam (*panem vulgarem*) & naſturtium edere eſurienti : ſuaue aquam è flumine hauſtam ſitienti bibere. Acipenſerem mænæ(*vili piſciculo*)non anteponit, qui voluptatem contemnit (*qualis eſt eſuriens.*)*Cic.* τῇ ψυχῇ ἐνδεεῖ (*al.* πεινώσῃ) καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται. *Prouerb. SS. c.* 27. Animæ indigenti (*al. eſurienti*) etiam amara dulcia videntur.

Affine, Przyſmak wyborny głód. Zły głód.

Głodny śmieszny.

Ridiculus æquè nullus eſt, quàm dum eſurit. *Plaut.* .i. *ipſe dolens, riſum aliis nolens mouet, vt ſæpe paraſiti apud eundem. Sed in Sticho alio ſenſu dicit Paraſitus :* Quando adbibero, tum ſum ridiculiſiſſimus .i. *rideo & iocor ſuauiter & alios oblecto. Ad priorem ſenſum Iuuenal.* —— Nam quæ Comœdia, Mimus Quis melior, plorante gula? πειναλέου οὐδεὶς ἐστι γελασιμώτερος. *A.*

Głodny woli jeść / niż muzyki słuchać; abo śpiewać.

Accipiter eſuriens luſciniam cantum ſuauem pollicentem lacerat & deuorat. *Epimythion.* τὸν λιμὸν οὐ παύει τὸ μέλος, ἀλλὰ τὸ ἔδαρ. *A.*

Sedare cantus non poteſt famem, at cibus. (Głodnemu nie chce ſie śpiewać.

οὐδὲν ὄρνεον ᾄδει ὅταν πεινῇ. *Plato.* Nulla auis canit quando eſurit.

Głodu ten znać nie czuje / co tego i owego tylko kosztuje.

Faſtidientis ſtomachi eſt multa deguſtare. *Seneca.*

οὐ λιμός ἐστι πολλὰ γεύσασθαι πλὴν κόρος. *A.* Guſtare multa ſatietas eſt non fames.

Głośno to będzie. Długo abo wszędy o tym mówić będą.

—— Hoc te Fama fuiſſe loquax, chartaque dicet anus. *Martial.*

—— Te omnia ſecla Noſcent, & qui ſis, fama loquetur anus. *Catul.*

Apertis tibijs aliquem laudare (*vel laudari*) .i. *clarè, honorificè. Quintilian. vt tibicines ſolent cum magnum ſonum edere volunt.* φυσᾷ γὰρ οὐ μικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι. *Cic. de Pompeio vſurpat veteris Pòëtæ Senarium* .i. Nec enim minutis iam ille ſpirat tibijs .i. *magna quadam molitur & pollicetur.*

Głowa rządzi. Głowa człowiek i rząd stoi.

Caput imperat non pedes. *Spartianus & Vopiſcus.* Vnde Caligula ſimulacris deorum capita adimebat & ſuum imponebat *Suetonio teſte, ſe imperatorem ab omnibus agnoſci & adorari volens.* τὸ κάρηνον ἄρχειν δεῖ καὶ οὐ πόδας πρέπει. *A.*

Caput imperare non pedes ſemper decet.

Malè imperatur cùm regit vulgus duces. *Seneca Octauia.*

A capite bona valetudo. *Seneca Philoſophus.* *Caput membrum corporis diuiniſſimum, cui corpus ſubeſſe & parére debet, ad mundi ſimilitudinem rotundum formatū Platonici. Caput non ſolùm principale eſſe in corpore, ſed totum : ipſius gratia omnia membra, ipſum ob contemplationem. Ijdem cum Platone.*

Lycurgus dicenti cuidam vt administrationem Reipubl. Populo traderet, respondit: Tu prior in domo tua imperium tuum domesticis trade. *E Plutarcho.*

Cauda draconis postulauit à capite vt obtineret ducatum, quo sibi concesso, stultè & vagè iter faciens, caput & omnia membra lacerauit. Apologus apud Plutarchum.

Głowká iáko mákowká / á rozumu pusto. ábo iák náplwał.
Vrody dość / rozumu ni kąską.

ὢ οἵα κεφαλὴ καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει!

O quale caput est, & cerebrum non habet! *Vulpes Æsopi larua conspecta dixit. Epimythion.* μεγαλοπρεπὴς τῷ σώματι, κατὰ δὲ ψυχὴν ἀλόγιστος. In eum qui magnificus (*generosus*) est corpore, animo verò rationis expers.

Tali homini Plautus dicit: Præter speciem stultus es.

Linariæ caput. *Gallis, pro hebete, stulto, stupido. nam paruum caput quale hæc auis habet, vitiosum habetur, & est signum cerebri malè conformati, vt post Hippocratem docuit Galenus. Et S. Thomas homines paruo capite impetuosos ac violentos ob prauam cerebri dispositionem esse ait. Alij item tales leues inconstantes & parui iudicij esse asserunt. Cōtrariū docere Aristot. videtur, dicens.* μικροκέφαλοι τῶν μεγαλοκεφάλων φρονιμώτεροι. *Qui paruo sunt capite prudentiores ijs qui magno sunt. sed intellige, si illi mediocriter paruo, hi nimis magno sint.*

ὡς ἡδὺ κάλλος ὅταν ἔχῃ νοῦν σώφρονα!

Quam grata res est, forma cum sapientia!

Dictū illud vulpis potest torqueri in Caligulā (vel in aliū quemuis ei similē) qui vt suprà dixi idolis deorū religiosioribus & celebrioribus capita āputari iussit, & sua cū risu & odio omnium imponi. Sic sæpe princeps stultus aut improbus bonis præest. Adde & illud Diogenis Cynici: In eburnea vagina gladius plūbeus. habes infrà sub **Mowá / nic iáko vrodá.** V. **Głupi.**

Głuchemu dwá kroć mowić trzébá.

Nulli magis surdi quàm qui audire nolunt. *Garner. è Gallico.*

ἤκουσας ἢ οὐκ ἤκουσας, ἢ κωφῷ λέγω; *Æschylus.*

Audistin' an non, num tibi surdo loquor?

Bis eadem recensere, ridiculum. *Erasm. ex Platone.* V. *Sequens &* **Wrzkomo niesłyszy.**

Głuchy. Niedosłuch.

κωφότερος κίχλης. *Zenodot.* Surdior turdo. Surdior freto. *Ouidi.*

Ex vsu & more loquendi nostro diceres. Surdior tetrace vel tetraone gallo syluestri.

Surdior Fusio. *de quo sic Horat.* Non magis audierit, quàm Fusius ebrius olim.

Tragicus hic actor erat, qui cùm in scena simulare somnum debuisset; vino obrutus seriò dormiuit, nec inclamantibus vt ex composito oportebat, respondit.

Ne stridorem quidem serræ dum acuitur audiunt surdi. *Cicero.*

Ceruus demissis auribus, surdi symbolum. *Pierius ex Aristot. Plini.*

κωφότερος τορωναίου λιμένος. Surdior Toronæo portu. *in Thracia.*

Głupi.

Niedo-

Nié dobrzé w głowié włożono. Nié wßyſcy domá. Czégoś mu w głowie niedoſtáié. Szydłem ábo igłą w głowié vkłádano. Puſto w głowié. Rozumu puſto. (ſapientia.

Corpus ſine pectore. *Horat.* Homo ſine pectore. *Ouidi.* Nã in pectore cor ingeniũ Nec cor nec caput habet. *Seneca.* Læua ſub parte mamillæ Nil ſalit Arcadico iuueni. *Iuuenal.* .i. *non habet cor, quod ſolet moueri.*

Ad agnatos & gentiles deducendus. *Varro. Columel. More enim Romano mente moti ex lege 12 Tabul. in tutela agnatorum eſſe debebant.*

Blitum. *Catul. tralatum ab herba inerti inſipida Plini. Feſtus.*

ἡ κεφαλὴ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει. Caput ſine cerebro. *ex Æſopo.*

Abderitanæ pectora plebis habet. *Martial.* ὁ ἀβδηρίτης. Abderitæ, vel Abderici aut Abderitani, *pro ſtupidis, apud Cic. Plini.* Abderologus. *Tatiano Aſſyrio.*

Tam fatuus vt regnare poſſit. *Seneca. Dictum hoc ortum eſt ex more antiquo regem creandi, non eum qui prudentia & virtute, ſed qui forma, viribus, audacia, opibus præſtaret cæteris. Vnde & illud alterum dictum Senecæ.* Aut regem aut fatuum naſci oportere. *Sic ſuprà* Bogatem ábo pánom rozumu nié trzébá.

ὁ μαργίτης. *Homeri. Luciani, Margites, homo quidam ſtupidiſſimus. de quo Ariſtot. ex Homero illa affert ;* τὸν δ' οὔτ' ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν οὔτ' ἀροτῆρα, οὔτ' ἄλλως τι σοφόν. Hunc non foſſorem agricolamué dij voluerunt Eſſe, nec vlla in re ſapientem. *Suidas eum tam ſtupidum ait fuiſſe, vt neſcierit numerare vltra quinq; & plura alia addit.*

Frutex. *Plaut.* Nec veriſimile loquere nec verum, frutex.

Fungus Bardus &c. *Idẽ.* Quicunq; vbi vbi ſunt, qui fuêre quiq; futuri ſunt poſthac, Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, buccones, blenni. Solus ego omnes longè anteeo ſtultitia & moribus indoctis.

Stipes, caudex. *Terent. pro ſtolido.* Vacerra. *Feſto idem tr. à longurio ſtabuli. Varro. item pro ſtupido. Lucil. & Cicer. ſæpe. tralatum item, à pertica, longurio, ſtipite.*

Mulus. *Catul.* Mule nihil ſentis .i. *non aduertis te ludi.* Heu muli non videmus quid faciant. *Varro.* Stultior ſtultiſſimo: ſtultior Barbaro Potitio. *Plaut.*

λίθος μυλίας. *Plato.* Lapis molaris. *Sic Plautus.* Ego me credidi Homini docto rem mandare: js lapidi mando maximo.

προβάτων ἦθος εὔηθες καὶ ἀνόητον. *Ariſtotel. de naturá animalium.* Ouium mores vel ingenium ſimplex & ſtultum. *& hoc omnium animalium inertiſſimum, ait. quòd idem pluribus ibidem confirmat. Sic Plautus in Bacchidibus.* Oues *vocat* ſenes albos canitie & ſtultos, *Ariſtophanes itẽ Athenienſes conſultantes ait:* ἐκκλησιάζειν πρόβατα συγκαθήμενα. Conciones agere oues ſedentes. *Hinc illud.* Ouium nullus vſus abſente paſtore, *ſub* Gdźié głowy niémáß.

Aſinus, pro ſtupido. *Terent.* Plumbeus. *Terentius, Cicer.*

κέσκον οἰκεῖς. *Suidas.* Ceſcum habitas. *dictum in ſtupidum. à ciuitate Ceſco quam fluuius nomine* ἄνους .i. *amens alluebat, & ciues ſtultitiæ infamia laborabant, iuxta alterum dictum,* πόλις κέσκος νοῦν οὐκ ἔχουσα. Ciuitas Ceſcus mentẽ nõ habens.

Συκίνη γνώμη. *Lucian.* Ficulna mens.

μηδέποτε μηδεὶς μεγαρέων γένοιτο σοφώτερος. *Diogenian.* Nunquam quisquam Megarensibus sapientior fuerit. *Ironia est, & stupidis seruit.*

διὰ τοίχου λαλεῖν. Per parietem loqui. *stultorum est ait Suidas.*

ἠλιθιώτερος πραξίλλης ἀδώνιδος *Zenodot.* Stultior Praxillæ (*Poëtriæ*) Adonide, *qui pulcherrima in mundo dixit, mala, cucumeres, & solem.*

ἀφωνότερος ἀνδριάντος. *Synesius.* Magis mutus quam statua sculpta.

εἰκὼν γεγραμμένη. *Aristophan.* Simulacrum pictum. βούβαλος. *Tzetzi.* Bubalus

τοῖς ἱπποκράτους υἱέσιν εἶκε. *Aristophan.* Hippocratis liberis cedit. *qui stultissimi fuisse scribuntur etiam à Galeno, quales sæpè doctorum virorum filij esse solent.*

ἓξ χόας χωρεῖται. scil. ἐγκέφαλος αὐτοῦ. *Suid.* Sex congios capit (*vel implet*) (*caput vel caluaria, aut*) cerebrum eius. *nam nimis magno capite stupidi sunt, dictum suprà.*

τὴν κεφαλὴν ἔχει ὅσην κολοκύντη. *Hermippus.* Caput cucurbitæ instar habet. Apuleio verò cucurbitinum *caput pro vili, non multùm diuerso sensu.*

κολυκονὸς. λευκὰς φρένας ἔχει. *Pindarus.* Albus mente. alba præcordia habet. (*Allusit ad id Horat: in* Leuconoes *nomine*) *ab aqua non profunda quæ albescit. nos etiam dicimus* Miętki rozum: prosty człowiek. κέπφος. *Suidæ.* Cepphus. *de stulto, quia hæc auis facilè decipitur.*

ὦτος. *Eustathi.* Otus. *Et nostri dicunt,* Głupi ćietrzęwiu. ἕβδομος βοῦς. *Suidæ.* Septimus bos. *à more post sextam lunam, bouem è farina in sacrificium pinsendi, vel à more pauperum qui sacrificium consuetum, ex boue, oue, capra, sue, gallina, ansere constans, offerre non valentes, bouis simulacrum è farina confectum offerebant, septimum ideò dictum.*

Thessalo stupidior. *Simonides apud Plutarchum rogatus, cur solos Thessalos non deciperet, respondit: Stupidiores sunt quam vt à me decipi possint.*

οὐδὲν διαφέρεις ἐλέφαντος. *Diogenianus.* Nihil ab elephanto differs. *quanquam Plinius, Pierius, Rhodigin. & alij plurimi auctores quos hi afferunt, docent, elephantum omnium animalium maximè ingenio ac industria pollere, & ad intelligentiam humanam proximè accedere, disciplinæ capacissimum esse, cantu mulceri, sermonem humanum intelligere, literas & alias artes doceri, virtutes morales multas mansuetudinem, pietatem, temperantiam, puritatem pudicitiam amare & colere. deniq; Cic. ait: Elephanto beluarum nulla prudentior. quare adagium Græcum non respexit ingenium sed molis magnitudinem & motus tarditatem quod in stupidis accidit. Plautus item Militem stupidum elephanti nomine notans seruum de illo loquentem sic facit:*

Herus meus elephanti corio circuntectus est, non suo. Nec habet plùs sapientiæ quam lapis. *Vbi, vt obseruauit Rhodigin. cutis crassitiem respexit, quæ ingènio officere vulgò putatur. Sic enim Aristotel.* οἱ σκληρόσαρκοι ἀφυεῖς τὴν διάνοιαν, οἱ δὲ μαλακόσαρκοι εὐφυεῖς .i. Qui dura sunt carne, inepti sunt mente; molli autem, ingeniosi. *Plura de hac re si voles leges apud Rhodiginum l. 6. c. 1. vbi accuratè eam examinat. & apud Pierium l. 2. c. 15.*

ἄνθρωπος θαλῆς. *Aristophan.* Homo Thales.

Thales. *Ironice dixit in stultum qui sibi sapiens videbatur. Sic Plaut. stultum castigans ait:* Salue Thales! *Nam Thales fuit sapientissimus. Simile est illud Horatij:* Sapientum octauus. *Siquidem tantùm septem olim erant.* Σοφώτατον κράνιον. *Ironicῶς.* Sapientissimum caput. *pro stulto. Rhodigin.*

μίδας ὄνου ὦτα ἔχει. *Diogenian.* Auriculas asini Midas habet. *Persius, quas illi Phœbus affinxit ad indicium stultitiæ, quòd certanti sibi cantu cum Pane, iudex ab vtroque lectus, Panem Phœbo stultè prætulisset, & victorem pronuntiasset.*

νοῦς οὐκ ἔνει κενταύροισιν. *Diogenianus.* Mens non inest Centauris. *Centauri erant barbari qui equis insidentes primi pugnare cœperunt, & monstra ex equo & homine conflata vulgò crediti sunt.* τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματ' εἶ. *Suidas.*
Tu simul & aure & mente & oculis cæcus es.

Cimmeriæ tenebræ. *Lactant.* O cœcum pectus! ô mentem Cimmerijs tenebris atriorem! *Meminit & Strabo Cic. Ouid. adde Homerum, qui sic ait:* Κιμμέριοι νεφέλῃ κεκαλυμμένοι. &c. Cimmerij nube cooperti.

Rana gyrina. *de qua Plato sic.* εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων ἐτύγχανεν βατράχου γυρίνου .i. Sapientiâ non melior euasit quàm rana gyrina .i. *informi orbiculata minima, quæ recens à partu in orbem se celeriter mouet.*

Ne Mercurius quidem cum Musis hunc sanauerit. *Ex Galeno.*

τὸ Μ *vel* μῦ ἔλαχες. My sortitus es. *dictum in stultum. nam* μ *nota stulti est vel stultitiæ vel stultiloqui, vt pote litera initialis* μωροῦ, μωρίας, μωρολόγου. *Ortum dictum à tali euentu. Cum Dionysio in calculo sortium* μ *litera obtigisset, quidam per iocum dixit:* μωρολογεῖς Διόνυσε, μῦ ἔλαχες. *Stultus es vel stulta loqueris Dionysi. my sortitus non temerè es. ille verò, vt erat solers, inuertit & dixit:* μοναρχήσω μὲν οὖν, *Monarcha igitur ero. quia etiam ea vox ab eadem litera incipit. quod & illi accidit. Plutarch. Sed & sic in hunc locum dictum hoc ab illo inuersum quadrat. conuenitque cum illo suprà posito, quod stultis regnum addicit.*

λίθος ἐπὶ λίθον κάθηται. Lapis supra lapidem sedet. *Aristippus de homine indocto.*

Βεκκεσέληνος: *Aristophan. Plutarch.* Beccesélenus *pro stulto. Vox composita est ex duabus:* Beccus *apud Phryges priscos Pan vocabatur.* σελήνη *autem Luna, quo nomine Arcades gloriabantur, dicentes se esse* προσελήνους .i. *antiquiores Luna. vtrunque ergo sonat priscam stultitiam. Sic Plutarch. de Platonis quadam sententia ait:* ὄζει λήρου βεκκεσελήνου κατὰ τὸν τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας .i. Olet delirationem beccesélenam vt loquuntur veteris comœdiæ scriptores.

κόκκυξ ἠλίθιος: *Aristophan.* Cuculus stupidus. *Et Plaut.* Quid fles cucule? Gudku gtupi. *nostri dicunt.* Arcadicus iuuenis. *Iuuenal. pro stupido & asino simili, quia Arcadia asinis abundabat.*

Bacelus (*al.* Baceolus) *Suetoni. pro stulto.* βάκηλος: *Athenæo. de Eunucho stulto.* ἠλιθιώτερος Κοροίβου. *Eustathi. Lucian.* Stultior Corœbo. *qui maris fluctus nume-*

rare conabatur, cùm vltra quinque numerationem prosequi non posset. idem quibusdam est ille Virgilianus 2. Æneid. μωρότερ☉ Μορύχου. *Zenobius. Zenodot.* Stultior Morycho. *à simulacro Bacchi ridiculo quod in vindemiis ponebatur apud Siculos.* μωρότερ☉ μελιτίδου. *Zenodot. ex Homero Luciano.* Stultior Melitide. *qui supra quinque numerare nesciuit & alia quædam ridicula stultaq; designauit.* Σαννας *Cratino.* Sannas *qui be be more ouis sonans incedebat. Erat & gens Asiana eiusdem nominis, barbara stolida. vnde & in Comœdiis hoc nomine stultæ personæ insigniuntur. Zenodot. Sunt similes istis apud Græcos plures alij: sed satis sit stultorum, præsertim obscurorum.* Vnam Acco *addo, quæ cum speculi sui imagine, tanquam cum altera femina colloquebatur, & clauos spongia intrudebat. Pulchra & illa periphrasis stulti.* Pepo illi pro corde. *vt supra cucurbitinum caput. Gallorum illud est,* Florent fabæ, *Vel.* In faba versatur. *nam earum ex floribus odor caput grauiter afficit & delirium accersit. Leuin. Lemnius. Affine,* Gruby. Szalony. Prostak.

Glupi/ a mądrem sie czyni. Sam glupi/ a drugich chce vczyc. Nagłupszy to co sie mądrem czyni.

Sapientior sibi videtur stultus septē viris sententias loquentibus. *Prouerb. SS. c. 25.* Homo Thales & Sapientum octauus. *habes suprà proximè. adde Ausonium.*
Sapiensque supra Græciæ septem viros Octauus ascendit Sophos.
Faciunt næ intelligendo vt nihil intelligant. *Terent.*
τερεβίνθου ἀνοήτερ☉: Terebintho stultior. *In stultum sibi placentem, quia hæc arbor latè expandit ramos.* Οἰδίπους ὢν αἰνίγματ' οὐ νοεῖς. *Epicharm.* Oedipus cum sis, ænigmata non intelligis. ἐν τῷ μετώπῳ νοῦν ἔχει. *Amphis.* In fronte mentem habet .i. *præsefert ostentat se sapere.* δοκησίσοφ☉: *Græcis vna voce, is qui sibi sapiens videtur.* ἴσα οὐρανῷ φρονεῖ. *Sosiphanes.* Cælo paria sapit. τυφλοῦ παρακέλευσις. *Plato.* Cœci præscriptio. *& Horat.* Cœcus monstrat iter. *Lepidè Anonym. rhythm.*
Doctus ait: se scire nihil. sese omnia iactans. Scire indoctus ait: ille scit, iste (putat.
Loquax talpa. *Ammian. de stulto loquaci.* Glupiemu nawiecey mowic.

Glupi bierze a mądry daie. Mądry daie/ a glupi bierze.

Dictum hoc, falsum immò oxymoron est, continetq; defensionem seu excusationem, qua vtitur is qui beneficium vel munus accipit immeritus à prodigo, ab ebrio, ab amente, à minorenni, vt vulgo vocant ICti &c. (non definio hîc an rectè faciat & an talis donatio valida sit) insinuatq;: Prudentiam non requiri ad accipiendum beneficium, sed ad dandum: seu non pertinere ad accipientem nisi vt accipiat, à quocunq; qui dat, alioqui stultus esset: ad dantem verò pertinere, scire cui, quid, quando, quomodo, cur, det, ne bona sua pro stercore habeat, vt Plaut. ait: quod multis sæpe docet Seneca. cuius sunt illa: Nemo scit dare beneficium nisi sapiens. *Idem requirit iudicium in dando beneficio. Dionysius Tyrannus idolis deorum auferebat amicula pretiosa, barbas, pateras, coronas, victoriolas aureas, quas manibus protensis ferebant, dicens.* Se bonorum deorum bonitate vti, & ea acci-

ea accipere (à porrigentibus) non auferre, *addebatq́;*, Stultitiam esse à quibus bona precaremur, ab ijs porrigentibus & dantibus nolle sumere. *Ex Cicer. 3. de Natura deorum vbi prouerbium agnoscit Passeratius.* *Lysander cùm ei Dionysius duas stolas filiæ donandas obtulisset, vt vtram mallet eligeret, vtraq́; accepta abiit dicens: Ipsam filiam meliùs electurā. E Plutarcho.* *Adde illud Garneri ex Gallico dicto, sed absq́; ironia seriò prolato.* Stultus adornat conuiuiū, sapiens verò inde pascitur & lætatur.

ἔμφρων παρέχει δῶματ', ἄφρων δ' ἐδέξατο. *A.*

Dona sapiens largitur, at stultus capit.

φρονίμως παρέχε δωρεὰν, μωρῶς δέχου. *A.*

Dato sapienter munera, at stultè accipe.

δυοῖν φίλων εἰ θατέρῳ, δοτέον, θατέρῳ δή που ληπτέον. *Plutarch.* Si de duobus amicis alter det, alter accipere debet.

Głupi ledá czemu vwierzy. Głupiego ledá kto oszuka.

Hircus credidit vulpi pollicenti se illum è puteo extracturam, vbi ipsa priùs illo conscenso exsiliisset. Æsopus. *Coruus credidit agasoni asinum percutienti & ingeminanti Ibis ad coruos.* ἄδηλον. *Lupus anui credidit, puero flenti minitanti lupum, & diu frustra expectauit. Item. Æsopus.* ὁ πάντα πιστεύων καὶ οὐδὲν ἴσ' ἄφρων. *A.*

Amentis æquè est cuncta credere & nihil.

Głupi mędrszego vczy.

Sus Mineruam .f. *docet. Cic.* ὗς Ἀθηνᾶν .f. διδάσκει. *Demosthen.* Bubo canit lusciniæ. *ex Theocrito qui ait:* κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο.

Et ex montibus bubones luscinijs occinant.

πέπων ἐρινὸς ἀχρεῖος ὢν εἰς βρῶσιν ἄλλους ἐξερινάζεις λόγῳ. *Sophocles.* Maturus grossus esui inutilis cùm sis alios caprificaris verbo .i. *maturitatem qua cares aliis dare vis.* τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζει. *Plutarch.* Soli lumen mutuatur.

ἡ πόρνη τὴν σώφρονα .f. ἐλέγχει. *Aristagoras.* Meretrix pudicam arguit.

Cœcus monstrat iter. (*adde videntibus.*) *Horat.* V. Drugich prowadziemy. & Lépiey ia to vmiem.

Głupi możny (bogáty) / niéznośny.

ἦ βαρὺ φόρημ' ἄνθρωπος εὐτυχῶν ἄφρων. Graue pōdus amens rebus vtens prosperis.

Głupi v prostych ábo gdźié go nie znáią / vydźié zá mądrego.

οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. *Euripides.*

Qui apud eruditos nil valent, Plebi videntur eleganter dicere.

ὁ οὐκ εἰδὼς τοῦ εἰδότος, ἐν οὐκ εἰδόσι πιθανώτερος ὑπάρχει. *Plato.*

Ignaro plùs quàm scienti apud ignaros est fidei.

ἐν τοῖς τυφλοῖς λάμων βασιλεύει. Inter cœcos strabus regnat.

τί οὐ γενήσῃ ἰὼν δ' Ἄρβελας; *Suidas.* Quid non fies profectus Arbelas? *Dicitur*

inepto

inepto cuipiam, qui eò proficiſcitur, vbi ob ſtupiditatem incolarum (quales erant Arbelis Siculi) ſe in pretio ſperat futurum.

ἐν γὰρ ἀμούσοις καὶ κόρυδος κύκνου φθέγξατ᾽ ἀοιδότερον. *Dioſcoridis in Antholog.* Apud indoctos etiam galerita cygno canit ſuauius.

ἐν νυκτὶ λαμπρὸς, ἐν φάει δ᾽ ἀνωφελής. In nocte conſpicuus, inutilis in die. *Vt Chryſolampis gemma, noctu ignei coloris, die pallidi. Plini. Chryſopraſum vocat Iſidor. & Marbodaus.* ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν τοῖς δὲ γέρουσι παῖς. Pueris ſenex videtur, at ſenibus puer .i. *inter indoctos doctus, inter doctos indoctus.*

Quintilianus l. 2. c. 13. ponit hanc quæstionem. Quare ineruditi ingenioſiores vulgò habeantur. & eleganter ac multis ad eam reſpondet. lege, operæ non pigebit.

ὄνος παρὰ Κυμαίοις. *Lucian.* Aſinus apud Cumanos .ſ. *indutus pelle leonis pro leone ſe gerebat & timebatur antequam agnoſceretur, agnitus male mulctatus eſt.*

ὄνος τῇ λέοντος ἐπικρυπτόμενος δέρρει. *Euſebi. Cæſarien.* Aſinus leonis pelle tectus. *Eadem fabula eſt & apud Gabriam. Simile illud alterum Luciani.*

ὑπὸ τῇ λεοντῇ γελοῖόν τινα πίθηκον περιέστελλει. .i. Pelle leonis ridiculã quandam ſimiam contegit. Quantumuis parua ſcintilla in tenebris micat. *Carol. Bouillus.*

Głupie ſtyſzać pytanie, nie odpowiaday na nie.

Vulgaris Senarius eſt. Inepta quæſtio, ſoluitur ſilentio.

ἡ σιγὴ ἀτόπου πεύσεως ἀπόκρισις. *A.*

Cum ſtulto ne multùm loquaris. Cum dormiente loquitur, qui enarrat ſtulto ſapientiam. *Eccleſiaſtic. 22. c.* *Vide* Głupiemu day pokoy.

Głupiego łacno poznáć. ſam ſie wyda.

Stulto non opus eſt nola. *Gallicum dicterium apud Garner.*

ὁ ἄνους ἄνευ κώδωνος εὐθὺ γινώσκεται. *A.* Nolæ abſq; ſonitu noſcitur ſtultus ſtatim.

Głupiego oycá, mądry ſyn. Głupiego miſtrzá, mądry vczeń.

Ex aſinis equus. ἐκ βραδυσκελῶν ὄνων ἵππος ὤρουσε.

E tardigradis aſinis equus prodiit. *Poſſunt hic vſurpari & illa* E ſquilla aliquando naſcitur roſa. &c. V. Nie vrodzi. & Oycá złego dobry ſyn.

Głupiego prozno vczyć.

Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas, feriente deſuper pilo; non auferetur ab eo ſtultitia eius. *Prouerb. SS. c. 27.* Non recipit ſtultus verba prudentiæ, niſi ea dixeris quæ ſunt in corde eius. *Ibidem. c. 18.* Plùs proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud ſtultum. *Ibidem c. 17.*

καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις. *Plutarch.* Cancrum rectà ingredi doces.

οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν. *Ariſtophan.*

Efficies nunquam vt rectè cancer gradiatur.

ὁ μωρὸς οὐδὲ τὴν φακῆν καλῶς ἕψει. *Plutarch.*

Stultus nec ipſam coquere lentem ſcit benè.

Potes huc accersere illud Pythagoræ Ne cibum in matellam. V. Złemu nic nie pomożę.

ἀργαλέον φρονέοντα παρ' ἄφροσι πόλλ' ἀγορεύειν. *Theognis.*

Dicere multa graue est sapientem apud insipientes.

ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις, ἢν μὴ νοῦς παρῇ! *Pythagoras.*

Vt dsciplina nil iuuat, vbi mens abest!

Vina vasi è taxo infusa mortifera sunt *teste Plinio.* sic scientia in improbo. *Anonymus.*

Affine, Głupiemu day pokoy.

Głupiem być nalépiey.

ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος: *Sophocles.*

In nil sapiendo vita iucundissima. Suauissima hæc est vita si sapias nihil.

τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ κάρτ', ἀνώδυνον κακόν. *Idem.*

Nam sapere nil, doloris expers est malum.

Talis erat Thrasilaus apud Athenæum, qui liberatus per medicum à blanda insania, dixit: Se nunquam suauiùs vixisse, quàm cùm errore mentis teneretur. Item Arginus quidam apud Horatium simili morbo liberatus, dicit:

——— Pol me occidistis amici Non seruastis (ait) cui sic extorta voluptas
Et dēptus per vim menti gratissimus error. *Abydenum hunc fuisse scribit Aristoteles.*

Tàm longè ab omni molestia abesse quosdam, *ait Seneca*, quàm à bona mente, & hilarem insaniam insanire, atq; per risum furere. Aut regem aut fatuum nasci expedit. *Idem Seneca. Nam stulti pares sibi videntur regibus, qui faciunt quicquid volunt, præsertim quales erant reges & Imperatores ethnicorum scelestissimi plurimi.*

ὁ βίος μετ' ἀγνοίας τῶν οἰκείων κακῶν ἀλυπότατος: *Apud Plutarchum Silenus Midæ regi respondit.* Vita ignorans sua mala, maximè vacat dolore, vel suauissima est.

Insipiens esto, cùm tempus postulat aut res,
Stultitiam simulare loco, non vltima laus est. *Cato.*

ἄφρων γίγνου, ὥστε τὸ πρᾶγμ' ἢ ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ,
ἀφροσύνην γὰρ τοῦ πλάττειν, ἄκρη ἐστὶ φρόνησις. *Planudes.*

ὁ μηδὲν εἰδὼς, μηδὲν ἐξαμαρτάνει. *Menander.*

Nihil sciens, peccare quoque nihil potest.

ἧττον αἰσχρὸν εἰς εὐήθειαν ἢ πονηρίαν σκώπτεσθαι. *Vlpian. Rhetor.* Minùs turpe est simplicitatem (*stultitiam*) quàm improbitatem irrideri (*exprobrari.*)

Cæterùm dictum Polonicum paradoxum vulgare quidem est, sed non verum, vt & reliqua illi Græcè & Latinè respondentia. Meliùs & ex veritate Cic.

Stultitia, *inquit*, maius est malum quàm omnia mala & fortunæ & corporis. *Item.* Omnium malorum stultitia est mater. *Et* Omnes stulti insaniunt. *Idem.* Stultitia nihil abiectius & miserius. Sapientia nil meliùs, optabilius, præstantius. *Est nibilominus quædam Stultitia laudabilis Ethnicis ignota, Christianis verò (vtinam multis!) nota. quanquam falsò & ex opinione tantùm Sapientum huius mundi, Stultitia (adde, huius mundi) vocetur. cùm sit maxima Sapientia, aut si lubet* Sapientia sanctorum; *ab ipsa Diuina Sapientia verbo & exemplo demonstrata & commendata.*

mendata.

mendata. Eandem inter alios mirificè toties extollit Paulus & suadet, vt qui velit esse verè sapiens, fiat iudicio humano stultus. qualem se etiam ipsemet fatebatur sæpiùs. qualis Simeon ille Salus *seu* Stultus *apud Metaphrastem. Et apud Palladium c. 40. Virgo quædam* Spongia monasterij *dicta, & plures alij. Et de hac* Stultitia *dictum Polonicum verissimum est. Accessit ad hanc veritatem, vt in multis similibus dogmatibus, Epictetus ethnicus Philosophus dicens:* εἰ προκόψαι θέλεις, ὑπόμεινον ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἄνους δόξαι καὶ ἠλίθιος· μηδὲν βούλου δοκεῖν ἐπίστασθαι. κἂν δόξῃς τισὶ εἶναί τις, ἀπίστει σεαυτῷ .i. Si quid proficere vis (*in virtute*) sustine ob res externas fatuus & amens haberi. nec aliquid scire videri velis. quodsi quis aliquibus videaris esse, ne tibi ipsi credito. *Idem.* φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκευάζου αὐτόθεν ὡς καταγελασθησόμενος, ὡς καταμωκησομένων σου πολλῶν. Philosophari cupis? statim te para vt irridearis & subsanneris à multis,

Glupiem się zda, a on barzo mądry.

Morio sapit, *apud Martialē l.8. Emerat is à Gargiliano Morionem .i. mancipiū pro stulto habitum, animi & hilaritatis causa, vt magnates talibus oblectantur, aduertens autē eum sapere dicit:* Morio dictus erat. (*à te*) viginti (*illum*) millibus (*500 Philippæis*) emi,

Redde mihi nummos, (*& recipe illū*) Gargiliane (*quia nō est stultus sed*) sapit.

ἄμυρις μαίνεται. Amyris *vel* Thamyris insanit. *ex Zenodoto & Eustathio, dictum de eo qui specie insaniæ suis rebus consulit, quod is fecit. sed longa est historia. breuiter: Sybarita is fuit, qui ex oraculo sentiens fortunā Sybaritarum euertendam, in Peloponesum omnibus eum ceu stultum ridentibus migrauit, euentus autem docuit eum prudenter fecisse. Similis fuit* Cassandra Homeri & Virgilij, *quæ vera prædicebat & insanire credebatur.* θάνατον πάρδαλις ὑποκρίνεται. *Apostolius.* Pardi mortem assimulat.

In eum vsurpes, qui fingit se aliquid stultè agere, vt quod optat assequatur. Nam pardus mortuum se fingens, simias accurrentes rapit & deuorat.

Stultitiam simulare loco prudentia magna est. *Ex Catonis distichis. Mylius sic reddit Græcè* καίριον ἀφροσύνης μετέχειν φρονιμώτατόν ἐστι.

Sed sunt talia plura alibi. V. Wilcza pokorá. Lęśi śie.

Cimon Atheniensis prædam ex Persis bello partam diuidere iussus, separatim captiuos nudos & separatim vestes eorum arma & res pretiosas posuit, iubens eligere socios, vtrum vellent. Et cùm illi elegissent res. Cimon ridiculus diuisor in præsenti habitus est, sed mox Persæ opulenti captiuorum amici aduenerunt, & suos quiq; magno pretio redemerunt, vnde Cimon classem aluit mensibus quatuor, & in ærarium non parùm intulit. E Plutarcho.

Glupiemu day pokoy. Nieprzéciw śie. vstąp. Trudna z glupiem spráwá.

Aiunt sana sentientes: Contradicere rebus stultis, stultitiæ esse maioris. *Arnobius.* Vir sapiens si cum stulto contenderit; siue irascatur, siue rideat, non inueniet requiem. *Prouerb. SS. c. 29.* Ne respondeas stulto secundum stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. *Ibidem. c. 26.*

μεγάλην παιδείαν νόμιζε, δι' ἧς δυνήσῃ φέρειν ἀπαιδευσίαν. *Pythagor.*

magnam

Magnã puta ſapientiã, ferre poſſe (*patienter*) aliorum ſtultitiã. *Nõ malè tamẽ Eurip.* ἄγειν δ' μωραίνοντα, νουθετήματα. Fatuo nimis, adhibenda caſtigatio.

Affine, Głupiego prożno vczyć. Day złemu pokoy.

Głupiemu nic ſie cudzego nie podoba / á ſwoie wßyſtko.

Homine imperito nunquam quicquam iniuſtius,

Qui niſi quod ipſe fecit, nil rectum putat. *Terent.* Ipſis placet. *Idem.*

ὁ μωρός οἱ πραχθέντα δοκιμάζει μόνον. *A.* Quæ fecit ipſe ſtultus, ea tantùm probat.

Gmatwać rzeczy / ſprawy. Siła ná ſie bráć / á nie roſpráwiáć.

πρὸς τ̃ σωρὸν ἀμᾶσθαι. *Suidas.* In aceruum metere .i. *negotia alia alijs addere nec expedire.* πάνθ' ὑπὸ μίαν μύκωνον .i. ὑπὸ μίαν γράφειν τὰ τῇ φύσει διῃρημένα ἄγειν. *Strabo.* Omnia ſub vnam Myconum .i. *Sub vnum titulum res natura diſiunctas trudere.* Groch z kápuſtá.

Gniew bez-śilny / nie ieſt śilny. Sierdźit á nie duż.

Tritum illud eſt Vana eſt ſine viribus ira.

τ̃ ἰσχύος ἄνευ, κενά τ' ἡ ὀργὴ πέλει. *A.* Inanis eſt vbi caret ira viribus.

Ira ſenis. ὀργὴ γέροντος ὥστε μαλθακὴ σπάθις,

ἐν χειρὶ θήγει, ἐν τάχει δ' ἀμβλύνεται. *Euripid.*

Senilis ira mollis inſtar guttulæ, Prorumpit ocyus & hebeſcit ocyus.

Bonum apud virum citò moritur iracundia. *P. Syrus.*

ὥσπερ σίδηρος πυρὶ, χρόνῳ μαλάσσεται. *Nazianzenus.*

De Euſebio ſene olim feruentiore dixit: Molleſcit hic tempore velut ferrum ignibus.

——— In ſtipulis magnus ſine viribus ignis In caſſum furit. *Virgil.*

Exarſerunt ſicut ignis in ſpinis. *Pſalm. 117.* *Affine*, Sam śie z żuie.

Gniew doda oręża.

Furor arma miniſtrat. *Virgil.* Rimãti telum ira facit quodcunq; repertum. *Idem.*

Pro telo geritur quicquid ſuggeſſerit ira. *Claudianus.*

πᾶν τὸ ἐμπεσὸν ὕλης ἀξιομάχου ἐργαλεῖον, ὅπλον ἐποίει. *Herodian. de populo in militem accenſo:* Omne quod occurrit (*cuiq;*) ex materia pugnæ apta inſtrumentum, in arma vertit. Czego kto dopadł / tem bił.

ὅ,τι ἕκαστῳ παρέτυχεν ὅπλον. *Plato.* Quod cuiq; occurrit armorum.

Quamlibet infirmas adiuuat ira manus. *Ouidi.*

Quælibet iratis ipſe dat arma dolor. *Idem.* Dabit ira vires. *Seneca Troade.*

Gniew nie rychło śie vſtoi.

ὁ θυμὸς ἔσχατον γηράσκει. Ira vltimò ſeneſcit.

θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο πλὴν θανεῖν. *Sophocles.*

Iræ ſenectus non venit alia niſi mors.

Gniew ryc, o opłonie / nienawiść ám vronie.

ὀλιγοχρόνιος ὀργὴ, σύγος πολυχρόνιος. *A.*

Longo odia durant tempore, aſt iræ breui.

Ira furor breuis eſt. *Horat.* Iratum breuiter vites, inimicum diu. *P. Syrus.*

Adde apologũ Æſopi de duobus inimicis in eadẽ naui nauigantibus, quorũ alter qui in puppi erat mergendus & ipſe cũ naui, lætus moriebatur videns prius mergi inimicũ in prora ſtãtẽ.

Gniew vśmierza odwłoká.

Magnum iræ remedium mora & dilatio. *Seneca.* Da ſpatium iræ. *Liui.*

Vt fragilis glacies interit ira mora. *Ouidi.*

ὡς πῦρ σίδηρον, μαλθακοῖ ὀργὴν χρόνος. *A.* *ex Nazianzeno ſuprà*

Molleſcit igne ferrum, at ira tempore.

Athenodorus Philoſophus Octauio Auguſto ſuaſit, vt ira commotus nihil antè inciperet, quàm 24 literas Græcas recitaret. Sextus Aurel. Victor & Plutarch.

Quis noſtrum ita ſæuus eſt, *ait Plutarch.* vt cruciet vel flagellet ſeruũ, quòd quinto aut decimo antè die aduſſit cibum vel tardiùs obtemperauit? atque ob talia dum recentia ſunt ſæui & implacabiles ſumus.

Gniew wynurzy, co śie w ſercu burzy.

πολλάκις ἀνθρώπων ὀργὴ νόον ἐξεκάλυψεν. *Euenus.*

Quæ quis mente tegit, retegit mox ſæpiùs ira.

Gniew, żal zá ſobą prowádźi.

Qui non moderabitur iræ, Infectum vollet eſſe, dolor quod ſuaſerit, &c. *Horat.*

ἅπανθ᾽ ὅσ᾽ ὀργιζόμενος ἄνθρωπος ποιεῖ, ταῦθ᾽ ὕστερον λάβοις ἂν ἡμαρτημένα. *Philemõ.*

Commotus ira quæ facit aliquis, omnia Erronea eſſe deprehendes poſtmodùm.

βλάπτει τὸν ἄνδρα θυμὸς εἰς ὀργὴν πεσών. Animus in irã proruens homini nocet.

Gniew záślepia.

Impedit ira animum, ne poſſit cernere verum. *Cato.*

οὐ νόον ὀργὴ ἐᾷ τὸ ἀληθινὸν ἔργον ἰδέσθαι. *Mylius interpr.*

Præ iracundia non ſum apud me. *Terent.*

Homo extra corpus eſt ſuum, cùm iraſcitur. *P. Syrus Mimus.*

Abſenti loquitur, qui cum irato litigat. *Idem vt legit Eraſm. al. qui cũ ebrio litigat.*

τὰ σώματα δι᾽ ὁμίχλης καὶ δι᾽ ὀργῆς τὰ πράγματα μείζονα φαίνεται. *Plutarch.*

In nebula corpora, in ira res maiores videntur.

Reſpicere nil conſueuit iracundia. *P. Tyrus.*

Iratus, etiam facinus, conſilium putat. *Idem.*

τυφλὸν ποιήσει ὃν μὴ ἂν ἡ ὀργὴ λάβοι. *A.* Excœcat ira vbi occupàrit quempiam.

ἔξω γὰρ ὀργῆς πᾶς ἀνὴρ σοφώτατος. *Euripides.*

Ira remota quilibet meliùs ſapit. *Affine,* Gniewáiac śie

Gniewáć śie podczás niéwádźi, muśi, trzébá.

Mentem non habet qui non iraſcitur, *Leuin. Lemnius.* Omninò non iraſci, non ſo-

non ſolùm eſt grauitatis, ſed nonnunquam etiam lentitudinis. *Cicer.* Iracundiam Peripatetici fortitudinis cotem eſſe dicunt. *Idem.* Virum videri negant Peripatetici, qui iraſci neſciat. *Idem.* Scitote intemperiem iſtam quæ melancholia (ἐπιμαίνεσθαι .i. *inſanire, id ſuprà appellauit*) dicitur, non paruis nec abiectis ingenijs accidere; ſed eſſe fermè affectionem heroicam, & veritates plerunque fortiter dicere, ſed reſpectū nō habere καιροῦ καὶ μέτρου .i. tēporis & modi. *Gellius.*

Gniewać ſię ná niérozumnego/ niérozum.

Iraſci his quæ anima carent, dementis eſt. item mutis animalibus, pueris, vel parùm à puerorum prudentia diſtantibus. *Seneca.*
ἀλόγιστόν ἐστι πρὸς ἄλογ' ὀργίλως ἔχειν. *A.* Ratione caſſo iraſcier, caſſa (*vel nulla*) ratio.

Gniewáiąc ſię nié wiele ſpráwiſz. Gniew zły porádnik.

Conſilio meliùs vincas quàm iracundia. *P. Syrus.*
οὐδεὶς μετ' ὀργῆς οὐδὲν εὖ (*vel* ἀσφαλῶς) βουλεύεται.
Feruente bile haud recta conſultatio eſt.
ὀργὴ δὲ πολλὰ δρᾶν ἀναγκάζει κακά. Nos ira cogit multa cōmittere mala.
ἀνδράσι γὰρ πινυτοῖσι πέλει νόος ἤπιος αἰεί. *Q. Calaber.*
Perpetuò nā blanda viris prudentibus eſt mens.
Iratus de re incerta contendere noli. Impedit ira animū, ne poſſit cernere verum. (*Cato.*
Ira non perfectè rationem audit. *Ex Ariſtotel.*
Plato iratus ſeruo, dicebat amico: Tu hunc caſtiga, nam ego iratus ſum. *Seneca.*
Adde conſilium Athenodorio poſitum ſuprà ſub Gniew vśmierza odwłoká.

Gniew hámuy. Gniewu ſię ſtrzéż.

ἄνθρωπος ὢν γίνωσκε τῆς ὀργῆς κρατεῖν. *Menander.*
Cum ſis homo, cohibere fac iram ſcias.
Ira furor breuis eſt, animum rege, qui niſi paret,
Imperat, hunc frenis, hunc tu compeſce catena. *Horat.*
θυμοῦ κρατῆσαι κἀπιθυμίας καλόν. Iram tenere cupiditatemq́; eſt bonum.
γίνου δ' ἐς ὀργὴν μὴ ταχὺς γ' ἀλλὰ βραδύς. Ne celer ad irā tardus aſt eſto potiùs.
ζήσεις βίον κράτιστον ἂν θυμοῦ κρατῇς. Iram regendo vitam ages ſuauiſſimam.
ὀργιζόμενος τοῦ μαινομένου χρόνῳ μόνον διαφέρει. *Cato.*
Iratus ab inſano tempore tantùm (*breuiori*) diſtat.
ὀξύδα ἀπὸ σεαυτοῦ ἀπόστρεφε πᾶσαν. *E Pythagoræ Symbolis.*
Omne quod acutum eſt abs te amoueas .ſ. *occaſiones omnes iracundiæ.*
Iracundiam qui vincit hoſtem ſuperat maximum. *P. Syrus.*
βασιλεὺς κρείττων ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ ἣν ὀργὴν κρατῇ. *Philoſtrat.* Rex præſtantior eſt qui inferiori iratus irā continet. *vt fecit Adrianus à Phanorino Philoſopho offenſus. eodē auctore teſte.* Charilaus Lacedæmoniorū rex ſeruo iratus *dixit:* νὴ τὼ σιὼ κατέκτανόν σε, εἰ μὴ ὀργίζωμαι. Per Geminos occiderem te niſi iraſcerer.

Et Socrates apud Senecam seruo similiter. Cæderem te nisi iratus essem. *Plutarchus ita cohibet iratũ alteri:* Si iste hodie meruit pœnã, etiã cras & perẽdie erit in noxa.

Gniewliwego hamowáć nie pobudzáć trzebá.

Eripere telum non dare irato decet. *P. Syrus.*
Ψάλιον ἐμβάλλειν θυμουμένῳ. *Plutarch.* Frenum iniicere irato.
Tigrides tympanorum strepitu in rabiem aguntur & se inuicem lacerant. Idem.
νίκησον ὀργὴν τῷ λογίζεσθαι καλῶς. Ratione honesta citiùs ira vincitur.
ὀργὴν ἑταίρου καὶ φίλου πειρῶ φέρειν. Sufferre conare iram amici atq; socij.
μέγιστόν ἐστιν ὀργῆς φάρμακον λόγος. Iræ remedium maximum est oratio. V. Nie dopuszczay. *Vide exemplum Augusti sub* Powodu do złego.

Gniewliwy. Ják osá iadowity. Rozgniewa się by mu pálec zákrzywił: by mu ná nos muchá pádłá. Rozgniewał się.

Iracundior Hadria. *Horat.* .i. *mari Hadriatico tempestatibus obnoxio.*
Homo ieiunâ iracundia *Rhodigin.* ἀγρία μέλιττα. *Suidas.* Fera apis.
ἡράκλειον ὀργὴν ἔχει. *Aristides.* Herculis iram habet.
Apri in venatione prostrati dentes ita accenduntur, vt tacti adurant. Pierius.
Æacidinis minis expletus. *Plaut.* .i. *Achilleis. nam is iracundus Homero Horatio.*
τὸ νάπυ ἰσθμὸν ἔπινεν. *Artemidor.* Sinapi *(in recto)* Isthmum *(quarto casu .i. interseptum narium)* bibit (.i. *momordit)* .i. *Corrugat. crispat nares præ ira. Sic Persius.*
Disce sed ira cadat naso rugosaque sanna. *Nam apud priscos, sedes iræ, nares. Casaubon.* Bilis acerba illi sedet in naribus *ex Platone.*
Fames & mora bilem in nasum conciunt. *Plaut.* In fermento iacet. *Idem. de offenso, irato.* Gniewa się. Calpurni sæuam legem Pisoni' reprendi.
Eduxiq; animam in primoribu' naribus — *Lucillius.*
Iracundi symbolum Cynocephalus, Vrsus, Pieri. & Cor in craticula super prunas Cyrillus.
Mordax Memmius. *Tarracinæ is agens, rixa cum largo riuali orta brachium eius mordicus arripuit. Vnde scomma publicum parietibus vrbis inscriptum erat in hominem furiosum, cuius meminit Cic. 2. de Orat.* L L L M M. .i. *vt Senarius explicat.* Lacerat lacertũ Largi mordax Memmius. γῆ θάλασσαν συναναμίγνυται *Suidas.* Terrã mari miscet.
Lucian. Iratum sic depingit. Διατεινομένου τὸ πρόσωπον ἐρυθριᾷ, καὶ ὁ τράχηλος οἰδεῖ καὶ αἱ φλέβες ἐξανίστανται ὥσπερ τῶν αὐλητῶν ὁπόταν εἰς στενὸν τὸν αὐλὸν ἐμπνεῖν βιάζωνται.
Contendenti vultus rubet, collum intumescit, venæ inflantur, vt tibicinum cùm vehementer tibiam inflare coguntur.
τὰ χείλη ὑπ' ὀργῆς ἐσθίει. *Aristophan.* Labra mordet præ iracundia.
— Calido sub pectore bilis Intumuit *(alicui)* quã non exstinxerit vrna cicutæ. *Persius.* δεινὸν μένος πυρὸς ἀποπνέει. *Homer.* Vehementem vim ignis spirat.
ἄρεως νεοττόν. Martis pullus. *Aristophan. sic vocat gallum, quòd omnium auium pugnacissimus sit. transfer ad hominem.* Sierdzisty. Kokotliwy.
ἦν τι γε πικρός καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. *Theocrit.*

Est ama-

Eſt amarulentus. Et ei ſemper acerba bilis in naribus ſedet.

Etiam bruta naribus iram produnt, canes, equi, vrſi. &c. Martial. Perſius. Virg.

κἤφατ' ἔτ', εὐμαρέως κεν ἀπ' αὐλῆς ἢ λύχνον ἅψαις. *Theocrit. de Lyciſca fœmina:* Et incenſa eſt inſuper (*ira*) vt facile ab ea lucernam accendere potuiſſes. Σφηκὸς δριμύτερος. *Clemens Stromat.* Veſpâ acerbior. *quæ ter nouenis punctis hominem necat. Plini.* Sonat illi facile de nare, canina litera. *quam canes irritati exprimere velle videntur. Ex Perſio.* Irarumq; omnes effudit habenas. *Virgil.* Fel habet in aure. (*vt animal Alban dictum Alberto & Holcot*) *qui qualibet molestia audita offenditur.* *Diogenes de Gymnaſio Euclidis dixit:* οὐ σχολὴ ἀλλὰ χολὴ .i. Non ſchola ſed bilis. *perſtringens iracundiam Mathematici inſignis. nam ingenioſi & ſolertes iracundiùs docent vt ſuprà ſub* Głodny gniewliwy. *Cic. dixit. Plato etiam apud Rhodiginū ait:* Difficile eſſe reperire hominē ingenioſum qui iracundus nō ſit.

Gnoy niem tylko iuż wożić. Do gnoiu ſię iedno zgodźi.

Vide Stáre pomiátáia. *vbi multa huic loco in proprio ſenſu accepta conueniunt, licet iſtic tralatitio vel allegorico aut parœmiaco accipienda ſint.*

Gnuśny. Zatożył ręcé. W zanadra ręcé włożył.

Manum ſub pallio habet. *Quintilian. de oratoribus languidis.*

τὴν χεῖρα ὑπὸ τρίβωνος ἔχει. *Ex Æſchine. qui de feruentibus oratoribus oppoſitū dixit-* τὴν χεῖρα ἔξω ἔχων λέγει. Manum extra (*pallium*) *habens dicit.*

Lepores mœnibus eius indormiunt. *Dictum Lyſandri ducis Spartanorum Corinthum obſidentis, qui conſpecto lepore foſſam tranſiliente, ait ſuis:* Non erubeſcitis eos hoſtes formidare, ad quorum mœnia lepores otioſè dormiunt. *Rhodigin. ex Plutarcho.*

Godność cnoćié mié vrodźié ma być dána.

Dignitatibus homines (*probos, dignos*) dandos, non hominibus (*qualibuscunq;*) dignitates, cenſuit *Æneas Syluius.*

οὐκ ἀρχὴ ἄνδρα κοσμεῖ, ἀτὰρ ἀρχὴν ἀνήρ. *A.* Ornare debet vir locū, haud locus virū. *Sic Cic.* Non domo dominus, ſed domino domus honeſtanda eſt.

Pauo non eſt electus rex ab auibus licet forma maximè conſpicuus, eò quòd contra aquilam, ſi vſus ferret, pugnare non poſſet. Apologus.

Godność niégodnému dána. Godność niégodźien.

Struma dibapho tecta eſt. *Ex Cic.* *Vide* Wedé pokryć.

βοῦς ἐν πόλει. Bos in ciuitate. *Cum immeritus vel indignus ad honores euehitur. Lyſias. Athenis bouis imaginē æreā in arce fixit, hinc dictū ortū. nā bouis locus in agris vel cāpis eſt.*

Vidi malum ſub ſole &c. poſitum ſtultum in dignitate ſublimi. *Eccleſiaſtic. 10.*

Loco ignominiæ eſt apud indignum dignitas. *P. Syrus.*

Mulio Conſul. *Dictum de Ventidio Baſſo, qui ex mulione vectore Eques, Tribunus Plebis, Prætor, Pontifex, Conſul, triumpho etiam illuſtris factus, ſummam ſibi inuidiam & odium apud omnes conciliarat adeò, vt publicè in eum iactarentur hi verſus.*

Concurrite omnes augures, aruſpices,

Portentum inuſitatum conflatum eſt recens,
Nam mulos qui fricabat Conſul factus eſt. *Similis eſt apud Claudianum Eutropius* Eunuchus Conſul. *quod Pòëta vehementer indignum eſſe ait. Adde ex Suida.* Sit Eunuchus modò, cætera vel canis. *ſub* Vrzędy ßczęśćie rozdáie.

ἀνιῶσι τὸ φρόνημα ἐλευθέρων οἱ παρ' ἀξίαν εὐ πράττοντες. *Vlpian. Rhetor.* Contriſtant (*diſcruciant*) animos ingenuorum ij, quibus præter eorum dignitatem res proſperè cedunt. τραγικὸς πίθηκος. *Philoſtrat.* Tragica ſimia. *Hieronym.* ὄνος ἄγων μυστήρια. *Ariſtophan.* Aſinus portans myſteria ſeu ſacra, *vel res ad ſacrificium neceſſarias. In eos qui rebus ſecundis vel honorificis vtuntur, quibus indigni ſunt. Suidas.* A remo ad tribunal. V. Vroſt pretko.

Ornamentum in luto, dignitas indigno. *Saluianus.*

Apud Suetonium in Senatores ex peregrinis à Iulio factos ſcomma tale iactabatur. Gallos Cæſar in triumpho ducit; ijdem in Curia braccas (*vilem ſuum veſtitum*) depoſuerunt, latum-clauum (*veſtē purpuream ſenatoriā aureis clauis ſparſam*) ſumpſerunt. ἀξία ἡ κύων θρόνου. *Diogenian.* Digna catella ſolio .ſ. *iudicatur. Apud feminas delicatas Melitææ catellæ erant in pretio & deliciis, vt & nunc ſunt.*

κυναρίου τελευτήσαντος μνημεῖον ποιῆσαι, καὶ στηλίδιον ἐπιγράψαι, κλάδος μελιταῖος; *Theophraſtus charactere 21.* Catello mortuo ſepulchrum excitare & cippo inſcribere: Catellus Melitenſis.

γαλῇ κροκωτόν. *Suidas.* Feli crocotam .ſ. *das. veſtem muliebrem ſplendidam crocei coloris.* Pulex in aurea catena. *quam περιεργίαν quidā aurifex excogitauit & fabrefecit Mephidi. Leonius de rebus Africis.*

Affine, Nié przyſtoi mu to. Szláchćic nowy/ wláz

Godność odmienia káżdego/ álé nié cżęſto w lépßego.

Vulgare dictū eſt. Honores mutant mores ſed rarò in meliores. *quod ſic reddes ſi voles, Græcè* —— παντὸς ἀνέρος τοὺς τρόπους ἀλλάττει ἀξία, μάνακις εἰς βελτίους. Homo priuatus niſi magna ſapientia præditus, vix ſeſe regionibus officij, magnis in fortunis & copiis continet. *Cic.* ὁ ἰδίᾳ πονηρὸς, οὐκ ἄν ποτε γένοιτο δημοσίᾳ χρηστός. *Æſchines.* Priuatim malus, nunquam publicè erit bonus.

πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα. *Lucian.* Simia eſt ſimia, etiamſi aurea geſtet inſignia. *Simiæ ſaltare ex arte edoctæ & purpura indutæ ſaltare iuſſæ, exactè id agebant: ſed nucibus in medium coniectis, omiſſo ſaltu ad eas proſilierunt, & circa eas pugnantes, purpuras lacerarunt. apud eundem Lucianum. Hinc illud alterum dictum.* πίθηκος ἐν πορφύρᾳ. Simia in purpura .ſ. *non amittit mores ſuos.* Inſolentia dominatus effert animos & incredibili armat audacia. *Cicero.*

Godność przy vbóſtwié/ nie ma poważenia.
Nié ſnádno być ná godnośći/ gdy kto nié wiélkie ma włośći.

οὐκ ἔστιν ἀξιωματικὸς ἄρχων πένης. *A.* Auctoritatem nullam habet princeps inops. Grauiſſimum eſt, cùm ſuperior factus ſis Ordine, inferiorem eſſe fortunâ. *Cicer.*

Ideò Ro-

Ideò Romæ Senator esse non potuit qui in censu non haberet 800000. nummûm, .i. viginti millia coronatorum, ante Augustum, qui eundem auxit ad duodecies sestertiûm, triplo maiore summa, vt docet Suetoni. & Iuuenal. Quare & Tiberius mouit Senatu quosdam, qui profusione & luxu censum diminuerant. Sub Claudio item aliqui tenuiores hoc honore & gradu sponte cesserunt Tacito teste. Equestris autem census erat quadringenta millia sestertiûm. Horat. Iuuenal. Martial. .i. decem millia coronatorum vel Philippæorum. Carthaginenses Aristotele teste, non optimos tantùm sed & ditissimos magistratibus admouebant, quòd putarent impossibile pauperem rectè & sincerè magistratum administrare posse.

Godność wynurzy/ co się w kiem burzy.

ἀρχὴ τ' ἄνδρα δείκνυσιν. *Bias. Pittacus.* Magistratus virum demonstrat. ἐξουσία ἡ ἀρχή, πᾶν πάθος κινεῖ, καὶ πᾶσαν ἀποκαλύπτει κακίαν. *Plutarch.* Potestas & magistratus, omnem affectum mouet, & omnem reuelat malitiam. *Epaminundas Thebanus vile munus publicitùs sibi assignatum, non aspernatus est dicens:* οὐ μόνον ἡ ἀρχὴ τ' ἄνδρα δείκνυσιν, (*vel aptiùs,* κοσμεῖ) ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ. Non solum magistratus virum ostendit (*vel ornat*) sed & magistratum vir .s. *viliorem, commendat, dum in eo prudenter & diligenter se gerit.*
Insolentia dominatus effert animos & incredibili armat audacia. *Cicer.*

Godność (vrząd) zalecenie małe/ á cnotá całe.

ἀξίη ἐλάχιστος αἶνος, ἀρετὴ φέρτατος. *A.* Honor est nimis laus parua, virtus maxima. Honores cōdecorent probi mores. τὴν ἀξίαν καλοῖσι κόσμησον τρόποις. *A.* Ergo vt
Miremur te, non tua, primum aliquid da,
Quod possim titulis incidere præter honores. *Iuuenal.*

Godności cnotą nié faworami/ dostawáć trzebá/ áni sztukámi.

Virtute ambire oportet non fautoribus. *Plautus.*
πρὸς ἀξίαν ἀρετὴ ἀποδοχὴ ἀξία. *A.* Virtus ad honores optima commendatio.

Godności zábiegánie/ motylow łápánie.

Dignitatum captatio, papilionum venatio. *S. Anselmus, qui istam similitudinem fusiùs declarat. reddo id Senario Græco.* Ψυχοδοκιδῶν θήρευσις ἡ φιλοτιμία. *A.*

Godności z vrzędámi/ idą zá familiámi/ często nié zá personámi/ nié zá dowćipámi.

Fato Metelli Romæ fiunt Consules, *Næuius hoc versu perstrinxit familiam Metellorum, ex qua plurimi Consules, licet minùs digni, tanquam à fortuna creabantur. Ausonius.*
πότμῳ Μετέλλου Ῥώμη ἀποδείκνυσιν ὑπάτους. *A.* *Sic Cic. carpit* Pisonem *dicens illum non ob suam virtutem sed ob maiorum merita factum Consulem.*

Gotowá. Jáko go widźisz/ ták go piszą. Niema gdźie koniá rozśiodłáć. Niema gdźieby stopę położyć. Niema iedno duszę.
Pedem vbi ponat in suo non habet. *Cic.* Ne tempestas quidem vlla nocere ei potest. *Idem iocatur.* Omnia tibi præter animam tradidit. *Idem.* Ne monu-

 menti

menti quidem causa quicquam sibi reseruauit. *Idem.*
Sic Æschines de Timarchide. Ne gleba quidem agri ad sepulturæ locum illi relicta.
μηδὲ πάσσαλος αὐτῷ περιελείφθη. *Ex Luciano.* Ne paxillus quidem illi relictus est.
Simile quid est. 1. Esdræ 9. Vt daretur nobis paxillus in loco sancto eius .i. *aliquis locus habitationis in terra sancta & Hierusalem. Captiui Iudæi orabant Deum.*
E patrimonio tanquam è naufragio nudus eiectus. *Cic.*
γυμνὸς ὡς ἐκ μητρός. Nudus tanquam ex matre .s. *cùm natus erat.*
πασσάλου γυμνότερος. Paxillo nudior.
ἀγρίππου ἀκαρπότερος. *Suidas.* Agrippo sterilior i. oleastro. *de valde inopibus.*
Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus. *Plaut.*
Nihil ei domi deliquum (.i. *reliquum*) est. *Idem.* Minus quàm nihil habet. *Idem.*
Quis credit ei qui non habet nidum? *Ecclesiastici c. 36.*

Cui neque iumentum est, nec seruus, nec comes vllus.
Cum bulga cœnat, dormit, lauat. omnis in vna
Spes homini bulga, hac deuincta est cætera vita. *Lucil.*

Nec habet quem porrigat ore trientem. *Iuuenal .i. nec nummum Charonti pro traiectu naulum dandum habet. Danace ut dicebatur.*

οὐδὲ γὰρ δύμαρα τῷ δεσπότῃ ἧς τοι ἐνεῦδεν. *Theocrit.*

Nec pellis est hero cui indormiat. *more prisco.* δύμαρα *est* δέρμα, *pellis. Scholiastes ait; non verò nomen proprium viri, vt aliqui volunt.*
οὐχ ἅλις ὄξους ἔχει. *Theocrit.* Ne aceti quidem satis habet.
ἅπασαν τὴν οὐσίαν ἠμφίασται. *Suidas.* Omnem substantiam indutus est.
Hoc quod induta sum summæ opes. *Naufraga femina apud Plautum dicit.*
οὐδ' ἐν δέρματι. *Suidas.* Ne pellem quidem indutus est, vel habet.
Ouo nudior. *seu* ὢν ἅπας γέγονεν. *Nicias.* Ouum totus factus est .i. *nudus.*
γυμνότερος *vel* κενώτερος τῆς λεβηρίδος. *Athenæ.* Nudior vel inanior leberide.
ὑπέρου γυμνότερος. Pistillo nudior. Iro & Codro pauperior. *ex Ouidio.*
πτωχότερος κίγκλου. *Menander.* Pauperior cinclo: *auis hæc in alieno nido oua sua ponit.*
Ναυσικλείδους ἐρημία, μήτ' ἔαρ μήτε φίλους ἔχει. Nausiclidis solitudo nec ver nec amicos habet. εἰς ἐνοίκους τελεῖ. Inter inquilinos censetur.
Zonam perdidit. *Horat. à militari more in zona ferendi pecuniam. Porphirion. ex Plauto. Lucillio Lampridi.* οὐδὲ ὀβολὸν ἔχει ὥστε πρίασθαι βρόχον. *Lucian.*
Ne obolum habet qui restim emat. Omni præsidio nudatus.
γύμνος ἄτερ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος, οὐδ' ἔχεν ἔγχος. *Homer.*
Et clypeo simul & galea nudatus & hasta.

Goraco cie kapano. Skorys názbyt. Przed czásem chceß.

Vide ne nimiũ calidũ hoc sit modò. *Terent. al.* callidũ. Subitũ est nimis. *Plaut.*
θερμὴν περὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. *Sophoc.* In frigidis calidũ cor habes .s. *negotiis,*
θερμότερον ἅπτεσθαι διακονίας. *Plutarch.* Feruidiùs aggredi ministerium.

οὐ γὰρ ἐπὶ

ὃ γὰρ ἐπὶ πυρὸς βέβηκας. Non ingressus es in ignem. Non calcas ignem.
μὴ σπεῦδ' ὃ γάρ τι πυρὶ θάλπεαι. *Theocrit.* Ne propera nondũ ignem calcas, *vel ex Horatio*: Non incedis per ignem suppositum cineri doloso.
ἄθυτα ἱερὰ καθεσθίειν θέλεις. *Athenæ.* Non sacrificata deuorare vis.
ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιρρέκτων ἀνελόντα ἐσθίειν. *Theocrit.*
Ab ollis non sacrificata rapientem vorare.
ἁρπάζειν ἀπὸ τοῦ τηγάνου, *vel* ἀποτηγανίζειν. *Athenæ.* Rapere ex sartagine.
ἀφαρπάζειν ὀβελίσκου. *Archestrat.* Rapere à veru. *Et apud Terentium* E flamma cibum petere. *vt faciebat Vitellius Imp. Suetonio teste.*
Etiam Cicer. vituperat asotos de patella rapientes. (corias.
πρὶν ἐσφάχθαι δέρεις. *ex Homero.* Prius quàm mactaris vel iugulatum sit, exπρὶν ὀπτῆσαι τὰ ἄλφιτα, *s.* ἐμπάσσεις. *Eustathi.* Priusquã assaueris farinã inspergis.
ἐν τῷ ἡρακλείῳ λουτρῷ ἔλουσας. *Ex Aristop.* In Herculanis balneis lotus es. *nẽpè calidissi-* (*mis.*
αἲξ οὔπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώματα παίζει. *Zenodot.*
Capra nondum peperit, hædus autem in tectis ludit.

Gore mu wßyſtko w ręku. i Rzemieśnik / robotnik dobry / pilny.

Potest huc trahi illud ex Nazianzeno. ὥσπερ τὸ πῦρ ἐν ἀκάνθαις ἀναλίσκει ἅπαντα. Sicut ignis in spinis consumit omnia. *Locutus est ille de disputatore acerrimo Basilio. quod facilè transferas ad artifices & operas strenuè laborantes. Simile quid apud Plutarch.* ὥσπερ πῦρ ἐν ἀχύροις καὶ θριξὶ λαγώαις.
Sicut ignis in paleas vel pilos leporis *s. incidens, mox eos absumit. Affine,* Prácowity.

Gorzey ábo ćięzey potym będźie.

ἐχῖνος τόκον ἀναβάλλει. *Suidas.* Echinus partum differt. *Et sic sibi cruciatum auget, asperioribus & durioribus pilis in fœtu tempore factis.*
Versuram facis. Versurâ dissoluis. *Cicer. Budæ.* Versura solues. *Terent .i. pœnas debitas lues cum fœnore, instar eorum qui vt vnum debitum soluant, pecuniam mutuam apud alium creditorem maiori fœnore accipiunt. Budæus.*
Versuram facere. *Festo, est vertere creditorem.* Versuram soluere & vsura vel vsuram soluere. *Idem ICtis.* οἱ δανειζόμενοι, ῥᾳδίως ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τόκοις μικρὸν εὐπορήσαντες χρόνον, ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀφίστανται. *Demosthen.* Ære alieno pressi, facilè magnis vsuris ad breue tempus ditescunt, paulò pòst etiam principali summa excidunt. *Plura in hanc sententiã habes infrà sub* Odwłoká częſto ßkodliwa.

Gorzko ále zdrowo. Lekárſtwo gorzkie / zdrowe.

Amara haustu ad salutem valent. *Symmachus.*
Nulla remedia tam faciunt dolorem quàm quæ sunt salutaria. *Cicer.*
πικρὰν χολὴν τὰ πικρὰ κλύζει φάρμακα. *Ex Sophocle.*
Purgant amaram amara bilem pharmaca.
Pecora Pontica absinthij pabulo pulchriora & pinguiora redduntur. *Plin.*

Mustela cum serpente pugnatura, rutam serpentibus noxiam vorat, & secura cum eo congreditur. Ælian. τραχεῖα ἀλλ᾽ ἀγαθή. *Homer. de Ithaca.* Aspera sed salubris. *Mel alioquin vtile & dulce, exulcerata mordet & purgat; sic admonitio amici. E Plutarc.*

Gość brzuchopás. Gość bez rozmowy (nierozmowny) zá beczkę stoi.
Gość z brzuchem tylko i zębámi/ godźien śiedźieć iest z ośtámi.

τῇ γαστρὶ σύνδειπνος οὐ τῇ ψυχῇ. *Plutarch.* Ventre conuiua non animo. *qui ad conuiuium venit, non ob amicitiam conciliandam, aut firmandam, nec ad colloquendum, docendum, discendum aliquid, sed ad ventrem tantùm implendum.*
Tales conuiuas *Rhodigin. aptè literas Mutas inter Vocales appellat.*
τὰ ἄφωνα γράμματα ἐν μέσῳ φωνηέντων. *Plutarch. quæ per se sonum aut syllabam non faciunt, cùm alijs tamen nempè cùm vocalibus coniuncta aliquid sermoni addunt. Item* Ventri concœnes. & ἀγγεῖα. *ex Plutarcho .i. vasa qui ad conuiuia veniunt tantùm vt impleantur.* σιωπῶντας ἐμπίμπλασθαι μετ᾽ ἀλλήλων κομιδῇ συῶδές ἐστι. *Idem.* Silentes repleri cum alijs suillum nimis est.
Tales item rectè vocabuntur, Conuiuæ non conuiuæ.
Item αὐτολήκυθους καὶ τραπεζέας, καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ ἀκουομένους. *hosce vocare potes. ex Plutarcho .i.* Autolecythos & mensales & qui post aquam manibus datā audiuntur .s. assentantes. *Item quibus.* τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ ἥδιστον. *iuxta Philoxenum .i.* suauissima aqua quæ manibus infunditur. *V.* Rozmowá vćiészna przy stole.

Gość częsty i dlugi/ rychło śię sprzykrzy.
Gość i ryba trzećiego dniá precz/ nie wart/ cuchnie.

Piscis nequam nisi recens. *Plaut. de hospite amatore loquitur.*

Hospes nullus tam in amici hospitium diuorti potest.
Quin vbi triduum continuum fuerit, iam odiosus fiet.
Verùm vbi dies decem continuos immorabitur;
Tametsi dominus non inuitus patitur, serui murmurant. *Idem Plaut.*

ἀνακείμενος ἰχθύς. *Plutarch.* Repositus piscis .s. *contemnitur.*
Quo peruenêre deliciæ! js pro putrido iam piscis affertur, qui non hodie eductus, hodie occisus est. *Seneca. Hinc illud vulgare Anonymi Rhythmis.*

Post tres sæpè dies vilescit piscis & hospes,
Ni sale conditus sit vel specialis amicus. *Simile illud alterum.*

Amice si venies bis aut ter, accipiā te libenter. Si verò quater, pudeat te bone frater
Vel versu rhythmico. Accipere libenter, vbi venies bis aút ter:
Quodsi verò quater, pudeat te oro bone frater. (*tur.*
Catonis iunioris filius apud regulū quendā diutiùs diuersabatur, vnde in eū scomma iactaba- αὔριον κάτων βαδιεῖται μετὰ τριάκοντα ἡμέρας. Cras Cato discedet post triginta dies. *Plut. quia semper cras discessurum se aiebat, & tamen tam diu hærebat. Simile est illud Salomonis Prouerb. c. 25.* Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando satiatus, oderit te. *Vel vt* LXX. *rarò infer pedem. &c. ne quando satur tui, &c.*

Hesiodus

Hesiodus de mendicante ex otio sic ait: ζητεύης βίοτον κατὰ γείτονας, οἱ δ' ἀμελῶσι, δὶς μὲν γὰρ καὶ τρὶς τάχα τεύξεαι, ἢν δ' ἔτι λυπῇς, χρῆμα μὲν οὐ πρήξεις, &c. Quæres victum per vicinos, hi verò te negligent. Bis quidem & ter forte aliquid consequeris, si autem ampliùs molestus fueris, Rem non facies. *Gallorum dictum est illud apud Garnerum.*

Hospitis, mulieris, pluuiæ, post triduum satias est.

Gość ktory nic nie przyniesie; niech się prześpi w polu/ w lesie.

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras. *Ouidius.*

Portitorum simillimæ sunt ianuæ lenoniæ,
Si affers, tum patent: si non est, quod des, tum non patent. *Plautus.*

Triuialis rhythmus. Ferto aliquid tecum, si vis discumbere mecum.

Σὺν κενεοῖς ἐλθὼν χερσὶν κενεοῖς καὶ ἀπείτω. *A.* Venisti vacuis manibus, vacuis quoque abito. *Affine,* **Gość nie z prożnemi rekomá.**

Gość na bankiet nieproszony/ nie bárzo bywa vczczony.

Non inuitatus, minimè est hospes mihi gratus. *Anonym. Rhythmic.*

εἰς ἄχαρις ξένος ἄκλητος πρὸς δεῖπνον ἐπελθών. *A.*

ἄκλητος ἐπεισπαίων εἰς τὰ συμπόσια Μυκονίων δίκην. *Athenæus.*

Inuocatus irruens in conuiuia Myconiorum more, *qui hôc nomine malè audiebant, quòd ob tenuitatem alienas cœnas captarent. Nec apud nos huiusmodi desunt.*

ἄκλητοι δειλοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι

Non vocati mali bonorum conuiuia adeunt. *Vel.*

Viles se inuitant ipsi ad conuiuia honesta.

καλῶ δὲ Χαιρεφῶντα κἂν γὰρ μὴ καλῶ. *Athenæ.*

Voco Chærephontem (.i. *vltrò ipse tanquam vocatus venit*) non vocauerim licet.

ἄκλητος μυῖα δειπνεῖν φιλεῖ. *Athenæ.* Inuocata musca cænare amat .s. *parasitus.*

Musca, Canis, Mimus, venit ad conuiuia primus,
Non inuitati, hi veniunt prandere parati. *Anonym. Rhythmic.*

Musca gloriabatur apud formicam se in templis & aulis regum versari & gustare omnia, &c. cui formica sic respondit: Est gloriosus sanè conuictus deûm
Sed illi qui inuitatur, non qui inuisus est. *Phædrus.*

Similis apologus est apud Nazianzenum de Hirundine, quæ ob conuictum humanum præferebat se Cygno solitario, cùm tamen ingrata sit hominibus ob strepitum ingratum, ob nidum sordidum, & feritatem, cùm non cicuretur, nec vllum commodum afferat hominibus.

μή μοι βαιὼν κακὸς ἰχθύς. *Athenæ.* Ne mihi bæon nequam piscis .s. obtingat. *In hospitem ingratum dici ait Erasmus.*

Gość nie z prożnemi rekomá/ naydzie v mnie wszystko domá.

ξένος ἐλθοι ὅστις ὀνήσῃ. *Zenodot.* Veniat hospes quicunque proderit.

δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν. *Hesiodus.*

Danti aliquis dedit, at non danti non dedit vllus.

Cœnabis benè mi Fabulle apud me Si tecum attuleris bonam atque magnam Cœnam, &c. *Catullus.*

Gośći zaprośiwßy/ ſam śię częſtuię.

Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας. *Plutarch.*

Delphis ſacrificans ipſe carnes deuorat.

Dictum in eos qui vocatis conuiuis ipſi quàm plurima vel optima abſumunt. Nam Delphis qui immolabat victimam, ipſemet ea veſcebatur. Item in eos qui beneficio quod aliis dediſſe ſe aiunt, ipſi fruuntur. Sic Eraſm. aliter hoc Iunius interpretatur .ſ. Omenta ponens ipſe carnes deuorat. *nam* δελφὸς *idem quod* δελφὺς *in ſuibus inquit, eſt vulua. Inteſtina etiam idem reddit. ſed idem eſt ſenſus.*

Vide Lepße Goſpodarzowi/ & Było ná co pátrzyć.

Gośćiá kiedy wiec maß w domu: nie czyń żé przy niem gomonu.

Hoſpite accepto domeſticas moleſtias diſſimula, nec turbas cie. *vt fecit Næuia Martial. l. 3. epigr. 13. & Rufus ibidem ep. 94. Sed potiùs gere te, vt Periplectomenes amœniſſimo ingenio & lepidiſſimis moribus hoſpes in Milite Plauti, qui inter alia huic loco apta hæc de ſe dicit:* Vel cauillator facetus vel conuiua commodus
Item ero; neque ego oblocutor ſum alteri in conuiuio,
Incommoditate abſtinere me apud conuiuas commodè
Commemini, & meæ orationis iuſtam partem perſequi,
Et meam partem itidem tacere, cùm aliena oratio eſt. &c.
Neque ego ad menſam publicas res clamo, neque leges crepo.
Neque præripio pulpamentum, neque præuorto poculum,
Neque per vinum vnquam ex me oritur diſſidium conuiuio.
Si quis ibi odioſus eſt, abeo domum, ſermonem ſegrego, &c.

αἰδεῖσθαι ξενίων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο. *Homerus.*

Reuerenter habe indigentem hoſpitali munere (*eleëmoſyna*) & tecto.

Gośćiá lépiey nie przyymowáć / niż go tudźież wyſorowáć.

Turpiùs eijcitur quàm non admittitur hoſpes. *Ouidi.*

αἴσχιον ἐκβάλλειν φίλον (*vel* ξένον) ἢ μὴ ξενοδοκῆσαι. *A.*

αἰσχρὸν τὸν ξένον τῇ προθύρῳ δέχεσθαι, καὶ ψευδοθύρῳ ἐκβάλλειν. *Ex Plutarchi dicto inuerſo.* Turpe eſt hoſpitem veſtibulo admittere & poſtico eijcere.

μηδένα τῶν δ' ἀέκοντα μένειν κατέρυκε παρ' ἡμῖν,
μηδὲ θύραζε κέλευ' οὐκ ἐθέλοντ' ἰέναι. *Theognis.*

Nullum inuitum (*conuiuam*) manere cogas apud nos, Neq; foras iube nolentē ire.

Gośćinca śię trzymay. Zá przodkámi idź. Poſpolitey drogi śię nie puſzczay.

ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν. *Pythagoras.* Extra publicam viam ne deflectas. *Nam vt ait Horat.* Interdum & vulgus rectum videt, eſt vbi peccet.

Nemo ire quenquam publica prohibet via. *Plaut.*

χρὴ τὴν ὁδὸν συνηθεστάτην θαῤῥαλεωτάτην εἶναι. *Lucian.* Opus eſt viam vſitatiſſimam & tritiſſimam, tutiſſimam eſſe. *Apud eundem Philoſophus quidam eadem orbita trahebat & retrahebat currum, nihil deerrans & veſtigium vnum tantùm ſemper relinquens.* *Vide* Zgadzay ſie z ludźmi. *&* Nowá poſpolita.

Gośćinny człowiek. Chlébodawcá wielki. Nié żáłuié nikomu chlébá. Rad gośćiowi. Gośćinność wielkie zálecenie.

Homo eſt qui facilè ſcindat penulam .ſ. *hoſpitis, eum retinendo. vel* Multis ſcidit penulam .ſ. *domo ſua abire volentibus. ex Cicer.*

Domus eius cunctæ Græciæ quaſi ludus quidam patuit. *Cic.*

ἀεί τις ἐν Κύδωνος .ſ. οἴκῳ. *Suidas.* Semper aliquis eſt (*hoſpes*) in Cydonis domo. *Corinthius is erat ciuis hoſpitalitate celebris. Similis illi* Cimon Athenienſis. *qui domum ſuam voluit eſſe* πρυτανεῖον κοινόν. Prytaneum publicum *ſemper patens omnes aduenientes lautè excipiens. Plutarch.* οὐδέποτε ἴσχει ἡ θύρα. *Eupolis.* Nequaquā arcet oſtium .ſ. *quenquā, domum eius patentem, intrare volentē. Apud Ariſtophanē eſt idem Senario prolatum.* σοῦ δὲ ξενίζειν οὐδέποτε γ' ἴσχ' ἡ θύρα.

Nullum hoſpitem ſecluſit iſta ianua.

Talis in Plauti Milite Periplectomenes qui ſic loquitur.

Deûm virtute vt tranſeuntem hoſpitio accipiam, eſt apud me comitas,
Es, bibe, animo obſequere mecum atque onera te hilaritudine;
Liberæ ſunt ædes, liber ſum, ego me vti volo liberè,
In bono hoſpite atq; amico quæſtus eſt quod ſumitur .i. *inſumitur. Ibidem de eodem dicit quidam.* Huic homini dignum eſt diuitias eſſe & diu vitam dari.
Qui & rem ſeruat, & qui bene habet, ſuiſq; amicis vult benè.

τὴν θύραν ἔχει τετριμμένην ὥσπερ αἱ ποίμναι. *Diogenianus.* Fores habet tritas ceu paſtorum ſunt caſæ, .ſ. *hoſpitum perpetuo aduentantium pedibus. & quanquam Diogenian. ironicῶs & oppoſito ſenſu, de quodam parco loquens, accepit; id tamen nil obeſt.* αἱ τῶν βασιλέων θύραι ἀνεῳγμέναι. *Dion de Veſpaſiano.* Ianuæ regum apertæ. *De eodem Philoſtratus:* ἀκλείστους θύρας πᾶσιν παρέχει. Patentes fores cunctis exhibet. *vel* Apertis ianuis uiuit. *Luculli item domus Plutarchi auctore dicebatur* ἑστία δὲ πρυτανεῖον ἑλληνικὸν .i. conuiuium & prytaneum Græcorum. *nam præterquam quod conuiuia ſplendida exhibebat, bibliothecam eximiis libris instructam habuit omnibus legere volentibus patentem, adiunctis ambulacris & ſcholis, ſic vt* τῶν μουσῶν τι καταγώγιον .i. Muſarum hoſpitium quoddam *diceretur.*

ξένοις ἐπαρκῶν τὴν ἴσην τεύξῃ ποτέ. Hoſpitibus ſufficiens, ſuppeditans, paria ipſe conſequetur. *al.* Haud vnquam egebit qui peregrinos fouet.

ξένους ξένιζε καὶ σὺ γὰρ ξένος γ' ἔσῃ.
Foue hoſpites fors hoſpes ipſe futurus es.

αὐτὸς ἐμοὶ καὶ ξεῖνος ἀεὶ φίλος, οὐ γὰρ ἐρευνῶν.
τίς, πόθεν, ἢ τίνων; ἔστι φιλοξενίης. *Sophronius in Xenodochia.*

Ciuis

Ciuis & hoſpes mihi ſemper carus, non enim, interrogare
Quis, vnde, & quorum? eſt amatoris hoſpitum.
καλὸν ξενίζειν ταχέως λιταῖσι τραπέζαις. *Phocylid.*
Pulchrum eſt accipere ſtatim hoſpitem etiam tenui menſa.
Illic homo homines non alit, ſed educat recreatq́;. *Plaut. de liberali hoſpite.*
Domui ſuæ inſcripſit; Porta patens eſto, nulli claudaris honeſto.
Verſiculum hunc explicui ſuprà ſub Dla máłey rzéczy. *Sic apud Senecam, inſcribebatur ianuis hortulorum:* Hoſpes hic benè habebis.

Gośćiu częſtuy śię: lécz chlébá/ omijáć tež nié potrzébá / *vel*, przy żwiérzynié krájáć trzébá.

In hoſpites cuppes qui vulgaribus omiſſis ad lautiora & delicatiora manus mox porrigunt, quod inurbanum apud honeſtos conuiuas habetur.
Diues & ex omni poſita eſt inſtructa macello
Cœna tibi, ſed te mattya ſola iuuant. *Martial.*
ξεῖνε φάγων ἀπαλάλας, ἄρτους ἅμα μήτε παρέρχου. *A.*
Hoſpes edens ſuaues epulas adiungito (ne temnito) panem.
Sic apud Athenæum Socrates perſtringit quendam conuiuam, qui panem vt opſonium (.i. *parcè*) opſonia vt panem (.i. *affatim*) edebat. *Alludit item Martialis*
Non opus eſt nobis nimium lectore guloſo,
Hunc volo qui fiat non ſine pane ſatur.

Gośćiu oſtátni poczynay iéść / á pierwſzy záś przéſtaway.

Supra menſam magnam &c. ne extendas manum tuam prior &c. ceſſa prior diſciplinæ cauſa &c. Et ſi in medio multorum ſediſti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere. *Eccleſiaſtici 31.*
εὔτακτον εἶναι ἀλλότρια δειπνοῦντα δεῖ.
Modeſtū (bene compoſitū) eſſe oportet eum qui alienā cœnā cœnat. *Vel.*
Aliena qui cœnat, modeſtus ſit opus eſt.

Gośćiu w goſpodárſkie rzéczy nié wdáy śię / ſiwe miey ná pieczy.

Peregrini & incolæ eſt officium, nihil præter ſuum negotium agere. *Cicer.*
ξένος ὢν ἀπράγμων ἴσθι, καὶ πράξεις καλῶς.
Sat ages bene hoſpes, non tuum ſi nil ages.
ξένῳ μάλιστα συμφέρει τὸ σωφρονεῖν. Vel maximè decet hoſpitem modeſtia.
ξένον δὲ σιγᾶν κρεῖττον ἢ κεκραγέναι. Tacere quàm clamare præſtat hoſpitem.
Venti moleſti qui reuellunt pallia. *Ex Ariſtone.* (kra.
In aliena domo mutus & ſurdus eſto. *Capitolinus.* V. Dwornosć ludźiom przy/

Goſpodarz dobry wiele przédáie / máło kupuie.

Patremfamilias vendacem non emacem eſſe oportet. *Varro. Nam prædium benè curatum, multa vendenda ſuggerit; multa autem emens & prædium ipſum exhaurit.*
Rectè Martialis caſtigat Caſtorem emacem, dicens;

Omnia Castor emis, sic fiet vt omnia vendas.
πάμπολ' ἀγοράζων πάντα πιπράσκειν φιλεῖ. *A.*
Qui multa emit, pòst omnia solet vendere.

Nequam agricola est, qui emit, quod præstare ei fundus posset. *Ex oraculis priscorum agricolarum apud Plinium.*

Gospodarz każdy w swem domu pan.
Gospodarzá w iego domu / ſłucháć nie wádzi nikomu.

Domi suæ quilibet rex. *Ex Homero qui ait:*
αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο. Ego vero rex ero in domo mea. *Eodem sensu dixit Cic. Crasso.* Nisi in tuo regno essemus &c. .i. *nisi in tuo prædio Tusculano essemus. Et Virg.* Post aliquot mea regna videns mirabor aristas .i. *post aliquot messes vel annos mirabor meam casam & agellum. aliter alij id intelligunt. Cùm Cimon dux Atheniensium exercitum suum duceret per Corinthiorum fines, Lachartus Corinthius conquestus est de eo dicens:* καὶ γὰρ θύραν κόψαντες ἀλλοτρίαν, οὐκ εἰσιέναι πρότερον ἢ τὸν κύριον κελεύσαι. Siquidem ij qui fores pulsant alienas, non priùs ingrediuntur, quàm dominus iusserit. *Plutarch.*

Tu tibi liber homo & regis conuiua videris. *Iuuenal. Nam etiam is qui conuiuio præest, rex conuiuij à Tacito Sidonio Martiali &c. vocatur. Dictator & Strategus à Plauto. Cœnæ pater, Parochus. ab Horat. Peculiariter autem conuiuator diues qui ad conuiuium inuitat gratis tenuiores, rex dicitur apud Plaut. Terent. Mart. Rexq́; paterq́;. Horat. Sensus ergo Iuuenalis versus est: Tu assecla mensarum te liberum esse putas, conuiuator verò seu rex, te agnoscit seruum gulæ & attractum nidore suæ culinæ, eiq́; assentari. Plutarch. 1 Symphosiaco docet qualis esse debeat Modiperator conuiuij & quo modo conuiuas iucundè tractare debeat.*

Gospodze, gospodarzá, ochotá zá wſzé, á ogień zimié zdobi, záleca.

Focus luculentus in ædibus, primum domus ornamentum. *Ex Homero qui sic:*
πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω.
Inprimis iamiam mihi fiat in ædibus ignis.
αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. *Idem Homer.*
Scilicet accenso domus est ornatior igni.

τῶν ἡδυσμάτων ἄριστόν ἐστι τὸ πῦρ. *Prodicus.* Condimentum optimum est ignis.
Bellariorum est ignis omnium optimum. *Rhodigin. ex Eueno.*

Dissolue frigus, ligna super foco Largè reponens atque benignius
Deprome quadrimū &c. merum dyota. *Horat.* **Nálewayże piwá / winá / á drew do kominá.** Non domo dominus, sed domino domus ornanda est. *Cic.*

Talis conuiuator est Periplectomenes Plauti, qui hospitibus suis hilarem se exhibens inter alia dicit: Vel hilarissimum conuiuam expromam tibi vel primarium parasitum atque obsonatorem optimum. Tum ad saltandum nemo magis aptus est quàm ego. Plus dabo quàm prædicabo ex me venustatis tibi. Vel cauillator facetus. *&c. suprà.* **Goście nny.**

Gotow ná co. Gotow ná wßyſtko.

Omnes res relictas habeo, præ quod tu velis. *Plaut.*
Neque iſtic neque alibi vſquam tibi erit in me mora. *Terent.*
δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδονιπτῆρον. *Ariſtophanes.*
Dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui .i. *habet, ponit. Suidas de eo intelligit qui res vt decet adminiſtrat.*
ἐφ᾽ ὕσπληγγος ἵστησι. ἀπὸ ὕσπληγγος ἕτοιμος ἐξόρμησεν. *Suidas & Ioſephus.*
In repagulis vel carceribus ſtat. (*vbi equus primò* ὕσπληγγι *.i. ſcutica percutitur.*)
A repagulis paratus erupit.
—— τὰ πέδιλ᾽ ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο. *Homer.* Talaria induit. *Cicer.*
πρὸς χεῖρα καὶ εἰς πολλὰ χρήσιμος οἰκέτης. *Heſychius.* Ad manum & ad multa commodus famulus.
Quadrato agmine ducere exercitum .ſ. *parato ſemper ad conflictum. Seneca.*
M. *Brutus Ligarium ægrotum inuiſens ait:* Quali tempore ægrotas Ligari! (.ſ. *cùm de cæde Cæſaris tyranni agebatur) cui Ligarius:* ἀλλ᾽ εἰ σεαυτοῦ ἄξιον φρονεῖς ὑγιαίνω.
At ego, ſi quid te dignum cogitas, valeo. *Plutarch.*

Gotowe zdrowie / kto chorobę powie. *Vide.* **Grzéchu wyiáwienie / iego zgłádzenié.**

Gráć komu ná gębie. Koły komu ná głowié cioſáć.

Inſultare omnium capitibus. *Seneca.* Vellunt tibi barbam Laſciui pueri. *Horat.*
Stolidam præbet tibi vellere barbam. *Perſius.* τὸν πώγωνα τίλλειν.
ὑβρίζειν εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ γενείου τρίχας. *Iulianus.* Inſultare pilis malarum.

Gránic nié przéchodź / nié ruſzay.

μὴ μέταιρε ὅρια αἰώνια ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου. *Prouerb. SS. c. 22.*
Ne tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerunt patres tui.
Sic Horat. caſtigans auarum vicinum, ait. Quid quod vſque proximos Reuellis agri terminos? & vltra Limites clientium Salis auarus? &c.
τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. *Plato.* Non mouenda ne moueas. *de limitibus dixit.*
μὴ κινεῖν γραμμήν. *Pindari interpr.* Ne moueto lineam. *vel in carceribus à qua curſores emittebantur, vel in meta curriculi, vbi præmium proponebatur, vel in ludo ſcriptorum, quæ erat incita & ſacra, vt ſuprà dixi ſub* **Do źimney wody.**
ἀφ᾽ ἱερᾶς μὴ κινεῖν ψῆφον. *Ex Plutarch.* A ſacra linea ne moueto calculum.
Vicina ſunt illa Tertulliani. Lineæ inſiſtere. Iiſdē lineis dimicare. Lineis claudere.

Grób i nawiękßego zmiérzy / obeymie.

Trumná káżdego nápéwniéyßa miárá.

—— Mors ſola fatetur Quantula ſint hominum corpuſcula &c. *Iuuenal.*
τὰ σώματ᾽ ἡμῶν διαμετρεῖ ἴσως σορός. *A. Vel*

μέτρον

μέτρον τ' ἀληθὲς παντός ἐστιν ἡ σορός. *A.* Menſura vera loculus eſt noſtrū omnium.

Grób i pogrzeb niepotrzébne ſtáránie. Vmárły nié dba gdźie i iáko leży.

Nihil (*mea, tua, eius,*) intereſt humine an ſublime putreſcam. *Cicer.* οὐδὲν νεκυσίων ἢ τάφου νεκρῷ μέλει. *A.* Non vlla functum cura tangit funeris. Facilis iactura ſepulchri. *Virgil.* *Demonax Philoſophus apud Lucianum de ſepultura interrogatus reſpondit:* Fœtor me ſepeliet. Nec abſurdum eſt ſi aliquibus animalibus & auibus vtilis ero mortuus.

γῦπες ἔμψυχοι τάφοι. *Gorgias Leontin.* Vultures viua ſepulchra Cœlo tegitur qui non habet vrnam. *Lucanus.*

πᾶσι βροτῶν θνήσκουσι πᾶσα γῆ τάφος·
πᾶν γὰρ τὸ ἐκ γῆς, γῆ τε καὶ εἰς γῆν πάλιν. *Nazianzen.*

Homini ſepulchrum eſt terra quæuis mortuo. Terra editus, terra ipſe, rurſum in terram abit. Nec tumulum curo, ſepelit natura relictos. *Mæcenas apud Senecā.* *Anaxagoras moriturus rogatus velletné in patriam referri:* Nil neceſſe eſt, *inquit,* vndiq; enim ad inferos tantundē viæ eſt. *apud Cicer.* *Chriſtianus dicat:* Vndiq; ad ſuperos tantundem eſt viæ. *Diogenes inhumatum ſe proijci iuſſit, & bacillum iuxtà ſe poni, quo volucres & feras abigeret. atqui non ſenties dicunt amici:* Quid igitur, *inquit,* ille, mihi oberit laniatus ferarum non ſentienti? *apud eundem Cicer.* *Martial. l. 4. epigr. 59. de Vipera electro incluſa ſic:* Ne tibi regali placeas Cleopatra ſepulchro, Vipera ſi tumulo nobiliore iacet. *Ep. 32. de Ape. & l. 5. ep. 15. de formica electro incluſa.* *Ægyptij tamen domos negligenter exſtruebant quas diuerſoria opinabantur, ſepulchra verò ſumptuosè & ſplendidè tanquam domos ſempiternas. Rhodiginus. Sic Pſalm. 48. de iis qui æternitatem nominis affectant in terris, dicitur. Et ſepulchra eorum domus eorum in æternum.*

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu Faxit, cur? Volito viuus per ora virûm. *Ennius de ſe apud Ciceronem.* **Dobry vczony nié vmiera.**

Groźby śie twey nié boię, o łáſkę nié ſtoię.

Amicum te mihi non expeto, inimicum non formido. οὐ δειλιάζω σ' ἐχθρὸν, οὐχ ἵεμαι φίλον. *A.* Te nec inimicū timeo, nec amicū volo. *Ita quidam magnus vir politicus, quin atheus ante 40 annos mortuus, dicebat.* **Piekłá śie nié boię, o niébo niéſtoię.** *Sed experitur iam, quàm impiè & ſtultè dixerit.*

Gruby człowiek. Grobiian. niéuk. niébywał miedzy ludźmi. niéwyczoſány.

Plenus ruris & inficetiarum. *Catul.* Inficeto inficetior rure. *Idem.* O ſeclū inſipiens & inficetum. *Idem.* Nulla in tam magno corpore mica ſalis. *Idem.* Rus hoc quidem merum eſt. *Plaut.* An in aſtu venit? *Ter.* .i. *in ciuitatem rure.* Bœotus. *Sic Horat.* Bœotum in craſſo iurares àëre natum.

Nam Cicerone teſte Attici ob cælum ſeu àërem tenuem, acuti habebantur. Thebani in Bœotia ob àërem craſſum pingues, ſtupidi, robuſti. Hinc illa: ἡ Βοιωτίας ὗς. *Pindar.* Bœotica ſus, *pro ſtupido.* Et ſus *ſimpliciter,* *Indocilitatis*

symbolum, apud Pierium. βοιωτικὸς νοῦς. *Plutarc.* Bœoticum ingeniũ, *similiter.* βοιώτειον οὖς. *Diogenian.* Bœotia auris, βοιωτὸς. *quasi* τ̃ βοῶν ὦτα ἔχων. Bœotus, aures boum habens, *vt Anaxagoras illis obiecit.*

Aurem Batauam habet, *Martial.* .i. *agrestem, qualem Batavi* .i. *Hollandi illius tempore habebant. nam nunc Hollandi cultissimi & ingeniosissimi sunt, ni hæresis deformaret.* βοῦς ἐνάλιος. *Suidæ.* Bos marinus, *piscis grandis, cibo inutilis. Phoca.*

Fenum illum esse (*ab edo*) oportet. *Cicer.*

βοῦς κύπριος. *Suidæ.* Bos Cyprius, *qui stercore humano pascitur.*

Eruditum puluerem nunquam attigit. *Cic.* .i. *Geometriam non scit.* ἀγεωμέτρητος. *Nam Musicam & Geometriam tanquam initia Philosophiæ callere iuuenes studiosi solebant: siquidem schola Platonis hanc habuit inscriptionem:* οὐδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω .i. Nullus Geometriæ ignarus intret. *Eandem multùm coluit Pythagoras.*

Simile illud ex Platone. Ne numerare quidem scit. Itrzech zliczyć nie vmie.

οὐδὲ γράμματα οὐδὲ νεῖν εἰδώς. *Aristides.* Neque literas neque natare nouit. *quæ duo pueri ingenui Romæ & Athenis optimè callebant.*

οὐδὲ τ̃ Αἴσωπον πεπάτηκας. *Aristophan.* Ne Æsopum quidem triuisti.

οὐδὲ κατ' ὄναρ τ̃ τεχνῶν ἐπιστάμενος. *Philo.* Ne in somnis quidem artes attigit.

ἄμουσος Alienus à Musis. ἀπάλαιστος, ἀπάλαιστρος. Non è palestra. *Simile est illud.* Oleum non vidit vnquam. *quod Vide sub* Promot.

ἄδειν πρὸς μυρρίνην. Canere ad myrtum. *indocti & infacundi nota. Nam in conuiuiis priscorum circumferebatur lyra vel cithara, quam qui imperitus canendi recusasset, accepto ramo myrteo vel laureo per iocum canere aliquid cogebatur. Meminit Cic. & Quintil. sed aliter Plutarch. Simile est hoc alterum:* Imperitus est lyræ vel recusat accipere citharam (*vt Themistocles teste Cic.*) *pro indocto & Musices ignaro. cuius scientiæ laus magna & æstimatio fuit, vt dixi. Vnde illud apud Aristophan.* κιθαρίζειν οὐκ ἐπίσταμαι. Cithara canere nescit. Et. οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταται. Ne Musicam quidem scit .s. *vulgò ingenuis notam.*

ἀμουσότερος λειβηθρίων. Indoctior Lebethrijs. *qui Musices Poëtices & aliarum disciplinarum liberalium expertes erant & Orpheum occiderunt. Zenodot.*

εἰς τὸν ἰαλέμους ἐγγραπτέος. *Menander.* In Ialemos referendus. *qui ineptè se gerit, qualis erat Ialemus.* βάρβαρος ἐκ τριόδου. *Lucian.* Barbarus ex triuio. Cũ hoc homine aut cũ stipite Æthiope, si in foro constitisses; nihil crederes interesse. sine sensu, sine sapore, elinguem, tardum, *&c.* Cappadocem modò abreptum de grege venalium diceres. *Cic.* Vtilis vngendis axibus esse potest. *Martial.*

Anima illi pro sale data. *Rhodigin. ex Varrone de crasso & stupido.*

ἄνθρωπος τῷ τρόπῳ σολοικότερος. *Xenophon.* Homo in moribus solœcismũ faciens. σολοικίαν ἐν τῇ ὀρχήσει ἐπιδείκνυσθαι. *Lucian.* In saltatione solœcismum ostendere, committere. *Sic* in gestu & actione Solœcismum *ponit Quintilian. Et Theophrastus Charactere Rusticitatis ait:* ἄγροικον μείζω ἢ ποδὸς ὑποδήματα φέρειν. Rusticum hominem maiores pede calceos ferre. *Item.* ἀναβεβλημένον ἄνω

ἄνω γόνατος καθίζανειν. Supra genu reuoluta veſte ſedere. ἀλαβανδικὸν σύγγραμμα. *Stephan.* Alabandicum opus, ſcriptum .i. *rude, barbarum, ineptum.* A Muſis & Gratijs abeſt. *Quintilian.* Ab ipſa ſtiua homo. *Cicero Seruius.*

βλιτομάμμας. *Lucian.* Quaſi blito vili & inſipido olere nutritus.

ἀνάπηρος. *Diogenes* .i. ſine pera. *nempe Philoſophica.*

ἀπαιδευτερος φιλωνίδου. *Ariſtopha.* Indoctior Philonide. *grandis & inſulſus is erat.* βόρβορος ἐκ τριόδου. Cœnum ex triuio. *Plato.* βόρβορον βαρβαρικὸν *dixit.* i. Lutum barbaricum. πηλογόνος: Lutea progenies.

Ad clitellas natus. *Carol. Bouill.* ὑὸς τύπος: *Euſtathi.* Suis typus.

Veruecum in patria natus. *Iuuenal.* Veruecea ſtatua. *Plaut.*

ἐν νηυσὶν τεθραμμένος: *Plato.* In nauibus educatus.

Lutum ſanguine ſubactum, *vocabat Neronem magiſter eius apud Suidam.*

Ex hara productus. *Cic. Noſtri dicunt.* Miedzy ćieláty ſie wychował.

καρικὴ μοῦσα *Athenæ.* Carica Muſa. *pro rudi, indocta, ingrata oratione cantilena &c.*

βούβαλος παχύδερμος: *Tzetzi.* Bubalus craſſo corio. *Sic apud Plautum.*

Elephanti corio circumtectus .i. *craſſus, ſtolidus.* Naris obeſæ. *Horat.*

κορύζης μεστὸς τὴν ῥῖνα. *Lucianus.* Muccoſus. λέμφος: *Euſtathio mucculentus.*

Mucco plenas nares habens. *quod agreſtium eſt.*

Non ab Hymetto, ſed ab area Syra. *Cic. Philoſophiam ſuam vocat non ab Hymetto ſed ab area Syra .i. craſſam & vulgarem ac ruſticanæ ſimplicitatis, quales erant Syri barbari, non autem à Platone Zenone vel aliis Græcis præſertim Atticis. Nam in Attica eſt mons Hymettus celebris cuius mella optima & pretioſiſſima. Plini. Martial.*

βῶλος, ἄροτρον, γηγενὴς ἄνθρωπος: Gleba, ſtiua, terræ filius. Rożicá mu pátrzy zoczu.

ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ. *Diogenian.* Salſitudo (.i. *ſal, vrbanitas*) non ineſt illi.

οὐδὲ τ χάρισιν, οὐδὲ τ μούσαις θύει. *Athenæ.* Nec Gratijs, nec Muſis ſacrificat. *Sic Plato perſtrinxit Xenocratem diſcipulum tetricum. & Plutarch. C. Marium.*

Cuculus ſi in ludum iret, poſſet iam fieri, vt literas ſciret. *Plaut.*

τὰς ἀνδραποδώδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς τρίχας ἔχει. *Plato.*

Seruiles in animo pilos habet. *Martial. l. 5. ep. 53. in Cauſidicum inurbanum.* Hic qui, *&c.* Exprimere (*ab illo*) fidiculæ licet cogant

Aue Latinum, χαῖρε non potes Græcum. Si fingere iſtud me putas, ſalutemus.

Neſcio, illi in ore ſemper eſt. *iuxta vulgare dictum:* Verbo Neſcio, ab indoctis ſoluitur omnis quæſtio. ἀγναμπτότατος βάτος ἄνος: *Suida.* Impolitiſſimus (*fullonē nō expertus*) rubus vetus. *Affine,* Glupi/ Nic wart/ Olßowy/ Proſtak,

Grzech bárziey trapi duße, niż chorobá ćiáło.

Bolé dußne wietße niż ćieléſne.

πολὺ μεῖζόν ἐστι, τὸ κακῶς ἔχειν, κακόν. *Euripides.*

Peccaſſe maius, quàm valere malè, malum, *addit cauſam idem quia æger corpore omnibus ſe inſpicientibus dicit quid ſibi doleat, æger animo abſcondit morbum.*

Quo maior vis est animi quàm corporis, hoc sunt grauiora ea, quæ concipiuntur animo quàm quæ corpore. *Cic.* Præter culpam ac peccatum, nihil accidere homini potest, quod sit horribile aut pertimescendum. *Idem.* Nihil in vita nobis præstandum præter culpam putemus: eaq; cùm careamus, omnia humana pacatè & moderatè feramus. *Idem.* Maiores sunt voluptates & dolores animi quàm corporis. *Idem.* *Affine*, Sumnienie złe.

Grzech ćiemnośći ábo skrytośći szuka/ ábo lubi.

Peccatum tenebrarum nomine insignitur *in SS. libris sæpissimè.*

Apud Ouid. 6. Fastor. Carna *vel* Crane nympha *Phœbi soror castitatis amans, amatoribus respondebat.* Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris.

Si secreta magis ducis in antra, sequar.

Et sic eludebat omnes. nam addit Pòëta.

Credulus anteijt, frutices hæc nacta resistit,

Et latet & nullo est inuenienda loco.

Similiter elusit quàn ad sanctam vitam induxit S. Ephrem meretricem, quæ cùm illum ad facinus Venereum inuitaret, ille respondit se assensurum, si in medio ciuitatis id fieri illa vellet. pudorē humanū illa mox obiecit, at ille diuinū acriùs inculcauit & eam in meliorem mutauit. Metaphrast. Nocte latent fures. κλεπτῶν ἡ νύξ. *Euripid.* Furibus grata nox. *His affine est illud dictum.* Dulce pomum custode absente. *ex Plutarcho qui sic habet:*

γλυκεῖ' ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος: Custode poma destituta dulcia, *id est (vt Henric. Stephan. interpretatur)* Voluptas dulcis sine arbitris, *alludendo ad morem Philosophorum veterum, qui (vt est apud Lucianum) palam voluptatem damnabant, fictè vt vulpes vuas quas non potuit attingere, clam verò ijs insanè sese immergebant. Multis hæc ille amplificat. Sed & Erasmi interpretatio quàm Henric. Steph. damnat, non absurda est. Vide* Złem położeniem dobry śie zépsuié.

Grzech dobrowolny/ karánia godny.

τοῖς ἑκουσίοις πλημμελήμασιν οὐδεμίαν χρὴ συγγνώμην ἀπονέμειν. Demosthen.

Voluntarijs peccatis nullam oportet veniam tribuere.

Planè sic S. Paul. ad Hebræ. 10. Voluntariè peccantibus relinquitur terribilis exspectatio iudicij & ignis æmulatio, *&c.* ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ καὶ τιμωρία κατ' αὐτοῦ. ἐξημάρτηκέ τις ἄκων συγγνώμη ἀντὶ τῆς τιμωρίας τούτῳ. *Demosthen.* Iniuriam quis facit volens? ira & vltio ipsi (*debetur*) peccauit quis inuitus, imprudens? venia huic pœnæ.

Grzech nad wolą/ ábo tréfunkowy/ odpuszczenia godny.

Inuoluntarium venia dignum. *ICti.* Συγγνωμόν ἐστι τὸ ἀκούσιον. *Thucydides.*

ἑκὼν ἁμαρτῶν οὔτις ἀνθρώπων κακός. *Sophocles.*

Nemo malus est quicunque peccat haud volens.

τὸ ἀκούσιον, παρὰ τοῖς ἀνθρωπίνως λογιζομένοις, συγγνώμης ἀξιοῦται. *Phalaris.*

Inuoluntarium, si humaniter expendatur, venia dignum est,

Nulla

Nulla est iniuria nisi à consilio profecta. *Seneca.*

τ̃ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴ εἰσὶν οἱ βωμοί. *Thucydides.*

Inuoluntarijs delictis refugium sunt aræ.

τοῖς ἄκουσιν ἁμαρτοῦσι μέτεστι συγγνώμης, οὐ τοῖς ἐπιβουλεύουσι. *Demosthen.*

Ijs qui peccant inuiti, venia est, non qui de industria.

Faber supernè lapsus occidit hominem, accusatus à cognatis occisi damnatus est sic vt aliquis ex cognatis ex alto in ipsum cadat, & vicissim occidat. quòd erat accusatum industriè absoluere quia nolens fecit. Apologus.

Grzech nié znány/ nié bywa karány.

ὁ μηδὲν εἰδὼς μηδὲν ἐξαμαρτάνει. Non peccat in re cuius est quis nescius. *Nisi vitio & culpa suâ nesciat, quæ ignorantia affectata dicitur.*

Ignorans facinus pecco sciente minùs. *Anonym. Rhythm.*

Grzech zámyslány smakuie/ á popélniony karuie.

Cùm scelus admittunt, superest constantia; quod fas
Atq; nefas, tandem incipiunt sentire peractis Criminibus. *Iuuenal.*

Plura vide sub C. Kostkoß bolu nábawia.

Grzechu poznanié/ z niego powstánié. Choroba poznána/ zleczysta.

Initium salutis notitia peccati. *Seneca.*

σωτηρίας ἀρχὴ νόσον γνώσκειν. *A.*

γνωσθεῖσα πάντως ἐστὶν εὐίατος νόσος. *A.*

Est morbus omnis cognitus sanabilis. *Sic Plutarch. sed Latinè loquens.*

Principiũ profligandi morbi, est sensus eius, qui eo affectum, ducit ad remediũ. qui verò ægrotare se non credens qua re indigeat nescit, js remediũ etiãsi adsit respuit.

Grzechu wyznánie/ iést zgłádzenie. Gotowe zdrowie kto chorobę powie.

Medicina fit erranti confessio. *Cicer.* Numen confessis aliquod patet. *Ouid.*

——— Æquum est Peccatis veniam poscentem reddere rursus. *Horati.*

πολλάκις ἐξαγορεύσεις ἁμαρτάδος ἄνδρ' ἐσάωσε
μούνη, καὶ δακρύοισιν ἀπέκλυσε πήματα πικροῖς. *Nazianzen.*

Sæpe confessio peccati homini saluti fuit Sola, & lacrymis acerbis peccata abluit.

Magna est medicina, fateri Quod nocet abscondi, quoniam sua vulnera nutrit Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti. *Sedulius.*

μόνη ἴασις ἁμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτάνοντα, καὶ δῆλον εἶναι ἐν αὐτῷ μεταγιγνώσκοντα. *Arrianus Ethnicus.* Vna medicina peccati, confiteri se peccasse, & præseferre eiusdem pœnitentiã. Vitia sua confiteri sanitatis indicium. *Seneca.*

Grzechy godzi śię strofowáć/ álé pérsonom folgowáć/ abo ßanowáć.

Hunc seruare modum nostri nouêre libelli,
Parcere personis, dicere de vitijs. *Martial.*

Idem ait: Suos libellos salua infimarum quoque personarum reuerentia ludere.

Idem. Et queritur læſus carmine nemo meo. *Quare nomina quæ mordacibus & pudendis carminibus apud illum præfixa leguntur; ficta eſſe eruditi monent: quæ ad laudem pertinent, veris nominibus inſcripta. Cautum enim erat lege XII. Tabul. ne quis nominatim aliquem perſtringeret vt Cicero teſtatur.*

Sic & Horatius: ——— Quin etiam lex
Pænaque lata, malo quæ nollet carmine quenquam Deſcribi &c. *Hinc Ouidi. in amicum immemorem.* Nomine non vtar, ponam pro nomine crimen.

Apud Laconas qui peccantem non obiurgaret, eiuſdem culpæ reus erat. Plutarchus.

ἔστι διάκριν κακίας, τῆς ἐνδιδόναι δὲ προσώποις. *A.*

Parcere perſonis, ſcelera at mordere licebit.

Grzechy wielkie do wierzenia trudne.

Semper negata eſt ſceleribus magnis fides. *P. Syrus.*

δύσπειστα τ᾽ αἰὲν ἐστιν ἀθέμιστα μιάσματα. *A.*

Solon interrogatus: Cur nullum ſupplicium conſtituiſſet in parricidam, *reſpondit:* Se id neminem facturum putaſſe, *Cic.*

In parricidio, etiam cùm multæ cauſæ conueniſſe vnum in locum, atq; inter ſe congruere videntur; tamen non temerè res creditur; neq; leui coniectura res penditur; neq; teſtis incertus auditur; neq; accuſatoris ingenio res iudicatur. Cùm multa alia antea commiſſa maleficia, tum vita hominis perditiſſima, tum ſingularis audacia oſtendatur neceſſe eſt; neq; audacia ſolùm, ſed ſummus furor atq; amentia. Hæc cùm ſunt omnia, tamen exſtent oportet expreſſa ſceleris veſtigia, vbi, qua ratione, per quos, quo tempore maleficium ſit admiſſum. quæ niſi multa & manifeſta ſint; profectò res tam ſceleſta, tam atrox, tam nefaria credi non poteſt. Cic. pro Sexto Roſcio, vbi id exemplis illuſtrat.

Grzyb, rydz, pańſka potráwá.

μύκητες θεῶν βρῶμα. Fungi deorum cibus eſt. *Nero apud Dionem ſic iocatus eſt in Claudium Cæſarem qui eſu boleti, veneno, ipſo conſcio, infecti, ſuffocatus eſt, vt etiam Sueton. ſcribit. Mortui autem Cæſares in deos pro more referebantur. Et Martial. in Cæcilianum conuiuatorem boletos ſolum vorantem conuiuis indignantibus ait:*

Quid dignum tanto tibi ventre gulaque precabor? *Et reſpondet:*
Boletum, qualem Claudius edit, edas.

Apud eundem ſæpe boleti laudantur tanquam delicatus cibus. vt l. 3. epigr. 60.

Cum vocor ad cænam &c. Cur mihi non eadem quæ tibi cæna datur? &c.
Sunt tibi boleti; fungos ego ſumo ſuillos &c.

L. 12. c. 17. Cœna boletos, oſtrea, ſumen, aprum. *delicatos cibos.*

L. 13. c. 48. & *ibidem ep. 50. vbi ſecundam laudem* Tuberibus *dat &c.*

Et Iuuenal. ſatyra 5. Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino, ſed qualem Claudius edit.

Idem ſat. 14. de filio delicatè enutrito loquens, nullam ſpem bonam eſſe de eo *ait;*
——— Qui radere tubera terræ Boletos condire & eodem iure natantes
Mergere ficedulas didicit nebulone (*guloſo*) parente.

Multa

Multa Plinius l. 22. c. 23. de boletis. & c. 23. de fungis, sed pauca ad eorum commendationem affert. nec mirum, cùm ex putredine nascantur, & à Nicandro τῆς γῆς ζυμώματα, *.i. fermenta terræ, ab alijs calli, hulcera terræ vocentur. Paulus Ægineta Boletos minimè omnium noxios esse ait, in toto fungorum genere.*

H

Hetmánem woysko stoi.

ἂν τὸν ἡγεμόνα ἀφέλῃ τις, οἴχεται ὁ λοιπὸς χορός. *Demosthen.*
Si quis ducem sustulerit, perit reliquus chorus seu exercitus.
Sic Virgil. de apibus. Rege incolumi mens omnibus vna est, Amisso rupêre fidem. &c. *Et Aristoteles de eodem rege apum,* ἐὰν ἀπόλλυται, ἀπόλλυσθαι τὸ ἀφεσμόν. Si is pereat, perire examen. Amisso dubiæ rege vagantur apes. *Ouidius. Idem habet Plini. Ælian. Seneca & alij apud Cerdã ad versum Virgilij.*
στρατηγῶν τὴν ἁπάντων ἔχει συλλαβὼν ἐν αὐτῷ δύναμιν, ὥς τε οὐκ ἦν εἷς, ᾧ τοσαῦτα συναπώλλυτο. *Plutarch.* Dux vniuersorum vim in se complexus est, vt iam vnus non sit, cum quo tam multa simul pereant. *Antigonus rex dicenti plures esse hostes respondit:* Me verò quam multis oppones? *Idem. Plutarch.* V. Lepsze woysko ieleniow pod lwem hetmánem / niż lwow pod ieleniem.

I

I biedna muchá śie odeymuie / vkáśi. Co żywo śie odeymuie. Gárdźić śie nikiem nie godźi: i napodleyszy záßkodźi.

Non solum taurus ferit vncis cornibus hostem
Verùm etiam instanti læsa repugnat ouis. *Properti.*
ἔνεστι κἀν μύρμηκι κἀν σέρφῳ χολή. *Suidas.*
Inest & formicæ & serpho (*minuto vermiculo vel culici*) sua bilis.
Nulli non satis ad nocendum est virium. *Seneca.*
κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται *vel* μαίνεται. Scarabæus aquilam quærit. *vel* aquilæ obstetricatur. *Fabula est Æsopica quam tangit Lucian. & Aristophanes, de scarabæo oua aquilæ ex nido vndiq;, etiam ex sinu Iouis detrudente, docetq;:* Neminem etiam vilissimum aduersarium lacessendum aut contemnendum.
ἔχει κὴ ἡ μυῖα σπλῆνα. Habet & musca splenem. *Ita parœmiographi: sed potiùs atram bilem intellige, cuius receptaculum splen. alioqui splen risus sedes vulgò habetur teste Plinio. Sammonico. & Persio Satyra 1.* Sed sum petulanti splene cachinno. *vbi tamen indignationem Casaubonus interpretatur.*
Brasidas à mure morsus dixit. ὡς οὐδὲν ἐστι μικρὸν οὕτω ἀσθενὲς ὃ μὴ ζήσεται τολμῶν

ἀμύνασθ. *Plutarch.* Vt nil est ita paruum & infirmum quod vitam tueri nequeat si ausit se defendere!

I co było i co nié było / wszystko się pozbyło.

Perdidi plùs quàm mihi fuit boni. *Plaut.*
Comedit (.i. *luxu absumpsit*) quod fuit, quod non fuit. *Idem .i. omnia prorsus. exaggeratio est hyperbolica. Extendi latiùs hoc dictum potest.* v. g. Narrauit quæ fuerunt & quæ non fuerunt. *Simile quid Horat.* Dicenda tacenda locutus. *Item in Milite Plauti parasitus assentando militi enumerat facinora eius bellica ficta & addit:* Nihil quidem hercle hoc Præut alia dicam quæ nunquam feceris. &c. *Miles.* Quid illud quod dico? *Parasit.* Hem scio iam, quid vis dicere. Factum est hercle, memini fieri. *Mil.* Quid id est? *Parasi.* Quicquid est.
Simile illud è Sophocle. Spes & quas habui & quas non habui perdidi. *Vide* Odwłoká często szkodliwa.

I gwoli i boli.

ὁ παῖς κρύσταλλον, *Ex Plutar. & Sophocle.* Puer glaciem .s. *arripiens, & oblectatur aspectu & patitur à frigore, nec diu potest retinere vt maximè velit, nā & liquescit & lædit. Symbolum id est amoris inhonesti. quo affectus Antipho Terentian. in Phormione dicit:* In eum infelix incidi locum, vt neque mihi eius (*amicæ*) sit amittendi (*ob amorem*) nec retinendi (*metu patris seueri*) copia. *Plutarch. hoc symbolum curioso & garrulo simul accommodat, qui audita retinere nequit. Affine,* Słodkiś iáko chrzan.

I iágodą by się z niem rozdzielił. I iáta béz niego nié z-ie.

Periphrasis est amantis ex effectu inusitato insigni conditionali.
Potest hîc vsurpari illud Græcum. καὶ τὸ σῦκον ἂν μερίζοιεν. Et ficum diuideret .s. *cum amico. Vsurpauit id vicino sensu Martialis de vno censu quem duo fratres inter se diuidebant. Explico id sub* Ni mnié ni tobié. *Vbi item alterum simile dictum leges.* Cyminum diuidere. *Affine,* Przyiáciélskie rzéczy spolne.

I iam-ci táki. I sobié-ć mowie. Téż wádę mam.

κἀγὼ τῷ αὐτῷ κεῖμαι ἐν νοσοκωμείῳ. *A.*
In eodem valetudinario iaceo. *Seneca obijcienti sibi quod ipse monendus alios moneat, respondet:* In eodem valetudinario iaceo: de communi malo tecum colloquor: remedia communico. Clamo & ipse mihi: Numera annos tuos. &c.
τὴν ἐμὴν κάμνεις νόσον. *Eustathi.* Meo laboras morbo.
ὁμὴν ἀνεδέγμεθ' οἰζύν. *Homer.* Parem sustinemus ærumnam.
Sæpe accidit vt alios castigare debeamus dictis, ipsi vitio non carentes: id commodissimè faciemus, si quam obijcimus alteri culpam, in ea nos quoq; aliquo modo esse fateamur, vt Socrates faciebat. Ex Plutarcho.
Scimus, & hanc veniam petimusq; damusq; vicissim. *Horat.* V. Odpuśćmy sobié.

I ia nié chybię / nié zborguię. I od mego-ć boli. Zrownam-ći.

Et nos tela pater, ferrumque haud debile dextra.

Spargimus. Et noſtro ſequitur de vulnere ſanguis. *Turnus apud Virgil.*
Nec diuûm parcimus vlli. *Idem.*

——— ἐπειὴ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν. *Homer.*

Siquidem & meum telum acuta eſt cuſpide.

Et mihi ſunt vires & mea tela nocent. *Ouidi.*

Si me iratus tetigerit, iratus vapulabit. *Plaut.* Si tibi eſt machæra, & nobis veruina eſt domi. *Idem.* *Affine*, Rownifmy ſobié.

I liczone wilk biérzé.

Non curat numerum lupus. *Ex Virgilio qui ait.*
Hîc tantum Boreæ curamus frigora, quantùm Aut numerum lupus aut. &c. .i. *nihil curamus in fumario habitantes.* (lupus.
καὶ κεν τ' ἀριθμηθέντ' ἀφαρπάζει λύκος. *A.* Numerata quoq; nō parcit abripere

I mnié ludźié znáią. I ná mie król łáſkaw.

Et me Phœbus amat. *Virg.* Amauit nos quoque Daphnis. *Idem.*
Et mihi ſeſe vltrò offert meus Amyntas. *Idem.*
Et amarunt me quoque nymphæ. *Ouidi.*

—— παρὰ γὰρ θεοί εἰσι καὶ ἡμῖν. *Homer.* Nam & nobis adſunt dij.

Et mihi Flora comas parienti gramine ſpargit.
Et mihi matura Pomona ſub arbore ludit. *Calpurnius.*

I nie mogłoß być ináczey?

Ergo erat in fatis Scythiam quoque viſere noſtris! *Ouidi.*

I olſtro ſpuśći/ gdy Bóg przépuśći. I w pogodę piorun vdérzy.

Fulmina de cœlo iaciuntur ſæpe ſereno.

ἔστιν ὅτ' ἐξ αἴθρας φλεγέθων ἐπέσκηψε κεραυνός. *A.*

Negat id quidem Lucretius fieri poſſe, dicens: Nam cælo nulla ſereno
Nec leuiter denſis mittuntur nubibus vnquam. *Contrarium dicunt multi Homer. Liui. Saluſt. Cic. Virg. Horat. & alij. Rectè vtriq; Lucretius de naturali fulmine verum dixit: cæteri etiam verum de prodigioſis & diuinis fulminibus, quæ plerumq; mali ominis & formidanda ac noxia habebantur. Sic Virg. 1. Georgic.* Non aliàs cœlo ceciderunt plura ſereno Fulgura *.ſ. vt ante mortem Cæſaris.*
Et Lucan. Emicuit cælo tacitum ſine nubibus vllis Fulmen *.ſ. belli ciuilis prognoſticum.* *Horat. item.* Namq; Dieſpiter Igni coruſco nubila diuidens
Plerunque per purum tonantes Egit equos, volucremque currum.
Cicer. Aut cùm terribili percuſſus fulmine ciuis
Luce ſerenanti vitai lumina liquit.
Adde illud Martialis. Nullo fata loco poſſis excludere. V. Śmierć niéuchronna.

I o to śię grá nié rozeydźié.

Tria verba non commutabitis hodie inter vos. *Terent.* .i. *non litigabitis.*
Crede mihi, Nunquam hodie tecum commutaturum patrem Vnum eſſe verbum,

ſi dices &c. *Idem .i. non altercaturum, ſed contentum futurum. Donat.*

Iſam Bóg nie bierze gdźie niémaß V. Bráć trudno gdźie niémaß.

Videtur quidem dictum hoc pugnare cum illo dicto parabolico apud S. Matthaeum c. 25. vbi de domino ſeruus dicit: Metis vbi non ſeminaſti. Sed more humano locutus eſt. nam hoc facere ſolent domini (homines) duri auari & crudeles, exigentes aliquid etiam à pauperculis. neque approbat dominus allegoricus dictum illud ſerui, ſed illo quali quali vtitur ad eum refutandum, ex ore ipſius eum iudicans.

Iſam ſtraznik bywa w łykach.

Sæpe ipſe cautor captus eſt. *Plaut.* πολλάκι φυλακτὴρ αὐτὸς ἐς φυλακτὴν εἶε. *A.*

Iſtowik tylko po świety Wit śpiewa.

Ad varia hoc dictum poteſt accommodari. Vt

1. Omnia tempus habent. *Vide.*	Czás do káżdey rzéczy.
2. Voluptatis modus eſſe debet. *V.*	Roſkoßy ſkromno záżyway.
3. Voluptas omnis breuis. *V.*	Roſkoß krotka rzécz.
4. Bruta norunt ſua tempora. *V.*	Káżda beſtyia zna ſwoy czás.
5. Meliora breuiùs durant. *V.*	Smiérć co lépße bierze.

Iſwoiem śie winém, ábo piwem ßynkarz ábo ktokolwiek vpiie.

Nonnunquam proprio titubauit caupo Falerno. *Garnerus.*

οἴνῳ κάπηλος οἰκείῳ μεθύσκεται. *A.*

Extendere licet hoc dictum latiùs paroemiacum ad alia; vt ſignificet, non multùm eſſe quærendam occaſionem peccandi, quæ cuiq; vbiuis etiam in rebus licitis ſe offert.

πάντοτε κακουργεῖν καιρὸν εὑρίσκει κακός. *A.* Occaſionē vbiq; mali inuenit malus.

Simile eſt illud P. Syri Adulter eſt vxoris amator acrior. *quod dictum S. Hieronym. Xyſto Pythagorico tribuit.* Quia maritus, *inquit idem,* iudicio non affectu debet amare coniugem. Et nil fœdius eſſe ait, quàm vxorem amare quaſi adulteram .ſ. *amore nimio.* *Eadem eſt ſententia S. Gregorij dicentis.* Sicut adulter eſt, qui in actu coniugali non prolem, ſed voluptatem quærit: Sic qui Verbum Dei ob vanā gloriam prædicat, adulterare illud dicitur: quia non filios Deo gignere, ſed ſcientiam ſuam oſtentare deſiderat. *Obſerua quam conſentaneam veræ religioni & Chriſtianis doctoribus ſententiam, recta ratiò ſuggeſſit huic Mimo Ethnico & atheo.*

Itak nie nagorzey. Ito nie źle.

οὐδ᾽ οὕτω κακῶς. Ne ſic quidem malè .ſ. *ieci. vel ſucceſſit. Dictum priuigni, qui lapide canē ferire volens percuſſit nouercā, illudq; protulit. Thales apud Plutarchū hoc dixit.*

Ito i owo tám naydźieß.

Sunt bona, ſunt quædam mediocria, ſunt mala plura,

Quæ legis &c. *Martialis de ſuis carminibus. Alluſit forte ad illud. Homeri.*

φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά .i. Pharmaca multa quidem ſalubria miſta multa pernicioſa. *De Ægypto dictum ait Plutarch.*

ἡ τοῦ πτωχοῦ πήρα. *Suidas.* Mendici pera. *in quam omnia quæ dantur conijcit.* Satyra vel Satura, *congeries confusa rerum vt legum ciborum &c. Festus. Iustinian. ait.* Per Satyram collectum. ῥῶπος. *Ælio Dionysio est* λεπτὸς ἀτελὴς φόρτος: *exile vilium rerum onus.* Scruta Cento. Farrago Cornucopiæ *& similia V. si lubet in 1. Tomo sub* Mieszánina. Kśiegi zbierálne.

I to trochá, i to płochá.

Sensus est: Hoc quoque quod modicum restabat perijt.

Post omnia perijt naulum. *ex Iuuenali.* 4. *Regum* 6. *Quidam lapsa in flumen securi exclamat Elisæum alloquens.* Heu heu Domine mi & ipsum mutuò acceperam.

ἀντὶ τυφλοῦ ἐξωμμάτωται. *Aristophan.* Pro cæco exoculatus est. *nam id grauius est. quanquam vox Græca sonat etiam illuminatus est, sed non hîc.*

Sic aptè, quin aptiùs diceres. E lusco vel lippo cæcus factus est.

Potest huc trahi illud Gallorum. Post securim perditam etiam manubrium perijt. V. Przyszedł niestátek, wziął ostátek. & Wiele stráciwszy ostátká nie zárzucay.

I to też żołnierz. I tyś też *vel* Ieśliś ty też żołnierz, muzyk, pisarz, *&c.*

Ἐ κόρχορος ἐν λαχάνοις. *Theophrast.* Etiam corchorus inter olera! *.s. reponendus est vel sese iactat. Sic Erasmus: aliter* V. Iedná to bursá. *Herba est vilis amaritudine infamis Theophrast. Plini. Piscem esse vilissimum ait Suidas & Hesychius. Simile est illud 1 Regum 19.* Num & Saul inter prophetas!

I w kápicy wełna. I kwaśne iabłko robak gryźie. I imbier robak toczy.

Dictum hoc vsurpatur de ijs, qui exteriùs vitam austeram & sanctam habitu ipso præseferunt: intus verò vulgo hominum similes, & voluptatum amatores sunt. quales erant Pharisæi Iudæorum religiosiores cæteris habiti, quos Christus toties hoc nomine reprehendit. tales & Philosophi ethnicorum, quos ridet & vellicat Seneca sæpe, & ipsi se inuicem mordebant & sibi simulationem virtutis exprobrabant. vt Plato. & Diogenes apud Laërtium. sed plurima talia habet Lucianus, cùm sæpè alias, tum in Nigrino. Vitarum auctione. Piscatore & in Dialogis mortuorum Diogene Charonte Menippo &c. Dicto Polonico quod opponam non habeo, nisi forte ex Luciani Hermotimo Stoicorum simulationem. Potes tamen vsurpare & Polonica Græcè & Latinè. V. G.

καὶ ζιγγίβερι, κἂν πικρὸν ἐκτρέφει κίας. *A.* Et zinziber amarũ licet vermes alit.

πολλάκι καὶ μῆλ' ὀξώδη σκώληκες ἔδουσι. *A.*

Sæpè & acerba solent vermes corrodere poma.

Potest etiam huc detorqueri illud ex Cic. Sæpe sub sordido pallio latet ambitio.

Item: Interdum sub aspera veste animus delicatus reperitur. *Affine,* Maszkárá.

I w nierządźie iáki rząd być muśi. Rozboynicy niespráwiedliwie wydźieráią, á spráwiedliwie śie dźielą.

Habent & scelera leges suas. *Seneca.* λέγεται δὲ ὅτι καὶ οἱ ἄνομοι ἔχουσι νόμους. *A.*

Quin etiam latronum leges esse dicuntur, quibus pareant. *Cicer.*

Serui Romæ iudicia ſua habebant, quæ inſtituebantur aliquo grauiùs peccante & capitalis fraudis conuictus damnabatur. *Plutarch.*

I w Rzymié świát, ábo ludźié.

Hoc dictum vſurpant, qui locum aliquem apud omnes celebrem commendare nolunt, ſed alijs quibuſuis ſimilem aſſerunt.

Romæ quoque homines moriuntur. *Hormiſda Perſa apud Ammianum.*
Simile eſt illud apud SS. ſcriptores. Lucifer peccauit in cœlo, Adam in paradiſo, &c.

I złotá śię vkruſzy.

Varius eſt huius dicti vſus, & interpretatio.

1. Modica damna vulgò parui æſtimantur. *Vide.* Máło iáko nic.
2. Exigua detrimenta euitare, admodum difficile eſt. *V.* Nié wielka ſzkodá.
3. De damno parui momenti, ſolicitudo non ſuſcipienda. *V.* O fráſzkę śię kłopotáć.

Ja o Páwlé, á on o Gáwlé. Pomaga Bóg bráćié. R. Kopam gline Pánié. Nié tego ia chce. Nié o to pytam.

ἐγὼ σκόροδά σοι λέγω, σὺ δὲ κρόμμυ' ἀποκρίνεις.

Ego tibi de allijs loquor, tu de cepis reſpondes.

ἄμας ἀπῄτουν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. *Zenodot. Plutarch.*

Falces petebã aſt hi ligones denegant. Manũ peteris & pedé porrigis. *S. Hieronym.* *Χαίροις Ὑψιπύλη. τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω. οὔ σοι λέγω περὶ τούτου. ὁ ἐμὸς ἀκοίτης ἐνταῦθα; Ex Comico aliquo veteri.*
A. Salue Hypſipyle. R. Meos corymbos necto. A. Non loquor tibi de hac re. Meus maritus eſt hic? *οὐδὲν πρὸς ἔπος ταῦτα, οὐδὲ περὶ τούτων ἠρόμην.* *Lucian.* Nil iſta ad carmen, nec de his interrogabam.

Sic apud Terentium Phædria Demiphoni non reſpondet ad interrogationem.
Phæ. Mi patrue ſalue. *Dem.* Salue ſed vbi eſt Antipho? *Phæ.* Saluum aduenire.
Dem. Credo. hoc reſpõde mihi. *Phæ.* Valet, hic eſt. ſed, omniáne ex ſententia? &c.

Apud eundem Dauus interrogante ſe Simone ſimiliter tergiuerſatur.
Si. Quid iſtuc tibi negoti eſt? *Da.* Mihíne? *Sim.* Ita. *Da.* Mihíne?
Si. Tibi ergo. *Da.* Modò introij. *Si.* Quaſi ego quam dudum? rogem. &c.
Et apud Plautum Mercatore dicit quidam. Video hominem Zacyntho. rogito ſi inaudierit (*de amica*) Hoſpes reſpondit: Zacyntho ficos fieri non malas. i. *non reſpondit ad rem, ſed quærenti poma obtruſit pyra. ſic intelligit Taubman.* *Talibus dicendum illud.* *νήπιός εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας.*

Stultus es hoſpes aut longinquis aduena ab oris.

Ego canto, tu ad aliam vocem ſaltas. *S. Auguſtin.*
Quadrat in hunc locum lepidum Surdorum iudicium in carmine Græco Nearchi, Antholog. l. 2. c. 29. V. Jáka ſpráwá. *Affine,* Nié do rzeczy.

Ja robię, á drugi śię z tego ma dobrze.

Jeden robi, á drugi záżywa. Jam śiał, á drugi żnie.

Ego arborem conſeui, alius ex ea fructum legit. *ex Liuio.*

Non ſibi ſed domino venatur vertagus acer,
Illæſum leporem, quem tibi dente feret. *Martial.*

Ego ſemper apros occido, ſed alter ſemper vtitur pulpamento .i. *carnibus apri à me occiſi. Dictum Diocletiani allegoricum apud Flauium Vopiſcum qui miles adhuc cùm vaticinium habuiſſet ſe Imperatorem fore vbi aprum occidiſſet, ſtudioſè apros venabatur & occidebat, quos Imperatoribus Aureliano Probo Tacito Caro offerebat, tandemq́; dixit: Ego ſemper apros occido &c. tandem verò Aprum Præfectum Prætorio occidit vt vaticinium impleret, & imperium ſibi firmaret.*

ἄλλοι κάμον (*pro* ἔκαμον) ἄλλοι ὤναντο. *Suidas.* Alij laborârunt, alij fructū tulerūt. ἄλλοι μὲν σπείρουσιν, ἄλλοι δὲ ἀμήσονται. Alij ſeminant alij verò metent.

Hos ego verſiculos feci, tulit alter honores.
Sic vos non vobis nidificatis aues. Sic vos apes, oues, boues, &c.

Virgil. in Catalectis vendicans ſibi illud epigramma.

Nocte pluit tota redeunt ſpectacula mane.
Diuiſum imperium cum Ioue Cæſar habet. *Ita Scaliger.*

Ocnus funem torquet, quem aſina deuorat. *Explico hoc ſub.* Zoná ſtroyna. *Leo & vrſus dum circa prædam pugnant, vulpes eam feſſis rapit, qui videntes dixerunt:* Nos miſeros! vulpi laborauimus. *Æſopus.*

Ἀρκάδας μιμούμενος. *Zenodot.* Arcades imitans, *qui bellicoſiſſimi cùm eſſent nunquam tamen ſuis auſpiciis bellum geſſêre, ſed aliis ſuppetias tulêre feliciter. vnde illud aliud dictum:* Arcades alijs vincunt, non ſibi.

En queis conſeuimus agros! .ſ. *militibus. Paſtor Virgilij queritur.*

Affine, Człowiek śie nie dla śiebie rodźi. Drugiem dobry.

Jadłby kot ryby / ale nie chce ogona maczáć.

Galli ſimiliter dicunt: Felis libenter piſcem vorat, quem piſcari renuit. *Garner. Et Anonym.* Felis edit piſcem ſed non vult tangere flumen, (*vel tingere caudam.*) Vis habere, vis potiri, vis quod illi des effici; Tuum eſſe in potiundo periculum non vis; haud ſtultè ſapis. *Terent.* Σῦκα φιλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσιν. *Athæneus.* Gaudet auis ficu, ſed eam plantare recuſat. τῶν παραβόλων καὶ καλῶν ἔργων ἐφίενται μὲν πολλοὶ, τολμῶσι δὲ ὀλίγοι. *Polybius.* Audacia & præclara facta appetunt multi, aggrediuntur pauci.

Affine, Bez prace / nie beda kołacze.

Iák Bożego grobu / iák czego drogiego broni / ſtrzeże.

Pro aris & focis pugnare. *Cic.* Eſt mihi cum aliquo certamen pro aris & focis, pro deorum templis & delubris. *Idem.* Tanquam Palladium .ſ. *aſſeruare. Idem. Palladium erat Troiæ ſignum Palladis ligneum, religioſè in occulto ſeruatum, tanquam certiſſima vrbis tutela quandiu in ea maneret. quæ ſuperſtitio poſtea Romæ ſeruata eſt.* ὡς τεμενῶν ἱερὰ ἐπιτηρεῖν. *Gellius.* Vt lucorum delubra obſeruare. καί μιν καλύπτει ὡς χαραδριὸν πέρνας. *Hipponax. Suidas.* Illumq; abſcondit ceu chara-

ceu charadrium vendens .i. ictérico; ne is aspectu auis sanatus eam emere negligat. *Dictum Polonicum ortum habet vel à militibus Pilati custodientibus Sepulchrum Christi, vel ab Ordine Militum Sacri Sepulchri satis noto. Exstant ritus initiandi Militem S. Sepulchri cum Processione eiusdem Sepulchri, cùm alibi tum cum Peregrinatione Radiuili Ducis.* *Simile*, Ják oká w głowie.

Jaka miarka miérzyß / takąc odmiérzą.

ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. *S. Mattha. c. 7.* Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

αὐτῷ τῷ μέτρῳ. *Hesiod.* Eadem mensura. V. Co drugiem wyrządźił. &c.

Jaká płaca / táka praca. *Vide.*

Leniwo káżdy prá cuié / gdy pożytku máło czuié.

Jáka praca / táka płaca. Jáko robia / táko płácą.

Jákie przéwinienie / tákie dość czynienie. Zła robotá / złe śie płáći.

Vt quisque est meritus præsens pretium pro factis ferat. *Næuius apud Nonium.*

Vt sementem feceris, ita metes. *Cic.* Fumi venditor fumo suffocatur. *Lamprid.*

——— Sua cuique exorsa laborem Fortunamq; ferent. Rex Iuppiter omnibus idem. *Virgil.* *Qui ciceris grana eminus proiecta acu excipiebat, modium ciceris ab Alexandro præmium accepit. Quintil. l. 2.*

Σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δ' ἐθέρισας. *Aristotel.* Tu quidem turpiter hæc seminasti, miserè verò messuisti.

καρπὸν ὃν ἔσπειρε θερίζει. *Plato.* Sementem quam seminauit metet.

εἱμαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων
κακὰς ἀμοιβὰς ἐστὶ καρποῦσθαι βροτοῖς.

Fatale est malorum consiliorum Malas retributiones pro fructu esse hominibus.

τοῖς κακοῖς τρὶς κακά. *Athenæ.* Malis ter mala.

Tu me oblectasti cantu, ego te spe præmij. *Dixit Dionysius citharœdo præmium pactum exigenti pro cantu in conuiuio. Plutarch. sed Aristotel. hoc iniquum dicit esse.*

πίνουσ' ὀμίχλην τῆς πονηρίας κακοί. Mali malitiæ bibere suæ fæcem solent.

ἐπεὶ τὰ μὴ καλὰ πράσσειν ἐτόλμας, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα. *Euripid.*

Siquidē quæ non decent Patrare es ausus, ferto quæ minùs placent.

Leænæ feminæ, quæ conscia cædis tyrannorum, tyrannicidas non prodidit, sed tormentis vrgentibus linguam suam dentibus abscissam in os tyranni exspuit, Athenienses monimentum in arce, leænæ animalis statuam æream sine lingua, posuerunt. E Plutarcho. Tertulliano. Artoxerxes militi qui tres hostes se obtruncasse falsò iactabat, linguam tribus acubus perforari iussit. Ex eodem. *Affine*, Tákiemu tákie.

Jáka spráwá / táka odpráwá.

κωφοὶ οἱ διαδικαζόμενοι, κωφότερος δ' ὁ κριτής. Surdi litigatores, surdior iudex, qui absurdè litigantes absurdiùs absoluit. *Actor petebat æs pro ædibus. Reus respondit: tota nocte molebam. Iudex autem. quid contenditis? mater est vobis, ambo eam alite, ex Anthologia. l. 2. epigr. Nicarchi.*

Iáka táka pomoc. Lżey iść przy koniu.

Σκάζοντι δὲ τις βεβαιως μέγ' ἔρεισμα. *Nazianzen.*
Claudo (*vel vacillanti*) firmiter gradiens (*comes*) magnum fulcrum.
Gallorum est dictum: Facilè incedit pedibus, qui equum freno ducit.
Audiui olim quendam vectoriam famulum aliquot stadia dormitantem ire solitum, penes equum onerarium currum trahentem.

Iákby co złego vyrzał / przeląkł się / krzyknął / vćiekł.

Tanquam Gorgone visa. ὥσπερ τ Γοργοῦς θεασαμένη κεφαλὴν, ἤ τι τ ἀτοπωτέρων ὀξύ τι ϗ μέγα ἀνέκραγεν. *Heliodor.* Tanquam Gorgonis capite conspecto, aut alio quopiam monstro acutè & validè exclamauit.
Auertam vultus tanquam mihi pocula Gorgon.
Porrigat, atque oculos oraque nostra petat. *Martial.*

Iákby go ná koń Turecki wsádził / rad / wesoł.

Æquè est beatus ac pöëma qui scribit. *Ex Catullo, quē vide sub* Sam się sobie podoba. *Sed aptius ad Polonicum dictum, est illud Horatij:* Splendidius multò est, equus vt me portet, alat rex. *Sic respondit quidam Philippi Macedonis miles suadenti socio vt relinqueret regem.* ἵππος με φέρει, βασιλεὺς με τρέφει. Equus me portat, rex me alit. *Optima conditio alienis pedibus ambulare & alieno sumptu viuere.* μᾶλλον ἥδεται ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς. *Aristophan.* Magis lætatur eo qui senectā exuit .i. *serpens.*

Iákby go opárzył / iákby go zimną wodą oblał.

Palleat vt nudis pressit qui calcibus anguem. *Iuuenal.*
Retroq; pedē cū voce repressit Improuisum aspris veluti qui sentibus anguē
Pressit humi nitens, trepidusque repente refugit Attollentem iras. *Virgil.*
Ceu apes fumo suffitæ. *ex Pierio.* Veluti si feruenti ollæ frigidam inspergas. *ex Galeno, vsurpatur cùm in media hilaritate nuntius tristis superuenit.*
Ceu perfusus aceto. *Horat. ait:* At Græcus postquam est Italo perfusus aceto .i. *postquam est dictis aculeatis & mordacibus Latinorum perstrictus. Lambin.*
Frigidam aquam suffundere. vel frigida aliquem aspergere. *More balneatorum qui per iocum aliquos frigida aspergunt. Ex Plaut & alijs. Sic ferè Aristophanes.*
πλυνόν με ποιῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσι.
Me sparsit vnda (balneum fecit) tot viris præsentibus .s. *per contumeliam.*

Iákby mu o głowę / o mienie co szło.

——Tanquam si famæ discrimen agatur Aut animæ. *Iuuenalis loquens de feminis circa cultum coporis nimiùm solicitis.*
Pallet ceu Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram. *Idem Iuuenal.*
Lugduni Caligula instituerat ludos miscellos, in quibus etiam facundiæ Latinæ & Græcæ certamen erat, victo pœna & ignominia proposita. Sueton. Tanquam si patria periclitaretur aut sacra ac monumenta maiorum. *Lucian.* Sub Toć to iest.

Jákbymu o żeláznym wilku báiał. *Idem est* Niérozumnie. Niédbá. *Vide infrà*. Ják ná Niemiećkiem kazániu. Mowy ty śćienie.

Jákby śię znowu národźił.

ἐκ λύκε σόματ۞ ſ. ἐξαρπαϑεὶς. *Diogenian.* Ex ore lupi, ereptus.
Sic Horat. Vel hædus ereptus lupo *Et Martial.* Agnus inhumani raptus ab ore lupi.
Grus apud Æſopũ magni præmij & beneficij loco iubetur habere, quòd ex ore lupi caput ſaluũ eduxerit. Γλαῦκος πίνων μέλι ἀνέϛη. Glauc' poto melle ſurrexit. *è morbo letali.* κτ̃ Φοίνικα ἀνεβίωσεν. *Ariſtid.* Phœnicis inſtar reuixit. *Affine*, Odmłodniał.

Jákby z Bogiem trzećiego dniá gadał. *Idem in 1 Tomo* Boſkuié śię.
Si vultum eius aſpicias Paulum raptum in tertium cœlum dicas. Vel Moſen è montis Sina deſcendentem. Numam ex antro Ægeriæ egreſſum credas. ex Liuio. Affine ſequens.

Jákby z nieba ſpadł. *Idem eſt in 1 Tomo* Pożądány. Nagły.
Velut è cælo lapſus, demiſſus *dicunt Latini, de viro virtute prudẽtia moribus præſtãtiſſimo Sic Cic. de Pompeio :* Pompeium omnes ſicut aliquem non ex hac vrbe ſed de cælo lapſum intuentur. *Idem.* Cælo diuinum hominem in prouinciam eſſe delapſum. *Idem.* Quaſi delapſa de cælo regula .i *Liber Epicuri.* διοπετὴς κανὼν. *Plutar. Idem.* διόϑεν γεγονώς. *Euripid.* Ex aëre, cælitùs lapſus.
De cælo item cecidiſſe dicuntur qui repente adueniunt Minutio Tertullian. & Tibullus ait:

Tunc veniam ſubitò, nec quiſquam nuntiet antè,
Sed videar cælo miſſus adeſſe tibi.

Tanquam modò ex deorum concilio & ex Epicuri intermundijs deſcendiſſet. *Cic.* ϑεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς. *Lucian.* Deus ex machina apparens. Deus ex improuiſo comparens. *More Tragœdorum ethnicorum, qui cùm humanis conſilijs negotium expedire non poterant, deum aliquem repente in machina ex alto demittebant, qui difficultatem expediebat. Sic Horat. Pòëtis præcipit:*

Nec deus interſit, niſi dignus vindice nodus Inciderit.

Ják-ći wiérzą, ták-ći námiérzą. Jleć wiérzą, tyleć námiérzą.

Vt fama eſt homini, exinde ſolet pecuniam inuenire. *Plaut.*
Ego ſi bonam famam mihi ſeruaſſo, ſat ero diues. *Idem.*
Quantùm quiſque ſua nummorum ſeruat in arca,
Tantùm habet & fidei. *Iuuenal.*
Et cum fortuna ſtatque caditque fides. *Ouidi.*
Bona opinio homini tutior eſt pecuniâ. *P. Syrus.*
Honeſtus rumor alterum eſt patrimonium. *Idem.*
τόσον ὅσῑς ἴχει πίστ۞ ὅσον χρημάτων. *A.*

Verſui Iuuenal. reſpondet. *Vicinum.* Jáko ćie widzą.

Ják gżegotki ná lépié pobrał.

Hæsêre vt volucris viſco correpta ſequaci, *ex Valer. Argonaut.*

Vt volu-

Vt volucres virga ex viscata colligit auceps .s. sic capti sunt. *ex Ouid.*

Miles in Pœnulo Plauti gloriatur se deiecisse globis viscatis fūdis impositis homines volaticos.

Vt delphinum vel alium quemuis piscem in terra cepit. *ex Plutarcho, qui habet.*

δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. Delphinis in terra vis .s. *nulla. facilè à quouis capitur.*

Jak deszcz padali.

Tam crebri ad terram decidebant quam pira .s. *fundis deiecti ex àère. Plaut. de volaticis hominibus profligatis.*

χιόνος δίκην. Niuis instar. *Virgil.* Fundunt simul vndique tela,
Crebra niuis ritu, telumque obtexitur vmbra.

νιφάδες χιόνος πίπτουσι θαμειαί. *Homer.* Frusta niuis cadebant crebra.

Sagittis, plumbo, & saxis grandinat, niuit. *Pacuuius.*

Ritu grandinis vndique volitantibus telis. *Ammian.*

νιφάδεσσι δ' ἐοικότα πῖπτε βέλεμνα. *Q. Calaber.*

Niuibus similia cadebant tela. Præcipitesq; cadunt: Non densior àére grando,
Nec de concussa tantùm pluit ilice glandis. *Virgil.*

Quàm multa in syluis autumni tempore primo Lapsa cadunt folia. *Idem.*

Veluti cùm putria motis Poma cadunt ramis, agitatæq; ilice glandes. *Ouidi.*

Jak dobrzé tak dobrzé.

ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ καλοῦ εἰς καλὸν μετήνεγκα *Suidas.* Ego ex bono in bonū transmigraui.

ἐσθλὰ δ' ἐπ' ἐσθλοῖς ἔργα θέλοι δόμεν .s. ὁ Ζεύς. *Pindarus.*

Bona post bona, vel bona sibi succedentia velit dare .s. *Iupiter.*

αὐτομάτως ὁ Θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθά. *Stobæus.* Vltrò Deus offert bona,

Omnis habet sua dona dies, nec linea diues
Cessat, & in populum multa rapina cadit. *Martial. de largitione missilium in spectaculis.* Linea diues, *Radero, est series donorum. vt etiam Cic. interpretatur, aliter Lipsius & multi alij quos affert Rader. ad hoc Ep. 78. l. V. si placet.*

Affine, Wiele dobrego. Jedno Bogá.

Jak dudy ten człowiek.

Duobus modis id vsurpatur. In vitio sæpiùs. pro Imbecilli, languido, exosse. Aliquando in laude quoque. pro eo qui non est refractarius & cui facilè est quiduis persuadere & in quancunque partem inflectere. Lege sequens dictum.

Jak dudy nadmiesz, iák orgány &c. nástroisz; ták gráią.

Dictum hoc quadrat in eum, qui non ex proprio ingenio & iudicio ac scientia loquitur, sed vt sufflatus & instructus est ab alio. Tales autem sunt.

1. Pueri in scholis aliena memoriter pronuntiantes vel declamantes.

Item Comica quæuis persona in scena agens. κωμικὸν πρόσωπον.

Præterea Vates Præco Legatus & nuntius mandata aliena ad aliquem perferens.

Insuper Iudex secundùm allegata & probata (vt ICti loquuntur) quidpiam decernens.

Denique Princeps sæpe oculis & auribus alienis percepta, ore suo promunt.

De his ita dicere possis. Audita loquitur. Iussa renuntiat. Vt instructus est agit, dicit. Lingua sua, mente aliena vtitur. Qualis cognitio vel probatio causæ, tale decretũ. *Item allegoricῶs.* Tibia vt inflatur sonat.

ὡς ἀσκὸν εὐφυσοῖς, τῇ ἠχοῦσι δόνακες. *A.* Inflas vt vtrem sic sonabunt fistulæ.

Item. Vtriculares tibiæ, ascaulæ obediunt. Vasis instar audita loquitur.

V. Kozá zá kozámi. *Affine,* A biato / biato.

Iák kośćká pádnie.

ὥσπερ οἱ κύβοι πεσοῦνται. Vt tesseræ cadent. *Ex Plutarch.*

——— Quamcunque viam dederit fortuna. *Virgil.*

Sors cernat. *Liui.* Quod sors offeret, arripiendum. *Cic.*

Sortes mittã, si illud quod volumus, eueniet; gaudebimus: sin secùs, patiemur animis æquis. *Plaut.* Quod sors feret feramus æquo animo. *Senec.* *Affine,* Iáko śie vdá,

Iák kozá do rzéźniká idźie .i. niechętnie.

Festinat tanquam si exulatum eat. *Sic Ouid. 1 Trist. eleg. 3. dum iret exulatum de se scripsit.* Ter limen tetigi, ter sum reuocatus, & ipse

Indulgens animo pes mihi tardus erat. *Et plura ibidem in eundem sensum.* *Potest hic vsurpari Ironicῶs.* σπεῦδε βραδέως. Festinat lentè. *Item.* Alienis graditur pedibus. *vt illud: Alienis malis ridet.*

Huc faciunt illa quæ in Plauti Pœnulo Agorastocles dicit aduocatis tardè euntibus, vocans eos spissigradissimos, loripedes, podagrosos, &c. longior est scena. V. Leniwy & Béz ochoty.

Iák ná inszy świat przyszedł.

Hoc dicto commendatur aut vituperatur regio ad quam quis è longinquo venit. Item tangitur eodem alicuius stupiditas & ignorantia ac diuersitas morum.

ὡς ἐν ἄλλῳ κόσμῳ γεγονώς. *Plutarch.* Tanquã in alio mundo natus sit .s. ita se gerit. Sub alio cœlo ortus. *Macrobi.* Terras alio calentes Sole mutauit. *ex Horatio.* Et penitùs toto diuisos orbe Britannos .s. adibimus. *Virgil.*

Stultus es aut hospes. *ex Homero.* V. Nie biegły.

Iák ná Niemieckiem kázániu tam bytem / śiedźiałem.

Nie powiem nikomu co mowił .i. Nie rozumiałem nic.

Euandri matrem loquentem audire mihi videbar. *Ex Gellio qui ait:* Tu perinde quasi cum Euandri matre (*Carmenta*) nunc loquare, sermone multis abhinc annis iam desito vteris. *Idem.* Ego hoc interpretarer, si ius Faunorum & Aboriginum didicissem. *quod obsoletis verbis compositum fuit.*

Hoc sensu Barbarus vsurpatur: Barbarus hic ego sum quia non intelligor vlli. *Ouidi.* *Et* βάρβαρος *apud S. Paulum ad Corinth. 1. c. 14.* Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus: & qui loquitur mihi, barbarus.

In linguis quas non intelligimus, surdi profectò sumus. *Garner. è Gallico.*

Iák ná ostá nań .s. ná Bogá / ná Iádámá / ná czártá / ná szczęśćie &c. ludźie przypádki rozmáite pospolićie składáią.

Fato vel

Fato vel fatis omnia imputant. *More Ethnicorum. Et apud Homerum.*

οὔ τί μοι αἰτίη ἐσσὶ, θεοί νύ μοι αἴτιοί εἰσιν. *Priamus Helenæ loquitur.*

Non tu mihi cauſa es (*malorum*) dijs (*non tibi*) imputo.

Nil facimus niſi ſponte Dei. *Lucan.* *Plinius de Fortuna*: Huic omnia expenſa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortalium ſola vtramque paginam facit. (*quaſi accepti & expenſi vt in rationibus*) .i. *quicquid boni vel mali acciderit ei imputatur.* ἆσέ με δαίμονος αἶσα κακὴ καὶ ἀθέσφατος οἶνος. *Apud Homerum. Elpenoris lapſu ex alto mortui vmbra loquitur.*

Læſit me dæmonis fatum malum & immodicum vinum.

Apud Plautum etiam in Aulularia peccatum ſuum excuſans ait: Vini atq; amoris vitio feci. *& alter in Truculento.* Obſecro Mihi ignoſcas quod animi impos vini vitio fecerim. *Celebre item illud apud Ethnicos eſt*: Suus cuiq; animus, mens, cupido eſt deus, genius. ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἐστὶν ἐν ἑκάστῳ θεός. *Menander.*

Animus ſuus noſtrum vnicuîque fit deus.

Sibi quiſque profectò eſt deus. *Ouidius.*

θεὸς δέ σοι τὸ βούλημα ὅποι καὶ θέλοι φερόμενον. *Simocatt.* Deus tuus eſt cupido agens te quò lubet. Mens quoque numen habet. *Ouid.*

Apud Virgilium ſub diſtinctione Niſus ita loquitur:

——— Dijn' hunc ardorem mentibus addunt

Euryale, an ſua cuique deus fit dira cupido. *Et Homer.* (*omitto verſus Græcos*) Aut aliquis illi vates dixit, aut ipſorum animus impulit.

Vulgus noſtrum in Cacodæmonem multa reijcit: vt notum eſt. Firmo id apologo Polonico, de anu, quæ ex arbore lapſa & contuſa, lamentabatur dicens: Cacodæmon me hanc aſcendere iuſſit. *Ille verò ſtatim*: Mentiris, *inquit*, tua curioſitas te induxit.

Simplici item & proprio ſenſu dictum Polonicum vſurpatur de homine forti laborioſo patiente. Vt Terent. de ſeruo bono. Quiduis oneris impone, impera. *Et Plaut.* Muliones, mulos clitellarios habent; ego homines habeo clitellarios. Magni ſunt oneris, quicquid imponas vehunt. ἡμίονοι μαριανοί. *Plutarch.* Muli Mariani. *Frontin. Milites Marij fortes qui omnia neceſſaria in furcis geſtabant.*

De hoc genere hominum illud quoq; vulgò rectè vſurpatur. Dorſum aſini habet.

Quadrat & illud Suidæ: ἀνὰ σοὶ τὰ δὲ πάντα λέπαργε. Super te hæc omnia Leparge. *Bouem robuſtiorē alloquitur agricola, inſtrumēta arationi neceſſaria ei imponēs.*

Jak ná pewno.

Cum ſacco adire aliquem. *Paulus IC. In eos qui veniunt tanquam certò accepturi quod volunt. Tralatum eſt à mendicis qui cum ſacco ſemper eunt. Mitto Apologum lepidum Polonicum.*

Jak na pśię raz. Nie dba. Kámień bićś.

Lapidem verberas. *Plaut.* Occalluerunt plagis latera. *Idem.*

Affine eſt illud Galeni. τὰ ὦτα κατεαγώς. Auribus fractis .ſ. *plagis. vt athletis accidebat. Noſtri dicunt.* Otłéktány, Okrzoſány.

Longa patientia animus occalluit. *Plini. iuni.* Consuetudo diuturna callum obduxit. *Cic.* Labor callum obducit dolori. *Idem.*
ὄνος ὕεται. *Suidas.* Asinus compluitur .f. *qui nil curat pluuiam.*

Jak na vkrainie. &c.

Ἄρεος πεδίον. *Suidas.* Martis campus; *vbi omnia temerè vi armis geruntur.* κυρνία γῆ. *Stephan.* Cyrnia terra. κυρνία ἄτη. *Item.* Cyrnia noxa, vel malum. *insula erat prædonibus feris infesta, eadem Corsica Straboni.*

Viuitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus. *Ouidius.*

οὐδὲ ξεῖνος ξεινοδόκῳ, καὶ ἑταῖρος ἑταίρῳ,
οὐδὲ κασίγνητος φίλος ἔσσεται. *&c. Hesiodus.*

Neque hospes hospiti, neque sodalis sodali, nec frater (*fratri*) carus (*fidus*) erit.
Affine, Kto mocnieyszy ten lepszy.

Jak oká w głowie strzeże, bronı, szanuie.

Sic quoq; Latini & Græci loquuntur, res caras oculis conferentes aut præferentes. Nam, oculus non emitur, *ait Martialis.*

Quem plùs illa oculis suis amabat .f. *passerem. Catullus.*

Ni te plùs oculis meis amarem. *Idem.* Ambobus mihi quæ carior est oculis. *Idē.* Oculos Italiæ *Cicero* appellat villulas suas. *Idem.* Corinthū totius Græciæ lumen. Damascum *Iulianus* ἑῶας ἁπάσης ὀφθαλμὸν. Totius Orientis oculum *vocat.*

ὄμνυσι δ᾽ αἰχμὴν ἣν ἔχει μᾶλλον θεοῦ
σέβειν πεποιθὼς, ὀμμάτων θ᾽ ὑπέρτερον. *Æschylus.*

Adiurat hastam, quam Deo reuerentiùs Colere sùeuit, luminibus & plûs suis. *Idem.* Orestem familiæ oculum conseruandum ait:
Hinc oculissimus homo ostium, *Plaut. pro caro.* Et oculitùs amare. *Idem. pro valdè.* Pupilla eodem sensu. κόρη ὀφθαλμοῦ ὀφθαλμός. *Philo.* Pupilla oculus oculi. *Hinc* Custodire vt pupillam oculi. *Psalmo 16. & Deuteron. 32. & alias sæpe.* *Item.* Oculos suos velle alicui dare. *signum magni amoris. Sic S. Paul. ad Galat. 4.* Oculos vestros eruissetis & dedissetis mihi.
Alia item forma idem vsurpatur. In oculis ferre aliquem. *Cic.* Rex ergo te in oculis. *Terent.* .f. *suis ferebat. Budæus.* Gestare .i. *gestabat, legit Muretus.*
Caput *item pro re cara præcipua apud Latinos sæpe vsurpatur.* vt Caput petere. Quod caput est. *Cicer.* Dulce caput. Carum caput *Virg. &c.* *Sic serpens cùm petitur caput spiris inuoluit, reliquum corpus ictui exponens. Epiphanius. Simile* Jak Bożego grobu.

Jak piąte koło.

Quarta persona in Comœdijs, *quæ aliis tribus loquentibus plerumq; tacet.*
Horatius. ——— Nec quarta loqui persona laboret.
Idem apud Martialem est κωφὸν πρόσωπον. .i. muta persona, *nempè quarta in Comœdiis, quæ nihil ferè agit. Diomedes & Cornel. Vitellius.*

ἔξω τοῦ ὁδοῦ τρέχει. Extra viam currit.

ἐκτὸς χορῦ ὀρχεῖσθαι. Extra chorum saltare.
ἐκτὸς τ̃ ἐλαιῶν φέρεται. *Aristophan.* Extra oleas fertur. *quibus stadium vtrinq; sepiebatur, nec licebat egredi.*

Iák pod śnur.

Non secus ac si oculo rubricā dirigat vno. s. *scit formare versū. Persius de bono Pöeta.*
τέκτονες θάτερον τ̃ ὀφθαλμῶν ἄμεινον πρὸς τὰς κανόνας τὰ ξύλα ἀπευθύνουσι. *Aristotel.* Fabri altero oculo meliùs ad amussim ligna dirigunt.
Ad lineam certam dirigere. *Apulei.* Ad regulam & libellam exigere. *Plini.* Ad regulam respondet. *Vitruui.*

Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis
Partibus vt cöeant, ne quid deliret amussis. *Virgil. in Catalectis.*

Iák przymuśnal.

Conuenit vt calceus pedi, vel vt manubrium securi. *Garner. Prius dictum est ex Horatio sumptum.* περὶ πόδα. Iuxta pedem. *Suidas, ex Platonis senario.*
ὡς ἐςί μοι τὸ χρῆμα τῦτο περὶ πόδα!
Vt hoc meo negotium quadrat pedj! Ad amussim quadrat vel factū est. *Gelli. &c.*

Iák pśá z táncuchá spuścił.

Vsurpatur de iis, qui parentum, magistrorum vel tutorum regimine & custodia in libertatem elapsi, dissolutè & insolenter se gerunt.
Talis in Trinummo Plauti Charinus qui Pædagogo suo dicit.
Iam excessit mihi ætas ex magisterio tuo. *& plura ibidem.*
Similis alter apud Martialem l. 11. epigram. 40. Et Horati. de talibus:
Imberbis iuuenis tandem custode remoto Gaudet equis canibusque, &c.

Σειρᾶς λελυμένος πανταχόσε τρέχει κύων. *A.*
Latè vagatur vinculis liber canis.

Iák ryba béz wody / s. ia béz niego / béz ćiebie.

ἰχθὺς ἄνευ ὕδατος μὴ ζῇ, κἀγὼ σῦ ἄτερ σῦ. *A.*
Te sine non viuo veluti sine flumine piscis. V. Rybá béz wody.

Iáko ślédźiá rozédrzeć.

ὥσπερ κογχύλιον διελεῖν. *Suidas.* Tanquam conchylium discerpere, disrumpere.
Dictum hoc vsurpatur de homine viribus imbecilliore, qui facilè à fortiori lædi potest, vt conchylium facilè à quouis discerpitur.

Iák sobie pośćiéléß / ták śie wyśpiß. Iák záśiéiéß / ták bedźieß żąć.

Vt quisq; rem accurat suam, sic ei procedunt postprincipia denique. *Plaut. al. lectio.* Vt quisque rem accurat suam principio, sic ei pòst procedit.

Sicut fortis equus, spatio qui forte supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectu' quiescit. *Ennius apud Cicer.*

μὴ θέλοντες ἐν νεότητι κοπιᾶν, ἐν τῷ γήρᾳ πλανώνται. *Gabrias ad fabulam*

bulam de Formica & Cicàda. Qui nolunt in iuuentute laborare, in ſenectute mendicant. Vt ſementem feceris, ita metes. *Cicer.*

Poteſt dictum Polonicum intelligi etiam de futura vita & explicari illo dicto S. Pauli ad Galat. c. 6. Quæ enim ſeminauerit homo, hæc & metet. *In eundem ſenſum lepidus Rhythmus Anonymi eſt.* Quid ſibì quiſque ſerit præſentis tempore vitæ,
Hoc ſibi meſſis erit, quando audiet ITE, VENITE.

Iák ty mnié, ták ia tobié.

ὅπου σὺ Καΐος, ἐγὼ Καΐα. *Plutarch.* Vbi tu Caius, ego Caia.

Sponſa dicebat ſponſo, omnia cum eo ſibi communia futura inſinuans, & par pari in amore, re familiari ſe relaturam pollicens. talemq́ fore qualis fuit Caia ſeu Tanaquil forma, moribus, & virtutibus ornatiſſima & laudatiſſima. *Affine,* Wét zá wét.

Iák w błoto wrzućił pieniądze, koſzt.

Oleum & opera perijt. *Vide hoc & alia ſub* Dármo robiſz. & Szkodá tu tego.

Iák w gębę dał, mnié abo iemu. Záwſtydził śię.

Poteſt huc trahi ex Plaut. Obtuſo ore progredi, vel abire. *tralato ſenſu, ille proprio poſuit.*

Iák wilká do obory wpuśćił.

Plautus de parasito famelico in cellam penuariam ingreſſo:

Clades, calamitas, intemperies modò in noſtram aduenit domum,
Quaſi lupus eſuriens. metui ne in me quoque faceret impetum, &c.
— Ita frendebat dentibus. Adueniens deturbauit totum cum carne carnarium,
Arripuit gladium, prætruncat tribus tegoribus glandiam.
Aulas caliceſque omnes confregit, niſi quæ modiales erant, &c.
Cellas refregit omnes intus, recluſitq; armariũ, &c. Aut iã nihil eſt aut iã nihil erit.

Similis locus apud Virg. de Niſo Rutulos dormientes mactante.

Impaſtus ceu plena leo per ouilia turbans,
Suadet enim veſana fames, manditque trahitque.
Molle pecus, mutũq; metu, fremit ore cruento. *Ex Homero ſumpſit. Cuius & illud eſt.*

ὥς τε λύκοι ἄρνεσσιν ἐπέχραον ἢ ἐρίφοισι σίνται .i. Veluti lupi in oues irruunt aut hædos noxij. *Eandem ſimilitudinem habet Silius.*

μηλοφόνοι λύκοι. Oppian. Oues mactantes lupi. V. Pé wnemuś złećił.

Iák w kieraćie, wé młynié, w karczmié trzaſk, grzmot, &c.

ὑπὲρ τοῦ αἰγύπτου καταῤῥάκτας .ſ. δοῦπον *vel* δουπεῖ. *Ariſtides.*

Præ cataractis Ægypti ſtrepitu, vel ſtrepitum.

Inſtar Cataractarum Nili. *de quibus Plinius ait:* Nouiſſimo cataracte ad locũ qui Catadupi vocantur inter occurſantes ſcopulos Nilus non fluere ſed immenſo fragore ruere dicitur. Velut ad Catadupa. *Cic. ait.* Nilus ad catadupa ex altiſſimis montibus præcipitat. *Potes hic vſurpare.* Molas, Piſtrina, Fodinas metallicas, Latomias, Ergaſtula, Cauponas, Fora, &c.

In Captiuis Plauti Tyndarus Lapicidinas Acheronti comparat, & noſtri dicunt. Iák w piekle

pićklé trząść/ wrząść. V. Pićkło tám. Σαρπηδονία ἀκτή. *Suidas.*
Sarpedonium littus. Thraciæ, *assiduò fluctibus percutientibus strepens.*
Septem conuiuium nouem conuicium. *Capitolin.*

Ják w kół. *V.* Zgadłeś. *& in* 1 *Tomo.* Ráchunki dobre.

Ják w komorzé śádłá/ w niem cnoty/ wiáry/ náuki/ *&c.* i máło ábo nic.

ὁπόσην ἔλαφοι χολὴν ἔχουσι. *Lucianus.*

Quantùm cerui bilis habent. *nam nullam eos habere scribit etiam Plinius.*
Pumex non æquè est aridus atque hic est senex. *Plaut. de parco.*
Non est in eo mica virtutis fidei, &c. *imitatione Catulli.*
Neque gutta consilij, neque adeò argenti .f. *est illi vel mihi. Plaut.*

ὅσον κίσηρις ὕδατος ἐντὸς ὑγροῦ ἔχει. *A.*

Quantùm humidæ intus continet pumex aquæ.

Ják wryl stoi.

Ceu pelagi rupes. *Virgil.* Non magis mouetur quàm dura silex aut Marpesia cautes. *Idem.* Ceu Capitoli immobile saxum. *Idem.*
Defixa obtutu tenet ora soloque immobilis hæret. *Idem.*

Ják zaiąc bebná .f. rad tego słucha.

Latini simile quid de Tigride vsurpant. Tigris enim adeò horret tympani strepitum, vt eo audito in furorem & rabiem vertatur, ac seipsam miserabiliter dentibus & vnguibus impetat & fœdè dilaceret. Pierius.

Ják z káczki wodá .f. opádnie/ ábo opádło to z niego.

Fortunâ anatinâ est. *Apud Plautum naufragus emersus è mari dicit:* Vtinam fortunâ nunc anatinâ vterer. Vti cùm exiuissem ex aqua, arerem tamen.

ἡ τῆς νήττας φύσις. *Anatis natura.*

νῆττ' ὕδατος ἀναδῦσ' ἀδέως ξηραίνεται. *A.*

O scirpe, scirpe! laudo fortunas tuas, Qui semper seruas gloriã aritudinis. *Idẽ Plaut.*
Dictum Polonicum de eo vsurpatur qui admonitionem castigationem aut pœnam non sentit, vel crimẽ obiectũ eludit aut negligit. Affine, Nié pomożé krukowi mydło. Ják ná pśié ráz.

Ják złé/ ták złé.

Aliud ex alio malum. *Terent.* Catenati labores. *Ausonius.*
Alia ex alijs cura fatigat Vexatq; animos noua tempestas. *Seneca Agamemnon.*
Fortuna obesse nulli contenta est semel. *P. Syrus.*

τὸ μὲν μ' ἔλιπε κῦμα, τόδ' ἐγκατέλαβεν. *ex Aristide.*

Hic me reliquit fluctus, ille corripit. Velut vnda impellitur vndâ. *Ouid.*

——— ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. *Homer.*

Vt nobis mala post mala perpetuò obijciuntur!

——— πάντη δ' κακῷ κακὸν ἐστήρικται. *Idem.*

Vndique iuncta malis mala firmiter hærent.

ἀεὶ Ἰλίῳ κακά. *Eustathi.* Sēper Ilio mala. τῶν κακῶν πανήγυρις. Malorū panegyris.
Nocuit & nocebit. *Ex Homero qui ait:*
τοὔνεκ᾽ ἄρ᾽ ἄλγε᾽ ἔδωκεν ἑκηβόλος ἠδ᾽ ἔτι δώσει.
Phœbus ob id mala multa dedit, quin insuper addet.
τῶν κακῶν τρικυμία. *Æschyl.* Decumani malorum fluctus.
Affine, Co dáley to gorzey. Nieſcześliwy. Jédná nedzá/ Wiele złego.

Jak żył/ tak ſkończył.

οἷα τ᾽ ἀνὴρ ἔρξει, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει. *Oraculum Delphicum.*
Qualia quis fecit, talis mors accidit illi.
Quis benè viuentem, malè conſpexit morientem?
Vix malè viuentem, benè conſpicies morientem. *Anonym. rhythmic.*
Non poteſt malè mori, qui benè vixit: nec benè mori, qui malè vixit. *S. Auguſt.*
τὴν ἀληθινὰν κρίσιν, οὐ πρὸς ἕνα καιρὸν, ἀλλ᾽ ἐπὶ
πάντα τὸν βίον ἀποβλέποντας δεῖ ποιεῖν *Archytas.*
Verum iudicium (*de homine*) non ex vno tempore, ſed ex tota vita inſpecta faciendum eſt. *Aurifabro moribundo oblata eſt oſculanda effigies argentea Chriſti è cruce pendētis, ille verò protinus interrogauit, quot pōdo argenti haberet. Thomas. Morus.*
Qualis fuit vita, taliter eſt finita. *ex Garner.*
Fruſtra & ſtultè quidam, in vita Crœſus, in morte Socrates eſſe voluit.
Tale eſt illud noſtratium. Swiátá záżyć/ potem wniebie być.
Vita turpis ne morti quidem honeſtæ locum relinquit. *Cic.*
Vide Epigramma in Anacreontem. ſub Nałog trudno odmienić.

Jáki kray/ táki obyczay.

Mores hominum regioni reſpondent. *Ex Plutarcho qui ait:* καὶ τῶν φυτῶν τὰ σπέρματα καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ βίοι ταῖς χώραις συνεξομοιοῦνται .i. Et plantarum ſemina & hominum mores regionibus aſſimilantur.
ἐκ τῶν μαλακῶν χωρῶν μαλακοὺς ἀνθρώπους γίνεσθαι φιλέει. *Herodotus.* Ex mollibus regionibus molles homines naſci ſolent.
Non ingenerantur hominibus mores, tam à ſtirpe generis ac ſeminis, quàm ex iis rebus quæ ab ipſa natura loci & à vitæ conſuetudine ſuppeditantur, quibus alimur & viuimus. Carthaginenſes fraudulenti & mendaces, non genere, ſed natura loci, propter portus &c. Ligures montani duri atq; agreſtes: docuit ager ipſe. Campani ſemper ſuperbi, bonitate agrorum & fructuum magnitudine, vrbis ſalubritate. &c. *Cicero.* *Affine,* Káżdy kray ma ſwoy obyczay.

Jáki kto iéſt/ to w iégo mocy: iák o niem rozumieią i mowią/ w cudzey.

Quid dicant in me homines, in manu mihi non eſt: meritò vt non dicant, id eſt. *Plaut.* Quis ſim, in me ſitum eſt: qualis audiam, in vano vulgo. *Idem.*
τίς ὦ, πάρεστί μοι, ποῖος ἀκούω, λεῶ. *A.*
Innocentiam præſtare poſſum: quid de me homines loquantur, non poſſum. *Idem.*

Idem. Plaut. Ne admittam culpam, ego ſum promus meo pectori: ſuſpicio eſt in alieno pectore ſita. *Idem.*

Jáki (N. ábo piés) do kośćiołá / táki z kośćiołá.

Non omnes ſancti qui calcant limina templi. *Rhythmus vulgaris.*

Affine, Nie pomoże krukowi.

Jáki kto ſam ieſt / ták o drugich rozumie.

Inſanus omnes furere credit cæteros. *P. Syrus.*

μαίνεσθ' ἅπαντας οἴει ὁ φρενοβλαβής. *A.*

Tuo ex ingenio mores alienos probas. *Plaut.* ποῖός τις ἐστιν, ἑτέρους τοιούτους οἴει. *A.*

Cimmerij, non ſolùm ipſi tenebris oppleti ſunt, ſed & ſolem in mundo eſſe & aliis lucere negant. Ex Plutarcho. Hoc habet omnis affectus, vt in quod ipſe inſanit, in idem putet cæteros inſanire. *Seneca.* ἡ πόρνη τὴν σώφρονα ſ. ὁμοίαν κρινεῖ. *Ariſtagoras.* Meretrix pudicam ſimilem ſibi eſſe iudicat.

Jáki kto z młody / táki ná ſtárość.

Prouerbium eſt: Adoleſcens iuxta viam ſuam etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea. *Prouerb. SS. 22.* *Qualis ſtirps tener, talis arbor craſſa; ſi rectus, recta; ſi curuus, curua.* Qui non aſſueſcit virtuti dum iuueneſcit,

A vitijs neſcit deſiſtere quando ſeneſcit. *Anonym. Rhythmicus.*

Vide Stárego odmienić trudno. Czégo śię nowa ſkorupká. Stárość obraz młodośći.

Jáki pan / táki kram. Poddány idźié zá pány.

Regis ad exemplum totus componitur orbis. *Ex Claudiano.*

Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus. *Idem Claudian.*

ὁποῖοί τινες καὶ ἂν οἱ προστάται ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἐπὶ τὸ πολὺ γίγνονται. *Xenophon.* Quales principes fuerint, tales plerumque & eis ſubditi:

ὁποία ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες. Qualis hera, tales pediſequæ.

οἵα δέσποινα, τοία δὴ χ' ἁ κύων. *Clemens Alexand.* Qualis hera, talis & canis.

αἱ κύνες οἷαί περ αἱ δέσποιναι γίνονται. *Plato.* Catellæ ſolēt eſſe tales quales dominæ.

Dignus domino ſeruus. *Plaut.*

Qualeſcunque ſummi ciuitatis viri fuerunt, talem ciuitatem fuiſſe. *Cicer.*

Nobilium vita victuque mutato, mores mutari ciuitatum puto. *Idem.*

γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατεύεται. Mulier imperator (.i. *effeminatus.*) & miles ſimiliter mulier (.i. *effeminato duci ſimilis*) *Contrà verò*

ὁ καλῶς ἄγων, ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι. Bonus dux, bonum reddit comitem. Qualis hoſpes, tale hoſpitium. Qualis auis, talis nidus. *Garner. Gallic.*

Aliquando inuerſo modo fit, vt princeps populum ſequatur. Sic Oſeæ c. 4. καὶ ἔσται καθὼς ὁ λαός, οὕτως καὶ ὁ ἱερεύς. Et erit vt populus ſic & ſacerdos. *Talibus conuenit illud Hieronymi eodem ſenſu ab eo dictum. Dignum patella operculum.* i. Princeps vel antiſtes malis populi moribus ſe accommodans.

Sic in Alexandrum Ægeum Neronis magistrum, quidam apud Rhodiginum lusit dicens: κακῶν μαθητῶν κακίονες οἱ διδάσκαλοι. Malorum discipulorum peiores magistri. *Vel* Malis discipulis peiores magistri. O domus antiqua quam dispari domino dominaris. *Vide hoc sub dicto.* Nié tu teǵ miéysce. *Affine est,* Przykład przełożonych.

Jáki sam iest / tákie drugie chcé mieć.

Vulpes amissa cauda, aliis vulpibus suadet vt caudas suas abscindant. *Æsopus.* μοιχὸς εἰς μοιχὸν ἕλκει. *Suidas.* Adulter ad adulterum trahit.

Jáki táki vrząd / lepszy niż prosta służba.

Co vrząd / to obrywká. Dobrze mieć wiele vrzędow / tytułow / przezwisk.

Expedit habere plura cognomina. *Ex Aristophane qui ait:*

ὡς ἀγαθόν ἐστ᾽ ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν!

O quam bonum est habere plura agnomina!

Talis fuit apud Ethnicos Mercurius deorum minister, legatus, præco, Præses mercatorum, lucrorum, fraudum, viarum, artium, eloquentiæ. &c. Sed & aliis diis suis varia imponebant nomina. vt Soli Phœbus, Apollo, Hercules, Æsculapius, Adonis, Osiris, Pan, Iupiter &c. Sic Lunæ Baccho Plutoni Dianæ Mineruæ &c. obuia sunt hæc apud Pòëtas. sed & vide Macrob. Saturnal. 1. & Natalem Comitem. Talis item apud Martialem Hernes. lib. 5. epigr. 25.

Et in aulis principum ministri qui plura habent officia magis honorantur & lucrantur.

Gloriatur apud Virgilium Iuno quod & soror & coniux sit Iouis.

Quidam apud Plutarchum τὸ βῆμα *tribunal (iudicum) vocant* χρυσοῦν θέρος, auream messem *ob munera & lucra inde prouenientia.*

Apud Æsopum. ἡ νυκτερὶς ἀλλαξαμένη ὄνομα σωτηρίας ἔτυχεν. Vespertilio mutans nomen saluus euasit, semel captus auem se vocans, secundò murem.

Jákie częstowánie / tákie dźiękowánie.

Jákie raczenie / tákie płácenie. Dźwiek zá wech.

Diogeni Cynico conuiuium quoddam ingresso, conuiuæ ossa ceu cani proijciebant; ille verò eadem more canis permingebat. Laërtius. Vtrumque ineptum & homine ingenuo & honesto indignum. Honestior & lepidior est apologus Germanicus apud Iacobum Pontanum, de hospite peregrino, qui odore vel nidore à caupone tractatus, eidem sonitu pecuniæ soluit & abijt. Alter apud eundem de hospite item, qui tenuiter tractatus à caupone, soluturus medicum vocari iussit, quòd ægroti instar acceptus esset tenuiter.

ὁποία ἡ εὐωχία, τοῖον λάτρον. *A.* Qualis epulatio, talis & solutio.

Affine, Wet zá wet. Jáko gało. Jáko gráią.

Jákie odźienie / tákie raczenie.

Liśię / pomknij śię: kuno / przed stoł: sobolu / zá stoł: báránie / zá piec.

εἵματα ἀνήρ. Vestis vir. *Vel* Vestis virum facit.

Quintilian. l. 11. Cultus Oratoris, *inquit*, vt in omnibus honestis, debet esse splendidus & virilis. nam nimia cura & diligentia reprehendenda. *Idem libro 8.*

Cultus cōceſſus atq; magnificus addit hominibus, vt Græco verſu teſtatū eſt, auctoritatē. *Nempe illo Homeri.* ἐκ γὰρ τι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει ἐσθλή.

Ex his namq́; hominum cuiuis bona fama paratur.

Vnio feminæ lictor. *Plini. .i. feminis uniones gerentibus omnes via cedebant, non ſecùs atq; ſi lictor ſubmouens obuios, eas præcederet.*

Huc poteſt trahi illud Platonis & Luciani. ὄνος τῇ τοῦ λέοντος ἐπικρυπτόμενος δέρει, ὁ λέων ἐνομίσθη. Aſinus pelle leonis indutus, leo exiſtimatus eſt.

Addo apologum noſtratem (an verò hiſtoria eſt?) de illo, qui veſte vulgari ſuo ſtatui apta tectus, prohibitus eſt aditu cuiuſpiam magnatis: nactus autem ille cultiorem & in ea admiſſus, veſti illi honorem & reuerentiam exhibebat, mores hominum ineptos perſtringens. Londini id verè factum legi poſtmodum apud Drexellium.

Alius contrà, veſtem cultiorem quam indutus honorabatur, domum reuerſus pedibus calcabat, quòd illa honorata fuiſſet, non vero ipſe viliori veſte tectus. Herman. Puſchius. Similiter Lacon apud Plutarchum, exceptus ſplendido ſtrato ab hoſpite qui ipſum pridie (imparatus) declinauerat, ſtragula illa calcauit pedibus dicens, Propter iſta heri ne in ſtorea quidem dormire mihi licuit. Philopœmenes Prætor Achæorum inuitatus à Megarenſi ciue ad prandium, venit eius domum ipſo abſente, vxor verò ipſius viſo hoſpite ignoto vili veſte tecto, ex miniſtris & antecurſoribus aliquē rata, iuſſit eum ligna ſcindere, qui mox abiecta chlamyde cœpit ligna findere & ciuē illū reuersū obſtupefecit. E Plutarch. Improbat eundem morem S. Iacobus epiſt. 2. & perſonarum acceptionem appellat: cùm quis hoſpitis veſtem reſpicit & ob veſtem ſplendidam eum etiamſi improbus ſit, honorat; aut ob vilem licet probus ſit, deſpicit. Talia ſunt illa:

Plebs bene veſtitum, ſtultum (.i. *licet ſtultus ſit*) putat eſſe peritum. *Garner.*

In vili veſte haud quiſquam tractatur honeſtè. *Anonym. rhythm.*

Addo triuiale illud. In quali te cerno panno, in tali te loco ſcamno. *Vel ſit verſiculus.*

In quali es panno, in tali te colloco ſcamno. *Vide* Menecratis exemplum *ſub* Tákiemu tákie. *Affine,* Iáko ćie widzą. & Szátá dodáie.

Iáko ćie mogę, ieśli nie śiłą, tedy przez nogę.

——— Dolus an virtus, quis in hoſte requirat? *Virgil.*

κτείνης ἠὲ δόλῳ ἢ ἀμφαδὸν ὀξέϊ χαλκῷ. *Homerus.*

Interficias aut dolo aut palam acuto ferro.

χρὴ δὲ πᾶν ἔρδοντ᾽ ἀμαυρῶσαι τὸν ἐχθρόν. *Pindar.*

Oportet autem quidlibet faciendo retundere aduerſarium.

ἐγγύθει καὶ πόρρωθεν. Cominus atque eminus.

δικαίως καὶ ἀδίκως. Quo iure quáue iniuria. *Terent.*

Bądź práwem, bądź lewem. Per fas & nefas.

σταδὴν καὶ διὰ δοράτων μάχεσθαι. Cominus & haſtis pugnare.

——— Vt facias rem Si poſſis rectè; ſi non, quocunq; modo rem. *Horati.*

ἂν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον. *Zenodotus.*

Si leonina pellis non ſufficit, vulpinam adhibe .i. *ſi vi non potes, fraude vtere.*

Apud eundem Carbo de Sylla loquitur: Bellum gerens cum leone & vulpe (*quorum utrumq; in animo Syllæ inhabitat*) magis à vulpe angor.

Thucydides (omitto Græca verba) ait: Furta hæc belli honestissimam habent gloriã, vbi quis decepto præcipuè hoste, amicis maximè prosit. *Item.* Omnia licere bello, & aduersitate aliqua circumuentis veniam esse quandam etiam apud Deum.

Hinc stratagematum in bello vsus celeberrimus apud historicos sacros & profanos, adi si lubet Frontinum, qui 4 libros stratagematum exemplis Græcorum & Latinorum impleuit, præceptis insuper varijs passim sparsis. Peculiare illud est apud Suidam.

χοῖρον ἐκ τοῦ πύργου ἐκκρεμάσαντες τὸν κίνδυνον τὸν ἐκ τοῦ ἐλέφαντος διέφυγεν.

Porco è turri suspenso, periculum ab elephanto imminens effugerunt.

Qui manu attingere non potest, lapide tangit vel deijcit. *Garner. Gallic.*

Dum modò doleat aliquid, doleat quod lubet. *Cic.* Bylé złość wyrządźić.

Hæc omnia quæ præmissa sunt improbant aliqui scriptores.

Euripides. οὐδεὶς ἀνὴρ εὔψυχος ἀξιοῖ λάθρα
κτεῖναι τὸν ἐχθρὸν, ἀλλ' ἰὼν κατὰ στόμα.

Nemo generosus vir dignatur clanculùm Occidere hostẽ, vultu at aduerso irruens.

Cicero item dolum improbat & fidem etiam hosti seruandam censet sæpe.

Sed rectè vtriq; sentiunt, vt Spondanus obseruauit. priores dolum probantes in publico prælio, posteriores in priuatis contentionibus & pugnis singularibus rectè eundem improbantes. Confer. Rádá ná nieprzyiaćielá ma być skryta.

Iáko ćię widzą, ták ćię piszą.

Tanti es, quantùm habes. *Horat.* Tanti reuera estis, quantùm habetis. *Apulei.*

Vbique tanti quisque quantùm habuit fuit. *Seneca.*

Tantùm habeas, tanti ipse sies, tantique habearis. *Lucil.*

Et genus & virtus, nisi cum re, vilior algâ est. *Horat.*

Si quid habes, viges; si nihil, iaces. *Recentiorum dictum.*

In pretio pretium nunc est, dat census honores
Census amicitias. pauper vbique iacet. *Ouidi.*

πᾶς τις πλούσιον ἄνδρα τίει, ἀτίει δὲ πενιχρόν. *Theognis.*

Quilibet virum diuitem colit, despicit verò pauperem.

κέρδαινε καὶ φείδου, καὶ τοσούτου νόμιζε σαυτὸν ἄξιον, ὅσον ἂν ἔχῃς. *Plutarch.*

Lucrare & parcito, & tanto te dignum putato, quantùm habueris.

Ex cortice vulgus iudicat de nucleo. *Aloysius Luisin.*

Quæ contumelia est audire quod apparet? *Seneca de eo qui cùm claudicet, ægrè audij, claudum se vocari.* *Affine,* Iákie odźienie. Tákći wierzą

Iáko gáła, ták bija.

Per iocum dixisti, per iocum responsum habeto. *Plaut.*

Nimis iracundi estis, equidem hæc vobis dixi per iocum. ℞.

Per iocum item dictum habeto, quæ nos tibi respondimus. *Idem.*

Malè dicis maiori. ℞. Prior promeritus, perpetiare. *Idem.*

Si benè dicetis, veſtra vos ripa ſequar: ſi malè dicetis, veſtro gradiar limite. *Idem.*
Me meo ludo lamberas. *Idem .i. perſtringis, laceras Feſtus.*
Me meo ludo laceſſis. *Idem. vel dic.* Tuo te ludo laceſſo, *&c.*
Túm ſi quis eſt, qui dictum in ſe inclementiùs Exiſtimat eſſe, ſic exiſtimet: ſciat.
Reſponſum, non dictum (*non dicterium laceſſens*) eſſe, quia læſit priùs. *Terent.*
Hic reſpondere voluit, non laceſſere. Benedictis ſi certaſſet, audiſſet benè.
Quod ab ipſo allatum eſt, ſibi eſſe id relatum putet. *Idem.*
σώφρων καθ' ἡμᾶς, σώφρον' ἀντιλήψεται,
θυμούμενος δ' ἐλέγξεται θυμουμένων. *Euripides.*
Modeſtus in nos, nos modeſtos ſentiet, Commotus in nos, nos reperiet concitos.
— ἐγὼ γὰρ ἀνδρὶ συγγνώμην ἔχω κλύοντι φλαῦρα, συμβαλεῖν ἔπη κακά. *Sophoc.*
Ego namque viro illi ignoſco, qui audiens mala, mala regerit.
Affine eſt, Kto mi mowi co chce. Wet zá wet. Nie nágábne. *& ſequens mox.*

Jáko gráią ábo zágráią, ták ſkakáć. Po cudzey woli żyć, ſkakáć.
Vt homines ſunt, ita morem geras. *Plaut.* Vt voles me eſſe, ita ero. *Idem.*
Vtcunq; res ſit, ita animum habeat .ſ. *fortunæ conuenientem. Idem de ſeruo induſtrio.*
Obſecundato in loco; quod imperabit, facito. *Terent.* Profectò hoc ſic eſt vt puto:
Omnibus nobis vt res dant ſeſe, ita magni atq; humiles ſumus. *Idem.*
τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι. Vtendum foro. *quod etiam habet Terent.* vel ſcias vti foro .i. *occaſione, fortunâ oblatâ.*
πρὸς τὰς τύχας γὰρ τὰς φρένας κεκτήμεθα.
Fortunam ad omnem noſtra mens accõmoda eſt.
τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών,
μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδὲν, ἀλλ' ὁ τυγχάνων
τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἂν τιθῇ, πράξει καλῶς.
Nil rebus ipſis quempiam iraſci iuuat, Hoc namq; curæ nil eis eſt, benè at agit
Qui rebus obtingentibus rectè vtitur. *Apud Plutarchum.*
πρὸς ἄλλον ζῆν. *Ariſtotel.* Alieno nutu arbitrio more viuere. *Sic & Terent.*
Vtcunq; in alto (*in mari*) eſt ventus, exin (*ita*) velum vertitur. *Plaut.*
Vtcunque eſt ventus exin velum vertitur. *Item.*
καιρῷ λατρεύειν μήτ' ἀντιπνέειν ἀνέμοισι. *Phocylides.*
Temporibus ſerui, nec ventis flando reſiſte.
εὖ πρὸς κιθάραν ὁ πούς. *Lucian.* Probè ad citharam pes .ſ. *ſaltet, reſpondeat.*
Ad numeros citharæ quemuis ſaltare decorum eſt.
Tu pulſas citharam, ad modulos ego ſalto ſonantes.
Affine, Jáko ſie vda. Oboietny 1. & *præcedens.*

Jáko kogo zſtaie. Jáko kto przemoże.
Nos pro opibus efficimus noſtra mœnia. *Plaut.* Suum quemq; decet. *Idem.*
Quibus diuitiæ ſunt, cantharis, batiolis bibunt.
Nos noſtro Samiolo poterio tamen viuimus. *Idem.*
Sumite materiam veſtris qui ſcribitis, æquam,

Viribus, & versate diu, quid ferre recusent. Quid valeant humeri. *Horati.*
Auloedus sit, qui citharoedus esse non potest. *Cic.* Quod potes id tenta. *Cato.*
Λοκρικὸς βοῦς. Locrensis bos. *ex lignis in sacrificiū constructus cùm viuus haberi nō posset.*
Συμφέρετε πτερὰ οἰωνοὶ, κηρόν τε μέλισσαι. *Plutarch.*
Gens auium pennas, apium gens congere flores. *Taubman.*
In trullissationibus arenato sibi nimis placent, qui ex inopia ad gypsatum vel marmoratum aspirare nequeunt. Rhodigin.
Dijs lacte & mola salsa litant, qui thura non habent. *Plini.* *Affine,* Według stáwu grobla. Kiedy tego niemożemy &c. Zgadzay się gebo & Jáko możemy.

Jako kto może broni się.

Vt quo quisque valet suspectos terreat, vtq; Imperet hoc natura, &c.
Dente lupus, cornu taurus petit, &c. *Horat.* Genus acre leonum,
Tutata est virtus, vulpes dolus, & fuga ceruos. *Lucretius.*
Cernimus vt cōtra metū & vim suis se armis quæq; defendant. Cornibus tauri, apri dētibus, morsu leones; aliæ occultatione se tutātur: atramenti effusione sepiæ, torpore torpedines; multæ etiam insectantes odoris intolerabili foeditate repellūt. *Cic.*
ὄνυχες καὶ ὁπλαὶ καὶ χηλαὶ καὶ κέρατα καὶ ῥύγχη τῶν ὀρνίθων, πάντα ταῦτα βοηθείας χάριν ἔχουσι τὰ ζῶα. *Aristot.* Vngues, vngulæ solidæ, vngulæ bisulcæ, cornua, rostra auiū: ōnia hæc præsidij gratia habēt animātes. V. Káżda rzecz ma swoie obronę.

Jáko kto zgrzeszył, ták go karzą.

Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. *Sapientiæ cap. 11.*
Oculū pro oculo, dentē pro dente, manū pro manu, pedē pro pede exiges. *Deuter. 19.*
Pro mensura delicti erit & plagarum modus. *Ibidem cap. 25.*
Voces tonsoris Dionysij tyranni per iugulum rediêre in auctorem. *Plinius. Dixerat is conquerentibus de Dionysij crudelitate, se in eius iugulo sæpe tenere nouaculam: quo dicto accepto Dionysius statim eum occidi iussit.*
Fumo necatur fumi venditor, *apud Lampridium.* V. Co drugiem wyrzadzał.

Jáko możemy, nie iáko chcemy.

ζῶμεν γὰρ οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα.
Viuimus non vt volumus, sed vt possumus. Non viuimus cêu lubet, sed cêu licet.
Pedetentim eat qui currere non potest. *Garner. Gallic.* (possumus.
πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. Benè viuere omnes volumus, an non
Affine, Kiedy tego nemożemy, &c. Jáko kogo.

Jákom kupił, ták przedáię.

Tralatum à mercibus ad sermonem vel rumorem. Qua fide accepi, eadem refero.
Audita ex fide narro. *Simili tralatione vsus est Cicero sic Attico scribens:*
Ligarianam præclarè vendidisti, i. *cōmendasti hominibus, vt ipsemet Cic. explicat scribens eidem:* Ligarianam præclarè auctoritas tua commendauit: Dobrześ wydat, zálecił, przedał. *Quo exemplo dicere licebit.* Vt emi, ita vendo.

Vt ipse

Vt ipſe ſcibo, te faciam vt ſcias: ſi quid neſcibo, id neſcium tradam tibi. *Plaut.*
Fides ſit penes auctorem. *Saluſt.* V. Wierzyć może kto chce. Com ſłyßał/ to powiádam.
Iiſdē numeris ijſdemq; rationibus, quæ in præſtantiſſimis viris excogitata & dicta accepi, perſequor. *Tacit.* πόσου ἐπριάμην, πιπράσκω τόσου πάλιν. *A.*

Quanti hæc mihi empta, tanti ea indico tibi.

Quæ vidi ſcribo & trado, ſed quæ audiui vt audita narro. *Dion Nicæus Latinè loquēs.*

Jako pytáią/ ták odpowádáią.

Nec malè reſpondit, malè enim prior ille rogârat. *Quintilian.*
Triuiale dictum eſt: Qualis interrogatio, talis reſponſio. *Approbant illud Grammatici qui interrogationem & reſponſionem Caſu conſentire præcipiunt.*

ὁποῖα ἐρώτησις, τοῖα καὶ ἀπόκρισις. *A.*

Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur. *Prouer. SS. c. 26.*

Jako ſię vda. Czáſowi ſłużyć.

In re præſenti, ex copia piſcaria, cōſulere quid emam æquū eſt. *Plaut.* ἐκ τῶν παρόντων. *Suidas.* E re nata; ex re; ex reipublicæ tempeſtate conſulem conſtituere. *Cicer.*

Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes. *Horat.*

ἐκ τοῦ καιροῦ ποιεῖσθαι τὴν ἐπίνοιαν. *Suid.* Ex occaſione capere conſilium.

ὅπῃ ἂν ὁ λόγος ὥσπερ πνεῦμα φέρῃ, ταύτῃ ἰτέον. *Plato.*

Quocunque ratio ceu ventus tulerit, hâc eundem eſt.

Ire quocunque per vndas Notus vocabit aut proteruus Africus. *Horati.*

τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι Vti foro. *Terent. tralatum à mercatoribus qui non priùs vendunt ſuas merces, quàm pretium commune in foro intelligant.* *Sic Seneca.*

Vtamur foro, & quod fors feret, feramus æquo animo.

Temporibus aſſentiendum. *Cic.* Ad tēpus conſilium capere. *Idē.* Tēpori obedire. *Idē.* Tempori cedere, id eſt neceſſitati parere, ſapientis ſemper eſt habitum. *Idem.*
Aliud Problema. *Cic.* Dies deceſſionis cùm aduenerit ἄλλο πρόβλημα quem præficiam, i. *è re nata & occaſione conſilium capiam vel ſententiā mutabo pro temporis ratione.*

Sed ſi quis (quæ multa vides diſcrimine tali)
Si quis in aduersū rapiat caſúsue deúſue — Si qua id fortuna vetabit. *Virg.*

Jéſli iáko. *Affine,* Ják koſtká pádnie. Rády doda potrzebá.

Jáſna rzecz. J ślepy by vyrzał/ rozſądził.

Id quidem etiam cœco apparet. *Liui.* Luce clarius eſt. *Cicer.*
Cæcis hoc, vt aiunt, ſatis eſt perſpicuum. *Quintilian.*
Quamuis non dicas ex cute apparet. *Vulpes crocodilo dixit.* V. Látá ná tobie znáć.
τοῦτο καὶ τυφλῷ δῆλον, φαίνεται. *Plato.* Hoc vel cæco manifeſtum eſt, apparet.

καί κ' ἀλαός τοι ξεῖνε διακρίνειε τὸ σῆμα. *Homer.*
Hanc etiam cæcus metam diſcerneret hoſpes.
χείρεσιν ἀμφαφόωντες καὶ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶντες. *Idem.*
Tangebant manibus (proprijs) oculiſque videbant.
Ante oculos interq; manus ſunt omnia veſtras. *Virgil.* *Qui hoc ignorat,*

ignorat quòd Athenæ sint in Attica, Corinthus in Isthmo, Sparta in Peloponeso. Ex Luciano.
καὶ παιδὶ δῆλον ἢ γνώριμον. *Plato. Philostrat.* Et puero manifestum notum est.
ἠλέκτρου ἢ ὕελου διαφεγγέστερον. *Lucian.* Electro aut vitro pellucidius.
ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ. *Plato.* Tanquam in speculo. *Et Terent.* Inspicere tanquam in speculum iubeo. Sole clarius est. *Sic Cicer.* De quo Panætio non liquet, reliquis solis luce clarius esse videtur. (tat. V. Wiem to.
τὸ πρᾶγμα φανερόν ἐστιν, αὐτὸ γὰρ βοᾷ. *Aristophan.* Manifesta res est, ipsa per se clami-

Jáśney rzéczy dowodźić.

Soli lumen inferre. *Quintilian.* Medio die lucernam præferre. *Seneca.*
τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζειν. *Plutarch.* Soli lumen inferre. Solem facibus adiuuare.
λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις. *Ex Diogenis facto apud Laërtium.* Lucernam in meridie accendis. *quod ille faciebat.*

Jáśney rzéczy przeć / przeczyć / nié wiérzyć / nié rozumieć.

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri. *Horat. Sermo est manifesta negantis.*
Caligare in sole. *Quintili.* Meridie non liquere ait. *Ex Cic. sed varia est huius loci lectio & interpretatio. ad Attic. l. 1. ep. 1. non lucere, aliqui legunt.*
πρὸς τὸν ἥλιον λαλεῖν. Aduersus solem loqui.
τὸν Δία νομίζειν εἶναι ἐστὶ μωρία. *Ex Aristoph.* Ionē esse credere est amentia maxima.
ἀπεφήνατο τὴν χιόνα οὐκ εἶναι λευκήν. *Galen.* Niuem non esse albam asserit.
ψελλὴ οὐ πιστεύει. *Suidas.* Balba non credit .s. *se balbam esse, quod dicens & negans prodit se ipsa, dicens pro* πιστεύει, πιτεύει. *V. infrà.* Nié séplunieć. *Vicin.* Záprzeć śię.

Jáwna to rzécz. Wiédzą to i báby ná trecie / ábo w ßpitalu.

Opinor (*id*) Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse. *Horat.*
——— Hoc Ianus summus ab imo (.i. *totum forum Romanum circa Ianum in quo fuerunt trapezitæ, mercatores*) Perdocet hæc recinunt iuuenes dictata senesq;. *Idem.*
Hoc monstrant vetulæ pueris poscentibus assem.
Hoc discunt omnes, ante alpha & beta puellæ. *Iuuenal.*
Notior Nulla est Ionijs fabula nauibus. *Seneca Thyeste.* Oculis ac manibus res tenetur. Manifestò tenetur. Testibus argumentis tenetur. *Cic.*
τὸ πρᾶγμα λέγει. *Lucian.* Res ipsa loquitur. Quid opus nota noscere? *Plaut.*
τοῦτο ἐπιστητὸν ἤδη καὶ μάντεσι. *Epimenid.* Hoc iam & vatibus notum.
Præsens hic quidem apologus est. *Plaut.* Sciunt hoc coqui. *ex Platone.*
καὶ λίθοι βοήσουσιν. *Tzetzes.* Et saxa clamabunt.
Indice non opus est nostris nec vindice libris, Stat contrà dicitque tibi tua pagina: fur es. *Martial. de compilatore suorum carminum.*
Decantatæ in omnibus scholis fabulæ istæ sunt. *Seneca.* V. Wiem to.

Jáwnié odmowiwßy / w osobnośći pozwolić / dáć.
Przy drugich obráźiwßy / záwstydźiwßy / ćicho przéiednáć.

τῇ αὐλείῳ ἀποκλείειν, τῇ δὲ παραθύρῳ εἰσάγειν. *Ex Plutarcho.*
Antica exclusum, postica (*porta, vel parte domus*) recipere.

Jdąc do woyta / oba sie boyta.

Nescis tu quam meticulosa res sit ire ad iudicem. *Plaut.*
Pallet Ceu Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram. *Iuuenal. explicatum hoc est suprà* V. Ják by mu o głowę szło. Rhadamanteum iudicium pertimescendum. *Ex Platone Virgilio.* Tenedia securis formidabilis. *Ex Plutarcho.* V. Srogi.

Legem nocens veretur, fortunam innocens. *P. Syrus.*
νόμον τρέμει ὁ ὑπαίτιος, ὁ ἀναίτιος τύχην. *A.*

Jdź gdzieś sie obiecał. Jakoś przyszedł / tak idź.

κέλευθον ἥνπερ ἦλθες ἐγκόνει πάλιν. *Æschylus.* Qua veneras prius, abeas rursus via.

Jeden ale dobry. Jeden dobry stoi za wielu złych. Jeden mądry stoi zá dźieśięć głupich.

Vnum parit leæna, sed leonem, vulpes multas, sed vulpes. *Ex apologo, de vulpe quæ apud leænam facunditatem suam iactabat, à qua dictum illud audijt.* *Opinionem de vno fœtu leænæ refutat Rhodigin. l. 29. c. 9.* *Ex Aristotele & Plinio.*

εἷς ἐμοὶ μύριοι. Vnus mihi multi. *Sic Cic.* Vnus Cato mihi pro centum millibus. ἐν τοῖς δικαστηρίοις εἷς ἀξιόχρεως πολλῶν μαρτύρων ἀρκεῖ· *Pollux.* In iudicijs vnus fide dignus, pro multis testibus sufficit.

Vnus mihi pro populo est & populus pro vno. *Democriti dictum apud Senecam. Simile est Heracliti dictum apud Suidam ex Epigrammat.*

εἷς ἐμοὶ ἄνθρωπος τρισμύριοι, οἱ δ' ἀνάριθμοι
οὐδείς, ταῦτ' αὐδῶ, καὶ παρὰ Φερσεφόνην.
Vnus homo tricies mihi mille, sed innumeri sunt
Nullus, & in campo sic loquor Elysio.

Hæc ego non multis sed tibi; satis enim magnum alter alteri theatrum sumus. *Epicurus apud eundem Senecam.*

Sic Antimachus Pòëta, cùm legens pòëma ab auditoribus esset destitutus, solo Platone manente dixit: Legam nihilominus. Plato vnus mihi est instar omnium. *Cic.* εἷς ἐμοὶ ἄνθρωπος ἀντὶ πολλῶν ἢ πάντων. Vnus pro multis vel omnibus. ἓν μέγα. *Plato.* Vnũ, magnum. πολλῶν βραχιόνων ἀντάξιος. *Philostrat. de Palamede.* Multis brachijs æqualis. *de homine qui ingenij solertia plùs potest præstare, quàm plures simul indefessi opera. Talis etiam fuit Archimedes* ἑκατόγχειρος .i. Centimanus *ideò dictus teste Plutarcho.* πολλῶν οἰκετῶν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι. *Xenophon.* Plurium seruorum vice illum habeo vel arbitror.

Me raris iuuat auribus placere. *Martialis.*
Vis commendari, sine me cursurus in vrbem.
Parue liber. multis? an satis vnus erit? *Idem.*

πολλῶν ἢ πάντων ἀντάξιος ἄλλων. *Homer.* Multis vel omnibus æquandus.

Malo vnius agilem atque induſtriam, quàm decem hominum negligentem & tardam operam. *Columel.*

Hexecontalithos, pro cunctis ſufficit vnus. *Lapis eſt 60. gemmarum colores ex-(bibens. Solin. Iſidor.*
Natura hîc poſuit quicquid vbique fuit. *Rutilius.*

——Quæ ſparguntur in omnes In te miſta fluunt, & quæ diuiſa beatos Efficiunt collecta tenes. *Claudian. de Stilicone.*

μία ψυχὴ τῆς ἁπάσης πολυχειρίας ἐν ἐνίοις καιροῖς ἀνυστικωτέρα. *Polybius.* Vna anima vel ingenium quibuſdam temporibus efficacior eſt quàm vniuerſa multitudo. *Vt Archimedes vnus multis Romanis Syracuſas oppugnantibus reſtitit.* Jeden poczćás ſtoi zá wielu. ábo wiecey może niż wiele inych.

Affine, Jedno álé dobre. Nie iák wiele. Stoi ieden zá trzech.

Jeden drugiego broni / wymawia. Pomagáią ſobie.

Nie wyda ieden drugiego.

Hic in noxia eſt, ille ad defendendam cauſam adeſt,
Cùm ille abeſt, hic præſto eſt. Tradunt operas mutuas. *Terent. alij ita legunt.*
Cùm ille eſt (ſ. *in noxa*) hic præſto eſt (ſ. *ad defendendum illum*)

Similis eſt apologus de duobus furibus aſtutis, quorum alter qui abſtulit & ſocio tradidit, negabat ſe habere; alter qui habebat, negabat ſe accepiſſe.

δανίζουσιν ἑαυτοῖς μαρτυρίαν Dant ſibi mutuum teſtimonium. *Ex Cicerone.*

φράξαντες δόρυ δουρί, σάκος σάκεϊ προθελύμνῳ,
ἀσπίδ' ἄρ' ἀσπὶς ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ. **Homer.**
Denſantes haſtas haſtis, ſcuta ſcutis frequentibus
Clypeus clypeo hærebat, galea galeæ, viro vir.
Vlmus amat vitem, vitis non deſerit vlmum. *Ouid.* *Affine*, Wzaiem śię.

Jeden drugiego gorſzy.

Σαρδιανοὶ ὤνιοι. *Plutarch.* Sardi venales. *Cic. ait.* Habes Sardos venales, alterum altero nequiorem.

Λυδοὶ πονηροί, δεύτεροι δ' αἰγύπτιοι, Τρίτοι δὲ πάντων Κᾶρες ἐξωλέστατοι. *Diogenian.* Lydi improbi: poſt hos ſecundi Ægyptij, Tertijque Cares perditiſſimi omnium. *Affine*, Niémaſz w czym przébierác. Wſzyſtko łotrowie.

Jeden dzień / wiele odmieni. Jedná godziná / śiłá ſprawi.

μία ῥοπὴ καιροῦ πολλὰς πραγμάτων, μεταβολὰς φέρει. *Nazianzen.*
Vnicum momentum temporis, multas rerum mutationes affert.

ἡ δ' ἡμέρα τὰς μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. *Euripid.*
Mutationes plurimas habet dies.
τὸ πάντα δ' ὄλβον ἦμαρ ἕν μ' ἀφείλετο. *Idem.*

Felicitatē omnē mihi vna tulit dies. —Multa dies in bello conficit vnus. *Ennius.*
πολέμου μετάτροπος αὔρα. *Ariſtophan.* Belli verſatilis aura.

Tu quo-

Tu quoque fac timeas & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris fieri tristia posse puta. *Ouidius.*

Affine, Odmian pełno ná świećie. & Szcześćie odmienne.

Jeden iako drugi. Ná iedno kopyto wßyscy. Jedney kuźniey. Wßystkich obyczáie / ieden wydáie.

ἐξ ἑνὸς τὰ πάνθ' ὅρα. *Suidas.* Ex vno disce omnia. *Et Virg.* Ab vno disce omnes .i. *Græcos fallaces.* Ex eadem officina. *Cic.* Ad vnum exemplar omnes. *Idem.* Vno ordine omnes habe. *Virgil.*

οἷος ἑκάστου οἶκος τὴν δὴ καὶ ξυνάπασα πόλις. *Athenæus.* Qualis cuiusq; domus, talis tota ciuitas. Qui vtramuis rectè norit, ambas nouerit .s. *Comœdias, Terent.*

ἐκ τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου. *Plato.* Exe eodem ludo.

Ambo animis ambo insignes præstantibus armis. *Virg. de Hectore & Ænea.*

Plaut. de trapezitis, leonibus eos comparans ait: Eodem hercle vos pono atque paro, parissimi estis hibus .i. *his, leonibus.*

Esernius cum Pacidiano. *Lucil. gladiatores celebres per omnia sibi pares.*

Ijdem Actij & Titij. *Varro. Gellius, & ICti pro duabus quibusuis personis vsurpant.*

Simile, Niemáß w czym przebráć. Jedná to bursá. Jedney kuźni. Wßystko łotrowie.

Jeden kot stádá myßy śie nie boi.

Lanio vel vnus non timet multas oues. *Alexandri dictum Gotfred. affert.*

οὐ μὴ φοβεῖται εἷς λύκος πολλὰς οἶς. *A.* Non metuit vnus plurimas oues lupus.

Jeden łácno śie pożywi.

τὸ μοῦνον ὄντα καὶ κακὴ τύχη τρέφει. *Philemon.* Fortuna vel maligna satis alit vnicum.

Jeden mowi / zámkni; drugi / otworz. Nie wiedźieć kogo słucháć.

Ouidius de ventis contrariis turbantibus mare, dicit:

Nescit cui domino pareat vnda maris. &c.
Rector in incerto est, nec quid fugiatúe petatúe
Inuenit: ambiguis ars stupet ipsa malis.

Et Horatius de conuiuis diuersa singulis poscentibus ait:

Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod petit alter. *Contrà verò*
Quod petis, id sanè est inuisum acidumque duobus.

Vnus ædificans, alter destruens. *Ecclesiastici 34.* Vnus orans & vnus maledicens. *Ibidem 46.*

εἷς θύρετρον κλεῖσ' ἐντέλλει, εἷς ἔμπαλιν οἶξαι. *A.*
Claudere me portam iubet hic, aperire sed alter.

Affine, Dwiemá pánom służyć. Nie iedno śie wßytkiem podoba.

Jeden ná drugiego pátrzy / á żaden nic nie czyni. Nie bedźie nic z tego / gdy ieden pátrzy ná drugiego.

εἰς ἀλλήλους ἀποβλέποντες, πολλῶν καταμελοῦσιν. *Isocrates de Democraticis.* Alter alterum aspicientes, multa negligunt.

Res abit in nihilum, quoties hic aſpicit illum. *Garnerus.*
Sæpe fit à nullo quod pluribus eſt faciendum. *Idem.* V. Niech też drugi.

Iéden nápomknął, wynálazł, pocżął: drugi porwał, zrobił.

ὁ μὲ ἐξυφαίνεθ' ἱςὸν, ὁ δ' διέζετ. *E Polluce. Suida. al* διάζεσθαι. *Stamini addit.* Telam orſus vnus eſt, alter hanc pertexuit. *Vide infrà* Iéden ſzyie. *Alluſit Cicero.* Pertexe modo quod exorſus es. *Et Plautus.* Neq; exordiri vnde occipias habes, neq; ad detexendam telam certos terminos. τὸ ὑπόδημα ἔῤῥαψε μὲ Ἱςιαῖος, ὑπεδύσατο δὲ Ἀρισαγόρας. Hoc calceamentum Hiſtiæus quidem conſuit, Ariſtagoras autem induit. *Darij dictum apud Diogenianum de defectione Samiorum ab Hiſtiæo excitata, & ab Ariſtagora nepote eiuſdem perfecta.*

πραξιδίκη μὲ ἔρεξεν, ἐβέλευσεν δὲ δύσηρις.
εἷμα τό δε, ξυνὴ δ' ἀμφοτέραις σοφίη. *Suidas.*
Praxidice fecit, docuit verò hancce Dyſeris.
Hanc veſtem, ambarum par ſapit ingenium.

Iéden nié wiele może: nié wſzyſtkiego bacży. Iéden iáko nic.

εἷς ἀνὴρ, ἐδεὶς ἀνήρ. *Zenodotus.* Vnus vir, nullus vir.
εἷς ἀνὴρ, ἐ πάνθ' ὁρᾷ. *Euripides.* Vnus vir non omnia videt.
εἷς ἕκαστος ἄνθρωπος αὐτὸς καθ' αὐτὸν ἐδείς. *Euryphanus.* Vnuſquiſque homo ipſe per ſe nullus. μιᾶς δ' χειρὸς ἀσθενὴς ἐστιν μάχη. *Euripides.*
Inualida pugna eſt quæ fit vnica manu.
πόλις γὰρ ἐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. *Sophocles.*

Ciuitas non eſt quæ vnius viri eſt. *Vel* Vir ciuitatem non faciet vnquam vnicus. *Vel* Ciuitas non ciuitas. *Monarchiã quidem Pöeta hoc dicto perſtringit, ſed huc trahi poteſt.* Vni teſti ne Catoni quidem credendum eſſe, *dixit quidam apud Eraſmum.* Væ ſoli quia cùm ceciderit, non habet ſubleuantem ſe. *Eccleſiaſtes c. 4.* Vnus non facit choream. *Anonymus.* Vna hirundo. *infrà.*

Iéden oyćiec dżieśięć ſynow wychowa, á dżieśięć ſynow iédnego oycá żywić nie mogą.

Σπανία τῶν υἱῶν ἀντιπελαργία. Rara filiorum antipelargia ,i. *beneficiorum à parentibus acceptorum gratitudo & remuneratio.*

Iéden ſtáry wół, wiecey zdoła, niż dżieśięć młodych kozłów.

ἡ κάμηλος καὶ ψωριῶσα πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία. *Syneſius.* Camelus etiam ſcabioſus plurium aſinorum geſtat onera.

Iéden ſzyie, drugi porże. Iéden buduie, drugi pſuie.
Iéden ták, drugi owák. Iéden robi, drugi trawi.

Ocnus funem torquet, & aſina tortum deuorat. *ex Pauſania Vide* Zoná ſtroyna, ὁ δ' ἐξυφαίνε θ' ἱςὸν, ὁ δ' διέζετο. *Pollux.* Hic telam texuit, hic verò diduxit vel retexuit. nam διέζετ *Heſych. exponit* διεχίζετ, ,i, diſcidit.

Vnus ædi-

Vnus ædificans & vnus destruens. *Ecclesiastici 34.*

Apud Æsopum, ἅπερ γναφεὺς λευκαίνει, ταῦτα ἀνθρακεὺς ἀσβόλης πληροῖ.

Quæ fullo dealbat, hæc carbonarius fuligine opplet. *ideò hunc ille recipere noluit.*

Quod fistula congregat, tympanum dissipat. *Garner. Gallic.*

Martial. in Cerdonem ludos suo sumptu & quæstu exhibentem.

Das gladiatores sutorum regule cerdo, Quodq; tibi tribuit subula, sica rapit.

Co szydłem zárobiß/ to ßermierzom wydáieß.

Iéden wielom/ ábo wßystkim często zaßkodźi.

Przy iédnem złem/ i dobrem śie wielom dostánié.

πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ. *Hesiod.*

Sæpè mali malefacta viri populus luit omnis.

Vnius ob noxam Aiacis, Pallas classem Argiuorum exussit, desiecit, demersit. Virgil.

Tria millia militum fugata ob vnum Achan improbum. Iosue. cap. 7.

Ingratus vnus omnibus miseris nocet. *P. Syrus.*

Vno Tribuno plebis dissentiente reliquorum vota & suffragia nil valent. Polybi. Plutar.

ἑνὸς πονηρία κοινὰς ἀπεργάζεται συμφοράς. *Libanius.*

Vnius malitia communitati calamitates accersit.

Eryngium herbam si vna capra in os sumat, & ipsa & totus grex subsistit, donec pastor eam illi eximat. Plutarch. aliquoties habet.

Iéden zá dwu stoi/ drugi áni zá pół iédnego.

ὁ μὲν ἑκάτερος, ἀμφότερος, ὁ δὲ ἀμφότερος, οὐδέτερος. *Apud Plutar. Philippus Rex.*

Vterque, est ambo; ambo autem, est neuter. *Iocus est in duos fratres, quorum alter, qui erat frugi, dictus erat* ἑκάτερος; *alter qui nihili erat,* ἀμφότερος *quasi per ludibrium dicebatur. Est de his Epigramma Græcum in Anthologio.*

Iéden zły wielu dobrych zépsuie. Iédna owcá párßywa/ wßystko stádo záráźi.

——— Grex totus in agris. Vnius scabie cadit & porrigine porci. *Iuuenal.*

Separate iumentum mundum ab immundo. *Leuitici cap. 20.*

Plato etiam pastorem iubet διαλέγειν τά τε ὑγιῆ καὶ τὰ μή. Separare sana pecora ab ægris. *Nam* contagium à vicino pecore, facile dimanat. *Sic Columel.*

Cùm alia pecora tum præcipuè oues contagione vexantur. *Et Virgil.*

Ne mala vicini pecoris contagia lædant .s. *fœtas.*

Vnica praua pecus inficit omne pecus. *Anonym. Rhythmic.*

τὸ γὰρ ἑτέρου κακὸν εὖ πως ὁ πλησίον ἀναμάττεσθαι φιλεῖ. *Philo.*

Alterius malum facilè quodam modo vicinum afficere solet.

Affine, Towárzystwo zé złemi. & Obcowánie.

Iédná iáskołká nie czyni láta; nie czyni miástá iédná cháta.

μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ οὔτε μία ἡμέρα. *Aristotel.*

Vna hirundo non facit ver, nec vna dies,

Sic nec vna actio virtutis probum; nec vna coniectura certitudinem; nec vna domus ciuitatem; Nec vnus dies doctum efficiet.

πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. *Aristophan.*

Non est vocanda ciuitas domus vnica, vel vir vnicus.

ἀνόητου ἐστὶ τοῖς ὑφ' ἑνὸς μόνον εἰρημένοις ἐμμένειν. *Isocrates.*

Stultum est vnius duntaxat verbis inhærere, niti.

Jedna mała wada/ piękna rzecz abo sprawę oszpeci/ obidzi.

Quicquid est in quo offenditur, id etiam illa quæ laudanda sunt obruit. *Cic.*

Omne bonum quod habes, contaminat vnica labes. *Anonym. Rhythmic.*

Tritum in scholis dictum, S. Thomæ & aliorum: Bonum ex integra causa; malum ex quocunque defectu. *Hinc Ouid.* Nullus in egregio corpore næuus erit.

Jedna nędza nie dokuczy: abo/ nie dość na człowieka.

Vulgare dictum est. Calamitas nulla sola.

ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. *Homer.* Vt me excipit malum ex malo semper.

εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. *Idem.*

Posteaquam simul bellum subijt & fames Achiuos.

ἐπὶ δ' ἄλγεσιν ἄλγεα κεῖται. *Euripid.* Doloribus dolores incumbunt.

Dolor dolorē trudit & metus metū. *Seneca.* Famem pestilentiā secuta est. *Curtius.*

Sic Fluctus fluctum excipit. *Vide* Jak źle/ tak źle.

Jedna noga w grobie. *Vide.* Stary barzo. *Nonnunquam eadem periphrasi vtimur etiam de periculosè ægrotante & deposito.*

Jedna ręka głaszcze druga policzkuje/ abo bije.

τῇ μὲν τῇ χειρῶν καταψήχει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τῇ δὲ παίει τὴν παρειάν. *Nazianz.*

Altera manu demulcet caput eius, alrera verò ferit malam.

τῇ μὲν ἕλκειν, τῇ δὲ ἀπωθεῖσθαι χεροῖν. *Idem.* Alterâ manu trahere, alterâ repellere.

τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δὲ ἑτέρῃ τὸ πῦρ. *Plutarch.*

Alterâ manu fert aquam, alterâ ignem. *Plura vide sub* Nieszczery & Oboietny.

Jedna to bursa. Tegoż to abo iednegoż to płotu kot.

De grege illo est. *Terent.* Ex hoc numero est. *Cic.* In hoc albo est. *Plini.*

Eiusdem farinæ est. *Ex Persio qui ait:* Fueras nostræ paulò antè farinæ.

Eodem igne & aquâ vtuntur. *Budæ.*

ἓν κηρίον. *Suidas.* Vnum idemq; alueare. Eadem cera, idem fauus. *Eustathio.*

ἐκ μιᾶς ἑστίας. *Synes.* Ex eodem lare. ταὐτὸν ἕλκουσι ζυγόν. Idē iugū trahunt.

ὁμότεχνος: Eiusdem Musæ æmulus. *Gellius.* ἰαυτὸν θύμον φαγόντες. *Aristoph.*

Eundem thymū, *vel* porrum edētes. *Agrestem herbam pauperum Suidas interpretatur.*

καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις. *Theophrastus.* Etiam corchorus inter olera .s. *numeratur. In bonam partem interpretatur Henric. Stephan. de eo qui in aliquo numero posterior est, ex eo tamen est. Vt,* Etiam Chærilus inter Poëtas.

ἐκ τῆς

ἐκ τῆς αὐτῆς οἱονεὶ φάτνης ἐδηδοκότες. *Suidas.* Ex eodem *vel* in codē præſepi paſti.
ὁμοῤῥοθοῦσι. *Ariſtophan.* Pariter remum ducunt.
μία μάστιξ πάντας ἐλαύνει. *Suidas.* Vna ſcutica omnes impellit .i. *eadem cupiditas vel neceſſitas omnes vrget. Tralatum à iumentis aut ſeruis, vt inſinuat Plutarch.*
O iedno wſzyſtkim idźie. Ná iedno wſzyſcy czuwáią. *Eandem ſponſam omnes ambiunt. Proci Penelopes.* *Affine,* Jeden iáko drugi. Jedney kuźniey.

Jedná to duſzá. Jednem duchem tchną. Jego duchem tchnie. Wierny przyiaćiel.

ἡ μία ψυχή. *Pythagoras de amicis.* Vna anima.
μία ψυχὴ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ τούτου. *Ariſtoteles.* Vna anima mea & huius.
τὸ φίλον ἕτερον αὐτὸν, *vocat Pythagoras.* Amicum alterum ipſum.
Et Cic. Amicus alter ego. ἡρακλείῳ ἅμματι δεδεμένοι. Herculeo nodo vincti.
——— Vnum & commune periclum Vna ſalus ambobus erit. *Virgilius.*
Similia dicit Ouidio eunti in exilium vxor: Non potes auelli ſimul ibimus &c.
Sic Horat. Dimidium animæ ſuæ vocat Virgilium. *Huc paria amicorum apud ſcriptores varios celebria veniant.* Niſus & Eurialus. *Virgil.* Æneas & Achates *Idē.* Theſeus & Pyrithous. *Itemq;* Pylades & Oreſtes. *Martial.* Damon & Bythias. *Cic.* Hercules & Theſeus. *Plutarch.* &c. *Sed inſignia ſunt quinque paria Græcorum & totidem Scytharum amicorum apud Lucianum in Toxari.* V. Dwá trzey wierni.

Jednáko. Wſzyſtko zá iedno.

Thebis Athenas & Athenis Thebas .ſ. *tantundem via.*
ἐκ τῶν αὐτῶν γραμμάτων τραγῳδία γίνεται καὶ κωμῳδία.
Ex iiſdem literis conſtat Tragœdia & Comœdia.
φακός σε δαίμων καὶ φακὴ τύχη λάβοι. *Athena.*
Lens te deus corripiat & fortuna lens. *Cum eadem aliter iterum dicuntur.*
Nam φακὸς *eſt lens cruda,* φακὴ *lens cocta:* δαίμων *fortuna mas ſeu deus,* τύχη *fortuna femina, ſeu dea.* Viginti minis vel quater quinis. *Plaut.*
Reges philoſophantes & philoſophi regnantes. V. Rowniſmy ſobie.

Jednáko to obiemá ábo wſzyſtkim dokucza wſzyſtkich boli.

Ták to mnie / iáko i ćiebie boli. Ták to on czuie / iáko i ty.
Non minùs moleſtum eſt comatis quàm caluis pilos velli. *Seneca.*
Maius putas tuum naufragiū? *Idem. Naufragiū enim æquale eſt eiuſdē nauis vectoribus.*
In eadem naui es, vel ſum. *Cic.* Eodem iugo premeris. *Tertullian.*
ἐγώ τε καὶ σὺ ταὐτὸν ἕλκομεν ζυγόν. Ego & tu idem trahimus iugum.
τὴν ἐμὴν κάμνεις νόσον. *Euſtathius.* Meo laboras morbo.
ὁμὴν δ' ἀνεδέγμεθ' ὀϊζύν. *Homer.* Simili conflictamur ærumna.
Vna ſcutica omnes impellit, *ſub* Jedná to burſá.

Iednáko wßyſtkich leczyć. Iedna recepta, plaſtr, ná wßyſtkie choroby. Iedno kopyto ná káżdą nogę. Iednáko śię z káżdem obchodźić .ſ. nie rozum, niegrzeczy.
Vno collyrio omnium oculos curare. *S. Hieronym.*
ἑνὶ καλόποδι πάντας ὑποδεῖν. *Galenus.* Eodem calceamento omnes calceare. *loquitur verò de medicis, vt & Hieronym.*

Iednego błędu vchodząc głupi, trafia w drugi.

Alterum vitium euitans, incidit in alterum. *Seneca.*
ἐν τ' ἐγκλήμ' ἄφρων φεύξας ἐνέπεσεν ἐς ἄλλο. *A.*
Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt. *Horati.*
In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte. *Idem.*
— Dum vitat humum, nubes & inania captat. *Idem.*
— Nam fruſtra vitium tentaueris illud, Si tè aliò prauum detorſeris. *Idem.*
πᾶσαν κακίαν δι' ἀρετῆς, οὐχὶ διὰ τῆς ἐναντίας κακίας φευκτέον. *Plutarch.*
Omne vitium virtute non vitio corrigendum vel effugiendum.
Præter caſam fugere. *Ex Terent. qui ait :* Ita fugias, ne præter caſam; ne .ſ. *prætereas caſam impetu, in qua tutior eſſe quàm fugiens potes. Donatus. Alij aliter explicant.*
Præter ianuam incitatur. *Ex Luciano, qui ait :*
μὴ παρὰ θύραν βιάζεσθαι. Ne præter ianuam inciteris. *Affine,* Popráwił śię,

---

Iednego pátrzyć trzebá. Iednego śię trzymay. Ná iednem przeſtań.

Qui quò deſtinauit peruenire vult, vnã ſequatur viã, nõ per multas vagetur. *Seneca.*
εἷς ἕκαστος ἓν μὲν ἂν ἐπιτήδευμα καλῶς ἐπιτηδεύοι, πολλὰ δ' οὔ. *Plato.*
Vnuſquiſque vnum ſtudium rectè exercet, plura verò nequaquam.
οὐκ ἔστιν ἀμφότερα ἐξενέγκασθαι. *Demoſthen.* Non licet vtrumque conſequi.
Aut hæc cum illis ſunt habenda, aut illa cum his amittenda ſunt. *Terent.*
ἀδύνατον πολλὰ τεχνώμενον πάντα καλῶς ποιεῖν. *Xenophon.*
Impoſſibile eſt multa exercentem omnia præclarè facere.
τὰ πολλὰ πράττειν κινδύνους πολλὰς ἔχει. Multas negotia multa habent moleſtias.
Ijſdem ſemper incumbendo, experientia excellere facit. *Iſocrates.* V. Ćwiczenie.
δύο ἐπιτηδεύματα ἢ δύο τέχνας ἀκριβῶς διαπονεῖσθαι, σχεδὸν οὐδεμία φύσις τῶν ἀνθρώπων ἱκανή. *Nazianzen.* Duplex ſtudium aut duas artes, accuratè tractare, pænè nulla natura humana ſufficit.
μίαν ἕκαστος τέχνην κεκτημένος, ἀπὸ ταύτης ἅμα καὶ τὸ ζῆν κτάσθω. *Idem Nazianzen.* Vnam quilibet artem nactus, ea victum quærat.
ἓν ὑφ' ἑνὸς ἔργον ἄριστ' ἀποτελεῖται. *Ariſtotel.* Vnum opus ab vno optimè perficitur.
οἱ δύο τέχνας μετιόντες, μηδετέραν κατορθοῦσι, τῷ τὴν γνώμην μερίζεσθαι. *Vlpianus Rhetor.* Qui duas artes perſequuntur, in neutra cũ laude verſantur, eò quòd animus ipſorum diuiſus ſit. Conatus diuiſus inutilis eſt. *Garner.* Pluribus intentus, & c.
ἀδύνατον ἕνα πολλὰς καλῶς ἐργάζεσθαι τέχνας. *Plato.*

Impoſſi-

Impoſſibile eſt vnum plures artes bene exercere. *Nam vt ait Galenus.*
ἀνάγκη καταφρονῆσαι θατέρου, τ ἐπὶ θάτερον ὁρμήσαντα σφοδρότερον.
Neceſſe eſt vt negligat alterum, qui in alterum vehementiùs incumbit.
Rectè monet Sapiens Eccleſiaſtici cap. 11. Ne in multis ſint actus tui.
Affine, Dwie robocie rázem robić.

Iednego ſkaranie/ wiélu poſtrach. Karanie iédnego/ vſkromi dźieśiątego. Iednego przygodá/ wiélu przéſtrogá.

ἑνὸς δαρέντος ἐμπίπτει πολλοῖς φόβος. *A.* Multi timere ſolent vbi vnus vapulat.
Fulmina paucorum periculo cadunt, multorum metu. *Seneca.*
Cum Mileſiæ mulieres inſania quadam correptæ paſſim ſe ſuſpenderent, decretum eſt vt omnes ſic mortuæ nudæ per forum deferrentur, & ſic inſania repreſſa. Plutarch.
Leones vaſtantes Africanas vrbes, aliquot ex ijs cruci affixis ante portas, cæteros compeſcuerunt. *Plini.* κολοιοὺς ἀποβαλοῖς ἐὰν ἕνα θηράσας κρεμάσῃς. *In Geoponicis.* Graculos repelles, ſi vnum ex his captum ſuſpendas.

Iednego złego pozbedźieſz/ á dźieśiećioro (drugie wietſze) tudźieſz náſtapi.

ὕδραν τέμνεις. *Plato.* Hydram ſecas. *cuius capita abſciſſa maiore numero repullulabant.*
ὕδραν τέμνει ἀεὶ ἀναβλαστάνουσαν. Hydram ſecat ſemper repullulantem. *Plutarch. de Alexandri fortuna.* πόνος πόνῳ πόνον φέρει *Sophocles.* Labor labore laborē fert.
εἰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθεν. *Plato.* In ſimiles anſas incidit.
τὴν Χάρυβδιν ἐκφυγὼν τῇ Σκύλλῃ περιέπεσον.
Euitata Charybdi in Scyllam incidi. Vſuram ſoluere. *Cic. Seneca.*
ἐπιῤῥέει τὸ ἐξαντλούμενον. *Lucian.* Influit quod exhauritur.
Quantùm exhauſtum eſt, ſubnaſcitur. *Seneca.*
ἄλλην μὲν ἐξηντλήσαμεν, ἡ δ' ἐπεισρεῖ. *Zenodot.* Exhauſimus quidem illam, at influit altera. Vno fluctu recedente alter ſuperuenit. V. Iák złe/ ták złe. *& plura ibidē.*
Monedula è cauea elapſa cum filo, in nido implicata fame mortua eſt. Æſopus. In eos qui à mediocribus periculis ſe liberare volentes, in maiora incidunt. Affine, Tráfił ze dżdżu.

Iednem dobrodźieyſtwem podárkiem dwu ſobie zniewolić/ dwu przyiaćioł nábyć. Iednem bánkietem dwoie weſele odpráwić.

Vnica filia geminos generos parare. *Eraſm. è Gallico dicto.* δύο τοίχους ἀλείφειν ἐξ ἑνὸς ἀγγείου ἀλείφειν. *Suid.* Duos parietes de eadem fidelia dealbare. *Cic. idem vſurpauit.*

Iednem nie wiele przybedźie/ ábo vbedźie.

εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ. *Zenodot.* Vnus vir, nullus vir.

Iednem rázem/ guzem/ kłopotem/ dwu ábo wiélu odbyć *ſ.* dobrze ieſt.

Vna plaga abſoluere *.ſ. præſtat. ex Plauto.* Vna decima pro tribus defungi. *ex Cic. qui habet.* tribus decimis pro vna defungi. *loquens de ſumma auaritia Verris.*
κεραυνὸς καὶ θάνατος ταχὺς ἀπάγει μιᾷ πληγῇ. *Lucianus.*
Fulmen & mors citò vna abſoluit plaga.

Jédnemu gody / drugiemu głody.

Alij ebrij sunt, alij poscam potitant. *Plaut. Lipsius. Taubman.*

Superi incœnati & inferi cœnati. *Apud Plautum quidam de coquis malis & rapacibus loquens cogitat vt in puteo cœnam coquant & nil in domo furentur. rursus mutat consilium dicens:* Si autem deorsum comedent quod coxerint; superi (*conuiua extra puteum siti.*) incœnati erunt, & cœnati inferi (*coqui.*)

S. Paulus. ad Corinthios epist. 1. ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. Alius quidem esurit, alius autem ebrius est. *Quadrant in hunc locum non pauca posita sub dicto.* Lepsze goś spodarzowi. & Gośći záprośiwszy. *Affine etiam,* Nie rowno śie dźielemy.

Jédnemu śie zmiélé / drugiemu śie skrupi.

Ná wilká okrzyk / á wroná świnie béspiéczniè skubié.

——Multi Committunt eadem diuerso crimina fato,

Jlle crucem pretium sceleris tulit, hic diadema. *Iuuenal.*

Jisdem de causis alios plectere, alios ne appellare quidem. *Cic. .s. mos est.*

Non idem lupo quod coruo licet. *Ex apologo Æsopi de Lupo qui videns pastorem arridentem coruo scalpenti bulcus in dorso asini, ait:* Nos miseros isti, vbi viderint persequuntur, huic verò etiam arrident.

Similis apologus est apud Plutarchũ, de pastoribus ouem comedentibus & lupo eis inuidente.

Tibi (*pro peccato*) parata erunt verba, mihi verbera. *Apud Terent. dicit seruus herili filio.* Tu lites audies, ego plectar pendens. *Idem.*

Συγγνώμη ἄλλοις ὀφλεῖται, σοὶ δὲ κόλασις. *A.*

Debetur alijs venia, pœna sed tibi. Komuśći śie zmiélé / tobié śie skrupi.

Jédnemu szydłá gola / drugiemu i brzytwy nié chcą.

Vulgare nostras dictum est. Alijs subulæ radunt, alijs nec nouaculæ.

τοῖς ξυρεῖ ἡ σοῦβλια, τοῖς καὶ ξυράφ' οὐδέν. *A.*

Subula huic radit, negat ast illi ipsa nouacla.

πολλοί τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσὶ, δαίμονι δ' ἐσθλῷ,

οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν.

εἰσὶν δ' οἳ βουλῇ τ' ἀγαθῇ καὶ δαίμονι φαύλῳ

μοχθίζουσι, τέλος δ' ἔργμασιν οὐχ ἕπεται. *Theognis.*

Multi vtuntur stulta mente, numine verò propitio. Quibus quod malum videtur, efficitur bonum. Sunt verò alij consilio recto, & fato maligno. Laborant, finem verò laboris non assequuntur.

Bullo Mæuius (*Poëta & vir bonus*) alget in cucullo,

Cocco mulio fulget Incitatus. *Martialis.*

Vni laqueus obtulit aurum, alteri aurum laqueum. *Apologus est de malo ab vno euitato & alteri obiecto. Quidam suspendere se volens reperit thesaurum, & eo accepto, in eius loco posuit laqueum: superueniens verò is qui defoderat thesaurum, eo non inuento, aptauit collo laqueum quem reperit. Epigramma in Antholog. quod Latinum fecit Ausonius. Archelaus Poëta malo petenti 10. talenta negauit sed ea Euripidi dedit dicens.*

σὺ μὲν γὰρ αἰτεῖν, ὅτος δὲ λαμβάνειν ἄξιός ἐστι καὶ μὴ αἰτῶν. Tu quidem petere dignus es, ille accipere etiam non petens. *Plutarch.* *Affine*, Vnie iednáko Bóg dźie.

Jedney kuźni mincé.

αὐτὴ κάμινος αὐτὸς εἵλκυσεν τροχός. Heſychi.

Idem caminus edidit & idem trochus. Eodem luto factus. *Budæ. ex Iuuenali.*

Ex eadem figlina. *ἀδελφὰ καὶ ὁμόχρωμα καὶ τῆς αὐτῆς κεραμείας. Gregor. Palamæ.*
Germana & concoloria & eiuſdem figlinæ.

Eiuſdem notæ. *Seneca.* Reſpondent ſibi & vna forma percuſſa ſint .ſ. *dicta ſapientis. Idem. tralatum à nummis.*

Eodem in ludo docti omnes. *Terent.* Ad vnum exemplar omnes. *Cic.*

ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος. *Plutarch.* Ab vno diagrammate .i. *formula. ſeu ſimilia ſemper, nempe blanda loquitur adulator.* *Affine*, Jeden iáko drugi. Podobni.

Jedno álé dobre. Jedno ſtoi zá wiéle.

Multa nouit vulpes, at echinus vnum magnum. *E Græco carmine de Erinaceo.*

πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
ὃς ἔστ' ἂν ἄλλων θηρίων ὀσμὴν μάθῃ.
στρογγύλος ἀμφ' ἀκάνθας εἱλίξας δέμας
κεῖται δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. Zenodot. Plutarch.

Ars varia vulpi, aſt vna echino maxima.
Qui ſimul odorē belluarū ſenſerit,
Se contrahens ſpinis operto corpore
Tangiq; morderiq; neſcius iacet.

In tertio verſu Eraſmus legit στρόφυλος & στρόφιλος. Manutius verò στρόβυλος, nulla quod ſciam analogia & origine conformi. ego στρογγύλος poſui, apto, vt puto, ſenſu .i. conuolutus in ſphærā. nec obſtat υ huius vocis breue, nā facile à liquida ſequenti adiuuatur vt longum ſit, more Poëtis Græcis vſitatiſſimo. adde quod eadē difficultas ſit in lectionibus aliis.

Vnum pro cunctis fama loquatur opus. *Martial. de amphitheatro Iulij Cæſaris.*
Affine, Jeden álé dobry.

Jedno Bogá. *adde aliquid.* żyto, żniwo &c. iedno Bogá.

Agricolarum vt plurimùm eſt dictum: Senſus eius eſt. Deus conſeruet nobis nata: Faueat modò Deus, meſſis erit vberrima. &c.

Simile dictum ruſticorum ethnicorum de vberi prouentu mellis apud Galenum:
ὕε Ζεῦ, βρέχε μέλι. Iupiter plue mel. *Votum eſt fauſta precantium.*
Sic & noſtrates cùm pluuia diutiùs exſpectata & frugibus opportuna cadit, dicunt: Złoto pádá. *Huc trahas licet illud Virg. de aureo ſeculo.*
——— Omnis feret omnia tellus. Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella.
Idem habet Tibull. & alij. Vſurpes hìc etiam illud: Aurea nunc verè ſunt ſecula.

Jedno ku drugiemu. Jedno drugiemu pomaga.

Et quæ non proſunt ſingula, multa (*vel, iuncta*) iuuant. *Ouidi.*
Lorica & gladius firmum munimentum. *Tacitus.*

Multa licia tenuia iuncta, funem nauticum firmum faciunt. *Ex S. Augustino.* νήματα λεπτὰ πολλ' ἐξισῶσιν πεῖσμα πάχιστον. *A.* Bulbus nil profuerit. *Athenæus habet hunc senarium* οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς. Neruis carentem iuuerit bulbus nihil. *quē Erasmus ad honestum sensum parœmiacum trahit dicens.* Studium sine ingenio nihil prodesse. *Proprium sensum hîc non curo. habet hunc Pierius l. 58. c. 40. ex Varrone Martiali.* Virtus vnita fortior. *& similia plura leges sub Titulo* Spolnié lżey.

Iédno lépiey ábo lżey ćierpiéć.

ἐνὶ γὰρ συνέχεσθαι κρεῖττον ἢ δυοῖν κακοῖν. *Aristophan.* Malo premi vno leuius est quam duplici.

Iédno rozmáićié vdáć może.

Antipodas quidam in aquis ostendit. *Lucianus.* *Equus Pausonis .f. & currit & volutatur. Quidam Pausonem pictorem iusserat pingere equum volutantem se in puluere, pinxit ille stantem, & ei qui pingi iusserat indignanti quòd non stantem pingi iussisset, respondit, verte tabulam & habebis quod volebas. Ælianus. Quid comedisti hodie, heri? &c. Olera & pisa: Pisa & olera. &c.* V. Potraw rozmáitość. *Affine,* Z niczégo co vczynić.

Iédno słońcé dość ná niébié. Pánowánie towárzyszá nié lubi, nié ćierpi.

Mundus non capit duos soles. *Alexandri Magni dictum.*

Nulla fides regni socijs, omnisque potestas.
Impatiens consortis erit. &c. *Lucanus.* Non capit regnū duos. *Seneca Thyeste.*
Nulla sancta societas & fides regni est. *Cic. ex Ennio.*
οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη εἷς κοίρανος ἔστω. *Homerus.*
Multos imperitare malum est, rex vnicus esto.
εὔδαιμον πολίεθρον ἑνὸς κήρυκος ἄκουον. Oraculum Soloni datum, *apud Plutarch.* Felix oppidulum quod præconem audiet vnum.
Par malum, πολυαρχία (*multorum imperium*) & ἀναρχία (*multitudo sine capite*) *Erasm.* *Simile,* Dwá káci.

Iédnoś vpuśćił, vtráćił; drugiegoś nié dostał.

ἄλλο μὲν ἀπέβαλες, ἄλλο πάλιν οὐ συνέλαβες. *A.* Vno relicto nullus alterum obtines. *Vel.* Et habita perdis, & cupita haud obtines. Et Senatorem perdidisti & Monachum (te) non fecisti. *S. Basilius dixit cuidam qui ex Senatore monachum induerat. & ex opibus suis antiquis aliquid sibi reseruârat.* Et ius & nuptiæ periêre. *sub* Omyliłá nadźiéiá. *Vide Apologum de Cane sub* Kto dwu záiacow goni.

Iédno też to vmieſz.

Scis simulare cupressum. *Horat.* *Vide plura in hanc sententiam sub Titulo* Tem-ći wszystko zátkáć, & Záwsze iédno.

Jedno wschodzi, drugie zchodzi.

Jedno zchodzi, drugie wschodzi, abo sie rodzi.

Vnius ortus, alterius interitus & viciſſim vnius interitus alterius ortus. *Nemeſian.* *Et Ariſtotel. ait.* ἡ ἔδε φθορὰ ἄλλȣ γένεσις, καὶ ἡ ἔδε γένεσις ἄλλȣ φθορά.

Sic aliud de alio nunquam deſiſtit oriri. *Lucreti.*
Augeſcunt aliæ gentes, aliæ minuuntur. *Idem.*
Quando alid (.i. *aliud.*) ex alio reficit natura, nec vllam
Rem gigni patitur, niſi morte adiutam aliena. *Idem.*

κύκλος τὰ ἀνθρώπινα. *Pindarus.* Circulus res mortalium.
Generatio præterit & generatio aduenit. *Eccleſiaſtes c. 1.*
Orta occidunt. Co ſie rodzi, to i ſchodzi. Ætas ætati ſuccedit. *Cic.*

Lex vniuerſa eſt quæ iubet naſci & mori. *P. Syrus.*
Cedit enim à rerum nouitate extruſa vetuſtas
Semper, & ex alijs aliud reparare neceſſe eſt. *Lucret.*
οἵηπερ φύλλων γενεὴ τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν. *Homer.*
Qualis foliorum generatio talis & hominum.
—— ἄλλα μὲ (φύλλα) ἀποφθίνει, ἄλλα δὲ θάλλει. *Muſæus.*
Alia quidem folia pereunt, alia verò virent.

Symbolum huius rei ſit Lepus ſuperfetans, *qui vt ſcribit Plini. aliud in vtero piloſum, aliud implume, aliud inchoatum gerit, aliud părit, aliud educat.*

Jedwabne ſłowka. Słowa przyiemna, wſpaniata.

Corinthia verba. *Quintilian. Sicut & vaſa Corinthia pretioſa apud Cicer. Plini.*
Ἰωνικὴ ῥῆσις. *Æſchyl.* Ionica verba .i. τρυφερὰ *Heſychio. delicata.*
βύσσινα ῥήματα. *Plutarch.* Byſſina verba. *ſplendida & magnifica interpretatur Rhodigin.* Phalerata verba. *Terenti.*
ὑπάρυφον διήγημα. *Plutarch.* Prætextata narratio .i. *ſplendida vel turgida.*
Oratio vinula (*al. vinnula*) venuſtula. *Plaut.* V. Słowa czcze.

Jedz chleb, nie ſpluſkaſz ſie.

Σωφροσύνη καθαρὴ, ἁγνή. *Epigram.* Frugalitas pura, munda.
Vita frugalis elegans. Incommodi nil affert parſimonia.
ἄρτον φάγοντες ἀπομαγδαλίας ȣ δέονται. *A.*
Qui pane veſcuntur apomagdalia haud egent .ſ. *ad tergendum pingue.*
Pane egeo, iam mellitis potiore placentis. *Horati.* *Affine,* Skromne zycie.

Jeść a pić.

χαραδριȣ βίος. *Plato.* Charadrij vita. *Auis eſt quæ deuorata mox egerit, & mox iterũ vorat. Intelligi hoc poſſe Plato ait & de torrentibus rupium qui collecti mox defluunt.* μεσηγυδοχεσὴν *vocat Hipponax eum qui ventrem implet & egerit. Talem Seneca ait:* Cibos & potiones percolare. Ede bibe. Sardanapali vox. V. Zażywaj, Anima ſui pro ſale data. *Varro. Cic. Plini.* ἀνθ' ἁλῶν ἔχεις ἔχειν τὴν ψυχήν.

ψυχὴν, ἵνα μὴ σαπῇ τὰ κρέα. *Cleanthes.* Pro ſale ſues habere animam, ne caro putreſcat. atque ideò tantùm edere vt viuant. tales ſunt quorum ſummum bonum eſt in corpore. *vt ait Cic.* *Affine*, Obżárty.

Jéśli śię ták nié powiedźie / więc owák. Jéśli nié tędy / tędy owędy.

Hâc non ſucceſſit, alia aggrediamur via. *Terent.*

Vbi hunc ſaltum obſeptum video, ad alterum. *Plaut. ſed hanc allegoriam aliò vertit.*

Deficiente vento remis vtendum. *Ex Menandro qui ait.*

ὁ δεύτερος πλοῦς ἐστὶ δήπου λεγόμενος, ἂν ἀποτύχῃ τις ἀνέμου τῇ κώπαισι πλεῖν,

Curſus ſecundus dicitur prouerbio, Si deſtitutus aura remis nauiget.

Jéśliś pan śiaday na kobiércu.

Suum quemque decet. *Cic.* τὸ ἴδιον ἑκάστῳ πρέπει.

Gubernator in puppi ſedeat. *Cic. Ouidi. qui locus in naui digniſſimus.*

Indignè tulit Populus Rom. quòd cùm Q. Maximus Africani patrui ſui nomine populo R. epulum daret, Q. Tubero Africani ſororis filius Stoicus, triclinia ſeu lectulos Punicanos (*ligneos*) pelliculis hædinis ſtrauerit, & vaſa Samia (*teſtacea*) expoſuerit, quaſi Diogeni Cynico parentaret. quare ideo Prætura deiectus eſt. *Cic. pro Murena.* Si Prætor es vbi lictores & faſces? *Ex Plauti Epidico, vbi ſeruus alter alteri magnificè ſe Prætoris inſtar iactanti ait:* At enim à Prætura tua abſunt duo lictores & duo faſces. *quanquam iocatur & alludit ad ſupplicium ſeruorum inſinuans illum eo dignum.* *Ex eodem genere eſt illud, quod 1. Regum 21. tanquam indecorum Dauidi incomitato adſe venienti, obijcit Achimelech.* Quare tu ſolus & nullus tecum? *Apud Plutarchum Calliſthenes Philoſophus Anaxarcho Philoſopho apud Alexandrum M. gratioſo exprobrat, quòd olim vna veſte vti ſolitus apud Alexandrum tribus tapetibus ſtratis recumbat.*

Baſiliſcus (*quod ſonat ſerpentum regulum*) *non ſerpit per terram ſed rectus incedit & tumorem quendam in capite coronæ regiæ ſimilem habet. Pierius è Nicandro & Plinio.*

Jéśliś ſzwiec / pátrz ſwego kopytá. Czégo śię kto vczył to rób.

Ne ſutor vltra crepidam .ſ. *ſapere vel iudicare velit.* *Apellis pictoris dictum. Plini.*

Paſtorem paſcere oportet oues. *Virg.* Quam quiſque nouit artem in hac ſe exerceat. *Cic, è Græco verſu.* ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. *Ariſtophan.*

Quam ſcit vterq; lubens cenſebo exerceat artē. *Horat.*

Tractent fabrilia fabri. *Ex Horat.* τέκτων ὤν, πρᾶττε ξυλουργικά. *Ex Euripide.* .i. Faber cùm ſis, tracta fabrilia.

δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα. *Plutarch.* Remum ducat qui didicit.

τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν ἥδιστον ἐν τῷ βίῳ. *Plato.* Sua agere dulciſſimum in vita.

Confer. Czégo śię kto nié vczył.

Jéſt nad ćię / ábo náden. Nié ſam ábo nié iedèn táki ieſt.

Dobry to ále śię náydźie táki drugi ábo lépſzy. Szeroki świát.

ἔστι πύλος πρὸ πύλοιο, πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. *Ariſtophan. Plutarch.* Eſt

Pylus ante Pylum, ſiquidem Pylus altera ſanè eſt. *Contra eum dictum eſt, qui iactabat Pylum ciuitatem vnam, cùm fuerint tres hoc nomine celebres. Strabo. Euſtathi.*

Βρασίδας μὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἁ δὲ Λακεδαίμων πολλὰς ἔχει κάῤῥονας. *Plutarch.*

Braſidas quidem vir bonus, ſed Lacedæmon habet multos præſtantiores.

Multi Mannij Ariciæ. *Feſtus de claris viris eiuſdem nominis: Aſinius Capito interpretatur hoc de deformibus, qui inſtar Maniarum ſunt.*

Beta es Poëtarum, Muſicorũ, Pictorum &c. .ſ. non Alpha. *Ex Strabone & Martiali.*

δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. *Ariſtotel.*

Seruus alio eſt præſtantior ſeruo, herus hero.

ὑψηλὸς ἐπάνω ὑψηλοῦ. *Eccleſiaſtes c. 5.* Excelſo excelſior eſt.

Eſt cibus cibo melior. Et eſt filia melior filia. *Ibidem c. 36.* Regum timendorum in proprios greges Reges in ipſos imperium eſt Iouis. *Horati.* *Vide ſequens.*

Jéſt rozum nád rozum.

τέχνα τέχνας ἑτέρας πρὸσχει. *Suidas.* Ars artem alteram ſuperat.

πολλάκις ἡρμόσθαι δοκοῦσαν ἄρτια λύραν, ἕτερος μουσικὸς ἀκριβῶς ἐφηρμόσατο. *Galen.* Sæpe lyram quæ conſona videbatur, alter muſicus accuratiùs intendit.

Nemo omnia poteſt ſcire. *Varro.* Vir viro præſtat. *vulgare dictum. Sic Terent.* Dij immortales! Homo homini quid præſtat! Stulto intelligens quid intereſt! .i. *quantùm.* καὶ πυρὸς ἕτερα θερμότερα. *Ariſtophan.* Et igne aliud aliquid eſt feruentius .i. *aſtuto alius aſtutior inuenitur. vel audaci alius audacior. Plutar.* Inuenta inuentis non obſtant, & optima vltimi conditio. *Seneca.*

Artificium omne, recipit incrementũ. *Celſus, Martianus. ICti. Simile eſt præcedens.*

Jéſzcze nié począł.

οὐδ᾽ ἐν σελίνοις ἐστίν. *Ariſtophan.* Ne inter apia quidem ſunt .i. nondum ingreſſi ſunt. *Tralatum ab hortis, quorum ingreſſus apia cingebant.*

ἔτι περὶ τὰς πρόποδας τοῦ ὄρους στρεφόμεθα, τῆς ἄκρας ἀπολειπόμενοι. *Nazianzen.* Adhuc circa radices montis verſamur, à cacumine diſtantes.

Jéſzcze ſie nié vrodziło, á iuż ſie ochrzciło.

αἲξ οὔπω τέτοκεν, ἔριφος δ᾽ ἐπὶ δώματα παίζει. *Zenodotus.*

Capra haud dum peperit cùm in tectis ſaltitat hædus.

Sic apud Plautum Rudente, Grypus piſcator auro reperto ex ſeruitute ad libertatem, hinc ad ciuitatem, poſt ad mercaturam, deniq; ad nobilitatem & regnum aſpirat.

Jéſzcze broda nié vroſłá. Nié wylatay iéſzcze ſkrzydła nié vroſły.

Rániey byto ſie vrodzić ábo wſtáć.

Ante pilos prudentia .ſ. *tua eſt. Perſius. In iuuenes qui ſibi prudentes videntur.*

πρὸ τῆς γενειάδος σὺ γέροντας διδάσκεις. Ante barbam doces ſenes.

Simile illud Phariſæorum cæco nato dictum. Et tu doces nos! *apud Ioan c. 9. Adde illud Baldad Suitæ Iob. c. 8.* Heſterni quippe ſumus. *cum ironia prolatum.*

ἀγένειον ὄντα εἴρηκας, ἔτι παιδαγωγοῦ τινος δεόμενον. *Lucian.* Sine pilis hoc dixiſti

sti (.i. *non sapit tuum dictum pilos seu ætatem maturam*) & adhuc pædagogo egens.
μὴ πρὶν σοι πτέρυγας φῦναι ἵπτασθ' ὀρέξῃ. *A.*
Ne temerè volitare velis implumibus alis.
Boues cornua gerunt, vituli cornicula. *Garner. Gallic.* V. Przed láty rozumny & Nie wyieżdżay.

Jeszcze to nic. Dopieroć to początki. Będzieć tego więcey. Jeszcze nic do krwie.

Post folia cadunt, arbores. *Ex Plauto qui sic habet:*
Folia nunc cadunt, Præ vt si triduum hoc hîc erimus, tunc arbores in te cadent.
Parùm etiam præ vt futurum est prædicas. *Idem Plaut.*
μήπω τὸ πῦρ πατεῖς. Nondum ignem calcas. *Theocrit. aliter vsus est.*
Fumus est non flamma. Fumo autẽ. *Plaut. ait*, comburi nil potest, flammâ potest.
οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε ἀνταγωνιζόμενοι. *S. Paulus ad Hebr. 12.* Nondum vsque ad sanguinem restititis certantes.
ἔτι πορθμὸν διαπερῶμεν, ἀφέντες τὸ μέγα καὶ βαθὺ πέλαγος. *Nazianzen.*
Adhuc fretum tranamus abstinentes ingenti & profundo mari.

Jezá po drożdżé ./. postáć, pośli. Po śmierć go postáć.

Pulmo citiùs ve[nisset]. *Plaut. vt legit Gruter. ex Vet. Cod. Alij verò legunt*, Pedibus pulmoneis qui perhibetur, prius venisset, quàm tu aduenisti mihi. *Pedes pulmoneos, quidam volunt esse molles instar pulmonis marini, aut pulmonis animalium, ac proinde tardos: alij tumidos vlcerosos fœdos instar pulmonis motui ineptos.*
Callipides. *Cic.* Biennium præterijt, cùm ille καλλιππίδης assiduo cursu cubitum nullum procederet. αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν κενεόν τε νέεσθαι. *Homer.*
Turpe nimis mansisse diu vacuumque reuerti.
κόραξ ὑδρεύει. Coruus aquat. *Apud Plinium coruus sitiens in vas profundum lapillos inijciebat, donec aqua ascenderet sursum. quod longæ moræ debuit esse. Jtem aliter.*
κόραξ ὑδρεύειν ἐστάλη. Coruus aquatum missus est. *Sumptum ex apologo de Coruo ab Apolline aquatum misso, qui cùm in ficus immaturas incidisset, hæsit tandiu donec maturescerent, & sic demum cum aqua rediit. vt narrat Ouid. 2. Fastorum. Non absimile est Genes. c. 8. de Coruo, qui explorator à Noë ex arca emissus non ampliùs rediit.*
ἀπιὼν ἐς ἀπατούρια ἐπανῆκ' ἐς θαργηλιῶνα. *Suidas.* Profectus ad Apaturia, rediijt in Maio. *Apaturia festum erat publicum Athenis in Iulio vel Octobri triduò celebrari solitum. quare nimis tardè redibat qui Maio demum mense redibat.*
Dictum Polonicum prius, de Erinaceo vsurpatur, forte quòd is tardus est in motu & quòd sola poma in spinis portare potest, liquidum nihil. Posterius dictum non inuenustum, lubet aliis linguis commune facere. θάνατον καλίζειν ἔστιν οὐκ ἄξιον. *A.*
Morti aduocandæ hunc censeas aptissimũ. *Item.*
θάνατον κέλευε τὸν καλεῖν, ζήσῃς μακράν. *A.* Mortẽ hunc vocatũ mittito, & viues diu.
Quasi in suam possessionem venerit. *Cicer. de eo qui diutiùs alicubi immoratur. Erasm.*

Affine, Leniwy. Jezycznego

Iezyczgnego się strzeż.

Hirundines sub eodem tecto ne habeas. *Hieronym. Cyrillus. ex Aristotele qui de garrulis dixit:* ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν.

Hesiodus item ait: χελιδὼν κωτίλλει. .i. Hirundo garrit.

ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ. *Eustathius & Phalereus, qui interpretatur* ἀπυθμένος κύλιξ ἐπὶ τραπέζης οὐ τίθεται. Fundo carens calix mensis non imponitur. *Fundum autem intellige vel imam partem calicis seu pedem quo nititur stans & sine quo euertitur: vel imam partem calicis liquorem infusum attingentem, sine quo pertusus esset calix, & stans quoque, liquorem emitteret. Vtroq; sensu dictum Græcum accipi potest, sed meliùs posteriori.* V. Swiegotliwy.

Iezycznego słowo: Nié powiáday nikomu/ żadnemu; á sam powiáda káżdemu. Iezyczny nié zátrzyma słowá/ táiemnicé.

Incontinentis linguæ verbum est: Nemini dixeris. *Iacobus Pontan. qui affert exemplum lepidum ex Plutarcho de vxore Senatoris Romani, secretum sibi à marito creditum, mox per totam vrbem spargente, hoc dicto semper addito:* Nemini dixeris.

Sic apud Theophrastum charactere 8 λογοποιὸς .i. *narrationum fictor dicit:* δεῖ δ' αὐτό σε μόνον εἰδέναι, πᾶσι δὲ τοῖς ἐν τῇ πόλει προσδεδράμηκε λέγων. .i. Tibi id soli dictum puta, *vel* Te solum id scire oportet, *cùm tamen hoc ipsum omnibus in ciuitate ad vnumquemq; accurrens dixerit. Alius item apud Lucianum:*

οὐκ οἴει με πρὸς πάντας ταῦτα εἰπεῖν, οὐχὶ δὲ πρὸς μόνον σὲ ὃν ἐχεμυθεῖν ἠπιστάμην.

Non putes me omnibus hæc dicere non verò solũ tibi quẽ cõtinentis linguæ sciebã.

Vel Cereris sacra vulgârit. *ex Cicer. Horat. quod Demonacti Philosopho tribuit Lucianus, dicens illum nolle initiari sacris Cereris, quia illa non posset non vulgare.*

Affine, Co chcesz mieć táiemnego. Nié ostoi się.

Iézyk broń niépośléđnia. Iezyk iáka táka obroná. Iezykiem się wyśiéc. Od czégo iezyk.

Leno in Persa Plauti dicit: Referendæ ego habeo linguam natã gratiæ, (*bona vel mala*)
Nisi hæc me defendet, nunquam delinget salem.

Similiter in Curculione eiusdem, Miles dicit lenoni. Promisisti. Leno ℞. Quî promisi? *Mi.* Lingua. *Le.* Eadem nunc nego. *& addit.*

Dicendi non rem perdendi gratia hæc nata est mihi.

Ibidem quidam de lenonibus dicit: Quibus sui nihil est nisi vna lingua, Quî abiurant si quid creditum est. *In Asinaria item seruus serui linguam vocat* Patronam. Nam si quid scelestè facit, (*inquit*) lingua pro illo peierat.

Menander seruos γλωσσασπίδας .i. lingua pro scuto vtentes, *appellat:*

Plaut. item. Quid stulta ploras? tibi quidem ædopol copia est.
Dum lingua viuet, quî rem soluas omnibus.
Tutius est — fictis contendere verbis, Quam pugnare manu. *Ouidi.*

Preces vltimum refugium, extrema defensio. λίται (*preces*) *apud Homerum claudæ, rugosæ, strabæ, tardè sequuntur* ἄτην .i. *noxam calamitatem.*

Infinita sunt exempla apud Poëtas & historicos Æthnicos & Christianos eorum, qui victi aut in calamitate positi ad preces confugiebant. vt rectè hic possis vsurpare pro illo dicto. (Væ victis,) Preces victis. & *pro illo.* (Victis dolor.) Victis preces. τοῖς νενικημένοις εὐχαί. *Vide versus Phocylidis sub* Kázda rzecz/ ma swoie obrone.

Iezyk nagorszy i nalepszy. Słowem obrázisz/ słowem zlecysz.

θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης. *Prouerb: SS. 18.* Mors & vita in manu linguæ.

ἡ γλῶσσα πολλῶν ἐστὶν αἰτία κακῶν.

Est lingua hominibus causa cuiusuis mali

ὡς οὐδὲν γλώσσης ὀλοώτερόν ἐστι βροτοῖσι,

ἵππος ἀεὶ προθέων, ὅπλον ἑτοιμότατον.

Nazianzen. Vt nil perniciosius est hominibus lingua!

Equus est semper præcurrens (*mentem*) telum paratissimum.

χαλίνωσον τὸ τῆς γλώσσης ταχύ, τὸ μεῖζον γὰρ ἁπάντων τῶν γηΐνων μελῶν ἡ γλῶσσα, ὡς δυσκάθεκτός ἐστι! *Isidorus Pelusiota.* Frenato linguæ celeritatem, maximum enim omnium terrenorum membrorum lingua, quàm ægrè continetur!

ῥῆμα παρὰ καιρὸν ῥιφθὲν (ῥηθὲν) ἀνατρέπει βίον. *Menander.*

Verbum importunè dictum subuertit vitam .i. *coniunctionem humanam.*

ἐν τοῖς ὠσὶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμὸς, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας, τέρψεως ἐμπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισιν ἀνοιδέει. *Herodot.*

In auribus hominum habitat animus, qui bona audiens, voluptate implet corpus; his contraria audiens, molestia afficitur. Lingua mali pars pessima serui. *Iuuenal.*

Habet suum venenum blanda oratio. *P. Syrus.*

γλῶττα τύχη γλῶττα δαίμων. *In sacris Harpocratis solennia verba hæc erant.* Lingua fortuna, lingua infortunium.

γλῶσσα ποῖ πορεύῃ; πόλιν ὀρθώσουσα καὶ πάλιν ἀναστρέψουσα. *Suid. Diogenian.* Lingua quo vadis? Ciuitatem erectura & rursum eandem subuersura.

Æsopus iussus à Xantho optimum parare prandium, ex linguis aliter & aliter coctis & conditis apparauit: sequenti die vulgare quid parare iussus easdem parauit: & causam rogatus respondit: eas & optimas & pessimas esse.

Similiter Bias Amasidi Ægyptiorum tyranno petenti optimum & pessimum sibi quidpiam ex victima mitti, linguam misit. *Plutarch.* *Pittacum hoc fecisse scribit Rhodigin. Anacharsis item linguam in homine pessimam & optimam dixit. Laërtius.*

ἡ γλῶσσα χωρὶς τέμνεται. *Aristophan.* Lingua seorsim præciditur .i. *in sacrificio, tanquam profanum membrum & dabatur præconi.*

ἡ γλῶσσα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγεν. Quam plurimos in exitium lingua impulit.

Iezyk niéostrożny prawdę skrytą wyiáwi.

Iezyk bez pámieći táiemnice nie ſtrzyma.

Lingua errans verum dicit. ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τὰ ἀληθῆ λέγει.

Dum forſan errat lingua verum enuntiat. Error vocis omen.

Ouidius. Sæpe Neoptolemi pro nomine nomen Oreſtis
Exit, & errorem vocis vt omen amo.

In Caſina Plauti Staleno amore veſano correptus, ſui & præſentium oblitus, ſæpe Mihi pro Huic vſurpat, & corrigit ſe dicens. Non id volui dicere. perperam fabulor, peccaui, &c.
Ex quibus verum nonnunquam inuenitur ſunt, pueritia, ſomnus, imprudentia, vinolentia, miſeria. *Cic.*

Iezyk ſumnienia nie oczyśći. Iezykiem ludzi odbedźieß/ lecz ſumnienia nie pozbedźieß.

ἡ μὲν γλῶσσα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος. *Plato.*

Lingua quidem nobis erit irredarguta, mens autem non erit irredarguta .i. *Verbis quidem non conuincemur, at conſcientia nos damnabit.*

Refellunt omnes probi, etiam Ethnici illum verſiculum Euripidis dicto Platonis oppoſitum.

ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. *Quem Cic. ſic reddit:*

Iuraui lingua, mentem iniuratam gero. *Similis eſt alter Ariſtophanis:*

γλῶτταν δ' ἐπιορκήσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενός. Linguam autem iuratam ſeorſum ab animo .ſ. *qui peierare noluit, illa prierante, ſed vana eſt iſta ſubtilitas.*

Iezykiem śiecze. Nie ledá żołnierz.

τῇ γλώττῃ πολεμίζει. *Ariſtophan.* Lingua bellatur.

ἐν ταῖς γλώτταις ἔχειν ὅπλα. *Heraclitus.* In linguis habere arma.

Ventoſa in lingua pedibusq; fugacibus illi eſt Mauors. *ex Virgilio.*

Verbigerari, *Apuleius tales dixit* .i. verbis digladiari.

ταῖς ἀπειλαῖς ἀποκτείνει. *Cratin.* Minis occidit. *Et Plaut.* Spiritu difflauit legiones.

πεζέτλων, βουλεύων, καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζων. *Ariſtophan.*

Tractans, conſultans, & lingua prælia miſcens.

Non placent, quorum lingua gladiorum aciem præſtringit domi. *Plaut.*

In caſtris feroces, in acie pauidi. *Liui.*

Plùs audire quàm loqui militem decet, actibus coalitum glorioſis. *Ammian.*

Affine, Kto wiele mowi. Śmiáły bez przećiwniká.

Igłe byś iuż nálazł ./. ták długo ſzukáiac.

Si acum credo quæreres, acum inueniſſes, ſi appareret, tamdiu. *Plaut.*

Item aliter. Rozświećiło śie ták/ żeby igłe nálazł.

Similiter dices. Tanta lux repente oborta eſt vel effulſit vt acum inuenire poſſis.

Ile kroć śie ná świát vkaże: tyle kroć śie w czym nákáże.

Nunquam mores quos extuli, refero .ſ. *domum.* *Seneca.*

Quoties inter homines fui, minor (.i. *deterior*) homo redij. *Thomas à Kempis.*

Posset etiam Minor *explicari in bonam partem* .i. (*vt SS. scriptores loquuntur*) humilior, & minus alta sapiens. *Nam boni viri omnia vertunt in bonum & profectum in virtute. Sed hic sensus Polonico titulo oppositus esset.*

Im bárziey kto śklá śanuie: tym te więc rychley zepsuie.

Boiázliwe ochraniánie / stoi zá złe śánowánie.

Frangere dum metuis frangis crystallina: Peccant
Securæ nimium solicitæque manus. *Martial. Nam grauissimè puniebantur serui crystallina vasa frangentes, vt etiam scripsit Seneca, & nihilominus ipsa solicitudine & metu attoniti faciliùs ea frangebant.* Nam Nimia solicitudo sui obliuiscitur.

ὁ πολυμέριμνος ἐπιλήθεται. *A.* Sollicitus anxiè & sui obliuiscitur.

Im dáley w lás/ tym więcey drzew.

In Labyrintho properantes, ipsa velocitas implicat. *Seneca.*

Adolescens apud Plutarchum in caupona à Diogene deprehensus intrò fugiebat, cui ille: Quantò magis intrò fugies, tantò magis in caupona eris.

Negotium ex negotio serere. *Idem.* Paruus error initio, magnus in fine est.

ὁ τῆς πλάνης κλιμακτήρ. *Porphyrio.* Erroris scala.

ἔρις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει. *Phocylides.* Lis litem serit.

δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην. *Suidas.* Lis ipsa litem noxa noxãq; peperit.

Flumina plùs stagnant quò propiora mari. *Affine,* **Co dáley to gorzey.**

Im kot stárszy/ tym ogon twárdszy. Gáłąź rosłą/ nie da śie náginać.

Frangas potiùs quàm corrigas, quæ in prauum induruerunt. *Quintilian.*

φυτὸν ἀποδενδρούμενον ἄκαμπτον γίνεται. *A.* Planta arborescens amplius flecti negat.

Apud Plautum in Bacchidibus adolescens corruptus pædagogo suo sic corripienti dicit: Omitte, ac caue malo. Iam excessit mihi ætas ex magisterio tuo.

Sic & Martial. alius similis. Iam mihi nigrescunt tonsâ sudaria barba, *&c.*
Sed tibi non creui. *&c.* Nil mihi vis & vis cuncta licere tibi.
Corripis, obseruas, quereris, suspiria ducis. *&c.* Exclamas, *&c.*
Desine; non possum libertum ferre Catonem, Esse virum iam me (*noueris*) &c.

Item Horat. Imberbis iuuenis tandem custode remoto, *&c.* monitoribus asper.

V. **Młodego łácniey nákierowáć. Młodość buyna. Stárego trudno odmienić.**

Im kotá bárziey głászczesz/ tym bárziey ogon wznośi.

Omnibus nobis vt res dant sese, ita magni atque humiles sumus. *Terenti.*

Laudatas ostendit auis Iunonia pennas
Si tacitus spectes illa recondit opes. *Ouidi. Idem de Pauone scribit Philostrat. dicens:* ὁ ταὼς ἀναπτερεῖ αὐτὸν τοῦ ἐπαίνου. Pauo surrigit pennas laudatus.

Stat corde inflato pauper honore dato. *Anonym. rhythm.*

Affine, **Kurowi dano grzędę.**

Im kto głupszy/ tym śmielszy. a im mędrszy/ tym boiázliwszy.

Fortiùs dicunt qui minùs habent artis. *Quintilian. Sit versiculus.*

Fortiùs

Fortiùs ij dicunt qui minùs artis habent.

Recta ingenia debilitat verecundia, peruersa confirmat audacia. *Plini. iuni.*

Sic Crassus apud Cic. 1. de Oratore. Equidem in vobis animaduertere soleo, & in meipso sæpissimè experior, vt exalbescam in principio dicendi, & tota mente, atq; omnibus artubus contremiscam.

Quem verò non pudet, hunc ego non reprehensione solùm, sed etiam pœna dignum puto. *Plura in eundem sensum ibidem, & alibi Cic. de seipso.*

Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat. *S. Hieronym.*

ἀμαθία θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. *Tucydides.*

Inscitia confidentiam, intellectus cunctationem affert.

οὐκ ἔστ' ἀνοίας οὐδὲν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τολμηρότερον. *Menander.*

Nil mihi videtur stultitia esse audacius.

Vt quisquis contemptissimus & maximè ludibrio est: ita solutissimæ linguæ est. *Seneca. quales sunt scurræ, parasiti, &c.*

Inácżey ludźie o nas rozumieią/ niż my o sobie.

Mercurius volens cognoscere quanti apud homines esset, statuarij officinam ingressus pretia variarum statuarum sciscitatus, tandem de sua quæsiit & à sculptore audijt:

Si alias emeris, hanc pro additamento accipies. *Æsopus.*

ἐπιμύθιον. ὁ μῦθος πρὸς ἄνδρα κενόδοξον, οὐδεμιᾶ παρὰ ἄλλοις ὄντα τιμῇ.

Fabula in virum gloriosum, qui nullius apud alios est pretij.

Cicero ex Sicilia vbi se præclarè in Quæstura gessit Romam rediens quendam ex primoribus Campaniæ obuium interrogauit qui sermo de eo Romæ esset. cui ille. Tu verò inquit, Vbi interim fuisti? *quo audito homo gloriæ cupidus alas demisit. Plutarch.*

Inácżey mowi/ inácżey czyni. Inácżey vczy/ inácżey żyie.
Dobrá náuke náuczyćielá/ złe spráwy niszczą.

Dictis facta discrepant. *Accius apud Nonium sic:*

Multi composita dicta ex pectore euoluunt suo
Quæ cùm componas dicta factis discrepant.

Tiberius Imperator, nihil eorum præseferebat, quæ appetebat; & eorum quæ dicebat, nihil facere volebat; sed contraria voluntati loquens, quicquid appetebat, recusabat; & quicquid odisse videbatur, amplectebatur. Suidas.

ἔφη ὅτι ὤνιος ἐστιν ἡ ἀρετὴ ὠνία, αὐτὸς οὐκ ἔχων αἷμα. *Æschines de Demosthẽ.*

Dixit venalem esse virtutem sanguine, ipse carens sanguine .i. *Timidus.*

Nulli peius merentur de mortalibus, quàm qui aliter viuunt, quàm viuendum esse præcipiunt. *Seneca.* Turpe est aliud loqui aliud sentire. *Idem.*

Non ad exemplar orationis suæ viuit. *Idem. Sic de Pharisæis apud S. Matthæum 23.* Dicunt enim & non faciunt. *& plura ibidem, sed satis nota.*

βουλεύεται πόλις ἣ νόμων μηδὲν μέλει. *Alexandridas.*

Consultat vrbs leges suas quæ negligit.

Athenienses quæ recta sunt sciunt, sed facere nolunt. *Cicer.*

Odi ho-

Odi homines ignaua opera & philosopha sententia. *Pacuuius apud Gellium. quem versum Philippus Macedo ibidem, dixit: pro foribus omnium templorum scribi debere.*

Qui Curios simulant & bacchanalia viuunt. *Iuuenal.*

Qui ad voluptatem omnia referens viuit vt Gallonius, loquitur vt Frugi Piso, non audio. *Cic.* *Cuidam diuiti nepoti in Senatu Romano orationem de frugaliate & temperantia longam recitanti, dixit Senator quidam:* οὐ παύσῃ σὺ, πλουτῶν μὲν ὡς κράσσος· ζῶν δὲ ὡς λούκουλλος· λέγων δὲ ὡς κάτων. Quin taces tu, qui diues es vt Crassus, viuis (al. οἰκοδομεῖς ædificas) vt Lucullus, loqueris vt Cato. *Plutar. Apud Æsopum in Apologo de Lupo à vetula decepto Epimythion est.*

πρὸς τοὺς οἵ τινες τὰ ἔργα τοῖς λόγοις οὐκ ἔχουσιν ὅμοια .i. In eos qui facta verbis non habent conformia. *Ibidem lupus delusus dicit:*

ἐν ταύτῃ ἐπαύλει ἄλλα μὲν λέγουσιν, ἄλλα δὲ πράττουσιν .i. In hac casa alia dicunt, alia faciunt. *Similem apologum de Agasone & Coruo vide sub* Rozgniewány.

ἄχορδον καὶ ἄλυρον μέλος. *Aristotel.* Dissona nec fidibus respondens cantio.

ἕτερα γὰρ ὅγε ποὺς, ἕτερα δὲ ὁ ῥυθμὸς λέγει. *Lucian.*

Aliud enim pes (saltantis) & aliud rhythmus sonat.

οὐδὲν πρὸς ἔπος. Nihil ad versum.

οὐδὲν πρὸς τὴν χορδήν, *Idem.* Nihil ad chordam seu ad fides.

ἀκρότητον. *dissona numeris vel sonis saltatio.*

ἐπαινεῖ μὲν τὸ ἴσον, κελεύει δὲ τὸ πλέον ἔχειν. *ex Theodoro.*

Laudat quidem quod æquum est, nihilominùs iubet plùs æquo habere.

δίκαι' ἐπαίνει, τοῦ δὲ κερδαίνειν ἔχου. *Sophocles.*

Laudato iusta, cæterùm lucrum tene.

Latenter viuere alios docet, ipse verò non latet. *Vide* Prozna chwałá.

τοὺς τῷ βίῳ ψευδομένους μᾶλλον ἀποδοκιμάζομεν, ἢ τοὺς τῷ λόγῳ μόνον. *Isocrat.* Magis improbamus eos, quorum vita mentitur, quàm quorum oratio tantùm.

δίκαια λέγοντες πολλοὶ, ἄδικα ποιοῦσι. *Xenophon.*

Multi iusta dicunt, iniusta faciunt. *Vide* ἑτεροφωνίαν & ἀμετρίαν *sub* Nie dorzeczy. *Affine*, Nieszczery. Náßkárá. Co inßego czyni.

Inácżey téraz gebe nośi / ßtapa / żyte. Inßy iuż téraz. Drogo pßenicę przedał. Inßa bárwá; inßa ßtráwá / ábo potráwá. Nie zna śie iuż do kárázyey. kápusty. Cum pulchris tunicis sumpsit noua consilia & spes. *Horat.* Sūpsit cornua. *Ouid.* Quia paululùm accessit pecuniæ, sublati sunt animi. *Terent.*

Antehac est habitus parcus atq; cōtinens: Is nunc in aliā partē palmā possidet. *Plaut.*

Galli braccas deposuerunt, latū clauū sūpserunt. *Sueton. vide* Godność niegodném.

ἄλλος βίος; ἄλλη δίαιτα. *Suidas.* Alia vita, alia victus ratio.

ἐπειτα πλουτῶν, οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ,

πρὸ τοῦ δ' ὑπὸ τῆς πενίας ἅπαντα κατήσθιεν. *Aristophan.*

Postquam diues est, non ampliùs illi placet lens, Antea verò ob inopiam omnia deuorabat.

ἄλλως

ἅλις δρυὸς .i. satis glandis, (iam in ore habet) Vlysses pannos exuit. ex Home. qui ait : αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς.

Sed nudatus est vilibus pannis prudens Vlysses. Zrzucił łáchmány.

Mutauit calceos. V. Szłáchćić nowy wlaz.

Inácżey to bedźié. Nié ták to ma być. Pomießam ia to. Wywroce ná nicé. Co on zßył/ to ia rospore.

Quod alius condiuit coquus, ego alio pacto condiam :

Quicquid paratum est, vt paratum ne fiet :

Sietq; paratum quod paratum non erat. *Plaut.* .i. *consilia omnia perturbabo, euertam,*

ἱστὸν ὃν αὐτὸς ἐξυφαίνετο ἐγὼ διασθήσομαι.

Telam quam ipse texuit ego retexam, diducam. Nam διασθήσεσθαι. *Hesychius interpretatur* διασχίσεσθαι *scindere, disrumpere. alij* διάζεσθαι *interpretantur* προφορεῖσθαι .i. texere. *alio sensu .s. Telam quam ipse orsus est, ego continuabo.*

Instygator.

λύκου δεκάς. *Zenodot. Suidas. Lupi decas. Athenis genius quidam lupi specie sculptus & Lycus dictus stabat, circa quem Sycophantæ stabant numero 10, Athenis qui ciues in jus vocabant, vt ex damnatis aliquam multæ partem (.s. triobolum) caperent. Viles ij & odiosi. Similes Romæ Quadruplatores seu Sectores. Simile quid est in iudiciis nostratiũ.*

Inßa téraz śpiewa.

Aliam cantilenam nunc canit. (*ex Terent. qui Eandem habet.*) ἄλλο ᾆσμα ᾄδει. παλινῳδεῖν. *Stesichor. Plato.* Palınodiam canere .i. *diuersa, seu contraria prius dictis dicere.* Recantare opprobria. *Horat.*

Alius nunc est vel factus est. *ex Plauto qui sic habet.*

Paucis verbis alium me fecisti, alius ad te veneram. *Idem.*
Aliam nunc mihi orationem despoliato prædicas,
Aliam atque olim cùm illiciebas me ad te blandè ac benedicè *&c.*
Nunc neque quid velim neque quid nolim facis magni. *&c.*

ἐπὶ ἕτερον προοίμιον μέτεισι. *Aristid.* Ad aliud proœmium transit.

Haud talia dudum Dicta dabas. *Virgil.*

νῦν δίσκος ἐμοὶ κρόταλον. *Suidas.* Nunc discus mihi crepundia .i. *sic delector disco vt olim puer crepundijs delectabar.* *Affine,* Odmienić zdánie.

Inßa vmieć/ inßa czynić.

Sciebam vt esse me deceret, facere non quibam miser. *Plaut.*

——— Video meliora probóque, Deteriora sequor. *Ouidi.*

δίκαιός ἐστι δίκαια πράττων οὐκ ἴσας. *A.*

Non iusta qui scit iustus est, sed qui facit.

ἡ πόλις ἐβούλευθ', ᾗ νόμων οὐδὲν μέλει. *Aristotel.*

Vrbs consulit, quam cura legum nulla habet.

Consultat vrbs, consulta facere negligit. *quo nomine infames erant Athenienses.*

Inße teraz láta (moie, iego)

Quæris Mecænas iterum antiquo me includere ludo. Non eadem est ætas, non mens. *Horat.* Dum tempus ad eam rem tulit, siui &c. Nunc hæc dies aliā vitam adfert, alios mores postulat. *Terent.*

ἄλλοι ἐνιαυτ' ἄλλως ἀπαιτεῖ τρόπους. *A.* Aliam ætatem alia decent. *Erasm.* ἄλλην ἡλικίαν σπουδάσματα τ' ἄλλα πρέπουσι. *A.*

Inßy teraz. Popráwił śie.

οὐ Χῖος, ἀλλὰ κῷος. *Didymus ex Aristophane.* Non Chius sed Cous. *Nam Chij ob mores effeminatos malè audiebant; Cij nec tibicines nec meretrices in ciuitatem recipiebant teste Athenæo. Dictum quadrat in eum qui ex nugatore factus est serius & grauis.*

Inßy teraz świat.

ἑτεροῖα τά γ' ἔτη, ἑτεροῖα καὶ ἤθη ὁμοῦ. *A.*

Alij nunc sunt mores. *Plaut.* Ætas parentum peior auis, tulit

Nos nequiores, mox daturos Progeniem vitiosiorem. *Horati.*

Terra malos homines nunc educat atq; pusillos. *Iuuenal. Idem sensit Homerus Plinius & alij. Vide si lubet in 1. Tomo nostro.* Obrzym.

Olim sacerdotes aurei, ligneis calicibus vtebantur: nunc lignei sacerdotes aureis vtuntur. *Bonifacius Episcopus & Martyr. Iacob. Pontan.*

Simile est illud S. Bonauenturæ. Olim tribus vel quinq; millibus monachorum regendis, vnus abbas abundè sufficiebat; hodie vel denos, vnus continere in officio vix potest, ac ne potest quidem. *Affine est huic loco & illud S. Bernardi de Episcopis sui temporis & regionis.*

Dicite Pontifices in freno quid facit aurum?

Imitatus est Persium qui similiter carpebat suos dicens:

Dicite Pontifices in sacro quid facit aurum? *nam prisci Ethnici fictilibus sacrificabant. Persij hunc versum sæpe vsurpabat Alexander Lampridio teste, parcus in templa & sacra. Item Nicephorus Imper. vituperabat eos qui vasa aurea & argentea templis consecrassent. Cedren. Addit Dio. Chrysostomus:* Templa quædam fuisse in quæ aurum inferri nefas erat, itaque ingressuri aurum foris relinquebant. *Sed nos missis Ethnicis imitemur Salomonem & similes templa auro ornantes.* V. Zołnierz zbroyny.

Juz-ći świat opák poydźie.

In caput alta suum labentur ab æquore retrò
 Flumina, conuersis solque recurret equis.
Terra feret stellas, cælum scindetur aratro,
 Vnda dabit flammas, & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpostera legibus ibunt,
 Parsque suum mundi nulla tenebit iter. *Ouidi.*

Quid fieri non posse putas, si iungitur vlla Vrsidio? *infami mœcho. Iuuenal.*

Iungentur iam gryphes equis &c. Mopso (*deformi, abiecto*) Nisa (*elegans puella*) datur (*vxor.*) &c. *Virgili.*

Nunc & oues vltrò fugiat lupus, aurea duræ
Mala ferant quercus. *&c.* fit Tityrus Orpheus,
Orpheus in syluis, inter delphinas Arion. *Idem.* .i. *Tityrus sit etiam Arion. Plurima talia adynata sunt apud hos & alios Pòëtas Theocritum Propert. Senecam &c. Vide Pòëtices Fabricij Caput* Nunquam.

τοῦτο ἂν εἴη ἄνω τοῦ ποταμοῦ χωρεῖν καὶ ἀναστρέφεσθαι πάντα. *Lucian.* Hoc enim esset, sursum versus flumina ire & inuerti omnia. *Confer.* Niépodobieństwo. Nigdy.

Juž czas. Czás vchodži.

Sol admonet. *Cic ait.* His de rebus sol me ille admonuit vt breuior essem.
Abit dies. *Catul. sic*: Sed moraris, abit dies. Sed abit dies, prodeas.
Sol abit. *Plaut.* It dies, ite intrò accubitum. *Item.* It dies, ego mihi cesso. *Idem.*
Diei tempus non vides? *Idem.* Maximum tempus est. *Idem.*
ἤδη ἐκκέχυται τὸ ὕδωρ. *Lucian.* Iam aqua effusa vel infusa est .s. *in clepsydras ad perorandum more prisco.*

Juž koniec.

Plaudite. Plausum date.. *Horat. Plaut.* Catastrophe, exitus vel finis fabulæ aut negotij. αὕτη τοῦ δράματος ἡ καταστροφή. *Lucianus de Alexandri morte loquens ait:* Hic fuit exitus tragœdiæ & fabulæ eius.
τὴν γῆν βλέπω. *Diogenes cum librum prolixiorem legens ad finem venisset, dixit:* Bono animo estote viri, terram aspicio. *Laërtius.*
Terram ex longa iactatione video. *Cicer.*

Juž to złe, kiedy wilk wilká žrze.

ὅτε λύκον λύκος ἔσθει λιμὸς ἔχ' ἄγριος ὕλην. *A.*
Quando lupum lupus alter edit, sylua esurit omnis. *Anonym. rhythmic.*
Male agitur cum familia vel Republica, quando sui in suos sæuiunt. A.

Jutro nié péwne.

Quis scit an adijciant hodiernæ crastina summæ. Tempora dij superi? *Horati.*
Nemo tam diuos habuit fauentes Crastinũ vt posset sibi polliceri. *Senec. Thyeste.*
Ne glorieris in crastinũ, ignorans quid superuentura pariat dies *Prouerb. SS. c.27.*
Dicitis, crastino ibimus, mercabimur, faciemus, &c. qui ignoratis quid erit in crastino. *S. Iacob. c. 4.* Et præsens certam vix habet hora fidem. *Ouidi.*
——— Quid crastina volueret ætas Scire nefas homini. *Statius.*
Perdis hodiernum, & quod in manu fortunæ est, disponis; quod in tua, amittis. *Seneca.* οὐκ ἔστιν αὐτῶν (θνητῶν) ὅστις ἐξεπίσταται
τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται. *Euripides.*
Mortaliũ non aliquis est qui nouerit. Victurus an sit luce certò crastina.

ὀ γὰρ οἴδαμεν τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα. *Chrysost.* Nescimus quid sequens pariet dies.

τὸ σήμερον μέλει μοι τὸ δ' αὔριον τίς οἶδε; *Anacreon.*

Hodierna curo tantùm Quis cras futura nouit? (wne.

Melius est vnū hodie, quàm duo cras. *Garner. Gallic.* *Simile,* Przyszle rzéczy nié pé-

J z pulpitem

Est dictum, Concedentis facile vel cum fastidio alteri suam conditionem aut rem quampiam. Latini simpliciter dicunt: Habeas. Valeas. tibi habe. sibi habeat. *Sic Cic.* Clamare cœperunt sibi vt haberet hæreditatem. *Item.* Habeatis sane vobiscū istum. *Item.* Suas illam res habere iussit. *Item.* Sibi habeant nomen sapientiæ. *Et Plaut.* Tuas res tibi habe. *Item.* Sibi habeant. *Item.* Patiar, tibi habe, aufer, vtere. V. Wszystko pobrał.

K

Káletá mu moiá wádzi ábo winná.

Zátawia / skárży ná mie / że czuié v mnié.

Interdum fortuna (*prospera, opulenta*) pro culpa fuit. *Seneca.*

Ζημιῶν ἀδικεῖσθ' ἀφορμὴ εὐτυχία πέλει. *A.*

Non ob damnum sed ob pulpamentū canes leporem insequuntur. V. Nié o szkodę

Sic reus ille ferè est, de quo victoria lucro.

Esse potest: inopis vindice facta carent. *Ouidi.*

Nux item Ouidiana queritur se ob fertilitatem saxis ab omnibus peti.

Certe ego si nunquam peperissem, tutior essem.

Hoc illud est: Agne turbas mihi aquam. *Lupus dixit agno bibenti aquam inferiùs in fluuio currente. Apologus notus Phædri.*

Sæpe egentes inuidi auari bene habentibus litem mouent sui commodi vel quæstus causa. Similis ille Apologus de diuite perduellionis insimulato, qui rem odoratus, fassus est se regis hostes domi fouere, & prolatis nummis ait: Hi sunt etiam mei hostes, perde illos, nam me pænè perdiderunt.

Sylla debacchante in ciues Romanos, & cædibus ac proscriptionibus quos illi libuit exterminante. Q. Aurelius ciuis quietus prodijt in forum & lecto suo nomine inter proscriptos ait: Væ misero mihi, fundus Albanus (*quem possidebat*) me persequitur & perdit.

E Plutarcho qui ait: οἴμοι τάλας τὸ ἐν Ἀλβανῷ χωρίον με διώκει.

Affine, Zazdrość z cudzego dobrá.

Kámień by był co by go nié miłował.

Vide Plauti dictum simillimum, sub Titulo: Ciągnie do śiebié.

Kámień często poruszány / mchem nié obrośćié.

λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ. Musco lapis volutus haud obducitur.

Vsurpatur id duobus modis. 1. Mercator mutans merces, famulus dominos, non ditescet, item discipulus varia legens & mutans magistros non multùm proficiet. V. Częste mieszká odmieniáe

odmienienie. 2. *Qui corpus exercet & desidiam vitat, morbos euitat. Sic Vomer qui in opere semper est, non contrahit rubiginem.*

Kánikułá ßkoły zámyká.

Æstate pueri, si valent, satis discunt. *Martialis. Præmisit hos versus Caniculam* περιφρεάζοντες. Albæ leone flammeo calent luces,

Totamque feruens Iulius coquit messem, *&c.*

——— Scutica Ferulæque tristes sceptra pædagogorum,

Cessent, & Idus dormiant in Octobris.

Kaptur komuś ßyć. Knuia coś.

Tragulam in te inijcere adornat, nescio quam fabricam facit. *Plautus.*

Fallaciam faciunt. *Idem Plaut. ait:* Nec fallaciam astutiorem fecit vllus Pöeta atq; vt hæc est fabrefacta à nobis. *Idem.* Frustrationem maximam inijciam in illum. *Et Terent.* Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam.

κακὰ τινι ῥάπτειν. *Homer.* Mala alicui suere. *Sic & Terent.*

Metuo lenonem ne quid suo (*Phædriæ*) suat capiti .i. *ne dolum ei noxium struat.* *Verbum Vendendi etiam hic habet locum. Sic Plaut.* Venalem eum habeo. *Item.* O stulte, nescis nunc venire te &c. *Sic & Nostri.* Przedáią tárguią go.

Item reddi potest dictum Polonicum. ex Terentio. Deridendum aliquem omnibus propinare apparant. *Hoc modo in Casina Plauti Stalenonem maritum ludificatur vxor cum familia, & tandem priuatum optatis, incœnem extrudit foras, in actu 4. vbi ancilla dicit:* Nusquã ego ludos tam festiuos fieri credo, quàm hic intùs ludi fiunt ludificabiles seni nostro, &c. *sed nimis lepidè dissimulant quod futurũ est. Affine,* Sztuká ẟytra.

Karánie częste / niepożyteczne; srogie / zwierzchność hidzi.

Medico turpia sunt multa funera & principi pœnæ. *Seneca.*

αἰσχρὸν ποιν' ἀρχῷ πυκναὶ ᾗ κήδε' ἀκεσῇ. *A.*

Periculosum est ostendere ciuitati quantò plures mali sint. *Idem Seneca.*

ἡ συχνὴ κόλασις πολλὰς δείκνυσι κακίστας. *A.*

Pœnæ frequentes plurimos monstrant malos.

Seueritas maximum remedium, auctoritatem assiduitate amittit. *Idem Seneca.*

Videbis ea sæpiùs committi, quæ sæpiùs vindicantur. *Idem.*

Impunitatis genus est, iam non habere pœnæ locum. *Idem.*

Nemo dignitati perditæ (*per pœnam grauem vel infamem*) parcit. *Idem.*

Contrà verò. Diligentiùs viuit, cui aliquid integri superest. *Idem.* (*eos coërcet.*

Frequens vindicta paucorum odium reprimit. *P. Syrus .i. paucis odium mali ingerit &*

Karánie iest pożyteczne. Kárność potrzebna.

Phryx plagis emendatur. *ex Cic. qui sic habet:* Vestrum est hoc prouerbium: Phrygem plagis solere fieri meliorem. *Græcos alloquitur.*

Φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων καὶ διακονέστερος. *Suidas.*

Phryx verberatus melior & obsequens erit magis.

Bono Iustitiæ proxima est seueritas. *P. Syrus.*

Amicum caſtigare ob meritam noxiam, Immune (.i. *ingratum moleſtum ei qui caſtigatur*) eſt facinus: verùm in ætate (.i. *in vita*) vtile & conducibile. *Plaut.*

Tam crudelitas eſt omnibus ignoſcere quàm nulli. *Seneca.*

Karánie ma być pomiérne/ łáſkáwe/ rzadkie.

Ciuitatis mores magis corrigit parcitas animaduerſionum. *Seneca.*

In qua ciuitate homines raro puniuntur, in ea conſenſus fit innocentiæ. *Idem.*

Prope eſt vt iniquè puniat qui nimis punit. *Idem.*

Ideò Deuteronomij c. 25. in puniendis reis quadragenarium numerum plagarum prohibuit Deus excedere Iudæos: ipſi verò vnam præterea lenitatis cauſa remittebant vt 2. ad Corinth. legimus. κρεῖττον κολάζειν μανάκις ἢ πολὺ συχνάκις. *A.*

Punire præſtat rariùs quàm crebriùs.

τῶν θεῶν τὴν βασιλέα μειλίχιον καλοῦσι, τὸ δὲ κολαστικὸν ἐριννυῶδες καὶ δαιμονικὸν οὐ θεῖον. *ex Plutarcho concisè.* Regem deorum placidum vocant. pœnas verò infligere furioſum & dæmonicum non diuinum eſſe.

Karánie nié ma być pomſtá/ ále złości hámulec.

Nemo prudens punit quia peccatum eſt, ſed ne peccetur. *Plato apud Senecam.*

Ne homini quidem nocebimus, quia peccauit, ſed ne (*iterum*) peccet. *Seneca.*

Nec vnquam ad præteritum, ſed ad futurum pœna referatur. *Idem.* Nempe *vt idem addit*) vt vel is qui punitur emendetur, aut pœna eius cæteros reddat meliores, vel malis ſublatis ſecuriores. Sapiens lædentes aliquando tanquam pueros pœna afficit, non quia accepit iniuriam, ſed quia fecerunt & vt deſinant facere. Sic enim & pecora verbere domantur, nec iraſcimur illis; compeſcimus, vt dolor contumaciam vincat. *Hæc idem Stoicus Stoicè.*

ποινὴ ἀμπλακίας ἔστω κατακώλυσις, οὔτε δὲ ἀμύνη. *A.*

Sit pœna culpæ prohibitio, non vltio.

Kárczmarz muśi gośćiá odrzeć.

Caupo niſi ſpoliet, præuaricatur. *Eraſmus dictum Plinii de aratore variis hominum officiis accommodat. Sed memento, hoc dicto non probari morem improbum ſed narrari tantùm. Perſtringuntur etiam Caupones Eccleſiaſtici 36. Vide* Przékupień.

Similis opinio Gallorum eſt de molitore qui dicunt: Non eſſet bonus molitor, quia fidelis eſt. *Garner. Tales enim, ſi, vt plerunq; fit, cenſu proprio careant, fraude ex alieno ſe ſuſtentant.*

Kaſałbym go zębomá.

Phraſis eſt hominis iracundia vehementer commoti. Variè hanc efferunt Latini.

Ad inimicitias res veniſſet &c. auriculam fortaſſe mordicus abſtuliſſet. *Cic.*

Qui nunc ſi detur mihi, vt ego vnguibus facile illi in oculos inuolem venefico! *Terent.*

Me miſerum! vix ſum compos animi, ita ardeo iracundia.
Nihil eſt quod malim, quàm illam totam familiam dari mihi obuiam,
Vt iram hanc in eos euomam omnem, dum ægritudo hæc eſt recens. &c.
Seni animam primùm exſtinguerem ipſi, qui illud produxit ſcelus.
Tum autem Syrum impulſorem, vah! quibus illum lacerarem modis!

Sublimem medium arriperem & capite primùm in terra statuerem Vt cerebro dispergat viam. Adolescenti ipsi eriperem oculos, posthac præcipitem darem. Cæteros ruerem, agerem, raperem, tunderem & prosternerem. *Idem Terent.* *Polonico dicto simile, sed tetrum est, illud apud Statium l. 8. Tydeos à Menalippo letaliter vulnerati dictum & factum, qui moriens postulauit sibi afferri caput Menalippi & illud allatum cum rabie arripuit ac dentibus fœdè lacerauit.*

Kaszlé, nie darmo to. czegoś chcé.

Tussis dulcia postulat. Non tussis hæc est, sed gula. *Sic Martial. l. 11. epigr. 87.*

Leniat vt fauces medicus, quas aspera vexat
  Assiduò tussis Parthenopæe tibi,
Mella dari, nucleosque iubet, dulcesque placentas,
  Et quicquid pueros non sinit esse truces.
At tu non cessas totis tussire diebus,
  Non est hæc tussis Parthenopæe, gula est.
βῆχα φιλεῖ πλάττειν ἐννοος οὖσα φάρυγξ. A.
  Tussim fingere amat ingeniosa gula.

Kászlé. zmylit. Kászlem zátrzeć.

ἀπορία ψάλτου, βήξ. Suidas. Hæsitatio (*vel σφάλμα, error*) cantoris, tussis. *Solent enim cantores cùm aptè ad modulos præscriptos accommodare vocem non possunt, vel nesciunt, aut errant, tussim fingere, ne ignorantia sed necessitate concentui defuisse videantur. Sic apud Platonem Aristophanes in conuiuio singultum finxit, ne diceret quod nolebat. Affine & illud est: βὴξ ἀντὶ πορδῆς.* Tussis pro crepitu. *cùm quis crepitum ventris tussi simulata obruere & obtundere vult. Et tralatè seu parœmiacῶs cùm rē pudēdam ficto prætextu honesto, velat. Simile est illud* Drápić śie choć go nié świerzbi. V. Zaćiera.

Katy kiem pociéráć. i niészánowáć, do podłych postug obráćáć.

Eleganter hoc dictum περιφράζει apud Terentium in Adelphis Demea, minitando amasiæ filii sui, sic: Istam psaltriam vnà mecum (*rus*) abstraham, *&c.* Atque ibi fauillæ plena fumi ac pollinis, Coquendo fit saxo & molendo. præter hæc: Meridie ipso faciam vt stipulam colligat. Tam excoctam reddam atq; atram quàm carbo est. *Simile illud nostratium.* Ták go bede czestował, że go bedźie w káżdym kácie dosyć. *In Plauti Casina similiter minatur Olympio villicus Chalino seruo heri sui.*

Sine modò rus veniat, ego remittam ad te virum
Cum furca in vrbem tanquam carbonarium.

Kazał pan, muśiał sam.

Sermo est hominis, iussa sua ab illo cui data erant neglecta, exsequi necessitate aggredientis. ἄλλῳ ἐνετειλ', αὐτὸς δὲ μέλλω ἐπιτελεῖν. Mandata data alij, ipse cogor exsequi. *Sæpe enim accidit, vt qui iussus est aliquid, non possit, vel nolit iussa exsequi, & ipse qui iussit αὐτολήκυθος esse & balneum sibi parare debeat. Quo tempore tenendum est Epicteti Græci consilium, dicentis:* Cùm puerum vocas, fieri posse cogita vt præstò

non

non ſit; & vt ſit; nihil agat ex animi tui ſententia. Neque verò ei tam benè ſemper eſt, vt tuarum perturbationum habeat poteſtatem. *Sic Iob 19.* Seruum meum vocaui & non reſpondit. *Et Cic.* Philotimus non modò nullus venit, ſed ne per literas quidem aut per nuntium certiorem me fecit quid egerit. *Et Plautus Aſinaria.* Libanum in tonſtrinam vt iuſſeram venire, is nullus venit. *Herus fictus rediens domum queritur de ſeruo ficto immorigero, vbi multis cum illo expoſtulat, quòd iuſſa ſua exſecutus non ſit. Affine,* Pewnemuś zlecił. Rownyś pan/ poſtuż &c.

Kaźda beſtyia zna ſwoy cżás.

Pleraq; omnia animantia natura duce ſentiunt & præſentiunt ſibi conuenientia & moleſta atq; hominibus horum ignaris denuntiant multa quæ & qualia ſunt poſtmodùm futura. *Sic apud Hieremiam, c. 8.* Miluus in cælo cognouit tempus ſuum. Turtur & hirundo, & Ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui.

Anni partes quatuor præſentiunt & annuntiant aues. Ver, hirundo, miluius, cuculus, luſcinia, grus aduenіens. Æſtatem cicada Aūtumnalem vindemīam epops Hyemem grus abiens & halcyone. *ex Pierio & Ariſtophanis interprete. ſed plura leges apud Plinium ſparſim, & apud Virg. lib. 1. Geogric.*

Noſtri etiam agricolæ non pauca habent prognoſtica ex àëre animalibus auibus &c. *Illuſtrat hæc omnia Plutarchus libro de ratione in brutis. Cynocephalus in æquinoctio duodecies, ſingulis nempè horis vlulat & mingit. Cic. Pierius.*

Káżda chorobá/ nedza/ ma ſwoie lekárſtwo. Ná zle ieſt dobre.

πάσῃ νόσῳ ἴδιόν ἐστιν εὑρεῖν φάρμακον *A.* Morbo cuiuis inuenire eſt pharmacū. *vel*

Suum cuique remedium malo obuium eſt.

Nullum venenum eſt remedio carens ſuo. *Garner.*

Contra malum bonum eſt. Duo & duo. & vnum contra vnum. *Eccleſiaſtici. 33.* Tambalia contra Camandagiā, *Explico id ſub* Pánowie z poddánych śie dobrze máią.

Káżda nedzá naydźie poćiechę.

μέγα τ' ἐλαφειότης τοῖς λαγοῖς παραμύθιον. *A.*

Magnum timeri leporibus ſolatium. *Apud Æſopum.*

Lepores communi conſenſu mergere ſe decreuerant, ſed videntes ranas ob ſuum ad paludem aduentū fugientes, cōfirmarunt animos, timidiora animantia cōſpicati. Epimythion ibidē eſt. οἱ δυστυχοῦντες ἐξ ἑτέρων χεῖρον παθόντων παραμυθοῦνται. Infelices aliorum grauiora tolerantium calamitate ſe ſolantur. *Affine,* Lżey nedznemu.

Kaźda reka piekna/ ktora co daie.

Pulcherrima manus quæ mihi aliquid porrigit. *Ex Ariſtophane qui ait:*

καὶ τάς γε χεῖρας παγκάλους ἔχειν μ' ἔφη
ὁπότε προτείνοιέν γε δραχμὰς εἴκοσι.

Et manus pulcherrimas me habere dixit: Cùm porrigerent drachmas viginti.

Kaźda rzécz ma ſwoie obrone/ lekarſtwo/ dowćip.

ἐν κορυδοῦ κοίτῃ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις.

In corydi nido tortuosum latet gramen. *quo tanquam amuleto nidum suum tuetur, vt aquila callitricho, cornix verbenaca supina, turdus myrto, lauro palumbes, accipiter syluestri lactuca, harpæ hedera, hirundines apio, &c. Plurima talia recenset auctor Geoponicorum, Plutarchus, & Plinius sæpe. Vide Pierij lib. 8. c. 11.*

ὅπλον ἑκάστῳ νεῖμε θεὸς, φύσιν ἠερόφοιτον
ὄρνισι μὲν, πώλοις ταχυτῆτ', ἀλκὴν δὲ λέουσι,
ταύροις δ' αὐτόχυτον κέρας ἐστὶν, κέντρα μελίσσαις
ἔμφυτον ἄλκαρ ἔδωκε, λόγος δ' ἔρυμ' ἀνθρώποισι. *Phocylides.*

Arma cuiq; Deus tribuit, naturam àëriam Auibus, equis celeritatem, robur leoni, Tauris sponte enatum cornu est, aculeos apibus Innatum tutamen dedit, sermo propugnaculum hominibus. V. Jáko kto może broni śie.

Káżda rzecz ma swoie przyrodzenie/ obyczay.

Alba ligustra, cadunt; vaccinia nigra, leguntur. *Virgil.*

Mel quod recentissimum, vinum quod vetustissimum, optimum. *Macrobi.*

Potes etiam hoc posterius reddere. Kostkoß ná poczatku smákuie/ cnotá ná końcu.

Káżdego boli.

Non minùs molestum est comatis quam caluis pilos vellere (*aut velli*) *Seneca.*

Maximis minimisq; corporibus par est dolor vulneris. *Idē.* V. Człowiek nie kámień.

Káżdemu koniec Bóg náznaczył.

οὐ γὰρ ὑπὲρ κῆράς τις ὑπ' ἄρεϊ δάμναται ἀνήρ. *Q. Calaber.*

Non ante tempus in acie quisquam occidit.

Káżdemu śie to zgodzi. Wielom to służyć może.

ἀρχιλόχου μέλος. *Pindar.* Archilochi carmen. *quod ad citharam canebatur Epinicion victoribus, nomine victoris subinde repetito; erat verò ita compositum vt nomine propriè mutato cuiuis aptari posset. Vt nunc sunt Ecclesiastici Hymni, Orationes, Lectiones, Missæ de Communi dictæ, Sacerdotibus satis notæ.*

Menander itē Poëta tales Comœdias scripsit, quæ omni ætati sexui statui cōueniant. Plutarc. Tales sunt Declamationes apud Quintilianum & Senecam. Item exercitationes præpilatæ & loci communes Quintiliani. Præterea Chriæ, Sententiæ, & alia Progymnasmata Rhetorica, ab Aphthonio & Theone collecta, & à recentioribus aucta. Adde formulas quas recentiores collegerunt ex antiquis Exordiorum, Amplificationum, Affectuum, Conclusionum, &c. item formulas Salutandi Gratulandi Expostulandi &c. Simile quid habet Cic. Oratione in Verrem prima quæ Diuinatio inscribitur, Vbi Cæcilium Oratorem triuialem & ex schola exagitans ait, cum prolaturum aliquid ex veteri aliqua oratione alicuius hæc vel similia verba: Iouem ego Optimum Maximum. Aut. Vellem si fieri potuisset iudices &c. *Sed talium plena sunt omnia, templa, fora, scholæ, cathedræ.*

Huc aliqui trahunt pictorem ineptum Horatij qui omnibus rogantibus certam effigiem vt pingeret, pingebat omnibus cupressum.

Adde illud Cicer. Cantilena è ſcholis. *Et illud.* Ijdem verſus aliâs in aliam rem accommodari poſſunt. *Affine eſt.* Naciągnicſz. & Oboiętny.

Każdemu ſwoiá choroba naciężſza.

ἡ νόσ@ ἑκάςῳ ἀνιαρώτατ@ ἰδία. *A.* Morbus ſuus cuiq; difficillimus. *Plinius.* ἅπνά τις ἀλγεῖ, τοῦτ' οἴει χαλεπώτατα. *A.* Quod quiſq; patitur id grauiſſimū putat.

Każdemu w ſwem rzemieślé/ naucé/ wierzyć trzébá.

Vulgare dictum. Vnicuiq; in ſua arte credendū eſt. ἑκαςός ἐςι πιςὸς ἐν τῇ ἑ τέχνῃ. *A.* Rex quoq; magiſtro (vel citharœdo credat. *Alexander Magnus cùm adoleſcens citharam pulſare diſceret & à citharœdo moneretur ne quandam chordam tangeret, reſpondit: quid intereſt ſi hanc tetigero? Cui Magiſter.* Si vt rex mox futurus id dicis, nihil ſanè; at ſi artifex, ſanè multùm. *Rhodigin.* *Affine,* Każdy w ſwem rzemięślé biegły.

Każdemu ſię ſwoie podoba. Każdemu ſwoie napięknięyſze/ namilſze. Każda liſzká ſwoy ogon chwali.

Suum cuiquè pulchrum. *Cic.* Suo quiſque ſtudio maximè ducitur. *Idem.* Meum mihi placebat, illi ſuum. *Idem.* Te tua, me delectant mea. *Idem.* Scripſit, ſibi illud quod mihi placéret, non probari. *Idem.* Nemo vnquam Pòéta neque Orator fuit, qui quenquam meliorem ſe arbitraretur. *Idem.* Adhuc neminem cognoui Pòétam, qui non ſibi optimus videretur. *Idem.* Suam cuique ſponſam, mihi meam. Suum cuique amorem, mihi meum. *Idem ex V. Pòét.* Naturâ nos noſter delectat error. *Idem.* Suffenus ſibi quiſque. *Ex Catullo.*

Mihi non fit veriſimile, atqui ipſis commentum placet. *Terent.*

ὅτῳ δὲ μή τάδ' ἐςὶν ἐν γνώμῃ φίλα, κεῖν@ τ' ἐκεῖνα ςεργέτω, κἀγὼ τάδε. *Euripides.* Cuius animo hæc non ſunt grata, Is alia amet, & ego hæc.

ὅςις οὖν τούτοισι γελάει τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω. *Ariſtophan.* Cui hæc arrident, is meis non gaudeat. Suus rex reginæ placet: ſua cuique ſponſa ſponſo. *Plautus.* Meus mihi, ſuus cuique carus eſt. *ſubaudi*, filius. *Idem.*

Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quiſque ſuorum. *Ouidi.*

Peſſima Sit quāuis, nulli non ſua forma placet. *Idem.* Cur ego non votis blandior ipſe meis? *Idem.*

Prætulerim ſcriptor delirus inerſque videri,
Dum mala delectent mea me, vel denique fallant. *Horati.*

ἐπεὶ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὐτῶν ἡδέα εἶναι πᾶσιν ἀνάγκη, οἷον ἔργα, λόγους. *Ariſtoteles.* Quoniam ſui amantes ſunt omnes, etiā ſua cuiq; iucunda eſſe neceſſe eſt, vt facta, dicta. θαυμαςὸν οὐδὲν ἀνδάνειν αὑτοῖς ἀνδάνειν &c. καὶ γὰρ ἡ κύων κυνὶ
κάλλιςον εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοΐ,
ὄν@ τ' ὄνῳ κάλλιςον, ὗς δὲ τῷ συΐ. *Alcimus contractus.*

Res mira non eſt, ſi placemus inuicem. &c. ſiquidem & canis cani,
Pulcherrimus videtur eſſe, & bos boui; Aſinus aſello pulcher eſt, & ſus ſui.

εὐδαίμων γε Κόρινθ@, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης. *Strabo.*

Felix Corinthus, at ego ſim Teneates. *Corinthus vrbs celeberrima, opulenta;*

Tenea

Tenea vicus vicinus ignobilis, ſed amœnus. q. d. Me mea viliora licet, plùs delectant. Sic Martial. Hæc tam ruſtica malo quàm Britannos.

σοὶ μὲν ταῦτα δοκοῦντ' ἐστὶν, ἐμοὶ δὲ τάδε. *Euenus.*

Tibi quidem hæc videntur, hæc verò mihi.

Trahit ſua quemque voluptas. *Virgil.* Sua cuique voluptas. *Statius.*

οὐ μοῦνοι ἀτρεῖδαι ἀλόχους φιλέουσι. *Homer.* Non ſoli Atridæ amant vxores.

χαίρει γὰρ ὁ μὲν τούτοις, ὁ δὲ κείνοις. *Archestratus.* Alius quidem hiſce gaudet, illis at alius. Rapiens ſua quemque libido. *Prudentius.*

τὰ οἰκεῖα ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια. *Ariſtoteles.* Sua vel domeſtica cuiq; videntur eſſe magni pretij. Suus cuiq; crepitus (ventris) bene olet. *è Græcis qui dicunt.* ἕκαστος αὐτοῦ τὸ βδέμα μήλου γλυκίον ἡγεῖται. Quiſq; ſuum crepitum malo ſuauiorem exiſtimat. λιβανωτὸν βδέειν .ſ. ἑαυτὸν οἴεται. *Ariſtophan.* Thus pedere ſe putat. *cui ſua omnia licet inepta placent. Vel Thus pedere alterum putat, qui omnia in eo etiam vitioſa probat.* πίθων καλός. *Ex Pindaro.* Simia vel ſimiolus pulcher. *Simia adeò diligit fœtum ſuũ licet deformem, vt ſæpiùs eundem amplectendo ſuffocet.* πίθηκοι ἐπειδὰν τέκωσιν, ὥσπερ ἀγάλμασιν ἀτενίζουσι τοῖς βρέφεσιν, ἀγάμενοι τοῦ κάλλους. *Synesius.* Simiæ vbi pepererint, tanquam in ſtatuas defigunt oculos in fœtum, pulchritudinem eius cum oblectatione admirantes.

Affine, Kto kogo miłuie. Sam śie ſobie podoba. Każdy ſwoie chwali.

Każdemu ſwoie przyſtoi. Każdemu w ſwey ſukni cudniey / niż w pożyczáney.

Suum quemque decet. *Plaut.* τὸ οἰκεῖον ἑκάστῳ πρέπει.

Id quemq; decet maximè, quod ſuũ eſt cuiq; maximè. *Cicer.* Expendere oportet quid quiſq; habeat ſui, eaq; moderari; nec velle experiri, quã ſe aliena deceant. *Idẽ.*

τὰ ὑποδήματα Σικυώνια. *Stephan.* Calcei Sicyonij. *non omnes decent.*

Sic Socrates (vir grauis) orationem comptam Lyſiæ (qua ſe defenderet) æquè vt Sicyonios calceos (elegantes ſed non viriles) reſpuit. apud Ciceronem.

Cothurnos Herculis aptare infanti .ſ. *eſt abſurdum. Quintilian.*

Dauid indutus veſtibus & armis Saul dixit: Non poſſum ſic incedere, quia non habeo vſum, & depoſuit ea. *1. Regum 17.*

Qualem mater amictum dedit, cuſtodiendum ſolicitè monuit *Quintili. qui ad ſcholaſticam inſtitutionem transtulit. Simile eſt & illud Plutarchi.*

φυλάττοντα τὴν περιβολὴν ἣν ἡ πάτρις αὐτῷ συνήθεια καθάπερ τίτθη περιέθηκε. Cuſtodientem amictum quem illi patria conſuetudo ceu nutrix circundedit.

νόμοις ἕπεσθαι τοῖς ἐγχωρίοις καλόν. Leges ſequi cuique regionis optimum.

Ornatum capiam qui me potiùs deceat. *Plaut.*

Infirmitas puerorum eſt, ferocitas iuuenum, grauitas conſtantis ætatis, ſenectutis maturitas. *Cic.* Lætitia iuuenẽ, frons decet triſtis ſenem. *Seneca Hyppolyto.*

Cornicula regnum affectans, alienis plumis veſtita irriſa eſt à cætu auium, vbi furtiuis plumis ſpoliata, in natiuis remanſit. *Horati. Gabrias.*

Káżdy chće co vrwáć / ábo obérwáć.

Eleganter in hanc ſententiam Iuuenalis ſatyra 7. dicit:

Quantùm Grammaticus meruit labor? (.i. *exiguum. nam Seſtertia vt multùm duo Quintiliano idem dicit*) & tamen ex hoc
Quodcunque eſt (minùs eſt autem quam Rhetoris æra)
Diſcipuli cuſtos præmordet Acœnonòétus,
Et qui diſpenſat frangit ſibi (*dicens*) Cede Palæmon (.i. *magiſter Grãmatice.*
Et patere inde aliquid decreſcere.
Sine corollario nemo vult diſcedere. *Polydor. Virgil.*
Ne ſine corollario de conuiuio decederet, emblemmata auellenda curauit. (*Cic. de Verre.*

Káżdy grzech ma ſwoie obronę. Káżdy błąd ma ſwoie wymowkę.

Nullum ſine auctoramento eſt magnum malum. *P. Syrus.*
Nullum vitium aut crimen eſt ſine patrono vel patrocinio. *Seneca.*
Nulli vitio aduocatus deeſt. *Idem.* Nullum nefas ſine exemplo. *Idem.*
Nullum tam impudens eſt mendacium quod teſte careat. *Plini.*
Sceleri nunquam defuit ratio. *Quintilia.* Proſperum ac felix ſcelus Virtus vocatur. *Seneca Herc. Furent.* πάντες ἀδικοῦντες προσποιοῦνται τὸ δίκαιον. *A.*
Omnes iniqui ſe æqua agere præſeferunt.
πᾶν ἄλογον ἔργον εὔλογον δοκεῖν θέλει. *A.* Ratione ſe tuentur improba omnia.
Nulla iniuria ratione caret. *Affine*, Wymowkę łácno náleść.

Káżdy kray / ma ſwoy obyczay. Co kray / to obyczay.

De moribus hominum hoc dictum nunc accipio. de quibus multa Rhodigin. l. 18. c. 18. & l. 16. c. 3. Suus cuique mos, ſuus cuique ritus eſt. *Symmach.*
ἄλλα δ' ἀλλαχοῦ καλά. *Suidas.* Alia alibi pulchra.
Suus eſt mos cuique genti. *Prudentius.* χώρα τρόπος. Regio mos.
νόμος καὶ χώρα. *Suidas.* Mos (*aut lex*) & regio .i. *quæuis regio habet ſuos mores & leges peculiares ab aliis diuerſas.* Europæi Cacodæmonem nigrum pingunt: Æthiopes album. *Bonauentura. Idem ſcribunt multi hiſtorici recentiores de moribus Æthiopum & Indorum aliorumq; nigrorum populorum agentes.*

Káżdy kray ma ſwoy obyczay. Nié wſzedy ſie wſzyſtko iédnáko rodzi.

De cæli & aëris temperie ac fertilitate terræ animalium plantarum hîc ſermo eſt.

Nec verò terræ ferre omnes omnia poſſunt,
Fluminibus ſalices, craſſique paludibus vlmi
Naſcuntur, ſteriles ſaxoſis montibus orni &c. *Virg.*
Diuiſæ arboribus patriæ. ſola India nigrum
Fert hebenum. ſolis eſt thurea virga Sabæis. *Idem.*
Hic ſegetes illic veniunt feliciùs vuæ, Arborei fœtus alibi. *Idem.*
Nec tellus eadem parit omnia, vitibus illa,
Conuenit, hæc oleis, hic bona farra virent. *Ouidi.*

Non omnia eadem in eodem agro nasci & seri possunt. *Varro.* Neque in pingui terra rectè omnia seruntur, neque in macra nihil. *Idem.*
Διαφέρει πρὸς τὴν τελείωσιν χώρα τε χώρας καὶ ἀὴρ ἀέρος. *Theophrast.* Differt ad prouentum regio à regione & àër ab àëre .i. *aliquid momenti habet soli ingenium vnum præ altero. Henric. Stephan,* μέγα αἱ χῶραι διαφέρουσιν. *Idem.* Multùm differunt regiones seu terræ. *Ideoq; monens agricolam Virgil. dicit:* In primis,

Ventos & varium cæli prædiscere morem,
Cura sit, ac patrios cultus habitusque locorum,
Et quid quæque ferat regio, quid quæque recuset.

Plurimùm refert soli cuiusque ratio. *Plini. Idem scripsit Cato. Varro. Columel.*
Adde his Theophrastum qui ait: μέγιστον δὲ, τὸ τὴν πρόσφορον ἑκάστῳ χώραν ἀποδιδόναι. Maximum verò est, conueniens vnicuique solum attribuere.
οὐδὲ γῆς ποιότητες αἱ αὐταί. *Nazianzen.* Nec terræ qualitates eædem sunt.
Creta feris caret. Non timetur fulmen in Æthiopia, terræ motus in Gallia. *Plutarc.* Lupi nulli in Anglia. Lepores in Ithaca. Asinos Pontus non fert. *Plura talia congessit Rauisius ad finem Cornucopiæ suæ.* *Affine,* Nie wszytkiego wszedy naydźieß.

Káżdy kupuiący przedáiącego á przedáiący kupuiącego chce oszukáć.

Malum est, malum est dicit omnis emptor; & cùm recesserit, tunc gloriabitur. *Prouerb. SS. c. 20.* —— Emptori verba dedisse iuuat. *Ouid.*

Confer. Przekupień.

Káżdy ma swego molá co go gryźie. Káżdy ma zá swe.

Zaden nie iest bez iákiego vtrapienia. Iednego to / drugiego owo gryźie.

Quisque suos patimur manes —— *Virg. Manes hic in proprio sensu intelligit Ælius Stilo, deos inferos, tortores, furias. Plutarch. vocat* τὸ κολαστικὸν, ἐριννυῶδες, δαιμονιακὸν, *punitionem furiarum & dæmonum. Sic & Ausonius.*
— Patiturq; suos mens conscia manes .i. *tormenta, furias. Sed Virgilij dictū hoc loco accipe tralato sensu vt recentiores vsurpant, pro quauis molestia huius vitæ, nam ipse de Orco locutus est.* οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ᾽ ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. *Euripides.*

Haud viuit vllus omnibus felix modis.

μόχθος χειροτέροις, μόχθος δεξιτέροις. *Nazianzen.* Labor malis labor bonis.
ἄλλος δ᾽ ἄλλοισι πήμασι συμφέρεται. *Idem.* Alius alijs malis conflictatur.
Mortalium nemo est felix. *Plini.* Nihil est ab omni Parte beatum. *Horati.*
ἄνθρωπός ἐστιν οὐδεὶς, οὐδὲ ἔσται, ᾧ τὸ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθη. *Herodot.* Homo nullus est, nec erit, cui ab initio nato mali quid non sit admistum.

οὐκ ἔστι βίον εὑρεῖν ἄλυπον οὐδενί. *Menander.*
Vitam inuenire non licet vacuam malis.
Nulla tam bona est fortuna de qua non possis queri. *P. Syrus.*

πόνων δ᾽ οὔτις ἀπόκληρός ἐστιν οὔτ᾽ ἔσεται. *Pindar.* Molestiarū exsors nullus est nec erit.

ἄλλ' ἄλλῳ κακόν ἐστι. τὸ δ' ἀτρεκὲς, ὄλβιος ἐδεὶς
ἀνθρώπων, ὁπόσους ἥλιος καθορᾷ. *Theognis & Solon.*

Aliud alij malum est. verè autem, beatus nullus hominum est, quotquot sol aspicit.

καὶ πάντες ὥσπερ ἐν κακῶν πανηγύρει,
ἄλλος κατ' ἄλλην συμφορὰν ἐδυστύχει. *Pisides apud Suidam.*

Omnesq; ceu malorum in conuentu omnium. Alius alio vrgebatur infortunio.
Omne granum, omne pomum habet suum vermem. *S. Augustin.*
Verum verbum est profectò quod aiunt: Nihil quicquam homini tam prosperum diuinitùs datum, quin ei aliquid difficultatis admistum sit; vt etiam in amplissima quaque lætitia subsit quæpiam vel parua querimonia, coniugatione quadam mellis & fellis. Vbi vber, ibi tuber. *Apuleius.* Alijs quia desit quod ament, ægrè est; tibi quia superest, dolet. *Terent.* *Affine*, Káżdy ma swoie wádę.

Káżdy ma swoie obyczáie. Nié iédná nas mátka porodźiłá.

Suus cuique mos est. *Terent.* Suis quisque fingitur moribus. *Cic.*

Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno. *Persius.*
Naturæ sequitur semina quisque suæ. *Properti.*
Mihi sic vsus est, tibi vt opus est facto, face. *Terent. Cic.*
Non eadem miramur, eoque disconuenit inter Meque & te. *Horat.*
Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum. *Idem.*

μανία γ' ἐ πᾶσιν ὁμοία. Insania non omnibus eadem vel similis.
Declarat hoc Horat. 2. Satyra 3. vbi ait: Desipiunt omnes &c. Vnus vtrisque
Error, sed varijs illudit partibus. *&c.*

ἀλέκτωρ πίνει ἢ ἐκ ἐρεῖ, μύξος ἐ πίνει ἢ ἐρεῖ. *Varinus.* .i. Gallus bibit, neq; meit, Myxus non bibit & meit. *Myxus quibusdam est piscis. Suidæ est lepus senex, itemq; asini dysuria, & sacerdos Dianæ astutus ac fastuosus, qui forte fingebat se abstemium & penitùs apoton. Rectè tamen dictũ hoc spectata comparatione cum gallo huic loco aptari potest.* Cuique sui mores ceu ingenium, facies, vox. *Garner.*
Affine, Co głowá. Nié iédno śie wßystkiem podoba.

Káżdy ma swoie wadę, przywarę, przygánę.

Káżdy dudek ma swoy czubek. Zaden nié iést bez iákiego błędu.

Nam vitijs nemo sine nascitur, optimus ille. Qui minimis vrgetur. *Horati.*

Vnicuique dedit vitium natura creato. *Propert.*
Nimirum idem omnes fallimur, nec est quisquam
Quem non in aliqua re videre Suffenum (*Pòëta erat sibi nimis placens*) possis. *Catull.*
——— Suus cuique attributus est error. *Idem.*

Si volumus æqui omnium rerum iudices esse, hoc primò nobis suadeamus; Neminem nostrum esse sine culpa. *Seneca.*

πάμπαν δ' ἄμωμος ἔτις ἐδ' ἀκήρατος. *Simonides.*
Est nemo penitùs absque culpa & noxia.

Nullus est in quo Momus aliquid quod carpat inuenire nõ possit. *Ex Platone Luciano.*

Non facile eſt opus aliquod reperire, quod non culpare quis poſſit. Difficile eſt ita aliquid agere, vt nihil erres. Quodſi etiam ſine errore quis aliquid peragat; difficile eſt in iniquum iudicem non incidere. *Ex Xenophonte cuius Græca verba pluſcula omiſi.* οὐδένα παμπήδην ἀγαθὸν καὶ μέτριον ἄνδρα,

τῶν νῦν ἀνθρώπων ἠέλιος καθορᾷ. *Theognis.*

Nullum omninò bonum & moderatum virum Eorum qui nunc ſunt hominum, ſol aſpicit. Omnibus malis punicis ineſt aliquod granum putre. *Eraſm. ex Laërtio.* πάσῃ κορυδαλλοῖς χρὴ λόφον ἐγγίνεσθαι, καὶ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην. *Simonides.* Omnibus galeritis oportet ineſſe criſtam & omni democratiæ ſycophantam.

οὐδὲ κορυδαλλὶς ἄνευ λόφου, οὐδὲ Ὀρειβάσιος ἄνευ φθόνου. Neque alauda ſine criſta, neque Oribaſius ſine inuidia. *Sardian. de Oribaſio medico excellentiſſimo.*

Si vitam inſpicias hominum ſi denique mores,
Cùm culpent alios, nemo ſine crimine viuit. *Cato.*
ἢν μερόπων ἐπίδῃς βίον ἤδε καὶ ἤθεα τῶνδε,
οὐδὲν ἀνάιτιον εὕρῃ, κἂν μέμφοιντο περ ἄλλους. *Planudes. interpres.*

ἔργον ἐστὶν εὑρεῖν ἰχθὺν ἀκάνθας μὴ ἔχοντα. *Ælian. ex Archyta.* Difficile eſt inuenire piſcem ſpinis carentem.

ἀνθρώπων δ' ἄψεκτος ἐπὶ χθονὶ γίνεται οὐδείς. *Theognis.*
In terris nemo eſt quem non reprehendere fas ſit.

Nec contemnendum puto triuialem illum lepidum & acutum rhythmum.

Pauci ſunt viſi, qui caruêre Niſi. *ductum ex vſu laudantium aliquem cum exceptione.* V. G. Eſt vir humaniſſimus niſi eſſet vinolentus.

Sic Horat. de Sapiente. —Sapiens vno minor eſt Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.
Præcipuè ſanus. Niſi cùm pituita moleſta eſt.

Et Plaut. Acceptæ ſumus ſuauibus modis. Nec niſi diſciplina apud te fuit quicquam quin mihi placeret: raró nimiùm dabat quod biberem.

Huc facit & illud vulgare dictum: Rara vel nulla lex & regula ſine exceptione.

Sic 3. Regum 3. Laudatur Salomon excepto quòd in excelſis immolaret.

Et 4. Regum 14. Amaſias excepto hoc tantùm quòd excelſa non abſtulit.

Ibidem. c. 15. de Ioatham: Verumtamen excelſa non abſtulit.

Item Cic. ad Q. Fratrem. Omnes in tuis laudibus vnam excipiunt iracundiam.

Iédnoć wádźi; iédne máß przygáne; To złá do ćiébie źeś gniewliwy.

Contrà. Vir omni exceptione maior, qui ſine vlla exceptione laudatur. *Budæus.*

Sic Cic Fratri. Non patiar te cum exceptione laudari.

Addo de Niſi aliũ verſiculum. Si Niſi nõ eſſet, perfectus quilibet eſſet. *Anonym. rhythm.* ἀμώμητον δ' οὐδὲν ἐγένετο βροτοῖς. *Athenæus.* Inculpatum nil apud homines. *Vel* Nil eſt quod Momus carpere non poſſit.

Nil prodeſt quod nõ lædere poſſit idẽ. *Ouidi.* Roſa ſuaue-olet & pungit. *Pieri.* Nemo eſt qui non in aliqua re vel aliqua parte vitæ deſipiat. *Eraſm. ex Plinio.*

Nullum

Nullum sine cortice lignum. *Garner.* Nullus equus sine aliquo vitio. *Idē è Gallicè.* *Affine est,* By nie álé &c. V. Dobre rzatko bez złego.

Káżdy ná śie łáskáwy sędźia.

Nemo non benignus est sui iudex: contra omnes sibi fauet. *Seneca.*

Apud Horatium quidam improbus alios carpens dicit: Egomet mî ignosco. *quem Pöëta castigat addens:* Stultus & improbus est amor hic, dignusque notari.

οὐδεὶς αὐτὸς αὑτοῦ δοκεῖ ὀλιγωρεῖν. *Aristotel.* Nemo seipsum contemnit.

Káżdy ná swych śmiećiách śmiélszy. *Vel.* Káżdy piés *item.* Káżdy kur ná swych śmiećiách śmiélszy / niż ná cudzych wrotách. Káżdy w swem domu pan.

Gallus in suo sterquilinio plurimùm potest. *Seneca.*

Galli imperitant suo generi & regnum in quacunque domo exercent. *Idem.*

Canis in suo sterquilinio vel in ædium vestibulo ferocior est. *Rhenanus è Gallico.*

In suo quisque regno animosior & ferocior est. *Erasm. ex Cicerone qui ait:* Nisi hîc in tuo regno essemus (.i. *in tua villa, prædio*) non tulissemus.

Et apud Terent. adolescenti petulanti & feroci dicit leno: Quid hoc rei est? regnúmne Æschine hîc tu possides? *Pastor Virgilianus Pauper* tugurium congesto cespite *vocat* sua regna. *Sic & Quintiliani Pauper contra Diuitem.*

Vulgare & illud est. Domi suæ quisque rex. *ad imitationem Homeri qui ait:*

αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο Ædibus in nostris ego sanè gessero regem.

Namq; ego eram domi imperator summus in patria mea. *Cacula Plautini Militis.*

Et illud vulgò rectè vsurpatur. Quilibet in arte sua rex. *Illustratur hoc duobus exemplis pictoris & citharœdi, qui regibus resistere, de arte sua agentes, ausi sunt.* V. Czego śie kto nie vczył. In mea arena dicit, *Plin. iun. simili sensu* .i. *in iudiciis & causis sibi notis & vsitatis. vel in mea professione.* Quantùm *inquit* plurimùm potuero, præstabo præsertim in hac arena mea.

Illud quoq; Plauti: In meo foro res vertitur. *Eodem sensu accipit Erasm. alij aliter.* *Coquus item Plautinus militi atrociter minitanti respondet:*

Tu in legione bellator es: ego in culina Ares *seu* ἄρης .i. *Mars.*

οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες. *Plutarch.* Domi leones, foris vulpes. *Affine,* Smiáły zá piecem.

Káżdy o sobié wiecey rozumie niż iest / ábo niż trzébá.

Saperdæ videmur cùm simus σαπροί. *Ex Varrone qui sic habet:* Omnes videmur nobis esse belluli & festiui saperdæ, cùm simus σαπροί *Saperda hîc non significat piscem pessimum & putidum, vt apud Festum, sed hominem sapientem & elegantem, vt Nonius interpretatur.* Σαπρὸς *autem est putens, rancidus.*

κόμπος Μάξιμος. *Diogenian.* Fastuosus Maximus: *qui sibi sapientiam maximam arrogabat.* *Similis* Suffenus Catulli. *ex quo Pöëta inepto & arrogante ille tale documentū sumpsit:* Neq; est quisquā Quē non in aliqua re videre Suffenū Possis—

Káżdy

Káżdy ptak wédług nosá swego śpiewa.

Naturæ sequitur semina quisque suæ. *Properti.*

Alia voce Psittacus alia Coturnix canit. *ex Martiali, qui refellens Pöétam clancularium sua scripta nomine Martialis ornantem, dixit:* Credis hoc Prisce

Voce vt loquatur psittacus coturnicis? . i. *tam inepta esse mea carmina?*

ἄλλο γλαὺξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται. *Suidas.* Aliter noctua, aliter cornix canit, sonat.

Vide. Poznáć wronę z mowy.

Káżdy sobie swego szczęścia i nieszczęścia przyczyną.

Iáko sie kto spráwuie / tákie szczęście vczuie.

Sui cuiq; mores fortunā fingunt. *Cornel.Nepos.* Quisq; suæ fortunæ faber. *Salusti.*

μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ δ᾽ ἑαυτοῖς, ὧν τι δι᾽ αὐτοῦ ἡ πέφυκε τῇ φύσει. *Philemō.*

Grauiora quàm suapte natura forent O here, sibimet plurimi reddunt mala.

θεὸς δέ σοι πῆμ᾽ οὐδὲν ἀλλ᾽ αὐτὸς αὐτῷ. *Plutarch.* Nō tibi Deus nocet sed ipse tu tibi.

Omnis fortuna in sensu sapientis habitat. *Fulgentius.*

ὁ τρόπος ἀνθρώποις δαίμων ἀγαθὸς ἢ κακός. *Epicharmus.*

Ingenium, affectus, voluntas, hominibus est bonus vel malus genius.

ἦθος ἀνθρώπου δαίμων. *Plutarch.* Mores hominis dæmon .i. *fortuna bona vel mala.*

Nemo læditur nisi à seipso. *Sententia celebris apud scriptores Græcos & Latinos, Ethnicos & Christianos. In hanc S. Chrysostomus libellum peculiarem conscripsit. Similis est liber Senecæ.* Quod in sapientem non cadat iniuria. *Et Plutarchi L. de tranquillitate animi. Et Epictetus ait:* σὲ γὰρ ἄλλος οὐ βλάψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς.

Te non quisquam alius lædet, nisi tu ipse volueris.

Sua cuique exorsa laborem fortunamque ferunt. *Virg.*

Sua cuique nocet stultitia. *ex Demosthene qui dicit:* πολλῶν κακῶν ἡ ἄνοια πολλοῖς αἰτία γίγνεται. Multarum calamitatum multis causa est stultitia.

νοῦς ἀνθρώπινος, ἐὰν ἀγαθὸς, θεός. *Plato.* Animus hominis, si bonus est, deus est.

βορβόρῳ ὕδωρ λαμπρὸν μιαίνων, οὔποθ᾽ εὑρήσεις ποτόν. Cœno aquam puram turbans, nunquam inuenies potum.

Káżdy sobie woli/ ábo gáli. Káżdy ná swe koło wodę ciągnie.

Omnes sibi meliùs esse malunt quàm alteri. *ex Terentio qui ait:*

Verū illud verbū est, vulgò quod dici solet: Omnes sibi esse meliùs malle quàm alteri.

Sese omnes amant. *Plaut.* Crede huic tute, suam iam meliùs rem gesserit. *Idem. carpens fidem vicini. Ironia est.*

Ad suum quemque æquum est quæstum esse callidum. *Idem.*

μάλιστα ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ φίλος. *Aristotel.* Maximè ipse quisque sibi amicus.

πᾶς ἄνθρωπος φύσει φίλος αὑτῷ ἐστί. *Plato.* Omnis homo naturâ sibi amicus est.

Aspice felicem sibi non tibi Romule Syllam. *Scomma in Syllam Felicem dictum. Suetoni. Maxima is inuidia flagrauit ob crudelitatē & potentiam. Ex Cicerone Salustio Plutarcho.* ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ. *Euripides.*

Vt quiſque ſemet plus amico diligit! Per ſe ſibi quiſque carus eſt. *Cic.*
φιλεῖ δ᾽ ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα. Nemo ſeipſo diligit quenquam magis.
οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὅστις οὐχ αὑτὸν φιλεῖ. Nemo inuenitur qui ſeipſum non amet.
τὰς πόλεις παίζομεν. *Zenodot.* Ciuitates ludimus. i. *quiſq́; ſuũ commodũ ſectatur æmulo ſtruens inſidias, vt in ludo latrunculorum fit. quem Pollux ciuitatem vocat & calculos canes.*
Eſto, vt nunc multi, diues tibi, pauper amicis. *Iuuenal. Ironia eſt.*
Piſcator, viatori puram aquam bibere volenti, & monenti ſe ne eam turbaret, reſpondit: Atqui niſi ego aquam turbem, mihi fame moriendum eſt. *Æſopus.*
Dum canis os rodit, ſocium quem (*aliâs*) diligit, odit. *Garner. è Gallicis.* Kośći pſu nie wydźieray. *Aliter.* Dum canis os rodit, cum quo modò luſerat odit.
καὶ τῶν θηρίων πόλεμός ἐστι πρὸς ἄλληλα τοῖς ἀπὸ τῶν αὐτῶν τρεφομένοις. *Plutarch.*
Etiam feræ inter ſe pugnant, dum ex ijſdem rebus alimentum captant.

Affine, Bliżſza koſzulá. Sobie pierwey.

Káżdy ſwoie chwali. Káżda liſzká ſwoy ogon chwali.

Scruta laudat ſcrutarius .ſ. *dum ea vendit. Ex Lucillio qui ait:*

Quidni? ſcruta quidem vt vendat ſcrutariu' laudat. ὁ ῥωποπώλης αἰνεῖ ῥῶπους.
—— Pleniùs æquo Laudat venales qui vult extrudere merces. *Horati.*
Auctor opus laudat. Sic forſitan Accius olim
Terſiten facie dixerit eſſe bonam. *Ouidi.*
Auctor & eſt rerum cunctis tutela ſuarum. *Valer. Argonaut.*

Lege Martialis lib. 8. epigr. 6. In Euctum conuiuatorem faſtidioſum, qui omnia quæ in menſa erant, longo ſermone cum tædio conuiuarum laudabat.
Adde Ciceronem qui lib. 5. Epiſt. 12. Luceio hiſtorico ſcribens, vt ſua geſta conſcribat, ait: Itaque te planè etiam atque etiam rogo, vt & ornes ea vehementiùs etiam, quàm fortaſſe ſentis, & in eo leges hiſtoriæ negligas, gratiamque illam &c. ne aſpernére: amorique noſtro pluſculùm etiam, quàm concedit veritas, largiâre.

Affine, Káżdemu śie ſwoie podoba. Sam śie chwali.

Káżdy w ſwą. Jeden tám / drugi ſám. Káżdy ſwe porzé.
Zgadzáia śie iák ſzydłá w worzé.

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus. *Virgil.*
Fremit populus per ſtudia diuiſus. *Sidonius Apollinaris.*
Velle ſuum cuique eſt nec voto viuitur vno. *Perſius.*
ἐν Κέῳ τίς ἡμέρα. *Heſychius.* In Ceo (*inſula*) *quis dies* .ſ. *feſtus ſit, incertum. Nam ſibi quiſq́; pro arbitrio ferias & calendas indicebat.*
Συρβήνης χορός. *Heſychi.* Συρβηναίων χορός. *Athenæus.* Syrbenæ *vel* Syrbenæorum chorus *dicitur; cùm quiſq́; quod ſibi videtur cantat & omnia diſſonant. Tralatum à porcorum diſſono grunnitu. Nam* σύρβη *vox eſt, qua ſubulci porcos conuocant.*
ὕειος ἁρμονία. *Ariſtides.* Suilla harmonia, *de incondito cantu clamore diſputatione.*

Affine, Niezgodá. Co głowá to rozum, Jeden mowi otworzy

Káżdy

Káżdy w swem rzemieślé w náuce biegły.

ὃ ἄρα ἐπίστᾳται ἕκαστος, τῦτο καὶ σοφός ἐστι. *Xenophon.* Quod quisq; scit, in eo sapiens est.
τὰς τέχνας ὁμότεχνος εὐθύνει. *Phocylides.* Artes artifex diiudicat.

Nauita de ventis, de tauris narrat arator. *Propertius.*

ἕκαστος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ σοφίζεται. *Ecclesiastici 38.* Vnusquisque in arte sua sapiens est. *loquitur autem de artificibus quibus stat ciuitas.*

Kaznodzieia prawdę mowiący nie ma przygány / nie ma być winowány.

πρέσβυς οὐ τύπτεται οὐδὲ ὑβρίζεται. *Scholiastes Homeri.* Legatus non cæditur neque violatur. *dicto facto, seu non habetur ludibrio. Sic apud Romanos Feciales & Patres-patrati sacrosancti erant. Dictum hoc aptaui sacris oratoribus, ex mente S. Pauli, qui legatione se fungi dixit pro Christo & pro Euangelio.*

Kiedy kiełbásy po świećié latáły. *vel* Gdzieś się one czásy podziáły kiedy / &c.

Plebeium dictum optans vel referens rem quæ nunquam fuit.

Simile est illud Græcorum. ἀλλᾶσιν ὕει. Extis *vel* potiùs Lucanicis pluit. *iocus de prodigiosa rerum copia. De terra volante.* V. Niepodobne rzeczy.

Kiedy nalépiey / napilniey ; odszedł / przestał / vmárł.

ἀπὸ τοῦ θερισμοῦ ἀπῆλθεν. Ab ipsa messe discessit. *Seneca* i. *Post susceptos labores circa rem aliquam fructum nullum percepit, vel exspectare noluit.* Gotowe rzeczy opuścił. *Annibali, cùm cæso Romano exercitu suis hortantibus Romam ire capturus nollet, quidam dixit:* σὺ νικᾶν οἶδας, νίκῃ δὲ χρῆσθαι οὐκ οἶδας. Vincere tu scis, victoria vti nescis. *Plutarch.* Malas causas semper obtinuit, in optima cecidit. *Cicer.*

Homo fatuus, Postquam rem habere cœpit, mortuus est. *Cic. ex Poëta.*

τίτλον ἐπιτάφιον ἐπιφανῆ λαχὼν θάνε. *A.*

Titulum sepulchri nactus illustrem occidit. *Ex Iuuenali & Procopio* .i. *moritatus ornatus est dignitate aliqua, qua viuens non est perfruitus, sed sepulchro inscribi iussit. Exempla ne exspectes vt enumerem quam plurima sunt.*

Census vt obuenit, diues opimus abijt. *Garnerus.* *Confer* W wigilią.

Kiedy przyyydzieß miedzy wrony / muśiß (ábo pomni) krákáć iáko ony.

μετὰ μαινομένων φασὶ χρὴ μαίνεσθαι πάντας. *Callias.*

Cũ insanientibus aiunt oportere omnes insanire. Pudor inquit te malus vrget, Insanos qui inter vereare insanus haberi. *Horati.*

ἐν τοῖς μαινομένοις μάλα μαίνομαι, ἐν δὲ δικαίοις
πάντων ἀνθρώπων εἰμὶ δικαιότατος. *Theognis.*

Inter insanientes valde insanio, inter iustos autem Omniũ hominũ sum iustissimus.
ὁ μαινομένοις οὐ συμμαινόμενος, οὗτος μαίνεται. *Suidas.* Qui cum insanis non insanit, is insanit. μετὰ νοσούντων μαίνεσθαι καλόν. *Idem.* - Cum ægrotis desipere (.i. *moribus eorum se accommodare*) pulchrum est.

πουλύποδος νόον ἔχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη. *Theognis.*

Mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illa
Se quibus admôrit ſaxa colore refert.

ἄλλοτε δ' ἀλλοῖον τελέθειν, καὶ χώρου ἕπεσθαι. *Plutarch.*

Aliâs alium fieri (*licet, neceſſe eſt*) & regionis mores ſequi.

δωρίσδεν δ' ἔξεστι δοκῶ τοῖς Δωριέεσσι. *Theocritus.*

Doriſſare equidem fas Doribus arbitror eſſe.

ἐν Λακεδαίμονι γέγονας, ἐκείνων τῶν νόμων μεθεκτέον ἐστίν. *Athenæ.*

Lacedæmone natus es vel agis, illorum legibus viuendum eſt.

πρὸς κρῆτα κρητίζειν *Plutarch.* Cretiza cum Cretenſi .i. *cum mendace mēdaciis vtere.*
πρὸς Κᾶρα καρίζειν. *Diogenian.* Cum Care cariſſa .i. *cum ruſticano ruſticè age.*
Tale eſt illud recentiorum. Vlula cum lupis, ſi viuere cupis. *Et aliud.*

Cum fueris Romæ Romano viuito more.
Cum fueris alibi viuito ſicut ibi (*vel, viuito mos vt ibi.*) *Garner. Anonym.*

γεννητὸς γεγονὼς τήρει τάξιν. Contribulis factus, ſerua ordinem.

Vulpes à canibus cincta, latratum eorum imitatur vt euadat. *Olaus Magnus.*

Dictum hoc Polonicum cum reliquis ad illud interpretandum allatis, ſi vniuerſim & ſimpliciter accipias improbum eſt & reſpuendum, vt ſatis cuiuis clarum eſt: vel certè oſtendit tantùm, quòd paſſim more vitioſo fit, non quod fieri rectè deberet. Sed & rectum erit ſi ita intelligatur, vt præcipiat hoſpiti & peregrino, ne apud extraneos ſit moroſus, & ſuæ regionis moribus velit viuere, ſi quidem & eorum mores honeſti ſint, licet nouo hoſpiti non ita grati nec vſitati. V. Gośćiu w goſpodárſkie rzéczy.

Item vſurpari id poteſt, cùm monentur probi & ſapientes viri, ne cùm malos adeunt illos meliores reddituri, initio ſtatim oſtendant, ſe moribus eorum contrarios. Doctrina hæc Senecæ eſt epiſtola 5. vbi ait (ſed contraxi) Deuita aſperum cultum, intonſum caput, negligentiorem barbam, cubile humi poſitum &c. frons noſtra populo conueniat: alioqui quos emendare volumus, à nobis auertimus & fugamus, dum nihil noſtri imitari volunt, timentes ne imitanda ſint omnia.

Affine, Oboietny. Obyczáié poſpolite. Zgadzay śie z ludźmi.

Kiédy tego nié możemy co chcemy: chćieymy co możemy.
Kiédy nié może być co iáko chcemy; iáko być może/ chćieymy.

Quoniam id fieri quod vis non poteſt, velis id quod poſſit. *Terenti.*

Non poſſis oculos quantùm contendere Lynceus,
Non tamen iccircò contemnas lippus inungi. *Horati.*

οὐ δυνάμενος ὃ θέλεις, θέλησον ὃ δύνασαι.

Vbi non valebis quod velis, quod pote velis.
Viuas vt poſſis quando non quis vt velis. *Cæcilius apud Donatum.*

τοιαῦτα τὰ ἡμέτερά ἐστιν, οὐχ οἷα βούλεταί τις, ἀλλ' οἷα δύνανται. *Plato.*

Eiuſmodi ſunt noſtræ res, non quales quis vult, ſed quales eſſe poſſunt.

ἐπειδὴ μὴ γίνεται πράγματα ὡς βουλόμεθα, δεῖ βούλεσθαι ὡς γίνεται. *Aristotel.*
Siquidem non fiunt res vt vellemus, velimus vt fiunt.
ἂν μὴ παρῇ κρέα, στερκτέον τῷ ταρίχῳ. *Diogenian.*
Si deêst caro, contentus esto taricho .i. *salsamento, iusculo, pisce salito.*
εἰ μὴ δύναιο βοῦν, ἔλαυνε ὄνον. *Suidas.* Si nequeas bouem, agas asinum.
ἂν ἀποτύχῃ τις ἀνέμοιο, ταῖς κώπαισι πλεῖν. *Menander.*
Quem fortè ventus deficit, remis agat. *Vide Horatij versus sub* Kwásneć też były. *Affine,* Chćiéy iák nalépiey. & Jáko możemy.

Kłem w nogi. Leniwemu mowią.

Similis phrasis apud Plautum. Talos alicui defringere, suffringere, elidere.

Kłamcá wielki. Ná iedney nodzé stoiąc, dźieśieć rázy skłama.

οὐδ' ἂν ἄκων ἀληθὲς οὐδὲν εἴποι. *Æschines.* Ne inuitus quidem vel insciens verùm quidpiam dixerit. *quod multis accidit, vt pueris ebriis obliuiosis perculsis, &c.*
Sæpia *typus mendacis. Pierio.*
Iste (*vel Ille*) ducenta dabit mendacia stans pede in vno. *Ex Horatio.*
λακωνίζει. Laconissat, mentitur. *De Laconibus Euripides.*
ψευδῶν ἄνακτες, μηχανορράφοι κακῶν.
Mendaciorum principes machinatores malorum. V. Łgáno v niego.

Kłamcy dobrey pámięći, i dowćipu prędkiego potrzebá.

Mendacem memorem esse oportet. *Quintilian. Apulei.*
χρὴ μνήμον' εἶναι τὸν λέγοντα ψεύδεα. *A.*
Calidum hercle audiui esse optimum mendacium. *Plaut.* .i. *ex tempore commentũ.*

Kłamcy, i prawdę mowiącemu, nié wiérzą.

Kto śię raz trzy przeniéwiérzy, żaden mu potem nié wiérzy.
Vbi quis semel peierarit, ei credi postea etiãsi per plures deos iuret, nõ cõuenit. *Cic.*
Quæ pœna à dijs immortalibus periuro, hæc mendaci constituta est. *Idem.*
Mendaci homini ne verum quidem dicenti credere solemus. *Idem Cicer.*
ψεύστῃ ἀπιστεῖν κἂν ἀληθῆ λέξειεν. *A.*
Vt vera dicat, non habet mendax fidem.
Pastor ouium per iocum lupum inclamans, & accurrentes sæpiùs irridens, tandem lupo verè gregem inuadente, clamans ab omnibus neglectus est & damnum accepit. Apologus. Sic apud Horatium Planus quidam verè crus fregit & clamanti nullus credit. quia antea toties fingens fractum, accurrentes auxilio ferendo, irridebat. Sic nempe.
Falsum sæpe loquens, tandem hoc lucratur, vt eius
Nulla fides damnis verisq; doloribus adsit. *Vt idem Horat. inquit. Idẽ dicit Aristote. Amyclienses hostium aduentu sæpiùs falsò nuntiato, frustra perterriti, legem promulgarunt cauentes, ne quis deinceps de hostium aduentu nuntiaret. quanquam & sic perierunt. Seruius.* V. Wiárá iák duszá.

Kłamstwá śię strzeż. Kłamstwo vczćiwemu nie przystoi.

μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. *Pythagoras apud Plutarch.* Ne gustes quibus nigra cauda. *Explicat id Tryphon Grammaticus sic:* ψεῦδη λόγον μὴ προΐεσθαι. τὸ γὰρ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται καὶ ἀμαυροῦται. .i. Mendacium ne proferas. *Nam mẽdaciũ in extremis partibus nigrescit & obscuratur. Instar melanuri aut sepiæ, qui atramẽto ex cauda effuso, in aqua se occulit & euadit.* Kłamstwo ná końcu / ábo poznánę śmierdźi. οὐκ ἐξάγουσι καρπὸν οἱ ψευδεῖς λόγοι. *Sophocles.* Non proferunt fructum verba mendacia. ψεύδεσθαι ἀνελεύθερον, ἀλήθεια γενναῖον. *Apolloni.* Mentiri illiberale, veritas ingenuum quid.

In virum bonum non cadit mentiri emolumenti sui causa. *Cicero.*

Improbi hominis est mendacio fallere. *Idem.*

ψεῦδος δὲ μισεῖ πᾶς σοφὸς καὶ χρήσιμος. *Cleobulus. Menander.*

Sapiens vir & frugi osus est mendacium.

τοῦ ἱππολύτου καὶ βελλεροφόντου μὴ ῥαδίως καταψεύδεσθαι. *Aristides.*

De Hippolyto & Bellerophonte ne temerè mentiaris .i. *de integris & innoxiis.*

Kłamstwo ták śydło w worzé / nie długo śię zátái.

ψευδόμενος οὐδεὶς λανθάνει πολὺν χρόνον. *Menander.*

Latere mendax non potest nimis diu.

Quod falsum est, effluet. *Apud Terent.* Proin tu taceri si vis, vera dicito. *&c.* Vtrumque hoc falsum est, effluet .i. *non tacebitur.* Nic ostoi śię fałß.

Kłániáć śię niegodnemu / ćięßko vczćiwemu / ábo godnieyßemu.

Durum illud ingenuis animis verbum, Rogo. *Seneca.*

δεινὸν τὸ ῥῆμ᾽ ἐστ᾽, αἰτέω, τοῖς γενναίοις. *A.*

Ingenuitatem lædis cùm indignum rogas. *P. Syrus.*

Cicero id sæpe indignatur, se & suos & alios viros honestos ad pedes inimicorum & indignorum ac vilium hominum iacuisse prostratos.

Klin klinem wybić.

Clauum clauo eijciendum. *Cic.* Malo nodo malus cuneus quærendus. *S. Hieronymus.* ἧλον τῷ ἥλῳ ἐκκρούειν, τῷ μείζονι σμικρότερον. *Lucianus.*

Clauum clauo extundere (*oportet*) maiore minorem.

πάτταλοι πάτταλους ἐκκρούονται. *Synesius.* Paxilli paxillos excutiunt.

ἥλῳ τὸν ἧλον, παττάλῳ δὲ πάτταλον. *Pollux.*

Clauum clauo, paxillum autem paxillo .s. *excutio.*

δαίμονας ἀπελαύνει ἄλλον ἄλλῳ δαίμονι. *Eusebius.*

Dæmones abigit, alium alio dæmone .i. *molestiam, molestia.*

—Magnis telis magna portenta feriuntur. *Seneca. Simile.* Złem złego zbyć.

Klin mi / ábo mu w głowę wbił.

Iniecit mihi ſcrupulum, qui me dies noctesque ſtimulat ac pungit. *Cicero.* Relinquere aculeos in animis audientium. *Idē.* Infixus animo hæret dolor. *Idem.* Dimiſſo aculeo mortuus eſt. *Idem.* Infixo aculeo abijt. *Idem.*
βαλὼν τὸ βέλος ἀπηλλάγη. *Plutarch.*
ἐγκατέλιπέ τι κέντρον τοῖς ἀκούουσι. *Lucian.* Reliquit aculeum in auditoribus.
Confer. **Zábił mi zá żywe.**

Kocha ſię w niem/ abo w tem/ iák vbogi w proſięciu. Kochánie to iego.
Hunc vel hoc ille velut ſimia fœtum ſuum miratur & amplectitur. *Ex Syneſio, Plinio, Solino.* Χοιρίσκος ἀκαρνάνιος. *Lucian.* Porculus Acarnanius, *de eo qui amabilis eſt & in deliciis habetur.*
μελιταῖον κυνίδιον. *Suidas.* Melitæa catella *vel* catellus. *qui deliciarum cauſa alitur. Ex Melita inſula. Plini.* Tanquam filiam ſuam oſculatur. *Iuriſprudentiam Sulpitius apud Cicer.* μόνον οὐκ ἐπὶ τῶν κεφαλαῖς περιφέρουσι αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι. *Plato de Philoſophis.* Tantùm non in capite circumferunt eos amici.
ἐκ κόλπων αὐτοῦ ἐστίν. *Plutarch.* E ſinu eius eſt. *Cic.* De complexu eius eſt. *Idem.* In oculis illum geſtat. *Terent.* Oculus eius eſt. ocellus. *Plaut.*
σοῦ τε αὐτός τε καὶ παιδίας σου. *Plato.* Tuipſe & liberi tui .ſ. *ãplectere.* **Kochay ſie w tem.**
In cotylla ſeu cauis manibus fertur .i. *indulgenter habetur. Eraſm. ex Polluce.* V. **Sam nie ſwoy.** In ſinu illum fert. *Ouid.* Vita eius eſt. **Zywot to ieg.**
ἅπασιν ἀνθρώποισιν ἡ ψυχὴ τέκνα. Mortalibus ſunt vita cunctis liberi. *Euripid.*
κληρονόμος ὀφθαλμοὶ καὶ ψυχὴ πᾶσα. *Philoſtrat.* Hæres oculi & vita tota.
Cedo magiſtrum. *Cyprian. libros Tertulliani poſcens dicebat.*
Rempublicam ſuam mallet turbari quàm comam. *Seneca.*
Abſens abſentem auditque videtque. *Virgilius.*
Muſcas ab illo abigit. *Sic apud Homerum Pallas curans vulnus Menelai.*
ὡς ὅτε μήτηρ παιδὸς ἐέργει μυῖαν ὅθ᾽ ἡδέϊ λέξεται ὕπνῳ. Velut cùm mater à puero arcet muſcam, cùm ſuaui cubat in ſomno. *Noſtri dicunt:* **Nie radby áby go zły wiátr owionał.**
τηλύγετος. *Homero.* Minimus filius in ſenectute vltimus natus, *quia tales maximè amantur. exempla etiam in diuinis libris habentur.*
Sed & πρωτότοκος Primogenitus *ſimiliter vſurpatur in iiſdem libris.*
Lucian. item habet: φασὶ δὲ καὶ τὰς μητέρας μᾶλλον τὰ πρῶτα τῶν τέκνων φιλεῖν. Dicuntur autem & matres primam prolem magis amare. Pauperi vitulus caſtrum. *Dictum recentiorum, ſed nunc vtilitatem non ſollicitudinem reſpice.*
In annulo ferre alicuius imaginem. Signum amoris. V. **Pámietam to dobrze.**
Nomen cari in pariete vel arbore inſcribere. V **Pámiatkę wieczną zoſtáwić.**
Plus oculis ſuis illum amat. *Catull.* Aut ſi quid carius eſt oculis. *Idem.* Ocelle mi & oculus aureus. *Plaut.* μικρὸς ἀεὶ ὁ σὸς πῶλος. *Suidas.* Paruus ſemper tuus pullus, *dictum blandientis eſt. qualia ſunt diminutiua vt apud Ariſtophan. quidam*

dam blandiens populo vocauit illum δημίδιον .i. *popellum, qui audiit:* ὡς ἀπὸ μικρῶν εὔνους αὐτῷ θωπευματίων γεγένηται; Vt è pusillis blandiciolis beueuolus illi factus es! *Porrò quæ cui valdè cara & amabilia sunt, ea pulli nomine vocantur. Interpre. Aristophanis.* In larario habere .i. *valde venerari & colere. Ex Lampridio.*

Kociel gárcowi przygánia/ á obá smolá.
Sam w piecu legá/ á drugiego ożogiem śiega.

Clodius accusat mæchos, Catilina Cethegum. *Iuuenal.*

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes? *Idem.*

Non te soles respicere cùm alijs dicas malè. *Plaut.* Sam-eś táki.

τὸν χωλὸν ἀδίκως κατεγέλασ, δισχωλος ὤν. *A.*

Claudum ipse claudus ludis, ast iniuriâ.

Qui me deridet caudam (*ipse*) trahit *Horat. à pueris per ludibrium assutam.*

O maior (*magis insane*) tandem parcas insane minori (*minùs insano*) *Horat.*

Sannio cùm alios soluto risu & contortis totius corporis partibus ridet, moresque aliorum inepto gestu exprimit; ipse omnibus fit ridiculus. *Cic.*

κυνὸς βορὰν σιτούμενος μάχει σὺ κυνοκεφάλῳ. *Aristophanes.*

Canis esca (*ipse*) victitans, canicipitem oppugnas.

Quid tu, nulláne habes vitia? Immo alia. *Horat.* In eodē valetudinario iaces. *Seneca.*

Martialis carpenti sua carmina: Hæc mala sunt, sed tu non meliora facis.

Lusco poscit dicere luscus. *Persi.* .i. *Luscus in luscum vult dicere, Casaubon.*

Leo Bizantinus gibboso cuidam oculorum eius imbecillitatem carpenti dixit: ἀνθρώπινον πάθος ὀνειδίζεις, τὴν νέμεσιν ἐπὶ τοῦ νώτου φέρων. Humanam affectionem mihi exprobras, ipse Nemesin in dorso gestans .i. *gibbum.*

Quæ in nos illosq; ea omnia tibi (*in te*) dicis Dinarche. Et nostram & illorū vicē.

Quia qui alterum incusat probri, eum ipsum se intueri oportet. *Plaut.*

Quod mihi prædicas vitium, id tibi est. *Idem Plautus.*

Affine, Cudze wády. Kto drugiego chce strofowáć.

Kogo Bóg chce skáráć/ pierwey mu rozum odeymie.

Cautè hoc dictum vsurpandum, & eo ferè sensu, quo in libris diuinis dicitur Deus excæcasse cor populi, indurasse cor Pharaonis &c. cùm nempe ob mala merita hominis negat ei gratiam efficacem, & differt pœnam, atq; occasiones peccandi illi non subtrahit: vnde ille euadit deterior. Sed & munera dicuntur excæcare oculos etiam sapientum. Deuteron. 16. Ecclesiastici. 20. Dicto Polonico illustrando aptissimum est exemplum 2 Regum 17. vbi, Domini nutu dissipatum est consilium Achitopel vtile, vt induceret Dominus super Absolon malum. *Sic & Ethnici sensêre & locuti sunt.* Plerumq; qui fortunam mutaturus est Deus, consilia corrumpit. *Patercul.*

Fatorum vis cuius fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. *Idem.*

Scelera non habent consilium. *Quintilian.*

ὀλέθρου οὐδεὶς λόγος. *Plutarch.* Exitij nulla ratio .s. *reddi potest. Dictum Eumenis* qui

qui habens æmulos imperij, consulere sibi volens discessit in Phrygiam, sed ibi in eos inscius incidit. Iocularium in malum pœne insciens incidi. *Terent.*

Solet manum iniectantibus fatis hebetari ac obtundi sensus hominum, *Ammian.*

ἄνοια πᾶσιν ἐγγίγνεται τῶν κακῶν πλησιαζόντων. *Appianus.*

Amentia omnes inuadit malis appropinquantibus.

Fatis rempublicam vrgentibus omnia salutaria monita spernuntur.

Iratus ad pœnam Deus si quos trahit,
Auferre mentem talibus primùm solet. Ἄδηλον.
Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re consiliumq; fugit. *Ouid. Eodem spectat & illud Virgilij.*
Et si fata deûm, si mens non læua fuisset Impulerat &c .i. *Nisi dij mentem sinistram seu stultam Troianis obiecissent, poterat Laocoon equo ligneo hasta percusso detegere Græcorum intùs latentium insidias. Adde illud eiusdem*
Hîc mihi nescio quod trepido malè Numen amicum Confusam eripuit mentem.

Hinc illa stultorum vox: οὐκ ἂν ᾠόμην. *Polybi.* Non putâram. *Et Cic.* Ignoscite lapsus est errauit, non putauit. V. Nie spodziewałem się.

Kogo Bóg ma w swey obronie/ ten w złey nawie nie vtonie.

Komu Bóg ieszcze nie obiecał śmierci/ ten i z grobu się snadniuchno wywierci.

Potens es ex omnibus saluare, etiamsi sine rate aliquis adeat mare. *Sapientiæ 14.*

Et dixit Dominus pisci, & euomuit Ionam in aridam. *Ionæ 2.*

Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις. *Aristophanis Interpr. & Plutarch.*
Deo fauente nauiges vel vimine. *Idem aliter.*
Σὺν τῷ Θεῷ πλῶν, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι. *Suidas.*

Quisquis fauente nauigabit Numine, Is vel soluto nauigabit vimine.

θαυματοποιία τις ἐστὶ δαίμονος, εἰς τὰ ἔσχατα μὲν βάλλοντος, καὶ ἐκ τῶν ἀπόρων διασώζοντος: *Heliodorus Ethnicus historicus.* Miraculum Dei est, in extrema pericula deijcere, & ex rebus exitu carentibus eripere.

Si Deus adfuerit, fiet vel aranea murus; Sin Deus abfuerit, vel murus aranea fiet.

Ex S. Paulino cuius versus isti sunt. Sic vbi Christus adest nobis & aranea murus;
Ast vbi Christus abest & murus aranea fiet.

De S. Felice loquitur quem latebrā ingressum aranea reti obiecto ab insequentibus liberauit.

Et cùm fata volunt bina venena iuuant. *Ausonius.* *B. Albinus Monachus stans sub tecto in tanta pluuia ex qua casæ natabant siccus ne gutta quidem madefactus fuit. S. Antonius scribit.* *S. Medardus in vehementi pluuia aquilæ alis expansis tectus siccus permansit. Surius.* *Puer mari obrutus ad sepulchrum S. Clementis post annum sanus repertus est. S. Ephrem. Marty.*

οὐ γὰρ ὑπὲρ κῆρας τις ὑπ' Ἄρει δάμναται ἀνήρ. *Q. Calaber.*
Ante diem fati in bello nemo occidit vnquam.
V. Bogu nic trudnego. Komu Bóg pomaga.

Kogo rodzicy rozgą nie karzą/ tego kat mieczem/ abo powrozem karze.

Parentum in filios malos indulgentiam carnifex punit.

ὅντινα οἱ γονεῖς τῷ ῥάβδῳ οὐ κολάζουσι, τοῦτον ὁ δήμιος ξίφῳ ἢ βρόχῳ κολάζει. *A.*

Quem parentes virga non castigant, hunc carnifex fune vel gladio castigat.

Æsopi apologus est de puero, qui ob parua furta non castigatus à matre, ob magna tandem à carnifice raptatus ad furcam, matri auriculam, per simulationem osculi supremi, dentibus abscidit dicens: αὐτή μου τῆς ἀπωλείας αἴτιος. Hæc meæ perditionis causa est. *Similem historiam refert Boëtius, de filio, qui patri nasum morsu abscidit, malæ suæ institutionis, & mortis ignominiosæ auctori. Rectè & Anonym. Rhythm.*

Audit carnificem spernens audire parentem.

οὐκ ἀκούων γονέων ἰδίων ἀνδρεάγχου ἀκούσει. *A.*

Nam sæpe sua non parentum culpa, immo parentibus reclamantibus & obsistentibus in scelera ruunt filij. V. Niećarność.

Kogo śię raz nieszczęśćie imie/ nie łácno mu śię wywinie.

Kogo śię nieszczęśćie imie/ ten i nos vćierdiac pálec wywinie.

ὃν ἡ τύχη μέλαινα γράφοι, τοῦτον οὐ πᾶς χρόνος δύναται λευκᾶναι. *Apostolius.*

Quem fortuna nigrum pinxerit, hunc non vniuersum æuum candidum reddere poterit. *Notum est apud scriptores albo colore felicitatem, nigro infortunium notari. Affine est illud Luciani de Paupertate.*

πενία ἰξώδης καὶ εὐλαβής, καὶ μυρία τὰ ἄγκιστρα ἐκπεφυκότα ἐξ ἅπαντος τοῦ σώματος ἔχουσα, ὡς πλησιάσαντας εὐθὺς ἔχεσθαι, καὶ μὴ ἔχειν ῥᾳδίως ἀπολυθῆναι.

Paupertas viscosa est prēsu facilis, & mille hamos vncos è toto corpore enatos habet, vt accedētes prope mox hæreāt, & nō facilè queant auelli. V. Komu śię nogá powinie

Kokoß zboże rozgrzeba/ á w śmiećiách ziarna ßuka.

εὐπορία ἀηδίην, ἀπορία εὔχαρα καλὰ ποιεῖ. *A.*

Ingrata bona copia facit, grata inopia.

Copia fastidium creat, inopia appetentiam excitat. *Aliter.* Egestatis comes frugalitas, opulentiæ luxus. *Aliter.*

Bona cùm adsunt fastidimus, cùm absunt desideramus.

ἀγαθὰ παρόντα βδελυσσόμεθ', ἀπόντ' ἐρῶμεν. *A.*

Kokoßa woyná.

Bellum gallinaceum. *Dictum hoc vsurpatur de expeditione militari irrita, in qua nil ampliùs cadis fit, quam qòd gallinæ (adde boues sues oues &c.) rusticanis licentia militari mactentur. Tractum ab euentu quodam quem lege in Historia Polonica.*

Sed in proprio sensu hoc dictum illustro ex Plinio qui l. 10. c. 21. scribit: Pergami singulis annis spectaculum gallorum (*ceu gladiatorum*) publicè edi solitum. *Athenis idē factitatū scribit Ælianus. De coturnicū pugna testatur Lucian.* V. Nie do krwie.

Kokoßy śię z tego iák niewiem z czego/ abo. á niemaß z czego.

Palmarium hoc sibi putat, *Terent.* .i. *facinus triumpho dignum. Alludit Cic. & Plaut.* Tanquam si Palladium abstulerit .*s. gloriatur*, *Cic. Vide* Ják Bożego grobu.

ὡς τὴν ἐν ἄργει ἀσπίδα καθελὼν σεμνύνεται. *Zenodotus.*
Tanquam si Argiuum clypeum abstulerit gloriatur.
ἀμαθὺς ἀναξυρίδα περιθέμενος, πᾶσι ταύτην ἐνδείκνει. *Apostolius.*
Imperitus anaxyride, (*subligaculis, feminalibus*) indutus, omnibus eam ostentat.
μεγαφρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ. *Zenodot.*
Magis sibi placet quàm Peleus in machæra .s. *à Vulcano fabrefacta, qua vtens ille, multa præclarè & feliciter gessit.*
φιλίππου ἀλεκτρύων. *Zenodot.* Philippi Gallus. *Chares dux Athenienfis vicerat Alectryonem ducem Philippi regis, & hoc tanquam insigne facinus, apud suos crebrò iactans, occasionem dicto dedit, quo gloriosi iactatores perstringuntur.*
ἡ συλοσῶντος χλαμύς. *Suidas.* Sylosontis chlamys. *In eos dictum, qui vestitu & cultu splendido se iactant & ostentant vt Sylosontes faciebat in veste sumptuosa, quam demum Dario adhuc priuato, cui ea placuerat, donauit magno fænore.*
τήλεφος ἐκ πηρίδιου. *Aristophan.* Telephus ex perula. *dicebatur de eo qui ob nomen aliquod præclarum gloriatur, (V.g. Telephi regis Mysorum) cùm tenui sit fortuna & mendicus ex perula viuens.* Surgunt illi cristæ *Iuuen.* .i. *tollit cristas, sumit animos.*
ἄρης τὰ αὐτοῦ ὅπλα μὴ σαλεύει. Mars sua arma non quassat. *Dictum in eos ait Henrinc. Stephan. qui armati euntes arma sua quassant ad ostentationem. quasi in hoc virtus bellica consistat.*
ὑπτιάζει τε ἀβρύνεται καθάπερ ὁ ταὼς περιαθρῶν τε οἷον γαννύμενος ἐπὶ τῆς ἀγλαΐας τοῦ λόγου. *Synesius de Dione Prusiæo.* Supinat ceruicem gloriabundus & decorem ostentat, sicut pauo circumspectans semet & quodammodo exultans ob splendorem orationis suæ. Scit simulare cupressum. *Horat.*
Laureolam in mustaceo quærit. *Cic. ex re friuola vt est mustaceum gloriolam ceu laureolam quærit. nam mustaceum vel optimè pinsens nullam laudem meretur.*
Dicto Polonico maximè respondet vox Græca πτερυγίζει. quæ propriè dicitur de pullis auium adhuc implumibus alas motitantibus. Lucian. Aristophan. Diphilus transtulerunt ad gloriosè gesticulantem. *Adde Apologum de illo qui gloriabatur se scire canere organo pneumatico, quòd folles eius tantùm inflare nosset, modo adsit, dicebat, aliquis qui manibus ex aduerso agitandis nugetur.* *Affine,* Chełpliwy. Sam śie sobie podoba.

Kolána go bolą. *Vsurpamus loco* Pyßny. Niénabożny.

ἐλεφαντόπους. *Vel.* ἐλέφαντος πόδας ἔχει. Elephantinis est pedibus. *Carol. Bouill. de eo qui genua flectere non vult. Nam Elephas vulgò dicitur genua non curuare, quòd in illis compages non habeat. Sic Strabo Ambros. Epiphani. Vincentius & alij. quanquam alij asserunt eum iuxta talos flexus habere, sic Rhodigin. Gellius. Posteriores poplites hominis instar eum flectere ait Aristotel. & Plini. alij aliter apud Gesnerum.*

Koło płotow chodźi. Niéwyráźnie mowi.

Perplexè, perplexim, & perplexabiliter loqui, *dicunt Latini.*
Pergin' scelesta mecum perplexè loqui? *Terent.* πλέκειν λόγους. *Euripides.*

Perplexim lacessam oratione. *Plaut.* Neq; vllum verbum faciat perplexabile. *Idem.* Perplexabiliter. *Idem* .i. *cùm aliud auditur, aliud sentitur. Nonius.*

ὁ πεπλεγμένος λόγος. Perplexa oratio.

τῷ ἀορίστῳ ἐργασάμενος τὴν κακουργίαν ἔλαθε. *Vlpianus Rhetor.*

Indefinitè loquendo maleficium subdolum occultauit.

περὶ τοῦ ὄρους πρόποδας στρέφεσθαι τῆς ἄκρας ἀπολείπεσθαι. *Nazianzen.*

Circa radices montis versari cacumine abstinere.

ἔτι πορθμὸν διαπερῶμεν ἀφέντες τὸ μέγα καὶ βαθὺ πέλαγος. *Idem.*

Adhuc fretum traijcimus abstinentes magno & profundo pelago. Puściwszy głąb / po mieli śie wożiemy. *Vide* Do rzéczy przystępuy. & Nié do rzéczy.

Komu Bóg co obiécał / nigdy go nié chybi.

τῶν δ' ἀδοκήτων πόρον εὗρεν ὁ Θεός. *Euripides.*

Res ad inopinas inuenit viam Deus. Fata viam inuenient. *Virgilius.*

ἀλλ' οὐκ ἐστὶ ὑπαλύξαι, ἃ δὴ πεπρωμένα κεῖται. *Orpheus.*

Decreta fatis effugere nulli licet.

ἅπαξ ἐλάλησεν ὁ Θεός. *Psalmo 64.* Semel locutus est Deus .i. *omnino fiet. Suidas.*

οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων. *Homer.*

Mens æternorum diuûm non vertitur vnquam.

τὸ πέρας ὡς ἂν ὁ δαίμων βουληθῇ πάντων γίνεται. *Demosthen.*

Finis omnium talis est qualem Deus voluerit.

ὀλέθρου οὐδεὶς λόγος. *Plutarch.* Exitij nulla ratio est. *sed cui fatale est, ipse in illud incurret.* Nihil aliud opus esse, quàm indici ostendique bellum, cætera sua sponte, fata & deos gesturos. *Liui.* οὔπως ἐστὶ Διὸς νόον

οὔτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν οὐδ' ἁλιῶσαι. *Homerus.*

Nequaquam potest mentem Iouis alius deus aut effugere aut irritam reddere.

οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ μεταστραφῆναι. *Aristides de Ioue.* Nec enim fas ipsi mutare sentētiā.

Satin' si cui homini dei (.i. *dij*) esse benè factum volunt

Aliquo pacto illud obtigit optatum piis. *Plaut.*

Cui homini dei sunt propitij, lucrum ei profectò obijciunt. *apud eundem lenonis auari sordidi dictum. Potes illud reddere.* Kto Bogu służy / temu szczęście płuży. *sed falsum est vtrumq;. Apud Vopiscum equum nobilissimum Probo Cæsari sors quater militibus approbantibus adiudicauit. Oppositum apud Virgil.* Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis. Komu czego Bóg nié obiécał / prożno śie kuśi.

Et Homer. ἀέκητι θεῶν. dijs inuitis. *Affine,* Kto ma vmrzeć.

Komu Bóg czego nié dał / prożno to sobié przypisuie.

Komu Bóg rozumu nié dał / kowal mu go nié vkuie.

Tu nihil inuita dices faciesque Minerua. *ex Horatio. recentiores vsurpant eo sensu quē habet Cic. de Offic. dicens.* Nihil decet inuita Minerua .i. *aduersante & repugnante natura.*

natura. Horatij verò verborum sensus proprius est quem aperit Lambinus. Tu omnia doctè sapienter & decenter ages .s. *fauente & iuuante Minerua.*

Malè respondent coacta ingenia. *Seneca.* *De talibus pulchrè Lycophron.*

τοί γὰρ ψαλάξεις εἰς κενὸν νευρὰς κτύπων.
ἄσιτα κἀδώρητα φορμίζων μέλη.

Itaq; ciebis irritos fidium sonos Ieiuna & indonata psallens carmina.

εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδάς. Frustra pulsas chordas.

Caluo turpius est nihil comato. *Martial.* Bona mens non emitur. *Seneca.*

Asinus Parisijs non fiet equus. *Garner.*

Komu Bóg pomaga, ten wszystko przemaga.

Θεοῦ παρόντος ἅπαν ἄπορον πόριμον. *Suidas.*

Præsente Numine inuium omne est peruium.

ἀνήνυτα παρέχειν (ὁ Θεὸς) εἴωθε πορεύσιμα. *Aristides.*

Imperuia Deus reddere solet peruia.

Θεοῦ δείξαντος ἀρχὴν, οὐδὲν δὴ τὸ κωλύον. *Pindar.*

Monstrante principium Deo, nihil impedit.

ὠκεῖα δ᾽ ἐπειγομένων ἤδη θεῶν πρᾶξις, ὁδοί τε βραχεῖαι. *Idem.*

Velox accelerantibus diis actio, breuesque viæ.

θεοῦ θέλοντος, οὐδὲν ἰσχύει φθόνος,
καὶ μὴ θέλοντος, οὐδὲν ἰσχύει πόνος. *Nazianzen.*

Deo fauente, nocere nil liuor potest, Et non fauente, nil iuuare labor potest.

Komu ciasno, abo krzywda, vstap.

ἔχινος εἰς φωλεὸν ὄφιος εἰσῆλθεν. Echinus in cauum anguis ingressus.

ἐναντί᾽ εἴκει ἐναντίοις δυνατωτέροις. *A.* Contraria cedunt contrarus fortioribus.

Contrariorum fortius vincit aliud.

Komu czego trzebá, drogo to szácuie. Potrzeba rzeczy drozy.

ἀνδρὶ πεινῶντι μᾶζα τιμιωτέρα χρυσοῦ τε καὶ ἐλέφαντος. *Athenæus.*

Esurienti homini maza seu offa carior auro & ebore. V głodnego nadroższy chleb.

Simile est dictum de acu sartoris.

Komu czégo trzébá szánuié, opátruié.

οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες ἔλαιον ἐπιχέουσιν. *Plutarch.*

Quibus lucerna opus est oleum (ei) affundunt.

Sic Anaxagoras, qui fame mori destinarat, respondit Pericli, se ab instituto reuocare conanti. q. d. Quibus opus est vita, alimentum sumant. ego non ampliùs vita egeo.

Aquam hauriens puteum corona. *Varro. Vt faciebant Romani Fontinalium festo die.* *De fluminibus non spurcandis Hesiodi præceptum.* *Vide sub* Dobrodzieié szánuy.

Komu miła swa chorobá, temu nié wołay Doktorá.

Qui suo malo delectatur, medicina opus non habet. *Garner. Gallic.*

Vel sic. Cui suus morbus placet, hunc nullus medicus sanabit.

ὃν τ' ἰδία νόσος τέρπει μηδεὶς θεραπεύσῃ. *A.*

Quem suus oblectat morbus quis huic medeatur?

Komu modlitwa nie smakuie / ten niech po morzu żegluie.

Niebespieczeństwá / náucza nabożeństwá.

Vulgare dictum est. Qui nescit orare, ascendat mare.

πλεῖν τὴν θάλασσαν χρὴ τὸν εὐχέων ἀμαθῆ. *A.*

Deum precari nescius mare nauiget. *Nam*

ὁ μὴ πεπλευκὼς, οὐδὲν ἑώρακεν κακόν. *ait Posidippus.* Qui nauigauit nunquam, is ignarus mali est. *Et Terent.* O fortunate, nescis quid mali Præterieris qui nunquã es ingressus mare. Qui nauigant mare, enarrant pericula eius. *Ecclesiastic. 43.* ἄμαχον κῦμα θαλάσσης. *Æschylus.* Fluctus maris res inuicta, *seu* cum qua pugnare non est.

Komu rzeczy nieſtáie / słowy dokłáda.

Rzecz podła słow wspániáłych potrzebuie.

Muneribus & verbis. *Ex Homero qui ait:*

δώροισίν τ' ἀγανοῖσι, ἔπεσί τε μειλιχίοισι.

Donis magnificis pariter placidaque loquela.

Causæ quæ rationibus carent, verbis sesquipedalibus indigent. *Garner.*

Sic apud Terentium Phædria mittens munera cuidam dicit seruo: Munus nostrum ornato verbis. *veritus nempe ne non satis ipsa ex se placerent.*

τῆς ἀποδοχῆς τὰ φαῦλα δῶρα προσδέει. *A.*

Abiecta commendare opus munuscula est.

Komu śię vmrzeć nie chce / żadna mu śię śmierć nie spodoba.

Æsopo suspendendo nulla arbor placuit. *Hosius. alij id de Marculfo vsurpant. Parœmia significato latiori indicat.* Eum qui aliquem finem vel opus refugit, etiam media & adiumenta declinare.

Komu śię noga powinie / kcda kto śię go nábiie.

δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. *Theocriti Scholiastes.*

Ruente quercu ligna quiuis colligit. *Galli paulò aliter.*

Lapsam arborem omnes impetunt securibus. *Garner.*

Cum cœpit quassata domus subsidere, partes
In proclinatas omne recumbit onus.
Cunctaque fortuna rimam faciente dehiscunt. *Ouidi.*

In vitia miseri *(dicere)* nulla contumelia est. *P. Syrus. Nulla est* i. *nulla vulgò putatur, quia in miseros impune quiduis fit & dicitur. Aliter.* V. Vtrapionemu.

Mortuo leoni & lepores insultant. *Ex Epigrammate Græco, quod sic habet;*

βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί.

Nunc telis petitote meum post fata cadauer, Audet

Audet vel lepus exanimi insultare leoni.

Affine, Nie pochyle drzewo. Łácno bić tego co się powáli.

Koń młody w pieniądze idzie: stáry z pieniedzy wychodzi.

ἡ πρώτη ἡλικία εὔελπις, ἡ δὲ ἐσχάτη δύσελπις. *A.*

Prima ætas bonæ spei est, postrema nullius spei.

Eadem mente dixit apud Plutarchum Pompeius: Plures adorant solem orientem quàm occidentem. *Explico id infrà.* V. Przyiaciele zá szcześciem idą.

In τριχορίᾳ Lacedæmoniorum (*cuius auctor Tyrtæus*) *Senes dicebant.*

ἄμμες πότ' ἦμεν ἄλκιμοι νεανίαι.

Nos fuimus olim strenui iuuenculi. *Iuuenes verò.*

ἄμμες δέ γ' ἐσόμεσθα πολλῷ κάρρονες.

Non verò vobis plurimùm præstabimus. *Viri deniq.*

ἄμμες δέ γ' εἰμὲν, αἰ δὲ λῇς αὐγάσδεο.

Nos deniq; sumus, experire si lubet. V. Stáre pomiątáią.

Konia duższego częściey zácináią.

Equus qui meliùs trahit sæpiùs percutitur (*quàm alter debilior*) *Garner.*

Nouit iustus iumentorum suorum animas; viscera autem impiorum crudelia. *Prouerb. SS. c. 12.*

Koniá rączego chłostáć nie trzebá.

Nobilis equus vmbra quoque virgæ regitur. *Curtius.*

Currentem incitare, *pro superuacaneo labore vel cura, vsurpat Cicero.* Quod me hortaris vt. &c. currentem tu quidem. *Item.* Facis fraterné quod me hortaris, sed mehercule currentem nunc quidem.

Et Lucian. ex Homero. Σπεύδοντα καὶ αὐτὸν παρακαλεῖς. Sponte properantem hortaris. Σπεύδοντα καὶ αὐτὸν ὀτρύνεις. *Idem Homer.* Sponte currentē excitas. Sponte currenti calcar addis. *Plini. iuni. Sic & Ouidi.*

Non opus admisso subdere calcar equo.

Illa Terentij Concessio. Age si hic non insanit satis sua sponte, instiga. *Sarcasmon & indignationem habet. Sensu inuerso sic accipe.* Non instiges eum qui sponte sua satis insanit. V. Koniowi bystremu.

Konie go ziádły.

Γλαῦκος ἄλλος ἱππόβρωτος. Glaucus alter ab equis deuoratus.

Sumptum dictum è fabula, qualis est de Actæone à canibus deuorato.

In hominem qui alendis equis (vel canibus) facultates suas absumpsit.

ἱπποτροφία οὐ ληκύθῳ ὀπαδεῖ, ἀλλ' ἀγροῖσι πυροφόροις. *Simonides.* Equos alendi studium non lecythum (.i. *pauperem è lecytho viuentem*) comitatur, sed agros frugiferos. *Plutarch. adulatoribus id accommodat.* *Confer.* Psi go ziedli.

Konie rządzięmy wodzámi: ludzie mądremi mowámi.

λόγοι

λόγῳ διοικεῖται βροτῶν βίος μόνῳ. *Menander.*
Sermo in hominum vita gubernat omnia.
ἵππους ἰθύνει χαλινὸς, ἀνθρώπους λόγος. *A.*
Sermone dirigitur homo, vt frenis equus.

Koniec dobry léda iaka ſprawe zaleca.

Finis coronat opus .i. *commendat & inſtar coronæ ornat. Garner.*
Exitus acta probat. *Ouidius eodem ſenſu.*
Sapientia in exitu canitur. *Saluian. Vulgaris verſiculus eſt.*
Si finis bonus eſt, fuerit laudabile totum.
Alius de alio iudicat dies, ſupremus de omnibus. *Plinius.*
Mors honeſta ſæpe vitam quoque turpem exornat. *Cicer.*
κοσμεῖ βίον κἂν αἰσχρὸν ἔνδοξος μόρος. *A.* *V.* Lépſzy koniec. *& ſequent.*

Koniec ma być nalépſzy. Co lépſze ná koniec chowáć.

Boni Pòëtæ & actores in extremo actu diligentiſſimi. *Cicer.*
Apud S. Ioannem c. 2. Cæleſtis conuiuator vinum bonum in fine conuiuij præbuit.
Extremum in conuiuio locum placenta apud antiquos (*vt & apud nos fit*) obtinebat.
Vide Zoſtaw co. χρυσῆν ἐπιθεῖναι κορώνην. Auream imponere coronidem, *Euſtathi. dici ait de laudato fine.* *In India piſces* χρυσᾶ τὰ οὐραῖα *Philoſtrat.* auratâ caudâ. Bonus finis aurea cauda. *Symbolum.*

Koniec to pokaże.

ἡ κέρκος τῇ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ. Cauda de vulpe teſtatur. .i. *exitus de negotio vel homine indicium facit, vt vulpem à cane cauda diſcernit. Quadrant & illa.* Exitus acta probat. &c.

Koniec zły, ſproſny, dobre piekne rzéczy pſuié, ſzpéci.

ἔνδοξα πράγματ᾽ αἰσχρὲς αἰσχρὸν τέλος. *A.* Principia turpis pulchra fœdat exitus.
Finis turpis laudem egregiam maculat. *Tacitus. Vulgò dicitur.* Cuius finis malus ipſum malum. οὗ τὸ πέρας ἐστι κακὸν, καὶ αὐτ᾽ ἐστιν κακόν. *A.*
Cuius malus erit finis, ipſum quoque malum.

Koniowi byſtremu monſztuku nie oſtrog trzéba.

Parce puer ſtimulis & fortiùs vtere loris. *Ouidi.*
Theopompus Iſocratis diſcipulus frenis egebat, non calcaribus vt Ephorus. *Cicer.*
ἵππους ὕβριν χαλινῷ μᾶλλον ἢ μάστιγι καταρτύνειν. *Philoſtratus.* Equi ferociam habenis magis quàm ſcutica moderari. V. Konia raczego.

Kość rzucić miedzy drugich.

τὸ μῆλον ἔριδος ἐς μέσον βάλλειν. *Nicephorus Calliſtus.* Diſſidij pomum in medium proijcere. *quale Eris dea in conuiuio dearum proiecit, cui inſcriptum erat:* καλλίστῃ δοθήτω *.i. Pulchriori detur. quare certamine inter Mineruam Iunonem & Venerem de pulchritudine orto, Iupiter eas ad Paridem remiſit, qui Veneri pomum adiudicauit quod*

tangit Virgil. Macrobi. Tzetzes : alij longe aliter id narrant. Vide Rhodigin. l. 19. c. 19. Tzetzes de eadem re sic habet. εἰς μῆλον γράψασα χρυσοῦν : λάβε καλὴ τὸ μῆλον. .i. In pomo scripsit (Eris) aureo : Accipe pulchra pomum. *Lucian. sic :* μῆλον χρυσοῦν ὅλον, ἐπεγέγραπτο δὲ, ἡ καλὴ λαβέτω. Pomum aureum totum, inscriptum verò fuit, Pulchra accipiat.

Kośćielny zbiór niéspóry / z świéckiem śię nié zgodźi.

Aurum Tolossanum .s. *perniciosum raptoribus. Tolossam, in qua aurum sacrum Delphici Apollinis, mirum in modum ab incolis auctum seruabatur, ceperat Q. Cepio Cos. & aurum abstulit : ob quod & ipse & quicunq; illud aurum attigerunt, miserabilem exitum habuerunt. Strabo. Gellius.* Nullius in bonis est, quod est diuini iuris. *ICti.* τὰ τῶν ἄλλων ὀρνέων πτερὰ τοῖς τοῦ ἀετοῦ συντεθέντα διόλλυται. *Plutarch. Ælian.* Aliarum auium pennæ, pennis aquilæ appositæ, absumuntur.

Sic & lupinæ pelles iunctæ ouinis, has primùm absumunt, deinde ipsæ pereunt. *Ex Oppiano. vt & illud. de Tympano pelle lupina tecto ; quod sonans, aliud tympanum agnina pelle tectum disrumpit.* Pauca male parta, multa bene comparata perdunt. *Ioa. Vlpius è Chrysostomo. Potest huc trahi & ille senarius.*

ἁλῶν δὲ φόρτος ἔνθεν ἦλθεν, ἔνθ' ἔβη.

Salis onus vnde venerat, rursus abijt .s. *in aquam. ex Apologo de Negotiatore qui naui salem vehens, aquâ per rimas illapsâ salem & nauem amisit. Epimythion* de male partis vel seruatis opibus. *Sic applicare potes ad præsens dictum.* Kto śię z kośćiołá zbogáći / wnet to iák sol w wodźié stráći.

Kośćioł odźieraß / á káplicę ábo dzwonnicę pobiiaß.

In eos qui digniori nocent, vt viliori consulant.

Horreum spolias quò stabulum tegas. Caput nudas vt pedes tegas.

Esurientibus domesticis extraneos pascis. *Sic apud S. Matthæum c. 15. Non bonum esse ait Christus panem filiis auferre & canibus dare.*

Kośćioł pobiiaß á dzwonicę ábo káplicę odźieraß.

Similis error tangitur eorum qui excellentioribus quidem & magis indigentibus consulunt cum damno tamen vel iniuria inferiorum vel viliorum. Sic enim damnorum tantùm versuram faciunt, & maius minori pensant.. nec penitùs tollunt damna vel debita, sed solùm mutant. Tales & illi qui egentioribus auferunt quod dent ditioribus. Id quod conqueritur Dauus in Phormione Terent. V. Tłusty pożéć máząć.

Vltra omnes crudelitates est, velle fieri diuitem de exiguitate mendici. *Cassiodor.*

Kosterstwo ßkodliwe.

Ludens taxillis, benè respice quid sit in illis
Res tua, spes tua, sors tua, mors tua pendet ab illis. *Anonym. rhythm.*
Alea Vina Venus tribus his sum factus egenus. *Idem.*

Kot iéßcźe ná ogniśku.

Alget adhuc nudo clausa culina foco.

Et tu (*præcessit*) Iam conuiua mihi Cæciliane venis. *Martial. in hospite citò venientem & addit:* Mane veni potiùs &c. aut cur non serò Cæciliane venis? .i. *pridie.*

Kot nie łowny / chłop (ábo żak) nie mowny / gesto głodny.

Verecundia inutilis viro egenti. *Ex Homero qui ait:*

αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ. Pudorem verò non esse bonum ait viro mendico. *Et Nostri.* Wstydz sie kráść / á nie żebráć / ábo iéść.

Verecundari apud mensam neminem decet. *Plaut.* *Dictum Stasimi Parasiti aptum personæ tali. alioqui autem apud honestos modestia & verecundia in mensa commendatur etiam in SS. libris. Ecclesiast. 31. aliquoties. Prouerb. 23. &c. Vicinũ* V stołu wstyd.

Kowal ná to ma kleszcze / áby go nie vgárało.

Dictum hoc vsurpare solent qui ad molesta vel vilia peragenda famulos adhibent. Placet illud aliis linguis communicare vel ornare.

ὁ σιδηρουργὸς οὐ τῇ χειρὶ ἀλλὰ τῇ πυράγρᾳ τὸν σίδηρον πυρωθέντα κρατεῖ. Faber non manu sed forcipe ignitum ferrum tenet, tractat.

Quadrat in hunc locum Simiæ industria, *sub* Cudza ráná nie boli / *posita.*

Sicut manus in digitos diuisa, corpus reddit artificiosum & instrumentis aptum: sic princeps varia munera variis committens & plura faciliùs efficit & minùs habet ob potentiam in multos distributam inuidiæ. Plutarch. *Addit aliam similitudinem de Nauarcho.*

Kozá za kozámi .s. idzie Zá drugiemi idzie. Mowi co i drudzy.

Dobrześ mnie być iáko moy oyciec. Iáko moi przodkowie.

Pecudes dispulsæ sui generis greges sequuntur. *Cicer.* Magis ex alieno iecore sapiunt quàm ex suo. *Idem ex Pacuuio.* Vt bos armenta, sic ego bonos viros, aut eos quicunque dicentur boni, sequar, etiamsi ruant. *Idem.* Vtor ætatis vitio .s. imitando alios. *Idem.* Pedarius Senator erat, qui ipse nil dicebat, sed pedibus in aliorum sententiam ibat. *Cicer.* Pedaria sententia. *Gellio idem.*

Caput sine lingua pedaria est sententia. *P. Syrus Mimus.*

Tortũ funem sequi. *Horat. sumptum à ludo quodã in quo funem tenentes multi saltabant.*

ἀκολουθεῖ προοδευόντων ἴχνεσι καθάπερ τὰ πρόβατα πρὸς τὸν αὐτῶν ἡγούμενον. *Lucian.*

Sequitur præeuntium vestigia vt oues præcedentem ducem .s. *arietem vel pastorem.*

λέμβος: Lembus *vel* scapha *Iunio pro pedario senatore, qui vt scapha onerariam, aliorum sententiam sequitur.* Non ad rationem sed ad similitudinem viuimus pergentes, non quâ eundum est, sed quâ itur. *Seneca.* Viuimus ad exempla. *Idem.* Ad plurium exempla componimur, nec quid oporteat, sed quid soleat fieri, aspicimus. *Idem.* Quisque sequitur priores, etiam malè iter ingressos. *Idem.* Alter alteri vitiorum exempla sumus. *Idem.*

Quem mater amictum illi dedit obseruat. *De eo dicitur, qui ex alieno præscripto pueriliter viuit. Ex Quintiliano, qui sic habet:* Quid illa miserius lege, veluti præformatas infantibus literas prosequentium. & vt Græci dicere solent, quem mater amictum dedit solicitè custodientium. δίκην νηπίου παιδὸς φυλάττοντα τὴν περιβολήν, ἣν ἡ πάτριος αὐτοῦ συνήθεια, καθάπερ τιτθή, περιέθηκε. *Plutarch.* Instar in-

ſantis cuſtodientem amictū, quem illi patriæ conſuetudo, ceu nutrix circumdedit.

Vaſis inſtar. ἀγγείου δίκην ἐξ ἀλλοτρίων ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶσθαι. *Plato.* Vaſis inſtar ex alienis fluentis per aures repletus eſt .i. *non ipſe excogitauit, ſed quod ab aliis audiuit, loquitur.* Fracta glacie à primo, cæteri ſecuri ſequuntur.

οὐκ οἶδεν ἄλλο λέγειν πλὴν τοῦ, αὐτὸς ἔφα. Non nouit aliud dicere, niſi, Ipſe dixit. Neque verò probare ſoleo id quod de Pythagoricis accepimus, quos ferunt, ſi quid affirmarent in diſputando, cùm ex his quæreretur quare ita eſſet? reſpondere ſolitos, Ipſe (*Pythagoras*) dixit. *Cic. Improbat hoc & Quintilian.*

ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι. *Ariſtophã.* Sequimini matrē porci .i. *magiſtrū ſtultum diſcipuli.* κυλίεται ὁ πίθος. Voluitur dolium. *cùm quis alieno exemplo vel impulſu ſtultè agit. nam ſapiens tetragono ſimilis eſt. Forte tractum à Diogenis facto, qui in publico ciuitatis tumultu voluebat dolium vt Lucian. ſcribit. perſtringens eos qui alios ſcribentes volunt quidlibet ſcribendo æmulari.*

ἕπεται πέρκη μελανούρῳ. *Athenæus.* Sequitur perca ſepiam.

πέρκαισι μελάνουρος καθηγητής. *Numenius.* Percis melanurus dux.

Laconum more. *Nam Lacones vt & Ægyptij naſcuntur non fiunt artifices, ſed patris artem filius exercere debet, etiamſi ad aliam ſit aptior. ex Herodoto.* λακωνίζειν. Laconiſſare. Ex alieno ore ſapere. *Lucreti.* *Adde & illud triuiale.* Vlulare cum lupis. τῆς ῥινὸς ἕλκεται. *Lucian.* Nare trahitur.

Confer. Nic iák wiele. Poſpolſtwá rozſądek. Mow luckich.

Kozłá doić prozno.

Vario ſenſu vſurpatur. 1. Bráć tám gdźie niemáß / trudno.
2. V ſkapego nic nie vprośiß / nie otrzymaß. Skapy / Łákomy nic nie da.
3. Dármo co robić. *Vide hæc.*

Krádnie ná zdéch / ßtucznie. W żywe oczy vkrádnie.

Biérze gdźie nie położyt. Przylnie mu wnet cokolwiek do rąk. Rzuci śie nań co. Długą rękę ma. Trzébá zá niem wyyrzeć. Złodźiey wierutny. Cygan ßczery.

Fur graphicus eſt. *Plaut.* Harpagat, furibus furatur (*ipſis*) quod queat. *Idem.* Curſori currenti ſurripuit ſolum .i. *ſoleam calcei. vel tropicῶs, .i. calceum. Idem de ſeruo furaci hyperbolicῶs.* De ſuo veſpere viuit. *Idem.* .i. *ex furtis nocturnis.* Quem ſi Argus ſeruet (.i. *obſeruet ne quid furetur*) nunquam ſatis ſeruet. *Idem de coquo.* Miluinis vel aquilinis eſt vnguibus. *Idem Plaut. de Coquis ait:*

An inuenire poſtulas quenquam coquum

Niſi miluinis aut aquilinis vngulis .i. *vnguibus? .ſ. ad furandum ſit inſtructus.*

Solus eſt cui domi nihil ſit nec obſignatum nec occultum. *Cic. de furaci ſeruo. Iocus eſt ex ambiguo, nam idem dictum etiam fideli ſeruo immò magis communi ſenſu quadrat.* Omnia viſcatis manibus legit. *Lucillius.*

Multæ noctuæ ſub tegulis latent .i. *multam pecuniam Reipublicæ interuertit & ſub tegulis tecti abſcondit. Lyſander dux Laconum, multa dona & pecuniam à Siculis acceptam miſerat Reipub. per Gylippum ducem, qui ſacculis diſſutis bonam partem ex ſingulis acce-*

pit, & iterum consuit, & tradidit Ephoris obsignatos, qui chartis numerum continentibus intus clausis inspectis, agnouerunt fraudem, de auctore ambigebant, sed seruus Gylippi conscius, rem prodidit obscurè, sibi cauens & dicens; πολλὰς γλαῦκας ὑπὸ τῷ κεραμικῷ κοιτάζεσθαι. Multas noctuas (.i. *pecuniam noctua signatam*) sub tegulis vel sub Ceramico (*ambigua vox*) cubare seu latitare. *Hæc ex Plutarcho. Posset hoc dictum referri ad alia Polonica.* v. g. Bogáty. Źle nábyćie niéspore. Zdraycá. Wyiáwi śie to.
Manu sinistra vtitur. *Catull.* Manu sinistra Non belle vteris in ioco atq; vino Tollis lintea negligentiorum. &c. *Sinistra verò manus vtpote otiosa aptior furtis.*
Ita natus, ita educatus, ita factus & animo & corpore, vt multò sit appositior ad auferenda quàm adferenda. *Cic.* Lydus est, *pro furaci. Nam Lydus non discedit nisi quid auferat. Erasm. ex Hesych.*
Asseruate ædes, Ne quis aduentor grauior abeat quàm aduenerat. Neu qui manus attulerit steriles ad nos, grauidas foras exportet. *Plaut.*
ὑδραργύρου κλεπτότερος. *Tzetzes.* Hydrargyro furacior. *quòd id omnia fusilia & maximè aurum attrahat.*
Σιμῶνος ἁρπακτικώτερος. *Suidas.* Simone rapacior. *Fuerat hic Sophista furax & ærarij publici depeculator. de quo sic Aristophanes.*

ὅταν ἴδωσι Σιμῶνα, (ἄνθρωποι) λύκοι ἐξαίφνης ἐγένοντο.

Vbi Simonem viderint homines, lupi statim euadunt .i. *rapaces vt ille.*

Νεοκλείδου κλεπτίστερος. *ex Aristophane.* Neoclide furacior. *Rhetor is erat cæcus, sed in furando superabat videntes, vt ait Aristophanes.*

κλέπτων δὲ τοὺς βλέποντας ὑπερηκόντισεν.

Sisyphus itèm fur celeberrimus. *Sophoclis interpr. Impostorem vafrum fuisse ait Synesius Polyanus & alij. Sed Xenophon & Eustathi. sapientem & mirè industrium fuisse Corinthi regem aiunt.* Ἀργεῖοι φῶρες. *Suidas.* Argiui fures. *quia gens illa hac infamia laborabat.* Fur balnearius. *Catul.* O furum optimè balneariorum. *Nam furta in balneis crebra facilè & molesta accidunt, quare pœna duplionis Romæ his statuta, mors Athenis.* Summanum dicas, ita summanare nouit probè. *ex Plaut.*
ἑορτὴν οἱ κλέπται ἄγουσιν. *Suidas.* Festum agunt fures. Krádną tu srodzé.
Lepidum est epigramma 59. lib. 8. Martial. in Luscum furem. —Nihil est furacius illo.

Non fuit Autolyci tam piceata manus, *&c. &c.*

Si nihil inuasit, puerum (*suum famulum*) tunc arte dolosa

Circuit, & soleas surripit ipse suas. *Sed lege totum epigramma.*

Simile est eiusdem 29. l. 12. in Hermogenem furem mapparum & linteorum.
Apud Herodotum in Euterpe admiranda industria & audacia describitur furis in ærarium Rhampsiniti regis munitissimum sæpe impunè ingredientis & furantis, euentu tandem felicissimo ob industriam. Simile quid habet Pausanias in Bœoticis.
Lauerna. Lauernio. Harpax. Dormitator. *& plura talia posui in 1. Tomo.*
Vulgare illud est. Mutuũ sumpsit. *vel* Mutuũ sumpsit quod nunquã reddet. *ex Sueton.*

Krádźione niéspore/ nié šczeći śie.

Apes furtiuæ pessimè proueniunt. *Cælius Calcagnin. in defensione τῶν contra ζίγμα apud Lucianum.* *Contrarium sed falsò sensêre Ethnici superstitiosi Plini. & Palladius qui scripsêre :* Rutam furtiuam optimè prouenire, *&c.*

Kradzione rzeczy smacznieysze.

Dictum hoc, est furum & improborum quorumuis. Tales in Prouerb. SS. cap. 9. dicunt: Aquæ furtiuæ dulciores sunt & panis absconditus suauior. *sed ibidem statim ijdem refelluntur.* *Fur apud Martialem l. 8. ep. 59. adeò furtis delectabatur vt si cui nil furari posset, ipse suas crepidas apud puerum suum furaretur. vt suprà habes.*
Simile est. Bárziey te rzeczy smákuią.

Krasny. Jakby go wymalowal. Vrodziwy. Wspániały.

Nireus alter. Pulchra forma conspiciendus Nireus. *Ouid.*
Vincat Nirea formâ. *Horati.* Laudaret faciem liuor quoque. *Ouidi.*
ἐξ ὠῶ ἐξῆλθεν. Ex ouo prodijt. *velut Castor Pollux & Helena.*
ἐν θύρᾳ καλός. *Aristophan.* Formosus in ostio .s. *scribendus. Nam olim formosorum nomina inscribebantur ianuis parietibus arboribus, &c.*
—Quæ cùm pulcherrima tota est, Tum omnibus vna omnes surripuit Veneres. *Catull.*
O Apella ô Zeuxis cur numerò (*citò*) mortui estis, hinc exemplum vt pingeretis! *Plaut. nam tam pulchram formam ab optimis pictoribus exprimi oportebat vt Alexander statuerat de sua teste Cicerone.* *Scribit Rhodigin. lib. 14. cap. 15. Phrynes meretricis tantam formæ fuisse venustatem, vt Apelles pictor & Praxiteles sculptor celeberrimus, Veneris effigiem ex ea expresserit.* *Hinc tale dictum ad periphrasin pulchri trabas.*
Vel Venerem hinc pingere quis posset, vt fecit Apelles Phrynes formam intuens.
Item. Vel Apelles exprimere cuperet, aut vix posset, &c.
Eutelides apud Plutarchum forma sua pulcherrima conspecta seipsum fascinauit.
Hinc dicterium formes. Tam pulcher est vt seipsum fascinare queat.
Luculenta atq; festiua femina. Pithecium hæc est præ illa atq; spinturnicium. *Plaut.*
Soli ipsi quærendas si dares, non posset reperire lepidiores. *Idem.*
Vereor ne magis sim pulcher quàm sum, ita me mea forma solicitum habet. *Miles Plauti.* O faciem pulchram! deleo omnes dehinc ex animo mulieres, Tædet harum quotidianarum formarum. *Terenti.* Leporem edit. *Martial.* v Gladki.

Kráwcá zá kowalá obiesic. Niewinnego skarác / winnego pusćic.

Apologus est de cuiusdam oppidi iudicibus, qui, cùm peccasset faber ferri in eo loco vnicus, sartorem alterum (nam duo erant) pro peccato fabri morte mulctarunt.
ὅτι ἂν τύχῃ μάγειρος ἀδικήσας, τὸ αὐλητὴν λαβεῖν πληγάς. *Athenæus.*
Quicquid deliquisse cocum contigerit. tibicen accipit plagas. *Vtpote qui minùs necessarius & vtilis sit, nec ita facilè se vlcisci vt cocus queat.*
τὸ κυνὸς κακὸν, ὗς ἀπέτισεν. Canis peccatum sus dependit. *Forte canis cibum deuorarat, qui quoniam esui inutilis est, sus mactari debuit vt domestici reficerentur.*
Apud Æsopum, fur apibus absentibus mel abstulit & saluus abijt: apiarius verò superueniens & damnum dolens ab apibus reuersis confixus aculeis est, ratis ipsum abstulisse.

Vapulet vocator. *Martial. l. 7. epigr. 85. Expostulans cum Sexto quòd ad epulas natalitias se veterem amicum non inuitarit; fingit illum indignantem exclamare illa verba* Vapulet Vocator .s. *qui Martialem inuitare omiserit: cùm tamen domini culpa fuerit, qui id Vocatori non præceperat. Frequens hæc fictio est præsertim in aulis, vt domini, si quid ab ipsis peccatum est, in famulos reijciant.*
V. Tenći winien. & Spráwá iák w Ośiçku.

Kręći śię iák pißkorz.

Quærit Mæandros, diuerticula, flexiones. *Cic. Sic Prudenti. de Cacodæmone.*

O tortuose serpens Qui mille per Mæandros.
Fraudesque flexuosas Agitas quieta corda. *Mæander fluuius est Lydiæ tam crebris flexibus sinuosus vt sæpe reuerti putes. Plini.*

Labyrinthus. σοφοῖς καὶ ποικίλοις λαβυρίνθοις μάλιστα πλέκεται. *Nazianzen. de quodam versuto:* Callidis & varijs Labyrinthis maximè implicatur.

Formas se vertit in omnes .s. *Proteus apud Virgil.*

ἀλλάττεται εἰς πολλὰς μορφάς. *Plato.* In multas formas mutatur.

φαντάζεται ἄλλοτε ἐν ἄλλαις ἰδέαις. *Idem.* Alias in alia forma conspicitur.

στροφὰς στρέφεται. *Idem.* Strophas agit. Versuris ludificatur.

Anguilla etiam hoc sensu vsurpatur à Græcis & Latinis. V. Wyśliznął śię.

Krew nie wodá.

τοῦ ὕδατος τόγ' αἷμα πολλοῦ διαφέρει. *A.*

Sanguinis & vndæ maxima est distantia.

Duplex est huius dicti vsus .1. Cùm magni æstimatur & exaggeratur cognatio, & ponitur pro grauissima causa iuuandi cognatum, præsertim in periculo graui vel benè merendi de eo etiam extra periculum. Sic Genesis 37. de Iosepho Iudas ait: Frater & caro nostra est. Et apud Virgilium Anchises Iulio Cæsari dicit:

Proijce tela manu sanguis meus.

2. Cùm magni æstimamus vulnus, cædem, vel periculum cædis nostræ, vel alienæ, ad defensionis vel vltionis æquitatem adstruendam. Sic in SS. libris sanguis Abelis, Prophetarum, Martyrum, Christi. iniquè & impiè effusus, vehementer exaggeratur & vindictam à Deo exposcere quin clamare dicitur. Quin & animantium esui mactatorum sanguis prohibitus olim fuit in cibis Genesis c. 9. sed ad Deum placandum effundi iussus est in sacrificijs. Leuitici 17. Deuteron. 12. vel ad profitendum Deum vitæ auctorem, si quidem vita in sanguine est (Vitam cum sanguine fudit. Virgil) vel ad homicidij detestationem, vel quia sanguinem brutorum sumere horridum est & insalubre. Plures causas affert Pererius ad illum locum Geneseos. Hinc & Dauid 1. Paralipomen. 11. Aquam cum periculo mortis trium lectissimorum militum acquisitam noluit bibere, sanguinem eam vocans. Contrà Accipiter non bibit aquam, sed sanguinis succu ex præda auium sitim sedat. Pierius. Horapollo. quod etiam huic loco potest aptari.

Krótko á węzłowáto.

Non potuit planè plura paucis proloqui. *Plaut.* *Apud Terent. Simo herus Dauo*

rus Dauo seruo dicit. Quid? hoc intellextin'? an nondum etiam ne hoc quidem? R. *Dauus.* Immo callidè: Ita apertè rem ipsam locutus, nihil circuitione vsus es.

λόγου δεινότης πολλὰ σημαίνει ἀπ' ὀλίγων. *Plutarch.*

Orationis vis & virtus est, multa paucis significare.

χιλώνειος τρόπος. *Suidas.* Chilonius modus. *Pro Laconismo qui paucis verbis multa complectitur vt Chilo faciebat.*

μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλά. *Pythagoras.*

Ne multis verbis pauca dicas. sed paucis multa.

χάρις βραχύτητι ὀπηδεῖ. Gratia breuitatem comitatur. *seu* Breuitas grata.

Orationis operam compendio face. *Plaut.* Compendi verba multa iam faciam tibi. *Idem.*

Quicquid præcipies, esto breuis: vt cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantq; fideles. *Horati.*

ἐπιτροχάδην ἀγόρευε, παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως. *Homer.*

Paucis quidem dicito, sed acutè vel dulciter.

Vno fasce multa complecti. *Plini.* Loquere paucis non longos logos. *Plautus.* Verba in pauca confer. *Idem.* Verba confer maximè ad compendium. *Idem.* Si Laconum. *Vide* Dálеko do tego. *Phocione ad dicendum surgente Demosthenes dicebat:* ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς ἀνίσταται, Meorum dictorum securis surgit. *ob breuitatem & efficaciam orationis securim illum vocauit.*

Krotkomowność, trudnomowność.

Breuis esse laboro; Obscurus fio. *Horati.* ἡ βραχυλογία σκοτολογία.

Hoc video dum breuiter volo dicere, dictum esse à me pauló obscuriùs. *Cicero.* Cauenda quæ nimium omnia corripientes sequitur obscuritas: satiusque est aliquid narrationi superesse, quàm deesse. Nam superuacua cum tædio dicuntur; necessaria cum periculo subtrahuntur. *Quintilian.* Breuitatem in hoc ponimus, non vt minùs sed ne plus dicatur quàm oportet. Media via dicendi tenenda, quantùm opus est, quantùm sat est. *Idem.*

Krótko ten mowi, ktory co potrzebá mowi.

Breuitas est, cùm verbum nullum redundat; sed tantùm verborum est, quantùm necesse est. *Cicero.* Non sunt longa, quibus nihil est quod demere possis. *Marti.*

τὸν μὴ λέγοντα τῶν δεόντων μηδὲ ἕν,
μακρὸν νόμιζε, κἂν δύ' εἴπῃ συλλαβάς.
τὸν δ' εὖ λέγοντα μὴ νόμιζ' εἶναι μακρὸν,
μήδ' ἂν σφόδρ' εἴπῃ πολλὰ καὶ πολὺν χρόνον.
τεκμήριον δὲ τοῦδε τὸν Ὅμηρον λάβε. *Philemon.*

Qui nil eorum dixerit, quæ decuerat; Longum putato, vt syllabas dicat duas. Qui verò rectè dicit, hũc longũ haud voces. Vtcunq; multo multa dicat tempore. Huiusce Homerũ sumito indiciũ rei. *s. qui cũ tã multa scripserit à nullo lõgus dictus est.* *Confer.* Księgá wielka rzatko bez wády.

Krotofil-

Krotofilny / żártowny / przyiemny / vćieszny człowiek.
Nie zepsuie dobrey myśli.

Festiuum acroama; *Cic. Prudentius, pro persona loquente iucunda præsertim in conuiuio vel cœna.* ἀκρόαμα *etiam Athenæo Plutarch pro eo qui* ἥδιστα ἀκροάματα *vel* ἀκούσματα *.i. iucundas narrationes vel alia quæuis auditu grata affert.*

πάσης σοφίας ἀφροδίτην καὶ λύραν. Omnis sapientiæ Venerem & lyram, *vocat Plutarchum Eunapius Sardian.* Fluit facetijs. *Plaut.* Cui facetiarum cor corpusque plenum. *Idem.* Vrbanus scurra. *Idem.*

Alter Canius. *Poëta fuit festiuissimus. de quo Martialis sic:*
Sirenas hilarem nauigantium pœnam *&c.* Fallax Vlysses dicitur reliquisse.
Non miror. illud Cassiane mirarer, Si fabulantem Canium reliquisset. *Item.*
Dic Musa quid agat Canius meus. *&c.* An otiosus in schola Poëtarum
Lepore tinctos Attico sales narrat? *&c.* Vis scire quid agat Canius tuus? ridet.
Apud eundem Latinus Mimus honestus de se sic loquitur.

Dulce decus scenæ, ludorum fama, Latinus
Ille ego sum plausus deliciæque tuæ.
Qui spectatorem potui fecisse Catonem,
Soluere qui Curios Fabriciosq; graues, &c. *pergit vitam suam tueri.*

τὰς μούσαις τὰς χάριτας συγκαταμιγνὺς ἡδίστην συζυγίαν. *Euripides.*
Gratias Musis commiscet suauissimo consortio .i. *eruditioni vel ingenio suauitatem morum & facundiæ ac leporum adiungit.* εἴρων insignis est .i. *dissimulator. qualem fuisse Africanum Æmilianum Fannius scribit: & Cic. Socratem,* quem *ait* in εἰρωνείᾳ dissimulantiaque longè lepore & humanitate omnibus præstitisse.

Parasiti præsertim esurientes ridiculi apud Plautum sæpe producuntur. Vt Gelasimus in Sticho ridiculissimus, id quod etiam nomen illius sonat ridiculum: idem iocos suos ridiculos venditat cœna prandio &c. Saturio in Persa negat se esse Saturionem sed Esurionem. Ergasilus in Captiuis lamentatur negligi iam iocos ab omnibus. Item Peniculus Menæchmis. Artotrogus Milite. Curculio Curculione. Sed hi plebeij sunt ioculatores. V. Głodny śmieszny. Kuglarz.

Krucza strawá / ábo krucza strawo.

Jmprobi hominis est appellatio vel compellatio vel imprecatio prædictióne malorum præsertim post mortem sequuturorum. Exemplum eius est in Prouerb. SS. c. 30.
Oculum qui subsannat patrem & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corui de torrentibus & comedant eum filij aquilæ. *Talia habent & Ethnici. Sic Catullus.* — Primùm inimica bonorũ Lingua exsecta, auido sit data vulturio.
Effossos oculos voret atro gutture coruus,
Intestina canes, cætera membra lupi.
Et Horat. Pòst insepulta membra differant lupi Et Esquilinæ alites. *Esquiliæ mons erat Romæ incumbens, circa quem locus supplicij erat. Tacit. vel vilium hominum sepulchretum Horat. vel sceleratorum ambusta corpora recipiens. Porphyrion.*

κορώνων δεῖπνον. *Nazianzen.* Coruorum cæna, epulæ.
Plurima talia leges si voles apud Ouidium in Ibin. v. g.

Vnguibus & rostro tardus trahet ilia vultur,
Et scindent auidi perfida corda canes.
Deque tuo fiet. &c. Insatiabilibus corpore rixa lupis, &c.

Inspice si lubet Diras in Fabricij Poëtica ex varijs Poëtis collectas.
Hercle ego te corripiam & obijciã magnis auibus (*aquilis, vulturibus*) pabulũ. *Plaut.*
Augustus apud Suetonium cuidam respondit: Sepulturam eius in volucrũ potestate fore.

Kruk krukowi oká nié wykluié.

Coruus coruo oculum nõ effodit. *Garner. ex Gallicis. Gotfredus ex Antonio Monacho.*

οὐκ ἐκκολάπτει κόρακι τ' ὀμμάτιον κόραξ. *A.*
Non coruus oculum exsculpit alter alteri.
ὄρνιθος ὄρνις πῶς ἂν ἁγνεύοι φαγών; *Æschylus.*
Quínam expiari queat auis comedens auem?
Parcit cognatis maculis similis fera——— *Iuuenal.*

Canis caninam non est. *Varro* .i. *canis non vorat caninam pellem. Scalig. alij carnem.*
Asinus asinum non prehendit. *Accursius.* *Affine*, Znáia śie oni. Swoiem folgowáć.

Kryié śie on z tem, iák nié wiem z czem. *Et*, Kryié śie. *simpliciter.*

Occultè aliquid molitur. *Cic.* In angulis disserit. *Idem.*
Domi defossum habet tanquam Euclio Plautinus thesaurum.
οὐδεὶς οἶδεν τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν, πλὴν εἴ τις ἄν ὄρνις. *Aristophanes.* Nemo vidit thesaurum meum, nisi si qua auis.
ὑπὸ κόλπου ὑπὸ μάλης ἔχει. *Lucian.* Sub sinu, sub ala habet.
ὡς Ἀττικοὶ ἐλευσίνια .ſ. κρύπτει. *Zenodot.* Velut Attici Eleusinia .ſ. *celat.*
Remotis arbitris agere tractare: eiectis arbitris. *Plaut. Cic. Liui.*
Sece de huc nunc iã si videtur procul. Ne arbitri dicta nostra arbitari queant. *Plaut.*
In latebras ascondas pectore penitissimo tuam stultitiam. sola facito vt scias sine arbitris. *Idem.* Secretum petit. *Plini. iuni. Sueton.* Sub tunica & sinu habet. *Tertullian.* ὁμοῦ ἀνοίξας καὶ κλείσας τὸ θέατρον. *Heliodor.* Simul aperiens & claudens theatrum. εἰς τὸ οὖς λέγειν. In aurem dicere. *Horatius.*
Plutonis galea se occultat. *Ex Homero. qui de Pallade ait:*

δῦν' ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος ἄρης.
Induit Plutonis galeam, ne ipsam videret minax Mars.

ἐνδύνειν ἀΐδη κυνέην. *Scholiast. Homeri.* Induere Orci galeam .i. *latitare & moliri dolos.* *Et interpres Origenis.* Plutonis casside tectum aliquem fallere seu effugere. *Paulò aliter Rhodigin. de re intellectu difficili ait:* Tanquam Plutonis galea opertum id ab impolitioribus minùs percipi valet.
Occultat & celat hæc ille velut Cereris sacra. *quæ religiosissime in abdito loco à solis feminis peragebantur, & vulgare illa nefas capitale putabatur. De his apud varios scri-*

ptores plurima passim obuia. Adi vel solum Tiraquellum ad Alexandri l. 6. c. 19.
ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζει. *Plato.* In angulo cũ tribus aut quatuor susurrat.
ὡς δ᾽ οἱ γείτονες σφόδρα αἰσθάνονται. *Idem.* Ne vicini quidẽ magnopere sentiant. *Idem.*
κατὰ γωνίας συστρεφόμενος. *Lucian.* Ad angulos conuersus.
ἀγχίσχων κεφαλὴν ἵνα μὴ πεύθοιαθ᾽ οἱ ἄλλοι. *Plutarch. ex Homero.*
Admoto capite ne audiant alij.
τῶν τοίχων περιεχόντων. *Plutarch.* Parietibus aut muris cingentibus .s. *aliquid agere.*
χαραδριὸν μιμούμενος: Charadrium imitans. *Vide hoc sub* Liſá w worzé przedáwáć.
Vrsus latitans. *apud Pierium.* ἀρκτον φωλάδα *vocat Theocrit.* Vrsum in speleo.
Pauo amissa cauda latet. *Plinius.*

Kryie ſie przed niem / iák piés przed muchámi.

Pauo femina parturiens fugit marem & in latebras se abdit. *Plini. Vide praecedentia.*

Krzywdá / ćieſzka rzécz.

ἀδικούμενοι εἰς ἀπόνοιαν τρέπεσθαι εἰώθασιν. *Procopius.* Iniuriá passos furor sæpe occupat.
Minimè miror qui furere incipiunt ex iniuria. *Terent.*

Krzywdá od dobrodźiejá nie ćieſzka.

εὐεργέτημα τὴν κάκωσιν κουφίζει. *A.* Benefacta quamuis molliunt iniuriam. *Et Seneca qui ait:* Iniuria etiam præponderans beneficijs donetur. Plus nocuit: sed prius profuit. Iniuriæ obliuisci decet, beneficij meminisse.
Sic Nestor Aiaci conuicianti se apud Sophoclem ait:
οὐ μέμφομαί σε. δρῶν γὰρ εὖ, κακῶς λέγεις. Non culpo te, bene meritus dicis male.
Huc facit dictum S. Iob: Si bona suscepimus de manu Domini, mala cur non sustineamus? *Canis Æsopi verberatus & expulsus ab hero reuocatus redit & cauda ei blanditur.* Corinthijs non indignatur Ilium. *eodem sensu. Vide sub* Vliéuſzkodźil.
Affine, Vliéch łáie / kiedy dáie. Od láſkáwey reki nie boli.

Krzywde czynić gorſza rzecz niż ia ćierpieć.

κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι. *Socrates & Protagoras.*
Peius esse iniuria alium afficere quàm iniuriam ab alio pati.
Si meritò mihi ista accidunt, non est contumelia, iudicium est: si immerito, illi qui iniusta facit, erubescendum est. *Seneca.*

Krzywdy nie ma / kto ćierpi co záſłużył.

Krzywdyć nie vczyniono / gdyć twoie złość oddano.

Non est iniuria pati quod ipse feceris. *Seneca.*
Non omnia quæ dolemus, iure possumus queri. *Cicero.*
εἴκε πάθοι τά κ᾽ ἔρεξε, δίκη ἰθεῖα γένοιτο. *Rhadamanthus.*
Qui patitur quæ fecit, ei hæc iustissima pœna est.
Quod meritò pateris patienter ferre memento,

Cumque reus tibi ſis, ipſum te iudice damna. *Cato.*
ἄξιος αἰνοπαθεῖν πολυτλήμονι τέτλαθι στήθει,
Σοί τε ἐὰν ἔνοχος, σαυτοῦ καταγνῶθι δικαστής. *Mylius interpr.*
οὐ γίγνεται ὀργὴ πρὸς τὸ δίκαιον. *Ariſtot.* Non eſt iraſci contra iuſtitiam.

Krzywdzacy iédnego / wiélom grozi.

Multis minatur qui facit vni iniuriam. *P. Mimus.*
πολλοῖς ἀπειλεῖ ὅστις ἀδικεῖ κᾂν ἕνα. *A.*
πάνθ᾽ ὅσα τὶς βιαζόμενος πράττει, κοινὰ ἀδικήματα. *Demoſthenes.*
Omnia quæ quis vi agit, communes ſunt iniuriæ.
Rectè proinde Solon Athenienſibus legem tulit, quæ concedebat, iniuriam cuiuslibet perſequi cuiuis qui vellet & poſſet. Et rogatus quæ ciuitas eſſet optimè conſtituta reſpondit: In qua illæſi perinde ac læſi maleficia inſectantur ac vindicant. Plutarch.

Krzywe krzywego nié náproſtuié. Zły złego nié náprawi.

Niſi ad regulam, praua non corriges. *Seneca.*
τὸ σκολιὸν εὐθύνειν τὸ σκολιὸν οὐχ οἷον. *A.*
Curuum, alterum dirigere curuum, non poteſt.

Kśiąſzká podła zła. Piſmo niégodne czytánia. W piéc. Ná piéprz.

βιβλίον φαρμακοπωλείου ἢ μαγειρείου ἄξιον. Liber pharmacopolio aut culinæ dignus. *Sic Martialis metuens ſuo libro, ait.*
Feſtina tibi vindicem parare Ne nigram citò raptus in culinam
Cordyllas madida tegas papyro Vel thuris piperiſque ſis cucullus.
Et Horat. Non opto vt Deferar in vicum vendentem thus & odores,
Et piper, & quicquid chartis amicitur ineptis. *Item.*
Scombris tunicas dant libri inepti. *apud Catul. Martial.*
Huc accerſe Epigramma Palladæ in pictorem ineptum (quod facile accommodare eſt Pòëtæ vel Pòëmati inepto) γράψας Δευκαλίωνα Μενέστρατε καὶ Φαέθοντα
ζητεῖς τίς τούτων ἄξιός ἐστι τινός.
τοῖς ἰδίοις αὐτοὺς τιμήσομεν. ἄξιος ὄντως
ἐστὶ πυρὸς Φαέθων, Δευκαλίων δ᾽ ὕδατος.
Picto (*vel ſcripto*) Deucalione Meneſtrate & Phaëthonte Quæris quo horum vterque ſit dignus. E proprijs illos æſtimabimus. Dignus eſt Phaëthon igne, Deucalion aqua .ſ. *vterq; inepte pictus aut ſcriptus. Horatius librum ſuum alloquens dicit* Tineas paſces taciturnus inertes .i. *abijcieris in angulum contemptus.*

Kśięgá wielka rzadko béz wády. W długiey mowié / ledá co śię powie.
Łácna tám bywa omyłká; Gdźié śię mowi piſzé / śiłká.

Magnus liber, magnum malum. *ex Athenæo qui ait:* Καλλίμαχος ὁ Γραμματικός, τὸ μέγα βιβλίον ἴσον ἔλεγεν εἶναι τῷ μεγάλῳ κακῷ. Callimachus Grammaticus magnum librum æqualem eſſe dixit magno malo. *Dictum hoc non ſemper*

verum eſt. nam non omnes libri magni ſunt mali, cùm Cicero ſcribat: Demoſthenis orationem optimam eſſe quæ ſit longiſſima. *Item.* Archilochi verſus longiſſimi, *Ariſtophani eodem Cicerone teſte viſi ſunt gratiſſimi & dulciſſimi.* Ciceronis item ipſius orationem optimam eſſe quæ maxima eſt, *cenſuit Plini. iunior. idemq; de Periclis orationibus ſenſit. Id quod etiam Cicero ipſe de ſuis affirmat:* Mihi, *inquit,* epiſtola longiſſima quæq; optima videtur. *Idem ad Q. Fratrem:* Tua quæq; epiſtola longiſſima delector & ipſe in ſcribendo ſæpe ſum longior. *quod celeberrima ad Lentulum ſcripta epiſtola teſtatur. De malis ergo libris accipiendum dictum Callimachi, non verò de bonis, de his enim Plini. iuni. ait:* Hercule vt aliæ bonæ res, ita bonus liber, melior eſt quiſque, quò maior. quin etiam voluminibus ipſis auctoritatem quandam & pulchritudinem adijcit magnitudo. *Neque verò exiſtimes, me omnia magna probare, inſtar illius Senecionis, qui, vt ſcribit Seneca omnia grandia habere curabat, vaſa, ficus, calceos, ſeruos, orationem, verba &c. ob quam cauſam etiam Grandio per ludibrium appellatus eſt; ſed ea ſola quæ modum habent. quo pacto liber, qui tantùm continet, quantùm opus eſt, magnus non eſt, etiamſi plurimis chartis conſtet: è contra verò, qui plùs quàm oportet & ſatis ſit contineat, magnus eſt etiamſi paucis chartis conſtet. vt ſuprà Quintil. dixit ſub* Krotkomowność *& Philemon ac Martialis ſub* Krotko ten mowi. *inſpice, aptiſſima ſunt huic loco. Illud nihilominùs etiam hîc fateri oportet cum Horatio. Opere in magno facilè obrepere ſomnum & in multiloquio non deeſſe peccatum cum Salomone Pronerbi. SS. cap. 10.*

Sic Martialis de libro ſuo epigrammatum ſatis ſpiſſo ingenuè.

Sunt bona ſunt quædã mediocria ſunt mala plura. i. *vilia, nõ ingenioſa, ridicula, obſcæna.*

πολλὰ μὲ ἐσθλόφι, πολλα μεμιγμενα, πλεῖστα δὲ λυγρά. *A.*

Item Cui legiſſe ſatis non eſt epigrammata centum,
Nil illi ſatis eſt Cæciliane mali.

Item Triginta toto mala ſunt epigrammata libro,
Si totidem bona ſunt, Lauſe liber bonus eſt.

Talia nempe ſunt omnia humana opera, imperfecta & erroribus ac vitiis abnoxia, quòd ſapientes artifices aduertentes ſuis operibus apponere ſolebant. Talis faciebat, pingebat, ſcribebat, &c. quaſi locum emendationi & perfectioni relictum à ſe inſinuantes. Sed quid agas? ceſſes potiùs & nihil agas, ne in aliquo erres? Tetigit & hoc Martialis dicens. l 14. Sunt apinæ tricæq; & ſi quid vîlius iſtis .ſ. *in meo libro.* Quis neſcit? &c. Sed quid agam potiùs? &c. ludam nucibus? &c. *Iterum autem:* Nullus liber tam malus eſt quin aliquid habeat boni. *ait Plini. Iuni.*

Kto Bogu wiáry nie dochowa, ten áni ludziom.

τῷ Θεῷ ἄπιστος, πιστὸς οὐκ ἔσται βροτοῖς. *A.*

Deo infidelis, fidus homini non erit. *Theodoricus rex Arrianus Diaconum orthodoxum carum & familiarem habuit, qui gratificari regi volens Arianam perfidiam eſt amplexus; Rex hoc cognito, capite eum multari iuſſit dicens:*

εἰ τῷ Θεῷ πίστιν οὐκ ἐφύλαξας, πῶς ἀνθρώπῳ συνείδησιν ὑγιαίνουσαν φυλάξεις;

Si Deo

Si Deo fidem non ſeruaſti, quomodo erga hominem rectam conſcientiam ſeruabis? *Suidas. qui τὸ δὲ ἔρχον vocat.* *Huic dicto non multùm abſimile eſt Philippi Macedonis qui cùm amicum quendam Antipatri, quem Iudicum numero adſcripſerat, capillum fucare cognouiſſet, deiecit gradu dicens :* Qui in capillis ſincerus non eſſet, eum non videri dignum cui in rebus gerendis fides habeatur. *Alexan. Neapolit.*

Kto bywa ná koniu/ ná woźie/ bywa pod koniem/ pod wozem.

Kto teras ná wierzchu/ może być podſpod/ á kto teras podſpod/ ná wierzchu.

Quondam etiam victis redit in præcordia virtus, Victoreſq; cadunt. *Virgil.* Æquabat mutua Mauors Funera; cædebant pariter, paterque ruebant Victores victique. *Idem.* Victorem à victo ſuperari ſæpe videmus. *Cato.*

πολλάκι γὰρ κρείσσων πρὸς χείρονος ἥτταν ὑπέστη. *Planudes.* νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. *Homerus.* Commutat victoria partes, ſeu viros partium. Oſculana pugna. *Feſto. in qua Sulpitius à Pyrrho victus, eundem rurſus vicit ad Aſculum, in ea pugna, inquit Titinnius :* qui fugêre impulſi, ſpolia colligunt.

Plura Vide ſub Szczęśćie odmienne.

Kto chce drugich mieć powoli/ ma iem też ſam czynić z-woli.

Qui optat fieri ab alijs quod vult, ipſe quoque faciat quod alij volunt. *Ens refert dictum regis Cocinenſis. Sed longè clarior eſt huius dicti auctor apud S. Matthæum cap. 7. Rex mundi totius, vbi dicit.* Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis .ſ. eadem.

ἐρᾷς ἴσως τὰ σοὶ θέλητ' ἄλλους ποιεῖν,
αὐτὸς τὸ πρὶν θέλητα τοῖς ἄλλοις ποιεῖ. *A.*

Kto chce vpornie w dół/ ieſzcze popchni.

Sententia hæc cenſet eos, qui rectè monentibus obtemperare nolunt, etiam impellendos: vt ſuo malo diſcant ſapere. & ſic videtur factum filio Prodigo apud S. Lucam. c. 15. μακάριος οὐδεὶς ἄκων. *Ariſtoteles.* Beatus eſt nemo inuitus.

Qui ſuo malo delectatur, medicina opus non habet. *Garner. Gallic.*

—Vt ille Qui malè parentem in rupes protruſit aſellum. *Horat.*

Et meritò. Quis enim inuitum ſeruare laboret? *Idem.*

Inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti .i. *idem quod occidens eundem. Idē. In Truculento Plauti. Geta ſeruus heri in meretrices profuſi ait :* Quandoquidem ipſus perditum ſe it : Secretò hercle equidem illum adiutabo. (*ſubtraham ex iis quæ prodigit in meretrices*) Neque mea quidem ille opera hilo minùs quàm poteſt properè peribit. *Eiuſdem item Plauti eſt illud.*

Piaculum eſt miſereri nos hominum ſuæ rei malè regentum.

ἆσσον ἴθ', ὥς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι.

Aſſon eas, vt citius ad interitus terminos peruenias. *Vel*

Aſſon eas, lethi vt citius confinia tangas. *Hoc verſu Nicoſtratus aut Stratonicus citharædus inſultauit cuidam adoleſcenti eunti Aſſum oppidum inacceſſum in-*

aspero & præcipiti saxo situm velut accersendæ morti aptum. Strabo. Stephan. Potest iaci in eum qui se familiaribus malis adiungit vel ad occasiones mali pergit.
Lepidus est apologus, an historia? de Iudæo Salomone sabbato in foricam lapso, quem cùm Christiani mox extrahere vellent, respondit ille more suo superstitioso dicens.

Sabbata sancta colo, de stercore surgere nolo.

Sequenti autem die qui nobis Dominicus est, clamabat vt extraheretur, cui Christianus quispiam aptè respondit: Sabbata nostra quidem Salomon celebrabis ibidem.
Intellige tamen, si id fieri possit absq; peccato tuo & sine periculo vitæ vel animæ non obtemperantis. Nam hoc lex diuina vetat & charitas Christiana abhorret.
Quin Ethnici quoq; prudentiores & humaniores prædictam sententiam damnarunt.
Cicero laudat Verrem improbissimum hominem, quòd quendam mori volentem, prohibuerit, *quanquam iocatur. Idem pro Rabirio Postumo.* Satis est homines imprudentia lapsos non erigere: vrgere verò iacentes, aut præcipitantes se impellere, certè est inhumanum. *Et apud Terent. Pamphil.*

Quæ sese in ignem voluit inijcere, prohibui, seruaui, honesta oratio est.
Nam si illum obiurges vitæ qui auxilium tulit,
Quid facies illi, qui dederit damnum aut malum?

In Trinummo item Plauti Megaronides reprehendens Calliclem, qui adolescenti luxurioso argentum in manus dederat ait: Dedistine hoc pacto ei gladium quî se occideret?

Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat. *P. Syrus. S. vult elidi senarius, ex Bonus.* μηδενὶ πονηρῷ πράγματι μήτε παρίστασο, μήτε συνηγόρει, δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷάπερ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθῇς. *Isocrat.* Nulli malo negotio vel adsis vel patrocineris. videberis enim & ipse talia agere, qualia alijs agentibus adiutor fueris.

Kto chce wygráć kaczorá / trzebá ważyć gąsiorá. *Vel*
Kto chce wygráć gąsiorá / trzebá ważyć kaczorá.

Ne dubites cùm parua petas impendere magna. *Cato.*
τοῖς μεγάλοις ἐπέχων ἀνάλισκε τὸ μικρὸν ἄοκνος. *Mylius interpr.*
Omnes omnia experiri par est, qui res magnas & magnopere expetendas concupiuerunt. *Cicer.* νῆ' ὀλίγην αἰνεῖν, μεγάλῃ δ' ἐνὶ φορτία θέσθαι, μείζων γὰρ φόρτος, μεῖζον τ' ἐπὶ κέρδεϊ κέρδος ἔσεται. *Hesiod.*

Nauem paruam lauda, magnæ autem onera impone,
Maius siquidem onus, maius lucrum ad lucrum erit.

οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσι. *Anaxagoras apud Plutarchum.* Qui lucerna indigent, oleum affundunt. *quod lucernâ pretiosius plerumq; est.*
Sic sæpe ob lucrum incertum, certus sumptus faciendus est.
Qui lucrum appetit, sumptui parcere non debet, etiam quàm sit lucrum maiori.

Debet parua dare, is qui vult maiora rogare. *Garner.*
Oportet dare ouem vt acquiras bouem. *Idem. Affine,* Bez dotu grobla nie będzie.

Kto chlebá nie chce / kiú godzien. nie godzien kołaczá.

δὸς ἄρτον

δῖος ἄρτυ τυχὼν καὶ κόνδυλον ὄψον ἐπ' αὐτῷ. *Eustathius.*
Da panem vt accidet, & pugnum obsonium ad illum.
Interpretatur Eustathi. pugnos deberi ei qui mediocribus nolit esse contentus.
Affine, Máłem gárdząc wiekße tráci.

Kto chodźi po nocy / ßuka kijowey niemocy.

Egregiè hanc sententiam expressit Sosia Plautinus in Amphitruone dicens.
Qui me alter est audacior homo? aut qui me confidentior?
Iuuentutis mores qui sciam, qui hoc noctis solus ambulem?
Quid faciam nunc si tres viri me in carcerem compegerint?
Inde cras è promptuaria cella depromar ad flagrum? &c. Ita
Quasi incudem me miserum homines octo validi cædant? ita
Peregrè aduenieus hospitio publicitùs accipiar? &c. *Idem Plaut. Sticho sic:* Non tu scis, quam efflictentur homiues noctu hîc in via?
Neronem ita noctu per vrbem mutato habitu petulanter grassantem, ab obuiis, Cæsarem esse ignorantibus, aliquoties malè acceptum & periculum vitæ adiisse scribit Suetoni.
νυκτιπόρον ἄνερ' ὅστις ἂν θέλῃ ἄτει. *A.* Nocte gradientem quilibet lædere potest.

Kto co chwali á sam nie czyni / gáni.

Quæ quis (laudat &) fugit, damnat. *ex Seneca.*
ὅστις ἂν δ' αἰνεῖ καὶ μὴ ἐπιχειρεῖ, ψέγει. *A.*
Qui laudat aliquid, & ipse fugit idem, improbat.

Kto co czyni przez drugiego / ták to wáży ták przez niego / ábo sámego.

Gallorum dictum est apud Garnerum. Ille ad pistrinum satis it, qui mittit asellum.
Sic apud ICtos Facere per se dicitur qui per alium facit vt qui iubet vel mandat.
ποιῶν δι' ἄλλον, λέγεται αὐτομάτως ποιεῖν. *A.*
Per se agere dicitur, per alium qui facit.
Phidolæ Corinthij equa domino mox à carceribus delapso, curriculum ritè obiuit, ad metam percurrit, ad tubam se conuertit, & ante victoriæ præfectos reuersa stetit, quare Elei Phidolam victorem pronuntiarunt. & equæ simulacrum decreuerunt. Causinus.
Simile exemplum habet Plini. l. 8. c. 42. de equis albis Claudij Cæsaris, qui auriga eorum excusso curriculum probè percurrerunt & redierunt ac palmam primariam obtinuerunt.

Kto co miłuie / to y we śnie (ábo śpiąc) gniė. Co we-dnie kto w-głowie wárzy / o tem mu śie w nocy márzy. Czego bárzo prágniemy / o tem y śpiąc myślemy.

Credimus? an qui amant ipsi sibi somnia fingunt? *Virgil.*
Somniat ea quæ vigilans voluit. *Terent.* ἑαυτῷ ὀνειροπολεῖ. .i. Sibi ipse somniat. Amans, quod suspicatur vigilans, somniat. *P. Syrus.*
ὁ νοῦς πέταται νύκτα περὶ τὴν κλεψύδραν. *Aristophan. de litem habente.* Animus mihi volat nocte circa clepsydram. .s. *litigantium.*
ὀνειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικήν. *Aristophanes.*
Et dormiens equestre studium somniat. *Henr. Steph. censet interpretandum:* In animo versat dormi[illegible] φροντίζει *vertit Schol*[illegible]
πᾶσα

πᾶσα κύων ἄρτους μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. *Theocrit.*
Somnia cuncta canum panes, ego ſomnio piſces.
Quæ in vita vſurpant homines, cogitant, curant, vident: Quæq; agunt vigilantes agitantque; ea ſi cui in ſomnis accidunt, minùs mirum eſt. *Ennius.*
Xerxes aut filius eius, cùm ad eum Themiſtocles dux Athenienſis exul à ſuis eiectus confugiſſet, præ gaudio noctu in ſomnis ter exclamauit. ἔχω Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον. Themiſtoclem habeo Athenienſem. (*hoſtes autem erant Athenienſes Perſarum, & Xerxem Themiſtocle duce profligârant.*) *eiq; ducenta talenta mane dedit. Plutarch.*
κύων ἄγραν ὀνειρώττων, *vel* μαντεύων. *Theocrit.* Canis prædam ſomnians.
Omnia quæ ſenſu voluuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies. *Claudian.*
Quippe videbis equos fortes cùm membra iacebunt,
In ſomnis ſudare tamen, ſpirareque ſæpe,
Et quaſi de palma ſummas contendere vires. *Lucret. qui de canibus idē dicit.*
Et cui quiſque ferè ſtudio deuinctus adhæret,
Aut in qua ratione magis contenta fuit mens,
In ſomnis eadē plerunq; videmur obire. Cauſidici cauſas &c. *Idem Lucret.*
Qui impensè aliquid cupiunt, ſuis votis vndecunque blandiuntur, & quiduis in omen optati euentus trahunt. Spes & metus diuinationem & auguria repererunt. *Ex Luciano.* *Micyllus apud eundem Lucianum lepidè diuitem ſe ſomniat.*
Piſcator item Theocriti aureum piſcem, paſtor multas oues & capellas in ſomnis videt.
Aurigæ ſomnia currus. *Claudian.* ὀνείρατα ἀπηχήματα μεθημερινῶν φροντίδων *vocat S. Baſilius 1.* Somnia extremos ſonos (*echus*) diurnarum curarum.

Kto co może zárwáć. Komu śię co doſtánie, bierz.
τίνι ἡ τύχη δίδωσι λαβέτω. *Athenæus. Antiochus Illuſtris populo ſpargens pecuniam dicebat:* Cui fortuna dederit capiat.
τὰ κινάρου ἁρπαγή Cinnari facultatum direptio. *Leno is ditiſſimus pecuniam populo diripiendam moriens expoſuit.* V. Wolno káżdemu.

Kto cudze rzecko ſtráći, rzemykiem ſwem przypłáći.
In SS. libris vt Exodi 22. & alibi, habetur. Qui alienum quidpiam amiſerit, deſtruxerit, abſtulerit, compenſare iubetur in duplum vel quadruplum.
Et apud S. Lucam 19. Zachæus dicit: Si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.
ἀλλότρια φθείρων, ἀντιτινέτω ἰδίοις. *A.* Aliena qui perdit, rependat proprijs.

Kto cudzego prágnie, i ſwoie tráci. Kto prágnie cudzego, poſtrada i ſwego.
Lignator auream ſecurim appetens, & ſuam ferream fraude ſponte demerſam non recepit. *Æſopus.* ἀλλοτρίων ὀρεγόμενος ἰδίων στερίσκεται. *A.*
Aliena qui nimis appetit perdit ſua.

Kto zego máło ma, ſzanuie, oſzczędza.

Pauperis eſt numerare pecus. *Camerari. Muret.*

πτωχὸς ἀγέλην ἀριθμεῖ ὄρθρου χ' ἑσπέρας. *A.*

Mane atque veſpere numerat pauper gregem.

Seruatur longo tempore rara (*pauca*) ſeges. *Garner.*

Vnis veſtimentis diu lautus. *Cicero pro Flacco Decianum quendam municipem Romanum purpuram Tyriam induentem quoties Romam ex Aſia veniret hoc modo perſtrinxit:* Inuideo tibi quod vnis veſtimentis tamdiu lautus es. *nam triginta annis iſtic negotiabatur.* λεπτὰ ξαίνεις vel ξέεις. *Suidas.* Tenuiter diducis, aut nes. *Notatur pauperum etiam in minutis rebus parſimonia & diligentia. Sic Apud Plautum ſeruus herum ſuum Menæchmum monebat, parceret ſumptui & domum peregrè redire feſtinaret. quia inquit:* Cùm inſpicio marſupium Viaticati hercle admodùm æſtiuè ſumus. Næ tu — vbi nihil habebis — gemes. Æſtiuè .i. *parcè, modicè. Tralatum à veſtitu æſtiuo tenui, leui.*

Parciùs accipitur, prope fundum quando venitur. *A.*

Nam Parſimonia licèt ſerò, tamen ad fundum ſemper adeſt.

Kto czego mocnego ſkoſztuie, w tym inſzem ſmaku máło czuie.

οἱ ἄλλου χυμοῦ σφοδροτέρου προγευσάμενοι, οὐκέτι τοῦ δευτέρου αἰσθάνονται. *Suidas.* Qui aliquem ſaporem vehementiorem guſtarunt, poſteriores non ſentiunt. *Sic Affectus vni rei vehementer applicatus, alia faſtidit.*

Kto czego nie prágnie, rowni iák by miał.

Quod vult habet, qui cupere quod ſat eſt poteſt. *P. Syrus Mimus.*

Nihil intereſt vtrum habeas an non deſideres. Summa in vtroq; eadem eſt. *Seneca.* .i. *perinde eſt non deſiderare aliquid atq; illud habere.*

τὸ οὐκ ἐπιποθεῖν τι, καὶ τὸ ἔχειν, οὐ διαφέρει. *A.*

Non cupere aliquid, & habere, differunt nihil.

Kto czego przed tem nie ſprobuie, barziey poczuie.

Magis vrgent ſæua inexpertos. *Seneca.* Graue eſt teneræ ceruici iugum. *Idem.* ἀπείρατοι πόνοι πολὺ ἐπιπονώτεροι. *A.* Grauant labores quemq; inexperti magis.

Kto czego ſam nie doznał, drugiemu nie zrozumie.

Qui ipſe haud amauit ægrè amantis ingenium inſpicit. *Plaut. Sententia vera, ſed in alia potiùs materia vſurpanda.* v. g. *in morbo, in mœrore ob mortem cari, Vel in amore honeſto. Sic apud Terent.* Pater eſſe diſce ab alijs qui verè ſciunt. *q.d. tu adoptaſti Æſchinum ego genui, ideò magis ſentio dum video illum corrumpi. Adde & illud eiuſdem de morbo.* Tu ſi hic ſis, aliter ſentias.

τὸν ὑπὸ τῆς ἐχίδνης δηχθέντα αἰτιᾷ, αὐτὸς μηδέποτε δηχθείς. *Ariſtides.*

A vipera ſaucium culpas, ipſe nunquam ab ea ictus.

Kto czego nie widał, dziwuie ſie, chwali.

Simia apud pueros pulcherrima, *ait Galen, cùm tamen apud adultos turpiſſima ſit beſtia.*

vt ait Ennius. ἀθέατα πάντα θεᾶσθαι ὀστοῦν φιλεῖ. *A.*
Spectare quiuis visa nunquam sibi cupit.

Kto czégo wiele ma / nié oszczadza / nié szánuie.
Kto pieprzu wiele ma / i w iárzyny sypie.
ὧν εὐπορῦμεν ταῦτα χυδὴν ἀναλίσκομεν. *A.*
Facile quibus abundamus hæc profundimus. Profusionem magna copia procreat.
ὁ πολὺ ἔχων πέπερι, τίθησι κἀν λαχάνοις.
Qui multùm habet piperis etiam oleribus admiscet. *Hermolaus Barb. è Græcis.*
Prodiga fertilitas paucis consumitur annis. *Garner.*
In Bacchidibus Plauti. Interrogat quidam, Diuesné est Theotimus. ℞. *alter.* Etiam rogas? qui soccis habeat auro subpactum solum (*i. soleam calcei*) tantas diuitias habet. Nescit quid faciat auro. *Similes sunt qui de dolio pleno hauriunt.*
ἐκ πίθου ἀντλεῖν. *Theocrit.* E dolio haurire. *Et Plaut.* Vbi de pleno promitur, neque ille scit quid det neque quid damni faciat. *&c.*

Kto széládź wielka chowa i buduie: Ten by nawiecey miał / wnét wyszáfuie. ábo: Droge do vbostwá sobié gotuié.
Σώματα πολλὰ τρέφειν, καὶ δώματα πόλλ' ἀνεγείρειν,
ἀτραπὸς εἰς πενίην ἐστὶν ἑτοιμότατος. *Anthologi.*
Ædificare domos & pascere corpora multa,
Ad certam prona est semita pauperiem.
τὸ οἰκοδομεῖν καὶ ἵππους τρέφειν δαπανηρὰ εἶναι δοκεῖ. *Suidas.*
Ædificare & equos alere sumptuosa res esse videtur. *Adde canes. Inter exsecrationes Lacedæmoniorum erant, ædificans, terram in aggeres eruens, equos alens & uxorem adulteram habens. Suidas.* τὸν φιλοικοδόμους αὐτὸν ὑφ' ἑαυτῶν χωρὶς ἀνταγωνιστῶν καταλύεσθαι ἔλεγε Κράσσος. *Plutarch.* Cupidos ædificandi à semetipsis sine aduersario euerti seu destrui dixit Crassus.
V. Głudzy go ziedli: Kto przebiera przemiera.

Kto czesto bánkietuie / nié wiele ksiąg zwartuie
Triginta prope iam diebus, vna est Nobis pagina vix peracta.
Sic est cûm cœnare domi non vult Poëta. *Martial. de se.*
πολλ' ἑστιώμενος ἀναγινώσκει ὀλίγα. *A.*
Conuiua quisquis est frequens, raro legit. *Affine,* Brzuch tłusty

Kto czesto mierzy / wzdy kiedy vderzy.
Czesto ábo długo ćiskáiąc / strzeláiąc / kiedy tedy tráfi.
Quis est qui totum diem iaculans non aliquando collimet? *Cicero.*
ἂν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς. *Aristotel.*
Si sæpe iacias, aliud aliâs ieceris (*aut tetigeris.*)
Si sæpe iacies Venerē aliquando ieceris. *Hermola. ex Themistio. felix is iactus est.*

Non pe-

Non poteſt fieri vt non aliquando ſuccedat multa tentanti. *Seneca.*

Affine, Po nieſzczęściu/ popráwić śie. Nie wádźi pokuśić śie.

Kto dał zeby/ da i chleb. Pożywi P. Bog.

Dentibus eſſe tuis qui contulit, is dabit eſſe. *A.*

ὅσπερ ὀδόντας ἔδω, καὶ τὴν σοι δώσει ἐδωδήν. *A.*

Qui tribuit dentes, tribuet quod eis quoque ientes. *A.*

Certa mihi ſpes eſt, quòd vitam qui dedit, idem

Et velit & poſſit ſuppeditare cibum. *A.* *Fiduciā in Deum hoc dictū commendat, de qua Chriſtus apud Matthæum c.6.* Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum. Nonné anima plus eſt quàm eſca. q. d. *qui dedit animam, dabit eſcam.* *Et Salomon. c. 10. Non affliget Dominus fame animam iuſti.*

Kto czyni co chce/ vćierpi czego nie chce.

—*ἐπεὶ τὰ μὴ καλὰ προσῆκεν ἐτόλμας, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα.*

Euripides. Siquidem quæ non decet Facere auſus es, tolerato quæ tibi nō lubet.

Affine, Kto mi mowi co chce.

Kto dobrze chodźi/ koſzt nogami nagrodźi.

Pedibus compenſatur pecunia. *Cic. ex Catone .i. ſi agrum remotum, qui minùs vtilis eſſe ſolet quàm vicinus, ſæpe inuiſas; ſarcies impendia & damnis occurres.*

ἰσάζει ἡ ἀκρίβεια τοῖσι χρήμασι. *A.* Æquat pecuniam vna diligentia. Graſſetur obſequio carens peculio.

Kto dobrze vymie/ lekko nieśie. Kto dobrze vymie i vlega/ tego ćieżar mniey dolega.

——— Leue fit quod benè fertur onus. *Ouidi.* *Patet id in pertica longâ, quæ in medio arrepta, facile eleuatur, ſecus ſi in alterutro extremorum capiatur. Idem norunt baiuli meliùs, dum ingentia pondera bene accepta & librata leuius ferunt. Et Seneca ait:* Grauia ſcitè ferentes minùs premunt.

Quælibet res, *inquit Epictetus*, duas habet anſas, vnam tolerabilem, alteram intolerabilem, tu priorem apprende.

ὅστις καλῶς τι λαμβάνει ἀβαρὲς φέρει. *A.*

Sed hæc tralato ad mores ſenſu potiùs accipe. & affinia erunt illi dicto. Przykrości folgą ćierpliwość.

Kto drugiego chce ſtrofowáć/ Nie ma śie ſam w tem náydowáć.

Kto ſam kiedy nie ſzwánkował/ ſłuſzna by drugich ſtrofował.

Qui alterum incuſat probri, eum ipſum ſe intueri oportet, *Plaut.*

Non ſoles reſpicere te, cùm dicas iniuſtè alteri? *Idem.*

Probum patrem eſſe oportet, qui gnatum ſuum eſſe probiorem, quàm ipſus fuerit poſtulet. Nam quod tu damni & quod feciſti flagitij. Populo viritim potuit diſpertirier. *Idem.* Stultitia eſt me illi vitio vertere, Egomet quod factitaui in adoleſcentia Cùm militabam, pugnis memorandis meis, Eradicabam hominum aures

num aures quando occœperam. *Idem.* Feci ego istæc itidem in adolescentia. *Apud eundem Plautum pater audiens filium suum licentiùs viuere dixit: sed improbè malo suo exemplo defendit & fouet dissolutionem filij.*

Carere omni vitio debet, qui in alterum paratus est dicere. *Cicero.* Legem sibi ipsi dicunt innocentiæ, continentiæ, virtutumque omnium, qui ab altero rationem vitæ reposcunt. *Idem.*

Vnde tibi frontem libertatemque parentis Cum facias peiora senex? *Iuuenal.* *Apud Terent. vxor marito nequam dicit.* Filius adolescens habet amicam, *&c.* quo ore illum obiurgabis, responde mihi!

Si quis Opprobrijs dignum lacerauit integer ipse, &c. Ius est. *Horat.*

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus. *Iuuenal.*

Ten drugiego niech strofuié/ co śie sam ni wczem nie czuié.

Diogenes ingressus triclinium Platonis pro hospitibus decenter & eleganter stratum, pedibus cænosis calcabat lectulos dicens: Calco fastum Platonis. *cui Plato:* Calcas sed alio fastu maiore. *Nam Diogenes ex inopi & sordida vita ac victu, eam apud homines opinionem venabatur, qua cæteros Philosophos antecellere videretur.*

γελοῖον ἄν τις ὢν φαλακρὸς, ἢ κυρτὸς ἑτέρους εἰς ταῦτα λοιδορῇ καὶ σκώπτῃ. Plutarc. Ridicula res est cùm quis caluus & gibbosus ipse, aliis talia vitia exprobrat & eos irridet. *Lycurgus Simonidi Pöëtæ dixit. Vrbem pulcherrimam Corinthiorum commitijs laceras & fœdas; ipse cùm fœda sis facie, imagines tuas ponis & exornas. Apud Plutarch. Sic ægrotus malo medico rectè dixerit.* Curet me Asclepiades .s. *medicus qui ipsemet nunquam ægrotauit teste Plinio.*

Quod vitio vertas aliis, ne feceris ipse.
Quæ culpare soles ea ne tu feceris ipse.
Turpe est doctori cùm culpa redarguit ipsum. *Cato.*
μεμπτὸν ὅ σοι δοκέει, τό κεν αὐτὸς μήποτε ῥέξῃς
οὐ καλὸν ὅτε διδάσκαλον ἄνδρα ἐλέγχει ἁμαρτάς. *Mylius.*
Dogma tuum sordet, cùm te tua culpa remordet. *Anonym. Rhythm.*
Qui cupit ex oculis aliorum abstergere labem,
Hic prius è propriis eruat ipse trabem. *Garner.*
Tunc alios culpa, cùm tu fueris sine culpa. *Idem.*

Kto dworny/ ten i wielomowny.

Percunctatorem fugito quia garrulus idem est. *Horati.*

Curiosus idem garrulus. τῇ πολυπραγμοσύνῃ συνόμιλος ἡ ἀδολεσχία. Curiositatis comes garrulitas. *Vtroque vitio laborant lippi & tonsores. Vide* Kto nówámi máło chodźi. *Aliter Plautus de Curiosis:* Curiosus, *inquit,* nemo est quin sit maleuolus. V. Wielomowny záwżdy dworny.

Kto dwu záiacow goni/ żadnego nie vchwyći.

Ptak ná dwu drzewách chcąc śiedźć/ ná źiemie vpada.

ὁ δύο πτῶκας διώκων, οὐδ᾽ ἕτερον καταλαμβάνει. Duos lepores insequens, neutrū capit. δύο

δυοῖν ἐπιθυμήσας οὐδετέρου ἔτυχες. Duo appetens, neutrum assecutus es. *Potest huc trahi illud Macrobij*: Duabus sellis sedere .s. *incommodum & difficile est si simul fiat. quanquam ille alio sensu protulit.* V. Oboietny 2.

Canis frustum carnis ferens, imaginem eius in aqua cernens, vtrumq; habere voluit & vtrumque amisit. *Ex apologis Gabriæ.* Monedula dealbata *Æsopi* δυοῖν ἐπιθυμήσασα οὐδετέρου ἔτυχεν. Duorum appetens neutrum consecuta. *nam & à columbis ob vocem & à monedulis ob colorem reiecta est.* *Vide* Łákomy chcac wiecey mieć. Dwie robocie rázem. Kto wiele obeymuie.

Kto groch ie / nie wiśi.

Iocus plebeius ex Apologo tali. Seruus cuiusdam heri à pisorum esu abhorrens, furto facto ab hero profugerat. missi qui perfugam retraherent, inuenerunt eum in quodam hospitio pisa auidè edentem, ideoq; non ausi manus ei inijcere abierunt. Sic ille euasit & dicto huic occasionem dedit. Aliqui hoc dictum ioco eludunt, ob duplicem sensum. alter est communis .s. qui pisa edere solet, non suspenditur. vt in apologo. alter subtilior .s. qui pisa nunc edit, nunc non pendet, sed suspendi potest postea. Tales apud Dialecticos sunt captiones æquiuocationis & amphiboliæ. Ideò aliqui apologi dictum ita accuratiùs exprimunt. Kto groch iada / nie wiśi. *Simile est illud Gallicum apud Garnerum.*

Scitur ad extremum quis sueuit (*vel possit*) mandere lardum.

Kto kogo miłuie / wad iego nie czuie.

Kto śie czego zámiłuie / choć podłe / drogo szácuie.

——— Amatorem — amicæ Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectat veluti Balbinū polypus Agnæ (*meretricis morbus fætens nariū*) *Horat.*
——— Strabonem Appellat pætū pater, & pullū, malè paruus Si cui filius est. *Idē.*
Næuus in articulo pueri delectat Alcæum, at est corporis macula næuus, illi tamen hoc lumen videbatur. *Cic.* *Q. Catulus Roscium peruersissimis oculis adeò dilexit, vt illos versus effuderit:*

Constiteram exorientem auroram forte salutans,
Cùm subitò à læua Roscius exoritur,
Pace mihi liceat cælestes dicere vestra,
Mortalis visus pulchrior esse deo. *apud Ciceronem.*

οἱ ἐρῶντες καὶ τραυλότητας καὶ ὠχρότητας τῶν ἐν ὥρᾳ ἀσπάζονται. *Plutarch.* Amatores & balbutiem & pallorem formosorum diligunt.

Multimodis igitur prauas turpesque videmus (*feminas*)
Esse in delicijs, summoque in honore vigere.
Nigra, μελίχρους est: immunda & fætida, ἄκοσμος:
Paruula, pumilio: χαρίτων ἴα, tota merum sal. *&c.*
Balba, loqui non quit, τραυλίζει: muta, pudens est. *&c. &c.*

Lucretius ostendit quomodo amatores vitia feminarum excusent & ad laudem trahant.

Plato similiter de masculorum vitiis sic: σὺ μὲ σιμὸς, ἐπιχάρεις: μέλανας, ἀνδρικὸς: λευκὸς θεῶν παῖδας εἶναι φαλέ. Simos, venustos: nigros, viriles: albos, deorum filios esse dicitis. ——— ἦ γὰρ ἔρωτι πολλάκις, ὦ πολύφαμε, τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. *Theocrit.*
Etenim amori Sæpe, ô Polypheme, quæ pulchra non sunt, pulchra visa sunt.
Sic uxor Hieronis graueolentiam mariti oris non sensit vel ob amorem non fastidiuit.
Quin amanti is qui amatur dicitur vel videtur, βδέειν λιβανωτὸν .i. pedere thus. *vt est apud Aristophan.* *Verum est & illud vulgare apud Anonymum rhythm.*

Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam.
Quisquis amat ceruam, ceruam putat esse Mineruam.

Affine huic est. Káždemu swoie śie podoba.

Kto leniwo ie, leniwo robi.

ὁ βραδὺς φάγων (*vel* φάγειν) βραδύτερος ἔσεται πονῶν (*vel* πονεῖν.) *A.*
Tardus ad edendum, erit ad laborem tardior. Tardus in edendo, erit in labore tardior. ἀσυμβόλου γὰρ δείπνου ὅστις ὑστερεῖ, οὗτος ταχέως νόμιζε καὶ τάξιν λιπεῖν. *Archilochus.*
Ad cœnã immunẽ quisquis tardè venerit, Hunc crede & in acie relicturũ locũ.

Kto lécié prożnuié, zimié poczuié. Kto lécié nié zbiera, zimié przémiera.

ὁ τέττιξ θέρους ὥραις σχολάζων, χειμῶνος ὥρᾳ ὑπὸ τῦ μύρμηκος τροφὴν αἰτῶν καταγελᾶται. *Apud Æsopum.* Cicada æstate otiosa, hyeme à formica cibum petens irridetur. Propter frigus arare piger noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. *Prouerb. SS. c. 20. apud LXX. Symmachus legit:* αἰτήσει ἐν ἀμήτῳ. Mendicabit in messe. *sed idem sensus est.*
ἤματι χειμερίῳ ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. *Hesiodus.* Tempore brumali polypus suum pedem rodit. *de homine ignauo aliqui vsurpant.*

Kto ma ciąża, tego nié wiąża.

ὅστις ἐνέχυρ' ἔχει, ἐλεύθερος ἄδεσμος ζάει. *A.*
Cui pignora adsunt, salua libertas manet.
Honesti ciues pignoribus ablatis coërcentur. *vt Philippus Crasso fecit apud Cic. 3. de Oratore. Meminit Salomon 27. cap. Prouerb. pignoris auferendi.*
Qui bonam copiam iurare potest, non fit nexus. *Ex Varrone.* .i. *qui iurare potest, habere se vnde soluat creditori, non fit ei nexu obligatus.* *Nexus autem (per Secundã) dicebatur liber homo, qui pro pecunia, cui soluendæ non erat, operas suas instar serui creditori præstare cogebatur.* *Nexus item dicebatur hæc obligatio (per Quartam.) Lepidè Martial.*

Cum rogo te nummos sine pignore, non habeo inquis.
Idem, si pro me spondet agellus, habes.
Quod mihi non credis veteri Thelesine sodali
Credis colliculis arboribusque meis! *&c.*

Kto ma ryby, ma chyby .i. Rybny dochod omylny, często chybia.

ἢ ἁλιεύ-

ἡ ἁλιευτικὴ τυχική. Piſcatio eſt fortuita, *à fortuna pendet præſertim in mari vel lacubus & ſtagnis vaſtis. Hinc illud apud S. Lucam c. 5.* Præceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus. *Et apud ICtos.* Iactum emere à piſcatoribus *vel* Fortunam iactus emere (βόλον emere *ait Suetoni.*) *pro periculoſo contractu.*

Apud Plautum in Rudente Gripus piſcator dicit: Neque piſcium vllam vnciam hodie pondo cepi. *Idem.* Turbida tempeſtas heri fuit. Nil habeo adoleſcens piſcium, ne tu mihi eſſe poſtules. Non vides me referre vuidũ rete ſine ſquamoſo pecu? *Ibidem quidam piſcatores ſic ſalutat.* Saluete fures maritimi &c.

Famelica hominum natio. quid agitis? vt peritis? R.
Vt piſcatorem æquũ eſt fame, ſiti, ſpeq; .i. *perimus. Ijdem apud eundẽ ibidem.*
Cibum captamus è mari, ſin euentus non venit.
Neque quicquam captum eſt piſcium; ſalſi lautique purè
Domum redimus clanculùm, dormimus incœnati.
Atque vt nunc validè fluctuat mare, nulla nobis ſpes eſt.

Alibi apud eundem: Piſcatus meo quidem animo hic tibi euenit bonus.

Kto ma vmrzeć, i w cébrzé wody vtonié.

Komu Bóg śmierć náznáczył, béz woyny, moru, vmrzé.

ὁ Θεὸς ὥρισεν σοι, οὐκ ἔστιν φυγεῖν. *A.*

Non eſt fugere, quod cuique conſtituit Deus.

Fixus eſt cuique terminus, manebit ſemper vbi poſitus eſt. *Seneca.*
Stat nobis terminus, vbi illum inexorabilis fatorum neceſſitas fixit. *Idem.*

Nullo fata loco poſſis excludere cùm mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia eſt. (*licet Tibur ſalubre ſit, Sardinia verò peſtilens.*) *Martial.* *Idem de puero ſtillicidio iugulato.*

Quid non ſæua ſibi voluit fortuna licere?
Aut vbi mors non eſt, ſi iugulatis aquæ? *Idem.* *Nam ſtiria glaciei in caput pueri delapſa, in vulnere liquefacta eſt.*

Simile epigramma eſt C. Cæſaris Germanici de Thrace puero, cui caput glacies in flumine fluitanti abſcidit. Et Græcum in Anthologio ſimile.

Idem mortis genus ſortita eſt diuino nutu Saltatrix Herodias, cuius etiam caput à corpore cruſtis glaciei abſciſſum, per glaciem ſaltauit, pœnam ſceleri aptam teſtificans. Nicephorus. Adde Æſchylum Poëtam Tragicum, quem aquila teſtudinem ferens, capite caluo conſpicata & lapidem eſſe rata, teſtudinem ei illiſit & occidit. Sub dio is plerunq; morabatur, quòd accepiſſet oraculum, ictu supernè veniente ſe moriturum, nec ſic tamen mortem euaſit. ex Valerio Maxi. & aliis

Stat ſua cuiq; dies .ſ. *mortis Virg. Affine,* Komu Bóg co obiécał. Smierć niéuchronna.

Kto ma żytko, ma wſzytko.

Commendatur hoc dicto agricultura & prouentus ex agris certior quàm ex aquis.

ἀγρὸν γάρ τε λέγουσιν ἀμαλθείης κέρας εἶναι. *Phocyld.*

Agrum enim dicunt Amalthææ cornu eſſe. *Vel*

Instar Amalthææ nam cornu ager omnis habetur. Fundum *dictum esse ait Varro, quòd sit fundamentum pecuniæ, & quòd multa vbertim fundat ex se.*
Et Cic. agros fertiles plùs multò referre, *ait*, quàm acceperunt.

—— τοῖσι φέρει μὲν γαῖα πολὺν βίον. *Hesiodus.*
His (*agricolis*) terra fert multum victum.
τὸ γὰρ τρέφον με τοῦτ' ἐγὼ κρίνω θεόν. *Menander Ethnicus de agro suo.*
Id quod nutrit med, id ego iudico deum.
O fortunatos nimium sua si bona norint Agricolæ &c. *Virgil.*
At secura quies & fallere nescia vita Diues opum variarum. *Idem.*

Siciliam Cicero laudat eo nomine, quòd fruges in ea primùm repertæ ferrentur.
Eandem *Cato ille sapiens* Cellam penariam Populi Romani nominauit, *apud eundē.*
Idem dicit: Neminem præterit omnem vtilitatem opportunitatemq; Populi Rom. consistere in re frumentaria maximè: in cæteris rebus adiuuamur ex illa prouincia (*Sicilia*) hac verò alimur & sustinemur.
In SS. libris frequens est mentio & commendatio frumenti & frugum, ceu maximi beneficij quod prisco illi populo Deus promittebat, conferebat, subtrahebat.
Initium vitæ hominis panis & aqua. *Ecclesiastici 29.*
Deniq; Musonius apud Stobæum dicit: multò virilius liberalius honestius esse ab ipsa terra opes percipere, & eas aliis præbere, quod faciunt agricolæ; quàm ab eis accipere, quod faciunt vrbani ignaui & otiosi, item mercatores, artifices, domini &c. Plutarchus quoq; ait: Honestius esse capere ceruum leporem capream. quàm opsonari; sed thynnum amiam carabum honestius opsonari quàm capere.

Kto mi mowi co chce / vslyšy čego nie chce / abo / čegoby nie rad.

Si mihi pergit quæ vult dicere, quæ non vult audiet. *Terent.*
Desinant maledicere, malefacta ne noscant sua. *Idem.*
Cùm dixeris quæ vis, quæ non vis audies. *S. Hieronymus.*

Ea in alterum ne dicas, quæ, cùm tibi etiam falsò responsa sint, erubescas. *Cic.*

Viam qui nescit qua deueniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem sibi.
Ego malè loquendi vobis nesciui viam,
Nunc vos mihi amnes estis, vos certum est sequi.
Si benedicetis, vestra ripa vos sequar,
Si maledicetis, vestro gradiar limite. *Plaut.*

Contumeliã si dices, audies. *Idem.*
οἱ λέγοντες ἃ θέλουσιν, ἀκούσωσιν ἃ μὴ θέλουσι. *Plutarch.* Qui quæ volunt dicunt, quæ nollent audiunt. *Ptolomæus apud Plutarchum Grammatico obscuritatem generis sibi exprobranti, leniter respondit:* εἰ μὴ τὸ φέρειν σκωπτόμενον, μηδὲ τὸ σκώπτειν βασιλικόν ἐστι. Si non est regium dicteria audire neque iacere est regium. *Nam ipse prior Grammatici inscitiam perstrinxerat.*
Dixerit insanum quis me, totidem audiet —— *Horat.*
ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. *Homer.*

Quale

Quále dixeris verbum, tále audies.

Audibis malè, si malè dicis mihi. *Cæcilius apud Gellium.*

εἰ δὲ κακόν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις. *Hesiod.*

Si verò malum quid dixeris, mox ipse maius audies.

Maledicis maiori! ℞. Prior promeritus perpetiare. *Plautus.*

Μὴ κακολογεῖν τὸν πλησίον, εἰδὲ μὴ, ἀκούσεσθαι ἐφ' οἷς λυπήσεσθαι. *Chilo.*

Non esse maledicendum vicinis, alioqui audienda erunt quæ dolorem afferunt.

φιλεῖ δὲ πολλὴν γλῶσσαν ἐκχέας μάτην,
ἄκων ἀκούειν, οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους. *Sophocles.*

Solet etenim qui multa temerè effuderit,
Audire nolens, quæ volens dixit malè.

εἰ δ' ἡμᾶς κακῶς ἐρεῖς, ἀκούσῃ πολλὰ κοὐ ψευδῆ κακά. *Euripid.*

Si dixeris nobis malè, mala inuicem permulta nec falsa audies.

ὄρσεις με τἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. *Sophocles.*

Me non mouenda pectore adiges promere.

ἀχαλίνων στομάτων ἀνόμου τ' ἀφροσύνης τὸ τέλος δυστυχία. *Euripid.*

Infrenis oris & iniquæ vecordiæ vectigal (*aut finis*) est infelicitas, calamitas.

Affine, Iáko gada. Wèt zá wèt.

Kto mie miłuie/ i pieśká/ ábo służki mego ƒánuie.

Vulgare est illud. Qui me amat, amat & canem meum. *Vsurpat S. Bernard.*

ὁ ἐμὲ φιλῶν καὶ τὸν κύνα τὸν ἐμὸν φιλεῖ. *Fusiùs Plaut. sic.*

Amator recens, vult placere sese amicæ, vult mihi (*læna loquitur*)
Vult pedisequæ, vult famulis, vult etiam ancillis. & catulo quoq; meo
Subblanditur nouus amator, se vt cùm videat, gaudeat.

Kto nieƒzet stráci/ niech skórą płáci.

Qui non habet in ære, luat corpore. *ICti ex D.*

Qui bonam copiam iurare (*vel eiurare*) nolit, nexus esto. *ex Varrone & Cicero.* *explicui id sub,* Kto ma ćiáżą/ &c. λειτουργία πένητος ἡ διὰ τοῦ σώματος εἰσφορά. *Vlpianus Rhetor.* Pauperis pensio vel munus in publicum conferendum, est tributum quod corpore pendi solet. *Rectè etiam hîc vsurpabis illud Cicer.* Pedibus compensatur pecunia.

Kto mocnieyƒƒy/ ten lepƒƒy. Wielkie ryby/ máłe żrą.

Plùs potest, qui plùs valet. *Plaut.* Pro iure vires. *Seneca.* Lewo zá práwo.

ὁ πλεῖον δυνάμενος τὸν ἀσθενέστερον κατισχύει. *Diodorus.*

Qui plùs potest debiliorem opprimit.

ἡ ἰσχὺς νόμος δικαιοσύνης. *Sapientiæ c. 2.* Sit fortitudo nostra lex iustitiæ.

τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τιθέμενοι. *Lucian.* Ius in manu ponentes.

Hecates cœna dicitur, *vbi quid per tumultum diripitur. ex Aristophane qui ait:*

τοὺς πλουτοῦντας δεῖπνον (τῇ Ἑκάτῃ) κατὰ μῆνα προσάγειν, τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν πρὶν καταθεῖναι. *i.* Diuites cœnam Hecate quot menſibus apponere, pauperes verò homines eam diripere priùs quàm appoſita ſit.

Piſcium vita. *vel* Piſces magni paruos deuorant. *Celebre dictum apud Latinos & Græcos.* Qui pote, plùs vrget. Piſces vt ſæpe minutos

Magnu' comeſt, vt aues deuórat accipiter. *Varro. Nonius.*

ἰχθύων βίος ἐν οἷς φασιν, ὁμοφύλοις οὖσι τὴν τοῦ μείονος ἀπώλειαν, τῷ μείζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον. *Polybius.* Piſcium vita. de quibus ferunt, quòd licet eiuſdē ſint generis, tamen minorum perditio, fit maiorum eſca & vita.

Eleganter de iisdem Oppianus.

ἰχθύσι δ' οὐδὲ δίκη μετανάστιμος οὐδέ τις αἰδὼς,
οὐ φιλότης. πάντες γὰρ ἀνάρσιοι ἀλλήλοισιν,
δυσμενέες πλώουσι, ὁ δὲ κρατερώτερος αἰεὶ
δαίνυτ' ἀμαυροτέρους, ἄλλῳ δ' ἐπενήχεται ἄλλος
πότμον ἄγων, ἕτερος δ' ἑτέρῳ πόρσυνεν ἐδωδήν.

At piſcibus nec æquitas eſt nec pudor,
Nec amicitia, cuncti ſed inimici inuicem,
Hoſteſque fluitant, ſemper autem fortior
Infirmiores vorat, alius alii adnatat,
Mortem ferens, & alter alteri eſt cibus.

ἄρεος πεδίον. *Suidas.* Martis campus. *vbi manu & vi militari more res geritur.* ὡς ἂν ὑμῶν τὴν μάχαιραν ὀξυτέραν ἔχῃ. *Pyrrhus apud Plutarchum interrogatus. quis eo mortuo regnare deberet, reſpondit:* Qui veſtrum acutiorem habuerit gladium .ſ. *ille regnet.* *Dictum barbarum.* Ferro res agitur. *Ennius.*

οἱ κρατοῦντες ὁρίζουσι τὰ δικαίων τοῖς ἥττοσι γίνονται. *Demosthenes.*
Qui rerum potiuntur ius imbecillioribus definiunt. V. Wilczem práwem

---

Kto mówi/ ten ſię domówi.

Duplex eſt huius dicti ſenſus. Alter eſt ingratus & odioſus. Cùm quis incautè vel importunè loquendo malum ſibi accerſit. vt apud Plautum Bacchidibus. Pi. Duc te ab ædibus. Pa. Nimis iracundè. Pi. At ſcin' quam iracundus ſiem?

Ne tibi hercle haud longè eſt os ab infortunio,
Ita dentifrangibula hæc meis manibus geſtiunt. *Vide* Kto mi mowi co chce.

Alter ſenſus eſt vtilis, in quem ſunt illa Senecæ.

Qui inſtat, etiam ex duro pectore gratiam extundit. *Et Suetoni.* Ea demum extudit, magis conuicio quàm precibus.

Sic apud S. Lucam c. 11. Amicus ob importunitatem amici nocte intempeſta lecto conſurgit & ei dat quæ petebat. Et c. 18. Iudex impius dicit: Etſi Deum non timeo, nec hominem reuereor, tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam.

Kto murnie/ budnie: kto z drzéwa kleći/ ogień niećí. νίκημα.

ὄικημα λίθινον, πυραμὶς, ξύλινον, πυρά. *A.*
Structura ſaxea, pyramis; lignea, pyra. *A.*
Si ſtruis ex lignis, facilè hic bacchabitur ignis, *A.*
Si ſtruis è ſaxis, incendia, ne time, abaxis. (.i. *abegeris, abiges, priſcè*) A.

Aqua & ignis nocet lignis, neutrum ſaxis. *Ideò Geneſis 11. ſtructores turris Babel lateribus (nam ſaxa deerant) ædificabant turrim ſemper duraturam. quanquam alias etiam cauſas huius ædificij erigendi afferunt interpretes. vide ſi lubet Pererium ad hunc locum. Mitto quæ de duabus turribus altera ſaxea contra ignem, altera lateritia contra aquam firma alij referunt.*

Kto ná málé nie przeſtáie, temu záwße niedoſtáie.

Cui ſua bona non videntur ampliſſima, licet totius mundi ſit dominus, tamen miſer eſt. *Seneca ex Epicuro.* ὁ Ἐπίκουρος κέκραγε λέγων: ᾧ τὸ ὀλίγον οὐχ ἱκανὸν, τούτῳ γε οὐδὲν ἱκανόν. *Laërtius.*
Epicurus clamabat dicens: Cui parum non ſufficit, huic nihil ſufficit.
ὃν οὐ θρέψει Κῶς, ἐκεῖνον οὐδὲ Αἴγυπτος: *Euſtathius.*
Quem non nutrit Cos (*inſula ſatis ferax*) hunc nec Ægyptus (*feraciſſima nutriet*)
In eos qui fortunam commodam & plùs quàm mediocrem faſtidiunt.
Confer. Przeſtáń ná málé.

Kto ná málé, abo ná ſwem przeſtáie, niczego mu niedoſtáie.

Kto żądze ſwe hámuie, niczego nie potrzebuie. Kto dość ma, więcey nie żąda.
Pol ſi animus æquus eſt tibi, ſatis habes quî vitam colas. *Plaut.*
Tenui vectigali, detractis ſumptibus cupiditatis, aliquid etiam redundabit. *Cicero.*
Panem & aquam natura deſiderat. nemo ad hæc pauper eſt. intra quæ quiſquis deſiderium ſuum clauſit, cum ipſo Ioue de felicitate contendat. *Seneca. Ex Epicuro qui ait:* ἔχων μάζαν καὶ ὕδωρ τῷ Διῒ ὑπὲρ εὐδαιμονίας ἀγωνίζεσθαι. *Stobæus.*
Habeamus polentam & aquam, ipſi Ioui de felicitate controuerſiã faciemus. *Seneca.*
Non puto pauperem, cui quantulumcunque ſupereſt, ſat eſt, *Idem.*
Deſinit in aduerſa niti, qui peruenit in ſummum. *Quintilian.*
Non qui parum habet, ſed qui plùs cupit, pauper eſt. *Seneca.*
Benè eſt (*illi*) cui Deus obtulit Parca quod ſatis eſt manu. *Horati.*
Eget minùs mortalis quò minùs cupit. *P. Syrus Mimus.*
Pulchrè Martialis. Si ſpumet rubra conchis tibi pallida teſta,
Lautorum cœnis ſæpe negare potes. Lepßy groch domá, niż w gośćinie żwierzyná.
Affine, Przeſtáń ná ſwem. Przeſtáń ná málé. Skromne życie. Bogátego nie vczyni.

Kto nazbyt łácny ku dobremu, ten łácny będźie i ku złemu.

Facilitas animi ad partem ſtultitiæ rapit. *P. Syrus Mimus.*
Exemplum huius rei inſigne eſt in Adelphis Terentij Mitio homo facili & leni admodùm ingenio in filium adoptatum, cùm ſæpe cum Demea fratre ſuo ſeueriorum morum homine contendiſſet licentiorem vitam adoptati excuſans & defendens; tandem ipſemet ſexagenario maior & hactenus cælebs, perſuaderi ſibi paſſus eſt, vt vxorem duceret, & Syrum ſeruum

nequam cum eius vxore libertate donaret, à Demea extremò irrisus. *Sic* Simplicitas seu felicitas morum facilè declinat ad ſtultitiam. *quod Græci optimè expreſſerunt, qui eadem voce εὐήθης & ſimplicem ſeu bonis ac facilibus moribus, & ſtultum appellant.*

Kto ni nacz nié zmiérza/ w nic nié vdérza.
Kto nié poſtánowi żywotá/ záwſze chodzi koło plotá.

Ignoranti quem portum petat, nullus portus ſuus eſt. *Seneca.* Scire debet ille qui ſagittam vult emittere, quid petat, & tunc dirigere & moderari manu telum. *Idem.* Aliud agendo viuere .ſ. *ſtultum. Idem.* Vita ſine propoſito vaga eſt. *Idem.* Quamdiu paſſim vagamur, non ducem ſecuti, ſed fremitum diſſonum in diuerſa vocantium; conteritur vita inter errores. *Idem.* Paſſim ſectari profutura. *Idem.* Zyć ná pámieć. Nié iác śię ni czégo. *Apud eundem vituperantur ij, qui ſine propoſito vagantur, quærentes negotia, qui quæ non deſtinauerunt agunt.* τὰ συμβαίνοντα διώκειν. *Demoſthenes.* Fortuita ſectari. αὐτοσχεδιάζειν τὸν βίον. Ex tempore viuere. *Sic & Perſius.*

Eſt aliquid quò tendis & in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris coruos teſtaque lutoque?
Securus quò pes ferat, atque ex tempore viuis?

Ad morem diſcincti viuere naccæ. al. *nattæ. Perſi.* .i. *diſſolutè,* ἀκολάστως, *inhoneſtè.* ἄσκοπα τοξεύειν. *Lucian.* Nullo ſcopo iaculari. *quod perinde eſt atque aberrare ſeu peccare.* Nam πρὸς τὸ ἀποτυχεῖν σκοπὸς οὐ τίθεται, οὕτως οὐδὲ κακοῦ φύσις ἐν κόσμῳ γίνεται, *ait Epictetus .i.* Aberrandi cauſa meta non ponitur: ſic nec mali natura aliquid in mundo eſt. .i. *Peccatum nil eſt.*
πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις τοῦ τέλους μεγάλην ἔχει ῥοπὴν, καὶ καθάπερ τοξόται σκόπον ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος. *Ariſtotel.*
Ad vitam cognitio finis magnum habet momentum, & ſicut ſagittarii ſcopum habentes, faciliùs aſſequemur quod expedit. *Neque ſolum ad totam vitam ſed etiam ad ſingulas actiones rectè peragendas, finis ſeu intentio bona neceſſaria eſt. qua de re lege Drexellij libellum Amuſſim inſcriptum.*

Kto nié był przy dziale / ábo przy rozdawániu/ nié weźmie nic.

ὁ ἀπὼν οὐ κληρονομεῖ. *Xenophon.* Abſens hæreditatem non capit. *Vulgare dictum eſt.* Abſentes careant. *Et habetur in Iure Caconico, de diſtributionibus quotidianis, circa non reſidentes.*

Kto nié dopie nié dopité/ ten mądrze i długo żyié.

ἔνδεια τῆς ὑγείας μήτηρ. *Chryſoſtom.* Indigentia mater ſanitatis.
ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη. *Syneſius. Heraclit.* Anima ſicca ſapientiſſima.
αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη. *Clemens. Alexandr.* Iubar ſicca anima ſapientiſſimũ.
Paruis victibus expedita corda Infuſum meliùs Deum receptant. *Prudentius.*
Demoſthenes rogatus quomodo tantam eloquentiam ſibi comparaſſet, reſpondit: Plùs olei (*lucubrando*) quàm vini (*cœnando, compotando*) conſumpſi.

Præstat esse Osiridem quàm Typhonem. *apud Synesium duo fratres sunt: Osyris adolescens sobrius, modestus, agilis. Typhon obesus, segnis, stupidus.*
Vbi multa alimenta in domo, ibi multi mures & feles: & in corpore, multi morbi. *Diogenes apud Stobæum.* *Confer.* Sytość. & Długo żyie.

Kto nie doyie, nie depuie: ten nie rad żartuie, tancuie, &c.
δεῖπνον γὰρ εὐτελὲς οὐ ποιεῖ παροινίαν. *Athenæus.*
Vbi cœna frugi est, nulla debacchatio est.
Accipe nunc victus tenuis quæ quantaque secum
Adferat, inprimis valeas bene, &c. *Horati.*
οἴνου δὲ μὴ παρόντος οὐκ ἔστιν Κύπρις. *Euripides.*
Absente vino nulla prorsus adest Venus.
ἐν τῇ κενῇ δὲ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως οὐκ ἔστι, πεινῶσιν γὰρ ἡ Κύπρις πικρά. *Athenæ.*
In ventre inani nullus est formarum (*pulchrarum*) amor. Amara Venus his quos dira premit fames. Nec enim cantare sub antro Pierio, thyrsumuè potest contingere sana Paupertas atque æris inops. &c. *Iuuenal.*
Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terentius.*
ἔρωτα παύει λιμός. *Antholog.* Sedat fames amorem.
ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πεινῶσι δ' οὔ. *Athenæ.* In saturo Venus, in famelico non.
νεκρὸν Ἀφροδίτη Διονύσου δίχα καὶ Δήμητρος. Mortua res est Venus sine Baccho & Cerere. *Apud Plautum in Casina dicit quidam.*
Ego amo. R. *alter.* At ego hercle nihil facio tibi amor pericli, mihi inanitate iam dudum intestina murmurant.
Nemo ferè saltat sobrius, nisi forte insanit. Intempestiui conuiuii, immoderati ioci, multarum deliciarum comes est saltatio. *Cicer.*
τοῦτον ἄριστον οὐ χωρεῖ προδοσίαν. *Epaminundas de tenui sua mensa.*
Tale prandium (*frugale*) non est capax proditionis.
Cum te (*corripiet*) detineat Veneris damnosa voluptas
Indulgere gulæ noli quæ ventris amica est. *Cato.*
ἢν ἀκόλαστος ὄρεξις ἐνοχλοίη σε Κυθείρης,
μὴ θέλε χρηστεύεσθαι λαιμῷ γαστρὸς ἑταίρῳ. *Planudes. interpres.*
Subtrahe ligna foco, si vis exstinguere flammam.
Ieiuni hominis saliua serpens necatur. *Plini.* *Galenus. Alexand. Aphrodiseus.* inediâ verò, cupiditas, libido. *Cyprian.* Nec soli serpenti sed & aliis venenatis letalis est hæc saliua, si os vel vulnus eorum attingat.

Kto nie iest hardy, nie czuie wzgardy.
οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ. *Diogenianus.*
Nil passus es mali, si dissimulaueris. *Sic Diogenes dicenti: Ecce isti te derident, respondit:* At ego non derideor .i. *non sentio, contemno.*

Kto nie ma krześła, niech stoi.

Si non vbi sedeas locus est, est vbi ambules. *Apud Plautum histrio spectatoribus Comœdiæ dicit.* *Muta paululum, vt dicto Polonico conueniat.*

Si non habes vbi sedeas, vbi stes habes. εἰ μὴ πῦ ἵζοις ἐςὶν, ἐςι πῦ ςαίης. *A.*

Kto niema zbroié / müay boié.

ἐν παγούρῳ σοφία. *Epicharmus.* In paguro sapientia. *Cancer quidam est qui verno tempore spoliatum se testa & aculeis sentiens, latet in cauernis donec testa tenera durescat. Jn Rudente Plauti Leno audiens seruos cum clauis contra se vocari ait:*

Eheu scelestus galeam in naui perdidi!

Nunc mihi opportuna hîc esset, salua si foret. *Et in Truculento Geta rixans cum milite, videns se imparem antequam ad manus veniatur ait:* Ibo domum. *Vide hoc & aliquot similia apta huic loco sub.* Nié rownia mnié z toba.

Kto nie może byé złotnikiem / wiec kowalem / &c.

Aulœdus sit qui citharœdus esse non potest. *Cic.* Agas asellum. *Idem & Martialis. In eum qui in honestiore vitæ genere consistere non valens ad infimum se demittit. Hen. Steph.* Ad iuris studium deueniunt, qui oratores esse non potuerunt. *Cicer.*

εἰ δέ τις ὃ δεδάηκε τέχνην, σκαπτοίτω δικέλλῃ. *Phocylid.*

Artem qui nullam didicit, fodito ille ligone.

Proci Penelopes *Aristotelis dictum apud Rhodiginum, de vilium artium sectatoribus Philosophiam negligentibus. nam Proci à Penelope reiecti, pedisequas eius procarunt. Bion hoc tribuit Plutarch.* μνηςῆρες τῆς πηνελόπης. τὰ μὲν τι δεύτερεια, καὶ ταῦτα μεγάλα. *Philo.* Secundas partes vel secunda præmia obtinere & hoc magnum. *Affine,* Chćiey iák nalepiey. Kiedy tego nie możemy.

Kto nié oßczada swego / mniey iéßczé bedźié cudzego.

—— οὐκ ἔςι κακῶς κεχρημένον ἄνδρα,

τοῖς ἰδίοις, εἶναι πιςὸν ἐν ἀλλοτρίοις. *Lucian. Antholog.*

Non potest homo male vtens proprijs, fidelis esse in alienis.

Vide Cudzego nié żal. *& mox sequens.*

Kto nie oßczada swego / rzući śie do cudzego.

Qui nimis *(proprium)* expendit, alienum postea prendit. *Anonym. rhythm.*

ὁ τ' ἴδια καλεδῶν, τ' ἀλλότρι' ὀρέξετ' ἐφεξῆς. *A.*

Qui sua dispergit, mendicus ad ostia pergit. *Idem. Anonym.*

Kto niéoßczednié vstáwnié bierzé; by miał nawiecey wkrotcé wybierzé.

ἄντλημα συνεχὲς κἂν μέγας ἐξαντλέει. *A.*

Exhauriuntur maxima haustu perpeti. Vel maxima absumes, sumendo iugiter. *Jn Sticho Plauti seruus in conuiuio sodalium suorum hortatur eos vt moderatè nec plenis poculis bibant vt diutiùs compotatio protrahi possit, dicens:* Nolo ego nos pro summo bibere. (.i. *plenis poculis*) nulli relerimus postea (.i. *non erit, quod iterum relinendo dolium proma-*

am promamus.) Namque ædepol quamuis de ſubito vel cadus verti poteſt (*.i. affatim promendo mox euacuatur.*

Kto nié robi / niéch nié ije / pośćić muśi.

Quem laborare piget vel pudet, edere quoque pariter pigeat, vel pudeat. *Garner.*

ὁ πονεῖν ὀκνείων, ὀκνεέτω ὑμᾶς καὶ φάγειν. *A.*

Apud Plautum Hiſtrio præconi dicit: Exerce vocem per quam viuis & colis (*.i. victum & cultum habes.*) Nam niſi clamabis, tacitum te obrepet fames.

Sed notior & gratior eſt S. Pauli ſententia: 2. Theſſalon. 3. εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. Si quis non vult operari, nec manducet.

φεύγων πόνον φεύγει τἀγαθά. *Philo.* Fugiens laborē fugit bona. V. Leniwy woli.

Kto nié rychło chodźi / ten ſobié ſzkodźi.

Multa amittuntur tarditate & ſocordia. *Accius. Noni.*

Pinarij cùm nouiſſimi comeſſo prandio veniſſent & pranſores manus iam lauarent; ab Hercule conuiuio priuati ſunt. Macrob. ex Veratio. & Feſtus.

Ad poſſeſſa venis præreptaque gaudia ſerus.
Spes tua lenta fuit, quod petis alter habet. *Ouid.*

Sed damnoſa mora eſt. *Idem.* Mora ſemper obfuit, diligentia profuit. *Plaut.*

Ciconiæ dum congregantur abituræ hyematum in alias terras, eam quæ vltima ad illum cœtum venit diſcerpunt & abeunt. Plini. l. 10. c. 23.

ὅστις ἐπὶ δεῖπνον ὀψὲ κληθεὶς ἔρχεται, ἢ χωλός ἐστιν ἢ οὐ δίδωσι συμβολάς.

Theocriti Scholiaſtes. Quiſquis vocatus tardus ad cœnam venit
Aut claudus eſt, aut non dat ille ſymbolam.

Qui tardus fuerit dum fercula ſumere quærit,
Vel malè prandebit, vel ſedis honore carebit. *Anonym. rhythmi.*

Apud S. Matthæum c. 25. Virgines fatuæ tardè venientes non admittuntur.

Affine, Odwłoká ſzkodliwa Po obiedźie łyſzká. Bedźieſz iadł z ſtára pánią.

Kto nié ſkoſztował złego / nié godzien dobrego.

οὐ γεύσας τὸ πικρὸν γλυκερῶν ἀνάξιός ἐστι. *A.*

Dulcia non meruit qui non guſtauit amara. *Garner.*

Puncta feras apium, ſi mel habere cupis. *Turneb.*

Kto nié zna ſwey żadney wady: niéch pyta miédzy ſąśiady. ábo. niéch śie powádźi z ſąśiády.

Qui ſe non noſcat, vicini iurgia poſcat. *Anonym. rhythm.*

ὅστις ἄγνωστος ἑαυτῷ εἴης, τῷ γείτονι ἔριζε. *A.* *Vel*

ὅστις ἀγνώστος ἑαυτῷ ᾖ, τὸν γείτονα ἐρώτα. *A.*

Si qui ſis neſcis, rogita, vicinia dicet.

Kto nié zna złego / nié zna dobrego.

Cui malus eſt nemo, quis bonus eſſe poteſt? *Martial.*

Iudicij nullius iudicium eſt, vel bonos omnes eſſe putare, vt hic Calliſtratus Martialis ſenſit, l. 12.

fit, l. 12. ep. 82. vel malos omnes vt Mamercus l. 5. epi. 29. qui de nullo bene sentiebat nec loquebatur. de quo idem Pòëta sic:

Hominem malignum forsan esse tu credis!
Ego esse miserum credo cui placet nemo.

Cùm tamen nec omnes boni esse possint, nec omnes mali. atq; ita horum duorum; hic, omnes odit & fugit, etiam bonos; ille, omnes amat, etiam malos. perinde atq; si quis omnia alba, vel omnia nigra diceret.

πάντας νομίζων ἄνδρας ἔμμεναι κακὸς,
ἀγαθὸς τε πάντας, ἶσον ἑκάτερός ἐστ᾽ ἄνες. *A.*
Omnes bonos malósue credens, æquè amens. *vel* amen' st.)

O fortunate! nescis quid mali Præterieris, qui nunquam es ingressus mare. *Terent.*
Kto czego nié doznał nié rozumie.

Kto nigdy nié był poddanem / rzadko bywa dobrem pánem.

Kto chcé drugiem rozkázowáć / ma wprzod ná sobié sprobowáć.

οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν μὴ ἀρχθέντα. *Aristotel.* Fieri non potest vt bene gerat imperium qui prius non paruit imperio. ἄρχειν μηδενὶ προσήκει, ὃς οὐ κρείττων ἐστὶ τῶν ἀρχομένων. *Cyrus apud Plutar.* Imperare nulli conuenit eum qui non sit melior subditis. τὸν μέλλοντα ἄρχειν καλῶς, πρῶτον δεῖν ἀρχθῆναι. *Idem.* Is qui benè sit administraturus Imperium, priùs ferat oportet imperium.
ὁ μὴ δουλεύσας, οὐδ᾽ ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου. *Plato.* Qui non seruierit, is nec dominus laude dignus fuerit. οὐκ ἔστιν ἄρχειν τοῦ μὴ ἀρχομένου. *Plutarch.* Non est eius imperare, qui imperio non paruit.
ἄρχε, πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. *Solon. Laërt.* Impera vbi priùs imperiū ferre didiceris.
ὁ ἀρχόμενος, καλῶς ἄρχει. *Plutarch.* Qui fuit sub imperio, bene imperat.
μὴ ἄρχε, πρὶν ἄρχεσθαι μάθῃς. *Pittacus.* Ne imperes priùs quàm parére discas.

Parére scire, par imperio est gloria. *P. Syrus.*
Stultum, imperare reliquis qui nescit sibi. *Idem.*

Nemo potest regere nisi qui & regi. *Seneca.* *Agis interrogatus*, Quæ disciplina Spartæ maximè exerceretur. Rt. ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. .i. Imperandi & parendi. *Plutarch.* V. Kto sie sam mocno hámuie.

Kto nigdzié nié bywał / swoie chálupkę napiękniéyszą być rozumie.

Vrbem quam dicunt Romam Melibæe putaui
Stultus ego huic nostræ similem. &c. *Virgil.*

Similis est Senex Veronensis Claudiani. V. Domak.

Kto nogami mało chodzi / iezykiem ábo vszyma sobié nágrodzi.

Pedum officium supplet lingua. Podagricos, in lingua pedes habere, *& ideò loquaces esse dixit Alphonsus rex apud Panormitanum. Idem iudicium esto de claudis, cæcis, lippis, mendicis, tonsoribus, balneatoribus, mulieribus & similibus sedentariis, qui cùm in vno loco hæreant, omnes omnia interrogant & audiunt libenter quæ videre ipsi non potuére. innuit id Horat. Plaut.* *Vide* Swiégotliwy. Dworny.

Aptè

Aptè Astydamas. γλώσσης περίπατός ἐστιν ἡ ἀδολεσχία.
Linguæ deambulatio est loquacitas.

Kto obcych kráiow co zwiedźi / domaki w rozumwprzedźi.

τυφλοὶ πρὸς ὀξυβλέποντας, ἀναπόδημοι πρὸς τοὺς ἐκδεδημηκότας. Quod sunt cœci respectu videntiũ, hoc nunquã peregrinati, respectu eorũ, qui peregrinati sunt.

Kto od Bogá (ábo z Bogiem) poczyna / wszystkiego dokonywa,

Θεοῦ παρόντος ἅπαν ἄπορον ἐστὶ πόριμον. *Suidas.* .i. εὐπόριστον.
Præsente Numine inuium fit peruium.
Θεοῦ δείξαντος ἀρχὴν οὐδέν ἐστι κωλύον. *Pindarus.*
Deo viam monstrante nullum obstaculum est.
Θεὸς ἡγείσθω παντὸς ἔργου καὶ λόγου. *Synesius.*
Sit omnis operis atque verbi auspex Deus.

Kto pić przymusza niechcącego; á kto morzy prágnącego.
Ktory (ábo / ieden) gorszy nád drugiego.

τὸ πρὸς βίαν πίνειν, ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ διψᾶν βίᾳ. *Sophocles.*
Cogi ad bibendum, non minùs graue est malum,
Quàm si quis acrem perpeti cogat sitim.

Kto pieczenią piecze / słuszna áby iey skosztował.

Bos triturans frumentum, eodem pascitur. *vt S. Paulus scripsit Corinthijs.*
ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι. *Calistrat.* Lingua præconi. s. *in sacrificiis excidi & abijci solita præconi dabatur, qui in sacris clamabat:* Fauete linguis.
Sic læta nuntiantibus dantur Euangelia: & munerum latori aliquod munusculum.
Etiam opilio qui pascit alienas oues,
Aliquam habet peculiarem quî spem soletur suam. *Plaut.*
Kto stádo cudze páśie / swoie w niem owieczkę miewa.
Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? *S. Paulus ad Corinth. 1.*
Sed dictum Polonicum dignum est quod propriè reddatur aliis etiam linguis vsurpandum.
ὀπτῶντα τὸ κρέας τοῦτο γεύεσθαι θέμις. *A.*
Gustare carnem quisquis hanc assat, decet, (*vel solet.*)

Kto pierwszy / ten lepszy.

Kto pierwey / ábo pierwszy do młyná; pierwey miele / ábo zmiele.
ὁ πρῶτος εἰς μυλῶνα, πρῶτος καὶ ἀλέσει. *A.*
Qui primus venerit, primus molat. *ICti.* Qui prior tempore, potior est iure. *ICti.*
Locum in balneis primum primus occupare solet. *Ex Tertuliano qui ait:* Sed quia prior eis venit, & virtutum documenta prior signauit; idcirco quasi locum in balneis, ita fidem occupauit, posteris quibusque præripuit.
ὁ τὸ ἄλφα λαχὼν πρῶτος ἐδίκαζε. *Aristophan.* (*E decem iudicibus decem literis alphabeti sorte lectus*) Alpha sortitus, primus erat & primus sententiam ferebat.

Primus frangens glaciem laudem habet. Derelicta fiunt primò occupantis. *Budæus ICti.* Occupantis melior conditio. *Vlpian. ICti.* *Simile quid in Hecates cœna.* V. Kto mocnieyszy ten lepszy.

Kto powiedział, ten powiedział, kiedy dobrze powiedział.

Quid refert, quis dixerit? omnibus dixit. *Seneca.* Quicquid dictum ab vllo benè est, meum est. Quod verum est, meum est. Quæ optima sunt cōmunia sunt. *Idē.*

καλὸν ἔπος οὐ κακίζει αὐθέντης κακός. *A.*

Dicto bono nocere malus auctor nequit. *Siquidem serui, fœminæ, olitores indocti viles & mali homines sæpe bona dicunt. vt Pharisæi apud Matthæum c. 23. & Caiphas apud Ioannem 11.* *Vide* Podczás w podley sukmánie. Słucháć nigdy nie wádźi.

Kto przebiera, ten przemiera.

——— Festo die si quid prodegeris Profesto egere liceat, nisi peperceris. *Plaut.*

Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinū & pinguia, nō ditabitur. *Salō 21. c.*

Qui seriùs honores adamauerunt, vix admittuntur ad eos, nec satis commendati multitudini esse possunt. *Cic.* A nie chciałeś! nie bedźiesz miał.

Prodigus in adolescentia, in senecta ætate mendicat. *Ex Plauto.*

Post lauta bacchanalia esuries. *Garner.* Sumptus nimios sequitur egestas. *Idem.*

ὁ πολυτελὴς, τάχιστα γίνετ' εὐτελής. *A.* Vir sumptuosus inopiosus mox erit. *Affine,* Kto czeladź wielka chowa. Raz gody, drugi raz glody.

Kto przewinił, niech płáći.

Noxa caput sequitur. *Gordian. Imper.* ἡ ποινὴ τῇ κεφαλῇ ἕπεται.

Nequiter factum reum comitatur. *Cato.*

ἀκέρδεια λέλογχε θαμινὰ κακαγόρως. *Pindar.* Noxa sortitur crebrò maledicos.

ἡ ποινὴ ἁμαρτήματός ἐστιν ἐκδίκησις. Pœna est peccati vltio. *Henric. Steph.*

——— ἁμαρτωλαὶ γὰρ ἐν ἀνθρώποισιν ἕπονται. *Theognis. apud Schardium.*

Peccata homines insequuntur. *quare & pœnæ. Sed alio sensu protulit Theognis, nempe, humanū est peccare, ac proinde ignoscendū amico peccanti. Cōfer.* Nie płáći bogáty.

Kto ptaka chowa z pisku, będzie miał ono w zysku.

δυσοσμίαν ἀντὶ ψιθύρου ὄρνις λιπεῖ. *A.*

Fœtore cantum pensat auicula oscinis.

Qui volucrem nutrit, pro munere stercus habebit. *Anonym. rhythmic.*

Kto co chwali, a sam nie vżywa, abo nie czyni, gani.

ὅστις τι δ' αἰνεῖ καὶ μὴ ἐπιχειρεῖ, ψέγει. *A.*

Qui laudat aliquid, & ipse fugit idem, improbat. *Ex Seneca.* V. Ináczey mowi.

Kto co czyni przez drugiego, tak waży iak przez samego.

Gallorum dictum *apud Garnerum.* Ille ad pistrinum satis it, qui mittit asellum, *Huc faciunt illa ex vtroq; iure.* Iussio, consilium mandatum, &c.

Kto rad przed spráwą probuie, rzadko ná placu szánkuie.

Quem

Quem in ipſa re trepidare nolueris, ante rem exerce. *Seneca.*
Exerceamur ad palum, (.i. *ludicro & imaginario certamine*) ne imparatos nos fortuna deprehendat. *Idem. Sumptum è militari diſciplina.*
In ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe præparet. Miles in media pace, ſine vllo hoſte decurrit, & ſuperuacuo labore laſſatur, vt ſufficere neceſſario poſſit. *Idem.*
Sic Diogenes in Ceramico ſtatuas obibat ſtipem ab eis petens & mirantibus reſpondit. Se meditari repulſas, vel exercere ſe in fruſtrationibus. *Plutarch.*

ὁ περιπειράσας τ' οὐ σφάλλετ' ἐν τῷ πράγματι. *A.*
Non errat in re quam quis explorat priùs.

Sic Phormio Terentij dicente Geta : Vereor ne iſtæc fortitudo in neruum erumpat. *P.*
Ah non ita eſt, factum eſt periclum, iam pedum viſa eſt via.

Kto rad wiele piélgrzymuie/ nié wiéle śie nápráwuie.

Sroká záwße pſtra zoſtáie/ w ktorekolwiek léći kráie.

Qui peregrinantur perrarò ſanctificantur. *Ex Thoma de Kempis.*
πολλ' ἀποδημοῦντες δ' ἅγιοι γίνονται σπανίως. *A.*
Non Ieroſolymis fuiſſe, ſed ibi benè vixiſſe laudabile eſt. *S. Hieronym.*
πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσι. *Homerus.*
Nil miſerabilius quàm incerta ſede vagari.
Raró quis ex morbo aut peregrinatione melior euadit. *Garner.*
Vide plura ſub Odmiáná dálékich kráiow. Cżeſte mieśca odmieniánie.

Kto ráno wſtáie/ temu Bóg dáie.

ἀκμαιότατος καιρὸς ὁ πρωϊός. *Suidas.*
Aptiſſimum rebus gerendis tempus matutinum.
Matutini & veſpertini maximè cura habenda. *Pythagor.*
πολλ' ὀρθρεύσαντι πολλὰ χρηστὰ δοίη Θεός. *A.*
Manè vigilanti multa dat Deus bona. *Plura vide ſub* Niédoſpáć trzebá.

Kto śie ráno śmiéie/ wiécżor płácże.

πρωῒ γελάσαντα συνέβη ἑσπέρας κλαίειν. *A.*
Qui mane riſit ſæpe fleuit veſperi. *Affine,* Wéſéle w płácż.

Kto raz záßkodźi/ dźiéśieć kroć śie przygodźi.

Kto záßkodźi/ ten nágrodźi.

ὁ βλάψας πρῶτ' ὠφέλιμος πάλιν οἷος ἔσεται. *A.*
Lædere qui potuit prodeſſe aliquando valebit. *Dictum vetus. Ex Thucydide qui ait:*
εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαψα, καὶ ἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίμην.
Si cùm hoſtis eſſem vehementer nocui, etiam cùm fuero amicus multùm profuero.
ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται. Qui vulnerauit, idem ſanabit. *Claudij dictum apud Suetoniũ.*
τὸ Τελέφου τραῦμα πρίσμασι λόγχης θέλγεται. *Plutarchus.* Telephi vulnus haſtæ (*Achillis qua inflictum eſt*) ſerratis ramentis lenitur vel ſanatur. *De hoc Ouidi.*

Vulnus Achillæo quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Sic à scorpio icti, ab eodem habent remedium statim obtrito in vulnere, vel in oleum iniecto, vt notum est in Italia. Garner. Viperæ morsum cinis eiusdem sanat. Pierius.

Kto raz z placu vstąpi / wróćić śię záś może: á kto ná niem poleżé / wstáć dáley nie może. Boiáźliwy pierzchnawszy / żyw przećdśie zostáie: á śmiáły záś zábity raz / dáley nié wstáie.

ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. *Demosthen.*

Vir fugiens iterum pugnabit. Fugitans vir aciem rursus in aciem redit.
Quem terga vertere hostibus fecit timor, Hūc rursum in aciem sæpe cōpulit pudor.

Kto ręczy / tego kłopot męczy. Siebié zawodźi / kto drugiego swobodźi.

ἐγγύα, παρὰ δ' ἄτη. *Plato.* Spōde, sed noxa præsto est. *Simile est illud Homeri.*

δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι.

Miseræ sunt etiam sponsiones miserorum ad spondendum.
Stultissimum sacramentum in capitis periculum iusiurandum dare. *Turneb.*
Capitis cautio stultorum est. *E Gallicis dictis.*

Kto robi / głodem nié vmrzé. Godźien robotnik zapłáty / stráwy.

ἀξία ἡ κύων τοῦ βρώματος. *Suidas.* Digna canis pabulo.
Non alligabis os boui trituranti. *1 Corinth. 9.*
οὐδέποτε λιμῷ κατέθανεν πονῶν ἀνήρ. *A.* Nunquam fame laboriosus vir obiit.

μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω. *Plutarch.*

Merces viro amico condicta sufficiens sit.
Vel. Sufficiens condicta viro merces sit amico.

Protagoras Rhetor cum nullo discipulo paciscebatur, sed vbi didicit iussit eum æstimare, & quod dabat ille, accipiebat. Aristotel.
Notum est illud S. Pauli. Dignus est operarius mercede sua.
φιλόπονος ἴσθι καὶ βίον κτήσῃ καλόν. Viues honestè si laboris amans eris.

ἀνθρώποισιν ἐκ καμάτοιο πέλει θαλίη τε καὶ ὄλβος. *Q. Calaber.*
Hominibus labore paratur hilaritas & opulentia.

Kto rostropnie co spráwuié / niéma przygány choć fáluié.

τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἢν τιθῇ, πράσσει καλῶς. *Euripides.*
Negotia qui rectè instituit, is rectè agit .s. *quomodocunque eueniant.*

Improbat Cicero morem hominum qui non ex voluntate sed ex euentu consilia probare solent. Et Ouid. Careat successibus opto, Quisquis ab euentu facta notanda putat .i. *iudicanda, probanda. Siquidem facta non ex euentu sed ex prudentia & consilio æstimanda sunt. Nam euentus non est in nostra potestate, consilium est.*

ἡ σύνεσις ἔργα συνιστεῖ, οὐκ ἔκβασις. *A.* Quoduis negotium

Commendat haud euentus at prudentia.

Rectè Seneca; Sequimur quò ratio, non quo veritas trahit .i. *etiamsi nesciamus an*

vera &

vera & certa sit ad prosperum euentum via, tamen eam ingredimur cùm eam recta ratio monstrat. *Simile est illud.* Dum clauum rectum teneam nauimque gubernem. *ex Ennio. Sic Quintilian.* Gubernator vult salua naui in portum peruenire: si tamen tempestate fuerit abreptus, non ideo minùs erit gubernator, dicetque tritum illud: Dum clauum rectum teneam, *&c.*

Kto rządźić domu nié vmie swoiego/ nié podeymuy śię pospolitego.

Qui celocem regere non potest, onerariam ne petat. *Ex Apuleio.*

ὁ ἰδίᾳ πονηρὸς, οὐκ ἄν ποτε γένοιτο δημοσίᾳ χρηστός. *Æschines.*

Qui priuatim malus est, nunquam publicè bonus erit.

Vide Mniey nié zdałam. Ná málé probowáć. Wiele to ná ćie.

Kto sam kiedy doznał złego/ użali śię wnet nędznego.

Non ignara mali miseris succurrere disco. *Virgil.*

ὁ κακοπαθῶν τοὺς κακοπαθοῦντας εὐποιεῖ. *A.* Mala passus ipse benè facit pressis malo.

ἔστιν ἐλεήμων αὐτὸς ἔμπειρος κακῶν. *A.* Est misericors expertus ipse miseriam.

Kto śię cnotliwié spráwuié/ drzwi zamkow nié potrzébuié.

Atria nobilium valuis celebrantur apertis. *Ouidi.*

ζῶν καὶ τὴν ἀρετὴν θυρέτρῳ βιοτεύει ἀνοίκτῳ. *A.*

Cui virtus colitur porta vir viuit aperta.

Vix quenquam inuenias qui aperto ostio velit viuere. Ianitores conscientia nostra non superbia opposuit. Bona conscientia turbam aduocat; mala etiam in solitudine anxia & solicita est. Si honesta sunt quæ facis, omnes sciant. si turpia, quid refert neminem scire cùm tu scias? *Seneca.*

Julus Drusus apud Plutarchum fabro quinque talentis domum suam reparare volenti, dixit: Decem dabo, modò tam claram reddas, vt omnes vicini perspiciant quomodo viuam. & fenestras claudere eundem prohibuit, dicens se nihil erubescere in sua vita.

Sic S. Ioan. cap. 3. Omnis qui malè agit, odit lucem, *&c.* qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, *&c.*

Kto śię czego choć pilno strzéże/ przedśię nié záwsze śię vstrzéże.

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet cùm etiam cauet,
Etiam cùm cauisse ratus, sæpe is cautor captus est. *Plautus.*
An verò non iusta causa est, vt vos seruem sedulò
Quos tam grandi sim mercatus præsenti pecunia? *Idem Captiuis dicit.*

Rectè Dauid 1 Regum 27. secum ratiocinatur dicens. Aliquando incidam vna die in manus Saul. nonné melius est vt fugiam? &c.

φεύγων ὁ προσεχῶς, οὐκ ἀεί τ' ἐφεύξατο. *A.*

Qui diligenter quid fugit, vix effugit.

Kto śię grzechu swego káié/ zá karánie mu to śię staié.

Kto grzechu swego żáłuié/ káżdy śię nád niem zlituié.

Grauis animi pœna est, quem facti pœnitet. *P. Syrus.*

Ignoſcere hominum eſt, vbi pudet cui ignoſcitur. *Idem.*

ἁμαρτίας μεταμέλεια μεγίστη τίσις. *A.* Sat magna facti pœna pœnitentia eſt.

τὸν μετανοοῦντα πάντες ἄνδρ' ἐλεέομεν. *A.* Quē pœnitet peccaſſe, veniā huîc mox damus.

Ignoſcere pulchrum Iam miſero, pœnæque genus, vidiſſe precantem. *Claudian.*

Kto śie mśći / dwá rázy bit bywa.

πληγὴν ἀμυνόμενος μίαν, δύο λαμβάνει. *A.*

Plagas duas fert, quiſquis vnam vlciſcitur.

Bacchæ bacchanti (*& obuios thyrſo pro more ferienti*) ſi velis aduerſarier:

Ex inſana inſaniorem facies, feriet ſæpiùs,

Sin obſequare, (*cedendo, patiendo*) vna reſoluas (*ſatisfacias*) plaga. *Plaut.*

Vrſus ab vna ape punctus aluearium inuadit, & ab omnibus apibus compungitur. Rectè Seneca. Potentiorum *inquit* iniuriæ hilari vultu, non patienter tantùm ferendæ ſunt. facient iterum, ſi ſe feciſſe crediderint. *Seneca.* Sæpe ſatius fuit diſſimulare quàm vlciſci. *Idem.* *Quidam qui in aula regia conſenuerat, interrogatus quomodo id conſecutus eſſet, reſpondit:* Iniurias accipiendo & gratias agendo. *Idem.* Sæpe adeò vindicare iniuriam non expedit, vt ne fateri quidem expediat. *Idem.* Percuſſit te! recede. referiendo enim & occaſionem ſæpiùs feriendi (*illi*) dabis & excuſationem. *Idem. vt ſuprà Plaut.*

Kto śie ná co vſádzi / dokaże.

Quodcunq; imperauit ſibi animus, obtinuit. *Seneca.* Nihil eſt difficile, cuius ipſa ſibi mens patientiā indixit. *Idē.* Pertinacia impedimentū omne tranſcendit. *Idē.*

Animus hominis quicquid ſibi imperat obtinet. *P. Syrus.*

τῆς ἐπιμελείας πάντα δοῦλα γίγνεται. *Antiphanes.*

Cuncta ſibi ſedula diligentia ſubijcit.

τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο; *Interpres Ariſtophanis.*

Quid deniqueeſt quod efficere nequeat manus?

Nil tam difficile quin quærendo inueſtigari poſſiet. *Terent.*

τὸ ζητούμενον ἁλωτόν, ἐκφεύγει δὲ τἀμελούμενον. *Sophocles.*

Quod quæritur, comprehendi poteſt: effugit autem quod negligitur.

Nihil eſt tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat aſſidua meditatio. *Seneca.*

ἡ μελέτη πάντα δύναται. *Periander.* Meditatio, cura, exercitatio poteſt omnia. Vbi intenderis ingenium, valet. *Saluſt.* Labor omnia vincit Improbus. *Virgil.*

Kto śie ná gorácem ſpárzy / y ná zimne dmucha.

Qui ſemel eſt captus fallaci piſcis ab hamo,

Omnibus vnca cibis æra ſubeſſe putat. *Ouidi.*

Terretur minimo pennæ ſtridore columba,

Vnguibus accipiter ſaucia facta tuis. *Idem.*

Tranquillas etiam naufragus horret aquas. *Idem.*

πέιρη δὲ μαθὼν ἀποπαύεται ὁρμῆς. *Oppian.* Experientia doctus quiescit ab impetu. Qui implanatus est, abundabit nequitia .i. *calliditate. Ecclesiastici 34. apud LXX. sic.* ἀνὴρ πεπλανημένος ἔγνω πολλά. Vir deceptus multa nouit. *Item ibidem.* ὁ πεπλανημένος πληθυνεῖ πανουργίαν. Deceptus multiplicabit astutiã, nequitiam. μῦς πίσσης γευόμενος. *Diogenian.* Mus picem gustauit. *Et Theocrit.*

νῦν δὲ ποθ' ὡς μῦς φαντὶ Θεώνυχε γευόμεθα πίσσης.

Nunc tandem ceu mus, vt dicitur, Theonyche gustauimus picem.

Nam mus gustans picem vel inhæret vel ægrè eluctatur, & postmodum memor periculi cauet. Aliter Vide Trẽfi śie i ślepey kokoßy ziárno. Canis calida perfusus & frigidam horret. *Garner. è Gallico. A cane morsus, suggerente quodam vt cani saniem purgandam offerat, pollicens sanitatem, non vult, timens ne iterum mordeatur. Apologus. Vide plura in his.* Co záßkodziło, Po ßkodźie. Przèßie przypadki. Nie nápedziß.

Kto śie názbyt śpießy, pozniey doydźie.

Qui nimiùm properat, seriùs absoluit. *Erasmus ex Platone qui ait:* Σπεύδων ταχὺ πάντα διελθεῖν, μᾶλλον βραδύνω. .i. Properans citò omnia percurrere, magis tardo, vel moror. Σπεύδοντες σχολαίτερον παύουσι. *Thucydides.* Festinantes tardiùs finiunt. ἡ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει. *Aristoteles.* Canis festinans cæcos parit catulos. *Dictum in hominem qui ob festinationem immaturum & imperfectum opus edit. Affine,* Pomálu. Skwápliwość ßkodliwa.

Kto śie nie dłuży, żywot swoy przedłuży.

εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων. Felix qui nil debet. *Sic Automedontis Epigram.*

εὐδαίμων πρῶτον μὲν ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον ὅστις ἄπαις.

Qui nulli debet fortunatissimus ille est. Proximus huic cælebs, tertius orbus erit. *Apud Persas duo peccata erant insigniora coniuncta sibi,* Debere & Mentiri. *Plutarch qui habet pulchrum libellum de vitando are alieno. Confer.* Kto spáć nie może. *&c.*

Kto śie nie porußa słowy, tego porußy debowy (kiy go porußy debowy.)

Vulgare dictum est. Qui non curat verba, curabit verbera.

ᾧ μὴ μέλει ῥήματα, μελήσει τύμματα. *A.*
Quem verba non mouent, mouebunt verbera.

Simile illud. Est vis in saxis quam in verbis maior & herbis.

μείζονα τὴν δύναμιν λίθοι ἤδε τὰ ῥήματ' ἔχουσι. *A.*

Ex Apologo de anicula quæ puerum fructus carpentem ex arbore verbis duris & herbis coniectis deuocare non potuit; vbi verò saxa iacere cœpit, depulit.

Vide similia sub. Debowa wić. Nátáiec debowemi słowy.

Kto śie nie rad frasuie, pieknie i długo żyie.

τὸ ζῆν ἀλύπως ἀνδρός ἐστιν εὐτυχοῦς. *Menander.* Felicis est carere tristitia viri.

Solicitudo-

Solicitudo aufert ſomnum. *Eccleſiaſtici 42. Plura Eccleſiaſtes habet c. 2. vbi damnat varias curas ſolicitudinesq́ vanas hominum. Ibidem. c. 5.* Multas curas ſequuntur ſomnia: *ſimiliter ſolicita & moleſta. Et c. 8.* Laudaui igitur lætitiam. *Item Prouerb. Salomon. 28.* Vita dulcis longior erit. V. Nie fráſuy śie 1.

Kto śie poſpolſtwu podoba / ten śie mądrem nie podoba.

τὸ πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστὶν ἀπαρέσκειν. Plutarch. Vulgo placere, eſt diſplicere ſapientibus. *οἱ ἐν τοῖς σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγουσι. Idem.* Apud peritos contempti, apud vulgus eloquentiſſimi vel gratiſſimi.

Vide Poſpolſtwá rozſądek. & Mow luckich. Głupi v proſtych.

Kto śie rad vczy / ćiáłá ábo brzuchá nie tuczy.

Pigrum & negligentem corporis facit amor literarum. *Seneca.*

ἀνὴρ φιλομαθὴς μηδαμῶς φιλοσωματεῖ. A. Vel

οὐδέποτε γαστρίμαργος ἐστ' ὁ φιλομαθής. A.

Poſtrema vētris cura ſtudioſo eſt viro. *Confer.* Brzuch tłuſty. Kto nie doyie.

Kto śie rychło ſtárzeie / długo ſtárem będźie.

Maturè fias ſenex, ſi diu velis eſſe ſenex. *Cic. Intellige id non de canicie, aut laborum intermiſſione & inerti otio amplectendo, ſed de vitiis iuuentutis, luxu, crapula, laſciuia & ſimilibus tempeſtiuè relinquendis, quod qui non facit, aut non perueniet ad ſenectam aut eam breuem & moleſtam habebit. Nam vt idem Cic. dicit:* Intemperans adoleſcentia effœtum corpus tradit ſenectuti.

γήρασκε καιρίως κ' ἔσῃ μακρὰν γέρων. A. Seneſce maturè & diu ſenex eris.

Kto śie rychło źle zbogáći / wſzyſtko rychło źle vtráći.

Qui feſtinat ditari &c. egeſtas ſuperueniet ei. *Prouerb. SS. c. 28.* Hæreditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſſimo benedictione carebit. *Ibidem c. 20.*

μὴ σπεῦδε πλουτεῖν μὴ πένης γένῃ ταχύ.

Ne diues eſſe citò velis, ne ſis egens. V. Źle nábyćie.

Kto śie ſam chwali / tego nikt nie pochwali.

Similis eſt verſiculus rhythmicus Anonymi.

Qui ſeipſum laudat, laudis ſe nomine *(munere)* fraudat.

ὅστις ἑαυτὸν ἐπαινεῖ, οὐδεὶς αὐτὸν ἐπαινεῖ. A. Ipſe ſui præco præconia nulla meretur.

Συνοδεύει αἰὲν δοξοκοπίᾳ ὁ φθόνος. A. Inuidia ſemper eſt comes iactantiæ.

Nactus ſuperbum ingenium immodicamque linguam, quam irritando agitandoque in eas impelleret voces, quæ inuidiæ non ipſi tantùm, ſed cauſæ atque vniuerſo ordini eſſent. *Liuius.*

Kto śie ſam cżego dobrze náuczył / ſłuſzna áby drugich vczył.

Doceat qui didicit. *ex Pindaro qui ait: τὸ διδάξασθαι δὲ τῷ εἰδότι ῥᾴτερον.* Docere verò

verò facilius eſt ei qui didicit. *Simile illud.* Diſce ſed à doctis. *Et Terent.*
Pater eſſe diſce ab alijs qui verè ſciunt.

Kto śie ſam mocno hámuie / drugiem łácno roſkázuie.

ἑαυτοῦ κρατῶν ἄρχου. Teipſum continens impera.

ἄρχων ἑαυτοῦ, θέμις ἑτέρων ἀρχέτω. *A.* Sibi imperans vir cæteris iure imperet.
Quam minimi eſt negotij continere eos quibus præſis, ſi te ipſe contineas. *Cic.*
Nulla re faciliùs conciliare poſſunt beneuolentiam multitudinis qui præſunt, quàm abſtinentia & continentia. *Idem.*
Domini niſi cupiditatibus imperent, ne ſeruis quidem ſuis imperare poſſunt. *Idem.*
Egregiè Dauus Horatij l. 2. Satyra 7. arguens herum ſuum conceſſu eiuſdem, multa huic loco apta profert. vt illa:

Tu cùm ſis quod ego, & fortaſſis nequior, vltrò
Inſectere (*me*) velut melior, quid ſi me ſtultior ipſe? &c. *Item.*
Túne mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantiſq; minor? &c. .i. *qui multarum rerũ & hominum ſeruus es. vt ſubdit.*
Tu mihi qui imperitas, alijs ſeruis miſer, atque
Duceris vt neruis alienis mobile lignum. (*iáko łatká*) &c.
Quiſnam igitur liber? ſapiens ſibi qui imperioſus &c.
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in ſeipſo totus teres atque rotundus. &c.

Multos reges ſi ratio te rexerit. *Seneca.*

Kto śie ſam zginać nápiera / prozno ſtroż przed niem záwiera.

Non ego poſſum quæ ſe ipſa venditat tutarier. *Plaut.*

Nam nihil inuitis triſtis cuſtodia prodeſt,
Quam peccare pudet Cynthia, tuta ſat eſt. *Properti.* *Cynthiam pro quauis femina poſuit. alioqui fuit amica huius Pòëtæ.*

Nec cuſtodiri ni velit vlla poteſt. *Idem.*

Nec mille excubiæ, nec te ſignata iuuabunt
Limina. Perſuaſæ fallere, rima ſat eſt. *Idem Propert.*
Dure vir, impoſito teneræ cuſtode puellæ
Nil agis, ingenio quæque tuenda ſuo eſt. *Ouidi.*

Argus ſi ſeruet qui fuit oculeus totus, Is nunquam ſeruet. *Plaut. de furibus.*

ἀφύλακτος ἐστιν, ὅστις ὀλλῦσαι φιλεῖ. *A.*
Perire qui vult fruſtra eúm cuſtodias. V. Strzężonego Bóg ſtrzeże.

Kto śie ſam z ſobą nie zgodźi / ten nikomu nie dogodźi.
ábo temu żaden nie dogodźi.

Sperne repugnando tibi tu contrarius eſſe.
Conueniet nulli qui ſecum diſſidet ipſe. *Cato.*
Μάνλιμάχου σαυτῷ μὴ σαυτῷ ἐναντίος εἴης,
αὐτῷ δύσφωνος, σύμφωνος μηδενὶ ἔσεται. *Planudes interpres.*

Kto śię śmierći boi / płácu nie dostoi / o sławę nie stoi.

Qui mortem timet, nihil vnquam pro viuo faciet. *Seneca.*

θάνατον φοβούμενος οὔτις ἐστὶ φιλόκαλος. *A.*

Amans honesti est nemo, qui mortem timet.

Kto śię śmierći nie boi / ten káżdemu dostoi.

Kto sobie śmierć odważy / ten śię wszystkiego waży. (ten sobie nic nie waży.)

Qui mortem non timet, magnum is sibi præsidium ad vitã beatam cõparauit. *Cic.*

τλήμων ἐς πάντ' ᾧ γ' ὄκνηρον δέδοκται θανεῖν. *A.*

Qui destinauit iam mori, audet omnia.

πάντα καταφρονέει, ὅστις ὥρισεν θανεῖν. *A.*

Contemnit omnia, cui semel sedit mori.

O quam timendus qui mori tutum putat? *P. Syrus.*

Aduersus omnia tela, aduersus omne hostium genus bene facit, mortem contemnere. *Seneca.* Totius vitæ remedium est, contemnere mortem. *Idem.* Contemne mortem, & omnia quæ ad mortem ducunt contempta sunt; bella, naufragia, morsus ferarum, ruinæ &c. animus ex ipsa desperatione sumatur. *Idem.*

τίς ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; *Cic. ex Euripide.* .i. Quis seruus est? &c. *Vel.* Haud seruus est quicunque mortem negligit. *Affine,* Desperácya.

Kto śię sobie bárzo podoba / drugiem obrzydnie.

Suffenus Odiosus omnibus, ipse sibi multùm placet. *ex Catullo.*

πολλοῖς σέ τι μισεῖν ἂν σαυτὸν φιλεῖς. *Suidas.*

Eris odiosus plurimis túte ipse amans.

λίαν φιλῶν ἑαυτὸν, οὐκ ἔχει φίλον.

Tibi vni amicus, amicum habebis neminem.

Temet amans, sine riuali te solus amabis. *ex Cicer. & Horatio.*

Kto śię waży czego czynić / ten i mowić.

ὁ μὴ τὸ ἔργον δεδοικὼς, οὐδὲ τὸν λόγον. *Suidas.*

Qui non veretur facere, neque loqui.

ᾧ μή ἐστι τάρβος δρῶντι, οὔτ' οὐδ' ἔπος φοβεῖ. *Idem.*

Qui non reformidat factum, hic nec verbum timebit.

Nam multò leuius dicere quam facere est. *ait Ouid.*

Kto śię z drugiemi rad mieszgadza / osobno sobie niech dogadza.

Scabiosa pecus stabulum habeat separatum. *Garnerus è Gallico.*

ὅστις ἰδιότροπός ἐστιν, ἴδιον ἰδιότροφος. *A.* Viuat seorsum moribus viuens suis.

Kto sobie cudze szczęśćie cukruie / ten swoie bárzo gorzkie vczuie.

Cui placet alterius sua nimirum est odio sors. *Horat. al.* odio res.

ἀλλότρια τῷ ἀρέσκει, ἀπαρέσκει ἴδια. *A.* Aliena cui nimis placent, sua displicent.

Nulli ad aliena respicienti sua placent. *Seneca.*

Kto sobie długo żyć obiecuie; rzatko sie iako trzeba sprawuie.

Male viuunt qui se semper victuros putant. *P. Syrus.*

Quam pœnitenda incurrunt viuendo diu! *Idem.*

Male viuit quisquis nesciet benè mori. *Idem .i. qui non cogitat vt benè moriatur.*

οἱ πολυχρόνιοι οὐ πάντες εἰσὶ καλόβιοι. *A.*

Diuturna vita haud omnibus agitur proba.

οἱ μακρόβιοι ἔσθ᾽ ὅτε καὶ εἰσὶν κακόβιοι. *A.* Diuturna vita subinde vita fit mala.

Kto sobie przyczyną złego, prożno składa na drugiego.

Immeritò (*naufragus*) mare accusat, qui illud ingredi veritus non est. *Garner.*

Adde apologum de vetula ex arbore lapsa & Cacodæmonem auctorem ascensus & lapsus sui accusante: sed ab eodem refutata.

αἴτιος ἑαυτῷ κακοῖο, μηδένα μεμφέτω. *A.* Sui mali auctor, neminem culpet aliū.

Kto sobie woli, tego głową nie boli.

οὗτος μὲν πανάριστος ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ. *Hesiodus.*

Iste est optimus qui sibi ipsi per omnia sapit.

εὔχου τὸ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον δὲ τῇ χύτρᾳ. Opta vt proximus habeat, magis autem vt olla .s, *tua.* *Vide* Każdy sobie woli. Bliższa koszula.

Kto sobie zły, nikomu nie będzie dobry.

ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθὸς ἔσται; *Ecclesiastici cap. 14.*

Qui sibi nequam, cui bonus erit?

ὁ φαύλως διανοηθεὶς ἐπὶ τῶν ἰδίων, οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων. *Suidas.* Qui malè consulit rebus suis, nunquam bene consulet alienis.

ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐ φιλεῖ, πῶς ἄλλον φιλεῖ; *Dion Sophista.*

Qui seipse non amat, quomodo alium amabit?

Kto snać w nocy spać nie może, kup sobie dłużnika łoże.

Dictum hoc perstringit debitores. vt & illud Caroli Bouilli.

Eme lectum viri obærati .s. *si insomnia laboras. quod sumptum est ex iocis Augusti Cæsaris positis apud Macrob. l. 2. Saturnal. c. 4. (non apud Gellium vt ait Bouillus) Is enim Imperator in auctione supellectilis Equitis Ro. obærati, culcitram eius sibi emi iussit: & mirantibus id respondit:* Aliquam vim soporiferam illi culcitræ inesse debere, in qua ille ducenties HS .i. *500000 Philippæorum,* debens somnum capere potuit, sibi verò ob curas Reipub. male & parùm dormienti eam culcitam vtilem fore. *Ex Macrobio sic formandum est dictum.* Eme culcitram Equitis obærati.

ὅστις δυσυπνεῖ ἐστι καὶ ἀγρυπνέων, χρεώστου τοι ἀγοραζέτω προσκεφάλαιον. *A.*

Quisquis laborat nocte vigil insomnia, Mercetur ille debitoris culcitram.

Kto spada z wysoka, natraca boka.

Cieższa nedza po dobrem mieniu.

Excelsis multò faciliùs casus nocet. *P. Syrus Mimus.*

ὕψιςα μᾶλλον αἰσθάνονται πτωμάτων. *A.* Excelsa casum sentiunt multò magis.
οἴκε δὲ μεγάλε πτῶμα γίεται μέγα. *Apollodor.*
Magnâ ruinâ magna corruit domus.
Paucis deponere fælicitatē molliter licuit. ipsa nos degrauant, quæ extulerūt. *Seneca.*
Quid me potens fortuna fallaci mihi
Blandita vultu, sorte contentum mea,
Altè extulisti, grauiùs vt ruerem? &c. *Seneca Octauia.*
Caditur nunquam leniter alto.
Cum gradus est altus, grauior fiet tibi saltus. *Anonym. rhythmic.*
Qui filo Parcarum rupto ex alto decidit, magnum excitat strepitum: qui parùm eleuatus decidit, vix a vicino sentitur. *Lucianus Græcus.*

Kto swoiem nie sprzyia, nikomu nie sprzyia.

Omnium est communis inimicus, qui fuit hostis suorum. *Cicer.*
Similis est S. Pauli sententia 1 Timoth 5. Qui suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit & est infideli deterior.
μισεῖ ἅπαντας ὁ ἀμελῶν τ῀ οἰκείων *A.* Odio habet oēs, negligens domesticos.
Longè fugit, qui suos fugit. *Varro. Affine illud Terent.* Ita fugias ne præter casam.

Ktoś mie dobrze abo źle wspomina: *v.* Dobry znak.

Kto w dálekie wyieżdża kraie przynośi insze obyczaie.

οἱ ξενιτεύσαντες ἑτερότροποι νοςοῦσι, *vel* ξενικοὺς τρόπους προσφέρουσι.
Peregrini cum alijs moribus redeunt, vel peregrinos mores afferunt. *Ex Plutarc.*
qui scribit: Lacones prohibuisse suis ciuibus peregrinationem, ne peregrinos mores in-
ferrent in patriam optimis moribus & legibus vtentem. Item eosdem peregrinos sæpiùs
vrbe eiecisse, ob morum contagionem deuitandam: deniq; omnem nouitatem exosam habu-
isse & puniuisse. vt Timotheum ac Terpandrum citharœdum, chordas plures citharæ ad-
dentum. *Affine,* Odmiána dálekich kráiow. &c. Kto rad wiele pielgrzymuie.

Kto wiele mowi abo grozi, máło vczyni, máło zászkodźi.

Pies co bárzo szczeka/ nie bárzo kąsa. Krowá co bárzo ryczy/ máło mleká dáie.
Nie káżdy kąsa/ co wąsem trząsa.

Vasa vacua magis sonant. *ex Plutarcho qui ait:* τ῀ ἀγγείων τὰ κενὰ πληττόμενα μᾶλλον ταῖς πληγαῖς, καὶ τ῀ ἦχον ἐπιτείνει μακρόν. Vascula vacua percussa magis sonant, & sonum latiùs diffundunt.
Anseres tantùm clamant, at nocere non possunt vt canes. Cicer.
Molestus ne sis, nimium tinnis, non places. *Plaut.* Sine virtute argutum (.i. *disertum*) ciuem mihi habeam pro præfica: quæ alios collaudat absentes, se verò non potest. *Idem.* Wymowá bez cnoty/ z łykow forboty.
μηδεὶς τῇ γλώττῃ καλὰ ἔργα πλάττεται. Charondas.
Nemo honesta facta lingua effingit.
Canes timidi vehementiùs latrant. *Curtius.*

δειινότατοι ὑλακτέει φιβητικοὶ κύνες. A.

Tu cum timenda voce complesti nemus Proiectum odoraris cibum. *Horati.* .i. *taces accepto pretio vel lucro. de maledico scriptore. Sic Cicer. de Causidicis:* Alios *ait* esse, qui clamare possunt tantùm, non etiam nocere: alios qui latrare & mordere possunt. Et illos anseribus, hos canibus similes esse.

Apud Virgilium Drances. Largus opum, & lingua melior, sed frigida bello Dextera.

Eidem Turnus ait: Larga quidem semper Drance tibi copia fandi
Tunc cùm bella manus poscunt, patribusque vocatis
Primus ades. sed non replenda est curia verbis,
Quæ tuto tibi magna volant, &c.

Sic Demosthenes suis. ἐν μὲν ταῖς ἐκκλησίαις φοβεροὶ καὶ χαλεποὶ, ἐν δὲ ταῖς παρασκευαῖς τοῦ πολέμου ῥάθυμοι καὶ εὐκαταφρόνητοι. In concionibus metuendi & acres: in bellico verò apparatu remissi & aspernandi.

Vlysses *apud Homerum* ingenio & lingua melior quàm dextra.

Antipater *dictus est* καλαμοβόας *(quasi calamo boans) qui non ausus congredi cum Carneade, maledicos versus in eum scripsit.* Plutarch.

Quidam canes non ex feritate, sed ex consuetudine latrant. Drexellius.

Non subitò vulnus dat, quisquis fortia clamat.
Sæpe minùs faciunt illi, qui multa loquuntur. *Anonym rhythmic.*
Si non morderis, cane quid latrante vereris? *Idem.*

Polydorus Lacon cuidam hostibus multùm minitanti dixit: Non aduertis te maximam vindictæ partem sic inaniter consumere! *Plutarch.*

Kto wiele obeymuie/ máło ściſka.

Vulgare dictum est. Qui multa ambit male adstringit. ὁ πολλὰ ἀμπέχων ὀλίγα σφίγγει. *Item illud.* Ex singulis aliquid, ex omnibus nihil.

Item. Pluribus intentus minor est ad singula sensus.
πολλῶν ἐφαπτόμενος πάντων ἀποτυγχάνει. *Plato.*
Qui multa captat is frustratur omnibus.

Talem castigat Epictetus Græcus dicens. Tu nunc pugil, mox gladiator, postea orator, demum philosophus: toto autem animo, nihil. Sed vt simia quicquid aspexeris imitabere & aliud ex alio adamabis.

Affine, Kto dwu záiącow goni. Lépiey máło. Przeſtáń ná máłé.

Kto wiele obiécuie/ máło zyści/ abo dáie.

Wielomowny rzadko słowny. Kto złote góry obiecuie/ i ołowiánych nie da.

Multa fidem promissa leuant. *Horat.* .i. *eleuant, suspectam reddunt.*

Rem tibi promissam, certò promittere noli
Rara fides ideò, quia multi multa loquuntur. *Cato.*
ἀλλὰ ὑπισχόμενος σὺ ὑπίσχνεο μηδενὶ πιστῶς,
πίστις ἐστὶ σπανίη, πολλοὶ ὅτι πολλὰ λαλοῦσιν. *Mylius.*

ἀπιςῦνται οἱ λάλοι κἂν ἀληθεύωσι. *Plutarch.*
Non creditur loquacibus licet verum dicant.
Noli tu quædam referenti credere ſemper,
Exigua eſt his danda fides qui multa loquuntur. *Cato.*
αἰεὶ καινολάλοις πιςεύειν ἄπρεπες ἦγε,
ὃ τέλει ἀξιόπιςος ἀνήρ, ὃς ποικίλα χεύει. *Mylius.*

Kto wiérzy łácno káżdemu; częſto nié przychodźi k ſwemu.
A kto ſie záwße obawia / ßkody ſie łácno pozbawia.
Kto łácno wiérzy / ten ſwem domiérzy.
Sua quémque credulitas decipit. *Seneca.*
πίςει χρήματ' ὄλεσα, ἀπιςίῃ δ' ἐσάωσα. *Theognis.*
Per fidem (i. *credens*) pecuniam perdidi, per diffidentiam (*diffidens*) ſeruaui.
Fiſo res perijt, diffiſo ſalua remanſit. *Eraſm.* *Vulgare eſt illud.*
Quos credo nummos, perdo; quos denego, ſeruo. *Affine,* Niédowierzay.

Kto w łéb nié bierał / temu ſie chcé ná woyné.
γλυκὺς πόλεμος ἀπείροισιν. *Pindarus.* Dulce bellum inexpertis.
μία ἀπειρία θράσος γεννᾷ. *Plutarch.* Sola inexperientia gignit audaciam.
Nec confidas ſatis, ſi tiro prælium cupit. Inexperto enim dulcis eſt pugna. *Vegetius ducem belli inſtruens dicit.* *Simile illud Horatij de cultura potentis amici:*
Dulcis inexpertis &c. expertus metuit. *applica aciei, prælio.*

Kto wozká ábo koniá niema / wiec piéchotą.
Si rota defuerit, tu pede carpe viam. *Ouidi.*
ὑστερέων ἵππου, ποσσὶ βάδιζε βάδην. *A.*
Deficiente te equo, pes tibi fiat equus. V. Iáko możemy.

Kto wytrwa co wiekßego / wytrwa i co mnieyßego.
Fer difficilia vt & facilia perferas. *P. Syrus.*
Φέρε δυσφόρηθ' ὡς καὶ φορητ' εὖ ὑποφέρῃς. *A.*
Fer non ferenda, quò ferenda bene feras (vel perferas.)
Exerce te in ſpontaneis laboribus vt coactos ſuſtinere poſſis. *Iſocrates.*
Vide Co muße to rad vczynię.

Kto zemną iéść nié chcé chlébá / iá z niem nié bede kołacza.
Qui meum ſpernit tugurium, ego eius palatium.

Ktoż kogo ma ßukać.
Non præſepe bouem, ſed bos præſepe requirit. *Garner. è Gallico.*
ὃ φάτνηφι βόας ζητεῖ ἀλλ' οἱ βόες αὐτήν. *A.*

Kto złemu folguié / ciężße wnét poczuié.
Sæpe mala ob longam conualuere moram. *Ex Ouidio.*

πολλάκι τὸ χρόνιον μεῖζον ἔγεντ' κακόν. A.
Vulnus enim viuefcit & inueteratur alendo. (loquitur.
Inque dies glifcit furor, atque ærumna grauefcit. *Lucretius de amore vefano*

Kto źle roſkazuié / nie dlugo panuié.

Male imperando fummum imperium amittitur. *P. Syrus Mimus.*
κακῶς κυβερνῶν οὐ κυβερνήσει μακράν. A. Qui male gubernat non gubernabit diu.

Kto złemu pobłaża / ten dobrych vraża.

Dobrzy śie wiec obrażáią / widząc że złem przepuſzczáią.
Bonis nocet quifquis pepercerit malis. *P. Syrus.*
ἀγαθοὺς ἀδικεῖ ὅστις ἀνέχεται κακούς. A.

Ktoż mi ie obinpi ./. tayto.

In delicatum vel pigrum dictum, qui nullum penitùs laborem fubire vult etiam fua cauſa & *vt Cic. dicit:* Omnia minima manfa in os inferi fibi vult.
Sic & Gellius, Præmandere me tibi poftulas.
Ante fores ftantem dubitas admittere famam (*vel quid aliud*) *Martial.*
δίψη δ᾽ ἐξόλλυντο, ὕδωρ δ᾽ ὑπερεῖχε γενείου. *Athenæus.*
Interière fiti fuperante & labra liquore.
ἐν δὲ λίθοις ἐμάχοντο, λίθον δ᾽ οὐκ ἦν ἀνελέσθαι. *Plutarch.*
Pugna erat in faxis, neq; faxum tollere quibant. *de his loquitur qui in conuiuio folum tantùm panem edebant.* *Sic Salomon Prou. c. 19.* Abfcondit piger manum fuam fub afcella, nec ad os fuum applicat eam.
τοὺς παῖδας διδάξομεν τῇ μὲν δεξιᾷ λαμβάνειν τὸ ὄψον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖν τὸν ἄρτον. *Plutarch* Pueros docemus dextra cibum capere, finiftra vero panē tenere.
Lacon videns amygdalas duras duplo cariùs vendi ait: Nunquid rari funt vel defunt lapides? i.f. *quibus frangantur. Plutarch.*

Kucharz dobry / co páńſki ſmák zna.

Kucharz ſmákowi nie ſwóiemu álé dogadzáć ma páńſkiemu.
Non fatis eft ars fola coquo: at feruire palato.
Namque coquus domini debet habere gulam. *Martial.*
Variè legitur prior verficulus: mihi particula At, adiecta (quæ abeſt ab exemplaribus aliorum) clarum & aptum fenfum facit.
Adde obfonatores quibus dominici palati notitia fubtilis eft: qui fciunt cuius rei fapor illum excitet. *Seneca.* *Quadrat & illud Martialis:*
—— Nam cœnæ fercula noftræ Malim conuiuis quàm placuiffe coquis.
γεῦσιν μάγειρος δεσπότου θ᾽ οὐ ἰσχύει. A. Heri palatū quifq; coquus habeat fui.

Kucharz głodem nié vmrzé. Kucharz káżdy ſkoſztuié.

Coquus fi efuriat, vel nifi fit fatur, præuaricatur. *Similiter dixit Plini. in alia arte Arator nifi incuruus præuaricatur .i. deflectit à munere & more fuo.*

μάγειρ☉ ὀξύπεινος ἐλέει ἀνάξι☉. *A.*

Miſeratione haud dignus eſt famens cocus. *Plautus verò ait:*

An inuenire poſtulas quenquam coquum,

Niſi miluinis aut aquilinis vngulis .i. *vnguibus ſeu digitis.*

Idem. Coqui rapacidæ Cum ſenis manibus genere Geryonaceo.

λιμὸς μαγείρῳ ἐστ' ἀνάξιον πάθος. *A.* Indigna nimium paſſio eſt fames coquo.

Kucharz wachaiąc ſię nayie.

Paſceris & nigræ ſolo nidore culinæ. *Martial. cuidam mendico dicit.*

Alluſit coquus Plauti ad odorem dicens: Vbi omnes patinæ feruent, omnes aperio, Is odos &c. in cælum volat Eumq; odorem cœnat Iupiter quotidie.

κνίσσης μάγειρ☉ κ' ἀτμίδ☉ κορέννυται. *A.*

Nidore ſat vaporeque coquus fit ſatur.

Kucharzá nie gniéway.

——— οὐδεὶς μάγειρον ἀδικήσας ἀθῷ☉ διέφυγεν. *Athenæus.*

Nullus homo læſo illæſus euaſit coquo.

Confirmat id aliud dictum apud eundem ſumptum ex more cædendi tibicinem pro delicto coqui. Vide Kráwcá zá kowalá.

Kucharzá wiec rad winuie / gdy kto gośćie złé gęśtuie.

Male condiuit coquus parcus ait. *Sic Martial.*

Dum non vis leporem, dum non vis carpere (*ſcindere*) mullum,

Et plus quàm patri Næuia parcis apro:

Accuſas rumpiſque coquum, tanquam omnia cruda

Attulerit. nunquam ſic ego crudus ero .i. *non ero ſatur nam ex ſaturitate cruditas prouenit. Idem morem hunc tangit epig. 23. l. 8. In Ruſticum.*

Eſſe tibi videor ſæuus nimiumque guloſus,

Qui propter cœnam Ruſtice cædo coquum.

Si leuis iſta tibi flagrorum cauſa videtur,

Ex qua vis cauſa vapulet ergo coquus?

ψέγει μάγειρον τῶν ξένους κακοχέων. *Polonico dicto reſpondet.*

Kuglarz. Figlarz. Smieſzek. Błazen.

πίθηκος πώγων' ἔχων. *Ariſtophan.* Simia barbata. *quæ ſi eſſet, admodum ridicula eſſet, ſed fingitur tale monſtrum ad ſignificandum hominem ridiculum. Et alioqui ſimia etiam (vt eſt) ſine barba, ridiculum eſt animal & prorſus naturâ* γελωτοποιόν, *natum ad riſum mouendum, ſiquidem nec onera portat, vt equus aſinus, &c. nec domum cuſtodit, vt canis; nec purgat, vt felis; nec eſui eſt, vt bos, ouis, ſus. &c. Anacharſis apud Athenæum homines ex arte verbis & geſtu riſum mouentes ſpectans, non riſit; ſed introductam ſimiam & geſticulantem riſit, quod hanc natura* γελωτοποιὸν *diceret, illos fingere.*

Kup ſobie abo pożycz wſtydu / rozumu. &c. .i. Niewſtydliwyś / głupiś / ſzalcieſz.

Quid illac impudente audacius? Saltem tute si pudoris egeas, sume mutuum. *Plaut.* Adolescens quibus hîc pretijs veneunt porci sacres sinceri? nummum vnum en à me accipe (*quo emas porcellum & *) iube te piari (*expiari ceu insanum*) &c. mea pecunia. *Idem.* Nummum illum quem mihi dudum pollicitus es dare, Iubeas si sapias porculum afferri tibi. (*vt insania libereris.*) *Idem.*
——— Immolet æquis Hic porcum Laribus. *Horat. de liberato ab insania.*

Kup sobie komuby's roskázowat / nád kiemby's przebárßzat.

Nie roskázuy mi.

Emere melius est cui imperes. *Plaut.* Emere oportet quem tibi obedire velis. *Idem.* Si properas, cursores melius est aduocatos ducere. *Apud eundem dicunt aduocati.*

δοῦλον ἀγόρασον ᾧ ἂν δυναστεύῃς θερατούς. *A.* Mercare seruū liberè cui imperes. Συρακοσίαις ἐπιτάσσεις. *Theocrit.* Syracusanis mulieribus imperas. *quæ liberæ non seruæ sunt, & non timent ne eis vacuam (buccam vel mensuram) abstergas .i. ne aliquam inferas iniuriam.* Ne sis mihi patruus. *Horat.* Ne sis mihi tutor. *Persi. nam hi duo arctiùs suos alumnos constringunt, & duriùs tractant. atq; molestiora imperant.* πασσάμενος ἐπίτασσε. *Theocrit.* Vbi possederis impera. *Sic interpretatur Henr. Steph. non paueris vt Erasmus.* V. Nie biy mie w gebe.

Kupilbym wies / á pieniadze gdzies.

Gallorum dictum est. Facilius est emere quàm soluere. *Garner.*

Plures sunt stulti emptores quàm venditores. *Idem.*

Frustra egomet mecum has rationes deputo. *Terent.*

Verba sine penu & pecunia. *Plaut.* Emissem pallium, si nummos habuissem. *Socrates reuersus è foro inter amicos dixit, qui mox pecuniam contulerunt. Seneca.*
αἴθε μοι ἦσαν ὅσα Κροῖσον πόκα φαντὶ πέπασθαι. *Theocriti operarius.* Vtinam mihi essent opes, quantas olim Crœsum aiunt possedisse! *addit verò;* Tunc auream mihi statuam ponerem in fano Veneris &c. *Sic Adimantus in Nauigio Luciani visa magna pulchra & opulenta naui ait:* Si talem nauem haberem domum amplissimam ædificarem, seruos & vestes multas coëmerem, equos item & vehicula, amicis benefacerem, beatam vitam agerem, & tantùm non rex existimarer.
εἴη μοι τὰ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. *Athenæ.* Sit mihi quod Sicyonem inter iacet atq; Corinthū opulentas vrbes. *De voto stulto.* *Affine,* Bez pieniedzy do tárgu.

Kur zapiat. *i.* Czas minat.

οὐκέτι καιρός. *Thales.* Non amplius est tempus. *Videtur dictum Polonicum ortum traxisse, ex vulgari opinione, de cantu Gallorum, quo vulgò putantur Cacodæmones & eorum machinationes ac maleficia dissipari. q. d. iam abijt commoditas, iam nil potes instar Cacodæmonis cantum galli percipientis. Sed hanc opinionem refutat Delrio in Magicis qq. vi cantus physica spectata. ait tamen odisse Dæmonas cantum hunc ob aliquod mysterium, vel ob memoriam pœnitentiæ S. Petri, vel Domini resurgentis, vel quia hic cantus excitat homines etiam peccatores ad Christum solem propinquum, vt ait Ambrosius &*

Prudentius. *Adde quod Proclus scribit Leonem galli præsertim albi aspectum perhorrescere (quod etiam asserit Lucret. & Plini.) additq; Dæmones forma leonis apparere solitos, gallo obiecto fugari. quia magis solare animal est gallus quàm leo.*

Vide plura sub Niić wczás. Niérychlo. 3. 4.

Kurczy śię á kole.

Russorum dictum. Sumptum videtur ab echini vel erinacei natura, qui aliquo vrgente vel tangente contrahit se, & tunc aculeos magis exserit ac intendit. Rectè ergo significare volens hominē, qui fingens se læsum queritur de iniuria & interim lædentē magis lædit, dicesi ἡ ἐχίνου ἀγχίνοια. Echini vel erinacei ingenium .f. *contrahi & quasi cedere, & interim pungere.* *Simile est illud Polonorum* Płácze á biie *vel* biie á płácze. κλάει καὶ φλάει. Plorat & verberat. Plangit & tangit vel angit.

V. Swinia wór drze/ á kwiczy.

Kurowi dano grzedę/ á on chce wieże.

Dáß mu poty/ á on chce poty. δεικτικὸν *hoc est, & gestu adiuuari debet.*

Nemo satis (.f. *esse*) credit, tantùm delinquere, quantùm
Permittas. adeò indulgent sibi latiùs ipsi. *Iuuenal.*

Ecclesiastic. 33. de seruo dicitur: Laxa manus illi, & quærit libertatem.

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata. *Ouidi.*

Crescit licentia spiritus, seruitute comprimitur. *Seneca.*

——— Deteriores omnes sumus licentia. *Terent. Græcè idem reddo.*

ἅπαντες ἐσμὲν χείρονες ὑπ᾽ ἐξουσίας. *A.* Procliuior vsus

Jn peiora datur, suadetque licentia luxum. *Claudianus.*

Cui plùs licet quàm par est; plùs vult, quàm licet. *P. Syrus.*

ᾧ θεμιτὸν ὑπὲρ ἔξεστι, θέλει ὑπὲρ ἐξόν. *vel* ὑπὲρ πάρα. *A.*

Affine, Aby ogonek. Im kotá bárziey głaßcześ.

Kuśić śię kázdy może/ wyrázi rzadki.

Imitati sunt eum multi, æquauit nemo. *Plini. de Pausia pictore.*

ἐμιμήσαντο πολλοὶ ἐξίσασεν οὐδείς.

Kwáśnec teß byly. Zlec teß byly.

ἐπειδὴ καὶ ὀμφακώδεις ἦσαν. Etiam acerbæ fuerunt .f. *Vuæ.*

Vulpes in apologo Gabriæ conspicata pulchras vuas altiùs pendentes, apprehendere aliquā volebat; sed diu frustra assultans, tandem fessa seipsam cohibebat dicens: μὴ κάμνε, ῥάγες ὀμφακίζουσι μάλα .i. Ne te fatiges, vuæ acerbæ hæ sunt nimis.

Vsus dicti huius multiplex esse potest:

1. Difficilia præstat relinquere honestè, quàm cum ludibrio.
2. Vbi desperatur victoria, rebus saluis abscedendum.
3. Non tentanda ἀδύνατα, vbi talia apparuerunt.
4. Prudens vir in rebus aduersis & infelici euentu, solatium aliquod reperit.
5. Non excitant desiderium, quæ fieri non posse aduertuntur.

6. Astutus

6. Aſtutus, vbi conatus ſuos fruſtra eſſe videt, aliquid aliud prætendit.
7. Qui aliquid ſe aſſequi non poſſe aduertit, vituperat & ſe contemnere fingit.
8. Vtemur item hoc dicto, quando volemus iocari & perſtringere friuolam alicuius rationem ceſſandi à cœptis.
9. Gabriæ ipſius ἐπιμύθιον eſt: πρὸς τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν.
In eos qui faciunt ex neceſſitate honeſtatem.
Sic in alio Apologo cuiusdam, Caluus, cùm ob ablatos è vento adſcititios crines rideretur:
Ne rideatis, *inquit*, non meum erat quod ablatum eſt.
Adde illud Horatij. ——— Tuta & paruula laudo.
Cùm res deficiunt, ſatis inter vilia fortis.
Verùm vbi quid melius contingit & vnctius, idem
Vos ſapere & ſolos aio benè viuere, &c. *Quadrat & illud:*
Ardea culpat aquas, cùm neſciat ipſa natare. *Anomym.*

Affine, Co muße to rad vczynie.

L

Łácniey chybić/ niż tráfić.

Aberrandi cauſa meta non ponitur. *Epicteti dictum. ideoq; facilius id eſt quàm metam tangere.*

Łácniey co poczać z gotowego/ niżeli nábywáć nowego.

Faciliùs creſcit dignitas quàm acquiritur. *P. Syrus.*
προσθεῖναι ἐστὶ ῥᾴδιον τοῖς εὑρετοῖς. *A.*
Aliquid paratis (*repertis*) addere eſt facillimum.

Łácniey dobre zépſowáć/ niż złe náprawić.

ῥήδιον ἐξ ἀγαθοῦ θεῖναι κακὸν, ἢ ἐκ κακοῦ ἐσθλόν. *Theognis.*
Facilius eſt ex bono facere malum, quàm ex malo bonum. *Nam bonum ex omnibus ſuis partibus perfectis & integris conſtare debet; malum verò vel ex vnius defectu vel vitio efficitur. vt ſuprà dictum eſt.*

Łácniey doſtáć/ niż dochowáć.

Fortunam faciliùs reperias, quàm retineas. *P. Syrus.*
ῥᾷον ἐφικνεῖσθαι ἢ προελθόντα κατέχειν. *A.*
Non minor eſt virtus quàm quærere parta tueri. *Ouidi.*
τὸ πλοῦτον κτήσασθαι μὲν εὐμαρὲς, φυλάξασθαι δὲ οὐ ῥᾴδιον. *Suidas.*
Diuitias comparare quidem facile, conſeruare verò non item.
Apud Lucianum Plutus miſſus à Ioue ad Pauperem ditandum claudicat & lentè incedit adeò, vt ſæpe interim ditandus ſeneſcat: cùm verò idem ab aliquo diſcedit, alatus eſt.

Łácniey nießczęście ſkromno znośić/ niż śie w ßczęściu nie podnośić.

εὐχερέστερον συμφορὰς ἐνέγκειν ἐπιδεξίως, ἢ τὰς εὐμεγέθεις εὐημερίας ἐμφρόνως. *Diodor Sicul.* Facilius eſt calamitates dextrè perferre, quàm magnã felicitatem prudenter. *Præclarè Archytas quem Latinè affero.* Vt corpori & quòd nimium & quod parum eſt nocet, grauiores tamen morbos nimia procreant: ſic animum & felicitas & infelicitas nimia lædit, grauiùs tamen felicitas, dum vini inſtar mentem bonis inebriat. Ideò difficilius eſt felicitatem quàm infelicitatem rectè ferre, Nam infelicitas contrahit & componit mentem, felicitas effert & euacuat. quare infelices prudentes temperantes modeſti & cauti ſunt; felices animoſi vehementes iniuſti & confidentes.

Łácniey potrafic nyrząwßy/ niż wymyślić ni ſłychawßy.

Kto co w przod wynalazł/ godzien chwały: kto zá niem idzie/ nie godzien nágány.
ῥᾷον μιμεῖσθαι ἢ εὑρίσκειν. Facilius eſt imitari quàm inuenire.
οὐκ ἐργώδης μίμησις κατὰ τὴν τῆς εὑρέσεως ὑφήγησιν. *Pollux.*
Non difficilis eſt imitatio poſt inuentionis explicationem.
Facilia inuentu vel factu videntur, quæ iam inuenta vel facta ſunt. *Chriſtophori Columbi dictum, redditum carpentibus ſuam induſtriam in nouo orbe inueſtigando. cui dicto adiecit exemplum in ouo rectè & immobiliter ſtatuendo; quòd cùm omnibus fieri non poſſe videretur, ipſe modicè in capite tuſum ſtatuit immotum. exclamantibusq; illis cum riſu: Et nos idem feciſſemus, reſpondit: Si ſciuiſſetis. Lipſius. Ens.*
Magnum eſt inuenire, facile autem inuenta ad ſummum promouere.
Sic Fracta glacie à primo, cæteri aquam ingrediuntur.

Łácniey przyganić/ niż wyrázić.

πολλὰ ῥᾷον μωμεῖσθαι ἢ μιμεῖσθαι. Multò facilius eſt vituperare, quam imitari vel exprimere. *Apollodorus pictor operibus ſuis inſcribebat hunc ſenarium.*
μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. Carpet quis potiùs quàm exprimet.
Penelopes verò imagini teſte Plinio idem inſcripſit: Inuiſurum facilius aliquem quàm imitaturum.
μωμεῦνται δέ με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί,
μιμεῖσθαι δ' οὐδεὶς τῶν ἀσόφων δύναται. *Theognis.*
Carpent me multi ſimul mali & boni. Imitari autem nullus indoctus valet.
ῥᾷσόν ἐστι ὄντων τὸ μέμψασθαι τὸν πλησίον. *Plutarch.*
Facile omninò eſt reprehendere alterum.
Vel fædus ſutor cultum reprehendat Apellem,
Atque vltra crepidam cenſor conſcendere tentet. *Ex Plinio.*

Łacniey pytáć/ niż odpowiadáć.

παντὸς ἐρωτᾶν ἐστιν ἀποκρίνειν σοφοῦ. *A.*
Interrogare quidlibet facilè poteſt, At non niſi ſapientis eſt reſponſio.
Vel anus quiduis interrogare poteſt, non niſi ſapiens aptè reſpondere. Plùs poteſt vnus ſtultus interrogare, quàm decem ſapientes reſpondere.

Łácniey zepsowáć / niż nápráwić.

Facilius est apta (*aptata, connexa*) dissoluere, quàm dissipata connectere. *Cic.*

ῥᾶον καθαιρεῖν ἢδ' ἐγείρειν τ̃ δόμον. *A.*

Destruere quàm construere facilius est domum.

Agesipolis narranti, quòd Philippus Olynthum vrbem paucis diebus euertisset, respondit.

Atqui nec multò pluribus diebus talem condet. *Plutarch.*

Łácniey pozbyć złego / niż dochowáć dobrego.

κακοπραγίαν ῥᾶον ἀπωθοῦνται ἄνθρωποι, ἢ εὐδαιμονίαν διασώζονται. *Thucydides.*

Faciliùs homines propulsant aduersitatem, quàm conseruant felicitatem.

Łácno bić tego / co śię powali. Łácno nád vmárłem dokázowáć.

Facile est vincere non repugnantem. *Cic.* Facile est miserum irridere. *Plaut.*

νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί. *Anthologi.*

Audet vel lepus exanimi insultare leoni.

Facile est fortem esse in tabula .i. *pictos hostes occidere.* V. Málowána meżność.

Barbam vellere mortuo leoni .i. *ferocem esse in prostratum. Erasmus ita explicat dictum hoc Martialis, licet alio sensu ab illo prolatum.*

Cum Protogene mortuo bellum gerere .s. *facile est. ex Gellio.*

Insultare potest sculpto vel capra leoni. *Ex apologo de sculpto leone.*

νεκρὸν μαστίζειν. Mortuum flagellare. νεκρὸν λοιδορεῖν. *Aristophan.*

Mortuum conuiciari .s. *facile, vel stultum.* *Simile.* Komu śię nogá powinie.

Łácno chorego ćieszyć zdrowému; trudno gdy chorzeć przyydźie sámemu.

Choremu zdrowi dobrą ráde dáią; záchorzawszy iey sámi nie chowáią.

Facile omnes cùm valemus recta consilia ægrotis damus;

Tu si hic sis, aliter sentias. *Terenti.* *Sic Iob. c. 16.*

Vtinam esset anima vestra pro anima mea, consolarer & ego vos. *&c.*

σύ γ' ἐκτὸς ὢν τῆς συμφορᾶς με νουθετεῖς. *Euripides.*

Tu positus extra calamitatem me admones.

Heu mihi! quam facile est, quamuis hoc contigit omnes,

Alterius luctu fortia verba loqui! *Ouidi.*

ἐλαφρὸν ὅστις πημάτων ἔξω πόδα

ἔχει, παραινεῖν νουθετεῖν τε τ̃ κακῶς πράσσοντα. *Æschylus.*

Est facilè cuiuis cui pes est extra malum,

Docere & admonere eũ qui habet malè. *Babylonij ægrotos in plateis ponebãt, vt prætereuntes omnes consiliũ aliquod eis suggererent, & tacere nefas erat. Herodot.*

ῥᾶον παραινεῖν ἢ παθόντα καρτερεῖν.

Facilius est solari quam pati mala. *Affine,* Drugiem dobrze.

Łacno kiy náleść / kto psá chce vderzyć.

Łácno wilk ná báráná naydźie przyczyne.

Male facere qui vult nusquam non causam inuenit. *P. Syrus.*

μικρὰ πρόφασίς ἐστι τοῦ πρᾶξαι κακῶς. *Menander.*

Ad prauè agendum parua sat est occasio. Do złego powod łácny.

προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία. *Aristotel.*

Occasione malitiæ tantùm est opus. Prætextu opus est &c. *mauult interpretari Henr.*

Quantulacunq; adeò est occasio sufficit iræ. *Iuuenal.* (*Stephan.*

Irasci tantùm felices, nostis amici,

Non quia sic merui, sed iuuat hoc facere. *Martial.*

Fingit causas ne det sedulò. *Terent.* Furor arma ministrat. *Virgil.*

Telum ira facit. *Idem.* Facile est inuentu (.s. *malum quod quæris*) Datur ignis (*ad incendium domus vel messis*) tametsi ab inimicis petas. *Plautus* .i. *si quis se vel rem suam perdere velit, occasionem facile reperiet, nec inimici operam suam negabunt.*

Qui cædere canem vult, facile fustem inuenit. *Erasm. Gallorum etiam dictum.*

Quamlibet infirmas adiuuat ira manus. *Ouidius. Affine,* Báránie nié mać wody.

Łácno mowić. Da śie mowá mowić. Łácno gadáć / nié łácno dokázáć.

Nihil dictu est facilius. *Terenti.* Leuius dicere quàm facere est. *Ouidi.*

κουφότατον πρᾶγμα λόγος. *Ex Platone.* Leuissima res sermo.

Multa ego possum docta dicta & quamuis facundè loqui. *Plaut.* Argutum ciuem sine virtute, pro præfica habeam. *Idem.* *quia præfica mortuum non ex animo plorat vel laudat, sed conducta pretio, & fictè non verè.*

καί κεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,

ἔγχει δ' ἀργαλέον, ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰσιν. *Homer.*

Sanè ego vel diuis possim contendere lingua,

Hasta difficile est. meliores viribus illi.

Nihil est tam horridum tam incultum, quod non splendescat oratione & tanquam excolatur. *Cic.* τῇ γλώττῃ πολεμίζειν ῥᾴδιον. Lingua bellare facile est. φήσουσι μὲν, δεῖξαι δ' οὐχ ἕξουσι. *Demosthenes.* Dicent illi quidem, sed demonstrare non poterunt. εἰπεῖν μὲν πάντα πέφυκε ῥᾴδιον πρᾶξαι δ' οὐχ ἅπαντα. οὐ γὰρ ἴσος πόνος περί τε τοῦ λέγειν, καὶ περὶ τοῦ πράττειν ἐστίν. *Idem.* Dictu quidem omnia facilia sunt, factu verò non omnia. Non enim par labor dicta præcedit & facta. *Siramnes Persa admirantibus quod cùm sermone prudenti vteretur, actiones tamen eius effectu carerent, respondit.* Se orationem in sua potestate habere, in actiones fortunæ & regi ius esse. *Ex Plutarcho.*

Artifices duo Athenis de opere publico conducendo contendebant, alter eloquens qui sua meditata oratione populum ad se cùm inclinasset, alter dicendi ignarus progressus in medium dixit: ἄνδρες ἀθηναῖοι ὡς οὗτος εἴρηκεν ἐγὼ ποιήσω. Viri Athenienses vt iste dixit ego faciam, *& obtinuit. Plutarch.*

ὁ λόγος μὲν θαυμαστὸς ὁ δὲ λέγων οὐ πεισεσάλπιγγαι. *Plutarch.* Oratio quidē egregia, sed qui loquitur nunquam audijt tubam. (*non circumsonuit eum tuba.*)

Lacones ad Lygdamū tyrannū missi, cùm is aliquot dies prolixius cum illis locutus tandē respondisset,

ſpondiſſet, ſe male valere, dixerunt: Atqui non colluctari opus eſt ſed colloqui. *E Plutarcho.* Qui ſatur eſt laudat pleno ieiunia ventre. *Leuin.* O poście mowić náiádßy śie łácno. Poteram & ego ſimilia veſtri loqui. *Iob. 16.*

Affine, Mowić á nie vczyni. Słowá czcze. Słowá zá słowá.

Łacno mowić o nieprzytomnem.

τοὺς ἀπόντας καὶ ἀποκλείειν ῥάδιόν ἐστι. *Ex Ariſtophane.* Abſentes vel iugulare facillimum eſt. *Huc & illa.* Mortuum flagellare, iugulare. &c.

Łácno począć, nie łácno dokonáć.

Incipere multò eſt quàm impetrare (.i. *perficere*) faciliùs. *Plaut.*

Simiæ communi conſenſu (*vt ſunt hominum imitatrices beſtiæ*) *ciuitatem ſibi extruere, & omnia commoda & oblectationes in ea habere decreuerant: ſed cùm ad rem ventum eſt, ſtatim in ipſa aggreſſione operis defecerunt. Apologus eſt Hermogenis.*

Sic in Parabola S. Lucæ c. 14. Hic homo cœpit ædificare & non potuit conſummare. εὖ εἴρηται, μὴ ἅμα ἀρχῇ τὸ τέλος καταφαίνεσθαι. *Herodot.* Rectè dictum eſt, non ſimul initio finis apparet. *Affine*, Początki czeſto gorace bywáia.

Łácno przebárßczáć kiedy ieſt w czem.

Putet aper, rhombusq; recens. *Horat. de diuite faſtidientis ſtomachi.*

Et Terent. de feminis quæſtuariis. Dum foris ſunt, cum amatore ſuo cum cœnant liguriunt (.i. *delicatè & lentè cum ſuauitate edunt.*)

Domi ex iure heſterno panem atrum vorant. *Idem de Bacchide ſimilit.*

Pitiſſando modò mihi quid vini abſumpſit!

Hoc aſperum eſt: lenius aliud ſodes vide. Releui dolia omnia, omnes ſerias. *&c.*

Qui glande viuebãt frugibus repertis clamabant ἅλις δρυός. .i. ſatis quercus vel glandis.

Anima ſaturata calcabit fauum. *Prouerb. SS. 27.* *Diues apud S. Lucam c. 12. ait:* Deſtruam horrea mea & maiora faciam &c.

Leuitici 26. Comedetis vetuſtiſſima veterum, & vetera nouis ſuperuenientibus proijcietis. Copia parit faſtidium. *Liui.*

πλεισμονῆς ἔπεται ἀψικορία. *A.* Faſtidioſi in copia cuncti ſumus.

Łácno śmiele mowić w beſpiecżenſtwie. Łácno wyzywáć nieprzytomnego.

Facile prouocantur mala abſentia. *Seneca.*

τολμᾶν ἀπόντος ἐστὶ ῥᾴδιον κακοῦ. *A.*

Apud Æſopum Agnus in alto loco ſtans lupum prætereuntem maledictis inceſſebat.

σκώπτει σε ἐρίφος τόπου ἀφ' ὑψηλοῦ λύκον. *A.*

Vel agnus ex tuto loco inſultat lupo. *Similis fabula apud eundem de hædo.*

ἀφ' ὑψηλοῦ μου καταγελᾷς. *Suidas.* E ſublimi me derides.

Contra verò. Si tibi res cum eo ſit, quo cum mihi eſt, tum ſentias. *Terenti.*

Vide Smiáły bez przećiwniká. Smiáły zá płotem.

Łácno to. Nie záwroći to głowy. Káżdy w to potráfi.

Tam id in procliui eſt, quàm imber cùm pluit. *Plautus.*
Tam facile vinces, quam pirum volpes comeſt. *Idem.*
κατὰ χειρὸς ὕδωρ. *Suidas.* Aqua manibus lauandis .ſ. *vbiq; obuia eſt.*
Quam facile canis exta edit. *Seneca.* Vno digito confici poteſt. *ex Terentio qui ait:* Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis. Si digito concrepuerit, poteſt. &c. .i. *facile. Cic.* Digitorũ percuſſione poteſt. *Idem.* Ad crepitũ digiti. *Eraſm.*
ὥσπερ κόρας κινεῖν. *Heſychius.* Tanquam ſi pupillam moueas.
τὸν τρέχοντα ὀτρύνειν. Currentem incitare facile eſt. *Cic.*
τὸν σπεύδοντα παρακαλεῖν. *Lucianus.* Properantem hortari.
εἰς πεδίον τὸν ἵππον. *Lucian.* In planiciem equum .ſ. *emittere.*
ἐπὶ τὸ βαδίζειν, ἢ βλέπειν, ἢ ἐσθίειν, οὐδεὶς δεῖται παραινέσεως. *Lucianus.* Ad ambulandum, ad videndum, ad comedendum, admonitione nullus indiget.
οὐ χαλεπὸν ἀθηναίους ἐν ἀθήναις ἐπαινεῖν. *Socrates apud Ariſtotelem.* Non eſt difficile Athenienſes Athenis laudare.
Ferrum quando calet, cudere quiſque valet. *Anonym. rhythm.*
τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; *Ariſtotel.* Quis aberret à ianua?

Łácno v niego o to / o przyśięgę / o kłamſtwo. &c.
Nié kupić v niego gniewu.

ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους ὅρκους ἔχει. *Lucian.* In ſummo labro iuſiurandum habet.
ὅρκος αὐτῷ ἐπ' ἄκροις χείλεσι. *Idem.* Periurium ipſi in ſummis labris.
Os habet, linguam, perfidiam, malitiam, atque audaciam &c.
Qui arguat ſe, eum contrà vincat iureiurando ſuo. *Plaut.*
Domi habet animum falſiloquum, falſificum, falſiiurum,
Domi dolos, domi delenifica facta, domi fallacias,
Vt eum qui ſe hîc viderit, vero vincat vt ne viderit,
Si quidẽ centies hîc viſa ſit, tamen inficias eat. *Idẽ.* V. Mam tego domá doſyć.
Affine eſt, Kłamcá. Złorzecżliwy. Chytry. Swarliwy. Gniewliwy.

Łácno w dół / z dołu nié łácno.

Facilis deſcenſus Auerni, Sed reuocare gradum ſuperaſque euadere ad auras.
Hoc opus, hic labor eſt. *Virg.* *Apud Æſopum hædus facile deſcendit cum vulpe in puteum bibiturus; ſed inde vulpes arte euaſit, hædus in eodem remanſit.*
καταβάσις εἰς βόθρον εὐπετὴς οὐκ ἔκβασις. *A.*
Deſcendere in foſſam haud labor, at aſcendere eſt.

Łácno wykręcáć / fałſzowáć.

Nihil eſt Quin malè narrando poſſit deprauarier. *Terent.*
οὐκ ἔστιν ὅ,τι τις οὐχὶ παρασύρει λόγῳ. *A.*
Nullã eſſe tàm malã causã, quam peritus aduocatus bonã facere nõ poſſit. *Accurſius.*

Heraclides

Heraclides obtulit Ptolomæo πόνȢ ἐγκώμιον *(laboris laudationem) at ille deleto* π *(* ὄνȢ. *.i. asini) reddidit ei librum. Rhodigin.*

Łácno złem być / dobrem trudno.

Σύντομ☉ ἡ πονηρία, βραδεῖα ἡ ἀρετή. *Plutarchus.* Compendiaria res improbitas, virtus tarda. ἐὐ μὲν ποιεῖν χαλεπὸν, ἐξαμαρτάνειν δὲ τῷ βουλομένῳ ῥᾴδιον. *Lysias.* Bene agere difficile est, peccare autem volenti facile.

Cuiuis homini vel optimo vel pessimo quamuis subitò facile est facere nequiter. *Plaut.* Etiam sine magistro vitia discuntur. *Seneca.*

Quilibet singularis defectus causat malum; bonum causatur ex integra causa. *S. Thomas Aquinas.* Bonū ex integra causa, malū ex quocunq; defectu. *S. Dionys. Areopa. Et Aristoteles ait:* τὸ ἁμαρτάνειν πολλαχῶς ἐστι. τὸ γὰρ κακὸν τοῦ ἀπείρου, τὸ δ' ἀγαθὸν πεπερασμένου. Peccare multis modis licet, nam malum est infiniti, bonum verò definiti. *Item.* τὸ δὲ κατορθοῦν, μοναχῶς, διὸ καὶ τὸ μὲν ῥᾴδιον, τὸ δὲ χαλεπόν. Rectè agere verò, vno modo (*licet*) ideò illud facile, hoc difficile. ῥᾴδιον τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ σκόπου, χαλεπὸν δὲ τὸ ἐπιτυχεῖν. *Idem Aristot.* Facile est aberrare à scopo, difficile verò tangere. Chybić łácno / tráfić trudno.

Eundem sensum habet ille versiculus Pentameter apud eundem.

ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί.

.i. Boni quidem simpliciter (.i. *vno modo fiunt*) mali omnibus modis.

Vel ἐσθλὸν *&c.* κακὸν. Virtus est simplex, multimodum vitium.

τὴν μέν τοι κακότητα καὶ ἰλαδόν ἐστιν ἑλέσθαι
ῥηιδίως, ὀλίγη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι, μακρὸς τε καὶ ὄρθιος οἶμος ἐφ' αὐτήν. *&c. Hesiod.*
Vitium quidem & turmatim licet aggredi
Facile, breuis est via & propè valdè manet.
Ante virtutem autem sudorem dij anterius posuerunt
Immortales, longa & ardua via ad ipsam. *Affine,* Ná złe wnet námowiß.

Lądem ábo na lądźie béspiecznicy / pewniey / niż ná ledźie.

πιστὸν γῆ, ἄπιστον θάλασσα. *Laërti.* Fidere licet terræ, infidum mare.

Nil mihi cum pelago me mea terra tenet. *Ouidius.*

Vide Epigramma Antipatri huic loco aptum, sub Nic toż mácochá.

οὐ γὰρ ἐγώ γέ τί φημι κακώτερον ἄλλο θαλάσσης,
ἄνδρα τε συγχεῦαι, εἰ καὶ μάλα καρτερὸς εἴη. *Homerus.*
Non ego dico peius aliud quid mari,
Ad hominem debilitandum etiamsi valde fortis sit.

Huc facit apologus Polonicus de Iudæo, qui fluuium congelatum videns hæsit, & causam rogatus, respondit: Niemáß tu bálek. *Hoc solum vel pauimentum non fulciunt trabes.*

Simile illud nostratium, recusantium nauticam. Dobry P. Bóg co nas po ziemi nośi.
Gratia sit Deo qui nobis terram calcandam dedit. *Vel aliter.*
τὴν γῆν ἔδωκε Θεὸς βροτοῖς, ἰχθύσιν ὕδωρ. *A.*
Terram Deus hominibus dedit, piscibus aquam. *Simile illud*: Pedibus ingredior, natare non didici. V. Prostak ći ia.
Præstat pauperem esse in terra quàm diuitem in mari. V. Lepsza trocha pewnego.

Łagodna mowa / pewna namowa.

Łagodnemi słowy / pozyiesz twárdey głowy. wybiiesz kłopot z głowy.
Habet suum venenum blanda oratio. *P. Syrus* .i. *veneficium, fascinum.*
ἡδύ γε φίλου λόγος ἐστὶ τοῖς λυπουμένοις. *Menander.*
Suaue quid amici oratio est dolentibus.
Ἄρ' ἐστὶν ὁ λόγος τοῖς νοσοῦσι χρήσιμος,
ὡς σπληνίον πρὸς ἕλκος οἰκείως τεθέν. *Philemon.*
Oratio ægrotantibus sane vtilis, Ceu applicatū splenium blandè vlceri.
λόγος γὰρ ἐστι φάρμακον λύπης μόνος. Dolori enim medetur vna oratio.
ὁ λόγος ἰατρὸς τῶν κατὰ ψυχὴν παθῶν. Animo laboranti medicus oratio.
λύπην γὰρ εὔνους οἶδεν ἰᾶσθαι λόγος. Sanat dolorem beneuolens oratio.
ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. Est mentis ægrotæ medicus oratio.
Sunt verba & voces quibus hunc lenire dolorem,
Possis, & magnam morbi depellere partem. *Horati.*
Et fera & piscis spe aliqua oblectante decipitur. *Seneca.*
ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. *Æschyl.* Ira laborantis medicus oratio est.
οὐκ ἔστι πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο πλὴν λόγος. Non est aliud templum Suadæ quàm oratio .i. *Suasio vel persuasio sermone fit.* τὸν λύκον φασὶ τῶν ὤτων οὐ κρατεῖν, δῆμον δὲ καὶ πόλιν ἐκ τῶν ὤτων ἄγειν δεῖ. *Plutarch.* Lupum aiunt auribus non teneri, populum vero & ciuitatem auribus ducere oportet. (*addit*) non ventre .i. *epulis*, non marsupio .i. *muneribus*, &c.
πᾶν ἐξαιρεῖ λόγος, ὃ καὶ σίδηρος πολεμίων δράσειεν ἄν. *Euripides.* Omnia expugnat oratio, quæ ferrum bellatorum facere possit.
λόγων τὸ καλὸν καὶ λίθον κινῆσαι δύναται. *Arrianus.* Ornata oratio vel lapidem mouere potest. ἐν τοῖς ὠσὶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός. *Herodotus.* In auribus hominum habitat animus. *quia auditione iucunda exhilaratur, contrà verò iniucunda ægrescit.* πολλάκι τοι ῥέα μῦθος, ὅ κεν μόγις ἐξανύσειεν
ἠνορέη, τὸ δ' ἔρεξε κατὰ χρέος, ἦπερ ἐῴκει πρηΰνοος.
Apollonius Rhodius. Sæpe facile oratio, quod ægre effecerit
Robur, efficit commodè vbi fuerit (*vel videatur*) Lenis.
οὐκ ἔστιν ὀργῆς, ὡς ἔοικε, φάρμακον
ἀλλ' ἢ λόγος σπουδαῖος ἀνθρώπου φίλου. *Menander.*

Non eſt, velut videtur, aliud remedium Iræ, quàm amici ſeria oratio viri.
Reſponſio mollis frangit iram. *Prouerb. SS. c. 15. apud LXX.* ἀπόκρισις ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει θυμόν. Reſponſio ſubmiſſa blanda auertit iram.

Frangitur ira grauis cum fit reſponſio ſuauis. *Garner. & Anonym.*

Parua pluuia magnum ventum ſedat. *Godofred. ex Plinio.*
Lingua mollis confringet duritiam. *Salomon. c. 25.* γλῶσσα μαλακὴ συντρίβει ὀστᾶ. LXX. .i. *conterit oſſa.* *Lege* Łágodnośćia &c.

Łágodnié mowić. Łáſkáwié śię z kiem obchodźić.

Molli articulo tractare aliquem. *Quintil.* Molli brachio obiurgare. *Cic.* Ex æquo & bono iudicare. *Idem.* E Neſtoris ore, melle dulcior fluebat oratio. *Idem ex Homero, cuius verſum vide ſub* Wymowá wielka.
ῥήμασι μαγειρικοῖς ὑπογλυκαίνειν. *Athenæ.* Verbis coquorum condire.
τῇ ἐπιεικείᾳ χρῆσθαι. Moderata æquitate vti. *Sic Mitio Terentian.*

Do prætermitto, non neceſſe habeo omnia pro meo iure agere.

ῥόδα εἴρηκας. *Suidas.* Roſas locutus es. Vt mulſa loquitur! *Plaut. .i. dulcia dicta.*

Łágodnośćią więcey ſpráwiſz / niż ſurowośćią.

Łáſkáwośćią rychley vymiecz człowieká niż ſrogośćią.

Remiſſiùs imperanti meliùs paretur. *Seneca.* Verecundiam peccandi clementia regentis facit. *Idem.* Perpetuò vincit qui vtitur clementia. *P. Syrus.*

Flectitur obſequio curuatus ab arbore ramus.
Frangas, ſi vires experiare tuas. *Ouidi.*
——— Blanditijſque magis quàm viribus vti Conuenit. *Idem.*
Exorando haud aduerſando operam ſumendam cenſeo. *Plaut.*
Leniter qui ſæuiunt, ſapiunt magis. *Idem.* Peragit tranquilla poteſtas
Quod violenta nequit, mandataq; fortiùs vrget Imperioſa quies. *Claudiã.*
Qui vult amari, languida regnet manu. *Seneca Thyeſte.*
Et errat longè, meâ quidem ſententia,
Qui imperium credat grauius eſſe aut ſtabilius,
Vi quod fit, quàm illud quod amicitia adiungitur. *Terent.*
Hoc patrium eſt potiùs conſuefacere filium (reſt. *Idem.*
Suâ ſponte rectè facere, quàm alieno metu. Hoc pater ac dominus inte-
ἐπιεικὴς γὰρ πάσης ἐστὶ βίας δυνατώτερα. *Chryſoſtomus.*
Eſt lenitas violentia omni fortior.
Dextera præcipuè capit indulgentia mentes
Aſperitas odium bellaque ſæua mouet. *Ouidi.*

Medici amara pharmaca dulcibus ſuccis admiſcentes, aditum ſibi ad vtilitatem oblectatione faciunt. *Ex Plutarcho.*
μὴ θύειν ἄτερ ἀλφίτων. *Pythagor.* Ne ſacrifices abſque farina. *Suauitatem mo-*

rum commendat. *Ocymum seu Basilicum leniter attrectatum suauiter olet, arctiùs pressum vel tritum, fœtet.* *Pierius, qui affert apologum vel historiam Genuensium.*

——— Re ipsa repperi,
Facilitate nihil homini esse melius, neque clementia.
Id esse verum, ex me atque ex fratre cuiuis est noscere.
Ille suam semper egit vitam in otio, in conuiuijs
Clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus:
Sibi vixit, sibi sumptum fecit: omnes bene dicunt, amant.
Ego ille agrestis sæuus, tristis, parcus, truculentus, tenax, *&c.*
——— Dum studeo illis vt quam plurimum
Facerem, contriui in quærendo vitam atque ætatem meam.
Nunc exacta ætate hoc fructi pro labore ab his fero,
Odium. ille alter sine labore patria potitur commoda;
Illum amant, me fugitant: illi credunt consilia omnia.
Illum diligunt, apud illum sunt ambo, ego desertus sum:
Illum vt viuat, optant. meam autem mortem exspectant. *Demea Terentij severus in filios pater damnans suam seueritatem & fratris Mitionis lenitatem suspiciens. Idem mutato consilio subdit.* Ego quoq; à meis me amari & magni pendi postulo.
Si id fit dando atque obsequendo, non posteriores feram. *Item.* Missa tacio, effundite, emite, facite quod vobis lubet. *&c.* *Idem.*
Meditor esse affabilis. & bene procedit. Paulatim plebē primulū facio meam.

ἡδύ γε πατὴρ φρόνησιν ἀντ' ὀργῆς ἔχων.
Suauis pater (*est*) loco iræ habens prudentiam.
δῆμος δ' ὧδ' ἂν ἄριστα σὺν ἡγεμόνεσσιν ἕποιτο,
μήτε λίαν ἀνεθεὶς μήτε πιεζόμενος. *Solon apud Plutarch.*
Sic populus facilis rectores quisque sequetur,
Si nec eum laxent nec nimium vsque premant.

ἡ συγγνώμη τιμωρίας κρείσσων. *Clemens Stromat. 2.*
Indulgentia punitione vel supplicio est melior.
πολλῷ κρείττων καὶ βεβαιοτέρα ἀρχὴ ἥτις τῷ εὐεργεσίαις μὴ τιμωρίαις κρατεῖ τῶν ὑπηκόων. *Dionys. Halicarnass.* Multò melius & firmius est imperium, quod beneficiis non pœnis continet subditos.
τοὔλαιον καὶ τ' ἅλα δεῖ ὠνεῖσθαι. *Aristotel.* Oleum & salem oportet emere .i. *acrimonia cum suauitate miscenda vel alternanda, vt in cibis & medicinis fit.* *Sic apud S. Lucam Samaritanus oleum & vinum saucio infundit.*

καὶ τῷ κυναρίῳ ἄρτον οὐρᾷ προσσαίνει. *Æsopus.*
Et cani panem cauda (*blandiens, non morsus*) comparat.
Camelus fessus hæret pertinaciter, nec flagra aut fustes curat; blando autem sono permulcetur & pergit. *Maiolus.* *Idem scribit Ælianus de Elephante capto recens & fero, qui musicâ feritatem deponit. Hinc illud recentiorum.*

Blandum

Blandum imperium imperioſum. Maior & in blando vis latet imperio.

ἡ εὔνοια ἐπίβαθρα καλὴ καὶ ἀσφαλής. *Antigonus apud Plutarchum ſuadentibus amicis vt vi occuparet Athenas habiturus ſcalam Græciæ, reſpondit.* Beneuolentia, pulchra & ſtabilis ſcala. οἷον ἵππων ὕβριν χαλινῷ καταρτύνων μᾶλλον ἢ μάστιγι. *Philoſtratus.* (Vrbium) velut equorum ferociam habenis potiùs moderans quàm ſcutica. *Affine,* Łágodna mowá.

Łágodny. Láſkáwy. Miekki. Cichy.

Auricula infima mollior in Republica & in inimicitiis. *Cicero.*

In aliis nimium ſeuerus; in hoc, ima quod aiunt, auricula mollior. *Ammian.*

ἀμνοῦ χρῶτα τερεινότερος. *Philodamus.* Agni cute, lana, corpore mollior.

ἁπαλώτερος ἀρνός. *Theocrit.* Mollior ſeu tenerior agno.

Agnâ Galeſi mollior Phalentini. *Martial. (Illud verò Catulli.* Mollior cuniculi capillo vel anſeris medula. *de turpiter delicato & molli, dictum eſt.)*

Veruece mitior. *Apulei. nam caſtrati agni non ſunt laſciui & petulantes. Sic Lucian. ait:* οὗτόν σοι σωφρονέστερον προβατίου παρέξω τῇ τομῇ .i. Hunc tibi modeſtiorem ouicula reddã caſtratione. ὕπνῳ μαλακώτερος. *Theocrit.* Somno mollior. *Virg.*

οὐ ἀπίου πεπαίτερος. *Theocrit.* Pyro (*maturo*) mollior, maturior.

Mactatâ lenior hoſtiâ. *Horati. pro manſueto placido vt Eraſmus explicat. quam explicationem reijcit Lambin. negans hîc vllum eſſe prouerbium. Sed approbat Læuinus ex more Romano ſacrificandi Veneri non cæſa & cruenta hoſtia, ſed mactata, quæ non ita horrida aſpectu eſt. Item ex Catulli Venere ſanguinis experte. (quanquam Catulli verba aliter diſtinguit Ioſ. Scaliger & ad Hecatomben trahit) deniq; ex Tacito & Plinio.*

μαλθακώτερος πέπονος καὶ σικυοῦ. *Athenæus.* Mollior pepone & cucumere.

Oleo tranquillior. *Plaut.* Hanc canem faciam tibi oleo tranquilliorem. *Oleum enim & leniter fluit, & imagines inſtar ſpeculi reddit, & igni cum ſtrepitu vt alij humores non reſiſtit, & corpora leniter intrat emollitq; , deniq; mare turbatum tranquillat, teſte Plinio & Plutarcho:* λείως καὶ ἀψοφητὶ ἔρχεται μετὰ πολλῆς τῆς πρᾳότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος ὥστε θαυμάσαι. *Plato de placidis ingenijs.* Leniter & ſine offenſione venit cum multa manſuetudine, qualis eſt olei fluxus ſine ſtrepitu fluentis vt mirum ſit.

τοῦ σπογγίας μαλακώτερον πρόσωπον. *Plutarc.* Spongia mollior vultus.

πρᾳύτερος μαλάχης. *Athenæ.* Lenior malua. *quæ habet vim molliendi.*

Tranquillior mari .ſ. *ſereno.* γαληνότερος τῆς θαλάσσης.

Periſti, niſi illam mihi tam tranquillam facis,
Quam mare eſt olim, cùm ibi alcedo pullos educit ſuos. *Plaut.*
Leniorem me dices quam mutum eſt mare. *Idem.*
Liquidiuſculuſque ero quàm ventus eſt Fauonius. *Idem.*

πρᾳότερος περιστερᾶς. *Diogenianus.* Mitior columbâ.

ἡμένη πελειάς. *Suidas.* Sedens columba. *Vbi auget ſenſum dicti, vox Sedens.*

Tangitur eadem proprietas apud S. Matthæum c. 10. Estote simplices sicut columbæ. Item c. 3. Spiritus S. descendit in Christum specie columbæ.

ἥπατος. *Aristoteli est piscis felle carens, quod etiam scribit Plinius, qui eundem* Hepar *vocat.* Hepatum *Hermolaus & Gesner.* Iecur marinum *Hermolaus.* Iecorarium *Iunius. Transtulit Eubulus ad hominem mansuetum dicens:*

οὐκ ᾤου με χολὴν ἔχειν, ὡς δ' ἡπάτῳ μοι διελέγου: ἐγὼ δὲ γ' εἰμὶ τῶν μελαμπύγων .i. Non putabas me bilem habere, & velut cum hepato (*pisce*) agebas: ego verò sum ex melampygis .i. *ex duris, fortibus, qualis fuit Hercules* μελάμπυγος (*nigro podice*) *dictus. vt è contra molles & imbelles* λευκόπυγοι (*albis natibus*) *dicebantur. Multa de hoc pisce affert Gesner, &* μελάνουρον (*nigrâ caudâ*) *piscem, ei similem esse scribit.* Mite supercilium serena fronte. *Nemesius.*

γαληνάιησιν ἐν ὀφρύσι μειλιχίη θήρ. *Nonnus.* Serenis supercilijs blanda fera. *Taurus genu dextro funiculo ligatus, etiamsi ferocissimus sit, mansuescit & obsequens euadit. Symbolum hominis mansuefacti. Pierius.* Ogłaskány. Powolny.

Łákomy wiédzy. *v.* Obżárty. & Łákotliwy.

Łákomy w zbierániu. Chćiwy ná pieniądzé. Zdéchł ná grosz. Wpádłby w ogień zá groszem. Dałby śie vpiec o. &c.

Pecuniæ accipiter. *in Persa Plauti sic vocatur leno auarissimus.*

Omnia venalia habet. *Salust.* τούτου ἑνὸς πάντα πωλεῖται .s. χρημάτων. *Thucydid.* Hoc vno (*pecunia*) omnia vendiderit. In triuijs fixum sese demittit ad assem .i. *ad nummum. Iuuenal.* Schyli śie po pieniądz/ nié minie/ nié przéstąpi groszá.

—Illa eius sententia semper in ore Versatur, dijs atq; ipso Ioue digna Poëtæ; Vnde habeas, nemo quærit, sed oportet habere. *Idem Iuuenal. ex Ennio. Apud Plautum in Pseudolo Ballio auarus sic loquitur:* Si sacrificem summo Ioui, Atq; in manibus exta teneam vt porriciam, interea loci Si lucri quid detur, potiùs rem diuinam deseram. *Nō absimilis à sacris sumpta periphrasis raptoris est apud Iuuenal.*

——— Tollunt grandia templi, Pocula adorandæ robiginis, & populorum.
Dona, vel antiquo positas à rege coronas.

Hæc ibi si non sunt, &c. exstat qui Radat inaurati femur Herculis, & faciem ipsā. Neptuni qui bracteolam de Castore ducat. *Nostri etiam de auaro, sacrilego, vel raptore dicunt.* Wziąłby z ołtarzá.

κἂν ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖ. *Aristotel.* Etiam à mortuo tributum exigit. Vel aërem censeat .i. *censum ex aëre quo spirant homines, velut ex prædiis & fundis exigeret. Sic apud Spartianū Pescennius Niger Palæstinis conquerentibus de graui tributo & leuius sibi imponi petentibus respondit:* Vos terras vestras censitione liberari vultis, ego verò aërem etiam vestrum censere vellem. *Auaritiam quin sordes & crudelitatē redolens dictum & optatum. quòd tamen alij reipsa perfecerunt. Nam vt scribit Cedrenus, Ioannes Michaëlis Paphlagonis frater imposuit prædijs tributum aëris nomine,*

τέλεσμα

τέλεσμα ἀεϱικὸν νομίσματα τέσσαρα ἢ ἓξ ἄχϱι τῶν εἴκοσι. numiſmata quatuor aut ſex vſque ad 20. pro facultate cuiuſque.
Meminit. τοῦ ἀεϱικοῦ & *Harmenopulus. Cuiacius, &c.*

Nec glutto ſorbere ſaliuam Mercurialem. *Perſius laudat Cornutũ magiſtrum ſuum quòd minimè ſit auidus pecuniæ. vel lucri. q.d. Non mouet tibi ſaliuam lucrum quoduis, cuius præſes Mercurius credebatur.* κέϱδους ἔκητι καὶ ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι. *Suidas.*

Vel vimine nauigârit lucri gratia.
ὀσφϱᾶται τοῦ χϱυσοῦ. *Lucian.* Aurum ei olet. aurum olfacit.
χεϱσὶ καὶ ἀπὸ γλώττης λῃίσσεται. *Heſiodus.*
Manibus & lingua prædatur .i. *mentiendo, peierando, fraudando.*
Βϱιάϱεω χεῖϱες. *Nazianzen.* Briarei manus .ſ. *habet de homine lucri auido. qui quaſi centum manibus quæſtui inhiat.*
λιχνότεϱος τῆς ποϱφύϱας. *Athenæus.* Voracior purpura.
κεϱκώψ. *Synefio.* Cercops Lucripeta, *qui vndecunque lucratur Feſto.*
ἡ δὲ φιλαϱγυϱία μήτηϱ κακότητος ἁπάσης. *Phocylides.*
Improbitatis auaritia eſt cuiuſque genitrix.

ἀιτεῖ δὲ καὶ τῶν ἀνδϱιάντας ἄλφιτα.
Vel à ſtatuis ipſis farinas (*vectigal*) exigit.

λάϱος κεχηνώς. *Ariſtophan.* Larus hians. *Auis voraciſſima eſt.*
λάϱῳ πεινῶντι ἐοικώς. *Plutarch.* Laro eſurienti ſimilis.
πάντ' ἄνδϱ' ἀποσκολύπτειν .ſ. ἐϱᾶ. *Archilochus.*
Quemlibet hominem excoriare vellet. Odárłby z ſkory.
ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖϱα κἀποθνήσκων. *Diogenian.* Atticus etiam moriens porrigit manum. *Nam Athenienſes erant auidi lucri & munerum. Et apud Ariſtophanẽ Phidolus carpit deos hoc nomine, quòd eorum ſtatuæ extendant manus ſupinas ad accipiendum paratas. Philemonis item Comœdiographi ſtatuam ſe vidiſſe Pierius ait, vna manu librum ſtrictè tenentẽ, altera inſtar capeduncula extenta, quòd is ære graui ſua pöemata vẽdere ſolitus fuerit. Egregium item hominis auari exemplum eſt apud Herodotum in Eratone Alcmæonis cuiusdam, qui in theſaurum Crœſi liberaliter admiſſus, & quicquid vellet accipere permiſſus; veſtes omnes laxas, ſinus, cothurnos, manus, os, omnia denique ramentis auri impleuit, quin & capillis capitis & barbæ quantùm potuit inſperſit, & ſic egreſſus regi ipſum ridenti ſe exhibuit, à quo omnibus illis & pluribus alijs donatus eſt. Quadrat huic illud Æſchinis:* οὐδὲν τοῦ σώματος μέϱος ἀπϱάκτον ἔχει. Nullã corporis partem habet otioſam .ſ. *in rapiendo vel accipiendo non occupatam.*

Affine, Skapy. Zmindak. Nienáſycony. Zyſk zkądkolwiek. Łákomy nienáſycony.

Łákomy; ſkapy; i świniá; ieſt to po śmierci zwierzyná.
Puſzke áż ſtłuczeſz; toż pieniedzy doſtánieſz.
Auarus, niſi cùm moritur, nil rectum facit. *P. Syrus.*
εὖ δϱᾷ φιλάϱγυϱος οὐδένα πϱὶν τοῦ θανεῖν. *A.*
Nulli ante mortem bene facere auarus ſolet.

In Hieroglyphicis nouis Anonymi Symbolum auari est sus seu porcus saginatus. Nam sicut porcus viuus, est animal horridum tactui, fœdum aspectui, fœtidum olfactui & omnino inamœnum, indocile, intractabile, demulceri & tangi abnuens, in sordibus & luto libenter habitans, ac se volutans, quin sordibus viuens, voces ingratas edens, animamq; tantùm pro sale habens; occisus autem sapore carnium & salubritate ac condiendi varietate omnia animalia facile superat. Nam quinquaginta prope sapores (.i. fercula aliter & aliter parata) ex eo excogitatos scribit Plinius. Laudantur eiusdem carnes à medicis Galeno, Auicenna. & nihil apud Poëtas Comicos frequentius & laudatius in cibis. Plauti illud est. Occisam sæpe sapere plùs multò suem cùm manducatur. (*adi si lubet Pierium & Rhodiginum) Ita auarus dum viuit, plerunq; sordidus est, & omnibus ingratus. Nam, vt Horat. ait:*

Non vxor saluum vult, non filius, omnes
Vicini oderunt, noti pueri atque puellæ.

In eandem sententiam loquitur de se apud Terentium Demea in Adelphis.
Cùm verò moritur, liberalis (*licet inuitus*) est, & multos exhilarat ac ditat.
Huic Horat. dicit: Cedes coëmptis saltibus & domo Villaque &c. & exstructis in altum Diuitijs potietur hæres. *Item.* Absumet hæres Cæcuba dignior Seruata centum clauibus & mero Tinget pauimentum superbo &c.
Appositè ad hoc Symbolum Suis quidam apud Pierium sic scripsit.

Nec sus ni mactes poterit prodesse, nec vlli,
Dum viuit prodest quicquid auarus habet.
χρήματα κληρονόμοι ἥρπασαν ἀσπασίως. *Lucillius.*
Hæredes auidè diripuêre bona.

Alterum huius rei symbolum vulgare quidem sed non ineptum est.
Pyxis puerorum vel mendicorum testea, in quam illi longo tempore nummulos in commune conijciunt, qua integra manente nullus quicquam accipit, sed fracta demùm effusis nummulis omnes exhilarantur & ditantur. Quadrat & apologus de idolo, cui quidam sæpe frustra supplicatus, arrepto fuste illud fregit & aurum intus reperit.
Nec contemno rhythmum veterem vulgarem, sanè verum nec adeò ineptum qui sic habet.
Diues cùm moritur, in tres partes diuiditur.
Caro cedit vermibus, diuitiæ hominibus, anima (*esto non semper, certe non rarò*) Cacodæmonibus. *Similis argumenti historia est in libro, De viris illustribus Cistercien: de diuite quodam qui moriens iussit in testamento scribi, Corpus terræ, animam verò suam cui indulgebat, & vxoris ac filiorum, quibus iniustè opes colligebat, deniq; Confessarij qui ei veritatem non dicebat, Cacodæmonibus. Mures in metallis, chrysitidem (arenam auro mistam) vorantes, non nisi mortui & dissecti aurum reddunt. Plutarch.*
Addo & Spongiam Vespasiani, *qui procuratorum rapacissimum quemq; ad ampliora officia de industria promouebat, & locupletem factũ condemnabat ac confiscabat. dicebatq;* se his pro spongijs vti. *nam spongia nisi compressa humorẽ quem imbibit non emittit. Suetoni.*
Quod parcus (*vel parcens*) quæres, effundet prodigus hæres. *Anonym. rhythmi.*
Ad meliores mores pertinet illud Senecæ.
Quemadmodum cœna peracta reliquiæ circumstantibus diuiduntur: sic peracta

vita, ali-

vita, aliquid porrigi his, qui totius vitæ miniſtri fuêre, humanum eſt.

Łákomy chcąc więcey mieć, ßkodnie.

Chćiwość miáſto zyſku ßkode czeſto przynośi.

Canis carnem veram amittit, dum apparentem in aqua vult arripere. *Apologus Gabriæ. Eiuſdem epimythion eſt.* ὁ πλεονεκτῶν μᾶλλον ζημιοῦται. .i. Qui auarè quærit fraudans, maiori damno ſæpe afficitur. *Et vulgare dictum eſt:* Qui appetit totum, perdit totum. τὰ διπλό᾽ ὀρεγόμενος, ὀλέκει καὶ θ᾽ ἁπλόα. *A.*

Duplum appetendo perditur ſimplum quoque.

— Si quis auidus poſcit eſcam auariter. Decipitur in tranſenna auaritiâ ſuâ;
Ille qui cõſultè doctè atq; aſtutè cauet, Diutinè ei vti bene licet partũ benè. *Plaut.*

Gallinam aurea oua parientem auarus occidit, maſſam auri ſe inuenturum ſperans, ſed ſimilem alius gallinis reperit. Æſopus. & addit inſultans eidem: ἀθρόον πλοῦτον ἐλπίσας εὑρήσειν, καὶ τοῦ μικροῦ ἐκείνου ἐστέρηται. .i. Multas diuitias ſe inuenturum ſperans, & illo exiguo priuatus eſt.

Et Gabrias de eodem: ἐλπὶς ἡ μεῖζον δῶρον ὤλεκει τύχης.

Sed ſpes fortunæ maius donum perdidit.

Similis eſt apologus de gallina fœcunda, quam cùm mulier fœcundiorem reddere cupiens diligentiùs paſcit; pinguem & ſterilem nimio cibatu reddidit. Æſopus.

πολλοὶ ἐλπίδι κέρδους εἰς ζημίαν ἐκ μικροψυχίας ἐμπίπτουσι. *Gabrias.* Multi ſpe lucri ex illiberalitate damnum ſubeunt.

Inſignis eſt & ille apologus, de quodam qui argenti bonum pondus conſcio vicino certo in loco defoderat, quod cùm vicinus perfidus noctu effodiſſet & abſtuliſſet; & ille reuerſus non reperiſſet: rem odoratus ſed diſſimulans vicinum adit, eiq; ſecretò narrat, ſe ad priorem ſummam mille ducatos cras velle adijcere. quod iſte audiens priorem ſummam, ſecundæ inhians reponit clam, ille verò alter eandem cautè aufert, & perfidum amicum eludit. Ens.

οἱ πλειόνων ἐπιθυμήσαντες καὶ τὰ παρόντα ἀπώλεσαν. *Demoſthen.* Qui plura appetunt etiam quæ habent amittunt. *Hoc Planudes tranſtulit ad fabulam Æſopi de gallina pinguefacta ſuprà.* Spartam nulla re alia niſi auaritia eſſe perituram, *dixit Apollo Pythius. Cicer.* *Affine*, Kto dwu zaięcow goni.

Łákomy nienáſycony. Łákomemu nawięcey niedoſtáie.

Łákomy nabożßy. Łákomému z pieniedzmi chćiwośći przybywa.

Creſcentem ſequitur cura pecuniam Maiorumque fames. *Horati.* Semper auarus eget. *Idem.* Magnas inter opes inops .ſ. *eſt. Idem.* Scilicet improbæ Creſcunt diuitiæ tamen Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei. *Idem.*

Quantò plura paraſti Tantò plura cupis. *Idem.*
Multa petentibus, Deſunt multa. *Idem.*
Interea pleno cùm turget ſacculus ore,
Creſcit amor nummi, quantùm ipſa pecunia creſcit, *Iuuenal.*
κακὸν μέγιστον ἐν βροτοῖς ἀπληστία. Auaritia vel maximũ hominis eſt malum.
Quis diues? qui nil cupiat. quis pauper? auarus. *Auſonius.*

πλὴν πλούτου παντὸς χρήματός ἐστι κόρος. *Theognis.*

Exceptis opibus cuncta alia exſatiant.

πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποισι. *Solon apud Plutarch.* Non eſt fixus opum finis mortalibus vllus. ἀνδράσι κεῖται. *in fine verſus Theognis habet* .i. *hominibus præfixus eſt.* Pauperiorque bonis quiſque eſt, quò plura requirit,

Nec quod habet numerat, tantùm quod non habet optat. *Manilius.*

Auaro aptat Eraſmus illud Plauti. Quis iſtic fluuius quem non recipiat mare?

Tempore creuit amor qui nunc eſt ſummus habendi,
Vix vltrà quò iam progrediatur habet.
Creuerunt & opes, & opum furioſa libido,
Et cùm poſſideant plurima, plura petunt.
Sic quibus intumuit ſuffuſa venter ab vnda,
Quò plùs ſunt potæ, plùs ſitiuntur aquæ. *Ouidi.*

χαιρέτω ὅστις τοῖος ἀνήριθμος δέ οἱ εἴη
ἄργυρος· αἰεὶ δὲ πλεόνων ἔχοι ἵμερος αὐτόν. *Theocrit.*

Valeat quiſquis talis eſt, cui innumerum eſt argentum, ſemper verò ipſum deſiderium habendi tenet. οὐδὲν ξηρότερον ὑδρωπικοῦ. *Dionyſ. Longin.* Nihil hydropico ſiccius, cùm tamen aqua plenus ſit. *Apud Horatium etiam & Ouid. idem auari typus.* Dipſas *item* auari ſymbolum, *quæ Æliano & Luciano teste ſiti ardentiſſima laborat, & ſimiliter ab ea icti, nullo potu ſatiantur, quin quò plùs biberint, plùs ſitim accendunt: Sic Auarus. Iſidorus.* *Denique* Formicæ Indorum aurum ſibi inutile cuſtodiunt. *vt Strabo ſcribit.*

Habet Africanus millies (.ſ. *ſeſtertium*) tamen captat.
Fortuna multis dat nimis, ſatis nulli. *Martial.*
Deſunt inopiæ multa, auaritiæ omnia. *P. Syrus Mimographus.*
Auarum irritat non ſatiat pecunia. *Idem.*
Luxuriæ deſunt multa, auaritiæ omnia. *Idem.*
Tam deêſt auaro quod habet, quàm quod non habet. *Idem.*
Auaro quid mali optes, quam vt viuat diu? *Idem* .ſ. *vt crucietur plura ſitiens.* *Sic Martialis Caleno qui in mediocri fortuna liberalis fuerat, mox auctis opibus parciſſimus factus eſt, dicit:* Quid dignum meritis precemur iſtis?
Optamus tibi millies Calene (.i. *ſummam 33i333 floren.*)
Hoc ſi contigerit, fame peribis. *Certe Chryſippo teſte: quidam auarus moribundus aureos non paucos deglutijt, & ſic mortuus eſt. Rhodigin.* *Alius tunicæ plurimos aureos inſuit, & ita ſe ſepeliri iuſſit. Idem.* *Vulgaria illa ſunt.*
Non eſt in mundo diues qui dicat, Abundo. *Anonym. rhythmic.*
Diues macreſcit quantò plùs copia creſcit. *Idem.*
Nulla ditari ratione poteſtis auari,
Vos faciunt inopes, quas cumulatis opes. *Idem.*
Omnia des cupido, tenet hunc tamen ægra cupido.
Orco ſiue mari mens æquiparatur auari. *Idem.* *Affine,* Łákomy wzbieránim

Łákomy o dobre tylko ſtoi mienie / á nic o luckie dobre rozumienie. (ani o dobre ſumnienie.) Łákomych ſłowá wydáią / że o ſławe nic nie dbáią.

Niech mie iák chcą ludzie piſzą / gdy pieniąſzki w ſkrzyni dyſzą.

— Populus me ſibilat, at mihi plaudo Ipſe domi, ſimul ac nūmos cōtēplor in arca. *Sermo eſt apud Horatium diuitis ſordidi, contemnentis voces hominum de ſe. Talia & illa apud Senecam.* Sine me vocari peſſimum, vt diues vocer.

Aut diues opto viuere, aut pauper mori.
Benè moritur, qui dum moritur lucrum facit.
Quid habere nobis turpe ſit, quæris? Nihil.
Pecunia ingens generis humani bonum. *Hæc & plura ille ex Poëtis Græcis tranſtulit & damnauit ac refutauit Epiſtola 115. Sic & Iuuenal.*

Quid enim ſaluis infamia nummis?
Sed qui ſermones? quam fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hæc? inquit (*auarus*) tunicam (*corticem*) mihi malo lupini,
Quàm ſi me toto laudet vicinia pago,
Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem.

τὸ μὲν ὠφέλιμον, καλόν· τὸ δὲ βλαβερὸν, αἰσχρόν *Plato ex vulgi ſenſu.*
Quod vtile eſt, honeſtum eſt; quod autem noxium, turpe.
Ex eodem errore vulgi ſunt illa aliorum.

δίκαι' ἐπαίνει, τοῦ δὲ κερδαίνειν ἔχου. *Sophocles.*
Laudato iuſta, cæterùm lucrum tene.
νόμιζε μηδὲν εἶναι σὺν κέρδει κακόν. *Idem.*
Nihil mali eſſe cenſeas quod cum lucro eſt.
τὸ κέρδος ἡδὺ κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἔῃ. *Idem.*
Dulce eſt lucrum profectum & à mendacio.
τοῦ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
τὰ δ' ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος ἔνθα κερδανεῖς. *Plutarch.*
Opiniem iuſtitiæ abiicito procul,
Et ſequere facientem omnia vnde ſit lucrum.

Apud Plautum Leno adoleſcenti dicenti: Pudere ſe quod non habeat argentum lenonī dandum, *reſpondet dicens:* Se pigere potiùs quòd illud non accipiat. *Et addit:* Nimio illud quod pudet facilius fertur, quàm illud quod piget. *nempe apud ſordidos & honeſti ignaros. Apud eundem, cùm dixiſſet adoleſcens:* Pudet amicum deiuuare (*non iuuare*) in rebus aduerſis. *Reſpondet pater:* Pol pudere quam pigere præſtat totidem literis .i. *præſtat verecundari ſi quid turpe feceris, quam pigere ſeu pœnitere ſi damnum contrahas. Contrarium ſenſere & docuere plerią; omnes Philoſophi etiam Ethnici, quod vel ex vno Cicerone conſtat, qui toties in libris ſuis Philoſophicis probat accuratè* Nihil vtile eſſe niſi ſit honeſtum. & Omne honeſtum eſſe vtile ac ſolum bonum. *Auaritia Darij egregiè caſtigata apud Plutarchum à Semiramide, quæ ſepulchro ſuo inſcribi fecit:* Quicunque ex regibus pecuniæ inopiam ſenſerit, conditoriò hoc recluſo ſumat quantùm libuerit. *Id cùm perlegiſſet Darius,*

sepulchrum iussit recludi, sed pecuniam nullam inuenit, scripturam verò hanc conspexit: εἰ μὴ κακὸς ἦσθ' ἀνὴρ καὶ χρημάτων ἄπληστος, οὐκ ἂν νεκρῶν θήκας ἐκίνεις. *i.* Nisi tu malus vir esses & pecuniæ auidissimus, nequaquam mortuorum conditoria moueres. *Potes huic historiæ præfigere lemma.* ὁ φιλοχρήματος τυμβορύχος. Auarus sepulchrorum perfossor est.

Lákomy wßystkiem zły, sobié nagorßy. Lákomy i sobié żáluié.

τοῖς ἄλλοις ῥυπαρὸς κακός ἐς', αὐτῷ δὲ κάκιστος. *A.*

In nullum auarus bonus est, in se pessimus. *Seneca ex P. Syro.*

Qui sibi sint cari nil curat pectus auari. *Garnerus.*

Manifesta phrenesis, Vt locuples moriaris egentis viuere fato. *Iuuenal.*

Pauper Opimius (*diues sordidus*) argenti positi intus & auri, (*lethargo is oppressus medicum porrigentem ptisanarium orizæ interrogat.*)

Quanti emptæ? Paruo. Quanti ergo? Octussibus. (*8. assibus.* zá groß) Eheu!

Quid refert morbo an furtis pereámne rapina? *Horati.*

Aquam hercle plorat cùm lauat profundere. *Plauti Euclio.*

Græcorum Epigrammatum l. 2. leges non pauca epigrammata lepida in Parcum & auarum qui flet ob nummos in loculum impensos. Item in alium, qui sumptu in somnis facto, se ipsum strangulauit. Item in alium qui mori maluit, quàm vnam drachmam in medicinam erogare. Itemq; in alium, qui cùm se suspendere iam certò destinasset, ob pretium restis quod magnum ei visum est, (sex æreolis venibat) abstinuit. Sic planè in Casina Plauti Chalinus seruus dicit:

Si nunc me suspendam, meam operam luserim.
Et præter operam restim sumpti fecerim,
Et meis inimicis voluptatem creauerim.

μόνοις τοῖς δακτύλοις πλουτῶν, οἷς τάλαντα καὶ μυριάδας ἐλογίζετο. *Lucianus de auaro:* Solis digitis diues, quibus talenta & dena millia computabat. (*quasi soli digiti eius perfruiti sint pecunia.*) Perdix congregat diuitias sine iudicio. *S. Ambros. ex Isaiæ c. 17.* Perdix fouit, quæ non peperit, congregat diuitias & non in iudicio, in medio dierum suorum derelinquet eas. *Quia hæc auis aliena oua furatur fouet & pullos excludit, qui mox ad suam matrem fugiunt. Plutarchus diuites auaros similes ait canalibus fictilibus, qui nil aquæ sibi retinent, sed vnus alteri transmittit: sic auarus hæredi & ille alteri. Affine,* **Má á nié záżyié.**

Lakotliwy. Zdechł ná łákoći. Smáczne kąski rad iada.

Multùm sapit ad genium. *Plaut.* Magis ei palatus quàm cor sapit. *Ex Cicero.* .i. Plùs palato quam corde sapit. *vel.* Quid optimum sit palato, optimè iudicat. *vt idem Cicer. ait.* Curat vt ad sensum palati, suis cum iucunditatibus veniant rerum incorruptarum sapores. *Arnobius de Genio.* Viuit vt edat. *Quintil.*

——— Quibus in solo est viuendi causa palato. *Iuuenalis.*

— Qui gustus elementa per omnia quærunt Nunquã animo pretijs obstãtibus. *Idē.*

——— Laudat siliquas occultus ganeo, pultes

Coram

Coram alijs dictat puero, ſed in aure placentas. *Idem.*
ὑπερμαζᾷν ἐρᾷ. *Suidas.* Delicatè epulari amat.
Guloſior Apicio, *vel* Philoxeno, *vel* Ariſtoxeno *apud Suidam, vel* Ariſtippo *apud Horat.* ἤρατ᾽ ὀπτῶ ἀλεύρω. *Theocrit.* Concupiuit aſſam farinam .i. *panem, qui poſt polentæ & pultis diuturnum vſum repertus, in delicijs fuit. Sed & Plini. varias delicias in pane coquendo memorat.* ματτυάζειν φιλεῖ. Mattiis delectatur. τοῦ γεράνου αὐχένα ἔχειν εὔχεται. Gruis collum habere optat. *inſtar Philoxeni Paraſiti, qui hoc ideò optabat, vt diutiùs cibi ac potus voluptate frueretur.*

Łape iák niedźwiec lizáć ábo ſsáć muśiß.

Dictum hoc in eum iaci ſolet, qui ſpe fruſtratus, ſolitarius mœret vel eſurit.
Pedum ſuctu inſtar vrſi viuere. *Pierius.* τῶν ποδῶν ἐδάκτυλοις ἄρκτου δίκην ζῆν. *Vel* τοὺς πόδας ἐς ἄρκτου τρόπον λείχοντα ζῆν. *A.*

Primorum digitorum ſuctu vrſino more vitam tolerare. *Budæus.*
Hoc enim animal ínediæ patientiſſimum eſſe ſcribit Euſtathius. Et vt Ariſtoteles & Ælianus: Vrſus, præſertim cùm pleno corpore, pinguem nimis & grauem ſe eſſe ſentit, ſpeluncam auerſis veſtigiis ingreſſus, abſq; cibo 40 diebus latitat, priores plantas ſugens. quæ manus etiam ob ſimilitudinem vocantur, & guſtatui valde ſuaues ſunt. vt Rhodigin. ex Plutarcho refert. De eodem ſic Opianus: ἡ ἄρκτος κεύθετ᾽ ἐπὶ σπήλυγγι, τόθι σκέπας ἄρκιον εὐρύ, ἐν βόσκος χατέουσα πόδας χεῖράς τε λιχμαίνει, οἷα τ᾽ ἀμελγομένη καὶ γαστρὸς ἔκλεψεν ἐρωήν.

Vrſa vel vrſus Occultatur in ſpelunca, vbi tegmen latum & amplum eſt;
Et cibo carens manus pedeſque lingit, Quaſi mulgens & ventris fallit deſiderium.

Idem de Vrſis habet Plinius, qui addit, eos in ſpecum ingreſſos, primis 14 diebus arctiſſimè dormire & illo veterno admodum pingueſcere.
Iuuenalis etiam de magno ſtrepitu vrbis loquens, dicit: Rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu & ſtantis conuicia mandræ (.i. *clamor currus agentium.*)
Eripiant ſomnos vrſis vituliſque marinis. *Ita lego cum Britannico & Cerda. vbi obſerua,* Phocas ſomniculoſis vrſis iungi. V. Oſpáły.
Transferunt Latini ſcriptores latebras vrſi & ſuctū pedum aliò. V. Domak. Bedźieß iadł.
Simile dictum à Polypi natura & more formare licet. Pedem ſuum ceu Polypus rodit. *idq; ex Heſiodo qui ait:* ἤματι χειμερίῳ ὅτ᾽ ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. .i. Tempore hiberno quando exoſſis Polypus ſuum pedem comedit. *Nam vt ſcribit Oppianus Ælian. Plutarch. Carneades & alij apud Geſnerum: Polypus hyeme latens brachia ſua, quæ 8 longa flagellorum inſtar habet, ceu aliena deuorat, quæ ei pòſt æſtate renaſcuntur. Oppianus de Polypo ſic:* πουλύποδες &c.
κεύθονται παλάμῃσιν ἑὰς πλοκαμῖδας ἔδοντες. .i.
Polypi Latent in ſpeluncis ſua flagella, brachia vorantes. *Plinius quidem flagella Polypi à congro vel à murena arrodi ait: plures tamen nec minoris auctoritatis affert pro priore ſententia Geſnerus. Porrò Maſſurius vtramq; ſententiam probat.*

Renaſci etiam caudas lacertis & ſerpentibus ſcribit Ariſtot. & Plini. Item Cercopitheco Pierius. Crocodilus *item quatuor menſibus latet abſq; vllo cibo. Plinius.*
Sed & Cochleæ *ſuo ſucco viuunt. Plaut. ait.* Cùm caletur, cochleæ in occulto latent. Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit. κοχλίου βίον ζῶν. *Plutarc.* Cochleæ vitã viuens.

Láſká páńſká bez dárku / nic nié wáży. Láſká ſyt ſługá nie bédzié. Kto ſłuży z łáſki / ma mieſzek płáſki.

ὁ χαριτογλωσσῶν ἄχαρίς ἐστι δεσπότης. *A.*

Ingratus eſt voce modò gratificans herus.

ἔστιν ἄχαρις μηδὲν διδοῦσα μοι χάρις. *A.*

Gratia nihil dans nullam habebit gratiam.

Huc trahere licet ex Anthologia illud Palladæ.

οὐ σε λέγω δόμινε, οὐ γὰρ ἔχεις δόμεναι .i. δοῦναι. *Atticè.*

Non voco te dominum (*non dico tibi ampliùs*, Domine) non enim habes quod des (*non enim habes, dare, ſeu nihil habes quod des.*) *Latinam vocem* Domine *vſurpauit, ob alluſionem gratam ad verbum* δόμεναι *.i. dare.*

Similia non pauca leges apud Martialem. Lunæ radijs non matureſcit botrus. *Plutarch. ſic.* μέλας γὰρ αὐγαῖς (ἀκτῖσι *.i. radiis quod præceſſit*) οὐ πεπαίνεται βότρυς. .i. Niger etenim non excoquitur ijs botrus.

Láſká páńſká ná pſtrem koniu iézdzi.

De fauore principum mutabili dictum hoc vſurpatur, quorum amici ſunt velut computatorum calculi. *Polonicum dictum varietatem ſeu mutationem ſonat.*

De his ſic Plutarch. καθάπερ οἱ τῶν ἀριθμητικῶν δάκτυλοι, νῦν μὲν μυριάδας, νῦν δὲ μονάδα τίθεναι δύναται· τὸ αὐτὸ καὶ τῶν βασιλέων φίλους, νῦν μὲν τὸ πᾶν δύνασθαι, νῦν δὲ τοὐλάχιστον. .i. Quemadmodum Arithmeticorum digiti, nunc myriades (*.i. decem millia*) nunc autem tantùm vnitatem ſignificant: ita regum amici, nunc omnia poſſunt, nunc minimum. Breuis eſt magni fortuna fauoris. *Silius.*

De talibus etiam Theognis ſic. —— ἢν δ' ἐν ἁμαρτῇς,
τῶν προσθεν πάντων ἐκκέχυται φιλότης. .i.

Si verò in vno peccaueris, Priorum omnium effuſa eſt gratia.

Similis eſt ſententia Plauti ſuprà ſub **Bogáty dobrodzieyſtw twych nie ráchuie.**

Fluxus amor domini glacies velut vna diei. *Garner.*

Gratia magnatum neſcit habere ſtatum. *Idem.* .i. *non eſt ſtabilis.*

Láſkáwość okrutna ſzkodliwych rzéczy pozwolić.

Exorari in perniciem rogantis, ſæua bonitas eſt, blandum & affabile odium. *Seneca.*

τὰ βλαβερὰ συγχωρῆσ' ἀπάνθρωπος χάρις. *A.*

Gratia ea inhumana eſt nocua concedere. V. **Mieczá nie dáy.**

Látá ná tobié ábo ná niem znác.

— Facies tua computat (*indicat*) annos. *Iuuenal. de anu iuuenculã ſe fictis blandè ſermonibus*

nibus ſimulante. *Apud Æſopũ Vulpes Crocodilo iactanti genus ſuũ antiquum reſpondit:* κἂν μὴ λέγῃς, ἀπὸ δέρματός γε φαίνῃ, ὡς ἐκ παλαιῶν ἐτῶν εἶ γεγυμνασμένος: .i. Quamuis non dicas, ex cute apparet, quam antiquis annis ſis exercitatus, *quia quamdiu viuit creſcit, viuit verò vltra 60 annos. Plini. Iul. Scaliger.*

Láta na láte. Látánina. Láchmany. Szátá wytártá.

ὁ τοῦ πτωχοῦ τρίβων. Mendici pallium. *quod fruſtis veteribus, aliquando etiam integrum, aſſutis plenum eſſe ſolet. Simile quid erat* Nauis Theſei, *vel* Deliaca nauis, *quæ Plutarcho auctore diutiſſimè durauit, quòd ſæpe reficeretur adeò, vt diſputatum fuerit, eadémne an alia iam eſſet. Apud Lucianum Menippus Cynicus* τριβώνιον ἔχει πολύθυρον, ἅπασιν ἀνέμοις ἀναπεπταμένον, καὶ ταῖς ἐπιπλοκαῖς τῶν ῥακίων ποικίλον. Pallium habet multiforum, & cuiuis vento peruium (iák śieć: przégnał by muchy) & diuerſorum pannorum aſſumentis variegatum.

αἱ στολαὶ τῶν μυηθέντων .i. Veſtimenta initiatorum, *de attritis & vetuſtate diffluentibus, & nulla temporum varietate variantibus, & tam domi quam foris non veſtis modo ſed & ſtraguli & lecti vicem præſtantibus. Rhodigin. è Græcis. Rationem adagij hanc affert, quod qua veſte quis initiabatur, eam nunquam deponeret, donec eam ita attereret vt inutilis eſſet. Similes item ait veſtes imaginum in templis quas æditui nunquam immutant. Addit tamen ex Melanthio, morem fuiſſe quoq; vt veſtes in quibus quis initiabatur templis dicaret.*

Lédá co chwali. Lédá co mu śie podoba.

πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνέει. *Clemens Stromat.* Omnem lapidem vnctũ adorat. Lapidem è ſepulchro pro deo veneratur. *Cic.*

Lédá kto nádemną przébarſzcza/ dokázuie. Lédá kto śie go nabiie.

τῶν μυσῶν λεία. *ſubaudi* εἰμὶ *vel* ἐστὶ. Myſorum præda .ſ. *ſum vel eſt.*
Ex Ariſtotele qui ait: καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας καὶ μὴ ἐπεξελθόντας, ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν Μυσῶν λείαν .i. Eos item qui à multis iniuria acceptā non vlciſcuntur, vt qui iuxta prouerbium Myſorum præda ſunt. *Nam Myſi ab omnibus gentibus vicinis impune infeſtabantur.*
Sic Damæ apud Martialem ſuam ſortem deplorantes dicunt:

Imbelles damæ quid niſi præda ſumus? *cùm careamus dentibus cornibus & aliis armis, animantibus cæteris à natura datis.*

ἐν καρὶ κίνδυνον .ſ. ποίησον. *Plato.* In Care periculum .ſ. *facito.* .i. *in homine vel re vili experientiam periculoſam facito. ubi ſi parùm feliciter ſucceſſerit, paruum damnum accidat. Sumptum dictum à gente vili & mercede aliis gentibus in bellis ſeruiente. de ea ſic Ariſtophanes.* εἰ δὲ δοῦλός ἐστι, καὶ κάρ. Si autem ſeruus eſt, & Car. .ſ. *eſt. tanquam ſi ſoli Cares ſerui forent. Alluſit ad idem Ariſtides dicens:* ἐν τῷ Καρὶ καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι τὰς πείρας ποιούμενοι i. In Care non in ſuis corporibus periculum facientes. *Et Cic. Græcos carpens ait:*

Quid de-

Quid de tota Caria? nonne hoc vestra voce vulgatum est? Si quid cum periculo experiri velis, in Care potissimùm esse faciendum. *Affine*, Ná póchyle drzéwo. & Nam śie iák groch. & Ná vbogiego. Wszedy ná mie kápie.

Lédwiéś śie vmknął. Máłoś nié był wſáku. Nábrałéś śie ſtráchu.

ἴσαι ψῆφοι. *Suid.* Æquales calculi, seu suffragia, .s. *in iudicio erant* .i. *parum abfuit quin condemnarere.* Paribus calculis absolutus es. Parua declinatione & corpore petitiones (*aduersarij vel hostis*) effugisti. *Cic.* θρὶξ ἀνὰ μέσον. *Theocrit.* Pilus in medio.s.*inter me & periculũ,est vel fuit.* Corpore & parua declinatione petitiones tuas quæ vitari non posse videbantur, effugi. *Cic. Affine*, Niebéſpiéczno.

Lekárſki żywot nedzny. Latáne zdrowie nedzne.

Celebre dictum & omnibus notum est. Qui medicè viuit, miserè viuit.

ἰατρικῶς ζῶν ἀθλίως ζῇ. *A.* Viuendo medicè vita misera viuitur.

Videtur autem hoc dictum, suadere odium & fugam medicorum ac medicinarum, secus quàm in sacris libris docetur sæpe: ideoq; explicandum est, distinguendo ægros à sanis. Æger non ideò miserè viuit, quia ex præscripto medici viuit, nam absq; medico etiam miserè viuebat: sed ideò nunc medicè viuit, quia miser est, & ne sit miser; porrò miseriùs immò breuiùs viueret absq; medico. Hoc verò quod medicus addit, est molestum quidem sed vtile, quia prohibet grata, dulcia, quæ noxia sunt; ingerit amara, acerba, quæ sanitati conducunt. Sanus autem si medicè velit viuere, sic vt superstitiosè & scrupulosè obseruet genera ciborum, condimentorum, tempora edendi & similia; iste miserè viuet, quia curas non necessarias suscipit, & aliis sæpe est molestus. Hoc verò non est medicè viuere, quia medici modum iubent seruari, & sano moderatam cautelam circa victum sufficere aiunt.

Jllud tamen negandum non est, eos sanos qui ab externa aliqua causa vel ex naturæ aliquo vitio læsam habent valetudinem, vt qui cerebro, hepate, calculo, podagra, ischiasi & similibus laborant, cautiùs viuere oportere; eò quòd leuissimo excessu excitant vel augent morbum sibi familiarem. Et de talibus quoq;, verum est istud dictum vulgare. nam assiduò debent vel multa sibi grata negare, vel malum irritatum iterum lenire.

Et talibus etiam quadrat illud Martialis:

Non est viuere, sed valere vita. q. d. *Vitam valetudinarij vix vocandam esse vitam, ob molestias perpetuas, cum quibus luctatur. Vide* Frugalitas *sub* Skromne życie.

Lekarſtw rozmáitość ábo odmiáná ſzkodliwa.

Nihil æquè sanitatem impedit quàm remediorum crebra mutatio. *Seneca.*

ἡ μεταβολὴ τῶν φαρμάκων χρονί' ἴασις. *A.*

Mutata crebro remedia iuuant tardiùs.

Raro illa velnera sanantur, quibus varia medicamenta applicantur. *Garner.*

Lékárſtwo czáſu potrzébuie/ im dłużey trwa lépiey rátuie.

Remedia non prosunt nisi immorentur. *Seneca.* Remedia continuata plurimùm proficiunt. *Idem.* Quis medicus in transitu curat? *Idem.*

χρόνοιο δεῖται πᾶν καὶ ἄριστον φάρμακον. *A.*
Tempus requirit optimum quoque pharmacum.

Lekarstwo / abo lékarz nié záwƒze ratuié.

Non eſt in medico, ſemper releuetur vt æger,
Interdum docta plùs valet arte malum. *Ouidi.*
Eripit interdum non dat medicina ſalutem. *Idem.*
Curando quædam fieri maiora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit. *Idem.*

An medicina ars putanda non eſt, quàm tamen multa fallunt? *Cicer.* Quia non omnes conualeſcunt, ideò ars nulla medicina eſt? *Idem.*

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. *Homer.*
Pharmaca miſta ſalubria multa & noxia multa.

Sæpe fit à medico peſſima plaga probo. *Garner.* *Nam vt taceatur imperitia & negligentia medici, absque his ars medendi incerti eſt euentus, nec quicquam polliceri poteſt, ſed adhibere medicamenta morbo: cuius cauſa ſæpe incerta eſt, ſæpe æger non obtemperat, pharmacopœus non parat fideliter pharmacum, idem non adhibetur ex præſcripto medici, morbus ex ignota cauſa mutatur in alium, & ſexcenta huiusmodi accidunt. Vnde rectè idem Garnerus.* Melius eſſe *ait* felicem quàm doctum medicum nanciſci, quia aliquando minùs periti, fortuna, caſu, celeritate, induſtria, citiûs ſanant.

Lekárstwo podczás ćięższe / niż choroba.

Grauiora quædam ſunt remedia periculis. *P. Syrus.* *Nam vt idem ait:*
Nunquam periclum ſine periclo vincitur.
πολλάκι τὸ φάρμακόν ἐστι πικρότερον νόσου. *A.*
Perſæpe morbo acerbius fit pharmacum.

Lekárstwo przykrzéyƒe / pożytécznięyƒe.

Nulla remedia quæ vulneribus adhibentur tam faciunt dolorem, quàm quæ ſunt ſalutaria. *Cicero.* τὰ πικρότερ᾽ ἐς᾽ ἰαλικώτερα φάρμακα. *A.*
Sanando amara plùs valent medicamina.

Lekárstwo ſrogie ábo oſtátnie członek vćináć.

Mala eſt medicina, vbi aliquid naturæ perit. *P. Syrus Mimus.*
ἔσχατον ἴαμα καὶ ἀπηνὲς ἀποκοπὴ μελῶν. *A.*
Dura medicatio ſæuiens per vulnera eſt.

Lekarz dla chorego wiéle ćierpi.

Medicus aliena in miſeria cruciatum proprium metit. *Hippocrates & Euſebius ſic de hac re ſcribunt.* ἰατρὸς ἄριστος τῆς τῶν καμνόντων ἕνεκεν σωτηρίας ὁρᾷ μὲν δεινὰ, θιγγάνει δὲ ἀηδέων, καὶ ἐπ᾽ ἀλλοτρίῃσι ξυμφορῇσιν, ἰδίας καρποῦται λύπας. i. Medicus optimus, ob ægrotantium ſalutem, horrenda aſpicit, & moleſta contrectat, & in alienis malis proprias moleſtias loco fructus percipit.

Ideò Euripides ait: κρεῖσσον τὸ νοσεῖν ἢ θεραπεύειν.
Melius esse ægrotare, quàm curare ægrotum.
Aristophanes dictum illud: κύπριος βοῦς σκατοφάγος. Cyprius bos stercora vorans. *de medicis vsurpat ob ministeria sordida.*
Medico magis imperium conuenit, merces tamen cuius gratia circumambulat, auctoramentum quoddam seruitutis est. *Dalecampi. ex Duareno IC. de medicis mercenarijs. At de medicis humanis & amicis lucrum non quærentibus Seneca l. 6. de Benefic. c. 10. Sic:* Quare medico & præceptori plùs quiddam debeo, nec aduersus illos mercede defungor? Quia ex medico & præceptore in amicum transeunt; & nos non arte quam vendunt obligant, sed benigna & familiari voluntate, &c. *plura ibidem addit.*

Lekarz rad ma chorego.

Cui enim non ex alieno incommodo lucrum? Medicis, grauis (.i. *morbosus*) annus in quæstu est. &c. *Seneca.* ὡς κακῶς ἔχει ἅπας ἰατρὸς, ἂν κακῶς μηδεὶς ἔχῃ! *Philemon.* O quam malè se habet Omnis medicus, vbi nemo sese habet malè! *Apud Plautum quidam medicum diu exspectans ait:*

Lumbi sedendo, oculi spectando (*prospiciendo*) dolent,
Manendo medicum, dum se ex opere recipiat.
Odiosus tandem vix ab ægrotis venit .s. *tanquam à re sibi grata ægrè auulsus.*

Cæterùm. Grauissima est infamia medici (*ait Seneca*) opus quærere .i. *protrahere vel augere morbum commodi sui gratia. De lucricupidis id tantùm accipe.*

Lekarz wielomowny być nié ma.

Morbi non eloquentia sed remediis curandi sunt. *Celsus Medicus.*

ἰατρὸς ἀδόλεσχος νοσοῦντι πάλι νόσος. *Menander.*
Est medicus ægro garrulus morbus nouus.
Non quærit æger medicum eloquentem sed sanantem. *Seneca. Lege tamen dictum Aristotel. sub* Lekárzu reko. *&c.*

Lekarzá czyni srogiego / niéposłuszeństwo chorego.

Crudelem medicum intemperantia ægri facit. *Seneca. ex P. Syro qui ait:*

Crudelem medicum intemperans æger facit.
ἰατρὸν αὐστηρὸν ἀκρατὴς νόσιμος ποιεῖ. *A.*

Lekarzá o zaboy nie pozywáią / abo nié sadzą.

Solis medicis impunè licet occidere. *Iouian. Pontanus.*
μόνῳ δ' ἰατρῷ τοῦτο καὶ συνηγόρῳ
ἔξεστιν, ἀποκτείνειν, ἀποθνήσκειν δὲ μή. **Philemon.**
Soli aduocato atque medico soli hoc licet,
Occidere alios, non item occidi ab aliis .i. *puniri morte.*

Nulla lex est quæ puniat inscitiā capitalem (*medici*) nullū exemplum vindictæ. *Plini.* Medico tantùm hominē occidisse impunitas summa est. quin immò trāsit (*in ægrotū mortuum*).

mortuum) conuitium, & intemperantia culpatur; vtroque qui periere arguuntur. *Idem.* Discunt periculis nostris & experimenta per mortes agunt. *Idem.* Medici parùm docti, at satis seduli, officiosissimè multos occidunt. *Seneca.* Medicorũ successus sol intuetur, errores tellus operit. *Nicocles apud Anton. Melissã.* *Vulgare illud est.* Medici cœmeteriũ, Iudices patibulũ, Consiliarij Orcum implent.

Lekárzá trzebá szanowáć / boć się téż trafi chorowáć.

Honora medicum propter necessitatem. etenim illum creauit altissimus. *Ecclesiastici 38.* A Deo enim est omnis medela, & à rege accipiet donationem. *Ibidem.* *Et post multa alia in hanc sententiam additur.* Da locum medico, & non discedat à te, quia opera eius sunt necessaria. Est enim tempus, quando in manus eius incurras, &c. Medicina nulla ars fructuosior. *Plini.*

ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. *Homer.*

Nam medicus multis aliis præstantior exstat.

Lekárzow wiele / vmorzą chorego śmiele.

Turba medicorum Cæsarem perdit. *dixit Adrianus Cæsar moriens, & idem dictum monumento suo inscribi iussit. allusit Plini. dicens.* Hinc illa infelicis monumenti inscriptio: Turba medicorum se perijsse. *De eodem Dion loquens affert illos versus:*

πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν,
πολλοὶ δ' ἰατροὶ τὸν βασιλῆ ἀνήλωσαν.

Multi duces belli Cariam perdiderunt: multi autem medici regem sustulerunt.

Et Menander. πολλῶν ἰατρῶν εἴσοδός μ' ἀπώλεσεν.

Multorum medicorum ingressus me perdidit. *Quia rarò consentiunt omnes, & quandoq; singuli contraria medicamenta præscribunt, idq; securè cùm facilè sit errorem cuiq; suum in alterum transferre. Sic fecere celebres duo medici Stephani Regis Poloniæ nostra memoria, quorum alter alterum, mortem regi longissima vita dignissimo, attulisse, libris etiam editis criminabatur.*

Lekarzow ná świećie nawiecey. Co chorobá / to lekarz.

ἰατρικῆς παμπληθέες ἐασι φραδμονες. *A.*

Quam plurimos medicina consultos habet.

Jn medicina sola, vnicuique medicum se professo statim creditur; cùm sit periculum in nullo mendacio maius, adeò blanda est sperandi pro se cuiq; dulcedo. *Plini.* *Nullius artis plures esse peritos & professores quàm medicinæ, docuit Gonella ioculator facetus apud Iouianum, ficto dolore dentium in publico sedens, & remediũ aliquod suggerentes scribens: tandemq; & ipsius Comitis cui id probaturum spoponderat remedium & nomen adscripsit, & reuersus ad eum quod promiserat probauit. Huc facit nos Babyloniorum positus sub* Łácno chorego ćieszyć.

Lekárzu reka i roskazániem prostego / iezykiem i rozumem lecz mądrego.

τὸν ἀμαθῆ ἄκεε φαρμάκῳ, φρόνιμον λόγῳ. *A.*

Ratione cultum pharmaco cura rudem.

 Aristote-

Ariſtoteles medico ſimpliciter imperanti pharmaca. Ne me, *inquit,* cures vt bubulcum & foſſorem, ſed priùs cauſam ediſſere. *Ælian.* *Sic Cato puer induſtrius cùm doceretur, ſingulorum cauſam à pædagogo poſtulabat.*

Lékkowiérny.

οὕτως πιθανοί τινες εἰσὶ, ὥστε πρὶν εἰδέναι τὸ πραττόμενον, πρότερον πείθεσθαι. *Xenophon.* Adeò creduli ſunt quidam, vt priùs quàm id quod agitur congnouerint, ſit illis perſuaſum. μακρῷ ἀσφαλέστατον ἀπιστεῖν, ἄχρις ἂν εὕρωμεν τἀληθῆ. *Lucian.* Multò tutiſſimum eſt diffidere, donec inueniam' veritatē,

Leniwego nié żáłuy.

τὸ οἴκοθι βρεχόμενον οὐδὲ ὁ Θεὸς οἰκτείρει.

Qui ſùb tecto ſuo compluitur, huius ne Deus quidem miſeretur. Bogu go nié żal, Nimis homo nihili eſt, qui piger eſt. *Plautus.* Piger ſibi obſtat ipſe. *Seneca.* ἀδύνατον τὸ μηδὲν πράττοντα πράττειν εὖ. *Ariſtotel.* Impoſſibile eſt (*otioſum*) nil agentem, eſſe felicem, (*proſpere agere.*) *Sunt & in quorum lecto mures nidificanti-bus illud occinas licet: Vel mus mordeat pigrum ſtertentem.*

Aſellus piſcis & animal tundi debet & ſolet vt ſit vtilis.

Leniwemu záwſzé świeto.

Ignauis ſemper feriæ. *Ex Theocrito qui ait:* ἀεργοῖς αἰὲν ἑορταί.

ὥσπερ πρόβατον μεσημβριάζον περὶ κρήνην εὕδει. *Plato. de quodam qui ob ignauiam,* tanquam pecus vel ouis meridians ad fontem dormit, *ſic otioſus erat.*

πόνος ὄκνῳ πολέμιος. *Menander.* Labor pigri hominis hoſtis.

Leniwo káżdy pracuié, gdy pożytku máło czuié.

Nié ſpora praca, gdy licha płaca.

In ſteriles campos nolunt iuga ferre iuuenci. *Martial.*

Equus ſuo pabulo defraudatus fit ignauus. *Gotfredus.*

Ipſe pater dixit: Studium quid inutile tentas? .ſ. *Poëtices.* Ouidi. de ſe.

ὁ πόνος ἄκαρπος ὀκνηρὸν ἐργάτην ποιεῖ. *A.*

Lentas facit operas carens fructu labor.

οὔτε γὰρ ὁ μισθὸς οὐδέν ἐστ', οὔθ' ἡ τέχνη. *Ariſtophanes.*

Vbi nulla merces, nullus eſt artis opifex. *Affine,* Béz ochoty.

Leniwy. Ruſzá śię ták pień ná prácy. Niéochotny.

ὀρχηστὴς Νιόβης ἔμπνοον ἀρχέτυπον. *Lucilius de ſaltatore inepto.*

Saltator Niobes ſpirans ſeu viuū archetypū. Callipides. V. Nié ſporo z mieſcá. Cuculus. *pro homine lento & pigro in ſuo munere vel opere. & potiſſimùm occinebatur ea vox per probrum Vinitoribus, quos cuculus vites putantes deprehendiſſet.* *Sic Horat. Plin. Acron. Porphyr.* *Vide* Czás do káżdey rzéczy vpátruy.

Dignus cui occinatur ἔσθιε κάρδαμον. Ede Naſturtium. *quod teſte Plinio à narium tormento ob vigorem nomen accepit, quia torporem excutit. aliqui καρήδαμον quaſi di-*

ctum aiunt quod caput calore acri feriat, alij à corde καρδία. *quasi cor domans,*
Frigidior Salamandra. *Carol. Bouillus. de homine lento in negotiis.*

Pulmoneis pedibus homo. *Plaut.* Formicinum gradum mouet. *Idem.*
Iste gradus succretus est cribro pollinario. *Idem.* .i. *est minutus & tardus.*
Nisi cum pedicis condidicistis isto grassari gradu. *Idem.*

Loripedes, podagrosi. vicistis cochleam tarditudine. *Idem.* Asino pigrior. *Martial. Tardè ad cœnam vel conuiuium venientes apud Plutarchum vocantur* κωλυσιδειπνοι .*i. moratores cœnæ.* ζοφοδορπίδες. *noctu cœnantes.* τρεχέδειπνοι. *per antiphrasin, ad cœnam currentes.* ἐπιθυμοδειπνοι. *Cœnæ nimis cupidi, & ad eam negotiis licet impediti, tamen vel tardiùs accurrentes. Cœnipetas reddit Xilander. Vnde Polycharmus Athenienfis orator rationem vitæ suæ reddens in concione dixit:* Nunquam vocatus ad cœnam vltimus veni. *hoc enim populare & gratũ est conuiuis & oppositum molestũ. Ibidem.* *Pigritia animal magnitudine vulpis in Brasilia 15 diebus continuo motu vix ad lapidis iactum procedit & biduo ascendit arborem cuius foliis pascitur. Petrus Maffeius.*
τὼ πόδ' ἐνάλλαξ ἴσχει. *Aristoph.* .i. Pedem super pedem habet. *Nos dicimus.* Záłożył recé, Testudineus gradus. *Plaut.* Tardior corbitâ in tranquillo mari. *Idem.*

Leniwy dwá rázy robi.

ὀκνηρὸς ἀνὴρ δὶς τὸ αὐτ' ἐργάζεται. *A.*
Vir piger eundem bis laborem suscipit.

Nam plerunq; ob segnitiem citò & facile conficere aliquid volens, malè conficit, quod illum vel herus suus vel res ipsa & necessitas secundò meliùs agere compellit. Sæpe etiam duo vel plura separatim expedienda, simul & semel expedire aggreditur & malum vt fit successum emendare & repetere opus cogitur.

Leniwy i w domu swem zmoknie.

ὀκνηρὸς καὶ οἴκοι πολλάκις καταβρέχεται. *A.*
Domi quoque suæ sæpe compluitur piger.

In pigritijs humiliabitur contignatio & in infirmitate manuum perstillabit domus. *Ecclesiastæ c. 10. In eandem sententiam Philolaches adolescens in Mostellaria Plauti post multa alia. dicit:* Venit ignauia, ea mihi tempestas fuit.
Ea mihi aduentu suo grandinem imbremq; attulit, Detexitq; me illicò. &c.
Post illa me obtegere negligens fui. &c. *Allegoriam ab ædibus sumptam diu trahit ad mores & ad vitam suam per desidiam & luxuriam corruptam applicans.*

Leniwy wieszczy. Leniwy wrożek nalepszy.

Vulgare dictum est: Omnis piger vates.
ἅπας ὀκνηρὸς εὐφυῶς μαντεύεται. *A.*
Industrius diuinus est omnis piger.

Dicit piger: Leo est in via & leæna in itineribus. *Prouerb. SS. c. 26.*
Sæpe prophetissat seruus quicunque pigrissat. *Anonym. rhythm. nouè sed*

non inepte ad imitationem veterum inflexit vocem latinam more Græco ob rhythmi continuitatem, pro pigritatur.

Leniwy woli głód nędze ćierpiéć / niż śie ruszyć.

ἀεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄταισι παλαίει. *Hesiodus.*

Semper cunctator vir calamitatibus colluctatur.

λιμὸς γὰρ τι πάμπαν ἀεργῷ σύμφορος ἀνδρί. *Idem.*

Fames ignauo perpetuò est comes viro. Leniwy záwßé głodny.

Omnis piger semper in egestate est. *Prou. SS. c. 31.* Vestietur pannis dormitatio. *c. 23.* Qui sectatur otium, replebitur egestate. *c. 28.*

πένητας ἀργοὺς ὀ τρέφει ῥαθυμία. Pigros egentes non alit socordia.

Affine, Kto nié robi. Ktoż mi ie obłupi. Béz pracé nié bedą.

Lépiey béspiécznié niż śerdécznié. Lépiey rozumem niż tłumem.

Lépiey być béspiécznem / niż śmiáłem.

στρατηγὸς ἀσφαλὴς ἀμείνων ἢ θρασύς. *A.* Dux securus melior quàm audax. *Apud Suetonium Octauius vsurpabat versum Trochaicum cuiusdam veteris Pöetæ, vt Lauinus disponit:* Σπεῦδε βραδέως. ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηλάτης.

Festina lentè. Securus enim melior quàm audax dux militum.

τὰ ἀσφαλέστερα πρὸ τῶν θρασυτέρων χρὴ αἱρεῖσθαι. *Dionys. Halicarnas.* Tutiora audacioribus oportet anteponere. ἀεὶ κράτιστόν ἐστιν ἀσφαλέστατον.

Semper puta optimum quod est tutissimum.

Morti prætendere muros. *Virg.* .i. *bonum est, &c.*

ῥιψοκίνδυνον ἐστὶ τὸ πέλαγος διαπερᾶν, ὑπαρχούσης τῆς κατὰ γῆν πορείας. *Isocrates.*

Temerarij est pelago se committere, cùm liceat terra facere iter.

πεζῇ βαδίζω, νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. *Suidas.* Pedibus ingredior, natare nescio.

Lépiey być zacnem / niż przodki tylko zacne mieć.

Lépsza cnotá béz ßláchéctwá / niż ßláchéctwo béz cnoty.

Lépße ßláchéctwo z cnotliwych spraw / niż z rodu sámego.

Malo pater tibi sit Thersites (*homo vilis, ridiculus, claudus, luscus,*) dum modò tu sis Æacidæ (*Achilli*) similis. &c. Quam te (*vt*) Thersitæ similem producat Achilles. *Simillima sententia est apud Orichouium de Institutione Regis pagina 36. vbi confert duas familias Polonicas, eo penitùs modo quo Iuuenalis Græcas.*

ἄμεινόν ἐστι γεννάιον εἶναι ἢ εὐγενῆ. *Ex Aristotele.*

Melius est esse generosum quàm è claro genere ortum.

κρεῖσσον ἄριστον ἐόντα κακὸν γένος, ἢ κάκιστον

ἔμμεναι εὐγενέτην. *Nazianzenus.*

Præstat probum esse ex obscuro genere, quàm improbum ex claro.

Virtute oportere non genere certare. *Cicer.*

Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginensis, quisquis erit. *Hannibal apud Ennium.*

ὡς καλὸν εἶναι, ἢ καλῶν πεφυκέναι. *Nazianzen.*

Vt melius est bonum esse, quàm nasci è bonis. *Apud Horatium Mæcenas,*

Nil referre putat quali sit quisque parente Natus, dum ingenuus.

Est pulchrius Multò, parari quàm creari (*nasci*) nobilem. *Solon apud Ausonium.*

Si tibi sancta cohors (*domesticorum, famulorum*) &c. si nullū in coniuge cri-(men,
——— tunc omnem Titanida pugnam,
Inter maiores ipsumque Promethea ponas,
De quocunque voles proauum tibi sumito libro. *Iuuenalis.*

Hic nouus Arpinas ignobilis (*voces inuidorum ex nobilitate antiqua*) Rt. *Pòëta: defendens Arpinatem Ciceronem:*
——— Sed Roma parentem Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt
Nomina, pro totis legionibus hi tamen & pro
Omnibus auxilijs atque omni pube Latina Sufficiunt &c. *Idem Iuuenal.*

Nobilitas morum plùs ornat quàm genitorum. *Anonym. rhythmic.*

Affine, Szláchéctwo bez cnoty.

Lépiey choroby ábo rány niemiéć, niż ią leczyć.

κακῦ στέρεσθ' ἄμεινον ἢ ἰᾶσθ κακόν. *A.*

Carere præstat quàm mederier malis.

Nimiò satius est non admittere malum, quàm admissum medicari.

Bonum valetudo, miserum morbus. *Cic.*

Lépiey co miéć, niż nic. Lépiey máło, niż nic.

πολὺ κρεῖττόν ἐστι μικρόν τι δ', ἢ μηδὲν ἔχειν. *A.*

Habere multò est melius aliquid, quàm nihil.

Præstat dimidium accipere quam perdere totum. *Ex Martiali.*

Vulgare illud est. Qui totum vult, totum perdit.

Est aliquid de tot Graiorum millibus vnum, A Diomede legi .i. *eligi. Ouidi.*

Lépiey co miéć, niż wiele vmiéć. Lépszy sunt szczęścia, niż cetnar rozumu.

Stulta & stultorum sententia, passim tamen si minùs verbis, factis certè admodū approbatur.

θέλω τύχης στάλαγμον ἢ φρενῶν πίθον. *Nazianzen.*

Malo guttam fortunæ quàm dolium sapientiæ. *Lege sequens dictum.*

Lépiey co vmiéć, niż wiele miéć.

Oppositum dictum priori, & verius ac melius illo.

ῥανὶς φρενῶν μοι μᾶλλον, ἢ βυθὸς τύχης. *Nazianzen.*

Gutta sapientiæ mihi potior, quam profundum fortunæ.

ἀναφαίρετον κτῆμ' ἐστὶ παιδεία βροτοῖς.

Possessio est firma hominibus scientia.

ἅπαντας ἡ παίδευσις ἡμέρους ποιεῖ. Omnes benignos reddit eruditio.

Solon

Solon dixit: Seneſcere ſe multa in dies addiſcentem, qua voluptate animi nulla certè poteſt eſſe maior. *Cic.* *Triuialis rhythmus.*

Res valet, ars præſtat. Si res perit, ars mihi reſtat. *Anonym.*

Lépiey cudzem niż ſwoim grzbiétem/ mießkiem zápłácić.

ἥδιστον ἐξ ἀλλοτρίου ἐστὶ διαλύειν. *A.*

Soluere alieno eſt ære iucundiſſimum.

In Pſeudolo Plauti Leno deceptus dicit: Doleo &c. *Pſeudol.* Niſi tu doleres, ego dolerem.

Cudzego nié żal. V. Cudza rána.

Lépiey dmuchác/ niż chuchác. Lépiey gdy zbywa/ niż gdy niédoſtáie.

Vulgare dictum. Melius eſt abundare quam deficere. *reddo Græcè.*

ἐστὶ πλεονάζειν κρεῖττον ἤδε τ' ἐλλιπεῖν. *A.*

Intellige de bonis, nam in malis melius eſt deficere, vel potiùs nil penitùs mali habere. Sic Cicero de Oratore agens dicit: Volo efferat ſe in adoleſcente fæcunditas. Nam faciliùs ſicut in vitibus reſecantur ea, quæ ſe nimiùm profuderunt, quàm ſi nihil valet materies, &c. Volo eſſe in adoleſcente vnde aliquid amputem. *Item.* In ſumma vbertate (*herbarum*) ineſt luxuries quædam, quæ (*in oratione*) ſtylo depaſcenda eſt. *Adde apologum de Vulpe, quæ Simiæ petenti aliquid ex cauda ſuperflua, negauit dicens:* Malle ſe ſuã caudã per terram trahi quàm ſimiæ nates ea velari.

Galli dicunt: Præſtat ſudare quàm tremere. *Garner.*

Lépiey ia to wiem/ ábo vmiem niż ty. Náucz mię. *Ironicῶs.*

ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις. *Suidas.* Aquilam volare doces.

ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις. *Idem.* Piſcem natare doces.

τῇ δελφῖνι κολυμβᾶν συμβουλεύεις. *Diogenian.* Delphino quî natare debeat conſulis.

ὗς τὴν Ἀθηνᾶν ſ. διδάσκει. Sus Mineruam .ſ. *docet.* *Cic.* *Demades de Demoſthene dixit:* Δημοσθένης ἐμὲ βούλεται διορθοῦν, ἡ ὗς τὴν Ἀθηνᾶν. Demoſthenes me corrigere vult, ſus Mineruam. Bubo canit luſciniæ. *ex Theocrito. qui ait:*

κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο.

Et ex montibus bubones luſcinijs occinant.

τὸ ἐμόν γ' ἐμοὶ λέγεις ὄναρ. *Plato.* Meum mihi narras ſomnium.

δειπνεῖν με διδάσκε. *Suidas.* Cœnare me doce. *Guloſus ironicῶs loquitur. q. d. Scio id meliùs quàm tu. Herculi id quadrat.*

Lépiey máczno/ niż łáczno. Kołá korcem mierz/ nié ſnurem/ ábo ſtáiem.

Fecundior eſt culta exiguitas, quàm magnitudo neglecta. *Palladius.*

Sulcus Ægypti (*feraciſſimæ*) Libyæ (*ſterilis*) arenas non curat. *Rhodigin.*

καρποῖς οὐ σταδίοις ἐρίζειν. *Antiphil.* Fructibus non ſtadiis certandum.

Melior eſt pauper & ſufficiens ſibi, quàm glorioſus & egens pane. *Prouerb. SS. c. 12.*

In paruo agro optima ſeges creſcit. *Garner. è Gallic. quia paruus faciliùs bene excolitur. Vide ſequentia.*

Lépiey

Lépiey máło á dobrze, niż wiele á źle.

κρεῖττον τὸ σμικρὸν εὖ, ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι. *Plato.*

Satius est pusillum benè, quàm multum non vt oportet peragere. Modum agri in primis seruandum antiqui putauêre; quippe ita censebant satius esse minus serere & melius arare. *Plini.* Non dubium quin minus reddat laxus ager non rectè cultus, quàm angustus eximiè. *Columel.*

Laudato ingentia rura (.i. *improba, fictè lauda Turneb. Cerda*) exiguũ colito. *Virgi. Eodem sensu verbum αἰνεῖν laudare vsurpat Plutarcho interprete Hesiodus nautis præcipiens oppositum* νῆ' ὀλίγην αἰνεῖν, μεγάλῃ δ' ἐνὶ φορτία θέσθαι.

Lauda exiguam nauem (*ironicῶς*) magnam verò onerato .i. *exiguam sperne, magnam imple mercib. Affine præcedens &* Nie iák wiele. & Lépsza trochá dobreg zbioru.

Lépiey mieć dusze zdrową w chorem ćiele, niż chorą w zdrowem. Lépiey chorowáć ná ćiele, niż ná duszy.

ἄμεινόν ἐστι σῶμα γ' ἢ ψυχὴν νοσεῖν. *A.*

Corpus magis dolere quàm mentem elige.

πολὺ μεῖζόν ἐστι τοῦ κακῶς ἔχειν, κακὸν,
τὸ καθ' ἕνα πᾶσι τοῖς ἐπισκοπουμένοις
δεῖ τὸν κακῶς ἔχοντα, πῶς ἔχει, λέγειν. **Euripides.**

Multò maius est peccatum, quàm ægrotatio,

Quòd singulis à quibus inuisitur Ægrotus, debeat dicere quî valeat: quod in morbis animi seu peccatis, quæ occulta sunt, locum non habet.

Lépiey mieć, niż pożyczáć.

πολ' ἐστι κατέχειν ἢ κιχρήσειν φέρτερον. *A.*

Habere præstat quàm rogare mutuò. V. Kto sobie woli.

Lépiey mieć ostrego nieprzyiaćielá, niż miekkiego przyiaćielá.

Multò melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quàm eos amicos, qui dulces videantur, illos enim verum dicere, hos nunquam. *Cato apud Cicer.*

ἤ με φίλει καθαρὸν θέμενος νόον, ἤ μ' ἀποείπων
ἔχθαιρ' ἀμφαδίην. *&c. Theognis.*

Aut me ama sincerum habens animum, aut me abdicens oderis manifestè.

πιστοὺς ἡγοῦ, μὴ τοὺς πᾶν ὅ,τι ἂν λέγῃς ἢ ποιῇς ἐπαινοῦντας, ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας. *Isocrat.* Fideles (*amicos*) puta non eos qui quicquid dixeris aut feceris laudant, sed eos qui peccata increpant. Vtiliores hostes amicis. *dixit Antisthenes,* quòd statim sciant si quid delinquas & non sileant vt amici faciunt. *Scripsit libellum Plutarch. de vtilitate ex inimicis capienda.*

Lacedæmoniorum Ephori vrbe quadam æmula & inimica sua capta dixerunt: οἴχεται τὸ πάλαισμα τῶν νέων *.i.* perijt luctatio vel exercitatio iuuentutis. *Item pollicente rege eorum vrbis cuiusdam euersionem, non permisere dicentes:* Nequaquã

tollendam τὴν ἀκόναν τῶν νέων .i. cotem iuuentutis. *Sic Scipio Nasica apud Liuium Carthaginem nullo modo euertendam censebat, ne vrbis æmulæ metu ablato, luxuriari felicitas Romana inciperet, vt & accidit.* *Diogenes dicebat,* Eum qui seruari velit quærere debere aut probum amicum aut infensissimum hostem vt vitio liberetur. *Plutarch.* *Scipio item Nasica deleta Carthagine apud eundem Plutarchū dixit:* νῦν ἐπισφαλῶς ἔχομεν, μήτε οὓς φοβηθῶμεν μήτε οὓς αἰσχυνθῶμεν ἑαυτοῖς ἀπολελοιπότες. Nunc periculosè res nostræ se habent, qui neque quos metuamus neq; quos reuereamur nobis reliquos fecimus.

Onomademus Chiorum dux in seditione ciuium victor, vetuit aduersæ partis ciues eijci, Vereri se dicens, ne inimicis liberati ciues cū amicis litigare inciperent. *Auctor Plut.*

Lépiey ná iedne nogę chramáć / niż ná obie.

Præstat vni malo obnoxium esse quàm duobus. *Vniuersale dictum ex Aristophane.*

χωλεῦν ἐν ἢ δυσὶ μᾶλλον αἱρετὸν ποσί. *A.*

Vno quam vtroq; claudicare eligo pede. V. Jedno lepiey ćierpieć.

Lépiey nic niémieć. Lépiey pozbyć przyczyny zazdrośći / niébéſpiéczeństwá.

Inest paupertati securitas. *Seneca.* Paupertas expedita & secura est. *Idem,*

Cynicum esse egentem oportet parasitum probè. *Plaut.*

τοῦ μηδὲν ἴσχειν, μηδὲν ὀλβιώτερόν. *A.*

Nil possidente, nil beatius viro.

Nihili est parasitus cui argentum domi est. *Idem. quasi oporteat eum nihil habere qui ex alieno viuere animum induxit, & alioqui si nihil habeat domi, magis erit industrius in parasitando: secùs si habet quod edat domi.* *Nux apud Ouidiū,*

Nuda quidem tum (*hyeme*) sum, nudam tamen expedit esse,
Nec spolium de me quod petat hostis habet. *Et de Castore. Idem;*
Sic vbi detracta est à te tibi causa pericli. (*testiculi.*)
Quod superest (*corpus reliquum*) tutum Pontice Castor habes.

Nam Castores redimunt se ea parte corporis quâ maximè expetuntur. *Cicer. & Plinius: apud quem Sextius id negat.*

Adde apologum de diuite positum sub Káletá mu moiá wádźi.

Lépiey méchedogo rzécz záchowáć / niż chedogo ſtráćić.

Lépiey noż nié umyty ſchowáć / niż vmyty ſtráćić.

Lépiey świécę nié vćieráć / niż vćieráiąc ią zgáśić.

Σώζει τὸ ῥύπος πολλ', ἃ καθαρότης ὀλεῖ. *A.*

Seruare sordes, munditia perdere solet. *Vel.* Seruare sordida quàm nitida perdere iuuat. Seruato sordida ne nitida pereant tibi.

Elegantiæ obnoxiæ iniuriis & rapinis, sordes tutæ quia contemnuntur.

Lépiey nié grzeſzyć / niż pokutowáć.

κρεῖττον οὐ ἁμαρτεῖν ἢ θ' ἁμαρθὲν μεταμελεῖν. *A.*

Magis cauere quàm dolere mala iuuat. *Vel.*

Fuge pœnitenda & pœnitentiam haud ages.
Est melius pœnitenda non agere, quam post commissa pœnitere.

Lépiey piſzé, niż mowi. Lépſzy piſarz z niego, niż Orator.

Ad hunc ſenſum accommodat Eraſmus ſenarium illum Euſtathij.

γλῶσσαν μὲν ἀργὴν, χεῖρα δ᾽ εἶχον ἐργάτην.

Segnis erat illis lingua, ſtrenua dextera.

Talis fuit Iſocrates multorum inſignium virorum & Oratorum magiſter & orator, ipſe fugitans publicum & cauſarum perorandarum patrocinia, ſed ſcriptis multa inſignia mandans.

Lépiey pożyteczniè, niż pozorniè.
Lépiey ſłużyć ſtátécznemu, niż ſiutemu.

Præſtat vineæ vlmum eſſe quàm hederæ. *Carol. Bouillus* .i. *præſtat operam vel ſumptum impendere in res vel perſonas honeſtas & vtiles futuras, quàm in ſpecioſas euanidas & inutiles.* οἴνης πτελέον ἢ κισσοῦ εἶναι βέλτερον. *A.*

Lépiey przed czaſem, niż po czáśie. Lépiey popredzić, niż poślédzić.

Matura ſatio ſæpe decipere ſolet, ſera nunquam quin mala ſit. *Columell.*

Tolle recens primus piper è ſitiente camelo. *Perſius.* *Nam recens allatæ merces ſinceriores ſunt, & minoris emuntur, & maiori lucro à propolis diſtrahuntur.* πύθου χελιδόνος. *Mnaſeas.* Audi chelidonem .i. *tempeſtiuè aggredere negotia.* χελιδόνιον μέλος. *Suidas.* Chelidonis cantus. ad opus excitans. V. Zábiegay wczás.

Lépiey robić, niż ptaki łowić.

Labor manuum aucupio præſtat. *Garner. è Gallicis dictis.*

τὸ πονεῖν μάλα τοῦ ὀρνιθοθηρᾶν εὔστοχον. *A.*

Eſt quilibet mage certus aucupio labor. V. Báki ſtrzeláć.

Lépiey śię krotko záwſtydzić, niż długo żáłowáć.

βέλτιον ἐρυθριᾶν βραχὺ, ἢ ἀΐδιον ἄχθος. *A.*

Præſtat breui pudere quàm dolere perpetim.

Pol pudere quàm pigere præſtat totidem literis. *Plaut.* *Pigere Nonius pœnitere interpretatur.* Nimiò id quod pudet faciliùs fertur, quàm illud quod piget. *Idem.* *Leno dicit grauius ſibi videri damnum pati, quàm verecundari. ſed bono viro grauior eſt iactura famæ & exiſtimationis, quàm damnum rei familiaris.*

Lépiey śię nigdy nié rodzić. *Falſum & impium ethnicorum dictum hoc eſt.* *adde:* Niżli złem być. *iam verum & pium eſt.*

Celebris eſt multorum Græcorum & Latinorum ſcriptorum iſta ſententia: Optimum eſſe homini non naſci (*vel, non fuiſſe natum. Addunt aliqui.*
Vel ſtatim natum mori (*ſed de hoc infrà ſub* Śmierć ráná.)

τὸ μὴ γενέσθαι μὲν κράτιστόν ἐστ᾽ ἀεί,
ἐπὰν γένηται δ᾽ ὡς τάχιστ᾽ εἶναι τέλος. *Alexis apud Athenæ.*

Natum haud fuiſſe, cuique ſemper optimum,

 Aut na-

Aut natum, obire quam celerrimè diem.

κράτιστον εἶναί φημι μὴ φῦναι βροτῷ. *Euripides.*

Non esse natum homini esse censeo optimum.

τίς οἶδεν εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν, τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν; *Idem Euripid.*

Quis nouit vtrum mors sit hoc quod viuimus, annè potiùs mori, sit viuere?

Silenus Midæ roganti quid optimum esset in vita: respondit vt alij, & addidit:

φῦντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας ἀΐδαο περῆσαι. *Apud Laèrtium.*

Non nasci. &c. Natum autem portas quantocyùs ingredi Auerni .i. *mori.*

ὡς ἡδὺς ὁ βίος ἄν τις αὐτὸν μὴ μάθῃ! *Menander.*

Quam est vita suauis si quis ipsam nesciat!

Eadem scribunt alij Græci Theognis, Sophocles, Plutarchus. Deniq; epigramma Cratetis aut Posidippi de miseriis vitæ humanæ, sic clauditur:

ἦν ἄρα τοῖν δυοῖν ἑνὸς αἵρεσις. ἢ τὸ γενέσθαι
μηδέποτ', ἢ τὸ θανεῖν αὐτίκα τικτόμενον.

Esset igitur ex duobus vnius electio (*facienda*) aut nasci nunquam, aut natum subitò mori. *Hæc Græci: addo Latinos aliquot. Cic. 1 Tusculan. habet hanc sententiam.* Non nasci homini longè optimum esse; proximum autem quamprimum mori. *eamq; varijs deorum oraculis & historiis Græcorum & Latinorum comprobat. Plinius in Præfatione libri 7.* Multi *inquit,* exstitêre, qui non nasci optimum censerent, aut quam citissimè aboleri. *Idem ibidem c. 3. refert infantem Saguntinum eo die natũ, quo Hannibal eam vrbem capturus erat, protinus in vterum matris reuersum, quod Causinus Symbolũ fuisse rei præsentis asserit. Similis alter apud Maiolũ Canicul. Coll. 4. qui in vtero quatuordecim antè quàm nasceretur diebus, plorare auditus est & bicornis prodijt in Rasciâ.*

Hæc tamen sententia falsa impia & stulta est. Nam recta ratio & boni Philosophi etiam Ethnici docent; melius esse, in rerum natura quocunq; in genere rerum existere, etiam muscam, vel lapidem, quàm nihil esse & penitùs non exsistere. Comprobant hanc veritatem non solùm animantia & viuentia omnia, quæ vitam suam conseruant & tuentur diligenter contra noxia & lædentia, sed vitæ quoq; expertia omnia vsq; ad simplicia corpora elementorum, quæ in nihilum redigi omnibus modis refugiunt. Adde quòd illi qui oppositum sentiunt vel dicunt, ingrati sunt beneficij maximi à Deo accepti, quo è nihilo educti sunt; præsertim cùm rationem nullam afferant, præter vitæ huius miserias quas exaggerant nimiùm. Sed hi vt pote Ethnici (de orthodoxis dicam mox infrà) conditionem primam hominis creati ignorarunt, itemq; futuram in cælis felicitatem perpetuam, ad quam per has molestias peruenire homo potest: & habet contra illas remedia, tum à natura & à recta ratione, tum à gratia diuina per Chrstum collata, tum deniq; à lege diuina tot sanctorum virorum scriptis illustrata & exemplis comprobata.

Ethnicum ergo est dictum hoc & reijciendum & oppositum illi tenendum. V. *infrà* Lépiey śie rodźić. *Quod verò aliqui scriptores Orthodoxi illud vsurpant: loquuntur ex Ethnicorum sententia vt Ausonius Pythagoræ & aliorum Græcorum carmina interpretans ait:*

Optima Graiorum sententia, quippe homini aiunt,
Non nasci esse bonum; natum aut, citò morte potiri. *Sic Lactant. ex*

mente

mente Ciceronis. *Vel certe intelligendi sunt cum conditione, suprà initio posita. si sis improbus, vt Hieronym ait. Et apud S. Matthæum c. 26. de Iuda legimus.* Bonum erat ei, si natus non fuisset. *Sic 4. Esdræ 5.* Cur non fuit mihi matrix matris sepulchrum vt non viderem mala Iacob? *Sic & Diogenes Ethnicus apud Laërtium:* Non miserum est, *inquit,* viuere; sed malè viuere.

Quod verò S. Iobus. c. 3. dolet se natum esse, & exsecratur diem qua natus est, optatq; se natum non fuisse. Similiter S. Hieremias c. 20. altiorem sensum habet, non huius loci & breuitatis. leges eum si voles in Moralibus S. Gregorij, apud Pinedam in Iobum & apud alios interpretes. Opposita ergo sententia vera est. nempe.

Lépiey śie rodźić. *adde si vis:* **á dobrem być. á dobrźé żyć.** *licet hoc posterius infantibus baptizatis minùs seruiat, quibus optimum est nasci, licet moriantur, mox baptismo tincti sine actu proprio virtutis. quare simpliciter & absolutè loquendo.*

Bonum est nasci, & melius quàm non nasci. *Sic Aristotel. 1. Rhetor.* Vita ipsa etiamsi bonum aliud nullum consequatur, per se tamen amatur & expetitur. *Et 9. Ethicorum.* Vita in ijs est quæ per se bona sunt & iucunda.

Addo epigramma Metrodori, oppositum epigrammati Cratetis, ostendens tolerabilem esse vitam, quod sic clauditur. οὐκ ἄρα τῶν δισσῶν ἑνὸς αἵρεσις, ἢ τὸ γενέσθαι
μηδέποτ', ἢ τὸ θανεῖν. πάντα γὰρ ἐσθλὰ βίου.

Non igitur ex duobus vnius (*est vel esse debet*) electio .s. aut nasci
Nunquam, aut mori. Omnia enim bona sunt in vita.

Coniunxit Ausonius vtrumq; Epigramma Græcum, de vita humana in vtramq; partem disserens versu eleganti Latino. Menandri verò dictum. Suauis est vita &c. suprà positum, stultum est. Quomodo enim suauis ei qui natus non est? vel natus, natum se esse non agnoscit, sed statim moritur?

Lépiey śie wróćić / niż dáley w błąd iść.

Optimus portus pœnitenti, est mutatio consilij. *Cicero.*

πάλιν δρομῆσαι μᾶλλον ἢ δραμεῖν κακῶς. *Lucian.*
Redire præstat quàm malè vltra pergere.
Qui simul aspexit, quantùm dimissa petitis
Præstent; maturè redeat, repetatque relicta. *Horat.*

Pede in limine offenso redeundum. *E Pythagoricis.*

Lépiey swego podczás vstąpić.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrum. *Terent.*
Non ego omnino lucrum omne esse vtile homini existimo:
Est etiam vbi profectò damnum præstet facere quàm lucrum. *Plaut.*
Potiùs quàm venias in periculū seruésne an perdas totū, dimidiū face. *Terent.*
Esse solent magno damna minora bono. *Ouidi.*
ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον.
Sæpius est toto dimidium potius. *Plato ex Hesiodo, additq;:* cùm totum

accipere noxium est, dimidium verò moderatum, quia hoc melius immoderato deteriore. *νήπιοι οὐκ ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός. Hesiod.*

Non norunt stulti quo toto dimidium plus.

Sic Pittacus pecuniam à Crœso missam repudiauit dicens: Sibi dimidio plus esse quàm vellet. *Idem agri à Mytilenæis sibi dati, dimidium resecuit, dicens:* Dimidium præstabilius esse toto. *Laërtius.* *Isocrates Demostheni offerenti ducentas drachmas vt se Rhetoricam doceret, respondit: Nos artem in frusta non diuidimus, sed eam tibi vt qui bonos pisces integros vendunt, integram trademus. Mille autem drachmis docebat Isocrates, & Demosthenes ducentis drachmis quintam partem artis doceri se rogabat. E Plutarcho.* Maßli co vczynić/ vczyń dobrze: maß-li co dáć/ day ßczodrze. *Et Darius, cùm præfectos prouinciarum interrogasset, an grauia essent tributa, & illi respondissent: esse mediocria, ex ijs dimidium tantùm exigi iussit, satius iudicans accipere dimidium cum beneuolentia, quàm totum cum odio. Plutarch.*

Vulpes apud Æsopum iussa diuidere prædam, omnem in vnum locum congessit, modica parte sibi relicta: & sic mortem euasit, quam asinus æqualiter in tres partes diuidens à leone irato laceratus subijt.

Sæpe dissimulare quam vlcisci satius fuit. *P. Syrus.*

Ferendo iniuriam, maiorem laudem quàm vlciscendo meremur. *Cicer.*

Nec sanè vindicandum est nobis quicquid licet. Nam summum ius antiqui summam putabant crucem. *Columell.* Summum ius summam iniuriam vocat. *Cic.*

Ah miser & demens! viginti litigat annis
Quisquam, cui vinci Gargiliane licet? *Martial.*

Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. *S. Augustinus.*

Quem superare potes, interdum vince ferendo,
Maxima enim morum semper patientia virtus. *Cato.*

ὃν ὑπερβαίνειν νίκα ποτὲ τλήμονι θυμῷ,
τλημοσύνη ἤθους ἀρετάων ἐστὶ μεγίστη. Mylius.

Non tantùm est egregium scire vincere, sed etiam posse vinci pulchrum est, vbi victoria est damnosa. *Plutarch.* Qui non repugnat dictis, est sapientior. *Idem ex Euripide.* *πολλάκι τὸ νικᾶσθαι βέλτιον ἢ νικᾶν. Chrysostom.*

Persæpe vinci melius est quàm vincere.
Vincere cùm possis interdum cede sodali,
Obsequio quoniam dulces retinentur amici. *Cato.*

νικῆσαι δυνατὸς χρηστοῖσιν ὑπεῖκε φίλοισι,
εἴπερ ὑπηρεσίῃ γλυκέες συνέχονται ἑταῖροι. Mylius.

Lépiey swoie látáć/ niż cudze chwatáć. Lépiey trzymáć niż łapáć.

Præstat possidere quàm persequi. *Cuiacius ex Pandect.*

κατέχειν τ' ἴδι, ἢ ἀλλότρια θηρᾶν βέλτιον. A.

Aliena quàmcaptes, tua potius tene.

τὰν παρέοισαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις; Theocritus.

Præsentem

Præſentem mulgeto, quid inſequeris fugientem?

νήπιος ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, τἀνέτοιμα διώκει. *Heſiod.*

Stultus qui inſequitur non certa & certa relinquit.

Aptus huic dicto apologus, de puero, qui ſupra puteum ſtans fictè plorabat, ſitulam auream in aquam ſibi elapſam dicens: quo audito quidam cupidus veſtibus depoſitis in puteum deſcendit, quas puer fraudulentus abripuit & aufugit.

Lépiey tego záżyć / co dármo ma zginąć.

κρεῖττον ἀπολαύειν τῶν ἀπολλυμένων μάτην. *A.*

Peritura quæ ſunt gratis, his præſtat frui.

ἀπὸ καταδυομένης ὅ,τι ἂν λάβοις, κέρδος. *Suidas.* E ſubmergenda naue quicquid eripueris, in lucro eſt. *Henric. Stephan.*

Sic in Truculento Plauti, ſeruus ferens ab hero munera amicæ, furatur dicens:

Hoc aſſimile eſt, quaſi de fluuio qui aquam deriuat ſibi,
Niſi deriuetur, tamen omnis ea aqua abeat in mare.
Nam hoc in mare abit, miſereq; perit ſine omni bona gratia. Meretrix ma-(re eſt. &c.

Similis planè huic Giezi ſeruus Eliſæi 4. Regum 5. qui dixit: Pepercit dominus meus Syro iſti, ego vadam & accipiam aliquid ab eo. *Sed hoc improbè vtrumq;.*

Bono etiam ſenſu dictum hoc vſurpes licet. V. G. Spicas colligere alioqui perituras licet. Spicilegium facere nemo vir bonus quemlibet prohibet. *vt fecit in libro Ruth Booz puellæ Ruth, humaniter & liberaliter ad legendas ſuorum meſſorum ſpicas eam inuitans. Idem de micis vſurpes & rebus deſertis ac poſſeſſore carentibus.*

Adde illud: Carpe roſas abeunt. *Affine,* Záżywáy poki możeſz.

Lépiey to záraz odpráwić / co kiedyż tedyż ma być.

πράξων τ' ἀφύκτως, πρᾶττε μᾶλλον εὐθέως. *A.*

Facienda quæ ſunt certò, ea ſtatim confice.

πεισόμενος εἶ, πάσχε μᾶλλον αὐτίκα. *A.*

Patienda quondam, protinùs præſtat pati.

Tentare vadum præſtat, quàm exſpectare dum defluat amnis. *vt Horatij ruſticus ſtultus fecit.* Citò occidere, miſericordiæ genus eſt. *Seneca.* Fruſtra Echinus doloris metu partum differt. *Affine,* Odwłoká ſzkodliwa. Co muſe.

Lépiey ty to wieſz.

Τοῦτό συ ἐμοὶ ἐρεῖς. *Plato.* Hoc tu mihi dices. *Cùm is qui interrogat meliùs ſcit quod interrogat. Vel cùm res odioſa reijcitur in percontantem. Sic noſtri dicunt reſpondentes, tali percontatori.* Gaday. *Simile eſt illud.* τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγήσομαι; *ex Suida.* Tuum tibi narrabo, *vel,* vis vt narrem tibi tuum ſomnium? V. Wrzkomo nié wie.

Lépiey winnemu przépuścić / niż niéwinnego kárać.

Satius impunitum relinqui facinus nocentis, quàm damnari innocentem. *Traiani dictum apud Plinium inui.*

θεμιστότερον ἐστι τὸ ἐπαίτιον ἀφιέναι, ἢ τὸ ἀναίτιον καταϰρίνειν.
Iuſtius eſt iniuſtum (*per ſententiam iudicis*) euadere, quàm iuſtum iniuſtè perire. Quia etſi reus ſemel euaſerit, poſtea poteſt perire; innocens autem ſi ſemel perierit, iam non poteſt reuocari. *E Chryſoſtomo.* V. Człowieká zgubić nie pol rzeczy.
Paria ſuffragia reo fauent vel reum abſoluunt. *Apud veteres Græcos & Romanos mos erat, vt cùm pares erant iudicum calculi, reus abſolueretur. Cicer. Plutarch.*
ἀπολύεται ἀπὸ δικαζομένων ἐγκαλούμενος, ἂν ἴσαι ψῆφοι γένωνται. *Suidas.*
Abſoluitur à iudicibus reus, vbi pares fuerint calculi .ſ. *ſuffragiorum.*
Et Ariſtot. Problemate 29. Sectione 13. quærit: διατί ποτὲ ὅταν καὶ τῷ διώκοντι καὶ τῷ φεύγοντι φαίνωνται ψῆφοι ἴσαι, ὁ φεύγων νικᾷ; Cur, quando & accuſatori & reo contingunt pares calculi, reus vincit? *Et R. quia reus imparatus venit, & maiore periculo ac metu dicit, & accuſator propior eſt ſuſpicioni, ac maleuolentiæ; & in dubio ad tutiorem partem eſt vergendum .ſ. ad conſeruandum hominem, &c. Addit Suidas, quia reorum potiùs miſereri decet, quàm accuſatorum.*

Lépiey w przód vpátrowáć, niźli potem żáłowáć.

κρείττων ἡ πρόνοια τῆς μεταμελείας. *Dionyſ. Halicarnaſſ.*
Melior prouidentia pœnitentiâ. *Vel ſit Senarius.*
τοῦ μεταμελεῖν ἄμεινόν ἐστι προνοεῖν. *A.*
Quàm pœnitere præuidere ſatius eſt.
προμηθέ' εἶναί με θέλω οὐκ ἐπιμηθέα. *A. Ex Heſiodo, Platone.*
Volo Prometheûs eſſe, nolo Epimetheus .i. *futura præuidere, quam poſt factum tandem ſapere malo. Chilo inuitatus ad conuiuium non antè condixit, quàm inuitatorum aliorum nomina cognouiſſet. nam in militia vel in nauigatione moleſti comites tolerandi ſunt, vltrò autem ad talium conuiuium ſe ingerere inſani eſt. Plutarch.*

Lépiey złego w dom nie przyymowáć, niż śię z niem wygániáiąc go mordowáć, ábo mu wiec vſtepowáć.

ἔξω τὸ κακὸν ἢ ἐντὸς εἶναι βέλτιον. *A.*
Foris eſſe potiùs quam domi præſtat malum.
Nimio ſatius eſt malum non admittere quam eijcere. Nam
Ægrius eijcitur quàm non admittitur hoſpes .ſ. *malus.*
Probat id Serpens qui recepto in cauum echino cedere ei debuit. Item Semiramis, quæ vno die regnare permiſſa, regnum in perpetuum obtinuit. Cibo quoq; noxio præſtat abſtinere, quàm poſt ſumptū cruditates pati & vel vomitu vel medicinis illū eijcere.

Lépiey żebráć, niż wiśieć. Lépiey vprośić, niż vkráść.

Mendicorum eſt qualiſqualis defenſio. è Gallicis dictis apud Garnerum.
Melius eſt mendicum eſſe, quàm ex patibulo pendere.
τοῦ ἀπαγχονᾶσθαι, πολλ' ἐπαιτεῖν φέρτερον. *Ag*
Simile quid apud Ariſtophanem Sycophanta excuſans ſuum vitæ genus dicit.

τί γὰρ

τί γὰρ πάθω; σκάπτειν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι.
Quid oro facerem? quando fodere nescio.

Lépiey złem przy dobrych dobrze czynić / niż dobrem dla złych vymowáć.

Satius est prodesse malis propter bonos, quàm deesse bonis propter malos. *Seneca.* *Sic planè Deus, apud S. Matthæum c. 5.* Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. *Et Genesis c. 18.* Voluit parcere ciuitati plenæ scelestissimorum hominum, propter decem bonos, si in ea inuenti fuissent. *Ibidem Abraham Deo dicit:* Nunquid perdes iustum cum impio? absit à te non est hoc tuum, &c. *Darius ab Alexandro victus fugiens, superato Lyco amne, pontem recidi vetuit dicens:* Malle se insequentibus (*hostibus*) iter dare, quàm auferre fugientibus (*suis post cladem reliquis*) *Curtius.*

Σώζεσθαι ἐχθροὺς σὺν πολίταις φέρτερον,
ἢ σὺν πολίταις τοῖς σὺν ἐχθροῖς ὀλλύειν. *A.*
Seruare præstat hostem ciuis gratia,
Quã fors perimere hostis odio ciuem simul. *Affine,* Dobrze czyń káżdemu.

Lépsza cnotá we błocie / niż niecnotá we złocie.

ἡ ἀρετὴ εἰ καὶ ἐν τῷ σκοτασμῷ λάμπεται,
ἡ δὲ κακία καὶ ἐν τῷ φάει μελαίνεται. *A.*
Virtus tenebris splendet in mediis licet.
Malitia quamuis lumine in claro nigret.
ἀρετὴ πένης κακότητ' ὑπερέχει πλουσίαν. *A.*
Virtus inops superat malitiam diuitem. *Seu,*
Diuite scelesto melior est pauper probus. V. Lépiey być zacnem.

Lépsza rozmowá / gdy nie czczá głowá.

Est melior pleno ventre consultatio. *Ex Plutarcho qui ait:*

γαστρὸς ἀποπλείης βουλὴ καὶ μῆτις ἀμείνων.
Consultatio tum melior cum expleueris aluum. *Erasmus. Vel.*
Consilium melius capietur ventre repleto.

Talis erat consultatio Persarum, teste Herodoto. Et de Romanis Persius sic:
——— Ecce inter pocula quærunt Romulidæ saturi, quid dia poëmata narrent.
sed hoc ipse meritò improbat & ridet. Vt & Horati. de Temperantia disputaturus ait:

Quæ virtus & quanta boni sit viuere paruo,
Discite non inter lances mensasque nitentes. *&c.*
Verùm hic impransi mecum disquirite, cur hoc?
Dicam si potero: Malè verùm examinat omnis. Corruptus iudex. *&c.*
ὑμεῖς δ' ἐν οἴνῳ συμπόται σοφώτατοι. *Aristophan.*
Nos compotores in vino sapimus nimis.

Dictum Polonicum intellige de colloquio non serio, sed ad hilaritatem & animi causa instituto. quanquam & seria famelico nimis ventre, non seriò nec accuratè peraguntur: meliùs, accuratiùs, & suauiùs post moderatum cibum. Plutarchus Consultationem inter pocula posse esse bonam si absit ebrietas.

Lepsza świeczká tédná przéd sobą/ niż dwie zá sobą.
Day co możesz zá żywotá/ Dźiedźic śćiśnie twego kotá.
Opátruy śie poki żyiesz/ Od dźiedźicá nie vtyiesz.

Hoc tibi sit argumentum semper in promptu situm,
Ne quid exspectes amicos facere quod per te queas. *Ennius.*

Quæ stultitia est, illic relinquere vnde exiturus es, & illuc non præmittere quo iturus es? *Chrysostom.* Quicquid pro anima tua feceris, hoc tuum est: quicquid reliqueris, perdidisti. *Idē. In eandem sententiam Ecclesiastici c. 14. & Ecclesiastæ 11.*
τὰ προφθάνοντα νεκρὸν ἀμείνω ἑπομένων. *A.*
Præmissa mortuo meliora sequentibus. *Item.* Meliora viui facta votis mortui. Vir sapiens damnatus exilio præmittit ante se necessaria, stultus post se ferenda mādat, *Ex Apologo Barlaami apud Damascenum de quodam rege, præmittente cum cura omnia necessaria in insulam, in quam breui se à suis eijciendum intellexerat.*

Lepsza szkodká/ niż szkodá. Lepiey rękawem niż cáłą suknią zátkáć.
——— Accepto claudenda est ianua damno. *Iuuenal.* .*s. ne maius accidat.*
Potiùs quam venias in periculum seruésne an perdas totum, diuiduum face. *Terent.*
Te captum redimas quam minimo; si nequeas paulo, at quanti queas. *Idem.*
Benè perdit nummos iudici qui dat nocens .i. *reus. P. Syrus.*
Dimidium donare Lino quàm credere totum
Qui mauult, mauult perdere dimidium. *Martial.*
Et iudex petit & petit patronus. (*à te reo in ius vocato*) Soluas censeo Sexte creditori. *Idem. quia præstat vni quàm duobus dare. Simile est epigr. 9. lib. 8. ad Quinctum*
Magna pars hominum Morem hunc induxerunt, si quid nummo sarciri potest,
Vsque mantant, neque id faciunt, donicum
Parietes ruunt. ædificantur ædes totæ denuò. *Plaut.*
μικρὸν κακὸν, μέγ᾽ ἀγαθόν. *Diogenian.* Paruum malum, magnum bonum.
ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν ἵνα μὴ σὲ ἀποδύῃ. *Aristophan.*
Oresti (*prædoni*) lænam texito, ne te spoliet .i. *dandum aliquid raptori, ne plùs rapiat.*
Fiber testiculos suos sponte abscindit vt ipse saluus euadat. *Æsopus. Plini.*
μὴ τοῦ σκέλους δεδεμένου προσυπόβαλλε καὶ τὸν τράχηλον. *Plutarch.* Ligato crure ne subijcias etiam ceruices. Crus saluū vt maneat calceus intereat. *E Germanico.*

Lepsza trochá dobrego zbioru/ niż wiele złego.
μέτριον βίον μετὰ δικαιοσύνης μᾶλλον, ἢ πλοῦτον μέγαν μετὰ ἀδικίας δεῖ προαιρεῖσθαι. *Isocrat.* Mediocrem vitæ statum cum iustitia potiùs, quàm magnas opes cum iniustitia oportet eligere. *Sic prorsus Salomon, cap. 16.* Melius est parum cum iu-

cum iustitia, quàm multi fructus cum iniquitate. *Et alias sæpe.*

βούλεο δ' εὐσεβέων ὀλίγοις σὺν χρήμασιν οἰκεῖν,
ἢ πλουτεῖν ἀδίκως χρήματα πασάμενος. Theognis.

Elige cum pietate in modicis opibus esse, Quam ditescere & iniustis opibus frui.
Melius est modicum iusto, super diuitias peccatorum multas. *Psalmo 36.*

Lépsza trochá péwnego/ niż wiele niépéwnego.

ἐν γῇ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν.

In terra egere quàm in mari ditescere Præstat.

κρεῖσσον τροφὴ σύμμετρος εὐπορουμένη, ἢ δεῖπνος ἁβρὸς, ὃν ἔπλασέ τις τ' ὄναρ. *Nazianzen.* Melior est esca moderata sufficiens, quàm cœna delicata structa per insomnium. *Apud Auienum, Piscator pisciculum paruum captum orantem vt se dimittat donec crescat non audit, dicens:* Stultum esse spe magni dimittere quod in manibus est licet modicum. *Vide similia sub* Péwnych rzéczy dla niépéwnych.

Plùs valet in manibus passer, quàm in nubibus anser. *E Gallicis.*

Simile est. Lépsze chwałá Bogu.

Lépsza trochá z dobrą wolą/ niż wiele zé złą.

Lépsza trochá w pokoiu/ niż wielka hoyność w niépokoiu.

Melius est vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum saginatum cum odio. *Prouerb. SS. c. 15.* Melior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio. *c. 17.* Melior est pugillus cum requie, quam plena vtraque manus cum labore & afflictione. *Ecclesiastæ 4.*

Si pranderet olus patienter, regibus vti Nollet Aristippus. *Horati.*
Si det oluscula mensa minuscula, pace quieta,
Ne pete grandia, lautaque prandia, lite repleta. *Anonym. rhythmic.*
ἀμείνω ἥσυχ' ὀλίγ', ἢ ἐ σὺν ἔριδι πλέω. *A.*
Melius parū in quiete, multo in iurgijs. V. Dobrodzieystwo ochotnie dáne.

Lépsze chwałá Bogu/ niż dá-li Bóg. Lépszy hárap/ niż hu lálá.

Lépsze iédno chwałá Bogu/ niż dwoie dali Bóg.

Pro incerta spe, certa præmia malebant. *Salustius.*
δίδου μοι τὴν σήμερον, καὶ λάμβανε τὴν αὔριον. S. *Chrysostom.*
Da mihi hodiernum, tibi sume crastinum. *Sed S. Pater castigauit eos qui dictum hoc de præsenti & futura vita accipiebant.*
Sic Martial. Sera nimis vita est crastina, viue hodie.
Melius est habere, quàm auere i. *desiderare.* V. Iutro nié péwne.

Lépsze gospodarzowi/ niż gościowi. Insze gospodarz/ insze gość ie i piie.

Sámi sie racza/ ná nas nié bacza.

Dictum hoc perstringit sordidos & inurbanos conuiuatores qui meliùs se curant quàm hospites à se inuitatos, præsertim cum rubore vel molestia eorundem.

Tecum cœnans sine te cœno. *Martialis conqueritur de Pontico.*

Cùm vocor ad cœnam &c. Cur mihi non eadem quæ tibi cœna datur? Ostrea tu sumis &c. myrtilus mihi. (*vilis pisciculus datur.*)

Sunt tibi boleti, fungos ego sumo suillos, (*viles & suibus dandos*)

Res tibi cum rhombo est, at mihi cum sparulo (*ex passerū genere vilissimus pisciculus.*)

Cur sine te cœno, cùm tecum Pontice cœnem?

Sportula quod non est, prosit, edamus idem .i. *siquidem non das sportulam, da cœnam rectam, quam tu cœnas. Simile est Epigr. 68. libri 4. ad Sextum. Et Epigram. 43. l. 2. in Candidum.*

Eodem modo Iuuenal. Satyra 5. carpit quendam conuiuatorem.

Ipse capillato diffusum Consule (*Opimio*) potat. (*vinum vetus optimum*) &c.

Tu Beneuantani sutoris nomen habentē (*naso longo sutoris noti instar vel à sutore noto factum.*)

Siccabis calicē nasorū quattuor, ac iam Quassatū &c. *Item.*

Squilla datur domino &c. At tibi dimidio constrictus cammarus ouo. *Item.* Virroni muræna datur (*intimo amico*) Vos anguilla manet lōgæ cognata colubræ. &c.

Vilibus ancipites fungi (*periculosi, lethales*) ponētur amicis; Boletus domino. &c.

Philoxenus Parasitus item apud Dionysium Tyrannum cœnans, videns sibi paruum mullum appositum & regi magnum, suum auri admouit; & rogatus quid faceret, respondit: Se de Galatea pisciculum hunc interrogasse, sed eum respondisse; se recens natum nescire, ex maioribus quæreret. Athenæus. quo ioco Rex delectatus triglam magnā ei misit. Suidas. Similia multa habet Lucian. de Mercede conductis, & inter alia ait: θεραπεύων ἀεὶ ἐν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ πίνειν, ὡς μὴ ἐλεγχθείη ἀπὸ χρώματος. .i. Curans semper ex argento & auro bibere, ne prodatur à colore. *Sic Martial.*

Nos bibimus vitro, tu myrrha (*poculo myrrheo opaco*) Pontice, quare?

Prodat perspicuus ne duo vina (*diuersa, tuum & nostrum*) calix.

Huc pertinet ille iocus Polonicus: Wáley mi: Wáley mu. *Verba sunt heri parci ad pincernam, vinum sibi melius, hospitibus deterius ex compacto miscere præcipientis. Sed vt erat dolus non valde ingeniosus, hospitem industrium non latuit. Notus est apologus, qui tamen sæpe vera fit historia, & circa potum & circa alia hospitalitatis officia. In Casina Plauti allegoricè illud dictum est:* Vt hoc eodem poculo quo ego bibi, bibat senex .i. *vt similiter atq; ego deludatur. Affine,* Gośći záprośiwßy, wié rowno śie dźielemy.

Lépßes opuśćił á do podléyßego śie obroćił.

Omissis fontibus riuulos consectaris. *Cic.* Inuentis frugibus glande vesceris. *Idem.* Quid sole relicto venis. *Ex Homero apud quem Tyresias Vlyssem Orcum ingressum sic affatur:*

τίπτ' αὖ ὦ δύστηνε λιπὼν φάος ἠελίοιο
ἤλυθες, ὄφρα ἴδῃς νέκυας καὶ ἀτερπέα χῶρον; .i.

Quid huc ô infelix relicto lumine solis Venisti, vt videas manes & inamœnam regionem? ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς. *Plutarchi Archidamus.* Pro eleganti medico malus pòeta dici cupis.

Nucleo omiſſo putamina arripis. *Ex Plauto.*
τὸ σῶμα ἐάσας τὴν σκιὰν θηρεύεις. *Lucian.* Corpore omiſſo, vmbram venaris, captas. τὸ τοῦ ὄφεως σύφαρ θηρᾷς, τοῦ ὅλου ἀμελήσας. *Idem.* Serpentis exuuias captas neglecto corpore. Præſente carne nemo veſcitur thymo. V. Lépſzy gil.

Affine, Poprawił ſie. Nierowna odmiáná. Nie ſtoi to zá to.

Lépſze woyſko iéleniow / pode lwem hetmánem; niż woyſko lwow / pod iéleniem.

Præſtantiorem & formidabiliorem eſſe exercitum ceruorum duce leone, quàm leonum duce ceruo, *dixit Philippus apud Stobæum, & Chabrias apud Plutarch.*
Sic Epaminondas conſpecto magno exercitu, qui bono & prudente duce carebat, dixit: Quanta belua abſque capite! *Stobæus.*
Julius Cæſar vadens contra Afranium dixit; ſe ire in exercitum ſine duce: *contra Pompeium verò vadens dixit;* ſe ire contra ducem ſine exercitu. *Bruſſoni.*

καλοῦ στρατάρχου καλὸς ἐστιν ὁ στρατός. *A.*

Boni ducis bonus eſſe ſolet exercitus. *Nam vt Plutarch. ait:* ἐμποιεῖ ὁ καλῶς ἄγων τὸ καλῶς ἕπεσθαι. Efficit hoc bonus dux vt alij eum benè ſequantur. Ducis in conſilio poſita eſt virtus militum. *P. Syrus.*

Vide Przełożony. & Przykład przełożonych.

Lépſzy był niéboſzczyk. Po złem pánie / bywa gorſzy.

ἔπειτ' ἐνίοτ' ἄρχοντι κακίων τοῦ κακοῦ. *A.*

Succedit aliâs principi peior malo.

τὸν Ἀντίγονον ἀνορύσσω. Antigonum refodio. *Rusticus quiſpiam de Antigono rege viuente ſæpe queſtus erat, ſed cùm ei peior ſucceſſiſſet, damnauit priorem ſuam opinionem, Antigonumq; reuiuiſcere optabat. & cùm eum arantem forte anicula tranſiens interrogaſſet, quid faceret? reſpondit:* Antigonum refodio *.i. fodiens vertens terram ruſpor ſicubi eum inueniam, nam tolerabilior erat præſente. Lipſius.*
Hac aſtutia vſus eſt Tiberius ad ſe poſt mortem commendandum. nam crudelitatis & plurimorum aliorum ſcelerum ſibi conſcius, Caium Caligulam ſe longe nequiorem futurum coniiciens, ſucceſſorem in Imperio reliquit: quò maioribus eius flagitiis ſua obtegeret ac obliteraret; quin præ illo melior haberetur ac mortuus deſideraretur. Dion Nicæus.

Vide Apologum ſub Lépſzy ſtáry ſługá.

Lépſzy funt ſzáfránu / niż woz śiáná. Lépſzy funt złotá / niż cetnar ołowiu.

κρεῖττον τὸ ῥόδον τῆς ἀνεμώνης. Præſtantior roſa quàm anemone.
ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. *Pindar.* Optima quidem eſt aqua, at aurum inter ſuperbas excellentior diuitias. *dixit hoc ex opinione hominum, qui ob raritatem & paucitatem auri, illud pluris omnibus æſtimant, cùm aqua vſibus humanis frequentiſſima, vtiliſſima, & penitùs neceſſaria, ac proinde auro hac ratione ſit præſtantior, vt Ariſtoteles hoc vtrumq; expendit.*

κρόκε τὸ δράγμα χόῤ|ε ὄχεος βέλτιον. *A.*
Croci pugillus (vel maniplus) carior fœni vehâ. *Confer sequens dictum.*

Lépßy gil niż motyl.

λωΐτερος κύκνε μικρὸς θρόος, ἢ κολοιῶν κρωγμός. *&c. Suidas.* Præstantior cygni modicus cantus quam graculorum Crocitatus. *Et Lucret.* Cygni melior canor quàm gruum.
ἀηδόνες κοράκων αἰδεσιμώτεροι. Luſciniæ coruis honoratiores.
ὄνων κρείσσονες ἡμίονοι. *Theognis.* Aſinis præſtantiores muli.
Poteſt huc trahi & illud Martialis, non multùm abſimile.

Texta roſis fortaſſe tibi, vel diuite nardo,
At mihi de turdis facta corona placet.

οὐδεὶς κρέως παρόντος ἐσθίει θύμον. *Antiphanes.* Carnes vbi adſunt, nemo veſcitur thymo. *Similem Polonico dicto iocum habet Anonym. Rhythmicus:*

Plùs valet il quàm nil, ſit procul ergo nihil.

Sed non apparet quid ſibi velit, niſi alludat ad hilum, quod aliquid ſignificat.

Lépßy koniec niż początek.

τὸ τέλος μεῖζον ἢ ἡ ἀρχή. *Ariſtotel.* Finis præſtantior principio.
Melior eſt finis orationis quàm principium. *Eccleſiaſtæ c. 9.* V. Koniec dobry.

Lépßy proſtak powolny, niż medrek ſwowolny.

ἀμαθία μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον, ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας. *Thucydides.*
Imperitia cum modeſtia vtilior eſt, quàm dexteritas cum immodeſtia.

Lépßy madry złodźiéy, niż głupi włodarz, ßáfarz. &c.

Tolerabilior eſt in familia fur induſtrius, quam villicus ignauus & ſtultus. *Quia prior modicum damnum infert ne appareat, poſterior ingens & conſpicuum.*
Sic apud S. Lucam c. 16. Laudatur villicus fur prudens, *& apud eundem c. 19. damnatur & ſpoliatur famulus ſtultus & ignauus qui mna vna nil lucratus eſt.*

Lépßy mießek zá groß w ktorem kopá, niż zá kopę w ktorem groß.

οὐ τὸ συνέχον τιμᾷ, ἀλλὰ τὸ συνεχόμενον. *A.*
Contenta tu, non continentia, æſtima.
θύλακος ὁ εὐτελὴς πολυτελές τι κατέχει. *A.*
Sæpe pretioſa multa vilis burſa habet.

Vagina vilis, bonum enſem tegens, præſtat pretioſæ, vilem enſem intus habenti. Nam *non vagina enſem, ſed enſis vaginam commendare debet.*
Huc alludit illud Martialis. Quiſquam plumbea vina vult in auro? .i. *Quis tam ſtultus eſt qui malit ex aureo poculo* (.i. *pulchro*) *plumbeum* (.i. *malum*) *vinum bibere, quam ex plumbeo luteo vili poculo, vinum aureum ſeu bonum?*

Lépßy

Lépßy ſtáry ſługá ábo pan z dźieśiącią wad znáiomych; niż nowy z iedną táiemną.

Notiſſimum quodque malum maximè tolerabile eſt. *Liuius.*
Apud Plautum amico de mala vxore conquerenti, reſpondet alter: Habeas vt nactus (*es*) Nota mala res, optima eſt. Nam ego nunc ſi ignotam capiam, quid agam neſciam. *Adde apologum Germanicum de auibus Noctuam Aquilæ reginæ vicariam contemnentibus aliamq́ poſcentibus, & accipitre vicario aſſignato, qui nulli parcit, dolentibus ac noctuam iterum optantibus. Iacob. Pontan.*

τὸ γνώριμον κακὸν ἀγαθώτατον πέλει. *A.*
Notum malum vulgò putatur optimum.

Lépßy żywot łyczány / niż iedwábna śmierć.

Σπάρτινος βιοτὴ θανάτου δεσίων σηρικοῦ. *A.*
Eſt vita ſpartea morte melior ſericâ. *Sic*
Mendiciſſimus & morboſiſſimus quiſque mortem refugit. (milßy.
Melior eſt canis viuus, mortuo leone. *Eccleſiaſtæ c. 9.* V. Dobry dźionek. Żywot nay

---

Lichotá bárźiey vkąśi. Bárźiey boli od podłego.

τὸ δῆγμα ψύλλης δριμύτερον ἢ τῆς μύας. *A.*
Pulex ſolet quam muſca pungere acriùs.
ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ ὕβρις αἰσθητὴ πλέον. *A.*
Iniuria ab humiliore ſentitur magis. *Vel*
Vilior homo facit acriorem iniuriam. *Sicut contra:* Parua videtur iniuria vel contumelia quam facit dignus. *vt apud Ciceronem loquitur Antonius.*

Lichwá ieſt pretkonoga i dłużnikowi ſroga.

θᾶττον ὁ τόκος ἡρακλείτου πεινέω τρέχει. Citius vſura currit quam Heraclitus curſor celeberrimus. *Licet enim certo & deſignato die ſoluenda ſit, ſemper breui inſtare cogitatur, & cùm tempus præſcriptum venerit, citiùs condicto adueniſſe putatur.*
ἐστὶ τόκος πρὸ τόκοιο, τόκος γέ μεν ἐστὶ καὶ ἄλλος. *Plutarch.* Eſt vſura ante vſuram ſiquidem & altera eſt vſura. *In eos quibus vſura vna ex alia naſcitur. Idem Plutarchus vſuram ſeu feneratorem comparat lepori qui eodem tempore ſimul & parit & alit & alios concipit fetus.*

Liſá w worże kupowáć / ábo przedáwáć. Slépy targ.

Kto liſá w worże kupuie; pſá ábo kotá náyduie.

Certa pro incertis mutare .ſ. ſtultum eſt. *Saluſt.* Euentus vendere. *Lamprid.*
Niepéwne rzeczy zá pewne vdawáć.
Ego ſpem pretio non emo. *Terent.* .i. *incertum lucrum certâ pecuniâ.*
Talia ſunt multa apud ICtos quæ afferunt ex Pandectis. Vt Iactum piſcium à piſcatoribus verriculum trahentibus emere. *vt etiam habet Valer. Max. Vel vt Suetoni.* Bolon piſcium emere. Fortunam piſcium emere. *apud Schardium.* Miſſilium captum.

um captum emere. *Pomponius.* Sic emere prouentum agri aut horti futurum, item partum animantis. &c.
In folle offerre conditiones vel rationes, ſyngraphas, pecuniam. *Calliſtrat. I.C.* An tibi mauis Inſidias fieri pretiumque auellier antè Quàm rem oſtendi. *Horat.*
χαραδριὸν πιπράσκειν. Charadrium vendere. *de quo Hipponax.*
καὶ μὶν καλύπτει. μῶν χαραδριὸν περνᾷς; Et abdit ipſum. num charadriū vendis? *Auis eſt quæ ab icterico aſpecta eum ſanat: ideòq; venditor tectam vendit, ne licitator ea viſa curatus eam negligat. Suidas. Sed hoc meliùs quadrabit in emptorem.* Charadrium emis .ſ. *tectum, neſciens an verè is ſit. Simile illud Gallorum:*

In ſacco feles haud venditur, haud emiturque. *Garner.*
ἀλωπέκιον ἐν θυλακίῳ οὐκ ἀγόραστον. *A.*
Vulpeculam caue empſis in ſacco abditam. (wnych)
Quando habebo, tunc gratias agā. *Garner. Gallic.* V. Pewnych dla niepe/

List śmiélſzy niż iezyk. List wſzedy ma przyſtep.

Epiſtola non erubeſcit. *Cic.* Coram me tecum agere conantem deterruit pudor &c quæ nunc exponam abſens audaciùs. *Idem.* Ter tecum conata loqui, ter inutilis hæſit Lingua ter inprimo deſtitit ore ſonus. &c.
Dicere quæ puduit ſcribere iuſſit amor. Ille mihi dixit &c. Scribe dabit victas ferreus ille manus. Inſpicit acceptas hoſtis ab hoſte notas. *Ouidi.*

ἀπόρρητά γ᾽ ἐστὶ πάντα τῇ ἐπιστολῇ. *A.*

Liſzká głodna/ drzemié.

πεινώσαι ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται. Vulpi eſurienti ſomnus obrepit. *Dictum hoc in eum iacitur, qui fingit vel diſſimulat aliquid exſpectans occaſionem commodi alicuius, vel rei deſideratæ inuigilans. Alioqui autem etiam ſomnus famem mitigat.* V. Spániem głodu pozbyć. *Affine eſt,* Wrzkomo niéwidzi. Wrzkomo niéſtyſzy.

Low ſobié kotku.

Quod mendicanti quondam formica cicadæ
Reſpondit, dictum nunc tibi idem eſſe puta. *Notus eſt apologus Æſopi.*
αἴσχιστον ἀλλοτριοφαγεῖν, τ᾽ ἴδια φάγε. (vel ἰδιόφαγε.) *A.*
Viuere alieno turpe, viuito tuo. *vel,* quærito tibi.
Omitto triuiale quin puerile illud: Ciuitas Cracouia &c.
Fuce relinquito apes, mellificato tibi.

Theſaurus in agro latet. *Agricola Æſopi moriturus, volens filijs oſtendere laborem vtilem eſſe & eoſdem ei aſſuefacere, theſaurum in agro latêre dixit. quem illi quærentes totum foderunt & fertiliſſimum (is theſaurus erat) reddiderunt.*

Łóżko pilnieyſze niż ſtół/ ábo wiéczérzá.

ὑπνεῖν καλῶς ἄμεινον ἢ δειπνεῖν καλῶς. *A.*
Dormire quàm cœnare malo ſuauiter. *Ex apologo quodam de hoſpite in diuerſoria*

uersorio lectum inprimis diligenter curante, cæteris circa cœnam parandam occupatis, & mirantibus respondit: Cœnam vna hora vix durare, somnum autem 7 vel octo horas requirere. Et certe præstat bene breuiùs dormire, quà diu malè.

Lubieżność z cnotą śię nié ostoi. Mądrość z rostoßą śię nié spoi.

Amare & sapere vix deo conceditur. *P. Syrus.*

De amore inhonesto (vt dictum Polonicum sonat) & de diis ethnicorum Pòëta loquitur. Nam Deo vero amor & Sapientia sine vlla pugna inest; immò ipse est Amor purissimus & Sapientia sua vera & summa. De hominibus verò dictum Syri verissimum est. V. Miłość záślepia. *Mimus verò Publij aptiùs sic proferetur.*

Amare & sapere nemini conceditur. *Vel*

Amare sapereque simul haûd cûiquam licet.

ἄμ' ἐρᾷν φρονεῖν τ' ἔξεστι πάμπαν οὐδενί. A.

Ludźkie rozsądki nié liczmanámi ráchuy/ álé waż sobié ßalámi.

Judicia hominum æstimes, non numeres. *Seneca* .i. *non quam multi sed quales dicant vel sentiant attende. nam vix vnquam multi vel plures, sunt meliores.*

Noli numerare, sed appende. *S. Augustinus.*

Non populari trutina, sed aurificis statera examina. *Ex Cicer.*

βάρει οὐκ ἀριθμῷ τάδε λεγόμενα στάθμαε. A.

Fac pondere haud numero æstimes sententias.

Simile est Nié iák wiele pátrz.

Lutość dobrych ludźi przymiot.

—— *ἀγαθοὶ δ' ἀριδάκρυες ἄνδρες. Zenodot.*

Boni viri ad lacrymas proni. Iustus tota die miseretur. *Psalmo 36.* Nouit iustus iumentorum suorum animas, viscera autem impiorum crudelia. *Prouerbi. SS. cap. 12.*

Łyká drzeć / kiedy śię drą.

Datur modò, fruere dum licet. nam nescias
Eius sit potestas posthac an vnquam tibi. *Terenti.*
Dum recens, dum datur, dum calet, deuorari decet. *Plaut.*
Dum ludi fiunt (*quibus spectandis domini intenti sunt*); in popinam pedisequi
Irruptionem facite, nunc dum occasio est,
Nunc dum striblitæ æstuant occurrite. *Idem.*
Quare si sapis oblatas ne desere messes,
Et stolidum pleno vellere carpe pecus. *Propertius hortatur Cynthiam amasiam vt amatorem opulentum spoliet.*

Quâ prima —— fortuna salutis. Monstrat iter, quaq; ostendit se dextra, sequamur. *Virg.*

ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ διαλύειν τὴν δὲ τὴν πανήγυριν. Xenephon.

Mihi quidem hic mercatus non videtur dimittendus. Nam nundinis peractis non

est mercatus, *Damasceni est dictum. Vide sub* Po obiedzie łyżka.

Dum pluit, vel, dum aqua fluit, molendum est. *Garnerus è Gallicis.*

Pyra cùm maturuerunt, carpenda sunt. *Idem.*

Illud triuiale, Cum subera suberant. &c. reieci in secundo Tomo ceu barbarum & falsum.
Affine, Pilnuy czásu. Czás po temu. Záżywáy poki możesz/ & Nie iutro cie to potka.

Łysy.

Glabrior quàm vulsus Lydius. *Plaut. Iuuenes erant depiles in ludis saliantes.* Lydios *alibi idem Poëta vocat. Meminit & Liuius ac Suetonius.*

Cucurbita glabrior, *Apulei.* Læuior conchis Cytheriacis .i. *Venereis. Martial. Idem Martialis in Labienum caluum sic iocatus est:*

Nudum est in medio caput, nec vllus
In longa pilus area notatur. &c.
Vites censeo porticum Philippi (*ad quam statua Herculis cum claua stabat.*)
Si te viderit Hercules, peristi. (.i. *mactabit, ratus Geryonem tricipitem esse,*)

Sic etiam Æschylo caluitium mortis occasio fuit, testudine ab aquila in caput eius demissa occiso. vt scribit Valer. Maxim.

ψιλότερος τῆς τοῦ Κάρου κεφαλῆς. *Synesi.* Nudior Cari Cæsaris capite.
τοῦ ὑπέρου φαλακρότερος. Pistillo nudior, caluior.
Μυκώνιος φαλακρός. *Strabo.* Myconius caluus. *quòd in ea insula hoc vitium commune & quasi gentilitium Plinio teste fuerit.* Myconi omnis calua iuuentus. *Lucilius.*
φαλακρότερος εὐδίας. *Suidas.* Tranquillitate (*aquæ maris,*) caluior.
Ouo nudior. νῦν δασὺς ὢν λίαν, ᾠὸν ἅπας γέγονεν. *Epigram. Niciæ.*

Qui nunc est ouo nudior, hirtus erat. *Vel.*
Hirtus nunc, ouo nudior est subitò.

Tam glaber quam callus vel callum Socratis. *Varro apud Nonium. vt legit Erasmus pro voce caluus vel gallus Socratis (quam aliqui legunt) & intelligit duritiam pedum Socratis patientissimi & nudipedis semper. Vola autem pedis vt & manus depilis est. Qui gallus legunt, allusum hoc dicto volunt ad gallum quem deplumatum Diogenes in scholam Platonis iniecit, dicens:* En hominem Socraticum. *carpsit definitionem Hominis vitiosam in eo loco datam, nempe:* Hominem esse animal bipes implume.

Lunulæ, *pro caluis apud Græcos ob similitudinem in læuore & varietate vtriusque.*
τῶν φαλακρῶν σελήνια καλοῦσιν. *Synesi.* Caluos lunulas appellant.
τὰς σελήνας ὁμωνύμους καὶ ὁμοσχήμονας. *Idem caluos ait esse,* Lunæ cognomines & similis figuræ; nunc plenè caluos, nunc dimidia parte, nunc minori.

S. Ambrosius scribit. Comam esse reuerendam in senibus, venerandam in sacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adolescentibus, comptam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata est; tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo flaccescit.

Sic Ouidi. Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

Apuleius

Apuleius item ait: Mulierem etiam venustissimam, si capillitio nudetur, licet illa cælo deiecta, mari edita, fluctibus educata, licet, inquam, Venus ipsa fuerit, licet omni Gratiarum choro stipata, & toto Cupidinum populo comitata & balteo suo cincta, cinnama fragrans & balsama rorans, si calua processerit, placere ne Vulcano quidem suo poterit. *Nihilominus Caluitij, quod tam malè vulgò apud omnes audit, laudes scripsit idem Synesius. Vide* Máte rzéczy rozßerzáć/ chwalić.

Lżey nędznemu nié sámemu. Lżey ból ćierpiény spolny z drugiemi.

Leuat dolorem communis quasi legis & humanæ conditionis recordatio. *Cicero.*
Consolatio miserorum est habere socios. *Erasm.* Facilius feruntur mala cum alijs cõmunia. *Idem.* Κοινῇ σὺν ἑτέροις φέρτερον πάσχειν κακά. *A.*
Vulgaris versiculus est: Gaudia sunt miseris socios habuisse (*vel* spectare) malorum.

Κουφότεροι εἰ μὲν μὴ μόνοι φέροντες τὰ κακά. *Aristoteles.*
Leuius ferimus haud soli tolerantes mala.
παραμυθίαν φέρει τὸ κοινωνοὺς εἶναι συμφορῶν. *Chrysostom.*
Solatium est cùm alij sunt participes calamitatum.

κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον. Cõmune naufragium omnibus solatium.
Dulce mœrenti populus dolentum, Dulce lamentis resonare gẽtes. *Seneca Troade.*
Lentiùs luctus lacrymæq; mordent, Turba quos fletu simili frequentat. *Ibidem.*
Ferre quam sortem patiuntur omnes Nemo recusat. *Ibidem.*
ἰσομοιρία τῶν κακῶν μετὰ πολλῶν, κούφησιν ἔχει μεγίστην. *Thucydides.*
Sors æqua malorum cum multis, leuamen habet maximum.

ξυναὶ δ' εὐφροσύναι τε καὶ ἄλγεα καὶ μελεδῶναι κουφότεραι. *Nazianze.*
Communes curæ leuiores atque dolores.

ῥᾷον ἄν τις συμφορὰν τὴν χαλεπωτάτην φέρει μετὰ φίλων, ἢ μόνος τὴν εὐτυχίαν μεγίστην. *Dion. Chrysosto.* Faciliùs quis calamitatem durissimam ferat cum amicis, quàm solus felicitatem maximam.

Affine, Cierp co i drudzy. Káżda nędzá/ &c. Lżey swe. Spolnié lżey.

Lżey niemieć/ niemiawßy: niż postradawßy. Ciężey postradáć/ niż nié dostáć.

Tolerabilius & facilius est non acquirere, quam amittere. *Seneca.*
Lætiores sunt quos fortuna nunquam aspexit, quàm quos deseruit. *Idem.*

μεῖζον στερόμενοθ' ἄλγος ἢ μηδέποτ' ἔχειν. *A.*
Priuarier quàm nunquam habere plùs dolet.

αἴσχιον ἔχοντας ἀφαιρεθῆναι, ἢ κτωμένους ἀτυχῆσαι. *Thucydid.*
Turpius est habentem priuari, quam quærentem non assequi.

Affine, Miawßy nié mieć.

Lżey swé przykrości czuiemy/ gdy cudze więtße widziemy/ ábo słyßemy. Kto cudze nędze vważy/ lékcey sobié swoie waży.

Æquior caſum tulit & procellas
Mille qui ponto pariter carinas Obrui vidit. *Seneca Troade.*
ῥᾷον ὑποτλήσῃς τὰ σὰ κακ', ἀλλότρια βλέπων. *A.*
Aliena ſpectans mala, tua faciliùs feres.
Rem pateris modicam & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos maiora ad crimina, ———
Confer conductum latronem, incendia &c. Confer. &c. *Confer. &c. Iuuen.*
Humani generis mores tibi noſſe volenti,
Sufficit vna domus. paucos conſume dies, &
Dicere te miſerum poſtquam illinc veneris aude. *Idem.*
μεγίστη παραψυχὴ ἡ τῶν ὁμοίων ἀκοὴ [τῶν] παθῶν. *Heliodorus.*
Maximum ſolatium ſimilium (*caſuum*) auditio.
τὸ λυπούμενον ἀλλοτρίοις κακοῖς παραμυθοῦ. *Apollini. Tyane.*
Moleſtiam (*tuam*) alienis malis ſolare. *Nam*
Mala propria alienis comparata leuiora videntur. *declarat id Herodotus Græcus hiſtoricus dicens*: Si omnes homines domeſtica mala in medium conferrent, cum vicinis mutare volentes; inſpectis vicinorum malis, libenter reportaturos ſingulos ſua quæ attulerunt. *Idem habet Horati. Satyra 1. lib. 1. dicens non contentus ſua ſorte.* Si quis deus, En ego dicat.
Jam faciam quod vultis: eris tu qui modò miles,
Mercator; tu conſultus, modò ruſticus; hinc vos
Vos hinc mutatis diſcedite partibus. Eia,
Quid ſtatis? nolunt. atqui licet eſſe beatis, &c.

Lżeyſzy człowiek po obiedźie/ ábo po iedzeniu.

De hac re ſic habet Suidas. γαστήρ.
ἡ πλήρης μὲν ἐλαφροτέρα. κενὴ δὲ βαρεῖα. Venter Plenus quidem leuior, vacuus autem grauis eſt. *Sed hoc, qui accuratiùs examinant, non de ventre qui repletione ciborum omninò grauatur, ſed de corpore & homine toto, qui depulſa famis moleſtia languorem ob conſumptos ſpiritus afferente, recreatus cibo hilarior & ob excitatos calore cibi & potus ſpiritus vegetior & alacrior leuiorq; ſibi videtur, interpretantur. Cæterùm ſi eundem appendas in ſtatera ante & poſt cibum, maius pondus æquabit ſatur quam ieiunus æquabat.* *Simile eſt illud Theognidis.* θωρηχθεὶς ἔσεαι πολλὸν ἐλαφρότερος. Potus (*ebrius*) multò eris leuior. *ſeu agilior vel alacrior. Nam* Ebrietas *Horat. ait*: Spes iubet eſſe ratas, in prælia trudit inermem, Solicitis animis onus eximit, &c. *quæ ad animum omnia pertinent. corpus verò potu multo ſicut & cibo grauatur, & tardius ac ſegnius efficitur, vt notum eſt. Petrus Maffeius in hiſtoria Braſilienſi ſcribit, Tigres ieiunas velociſſimas eſſe, paſtas autem ſegnes tardas & timidas, gregarijs etiam canibus impares.*

M

Ma, á nie záżyie. Máiąc nie záżyć, głupstwo.
Mogąc śie mieć dobrze, nedze klepić.

Quò mihi fortunas, si non conceditur vti? *Horati.*
Claudi more pilam tenet. *Cic.* .s. *lusoriam* (*alij de columna intelligunt longè alio sensu*) *Sic Seneca:* Manco pilam remittere .i. *dare beneficium ei, qui eo vti nescit, vel idoneus ad accipiendum non est.*
In medio torrente sitire. *Lucret.* *Instar Tantali: de quo Nazianzen.*
Ταντάλειοι τιμωρίαι διψῶντος ἐν ὕδασι. Tantali pœnæ sitientis in aquis.
De eodem sic Horat. Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. congestis vndique saccis
Indormis inhians. & tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquā gaudere tabellis. *Idē.* Magnas inter opes inops.
δίψῃ τ' ἐξόλλυτο, ὕδωρ δ' ὑπερεῖχε γενείου. *Athenæ.*
Defecêre siti, mentum superante liquore.
οὐ μόνον τὴν κτῆσιν ἔχειν δεῖ τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ τὰν ὄνασιν. *Hippodamus.* Non solum possessionem rerum pulchrarum habere oportet, sed etiam vsum.
Ταντάλου τράπεζα. Tantali mensa. *de re quam cùm habeas non licet frui.*
Clausis thesauris incubat. *Quintilian.* Quasi draco thesaurum complexus. *Cic.*
Nam ob acumen visus & vigilantiam thesauris præficiebatur draco. Festus.
οἴνου παρόντος ὄξος ἠράσθη πιεῖν. *Eupolis.*
Præsente vino bibere acetum maluit.
βύρσης ὄζει μύρων ἐξόν. *Aristides.* Corium redolet cùm possit vnguenta.
Quid enim differt, barathróne Dones quicquid habes, an nunquā vtare paratis? *Horati.*
Si quis emat citharas, emptas comportet in vnum,
Nec studio citharæ, nec Musæ deditus vlli.
Si scalpra & formas non sutor; nautica vela
Auersus mercaturis; delirus & amens
Vndique dicatur meritò: quid discrepat istis,
Qui nummos aurumque recondit nescius vti
Compositis, metuensque velut contingere sacrum? *Idem Horati.*
Similis fuit Midæ felicitas; omnia, etiā esculenta, in aurū vertentis, & omnibus abstinentis.
Habet quod deest. *Ex Horatio.* .i. *ita parcit bonis suis vt ei deesse videantur.*
Frustra pulchras claudus habet tibias. *Prouerb. SS. c. 26.*
Citharam habet & citharœdus non est vel pulsare eam nescit. *Ex Varrone.*
νήπιε τί νυ τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον αὔτως; *Homer.*
Stulte quid arcum habes inutilem frustra?
ὄνος ἄγων μυστήρια. *Aristophan.* Asinus portans mysteria. *Similis ei est qui amu-*

sus & rudis cùm sit, bibliothecam instructam habet vel curat.

πολλοῖς ἀχρήστοισι θεὸς διδοῖ ἀνδράσιν ὄλβον

ἐσθλὸν, ὃς οὔθ' αὐτῷ βέλτερος οὔτε φίλοις. *Theognis.*

Multis inutilibus viris Deus dat opes

Bonas, quæ nec ipsis prosunt nec amicis.

ἀγαθῶν παρόντων κακὸν ζητεῖ. *Plutarchus de eo qui vinum bonum aliis vendens ipse acetum pro se quærebat.* Bonis præsentibus mala quærit.

πρὸς κάππαριν ζῇς δυνάμενος πρὸς ἀνθίαν. *Plutarch.* Cappari viuis, qui potes anthia. *Nam capparis istic vilis cibus, anthias piscis nobilis & suauis.*

ἡμιόνου βίον ζῆν. Muli vel mulæ vitam viuere. *de quo Epigram.*

πολλάκις αἱ χρυσοῦ τιμαλφέα φόρτον ἄγουσι

πολλὸν ὑπὲρ νώτου, χόρτον ἔδουσι μόνον.

Sæpius hæ auri pretiosa onera portant Multa in tergo, & gramen solum edunt.

παυσικάπην ἐν στόματι ἔχει. *Ex Polluce.* Capistrum in ore habet; *vt seruus polentam famelicus molens. vel iumentum in prato, ad aceruum, in tritura capistratum esuriens.*

βοῦς ἐπὶ τῷ σωρῷ .s. ἀλοῶν. *Suidas.* .i. Bos apud aceruum .s. *triturans cum capistro. quod tamen Iudæis erat vetitum.*

Affine, Łákomy wßyſtkiem zły. Skapy. Zmindak. Sam nie záżywa.

Ma chleb togi. Doſtátek roſpycha.

Trudna w doſtátku / w ßcześciu miárá.

Satietas ferociam parit. *è Græcis variis scriptoribus. Sic Theognis.*

τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅταν κακῷ ὄλβος ἕπηται.

Fastum copia gignit opes vbi prauus adeptu' st.

τίκτει κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. *Stobæus.* Parit satias ferociam; imperitia verò cum potestate coniuncta, insaniam.

Cùm tantam copiam habeat, quod scelus omittet? *Cic.*

πολλοὺς τοι κόρος ἄνδρας ἀπώλεσεν ἀφραίνοντας. *Theognis.*

Permultos satias dedit exitio insipientes.

πολλῷ τοι πλέονας λιμοῦ κόρος ὤλεσεν ἄνδρας. *Idem.*

Non periêre fame tot, quot pereunt satiate.

τὸν μὲν κόρον ὑπὸ πλούτου γεννᾶσθαι, τὴν δ' ὕβριν ὑπὸ τοῦ κόρου. *Solon apud Laërtium.* Satietatem nasci ex opulentia, ferociam verò ex satietate.

Luxuriant animi rebus plerunque secundis

Nec facile est æqua commoda mente pati. *Ouidi.*

Ardua res hæc est, opibus non tradere mores,

Et cùm tot Crœsos viceris, esse Numam. *Martial.*

Nullũ crimẽ abest facinusq; libidinis, ex quo Paupertas Romana perit. *Iuuen.*

Nescia mens hominũ fati &c. Et seruare modũ rebus sublata secundis. *Virg.*

γνῶναι γὰρ χαλεπὸν μέτρον ὅτ' ἐσθλὰ παρῇ. *Theognis.*

Cum bona cui adſunt noſſe modum haud facile eſt.
Nimiæ rerum omnium copiæ deprauant. *Cic.*
Incraſſatus, impinguatus, dilatatus recalcitrauit. *Deuteron. 32.*
Fenum habet in cornu. *Horat. more bouis cornupetæ. Acron. pabulo copioſo ferocis facti. Plutarch.* Panaria ea ebrietas *dicitur ab Eraſmo, nempe arrogantia & inſolentia ſecundarum rerum comes. Sic &* Pane ebrius. *Læuin. ex Horatio & Demoſth. qui ait:* μεθύων τῷ μεγέθει πεπραγμένων. Ebrius magnitudine rerum geſtarum. *Et Horat.* Fortunâ dulci ebria. *de Cleopatra.*

Felicitas eſt nutrix iracundiæ. *P. Syrus.*
Tutulus exſurgit ſacco, cùm forte repletur. *Anonym.*
Cattus quando ſatur fuerit, cum mure iocatur. *Idem.*

Inſigne exemplum eſt apud Palladium de mendico mutilo cui Eulogius multis annis ſeruijt ingrato. *Affine,* Szczęśćie podnośi.

Mácoszyne dźiećię dwá rázy obrok / ábo dwá obroki bierzé.

Nouercarum philoſtorgia perſtringitur, ob quam in alieni partus liberos iniuriæ ſunt.
ἀεὶ διμοιρῖτ' ἐςὶ μητρυιᾶς ὗες. *A.*
Natus nouercæ quiſque dupliciarius .i. *duplex diurnum capit.*
Mulier quæ ad ſecundum virum cum liberis ſuis venit, horum eſt mater: quos penes virum inuenit, horum eſt nouerca. illos amanter & accuratè nutrit, alienos odit & inuida eorum cibos diminuens ſuis addit. Æſopus.
Opilionis ouicula peculiaris eſt pinguior. *ex Plauti Aſinaria. vbi ait:*

Etiam opilio qui paſcit alienas oues,
Aliquam habet peculiarem, quî ſpem ſoletur ſuam.

Adde illud Heſiodi. ——— χαλεπὴ δ' ὑπόπορτις ἔριθος.
Moleſta liberos habens ancilla vel nutrix. Nutricum more paſcis. *ſub* Nié rowno śię dźielemy. *Affine,* Námká zá mátkę. Nié toż mácochá / co mátká.

Mądrego nié wiéle trzébá vczyć.

Mądremu nié wiele trzébá mowić. Mądremu dość skinąć / ostátká śie domyśli.
Dictum ſapienti ſat eſt. *Plaut.* Strenuis abundè dictum puto. *Saluſti.*
Intelligenti pauca .ſ. *dicas, vel ſufficiunt. Xylander.*

Verùm animo ſatis hæc veſtigia parua ſagaci Sunt. *Lucret.*

Non morabor in parte hac, nimium eſt quod intelligitur. *Quintilian.*
Tempus & reſponſionem cor ſapientis intelligit. *Eccleſiaſtæ c. 8.*

Inueniam hominem callidum doctum, qui quando principium prehenderit,
Porrò ſua virtute teneat, quid ſe facere oporteat. *Plaut.*

Apud Terentium Geta de Phormione paraſito aſtutiſſimo ſic inquit:

Vix-dum dimidium dixeram, intellexerat .ſ. *argento opus eſſe & quomodo id ac vnde acquirendum eſſet, volui addere: & iam ipſe intellexit & præoccupauit.*

Apud eundem Soſia ſeruus induſtrius hero dicenti: Adeſdum, paucis te volo: *reſpondet:* Dictum puta .i. *ſcio non ſecùs quàm ſi mihi dixiſſes, vel puta iam te dixiſſe, conieci quid velis:* nempe vt curentur rectè hæc.

Charilaus interrogatus cur Lycurgus patruus eius paucas leges Spartanis scripsisset, respondit: ὡς οἱ λόγοις μὴ χρώμενοι πολλοῖς, ὐδὲ νόμων δέονται πολλῶν. *Plutarch.* quia qui verbis non multis vtuntur, legibus multis non indigent.

ἔστιν δ' ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα. *Zenodot.*

Facilia cuncta sunt viris sapientibus.

Sapiens diuinat. *Donat.* Sapientem mittas, nihil illi dicas. *Vulgare dictum.*

Mądrem gwiazdy nie rządzą. Mądry szczęściu nie podlegt. Mądremu záwsze ná wszystko dobry áspekt.

Sapiens dominabitur astris. *Ex Ptolomæ.*

A signis cæli nolite metuere, quæ timent gentes. *Ieremiæ c. 10.*

Nullum numen (.i. *vim*) habes (*ô fortuna*) si sit (*si adsit*) prudentia, sed te

Nos facimus fortuna deam cæloque locamus. *Iuuenal. Britannici editionis.*

alij legunt. Nullum numen abest .i. *nullum Numen non fauet, vel feliciter res cedunt si prudenter agantur, sed nos temerè pleraq; aggredimur & successum bonum fortunæ fauenti, malum infensæ adscribimus. & facimus falsò deam, quæ nulla est.*

πᾶσα τύχη αἴσθησιν φρονοῦντος κατοικεῖ. *Carneades apud Fulgentium.*

Omnis fortuna in sensu (.i. *in iudicio, intelligentia*) sapientis habitat.

ἅπαντα δοῦλα τοῦ φρονεῖν καθίσταται. *Menander.*

Subiecta penitùs cuncta sunt prudentiæ.

Magna est fortunæ victrix sapientia —— *Iuuenalis.*

Sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi. *Plaut.*

Et mihi res non me rebus subiungere conor. *Horati.*

Sapiens totus aptus (.i. *dependet*) est ex sese, & in se vno sua ponit omnia. *Cic.*

Talis est sapientis animus, qualis mundi status supra lunam. Semper illic serenum est. *Seneca.* πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας πρῶτον ὑπάρχει. *Sophocles.*

Longè primum Vt sis felix, sapere esse puta.

Fortuna nulli plùs quàm consilium valet. *P. Syrus.*

Fortuna ius in hominis mores non habet. *Idem.*

πᾶσιν γὰρ εὖ φρονοῦσι συμμαχεῖ τύχη.

Fortuna cunctis fert opem sapientibus.

οὔποτε πάγκακον ἦμαρ. *Hesiodus.* Nullus omnino malus dies. *vt astrologi quosdam omninò infelices assignant.* Aduersus fortunam aureis armis pugnandum .s. *prudentia iustitia sanctitate. Rhodigin. ex Platone.*

Mądrem sie ten dármo zowie, co nie vmie rádźić sobie.

Frustra sapit, qui sibi non sapit. *Erasmus.*

ὃς ἑαυτῷ οὐκ ἔστι σοφός, οὐδὲν ἐστίν. *A.*

Qui non sapit sibi, alteri nunquam sapit.

Qui sibi ipse sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit. *Cic.*

μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐκ αὑτῷ σοφός. *Euripides.*

Odi sapientem qui sibi ipse non sapit.

Mądrému nié wiéle trzébá. Mądry ná máłé przestáie.

Quam multis rebus non egeo! *dicebat Socrates per forum transiens. Laërtius.*
Sapienti nihil necesse est. *Seneca.* Sapientis facilis victus est. *Idem.*
Sapienti nihil deesse, *dicebat Diogenes apud Laërtium.*

ὁ γὰρ φρονῶν εὖ πάντα συλλαβὼν ἔχει. *Cheramon.*
Cuncta vniuersim qui sapit recte obtinet.
ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν.
Sapiens in seipso continet (circumfert) substantiam. *al.*
Homo doctus in se semper diuitias habet. *Phædrus.*

Ego omnia mea mecum porto. *Biantis dictum apud Cic. & Laërtium. cùm patria incensa, omnes fugerent, quæ poterant portantes, ipse vacuus ibat dicens:* ἐγὼ πάντα τὰ μοῦ σὺν μοῦ βαστάζω. *Ego omnia mea mecum porto* .i. *virtutem & sapientiam.*
Sic Stilpo apud Senecã amissa patria dixit: Se nil perdidisse, nam omnia sua secũ esse.
ὀλιγαρκῆ καὶ μέτριον εἶναι τὸν φιλοσοφοῦντα χρή, μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. *Luciã.*
Paucis contentũ & modestũ esse oportet Philosophum, nec vltra perã sapere, optare.

Mądrość naywiętsza káżdego, znáć dobrze śiebie sámego, á niemász nic trudnieyszego.

E cælo descendit γνῶθι σεαυτόν. *Iuuenalis.*
τὸ γνῶθι σαυτὸν πανταχοῦ 'στι χρήσιμον.
Noscere seipsum quolibet loco vtile est.

Thales interrogatus: τί ἐστι δύσκολον; ἔφη, τὸ ἑαυτὸν γνῶναι.
Quid esset difficile? *ait:* seipsum nosse.

χαλεπώτατόν ἐστιν ἑαυτὸν ἐπιγνῶναι. *Basilius.* Difficillimum est seipsum cognoscere. *Subdit similitudinem.* Non solum oculus alia extra se cernens, seipsum cernere nequit; sed & ipsa mens nostra, aliena peccata acutè cernens, tarda est ad propriorum cognitionem. *Apud Macrobium cuidam quærenti: qua via ad felicitatem peruenire posset? oraculum Delphicum redditum est:* Si teipsum cognoueris.
In Pseudolo Plauti, Ballio Sycophantæ interroganti: Num nosset quendam hominem? *respondit:* Egomet me .s. *noui. subdidit Sycophanta perstringens illum.*

Pauci istud faciunt homines, quod tu prædicas .s. *de te.*
Nam in foro vix decimus quisque est, qui ipsus sese nouerit.

Affine, Znay śiebie sámego.

Mądrość przychodźi i rośćie z láty: ácz nie káżdy iest mądry, brodáty.

Ætate prudentiores efficimur. *Sic Homerus:* ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα.
νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμὶ, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων,
πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός.

Ego adhuc puer fui. Nunc verò cùm iam magnus sum, & aliorum sermonem audiens. Proficio, & crescit mihi intùs animus.
χρόνος σοφώτατον. *Thales.* Tempus sapientissima res.

Sapientiæ ætas condimentum est (.i. *ætate sapientia maturescit & perficitur*)

Sapiens ætati cibus est (*quia eum ætas velut cibum condit*) *Plaut. Muret. Turneb.*

Scilicet ingenium & rerum prudentia velox
Ante pilos venit. *Persius. Ironia est vel antiphrasis .i. minimè venit.*

Nam Gregorius Nazianzen. dicit: ἀγαπητὸν, ὅτῳ κἂν εἰς βαθὺ γῆρας λόγος ἀφίκοιτο πολιός .i. Optabile esse, si cui etiam in profundo senectutis intelligentia vel oratio contigerit cana .i. *matura.*

Idem prorsus Cicero ex Platone affert, dicens: Beatum, cui etiam in senectute contigerit, vt sapientiam verasque opiniones assequi possit.

νέος ἔμπειρος οὐκ ἔστι, πλῆθος γὰρ χρόνου ποιεῖ τὴν ἐμπειρίαν. *Aristotel.*

Iuuenis experientia caret, multitudo enim annorum facit experientiam.

πρὶν ἀποθέσθαι σχεδὸν τὴν πρώτην τρίχα, καὶ τὸ τὰ παιδικὰ ψελλίζεσθαι. *Nazianzen.* Priùs abijcienda est prima lanugo, & puerilis balbuties .f. *antequam sapiens quis efficiatur & vocetur.*

Mądrość skryta, głupstwo. Mądry niéiest, co drugiemu nié porádźi.

τί σφιν χρήσηται μοῦνος ἐπιστάμενος; *Theognis.*

Quem fructum habebit solus sciens? *vel.* Si solus sapias nempe quis vsus erit?

Sapientia absconsa & thesaurus inuisus quæ vtilitas in vtrisque? *Ecclesiastici c. 20.*

Mądry. Rostropny. Dowćipny. Szpak. Koc. Ma w głowie.

Nouit omnia Quæ sint quæ fuerint quæ mox ventura trahantur. *Virgil.*

Ex Homero qui ait: ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. .i. *qui nouit quæ sunt, & futura, & quæ antè erant.*

Argus oculeus totus. *Plaut.* Sapientum octauus. *Horat. absq; ironia nunc accipe.*

Tanquam de specula futura prospicit. *Cicer.* Diuumq; hominumque Prudentem qui multa loquiúe tacerúe possit. *Gellius.*

ἐξ ἑνὸς τὰ πάνθ' ὁρᾷ. *Suidas.* Ex vno videt omnia.

Acetū acre in pectore habet. *Plaut.* .i. *prudens, callidus, acris iudicij.* Dij vostrā fidē

Quanti est sapere! nunquam accedo quin abs te abeam doctior. *Terent.*

Alter Ianus. A fronte simul & occipio videt. *Erasm.* ἄλλος Ἰανός.

Ianus bifrons. *Macrobi. Lævin.* ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσω βλέπων. Simul antè & pòst aspiciens. *quem idcò ait Persius,* nulla ciconia pinsit à tergo .i. *quem nemo subsannat occultè, cùm in occipitio quoq; oculos habeat, vt Plautus de anu curiosa & circumspectatrice cum oculis emissitijs loquitur.*

κράνια δισσὰ φορεῖ, ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθμητοί. *Cratinus.*
Crania bina gerit, numero sed lumina nullo.

μυρία ᾔδη. *Homer.* Millia nouit. ἄνθρωπος Θαλῆς. *Aristophã.* Homo Thales.

Thales ad sapientiam huius nimius nugator fuit. *Plaut. laus videtur serui magna, ex comparatione; sed antiphrasis est vituperans. Similiter Terent. ridens senem:*

Tu quantus quantus nil nisi sapientia es.

ἀριθμεῖν ἐπίσταται, *Plato. Aristotel.* Numerare nouit. *de homine sapiente, quia numerare est actus rationis, quo bruta carent. sed & barbari multi numerare nescire dicuntur, vt Scythæ. Vide &* Stupi.

μέλλοντα περὶ πολλοῦ διόπτρα σὺ βλέπεις. *è Pisida.*

Ventura longe per dioptram prospicis.

Lynceo perspicacior. ὀξύτερον τοῦ λυγκέως βλέπει. *Aristophan.*
Acutiùs videt Lynceo, *vel animali, de quo Plini. lib. 2. cap. 17. vel homine, de quo Orpheus Pausani. Cicer. Varro. Ouidi.*

Σὺ δὲ ὑπὲρ τὸν λυγκέα ἡμῖν δέδορκας, καὶ ὁρᾷς τὰ ἔνδον, ὡς ἔοικε διὰ τοῦ στέρνου πάντα διαγινώσκεις. *Lucian.* Tu verò ipso Lynceo nobis perspicacior es, & vides quæ intùs sunt, vt videtur per pectus cuncta discernis.

Non possis oculo quantùm contendere Lynceus. *Horati.*

Προδίκου σοφώτερος. *Suidas.* Prodico sapientor. *arbiter fuit prudentissimus.*
Cordatus & Corculum, *pro prudente. Cic.* Catos & Corculos dictos qui sapientia præstiterunt *ait Plini.* Cor domicilium vitæ; caput rationis, iecur cupiditatis. *Eustathi.* Grus volans lapidem pede stringens. *Symbolum viri sapientis apud Pierium. Nam grues volantes lapidem pede tenent, vt eo demisso ex strepitu agnoscant, supra terramné an suprà mare ferantur. Plini. Suidas. Sed Maximus Tyrius rostro grues ait tenere lapidem ne ventis à recto cursu detorqueantur. Solinus & item Plini. arenam vel lapillos ait eos deuorare qua saburrati vento resistant.*

αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκυῖαι. *Suidas.* Grues lapides deglutientes, *de iis qui summa prudentia res aggrediuntur & peragunt.*

νῦν σφιγγὸς γρίφους οἰδίπους ἐφρασάμην. *Alcæus. Pentameter est.*
Nunc Sphingis griphos Oedipus explicui. *Hinc iocus Ciceronis in Hortensiū dicentem:* se Ciceronis ænigmata intelligere. *Atqui, respondit Cicero,* debes, cùm Sphingem domi habeas .s. *auream, à Verre datam patrocinii præmium.*

ὁ σοφός. Sapiens, *antonomasticῶs Pomponio & Ciceroni.*
Solus sapit. instar Chrysippi, *qui dicebat:* Si quem alium me præstantiorem iudicarē, ipse apud hunc philosophiæ operam darē. Aut instar Tyresiæ. *de quo Homer.*

——— τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε περσεφόνεια,
οἴῳ πέπνυσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.

Huic etiam exstincto dederat Proserpina mentem
Solus vti saperet, reliquis volitantibus vmbris.

Posteriorem versum Cato senior vsurpauit de Scipione iuniore, dicens apud Plutarch.

οἶος πέπνυται, τοὶ καὶ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.
Ipse sapit solus, reliqui volitant velut vmbræ.

οὐδὲν ἐξ ἀγροῦ λέγει. *Suidas.* Nihil ex agro (.i. *nil rude, inscitum*) dicit.
αὐτὴ νῦν σοφία ζῇ. Nunc ipsa viuit sapientia.
αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ μοῦσα. Nunc ipsa floret Musa, *cùm quid eleganter & eruditè*

dictum vel scriptum laudare volumus. Potest vtrumq; per ironiam quoque vsurpari de eo, qui se praeclarè loqui putat, cùm stultè & ineptè loquatur.
μελαίνας φρένας ἔχει. *Homer.* Nigra præcordia habet, *vt alba, stultus vel simplex. Vide sub* Glupi. φιλοσοφεῖν. Philosophari .i. *sententias graues dicere. Plaut. Item affectibus temperare, sapientiæ ac virtutis studiosum esse, æquo animo ferre aduersa. Chrisost. Cicer. &c.*

Madry, cierpliwy. Ile kto ma cierpliwośći, tyle madrośći.
Vulgare dictum verissimum est : Nemo sapiens, nisi patiens.
ὁ τλήμων τὸ σοφοῖο δικαίως οὔνομ' ἐχέσθω. *A.*
Vir patiens merito sapientis nomen habeto.
οὐδεὶς σοφὸς ἔσεται ἢ μὴ ἅμ' εἴη τληπαθής. *A.*
Nemo sapiens erit nisi & patiens simul.
Qui patiens est, multa gubernatur prudentia ; qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam. *Salomon. cap. 14. Prouerb.*
Pardalis famelica mortuam se fingit, & iacenti sibi patitur insultare simias, donec fessas lætis saltibus corripiat & laceret. Ælian. Similis apologus est de vulpe esuriente apud Diogenian. Et de fele apud Æsopum. Sed aptiùs alibi eos positos habes.

Madry nié mowi, áż glupi, ábo świégotliwy przéstánié.
Lutnistá gráć nié zácznié, áż gáydá vmylknié.
Τότ' ἄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι. *Nazianzen.*
Tunc canent cygni, cùm tacebunt graculi.

Madry nié roskoszník. Roskosz przéćiwna madrośći.
Roskoszník madry byč nié może. Madrość rádá ma twárde łoże.
Non iacet in molli veneranda scientia lecto,
Illa sed assiduo parta labore venit.
ἡ ἡδονὴ σοφία τ' ἀσυμφυέα δύο. *A.*
Sapientia voluptasque coalescere negant.
Cui cor sapit, ei non sapit palatus. *ex Cicer. qui de Finib. 2. ita habet :*
Lælius non eò dictus est sapiens, quòd non intelligeret quid suauissimum esset, (nec enim sequitur, vt cui cor sapiat, ei non sapiat palatus) sed quia parui id duceret. q.d. *Sapiens etiamsi sentiat oblectationes sensuum, vt gustus, &c. tamen eas contemnit. Horatius quoq; ei qui velit excellens esse in aliqua arte vt Poetica, ostendit præter naturã & artẽ, alia adiumenta necessaria esse dicens :* Qui studet optam cursu contingere metam, Multa tulit fecitque puer, sudauit, & alsit Abstinuit Venere & vino, *&c.*
Affine, Kto nié doyie. Brzuch tłusty.

Madry ostrożny. Madry ná obié, ábo ná wszystkie strony śie oglada.
Sapiens vtramque partem fortunæ cogitat. *Seneca.*
Sperat infestis, metuit secundis Alteram sortem, benè præparatum Pectus. *Horati.*

Horati. *Delphinus oculo ſiniſtro hebete eſt, quare natans dextrum oculum vertit ad partem periculo obnoxiam. Ælianus.*
Plura huic loco apta habes in Mądry 1. *in* Oboietny/ *in* Oſtrożny.

Mądry rozumu ſłucha/ iák muſu.

Ratio ſapienti pro neceſſitate eſt. *Plinius iunior.*

ὁ νοῦς ἀνάγκης ἐς᾽ ἀνέρι σοφῷ δίκην. *A.*

Eſt ratio ſapienti velut neceſſitas. *Vide dictum Epicteti & Clementis, ſub* Nam tie.
Sapienti ne digitum quidem mouere temerè ratio aut Philoſophia permittit.
Iuſtum & tenacem propoſiti virum, Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus inſtantis tyranni Mente quatit ſolida..&c. *Horat.*
οἱ ἀληθῶς φιλοσοφοῦντες, μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως, ἃ οἱ λοιποὶ ἄκοντες, διὰ τὸν νόμον, ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς κυνὸς τ' ἡδονῶν ἀποτρεπόμενοι. *Xenocrates apud Plutarchum.* Verè philoſophantes, ſoli vltrò faciunt ea, quæ alij legibus coacti, velut canis morſu à voluptate deterriti.

Mądry zá wrożká ſtoi. Mądry bez wrożká zgádnie.

Qui benè conijciet vatem hunc perhibeto optimum. *Cic. vertit Græcum verſum hunc*

μάντις γ᾽ ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς. *Euripides.*

ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία. *Plutarchus.*
Benè coniectans, quem optimum vatem appellauit prouerbium.

ἐστὶν ὀνειροκρίτης ὁ διδάσκαλός ἐστι παρ᾽ ᾧ νοῦς. *Theocrit.*

Iſte coniector (*eſt bonus*) cui magiſter adeſt propè ſua mens. *.i. ſapiens.*
τὸν τριταῖον ἄνεμον προγινώσκει. Perendinum ventum præſcit.

Σοφοὶ δὲ μέλλοντα τριταῖον ἄνεμον ἔμαθον. *Pindar.*

Sapientes futurum perendie ventum nouerunt.

An non ſex totis menſibus Priùs olfeciſſem, quàm ille quicquam cœperit. *Terent.*
Sapiens diuinat. *Donat.* φρονίμων καὶ σοφῶν ταχεῖαν εἶναι τὴν μαντικὴν καὶ μόνων *Ariſtot.*
Prudentum & ſapientum celerem eſſe diuinationem & horum tantùm.
Eſſe in mentibus tanquam oraculum aliquod ex quo futura præſentiant. *Cicer.*
ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα. *Zenodot.* Sapientibus omnia facilia.

Affine, Więſzczek z niego.

Máła iſkierká/ wielkie pożogi wznieca.

Máłe rzeczy ná poczatku/ wielkie bywáią ná końcu.

ἀπὸ σπινθῆρος πυρὸς πληθύνεται ἀνθρακιά. *Eccleſiaſtici 11. apud LXX.*
A ſcintilla ignis augetur incēdiū. *Vulgata editio habet:* Ab vna ſcintilla augetur ignis.
Σπινθὴρ ἀνάπτει ἐκ βραχῆς πολλὴν φλόγα, &c. τοῦτ᾽ οὖν ὁρῶν ἔκκλινε καὶ μικρὸν βλάβος, μικρὸν μέν ἐστιν, εἰς δὲ μεῖζον ἔρχεται. *Nazianz.*
Scintilla magnā parua flāmam ſuſcitat, &c. Id cùm ſcias & paruulam labem fuge.
Eſt illa parua creſcit aſt in maximam.

Parua sæpe scintilla contempta magnum excitauit incendium. *Curtius.*

Et neglecta solent incendia sumere vires. *Horat.*

μικρᾶ δ' ἐκ λαμπτῆρος ἴδαιον σέλας ποιήσειεν ἄν τις. *Euripid.*

Ex magna scintilla magnum fulgorem excitare quis possit.

πολλὰν τ' ἐν ὄρει πῦρ ἐξ ἑνὸς σπέρματος ἐνθορὸν ἀΐστωσεν ὕλαν. *Pindar.*

Magnam in monte vno excitatus semine (.i. *scintilla*) ignis absumpsit syluam.

σπινθῆρα μεγαρικοῦ ψηφίσματος ἐμβαλὼν,
ἐξεφύσησε τοσοῦτον πόλεμον, ὥστε τῷ καπνῷ ἅπαντας Ἕλληνας δακρύσαι.

Aristophan. Scintilla Megarici decreti iniecta, tantùm sufflauit bellum, vt is fumus toti Græciæ lacrymas excusserit. *Affine*, Wielkie rzeczy pomáłu rosta.

Máła rzecz podczás wiele pomoże / ábo záßkodźi. Máła rzecz wielkiego obáli.

τὰ μικρὰ ἐνίοτ' ὄνησε πολὺ, ἐνίοτε βλάπτει. *A.*

Res parua multùm sæpe prodest, sæpe obest.

Paruula res magnam sæpe ministrat opem. *Garner.*

Exigua magnum pluuia ventum dissipat. *Godefredus ex Plinio.*

Altam securis modica sternit arborem. *Ex eodem.*

δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε. *Homer.* Munus paruum, gratum tamen.

ζῶς γενήσῃ κρόμμυον μόνον λαβών. *Suidas.*

Viuus manebis cepe si modò sumpseris. *Parua enim res, sæpe ex magna opinione iuuat, vt cepe quendam ægrotum sanasse creditum est.*

πολλά τοι σμικροὶ λόγοι ἔσφηλαν ἤδη καὶ κατώρθωσαν βροτούς. *Sophocles.*

Deiecit erexitque sæpe quempiam Oratio breuis *Athenienses obmurmurarunt & tumultuati sunt Demosthene publicè pronuntiante* ἀσκλήπιον, *contrà morem communem pronuntiantium* ἀσκληπιόν, *& defendere quidem ille se conabatur, pòst tamen mutare debuit. Plutarch.* *Simile est* δανείω *pro* δανείῳ *sub* Zgadzáy śie z ludźmi.

τέχνῃ κρατοῦμεν ὧν φύσει νικώμεθα. *Antiphon apud Aristotelem.*

Arte superamus ea quorum natura vincimur. *Loquitur de Vecte quo pondera ingentia exiguis viribus attolluntur. cui symbolicam inscriptionem Pierius hanc dedit.* Ars naturæ victrix. *De eodem Aristotel. ait.* μικραὶ δυνάμεις κινοῦσι μεγάλα βάρη μοχλῷ.

Parua leues capiunt animos .s. *officia, munuscula. Ouidius.*

Beneficium est panis vnus in fame datus. *Seneca.*

ὁσσίχον ἐστὶ τὸ τύμμα, καὶ ἁλίκον ἄνδρα δαμάσδει! *Theocrit.*

Quam exigua plaga tantum virum superat! *De pastore qui spina pedem pungente socium in auxilium aduocat.* V. Dobrodźieystwo wczesne. & Dla máłey rzeczy wielká ſtráćić.

Málarz dobry / napisu nie kładźie; zły / muśi.

Hic canis, iste lepus. *Thomas Morus de pictore inepto:*

Cum

Cum cane ſic pictus lepus eſt, vt dicere nemo
Eſſet vterue canis poſſet, vterue lepus.
Pictor vbi hoc didicit: quod inerti defuit arti,
Suppleuit miro callidus ingenio.
Subſcripſit, &c. Hic canis, hic lepus eſt.

τὸ ζωγράφημα καλὸν ἐπιγραφῆς ὀ δεῖ. *A.*
Inſcriptione non eget benè picta res.
Simile eſt illud, Sámo ſie dobré záleca.

Máłe / zle.

μικρός γε μῆκος ἐστιν, ἀλλὰ πᾶν κακόν. *Suidas. ex Ariſtopha.*
Parua eſt quidem ſtatura ei, omne ſed malum.
Ἐ σπέρμ᾽ ἐχίδνης πολλάκις διώλεσε. *Nazianzen.*
Semenque peſtem viperæ ſæpe attulit.
Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurum. *Ouidi.*

Leo Bizantinus cum Athenis ad dicendum proceſſiſſet & ob ſtaturam breuem riſu exceptus eſſet, ait: Quid ſi meam videretis vxorem quæ vix genua mea attingit, maiore orto riſu. atqui inquit nos ita paruos cùm litigamus Bizantium non capit. Plutarchus habet. Rectè hic vſurpari poteſt illud: Nux Iliada continens. *Vel.* Ilias nuce incluſa. *.ſ. ſcripta in membrana tenuiſſima quam nucis putamen caperet. quod teſtatur Cicer. Plini. Notum eſt prouerbium huic affine:* Ilias malorum. *Cic.* ἰλιὰς κακῶν. *Syneſius. .i. plurima & maxima mala, qualium Ilias Homeri plena eſt.*

Máłe proſiątko piękne. Młode rzeczy przyiemne.

ὡραῖον ἐστι χοιρίδιον, ἄχρις ὃ μικρόν. *A.*
Paruus quoad porcellus eſt, oculis placet.
μικρόθεν ἄκανθα ἀγαθὴ φαίνεται. Cùm parua eſt ſpina bona videtur.
Pueritia ſemper amabilis. *Eraſmus. Et de plerisque rebus teneris id verum eſt. Quintilianus etiam de ingenijs præcocibus inquit:* Placent hæc annis comparata; deinde ſtat profectus; admiratio decreſcit.
πάντα νέα καλά ἐστιν. *Demetr. Phaler.* Omnia noua tenera iuueneſcentia, pulchra (ſunt.

Máłe rzeczy i podłe rozßerzáć / chwalić / wielkie czynić.

τετραπήχεις ἐκ μικρῶν ἀποφαίνει. *Philoſtrat.* Quadricubitos ex paruis facit.
Arcem ex cloaca facere. *Cic.* Lapidem è ſepulchro pro deo venerari. *Idem.*
Fluctus in ſimpulo excitare. *Idem.* Pondus dare fumo. *Perſius.*
Etiam procœmium inceptat. *Terenti.*
ἐλέφαντα ἐκ μύας ποιεῖν. *Lucian.* Elephantem ex muſca facere.
ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιεῖν. *Plato.* Ex vno multa facere.
Currente rota, dum vrceum facere cogito, amphoram finxit manus .ſ. *ſcribendo fuſius. S. Hieronym.* τὸ ὕστερον κοσμεῖν, *E Phalerea.* Piſtillum exornare:

.i. *rem exiguam vel abiectam verborum flosculis decorare.*
ἐπὶ ψύλλαν ἡρακλῆν ἐπὶ συμμαχίαν καλεῖν. *Æsopus.*
Contra pulicem Herculem in auxilium inuocare .i. *in paruis malis tumultuari.*
Agesilaus apud Plutarchum laudāti oratorem ex paruis magna dicendo facientem respondit.
Ne sutorem quidem probum putem, qui paruo pedi magnum aptet calceum.
Artem oratoriam cuidam iactanti respondit. *Lacon.* ἄνευ τῆς ἀληθείας οὔτε ἐστὶν οὔτε μή ποτε γένηται τέχνη. Sine veritate neq; est neq; erit vnquā ars vlla.
μέγας κυλητὴς ἐν μικρῷ τε πράγματι. *Plutarch.*
Turbator ingens in leui negotio.
Exemplis in paruo grandibus vti. *Ouidi.*
Paruo pedi magnum calceum inducis. *Agesilaus dixit Sophistæ res exiguas oratione amplificanti. Plutarch.* τί μοι μικρῶν περὶ μεγάλα φροιμιάζῃ. *Plutarch.*
Quid mihi de pusillis magna procemia facis?
Pygmæum colosso imponere. *Brassican. explicat: rem abiectam amplificare. ex Philostrato, qui ita habet:* ἀκροθίνια πυγμαῖα κολοσσῷ ἐφαρμόζειν .i. summitates aceruorum, *vel* aceruos frugum colosso aptare. *Quid si legas* ἀκρωτήρια .i. *summa ornamenta ædificiorum & fastigiorum, vt pyramides paruas, pinnas, globos & c. colosso ingenti adaptare, vel componere? Suidas id varijs modis explicat.*
χύτρας ἐπιδείκνυσθαι. *Plutarch.* Ollas ostentare .i. *rem vilem oratione exornare. Idem* Ollam exornare.
δεινὰ περὶ φακῆς. Mira de lente. s. *dicere. Rhodolph. Agricola.*
Talia sunt illa. Laudare muscam. febrem. caluitium, obscurum vel malum virū, &c. *Gellius huiusmodi materias infames vocet,* ἀδόξους ὑποθέσεις. *qualis est,* laus Caluitij *apud Synesium.* Encomium muscæ *apud Lucianum.* Laus stultitiæ *apud Erasmū.* Quartanæ laus, *apud Phauorinum.* Thersitæ laus, *apud eundem.* Helenæ laudes *Gorgi. Leontin.* Busyridis tyranni *Isocrat. &c. Plura si lubet lege in Officina Rauisii l. 4. c. 14. Huiusmodi scriptionum duplex est vtilitas. Altera exercitatio ingenij quod in materia sterili illaudata & infami, magis se exserit & prodit.*
Altera, æquitas animi & patientia in aliquo huiusmodi malo comparanda. vt si caluus, claudus, cæcus se solari velit, ex hoc genere petat solatia. qualia suggessit Seneca non pauca, tum libris de Consolatione aliquot, tum remediis fortuitorum. quem imitatus est egregiè & copiosè, quodq; maius est Christianè Franc. Pentrarcha. multi alij similia argumenta tractarunt. Consolationes in mœrore & dolore. in morbo, &c.

Małe winy gryziemy / wielkie całkiem połykamy.

τὸν κώνωπα διυλίζομεν, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνομεν. *Ex S. Matthæo.*
Culicem colamus, camelum verò deglutimus.
Camelo transmisso culex in colo vel in cribro hæsit. *Xylander ad Plutarch.*
ἀνδριάντα γαργαλίζειν. Statuam gutture colare. *Erasm. forte meliùs legeretur* γαργαρίζειν. *nam illud sonat titillo, voluptate afficio; hoc gargarizo .i. In gutture agito.*
Cum ca-

Małe złodźiéyki imáć / wiéßáć / á wiélkie pußczáć.
Máłe złodźiéie / wiélcy kárzą.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas. *Iuuenalis.*
Minuta sacrilegia puniuntur, magna in triumphis feruntur. *Seneca.*
Fures priuatorum, compedes gerunt; publicorum, torques & purpuram. *Cato.*
——Multi Committunt eadem diuerso crimina fato (*i. euentu, præmio fatali*)
Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema. *Iuuenalis.*
Ijsdem de causis alij plectuntur, alij ne appellantur quidem, *ex Cicerone.*
Leges aranearum telæ similes, muscas & debilia animalcula detinent, à validioribus autem perrumpuntur. *Valerius Maximus.* *Græcè idem sic:* τοῖς ἀραχνίοις νήμασι ὅμοιοι εἰσὶν οἱ νόμοι. *Laërtius.* Pecuniosum, quamuis sit nocens, neminem damnari posse, *dixit Cic. ex communi sensu hominum de corruptis iudicibus.* *Similis est sententia apud Lampridium ab Alexandro Seuero per ludibrium vsurpari solita. Senarius est.*
ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς, ἐκφεύξεται, *.i. vt reddit Lampridius.*
Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit *vel* effugiet. *quia habet qui corrumpat iudices.*

Máłem gardząc / więtße tráći: ábo / wiele ßkoduie.
Máłemi rzéczami gárdźić nié trzébá / temu co śie chce dorobić chlébá.

Nil mihi tam paruum est, quin me id pigeat perdere. *Plaut.*
Nihil paruum esse ducendum, in quo gloriæ magna laus est. *Alexander. apud Curtium.*
Nihil quantumuis paruum tutò in hoste despicitur. *Idem.*
Nihil in studijs paruum existimandum est. *Quintilian.*
Ægra corpora minima accessio mergit. *Seneca.*
Etiam capillus vnus habet vmbram suam. *P. Syrus.*
εἰ μὴ φυλάσσῃς μικρὰ, ἀπολεῖς τὰ μείζονα.
Maiora perdes, parua ni seruaueris.
ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα, κατὰ μικρὸν πεσεῖται. *Eccl: 19.* Qui modica spernit, paulatim decidet. Hoc facit sentina neglecta, quod fluctus irruens. *S. Augustin.*
παρὰ μίαν ἧτταν καὶ ἔνδοσιν ἢ οὔ, ἀπόλλυται προκοπὴ ἢ σώζεται. *Epictetus.*
Semel victum esse & cessisse aut non, perdit profectum vel seruat.
τὸ πάντων κακῶν αἴτιον τοῦτο, τὸ μικρὰ ταῦτα δοκεῖν εἶναι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖσθαι. *S. Chrysost.* Omnium malorum causa hæc est, quòd parua hæc peccata videntur esse, & ideò contemnantur.
τὰ μικρὰ φύγωμεν κακὰ, τὰ γὰρ μεγάλα ἀπὸ τούτων τίκτεται. ὁ γὰρ καθ' ἕκαστον ἁμάρτημα μαθὼν λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο; κατὰ μικρὸν πάντα ἀπολεῖ. *Idem.* .i. Parua fugiamus mala, nam magna ex his proueniunt. Qui enim ad singula peccata consueuit dicere: Quid tum postea? (*vel, nil id facit ad rem*) sensim cuncta perdet. *Quæ videtur è Plutarcho sumpsisse. qui de profectu eadem habet, & addit.* Rectè proficiens nullum peccatum exiguum putat, sed omnia studiosè vitat.

S. Dorotheus item reprehendit parua contemnentes, & dicentes: Quid refert si hæc dixero vel audiuero? &c. *Eandem sententiam quin verba quoque habet Plutarch. vetans studiosum virtutis vsurpare verba hæc*: τί γὰρ τὸ παρὰ τοῦτο; & νῦν μὲν οὕτως, αὖθις δὲ βέλτιον. .i. Quid tum postea? (*vel quid hoc ad hoc s. prodest vel obest? Et.* Nunc quidem ita (*i. malè, ad libitum*) aliàs verò meliùs, (*s. faciam.*) sed singulis etiam minimis attendere iubet. *Castigat & Persius hos dilatores & parua contemnentes ac dicentes*: Cras hoc fiet, idem cras fiet. quid? quasi magnum Nempe diem donas, *s. vnum, desidiæ & voluptati.*

Qui in virtutis studio parum parui facit, nec magnum magni faciet. *G. Ens. Pythagorici cauebant ne dextro femori sinistrum superponerent, néue parem numerum pro impari acciperent cæteris paribus. Plutarch.*

Małemu małe.

Pusillæ auiculæ pusillos nidos struunt. *Herman. Schotten.*

ὀρνίθαρια μικρὰ καλίας μικρὰς ποιεῖ. *A.*

Sic: Paruo pedi paruus calceus inducendus est. *Ex Luciano: qui vetat ne minor sit pede calceus. Et Horat. ait*: In pede laxus malè hæret calceus.

Item Theophrastus ait: ἄγροικον εἶναι μείζω τοῦ ποδὸς ὑποδήματα φορεῖν. i. Rusticum quia esse maiores pede calceos ferre. *Quintilianus quoque ineptum esse ait*: Herculis cothurnos infanti aptare. *Agesilaus similiter apud Plutarchum reprehendit cerdonem paruo pedi magnum calceum inducentem.*

αἰεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ δίδωσι θεοί. *Callimach.*

Dat semper paruis munera parua Deus.

Má li co być złego / na Tátáry &c.

εἴ τι κακὸν, ἐς πύῤῥαν. *vel* ἐς τὴν πυῤῥαίων. *s.* χώραν. *Ex Plutarcho.*

Si quid mali (*accidere debet*) in Pyrrham, *vel* in Pyrrhæorum regionem, *s. recidat. Pyrrha fuit Lesbi insulæ ciuitas omnibus finitimis exosa.*

ἐς ἔσχατα γῆς ῥίψον, *ex Theocrit.* In vltimas terras mittendum. *Cicero.*

ἐπ' ἐχθροὺς ἐμοὺς ἔλθοι. *Aeschyl.* Hostibus meis eueniat. *Ouid.* v. Drzécz to.

Má-li co / wszyscy pytámy / á iák dobry / máło pytámy.

Nemo, an bonus; at an diues, omnes quærimus. *Seneca.*

ὅσον ἔχει, πάντες ζητοῦσ', ὅσον καλός, οὐδ' εἷς. *A.*

O ciues, ciues! quærenda pecunia primùm. Virtus post nummos. *Horat.*

Máło do máła vczyni wiele. Máło á często stoi zá wiele.

Adde parum paruo magnus cumulatur aceruus.

πρόσθες μικρὰ μικροῖς μεγάλη σωρὸς ταχ' ἔσεται. *A.*

Forsitan hæc aliquis, nam sunt quoque, parua vocabit.

Sed quæ non prosunt singula, multa (*v. iuncta*) iuuant. *Ouid.*

εἰ γάρ κεν τὸ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,

καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο. *Hesiodus.*

Si parum

Si parum paruo adijcias, & crebrò hoc facias; citó magnum quid efficietur. *Vel*

Sæpè parum paruo ſi addas fiet citò magnum.

βῶλος ἀρούραν. ſ. αὐξάνει. Gleba aruum auget.

ὃς δ᾽ ἐπ᾽ ἐόντι φέρει, ὅδ᾽ ἀλύξεται αἴθοπα λιμόν. *Idem Heſiod.*

Atra fames fugit hunc qui partis addere pergit.

Et ſibi pauca rogent. multos ſi pauca rogabunt,

Poſtmodò de ſtipula grandis aceruus erit.. *Ouid. de famulis amicæ loquitur. pauca ſibi dari vel emi ab amatoribus petant, nam pauca ſi dent ſinguli, multa erunt. Et hunc ſenſum ac lectionem meliorem puto quàm Dominici Marij qui legit*: Multi ſi pauca rogabunt, De multis grandis aceruus erit. *Idem Ouidi.*

Gutta cauat lapidem——— ſæpe cadendo. *Ouidi.* v. Vſtáwiczność wiele może.

Filius agricolæ iuſſus à patre excolere agrum, ubi illum vaſtum eſſe vidit, deſperauit & nihil fecit, ſed aſſignatis à patre quotidie certis ſtadiis, breui totum excoluit.

Máło iada. Wiátrem ſyt. Manna Boża żyw. Nié wiedźieć co iada.

Paſſerinum eius prandium eſt. *Nonius ex Pomponio.*

ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ σιτούμενος καθάπερ οἱ τέττιγες. *Plutarch.*

Aere & rore paſtus inſtar cicadæ. Paſtæ rore cicadæ *Virg. Plin.*

φασὶ τὸ τεττίγων γένος ἀέρι τρέφεσθαι, τ᾽ ᾠδῆς ἔνδειαν ἐξευμαρίζούσης. *Philo.*

Ferunt cicadarum genus aëre nutriri, cantu indigentiam leniente.

Rhyntacen auem aëre & rore ali & carere excrementis, *ſcribit Plutarch. Cepphus auis ſpuma viuit. Suidas, Pierius.*

ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τρέφεται E cælo alitur vel viuit. *Sic Demoſthen.*

οὐκ ἔστι στρατιώτας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τρέφειν. Non poſſunt milites de cœlo viuere.

Vento viuit. *ut Chamæleon & Silurus. Iuſtinian. Vultures autem etiam concipere vento flante ait Baſilius, quòd omnes ſint feminæ mas nullus. Et perdices Fauonio flante vel maris voce audita, vel eodem ſuperuolante concipere ait Plini.*

Salem lingere, *i. tenuiter viuere. ex Perſio. qui ait*: Digito terebrare ſalinum Contentus perages. *i. viues. Plau. etiam ait:* Hodie apud me nunquam delinges ſalē. *Diogenes quoq; dixit*: Malle ſe Athenis ſalem lingere, (*i. tenuiter viuere*) quàm apud Craterum diuitem opiparis menſis frui. *Democritus ſolo odore panis calidi (aliàs mellis) aliquot dies vitam produxit. Ariſtoteles odore ſuaui pomi ſimiliter. His adde Aſtomorum gentem ex Plinio, Strabone. Plura congerit Rhodig. l. 14. cap. 21.*

Máło icko nic.

Vulgare dictum eſt Parum pro nihilo reputatur. *ex Ariſtotele, qui ait*: τὸ γὰρ παρὰ μικρὸν ὥσπερ οὐδὲν ἀπέχειν δοκεῖ. i. Quod enim parùm (*diſtat*) quaſi nihil diſtare videtur. *vel* Quod modicum diſtat nihilum diſtare putatur.

De minimis non curat Prætor. *Calliſtrat. I. C. i. non debet iudicare minima rigidè & ſummo iure uti, ſed ſecundùm æquum & bonum pronuntiare.*

οὐδ᾽ ἂν τέττιγι σκιὰν παρέχοι. *Xenophon,* Ne cicadam quidem (*hæc res*) inumbret.

Minima animalia cùm mordent non ſentiuutur. *Seneca.*

φάρμακα ὀλέθρια οὐκ ἀποκτείνει εἴ τις ὀλίγον ὅσον ἀκαριαῖον ἀπογεύσας αὐτῶν ἄκρῳ ὄνυχι ἀπογεύσαιτο. *Lucian.* Pharmaca letifera non enecant, ſi quis modico ex eis vngue ablato deguſtauerit.

ἡ ςράγξ τοῦ οἴνου ὕδατος ἐν πίθῳ ὄλλυται. *A.*

Perit vna vini gutta lymphæ in dolio.

Mercator tribus obolis expenſis, quibus Æſopum emit, dixit: οὐδὲν κατέθέμην καὶ οὐδὲν ἐπριάμην. Nihil expoſui & nihil emi. *ob deformitatem eum contemnens. Planudes.*

Affine, Raz iáko nic. Nie wielka ſzkodá. Przełożony máłe wády przegláda. Nie przyſporzyſz tém.

Máło maſz / máło mow.

Seruum hominem orare leges cauſam non ſinunt. *Terent.*

ἢ φρονεῖν ἔλασσον, ἢ δύνασθαι δεῖ μεῖζον.

Oportet aut minùs ſapere (*minùs habere animi*) aut plùs poſſe, *Seu.* Aut minùs animi aut plùs potentiæ habe. ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τοῦ φρονήματος ὕφες. *Plutarchi Archidamus filio audaci dixit.* Aut viribus adde, aut animo detrahe. *In eum vſurpatur, qui ſupra vires aliquid aggreditur, vel cum potentiore contendere aut certare vult: plùs habens audaciæ quàm virium, opum, prudentiæ, eloquentiæ. &c.* Arcta decet comitem potentis toga. v. Pomiérz ſie:

Pauper amet cautè, timeat maledicere pauper.
Multaque diuitibus non patienda ferat. *Ouid.*

Máło mowi á śiłá abo wnét vczyni. Lépſza ma reke niż iezyk.

Plurimum facere & minimum de ſe loqui, *Iugurthæ laus apud Saluſtium.*

οὐκ ἐν λόγοις ἦν λαμπρὸς, ἀλλ᾽ ἐν ἀσπίδι. *Euripides de Tydeo.* Illuſtris in clypeo haud in verbis fuit. Facere non dicere docet Philoſophia. *ſ. quæ de moribus & virtute tractat. Seneca.* Ficus non floret, & tamen dulciſſimos fructus fert. *Plinius.*

Γλῶσσαν μὲν ἀργὴν, χεῖρα δ᾽ εἶχεν ἐργάτιν. *Sophocles.*

Linguam quidem ſegnem, at manum habuit ſtrenuam.

ἄλλοισι γλῶττα, ἄλλοισιν εἰσι γόμφιοι.

Lingua valent plùs alij, at alij dentibus .i. *quidam loqui tantùm ſciunt poſſuntué, quidam verò facere.* *Talis apud Homerum Hector.*

——— τὸν δ᾽ οὔτε προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ, ἀλλὰ παρήιξεν λελιημένος.

——— .i. Huic nil reſpondit galea conſpicuus Hector, ſed cominus concitatus inſilijt.

πρᾶττε μεγάλα μὴ ὑπισχνούμενος μεγάλα.

Fac magna non pollicitus magna. Pauca loquitur ſed eruditè.

παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. *Homer. de Menelao.*

Pauca quidem ſed valde argutè (*loquitur*) ſiquidem non multiloquus eſt.

Máło ſie

Máło śię nie ſprzykrzy. Máło czytay/ iedz &c. nie przyie śię.

Si nimius videor, ſeraque coronide longus
Eſſe liber, legito pauca, libellus ero. *Martialis de ſuis libris.*
Tu quoque de noſtris releges quæcunque libellis,
Eſſe puta ſolum, ſic tibi pluris ero. *Idem.*
τὰ μικρ' εἰ κ' ἄληθες πικρὰ, ἐ πικρὰ φαίνεἰαι. *A.*
Non ſunt amara, amara, ſi ſint paucula.

Máło tám bywa ſłuſznośći / gdźie wiele trzebá litośći.

Mala cauſa eſt quæ requirit miſericordiam. *P. Syrus.*
πολλὴ ἀδικία πολλῦ ἐλέϛς ἐνδεής. *A.*
Magnum ſcelus miſeratione magna eget.

Máło tobie ná tém. Tobie to wſzyſtko zá iedno.

ταῦτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια. *Suidas.*
Eadem tibi & Pythia & Delia.
Polycrates Samius ludos Apollini conſtituit apud Delum & miſit Delphos ſcitatum vtrum eos Delios an Pythios appellare deberet. reſpondit ei Apollo. Eadem tibi Pythia & Delia. Significans eum breui moriturum, quod & accidit. Vel ταῦτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια. Hæc tibi & Pythia & Delia .i. Extremum hoc opus eſt tuum. *Hæc ſumma eſt omnium quæ geſturus es in vita.*

Máło zá wiele dáie/ ábo przyymi.

Si maior copia mihi, maior liberalitas eſſe. *Iuo Carnutenſis.*
εἰ πλέον εἶχον, πλέον ἐδίδϐ. Si plùs habuiſſem, plùs dediſſem.
ἡρακλῆς μήλιος. *Suidas. Pollux.* Hercules pomarius. *qui in ſacrificio Bœotorum malum 4 ſarmentis loco pedum & duobus loco cornuum additis, pro pecude acceptauit.*
χάρις βαιοῖσιν ὀπηδεῖ. Paruis gratia comes eſt.

Málowána iego meżność/ náuká/ cnotá/ godność/ &c.

ἀνδρεῖος ἐν τῷ πίνακι. Fortis in tabula. *Apud Plutarchum quidam videns in tabula pictos Athenienſes, occidentes Laconas, dixit :* Fortes equidem ſunt Athenienſes: *Lacon verò iuxtà ſtans adiecit :* Sanè fortes in tabula. q.d. Picta eorum fortitudo eſt. *Sic* doctus in tabula, in chartis: Nobilis in monumentis, in inſignibus, in ſtemmatibus, &c.

Flos in pictura non eſt niſi ſola figura.
Qui pingit florem, non pingit floris odorem. *Anonym. Rhythmic.* q.d. *Flos pictus in tabula non habet veri floris vigorem & odorem.*
Pictus Philoſophus. *Cic.* Si non vnquam vidiſti pictum amatorem, hē illic eſt. *Plaut.* Nihil amas, vmbra es amantum magis quàm amator. *Idem.* Cum diis duodecim.
V. *ſub* Chełpliwy,

Málowánie / prostakom stol zá czytánie.
Kśięgi prostakow / obrázy.

Picturæ sunt libri & historici idiotarum. *S. Paulinus.*

τὰ ζωγραφήματ' ἐστιν ἰδιώτων βίβλοι. *A.*

Imagines sunt optimi rudium libri.

Máły. Guz. Kárzeł. Zapeziáły. & *Antiphrasi* Obrzym.

μικρὸς ἡλίκος μόλων. *Suidas.* Paruus quantus Molon. *de parua statura qua li erant duo Molones histriones & fures.* Bipedalis moduli homo. *Horati.* Atlas *pro paruo ironicῶs. Iuuenal.* ——— Nanum cuiusdam Atlanta vocamus. *Anthologiæ l. 2. multa sunt talia Titulo* εἰς λεπτοὺς *In tenues. vt illud Lucillij de Menestrato equitante in formica, & lapso ex illa, casum suum Phaëtonti comparante. Item eiusdem in Adrestum in formica equitantem, & se Bellcrophontem, formicam Pegasum appellantem. lege plura si lubet. Apud Martialem etiam est Nanus, Atlas per antiphrasin dictus qui mulum pumilionem per vrbem ridentibus omnibus agere solebat:*

Non aliter monstratur Atlas cum compare mulo.

Idem Martialis hyperbolicῶs de paruo mulo (vt Lucillius suprà) dicit:

Hic tibi de mulo non est metuenda ruina

Altiùs in terra pæne sedere soles .i. *tam paruus est mulus.*

δοίδυξ vel δοίδυξ αὔξει. *Chrysippus.* Pistillum *vel* Pistillum crescit. *Sic ex Zenodoto interpretatur Henric. Stephan. (meliùs quàm Erasmus vertens Cochleare crescet.) & ait cum Zenodoto vsurpari de paruis admodum, qui non crescunt nec crescent, sed semper parui manent, instar pistilli quod breue & rotundum est. In posteriori verò dictio* Pistillum crescit, *aliqui volunt esse ironiam vt huic loco accõmodetur. sed sic potiùs pertinet ad* Niepodobieństwo. *Plinius cùm alias tum lib. 7. c. 21. refert admirande paruitatis quorundam artificum opera vt Myrmecidis qui ex ebore sculpsit quadrigam quam musca alis tegebat, itemq; nauem quam apicula alis abscondebat. Similia scribit lib. 34. cap. 8. de Theodoro, &c.*

Máły wielkiego podczás przemoże.

Parua necat morsu spatiosum vipera taurum.

A cane non magno sæpe tenetur aper. *Ouidi.*

ἄνθος τοῦ ἵππω πολέμιος, ἐξελαύνει αὐτὸν ἐκ τῆς νομῆς. *Aristotel.*

Anthus (*seu Florus auis parua*) equo hostis, eum expellit è pascuis, *sibi cum illo communibus. Nam dorso eius insilit, & collum ac armos vellicans cedere cogit.*

ἐστιν ὅτε νικᾷ ὁ ἀσθενὴς τὸν σθενῆ. *A.*

Quandoque superat fortiorem debilis.

Nihil tam firmum, cui periculum non sit, etiam ab inualido. *Curtius.*

Galli aspectum & vocem perhorrescit & fugit leo. Proclus. Lucreti. Plini. Similiter & Basiliscus Æliano auctore. Item Thymallũ piscem culex cõficit. *Ælia.*

Anthiam piſcem timent beluæ marinæ. Suem elephanti. *Plutarch.*
Xiphiam piſcem cetaceum aſylus aranei magnitudine ſub pinnas eius illapſus in furorem vertit & interimit. Oppian. Ariſtot. Athenæ. Euſtath.

Małżeńſtwo poniewolne nie vćieſſne/ nie weſołe.

Stultitia eſt pater, venatum ducere inuitas canes.
Hoſtis eſt vxor, inuita quæ ad virũ nuptum datur. *Filia patri dicit apud Plaut.*
Nuſquam libertas tam neceſſaria, quàm in matrimonio. *Quintilian.*
Omnes nuptiæ ex affectu ſunt. Nam quis amare alieno animo poteſt? *lib. 26. c. de Nuptijs.* Maritalis affectio ſeu conſenſus pudicus non concubitus matrimonium facit. *Paulus Vlpian. ICti.*
ἡ συζυγὶ ἀναγκαςὸς ἐςιν ἀηδὸν. *A.*
Coacta minimè grata (*vel læta*) ſunt connubia.

Mam cię. Jużeś w ſaku. Jużći go mam. Wilk w śieći.

Teneo te. *Cic.* Captus eſt. *Terent.* Deprehenſus eſt. *Seneca.*
Hic homo meus eſt. Præda hæc mea eſt. Meus eſt hic, hamum vorat. *Plaut.*
Arundo alas verberat. *Idem .i. virga viſco illita palumbi alas tangit, quod prope captum eſſe ſignificat. Lambin.* A tranſenna lumbricum vel cibum turdus hic petit. *Idem Plautus. .i. mox laqueo innectetur.*
A fronte à tergo à lateribus tenetur. *Cicer.*
Incidit in caſſes præda petita meos. *Ouidi.*
Inter Orci cancros adhæſit. *ex Apuleio ſic ille:* Incidiſti in manus meas & inter Orci cancros (*cancellos*) ipſos iam adhæſiſti.
καλῶς εἰς ἄρκυν μέσην ἔπεσον. *Ex Euripide.* Rectà in medium laqueũ incidit. *Euripides habet:* καλῶς ἄρ' ἄρκυν εἰς μέσην πορεύεται.
Pulchrè (*vel rectà*) profectò vadit in rete medium.
Piekniè do śiećí idźie. Bedźie wnet moy/ábo w śieći.
εἰς πάγας ὁ λύκος ἐνέπεσεν. *Zenodot.* In laqueum lupus incidit.
περιεστοίχισται .i. Indagine cinctus eſt. *vt fera à venatoribus.*
εἷληφεν ἡ παγὶς τὸν μῦν. Laqueus murem cepit.
αἶρε δάκτυλον. *Antiphanes.* Tolle digitum. *Tralatum à gladiatoribus, qui victos ſe fatentes tollebant digitum, vt victorem placarent. Scholiaſtes Perſii: Apud Perſium etiam eſt:* Digitum exſere, *ſed Stoicorum phraſin & dogma ſonat, qui cenſent,* Sapienti ne digitum quidem temerè exſerendum, alioqui peccabit. *Ex eorum ergo ſententia Perſius ait:* Digitũ exſere, peccas. *Itẽ Clemens Alexandrin. ex eorundẽ ſententia.* οὐδὲ τὸν δάκτυλον ὡς ἔτυχε σαλεύειν τῷ σοφῷ ὁ λόγος ἐπιτρέπει.
Neque digitum quomodocunque aut temerè mouere ſapienti ratio permittit.
Epictetus item. ἡ φιλοσοφία φησὶν, ὅτι οὐδὲ δάκτυλον ἐκτείνειν εἰκῆ προσήκει. .i. Philoſophia cenſet, quòd nec digitum extendere fruſtra conueniat.

Sed hæc parergῶs ex occasione dicti Antiphanis dicta sint. nam non huius loci sunt. sed potiùs sonant vt suprà Mądry/ rozumu szuka.

εἰς τ λαβύρινθον εἰσῆλθες. In Labyrinthum intrasti. *è quo vix quisquam exire potuit. de quo Plin. Ouid. Virgil. Mela.*

In fossam ruisti. *ex Tertullian. quales feris capiendis parantur.*

Affine, Nic wyśigluieß śie.

Mámká zá mátkę nié stoi. Co mátká to mátká.

αἱ θεραπεῖαι ἀλλότριαι ἐκ εἰσὶν αὔξιμοι. τὸ δὲ μητέρων ἐ τὸ γάλα ἀγαθὸν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ αἱ περιβολαὶ φίλαι. *Xenophon.*

Ministeria aliena non alunt. matrum autem & lac & halitus bonus & fasciæ gratæ. *Quare optimum esse censebant antiqui sapientes, infantem materno lacte ali, quia & meliùs à simili alitur, & maiori cura ac diligentia proprius fœtus quàm alienus educatur.*

Egregiè Phauorinus Philosophus apud Gellium lib.12. c.1. probat, Infantes natos statim à matribus ipsis non à nutricibus alendos esse, quòd dare nutrici alendum, inhumanum & contra naturam sit, quæ ideò matribus vbera dedit; deinde quòd dans prolem alendam nutrici mater, imperfecta est & dimidiata mater, siquidem magna pars corporis infantis è lacte nutricis coalescit, cùm lac sanguis quidem sit. Infans ergo ita enutritus duplicis naturæ particeps erit. præsertim quòd cum lacte spiritus & complexionis similitudo à nutrice trahatur, & facilè in eam mutetur, vt animalibus & plantis accidit: & sic dissimilis animo & corpore erit matri filius, similis autem nutrici, quæ aliquando est serua, improba, deformis, iracunda, temulenta, anus, & malis moribus. deniq; hoc pacto affectus matris ad prolem minuitur sensim tanquam ex parte alienam: prolis quoq; affectus totus ad nutricem est, ex alitura & officiis ac consuetudine perpetua, ad matrem nullus: quod si amare matrem tales videantur, ciuili & opinabili non naturali amore eas amant. Hæc carptim ex Gellio. Adde illud Cic. Cum lacte nutricis suxisse errorem. *Itemq; illud:* Filij regum, *&c. sub* Rodźicow dźiéci. *Vide & Plutarch. de liberis educandis.*

Luscinia à parentibus educatæ, meliùs canunt quàm teneræ è nido detractæ. Plutarchus. Aristoteles. Confer Cudźe oko/ recé.

Mam śie iák groch przy drodźe. Káżdy mię ßárpnié/ trácí/ ꝛc.

Tam perit (*vel pereo*) quàm extrema faba. *f. quæ à prætereuntibus vel decerpitur vel proteritur. Festus.*

——Cecidit velut prati
Vltimus flos prætereunte postquam Tactus aratro est. *Catul.*
Nux ego iuncta viæ, cùm sim sine crimine vitæ,
A populo saxis prætereunte petor. *Ouid.*

καρπὸν πάροιμον τίλλει ὅστις ἂν θέλοι. *A.*

Fructûi viæ assito inijcit quiuis manum.

Præda sum omnium, etiam Mysorum. v. Ledá kto ná demná przebárßczá.

Mam śie/ ábo miałem śię iák piſczék ná stypié.

Si ad morem priscum respicias, dictum hoc benè sonat, eo modo quo Byt dobry miałém, *nam olim*

nam olim in funeribus tibicines & præficæ personabant, & absque dubio benè tractabantur. est huius rei mentio etiam in SS. libris. Si autem nostra tempora consideres, & ritus funerum, in quibus nulli tibicines canunt, dictum istud deteriorem in partem accipitur.

Vide Pißczek ná ſtypie.

Mam ſwego do nowego. Nie żebrze v nikogo chlebá. Ma z gebe chlebá. Ma ſię iáko człowiek.

Virtute ac dijs volentibus magni ac opulenti eſtis. *Saluſtius.*
Deûm virtute vt tranſeuntem hoſpitio accipiam, eſt apud me comitas. *Plautus.*
Quanquam ſumus pauperculi. Eſt domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras. *Idem.* ——— Deûm virtute pater & maiorum & tua
Multa bona bene parta habemus, bene amico feciſſe ne pigeat. *Idem.*
Omnes te in lauta & bene aucta (*ſ. honeſtè parta*) parte putant. *Terent.*
Eſt dijs gratia vnde hæc fiant. *Idem.*
Ficus non vult ſuam dulcedinem relinquere imperio ſuper omnes arbores oblato. Iudic. 9.
ἀρκοῦντ' ἔχω ὑπάρχοντα τὰ διετήσια. *A.*

Mam tego dość domá. Nie pożyczam v ſąśiádá rozumu. &c.

Domi nobis iſta naſcuntur. *Cic.* Non peto foris. *Sic Plaut.*
Cùm apud te exemplum experiundi habeas, ne petas foris.
Idem. Habeo tergum familiarem (*priſcè*) ne quæram foris.
Idem. Obtuli vt domo ſumeret, neu foris quæreret. *Idem.*
Nam mulier olitori nunquam ſupplicat ſi qua eſt mala,
Domi habet hortum & condimenta ad omnes mores maleficos. *Sic legit Camerarius, Taumban. Lambin. alij aliter.* Non egeo pudoris vt ſumam mutuum. *Plau.*
Non peto vtendum à vicino vel foris vas conſilium &c. *Ex eodem Plauto.*
οἰκογενῆ μοι ταῦτα. *vel ex Hom.* τοιαῦτα καὶ αὐτῷ οἴκοθι κεῖται. Hæc illi domi ſunt.
Domi habet vnde diſcat, *Terent.* *Affine* Dźiękuię̇ć vbogi.

Ma, nima: piorko, kołpak, ßáble. &c. A droga mágierka? A przedayná. &c.

Puerorum petulantium ſunt voces, quibus inſectari ſolent eos, qui vltra ſuam conditionem vel præterquam eos deceat veſtiti & ornati ſunt. De his vſurpes licet illud Græcorum:
ἀμαθὴς ἀναξυρίδα περιθέμενος, πᾶσι ταύτην ἐνδείκνει.
Imperitus ſubligaculum ſeu bracchas indutus, omnibus has oſtentat.
Huc trahi poſſet illud Suidæ: τὸ διὸς σάνδαλον. Iouis ſandalium. *ſ. indutus eſt.*
Ex hoc genere ſunt illa Plauti in Trinummo: Pol hic quidem fungino genere eſt, capite ſe totum tegit. *quia cauſiam latam in capite habuit. Noſtri dicerent,* Coż to zá grzyb?
Apud eundem in Pœnulo quidam Afrum ſuæ gentis habitu ornatum ridens, ait: Sed quænam illæc auis eſt, quæ huc cum tunicis aduenit? *Auem vocauit ob manicas longas vtrinque alarum inſtar pendentes, & forte verſicolores. vt noſtri etiam dicunt, ſed de ſeminis vſitatiùs:* Vpſtrzyłá ſię iák ſroká, iák pápugá, &c.

Sed aptißimè ad dictum Polonicum illa in Pseudolo, quibus videtur cacula Militis chlamydatus; Chlamydem hanc commemores quanti conducta est? Quid meret machæra? Quid mercedis petasus hodie domino demeret? *f. quid mercedis datur Domino à quo conducta hæc sunt? Et Cacula respondet:* Quid domino? quid somniatis? mea quidem hæc habeo omnia.

Ma nedzá nogi. *vel* Ma chleb rogi / á nedzá ábo niéwola nogi.

ὄιζύ⊙ ἀλέξημα τὸ πρόχειρον φυγή. *A.* Promptum miseriæ remedium fuga. Seruorum officium fuga. *Plaut: sic:* Quin tu tuum officium facis ac fugis. *Seruus.* Fugio. *Alter.* Meum est istuc magis officium.
Idem. Scimus nos officium nostrum quod sit, si solutos sinat. *(captiui ligati tacitè loquuntur. custos subodoratus respondet)* Fugam fingitis, sentio quam rem agitis.
Item. Nimis male metuebam ne abisses. *(cum ornatu sumptuoso. Respondet seruus)*
Fuit meum officium vt facerem fateor. *Item.*

Qui hæc habent consilia, vbi data occasio est, rape, clepe, tene, harpaga.
Bibe, es, fuge, hoc est eorum opus. *Item.*
Homini misero, si ad malum accidit malum,
Maior lubido est fugere & facere nequiter. Nam se ex catenis eximunt, ianuam lima proterunt, aut lapide excuciunt clauum. *Idem.* *Ecclesiastic. 33. de seruo.* Si læseris eum iniustè, in fugam conuertetur, & si extollens discesserit, quem quæras? *&c.* extollens, ἀπάρας, *LXX. f. abiens, tollens se, extollens se.* Porwawßy śie.

Maß zégoś chćiał. *Duplici sensu.*

1. Insultando. Vt nactus habe. *Plaut.* Terpander ficu suffocatus. *Vide* Nic żalnti tak vmrzeć. Sanguinem sitisti, sanguinem bibe. *Thomyris Scytharum regina Cyri regis Persarum caput abscissum in vtrem sanguine plenum iniecit, insultans & dicens:* Satia te sanguine quem sitisti. *Iustinus. al.* Sanguinem sitisti, sanguinem bibe.

En agros & quam bello Troiane petisti, Hesperiam metire iacens. *Virg.*
Ridebit monitor non exauditus. *f. qui tibi id cupienti dissuadebat. Horatius.*
Affine, Otoż tobie.

2. Gratulando. Habes Scytha ὄνον. i. *asinum, quo libenter vesceris. Cic. Nostro more aptè diceretur.* Habes Scytha ἵππον. i. *equum. quod satis notum est. Ciceronis illa sententia variè à varijs legitur & explicatur diuerso sensu. sed & ad hunc optimè accommodari potest.* Habes quod tota mente petisti. *Virgil.*
Affine, Czégom żądał.

Maß domá á v ſąśiad prośiß. Ma á v drugich prośi.

Tute lepus es & pulpamentum quæris. *Erasmus ex Liuio Poëta (nam apud Terent. aliter sonat) hîc verò eo sensu accipe, ad quem allusit Diocletianus nondum Cæsar, apud Vopiscum in Numeriano dicens,* Ego semper apros occido, sed alter semper pulpamento

pamento fruitur. *Præmiserat enim Vopiscus dictum illud Liuij Poëtæ, cuius occasione attulit dictum Diocletiani. Sumpsit Liuius à Græcis qui dicunt:*
δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Dasypus carnes desiderat. *Ex genere leporum is est, à pedibus hirsutis sic dictus. Quod dictum in eos quadrare ait Erasm. qui ea requirunt ab alijs, quæ illis affatim sunt domi.*
ἡ κρήνη διψῶσα. *vel* αὐτὴ ἡ κρήνη διψᾷ. Ipsi fontes sitiunt. *Cicero. cùm quis carere se præ se fert, vel ab alijs petit, quo ipse abundat. Simile est illud. Androclis apud Aristotelem.* ἰχθὺς δεῖται ἁλός. Piscis (*marinus*) eget sale. *etiamsi mare salsum sit. Sed intelligendum id ait Henr. Steph. de pisce marino non quandiu est in mari, sed cùm ad cibum paratur. In eos quadrat qui rem aliquam desiderant qua abundant.*

Item eiusdem apud eundem. τὰ στέμφυλα δεῖται ἐλαίου. Baccæ (*oliuarum*) egent oleo .s. *post expressum ex ijs oleum, seu retrimenta, quæ prisci seruabant & iterum condita oleo edebant, licet aliquid in eis olei adhuc remaneret. Retrimenta ergo olei egent oleo, Henric. Steph. non accipit de re absurda vt Erasmus, sed de eo qui aliqua re abundans indigere se ait.*

Máßkárá. Postawá á dáley nic. W máßkárze chodzi. Zwierzchu coś pieknego/ wewnątrz plugástwo.

Personam tantùm Philosophi induit Epicurus. *Cicero.*
οὐ πρόσωπον ἀλλὰ προσωπεῖον φέρει. *Pollux.* Personam non faciem gerit.
Personam mauult quàm faciem. *Seneca.* Prosopion habet non prosopon. *Rhodigi.*
καπηλείαν ἀσκεῖ προσώπῳ. *Pollux.* Tabernariam exercet fronte .i. *venditat & ostentat frontem velut caupo.*
Φαινοπροσωπεῖν. *Cic.* .i. *faciem aliquo affectu grato spectantibus exhibere.*
ἡ γεγραμμένη εἰκών. *Aristophanes.* Simulacrum pictum.
τὸ τῆς ἀγορᾶς ἄγαλμα. *Euripides.* Simulacrum in foro stans. *de homine facie decora, sed nulla virtute conspicuo.*
τραγικὸς πίθηκος. Tragica simia. *Æschines dictus est à Demosthene, qui vitâ nequam, speciosa oratione se probum ciuem ostentabat.*
τὸ προσκήνιον. Proscenium *vocat Antiphanes meretricem fucatam, alioqui deformem.*
Σινωπίζειν. *Suidas.* Sinopissare. *est Sinopem meretricem imitari, quæ cùm vetula esset, fuco se illinens iuuenem mentiebatur.*
Sepulchrum dealbatum. *S. Matthæ. cap. 23.* Paries dealbatus. *in Actis. cap. 23.*
τὸ ῥύπος ἠργυρωμένον. Sordes argentatæ *vel* bracteatæ.
οἱ αἰγυπτίων ναοί. Ægyptiorum templa. *De quibus Lucianus (omitto Græca verba plusicula)* Ipsa quidem *inquit*, pulcherrima sunt lapidibus pretiosis exornata & auro ac picturis florida, intùs autem si quæras deum (.i. *idolum, effigiem*) aut simia erit aut ibis aut hircus aut felis, &c. Sic femina inquit formosa & ornata, *&c.*

οὗτος μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται.

ἐπὰν δ' ἀνοίξῃ τὰς θύρας, τρισάθλιος. *Apud Plutarchum.*

Beatus iste nuncupatur in foro, Foribus domus apertis, est miserrimus.

χρηστῶς ἀτοπίαν εὐφήμοις περιαμπέχει ὀνόμασι. *Plutarch.*

Pulchrè absurdas res plausibilibus vel honestis velat verbis.

Myronis & Praxitelis colossi foris pulchri, intùs sordida & vilia multa continentes. *apud Lucianum. Vide simile commentum Sigismundi sub* Nie wßystko złoto co śie świeći.

ἔκτοθι τὴν ἑλένην, ἔνδοθι τὴν ἑκάβην. Foris Helenam intus Hecubam. *Nazianzen. vocat feminam fucatam, vel formosam & improbam.*

Citharam habet cùm citharœdus non sit. *ex Varrone.*

κρεῖσσον ἄριστον ἐόντα δοκεῖν κακὸν, ἢε κάκιστον
κῦδος ἔχοντ' ἀγαθοῖο τάφον ψεύστην μερόπεσσιν. *Nazianzen.*

Melius est cùm sis bonus, videri malum; quàm cùm sis pessimus, gloriam habere sepulchri instar, mendacem apud homines. *Prorsus conuenit cum illo Polonico.* Lepiey być dobrem chłopem/ niż złem popem. *vel* Niaß li być złem popem/ ráczey bądź prostem chłopem. *Æginetæ cum erubescerent se à bello Platæensi abfuisse, suis tanquam in bello mortuis, qui nulli erant, sepulchra splendida posuerunt vt hoc ficto honore suum dedecus obtegerent. Herodot. Plura licet depromere ex* Nießczery. Promowi Wrzkomo coś. Skromny wrzkomo.

Mędrße iáycá niż kokoßy.

Malleus manubrio sapientior. *Plaut. absurdè. siquidem manubrium mouet malleum, & vim sibi à fabro impressam in eum transmittit.*

πρὸ τῆς γενειάδος τοὺς γέροντας διδάσκεις. Ante barbam doces senes.

Malè agitur cum domino quem villicus docet. *Cato apud Columellam.*

λυπεῖ με δοῦλος δεσπότου μεῖζον φρονῶν.

Odi ministrum qui sapiat hero magis. Molestus est sapientior hero seruulus.

Apud Plutarchum quidam probat: Ouum prius gallinâ exstitisse, vt erucam papilione. πρῶτον τὸ ᾠὸν τῆς ὄρνιθος. *addit ex ouo nasci volucria terrestria aquatilia reptilia, &c. sed refutatur ab altero. Dic per iocum:* σοφώτερον τὸ ᾠὸν τῆς ὄρνιθος.

Męztwá dobywáć przystoi gdy przećiwność woczách stoi.

Tu ne cede malis, sed contrà audentior ito. Quò tua te fortuna vocat. *Virgil.*

ἀλλὰ σὺ μή τι λίην πεπονημένος ἔνδοθι θυμόν. *Pausani.*

Verùm tu aduersis animo ne concide victus. *vel fessus.*

Rebus augustis animosus atque Fortis appare. *Horati.*

Rebus in angustis facile est contemnere vitam,
Fortiter ille facit qui miser esse potest. *Martial.*

——Fortissimus ille est Qui promptus metuenda pati, si cominus instent. *Lucā.*

ἀνδρὸς τὰ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν.

Ferre generosè quæ accidunt, fortis viri est.

στερρῶς φέρειν χρὴ συμφορὰς τὸν εὐγενῆ. *Idem sensus est qui prioris.*

Rebus

Rebus in aduersis animum submittere noli. *Cato.*

πράγμασιν ἐν χαλεποῖς σῆσι φρεσὶν οὐδὲν ἀθυμεῖν. *Mylius.*

Ista virtus est, quando vsus est, qui malum fert fortiter. *Plaut.* V. Wprzećiwnośći.

Mężny. Wielkiego sercá. Nié vstapi plácu/ ábo nikomu, Nié zepsuie sercá.

Alter Hercules. *Varro. Macrobi.* ἄλλος ἡρακλῆς. *Aristotel.*

ἡράκλειος εὐτολμία. *Philo.* Herculea animositas.

Achilles. *Gellio Catull. Plaut.* ἀχίλλειον πνεῖ. *Heliodor.* Achilleum spirat.

L. Sicinius Dentatus dictus est Achilles Romanus. Gellio teste lib. 2. c. 11. & meritò sanè, ob ea quæ idem de illo ibi narrat. & Val. Maxim.

ἱερὸς λόχος, ἄμαχος. *Athenæ.* Sacer manipulus, inuictus. *Thebanus dux Epaminondas partem exercitus confecit ex amantibus & amatis, eamq́; in prima acie ponebat tanquam fortissimam, quòd amor alterum pro altero fortiter pugnare stimularet, & sic hostes vincebat.* Homini Romano non in læua sed in dextra spes ponenda. *Scipio dixit militi scutum affabrè factum ostentanti. Ælianus.*

ἄτρωτος ὡς καινεύς. Inuulnerabilis vt Cæneus. *Thessalus miles is fuit, qui in nullo bello vulnus accepit.* ἄτρωτος ἢ ὁ αἴας ὑπὸ σιδήρου. *Suidas.*

Inuulnerabilis ferro magis quàm Aiax. *Fortissimus Græcorum apud Homerum.*

θυμὸς ἑπταβόειος. *Aristophan.* Animus similis clypeo Aiacis 7 boum corio tectus. *Ouid. de Aiace.* Dominus clypei septemplicis Aiax.

Muscam in clypeo habet. *quia tam propè ad hostem accedit, vt ille muscam in clypeo sculptam videat. Plutarch. de Lacone forti.*

Adamantinus. ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχει κρατερόφρονα θυμόν. *Hesiodus.*

Ast adamantis habet magnanimum animum.

Hirsuto corde Aristomenes. *Plini. lib. 11. c. 27. mira de illo refert.*

μόναι λάκαιναι τοὺς ἄνδρας τίκτουσι. *Plutarch.* Solæ Lacænæ viros pariunt.

ναξία πέτραις ἐν ἄλλαις χαλκοδάμη ἀκόνη. *Pindar.*

Naxia cos inter omnia saxa maximè ferrum domat.

τὸν ἡρακλέα ἐν δευτέροις τίθημι. *Menander. Histor.* Herculem secundo loco pono .s. *respectu huius.*

τοῦ ἀγαθοῦ οὐ τρέπεται χρώς. *Homer.* Fortis viri non variat color.

πύργοι πόλεως ἄνδρες ἀρήϊοι. *Alcæus.* Turres vrbis viri Martij.

παλληνικὸν βλέπειν. *Eustathi.* Pallenicum tueri .i. *masculum & generosum animum vultu præseferre: à Pallene Thraciæ, vbi cum gigantibus Hercules & dij pugnarunt.*

τὴν λεοντῆν ἐνδύσασθαι. *Suidas.* Leoninam pellem induere .s. *strenuum & fortē esse.*

Iustum & tenacem propositi virum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, nec Auster, &c.
Nec fulminantis magna Iouis manus
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ. *Horat. de viro probo & fortis animi.*

Hostibus haud tergo sed forti pectore notus. *Catul.*

Haud est virile terga fortunæ dare. *Seneca Oedipo.*

Tortore tortus acrior. *Prudent.* Mascula proles. *Horat.*

τυρ]αίε πολεμικώτερ☉. *Plato.* Tyrtæo bellicosior. *Poëta is erat & tibicen claudus, qui Laconibus bellica præcepta & hortamenta ad fortiter dimicandum conscripsit, quæ iuuentus omnis discebat. Eodem duce & incinente ad prælium, Lacedemonij Messenios vicerunt & subegerunt. Suidas.* Viuida bello

Dextra viris, animusque ferox, patiensque pericli. *Virgil.*

Altè cinctus. *Sene. .i. strenuus, expeditus, Seruio, vel patiens laborum, militaris. Mureto.* εὔζων☉ Altius ac nos præcinctus. *Horat. eodem sensu. Oppositum Discincti Afri Virg.* Atticus miles. v. Mocny. Lassari non est vincentium. *Apud Plutarchum quidã dicit:* Aper symbolum pugnacis & ferocis bellatoris, *quia is prouocatus promptè & cùm impetu in tela ruit. Vnde de pugnacibus & audacibus dicitur.* Per hastam vt sus syluestris ad me vadit. *Pierius.*

Præstat ferro quàm morbo mori. *Vox Achillea apud Libanium Græcum.* Mežny/ woli ná plácu / niž ná łožku vmrzeć.

μήτε σεισμὸς μήτε κύματα φοβεῖται. *Aristotel.* Neq; terræ motus nec fluctus maris timet .i. *audax, vel furiosus Aristoteli.* *Affine*, Mocny.

Mežny zdrádá / ábo z tylu niébiié.

οὐδεὶς ἀνὴρ εὔψυχ☉ ἀξιοῖ λάθρα
κτεῖναι τ̃ ἐχθρὸν, ἀλλ᾽ ἰὼν κτ̃ στόμα. *Euripides.*

Nemo generosus vir dignatur clam interficere hostem, sed vadens contra os, vel in aduersum. *Hinc laudantur vulnera & cicatrices aduersæ apud Plutar. Cice. Senecam & alios auctores, tanquam notæ certæ fortitudinis. L. Sicinius Dentatus 40 vulnera aduersa acceperat, auersum nullum. Valer. Maxim.*

Adde Catulli versum suprà proximè positũ. Fortis viri est illud dictũ apud Homer.

οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις,
ἀλλ᾽ ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον.

Non sane mihi fugienti tergo lanceam infiges, Sed rectà ruenti per pectus adige. *Lacon sagitta ictus moriens dolebat, non quòd moreretur, sed quòd nulla re insigni gesta ab imbelli sagittario necatus esset. Apud Plutarch.*

τὸ κάμνειν οὐκ ἔστι τ̃ νικώντων. *Coriolan. ibidem.* Lassitudine confici, nõ est vincentium. *Catapulta in Spartam allata Archidamus Rex exclamauit:* Hercules! perijt virtus virûm. *Plutarch.*

Miárá wé wszystkiem potrzebna.

Virtus est medium vitiorum vtrinque reductum. *Horati.*

Omnis virtus est mediocritas. *Cicer.* τὰς ἀρετὰς μεσότητας .i. Virtutes medietates *Aristoteles appellat.*

πάντων μέτρον ἄριστον. *Phocylides.* Omnium modus optimus.

μέτρα

μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. *Hesiodus.*

Mensuram serua, modus in re est optimus omni.

Monete eum (*Clodium*) Pontifices modum quendam esse religionis, nimium esse superstitiosum non oportere. *Cicero. ridens Clodium.* *In Plauti Rudente Dæmoni viro probo & iusto dicit quidam*: Isto tu pauper es, cùm nimis sanctè pius.

Domitianus videns ex vini copia seditiones crescere, & ob agriculturæ neglectum annonam arctari, dimidiam partem vinearum succidi iussit, & nouas plantari vetuit. Suetoni. quod ne fieret in Asia Scopelianus Sophista apud eum perorans obtinuit. Rhodigin.

Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,
Quos vltra citraque nequit consistere rectum. *Horati.*
Vtar & ex modico quantùm res poscet aceruo Tollam. *Idem.*
Æquam memento rebus in arduis Seruare mentem, non secus in bonis. *Idem.*
Rectiùs viues Licini, neque altum Semper vrgendo, neq; dum procellas Cautus horrescis, nimiùm premendo Littus iniquum. *Idem.*
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto. *Idem.*
Non agimur tumidis velis aquilone secundo, Non tamen aduersis ætatem ducimus austris. *Idem.* Nie nagorzey sie z nami dzieie.
Viribus ingenio, specie, virtute, loco, re, Extremi primorum, extremis vsq; priores .s. *sumus. Idem* .i. *non sum primus felicium, non tamen postremus fortunis.*
Nemo confidat nimium secundis,
Nemo desperet meliora lapsis .s. *rebus. Seneca Thyeste.*
ἡ μεσότης γὰρ ἄριστον. ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκε
κινδύνους ἐπάγειν, ἔσχατα δ' ὕβριν ἔχει. *Palladæ.*

Mediocritas optima. nam summa solent pericula accersere, infima vel vltima probro vel iniuriæ obnoxia sunt. ——— νεμεσσῶμαι
ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν
ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν. ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα, *Homer.* Indignor viro hospiti (*recipienti*) qui nimiùm me amat, nimiùmq; odit. meliora mediocria omnia. ἐν πᾶσι τὸ μέσον βέλτιστον. *Aristotel.* In omnibus mediū optimū. τὸ μηδὲν ἄγαν ἄριστον. *Plutarch.* Nihil nimis, optimum est.
τὸ, μηδὲν γὰρ ἄγαν, ἄγαν με τέρπει. *Alpheus.*
Hoc, Ne quid nimium, nimis placet mi.

Nemeseos, quæ dea vindex malè factorum & dictorum credebatur, simulacrum cubiti mensuram seu normam architectorum, & frenum gestabat. eius erat hæc inscriptio.
ἡ νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
μήτ' ἄμετρον τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν. *In Epigrammat.*
Nemesis admonet norma frenoq;, nec sine modo quid agere, nec sine freno loqui.
ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω. τινός εἵνεκα; λέξεις.
πᾶσιν ἀπαγγέλλω, μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον. *Ibidem.*
Nemesis normam teneo. cuius gratia? dices. Omnibus denuncio, nil vltra modum .s.

agendum. *Camelis mensura, vires. Nam nec plùs itineris procedunt, nec plùs oneris vel operis suscipiunt aut patiuntur. Plinius.*

Noli esse iustus multùm, neque sapias plùs quàm necesse est, nec impiè agas multùm. *Ecclesiastæ.c.7.* Qui vehementer emungit, elicit sanguinē. *Prouer.SS.c.30.*

πολλὰ μέσοισιν ἄριστα, μέσος θέλω ἐν πόλει εἶναι. *Phocylid.*

Multa in mediocribus optima, mediocris esse in ciuitate volo.

εἴην μήτ' ἄγαν ὄλβιος, μήτ' ἐλεεινὸς ἐγώ. *Epigram.*

Sim ego nec valde felix, nec miserabilis.

Ne maior thylaco sit additia sarcinula. *Luciani est.* V. Wietßa toe morá nij ſtodolá. Ita fugias, ne præter casam .s. *in qua faciliùs te tuearis. Terēt.*

μὴ παραφέρεσθαι, μὴ παρὰ θύραν βιάζεσθαι. *Ex Luciano.*

Ne inciteris sic, vt ianuam (*domus*) prætereas.

Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi; ne forte satiatus euomas illud. *Prou.SS.25.*

χρὴ τοῦ μέλιτος ἄκρῳ δακτύλῳ, μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι. *Philostrat.*

Mel summo digito non caua manu gustare oportet.

καλὸν τὸ καιροῦ παντὸς εἰδέναι μέτρον.

Pulchrum est modum cuiusque nosse temporis.

μάλα συμπιεσθεὶς ἐξολισθεῖ ἔγχελυς. *A.*

Anguilla dum multùm premitur, elabitur. *Ex Garner.*

Pectere te nolo, sed nec turbare capillos. Splēdida sit nolo, sordida nolo cutis. *Mart.*

Est modus matulæ. *Varro. monet modum seruandum esse in potu. Iunius.*

πάσας ἐκ κραδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάζει
πινόμενος κατὰ μέτρον, ὑπὲρ μέτρον δὲ χερείων. *Athenæus de vino.*

Omnes de corde curas pellit haustum moderatè; suprà modum autem, peius est.

ὡς μήτε κροῦσαι, μήθ' ὑπὲρ χεῖλος βαλεῖν. *Hesychius.*

Vt neque defraudet, neque marginem excedat.

τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ. *Plutarch.*

Non corbe tota, sed serere oportet manu.

Nihil minùs expedit, quàm agrum optimè (.i. *nimis*) colere. *Plini.*

Bene colere agrum, necessarium: optimè, damnosum. *Idem.*

Et Columella de vinea. Res tenera est, *inquit*, infirma & maximè iniuriæ impatiens, quæ plerunque nimio labore & vbertate consumitur peritque.

μέτρον κτήσεως ἑκάστῳ τὸ σῶμα, ὡς ὁ ποὺς ὑποδήματος. *Epictetus.*

Modulus possessionis vnicuique est corpus, vt pes calcei.

Cui non conueniet sua res, vt calceus olim
Si pede maior erit, subuertet: si minor, vret. *Horati.*

Ibericæ mulieres habent zonas certæ mensuræ, quam si alicuius venter excedat, dedecori habetur. *Nicolaus Damascenus.*

οὔτ' ἔραμαι πλουτεῖν οὔτ' εὔχομαι, ἀλλά μοι εἴη
ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων, μηδὲν ἔχοντι κακόν. *Theognis.*

Non amo nec opto ditescere, sed paucis viuere nil habens mali.

Quod nimium est fugito, paruo gaudere memento.
Tuta mage est puppis modico quæ flumine fertur. *Cato.*
δεῖ τὸ λίαν φυγεῖν, ὀλίγοισι δὲ σώφρονα χαίρειν,
νηῦς τρέχει ἀσφαλέως σμικρῷ ἐνὶ νάματος ὁλκῷ. *Mylius.*

Apud Horatium pater moriens sic alloquitur duos filios diuersis moribus:
Extimui, ne Tu Numentanum (*prodigum*) tu ne sequerère Cicutam (*sordidū*)
Quare per diuos, &c. Tu caue ne minuas, tu ne maius facias id
Quod satis esse putat pater, & natura coërcet.
μεσότης καὶ μέτρον οὐ δύναται μᾶλλον καὶ ἧττον γενέσθαι,
ἡ δὲ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἐπ' ἄπειρον προχωρεῖ. *Suidas.*

Medietas & modus non potest plùs & minùs (*vel maior & minor*) fieri; excessus verò & defectus in infinitum procurrit.

Harmonides tibicen Timothei celebris Musici discipulus auidus gloriæ, in certamine vehementer inflans tibiam, simul animam exspirauit, & incoronatus in scena corruit. Lucian.

In omni re videndum est Quatenus. *Cicero.*

Gallus Phrygiæ fluuius est, qui si modicè ex eo bibatur, medetur malis corporis: si multum, lymphatos efficit. Plini. *Affine*, Co wczás. Srzodku śię trzymay. Pomierz śię.

Miáre trudno náleść/ záchowáć.

Aberrare à scopo facile est, tangere eundem difficile. *Aristotelis dictum.* V. *sub* Łácno złem być. *Affine*, Trudna miárá.

Miástá ludźmi stoia/ nie murámi/ áni domámi.

ἀνδρῶν ἐρημαῖα πόλις οὐκ ἔστιν πόλις. *A.*
Nos ciuitas est, ciuitas vacua viris.
ἐρημία ἐστὶ κενεὸς ἀνθρώπων τόπος:
Est solitudo vacuus hominibus locus. *Ex Sophocle qui ait:*
σὺν ἀνδράσιν κάλλιον ἢ κενὸν κρατεῖν.
ὡς οὐδέν ἐστιν οὔτε πύργος, οὔτε ναῦς,
ἔρημος ἀνδρῶν μὴ ξυνοικούντων ἔσω .i. (*Si huic regno imperare vis*)

Cum viris id tenere pulchriùs quam vacuum. Nihil enim est turris & nauis deserta ab hominibus, nisi fuerint qui intùs inhabitent.

Agesilaus ciues armatos muros Spartæ muro carentis dixit. Plutarch.

ἐρήμη ἀνθρώπων, ἐρήμη καὶ ἀγαθῶν. *Xenophon.* Hominū vacuitas, bonorū vacuitas.
χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖ εἶναι τὰ τείχη μᾶλλον ἢ γήινα. *Plato.* Ærea & ferrea oportet esse mœnia magis quàm terrea. i. *ex armatis viris potiùs quàm ex terra & saxis.*
ἢ οἴει ἐκ δρυὸς καὶ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ πόλει; *Idē Plato.* An putas Respub. ex quercu & saxo fieri, & nō ex ijs qui in ciuitate sunt?

Affine, Wielka klatká. V. Jeden nie wiele może.

Miawßy niemieć ćießko.

Miſerum iſtuc verbum & peſſimum eſt: habuiſſe & non habere: *Plaut.* Omne pro nihilo ducto quod fuit, quando fuit. (.i. *ſiquidem fuit, & iam non eſt*) *Idem.* Cor dolet cùm ſcio (.i. *recolo*) nunc vt ſum, atque vt fui. *Idem.*

ἐσχηκέναι καὶ μηκέτ' ἔχειν, οἰκτρὸν σφόδρα. *A.*

Habuiſſe nec habere nimis eſt miſerabile.

Filium vnicum adoleſcentulum habeo: ah quid dixi habere me? immo habui. *Terent.* .i. *iam non habeo. Talia ſunt* Fui. Fuimus. Floruimus. *&c.* V. Bylem teß kiedyś. & Łżey niemiéć nie miawßy.

Miawßy w ręku vpuśćił.

Nucleum amiſi, reliquit pignori putamina. *Plaut. de captiuo ingenuo ac nobili emiſſò, & ſeruo eius per dolum pro obſide relicto.*

Bolus ereptus è faucibus. *Teren.* Crucior bolum tantum mihi eſſe ereptum ſubito è faucibus. *λύκος ἔχανεν. ex Ariſtophane,* Lupus hiabat, vel hiat. *ſ. præda elapſa. παρὰ μικρὸν λύκος μάτην vel διὰ κενῆς χανών. ſ. γέγονα. Lucian. & Dionyſ. Soph.* Propè lupus fruſtra hians factus ſum. *Sic dicitur & κόραξ ἔχανεν vel χάνει.* Coruus hiat, *ſ. deluſus.* Coruum deluſit hiantem. *Horat.*

Miéžá nié dáy ßalonému / á ſwobody młodemu; doſtátku głupiému. á pieniedzy vtrátnemu / ábo nierzadnemu.

Argentum adoleſcenti amanti dare, eſt dare gladium quo ſe occidat. *ex Plauto, apud quem vicinus caſtigans vicinum ob indulgentiam in adoleſcentem ſibi commiſſum ait:*

Dediſtine hoc pacto ei gladium qui ſe occideret?
Quid ſecus eſt aut quid intereſt, dare te in manus
Argentum amanti homini adoleſcenti animi impoti? *&c. &c.*
Non redderes, nec quî deterior eſſet faceres copiam.

In eandem ſententiam Chremes Terentij Menedemo loquitur in Heautonti: Si gladium quis ſanæ mentis apud te depoſuerit, repetat inſaniens; reddere peccatum ſit; non reddere, officium. *Cic. Idem dicit de pecunia depoſita, non reddenda ei, qui bellum patriæ inferre paret.*

ἀυτονομί' εὐπλήκτῳ νέῳ, ξίφος ἄφρονι. *A.*

Vt frigidam ægris negamus, & lugentibus ac ſibi iratis ferrum, aut amentibus quicquid contra ſe vſurus ardor petit: ſic ea quæ nocitura ſunt impensè ſubmiſſè & miſerabiliter rogantibus non dabimus. *Seneca.* Pecuniam non dabo, quam numeraturum adulteræ ſciam, ne in ſocietatem turpis facti aut conſilij veniam. Si potero, reuocabo: ſin minùs, non adiuuabo ſcelus. *Idem.* Depoſitum reddere, per ſe res expetenda eſt, non tamen ſemper reddam, nec quolibet loco, nec quolibet tempore. Aliquando nihil intereſt, vtrum infitier an palam reddam. Intuebor vtilitatem eius, cui redditurus ſum, & nociturum illi depoſitum negabo. *Idem.*

Miedzy mądremi głupi nawięcey mowi.

Anser inter olores. *vel.* Argutos inter strepit anser olores. *Virg.* Χὴν ἐν κύκνοις.
Rauci anseres olorinis cantibus, & improborum passerum fringultientes susurri modificatis lusciniarum querelis obstrepunt. ex Sidonio. paucis commutatis.

Inter Ledæos ridetur (*vel dic, singultit, crocitat*) coruus olores. *Martial.*
κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις. Graculus inter Musas. *s. strepit.*

Miedzy złemi naydźieß dobrego.

Etiam inter spinas nascuntur rosæ. *Ammianus.*
ἐκ καὶ τῶν ἀκανθῶν ἀναφύονται τὰ δὲ ῥόδα. *A.*
ὡς ἂν ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων. *Plutar.*
Vt scabros inter tribulos & ononin acutam Erumpunt flores mollia leucoia.

Mießká dźiękámi nie nápełniß / ále dźiegámi.
Dobry co dźiękuie / lepßy co oddáruie.
Kto służy robi z łáski / mießek miewa bárzo płáski.

Minùs liberale hoc dictum est, vtile honesto præferentium. Malè audijt hoc nomine Simonides Poëta, qui artem Poëticam ad quæstum traxit, & rogantibus vt carmen scriberet, gratiam se habituros pollicentibus respondebat: Se habere duo scrinia, alterum gratiarum, alterum præmiorum vel pretiorum. & certo interuallo temporis vtroque aperto, illud quidem vacuum, hoc verò plenum reperire. *Hoc eius responsum abijt in Prouerbium istud:* τὰ τοῦ Σιμωνίδου μέλη. *Plutarch.* Simonidis cantilenæ. *Et* ἄιδει τὰ τοῦ Σιμωνίδου μέλη. *Suidas ex Aristophane.* Cane Simonidis cantilenam. *vel* carmen. *Similis huic fuit Philemon Poëta.* Vide Łakomy w zbieraniu.

Allusit ad dictum Simonidis Theocritus in Charitibus dicens, (sed Latinè vt breuior sim pono) Quòd Musæ (*s. carmina à se scripta de Hierone*) indonatæ indignantes nudo pede domum reuertuntur, tædioque affectæ vel ignauæ, rursum in fundo vacuæ arcæ, capite in frigidis genubus posito iacent.

κωρυκὸν γεμίζει χρήματ' οὐ δὲ τὰ ῥήματα. *A.*
Saccum replent pecuniæ, non gratiæ. V. Bez pieniedzy do tárgu.

Miey iezyk zá zeby. Máło i ostrożnie mow.
Nie wßytkiego powiáday co wieß. Gdy co maß mowić / vkąś śie w iezyk.

Virtutem primam esse puta compescere linguam,
Proximus ille Deo, qui scit ratione tacere, *Cato.*
πρωτίστην ἀρετῶν οἴμαι τὸ γλῶσσαν ἐπίσχειν,
ἐγγύθι δ' ὄντα θεοῖς τὸν σὺν λόγῳ εἰδότα σιγᾶν. *Planudes.*

Occlusiorem habeto stultiloquentiam. *ex Plauto.* Digito compesce labellum. *Iuuen.*
ἡ γλῶσσα μὴ προτρεχέτω τοῦ νοῦ. *Pittacus.* Ne lingua præcurrat mentem.
πᾶν ὅ,τι ἂν μέλλεις λέγειν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ. πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶσσα προτρέχει τῆς διανοίας. *Isocrates.* Omne quod dicturus es, priùs mente dispice. multis enim lingua præcurrit mentem.
Verba prudentium statera ponderabuntur. *Ecclesiastici 21.*

Seruum domitos oportet habere oculos & manus orationemque. *Plaut.*

γλώσσης μάλιστα πανταχοῦ πειρῶ κρατεῖν.

Frenare linguam vbique maximè ſtude.

ἡνίαν ἐμβάλλειν τῷ λόγῳ *Philoſtrat.* Frenos inijcere ſermoni. Cato *Cicerone teſte* nullum vnquam ſe emiſiſſe verbum dixit quod emiſſum doleret. *Rhodigin.*

κρεῖττον σιωπᾶν ἢ λαλεῖν ἃ μὴ πρέπει. Silere præſtat quàm loqui quod non decet.

In aſtrum digitum non intendendum. *Pythagor. i. de magnis viris non temerè loquendū.*

οὐ δεῖ σιωπᾶν καὶ λαλεῖν ὅπου χρεών.

Non eſt tacendum (*vbi loqui expedit*) nec loquendum, vbi expedit. *ſ. tacere.*

Namque malum eſt nil velle pati nec poſſe tacere. *Cato.*

ἔστι γὰρ οὐκ ἐθέλειν τι παθεῖν κακὸν οὐδὲ σιωπᾶν. *Mylius interpr.*

Nam nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe locutum. *Cato.*

οὐδένα μὲν σιγή, τὸ δ' ἐναντίον ἤκαχε πολλούς. *Planudes interpr.*

Tacere opinor eſſe optimū. *Ennius.* Frenū in lingua. *Sic Eccleſiaſtic. 28.* Frenos ori tuo rectos facito. Bis ad limam ſemel ad linguam. *S. Bernard. i. bis examina quod ſemel dicturus es.*

Σίγα, μή τις ἀκούσῃ
μῦθον, ὃν οὔκεν ἀνήρ γε διὰ στόμα πάμπαν ἄγοιτο
ὅστις ἐπίσταιτο ᾗσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν. *Homerus.*

Tace, ne quis audiat ſermonem, quem nemo vir vnquam emittat ore, qui modo norit è pectore ſuo apta profari.

ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων; *Idem.*

Quale verbum excidit tibi è ſepto dentium? Coß to mowiß?

ἀλλ' ὅμως καύχημα κατάβρεχε σιγᾷ. *Pindar.* Sed iactantiā conſperge tege ſilentio.

τῆς γλώσσης γὰρ φειδωλῆς θησαυρὸς ἄριστος. *Heſiod.*

Linguæ parcæ theſaurus optimus.

Φύλαττε θώρακα. *Strabo.* Caue Thoracem. *montem in quo Daphita Grammaticus ob maledica carmina in reges ſcripta, cruci affixus fuit.*

Caue ne Staterij paries iuxta ſit. *Ex Cic. Staterius effutierat quidpiam; quod pariete licet interiecto, quidā exauditū in iudicium detulēre, ob quod ille capite multatus eſt. Rhodig.*

ST Harpocrates digito ſignificat. *Varro. Philoſophus erat amans ſilentij, quare eius ſtatua digitum ori appreſſum habebat, quaſi monens ſeruandum eſſe ſilentium.* Sigalionem *hunc appellat Auſonius dicens:* Aut tua Sigalion Ægyptius oſcula ſignet.

Duæ iſtæ literæ S T. *apud Plautum Cic. Ter. ſimiliter monent vt ſeruetur ſilentium, & illis vtimur cùm innuimus vel indicimus alicui ſilentium.*

De digito item ori appoſito Apulei. ſic habet: At ille digitum à pollice proximum ori ſuo admouens: Tace, tace inquit. *Item in libris diuinis & apud ſacros ſcriptores:* Ori digitum imponere, eſt continere linguam, vel ceſſare loqui.

Alexander Hephæſtionis ori annulum ſigillarem appoſuit ſilentium ei indicens. Sed & Harpocratis ſigillum (*ſ. effigiem, ſignum*) in annulis geſtaſſe veteres ſilentij monimentum *teſtatur Plinius.* Angeronæ *item deæ apud Romanos* effigies obligatum & obſignatum os habuit, *idem admonens. Plin. Macrob.* *Vnde natum Prouerbium;* ἀῤῥήτων

Angerona os cohibeat.

ἀῤῥήτων ἐπέων γλώσσης σφραγὶς ἐπικείσθω.

Tacendorum verborum ſigillum linguæ inijciatur. *Vel*

Arcanum vt celet claudenda eſt lingua ſigillo.

κρείσσων γὰρ ἐπέων ἢ κτεάνων φυλακή. *Lucian.*

Nam melior eſt verborum quam opum cuſtodia. *Vel*

Sunt ſeruanda opibus verba cuique magis.

Apud Platonem Ammonis oraculum eſt: Magis placere dijs Laconum dictionem (*breuem, prudentem*) quàm omnium Græcorum ſacra.

Pambo decem annis diſcebat verba illa: Obmutui & ſilui. *Socrates.*

γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει θεοῖς ἑπόμενος. *Symbolum Pythagor. Iamblichus.*

Linguam ante omnia contine deos ſecutus. Manum ad os appone. *Cic.*

ἀλλ' ἐστὶ κἀμοὶ κλεὶς ἐπὶ γλώσσῃ φύλαξ. *Aeſchylus.*

Et noſtra clauem lingua cuſtodem gerit.

ὧν καὶ χρυσέα κλῂς ἐπὶ γλώσσᾳ βέβακεν προσπόλων. *Sophocles.*

Quorum & aurea clauis linguam coërcet miniſtrorum.

μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν. *Ex Epigram.*

Abſque modo nil fac, linguaque frenum habeat.

Quiſquis amas pacem linguam compeſce loquacem. *Anonym. rhythm.*

Fauete lingua aut linguis, *in ſacris Ethnicorum præco clamabat, i. tacete & bona verba dicite. Hoc verbo* (Fauete linguis) *imperatur ſilentium, vt ritè peragi poſſit ſacrificium, nullo malo verbo obſtrepente, Seneca.* Paſcite linguam, *in ſacrificiis, ſignificat coërcete. Feſtus. Sic tamen tacebant, vt ſubinde fauſtum aliquid acclamarent, aut præcinentem ſacrificum voce ſubſequerentur. Græci iubebant εὐφημεῖν, i. τὰ ἀγαθὰ ἐνθουσιαστικῶς λέγειν i. bona afflatu diuino dicere.* Nam fauere eſt bona fari. *Feſtus.* Bona verba dicite. *Tibul. εὐφημίαν ἀνειπεῖν. Euripid.* Fauſta omina promulgare.

Affine, Wiedz nie wiedzac. Taiemnie. Milczec lepiey.

Miey ſie dobrze / moze-li byc. Miey ſie iako chceſz / iakos godzien.

Male affecti alicui vel offenſi abeuntes dicunt Vale. *Sic apud Plautum.*

Fortunati ſitis, quod certò ſcio nec fore, nec fortunam id ſituram fieri. *Item.*

Factum cupio (*tibi bene eſſe*) nam re facere ſi velim, non eſt locus. *Item.*

Tu vel ſuda, vel peri algu, vel tu ægrota, vel vale, Barbarum hoſpitem nil moror. *Itē.*

Vale atque ſalue, & ſi aliter vt dicam meres. *Item apud eundem captiuus dixit:*

Tu Ariſtophontes de me vt meruiſti, ita vale. Namq; mihi propter te hoc obtigit. *nam prodiderat illum eſſe ſeruum, & ſic in vincula coniectus eſt.* *Item.*

T. Vale. M. Quid valeam? T. At tu ægrota ſi lubet, per me, ætatem quidem. *Item alius dicenti.* Vale. Rt. Etſi nullus moneas, memini. *Simile votum apud Horat.*

Dum longus inter ſæuiat Ilion Romamque pontus, qualibet exules
In parte regnanto beati (*Troiani*) Dum Priami Paridiſque buſto
Inſultet armentum, &c.

χαῖρ' εὐτύχησον θ' ἅμ' εἰ θελήσῃ ἡ τύχη. *A.*

Vale atque felix eſto, ſi modo fors volet.

Miey się dobrze/ żegoć nie dostánie kup sobie.

εὐτύχεε, καὶ τά σ' ἐλλιπόντ' ἀγόραζέ σοι. *A.*

Felix age, & si quo opus habes, emito tibi.

Nos (*pauperes*) alicam (*tibi mittimus*) mulsum poterit tibi mittere diues.
Si tibi noluerit mittere diues, eme. *Martial.*

Mieysce społeczne / ma być bespieczne.

εἰς βαλανεῖον εἰσελθὼν μὴ ζυλοτυπήσῃς τὸν συμβαίνοντά σοι εἰς τὴν μάκτραν. *Pollux.*
Balneum ingressus depone odium, vel ne certes odio cum eo qui in eadem pelui tecum pedem habet. *Idem sentiendum de templo, curia, scenaculo. vel Cic. satis docet.*

Miła zgodo. Dayćie ábo daymy sobie pokoy.

Sat litium est. Bona pax sit potiùs. *Apud Plautum dicit, qui cœperat cum altero litigare.*

Tutius est aptumq; magis discedere pace
Quam petere ——— litigiosa fora. *Ouidi.*

οὐκ ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισι. *Homer.* Non est fas mala machinari (*suere*) inuicem.
Vtut hæc sunt facta, potiùs quàm lites sequar, Meum tibi reddat. *Terent.*
Etsi hoc mihi prauum, ineptum, absurdum, atque alienum à mea vita videtur,
Si vos tantopere istuc vultis, fiat. ℞. Bene facis, meritò te amo. *Idem.*
τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ. *Solon. Plutarch.* Æqualitas non parit bellum.
εἰ οὕτως σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν. *Socra. Plato.* Si tibi gratum, nec mihi molestum est.

ἀλλ' ἤ τοι γὰρ ταῦθ' ὑποείξομεν ἀλλήλοισιν,
σοὶ μὲν ἐγώ, σὺ δ' ἐμοί. *Homerus.*

Quin potiùs in his cedamus alter alteri, Tibi quidem ego, tu verò mihi.
ῥαφίδα καὶ λῖνον λαβὼν τόδ' ἐ ῥῆγμα σύῤῥαψον. *Vlpius.*
Acu & filo sumpto rupturam consue. *s. antequam maior fiat vel totum scindatur.*
Monet, offensas quàm primùm leniendas & abolendas.

Apud Ouidium Narcissus imaginem suam quam fratrem putabat, sic allocutus est:
Nunc duo concordes anima moriemur in vna.

ἡ μία ψυχή. Vna anima. *de duobus coniunctis amore.*

——— Fraternum dulce sodalitium. *Catul.* Cum amicis non certandum.
τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο; *Homer.* Quis pugnet cum amico?
Vulgaris rhythmus. Si concordemus, satis omnibus est quod habemus.

Miło kiedy dobrze. Maßcoś záżyway milczac. Nie wykrzykay.

Quod boni est, id tacitus taceas tute tecum & gaudeas. *Plaut.*

In tacito cohibe gaudia clausa sinu. *Propert.*
Qui sapit in tacito gaudeat ille sinu. *Tibullus.*

In sinu gaudeant, gloriosè loqui desinant. *Cic.* Si bona tua non iactaueris, scies in sinu gaudere. *Seneca.* Alijs quia desit quod ament, ægrè est; tibi quia superest dolet. *&c.* Habes ita vt voluisti.
Beatus, ni hoc vnum desit, animus qui modestè istæc ferat. *&c. Terentius.*

Irritare est calamitatem cùm te felicem vocas. *P. Syrus.*

ἐν θυμῷ γρηῦ χαῖρε καὶ ἴσχεο. *Homer.* In animo anus gaude & te cohibe.

ἀλλ᾽ ὅγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι ὅττι διδοῖεν. *Idem Homer.*

Possideat tacitus si quæ adsunt munera diuum.

οἴκοι μένειν χρὴ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. *Aeschylus.*

Domi manere hunc quisquis est felix decet.

δεῖ τὴν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀποκρύπτειν. *Isocrat.* Oportet opes domi occultare.

Tacitus corue pascere. *Nam is laudatus á vulpe crocitare cœpit & sic cibum ex ore dimisit, vulpi eum irridenti vtilem. Apologus est Gabriæ. Et Horatius ait:*

Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet

Plùs dapis & rixæ minùs inuidiæque. *Naturæ enim impulsu aues nactæ escam gaudent & canunt, sicq; aues alias facilè aduocant, quæ participes esse volentes eripiunt vel pugnant.* Stultus tace. *Plaut.* Milcz głupi.

οὐ χρὴ κιγκλίζειν ἀγαθὸν βίον, ἀλλ᾽ ἀτρεμίζειν. *Theognis.*

Non oportet mouere bonum vitæ statum, sed quiescere.

Regula certa datur, qui stat benè, ne moueatur. *Garner. ex Gallico.*

Si nil das ex ære tuo, potes inde tacere. *Idem.*

Milczącemu przymówká.

Cœlius Orator iracundus, conuiuæ patienter & cum silentio illum loquentem diu audienti, tandem cum stomacho dixit: Dic aliquid vt duo simus. *Seneca.*

Simonides cuidam in conuiuio tacenti dixit: εἰ μὲν ἠλίθιος εἶ, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς, εἰ δὲ σοφὸς, ἠλίθιον. Si stultus es, sapientē rem facis, (.s. *tacens*) si verò sapiens, stultam.

Milczący. Gęby otworzyć nié vmie. Milczy iákby mu gębę záwiązał. Słowá śię ná niem niedopytaß. &c.

In vituperio ferè vt plurimùm dictum hoc vsurpari solet.

Statuâ taciturnior. *Horatius.* Caput sine lingua. *Laberius.*

Truncoque simillimus Hermæ. *Iuuen. statuæ veteri sine manibus & pedibus.*

τῶν λιθίνων οὐδὲν διαφέρει. *S. Chrysostom.* A saxis nil differt.

Crocodilus *pro taciturno. Pierius.* & Crocodili caput. *quod lingua careat. Plinius.*

—— Lapis priùs iste loquetur .s. *quàm ego. Ouidi.*

Nihil respondes? lingua huic excidit. *Plaut.*

ἀρειοπαγίτου στεγανώτερος. *Alciphron.* Areopagita taciturnior. *Budæus.*

Tanquam liber .s. mutus. *Sic Plato.* βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνεσθαι οὐδὲ ἐρέσθαι. .i. Libri non habent quid respondeant vel sciscitentur.

μᾶλλον τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος. *Lucian.* Magis mutus quàm pisces. *Vnde Horat. ad Melpomenem.* O mutis quoque piscibus Donatura cygni si libeat sonum.

Pythagorici quoq; abstinebant à piscibus in cibis, quod hi, ob ἐχεμυθίαν *(silentium) à Magistro commendatam, tanquam eiusdem disciplinæ socij inuiolati esse deberent.*

Vnde illud aliud Prouerb. ortum. σιωπηλότερος τῶν πυθαγόρᾳ τελεσθέντων. *Zenodot.* Taciturnior Pythagoræ initiatis, seu deditis, aut discipulis.

Simile

Simile illud. Brachmanum auditor. *Nam horum auditoribus Strabone teste non licebat loqui, nec screare, nec spuere.*

κωφὸν πρόσωπον. *Cic. Martial.* .i. muta persona. *in Comœdiis quarta, quæ nil aut parùm loqui solebat, vt Horat. ait:* Nec quarta loqui persona laboret.

Ϛυστομώτερος σκάφης. *Suidas.* Magis elinguis quàm est scapha.

ἀφωνότερος ἀνδριάντος. *Synesius.* Statuâ sculptâ taciturnior.

ἄφωνος ἱππαρχίων. *Zenodot.* Mutus Hipparchion. *in eum qui dicturus repente obmutescit, quod huic citharœdo in ludis solennibus accidit. Idem Theophrasto eloquentissimo contigit, qui cùm in publicũ dicturus prodijsset & ab auditoribus cupidis exspectaretur, repente obmutuit.* Heraiscus Ægyptius *natus est digito indice sic ori adnato, vt incidi debuerit, & vestigium in labris tota vita habuit, eratq́ silentij amantissimus. Suidas.*

ἀκάνθιος τέττιξ. *Stephan.* Acanthia cicada. *nam iuxta Acanthum oppidum cicadæ alibi vocales obmutescunt. quod etiam de agro Rhegino tradit Plini.*

μηδὲ γρῦ φθέγγεσθαι. *Aristophan.* Ne gry quidem sonat, aut loquitur.

Ne my quidem facere audet. *Varro ex Ennio.* μηδὲ μύζειν τολμᾷ. *Ex Aristophan. apud quem ex sola voce μῦ integer versus est. ea verò est nota mussantis Latinis* my, *vel* mu. *vnde.* Mussat, mutire non audet.

βάτραχος ἐκ σερίφου. *Suidas.* Seriphiæ ranæ *in Scyrum delatæ, obmutescebant; aliò translatæ, canebant. alij hoc cicadis Seriphijs tribuunt.*

πέρδικος ἀφωνότερος: *Plutarchus.* Perdice magis mutus.

νιόβης ἀρχέτυπον. *Ex Lucilio.* Niobes archetypum. *quæ in saxum versa est.*

Lupum vidit. οὐ φθέγξῃ; λύκον εἶδες. *Theocrit.* Non loqueris? lupum vidisti.

V. Dotrzyma ſtowá.

Milczeć lépiey. Milczac nié wiéle zgrzeſzyſz. Milczenie pożytéczne. Milczeniem wſzytkiego zbędźieſz. Szkodá podczás mowić.

Nullus finis est inimicitijs, nisi ad tempus obtemperemus iratis. *Valer. Max.* Plena victoria est à clamatione tacere, & non respondere prouocanti. Habes enim mercedem, & de tua patientia & de fratris medela, si obliuioni detur iniuria. *Idem.* Est & fideli tuta silentio Merces. *Horatius.*

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum. *Cato.*

οὐδενί κεν σιγή, πολλοῖς τύχε πῆμα λάλημα. *Mylius.*

ἀκίνδυνον γὰρ ἐστι τῆς σιγῆς γέρας. *August. Cæsar. apud Plutarch.*

Caret periclo præmium silentij .i. *tutum est.*

λαλήσας μὲν πολλάκις μετενόησα, σιωπήσας δὲ οὐδέποτε .i. Dixisse me aliquando pænitet, tacuisse nunquam. *Xenocrates apud Valerium Max. alij id Simonidi tribuunt.* Angerona os cohibeat. *cuius simulacrum erat obligato & obsignato ore. Plini.*

Ϛιγὴ γὰρ ἀνθρώποισι φάρμακον κακῶν. *Carcinus.*

Silentium est homini malorum remedium.

οὐδὲν σιωπῆς ἐστι χρησιμώτερον. Vtilius esse nil putes silentio.

Ϛιγὴ

Σιγὴ ποτ' ἐστὶν αἱρετωτέρα λόγου. Tacere præſtat ſæpe potiùs quàm loqui.

Σιγὴ οὐ μόνον ἄδιψον ἀλλὰ καὶ ἄλυπον καὶ ἀνώδυνον. *Hippocrates.* Silentium non modo ſiti caret, ſed & moleſtia, & dolore.

Σοφὸν εὔκαιρος σιγὴ, καὶ παντὸς λόγου κρεῖττον. *Plutarchus.* Sapientia magna tempeſtiuum ſilentium, & omni ſermone præſtantius.

Cur ego laborem notus eſſe tam prauè (*refutando libellos ſuppoſititios à malo Pöeta meo nomine editos*)

Conſtare gratis cùm ſilentium poſſit? *Martial.*

Declamas in febre, *&c.* Declamas æger, declamas, *&c.*

Magna tamen res eſt magna, tacere, Mathon. *Idem.*

ἐνίοις τὸ σιγᾶν κρεῖττόν ἐστι τοῦ λέγειν. Tacere melius eſt quibuſdam quàm loqui.

ἢ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον, ἢ σιγὴν ἔχε. Tace, aut melius loquare quid ſilentio.

ὦ παῖ, σιώπα, πόλλ' ἔχ' ἡ σιγὴ καλά. *Apud Plutarch.*

Sile puer, bona multa habet ſilentium.

μὴ ἀδολέσχει ἐν πλήθει πρεσβυτέρων. *Eccleſiaſtici 7.*

Noli verboſus eſſe in multitudine presbyterorum .i. *ſeniorum.*

ἐφ' οἷς γὰρ οὐ φρονῶ σιγᾶν φιλῶ. *Suidas.* Quæ non intelligo libenter taceo.

Manum ad os apponam. *Cic.* Nihil iam mutire audeo. *Terent.*

Digitum ori ſuperimponere. *Iob. 29.* πολλοῖς ἀπόκρισις ἡ σιωπὴ τυγχάνει.

Silendo reſpondebis aptè plurimis. Reſponſionis inſtar eſt ſilentium.

Ars non minor tacere noſſe quàm loqui. *Garner.* *Vulgare dictum eſt.* Inutilis quæſtio ſoluitur ſilentio. **Nięmá ná co odpowiádáć.**

Anſeres Taurum montem præteruolantes, metu aquilarum quæ iſtic plurimæ, lapillos ſinguli mordicus tenent, ne clangendo ſe prodant. Ælian.

Coram rege ſuo de paupertate tacentes. Plùs poſcente ferent .ſ. *ob modeſtiam.Horati.*

Hyperides captus ab Antipatro linguam ſibi dentibus in tormentis abſcidit, ne quid contra patriam proderet. Plutarch.

Milczećby lépiey. Cudnieyby tobié milczeć. A kiedyby milczeć?

Ohe iam ſatis eſt. *Martial.* Ohe iam ſatis eſt, comprime te, nimiùm tinnis. *Plaut.*

Relinque aliquantùm orationis, cras quod mecum litiges. *Idem.*

Apud eundem Pædagogus arguit diſcipulum reſponſantem ſibi proterue.

Etiam me aduerſus exordire argutias?

Qui ſi decem habeas linguas, mutum eſſe addecet. *Diſcipulus contrà eidem* ℞.

Iſtactenus tibi Lyde libertas data eſt Orationis ſatis eſt, ſequere me hac, ac tace.

Γλῶσσα ποῖ πορεύῃ; *Suidas. Zenodot.* Lingua quo vadis?

Digito compeſce labellum. *Iuuenal.* Manum ori appone. *Varro.* Manum ad os appone. *Cic.* Scio te bona eſſe voce, ne clama nimis. *Plaut.*

AG. Ne me obturba ac tace. ℞. Taceo. AG. Si tacuiſſes, iam iſtud Taceo, non natum foret. *Idem.* *Vide vt dicta ſuperflua & otioſa ethnicus caſtigat!*

Occluſiorem vel Occluſam habeto ſtultiloquentiam. *ex eodem.*

Ante ædes non fecisse erit melius conuicium. *Terent.* V. Miey iezyk zá zeby.

Milczenie głupiego vda zá mądrego.

ἄφρων κωφὸς ὤν, σοφὸς λογισθήσεται. ἐπιφιμῶν χείλη αὐτοῦ, συνετός. *Prouerb. SS. c. 17. vt Aquila Symach. & Theodotion legit. (nam LXX paulò aliter verba habent, eodem sensu:)* Stultus si tacuerit, sapiens reputabitur. Et si compresserit labia sua, intelligens. *vulgata editio Latina.* *Sic & Palladas Poëta in Antholog.*

πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατός ἐστι σιωπῶν.

Dum tacet indoctus sapientis nomen habebit. *Sic Ecclesiastici 32.* Audi tacens & pro reuerentia accedet tibi bona gratia.

Qui nihil scit, sat scit, si nouit ritè tacere. *Garner.*

Scit multùm ille nimis, qui se nil scire fatetur. *Idem.*

Affine, Milczeć lepiey.

Milczenie młodego ozdobá. Milczeć młodemu cudniey/ niż wiele mowić.

νέῳ τὸ σιγᾶν μᾶλλον ἢ λαλεῖν πρέπει.

Iuuenem silere quàm loqui decet magis.

Adolescens loquere in tua causa vix. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. *&c. Ecclesiastici 32. ibidem præcessit:* Loquere maior natu, decet enim te, *&c.*

Milczenie podczás szkodliwe/ ábo obráźi. Nié záwße trzébá milczeć. Szkodá podczás milczeć.

Optima nomina, non appellando, fiunt mala. *Columel.* .i. *etiam bonus & locuples debitor, si taceas & non exigas, fit segnior ad satisfaciendum, & ius ipsum ad recipiendum debitum paulatim exolescit.*

τὰς ἀμύκλας ἀπώλεσεν ἡ σιγή. Amyclas perdidit silentium.

Sic Amyclas dum tacebant perdidit silentium. In peruigilio Veneris. seu Catull.

——— Quasque euertêre silentia Amyclæ. *Silius.*

Mihi necesse est loqui. Nam scio Amyclas tacendo perisse. *Lucillius.*

Nam hæc ciuitas, cùm frequenter falsò nunciarentur hostes aduentare, & terrore vano omnes perturbarentur, lege cauit, ne quis deinceps tales rumores afferret: Postmodùm verò nullo aduentum verum hostium nuntiante, capta & deleta est. Seruius.

Sed Plinius & alij quidam, à serpentibus illam vastatam dicunt. quòd, cùm ciues illi Pythagoræ placita, vetantis cædem animalium ob animarum in ea transmigrationem, sequerentur; abstinuêre cæde serpentum, quorum tanta multitudo creuit vt ciuitatem vastauerit. Huc pertinet dictum Stasimi serui in Trinummo Plauti, quem bona consilia suggerentem, cùm tacere herus Lesbonicus, malè suis rebus consulens, iuberet, dicens:

Oculum ego effodiam tibi, si verbum addideris. *Respondit:* Hercle quin dicam tamen. Nam si sic (*cum duobus oculis* δεικτικῶς) non licebit, luscus dixero.

Nam de agro ex quo viuebant alienando agebatur.

Simile

Simile quid habet in Pseudoli actu 1. sc. 1. Si ex te tacente fieri possem certior. *&c.*

Sæpe vel linguâ magis Regi atque regno muta libertas obest. *Seneca Oedipo.*

Imperia soluit qui tacet iussus loqui. *Idem.*

Factum tacendo, crimen facias acrius. *P. Syrus.* *Quia probabilia neganti, tormentis confessio exprimi solet.*

Καταφρόνητόν ἐστι σιγηρὸς τρόπος.

Despicere censetur silens iussus loqui. *Vel* Tacere cùm rogare, contemptum sonat.

πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν. *Aristotel.*

Multas diremit amicitias silentium.

Dic aliquid vt duo simus. V. *sub* Milczącemu przymowkę.

Milczy á źle broi. Milczkiem vkąśi/ Mowić nie vmie/ á przedźie obráźi.

κροκόδειλος ἐστ' ἄγλωττος, ἀλλὰ σινόδους. *A.*

Lingua caret crocodilus, at dentes habet. *vt Plinius scribit. Dictum in eos qui cùm dicere bene nil sciant, tamen mordent acriter.*

Affine, Pies gorszy co milczkiem kąsa.

Milczy od strachu. Wilk go oźionał. Wilká potkał.

Lupi illum vidêre priores. *Virgilius sic habet:* Vox quoque Mœrin Iam fugit ipsa. Lupi Mœrin vidêre priores .i. *elinguis factus sum quia me lupus prior aspexit. Ita sensêre multi scriptores Plato Plini. Solin. Donat. Seruius. Isidor. Similis est sententia Theocriti, licet aliquantùm diuersa. Nam non visum à lupo, sed vidisse lupum noxium esse putauit, dicens:* οὐ φθεγξῇ, λύκον εἶδες. Non loqueris, lupum vidisti. *Sed de his aliter sentiunt recentiores. vt in 1 Tomo sub* Oźionąć *dixi.*

Linguam oculi præciderunt. *Plaut. cùm quis ob timorem vel amorem rei visæ loqui non potest. vel vt idem ait:* Timor præpedit dicta linguæ.

Curæ leues loquuntur, ingentes stupent. *Seneca Hyppolyt.*

Milczy znáć źe pozwala/ ábo źe winien.

Qui tacet, consentire videtur. *ICti Bonifacius.*

Sic. Silentio comprobare dicitur, qui contradicere potest & tacet. tunc enim ex silentio consensus tacitus esse præsumitur. *Paulus ICti.* Nam qui non improbat, probat. *apud eosdem ICtos.* Ex conscientia tacere. *vocat Seneca.*

Non purgare se, non diluere obiecta, & accusationem silentio excipere, confitentis est. *Cic.* Etiamsi tacent, satis dicunt: Taciturnitas imitatur confessionē. *Idē.*

Si tacuisset, lis ei vt victo æstimabatur. *Idem.*

αὐτὸ δὲ τὸ σιγᾶν ὁμολογοῦντός ἐστι σοῦ. *Euripides.*

Ipsum tuum silentium fatentis est. *vel* Confessionem redolet hoc silentium.

Cùm tacent, clamant. *Asconi.* Nequicquam, tacitum cubile clamat. *Catull.*

Quid tu ais Gnatho? nunquid habes quod contemnas? Quid tu autem Thraso? Tacent, satis laudant. *Terent.* ἡ γὰρ σιωπὴ τοῖς σοφοῖς ἀπόκρισις. *Euripid.*

Silentium responsio est sapientibus.

Quod nosti haud rectè factum, nolito tacere,
Ne videare malos imitari velle tacendo. *Cato.*
γνοὺς τι κακῶς ῥεχθὲν, σιγῆς μὴ φάρεϊ κρύπτε,
μήτι δοκῇς σιγῶν μιμεῖσθαι ἔργα πονηρῶν. *Mylius.*
Affine, Vśmiechnął śię.

Mile domá. Niémaß iáko domá. Prywatny żywot nalepßy Bywßy w Ruśi/ do domu muśi.

οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Domus cara, domus optima.

Apud Æsopum respondit Testudo Ioui quærenti, cur tardè ad conuiuium cunctis animantibus præparatum venisset. Addit epimythion simile Planudes.

πολλοὶ αἱροῦνται μᾶλλον λιτῶς παρ' ἑαυτοῖς ζῆν, ἢ παρ' ἄλλοις πολυτελῶς. *i.* Multi malunt potiùs tenuiter apud se viuere, quàm apud alios lautè.

Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ peregrè sine domicilio. *Ecclesiastici cap. 29.*

Vsurpauit dictum testudinis Cic. ad Dolabellam scribens. & Liuius dicit:
Testudo inra suum tegumen collecta, est tuta ad omnes ictus.

οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. Domi maneto cuncta cui sunt prospera.
οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι. *Hesiod.*
Esse domi præstat quia damnosum foris esse.
καὶ σὺ φίλος μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλ' ἀλάλησο
κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας δ' ἐν σοῖσι δόμοισι. *Homerus.*
Tu quoque amice domo diuturnus abesse caueto,
Rebus itemque viris intra tua tecta relictis.

οἴκοι γενοίμην. *Suidas.* Vtinam domi sim. *Vox est eorum qui optant emergere è malis præsentibus: tralata à nautis periclitantibus.*

Crede mihi benè qui latuit, benè vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam. *Ouidi.*

Primum argumentum compositæ mentis est, posse consistere & secum morari. Ægri animi iactatio est, mutationibus locorum inquietari. *Seneca.*

Nunquam mores quos extuli domum refero. *Idem.*
μακάριος ὅστις εὐτυχῶν οἴκοι μένει,
ἐν γῇ δ' ὁ φόρτος καὶ πάλιν ναυτίλλεται. *Euripides.*

Beatus quisquis felix existens domi manet. In terra enim sita sarcina rursum potest salo committi. O Vatia solus scis viuere! *Apud Senecam vox negotiosorum in malo successu laudantium vitam priuatam quietam, qualem viuebat Vatia quidam.*

Nec vixit malè, qui natus moriensque fefellit. *Horat. i. ignotus fuit, latuit iuxta dictum Epicuri:* λάθε βιώσας. *de quo dicto pulchrum libellum scripsit Plutarch.*

I fuge, sed poteras tutior esse domi. *Martial. suum librum alloquitur.*
Felix qui propriis æuum transegit in aruis,

Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem. *Claudianus de agricola Veronensi qui vicinus huic vrbi nunquam illam ad senectam inuisit.*

Laudant multi Pythagoræ præceptum, (cuius meminit etiam Suidas) qui dixit: μηδὲ κύαμον μηδὲ σκόροδον ἐσθίειν. Neque fabas neque allia comedenda, .i. *neque ciuilia neque bellica negotia aggredienda ei, qui tranquillam vitam agere velit. Fabarum enim vsus erat in iudiciis & Senatu, allij verò in bello.*

Affine, Wßędy dobrze/ ále domá lepiey. Oyczyzná namilßa.

Mił-éś mi iák sol w oku. Kolé mie w oczy. Bláſk mi od niego.

ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖς ἔφυ. *Aristophan.*

Perinde ceu ficus oculis innascitur .s. *sic ille erat molestus.*

Tanquam vnguis in vlcere. *Cic. Clodio.* Vt tu in hoc vlcere tanquā vnguis exsisteres.

Mea lippitudo, meum fel. *Plautinus seruus iussus ab hero blandè compellare amicam, ait:*

Oculus huius (*heri*) lippitudo mea; mel huius, fel meum &c.

Stimulus ego nunc sum tibi. *Plautus.* Mił-em ći teraz. *Insultans dictum.*

Σκόλοψ ἐν ὄμμασιν. Sudes in oculis. *Iosue 23.* Erunt vobis gentes hæ (*idololatrarum*) sudes in oculis. *Demades apud Athenæum* τὴν αἴγιναν λήμην τοῦ πειραιῶς. *dicebat* .i. Æginam insulam lemam Piræi .i. *tam molestam Atheniensibus ob potentiam, quam lemæ oculis senum. Meminit & Plutarch.* Amicus vt oleum plantis. *Rhodigin.*

Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres Arboribus venti &c. *Virgil.*

δένδρεσι μὲν χειμὼν φοβερὸν κακὸν —— *Theocrit.*

Arboribus venti metuendum malum.

ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς αἴδαο πύλησι. *Homer.*

Ille mihi inuisus veluti diri ostia Ditis.

Gallinam ægrotantem inuisens felis rogabat quomodo valeret. ille respondit: Bene si tu discedas. *Æsopus apud Plutarch.* V. Nie moge ná to pátrzyć.

Miło co vmieć/ wiédzieć/ ſłyßeć/ zwłaßczá nowego/ pieknego. Nauká/ vćiechá wielka i ozdobá.

οὐδὲν γλυκύτερόν ἐστιν ἢ πάντ' εἰδέναι. *Cic. è Græcis.* Nil dulcius quā scire prorsus omnia. *Correxit hoc dictum rectè Themistius dicens:* οὐκ ἔστι γάρ φασι γλυκερώτερον ἢ πάντ' εἰδέναι, καὶ ἐγώ φημι, τὰ ἀγαθά .i. Non est enim aiunt dulcius quid, quàm omnia scire, & ego dico, bona. Viuas inquis in literis. An quicquam me aliud agere censes? Haud possem viuere, nisi in literis viuerem. *Cic.*

Idem Cicero aliquoties in epistolis vsurpat illud: πάντα περὶ πάντων .i. Omnia de omnibus .s. *scire volo, aut scribe, vel scribam tibi.*

οἷς ἕκαστος ἥδεται, τούτοις δήπου καὶ τιμώμενος γάννυται. *Nazianzeni.* Quibus quisque delectatur, ijs certè & honoratus exsultat.

ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτων ἀνοιδέει. *Herodot.* In auribus hominum habitat

 animsu.

animus, qui bonis auditis, delectatione corpus implet; contrarijs auditis, molestia afficit. (*intumescit, indignatur.*) (*Syluius.*
Doctrina in homine plebeio argento par, in nobili auro, in principe gemmis. *Æneas*

Miło domá śiedząc o woynie słuchać.

Sub tecto imbrem audire iucundum est. *Ex Sophocle qui sic habet.*

τί χάρμα τούτου μεῖζον ἂν λάβοις ποτὲ,
τοῦ γῆς ἐπιψαύσαντα κᾆτ' ὑπὸ στέγῃ
πυκνῆς ἀκοῦσαι ψακάδος εὑδούσῃ φρενί; *i.*
Quod dulcius maiusque gaudium expetas,
Quàm littus obtinendo, sub tecto domi
Animo sopito audire densas stillulas?
Dulce mari è magno turbantibus æquora ventis.
E terra alterius magnum spectare laborem. *Lucretius.*

Miło kiedy nas słuchaią, a zwłaszczá gdy pochwaláią.

Omne Humanum genus est auidum nimis auricularum .i. *auditorum. Lucreti.*

Ten cirratorum centum dictata fuisse Pro nihilo pendas? *Persius irridens laudis auidos Poëtas dicit: Túne contemnas, si à multis nobilibus & delicatis adolescentibus tua carmina laudantibus celebreris?*

—— An erit qui velle recuset Os populi meruisse & cedro digna locutus
Linquere nec scombros metuentia carmina nec thus? *Idem.*
Non ego cum scribo si forte quid aptius exit Laudari metuam. *Idem.*

Scire hoc se nescit, nisi alios id scire scierit. *Lucillius.*

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. *Persius, carpens vanitatem Philosophorum omnia ostentationis causa facientium. Horum dictum etiam apud Eustathium est:* μηδὲν ἐθέλω καλῶν ἔχειν ἀνάγνωστον .i. Nullum bonum volo habere aliis ignotum. *Et Dio Chrysostom.* οὐδεὶς αἱρεῖται καλὸν εἶναι μόνον αὐτὸ πεπρᾶχθαι, μηδένα δὲ εἰδέναι. Nullus quicquam capessit, eò solùm quòd hoc bonum sit agere, nullum autem id scire. *Huc & illa Persij de talibus.*

At pulchrum est digito monstrari & dicier: Hic est. *Meminit & Lucianus. Qua vanitate delectatum etiam fuisse Demosthenem scribit Cic. Varro. Laërti. Plinius. Sed & Horatius de se dicit:* Quod monstror digito prætereuntium. *Complacens sibi.* τῆς λανθανούσης μουσικῆς οὐδεὶς λόγος .i. *Vt vertit Suetoni.*
Occultæ Musicæ nullus respectus.

Luscinia in solitudine negligenter & simpliciter canit, cùm verò aduertit aliquos qui audiant adesse, tum verò varium & prædulcem edit concentum. Rhodigin. ex Homero. experientia sanè docet luscinias audito alio cantu quouis siue auium siue hominum, modulos suæ artis alacriùs & contentiùs depromere.

Voluptas est quod agas, si id procedit lepidè ex sententia. *Plaut.*

Optimus quisq; præceptor frequentia gaudet, ac maiore theatro se dignum putat. *Quintilian.* πάντες ἐπαίνοις χαίρουσι. Omnes laudari se gaudent.

Laudatas oſtendit auis Iunonia (*pauo*) pennas,
Si tacitus ſpectes, illa recondit opes. *Ouidi.*
Excitat auditor ſtudium, laudataque virtus
Creſcit, & immenſum gloria calcar habet. *Idem.*
Sordidus auriculis alienis colligit eſcas. *Sarisberienſis ex Perſio.*

Sæpe leges apud Horatium Martialem Perſium Iuuenalem cacòëthes veterum Pöëtarum, qui ſua carmina publicè & priuatim recitabant, aliqui ad oſtentationem & famam captandam; aliqui ob cenſuram ab amicis doctis audiendam; aliqui ob præmium; aliqui etiam auditores conducebant, quos Sophocleas & Laudicenos vocat Plini. iuni. De talibus Horat.

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus,
Quem verò arripuit, tenet occiditque legendo. *Martialis itidem.*
Ille leget, bibe tu: nolis licet ille ſonabit. (*inter cœnam*)
Et cum iam ſatis eſt, dixeris; ille leget. *Lege eiuſdem libr. 3. epigramma 44. & 45. & 50. in Ligurinum.*

Vide ſi lubet & Raderum ad Martialis epigr. 70. lib. 10. vbi de his copiosè agit.

V. Pioſnká naprzyiemnieyſza/ chwalá. Sam ſie ſobie podoba.

Miłość cielesna abo nieuczciwa/ ieſt bárzo ſproſna i ſzkodliwa.

Inſanum eſt malum in hoſpitium deuorti (.i. *diuertere*) ad Cupidinem. *Plaut.*
Qui in amorem præcipitauit, peiùs perit quàm ſi ſaxo ſaliat .i. *è rupe. Idem.*
Amor amara dat tibi ſatis quod ægrè ſit. *Idem.*
Mille modis amor ignorandus eſt, procul adhibendus, atque abſtinendus. *Idem.*
Amor & melle & felle eſt fæcundiſſimus,
Guſtu dat dulce, amarum ad ſatietatem vſque oggerit. *Idem.*
Amor eſt blandiloquentulus, harpax, mendax, cuppes, auarus,
Elegans deſpoliator, latebricolarum hominum corruptor. &c. *Idem.*
ἔρως ἡδονῇ καὶ λύπῃ μεμιγμένος. *Plato.* Amor voluptate & dolore permiſtus.
Non bene conueniunt nec in vna ſede morantur,
Maieſtas & amor. *Ouidi.* Fecit amor maciem. *Idem.*
Res eſt ſoliciti plena timoris amor. *Idem.*
Turpis amor ſurdis auribus eſſe ſolet. *Propert.*
Amor otioſæ cauſa ſolicitudinis. *P. Syrus.*
Quis enim modus adſit amori? *Virgil.*
πυρκαϊὰ ἀνήφαιστος καὶ ἄξυλος. *Tzetzi.* Incendium ſine Vulcano ſiuè igne & lignis, *omnis cura ſolicitudo & affectus inordinatus, præſertim verò amoris impuri, de quo Virgil.* Eſt (*vorat*) mollis flamma medullas. *Item.* Et cœco carpitur igni.
ἐρᾶν ἥδιστον, ὦ παῖ, ταυτὸν ἄλγιστόν θ᾽ ἅμα. *Euripides.*
Amare ſuauiſſimum, fili, idemque amariſſimum ſimul.
ἔρως πάθος ψυχῆς σχολαζούσης. *Theophraſt.* Amor affectus mentis otioſæ.
ἔρως γλυκύπικρον ὄρπετον. *Sappho.* Amor dulciamara auis.
In Ciſtellaria Plauti iuuenis ſic loquitur.

Credo ego, amorem primum apud homines carnificinam commentum.

Hanc ego de me coniecturam domi facio, ne foris quæram.

Qui omnes homines supero atq; antideo (.i. *anteeo*) cruciabilitatibus animi.

Iactor, crucior, agitor, stimulor, versor in amoris rota miser.

Exanimor, feror, differor, distrahor, diripior. &c.

Plura similia istic addit, quæ tanti mali odium concitent. Vide & Rozbrát. Adde illud Terentij. Nosse omnia hæc salus est adolescentulis.

Non deus vt perhibent amor est, sed amaror & horror,
Numen amor nullum, nomen inane Venus. *Anonym. rhythmic.*

Vide Miłość záślepia.

Miłość rodźicow ku dźiećiom wielka.

τὴν πρὸς τὰ τέκνα φιλοστοργίαν φυσικὴν εἶναι. *aiebant Stoici* .i. Amorem in liberos naturalem esse. *Vel vt Cic. ait*: Natura fieri vt liberi à parentibus amentur.

Huius Philostorgiæ exempla multa sunt in brutis animantibus.

De Elephante Athenæus ait: μεγάλην φιλοστοργίαν ἔχει εἰς τὸ παιδίον .i. Magnum amorem habet in prolem.

Vultur & Pelecanus femore percusso sanguinem elicit quo pullos pascat; idem Pelecanus in flammas ad liberandos pullos ruit. Pierius.

Aquila pullos suos in humeris portat. Caietan. & innuitur Exodi. c. 19.

Perdix aucupem à nido abducit & eludit donec pulli dilabantur. Plini. Philes. Vulpanser similiter. Horus Ælian.

Serpens ad liberandum fetum quin & ouum, in ignem salit. Functius.

Delphini catulos in periculo, ventre complectuntur. Basilius. Oppian.

Glaucus piscis fetum trepidantem ore hiante recipit, & post reddit. Ælian. Philes.

Coruus cùm pullos senex alere non potest, se illis vorandum exhibet Ælian. Alij dicunt pullos deserere in fame coruum senem, vt ille teneros pullos mox editos neglexerat. Et inde natum dictum illud. Mali corui malum ouum.

Miłość własna nima żadnego przyiaćiela.

Sobie názbyt dobry/ nikomu nie będźie szczodry. Sobiedobrski: máłodobrski.

πολλοί σε τι μισοῦσιν, ἂν σαυτὸν φιλεῖς. *Suid.* Multi oderint te si teipsum diligas.

λίαν φιλῶν ἑαυτὸν, οὐχ ἕξεις φίλον.
Amicum habebis neminem, te nimis amans.
Malus est vocandus, qui sua causa est bonus. *P. Syrus.*

Improbat S. Chrysostom. illud dictum: Ameris frustra, odio ne sis frustra .i. *opta vt ameris sine tuo incommodo vel damno, & odia non suscipias sine aliqua vtilitate. Potest & bono sensu vsurpari sic.* Velis amari sine lucro, & odio ne sis frustra .s. *monendo castigando eum qui non corrigitur & te odio habebit.*

Miłość wszystkiego náuczy. Miłość powab do wszystkiego.

Musicen docet amor. *Ex Plutarcho apud quem est ille Trochaicus*:

μουσικὴν ἔρως διδάσκει, κἂν τις ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν.
Muſicã docet amor, & illũ qui ignarus fuerat priùs. *vel qui alienus fuerat priùs.*
ἅπανθ' ἅπαντας μανθάνει σοφρόνους ἔρως. *A.*
Solers amor docere cunctos cuncta ſcit. Amor odit inertes. *Ouid.*
Qui nolet fieri deſidioſus, amet. *Idem. ſed tu de bonæ rei amore accipe.*
τὸ ἐρᾶν τοῦ μεθύειν ὅμοιόν ἐστι. *Plutarch.* Amor ebrietati ſimilis. *quæ Horatio teste,* addocet artes &c.

Miłość wßyſtko ſłodźi. Miłuiącemu nic nié cießko.

Omnibus condimentis præſtat amor. *Plautus.*
πάντων πικρῶν ἥδυσμα γλυκύτατον ὁ ἔρως. *A.*
Amara condit cuncta amor ſuáuiter.
Qui amat, quod amat; ſi id habet, id habet pro cibo. *Pláut.*
Qui amat, tamen hercle ſi eſurit, nullum (i. *minimè*, vel *non*) eſurit. *Idem.*
Aliqui legunt, nullus eſurit. eodem ſenſu i. *non eſurit.*
Omnibus rebus ego amorem credo & nitoribus anteuenire, *&c.*
Namque vbi amor condimentum inerit, cuiuis placiturum credo,
Neq; ſalſum neque ſuaue eſſe poteſt quicquam, vbi amor non admiſcetur.
Fel quod amarum eſt, mel faciet. &c. &c. *Idem.*
Saccaro omnia ciborum genera condiuntur. *Sipontin.*
Affine, Náuká gdy ſmákuie. Trudność vſtąpi.

Miłość záślepia / ábo zdrowy rozſądek odeymuie.

τυφλοῦται πᾶς ὁ φιλῶν περὶ τὸ φιλούμενον. *Plato.*
Cæcus fit omnis amans circa rem amatam. Amor obſcurat pectus. *Plaut.*
Scilicet inſano nemo in amore videt. *Propertius.*
———Quid deceat non videt omnis amans. *Ouidi.*
ἐπισκοτεῖ τῇ κρίσει τὸ ἴδιον ἡδὺ ἢ λυπηρόν. *Ariſtotel.*
Obſcurat iudicium propria voluptas aut moleſtia.
— ἔρως δ' ἀπενόσφισεν αἰδῶ. *Muſæus.* Amor verò dempſit pudorem.
Amans quid cupiat, ſcit; quid ſapiat non videt. *P. Syrus.*
ἐρῶν τί λῇ μὲν οἶδεν, οὐχ ὁρᾷ δὲ τί φρονεῖ. *Scaliger. interpretatur.*
———τὸ μαίνεσθαι δ' ἄρ' ἦν ἔρως βροτοῖς. *Euripid.*
Furor eſt hominibus amor. *vel* Amare eſt inſanire.
Rectè Cupido cæcus à poëtis fingitur. Virgilio. Seneca. &c.
Amor item ab Horatio vocatur, Cæcus, ſtultus, improbus, turpis.
Apud Plautum Mercatore plurima vitia impuri amoris enumerantur. Vt Ineptia, ſtultitia, incogitantia, temeritas, &c. *In Truculento autem Dinarchus ait:*
Hæc (*femina*) quæ hîc habet (*habitat*) Phroneſium (*nomen feminæ eſt.*)
Suum nomen omne ex pectore emouit meo. (i. φρόνησιν, *ſapientiam, ſeu fecit me*

ſtultum & inſanum. *In Trinummo item Lyſiteles deliberans de amore relinquendo, mala eius multa recenſet. Ibidem eſt.* Scio amorem tibi pectus obſcuraſſe.

Omnis amans amens, amor eſt inſania, ſano

Inſanit nôris pectore quiſquis amat. *Anonym. Rhythmic.*

Cæcat amor mentes haſque interdum ſapientes. *Idem.*

ἁπάντων ῥᾷστον αὐτὸν ἐξαπατῆσαι. *Demoſthen.* Omnium facillimum ſeipſum decipere.

V. Miłość ćielésna.

Miłość z miłości śię rodzi. Kto miłuie bliźniego, będźie miłowan od niego.

Monſtrabo tibi amatorium (.i. *philtrum*) Si vis amari, ama. *Seneca.*

Magnes amoris amor. ἵνα φιληθῇς, φιλητὸς ἔσο.

Vt ameris, amabilis eſto. *Ouidi.*

Mutuum in amicitia eſt, cùm par voluntas accipitur & redditur. *Cic.*

ἐρῶν φιλεῖσθαι, αὐτὸς ἑτέρους πρὶν φίλει. *A.*

Cupiens ab alijs diligi, hos dilige prior.

Vt præſtem Pyladen, aliquis mihi præſtet Oreſten (*hi inuicem multùm ſe amabant.*)

Hoc non fit verbis. Marce vt ameris, ama. *Martial.*

στέργετε τοὺς φιλέοντας, ἵν' ἂν φιλέητε, φιλῆσθε. *Theocrit.*

Amate amantes vos, vt cùm amaueritis, amemini.

Affine, Miłości nié wygroźiß.

Miłość z obcowánia rośćie.

——— Conſuetudo concinnat amorem. *Lucret.*

ἐκ τῆς συνηθείας πυκνὸν αὐξάνεται ἔρως. *A.*

Perſæpe conſuetudo amorem procreat.

Miłośći nié wygroźiß. Nie wyſukaß ná mnié tego, ábym ćię miał zá miłego. Miłość z boiáźnią nié ſtoi. nié miłuie kto śię boi.

Vulgare dictum eſt: Non extorquebis amari .i. *vt ameris.*

ἀνεκβίαστόν ἐστι τό με φιλεῖν τινα. *A.*

Nemo coactus quempiam vnquam diligit.

Amor extorqueri non pote, elabi pote (*eſt.*) *P. Syrus.*

Blanditia non imperio fit dulcis Venus. *Idem.*

Charitate & beneuolentia, non armis ſeptum eſſe oportet. *Saluianus.*

Fruſtra ſe terrore ſuccinxerit, qui ſeptus charitate non fuerit. *Plini. iunior.*

Non amo te Sabidi, nec poſſum dicere quare,

Hoc tantùm poſſum dicere; Non amo te. *Martial.*

γένος οὐδὲν εἰς ἔρωτα. *Anacreon.* Genus (*nobile*) nil confert ad hoc vt ameris.

ἀδωροδόκητοι οἱ ἔρωτες. *Theophylact.* Muneribus non conciliatur amor.

Nil amas, cùm ingratum amas, malè operam locas. *Plaut.*

Apud eundem femina militi Stratophani dicit. Si te amari poſtulas.

Auro haud ferro deterrere potes, ne amet *(me Strabax rusticus liberalis)*
Melius te nimis (*à mina, mna*) certare mecum quàm minacijs .i. *liberaliter donando aurum, efficies vt te amem non minis & terrore militari.*

Obſequio graſſare. *Horat. hæredipetam inſtruit, vt ſeni diuiti ægro ſe inſinuet officiis, obſequiis, adulatione, &c. Vide* Miłość z miłości.

Miłośierdźia niegodźien/ ktory go nikomu nie pokazał/ ábo ktory żadnemu nie przepuśćił.

Coruus ægrotans matrem rogabat, vt pro ſalute ſua diis ſupplicaret. cui illa, Quis deus me pro te orantem exaudiet, aut quis tui miſerebitur, cùm tu nullius victimis in ſacrificiis peperceris? .ſ. rapiens aliquid ex pecude mactata. Æſopus & Faërnus. Epimythion Planudes addit: οἱ πολλὰς ἐχθροὺς ἐν βίῳ ἔχοντες, οὐδένα φίλον ἐν ἀνάγκῃ εὑρήσουσιν *.i.* Qui multos inimicos habent in vita, nullum amicum in neceſſitate inuenient. *Exemplo ſit Antiochus in lib. Macchabæ. & Maximinus Imper. apud Euſebium.*

Quicunque in omnes eſſe crudelis ſolet,
Nullius in rebus malis ſentiet opem.
Lupis non parcendum. V. Nie ſzkodá go.

Simile eſt illud Eccleſiaſtici 28. In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur. Ipſe cùm caro ſit, reſeruat iram, & propitiationem petit à Deo. quis exorabit pro delictis illius? *& alibi multa in eandem ſententiam ſunt in libris ſacris.*

Miłuią śię iáko bráćia/ á pátrzą ſwego iáko żydźi.
Miłuymy śię iáko bráćia/ á ráchuymy śię iáko żydźi.

Vulgare dictum: Amicus perſonæ, inimicus cauſæ; φίλος τῷ ἀνδρὶ, ἐχθρὸς τῇ δίκῃ. *interpretor de illis qui amici ſunt vſque ad proprium commodum vel honorem; nec curant illud.* Amicorum omnia communia. & Amicus alter ego. *Dictum hoc potiſſimùm litigantes & cauſidici vſurpant. Nam lites & quidem iudiciales, etiam inter amicos exerceri ſolent; ſed tunc quoque nomen inimici vſurpare turpe eſt ab amicorum alterutra parte, vel certe fatendum eſt, cedere tum amicitiam procul. Nam quotusquiſque eſt, non è vulgo ſolùm, ſed ex cultioribus quoque, qui ſciat aut velit ac poſſit amicitiam cum iniuria ſua colere, & amici perſonam amare, cauſam verò, rem, ſucceſſum eiusdem odiſſe & perſequi? præſertim vt nunc ſunt homines, diuerſi ab illis antiquis, qui vno eodemque curru ad iudicium litigaturi vehebantur. ſiquidem ius non inimicorum tantùm, ſed amicorũ etiam gratia conſtitutum eſt. Quanquam meliùs facerent, qui audirent S. Paulum Corinthios epiſt. 1. c. 6. litigantes caſtigantem.* Quare, *inquit,* non magis iniuriam accipitis .i. *toleratis,* potiùs quam litigetis.

Hi verò noſtri, dictum hoc Amicus perſonæ, &c. vſurpantes, inuertere videntur illud Galeni: Amicus Plato, magis amica veritas, *& dicere.* Amicus vicinus, magis amica pecunia, fundus &c. *cùm potiùs dicendum foret:* Amicus fundus, magis amica charitas, amicitia, vicinia, &c.

Apud Plautum Paraſitus ſimile quid dicit: Decedam ego illi de via, de ſemita,

De honore populi, verùm quod ad ventrem attinet
Non hercle hoc, longè nisi me pugnis vicerit. *Alius item:*
——— Noster esto, sed de vestro viuito.

Apud Plutarchum Charicles & Antiochus Opuntij fratres hæreditatem hercìscentes, poculum etiam argenteum & vestem paternam disciderunt. V. Ná iednem wozku.

Miluie go / iák wilk báráná.

Carpuntur hoc dicto ij qui cōmodi aut oblectationis suæ causa simulant erga aliquem amorē.
ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ', ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. *Plato.*
Vt lupi oues, ita amat puerum vesanus amator .i. *suo bono illius malo.*
Sic apud Virg. Torua Florentem cytisum sequitur lasciua capella. *hi omnes amant ea quæ insequuntur ob suum commodum, sed cum malo illorum.* *Et Horati.*
Non ego te, tigris vt aspera Getulúsue leo frangere persequor.
Lege Epigramma Martial. de Gemello & hæredipetis sub Dziedzic suprà.

Miluieß nieżyczliwe / nienawidziß życzliwych.

Dobrem zły / złem dobry.

Libro 2. Regum c. 19. Ioab Dauidi regi tanquam probrum obijcit:
ἀγαπᾷς τοὺς μισοῦντάς σε, καὶ μισεῖς τοὺς ἀγαπῶντάς σε.
Diligis odientes te, & odio habes diligentes te. *Sic sapientes huius mundi, at summa sapientia secus, nempe diligere præcipit inimicos.*
In Asinaria Plauti adolescens dicit feminæ, vt Ioab Dauidi dixit:
Bene merenti, mala es; male merenti, bona es.
καὶ φεύγει φιλέοντα, καὶ οὐ φιλέοντα διώκει. *Theocrit.*
Et amantem fugit, & non amantem persequitur.

Mistrzá dobrego / z máley ßtuki poznáć.

Protogenes ex lineola cognouit Apellem, *vt scribit Plini l. 35. c. 10.*
πρωτογένης ἐκ τῆς γραμμῆς ἐγνώκει ἀπελλῆν. *A.*
De eodem Statius. Linea quæ veterem longè fateatur Apellem.
Eodem libro Plinij c. 11. Venus imperfecta & adumbrata ab eodem Apelle, maiori in admiratione & pretio fuit, quàm si fuisset perfecta.
Simile est illud S. Basilij. ἐξ ὀνύχων λέοντα καταμανθάνειν. Ex vngue leonem cognoscere.
ἔργα δὲ χεῖρας ἐλέγχει. *Aristotel.* Opera manus arguunt .i. *demonstrant, testantur.*
Vel Ex opere artifex agnoscitur. *Affine,* Z máley rzeczy.

Młode látá / rozum stáry. Młodość niemłoda / státeczna / mądra.

Adolescentem in quo senile est aliquid; & senem, in quo adolescentis probi est aliquid laudamus. *Cic.* Ante pilos prudentia. *Persius: sed absque ironia accipe, quam apud illum sonat verbum scilicet.*
Γερόντα τὸν νοῦν σάρκα δ' ἡβῶσαν φέρει. *Æschyl.*
Mentem senilem vesticeps corpus gerit.

πολιὸν

πολιὸν τὴν σύνεσιν καὶ πρὸ τῆς πολιᾶς. *Nazianzenus vocat S. Basilium .i.*
Canum intelligentia etiam ante canitiem. *Sic de Pisone Silius :*

Ore puer puerique habitu, sed corde sagaci
Æquabat senium atque astu superauerat annos.

ἔτι νέος ὢν ὁ πρεσβύτης ἐλέγετο δι' ἀγχίνοιαν. *Philo de Tiberio.*
Etiam iuuenis cùm esset, senex vocabatur ob sagacitatem.

καὶ πολιὴν ἀνέτειλε νέος καὶ γῆρας ἐλαφρὸν
ἔδρακεν ἠϊθέοιο πολὺ σθεναρώτερον ἀνδρός. *Nazianzen.*
Et canitiem ostendit iuuenis, & senectam agiliorem
Vidit, recens barbato multò robustiorem viro.

ὁ καὶ ἐν μειρακίῳ πρεσβύτης Ἰουλιανός. *Eunapius de Iuliano Sophista.*
Etiam adolescentulus senex Iulianus videbatur.
Virtute quàm ætate senior. *de eodem Ammian.*
παιδαριογέρων. Puer senex. *de Macario Palladius, Nicephor.*
κεῖνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. *Pindar.*
Ille inter pueros iuuenis, in consilijs senex.
Ἐργίνου πολιαί. Ergini cani. *is vnus ex Argonautis citò canuit, sed viribus multos in ludis superauit. De ijs dictum intelligit Henric. Stephan. qui sub canicie senili iuuenilem vigorem occultant.* Canescant alij mento, nos mente : capillo

Nos animo : facie, nos pectore tempora quippe
Virtutem non prima negant, non vltima donant. *Pseudo-Cornel. Nepos.*
Non ætate verùm ingenio adipiscitur sapientia. *Plaut.*

Mente senex, ætate puer. *Guntherus de Friderico Barbarossa.*

Młodego łácniey rządźić. Młodá płonkę łácno náprostowáć.

——— Argilla quiduis imitaberis vda. *Horati. Acro. Lambin.*
Sed puer est ætas mollis & apta regi. *Ouidi.*
φυτὸν νέον θαλερόν τ' ἄθραυστον κάμπτεται. *A.*
Tenera & virens virga absque noxa flectitur.

Vt corpora ad quosdam membrorum flexus, formari nisi tenera non possunt : sic animi. *Quintilian.* Non tantùm celeriùs, sed etiam perfectiùs imbibuntur, quæ discuntur à pueris. *Vegeti.*
Discit pullus statim vsque ad duos ætatis suæ annos, dum facile est os, vti conformetur; dum tenera lingua, vti conuibretur : senex autem captus & indocilis & obliuiosus est. *Apuleius de psittacis.*

Młodym bedąc, pámiętay żé stárem bedźieß.

μέμνησο νέος ὤν, ὡς γέρων ἔσῃ ποτέ.
Iuuenis memento quòd senectus quondam eris.

Młodem robić, meżom rządźić, stárem modlić śię przyſtoi.

ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων. *Hyperides.*
Facta iuuenum, consilia virorum (*mediorum*) preces sunt senum. *Vel.*
Vota senum, consulta virûm sunt, facta iuuentæ.
In versus Græci fine Strabo habet: πορδαὶ δὲ γερόντων. *parùm honestè, crepitus senum.*
παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος. *Euripides.*
Vetus dictum, facta quidem sunt iuuenum; consilia verò senum, habent robur.
μάλιστα σώζεται πόλις, ἔνθα βουλαὶ γερόντων καὶ νέων ἀνδρῶν ἀριστεύουσιν αἰχμαί. *Plutarch.* Maximè seruatur ciuitas, vbi consilia senum, & iuuenum virorum præcellunt lanceæ.

Młodemu folgowáć.

μηδέ τιν' αὐξόμενον καρπὸν λωβήσῃ ἀρούρης. *Phocylides.*
Nec crescentem fructum agri lædes. Parcendum teneris. *Virgil.*
Genes. 33. Iacob parcit teneris dicens: Ego sequar sicut videro paruulos meos.

Młodość buyna / do rządu trudna.

ὁ παῖς πάντων θηρίων ἐστὶ δυσμεταχειριστότατον *Plato.* Puer omni bestia est intractabilior.
Nam is postquam excessit ex ephebis, liberiùs viuendi potestas fuit &c. *Terent.*
Propè adest cùm alieno more viuendum est mihi,
Sine nunc meo me viuere interea modo. *Idem.* *Affine*, Im kot stárszy.

Młodość przyiemna / i stárość zgrzybiáła zálecá.
Po dobrem winie / i lagiér wypiia.

Multi bibunt fæcem ob vini nobilitatem. *Dictum Phrynes meretricis, quæ olim forma celebris, etiam anus facta amatores habuit, quos hoc dicto irridebat. vel vt Plutarch. habet, dicebat*: τὴν τρύγα πλείονος πωλεῖν διὰ τὴν δόξαν. Se pluris fæcem vendere, ex opinione quam habebant de ipsa homines.
τῶν καλῶν καὶ ὀπώρη καλή. *Euripides.* Pulchrorum & autumnus pulcher. *Refellit hoc dictum Plutarchus. nam non semper iuuenilis pulchritudo in prouecta ætate quasi in autumno eadem permanet, quod Alcibiadi natura concesserat quem Euripides amauit.*
Vide Stárość obraz młodośći.

Młodość wesoła kwitnieie: Stárość zmárszczona truchleie.

Lætitia iuuenem, frons decet tristis senem. *Seneca Hyppolito.*
—— αἱ νεότητες ῥωμαλέαι, πολιαὶ δ' ἔμπαλιν ἀδρανέες. *Anthologi.*
Iuuentus robusta, senectus è contra infirma.

Młody ćwiczenia i nauki potrzebuie.

Quod in iuuentute non discitur, in matura ætate non scitur. *Cassiodor.*
Regenda magis est feruida adolescentia. *Seneca Octauia.*
νέος πεφυκὼς πολλὰ χρηστὰ μάνθανε.
Dum iuuenis es, quam plurima bona discito.

παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδάσκεμεν ἔργα. *Phocylides.*
Dum quisquam puer est, eum oportet honesta docere.
ὁ πηλὸς ἢν μὴ δαρῇ, κέραμος οὐ γίνεται. Lutum nisi tundatur, testa non fit.
Curua ceruicem eius (*filij*) in iuuentute, & tunde latera eius dum infans est. *Ecclesiastici 30. patri dicitur.*
Σὺν παῖδας πλάττομεν ἐν τοῖς πρώτοις ἤθεσιν, ἵνα τὴν ὕστερον μοχθηρίαν φύγωσιν. *Nazianzen.* Pueros formamus inprimis moribus, vt postmodùm improbitatē fugiāt.
Solon sanxit ne filij alant parentes (μὴ ἀντιπελαργεῖν) *qui eos literis non imbuissent.*
Affine est, Cwiczenie potrzebne. Czégo śie nowa skorupká.

Młody / nabywáy: stáry / záżywáy.
Młodyś, nábywáy. stáryś, odpoczywáy.
Quære adolescens, vtere senex. *Porcius Latro.* Iuueni parandū, seni vtendū. *Senecâ.*
Venturæ memores iam nunc estote senectæ,
Sic nullum vobis tempus abibit iners. *Ouid.*
Miles depositis annosus secubat armis,
Grandæuique negant ducere aratra boues. *Propert.*
—— Caupo, miles, nautæque —— hac mente laborem Aiunt
Sese ferre, senes vt in otia tuta recedant. *Horat.*
ὄψον ἄριστον πόνος τοῦ γήρα. Opsonium optimum senectuti labor .s. *susceptus in iuuentute parans subsidia senectuti.*
Huc facit exemplum formicæ, quod præcedentibus subijcit idem Pöëta:
Paruula nam exemplo est magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque potest, atque addit aceruo,
Quem struit haud ignara ac non incauta futuri .s. *hyemis.*
Æstas autem est adolescentia, hyems senecta. vt docet Gabrias Apologo de formica & cicada, in eos facto, qui in iuuentute otiosi, in senectute mendicant.
ζήτησον ὢν νέος, ἀπόλαυσον δ' ὢν γέρων. *A.*
Quærito adolescens, & fruere partis senex.

Młody rychło vmrzeć może: Stáry długo żyć nie może.
Sæpe solet iuuenem mors rapere ante senem. *Garner.*
οἷόν τε τὸν νεανίσκον τάχα θνήσκειν, οὐχ οἷόν τε γέροντα χρονίως ζῆν. *Aristoteles.*
Possibile est iuuenem cito mori, impossibile est senem diu viuere.

Młodzi dobrodzieystw zapámiętywáią.
Sic fit vt præceptores eorumque beneficia intercidant, quia totam pueritiam relinquimus. Sic fit vt in adolescentiam nostram collata pereant, quia ipsa nunquam retractatur. *Seneca.* Nec in puerum nec in senem sis beneficus, quia alter non meminit, alter non refert. *Ex Aristotel. Diogenian.*

Mnie obiécano / drugiemu dano.
Iéden chodzi w miérzę / drugi suknią dźierżę.

Vulgò hic vsurpatur illud triuiale dictum : Ego titulum habeo, alter vitulum.
Potest huc aptari illud Diocletiani : Ego semper apros occido, alter fruitur pulpamento. *quod vide sub* Jarobie.

ἐμοὶ δίδόναι ὑπέσχεθ' ἑτέρῳ κεν ἔδον. *A.*

Mihi pollicita, sunt alteri iam tradita.

Mnié wiéle na tem.

Meum ferrum in igne est. *Seneca.* .i. *mea res agitur, vt idem interpretatur. tralatum à fabris ferri.*

Mnieć to nie barzo boli / ále ty nawiniéßli śię / poczuieß.

In importunitatem imbecillioris lacessentis se fortiorem.
Caluus muscam importunam sæpiùs repellens, caput suum percutiebat, tandem dixit : Mihi quidem hoc parùm dolet, sed si te semel tetigero, actum de te erit.

Mniey nié zdołam / á ty każéß ábo chcéß wiecey.

οὐ δύναμαι τὴν αἶγα φέρειν, ἐπιτίθετέ μοι βοῦν. *Plutarch.* Non possum capram ferre, vos imponitis mihi bouem. *Vel.*

Ferre capram nequeo, vos taurum ferre iubetis.

οὐχ ὅσιόν ἐστι τὰ μεγάλα σοφὸν γενέσθαι, τὸν τὰ μικρὰ μὴ δυνάμενον. *Damascius.*
Non est fas erudiri in magnis eum qui parua discere nequeat.
μῦς εἰς τρώγλην οὐ χωρῶν κολοκύντην ἔφερε. Mus in antrum se angustius vel non capiens, cucurbitam ferebat vel trahebat.
Sic Ieremiæ c. 12. Si cum peditibus currens, laborasti : quomodo contendere poteris cum equitibus. Rownemu nié zrownaß / á o wietßego śie kuśiß.
Hoc non possum, illud multò minùs. *Apud Terenti. sic quidam dicit :*
Quid faceres, si aliud quid grauius tibi nunc faciendum foret? R. *alter ;*
Cùm hoc non possum, illud minùs possem. *Sic Martial. l. 4. epigr. 15.*

Mille tibi nummos hesterna nocte roganti
In sex aut septem Cæciliane dies,
Non habeo dixi. sed tu causatus amici
Aduentum, lancem paucaque vasa rogas.
Stultus es, an stultum me credis amice? negaui
Mille tibi nummos, millia quinque dabo? *quibus constabant vasa rogata .i. negaui 25. aureos & 125. dabo?*

Dominum ferre non potuimus *(Cæsarem)* conseruo seruiemus? *(Antonio) Cicer.*

Mniéyßa przykrość śie nié czuié / kiédy wietßa nástępuié.

Asinus ægrotans, inuisenti se lupo & cani respondit ; se sanum esse nec indigere medicis. Sic nempe malis maioribus instantibus, minora non sentiuntur vel parui æstimantur.
Adde Apologũ de Vulpe quæ muscas (al. ricinos) pastas abigi nolebat, ne famelicæ venirent.
Apud Plutarch. τὸ κακὸν ἔλαττον κακῷ ὑπείκει μείζονι. *A.*
Maior minorem adobruit molestiã. *Affine,* Przykrośći folgę.

Mnieyszey mu rzeczy odmowiono / abo ia odieto; á on sie wiekszey vpomina.

ἀπεῖπ' ἐλάττονά σοι, σὺ δ' αἰτεῖς μείζονα. *A.*

Cùm tibi minora negata sint, maiora vis.

Athenienses victi Samum insulam sibi relinqui volebant. victor verò eis respondit:

ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει; σάμον θέλει. *Plutarch.*

Qui semetipsum non habet Samum petit.

Mnimánie wiele może. Mnimániem luckie rzeczy stoia.

Iák sobie kto w głowie vknuie / ták mu wszystko smákuie.

Tanti quodque malum est, quanti illud taxauimus. *Seneca.*

Opinio est quæ nos cruciat. *Idem.* Si cui sua bona non videntur amplissima, licet totius mundi dominus sit, tamen miser est. *Idem.*

Vt opinio est de cuiusque moribus, ita quid ab eo sit factum vel non sit, existimari solet. *Cic.* Perturbationes nasci ex opinatis bonis & opinatis malis, ait. *Idem.*

Omnibus nobis vt res dant sese, ita magni atque humiles sumus. *Terent.*

Non est beatus esse qui se non putat. *P. Syrus.*

δόξα μὲν ἀνθρώποισι κακὸν μέγα. *Theognis.* Opinio hominibus magnum malum.

τὸ δοκεῖν καὶ τὴν ἀλήθειαν βιάζεται. *Simonides.* Opinio etiam veritati vim facit.

Aurea sunt illa Epicteti Græci, sed quia pluscula, Latinè tantùm illa pono.

Homines perturbantur non rebus, sed quæ de rebus sunt opinionibus. *Item.*

Non qui conuiciatur auctor est contumeliæ, sed opinio de verbo concepta. *Item.*

Tum læsus eris, cùm te læsum existimaueris. *Item.* Cùm quis tibi male dicit, cogita ita illi visum esse, etiamsi non sit: atque ita illum decipi, non te.

Pol si est animus æquus tibi, satis habes quî vitam bene colas. *Plaut.*

δόξαι ἐπιθυμίαι καὶ ἡδοναὶ ἀπάγουσιν ἀνθρώπους εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι. *Cebes.* Opiniones cupiditates & voluptates abducunt homines in interitum.

τὴν δικαιοσύνην μικρόν τι φασὶν εἶναι. *Aristotel.* Ipsam iustitiam exiguum quid esse ait vulgus, modò opinio eius adsit.

κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν, κἂν ἀληθείας ἀπῇ. *Euripid.* Res ipsa vt absit, optima est opinio.

—— Bene viuere, quod petis hic est. (.i. *domi.*

Est Vlubris (*in obscuro & vili oppido*) animus si te non deficit æquus. *Horati.*

Benè dormit, qui non sentit, quam malè dormiat. *P. Syrus.* .i. *malum vel molestum non est, quod quis non sentit nec iudicat esse tale.*

Refert Petrarcha quendam non potuisse ferre cantum lusciniarum, adeò vt noctu surgeret ad pellendas illas ex horto suo saxis & fustibus coniectis, & cùm id non prodesset, arbores excidisse; eundem tamen ad ranarum coaxationem suauiter obdormisse solitum.

Rectè etiam apud Æsopum diuiti lugenti aurum, quod in terra defoderat, à furibus ablatum, respondit quidam, monens vt istic lapidem poneret & aurum esse opinaretur: tantundem enim præstiturum aiebat, siquidem & aurum, sine vllo vsu, lapidis instar istic tandiu iacebat. Opinionem opinione sanare volebat.

πολλάκι τὴν γνώμην ἐξαπατῶσιν ἰδέαι.
Sæpe mentem vel iudicium decipiunt ſpecies.
Sub veri ſpecie nos ludit opinio falſa.
Fallitur vt vitreo tigris acerba globo. *Qua de re ſic S. Ambroſius: Venatores, tigridis abſentis catulis raptis, fugientes ſphæras vitreas in via proijciunt, circa quas mater eos inſequens moratur, catulos in vitro incluſos putans, donec verſando & ſtringendo vitrum frangat, interim illi fugerunt.*
Archelaus tranſiens aqua perfuſus, comitibus inſtigantibus ad vltionem reſpondit. Non me is perfudit, ſed eum quem putauit me eſſe. *Apud Plutarch.*
Martialis monens Pudentem ne ſua carmina faſtidiat ob copiam ab aliis Poëtis conſcriptorum, opinionem eum mutare iubet, dicens poſt alia:
Tu quoque de noſtris releges quæcunque libellis,
Eſſe puta ſolùm, ſic tibi pluris erit.
Adde dictum Phrynes, de bibentibus fæcem, ex opinione boni vini, cuius fæces ſunt. vide ſuprà Modość przyiemna.
Cepe quoque ægrotum ſanat. *Vide* Máła rzecz podczás wiele pomoże.

Moca gwałtem wypchnąć/ wyrzucić iák żabę z wierßé.

διακράνοις τινὰ τῆς οἰκίας ἐξώθειν. *Lucian.* Furca aliquem domo expellere.
δικροῖς ἐώθουν εἰρήνην. *Ariſtoph.* Furca eiecerunt pacē. Naturā expellas furca. *Hora.*
Quoniam furcillis extrudimur. *Cicero.* ἐν χειρῶν νόμῳ. *Polybi.* Violenta manu.
ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖν. *Lucian.* In caput præcipitare. Expellam & capite agam. *Seneca.* Præcipitem dare. *Terent.* ἀττικὸς πάροικος. *Ariſtotel.* Atticus aduena, *nam Attici Samum ingreſſi incolas expulerunt.*
ἔπηλυς τὸν ἔνοικον ἐξέβαλεν. Hoſpes indigenam eiecit.
τῶν τριχῶν ἕλκειν. *Aeſchines.* Capillis trahere. Capillo de curru deripere.
τῶν ποδῶν ἕλκειν. Pedibus trahere. Pedibus cadauer protrahitur. *Virg.*
Non equo inſidentem ſed pedibus tractum debere deſerere tyrannidem. *Liui.*
Duceris planta ſi quid tentaueris vnquam Hiſcere. *Iuuenal.*
ἐκ μέσων κόλπων ἁρπάζειν. *Lucian.* De medio ſinu abripere.
V. Wilczem práwem.

Mocarzá nie gniewáy. Mocarz gniewliwy/ rozgniewány ſtráßny.

Fulmen eſt vbi cum poteſtate habitat iracundia. *P. Syrus.*
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit. *Ouidi.*
Nam quanquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes,
Non proſunt, potiùs plurimùm obeſſe ſolent. *Idem.*
Tu quoque formida nimiùm ſublimia ſemper. *Idem.*
Furentem leonem Vulpes videns ait: Sanus cùm eſſet formidabilis erat, quantò magis inſanus. Iræ regum & potentum formidandæ. V. Nie ſkłáday ſię z dworem.

ἀνυπομόνητον ἐστιν ὀργὴ σὺν σθένει. A.
Ira tolerari iuncta viribus nequit. *Vide sequentia.*

Mocnieyszemu / mocny vstepuié.

Mocnieyszemu trudno sie oprzeć / prozno sie przećiwić.

ἀνέμοις θάλασσα καὶ πῦρ δουλεύει. *Pindar.* Ventis mare & ignis seruit.

εἰκῆ τῷ ἡρακλεῖ .ſ. ἀνθίστασθαι. *Plutarch.* Frustra Herculi .ſ. *resistas vel dicam scribas, aut crimen impingas.*

Φεύγειν ἀεὶ δεῖ δεσπότας θυμουμένους.
Herum furentem fugere semper conuenit.

Apud Hesiodum Luscinia ab accipitre rapta frustra obluctatur & clamat. cui ille:
δαιμονίη τί λέλακας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.
Infelix quid strepis? habet te certè multò fortior. *additq;*

Hàc vadis quâ te duco, cœnam si lubebit ex te faciam vel dimittam.

Arma tenenti. Omnia dat, qui iusta negat. *Lucanus .i. omnia amittet, eripientur ei.* V. Vstap lepszemu.

Mocno. Dobyway mocy. Przyłoz pálcow.

παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου .ſ. πληγήν. *Pausani.* Inflige plagam ab aratro, vel aratri. *Pater agricola in ludis excitabat filium labascentem, quem fortem esse sciebat, vt aduersario impingeret plagam, qualẽ in agro olim impingebat aratro, manu pro malleo vtens. Sic Milo Crotoniates pugno bouem occidit.*

ἀνέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς. *Homer.*
Fortes este amici & mementote strenuæ virtutis.

παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο. *Idem.* Omnis virtutis memento. Omnes vires collige, exsere. Clauo trabali figere. *Cic.*

Omni pede stare. *Quintilian.* Krzépko.

Vtraque manu tenere. *Seneca.* ἀμφοῖν χεροῖν κόπτειν.

Mocny, *de corpore. vt* Meżny *de animo.*

Mascula proles. *Horati.* Murus aheneus. *Idem.* Adamantinus. *Idem.*
Naxium marmor & Naxia cos, durissima. *Plini.*
Velut lupus in armis valet. *Plaut.*
Vbi mures ferrum rodunt .ſ. *natus. Seneca. Gyarus insula talis est.*

χαλκέντερος .i. intestina ærea habens *de Didymo Grammatico. & Origene.*

Σεμιράμιδος τεῖχος. *Synesius.* Semiramidis murus.

ἀστεμβὴς κίων. *Pindarus de Hercule.* Inconcussa columna.

ἀττικὸς πεζομάχος. *Heliodor.* Atticus miles pedes. *de forti & strenuo.*

Velut pelagi rupes. *Virgil.* σφενδάμνινος. *Aristophan.* Acernus *à ligno duro.*

Milo Crotoniates, *qui taurum tulit. Plinius.*

Theogenes Thasius puer statuam æream humeris è foro domum tulit & retulit. Suidas.

Ruticellus, qui mulum tulit. Varro. Plini. *Democrates palæstritæ stans in circulo à nullo moueri ex eo potuit. Ælianus.*

Mocy miérnie vżywáy. Im-eś mocniéyßy/ tym bądź ſkromnieyßy.
Minimùm decet libere, cùi multùm licet. *Seneca Troade.*
In maxima fortuna minima licentia est. *Salust.*
πρᾳότατον εἶναι χρὴ τὸν ἰσχυρότατον. *A.*
Mansuetior sit quisq; quantò est fortior. *Leo mitior vrso & lupo.*
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni, *&c.*
At lupus & turpes instant fugientibus vrsi, *&c. Ouidi.* V. Vstap łepßemu.

Modlić się głosem trzebá. Modlitwá ma być głośna. *.i.* Dobrych i słußnych rzeczy trzebá od Bogá prośić/ zá ktorebyś się nie wstydził/ gdy by ludźie słucháli.

μετὰ φωνῆς εὔχεο Voce optato vel precator. *Pythagoræ est symbolum quod laudat & exponit S. Clemens Alexandrin. dicens hoc ita intelligendũ esse: (omitto Græca verba.)* Non quòd Deus non possit tacitè loquentes exaudire, sed quia iusta placebat esse vota, quæ quis non erubesceret facere pluribus conscijs.

Sic Seneca epistol. 10. Sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant: Sic viue cum hominibus, tanquam Deus audiat.

Vota homines parciùs facerent, si palam facienda essent. *Idem Seneca. Simillima est sententia apud Macrob. l. 1. Saturnal. c. 7.* Præceptum, *inquit,* est Philosophiæ: Sic loquendum esse cum hominibus, tanquam dij audiant: sic loquendum cum dijs, tanquam homines audiant. Cuius secunda pars sancit: Ne quid à dijs petamus, quod velle nos, indecorum sit hominibus confiteri.

Hinc Persius laudat Macrinum dicens: Non tu prece poscis emaci.
Quæ nisi seductis nequeas committere diuis .i. *non tu victimis, donarijs ceu pretio mercaris à diis res iniquas, quas nisi sine arbitris proferre nolis.*

Petronius de talibus sic ait: Statim antequam limen Capitolii tangant, alius donũ promittit, si propinquum diuitem extulerit: alius si thesaurum effoderit, alius si ad trecenties HS. *(nobilium censum)* saluus peruenerit: &c. *quod apud Persium est:* Emere auriculas deorum. & Tacita libare acerra .i. *submissa voce precari. De iisdem subdit Persius.*

Mens bona, fama, fides, hæc clarè & vt audiat hospes. *s. petuntur.*
Illa sibi introrsum & sub lingua immurmurat: O si
Ebullit *(ebulliat)* patrui præclarum funus! &: O si
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro Hercule!

Hæc Persius ex Horatio. Nam epist. 19. L. 1. facit Horati. quendam sic precantem.
Iane pater: clarè. &c. Lauernam verò *(deam furum) sic rogantem:*
Labra mouet metuens audiri: Pulchra Lauerna,
Da mihi fallere, da iustum sanctumque videri,
Noctem peccatis & fraudibus obijce nubẽ. *Tangit id & Cic. pro lege Manilia.*

Paucorum

Paucorũ ergo eſt clarè orare, & bonorum duntaxat virorũ, *qualis Decianus Martialis.*

——— Recti cuſtos, imitator honeſti, Et nihil arcano qui roget ore deos.

Rectè quoq; addit Perſius: Haud cuiuis promptũ eſt murmurq; humileſq; ſuſurros Tollere de templis, & aperto viuere voto.

ὀρθῷ καὶ δικαίῳ στόματι θεοῖς προσεύχεσθαι. *Plutarch.*

Recto & iuſto ore dijs ſupplicandum.

Neque verò putes, nos vota tacitè fieri ſolita, cum iſtis ethnicis improbare. nam hactenus ſermo nobis fuit potiùs de materia votorum, quàm de modo tacito vel aperto ea proferendi. Rectè enim fiunt voce clara, ſi nullum tuo clamore vel ſono impedias, quod in loco ſolitario commodiùs fit & clauſo cubiculo, ac in ſpiritu vt ſummus Magiſter Chriſtianos docuit. Adde illud Auguſtini.

Non vox, ſed votum; non chordula muſica, ſed cor;
Non clamans ſed amans cantat in aure Dei.

Moge ſie tem popiſáć. Dobrzém ſie ſpráwowat.

Neptune nunquam hanc nauem niſi rectam. *Vox boni gubernatoris apud Senecam qui ait:* Qui hoc potuit dicere: Neptune nunquam hanc nauem niſi rectam (*ſubaudi regam, vel rexi*) arti ſatisfecit: Tempeſtas artem non impedit ſed ſucceſſum.

Id ex Ariſtide qui ait: εὖ ἴσθι πόσειδον, ὅτι ὀρθὰν τὰν ναῦν καταδύσω. .i. Bene ſcis Neptune rectàm me ſemper rexiſſe nauem. *vt Iunius interpretatur.*

Vſurpauit hoc dictum Græcum Cicero ad Q. Fratrem, licet præciſum.

Libro 1 Reg. c. 12. Samuel præclarum obtinuit à populo teſtimonium, de bono ſuo regimine & abſtinentia ac æquitate. Horat. claudens librum 3. excitat ſe ad fruendum laude ingenio & labore parta dicens: Sume ſuperbiam quæſitam meritis, *&c.* *Sed hoc eſt vanitas.*

Moiá to bedźie / ábo niech bedźie winá.

ἐμὸν δοκήσω τ' ἀμπλάκημ' εἶναι τόδε. *Aeſchylus.*

Hoc eſſe delictum eſto videatur meum.

Moie (to ſłowko) i Twoie: wßyſtek świát mießa oboie.

Meum & Tuum *S. Chryſoſtom. vocat frigidum verbum & quicquid malorum eſt in hominum vitam inuehens ac innumera gignens bella.*

Plato etiam felicem ac beatam ciuitatem dixit in qua non audirentur hæc verba.

τὸ ἐμὸν καὶ οὐκ ἐμόν. *Plutarch.*

Talis erat Reſpublica Chriſtianorum ſub Apoſtolis Actorum 4. vbi nemo ſuum aliquid dicebat, ſed erant illis omnia communia. Cuius rei veſtigia, vix iam niſi in Religioſarum familiarium domibus (vtinam omnibus & tam expreſſa!) exſtant. ✝ *Ineptit Eraſmus Platonis Reipublicæ communitatem in Eccleſia Chriſti deſiderans. quid enim? etiamnè & vxorum vt Plato voluit? meliùs certè ſenſit Ariſtotel. quem affert Eraſm. ſub dicto: Amicorum omnia communia.*

τ' ἐμὸν τὸ σὸν τ' ἔπη διλύω κοινῦ κακά. *A.*
Meum & Tuum Communitatem (*vel coniunctionem.*) dissipant.

Motloch.

εἰς μέτους ταχθέοι. *Aristides.* In medio collocandi. *vt in acie viliores milites solent.*

Motyká śię rozigrátá. &c. Skagé iák ćićle v kolká.

Camelus saltat. *S. Hieronym.* ἡ γῆ ἵπταται. *Suidas.* Terra volat.
Testudo volat. *Claudian.* ὗς ἐκώμασεν. *Diogenian.* Sus comessatur, saltat.
ἡ δρῦς μαινὰς ἐγένετο. Quercus Mænas facta est, bacchatur.
γραῦς ἀνακροτεῖ. Anus plaudit vel saltat. *Ex Suida.*
Titius saltat. *ex Cic. & Quintiliano. Orator fuit in gestu ineptus, à quo saltatio quædam ridicula dicta est Titius.* Lupus tibicinem agit. *Vide.* Nié twoiá to rzécz.

Mow ludźich nic nié waż sobié / gdy rozum / cnotá przy tobié. Mądra głowá / nie dba ná głupie słowá.

Quin dicant homines, in manu mihi non est; meritò vt ne dicant, id est. *Plaut.*
Innocentiam præstare possum; quid de me homines loquantur, non possum. *Erasm.*

Ne admittam culpam, ego meo sum promus pectori;
Suspicio est in pectore alieno sita. *Plaut.*

Dicat quod quisque vult, ego de hac sententia non demouebor. *Idem.*

Ille magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ, latratus minimorum canum securus exaudit. *Seneca.* ——— Nec cuiquam plùs de te quam tibi credas. *Horati.* ——— Egregium cùm me vicinia dicat Non credam? *Apud Persium stulti vox quam improbat Pöëta, dicens:* Frustra & falsò te laudat, si improbus es.

Falsus honor iuuat, & mendax infamia terret,
Quem? nisi mendosum & mendacem ——— *Idem.*
Respue quod non es; tollat sua munera cerdo (.i. *laudes, vulgus*) *Idem.*
——— Miserum est alienæ incumbere famæ. *Iuuenal.*

Ennius de Q. Fabio Max. qui contemnebat obtrectatores, segnitiem & timiditatem in differendo conflictu cum Annibale illi adscribentes, ita dicit:

Non ponebat enim rumores ante salutem .f. *Reipublicæ. cui prodesse maluit malè audiendo, quàm perdere vulgo placendo.*

εἰ μὲν οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ τὸ ἔργον, φεῦγε, εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τοὺς οὐκ ὀρθῶς ἐπιπλήξοντας; *Epictetus.* Si quid non rectè facis, ipsum opus fuge: si verò rectè, quid times non rectè reprehendentes?

ἀρχὴ τοῦ καλῶς βιῶναι, τὸ κακῶς ἀκούεσθαι. *Plutarch.* Initium bonæ vitæ, si malè audias.
Qui ex errore imperitæ multitudinis pendet, is in magnis viris habendus nō est. *Cic.*
τοῖς καλῶς φρονοῦσιν οὐκ ἐπακολουθητέον ἐστὶ τῇ τῶν πολλῶν ἀπονοίᾳ. *Demosthen.*
Prudentibus non est sequenda vulgi stultitia.

ἔξω μὴ βλέπειν. *Plutarch.* Foras ne prospectes. Nec te quæsiueris extrà, *Persi.*

Cum rectè viuas, ne cures verba malorum:
Arbitrij nostri non est, quid quisque loquatur. *Cato.*
ἢν βίον εὖ διάγῃς, παρορᾶν ἢ λέγει σε πονηρὸς,
οὐ γὰρ ἐν ἡμετέροις ἢ λαλοῖεν γοῦνασι κεῖται. *Mylius.*

Demetrius eodem loco habuit voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus. Quid enim, inquiebat, mea refert, sursum isti an deorsum sonent? *Seneca.*

Profundum sulcum. *Vide sub* Rozmyślić się.

Affine, Pospolstwá rozsądkiem mądry gárdzi.

Mow ty, ábo Mowćie wy á ia bede iadł. Mowi, práwi, á drudzy iedzą.

ἄλλοισι γλῶττ᾽ ἄλλοισιν εἰσὶ γόμφιοι.

Alijs est lingua (*ad loquendum*) alijs dentes (*ad edendum.*) *Vel.* Vtuntur alij lingua at alij dentibus. οἱ πόλεις κατὰ κράτος αἱροῦντες παρεδειπνήθησαν. *Theophrast.* Qui vrbes (*verbis*) fortiter capiunt, cœna priuantur .i. *dum vrbium* ἁλώσεις *narrant, alij cœnam absumpserunt.*

Huc affer Conuicia & maledicta Lindij senis, quæ iaciebat in Herculem comedentem bouem ipsius, cum risu & voluptate. Meminit Zenodotus. Nazianzen. Lactantius. Dictum sic potest formari: Lindius conuiciatur Herculem comedentem.

ὀλιγομυθίαν ἐν συμποσίῳ φίλει. *vel.* βραχέα ἐν συμποσίῳ λάλει. *Cato.* Pauca in conuiuio loquere. *Sed hic cum ironia dicendum.*

Mow ty co chcesz á ia vczynię co chcę, á ia swego dokażę.

Wolno tobie mowić, á mnie czynić. Ty masz iezyk, á ia zeby.

Quadrat idem dictũ proximè suprà positum. Alijs est lingua alijs dentes. *Græcũ ibidem est. Vel sic:* σοὶ μὲν τόδε λέγειν εὔκολον, ἐμοὶ δὲ τὸ ποιεῖν. *A.*

Tibi quidem promptum est loqui, facere mihi.

Artoxerxes cuidam liberiùs & verbosiùs ad se loquenti iussit Tribunum respondere. Tibi licet apud me quæ lubet dicere; mihi & dicere & facere. Plutarch.

Mow ty ścienie. Tobie z vst, iemu mimo vszy szust.

Ná wiátr. Jákby groch ná ściáne miotał.

Verba fiunt mortuo. *Terenti.* Mortuo nunc verba facio. *Plaut.*

νεκρῷ μύθους εἰς οὖς λέγεις. Mortuo fabellam in aurem dicis.

κωφῷ ᾄδεις. Surdo canis. *Virg.* Asello surdo narras fabellam. *Horati.*

λίθῳ διαλέγῃ. Lapidi disseris. Suadere surdis. *Lucreti.*

πρὸς ἐρρωγυῖαν ᾄδεις. *Suidas.* Ad fractam canis .s. *chordam vel citharam.*

Quanti refert te nec-rectè dicere (*ei*) qui nihili faciat, quique inficias non eat? *Plaut.* .i. *nihil.* Nocti, diei, soli, lunæ miserias narrant suas (*amantes*) quas illi non tanti faciant. *Idem.*

αἰγιαλῷ λαλεῖς. Littori loqueris. Surdior illa freto. *Ouidi.*

πρὸς

πρὸς τ τοῖχον λαλεῖς. Parieti loqueris. Apud nouercam quereris. *Plaut.*
παρὰ κωφῷ ἀποπέρδειν. *Suidas.* Surdo oppedere.
κωφοῖς ἢ καθεύδουσι μάτην βάζω. *Æſchyl.* Surdis & dormientibus fruſtra loquor.
Sic in Lib. Sapientiæ c. 13. 14. ridentur idololatræ ligno ſurdo & mortuo ſupplicantes.
Verba miſer fruſtra non proficientia perdo. *Ouidi.*
Ventis verba profundis. *Lucreti.* Ventis verba dare. *Ouidi.*
Dare verba ferenda notis. *Idem.* Cunctáne in æquoreos abierunt irrita ventos? *Idē.*
ἀνέμῳ διαλέγῃ. *Suidas.* Vento diſſeris. *Itali dicunt.* Oleribus verba facis.
In pertuſum ingerimus dicta dolium. *Plaut. de eo qui conuicia, probra contemnit.*
Mea illud nihilò pluris refert, Quàm ſi ad ſepulchrum mortuo dicat iocum. *Idem.*
Neſcit niſi fænus fabulari vento. *Idem.*
Nec magis incepto vultum ſermone mouetur,
Quàm ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes. *Virg.*
Vbi auditus non eſt, non effundas ſermonem. *Eccleſiaſtici 32.*
Apud quadrupedem Pöëma non canendum. *Pythagor.*
ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς ἐοίκασι, φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρεόντας ἀπεῖναι.
Heraclitus Epheſius. Stulti cum audierint, ſurdis ſunt ſimiles. prouerbium eis atteſtatur: præſentes eos abeſſe.
ναῦς ἱκετεύει πέτρας. *Suidas.* Nauis ſupplicat ſcopulo .ſ. *ſurdo.*
εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν. *Dion.* In aſini aures canere.
Aſinus compluitur. *Sic Suidas.* σκώπτεις μ'; ἐγὼ δὲ τοῖς λόγοις ὄνος ὕομαι.
Rides me? ego aſini more dictis compluor .i. *minimè illa curo.*
κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπήλειψεν. Cera aures obliniuit. *vt Vlyſſes contra Sirenes.*
Cælo ac terræ proloqui. *Cic.*
Affine, Nié námowiß. Slucha nié ſluchàiac. Głuchy. Dármo robiß.

Mow wilku pacierz / á on: Owcá.
Mow wilku pácierz / á on woli kozia mácierz.

πεινῶντι μάταιως ἡδὺ μέλος ᾄδεις λύκῳ. *A.*
Fruſtra famenti ſuaue lupo occinis melos.
Anus ad armillum. *Lucil. Apulei .i. ad vas vinarium, de vinoſa anu.*
Vide Przyrodzenie trudno odmienić.

Mowá nié iáko vrodá. Kraſny á ßpétnié mowi.

ἐν ἐλεφαντίνῳ κουλεῷ τὸ μολύβδινον ξίφος. In eburnea vagina plumbeus gladius.
Diogenes Cynicus dixit adoleſcenti formoſo obſcænum quidpiam prolocuto.
ἡ κασπία ὄρνις. *Ælian.* Caſpia auis. *pulchra admodum, vocem ranæ ſimilem emittit.*
Simile ſymbolum eſt in Pauone. qui pulcher vocem ingratam habet.

Mowa nié plonna. Nié lèdá co mowi.

Huius ſermones haud cinerem quæritant. *Plautus.* .i. *non vile quidpiam ſed minimè ſordidum*

sordidum & lautum sonant. ὀστοῦν ἔνεστι τῷ λόγῳ. Os (ossis) inest orationi. Quo modo Quintilianus inuentionem orationis ossa vocat .i. robur.
ἄκουε, τὸ ἀπὸ καρδίας. Lucian. Audi quæ ex animo dicuntur.
Non à summis labris ista veniunt. Seneca.
λέγειν τε καὶ πράττειν δυνατώτατος: Thucydides de Pericle. Et ad dicendum & ad faciendum strenuus, acer, efficax.

Mowá pospolita/ pospolićie prawdźiwá. Nié dármo ludźie mowią.
Ná co śie wßyscy zgodźili / w tem śie nićiácno omyli.
Zá głos to boſki vdáią / co wßyscy zgodnie trzymáią.

τὸ πᾶσι καθ' ὑπερβολὴν ἀρέσκειν, τῆς ἀρετῆς σημεῖον ἐναργέστατόν ἐστι. Demosthen.
Ab omnibus supra modum probari, signum euidentissimum virtutis est.
Fama vulgi quoddam multitudinis testimonium. Cic.
Ipsa lingua popularis plerumque est doctrina salutaris. S. Augustin.
Rumor publicus non omninò frustra est. Erasm. ex Hesiodo qui sic habet.
Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ
λαοὶ φημίζωσιν. Fama nequaquā omnino perit, quam multi populi spargunt.
ἦ μὲν κλέος, ἠδὲ καὶ ἦσθα. Suidas. Fama fuit & eras. Vel. Qualis de te rumor fuit, talis eras. Tu quid ego & populus mecum desideret audi. Horat.
Interdum & vulgus rectum videt ——— Idem.
ἡ κοινὴ ψῆφος ἑλλήνων. Aristides. Communis calculus Græcorum.
Et partem veri fabula quæq; tenet. Ouidi. Nec fingunt omnia Cretes. Idem.
Vulgare illud dictum. Vox populi, vox Dei. Cautè vsurpandum est. nempe quando multi præsertim prudentiores & probiores passim de aliqua re sine perturbatione pronuntiant: non autem quando tota plebs stulta, rumore aliquo aut affectu concitata, aliquid repente & tumultuariò decernit. Excipio si cælitùs incitetur vt in S. Ambrosij Episcopi inauguratione & aliis similibus aliquoties accidit.
Certus abest auctor, sed vox hoc nuntiat omnis
Credo tibi, verum dicere fama soles. Martial. Apud nos veritatis argumentum est, aliquid omnibus videri. Seneca.

Mowi á nié vczyni. Słowá to tylko. Nié bedźie z tego nic.

ἄνευ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν. .i. Sine opere, verborum tenus. Epictetus de Philosophis. qui sine actione verbo tenus philosophabantur. De summo pectore dicit. Gellius. ἀμύλοι γνάθοι ὥσπερ γέροντες. Gregor. Thessalonic. Edentulæ maxillæ sicut senis. In eum qui lædere non potest, licet minetur.
Φησίν γε, φάσκων δ' οὐδὲν ὧν λέγει ποιεῖ. Sophocles. Dicit quidem, sed è dictis facit nihil. Lingua melior, sed frigida bello Dextera. Virgil.
Philosophia facta est Philologia. Seneca.
Lingua factiosi, opera inertes, Plaut. Dicis, si facias modò. Idem.

Magis istuc percipimus lingua dici, quàm factis fore. *Idem*.
Vrbes verbis inermus capit. *Idem. ironia est.*
ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. *Homer.* Verba alata volucria *dixit .i. sine effectu.*
τὰς πόλεις λόγῳ ἁλίσκει *vel* αἱρεῖ. *Theophrast.* Ciuitates sermone capit.
Lingua magis quàm factis strenuam gentem Græcorum, *vocat Liuius.*
Affine, Kto wiele mowi. Nie będzie z tego nic.

Mowi á sam nie rozumie. Własna pápugá.

Vt æditūus responsa Numinis prædicat. *Macrobi.* *De eo qui loquitur prompte quæ ipse non intelligit. Nam talia erant oracula Apollinis & aliorum Cacodæmonū, obscura vel ambigua in vtrāq; partem. quod multis ostendit Cic. 2. de Diuinatione afferens illa è Græcis;*
Crœsus Halym penetrans magnam peruertet opum vim. *Et*
Aio te Æacida Romanos vincere posse. *&c.*
Rectè hîc vsurpabis. Psittacum loquentem, itemque picam & coruum *ex Persio Plinio Lucretio*: & Sturnum *ex Nazianzeno. de quo ille sic*:
ψῆρες μὲν λαλέουσιν ὁμοίιον ἀνθρώποισι φωνῆς ἀλλοτρίης ζηλήμονες. Sturni loquuntur instar hominum vocis alienæ æmuli. *Mira affert de auibus loquentibus Casaubonus ad illa Persij ex Græcis & Latinis.*
πυθαγόρου δόξας ἐγίνωσκεν ὥσπερ οἱ ὄρνιθες ἃ μανθάνουσιν παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τὸ χαῖρε, εὖ πράττε, ζεὺς ἵλεως, καὶ τὰ τοιαῦτα εὔχονται, οὐκ εἰδότες ὅ,τι λέγουσι. *Suidas De Euxeno Philosopho.* Pythagoræ dogmata ita nôrat, vt aues quæ discunt ab hominibus. Salue. Bene tibi sit. Iupiter sit propitius & similia precantur, nescientes quid dicant.

Mowi ledá co. Co ślina do geby przyniesie.

Quicquid in buccam venit .s. *loquitur.* Quicquid in solum venit. Quicquid in solum, *subaudito*, venit .s. *loqui. Cic. Varro.*
ἐπινοοῦντες ὅ,τι κεν ἐπ' ἀκμαιοτάτην γλῶσσαν ἔλθῃ. *Lucian.*
Excogitantes quicquid in summam linguam venerit. *Et Martial. Saturnalibus.*
Pallentes procul hinc abite curæ. Quicquid venerit obuiam loquamur.
——Dicatur τὸν δ' ἀπαμειβόμενος. *Idem Martial. agnoscens se subinde scribere quicquid in buccam venit, excusationem tacitam petit ex Homero, qui quædam hemistichia non elaborata sæpe inculcat versibus, quale est hoc* τὸν δ' *&c.*
Et apud Lucretium hemistichium: Cætera de genere hoc. *decies repetitum.*
Satius est mutum esse, quàm quod nemo intelligat dicere. *Cicero.* De fæce haurire. *Idem Cic.* .i. *vilia & sordida recensere.*

Mowić mądrze, ábo do rzeczy, nie káżdy może.

χαλεπὸν τὸ τὰ βέλτιστα λέγειν ἐστίν. *Demosthenes.* Difficile est optima dicere.
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis. *Cato.*
ἔστι λόγος δέδοται πᾶσι ξύνεσις δ' ὀλιγίστοις. *Planudes.*

Mowić ostrożnie potrzebá.

Σιγᾶν ὅπη δεῖ, καὶ λέγειν ἵν' ἀσφαλές. *Euripides.*

Tacere vbi opus est atque vbi tutum est loqui

Staterij paries. *Rhodigin. Staterius Cicerone auctore, interposito pariete, bonis viris auscultantibus locutus est quædam, quæ patefacta & in iudicium prolata, rei capitalis miserum damnarunt. Sensus dicti præcisi est is.* Staterij paries te monet vel moneat ne quid incautè loquaris. *Simile exemplum est apud Cic. de Pausania quod Rhodiginus fusè exponit. & aliud ex Dione de Sabino adiungit.*

οἱ Ἰβύκου γέρανοι. *Epigram.* Ibyci grues. *Interfectores Ibyci Poëtæ, qui eum gruibus superuolantibus occiderant, securi in foro sedentes, & iterum videntes grues volantes, ioco dixerunt:* αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν. Ibyci vltores adsunt: *ob quæ verba capti, examinati, & occisi sunt. Plutarch. & Ausonius.*

Similis argumenti est Martialis epigram. 88. libri 6. ad Cæcilianum.

Cautè loquaris, nam linguarium dabis. *ex Seneca.* V. Przypłáćiß tego. *Affine,* Słowko wyléći wroblem. *&c.*

Mowić o tych co nié słyßą, daremna, głupia rzécz.

Cum Protogene mortuo bellum gerere. *Gellius. subaudi commodum aliquod verbũ.* τοὺς τεθνηκότας ἀποκτείνειν. *Aristophan.* Mortuos iugulare.

πρὸς τοὺς ἀπόντας σκιαμαχεῖν. *Lucian.* Conrra absentes vmbraticam pugnam exercere. Cum laruis luctari. *Erasm.*

Mowiłá chudá, iáko śie vdá. *Idem est* Ják kostká pádnie & Jáko śie vdá.

Dictum hoc plebeium est. & priores duæ dictiones ad rem nihil faciunt, sed rhythmum tantùm complent. vt & in illo: Mowił kléßcz bedźié déßcz. *& in similibus aliis non paucis, sed ineptiæ sunt, quas indicasse semel sit satis.*

Mowmy sobié prawdę.

ὡς ὅτε χωρεῖν τῇ ἀληθείᾳ. Conferamus pedem cum veritate. *Budæus .i. accedamus propiùs ad veritatem.*

Hæc alijs dic, sic vt dum illis dicis, ipse audias. *Seneca.*

Hæc cùm illi dico, tibi dico. tu illum corrumpi finis. *Terent.*

Dauus Horatij seruus Saturnalibus quibus licentia magna seruis concedebatur, sic ait hero suo.

Iam dudum ausculto, & cupiens tibi dicere, seruus,
Pauca reformido. ℞. *Horat.* Age, Libertate Decembri, — vtere, narra.

Martialis item Gallico cupienti verum audire dicit:

Durum est me tibi quod petis negare,
Vero verius ergo quid sit audi:
Verum Gallice non libenter audis.

Apud Lucianum In deorum concilio Momus permissu Iouis carpit omnes deos, & inprimis ipsum Iouem scelera eius Poëtica recensens.

Możeß-li być złotnikiem/ nie bądź kowalem &c.

Aquila cùm esse queas, inter graculos primatum ne optes. *E Nazianzeno.*
Simile est illud è Cicerone. Aulœdus ne sis cum citharœdus esse queas.

Mocnieyszych wády przeglądáć/ tępiey.

τὰ σφάλματα δυνατωτέρων παράβλεπε. *A.*

Potentiorum errata non videas videns. *Ex Apologo de Vulpe & Leone. qui cùm sensisset se ob oris graueolentiam ab animalibus vitari, obuia quæq; an ita esset, interrogabat, & asserentia lacerabat. Vulpes verò interrogata, respondit se pituita impediri quo minùs iudicare posset & euasit salua. Sic vxor Hieronis tyranni interrogata ab eo de eadem graueolentia dissimulauit. Vide* Przyiaćielstwie bez obrázy.

Mśćić sie nád nieczuiem głupstwo.

μετεῖν ἀναίσθητον μεγάλη ἡ μωρότης. *A.*

Stultitia magna est vindicare insensilem.

Huius rei symbolum est: Canis lapidem in se coniectum mordens. V. Ten ći winien.
Ridetur ab omnibus Cyrus qui Gangen fluuium ob equum suum in eo mersum trecētis ampliùs alueis factis siccauit: & Xerxes qui mare percussit & ad Athon montē literas minaces scripsit. *Plutarch.* Ctesipho Pancratiastes percussus à mula eandem calce repercussit. *Idem. Vide quam parua vitia Ethnici notent & damnent.*

Mumiá. Nikczemnik.

βοῦς ἕβδομος. *Suidas.* Bos septimus. *de homine stupido.*
νιόβης ἀρχέτυπον. *Ex Lucilio.* Niobes archetypum, *in saxum versæ.*
εἰκὼν γεγραμμένη. *Aristophan.* Simulacrum pictum.
ὄνου κεφαλὴν καὶ συὸς καρδίαν ἔχει. *Lucian.* Asini caput & suis cor habet.
ὀνοκέφαλος Asiniceps *apud Pierium* symbolum stupidi. *Hinc Scipio C. Metello per probrum obiecit.* Si quintum pareret mater eius, asinum fuisse parituram.
χωλὴν καὶ συκίνην ἔχων γνώμην. *Lucian.* Claudam & ficulnā mentem habens.
Affine, Głupi. Nic wart. Milczacy.

Muru głową nie przebiiesz.

τῇ κεφαλῇ τὸν οὐρανὸν ἐξαράσσειν ἐπιχειρεῖς. *Synesius.*
Cælum capite perrumpere conaris.
Stultia est ei te esse tristem, cuius potestas plùs potest. *Plaut.*
Pati oportet, quod ille faciat, cuius potestas plùs potest. *Idem.*
Quadrat & illud: Contra stimulum calces. V. Trudno przećiw kosturowi wierzgáć. & Vstąp mocnieyszemu.

Musi prawdę znáć. Muszę prawdę zeznáć. Rzekę nic nie ochyláiąc.

Liceat concedere veris. *Horat. ait:* Stultum me fateor, liceat concedere veris.
Aperto pectore. Apertum pectus meum videas. Simplicis veritatis amicus *(sum) Cic.*
Hæc veritas etiamsi iucunda non est, mihi tamen grata est. *Idem.*

Ad veritatem reuocabo rationem. *Idem. vel dic, orationem.*
Quid opus est verbis? lingua nulla est quâ negem quicquid roges. *Plaut.*
Per deum fidium quæris: iurato mihi Video necesse esse eloqui quicquid roges,
Ita me obstinatè aggressus, vt non audeã Profectò percunctanti quin promã omnia.
Idē. Sic respondit in Asinaria senex seruo obtestanti se, vt si fallat, superstes ei sit vxor mala.
——— Subigis me Nouo modo adeò vt quod meæ concreditum est
Taciturnitati clam fidei & fiduciæ Vti mihi necesse sit iam id tibi concredere. *Idē.*
ὁμόσε χωρεῖν τῇ ἀληθείᾳ. Propiùs accedere ad veritatem. Conferre pedē cū veritate.
φίλος πλάτων πλὴν μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. *Galenus.*
Amicus est Plato, amica veritas magis.
τ̃ φίλων προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. *Corynthus.*
Pluris facienda veritas quàm amici.
τὸ προσωπεῖον τῇ φιλίᾳ ἀφελεῖν. Personam (*laruam*) amicitiæ detrahere, seu deponere. *Sic Cic.* Ponit personam amici, cùm induit iudicis.
ἐπὶ κοσκίνῳ λέγειν. *ex Aristot. & Luciano.* Ad cribrum loqui. *vel* Tanquam ad cribrum loquar: i. *verè, vt solent ij qui ad cribrum diuinantium metuunt mentiri, ne forte à diuinaculo vel genio latente conuincantur.*
Affine, Powiemći prawdę. Wierz mi.

Muzyk/ piszczek podła rzeczy/ podły stan.

Cantent tibia Thebani qui dicere nesciunt.
αὐλείτωσαν Θηβαίων παῖδες, οὐ γὰρ ἴσασι διαλέγεσθαι. *Plutarch.*
Alcibiadis dictum. nam Thebani erant studiosissimi Musices, sed stupidi & ventri dediti. V. Brzuch tłusty. *Tales sunt & nostrates vulgò tibicines, cantores, musici. Hinc dictum illud.* Tibicines mente carent.
ἀνδρὶ μὲ αὐλητῆρι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέχευαν,
ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χ' ὡ νόος ἐκπέταται. *Athenæus.*
Dij tibicinibus mentem nunquam inseruêre. Sed simul inflârint, auolat illa statim.
Antisthenes audiens laudari Ismeniam præstantissimum tibicinem ait: Malus igitur est (*siquidem tibicen est*) nam si bonus esset, tibicen non esset. *Plutarch.*
ἀγαθὸς ψάλτης, ἀγαθὸς ζωμοποιός. *Archidamus.* Bonus cantor, bonus cupediarius. *quia vterq; lenocinatur voluptati corporis; hic palatum, ille aures oblectans.*
Adde illud; Quicquid peccauit coquus, vapulet tibicen.
Philippus filio suo cùm scitè & suauiter cecinisset dixit: οὐκ αἰσχύνῃ οὕτω καλῶς ψάλλων; *Plutarch.* Non te pudet tam bene canere?

Mylisz się bárzo.

Tota erras via. *Terenti.* τῇ πάσῃ ὁδῷ ἁμαρτάνεις. *Aristophan.*
Toto cœlo erras. *vt Phaëton vel nauta. Macrob.* ὅλον τ̃ οὐρανὸν ἡμάρτηκες.
Auius erras, *Lucret. ait;* Auius à vera longè ratione recedis. *Idem.* Tota re-

 gione

gione errantes feruntur. ἀμφαζονεῖς. *Eustathi.* Exorbitas .i. *ab orbita & recta ac trita via, vel tralatè. à recta & vera opinione recedis.* Vstapiles drogi.

ἐξ παντὸς ἀμαρτάνεις. Omnimodis vel prorsus erras.

ἐν δυοῖν τρία βλέπεις. In duobus tria vides.

Myśli do woyta nie idą / nie pozywáią. Myśli vrząd nie sądzi.

Cogitationis pœnam nemo patitur. *Vlpianus IC.*

οὐδεὶς νοήματος ὑπέχει τιμωρίαν. *A.* Ob cogitata nullus vnquam plectitur. De occultis Ecclesia non iudicat.

οὐχ οἷόν τε ἐν τῷ ἀπὸ γνώμης στοχασμῷ μάρτυρας παρέχεσθαι. *Vlpianus Rhetor.* Fieri nequit, vt in coniectura, de animo producantur testes.

Myślić co frásowliwie. Zamyślić się. Vtonąć w gym.

Arrodere vngues. *Persius.* Demordere vngues. *Idem de Poëta negligenter scribente ait:* Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit vngues.

Caput scabere. Vngues rodere. *de Lucilio cogitabundo Horat. sic:* In versu faciendo Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.

Digitũ mordere. *Ex Luciano qui ait:* τί δακὼν τὸν δάκτυλον ζητεῖς καὶ ἐπὶ πολὺ ἀπορεῖς; Quid mordens digitum quæris & diu dubitas? ὁ νοῦς ἐν σκύτεσιν ἐστι. *Aristoph.* Animus est in corijs vel tergoribus .i. *in scutis quæ ex corio fiebant .i. de bello cogito.*

Nostrates scriptores cogitabundi, plerumq; calamum mordent, id quod priscis etiam fuit in vsu. Plutarch. de Demosthene. προσήνεγκε τῷ στόματι κάλαμον καὶ δακὼν ὥσπερ ἐν τῷ διανοεῖσθαι καὶ γράφειν εἰώθει .i. Admouit calamum ori & mordens vt in cogitatione & scriptione solitus erat.

Myślenie stoi podczás zá czynienie. Myśl zá vczynek idzie.

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum Facti crimen habet. *Iuuenal.*

Cicero in Epistola ad Cælium Rufum gratulans illi ædilitatem & ob Hirri competitoris eius repulsam gaudens & ridens, ait: Dedisti quem semper ridere possemus. Itaq; cùm primùm audiui; ego, ille ipse factus sum, scis quem dicã &c. Te autẽ contemplans &c. vt nimio gaudio desiperem. &c. Quid quæris? dum illum rideo, pænè factus sum ille (.i. *Hirrus. cogitans illum passum repulsam & ideò gaudens ac illi insultans.*)

N

Ná ból głowy / lekárstwo chleb. Dziecci głowá boli / gdy ieść chce.

Gallorum dictum est. Dolori capitis cibus medetur. *Garner.*

ὠκεῖ' ἰᾶται ἡ τροφὴ κεφαλαλγίαν. *A.*

Capitis dolorem facile mitigat cibus.

Ná bruku mężny / śmiały / dokázuie.

οἴκοι λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. *Aristophan. Plutarch.* Domi leones, in acie vulpeculæ

vulpeculæ. *Vel vt Tertullian.* In pace leones in prælio cerui.
ἐν εἰρήνῃ θρασὺς, ἐν πολέμῳ δειλός. *Synesius.* In pace audax, in bello timidus.
Nostri dicerent. Domá lew / ná woynie tchorz. *quod sic reddere licet.*
οἴκοι λέοντες ἐν μάχῃφι δ' ἰκτίδες. *A.* Domi leones in acie putorij.

Nabywszy nie záżyć márność / głupstwo.

λαγωὸν ἀγρεύσας κρέασιν αὐτοῦ ἀπέχει, *A.* Leporē vbi cepit carnibus eius abstinet.
Horat. sic habet. Leporem venator vt alta
In niue sectatur, positum sic tangere nolit .i. *desipiat si sic agat. Ecclesiastes sæpe, præsertim c. 4. & 6.* vanitatem vocat partis bonis non frui.
Titulum sepulchri acquirere. V. W wilią śmierći. & Kiedy nalepiey.

Náciagniesz gdzie chcesz. Ják nos woskowy. Ják wosk człowiek. Powolny.

Cereus nasus. *hîc vulgò vsurpatur, vel cerei nasi homo vel sententia similis, non ineptè. nam sic Græci loquuntur.* κηροῦ εὐπλαστότερος. *Damascius Syrus.* Cerâ ad formandum & fingendum facilior.
κηροῦ παντὸς μαλακώτερος. *Chrysostomus.* Omni cera mollior. *Et Horati. de iuuene.* Cereus in vitium flecti. Naso item trahere vel trahi *Græci vsurpant.*
Sic Lucian. οὐδὲν κωλύει σε τῆς ῥινὸς ἕλκεσθαι ὑφ' ἑκάστων. Nil obstat quo minus à quouis nare traharis. Argilla quiduis imitaberis vda. *Horat.*
Lesbia regula. *de qua Aristoteles ait:* ὁ λέσβιος κανὼν μολύβδινος πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται καὶ οὐ μένει ὁ κανών. Lesbia regula plumbea ad lapidis figuram transmouetur & nō est regula. *Sic cùm ratio sensum, lex morem, princeps plebē sequitur.*
ἡ πρὸς πάντας ὁρῶσα τῶν παριόντων εἰκών. *Nazianzen.* Statua omnes viatores aspiciens. *de amico adulatore vel sententia quæ ad diuersos sensus facile trahi potest.*
Omnibus omnia annuit. *Catullus* ἀρχιλόχου μέλος. Archilochi melos. *quod leui mutatione cuiuis aptari poterat.* V. Káżdemu śie to zgodźi. *Affine,* Łágodny.

Ná ćie koley.

Tibi cursu lampada trado. *Varro.* .i. *tu succedere debes in munere.*
Tralatum à ludis Atheniensium, qui λαμπαδηδρομίαι *dicebantur, quia in eis cum lampade accensa cursores certabant, & vnus absoluto cursu, alteri cursuro lampadem tradebat. Meminit & Lucreti.*

Naćieżey śie ochynać / potkáć. Pierwszy stos naćieższy.

Niedźwiedźić gdy przemożesz / zá nos wodźić możesz.

Prima coitio est acerrima. Si eam sustinueris, post illam iam vt lubet, ludas licet. *Terent.* Victor feroces impetus primos habet. *Seneca Troadé.*
Glaciem scindere. *Vel* Primam glaciem frangere operosum vel periculosum. *Recentiorum est.* *Adde apologum Æsopi de vulpe quæ leonem nunquam visum antea, primò conspectum extimuit admodùm, secundò accessit propiùs, tertiò visum alloqui ausa est.*
ἡ πεῖρα πρώτη κινδυνώδης τυγχάνει. *A.* Periculosa prima periclitatio.

Ná ȝyiemi wozku śiedziß / tego pioſnke ſpieway.

εὐτακτεῖν εἶναι τ' ἀλλότρια δειπνοῦντα δεῖ.

Qui viuit alieno, hunc modeſtè agere decet.

Cuius pane veſcor, eius verba molior. *Iunius.*

οὐκ ἔστ' ἐλεύθερος ἀλλότρια φάγων ἀνήρ. *A.*

Qui viuit alieno, eſſe liber non poteſt.

Non ſtat ſimul libertas cum alieno cibo. *Nam beneficia ligant.* V. Dobrodźieyſtwo wźiąć, & Chleb namocniey wiąże. *Adde illud Martial.* Namque coquus domini debet habere gulam. *Item.* Liber non potes & guloſus eſſe. *Nam ventris cauſa, adulari, arridere, obſequi, irriſiones probra pati cogeris. Idem Mart. ait:*

Liber eris, cœnare foris ſi Maxime nolis. V. Pochlebcá.

Nád ludźie coś.

ἀετὸς ἐν νεφέλαις. *Ariſtophan.* Aquila in nubibus. *de eo qui aliis longè antecellit, & quem aſſequi non facile ſit. Hoc ante omnes Chriſto Domino, deinde S. Ioanni Euangeliſtæ omnes SS. Patres ex libris diuinis rectè attribuunt.*

Ná drugiego przymowká / á ná ſie ni ſłowká.

ἀλλότρια σκώπτων ἁμαρτήματα, τ' ἴδια παρορᾷ. *A.*

Aliena carpens vitia, diſſimulat ſua. *Caſtigat tales Horat. dicens:*

Cum tua peruideas &c. *Vide* Cudze wády choć máłe.

Vſurpatur dictum Polonicum & alio ſenſu, non carpendo, ſed negotium proprium ſub alieno nomine procurando. Vide. O kiem inßem mowi. *&c.*

Nádźieiá częſto omylá.

Scio ſpem decepiſſe multos qui ſperauerint. *Plaut.*

Fallitur augurio ſpes bona ſæpe ſuo. *Ouidi.*

πολλ' ἐλπίδες ψεύδουσιν αἱ ἄλογοι βροτούς. *Euripid.*

Spes ſtulta mentitur homini quam plurima.

αἱ ἐλπίδες βόσκουσι τοὺς κενοὺς βροτῶν. *Menander.*

Spes vacua (*vana*) paſcit plurimos mortalium.

τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ὀνείρους εἶναι. *dixit Plato.* .i. Spes vigilantiũ eſſe ſomnia.

ἐλπίδος ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς. *Thucydid.* Spei in dubio eſt robur.

Spes alit: *ait Tibull. addunt vulgò recentiores.* & fallit.

Apud Plautum quidam dicit: Benedice. dijs ſum fretus. deos ſperabimus. Rt. *alter.*

Non ego iſtud verbum emiſſim (*emerem*) titiuillitio (*filis putridis*)

Nam omnes mortales deis ſunt freti, ſed tamen

Vidi ego dijs fretos ſæpe multos decipi. *Ethnicus de diis ſuis ineptis ineptè vel potiùs aptè & verè loquitur.* V. Omylitá go nádźieiá.

Nádźieiá ießcze ieſt. Nie trać nádźieie / gdyć ſie nie dobrze dźieie.

μία μοι 'κείνη ἄγκυρα ἔτι ἄβροχος. *Lucian.* Vna mihi illa adhuc anchora eſt ſicca .i. *integra nunquam aquis merſa.*

Aliqua

Aliqua afflabit aura. *Cic. ait:* Sperat ſibi aliquam auram poſſe afflare.

Multa præter ſpem ſcio multis bona eueniſſe. *Plaut.*

μηδέποτε σαυτὸν δυστυχῶν ἀπελπίσῃς. *Menander.*

Spem nunquam abicito cùm quid aduerſi premit.

ἀνὴρ ἀτυχῶν σώζεται τῇ ἐλπίσι. *Idem.*

Spes ſeruat infeliciter agentem virum.

οὐκ ἔστ᾽ ἄελπτον οὐδέν. *Sophocles.* Nil eſt quod non liceat ſperare.

ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας. *Plutarch.* Spes alunt exulem.

Adhuc aliquis deus nos reſpicit. *Eraſmus ex Homero qui ait:*

ἀλλ᾽ ἔτι τις καὶ ἐμοῖο θεῶν ὑπερέξεθε χεῖρα.

Aſt aliquis diuum poterit mihi porgere dextram.

Adhuc cælum voluitur. *Eraſm. ex Theocrito. qui ait:* οὔπω μῆνας ἄγων ἔκαμ᾽ οὐρανὸς οὐδ᾽ ἐνιαυτούς. Nondum annos menſeſque quieuit voluere cælum.

V. Będźie teź kiedy słonce. Spodźiewáy śię.

Nádźieiá niepewna / słába / prózna.

ἀνεμαῖος ἐλπίς. *Alciphron.* Subuentanea ſpes .i. *inanis.*

λεπτή τις ἐλπίς ἐστ᾽ ἐφ᾽ ἧς ὀχούμεθα. *Suid.* Qua ferimur admodũ tenuis eſt ſpecula.

Miſſilia exſpectare *dicitur, qui totus à Fortuna pendet, eiuſq; beneficiis inhiat. Rhodigin. ex Senecæ epiſt. 74.*

Tenuis ſpes. *Cic. vt Plato eodem ſenſu:* λεπτὴ σωτηρία. Tenuis ſalus.

ἐμόγησαν αἱ ἐλπίδες. *Athenæ.* Laborant (*infirmæ ſunt*) ſpes.

Sic lib. 4. Regum c. 18. ἡ ῥάβδος καλαμίνη τεθλασμένη .i. Calamus arundineus fractus, *vocatur Pharao, in quo ſpem habere Ezechiam dixit Rabſaces.*

Inhiat quod nuſquam eſt miſer. *Plaut.*

Adhuc tua meſſis in herba. *Ouidius.*

Sperat laturas poma myricas. *Ouidi.*

Spem infinitam perſequeris. *Cic.*

κενεῶν ἐλπίδων χαῦνον τέλος. *Pindar.* Inanis ſpei ſterilis exitus.

Spe incerta certum mihi laborem ſuſtuli. *Terenti.*

χρυσαῖ ἐλπίδες φῦσαι ἐπίχρυσοι. *Lucian.* Aureæ ſpes, bullæ deauratæ.

Spe Crœſo ditior, re Codro vel Iro pauperior. *Langius.* Nádźieią śię kármi/ źywi.

Nádźieiá pracey ábo w pracey vćiechá.

Spes præmij, laboris eſt ſolatium. *P. Syrus.*

ὁ λάτρου ἐλπὶς τῶν πόνων παραμύθιον. *A.*

Spes alit agricolas. &c. Spes etiam valida ſolatur compede vinctum

Crura ſonant ferro, ſpes canit inter opus. *Tibul. Idem dicit Ouid.*

τροφὴ φιλαρέτων ψυχῶν ἐλπίς. *Philo.* Spes eſt alimentum ſtudioſæ mentis.

V. Nie żal robić.

Ná fráſunek / dobry trunek.

ἀνδρὶ κεκμηκότι μένος μέγα οἶνος ἀέξει. *Homer.*

Viro lasso deficienti magnum robur vinum addit.

Nunc vino pellite curas. *Horat.* — Generosum & lene requiro (*vinum*) Quod curas abigat. *Idem.* Dissipat *Eubyus* (*Bacchus*) curas edaces. *Idem.* Neque mordaces aliter diffugiunt solicitudines. *Idem* .s. *quàm vino bibendo.* Curam metumq; Cæsaris rerum, iuuat Dulci Lyæo soluere. *Idem.* Vino nihil iucundius quisquam bibit. hoc ad ægritudinem medendam inuenerunt; hoc hilaritatis dulce seminarium; hoc coagulum conuiuia continet. *Varro.*

Pallentes procul hinc abite curæ Misce dimidios puer trientes. *Martial.*

Cura fugit multo diluiturque mero. *Ouidi.*

ὅταν πίω τὸν οἶνον εὕδουσιν αἱ μέριμναι. *Anacreon.*

Dum (*dulce*) poto vinum ærumna dormit omnis.

Aptior est dulci mensa merumque ioco. *Ouid.* πιῶν οἶνον &c.

οὐ πίνων ἀπὸ μὲν χαλεπὰς σκεδάσεις μελεδῶνας,

θωρηχθεὶς δ' ἔσεαι πολλὸν ἐλαφρότερος. *Theognis.*

Bibe vinum &c. Illud bibens molestas dissipabis curas

Et madidus eris multò leuior. *Confer.* Lżeyßy człowiek po obiedźie.

ἑλένης κρατὴρ κουφίζει τὰ ἄχθη τῆς γνώμης. *Philostrat.* Helenæ crater vacuat animi molestias .i. *poculum Ægyptiis pharmacis conditum, maximè nepenthe. de quo sic Plin. Nobile illud nepenthes obliuionē tristitiæ afferens & ab Helena mortalibus omnibus propinandum. Et Homer.* αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον,

νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.

Statim igitur in vinum immisit pharmacum vnde bibebant,

Tristitiæ & iræ malorumque omnium obliuionem inducens. *Buglossam idem præstare scribit Galenus, quare eandem cum nepenthe quidam esse putant.*

Eluit curas ebrietas. *Seneca.* Ebrietas aliquando admittenda, non vt mergat nos, sed vt curas deprimat. *Idem.* *Hilaritatem ex moderato potu intellige.*

οἶνος καὶ μουσικὴ εὐφραίνουσι καρδίαν. *Ecclesiastici c.4.* Vinū & Musica lætificant cor. Date siceram mœrentibus & vinum his qui amaro sunt animo, bibant & obliuiscantur egestatis suæ & doloris sui &c. *Prouerb. SS. c. 31.*

Zeno Citticus interrogatus, cur cùm natura seuerus & ex sectæ suæ præscripto tetricus esset, in conuiuio tamen hilarior videretur! respondit: Lupini quoq; natura sua amari, dulcescunt aqua macerati. *Sed & feroces iratos & furentes mitigat & delenit vinum, Sic Vlysses Polyphemum vino dulci demulsit. & Plautus cuidam valde irato vino bilem diluendam suadet. Symbolum eius rei, Bacchus currui suo subiungens tigres truces feras, apud Virg. Horat. Ouidi.*

Hæc & præcedentia prudenter interpretare, nempe vbi necessitas postulat & modus adhibetur. Ideò addunt alii, temperanda esse pocula aqua & colloquiis honestis iucundis ad cutandam ebrietatem. Heliodorus laudat eum qui solebat.

τὸν ἑρμῆν τῷ διονύσῳ συγκαθιδρύειν, καὶ λόγων ἥδυσμα τῷ πότῳ συνανακεραννύειν. i.

Mercurium (*eloquentiæ præſidem*) Baccho ſociare & orationis condimentum pocu-lis permiſcere. V. Piy przedymáiąc. *Plutarchus item præcipit:* οὐχ ἧττον τὸν μούσαις ἢ τὸν διόνυσον ἢ ταῖς νύμφαις κεραννύειν. *i.* Non minùs Muſis Bacchum (.i. *colloquiis eruditis pocula*) quàm Nymphis (*aqua affuſa*) miſcere, temperare. *Seu* Non minori cura vino & compotationibus colloquia docta quàm aquam admiſcere oportere. Pauſilypos *etiam* lapis *vt nomen* (παυσίλυπος) *ſonat, mœrorem diſcutit. Plutarch.*

Ná fráſunek vczonemu z kśiąg rátunek.

ψυχῆς νοσούσης ἰατρός ἐστι γράμματα. *Philemon.*

Sunt mentis ægræ medicus optimus libri.

Muſis amicus, triſtitiam & metus
Tradam proteruis in mare Creticum Portare ventis. *Horati.*

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas,
Atque metus omnes, *&c.* ſtrepitumque Acherontis auari. *Virgil.*

Simile quid habet Heſiodus & Theocritus.

Studijs & literis ſecundæ res ornantur, aduerſæ adiuuantur. *Cicer.*

Multi cùm in poteſtate eſſent hoſtium ac tyrannorum, multi cùm in cuſtodia, mul-ti in exilio, dolorem ſuum doctrinæ ſtudijs leuarunt. *Idem.*

Hæc ſtudia, &c. ſecundas res ornant, aduerſis perfugium ac ſolatium præbent. *Idē.*

Vide Athenienſium exemplum, ſub Dobrze co vmieć. *Tarantulæ venenato mor-ſu infecti, curantur muſica. Ælian. Alexandr. Neapolit. & affectus vitioſi oratione ſapientis.*

Nagorſze bóty v ſzewcá, śiekierá v kowalá, &c.

πολλοὶ χαρίζουσιν ἑτέροις, αὐτῶν δίχα. *A.*

Multi obſequuntur alteri, obliti ſui. *vel* Aliena curant negligunt multi ſua.

ὁ ῥυπαρὸς αἱρεῖ πωλεῖν ἢ ἐπαυρεῖν. *A.*

Mauult auarus vendere bona, quàm ijs frui.

χειρόβιος οὐ τὸ κάλλος ἀλλ᾽ ὄνειαρ φιλεῖ. *A.*

Non pulchrum at vtile quod eſt ſpectat artifex. *Artes illiberales lucri gra-tia cōmoditatem & elegantiā negligunt. Affine,* Drugiem dobry. Co w ſwey mocy mamy.

Ná iedne śię broń, obronę, dowod, przyiaćielá, &c. nie ſpuſzczay.

Dobrze mieć wiele drzwi w domu. Nie iedne dźiurę krolik ma do iámy.

Mus vni antro non fidit. *Ex Plauto, qui ait:*

Sed tamen cogitato, mus puſillus quàm ſit ſapiens beſtia,
Ætatem qui vni cubili nunquam committit ſuam; (.i. *vitam, ſalutem,*)
Quia ſi obſideatur vnum, aliud perfugium gerit. *al. quærit.*

Sunt animalia, quæ latibulis ſuis diuerſos & plures exitus pandant, vt ſi quod peri-culum inciderit, fuga pateat obſeſſis. *Lactantius.*

Echinus duo foramina ad oppoſitas mundi plagas in ſuo cauo facit. *S. Baſilius.*

πρὸς ἕνα καιρὸν ἀρτήσασθαι τὰς ἐλπίδας οὐδαμῶς συμφέρει. *Ioſephus.* In vna

occasione spem figere (*spe incumbere*) nequaquam vtile est.

ὡς ἀγαθόν ἐς' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν. *Aristophanes.*

Vt expedit, quam plurima habere agnomina. *Instar Mercurij vel instar eius qui plura habet in aula officia, vel eius qui plures artes scit.*

Remo & aura vtendum. *Ex Ouidi.*

Bonum est duabus niti anchoris. *ex Pindaro, qui ait:*

ἀγαθαὶ δ' πέλονται ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ, θοᾶς ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφθαι δύ' ἄγκυραι.

Bonæ autem sunt intempestuosa nocte celeri ex naue pendentes duæ anchoræ. *Vel* Bonum est pendere duas, &c. Vni naui non fidas.

μηδ' ἐνὶ νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθαι. *Hesiod.*

Ne in vnam cauam nauem totam substantiam ponas.

Bonum hoc documentum etiam in simplici & proprio sensu. In tralato autem. Ne quid aggrediaris in quo de omnibus simul periclitandum sit. *Simile illud.* Non ōnis alea simul iacienda. *Itē.* Ne pecuniā habeas absq; peculio. V. Nie wszytko rázem.

Ná iednem wozku obie stronie do práwá.

Vulgare dictum. Amicus personæ, inimicus causæ.

φίλος προσώπου ἐχθρός εἰμι τῆς δίκης. *A.*

Personæ amicus sum, hostis at negotij.

Discordia fratrum re confecta desinens, ipsius est rei: post rem verò si maneat, res fuit eius prætextus, causa alia occulta praua. E Plutarch.

Themistocles & Aristides inimici, exeuntes ad legationem vel ad bellum inimicitias in finibus patriæ deponebant, & reuersi rursum resumebant. Ex eodem.

Belli tempore Sext. Pompeius Roma venit ad Castra Vettij Catonis, cui cùm dixisset Cato: Quem te appellem? *ait ille:* Voluntate hospitem, necessitate hostem. (*quia aduersæ factionis erat*) *Cic. Philippica 12. Hospes hic amicum significat vt apud Plautum.* Tun' hospitem illum nominas hostem tuum?

Et Ouid. Qui sic intrabas, hospes an hostis eras? V. Mulnia śie.

Ná iedney nodze stoiąc/ &c.

Sic & Horat. — In hora sæpe ducentos. Vt magnum versus dictabat stans pede in vno. *Vide* Rychło. & Klamcá. *nam ad varias actiones potest accommodari.*

Ná iedney ziemi kąkol/ i pszenicá rośćie.

1. Mala bonis permista esse. *V.* Dobre rzadko bez złego. Złe dobrém śie często wétuie.
2. Ingenia insignia scelerum feracia esse. *V.* Gdźie rozumu więcey.
3. Bonos quoque viros vitijs non carere. *V.* Káżdy ma swoie wádę.

Ná iezyku mi iuż było. Ná koncu iezyká mi iuż było.

Modò mihi versabatur in labris primoribus .s. *nomen Charmidis. Plaut.* ἐπ' ἄκροις χείλεσιν ἦν *vel* ἔσχηκα. Satin' intra labra atq; dentes latuit vir minimi pretij! *Idē.*

Ná kieł wziąć.

— δακὼν δὲ στόμιον ὡς νεοζυγὴς πῶλος βιάζῃ, καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ.
Mordens frenum vt recens ſub iugo Pullus ferocis & contra habenas pugnas.
Sed Polonicum dictum plùs ſonat, idem quod in 1 Tomo. Nie vhámowány. Vpieram ſie.

Ná koncu iezyká. *ſubaudi* Mieſzka. Naydźieſz. *&c.* Dopytaſz ſie.

Ad hunc ferè ſenſum, licet fuſiùs reſpondit apud Terentium in Adelphis Syrus Demeæ fratrem quærenti, deſcribendo locum remotiſſimum, in illum aiebat eſſe, vt per tot plateas angiportus, ſacella, porticus, cliuos curſantem per ludibriũ fatigaret ſenẽ. Garn. ex Gallic. dicit:

Quiſquis habet linguam poterit pertingere Romam.
πᾶς ὁ γλῶσσαν ἔχων ῥώμῃ οἷός τε προσελθεῖν. *A.*

Na koncu vſtáieſz.

πάντα ἐκτραγὼν βοῦν, εἰς τὴν οὐρὰν ἀπέκαμεν.
Toto boue douorato, in cauda defecit: *In eum qui prope peracto negotio in fine deficit.* In ſummo cliuo deficis. *Seneca.*
κακῶς χρῆσθαι τῷ ἐπιλόγῳ. *Ex Herodoto.* Malè vti epilogo .i. *infelicem finem rebus vel dictis imponere. Rhodigin.*

Na kray świata.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet & glacialem Oceanum. *Iuuenal.*
ὑπὲρ ἡρακλέους ἐσχάτας στήλας, καὶ τὴν ἄβατον ὠκεανοῦ θάλασσαν. *Heraclides Ponticus.* Vltra Herculis extremas columnas & inacceſſum Oceani mare.
Ad extremos Garamantas. *Ex Virgil. Plini.*

At nos hinc alij ſitientes ibimus Afros
Pars Scythiam & rapidum Cretæ veniemus Oaxem,
Et penitùs toto diffuſos orbe Britannos. *Virgil.*
Viſam Britannos hoſpitibus feros, *Horat.*
εἰς Φᾶσιν, ἔνθα ναυσὶν ἔσχατος δρόμος. *Strabo.*
Ad Phaſin vbi curſus ſupremus nauibus .*ſ. nauigauit.*

Nátáiec debowemi ábo twárdemi ſłowy.

—— Solea puer obiurgabere rubra. *Perſius.* Obiurgare ferulis. *Suetoni.*
Miſero mihi mitigabat ſandalio caput. *Turpilius.*
Commitigare alicui ſandalio caput. *Terenti.*
οἱ ἀπιστοῦντες ἄξιοι ἂν εἶεν σανδάλῳ χρυσῷ ἐς τὰς πυγὰς ὡς τὰ παιδία παίεσθαι. *Lucianus.* Non credentes digni eſſent vt eorum nates ſolea aurea more puerorum pulſentur. Monumentis vos commonefaciam bubulis .i. *loris. Plaut.* Bubulis caſtigabo te exuuijs. *Idem. eodem ſenſu.* Caue ſis tibi, ne bubuli in te cottabi crebri crepent. *Idem. Oppoſitum verò apud eundem.* Abſtinere cenſione bubula .i. *non cædi vel non cædere loris bubulis aliquem.*

Nálazł zégo ſzukał.

ἀμαία τὴν ἀζησίαν μετῆλθεν. *Plutarch.* Amæa Azeſiam .i. Ceres Proſerpinam

(*diu quæsitam, tandem*) inuestigauit. *Nota fabula vel ex Claudiano.* *Ægyptij inuento Api boue nigro seu Osiri clamabant*: εὑρήκαμεν, συγχαίρομεν. Inuenimus, collætemur. *Meminit Iuuenal.*

Nálazł swoy swego / ábo sobie podobnego. Nálázłá Martá Gotartá.

Patella reperit operculum. εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα. *Varro.* (*similem.* Par ingeniũ nactus est. *Terent.* Cascus Cascā ducit. *Varro .i. vetulus vetulā, vel similis* *Potest huc accommodari & illud*: Caius Caiam, *de bonis coniugibus. Nam Plutarcho teste apud Romanos Sponsa ad sponsum deducta dicere solebat*: ὅπου σὺ Γάϊος, ἐγὼ Γαΐα. Vbi tu Caius (*fueris*) ego Caia (*ero*) *à celebribus coniugibus Romanis tracto exemplo vel omine. De discordibus autem coniugibus (nam & sic dictum Polonicum vsurpatur) est illud Martial.* Cum sitis similes paresque vita,

Vxor pessima, pessimus maritus, Miror non bene conuenire vobis.

Itemq; illud. Thaida Quintus amat. quam Thaida? Thaida luscam,

Vnum oculum Thais non habet, ille duos. *Intellige, vel verè de oculis corporis ad præsentem locum aptè, vel de animo .i. stultus est qui luscam ambit.*

Quadrat in hunc locum & illud Gallorum apud Garnerum: Clauus vel impages reperit foramen. *Itemq; illud.* Calceum suo pedi aptum, *vel* Calceus pedē sibi aptũ inuenit.

εὗρεν ὑπόδημα τὸν οἱ ἐπάρμενον πόδα. *A.*

Sibi quadrantem calceus reperit pedem. *vt Dorion furi optabat.* V. **Dobroć czynność zła.** *Affine*, **Tákiemu tákie. Tráfił swoy ná swego.**

Ná ledźie budowáć ./. niewárowno.

Vulgare dictum recentiorum est. Glaciej vnius noctis fidere .f. *intutum*.

Sed & plurium noctium glaciei Iudæus non fidit. Vide **Lodem péwniey.**

Sensus dicti Polonici parœmiacus, is est. **Na niépéwne rzéczy śie spusczáć / sádźić / vfáć**

Nálegánie gęste / długie / zá gwałt stoi.

Συνεχὴς ἡ ἔνστασις ἴση ἐστὶ τῇ βίᾳ. *A.*

Instantia assidua instar est violentiæ.

Qui instat, etiam ex duro pectore gratiam extundit. *Seneca.*

Nec verò postea destiti labefactare eum, qui &c. itaque quotidianas compellationes meas non tulit, seque in vrbem recepit inuitus. *Cic.*

Tundendo atque odio denique effecit senex. (.f. *vt filius vxorem quam nolebat ducere consentiret*) Despondit ei gnatam vicini. *Terent.*

Apud eundem in Heautontim. pater seuerus in filium, amisso illo dicit:

Vbi rem resciui, cœpi non humanitùs Neq; vt animum decuit ægrotum adolescentuli Tractare, sed vi & via peruulgata patrum Quotidie accusabam &c. Postremò adolescentulus sæpe eadem & grauiter audiendo victus est Militatũ abijt. *Item in Adelphis Mitio importunè rogantibus respondet*: Vis est hæc quidem.

Huc & illud: Gutta cauat lapidem. *Et plura sub* **Vstáwicznosć wiele może.**

Ná lékki chleb śie vdał.

Muficè agere vitam inftituit. *Ex Plauto.*
αὐλητοῦ βίον ζῆν προῄρητο. Aulœdi vitam elegit. *Nam cantores, tibicines, mimi, comœdi, parafiti, conuiuiorum funt affeclæ & alienum cibum vt mures deuorant & fine fumo facrificant. ex Plauto. His adde ex Horatio* Ambubaias, agyrtas, propolas, quin ex noftro more aulicos. *De his omnibus rectè vfurpes illud Terentij.* Vide otium & cibus quid faciat alienus. V. Cudzem śię żywić.

Náleżyß śię w grobie.

Duplici fenfu vfurpamus. 1. Cùm ftertentem aut pigrum caftigamus.
Sic ferè Ouid. Stulte quid eft fomnus, gelidæ nifi mortis imago?
Longa quiefcendi tempora fata dabunt.
ὀκνηρὲ ταφθεὶς ἡσυχάσεις ἐπιπλέον. *A.*
Sepultus ignaue requiefces plùs fatis.
2. *Cùm mori cupientem cohibemus. Tale eft illud Senecæ.*
Nemo ad id ferò venit, vnde nunquam. Cùm femel venit potuit reuerti.
V. Nie iutro zmartwychwſtáć.

Nałog drugie przyrodzenie. Nałog trudno odmienić.

Nałogi ſtáre / trwáłe. Nałog do złego / nic gorßego.

Confuetudo altera natura. *Cic.* τὸ ἔθος ἑτέρα φύσις. *Philo. Galen.*
Confuetudo diuturna callum obducit. *Cic.*
τὸ εἰθισμένον ὥσπερ πεφυκὸς ἤδη γίγνεται. *Ariftotel.* Confuetum quafi innatum iam efficitur. Nam morem fecerat vfus. *Ouidi.*
Definit effe remedio locus, vbi quæ fuère vitia, mores funt. *Seneca.*
Difficulter reciduntur vitia, quæ nobifcum creuerunt. *Idem.*
Nihil infelicius eo, cui iam malum effe neceffe eft. *Idem.*
Dedifcit animus ferò, quod didicit diu. *Idem.*
Grauiffimum eft imperium confuetudinis. *P. Syrus.*
Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Serò recufat ferre quod fubijt iugum. *Seneca Hippolyto.*
ὅμοιον τὸ ἔθος τῇ φύσει. ἐγγὺς γὰρ τὸ πολλάκις τοῦ ἀεί ἐστιν. ἔστι δὲ ἡ μὲν φύσις τοῦ ἀεί, τὸ δὲ ἔθος τοῦ πολλάκις. *Ariftotel.* Similis eft confuetudo naturæ. vicina enim funt fæpiùs & femper fieri. eft autem natura eorum quæ femper fiunt; confuetudo eorum, quæ frequenter. Vinclis folutus fenfim incedit. *ex Plutarcho.*
ὡς ἔργον εὖ ζῆν, ἐν πονηροῖς ἤθεσιν. Difficile viuere eft bene, affuetum malis.
Adolefcens ludens alea reprehenfus à Platone dixit: Quam paruā rem reprehendis! *Cui Plato.* At non parua res eft confuetudo.
θᾶσσον ὁ κάνθαρος ἂν μεταπεισθείη. *Lucian.* Citius fcarabæo perfuaferis .f. *vt relinquat ftercora, quam affuetus malam confuetudinem.*
ὁ μὴ πότε παίξας, πάλιν παίξει. Qui aliquando lufit, iterum ludet.
Cui femper dederis, vbi negas, rapere imperas. *P. Syrus.* Dawßy/ raz/ dwá/ muśiß dźiéśięć. Trudno temu odmowić/ ktory śię długo bráć náuczył.

Planta tenera facile euellitur, adulta difficulter. *Vide Apologum S. Dorothei sub Zło biegay wczás.* Mala vbi consuetudine recepta vim legis acquirunt, non facile quamuis noxia sint aboleri possunt. *Plutarch. Latinè loquens.*

O consuetudo peccandi! quantam habes iucunditatem in improbis & audacibus, cùm pœna abfuit & licentia consecuta est. *Cic.*

Consuetudine rursus animus tè huc inducet. *Plaut.*

Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas: & vos poteritis bene facere, cùm didiceritis malum. *Ieremiæ c. 13.*

Addo apologum de Potore quodam, quem cùm ebrium vxor pro mortuo sepeliïsset & ei pro more Ethnico cibum ad sepulchrum attulisset, ille crapula iam digesta euigilauit & potum postulauit. Simile Epigramma in Antholog. in Anacreontem.

ὦ ξένε τόν δε τάφον τ᾽ ἀνακρέοντος ἀμείβων,
σπεῖσόν μοι παρίων, εἰμὶ γὰρ οἰνοπότης.

O hospes sepulchrum hoc Anacreontis transiens, Liba mihi accedens, sum enim meribibulus. *Affine,* Po stáremu & Stárego odmienić.

Nałog odmieni kto śię nié leni.

Recta opinio prauam consuetudinem corrigere solet. *S. Augustin.*

Bona consuetudo excutere debet quod mala incussit. *Seneca.*

Certa fortiter. consuetudo consuetudine vincitur. *Thomas de Kempis.*

Obsistet inolita consuetudo, sed meliori consuetudine deuincetur. *Idem.*

κακὸς ἂν ἐθισθεὶς, δυνατὸς ἐθίσαι καὶ καλός. *A.*

Potest malis assuetus, assuescere bonis.

Didici quamuis vetus arbustum posse transferri. *Seneca. hoc dictum oppositum est illi de annosa arbore negante transplantari, sed experientia refellit.*

Nałog vłácnia trudnośći. Zwyczay wszystko przémaga. Przykrość zwyczáyna lżéysza.

Consuetudo calamitatum mollimentum, citò in familiaritatem grauissima adducens. *Seneca.* Paulatim voluptati sunt, quæ necessitate cœperunt. *Idem.* Finis dolendi est, obtorpuisse. *Idem.*

Quod malè fers, assuesce, feres bene. multa vetustas Lenit. *Ouidi.*
Fac tibi consuescat. nihil assuetudine maius. *Idem.*
Hoc quoque Naso feres, etiam maiora tulisti,
Iam tibi sentiri sarcina nulla potest. *Idem.*
—— Valeo, corpusque quod antè laborum
Impatiens nobis inualidumque fuit, Sufficit. *Idem.*
Ac veluti primò taurus detrectat aratra,
Pòst venit assueto mollis ad arua iugo. *Propert.*

Seruitus mea mihi interdixit, ne quid mirer meum malum. *Plaut.*

ἔστι δὲ καὶ τὸ συνήθες ὥσπερ τὸ ἐθιστὸν ἐν τοῖς ἡδέσι. *Aristotel.* Est autē assuetum & vsitatū inter iucunda. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει μὴ ἡδέων ὅταν ἐθισθῶσιν ἡδέως ποιοῦσιν. *Idem.*

Multa

Multa enim etiam eorum quæ natura iucunda non sunt, cùm assueuerint, iucundè faciunt. *Hinc illud Philosophorum vulgare axioma.* Ab assuetis non fit passio. *Elegantiùs & latiniùs Claudian.* Sensúmque mali detraxerat vsus.
Notissimum quodque malum, maximè tolerabile. *Liui.* (*Nonius.*
Quod si fecisset paulò sæpiùs, didicisset id ferre, & non esset intolerabilis. *Afranius.*
λυπηρὸν μὲ, ἀλλὰ ἤδη συνήθεις ἐσμέν. *Aristotel.*
Molestum quidem est, sed iam assueuimus.
ἄρης τὰ αὑτοῦ ὅπλα μὴ σαλεύει. Mars sua arma non iactat non concutit .i. *assueta facile feruntur. Erasm. Aliter.* V. Kokoszy śie.
Muscæ pastæ minùs molestæ sunt quàm ieiunæ. *Ex Apologo de Vulpe à muscis obsessa, quas cùm erinaceus depellere ab ea vellet; probibuit dicens:* Malle se has iam pastas pati, molestiores enim futuras alias ieiunas. *Vsus est hoc apologo Cinesias parasitus Alexandri (apud Athenæum) cùm is parasitos muscas vocans vellet à se repellere.*
τὰ οἰκεῖότατα τῶν κακῶν ὑπομένειν μᾶλλον ἢ πειρᾶσθαι τῶν ἀλλοτρίων. *Plutarch.*
Familiaria mala potiùs toleranda, quam aliena experienda.
Sic anus Syracusana, quotidie pro Dyonisio tyranno vota faciebat, & ab eo interrogata cur id faceret, respondit: Timeo ne peior succedat.
Vt in loco pestilenti quoq; qui assueuêre durant: ita incommoda parùm lædunt assuetos *Plini.* Vt callus tempore adimit sensum: ita diutina mala consuetudo facit, vt leuiùs feramus. *Idem.* Bene facere ex consuetudine in naturam vertitur. *Salusti.* Si sua mala omnes homines in vnum conferrent, data illis optione commutandi, quisque potiùs suum cui assueuit auidè resumeret, etiam grauius alieno. *Herodot. & Valer. Maxim. lib. 7. c. 2.*
Idem penitùs habet Horat. lib. 1. Satyra 1. Plutarchus Socratem huius dicti facit auctorem. V. Czás wszystko vłácnia.

Nałog wiele może.

τὸν μόσχον ἄρας, ταῦρον ἐστ᾽ οἷός τ᾽ ἄρειν. *A.*
Taurum tollet qui vitulum sustulerit. *Petroni. exemplo Milonis Crotoniatæ de quo Plini.* Nempe à teneris consueuerat, *quod laudat Virgil.*
Iulius Viator consuetudine effecerat, ne potu vteretur in senectute. Plini.
Iumenta rectè ire condocefacta, etiam dimissis habenis a rectore, sine errore & offensa pergunt. Plutarch. Profecit poto Mithridates sæpe veneno,
Toxica ne possent sæua nocere sibi.
Tu quoque cauisti cœnando tam male semper,
Ne posses vnquam Cinna perire fame .s. *assuetus eidem. Martial.*
De Mithridate idê scribit Plutarc. Plini. Gelli. Psyllos fugiunt venenata. *Suetô. Xiphili.*
μέγα μέν τι τὸ ἔθος ἐστιν ἑκάστοις. *Aristotel.* Magna res cuique est consuetudo.
Consuetudo naturâ potentior. *Curtius.* V. Nałog drugie przyrodzenie.

Na ludźié śie oglądáć. Réspektami śie vwodźić.

ἔξω βλέπειν καὶ πρὸς δόξαν ἕλκεσθαι. *Plutarch.* Foras prospectare & opinione

famáue duci. Sese quærere extra. *ex Persio.*

Ná málé má probowáć / kto śię bol przedowáć.

Celocem prius quàm onerariam regere disce. *Ex Apuleio.*
ἐρέτην δεῖ πρῶτον γένεσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν. *Aristophanes.*
Remigem prius esse oportet, quàm gubernaculo manum admoueas.
μὴ ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνῃς. *Ex Platone Nazianzeno.*
Ne in dolio figlinam discas.

Námawiácz rowny przymuśićielowi.

ὁ πείσας χείρων τοῦ βιασαμένου. *Isidor. Pelusiota.* Qui persuadet deterior est cogente. *quia animum etiam flectit, quod violentia nulla potest.*
ἡ πειθὼ τῆς βίας ἀργαλεωτέρα. *Idem.* Persuasio violentiâ molestior.
Qui monet, quasi adiuuat. *Plautus.*

Námietnośc rospuszczona / pewna zguba.

Equo effreni currens, rogatus, quo iret? respondit: Quò illi placebit. *Apud Rhodiginum apologus in cupiditates effrenes.* ἡ ἐπιθυμία ἵππος ἀχάλινος. *Vel* ἀχάλινός ἐστιν ἵππος ἡ ἐπιθυμία. *A.* Freno carens equus cupiditas omnis est.

Ná ostátnia przyszło. Oręst idźie. Przywiodł go ná hak.

Res ad triarios rediit. *Liuius. in quibus vt pote fortissimis summa spes fuit.*
ἱερὰν ἄγκυραν χαλαστέον. *Lucian.* Sacra anchora soluenda est.
ἀφ' ἱερᾶς κινητέον .s. λίθον. *Plato.* A sacra linea mouendus est calculus.
Ad incitas redactus est. *Plaut.* De diuinis & humanis cernitur. *Idem.*
Pons à tergo ruptus est. *Carol. Bouill.* V. Odwáżył sobie.
In acie nouaculæ res est. *Ex Homero Sophocle Theocrito. Et in Epigram. de Menelao & Paride singulari certamine decertantibus dicitur:*

ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμή.
Nunc vobis vtrisque nouaclæ in acumine res est, *vel* stat.

ἔσχατον κύβον ἀφιέναι χρή. *Plutarch.* Extrema alea iacienda est.
Vocat labor vltimus omnes. *Virgil.* Ventum ad supremum est. *Idem.*
Ad rastros, ad restim res rediit. *Terent.*
περὶ τῶν κρεῶν μάχεσθαι. *Ex Aristopha.* De carnibus dimicare, *vt facit lepus.*
—— ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν. *Euripides.*
Venimus ad vltimam malorum lineam.
ἀγῶνα θανάσιμον δραμεῖν. *Idem.* Agonem mortiferum decurrere.
ψυχῆς ἀγῶνα δώσων, ἐν ᾧ ζῆν ἢ θανεῖν ὑμᾶς χρεών. *Idem.*
Animæ certamen daturus in quo viuere aut mori vos oportet.
τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον δραμεῖν. *Aristophan.* De anima cursum currere.
τὴν ἐσχάτην τρέχειν. *Suidas.* Vltimum curriculum decurrere.
Equus Troianus introductus est .i. *extrema calamitas imminet. Cic. in VI Verrina.*

Quem concursum factum in oppido putatis? quem clamorem? quem porrò fletum mulierùm, cùm viderent equum Troianum introductum, vrbem captam esse dicerent? *Apud Virgil. Simile quid:* Venit summa dies &c. armatos fundit equus.
Incensa Danai dominantur in Vrbe.

ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. *Hesiodus.* Exossis. i. *Polypus*, suum pedem rodit, *nempe cùm deest cibus. Edacissimus enim est. brachia itaq; seu cirros suos vorat qui postea renascuntur.* ἔδω δ' ἐμαυτὸν ὡς πολύπους. *Alcæus.* Comedo meipsum more Polypi. Phocensium desperatio. *Vide* Odważył sobie & Złe koło mnie.

Ná piotrușke. *Item* ná piotrușke. Ná to ná owo *s.* wydatem. Szafarzow słowá.

εἰς τὸ δέον *.s.* ἀνήλωσα. *Zenodot.* Ad quod opus. *Vel* In id quod opus erat, expendi. *Dictum hoc, Periclis est, qui dum Astyagem Lacedæmonium regem, pecunia è publico accepta submouisset ex Attica, rationem eius pecuniæ reddere iussus, erubescens confiteri dixit:* εἰς τὸ δέον.

Sic apud Aristophanem quidā interrogatus: Vbi haberet vestem, calceos, *iocans respōdit.*
ὥσπερ περικλῆς εἰς τὸ δέον ἀπώλεσα.
Velut Pericles perdidi in quod opus erat.

Disertè id in Trinummo Plauti seruus interrogatus de pecunia sibi ad dispensandum data enarrat. Lesb. Quid factum est eo? *.s. argento. Stasim.* R.
Comesum, expotum, exutum, elotum in balneis,
Piscator, pistor abstulit, lanij, coqui, &c.
Quid quod dedisti scortis? &c. Quid quod ego defraudaui? &c. *Ibidem.*
Ratio quidem hercle apparet, argentum οἴχεται. i. *abijt, perijt.*

Nápisać by węglem ná czelusciach.

Vsurpamus hoc dictum cùm res aliqua insperata & incredibilis accidit, quam nos miramur & memoria dignam dicimus aut fingimus, ridemúsue.
τοῦτ' ἐν πρoπνιγέῳ ἄνθρακι γράφεσθ' ἄξιον. *A.*
Carbone scribi digna res in propnigeo.

Græci simili sensu dicunt. εἰς τέφραν γράφειν. In cinere scribere, *de re quæ contemnitur. Item* εἰς ὕδωρ γράφειν. *Lucian.* Aquæ inscribere. *Sic & Catull.*
—— Mulier quod dicit amanti In vento & rapida scribere oportet aqua.
λευκῷ λίθῳ λευκὴν στάθμην ἐπιγράφειν. *E Sophocle.* Albo lapidi albam amussim (*lineam*) inscribere. Kretą ná wapnie nápisáć.
Potest huc trahi & illud Persij. Res digna cedro, *sed ironicōs prolatum.*

Ná plac wyzwáć, abo wystápić.

Ad scamma producere. *Tertullian.* Σκάμμα *dicebatur locus certaminis athletarum fossa aut lineis cinctus.* Educenda est dictio ex domestica exer-

 citatione

citatione & vmbratili, medium in agmen, in puluerem, in clamorem, in castra atque aciem forensem. *Cicero.*

Ad pugnam qui Rhetorica descendit ab vmbra. *Iuuenal.* (*Cicero.*
Ex vmbraculis & otio in puluerem & solē in aciem & discrimē doctrinā perducere.

Ná plác wystąpiwszy / pozno abo prozno śię rozmyślác.

ἀγὼν ἐ δέχεται σκήψεις ἢ προφάσεις. *Plato.*

Certamen nō recipit simulationes vel excusationes. Necessitas ferijs caret. *Palladius.*
ἀγὼν πρόφασιν ἐκ ἀναμένει. *Plato.* Certamen occasionem tergiuersationem non exspectat. Bellum non permittit tempora legere. *Curtius.*
ὁ ἀγὼν ἐπελθὼν ὀψὲ τὴν βελὴν λαβεῖς. *A.* Progressi in aciē sera consultatio.

Náptákáć śię / iáka táka vćiechá.

Poćiechá gdy co boli / námowić śię / ábo wypowiedźieć do woli.

Animum leuant lacrymæ. *Seneca.* Exsatiet se (*flens*) & primū impetū effundat. *Idē.*
Est aliqua voluptas cognata tristitiæ. *Metrodorus. apud Senecam.*
——— Est quædam flere voluptas. *Ouid.* Expletur lacrymis egeriturq; dolor. *Idem.*
Interdum lacrymæ pondera vocis habent. *Idem.*
——— Arbitrio tuo Implere lacrymis. fletus ærumnas leuat. *Seneca Troade.*
——— ἡ λύπη δ' ἔχει ὥσπερ τὰ δένδρα καρπὸν ——— τὰ δάκρυα.
Fructu ceu arbor gaudet, ita lacrymis dolor.
μέγα τοῖς ἠτυχηκόσιν, δυνηθῆναι περὶ ὧν πεπόνθασιν εἰπεῖν. *Demosthen.*
Magnum (*solatium*) infelicibus, posse de his quæ passi sunt dicere, aut queri.

Náplwáć komu w kászę. i námowić zelżywie / sromotnie.

ἐξ ἁμάξης λαλεῖν. De plaustro loqui. *more veterum comicorum qui in plaustro sedentes quosuis liberè & impunè dictis petulantibus & conuiciis incessebant.*
ἐδενὸς φείδεται, ἀλλ' ἐξ ἁμάξης παῤῥησιάζεται. *Lucianus.*
Nemini parcit, sed è plaustro liberè loquitur.
Σκώπτει ὥσπερ οἱ τρυγοδαίμονες. *Aristophanes.*
Cauillatur ceu solent peruncti fæcibus ora Poëtæ.
Illud verò Liuij: Os suum ad contumeliam præbuit. *Itemq; Ciceronis*: Os suum ad malè audiendum alteri præbuit. *interpretare.* Dał sobie náplwáć w kászę. V. Nátrzeć vszy.

Ná pochyłe drzewo rády kozy skaczą.

δένδρον ἐπικλινὲς αἶγες ἐπιπηδᾶν φιλεῖ. *A.*
Capræ insilire pronam amant in arborem.
ἅπαξ σε βλάψας, δεύτερον ἔσεται πάλιν. *A.*
Impune læsit qui semel, lædet iterum.
νηποινεὶ κινδυνεύει ὅστις ἐν Καρί. *A.* Impune quisq; in Care facit periculum

ἑρμαῖον ἐστὶ τῶν κακοήθων πᾶς ἐπιεικής. *Suidas.*

Lucrum est improborum omnis mansuetus, mitis.

Sic apud Æsopum lepores conqueruntur se ab hominibus, auibus, & feris consumi. Et damæ apud Martialem. Partes in proclinatas ône recumbit onus. *Ouidi. Vide.* Wßedy ná mie kepie. Lédá kto nádemna przebarßeza. Ná vbogiego wßedy kepie. Komu śie nogá powinie. Zlé być názbyt dobrem.

Ná poczatku ßwankowáć / vstawáć.

In portu impingere. *Quintilian.* ἐν λιμένι προσοχθεῖν, ἐν λιμένι ναυάγιον. *Nilus.* In portu naufragium. In limine primo deficere. *Virgi.* Cantherius in porta .*s. labitur. Festus. Dictum Sulpitij Galbæ cui in prouinciam exeunti equus in porta concidit.* οὐ καλῶς προοιμιάζεσθαι. *Herodes Atticus.*

Non benè prooemiari. Male vti prooemio. *Rhodigin.*

Nápominác kogo. Przypominac co komu.

Vellere aurem alicui vel alicuius. *Virgil. quia in aure memoriæ sedem prisci ponebant teste Plinio. vel quia in ius aliquem ducturi, alterius cuiuspiam aurem tangebant attestantes, seu testis instar adhibentes.*

Paupertas sæpiùs aurem Vellit & dicit: Vilia curato. *Calpurnius.*

Aurem mihi ipse peruellam. *Seneca.* Vellicata blandè auricula suscitauit. *Paulinus.*

Nápominác drugich nałácniey.

ὡς τὸ πέλας μὲν νουθετεῖν βραχὺς πόνος! *Moschus.*

Vt admonere proximum, est breuis (*paruus, leuis*) labor!

Thales interrogatus. τί χαλεπώτατον; Quid difficillimum? *Respondit:* γνῶναι σεαυτόν. Nosse seipsum. *Iterum.* τί εὔκολον; Quid facillimum? *Rt.* ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι alterum admonere. V. Drugiemu dobrze poredźiemy. Lécno zdrowemu chorego ćießyć.

Nápominanie / pierwße ma być niż karanie.

Kto gárdźi słowy prostemi / tego trzebá debowemi.

πρότερον παραινεῖν ἢ κολάζειν συμφέρει. *A.*

Monere quam punire conuenit priùs.

πρῶτον ἔπη, μετέπειτα πόας βάλλ', ὕστατα πέτρας. *A.*

Verba prius, posthac herbas iace, denique saxa. *Vt fecit Anus (in apologo quodam) puerum in arbore poma carpentem conspicata, quæ priùs clamare & increpare eum frustra aggressa, herbas obuias vellens conijciebat, cùm nil proficeret, saxis & lignis coniectis eum depulit. Affine,* Pierwey fuki. Nie zaraz do twárdych słow.

Náści Piéśiu. *V.* Rozgniewány.

Náści też / być mie nie przeklinał.

Solent famelici vel gulosi famuli, hero suauius quid comedente & ipsis nihil porrigente, malè precari: itaq; cautiores humanioresue heri porrigunt illis aliquid dicentes. Accipe,

ne mihi malè quid impreceris. *Simile quid habet Ariſtot. Sectione 20. problem. 34. Cùm de cibo, inquit, allato quid ſibi aliquis ſumebat, aſpicienti impartiebatur dicens.* (λάμβανε) ἵνα μὴ βασκαίνῃς με. Accipe ne me faſcines. *Ob quam etiam cauſam rutam priùs ſumebant, faſcini antidotum, cùm auidiùs edebant, vel aliquem indignari aduertentes, aut in cibo noxam metuentes. addit alias cauſas valetudinis phyſicas.*

Ná rokoſz záwołáć.

Ad pileum vocare .ſ. *ſeruos.* Pileus enim erat inſigne libertatis. *Qui ergo nouas res moliebantur & promiſſis magnis ſeditionem commouere volebant, ad pileum & ad libertatē vocabant vt dominos de faſtigio deijcerent. Seneca. Liui. Gelli. Macrob. Suetoni.*

Ná śię rozgę dał / przymioſł. Ná ſwe złe to vczynił.

αἶξ μάχαιραν δοῦσα. Capra gladium præbens offerens. *Vel ſic.*

αἶξ μάχαιραν .ſ. εὕρηκε. Capra cultrum vel gladium inuenit, *vel defoſſum à quopiam caſu pedibus eruit, quo à ſacrificulis cultro carentibus mactata eſt. Zenobius.*

ἡ αἶξ καθ' ἑαυτῆς ἔφυσε τὰ κέρατα. Capra (*ſylueſtris*) contra ſe produxit cornua *ſ. ex quibus arcus factus eſt, è quo ſagittâ miſſâ, ipſa confixa eſt.*

τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα. *Ariſtophan. Ex apologo de aquila, quæ videns ſe ſagitta ictam dixit:* Noſtris ipſarum alis capimur. *ſ. ſagittis plumatis.*

καρπάθιος τὸν μάρτυρα *ſ.* προσήγαγεν. *Archilochus.* Carpathius teſtem .ſ. *adduxit .ſ. in ſuum malum vt cum quis pro ſe affert ſcriptorem qui ipſius ſententiæ vel cauſæ repugnat.* Remigiumque dedi, quo, me fugiturus, abiret. *Ouidi.*

βελλεροφόντης καθ' ἑαυτοῦ *vel* κατὰ σαυτοῦ τὰ γράμματα. *ſ.* προσήνεγκε. *Zenodot.* Bellerophontes literas aduerſum ſe ſcriptas attulit. *Hiſtoria celebris eſt & nota ex Homero Heſiodo Horat. Ouid. &c. Alluſit & Lucianus.*

κατὰ σαυτοῦ βελλεροφόντης γεγραφὼς τὸ βιβλίον. *id eſt.* Contra ſeipſum Bellerophontes ſcripſit librum. *Seruius id moribus accommodat ſeu moraliter (vt vulgò dicitur) explicat. Mythologi etiam aliter more ſuo.*

Item in Bacchidibus Plauti, Chryſalus ſeruus literas à Mneſilocho filio Nicobuli ad patrem detulit, ſibi (ſed ficte) pernicioſas futuras. Sic ergo habet Plautus.

> *Nicobul.* Conſtringite illi manus. &c. *CHryſal.* Quid feci?
> *Nicob.* Impinge pugnum &c. *CH.* Quis dixit? &c. *Nicob.* Tace,
> Nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguunt.
> Quas tu attuliſti, hem hæ te vinciri iubent.
> *CHryſ.* Aha! Bellerophontem iam tuus me fecit filius,
> Egomet tabellas detuli vt vincirer.

Porrò vt Bellerophontes à Prœto, ſic Lyſander à Pharnabazo literis acceptis proditus eſt: Itemq; Vrias à Dauide. quare eadem etiam ſic poſſunt vſurpari. Lyſander vel Vrias contra ſe epiſtolam. Cliſthenes quoq; Athenienſis oſtraciſmum excogitauit, & ipſe primus teſtularum ſuffragio damnatus eſt. Rhodiginus. Ælianus.

σόφισμα κατὰ σαυτοῦ συντέθεικας. *Lucian.* Commentum contra teipſum compoſuiſti.

Perillus similiter Taurum aeneum reperit, quo ipse primus exustus est.

Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
Torruit, infelix imbuit auctor opus. *Ouid.*

Marium Imperatorem crudelem interficiens miles dixit: Hic est gladius quem ipse fecisti. *quia cultrarius faber antè fuit. Trebellius.*

Faber compedes. *ex Theocrito.* Σιδηρεὺς αὐτὸς αὑτῷ πέδας ἐχαλκευεν.

Faber ipse cudit compedes sibi. *Vel vt Ausonius dixit:*

Compedes quas ipse fecit, ipsemet gestet faber. *Trochaicus.* Hanc tabulam tuis cruribus dedolas. *Plaut.* κυσὶν ὀστέα μηνύειν. *Ex Epigram. Graeco.*

Canibus ossa prodere, *dicitur is qui aduersario suo consilia sua patefacit.*

Huc facit Apologus de Causidico stulto & reo astuto. Causidicus quidam reum insaniam simulare iussit, eumq; facile in iudicio defendit, quo facto pretium pactum ab eo postulauit, ille verò etiam tum insaniam fingens eum elusit.

Saepe suum proprium fecit puer ipse flagellum. *Anonym. ex Germanico.*

Affine, Sam šie ßpěći. Sam sobie winien. Twem cie orężem porobie.

Náśládowcá glupi.

O imitatores seruum pecus. *Horat. qui, vt Cic. ait,* aut ea quae facilia sunt, aut etiam illa quae insignia ac paene vitiosa consectantur imitando. *Et quos vt item Horat. dicit,* Decipit exemplar vitijs imitabile. *Symbolum horum est.* Simia.

Nam Simia videns infantem à nutrice calida lauari, vbi illa abijt, feruentem aquam puero infudit & exstinxit. Aelian. Indi venatores aqua lauant faciem spectantibus simiis, & aliam peluim visco plenam relinquunt & abeunt, quo illae se lauant & capiuntur. Strabo. Item calceos induunt & exeunt, aliosq; visco plenos relinquunt, quos illae induunt & capiuntur. Idem. ὁ πίθηκος καὶ ἡ μιμώ. ὅτι μιμεῖται τὸν ἄνθρωπον ἐπιχειρῶν ἁλίσκεται. *Plutarch. Tzetzes.* Simia Mimo, (*quasi Imitatrix*) quia cum imitari hominem conatur, capitur.

Ná stáre śmiěći śie wroćił.

εἰς ἀρχαίας φάτνας .f. ἀνεστρέφετο. Ad pristina praesepia redijt .i. *à vita lauta ad pristinam tenuitatem. Vicino sensu Plaut. Rudente.*

Salua res est, ad meum herum arbitrum me vocat hic, intra praesepes meas .i. *domum heri mei. quae est mihi (seruus loquitur) vt praesepe pecudibus. Nam & Polonicum dictum sic vsurpari in bonam partem potest.* Wroćił śie ná stáry byt. Wie gdźie śie miał dobrze. V. Byt dobry.

Sic Martial. in Dentonem parasitum suum, negligentem coenam ipsius.

Sed te, Cùm fastidierit popina diues Antiquae venies ad ossa coenae. l. 5. ep. 46.

Vsurpatur dictum Polonicum potissimùm, cùm quis munus vel officium praesertim vilius relictum, iterum obit.

Ná swe kopyto co ábo kogo przerobić.

Tralatum à cerdonibus seu sutoribus, qui facile calceum ad aliam formulam factum ad suam accommodant. Simpliciter dixit Liuius. In suos mores formare aliquem.

Ná swem

Ná swem stánie ábo szczęściu żaden nie przestáie.

Ita plerique omnes ingenio sumus, nostri nosmet pœnitet. *Terent.*
Suæ quemque fortunæ pænitet. *Cicero.*
Nemo sua sorte contentus viuit, laudat diuersa sequentes. *Ex Horat.*

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. *Horatius.*
εὔχετ' ἐφίππια βοῦς ὀκνηρὸς, εὔχετ' ἄροτρα καβάλλης. *A.*
Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum. *Idem. Horat.*

Alijs quia desit quod ament, ægrè est; tibi quia superest dolet. *Terent.*
κατ' ἰδίαν φρόνησιν οὐδεὶς εὐτυχεῖ. Nemo beatus est sua ex sententia.
βίῳ μὲν οὐδεὶς ὢν περιχαρὴς τυγχάνει βίον. Nemo statu contentus est vitæ suæ.
Iactare iugum (*suæ conditionis & sortis*) *hos dicas cum Iuuenali* .i. *velle excutere.*
ἤπειρον οἰκοῦντες, θάλατταν ποθέουσι, καὶ πάλιν ἐν νήσοισιν ἐόντες, ἤπειρον γλίχονται. *Hippocrates.* Qui continentem incolunt, mare desiderant: & rursus insulani, continentem exoptant. *Affine*, Cudze rzeczy lepsze.

Nász, czy nie nász?

Amici an inimici es imago, sciam. *Plaut.* Hospes an hostis? *Ouidi.*
ἡμέτερος εἶ, ἢ τῶν ὑπεναντίων; *Iosue 5.* Noster es an aduersariorum?
Cuia vox prope me sonat? Beneuolentis an inimici? *Plaut.* V. Oboietny 1.
Lysander apud Plutarch. per agros Bœotiorum exercitum ducturus misit ad eos interrogans. An per eorum regionem ire deberet ὀρθοῖς τοῖς δόρασιν ἢ κεκλιμένοις. rectis an inclinatis hastis .i. *an amici an hostis instar.* V. Ná iednem wozku.

Ná tem wszystko. To grunt. Sumá wszystká.

πρῶρα καὶ πρύμνη. *Philostrat.* Prora & puppis. *Cic. tralatum à nauibus. quasi dicas.* Primum & vltimum hoc est. *Sic Theocrit.*

ἀνδρῶν δ' αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω,
καὶ πύματος, καὶ μέσσος. &c. *id est.*

Virorum autem Ptolemæus primus dicatur, & vltimus, & medius.
Et Plato, Deum dicit. ἀρχὴν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσον τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχειν. Principium finem & medium omnium quæ sunt habere.
Demosthenes. Pronuntiationem Oratoriam dixit esse, τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον .i. Primum, secundum & tertium.
Demosthenes tribuit & primas & secundas & tertias actioni. *Cic.*
Simile quid de Diligentia dicit Cic. in 2. de Oratore, & vocem Diligentiæ *sæpius repetit, quàm Demosthenes Actionis, eam similiter commendans.*
Item Plutarchus de Educatione. πρῶτον καὶ μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον, ἀγωγὴ σπουδαία καὶ παιδεία νόμιμός ἐστι .i. Primum & medium & postremum in his caput est, educatio proba & eruditio legitima.
Summa summarum hæc est, tardiloquum te esse iubeo. *Seneca.*

Quam penes amantum summa summarum redit. *Plaut. de Venere.*
Ad te summa solum Phormio rerum redit. *Terent.*
In hoc summa iudicij causaque tota consistit. *Cic.* Summa illa sit. &c. *Idem.*
Hic cardo causæ vel litis est. *Quintilian.*
In hoc fortunæ Græciæ positæ sunt. *Cicer. ex Demosthene, qui ait.*
παρὰ τοῦτο γέγονε τὰ τῶν ἑλλήνων πράγματα.

Nátrzeć komu vßy/ powiedźieć pácierz. Dáć łáćinę. Náśpiewáć.

Atterere aures alicui. *Plaut.* Radere aures præsertim delicatas verebamur *Quintilia.*
Cantare ocyma alicui. *Persi.* Mordaci radere vero (*veritate*) auriculas. *Idem.*
Pallentes radere mores. *Idem .i. ægrotos aut vitiosos. Cornutus.*
Audies quæ nolis. *Terent.* Piperata dicta audies. *ex Sidonio.*
Sale multo vrbem defricuit. *Horat. de Lucillio Satyrico.*
Confricare sensus comminationibus. *Gellius.* Verberare os alicui. *Cicer.*
Plura ex me hodie audies mala, quàm audiuit vnquam Clinia ex Demetrio. *Plautus allusit ad aliquam veterem Comœdiam suo tempore notam, in qua Demetrius pater acerbè obiurgauit Cliniam filium. quomodo etiam apud Terentium Menedemus suum Cliniam, & Chremes Clitiphonem in Heautotimorumeno tractauit.* (stultis.
τὸ ἀληθὲς πικρὸν καὶ ἀηδὲς τοῖς ἀνοήτοις. *Dio Chrysost.* Veritas acerba & insuauis *Alexandrini certis hominibus mandabant vt ciuitatem totam peragrarent, & crimina ciuium accuratè cognoscerent, eaq; certis diebus curribus vecti per plateas publicè concinendo proclamarent, stantes ante aliquam domum vbi ipsis placuisset. id verò fiebat ad morum correctionem. Suidas.* *Simile quid apud Athenienses fuisse vsitatum idem scribit. Hinc, è plaustro loqui.* V. **Náplwáć w kęße & Gebá dorzući.**

Ná vbogiego wßedy kápie. Chudobie/ vbogiemu wßedy pisKorz. Komu zédrzeć pypeć/ iedno vbogiemu.

Pauper vbique iacet. *Ouidi.* Omnes dies pauperis mali. *Prouerb. SS. c. 15.*
Diues iniustè egit & fremet; pauper autem læsus tacebit. *Ecclesiastici 13.*

Dat veniam coruis, vexat censura columbas. *Iuuenal.*
—— Libertas pauperis hæc est; Pulsatus rogat, & pugnis concisus adorat,
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti. *Idem.*
Nec cogitandi spatium nec quiescendi In vrbe locus est pauperi. *Martia.*
τὸ ἀσθενέστερον πάντες ἄγουσι καὶ φέρουσι. *Lucian.*

Egentiorē omnes agunt & ferūt .i. *violenter & hostiliter tractant pro arbitrio. Cic. Virg.*

Non rete accipitri tennitur (*al. tenditur*) neque miluio,
Qui malè faciunt nobis: illis qui nihil faciunt (*mali*) tenditur.

Terent. nempe auiculis paruis, mitibus, innoxijs.

τοὺς ἄλλους ἐνάριζ' ἀπὸ δ' Ἕκτορος ἴσχεν χεῖρας. *Homer*

Alios spoliabat, à potentioribus verò (*qualis Hector*) continebat manus. *alij aliter legunt.* V. **Silny śię żywić,** *sed & sic rectè alluditur ad nomen Hectoris fortis, vel ad di-*

uitem qui ἔχει. .i. *habet. Et* ἔχων *est tenens, possidens.* *In hanc sententiam est Epigramma Græcum Anonymi cuiuspiam elegans.*

φασὶ παροιμιακῶς, κἂν μῦς δάκνοι ἄνδρα πονηρόν,
ἀλλὰ τό δ' οὐχ οὕτω φημὶ πρέπειν λέγειν.
ἀλλά· δάκνοι κἂν μῦς ἀγαθοὺς καὶ ἀπράγμονας ἄνδρας,
τὸν δὲ κακὸν δεδιὼς δήξεται οὐδὲ δράκων. .i.

Dicunt iuxta parœmiam: Vel mus mordeat malum virum,
Sed hoc non sic aio conuenit dici.
Sed: Mordeat vel mus bonos & litium fugitantes viros,
Malum verò timens ne draco quidem mordeat.

Antiphrasis est. Non enim probat id Poëta, nec iubet ita fieri; sed indicat quid vulgò, licet iniquè, fieri soleat. *Affine*, Ná pochyłe drzewo. Złe być názbyt dobrem.

Náuczyłeś mie rozumu. Bede ná ćie ostrożnieyszy.

πολλάκι μάγειρον ἐσόφισεν τὸ κυνάριον. *A.* Frequenter edocuit sapere cocum canis. *Apud Æsopum Coquus cani fugienti cum arrepto pecudis corde, dixit:* ὦ οὗτος, ἴσθι ὡς ὅπου ἂν ᾖς, φυλάξομαί σε. οὐ γὰρ ἀπ' ἐμοῦ καρδίαν εἴληφας, ἀλλ' ἐμοὶ καρδίαν ἔδωκας. .i. Heus tu, scias vbicunque fueris obseruabo te. Non enim abstulisti mihi cor, sed dedisti, .i. *Sapientiorem & cautiorem me fecisti.*

Ná vdániu wiele należy.

Omnes res perinde sunt vt agas & eas magnifacias. *Plaut.*
ἡ ἀποδοχὴ τὰ μικρὰ μεγάλ' ἔγνω ποιεῖν. *A.* Res parua, cōmendatione magna fit. *Frequenter hoc leges apud Cicer. vt Epist. 3. ad Lentulum vbi de Trebonio scribens ait:* Confidit ob nostram commendationem & necessitudinem, &c. meis literis se apud te gratiosum fore. *Et Terent.* Munus nostrum ornato verbis quod potes. *Oratores item amplificationibus & affectibus vincunt, quin & malam causam sæpe obtinent. quod de se Cicer. fatetur.*

Náuká gdy smakuie, sporo i prętko się poymuie.
Przysmák náuki ábo powab, chęć.

ἡδονή ἐστι τοῦ μανθάνειν φίλτρον. *Strabo.* Oblectatio est illecebra discendi. *Sic Horatius ait:* ——— Pueris dant crustula blandi
Doctores, elementa velint vt discere prima.
Et Lucretius de pharmaco amaro melle oblinendo ait:
Vt puerorum ætas improuida ludificatur. Honos alit artes. *Cicer.*
ὅπου ὁ μισθὸς κεῖσε καὶ τέχνη ἔσεται. *ex Aristophā.* Vbi præmiū est ibi & ars erit.
καλῶς ἔγραψεν ὁ παῖς, δότε αὐτῷ φαγεῖν. οὐκ ὀρθῶς, μὴ δότε. *Lucian.* Pulchrè scripsit puer, date ei cibum. non rectè, ne detis. Jáka praca, táka płacá. *Quintilianus etiam censet:* Non instandum protinus acerbè teneris, ne oderit (*puer*) quæ amare nondum potest. Lusus sit, rogetur, laudetur. &c. *Eadem habet Plutarc. de liberis educandis.* *Simile.* Miłość wszystko słodzi.

Náuká wielka, nie záwſze chwálna.

πολυμαθημοσύνης τ᾽ οὐ κενεώτερον ἄλλο. *Athenæus.*

Nil eſt inanius, quàm multa & varia ſcire .ſ. *inutilia, ſupernacanea, curioſa.*

Nil vanum magis eſt, quàm multa ſcientia vana.

Philoſophandum paucis. *Neoptolemus apud Ennium.*

In actis Apoſtol. c. 26. Feſtus S. Paulo egregiè coram ſe diſſerenti ait: Inſanis Paule, multæ literæ te ad inſaniam conuertunt. Száléieſz od wielkiey náuki. *Id dictum eſt ex opinione vulgi, qui ſuſpectos habet nimis doctos, ne ab eis decipiatur, præſertim cùm aliqui doctrina magna abutantur. Sic Cato Cenſorius cùm audiſſet Carneadem legatum Athenienſem in Senatu Romano doctiſſimè & eloquentiſſimè perorantem; dimittendum quàm primùm vrbe cenſuit, quòd illo argumentante quid veri eſſet, diſcerni non poſſet. Plini. addunt aliqui, Carneadem tunc de iuſtitia in vtramq; partem diſſeruiſſe, vno die pro iuſtitia, altero contra iuſtitiam.*

οὐκ ἔστι γλυκερώτερον ἢ πάνθ᾽ εἰδέναι, καὶ ἐγώ φημι, τ᾽ ἀγαθά. *Themiſtius.* (*Vulgò dicitur.*) Nil eſt dulcius, quàm omnia ſcire, & ego dico *vel* addo: bona.

Multa quidem nouit, ſed malè nouit omnia. *Ex Homero Plato.*

Qui addit ſcientiam, addit & laborem. *Eccleſiaſtes. c. 1.*

Ná włóſku, ná tyczku. i ſłabo, niewárowno.

ἐκ τριχὸς κρεμᾶσθαι. De pilo pendet. *vt enſis ſeta appenſus ſupra Damoclem in conuiuio Dionyſij. Cic. Macrob. Sidon. alluſit & Horat. l. 3. Oda 1.*

ἀπὸ λεπτοῦ μίτου τὸ ζῆν ἠρτῆσθαι. *ait Syneſius.* Vitam de tenui filo pendere.

Et Ennius. Hoc noctu filo pendebit Hetruria tota.

εὐδαιμονία ἐκ σχοινίων ἠρτημένη. *Plutarch. de nauigantibus.*

Felicitas è filo pendens. *Affine,* Niebéſpiéczno.

Ná woyne. Z woyny. *vel ſic pleniùs.*

Do kądże? Ná woyne, ná woyne. A ty z kąd? Z woyny.

θρασὺς πρὸ ἔργου, ἐν ποσὶ κακός. *Euſtathi.* Audax ante opus, vel in principio, plerunque eſt ignauus. (*abeſt. Pierius.*

Ceruus magnis cornibus erectis: *de apparatu bellico ſpecioſo ſed inani, cùm cor & animus*

κακὸς θαρρεῖ μάλ᾽ αὐτόθεν, ἔπειτα δὲ φεύγει. *Epicharm.*

Ignauus ſtatim de ſe confidit, poſtmodùm verò fugit.

Iuuenes diſſoluti & luxu attriti, facilè ad militiam proſiliunt ſemper. Exempla habes præter quotidiana plurima, etiam apud Plautum & Terentium. De Nautis illud eſt.

νῆας καὶ κώπας ἀνθ᾽ ὅπλων ἠλλάξαντο. Naues & remos armis permutârunt.

Ná woynę ſię gotowáć.

Ad ſaga ire. Saga parare. Saga ſumere. *Cic. Sagum enim peculiari ſignificatione erat ſignum belli, & veſtimentum tempore belli, idq; militum tantùm Nonio teſte, quod tamen Conſulares non geſtabant. Tiraquell. ex Cic.* Allia parare vel edere. *Nam allia erant commeatus militaris. Suidas habet.* μὴ φάγῃ σκόροδα .i. Ne edas allia. .i. *ne bellis*

.i. *ne bellis adsis.* *Vicinum est illud.* Bellicum canere. *Cic.* .i. *hortari ad pugnam.* Classicum canere. *tr. ex Caesare.* Signa canunt ad congressum. *Liui.*

Naydą ludźie przygane.

ὁ δῆμος μῶμος. Vulgus alter Momus. Vbique Momum facile inuenias. V. Dogodźić wszystkiem trudno.

Naydźi sobie rownego.

Dares Entellum prouoca. *Vel* Si Dares es, Entellum lacesse. *ex Virgil.*
βάλλ᾽ εἰς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην. Impete peritum artis. *Vel* Iaculare in eum qui habet scientiam, vel nouit artem. q.d. *ego talis non sum.*
τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. *Callimach.* Elige tibi parem. V. Zone obieray stanu rownego.

Naydźie Bóg/ ábo pomstá winnego. Nie skryiesz śie przed Bogiem.

εὗρε Θεὸς τὸν ἀλιτρόν. *Theocrit.* Reperit Deus nocentem vel impium.
εὗρε Θεὸς τὸν αἴτιον. *Scholiastes Theocriti.* Reperit Deus reum.
Θεῶν δὲ πληγὴν οὐχ ὑπερπηδᾷ βροτός. Plagam deorum nullus hominum transilit.
μένει δ᾽ ἕκαστον οὗθ᾽ ὅπερ μέλλει παθεῖν. Exspectat vnumquemq; quod debet pati.
συντέμνουσι θεῶν ποδώκεις τοὺς κακόφρονας βλάβαι. *Sophocles.*
Compendio occupant Noxae deorum celeripedes malos viros.
κυνὸς δίκην .s. ἔδωκεν *vel* ἔχει. Canis (*occisi*) vindictam dependit.
Alludendo ad canem Archelai regis Macedonum, ob quem occisum Euripides perijt, sed variant historici. lege Valer. Maxim. & Gellium. alij alludunt ad canem qui heri sui homicidas Pyrrho prodidit, auctor est Plutarch. item ad canem qui furem fani Æsculapij violatorem prodidit. idem Plutarch.
——— ἔχει Θεὸς ἔκδικον ὄμμα. *Homer.* Habet Deus vindicem oculum.
εἰς θεῶν ὦτα ἦλθεν. Ad deorum aures peruenit.
αἱ Ἰβύκου γέρανοι. *Plutarch.* Ibyci grues. *qui huius Poëtae occisores prodiderunt.*
Ibycus vt perijt vindex fuit altiuolans grus. *Ausoni.*
ἀδράστεια νέμεσις. Adrastia Nemesis .s. *aderit vltrix.*
ἔστι τίς θεὸς ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ. *Lucian.*
Est dea quaepiam Adrastia, & haec videt.
Namq; Diespiter Plerunq; per purum tonātes Egit equos volucremq; currū. *Horat.*
Affine, Bóg ćie skarze. Pomstá złego nie minie.

Ná ząb mi to nie pádnie. nie vtyie tem.

Labra id non palatum rigat. *Ex Homero, qui ait:*
χείλεα μέν τ᾽ ἐδίην, ὑπερῴην δ᾽ οὐκ ἐδίηνε.
Labra quidem rigat, at nequit humectare palatum.
Passerinum prandium *Pomponi apud Nonium.* Vt te obiectes leonī passerinū prandiū.
Gutta in mare, vel in rogum ardentem missa perit. V. Nie wielka obrádá.

Ná ząb

Ná zab mię sobie wszyscy wzięli.

μῦθ☉ ἐγενόμην. *Vel ex Luciano.* μυθεύεσθαι ἐπ' ἐμοῦ. Fabula factus sum. *vt loquitur Horat. & Tibull.* In omnium fabulis sum. *Suetoni.*
Iam nos fabula sumus. *Terenti.* Fabula quanta fui? *Horat.*
Omnes Conuictus, thermæ, stationes, omne theatrum De Rutilo. *Iuuenal.*
Ita nunc per vrbem solus sermo est omnibus. *Plauti Simo de filio luxurioso.*
πᾶσι διὰ στόματ☉, μετὰ δ' ἠϊθέοισι μάλιστα. *Theocrit.*
Omnibus est in ore, & iuuenibus maximè.
νυνὶ δὲ κιθάρα ἐγώ εἰμι αὐτῶν, καὶ ἐμὲ θρύλλημα ἔχουσιν. *Iob. 30.* Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in prouerbium.

Ná zdrowie.

Vox est bene precantis alicui, ex variis occasionibus.
ὅταν πτάρῃ, λέγε, Ζεῦ σῶσον. *Ex Epigrammat.* Cum sternuit, dic, Salua vel serua Iupiter. *Post balneum.* εὐλούτως ὡραῖ☉ ζήσῃς. Mundus & formosus viue. *Post poculum exhaustum similiter dicebatur* ζήσῃς. Viue. Viuito. Vixeris. Saluus sis. *Sed apud Dionem Commodo Imperatori post poculum exhaustum acclamatum sic est ambiguo sensu* .s. Viuas diu vel moriaris statim. *nam vtrumq; sensum hoc verbum recipit.* ὑγίαινε. *Generale est.* Saluus sanus esto.

Ná zielone świątki. *V.* Nigdy.

Miror verò cur id hoc sensu vsurpetur, cùm dies Pentecostes semper virere soleant. Sed hic vt in multis aliis. Quid dicat, aut cur, scilicet cura populo est. *A.*

Ná złe mistrzá nie trzebá. Złego (złey rzeczy) vczyć nie trzebá.

Káżdy w to sam potráfi Ná złe wnet námowisz.
Malæ naturæ nunquam doctore indigent. *P. Syrus.*
Erasm. legit. Mala naturæ nunquam auctore indigent. *Sed senarius truncus est.*
αὐτοδίδακτα κακὰ ἐστὶ διδασκάλου οὔποτε δεῖται. *A.*
Mox mala discuntur nullo præeunte magistro.
Quoniam dociles imitandis Turpibus ac prauis omnes sumus. *Iuuenal.*
ταχεῖα πειθὼ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ. *Sophocles.* Celer persuasio malorum succedit. Rerum malarum facilis est persuasio.
Affine, Łácno złem być. Nie trzebá go wiele námawiáć.

Ná złem śię ráźie popiszy sztukę pokaż.

ἐν πίσῃ τήρησον τὴν καρδίαν. *Synesi.* In Pisa (.i. *in Olympico certamine periculoso*) animum retine, firma. Ito per extentum funem. *Ex Horat.*
Nunc animis opus Ænea nunc pectore firmo. *Virgil.*
περὶ τὴν νύσσαν κέντει τὸν πῶλον. *Nazianzen.* Iuxta metam equum stimula .i. *in negotio arduo vel in loco periculoso diligentiam adhibe vel industriam & artem ostende. Tractum à meta curriculi stadiorum. ibi enim & periculum erat maximum, ne fracto curru* ad metam

ad metam lapideam ſeſſor excuteretur, & ars maxima, ſic proximè metam præterire, vt modiolus vel axis ſiniſter eam non attingeret, ob quod ſiniſter equus ſtringendus dexter incitandus erat. quod apud Homerum præcipit Neſtor Archilocho filio. Idem habet Sophocles in Electra & Theocrit. Horatius quoq; ait: Metaq; feruidis euitata rotis. *Et Ouid.*

Et modò lora dabo, modò verbere terga notabo,
Nunc ſtringam metas interiore (*ſiniſtra*) rota.

Et Tende precor valida lora ſiniſtra manu. *Alluſit & Virgilius in curſu marino.*

Radit iter læuum interior, ſubituſque priorem
Præterit, & metis tenet æquora tuta relictis. *Affine,* Tu ſie pokáż.

Ná złey ßkápie brodu probowáć. Ná zły tálar gráć.
Do ßturmu chłáſtre pußczáć.

Peior equus glaciem primus perfringere debet. *Ex Anonymo rhythmic.*
ἐν τῷ καρὶ κίνδυνος ἔστω. *Ex Platone.* In Care (.i. *in homine viliſſimo*) faciendum eſt periculum. *Affine,* Ná mále probowáć. *&* Nie ßkodá go.

Ná zły raz nawieść.

Ducere dolis in tranſennam. *Plaut. more aucupum.* nágnáć do śieći.

Nedźá milczeć nie vmie. Vkrzywdzony ſkwierczy.

Difficile eſt tacere cùm doleas. *Cic.* Modũ tenere verborũ miſero difficile. *Curtius.*
Miſerum eſt tacere cogi quod cupias loqui. *P. Syrus.*
λαλίστατον ἄνθρωπος ἀτυχῶν. *Philo.* Loquaciſſima res homo infelix.
Rota plauſtri male vncta ſtridet. *Carol. Bouillus. tanquam ſi iniuriam paſſa & debito vnguine fraudata ſit queritur.*
Athenienſis quidam percuſſus ab alio; rogabat Demoſthenem vt ſuam cauſam ſuſciperet. Reſpondit Demoſthenes: Tu nullam iniuriam paſſus videris. Ille verò vociferari cœpit. Ego Demoſthenes iniuriam non ſum paſſus! Tunc Orator. Nunc ego inquit vocem læſi & violati audio. Tanti fecit contentionem vocis ad fidem faciendam. Plutarch. Simile eſt illud Cic. Tu niſi fingeres, non ſic diceres.

Nedza rzecz zazdrośćiwa.

Eſt miſerorum vt maleuolentes ſint & inuideant bonis (.i. *felicibus.*) *Plaut.*
τοῖς εὐτυχέσι φθονοῦσι πολλάκι δυστυχεῖς. *A.*
Vt plurimùm miſeri inuident felicibus.
In Rudente Plauti quidam poſt naufragium emerſus madidus totus & algens dicit:

O ſcirpe, ſcirpe! laudo fortunas tuas,
Qui ſemper ſeruas gloriam aritudinis. *Item.*
Vtinam fortunâ nunc anatina vterer,
Vti, cùm exiuiſſem ex aqua, arerem tamen. *Item.*
Vt fortunati ſunt fabri ferrarij! Qui apud carbones aſſidẽt, ſemper calent.

Nedznemu nikt nie zayrzy.

τῷ δυστυχοῦντι οὐδὲν οὐδεὶς ἐπιφθονεῖ. *Ex Plutarch.*

Nil cala-

Nil calamitoso quispiam inuidet homini.
Vulgare dictum. Sola miseria caret inuidia.
ἡ μόνη ἐστὶν ἀθλιότης ἀνεπίφθονος. *A.*

Ni Bogu świeczki, ni cártu ożogá.

Improbum dictum est hoc, nec vsurpandum. Nihil enim Cacodæmoni quantumuis exiguum & vile ab homine dandum est. potiùs dicas: Ni Bogu, ni ludźiom. Nikomu niépożyteczny. V. Nic wart.

Nic dobrego nigdy nié widźiał, nié skosztował, nié záżył.

οὐδ᾽ ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμφορηθείς. *Lucianus.*
Ne per somnium quidem vnquam albo pane saturatus. Ani mu śie śniło o tem.
O hominem miserum, qui ne vmbram quidem τοῦ καλοῦ (*boni honesti*) viderit! *Cic.*
Nunquam pictum philosophum vidit. *Idem.*

Nic doskonáłego w ludzkiey káżdey robocie.

Faciebat. Pingebat. Sculpebat. Ponebat. &c. Summi artifices operibus suis quantumuis aliorum iudicio perfectissimis & quæ mirando non satiamur, pendenti (.i. dubio) titulo inscribebant: Apelles aut Polycletus faciebat. tanquam inchoata semper arte & imperfecta, vt contra iudiciorum varietates superesset artifici regressus ad veniam, velut emendaturo si quid desideretur, si non esset interceptus. *Hæc Plini.* *In eandem sententiam Ouid. de suis libris:*

Si qua meis fuerint, vt erunt, vitiosa libellis,
Excusata suo tempore lector habe. *Et iterum.*
Quicquid in his igitur vitij rude carmen habebit,
Emendaturus si licuisset erat .s. *auctor Ouidius.*

μηδὲν τέλειον ἐν χειροκμήτοις ἔργμασι. *A.*
Perfectum in operibus manu factis nihil.
Humana perfecti nihil manus efficit. *Etiam natura imperfecta aliqua relinquit vt mures & ranas dimidia parte animans viuens reliqua parte lutum. Pierius.*

Nic-em dźiś nié zrobił.

Τήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον. Hodie nullam lineam duxi.
Dictum Apellis pictoris nobilissimi & diligentissimi. cui, vt inquit Plini. fuit consuetudo nunquam tam occupatum diem agendi, vt non, lineam ducendo, exerceret artem, quod ab eo in prouerbium venit. Simile dictum est apud Suetonium Titi Vespasiani filij. Amici diem perdidi. *quod ille vsurpabat cùm vesperi aduertit, se nil cuiquã beneficij præstitisse. Scipio Africanus non priùs foro abscedebat quàm aliquem ex ijs in quos incidebat amicum & beneuolum sibi quocunq; modo redderet. Ex Plutarcho qui addit id maximè faciendum esse in conuiuio.*

Nic mi śie z tego nie záwiąże. Nié vtyie tem.

Mihi istic nec seritur nec metitur. *Plaut.*

τί μοι τοῦτο πρὸς ἄλφιτ' ὀφελήσει; *ex Aristophan.* Quid mihi id ad farinas (.i. *ad victum*) proderit? V. Nic wielka obrádá.

Nic nád śiłę

Vltra vires nihil aggrediendum. *Ex Homero qui ait:*

πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν .i.

Vltra vires etiam animoso & incitato non est pugnandum.

Secundum camelum sarcina. *Ex Adagiis Hebraicis:* Ne quid nimis. &c.
Vide affine, Co wczás. Miárá. Pomierz śię.

Nic ná świećie bez wády, bez przygány.

Nihil simplici in genere omnibus ex partibus perfectum natura expoliuit. *Cic.*
Nihil est ab omni Parte beatum. *Horat.* V. Nic doskonáłego. Káżdy ma swoie wádę.

Nic nowego ná świećie.

Nullum est iam dictum, quod non dictum sit priùs. *Terent.*

οὐ γὰρ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλ' ἀπειράκις δεῖ νομίζειν τὰς αὐτὰς ἀφικνεῖσθαι δόξας εἰς ἡμᾶς. *Aristotel.* Neque enim semel, neque bis, sed infinitis vicibus easdem sententias ad nos deuenire, existimare oportet.

οὐκ ἔστι πᾶν πρόσφατον (*al.* καινὸν) ὑπὸ τὸν ἥλιον. *Ecclesiastes 1. LXX.* Non est quicquam recens vel nouum sub sole.

Nic przed niem nie zámykáy.

Ambiguum est dictum hoc, quale illud Neronianum apud Ciceronem de furace seruo: Solus est cui domi nihil sit nec obsignatum nec occlusum. quod idem in bono seruo dici solet. *Et ita inquit idem Cic.* iisdem verbis & laudare frugi seruum possumus (*quòd possis ei fidere & nihil claudere*) & si est nequam iocari (*quòd frustra claudas aliquid, siquidem illius improba industria, quæ aperiat, reperiet*)

πάντ' αὐτῷ ἀνεῳγμένα μηδὲν κλειστὸν ἐν οἴκῳ. *A.*

Nil illi clausum est sed cuncta patentia tectis.

Nic tam sobie nie smáckuie, gdźie tráce co wprzod miłuie.

Vbi id eripiatur animo tuo quod placeat maximè,
Ibi quidem si regnum detur, nõ est cupida ciuitas (.i. *expetenda al. cupita*) *Plaut.*
ὅπου τὸ φίλτατον ἀπείη, ἄχαρις μονή. *A.*
Ingrata mansio, vbi maximè quod amas abest.

Nic to mowiß, gdy ocz prośiß: To Nic, v mnie wnet vprośiß.

In petitores astutos qui petita extenuant vt faciliùs obtineant, & dicunt. Exigua res est quã peto, nihil est: *sed his etiam aptè respondetur:* Si nihil est, nihil dabo, habe nihil. *Sic Martial.* Esse nihil dicis, quicquid petis improbe Cinna,
Si Nil Cinna petis, nil tibi Cinna nego.

ἐπεὶ οὐδὲν αἰτεῖς, οὐδὲν αὐτὸ λάμβανε. *A.*

Quia nil petis, age id quod petis nil, accipe.

Nic

Nic tu było po tobie / ábo po niem.

Cato in theatrum. *Martial.* Cur in theatrum Cato ſeuere veniſti? *.ſ. tempore ludorum Floræ licentioſorū & laſciuorū, quos Cato grauitate ſua & opinione virtutis turbauit.*

Nic trwáłego ná świećie. wßyſtko przemija.

Vt ſunt humana, nihil eſt perpetuum datum. *Plaut.*

—— Mortalia facta peribunt. *Horat.* Debemur morti nos noſtraq; — *Idem.*

—— Nec quod fuimúſue ſumúſue Cras erimus. —— *Ouidi.*

Gaudia non remanent, ſed fugitiua volant. *Martial.*

οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι μένει χρῆμ' ἔμπεδον αἰεί. *Simonides.*

Rebus in humanis nulla eſt conſtantia certa.

μηδὲν τῶν παρόντων ἐν ταυτότητι μένει. *Agapetus.*

Nihil ex rebus præſentibus in eodem ſtatu permanet.

οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοίη καὶ ἀνθρώπων. *Homerus.*

Qualis foliorum generatio, talis & hominum.

ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη ἔαρος. *Mimnermus.*

Nos autem (*tales*) qualia folia producit multùm florens tempus Vernum.

Vt ſyluæ folijs pronos mutantur in annos,
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas. *Horat.*

—Feſtinat enim decurrere velox Floſculus, anguſtæ miſeræque breuiſſima vitæ Portio. *Iuuenal.* Nil ſemper floret. *Cicer.*

Non ſemper idem floribus eſt honos Vernis. *Horat.*

—Sunt ipſis quoque fata ſepulchris. *Iuuenal. quibus è marmore exſtructis & titulis ornatis immortales ſe fore, ſtulti ethnici putabant, licet ſapientiores iſta riderent.*

νῦν ἄμμες, πρόσθ' ἄλλοι ἐθάλλεον, αὐτίκα δ' ἄλλοι. *Plutarch.*

Nunc nos, ante alij florebant, mox alijque *.ſ. florebunt.*

Forma, genus, mores, ſapientia, res & honores,
Morte cadent ſubita, ſola manent merita. *Anonym. rhythmic.*

Paſcha diu optatum tranſigit vna dies. *Garnerus.* **Affine, Odmian pełno. Żywot łucki / bieg do śmierći. Szcześćie odmienne. Czás prętko vćieka.**

Nic wárt. Nikczemny. Niepożytéczny. Nic po niem. Nie ſtoi zá / &c.

Bono vſui eſtis nulli. *Plaut. de improbis ſeruis.* Nec ſibi nec alijs vtilis *Cic. ſic:* Contemnuntur ij qui nec ſibi nec alijs proſunt, in quibus nullus labor, nulla cura, nulla induſtria. *Liuius ſimiliter.* Qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenij eſſe. Vappa. *Horat. Plini. homo nihili, ductum à vino cui ſapor perÿt.* Nauci non eſt. *Plautus.*

ἁπλοῦν θύλακον πάτει. *Suidas.* Simplicē ſacculū calca, *de rebus vel perſonis vilibus.*

ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
ἐν θυμῷ βάλληται, ὃδ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ. *Heſiod.*

Qui verò nec per ſe ſapit, nec ab altero audita In mente reponit, hic rurſus inutilis eſt vir.

est vir. Terræ odium. *Plaut.* γῆς βάρος, ἄχθος. *Plato.* Terræ onus.

———ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. *Homerus.* Telluris inutile pondus.

Barathro *vel* Balatro. *Horat. Varro. homo nihili, barathro dignus. Lauin.*

Ne digitum quidem eius causa porrigendum, *dicebat Chrysippus. Cic.*

οὐδὲ τ δάκτυλον χάριν τούτου προτεῖναι καθήκει. *Plutarch. Epictet.*

De lapide emptus. *Cic. .i. mancipiū vile, quia in lapide exponebantur venalia mancipia.*

ἁλώνητον ἀνδράποδον. *Zenodot.* Sale emptum mancipium .i. *vilissimo pretio.*

θρᾷξ εὐγενὴς εἶ πρὸς ἁλὸς ἠγορασμένος.

Generosus es Thrax emptus (*exiguo*) sale.

Bambalio. *Cicero. homo nihili & lingua titubans.* Trioboli homo. *Plaut.*

Salillum animæ. *Plaut. de eo qui animam ad id tantùm habet vt viuat, ne corrumpatur vt carnes animalium sine sale.* *Sic &* Sui animam pro sale datam ne putrescat, *ait Varro Cic. Plini.* *De talibus etiam Clemens Alexandrin.*

ἀνθ᾽ ἁλῶν αὐτοὺς ἔχειν τὴν ψυχὴν, ἵνα μὴ σαπῇ τὰ κρέα. .i.

Loco salis ipsos habere animam, ne putrescant carnes.

βλακὸς ἀχρηστότερος. *Etymolog.* Inutilior blace, *pisce insipido.*

πονηροῦ κόμματος. *Aristophan.* Malæ percussuræ. *Tralatum à nummis. quia Nummus malæ monetæ, & reijciendus.*

ὄνου πόκοι *vel* πόκος. *Aristophan. interpres.* Asini villi. *de re inutili.*

ἀκαρπότερος ἀδώνιδος κήπου. *Suidas.* Infructuosior Adonidis hortis.

Cepa putrida. τί χρεία πυθομένου κρομμύου; Quis vsus putrescentis cepæ?

μικρὸν τοῦ ὀβόλου τίμιον. *Suidas.* Exiguum oboli pretium.

ὀλίγου ἄξιος. Paulo dignus. ἑνὸς ἄξιος. Vno dignus.

οὐδὲ μόνου ἄξιος. Ne vno quidem dignus.

κορδύλης οὐκ ἄξιος. *Suidas.* Ne ligula quidem dignus. *Vel.* Ne cordylæ quidem (*pisciculo vili*) dignus.

οὐδὲν ἔτι ἐστίν. *Aristides de Nestore sene.* Nil ampliùs valet.

ἀκαρπότερος ἀγριέλαιου. *Suidas.* Inutilior olea syluestri.

θαλλοφόρος. *Xenophonti Aristophani.* Thallophorus. *Rhodigino qui ad nihil aliud vtilis est, nisi vt ramos virides in pompa publica (qualis Athenis Panathenæorum erat) gestet.*

Sed enim qui in omni re atque in omni tempore.
Omni vacat laude, is vir illaudatus est,
Isq; omnium est deterrimus atq; pessimus. *Gellius.*

σύκινος θεός. *Aristophan.* Ficulnus deus. Ficulnus vir. V. Olßowy.

χύτρεος θεός. *Idem.* Ollaris Deus. *de vili, contempto.*

Similia sunt. Głupi. Gruby. Podłego stanu. Prożny chleb.

Nic tám w smák nie bywa, gdźie śie bez towarzyßá zażywa. *V.* Samiec.

Nic. abo Nié. Słowo odmawiáiącego kogu ḡego. Nie nié dam. Nié vczynie.

Genes. 14. Abraham dicit: A filo subtegminis vsque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus quæ tua sunt.

Φιλοξένου γεμμάτιον. *Suidas.* Philoxeni codicillus. *quem misit Dyonisio reuocanti se ad carmina eius probanda. fuit autem in eo codicillo aliquoties scriptum* α, α, α, *negans litera. vel vt alij volunt* ὀ: τὸ ὀ Φιλοξένου. Philoxeni non. *Dicitur de eo qui alicuius postulationi obstinatè refragatur & nil penitùs vult concedere.*

Affine, Nié będźie z tego nic.

Nié barzoć to dobrzé/ átoli nié nagorzey.

Non optima hæc sunt, neque ego vt æquum censeo;
Verùm meliora sunt, quàm quæ deterrima. *Plaut.*

Nec nihil, neque omnia hæc sunt quæ dicit *.s. seuerus pater in filium dissolutum apud Terent.* Nié źléć mowi/ ále nié wßystko téż dobrze.

Nié bárzo nas proßono/ wściągano. Nié vrwano żadnemu rękawá.

Summis labris nos inuitabat. *Ex Seneca.*

Non scidit penulam nos retinens, immò ne attigit quidem. *Ex Cicer.*

Inuitans nos vix extremis digitis laciniam attigit. *Ex Cicer.*

μόλις ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἥψατο καλέχων. *Ex Luciano.* Vix summo digito attigit retinens.

Nié báwie śię ia tem: dźiećińskie to/ proste/ podle rzeczy.

παρ' ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται. Apud me vellus non carpitur. *Xenocratis dictum apud Suidam & Laërtium, qui hominem rudem & geometriæ ac astronomiæ ignarum, scholam suam adeuntem abegit, dicens:* Ego vellus non carpo .i. *tam rudes prima elementa non doceo. Tractum dictum à Lanificina cuius sunt multæ partes vel artes, primo enim vellus tondetur, tum maceratur, deinde hamatis pectinibus carpitur, postea excutitur & purgatur, denique netur, ad extremum tela ex filis eius texitur, quæ tandem à fullonibus politur. Potest id vsurpare vir in arte aliqua insignis renuendo viliorem & se indignam prouinciam. Simile est illud Arcesilai apud Galenum.* Lanam in officinā fullonis. *verba Galeni sunt.* οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει. Nemo lanam rudem, vellus, in officinam fullonis defert. *Sic nemo ignarus Grammatices accedat ad Poëticam vel Philosophiam.*

Nié będęć śię ia tobié spráwiał.

Tibi ego rationem reddam? *Plaut.* Tobié śię ia mam spráwiáć?

Vbi herus tuus? ℞. Vbi illi lubet, neque te consulit. *Idem.*

Libet iurare. Tun' meo pontifex periurio es? *Apud eundem Leno.*

Quid adolescens quæris? quid vis? quid istas pultas? *.s. fores.* ℞. Heus senex. Census coniuratori (*.i. censori*) rectè rationem dedi. *aliter.* Census cùm sum, iuratori rectè rationem dedi. q.d. *tibi non dabo. alii aliter legunt.*

Nie bedźieß wiedźiał z kąd-eś rodem ./. ták ćie vrżestuie.

Ita ego te ornatum & depexum hinc amittam, tu ipse vt te non noueris. *Plaut.*
Sic ego illum in timorem dabo, ipse sese vt neget eum esse qui sit, meque vt esse autumet, qui ipsus est. *Apud eundem Mercurius de Sosia. Et postea Sosia percussus à Mercurio dicit:* Vbi ego perij? vbi immutatus sum? vbi ego formam perdidi?
An egomet me illic reliqui, si forte oblitus fui? Egomet mihi non credo, &c.
Frustrationem hodie hîc inijciam maximam in horum familiam. *Idem Plaut.*
Faciam vt quod videris, non videris. *.i. neges vel non credas te vidisse. Idem.*
Non sum apud me. *Terent.* Vix sum apud me, ita animus commotus est metu. *Idē.*
Obliuisci sui & nominis sui, item matris, patris, affinium, *in hoc affectu leges apud Plaut. Cic. Plini. iuni. Senecam.*
ἐπιλήσῃ τοῦ ὀνόματος σου. Obliuisceris nominis tui. *Vt Lucian.*
ἐπιλήσῃ ἑαυτοῦ. Obliuiscatur sui. *Simile & illud:* Color ei mutatus est, vultus, oratio, mens denique excidit. *Cic.*

Nie bedźie z tego nic. Nie bedźie z tey rży máká. Nie vczynie tego.

ὄνου οὐρὰ πηλίαν οὐ ποιεῖ. Asini cauda non facit cribrū. *Ex Asini cauda non erit cribrū.*
Sed nemo dabit. Frustra egomet mecum has rationes deputo. *Terent.* Arena sine calce. *Sueton.* Per hanc tibi cœnam (*quam apud me speras & affectas*) incœnato esse hodie licet. *Plaut. parasito dicit:* *In Rudente eiusdē Plauti Dæmones vir probus dicit:* Egóne vt quod ad me allatum esse alienum sciam
Celem? minimè istuc faciet noster Dæmones *.i. ego id non faciā. al.* vester Dæmones. *Sic dices.* Nequaquam id faciet vester Petrus *.i. ego, qui sum Petrus.*
οὐ λακεδαιμονίων. Non Lacedæmoniorum, *qui teste Plutarcho: sciscitanti Philippo num se in vrbem admissuri essent responderunt isto verbo magnis literis scripto.*
Multa exspectata nunquam apparuerunt. *Seneca.*
Homo pictus sedens & surgere parans nunquam surget. *Drexelli.*
V. **Sérmo robiß. Słowá to tylko. Bicz z piasku nie bedźie. Mowi á nie vczyni.**

Niebespieczno to. Ostrożno tu trzebá. Ják po brzytwách, po ßydłách stąpáć.

Periculosæ plenum opus aleæ Tractas. & incedis per ignem
Suppositum cineri doloso. *Horat.* *Obserua duo adagia simul.*
ἐν φρέατι κυνομαχεῖν. *Suidas.* In puteo cum canibus pugnare.
διὰ τοῦ πυρὸς βαδίζεις. *Aristophan.* Per ignem incedis.
ὥσπερ ἐπὶ ἀκανθῶν ἐπιβαίνοντες. **Lucian. de equitibus vacillantibus.**
Quasi per spinas ingredientes.
ἐπ' ἄκρων δακτύλων βαίνειν. *Lucian.* Summis digitis ingrediendum est.
Ire per extentum funem. *Horat. periculosum. præsertim per Catadromum vt Suetonius ait .i. descendendo.* Non benè ripæ creditur. *Virgil.*
E nassa escam petere. *Plaut. .s. periculosum.*
Properas vltima nosse mala. Et miser ignotos vestigia ferre per ignes. *Propertl.*

Rapidus fluuius est hic, non hac transiri temerè potest. *Plaut.*
Ad teli iactum peruenire. *Curtius.*
Sub ictu teli versaris. *Capitolinus.* Intra teli iactum. *Virgil.* ἴσαι ψῆφοι. *Suid.* Pares sunt calculi .ſ. *iudicum absoluentium & damnantium, quod periculosum est.*
—— Dormire pendente ruina. *Iuuenal.* Inter sacrum saxumque sto. *Plaut.*
Inter sacrum saxumq; positus. *Apulei. ceu porcus saxo cædendus in fœderum sacris.*
μεταξὺ τοῦ ἄκμονος καὶ σφύρας. *Origenes.* Inter incudem & malleum .ſ. *sto.*
ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς. *Homerus.* In acie nouaculæ .ſ. *est aliquid.*
φρουρῆσαι ἐν ναυπάκτῳ. *Zenodotus.* Excubare in Naupacto. *vbi Præfectus excubiarũ occisus erat.* ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς. *Epigramm.*
Vestra vtriusque res in nouaculæ sita est acumine.
ἐπὶ ξυροῦ τύχης. *Sophocles.* In nouacula fortunæ .ſ. *situs.*
ἄργους λόφος. *Euripid.* Argi collis. *de loco vel negotio periculoso. Erasm.*
δι᾽ ὀξείας δραμεῖν. Per cuspidem hastæ currere. *more circulatorum vel militum.*
Nunc hæc res ad summum puteum geritur.
Non tu scis, cũm ex alto puteo sursum ad summum ascenderis,
Maximum periculum inde esse, à summo ne rursum cadas. *Plaut.*
Mures migrauerunt. *Ex Cic. qui ait:* Tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæ rimas agunt. Itaque non solum inquilini, sed etiam mures migrauerunt. Asson eas.
V. Xto dyce vpornie w dol. Echinus lapillis se opplens *tempestatis futuræ signum. Basilius. Ambrosius.* Viso opus est, cauto opus est. *Plaut.*
τὴν ἔγχελυν ἀπ᾽ οὐρᾶς ἔχεις. Anguillam cauda tenes.
Canem intestina gustare periculosum V. Zákusit. πρὸς τὸν σκίρρωνα τείνεις. *Plato.*
Ad Scirrhonẽ tendis. *Latro is fuit qui trãseuntes è rupe in præceps agebat. Meminit Ouidi.*
τὸ αἰγαῖον πλεῖ .ſ. κόλπον. *Ælian.* Ægæum mare vel sinũ nauigat. *periculosũ etiã Persio.*
ἐν ἀγκάλαις κυμάτων. *Suidas.* In vlnis fluctuum .i. *inquietè & periculosè.*
νυκτὶ πλεῖν. *Chrysippus.* Noctu nauigare. *alij dicunt* οὐ νυκτὶ πλεῖς. Non nocte nauigas, *cùm astra nautas dirigunt. & sic idem sensus erit .i. in incertum vel periculosè.*
Tyria Maria. *Festus* .ſ. *ob infestationem Pœnorum Tyriorum periculosa.*
Oues illius haud longè absunt à lupis. *Plautus.*
λυκεῖον ποτὸν πίνειν. *Zenodot.* Lupinum vel Lyceum potum bibere. *Est, periculo vitæ voluptatem capere. more auium quæ cùm ad fontes Apollinis Lycei* λυκείου, *melle & vino scatentes aduolabant, sagittis configebantur.*
μαλέα δὲ κάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε. *Strabo.* Maleam (*promontorium periculosum*) præternauigans, domus obliuiscere. *ob præsentissimum periculum.*
Inter Scyllam & Charybdim nauigas. *ex Homero & Virgil.*
ὑπὲρ ἐπιξήνου τὴν κεφαλὴν ἔχειν. *Aristophan.* In trunco caput habere .ſ. *sub securi.*
ἅλας ἄγων καθεύδεις. Salem vehens dormis. *qui facile aqua naui illapsa dissolui potest.*
Præsentemque viris intentant omnia mortem. *Virgil. de nauigantibus.*

ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ. *Aeschylus.*

Sollicitudinem parit nox gubernatori sapienti.

ἐῤῥεῖ τὰ καλὰ, γυμνὰ τὰ κακὰ, ὁ πλοῦς ἐν τῇ νυκτὶ, πυρσὸς οὐδαμοῦ. *Nazianzen.*

Diffluxere bona, mala nuda se ostendunt, nauigatio in nocte, fax nusquam.

ἐν χρῷ γενέσθαι τοῦ κινδύνου. vel κίνδυνον. *Synesius.* In cute periculi vel periculū versari.

ἐν πυθίῳ χέσαι ἢ ἀποπατῆσαι. *Suidas.* In Pythij Apollinis templo aluum deijcere .s. periculosum. *Aedificârat id Pisistratus Atheniensis & inscripserat, ne quis istic aluum exoneraret. quod cùm negligeretur, per edictum tale facinus capite sanxit; frustra: tandem custodibus appositis, quendam deprehensum sub praeconis voce virgis caesum capite multauit.*

πάντες ἔσαν βιότης μεσσηγὺς ὅμως καὶ ὀλέθρου. *Q. Calaber.*

Omnes erant medij inter vitam & mortem.

Necesse est suspensos pedes ponere per spinosa ambulantem. *Seneca.*

κίνδυνος ἡ ἐν πρώρᾳ σελίς. *Zenodot.* Periculum (*est, vel periculosa est*) sella in prora, *quia ea pars nauis prior excipit incursus fluctuum, scopulorum, hostium.*

γόργονα ἐπιχειρεῖν. Gorgonem aggredi .s. *periculosum, nempe saxificam.*

χελώνη πορρωτέρω τὴν κεφαλὴν προτείνουσα κινδυνεύει. *Plutarch.* Testudo longiùs caput proferens periclitatur. *Sic & Liuius.*

Testudo vbi collecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus esse video: vbi partes aliquas exserit, quodcunque nudauit, obnoxium habet.

κολοφώνιον ὑπόδημα ἀναγκαῖον. Colophonijs calceis hîc opus est. *cùm quid periculosum agitur. vt cùm obscoena leguntur, audiuntur, videntur. his enim calceis cauis (quales nostrates) tutiùs lutum calcabatur.*

De voluptatis etiam turpis occasionibus rectè vsurpes illud. Vel Lycurgus hic periclitetur Vel Hippolytus corrumpi posset. *Sic Lydus Plauti pedagogus videns discipulum suum inter medias illecebras Venereas versari ait:*

Ita me dij ament, vt Lycurgus mihi quidem
Videtur posse hîc ad nequitiam adducier.

Ouidius quoq; agens de similibus ad nequitiam occasionibus ait:

Illic Hippolytum (*castissimum iuuenem*) pone, Priapus (*lascivus & nequam*) erit.

V. Ani mie tám. Niedowierzay.

Nié biégły w rzem. Niebywalec. Nié świádom rzeczy.
Nié wie gdźie kozy gnano. Inßego świátá człowiek.

In Tragœdia Comicus. *Plaut. ait:* Indoctior sum quàm in Tragœdia Comici.

Homo recens nuperus & nouitius. *Idem.*

Peregrinus hospes & aduena. *Cic.* In alieno foro litigans. *Martial.*

ἔκφυλος καὶ ἄποικος, ὥσπερ ἐν ἄλλῳ τινὶ κόσμῳ γεγονὼς καὶ ζῶν. *Lucian.* Alienus & peregrinus, tanquam in alio quodam mundo natus & viuens.

Sub alio cœlo ortus. *Macrobi.* Aure tenus expertus tumultus. *Prudentius.*

Viam in forum ignorat. *Marsilius Ficinus.*

νήπιος εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας. *Homer.* Stultus es hospes aut è longinquo ades, Zkądyś z inßego świátá,

Non

Non venit, vel non fuit vnquam in astu. *ex Terentio .i. in vrbem ex Pyræo suburbano nunquam venit.* (Prostak/ Wieśniak. *qualis senex* Veronensis *apud Claudian.*) Nam Athenienses vrbem suam vocabant τὸ ἄστυ, κατ' ἐξοχὴν, *& quia in vrbibus degentes solent esse industrij, astuti, luxuriosi, corrupti, ideò qui frequentat astu .i. vrbem, astutus & vitiosus habetur; qui non frequentat, simplex. Donat. Asconi. Et Cic. pro Sexto Roscio,* In vrbe luxuries &c. *fusè, itemq; de vita rustica frugali, simplici &c.*

Qui cum solis Stoicis versatur nescit qualia docent Plato & alij: *sicut vxor Gelonis putabat fœtentia esse ora omnium virorum velut sui mariti, quòd cum nullo alio versata fuisset. Lucian.*

Nié bierz cżegoś ábo gdźieś nie położył.

ἂν μὴ κατέθου, μὴ ἀνέλου. *Ælian.* Quæ non posuisti, vel non deposuisti, ne tollas.

Biblius inter eundum quid conspiciens ab aliquo perditum, præteribat intactum, οὐ γὰρ ἡγεῖτο τοῦτο εὕρεμα ἀλλὰ ἀδίκημα. Non enim putabat hæc inuenta sed iniurias.

Nié biła mie za szyie. *V.* Co mi tego za niewola.

Nié biy mie w gebe / nié karmiß mi tey. Wiele mnié geba kosztuie.

μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. *Theocrit.* Ne mihi vacuam abstergas, vel attingas *.s. maxillam aut manum.* q. d. Cùm me non pascas, nec in manum quicquam des, non me tangas. *Metuentis colaphum vel alapam, dictum hoc esse vult Erasmus.*

Sed meliùs Vitus Vinsemius, dictum hoc vsurpari censet in eum, cuius offensionem & iram contemnimus, quemq; nocere nobis vt velit non posse existimamus. Scholiastes Theocriti illud verbum Vacuam interpretatur mensuram, sic: Non vereor ne mihi mensuram (demensi diurnam) deradas .i. malignè dependas sine cumulo ac non plenam, vt seruis heri fraudulenti vel irati faciebant. Hæc interpretatio quoq; bona est, & ad eundem sensum tendit: insinuat verò præterea sic loquens, se non seruum esse minantis.

πασσάμενος ἐπίτασσε. *Item Theocrit.* Vbi paueris impera.

In eum dictum ait Erasm. & Vinsemius, qui imperiosus est in eos, in quos nihil iuris habet & de quibus nihil est meritus. Ad eundem modum dicere licebit: πασσάμενος τύπτε vel πλῆττε. Vbi paueris percute. *Et:* μὴ πασσάμενος μὴ τύπτε. Cùm non pascas me, non percutias. *Henric. Stephan.* πασσάμενος *hîc significare ait, vbi gustaueris vel comederis. sed nullum sensum Pòétæ conuenientem hæc interpretatio habere potest, vt satis patet legenti. Alludit porrò dictum hoc ad seruilem conditionem vt & prius dictum eiusdem Pòétæ.*

Nié byłeś ná mych krzćinách.

Qui tu scis? an fortasse fuisti matri meæ obstetrix, Qui id tam audacter dicere audes? *In Plauti Captiuis, quidam refutans alium de ortu suo & conditione differentem ita respondit.*

Niéch bedźie co chce. Co badź to badź. Niéch zginie chociaß wßystko.

Stulti, irati vel desperati hominis dictum.

Omnia vel medium fiant mare. *Damon iratus moriturus apud Virgil.*
— Cras vel atra Nube polum pater occupato. *Horat.* Vel cælum nunc ruat. *ex Terent.* Vel fractus illabatur orbis. *ex Horatio.*

Mecum omnia abeant. trahere cùm pereas lubet. *Medea Seneca.*
Felix quisquis bello moriens. Omnia secum consumpta tulit. *Seneca Troade.*
Minùs laboro, te si habeo. per me pedibus trahantur ista vel omnia. *Cic.*

ἐμῦ θανόντες γαῖα μιχθήτω πυρί .i. Me terra flammis misceatur mortuo. *Senarius est vetus improbi cuispiam apud Sueton.* V. Po mey śmierći.
Simile illud Varronis apud Nonium. Cælum ruere, dummodo magistratum adipiscantur, exoptant. *Adde vocem Agrippinæ Neronis matris:* Occidat, regnet modo. V. Chćiwość 1.

Mihi sex menses satis sunt vitæ, tertium Orco spondeo. *Cæcilius.*
Si sapis, ne postules ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri; sed ita fieri quæque velis vt fiunt. *Epictetus Græcus.*

Niech Bog rádźi / o swey gélądźi.

Permittes ipsis expendere Numinibus, quid
Conueniat nobis, rebusque sit vtile nostris,
Nam pro iucundis aptissima quæque dabunt dij. *Iuuenalis Satyra 10. vbi plura in hanc sententiam egregia homo Ethnicus adijcit.*

ὅσσα δ᾽ ἔπειτ᾽ ἔσαι, ταῦτα θεοῖσι μέλει. *Theognis.*
Quæ posthac erunt, hæc dijs curæ sint.

Permitte diuis cætera. *Horat.* *Socrates aiebat:* Nihil aliud à dijs petendum, quàm vt tribuerent bona, quòd ij scirent quid vnicuique foret vtile. Nos autem plerunque id votis expetimus, quod non impetrasse melius foret. Deos vota non exorent, sed admoneant. *Seneca.*
τό μοι δοκεῖ εὖ λέγεσθαι, τὸ θεὺς ὑμῶν εἶναι ἐπιμελουμένους. *Plato.* Hoc mihi videtur rectè dici: deos nostri curam habere.
Quidam perplexus & anxius Deo se tandem commisit, & orationis loco alphabetum ordine recitauit, in fine addens: Domine iunge tu literas, & quod tibi magis placuerit, mihique expedierit concede. Drexellius ex Salmeronis tomo 10. tractatu 11.

Nie chce śie niem abo toba pyśkáć.

Nié godźienés ábym śie z toba swárzył. Piiawká wrzodu śie nié ima. *Russi.*

Nos hac à scabie tenemus vngues. *Martialis in detractorem quendam cuius nomine suos libros fœdare se nolle (quod ille optabat) refellendo illum, profitetur.*

Pellem rodere non lubet caninam. *Ex eodem Martiali .i. maledicum maledictis vlcisci nolo: nec lutum luto purgare.*

Frons hæc stigmate non meo notanda est. *idem Mart.*
Seruantur magnis isti ceruicibus vngues,
Frangere tam paruas non didicere feras *Idem.* Non facit ad sæuos ceruix nisi prima leones &c. Desperanda tibi est ingentis gloria fati.

Non po-

Non potes hoc tenuis præda sub hoste mori. *Idem de lepore cum leone ludente.* Præda canum lepus haud leonis. *Ex eodem.*

Canis Alexandro M. à rege Albaniæ missus, emissis damis apris vrsis, eos contemnens non se mouit; in leonem verò & elephantum emissum prosiliјt & confecit. Plinius.

Ab humilibus (*.i. abiectis sordidis, licet molestis*) vt ab animalibus paruis, obterentem inquinantibus, abstinenda manus est. *Seneca.* Pluskwy nie rozcieray.

ἐλέφας μῦν οὐχ ἁλίσκει. Elephas non capit murem.

Apud me vellus non carpitur. *Vide* Nie báwie sie ia tem.

αἰετὸς θρίπας παρορᾷ. Aquila thripas despicit .i *vermiculos arborũ vel auiculas paruas.*

οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. *Aristophan.* Non incessam lingua, seu conuicijs.

μηδὲ κακῶν ἑτάρων μηδ' ἐσθλῶν νικητῆρα. *Hesiodus.*

Nec malos socios nec bonos vincere velis certando.

τὸ Δίωνος γρύ. *Suidas.* Dionis gry. *Philosophus hic adolescenti se conuicianti nil respondit turba hominum sequente, sed tantùm cùm venisset domum dixit:* οὐδὲ γρύ. Ne gry quidem *.s. ex me audies.* q.d. *contemno te.*

Aper fugiens canes, asinum se irridentem & insultantem, indignum duxit vlcisci, & tam vile pecus tangere. Faërnus.

Hoc scio pro certo, quod dum cum stercore certo.
Vinco seu vincor semper ego maculor. *Anonym rhythmic.*

Affine, Nié rownia mnié ztoba. Niégodźiénés tey sławy.

Niéchćiał tego Bóg.

Dijs aliter visum. *Virgil.* Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis. *Idem.*

Inuidit fortuna mihi, ne regna videres
Nostra, nec ad sedes victor veherere paternas. *Idem.*

Dijs inuitis. *Catullus.* ἀέκητι θεῶν. *Homerus.*

Dijs iratis. *Cic. Liui.* Deo irato meo. *Teren.* .s. *genio.*

ἀλλ' ἀντέπεσε τὴν ἐπ' ἄγκυραν θεός. Sed anteuertit anchoræ iactum Deus.

Niéch łáié, iédno niéch dáié. Niéch zdrow łáié, kiédy dáié.

ἐπειδὴ δίδωσιν, ἐπιτιμάτω. Quandoquidem dat, increpet.

Vel, Siquidem pascit, obiurget. *vt suprà. sub* Nié biy mie wgebe.

εἰ χεὶρ παρέχει ὃ δέον, στόμα λεγέτω ὃ θέλει. *A.*

Si manus præbet quod opus est, os loquatur quicquid vult. *Vel.*
Si dat bona manus, lingua dicat quod lubet.

Potes & illud Plautini Lenonis. Facile ego ictus patior argenteos, *huc accomodare, dices:*

Facile ego obiurgationes perpetior argenteas. *Nam & solea puer rubra obiurgatur apud Persium.* V. Od łáskáwey reki nie boli. & Krzywdá od dobrodźiéiá.

Niech mie nié głaszcze, á niéch mie nié biié. Nié chwal mie, á nié gań mie.

μήτε τῶν λυδῶν καρύκκας, μήτε μαστίγων ψόφους .s. θέλω. *Suidas.*

Nec Lydorum caricas seu condimenta, nec flagrorum strepitus .s. volo .i. Nec blandimenta amo nec conuicia. *Lydi deliciis erant infames & caryças eorum vocat Hesych. offam ex sanguine & variis condimentis: ex melle similagine Athenæ.*

Ne vulneres me malo quam sanes. *Seneca.*

τ. αὐτὸν αἰνεῖν κ. ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ. Laudare eundem carpereque viri est mali.

μὴ τραυμάτιζέ με μήτε θεράπευε ἔμπαλιν. *A.*

Ne vulneres me malo quàm vt sanes dein. V. Obrázïwßy leczyć.

Niech śie turzy.

Asotorum pecuniam profundentium verba sunt. Similia apud Plautum prodigentis peculium quod pro capite seu libertate redimenda seruârat.

Vapulat peculium (*vel potiùs vt Douza legit*) Vapula peculium, actum est, fugit hoc libertas caput. *quia profusâ pecuniâ non habeo quid dem pro capite, seu libertate.*

ἐμπιπλάμεθα παρ' ἑτέροις τ. πολυτελῶν, κ. ἀπολαυομεν καθάπερ ἐκ πολεμίας ἀφειδῶς ἐπισιτιζόμενοι. *Plutarch.* Impleamus nos apud alios cibis sumptuosis, & fruamur velut ex hostili regione raptis affatim nos cibis onerantes.

Affine est illud: His Medus nō insidiabitur. V. Nie zostawuymy nic nieprzyiáćiolom.

Niech śie on gniewa/ á my iedzmy/ á my śie śmieymy.

Dum ridebunt saturi mordebunt famelici. *Plaut.*

Optimum est aliena insania frui. *Plini. vterq.*

οὐκοῦν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν. *Sophocles.*

Ridere de hoste risus est suauissimus.

ἥδιστός ἐστι γέλως ἐς ὀργίλον γελᾶν. Ridere suaue est bile percitum virum.

Vicinū illud Martialis de cōiuratore sua carmina hospitibus inter cœnandū importunè legēte.

Ille leget, bibe tu; nolis licet, ille sonabit. Niech on czyta/ á ty piy. V. Swarzćie śie wy.

Niech tak będźie.

Viceris. *Terent. sic ait*: Adducti qui illam ciuem dicant. Viceris .i. *sit ita.*

νικήσειεν ὁ παρά σοι τρίπους, ἐγὼ δὲ ψευδόμαντις ἀποφανθείην. *Heliodor.*

Vincat tuus tripes, ego verò mendax vates videar. *Sumptum à tripode Veridici Apollinis aut veraculorum diuinantium. Vsus dicti huius est cùm proteruè pertinaci, victoriam in dicendo vltrò concedimus.* Tollo digitum. *instar gladiatoris in arena victum se fatentis.*

——— Per me equidem sint omnia protinus alba .i. *bona, laude digna. Persi.*

Nil moror, euge omnes omnes bene miræ eritis res. *Idem.*

Niech też drugi robi/ nowi/ buduie/ opátrzy.

ἕτεροι τοῦτο ποιήσουσι, ῥῆσις ὀλιγωρούντων κ. ῥᾳθυμούντων. *Isocrates.*

Alij hoc facient, est dictum negligentum & pigrorum.

Non est meum negotium. V. Niedbálé. & Jeden ná drugiego.

Nie chwal/ áż poznaß.

μή ποτε

μή ποτ' ἐπαινέσῃς πρὶν ἂν εἰδῇς ἄνδρα σαφηνῶς. *Theognis.*
Nunquam laudes virum priùs quàm exactè illum cognoueris.

Nié chwal nikogo przéd śmiercią, abo przéd czásem. Póki kto żywy, nié iest szczęśliwy.

——— Scilicet vltima ſemper Exſpectanda dies homini, dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremaque funera debet. *Ouidi.*
— τῶν δ' εὐδαιμόνων μηδένα νομίζετ' εὐτυχεῖν πρὶν ἂν θάνῃ. *Euripides.*
Felicium Nullum beatum eſſe ante mortem cenſeas.
χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν,
πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς. *Idem.*
Nunquam oportet dicere beatum vllum hominem. Priùs quàm mortui ſupremum videris diē. *Sic apud Herodotū Solon reſpondit Crœſo. ad quod alludens Iuuenal. dixit:*
——— Quem vox facunda Solonis Reſpicere extremæ iuſſit ſpatia vltima vitæ.
πρὸ τελευτῆς μὴ μακάριζε μηδένα. *Eccleſiaſtici 11.* Ante mortem ne laudes (*vel vt LXX, ne beatum voces*) hominem quenquam.
Dico tum vitam beatam fata cùm peracta ſunt. *Auſonius.*
Alius de alio iudicat dies, ſupremus de omnibus. *Plini. .i. quilibet homo alio die bonus, alio malus, prout facta ſunt eius cenſetur, vt iudicium verùm fieri de illo non poſſit, niſi extremo vitæ die, ſi probus tandem in fine appareat, vel ſecus.*

Nié chwal śię sam.

Nec tua laudabis ſtudia aut aliena reprendes. *Horatius.*
Nec te collaudes, nec te culpaueris ipſe,
Hoc faciunt ſtulti quos gloria iactat inanis. *Cato.*
μήτε κατηγορέειν σαυτοῦ, μήτ' αἶνον ἀείδειν,
ἔργα τά δ' ἀφραδέων, μέλει οἷσί γε δόξα κενόφρων. *Mylius.*
ἀλλ' ὅμως καύχημα κατέβρεχε σιγᾷ. *Pindarus.*
At ſimul gloriationem conſperge (*offunde*) ſilentio.

Nié ćiebiéć to sczanują.

Dij indulgentiùs tractant quosdam propter parentes auosq; (*probos,*) alios propter futuram nepotum pronepotuméque indolem. *Seneca.*
οὔ σοι, ἀλλὰ τῇ θρησκείᾳ. Non tibi ſed religioni, ceremonijs ſacris .ſ. *honos exhibetur.* *Ex Apologo Gabriæ de aſino ferente idolum ethnicorum, & ſuperbiente cùm videret homines ſe tranſeunte procidere adorabundos, ſed mox ei quidam dixit:*
οὐ θεὸς εἶ σὺ, τὸν δὲ θεὸν ἄγεις. Non deus tu es, ſed deum fers.
Meminit & Ariſtophanes huius ceremoniæ. Dictum quadrabit in eos qui alioqui viles, munus aliquod honorificum gerunt & ex eo ſuperbiunt, quales ſunt in aulis magnis officiales varii, præcones, legati, perfecti etiam ex Iudæorum abiectiſſima gente apud nos, Sacerdotes & feciales priſcorum ethnicorum. *Addit Gabrias Epimythium:* ὅτι τοὺς ἐν

ἀξιώμασι

ἀξιώμασι τιμωμένους δεῖ γινώσκειν ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν. Quod oporteat eos qui in dignitatibus constituti sunt cognoscere, se homines esse.

Alter apologus: Christianus transiens imaginem Christi, conspicatus eam, venerabundus caput nudatum inflexit, Iudæus tunc obuius ratus sibi illum honorem exhibitum, officiosissimè & humanissimè respondit: at Christianus indignatus. Non tibi, *inquit*, sed huic, *digito in effigiem Domini intento.* *Simile est illud:* Non tibi sed Petro. *Sed rectè responsum est.* Et mihi & Petro. V. Nié ćiébié śie boié.

Nié ćieża rogi iélemowi/ áni ſkrzydła ptakowi/ áni owies koniowi. Dźiećiotowi ſwoy nos nié wádźi.

οὐ ναῦς βαρύνει ἱστί᾽ οὐδ᾽ ἅρμ᾽ οἱ τροχοί. A.

Nec vela nauem, nec grauant currum rotæ. *Affine,* Chléb w drodzé nié ćiéży.

Nié ćiébié śię boię/ ábo ßánuię. Nié tyś mi ſtráßny/ ále kto inßy.

Non tu, sed locus .s. *in quo tu stas, est mihi molestus.*

Apud Æsopum Lupus agno ex alto loco sibi conuicianti & insultanti respondit:

οὐ σύ με λοιδορεῖς, ἀλλ᾽ ὁ τόπος (πύργος) ἐν ᾧ ἵστασαι .i.

Non tu mihi conuiciaris, sed locus vel turris in qua stas.

Epimythion addit Planudes: πρὸς τοὺς ὑπομένοντας ὕβριν ἀπὸ ἀναξίων, διὰ φόβον ὑψηλοτέρων. In eos qui ferunt iniurias ab indignis, metu sublimiorum.

Similis apologus apud eundem est de Lupo & hædo.

Quadrat & illud nostratium. O kowalé mi tylko idźie/ nié o kleßczé.

Nié coc wolno pátrz/ lécz co przyſtoyno. Nié co chec ſtodźi/ lécz co śie godźi.

Minimùm decet libere, cui multùm licet. *Seneca.*

Quantò plùs liceat, tam libeat minùs. *Cleobul. apud Ausonium.*

Est aliquid quod non oporteat, etiamsi licet; quicquid verò non licet, certè non oportet. *Cic.* Neque enim quod quisque potest, id ei licet; nec si non obstatur, propterea etiam permittitur. *Idem.*

Magis spectandum quid expediat, quàm quid liceat. *Sic S. Paulus 1 Corinth: 10.*

πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. omnia mihi licent, sed nō omnia ædificant. μή μοι γένοιθ᾽ ἃ βούλομ᾽ ἀλλ᾽ ἃ συμφέρει. *Menander.*

Non quod mihi lubet accidat, sed quod decet.

Quam vos estis maximè Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tam maximè vos æquo animo æqua noscere
Oportet, si vos vultis perhiberi probos. *Terenti.*

οὐδὲ λέγε, ὡς γέγονεν οὕτω πολλάκις, ἀλλ᾽ ὡς προσήκει γενέσθαι. *Demosthen.*

Nec dicas, sic sæpe factum esse, sed sic decere fieri.

Nié czás tego iéßczé. Rychło to názbyt przéd czáſem.

τὰ ἄμνια θερίζεις. Muscum demetis. *teneras herbas priùs quàm succrescant succidis. Aliter*

Aliter hæc legit & interpretatur Henric. Steph. ex Eustathio.
πρὶν ἢ τοῦ ἰχθῦς ἑλεῖν, τὴν ἅλμην κυκᾷς. *Suidas.* Prius quam ceperis pisces, salsuginem misces. Morus *post omnes plantas frigore penitùs fugato & adulto vere germinat. Plini. Pieri.* *Perdicis pulli testam ipsi pertundunt & ex ea eminentes ac nondum ab ea liberi currere incipiunt, eam adhuc adhærentem trahentes. Pierius ex Æliano.*

περὶ τῆς φακῆς αὐξάνεις τὴν λοπάδα. *Plutarch.*

Ante lentem (*acquisitam vel coctam*) auges (*maiorem quæris*) patinam, ollam. Capra nondum peperit. *Vide* Jeßcze śie nie vrodźiło. *Affine,* Goraco cie kopano.

Nié czás tego téraz.

Non est conueniens luctibus iste color .s. *splendidus exulanti. Ouidi.* *Leo reductis introrsum vnguibus ambulat ne hebetētur, pugnaturus autē eos exserit. Plutarc.* Sed nunc non erat his opus. *Horatl. Cùm quid non suo loco vel tempore fit aut dicitur.* ἐν πένθεσι παίζειν. *Demetr. Phalere.* Inter lugentes iocari .s. *importunum est.* ἐν θέρει τὴν χλαῖναν κατατρίβεις. *Zenodot.* Æstate vestem crassam deteris. —Cantas cum fracta te in trabe pictum Ex humeris portes. *Persius naufrago dicit, qui suam calamitatem in tabella depictam portans, etiam proclamabat vel decantabat, vt modò mendici, famelici, ægri per plateas incedentes faciunt.* ἄπαγε τὴν μόθωνα ἀπὸ κώπης. *Pollux.* Aufer saltationem nauticam à remo .i. *ne saltare cupias cùm remigandum est.* Comam comere cum vitæ ingruunt discrimina. *Spartanis peculiare scripsit Herodotus.* μίνθην ἐν πολέμῳ μήτ' ἔσθιε μήτε φύτευε. *Aristotel.* Mentam tempore belli nec ede nec sere. *quia frigida est, bellum verò calore & feruore indiget.* Musica in luctu. V. Pißczek ná stypie. *Affine,* Nie tu tego mieśce.

Nié czéka áż śie dopiécze.

ἁρπάζει ὀβελίσκου. *Athenæ.* Rapit à veru, seu è veru, nondum depositam carnem. ἀποτηγανίζει. *Idem.* Rapit è sartagine. Sacra non immolata deuorat. *Sic apud eundem Athenæ:* ἄθυτα δ' ἱερὰ πολλάκις κατεσθίει. *Simonides.*

Persæpe sacra haud immolata deuorat. *quod Suetoni. scribit fecisse Vitellium Imperatorem intempestiuæ gulæ hominem.* Semicruda exta rapta foco prosecuit. *Suetoni. in Augusto.* E rogo ipso cœnam carpere in sepulchretis. *Catull.* Vel è flamma cibum petat. *Terent. sic.* E flamma te petere cibum posse arbitror. *Simile quid de filiis Heli 1. Regum c. 2.* *Plura sub* Obżárty.

Nié czékáia iédnego dwá.

Nápisáno v białego Lwá: nié czékáia iédnego dwá. *alij aliter id efferunt.* Nauis non moratur vnum. *vel vt Martial.* Nauem scis puto non moratur vnus.

τὸ πλοῖον ἀνέρ' οὐκ ἐπαναμένει ἕνα. *A.*

Hàud moratur vnicum nauis virum.

εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ. *Zenodot.* Vnus vir, nullus vir.
Τὸ πλειόνων ψῆφος νικᾷ. Plurium calculus vincit.

Nie geſte widánie / gotowe nieznánie.

Mihi quidem iam eras mortuus, quia te non viſitaui. *Plaut.* .i. *non ſæpe vidi.*
Longa dies meum incertat animum, ſin ea eſt quam incertò autumo. *Idem.*

πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορίη διέλυσεν. *Ariſtotel.*
Scimus amicitias rupere ſilentia multas.

Τηλοῦ φίλοι νέοντες οὐκ εἰσὶν φίλοι. *Athenæ.* Non ſunt amici, amici qui degunt procul.
Viciniam in propinqua parte amicitiæ ponit. *Chremes Terentianus.*
Χρόνιος ἡ ἀπουσία τῆς φιλίας λήθην ποιεῖ. *Ariſtotel.* Diuturna abſentia obliuionem amicitiæ affert.

οὐ χρὴ συμποσίοισι φίλους ἀπέχεσθαι ἑταίρους
δηρὸν, ἀνάμνησις δ᾽ ἐστὶ χαρισταὶ αὐτή. *Athenæus.*
Non diu amicorum menſa abſtineatis amici,
Namque animi memoris res hæc renouatio bella eſt.

Ideò Iudæi 1. Machabæ. 12. miſſis legatis & epiſtolis, renouarunt cum Romanis & Spartanis amicitiam, longo temporis interuallo olim ſancitam.

Mutantur longa pectora cara mora. *Garnerus.*

Nie czyn ſie błaznem gdyś nie ieſt. Nie czyń ſie tem czemeś nie ieſt.

μὴ ὢν σύρος μὴ σύριζε. Cùm Syrus non ſis ne Syriſſes .i. *cùm ſis ingenuus & honeſtus, ne ſumas mores aut perſonam ſeruilem & indecoram. Nam Syri viles erant & apud Comicos paſſim ſerui. Quadrat hoc dictum & in eos, qui in ſuæ vel Latinæ linguæ pronuntiatione peregrinam aliquam* v. g. *Italicam &c. affectant, vt ſe eius linguæ aut gentis gnaros oſtentent. Iuuat variam huius dicti interpretationem verbi* συρίζειν *duplex ſenſus. nam & fiſtula canere & Syros imitari ſignificat.*

Nie czyn ſie chorem / chromem &c. bo bedzieſz.

Nie trzebá zlego málowáć / ſámo ſie wyrázi. Nie przymierzay.

πλάττων ποδαγρὰν ποδαγρὸς ὄντως ἐγένετο. *A.*

Fingens podagram factus eſt podagricus. *Cælius apud Martial. de quo ille ſic poſt alia:*

Cœpit fingere Cælius podagram. Quā dum vult nimis approbare veram,
Et ſanas linit, obligatq; plantas, Deſiit fingere Cælius podagrā .i. *verā acquiſiuit.*

Planus verè crura fregit: *apud Horatium quidam nebulo, ſe pedem fregiſſe fingens clamabat & auxilio accurrentes irridebat. tandem verè fracto pede, fruſtra auxilium implorabat dicens:* Credite non ludo: crudeles tollite claudum. *Gallus Vibius furioſos imitando inſanus factus eſt. Rhodigin.*

Fuſij ſomnus .ſ. *fictus in verum verſus eſt. Tragicus hic actor fuit, qui cùm in theatro ſomnum fingere deberet, appotus, verè & profundè obdormiuit. Cic. Horati.*

Geta verè iam luſcus eſt. *Hic, vt ſcribit Appianus, metu proſcriptionis triumuiralis, pelle alteri oculo impoſita luſcum ſe finxit. longo pòſt tempore, periculo defunctus, cùm oculum detexiſſet, luſcum ſe verè eſſe reperit.*

Caue perſonam *vel* fatum Laureoli. Ne agas Laureoli mimum. Ne agas Laureolum Næuij. *Ex Martiali, Iuuenali, Suetonio. Næuius Pòëta celebris ſcripſerat drama, in quo Laureolus mimus cruci ſeu ſtipiti affixus fictè ad repræſentandum tantummodò, ab vrſo emiſſo verè laceratus eſt. idem accidit aliis qui hunc Laureolum in theatro ſeu hiſtriones ſeu rei damnati repræſentabant vt Lentulus &c. De Laureolo epigramma ſic claudit Martial.*

In quo quæ fuerat fabula pœna fuit.

Tales porrò & ſimiles perſonas, vt Promethei affixi. Herculis ardentis, Icari, Phaëtontis, Dædali volantis. Orphei à Mænadibus diſcerpti &c. cum periculo vitæ agebant in ſcena aliquando mimi ipſi, aliquando rei ob ſcelera à iudicibus capite damnati, vt ſi forte fortuna vel viribus aut induſtria euaderent, liberi forent. Plura ſi voles leges apud Raderum. De ijs qui ſe mortuos fingebant vt ſanctis viris illuderent vel mendacium comprobarent, & interim Deo ita volente verè mortui ſunt, affert Iacobus Pontan. aliquot exempla, hiſtoriæ c. 35. in Atticis bellariis. Illud inſigne eſt quod Hieronymus Bolſecus ſcribit, Caluinum ſubornaſſe quendam bono pretio dato, qui ſe mortuum fingeret, & ab eo tranſeunte vocatus, ad comprobandam impiam doctrinam repente exſurgeret. Sed ille fingens ſe mortuum, verè mortuus eſt, & Caluinus fruſtra eo diu inclamato, cum pudore abire coactus eſt.

Nié czyn ſie piątku niedźielą. Nié czyn ſie czemés nié ieſt.

Hoc in eos dici ſolet, qui præter naturam vel conditionem ſuam ſe gerere tentant. vt ſi melancholicus, hilaritatem nimiam fingat; ſi plebeius, nobilium cultum & ſplendorem affectet; ſi ſeuerum vitæ genus profeſſus, licentiùs viuentes æmulari velit.

Huic rectè dicas. Pone modum lætis. In propria pelle quieſce.

Ne calceus maior pede &c. *quæ habes ſub* Co wczás. & Miárá.

Adde illud. Σὲ δοῦλον ὄντα τὴν κόμην οὐ δεῖ τρέφειν. *Ex Ariſtophane.*

Qui ſeruus eſt, eum alere non decet comam. *Mos Laconibus is erat vt ingenui tantùm & nobiles comam alerent.* ἀγροῖκος οἰνόμαος. Ruſticus Oenomaus. *Sic vocabat Æſchinem Demoſthenes. Dicitur de eo qui obſcuro genere, ruſticanis moribus nulla eruditione cùm ſit, ſe tamen nobilem elegantem doctum vult videri.*

Seruus nullus Harmodius nec Ariſtogiton. *Athenis lege cautum erat ne vllus ſeruus nomine Harmodij vel Ariſtogitonis vocaretur: eò quod hi duo Rempublicam ſeruitute & tyrannide primi liberârint: vnde & ſtatuæ illis in foro poſitæ erant, quas ablatas à Xerxe Alexander Magnus reſtitui Athenienſibus iuſſit. Rhodigin. Meminit Ariſtotel.*

Nié dałbym zá to i pieniążká.

Vitioſa nuce non emam. *Plaut.* Non ego iſtud empſitem titiuillitio. *Idem.* Nebulæ cyatho non emam. *Idem.* Ciccum, floccum non interduim. *Idem* .i. *non dederim.* Nummum plumbeum non dederim. *ex eodem Plautò.*

οὐκ ἂν πριαίμην οὐδ᾽ ἂν ἰσχάδος μιᾶς. *Ariſtophanes.*

Non iſtud emerem carica vel vnica.

τεττάρων ὀβολῶν εἶναι οἶμαι. *Suidas.* Quatuor obolis æſtimo. *vel adde* οὐκ, *non.* οὐδὲ τετρημένου χαλκοῦ τοῦτο πριαίμην. *Plutarch.* Ne perforato quidem nummo hoc emerim.

emerim. ——τὰ δ᾽ ἐκ καπνοῦ σκιᾶς οὐκ ἂν πριαίμην —— *Sophocles.*
Hæc vmbra fumi nõ emerim. Caſſa glande, nuce, nõ emã. *Eraſm.* V. Podła rzecz.

Nie damci wprzod. Nie vſtąpię placu.

Si tu proreta, ego gubernator. εἰ σὺ πρωρεύς τις εἶ, ἐγὼ κυβερνήτης ἔσομαι. *Plaut. ſic habet-* Si tu proreta iſti naui es, ego κυβερνήτης ero. *ſic legendum cenſet Eraſm. pro voce gubernator, vt metrum conſtet.*
καὶ οὐκ ἔδωκαν κέρας τῷ ἁμαρτωλῷ. *1. Macchabaeorum c. 2.* Et non dederunt cornu peccatori .i. *non conceſſerunt primas ſeu victoriam Antiocho regi ſuperbo.*
Alcibiades Socrati munera multa & pretij magni mittebat, quæ cùm ille reſpueret, vxori id improbanti reſpondit: Ambitiosè ille mittit, ego quoq; ambitiosè reſpuo. *Rhodigin.*

Nie dam ſobie ná gebie gráć / w nos dmuchać. Nie dam z śiebie ſzydźić. Z ſądze z śiebie kázdego. Otrząſnę śię kázdemu.

Nolo ego è Gelaſimo me tibi Catagelaſimum fieri. *Ex Plauto* .i. *nolo ex ridiculo & faceto, me deridiculum tibi fieri.* καταγελάω. *derideo.*

Si tibi eſt machæra & nobis veruina eſt domi. *Idem Plaut.*
Faxo ſe haud dicat nactũ quem derideat. *Idem.* Cornutã beſtiã petis. *Idẽ.*
Caue, caue, namque in malos aſperrimus Parata tollo cornua. *Horat.*
Qui me commôrit (melius non tangere clamo)
Flebit & inſignis tota cantabitur vrbe. *Idem.*

——ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ᾽ ἀπαμύνεσθαι ὅτις πρότερος χαλεπήνῃ *Cic. ex Homero* .i. Denuntio vlturum me hominem quiſquis prior irritârit.

Iudice me, fraus eſt conceſſa repellere fraudem,
Armaque in armatos ſumere iura ſinunt. *Ouidi.*
Et mihi ſunt vires & mea tela nocent. *Idem.*

ἄνευ ξύλου μὴ βαδίζειν. *Suidas.* Abſque baculo non incedendum *ſibi dixit Cleomenes dux Athenienſium, qui quòd omnibus inuiſus eſſet, baculum ſemper ferebat ad iniurias propulſandas.* *Sic Leonida Plauti iratus alteri dicit.* Cum fuſti eſt ambulandum tanquam ſi claudus ſim.

Nie dármo go ták zowią / ábo názwano. Jmię ſwe rzeczą wyraza.

Conueniunt rebus nomina ſæpe ſuis.

Quid mihi refert Chryſalo eſſe nomen niſi factis probo? *Seruus apud Plautum de auro acquirendo ſolicitus, excitat ſe argumento à ſuo nomine ducto. nam* χρυσὸν ἁλίσκειν, *eſt aurum capere.* *Item,* Haud dormitandũ eſt, eſt opus chryſo Chryſalo.
Apud eandem Sycophanta pulchrè ornatus ad quendam decipiendum, ſic loquitur:

Nunc ego ſi potero ornamentis hominem (*qui me ſubornauit*) circunducere,
Dabo operam, vt me eſſe ipſum planè Sycophantam ſentiat.

Apud eundem de lenone cui nomen Lycus (.i. lupus) erat, quidam ſic ait:

Voſmet nunc facite coniecturam cæterùm, quid id ſit hominis cui Lyco nomen ſiet. *Item de Archidemide qui aurum depoſitum reddere nolebat:*

Adeon

Adeon' me fuiſſe fungum, vt qui illi crederem,
Cùm mihi ipſum nomen eius Archidemidis
Clamaret, dempturum eſſe ſi quid crederem?

In Menæchmis deniq; de Epidamno ciuitate ſeruus dicit:

Propterea huic vrbi nomen Epidamno inditum eſt,
Quia nemo fermè huc ſine damno diuortitur.
αἰὲν τάδ᾽ ἔργα τοὺς λόγους εὑρίσκεται. *Sophocles.*
Facta ipſa ſemper verba reperiunt ſua.

1 Regum 25. de Nabal vxor eiusdem Abigail dicit: Secundum nomen ſuum ſtultus eſt. *Nabal enim ſtultum ſonat.*

Adoleſcens qui Socratem calce percuſſit, Calcitro, vocari cœptus, ob vexationem & pudorem ſe ſuſpendit. Plutarch. *Flauius Vopiſcus* Probum Cæſarem ſui nominis virum (*.i. verè probum*) *vocat. & plures ad hoc nomen alluſiones idem habet. Apud Spartianum Pertinax & Seuerus Imperator verè nominis ſui dicitur*

Cui Canis ex Vero ductum cognomen adhæret. *Horat. de Auidieno.*

Cicero quoq; ludit in nomine Verris dicens: Repente ex homine tanquam aliquo Circæo poculo factus eſt verres, redit ad mores ſuos. nam ex illa pecunia, magnam partem ad ſe verrit. *al. verrit.* *Sic quidā in nomen Appiani luſit in Anthologio.*

γράμμα πέρισσον ἔχεις τὸ προκείμενον, ἢν ἀφέλῃ τις
οὔ τό σοι οἰκεῖον, κτήσῃ ἁπλῶς ὄνομα.

Literam ſuperuacuam habes initio nominis, ſi quis eam auferat
Hoc nomen ſimpliciter habebis conueniens. *ſ. Pianus à πίω bibo, ſed etymon hoc non redolet formationem Græcam neq; Latinam, ſed potiùs Polonicam aut Sclauonicam, vt in alijs multis apud poſteriores Græcos videre eſt.*

Auguſtus quòd Corinthiis vaſis admodùm caperetur & ea conquireret, Corinthiarius dictus eſt. Rhodigin.

Nié dármo on dáie abo záleca śie. Wie on czemu dáie.

Non temerarium eſt vbi diues blandè appellat pauperem,
Iam illic homo aurum me ſcit habere, eò ſalutat blandiùs, &c.
Nunc petit, cùm pollicetur, inhiat aurum vt deuoret. *Plauti Euclio.*
Munera magna quidem miſit, ſed miſit in hamo. *Martial. de hæredipeta Idem.*
Dum me captabas, mittebas munera. *Idem alterius hæredipetæ* dona, *vocat* inſidias, & aucupi ac piſcatori comparat. *l. 4. ep. 56.*

Talia dona viſcata & hamata rectè vocauit Plinius iunior dicens: Quidam ijs potiſſimùm donant, qui donare maximè poſſunt. hoc ego viſcatis hamatiſque muneribus, non ſua promere ſed aliena corripere puto.

οἱ αὐτοὶ ἐνδεεῖς βασιλεῦσί τι δωρούμενοι, οὐ δόσιν ἀλλ᾽ ἐμπορίαν ποιοῦνται τεχνικήν. *Iſocrates.* Qui regibus aliquid donant ipſi indigentes, non donant, ſed artificioſè vendunt. Paſetis ſemiobolus. *In eum qui dat ità vt arte quadam idem vel æquale recipiat.* V. Nié przebierześ.

Nié dármo to. Coś tu iést. Zydá tám iákiégoś grzebią / ábo zágrzebiono.

Aliquid monstri alunt .i. *aliquem errorem aut vitium occultant. Ex Terent. qui ait*: Repudiatus repetor. quamobrem? nisi id est quod suspicor. aliquid monstri alunt. *Nam monstra clàm alere pudor compellit.*

δέρειος ἵππος: *Clemens Stromat.* Durius seu Troianus equus. hic est. *de quo Virgil.* Aut hoc inclusi ligno occultantur Achiui.
Aut hæc in nostros fabricata est machina muros Aut aliquis latet error, &c.

Nunquam ædepol temerè tinnijt tintinabulum:
Nisi qui illud tractat aut mouet; mutum est, tacet. *Plaut.* **Nié dármo / ábo nié sam dzwonek dzwoni.** Canes vetuli non temerè latrant. *Erasm.*
κυνῶν ὑλαγμὸς ἐχθρικὴν δηλοῖ βλάβην. *Suidas.*
Canum latratus hostium noxam notat. *Ex Onirocriticis.*

Nié dármoś śię ty chromem / łyśem / zezowatem / garbatem / &c. vrodził.
Nié dármo ćie náturá náccchowáłá. Co szpetne / to i złe.
Byś ty był co dobrego / niémiałbyś grzbietá krzywego / &c.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus,
Rem magnam præstas Zoile si bonus es. *Martial.*
——— Hic niger est, hunc tu Romane caueto. *Horatius.*

Et Cic. de Sexto Clodio. Nec minùs niger, nec minus confidens, quàm ille Terentianus Phormio *.s. parasitus deformis & versipellis.*

Apud Latinos etiam Cic. Catul. Persium. Horat. color candidus bonis & felicibus rebus, niger malis & aduersis tribuitur. *quæ opinio etiam Pythagoræ fuit. Excipio tamen animalia bruta, quæ niger color commendat Aëtio & Oppiano teste. his adde Virgilium cui in equis deterrimus color albus. (non candidus, hic enim laudatur ab Homero Claudiano Ouidio). Theophrastus verò plùs dicit*: ἀσθενέστερα καὶ ἐπικηρότατα πάνθ' ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ λευκὰ τῶν μελάνων, καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν ἐστι, καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. Infirmiora fragilioraque sunt omnia, vt vno verbo dicam, alba quàm nigra, tam in plantis quàm in animalibus. *Addit Raderus ex aliis scriptoribus*: Fieri vix posse vt omnino deformis sit bonus. *Et certè vulgaris opinio etiam Physiognomorum & Philosophorum est, insigniter deformem vix vnquam solere esse bonum. Exemplo sit Thersites Homericus adde & Æsopum vafrum, ingeniosum in vtramq; partem, simiam sordidum, industriæ suæ ostentatorem. Similis fingitur (an fuerit verè, nescio) nostro prope sæculo Marcolphus. Apud Pacuuium item* Incuruiceruicus (κυσαύχην, *Xenarcho*) fraudulentum & dolosum sonat. *Huc facit Epigramma Palladæ de Claudo.* χωλὸν ἔχεις τὸν νοῦν ὡς τὸν πόδα, καὶ γὰρ ἀληθῶς·
εἰκόνα τῶν ἐντὸς σὴ φύσις ἐκτὸς ἔχει.

Claudam habes mentem vt & pedem, omninò tua natura interiorum imaginem exteriùs habet. ὃν φύσις ἐσήμηνεν ἅμα φεύξιμον βοᾷ. *A.*
Natura quem notauit hunc fugere iubet.
Nemesin in dorso gerit, *de gibboso, Leo Byzantinus.*

Prouerbium etiam Gallicum apud Garnerum est. A signatis caueto .i. *ab iis quos natura nota aliqua insigniuit. addit idem versiculum in eandem sententiam.*

Cautus homo cauit (*eos*) quotquot natura notauit. Cechowánych śie strzeż.

Et Anonym: rhythm. In rufa pelle, vix est animus sine felle. *Item.*

Rarò breues humiles vidi, & longos sapientes,
Albos audaces, rufoque colore fideles. *Item.*
Si non vis falli, fugias consortia calui. *Idem.*
Si quæras socium, nunquam iungas tibi luscum. *& plura huiusmodi.*

Simile est dictum triuiale. A rufo, caluo, blæso. &c. Iracundissimi flaui rubentesq;. *Seneca 2 de Ira.* *Contrà verò pulchros, probos esse solere indicat Ouid. dicens:*

——— Sed non is vultus in illo ——— non ea gratia formæ,
Vt timeam fraudem meritique obliuia nostri. *Et Virgil.*
Gratior & pulchro veniens è corpore virtus Adiuuat.

Hæc licet ita dicantur, nihilominùs industria, ars, virtus, & maximè gratia diuina, naturæ vitia corrigere, eamq; deformatam exornare potest & solet. *Exemplum et huicum insigne est Socratis, cui Physiognomus vitium quoddam à natura insitum obiecerat, quod ille non negauit, sed à se beneficio Philosophiæ correctum & sublatum affirmauit. Huic adde Menelaum Homeri, qui flauus & tamen miti & mansueto ingenio erat. Rhodigin. Apud Christianos quam plurima sunt exempla virorum doctrina & sanctitate insignium, quos natura in aliqua corporis parte innoxiè vel frustra notauerat. Et verò talia ferè per probrum duntaxat obijciuntur à maleuolis & iratis, quibus probi & prudentes minimè offenduntur. vt Cic. & Seneca de moribus vitiisq; senum disputant.*

Rectè etiam apud Cic. 2. de Orat. Heluius Lamia Orator mala forma, respondit aduersario formam suam carpenti: Formam mihi fingere non potui, ingenium potui.

Affine, Znáć wilká, & Twarz wydáie.

Nié da sobié rękawá vrwáć. Nié bárzo śię wydziera. Nié da śię wiele prośić.

Horum ego vix attigi penulam, tamen remanserunt *Cic.*

Opus non erat penulam scindere. *Cic. ait:* Ego ita egi vt non scinderem penulam. Nié bárzom ich ábo go wśćiągał/ prośił.

Lacinia extrema hominem retinebis. *Ex Cicer.*

Non apprehendas pallio nec resupines: verbum vnum sat est, retinebis, remanebit. *ex Terent.* Væ hominis togæ! væ lacinijs! *Politian. ironicῶs de eo qui hospitem discedentē non multùm retinet; itemq; de eo quē multū inuitare & retentare opus nō est.*

Vis absit, pallium sit integrum, nidore culinæ satis retinebitur. *vt mos est parasitorum apud Plautum Martial.*

οὐκ ἐς ἀνάγκη ῥηγνύειν τὸ φαινόλην. *A.* Non est necesse rumpere eius penulam.

Nié dawno.

Hodie atque heri, *Catull. .i. nuperrimè. Scaliger. Passerat.*

χθὲς καὶ σήμερον. *Chrysostom.* χθὲς καὶ πρώην. *Lucian.*

Nié dawnoś pánem zoſtał. Nié dawnoś był nędznikiem.

Byłeś też kiedyś iáko i my : nam rowny. Pámietamy kiedyś pieſzo/ boſo/ chodźił.

ἐγένετ' ὦ μάνδρωνι συκίνη ναῦς. *Suidas.* Fuit & Mandroni ficulna nauis. *hic ex vili nauiculario factus erat Imperator.* *Dictum hoc quadrat in* νεοπλούτους. *.i. recens ditatos aut nobilitatos ex tenui vel vili fortuna.*

μεμνήμεθα σε τῷ βραχίονι ἀπομυττόμενον. *Plutarch.*

Meminimus quando te brachio emungebas .i. *salsamentarius erat.*

Affine, Szláchćic nowy. Godność niegodnemu. Pomni czymeś był.

Nié day powodu. Nié napomykay. Nié żártuy z mędrcem.

Φαλακρὸς ὤν, μὴ κατὰ κριοῦ ἀντιπρόσωπος νύσσε. *Nazianzen.*

Caluus cùm ſis, ne aduerſa fronte arieti nutes. *ſ. quia ille ſe à te prouocari ad pugnam putans, te cornibus impetet.* *Nobilis vir pictorem miſit in domum feminæ formoſiſſimæ, qui ſibi effigiem eius exprimeret ; interim maritus ſuperueniens eiecit eum dicens : Fieri poſſe, vt Nobilem illum poſt exemplar gratum, originalis formæ cupiditas inceſſat.* Ens.

Ab exemplari ad prototypon facilis tranſitus.

Mus apud quendam habitationem non cibum petens, excluditur. *In Epigrammate Græco Lucilij. quia difficile eſt murem domi habere qui foris cibum quærat.*

Eripere telum non dare irato decet. *P. Syrus.*

Sic Vlyſſes apud Homerum præcipit arma omnia abſcondi, ne proci ea arripiant, & vel ſe inuicem vel domeſticos eius vulnerent. additq; cauſam :

——— αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.

Ipſum enim ferrum vltrò inuitat vel attrahit virum.

Ita agas ne quis tuopte merito te oderit. *P. Syrus.* Nié day przyczyny do niénawiśći. *Vicinum* Powodu do złego. Poſpolu te rzéczy chodzą.

Nié dáy z śiebié ſzydźić. Nié dáy śie ná pośmiech. Nié czyń śie błaznem.

——— Poſticæ occurrito ſannæ. *Perſius. vide hoc ſub* Szydźić z kogo.

Cauendum ne quid agendo dicendóue facias, cuius imitatio rideatur. Vt accidit Titio Oratori, qui cùm ſolutiori geſtu vteretur, nomen ſaltationi Titius dictæ dedit. *Cic.*

μήτε δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. *Heſiodus.*

Neque domum ædificans imperfectam relinquito, Ne forte inſidens crocitet ſtridula cornix. *Simile eſt illud Chriſti Domini apud S. Lucam 14.* Hic homo cœpit ædificare & non potuit conſummare. *vox viatorum inſultantium homini imprudenti conſilio aggreſſo maiora ſuis ſumptibus.*

Nié dba o ten świát. Nié tego świátá człowiek.

Diogenes Cynicus iocabatur dicens, ſibi quadrare exſecrationes Tragicas has & ſimiles.

ἄνεστος, ἄπολις, ἄπατρις, ἀχρήματος, ἄστατος, ἐφημερόβιος. *Diogenian.*

Carens domo, ciuitate, patria, pecunia, certa ſede, & in diem viuens.

Plurima talia apud Senecam. vt illud. Democritus diuitias proiecit, onus illas bonæ mentis existimans. *Item.* Non egere felicitate felicitas est. *Item.* Contemnite paupertatem, nemo tam pauper viuit, quàm natus est. Contemnite fortunam, nullum illi telum quo animum feriat. &c. Vixi, cras vel atra Nube polum pater occupato, Vel sole puro. *Horati.*

Est hic est animus lucis contemptor, & istum

Qui vitam benè credat emi quo tendis honorem. *Virgili.*

Sed veriùs & perfectiùs hæc in Christiana Philosophia inueniri, experti nouerunt.

Niedbale czyni. Robi iak nie sobie.

ἀλλότριον ἀμᾷ θέρος. *Aristophanes.* Alienam metit messem. *Nam ita sunt passim homines, vt in alieno negotio remissiores sint quàm in suo. id quod docet apologus Gellij de agricola amicos ad messem exspectante.*

Candidatus Cæsaris. *Cic. qui aliquid oscitanter agit præsumpta fiducia de euentu certo.*

οὐκ ἐστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαιρέτω. *Diogenian.*

Non est meum negotium, valeat nimis.

ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργον λέγω. *Nazianzen.* Opus obiter quod agitur haud opus voco. λευκῇ στάθμῃ σημειοῦν. *Plutarch. Suidas.* Amussi alba notare .s. in albo. *Gellius.* .i. *sine cura discriminis, vt idem explicat.*

Tanquam mus super farinam percurrit. *Erythræus* .i. *leuiter.*

ἅλας ἄγων καθεύδει. Salem vehens dormit. *cui periculum à pluuia vel ab aqua in nauim influente imminet.* ἐκ παραδρομῆς ὥσπερ γεύματος ἕνεκα. In transcursu velut gustandi causa. Canis Ægyptij instar, veluti currendo .i. *carptim, raptim, obiter. Rhodigin. ex Æliano.* Wdorywcza. Przemiiaiac 2.

In transitu. *Quintil.* In transcursu. *Plinius.* Leui brachio aliquid agere. *Cic.* Suspensa manu commendare. *Plini. iun.*

Niedbálstwo szkodliwe.

Neglectis vrenda filix innascitur agris. *Horati.*

Et neglecta solent incendia sumere vires. *Idem.*

Aliud agendo, malè interdum agitur. *Io. Baptist. Egnati.*

τῶν ἀμελούντων καὶ τὰ ῥᾴδια φεύγει. *Plutarch.* Negligentibus & facilia elabuntur.

Nie dbam iuž o cie. Juž o cie nie stoie.

Vox improba ingratorum erga magistros, heros, magistratus quorum iugum excusserunt. Celebre est in hanc sententiam illud: Vapula Papyria. *ex Sinnio Capitone, & Plauto. qui in Feneratrice ait:* Heus tu. in barbaria quod dixisse dicitur.

Liberta suæ patronæ, id ego dico tibi. Liberta salue. Vapula Papyria.

Sic legit Scaliger. Dictum est cuiusdam libertæ, quæ manu missa, libertate freta, statim Papyriam patronam contempsit, & seipsam loco eius salutauit, illam male valere iussit. Meliùs in Menæchmis eiusdem Plauti seruus manumissus hero dicit. Salue mi patrone.

Successore nouo pellitur omnis amor .s. *erga veterem. Garnerus.*

Græci in sensu illo liberta dicunt: ὄιμωζε, κλαίειν μακρὰν σε κελεύω. Vapula. flere multùm te iubeo. *Hæc vsurpes licet loco illius barbari & inepti rhythmi Amice vete nil curo de te.*

Apud Plautum item adolescens Pædagogo cohibenti se, excutiens iugum ait: Omitte Lyde ac caue malo. Iam excessit mihi ætas ex magisterio tuo.

Cùm te non nossem, dominum regemque vocabam,

Cùm benè te noui, iam mihi Priscus (.i. *neglectus*) eris. *Martialis in Priscum vilem hominem, quem antea obuium factum, aliquem putans esse, ignarus Dominum, more honestorum, salutabat.*

Nié dbam nic nań. ábo ná ćie. Gárdzę kiem.

τῇ χελώνῃ οὐ μέλει τῶν μυιῶν. *Suidas.* Testudo non curat muscas. *Vel* ἧττόν μοι τοῦτο μέλει, ἢ τῇ χελώνῃ τῶν μυιῶν. *Idest.* Minùs id mihi curæ est, quam testudini muscæ. Pygmæorum assultus & Thiodamantis Lindij probra non curat Hercules. *Ammian.* οὐ μάλα κυκᾷς. Non admodum misces. *vt solebat Græciam miscere Pericles.* Culex es in cornu tauri. *Vel.* Culex non grauat tauri cornua. *Ex Apologo Gabriæ in quo culex sedens in cornu tauri interrogat taurum, an grauis illi sit, & auolare debeat? Taurus verò respondit.* Sicut non sensi quando aduolasti, ita nec auolantem sentiam.

Ego tua magnifica verba, & tuas istas magnas minas,

Non pluris facio, quàm ancillam meam quæ latrinam lauat. *Plaut.*

Oppedere alicui. *Horat.* .i. *contemnere aliquem nimiùm.*

ἀνταποπέρδειν πρὸς βροντάς. *Aristophan.* Oppedere contra tonitrua.

Διὸς βροντᾶισιν εἰς ἔριν κτυπῶν. *Euripidis Cyclops.* Contra Iouis fulmina vicissim seu contentiosè strepens. *Habent hanc phrasin & Poloni. Nota satis est. Affine est illud Iuuenal.* Contemnere fulmina pauper Creditur .i. *non timere, non curare.*

Liberum non putare aliquem. *Cic. aliquoties* .i. *admodum contemnere Passerati.*

Iacet .i. *negligitur, contemnitur, destitutus omnium fauore est. Cic.* (*Ouidi.*

Illa loquebatur (*Circe, volens sermone blando retinere Vlyssem*) nauem soluebat Vlysses.

μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν ἧττον (*al.* οὐδὲν μᾶλλον) τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων. *Suidas.* Non plùs ista curo, quàm ranas in palude (*coaxantes.*) *Simile illud est Dionis Prusæi Græci.* Non pluris facio quàm simias.

——τίω δέ μιν ἐν Καρὸς αἴσῃ. *Homer.* Habeo illum Caris vice. *Vel* ἐγκάρου αἴσῃ .i. cerebri vice, *quod exsecrabantur prisci. al.* ἐν κηρὸς .i. *mortis vice.*

Tu me omninò lapidem non hominem putas. *Terent.* q. d. *negligis, contemnis.*

οὐκ ἀλέγω ὡς εἴ με γυνὴ βάλοι, ἢ παῖς ἄφρων. *Homer.*

Non curo magis quàm si femina vel puer me feriret. *quorum ictus imbellis.*

οὐδὲ γρῦ. Neq; gry .s. *curo vel respondebo.* τοῦ Δίωνος γρῦ. Dionis gry. *qui se probris insectanti, nil aliud respondit nisi hoc:* Neque gry. (.i. *ne minimum*) *philosophum se in probris ferendis probans.* παρὰ κωφῷ ἀποπέρδει. *Suidas.* Surdo oppedit.

λὰξ πατεῖν ποδί *Æschyl.* Conculcare pedibus.

Affine, Figę pokázáć. Vgroźiß mi. Vmyſt wſpániáły. Nowy ty śćienić.

Nié dbam o gwiazdy gdy kśiężyc świeci.

Ioue propitio, minutulos deos floccifacio. *Ethnicorum dictum. In Casina Plauti Stalino paterfamilias villico suo timenti repugnare matrifamilias & herili filio dicit:* Vnus tibi hic (*se indicat*) dum propitius sit Iuppiter Tu istos deos minutos flocci-feceris. λάμποντος ἡλίου ἀμελῶ τῶν ἀστέρων. *A.*

Lucente sole sidera nihil curo ego.

Nié dbam o łáskę. kiedy mam láskę.

Oderint dum metuant. *Tyrannorum vox, apud Cic. & Senecam, quam posterior diram abominandam detestabilem & exsecrabilem vocat in variis locis & refellit multis lib. 1. de Clementia, vbi etiam Syllano sæculo scriptam dicit.*

Similis illa Neronis in Octauia Senecæ. Ferrū tuetur principē. Rt. *Pöëta.* Meliùs fides. N. Decet timeri Cæsarem. P. At plùs diligi. N. Metuant necesse est, &c.

οὔ μοι μέλει φιλεῖσθαι εἰ παρείη φόβος·
ὅ,τ' ἂν οὐ ποιήσῃ εὔνοια ποιήσει δέος. *A.*
Non curo amari, dum modo timear à meis.
Nam gratia quod haud poterit, efficiet metus.

Nié dbam o to. Máło o to stoię. Nié korzystam w tem. Nié wiele mi ná tem. Wszystko mi zá iedno. Gárdzę.

Non assis facio. Vnius assis æstimo. *Catul.* Manum non verterim .s. *ob id. Cic. Apulei.* Per me pedibus ista trahantur. *Cic.*

οὐδὲ τὸν δάκτυλον καθήκει προτεῖναι χάριν τούτου. *Plutarch. ex Chrysippo* .i. Chrysippus, ne digitum quidem eius causa porrigendum (*extendendum*) dicebat. *Cic.*

Quid bellicosus Cantaber aut Scythes &c cogitet, remittas quærere. *Horat.*
Quid Tiridatem (*al.* Mithridatem) terreat, vnicè Securus *Idem.*
Ne teruncij iam ridiculos faciunt. *Plaut.*

οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. *Herodot.* Non est curæ Hippoclidi. *Tisandri is nobilis viri filius, cùm indecorè saltans in conuiuio procorum (quos Clisthenes filiam suam ambientes vno anno explorabat) nuptiis & vxore excidisset, dixit illa verba. vel aliter* ὁ Ἱπποκλείδης οὐ φροντίζει. Hippoclides non curat.

Summo animo id mihi inhæret. *Seneca.* ἐπιπολαίως. Powierzchnié.

Non quæram περὶ σκάφους τὸ τῶν Ἀτρειδῶν. *Cic.* .i. *vbi Atridarū scapha aut nauis .s. sit.*

Tria verba vel verbum vnum non cōmutabo .s. *de hac re agens vel litigans. ex Terentio.*

Dicere quindecies poteram quod pertinet ad te,
Sed quid agas? ad me pertinet Ole nihil. *Martial.*

Flocci facio. Flocci est mihi. *Plaut.* Flocci non facio. *Cic.* Pili non facio. *Catul.*

Nauci non habeo. *Ennius.* ὀλίγον μοι μέλει. *Aristophan.* Modicum id curo.
Mihi istic nec seritur nec metitur. *Plaut.*

Fortunam apud Plutarchum quidam Pöëta sic alloquitur:

φεῦ μὲ

ἡδὺ μὲ ἂν ἢ φέρῃς, ὀλίγον δ᾽ ἄχθος ἢν ἀπολέιπῃς.

Suaue est si quid das, paruus dolor hoc vbi tollis.

Supra focum clypeum suspendere. ἡ δ᾽ ἀσπὶς ἐν τῷ φεψάλῳ κρεμήσεται.

Hic clypeus appendetur in fuligine. Vel in foco.

τεττάρων ὀβολῶν οὐκ εἶναι οἴω. *Suidas.* Quatuor obolis id æstimo.

Susque deque habeo. *Plaut.* Susque deque fero. *Gellius.*

Affine, Nie lákome to rzeczy. Nie dałbym zá to i pieniążká.

Nie długo twego wesela.

πυραύστου χαρὰν χαίρεις. Pyraustæ gaudes gaudium. *quæ musca, læta ad lucernam aduolat, & subitò comburitur ac perit. ex Æschylo, Zenodot.*

Hodie tu Iuppiter esto Cras mihi truncus eris ficulnus, inutile lignum. *Caussinus.*

——— Nunc vino pellite curas, Cras ingens iterabimus æquor. *Horat.*

Vitæ summa breuis spem nos vetat inchoare longam. *Idem.*

Et spatio breui, Spem longam reseces, dum loquimur fugerit inuida

Ætas. carpe diem, quam minimè credula postero. *Idem.*

Nie doczekasz się. Nie iutro to będzie.

Rusticus exspectat dum defluat amnis; at ille

Labitur & labetur in omne volubilis æuum. *Horati.*

Amicos & affines ad messem affuturos frustra exspectauit agricola apud Gellium

βούνας δικάζει. *Zenodot.* Bunas iudex est. *Atheniensis is erat ciuis prudens, electus à Calydoniis & Eleis iudex, ea conditione, vt vtriq; quiescerent, donec is ferret sententiam. quod vbi ille intellexit, consultò protrahebat iudicium & differebat sententiam.*

μένε γραῦ ἐμόν σε παῖδα φιλήσοντα. Exspecta anus filium meum te suauiaturum. *qui infans adhuc est.* *Simile quid Ruth c. 1. nuribus suis dicit:* Etiamsi possem hac nocte concipere & parere filios; si eos exspectare velitis donec crescant &c. antè eritis vetulæ quàm nubatis.

Fauonium operiri lenti est agricolæ. *Columella.*

Qui obseruat ventos nunquam seminat. *Ecclesiastes 11.*

ἴλλος γεγένημαι προσδοκῶν. *Aristophan.* Strabus factus sum exspectans, prospectans. Coruum misimus. V. Jeżá po drożdżé. Nie zaraz to będzie. Dáléko do tego. *Vide,* Nie wiedzieć kiedy to będzie.

Niedogodny. Niedogodzisz mu. Nie mu się niepodoba. Wszystkiemu przyganí.

Mamercus Martialis. *de quo ille sic scribit.*

Vt benè loquatur sentiatque Mamercus.

Efficere nullis Aule moribus possis.

Rubiginosis cuncta dentibus rodit. &c.

Hominem malignum forsan esse tu credas,

Ego esse miserum credo cui placet nemo.

Hulcus

HVlcus eſt. *Cic. de re moleſta & quam tractare quin attingere non queas, quin lædas. poteſt & ad perſonam referri.* *Hoc ſenſu Sophocles dixit:*

——— τί γὰρ γένοιτ᾽ ἂν ἕλκος μεῖζον ἢ φίλος κακός;

Quod fuerit hulcus dirius amico malo;

ἄγριον ἕλκος. *apud Theocritum & Medicos ferum & agreſte hulcus quod nullam curationem patitur. & Nos* Wrzod *de perſona vſurpamus.* Niedotkliwy.

οὐδὲ σ᾽ ἀρέσκει τὸ παρὸν, τὸ δ᾽ ἀπὸν φίλτερον ἡγῇ. *Euripides.* Non placet tibi quod adeſt, quod verò abeſt amabilius putas. Nié wie ſam czégo mu ſie chcé.

Non facit ad ſtomachum noſtra lagena tuum. *Martial.*

οὐ δύναμαι γνῶναι νόον ἀστῶν, ὅν τινὰ ἔχουσιν,

οὔτε γὰρ εὖ ἔρδων ἁνδάνω οὔτε κακῶς. *Theognis.*

Non poſſum cognoſcere ciuium mentem quam habent.

Nec enim rectè agens placeo, nec malè.

Momus alter omnia vituperans. *Cic. Lucian.*

Difficile eſt lectum ſternere poſſe cani. *Garner. Gallic.*

Nié do krwié tám było.

ἀναίμακτον ἔστησε τρόπαιον. Incruentum ſtatuit trophæum.

δεῖ ἄνευ αἵματος νίκας ποιεῖσθαι. Abſq; ſanguine victorias fieri oportet. *Laërti.*

ἀσίδηρος πόλεμος κεκίνηται. Bellum abſque ferro motum eſt.

ἀδάκρυτος πόλεμος ἦν. Bellum non lacrymoſum fuit.

ἄδακρυς νίκη. Minimè lacrymoſa victoria.

δρᾶμα ἐκ τοῦ τραγικοῦ τὸ κωμικόν. Drama è Tragico Comicum. *quale apud nos quondam fuit bellum Gallinaceum dictum. Vide* Kokoſzá woyná.

Huc etiam accommodes licet illud Martialis ironicῶs dictum de milite incruento.

Nolo virum facili redimit qui ſanguine famam,

Hunc volo, laudari qui ſine morte poteſt.

Claua Herculis falſi ſeu comici pugnare. *In Menandri Comœdia prodierat Hercules fictus cum clauæ figmento molli & intus vacuo & ceruicali ſimili. Plutarch.*

Nié dolega ćie znáć. Nié dolega mie to.

Facile tu iſtuc ſine periculo & cura corde libero fabulare; mihi dolet cùm ego vapulo. *Plaut.* De alieno ludis corio. *Apulei.*

——— ὑπὸ στέγῃ πυκνῆς ἀκούεις ψακάδος εὑδούσῃ φρενί. *Ex Sophocle.*

Sub tecto denſum audis imbrem ſopito (,i. *ſecuro*) animo.

βάρος γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ἐκ τούτων ἔχει. *Suidas.*

Me pondus hocce ne quidem minimùm premit.

Nié domáśmy. Pámiećí rozum nié domá. Nié przy ſobié ieſt. Co inego myśli.

ὁ νοῦς ἄπεστι. Mens abeſt. Mens eſt alibi: *vt in patinis apud Terent.*

ὁ νοῦς μὴ ἔξω οὐκ ἔνδον. *Aristophan.* Mens foris est non intus.

ὁ νοῦς πέτεται νύκτα περὶ τὴν κλεψύδραν. *Idem.*

Mens nocte volitat circa clepsydram .s. *iudiciorum. litem habens loquitur.*

ὁ νοῦς δὲ σοῦ παρὼν ἀποδημεῖ. *Idem.* Mens tua præsens abest. *Sic Terent.* Præsens absens vt sies .i. *non attendas ad omnia quæ dicentur & fient.* Alias res agis. *Idem.*

νοῦν τὸν ξένον ἔχει. Mentem peregrinam vel peregrè habet.

νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. *Aristotel.* Mens videt mens audit, q.d. *frustra aperiuntur oculi & aures adhibentur, si mens non attendat ad aliquid intelligendum.*

Vbi sum, ibi non sum: vbi non sum, ibi est animus. *Plaut.*

ἐν τῷ καπήλῳ νοῦς ἐνεῖναί μοι δοκεῖ. *Plato Comicus.*

Mihi in taberna mea videtur esse mens.

αὐτὸς μὴ ἔνδον, ἀλλ' ὁ νοῦς ἔξω (πλάνης). *Ex Aristopha.*

Ipse est quidem intus, mens at eius vaga foris.

Mens vel animus est in corijs. *Ex Aristophane.* *Sic ille.*

ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσι. (*Erraui, ignosce*) Nam mens profectò tunc mea in corijs fuit .i. *in scutis bellicis quæ ex corijs cõstabant, seu de bello cogitabã.*

Idem dictum Plautino seruo prolatum alium haberet sensum,.

Mens est in corijs .i. *timeo vel sentio mihi imminere verbera.* Swiérzbi mie grzbiet, czuié coś. *Affine,* Slucha nié słucháiac.

Nié do rzéczy to. Nic to do rzéczy. Odstąpił od rzéczy. Koło płotow chodźi.

οὐδὲν πρὸς ἔπος. *Lucian.* Nihil ad versum vel ad carmen *dicebatur, vel cùm saltatio histrionis in scena, non respondebat numeris Poëtæ, aut tibicinis: vel cùm euentus dissimilis oraculo carmine edito accidit.* Nihil hoc ad ius vel ad nos. *ICtos dicebat C. Aquilius, cùm quis de facto per coniecturam quæri volebat. Cic.*

οὐ πρὸς κιθάραν ὁ πούς. *Lucian.* Non respondet pes citharæ .s. *sonanti.* ἑτεροφωνίαν hanc *Plato (.i. discrepantem sonum) &* ἀμετρίαν ποδὸς πρὸς λύραν, (.i *discrepantiam pedis à lyra) vocat apud Plutarch.* *Transfertur verò ad eos quorum vita & mores orationi non respondent.* V. Ináczey mowi, &c.

οὐδὲν πρὸς χορδήν. *Lucian.* Nihil ad chordam vel ad fides. *sensu eodem.*

παράαυλα μέλη. *Athenæo. idem.* Melos ad tibiam non respondens.

οὐδὲν πρὸς Διόνυσον. Nihil ad Bacchum. *cùm in choris aliud præter Bacchum canebatur, reclamabant spectatores:* Nihil ad Bacchum. (*alij aliter intelligunt*) ἀπροσδιόνυσον *idem sonat Plutarcho, Athenæo, Cicer.*

ἀκρότητα κύμβαλα .i. Numeris non respondentia cymbala, *vocat Athenæus sermonem intempestiuum.* τί πρὸς ἑρμῆν: Quid ad Mercurium? *cùm quis ineptè aliquid garrit. nam Mercurius eloquẽtiæ præses suauissimè & appositissimè ad rẽ loquebatur.*

οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐδὲ ἐγγύς. *Aristides.* Non sunt hæc, nec propè quidẽ accedũt.

ἐκτὸς χορȣ̃ ὀρχεῖσθαι. Extra chorum ſaltare.
Extra calcem ſermo decurrit. *Ammianus.*
παρὰ μέλος φθέγγεσθαι. *Lucianus.* Extra concentum ſymphoniam ſonare.
παραχορδεῖν. *Ariſtophã.* .i. Extra chordas ſeu concentũ .i. *abſonè loqui vel agere.*
ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεσθαι. *Ariſtophan.* Extra oleas ferri. *quibus curriculorum ſtadia vtrinq; ſepta erant, quas præterire non licebat.*
De ſcammate egredi. *Hieronym.* *Vide* Ná pléc / wyzwáć.
ἐκτὸς δρόμȣ φέρεσθαι. *Plato.* Extra curriculum prouehi. Excuſſus curru. *Rhodigin.*
τὰ σκάμματα παρέβη. *Chryſoſt.* (*licet diuerſo aliquantùm ſenſu*) Septa tranſcendit.
ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἐπήδα. *Lucian.* Vltra ſepta tranſilijt.
ἔξω τῆς ὁδȣ̃ τρέχειν. Extra viam currere.
A lineis excidiſti. *Tertulli.* Odſtąpiłeś od rzeczy. Extra cancellos egreſſus es. *Cic.*
ἐξημαξωμένος: De curru delapſus. *Ariſtophan.* ἐξημαξωμένη φρήν. Animus de curru lapſus. *Sumptum à Phàëtonte curru delapſo & aberrante. alluſit & Plato.*
μηδὲν λέγεις. *Ariſtotel.* Nihil dicis .ſ. *ad rem.*
Oratio eius nec caput nec pedes habuit. *ex Cic.* Drwił rzeczą. Nie wie ſam co mowił.

ἄλλα λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. *Lucilli.*
Alia Menecles, alia porcellus loquitur. V. Do rzeczy.

ἔξω σκοπȣ̃ βάλλειν. *Nazianzenus.* Extra ſcopum iaculari.
Pomum Atalantæ ſequitur. *Polydor. Virgil. quæ in certamine victa eſt quod currens poma captaret.* Sed nunc non erat his locus — *Horat.* Nic to do rzeczy. Nic tu było po tem.

Pergin' ſceleſta mecum perplexè loqui?
Scio, neſcio, abijt, audiui, ego non adfui.
Non tu mihi iſtuc dictura aperte es quicquid eſt? *Terenti.*

De gallo in aſinum ſalijt. Odſtąpił od rzeczy. V. Ślad tráci.
Affine, Ja o Páwle. Nic o tem rzecz.

Niedościgły / wyſoki / głęboki. *tr.* Wyſokie trudne rzeczy.

ἀετὸς ἐν νεφέλαις. *Ariſtophanes.* Aquila in nubibus. *de re quam non facilè eſt aſſequi, vel de homine multùm aliis præcellente.*

Sic Pindarus vocat ſe aquilam & Bacchylidem æmulum ſuum κολοιὸν .i. cornicem. *in Nemeis.* *Horatius verò lib. 2. Ode 20.* Cygnum ſe appellat. *quæ auis ſacra eſt Apollini in cuius tutela & Pòëtæ. alluſit & Socrates apud Làërtium Platonem Cygnum vocans. Sed aquilæ nomen veriùs & aptiùs diuini libri & SS. Patres tribuunt. S. Ioanni Euangeliſtæ, vt ſuprà dixi.*

Niedoſpáć trzebá / kto chce doſtáć (ábo / dość mieć) chlebá.

Kto ráno wſtáie / temu Bóg dáie.

Vigilare decet hominem, qui vult ſua tempori conficere officia.
Non enim illum exſpectare oportet, dum herus ſe ad ſuum ſuſcitet officium.

Nam qui

Nam qui dormiunt libenter, ſine lucro & cum malo quieſcunt.
Ego nunc mihi, qui impiger fui, repperi, vt piger, ſi velim, ſiem (*.ſ. aurũ*) &c.
Nam vt de nocte multa impigrè exſurrexi: Lucrũ præpoſui ſopori & quieti. *Plaut.*
ἠὼς γὰρ τ' ἔργοιο τρίτην ἀπομείρεται αἶσαν. *Heſiodus.*
Aurora enim operis tertiam ſortitur partem.
ἠώς τοι προφέρει μὲν ὁδοῦ, προφέρει δὲ καὶ ἔργου. *Idem.*
Aurora promouet viam, promouet (*ſeu proficere facit*) & opus.
Manè quod tu occeperis negotium agere, id totum procedit diem. *Plaut.*
In Hircania arbores quædam quercubus ſimiles, mel in foliis ferunt copioſum, ante ſolis ortum legendum; nam orto ſole, mox euaneſcit. Curtius.
Oportet præuenire ſolem ad benedictionem tuam & ad ortum lucis te adorare.
Sapientiæ c. 16. de Iudæis, qui ſi manna habere volebant ante ſolis ortum legere illud debebant, nam ſole illuſtratum liqueſcebat. Prouer. 20. Noli diligere ſomnum ne te egeſtas opprimat.

Plùs vigila ſemper, nec ſomno deditus eſto:
Nam diuturna quies vitijs alimenta miniſtrat. *Cato.*
ἀγρύπνει τὸ πλέον μηδ' ὕπνοις ἔκδοτος ἔσο.
Μακρὸν γὰρ τ' ἀνάπαυμα τροφὴν πάθεσι χορηγεῖ. *Planudes.*
ὕπνος δ' ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων. *Ariſtophan.*
Oculis abeſto leniens animũ ſopor. Profectò vita vigilia eſt. *Plini.*

Chremes Terentianus gloriatur apud Menedemum amicum hoc nomine dicens.
Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi meis,
Dum id quæro tibi quî filium reſtituerem.
V. Spáć długo goſpodarzowi. &c. Spánie ieſt márne kochánie.

Nie doſtáć plácu. Vſtąpić z plácu.

Cedere arena. *ex Horat. Martial. Tralatum à gladiatoribus, beſtiariis, aliiſq; in amphitheatro certantibus, cuius ſolum arena ſparſum erat.*
Cedere campo. *Horat.* Iam Scythæ laxo meditantur arcu Cedere campis.
Decedere de præſidio. *Cic.* Decedere de ſtatione. *Idem.*
ῥίψασπιδα γίνεσθ. *Idem quod* ἀσπίδα ἀποβάλλειν. *Iſocrat.* Clypeum abijcere.
τάξιν λιπεῖν. *Eubulus.* Deſerere ordinem, aciem, ſtationem.
Spartani Archilochum Poëtam eadem hora qua venerat eiecerunt vrbe, quòd eum ſcripſiſſe intellexiſſent: meliùs eſſe arma abijcere, quàm mori. Apud Plutarch.

Niedoſtátek pokázuie / iák máło cźłek potrzebuie.
Wnedzy łácno poznawamy / iák wiele zbytnich rzeczy miewamy.

Multa quã eſſent ſuperuacanea non intelleximus, niſi cùm deeſſe cœperunt. *Seneca.*
πάντων στερηθεὶς, τά γε περισσὰ συννοεῖ. *A.*
Poſt perdita omnia, noſcimus ſuperflua.
ἀποστέρησις ἃ ἦν περισσὰ δεικνύει. *A.* Penuria docet quæ fuêre ſuperflua.

Nié doßło do żywego, *tr.* Nié czuie on tego. Nie go to nié obeßło.

οὐκ ἐν καιρίῳ ὀξὺ πάγη βέλος, ἀλλὰ πάροιθεν

εἰρύσατο ζωστήρ. — *Homer.* Non in periculoſo loco acuta ſagitta defixa eſt, ſed ſupernè lapſam arcuit baltheus.

ἀκρότατον δ' ἄρ' ὀϊστὸς ἐπέγραψε χρόα φωτός. *Idem.*

Summum ſagitta perſtrinxit corpus viri. *Sic Virgil.*

Haſta volans humeri ſurgunt quâ tegmina ſumma

Incidit, & magno ſtrinxit de corpore Turni. *Et Ouid.*

—— Summum deſtrinxit arundo. *Hæc omnia tralato ſeu allegorico ſenſu accipe, de verbis vel contumelia aut iniuria contempta.* *Vide* Nié dbam nic. Vgroźiß.

Nié dotárł. Nié dopiął ná co śie vſádźił.

τῆς θύρας ἡμάρτηκεν. *Ariſtotel.* A ianua aberrauit. In curſu cecidit. *tr. Cic.*
ἀπὸ λύκου θήρας ἀπῆλθεν. *Suid.* A venatu vel captura lupi diſceſſit. *cùm quis rem operoſam vel periculoſam infectam relinquit.* *Sic Tucius Romam ex Hiſpania veniens à ponte Muluio reuerſus eſt Martial. l. 3. ep. 14.*
τελέει δ' ὁδὸν οὔποτε ταύτην. *Homer.* Hanc viam nunquam perficit.
Apicius item audito in Sicilia grandes ſquillas naſci, ſtatim eò nauigauit, ſed prope iam inſulam paruas eſſe cognoſcens, nec ad terram appellere nauem voluit, ſed mox redijt. Suidas.

Nié do tego to. Nié zgodźi śie to ná to. Nié ſpráwiß tem nic.

δοράτῳ ἀκοντίζεις, τοξεύεις. *Plutarch. Diogenian.* Aratro iacularis.
τῷ βοὶ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖς. *Plutar.* Boue leporem venaris.
τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, καὶ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν. *Idem.* Claue ligna findere, & ſecuri ianuam aperire. Peniculo pugnare. *Terent.* Subula leonem excipere. *Seneca.* Volſellis pugnare. *Varro.*
ὄνος πρὸς λύραν. ὄνος πρὸς αὐλόν. *Suid.* Aſinus ad lyrã. aſinus ad tibiam .ſ. *audiendam vel inflandã. Lucian. Varro.* Cantherium in foſſa .ſ. *adhibes vbi parũ valet. Liui.*

Niédotkliwy. Niécierpliwy. Ják wrzod. Nié tykay. Wnét śie vráźi.

Lédá co mu záwádźi. Obruſzy śie byś mu pálec zákrzywił/ by mu ná nos muchá pádłá.

Molli articulo tractandus eſt. *Quintil.* HVlcus. *vt ſuprà ſub* Niédogodny/ *dixi.*
μὴ κίνει κάρφος: Ne moueas feſtucam vel ſtipulam .ſ. *ne tam leni ſtrepitu offendatur.*
—— κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. Vel mus mordeat virum malum.
—— κἂν αἴξ δάκῃ ἄνδρα πονηρόν. Vel capra mordeat virum improbum.
Optantis affectu vtrumq; hoc dictum videtur, de improbis quacunq; ratione puniendis: nihilominùs Parœmiographi accommodant etiam ijs, qui re leuiſſima mox offenduntur. & tunc Mordeat, Potentiali Modo accipiendum eſt, non Optante nec Imperante.
Apud Plautum maritus conſpicatus vxorem ſeueram & ſibi infenſam triſtemq; ait:

Blandè hæc mihi mala res eſt appellanda (.i. *compellanda.*)

Vxor mea, meaque amœnitas, quid tu agis?

Martialis Chœrilo conquerenti de dicacitate ſua ait:

In te qui dicit Chœrile liber homo eſt .i. *dicax tibi videtur, qui nil potes veri audire. Vel aliter*: Liber eſt .i. *otioſus eſt, qui te non potiùs contemnit, quàm perſtringat.*

Nié doczwał.

πρὸ τ̃ μυστηρίων ἀπιέναι. *Plato. vel* ἀπῆλθεν.

Ante myſteria (*peracta*) diſcedere, *vel* diſceſſit. Ab ipſa meſſe diſceſſit. *Seneca.*

Nié dowierza nikomu.

Cochleis diffidentior eſt. *Athenæus ex Anaxilao ſic habet:*

ἀπιστότερος εἶ τ̃ κοχλιῶν πολλῷ πάνυ,
οἳ περιφέρουσ' ὑπ' ἀπιστίας τὰς οἰκίας.

Es diffidentior multò quàm cochlea, quæ ob diffidentiã circumfert ſuã domũ.

οὐδὲ τῷ ἑρμῇ πιστεύει. *Strabo.* Ne Mercurio quidem credit.

ἀποστείλας τ̃ παῖδα ὀψωνήσοντα, ἕτερον παῖδα πέμπει πευσόμενον πόσου ἐπρίατο. *Theophraſtus Charactere de Diffidentia, ſeu diffidente.* Miſſo famulo emptum obſonia, alterum famulum ſubmittit ſciſcitatum quanti prior emerit.

Ne Genio quidem fidit ſuo. *Plaut. in Captiuis de diuite parco ait:*

— Genio ſuo vbi quando ſacrificat, Ad rem diuinam quibus eſt opus Samijs (.i. *fictilibus*) vaſis vtitur. Ne ipſe Genius ſurripiat. Proinde alijs vt credat, vide.

In ore illi eſt illud Epicharmi: μέμνησο ἀπιστεῖν. Memineris diffidere.

Et illud alterius Comici: τῇ μὲ δίδωμι χειρὶ, τῇ δὲ λάμβάνω. .i.

Hâc do tibi manu, ſumo porrò hac altera. *Vel.* Dat altera quidem manu, accipit altera. Illud ſæpe vſurpat: ἅμα δίδου καὶ λάμβανε. Simul da & accipe.

Plura petere potes ſi voles ex ſequentibus.

Nié dowierzay. Nié káżdemu vfay Nié káżdemu ſię otwieray. Nie wßyſtkiemu wierz.

Nerui & artus ſapientiæ ſunt non temerè credere. *Cic. ex Epicharmo qui ait:*

——— νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν, ταῦτα νεῦρα τ̃ φρενῶν .i.
Sis ſobrius memento & fide nulli, nerui ij ſapientiæ.

Vbi manus multæ ſunt, claude; & quodcunque trades, numera & appende: datum verò & acceptum omne deſcribe. *Eccleſiaſtici 42.*

Nemini fidas niſi cum quo modium ſalis abſumpſeris. *Vulgare dictum. Sic & Cic.* Multos modios ſalis ſimul edendos eſſe, *ait*, vt amicitiæ munus expleatur.

Et Ariſtotel. οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους, πρὶν λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι. Non poteſt fieri vt nos mutuò pernoſcamus, antequam quem dicunt modium ſalis abſumpſerimus. *Idem habet & Plutarch.*

Difficilem oportet aurem habere ad crimina. *P. Syrus.*

ἀπιστία τῆς πίστεως ἀσφαλέστερον. *Theophylact.*

Diffidere eſt ſecurius quam fidere.

——— σώφρονος δ' ἀπιστίας οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς. *Euripid.*
——— Prudente diffidentia, Haud alia res vtilior eſt mortalibus.

κερδοῖ συνὼν τὴν κερδοσύνην προσδόκα. *Suidas.*

Cum vulpe habens commercium exſpecta dolum.

Cuculo conquerenti de paruis auibus quod ſe fugerent, reſponderunt illæ, ſuſpicari ſe fore illum aliquando accipitrem. Plutarc. ex Æſopo.

ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος ὑποδύεται. *Alcæus.*

Subeſſe ſaxo cuiq; ſcorpius ſolet. Lapide ſub omni ſcorpius facile latet. Venenum ſub melle latet. *S. Hierony.* Intus eſt equus Troianus. *Cic.* Equo ne credite Teucri. *Virgil.* Timeo Danaos & dona ferentes. *Idem.* Latet anguis in herba. *Idem.* Ecce latens herba coluber. *Ouidius.* Non omni homini cor tuum manifeſtes. *Eccleſiaſtici c. 8.* Homo homini lupus. *Plaut.* Nulláne in re eſſe homini cuiquam fidem! *Terent.*

Stulto ſtultior fuiſti, qui ijs tabellis (*epiſtolæ*) crederes. *Plaut.*

Deos abſentes teſtes memoras, quî ego iſtuc credam tibi. *Idem.*

Vipera eſt in veprecula. *Pomponi.* Tarda ſolet magnis rebus ineſſe fides. *Ouid.* οὐδὲ Κάτωνος λέγοντος ἐστὶ πιστευτέον. *Plutarc.* Neq; ſi Cato dicat, credendum eſt. οὐδὲ τῷ Ἑρμῇ πιστεύσαις. Ne Mercurio quidem credideris. *Vulgare eſt illud.* Fide, ſed cui, vide. Latet hamus in eſca. *imitatione Virgilij, & Horat. ac Ouidij.* Cautus enim metuit foueam lupus. *Horat.*

καί τε κασιγνήτῳ γελάσας ἐπὶ μάρτυρα θέσθαι. *Hesiodus.*

Et fratri teſtem arridens adhibere memento.

Sic apud Plutarchum Perſeus noto ciui mutuans pecuniam in foro cautionem fecit, & mirante illo quod ſic legitimè ſeu legaliter, reſpondit. Legaliter do, ne legaliter ſed amanter recipiam. οὐ τῷ νομικῶς; ναὶ, ἵνα φιλικῶς ἀπολάβω, καὶ μὴ νομικῶς ἀπαιτήσω. Adeóne ſecundum ius? omninò, vt amicè recipiam & in repetendo iure non experiar. Lépiey práwnie przyiacielowi pożyczáć / niż práwnie od niego iuż nieprzyiacielá odbieráć. Feli veru lingenti aſſum ne credito. *Garner. Gallic.*

ἐχθροῖς ἀπιστῶν οὔποτ' ἂν πάθοις βλάβην.

Diffiſus hoſti nil feres vnquam mali.

Mures apud Æſopum videntes felem pendentem & mortuam ſe fingentem, dixerunt: Etiamſi ſaccus eſſes (.ſ. *ex iſta pelle*) non te adiremus. οὐ γὰρ μὴ οὐδενὶ τρόπῳ ἂν πεισθείην, οὐδὲ εἰ βοῦς τὸ λεγόμενον φθέγξαιτο. *Alciphron.* Hoc quidem nullo pacto crediderim, ne ſi bos quidem vt dicitur, elocuta fuerit.

Ne credas vndam placidam non eſſe profundam. *Anonym. rhythm.*

Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera. *Plaut.*

Ita amicum habeas, poſſe fieri vt inimicum putes. *P. Syrus. Gellius.*

δεῖ φιλεῖν ὥσπερ μισήσοντα, μισεῖν δὲ ὥσπερ φιλήσοντα. *Bias.* Ama tanquam oſurus, oderis tanquam amaturus. *Sed huius ſententiæ priorem partem rectè damnat Ariſtotel. & Cic. iubetq; amare tanquam ſemper amaturum: poſterior pars eſt probanda, nam vetat odium, ſi incidat, eſſe firmum & diuturnum.*

Rectè Eraſm. Nulli fidere, inhumanum; omnibus, ſtultum. *Et Lucianus.*

πᾶσι πιστεύειν γελοιότατον ἀπιστεῖν ὁμοίως. Omnibus credere ridiculum, diffidere similiter. *Item Garner.* Æquale vitium est omnibus & nulli credere aut fidere. *Affine*, Nié wierz.

Nié do żywego. Nié do skóry. Láskáwié. Strzyż nié odzieray.
Pobory znośne stánow. Dość wełne strzydz / á skorá cáła / co roku bedźié wełne dawáłá.

Boni pastoris est, tondere pecus non deglubere. *Tiberius apud Suetonium sic respondit suggerentibus, vt prouincialibus augeret vectigalia. Dio id sic habet:* ἀγαθοῦ ποιμένος ἐστὶ, κείρεσθαι ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι τὰ πρόβατα.

De simili negotio respondit Alexander Magnus alia allegoria vsus: καὶ κηπωρὸν μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν τὰ λάχανα ἐκτέμνοντα. .i.

Et olitorem odi radicitùs olera excidentem. *Aëricum tributum exigentes seu aërem censentes, malè audierunt.* V. Łákomy w zbierániu.

Apud Plautum lenior est tonsura per pectinem, quàm quæ strictim ad cutem fit.

ποιμὴν ἀμέλγει καὶ τράγους εἴπερ θέλει,
ἀλλ' ἀντὶ γάλακτος αἱμάτων πηγὰς ὕσει. *Nazianzen.*
Mulgere & hircos si velit pastor potest,
Pro lacte sedenim sanguinis fontes fluent.

Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem. *Prouerb. SS. 29.*

ἐν πλάτει. *Vlpian. quasi in latitudine. latè, non præcisè & exacte exigere aliquid, non rigidè & summo iure agere, sed secundum æquum & bonum.*

Callicrates Atheniensis exactiones iudicum supra modum auxit. Suidas ex Aristotele.

Non plùs verrere, quàm serere. *ex Plinio.* V. Miárá 2. Co wczás,

Nié drażni báby.

πολὺ χεῖρόν ἐστιν ἐρεθίσαι γραῦν ἢ κύνα. *Menander.*

Est peius irritare aniculam quàm canem. *Nam præter sexus impotentiam, anni ipsi morosiorem & iracundiorem eam reddunt, quibus non raro accedunt aliqua vitia morum & vitæ prioris, quandoq; & malæ artes, veneficia, incantamenta. &c.*

Bacchæ bacchanti ne aduerseris. *Ex Plauto allato sub* Kto śie mśći.

Vide Niéwiástá zła. & Day złemu pokoy.

Nié drugi raz námowiß, nápedźiß, ábo bedę wiérzył, ábo dam śie oßukáć.

ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ πάγαις. *Suid.* Sed non iterum vulpes in laqueum.

Plenius Plutarch. ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας αὖθις οὐχ ἁλίσκεται.

Vulpes elapsa è laqueo (*semel*) non iterum capitur.

Canis à lupo deprehensus & supplicans vt pinguesceret dimissus, lupum postea promissa exigentem irrisit. *Æsopus.*

ἐν οἷς ἂν ἀτυχήσῃ τις ἐφάπαξ τόποις,
τοῖς πλησιάζειν δεύτερον μὴ ἥδεται. *Ex Amphi.*

In quo quis infelix semel fuit loco, Hunc non libenter rursus accedere solet.

Σικελὸς θάλασσαν. Siculus mare .s. *placidum, olim dum ficus veheret in eo naufragus, aspicit & dicit:* οἶδ' ὃ θέλεις, σῦκα θέλεις. Scio quid poscis, ficus poscis .i. *inuitas me vt iterum ficus vehens naufrager, quod ego non faciam.*

Et mea cymba semel vasta percussa procella,
Illum quo læsa est horret adire locum. *Ouidi.*

In Rudente Plauti Parasitus hospiti malo iterum se inuitanti respondet: Semel bibo. .i. *apud malum hospitem: nec iterum ad malum hospitium diuerto. Ian. Gulielm. Lambin.*

Me tabula sacer Votiua paries indicat, vuida
Suspendisse potenti Vestimenta maris deo .i. *Neptuno. Horati.* .i. *ego istic semel naufragium passus non iterum redibo. In eandem sententiam Charmides Plautinus, è mari saluus domum reuersus gratias agit Neptuno pro incolumitate, & deinceps domi se mansurum spondet.* V. Nie námowiß. Nie nápędźiß. Raz dość.

Nie dźiećiéć iuż iést. Má rozum. Minęło mu śiedm lat. Wyrost z dźiećińſtwá. z rozgi. Wie co złé/ co dobrze.

Non ignorat quid distent æra lupinis. *Horat.* .i. *veram & ludicram pecuniam discernit.*

Iam excessit mihi ætas ex magisterio tuo. *Pædagogo dicit adolescens apud Plautum.*

Iam mihi nigrescunt tonsa sudaria barba Et tibi non creui. *Simile apud Martial.*

Excessit ex ephebis. *Terent.* Manum ferulæ subduxit. *Iuuenal.*

Iam patruos sapit. Iam nuces reliquit. *ex Persio.*

Non eadem est ætas. *Horat. subaudi puerilis: nam aliud Pöeta subaudit.*

Custode remoto .s. *viuit. ex Horat.* Sine cortice nare potest. *Ex eodem.* Sam śie rządźić może. Vmie páćierz bez mámki/ bez nánki.

αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. *Ioannis. c. 9.* Ipse ætatē habet, ipsū interrogate.

οἶδε τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. *Aristophan.* Nouit album & nigrum .i. *bonū & malū.*

Sat sapio, satis in rē quæ sint meā ego conspicio mihi. *Plaut.* Wiem iá co mi zdrowo.

In suam tutelam venit vel peruenit. *Cic. Gelli. Vlpian.* Suæ tutelæ factus est. *Vlpian.*

Non omnis ætas ludo (*literario*) conuenit. *apud Plautum adolescens proteruus dicit pædagogo.* q.d. *mea iam non conuenit, vt idem suprà simile quid dixit.*

οἶδα ἕκαστα ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια. *Homer.* Scio singula bona & mala.

Niedźwiedź srogo ná żołądź ryka: gdy gáłąź spádnie/ milczkiem vmyka.

Dictum hoc perstringit eos qui ob paruas iniurias vel molestias exasperantur, maiores verò iam experti, cautè vel meticulosè dissimulant. Triuialis rhythmus est:

Glande percussus vociferat vrsus,
Dum frons cadit cum silentio vadit. *Quem si lubet sic corriges.*
Glande leui lapsa percussus murmurat vrsus,
Dum frons verò cadit, per multa silentia (*vel,* procul omni murmure) vadit.

Simile est illud Russorum. Pálec ſkrywiß/ krycżyt: kułakom morſnieß/ moucżyt.

Grandes loquuntur (*al, queruntur*) curæ at ingentes stupent. *Seneca.*

Parui dolores murmurant, magni silent. *Garner.*
μικρὸν παθῶν τι μορμυρεῖ, μέγα σιγᾷ. *A.*
Vir modicum læsus, plorat; tacet at, benè cæsus. *Ex Garner.* V. Jeszcze to nic.

Niedźwiedź w leśie, á ktore iego przedáieß.
Pracy w polu / á on rożenki ná nie struże.
Iactum retis vendere. *apud ICtos de re incerti euentus.*
Huc pertinet apologus de vendente pellem vrsi nondum capti, cui metu in terram prolapso vrsus in aurem susurrauit. ne pro certis incerta venderet. *vel sic:*
μήποτε πιπράσκης δέρμα ζῶον οὔπω ἁλῶσας. *A.*
Vrsi quem nondum cepisti haud vendito pellem. *Affine,* Dáleko do tego.

Nie foremnie go zowią. Jáko cie zowią? ále mi odpuśćcie / Dudá vel N. N. &c. *Hippodamus. Tuticanus, &c.*
Sic Martialis in Hippodamum, qui optabat se à Pòëta celebrari, excusans se, ait; Vellem id. Sed tu nomen habes auerso fontem sororum Impositum .i. *ingratum Musis.* & *Ouid. in Tuticanum.* Quominus in nostris ponaris amice libellis
Nominis efficitur conditione tui, *quod secundam syllabam breuem habens, elegiaco carmini, quo Pòëta scribebat, ineptum est.*
Apud Cic. Bambalio cognomen ex contumelia. Verres *simile, ab animali sordido vel à verrendis furtis, rapinis.* Cythonymus. V. Nie wspominay złego. V. Nie dármo go tákzowią.

Nie frásuy śię ledá o co. Nie frásuy śię / ośiwieieß przed czásem.
μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν. *Pythagoras. Athenæus.* Cor ne edito .i. *ne excrucies animum curis vitam minuentibus.* ἐγκέφαλον μὴ ἐσθίειν. *Pythagor.* Cerebrum ne edas: *quod est intelligendi instrumentum, & fons sensuum: hoc verò curis vehementibus læditur. vt accidit Anaxagoræ, qui ob contentam contemplationem animo defecit. Itē Philetas Cous, pseudologū sermonē soluere non valens, cura & cogitatione cōtabuit. L. Giraldus.* ἐν ὁδῷ μὴ σχίζειν ξύλα. *Pythagoras.* In via ne scindas ligna .i. *ne abbreuies vitam curis anxijs. Ita Erasmus.* μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον. *Pythagor.* Arctum annulum ne gestes .i. *ne viuas anxiè, aut ne te in tricas inextricabiles conijcias. Vide Garneri dictum, sub* Nie pomoże to nic. Ergini canos time. V. Ośiwiał.

Nie frásuy śię o to. Spi ná to dobrze. Nie twoie to stáránie.
Per hanc curam quieto tibi esse licet. *Plaut.*
De istac re in oculum vtrumuis conquiescito.
Anné in aurem? at hoc peruulgatum est nimis. *Idem.*
Ademptum tibi iam faxo omnem metum.
In aurem vtramuis otiosè vt dormias. *Terent.*
In dextram aurem mihi fiduciâ dormias. *Plini. iuni.* ἐπ' ἀμφοτέραν καθεύδειν ἀποτείνας τὼ πόδε κάθευδε. *Lucian.* Porrectis vel extensis pedibus dormi.
Mihi hæc erunt curæ. *Oraculum Delphis redditum ab Apolline.*

ἐμοὶ μελ-

ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις. Mihi & puellis candidis (*Palladi, & Dianæ*) hæc curæ erunt.

ἀλλ' ἴθι σιγῇ τοῖον ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω. *Homer.*

Qin tacitus procede, viæ huius ego fuero dux.

ἄλλο τί τι μελέτω φρεσίν. *Idē.* Aliud tibi curæ sit. *vel* Aliud cura. *Terē.*

——— πόλεμος κόνωνι μελήσει. Bellum curæ erit Cononi. *Dux Atheniensium is erat celebris.* *Sic & apud Homerum Hector respondet Andromachæ.*

πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. Bellum viris curæ erit (*non feminis.*)

Apud Virgilium etiam Turnus anui se ad pugnam incitanti ait:

Cura tibi diuûm effigies & templa tueri,
Bella viri pacemque gerant, queis bella gerenda.

Quadrat & illud Martialis. Ole quid ad te?

Nié gań zégoś nie doznał, nié świadom.

Temeritas est damnare quod nescias. *Seneca. ex P. Syro Mimo qui ait:*

Quod nescias, damnare summa est temeritas.

ἄγνωστα ψέξαι ἄλογος ἐς ἀβουλία. *A.* Ignota vituperare stulta est temeritas.

Iudicium præceps insani iudicis index. *Verinus.*

ὁ τυφλὸς οὐ γένοιτο χρωμάτων κριτής. *A.* Cœcus colorum non potest esse arbiter.

Nié gardź nikiem, by napodléyßem.

τὸ κάνθαρον ἀετὸς μὴ καταφρονείτω. Scarabæum aquila non contemnat.

Ex apologo Æsopi de Scarabæo qui aquilæ iratus oua eius ex sinu etiam Iouis excussit. *Epimythion.* μηδενὸς καταφρονεῖν λογιζομένους, ὡς οὐδείς ἐστιν ὃς περιπλακισθείς, οὐκ ἂν δυνηθείη ἑαυτῷ ἐπαμῦναι. .i. Nullum esse contemnendum, siquidem nullus est qui lacessitus se vlcisci non possit. Ad nocendum potentes omnes sumus. *Seneca.*

καιροῦ τυχὼν καὶ πτωχὸς ἰσχύει μέγα.

Mendicus etiam tempore potest plurimùm.

Est qui ab imbecillitate virium vetetur peccare, si inuenerit tempus malefaciendi, male faciet. *Ecclesiastici 19.* *Acanthis asinum pascuis expellit. Plinius. Rana luciū piscem oculis illi effossis conficit. Ioan. Dubrauius.*

Etiam capillus vnus habet vmbram suam. *P. Syrus.*

ἔχει δὲ καὶ τὸ τριχίον ἐν ἰδίαν σκιάν. *A.*

ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα. Habet & musca splenem.

ἔνεστι δὲ τῇ μύρμηκι χολός. Inest & formicæ bilis.

τὸ ἐλάττω μὴ ἀποσκυβαλίσῃς. Minorem ne contempseris. *Cato.*

Nil tam firmum est cui periculum non sit etiam ab inualido.

Leo aliquando minimarum auium pabulum fuit. *Curtius.*

Hyenæ pellis, pellem Pantheræ pulchræ fortis velocis feræ, apposita illi destruit ita vt pili decidant. Pierius. Corporis exigui vires contemnere noli.

Consilio pollet cui vim natura negauit. *Cato.*

Σώματ@ ὑπίδανῦ ὀλιγωρεῖν βλαβὲς εἴη,
ᾧ μὴ ἔνεσι μένος, βελῆ πθέεσιν ὄκεινος. *Mylius.*

Aduersus Theophrastum hominem in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde inuenerit, scripsit femina, eáq; meretrix Leontium dicta. Plini.

Mures expulerunt Megarenses suis sedibus. Strabo. Phaselitas Vespæ. Rhetienses scolopendræ. Ælian. & Plini. qui plura talia affert lib. 8. cap. 29.

Attilum piscem ingentem (mille librarum) clupea pisciculus enecat. Plini.

Culices Indici agminatim irruentes in leonem, eum fugant. Photius.

A cane non magno sæpe tenetur aper. *Ouidi.*

Nié garśćią cukiér iedźą.

Χρὴ τὸ μέλιτος μὴ κοίλῃ χειρὶ, ἀλλὰ δακτύλῳ ἄκρῳ γεύεσθαι. *Philostrat.* Oportet mel non caua manu, sed summo digito degustare.

τοῖς ἐπιθέτοις ὡς ἡδύσμασι οὐκ ὡς ἐδέσμασι χρῆσθαι. Epithetis vt condimentis, non vt cibis vtendum. *Aristotel. 3. Rhetoric. vbi reprehendit Alcidamantem epithetis crebris tanquam cibis vtentem. Vicinum est.* Roſkoßy ſkromno záżywáy.

Niégodźien ten tego.

βοῦς ἐπὶ πίνακος ἀργυροῦ. Bos in quadra argentea. *Sic in bellarijs, butyro, farina mellita, saccaro, varia animantia effinguntur.*

Σαπρὸν σίλουρον ἀργυροῦς πίναξ ἔχει. *Athenæ.*
Putrem silurum quadra gerit argentea.

ὗς διὰ ῥόδων. Sus per rosas. al. ὗς διὰ ῥοιῶν. Sus per mala punica .s. *incedens.*
In hominem agrestem & re quam tractat indignum. Suidas. Eudemus.

Mopso Nisa datur. *Virgil. pastori deformi puella decora. Et Plaut.* Casina nubet villico! .s. *riuali abiecto. Apud eundem Plautum Miles lenoni ita scribit:*
Salutem scriptam dignum est dignis mittere, Te si arbitrarer dignum misissem tibi.

S. Ioannes epistola 2. Pseudodidascalis & Aue dicendum *vetat.* καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. *Simile est illud Aristophanis:*
οὐδὲ γρῦ τὸ παράπαν ἀποκρίνεσθαι. Ne gry quidem alicui respondere. Nié godźien dobrego słowá. ἀνίπτοις ποσὶν ἥξειν. *Lucian.* Illotis pedibus venit. ἀνίπτοις χερσὶν. *Diogenian.* Illotis manibus. ἀμύητος. *Galen.* Non initiatus. μηδ' ἐγγὺς τῶν τηλικούτων ἄξιος. *Lucian.* Ne propè quidem tantis (*laudibus*) dignus. Delphinum patina non capit. V. Nié twoiey to gęby. V. Godność niégodnemu.

Nié godźienés mu i trzéwików zzuć, abo vtrzeć &c.

Indignus qui illi matellam porrigas. *Ex Martiali qui ait:*
Dispeream si tu Pyladi præstare matellam.
Dignus es, aut porcos pascere Perithoi. *Nam hoc vilissimum ministerium fuisse, docet Spartanus adolescens ingenuus captus & venditus. qui iussus porrigere matulam*

matulam, non paruit hero, addens: Non seruiam, *& sese ex alto præcipitauit. Plutarch.* *Simile esse ministerium,* Calceos alicui detrahere. *vsus docet & omnes Euangelistæ habent de S. Joanne Baptista. quare rectè dices hic.*

Indignus es qui illi calceos pedibus detrahas. *Sed & illud vulgò vsurpatur.*

Indignus es qui illum aspicias. *Sic apud Homerum Achilles de Agamemnone ait:*

οὐ γ' ἂν ἔμοιγε τέτλαίη, κύνεός περ ἐὼν εἰς ὦπα ἰδέσθαι.

Neque me ausit, impudens licet vt canis sit, in faciem intueri. *Sed aptius est exemplum.* Publicani Euangelici cælum aspicere ob indignitatem suam nolentis.

Nie godźienes tey sławy. Nie wstawie cię mem pismem. Nie dam ci tey pociechy.

Nomine non vtar, ne commendere querelâ *(meâ)*

Quæraturq; tibi carmine fama meo. *Ouid. in fictū vel perfidum amicum.*

Sic Martial. in detractorem. Allatres licet vsque nos & vsque,

Et gannitibus improbis lacessas, Certum est hanc tibi pernegare famam.

Olim quam petis in meis libellis, Qualiscunq; legaris vt per orbem.

Nam te cur aliquis sciat fuisse? Ignotus pereas miser necesse est.

Desperanda tibi est ingentis gloria fati Non potes hoc tenuis præda sub hoste mori. *Martial. de lepore cum leone ludente. hîc allegoricōs vsurpatur.*

Spartæ cùm Demosthenes quidam malus vir sententiam bonam dixisset, populus eam reiécit. sed Ephori cuidam probo seni sorte lecto eam dicendam dederunt, vt quasi ex vase sordido in sincerum transfusa, grata populo fieret. Plutarch. auctor.

Ephesi item Erostratus templum Dianæ celeberrimum incenderat, vt (quod in tormentis fassus est) nomen suum toto orbe celebre redderet. verùm id publico decreto silentio & obliuione perpetua damnatum est. Theopompus tamen id euulgauit. Valeri. Maxim.

Vide Niechce śie toba pysżkác.

Nie goń tego, co sam vćieka.

—— μὴ τὸν φεύγοντα δίωκε. Nequaquam insequitor fugientem.

Fugienti aureus pons .s. *videtur. vel præbendus est. nempe vt porrò fugiat.*

Dictum Caroli V. cum Turca Solymano congressuri. cùm enim vtraq; acies iam in conspectu esset & Turcica perculsa terga vertisset, Carolus hortantibus suis vt fugientes persequeretur, renuit, dictum illud vsurpans. Victorius. *Scipio Africanus dicebat:* hosti fugienti non solum dandam sed etiam muniendam esse viam fugiendi. *Frontinus.*

Lycurgus quoq; Lacedæmoniis legem tulit, vt in pugna acerrimi essent, donec hostes se in fugam darent: & illis fugientibus missis in aciem redirent. Plutarc. Et omninò non semper est tutum hostem fugientem insequi. nam inter stratagemata bellica insigne est, fuga ficta, itemq; simulatus regressus aut discessus, nec non solutio obsessi hostis & emissio, ne ex desperatione fortiùs pugnans vincat. qua de re multa Frontinus, præsertim l. 2. c. 6. l. 4. c. 7. & Vegetius l. 2. c. 21. 21. &c.

M. Liuius fuso Hasdrubale hortantibus vt fugientes persequeretur, elusit dicens: supersint aliqui qui hostibus de nostra victoria nuntient. Frontinus.

Nié gonia mię ábo nás.

οὐδεὶς ἡμᾶς, τὸ λεγόμενον, ἐπείγων διώκει. *Plato.* Nemo nos, vt dicitur, qui vrgeat seu festinare compellat, insequitur. *Affine,* Co mi tego ʒá niewola.

Niégośćinny człowiek. Nié rad gośćiom.

Domui suæ inscripsit: Porta patens esto nulli; claudaris honesto. *Ex Alciato. explicui hunc versum supra sub dicto.* Dla máłey rzeczy.
Domui suæ inscripsit: Caue canem .s. *ne quis morsum eius timens ingrediatur.*
Ex Varrone qui de se ait; Quòd ea die mea erat præbitio (.i. *conuiuium erat à me præbendum hospitibus*) in ianuam inscribi iubeo: Caue canem.
In Mostellaria Plauti seruus hero ingressuro vicini domum ait: Videam, ne canis .s. *sit apud ianuā mordax. & mox reuersus dicit:* Nihil pericli est tam placida est quàm aqua.
Sic Aristophan. πρὸς γε μέν τι τὴν θύραν
προσαγορεύω μὴ βαδίζειν τὴν ἐμὴν, ἀλλ' εὐλαβεῖσθαι τὴν κύνα, .i.
Ad meam ianuam denuntio non accedendum, sed timendum esse canem.
Apud Petronium canis in pariete pictus catenatus ingens, cum hac inscriptione: Caue caue canem. *Sculpti etiam canes ponebantur ad ianuas vt alia simulacra.* v. g. *Herculis, Atlantis, Telamonis &c. apud Vitruuium l. 6. c. 10. Meminit & Martial. At verò in Asinaria Plauti parasitus iubet vt amica in foribus suis inscribat:* Occupatā se esse.
οὐδ' ἀπὸ γῆς ὤνησεν, Ne terrâ quidem iuuit .i. *ne terræ quidem hospitium concessit. Vt Virg.* Hospitio prohibemur arenæ &c.
Alter Timon. *pro inhospitali, de quo multa habet Lucian.*
ὁ τίμων⊙ ἀγαπᾷ διαίταν. *Strabo. Plutarch.* Timonis vitam colit.
τὴν θύραν ἔχει τετριμμένην ὥσπερ αἱ ποιμναί. *Diogenian. ironicῶs de quodam parco.* Ostium habet tritum (*ob frequentiam hospitum*) vt sunt pastorum casæ.

Nié gray myszko z kotkiem. Nié gray kotku z niedźwiedźiem. Nié gray z niem. Nié gryź z czártem orzéchow.

μὴ σύμπαιζε μῦ αἰλούρῳ αἰλουρέ τε ἄρκτῳ. *A.*
Mus feli felisque vrso colludere noli.
Ne lepus imbellis cùm sis collude leoni. *Ex Martiali. qui de hoc ita:*
Vnde potest auidus captæ leo parcere prædæ. q. d.
Caue tibi lepuscule nec tam liberè ludas cùm leone, quia facile potes irritare eum, qui tibi non parcet. habet aliquot epigrammata in hanc sententiam libro de spectaculis.
ἐχθροῖς ἀπιστῶν μὴ ποτ' ἂν πάθοις βλάβην.
Diffisus hosti nil feres vnquam mali.
λόγον παρ' ἐχθροῦ μὴ ποθ' ἡγήσῃ φίλον.
Ab hoste dicta ne vnquam amica duxeris. Niédowierzay.
Et ne Fumantem nasum viui tentaueris vrsi. *Martial. allegorico sensu.*
Cum Orco rationem ponere vel habere, periculosum est. *Ex Varrone & Columella qui de agrorum delectu agentes, pestilentem quantumuis feracem reijciunt.*

Nam vbi,

Nam vbi, *inquiunt*, cum Orco ratio habetur, ibi non modò fructus incertus est, sed etiam colentium vita. *Sic Varro. addit Columel.* ibi mortem potiùs quæstu esse certiorem. *Et quamuis hic Orcus pro loco pestilente & mortem ac Orcum accersente poni videatur; tamen apud Plautum & Cic. Orcus pro deo inferorum & pro loco inferorum vsurpatur, quæ omnia vicina sunt. vt & apud Polonos. Vide in 1. Tomo* Piekło 1. & 2.

Affine, Day złemu pokoy. Nié rowna mnié z toba. Nié składay się.

Nié iać to. On ci to winien. Nié sam-ci ia táki.

πρωτοπλάστων δικαιολογία. Primorum parentum defensio .s. *reiectione seu translatione culpæ in alterum.* οὐκ ἐγὼ μόνα κόλουρις (*al.* κόθουρις), εἰσὶ καὶ ἄλλαι ἀλώπεκες. *Plutarch.* Non ego sola vulpes, sunt & aliæ vulpes. *Dictum Timocreontis Rhodij, cùm ei obijceretur quòd cum Medis hostibus fœdus pepigisset.*

ἐγὼ δ' οὐκ αἴτιός εἰμι, ἀλλὰ Ζεὺς καὶ μοῖρα. *Agamemnon apud Homerum purgans se Græcis malorum causam illum dictitantibus, ait:* Non ego auctor sum sed Iupiter & Parca. *Non procul abscessit hinc & illud quod de Vespasiano scribit Dion: Cum Cometes apparuisset, qui mortem Vespasiano portendere putabatur & iactabatur, eludens ille omen.* Non sibi *ait*, sed Parthorum regi cometem ortum, ἐκεῖνος γὰρ κομᾷ, ἐγὼ δὲ φαλακρός εἰμι .i. siquidem ille comatus est, ego verò caluus. *Meminit & Sueton.*

Nié iák wiele pátrz, ále iák dobrych. Wolę máło dobrych, niż wiele złych.

Non numerandæ sed expendendæ sunt sententiæ. *Ex Plini. iuni.*

Ioue propitio non curat plures minutos deos quidam, *apud Plautum.*

Gratior & validior est decem bonorum virorum sententia, quam totius multitudinis imperitæ. *Cic.* Exigui numero sed bello viuida virtus. *Virgil.* *Vide Agesilai factum sub* Rownánie.

Malo vnius agilem operam quàm decem tardam. *Columella.*

—— Quæ digna legi sint Scripturus neq; te vt miretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus. *Horat.*
Sæpius in libro memoratur Persius vno
Quam leuis in tota Marsus Amazonide. *Mart. qui præfert Persij Satyricũ paruum libellum qui exstat, ingenti libro Marsi epigrammatici Poëtæ quo descripsit pugnam Herculis cum Amazonibus.*

οἱ ἀμείνονες νικησάτωσαν τοὺς χείρους καὶ τὸ πλῆθος. *Plato.* Meliores vincant deteriores & multitudinem. Me paucis malle & sapientibus esse probatũ. *Lucil.* αὕτη κρείσσων. Hæc potior vel victrix .s. *sententia, licet paucorum. Plutarchus.*

Cumq; præco dixisset, αὗται πλείους. Hæ sententiæ plures: *Dion dux respondit*: αὗται βελτίους, αὗται γὰρ κρεισσόνων: hæ meliores, *quia hæ meliorum (licet pauciorum)* κρειττόνων νίκα. *Porphyrion.* Præstantiorum victoria .s. *debet esse.*

Sic Zeno cùm videret Theophrastum magni fieri ob plures auditores, ait apud Laërtium: ἐκείνου μὲν χορὸς μείζων, οὑμὸς δὲ συμφωνότερος. Illius quidem chorus maior est, at noster concinnior. *Cum diis duodecim discipulos Stratonici.* V. *sub* Chełpliwy.

Cum Mu-

Nie iák wiele pátrz / ále iák dobrze.

οὐκ ἂν τις εἴπη πολλὰ θαυμασθήσεται,
ὁ μικρὰ δ᾽ εἰπὼν μᾶλλον, ἂν ᾖ χρήσιμα. *Philonides. id est.*

Non si quis multa dixerit admiratione dignus est, sed potiùs qui pauca protulerit, si fuerint vtilia. ὁ χρήσιμ᾽ εἰδὼς, οὐχ ὁ πολλ᾽ εἰδὼς σοφός. *Æschylus.*

Qui vtilia, non qui multa nouit, is sapit.

Puras Deus non plenas aspicit manus. *P. Syrus.*

Vulgare illud est, quod recentiores vsurpant. Non quantùm sed ex quanto .s. *animo.* *Et illud.* Non Nomina sed Aduerbia Deus respicit .i. *non tantùm opus bonum, sed bene cum suis circumstantiis factum. vt apud S. Matthæum c. 6. de oratione & eleemosina legimus.* *In lancem bilancis alteram quidam ponebat stramen multum, alter in alteram lapidem pretiosum paruum dicens:* Non quantum sed quale.

Nouit Deus virum veræ pietatis cultorem, etiamsi minimum folium altaribus intulisset, quantùm quisq; animo non quantùm manibus afferat intueri. Pierius ex veteribus Theologis. Martialis l. 7. epigr. 52. maluisset acccipere ab Vmbro amico 5. libras argenti (50. aureos) quas puer quiuis paruus attulisset, quàm multa vilia munuscula quæ grandes octo serui ei attulerant. *Briareus centum nauibus in 50. ventres cibum ingerens nihil plùs habet eo, qui duabus manibus vnum ventrem satiat. E Plutarch.*

Nié iáko ludzié mowi / postępuié. Nié zgadza śie z ludźmi.

Σολοικίζειν, Solœcismum facere *dicitur, qui à communi vsu discrepat, non tantùm in sermone, sed & in aliis actionibus, adeoq; in moribus & vita: dum aliud præ se fert voce, manu, gestu, habitu, & aliud cogitat, spectat, & machinatur.* *Sic Quintilian.* in gestu solœcismum *vocat, cùm aliud voce, & aliud manu vel nutu designatur.*

Et in Olympiis actori inepto Polemon præfectus dixit: οὗτος τῇ χειρὶ ἐσολοίκισε .i. Iste manu solœcismum commisit, *qui dicens:* ὦ Ζεῦ! O Iupiter! *vel* O cælum! *terram mostrauit. & dicens.* ὦ γᾶ! O terra! *manum ad cælum sustulit.*

Plutarchus etiam auditorem in gymnasiis aliud agentem dixit: σολοικίζειν περὶ τὴν ἀκρόασιν .i. solœcissare in auscultando. *Lepidè Martialis Calliodoro, qui censum Equestrem cum fratre possidebat, & tamen se Equitem iactans in XIV ordinibus sedebat cum fratre, dicit:* Surge Solœcismum Calliodore facis. *nempe morum & linguæ, quia ratione vnius census duo sedetis in subselliis nobilium. quod perinde ineptum est, atq; si in vno equo duo sederetis. & ratio æstimandi duos pro vno in sermone difficilis est, quia vnus est in censu duo in subselliis.* *Vide* Chommoda pro Commoda *sub* Zgadzay śie z ludźmi. *Et* ἀσκλήπιον *sub* Máła rzecz podcżás wiele pomoże ábo záßkodźi.

ἐκτὸς τῆς λεωφόρου βαδίζειν. *Ex Pythagoræ symbolis.* Extra viam publicã incedit.

Affine, Inácżey mowi. Máßkárá.

Nié iédnakie záwße ßcżeście. Nié iédnáko śie záwße powiédźié. Nié iéden wiátr záwße wiéie, Nié záwße vdérzy gdźie kto miérzy.

Nec sem-

Nec ſemper feriet quodcunq; minabitur arcus. *Horati.*

οὐκ αἰεὶ τὸ βέλος τεύξει πῆ τόξα βάλοιτο. *A.*

Non ſemper veniet telum quò iecerit arcus.

Sagittarius non aliquando ferire, ſed aliquando aberrare debet. *Senecæ.*

Nulli fortuna tam dedita eſt, vt multa tentanti vbiq; reſpondeat. *Idem Seneca.*

Vidi petere miluium (*prædam*) etiam cùm nihil auferret tamen. *Plaut.*

Ecce leuis perimit morbus, grauiorque remittit,

——Læduntque cibi, parcuntque venena. *Manilius.*

Et cùm fata volunt bina venena iuuant. *Auſoni. de vxore quæ maritum occidere volens, toxico miſcuit argentum viuum & medicinam illi non venenum præbuit.*

ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. *Theocrit.*

Ipſa dies quandoque parens, quandoque nouerca.

χ' ὁ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. *Idem.*

Et Iupiter nunc quidem ſerenus eſt, nunc verò pluit.

τῶν γὰρ ἐν βροτοῖς οὐκ ἔστιν οὐδὲν διατελοῦς εὐδαιμονοῦν. *Euripid.*

Apud homines reperire nil eſt proſperum perenniter.

ἄλλοτε πόλλ' ἕξεις, ἄλλοτε παυρότερα. *Theognis.*

Alias habebis multa, alias pauciora.

ἄλλοτε μέν τε κακῷ τις κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. *Homer.*

Interdum malum cuipiam contingit, interdum bonum.

Bona nemini hora eſt, vt non alicui ſit mala. *P. Syrus.*

Niémáß ná świećie godźiny. ktorey by kto nié dał winy.

ἄλλοτε ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. *Pindar.*

Aliâs alij flatus ſublimiter volantium ventorum.

πολλάκι πὰρ δόξαν τε καὶ ἐλπίδα γίνεται εὑρεῖν

ἔργ' ἀνδρῶν, βουλαῖς δ' οὐκ ἐπέγεντο τέλος. *Theognis.*

Sæpe præter opinionem & ſpem contingit inuenire

Res hominum, conſilijs verò non affuit euentus.

οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει. Non ſemper fluuius fert ſecures. *Ex Apologo Æſopi quem alij ſic formant. Lignator auarus, audiens vicino ſuo probo viro ſecurim caſu in fluuium lapſam à Mercurio reſtitutam, & inſuper aliam auream & argenteam additam; ſuam ſecurim ſponte in aquam demiſit, & Mercurio fruſtra implorato à ſodali ſuo audijt: Non ſemper fluuius fert ſecures. Planudes aliud habet epimythium.*

Culex leonẽ impune pupugit & ei ceu victor inſultauit, mox verò ab aranea captus eſt. Æſop.

Nullus vbique poteſt felici ludere dextra. *Garner ex Gallico.*

Sæpe dat vna dies quod totus non dedit annus. *Anonym.*

Vide Szcześćie odmienne. Odmian ná świećie pełno.

Nié iednáko Bóg dáie / (*omitto additionem ineptam:* Iédnemu gęś / *&c.*)
Iédnemu to Bóg dał / drugiemu owo. Iéden w tem / drugi w owem przodkuie.

ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι. **Pindarus.** Alij in alijs magni sunt.
δεῖ τὸν μὲν εἶναι δυστυχῆ, τὸν δ' εὐτυχῆ. Hos esse felices at hos miseros opu' ẽ.
Æschylus inter pocula Tragœdias scripsit: Demosthenes orationes aquam bibens. vnde Demades dixit: Alij ad aquam (*Clepsydræ*) dicunt, Demosthenes etiam ad aquam scribit. *Lucian.*
Φυᾷ δ' ἕκαστοι διαφέρομεν βιοτὰν λαχόντες, ὁ μὲν τὰν, τὰν δ' ἄλλοι. *Pindar.*
Natura singuli differrimus vitam sortiti, hic hanc, illam alij.
τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. *Idem.* Artes alijs aliæ.
ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλων ἔβαν ἀγαθῶν. πολλαὶ δ' ὁδοὶ σὺν θεοῖς εὐπραγίας. *Idem.*
Alia ad alios venere bona. multæ verò sunt viæ dijs fauentibus felicitatis.

— ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας. *Euripid.* Alia dos alij adest viro.
ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχει πολλὸν ἐνίκα. *Homer.*
Sed hic quidem verbis, hic verò hasta plurimùm vincit aut præstat.

ἄλλα παρ' ἄλλοις καλά. *Iunius.* Alia apud alios bona.
Discipulus Platonis Xenocrates calcaribus egebat, freno Aristoteles. Aristotelis discipulus Theophrastus calcaribus, freno Callisthenes. Isocratis Theopompus frenis, calcaribus verò Ephorus. *Cicer. Plutarchus.*
Antipater duos se Athenis habere dicebat amicos, quorum alterum non posset inducere vt aliquid à se acciperet (Phocionem) alterum non posse implere. (Demademus) Plutarch.
Iuxta Indum fluuium duo montes sunt, quorum alter ferrum trahit, alter respuit. Plini.
V. Nie wszystko iednemu. Iednemu szydłá golą.

Nie iednáko się z káżdym obchodźić. Nie iednáko wszystkiem pozwaláć/ ábo ich obćiążáć karáć.

Aliter cum alijs agendum. *Erasm. ex Homero infrà.*
οἱ μὲν δέονται κέντρων, οἱ δὲ χαλινοῦ. *Nazianzen.*
Illi calcaribus opus habent, isti verò habenis.

Et quoniam variant animi, variabimus artes,
Mille mali species, mille salutis erunt. *Ouidius.*

Non vna pertica (*omnes*) sed distinctè gradatimque tractare. *Plinius Iunior narrans quomodo negotiatoribus qui vindemias eius partitò emerant, vbi eos fructus fefellit, octauam vel decimam pretij partem, pro portione summæ vel damni vel indigentiæ ementium, non verò æqualiter remiserit, subijcit illam sententiam: Non omnes vna &c. tralatam à mensoribus agrorum. deinde addit:* Expertus est emptor non esse apud me.
ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός .i. æquali in pretio est & malus & bonus.
Simile quid apud S. Paulum 2. Corinth. 8. legimus. Non, *inquit*, vt alijs sit remissio, vobis autem tribulatio &c. *Et Deuteron. 25.* Pro mensura peccati erit & plagarum modus. *Itemq; Apocalyps. 18.* Quantùm glorificauit se & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum.

ἄλλαι

ἄλλον μειλιχίοις, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι νείκεον. *Homer.*
Verbis hunc placidis, contrà aſperioribus illum Increpuêre.

Nie iedno ſie wßyſtkiem podoba. Nie wßyſtkiem iedno ſłużij/ ſmákuie/ zdrowo.

Non omnibus eadem placent. *Plini.* Aliud alijs videtur optimum. *Cic.*
Non omnia eadem æquè omnibus ſuauia eſſe ſcito. *Plaut.*
οὐ πᾶσα ψυχὴ ἐν παντὶ εὐδοκεῖ. *Eccleſiaſtici 37.* Non omni animæ omnia placēt.
Non omnes eadem miramur. *Horat.* Laudatur ab his, culpatur ab illis. *Idem de parco diuite.* Quod tibi vehementer cordi eſt, mihi magnopere diſpicet. *Lucilli.*

Non omnes arbuſta iuuant humileſque myricæ. *Virgil.*
Tres mihi conuiuæ propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multùm diuerſa palato,
Quid dem? quid non dem? renuis tu quod iubet alter,
Quod petis, id ſanè eſt inuiſum acidumque duobus. *Horati.*

ἄλλοι πρὸς ἄλλα πεφύκαμεν. *Ariſtotel.* Alij ad alia nati vel procliues ſumus.
Corpora vix ferro quædam ſanantur acuto,
Auxilium multis ſuccus & herba fuit. *Ouidius.*

Spartana mulier butyrum olens cum ad Berenicem Deiotari vxorem vnguentatam acceſſiſſet, ambæ auerſæ, à ſe ſunt, quod hæc butyrum, illa vnguenta odiſſet. Plutarch.
τὰ γὰρ αὐτὰ πανταχῆ καὶ μηδαμῆ διαφέροντα, τοῖς μὲν ὠφέλιμα, τοῖς δὲ βλαβερὰ γίνεται. *Iſocrat.* Eædem res vbique & nihil differentes, alijs proſunt aliis obſunt.
Lege Plinium lib. 8. cap. 58. & 59.
Contingit ſæpe, vt alius ex cibo ſalutifero inordinatè ſumpto peſtem languoris incurrat; alius veneno ſerpentis in medicamine ordinatæ confectionis adhibito, languoris moleſtiam vincat. *S. Gregorius.*
οὐ ταυτὸν ἐνύπνιον ἐγὼ καὶ ὁ δεῖνα ἴδομεν. *Demoſthenes.*
Non idem ſomnium ego & ille vidimus vel habuimus.

ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κ' ἀνθρώπων μέλει. *Euripides.*
Aliis alius deorum & hominum placet. vel curæ eſt.
ἄλλος γὰρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις. *Homer.*
Alius vir aliis delectatur factis.
ἄλλος γὰρ ἄλλοις μᾶλλον ἥδεται τρόποις. *Euripides.*

Plùs alius oblectatur aliis moribus, Rure ego viuentē, tu dicis in vrbe beatū. *Horat.*
καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκνιξε φρένας. *Pindarus.*
Etenim aliis aliarum rerum amor pupugit vel pungit mentem.
Conſtantinus Copronymus ſtercoris equini fætorem omnibus vnguentis & floribus ſuauiorem habuit & eo ſe perungebat. vnde & Caballinus dictus. Cedrenus.
Hyems aliis arboribus odioſa & noxia, Nuci grata & vtilis eſt. *Sic illa loquitur apud Ouidium.* Ergo inuiſa aliis, vni mihi frigora proſunt,
Illo me tutam tempore præſtat hyems. *quia non percutitur vt æſtate.*

Nuda quidem tum ſum, nudam tamen expedit eſſe.
Nec ſpolium de me quod petat hoſtis habet, &c.
Quæ ægrotis ſalubria ſunt, ſanis noxia ſunt. *ex Cebetis Tabula.*
Aſino in luto lapſo & gementi ranæ dicunt, ſe diutiùs in eo ſine gemitu manere. Apologus.
V. Co głowá to rozum. Jêdem mowi/ zámkni; drugi otworz.

Nié iuż koniéc.

οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος. *S. Matthæus 24.* Nondum eſt finis.
μὴ ἅμα ἀρχῇ τὸ τέλος καταφαίνεται. *Herodot.* Nõ ſtatim cũ initio finis apparet.
Nondum omnium dierum ſol occidit. *Liui.*
μή μοι, τὸ πρῶτον βῆμ' ἐὰν δράμῃ καλῶς,
νικᾶν δοκείτω τὴν δίκην, πρὶν ἂν πέλας
γραμμῆς ἵκηται, καὶ τέλος κάμψῃ βίου. *Euripides.*
Non mihi, quamuis priùs curſum cucurrerit pulchrè,
Viciſſe videatur cauſam, priùs quàm prope
Lineam venerit, & finem flexerit (*attigerit*) vitæ.
οὔπω μῆνας ἄγων ἔκαμ' οὐρανὸς οὐδ' ἐνιαυτούς. *Theocrit.*
Nondum annos menſesque quieuit voluere cælum.
Julius Cæſar aruſpici qui illum Martiis Idibus perituꝛum prædixerat dixit.
αἱ μὲν μάρτιαι εἰδοὶ πάρεισι. Adſunt en Idus Martiæ. *cui aruſpex ſubmiſsè reſpondit:*
ναὶ πάρεισιν, ἀλλ' οὐ παρεληλύθασιν. Adſunt quidẽ, ſed non præterierunt. *Plutar.*
V. Czékay końcá. Dálêko do tego. Nié mow hup.

Nié iuż oſtátnia / ábo ſtrácona.

οὔπω ἐπὶ νευρῇ βέλος. *Philodemus.* Nondum in neruo telum.
μήτε κακοῖσιν νοσῶν λυποῦ φρένα, μήτ' ἀγαθοῖσι
τερφθῇς ἐξαπίνης, πρὶν τέλος ἄκρον ἰδεῖν. *Theognis.*
Nec malis æger animo doleas, nec bonis ſubitò læteris, priùs quàm finem vltimum videas. *Affine,* Nádźieiá ieſzcze ieſt.

Nié iuż to ieſć.

μένε βοῦς ποτὲ βοτάνην. Exſpecta bos aliquando herbam.
Adhuc tua meſſis in herba. *Ouidius.*
μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξῃς. *Plutarc.* Ne ante lentem augeas ollam vel patinam. V. Nié záraz to bedźié. Dálêko do tego.

Nié iuż to wßyſtko.

ῥάμμα ἐπέκλωσας, προσδεῖ καὶ ῥαφίδος. *Pollux.* Filum neuiſti, opus eſt & acu.
Sed hæc tum laudemus cùm erunt parata. *Cic. de ſuis actis cum bona fama apud Græcos, cùm Athenis ageret.* Quicquid eſt, quamuis amplum ſit, id certè parùm eſt, cùm eſt aliquid amplius. *Idem.*

Qui ad

Qui ad virtutem tendit, & ad superiora progressus est, laxam catenam trahit, nondum liber. *Seneca.* Nec tu cùm obstiteris semel, instantiq; negaris
Parere imperio (*sceleris, vitij*) Rupi iam vincula, dicas.
Nam & luctata canis nodum abripit, attamen illi
Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ. *Persius.*

Nié iutro cię to potka. Nié częstoć śię to trafi. Omyli cię to drugi raz.

Nescis quam huiusmodi tempus rarò se homini det? *Plaut.*
Mihi haud sæpe eueniunt tales hæreditates. *Idem.*

ἐάν τις τινὸς πάρῃ ἔργου καιρὸν, διόλλυται. *Plato.* Si quis alicuius negotij occasionem prætermiserit, illud perit.

Age modò. hodie serò ac nequicquam voles. *Terenti.*
Nunc vino pellite curas Cras ingens iterabimus æquor. *Horati.*
Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus,
Næ tu istas faxo calcibus sæpe insultabis frustra. *Terent.*
οὐκ αἰεὶ θέρος ἔσσεται ποιεῖσθε καλιάς. *Hesiodus.*
Æstas non semper fuerit componite nidos.

Non semper erunt Saturnalia. *Seneca.* V. Zá żywy. Łyká drzeć.

Nié iutro zmartwychwstáć.

Soles occidere & redire possunt. Nobis cùm semel occidit breuis lux,
Nox est perpetua vna dormienda. *Catullus.*
ἅπαξ θανόντος οὐ ταχεῖ' ἀνάστασις. *Ex Æschylo.*
Semel sepulti tarda suscitatio.

Olli dura quies oculos & ferreus vrget Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem. *Virg.* *Ignarus vel immemor horum fuit Gripus in Rudente Plauti, qui (vt Comici sæpe paradoxa & absurda ioci causa proferunt) lucro maximo amisso ait:*

Quid melius est, quàm vt me suspendam clanculum,
Saltem tantisper dum abscedat à me hæc ægrimonia? *Dicit ac si mors somnus esset, qui molestias & solicitudines lenire solet.*

Contrà Martialis ridens Dacianum Catonis dogmata sequentem & tamen mori timentē, ait:

Nolo virum facili redimit qui sanguine famam,
Hunc volo laudari, qui sine morte potest. V. Náléżyß śie w grobie.

Nié kápustna v mnié głowá.

Dictum hoc, est hominis periculum subire recusantis & vitam suam magni æstimantis. Simile quid habet Apuleius cùm dicit:

Nos cucurbitæ caput non habemus vt pro te moriamur. *Caput cucurbitæ dixit significans vilitatem. sic Iunius & Beroald. quanquam posterior allusum putat ad semina capitis cucurbitini multa inclusa, ex quibus alia capita mox renasci possunt, si vnum decidatur. sed & sic dictum Apuleij quadrat.* *Alia comparatione ad eundem ferè sensum vsus*

est 2. Regum 3. Abner, contemni se ratus ab Isboseth, & dicens: μὴ κεφαλὴ κυνὸς ἐγώ εἰμι; .i. Nunquid caput canis ego sum? .s. *quòd ita me contemnis. Et Poloni de vili & improbo capite sublato dicant.* Iák pſá zábit.

Cicero Prætor Vatinio strumoso quidpiam à se petenti & dicenti. Ego si Prætor essem non hæsitarem, *respondit:* Ego tantum collum non habeo. *Notans dicto ambiguo & rei difficultatem cum suo periculo coniunctam, & Vatinij corporis deformitatem. Plutarc.*

Niekarność pobudka do złego.

γλυκεῖ' ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. *Plutarch.*

Custode poma destituta dulcia.

Impunitatis spes, maxima illecebra est peccandi. *Cic.* Quæ libido se non proripiet aut non proijciet, occultatione aut impunitate ac licentia proposita? *Idem.*

Apud Terent. Chremes uxori dicit:

Equidem istuc factum ignoscam; verùm Sostrata
Malè docet te mea facilitas multa.

Inuitat culpam qui peccatum præterit. *P. Syrus.*

ὁ μὴ κολάζων πλημμελοῦντας, ἐφίεται. *A.*

Adde apologum Æsopi de puero furace, positum sub Kogo rodzicy nié karzą.

Nié każdą potráwę iednáko gotowáć.

Iédno ták / drugie owák lépſze.

τὰ μὲν ἑφθὰ, τὰ δὲ μάλ' ἐπιδέξια ἐδέσματα. *A.*

Cocta alia meliora, at alia assa fercula.

Diocles Philosophus ὀψοφάγος, *rogatus: Vter piscis sit melior, Congrus an Labrax .i. lupus. respondit:* alter elixus, alter assus.

Allusit seruus Plautinus hero minanti illi ignem se circumpositurum, ni surgat ab ara asylo, respondens per iocum. Ne faxis sis, nam elixus esse quam assus soleo suauior.

Nié każdemu śię to zeydźie. Nié każdego to ſcześćie potka.

Non cuiuis homini contingit adire Corinthum. *Horat. Vel ob nauigationem periculosam, vt Suidas sentit: vel ob sumptus magnos, qui in ciuitate luxui & delicijs dedita necessarij erant; vt Gellius & Strabo.*

οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλοῦς. *Suidas. quem versiculum apud Stobæum parasitus detorsit ad rem suam dicens:*

οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐπὶ τράπεζάν ἐσθ' ὁ πλοῦς .i.

Non est cuiusuis ad lautam appellere mensam.

Non omnes possunt vnguenta olere exotica, si tu potes. *Plaut.*

Nomen mortui sepulchro inscribi vetuit Lycurgus, nisi qui in bello occubuit. Plutarch.

μόνος Φιλοκτήτης ἡρακλέους τόξον ἐκεῖνο δυνατὸς ἦν. *Lucian.* Solus Philoctetes Herculis arcum intendere potuit.

Pauci quos æquus amauit Iupiter id assequuntur. *Plini. iuni. ex Virgil.*

οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. *Homer.*

Non etenim cunctis diui apparent manifesti.

Affine, Nie wszystko sie kázdemu zeydźie.

Nié kázdy kasa, co wasem trzasa.

Non omnis pugnat, minitans qui fortia clamat. *Anonym. rhythmic.*
Non stillant omnes quas cernis in àëre nubes *Idem.* Nié z kázdey chmury descz.
Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus. *Horati.*
τῇ βροντῇ οὐκ ἀεὶ κεραυνὸς ἕπεται. *A.*
Non omne tonitru fulmen insequitur statim.

Vicinum, Gniew bez-śilny. Kto wiele mowi.

Nié kázdy kot łowny.

Hoc dicto indicatur, quòd sicut in animantibus aliqua à communi natura & indole degenerant; ita homines sæpe à suis maioribus, magistris, statu, professione deficiant, & non omnes nobiles ex nobilibus, fortes ex fortibus prodeant.

οὐ πᾶς αἴλουρος μυαγρός τε πέφυκεν ἰσχυρῶς. *A.*
Nō omnis felis capere est industria mures. *Simile est.* Nié kázdy ptak wieszczy.
Vide Homeri versum sub Nié pewnato. *Vide &* Nié kázdy co śie po doktorsku *&c.*

Nié kázdy pan abo sługá iednaki. Naydźiesz złego, naydźiesz dobrego.

Nié kázdy pan szczodry, srogi: Nié kázdy sługá niewierny, leniwy.
δοῦλος πρὸ δούλου δεσπότης πρὸ δεσπότου. *Aristotel.*
Seruus seruo præstat, herus hero. *Vel*
Est seruus ante seruum, herus item est ante herum. *Confer.* Iest nád ćie.

Nié kázdy co śie po doktorsku, żołnierſku stroi: placu i potyczki dostoi.

Non omnes qui citharam habent, sunt citharœdi. *Varro.*
πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες. Zenodot.
Multos triobolos (*sortibus diuinantes*) paucos est cernere vates.
πολλοί εἰσιν ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. Plato.
Multi sunt thyrsigeri, pauci verò Bacchi (*in sacris Bacchi*) *Vel*
Multos thyrsigeros paucos est cernere vates. *Sic multi gestant virtutis aut artis itemq; dignitatis insignia vel habitum, famam, existimationem, re ipsa vacui.* Sic serta gestant non virgines. *Erasmus.*

Tales veterum πωγωνοφόροι *&* τριβωνοφόροι *dicti Philosophi*, barba tenus & pallio tenus seu habitu solo philosophi. *Sic Herodes Atticus videns huiusmodi philosophum iocatus est dicens*: Barbam & pallium video, philosophum non video.

Hirci olim indignati sunt capris feminis datam à Ioue barbam, qui respondit illis: Sinite illas gloria vana frui, & vsurpare vestri ornatum muneris, Pares dum non sint vestræ fortitudini. Phædri apologus. Epimythion: Nil est habitu similem esse, virtute imparem.

Affine, Mászkárá & Promot.

Nié kázdy wesoł co śpiewa.

οὐ πᾶς γάννυται ὅστις καὶ εὔφωνος ἀείδῃ. *A.*

Non quiſque eſt lætus qui ſuauia cantica promit.

Naufragus & mendicus inuitus canit. *Vide* Spiewa po niéwoli.

Nié káżdy w to potráfi.

οὐ πᾶσα ὗς τοῦτ' εἴσεται. *Plato.* Non quæuis ſus hoc ſciet.

οὐ πρὸς παντός ἐστιν ἀρτῦσαι καλῶς. *Cratinus.* Non omnium eſt rectè condire.

Non eſt cuiuſuis permiſcere vtile dulci. *Ex Horatio.*

Non cuicunque datum eſt habere naſum (.i. *leporem & vrbanitatem acumenq́; in iocando. Martialis.* οὐδεὶς κακὸς εἴσεται τοῦτ. *Plato.* Nemo malus hoc ſciet.

Non eſt cuiuſuis circulum deſcribere, vel in deſcripto centrum deſignare .ſ. *abſq́; inſtrumentis. Apud Polydorum Virgil. certabant duo pictores, alter circulum ſine circino deſcripſit, alter centrū in eo deſignauit. vtrumq́; magnæ artis & incertum vtrum maioris.*

Non eſt cuiuſuis pulſare manu chelyn. *Architrenius.*

Nié káżdy zna co mu zdrowo. Niéwiemy co lépſzego / czégo żądáć.

Stulti haud ſcimus, fruſtra vt ſimus; cùm, quod cupienter dari
Petimus nobis; quaſi, quid in rem ſit, poſſimus noſcere. *Plaut.*
Neſcias quid optes, aut quid fugias; ita ludit dies. *P. Syri Trochaicus.*

Fluctuamus, aliudq́ue ex alio comprehendimus; petita relinquimus, relicta repetimus: alternæ inter cupiditatem noſtram & pœnitentiam vices ſunt. *Seneca.*

Ignorat homo quid conducat ſibi in vita ſua. *Eccleſiaſtæ 7. apud LXX. cum interrogatione ponitur.* τίς οἶδεν ἀγαθὸν τῷ ἀνθρώπῳ ἐν τῇ ζωῇ; Quis nouit quid bonum ſit homini in vita? *Rectè Iuuenalis.*

Nil ergo optabunt homines? ſi conſilium vis,
Permittes ipſis expendere numinibus, quid
Conueniat nobis rebuſq́ue ſit vtile noſtris.
Nam pro iucundis aptiſſima quæq́; dabunt dij, &c. Nos animorum
Impulſu & cœca magnaq́; cupidine ducti (*Hoc illud*) petimus &c. *Hæc Iuuenal.*
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. *Horat.*

οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. *Apud S. Marcum c. 10.* Neſcitis quid petatis.

Nocitura & pernicioſa petuntur. *Ex Iuuenali.*
Magna petis Phaëton, & quæ non viribus iſtis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis. *Ouidi.*
ἄνθρωποι δὲ μάταια νομίζομεν εἰδότες οὐδέν. *Theognis.*
Homines vana æſtimamus, ſcientes nihil.
Ignaris homines in terra mentibus errant. *Cic. ex Pòëta Græco.*

Camelus optans cornua à Ioue, etiam capite & auribus minutus eſt. Gabrias. addit Epimythion. ὅτι δεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ αἰτεῖν προσήκοντα. .i. Quod oporteat à Deo petere conuenientia. *Affine,* Sam nié wie czégo mu śię chcé.

Nié kiy / álé dréwno. Nié biały chleb / álé żemłá.

Dicto hoc ridentur illi qui eadem tanquam diuersa proferunt. v. g. Non fustis sed lignum, *vel contrà.* Non lignum sed fustis. *Ita,* Non vestis sed pallium.

τὰ αὐτὰ διὰ τ' αὐτῶν. *Diogenianus.* Eadem per eadem.

Viginti minis vel quater quinis. *Plautus.*

Huiusmodi ταυτολογίας leges apud bonos auctores præsertim apud Comicos. Sic Plaut. Sticho: E malis multis, malum quod minimum est, id minimum est malum.

Idem Curculione: Cui homini dij sunt propitij, ei non esse iratos puto.

Item Captiuis: Hos quos videtis stare hîc captiuos duos,
Illi qui stant, hi stant ambo, non sedent,
Vos vos mihi testes estis me verum loqui. &c. *Talia enim dicta quasi morologa & inopinata iucunda sunt, & risum mouent auditori, quia constare videntur è contrariis, & audita priori parte exspectat auditor contrarium & ecce idem dicitur secundò.*

Lusit sic Cic. Attico sic scribens: Noli putare, pigritiâ facere me, quod non manu mea scribam; sed me hercule pigritiâ.

Talia sunt & illa Dialecticorum. Si dies est, nox non est.

Reprehendit porrò Epicharmum Aristoteles, quòd sententias quasdam ita conformârit, vt è contrariis constare videantur, cùm tamen in eis idem bis dicatur.

Apud Polonos sunt non pauca talia. vt illud. Czemuś mie vderzył? Rt. Nie iać to/ ále reká moiá. Coż to czyniß? R. Co widźiß. Czégo ßukaß? R. Czégo mi trzebá.

Lens te deus corripiat & fortuna lens. V. Jedńáko.

Nié łácno mießek nápélni/ gdy sumnienie/ cnotá w pélni.
Nié rychło w mießek vtyié/ ktory spráwiédliwié żyié.
οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν. *Menander.*
Nunquam vir æquus diues euasit citò. V. Bogáty rzadko spráwiédliwy.

Nié łácno ábo nié rychło táki vtyié/ ktory z cudzey reki żyié.
Czudzey reki pátrzyć ćießko i głodno.
Rarò est satur, aliena quem pascit manus. *Ex Garneri Gallicis.*
Σπανίως κορέννυτ' ὅντιν' ἑτέρου χεὶρ τρέφει. *A.*

Item. Nunquam erit ille satur qui gratis sæpe cibatur.

Huc facit adagium. Pascis nutricum more. *vel* Pascitur à nutrice.

Sic Aristophan. κᾆθ' ὥσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς,
μασώμενος γὰρ, τῷ μὲν ὀλίγον ἐντιθεὶς,
αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατεσπακας.
Pascis profectò more nutricum malè.
Vbi enim ipse manderis, hûic in os modicum ingeris,
At ipsemet plùs deuoras triplò cibi.

Nié ládá czégo śię zlęknąć. Nié ládá nowiná śię zátrwożyć.

Leo audita rana coaxante, hæsit. magnum aliquod animal ratus, egressam verò palude, pede obtriuit. Æsopus. Epimythion. μὴ δεῖν πρὸ τῆς ὄψεως δι' ἀκοῆς μόνης ταράττεσθαι.

.i. Non oportet antequam videas ob solum auditum perturbari.

Nié ládá ozdobá/ ſtroy. Przyſtroiłéś. *Ironicè.*

Ebur atramento candefacis. *Plauti lena puellæ naturâ formosæ cerussam postulanti respondet*: Quid cerussa opus est?
Vna opera ebur atramento candefacere postules. &c. *Item.*
Non do. scita es tu quidem. Noua pictura interpolare vis opus lepidissimum.
λεοντῆ ἐπὶ κροκωτῷ. *Aristophan.* Leonina pellis super crocotum.

Nié ládá podźiał.

τῷ κυνὶ δέδωκας τ᾽ ἄχυρ᾽ ὄνῳ δὲ τ᾽ ὀστέα.
Paleas dedisti cani, asino porrò ossa das.

Nié ládá poſługá. Poſłużyłéś mi. *Ironicè.*

Ædepol curatum probè. *Terent.* Huic tu mandes si quid rectè curatum velis. *Idem.*
Ex vnis geminas mihi confecisti nuptias. *Idem. Sed conficies habet.*
Martial. in Medicum. Languebam: sed tu comitatus protinus ad me.
Venisti centum Symmacho discipulis.
Centum me tetigêre manus Aquilone gelatæ,
Non habui febrem Symmache, nunc habeo.
Addo *Iocum in Neronem.* Quis neget Æneæ magni de stripe Neronem?
Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem. *Anonym.*

Nié ládáś chłop/ piſarz/ *&c.*

Eugè stenuè. Beatus verò nunc es cùm clamas. *Plaut.*
Effetè, grauiter, citò, nequiter, euge beatè. *Martial. adulator Poëtā laudat.*
Egregiam verò laudem. *Virgil.* V. *Sequens.*

Nié ládá ßtuká/ robotá/ zábáwá! Nié ládáś rzemieśnik.

Máß śię z czem pokázáć. *Ironicè.* Káżdy w to potréfi.

Mulum de asino pingere. *Ex Tertulliano. cùm ineptiæ ab aliquo finguntur, vel res efficta ab exemplari parùm distat. quia facilè talia fiunt quæ parū differunt vt mulus & asinus.*
τὴν τορύνην ἔξεσεν. *Sophron.* Tudiculam expoliuit.
κέγχρον τρυπᾶν. *Galen.* Milium terebrare. *de negotio difficili & inutili.*
τὰς κέγχρους ἀποτορνεύειν. Milium torno scalpere. *Ex Suida.*
Peregrino glorianti quòd vni pedi diu insisteret, Lacon respondit: Nullus est anserum qui hoc non possit. *Plutarch.*
Laureolam in mustaceo quærere. *Cic.* .i. *ex re vel actione nullius momenti gloriam & famam aucupari. Nam mustaceum est libum quod foliis lauri suppositis coquitur; laureola verò erat ornamentum triumphantium, & principum ac pontificum ædium.*
μόνος θέων ἐκράτει. *Lucian.* Solus currens (*in stadio*) vicit.
Scis simulare cupressum, *Horat. de scriptore minuta ornante. Tralatum à pictore inepto qui nil*

qui nil aliud poteſt pingere niſi cupreſſum & alias arbores, flores, &c.
Prouidet inſpecto ſidere præterita. *Morus de aſtrologo inepto.*
Sic nodus Gordius ſoluitur .ſ. *gladio ſecando non explicando. Ironia alludens ad Alexandrum, qui nodum Gordij plauſtri cùm ſoluere explicando non poſſet, gladio diſſecuit. Curti.*
τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; *Ariſtides.* Quis aberret à ianua? Kula w płot.
Affine, Subtelność. Robotá niepotrzebna.

Niéládá to co. Niépotrzeczy. Nié o fráßkę idźie.

οὐ φυλλίας ὁ ἀγών. *Diogenianus.* Non de oleaſtro eſt certamen.
οὐκ ὄναρ ἀλλ' ὕπαρ. *Homer.* Non ſomnium ſed res.
οὐκ ἔστ' ὧδε τὰ τῶν ψυλλῶν ἴχνη μετρεῖν. *Luciā.* Nō hîc pulicū veſtigia metiēda ſunt.
Inueni, non quod pueri in faba. *adde, inuenire ſolent .ſ. midam vermiculum. Plaut.*

— Nec enim leuia aut ludicra petuntur Præmia. *Virgil.*
Magnæ mentis opus, nec de lodice parandâ Attonitæ. *Iuuenal.*
Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa eſt. *Idem.*

Dignum propter quod vadimonium deſeratur. *Ex Plinio.* V. Wielka rzecz.

Nié tákowe to rzeczy. Niémaß śię ná co tákowić / o co ſtáć.

Nihil voto dignum video. *Seneca.*
Στιβάδες Φορμίωνος. *Suid.* Storeæ Phormionis *ducis frugalis.*
Dignum propter quod vadimonium deſeratur! *Budæus Eraſm. ex Plinio ſed ironiam adhibe.* *Simile eſt illud Iuuenalis.*

Propter quod fas eſt genua incerare deorum.
τὸ Μορσίμου τίς ῥῆσιν ἐξεγράψατο; *Suidas.*
Quis carmina velit Morſimi tranſcribere. *Tragicus ineptus fuit.*

Talis etiam Bauius & Mæuius Pöëta eſt apud Virgilium, Horatium.
βαλανοκλέπτης. Fur glandis. *rei viliſſimæ.*

Furaris littori arenas. *Ouidi.* Niémaß co kráść / z czym śię kryć.
εἰς σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴμεν, μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι. *Euſtathius.*

Ad ſcolō nec ipſe proficiſcaris, nec alterū comiteris. *Regio eſt inamœna, aſpera, inculta.*

ὅστις τούτοισι γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω. *Ariſtophan.*
His quiſquis arridet, meis non gaudeat.

ὁ ἀετὸς οὐκ ἀνάσχεται ἐν τοῖς κολοιοῖς ἀριστεύειν. *Nazianzen.*
Aquila non ſuſtinet inter graculos primas tenere. *Vide apologum ex Libro Iudicum ſub* Wole tu oſtátni być. *Cicero de haſtis gramineis quas Verres Syracuſanis abſtulit, ait:* Erant eiuſmodi vt vidiſſe ſemel ſatis eſſet, in quibus neq; manu factum quicquam, neque pulchritudo erat vlla, ſed tantùm magnitudo incredibilis, de qua vel audire ſatis eſſet, nimiùm videre plùs quàm ſemel. etiamné id concupiſti?
πολλὰ Σύρων λάχανα. Multa Syrorum olera. *de eo qui rebus vilibus abundat. vt Syri hortos potiùs quàm agros colebant.* *Affine,* Podła rzecz. Nié dbam.

[Nie łákomy/ nie chćiwy człowiek. Nie vłákomi śie ná ledá co.
Eſt modicus voti preſſo lare: &c.
Inque luto fixum poſſit tranſcendere nummum. *Perſius.*
ἡ ἀλώπηξ ἐ δωροδοκεῖται. *Suidas.* Vulpes muneribus non corrumpitur.
Themiſtocles hoſtem torquatum occiſum iacentem videns, ait comiti ſuo:
Accipe tu hæc, quia tu Themiſtocles non es. *Plutarch.*
In triuijs fixum non ſe demittat ad aſſem. *Ex Horatio.*
ἀετὸς ἐ θηρεύει τὰς μυίας vel θρίπας. Aquila non captat muſcas vel thripas.

Nie tam zrzebiećia.
Proprio ſenſu. Parcendum eſt teneris. V. Młodemu folgowáć.
Tralato ſeu Paræmiaco. V. Dálekó do tego. Niedźwiedź w leśie.

Nie ludzki/ mrukłądny.
Vir paucorum hominum. *Horat.* Homo eſt perpaucorum hominum. *Terent.*
Illum ſi adeas, abitum quàm aditum malis. *Plautus.*
Hominem nunquam conueni quenquam, vnde abierim libentiùs. *Idem.*
Quod genus hoc hominum? hoſpitio prohibemur arenæ. *Virgil.*
Timon alter. μισάνθρωπος .i. *oſor hominum. Lucian.*
Omnem humanitatem exuit: Hominem ex homine exuit. *Cicero.*
μονοφάγος. Solus edens aut victitans.
Cornea illi fibra. *Perſi.* .i. *durus, duris viſceribus, ſine motu affectus.*
κεραςβόλος. *Plutarch.* durus, inhumanus.
ἅπας ἐχῖνος τραχύς. *ex Ariſtophane.* Totus echinus aſper.
ἐκ δρυὸς ἢ ἐκ πέτρας ἔφυεν. *Plato.* E quercu aut rupe prognatus.
κεντρότερος λεβηρίδος. *Suidas.* Aſperior leberide.
Muſca & hirundo ſymbolum hominis inhumani feri. *de his ſic Plutarch.*
μυῖα ἢ χελιδὼν ἐχ ἡμεροῦται πρὸς ἄνθρωπον, ἐδ' ἀνέχεται ψαύειν, ἐδ' ὁμιλίας ἔργε τινὸς ἢ παιδιᾶς. Muſca & hirundo non cicuratur homini, nec tangi ſe patitur, nec ſocietatem vllius operis aut ludi admittit.
Alter Stratilax ſeu Truculentus *Plauti, ruſticanus inhumanus & rus merum, cuius mores lepidè exprimit Poëta Truculenti actu 2. ſcena 2.*
δεινὸς ἀνὴρ τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο. *Homer.*
Vir moroſus & inſontem culpauerit vltrò.
ἡ τῶ σκυθῶν ῥῆσις ἢ ἀπόκρισις. *Lucian.* Scytharum oratio vel reſponſum .ſ. *in-humanum. quod Dario reddiderunt vno verbo,* κλαῖειν .i. *flere eum iubentes. Aliter A-thenæus.* Nunquam ſacrificat Gratijs vel Muſis. *Vide hoc dictum ſub* Gruby.
Amicus vt oleũ plantis. *de eo qui ob morũ aſperitatem & feritatẽ, ſociali vitæ ineptus eſt. Ex Rhodigin.* ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. *Plutarch.* Pereat amicus cum inimico. *Vox Timonea vel certè eius qui ſe tantùm ſpectat, nec plùs amicum quàm ini-micum æſtimat.* Alter Nouius Microſpicus Martialis. *de quo lepidum habet epigramma 87. lib. 1.*

Ingressus est sine salutatione, abijt sine valedictione. *Garner. Gallic.*

ἱέρακα αἰτοῦντι ὀρέγει βρόχον. *Ex Luciano.* Stipem petenti porrigit funem.

Vic. Nie gościnny. Nie żartowny.

Nié malowány mu ia. Nié będę mu ia málowany.

Non dormiam vel non dormio ego illi. *Habet Cic. quid simile.*

Σκιαγραφεῖς ἐκείνῳ ἐγὼ οὐ μὴ ἔσομαι. *A.*

Faxo, sibi ne me esse pictum existimet. V. Nié dam sobié ná gebié gráć.

Nie ma co robić.

Conchas & vmbilicos legit. *Cic.* Fluctus numerat. *Idem.*

——— Passim sequitur coruos testaque lutoque. *Ex Persio.*

τὰς μυίας ἀπαμύνει. *Aristophan.* Muscas abigit. *Simile illud est:* Muscas configere. *Suetonius de Domitiano scribit: eum quotidie in secreto horario muscas captare ac stilo praeacuto configere solitum.* *Adde illud Horatij.* Plostello adiungere mures &c. *puerorum negotia.* τὰς ἐν ᾅδου τριακάδας ἐπιζητεῖ. *Suidas.* Inferorum triacadas inquirit .i. *tricesimum cuiusq; mensis diem seu* ἕνην *siue* νέαν. *diem pridie Calendas poni solitum, quasi verò in inferis huius diei cura vlla sit.*

Sed curiosi sunt hîc complures mali,
Alienas res qui curant studio maximo,
Quibus ipsis nulla est res quam procurent sua. *Plaut.*

Apud eundem adolescens amatorculus dicit feminae. Vos me reddidistis otiosum.

Rem perdidi, cum re meum negotium abstulistis.
Si rem seruassem, fuit vbi negotiosus essem. V. Dármo robiß.

Niemam / skąpego słowo. V skąpego / niémáß wßystkiego. V skąpego ná końcu ięzyká śiédźi / Niémáß.

Ad denegandum celeri lingua vtimini. *Plaut.*

Ταχεῖα γλῶσσα πρὸς τὸ δὴ ἀρνεῖσθαι πέλει. *A.*

Ad denegandum quidlibet lingua est celer.

Apud Plautum Euclio triparcus senex domo discedens mandat anui haec:

Occlude ianuam. Caue quenquam alienum in aedes intromiseris.
Quod quispiam ignem quaerat, exstingui volo.
Tum aquam aufugisse dicito, si quis petet,
Cultrum, securim, pistillum, mortarium,
Quae vtenda vasa semper vicini rogant,
Fures venisse atque abstulisse dicito. &c.
Si bona fortuna veniat, ne intromiseris.

Item de eodem. Famem hercle vtendam si roges, nunquam dabit. *& plura similia.*

Niémáß co pámiętáć / znáć / vmieć / wyliczáć. Niémáß czégo słuchać.

αἰγῶν ὀνόματα .f. γνώσκειν, ἀπαριθμεῖν. *Suidas.* Caprarum nomina nosse, recensere, *de opere superuacuo & inutili.* *Rationem affert Iunius, quod inter capras nullum aut*

exiguum ſit diſcrimen, ac proinde ſtultè opera locatur in ijs nominandis. Sed hoc paſtores & patresfamilias agreſtes negant, qui inter capras, vt & inter vaccas diſcrimen agnoſcunt, adeò vt in magno etiam numero nomen ſingulis imponant (vt & Poloni noſtri. Białuchá/ Czárnuchá/ Rożychá. Pſtruchá &c.) *nec hoc inutile eſſe exiſtimant.*

Alia ergo puto eſt ratio dicti Suidæ, nempe quòd ea res ſit vilis, & vix cuiquam alij, præter opiliones neceſſaria vel vtilis. vt & artium vilium inſtrumenta & ſcrutariorum ſupellex vel ſcrutorum congeries, quæ hic etiam Prouerbij inſtar poſſet vſurpari.

Porrò prouerbium Suidæ potes etiam vſurpare de rebus bonis & vtilibus aliis, ſed tibi minimè neceſſariis aut commodis. vt ſi Religioſus vir audiat aliquem recenſentem ſuam vel alterius genealogiam nobilem nominando varias perſonas etiam puerorum & feminarum: aut ſi quis in exercitu Scytharum vel Turcarum enumeret duces centuriones & huiuſmodi nominatim, dicere poſſis: Nomina caprarum .ſ. recenſes, vel audis.

λαβέ μηδὲν καὶ κράτει καλῶς. *Galenus.* Cape nihil & ſerua bene. *de ijs qui friuola docentes auditores meminiſſe iubent.*

μύρμηκος ἀτραποὺς ἄδει. *Ariſtophan.* Formicæ ſemitam canit.

ὄνων θανάτους διηγῇ. *Suidas.* Aſinorum mortes recenſes. *vt Apuleius facit.*

Ταῦτ' ἐπιλελῆσθαι πρὶν μαθεῖν (ἔδει) *Ariſtophan.*

Hæc obliuiſci priùs quàm didiceras oportuit.

Non pertinet ad rem an minor fuerit Hecuba quàm Helena. *Seneca, qui plura talia habet epiſtola 88.* quæ *inquit* dediſcenda erant, ſi ſcires.

In vento & aqua ſcribendum. *Ex Catullo.* V. Wiele rzeczy rozſerzáć. Podła rzeczy

Niemáß czymby oko záproßyć/ coby w oko wproßyć. *idem.* Niemáß nic *Vide infrà.* Wßyſtko pobrał.

Niemáß czym co poczáć.

μηδὲ σταλαγμὸν ἕνα. *Ariſtophan.* Nec guttam vnam.

Neque conſilij neque argenti mihi gutta parata eſt. *Plaut.*

οὐδὲ οὖρος οὐδὲ εἰρεσία .ſ. ὠφελεῖ. Neque venti neque remi .ſ. adiuuant. *ex Cic. de eo qui nulla re inſtructus eſt, ſed ab omnibus imparatus. ſic aptat Braſſican.*

Non eſt vnde quid fiat. *Sic Terent.* Hæc ſi neque ego neque tu fecimus,
Non ſiuit egeſtas facere nos &c. nam ſi eſſet vnde id fieret Faceremus.

Vide Animie tám. *&c.* Dwiązłem.

Niemaß iuż téraz tákich ludźi.

Magis appareret adagium, ſi non odioſum eſſet, è certo aliquo hominum ſtatu perſonam laudatam producere (vt faciunt aliqui) V.G. Niemáß téraz Stániſłáwow. Nie wiele téraz tákich Stániſłáwow/ ábo Biſkupow/ Zołnierzow/ Oycow/ Studentow/ Burmiſtrzow. &c. *prout occaſio ex aliquo ſtatu, quempiam laude dignum offert. Sed hoc deſiderium vel querela comparationem odioſam continens, perſtringere & offendere poſſet præſentes eiuſdem ordinis vel conditionis. quare ego illa abſtineo.*

Sic in Adelphis Terentij Demea ciuis honeſtus & grauis, viſo Hegione ſui ſimili dicit:

Sed quis

Sed quis illic est procul quē video? estne Hegio. — Homo amicus nobis?—dij boni!
Næ illiusmodi iam nobis magna ciuium
Penuria est, homo antiqua virtute & fide. &c.
Quam gaudeo, vbi etiam huius generis relliquias (tem. &c.
Restare video. vah! viuere etiam nunc lubet. Opperiar hominem vt salu-
Cùm Iulius Cæsar inuasisset imperium Romanum, statuæ Bruti regum expulsoris inscripse-runt Romani ad libertatem aspirantes. εἴθε νῦν ἦ Βροῦτε. vtinam nunc Brute esses! *Et.* ὤφελε ζῆν Βροῦτος. Debuisset nunc viuere Brutus .s. *qui tolleret Cæsarem Tyrannum. Plutarch.* πάλαι ποτ᾽ ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι,
οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ᾽ εἰσὶν, οἱ δ᾽ ὄντες κακοί. *Aristophan.*
Fuêre quondam strenui Milesij. Illi sed haud sunt ampliùs, sed sunt mali.

Niémaß mu co zadáć / zarzućić. Niémaß mu czym oczu zaplusnąć.
Cnotliwy.

εἰκῆ τῷ ἡρακλεῖ .s. ἢ ὀνειδίζῃς, προφέρῃς. *Ex Plutarcho.* Frustra Herculi .s. *quidpiam obijcias, vel illum insimules ignauiæ, qui strenuus erat, & non dolo sed virtute omnia peragebat. alij aliter id explicant.* πηδαλίου ἁγνότερος. *Suidas.* Purior clauo vel gubernaculo. *quod semper aqua abluitur. de inculpato.* Purior salillo. *Catullus.* Famæ os clausit. *Budæus .i. materiā omnem obtrectatoribus & calumniatoribus subtraxit.*
A puro pura defluit aqua. *Ex Theognide, qui ait:*
εἴ μ᾽ ἐθέλεις πλύνειν, κεφαλῆς ἀμίαντον ἀπ᾽ ἄκρης
αἰεὶ λευκὸν ὕδωρ ῥεύσεται ἡμετέρης
Si me velis lauare, à summo capite nostro, semper alba seu pura aqua defluet.
χρυσοῦν γένος. *Aratus. Hesiodus.* Aureum genus. Aurei generis homo. *nam aurum rubiginem non sentit.* χρυσὸς ὁ κολοφώνιος. *Zenodotus.* Aurum Colophonium. *quod optimum erat. dicitur de homine integerrimo vel eximio.*
Catoni dicam scribere .s. *frustra tentes. nam is plus quadragies in ius vocatus, semper iudicum sententiis absolutus est, Plinio auctore. Censorium Catonem intellige. Sic & Aristophon Athenis quinquagies accusatus semper absolutus est. Valer. Maxim.*

Niémaß ná to odpowiedźi.

Digitum quâ proferat non habet .i. *gestum vel minimum se defendendo edere non potest. Cic. sic.* Quid agat, quâ aggrediatur iudicem, quâ deniq; digitū proferat non habet. οὐδὲ γρῦ. Ne gry quidem Dionis respondere potest.

Niémaß nic nad ludźie.

Nihil egregiè, omnia mediocriter. *Simo Terentianus sic de filio suo:* Pleriq; alij animum ad aliquod studium adiungunt, ad equos, ad canes, ad philosophos.
Horum ille nihil egregiè præter cætera
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter. *Item ex eodem Terentio.*
(Meminit) Apprimè in vita esse vtile, vt ne quid nimis. *Potest hoc ironicōs dici.* οἷοι νῦν βροτοί εἰσιν. *Homer.* Vt nunc sunt homines .s. *talis est.*

Qualia nunc hominum producit corpora tellus. *Virgil. de viribus corporis.*

Niémász niéstátku / postrzegszy popráwić státku.

Nié widze w tem żadney wády / popráwić gdy trzébá rády.

Non est turpe cum re mutare consilium. *Seneca.* Optimus pœnitenti portus est, mutatio consilij. *Idem.* Non est leuitas, à cognito & damnato errore discedere. Ingenuè fatendum est: Non putaui: Deceptus sum. *Idem.* Neque enim inconstantis puto, sententiam tanquam aliquod nauigium atque cursum, ex Reipublicæ tempestate moderari. *Cic.* Hæc legi, non semper easdem sententias ab ijsdem, sed quascunq; Reipubl. status, inclinatio temporum, ratio concordiæ postularet, esse defendendas. *Idem.*

Malum est consilium, quod mutari non potest. *P. Syrus.*
Temporibus sapiens mores sine crimine mutat. *Cato.*
πρὸς γὰρ τοὺς καιροὺς ὁ σοφὸς μεταβάλλετ' ἀμέμπτως. *Planudes.*

Sapientis est quod dixerit, interdũ si ita rectius sit mutare, de sententia decedere aliquando *Cic.* Nemo doctus vnquã mutationẽ consilij inconstantiã dixit esse. *Idem.* Superbæ stultitiæ perseuerantia est: Quod semel dixi, qualecunque est fixum ratumque sit. *Seneca.* V, Popráwić śie godźi. Lépiey śie wróćić.

Niémász páná domá. Nié czuia nád sobą.

Gdy kotá myszy nié czuia / beśpiecznié sobié hárcuią.

Vbi summus imperator non adest ad exercitum,
Citiùs quod non facto est vsus, fit; quàm quod facto est opus. *Plaut.*

Virgil. de populo sine capite. ——— Sæuitque animis ignobile vulgus.
Iamque faces & saxa volant, furor arma ministrat.
Tum pietate grauem ac meritis, si forte virum quem
Conspexêre, silent, arrectisque auribus adstant.
Bella gerunt mures, dum felem non habet ædes. *Anonymus rhythmic.*
Mus salit in stratũ, dum scit abesse catum. *Idem. sed in Cato:* A longũ *aliis.*
οἱ μύες ὑβρίζει ἐπεί γ' ὁ λέιχρος ἄπῃ. *A.*

In absentia heri seruus spectatur. *Garner. sed hoc in vtramq; partem valet. Sic in Mostellaria Plauti Phaniscus absente hero probum se & fidelem exhibet.*

Niémász śie nád czem ábo nád kiem pástwić.

κύνα δεδαρμένην δέρειν. *Aristophan. Suidas.* Canem excoriatam excoriare. Nudo vestimenta detrahere. *Plaut.* In tauros Libyci ruunt leones. Non sunt papilionibus molesti. *Martial.* ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας. Aquila nõ captat muscas. ἐλέφας μῦν οὐχ ἁλίσκει. Elephas non capit murem.

Leoni sat est prostrasse corpora. *Ouidi.*
Vt quondam in stipulis magnus sine viribus ignis. In cassum furit. *Virgil.*
— Stipula crepitabat inani Ignis iners crassãq; dabat sine robore flãmã. *Silius.*

τὸ πῦρ ἐξάπτεται μὲν εὐχερῶς ἐν ἀχύροις καὶ θριξὶ λαγῴαις, σβέννυται δὲ τάχιον. *Plutarch.* Ignis accenditur quidem facile in ſtipulis vel paleis & in pilis leporinis, citiùs verò exſtinguitur. Babys peiùs canit. V. Dálèko to od tego.

Plutarchus, de Q. Flaminio, qui Annibalem iam ſenem & priuatum apud Pruſiam regem latitantem mori compulit, dicit: ὠμὸς ἔδοξεν ὥσπερ ὄρνιν ὑπὸ γήρως ἄπτηνα καὶ κόλουρον ἀφειμένον ζῆν ἀποκτείνας. Crudelis viſus eſt, tanquam is qui auem ex ſenio pennis & cauda carentem viuere permiſſam interficit.

Niémaſz śie o co kłopotáć, śierdźić, ſwarzyć.

De lana caprina rixari. *Horat. .ſ. cuius eſſe debeat: vel ſitné lana an villus?* Propugnat nugis, armatus. *Idem .i. armatus pugnat pro nugis. Similis conſtructio apud Virgil.* —— *Quæ vos dementia adegit Italiam? .i. egit vel adegit ad Italiam Locutus ſic & Cic. eſt aliquoties.*

οὐ τῆς Ἑλένης ἕνεκα, οὐδὲ τῶν Πριάμου Περγάμων, ἀλλὰ τῶν ἐλπιζομένων πέντε ὀβολῶν. Non ob Helenam nec ob Priameia Pergama, ſed ſpe quinque obolorum *.ſ. vigilare, fatigari multùm.* Quæ infra nos, nil ad nos. *Eraſm. ex dicto Socratis commutato. Monet ne curemus vilia.*

λεπτολογεῖν καὶ περὶ καπνοῦ στενολεσχεῖν. *Ariſtophanes.*
De rebus friuolis diſceptare & de fumo ſolicitè argutari.

Parni ſcaphula. V. Nié wiélka ſzkodá. Quæ contumelia eſt quod apparet audire? *Seneca de eo, qui indignatur, cùm quis vitium corporis eius, vt linguæ, inceſſus exprimit:* quaſi notiora *inquit*, fiant illa alio imitante, quàm nobis facientibus.

Cauſa leuis litem debet habere leuem, vel breuem. *Garner.*
ἥ τε βραχεῖα δίκη θᾶσσον ἔχοιτο τέλος, *vel* κρείσσων. *A.*

Nié maſz śie z czego chelpić.

κωδωνοφόρος αὐχέεται ἀνοήτως κύων. *A.*
Stultè ſonoro iactat ære ſe canis. *Ex Apologo Æſopi apud Auienum.*
Cani clam mordenti nola index vitij appenſa eſt, qua illi glorianti alij canes dixêre.
Stulte improbitatem tuam hoc teſtatur, non decus addit. *Vel vt Auienus habet:*

Non hoc virtutis decus oſtentatur in ære.
Nequitiæ teſtem ſed geris inde ſonum.

ὄνειδός ἐστιν, ὅτ᾽ εὐκλεὲς σύ σοι οἴει. *A.* Tibi quod decori ducis, ingens eſt probrũ.
ἐξ οἷς σὺ καυχᾷς, οἱ ἄλλοι αἰσχύνονται. *Suidas.*
Quibus tu gloriaris, cæteri erubeſcunt.

Pannoſus fruſtulum purpuræ laciniæ ſuæ aſſutum reſpectat.
Malus numerat ſceleſtè facta in gloriam. *Vetus Senarius.* *Vide affine,* Kokoſzy śie.

Niémaſz tám nikogo. I pſá w domu niémaſz.

Ne muſca quidem eſt intùs. *Ex Suetonio. apud quem in Domitiano Vibius Criſpus orator iucundus interrogatus:* Ecquis eſſet intùs cum Cæſare? *reſpondit:* Ne muſca quidem. *quo ioco perſtrinxit Domitianum, qui quotidie in ſecreto ſuo ſolario ſolus nihil agere aliud, quàm muſcas acuto ſtylo configere ſolebat.*

Simile quid est in Truculento Plauti. vbi cuidam mulieres quærenti, respondet seruus:
Quas tu mulieres mihi narras? vbi musca nulla est femina in ædibus .i. *nulla prorsus est femina, ne musca quidem.*
μηδὲ μία μυῖα γ᾽ ἔνδον ἐνθ᾽ εὑρίσκεται. *A.* Ne musca quidem intus inuenitur vnica.
Possessio in qua animal reliquum nullum est. *Cicer.*
Bona fortuna est intùs .i. *nullus est. ex Diomede & Plauto.* V. **Nikt** *in 1. Tomo.*
Ne canem quidem seu mingentem ad parietem domi relinquere. *in libris Regum.*
I psa nie zostáwić.

Niémáß w czym przébieráć. Wßystko śie niéwiem komu godźi.
Iédno złe/ drugie iéßcze gorße.

κακὰ μὲ θρῖπες, κακὰ δὲ ἶπες. *Diogenian.*
Mala vel mali tripes (*vermiculi lignorum*) mali & ipes (*vermiculi cornuum.*)

πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ κακὰ τρία.
Sunt ignis & mare mulierque mala tria.

τὰ τρία Θηραμένους. *Polyzelus.* Tria Theramenis .s. *cauenda. Athenis hic rempublicam administrans tria pœnarum genera inuexit. nempe Reum stipiti alligatum à lictore excarnificari, vel cicutam bibere, vel exilio solum vertere.*
τῶν τριῶν κακῶν ἕν. *Suidas.* E tribus malis vnum.
λέριοι κακοὶ πάντες πλὴν προκλέους καὶ προκλέης λέριος. *Strabo.* Lerij mali omnes dempto Proclea sed & is Lerius est. *Altercaris cum fratre, vter vestrum peior sit. Ego dico, illum esse peiorem omnibus, te verò peiorem neminem omnium. Phalaris Græcus.* τὰ τρία τὰ εἰς θάνατον. *Vel* τὰ τρία τῶν εἰς θάνατον. *Suidas.*
Tria morti addictorum, *quæ erant Gladius, Restis, & Cicuta potio.*
τὰ τρία παρὰ τῇ αὐλῇ. *Alexis.* Tria apud prætorium. (*suprà proximè posita) Apud Zenobium qui sortes Delphis accipiebant, cum ea conditione, ne ante præscriptum diem eas resignarent, si forte præuaricabantur, vnum è tribus illis accidebat, oculorum aut linguæ aut manus amissio.* Peribis si non feceris: si feceris, vapulabis. *Apud Gellium oraculum cuidam redditum.*
τῶν πιθήκων εὐμορφότατος, δύσμορφός ἐστι. *Plato.* Simiarũ pulcherrima, deformis est.
V. **Iéden iáko drugi. Wßystko iotrowié. Smierć á śmierć.**

Nié mego to miskká potráwá. Cánßa v mnie gęba.

Viliùs esurio. *Martialis de apro sibi donato, post alia dicit:*

Sed coquus ingentem piperis consumet aceruum,
Addet & arcano mista Falerna garo.
Ad dominum redeas, noster te non capit ignis,
Conturbator aper; Viliùs esurio. *Sic & Iuuenalis.*
Ne mullum cupias, cùm sit tibi gobio tantùm In loculis.

τὸ βρῶμα τοῦτο γ᾽ οὐκ ἐμοῦ βαλαντίου. *A.* Hæc esca loculis maior est pretio meis.

Nié mestá rzécz stroić śię.

Non est ornamentum virile concinnitas. *Seneca.*

Apud Lucianum cuidam nimis culto dicitur. ἔαρ ἤδη καὶ πόθεν ὁ ταώς; Iam ver adest, & vndénam pauo?

Aristoteles videns adolescentem studiosè se comentem ait: Non te pudet, quod à natura vir factus, te effemines? *Antoni. Melissa.*

Sint procul à nobis iuuenes vt femina compti,
Fine coli modico forma virilis amat. *Ouidi.*
Munditiæ placeant, fuscentur corpora campo.
Sit bene cõueniens & sine labe toga. *Idē.* Forma viros neglecta decet. *Idem.*

Apud Virgil. 9. Æneid. exprobrat Remulus Troianis cultum muliebrem.

Vobis picta croco & fulgenti murice vestis. &c.
Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ,
O veræ Phrygiæ! nec enim Phryges. &c. *pluscula ad hunc locum affert Cerda.*

Ouidius etiam improbans cultum virilem sui temporis ait:

Feminea vestri potiuntur lege mariti,
Et vix ad cultus nupta quod addat habet.

οὐδὲ μὴ ἐνδύσεται ἀνὴρ στολὴν γυναικείαν. *Deuteronomii. 22.*
Non induetur vir veste muliebri. (*nec contrà*)

Vt natura dedit, sic omnis recta figura.
Turpis Romano Belgicus ore color. *Propertius.*

Nié miáła babá kłopotu, kupiłá sobié prośię. Swierzbiał cię pokoy.

Reperi negotium *In Rudente Plauti seruus rogatus à vicini ancilla vt aquam sibi præberet, accepta eius vrna hausit; ancilla verò non comparente ait:*

Intrò ferenda est (*vrna, ne in publico pereat*) repperi negotium.
Siquidem his vltrò mihi aggerunda etiam est aqua .i. *non tantùm haurienda, sed etiam afferenda domos vicinorum.*
Ecce autē in benignitate (*dum officiosus sum in alium*) hoc repperi negotiũ. *Idem.*
Homo, ne sit sine dolore, fortunam inuenit. *P. Syrus.* .i. *vltrò sibi accersit molesta negotia.* ἐπίσπαστον κακόν. *Homer.* Accersitum malum.
Argentũ accepi, dote imperium (*in vxorem*) vendidi. *Plaut. de vxore opulenta imperiosa.* αὐθαίρετος λύπη. Spontanea molestia. *de vxore & liberis.*
Negotij sibi qui volet vim (.i. *multùm*) parare,
Nauem & mulierem hæc duo comparato.
Nā nullæ magis res duæ plùs negotij Habēt, forte si occœperis exornare. *Plaut.*

πράγματ' ἐξ ἀπραξίας. *Suidas.* Negotium ex otio .s. *natum est, vel reperi.*

ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματ' οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο. *Zenodotus.*
Viro Lydo negotium non erat, sed ipse egressus (*foras*) parauit (*illud sibi.*)

De Crœso id interpretantur qui Cyrum prouocauit & ab eo victus captus est.

ἑκὼν ὁ Χῖος δεσπότην ὠνήσατο. *Athenæus.*
Sponte dominum mercatus est Chius sibi. *Nam Chij primi seruis mercena-*

 riis vti

riis vti cœperunt, qui poſtea à Mithridate Cappadoce victi, ſeruis illis ſerui traditi ſunt.

ὥσπερ Χαλκιδικὴ τέτοκεν ἡμῖν γυνή. Tanquam Chalcidice peperit nobis vxor. *Ariſtus Salaminius. De re quæ multas curas aut lites gignit. Chalcidice mulier peperit centum pueros & eadem arma ærea reperit. Alii ciuitatem fuiſſe aiunt quæ armorum vim parabat.* ὁ καρπάθιος τὸν λαγών. *Pollux.* Carpathius leporem .ſ. *intulit in ſuam regionem carentem leporibus, qui frugibus pernitiem attulit.*

ἔργον ἐπ᾽ ἔργῳ. Opus ad opus .ſ. *acceſſit. querela mulieris de marito, qui ſordidam & impolitam lanam emit, in qua nenda multùm operæ moleſtæ illa ſumebat.*

τί με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; *Xiphilin.* Quid opus erat me longis tibijs canere? *Othonis dictum pœnitentis quod curaſſet occidi Galbam vt ipſemet regnaret. videns enim turbas, dixit. Quid opus erat &c. .i. cur appetij imperium tam turbulentum! Meminit Suetonius. In eos dictum quadrare ait Xiphilin. qui aliquid ſibi inutile faciunt. Leninus dictum ſonare ait: Non omnibus buccis longas tibias quæ difficiliùs inflantur, conuenire. Aliter Turneb. & Eraſmus.*

Quadrat apologus Horatii de equo qui pulſus paſcuis à ceruo, ad hominem iudicem prouocauit, qui vlturus eius iniuriam eum inſcendit, nec ampliùs liberum dimiſit.

Vipera erinaceum in cauum ſuum recepit & hoſpiti aculeato cedere debuit. Apologus.

Nie miéc śię kotku ná niédźwiédźiá.

Ne Dares contra Entellum .ſ. *auſit pugnare ſe fortiorem. Ex Virgil.*

Quo moriture ruis, maioráque viribus audes? *Æneas increpat Lauſum iuuenem pertinaciter in tela & mortem ruentem. 10. Æneidos.*

οὐ γὰρ ἔοικεν ὑπερτέρῳ (ἀνέρι) ἀντιάασθαι. *Q. Calaber.*

Non enim decet præſtantiori viro aduerſari.

χρὴ δὲ πρὸς Θεὸν οὐκ ἐρίζειν. *Pindar.* Oportet aduerſus Deum nō contendere.

χαλεπὰ δ᾽ ἔρις ἀνθρώποισιν ὁμιλεῖν κρεσσόνων.

Difficile eſt contendere homini cum potentioribus.

μὴ πρὸς λέοντα δόρκας ἅψομαι μάχης. *Suidas.*

Non cum leone capra inibo prælium.

ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω. *Homerus.*

Cum potiore viro nolim certamen inire.

Quaſi Titani cum diis belligerem, quibus ſat eſſe non queam? *Plaut.*

ἄφρων δ᾽ ὅς κ᾽ ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν. *Heſiod.*

Inſipiens qui vult contendere cum meliori.

Ne Pygmæi contra Herculem .ſ. *pugnare audeant. ex Ammiano, Alciato.*

— χαλεπαὶ δὲ τ᾽ ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί. *Homer.* Graues regum minæ.

ἀλεῦ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. *Suidas.* Fuge à viro maiore.

οὐκ ἀσφαλὲς παρὰ τῶν δυνατωτέρων δίκην πειρᾶσθαι λαβεῖν. *Demoſthen.*

Non eſt tutum potentiorum iniurias tentare vlciſci.

μὴ φιλονικεῖν μηδὲ μάχεσθαι πρὸς τὰ ἰσχυρά. *Vlpianus Rhetor.*

Non contendendum nec pugnandum cum fortibus.

μήτ' ἀντιπνέειν ἀνέμοισι. Phocylides. Noli flare contra ventos.

μὴ πρὸς κέντρον λακτίζειν. Ne contra ſtimulum calces.

Phocion, Bœotiis volentibus cum Athenienſibus de agris prælio decertare dixit. Συμβουλεύω, διὰ τῶν λόγων, ἐν οἷς κρείττονές ἐστε, μὴ διὰ τῶν ὅπλων, ἐν οἷς ἥττονες μάχεσθαι. *Plutarch.* Conſulo vobis vt verbis quibus præſtantiores eſtis, non armis quibus inferiores, pugnetis.

ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, ἐὰν μηδένα ἀγῶνα καταβαίνῃς, ὃν οὐκ ἔστιν ἐπὶ σοὶ νικῆσαι. *Epictetus.* Inuictus eſſe potes, ſi in nullum certamen deſcendas, quod vincere tui arbitrii non eſt. V. Nié rownią mi[illegible]é z roba.

Nié miéyſce ábo vrząd meżá / álé mąż miéyſce zdobić ma.

Non domo dominus, ſed domino domus honeſtanda eſt. *Cic.*

Epaminondas Thebanus cùm per probrum Telearchus (aquæ & ſordium in plateis curator) deſignatus eſſet, æquo animo reſpondit: οὐ μόνον ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ. Non ſolum magiſtratus virum demonſtrat, ſed etiam vir magiſtratum. .ſ. *quem bene adminiſtrando ex vili reddit illuſtrem, quod Epaminondas præſtitit. E Plutarcho.* *Apud eundem Ageſilaus puer at rex deſignatus, cùm vltimo loco in quodam choro à præfecto poſitus eſſet, ait:* εὖ γε ἐξεῦρες ὡς καὶ αὕτα (ſ. χώρα) ἔντιμος γένηται. Bene eſt, quòd rationem huius quoque loci honeſtandi repereris.

οὐχ ὁ τόπος ἄνδρα κοσμεῖ, ἀλλ' ἀνὴρ τόπον. *A.*

Locum vir ornat, non item virum locus. *Vel.* Non locus virum ſed vir locum honeſtat. *Ex Cic.* Oſtendam ego non virũ loco ſed locum viro honeſtari.

Nié mogę ná to pátrzyć / tego ſłucháć. Ledwiem żyw ná to.
Niémiło / brzydko / przykro. Cudnie kiedy śpiewa / / gra; á cudniey kiedy przeſtánie ábo milczy.

ἄπαγέ με εἰς λατομίας. *Suidas. Philoxenus Dionyſio carmina ſua inepta recitare volenti, renuens ea audire dixit:* Abduc me potiùs in latomias. *ex quibus eum ad audiendum ſe eduxerat.* Vare profer typos. *apud Philoſtratum Polemo Sophiſta, cùm non eſſet ſoluendo debitum creditori Varo Pergæo Sophiſtæ iactabundo & in dicendo ineptiſſimo, opulento tamen & ex debitoribus auditores ſibi declamaturo colligenti, cùm illi creditor typos (.i. iudicium quo interdicebatur foro ijs, qui creditoribus non ſoluerent) intentaret, neceſſitate & hortatu ſodalium venit auditurus hominem, ſed eo more ſolito cum Solœciſmis & barbariſmis ineptiſſimè declamante, proripuit ſe dicens:* οὔαρε φέρε τοὺς τύπους .i. Vare profer typos. *ſignificans malle ſe iudicium ſubire, quàm tam ineptum declamatorem audire.* Lapides loqueris. Cerebrum mihi excutiunt tua dicta. *Plaut.*
Occidunt me dum nimis ſanctas nuptias ſtudent facere. *Terent.*
Oculi mihi dolent. *Idem.* Occiditque legendo. *Horat.*

χολὴν ἐμεῖν δεῖ. *Plutarch.* Bilem vomere neceſſe eſt .ſ. *illo canente, loquente. &c.* δότε μοι λεκάνην. *Suid.* Date mihi peluim. ſ. *præ moleſtia & faſtidio ac nauſea vomituro.*

πικρότερον ἐλλεβόρε. Helleboro amarius. *Catull. ait*: Tristius helleboro.
αὐτῆς χολῆς πικρότερον. *Alexis.* Ipsa bile amarius.
τίς φερτὸν ἐλευθέρῳ ἀνδρὶ κἂν ὁπόσην αἱ ἔλαφοι τὴν χολὴν ἔχοιεν; *Lucian.*
Qui ingenuo hoc tolerabile est, licet quantùm cerui bilis habeat? .i. *etiamsi minimè iracundus sit.* Ducere serram *dicitur, qui sermone cantu &c. molestus est auribus. Ex Varrone.* Oscitant etiam nauseabundi. *Martialis ait*: Lectis vix tibi paginis duabus Spectas (*finem*) Et longas trahis oscitationes.
ἐξεμεῖν ἀναγκαῖον. Vomere opus est .s. *ob fastidium audiendi, spectandi. &c.*
Suidas habet: ὅτε μέλλω ἐξεμεῖν, τότε μοι λέγε, ῥᾷστα γὰρ ἂν μᾶλλον ἐξεμέσαιμι. Cum debebo vòmere, tunc mihi dic, faciliùs enim sic vomitum eijciam.
νηστείας ὄζει. *Aristotel.* Ieiunium olet. Ieiunitatis plenus, anima fœtida. *Plaut.*
Suauium mihi dat anima fœtida. *Cæcilius.*
Olet quod ieiunia Sabbatariorum .i. *Iudæorum. Martial.*
ἐγὼ μεταξὺ λέγοντος αὐτοῦ κατὰ τῆς γῆς ἐδύναμην ηὐχόμην, οὕτως ἀληθῆ πάντα εἶπεν.
Apud Lucianum Philosophia auditis sceleribus Philosophorum dicit. Ego (*isto loquente*) terram subire optabam (*præ pudore*) adeò vera omnia (*de illis*) dixit. Wolałbym śie był pod ziemią widziéć.
λυπηρότερον σταλαγμοῦ. *Suidas.* Stillicidio molestius.
Quis hoc potest videre, quis potest pati. *Catul.*
Stomachus meus non fert. *Sic Cic.* Nosti, non modò stomachi mei, sed etiam oculorum in hominũ insolentium indignitate fastidium .i. *nosti id me ferre non posse.*
Despuere in mores alicuius *Persius .i. abominari.*
Despuere in sinum (*conspecta re pudenda*) *Catullus.*
Apud Theocritum puella quam inuitam pastor osculatus est, ait:
τὸ στόμα μὲν πλύνω, καὶ ἀποπτύω τὸ φίλαμα.
Os lauo (*osculo contactum*) & despuo osculum.
ὅστις ἀπύρετος εἶναι βούλεται, τούτου ἀπαλλαττέσθω. *Theophrast.* Quisquis febre carere vult (*ob molestiam audiendi &c.*) discedat ab isto.
ὅταν ἢ τούτων τῶν σοφισμάτων ἴδω, πλέον ἐνιαυτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι. *Aristoph.*
Dum forte tales deprehendo argutias, Vno recedo senior anno protinus.
κατέαγέ μοι τὰ ὦτα. Obsurduêre mihi aures. Confregit mihi aures.
Affine, Sprośny. Mitéśmi.

Nié mogę / to iést. Nié chcę.

Vsitatum malè parentium vel gratificari & obsequi amicis nolentium dictum. Non possum.
Nolle in causa est, non posse prætenditur. *Seneca.*
πολλάκις ἀβούλητόν ἢ πλάττετ' ἀδύνατον. *A.*
Quod nolumus non posse nos id fingimus.
Nulla est tam facilis res quin difficilis fiet Quam (*vel si*) inuitus facias. *Terentius.*
Ita Velle efficit Posse, sicut Nolle efficit non Posse. *E Chrysostomo.*

Nié motykáć to. Nié mlot-ći to. &c.

Dicta similia vsurpantur, cùm quis in alienam professionem vel artem præsertim digniorem vel difficiliorem temerè se ingerit, illius imperitus. hic enim vilioris suæ artis vel occupationis rectè admonetur his vel similibus dictis:

Non est hæc mustricola, sed penicillus. *Vel.* Non est iste calceus, sed effigies. *Ex Plinio de Apelle & sutore eius censore.*

Vltra malleum loqueris. V. Cżégo śie kto nié vczył.

Aliud est subula, aliud sica. *Ex Martiali de cerdone edente munus publicum ludorum.*

Non hîc Atridæ, nec fandi fictor Vlisses (*sed*) Durum à stirpe genus. (*Rutulorum.*) *Nono Æneid. Remulus exprobrat Troianis.* *Idem.*

Non sunt hîc tympana & tibiæ (*quæ vos tractare nostis*) *sed ferrum & arma.*

Simile quid apud Athenæum Stratonicus citharœdus Ptolomæo regi de arte citharistica disputanti respondit. *Vide* Dáléko to od tego.

Nié mow hup / áż przéskoczyß. Jeßcze nié wykrzykay.

πρὸ τῆς δὲ νίκης μὴ ᾄδης ἐγκώμιον. *Ex Platone.* Ante victoriā ne canas triumphum.

πρὶν νενικηκέναι μὴ θριαμβεύῃς. *Plato.* Ne concine triumphum priùs quàm viceris.

οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτ' οὐ πείσομαι. *Menander.* Nemo viuens dicere potest, hoc non accidet mihi. μήπω μέγ' εἴπῃς πρὶν τέλους ἀντιάσας. *Cic. è Græco P.*

Ne quando iactes ni prius perfeceris. Non tu scis,
Cùm ex alto puteo sursum ad summum escenderis,
Maximum periculum inde esse, à summo ne rursum cadas.
Nunc hæc res apud summum puteum geritur. *Plaut.*

οὔπω ἐν λιμένι πλεῖς. Nondum in portu nauigas. *Ex Terentio.*

πρὸ τῶν ἔργων κηρυχθὲν, μάταιον. *Libanius.* Ante factum præconium, vanum.

ὃ μέλλεις ποιεῖν, μὴ προλέγε, ἀποτυχὼν γὰρ γελασθήσῃ, *Pittacus.* Quod facere intendis, ne prædices, nam si non successerit rideberis.

Julius Cæsar cùm irridens vaticinium de cæde sua Idibus Martij euentura, dixisset: Venêre en Idus Martiæ, *respondit Spurina:* At non præteriêre. *nam eadem die occisus est. Suetoni.* *Pherecydes Pythagoræ magister cum Deli sapientiā suam ostentans, iactaret se nulli deorum vnquā immolasse, nec minus tamen cōmodè & iucundè hactenus egisse, quàm ij qui hecatombas offerunt, phthiriasi correptus interijt. Apud Rhodig. meminit & Plinius.*

Nié może śie wygdakáć. Kokoßká zmośta iáyko i gdácze.

Coruus prædam nactus canit. *Apulei.* Coruus tacitus pasci nescit. *de quo sic Horati.* Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet
Plùs dapis, & rixæ multò minùs inuidiæque. *Nam vt Apuleius ex apologo Æsopi: Coruus dum vulpe illum laudante crocitare vult; offa, quam rostro tenebat illi excidit, & à vulpe deuorata est.*

ἡ ὄρνις τεκοῦσα ἀπεράντως καγκάζει. Gallina quæ peperit sine fine glocitat.

Gallinæ se peperisse testantur crebris singultibus interiecta voce acuta. *Columella.*

Nos decem Rhodienses, decem naues. V. Sam śie chwali.

Tanquam ſi Argiuum clypeum abſtulerit. *ſub Kokoſzy ſie.* *Affine*, Chełpliwy.

Nié możéſz-li być złotnikiem / nie bądź kominnikiem.

οὐχ οἷός τ' εἶναι ἀετὸς, ἐν τοῖς κολοιοῖς ἀριστεύειν μὴ ἀνάσχου. *E Nazianzeno.* Cùm aquila eſſe nequeas, inter graculos primas habere ne ſuſtineas .ſ. *quia ſunt aliæ aues graculo meliores licet aquilâ inferiores.*

χρυσουργεῖν ἀφυὴς, μὴ τῶν κοπρεῶν ἐπιχειρῇς. *A.*
Aurum ſi nequeas, noli tractare (*vel purgare*) cloacam.
Vide O iutro niédbam.

Nié nagábne / ale nagabáiącemu odpowiem / oddam.

ὡς οὐχ ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος .ſ. ἀδίκημα, ὕβριν. *Menander.*
Non lædo prior, at mox rependo iniuriam. *Simile illud Terentij.*
Si quiſquam eſt qui placere ſe ſtudeat bonis.
Quamplurimis, & minimè multos lædere,
In his poëta hic nomen profitetur ſuum.
Tum ſi quis eſt qui dictum in ſe inclementiùs
Exiſtimat eſſe; ſic exiſtimet, ſciat,
Reſponſum non dictum (.i. *non dicterium mordax*) eſſe, quia læſit priùs. *Item.*
Hic reſpondere voluit, non laceſſere.
Benedictis ſi certaſſet, audiſſet bene.
Quod ab ipſo allatum eſt, ſibi eſſe id relatum putet.

Vide Euripidis verſus ſub Jáko gala. *&c.* οἱ κύκνοι αὐτοὶ οὐκ ἄρχουσι μάχης, ἀλλὰ καὶ ἀετὸν ἐὰν ἄρξηται ἀμυνόμενοι νικῶσιν. *Ariſtotel.* Cygni ipſi non incipiunt pugnam, ſed & aquilam ſi inceperit defendentes ſe vincunt. *Affine,* Wét zá wét.

Nié náuczm ſie tem. Nié bedę tem ſyt. Nié da mi to iéść.

τί πρὸς τὰ ἄλφιτα; Quid ad farinas? (*quid ad victum parandum iſta res facit?*) *Ex Ariſtophane qui ait:* τί δέ μ' ὠφελήσουσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς ἄλφιτα;
Quid ad farinam me iuuabunt carmina?
Dictum ſtultum ſtulti vulgi eſt, corpus non animum curantis & colentis, atq; aſpernantis præclara ac honeſta ſi vtilitas ad ventrem & vitam non appareat. V. Żły głód.

Nié nawowiſz.

οὐ θύσεις τῷ λογίῳ. *Lucianus.* Non ſacrificabis Mercurio .i. *non perſuadebis.*
οὐ γὰρ πείσεις, οὐδ' ἢν πείσῃς, *Ariſtophan.* Non perſuadebis, ne ſi perſuaſeris quidem.
τοῦ δ' οὐκ ἂν ταχὺ ἔπεισεν ἡ πειθώ. *Straton.* Huic ne Suada quidem (*vel Suadela*) facile perſuaſerit.
Ne ſi Suadæ medulla ſis. *Sic Ennius. Cethegum oratorē eloquentiſſimum appellauit. Cic.*
Ingenium cui nulla malum ſententia ſuadet Vt faciat facinus. *Gellius.*
Sic Horat. Iuſtum & tenacem propoſiti virum Non ciuiū vis praua iubentium
Non vultus inſtantis Tyranni Mente quatit ſolida &c.
ἄλλως ὕδωρ ἀναλίσκεις. Inaniter aquam conſumis. *ſuadendo ſumptum è more priſco oratorum*

oratorum ad clepsydram (propriè dictam, aquam continentem) dicentium. de quo Cic. Lucian. Demosthe. Quintili. ἄλλως ᾄδεις. πρὸς κενὴν ψάλλεις. Frustra vel in vacuum canis, psallis. εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδάς. Frustra pulsas chordas.

τί γὰρ ψαλάξεις εἰς κενὸν νεύρας κτύπων,
ἄσιτα κἀδώρητα φορμίζων μέλη; *Lycophron.*
Cur verò tangis inaniter pulsans fides,
Ieiuna & indonata carmina occinens?

πρὸς κύματα λαλεῖς. *Eustathi.* Fluctus alloqueris.

Scopulis surdior Icari, Voces audit adhuc integer. *Horati.*
Talibus orabat *&c.* sed nullis ille mouetur
Fletibus, aut voces vllas tractabilis audit. *Virgil.* Talibus Æneas, *&c.*
Illa solo fixos oculos immota tenebat;
Nec magis incepto vultum sermone mouetur,
Quàm si dura silex, aut stet Marpesia cautes. *Idem de Didone.*
Illa loquebatur, nauem soluebat Vlysses,
Irrita cum vinclis verba tulêre noti. *Ouidi.*

ἀπιθανώτερος κολοιοῦ. *Plutarch.* Graculo ad persuadendum difficilior. *nam hæ aues gregatim volant, nec alteri generi se miscent.*

Citius cantharo persuaseris. *Vide* Nálog drugie przyrodzenie.

Si vndecim deos præter sese secum adducat Iuppiter, Ita non omnes poterūt. &c. *Plaut.* Philoxeni Non, semper ab illo audies, *de quo sub* Nic/ ábo nie.

Affine, Mow ty ściénie. Słucha nie słucháiąc. Dármo robiß. Státeczny.

Nié nápędziß. Nié nápędziß mię tám.

Nunquam hercle ex ista nassa ego hodie escam petam. *Plautinus seruus, negat se domum iturum, vbi ab hero ceu piscis in nassa comprehendatur & plectatur.*

Cautus enim metuit foueam lupus. Accipiterque
Suspectos laqueos, & opertum miluius hamum. *Horati.*

τὸ σχοινίον μεμιλτωμένον φεύγει. *Aristophan.* Funiculum miniatum fugit. *Athenienses fune miniato ciues suos ad concionem propellebant, quo qui negligens vel restitans contactus & notatus erat, multabatur. quare omnes illum fugiebant.*

Vi. Kto śię ná goracem. Nié drugi raz.

Niénásycony. Nié nakarmiß go.

Pertusum vas Quod tamen expleri nulla ratione potestur. *Lucreti.*
Nec tamen explemur vitai fructibus vnquam. *Idem.*
Inane lymphæ Dolium, fundo pereuntis imo. *Horati.*

ὁ τῶν Δαναΐδων πίθος. *Lucian.* Danaidum dolium. *quod illæ nunquam implent.*

πίθος ἄπληστος. Dolium inexplebile. *de homine edaci, vel prodigo, vel obliuioso.*

πίθος τετρημμένος. *Aristotel.* Dolium pertusum. *apud Festum de ventre.*

ᾅδης. i. Orcus Tartarus. *Zenodoto, pro insatiabili.* V. Piekło tám, Iák w piekle.

Nié, *Sic & Prouerb. Salom.* 27. Infernus & perditio nunquam implentur.

Qui modus est dandi? nam nunquam tu quidem expleri potes.

Modò quidem accepisti, haud multò pòst aliquid quod poscas paras. *Plaut.*

Argyrippus dicit Lena in Asinaria. In Truculento eiusdem, meretrices sic loquuntur:

Itidem vt Acherunti, hic ratio accepti scribitur:

Intrò accipimus: quando acceptum est, non potest ferri foras.

Mare. *Ecclesiastæ c.* 1. Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat.

Et Plaut. Quis istic fluuius quem non recipiat mare?

Sides stagnum in India, in quo omnia iniecta merguntur, nil innatat. Ctesias. Plini.

Silia item flumini nihil innatat. Strabo.

ἀκόνην σπιζεις. *Suidas.* Cotem alis. Ják bczepá/ choć wiele iádá.

λιχνότερος τ πορφυρῶν. *Athenæus.* Voracior purpura. *quod testatur etiam Plinius.* *Affine,* Obżárty.

Nié ná tem wszystko.

——— Non hic victoria Teucrûm Vertitur. *Virgil.*

——— Haud anima vna dabit discrimina tanta. *Idem.*

Non in hoc fortunæ Græciæ positæ sunt. *Ex Cic. & Demosthene.* *Vide* Ná tem wszystko. *& plura inde petas licet, Negatione præposita.*

τούτω μὲ γὰρ κλέος ἅμ' ἕψεται. *Plutarch. ex Homero.*

Scilicet illum hinc gloria sequetur! *Callicratidas dux Laconum prædicente haruspice exercitui victoriam, & duci obitum in prælio, dixit:* Non in vnius viri vita verti res Spartæ: & *assignato vicario Cleandro, conflixit, vicit, occubuit. Plutarch.*

Nié nátrzé.

ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖ. Cùm vrsus adsit, vestigia eius quærit.

τοῦ λέοντος ἴχνη ζητεῖ. Leonis vestigia quærit. *Ex Apologo Gabriæ de venatore quærente leonem, quem & eius vestigia cùm ei pastor ostendisset, satis est inquit, & abiit.*

θηρία παρελθὼν ἐπὶ κενὰς αὐτῶν φωλεὰς βαδίζει. *Plutarchus de venatore timido, qui* Feris præteritis ad vacua illarum lustra pergit.

λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει. *Suidas.*

Lupus circa puteū obābulat .i. *esca in fossa posita vel præda in eā lapsa, non audet desilire.*

τὰ κυνίδια (δειλὰ) τοὺς λίθους δάκνει, τῶν βαλόντων οὐχ ἁπτόμενα. *Plato.*

Catelli timidi lapides mordent, eos qui iecerunt non attingunt.

Turnus Dranci loquaci & timido Æneid. 11. *dicit:* Nec longè scilicet hostes

Quærendi nobis; circumstant vndiq; muros. Imus in aduersos? quid cessas?

V. Boiázliwy.

Nié ná twey to woli. V Bogá to w ręku.

Vereor vt in te solo hoc sit situm. *Ex Terent.*

κἂν σὺ μὴ θέλῃς, τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται. *Euripides.*

Etiamsi tu nolis, tamen quod dij volunt eueniet.

Niénáwidźi go, chroni śię go, ták cżégo złego. Vtopił by go w łyżcé wody.

Odisse aliquem æquè atque angues. *Plautus.*

Cane peiùs & angue vitare aliquem. *Horati.* Odisse odio Vatiniano. *Catull.*

Cautiùs viperino sanguine vitare aliquid. *Horati.*

Septenis horis in die illum odit. *Iunius.*

μᾶλλον φυλάττεσθαι ἢ σοῦ ἔχεως. *Theophrast.* Magis vitare quàm viperas.

τὸ μητρυιῆς μῖσος ἔχειν πρός τινα. *Ex Euripide & Callimacho.*

Nouercali odio odisse aliquem. *Est apud Tacitum. & apud alios.*

ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσι. *Homer.*

Haud secus ille mihi exosus quàm limina Ditis.

Vide Naufragum Æsopi. sub Cudzem śię złem ćieszyć.

Auersatur id vt anser laurum. *Ex Æliano qui de ansere sic scribit:* εἰ καὶ ἐξαυαίνοιτο ὑπὸ λιμοῦ, δάφνης φύλλον οὐκ ἂν φάγοι, οὐκ ἂν πάσαιτο ῥοδοδάφνης .i. Etiamsi fame contabesceret, lauri folium nō comederet, ne rhododaphnen quidem gustaret. Feles rutam odit. *Sotion in Geoponicis.*

μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζει. *Plutarch.* Ne via quidem eadem cum illo incedit. *Simile est illud.* Ne pictum quidem *vel* ne in somnis quidem illum libens aspiciat. Bupali odium celebre, contra Hipponactem Pòëtam.

V. Rádźi śię widzą.

Nié nawijay śię. Wárá.

Occursare capro, cornu ferit ille, caueto. *Virgil.*

Illius occursus etiam vitare memento In cuius manibus &c. *Iuuenal.*

Arietes truces nos erimus, iam in vos incursabimus. *Plaut.*

χόρτον ἐπὶ τοῦ κέρατος ἔχει. *Plutarc.* Fenum habet in cornu. *Horat. vt bos cornupeta.*

In Captiuis Plauti parasitus latum nuntium portans hero superbè proclamat:

Eminor, interminorque, ne quis mi obstiterit obuiam,
Nisi quis satis diu vixisse sese homo arbitrabitur, &c.
Nam meus ballista pugnus, cubitus catapulta est mihi,
Humerus aries, tum genu vt quemque icero ad terram dabo.
Dentilegos omnes mortales faciam, quemquem offendero. *Item.*
Qui mihi in cursu obstiterit, faxo vitæ is exemplò obstiterit suæ, &c. &c.

Niénawiść naydźié winę i do krzywdy (ábo zwády) przyczynę.

Odium facile crimen & causam nocendi suggerit. *Id probat apologus Æsopi de Lupo & agno aquam in fluminis inferiore parte bibente.*

ἔγκλημα πλαστὸν μῖσος εὑρίσκει τάχα. *A.*
Perfacile falsum crimen odium repperit.
κἂν μὴ ἀναίτιον, θανάτου λύκος ἀρνὸν ἐλέγχει. *A.*
Quamlibet innocuum, mortis lupus arguit agnum. V. Łácno kiy náleść.

Niénawiść wßyſtko wé złe obráca.

Odiũ omnia in deterius trahit. *Tacit.* Vas infectũ omnia infuſa inficit. *Sic Horat:* Sincerum eſt niſi vas, quodcunq; infundis, aceſcit. *Et Lucret. de Epicuro.*

Intellexit, ibi vitium vas efficere ipſum,
Omniaque illius vitio corrumpier intus,
Quæ collata foris & commoda cunque venirent: Partim quod fluxũ &c.
Partim quod tetro quaſi conſpurcare ſapore,
Omnia cernebat, quæcunq; receperat intrò. *Allegoria eſt. & Vas, animus vitioſus.*

Quem quiſque odit, perijſſe expetit. *Cicer.*

ἔργον ἀδικίας μῖσος ἐμποιεῖ, ὅπου ἂν ἐνῇ. *Plato.*

Iniuſtitiæ opus inſerit (*ad iniuſtitiam exercendam incitat*) odium, vbi fuerit.

Niénawiść złem cudzem śię chłodźi/ choć ieyto ſámey rowno ßkodźi.

Thunnus eiectus in ſiccum latus moriebatur, videns mori ſimul Delphinum eiectum quem fugiebat. Æſopus. Epimythion. ῥαδίως τὰς συμφορὰς οἱ ἄνθρωποι φέρουσι, σὺν τούτων αἰτίους δυστυχοῦντας ὁρῶντες. Faciliùs miſerias homines ferunt, videntes infeliciter agere earum auctores. (*vel* σὺν μισουμένους. *quos oderunt.*)

Naufragus naui iam ſubmergenda in puppi ſedens, non grauatim moriebatur, videns inimicum ſuum in prora ſedentem priùs mergendum. Idem Æſopus. Epimythion. πολλοὶ οὐδὲν τῆς ἑαυτῶν βλάβης φροντίζουσιν, εἰ σὺν ἐχθροὺς μόνον ἴδωσι περὶ αὐτῶν κακουμένους. Multi homines nil ſuum nocumentum curant, ſi modò videant, inimicos ſuos ante ſe malè affectos.

Nié náydźieß pod słońcem lépßego &c. By go z świecą ßukał.

Phraſis eſt, cui ſimilem habet Plautus in Milite cùm dicit:

Non potuit reperire ſi ipſi ſoli quærendas dares Lepidores ad hanc rem.
μηδὲ λύχνον ἅψας Διογένης εὑρήσειεν. *A.*
Ne Diogenes quidem face accenſa repererit.

Nié obiécuy czégo niémaß/ ábo czégo niémożéß.

Nié obiécuy nigdy ſkoro: bo ſpełnić czeſto nié ſporo.

Rem tibi promiſſam, certò promittere noli. *Cato.*
ἄλλου ὑποσχομένου σὺ ὑπίσχνεο μηδενὶ πιστῶς. *Mylius.*

Apud Plutarchum. φίλου ἐπαγγελία. i. Amici (*prudentis*) promiſſio hæc eſt:
εἰ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐσται. i.
Si præſtare queam, & fieri res ipſa poteſſit (*vel poteſtur.*)

κόλακος δὲ: Adulatoris verò: αὔδα ὅ,τι φρονέεις. Dicito quicquid habes in pectore. Ad omnia ſapiens cum exceptione veniet: (*dicens*) Si nihil inciderit, quod impediat. Exceptio autem ſine qua nihil deſtinat, nihil aggreditur, illum tuetur. Promiſi beneficium, niſi quid incidat. &c. *Seneca.*

Nié odo-

Nié odnawiáy bolu / rány / wrzodu zgoionego.

Ne refrices cicatricem .s. *iam obductam. Cic. allegorico sensu accipe.*

Quid minùs vtibile fuit quàm hoc vlcus tangere? *Terent.* .i. *nominare vxorem ducendam.* τί δάκρυον εὗδον ἐγείρεις; *Callimach.* Quid lacrymas sopitas suscitas?

Ne sopitos ignes suscites .s. *iracundiæ, offensæ, doloris. Ex Virg. sed tralato sensu.*

δεινὸν μὲν τὸ πάλαι κείμενον ἤδη κακὸν ἐπεγείρειν. *Sophocles.* Graue est, pridem iam sopitum malum suscitare.

Malum benè conditum ne moueas. *Vide sub* Day złemu pokoy.

μὴ μνησικακήσῃς. *Aristophan.* Ne memineris malorum.

Omnem memoriam discordiarum obliuione sempiterna delendam censui, Græcumque verbum vsurpaui. (.s. ἀμνηστία κακῶν) *Cic.* V. Nié wspominay złego.

Niéopowiédnié / milczkiem odeyść / odiácháć.

Vasis non conclamatis abire. *Cæsar.* οὐκ ἐσημήνας ἀναζυγὴν ἀπῆλθεν. Non proclamata castrorum motione abijt.

Contrà. Σημαίνειν ἀναζυγήν. Conclamare vasa. *Cæsar.* Ruszenie nákazáć. *Paræmiacῶs vti si voles, transfer à bello ad alia.*

Nié ostoi się woda w miéchu / w rzészécié.

Plenus rimarum sum. hâc atque illâc perfluo. *Terent.*

Vtrumque hoc falsum est, effluet. — Ne hoc quidem tacebit Parmeno. *Idem.*

χαλεπὸν σιωπᾶν ἐστιν ἀνθρώπῳ λάλῳ.

Tacere difficillimum homini garrulo.

κωτίλῳ ἀνθρώπῳ σιγᾶν χαλεπώτατον ἄχθος. *Theognis.*

Garrula lingua silere sibi pondus graue censet.

Nemo quod audierit tacebit. nemo quantùm audierit loquetur (q. d. *addet auditis ex suo, vt fama solet crescere*) *Seneca.* Nié zátrzyma żaden słowá; káżdego co przyda mowá. Dolium pertusum. *sub* Nié zátái nic.

Affine, Jezycznego słowo. Trudno zátáić.

Nié ostrożniés sobié postąpił. Niéopátrznié.

τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ ἔδραξας. *Zenodus.* Calidam veru partem apprehendisti. *Sic reddo, non vt Erasmus Veruti partem, quid enim veruto cum igne & culina?*

ἅψαντες λύχνον λυχνεῖον ζητοῦσι. *Diphilus.* Accensa candela candelabrum quærunt. *quod priùs parari oportebat, ne eo quærendo candela consumatur. al.* ἅψαντες λύχνου. *accepta candela.*

Nié ostrożny.

οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. *Homer.*

Non nouit simul à tergo atque à fronte videre.

Plura si lubet pete ex Ostrożny *addita vel ablata negante particula prout commodum est.*

Nié o szkodę záiącá gonią. Nié o wodeć wilkowi idźié.

ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν κινδυνεύει vel τρέχει. *Plutarchus ex Aristophane.*
Lepus propter carnes periclitatur vel currit., fugit.
Non ob aquam turbatam lupus agno indignatur. *Ex Gabria & Faërni apologo noto.*
Vt. Báletá mu moiá wádźi. Nie o to go bito.

Nié ośukaβ. Nié tu dudki łowić.

Nugatori nugari postulas. *Plaut.* Nunquam tu mihi imprudenti obrepseris. *Idem.*
Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. *Prouerb. SS. c. 1.*
ὁ πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται βρόχῳ. *Laërt.* Simia non capitur laqueo.

γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ,
ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται. *Laërtius.*
Laqueo senectus simius non prenditur.,
Subinde prenditur tamen, sed seriùs. Hic locus non est.

Proin tu alium quæras cui centones farcias. *Plaut.* .i. *quem gloriosis mendaciis oblectes & decipias.* Difficile est furari quid apud fures. *Erasm. è Gallico dicto.*
Autolycus non fallit Sisyphum .f. *fur insignis insigniorem. Prior apud Martialem posterior est apud Sophoclis interpretem. quanquam Eustathius, Sisyphum virum sapientissimum fuisse, scribit. Polyænus verò regem Corinthi vaferrimum. alij aliter.*

πολλὰ κεν εἰδείης οἷς τὸν θεὸν ἐξαπατήσαις. *Oraculum Apollinis.*
Multa scias opus est, si diuos fallere tentes.

πρὸς κρῆτα κρητίζεις. *Sophocles.* Cum Crete cretizas .i. *astutum vis dolis decipere.*
ἄλλο τι ποίκιλλε. *Synesius.* Aliud quidpiã exorna. *Cyclops respondit Vlyssi volenti exornare specum eius sordidum, eiectis sordibus ob Galatheæ aduentũ, & sic fugam molienti.*
——— Non facile est tibi Decipere Vlyssem. *Seneca Troade.*
V. Nie tráfiłeś ná dudká.

Nié o tem rzécz.

οὐ περὶ τούτων ἠρόμην. *Lucianus.* Non de his loquebar.

καλῶς τρέχουσιν, ἀλλά γ' ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ.
Bene quidem currunt, sed extra viam. Dobrzé mowiβ/ ále nié do rzéczy.
Non de vi neque cæde nec veneno,
Sed lis est mihi de tribus capellis. *Martialis Causidico inepto dicit.*

Plura similia vide sub Nié do rzéczy to. Ja o Páwlé. Do rzéczy przystępuy.

Nié o toć go bito.

οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν. *Plato. al.* ἁμαρτίαν. *Suidas.*
Non ob pedis à lyra dissensum vel errorem .f. *punitus est, sed ob legem violatam. nam si pes saltantis ad lyram, vel ad Poëtæ rhythmos, non respondeat eius modulis vel metris, nullum est peccatum.* *Vt.* Nié tego ia chce. Wiem ia czego on chce.

Nié pamiętay abo nié wspominay gościu rano: co się wyrzékło pijano.
Zápomni gośćiu poránu / co śie dźiało po piiánu.
μισῶ μνήμονα συμπότην Πρόκιλλε. *Martial. Plutarch. Lucian.*

Odi me-

Odi memorē compotorem Procille. *Vel.* Conuiuā memorem odi ego Procille.
De hoc sic Martial. Hesterna tibi nocte dixeramus &c.

Cœnares hodie Procille mecum. Tu factam tibi rem statim putasti.
Et non sobria verba subnotasti, Exemplo nimium periculoso μισῶ &c.

Nam cùm ebrij multa ineptè & stultè dicere & facere soleant, iocando, minando, promittendo, dando, secreta vulgando; si ea omnia rata esse deberent; multa incommoda, damna, & absurda sequi oporteret. siquidem ij à somniantibus non multùm distant, & praterea multi obliuiscuntur eorum sobrij, quæ ebrij dixerunt & fecerunt; quare facile improbus quispiam per calumniam illis obijcere, vel ab illis exigere quiduis posset.

Rectè proinde Lacedæmonij hospitem in domum accipientes, ostensis foribus dicebant: ταύτῃ οὐκ ἐξέρχεται λόγος. *Vel.* διὰ τούτων ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται. *Plutarch.* Hac non egredietur verbum aut sermo. *Vel.* Per has fores sermo non egreditur. *Hæc vel similia, Lycurgi iussu ad ostium stans quispiam hospitibus intrantibus dicebat. Et Romani ἀμνηστίαν à conuiuis requirebant,*

Sic Horatius inuitans Torquatum ad cœnam, inter alia dicit:
Hæc ego procurabo &c. ne fidos inter amicos (*conuiuantes*)
Sit qui dicta foras eliminet. &c. *Antholog. l. 2. Antipatri est Epigramma.*
οὔ μοι πληϊάδων φοβερὴ δύσις. &c. &c.
οὐδ᾽ ὅταν ἀστράπτει μέγας οὐρανὸς, ὡς κακὸν ἄνδρα
ταρβῶ, καὶ μύθων μνήμονας ὑδροπότας.
Non ita mihi horribilis est Pleiadum occasus (*sideris turbulenti*)
Neq; cùm fulminat magnum cælum; vt malum virum formido, & sermonum conuiualium memores aquæ potores. (οἰνοπότας *vini potores potuit ponere, sed forte quæsiuit energiam.*) *Ideo apud Romanos litera silentij tricliniaris erat S. foribus superponi solita, ad imponendum conuiuis silentium, si quid licentiùs quis dixisset. Rhodiginus. Rader.* Rosa *quoq; Harpocrati consecrabatur silentij Symbolum: & nunc apud quosdam supra mensam vel in tholo suspendi solet;*

Conuiua vt sub ea dicta, tacenda sciat. *Raderus. qui addit dictum alterum hinc ortum:* Hæc sub rosa .i. *inter pocula dicta sunto.*

Nam quæ inter vina dicuntur, æquè vt quæ vino inscribuntur irrita sunt, (*Vide hoc sub* Niéwieśćie nié wierz.) *Item* Bacchus est filius vel pater potiùs Obliuionis, *vt quidam per iocum inuertit apud Plutarchum.* τὸν διόνυσον οὐ παῖδα λήθης ἀλλὰ πατέρα ἔδει προσαγορεύειν. *Eidem item veteres Obliuionem & Ferulam consecrabant,* ἀμνηστίαν *dictorum in conuiuio, insinuantes. vel certè innuentes, ob aliquod peccatum inter pocula commissum, sufficere leuem castigationem, qualis est ferula puerilis. Sic Pyrrhum milites licentiùs locuti de eo eluserunt.* V. Przy pełney.

τὰς συμποτικὰς ἀπάτας οὐ χρὴ ἀπομνημονεύειν, ἀλλ᾽ εἰ καί τι ἡμάρτηκε μεταξὺ τῶν εὐωχουμένων, παιδιὰν ἡγεῖσθαι, καὶ αὐτοῦ ἐν τῷ συμποσίῳ καταλιπεῖν τὴν ὀργήν. *Lucian.* Conuiuales fraudes non oportet commemorare, sed si quid peccatum est inter conuiuantes, iocum putare, & ibidem in conuiuio relinquere iram.

ICti quo-

JCti quodq; minorem ebrio quàm sobrio pœnam vel multam assignant, quia dolum malum à facto eius abesse præsumunt. Schardi. Spiegeli.

Sed hæc omnia intellige de iocis, leuitatibus, hilaritate, libertate familiari, offensiunculis. nam si quid criminosum accidat, id duriùs castigare prudentis viri & amici boni est.

Nié pátrz ná postáwę / álé ná gtéká spráwę. Nié pozorny / álé wyborny.

οὐκ εἰς τὴν ὄψιν, ἀλλ' εἰς τὸν νοῦν ἀποβλέπειν χρή. *Æsopus.* Non faciem sed animum aspicere oportet. *Talis erat inprimis ipse Æsopus, cui quadrat illud Ouidij.*

Si mihi difficilis formam natura negauit,
Ingenio formæ damna rependo meæ.

Adde Socratem, quem apud Athenæum Critobulus dicebat, πολὺ τῶν σιληνῶν αἴσχίω. Multò Silenis deformiorem. *Alcibiades tamen ad laudem id trahit,* Socratem laudans simile illum ait Silenis, quòd is foris contemptibilis videretur, intùs sapientia & probitate ornatissimus. *Vnde* σιληνοὶ ἀλκιβιάδου Sileni Alcibiadis, *de re foris vili intùs admiranda dicuntur.* *Quid verò fuerint Sileni, habes infrà sub* Swiętych rzęczy niépospolitowáć. *Apud Lucianum Euangelus citharœdus rudis sed diues & totus aureus auream citharam tenens progressus in certamen, vbi canere ineptè cœpit, exsibilatus & è theatro turpiter eiectus est. Eumelus verò veste vix decem denariorum tectus, cithara lignea veteri, scitè & suauiter canens placuit, & victor præconis voce proclamatus est, ac præmio accepto honorificè discessit.*

Equus Probi, nec staturam nec formam habuit quæ eum commendaret, sed in cursu indefessus & celerrimus. Rhodigin. V. Pretki.

Stultus est qui equum empturus stratum & frenos inspicit. & stultissimus qui hominem è vestitu & opibus æstimat. *Seneca.*

Sic lib. 1. Regum 16. Deus Samueli de Dauide dixit: Ne respicias vultum eius, neque altitudinem staturæ eius, quoniam abieci eum *(nam paruæ staturæ fuit.)* nec iuxta intuitum hominis ego iudico. &c. E cortice ne iudices de nucleo. *Infrà mox.*

Nié pátrz kto mowi / ále co / iák dobrzé mowi. Nié pátrz wymowy / ále głowy.

ἀγροίκου ῥήτορος μὴ καταφρόνει. *Diogenian.* Rusticanum oratorē ne contēpseris.

πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν. *Gellius.*
Sæpe etiam est olitor valdè opportuna locutus.

In disputando, non tam auctoritatis, quàm rationis momenta quærenda sunt. *Cic.*

Ex cortice haud pronunties de nucleo. *è Gallicis.*

μὴ κρῖνε περὶ πυρῆνος ἐκ λεπίσματος. *A.*

Nié péwna to. Nié Ewánielija to. Wiérzyć może kto chce.

——— Sua narrat Vlysses Quæ sine teste gerit. *Ouidi.*
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat. *Iuuenal.*
Nil facit exemplum litem quod lite resoluit. *Horati.*
Potest *(fieri)* vt alij ita arbitrentur, & ego vt ne credam tibi. *Plaut.*

οἱ τῆς θαλάσσης χόες. Maris congij. *Platonis est qui ait:* μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ θαλάττης λεγόμενοι χόες .i. Magis hæc illi ignota sunt, quàm quot sint in mari, vt dicitur, congij.

Non omnis auis auguratrix. Nié pewna to wrożká. Nié káżdy ptak wiéßczy. *Ex Homero qui ait:* ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο

φοιτῶσ', οὐδέ τε πάντες ἐναίσιμοι .i. Aues multæ sub radijs solis Versantur, nec tamen omnes faustæ vel augurium facientes.

Apud Plutarchum lib. De solertia animalium, quidam diuinationem defendens dicit: Aues suam vim, industriam, celeritatem Deo accommodare vtendam, vt is eam conuertat ad motus, voces, garritus, figuras & alios fines. vnde Euripides eas deorum præcones appellat.

Certum est mustelæ nunquam posthac credere.
Nam incertiorem nullam noui bestiam,
Quin ipsa decies in die mutat locum.

Eam auspicaui ego in re capitali mea .i. *auspiciũ ex ea sumpsi falsum malũ. Plaut.*

ἀκέφαλος μῦθος. *Plato.* Sine capite fabula.

ἐν λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. *Sophocles. Plato.* In albo lapide alba linea .*i. nihil signat, quin nec apparet.*

Hæc non ex oraculo Pythij Apollinis edita sunt. *Ex Cicer.*

Non est folium Sibylæ. *Vel* Non credas, tibi eum folium recitare Sibyllæ. *Ex Iuuenal.*

οὐ μετέχω τούτων, οὐ γὰρ ταῦτ' εἶπε Σίβυλλα. *Aristophan.* .i.
Noc hæc suscipio, nec enim canit ista Sibylla.

Eius rei fides sit penes auctores. *Salusti.* Fides tantùm auctores appellet. *Plini.*

αὐτὸς ἔφα. Ipse dixit. *Per iocum de homine nullius auctoritatis vel fidei. Sic de Græcis idem Plini. ait:* Nullum apud Græcos mendacium est quod teste careat. *Id vsurpabis cùm aliquid incredibile auctore dubio firmat aliquis.*

αἴκα. Si. *Lacones Philippo minitanti, si in Laconicam venisset, euersurum se Lacedæmonem vrbem principem regionis, responderunt hoc vno verbo eius repetito:* αἴκα .i. Si. q. d. *non facile hoc fiet, curabimus ne venias. Plutarch.*

εἰς ὕδωρ γράφε. In aqua scribe. In vento & rapida scribere oportet aqua. *Catull.*
Grammatici certant & adhuc sub iudice lis est. *Horati.*

μηδὲν ὁρίζω. Nihil definio. *Scepticorum vox qui dicebant se* μήτε ἀκούειν μήτε ὁρᾶν. *apud Lucianum,* Neque audire, neque videre certò aliquid.

In medio relinquo. *Cicer. Salusti.*

Nié pieknié pachnié/ kto záwße pieknié pachnié. Nalépiey pachnié/ kto niczem nié pachnié.

Optimus odor in corpore, nullus. *Seneca.* Aqua optima quæ nil sapit. *Plini.*

Hoc mihi suspectum est, quòd oles benè Postume semper.
Postume non bene olet, qui benè semper olet. *Martial.*
Malo quàm bene olere, nil olere. *Idem.*

Quòd quacunque venis Cosmum (*myropolam*) migrare putemus
Et fluere excusso cinnama fusa vitro;
Nolo peregrinis placeas tibi Gellia nugis.
Sic puto posse meum sic bene olere canem. *Idem.*

L. *Plotius proscriptus fugiens & in latebra benè delitescens, odore vnguenti quo perfundi amabat, proditus est. Plinius.*

Vespasianus cuidam præfecturam contulerat, pro qua ille grates acturus vnguentatus cùm accessisset, indignatus Cæsar dixit : Mallem allium oboluisses, *& eum præfectura priuauit. Suetoni.* Mulieres ideo benè olere, quòd nil olent videntur. *Cic.*

Mulier rectè olet, vbi nil olet. *Plaut.*

Quid oleant, nescias, nisi id vnum, vt male olere intelligas. *Idem de feminis.*

Vnguenta gratiora esse quæ terram quàm quæ crocum sapiant. *Cic. Plini. .i. naturales odores adulterinis & factitijs gratiores. Sic Genesis 27. Isaac vt sensit vestimentorum filij odorem dixit :* Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni &c.

Diogenes adolescenti vnguentato dixit : φύλαττε μὴ τ̃ κεφαλῆς εὐωδία τ̃ βίȣ δυσωδίαν πϱοσάξει. Caue ne capitis bonus odor, vitæ malũ odorem adducat.

Vnguenta, inquit Plini. materia luxus è cunctis maximè superuacui, quia illicò exspirant. Summa commendatio eorum, vt transeunte femina, odor inuitet etiam aliud agentes .s. ad spectandum. & à negotijs vtilibus vel honestis auocet.

Ideò Lycurgus vnguenta & similia lenocinia voluptatum in victu & cultu, atq; artifices talium è sua ciuitate eiecit. Plutarch.

Nié pierwßa mi to. Nié nowina mi to. Bywalec.

Non hoc primum pectora vulnus Mea senserunt, grauiora tuli. *Senec. Octauia.*
O passi grauiora &c. *Virgil.* Multùm ille & terris iactatus & alto. *Idem.*
O fortes maioraque passi Mecum sæpe viri. *Horati.*
πολλὰ πϵπλϵυκώς. *Aristophan.* Multùm nauigauit aquæ.
ἤδη γε τῶν ποδῶν ἰώρηται ὁδός.
Factum est periclum, iam pedum visa est via. *Terent.*
ἤδη γὰρ μάλα πολλ' ἔπαθον καὶ πολλὰ μόγησα,
κύμασι καὶ πολέμῳ, μετὰ καὶ τό δε τοῖσι γενέσθω. *Homer.*
Iam tuli & antè mali multùm, multumque laborum,
Fluctibus & bellis, age & hoc accesserit illis.
τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο πότ' ἔτλης. *Idem.*
Obdures anime, & quondam grauiora tulisti.
Non vlla laborum O virgo noua mi facies, inopináue surgit.
Omnia præcepi atque animo mecum antè peregi. *Virgil.*
Si dixero mendacium, solens meo more fecero. *Plauti Sosia seruus.*
Mala femina es. Manifestam mendacij mala te teneo. R̸. Solens sum, cùm est disciplina .i. *id profiteor. Idem Plautus.*
Seruitus mihi interdixit, ne quid mirer malum meum. *Idem.*

Pro cibo habes te verberari. *Idem.* Rad táko potráwe iadaß.

ὀ γάρ τι πληγέων ἀδαήμων ὀδὲ βολάων. *Homer.*

Non ſum ignarus plagarum & ictuum vel telorum.

Nié piian-em-ći. Nié vpilem-ći śię.

Phraſis eſt, ſed variè & ingenioſè prolata à Plauto.

Equidem me ſiccum & ſobrium eſſe ſentio & ſcio. *Plaut.*

Quanquã ego bibo vinũ, at mandata non conſueui ſimul bibere. *Seruus apud eundẽ.*

Non ego cum vino ſimitu (.i. *ſimul*) ebibi imperium tuum. *Seruus itidem.*

Dij me infelicitent, ſi ego in os meum hodie vini guttam indidi. *Idem.*

Similia noſtri vſurpant. Niémiałem go w gebie. Nié widźiałem go dźiś. &c.

Nié piwoć to. Nié wodáć to: nié ćienkuß / że ták ſporo piiéß. Nić tuć śię to rodźi.

Similibus dictis caſtigari ſolet auiditas eius qui pretioſum potum ceu vilem affatim haurit. Sic Martialis Sextiliano, vinum vetus optimum largè potanti, ceu ſi eſſet vile & quotidianum ac vulgare dicit: Non hæc Pelignis agitur vindemia prælis,

Vua nec in Tuſcis naſcitur iſta iugis .i. *noſtratibus vicinis.*

Teſta (*dolium*) ſed antiqui felix ſiccatur (*bibitur*) Opimi.

(*conſulis antiqui tempore repletum*) &c. *& addit.* A caupone tibi fex Laletana bibatur. Dobreß tobié z kárczmy *&c.*

Si plùs quàm decies (.i. 10. cyathos) Sextiliane bibis. *Bibebat verò is quantùm ſubſellia quinq; .i. 50. cyathos. Rader.*

μνήσθητ' οἰνοπότην σ' εἶναι ὀ ὑδροπότην. *A.* Pentameter.

Te bibere haud lympham ſed bona vina ſcias. *Confer.* Dobra kożie brzozá.

Nié płáći bogáty / ále wynowáty.

Non diuitem ſed debitorem creditor appellare debet.

Non opes meas aſpice, ſed chirographum exhibe.

ὁ ὀφειλέτης ὀ πλούσιος χρέος τελεῖ. *A.*

Non diuitis ſed debitoris ſoluere eſt.

Noxa caput ſequitur. *Vide* Kto przéwinił.

Niechybny. Péwny. Nié chybi. Dogoni.

ὁ τῆς Πρόκριδος κύων. Procridis canis, Lælaps, *quem illa à Minòë ſibi datum, donauit Cephalo marito ſuo, hic vbi quid inſequi aggreſſus erat aſſequebatur. Rhodigin. ex Ouid. 7. Metamorph.* τὸ τῆς Πρόκριδος ἀκόντιον. *Suidas.* Procridis telum ſiue iaculum eidem Cephalo à Procride vxore datum, *quod coniectum nunquam iacientem fallebat, vt Suidas ait. Ouidius telum ſaxificum fuiſſe ſcribit, eodem verò Cephalus vxorem in virgultis latitantem, feram ratus traiecit. Ouidius. Seruius. Sed vt euentus iſti docent, non Procridis ſed Cephali potiùs canis & telum dici deberet.*

Aligernes Gottus ſagittarius, omnia certo ictu tangebat. Agathias. Suidas.

Iudicum c. 20. Funditores ambidextri 700. fuiſſe ſcribuntur, qui lapide funda miſſo vel capillum

Nié podeymuy śie / ktorému nié zdołaß / cżégo nié vmieß.

Nié podeymuy śie ßyßu legáwego pole. Cżégo śie kto podiał / to czyń.

—— Nec meus audet Rem tentare pudor, quam vires ferre recusant. *Horat.*

Stat contra ratio, & secretam gannit in aurem,

Ne liceat facere id quod quis vitiabit agendo. *Persius.*

—— Laudato (.i *vitupera, fuge*) ingentia rura. Exiguum colito. *Virgil.* Nam agrum imbecilliorem agricolâ esse opórtet, quoniam cùm sit colluctandum cum eo, si fundus prævaleat, alliditur dominus. *Columella.*

τὰν ἐμπεῖρακτον ἄντλει μαχανάν. *Pindar.* Facilem tibi exerce artem.

ἀπόλλυνται πνιγομένοις ἐπιχειροῦντες βοηθεῖν, περιπλεκόμενοι συγκαταδύονται. *Plutarch.* Natare nescientes dũ mergi incipientibus tentant opẽ ferre, ijs impliciti simul merguntur. Ignarus ne tractet habenas. *Ex Fabula Ouidij de Phaëtonte, cui pater dicit*

Magna petis Phaëton. *Vide* Wiele to ná ćie. *Et Clemens Alexandr. ex Poëta veteri Græco:* μὴ θιγῇς ἡνίων παιδίον ἄπειρος ὤν,

μηδὲ ἀναβῇς τὸ δίφρον ἐλάυνειν μὴ μαθών.

Ne tractes habenas fili ignarus cùm sis. nec currũ ascendas aurigandi nescius. *Cato Minor legitimo tẽpore petiturus Quæsturã, non antè id fecit, quàm leges quæstorias perlegisset, & ex peritis singula cognouisset, & summã muneris illius cõplexus esset, E Plutarcho.*

Quod potes id tentes, operis ne pondere pressus

Succumbat labor, & frustra tentata relinquat. *Cato.*

ὅτι δύνῃ τέλεσον, βαρέος μὴ φορτίου ἥττων,

μόχθον ἀπαυδήσῃς ἄπρακτα πονήματα λείπων. *Mylius.*

Ludere qui nescit, ludum spectando quiescit. *Anonym. Rhythm.* *Sic & Horat. Vide* Cżégo śie kto nié vczył. Pomierz śie.

A Demetrio rege anus petebat audientiam, is verò respondit, sibi non vacare. tum anus: μὴ βασίλευε οὖν. Ne sis igitur rex. *pupugit eum hoc dicto, quare ab illa exorsus, omnes alios audiuit per multos dies. Plutarch.*

Nié podobiéństwo. Niépodobne rzéczy. Niéstychána niéwidána to rzècz.

Testudo volát. *Claudian.* Sine pennis volare difficile est. *Plaut.*

Simul flare sorbereque haud factu facile est. *Idem.*

κρίσωνι ἱμεραίῳ ἕπεσθαι ἢ διαθεῖν. *Plato.*

Crisonem Himeraeum consequi aut præcurrere .i. *impossibile. Cursor erat celebris.*

Prius pariet locusta Lucam bouem .i. *elephantum. Ennius.*

ἀετὸς πρὸς χελώνης ἡλίσκετο. *Laerti.* Aquilam testudo cepit.

ἡ γῆ ἵπταται. *Suidas.* Terra volát. ἀδύνατα θηρᾶς. Impossibilia venaris.

οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν. *Aristophan.*

Efficies nunquam vt cancer rectà gradiatur.
Acanthida vincit cornix. *Calpurnius.*
ὁ καρκίνος τ λαγωὸν αἱρεῖ. *Suidas.* Cancer leporem capit.
δοίδυξ αὔξει. *Zenodot.* Pistillum crescit. *Ironicῶs. Henric. Steph.*
ἐκ τ ψάμμȣ σχοινίον πλέκειν. *Aristid.* Ex arena funiculum nectere.
Luſciniæ deeſt cantio. *Plaut.* Sic vincat acanthida cornix & aëdona bubo. *Calpurni.*
κοτύλη τὸ ἀτλαντικὸν ἅπαν ἐκφορῆσαι πέλαγος. *Simocat.* Cotyla Atlanticum totum mare exhaurire, exſorbere. Exurere mare. *Virgil.*
Fluctus ſiccare marinos. *Propertius.*
Duobus ſimul in locis vnũ hominẽ eſſe, ἀδύνατον *apud Ethnicos Philoſophos & Poëtas. Ludit in hoc argumento Plautus in Amphytruone, qui ſeruo ſuo dicit: Actu 2.*
Sceleſtiſſime, audes mihi prædicare id, Domi te eſſe nunc, qui hîc ades &c.
Tun' id dicere audes, quod nemo vnquam homo antehac:
Vidit, nec poteſt fieri, tempore vno Homo idem duobus locis vt ſimul ſit.
Et plura ibidem in hanc ſententiam. Similiter in Milite Philocomaſium fœmina vna, gemina credita eſt, quòd vna in duobus locis eſſe non poſſit ſimul, vt illa vna furtim ſe in duobus oſtentabat. πȣ̃ ψυχρὰ δῆτα πώποτ' εἶδες ἡράκλεια λȣτρά; *Pindarus.* Vbinam vnquam frigida vidiſti Herculana balnea?
ταῦρος ὑπερκύψας τὸ ταΰγετον ἀπὸ τȣ̃ εὐρώτα ἔπιεν. *Plutarchus.* Taurus porrecto vltra Taygetum capite ex Eurota bibit. *quod interuallum eſt longiſſimum.*
θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλȣ, *Lucianus.* Citiùs quis in naui cadens in lignum non incidat: *(quàm vt oculus quoquo ſe verterit Philoſophum non aſpiciat.) ſed hoc iam aliò pertinebit .ſ. tam multi ſunt Philoſopi &c.*
Sambucam citiùs caloni aptaueris alto. *Perſius.*
θᾶττον ἀσκὸν βαπτίσαι πλήρη πνεύματος. *Philo.* Celeriùs vtrẽ vento plenũ ſubmergas.
πρόσθε γῆ ἄνεισ' εἰς αἰθέρα. *Euripid.* Priùs terra ætherem conſcendet.
Apud Poëtas talia plura leges. ſed vide affine huic Nigdy. *Item* Dármo robiſz. & O niepodobne rzeczy.

Nie podusczay obruſzonego. Nie podżegay zapalonego.
μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ſ. γένοιτο, *vel* προσθῇς. *Plato.* Ignem igni ne addas.
πυρὶ ȣ̓ σβέννυται πῦρ. *Plutarch.* Igni non extinguitur ignis.
ἐλαίῳ τὸ πῦρ σβεννύεις. *Lucianus.* Oleo incendium reſtinguis.
Oleum addis camino. *ex Horat. vel* Ne addas &c.
τὸ κακὸν κακῷ θεραπεύεις. *Herodot.* Malum malo medicaris. *Vel* ne mediceris.
μὴ τῷ νοσȣ̃ντι προσθῇς νόσον. *Euripid.* Morbo laboranti ne morbum addas.
Age ſi non ſponte inſanit, inſtiga. *Terent. Conceſſio ironica.*
πῦρ σιδήρῳ μὴ σαλεύειν. *Pythagor.* Ignem gladio ne commoueas .i. *iratum ne irrites. Plutarch. Veſpæ morſus maluæ ſucco mitigandus & ſanandus eſt; & iracundus vel furens blanda oratione. Pierius.* V. Gniewliwego hámowáć.

Nie pokázuy śię Zemi-eś nie iéſt / zégo nie vmieß.

Qui hoſpites habere non vult, ſignum de ædibus tollat. (*quale ſolet in diuerſoriis publicis & cauponis poni*) *Garner. è Gallicis.*

Artem qui neſcit, officinam claudat. *Idem.*

μὴ ἄνοιξον ἐργαστήριον ἀγνὼς ὢν τέχνης. *A.*

Ignarus artis officinam ne aperias. *Vel* claudito.

ἀμαθὴς κιθαρίσαι, μηδαμῶς κιθάραν φορῇς. *A.*

Pulſare citharam neſcius, citharam haud feras.

Plura ſi lubet pete ex Máßkárá. Promot. Wrzkomo coś.

Nié pomoże krukowi mydło / ani vmarłemu kadźidło.

Jáki pieś do kośćiołá / táki z kośćiołá.

Námáż go ty máſtem / przedśię on śmierdźi dźiegćiem.

τὸ αἰθίοπα σμήχεις ἢ λευκαίνεις. *Lucian.* Æthiopem lauas vel dealbas.

Ex apologo Æſopi de mercatore Æthiopem emptum fruſtra lauante, cui hoc epimythion additur: ὅτι μένουσιν αἱ φύσεις, ὡς προῆλθον τὴν ἀρχήν. Quod maneant naturæ, vt à principio prouenerunt. *Nam*

Æthiops non albeſcit. *de quo item epigramma Luciani tale eſt;*

ἐς τί μάτην νίπτεις δέμας Ἰνδικόν; ἴσχεο τέχνης,

οὐ δύνασαι δνοφερὴν νύκτα καθηλιάσαι.

Cur fruſtra abluis corpus Indicum? ceſſa ab arte,

Non potes caliginoſam noctem ſole illuſtrare.

τὴν χύτραν ποικίλλεις. Ollam exornas .ſ. *quæ mox nigreſcet ad focum.*

Nequicquam exornata eſt benè, ſi morata eſt malè. *Plaut. de femina.*

τυφλὸς καὶ ἐν φωτὶ καὶ ἐν σκότει τυφλὸς διατελεῖ. *Archytas.* Cæcus & in luce & in tenebris cæcus manet. νεκρὸν μυρίζεις. Mortuum vnguento perungis.

ἀσπάλαθοι, τάπησιν ὅμοιον στρῶμα θανόντι. *Theognis.* Tribuli, tapetibus ſimile ſtratum mortuo. Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit ſibi. *P. Syrus.*

Balnea non proſunt cornici, nec meretrici. *Anonym. rhythmic.*

Demaratus Lacon iuſſus à Rege Perſarum poſcere munus, petijt vt more regum rectà citari vrbem inueheretur. Tum regis conſobrinus apprehenſa eius manu dixit: αὕτη μὲν κίταρις οὐκ ἔχει ἐγκέφαλον ὃν ἐπικαλύψει, σὺ δὲ ἂν λάβῃς κεραυνόν, οὐκ ἔσῃ Ζεύς. Hæc quidem citaris non habet cerebrum quod tegat. tu verò licet fulmen accipias, non eris Iupiter. *Plutarch.*

Fucus ex Hecuba non faciet Helenam. V. Zdobiáko chceß.

Affine, Nié pomoże to nic. Przyrodzenie trudno.

Nié pomoże / nié zawadźi.

Duplex eſt huius ſenſus. Alter. Ani pomoże / áni záwádźi. *Sic Euripides.*

οὐδὲν γ' ἀρηγεῖν, οὐδὲ χρήσιμον παρόν.

Inutile nihil, vtile quoque nihil habet, (*vel non ei adeſt*)

Alea nec damnum nec facit iſta lucrum. *Martial.*

Alter. Nié pomoże! nié záwádźi .i. Jéśli nié pomoże/ tedy wżdy nié záwádźi.

ἂν μηδὲν ὠφελεῖ, μηδὲν ἀλλάγε βλάψειαι. *A.*

Si nil iuuabit, attamen oberit nihil.

ἄχρηστόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἀβλαβὲς ὁμοῦ. *A.*

Inutile quidem eſt, at ſimul & innoxium.

Nié pomoże to nic. Nié popráwiſz tem. Jéſzcżé to gorzey.
Nié temby. Nié tegoby trzebá. Rzadka ſzátá ná gęſty mróz.

πηλῷ πηλὸν καθαίρεις. *Apollonius.* Lutum luto purgas.

τὸ κακὸν κακῷ θεραπεύεις. *Sophocles.* Malum malo medicaris.

ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις. *Lucian.* Oleo ignem exſtinguis. Oleū addis camino. *Horati.*

πῦρ πυρὶ οὐ σβέννυται. *E Plutarcho.* Ignis igni non exſtinguitur.

ὁ μεμηνὼς σκυλίδων ἐξαρτήμασιν οὐ θεραπεύεται. *Tatianus.* Inſanus pellibus appenſis non curatur. Aurati calcei ligneos pedes nil iuuant. V. Szkodá kráſy. *&c.*

οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει καλίκιος: οὔτε παρωνυχίας πολυτελὴς δακτύλιος: οὔτε κεφαλαλγίας διάδημα. *Plutarch.* Nec podagrâ liberat calceolus: nec paronychiâ pretioſus annulus: nec capitis dolore diadema.

Bulbus nihil profuerit, *Vide hoc ſub* Jedno ku drugiemu.

ὕδραν τέμνεις. *Plato.* Hydram ſecas. *ſectione magis renaſcentem.*

Etiamſi perdas humeros. *Vide* Byś ſie ſpukał.

Tibur in Herculeum migrauit nigra Lycoris
Omnia dum fieri candida credit ibi. *Martial. l. 4. ep. 62.*

De eadem. l. 7. ep. 12. ——— Fuſca Lycoris Venit in Herculeos colles ——— ——— paruo tempore nigra redit. *putabat auræ mutatione formoſam ſe fore.*

Sic apud Senecam epiſt. 50. Harpaſte femina cæca, neſciens vel non credens ſe cæcam, ſæpe rogabat ductorem ſuum, vt migraret in aliam domum, dicens hanc eſſe valdè obſcuram.

Habeas licebit alterum pedem Ladæ (*curſoris celerrimi*)
Inepte fruſtra crure ligneo (*loco alterius veri pedis*) curres. *Mart.*

Tibia piſces cōuocare & capere fruſtra conaris, reti opus eſt. *Ex Æſopo de Piſcatore.*

Cùm Pictores multi in pingenda Helena deſudarent; tyro quidam pinxit eam vt potuit, & tabulam totam auro cinxit & Apelli exhibuit, cui ille: καλὴν γράψαι μὴ δυνάμενος πλουσίαν πεποίηκας. *Clemens Alexandrin.* .i. Pulchram pingere non potuiſti, quare diuitem feciſti .ſ. *vt quocunque modo opus commendares.* Nié tegoby trzebá.

Lychnum Epicteti fictilem quidam emit pretio 1000 drachmarum. al. 3000 denariorum, ſperans ſe doctum euaſurum ad eum legendo. Lucian. Sic Neanthus Pittaci Tyranni filius Orphei lyram nactus eſt, quam cum pulſaret à canibus laceratus eſt. Idem Lucian.

Nec Marſyæ aut Olympi (*celebris tibicinis*) tibiæ efficient, vt concinnè ijs canat qui non didicit. *Lucian.* *Vide Euangelum & Eumelum ſub* Nié pátrz ná poſtáwę.

Pro ſanitate ſacrificant & poſt ſacrificium epulis ſe replent. V. Skromny wrzkomo.

Centū coronatorū melancholia, vnius nummi debitū non ſoluet. *Garner. Gallic.*

Nié po oycowsku.

ȣ πατρῷα κα αὐλεῖς μέλη. Haud paternas canis cantiones.
Minimè patrissas. Haud paternum istuc dedisti. & *talia plura ex Plauto Ter. posui in 1. Tomo.*

Nié porywáy śię do sądu/ możesz-li inák doyść rzadu.
Stuchay ludźi mądrych rády: Możesz vyść! nié szukay zwády.

ἔξον φυγεῖν, μὴ ζήτει δίκην. *Alcibiades.* Cum vitare licet, moneo ne quærito litem. *Vide* Nié szukay zwády.

Stultitia est, cui benè esse licet, eum præuorti litibus (.i. *priùs ad lites confugere*) posteriùs istæc te magis agere par est (*lenibus modis prius tentatis*) *Plaut.* *Et Sannio in Adelphis Terentij iniuria ab Æschino accepta dicit*:

Vt vt hæc sunt facta, potiùs quàm lites sequar, Meum mihi reddat.

Nié po stopniu. *Vel deorsum versus. vt* Ab equis ad asinos. *Vide* Poprawił śię. *Vel sursum versus. vt* A remo ad tribunal. V. Prost.

Nié poszło mu to. Nié pádło iáko chćiał.

Nequiter expediuit (*al. expetiuit .i. processit, successit*) prima parasitatio. *Plaut.*
ἀλλότρια ἔβαλεν· *Diogenian.* Aliena iecit. Hâc non successit. *Terent.*
V. Szczęśćie odmienne. Niészczęśliwy. Omyliłá go nádźieiá.

Nié potka ćię to. Nié boy śię nié bedźiesz doktorem/ woiewodą/ biskupem &c.

ἐλεύθεραι αἶγες ἀρότρων. *Zenodot.* Liberæ capræ ab aratro.
Iacitur in eum qui munus aliquod honorificum, quo alioqui indignus est, subterfugere se præ se fert, aut se id euasisse gaudet, & sibi gratulatur.
Ancilla semel, nunquam hera. *Ex Pallada Græco.*

Nié potka ćię to tu. Tánszy tu bedźiesz.

οὐκ οὖν ἐκεῖ που σεμνὸς ἦσθ', οὐκ ἐνθάδε. *Euripid.*
Magnificus illic forte eras, non hîc item.

Nié powćiuiesz tego. nie poscigniesz.

τῆς πανηγύρεως διαλυθείσης, οὐκ ἔστι πραγματείας ἐμπόρευμα. *Damascenus.*
Nundinis dissolutis non est negotiationis commercium.
Si huic occasioni tempus sese subterduxerit,
Nunquam ædepol quadrigis albis indipiscet (.i. *adipiscetur, assequetur*) postea. *Plaut.*
Fronte capillata, pòst est occasio calua. *Cato.* V. Pilnuy czásu.

Niépowiáday mowi nikomu: á sam powiádá kàzdemu.
V. Języcznego słowo.

Niépożywisz śię tu. Niéwskorasz. Niézbiiesz groszá. Niéobiesz śię. Nié vtyiesz.

Hîc hodie apud me nunquam delinges salem. *Plaut.*
Hîc quidem meliorem genium tuum non facies. *Idem.*
Nunquàm hoc (*argento quod vis*) eris nummo diuitior. *Idem.*
Nunquam hercle hinc hodie ramenta (*auri, argenti*) fies fortunatior. *Idem.*
Sed antè quàm illa vnquam meis opulentijs
Ramentâ fiat grauior aut propensior. (.i. *ponderosior. vt in bilance.*)
Mori me mauelim excruciatum inopia. *Idem.*
Verùm quàm illa vnquam de mea pecunia
Ramentâ fiat plumeâ (al. *plumbea*) propensior,
Mendicum malim mendicando vincere. *Idem.*
—Quid dentem dente iuuabit Rodere? carne opus est, si satur esse velis. *Martial.*
Ne —Vacua dentes in pelle fatiges, Et tacitus quæras quā possis rodere carnē. *Idē.*
At vos exiguo pecori furesque lupique
Parcite, de magno est præda petenda grege. *Tibull.* Do pánow śię żywić.
μηδὲν παρ' ἡμῶν προσδοκᾶν λίαν μέγα. *Aristophan.*
Nil à nobis valde magnum exspectes.
Quidam armatus egrediebatur ad prælium, crocitantibus autem coruis malum omen ratus, rediјt domum. iterum exeunte illo corui crocitabant, at ille substitit & ait:
ὑμεῖς κεκράξεσθε μὲν μέγιστον ὡς δυνατὸν, ἐμοῦ δὲ οὐ γεύσεσθε. *Plutarch.*
Etsi vos quam maximè crocitetis, me non gustabitis.
Ταντάλου κῆπον τρυγᾷς. E Tantali horto (*fictitio*) fructum colligis.
Nihil hîc abradi potest. *Ex Cic. Terent.* Hîc præter plorare, nihil. *Sic Horat. de hæredipeta frustrato.* —Inuenietque Nil sibi legatum præter plorare suisque.
Sacra nihil sunt nisi malæ & cornua. V. Potráwá nié smáczna.
Passerinum hîc est prandium. *Nonius ex Pomponio.* *Affine,* Dáley śie żywyć.

Nié prágnie, kto wody pić nié chcé.

Gallorum dictum est. Non sitit qui aquam non vult bibere. *Garner. siquidem & reges aquam in siti non aspernantur.* ᾧτιν' ἀπαρέσκει ὕδωρ πίειν, οὐ διψῇ. *A.*
Potare quisquis aquam recusat, non sitit.

Nié przébierzeſz. Nié vſzkodziſz. Ma on tego dość. Nié vbędźie tem nic.

τὸ πέλαγος τῇ κοτύλῃ μὴ ἐκφορήσῃς. *Simocat.* Mare cotyla non exhauries.
——Littoribus furaris arenas. *Ouid.*
τὸ πάσητος ἡμιωβόλιον. *Suidas.* Pasetis semiobolus. *De re quæ assiduè sumitur nec absumitur, vel deficit. Nam Pases Magus habuit semiobolum, quo omnia emebat, à mercatoribus semper ad se redeunte.* Puteus sæpe haustus fit melior. V. Ćwiczenie. *S. Hermanus pauper sub quodam lapide à Deipara ostenso 4 denarios quoties opus habebat reperiebat. Surius.* *S. Rumoldus Archiepiscopus Meclinien. tres tantùm argenteos habuit, quibus omnia comparabat, sic vt toties expensi nunquam deficerent. Idem Surius.* *Plura sub* Bogáty człowiek.

Nié przegadasz, nié przeprzesz go ábo mie. Przekona cie.

Conficiet iam te hic verbis, vt te censeas
Non Pseudolum, sed Socratem tecum loqui. *Plaut. argutiam serui indicans.*
Apud eundem duo contendentes vocem Quin, *duodecies repetunt, in Casina.* A. & S.
A. Quin tu suspendis te? &c. Quin ea ipsa mihi negauit.
S. Quin ea ipsa me allegauit. &c. R. Quin nihili facio. S. Quin me perdis.
A. Quin bene est. Quin etiam diu morabor, quin cupio tibi,
Quin aliquid ægre facere, quin faciam libens.
Nunquam tibi hodie Quin plus erit quàm mihi.
Quin hercle dij te perdant postremò quidem. *Non absimili affectu illa apud Terent. dicuntur.* Vbi nominabit Phædriam, tu Pamphilam. *& quæ sequuntur. Item apud eundem.* Sudabis satis si cum illo incœptas homine, eâ eloquentiâ est.

Nie przepieczeć sie to. Nié odrzeć sie sucho. Nié skropisz tego święconą wodą.

Non hoc tibi sic abibit. *Cic.* Næ illud haud inultum, si viuo, feret. *Terent.*
αἰσώπειον αἷμα. (βραδέως μὲν, ἀλλὰ δὲ ἐκτίσεται.) *Ex Plutarch.*
Æsopicus sanguis, (*tardè quidem sed tamen vindicabitur.*)
οὐκ ἐρήμας τρυγήσεις. *Aristophan.* Non desertam vindemiam decerpes. Non impune vindemiam facies.
ἱππάρχων πίναξ. *Zenodot.* Hipparchorum tabula, *in qua notabant equites ordinis desertores, aut indecorum aliquid patrantes. vt Hesychius ait. Hipparchi præfecti equitum.*
Ibyci grues. V. Naydźie Bóg. Przypłácisz tego.
κακῶν ἔργων ἀμοιβὸν τιμωρίαν ἐκτίσεις. *Suidas.*
Malefactorum consentaneam pœnam lues.

Nié przydaway nędzé nędznemu. Mać dość. Mać zá swe.

Crudelis in re aduersa, est obiurgatio. *P. Syrus.*
Parcendum est animo miserabile vulnus habenti. *Ouidi.*
κακὸν κακῷ μὴ θεράπευε. *Sophocles.* Malum malo ne cures.
ἐπ' ἀνδρὶ δυστυχοῦντι μὴ πλάσῃς κακόν. Ne calamitoso struxeris viro malum.
μὴ ἐμβαίνε δυστυχοῦντι, κοινὴ γὰρ τύχη. Caue misero insultare. sors cõmunis est.
μὴ τὸ πῦρ ἐπὶ πῦρ .f. γένοιτο. *Plato.* Ne ignis ad ignem accedat, addatur.
Simile est. Vtrapionemu, nié przydáy vtrapienia.

Nieprzyiaćiel domowy nagorszy.

ὁ οἴκοθεν πόλεμιος καὶ ἀνθιστάμενος (κάκιστος.) *Plato.*
Domesticus hostis & aduersarius pessimus.
Ab ea quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui &c. & inimici hominis domestici eius. *Michæas. cap. 7.*
δεινότερον οὐδὲν ἐστιν ἐχθροῦ οἰκείου. *A.* Terribilius nil aliud hoste domestico.

ὄφιν ἐν κόλπῳ θάλπειν. *Gabrias de agricola qui serpentem in sinum posuit & ab eo ictus mortuus est.* Serpentem in sinu fouere .s. *periculosum. nam vt idem dicit*, ὄφις ἔπληξε θάλψαντα. Serpens occidit fouentem se.

Affine, Złodźiejá domowego. *& sequens hîc.*

Nieprzyiaćielowi nie dowierzay / nie vfay.

Nieprzyiaćielem by napodleyszem gárdźić nie trzebá.

Iratum breuiter vites, inimicum diu. *P. Syrus.*

λόγον παρ᾽ ἐχθροῦ μήποθ᾽ ἡγήσῃ φίλον. Ab hoste dicta nunquam amica duxeris. ἐχθροῖς ἀπιστῶν μή ποτ᾽ ἂν πάθοις βλάβην. Diffisus hosti senties damni nihil. *Oues lupis pacem pollicentibus, canes tradiderunt, quibus destitutæ, laceratæ ab eisdem sunt. Æsopus.* Canis domesticus à fure panem non recipit. *Apologus.*

Inimicum quamuis humilem docti est metuere. *P. Syrus.*

Illustrat hoc apologus Æsopi de Scarabæo, qui oua Aquilæ etiam è sinu Iouis excussit. Nihil tutè in hoste despicitur. *Curtius.* *Vide & apologum de muribus & fele pendente, sub* Nie dowierzay. *Affine*, Podárek ze złey reki.

Nieprzyiaźn / nienawiść wielka.

πόλεμος ἄσπονδος. *Æschines. Cic. Basili.* Bellum sine fœdere seu tam acre vt fœdus non admittat. πόλεμος ἀκήρυκτος. *Idē Æschines.* Bellum nō indictū. ἄσπονδος ἐχθρός. *Suidæ.* Inimicus atrox, cùm quo fœdus esse nequit. ἀττικὴ ἔχθρα. *Heliodor.* Attica hostilitas. *pro immani, & exitiali. qualia erant scelera prognes Philomelæ & aliarum in ea regione edita.* ἐμπεδοκλέους ἔχθρα. *Diogenian.* Empedoclis simultas, odium. *facillimè is simultates suscipiebat & pertinacissimè exercebat.* ἄγριον μῖσος. *Lucian.* Ferum odium Arundo & filix capitalis odij symbolum, *quia altera alteram enecat, & vulnus ab altera factum altera contrita & superposita sanat. Pierius ex Celso & Plinio.*

Nie przymierzay / bo złe wnet przytraći.

Plebis dictum non penitùs insulsum aut falsum, docens occasiones, cogitata, cœpta mala relinquenda, ob periculum præsens peccandi. Nam facilè talibus Cacadæmon se adiungit & inserit, atq; ad opus incitat. Sic Saulis inuidiæ & melancholiæ sese adiungens eum ad Dauidem occidendum toties incitauit, in Regum lib. 1. Hinc est illud S. Pauli. Nolite locum dare Diabolo. V. Służ Bogu. &c.

μὴ προπετὴς ἐς χεῖρα, χαλίνου δ᾽ ἄγριον ὀργήν,
πολλάκι γὰρ πλήξας, ἀέκων φόνον ἐξετέλεσσεν. *Phocylides.*
Ne sis præceps manu, frena verò agrestem iram,
Sæpe etenim percutientes nolens, cædem commisit.
Interdum perimit qui tantùm cædere pergit. *Garner.* *Affine*, Powodu do złego.

Nie przyspórzysz tem. Máło to pomoże.

Crœſi pecuniæ teruncium addis. *Ex Cic. qui ſic habet*: Nihil intereſt lucernam in ſole adhibere, aut teruncium addere Crœſi pecuniæ.

ποταμῷ μεγάλῳ ὀχετὸν ἐπάγεις. *Suidas.*

Magno flumini riuulum vel canalem inducis.

Ad reſtim funiculum addis. V. Złé vczyniwßy.

βῶλος τῇ ἀρούρᾳ .ſ. προςίθεται. Gleba aruo additur.

εἰς πέλαγος ἄμετρον τὴν μικρὰν κοτύλην χέεις. *A.*

Augere vaſtum calice vis modico mare. Interit in mari ſtilla. *Cic.*

V. Máło iáko nic. Nie wielka obrádá. Ná zab mi to nie pádnie.

Nié przyſtoi mu to. Przyſtoie iák mußé z pawiem ogonem/ iák kozie w czépku. Nie ſtroy. Iákby też pieri/ ábo ſtup vbrał.

Titius ſaltat. *Vel* Titium ſaltare. *Orator erat ineptè geſtibus vtens. Cic. Quintilian.*

Camelus ſaltat. *Vel* Camelũ ſaltat. *cùm quis affectat, id quod eũ non decet. S. Hierony.*

Paſtor Cyclopa ſaltare *iubetur ob deformitatem. apud Horat.*

γραῦς χορεύει. Anus ſaltat.

Anus cùm ludit morti delicias facit. *P. Syrus Mimus.*

Caluus comatus. *Martial.* Caluo turpius eſt nihil comato.

In toga *(honeſtarum & grauium perſonarum veſte)* ſaltantis perſonã inducere. *Martial.*

πίθηκος ἐν πορφύρᾳ. Simia in purpura vel purpurata.

Etiamſi fulmen arripias non eris Iupiter. V. Nie pomoże krukowi mydło.

ὄνος τῇ τοῦ λέοντος ἐπικρυπτόμενος δέρει. *Euſebius Cæſarienſ.*

Aſinus pelle leonis contectus.

ὑπὸ τῇ λεοντῇ γελοῖός τις πίθηκος. *Lucian.* Sub leonis pelle ridicula ſimia.

Omphale regina ĩ pelle leonina Herculis, & Hercules in theriſtro Omphales. *Tertull.*

οὐδέν ἐστιν ἀναισχυντότερον χωλοῦ περιπατητικοῦ. *Lucian.*

Nihil eſt impudentius claudo ambulationis ſtudioſo.

λεοντῆ ἐπὶ κροκωτῷ. *Ariſtophan.* Leonis exuuium ſuper crocoton .ſ. *induit, vt fecit Bacchus, qui ad inferos deſcenſurus Herculis habitum & arma ſumpſit.*

κάτοπτρον καὶ ξίφος. Speculum & gladius .ſ. *non conueniunt eidem.*

μεταθεῖναι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ἀνδρωνίτιδος ἐπὶ τὴν γυναικωνῖτιν.

Transferre imperium à viris ad feminas.

τὸ ὕπερον κοσμούμενον. *Demetri. Phalereus.* Piſtillum ornatum.

Circulus aureus in nare ſuis, mulier pulchra & fatua. *Prouerbior. SS. c. 11.*

δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις. *Ariſtophan.* Seruus cùm ſis comam geris, *quod ingenuorum erat. Alexander Paridis lyram ſibi oblatam reiecit, ſibi indecoram & ſe indignam ratus. Plutarch.* ὁ τὴν δοκὸν φέρων. *Ariſtotel.* Trabem ferens .ſ. *ineptus eſt ad geſticulationem & ſaltum. Eraſmus.*

V. Godność nie godnemu & Nie twoiá to rzecz. Káżdemu ſwoie przyſtoi.

Nié przyſtoi to ná cię. Żádne to rzeczy.

—Præter ſpeciem ſtultus es. *Plaut.* Nie przyſtoić ták kráſnemu być głupiem.
Vacuum eſſe iſtac te ætate ijs decebat noxijs. *Plaut. amatori ſeni dicit.*
Temperare iſtac ætate iſtis decebat artibus. *Idem eidem.*
Non à modeſtis nauigatur huc viris. V. Nie twoiá to rzecz.
Elephas cùm ſis, mures capras. *Pierius.*
Solœciſmum facis in vita vel in actione .i. *peccas contra decorum.*
Sic Lucian. πολλοὶ ὑπ' ἀμαθείας σολοικίας δεινὰς ἐν τῇ ὀρχήσει ἐπιδείκνυνται.
Multi ob inſcitiam ſolœciſmos turpes in ſaltatione committunt.
ἄνανδρ' ἄρ' εἶπας Ἰλίου τ' οὐκ ἄξια. *Euripides.*
Imbelle verbum dixti & indignum Ilio. *quod decennem obſidionem ſuſtinuit.*
ἡρακλῆς ὢν τῇ ὀμφάλῃ δουλεύεις. *Lucian.* Hercules cùm ſis Omphale ſeruis.
Domitianus muſcas ſtylo confodiens, *E Suetonio.*
ὥσπερ πηλοφοροῦντες. Vt lutum ferentes, *vel* Inſtar luti baiulorum. *Apud Ariſtophan. perſtringuntur Athenienſes, quòd ad concionem non conueniant niſi dato ſingulis obolo, quæ merces eſt baiulorum luti & huiuſmodi vilium rerum. Quadrat in eos qui perſonam & operam ſuam ad abiecta deijciunt, vel functiones honeſtas vili mercede proſtituunt, & ad quæſtum abutuntur.* *Citharœdus apud Plutarch. Philippo de ſonis neruorum ſecū differenti, reſpondit cautè.* Abſit à te rex vt huius rei ſcientia tu me ſuperes. *Diogenes Cynicus, cum ſibi Alexander M. ludens ſportulam oſſium tanquam caninam vitam profitenti & agenti miſiſſet, accepit dicens: Hic quidem cibus caninus eſt, ſed donum minimè regium. Ex Laërtio.*

Nie przytomnego ſądźić, przekonáć łácno, nieſłuſza.

ῥάδιον ἀπόντα πάντα καὶ καταγανεῖν. *A.*
Eſt facile cuilibet dare abſentem neci.
Mortuum flagellare, conuiciari. &c. *Vide ſub* Łácno bić tego, co ſie powáli.
Item. Vmárłem day pokoy. Sąd bez drugiey ſtrony.

Nie przywiązuy ſie ni do kogo, ni do czego.

Nullius addictus iurare in verba magiſtri.
Quo me cunq; rapit tempeſtas deferor hoſpes Nunc in &c. Nunc in &c.
Et mihi res non me rebus ſubiungere conor. *Horati.* *Peripateticum hic Horatium agnoſcit Lambin. qualem ſe & Cicero profitetur, dicens.*
Nos inſtitutum tenebimus, nulliſque vnius diſciplinæ legibus adſtricti, quid ſit in quaque re maximè probabile, maximè requiremus.
οἱ ἐκλεκτικοὶ *apud Laërtium,* qui ex ſingulis ſectis quæ probarent ſeligebant.
ἀναλογητικοὶ alijs, qui ratione nituntur.
μὴ τοῦ λέγοντος ἴσθι. *Suidas.* Ne ſis in poteſtate dicentis.
μηδεν' ὑπεύθυνος γίνου, πλὴν αὐτόνομος ζῆ. *A.*
Viue tibi liber, nulliq; obnoxius eſto. *Noſtri dicunt.* Nie ożenitem ſie z niem.
Adde illud Martial. Nulli te facias nimis ſodalem. V. Nie wiąż ſie.

Qui liber esse vult, neq; cupiat neq; auersetur quicquam eorum quæ in potestate aliorum sunt. alioqui seruire necesse est. *Epictetus Græcus.*

Nié puśći śię go. Chodźi zá niem iák ćień. *Vel vt vulgus rusticanum dicit.* iák ćiele zá krową.

ὥσπερ σκιὰ αὐτῷ ἕπεται. Instar vmbræ illum sequitur.

Apud Plautum Chalinus seruus Olympioni riuali eiusdem sponsæ dicit.

Quid tu malum, me sequere? ℞t. *Olym.* Quia certum est mihi Quasi vmbræ, quoquò ibis tu, te persequi. quin ædepol etiam si in crucem vis pergere, sequi decretum est.

Nié radby / ále muśi. Nié radáby kozá do targu / ále muśi.

ἡ τοῦ ἀγαμέμνονος θυσία. *Zenodot.* Agamemnonis hostia *vel* victima. *quæ illi sacrificanti effugit & ægrè retracta est. Vel alluditur ad Iphigeniam filiam quam ipse in Aulide inuitus sacrificauit, oraculo sic poscente.*

διομήδειος ἀνάγκη. *Suidas.* Diomedea necessitas. *de eo qui coactus aliquid facit, vt Diomedes reiectus à suis Argyrippam condidit.*

Si illis (*seruis, herus loquitur*) ægrè est; mihi quod volupe est; meo remigio remigero. (i. *meis seruis impero.*) Tamen id quod odiosum est (*illis*) faciundum est cum malo atque ingratijs. *Plautus.*

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt. *Seneca. Poëta.*

Si non it, capito (*al. rapito, Meursi.*) inquit eum; si caluitur (.i. *frustratur*) ergo Endo manum iacito. (.i. *inijcito.*) *Lucili.* Nié chcé po woli! wiec po niewoli.

ἑκὼν καὶ ἄκων πάντα φέρε τὰ εἱμαρμένα. *A.*

Nolens volensq; ferto quod sors obtulit. *Affine*, Co muśe to rad vczynię.

Nié recze zań / nié przyrzekam.

Suo periculo emat qui mercabitur.

Mancipio neq; promittet quisquam neq; dabit. *Plaut.*

Similiter in lege mancipiorum scribebatur. Vadem nec poscat (*emptor*) nec dabitur. Nemo præstabit, ideoq; pileatus venditur. *Ex Gellio. apud quem Cæcilius Sabinus ait:* Seruos pileatos venum ire solitos, quorum nomine venditor nihil præstaret.

Plato commendans per literas Dionysio Heliconem Cyzicenum mathematicum, in fine literarum addidit: Hæc tibi scribo de homine animante natura mutabili. *Plutarch.*

τὸν συνίστω σοι, ἀλλὰ βροτὸν εὐμετάβολον. *A.*

Commendo tibi virum hunc, sed esse hominem scias.

Nié roskázuy drugiemu / coć ćieśko samemu.

Nulli imponas quod ipse non possis pati. *P. Syrus.*

μηδὲν ἐπιτέλλῃς ὅσα σοι δεινὸν παθεῖν. *A.*

Similia præcepta dedit Claudianus Honorio, sub persona patris eiusdem.

In commune iubes si quid, censesque tenendum,

Primus

Primus iuſſa ſubi; tunc obſeruantior æqui
Fit populus, nec ferre vetat, cùm viderit ipſum
Auctorē parere ſibi &c. — Si collis iniquus Primus ini. ſi pigra palus &c.

Nie rowna odmianá/ zámiáná/ nagrodá.

——Pro virgine cerua .ſ. *ſuppoſita eſt. Martiál.*
ἀντὶ παρθένου ἔλαφος. *Euripides. Cùm Iphigenia immolanda eſſet in Aulide, repente abrepta eſt iu Tauricam, & cerua in eius loco apparens, eſt immolata.*
Aurichalcum pro auro .ſ. *accipere vel dare, ſupponere. Suetoni.*
Διομήδους καὶ γλαύκου ἀμοιβή. *Homer. Plato. Ariſtot. Cic.* Diomedis & Glauci permuratio. *Iuſtinian. in Pandect.* .ſ. *inæqualis. Nam Diomedes ſua ærea dedit Glauco, & ab eo aurea accepit. Glauci arma centum bobus æſtimabantur, Diomedis nouem bobus. Vnde alterum dictum natum eſt* .ſ. χρύσεα χαλκείων. *ſubaudi* ἀμείβεσθαι. *Ex Homero.* Aurea æreis permutare. *Martialis etiam luſit in Hippocratem, qui pro potione abſinthiaca mulſum ab eo petebat.*

Tam ſtupidus nunquam nec tu puto Glauce fuiſti,
Chalcea donanti Chryſea qui dederas.

Pro lignea ſalute (in tabellis) vis argenteam remittere! *Plaut.*
Quis pro diuitijs ligna retenta velit? *Propert.*
φάτταν ἀντὶ τῆς περιστερᾶς. *Plato.* Palumbem pro columba.
ἀντὶ πέρκης σκορπίον. Pro perca ſcorpium. *Sic apud S. Lucam cap. 11.*
Pro piſce ſerpentem: Pro ouo ſcorpionem ſ. *dare alicui.*
λόγοι ἀντ᾽ ἀλφίτων. Verba pro farina. Pileum donat vt pallium accipiat. *Eraſm.*
τρίχας ἀντ᾽ ἐρίων. *Theocrit.* Pilos pro lana. *dare vel accipere.*
σκιὰ ἀντὶ τοῦ κρέατος. Vmbra pro carnibus .ſ. *capta. ex apologo Gabriæ de Cane, poſito ſub* Łákomy chcąc więcey mieć. σκιὰ ἀντὶ σώματος. Vmbra pro corpore. *Idem.*
ἀντὶ κακῆς κυνὸς σῦν ἀπαιτεῖς. *Diogenian.* Pro malo cane ſuem poſcis.

ἀλλ᾽ ἡμεῖς τούτοις οὐ διαμειψόμεθα. *Theognis.*
Sed nos cum illis non commutabimus.

πόλιν ἀπολωλεκὼς τυρόκνηστιν εἴληφεν. *Plutarch.* Vrbem amiſi, cultrum *aut aliud ferrum (caſeiteram vocat Rhodigi.)* purgandis caſeis accepi. *Dictum Calippi Syracuſam Tyranni, qui ad occupandum vicinum oppidum vrbe egreſſus, regno excidit.*
τὰ πρωτοτόκια ἀντὶ τοῦ ἑψήματος φακοῦ ἀπέδοτο vel ὤλεσεν. *Eſau. Geneſ. 25.* Primogenita pro pulmento lentis dedit, vel perdidit.
Nubem pro Iunone cōplexus eſt. V. Omylić ſię nádźiei. *Affine,* Nie ſtoi to zá to.

Niérowne rzecży rownáć.

Magnis componere parua. *Virg. Vel* Paruis componere magna.
τὰ μικρὰ μεγάλοις εἰκάσαι. *Thucydid.* Parua magnis conferre. *Plini.*
Æquare iacentia ſummis. *Stati.* Nanum Atlanta vocas. *Ex Iuuenali. & Martiali.*
Θρασυβούλῳ Διονύσιον φατ᾽ εἶναι ὅμοιον. *Ariſtophan.* Thraſybulo Dionyſium ſimilem

lem esse dicitis .s. *optimum pessimo.* Fulicam cygno comparas. *Paulinus sic habet:*

Sic confers fulicas cygnis, & aëdona parræ,
Constaneis corylos æques, viburna cupressis. *Sic Virg. de Vrbe Roma.*
Verùm hæc tantùm alias inter caput extulit vrbes,
Quantùm lenta solent inter viburna cupressi.

Quid paleis ad triticum? *Ieremiæ 23.*

ῥόδον ἀνεμώνῃ ϛυγκρίνεις. *Suidas.* Rosam anemonæ comparas.

Martialis l. 2. ep. 77. Bruti pueri statuam paruam colosso conferens, negat hunc esse longum & illam breuem, quod diuersa prototypa exprimant inæqualia.

ἀκροθίνια πυγμαῖα κολοσσῷ ἐφαρμόζεις. *Philostratus.* Acrothinia cubitalia vel Pygmæorū instar, colosso aptas, cōponis. Lux longè alia est solis & lychnorū. *Cic.*

καρκίνους δασύποδι ϛυγκρίνεις. *Theocrit.* Cancros lepori comparas. *in cursu.*

κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλεις. *Libanius.* Culicem elephanti confers. *in mole.*

χελώνην πηγάσῳ συγκρίνεις. Testudinem Pegaso comparas .s. *in celeritate.*

Menestratus ex formica in qua ceu in Elephante equitabat delapsus,, iacens supinus dixit: Sic Phäeton è cælo decidit. &c. *Inepta comparatio. Ex Anthologia.*

Pygmæus pulice occiso exclamauit. En alter Hercules!

ὁ τοῦ Χοσρόου οὐρανὸς. *Cedren.* Chosrois cælum (*quod idem Cedren. vocat* μυσαρὸν εἴδωλον .i. *exsecrandum idolum*) *nil ad verum cælum.*

τέττιγι τὴν μέλιτταν ϛυγκρίνεις. Cicadæ apem confers .s. *in cantu.*

ἀετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις. Aquilam noctuæ comparas.

τὸν αἴλουρον τῇ ἀθηνᾷ. *Suidas.* Miueruæ felem .s. *confers.* *Affine,* Dáléko to od tego.

Nié rownia mnié z toba ábo tobié zemna. Nié zrownamy sobié. Inßa mnié / inßa tobié.

Non eadem arboribus pendet vindemia nostris. *Virgil.*
Cum vestris nostra non est æqua factio. *Plautus.*
Neque factione tanta, quanta tu sumus,
Neque opes nostræ tam validæ, quàm tuæ. *Idem.* In mentem venit
Te bouem esse, & me esse asellum. vbi tecum coniunctus siem,
Vbi onus nequeam ferre pariter, iaceam ego asinus in luto;
Tu me bos magis haud respicias, natus quam si nunquam siem. *Idem.*
Æqua lege pauperi cum diuite non licet .s. *agere. Idem.* *Huc facit apologus de Carduo affectante affinitatem Cedri. 2. Paralipom. 25.*

Hoc ego tuque sumus: sed quod sum, non potes esse, (.s. *Pöeta.*)
Tu quod es, e populo quilibet esse potest. *Martial. diuiti dicit.*
——Nec dijs nec viribus æquis .s. *certatur. Virgil.*

βούλει διαμάχεσθαι γηρυόνῃ τετρακεφάλῳ. *Suid.* Vis pugnare cum Geryone quadricipiti.

Tu gallinæ filius albæ: Nos viles pulli, nati infelicibus ouis. *Iuuenal.*

ἐν πίθῳ αὐλεῖς δῆλον, ἐγὼ δ' ἔχω οὐχ ἅλις ὄξος. *Theocrit.*

Edolio

E dolio tu nempe hauris, ego nec satis aceti habeo.
Hic si quid nobis forte aduersi euenerit;
Tibi erunt parata verba, huic homini verbera. *Terent.*

παρὰ Λύδιον ἅρμα θέεις. Iuxta Lydium currum curris. *Vel* παρὰ Λύδιον ἅρμα πεζὸς ἰχνεύεις. *Nazianzen. Plutarch. ex Pindaro.* Iuxta Lydium currum pedes incedis .i. *cum impari certas. Equiti pedes impar, præsertim Lydo. Lydi enim equitatu excellebant & ex equis pugnabant. Achilles tamen cum quadriga pedes currens vicit, apud Euripidem.*

βάτραχος ἀκρίδας ἐρίσδει. *Theocrit.* Rana cum locusta certat .s. *voce & cantu.*

Volsellis pugnare non gladijs. *Varro.* Volsellis pugnare cum gladio *legit Vlpius.*

Leonidas Rex Spartæ, cuidam dicenti, nihilo nobis præstantior es, nisi quòd rex sis, respondit: Atqui nunquam rex vester essem, nisi vobis præstarem. *E Plutarcho.*

Alexander interrogatus à suis, an vellet certare cursu in Olympiis, nam pernix erat pedibus, respondit: εἴ γε βασιλεῖς ἔμελλον ἕξειν ἀνταγωνιστάς. Sanè, si habiturus sum reges antagonistas. *Plutarch.* *Deliberante Alexandro, an acceptare deberet conditiones à Dario victo oblatas, decem millia talentûm & filiam nuptui &c. dixit Parmenio.* Ego si Alexander essem, acceptarem. *Rex verò respondit:* Et ego, si Parmenio essem. *Idem Plutarch.*

An quodcunque facit Mæcenas, te quoque verum est,
Tantò dissimilem & tantò certare minorem? *Horati.*
Quod si cœna mihi, tibi sit prouincia merces,
Cur faciamus idē nec mereamur idem? *Martial.* .i. *ambo amicis patronis inseruimus, sed impar pretium laboris recipimus; ego cœnam, tu prouinciam.*

Desultorius in quadrigarum curriculum incurristi. *Cic.* Gigantum more cum dijs bellare. *Idem.* Contra retiariū ferula. *Martial. inæquale certamen intelligit Calderin.*

Grandis vt exiguam bos ranam ruperat olim,
Sic puto Torquatus (*splendidus & locuples*) rumpet Otacilium (*vicinum pauperem æmulantem Torquati œconomiam.*) *Martial.*

ἡ κίττα τὴν Σειρῆνα μιμουμένη. *Galenus.* Pica Sirenas imitans.

οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδεν, οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. *Theocrit.* Non fas est ô Lacon vnquam picam cum luscinia certare, nec vpupam cum cygnis.

αἰετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖς. Aquilam cornix prouocas.

ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα .s. προκαλεῖται. *Lucian.* Hinnulus leonem prouocat.

Non esse æquiperabiles vestras cum nostris factiones atq; opes. *Plaut. Trinummo.* *Apud eundem in Truculento Geta cum milite litigans ad pugnam tandem deuenit, & ait:* Tu machæram longiorem habes, sed verutum sine dum (*me*) petere, siquidem belligerandum est. Ibo domum, &c.

τὰ ἀνόμοια στασιάζει. *Hippocrat.* Inæqualia seditionē mouent. Nierowność niezgodna.

ποταμὸς θαλάττῃ ἐρίζεις. *Suidas.* Fluuius cum mari certas.

σφὴξ βομβῶν τέττιγος ἐναντίον. *Theocrit.* Vespa cicadæ obstrepens.

χύτρα καὶ πέτρα οὐ συμφωνεῖ. Olla & saxum non consentiunt.

ὗς ποτ' ἀθηναίαν ἔριν ἤριϛε. *Theocrit.* Sus cum Minerua certamen inijt.
Capra contra leonem. V. Nie miec się kotku ná niedzwiedzia.
Dares Entellum prouocas. *Ex Virgil.* Lepusculus cum leone ludis. *Martial. l. 1. ep. 23. & 52.* *Asinus Pollio cùm in eum Augustus Fescenninos scriberet:* Ego, *inquit,* taceo: non enim facile est in eum scribere, qui potest proscribere. *Macrobius.* *Phauorinus Philosophus, cùm quoddam eius verbum Adrianus Imp. reprehendisset, cessit dicens:* Cur non cedam ei, qui habet *30* legiones? *Spartian.*
Grauius erit vnum tuum verbum ad eam rem quàm centum mea. *Plaut.* Wiecey ty spráwiß iednem słowem niż ia dziesiącia.
Aranea hirundini capiendæ telam texuit, sed cum ea arrepta est ab hirundine in àërem.
Affine est, Nie miec się kotku. Nie śkáday się. Nie wygraß.

Nie rowna to. Nie rowne to rzeczy. Nie pará.

δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή. *Aristophã.* Regina dominaq; vxor est sponso seni.
βῶλος ἀρούρης. *Suidas.* Gleba est aruum. *de rebus inæqualibus.*
Verbis contra arma bellum gerimus non pari conditione. *Cicer.*
ὁ μὲν γὰρ ἑνός, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων. *Plato.*
Hic quidem pro vno, ille pro pluribus alijs æstimandus.
Χῖος πρὸς Κῷον. *Zenodot.* Chius ad Coum. *de rebus inæqualibus aut pugnantibus. Nam Chius in ludo talorum vnioni seu Cani respondet: Cous senioni.*
Vnde apud Persium, Senio Dexter, & Canicula damnosa vocatur.
Et apud Martialem Senio cum cane depugnat in ludo tesserarum.
Effertur Prouerbium Græcum & sic: ἓν πρὸς ἕξ. *Item* ἓν πρὸς ἑξίτην .i. Vnum ad sex. *Vel* Vnio ad senionem. *sed in priori illo* Χῖος πρὸς Κῷον. *est præterea allusio ad duas gentes dispares,* Chiã & Coam. Cubito regio superat. V. Sporo.

Nie rowno się dzielemy częśćiemy/ &c. Nie rowno się zemna dzieliß.

Nihil de vitello! .s. *das mihi vel dedisti. Cic.* νεοττοῦ οὐδὲν μοι δίδως.
Somniârat quidam ouum è fascia sui lecti pendere: coniectori id cùm exposuisset, respondit is, thesaurum illic latére. quæsiuit ille, inuenit auri massam argento tectam instar oui, & coniectori aliquid ex argento obtulit. Cui ille: Nihilné de vitello? .i. *ex auro, quod ouum illud significabat. Ex Cicer.*

δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας. Plutarch.
Viscera adolens (*diis*) ipse carnes deuorat.

Sic Prometheus, Ossa adipe tecta Ioui offerebat, carnes hostiæ sibi seruabat.
Nutricum more me pascis .i. *malignè. Ex Aristophane, cuius versus vide si lubet sub* Nie łácno tàki vtyje. &c. *Apud Martialem adolescens proteruus Pædagogo dicit:*

Nil mihi vis & vis cuncta licere tibi! *Idem Poëta conuiuatori suo dicit:*
Nos bibimus vitro, tu myrrha (*myrrhino calice obscuro*) Pontice: quare?
Perspicuus prodat ne tua vitra calix. .s. *diuersa à nostro.*

Spicilegium mihi tantùm reliquit .s. *ex frugibus vel fructibus ablatis. Ductum id à dicto Antigoni Regis, qui cùm suis pecuniam imperasset, & quidam dixisset:* Non talis erat.

lis erat Alexander. *ſubiecit Antigonus.* ἐκεῖνος ἐθέριζεν Ἀσίαν, ἐγὼ δὲ καλαμῶμαι. Ille meſſuit Aſiam, ego ſpicas lego. *Leoni apud Æſopum maxima prædæ pars & ferè tota à vulpe tribuitur. quòd is aſinum æquales tres partes facientem lacerârit.*
Affine, **Lépße goſpodarzowi. Jédnemu gody. Mácoßyne dźiećie.**

Nié rozcieray/ niéporußay/ bedźié bárziey śmierdźiáło.

Maledictum interpretando facies acrius. *P. Syrus.* V. **Przykrośći folgá ćierpliwość.** *Galli dicunt.* Lutum agitatum fætidius eſt. *Garner.* πηλὸς σαλευθεὶς βρωμεῖ κακώτερον. *A.* Cœnum grauius olebit vbi commoueris. *Simile eſt.* Camarinam ne commoueas. Non mouenda ne moueas. Anagyrum, &c. *Vide,* **Day złemu pokoy.**

Niérozmyślne rzéczy/ lédáiákié. Niérozmyślny piſarz/ rzécznik/ nié bedźie wyborny.

Φρόντισμα μεθύοντος μᾶλλον ἢ ἐμοῦντος. *Philoſtrat.* Commentatio temulenti vel potiùs vomentis. *Ariſtides Orator inſignis, cùm eum M. Antonius perorantem ex tempore audire vellet, reſpondit :* οὐκ ἐσμὲν ἐκ τῶν ἐμούντων. Non ſumus è numero vomentium .i. *ex tempore quidlibet garrientium* (V. **Rozmyślić śie.**) *Idē Philoſtrat.* οὐ γὰρ ἐκθάλπει τὸν οὕτω λόγον, ὅτῳ καθ' ἡμέραν ἐμεῖν ἀνάγκη. *Syneſius.* Non enim fouet intùs orationem, cui quotidie vomere neceſſe eſt. Orationem in aliquem euomere. *Cicero.*

Nié ruſzy/ gdźié niémaß nic.

οὗ μηδέν ἐστ' ἀποφέρειν, μηδὲν θίγῃς. *A.*

Vbi nihil eſt quod auferat, tangit nihil. *In Aulular. Plauti ſeruus dicit coquo.* Scio te Facile abſtinere poſſe, ſi nihil obuiam eſt. q. d. *arripis ſi quid ſe offerat. Eam opinionem de coquis fuiſſe apparet ex eodem loco, nam idem ſeruus dicit :*

Vbi ſi perierit quidpiam (*in domo plena ſupellectili aurea, argentea, veſte,*)
Dicant; coqui abſtulerunt, comprehendite,
Vincite, verberate, in puteum condite. V. **Kucharz głodem nié vmrzé.**

Nié rychło.

Celeriùs elephanti pariant. *Plini.* *nam decem annis in vtero fetum geſtant Theophraſto auctore.* Annus eſt .ſ. dum comuntur dum molliuntur feminæ. *Terenti.* Myrmicè incedere. *Catul.* Formicarum more tardè incedit. *vel vt Plaut. ait :* Formicinum gradum mouet.
Dum æs exigitur, dum mula ligatur Tota abit hora. *Horatius.*
Longa manu dare. *ex Pandect.* .i. *differre, promiſſis eludere. Eraſm.*
μελλονικιᾶν. *Ariſtophan.* Cunctari more Niciæ *ducis Athenienſium, qualis etiam erat dux Romanorum Q. Fabius hoc nomine celebris.*
Ἡρακλῆς ξενίζεται. *Athenæ.* Hercules hoſpitatur. *qui voraciſſimus cùm eſſet, diu morabatur in conuiuio.* *Affine,* **Nié doczékaß śie. Nié záraz to bedźie. Dáleko do tégo, Jéżá po drożdże. Nié ſporo.**

Nié rychło, álé dobrzé.

Elephanti tardè pariunt (.ſ. *decimo anno. Plaut. Plini, biennio Ariſtotel.*) *ſed pariunt Elephantum .ſ. animal nobile.*

Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem. *Ennius de Fabio Cunctatore.*

ὄψιμον ὀψιτέλεστον ὅου κλέος οὐκ ἀπολεῖται. *Homer.*

Tarda & ſera nimis ſed fama & laude perenni. *Cic. reddidit.*

βοείῳ ποδὶ .ſ. βαδίζειν. *Plutarc.* Bubulo pede progredi. *quia bos lentè ſed vtiliter per agrum arando incedit.*

μένε βοῦς ποτὲ βοτάνην. Exſpecta bos olim vel quandoque tandem herbam.

Nié rychło śię począł vczyć czégo. práwá, lekárſkiey nauki &c. Ná onem świećié chcé być práwnikiem, doktorem. &c.

Poſt mortem vult cauſas orare, ægris mederi. &c. *Sic Franciſco Aretino quadragenario iuriſprudentiam diſcere aggreſſo, quidam perſtringens eum dixit:* In altero ſæculo illum aduocatum fieri velle.

Simile quid dici potuit Socrati, qui iam ſenex citharam pulſare diſcebat.

Mortuus manibus pſallere vult. *Hinc Theognis.* μή με δίδασκ', οὔτοι τηλίκος εἰμὶ μαθεῖν. Ne doceas me, ætas iam facit indocilem. *Vide & dictum Eudamidæ de Xenocrate, ſub* Nié w czás. V. Stárégo odmienić. & W wigilia śmierći.

Nié rychło, w ſtárośći chćieć poprzeſtáć złośći. Nié rychło ſzedziwy, myśli być cnotliwy.

Quidam viuere tunc incipiunt, cùm deſinendum eſt. *Seneca.*

Quidam antè viuere deſierunt, quàm inciperent. (.ſ. *benè viuere.*) *Idem.*

Nil turpius quàm viuere incipiens ſenex. *Idem.*

In ciuitate quadam voces prolatæ mox congelantur, & demum gelu ſoluto æſtate audiuntur. Antiphanis dictum de auditoribus Platonis, qui à Magiſtro dicta vix demum ingraueſcente ætate intelligunt. Plutarch.

αἰσχρότερον οὐδὲν ἢ γέρων ζῆν εἰσιών. *A.* *Affine,* Stárégo odmienić.

Nié rychło odnioſł zapłátę, karánié. Długo mu Bóg folgował.

ὁ Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας.

Tardè ſat inſpexit Iupiter in diphtheram .i. *pellem caprinam in qua fingebatur omnia acta hominum notare, & ex ea cuiq; pro merito ſoluere.*

καὶ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἐξέτισε. *Dion.* Et vſuram & ſortem exſoluit.

Huc etiam facit Æſopicus ſanguis. *ſub* Niéprzépiecżéć śię to. Ibici grues *ſub* Nay dźié Bóg. *Vide &* Nié ſkwápliwy Bóg.

Nierządem Polſká ſtoi.

Dictum apud noſtrates vulgatiſſimum. Senſus eius eſt. Nié trzébá rządu w Polſzcze, ſtoi béz niego. Gdyby Polſká rządna byłá, tédyby nié długo zginełá. Lépſza ſwawola, niekárność, niż rząd, kárność &c.

Quæ omnia falſa improba & ſtulta ſunt. Nam quamuis negare non poſſumus, in Republica noſtra

tà nostra, non adeò esse accuratam obseruationem legum & obedientiam ergà magistratus; sed magnam licentiam, luxum, iniustitiam & scelera publica sæpe impunita: non tamen hinc concludendum est, his malis stare & firmari Rempubl. sed potiùs benignitate & patientia diuina ac protectione, quam perpetuò Ecclesia & multi probi pijq; priuati, ac cælites nostri olim gentiles nunc tutelares implorant. Adde multorum improborum quotidianam à malo resipiscentiam per pœnitentiam, & vsum sacramentorum, ac vltroneas pœnas. Adde & tot pietatis ac religionis opera, quæ perpetuò à quamplurimis fiunt. Deniq; stat qualiquali ordine, & iustitia Politica, quam videmus in tribunalibus iudicijsq; varijs Nobilium & plebeiorum. Esto sint corruptelæ, fauores, fraudes, errores, in ijsdem: sed vbi vnquam in optimis Rebuspublicis non fuerunt? Esto item, detur venia coruis aliquando, & arenearum casses transmittant insecta maiora vel auiculæ. Sed hæc vetus est de omnibus Rebuspub. Græcorum & Latinorum querela & cantilena in parœmiam etiam versa. Leges aranearum telas esse. Hinc porrò rectiùs ratiocinari licet. Si non satis ordinata Respub. Polona, stat & viget; qualis futura esset, ordinata si foret? Nam illud nemo nisi insanus dixerit: Iustitiâ, legi & principi exhibenda obedientia, pietate, modestia, regressu ab improbitate ad virtutem, destrui & deteriorem reddi statum Reipub.

Potest esse & alius dicti Polonici sensus, ironicus nempe & quasi exprobrans aut fictè excusans ἀταξίαν *genti nostræ familiarem, cum qua tamen vtcunq; stat. (ponendo pro Causa, non causam vt Logici dicunt) vt cùm aliæ sint causæ veræ at occultæ stabilitatis, vt dixi; hac manifesta & apparente stare videatur. Simili ratiocinatione ad causam verisimilem sed falsam, ex euentu apparente processit Martial. l. 12. epig. 56. iocando in Polycarmum sæpiùs in anno ægrotantem; & tot Soteria ab amicis accipientem, vt ob ea ægrotare visus sit. Et l. 3. ep. 52. in Tongilianum, cui post domum casu incendio absumptam, tantùm amici contulerunt, vt suspicio alicui oriri potuerit, eum ideò sponte domum suam incendisse. Similia habet Iuuenalis Satyra 3. de Asturio.*

Polonicum dictum reddere Latinè & Græcè pretium operæ nullum est. si tamen vrgeas & exigas, dic: ἀταξίᾳ ξεν' ἵσταται πολωνία.

Ataxiâ (*vel* Nullo ordine) hospes nostra stat Polonia.

Nierządnik. Cudzołożnik.

Periphrasin eius continet hoc Græcum Prouerbium. πολλαὶ κυνὸς ἄρσενος εὐναί.
Canis masculi multa cubilia.

Nierządnik pospolicie nieoszczedny, rozrzutny.

πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώτων δέδεται βαλάντιον. *Plutarch.* Prasi folio ligata est cupidinum crumena. *quare facillimè solui potest.*
Amor enim reddit profusos, *vt apud Comicos & historicos videre est.*
Plutarchus tamen in eo dicto non tantum videtur lentum & fragile vinculum ex porro spectasse, sed etiam naturam porri calefacientem, Venerem irritantem, diureticam; aluum inflantem &c. ex Dioscoride.

Scorto nemo placet, nisi dextram muniere placet: *Anonym. rhythmic.*
Talia multa Plautus habet, sed nosse ea operæ non est; nisi vt quidam monet ad deterrendos

iuuenes à damnosis Lupis. & Terent. de eodem argumento, ait:

Nosse omnia hæc, salus est adolescentulis.

Nié rzucay kośći miedzy psy. *Idem est.* **Nié day powodu do zwády.**

οὐδέποτε μῆλον ἔριδος εἰς μέσον βάλῃς. *A.*

Pomum iacere discordiæ in medium caue. *Ex Nicephoro.* *Confer.* **Kość rzućić.** *Vide Vlyssis industriam sub* **Nié dáy powodu.**

Nié ſepluniéć. Oto mie ſéplunie. Przac śię czego/ wydáić śię.

Sonum literæ S in qua dicti vis & gratia est, calamo exprimere non potui: in primo Tomo sub Széplunienie / *conatus sum id fusiùs describere. nempe non gentis aut consuetudinis (vt vulgò putatur) sed naturæ in quauis gente & dialecto vitium, quo S litera non sibilo, vt deberet, sed quodam absono flatu effertur. Dictum hoc facetum parœmiacῶs iacitur in eum, qui aliquod vitium dissimulare, tegere, vel negare conatur, & interim eo ipso illud magis prodit.* ἀπαρνεόμενος πρᾶγμα (*vel* ῥῆμα) βεβαιότερον ποιεῖ. *A.*

Negans quod illi obijcitur, affirmat magis.

Græcè ψελλὴ οὐ πιστεύει. Balba non credit .i. *se balbam esse, cùm tamen pro* πιστεύω *dicat* πιτεύω. *Sic si balba dicat:* οὐ ψελλίζω. *literas* ψ *&* ζ *vitiosè pronuntians. vel si dicat:* οὐ σιγματίζω. σ *&* ζ *corrumpens. Vel si Polonus dicat* Nié ſéplunie/ *pro* Nié ßéplunie. *Nam in Latina voce (Balbutio) id vitium non apparet. Simile quid habet Lucretius vitia feminarum cum extenuatione recensens.* Balba *(inquit)* τραυλίζει. *quod minus quiddam esse ait Gisanius quàm balbutit vel* ψελλίζει. *quia magis in posteriori* σιγματισμὸς *apparet.*

Simile est in lib. Iudicum c. 12. Scibboleth. & Schibboleth. *Et Apud Lucianum in Pseudologista.* Non solœcisso dicit sæpe quidam maximè solœcissans.

Apud Aristophanem carpitur Lambdacismus (.i. literæ L *loco* R *vitiosa vsurpatio) Alcibiadis, qui hoc vitio laborauit. Dicente enim illo:*

ὁλᾷς θεωλὸς; τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει. *Debuit autem dicere.*

ὁρᾷς θεωρὸς; τὴν κεφαλὴν κόρακος ἔχει.

Viden' aruspex? hic habet corui caput. *Respondet alter.*

ὀρθῶς γε οὗτ' ἀλκιβιάδης ἐτραύλισεν Hoc Alcibiades sat probè ebalbutijt.

Idem vitium familiare est Polonis qui L *loco* R *aut* v *pro* ł *polonico ponunt,* v. g. *Folnax, Letholica aut Lethołyka vel Rlethorlica. Gwautem pro Gwałtem &c.*

Sed addo lepidum factum, (non apologum, me teste.) Materfamilias quædam cœnabat pro opibus lautiùs cum suis, cùm nuntiatum est aduentare hospitem quendam ingratum; arripit illa patinam cum pulpamento lautiore & supra furnum recondit, interminans liberis ne prodant. ingresso illo & considente, vnus è pueris, Domine hospes, inquit, ne frustra sis, non est tale pulmentum supra fornacem, omninò non est, ne tu cogites ſperéſue quicquam ac exſpectes. & sic negando prodidit, risumq; pudori mistum vtrisq; excitauit.

Asserens item negat apud Homerum & Lucian. Polyphemus cùm dicit: οὖτις με ἐτύφλωσε. Nemo me excœcauit. *Dicere autem debuit,* Vlysses. &c.

Nié śiegáy przez krupy do iágieł.

οὐχ ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτειν. *Suidas.* Ne vltra gradum pedem iacias. *ne transilias. Vulgare monitum est de decoro in mensa seruando illud.* Proxima tibi cape. τὰ ἐγγίστα σοι λαβέ. *Eleganter Epictetus. quem Latinè loquentem affero.* In vita, *inquit*, vt in conuiuio agendum est, quod ad te circumferendo peruenit, ex eo partem modestè capito. præterijt! ne detine: nondum adest! ne longiùs appetitum extendito, sed exspecta dum ad te peruenerit.

Nié składay śie z dworem / bo przypłáciß worem / ábo wołem.
Nié mießay śie śielskà sobáko miedzy dworskie. *Russorum est.*

Viue tibi quantumque potes prælustria vita.
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit. *Ouidi.*
Viue sine inuidia, mollesque inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares. *Idem.*

ἀλλὰ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. *Suidas.* A maiore viro fuge.
κίνδυνός ἐστι τοῦ δυνάστου εἶναι φίλον. *A.*
Periculosa amicitia potentium. *Erasmus.*
Tu quoque formida nimium sublimia semper.
Propositique memor contrahe vela tui. *Ouidi.*

πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ. *Diogenian.* Procul à Ioue & fulmine .s. *esto*, *vel fugito.* Semper &c. Disparem vites. *Horati.* Noli fœnerari homini potentiori te; quod si fœneraueris, quasi perditum habe. *Ecclesiastici 7.*
Si opulentus it petitum pauperioris gratiam, pauper metuit congredi. *Plaut.*
——— χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί. *Homer.*
Formidandæ sunt regum minæ.
Diuites Si quid bene facias, leuior pluma est gratia.
Si quid peccatum est, plumbeas iras gerunt. *Plautus.*

Pondus super se tollit, qui se honestiori communicat. Et ditiori ne fueris socius. *Ecclesiastici 13.* Aselli & bouis impar societas *apud Plautum, quo apologo Euclio utens, defugere voluit affinitatem Medagori opulenti & factiosi viri.*
Testa seu olla testea ad lebetem non appropinquat, seu non natat simul. *Aueni apologus.* *Sic Ecclesiastic: 13.* τί κοινωνήσει χύτρα πρὸς λέβητα; αὕτη προσκρούσει καὶ αὕτη συντριβήσεται. Quid communicabit cacabus ad ollam? (*ad lebetem*) quando enim se colliserint, confringetur.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici Expertus metuit. *Horat.*
Fonte ex eodem cum lupo agne ne bibas. *Ex Apologo Faërni.*
ἐκ ταὐτοῦ ὕδατος σὺν λύκῳ οἷς οὐ πίε. *A.* Facinus audax incipit
Qui cum opulento pauper homine cœpit habere negotium Aut rem. *Plaut.*
Sic Martialis opulento & lauto conuiuatori se inuitanti respondet;
Conuiuas alios cœnarum quære magister,
Quos capiant mensæ regna superba tuæ.

Me meus ad ſubitas inuitet amicus ofellas
Hæc mihi, quam poſſum reddere, cœna placet.

Leonina ſocietas .ſ. *periculoſa & fugienda. Caſſius apud Vlpianum, apologum Æſopi de ſocietate Leonis Vulpis & Aſini impari & aſino exitiali, de illa ſocietate accipit, in qua alter tantùm lucrum, alter verò damnum ſentit.*

Ludi ſtultorum, dominorum, [illegible], luporum,
Non benè luduntur, quia ſeria ſæpe ſequuntur. *Anonym. rhythmic.*
Cum domino ceraſum res eſt mala mandare (*vel frangere*) ſeruum,
Tollit matura & tibi proijcit omnia dura. *Idem ex Germanico.*
Affine, Nié rowniа mnié z tobą. Nié gray myſzko z kotkiem.

Nié ſkropiſz tego świecona wodą.

Precibus (.i. *diris quas occino*) non linquar inutilis Teq; piacula nulla reſoluent. *Archytas apud Horat. minatur ei qui ſuum cadauer inſepultum præteriret.*
Vicinum illud Terentij. Ain' tu! vbi peregrè tibi quod lubitum fuit, feceris,
Venias mihi precibus lautum (*lotum*, vel *loturus*) peccatum tuum?

Credebant ethnici ſola aſperſione aquæ expiari quæuis peccata. Sic apud Senecam Hercules poſt cædes in furore patratas ſibi redditus ait:
Quis Tanais aut Nilus Tigris Rhenus &c. per meas currens manus
Abluere dextram (*hanc*) poterit? &c. *Et Æneas in 2. Æneid. dicit.*
Tu genitor cape ſacra manu patrioſque penates,
Me bello è tanto digreſſum & cæde recenti,
Attrectare nefas, donec me flumine viuo Abluero. *Vbi obſerua aquam viuam aut currentem ad id fuiſſe eorum opinione efficacem, quod etiam dicit Ouid. Liui. Columel. &c. Cicero item de more parricidas culeo inſuendi ait:* Noluerunt (*maiores noſtri parricidas*) nudos in flumen deijcere, ne cum delati eſſent in mare, ipſum polluerent. quo cætera quæ violata ſunt expiari putantur. *Idem Euripides affirmat dicens.* θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά.
Mortalium mala abluit mare omnia.

Notæ præterea ſunt lotiones & aſperſiones apud Iudæos olim piaculis expiandis frequentiſſimæ & vtiles, quas poſt Chriſti aduentum & mortem, meritò ridet Iuuenalis & alij Ethnici, vtpote iam inutiles poſt Chriſtum ab ipſis reiectum & occiſum.
Polonicum dictum tractum eſt ab vſu pio Catholicorum, qui leuiores noxas, aquæ Eccleſiæ Catholicæ ritu conſecratæ, aſperſione religioſa, verè expiant.
Vicinum ſuperioribus dictis eſt & illud Ouidij, de peccato admiſſo:
Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.
Wynidźieſz ſędziego karánia/ nié ſumnienia kątowánia.

Nié ſkryiéſz śie przéd Bogiem; nié vmknieſz śie.

Non dicas: à Deo abſcondar &c. in populo magno nō agnoſcar. &c. *Eccleſiaſtic: 16.*
In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. *Prouerb. 15.*
Et non eſt quicquam abſconditum ab oculis eius. *Eccleſiaſtici 39.*

ὅταν τις θεῶν βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. *Sophocles.* Cùm quis deorum cœperit lædere, ne valentissimus quidem poterit effugere. Homines forte celasset, deos nunquam celare potuisset. *Cic.*

Iuuenalis carpens licentiam quorundam magnorum virorum noctu flagitia patrantium & dicentium: Nocte quidem. ℞t. Sed Luna videt, sed sidera testes Intēdunt oculos.

Hoc argumento Paphnutius Thaidem nobilem meretricem à turpi vita ad honestam castam & sanctam traduxit. dum simulatè locum sceleri patrando absilla petit occultum, in quo Deus illos non conspiciat. quem illa talem inueniri negante, Paphnutius personam deposuit & quod optabat perfecit. S. Antonin.

Θεὸς ὃ πτερόεντ' αἰετὸν ἔκιχε, καὶ θαλασσαῖον δελφῖνα παραμείβεται. *Pindar.* Deus & volucrem aquilam consequitur & marinum delphinum anteuertit.

Affine, Bóg wßystko widźi.

Nie skryteß sie przed ludźmi: nie zátáiß. Náydą/ dowiedzą śie ludźie. Wiedzą sąśiedźi/ iáko kto śiedźi.

Iumenta loquentur .s. *quæ occultè facis. Sic Iuuenalis.*

Ergo occulta teges, vt curia Martis Athenis!
O Corydon Corydon, secretum diuitis vllum
Esse putas! serui vt taceant, iumenta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora. Claude fenestras,
Vela tegant rimas, iunge ostia, tollito lumen
E medio; taceant omnes, propè nemo recumbat.
Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet. &c. &c. *Simile est illud apud Ecclesiasten c. 10.* Et aues cæli portabunt vocem tuam.

Adde & Ibyci grues. *suprà sub* Naydźie Bóg. In area latitas. V. Skryl śie.

ἤ τίς σφιν τόδ' ἔειπε θεῶν, ἢ εἴσιδον αὐτοί. *Homer.* Aut aliquis deorum hoc eis dixit, aut ipsi videre. *Cum res diligenter occultata deprehenditur.*

Nie skwápliwy Bóg ná karánie.

Dij laneos habent pedes. *Macrob.* .i. *leniter & lentè incedunt.*

Dij immortales lenti quidem sunt, sed certi vindices. *Seneca.*

Lento gradu ad vindictam sui diuina procedit ira; sed tarditatem grauitate supplicij compensat. *Valerius. Maxim.*

Sera, tamen tacitis pœna venit pedibus. *Tibullus.*
Vt sit magna, tamen certè lenta ira deorum est. *Iuuenal.*
Serò molunt deorum molæ. *Ex Plutarch. cuius versus est ille.*

ὀψὲ θεῶν ἀλέουσι μύλοι, ἀλέουσι δὲ λεπτά. Serò deorum molunt molæ, sed molunt minutè .i. *quò seriùs eò grauiùs puniunt dij.*

Cunctabundus naturâ Deus. *ex Plutarcho qui habet hunc senarium. Euripidis.*

μέλλει τὸ θεῖον, ἔστι δὲ τοιοῦτον φύσει. .i.
Cunctatur numen diuinum, est verò tale naturâ suâ.

Sic Ecclesiastic. 5. Altissimus patiens est redditor.
Simulacra deorum apud Tyrios, vincula in pedibus habebant teste Plutarcho, vt & Saturni compedes apud Lucianum, ad tardum motum denotandum.
Lepidè Ouidius de suo Ioue.
Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter; exiguo tempore inermis erit. q.d. non semper, nec mox vt peccāt mittit.
Rhinoceros tardè & difficulter irritatur, sed exasperatus ferocissimè sæuit. Martialis. Pierius.

Nié służy to temu. Nie temu po tem. Nié tego by mu trzebá.
τῷ παιδὶ μάχαιραν δίδως. Plutarch. Puero das gladium. cui potiùs globi, crepitacula, vt idem ait, conueniunt.
Sambucam aptas caloni. Persius.
Herculis cothurnos infanti aptas. Quintilian. Paruo pedi magnum calceum inducis. Plutarch. Contrà verò. Minor pede calceus vrit. Wielka nogá/ ćiásny trzéwik poczuié. Ephippium boui, aratrum equo imponis. ex Horatio.
Libr. 1. Regum. c. 17. Arma Saulis Dauid paruus induere abnuit.
Tityo similis. Theocrit. de Amyco pugile dicit. Χώρῳ ἐνὶ στεινῷ Τιτυῷ ἐναλίγκιος ἀνήρ. In loco angusto vir Tityo similis. Tityus nouē iugerum longus erat. Ouid. V. Opák 1. 2.

Nié słycháć. Ni słychu/ ni widu. Ják kámień w wodę wrzućił.
Dáremna żądzá/ czékánie/ spodźiewánie. Nié dowołaſz śię.
ὕλαν κραυγάζεις. Hylam inclamas. ex Theocrito. Virgil. Valer. Flacco. Iuuenal. Fuit is inter Argonautas puer Herculis aut Polyphemi, quem is in flumine mersum, multis & magnis vocibus frustra inclamauit.
οὐδ᾽ ἔγνω πότερον τεθνάκαμεν ἢ ζοοὶ εἰμές. Theocrit.
Ignorat vtrum mortui an viui simus.
Nec iam exaudire vocatos. Virgilius.
Absentem vocas. Vide Co zginęło/ zginęło.

Nié smárowny wóz skrzypi. Nié smáczno/ co nie krásno.
Nié náiádł śię/ márkocé/ leniwo robi.
Rota plaustri malè vncta stridet. Carol. Bouillus. Simile quid Amos c. 2.
κρίζει ἁμάξας τρόχος ἄνευ ἀξουγίας. A.
Non vncta plaustri stridulum sonat rota.
In Pseudolo Plauti leno conqueritur & indignatur quòd non habeat pulmentum vnctiusculum, oleariorum amicas habens.
πρὸς τὴν ἐῤῥωγυῖαν ᾄδεις. Suidas. Ad fractam (chordam) canis. quæ quando non respondet insuauis est cantus.
Absque citharœdo saltare .s. ingratum, iniucundum, & ineptum est. Garner. Gallic.
Cos sicca, malè acuit. ex Germanicis dictis.
Sic vulgus fatur, sitiens cos non operatur. Anonym. rhythmic.

Nie śniło mi się o tém. Niewiem. Nie vczyniłem. Nie myśliłem.

οὐδ' ὄναρ. vel. οὐδ' ὡς ὄναρ .s. ἤκουσα, ἐποίησα, ἐνόησα. &c. *Lucian. Theocrit. Plutarch.* Ne per somnium quidem .s. *audiui, feci, cogitaui, &c.*

Nie spać by tu trzebá. Pilności, czuyności tu trzebá.

ὕπνος δ' ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων. *Aristophanes.*

Oculis abesto leniens animum sopor. Ænea vigila. *Virgil.*

Leporino somno hîc dormiendum .i. *apertis oculis. ex Xenophante.* κορυβαντιᾷν ἀσκαρδαμύκτως καθεύδειν. inconniuentibus oculis dormire.

Cic. iocatur in Caninium vnius diei Consulem, dicens: Caninius mirifica fuit vigilantia Consul, qui toto suo consulatu somnum non vidit.

Diligentiam seu vigilantiam sonat & illud Platonis non ab oculis sed à manibus ductum. οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον. Non vna manu capiendum .s. *sed vtraque.* **Jać się obiemá rękomá.**

Cùm Iulius Cæsar dictator oppressisset Romam, ciues ægrè illum ferentes, inscripserunt tribunali M. Bruti Prætoris. (oriundi à Bruto regum expulsore) hæc verba. καθεύδεις Βροῦτε. οὐκ εἶ Βροῦτος ἀληθῶς. Dormis Brute. Non es tu germanus Brutus .s. *quia toleras & non tollis tyrannum. Brutus autem hoc tunc cum coniuratis maximè agebat. E Plutarcho.* *Affine.* **Spáć dlugo. Kto ráno wstáie,**

Niespodzianego nic v mądrego. Mądry wszystkiego się spodziewa.

Niespodziewałem się tego; słowo iest człeká glupiego.

Sapienti nihil contra opinionem accidit. quia inprimis cogitauit, aliquid posse propositis eius resistere. *Seneca.* Imprudentiũ fiducia est fortunã sibi spõdere. *Idẽ.*

Non est sapientis dicere non putâram, vel non putauit. *ex Cic. Terent.*

Putare eius est qui simplicitate pectoris aberrauit. *Donatus.*

οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτ' οὐ πείσομαι. *Menander.* .i.

Non licet homini dum viuit dicere: Hoc mihi persuadere non possum .s. *vt accidat.*

Vel Fore id haud putâram, nemo viuens dixerit:

αἰσχρὸν συμβάντος τινὸς εἰπεῖν: τίς γὰρ ἂν ᾤετο ταῦτα γενέσθαι. *Demosthen.*

Turpe est cùm aliquid accidit dicere: Quis enim hæc euentura putasset?

τὸ μὲν γὰρ λέγειν: ὡς οὐκ ἂν ᾠόμην, τίς γὰρ ἂν ἤλπιζε τοῦτο γενέσθαι; μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ σημεῖον ἀπειρίας στρατηγικῆς καὶ βραδυτῆτος. *Polybius.*

Nam dicere: Non putabam, quis enim sperasset vnquam hoc futurum? maximum mihi videtur esse signum imperitiæ ducis & tarditatis. *Iphicrates item apud Plutarchum:* Turpissimam esse vocem ait: Non putarã. *Affine,* **Co mnie dziś, &c.**

Niespodziane dobro przyiemnieysze.

Grata superueniet quæ non sperabitur hora. *Horat. hora vitæ, ei qui se ante illam horam vel diem moriturum putabat: præcessit enim ille versus:*

Omnem crede diem tibi d illuxisse (al. *tibi diluxisse*) supremum.

Et sic sequens dies vitæ non speratæ, gratior erit.

ἐκ τῶν ἀέλπτων ἡ χάρις μείζων βροτοῖς.

φανεῖσα μᾶλλον ἢ τὸ προσδοκώμενον. *Euripides.*

Sunt gratiora quæ minùs sperauimus,

Conspecta quàm exspectata multò plùs iuuant.

τὸ προσπεσὸν τερπνόν. *Democrit.* Casu accidens (*bonum*) delectabile est.

δραχμὴ χαλαζῶσα. *Zenodot.* Drachmæ grando. *vel* Drachma grandinans .s. *gratissima. de lucro velut cælitùs demisso, vt si drachmis plueret, vel grandinaret. Nam cùm quondam theatralis stips drachmarum in populum spargeretur, grando decidit. In Pœnulo Plauti seruus gratulans sibi opem commoditatis insperatam ait:*

Quod ego non magis somniabam, neque opinabar, neque censebam,

Ea nunc quasi decidit de cælo.

Quicquid præter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro. *Terenti.*

τὸ ἕρμαιον. *Plato.* *Lucrum insperatum opportunè oblatum, Erasmus Mercuriale vocat.*

Niespodziane przypadki przykrzejsze. Nagłe przygody cięższe / szkodliwsze.

Inexspectata plùs grauant. *Seneca.* Nouitas pondus adijcit calamitatibus, *Idem.*

Magna pars mali apud imperitos, nouitas .s. *rei quæ accidit. Idem.*

Periculo magis patemus auersi. *Idem.* .i. *dum non speramus. tralatum à militibus.*

Grauiùs nocet quodcunque inexpertum accidit. *P. Syrus.*

ἄδηλ' ἀπροσδόκητα πλεῖον ἄγχει κακά. *A.*

Incognita insperata plùs angunt mala.

Repentina omnia videntur grauiora. *Cic.* Non est dubium, quin omnia quæ mala putentur, sint improuisa grauiora. *Idem.* *Cerua lusca iuxta maris littus pascebatur oculo sano ad terram propter venatores verso, à mari secura; vnde nautæ prætereuntes illam iaculo confixerunt.* Igitur moriens lamentabatur, quòd vnde nil mali timebat, inde periret. *Æsopus.*

Affine, Przypadki przejrzane / znośniejsze.

Niespodziany ratunek.

θεὸς ἐκ μηχανῆς ἐπιφανείς. *Lucian.* Deus ex machina apparens. *more Tragœdorũ, qui in rebus difficilibus & periculosis, deũ aliquem è sublimi ostendebant, qui rebus perplexis modũ aut finẽ imponebat. Tangit id Horat. in arte Poëtica & Cic. de Natura deorũ. Formicæ mergi periclitanti, columba ramũ ex arbore deijcit, quo illa arrepto euadit. Æsopus. Opportunum auxilium tulit Cicada Eunomo citharœdo cum Aristone certanti, quæ rupta illius chorda citharæ insilijt, & sonum suppleuit ac victorem eum fecit. Strabo.*

ἡ παγὴ ἀμύνει. Laqueus auxiliatur. *Sic Venenum ab vxore datum marito, saluti eidem fuit. apud Ausoni.*

Auxilium domino mersa carina tulit. *Mart. nam aquam in agrum eius exundantem ex Tiberi repressit.* ἐκ λύκου στόματος .s. ἐξαρπασθείς. *Diogenian.* Ex lupi ore ereptus. *Sic & Horat.* Aut hœdus ereptus lupo.

ἐκ μέσου πυρὸς αἰθόμενος ἀνηρπάσθη. *Aristid.* E medio ignis ardens ereptus est.

Vide plura similia sub Trefunek pożądany.

Nié śporo mu.

ὄκνος τὴν θώμιγγα ζωννύει. *Pausanias.* Ocnus (*maritus industrius & laboriosus*) funiculum torquet. (.i. *rem familiarem procurat & auget, quam vxor sumptuosa ceu Ocni asina absumit.* Scilicet improbæ Crescunt diuitiæ, tamen Curtæ nescio quid semper abest rei. *Horati.*

Aduerso flumine lembum subigit (*vel remigat*) *Virgil.* V. Nießcżeśliwy.
Inuita Minerua agit omnia. *Ex Cic. Horat.*
κοντῷ πλεῖν. *Suidas.* Conto nauigare .i. *lentè vt fit cum cymba contis promouetur. Henr. Steph. Sic Ammianus.* Non conto nec ramulis *al.* remulis *vel (vt Henr. Steph. legit)* palmulis, sed velificatione plena ferebatur.
Dolium Danaidum implet, vel implere laborat. *suprà sub* Dármo robiß.
Pictus homo sedens & surgere parans. *Drexelli.*

Nié śporo z mieśćá. Ni tam z mieśćá.

Lentum negotium. *Cic.* Neque remi neque venti .s. *adiuuant. Idem.*
In hac causa aqua mihi hæret. *Idem.* Aqua hæret, vt aiunt. *Idem.*
Hæret in salebra. *Idem.* In ijsdem scopulis hærere. *Ouid.*
πολλὰ μοχθήσαντες ὁμοίως ἐσμέν. *Lucian.* Cùm multùm laborauerimus in eodem sumus.
Nunc homo in medio luto est, hæret hæc res. *Plaut.* Hæret in vado. *Ambrosius.*
Hic quidem friget. *Cic.* Hîc homines frigent. *Terenti.*
ἐν φρέατι συνεχόμενος. *Plato.* In puteo constrictus.
ἴουλοι μυρίους πόδας ἔχοντες βραδύτατοί εἰσι τῶν ἑρπετῶν. *Dion Chrysostom.* Iuli infinitos pedes habentes tardissimi sunt omnium reptilium. *Diuites turba comitum cinctos incedentes his vermibus similes ait. Ob eandem similitudinem naues longæ multis remis instructæ à Lycophrone ἰουλόπεζοι. dicuntur. q. pedes iulorum habentes.*
δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία, s. οὐδεμία. *Plutarch.* Delphinis in terra vis .s. *exigua vel nulla. nam is eiectus in aridam imbecillus & tardus est.*
Καλλιππίδης. *Plutarch.* Callipides. *Cic. Sueton. Vide sub* Bedźie bedźie.
κύκλῳ περιέλκεσθαι. *Plato.* In orbem circumagi .i. *moueri & non progredi.*
βέμβικος δίκην. *Suidas.* Turbinis vel trochi instar. *qui mouetur sed locum non mutat.*
ἀνὰ ῥοῦν φέρεσθαι *vel* χωρεῖν. *Eustathi.* Aduerso flumine vel æstu ferri, procedere.
Quam magis te in altum capessis, tam æstus te in portum refert. *Plaut.*

Nieśpráwiedliwośći krotka radość.

Nemo diu gaudet qui iudice gaudet iniquo. *Cato.*
οὐ πολὺ χαίρει ἀνὴρ κερδῆ ὃς νίκησε πονηρῷ. *Mylius.*
Laus impiorum breuis & gaudium hypocritæ ad instar puncti. *Iob. c. 20.*
Vidi impium superexaltatum &c. & transiui & ecce non erat. &c. &c. *Psalmo 36.*
Affine, Złe nábyćie.

Nié spuſzczay śie ná sąśiády / ná przyiaćioły.

Ne quid exspectes amicos, facere quod per te queas. *Ennius.*

αὖθίς ἐν πράττειν δυνατός, ἑτάρους μὴ μένε. *A.*

Nescÿt hoc agricola Æsopi qui amicos & vicinos ad messem sibi auxilium pollicitos frustra exspectans, à cassita est irrisus. Gellius.

Nié sromotá tłustem byc.

γαστέρα μοι προφέρεις κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων. *Suidas.*

Ventrem mi obiectas, quo probrum haud pulchrius vllum.

Vide hoc sub dicto: Lżeyszy człowiek po obiedzie.

Niésromotá to co mi zárzucasz. Niésromotá byc wiérnem/szczodrem &c.

Apud Euripidem Menelaus seruo Agamemnonis se reprehendenti dicit:

ἄπελθε, λίαν γε δεσπόταισι πιστὸς εἶ.

Abscede, namque nimis hero fidelis es. *Hic verò ei respondet:*

καλόν γέ μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας.

Nimis est honestum quod mihi exprobras probrum.

Sic Cicero Laterensi obÿcienti Plancio quòd gratiosus & officiosus esset, respondit: Officiosam amicitiam nomine inquinas criminoso. *Et pro Domo.* Isto tuo maledicto, non modò probrum mihi nullum obiectas, sed etiam laudem illustras meam. *Parasitus apud Lucianum cuidam Parasiticam sibi exprobranti respondit:* Hoc nomine me compellans magis oblectas, quàm si Phidiam statuarium me esse dicas. quippe ego mea arte non minùs gaudeo, quàm Phidias gauisus est Ioue à se sculpto. *Omisi Græcam sententiam longiorem.*

αὕτη δὲ χρηστῶν ἐστιν ἀνδρῶν ἡ νόσος. *Aristophan.*

Hic optimis solet accidere morbus viris.

Nié sromota vciekáć/ kto wiec nie śmie doczekáć.

Vćiec nié sromotá/ kto szánuie żywotá.

Præstat fugere quàm malè manere.

Fuga tutior. Fugere malum neminem dedecet. *Sic Homer. de Charybdi.*

οὐδέ τίς ἐστ᾽ ἀλκή, φεύγειν κάρτιστον ἀπ᾽ αὐτῆς. *al.* κάλλιστον.

Non vllum est robur (*contra illam*) fugere vtilissimum ab illa. *al. optimum.*

ἀλεῦ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. *Suidas.* Fuge à viro maiore.

Non ipsa fuga, sed causa turpis, est probro. *In Mostellaria Plauti seruus virum honestū & grauem operto capite fugere & Herculem ἀλεξίκακον inuocare iubet, dicens.*

Tu vt occepisti quantùm quis fugies atq; Herculem inuocabis. ℞t. *ille:*

Hercules te inuoco. *& fugit.*

Præstat vitam melioribus actis seruare, quam ignauè occumbere.

ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. *Demosthenes ex Pöeta aliquo.*

Vir qui fugit nunc præliabitur iterum.

πολὺ λώϊόν ἐστιν ἐκφυγέειν πολέμου δυσηχέος ἢ ἀπολέσθαι. *Q. Calaber Ironicôs.* Multò melius est fugere ex bello horrisono quàm in eo perire.

Meliùs est timidum se ostendere, quò diutiùs liceat viuere. *Garner.*

οὐκ αἰσχρὸν

ἐκ αἰσχρόν ἐστι τὸν θέλοντα ζῆν φυγεῖν. *A.*
Non turpe fugere est huic, cui viuere lubet.

Nieſtátek. Nieſtátecznośc.

ἡ λίκμησις κατὰ πάντα ἄνεμον. *Nazianzen.* Euannatio ad omnem ventum. *Potes etiam reddere.* Diligentiam & captationem occaſionis aut cōmoditatis ad aliquid.

Nieſtátek wielki z niego. Odmienny/ lekki człowiek. Raz ták drugi raz owák.

Aliud ſtans aliud ſedens loquitur. *Saluſtius de Cicerone.*
Modò palliatus, modò togatus. *Cic. Pallium Græcorum erat, toga Romanorum.*
Maritimi mores, vel maritimis moribus homo. *Plaut.*

Difficilis, facilis, iucundus, acerbus es idem. *Horat.* Si toga diſſidet impar
Rides. quid mea cum pugnat ſententia ſecum?
Quod petijt, ſpernit; repetit quod nuper omiſit;
Æſtuat, & vitæ diſconuenit ordine toto;
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis. *Idem.* Szyie/ porze.
Scio quo pacto ſoleatis perplexarier:
Pactum, non pactum eſt: non pactum, pactum eſt, quod vobis lubet. *Plaut.*
Quid vos, malum! ergo me ſic ludificamini
Inepti veſtra puerili ſentētia? Nolo, volo; volo, nolo; rurſum cedo, cape.
Quod dictum indictum eſt; quod modo erat ratum irritum eſt. *Terenti.*
Nil æquale homini fuit illi. Nil fuit vnquam Sic impar ſibi. &c. *Horatius de Tigellio Muſico, cuius mores lepide depingit. l. primi Sat. 3. Et Seneca in epiſtolis.*

περιφερὴς ἀρτέμων. Nauticum inſtrumentum verſatile. *Item apud Anacreontem* homo ſui diſſimilis & varijs moribus, *qualis fuit Alcibiades Catilina. alij ad alios transferunt.* Deſultorius. Deſultoria leuitas. *Martian. Capella. Budæus.*
κιγκλίμου πολυστροφώτερος. *Suidas.* Cardine verſatilior.
μεταβλητότερος μήτρας ἐρυσίχθονος. *Palæphatus.* Mutabilior Metra Eriſiehtonis filia. *fabulam hanc habet Ouid. 8. Metam. ſed allegoricè intelligenda eſt.*
κόρινθος ὀφρύεται τε καὶ κοιλαίνεται. *Strabo.* Alibi tumet Corinthus & alibi deprimitur. *de homine varijs moribus.*
πρωτέως ποικιλώτερος. *Lucian.* Proteo magis varius ſeu mutabilior.

Quo teneam vultus mutantem Protea nodo? *Horat.* Mille adde catenas,
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.
Fiet aper, modò auis, modò ſaxum & cùm volet arbor. *Idem.*

Vertumno mutabilior. *qui ceu Proteus varias formas ſumebat. vt Ouid. deſcribit l. 14. Metamorphos. & Propert. l. 4. Similis* Priſcus *apud Horat. de quo ille Satyr. 7. l. 2. ait.* ——— Vertumnis quotquot ſunt natus iniquis .i. *mutabilibus vel iratis.* Vertumnum *etiam mercibus & rerum permutationi præeſſe credebant.*
ἀνέμου πεδίον. *Diogenian.* Venti campus. *Vel* Ventoſus .i. *inconſtans, mutabilis.*

Romæ Tibur amo ventoſus, Tibure Romam. *Horati. de ſe. Idem illi exprobrat Dauus.* Romæ rus optas. &c.

Sed ſtultum eſt venti de leuitate queri. *Ouid.*

ἄλλοτ' ἄλλα πνέων, οὔποτ' ἀτρεκεῖ κατέβα ποδί. *Pindarus.* Alias aliud ſpirans, nunquam verò ingreſſus eſt pede. Luna *inconſtantis & mutabilis hominis typus.* V. **Polakom każdy ſtroy wolny.**

ἀλλοπρόσαλλος: *Homer. quaſi,* aliud *vel* alius ad alium, *vel* apud alium.

ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐκπνεῖ. Ex eodem ore calidum & frigidum efflat. *Ex apologo Auieni de Satyro, qui miratus ruſticum flatu priùs manus frigidas calefacientem, deinde mox cibum calidum refrigerantem, illis verbis* (Ex eodem ore &c.) *prolatis, eum dimiſit.*

εὐμεταβολώτερος κοθόρνου. *Suidas.* Mutabilior verſatilior cothurno.

φελλοῦ κουφότερος: *Strabo.* Subere leuior. ὁ φελλίνας. Subereus. Tipulla leuior. *Plaut.* Cortice leuior. *Horati.* φλοιώδης ἀνήρ. *Dionyſ. Longin.* Corticeus vir. Hyæna nunc mas nunc femina. *Similiter* Ichneumon. *apud Plinium.*

Polypus: στυγῶ μεταλλακτῆρα πουλύπου χρόος: *Athenæ.*

Odi colores commutantem Polypum. Comica perſona. *pro mutabili. quia in Comœdia vnus varias perſonas ſuſtinet.*

ἡ πρὸς πάντας ὁρῶσα τῶν παριόντας εἰκών. *Nazianzenus.* Statua viatores omnes intuens. Hamaxobio inſtabilior. *Tertullian.*

μύρμηξ ἢ κάμηλος: *Lucian.* Formica camelus. q. d. *Formica & camelus ſimul. vel* Nunc formica, nunc camelus: nunc paruus, nunc magnus.

τί δ' ὧδε πηδᾷς, ἄλλοτ' εἰς ἄλλους τρόπους;
μισεῖς δὲ λίαν καὶ φιλεῖς ὃν ἂν τύχῃ. *Euripides.*

Ecquid ita mores in alios alius ſalis? Odiſti amaſq; quiſquis occurrit nimis. τὸ γὰρ ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν πολύμορφον. *Ariſtotel.* Bonum eſt ſimplex, malum multiforme. κατὰ πάντα ἄνεμον λικμᾷ. *Nazianzen.* Ad omnem ventum euannat. *Probibetur id Eccleſiaſtici 5.* Ne euannes ad omnem ventum. Chimæra, *de homine variis moribus. quomodo vſurpat Cic. illum verſum Homeri:*

πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. .i.

Ante leo, poſt terga draco, medioque chimæra. *vel* capella.

Idem Cic. ait: Chimæra eſt ex ijs quæ nunquam omninò fuerunt, neque eſſe potuerunt. talis & Scylla Hydra Sphinx. &c. *Reuera autem, Chimæra eſt mons Lyciæ in vertice ardens, circa quem erant leones, in medio paſcua capris apta, in imo dracones; quem montem quia Bellerophontes habitabilem reddidit, fingitur occidiſſe Chimæram, quæ vox capram propriè ſignificat, ſed vſurpatur pro re confuſanea, & ex multis parùm ſibi cohærentibus conflata: item pro homine mutabili, verſipelli, perfido.*

ποικιλώτερος ὕδρας. Magis varius hydra.

κέπφος: *Euſtathi.* Cepphus, *auis leuiſſima, plumoſo quidem ſed exiguo ac ſtrigoſo corpore, quæ facile à vento huc illuc rapitur.* De ſtatu demigrare. *Cic.* V. **Statecżny.**

ἔνθ' ἂν

ἔνθ' ἂν οἱ πόδες φέρωσιν. *Lucian.* Quocunq; pedes tulerint. Γ. Gadźij. *vadit.*
Γνώμη διχωλὸς: *Zenodot. quasi* δὶς χωλός. *bis claudus.* Vtroque pede claudicans sententia. *vel* vtroque inclinans.
ἐμπούσης εὐμεταβολώτερος: Empusa mutabilior. *quàm Lucianus appellat,* ἐς μυρίας μορφὰς μεταβαλλομένην .*i.* in mille formas transeuntem.
ὁ εὔριπος: Euripus, *pro inconstante. apud Cicer. Boëthium.*
Vagari miserum. *Vide* Biegun.
πλάγια φρονεῖς, τὰ μὲν νῦν, τὰ δὲ πάλαι, τὰ δ' αὐτίκα. *Euripid.*
Obliqua vel varia sapis vel sentis, alia nunc, alia olim, alia mox.
χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος: *Aristotel.* Chamæleonte mutabilior.
ὁ φαῦλος καὶ ἄφρων οὐ ταυτὸ ἔοικεν ἕωθεν καὶ ἑσπέρας. *Aristotel.*
Malus & stultus non idem videtur esse mane & vesperi.
ἡ κίττα φωνὰς πλείστας μεταβάλλει, καθ' ἑκάστην γὰρ ἡμέραν ἄλλην ἀφίησι. *Aristote.*
Pica multas voces commutat, & singulis diebus aliam emittit.
λιβυκὸν θηρίον. *Diogenian.* Libyca fera. *de homine vario & versipelle. quales esse solent Libycæ feræ ex variis speciebus mistæ. hybridæ, monstra.*
Tarandus *fera hirsuta ad omnes locorum vel virgultorum mutationes, mutat pilorum colorem. Aristotel. Philo. Plinius.* Nasus cereus. *recentiorum dictum est huius loci.*
Ad omnem ventum chlamydem obuertit. *Iunius.* *Affine,* Oboietny. Niéßczery.

Niéstátkowi trudno dogodzić.

ἐσθῆτα μήνῃ τίς δ' ἐφαρμόσει μίαν; *A.*
Aptare Lunæ nemo vestem vnam queat. *Luna petebat à matre, vestem; cui illa: Et quomodo id fieri potest, cũ varia sis & perpetuò muteris? Cleobulus apud Plutar.*
τὴν στρωμνὴν στορέσειν τῷ κυνὶ ἐργαλεῖον. *A.*
Sternere difficile est velle cubile cani. *Nota est consuetudo canum in hac re.*

Nié stoi to zá to. Nié wasz wiéla / dla máłá. Igły ßukáiac świecę spalił.

Aureo hamo piscaris. *Sueton. vsurpatur id, cùm quis mediocris commodi cupiditate, magnæ iacturæ periculo se exponit.* *Simile est apud eundem:* Aurato reti & purpureis funibus piscari. *quod Nero faciebat.*
ζητῶν τὸ γ' ὄψον θοἰμάτιον ἀπώλεσα. Opsonium dum quæro, vestem perdidi. *Suidas ex Aristophane qui ait:* διὰ ταῦτα δὴ καὶ θοἰμάτιον ἀπώλεσας.
Hæc propter ipsa vestis interijt tibi. Suknią zástáwił/ koßule wykupił.
Si post fata venit gloria, non propero. *Martial.* .i. *non tanti æstimo gloriam, vt eius cupiditate velim quamprimum mori. Iacob. Pontanus legit:* non pereo. *sed hoc diuersum habet sensum.*
Nihil omnibus actum Tantorum impensis operum. *Virgil.*
Pluris remedium constat quàm periculum. *Seneca.*
Ridiculum est odio nocentis perdere innocentiam. *P. Syrus.*

Si ad vitulam ſpectes, nihil eſt quòd pocula laudes. *Virgil.* *Apud Plautū coquus percuſſus ait:* Nummo conductus ſum, plùs iam medico mercede opus eſt.

Vbi tu nouo modo feciſti mihi contumeliam,

Venias mihi precibus lautum peccatum tuum? *Ex Terentio.*

λόγοι ἀντὶ χρημάτων. *Plato.* Verba pro rebus.

λόγους γὰρ ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. Verborum mercaturam exercet Hermodorus. *Platonis erat auditor, eiusq; commentarios in Sicilia vendens, & hoc dicto perſtringebatur, nam pro verbis argentum accipiebat.* Drogie to ſłowá. *Alluſit Cicero.*

ἃ μὲν ἔμελλεν οὐκ ἔλαβον, ἃ δὲ εἶχον ἀπέβαλον, πολλάκις ἀναλώσαντες τὰ φανερὰ τῶν ἀδήλων ἕνεκα. *Demetrius Phaler.* Frequenter certis incertorum gratia conſumptis, quæ ſe capturos ſperabant, non ceperunt, quæ verò habebant abiecerunt vel amiſerunt. Hoc, eſt ſpem pretio emere. *vt ait Terent.*

φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς .ſ. ἔδωκεν vel ἔλαβεν. *Plato.* Palumbem pro columba. *dedit. accepit.* Dumum cædam vt tu capias aues? *Regis Anglorum dictum.*

Vrbem perditis, dum caſtellum defenditis. *Cicero.*

Pauperis exſtruxit cellam ſed vendidit Olus Prædia. *Martialis.*

καρκίνους ἐσθίειν. Cancros edere. *Ariſton comparabat Philoſophos, edentibus cancros, qui ob exiguum alimentum circa multas cruſtas frangendas occupantur.*

τῇ δουλείᾳ δίψαν ἔσβεσεν. Seruitute ſitim exſtinxit. *Vel*

τῇ βασιλείᾳ ὕδωρ ὠνήσατο. Regno aquam emit. *Vel*

τὴν βασιλείαν τῷ ὕδατι ἐπρίατο. Aqua regnum vendidit. *de Lyſimacho rege qui ſitim non ferens hoſtibus ſe dedidit. ex Plutarcho.* V. Otoż tobie byśku máżiia.

Ixion nubem pro Iunone comprehendit. V. Omyliłá go nádźiciá.

Affine, Nie rowna odmiána. *& ſequens mox.*

Nie ſtoi zá mośt.

Nunquam vidi iniquiùs Certationem comparatam, quàm hæc hodie inter nos fuit, Ego vapulando ille verberando vſque ambo defeſſi ſumus. *Terenti.*

Si rixa eſt, vbi tu pulſas, ego vapulo tantùm. *Iuuenal. Simile præcedens.*

Nie ſtoie o twą łáſkę/ przyiaźń/ rozumienie/ &c.

Ego tuam amicitiam expetam! aut te viſum aut auditum velim! *Terent.*

— Satis eſt Equitem mihi plaudere. &c. Me moueat cimex Pantilius? *Horati.*

Nie ſtráſzny. Niémáſz śie czego báć. Nie ſrog-éś mi. Srogi iák miſá ryb/ ábo grochu.

κανθάρου σκιαί. *Diogenian.* Scarabæi vmbræ.

ταυτὶ λέγουσα μορμολύττεσθαί δοκεῖς. *Said.* An hiſce verbis me terreri exiſtimas?

Haud anima vna dabit diſcrimina tanta. *Virgili.*

μήλιος ἡρακλῆς. *Suidas.* Pomarius Hercules. *cui pomo loco bouis ſacrificabant Bœotij. Non ineptè etiam Pomarius Hercules vſurpabitur de terriculo hortorum aut po-*

mariorum. quod volucres tantùm vel pueros absterret, non item maturos & prudentes.
Nitedula ex vepretis. *Cic. de eo qui nocere vellet sed nequit. Ian. Gulielm.*
T. *Quintius Romanorum dux suos milites animans contra exercitum numerosum Antiochi dixit apud Plutarchum.* πάντες οὗτοι σύροι εἰσίν. Omnes isti Syri sunt .i. *imbelles, seruiles & hortorum cultores.* V. Syrorum multa olera. *sub* Nie takome to rzeczy.
ὥσπερ αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχεται, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχετε. *Apud Plutarchum Lycurgus militi loquaci dixit.* Vos sicut loligines, gladium habetis cor non habetis. *Apud eundem hostis minitans hosti, manum pronam extendebat, eamq; supinam mox vertebat, addens minas se talem illius vrbem agrum domum &c. redditurum. Alter si contemnebat minantem, eodem modo manum supinam & pronam ostendebat minas prioris contemnens.* Cælum territat armis. *Virg. frustrà.*
πολλῶν ἐγὼ θρίων ψόφους ἀκήκοα. *Aristophan.*
Multorum ego thriorum (*foliorum ficulnorum*) strepitum (*dum vruntur*) audiui.
Nulla minantis auctoritas apud liberos est. *Cicero.*

κωφὸν γάρ ἐστι τὸ βέλος ἀνδρὸς ἀναλκιδος. *Suidas.*

Sunt surda tela semper imbellis viri .i. *hebetia.*

οὐ μάλα κυκᾷς. Non admodùm misces. *quod faciebat Pericles qui Cicerone teste tonabat, fulgurabat, & permiscebat Graeciam.*
ἀστραπὴ ἐκ πυέλου .s. οὐ φοβερὴ, ὅτι ἀβλαβής. *Diogenianus.*
Fulgur ex pelui .s. *non metuendum, quia innoxium.*
μορμολυκείοις ἐκφοβεῖς τὸν λέοντα. *Idem.* Laruis terres leonem.
ὄνος τῇ τοῦ λέοντος δορᾷ ἐπικρυπτόμενος. *Eusebi.* Asinus pelle leonis intectus.
ἀσκίῳ μορμολύττῃ. *Suid.* Vtre (*me*) terres. Olla me terres. V. Strách dźiećinski.
ἐν ξυνῷ ἰχθύει ἄκανθαι οὐκ ἔνεισι. *Democritus apud Plutarch.* Vulgari pisci, nō insunt spinæ. q. d. *Vulgaris homo nō multùm obesse vel lædere potest. Iunius interpretatur.* ἀεὶ τοιοῦτοί με πολέμιοι διώκοιεν.

Semper me tales hostes persequantur. *Nam vt ait Seneca.* quibusdam displicuisse laudabile est, & quos magis inimicos expediat, quàm amicos. *Dictum quadrat in eos qui irati vel infensi nobis nihil nocere possunt.*
Legatos Germanorum Alexander M. interrogauit: Ecquid in rebus humanis metuerent. ratus nominis sui magnitudinem illis maximè formidolosam esse. illi autem responderunt: Nihil se metuere, nisi ne forte cælum rueret. *E Curtij supplemento.*
Quadrat hoc & in illum locum. Ináczey ludźie o nas rozumieją/ niż my o sobie.
Amictu euitare tela alicuius. *Catull.* .i. *facile eludere & irrita reddere.*

Vide Strách głupi. Vgroziß mi.

Nie stroi śie. Nie dba o stroie.

Mediocriter vestita. Sine auro ornata, vti quæ ornantur sibi.
Nulla mala re muliebri expolita. *Terent.* .s. *fucis, cerussa, purpurisso, &c. Sic in Plauti Mostellaria actu 1. scena 3. feminæ formosæ negat ornatrix cerussam, purpurissum, vnguenta, aurum, &c. Columella villico præcipit, vt* Cultam vestitamque fa-

miliam, magis vtiliter quàm delicatè habeat, munitamque diligenter à vento & frigore pluuiáque: quæ cuncta prohibentur pellibus manicatis, centonibus confectis, vel sagis cucullis.

Niéstworny. Niézbyty. Przykry w nálegániu. Niéstworá muchy.

ἡ τῆς μυίας ἐπιξις ὀχληρά. Improbitas muscæ molesta. *de importuno sæpe repulso iterum redeunte.*

καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,
ἥ τε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο ἰσχανάᾳ δακέειν. *Homer.*

Et ei muscæ audaciam in pectus immisit, quæ quamuis sæpe repulsa à corpore humano, appetit mordere tamen.

Eadem Musca importunitatis & impudentiæ symbolum *erat apud Ægyptios Sacerdotes & apud Horum. Pierius. Apud Cic. item Vargula cinctus ab importunis candidatis dicit puero:* Puer abige muscas.

Niészczery. Obłudny. Jnsze mowi, insze myśli. J strzyże i goli.

Aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habet. *Salustii.*
Aliud in titulo, aliud in pyxide. *Seneca. tralatum à malis medicis.*
Introrsum turpis, speciosus pelle decora. *Horat.*
Astuta ingenuum vulpes imitata leonem. *Idem.*
Malè corde consultat, benè loquitur lingua. *Plaut.*
——Summa nequicquam pelle decorus. *Persius.* Fronte politus
Astutam vapido seruat sub pectore vulpem. *Idem.*
Ij sunt inimici pessimi fronte hilaro, corde tristi. *Cæcilius apud Gellium.*
Pacem orare manu, præfigere puppibus arma. *Virgilius.*
Præfica. *Plaut. Lucil. Horat. quæ conducta in funere fictis lacrymis plorat.*
διπλοῦς ἀνήρ. Duplex vir. *de quo sic Homer.*
ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἴπῃ. i.
Qui sub corde aliud celans, aliud sonat ore.
ἄλλα μὲν λάκων λέγει, ἄλλα δὲ λάκωνος ὄνος φέρει. *Zenod.*
Alia Lacon dicit, alia asinus eius fert. *Lacon mel vehens, ob portorij compendium finxit se frumentum vehere, sed asino casu lapso & melle effuso, fraus apparuit.*
μιῇ γλώσσῃ δίχ' ἔχει νόον. *Theognis.* Vna in lingua duplicem animum habet.
μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πεφυκότα,
χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. *Zenodot.*
Exosus ego sum duplicem semper virum. Sermone blandũ, hosticis sed moribus.
—κακαὶ φρένες, ἁδὺ λάλημα. *Moschus.* Mala mens & dulcia verba.
οὐ γὰρ ἴσον νοέει ἢ φθέγγεται. *Idem.* Non enim idem sentit quod dicit.
θέλγε δὲ θυμὸν μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. *Homer.*
Mulcebat animum lenibus dictis, mens verò illius diuersa versabat, optabat.
τοῖς ἑταίροις τραγῳδοῖς ἀγωνίζεται. *Suidas.* Tragicis amicis se accommodat.

instar histrionum, qui leuissimi cùm sint, tamen dei, regis, probi & grauis viri sumunt personam, & aliâs aliam, etiam contrariam aptè effingunt.

Comede & bibe dicet tibi, & mens eius non est tecum. *Prouerb. SS. c. 23.*

Sub persona viuit. *Seneca.* Alia dicere ac sentias. *Cic.* Græca fide. *Plaut.*

Θεσσαλικὸν νόμισμα. *Suid.* Thessalicum numisma .s. *adulteratum vel mali cõmatis.* ὑπόχαλκον χρυσίον. Aurum subæratum. *Sic apud Plautum,* Aurum Comicum. *quo ad iocandum vel decipiendum aliquem vtebantur, vt & nunc.*

Caracallæ nummi .s. *inaurati, argentati. ex Dione.* Bifrons Mercurius. ἀμφιπρόσωπος ἑρμῆς, τὸ μὲν πρόσω, ἄλλο δ᾽ ὄπισθεν. *Nazianzen.* Bifrons Mercurius, aliud quidem antrorsum, aliud verò retrorsum.

ὁ κατὰ νῶτον ποικίλος. *Lucian.* A tergo varius .i. *qui coram blanditur, absens lacerat. Rhodigin. Legato Ceorum canes obscuranti Archidamus Laconum rex dixit. Quid sanum dicere potest, qui non inanima modò sed & in capillis mendacium circumfert? Rhodig.* Mentiens capillos, multò magis alia mentietur. *Philippus Macedo quendam ex Antipatri familiaribus iudicem fecit. quem mox vbi barbam tingere cognouit, remouit dicens:* Non est dignus cui in rebus grauibus fidatur, qui in capillis fidus non est.

Sic Martial. in Lentinum Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis
Tam subitò coruus qui modo cygnus (.i. *canus*) eras.

Θεσσαλῶν σόφισμα. *Suidas.* Thessalorum commentum. *ab Arato Thessalo qui Apollini vouerat Hecatomben nec soluit.*

ἐσχάτης ἀδικίας ἐστὶ, δοκεῖν δίκαιον, μὴ ὄντα. *Plato.*
Extremæ iniustitiæ est, iustum videri & non esse.

Bilinguis *apud Virgil. pro infideli falsiloquo & vafro accipiunt interpretes, vt* δίγλωττος *Hesychio est* διχόθυμος .i. duplicis animi. *Et Firmic.* Bilinguis animus. *Plaut.* Pœnum *vocat* Proserpentem bestiam bisulca lingua.

Pica symbolum hominis ficti & beneuolentiam simulantis. nam hæc auis ante est candida, post nigricat. Porrò Pythagoras abstinendum censet ab ijs quæ nigra sunt cauda.

Totius iniustitiæ nulla capitalior est, quàm eorum, qui tum cùm maximè fallunt; id agunt, vt boni viri esse videantur. *Cic.* Nullæ sunt occultiores insidiæ, quàm eæ quæ latent in simulatione officij, aut in aliquo necessitudinis nomine. *Idem.*

δίχωλοι γνῶμαι. In vtramque partem claudicantes sententiæ.
ἐσθλ᾽ ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. *Homer.*
Qui bona dicentes, mala plurima mente tegebant. *Talibus Theognis dicit.*
μή μ᾽ ἔπεσιν μὲν στέργε, νόον δ᾽ ἔχε καὶ φρένας ἄλλῃ.
Ne me verbis ames, animum verò alibi habeas.
σαίνεις δάκνουσα, καὶ κύων λαίθαργος εἶ. *Suidas.*
Adularis cauda mordens, & canis clam mordens es.

οὐ ταὐτὸν γραφή τε καὶ Λευκαῖος. Non idem sunt scriptura & Leucæus. .i. *aliud scripsit Leucæus & aliud sentit, dicit, facit.* Lingua iurauit.

ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. *Euripides.*

Linguâ iurauit, animus iniuratus eſt.

μηδ' ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἀλλ' ἀγορεύων.
μηδ' ὡς πετροφυὴς πολύπους κατὰ χῶρον ἀμείβου,
πᾶσιν δ' ἁπλόος ἴσθι, τά δ' ἐκ ψυχῆς ἀγόρευε. *Phocylides.*

Ne aliam celes in corde ſententiam, aliam proferas,
Neque vt ſaxis adhærens Polypus pro loco muteris,
Sed omnibus ſimplex eſto, & ex animo loquere.

Vulpes lignatori, qui venatoribus eam inſequentibus & interrogantibus digito indicans prodebat, & lingua ſe ſcire negabat, dixit: Linguæ gratias ago; manum verò præciſam velim. *Apologus Æſopi.* κηκὰς γλῶσσα. ſ ἀλώπεκος *Nicander.* Vulpina lingua.

ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν,
ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλα δὲ βάζει. *Homer.*

Exoſus mihi ille velut Orci portæ, qui alia tegit animo, alia loquitur.

ἔμπορος εἶναι σκήπτεται. *Ex Ariſtophane.* Mercatorem ſe ſimulat. *ne ſcilicet cogatur ire ad bellum, à quo negotiatores erant liberi. Quidam ergo interrogatus, an agricola eſſet, negauit: an verò negotiator, reſpondit.* Simulo vbi & quando opus, me negotiatorem eſſe. Vmbra amantum magis es quàm amator. *Plaut.*

Martialis Gargiliano hæredipetæ ſenibus & viduis munera mittenti dicit poſt alia:

Et potes inſidias dona vocare tuas?
Sic auidis fallax indulget piſcibus hamus,
Callida ſic ſtultas decipit eſca feras.

ὅρκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατέον. *Lyſandri Laconum ducis dictum improbum apud Plutarchum.* Viros iuramento, pueros talis fallendos.

Depinxit εἴρωνα *Theophraſtus in Characteribus c. 1.*

Cùm quidam apud Alexandrum laudarent Antipatri vitam ceu frugalem ſine luxu & auſteram, reſpondit Rex Antipater extrinſecus eſt candidis veſtibus indutus, intùs purpureis. *Vide* Zgadzay ſie z ludźmi.

Cum dijs duodecim. *Vide ſub* Chełpliwy. Inuertit veſtem. *Vel* Inuerſa veſte homo. *Galli pro duplici verſipelli vſurpant.* *Hîc licet vſurpare & illa alibi poſita:* Proteus. Chamæleon. Vulpes. Simia. Pardalis *& ſimilia.* *Adde illud vulgare:*

Nulla fides eſt in pactis. Mel in ore verba lactis. Fel in corde fraus in factis.
Pelle ſub agnina latitat mens ſæpe lupina. *Anonym. rhythmic.*

Vide Chytry. Oboietny 2. Máßkárá. Przyiaciel nießczery. Słodkiś iáko chrzan.

Nießczęściá, nedzé, przygody, częſto k-dobremu powody.

Et calamitas virtutis eſt occaſio. *Seneca ex P. Syro.*

πολλοὺς ὁ καιρὸς ἄνδρας οὐκ ὄντας ποιεῖ. *Menander.*

Ex non viris occaſio viros efficit.

αἱ παρὰ τῆς τύχης συμφοραὶ πρὸς φιλοσοφίαν ἐφόδια. *Maximus Tyrius.*

A fortuna calamitates ad philosophiam viatica. *Sic Zeno naufragiũ passus gratias egit fortunæ, quod se ad vnum pallium redegisset, & ad Philosophiã compulisset. Laërtius.*

Hectora quis nosset, felix si Troia fuisset?
Publica virtuti per mala facta via est. *Ouidi.* V. Przygody.

Nieszczęście szczęśliwe.

Nunc bene nauigaui cùm naufragium feci. *Vide* Dobre zé złego.
Vulnus Telephi. Venenum salutare. V. Zászkodźić chcąc pomogł.
Opera & oleum perijt. Scæuolæ dextra errans. V, Trefunek nieśpodźiány.

Nieszczęsliwe mieśce.

Acherũtis ostiũ in nostro est agro &c. Hospitiũ est calamitatis, quid verbis opus est? Quamuis rem malã quærens, illic reperias. *Plaut. Trinummo de agro malo multa talia.*
μακαρία. *Aristoph.* Beata. *de palude quadam noxia per Antiphrasin vel εὐφημισμόν.*
αἱ λατομίαι. *Plutarch.* Lapicidinæ. *quarum cruciamenta Acheronticis grauiora esse ait Tyndarus in Captiuis Plauti in fine.*
Ἄργου λόφος. Argi collis. *de loco vel negotio calamitoso. à loco latrociniis infesto.*
τὸ Χαρώνειον. *Laërti.* Charonium, barathrum fœtorem exhalans, *vel porta qua educebantur Athenis supplicio afficiendi.* Χαρώνειος θύρα. *Polluci. aliis* Orcus.
Catomium *al.* Caronium. *Cic. Gelli. idem cum Charonio esse quidam volunt.*
ἀεὶ τῷ Ἰλίῳ κακά. *Eustathi.* Semper Ilio mala .i. *Ilium semper infelix.*
Celebres item sunt clade bellica apud Romanos Cannæ & Allia. Liui. Ouid. Cic. & apud Græcos Thermopylæ Marathon &c. Strabo. Pausan. Plutarch.

Nieszczęśliwemu nalépiey domá śiedźieć,

Nil agere semper infelici est optimum. *P. Syrus.*
μηδὲν ἐπιχειρεῖν ἐς ἄριστον δυσμόρῳ. *A.*
οἴκοι μένειν κακῶς πράσσοντα, *iubet Æschylus.* Domi manere infelicem.
ἀνάπαυσίς ἐστι τῶν κακῶν ἀπραξία. Requies malorum est otiũ infelicibus.
οἴκοι βέλτερον εἶναι ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι. *Hesiod.*
Domi esse optimum, porrò foris noxium.
ἐλάττω πράττων, ἐλάττω ἐξαμαρτάνει. *Plato.* Pauciora agens, rariùs peccat.
Huc accersere potes, ex 3. libro Regum c. 2. exemplum Semei, *qui si sedisset domi vt iussus erat, & fatalem ex vrbe egressum non cogitasset, occisus non fuisset.*

Nieszczęśliwy człowiek. Mizérny. Nie mu śie nie powodźi.
Nieszczęśliwie. Nie po szwie mu śie porzę.

Aurum habet Tolossanum. *Gellius. Meminit & Cic.* V. Kośćielny zbiór.
Helenes & Eriphiles segmenta Delphico thesauro dicata, & inde rapta omnibus possessoribus erant exitialia Rhodigin. ex Diodoro.
Equum Seianum habet. *Gellius. Equus Seij laudatissimus fuit, sed ipsi possessori inprimis, deinde Dolabellæ, tum Cassio, deniq; Antonio exitialis exstitit.*

Seiani *item* miſerabilis & luctuoſus exitus *celebris eſt apud Tacitum. Iuuenal. Sueton.*
ἐν τετράδι γεγεννημένος. *Euſtathi.* Quarta luna natus. *vt Hercules, qui tota vita cum monſtris luctatus eſt.* *Vnde etiam* Pyrrhus Rex *apud Lucium Florum,* ſe Herculis ſidere natum *dicere ſolebat.*
ὄμμα κρόνιον εἰς αὐτὸν ἐνέσκηψε *vel* ἐνέβλεψε. *Heliodor.* Saturni oculus in illum incubuit, vel aſpexit. *Nam hoc ſidus maleficum & infauſtum habetur.*

νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν οὔτ' ἐλαύνομεν. *Ariſtophan.*

Nunc neque currimus neque remigamus vel equitamus.

Ventis iturus non ſuis. *Horat.* .i. *aduerſis infelicibus. Lambin. Cerda.*
Vadimus haud noſtro numine. *Virg.* .i. *infeliciter.* Deus non meus. *Tibull.*
μάντις σε ἑώρακε. Mantis te vidit. *de ijs dicitur, quibus faſcinator oculus aliquid mali obiecit. Rhodigin. nam hæc locuſta inquit Ariſtarchus* ἐπιβλαβὲς καὶ χαλεπὸν ὁρῶσα. noxij & grauis aſpectus eſt. *& ſi quem aſpexit, aliquid mali illi accidit. Sed & locuſtæ aduentantes penuriæ ingruentis præſagium ſunt.*
γαλῆν ἔχει. *Diogenian.* Muſtelam habet. *quia domi alere hoc animal inauſpicatum credebatur. In Sticho etiam Plauti è muſtela infelix auſpicium cepit Gelaſimus Paraſitus.*
δεινότερα Σαμβίκου πάσχει. *Plutarch.* Atrociora Sambico patitur. *Expilator hic Eleus ſacrorum & profanorum vno anno cruciatus eſt, vt proderet ſocios, nec tamen prodidit, & crudeliter interemptus eſt.* πασῶν κακοτήτων πόδα ἔχει. *Alcæus.* Omnium malorum pedem habet .i. *oppreſſus malis vt pes montis vel pes nauticus.*
ἐπ' ὄνου πονηρᾶς ὀχούμενος. *Suidas.* Malo aſino vehitur.
τῶν μονομάχων ἀθλιώτερος. *Athenæus.* Monomachis miſerior. *neci expoſitis.*
ἀλλότρια αἰεὶ βάλλει. *Diogenian.* Aliena ſemper iacit .ſ. *in teſſeris, talis.*
Hodie nihil ſuccedit. *Plaut.* Non ſuccedit ſub manus negotium. *Idem.* Nie po myśli ſie porzć. Aduerſo vento nauigat. *Cæſar.*
Aduerſo flumine lembum ſubigit. *Virgil.* Aduerſis auibus ſoluit. *Cic.*
Aduerſis auſtris ætatem ducit. *Horat.* Aduerſa tempeſtate vtitur. *Terent.*
Aduerſos habet deos. *Propert.* Dijs iratis natus. *Horat.*

Omina non albæ concinuiſtis aues. *Ouidius.*

Maleuolente Genio natus. *Plaut. vt legit Boſius Palmer. Meurſi. pro ingenio.*
Aut ego profectò genio egregio ad miſeriam natus ſum. *Terent. vbi etiam aliqui malunt legere ingenio egregio.* Niger, pro infelici vſurpatur *(vt albus pro felici) ſic Ouid. Atris lapillis reos damnabant. Horat. ait* Carbone notandus. *ſimiliter Perſius.*

Nieſzcześliwy / podeyrzliwy.

ἡ δυστυχία ταχύποπτος *vel* κακύποπτος. Infelicitas citò vel malè ſuſpicax eſt; facilè & malè ſuſpicatur. *Eleganter id licet pluribus verbis expreſſit Terent. dicens,*

Omnes quibus res ſunt minùs ſecundæ, magis ſunt neſcio quomodo
Suſpicioſi, ad contumeliam omnia accipiunt magis,
Propter ſuam impotentiam ſe ſemper credunt negligi.

Ad tri-

Ad triſtem partem ſtrenua eſt ſuſpicio. *P. Syrus. al.* ſuſpectio. Podeyrzliwy źlé wßytko wykłáda.

ἑκὼν πλεῖστα ἀτυχῶν ἐστιν ἄνθρωπος φύσει. *Menander.*

Sunt calamitoſi ſponte creduli ſuæ. (*Thyeſte.*

Proprium hoc miſeros ſequitur vitium Nunquam rebus credere lætis. *Sene.*

Nié ßkodá go. Nié żáłuy go. Bogu go nié żal.

γέρων βοῦς ἀπένθητος οἰκείοισι. Bos ſenex non lugetur à domeſticis. *quia ſatis iam laborauit, nec ampliùs vtilis eſt. idem de homine ſene vulgo iudicium.*

ἐν καρὶ κίνδυνον .ſ. ποιεῖν. *Plato. Ariſtides.* In Care (*vili gente*) fac periculum. Si quid cum periculo experiri velis, id in Care potiſſimum eſſe faciendum. *Cic.*

νῦν θεοὶ μάκαρες. Nunc dij beati. *Dicebant cùm malis mala accidebant, quaſi diis ſit dignum & gratum cùm improbi dant pœnas.* *Contrà.*

Θεοῦ δ᾽ ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν. Probrũ eſt Deo, cùm res malo ſunt proſperæ.

De improbis viris auferri præmium & prædam decet. *Plaut.*

De præda prædam capio. *Idem.* — De fluuio qui aquam deriuat ſibi,

Niſi deriuetur, tamen omnis ea aqua abeat in mare. *Idem.* q.d. *ſatius eſt aliquid commodi percipere ex eo, quod, licet non percipias, peribit.*

λαφυροπωλεῖν *apud Plutarchum eſt.* prædam vel ſpolia hoſtibus detracta ſub haſta vendere. *quæ velut aliena & facile parta paruo pretio diſtrahi ſolent. Vide ſimile eiuſdem dictum ſub* Niéch śie kurzy. *Sed hæc non ad perſonam ſed ad rem referas dicens,* Nié ßkodá tego. Bello parta. *apud Eraſmum. quæ parui æſtimantur.*

κακὸν κακῶς νιν ἄμοιρον ἐκτρίψαι βίον. *Suidas.*

Vitam malus vir tranſigat malam malè.

οὐ μᾶλλον φεισόμεθα ἢ λύκων. *Ariſtophan.* Non magis parcemus quàm lupis. *Qui enim catulum lupi occidebat apud Atticos, talentum è publico præmium accipiebat, qui adultum lupum, duo talenta.*

—κἂν αἲξ δάκῃ ἄνδρα πονηρόν. *Diogeniã.* Mordeat vel capra nocentem.

φασὶ παροιμιακῶς κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν.

Vulgò dicitur, vel mus mordeat improbum.

καὶ ζῶν τε καὶ θανὼν κολαζέσθω κακός.

Viuenſq; mortuuſq; plectatur malus. Qui domi compluitur. V. Zły goſpodarz.

Nemo eius vicem flet, qui ſe temerè in periculum præcipitauit. *Garner.*

οὐδεὶς κακὸς θεοφιλής. *Charondas.* Nemo improbus à Deo diligitur,

οὐδεὶς τῶν ἀνοήτων καὶ μαινομένων θεοφιλής. *Plato.*

Nullus ſtultus & inſanus Deo carus gratus.

Nié ßukay zwády, maß-li dość rády.

ἐξὸν φυγεῖν μὴ ζήτει δίκην. *Alcibiades.* Cùm licet fugere, ne quæras litem. *Senarius erit ſic.* ἐξὸν φυγεῖν σε, μηδαμῶς ζήτει δίκην.

Cum fugere liceat, mitte lites perſequi. V. Nié goń tego co vćieka, Nié tákim

Nié ták-em ci srogi. Juzemci nié on. Stártoć mi rogow.
Non ea vis animo, nec tanta superbia victis. *Virgil.*
οὐκ εἰμὶ τούτων τῶν ἡρώων. *Zenodot.* Non sum ex illis heroibus .s. *ad nocendum propensis, quales mali genij.* Nié tákem ci zły.

Nié ták ci mnié zowią. Nié Jánay że mi. Nié Piotray mi/ bom ia SKI, ábo CKI. Jego mość. Pan Stárostá/ &c.

——Gaudent prænomine molles Auriculæ. *Horatius .i. libentiùs audiunt cùm salutantur prænomine quàm nomine aut cognomine. quod etiam Cic. indicat epistola ad Volumnium.* Quod sine prænomine familiariter epistolam ad me dedisti, dubitabam, &c. *Nam Romanorum ingenuorum tria erant nomina.*
1. *Nomen familiæ cuiusq; proprium, vt Cornelius.* 2. *Agnomen gentis vel cognationis, vt Scipio.* 3. *Prænomen quod differentiæ causa nomini præponebatur. vt Lucius. Publius. Accessit postea quartum ex euentu aliquo insigni, Agnomen dictum. vt Africanus. Serui & libertini carebant prænomine, sed Nomen tantùm & Cognomen ex seruitute tractum habebant. vt apud Persium, Marcus Dama. Honorificentius ergo habebatur salutari prænomine & cognomine; familiarius nomine. Sic Martial. l. 2. epi. 68. In Ollum.*

Quod te nomine iam tuo saluto Quem regem & dominum priùs vocabam
Ne me dixeris esse contumacem. &c. (*quia aduerti te vilem & inopem esse.*)

Simile est ep. 113 lib. 1. in Priscum. Apud Ciceronem etiam C. Cæsar scribens P. Clodio Pulchro tantùm scripsit. Cæsar, Pulchro. quod carpit Cicero, quòd amoris esset signum nominibus tantùm familiariter compellare. Idem patet ex Tacito Sueton. Ammiano. Nostrates etiam Nobiles plerunq; respuunt nomen proprium, (nisi à familiaribus vel amicis æqualibus) sed amant compellari familiarum aut dignitatum nominibus.
Sed & familiarum suarum cognomina à plebeiorum cognominibus diuersa & dissimilia esse volunt. Referam fabulam cuius spectator & actor ipsemet fui.
Ante annos ampliùs triginta, Illustris quædam femina, filios suos ad scholas nostras miserat, cùm pædagogo, qui sibi cognomen (omisso paterno) à ditione illius feminæ vnde oriundus erat, in IVS, vt mos est plebeiorum, desinens, adsciuerat: filij verò heriles eodem cognomine, sed SKI syllaba Nobilitatis indice terminato, vocabantur. quos illa, dum in scholis Latinè terminata sed plebeiæ simili voce, & eadem cum pædagogi cognomine (vt puriùs vel cultiùs Latinè loquentes sine cuiusquam iniuria vel inuidia faciunt) vocari intellexit; indignissimè tulit, & cum magistris filiorum expostulauit ac contendit, vt inter pædagogum & filios suos cognominis discrimen esset. Porrò mulieri graue conuicium erat audire, Mulier. patet ex Plauto Terentio.

Nié ták-em o tobié trzymał. Więcey-em o tobié rozumiał.
Juześ vmnié tańszy. nié drogi. nié srogi.
πρὸ τούτου σὲ ᾤμην κέρατα ἔχειν. Antehac te putabam habere cornua.
Dicitur in eum, qui antea fortis acris timendus vel strenuus putatus, ignauus & abiectus apparuit. Nam cornua ad robur vel ferociam denotandam pertinent. vt Horat. Parata tollo cornua. *in malos. Et Plaut.* Cornutam bestiam petis. *Simile est illud Martialis in Priscum.*

Cum te non nossem dominum regemque vocabam .i. *patronum diuitem, liberalem.*

Cum benè te noui, iam mihi Priscus eris .i. *vilis, plebeius, aut seruus.*

Semper aliquem virum magnum & pulchrum putabam fore, Nunc paruus & imbellis ac vilis me excœcauit. *Cyclops apud Homerum dicit:* ἀλλ᾽ αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην. &c. *Vtitur Cicer.*

λαγὼ βίον ζῇς, ὁ πρὶν ἄτρομος λέων. Olim leo ferox, leporis æuum nunc agis. *In timidum & delicatum, olim ferocem & rigidum.*

Nié ták hárdzié / ábo srogo. Nié do kordá / Pánie Zordá.
Miły iężu nié kol.

Bona verba quæso. *Terent.* .i. Meliora loquere rogo. *Donat.* εὔφημα φώνει. εὐφήμησον.
Ah ne sæui tantopere. *Terent.* Ah, tam sæuiter! *Plaut.* Facessas dictum elatũ. *Idẽ.*
Eia Lyde leniter qui sæuiunt, sapiunt magis. *Idem.*

Tolle minas, fatus, medium procedit in æquor. *Virgili.*

Non agnosco vestrum tam superbum. *Terent.* .s. *animum, morem, institutum. Donat.*
Nié βeść / ábo nié sto koni ćie iéźdźi. Asinus de puteo Æsopi modò venis & iam exclamas. *Tertulli. In eum qui indoctus recens veniens inter præstantiores vel doctos se extollit.* τῶν δυνατῶν τι κέλευε, οὐ γὰρ παρὰ κενταύροισι. *Teleclides.* Iube factu possibilia, non enim inter Centauros es.
ζῶντα ἄφες ξένον. *Theocrit.* Viuum dimitte hospitem. Sine incolumis abeat. *sed ironicῶs proferendum hic est.* Si Laconum. V. Dáléko do tego.
μὴ μεγάλα λέγε. *Aristophan.* Ne magna loquaris.
ἢ φρονεῖν ἔλασσον, ἢ δύνασθαι δεῖ μεῖζον.
Aut minùs animosum esse, aut plùs posse oportet.
ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τοῦ φρονήματος ὕφες. *Plutarch.*
Aut adde viribus, aut animositati detrahe. *Sic Isaiæ 16. de Moab.*
Superbia & arrogantia & indignatio eius plùs quàm fortitudo eius.

μήποτε κύρν᾽ ἀγορᾶσθαι ἔπος μέγα, οἶδε γὰρ οὐδεὶς
ἀνθρώπων ὅ, τι νὺξ χ᾽ ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ. *Theognis.*
Verbum Cyrne caue magnum ne dixeris vnquam.
Nescis quidnam homini noxúe diésue ferat.

Nié ták srogi lew / iáko go máluią. Nié ták βpétny czárt. &c.
Mowy ludźkie záwβe inácżey rzecży vdáią / niż są.
Ná vdániu wiele należy. Inβa słyβeć: inβa widźieć / doznáć.

Oratione res augentur. Rumor semper in maius narrando crescit A.

Fama loquax quæ veris addere falsa
Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit. *Ouidi.*
Fama malum ——— quæ magnas territat vrbes. *Virgil.*
— Plùs nominis horror Quàm tuus ensis agat. Minuunt præsentia famã. *Claudiã.*

ἄγνωστα κακὰ φοβερώτερα τὸ δέος ποιεῖ. *A.*

Ignota mala terribiliora facit metus. Viſu non re terribile. *Seneca.*

Sic Vulpes apud Æſopum, Leonem nunqum viſum, primò ita timuit, vt viſo eo propè exanimaretur, ſecundò viſum minùs timuit, tertiò acceſſit & allocuta eſt.

μάλα πολλὰ διαφέρει τό γ᾽ ἀκούειν καὶ θ᾽ ὁρᾶν. *A.*

Audire conſpicereque multùm differunt.

Leo item apud eundem Æſopum, audito ranæ coaxantis ſono extimuit, viſam verò adijt & pede obtriuit. Epimythion Planudis eſt tale.

μὴ δεῖν πρὸ τῆς ὄψεως δι᾽ ἀκοῆς μόνης ταράττεσθαι.

Non oportere antequam videas ob auditum ſolum perturbari.

Gallicum illud eſt. Non tam niger diabolus eſt vt pingitur. *Garner.*

οὐ τοῖον ὡς γράφετ᾽ ἐστι διάβολος μέλας. *A.*

V. Sìuch rzéczy odlégłych/ wiekßy niż ſą bywa. & Nié wßyſtko prawdá co ludźié trzeſą.

Nié ták wiele o ſobié trzymam.

——— Haud equidem tali me dignor honore. *Virg. Ex Homero apud quem Vlyſſes Alcinoo putanti ipſum eſſe Deum, ait:* οὐ γὰρ ἔγωγε

ἀθανάτοισιν ἔοικα τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν

οὐ δέμας, οὐδὲ φυὴν, ἀλλὰ θνητοῖσι βροτοῖσι. Non enim ego

Immortalibus ſimilis ſum, qui cælum latum incolunt,

Neque corpore, neque indole, ſed mortalibus hominibus.

οὔτι ἐγὼ θεός εἰμι, τί μ᾽ ἀθανάτοισιν ἐίσκεις; *Lucian. & Plutarc.*

Nullum ego ſum numen, quid me immortalibus æquas?

Quadrat & illud Virgilij. Non ea vis animo. *& Cic.* Non noſtrum onus.

Hæc tamen mea pro Senatus conſulti auctoritate haberi minime velim. *Turnebus.*

V. Nié twoiá to rzécz.

Nié tégo ia chcę. Nié o to proßę. Nié tego mi trzébá.

Quod peto da Cai. (*.ſ. nummos*) non peto conſilium. *Martial. l. 2. ep. 30. lege totum.* *Sic in Pſeudolo Plauti Calidoro argentaria inopia oppreſſo dat conſilium Ballio:*

Eme die cœca (*.i. pecunia promiſſa*) hercle oliuum, id vendito oculata die, (*.i. pecunia parata.*) ℞t *Calidor.* Perij. Metuunt omnes credere.

Item Truculento. Magisque adeò ei conſiliarius hic amicus eſt quàm auxiliarius. Falces petebam &c. V. Ja o Páwlé.

Nié tem tego zbyć. Słowo ßkody nié nágrodźi.

Vbi tu peregrè tibi quod lubitum eſt feceris, Venias nunc precibus lautum peccatū tuum! *Terenti.* Nunquam tu mihi verbis ſolues, quod re male feceris. *Idem.* Non eſt fas, re peccantem ob verba (*preces*) dimitti, vt rectè agentem ob verba perire. Verbum enim linguæ, res animi peccatum. *Antiphon. Græcus.*

Nié toć

Nié toć to iést. Nié toć wádźi.

ἀπαίδευτοι τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον αἰτιῶνται. *Iſocrates.* Imperiti ea cauſantur, quæ in cauſa non ſunt. πέδιλα χωλὸς ἄνισα ψευδῆ μέμφεται. *A.*

Falsò impares gemit eſſe claudus calceos.

Spinas habens infixas pedibus, per ſpinetum ſe ambulare putat vel queritur.

Harpaſte anus cæca tenebroſam eſſe domū aiebat & migrare toties volebat. *Seneca.*

Nié to złodźiey co krádnié / ále co przyymuié. *Vel potiùs:* Ták to złodźiey co przyymuié / iák ten co krádnié.

ἀμφότεροι κλῶπες, καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ κλέψας. *Phocylides.*

Ambo ſunt fures, & qui recipit & qui furatur. *Et apud ICtos puniuntur receptatores.* Nam faciens & conſentiens ac adiuuans pares ſunt.

Bis peccas, cùm peccanti obſequium accommodas. *P. Syrus.*

τῆς αὐτῆς εἰσὶ ζημίας ἄξιοι οἱ συγκρύπτοντες τοῖς ἐξαμαρτάνουσι. *Iſocrates.* Eadem pœna ſunt digni occultantes qua peccantes. οὐδὲν ἧττον ἠσεβήκασιν οἱ βεβουλευκότες, τῶν τῇ χερσὶ πραξάντων. *Demoſthenes.* Non minùs impiè egerunt qui conſilium dederunt, quàm qui manibus ſuis facinus patrarunt.

Ita in Rudente Plauti Trachalio ſeruus, qui viderat Piſcatorem ſaccum alienum merſum, ex aquis extrahentem, argumentatur. Si veniat dominus cuius hic ſaccus eſt,

Quî minùs ego, qui inſpectaui procul te hunc habere, fur ſum, quàm tu?

Quo argumento ſocius non ſum? *(ob conſcientiam tantùm facti.) Vide apologū de fure & furtum receptante. ſub* Złodźiéiá domowego. *Affine,* Przyzwaláiący.

Nié toś obiécował. Nié tegośmy śię ſpodźiewali. Nié toś począł.

Pro amphora vrceus. *Sic Horatius.* Amphora cœpit.

Inſtitui, currente rota cur vrceus exit? *Simile eſt & illud eiuſdem.*

Incœptis grauibus plerunque & magna profeſſis

Purpureus latè qui ſplendeat vnus & alter Aſſuitur pannus. &c. .i. *Quidam Pöetæ aggreſſi grandia ſcribere, ad leuia deſcendunt & pueriliter ſplendida affectant, licet non cohærentia, vt arbores, ſyluas, flumina, irides &c.*

αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν κενεόν τε νέεσθαι. *Homer.*

Heu turpe eſt manſiſſe diu vacuumque redire. *Vt ex Academia ignarum, ex mercatura inopem, vel diu fruſtra vixiſſe.* *Affine,* Omyliłá nádźiéiá. Wiekßy huk.

Nié toż máćochá co mátká. Co mátká to mátká: á co máćochá / to máćochá.

Omni nouerca mater omnis gratior. τεκοῦσα πάσων μητρυιῶν χαριεστέρα. *A.*

ὅσσον μητρυιῆς γλυκερώτερον ἔπλετο μήτηρ,

τόσσον ἁλὸς πολιῆς γαῖα ποθεινοτέρη. *Antipater in Antholog.*

Quantò mater eſt nouercâ dulcior, Tantò terra mari cano optatior.

Nouercæ apud Græcos & Latinos ſcriptores malè ſemper audierunt, eo nomine, quòd priuignis infeſtæ admodùm eſſe ſoleant.

ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις,
τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα. *Euripides.*

Hoſtis nouerca eſt antè natis liberis, Nihilq; mitior nocente vipera.

——— φθονεῖν γὰρ φασὶ μητρυιὰς τέκνοις. *Idem.*

Aiunt nouercas inuidere filijs. Iniuſta, ſæua, mala nouerca. *Virg.*

δαϊζομένην θυγατέρα μητρυιῆς ὑπὸ χερσὶν ἀτασθάλου. *Apollonius Rhodi.*
Percuſſam filiam nouercæ manibus improbæ.

πάντες οἴονται εἶναί τι μῖσος πρὸς τοὺς προγόνους πάσαις μητρυιαῖς, κἂν χρησταὶ ὦσι. *Lucian.* Omnes arbitrantur omnibus nouercis ineſſe odium erga omnes priuignos, etiamſi probæ ſint.

In vita Æſopi olitori quærenti, cur herbæ ſponte è terra prodeuntes, nullo cultore adiuuante, celeriùs & vberiùs creſcant; quàm quæ ab olitore inſeruntur, etiamſi is magnam diligentiam in his excolendis & irrigandis adhibeat? Reſpondit Æſopus: quòd illarum ſit mater, harum nouerca. Vt fit, cùm mulier habens liberos ſuos, nubit viro habenti viciſſim ſuos, ex priori vxore liberos. hæc enim ſuos amat & bene alit, alienos odit & malignè paſcit, quin cibum eis ſubtrahit. Vide Mácoſzyne dźiećie.

Nié trafités. Nié zgadies.

οὐδ' ἴκταρ ἔβαλες. *Plato.* Longè à ſcopo iecisti.
τῆς θύρας ἥμαρτες. *Ex Ariſtot.* Ab ianua aberraſti.
οὐ κατὰ θύρας ἀπήντησας. *Idem.* Haud contra oſtium occurriſti.
τῆς θήρας ἥμαρτες. *Ariſtid.* A fera aberraſti, *in quam iaculum conieciſti.*
ἀλλότρια ἔβαλλες. *Diogenian.* Aliena iecisti. *vt in ludo aleæ.*
τοῦ σκοποῦ ἀπέτυχες. *Lucian.* A ſcopo aberraſti. οὐκ ἔστι ταῦτα οὐδ' ἐγγύς. *Ariſtides.* Non ſunt hæc ne prope quidem .i. *multùm abſunt.* V. Tráfił podle celu.

Nié trafités ná dudká. Naydźi ſobie błazna.

Quære peregrinum .ſ. *quem ignotus illi decipias. nam ego te noui. Horat.*

Alium poſthac inuenito, quem tu habeas fruſtratui. *Plaut.*
Abi ſis nugator, nugatori nugari poſtulas. *Idem.*
Non reperiſti adoleſcens tranquillum locum,
Vbi tuas virtutes explices, vt poſtulas.
Nam ſtrenuiori deterior, ſi prædicat Suas pugnas, de illius ore fiunt ſordidæ. *Idem.*

βάλλεις εἰς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην. Impetis peritum artis.

Haud ſibi cum Danais rem faxo & pube Pelaſga
Eſſe putent, decimum quos diſtulit Hector in annum. *Apud Virg. Turnus Troianis dicit.* *Apud eundem Camilla Orphito venatori à ſe occiſo inſultans ait:*
Syluis te Tyrrhene feras agitare putaſti!

Iuuenal. de Pollione nepote quodam luxurioſo qui abſumptis omnibus,
Circuit, & fatuos non inuenit .ſ. *qui illi velint credere pecuniam.*

Confer. Tráfił ſwoy ná ſwego. Nié oſzukaſz.

Nié trudno o to. Nié drogie to rzéczy. Sroká zé krzá/ á dwie w kiérz.

Fungus vnas nocte naſcitur ſeu erumpit è terra. *Pierius.* *Apud Plautum etiam fungus de homine nihili.* Tanti eſt quanti fungus putidus.

Inueniam alium. ἐκμάξαι, μὴ κλαῖε τέκνον, χ᾽ εὑρήσομεν ἄλλον. *Epigr. Rufini.* Abſterge te, Ne plora filia, inueniemus alium.

Sic Virgil. Inuenies alium ſi te hic faſtidit Alexis. *Ex Theocrito id, qui dicit.*

εὑρήσεῖς Γαλάτειαν ἴσως καὶ καλλίον᾽ ἄλλαν.

Inuenies Galateam forte etiam pulchriorem aliam.

Si mola clauſa vna eſt, alia inuenietur aperta. *Garner. Gallic.*

περὶ τὰς θύρας ἐστί *Plutarch.* In foribus eſt. *Affine,* **Poſpolite i wolné rzéczy.**

Nié trzébá głupich śiać/ sámi śie rodzą.

ἅπαντα πλήρη ἐστὶν ἀφρόνων βροτῶν. *A.* Stultorum plena ſunt omnia. *Cic.* Stultorum infinitus eſt numerus. *Eccleſiaſtes c. 1.*

Meneni vel Meneniorum fecunda gens. *Horat. à Menenio quodam ſtulto, qui filios item ſtultos habuit. Vel alluſio poteſt eſſe ad vocem Græcam μαίνεσθαι inſanire, vel ad μεμηνὼς inſanus. Leuin. Turneb.*

τῶν ἠλιθίων ἄπειρα γένεθλα. *Plato.* Stultorum infinita ſoboles.

Nié trzébá go męczyć/ sám śie záraz wyda.

Erubuit, ſalua res eſt. *Terent.* Labaſcit victus vno verbo, quam cito! *Idem.* Erubuit. vis enim magna eſt naturæ. *Cic. Item l. 2. ad Herenni.* inter ſigna conſcientiæ vel nocentis vel innocentis eſt erubuiſſe, expalluiſſe, titubaſſe. &c.

Confeſſus ſecreta pudor (*eſt.*) *Claudian.*

τὸ νοῦν ἐρυθρὸς φανερόει βασάνων δίχα. *A.*

Corda manifeſtat abſque tormentis rubor.

Nié trzébá go wiéle námawiáć. Nié trzébá mu przynaglác. Jedno népomknąć. Námowiß ſnádnie. Sam śie tego domyśli. Domyśli śie oſtátká.

Currentem tu quidem. *Cic.* .ſ. *hortaris vel incitas.* Σπεύδοντα παρακαλεῖς *Lucian.* Currenti calcar addis. *Plini. iuni.* Memorem mones. *Plaut.*

Potin' vt taceas? potin' ne me moneas? memini & ſcio & calleo & cõmemini. Satis fuit indoctæ, immemori, inſipienti dicere toties. *Idem.*

Ter tanto peior ipſa eſt, quàm illam tu eſſe vis. *Idem.*

Impulit in latus ac venti velut agmine facto Quà data porta ruunt. *Virg.* Sufficit aperire fores. *Ex Cic.* Vel patefacere feneſtram. *Ex Terent.*

Non opus admiſſo ſubdere calcar equo. *Ex Ouidÿ verſu modicè mutato.*

εἰδότι λέγεις. *Plato vſurpauit & Cic.* Scienti loqueris.

Ἀτρείδη κύδιστε τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν ὀτρύνεις;

Homer. Atrida celebris quidnam me vltrò properantem Impellis?

Γινώσκω,

Γινώσκω, φρονέω, τά δε δή νοέοντι κελεύεις. *Idem.*

Cognoſco, ſapio, quin narras iſta ſcienti.

Male trahit huc Eraſmus illud ex Theocrito. Suade lupis, vt inſaniant, qui inquit, ſponte naturæ id faciunt. *falſum enim id eſt. Vide* Wymowá wielka.

ἡ σφαῖρα κατὰ πρανοῦς. *Euſtathi.* Sphæra vel globus per decliue .ſ. *vltrò labitur.*

τὸν ἵππον εἰς πεδίον ſ. προκαλεῖς. *Lucian.* Equum in planitiem prouocas. *qui in ea maximè gaudet currere.*

κεκύλισται ὁ πίθος: Prouolutum eſt dolium. *quod leuiſſimo impulſu promouetur.*

Muſas hortaris vt canant. *Auſoni. quæ nullo hortante id faciunt.*

δαλὸς ἐπὶ τὸ πῦρ. *Zenodot.* Titio ad ignem .ſ. *mox concipit ignem.*

πῦρ ἐπὶ δαλὸν ἐλθόν. *Diogenian.* Ignis ad torrem admotus.

γυμνῷ φυλακὴν ἐπιτάττεις. *Zenedot.* Nudo excubias vigilias imperas. *qui etiam iniuſſus vltrò quin neceſſariò ob nuditatem vigilabit.* Bez roſkazánia to vczyni.

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς. Lydum in planiciem prouocas. *Lydos optimos equites fuiſſe ſcribit Herodotus.* ἡ χύτρα τῆς φακέας ἥψετο. *Athenæ.* Olla lenticulam attigit. *cui deſtinata eſt* ἥψετο *ab* ἕψομαι *format hîc Henr. Steph. & coquebatur, reddit. ſine adagio vllo, non ab* ἅπτομαι *apprehendo, capeſſo.*

——— ἕλκει τε δὲ ἄνδρα σίδηρος: *Homer.* Ferrum (*conſpectum*) virum trahit. (*ad prælium*) *vſurpauit id Tertullian.*

Concitato nauigio, cùm remiges inhibuerunt, retinet tamen nauis ipſa motum & curſum ſuum, intermiſſo impetu pulſuque remorum. *Cic.*

Nié trzébá mowi / á przédsie biérzé / ije / pijé. Wrzkomo niéchcé.

ὁ Σκύθης τὸν ἵππον βδελύσσει *vel* μυσάττεται. *Zenodotus. Suidas.* Scytha equum faſtidit .ſ. *ficté.* Σιγᾷ μὲν ἐχθαίρει τε, βούλεται δ᾽ ἔχειν. *Suidas.*

Tacet odiumq; fingit, tamen habere vult.

ἀκκίζειν *Græci vocant* (*Acciſſare*) *cùm quis ficté recuſat id quod maximè cupit. vſus eſt Cicero verbo* ἀκκιζόμεθα .i. *diſſimulamus. Tractum volunt aliqui à femina Acco quæ hunc morem habuit.* Σκύθης ἀκκιζόμενος τὸν ὄνον. *Suidas.* Scytha acciſſans aſinum.

Candidatus Cæſaris. *Vel,* Tanquam candidatus Cæſaris petis .ſ. *munus aliquod vel magiſtratum, de eo qui confiſus fauori & commendationi Cæſaris negligenter vel diſſimulanter petebat, quaſi obtinere nollet. Cic. Suetoni. Quintilian.* Canditatus principis. *Vlpian.* *Simile illud Ciceronis apud Gellium:* Prudentis & cauti patrisfamilias eſt, quod emere velit, empturum ſe negare, propter competitores emptionis.

Et Martial. de Lupo hæredipeta ad Vrbicum.

Hortatur fieri quod te Lupus Vrbice patrem .i. *adoptare filium.*
Ne credas, nihil eſt quod minùs ille velit.
Ars eſt captandi, quod nolis, velle videri,
Ne facias optat, quod rogat vt facias.

τῇ αὐλείῳ ἀποκλείειν, τῇ δὲ παραθύρῳ εἰσάγειν. *E Plutarcho.*
Veſtibulo excludere, poſtico inducere & recipere .ſ. *munus vel aliquid priùs reiectum.*
Eſt etiam in vulgari prouerbio: Medicorum recuſatio. *ſed ea non in omnes quadrat, ſed in proletarios & triuiales, multi verò ſunt honeſti miniméque cupidi.*
Eleganter in Milite Plauti conuiuas fictè recuſantes lautitiam, deſcribit Periplectomenes dicens: Nam ij ſolent quando accubuêre, vbi cœna appoſita eſt, dicere:
Quid opus fuit hoc, hoſpes, ſumptu tanto noſtra gratia?
Inſaniuiſti hercle: nam idem hoc hominibus ſat erat decem,
Quod eorum cauſa opſonatum eſt, Culpant & comedunt tamen.
Sed ijdem homines nunquam dicunt, quanquam appoſitum eſt ampliter:
Iube illud denuò tolli, hanc patinam remoue, pernam nil moror,
Aufer illam offam penitam, probus hic conger frigidus,
Remoue, abi, aufer: neminem eorum hæc aſſeuerare audias. Sed. &c.
Qui nimium multis Non amo, dicit, amat. *Ouidius.*
Fictè recuſat quod quis accipere cupit. *Garner.*

Nié trzébá z góry popychác / ſámo ſie toczy.

Facilis in procliuia decurſus eſt. *Seneca.* Cylindrũ protrudere. *Cic.* .ſ. *non eſt opus.*
ἡ σφαῖρα αὐτὴ κατὰ πρανὲς κυλίνδεται. *Æ.*
Per prona ſphæra ſponte voluitur ſua.
In procliui eſt imber cùm pluit. *Plaut. Vide ſuprà ab hoc tertium.*
Læuis & pronus eſt progreſſus ad ea quæ volumus. *E Plutarcho.*

Nié tu ſie popiſowác / zalecác.

παῦε ποικίλλων πρὸς ἡμᾶς. *Plutarch.* Deſine iſta apud nos variegare.
Ad populum phaleras, ego te intùs & in cute noui. *Perſius dicit homini improbo ſplendorem externum fortunæ oſtentanti.*
ἄλλό τι ποίκιλλε. *Syneſius.* Aliud quidpiam exorna. Atticus in portũ. *infrà. mox.*

Nié tu tego miéſce. Nie tu potem.

Non quærit æger medicum eloquentem, ſed ſanantem. *Seneca.*
Piſcari in àëre, venari rete iaculo in medio mari me iubes! *Plautus.*
Sed nunc non erat his opus, & fortaſſe cupreſſum Scis ſimulare. *Horati.*
Delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum. *Idem.*
Ἀττικὸς εἰς λιμένα. Atticus in portum .ſ. *venit ſe oſtentatum, vbi nil eſt periculi.*
πόκον εἰς γναφεῖον φέρεις. *Galenus.* Lanam in officinam fullonis fers.
Fullo enim non lanam rudem, ſed veſtes ex lana confectas mundat, candefacit.
ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. *Homer.* Equos in Ithacam non ducam.
Telemachi eſt dictum. quia ea inſula petricoſa cùm ſit, equos non alit, nec iis vtitur.
O domus Anti (*vel* Anci) *vel* Antiqua quam dominare domino diſpari!
Cic. Philippica 2. *loquens de villa Varronis honeſtiſſimi & doctiſſimi viri ab Antonio helluone turpiſſimo occupata, addit:* At, quàm multos dies in ea villa turpiſſimè es per-

bacchatus! ab hora tertia bibebatur, ludebatur, vomebatur. O tecta ipſa miſera, quàm à diſpari domino (quanquam quomodo ille dominus?) ſed tamen quam à diſpari tenebantur! Studiorum enim ſuorum M. Varro voluit eſſe illud, non libidinum diuerſoriũ. *Idem 1 Offic: dicit.* Odioſũ eſt cùm à prætereuntibus dicitur. O domus antiqua, heu quam diſpari domino dominaris! *ſed hunc verſiculum Ennij vel potiùs Lucillij varii variè legunt & metiuntur.*
Bos in ciuitate. *rectè hic vſurpes. Lege ſequens caput.*
Lucius cauillator videns famulum Herodis Sophiſtæ lauantem rhaphanida dixit: Abſurdum eſt in funeſta domo alba rhaphanide veſci. *Nam Herodes homo opulentus domum ſuam alioqui ſplendidè ornatam, velis nigricantibus ob luctum obtexerat. Rhodiginus.*

Nié twoiá to rzécz, abo dźiełο. Nié twey to głowy. Nié twoyſkie to rzéczy. Nic tobié po tem. Nié potráfiß w to. & Nié moiá to rzécz.

μὴ μάχαιραν αἶρε θῆλυ. Ne ſumas mulier gladium.
μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. *Plutarch.* Ne puero gladium .ſ. *des.*
Nihil graculo cum fidibus. *Gellius.* Nil cœco cum ſpeculo.
τίς γὰρ κατόπτρῳ καὶ τυφλῷ κοινωνία; *Epiphram.*
Quod namque cœco cum ſpeculo conſortium?
βοῦς ἐν πόλει. Bos in ciuitate. *dicimus, cùm rem vrbanam aggreditur homo agreſtis & ineptus. Ianus Gulielm.*
τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, μηδὲν πρὸς ἡμᾶς. *Socrates apud Lactantium.* Quæ ſupra nos ſunt, nihil ad nos .ſ. *pertinent.*
ἕτερόν ἐστι σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Stratonicus citharœdus Ptolomæo regi de Muſica ſecum diſputanti dixit apud Athenæ.* Aliud eſt ſceptrum aliud plectrum.
Aquila teſtudini volare affectanti reſpondet: πόῤῥω τοῦτο τῆς φύσεως αὐτοῦ εἶναι. Procul id eſſe à natura eius. *quæ tamen inſtitit vt tolleretur in altum, & delapſa in petram contrita eſt. Æſopus.*
ἡ κάμηλος πυῤῥίχαν μανθάνει. Camelus pyrrhicham diſcit.
λημῶν ὀφθαλμὸς ἡλίου ἀκτῖνας καθαρῶς οὐ δέχεται. *Proclus Conſtantinopol.* Lippiens oculus ſolis radios purè non recipit. Sowá ná ſłońcé.
Bos ad ceroma .ſ. *mittitur vel pergit. S. Hieronym. athletarum enim id eſt non boum.*
ἐνδύετέ με τὴν λεοντῆν. Induitis me leonis exuuium. *alluditur vel ad ſinum Cumanum in Apologo: vel ad Bacchum ad inferos deſcenſurum apud Ariſtophanem.*
Herculis cothurnos ne infans induat. *ex Quintiliano.*
γυνὴ εἰς ἡρακλέους οὐ φοιτᾷ. *Suidas.*
Mulier Herculis (*ædem*) non intrat. (*eò quòd Hercules Omphale reginæ ſeruiuit*) *Dictũ in eos, qui rei alicui cui pares non ſunt, vel indigni ea ſunt, manus iniicere aggrediuntur.*
ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει. *Suidas.* Vulpes bouem impellit .ſ. *agrum colendo.*
Non noſtrum inter vos tantas componere lites. *Virgil.*

τέκτων γὰρ ὢν ἔπρασσες οὐ ξυλουργικά. *Euripides.*

Fabrilia, faber cùm haud fores, aggreſſus es.

Euſtathius explicans illum verſiculum Sophoclis (qui etiam huic loco ſeruit)

οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλοῦς .i.

Non cuilibet fas eſt Corinthum appellere. *addit ſequentem.*

οὐκ ἐνθάδ' οἱ πλοῖ τοῖσι σώφροσι βροτῶν. .i.

Non à modeſtis nauigatur huc viris .ſ. *Corinthum.* q.d. *Tu modeſtus es, non debes adire ciuitatem luxui deditam, ne corrumparis.*

ὄνος πρὸς αὐλόν. *Suidas.* Aſinus ad tibiam .ſ. *inſtandam vel audiendam, ineptus eſt.*

ὄνος πρὸς λύραν. *Athenæ.* Aſinus ad lyram. *Dictum hoc lepidè detorſit Stratonicus citharœdus ad perſtringendum Cleonem cui nomen erat* Bos, *qui voce quidem ſcitè canebat, lyra non item. ergo audiens hunc Stratonicus dixit :* Olim dicebatur : Aſinus ad lyram, nunc verò verum eſt dicere βοῦς πρὸς λύραν Bos ad lyram. *non ſolum hiſtorico ſenſu, ſed & ironico & prouerbiali ac carpente. Ex Athenæo.*

Stulti ad cribrum. *de eo ait Pierius vſurpari, qui rem aliquam aut negotium viribus ſuis maius attentat. tunc autem ſenſus erit.* Stulti ad cribrum inepti. *Vide* Rozſądek wyborny. *aliter.* V. Dobrze drugiemu kozy páść.

Ne ſambucam caloni. *ex Perſio qui ait :* Sambucam citius caloni aptaueris. *muſicum inſtrumentum intelligi vult Caſaubon. potiùs quàm bellicum vt Eraſm.*

Apud Gabriam Lupus aſino clauum è pede extrahens percuſſus ab eo dixit :

μάγειρος ὢν πάλαι ἰατρικῆς μετῆλθον ἔργ' ἀναξίως .i.

Cocus cùm pridem fuerim, indignè aut ſtultè medicinæ opera attentaui. *Idem Lupus apud Æſopum agno deuorando canens, à canibus deprehenditur & ait :* Cocus ego natus ſum, cantor eſſe non debui. Záchćiáło śie wilkowi pleśáć/ śpiewáć.

Simius findentem ruſticum ligna imitans, hæſit & dixit. Non faber ego natus ſum.

Non noſtrum onus : bos clitellas .ſ. *ferat!* *Quintilian.*

Clitellæ boui impoſitæ ſunt. non eſt noſtrum onus, ſed feremus. *Cic. Non enim boues ſed muli & aſini clitellas geſtant : Sic cùm alicui munus non accommodatum imponitur.*

ὄνος αὐτολυρίζων. *Lucian.* Aſinus ipſe lyram pulſans.

Affine, Wiele to ná ćie. Nie podeymuy śie. Dobrze drugiemu. Nie przyſtoi. Nie motykáć to. Nie znaſz śie ná tem.

Nie twoiá to winá.

Mihi dolebit non tibi, ſi quid ego ſtultè fecero. *Plaut.*

Mei non tui tergi hoc facio fiducia. *Idem.*

Nie twoiey to geby káſek. Nie twych to zebow koſtká.

Nihil cum amaracino ſui. *de quo ſic Lucretius.*

Denique amaracinum fugitat ſus, & timet omne Vnguentum &c.

Patina plebeia non capit aprum. *ex Martiali. qui de eo ſic habet :*

Sed coquus ingentem piperis conſumet aceruum,
Addet & arcano miſta Falerna garo.

Ad dominum redeas; noster te non capit ignis,

Conturbator aper. viliùs esurio. Non est tui stomachi. *ex Cic.*

οὐ πρέπει ἄφρονι τρυφὴ, οὐδὲ δούλῳ ἐξουσιάζειν ἀρχόντων. *Prouerb. SS. 19.*

Non decent stultum deliciæ, neque seruum dominari principibus.

Simile est Martialis epigr. 77. lib. 6. in Afrum, qui vilis homo cùm esset & sanus, à sex tamen seruis lectica gestabatur. Et eodē libro epi. 84. In Philippū qui octophoro gestabatur.

τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ; *Lucian.* Quid commune cani cum balneo?

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis, Boletus domino. *Iuuenal.*

ἡ λεκάνη τὸν δελφῖνα οὐ χωρεῖ. *Plutarch.* Delphinum patina non capit. *Amphicrates Rhetor Atheniensis arrogans, cùm exul Seleuciam Tigranis regiam ingressus esset, & à ciuibus rogaretur, vt artem suam profiteretur, respondit:* Delphinum, &c. q. d. *Maior & nobilior ego sum, quàm vt apud vos me ostentem vel à vobis audiar.*

Malè mansum reiicias. *Ex Suida qui ait:*

εἴθε φαύλως ὥσπερ εὗρες ἀποβάλοις τὴν ἔνθεσιν.

Vtinam velut male inuenisti reiicias bolum vel buccellam, mansum.

In eum dici volunt, qui in splendidam conditionem malis artibus aut fortunâ immeritus & indignus inuolauit. aptè ad dictum Polonicū. Affine, Dobra koźie brzoza. Szkodá tu tego.

Nié tykay tego.

πάρες τὸν μάντιν. Ommitte vatem .s. *in prælio. Nam augur coronatus ante aciem incedebat, quem petere telo nefas erat.*

ἀλεκτρυόνα λευκοῦ μὴ ἅπτεσθαι. *Pythagoras.* Gallum album ne tangas. *quòd sacer sit Mensi & horarum nuntius. Plutarch. interpretatur. Saluti cuiusq; fauendum.*

Nié tykay go tu/ abo w to. Wrzod tu.

In hac re ille est Suffenus. *ex Catullo.* .i. Valdè se in hoc amat. *vt Cicer. loquitur.*

Hoc hulcus est. *ex Terent. & Cic.* Sic τὸ ἕλκος *apud Platonem & Sophoclem.*

Porrò Plaut. crumenam pecunia plenam hulcus vocat in Persa.

TOX. Quid hoc hîc in collo tibi tumet? SAG. Vomica est, pressare parce.

Nam vbi quis mala tetigit manu, dolores cooriuntur. &c.

Diuerso sensu Augustus apud Suetonium liberos suos Agrippinam & Iuliam filiam ac Iuliam neptem tres vomicas & tria carcinomata sua vocabat .i. res odiosas molestias & probri ac dedecoris plenas. Res est molesta quæ dolent contingere. *Garner.*

ἅπτεσθ' ἕλκος ἐστὶ λυπηρὸν μάλα. *A.* Tangere hulcus molestum.

Tangi recusant oculus & fama ac honor. *Garner.*

θίγεσθ' ἀπείπει δόξα φήμη τ' ὄμμα τε. *A.*

Nié vczéstuieß go abo mie tem.

τῇ φάτνῃ προσάγεις τὴν κύνα. *Suidas.* Ad præsepe ducis canem.

κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀστέα. Cani das paleas, asino verò ossa.

Non facit ad stomachum vestra lagena meum. *Ex Martiali.*

τὸ καρικὸν θῦμα παρέθης. Caricam victimam appoſuiſti .i. inſipidam. Nam Cares canem immolabant. ὑποδήματα Σικυώνια Σωκράτῃ προσήνεγκας. Sicyonios calceos (elegantes) Socrati (viro graui) attuliſti. Ex Cicer.
βατράχοις οἰνοχοεῖς. Zenodotus. Ranis miſces vinum .ſ. quæ malunt aquam .i.
Caninum prandium. V. Skromne żyćie. ἀφροδίτῃ ὗν τέθυκεν. Veneri ſuem immolauit. ingratam victimam, ob Adonidem à ſue interfectum.
Vulpes iuſculo ſuper lapidem effuſo gruem ad edendum inuitat. Grus viciſſim vulpem ad offam in vaſe anguſti oris poſitam. Æſopus.
Ego bonum, malum quod accedit, mihi dari haud deſidero. Plaut.
Alexander M. Abulitum præfectum, qui loco commeatus 3000 talentûm attulerat, equis ea obÿcere iuſſit, üſq; ea non guſtantibus, in vincula compegit. Plutarch.
Affine, Było ná co pátrzyć.

Nieuczony człowiek / tylko iest połczłowiekiá.

Otium ſine literis, mors eſt & viui hominis ſepultura. Seneca.

Inſtrue præceptis animum, nec diſcere ceſſes.
Nam ſine doctrina, vita eſt quaſi mortis imago. Cato.
τὸν ῥύθμιζε διδάγμασι νοῦν, καὶ μήποτε παύσῃς,
εἰκὼν γὰρ θανάτου βίος ἄμμορος ὢν διδαχάων. Planudes.
οὐ ζῶσιν οἱ τί μὴ συνιέντες φρονεῖν. Chæremon.
Hos viuere nego qui ſapere nihil ſciunt.
ὁ γραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων.
Qui literas ignorat haud videt videns. Docti ab indoctis tantùm differunt, quantùm viui à mortuis. Ex Ariſtot. Laërtio. Vi. Gruby.

Nie vkąśi ćie. nie boi śie.

Num tibi nam amabo ianua eſt mordax mea Quò introire metuas? Plaut. Alludit vel ad canem viuum vel pictum vel ad inſcriptionem ianuæ. V. Niegośćinny.
Putas te elephanto aſſem dare. Auguſtus dixit cuidam, qui ſibi timidè libellum offerebat. Macrobius. Aſſes porrò aut ſtipem à populo Elephanti dari ſolitam ſcribit Plini.

Nieulecżona raná / chorobá / rzecż.

Χειρώνειον ἕλκος. Zenodot. Chironium hulcus vel vulnus, de malo immedicabili. Immedicabile vulnus. Horati. Chiron ab Hercule vulneratus ſanari non potuit ſed periÿt. Alia Periphraſis. Virgilÿ. Vulnus Quod Chironia nec manus leuaret, Nam Chiron medicus quin medicinæ inuentor habebatur.
ἡράκλειος νόσος. Zenodot. Herculanus morbus. idem ſacer quo Hercules laborauit, inſanabilis eſt, nec vlla opera medicorum ſuperari poteſt, vt Hercules inuictus fuit.

Nie vrągay śie z nędznego / z vbogiego.

μηδέποτ' οὐλομένην πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ
τέτλαθ' ὀνειδίζειν, μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων. Heſiodus.

Nec vnquam miseram pauperiem animum vorantem, homini
Sustineas exprobrare, deorum munus æternorum.

μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς. *Isocrat.* Nemini exprobres calamitatem.

Coram claudis non est claudicandum .i. *ne se rideri putent & offendantur. Garner.*

Alterius damnum gaudium haud facias tuum. *Idem.*

Caue misero insultare. sors communis est. *Vide* Nie przydaway nedzé.

Nié vrodzi sowá sokolá. Oycá złego / zły syn. Jakie drzéwo / táki owoc.

κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. *Suidas.* Mali corui malum ouum. *Gellius.*

Nec imbelles ferocem Progenerant aquilam columbæ. *Ex Horatio inuersum.*

Ad semen nata respondent. *Seneca.* E squilla non nascitur rosa.

οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐθ' ὑάκινθος,
οὐδέποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλεύθερον. *Theognis.*

Non etenim è scilla rosa nascitur, aut hyacinthus,
Sed nec ab ancilla filius ingenuus.

Troia non producit Thracem. *Ex Stephano qui tale carmen habet:*

ἀνέρα δ' ἐ τροίη θρηΐκιον οὔτι φορήσει.

Threijcium non Troia virum produxerit vnquam .i. *effeminata fortem & bellicosum quales Thraces. Idem in 9. Æneid. quidam exprobrat Troianis.*

ἐκ τοῦ κακοῦ γὰρ ἡ φύσις τίκτει κακόν,
ὡς ἐξ ἐχίδνης πάλιν ἔχιδνα γίγνεται. *Stobæus.*

Ex improbo natura gignit improbum, Ex vipera ceu vipera iterũ nascitur.

ταῦρος δράκοντος, καὶ δράκων ταύρου πατήρ. *Clemens Alexandr.* Taurus draconem genuit & taurum draco. *Habet idem Arnobius Iouis libidinosi fabulam referens.* Naturæ sequitur semina quisque suæ. *Properti.*

ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι βόες δέ τε βουσὶν ὅμοιοι. *Xenophanes.*

Semper equo alter equus similis, similisque boui bos.

οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. *Euripid.*

Ex improbo non nascitur probus (*filius*) patre.

——— ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως εὕροις ἂν ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός.

Idem Euripid. Vnum in multis forsitan Reperire fas, qui patre non sit nequior.

Qualis erit radix, talem spera arbore fructum. *Garner.*

V. Syn oycu podobny. Oycá dobrego.

Nié vsnąłby / gdy by sie nié posswarzył / nie pomścił.

Zyw by nié był / by czégo nié zbroił. Trzy żywoty iego złość wyrzadziłć.

——— Quibusdam Somnum rixa facit. *Iuuen.* .i. *conciliat; nata turbare potius & arcere somnum aliis hominibus.*

Et si non aliquâ nocuisses mortuus esses. *Virgil.*

ἣν μ' ἠῶ͂ι οὐ πρώτου καθίζηται ξύλου,
ὕπνου δ' ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ παππάλην. *Aristophan.*

Niſi in priore forte ligno ſederit,

Somni nec vnam nocte micam conſpicit, *vel* percipit.

οὐ γὰρ μὴ ὑπνώσωσιν, ἐὰν μὴ κακοποιήσωσι. *Prouerb. SS. c. 4.* Non enim dormiunt, niſi malefecerint. *Non multùm abſceſſit hinc illud ſerui Plautini dicentis.*

Tribus hodie conduci non poſſum libertatibus, (nié wiem co.

Quin ego illis hodie comparem magnum malum. *Potes etiam reddere.* By

---

Niéuſtráßony. Nié zlęknié śię lédá czego.

ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους.

καὶ νοῦς ἐχέφρων πᾶσαν ἕλκουσαν βίαν.

Non metuit incus maxima ſtrepens quidpiam,

Menſque ſapientis vim trahentem quamlibet. *Sic & Horatius.*

Iuſtum & tenacem propoſiti virum Non ciuium ardor praua iubentium.

Non vultus inſtantis Tyranni Mente quatit ſolida &c.

Si fractus illabatur orbis, Impauidum ferient ruinæ.

Similiter & Iuuenalis. Phalaris licet imperet, vt ſis

Falſus, & admoto dictet periuria tauro;

Summum crede nefas animam præferre pudori.

Claudiana hæc tonitrua ſunt illi .ſ. *non vera. Ex Feſto.* Máchárzynáć to: nié vſtrás ßyß go tem. *Numæ ſacrificanti cùm nuntiaretur hoſtes adeſſe, interritus reſpondit:* ἐγὼ δὲ θύω. Ego verò ſacrifico *Plutarch.*

Nié vſkodził Turkow / Tátárow / Moſkwy &c.

κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον.

Corinthijs non indignatur Ilium. *quòd nullam inſignem cladem in bello Troiano ab illis acceperit. Vt ſit ſenſus contemptum ſonans Corinthiorum. Plutarchus verò interpretatur, Troianos non indignari Corinthiis licet contra ſe pugnauerint, quòd olim benè de illis meriti fuerint, & ſic poſteriorem offenſam, priori beneficio obruerint. qui ſenſus gratitudinē & amicitiam ſonat. Vide ſimile dictum Senecæ ſub dicto* Krzywdá od dobro dźiéié. *Ceſtreus ſeu mugil nulli animanti nocet, nullum viuens edit. Athenæ. Diogenian.*

Niéużyty Kámienia-by rychley vżył.

Byś krwią płákał nié da / nié vczyni.

κἂν μὲν αἷμα κλαίης .ſ. οὐ πείσεις. Etiamſi ſanguine fleueris, non perſuadebis.

οὐ γὰρ πείσεις, οὐδ' ἢν πείσῃς. *Ariſtophan.* Non perſuadebis, etiamſi perſuaſeris.

ἔλαιον οὐκ ἔνεστιν ἐν τῇ ληκύθῳ. *Ariſtophan.* Oleum non ineſt lecytho. *ſed alluſit ad* τὸ ἔλεος .i. *miſericordiam.*

Aquam à pumice poſtulas. *Plaut.* Negârit ipſi Ioui. *Idem.*

Negato eſſe quod dem nec mu nec mutuum. *Idem.*

———σιδήρεος θυμὸς ἐν στήθεσιν αὐτοῦ. *Homerus.*

Eſt animus in pectore ferreus illi. *vel vt Horat.* Robur & æs triplex Circa pectus.

ἄτεγκτος, ἀτέραμνος, ἀμείλικτος. *Ælian.* Rigidus, incoctilis, molliri neſcius.

ἀδαμάντινος

ἀδαμάντινος. *Hesiod.* Adamantinus. ἀδαμαντίνως ἔχων. *Idem.*
πᾶς λίθος. *Theocrit.* Totus ſaxum vel ſaxeus. *Affine*, Niélucki. Skapy.

Nié wadzi pokuśić się / ſprobowáć.

ἂν πολλὰ βάλλης, ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς. *Ariſtotel.*

Si ſæpe iacias, aliud aliâs ieceris.

Quid tam incertum quam talorum iactus? tamen nemo eſt, quin ſæpe iactans aliquando Venerem iaciat, nonnunquam etiam iterum ac tertium. *Cic.*

Cuius rei euentus incertus eſt, id vt aliquando procedat, tentandum eſt. *Seneca.*

ἐς Τροίαν πειρώμενοι ἦλθον Ἀχαιοί. *Theocrit.* Tentantes Græci Troiam adierunt.

πείρᾳ πάντα τελεῖται. *Idem.* Experientia omnia perficiuntur.

Vidi petere miluium (*prædam*) etiam cùm nihil auferret tamen. *Plaut.*

In magnis & voluiſſe ſat eſt. *Propert.*

Mittere lineam. *Plaut. ait.* Doctè atque aſtutè captandus mihi eſt. &c.

Non ego illi extemplò meum oſtendam ſenſum. mittam lineam. Diſſimulabo me horum quicquam ſcire. .i. *Iaciam hamum cum eſca in lino appenſum.* *Lambin. Taubman.*

Nié wadzi podczás záżártowáć.

Miſce conſilijs ſtultitiam breuem, Dulce eſt deſipere in loco. *Horat.*

Aliquando & inſanire iucundum. *Seneca ex Anacreonte.*

Interpone tuis interdum gaudia curis. *Cato.*

ἔσθ' ὅτε παρεμβολάδην φροντίσιν μίγνυε τέρψεις. *Planudes.*

Ludo & ioco vti quidem illo licet, ſed ſicut ſomno & quietibus cæteris, tum cùm grauibus ſerijſque rebus ſatisfecerimus. *Cic.*

Poſthabeas quandoque licebit ſeria ludo. *Ex Virg.*

τὰ φλύαρα σπουδαίοις παρένθες ἐνίοτε. *A.*

Ludicra ſubinde ſerijs miſce tuis. V. Nié záwżdy fráſunki.

Nié w czás. Nié rychło. Już po háłapié.

Serò atque ſtultè priùs quod cautum oportuit,

Poſtquam comedit rem, pòſt rationem putat. *Plaut.*

Miſerum eſt opus, demum fodere puteum, vbi ſitis fauces tenet. *Idem.*

Apud eundem Charmides re familiari perdita dicit ſeruo. Tene me.

St. *ſeruus.* Viſne aquam? (*vt ſolet infundi deficientibus animo*)

CHarm. Res cùm animam agebat, tum eſſe offuſam oportuit.

Serò reſpicitur tellus, vbi fune ſoluto

Currit in immenſum panda carina ſalum. *Ouidi.*

——Tecum priùs ergo voluta Hæc animo ante tubas. Galeatum ſerò duelli Pœnitet. *Iuuenal.* Fruſtra commiſſo claudetur ianua furto.

Nil iuuat amiſſo claudere ſepta grege. *Garner.*

κατόπιν τῆς ἑορτῆς ἥκεις. *Plato.* Poſt feſtum veniſti.

πυθίων ὕστερον ἥκεις. *Diogenian.* Post Pythia venisti. *Pythia erant Ludi Græcorum celeberrimi in honorem Apollinis ob Pythonem serpentem ab eo occisum. Strabo. Ouid.*

παναθηναίων κατόπιν. Post Panathenæa. *Conuentus erat Athenis celeberrimus ad ludos in honorem Mineruæ quinto quóque anno celebrari solitos. Suidas.*

κατόπιν καιροῦ ἥκει. *Suidas.* Post tempus venit.

Duodecima hora ædificas. *dixit M. Crassus Deiotaro seni vrbem nouam molienti. Cui ille.* Nec tu satis matutinus Imperator (*sexagenarius erat*) in Parthos ducis exercitum. *Plutarchus.* *Eudamidas videns Xenocratem senem cum discipulis, quæsiuit quisnam is esset, & audiens sapientem esse vnum ex iis qui virtutem quærunt, respondit:* Et quando virtute vtetur, si eam etiámnum quærit? *Plutarch.*

Mortua re, verba facis. *Plaut.* Serò reuocas lapsum. *Properti.*

τῆς πανηγύρεως διαλυθείσης οὐκ ἔστιν ἐμπορεύεσθαι. *Damascen.* Nundinis dissolutis non est negotiatio.

Serum est cauendi tempus in mediis malis. *Seneca Thyeste.*

Medicina mortuorum sera est. *Quintilian.*

Cineri gloria sera venit. *Martial.* .i. *mortuo vel post mortem.* *Medicus apud Æsopum mortuo ægroto, dixit:* Non moriturum fuisse, si clisterem accepisset. *Cui quidam respondit:* antè id dixisses, non nunc vbi nil prodest.

νεκρὸν μυρίζεις. *Laerti.* Mortuum vnguento perungis. q. d. *viuum oportebat.*

Aquas cineri infundis .s. *post incendium. Ex Quintiliano qui ait:* Quid quod aquas nemo infundit in cineres?

ὀψὲ δ' ἦλθες καὶ παρ' ὥραν κόπτεις θύραν. *Plutarchus.* Serò venisti & intempestiuè pulsas ianuam.

Affine, Poßkodźić. Po obiedźie. Dopiero mu owſá. Zábiegay.

Niewczesne rzeczy nie przyiemne.

τὸ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν. *Isocrat.* Intempestiuum vbique molestum.

V. Dobrodźieystwo nie wczesne.

Nie wday mie w to. Nie chce o tem wiedźieć.

Ita tu istæc tua misceto, ne me admisceas. *Terenti.*

Nie wday sie w niebespieczenstwo.

μὴ εἰκῇ τὴν Ἄβυδον. *Suidas.* Ne temerè Abydum nauiges. *videlicet ob improbitatem, & corruptelam hominum illorum luxui deditorum.*

τὸν αἰγαῖον (κόλπον) μὴ πλεῖς. *Athenæ.* Ne Ægæum sinum nauiges .s. *periculosum.*

μὴ βούλου εἰς κίνδυνον ἀπιέναι μηδεμίας ἀνάγκης οὔσης. *Herodot.* Ne velis adire pericula nulla necessitate existente.

μὴ ἀνάλιπος ἔρχεσθαι εἰς ὄρος. *Theocrit.* Montes non calceatus ne adeas .s. *ob asperitatem spinarum tribulorum, &c.*

Ne intres nassam è qua exire difficile est. *Ex Cicer.* *Huc accersas licet, multa sub* Niebespieczno to *posita, leuiter commutata. vt* Ne per extentum funem ire

 tentes,

tentes, &c. *Et ex Apologo.* Ne vulpes in antrum leonis. Ne mus in cameram angusto foramine .s. *intret.*
Timeat grus in fauces lupi caput immittere. Ne prius hirce in puteum descendas quàm exitum animaduertas. V. Powodu do złego.

Niewdźięcznemu dobrze czynić prozno.

κύνα ξένον τρέφειν. Canem peregrinum nutrire. *qui cum loro fugit.*
χελιδόνας ὁμωροφίους ἔχειν. *ex Pythagora.* Hirundines sub tecto fouere. *quæ inutiles sunt & hyeme fugiunt.*

Niewdźięczny człowiek brzydki.

Ingrato homine nihil impensius est. *Plautus .i. nil iniquius, vel contemptius, vel damnosius, quòd in eum omnes impensæ frustra fiant.*
Malefactorem amitti (*est*) satius, quàm relinqui beneficum. *Idem .i. præstat malefactorem non retinere ad pœnas, quàm benè meritum negligere: vel præstat non vlcisci iniuriam, quàm non rependere beneficium. quod Cicero Post reditum ad Quirites 1. exaggerat.*

Nimiò præstat impendiosum (*prodigum*) te quàm ingratum dicier.
Illum laudabunt boni, hunc etiam ipsi culpabunt mali. *Idem Plaut.*
Fieri malignos (*.i. parcos*) maximè ingrati docent. *P. Syrus.*

In ingratitudinis vitio nihil mali non inest. *Cicero.*
Philippus Macedo militi suo caro, ob ingratitudinem in Macedonem hospitem suum humanissimum, inscribi iussit stigmata ingratitudinis facinus testantia. Seneca qui hoc describit 4 de Beneficiis. longius est sed dignũ lectu. Omnes immemorẽ beneficij oderunt. *Cic.*
Mulus ingrati symbolum. *quia hic vbi lac suxit, matrem calce percutit. Sic Plato Aristotelem discipulum suum vocauit mulum. quia is doctrina à Platone accepta eundem oppugnauit. Athenæus. Ingrati typus coturnix.* V. Zazdrośćiwy.

Omne dixeris maledictum, cùm ingratum hominem dixeris. *P. Syrus.*
Nil homine terra peius ingrato creat. *Ausoni.*
μηδὲν χερεῖον γαῖα ἀχαρίστου φύει. *A.*

Officiperda (al. *officiperdus*) *vocatur à Catone, qui, vt ait Seneca,* beneficia haurit perforato animo .s. *quia omnia ceu è cribro mox effluunt.*
Nihil amas, cùm ingratum amas. *Plaut.*

φαῦλος ἀνὴρ πίθος ἐστὶ τετρημένος· εἰς ὃν ἁπάσας
ἀντλῶν τὰς χάριτας, εἰς κενὸν ἐξέχεας. *Lucian.*

Malus vir dolium est perforatũ, in quod omnes immittens gratias, in vanũ effudisti.
Improbus est homo, Qui beneficium scit sumere, & reddere nescit. *Plaut.*
Athenis sancitum erat vt libertus ingratitudinis conuictus à patrono libertate exueretur & rursus seruus esset. Valer. Maxim.

Niewdźięcznych więcey niż wdźięcznych.

ἀχάριστοι αἰὲν εὐχαρίστων πλείονες. *A.* Ingrati vbiq; plurimi, grati haud item.
μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις. Post data, repente consenescit gratia.

Sic apud S. Lucam ex decem mundatis à lepra, vnus tantùm gratum se ostendit.
ἀεὶ δ᾽ ὁ σωθεὶς ἐστιν ἀχάριστος φύσει. Seruatus, ac si ita natus, ingratus manet.
Apud Romanos seruatus in bello seruatorē coronabat & tota vita vt parentē colebat. ex Po-
ἐπιλανθάνονται πάντες οἱ παθόντες εὖ. *(lybio.*
Affectus vt quisque est bonis, fit immemor. *Furnius ab Augusto receptus in gratiam dixit.* Hanc vnam à te Cæsar habeo iniuriam, vt viuam & moriar ingratus .i. *tanto sum beneficio affectus à te, quantum rependere dum viuam non potero. Rhodigin.*
V. Dobrodźieystwo wnet śię zápomni.

Niewesoły. Kwáśny. Melánkolik Ponury. Zásępił śię. Wesoły iák świniá w deszcz.

In fermento tota iacet .s. *vxor offensa. Plaut. aliqui iratam intelligunt.*
Consulcauit frontem. *Idem Plaut.* Caperat illi frons seueritudine. *Idem.*
Caperata fronte homo. *Pacuuius .i. rugosa, contracta.* Συνεσταλμένος τὴν ὄψιν.
Obducta fronte homo. *Iuuen. Horat. Quintil.* Frontem obduxit. *Seneca.*
κἄβλεψε νᾶπυ, καὶ τὰ μέτωπ᾽ ἀνέσπασε. *Aristophan.*
Et aspexit vt is qui sinapi edit, & frontem contraxit. Sinapi victitat.
Si ecastor hic homo sinapi victitet, Non censeam tam tristem esse posse. *Plaut.*
ἀγέλαστος. Agelastus. *Cic.* ἀγέλαστος πέτρα. *Zenodot.* Irrisibile saxum. *in qua Ceres filiam quærens resedit.* ἀρεοπαγίτης. Areopagita.
Σκυθρωπότερος ἀρεοπαγίτου. Tristior Areopagitâ.
θυμβροφάγος: *Suidas.* Thymbra victitans, *quæ herba amara est.*
νᾶπυ, κάρδαμα, ὀρίγανον βλέπει. *Aristophan.* Sinapi, nasturtium, origanum tuetur. *quia hæc omnia, acrimonia sua vultum hominum contorquent.*
Βάκχης τρόπον. *Diogenian.* Bacchæ more: tetricus.
Alter Crassus, *quem* ἀγέλαστον *dixit Cic. & Plini. quòd nunquam riserit. Semel eum risisse, cùm asinum ficus comedentem videret, scribit Lucillius.*
Gratiis & Musis nunquam sacrificat. V. Gruby.
Illic homo est, qui ipsus se comest, oculis malis, tristis. *Plaut.*
Mœstus quasi dies si (ei) dicta sit. *Idem.* Hem specta, rideo. *It.*
Vtinam malè qui mihi volunt sic rideant. *Idem.*
ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων. *Homer.*
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitat. *Cic. reddidit.*
Pallet Ceu Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram. *Iuuenal. timebat enim si non placuisset infamiam aut pœnam vel mortem.*
κρόμμυον ἐδήδοκε. κρομμύου ὀσφρῆσαι. *Aristoph.* Cepas comedit. cepas olfecit.
ἡττήθη τινὸς ἀλεκτρυόνος. *Eudemus.* Superatus est à gallo quopiam. *Nam gallus à gallo superatus victorem tristis sequitur, Cicerone teste.*
ἰαλέμου ψυχρότερος. *Euripides.* Ialemo frigidior. *de cantione oratione ioco aut re alia admodùm frigida vel ingrata. Nam Ialemus lugentis vox fuit, vel homo in cantu*

ingratus, vel nullius pretij. ἰαλέμου οἰκτρότερος: Ialemo miſerabilior.
Similia ſunt illa. Carica Muſa. Admeti melos. Mariandinus tibicen. V. Żáłoſna rzecz.
Euripides dictus eſt μισογέλως *&* μισογύνης *.i. oſor riſus & mulierum.*
ὀμφακίας. *Ariſtophan.* ὀμφάκινος. Omphacinus. *pro triſti.*
—φιαρώτερος ὀμφακος ὠμῆς. *Theocrit.* Acerba immitior vua.
ἑαυτ. τιμωρούμενος. Heauton timorumenos. *Terent.* Se ipſum crucians. *Horat.*
Obſtipo capite & figentes lumine terram. *Perſius de Philoſophis.*
αἰγοκέφαλος ἔλως σπλῆνα οὐκ ἔχει. *Ariſtoteles.*
Ægocephalus (*quaſi Capriceps auis*) omninò ſplene caret. *Agelaſti ſymbolum. nam Splen ſedes riſus. Perſio & Plino. & Vetus dictum,* Splene ridemus.
Dignus cui dicatur illud. *Horatij.* Deme ſupercilio nubem, *aut illud Platonis.*
Xenocrates ſacrifica Muſis vel Gratijs. ὦ Ξενόκρατες θύε ταῖς Χάρισι. *Laërti.*
Et illud Alexandridæ. διασκέδα τὸ νέφος τοῦ προσώπου. Diſcute nubē vultus.
τοξοποιεῖ τὰς ὀφρῦς. *Ariſtophan. i.* σκυθρωπάζει. Inſtar arcus ſupercilia curuat, contrahit .i. *tetrico eſt aſpectu vel vultu.* σκύτη βλέπει. *Ariſtophan.*
Tergora vel lora tuetur .i. *mœſtus eſt inſtar ſerui ſcuticam cernentis.*
ϛυγνῷ προσώπῳ καὶ συνωφρυωμένῳ. *Euripid.* Triſti vultu & contracto ſupercilio.
Galba nunquam riſit. *teſte Apollonio.*
ἐν τροφωνίου μεμάντευται. In Trophonij antro vaticinatus eſt. *Vel* Ex antro Trophonij prodijt. *quia hoc ingreſſi amittebant ridendi lubidinem.*
Varia varij de hoc antro referunt apud Eraſmum, ſed meræ nugæ & ineptiæ ſunt omnia.
Affine, Ponuro pátrzy.

Niewiáſt niénawidźi. *V.* Bezżeniec.

Niewiáſtá iédná iáko druga.

γυνὴ γυναικὸς πάντως οὐδὲν διαφέρει.
Diſcriminis nil eſt ferè inter feminas. *De iisdem Terent. ſic.*
Prò deûm atque hominum fidem! Quod hoc genus eſt, quæ hæc coniuratio?
Vt omnes mulieres eadem æquè ſtudeant nolintque omnia.
Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio vllam reperias, &c.
In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam.

Vna inſania omnium mulierum. *Ex Luciano qui ait:* κοινὴν μανίαν γυναικείαν μεμηνέναι. Communem mulierum inſaniam inſanire.

Niewiáſtá kárnośći potrzébuie.

Vulgo hic vſurpatur diſtichon illud ex Nuce Ouidij formatum.
Nux, aſinus, mulier, ſimili ſunt ſorte creati (*al.* lege legati)
Hæc tria nil rectè faciunt ſi verbera ceſſent. *Habet id Pierius.*
Vel breuius. πληγῶν δέονται τὰ τρία, κάρυον, ὄνος, γυνή. *A.*
Nux, mulier, aſinus verberari crebrò amant (*vel egent.*)

Niewiástá káżda wielomowná.

Multùm loquaces meritò omnes habemur,
Nec mutam profectò vllam repertam esse
Hodie dicunt mulierem vllo in sæclo. *Apud Plautum femina loquitur.*
Magnæ parti mulierum vitium est, vbi saburratæ sumus,
Largiloquæ extemplò sumus, plùs loquimur quàm sat est. *Apud eundẽ altera.*
Mulieri desunt verba. *Antiphrasis ex Plauti Bacchidib. vbi femina ait:*
Metuo mihi ne defuat oratio. *Altera verò respondet:*
Pol ego quoque metuo, lusciniolæ ne defuat cantio.

Garrienti & rixanti mulieri apud Plaut. & Terent. dicitur: Mulier es. *Item.* Oh pergin' mulier esse?

Item. Satis dicacula es. ℞. Mater, is quæstus est mihi. *Plaut.*
Muliebris supellex clamor clarus sine modo. *Plaut.*

Potest etiam dici Lingua mulieris gladius. *vt Heraclitus de Ephesiis dixit eos* τὰ ὅπλα ἐν ταῖς γλώσσαις ἔχειν. Armaturam in lingua habere.

γλωσσάσπιδας *etiam Hesychi. vocat* mulieres. *quod lingua vice scuti vtantur.*

Idem habet Prouerb. γυναικὸς λαλίστερος. Muliere loquacior.

Sedemus desides domi mulierum ritu inter nos altercantes. *Liuius.*

μεῖζον μία τ̃ νηάδων. *Ælian.* Vna Neadas (*animalia clamosa*) superat. (*clamore.*)

Vna laboranti poterit succurrere lunæ (.i. *in ecclipsi, quod fiebat æris strepitu*)
Tot pariter pelues tot tintinnabula dicas Pulsari. *Iuuenal.*

Apud Casangas in Guinea Indiæ prouincia, mulieres ne loquaces ac voraces sint, iubentur aquam in os mane sumere, & vsq; ad prandium vel ientaculum tenere, nec deglutire aut exspuere licet. Petrus Iarricus. γυναικῶν μὲν τὸ λαλεῖν, ἀνδρῶν δὲ τὸ πράττειν. *Eustathi.* Mulierum est loqui, virorum autem agere.

Afrania ad lites contrahendas prompta, semper pro se causas apud Prætorem agebat tàm impudenter vt nomen eius probri vice improbis feminis obijceretur. Valer. Maxim.

V. Swiegotliwy. & Iezyk broń.

Niewiástá ná złe, rozumna, pámietna: ná dobre, głupia, zápámietliwa.

Plerunque muliebre consilium deterius est. *Tacitus.*

Mulieri nimio malè facere, leuius est onus, quàm benè.
Nimis quam paucæ sunt defessæ, malè quæ facere occeperunt:
Nimis quam paucæ efficiunt, si quid occeperint benè facere. *Plautus.*
Si quid faciendum est mulieri malè atque malitiosè;
Ea sibi immortalis memoria est meminisse & sempiterna:
Si benè quid aut fideliter faciundum est; eò deueniunt,
Obliuiosæ extemplò vti fiant, meminisse nequeunt. *Idem.*
Malè quod mulier facere incepit, nisi id efficere perpetrat,
Id illi morbo, id illi senio est, ea illi miseræ miseria est:
Si benè facere incepit, eius eam citò odium percipit. *Idem.*

γυναῖκες εἰς μὲν ἐσθλ' ἀμηχανώταται
κακῶν τε πάντων τέκτνες σοφώταται. *Euripides.*

Inefficaces ad bona omnia feminæ, Mali sed omnis artifices industriæ.

δεινάι γὰρ αἱ γυναῖκες εὑρίσκειν τέχνας. Reperire fraudes mulieres industriæ.

Malo consilio feminæ vincunt viros. *P. Syrus.*

Mulier cor nulla habet. *Plaut.* Niewiéstá kążda głupia.

Niewiástá nie ma abo nie zna miary.

ἄμετρόν ἐστι πρᾶγμα πάμπαν ἡ γυνή. *A.*

Seruare nullum scit mulier vsquam modum.

Vehemens in vtramq; mulier partem est nimis. *Ex Terent. qui Menedemo id dicit.*

Femina aut minùs quàm canem, aut plùs quam senionem iacit. *Iulius Cæsar Scaliger ex Prouerbio Italorum. Canis in talis vnitatem continebat, senio sex puncta. Femina igitur aut minùs quàm minimum, aut plus quàm summum iacit vel facit. Hoc est quod vulgò triuiales dicunt:* Per extrema procedere. Extrema sequi. *Rectiùs dices.* πάντα ἄγαν. Omnia nimis .s. *agere. Et amare & odisse &c.*

Aut amat *(nimis)* aut odit mulier, nil est tertium. *P. Syrus .i. nihil est mediocre, medium, moderatum apud illam.*

Hinc Seneca in Medea: Ardet & odit .s. *mulier.*

3. Esdræ c. 4. Apeme concubina sedet ad dextram regis & diademate eius suo capiti imposito cadit palma faciem eius. V. Zbytéczny ná obie stronie.

Niewiástá odmienna rzecz, niestátek.

——— Varium & mutabile semper Femina. *Virgil.*

——— Mens est mutabilis illis .s. *feminis. Tibull.* Mobilior vẽtis femina. *Calpurnius.*

γυναικὸς οὐδὲν ἀλλ' αἰολοτροπώτερον. *A.* Nihil aliud mutabilius est feminâ.

Niewiásta tá, iest wielomowna á máło trzeźwia.

In triclinio choa, in cubiculo nola. *Quintilian. .i. In conuiuio vbi temperantia feminam maximè decet, multibiba est, (nam* Χόα *est congius) in cubiculo, vbi opus aliquod serium agendum est, garrula & instar nolæ tinnientis. vt etiam apud Plautum vxori loquaci dicit maritus.*

Iam satis vxor est, comprime te, nimium tinnis,
Relinque aliquid orationis cras quod mecum litiges. *Vbi Gruterus legit.* Iam satis vxor es .i. *mulier loquax. vel absolutè,* mulier. *appellatio probrosa feminarum & ingrata eisdem. Apud eundem Plautum est illud.*

Vtrumque hæc & multiloqua & multibiba est anus.
ἀμφότερόν ἐστι πολυλόγος καὶ πολύποτος. *A.*

Dictum Quintiliani explicat Rhodigin. sic In cubiculo nola .i. *domi vbi silendum est garrit: in senatu vel foro vbi loquendum est silet.* In triclinio choa .i. *bibax.*

Niewiástá wrodziwa alé gniewliwa abo złośliwa

ἔνδοθι τὴν ἑκάβην, ἔκτοθι τὴν ἑλένην. *Naz.ianzen.*

Est Helena exteriùs, verùm Hecuba interiùs .i. *Exteriùs est formosa, qualis Hele-*

lis Helena fuit, interius maledica; qualis, canis ideò dicta, Hecuba, teste Plauto qui ait:
Non tu ſcis mulier Hecubam quapropter canem Graij eſſe prædicabant?
Omnia mala ingerebat quemquem aſpexerat. Muliebre eſt furere in ira. *Seneca.*

Niewiaſta zła rzecz. żmija. &c.

Haud facul femina inuenietur bona. *Afranius ex Pacuuio.*
Quid peius muliere atque audacius? *Plaut.* *Apud eundem mulier dicit.*
Nimiò minùs perhibemur malæ, quàm ſumus ingenio. *Alia item.*
Ego quòd mala ſum matris opera mala ſum & meapte malitia.
Femina alia aliâ peior eſt. Optima nulla poteſt eligi. *Idem Plaut.*
Mulier olitori nunquam ſupplicat ſi qua eſt mala,
Domi habet hortum & condimenta ad omnes mores maleficos. *Idem.*
Ter tantò peior eſt quàm tu illam eſſe vis. *Idem de muliere mala.*
Apud eundem mulieri dicit quidam. Merx mala es tu.
Mala res. *apud eundem maritus, conſpecta vxore ſibi infeſta, dicit:*
Blandè mihi hæc mala res eſt appellanda: Vxor mea, mea amænitas. &c.
Mulieres duas peiores eſſe quàm vnā res ita eſt. *Idem.* Quaſi dicas, mulierē nullā eſſe bonam. *Idem.* In omni genere ferarū ferociores feminæ. *Pomponius Sabinus.*
ὡς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός! *Homer.*
Vt nil grauius & peius eſt aliud muliere!
πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ κακὰ τρία.
Ignis, mare, atque mulier, hæc mala ſunt tria.
οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον οὐδὲ τῆς καλῆς. Muliere nil eſt peius vt quoq; ſit bona.
θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν γυνὴ κακή. Theſaurus eſt omnis mali mulier mala.
θηρῶν ἁπάντων ἀγριωτέρα γυνή. Mulier feris eſt omnibus ferocior.
χειμὼν κατ' οἴκους ἐστὶν ἀνδράσιν γυνή. Mulier domi cuiq; tempeſtas viro.
δειναὶ γὰρ αἱ γυναῖκες εὑρίσκειν τέχνας. *Menander.*
Reperire technas mulieres idoneæ,
δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα μυρία,
πλὴν οὐδὲν οὕτω δεινὸν ὡς γυνὴ κακή. *Euripides.*
Grauis eſt inopia, grauia multa alia mala,
Sed nihil ita graue veluti mulier eſt mala.
Omnis mulier intra pectus celat virus peſtilens. *Vetus Poëta apud Lipſium.*
Apud Plautum Hecuba. Omnia mala ingerebat quemquem aſpexerat,
Itaque adeò iure cœpta appellari eſt canis. *De eadem Iuuenal.*
——Torua canino Latrauit rictu quæ poſt hunc (*Priamum*) vixerat vxor.
Mulier *item* mala *apud Plaut. dicitur* Excetra: *apud Virg.* Erinnys.
Apertè mala cùm eſt mulier, tum demum eſt bona. *P. Syrus.*
ἴσον λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης. Par eſt leænæ & mulieris crudelitas.
Illa dolos dirumque nefas in pectore verſat. *Virg. de Didone.*

——κακὸν θνητοῖσι γυναῖκας Ζεὺς ὑψιβρεμέτης θῆκε. *Theognis.*

Rem malam mortalibus mulieres Iupiter altitonans dedit.

γραῦς ἔριφος Anus eriphus. *dicitur mulier mala & fascinatrix. à locusta agresti cuius aspectum infaustum credebant. quæ similiter anus eriphus vocabatur. Sed Suidas habet* ζέριφος *&* σερίφη. *quare anus Seriphus legit Leopardus. Sic legit & Henric. Stepha.*

Hæc tamen omnia non de omnibus feminis intelligenda sunt; nam multæ sunt bona indole & moribus ac virtutibus præsertim apud Christianos ornatæ; Ethnici verò proximè allati de suis improbis quales pleræq; omnes erant locuti sunt. Sed ita fermè fit vt vnius aut alterius personæ vitium toti eiusdem ordinis cœtui tribuatur. Meritò id Sostrata in Hecyra Terentij queritur dicens.

Ædepol næ nos sumus mulieres iniquè æquè omnes inuisæ viris
Propter paucas, quæ omnes faciunt dignæ vt videamur malo.
Nam ita dij me ament, quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam.
Sed non facile est expurgatu: ita animum induxerunt; socrus
Omnes esse iniquas. &c. *Affine*, Nié drażni.

Niéwiáste zwyćiężyć / nád niéwiástą dokázowáć / nié mężtwo.

Viro forti feminæ nocere indecorum. *Plato.*

γυναῖκας ἀποκλείνειν φθόνος: *Euripid.* Feminas occidere odiosum seu vituperio dignum. *quia iniquum & stolidum est, (inquit Aristot. in problematis quærens cur grauius sit occidere feminam quam virum) niti contra imbecilla, & turpe, validiorem vires suas extentare vel ostentare circa ea quæ iniuriam non faciunt. Hinc apud Virgilium.*

—Nullum memorabile nomen Feminea in pœna est, nec habet victoria laudem.

Propertius etiam, vbi dixit se non læsurum quandam feminam percutiendo lacerando &c. subdit: Rusticus hæc aliquis tam turpia prælia quærat.

Telesilla Poëtria Argiua contra Lacedæmonios Argos inuadentes exercitum mulierum produxit, quo viso hostes retrò abierunt, turpe rati cum feminis pugnare, quas vincere nulla gloria est, vinci verò ab eisdem summum dedecus. quare Telesillæ posita est publicè statua, in capite habens galeam & ad pedes libros sparsos. Suidas. Pausanias.

Niéwiasty długo się stroią / vbieráią. Iák kászki się płóczą.

Nosti mores mulierum Dum molliuntur, dum comuntur, annus est. *Terent.*

φιλόκοσμον γένος γυναικῶν. *Chrysost.* Studiosum ornamentorũ est genus mulierũ.

Apage sis, negotij quantùm in muliere vna est!
Quæ noctes diesque omni in ætate semper
Ornantur, lauantur, tergentur, poliuntur. *Plaut.*
Negotij sibi qui volet vim parare, Nauem & mulierem hæc duo cõparato.
Nã nullæ magis duæ res plùs negotij Habent, forte si occeperis exornare.
Neque vnquam satis hæ duæ res ornantur. *Idem.*
Mulier profectò nata est ex ipsa mora, Nam quæuis alia mora
Minor ea videtur, quam quæ propter mulierem est. *Idem. Apud eundem mulier dicit:* Postremò modus muliebris nullus est,

Neque vnquam lauando & fricando ſcimus Facere pauſam.
Multa ſunt vitia mulierum; ſed hoc è multis maximum eſt,
Cùm ſibi nimis placent, nimiſq; operam dant vt placeant viris. *Idem.*
Apud eundem item mulier dicit: Ita me Venus amœna amet.
Vt ego huc iam dudum exiſſem ſimitu vobiſcum foras,
Niſi me vobis exornarem. Nam ita eſt ingenium muliebre.
Benè cum lauta eſt, terſa, ornata, ficta eſt; infecta eſt tamen.
Piſces, ego credo, qui vſque dum viuunt lauant,
Minùs diu láuere, quàm hæc lauat Phroneſium. *Ibidem.*
Nos quaſi ſalſa muriatica eſſe autumantur (*viri: femina dicit*)
Niſi multa aqua & diu macerantur.
Olent, ſalſæ ſunt, tangere vt non velis. *Ibidem.*
Mulieres ſunt inſulſæ Admodum & inuenuſtæ ſine munditia & ſumptu. *Ibidem.*
Poſtquam aurora illuxit, nunquam ceſſauimus Lauari, fricari, tergeri, ornari,
Poliri, expoliri, pingi, fingi, & vnâ
Binæ ſingulis quæ datæ nobis ancillæ. *&c.*
Aggerundáque aqua ſunt viri duo defeſſi. *Ibidem.*
κόσμος γυναικεῖος οὐδένα δέχεται τρόπον. *A.*
Nullum muliebris mundus admittit modum.

Niewiáſty nabárziey w ſwem iezyku wymowne/ ábo nalépiey mowią.

Faciliùs mulieres incorruptam antiquitatem (*ſermonis*) conſeruant, quòd multorum ſermonum expertes, ea tenent ſemper, quæ prima didicerunt. *Cic. qui id probat exemplo Læliæ. Idem alibi laudat Mucias, Licinias, & Corneliam, quæ Gracchum filium eloquentiam docuit. Hortenſia item paternæ eloquentiæ hæres extitit. Valer. Max. l. 8. 3. vbi & alia muliebris eloquentiæ inſignia affert exempla.*
Lælij etiam filia patris eloquentiam elegantiorem reddit. Quintilian.
Filiæ inſuper Hortenſii oratio apud Triumuiros habita eſt. Idem.
ἰδιώματος σφῶν θήλειαι φυλακτικαί. *A.*
Idioma proprium feminæ obſeruant benè.

Niewiáſty rządźić trudno.

Feminarum curam gerere, deſperare eſt otium. *P. Syrus Mimus.*
γυναιξὶν ἀρχέσθω περιοσεύων χρόνου. *A.*
Qui non habet quod agat, gubernet feminas.
Qui poteſt mulieres vitare, vitet. *Plaut. Vide eiusdem ſuprà.* Negotij ſibi &c.

Nié wiąż śię ni z kiem. Swobodnem bądź.
Towárzyſtwá zbytniego vchodź.

μὴ φορεῖν στενὸν δάκτυλον. *Pythagor.* Arctum annulum ne geſtes .i. (*Plutarcho interprete*) *ne te in ſeruitutem coniicias, néue talem ſtatum vitæ arripias, in quo anxiè viuas.*

Stomacho ſuo viuere. *Plini. iuni. .i. ad placitum & arbitrium ſuum.*

Præclarum eſt illud monitum Martial.

Si vitare velis acerba quædam, Et triſtes animi cauere morſus;
Nulli te facias nimis ſodalem: Gaudebis minùs, at minùs dolebis.

Nam nimia familiaritas parit contemptum. & familiariſſimus quiſq; poteſt alienari diſcedere & tua intima prodere. Huc aliqui accerſunt illud Biantis Ama oſurus. *quod reiicit Scipio in Lælio Cicer. & Senecæ.*

ἀλλὰ δοκεῖ μὲν πᾶσιν ἀπὸ γλώσσης φίλος εἶναι,
χρῆμα δὲ συμμίξῃς μηδενὶ μηδ' ὁτιοῦν. *Theognis.*

Sed videaris lingua quidem amicus eſſe omnibus, Negotium verò cum nullo miſceas vllum. *Mala eſt doctrina, niſi intelligatur, de fortuita obuiorum quorumuis etiam ignotorum ſalutatione, cum quibus nihil habemus negotii, quos tamen humaniter ſalutare conuenit. Quare & idem Poëta aliud docet alio verſu quem vide ſub* Przyiaciel nieſzczery. *Affine,* Nie przywiezuy ſie. Wolnoſć rzecz nieoſzacowána.

Nie wie co mu ſie ſniło. Nie wieſz coć ſie ſniło.

τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι. *Suidas.* Tuum tibi narro ſomnium. *Vel* ὃν αὐτῷ ὄναρ διηγοῦμαι. Suum ſibi narro ſomnium.

Vigilans propè dormis vel dormit. *ex Plauto.*

ἆρ' ἔστιν; οὐκ ἔνεστιν, ἡ γνώμη πλανᾷ. καί φημι, κἀπόφημι, κοὐκ ἔχω τί φῶ. *Suidas.* Nunquid eſt? non eſt. mens mea errat. Et aio & nego. nec habeo quid dicam.

Nie wie co trzyma, co wierzy.

πυῤῥώνειος ἀπορία. *Galenus.* Pyrrhonia hæſitantia aut dubitatio. *à Pyrrhone Philoſopho, qui de omnibus dubitabat, Sectatores eius dicti ſunt Pyrrhonij, &* ἐφεκτικοί, *quaſi ſuſtinentes, & cohibentes aſſenſum: &* ἀπορητικοί, *dubitantes: &* σκεπτικοί, *Sceptici, quaſi conſiderantes ſemper. Et* ζητητικοί, *inquirentes veritatem. Vicini his erant Academici, qui nihil affirmabant, nihil percipi & ſciri poſſe dicebant; ſed quod magis veriſimile videretur, id ſentiebant, vt Cicer. ſæpe teſtatur.*

Pyrrhoniis autem ſimiles ſunt illi Chriſtiani, de quibus S. Paulus Timotheo ſcribens ait: Semper diſcentes & nunquam ad ſcientiā veritatis peruenientes. Tales verò cumprimis ſunt hæretici doctiores & hæreſiarchæ potiſſimùm, qui vt idem Paulus ait, dicentes ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt. Et verò is error faciliùs doctis obrepit, vt in Actis Apoſtolicis S. Paulo Feſtus licet falsò obiecit. V. Nauká wielka.

Nie wiedzieć co pierwey czynić, abo mowić.

τί πρῶτον ἢ ὕστατον; *Lucian.* Quid primum aut vltimum .ſ. agam, dicam.

Et Homer. τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὕστατον καταλέξω;

Quid primò, quid deinde, quid at poſt omnia dicam? V. Animie tám.

Nie wiedzieć kedy to ieſt, abo on ieſt, gdzie ſie podział.

ὅπου οἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. *Aristotel. Plutarch.*
Vbi cornua cerui abiiciunt. *quia in locis abditis & inaccessis ea defodiunt. Plini. Plutarc.*
Vbi Atridarum scapha. *Vide* Dworne rzéczy.
ἐν ἀφάνναις. *vel* εἰς ἀφάννας. *Stephan.* In aphannis .i. *in loco non apparente, vt vox ipsa sonat, quod est dicere.* Nusquam.
οὔτε παρ' ἀνδράσιν, οὔτε ἐν ναυσίν. *Pindar.* Nec apud homines, nec in mari .i. *Nusquam.* V. Nigdźié. *Affine,* Skryćié.

Nié wiédźieć kiédy to bedźié. Odwłoká ábo przyczyná odwłoki błázeńska.

ἐν τῇ ἀκεσσαίου σελήνῃ. Acessæi lunâ. *vel* Cùm Acessæi luna orietur. *quæ incerta erat, quia is nauta piger erat, & semper Lunam nauigationi commodiorem exspectabat. vt & Lacedæmonij* πανσέληνον. *plenam lunam.*
Hinc λακωνικὰς σελήνας προσδοκᾶν. Laconicas lunas exspectare. *dicebantur, qui nulla vel incerta aut exigua causa aliquid differebant.*
ὁπότε δι' Ἅρματος ἀστράψῃ. *Strabo.* Vbi per Harma fulgurârit.
Harma vicus fuit in quo fulgur commodum aliquot mensibus vates Pythici obseruabant; plerunq; frustrà, quia ibi rarò fulgurabat. Bunas iudex. *Vide sub* Odwłoká podczás poſżytéczna. ὅτ' ἂν νίβας κοκκύσῃ. *Hesychi.* Cùm Nibas coccyssauerit. *Nibades capræ cristatæ erant, à quibus, ob similitudinem cum capite galli, quispiam speret & exspectet sonum similem, sed frustrà. Aliâs Nibas erat vicus in quo galli vocem nunquam edebant, nisi arte adiuti. Plinius.*
Anno magno Platonis expleto .i. *tardissimè vel forte nuunquam. Erasm. id enim aut nunquam fiet, aut tardissimè, cùm annus hic incredibilis magnitudinis esse fingatur. Macrob. 15000 annorum spatio eum definit & Mundanum appellat. Magnum annum Cic. vocat. eundem alij 36000 annorum circuitu describunt.*
Simile prouerbium est apud Rhodiginum: Annum millesimum exspectare.
Πτολεμαΐς δίκη. *Suidas.* Ptolemaidis iudicium. *Ptolemais anus vsque ad obitum dilationibus quæsitis litē in iudicio traxit. Affine,* Bedźié/bedźié. Nigdy. Nié doczékaſz śię.

Nié wiédźieć komu téraz wiérzyć. Zdrády wſzędy pełno.

Rara fides. *Cato.* Nusquam tuta fides. *Virgil.* Fidei rarum fœdus. *Manil.*
Satin' vt quem tu habeas fidelem tibi, aut cui credas, nescias! *Plaut.*
Attamen vbi fides (*data cum promissis*) si roges, nihil pudet. *Terent.*
Fidelem haud fermè mulieri inuenias virum. *Idem.*
Perpol quam paucos reperias ——— Fideles euenire amatores ———
Vel hic Pamphilus quoties iurabat, ———
Quam sanctè vt quiuis facilè posset credere, Nunquam se ducturum &c. *Idem.*
Omnes lenæ sunt leuifidæ. Neq; tipulæ leuius pondus est quam fides lenonia.
Plaut. παῦροί τοι πολλῶν πιστὸν ἔχουσι νόον. *Theognis.*
Paucis è multis fidus adest animus.

ἀπανταχοῦ ἅπαντα πλήρη ἀπιστίας. *A.* Perfidiæ vbiq; plena ſunt prorſum omnia.

ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει. φυλάσσεο μή σε δάκῃ. *Suidas.*

Sub omni lapide ſcorpio dormit, caue ne te mordeat.

ἐν παντὶ γάρ τε σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ. *Sophocles.*

Saxo ſub omni ſcorpio vigil excubat.

Σκορπίος ἀπρειδὴς ὀλίγῳ ὑπὸ λᾶι λοχήσας. *Nicander.*

Scorpius inſidias parua ſub caute tetendit.

ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντί που χρή, μὴ δάκῃ ῥήτωρ, ἀθρεῖν. *Ariſtoſtel.*

Sub omni enim lapide, oportet conſiderare, necubi mordeat rhetor.

Affine, Nié wierz. Nié dowierzay.

Nie wiédziec kto to zbroił.

κυνὸς δίκην ὑπέχει. Canis vindictam dependit. *Ortum dictum ab interitu Euripidis à canibus vlciſcentibus cædem alterius canis, vel potiùs à canibus per æmulos Pòëtæ immiſſis diſcerpti & deuorati: alij à mulieribus quarum oſor erat laceratum hunc aiunt. alij aliter apud Suidam. Meminit Valer. Max. & Gellius. Vſurpatur dictum hoc quoties auctor illati mali ignoratur & rumor diuerſus falſus ſpargitur.*

Germani Eraſmo teſte dicunt, Canis morſu accidiſſe. *vel* Canis eum momordit.

Preſſa eſt inſignis gloria facti, nec ſe iactauit quiſquam. *Virgil.*

Nié wiédziec z kąd co na człeká przypádnie.

Quid quiſque vitet, nunquam homini ſatis Cautum eſt in horas. *Horat.*

κωφὸν κῦμα. *Homer.* Mutus fluctus Cæcus fluctus *Senec.* .i. *tacitum periculum.*

Συντυγχάνοντα πάντα τοῖς θνητοῖς τυφλά. *A.*

Euenta cuncta cæca ſunt mortalibus. *vel* Ignota nobis cuncta contingentia.

Sic Fabius Senator lac hauriens vno pilo ſtrangulatus eſt. Plinius.

Terpandro canenti ficum quidam per iocum in os iniecit & eum ſuffocauit. Suidas.

Anacreon vno acino ſtrangulatus eſt. Valer. Max. qui li. 9. c. 12. plura talia affert.

Vide Przyſzłe rzéczy niépewne.

Nié wie kiedy przeſtac.

Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo. *Horatius, de recitantibus ſua ſcripta ad oſtentationem, cum moleſtia & faſtidio audientium.*

Talis erat Ligurinus apud Martialem, de quo ille ſic:

Et ſtanti legis & legis ſedenti; Currenti legis & legis cacanti;
In thermas fugio, ſonas ad aurem; Piſcinam peto, non licet natare; &c.
Ad cœnam propero, tenes euntem; Ad cœnam venio, fugas edentē (ſedentē)
Laſſus dormio, ſuſcitas iacentem; *&c.*

Idem de cœna eiusdem —— Cœnam fugimus nos Ligurine tuam.
Illa quidem lauta eſt, dapibuſque inſtructa ſuperbis,
Sed nihil omninò te recitante placet. &c. *Idem de Pompeio.* Ille leget, nolis licet, &c. Et cui, iam ſatis eſt, dixeris, ille leget.

ἀνὴρ γὰρ ὅστις ἥδεται λέγειν ἀεὶ,
λέληθεν αὐτὸν τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρύς. *Sophocles.*

Quicunq; gaudet continenter dicere, Oblitus est grauem esse se præsentibus. Montanus sententias suas repetendo corrumpit, dum non est contentus vnam rem semel benè dicere, efficit ne benè dixerit. *Seneca.* Scaurus dicebat: Non minùs magnam virtutem esse, scire desinere, quàm scire dicere. *Idem Seneca.*

μακρότερα τῆς Ἰλιάδος λαλῶν. *Pollux.* Prolixiora Iliade loquens.

ἀπεραντολόγος: qui sine fine loquitur. *Talis Pædotriba Martialis de quo ille sic:*

Discipulos dimitte tuos. Vis garrule, quantùm
Accipis vt clames, accipere vt taceas? *Sic Demosthenes corruptus muneribus gloriabatur se plùs lucratum tacendo quàm si perorasset. Pierius.*

Ἀράβιος αὐλητής & Ἀράβιος αὐλός. *Ex Menandro, Polluce.*
Arabius tibicen & Arabia tibia. *pro garrulo. Nam olim tibicines soli serui erant inter quos plurimi Arabes, qui leuissimo pretio conducti sine fine sonabant. vt Senarius ille testatur.*

δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων δὲ παύεται.
Drachma canit (*vna*) at quatuor vix desinit.

τῇ ῥύμῃ τοῦ πάθους ἀκολουθήσας ὁ λόγος, ἀπορεῖ ποίαν τελευτὴν ποιήσηται. *Vlpian. Rhetor.* Affectus impetum secuta oratio, dubium & incertum vbi finem faciat.

Affine, Swiegotliwy. Długa mowá.

Nié wiele dba o vczciwe Ten/ co ćiáło ma piésćliwe.
Bo mu nászbyt miłe ćiáło/ Ten więc cnoty miewa máło.

τὸ καλὸν ἄτιμον, ᾧ τὸ σῶμα τίμιον. *A.*
Honestum ei vile, cui corpus est nimis carum. *Seneca.*
Molliter viuit. hoc est dicere: malus est. *Idem.*

V. Rostoszy śie masz wiárowáć.

Nié wiele mu trzebá.

εἶδε πῦρ ἀφύα. Vidit ignem aphya. *Pisciculus hic vix contacto igne coquitur. De salsamentis est vetus Senarius apud Rhodigin.*

τάριχος ὀπτὸς εὐθὺς ἐὰν ἴδῃ τὸ πῦρ.
Sunt cocta salsamenta vbi ignem viderint. *Nec mirum, siquidem & absq; igne aliqua comeduntur.*

V. Łácno v niego. & Nié trzebá z góry popycháć.

Nié wiele tám stáli/ co pospolstwo chwali. Pospolstwá rozsądek głupi.

Est turba semper argumentum pessimi. *P. Syrus.*
Sæpe oculi & aures vulgi sunt testes mali. *Idem.*

Vulgus pessimus rerum interpres. *Seneca.* Non tam bene cum rebus humanis agitur, vt meliora pluribus placeant. *Idem.* Argumentum pessimi est turba, vbi secundum plures lis datur. *Idem.*

Ex veritate vulgus pauca æstimat. *Cicer.* Est vbi peccet vulgus. *Horat.*

οἱ πολλοὶ πλεῖστον διημαρτήκασι τοῦ τὰ βέλτιστα κρίνειν. *Demosthen.* Vulgus plerunq; errat, nesciens quæ sint optima iudicare.
Vide Pospolstwá rozsadkiem. Mowlutkich.

Nie wielka ábo prosta to Filozofiia. Dzieci to vmieią.
Cantilena è scholis. *Cic.* *Plura pete ex* Jásna rzecz. Jáwna rzecz.

Nie wielka godnośc Wóyt ná wsi.
Alpha pænulatorum. *Martial.* .i. *primus inter homines vilis conditionis. qualis* Codrus inter mendicos. *apud eundem.*
Regulus sutorum cerdo. *Idem Martial.* Inter cæcos luscus rex. *Erasm.*
ἐν τοῖς τόποις τῶν τυφλῶν λάμων βασιλεύει. In regione cœcorum strabus regnat.
οὐκ ἀριστεύει ἐν τοῖς κολοιοῖς ἀετός. *Ex Nazian.* Negligit principatū inter graculos aquila.
ἀρχὴ σκυρία. *Zenodot.* Principatus Scyrius. *de munere vel dignitate è qua præter inanem titulum cum plurimis molestiis nil emolumenti prouenit. Scyrus insula petricosa & sterilis. Suidas.*

Nie wielka obrádá. Podárek bláhy. Obdárzyłeś mie/ ábo go. *Ironicῶs.*
Calabri hospitis munuscula. *Ex Horat.* .i. *vilia vt pyra quibus ipse abundabat sic, vt si accipere nolles, porcis illa se daturum diceret.* Inani me lance muneras. *Seneca.*
ὑπηνέμια τίκτει. Subuentanea parit. *Aristophan.*
Munus leuidense *aut* leuidensæ. *Cic.* Nummus plumbeus. *Plaut.*
αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι. *Diogenian.* Olerum appositiones, additamenta.
ἡ τοῦ σκορόδου κεφαλή. *Aristophan.* Allij caput. φρουρεῖν ἐν ναυπάκτῳ. *Suidas.*
Excubias agere in Naupacto. *vbi stipendium exiguū & annona cara erat.* Nie vtyieß támo
οὐδ' ἂν τέττιγι σκιὰν παρέχοι. *Xenophon.* Ne cicadam quidem inumbret.
ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν συνήγαγον. E multis paleis modicū fructū collegi.
ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. *Aristot.* In foribus vrceum .s. *nemo aufert, rem vilem & obuiam vbiq. Sic Erasm. interpretatur. sed Vide* Omylitá go nádźićiá.
ἀφύας τιμὴ τοὔλαιον. Aphyæ honos oleum .i. *non datur huic pisciculo aliud condimentum nisi hoc vulgare, intellige apud illos, non apud nos vbi oleum oliuarum magno pretio venit.* Guttam aspergere. *Cic.* In somnis diues. V. Omylitá go nádźićiá.
σικελὸς ὀμφακίζει. *Zenodot. Suid.* Siculus omphacissat .i. *omphaca seu vuas immaturas aufert. dicitur de eo qui res viles furatur: vel qui ob lucrum commodumué suum exiguum, damnum aliis magnum infert.*
τῆς σελήνης ἀκτῖνες βότρυ. *Ex Plutarcho.* Lunæ radij botro. *scilicet, parùm vtiles, nam ab ijs non maturescit. vt alio Prouerbio dicitur.*

μέλας γὰρ αὐταῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς. *Ion. Plutarch.*

Nec enim his (ἀκτῖσιν *radiis*) niger maturus efficitur botrus.

Lege si lubet apud Martialem lepida epigrammata in munuscula leuia, alterum 33. libri 8. in Pauli phialam; alterum 19. libri 11. In rus vel prædium à lupo sibi donatum.

Simul aperuit & clausit theatrū. *Ex Heliodoro.* Nié obrádowáliſmy śie. V. Kryić śie.
Lacon luſciniam vocalem audiens, magnam aliquam auem ratus cepit & deplumauit, videns autem exiguam carnem dixit. φωνά τυ τὶς ἐσσὶ καὶ οὐδὲν ἄλλο. *Vox tu es, & nihil præterea. Plutarch.* *Lycurgus pro pecunia aurea, argentea, area, ferri pondera Spartam introduxit, cuius fruſtum æſtimatum decem minis, duo boues in plauſtro trahebant & loci multùm domi occupabat. Idem.* *Affine,* Podlá rzécz. Nié przyſporzyß tem.

Nié wiélka pociéchá ábo popráwá.

μετὰ τὴν μαραθῶνα μάχη. Poſt Marathonem prælium .i. *Poſt calamitatem non multò melior ſucceſſus. Marathon fuit campus in Attica cladibus bellicis celebris, præſertim Darij cui Miltiades centum millia Perſarum ibi profligauit. Strabo.*
μετὰ πόλεμον ταραχή. *Herodotus.* Poſt bellum tumultus.
Ab aſinis ad boues tranſcendere. *Plaut. non magna dignitas & diſtantia.*
Quid te exempta iuuat ſpinis de pluribus vna? (*ſi multæ aliæ corpori infixæ hærent.) Horat. loquitur de vno è multis vitio expulſo.* Dedi malum & accepi. *Plini. iuni.* Debilis in debilem incidi. V. Omyliłá go nádźiéiá.
Cædimus inque vicem præbemus crura ſagittis. *Perſi.*
Pugionem recepit, vrbem amiſit. V. Nié rowna odmiáná.
Ex citharœdo Pöéta tragicus factus eſt. *Ex Suida.* V. Poſtapil.

Nié wiélka ßkodá. Nuemaß czégo żałowáć. Máła ßkodá, rowny żal.

Littori furari arenas. *Ex Ouid.* Furari glandes: *apud Græcos.*
Vitrea fracta abſtulit. *Ex Petronio.* Car perijt. V. Nié ßkodá go.
τὸ Πάρνες σκαφίδιον. *Diogenian.* Parni ſcaphula. *In eos dictum, qui ob res minutulas, querelas & lites mouent, vt fecit Parnus ob ereptam ſcaphulam.*
κακὸν ἄγγος ἐκλάσθη. Malum vas fractum eſt.
Ignem ſinens accendi, nihil perdis è tuo. *Promethens apud Lucianum dicit Mercurio purgans furtum ignis.* ἔσθ' ὅτι θεοὶ τοῦ πυρὸς ἀπολωλέκασιν, ἐξ ὅτου καὶ παρ' ἀνθρώποις ἐστίν; Num ex igne dij aliquid perdiderunt, poſtquam ille apud homines eſt? Conſilium ſi des alteri, haud ideò ſapies minùs. Nié vbedźiéc nic.
Ad lampadem diuitis noctu pauper graditur ſine damno ipſius.

Nié wiélka taiemnica.

οὐκ ἐστὶ τὰ ἐλευσίνια. .i. Non ſunt Cereris ſacra. *quæ vulgari nefas erat. teſte Horat. Iuuenal. Lucian. & Cic. qui ſcribit; Craſſum indignatum eſſe Athenienſibus quòd ea myſteria ipſum celârint. & Alcibiades accuſatus eſt quod ea enuntiaſſet. Plutarch. quare ἄρρητα ἱερά. .i. non dicenda ſacra vocat Ariſtophan.*
Epiſtola nihil habebat, quod non vel in concionē rectè legi poſſet. *Cic.*

Nié wiélki to ießczé zbytek.

In herba luxuries *Aliter quàm Cic. protulit, accipe* .ſ. In eſu herbæ, non eſt luxuries. ſicut & in olerum eſu. *Vide Olerum appoſitiones, ſub* Nié wielka obrádá. *in quibus luxus non facilè etiam locum habet. Nam aureo ſæculo hi erant cibi; herbæ, oleræ,*

glandes

glandes, mel, lac. ex Ouid. Tibull. Senec. Ausonio. adde Pythagoram Epicurum & alios Philosophos Græcos & ciues Romanos priscos rapiphagos pultiphagos, polentarios.

ἐν τ̃ ἀφύαις τοὔλαιον. In aphyis oleum .s. *non magnus luxus vel sumptus; vbi oliuarum magna est copia.*

Nié wiélkie bolu vlżenie/ toż ćierpiących zgromádzenie.

Nié luckie w nędzy ćiéßenie/ widźieć drugich vtrapienie.

Maleuoli solatij genus est, turba miserorum. *Seneca.*

Miserum est solatium habere calamitatis socium. *Vulgare dictum.* (*Oppositum dixit Seneca Pöéta.* V. **Lżey nędznemu.**)

πλῆθος ἅμα πασχόντων κενὴ παραμυθία. *A.*

Turba patientum vana consolatio. Nihil leuat dolorem idem multos pati.

πολλοὶ παθόντες ταὐτ᾽, ἀπάνθρωπος χαρά. *A.*

Multos pati idem, inhumana sunt solatia.

Nié wielkie zálecenie/ być lépßem nád nagorßego.

Non est bonitas esse meliorem pessimo. *P. Syrus.*

οὐκ ἔστιν ἀγαθὸς ὁ τῶν κακίστων βελτίων. *A.*

Non es crede mihi bonus. quid ergo? Rt.

Vt verum loquar, optimus malorum. *Martial. Atqui Optimo & primo malorum, melior est bonorum vltimus.*

Nié wielkiś Orator/ Poetá.

Non admodum misces. *Vt solebat Pericles Orator.* V. **Nié ſtráßny.**

Paupere vena manat ingenium. Paupere vena fluit carmen. *Ouidi.*

Neronianas is refrigeret thermas (*quæ erant calidissimæ.*) *Martial. de Rhetore frigido.* ψυχρολογεῖ. *Quintilian.* Frigidè loquitur.

Nec fonte labra proluit caballino.

Nec in bicipiti somniasse Parnasso Meminit. *Ex Persio.*

χαμαιπετὲς ἔπος ἀπέρριψεν. *Pindar.* Humilem sermonem effutiuit.

Serpit humi. & Repentes per humum sermones. *Horati.*

Fænum te esse oportebat, non ambrosia ali. *Ex Cicerone.*

ἀκανθὶς τέττιξ. *Stephan.* Acantia cicada .s. *muta. Mutas etiam cicadas Rheginensium scribit Strabo. Pausan. Plini quæ tamen apud Locrenses flumine ab illis diremptos, statim trans flumen sunt vocales.*

ῥήτορος ἀδ᾽ εἰκὼν, ὁ δὲ ῥήτωρ ῥήτορος εἰκὼν,
ϗ πῶς; ἐ λαλεῖ. ἐδὲν ὁμοιότερον. *Ammian. Antholog.*

Rhetoris est icon, & rhetor rhetoris icon (.i. *imago*)
Quinam id? non loquitur. nil magis est simile.

θρηΐκια χελιδὼν χείλεσιν αὐτοῦ ἐπιβρέμεται. *Aristophan.*

Threicia hirundo (*agrestis*) labijs eius instrepit.

Nié wiém

Niéwiem kogo bárziey boli: kto bárziey ɞnie.

Ego vapulando ille verberando vsq; ambo defessi sumus. *Terent.* Lapidem verberas. τ λίθον τύπτεις. Noli amabo verberare lapidē (*seruū stupidū*) ne perdas manū. *Plaut.* *Exaggeratio est hyperbolica, vt & illa apud eundem de seruis similiter:*
Neque ego homines magis asinos vnquam vidi, ita plagis costæ callent.
Quos dum ferias, tibi plùs noceas. *Apud eundem meretrix decoctori dicit:* Tu sapiens à nobis nihil habes (.i. *nil obtinuisti, quin amisisti apud nos omnia*) nos nequam (.i. *malæ tuo iudicio*) abs te habemus. Niéwiem kto lépszy: czyia lépsza.
V. Tobié to gorzey.

Nié wiem kto wygra. Nié wiédźieć komu śie pierwey w łeb dostánie.

Mars communis (est) *Liui.* Anceps Mars. *Idem.* ἄρης κοινός.
Omnis belli Mars est communis. *Cic.* Semper incerti sunt exitus præliorum. *Idem.*
ξυνὸς ἐνυάλιος καὶ τ κτανέοντα κατέκτα. *Homer.*
Communis Mars inque vicem perimit perimentem.
Incertus est exitus & anceps fortuna belli. *Cic.* Respice res bello varias. *Virg.* Varius est euentus belli, & nunc hunc nunc illum consumit gladius. *2. Regum 11.* ἔστιν δ᾽ ἀφάνεια τύχας ἐ μαρναμένων πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι. *Pindar.* Est autem incerta fortuna etiam pugnantium, priùs quàm ad summum finem perueniatur.
——νίκη δ᾽ ἐπαμείβεται ἄνδρας. *Homerus.* Victoria commutat viros .i. *nunc illi nunc alteri contingit.* κοιναὶ αἱ τύχαι τ πολέμου. *Plutarch.* Communis alea vel fortuna belli.

Nié wiemy podczás co mamy / y swego szczęśćia nié znamy.

οὐδ᾽ ἂν ξυνίεμεν ἡλίκα εὐδαιμονοῦμεν. *Lucianus.* Non intelligimus quantùm felices sumus. Asinus portans mysteria. V. Ma / á nié záżywa *& alia ibidem.*
Gallus vnionem repertum contemnit. ἀλέκτωρ μαργαρίτην εὑρήσας κα̃φρονεῖ.

Nié wie nikt co mie dolega.

Piękny trzéwik widźisz / á nié wiesz gdźie mie ćiśnie.
καλὸν ὑπόδημα ὁρᾷς, μ᾽ ὅπου τρίβει οὐχ ὁρᾷς. *A.*
Pulchrum vides calceum, at vbi premat me haud vides.
Paulus Æmilius Papyriæ vxoris suæ malis moribus formam laudari audiens, nouum calceum ostendens dixit: Vos nouum & bellum calceum videtis, verùm qua parte pedem meum torqueat, ego sentio. *E Plutarc.*
Quis scit qua parte hic pulcher me calceus vrat? *vel* angat.
Quis dicet qua parte meus me calceus vrget?
ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ. *Sabellicus.* Hydrus in dolio .s. *latens vinum absumit.*
Antigonus rex vetulæ felicitatem eius admiranti respondit: Si nosses, mater, quot quantaque mala hoc panni frustum contegat (*diadema monstrans*) ne è fimo illud tollere dignareris. *Pierius.*

Nie wierz mu by przysiegal. Nie wierze ia temu.

Si aram tenens iuraret, crederet nemo. *Cic.* Fidem venalem habet. *Idem.*
Punica fides, *Vel* Punica fide vir. *Salustius. Capitolinus.*
Perfidia plùs quàm Punica. *Liui.* Ne iurato quidem credendum. *Plaut. Cic.*
Heredis fletus, sub persona, risus est. *P. Syrus.*
An vlla putatis Dona carere dolis Danaûm? *Virgil.*
Neque tipulæ pondus leuius est quàm fides lenonia. *Plaut.*
Auctor (*sponsor*) illi nullus est & ipse nulli. *Idem.* Eine aurum crederem,
Cui si capitis res siet, nummum nunquam credam plumbeum? *Idem.*
Nunquam tu mihi diuini quicquam credas post hunc diem Nisi ego. *Idem.*
Si oret vt nihil credã, id non ausim credere. *Idem.* Egóne vt ab ijs quicquã
Mancupio accipiam, quibus sui nihil est, nisi vna lingua Qui abiurent,
si quid creditum est. *Idem.* Me ille mendacij manifestò prehendit. Quem
si orem vt mihi nihil credat, id non ausit credere. *Idem.*
Si tu solem illum, solem mihi esse dixeris, ego illum lunã credam esse. *Idem.*
Deos absentes testes memoras, quî ego istuc credam tibi? *Idem.* *Dixerat alter priùs:* Dij sciunt culpam istanc meam non esse vllam. *Ethnici loquuntur.*
Græca fide vir. *Ex Plauto.* ἕλλωες ὀ δύνανται τηρεῖν τὴν πίστιν. *Polybius.* Græci non possunt seruare fidem, (*addit*) *etiam adhibitis decem antigraphis totidemq; sigillis & duplo pluribus testibus.* ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε.
Aquis scelesti inscribe iurandum viri.
πάρδαλις θάνατον ὑποκρίνεται. Pardus mortem simulat, *vt simias sibi ceu mortuo insultantes capiat.* *Sic* Vulpes esuriens somnum fingit. *Diogenian.*
Fronti (*al. frontis*) nulla fides. *Iuuenal.* Nolito credere fronti. *Martial.*
πρὸς τὸ μητρυιῆς τάφον δακρύει. *Suidas.* Ad nouercæ tumulum plorat .s. *non veris sed fictis lacrymis. quia priuigni odêre nouercas vt istæ priuignos.*
Præficarum more plorat. *de quibus Lucillij & Horatij versus. vide sub* Płácz iáłowy. *Ibidem.* Crocodili lacrymæ. ἐκ τετρημένης κύλικος πίει. *Suid.* E perforato calice bibit. *de eo qui fidem fallit vel in religione errat.*
ὁ κρὴς τὴν θάλασσαν. *Strabo.* Cretensis mare .s. *nescit aut metuit, ficte.*
Ne Fidei quidem (*deæ*) satis credit. *Euclio Plautinus.*
Etiamsi Cato dicat. Vni testi ne Catoni quidem credendum. *Ex Plutar. qui ait:* οὔτε μὴ οὐδὲ κάτωνος λέγοντος πιθανόν ἐστι. Istuc etiamsi Cato afferat, credibile non est. *Et tamen is Ciceroni fuit pro centum millibus. Similem auctoritatem & fidem apud Græcos habuit Aristides, Xenocrates, Demonax teste Plutarcho, Suida, Luciano.*
ἐπ' ἄκροις χείλεσιν ὅρκος αὐτῷ. *Lucian.* In extremo labro est illi iuramentum .i. *facile iurat, & peierat.* ἀνέμοις πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος. *Nazianzenus.* Ventis & scripturæ in aqua credere .s. *stultum est.*
κίλιξ οὐ ῥαδίως ἀληθεύει. *Dionysi.* Cilix haud facile verum dicit.
οἷσιν οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὔθ' ὅρκος μένει. *Aristophanes.* Quibus nec ara, nec fides,

fides, nec iuramentum est. οὔτ' οὐδενὶ τρόπῳ, οὐδ' εἰ βοῦς μοι φθέγξαιτο, πεισθείην ἄν. *Alciphron.* Hoc nullo pacto crediderim, ne si bos quidem fuerit locutus. *Leges apud Valer. Max. Iulium Obsequentem Liuium, Boues locutos, quæ voces ab Ethnicis religiosè accipiebantur, & quod monebant credebatur ac expiabatur. Similiter Plato dixit:* μηδ' ἂν ἡ δρῦς φθέγξαιτο ἄν. Neque si quercus loqueretur. *Apud Lucianum.* Φηγὸς ἐν Δωδώνῃ αὐτόφωνος ἐμαντεύετο. Ficus in Dodona ipsa per se loquens vaticinata est. *Item.* Argi carina, *apud eundem.*

ἀεὶ τὰ τῶν Θετταλῶν ἄπιστα. Semper Thessalorum res infidæ.

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται. *Suidas.* Thraces fœdera nesciunt.

Credam fallacibus austris Et cæli toties deceptus fraude sereni? *Virgil.*

Mus conspectus in domo cuiusdam expulsus statim est, licet diceret, se habitationem tantùm apud illum hospitem non alimenta quærere. Antholog. l. 2.

Capra in alto stans non assensit leoni, se ad prati læta pascua inuitanti. apud Gabriam.

Vulpes ad leonem ægrotantem & inuitantem propiùs accedere abnuit. apud Æsopum.

Dicis formosam dicis te Bassa puellam,
Istud quod non est dicere Bassa solet. *Martial.*

Femina dum plorat, dum rusticus ebrius orat,
Dum lusor iurat, nemo istis credere curat. *Ex Anonymo rhythm.*

Accissat & Scytha recusat equum. *Vide sub* Nie trzebá mowi.
Affine, Nieszczery. Niedowierzay.

Niewieścia ozdoba / cnota y dobre obyczaie.

Bono ingenio me esse ornatam quàm auro malo.

Bonam ego quàm beatam me esse nimiò dici mauolo. *Femina apud Plautum.*

Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant. *Ibidem.*

Pulchrum ornatum turpes mores peiùs cœno collinunt. *Ibidem.*

Mulier nequicquam exornata est benè, si morata est malè. *Ibidem.*

Pulchra mulier nuda (*non ornata*) erit quàm purpurata pulchrior. *Ibidem.*

Purpurâ ætas(*senecta*)occultanda est, auro turpe(*deformitas*)mulieris. *Ibidē.* *Sic legit Lambin. Alij vt Taubman. legunt.* Aurum turpe mulieri. *bono etiam sensu.*

Nam si pulchra est (*mulier*) nimis ornata est. *Idem Plaut.*

Mulier rectè olet, vbi nihil olet. *Idem & Cic.*

γυναικὶ κόσμος ὁ τρόπος, κ' οὐ χρυσία. *Menander.*

Aurum mulierem haud ornat, ast mores boni.

ῥύπος γυναικὶ πέφυκεν ἠργυρωμένη. *Idem.*

Sordes ab argento oboriuntur mulieri. *Phocionis vxor plebeio amictu quali & maritus eius vtebatur; mulieri Ionicæ, offerenti sibi mundum muliebrem ex auro gemmis ac monilibus, recusans eum respondit:* Meus mundus est Phocion viginti iam annos dux Atheniensium: *Plutarch.*

Ideam laudatissimæ feminæ omnibus numeris absolutæ effinxit Lucian. libro inscripto Imagines, congerens in eam omnes animi & corporis dotes, vt formam, vocis & morum suauitatem,

tatem, modestiam, grauitatem, prudentiam, eloquentiam, pudicitiam, afferens exempla ex historicis poëtis & statuis ac picturis instar Zeuxis Helenam pingentis.

Niéwiéścia rzécz kądźiel.

Colus & lana mulieris supellex. *Ex Cicer. apud quem l. 2. de Oratore in iocis, iuueni cuidam elegantiori dicit quidam:* Quando ad me venies cum tua colu & lana? *hoc dicto muliebres eius mores & cultum perstringens.* *Nam mos erat vt noua nupta viro parata, in pelle lanata consideret, hoc gestu se viro ad lanificium paratam ostendens. Plutarch. & Festus. Eidem propinqui offerebant colum fusum stamen acum forficem rutabulũ & similia instrumenta, his eam officij sui ad virũ euntem admonentes Plutarc. Plini. Apud Plautum Menæchmus Pater senex filiæ de marito suo conquerenti, post alia dicit:*

Seruiren' tibi postulas viros? dare vna opera pensum postules

Inter ancillas sedere iubeas, lanam cárere (*al. carpere*) q. d. *absurdum id esse vt maritus lanam trahat è colu. quod quidem Iustino teste non erubuit rex Sardanapalus cum sempiterno suo probro & dedecore.*

ἱστοὶ γυναικῶν ἔργα κ' οὐκ ἐκκλησίαι.

Est tela femineum opus & non concio (.i. *non comitia nec senaculum.*)

ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,

ἱστόν τ', ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε

ἔργον ἐποίχεσθαι. πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. *Hector Andromachæ vxori suæ dicit apud Homerum.* Sed in domum vadens tua ipsius negotia cura, Telam colum & ancillas iube opus percurrere. bellum autem viris curæ erit.

Penelope scribens Vlyssi ait: Forsitan & narras quam sit tibi rustica coniux.

Quæ tantùm lanas non sinit esse rudes .i. *lanam tantùm carere & nere nouit.*

Et Briseis Achilli. Est mihi quæ lanas molliat apta manus. data pensa trahemus. *& c.*

τοὔνεκα δηϊοτῆτος ἀποσχόμεναι κελαδεινῆς,

ἱστὸν ἐπεντύνεσθε ἑῶν ἔντοσθε μελάθρων. *Q. Calaber.*

Idcircò clamosa desistentes pugna, telam instruite vestris in ædibus. *Horat. l. 3. Ode 27. de Europa.* Suspende te vel præcipita te, *inquit,* nisi herile mauis Carpere pensum Regius sanguis. *Hic reginam terret penso trahendo, tanquam seruili munere, cùm tamen reginarum & nobilissimarum feminarum ea fuerit honestissima occupatio, vt apparet ex suprà allatis Andromache & Penelope, quibus adde Lucretiam apud Liuium, Thetin reginam apud Catullum, Omphalen Lydorum reginam apud Donatum, quod munus viro indignum non erubuit etiam apud eandem Hercules, & Sardanapalus multò indignius inter scorta, teste Iustino.* τὸν σικυὸν τρώγουσα γύναι τὴν χλαῖναν ὕφαινε. *Athenæus.* Dum sicyon mulier comedis contexe lacernã.i. *Tenui victu contenta peragas opus tuũ. Erasm. Vel. Dum pepones delicatos edis, muneris tui memento. Iunius. alij aliter.*

Niéwiéście milczeć przystoi.

Tacita bona (.i. *melior*) est mulier semper quàm loquens. *Plaut.*

Matronæ tacitæ spectent, tacitæ rideant, *in spectaculis, comœdiis. Idem.*

πάση

πάσῃ γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. *Sophocles.*
Exornat omnem feminam silentium.
μῦθος δ᾽ ἄνδρεσσι μελήσει. *Homer.* Oratio viris curæ erit .s. *non feminis.*
Mulier in silentio discat. Mulier in Ecclesia taceat. *S. Paulus.*
οἱ τέττιγες ἄχεται (seu ἠχέται) ᾄδουσι, αἱ δὲ τεττιγόνιαι σιγῶσι. *Ex Aristot. & Hesiodo.* Cicadæ Echetæ (*seu mares*) canunt, settigoniæ autem (*seu feminæ*) silent & mutæ sunt. *Plini. Dalecamp.*

Niewieście nie wierz.

Nec mulieri nec gremio credendum. *Festus.*
Muliebris fides. *apud Plaut. prouerbium:* Muliebri fecisti fide.

γυναικὶ μὴ πίστευε, μηδ᾽ ἂν ἀποθανῇ. *Diogenian.*
Ne mortuæ quidem mulieri habe fidem.
γυναικὶ πείθου μηδὲ τ᾽ ἀληθῆ κλύων. *Euripides.*
Ne vera dicentem quidem audi feminam.
ἐν γὰρ γυναιξὶ πίστιν οὐκ ἔνεστ᾽ ἰδεῖν. *Menander.*
Inter mulieres inuenire haud est fidem.

——Mulier cupido quod dicit amanti In vento & rapida scribere oportet aqua. *Catull. quia mox euanescunt omnia.* Nihil periuria curant (*feminæ.*) *Idem.* Nihil metuunt iurare nihil promittere parcunt. *Idem.*
ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος. *Plato.* Venereum iuramentum seu periurium non punitur, *licet cognoscatur.* Periuria ridet amantum
Iuppiter, & ventes irrita ferre iubet. *Tibullus.*
Nec iurare time. Veneris periuria venti
Irrita per terras vt freta summa ferunt. *Idem.*
ὅρκον δ᾽ ἐγὼ γυναικὸς εἰς ὕδωρ γράφω. *Athenæus.*
Inscribo aquis iurandum ego omne feminæ.

Ταχυδάμονες ὅρκοι ἐρώντων. *Suidas.* Volaticum iuramentum amantium.
τὸν γὰρ γυναικὸς ὅρκον εἰς οἶνον γράφω. Inscribo vino si qua iuret femina.
Huc facit & illud quod præcipiunt prudentes. Ne mulier sola cum viro nō suo loquatur. *Sic de Penelope Homerus.* οὐκ οἴη ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ᾽ ἕποντο. Haud sola, ast illam famulæ binæ comitatæ.

Niewieście rządzić nie przystoi.

γυναικὶ δ᾽ ἄρχειν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις. *Athenæ.* Natura nō dedit imperare feminis.
Ὑπὸ γυναικὸς ἄρχεσθαι ὕβρις ἀνδρὶ ἐσχάτη. *Democritus.*
A muliere regi dedecus extremum viri.

παῖς μοι τριτογενὴς εἴη, μὴ τριτογένεια. *Suidas.*
Tritogenes mihi sit proles non Tritogenia.

Deprecatur femineum imperium ait Iunius. aliter alij. V. Woli, Oycieć syná.
Mulierem item subditam esse viro tanquam capiti suo propter quem est facta præcipit S. Paulus sæpe.

lus ſæpe. Hoc ſonat illa allegoria. Biádá temu domowi/ gdźie krowá dobodźie wołowi.

Niewieśćie śiedźieć domá przyſtoi.

μὴ γυνὴ βουλευέτω τἄξωθεν, ἔνδον οὖσα. *Æſchylus.*

Mulier non conſultet de rebus extraneis, domi ipſa manens.

γυναικὸς ἐσθλῆς ἐστι σώζειν οἰκίαν. Seruare domum ſuam mulieris eſt bonæ.

S. Paulus mulierem domus ſuæ curam habere iubet, nec circuire alienas. Phidias Eleus finxit Venerem ex auro & ebore, quæ τῷ δ᾽ ἑτέρῳ ποδὶ χελώνης ἐπέβηκε *.i.* altero pede teſtudinem calcabat. *Pauſanias. quo ſymbolo vt Plutarchus explicat, docere volebat:* Virgines domi cuſtodiendas eſſe: matronas verò domus curam habere debere: & ſic vtrisque domi in ſilentio manendum eſſe. *Addit Pierius, Teſtudinem fuiſſe geſtamen mulierum, quod ligneum filo appenſum geſtaſſe mulieres Theſſalas docet.*

Eundem Phidiam ſcribit Rhodiginus Palladis ſimulacro addidiſſe draconem, vt doceret virgines cuſtodiendas eſſe; ſicut etiam ædibus ſacris, adytorum, oraculorum, & theſauris idem draco peruigil apponebatur. Apud Ægyptios calceorum vſus prohibitus fuit feminis, vt ſic nudis pedibus foras prodire erubeſcentes, faciliùs domi continerentur. Pierius ex Laërtio. Apud Sinenſes item mulieres breuibus admodùm ſunt pedibus, idq́ magni decoris & ornamenti loco habetur: ideoq́ dum infantes ſunt, crura earum ita ſtringuntur ne in longum creſcant. eædem domi perpetuò ſe continent.

Thucydides mulierem optimam ait eam, de cuius laude & vituperio quàm minimus apud extraneos ſermo eſt. Meliorem ait Plutarch. eſſe Gorgiæ ſententiam κελεύοντος μὴ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὴν δόξαν τῆς γυναικὸς πολλοῖς γνώριμον εἶναι.
Statuentis, non formam, ſed famam mulieris multis notam eſſe debere.

Propertius de Penelope pudica ſic ſcribit: Nec fruſtra (*ſ. Vlyſſes tandiu ſecurus abfuit domo*) quia caſta domi perſederat vxor. *Idem de Calypſo.*

Multos illa dies incomptis mœſta capillis Sederat.

Spartanæ virgines aperta facie in publicum prodibant, nuptæ velata, ὅτι τὰς μὲν κόρας ἄνδρας εὑρεῖν δεῖ, τὰς δὲ γυναῖκας σώζειν τοὺς ἔχοντας. *Charilaus.* Quia virgines maritos ſibi proſpicere debent, mulieres verò quos habent cuſtodire.

Niewieśćiuch.

Sardanapalus. *Iuuenal.* Σαρδανάπαλος. *Ariſtophan. pro molli & effeminato.*

Pepo. ὦ πέπονες, κάκ᾽ ἐλέγχε᾽, Ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ᾽ Ἀχαιοί. *Homer.*

O pepones, mala probra, & Achiuæ, non enim Achiui.

τεῦτλιον. Beta, *pro molli & delicato ex Laërtio apud quem Diogenes adoleſcentibus comptis canem ſe vocantibus, & ab eo cauendum dicentibus reſpondit:* Bono animo eſſent, nam canis betis non veſcitur. *Sic apud Virgil. de Troianis.*
O veræ Phrygiæ, nec enim Phryges. *Sophocles verò tales ſimpliciter* Mulieres *appellat dicens:* γυναῖκες ἀντ᾽ ἀνδρῶν. Feminæ loco virorũ. q.d. *non viri.*
οἱ ἄνδρες γεγόνασι γυναῖκες. *Herodot.* Viri facti ſunt feminæ.

γυναῖκες

γυναικὸς φρένες. *Diogenian.* Muliebris animus. *Sic Ennius.*

Vos etenim iuuenes animos geritis muliebres, Illáque virgo viri.

——— Digito ſcalpit caput vno. *Iuuenal. effeminati ſignum.*

Impudicum inceſſus oſtendit, & manus mota, & vnicum interdum reſponſum, & relatus ad caput digitus (*vnus.*) *Seneca. Et hoc poſtremum ab obtrectatoribus obiectum Pompeio ſcribit Ammian. Vnguentatos & bene ſemper olentes, carpit Martialis dicens.* Poſtume non bene olet, qui bene ſemper olet.

Male item audiebant etiam apud Ethnicos. Cincinnati. *Et* Calamiſtrati. *Cic.* Cirrati. *Perſi. Martial.* Frangentes in gradus comam. *Quintilian. &c. De Comatis celebris eſt Senarius Syneſij. quem Vide ſub* Gálánt. *Idem Syneſius de comato ait:* παχητιῶν μειράκιον ταῖς θριξὶ σημαινόμεθα. *.i.* Pathicum adoleſcentem è capillis (*cincinnatis*) cognoſcimus. Laxæ & talares tunicæ mollem notant *Sic Cice-*

Quos pexo capillo nitidos & imberbes aut bene barbatos videtis, manicatis ac talaribus tunicis, velis amictos non togis. *Et Plaut.*

Sanè genus hoc mulieroſum eſt demiſſitijs tunicis.

Niéwinien mi nic. Nic mi złego nié vczynił.

Winien mu, iák báran wilkowi.

οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. *Homer.*

Nunquam meos boues aut equos abegerunt .i. *Nunquam me damno aut iniuria affecerunt. dictum ex more priſci ſæculi quo opes & diuitiæ erant pecora.*

ὅ μ' ἠδίκησεν ὅσον ἀρνὸς τὸν λύκον. *A.*

Quantùm lupo agnus nocuit, is tantùm mihi. *Huc facit & illud.*

Corinthiis non indignatur Ilium. *Sub* Niéuſzkodźił.

Niéwinnego krzywdźić, ábo trapić ſie nie godźi

Male mereri de immerente inſcitia eſt. *Plaut.* .i. *Stultitia. Feſtus.*

τὸ ἀναίτιον τ' ἀνέρ' ἀδικῆσαι ἀθέμιτον. *A.* Nefas nocere eſt innocentibus viris.

Quid immerentes hoſpites vexas canis Ignauus aduerſus lupos? *Horat.*

Innocentiæ Symbolum apud Ælianum Capito piſcis, qui licet animatis viuat, nullum tamen viuum attingit, ſed & cùm in mortuum incidit, caudâ priùs commouet, & ſi viuere adhuc aduertit, relinquit.

Niewinnego wypuśćić, winnego ſkaráć.

ἀντὶ παρθένου ἔλαφος ἀπεκτάνθη. *Ex Euripide.* Pro virgine (*Iphigenia immolanda*) cerua (*miraculo ſuppoſita*) occiſa eſt. *Statius. Alluſit & Martial.*

Niewinnemu przy winnem śie doſtáie.

αἱρεῖ πελαργὸν σὺν γεράνοις πάγη ὁμῇ. *A.* (*vel* γεράνοις. *Gabrias produxit α ſimplex.*) Cum gruibus vna capit pedica ciconiam. *Apologus Gabriæ eſt. Capta eodem laqueo cum gruibus ciconia, orabat aucupem vt ſe innoxiam quin vtilem dimitteret. reſpondit ille:* Tu quidem innoxia es, ſed idem laqueus te qui noxias conſtringit. *Addo epimythion huic loco aptum, nam ipſe aliud habet;*

Ϛὺν ἀιτίοις κ᾽ ἀναίτιος κολάζεται. *A.* Innoxius cum noxiis pœnas luit.

Niéwinny śmiélé mowi / i pátrzy.

Decet innocentem qui sit atque innoxius
Seruum superbum esse apud herum potissimùm. *Plaut.*

Quæ non deliquit, decet audacem esse & confidenter pro se & proteruè loqui. *Idem.*

Ξὺν τῷ δικαίῳ γὰρ μέγ᾽ ἔξεστι φρονεῖν. *Sophocles.*
Cum iustitia enim plurimùm sapere licet. *Vel*
Vbi causta iusta est, tollere licet spiritus.

οἱ ἄνδρες ἀγαθοὶ ὀρθοῖς βλέπουσιν ὄμμασι. *Xenophon.*
Viri probi erectis oculis aspiciunt.
τὸ Ϛυνειδὸς ἀγαθὸν φιλεῖ παῤῥησιάζεσθαι. *Pausanias.*
Bona conscientia solet loqui liberrimè. *Philippus Rex apud Lucianum.* Dignus est, *inquit*, Demosthenes qui liberè loquatur. Nam ex omnibus Græciæ Oratoribus huic nil expensum fertur in meis rationibus. V. Śmiáłość pokrywká złośći.

Niéwinnia go téfzcé / á iuż śię wymáwia / oczyśćia.

Priùs antidotum quàm venenum .s. *sumit. S. Hieron. quanquam antidotus propriè ante venena sumitur, vt à Mithridate factitatum est. quare rectiùs diceretur.* Priùs remedium, &c. ἀπηγορεῖτ᾽ ἔνοχος περὶ τοῦ ἐγκλήματος. *A.*
Se nemine accusante mox purgat reus.

οἱ φῶρες προσεγκαλοῦσι. *Aristides.* Fures ipsi accusant. *Vel* Fures priores aliquem alium accusant. *Dictum hoc quadrat in reos astutos, qui criminis conscii, priores crimen propalant, & in aliquem transferunt, vt suspicionem culpæ vel noxæ, mentita innocentia & audacia euadant. Simile est* Winniéyszy pierwszy do woyté. Wymáwiá śię.

Niéwola dobrowolna sprosna.

Nulla turpior seruitus quàm voluntaria. *Seneca.*
ἐλευθέρῳ αἴσχιστον ἐθελοδουλία. *A.* Seruum esse sponte libero turpissimum.
Quid interest magna sint an parua quæ seruire te cogunt. *Seneca.* Máte mowiß noßę peto. Coż né tem kiédy ćię ieto?
λέων κρόκῃ δεθείς. *Lucian.* Leo filo vinctus. *de viro docto in aula degente spe lucelli cuiuspiam.* Emori potiùs quàm seruire (*liberum*) præstat. *Cic.*

Niewola dowćip zátłumia.

ἡ δουλεία τῆς ψυχῆς γλωττόκομον. *Dyonisi Longinus.*
Seruitus animæ theca, scrinium, carcer, retinaculum.
ἥμισυ τῆς ἀρετῆς ἀποαίρει δούλιον ἦμαρ. *Homer.*
Dimidium virtutis adimit seruilis dies, vita, conditio.
δουλεία τοῖς ἐλευθέροις ἀφορητότατόν ἐστι. *Philo.*
Seruitus libero homini intolerabilis maximè est.
Multa in hanc sententiam habet Cic. vt illud. Seruitus est obedientia fracti animi, *Itē.*

ἥμισυ τῆς ἀρετῆς ἀποαιρεῖ δούλιον ἦμαρ. *Homer.*
Dimidium virtutis adimit seruilis dies, vita, conditio.
δουλεία τοῖς ἐλευθέροις ἀφορητότατόν ἐστι. *Philo.*
Seruitus libero homini intolerabilis maximè est.
Multa in hanc sententiam habet Cic. vt illud. Seruitus est obedientia fracti animi, *Itē.*
Aliæ nationes seruitutem pati possunt; Populi R. propria est libertas. *Item.*
Serui, quorum vis & conditio fortunæ infima est.
ἡ ἀηδὼν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδει. *Philo.* Luscinia non canit in cauea. Niewola nie wésołá. *Sed Christiani & præsertim religiosi viri, si sunt vt esse debent, liberè & libenter obediunt suis principibus & antistitibus: neque hæc obedientia est carcer scrinium vel vinculum ingenii vel animi generosi.*

Niéwola nárabi dréw. Niéwola wßystkiego náuczy. Potrzébá náuczy ßukáć chlebá.

Necessitas ignauissimum quemque ad solertiam reuocat. *Seneca.*
Ignauiam necessitas acuit. *Curtius.* Ingenium mala sæpe mouent. *Ouidi.*
Durum vel ingens telum necessitas. *Cic. Liui.*
Necessitas — Clauos trabales & cuneos manu Gestans ahena. *Horat.*
Si figit adamantinos Summis verticibus dira necessitas Clauos. *Idem.*
—Grande doloris Ingenium est, miserisque venit solertia rebus. *Ouid.*
Et labor ingenium miseris dedit; & sua quemque
Aduigilare sibi iussit fortuna premendo. *Manilius.*
δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύει πλέον. *Euripides.*
Dura necessitate fortius nihil.
ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται τάχα. Necessitas mox cuncta subiicit sibi.
χρεία διδάσκει κἂν ἄμουσος ᾖ σοφόν. *Suidas.*
Necessitas magistra sapere facit rudem.
παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. In malis prudentior.
Longè violentiùs semper ex necessitate, quàm ex virtute corrigimur. *Seneca.*
ἡ θλίψις εἰς στουδὴν ἐπανάγει, καὶ πεπλανημένην ἔξω, καὶ περὶ πολλὰ τὴν διάνοιαν κεχηνυῖαν, πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφει. *S. Chrysostom.* Calamitas sedulitatem vel solicitudinem adducit; & vagantem foris ac circa multa hiantem animum ad se conuertit. O quantùm cogit egestas! *Martial.*
μέγα καρτερὸς ἀνάγκη. *Q. Calaber.* Ingens robur necessitas.
χρειὼ πάντ' ἐδίδαξε. τί δ' οὐ χρειὼ κεν ἀνεύροι; *Archytas.*
Necessitas omnia docuit. quid autem illa non inueniret?
εὑρετὶς ἄρα ἐστὶ λογισμῶν ἀνάγκη. *Heliodor.* Inuentrix consiliorum necessitas.
Efficacior in rebus aduersis necessitas quàm ratio. Efficacior est omni arte imminens necessitas. *Curtius.* οὐδὲν τοῦ πάσχειν εὑρετικώτερον. *Nazianzen.*
Nil tam ad inueniendum confert quàm dolor, cùm quis aliquid patitur.

Pater ipse, colendi haud facilem esse viam docuit, &c.

—Curis acuens mortalia corda, Vt varias vsus meditando extunderet artes. *Virg.*

πᾶντα δ' ἐπάντ' ἐδίδαξε πικρὴ πάντολμος ἀνάγκη. *Epigram.*

Omnia hæc docuit amara omnia audens necessitas.

οὐδεὶς ἀνάγκης κρείττων ἐστὶ διδάσκαλος. *Xenophan.*

Nullus magister melior quam necessitas. *Affine*, Desperácya. Zły głód.

Nié wołay, ták bárzo. Nié wołay wézmąc gebę ná ratuß.

Scio bona te esse voce, ne clama nimis. *Plautus in Mostellaria.*

Euge, strenuè. Beatus verò es nunc cùm clamas. *Idem ibidem.*

Quid tu te hominum teterrime venisti huc extentatum? (*.s. vocem, latera. Lambinus*) *Ibidem plura in eandem sententiam.*

Stentora vincere possis. *Iuuenal.* *Aut* Polyphemum, *10 Odyssea vel 3. Æneid. vbi ille:*

Clamorem immensum tollit, quo pontus & omnes
Intremuêre vndæ, penitusque exterrita tellus.

Postes & columnas rumpit. *apud Ælian.* *Sic apud Iuuenalem. Satyræ 1.*

Conuulsaque marmora clamant Semper, & assiduo ruptæ lectore columnæ.

Et 7. fregit subsellia versu *.s. recitator vel declamator.*

μὴ λαρυγγίζης. Ne validè clames. *ne dilatato gutture totā vocē effundas.* V. Wołá bárzo.

Niewolnik ma iezyk wolny.

Seruam (.i. *seruilem*) operam, linguam liberam herus meus me iussit habere. *Plaut.*

εἰ σῶμα δοῦλον, ἀλλ' ὁ νοῦς ἐλεύθερος. *Sophocles.*

Seruile corpus, mens at ingenua est mihi. *Vel*

Sum corpore quidem seruus, ast liber animo.

Licebat etiam teste Plutarcho seruis mutare dominos, postulando vt se vendant mitioribus.

Niewolnik rzadki dobry.

δούλου δὲ χεῖρον οὐδὲν οὐδὲ τοῦ καλοῦ. Seruo nihil deterius vt quoq; sit bonus.

ἥμισυ τῆς ἀρετῆς ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι. *Homer.*

Dimidio priuat virtutis Iuppiter illos,
Seruilis quoscunque viros sors ceperit vnquam. *Huc potest trahi, Seruilis capillus. quia serui manumittendi capillos radebant Athenis.* V. Gruby.

οὐ γὰρ ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ δεῖ πιστεύειν αὐτοῖς τὸν νοῦν κεκτημένον. *Plato.*

Nihil enim sanum habet animus seruilis, neque credere oportet eis hominem qui sapit. Spartani serui, maximè serui. V. Tákiem badź, zá tákiego chceß być miány.

Nié wronie-m z ogoná wypadł. Iiać też nié sroce.

Et ego deus sum & genus mihi vnde tibi. V. Co pan pánu vczyni.

—Et nos aliquod nomenque decusque Gessimus. *Virgil.*

—Et mi genus ab Ioue summo. *Idem.*

θεῖον ἀληθῶς αἷμα καὶ γένος. *Plutarch.*

Non

Non ego pauperum Sanguis parentum. *Ex Horatio qui id non negante sed affirmante sensu protulit, addens O bibo. cum quo Non, iungit.* *Lib. 2. Regum c. 3. Abner ait :* Nunquid caput canis ego sum?

In Milite Plauti Periplectomenes commendans suos mores addit & genus dicens :

Post Ephesi natus sum non in Apulis, non in Vmbria .i. *in ciuitate eleganti, benè morata, facetiisq; dedita ; non inter rusticos stupidos inurbanos quales Apuli & Vmbri. Vnde & Catullus ait :* Aut porcus Vmber. *Sic Douza.*

οὐκ ἐκ κόπρου τοῦ ὄνου ὥσπερ κάνθαρος ἐτέχθην. *Ex Suida.*

Non è stercore asini vt scarabæus prodij.

Nie wspominay złego.

Ne refrices obductam cicatricem, vulnus, dolorem. *Ex Cic.*

Facta cicatricem ducere nostra sine. *Ouid.*

μὴ κίνησον ἕλκος λόγου κρυφίου. *Plutarch.* Ne moueas hulcus absconditi sermonis.

μὴ μνησικακήσῃς. *Aristophan.* Ne mentionem facias malorum.

ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. *Homer.*

Verùm hæc acta quidem mœsti licet ire sinamus.

——— ἔπος δ᾽ εἴπερ τι, βέβακται

δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. *Idem Homer.*

Verbum si dictum est durius, extemplò id ferant abreptum procellæ.

γλυκὺς ἀγκών. *Plato. Suidas.* Dulcis Ancon. *vox est abominantis aliquid* κατ᾽ ἀντίφρασιν *vel* εὐφημισμόν. *q. d.* εὔφημα φώνει. Bona verba. *vel,* Bene ominata loquere. *Ancon enim est cubitus & illi similis locus in fluminibus circa ripas qui solet esse periculosus ; item summa montium iuga ; Item Carthagine carcer obscurus & profundus ; item Sardis voluptatum plenus locus sed naufragiis crebris infamis & periculosus. Plura Parœmiographi.* Lysandrum ne eruas è sepulchro. *Apud Plutarchum mortuo Lysandro Agesilaus reperit eius scriptum de mutanda forma Reipub. quod cùm ad odium mortui euulgare vellet, Lacratidas Ephorus vetuit dicens.* οὐ δεῖ ἀνορύττειν τὸν Λύσανδρον, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον αὐτῷ συγκατορύττειν πανοῦργως καὶ πιθανῶς συντεταγμένον. Non est eruendus è sepulchro Lysander, sed & oratio eius consepelienda, vafrè & ad persuadendum aptè composita.

οὐδ᾽ ὄνομα εἴη ἔτι. *Theocrit.* Ne nomen quidem ampliùs sit vel audiatur .s. *belli.*

In Asinaria Plauti facta ab hero mentione pistrini, seruus dicit :

Neque hercle ego istuc dico, nec dictum volo.

Teque obsecro hercle, vt quæ locutus, despuas.

Dictum id ex more Ethnicorum exspuere solitorum ad mentionem alicuius mali. Varro. Plini. V. Wypluń. *Sed & Christiani aliqui hanc superstitionem vsurpant, præsertim vetulæ piatrices. Quanquam & sine superstitione ad res abominandas visas vel auditas naturali impulsu exspuimus. hinc illæ locutiones :* Respue quod non es. *Persius.* Despuere in mores. *Idem. exsecrari, abominari. & suprà Plaut.*

Apud Plautum item, cùm dixisset quidam : Perijmus. *Rt. alter.* Principiũ inimicis dato.

Sic apud Terentium. Sic inimicis nostris fiet.
καὶ τ Σκελλίε βδελύττομαι. *Aristoph.m.* Et ipsum Scellij (*filium*) exsecror. *qui Aristocrates dicebatur. dictum est Aristocratiam exsecrantis.*
——— ἀπ' ἐκεῖνος ἄγγελος ἔλθοι. *Suid.* Procul absit nuntius aure.
Athenienses Phrynicum Poëtam mille drachmis mulctarunt, quòd Miletum socialem vrbem captam publicè repræsentans, quòd quasi domesticū malum refricaret; & ipsi in theatro illacrymati sunt. Herodotus. κυθωνύμε αἶσχος. *Zenodot.* Cythonymi probrum. *In hominem infamē & fœdi nominis, quod tacere sit melius, vt vox Græca indicat à celando nomine ducta.* *Vi.* Złego zapámiętáć nalépiey. Nie odnawiay bolu. Nie rozćieray.

Niewstydliwy. Psu oczy przedat. Ni wstydu ni Bogá.

Os canis. *Vel.* Os canis ferreum. *Catull.* κυνὸς ὄμματ' ἔχων. *Homerus.* κυνώπης. *Idem* .i. Canino aspectu. *Idem.* κυνοβλώψ. *Hesychio.* κυνῶν κύντερος: *Suidas.* Canibus impudentior.
ἀναξάρχε κύνεον μένος: *Plutarc.* Anaxarchi canina vis animi.
κύνεον ἦθος: Canini mores. κυνοκέφαλος *Aristophan.* Cynocephalus. Caniceps.
Sic Diogenes, Cynicus, κυνικὸς (.i. *mordax. impudens*) & κύων (*canis*) *dictus est. ob impudentiam & dicacitatem scurrilem, qua obuios quosuis allatrabat & mordebat; Item ob sordidam & immundam vitam ac mores. Ab eo philosophi quidam similes mores habantes, Cynici dicti sunt. Cic. Horat. Petroni. Laërti.* ἀναίδεια αὐτοῖς θεός. *Ex Zenodoto. Diogeniano.* Impudentia illi dea. V. Wstyd nie záwße pożyteczny.
Perfricuit os. *Cic.* ἔτριψε μέτωπον. *Athenæ.* Perfricuit frontem. *Seneca.* Perfricuit faciem. *Plini. iunior.* Frons perijt de rebus. *Persius.*
Os habet, linguam, perfidiam malitiam atq; audaciam. Confidentiam &c. *Plaut.*
Os hominis insignemq; impudentiam cognoscite. *Cic.* Os hominis. *Martial.*
Os durum. *Terent.* Oscum & Opicum os. *Festo Ausoni. idem quod Spurcum Lucretio, qui ait*: Prætor adhuc noster quam spurco est ore!
κότυος θιασώτης. *Synesius.* Cotyos sodalis. *dea erat impudentiæ præses.*
ὄπι & προσώπε τ' ἐςὶν ἀττικὸν βλέπος: *Aristophanes.*
Aspectus eius Atticum vultum refert .f. *impudentem. quales Attici erant.*
Luxuriantur etiā inoperto capite.i. *impudenter. Senec. Nā erubescentes operiebant caput.*
Musca symbolū impudentis *apud Ægyptios, Horus.* V. Nieśtworny. Kup sobie wstydu.

Nie wstydź śie tego, czym-eś ieśt, co robiß &c.

Ne pudeat artem proloqui quam factites. *Vetus dictum apud Cicer. qui in Oratore ait*: Me peruulgatissimus ille versus:
Artem pudere proloqui quam factites; dissimulare non sinit.
οὐκ αἶσχος ὁμολογεῖν τέχνην ἣν ἀσκέεις. *A.*
Artem fateri quam colis nullum est probrum.
Exsurge præco, fac populo audientiam, Exerce vocē quam per viuis & colis. *Plaut.*
Quod

Quod ſis, eſſe velis. *Martial.* *Sic Agathoalis Rex Siciliæ filius figuli non erubeſcit genus & conditionem patris dicens:* Rex ego qui ſum
Sicaniæ, figulo ſum genitore ſatus. *Auſoni.*
Benedictus XI. Pont. Max. matrem ſuam ſplendidè ornatam agnoſcere noluit, vili verò ſuo cultu lotricis reuerſam, amplexatus eſt. Albert. Crantzius.

Nié wßyſcy ná wóz, drudzy podlé wozá.

Non omnibus dormio. *Dictum Galbæ (al. Calbæ) cuiuſdam, qui in gratiam Mæcenatis hoſpitis ſimulabat ſe dormire, vt ille liberiùs ageret: cùm verò famulus quiſpiam ratus eum verè dormire, acceſſiſſet vini poculum ablaturus, reſpondit ille:* Se non omnibus ſed ſoli Mæcenati dormire. *Sic Rhodiginus ex Plutarcho.*
Porrò Cic. & Feſtus hoc tribuunt Cepio cuidam, qui Pararhenchon (.i. ſtertens) dictus eſt, quòd ſimularet ſe dormire, cùm vxore eius hoſpes abuteretur. Meminit & Lucil. huius poſterioris. De tali marito dixit etiam Iuuenal. Doctus ſpectare lacunar,
Doctus & ad calicem vigilanti ſtertere naſo.
Ad formam huius dicti eſt illud Ciceronis huic loco aptum. Non omnibus ſeruio.
οὐ πᾶσι καθεύδω. οὐ πᾶσι δουλεύω. *Ad dictum Polonicum habes Senarium hunc.*
πεζεύετ' ἄλλοι, πάντας οὐ χωρεῖ τ' ὄχος. *A.*
Non omnium eſt curru vehi, aliqui ite pedites.

Nié wßyſcy zá ſtół, drudzy przed ſtół.

τινὲς ἀνάκεινθ', οἷς διακονοῦσιν οἱ ἕτεροι. *A.*
Quidam recumbant, queis miniſtrent cæteri.
Poteſt huc trahi illud ex Suida, Ab alno cæteri. (*explicatum infrà ſub* Zá oknem.)
μακρόθεν ἀπ' αἰγείρου θεάτωσαν ἕτεροι. *A.*
Quidam è theatro, quidam ab alno cernite, (*vel plaudite: de ſpectaculis.*
ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἄρχον μὲν τῇ φύσει καὶ ἀρχόμενον, διὰ τὴν σωτηρίαν. *Plato.*
Inter homines eſt imperans & parens naturâ, propter conſeruationem.
Vi. Nié wßyſtko śie káżdemu zeydźie.

Nié wßyſcyſmy mądrzy. Mądrych nié wiéle.

ἀμήχανον ἅπαντας εἶναι σοφούς. *Lucianus.* Difficile eſt omnes eſſe ſapientes.

Nié wßyſtkie rozumy ſam poiadł.

οὐχ οἶος πέπνυται. Non ſolus ſapit. *Apud Homerum & Macrobium Tireſias, & apud Laërtium Chryſippus, ſolus ſapere dicitur.*
Apud Ciceronem quidam magiſter egregio viro dicit: Non multa peccas; ſed ſi peccas, te regere poſſum. *Scit aliquid, non omnia. Lucianus ſic.*
ὁ τὸ ὅλον εἰδώς, εἰδείη ἂν καὶ τὸ μέρος· ὁ δὲ μόνον τὸ μέρος, οὐκέτι καὶ τὸ ὅλον.
Qui totum ſcit. ſcit & partem: qui verò tantùm partem, nequaquam & totum.
Affine, Ieſt nád ćie. Ieſt rozum nád rozum. Nié wßyſtko iednemu.

Nié wszystkiego wszedy dostánié.

Non omnis fert omnia tellus. *Ex Virg.* Nec tellus eadem parit omnia. *Ouidi.*
India mittit ebur, molles sua thura Sabæi. *Virg.*
οὐδεμία χώρη καταρκέει πάντα ἑαυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται. *Isocrates.* Nulla regio cuncta sibi ipsi suppeditat, sed aliud quidem habet, alio verò indiget. *Idem dicit:*
τὴν χώραν οὐκ αὐτάρκη κεκτημένων ἑκάστων, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐλλείπουσαν, τὰ δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν φέρουσαν. Regio (*quæuis.*) non est sufficiens ad omnia necessaria; sed quibusdam caret, quædam verò idonea sibi plura fert.
οὐ πάντες τόποι τὰ αὐτὰ φέρουσι βοηθήματα. *Hippocrates.* Non omnia loca eadem ferunt auxilia. Magni pisces in mari capiuntur. *Godefredus.*
Non omnis fluuius fert secures. *Ex Apologo Æsopi de Lignatore & Mercurio, paululum commutato. Nam ibi dicitur.* Non semper fluuius &c. *In Mycono insula nulla sunt apes, & si inferantur, moriuntur. Rhodigin.*
Vulgare dictum est: Alia alibi proueniunt. V. Kázdy kray ma swoy obyczay.

Nié wszystkiemu trzébá wiérzyć. Nié wszystko prawdá co on powiádá.

μὴ πάντα πειρῶ πᾶσι πιστεύειν ἀεί.
Ne cuncta credas moneo semper omnibus.
Noli tu quædam referenti credere semper,
Exigua est his danda fides qui multa loquuntur. *Cato.*
αἰεὶ καινολάλοις πιστεύειν ἄπρεπες ἡγοῦ.
τὴν πίστιν δ' ὀλίγην νέμε πλείστων πλεῖστα λεγόντων. *Planudes.*
——— πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. *Aristot.* Multa mentiuntur cantores, pöetæ, *quia solùm spectant vt delectent audientes, siue veris, siue falsis.*
Vi. Nié wierz. Nié dowierzay. Nié pewna to.

Nié wszystko iédnemu Bóg dał. Jéden to ma, drugi owo. Zaden wszystkiego nié vmie, niema. Nié wszystko iédney głowié vmieć dano: drugiem teżnieco zostáwić kazano.

Nemo potest omnia scire. *Varro.* Non omnia eidem dij dederunt. *Liui.*
Supra mortalē facultatē est, eundem & sapientissimū esse & valentissimū. *Valer. Max.*
Vniuersæ disciplinæ vix aliquem consultum, plurimos partium eius inuenias magistros, per quos efficere queas perfectum villicum. *Columella de agricultura.*
——— οὐ πᾶσιν πάντα δέδωκε Θεός. *Eustathi.* Non cunctis cuncta Deus tribuit.
οὐδεὶς δ' ἀνθρώπων αὐτὸς ἅπαντα σοφός. *Theognis.*
Nullus hominum ipse in omnibus sapiens est. Nemo solus satis sapit. *Plaut.*
Σπάνιόν ἐστι τὸ τυχεῖν ὁμοῦ πάντων, ὡς εὐγενῆ τε καὶ πλούσιον εἶναι καὶ καλὸν ἅμα τὸν αὐτόν. *Galenus.* Rarum est omnibus simul potiri, vt idem & nobilis & diues & formosus (*bonus*) pariter sit.

πάνυ ῥοις

παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. *Theognis.*

Paucis hominibus virtus & fama adest, felix qui horum vtrumque sortitus est.

οὐδ' ἄρα πῶς ἦν ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. *Homer.*

Nec enim vllo modo fieri potest, in omnibus operibus peritum virum esse.

ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο προσκεῖται γέρας. *Euripides.*
At cuncta scire nemini mortalium Accidit, at alia dos viro adiacet alij.

τυχεῖν δ' ἓν ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. *Pindar.*
Consequi vnum omnem felicitatem impossibile.

ἐν ἅπασι τὸ τέλειον ἀδύνατον. *Plutarc.* In omnibus perfectum esse impossibile est.

Cicero de Zeuxe pulchritudinem in pluribus vultibus virginum formosarum venante, ait: Neque enim putauit, omnia quæ quæreret ad venustatem, vno in corpore se reperire posse.

οὐ πανταχῇ ὁ φρόνιμος ἁρμόττειν δοκεῖ.
Non omne sapiens aptus ad negotium est.

ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτεχνήσεις. *Pindarus.* Aliæ aliorum inuentiones.

Alius in alia re præstantior. *Erasm. ex Homero, qui ait:*

ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν ὁ δ' ἔγχει πολλὸν ἐνίκα.
Hic verbis, ille ast multò præstantior hasta.

ἴσως γὰρ πάντες ποικίλ' ἐπιστάμεθα. *Theognis.*
Æqualiter omnes varia scimus. *Affine,* Jest rozum nád rozum.

Nié wszystko możemy co chcemy.

τοιαῦτα τὰ ἡμέτερά ἐστιν, οὐχ οἷα βούλεταί τις, ἀλλ' οἷα δύνανται. *Plato.*

Eiusmodi sunt res nostræ, non quales quis optet, sed quales esse possunt.

βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα.
Ditescere omnes cupimus, at non possumus.
πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα.
Bene viuere omnes volumus, at non possumus.

οὐκ αἰσχρὸν τὸ μὴ πάντα δύνασθαι. *Plutarc.* Non turpe est non omnia posse.

οὐχ ἅπας ἅπαντα δύναται. *Synesius.* Non quiuis omnia potest.

Non omnia possumus omnes. *Lucret. Virgil.* *Affine,* Nié wszystko śie wyiáwi.

Nie wszystko prawdá co ludźié mowią. Ludźié pod czás ledá co mowią/ trzeszą/ splotą.

Est vbi peccat vulgus. *Horát. de iudiciis & sermonibus populi loquens.*

Mimum fama Deum fecit. *Seneca. Et Virg. de fama.*

Tam ficti prauique tenax quàm nuntia veri. *Ouidi. item de eadem.*
Quæ veris addere falsa Gaudet. *Item.*
Mistaque cum veris passim commenta vagantur.

πάμπολλα δῆμος κενεόφρων ψεύδη λέγει. *A.*

Permulta falſa vulgus inſipiens ſerit.

Gallus Luciani referens ad Troiam acta & à ſe viſa ait:

μήτε αἴαντα οὕτω μέγαν, μήτε τὴν ἑλένην οὕτω καλὴν ὡς οἴονται. *&c.*

Neque Aiacem tam magnum, nec Helenam tam pulchram fuiſſe quàm vulgò putatur & fertur. V. Poſpolſtwá rozſadkiem. Mow luckich.

Nié wßyſtko rázem (wyday, pokázuy.) Schoway ná drugi raz: ábo/ od przygody.

Rerum natura, ſua ſacra non ſimul tradit. *Seneca.*

Eleuſina (*Atticæ locus ſano Cereris celebris*) ſeruat quod oſtendat reuiſentibus. *Idem.*

τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ. *Plutarch.*

Manu oporret ſerere, & non toto thylaco ſeu corbe.

Ne integrum faſciculum in ignem .i. *parcendum. Pythagor.*

οὐ πάντα κύβον ἅπαξ ἀναῤῥῖψαι. *E Lucia. Euripid.* Non omnis alea ſimul iaciēda.

εἷς ὑπὲρ πάντων κύβος ἀνεῤῥίπτετο, σωμάτων, χρημάτων, δόξης, ἡγεμονίας. *Ariſtides.* Vna de omnibus alea iaciebatur, de vita, opibus, fama, principatu.

μηδέποτ' οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθεν πινόντων. *Heſiod.*

Ne cratera ſuper potantum pone lagenam .i. *Non omnia ſimul exponas prodigenda. Godofrid. Vel ne vaces aſſiduis perpotationibus. ad quas inuitat calix crateri vaſi vini maiori impoſitus. alij aliter explicant.* Pecunia ſine peculio fragilis. *Pandect. Peculium eſt quod ſubſidii cauſa in tuto reponitur, diuerſum ab eo quod in vſu eſt. Aptiùs ità efferes ad Polonicum dictum. Ne pecunia tibi ſit abſq; peculio.*

Ne vni naui facultates omnes committas. *ex Heſiodo qui ait:*

μηδ' ἐπὶ νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθαι.

Neue cauis ratibus pariter tua tradito (*vel credito*) cuncta.

μεληδὸν ὁ λύκος ἐσθίει τὸν ἄρνιον. *A.*

Nié wßyſtko rázem. *alio ſenſu.* Fruſtatim agnum comedit lupus. *Ex Iure Pontificio. Affine,* Obſczaday. Ogladay ſie.

Nié wßyſtko ſie kázdemu zeydźié/ ſłuzy/ przyſtoi

οὐ πάντα πᾶσι συμφέρει. *Eccleſiaſtic. 37.* Non omnia omnibus conueniunt.

Vulgare dictum. Non omnia omnibus apta. Omnia non pariter rerū ſunt omnibus apta. *Properti.* οὐ πάντα πάντων ἐστί. *Plutarch.* Non omnia ſunt omnium.

Aliud alios decet. *Quintilian.*

Non in omnes arbitror omnia conuenire. *Cicero.* Alexander non niſi ab Apelle pingi & à Lyſippo fingi volebat. *Idem.*

Hoc licet facere impune huic, illi non licet:

Non quòd diſſimilis res ſit, ſed quòd is qui facit. *Terent.*

Plurima ſunt quæ Non audent homines pertuſa dicere læna. *Iuuenal.*

Arcta decet comitem (*diuitis*) ſanum (*cautum*) toga (*libertas loquendi*) *Horat. Leuit.*

Caput artis est, decere quod facias. *Quintilian.* *Minerua tibiam inflabat, sed videns in aqua buccas tumidas & deformes, eam abiecit. Ex Plutarcho.*

Non possunt primi esse omnes omni in tempore. *Laberius.*

δεῖ τοὺς μὲν εἶναι δυστυχεῖς τοὺς δ' εὐτυχεῖς. Alij beati sint opu'st miseri alij.

Elige quid nolis. quis enim pudor, omnia velle!

Et si quid nolis Tucca relinque mihi. *Martial.*

Non omnis ætas Lyde ludo (*literario*) conuenit. *Plaut.*

Non quælibet vitis insitionem patitur. *Seneca.*

μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει μελέτα. *Pindarus.*

Vnum nos omnes non alet studium.

Ætatem aliam aliud factum conuenit (.i. *decet.*) *Plaut.*

τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνονται *Plato.* Inæqualibus, æqualia fiunt inæqualia.

Mel venenatum quod apes Pontica, Persidis & Mauritaniæ conficiunt, ipsis est innoxium. Plinius. Cicuta sturnis alimentum, homini venenum. *Rhodigi. ex Galeno.*

Coruo lacerante dorsum asini & pastore ei arridente, lupus ait: Si ego hoc facerem, omnes me cum canibus, telis, saxis, clamore insectarentur. *Æsopus.*

Similis apologus apud Plutarchum de lupo & pastoribus ouem comedentibus, hos enim ille videns è longinquo dixit: εἰ ἐγὼ τοῦτ' ἐποίουν, πόση κραυγὴ ἐγίγνετ' ἄν; Si ego id facerem, quantus clamor tolleretur? *Suidas.*

Item alius cuiusdam, de asino, qui videns catellum in sinum heri sui insilientem, idem tentauit, & fuste abactus est. Item de cera, quæ durescere more argillæ volens, in ignem se coniecit, & liquefacta est. In conuiuio Dionysij Aristippus rogante rege saltauit purpuratus, dicens: Qui pudicus est, nec inter Bacchanalia corrumpitur. *Plato autem saltare noluit, dicens, se id dedecere. Vide dictū Antigoni sub* Wymowkę łácno náleść.

Nié wszystko śię wyiáwi/ co sen przed oczy stáwi.

Nié kożdemu bedźie gmyśli/ ná co iedno więc pomyśli.

Nié wszystko tuż otrzymamy/ czego od Bogá żądamy.

Non quiduis contingit quod optâris. *Erasm.*

οὐδέ τῳ ἀνθρώπῳ παραγίνεται ὅσσ' ἐθέλησι. *Theognis.*

Non cuncta eueniunt homini quæcunque peroptat.

ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ. *Homer.*

Sed nec Iuppiter ipse hominum sensa omnia adimplet.

Non quacunq; manu victima cæsa litat .i. *grata est diis & impetrat. Martial.*

Alterum conceditur alterum negatur. Alia dantur, alia negantur. *Erasm.*

τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε. *Homer.*

Hoc concessit ei diuûm pater, abnuit illud. *Sic & Virgil.*

—Voti Phœbus succedere partē Mente dedit, partē volucres dispersit in auras.

πολλὰ δοκηθέντ' οὐκ ἐτελέσθη, τῶν δ' ἀδοκήτων πόρον εὗρε Θεός. *Euripid.*

Multa sperata non euenerunt. Insperatis autem viam reperit Deus.

ξεῖν', ἤ τοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι ἀκριτόμυθοι

γίγνοντ', ὐδέ τι πάντα τελεῖται ἀνθρώποισι. *Homer.*

Hoſpes, ſomnia quæ perfici nequeunt & quaſi ſine iudicio prolata

Accidunt, nec omnia implentur vel ad effectum deducuntur hominibus.

Si ea dormiētes agerēt, quæ ſomniarēt; alligandi eſſent omnes qui cubitū eunt. *Cic.*

By wßytko czynić miał co we śnie przyyδźie: Wiezáć by trzebá człeká gdy ſpáć idźie. *Affine*, Nádźieiá często omyla. Nie wßyſtko możemy. Sen márá. Przéſtánieß ná &c.

Nie wßyſtko śie záwße zgodźi.

σῦκον μετ' ἰχθὺν, ὄσπριον μετὰ κρέα. *Athene.*

Poſt piſces ficum, poſt carnes eſto legumen .i. *edito.*

τρῶγε μετ' ἰχθύδιον κάρυον, μετὰ τὰ κρέα τυρόν. *A.*

Poſt piſces nux ſit, poſt carnes caſeus adſit. *Anonym. Rhythmic.*

Nie wßyſtko też trzebá powiádáć. Prawdy podczás zámilczeć nie wádźi/ ábo lepiey.

Alia euulganda, alia celanda. *Sic Homer.*

ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δέ γ' ἂν κεκρυμμένον εἶναι.

Sed hoc quidem dicendum, hoc verò abſconditum eſſe.

Vbi non eſt auditus, non effundas ſermonem. *Eccleſiaſtic. cap. 32.*

ὔτι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλήθει' ἀτρεκὴς, καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐςὶ σοφώτατον ἀνθρώπων νοῆσαι. *Pindarus.* Non omnis veritas vtilis (*eſt*) patefaciens faciem exactè, ſed tacere ſcire ſæpe ſapientiſſimum inter homines. *Sed tamen citra mendacium. Iudici verò legitimo & in Sacramentali confeſſione ſacerdoti nefas eſt veritatem celare. Affine*, Miey iezyk. wiedz nie wiédząc. Milczéć lepiey. Milczenie

Nie wßyſtko też trzébá vmieć/ wiédźieć.

Nec ſcire fas eſt omnia. *Horat.* Sapientis eſt quædam velle neſcire. *Iuli. Scalig.*

Neſciri facienda, tutiſſimum in expeditionibus creditur. *Vegetius.*

ὐ πάντα πάντας γνῶναι ἐν βίῳ δέον. *A.* Non omnia omnes noſcere in vita decet.

χειρονομεῖν ἐπίσταμαι, ὀρχεῖσθαι ὐκ ἔμαθον. *Xenophon.*

Geſtus edere vel cantum manu regere ſcio, ſaltare non didici.

Neſcire vellem literas: *dixit Nero nondum corruptus, Præfecto poſtulanti, vt ſubſcriberet decreto in duos latrones lato. Seneca.* μήτε ἀκύειν μήτε ὁρᾶν. *Lucian.*

Neque audire neque videre *ſe profitebantur certò aliquid Sceptici. Eorundem dictum* μηδὲν ὁρίζω. Nil definio. Scias iſta, neſcias, fient. *Seneca.*

Affine, Głupi. Náuká wielká. Głupiem być nalepiey.

Nie wßyſtko zá iedno. Miédzy wielá/ iedno drugiego lepße naydźie. Może/ ábo godźi śie obráć.

ἐντὶ γὰρ ἄλλαι ὁδῶν ὁδοὶ περαίτεραι. *Pindar.* Aliæ viæ aliis faciliores tranſitu.

Seruus ſeruo: Vir viro præſtat. *& ſimilia vide ſub* Ieſt nád cie. & Ieſt rozum.

Mihi laudatius videtur quod deligitur, & ad quos delectus adhibetur. *Cicero.*

εἰ πάντα ἴσα, μηδεμί' ἐστ' ἐκλογή. *A.* Si paria cuncta, quis locus delectui?

ἔξεστιν ἐκλέγειν, ὅπου πολλὰ θ' ὅμοια. *A.* Vbi multa ſunt ſimilia, deligere licet.

Nie wßyſtko zdrowo/ co ſmakuie.

οὐ πάντα γ' ἐστὶ τὰ γλυκάζοντ' εὔτροφα. *A.*

Non cuncta quæ benè ſapiunt, benè nutriunt.

Voluptas contra valetudinem perpetuò militat. *Petrarchà.*

ἐχθρὸς μέγιστος τῆς ὑγείας ἡδονή. *A.* Hoſtis voluptas ſanitatis maximus.

Impia ſub dulci melle venena latent. *Ouid. vide hoc ſuprà.* Nie wßyſtko ſie każdemu.

τῇ τῶν Σειρήνων μουσικῇ ἀκροώμενοι ἀπόλλυνται. *Demoſthen.*

Sirenum muſicam (*ſuauiſſimam*) audientes intereunt.

πλεῖστοι τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίρουσι. *Iſocrates.*

Multi cibis ſuauiſſimis potiùs quàm ſaluberrimis delectantur.

Futile eſt illud dicterium, quòd tanquam ex adytis Medicinæ depromptum vulgò iactatur: Quod ſapit, nutrit. *Quam multa enim ſunt ſaporis grati, valetudini noxia? & quam multa nullius vel ingrati ſaporis eidem admodū conducentia? Leges ſæpe apud Plinium herbas flores radices dulces & mella ipſa varia venenata, quòd ſuprà attigi. Refutat hoc dictum Ludouic. Cornerus Venetus. Quod verò Rhodiginus lib. 9. c. 15. ex Hippocratis & Galeni auctoritate affert: (Potum & cibum paulò deteriorem ſi ſuauiter ſumatur, vtiliorem eſſe ſtomacho, quàm alium paulò meliorem qui inſuauis eſt, quòd is nauſeam, inflationem, fluctuationem in ventriculo faciat.) non obſtat id dicto Polonico. Non enim hi Medici dicunt: Omnes cibos ſapidos eſſe ſalubres, ſed comparant cibos vtiles & inutiles, ſapidos & inſipidos, non tamen penitùs malos & ſapidos, ſed minus bonos aiunt aliquando vtiliores melioribus inſipidis. Sunt quidam cibi inquit Plutarchus (de differentia adulatoris & amici) qui neque ſanguini, neque ſpiritibus, neque neruis, neque medullis, quicquam proſunt & carnem putridam ac morboſam generant: tales adulatores, &c. Sed Polonicum dictum latiùs vſurpatur, ſenſu etiam ad animum tranſlato.* V. Smak zdrowia nieprzyiaciel.

Nie wßyſtko złoto/ co ſie świeci. Luckie mnimanie omylne częſto y falßywe. Piękność zwierzchnia zdradliwa.

Fallit enim vitium ſpecie virtutis & vmbra. *Iuuenal.*

Ne qua ſub ærato mendoſum tinniat auro. ſ. *attende. Perſi.*

οὐ πᾶν τὸ στιλπνὸν εἶναι οἴου χρυσίον. *A.*

Non omne quod ſplendeſcit aurum credito. *E Gallicis.*

πολλάκι —— τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται. *Theocrit.*

Sæpe quæ pulchra non ſunt, pulchra videntur.

πολλάκι γὰρ γνώμην ἐξαπατῶσ' ἰδέαι. *Theognis.*

Sæpe etenim mentem decipiunt ſpecies. Decipimur ſpecie recti. *Horat.*

οὐ πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνεῖν. *Ex Clement. Stromat.*

Non omnis lapis vnctus adorandus eſt.

Sigiſmundus Imperator famulo non contento ſua ſorte, & aliis feliciorem inuidenti, duas pyxides paris formæ & ponderis alteram auro alteram plumbo plenam exhibuit, & eligere præmonitum de incluſis metallis iuſſit: cunque ille plumbo repletam elegiſſet & aperuiſſet. En

inquit Imper. non per me stetit quo minùs diues euasisses. sed Deus ita voluit. Gaspar Peucer. Simile exemplum vel apologum potiùs habet Damascen. in historia Barlaam & Iosaphat

Nie wtykay palcá miedzy drzwi/ bo się vszczynieß.

φίλων κριτὴς μὴ γίνε. *Pittacus.* Amicorum iudex ne fueris.

μηδέποτε πειρῶ δύο φίλων εἶναι κριτής. *Menander.*

Inter duos ne sis amicos arbiter. *Solon ciuitate in tres factiones diuisa, nulli adhæsit sed omnibus concordiam suasit. Plutarch.*

Bias dixit: Malle se inter inimicos, quàm inter amicos esse iudicem; nam ex amicis alterum inimicum, ex inimicis alterum amicum habebo.

Fratrum rixæ similes sunt pessulis palatij. *Garner. Gallic.*

Fratres ambulantes lapidem in medio non debent admittere: & canem inter medios transcurrere, mali ominis est. Apud Plutarchum.

Nie wysigluieß się. Nie wyśliźnieß/ Nie wykraćiß się sianem. Nie vmkniesz się.

μέσος ἔχῃ. *Aristoph.* Medius teneris.

μέσον λαβών σε ἄφυκτον ἔχω. *Idem.* Medium te teneo ne effugias.

τῷ θρίῳ ἔγχελυς κρατεῖται, *vel* τὴν ἔγχελυν κρατῶ.

Folio ficulno anguilla tenetur, *vel* anguillam teneo. *hoc enim ob asperitatem facile anguillam lubricam detinet.*

Ne si ad aulam quidem Iouis fugias, euades. V. Smierć nieuchronna.

Quadrigas si nunc inscendas Iouis, atq; hinc fugias, ita vix poteris effugere infortunium. *Plaut.* χελώνην μετόπισθε διώκει ταχὺς ἵππος. *Plutarch.*

Testudinem insequitur celer equus.

ὁ λύκος τὸν ἀετὸν φεύγει. *Suidas.* Lupus aquilam fugit .s. *frustrà.*

Ego premo fauces defensionis tuæ. *Cicero.*

In tuo foro res vertitur. *Plaut. quare non potes recusare iudicij actionem.*

Apud eundem quidam deprehensus in mendacio, dicit:

Nec subdolis mendacijs vsquam mihi integumentum est meis,
Nec sycophantijs, nec fucis vllum mantellum obuiam est,
Neque deprecatio perfidijs meis, nec malefactis fuga est,
Nec confidentiæ vsquam hospitium est, nec diuerticulum dolis. &c.

ὑφαιστείοις δεσμοῖς ἐδέθης. *Ex Homero Suid.* Vulcanijs vinclis ligatus es.

Ex his laqueis si te exueris, ac te aliqua vi ac ratione explicâris, in plagas maiores incidendum est. *Cic.*

Ita illum hodie intricatum dabo, vt ipse, quâ se expediat, nesciat. *Plaut.*

Verte omnes tete in facies, & contrahe quicquid
Siue animis siue arte vales; opta ardua pennis
Astra sequi, clausumque caua te condere terra. *Virgil.* .i. *non euades.*

Nunquam hodie effugies. *Idem.* *Affine*, Mam cie.

Nie wy=

Nié wygrasz z niem / ábo ze-mną.

πρὸς κέντρα λακτίζεις. *Euripid. Pindar.* Contra ſtimulum calces iactas.

Si ſtimulos pugnis cædis, manibus plùs dolet. *Plaut.*

Sudabis ſatis ſi cum illo inceptas homine. *Terenti.*

Cornutam beſtiam petis. *Plaut. Eraſm.* laceſſis *legit Læuinus .i. eum qui ſe poteſt vlciſci prouocas.* ἀρχίλοχον πατεῖς. *Diogenian.* Archilochum calcas, laceſſis: *maledicum Pòëtam qui rependet. Eius dictum eſt illud:* Cicadam ala corripuiſti. V. Rozdráznić kogo. εἰς τὸν οὐρανὸν τοξεύεις. *Zenodot.* In cælum iacularis.

χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. *Pindar.* Non oportet cum Deo contendere.

——— οὐκ ἔστιν πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι. *Homer.*

Non eſt homini pugnandum cum Deo. *Vi.* Nié rowniá mnié. Vgróziſz.

Nié wyieżdżay przed świáty. Nié bądź mądrem przed láty.
Nié wylatay gdyć ſkrzydłá nié vroſty.

Te mihi crede memento Nunc in pelliculâ cerdo tenere tua. *Martial.*

Alluſum aliqui volunt ad aſinum Cumanum qui leonis pellem induerat, ſed malo ſucceſſu. alij ad Cleonem Athenienſem, qui ex coriario dux factus, tandem malum exitum habuit, quòd non in propria pelle quieſſet. (vt ait Horat.) Sed planior erit ſenſus proprius, ſi dicamus, moneri à Pòëta Cerdonem ludos gladiatorios ſuo ſumptu populo dantem, vt opificio ſuo attendat, nec quod tanto labore parauit, ſtultè effundat; ſed dignioribus & opulentioribus tam ſplendida relinquat:

———Intra Fortunam debet quiſque manere ſuam. *Ouidi.* W ſwem pierzu.

εἴσω τῶν οἰκείων ὅρων ἑστάναι. *Iulian.* Intra proprios limites conſiſtendum.

ὁ παρ' ἡλικίαν νοῦς μῖσος ἐξεργάζεται Odioſa præter ætatē eſt ſapientia.

σχῆμα καὶ βῆμα. *Etymologus.* Habitus & gradus .ſ. *concordent; ne, pannoſus cùm ſis, velis ſedere altiùs.* οὐδ' ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτειν. *Suidas.* Ne vltra gradum pedem iacias vel ponas. *ſeu* Ne vltra terminum ſalias.

μὴ προεξορμᾶν. Ne præcurras. Ne extra calcem excurras. *Ammian.*

κέρδιστον, εὖ φρονοῦντα, μὴ δοκεῖν φρονεῖν. *Æſchyl.*

Sapere, & videri nil ſapere, nimis vtile eſt.

μὴ ἐπαρθῇς μέγα, ἵνα μὴ μεῖζον κατενεχθῇς. *Nazianzen.* Ne efferaris valde, ne magis deprimaris. Prudentiæ tuæ pone modum. *Prou. SS. c. 23.*

Vulgare dictum eſt: Icare noli altè volare. *Ex Ouidio. Vide* Szczęśćie pobłáża &c. *Sed præter Icarum Pòëtarum, apud Suetonium Icarus Neronis decidit & cruore Cæſarem reſperſit. itemq; alter Agarenus apud Nicetam. Adde Simonem Magum qui à S. Petro ex áëre deiectus eſt. teſte S. Maximo.*

Atque his quæ fuerat fabula pœna fuit. *vt ait Martial. de Laureolo.*

Adijce teſtudinem volare cupientem & ab aquila ſurſum ſublatam ac demiſſam, confractam. apud Auienum.

Nié wykrzykay.

Irritare eſt calamitatem, cùm te felicem vocas. *P. Syrus.*

Gallus apud Æſopum, poſt pugnam cum altero gallo, cùm victor euaſiſſet, altum locum aſcendit, & clarè cecinit, moxq; ab aquila raptus eſt; victus verò ſaluus latuit.

Epimythion ibidem additur planè ex epiſtola S. Iacobi c. 4. ſumptum: ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Vnde conſtat Epimythia fabularum Æſopi à Chriſtiano eoq; Planudo Monacho ſcripta: id quod ex multis aliis locis colligere licet.*

Tacitus corue paſcere. V. Milcz kiedy dobrze. Nié mów hup.

Nié zabaczy gruszki w popiélé.

Suam quiſque homo rem meminit. *Plaut.* Sapit ad rem ſuam. *Idem.*
Ad ſuum quæſtum eſt callidus. *Idem.*

εἰ μὲν γ' ὀφείλεταί τ' ἐμοί, μνήμων πάνυ,
ἐὰν δ' ὀφείλω σχέτλιος, ἐπιλήσμων πάνυ. *Ariſtophan.*

Si quid mihi debetur, id memini nimis, Sin debeo ipſe, obliuioſus ſum nimis.

Nié zabrnié dalcko / głeboko. Nié głeboki / miáłki rozum.

Repentes per humum ſermones. *Horat.* λόγοι χαμαιπετεῖς. *Pindaro.*
Quintilianus. Oratores qui nihil ſupra quotidianum ſermonem attollere audent, humiles & velut terram ſpectantes *appellat.* χθαμαλά τε ἕρπει καὶ περὶ γῆν νήχεται. *Proclus Conſtantinopol.* Humi ſerpit & circa terram natat.
Sic Columella dicit: Radices vitis ſumma terræ parte natare.
κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. *Pindar.* Graculi humi verſantur paſcũtur: *(aquila in nubibus.)*
λευκὰς φρένας ἔχει. Alba præcordia habet. *Ex Pindaro qui ait:*
λευκαῖς πιθήσαντα φρεσίν. Albis fretus præcordijs. *Tralatum ab aqua quæ cùm minùs profunda eſt albeſcit & pellucet,* *Poteſt huc trahi illud Plutarchi, ſed cum ironia:* Nauigatio iuxta terram iucundiſſima. *ſub* Odmiáná ſłodzi rzéczy. V. Proſták.

Nie żal mi ták vmrzéć. Mam-li zginąć / niech zginę vczćiwié / wéſoło.

Mam-li wiśiéć / wolę ná iédwabnem powroźié / ná źiélonem drzéwié.

Specioſa quæro Paſcere tigres. *Europa apud Horatium, cupit lacerari à tigridibus dum forma priſtina integra eſt.* ἐν δὲ φάει καὶ ὄλεσσον. *Homer.* Luce perire liceat.
ἰδόντα τὰ φίλτατα, με λίποι αἰών. *Idem.* Spectantem me iucunda, deſerat vita.
Vulpes cùm ad patibulum duceretur, rogabat vt per plateam anſerum tranſiret. Apolog.
Oſtátni raz śie pocieſzyć / nápátrzyć / pożégnáć.
καλόν γ' ἀποθανεῖν πρὶν θανάτου δρᾶν τ' ἄξιον. *Ariſtotel.* Mori eſt honeſtum priùs quàm morte dignum quid commiſeris.

τὸ γὰρ θανεῖν οὐκ αἰσχρόν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.

Nec enim moriri eſt turpe, turpiter at mori. Pulchrũ mori in armis. *Virg.*
ἀπὸ καλοῦ ξύλου κἂν ἀπάγξασθαι. De pulchro ligno vel ſtrangulari libet.

Tangit

Tangit hoc dictum Aristophan. *Simile affert Erasmus Gallis familiare.*

Si mergendus sum, in pura aqua demergar .i. *Si pereundum est, honesta morte perire præstat.* *Georgius Clarentiæ dux, à fratre Eduardo IV Angliæ Rege, ob suspicionem affectati regni, iussus mori, data mortis optione; in labro Cretico vino pleno sensim sedenti influente suffocari elegit. Drexel. in Prodromo.*

γλυκὺ μέλι με κἂν πνιξάτω. *Suidas.* Dulce mel vel me suffocet. *Terpandri Pöetæ & Musici carmen, cui canenti quidam ficum in os apertum iniecit & suffocauit.*

Epaminundas transfixus iaculo non priùs illud extraxit (videns se moriturum statim) quàm audijt vicisse suos, & telo extracto lætus obijt victor. Diodor. Æmil. Prob. Ælian.

Sic apud Virgilium perituro solatium datur ab auctore cædis: Æneid. 10.

Æneæ magni dextra cadis. *Item 11.* Nomen non leue telo cecidisse Camillæ.

Et apud Homerum Achilles optat ab Hectore se interfici. *Thudippo deploranti calamitatem suam quòd iniustè occideretur, Phocion dixit:* Et non præclarè tecum agi putas, quòd cum Phocione occidaris? *Plutarch.*

Nié żal robić, gdy iest dla czego.

βοῦς ἀλοῶν. Bos triturans, *cui os non alligabant Iudæi.*

βοῦς ἐν ἀμητῷ. Bos tempore messis .s. *gaudet & alacriter laborat, quia triturans benè pascitur, non item arans. Suidas hoc aliter interpretatur.*

Pingue solum lassat, sed iuuat ipse labor .s. *fructuosus. Martial.*

Vide Nádzieiá pracy.

Nié żáłuy dáć kiedy trzebá: nié vbedzieć tem nic chlebá.

Fac sumptum properè, cùm res desiderat ipsa.

Dandum etenim est aliquid, cùm tempus postulat & res. *Cato.*

ἀσμενέως δαπανᾶν, δαπάνης ὅτε πρᾶγμα πόθησεν.

χρὴ τότε γὰρ δοῦναι, ὅταν αἰτῇ πρᾶγμα καὶ ὥρη. *Mylius.*

In bono hospite atque amico quæstus est quod sumitur (.i. *insumitur.*)

Et quod in diuinis rebus sumas, sapienti lucro est. *Plaut.*

Alexander M. puer adhuc, aris sacrorum causa admotus, thura largè satis focis ingessit, quem Leonidas Pædagogus reprehendit dicens: Sic sacrificabis cùm Arabiam ceperis. Cuius vocis Rex adultus memor, subactis thuriferis regnis, nauem thure onustam Leonidæ misit præcipiens; ne cum dijs parcus esset. *Philippus de Berlaymont.*

Nié záraz się człowiek zepsuie. Pomáłu się człowiek psuie.

Nemo repente fuit turpissimus. accipient te Paulatim &c. *Iuuenal.*

κάκιστος οὐδεὶς ἐγένετ' ἐν στιγμῇ χρόνου. *A.*

Momento in vno nemo fit nequissimus.

Declarat id egregiè in Plauti Mostellaria Philolaches, ædium nouarum exemplo, quæ ignauum habitatorem nactæ, immundæ primùm fiunt, tum tegulis vento deiectis tectum perpluit, vnde parietes paulatim putrescunt, & tandem totæ ædes corruunt. Sic adolescens benè natus & educatus ac institutus, vbi se secordiæ & voluptati dediderit, sensim ad alia & alia sce-

alia scelera prolabitur, donec pereat. Vsus est hac similitudine ante Plautum Ecclesiastes c. 10. Adde apologum Æsopi de puero furace positum sub, Bogo rodzicy nié karza.

Nié záraz to bedzié / ábo może być. Nié záraz Krákowá zbudowano. Nié rázem wßystko zrobić / vmieć.

Nihil est simul & inuentum & perfectum. *Cic.* Non potest quisquam nostrum subitò fingi, neque cuiusquam vita repente mutari aut natura conuerti. *Idem.* Seris venit vsus ab annis. *Ouidi.*

Primo quoque die, nemo magister erit. *Iunius ex Ioa. Girardo.*

Simile est illud. Nemo repente fit summus.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem. *Virgil.*

Solus Sardanapalus Anchialem & Tarsum vrbes vna die condidit, teste Suida. non ille effeminatus, sed alter strenuus & militaris vir. nam duos fuisse idem scribit. alij verò vnum. Primis imbribus non augetur amnis, quia terra éos combibit. *Seneca.*

——— εἰς Τροίαν πειρώμενοι ἦλθον ἀχαιοί. *Theocrit.*

Tentando Græci ad Troiam peruenêre.

πρὸς παρὸν μῆτις ἀέξεται ἀνθρώποις, *Aristoteles ex Empedocle.* In præsens (.i. *singulis momentis*) consilium augetur hominibus.

Nonumq; prematur in annum .s. *carmen, quod placere hominibus velis, diu domi detineatur & poliatur. Horati.* *Pictores priùs quàm absoluant opera sua, per interualla temporis ea contemplantur, vt abducto ab ijs visu, nouum iudicium semper de ijs faciant. sicq; exigua discrimina notant, quæ assidua inspectione occultarentur. Plutarch.* Artes cum tempore incrementum accipiunt & perficiuntur. *Ex Martiano Celso ICtus. Et pleriq; docent, artes & artifices nostri sæculi præstantiores esse antiquis adeò, vt si Bias vel Dædalus (& sic de aliis) reuiuisceret, ridiculus haberetur teste Plinio.*

οὐ χρὴ παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς. *Aristotel.*

Non est opus Pueros docendo mox philosophos reddere.

εὖ εἴρηται: μὴ ἅμα ἀρχῇ τὸ τέλος καταφαίνεσθαι. *Herodotus.*

Rectè dictum est: non statim cum initio apparere finem.

δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων.

Indigere (*id*) videtur non paucis hirundinibus *id est. multis diebus vel annis.* *Allusit ad id Horat. ex quo licet formare dictũ.* Opus est Zephyris & hirundine multa. *Simile illud ex Virg.* Post aliquot aristas .i. *annos, id fiet.*

πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς στερρὰ δαμάζεται. *Diogenian.*

Multis subigitur (domatur) rigida quercus ictibus.

Ad primos ictus non corruit ardua quercus. *Garner.*

Arbor post primum subitò non corruit ictum. *Anonym. rhythm.*

Singula capientur sic omnia capta tenentur. *Idem.*

Gutta cauat lapidem, non vi, sed sæpe cadendo. *Versus vulgaris ex Ouidiano.*

Et fungus vna nocte vix enascitur.

Paulatim nidum construit auicula. *Garner.*

Huc facit

Huc facit apologus positus sub Począć naciężey. *Leopardus cicuratus venationi aptissimus est, sed si tertio aut quarto saltu feram non assequatur, despondet animum & efferatus recedit, donec carne aut sanguine placetur. Anonymus.*

Affine, Dáleko do tego. Wielkie rzeczy. Pomáłu.

Nié záraz do twárdych słow.

Bona verba quæso .s. *priùs quàm mala. Ex Terentio. apud quem hero indignante & minitante, seruus ea verba protulit.*

Piscator Æsopi priùs tibia occinuit piscibus, post reti traxit. (priùs. &c.)

Omnia priùs experiri quàm armis sapientem decet. *Terent. al.* Consilio omnia
Quî scis an quæ iubeam sine vi faciat? *Idem.*
Cuncta priùs tentanda, sed immedicabile vulnus Ense recidendũ est. *Ouid.*
μήδ᾽ αὔτως ἀλκῇ πρὶν ἔπεσσιν πειρηθῆναι. *Apollon. Argonaut.*
Robore non primùm sed verbis experiamur.
τῷ λόγῳ μᾶλλον ἄριστον ἢ τῷ ξύλῳ. *Lucian.* .s. διαδικάζεσθαι.
Melius est lingua (*sermone*) quam ligno (*fustibus*) rem gerere, disceptare.

Vicinum, Nápominánie. Pierwey fuki.

Niežártowny człowiek. Niéucießny.

Nulla est in toto hoc corpore mica salis (.i. *vrbanitatis, facetiarum.*)
Ex Catullo qui sic habet. Quintia formosa est. &c.

Totum illud, Formosa, nego: nam nulla venustas,
Nulla in tam magno corpore mica salis. *Quintilian. interpretatur, nil in eo ridiculum. Sed vide* Vrodá bez vkłádnośći.

ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ. *Zenodot.* Salsitudo illi non inest .i. *lepos facetiarum.*
ὅμοιός ἐστιν οἴνῳ αὐστηρῷ, ᾧ πρὸς μὲν φαρμακοποιίαν χρῶνται, πρὸς δὲ πόσιν οὐ πάνυ. *Laërtius de homine studioso vel philosopho.* Similis est vino austero, quo in pharmacis conficiendis vtuntur, in compotationibus non item. Neq; Gratijs neq; Musis sacrificat. *Vide sub* Gruby. *Affine*, Nielucki. Niewésoły.

Nié záspi on tu / ábo tego.

— Haud tanto cessabit cardine rerum. *Virg.* .i. *hanc occasionem vel commoditatem non prætermittet.* Anserem vel Gruẽ dices. Abscedet oculis somnus &c. V. Czuyny.

Nié záſtapiß ty mnié.

Mihi dolet cùm ego vapulo. *Seruus Plautinus.* Ni doleres tu, ego dolerem. *Itidem.* Neque te mei tergi misereret, si hoc non hodie effecissem. *Idem.*
Non subdes tu tergum tuum stultitiæ meæ (*peccato*) succedaneum. *Ex eodem Plauto.* .i. *non excipies verbera pro peccato meo.*

Nié zátái nic. Nié zátrzyma táiémnicé. Jak morze wßystko wyrzući.

Plenus rimarum est hâc atque illâc perfluit. *Ex Terent.*

Futilis & rimarum plenus. *Apulei.* Seruon' fortunas meas cõmisisse futili? *Terent.*
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures. *Horati.*
ἐκ τετρημένης κύλικος πιεῖ. *Suidas.* E perforato calice bibit.
μηλιακὸν πλοῖον. *Suidas.* Meliaca nauis .s. *rimosa & perfluens.* *Melia Cariæ ciuitas.*
ὡς φελλὸς ἀβάπτιστον. *Pindar.* Suberis instar immersabilis.
Dolium pertusum. *hoc quoq; sensu vsurpant Parœmiographi, & ad hoc videtur allusisse Terent. suprà initio.* Dicenda tacenda loquitur. *Ex Horatio.*

V. Nie ostoi sie. Trudno zátáić.

Nie zátáj sie szydło w miechu.

Afekt/ nałog/ przyrodzenie/ zátáić trudno / wnet sie wyda.

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu! *Ouidi.*
ὀλίγον χρόνον δύναιτ' ἄν τις πλάσασθαι τὸν αὐτοῦ τρόπον. *Lysias.* Breui tempore possit quis fingere mores suos. θᾶττον ἂν πέντε ἐλέφαντας ὑπὸ μάλης κρύψειας, ἢ ἕνα κιναιδον. *Lucianus.* Citiùs quinque elephantes sub ala celes, quàm vnum cinædum. οὐ ῥᾴδιον ἀεὶ λανθάνειν κακὸν ὄντα. *Plato.* Non facile est vt qui malus est semper lateat. Exseritur opere nequitia non incipit. *P. Syrus.* .i. *qui peccat, iam malus fuit, sed nunc malitiam latentẽ prodidit. Nam opus, mentis effectus.*
Non est facilis virtus, quam verò difficilis eius diuturna simulatio? *Cic.*

χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μιᾷ. *Sophocles.*
Solum tibi probum tempus ostendet virum,
Porrò improbum vel vnica agnosces die.

ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ συγγενὲς ἦθος. *Pindarus.* Difficile est occultare congenitos mores. *Achilles femineo habitu in gynæceo latens, agnitus est ab Vlysse, dum classico audito, omissis muliebribus ornamentis, clypeum & hastam ibidem positam arripuit. Lycophron Tzetzes, Plinius.*
οὔτε πῦρ ἱματίῳ περιστεῖλαι δυνατόν, οὔτε αἰσχρὸν ἁμάρτημα χρόνῳ. *Plutarch.*
Nec ignem tunica, nec turpe delictum tempore occultare possibile est.
οὐ κρυβήσεται ἐν κακοῖς ὁ ἐχθρός. *Ecclesiastici cap: 12.*
Non abscondetur in malis inimicus.
Naturam expellas furca, tamen vsque recurret. *Horat.*
Tolle periclum Iam vaga prosiliet frenis natura remotis. *Idem.*
Difficile est iustum dolorem temperare. *Papinian.*
Amor tussisque celari non potest. *Gallorum dictum. addit Garner fumum & pecuniam.*
——Quis enim benè celet amorem? Eminet indicio prodita flamma suo. *Ouid.*
——Quis enim celauerit ignem? Lumine qui semper proditur ipse suo. *Idem.*
Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant. *Salomon Prou. 6. de eodem argumento tractans.*
Sic in Casina Plauti Staleno amator improbus suum negotium alieno sub nomine agens, non potest

potest celare suum affectum, sed frequenter prodit dicens. me, mihi &c. pro illum, illi &c.
Horologium sonans furatus est. V. Wyiáwi śie to.

Nié záwße bedźiéß pánem / królem / przełożonem.

Nié záwße bedźiéß przebarßczał. Obroći śie koło fortuny.

οὐκ ἀεὶ ἔσεται τὰ κρόνια. Non semper erunt Saturnalia. *Seneca in Ludo, insultans Neroni mortuo, ait.* Dicebam vobis: Non semper erunt Saturnalia. *Seruorũ hæc festa erant, quibus publicitùs dabatur seruis licentia etiam in dominos impunè peccandi. quod satis apparet ex Dauo Horatium herum suum his diebus castigante. ei verò aliquantùm id aggredi reformidanti dicit Horat.* Age, libertate Decembri,

Quando ita maiores voluerunt, vtere. *Et Seneca epist. 47. scribit: Seruos his diebus, non solùm cum dominis suis epulari, sed etiam honores gerere, & ius in domo dicere solitos, idq; habitu dominorum. vt Dion testatur. qui scribit; Narcisso Claudij Cæsaris liberto, ex suggestu incipiente alloqui milites, reclamatum ab eisdem his verbis;* Io Saturnalia; *conditionem eius perstringentibus.*

Similia festa apud Athenienses erant Antistheria *dicta: vnde illud dictum, huic loco etiam aptum:* θύραζε κᾶρες οὐκ ἔτ' ἀνθιστήρια.

Foras Cares, non amplius anthisteria .i. *licentia ad tempus seruis concessa iam exspirauit. Plura Lucian. Macrobi.*

Miscet hæc (*aduersa*) illis (*prosperis*) prohibetque Clotho
Stare. Fortunam rotat omne fatum. *Seneca Thyeste.*

Affine, Szcześćie odmienne.

Nié záwße człeku wßystko g-myśli / powoli.

Non licet hominem esse sæpe ita vt vult. *Terenti.*

Nam neque chorda sonum reddit, quem vult manus & mens. *Horati.*

Multa eueniunt homini quæ vult, quæ nẽ vult. *Plaut.*

πολλὰ δὲ ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. *Pindar.*

Multa hominibus præter animi sententiam euenerunt.

οὐδὲ τῷ ἀνθρώπῳ παραγίνεται ὅσσ' ἐθέλῃσι. *Theognis.*

Non cuiuis aderit subitò quodcunque cupiuit.

ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ. *Homer.*

Sed nec Iuppiter ipse facit quæ cogitat omnis.

Nié záwße frásunki / kłopoty / melánkolia.

Interpone tuis interdum gaudia curis. *Cato.*

Φροντίσι δεκλὰ τεῆς ἐπὶ καιροῦ χάρματα μίσγε. *Mylius.*

—Quondam cithara tacentem Suscitat Musam, neq; semper arcum Tendit Apollo. *Horat.* Non semper imbres nubibus hispidos Manant in agros:
Aut mare Caspium Vexant inæquales procellæ Vsque:
Nec Armenijs in oris stat glacies iners Menses per omnes. *Idem.*

οὔποτε πάγκακον ἦμαρ. *Hesiod.* Nunquam omninò malus est dies. V. Odpoczynek.

Nié záwße przy dworze gody / geſtße glody.

In aulis non ſemper Bacchanalia, ſæpiùs Eſurialia.
ἡ πεῖν ἐν αὐλαῖς τοῦ κόρου θαμινώτερα. *A.* Fames in aulis ſatietate crebrior.
In aulis non quilibet eſt Saturio, vix non quilibet Eſurio. *Ex Plauto.*
Plures in aula Pinarij, quàm Potitij. *Ex Virg. Liuio. Potitij à potiundo dicti ſunt Cerda. Pinarii, ἀπὸ τοῦ πεινᾶν Plutarch. .i. ab eſuriendo. Erant vero in ſacris Herculis miniſtri vtriq; Potitij quidem qui priùs ad epulas acceſſerunt, & eis potiti ſunt: Pinarii verò qui tardius aduenerunt & ab eis excluſi eſurire coacti ſunt.* V. Dworſki żywot.

Nié záwße ſię iédná ßtuká powodźi. Nié záwßé iédno ſłuży.

οὐχ ὅτι κεν ἅπαξ εὐτυχὲς, ἀεὶ εὐτυχές. *A.*
Non ſemper id erit proſperum, quod ſemel erat.
Aſinus ſal ferens, caſu in aqua lapſus, liquefacto ſale, onere leuatus eſt: idem ſpongias ferens, ſimile leuamen ſperans, ſponte lapſus, & ſpongiis aqua impletis leuare ſe non valens ſuffocatus eſt. Apologus Gabriæ. Aſinum hunc fuiſſe Thaletis & hanc eius aſtutiam ab hero deprehenſam ſcribit Plutarch. Vulpes ad cortem gallinarum ingreſſura optabat foramen dilatari, vt quam plurimas efferret: canibus autem excitatis & vrgentibus, optabat idem coarctari. Apologus Faërni, qui addit Epimytion tale.
Pro commodis mutare vota homines ſolent.
Vide Apologum Æſopi de Lignatore. ſub Nié iédnákie záwßé ßczęśćie. *vbi habes dictum.*
Fluuius non ſemper fert ſecures.

Nié záwße to wznidźié co záśiéieß.

Non ſemper ad ſemen nata reſpondent. *Ex Seneca. qui id affirmante ſenſu protulit.*
πολλάκις ἄλλο μὲν ἐσπαρκας καὶ ἄλλο θερίζεις. *A.*
Sæpe aliud metitur, quàm quod concreditur aruo. *Sic Virgil. ait:*
Grandia ſæpe quibus mandauimus hordea ſulcis,
Infelix lolium & ſteriles dominantur auenæ. &c. *Item.* Sed illos
Exſpectata ſeges vanis eluſit ariſtis, *al.* auenis.
ἀντὶ πυροῦ ἄρα ἐξέλθοι μοι κνίδη, ἀντὶ δὲ κριθῆς βάτος. *Iob. cap. 31.*
Pro frumento proueniat mihi tribulus, & pro hordeo ſpina.
Συχνὰ δοκῶν θήσειν ἐσθλὸν, ἔθηκε κακόν. *Theognis.*
Sæpe bonum credens, ſponte malum poſuit.

Nié záyrzeć. Nié záyrzyć nikt. Niémáß cżégo záyrzeć.

——Sine riuali teque & tua ſolus amabis. *Horati.*
Licebit eum ſolus ames, me æmulum non habebis. *Cic.* Pompeius quàm ſeipsũ amans ſine riuali! *Idem.* Liuor ſumma petit .ſ. *non infima. Ouidi.*
Horum Semper ego optârim pauperrimus eſſe bonorum .ſ. *timere & inuigilare opibus aſſiduò. Horati.* Eius ingentes oculo irretorto Specto ego aceruos. *Ex Horat.*
——Miſerere tu felicium. *Mart. tantùm abeſt vt inuideas illis, qui ſe putant beatos, quòd opibus abundent & à vulgo ſuſpiciantur ac prædicentur, cùm miſeri ſint.*

τοῖς οὐδὲν οὖσιν οὐδὲ εἷς ὅλως φθονεῖ. *Euripides.*

Qui penitùs homo nihili eſt, quid inuideas ei?

ἥλιος ἑσπέρᾳ μὴ φθονεῖ. *Ex Philoſtrato.* Sol non inuidet veſperæ.

Aſinus onera portans, viſo equo bellico pulchrè ornato inuidebat ei, poſtea occiſum cernens, ſuam ſortem magis adamauit. Æſopi apologus.

Scythia non inuidet Ægypto. *Rhodigin. quia diſſimiles & diſtantes multùm ſunt. Confer.* Przeſtań ná ſwem.

Nie zażyieſz tego.

Rape, congere, aufer, poſſide: relinquendum eſt. *Martial.*

ἄλλοισιν συνάγεις αὐτὸς γυμνὸς ἔνθεν ἀπείσῃ. *A.*

Accumulas alijs, aſt ipſe hinc nudus abibis.

Linquenda tellus & domus & placens Vxor, neque harum quas colis arborum
Te præter inuiſas cupreſſos Vlla breuem dominum ſequetur.
Abſumet heres Cæcuba dignior. &c. *Horati.*

In titulum ſepulchri laboraſti. *Seneca in eum qui ſerò dignitatem aliquam conſecutus eſt: Sic diuiti apud S. Lucam c. 12. dicitur.* Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te; quæ autem paraſti cuius erunt? *Plura talia ſunt apud Eccleſiaſtem, Eccleſiaſticum, in Prouerbiis ſacris & Pſalmis paſſim obuia.*

κρητικὴ θυσία. *Zenodot.* Cretenſe ſacrificium: *de eo qui non fruitur iis quæ parauit. Vt Agamemnon in Creta ſacrificio inchoato illud reliquit ob tumultum fugientium captiuorum cum nauibus. Dicitur & de negotio imperfecto vel tumultuario.*

Niezgodá. Niezgodni. Nie zgodzą ſię te rzeczy. Przećiwne rzeczy ſie nie zgodzą. Poki świát świátem/ wilk owcy/ ábo pies kotce/ nigdy nie będźie brátem. Dwá koci w iednem worze. Trudna zgodá/ ogień wodá.

Lupis & agnis quanta ſortitò obtigit, (*tanta*) Tecum mihi diſcordia eſt. *Horati.*

Iungere gryphes equis, canibus damas. *Virgil.* Vulpes cum leonibus. *Martial.*

Diuertunt longè mores virgini & lupæ, i. *meretrici. Plaut.*

Non benè conueniunt nec in vna ſede morantur Maieſtas & amor. *Ouid.*

Diſſimilitudo morum, diſtantia vitæ, & ingenia contraria, ſoluunt amicitiam. *Cic.*

τί κόθορνος καὶ ῥόπαλον ξυνηλθέτην; *Ariſtophan.* Quid cothurno (*delicatorum & hiſtorionum calceamento*) cum claua Herculis commercij?

τίς δὲ κατόπτρου καὶ ξίφους κοινωνία; *Ariſtophan.*

Quódnam mucroni atque ſpeculo conſortium?

Faciliùs inter horologia quàm inter eos conuenit. *Seneca de Philoſophis.*

ἄμπελος καὶ κράμβη .ſ. ἀντιπαθοῦνται. *Suidas.* Vitis & braſſica diſſident. *Sic quercus ſi iuglandi vicina ſit emoritur. Plinio teſte. Item olea & quercus diſſident & plura huiusmodi in plantis herbis lapidibus apud eundem. In animalibus quoque multa diſſident. Aquilarum pennæ aliarum volucrum pennis miſtæ eas deuorant. ait Plini. Pantherinæ pelli pili decidunt, ſi prope ſuſpendatur pellis Hyænæ, cum qua etiam viua odium exercet. Idem Plini. Sic pelles lupinæ adeò inimicæ ouinis, vt tympana lupina pelle*

obiecta, obtundant alia tympana ouinis aliisuè pellibus tecta. Opplan. Addit Pierius fides ex intestinis lupi factas, reddere absonas & mutas fides ex oue vel alio animali factas.

οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσι.

ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισι. *Homer.*

Neque lupi & agni concordē animū habent. Sed malè cogitat perpetuò alter alteri.

μιγνύεις τὰ ἄμικτα. *Cyrillus Alexandri.* Misces quæ misceri recusant.

τί δελφῖνι καὶ βοῒ κοινόν; *Suidas.* Quid delphino & boui commune?

ἐκ διαμέτρου. ἢ κατὰ διάμετρον ἀντίκειται. *Athanasi.* E diametro vel iuxta diametrum opposita. Diametro distant.

Suilla harmonia. V. Każdy w swą. In alia omnia discedere. *Cicer.*

Quid barbito cum crocoto! Quid lyræ cum vitta? Quid ampulla & strophium? *Ex Suida.* Duo Echini. *Vide* Nigdy.

ἡρακλῆς καὶ πίθηκος: Hercules & simia. *dissident. hac dolis ille viribus vtebatur.*

Amphion & Zethus fratres. *moribus admodùm dissimilibus & dissentientibus apud Platonem Euripidem Pacuuium.*

τὰ ἀκόλλητα κολλᾷς. Insociabilia glutinas.

Amicus vt oleum plantis. *Rhodigin. per antiphrasim dictum accipe.*

πῦρ ὕδατι μιγνύναι. *Plutarch.* Ignem aquæ miscere.

Fullo noluit migrare in carbonarij domum licet amplam, ne à se candefacta, ille denigraret. Æsopi apologus. Epimythion Planudis.

ὅτι πᾶν τὸ ἀνόμοιον ἀκοινώνητον. Quod omne dissimile sit insociabile.

Conuenit illis vt cani & feli. *Garner. ex Gallico. nostrates idem vsurpant.*

Disparibus bobus nunquam trahitur bene currus. *Garner.*

Affine, Każdy w swą. Przećiwna rzecz.

Nie z iem-ći go.

Similis phrasis est 2 Regum 19. vbi Tribus Iuda prior occurrit Dauidi & eum honorificè deduxit: ob quod Israëlitis indignantibus respondit: Nunquid comedimus aliquid ex rege? .i. *saluum illum etiam absque vobis adduximus.*

Potes hic vsurpare ex ethnicis illa. Non sum Saturnus, qui filios suos vorabat, aut Polyphemus aut Lamia, aut Anthropophagus, Pāphagus, *& similia; qualia sub* Obżárty *non pauca habes.* οὐ πάμφαγός εἰμι, &c. *Quadrat & illud;* Num Charadrium vendis? *vel* Non charadrium vendis. *Vide sub* Zazdrośćiwy.

Nié z káżdego żaká bedźié/ ábo bywá kśiądz.

Vulgò hîc vsurpatur illud. Non ex omni ligno fit Mercurius.

οὐκ ἐκ παντὸς ξύλου ἑρμῆς ἂν γένοιτο. *Pythagoras apud Apuleium inquit:* Non enim ex omni ligno Mercurius exsculpi debet. *Huius enim sigillum è buxo sculpserat Apuleius ad magicæ artis vsum; & alioqui lignum hoc durabile admodum est, & igni ipsi resistit Plinio teste.* Non quælibet vitis insitionem patitur.

Nié z káżdey reki przyiemna Bogu ofiará.

Non quacunque manu victima cæsa litat .i. *Deo grata est vel impetrat. Martial.* Respexit Dominus ad Abel & ad munera eius; ad Cain verò & ad munera illius non respexit. *Genes 4.* ὀ πασα χεὶρ θύουσα Θεὸν ἱλάσκεται. *A.*

Non quæque sacrificans placat manus Deum,

Alexander ab Apelle pingi & à Lysippo fingi tantùm volebat. *Cic.*

Nieznáiome rzeczy/ nietakome. Czego nie znamy/ tego nie żądamy.

Τοῦ ἀγνῶτος οὐδεὶς πόθος; Ignoti nulla cupido. *Passeratius.*

Quæ ignoramus, aspernamur. *Lazar. Bayfius.*

Nieznaiomego się strzeż.

Lupus est homo homini non homo cùm qualis sit non nouit. *Plaut.*

ἄγνωστος ἄνθρωπος ὁμότροπός ἐστι λύκῳ. *A.*

Ignotus homo quiuis mihi instar est lupi.

Nieznaiomy. Nie znamy się.

Quem egò hominem nullius coloris noui. *Plaut.*

Nuper vsque albus an ater esses ignoraui. *Apuleius.*

Ne pictum quidem illum vnquam vidi. *ex Cic.* Quem nemo natum nouit. *ex Cic. qui ait:* Quos omninò natos nesciebam. *Et Plaut.* Non magis me respicias, quàm si natus nunquam siem.

ὃς ἐμὲ οὐδ᾽ ἂν ζῶντ᾽ ᾔδει. *Aristophan.* Qui me ne viuere quidem sciat.

οὐδ᾽ ἔγνω πότερον τεθνάκαμεν ἢ ζοοὶ εἰμές. *Theocrit.*

Non nouit vtrum mortui an viui simus. Nomine tantùm notus. *Horat.*

Me nihilo minùs respicit, quàm si ducentos annos hinc fuerim mortuus. *Plaut.*

Quia egens relicta est misera, ignoratur parens, negligitur ipsa. *Terent.*

Nie znasz się na tem. Znasz się na tem/ iak koza ná pieprzu/ iák wilk ná gwiazdách.

ὄνος λύρας ἀκροάτης. *Varro. Gellius.* Asinus lyræ auditor.

Τί κοινὸν τῇ λύρᾳ καὶ ὄνῳ. *Lucian.* Quid commune asino cum lyra?

ὄνος λύρας ἤκουσε, καὶ σάλπιγγος ὗς. *Suidas.*

Asinus lyræ, sus audiit sonum tubæ.

ὄνος ἐν μύρῳ. *Diogenian.* Asinus in vnguento.

ὡς εἰ τὸν μῦθον ὄνῳ τις λέγῃ *Galenus.* Velut si asino narret quis fabulam.

In aures asini canere *se dixit Musicus Ægyptius excellens, qui Syrorum regi musices ignaro canens ab eo contemptus & tacere iussus est. Ex Dione.*

Sic Anthea Scytharum rex Ismeniam tibicinem inter pocula canentem audiens, cæteris applaudentibus dixit: Suauiùs se equum hinnientem audire solere. *Plutarch.*

ὄνος πρὸς αὐλὸν, πρὸς λύραν. *Athenæ.* Asinus ad tibiam, vel ad lyram.

Nil graculo cum fidibus. *Gellius.* Gallus vnionem repertum contemnit. *Apolog.*

Τί τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ; *Stobæus.* Quid cæco cum speculo?

Cæcus monſtrat iter. *Horat.* Cæco nil coloratum.
Cæcus de coloribus diſputat. *Ex Ariſtotel.*

τὴν σοφίην σοφὸς εὐθύνει, τέχνας δ' ὁμότεχνος. *Phocylides.*
Sapientiam ſapiens diiudicat, artes verò artifex.
νήπιος οὐδὲ τό γ' οἶδ', ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἁμάξης. *Heſiodus.*
Stultus ne hoc quidem ſcit, centum eſſe ligna plauſtri.

δειπνεῖν με δίδασκε. Cœnare me doce .ſ. *non pöëtari. Apud Ariſtophanem hoc dicit Bacchus Herculi voraci, de Pöëtis iudicium ferenti, cùm ille ciborum quàm Tragœdiarum peritior eſſet.* Sus amaracinũ fugit. Cantharus vnguentũ. V. Aptekà gnoykowi. *Affine,* Wrzkomo rozumie. Proſtak. Nié twoiá to rzecz. Rozſadek gruby

Nié żołnierz. Nié wiele ich pobił.

Nemo per tuum latus ſauciatus eſt. *Cic. in Vatini. id verò accidere ſolet ſtrenuis, qui ante aciem prouolant, vel ſuo corpore aliquem tuentur.*
Aptè hic vſurpabis illud Turni apud Virg. ironicum. Quando tot ſtragis aceruos
Teucrorum tua dextra dedit, paſſimque trophæis Inſignis agros.
φόβος διεπτόησε πρὶν λόγχην θιγεῖν. *Euripid.*
Perculſus eſt metu antè quàm haſtam tangeret.
πολεμίας σάλπιγγος οὐδὲ ἐν ὕπνοις ἀκοῦσαι ὑπομένων. *Phylarchus.*
Bellicam tubam ne in ſomnis quidem audire ſuſtineat.
ὁ μὲν λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων οὐ περιεσάλπισται. *Plutarch.*
Oratio quidem admiranda, ſed qui dicit nunquã tubæ ſtrepitũ audiuit. *vel,* nunquã eum tuba circumſonuit. Ante tubam tremor occupat artus. *Virgil.*
πρὸ τῆς μάχης ἑάλωκεν. *Appian.* Ante pugnam captus eſt.
τί φεύγεις Διόνυσε; τί σοι φόβος ἀντὶ κυδοιμοῦ; *Nonnus.*
Quónam Bacche fugis? quiſnam hic timor ante periclum, aut tumultum?
V. Boiàźliwy.

Nié zoſtáwuymy nic nieprzyiacìołom, ztem potomkom, powinnem.

Profuſorum nepotum eſt oratio, quà ſuum luxum tanquam honeſta & iuſta tuentur.
τάδε Μῆδος οὐ φυλάξει. *Zenodot.* His Medus (*hoſtis*) non inſidiabitur; *vel* hæc non obſeruabit, non cuſtodiet. *Græcorum dictum eſt, qui aduentante Xerxe omnia ſua conſumpſerunt, ne ſolatium hoſti relinquerent. Noſtro more diceres.* Ziedzmy/ ſpiymy/ niech niema Tátárzyn pocięchy / ábo co bráć.
Poſſent etiam hoc dicto perſtringi iidem luxurioſi, ironicωs prolato.

Nié zow ſwoiem właſnem tego, co ſnać maß z dáru cudzego / ábo Bożego / ábo cokolwiek maß odbytnego.

Non eſt tuum fortuna quod fecit tuum. *Seneca.*
οὐκ ἔστι σόν, ἴδιον δ' ἅπαν τύχης δῶμα. *A.*
Dari bonum quod potuit auferri poteſt. *Seneca.*
Nil proprium ducas quod mutarier poteſt. *P. Syrus.*

Nie zadby począć / ábo poczynáć.

Non ab vnguibus incipiendum, *S. Basilius ait:* καταγέλαστόν ἐστιν, ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι. Ridiculum est, ab vnguibus incipere. *& non à capite negotium aliquod vt medicinam, picturam, reipublicæ vel communitatis alicuius emendationem.*

Simile est illud Aristidis. ἀπὸ κρασπέδου θοιμάτιον ἀπεργάζεσθαι. A limbo tunicam absoluere .s. *absurdum est. Et Platonis:* τὸν λέοντα ἀπὸ τοῦ ὄνυχος ἀπεργάζεσθαι. Ab vngue leonem elaborare, perficere.

Nigdy. Nie będźie to nigdy. Ná źielone świątki.

Pierwey świát opák poydźie. Musiáłoby słońce ináczey chodźić.

Poki świát świátem nie będźie to. Kiedy mi ná dłoni włosy vrosta. &c.

Apud Latinos & Græcos similiter multa sunt in hanc sententiam. vt: θᾶττον ἄν τις τὴν πᾶσαν ψάμμον ἐξαριθμήσειεν. *Suidas.* Citiùs quis omnem arenam dinumerârit.

θᾶττον ἦν λευκὰς κόρακας, πτηνάς τε χελώνας
εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα Καππαδόκην. *Ammian.*

Citiùs albos coruos, & volantes testudines
Reperias, quàm probum Rhetorem Cappadocem.

Ad Calendas Græcas. *Augustus apud Sueton. Nam Græci Calendas non habent sed* νουμηνίας .i. *nouilunia. quæ obseruabant quocunq; die mensis incidissent. Calendæ autem Latinorum semper prima die mensis accidebant.*

ἐπεὶ ἂν ἡμίονοι τέκωσι. *Herodot.* Cùm mula pepererit. *Galba apud Sueto. nam sterilis est.*

Ne per somnium quidem .s. *id fiet. sic Theocrit:*
μὴ τύγε μευ κύσῃς τὸ καλὸν στόμα, μηδ᾽ ἐν ὀνείροις.
Nunquam tu osculaberis meum pulchrum os, ne in somnis quidem.

Priùs vnda cum flamma redibit in gratiam. *Cic. ex Vet. Poëta.*

πρότερον χελώνη παραδραμεῖται τὸν δασύποδα. *Diogenian.* Priùs testudo leporem *vel* cuniculum cursu præuerterit.

Vbi mula pepererit .s. *capies ciuitatem. Sic Babylon obsessa respondit Dario. interim mula portentosè peperit, & capta est ciuitas. Pierius.*

Ante leues ergo pascentur in æthere cerui,
Et freta destituent nudos in littore pisces, Quàm &c. *Virgil.*

πρὶν κεν λύκος οἶν ὑμεναιοῖ. *Aristophan.* Priùs lupus ouem ducat vxorem.

τὸ πέλαγος πρότερον οἴσει ἄμπελον. *Diogenian.* Priùs mare vitem tulerit.

πρὶν δύο ἐχῖνοι εἰς φιλίαν ἔλθοιεν *Suidas.* Priùs duo echini, *(terrestris & marinus)* amicitiam ineant. πρὶν ἐντεῦθεν φύσονται τρίχες ἢ σὺ ὄψει Σελεύκειαν. *id est:* Priùs in hac manu nascentur setæ, quàm tibi Seleuciam conspiciendi potestas sit futura. *Apud Plutarchum legatus Parthorum manus supinæ vola ostensa, respondit M. Crasso, qui dixerat, se mandatis Parthorum Seleuciæ responsurum.*

In caput alta suum labentur ab æquore retrò
Flumina, conuersis solque recurret equis,

Terra feret stellas, cælum scindetur aratro;

Vnda dabit flammas & dabit ignis aquas. Quàm &c. &c. *Ouid.*

Scarabæus citiùs faciet mel. *Palladas.*

θᾶττον ποιήσει μέλι κάνθαρος, ἢ γάλα κώνωψ.

Producet citiùs mel cantharus, atque culex lac.

Priùs Apulis Iungentur capreæ lupis. *Horat.* Maria priùs exuras quàm &c. *Virg. sub* O niepodobne rzeczy. *Vide Poëticam Georgij Fabricij, qui talia multa istuc congessit ex varijs Poëtis, sub Titulo Nunquam & sequenti.*

Φωκέων ἀρά. *Zenodot.* Phocensium exsecratio. *qui communi consensu ex Ionia patria migrantes, lapide ignito in mare coniecto diris deuotionibus & exsecrationibus additis, iurarunt se nunquam in patriam redituros, nisi ille lapis è mari enataret .i. nunquam. Apud Horatium l. Epodôn 16. sic hi loquuntur.* Eamus omnis exsecrata ciuitas. &c. *Hinc aliud dictum ortum est.* μὴ πρὶν ἢ τὸν μύδρον Φωκέων ἀναφῆναι. Non priùs quàm lapis ignitus Phocensium enatârit, *quem illi iuramento stabiliendo in mare conijciebant. Herodot. quod alios etiam populos factitasse scribit Plutarch.* Cùm ferrum plumbúmue natabit suberis instar. *Hospitalius.* *Affine,* Niepodobieństwo.

Nigdzie. Byś zwiedził wszystek świat, nie naydziesz.

Si ipsi soli quærendum des, reperire non possit. *Ex Plauto.*

οὔτε ἐπὶ κουρείων τὰ τοιαῦτα μυθολογούντων ἀκούσῃς. *Lucian.* Ne in tonstrinis quidem (*vbi garrulitas dominatur*) talia fabulantes audies. Niestychána to.

Recentiores aliqui iocantes dicunt: Sub concauo lunæ aliquid esse. *quod dictum alludere videtur ad fabulam Luciani lib. 1. de Vera Historia, vbi in globo Lunæ nouam terram & alia multa ridiculè & absurdè inesse fingit.*

Huc facit Pindari & Stephani dictum sub Niewiedziec kedy.

Nikt.

Latini dicunt. Bona fortuna. *Vide plura in 1 Tomo sub eodem Verbo* Nikt.

His adde illud Horatij. Non dii non homines non concesśere columnæ.

Et Pindar. Nec Deus nec homo. *Sub* Bogá nieoszukasz *suprà.*

Ni mnie, ni tobie. Ni tobie, ni mnie. Ni temu, ni owemu. Niemász sie czem dzielić.

λεπτὰ ξαίνειν aut ξέειν. *Suidas.* Tenuia radere, diuidere.

καρδαμογλύφειν τὸ κύμινον. *Theocrit.* Concidere vel diuidere cyminum.

σῦκα μερίζειν. Ficus diuidere. *Martialis cuidam, qui Equitem se cum fratre iactabat, cùm tantùm quadringenta .i. vnum censum equestrem haberet, dicit:*

Quadringenta secat qui dicit σῦκα μέριζε .i. *perinde facis, cum 400 tantum in censu habens, eques haberi cum fratre vis, atque si ficum diuideres, quæ nec vnum satiat.*

Simile apud nos illud, Iágodę sie dzielić. *Adde si lubet crudele dictum falsæ matris*

l. 2. Regum c. 3. de infante dubio: Nec mihi nec tibi ſit, ſed diuidatur.
Quadrat & illud Iſaiæ c. 28. Coanguſtatum eſt ſtratum, ita vt alter decidat. & Pallium breue vtrumque operire non poteſt.
Et Mattha. 25. Ne forte non ſufficiat nobis & vobis.

Ni pachnie, ni śmierdzi. Barſzczyk. Miękki człowiek.

Neque amicus, neque inimicus. Neque amat, neque odit. *Sic Theognis.*
ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος·
οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν, οὔτε φιλεῖν δύναμαι.
Difficili quodam modo affectus ſum erga tuam amicitiam.
Nec enim odiſſe te nec amare queo. *Et Martial.*
Difficilis, facilis; iucundus, acerbus es idem,
Nec tecum poſſum viuere, nec ſine te.
οὐδ᾽ ἔμψυχος οὐδ᾽ ἄψυχος. *Ex Platone.* Nec animans, nec inanime.
κοὐδὲν γ᾽ ἄχρηστον, οὐδὲ χρήσιμον παρόν. *Euripides.*
Inutile nihil, vtile nihil ei adeſt.
Lentus & patiens nimium videor. *Cic.* Neminem adhuc offendi qui hæc tam lentè, quàm ego fero, ferat. *Idem.* Non iraſci nonnunquam eſt lentitudinis. *Idem.* Nunc tu lentus es, ſuſque deque fers. *Laberius.* *Simile eſt illud:* Teucris illa (.i. *Antonius, effeminatus vel fidei ambiguæ*) lentum negotium. *Cic.* .i. *tergiuerſatur & diem ex die ducit, tardus ad debitum ſoluendum.*
νόμος τοῦ Σόλωνος κολάζει τοὺς ἐν στάσει μηδετέρῳ μέρει προσγενομένους. *Plutar.*
Solonis lex punit eos qui in ſeditione neutri parti ſe adiungunt.
Σευτλίον ἡμίεφθον. *Iſaiæ 51. apud LXX.* .i. Beta ſemicocta.
Qui languidus eſt & animo remiſſo, inter virtutes & vitia fluctuans, eſt beta ſemicocta. *Cyrillus. Hieronym.* Vltra betam ſemicoctam inſipidi ſumus. *S. Paulin. tralato ſimiler ad animum ſenſu.* *Vappa etiam dici poteſt homo nullius animi & conſilii tanquam ſaporis nullius vinum. item qui neutram partem ſequitur probat vel improbat.* Neque calidus neque frigidus. *Apocalypſ. 3.*
Non laudo florem qui nullum ſpirat odorem. *Anonym. rhythm.*
Affine, Ni to, ni owo. Oboietny. Náciągnieſz gdźie chceſz.

Ni przecz ni zacz.

Quo iure quáue iniuria. *Terent.* Słuſznie, nie ſłuſznie.
Temerè, nulla cauſa. *Cic.* Bez żadney przyczyny.
ἀπόλεμος πόλεμος. Citra bellum hoſtis. *Vel* Non hoſtis, hoſtis.

Ni to, ni owo.

Nec caput nec pedes habet .ſ. *res, vel negotium, aut oratio. Cic.*
Garriet Quò neque pes vſquam neque caput compareat. *Plaut.*
———Quin nec caput nec pes ſermonum apparet (.i. *nec initium nec finis.*)
Nec quid dicatis, nec cur me ludatis ſcire poſſum. *Idem,*

—Vt nec pes nec caput vni. Reddatur (*respondeat*) formæ. *Horat. de pictura inepta.*
καὶ ποῖ τελευτᾷ καὶ καρανοῦται λόγος; *Æschylus.*
Vbi terminatur incipitque oratio?
Nec vola nec vestigium apparet. *Varro.* Scopæ dissolutæ. *Cicer. de mandatis absurdis. & de oratione inconcinna.*
νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν οὔτ' ἐλαύνομεν. *Aristophan.*
Nec remigamus nunc quidem nec currimus.
κόρακι λευκῷ ἔοικε, μήτε αὐτοῖς τοῖς κόραξιν ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν, μήτε τ περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος. *Galenus de Lyco.* Coruo albo similis esse videtur, qui nec coruis admisceri potest ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. οὔτε γῆς οὔτε οὐρανοῦ ἅπτεται. *Luciā.* Neq; terram neq; cælū attingit. Vir, non vir; auis, non auis; lignum, non lignum; lapis, non lapis. *Clearchus.* .i. Eunuchus, vespertilio, ferula, pumex. *Rhodigin.*
πλοῖον ἢ κυνῆ. *Aristophan.* Nauis aut galerus. *de re incognita vel ancipiti.*
Arenam sine calce & Comissiones meras *Caligula vocabat scripta Senecæ apud Sueton. al.* Commissuras. Anguilla nec mas nec femina est. *Pierius ex Aristotel.*
Neque caro neque piscis. *Erasm. è Gallicis.*
Si legis, cantas; si cantas, male cantas. *Fului. Peregrin.*
Vulgare illud est. Neq; ad chorum neq; ad forum. *Affine,* Ni pachnie ni śmierdźi.

Ni z gośćiá.

Barbarū hospitem mihi in æde nil moror. *Plaut. Lepidè Martial. l. 9. ep. 8. in Afrum.*

Dicere de Libycis reduci tibi gentibus Afer
Continuis volui quinque diebus aue.
Non vacat, aut dormit, dictum bis terque reuerso.
Iam satis est: non vis Afer auere, Vale. *Item. l. 5. ep. 68.*
Sæpe salutatus, nunquam prior ipse salutas.
Sic erit æternum Pontiliane Vale. *Vide & lib. 11. epi. vltimum.*

χαίρειν ἀπειπών, κλαιέτω, ἤδη ἐρρέτω. *A.*
Gaudere non vult, tum fleat siue pereat .i. *abeat.*
χαίρειν ἀπέειπες, διό σ' ἐγὼ ἔρρειν λέγω. *A.*
Saluere non vis? ergo tibi dico Vale. *Affine,* Rozbrát.

Noca wiele spráwi.

νυκτὶ φωνήν, νυκτὶ βουλήν, νυκτὶ τὴν νίκην δίδου. *Plutarch.*
Nocti vocem, nocti consilium, nocti victoriam tribue.
Multa sunt quæ in lucubratione rectè aguntur, tam vespertina quàm matutina. *Columella. qui enumerat multa Catonem secutus.* *Gellius librum eruditum, quem in agro terræ Atticæ per hyemis noctes longas elucubrauit, hibernarum vigiliarum Noctes Atticas inscripsit.* *Philostratus Scopeliani Sophistæ nocturnas lucubrationes miris laudibus effert; eumq; scribit vsurpasse crebrò, scitum illud dictum:* ὦ νὺξ, σὺ

ὦ νὺξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μέρος θεῶν. .i. O nox, tu quidem sapientiæ diuinæ obtines partem plurimam vel maximam. *Huc facit illud.* Nocte consilium. *sub* Rozmyślić śie. *Confer.* Spáć długo gospodarzowi.

Nos-ći śie krzywi/ znáć niépráwdá to.

Mendacij te nasus arguit tuus. *Erasm. è Gallico dicto.*

ψεύδεαι ἡ ῥὶν δή σ' ἐλέγχεται τεά. *A.*

Græci autem dicunt : ψυδάκια ἐπὶ ῥινὸς ἔχεις. Pustulas in naribus habes. *indices hominis mendacis. quas etiam* ψύδρακας & ψεύσματα .i. *mendacia ipsi appellant. Sic apud Theocritum amator volens affirmare se non mentiri puellæ, ait :*

ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀραιᾶς οὐκ ἀναφύσω.

Mendacij signa nulla supra patentem nasum emittam vel ostendam.

Nota tylko vmiem.

☞ *Ex apologo Polonico de anicula, quæ precandi formulam, quam precationem ordinariam & legitimam Tertullianus appellat, nos Dominicam, dicere iussa, respondit.* Notkę go tylko vmiem. *Sic apud Virgilium Lycidas de quadam cantilena olim audita dicit :* Numeros memini si verba tenerem. Numeros, s. *modos :* νόμους *Græci dicunt, quòd pueri eorum, leges discentes cantando eas discere soliti essent.* τὸ γὰρ ᾆσμα οὐκ ἐπίσταμαι. *Plato.* Modulos aut concentum nescio. *Abijce negationem, quadrabit.*

Nowego śie tám co záwſze vrodzi.

Semper aliquid noui Africa affert. *Plini. loquitur autem de animalium nouis formis, quæ ibi quotannis generantur ex mistione ferarum variarum ad riuum aliquem (nam arenosa est regio) potus causa concurrentium & lasciuientium.*

ἀεί τι καινὸν λιβύα τίκτει θηρίον. *Athenæ.*

Libya quotannis bestiam gignit nouam. *Simile est illud.*

ἀεί τι καινὸν ἡ λιβύα φέρει κακόν.

Quotannis Africa quidpiam profert mali.

Nic dobrego ábo wésołego ztámtąd nie czékay.

Nowe rzéczy przyiemniéyſze/ choćia podczás ſą podléyſze.

Est quoque cunctarum nouitas gratissima rerum. *Ouidi.*

τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,

ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται. *Homer.*

Eam enim cantilenam magis celebrant homines, quæ audientibus recentissima accidit. αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. *Pindar.* Lauda vinum vetus, sed hymnorum nouorum flores. *Sic Horati.*

Indignor quicquam reprehendi, non quia crassè

Compositum illepidéue putetur, sed quia nuper. *Quidam enim veteres tantùm scriptores mirantur ; recentes licet pares vel meliores contemnunt.*

Contra Plautus laudat veteres, *& addit:* Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ.
Multò sunt nequiores, quàm nummi noui.
Omnis principio res noua grata suo. *Garner.*
μέγα τι ἄγγελος ἐσθλός. *Suidas.* Magna res bonus nuntius. *Simile* Swieże rzéczy

Nowin nié śiey. Nowiniarzá vrząd nié pogéśny.

Rumores fuge, ne incipias nouus auctor haberi. *Cato,*
Φεῦγε τὸ σπερμολόγον, μηδὲν νεοπειὸς ἰδέσθ. *Mylius,*
Rumorum auctorem sæpe necesse est falli & fallere alios, indeq; erubescere & fide ambigua vel nulla esse.

Nowin rad słucha. Zdéchł ná nowiny. Miło słyszéć co nowego.

Surgentem auenam auscultat. *Carol. Bouillus ex apologo quodam. Dictum in eum qui tam auidus est nouorum vt tenuissimos rumusculos captet & auscultet minimos sibilos, sic vt vel crescentes segetes aut herbas exaudire velle vel posse videatur.*
καλοῦσιν ἀλλήλους ὥσπερ οἱ κίκονες ἐπὶ τὴν θέαν. *Ex Homero & Synesio.* Conuocant se inuicem Ciconum instar ad spectaculum .s. *nouæ alicuius & inauditæ rei. vt Cicones faciebant.* Atheniensis vel Athenis natus, *pro curioso. S. Lucas in actis c. 17. dicit:* Athenienses omnes & aduenæ hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid noui. *Tales 2. ad Timoth. 4. S. Paulus vocat* κνηθομένους τὴν ἀκοήν. prurienres auribus. Coci pecorum, piscatores piscium prouentum, & curiosi malorum ceu rerum nouarum commotionem optant. *E Plutarcho.* In auribus habitat animus. V. Miło co vmiéć.

Nowiná dobra rychley śię niż zła odmieni.

Nuntius lætus rarò verax. *Sic Cic. Attico.* Attulit mihi à te literas hilariores, nec tamen firmas. Omnia facilius credere possum, quàm quod scribis.
Idem Philippica 1. Fit enim plerunque, vt ij qui boni quid volunt afferre, affingant aliquid, quò faciant, id quod nuntiant lætius.
Stratocles falso nuntio de victoria Spartanis allato sacrificia & lætitiam illis persuasit, post biduum autem vero nuntio de clade accepta allato, cùm ei succenserent dixit: quid iniuriæ passi estis, quòd mea opera biduum læti transegistis? *Plutarch.* τί πεπόνθατε δεινόν, εἰ δύο ἡμέρας ἡδέως γεγόνατε;
καλὸς ἄγγελος θαμὰ ψεύδεται, σπανίως κακός. *A,*
Bona sæpe fallunt nuntia, at rarò mala.

Nowiná to. Niesłychana, niewidana rzécz.

κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν. Canis mendico auxilians. *s. cui infestus esse debuit vt solet.*
ἢ εἷς ἢ οὐδείς. *s.* ἐπεχείρησεν, ἐποίησεν. *Xenoph. Herodot.* Aut vnus aliquis, aut nullus, *s. simile quid tentauit, aut fecit.*

Nowiná zła.

Σκυτάλη ἀχνυμένη. *Diogenian.* Scytale tristis. *de nuntio ingrato,* V. Pismo trudne.

Nowiná zła / nieprzyiemna iest.

ςέργει γὰ ἐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν. *Sophocles.*

Nemo hunc amat qui verba nuntiat mala.

Sic 2. Regum 18. Cuidam, occisum Absalonem Dauidi nuntiare volenti, dicit Ioab. Non eris boni nuntij baiulus. filius enim regis mortuus est.

Nescisse cupies, nosse quæ nimium expetis. *Seneca Oedipo. nam mala erant.*

Si mala fors portare *(narrare)* cupis, noli properare. *Anonym. rhythm.*

Ille minus properat, qui non bona nuntia portat. *Garner.*

ἀπ' ὤατς ἄγγελ☉ ἔλθοι. *Suidas.* Procul absit nuntius aure .s. *malus.*

Tardè, quæ credita lædunt, credimus. *Ouidi.*

Nowiná zła rzadko się odmieni.

ὀλίγον συγηρὸς ἄγγελ☉ ἀληθὴς ἦν. *A.*

Plerunque tristis nuntius verus fuit.

Dedi ad te literas tristes, & metuo ne veras. *Cic. Attico.*

Nowin záwße ludźie przyczyniáią / gdy ie powiádáią.

Fama, Mobilitate viget viresque acquirit eundo. *Virg.* *De eadem Ouid.*

— Quæ veris addere falsa Gaudet & è minimo sua per mendacia crescit.

— Mensuraque ficti Crescit & auditis aliquid nouus adijcit auctor. *Idem.*

Artibus his semper cœnam Philomuse mereris,
Plurima dum fingis sed quasi vera refers. *Martial.*

Facile mentiri potest (*quin solet*) qui è longinquo venit. *Garner.*

Fama est velut porticus Olympia heptaphonos .i. *vocem septies reddens. Plini.*

ἠχὼ ἑπτάστομ☉. *Nonnus.* Echo septem ora habens. *Et.* Φημὴ πολύστομ☉: *Idem.* Fama multa ora habens. Nemo quantùm audierit loquetur. *Seneca .i. plùs addet.*

Nowy pan / nowy rząd.

Vulgare dictũ est. Nouus rex, noua lex. νέος ἄρχων, νέος νόμ☉. *Vel.* ὁ ἄρχων, ὁ νόμ☉.

O domus Antiqua quam domino dominaris dispari. *Ennij Senar. Iambicus. alij heroicum faciunt versum sed durè. Allusit ad hunc Cic. dolens domum honestissimam M. Varonis à M. Antonio comessationibus violari.* O tecta *inquit* misera! quàm à dispari domino tenebantur!

Nowy stroy

ἄλλο γέν☉ κώπης. *Plutarch.* Aliud genus remi *vel* κωπηλασίας, remigationis. *Herculem nouo modo nauigantem videntes accolæ, exclamarunt illa verba. Habuit enim is pro naui lebetem; clauam loco mali; leonis exuuium carbasi vice; pro rudentibus, neruum arcus; pro remo, arcum. Fabula!* *Idem dictum:* Nouum genus remigationis, *seruit Nautilo pisci, quod vide sub* Oboiętny 1. *Et* Sciuro *qui ligno arrepto & cauda erecta nauigat vt describit Oppianus.*

τίς τρόπ☉ ἵππων; *Simile priori dictum, in equites nouo modo equitantes.* Quis modus equitum? πλοῖον ἢ κυνῆ. *Aristophan.* Nauis aut galerus. *In nouum cultum vt si quis pallio philosophico balteum addat.*

Σαμιακὸς τρόπ☉: Samiacus mos .i. *nouus. à nouo genere nauis à Samijs excogitato. Huc faciunt & illa* Leonina pellis super crocoton. Togam saltanti personæ inducere. Simia in purpura &c. *sub* Nie przystoi mu.

Nożka pan.

Dicto hoc cum Ironia prolato, perstringitur fuga timidi vel cauti. V. Wyśiekł śię, Vmknął. Pocałuiesz nóżki.

O

Obádwá pcwni. Jeden głupi drugi nie wiele rozumu ma.

Jeden zá ośmnaśćie / drugi zá dwádźieśćiá bez dwu.

κρὴς πρὸς αἰγινήτην. Cretensis cum Ægineta .i. *ambo fallaces & improbi. quo nomine gentes hæ malè audiebant.*

ὁ μὲ τράγον ἀμέλγει, ὁ δὲ τ̃ κόσκινον ὑποτίθησι. *Lucian. de Philosophis ineptis.* Alter hircum mulget, alter verò cribrum supponit.

Pastillos *(odoriferos effeminatorum)* Rufinus olet, Gorgonius hircum. *(.i. fætorem subalarem aut hircinum) Horat. vtrumq; honestis viris odiosum est.*

Hinc defioculus *(luscus)* & inde lippus *(basiator) Martial.* Obá piekni.

Vtrosque vtrobidem percognoui. *Plaut.* *Idem innumeris, vt & Poloni iocatus est sic.* B. Iam vendidi. C. Vendidisti? B. Valdè, viginti minis. C. Viginti minis! B. Vtrum vis: vel quater quinis minis.

ἑκάτερ☉ ἢ ἀμφότερός ἐστιν οὐδέτερ☉. Vterque est neuter. *apud Plutarchum Philippus iocatus est in seruos.* *Simile est Epigramma Ausonij in duorum fratrum nomina.*

Germani fratres sunt Chrestus, Acindynus alter,
Falsum nomen vtrique, sed vt verum sit vtrique,
Alpha suum Chresto det Acindinus, ipse sine alpha
Permaneat, verum nomen vterque geret. *Idem.* δηλώτως.

Χρῆστος, Ἀκίνδυν☉ εἰσὶν ἀδελφοὶ, οἰκτρὰ δὲ τέκνα.
(.i. Chrestus & Acindynus sunt fratres, miserabiles porro filij.)
Moribus ambo malis nomina falsa gerunt.
nam Chrestus sonat bonum, vtilem; Acindynus, periculo carentem.)
οὐδ᾽ οὗτος χρηστὸς, οὐδ᾽ οὗτ☉ ἀκίνδυνός ἐστι
(nec hic vtilis, nec hic periculo carens, sed ambo mali.)
Vna potest ambos litera corrigere.
ἄικεν Χρῆστ☉ ἕλη, καὶ Ἀκίνδυν☉ ἄλφ᾽ ἀπολέσῃ.
(.i. Si Chrestus accipiat α, & Acindynus illud amittat.)

κίνδυν☉

κίνδυνος hic fiet, frater ἄχρηστος erit. (.i. *ille periculum, damnũ, noxa verè dicetur, iste inutilis, quod verba mutata iam sonant, facta apta ex non aptis.*) *Sed Græcis in* κίνδυνος *longa est υ.* ἄμφω ἔῤῥεσθε. Ambo pereatis. *Philosophus quidam apud Antonium in Melissa & Maxim. duos discipulos ineptos habens, alterum ingeniosum sed segnem, alterum cupidum scientiæ sed stupidum, dixit eis:* Ambo pereatis, tu quidem, quia vis & non potes; tu verò, quia potes & non vis.

Θεόπομπος χαλινοῦ δεῖται, Ἔφορος δὲ κέντρου. *Suid.* Theopompus freno indiget, Ephorus stimulo. *Isocrates porrò Cicerone teste dicebat,* se in Ephoro (*discipulo*) calcaribus, in Theopompo frenis vti solere. *Item.* Alter frenis alter calcaribus eget.

ὁ μὲν ἡνίας ὁ δὲ κέντρου ἐστὶν ἐνδεής. *A.* Frenis opus huic est, at huic calcaribus. *Philippus duos improbos iudicans, alterũ è Macedonia excedere iussit, alterũ persequi priorẽ. Plutar.* δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, ὁ δὲ κρίτης ἦν κωφότερος. *Ex Anthologia.* Surdaster cum surdastro litigabat, iudex autẽ vtroq; surdior erat, *& ineptam ac ridiculam tulit sententiam.* κροβύλου ζεῦγος. *Suidas.* Crobyli iugũ. *Leno is scorta duo improbissima alebat, & multos corrumpebat.*

τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγός. Cæcus cæco dux. *Affine,* Jeden iáko drugi.

Obcieto mu skrzydta. Ucarto mu rogow.

Pennæ illi incisæ sunt. *Ex Cic. qui ait:* Qui mihi pennas inciderunt; nolunt easdẽ renasci. *Sic & Horat.* Decisis humilis pennis. *Erasm.*

Accidere alicui alas. Detonsus *vt* Samson *vel* Nisus.

Trahe huc & illud è Virgilio, de apibus prolatum. Duris in cotibus alas attriuit.

Incisi sunt ei nerui. *ex Cic.* Admutilatus est vsque ad cutem. *Ex Plauto.*

Attonsus est vsque ad viuam cutem. *Item ex eodem.*

Ambustus Phaëton. *Horat.* Ogorzáty mu skrzydłá.

Exarmatus est. *tr. Lamprid. Budæ.* Edentatus. *tr. è Macrobio.*

ἐξωνυχισμένος: *cui vngulæ præcisæ sunt.* Exungulatus. *quod verbum aliqui Plautinum esse volunt.* Detrahere alicui cristas. *è Græcis. Sic Aristophan.*

ἥπερ ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλεν. Quæ nobis cristas detraxit. *à gallis tralatum.*

Nostri dicunt Zedrzeć pypéć komu.

ὁ ὄνος ἀπεδύθη τὴν λεοντῆν. Asino detracta est pellis leonis, *in qua se pro leone gerebat. Lucian.* ὁ καλλίας πτερορῥυεῖ. *Suidas.* Calliæ pennæ decidunt .i. *opes amittit, ad incitas redigitur.*

ἀφαιρεθεὶς τὴν ζώνην. *Iustinian.* Zona priuatus. *more militari.*

Obcowánie snádno dáie/ złe i dobre obyczáie.

Ziákiemi wiec nákładamy/ tákiemi śie wnét stawamy.

Sumuntur à conuersantibus mores. *siue boni, siue mali. Seneca.*

τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών. *Euripides.*

Talis est (*quisq;*) cum qualibus libenter versatur. *Vel*

Fit quisque talis qualibuscum est perlubens,

τῶν χρηστῶν ὁμιλία, ἄσκησις τῆς ἀρετῆς. τῶν δὲ πονηρῶν, κατάλυσις ἐστι. *Xenophon.*
Bonorum consuetudo, exercitatio est virtutis: malorum verò, destructio.

ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι, ἢν δὲ κακοῖσι
Συμμιχθῇς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον. *Theognis.*
A bonis namque bona disces, si verò malis
Coniungaris, perdes etiam quem habes animum (*bonum.*)

βότρυς πρὸς βότρυν πεπαίνεται. *Suidas.* Botrus iuxta botrum maturescit.
Sic Iuuenalis. Vuaque conspecta liuorem ducit ab vua.
ἑνὸς χανόντος μετέχηκεν ἕτερος: Oscitante vno, oscitat alter.
τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὁρῶντες, ταὐτὸ αὐτοὶ συμπάσχουσι. *Plato.*
Qui oscitantes ex aduerso vident, idem ipsi patiuntur, vel similiter afficiuntur.
Apud Platonem educatus puer, relatus ad parentes, vociferantem (& iratum) videns patrem ait: Nunquam hoc apud Platonem vidi. *Seneca.*
Qui in solem venit, licet non in hoc venerit colorabitur. Qui in vnguentaria taberna resederunt diutiùs, odorem loci secum ferunt. Et qui apud Philosophum fuerunt, traxerint aliquid necesse est, quod prosit etiam negligentibus. *Idem Seneca.*
Affine, Towárzystwo z dobremi. Towárzystwo ze złemi. *Vide &* Towárzyskość.

Obeydę się bez ćiebie, ábo bez tego.

ἡ θάλαττα οὐ δεῖται τῶν εἰσρεόντων ποταμῶν. *Nazianzen.* Mare non indiget influentibus amnibus. ἡ θάλασσα τοῦ ὕδατος οὐ δεῖται, οὐδὲ σὺ τοῦ συμβουλεύσοντος. *Idem.* Mare aqua non eget & tu consultore.
Cedrus Libani contemnit amicitiam & affinitatem Cardui. *Apologus 4. Regum 14. Sic* Oliua Ficus Vitis respuunt imperium à vulgo lignorum oblatum. *Apologus est in lib. Iudicum c. 9.* Abdera pulchra Teiorum colonia .i. *est quo me recipiam si pergis molestus esse.* V. Wolność rzecz nieoszácowána.
κάλλιστ' ἔνδοι πᾶσαι. *Theocrit.* Optimum est omnes sunt intùs. *respondetur pulsanti fores, qui non sit nobis necessarius. vel ambienti nostram familiaritatem, amicitiam.*

Obiad ábo bánkiet kosztowny.

Mensa Sicula. Mensa Asiana. *Macrob.* Σικελικὴ τράπεζα. *Plato.* Συρακουσία τράπεζα. *Idem.* Syracusana mensa. μηδικὴ τράπεζα. *Synesi.* Medica mensa .i. *Medorum. qui Persis vicini ab eis corrupti sunt.* περσικὴ τράπεζα. *Thucydides.* Persica mensa. Persici apparatus. *Horat. Hæc & his similia sumpta sunt à gentibus luxui deditis. His adde illa alia.*
Cerealis cœna. *Catul. quæ dabatur Cerealibus festis.* Adiicialis sacerdotum. *Varro.* Pontificalis cœna. *Hor.* Cœna dubia. *Horat. ita instructa vt dubites quid primùm sumas.* Dapalis cœna *Var. ex dapibus emptis sumptuosè.* Popularis cœna *Plaut. qualis dabatur populo lauta & magnificè instructa.* Alcinoi mensa. *Nazianzen.* ἀλκινόου τράπεζα. *Sed hæc & plura posui quoque in primo tomo.*
Empedoclis bos. *pro epulo lautissimo. Rhodig. Nam Empedocles cum vicisset equis in*

Olympijs, quòd ab animatis abstineret, epulum populo in panegyri congregato exhibuit ex boue ex aromatibus concinnato.

Obiécuié wiéle, á máło ábo nic nié dáié. Obiétnicámi kármi.

Złote góry obiécuié, á ołowiánych nié da, ábo nie ma.

Mowi pieknié, á mieszek trzyma, ábo ściska.

Ἀντιγόνου ὑποσχέσεις. Antigoni promissa .s. *liberalia prolixa sine effectu.*

Demetrij is nepos erat, Doso à Græco verbo δώσω .i. *dabo, dictus. nam facillimè quiduis cuiuis promittebat & nil præstabat. Plutarch. Similis fuit Titus Imperator, qui monentibus amicis ne plura polliceretur quàm præstare posset, respondit:* Non oportere quenquam à colloquio Principis tristem discedere. *Suetonius.*

Eundem morem promittendi tenuit Chares dux Atheniensium, de quo est prouerbium apud Suidam: αἱ Χάρητος ὑποσχέσεις. Charetis promissa.

Ex horum & similium mente est illud Ouidij.

Promittas facito. quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

De his item rectè vsurpes illud Eudæmonidæ apud Plutarchum.

ὁ μὲν λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος .i. Oratio quidem est admiranda & magnifica, sed qui dicit non est fide dignus.

Quid te retulit beneficum esse oratione, si ad rem auxilium emortuum est? *Plaut.* Lingua largitur. *Idem.* Dapsilia dicta largitur. *vel* Largitur dictis dapsilis. *Idem.*

Dapsilis in Recto aut in Sexto casu à dapsilus vel à dapsilis.

Dictis facta non suppetunt. *Idem.* Z obiétnic nic. Maria montesque pollicetur. *Salust.* Modò non montes auri pollicens pellexit &c. *Terent.*

χρυσᾶ ὄρη ὑπισχνεῖσθαι. Aureos montes polliceri. Magnos promittere montes. *Persi.* χρυσοῦς πόντον ὑπισχεῖται. *Athenæ.* Mare auri pollicetur.

Cùm montes auri pollicitus fueris, ne scorteum quidem nummum, de thesauris tuis profers. *S. Hieronym.* *Lepidè Mart. vt solet.*

Si donare vocas promittere, nec dare Cai,
Vincam te donis muneribusque meis.
Accipe quicquid — quicquid — quicquid. &c.
Quicquid habent omnes accipe, quo modo das .s. *verbis.*

ὅλας ἁμάξας ὑποσχέσεων. Plaustra plena promissis .s. *dabit. Ex Luciano.*

Verba cupressis similia. *Phocion sic vocauit promissa Leosthenis magnifica sed vana, vt cupressus est arbor speciosa, sed fertilis & infructuosa. Plutarch.*

Φῆς μοι πάντα δόμεν, τάχα δ' ὕστερον οὐδ' ἅλα δοίης. *Theocrit.*

Cuncta daturũ mihi te dicis, mox postea nec salẽ das. *qui communis & vilis est.*

Nubes & ventus, & pluuiæ non sequentes vir gloriosus & promissa non complens. *Prouerb. SS. c. 25.* κέπφος ὠδίνει. Cepphus parturit. *de vano promissore.*

Simile illud: Parturiunt montes.

Nil credo auguribus, qui aures verbis diuitant (.i. *diuites faciunt.*)

Alienas, suas vt auro locupletent domos. *Accius apud Nonium.*

Quæ præstare potes, ne bis promiseris vlli. q. d. *statim da.*

Ne sis ventosus, dum vis vrbanus haberi. *Cato.*

πᾶν ὃ δύνῃ τινὶ δοῦναι, μήποτε δὶς καθυπόσχῃ,

μή τι καλὸς δοκέειν ἐθέλων, ἀνεμώλιος εἴης. *Planudes.*

τὰ δῶρα τοῦ Ἀλυβάντου ξένου. ἢ τὰ τοῦ Ἀλυβάντου ἑταίρου ξένια. *Eustathi. ex Homero.* Alybantis hospitis dona. *vel* Alybantis amici xenia. *In eum qui falsò iactat se magna largitum esse, quod fecisse Alybantes fingitur apud Homerum. Vel in eum qui verbis non re ipsa est beneficus.* λευκὴν μάζαν φυρῶ σοι. Album panem subigo vel pinso tibi. *quia is in pretio & in delicijs fuit apud Græcos, vt ex Luciano constat. Vsurpatur dictum de magnarum rerum promissore.*

Res vana & stulta est, dare nil, promittere multa. *Garner.*

Adde vulgare illud. Verborum satis est. *Item.* De verbis, quantum vis.

Obiecać dáie.

δόρυ καὶ κηρυκεῖον παρέχω *Polybi.* Hastam & caduceum offero.

Obiesić sie.

Phrasis est, Latinè non vulgariter reddita.

Literam longam ex se facere .i. *suspendere se. Plauti Staphila anus.* Neq; quicquam melius est mihi vt opinor, quàm ex me vt vnam faciam literam longam, meum laqueo collum quando obstrinxero. *Literam hanc longam aliqui L esse volunt, quos refutat Lambin. & intelligendam esse ait cum Turnebo literam magnam cubitalem quæcunq; illa sit ex alphabeto, Maiuscula nobis dicta. Rhodiginus T literam intelligit, & probat ex Luciani Iudicio Vocalium, quia hanc repræsentat suspensus è trabe, & alioqui patibulum & crux priscis eadem erant. Sed meliùs Lipsius, & Iosephus Scaliger intelligit literam longam, I eminens supra cæteras literas, vt vIuus, dI pro dij. allusit & Ausonius ad Iota longum eodem sensu. alij aliter legunt & interpretantur apud Taubmanum.*

Obietnicá niepewna / błazeńska.

Si habeam pollicear lubens. Verùm aliquid, aliquâ, aliquando, ab aliquî, aliqua tibi spes est, fore mecum fortunam. *Ridicula promissio cuiusdam apud Plautum, cui alter æque ridiculè & ineptè respondet:* Quippe tu mihi aliquid, aliquo modo, alicunde, ab aliquibus blatis .i. blateras, nugaris. *Non multùm absimile est Martialis epigrãma 16. lib. 10. In Caium vanum promissorẽ positum suprà sub* Obiecuić wiele.

Oblec ábo vbráć kogo w máſzkárę w kápturek.

Imponere alicui turpissimam vel improbam personam. *Cic.*

Propinare aliquem deridendum. *Terent.* *Vide* Szydźić z kogo.

Obłow dobry bedźie. Obérwieſz.

Plures adnabunt thunni & cetaria crescent. *Horati. heredipetam allegoricè instruit, & thunnos intelligit orbos senes diuites.*

Euentus

Euentus velut horna messis fuat .i. *vberrimus. Plaut.*

Obmawiáć & Obmowcá.

Rodere absentem. *Horat.* Quem rodunt omnes libertino patre natum. *Idem.* Inuident, in conuiuijs rodunt. *Cic.* Dente maledico carpere. *Idem.* Dente Theonino circumrodere. *Horat. Fuit Theon Pöëta maledicentissimus de quo Ausoni.* Bonorum mala carminum Lauerna. Dentem Theoninum infigere. *Hieronym.* Loligo vel Succus nigræ loliginis. *Horat.* .i. *sermo inuidiæ & maleuolentiæ plenus. Lambin.* Bionæi sermones. *Hor. quibus vtebatur Bion mordax Pöëta.*

Diogenes rogatus cuius animalis morsus esset perniciosissimus, respondit: Ex feris, obtrectatoris; ex cicuribus, adulatoris. *Laërti.*

Ζωίλος. *Suidæ.* Zoilus. *Ouid. Martial. Vitruui. pro inuido obtrectatore. Fuit is Sophista qui scripsit duos libros contra Homerum se illi præferens: idem dictus* Homeromastix. *Plini. Vitruu.* ὁμηρομάστιξ, *quasi Homeri flagellum vel castigator. quæ vox etiam pro inuido obtrectatore vsurpatur vel simpliciter vel addito nomine eius cui detrahit, vt* Virgiliomastix &c. *Porrò Zoilus ob scelera sua fertur in crucem actus vel lapidibus obrutus vel exustus Vitruuio auctore.* τῆς γοργείας κεφαλῆς ἀπόγονοι. *Aristides.* Gorgonei capitis posteritas. *qui serpentinis linguis aliorum vitam impetunt. Erasm.*

Contra obtrectationes remedium Alcibiadis apud Plutarchum est tale. Alcibiades cani suo magno, pulchro, septuaginta minis empto & omni populo voto, caudam abscidit, & reprehendentibus id familiaribus, ac in ore populi futurum dicentibus respondit: γίνεται ὃ βούλομαι. βούλομαι γὰρ ἀθηναίους τοῦτο λαλεῖν, ἵνα μή τι χεῖρον περὶ ἐμοῦ λέγωσι. Fit quod volo. volo enim Athenienses hoc loqui, ne quid deterius de me loquantur. *Hinc tale dictum formare licet:* καταλάλοις οὐρὰν κυνὸς .s. προβάλλειν. Obtrectatoribus cauda canis .s. *obijcienda.*

οὐ σῶφρον διαβολὰς οὔτε λέγειν πρὸς ἀλλήλους, οὔτε ἀκούοντας ἀποδέχεσθαι. *Thucydides.* Non est decens honestum calumnias narrare alijs, nec audiendo suscipere.

Vespa venenum à vipera sugit & in alios effundit, Item sonum non magnum edit, sed ictum acerrimum aculeo infligit. Obtrectatoris symbolum Pierius.

Obmawiáć nieprzytomnego / rowno iák bić vmárłego.

ἀπόντα καταλαλεῖν, θανόντ' ἐς ἀποκτανεῖν. *A.*

Iugulare mortuum, & obloqui absenti, est idem.

Surdo maledicere est absenti & non audienti derogare. *S. Gregor.*

Plura similia habes sub Dokázowáć nád vmárłem. Mowić o tych co niéstysza.

Obmowce pokątnego / zmiy piß podobnego.

Serpens in silentio mordens est, qui occultè detrahit. *Ecclesiastes c. 10.*

δῆγμα ἀσπίδος. *Apostolius.* Morsus aspidis .s. *lingua detrabens.*

ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος .s. φάρμακον. *Aristophan.* Non est contra sycophantæ morsum remedium, Vipera est lingua detractoris. *Bernard.*

De eodem Plato vel Strato apud Laërtium. Σοὶ μόνῳ δέδοται καὶ χλαμύδα φορεῖν καὶ ῥάκος .i. Tibi soli datum est & chlamydem ferre & pannum lacerum.

De eodem item Laërt. ἦν δὲ ἱκανὸς ἁρμόσασθαι καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ προσώπῳ καὶ πᾶσαν περίστασιν ἁρμονίως ὑποκρίνασθαι .i. Erat autem (*Aristippus*) idoneus ad accommodandum se & loco & tempori & personæ, & omnem statum aptè & decenter simulandum. καθάπερ ἐν τοῖς ὀργάνοις ἡ μαγάς. *Philostrat.* Vt in organis magas .s. *acuto & graui sono constans medium facile ex vtroq; conflatum elicit. vel vtrumuis cùm opus est sonat. Ita vir sapiens (qualis erat Dion) Platonicam simplicitatem cum vehementia Demosthenica concinnè iungebat. Dici potest de eo qui immodica excessu vel defectu laborantia temperat. vel qui se moribus & temporibus aptè accommodat, grauitatem & facilitatem seu lenitatem cùm opus est sumens.*

Morigeri sunt illæ voces: Tuus ô regina quid optes Explorare labor, mihi iussa capessere fas est. *Virg.* σὸν λέγειν, τολμᾶν δ' ἐμόν. *Euripid.* Tuū est dicere, meū audere.

Te imperia regere, me decet iussa exsequi. *Seneca Hippolyto.*

αὔδα ὅ,τι φρονέεις, τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν, *Homer.*

Dic quod videtur, me perficere animus impellit.

πρόσταττε ὡς ἔοικε γε, πείθομαι: πλεῖν κέλευσον, ἐμβαίνω. πληγὰς ὑπομένειν, καρτερῶ: ῥίψαι τὴν ψυχὴν, οὐκ ὀκνῶ. διαμεῖν διὰ πυρὸς, οὐκ ἀναίνομαι. *Philostrat.* Impera vt lubet, pareo: nauigare iube, conscendo: plagas sustinere, tolero: proijcere animam, non moror: per ignem currere, non abnuo.

οἶδ' ἐπὶ δεξιὰ, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. *Homer.*

Scio ad dextram, scio ad sinistram mouere bouem (*scutum è corio bouis constans.*)

Constans atque leuis ceu res expostulat esto,
Temporibus sapiens mores sine crimine mutat. *Cato.*

πρᾶγμα καθὼς κέλεται, σὺ γενήσῃ τρεπτὸς, ἄτρεπτος,
Σώφρονι οὐκ αἰσχρὸν μεταβάλλειν ἤθεα καιρῷ. *Mylius.*

πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη. *Theognis Plutarc.*

Mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illam,
Se quibus admôrit saxa colore refert.

Alter Alcibiades. *de quo Satyrus sic scribit. Apud Iones deliciabatur sic vt illos quoq; vinceret: apud Thessalos equestri studio superabat omnes: apud Lacedæmonios temperans & patiens plùs quàm ipsi: in Thracia Thraces vinolentia superabat.*

Similis Clodius & Catilina *à Cicerone describitur.*

Similis item in Plauti Milite Periplectomenes. *de quo ibi quidam dicit:*

Tui quidem ædepol omnes mores ad venustatem valent. *Mox ipse de se.*
Opus erit tibi aduocato tristi, iracundo? ecce me.
Opus leni? leniorem dices, quàm mutum est mare.
Vel hilarissimum conuiuam, vel primarium parasitum &c. &c.

κύων λαίθαργος. Canis clanculùm mordens .ſ. *ſycophanta, detractor.*
σαίνεις δάκνουσα, καὶ κύων λαίθαργος εἶ. *Suidas.*
Mordes adulans, eſque clam mordens canis.
——— Abſentem qui rodit amicum Qui non defendit alio culpante———
— Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto. *Horat.*

Obmowcé ſłuchaß / grzechu mu pomagaß.

Suſurro coinquinabit animam ſuam, & qui cum eo manſerit, odioſus erit. *Eccleſiaſtici c. 21.* Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire. *Ibidem c. 28.*
Irritat linguas auris iniqua malas. *Garner.*
καταλάλου ἀκούων, οὐκ ἔστιν κατάλαλος. *A.*
Detractorem audiens, auribus eſt detractor.
Auſcultans maledicum, facit. *Garner.* Carnes ad comedendum conferre eſt in proximorum vitia dicere. *Hieronym.*
Detractor & libens auditor, vterque Diabolum in lingua portat. *Bernardus.*

Obmowcy ſtaw twarz ſurową: wnét poydźié précz z ſwą złą mową.

Ventus aquilo diſſipat nubes; & facies triſtis linguam detrahentem. *Prou. SS. c. 25.*
Per triſtitiam vultus corrigitur animus delinquentis. *Eccleſiaſtes c. 7.*
σκυθρωπὸν ὄψανον πάρεχε καταλάλῳ. *A.*
Vultum ſeuerum detrahentibus exhibe.
Difficilem oportet habere aurem ad crimina. *P. Syrus.*
Auguſtus cùm eſſet puer, ranas in ſuburbano obſtrepentes ſilere iuſſit, & non ampliùs illic coaxarunt. Suetonius. Huc facit dictum Domitiani, ſub Pánowié dálékoſtyßá.

Obmyśl ćie Bóg. Boże ćie wſpomoż.

Parcorum aut egenorum vox, qui mendicis ſtipem petentibus reſpondent;
Deo curæ ſis. Superi te reſpiciant. *aut Ethnicorum more,* Dij benefaciant tibi. *Plaut. ait.* Hoc dijs dignum eſt (vt) ſemper mendicis modeſti ſint.
Theocritus indignabatur ſuis ciuibus, quòd Poëtas ſimilibus verbis à ſe ablegare ſolerent. Quilibet, *inquit,* ſub ſinu manum habens, circumſpicit vnde ipſe auferat argentum: ac ne æruginem quidem abſterſam dabit, ſed ſtatim ait: Longiùs abeſt tibia quam genu: mihi modò ſit quod habeam: θεοὶ τιμῶσιν ἀοιδούς. Dij honorent Poëtas. *Vel vt Xylander vertit:* Dij benefaciant Poëtis.
Simile eſt illud S. Iacobi c. 2. Nudis & egentibus dicere: Ite in pace, calefacimini & ſaturamini; & non dare quæ neceſſaria ſunt corpori. *Affine,* Dáley śie żywić.

Oboietny ábo oboſtronny (bez przygány.) Powolny. Obrotny.

Do wßyſtkiego człowiek. Vczyniß z niego co chceß. Káżdemu chce dogodźić.
Omnis Ariſtippum decuit color, & ſtatus, & res. &c.
Perſonamque feret non inconcinnus vtramque. (*& aulici & Philoſophi, & veſtem ſumet nitidam & vilem*) *Horati.*

βέμβικος οὐδὲν διαφέρει: εὐκίνητος καὶ εὔστροφός ἐστι. *Suidas.*
A trocho nihil differt: agilis & verſatilis eſt, **Obrotny.**
Sic Plaut. Scitne in re aduerſa verſari? ℟. Turbo non æquè ſcitus eſt. *Vſus eſt & Virg. ac Tibullus hac comparatione.*
Rota figularis. *Plaut.* Verſutior (.i. *verſatilior*) es quàm rota figularis.

Vtroque verſum rectum eſt ingenium meum,
Ad te atque illum, pro rota me vti licet:
Vel ego huc, vel illuc vertar, quò imperabitis. *Idem Plaut.*
Vtcunque in alto (*mari*) eſt ventus, exin (.i. *ita*) velum vertitur. *Idem.*

.i. *homines ſuas voluntates & cupiditates prout res & occaſio tulerit mutant.*

Cuia vox prope me ſonat? ℟. Tui beneuolentis, ſi ita es vt ego volo.
Sin aliter es, inimici atque irati tibi. *Plaut.* **Náß czy nie náß? Iáko wy chcećie. Chcećieli / wáß: niechcećieli / nie wáß.**

ὑπὸ δεξιότητος τῆς ἐμῆς δύναμαι ποιεῖν (ἵνα) εὐρὺν καὶ στενόν. *Ariſtophan.*
Ob dexteritatem meam poſſum facere quemcunque latum & anguſtum.
Nautilus piſcis mari tranquillo concham ſuam duobus pedibus ceu remis promouet, & ſi ventus flat, duos alios cum membrana erigit veli inſtar. orta tempeſtate fundum petit. Deſcribit eleganter Oppianus & Callimachus. In vtrumque paratus. *Virgil.*
εἰς ἀμφότερα δυνάμενος. *Plato.* In vtrumq; valens. Remo vtar & aura. *Ouidi.*
θυμὸν λέων, μῆτιν ἀλώπηξ. *Pindar.* Animo leo, conſilio vulpes.
Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος. Hercules & ſimia .i. *viribus & conſilio valens.*
Duplex Vlyſſes. *Horat.* πολυμήτις, ποικιλομήτης, πολύτροπος ὀδυσσεύς. *Homero.*
.i. multi vel varij conſilij, & morū. διπλοῦς ὀδυσσεύς. *Euripid.* Duplex Vlyſſes.
γυγλυμοῦ πολυστροφώτερος. *Suidas.* Cardine verſatilior.
Aſteropæus. Ambidexter. V. **Oboreczny.** *Elephas duplex cor habet, altero irritatur, altero placatur. Ælian.* *Confer.* **Kiedy przydźieß miedzy wrony.**
Affine eſt ſequens. nam aliqua hinc illuc transferre potes, & illinc huc aliqua, quæ in malam & bonam partem vſurpari poſſunt.

Oboietny ábo oboſtronny (z przygáná) I z tem y z owem nákłáda.

Ná obie ſtrony człowiek. I ſtrzyże i goli. Trudno go zrozumieć.
Z káżdem przeſtánie. Káżdemu śie vmie przymilić.

Veſpertilio. *Ex Varrone qui ait:* Factus ſum veſpertilio, neque in muribus planè, neque in volucribus ſum. *de eo qui nec huius nec alterius eſt partis, ſed cum vtraq; ſe eſſe ſimulat. Sic in Apologo Æſopi, Veſpertilio ſemel captus, negauit ſe auem, ſed murem ait eſſe; iterum captus, negauit ſe murem ſed auem eſſe aſſeruit; & ſic bis euaſit. Item alia conſideratione. Veſpertilio volat & dentes habet; & ſic apud aues, auem ſe vocat: apud feras feram.* Struthio *item, qui partim fera, partim auis eſt pro homine vtrarumq; partium vſurpatur ex apologo quodam, in quo fertur, bello inter aues & feras orto, Struthionem vtriq; parti pollicitum auxilium, & neutri adfuiſſe, ſed euentum exſpectaſſe.*

stasse. post prælium verò vtriq; parti se excusasse; feris, quòd auis esset caput ostendens: auibus, quòd fera esset, pedes exhibens. Gabrias.

Τυδείδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη,
ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι ἢ μετ' Ἀχαιοῖς. *Homer.*

Tydidem non agnoscas vtris adsit, an cum Troianis versetur an cum Græcis.
Ingenia atque animos eorum non possum noscere,
Ad amici partem an ad inimici pertineant (al. perueniant) *Plaut.*

διπλᾶ κρούειν. *Aristides.* Geminas chordas ferire. *aut* binis fidibus (*lyris*) canere.

μάγαδιν λαλήσω μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. *Alexandrides.*
Grande atq; tenue magade proloquar simul. μαγαδίζειν *Aristoteli est acutam & grauem vocem iuxta diapasῶν tonum sonare.*

Quod accommodari potest ei qui eandem rem laudat & vituperat.

τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ.
Laudare eundem carpereque viri est mali.

Adde Circes virgam, *qua illa nunc adimebat nunc reddebat mentem hominibus. Plutarch. Item* Fons Dodonæus *frigidissimus, faces ardentes mersas exstinguens, & exstinctas accendens, Plinio teste, quadrat in Oratores & Iurisconsultos qui eandem causam nunc opugnant nunc defendunt: vel qui eandem rem nunc extollunt nunc deprimunt.*

Affinia his sunt oracula multa Ethnicis à Cacodæmone etiam Pythio Apolline reddita duplicem sensum continentia. vt illud Crœso. de euentu belli consulenti, datum:

Κροῖσος ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.
Crœsus Halyn (montem) penetrans magnam peruertet opum vim .s. *alienarum vel suarum.* οὐ Χῖος ἀλλὰ Κῖος. *Ex Aristophane.* Non Chius sed Cius. *aliter* Κῷος. Cous .i. *inconstans, tempori seruiens & ad potiorem partem se applicans, qualis fuit Theramenes patria Cous.*

ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγει. Ex eodem ore calidum & frigidum emittit. *Apud Auienum Satyrus hoc dixit, videns hominem halitu oris calfacientem manus frigidas, & mox calidum cibum refrigerantem.*

δεξιὸν εἰς θ' ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδονιπτῆρα .s. πόδα βάλλει. *Suidas.*
Dextrũ (*pedẽ*) in calceũ, sinistrum in peluim, mittit, vel in calceo, pelui tenet. *quadrat in eum qui in vtrumq; est paratus, & qui se scit tempori, loco, rei accommodare. Plutarchus de eo intelligit qui ad publica est expeditus, & vestitus.*

Duabus sellis sedere. *est vtriq; parti fauere. Apud Macrobiũ Laberius hoc dicto perstrinxit Ciceronẽ.* πουλύποδος νόον ἴσχει. *Ex Theognide.* Polypi mentem obtinet.

πουλύποδός μοι τέκνον ἔχων νόον Ἀμφίλοχ' ἥρως,
τοῖσιν ἐφαρμόζων ὧν καὶ πρὸς δῆμον ἵκηαι. *Clearchus.*

Polypi mihi sis ingenio nate Archiloche heros, accomodans te populo adquẽ veneris.

ἀνὴρ πολίτης πολύπους ἐστὶ τὸν τρόπον. *Eupolis.*
Polypo similis est ciuicus vir moribus.

ποντίε θηρὸς χρωτὶ μάλιστα τ̀ νόον προσφέρων, τ̃ πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει. *Pindar. apud Plutarch.* Marinæ beluæ (*Polypo*) colori maxime mentem accommodans, cum omnibus ciuitatibus consuetudinem habet.

Istuc est sapere, qui vbicunque opus sit, animum possis flectere. *Terent.*

Sic vita erat, facile omnes perferre ac pati

Cum quibus erat cunque vnâ, his se dedere,

Eorum obsequi studijs, aduersus nemini Nunquā præponens se illis &c. *Idē.*

Vt homo est ita morem geras. *Idem.* Vt homines sunt ita morē gerit. *Plau.*

Ita seruum frugi par (*est*) se instituere. Proinde heri vt sint, ipse item sit:

Vultum è vultu comparet: Tristis sit, heri si tristes; hilarus sit, si gaudeant. *Idē Plau.*

Nullus frugi potest esse homo, nisi qui & bene & male facere tenet.

Improbis—cum, improbus sit, harpaget; furibus furetur quod queat.

Versipellem conuenit esse hominem, pectus cui sapit.

Bonus sit bonis, malus sit malis. Vtcunq; res sit, ita animum habeat. *Idē.*

Omnium horarum homo. *Suetoni. qualem describit Ennius apud Gellium. l. 12. c. 4.*

Ad aliorum arbitrium & nutum totos se accommodant. *Cicer.*

Quando agis Lacedæmone illorum more viuas. Cœnatum eas in Phiditia, ius nigrum ede, fer mystacas, caue quid asperneris aut boni quid insuper requiras. *Antiphan. apud Athenæum. sed Græcos versus longiores omisi.*

ἀλωπεκίζει πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα. Vulpinatur cum altera vulpe. *Vel* ἀλωπεκίζειν. *&c.* Cum vulpe vulpinarier decet altera.

Σμυρναῖος τρόπος. *Aristides.* Smyrnæi mores. *De gente vel homine bellicoso & tempore pacis voluptario ac dissoluto. quia tales erant Smyrnæi.*

κυζικηνοὶ στατῆρες. *Suidas.* Cyziceni stateres. *de homine versipelli & moribus varijs in vtramq; partem. Cyziceni nummi habebant altera parte sculptam Cybelem muliebri forma, altera leonem.*

ἀλλοπρόσαλλος. *Homer. quasi,* alius ad alium. *qui se omnibus accommodat.*

κόθορνος. Cothurnus: *calceus vtriq; pedi aptus. de homine vtrarumq; partium.*

Theramenes Rhetor versipellis, *apud Lucianum vocatur* Cothurnus.

De eodem Plutarch. θηραμένους κόθορνον ὑποδούμενον ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν, καὶ μηδετέροις προσίθεσθαι .i. Theramenis cothurnum indutum cum vtrisq; versari & neutris adhærere. *Item.* Θηραμένης μὴ μόνιμος, ἀλλὰ ἐφαμφοτερίζων. *Plutarch.* Theramenes non stabilis, sed in vtramque partem vacillans.

ὁ κοινὸς τ̃ ἀμφοτέρων ποδῶν κόθορνος. *Nazianzen.*

Communis vtrique pedi cothurnus. Ægyptius Sophista. *de eo qui hominibus se accommodans Proteum agit. Rhodigin.*

ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ' ἀνδράσιν ἀνήρ. *Pindar.*

Inter pueros teneros puer, inter viros vir.

ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. *Idem.* Inter pueros iuuenis, in cōsiliis senex.

πλάττεσθαι τρόπον. *Lysias.* Fingere mores. διπλοῦς ἀνήρ. *Zenodot.* Duplex vir.

διπλῆ καρδία περδίκων παφλαγόνων. *Theophr.* Duplex cor eſt perdicibus in Paphlagonia. τρικέφαλος ἑρμῆς. Triceps Mercurius. *qualis ſtatua ponebatur in viarum diuortiis.* λιβυκὸν θηρίον. *Diogenian.* Lybica fera .i. *homo variis moribus & ingenio. Affine,* Nieſtátek. Nieſzczery. Kiedy przyydźieſz miedzy wrony. *& præcedens proximè.*

Oboręczny. Obopráwiec.

ἀστεροπαῖος ἀμφιδέξιος: Aſteropæus ambidexter. *vel ſeparatim.* Aſteropæus: Ambidexter. *Ex Homero. qui ait:* ἥρως ἀστεροπαῖος ἐπεὶ περιδέξιος ἦε. Heros Aſteropæus ſiquidem dexter erat. *Sed hoc tralato ſenſu vſurpari debet, qui ad adagia pertinet. Talis erat Iudicum c. 3. Aod qui vtraq; manu pro dextra vtebatur. & cap. 20. ſeptingenti milites ſimiles illi.*

Obrázá / krzywdá / podczás powod do przyiáźni / miłośći.

Sæpe ex iniuria poſtmodùm gratia orta eſt. *Liui.*

ἐνίοτε τοῖς ἀδικήμασι ἀκολουθεῖ χάρις. (*vel* ἔρως.) *A.*

Iniuriam ſubinde ſequitur gratia. Iniuriam perſæpe ſubſequitur amor.

Sæpe ex huiuſmodi re quapiam & ex malo principio, magna familiaritas conflata eſt. *Terent. Sic apud Statium Adraſtus rex de duobus hoſpitibus Tydeo & Polynice caſu illuc delatis & pugnantibus inter ſe, dicit:*

Non hæc in caſſum diuiſque abſentibus acta,
Forſan & has venturus amor præmiſerit iras. *Affine,* Poiednáni bárźiey śie miłuią.

Obrázić łacno / przeiednáć trudno.

Litæ, Aten (.i. *preces, noxam*) tardè ſequuntur. *ex Homer. qui ait:* καὶ γάρ λιταί, *&c.*

χωλαί τε, ῥυσαί τε, παραβλῶπες τ' ὀφθαλμώ,
αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθεν ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι. Etenim Litæ &c.

Claudæque, rugoſæque, ſtrabæque oculis, quæ & poſt Aten currunt euntes. *Addit idem.* Noxa vero omnes longè antecedit lædens homines, illæ verò medētur. &c. *Quo cōmento docet.* Offenſas eſſe citas & faciles, reconciliationes verò tardas, & difficiles. ἡ προσκοπὴ ταχεῖα, βραδεῖα καταλλαγή. *A.*

Offenſa celer eſt, tarda ſed placatio.
Conturbare caue, non eſt placare ſuáue: (wróblem.
Infamare caue, nam reuocare graue. *B. Ioan. Cantius.* V. Słowko wyleći

Obráźiwszy lęczyć. Nátáiawszy / vderzywszy pogłaſkáć. Niełádá nagrodá.

ἁλμυρὰν ἀκοὴν, ποτίμῳ λόγῳ ἀποκλύσασθαι. *Plato.*

Marinam (*ſalſuginoſam, ingratam*) auditionem, potabili (*dulci*) ſermone diluere. *Plutarchus dictum Platonis ad hunc ſenſum traxit. vt curemus voluptates ex laſciuis cantilenis ortas, lectione vel auditione rerum ſeriarum & grauium obruere. Idem præcipit. Ne amico verbis caſtigato, colloquium verbis moleſtiam afferentibus abrumpentes diſcedamus, ſed inſtar medici prudentis, poſt ſectionem placidis aſperſionibus partem affectam leni-*

entis, nos geramus. δεῖν ἁλμυροὺς λόγους γλυκέσιν ἀποκλύσεσθαι νάμασιν. *Athena.*
Oportet amaros, salsos sermones dulcibus aquis abluere.
Acum & filum sume ac scissa consue. Co śie rosprolo záßyy *Vi. hoc sub* Nita zgodá.
Similia sunt illa Terentij. Repudiatus repetor. Exclusit, reuocat, redeam? non, si obsecret. *quem locum transtulit prope omnibus verbis in satyram suam Horat. & Persius.*

Nunc mihi blandidicus es, heri in tergo meo
Tres facile contriuisti corios bubulos (.i. *tria bubula coria, lora, tres taureas*)

Seruus Plautin. hero loquitur. Vbi tu nouo modo fecisti mihi contumeliam,
Venias mihi precibus lautum peccatum tuum. *Terent.* V. Niech mie nie głaßcze.

Obrázony ledá czemu wierzy.

In exulcerato animo fictum crimen facile insidet. *Cicer.*
ἔγκλημα ψευδὲς πιστὸν ἡ ὀργὴ ποιεῖ. *A.*
Credibile falsum crimen ira mox facit.
Læsi omnia ad contumeliam accipiunt. *vt ait Terent. Sub* Nieſzcześliwy podeyrzliwy.

Obrázy, groby psowáć, nie cudna rzecz.

Cum Protogene mortuo bellum gerere. *Gelli adde Verbum commodum,* v.g. *Non magna laus est. &c. Rhodij sic cohibuerunt Demetrium Poliorcetem ne aboleret ædem in qua nobilissima imago Protogenis seruabatur.* *Vide* Lácno bić tego.

Obyczáie pospolite, rozumienie miey zákryte,

λέγε καθὼ πολλοί, φρόνει δὲ καθώσπερ ὀλίγοι. *A.*
Loquendum vt plures, sapiendũ vt pauci. Loquendũ cum multis, sentiendũ cum paucis. *Cic dicit:* Vsum loquendi populo concessi, scientiam mihi reseruaui. *Et Seneca:* Frons nostra (*Philosophorum*) populo conueniat; intùs omnia dissimilia sint. *Item.* Id agamus vt meliorem quàm vulgus vitam sequamur, non vt contrariam. *Affine,* Zgadzay śie z ludźmi.

Obżárty. Zárłok. Wilk. Rosomak. Brzuch. Vtonął w brzuchu.

Tylko ieść á pić. Iák w piekło wrzucił, pożárł.

Abdomen insaturabile. *Cic.* Abdominis minister. *Iunius.*
γνάθου δὲ δοῦλος, νηδύος θ' ἡσσημένος. *Euripides.*
Buccæ vel maxillarum seruus, à ventre victus vel ventris mancipium.
Tibi Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstat. *Persius.* Brzuchacz. Otyły.
Homo cum ventre collatiuo. *Plaut.* .i. *magno & turgido, in quem omnia edulia conferuntur, vt Festus interpretatur.* Ventri operam dat. *Idem.*
Quasi lupus esuriens, metui ne in me quoque faceret impetum,
Ita frendebat dentibus. *Idem de Parasito penum ingresso.*
——— Rarum ac memorabile magni Gutturis exemplum. *Iuuenal.*
Χαραδρίου βίος. *Plato.* Charadrij vita. *auis est voracissima, quæ* ἅμα τῷ ἐσθίειν ἐκκρίνει. simul edit & egerit, *vel* simul ac ederit excernit.

Nomen.

Nomen habet à Charadra, quòd in præruptis rupibus & voraginibus habitet. Vnde Gaza apud Aristotelem reddit Rupicem & Hiaticolam, quòd hiatus rupium incolat: sed & à voracitate rectè Charadrios deducitur, quasi vorago in rupibus omnia absorbens. Est alia auis Charadrius, sub Slepy targ.

Sic de guloso Seneca. In quem omnia influunt vt rursus effluant.

Barathrum Festo, locus præceps vnde emergi non possit. Seruio autem, immensæ altitudinis. transfertur ad hominem edacem, bibacem, rapacem denotandum vt supra Horat. vsurpauit. Et Aristophanes similiter.

Barathro *vel* Balathro. *Varro. qui in ventrem ceu in barathrum omnia mittit Lurcinus.*

Sic Horat. de Menio: Pernicies & tempestas barathrumque macelli,
Quicquid quæsierat ventri donabat auaro. *Item.*
——— Patinas cœnabat omasi Vilis & agnini, tribus vrsis quod satis esset.

Leo etiam voracissimus est. Et quidem sine sectione dentium integra & solida frusta magna & multa vorat, ideoq; aliquot deinde diebus abstinet, & ob cruditates fœtidum halitũ habet. Pierius. Apud Plautum anui vinosæ & multibibæ quidam vinum offerens dicit:

Age effunde hoc citò in barathrum, properè elue cloacam.

καὶ τελώνην καὶ φάραγγα καὶ χάρυβδιν ἁρπαγῆς.

Et telonem tum barathrum tum rapinæ gurgitem (*vel voraginem.*)

Sic Cic. Charybdin bonorum, voraginem potiùs dixerim. *Item.* Quæ Charybdis tam vorax, tot res, tam citò absorbere potuisset? *de profuso decoctore.*

Anima illi pro sale data, vt suillo pecori, vt edat ne putrescat, *Varro.* Os porci. *Pierio. de homine omnis generis cibos vorante. vt facit sus, etiam sordida & carnem humanam seu cadauera vorans.*

Viuit vt edat. *Ex Quintiliano qui ait:* Non vt edam viuo, sed vt viuam edo.

θαλαττίου πνεύμονος βίον ζῇ. *Plato.* Pulmonis marini vitam viuit. *Zoophyton est, & ferè nullum sensum habet, nisi quod alimentum capiat, & crescat vt arbor: vagatur tamen per mare motu fluctuum agitatus. Plini.*

Vnde Plotinus homines ventri deditos dixit ἀποδενδροῦσθαι *.i. arborescere. & instar arborum alimenta solùm attrahere.* Epicuri de grege porcus. *Horat.*

νεκύες μεσαυχένες. *Aristophan.* Collo tenus medio cadauera.

λάρος κεχηνώς. *Idem.* Larus hians. *auis est pisciuora voracissima.*

Autumnalis appetentia .i. *voracitas. Rhodigin.*

λιχνότερος τῆς πορφύρας. *Athenæ.* Voracior purpurâ, *animante quàm panno potiùs.*

βοῦθος περιφοιτᾷ. *Zenodot.* Buthus obambulat. *athleta vorax & stolidus.*

Venter ei solarium. *Ammian.* Vmbram decempedem obseruat. *Vel.* Vmbra decempes ei gratissima .s. *in horologio solari, quæ indicabat horam cœnæ. Sic Lucian.* Συνεχὲς ἐπισκοπῶν ὁποσάπουν τὸ στοιχεῖον εἴη.

Assiduò inspiciens quanta vel quot pedum linea sit. *Et Aristophan.*

Σοὶ δὲ μελήσει, ὅταν ᾖ δεκάπουν τὸ στοιχεῖον, λιπαρῶς χωρεῖν ἐπὶ δεῖπνον.

Tibi verò sit curæ, cùm fuerit decempes linea (*vmbræ*) lautam properare ad cœnam.

πιεῖν γὰρ ἄμμες καὶ φαγεῖν μὰ ἀνδρικοί. *Bœotij apud Athenæum.*
Sumus ad bibendum atque ad vorandum strenui.
Apud eundem est illud. ἄθυτα δ' ἱερὰ πολλάκις κατεσθίει. Persæpe sacra haud immolata deuorat. *In eum qui sine vsitatis ceremoniis, precibus, consensu omnium decoro, & modica exspectatione, vbi vix etiam sedit, statim inurbanè manus in epulas inijcit.* *Simile est illud Suidæ.* πρὶν λαχεῖν τὰ κοινὰ κατεσθίει. Priùs quàm sortitio seu partitio fiat (*ab incisore aut conuiuatore*) communia deuorat.
αἰθυιῶν τρόπον κατοψοφαγοῦσιν, οὕτως ὡς καὶ τῶν ὀστέων ἐπιτραγεῖν. *Philo.* Mergorum instar opsonia abliguriunt, ita vt & ossa inuadant.
μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μάζαν ἔδοντες. *Oraculum de Sybaritis.* Mensura (.i. *modicè*) aquā bibentes, sine mensura autē (.i. *immodicè*) mazā vorantes.
τραπεζοποιοὺς καὶ μαγείρους πνεῖ. *Basilius.* Structores & coquos mente agitat.
λάβραξ μιλήσιος. *Suid. Athenæ.* Labrax Milesius. *piscis ore vasto semper aperto, obuia mox deuorans. Lupus marinus idem.*
Edere de patella in sacrificijs deorum asotorum & non religiosorum hominum erat. *apud Cicer.* Mens illi est in popina. *Sic Plato Comicus Græcus:* ὑμῶν ἐν τῷ καπήλῳ νοῦς ἐνεῖναί μοι δοκεῖ.
Vestra in caupona mihi nunc mens esse videtur.
Sic & Terent. Iam dudum animus est in patinis.
ὁ νοῦς γάρ ἐστι τῆς τραπέζης πλησίον. *Athenæus.* Mens est enim propinqua mensæ.
βοῦν ἐπὶ γνάθοις φέρει. *Suidas.* Bouem in faucibus vel in maxillis portat. *alludit ad Theagenem athletam Thasium, vel ad Milonem Crotoniatam, qui vno die solidos boues singulos comederunt.* ἄχρι χείλους. Vsq; ad labium. 𝔅𝔬 𝔤𝔢𝔯𝔡𝔩𝔞. *Ex Zenodoto.* μέχρι τῶν ἀμφωτίδων πλήρης. *Suidas.* Ad ambas vsque aures repletus. 𝔓𝔬 𝔲𝔟𝔯. ἄχρι κόρου. Ad satietatem. πέραν κόρου. *Pollux.* Vltra satietatem.
Hectorem imitatur ab Ilio nunquam recedit. *Marull. vel Ennius. ab Ilio, pro ab ilio seu ab ili intestino, dictum per allusionem iocosam.*
ἐντραπελόγαστρος. *Epicharmo Comico .i. monstrosæ magnitudinis ventrem habens.*
Vultur post inediam. *quam Epiphanio auctore 40 diebus fert, postmodùm voracissimè comedit.* ἑτερόγναθος. Vtrâque maxilla simul mandens.
Martialis de Cæciliano qui solus semper cœnabat & aprum sibi apponebat, ait:
Bellum conuiuam Cæcilianus habet .i. *aprum instar sodalis alterius.*
λάρος ἐν ἕλεσι. *Suidas.* Larus vel Gauia in stagnis. *vorans & simul deuorata egerens.*
Gallam illum bibere oportet. *Ex Lucillio qui apud Nonium & Festum ait:*
Quæ gallam bibere ac rugas conducere ventri
Farre acceroso, oleo decumano, pane (*al pene*) coëgit Cumano.
Monet Lucilius, inquit Festus parsimonia esse vtendum, nec gulæ indulgendum, ventremq; coarctandum. Id autem optimè præstat galla quæ vim habet adstringendi; item oleum deterius ex decimis collectum & mistum; deniq; panis acerosus minimè delicatus.

ἀλεκτρυών

ἀλεκτρυόνος μέμφεται κοιλίαν. *Ex Aristophane.* Conqueritur de galli ventre. *Vel* Queritur se galli ventriculum habere, *qui omnia citò concoquat.*
Vide Graphicam imaginem Philosophi gulosi apud Lucianum in Timone sub finem Dialogi in persona Thrasyclis. longior est, ideò huc non attuli.
Totus venter est. *è Plutarcho. Vide* Pášobrzuch. *Jllud Democriti,* Vulgari pisci non insunt spinæ. *Gulosi hominis esse dictum vult Rhodigin.*
Alcman πολύβορος .i. *multi cibi homo dictus est, & phthiriasi perijt. Giraldus.*
Phago in mensa Aureliani vno prandio comedit aprum integrum, centum panes, veruecem & porcellum; bibit vero infundibulo orì apposito plùs orca. Vopiscus. Mithridates instituit certamen polyphagiæ & polyposiæ .i. edendi & bibendi, præmiis propositis in quo omnes ipse superauit, ideoq́ Dionysius dictus erat. Plutarchus. Heraclides pyctes, conuiuas alios ad ientaculũ, alios ad prandium, alios ad cœnam, alios ad comessationem nullo interposito interstitio sibi succedentes vocabat, & omnes edendo ac bibendo superabat. Idem.
Hyemalis refectio. *pro larga, quia hyeme meliùs cibus digeritur. Rhodigin.*
Lupus ceruarius gulosi imago, *qui teste Solino & Plinio, cibum vorans, etiam famelicus, si oculos ab eo auertat, statim eo relicto, it quæsitum alium prioris oblitus.*
Polypus *item* typus voracis abliguritoris *Pierius. Vnde illud apud Athenæum.*
ἔδω δ᾽ ἐμαυτὸν ὡς πολύπους. Comedo meipsum vt Polypus. *Idem de illo scribit Ælian. Oppian. Hesiodus.* Crocodilus *etiam voracissimus est, & cibo multo auidissimè hausto repletus, eum euomit, cùm abscessu careat. Pierius.* Mustela *piscis vbi multa auidè deuorauit, euomit & rursus eadem vorat. Idem.*
τῷ ὄνῳ ἐοικώς. Asello pisci marino similis. *qui Athenæo & Aristotele auctore.* κῆρ ἐν τῇ κοιλίᾳ *vel* ἐν τῇ γαστρὶ ἔχει. Cor in aluo, vel in ventriculo habet.
τὸν νοῦν ἐγκατορύξας τῇ κοιλίᾳ, τῷ ἰχθύι τῷ καλουμένῳ ὄνῳ τὰ μάλιστα ἐοικώς. *Clemens Alexandr.* Qui animum in ventre defodit, pisci asello dicto maximè similis.
Cor habet in ventre, gulosus: lasciuus, in libidine: cupidus, in lucro. *Hieronym.*
Physalus piscis *caput & oculos infra ventrem habet vix notabiles. Ælian.*
Gulo piscis *in pelago Noruegiæ pisciuorus voracissimus, caput ventri iunctum habens, omnibus piscibus infestus & odiosus. Olaus Magnus.*
Gulo *item seu* Rosomaca *fera voracissima, vbi se impleuit, inter duas arbores vicinas se trudit, & ingesta eijcit, rursusq́ vorat. Idem Olaus.*
ἡμερόκοιτος (*.i. die dormiens*) *aliter* νυκτερίς (*noctua, vespertilio*) *marinus piscis, vorat vsq́ dum rumpatur. Oppianus.*
Hirudo non dimittit cutem nisi plena cruoris. *Horati.*
Idem de Ricino verme *scribit Plini. qui affixus animali sugit sanguinem donec rumpatur.*
His adde Gnathones, Phagones, Gurguliones, Manducones, Apicios *& alia posita 1. Tomo sub* Žárlok / Obžárty / Łákotliwy.

Ochłodziłeś mię. Pocieszyłeś mię. Dusza w mię wstąpiłá.
Aspersisti aquam .f. *mihi. Plaut.* .i. *animum mihi reddidisti, recreasti me. animo defectum & pæne exanimatum recreasti.* Obsipasti aquulam. *eodem sensu apud eundem.*
Item,

Item. Animo male est. currite atque afferte aquam. *Item.* C. Animum adimit mihi ægritudo. S. Visne aquam? .s. *offundi tibi. Item.* Animus redijt mihi. *Item.* Animus remigrat nunc demum mihi. *Plaut.*
Porrò in exemplis Plauti aquam intellige frigidam. hæc enim deficientibus animo inspergi solet, vt notauit Rhodigin. Reddidisti animum. *Terent.*
Me mihi reddidisti. *ex Cic. qui ait:* Nosmet nobis reddidistis. P. C. *Vicino sensu.*

Ochotnego pobudźić śie godźi / abo / nie ßkodźi.

Nil nocet admisso subdere calcar equo. *Ouid.*
ὃ κενόν ἐσθ᾽ ἵππῳ κέντρ᾽ ἐλαφρῷ προσέχειν. *A.*
ὄβολον εὗρε παρνοίτης. Obolum reperit Parnœtes *dux Atheniensium, qui instituit vt in concionibus & iudiciis nummuli distribuerentur, quò alacriores & frequentiores conuenirent.*
——Flumine sæpe secundo, Augetur remis cursus euntis aquæ. *Ouidi.*
κἂν πλέρόεν πλοῖον ἀπέρχῃ ἐρετμὰ διερμεῖν. *A.*
Remi vrgent celeres ocyus ire ratem.

Ochotnie.

Obuiis manibus. *Hierony.* Obuiis vlnis excipere. *Quintilian.*
ἀμφοτέραις χερσίν. *Basilius.* Ambabus manibus.

O ćie tež idźie. Itobie śie dostánie.

In eadem naui es. *Cic.* .i. *in eodem communi periculo. Sic Aristophan. ciuitatem vocat nauem.* περὶ πόλεως γὰρ ἐστὶ τοῦ σκάφους ὅλου .s. φόβος, De ciuitate vt naue de tota est timor. De tuo capite aguntur comitia. *E Plauto.* Ná ćie śie zmawiáią. *Et apud S. Marcum 4. cap.* Magister, non ad te pertinet quia perimus?
ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς πλεῖς διατρέεις σκάφος *A.*
In qua rate ipse nauigas hanc perforas. *Ex Cic. qui ait:*
Hoc miror querorque, quenquam hominem ita pessundare alterum velle, vt etiam nauim perforet, in qua ipse (*simul cum illo*) nauiget.
Non multùm absimilis est apologus Æsopi de duobus inimicis simul nauigantibus suprà sub Niená wiść złem cudzem śie karmi. Tibi luditur. *Persi.* .i. *ad te damnum aleæ huius spectat. Cornutus & Casaubon. Vel (vt alij)* De tuo corio luditur.
Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet. *Horat.*
εἰ τὴν τοῦ γείτονος οἰκίαν εἴδες ἐμπυριζομένην, εἰ καὶ πάντων πολεμιώτατος ἦν ὁ γείτων, οὐκ ἂν ἔδραμες ἐπὶ τὸ σβέσαι τὴν πυρὰν, δεδοικὼς, μὴ τὸ πῦρ ὁδῷ βαδίζον καὶ τῶν σῶν ἅψηται προθύρων; *Chrysostom.* Si vicini domum videas ardere, etiamsi omniũ inimicissimus sit vicinus, nónne accurreres ad exstinguendum incendium, veritus nè ignis recta via progrediens & tua limina tangat vel corripiat?
Te nunc delicias extra communia (*mala*) censes Ponendum! *Iuuenal.*

Ocukrowáć przypráwić to trzebá. Sámo to nie pachnie / nie smaknie.

Bez soli rybá / bez korzenia zwierzyná / nic nie iest.

ζαπεὸς τάριχος, τὴν ὀρίγανον φιλεῖ. *Clearchus.*
Putre salsamentum, amat origanum. *Vel* Putris tarichus addito garo sapit.
Sic acetaria, oxygarum, muriam, oxalmen & his similia carnibus vetustis vitiatis putentibus adduntur. Tralato autem sensu. V. Ztemu zâlécenia potrzébá.
Sic apud Cicer. Vatinij struma (.i. *deformitas corporis vel potiùs infamis vitá*) dibapho sacerdotii tegitur. *Et apud Terent. Phædria mittens cuidam munera non splendida, seruo præcipit dicens:* Munus nostrum ornato verbis quod poteris .i. *quoad poteris. P. Nannius.*

Oczy chcą/ nié brzuch. Oczy chcą/ gębá nié chcé.

οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων ἄπληστοι. *Prouerb. Salom. c. 27.* Oculi hominum insatiabiles. Fallunt nos oculi vagiq; sensus Oppressa ratione mētiuntur. *Petroni.*
Hîc habet locum illud, quòd Cicero de Dario aquam turbidam in siti bibente dixit. Nunquam (*antea*) sitiens biberat. *Et de Ptolomæo famelico panem rusticum suauiter edente:* Nunquam (*antea*) esuriens comederat. *sed inuitante colore, odore, sapore, condimentis, nouitate & pretio cibi. quod ethnici ipsi Seneca, Horat, Iuuenal. & alij, grauiter reprehendunt, Et tales cibos maximè probant, ad quos non condimenta sed fames inuitat.* V. Smák zdrowia niéprzyiaciel. *Huc facit illud Varronis. lib. 7. linguæ Latinæ quærentis, qualem oporteat esse victum cultum & habitationem hominis, & respondentis:* Aliud satis esse homini (.i. *necessitati vel vtilitati hominis, nempe minùs*) aliud humanitati (.i. *elegantiæ, curiositati, oblectationi, ac voluptati, nempe plùs multò.*) Oculis gulosos *vocat Seneca eos,* qui ad popinam non sunt contenti dentibus ventre & ore (*nisi & oculos oblectent.*)

πολλάκ', ἀνορέκτως κἂν ἔχων, γλυκερὰ φάγῃ. *A.*
Nullo appetitu, dulcia intrant os tamen.

Oczy mu dobrzé nié wypádną. Nié może śie nápátrzyć.

Expleri nequit, atque oculos per singula voluit. *Virgil. de Ænea, vbi ei arma à Vulcano fabrefacta mater Venus obtulit.*
Jmitatus est Homerum qui similiter de Achille dicit.

τέρπετο δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων θεοῦ ἀγλαὰ δῶρα.
Oblectabatur in manibus habens dei splendida dona .s. *arma bellica.*
Expleri mentem nequit: ardescitque tuendo

Phœnissa, & puero (*ficto Iulo, Cupidine*) pariter donisq; mouetur. *Virg. de Didone.* ἀλγηδόνας ὀμμάτων τὰς περσίδας .*i.* dolores oculorum, *apud Plutarchum vocat Alexander Persides seu Persicas feminas formosas. Latini de re oculis ingrata id vsurpant. Simia fœtū suum contemplatur mirifica cū voluptate V. id sub* Káżdému śie swoie podoba.

Oczy páść. i pátrzyć ná co vćiéßnego.

Pascere lumina. *Ouid.* Restabat aliud nil, nisi oculos pascere. *Terent.*

Animum pictura paſcit inani. *Virgil.* τῷ ζωγραφήματι εὐωχεῖ ὀφθαλμούς.

Non animum modo vti paſcat proſpectus inanem. *Virgil.*

Cruciatu atque ſupplicio alicuius paſcere oculos, animumq; exſaturare. *Cic.*

Oculis epulas dare. *Plaut. pro paſcere.* *Affine,* Było ná co pátrzyć.

Oczy ſtoią zá vßy. Pátrzać śilá poymieß/ choć nie ſłyßać.

Audio quæ facis. *Apud Lucianum Saltator ſeu hiſtrio Neronis, tam dextrè agebat Comœdiam ſolis geſtibus, vt Demetrius Stoicus Philoſophus exclamârit:* ἀκούω ὦ ἄνθρωπε σοῦ χειρονομοῦντος οὐ μόνον ὁρῶ. Audio homo quæ agis non tantùm video. *Eundem hiſtrionem petijt à Nerone legatus è Ponto, vt eſſet interpres ad vicinam gentem alterius linguæ; adeò aptè omnia geſtu exprimebat. Et vulgus rude libenter ſpectat actores in theatris, lingua ignota ſibi loquentes, & qui, licet intelligant linguam, à longe ſtantes non exaudiunt quæ dicuntur. Poſſet dicto Luciani reſpondere dictum aliud Polonicum .ſ.* Aktor wyborny.

Oczyśćił śię.

ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων. *Suidas.* A bis ſeptem fluctibus vel vndis .ſ. *ablutus. Nã aquis credebant Ethnici homicidium & alia ſcelera expiari. Exemplo eſt Pilatus. Meminit & Cicer. pro Sexto Roſcio.*

Odbiegł mię wé złem rázié/ kiedy ábo gdzié nagorzey.

Sub cultro me reliquit. *ex Horat. qui ait.* Fugit improbus, ac me Sub cultro liquit. *Tralatum eſt à victimis iamiam feriendis.*

Inter ſacrum ſaxumq; me reliquit. *Ex Plauto Apuleio. ſimiliter à victimis ſumptum.*

μεταξὺ τῆς σφύρας καὶ ἄκμονος. Inter malleum & incudem.

Od Bogá/ ábo z Bogiem poczynay.

Omnium rerum magnarum à dijs immortalibus principia ducenda ſunt. *Cic.*

Ab Ioue ſurgat opus. *Ouid.* ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα. *Aratus.*

Ab Ioue principium Muſæ, Iouis omnia plena. *Virgil.*

ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ εἰς Δία λήγετε Μοῦσαι. *Theocrit.*

Ab Ioue incipiamus, & in Iouem deſinite Muſæ.

Θεὸς ἡγείσθω παντὸς ἔργου καὶ λόγου. *Syneſius.*

Deus ſit auſpex dicti & operis omnibus.

Διὸς ἐκ προοιμίου. *Pindarus.* Ab Iouis prooemio .ſ. *ordiendum.*

Θεὸς ἐμοὶ ἄρχων, τῶν θνατῶν δὲ οὐδὲ εἷς. *Philo è Sophocle.*

Deus mihi dux, nemo ſed mortalium. *Apud Lacedæmonas qui Senator creabatur, inprimis omnia deorum templa coronatus ſtatim obibat. Plutarch.*

Oddam ći to. Oddamy ſobie. Nié zborguieć.

Eodem poculo, quo ego bibo, bibes. *ex Plauto.* *Ductum aliqui volunt ab iis quibus per iocum poculum amarum hauriendum datur, quod illi viciſſim eidem qui dederat dextrè obtrudunt.*

obtrudunt. ἴσον ἴσῳ κεραννύσω. *ex Euripide.* Æquale poculum tibi miſcebo. τὸ δ' ἴσον ἴσῳ φέροντ' ἐγώ γ' ἀντίσομαι. *Athenæus.*

Par pari referentem ego vlciſcar. *Braſidas apud Plutarchum haſtam è corpore ſuo extractam in eum qui eam iecerat coniecit & eum occidit.*

Erit vbi te vlciſcar ſi viuo. *Plaut.*

Quam malè dicendo cepiſti voluptatem, eam malè audiēdo amittes. *Idem.*

Quod conuiuaris ſine me tam ſæpe Luperce,
Inueni noceam qua ratione tibi. &c.

Quid facies? inquis? quid faciam? veniam. *Martial. lepida & bona vltio.*

Remorſurum me petis. *Horat.* ἀναδήξοντα δάκνεις. Caue, caue namq; in malos parata tollo cornua. *Horat.* *Affine*, Wét zá wét. Jáko gala. Kto mowi co chce.

Od deſki do deſki / przeczytáć kśięge.

Explicitum nobis vſque ad ſua cornua librum (.i. *totum lectum refers.*) *Martial.* Iam peruenimus vſq; ad vmbilicum (.ſ. *libri: à fronte exorſi.*) *Idem. qui etiam frontis & vmbilici libri aliâs meminit.* *Sic & Horat.* Inceptum carmen ad vmbilicum ducere .i. *ab initio ad finem.* V. Od końcá do końcá.

Od dźiećinſtwá. Od młodośći.

ἀπὸ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων. A teneris vnguiculis. *Cic.*
ἐξ ὀνύχων ἀγαπῶσι τέκνα. *Plutarch.* Ab vnguiculis amant liberos.
De tenero meditatur vngui. *Horat.* Ab incunabulis imbutus odio. *Liui.*
A cunabulis vſque ſapit. *Plaut.* ἐκ νέων. *Ariſtot.* A iuuentute.
ἐκ νηπίων. *Idem.* Ab infantia prima. *Tacit.*
ἐκ νέων παίδων. *Plato.* A pueris. *Plura in 1. Tomo habes.*

Odednia do dniá. Od iutrá do iutrá / áż śmierć zaydźie.

In diem viuimus. *Cic.* Non ſolùm de die, (.i. *ab initio diei, ſummo mane*) ſed etiam in diem (.i. *ex tempore, ſine cura futuri*) viuere. *Idem.*

In poſterum diem ſemper differre. *Idem.* *Sic Iudicum 19. Leuites quotidie diſceſſuriens ab hoſpite ſe retineri paſſus eſt per plures dies.*

Cras hoc fiet, idem cras fiet. *apud Perſium dicit dilator ſegnis.*

Dicimus aſſiduè: Cras quoque fiet idem. *Ouidi.*

ὁ πάντων βίος μελλησμῷ παραπόλλυται. *Epicurus.* Omnium vita cunctatione pertranſit, vel perit. Malè viuunt qui viuere (*bene*) ſemper incipiunt. *Seneca. quia differendo bonam vitam mali vel minùs boni moriuntur.*

Dum differtur vita tranſcurrit. *Idem.*

μή μοι λέγε, ὅτι κατὰ μικρὸν, μηδὲ εἰς τὴν αὔριον ἀναβάλλε, ἡ γὰρ αὔριον οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. *S. Chryſoſtom.* Ne dicas mihi, poſt modicum tempus, nec in craſtinum reijce. craſtinum enim nunquam finitur. Zwłoki końcá niemáß.

Affine, Odwłoká ßkodliwa. Co dźiś opuśćiß.

Od kolká do kolká. Od máłego do wielkiego.

ἀπὸ τ φαλακρ, μέχρι τ φαλακρ. *Dion.* A caluo ad caluum .ſ. *omnes trucidentur.* *Caligula custodias recognoſcens omnes iuſſit ſine diſcrimine occidi, à caluo qui in altera parte extremus erat, ad caluum in altera parte extremum. Hermola. Beroald. Lauin.*
ἅπαντας ἐν κύκλῳ περιελθών. *Lucian.* Omnes in circulum obiens .i. *omnes ad vnum.*

Od końcá do końcá. Od przodku do oſtátku.

A capite vſque ad calcem. *Recentiorum eſt. loquuntur ſic Græci & Latini.*
ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας. *Homer.* A capite ad pedes. *Contrà Ariſtophan.*
ἐκ τ ποδῶν εἰς τὴν κεφαλὴν σοι πάντ' ἐρῶ. .ſ. πράγματα. A pedibus ad caput tibi cuncta narrabo. A carceribus ad oleas. *Rhodigin.*
Ab ouo vſque ad mala citare vel canere. *Horat.* *Tralatum à cœna cuius principium erant oua, finis poma .i. toto tempore, colloquio, opere. &c.*
A fonte ad oſtium. *Sic Seneca:* Fluminum decurſus & amnes magni, à fonte ad oſtium (*quo in mare intrant*) veſtri ſunt.
A cælo ad terram. *Plaut. ſic:* Licétne percontari? ℟. A cælo ad terram, quod lubet .ſ. percontare. ἀπὸ ὀρανῦ μέχρι γῆς.
ἐκ παρόδου ἐξ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. *Plutar.* Ab ingreſſu & initio vſq; ad coronidem.
ἀπὸ βαλβίδων ἀποδείξω. *Ariſtophan.* A carceribus tibi declarabo. *Tr. à ſtadiis.*
V. Wßyſtek.

Od kozitá, do nożyká: od nożyká, do komká. &c.
Od máłá do wiełá.

Alludit dictum hoc ad apologum de puero fure, poſitum ſub Bogo rodźicy nie kárzą.
Parua peccata impunè commiſſa, animos ad maiora audenda addunt.

νηπιον' ἁμαρτὼν, μείζονα τάχυ τολμάσει. *A.*
Impune peccans, maxima audebit citò. V. Nie záraz śie cztek zépſuie.

Od łáſkáwey reki ábo nátury bárźiey boli.

Grauior pœna videtur quæ à miti viro conſtituitur. *Seneca. quia à leni & placido ingenio ac moribus, nil offenſionis proficiſci poſſe omnes exiſtimant. quare ſi id accidat, vt rem nouam & inopinatam grauiùs accipiunt & ſentiunt.*

πληγὰς ὑπὸ πραέος ἀνδρὸς ἀλγέει πλέον. *A.*
Percuſſus à miti viro dolet (*vel ſentit*) magis.
Affine, Bárźiey boli od ſwego. Nieſpodźiáne przypádki.

Od łáſkáwey reki ábo nátury nie ták boli.

πληγὰς λαβεῖν ἁπαλαῖσι χερσὶν ἡδύ γε. *Timocles. Athenæ.*
Non eſt moleſtum percuti à leni manu. *Seu à manſueto homine. vel quia talis non facile ſæuit nec grauiter lædit, vel quia amatur.*
Apud Lucianum Vulneratus quidam à Timone diuite dicit: ἴασαι τὸ τραῦμα, μικρὸν ἐπιπάσας τ χρυσίου. δεινῶς γὰρ ἴσχαιμόν ἐστι τὸ φάρμακον. Medere vulneri, paululùm

paululùm auri inſpergens. valde enim hoc remedium præſentaneum eſt (*ſanguinem ſiſtens.* *Sic quidam vir religioſus & ſimplex, lapſa ſuper ipſum menſæ accumbentem è pariete tabula grandiuſcula Chriſti effigiem pictam continente, ſatis benè percuſſus & perculſus, quæſijt ex aſſidentibus, quidnam eſſet? cumq; hi dixiſſent: Domini effigiem eſſe, ille ſuauiter ſubdidit:* Benignum verò percutientem! quid mirum quòd mihi non doleat? *Adde & id quod Seneca dicit:* Poſt beneficia lædenti, plùs veniæ debetur. nam beneficio vis iniuriæ exſtinguitur. *Dicas.* **Od dobrodźiejá nie boli.** *Sic Leno Plautinus ait:* Facile ego ictus perpetior argenteos. **Srebrny / złoty guz nie boli.** V. **Niech łáie / kiedy dáie. Krzywdá od dobrodźieiá nie ćieſzka.**

Odmian ná świećie pełno. Odmiány vſtáwiczne ná świećie.

Omnium rerum viciſſitudo eſt. *Terent.* Cras cerdo, hodie nihil. *Varro,*

νῦν ἐστιν οὐδείς, αὔριον δὲ ὑπέρμεγας. *Ariſtophan.*

Nunc nullus ille eſt, craſtina at magnus die.

τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει.

Mortalium res plurimas vices habent.

τὰ θνητὰ τοιαῦτ᾽, οὐδὲν ἐν ταυτῷ μένει. *Euripi.*

Mortalibus nihil ſtatu in eodem manet.

Χ᾽ ὁ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ᾽ ὕει. *Theocrit.*

Interdum eſt pluuium cælum, interdumque ſerenum.

τροχοῦ περιστείχοντος, ἄλλοθ᾽ ἡτέρα ἁψὶς ὕπερθε γίγνετ᾽, ἄλλοθ᾽ ἡτέρα. *Plutarc.*

Rotæ dum vertitur apſis, nunc altera fit ſuperior, nunc altera.

κύκλος τὰ ἀνθρώπινα. *Pindarus.* Circulus res mortalium.

πάντα ἐναλλὰξ περιέρχεται. *Ariſtides.* Omnia viciſſim in orbem mutantur.

δεῖ δέ σε χαίρειν, καὶ λυπεῖσθαι θνητὸς γὰρ ἔφυς, κἂν μὴ σὺ θέλῃς, τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν᾽ ἔσται. *Euripides.* Oportet te gaudere & dolere, mortalis enim es, quamuis nolis, hæc enim voluntas deorum eſt.

ἄλλοτε δ᾽ ἀλλοῖος οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαΐσσων ἐλαύνει. *Pindar.* Aliâs alius ventus in omnes homines irruens eos impellit.

Non annis anni, non menſes menſibus vſque
Conueniunt, ſeque ipſe dies aliumque relinquit,
Horaque non vlli ſimilis producitur horæ. *Manilius.*
Omnia vertuntur, certè vertuntur amores.
Vinceris aut vincis, hæc in amore rota eſt. *Propert.*

Vi. **Nie trwálego. Nie iednákie záwſze. Szczeſćie odmienne.**

Odmiáná dálekich kráiow / nie nápráwi obyczáiow.

Mieyſc rozmáite odmiány / nie vlecza duſzney rány.

Gdźiekolwiek iedno bedźieſz / śiebie nigdźie nie pozbedźieſz.

Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt. *Horat.* *Nam ait idem:*
——Ratio & prudentia curas Non locus effuſi latè maris arbiter aufert.

 Sic Cic.

Sic Cic. de Nauio: Trans alpes vsq; transfertur. Fit magna mutatio; loci nō ingenij.
Et Æschines in Ctesiphontem: τόπον ἐ τρόπον μετέβαλε .i. Locū non mores mutauit.
Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum.
Stultus vterque, locum immeritum causatur iniquè,
In culpa est animus, qui se non effugit vsquam. *Horat. dicit Villico.*
—Quid terras alio calentes Sole mutamus? patriæ quis exul Se quoq; fugit? *Idem.*
τίς πατρίδ☉ φυγὰς ὢν ἑ ἑαυτὸν πώποτ' ἔφυγεν;
Quis patria pulsus sese vnquam suffugit ipsum?
—Nauibus atq; Quadrigis petimus benè viuere. quod petis, hîc est.
Est Vlubris, *(oppido ignobili)* animus si te non deficit æquus. *Horat.*
Immò adde ex Cicerone: In externis minor est ad facinus verecundia.
Animus æger vbicunque ponatur, malum suum illum sequitur. *Seneca.*
Medicina ægro non regio quærenda est. *Idem.*
Eudamidas dicenti, Lacones peregrinando deteriores fieri! R̃t. *At vos Spartam venientes, meliores abitis, ob leges bonas & disciplinam. Plutarch.*
Huc trahe illud Virgilij de cerua sagitta confixa:
———Illa fuga syluas saltusque peragrat — hæret lateri lethalis arundo. (*ie.*
Asinus Parisijs nō fiet equus. *V.* Poiechał cielęciem. *Affine,* Kto rad wiele pielgrzymu

Odmiana albo przemiana / rozmaitość słodzi rzeczy. Przeplatać cudniey / miley.

—Voluptates commendat rarior vsus. *Iuuenal.* Varietas occurrit satietati. *Cic.*
Iucundum nihil est nisi quod reficit satietas. *P. Syrus.*
Alternis dicetis. amant alterna Camœnæ. *Virgil.*
Non vno contenta valet natura tenore
Sed permutatas gaudet habere vices. *Petroni.*
μονῳδία ἐν ἅπασιν ἐστὶ πλήσμιον, ἡ δὲ ποικιλία τερπνόν. *Plutarch.* Vnius tenoris cantilena satietatem parit. varietas delectat.
τὸ μεταβάλλειν, ἡδύ. *Aristotel.* Permutare iucundum *seu,* Vicissitudo grata est.
μεταβολὴ πάντων γλυκύ. *Idem.* Vicissitudo omnium rerum suauis.
Nihil est aptius ad delectationem lectoris, quàm temporum varietates, fortunæq; vicissitudines. *Cic.* Ad aures nostras & sermonis suauitatem, nihil est vicissitudine varietate & commutatione aptius. *Idem.*
Natura humani ingenij ita agilis & velox est, vt ne possit quidem aliquid agere tantùm vnum. *Quintilian.* Reficit & reparat animos varietas ipsa: Contraque difficilius est aliquando in labore vno perseuerare. *Idem.* Cur ipsi aliquid forensibus negotijs, aliquid desiderijs amicorum, aliquid rationibus domesticis, aliquid curæ corporis quotidie damus? quarum nos vna res quælibet nihil intermittentes fatigaret. Adeò facilius est multa facere, quàm diu. *Idem.*
πλοῦς μὲ παρὰ γῆν, περίπατ☉ δὲ ὁ παρὰ θάλατταν ἥδιστ☉. *Plutarch.* Nauigatio iuxta terram, ambulatio verò iuxta mare iucundissima. *nempe, ob diuersarum*

rerum

rerum admistionem. Luſciniæ cantus ſuauiſſimus ob varietatem, *quare eam Heſiod. vocat* ποικιλόδειρον. *vario gutture.* *Affine,* Przyie śie kàżda rzecż. Słodkość.

Odmienić zdánie. Rozmyślić śie. Cofnać śie w zad.

Vertere ſtylum. *Terent. Cic.* Funem reducere. *Perſi. tr. à nautis.* Calculum reducere. *tr. à ludo latronum. Nonius.* Calculũ reducas ſi te pœnitet. *Cic.* τὸν πεττὸν ἀναθέμαι. *Antiphanes.* Talum repono. ὄστρακον μεταπεσόντος. *Lucianus.* Teſtulâ commutata .i. *ſententiâ mutatâ.* Dare lintea retro .i. *vela. Virgil.* Dare vela retrorſus. *Horat. ſic:* ——— Nunc retrorſum Vela dare atque iterare curſus Cogor relictos. πρύμναν τοῦ λόγου κρούεσθαι. *Suidas.* πρύμναν διακρούεσθαι. *Nazianzen.* .i. Puppim percutere. *Seu verſus puppim remis nauem agere. Cic. & Quintil. dicunt.* Inhibere remos. non ſubſiſtendo, ſed contrario motu eorum, nauem retrò pellendo. *Nicephoro* πρύμναν διακρούειν, *idem eſt quod,* τἀναντία λέγειν. Mutare in diuerſum ſententiam. ſeu oppoſitum loqui. *Rectè hîc vſurpes Plaut.* Imitari nepam. *quia retrò graditur.* V. Jnßa téraz śpiewa.

Odmieniło śie ßcżeśćie. Obróciło śie koło.

Nunc nauem noſtram ſubitò ventus deſeruit. *Plaut.* ἐστρέφετο τροχός. Vertit ſeſe rota *(fortuna)* viciſſim. *Idem. vt legit ex Vet. Cod. Lambin. Taubman. alij legunt.* Verterunt ſeſe memoriæ. *præceſſere autē illa verba feminæ inſultantis amatori:*

Dum fuit, dedit: nunc nihil habet: quod habebat, nos habemus *(opes)*
Iſte nunc habet, quod nos habuimus *(egeſtatem)*
Actutum fortunæ ſolent mutarier. varia vita eſt
Nos diuitē eum meminimus, atq; iſte pauperes nos. Verterunt ſeſe memoriæ.

ἀδράστεια νέμεσις. *Zenobio.* Adraſtia Nemeſis. *de mutata fortuna proſpera in aduerſam, vt Adraſto accidit.* *Item de rota fortunæ vide dictum Soldani capti. ſub* Scześćie odmienne. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. *Plutarc. Cic.* Dionyſius Corinthi. *Siculorum is antea Tyrannus pulſus ab illis, Corinthi ſcholam aperuit, in qua literas & Muſicam mercede pueros docebat.* ὀστράκου περιστροφή. *Suidas.* Teſtulæ conuerſio. Odmiáná pretká. *à more Athenienſium ſuffragiorum.* Haſta refrixit .ſ. *Cæſaris. Cic.* .i. *imperium crudele vel ſordidum ceſſauit. Rhodigin. ſub haſta enim vendebantur bona occiſorum & proſcriptorum.*

Odmłodniał. Ożył.

Aquilæ ſenectus .ſ. *renouata, reuireſcens. Sic Pſalmo 102.* Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. *Et apud Terent. Syrus hero ſuo Chremeti dicit:* Viſa verò eſt, quod dici ſolet, aquilæ ſenectus. *ſignificans, eum in conuiuio hilariorem præter ætatem, ob vinum largiùs hauſtum fuiſſe.* Viuacem eſſe aquilæ ſenectam, *docet & illud Prouerb.* αἰετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης .i. Aquilæ ſenecta, corydi iuuenta .ſ. *praſtantior vel par illi eſt.* *Quanquam*

aliqui

aliqui Syrum Terentianum aiunt respexisse, non ad vigorem senis aquilæ, sed ad viuendi solo potu rationem. (hæc enim, vt scribit Plini. ob rostrum aduncum nullo ferè cibo vtitur, sed potione vel suctu succorum se sustentat.) vt sic perstringeret Chremetis πολυποσίαν *vel vinositatem (quod commune senum vitium vulgò habetur) aut insolitam bilaritatem.*

Aliter de aquila iuuentutem reparante scribit Epiphanius, eam nempe senem, rostrum aduncum cibi capiendi obstaculum ad petram allidere, eoq; decusso cibum capere & reuirescere. Alij item aiunt, senem aquilam tam altè in aërem se sustollere: vt æthereo calore plumæ eius accendantur & conflagrent, tum ipsam in aquam gelidam delabi & reiuuenescere. Albert. M. Rabbi Sadaias. & Aratus Diacon.

νέ@ μεθέστηκ' ἐκ γέροντ@ αὖθις αὖ *Euripides. de Iolao.*

Rursum ex vetusto iuuenis est factus sene.

ἅμα τῷ αἴσονι ἀνανεῶσαι. Pariter cum Æsone, *vel* Instar Æsonis reuirescere. *Iasonis is pater fuit, in summa senectute, herbarum decocto iuuentuti per Medeam restitutus vt Palæphatus & alij fabulantur. De eodem Synesius.* ὃν φασὶ δὶς ἀναβῆσαι νέον ἐκ πρεσβύτου γενόμενον *.i. quem ferunt bis repubuisse iuuenem è sene factum. Alii veriùs tradunt eum coctura à Medea necatum. Plaut verò id Peliæ tribuit, incertum iocóne, an obliuione, an errorem vulgi, studio secutus, sic enim dicit:*

Item vt Medea Peliam concoxit senem,
Quem medicamento & suis venenis dicitur
Fecisse rursus ex sene adolescentulum. *Cicero similiter dicit:*

Haud facile sanè quis me retraxerit, vel tanquam Peliam recoxerit. *Vide* Poprás wić chcąc pogorßył. *Hinc etiam Prouerbium:* Peliam recoquere. *Et Catul.* Recoctus senex .i. *cultu, habitu, alacritate iuueni similis.*

κατὰ φοίνικα ἀνεβιώθη. Phœnicis instar reuixit.

Aristides de Smyrna per M. Aurelium restituta ait: ἡ πόλις ἀναφύεται μεταβάλλουσα τὴν ἡλικίαν *&c.* νέα γενομένη, ὥσπερ τὸ φοίνικα ἀναβιώσεσθαι αὐτὸν ἐξ αὐτοῦ λόγ@ ἐστί. Ciuitas renascitur commutata ætate. &c. noua facta, vt Phœnicem reuiuiscere ipsum ex se sermo est. *Sed de hac opinione aliter alij sentiunt. quos habes in 1. Tomo sub* Ogniwaczek, *inspice si lubet. Item Cic. habet:* Quod si quis deus mihi largiatur vt ex hac ætate (*senili*) repuerascam, & in cunis vagiam, valde recusem. Nec verò velim quasi decurso spatio à calce (*vitæ*) ad carceres (*pueritiæ*) reuocari. Serpens item & Leberis eius, *est typus hominis iuuentuti redditi, vel à morbo aut calamitate aliqua emersi. Pierius.* Serpens leberida deposuit.

Odmowić ći nie mogę / ábo nic nie mogę.

Quid opus est verbis? Lingua nulla est qua negem quicquid roges. *Plaut.*

Odmowić záraz / miłey prośącemu.

Pół dobrodźieystwá ieśt záraz odmowić.

Minùs decipitur cui negatur celeriter. *P. Syrus Mimus.*

Pars

Pars beneficij est, quod petitur si citò neges. *Idem.* Nam omnis mora (odiosa, *ait idem.*

ἀμ' ἀπαρνέεσθαι χάριτός ἐστιν ἥμισυ. *A.*

Statim negare gratiæ est pars maxima.

Od niewoli sługá &c.. gruby, plugáwy, ále pilny ábo spráwny.

Vide. **Złyś ále mi ćie trzebá.** & **Dobryć to kiedy lepszego niemász.**

Odpoczynek od prac potrzebny. Vstáwiczność wszelka ćieszka.

Post multa virtus opera laxari solet. *Seneca Herc. Furente.*

Quod caret alterna requie, durabile non est,
Hæc reparat vires, fessaque membra leuat. *Ouid.*
Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis,
Immodicus contra carpit vtrumque labor. *Idem.*
Et galea miles caput & latus ense resoluit. *Idem.*

ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστι. *Plutarch.* Requies laborum est condimentum.

ἀνάπαυσις ἐν παντὶ ἔργῳ γλυκεῖα. *Pindarus.* Requies in omni negotio dulcis.

——Detur aliquando otium Quiesque fessis. *Seneca Herc. Furente.*

Danda est remissio animis, meliores acrioresque requieti surgent. *Seneca de Tranquillitate. vbi plura talia dicit.* Danda est iuuenibus remissio, quia nulla res est quæ continuum laborem perferre possit. *Quintil.*

Interpone tuis interdum gaudia curis,
Vt possis animo quemuis sufferre laborem. *Cato.*
ἔσθ' ὅτε παρβολάδην φροντίσιν μίγνυε τέρψεις,
ὡς φρεσὶ πάντα δύνῃ φιλοεργὸς μόχθον ἐνεγκεῖν. *Planudes.*

Liber non est qui non aliquando nihil agit. *Cicero.* Quando nihil ages? *Idem.*

Me hoc ipsum, nihil agere & planè cessare, delectat. *Idem.* Homines quamuis in turbidis rebus sint; tamen si modo homines sunt, interdum animis relaxantur. *Id.*

Quod velis prolixè facere, aliquando ne feceris. *S. Ambrosius.*

Expedit interdum nihil agere, vt cætera rectè agamus. *Erasm.*

Arcus assiduò tensus rumpitur. *ex P. Mimo. qui ait:*

Arcum intensio frangit, animum remissio.

Æsopus nucibus ludens cum pueris, cuidam se irridenti arcum tensum exhibuit, & ait.

Citò rumpes arcum semper si tensum habueris
At si laxâris, cùm voles erit vtilis.
Sic lusus animo debet aliquando dari
Ad cogitandum melior vt redeat tibi. *Phædrus.*

——Arcus Si nunquam cesses tendere mollis erit. *Ouid.*

——Neque semper arcum Tendit Apollo. *Horat.* Maior post otia virtus. *Stat.*

δοκεῖ δὲ καὶ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ παιδιὰ ἐν τῷ βίῳ εἶναι ἀναγκαῖον. *Aristotel.*

Videtur autem requies & ludus aut iocus in vita esse necessarius.

Seruorum est nunquam quiescere. οὐ σχολὴ δούλοις *Arist.* Non est otium seruis.

Studium eſt lima ſurda. *ſ. ſine ſenſu atterens vires animi & corporis. Italorum dictum.*
Sic Seneca: Ingenij laſſitudo, non minor eſt quàm corporis, ſed occultior.

Stare diu neſcit, qui non aliquando quieſcit. *Garner.*

Affine, Przeſtan też kiedy.

Od porády by go chowáć. Nié ládá porádnik.

Ioco vel ſeriò vſurpes licet, tam Polonica, quàm Latina & Græca.

χρησμὸν οὐ γνώμην ἀκούσεις. *ex Plutarch.* Oraculum non ſententiam audies. Apollo non meliùs conſuluerit. Oraculum ab Apolline tibi editum puta. *ex Cic.*

ὡς ἐκ τρίποδος. ſ. λέγει. Tanquam ex tripode loquitur.

ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμοὺς ἀποφθέγγεται. *ex Galeno.* Tanquam ex adyto quodam oracula edit. *Adytum locus templi ſacratior, ſolis ſacerdotibus adeundus, in quo oracula edebantur. Ex Cæſare.*

Senatum conſiliarium in corde habet, vel conuocat ſtatim. *ex Plauto.*

ἀρχιλόχου ἀλώπηξ σοφωτάτη. Archilochi vulpes ſapientiſſima. *De homine, qui ex tempore prudens conſilium reperit, vt vulpes in aliquot apologis Archilochi & Æſopi, ad quos alludit etiam Plato, Themiſtius, Baſilius.*

Od potrzéby iaka rzécz.

Σαλαμινία ναῦς. *Plutarch.* Salaminia nauis. *de re quæ non ſemper & vbiq; obuia eſt, ſed ad neceſſaria & difficilia tempora ſeruatur. Luiſin. & Calcagnin.*

Odpuśćimy ſobié. Odpuſzczáć oni ſobié.

Gdźié wſzyſcy ſzálćią / z żadnego śie nié śmićią.

Mihi Ignoſcent ſi quid peccauero ſtultus amici,
Inque vicem illorum patiar delicta libenter. *Horat.* (*Pictorũ.*
Scimus & hanc veniam petimusque damusque viciſſim. *Idem de licentia Poet. &*
Quis tumidum guttur miretur in Alpibus? *(vbi ferè omnes gutturoſi)* aut quis
In Meróê *(inſula Ægypti)* craſſo maiorem infante mamillam? *&c.*
Nempe quod hæc illis natura eſt omnibus vna. *Iuuenal.*
Nimirum inſanus paucis videatur, eò quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem. *Horat. de ſordidè parco.*

Inter cauſas malorum noſtrorum eſt, quòd viuimus ad exempla: nec ratione componimur, ſed conſuetudine abducimur. Quod ſi pauci faciunt, nolumus imitari: cùm plures facere cœperunt, quaſi honeſtius ſit, quia frequentius, ſequimur, & recti apud nos locum tenet error, vbi publicus factus eſt. *Seneca.*

ἃ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας μὴ νεμεσᾶν. *Ariſtotel.*
Quæ quis ipſe facit, ob hæc dicitur vicinis non indignari. Kto śie ſam w czemkolwiek czuié; drugiego w tem nié winuié. V. I iam ći táki.

Odpuſzczay tácno drugiemu / nié tácno ſobié ſámemu.

Igaoſcito ſæpe alteri, nunquam tibi. *P. Syrus.*

χαρίζου ἑτέροις πολλὰ, σαυτῷ μηδέν. *A.* Ignoſce multa cæteris, nihil tibi.

Odpußczenia nie otrzymaß/ poki cudzego co trzymaß.

Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. *S. Augustin.*

οὐκ ἀφίεται ἁμαρτίας, πρὶν ἀποδιδῷς κλοπήν. *A.*

Od śiebie rząd poczni.

ἀφ᾽ ἑστίας ἄρχου. *Plato. Plutarch.* Ab ipso lare (*tuo*) incipe. *vel* Ab ipsa Vesta.

ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτόν. *apud S. Lucam c. 4.* Medice cura te ipsum.

ὁ καλῶς ἄγων ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι. *Plutarchus.*

Bonus dux, bonum reddit comitem. *Seu,* Qui bonum ducem præstat, facit vt eum cæteri benè sequantur. *Affine,* Kto śie sam mocno hamuie.

Od słow do mieczow. Od żartow do prawdy.

Od słowá do słowá / áż boli głowá.

Ludus enim genuit trepidum certamen & iram,
Ira truces inimicitias & funebre bellum. *Horatius.*
Lis minimis verbis interdum maxima crescit. *Cato.*

πολλάκις ἐκ μύθων ὀλίγων ἔρις ἦλθε μεγίστη. *Mylius.*

ἐκ μὲν τῶν πληγῶν τραύματα παρακολουθεῖ, ἐκ δὲ τῶν τραυμάτων φόνος. *Demosth.*

Plagas vulnera consequuntur, vulnera verò cædes seu occisio.

Vide Zwádá końcá nie ma.

Od strachu áż popuśćił.

——— Si trepidum soluunt tibi cornua (*tubæ bellicæ*) ventrem
Cum lituis audita. *Iuuenal. i. si bellum adeò times vt non possis audire tubam, quin aluum deijcias.* Naturale est φοβουμένους λύειν τὴν κοιλίαν. timentibus solui aluũ, *ait Aristot. in Problematis. 27. ob calorem fugientem à partibus corporis superioribus ad infimas. Macrobius etiam l. 7. Saturnal. ait: Laxamentum ventris comitatur timorem, quia musculi claudentes retrimentorum meatus, fugientis introrsus animæ virtute deserti, laxant vincula, quibus retrimenta vsque ad digestionis opportunitatem continebantur.*

Odważył sobie. Ná stracona / ná szcześćie puśćił.

Aleam iecit. *Ammianus dicit:* Aleam omnium periculorum iecit.

Et Cæsar. ad Rubiconem amnem post deliberationem dixit: Iacta esto alea.

Lucanus de eodem agens inquit: Placet alea fati
Alterutrum mersura caput. s. *Cæsaris aut Pompeij.*

πᾶς ἀνερρίφθω κύβος. *Plutarch. de eodem Cæsare.* Omnis iacta sit alea.

εἷς ὑπὲρ πάντων κύβος ἀνερρίπτετο. *Aristides.* Vna de omnibus alea iacta est.

δεδογμένον τὸ πρᾶγμ᾽, ἀνερρίφθω κύβος. *Menander.*

Decreta res est, esto iacta iam alea. *Quidam apud Plutarchum dicit:* Multos vel omnes vni seruire, eò quod vnicam syllabam NON pronuntiare nequeant.

Nullus pernicior hostis, quàm quem audacem faciunt angustiæ. *Seneca.*

Vincit nos fortuna, nisi tota vincatur. (*nisi contemnatur*) *Idem.*

Nauem in qua ipse nauigat perforat, vt alterum possit pessundare. *Cic.*

ὕδωρ παραῤῥέει. *Zenodot.* Aqua præterfluit aut perfluit. *De eo dicitur qui vel transmittentem aquam nauem conscendere audeat.* In neruum ibit potiùs. *Terent. i. patietur potiùs se vinciri & in carcerem rapi. Erasm. Marsus.*

Pontem à tergo rupit. *vt fecit Iulianus contra Persas pergens, Ammiano teste.*

Pelopidas verò Thebanus, à Thessalis in fugam versus, alio consilio pontem superatum incendit, ne se hostes sequerentur. Frontin. qui inter stratagemata ponit ruptum vel incensum transitum, pontem. quò fugiendi potestate & cogitatione omissa, necessitate milites ad fortiter pugnandum compellantur, vt fecit Iulianus. Sed & naues quibus traiecit Q. Fabius Max. ob eandem causam prius quàm iniret prælium, incendi iussit. Idem Frontin.

Similiter fecit Agathocles traiectus in Africam. Et Alexander Mag. sæpe vbi poterat, curabat vt à tergo suis pugnantibus flumen esset. Diodor. Sicul.

Quò Deus & quò dura vocat Fortuna sequamur. *Virgil.*

Subiecit pedibus Acherontem. *Turneb. ex Virgilio & Lucretio accommodat homini improbo in omne flagitium ruenti nullo Dei nec inferorum metu. De talibus etiam S. Paulus ad Ephesios 4.* Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ. *&c.*

Acheronta mouere. *Virgil.* Φωκέων ἡ Φωκικὴ ἀπόνοια. *Plutarch.* Phocensium seu Phocica desperatio. *Phocenses pugnaturi cum Thessalis, opes suas omnes cum vxoribus & liberis in vnum locum congesserunt eo consilio, vt si in prælio viri ipsi caderent, omnia mox incendio absumerentur, ne quod hosti solatium relinqueretur. Accidit vt vincerent. Sed consilium ipsorum damnarunt prudentes.*

Vitam pro laude pacisci. *Virgil. i. pactum facere de vita pro laude perdenda.*

Affine, Désperácya. Abo ſách/ ábo mér.

Od wielkich rzeczy poczynáć / ábo do wielkich śię záraz rzeczy rzućić/ głupſtwo. Od máłych ábo łácnych rzeczy poczynay.

ἐν πίθῳ κεραμείαν μελετᾶν vel μανθάνειν, λίαν ἀνοήτων ἐστί. *Plato. Theon. Nazian.*

In dolio figlinam exercere aut discere, valde insipientium est. *Timotheus Musicus discipulos ad se venientes, priùs ad ineptos magistros remittebat, vbi ruditatem deponerent, & faciliora crassioraq; discerent.*

Tritor colorum priùs sit, qui pictor esse vult. *ex Plinio. apud quem Erigonus tritor colorum Nealcæ pictoris, adeò egregius pictor euasit, vt celebrem discipulũ Pasiã reliquerit.*

Odwłoká leniwego przyſádá.

Lenti agricolæ est Fauonium exspectare. *Columella.*

Dicit piger: Leo est in via. *Prouerb. SS. c. 26.* Dilatio ignauiæ indicium. *Simplicius.* μέλλησις ὀκνοῦ σημεῖον σαφέστατον. *A.* Certissima nota ignauiæ cunctatio.

Pigrorum item vox *apud Persi. Ouidi.* Cras hoc fiet. V. Odédnia do dniá.

Odwłoká gesto ßkodliwa. Téraz ćießko / potem bedźie ćieżey.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis. *Lucan.*

Mora semper obfuit, diligentia profuit. *Plaut.*

Non bene distuleris videas quæ posse negari. *Martial.*

ἡ δὲ μακρ' ἀναβολὴ τῷ ποιῆσαι κακίστη. *Aristotel.*

Noxia permultùm est operis dilatio longa.

αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει. *Hesiodus.*

Cum damnis dilatori certamina semper.

ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει. *Suidas.* Echinus partum differt, *magno suo malo. nam spinæ in fœtu asperiores & duriores factæ, maiorem parienti cruciatum afferunt.*

Qui dicit: οὐδέπω καιρὸς (*Nondum est commodum*) sæpe elapsa commoditate dicit: οὐκέτι καιρὸς (*Non ampliùs est commodum.*) *Thales.*

μέλλων γὰρ αἰεὶ δρᾶν τι, τὰς οὔσας τέ μου
καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας διέφθορεν. *Sophocles. Sed Suidas in prima persona*

Dum facere semper prorogat, quæ adsunt simul (*posuit* διέφθορα.
Simul & futuras perdidit mihi spes meas.

Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Serò recusat ferre quod subijt iugum. *Seneca Hippoly. de amore inhonesto.*

Vidi ego quod fuerat primò sanabile vulnus,
Dilatum longæ damna tulisse moræ. *Ouid.*

Opprime dum noua sunt subiti mala semina morbi. *Idem.*

Nam mora dat vires. *Idem.* Serò medicina paratur,
Cùm mala per longas conualuêre moras. *Idem.*

Sed mora damnosa est. *Idem.* — Mora sæpe malorũ Dat causas. *Manilius.*

Misericordiæ quoddam genus est, citò occidere. *Seneca.* Si flagellat, occidat semel. *Iob 9.* Maximũ impedimentũ viuendi est, exspectatio quæ ex crastino est. *Seneca.*

Qui non est hodie cras minùs aptus erit. *Ouidi.*

Rusticus exspectat dum defluat amnis: at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis æuum. *Horati.*

Multa amittuntur tarditate & socordia. *Accius. Noni.*

δεῖν ἀμέλλητον εἶναι τὴν πρὸς τὰ καλὰ ὁρμήν. *Lucian.* Oportet non cunctantẽ esse ad honesta impetũ. *Alexander M. rogatus quomodo potitus esset Græcia, respondit:* μηδὲν ἀναβαλλόμενος. Nihil procrastinans. *Interpres Homeri.*

Qui protrudit horam ipsum hora protrudit. *Casaubon ex Prouerb. Hebræorum.*

Affine, Odkładá do dniá. Co dźiś opuśćiß. Lepiey to zaraz. Zábiegay wczás złemu.

Odwłoka pożyteczna.

Mora omnis odio est, sed facit sapientiam. *P. Syrus.*

Vnus homo nobis cunctando restituit rem. *Ennius de Q. Fabio Maximo qui differendo conflictum cum Annibale eum elusit & amouit. Eadem de illo scripsit Virgil. Ouid. Q. Serenus & Valerius Maximus de eodem ait:* Cuius non dimicare, vincere fuit. *Item Manilius:* Inuictusq; mora Fabius. *Et Silius:* Lento Pœnum moderamine lusit. Differ, habent paruæ commoda magna moræ. *Ouidi.*

Quod ratio nequijt, sæpe sanauit mora. *Seneca Agamemn.*

Insulsa audacia in exitium ducit, prudens verò cunctatio seruare apta est. *Procopius.*
Plerumq; sera dilatio, cùm se opportunè obtulerit, plurimùm vtilitatis affert. *Idem.*

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα. Sophocles.

Cunctarier amat magna quisque moliens.

χρήσιμον πρᾶγμα ἐν πολλοῖς καὶ ἥκιστα σφαλερὸν ἀναβολή. Halicarnass.
Vtilis est res in multis & minimè periculosa, dilatio.

βούνας δικάζει. Zenodot. Bunas iudex est. *qui inter Calydonios & Eleos litigantes electus iudex, sæpiùs partes audiebat, sed decernere nil volebat consultò & prudenter, varias causas dilationis comminiscens, quòd intellexisset conuenisse inter partes, vt à manibus sibi vicissim temperarent, donec ipse de negotio pronuntiasset.*

Aut rex aut ego aut elephas interim morietur. *Antonius Marinus à Turcis captus Sultano promisit se intra decennium facturum vt Elephas loquatur, cumq; quidam promissum vt temerarium damnarent, respondit: Sinite, interim aut rex &c. G. Ens. qui aliud exemplum affert de Abule, qui morti addictus, rogauit vt ludum aleæ perficeret, quo protracto diutiùs consultò, viuus & saluus remansit.*

Affine, Skwápliwość ßkodliwa. Pomáln.

Od wracánia głowá boli.

Omitto sensum proprium. Notum enim satis est, Vomitu caput valdè fatigari.
Parœmiacum expressit Plaut. in Mostellar. actu 3. scena 1. vbi Tranio vrgetur à danista vt fœnus det, qui multùm & diu tergiuersando varia comminiscitur.

Comes æris alieni atque litis miseria est. *Chilo apud Plinium, qui hanc sententiam Delphis aureis literis inscriptam fuisse testatur.* Mutuum petentes sunt soccati, (i. *humiles, placidi:*) appellati vt reddant, cothurnati (i. *tumidi & superbi.*) *Ex Seneca.*

ἀηδὲς ἠχεῖ, ἀπόδος ὅ,τί μοι ὀφλάνεις. A.

Nimis molestè, redde quod debes, sonat. V. Dłużnik wésoło bierze.

Od złego dłużniká, płaycé, y pléwy bierz.

ζῶον τράχηλον ἐκ λύκου λαιμοῦ φέρων,
μηδ' ἄλλο μηδὲν μισθὸν ἢ τοῦτο σκόπει. Gabrias, ex Æsopo.

E faucibus lupi efferens saluum caput,
Ne præter istud poscito aliud præmium. *Lupus grui dicit, quæ os lupo in gutture fixum extraxerat & mercedem pactam reposcebat.*

Simile quid Cic. dixit Antonio: Sed sit beneficium (*quod me non occideris*) quandoquidem à latrone accipi maius nullum potuit.

Dimidium donare Lino, quàm perdere totum
Qui mauult, mauult perdere dimidium. *Martial.*

Sed Polonicum dictum dignum est quod Græci & Latini vsurpent.

κακοῦ ἐκ χρεώστου κἂν τὰ γ' ἄχυρα λάμβανε. A.

A debitore capito vel paleas malo.

O ßkóßkę

O fráßke kárác / ábo karánie cierpieć.

κύδου δίκην ἀποτίειν *vel* ἐκτίσασθαι. Ob temerè dictum pœnas exigere.
κύδου δίκην ὀφείλειν. *Suidas.* Maledicti reum peragi, *vel* pœnas luere.

δίκην ὑφέξει κἂν ὄνος δάκῃ κύνα. *Suida.*

In ius trahetur si canem asinus mordeat. *Volsius.*

Pœnas luet si asinus quoq; canem mordeat. *Henr. Stepha. De ijs qui ob res paruas calumnias sustinent. Suidas.*

βολίτου δίκην .s. ἀποτίειν. *Idem Suidas.* Boliti seu bubuli stercoris pœnas exigere. *Dicitur de ijs qui ob res exiguas & viles reum aliquem peragunt. Nam Solon tulerat legem, vt puniretur etiam qui bubulum stercus furatus esset, ait idem Suidas. In aliquibus enim regionibus vtile est non agris solùm impinguandis, sed & lignorũ vicem supplet in casis compingendis, & igne fouendo in focis, caminis &c.* Ranula calcatur. &c. V. *in sequenti.*

O fráßke śię klopotáć / burdy ſtroić.

De lana caprina rixari. *Horat.* Armatus propugnat nugis .i. *pugnat pro nugis. Idem.* Tragœdias in nugis agere. *Cic.* In simpulo fluctus excitare. *Idem.*

περὶ καπνοῦ στενολέσχειν καὶ λεπτολογεῖν. *Aristophan.* De fumo disceptare vel anxiè & solicitè torqueri. περὶ ὄνου σκιᾶς μάχεσθαι. *Demosthen.* De asini vmbra pugnare. *Ex apologo Demosthenis, de adolescente, qui cum agasone, cuius asinum conduxerat, de vmbra in æstu rixabatur.* περὶ ὄνου παρακύψεως πολεμῆσαι. *Lucian.*

De asini prospectu vel introspectu litigare. *Origo dicti talis est. Asinus negligenter eum seruante agasone, in officinam quandam capite inserto vasa confregit, ob quam causam agaso in ius raptus est, & de inspectu asini lepidam & ridiculam causam dicere debuit. ex Luciano & Apuleio licet hic paulò aliter narret, & ob vmbram asini transeuntis litem hanc ortam dicat.*

Magno conatu magnas nugas dicere. *Terenti.*

Ranula calcatur, tantùm, quòd vociferatur. *Anonym. rhythm.*

Ogien budnie.

Sensus est. Post incendium meliora ædificia excitari sæpe solent.
Sic Neronis domus post incendium aurea facta est. teste Suetonio.

Φοίνικος εἰς τρόπον ἀναφύεται πυρὶ πόλις. *A.*

Phænicis instar igne noua fit ciuitas. *Ex Aristide qui Smyrnam collapsam Aurelij Imperatoris beneficio restitutam, Phœnici aui igne reuiuiscenti comparat, dicens:* ἡ πόλις ὥσπερ φοῖνιξ τῷ πυρὶ ἀνανεωσαμένη ἐκ παλαιᾶς νέα γενομένη. Ciuitas Phœnicis instar igne reuiuiscens è veteri noua facta.

Multa occiderunt vt altiùs & in maius surgerent. *Seneca.*
Sic Martialis l. 3. ep. 51. dicit, Tongilianum post exustam casu domum constantem ducentis millibus sestertium, seu quinq; millibus Philippæorum, erexisse nouam ex stipe amicorum vel principis, 25 millibus Philippæorum æstimatam.
Simile quid Iuuenal. Satyra 3. de Asture quodam refert.

Romana

Romanæ item vrbis incendium celeberrimum, Neronis opera factum desiderio nouæ excitandæ aliqui scribunt, in his Tacitus ait: Videbaturque Nero nouæ vrbis condendæ & cognomento suo appellandæ gloriam quærere.

Oglądaj się na poślednie koła, na przyszłe czasy.

Pátrz by się koło Fortuny nie obrociło.

——Caueto, Versatur celeri Fors leuis orbe rota. *Tibullus.*

Pone superbiam Ne currente rota (*Fortunæ*) funis eat retrò. *Horati. vt in curru sufflaminato. Lauin. vel, vt in trochleis, ergatis, tollenonibus periculosè & damnosè accidit. Canter.* Fortunæ rotam pertimesce. *Cic.*

Adde exemplum Soldani capti rotæ conuersionem ridentis sub Szczęście odmienne.

Quid serus vesper vehat .s. *obserua. Virgil.*

Nescis quid serus vesper vehat. *Varro.* Exitum spectare debemus. *Cic.*

Nostri consilij debet esse in posterum quam longissimè prouidere. *Idem.*

ὅρα τέλος μακροῦ βίου. *Solon.* Specta finem longæ vitæ.

Quicquid agis prudenter agas & respice finem.

θνητὸς πεφυκὼς τοὔπισω πειρῶ βλέπειν. Cùm sis homo quæ sunt futura prospice.

Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt Prospicere. *Terenti.*

In secundis rebus, nihil in quenquam superbè ac violenter consulere decet, cùm quid vesper ferat incertum sit. *Liuius.*

ἐφόδιον εἰς τὸ γῆρας ἀεὶ κατατίθου. Semper senectuti viaticum para.

———Frigusq; famemq; Formicâ tandem quidam expauêre magistra. *Iuuenal.*

Glires quercum effodere volebant, vt ea prostrata glandibus affatim sine labore saturarentur; sed seniores obstiterunt dicentes, in futurum esse consulendum.

Affine, Oszczaday. Szczęście odmienne.

Ogniá do ogniá przydáć, kto młodemu wino dáć.

μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ γένηται. *Plato vetabat adolescentibus vinum dari*, Ne ignis ad ignem accederet. *Plutarchus ait*: μὴ ἄκρατος, ἐπὶ ἀκράτῳ γένηται. Ne merum mero addatur.

Ogniá káżdemu i wody Użycz, bo w tem niémasz szkody.

Facile est inuentu. Datur ignis tamenetsi ab inimicis petas. *Plaut.*

Homo qui erranti comiter monstrat viam,
Quasi lumen de suo lumine accendat, facit.
Nihilominùs ipsi lucet, cùm illi accenderit. *Ennius apud Cicer. Lambin.*

Addit Cicero. Ex quo sunt illa communia: Non prohibere aqua profluente: pati ab igne ignem capere, si quis velit: consilium fidele deliberanti dare: quæ sunt ijs vtilia qui accipiunt, danti non molesta. — Et quicquid sine detrimento possit commodari, id tribuatur cuique, vel ignoto. *Contra verò sceleratis hominibus apud eundem Cic. & alios multos scriptores, interdicebatur igni & aqua, vice pœnæ capitis, nam sine his non viuitur. Lege si lubet apud Plutarchū problema pulchrum in quo disputat,*

at, Ignisné an aqua ſit vtilior? *Apud Plautum inhumanus Euclio cuſtodi domus dicit:*

Quod quiſpiam ignem quærat, exſtingui volo.
Tum aquam aufugiſſe dicito, ſi quis petet.
πᾶς ὅστις δότω δωρεὰν πῦρ καὶ θ' ὕδωρ. *A.*
Gratis aquam & ignem quiſque tribuat cuilibet.

Ogrod dobry / ſpiżárnia nié zła. ábo zá ſpiżárnia ſtoi.

ἡ λαχανία ἴση τῷ κρεωπωλίῳ.

Hortus altera ſuccidia. *Cic.* Expedita res & parata ſemper, neque egent igni, qui hortos habent & parcunt ligno. Romæ quidem per ſe hortus, ager pauperis erat. Sed & reges ipſi Romani hortos coluêre. Hinc primùm agricolæ æſtimabantur priſci; & ſic ſtatim faciebant iudicium: Nequam eſſe in domo matremfamilias (etenim hæc cura feminæ dicebatur) vbi indiligens eſſet hortus. quippe è carnario aut macello viuendum eſſe. *Hæc omnia ex Plinij l. 19. c. 4. Similia habet Columel. in præfatione l. 10.*

O iutro nié dbam / gdy śie dźiś dobrze mam.

O iutro nié ſtoie wiele / gdy ſobie dźiś podweſele.

Stultum Ethnicorum dictum. vtinam non etiam multorum Chriſtianorum!

Lætus in præſens animus, quod vltra eſt Oderit curare. *Horat.*
Vixi, cras vel atra Nube polum pater occupato. *Idem.*
Quid ſit futurum cras, fuge quærere, &
Quem ſors dierum cunque dabit, lucro
Appone, nec dulces amores Sperne puer neq; tu choreas. *Sententia Epicuri de grege porci .i. Horatij vt ipſe ſe appellat & verè. Jtemq; alio loco ſe,* Conſultum inſanientis ſapientiæ .i. *ſecta Epicureorum, vocat.*

τὸ σήμερον μέλει μοι, τὸ δ' αὔριον, τίς οἶδε; *Anacreon.*
Hodierna dies mihi curæ eſt, Craſtinam autem, quis ſcit?
Noſtrum eſt Quod viuis. cinis & manes & fabula fies. *Perſius.*

Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. *Iſaiæ 22.*
Comedamus & bibamus, cras enim moriemur.

νῦν μὲν πίνοντες τερπώμεθα καλὰ λέγοντες,
ἅσσα (.i. ἅτινα) δ' ἔπειτ' ἔσται, ταῦτα θεοῖσι μέλει. *Theognis.*
Nunc oblectemur potando & pulchra loquendo,
At quæ poſtmodùm erunt, cura ſit iſta dijs.
εὔφραινε σαυτόν, πῖνε, τὸν καθ' ἡμέραν
βίον λογίζου σόν, τὰ δ' ἄλλα τῆς τύχης. *Euripides.*

Exhilara teipſum, bibe, diurnam puta eſſe tuam vitam, cætera verò fortunæ. *Hoc verò eſt,* In horam viuere *vt ait Cic. vel vt Perſius* Ex tempore viuere.

οἱ θνατοὶ πελόμεσθα, τὸ δ' αὔριον οὐκ ἐσορῶμες. *Theocrit.*
Mortales ſumus, haud ſunt nobis craſtina curæ.

νήπιοι, ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες. *Homer.*
Agreſtes, ſtolidi, tantumque diurna ſcientes.
S. Chryſoſtom. vehementer indignans caſtigat illud dictum ſuo tempore iactari ſolitum; δίδε μοι τὴν σήμερον, καὶ λάμβανε τὴν αὔριον. Da mihi hodiernum diem & ſume tibi craſtinum. *Affine*, Zázywáy.

O iutrzé nié myśl. Nié fráſuy ſię o iutro.

χοίνικι μὴ ἐπικαθίσαι. *Pythagoras.* Chœnici ne inſideas .i. *vt S. Hieronym. interpretatur.* De victu in craſtinum ne ſis ſolicitus. *more ſeruorum quibus chœnice cibus tribuebatur. Sic & Chriſtus apud Matthæum.* μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. Ne ſolliciti ſitis de craſtino .ſ. *nimium & primariò; ſed moderatè & ſecundariò. Dictum Pythagoræ Pierius interpretatur dicens: eo nos moneri ne nos deſidiæ tradamus & ſpem in aliis figamus, ſed nobis ipſi conſulamus & nobis viuamus.*
Lucianus iubet Philoſophū μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. Nō vltra peram ſapere vel ſollicitum eſſe. *In pera verò diurnus ferè tantùm victus ferri ſolet. Affine præcedens.*

Oká ſtrzéż. Oko pobudká do ćiéléſnośći / do złośći.
Vyrzał / záchćiał. Oczy go vwiodły.

ἀρχὴ τοῦ ἔρωτος ὅρασις. *Plato.* Viſus eſt amoris initium.
Oculi ſunt in amore duces. *Propert.* Ex aſpectu naſcitur amor. *E Græco.*
ἐκ τοῦ εἰσορᾶν γὰρ γίγνετ' ἀνθρώποις ἐρᾶν.
Oculus amorem gignit atq; prouocat. Vritq; videndo femina. *Virg.*
Creſcit enim aſſiduè ſpectando cura puellæ. *Propertius.*
Qui videt, is peccat; qui te non viderit ergo,
Non cupiet, facti crimina lumen habet. *Idem.*
ἀρχὴ γὰρ φιλότητος ἀναιδέος ὄψις ἀναιδής,
τὴν κεν ἀνὴρ φεύγων καὶ κακότητα φύγοι. *Nazianzen.*
Impudentis amoris, impudens aſpectus eſt; quem qui fugerit, ſcelus etiā effugiet.
ὄμμασι γὰρ κραδίη ἕσπεται οὐχ ὁσίως. *Idem Nazianz.*
Oculos enim cor nefariè ſequitur.
Non adeò leuiter noſtris puer hæſit ocellis. *Properti.*
Vt vidi, vt perij, vt me malus abſtulit error. *Virg.*
Vt vidi, vt perij, nec notis ignibus arſi. *Ouidi.*
ὡς ἴδον, ὡς ἐμάνην. *Theocritus.* Vt vidi, vt inſaniui.
γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμάζουσιν βέλος.
Mulieris oculus ſpiculum iuuenibus eſt.
ἅμα τῇ θέᾳ τῷ σῷ τετόξευμαι κάλλει. *Ariſtænetus.* Simul in aſpectu tua me ſauciauit pulchritudo. Oculis captus eſt. Oculos cupiditatis adiecit ad hoc. *Cic.*
οἱ ὀφθαλμοὶ ξύμβουλοι τοῦ ἐρᾶν. *Philoſtrat.* Oculi ſuaſores conciliatores amoris.
ἡ γὰρ ὄψις τοῦ παθοῦς ἐστιν λαβή. *Plutarch.* Aſpectus amoris anſa eſt.
ἔρως κατ' ὀμμάτων στάζει πόθον. *Euripid.* Amor per oculos inſtillat deſiderium.

Tunc ego te vidi, tum cœpi ſcire quis eſſes;

Illa fuit mẽtis prima ruina meæ. *Ouid.* Inſpexit oculiſq; comedit. *Martial.*

ὀφθαλμὸς δ᾽ ὁδός ἐστιν, ἀπ᾽ ὀφθαλμοῖο βολάων

ἕλκος ὀλισθαίνει, καὶ ἐπὶ φρένας ἀνδρὸς ὁδεύει. *Muſæus.*

Oculus via eſt, ab oculi ictibus Vlcus illabitur, & in præcordia viri viat.

Oculi ſunt tota noſtra luxuria. hi nos in omnia quotidie vitia præcipitant, mirantur, adamant, concupiſcunt. *Quintilian.*

Oculi ſunt irritamenta vitiorum ducesſque ſcelerum. *Seneca.*

Multa ſunt in SS. libris in eandem ſententiam. Vt Ieremiæ 9. Aſcendit mors per feneſtram. *Threnorum 3.* Oculus meus deprædatus eſt animam meam. *Iob 31.* Pepigi fœdus cum oculis meis. *Matthæ 5.* Qui viderit mulierem &c.

Diogenes videns Dioxippum ex Olympico certamine victorem curru vehi & in mulierem formoſam oculos fixos etiam retrò vertere dixit: Videte athletam, cui puella ceruicem intorquet. *Apud Plutarchum.* *Cyrus Pantheam mulierem laudatiſſimam videre voluit & addente Araſpe, forma illam ſpectatu dignam eſſe, reſpondit: Tantò magis abſtinendum eſt. Apud eundem.* *Hyperides orator Phrynem meretricem impietatis accuſata defendens, productam iudicibus detexit, & ob pulchritudinem abſolui fecit. Idẽ. Pericles Prætor, cùm collega eius Sophocles pueri prætereuntis formam laudaſſet, dixit:* δεῖ ὦ Σοφόκλεις τὸν στρατηγὸν οὐ μόνον χεῖρας ἀλλὰ καὶ ὄψεις καθαρὰς ἔχειν. *Plutarch. Stobæus.* Oportet ô Sophocles prætorem non ſolùm manus (*à pecunia*) ſed etiam oculos (*à libidinoſo aſpectu*) continentes habere. *Cic. Valer. Maximus.*

V. Vrodá wielki orator.

O kiem inßem mowi, á o ſobie myśli.

Swoie rzécz w máßkárzé cudzey ſpráwuie. Ná kogoś przymowká, á ná śie ni ſłowká.

πάτροκλον πρόφασιν ſ. τιθέναι vel ποιεῖσθαι. Patroclum prætexere .i. *ſub Patrocli prætextu aliquid agere. Diogenian. Plutarch. ex Homero apud quem mulieres Patrocli necem deplorantes ſuas magis calamitates deplorant. Dictum de ijs vſurpatur qui ſub prætextu alienæ laudis vel vtilitatis ſibi conſulunt.*

ὄνομα γ᾽ ἀλλάξας περὶ ἑαυτοῦ μῦθον ἐνίσπει. *A.*

Fabellam de ſe mutato nomine dicit. *Ex Horatio qui de Tantalo fabula narrata, auarum perſtringit, & dicit:* Mutato nomine, de te Fabula narratur. *Sic 2. Reg. 12. Nathan apologo de raptore ouis alienæ, Dauidem crimen agnoſcere fecit. Et Menenius Agrippa apud Liuium plebem rebellem apologo de ventre & membris ad officium reuocauit. Tales ſunt Apologi Æſopi & aliorũ qui eius exemplo eoſdem confinxerunt. Sed dictum Polonicum ad illos ſpectat, qui ſuam, non auditoris nec alterius cuiuſpiam cauſam, apologo fingendo & narrando agunt. Talis apud Plautum in Mercatore pater & filius, qui vnam ancillam ſub alieno nomine ſibi depoſcentes aiunt:*

Pater: Eſt ſenex quidam qui mandauit mihi vt emerem &c,

Filius: At mihi adoleſcens quidam mandauit &c. *longior eſt dialogiſmus.*

Sic in Casina Staleno fingit se Olympioni villico vxorem expetere & procurare, sed ex impotente affectu lingua errante sæpe se prodit.

Jtem in Sticho, Antipho senex dicit Pamphilippo adolescenti:

Fuit olim quasi ego sum senex: adolescens quasi tu. &c.

℞t. *Pamphilip.* Præsens hic quidem est apologus (.i. *apparet satis, te tuam causam agere.*) *Itẽ post aliqua dicta senis quærit Pamphil.* Quis istuc dicit, an ille quasi tu?

℞t. *Anti.* Quasi ego nunc dico. &c. *Pa.* Quis istuc quæso? an ille quasi ego?

Anti. Is ipse quasi tu. *Pam.* Videlicet illum parcum fuisse senem, qui &c.

Anti. Videlicet fuisse illum nequam adolescentem &c. *plura sunt sed non adeò ad honestos mores faciunt: ex his frustis, dicti sententia cognosci satis potest sanè lepida & astuta.* Apologum agere, *id vocat Plaut.* .i. *apologum dicere in præsentia vtriusq; personæ cui seruit apologus dramatis instar.* ἀπόλογον ἐρεῖν. λόγον αἰσωποποίητον vel αἶνον εἰπεῖν. ἀπολογίζεσθαι. *vel potiùs* παραλογίζεσθαι. *astuta ratiocinatione vel narratione decipere.* Præsens hic quidem est apologus. *Plaut.* .i. *de alio te præteferes loqui, & tuum negotium agis.*

Morem fuisse veteribus de se loquentibus tertia persona loco primæ vti ostendit Bisciola l. 2. c. 13. ex Homero, Hesiodo, Pindaro, Herodoto, Xenophonte, Cæsare, &c.

Apud Plautum Dæmones dicit: Non faciet hoc noster Dæmones .i. *ego.*

Oko do serca okno. Oko vmysłu zwierciádło. Oko wnet wyda.

Animus in oculis inhabitat. *Plini.* Animo cernimus: oculi ceu vasa quædam visibilem eius partem accipiunt atque (*foras*) transmittunt. *Idem.*

Oculi animi indices. *Cic.* Oculi nimis arguti quemadmodum animo affecti simus loquuntur. *Idem.* τοῦ νοὸς ἑκάστου ἔσοπτρόν ἐστι τ' ὄμματα. *A.*

Mentem hominis oculi speculi ad instar exhibent.

Amphytruo Plauti volens agnoscere ex vultu & oculis serui Sosiæ an vera narret, dicit ei: Sosia age, me huc aspice. *So.* Specto. *Amphi.* Vera volo loqui te, nolo assentari mihi. Audistin' tu hodie. &c.

Jn Andria Terentij Dauus docens Pamphilum, quomodo composito ad innocentiam & audaciam vultu posset eludere patrem seuerum, dicit ei: Tu face apud te vt sies.

Hem serua. *Simo.* Pamphile. *Dauus.* Quasi de improuiso respice ad eum.

Pamph. Ehem pater. *Dauus.* Probè — hem obmutuit .s. *pater.*

Jn Phormione similiter Geta seruus docet Antiphonem criminis reum & conscium, quali vultu debeat se exhibere patri seuero, vt se probet innocentem.

Oko nic nie przewini / gdy się myśl nie przyczyni.

Nil peccant oculi, si animus oculis imperet. *P. Syrus.*

τοῦ νοὸς ἀπόντος οὐχ ἁμαρτεῖ τ' ὄμματα. *A.*

Peccare lumina non queunt, vbi mens abest.

Simile est illud apud S. Matthæũ c. 15. Quæ de corde exeunt, coinquinant hominem.

Oko pánskie koná tuczy: gospodárstwo trzyma.

Lepsze iedno oko swoie / niżeli cudze oboie.

Lepiey

Lepiey doyrzeć sámému / niž wierzyć drugiemu.

Fertilissimus est oculus domini in agro. *Plin.* Frons domini plùs prodest agro quàm occipitium. *Idem.* Frons occipitio est prior. *Cato de agro similiter loquitur. nam præcessit:* Si sæpius venies, fundus melius erit, minùs peccabitur, fructi plùs capies. Præsentia domini prouectus est agri. *Palladius.*

ποία κόπρος ἀρίστη; τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη. *Aristoteles.*

Quod stercus (*agro*) optimum? heri vestigia. Dobrze śie w tem polu rodźi/po ktorem gospodarz chodźi. Mala frequens locatio fundi, peior colonus vrbanus, qui per familiam mauult quàm per se agrum colere. *Columel.* ——— πολὺ λώϊον ἄνδρες ἔργῳ ἐποίχονται, ὁπότ' εἰσορόωσιν ἄνακτας. *Q. Calaber.*

Longè meliùs homines operi incumbunt, cùm aspiciunt principes, reges.

——— ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν. *Æschylus.*

Præsentiam domini puto esse oculum domus.

Ita fit vbi domini absunt. *Terent. i. non rectè se gerit familia.*

εἷς ἐστὶ δοῦλος οἰκίας ὁ δεσπότης. Vnus minister optimus domi est herus.

Dominum videre plurimùm in rebus suis, *ait Phædrus.*

Frequens recognitio supellectilis, vestium, familiæ, nec peccandi locum, nec impunitatis spem præbet. *Columella.* Vrget præsentia Turni. *Virgil.*

οὐδὲν οὕτω παίνει τὸν ἵππον, ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. *Plutarch.*

Nil ita pinguem facit equum, vt oculus regis. *Idem habet Aristotel.*

ἵππον παίνει δεσπότου παρουσία. *Demetr. Phaler.*

Equum saginat proprij heri præsentia.

Eques corpulentus strigoso equo insidens, rogatus cur ipse equo habitior esset, *respondit:* quia ego me ipse pasco, equum verò seruus meus. *Gellius.* V. Pewnieyße oko.

Oko sąśieckie złe/ zazdrośćiwe. Zazdrosc sąśiecka rzecz/ abo wada.

τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. *Aristotel.*

Cognatio inuidere scit. *vel* Scit inuidere (*vel suis*) affinitas.

δυσμενὴς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμός. *Alcippus apud Aristot.*

Maleuolus & inuidus est vicinorum oculus.

Nullus est qui non inuideat rem secundam obtingere (*alteri*) *Plaut.*

——— ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων. εἰς ἄφενον σπεύδοντα. *Hesiodus.*

Æmulatur vicinvs vicinum ad opes properantem, *s. ditescentem.*

καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων,
καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ. *Idem.*

Et figulus figulo indignatur, & faber fabro,
Et mendicus mendico inuidet, & cantor cantori. *De malis viris hoc verum esse ait Plutarchus, non de bonis.*

φύσει ἐπίφθονον χρῆμα ἄνθρωποι. *Philostr.* Naturâ inuidiæ obnoxia res est homo. *Sic Genesis c. 26. Abimelech dicit Abrahamo:* Recede à nobis quia potentior nobis es valde. Edentulus vescentium dentibus inuidet. *S. Hieronym.*

 Themistocles

Themistocles Hydrophora Nymphæ imaginem dedicauit ex mulctis eorum, qui aquam, ut in publicum emanaret, detinebant. Plin.

μή τι τ' ἀδελφῷ σου καλόν; *Synesius. Inuidum cum sale mordaci interrogat:* Num rectè agitur cum fratre tuo? Num quid boni fratri tuo accidit? *s. quia tristis es.*

Vide Cudze rzeczy.

Oko wstydu rozsadnik. Gdźie oká niemaß / tam i wstydu.

ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς. *Aristot.* In oculis pudor est.

Nam videntes rem pudendam vel cùm videmur ab aliquo parùm decorè quid agentes erubescimus. Sic Socrates apud Platonem de amore dicturus oculos tegit. Pueri etiam cùm erubescunt, idem faciunt, Rustici verò manum ad frontem, ad oculos, ad caput tendunt. Nostri dicunt Wrápie śie choć go nie świerzbi.

Quem mirari satis, quibus oculis aspicias, non queo. *Cicero dicit Clodio.*

Cupido item Poëticus, vtpote impudentissimus, oculos tectos habet.

Hinc noctem, in qua oculus nihil videt, pudore vacare dixit Ouidius:

Nox & amor vinumque, nihil moderabile suadent,

Illa pudore vacat. &c. s. *nox.*

Ideò & cæci non erubescunt. vt Oedipus apud Senecam. qui vbi conscius sibi scelerum pudendorum oculos sponte eruit, gratulatur sibi dicens:

Bene habet, peractum est, iusta persolui patri *(occiso)*

Iuuant tenebræ, conscium euasi diem. &c. *Quin & Areopagitæ Luciano teste iudicia in tenebris exercebant ideò, ne aliquo aspectu personæ à recto dimouerentur.*

Sed & absentes non erubescimus. *Sic Cic:* Epistola, *inquit,* non erubescit. *s. exponere ea quæ coràm exponere deterruit pudor, quæ nunc inquit exponam absens audaciùs.*

Vide Wstyd nie.

Okrutny srogi niezbożny człowiek / rzecz / postępek.

T. Manlius & Manliana imperia. *Cic. Liu. T. Manlius Consul & Imperator exercitus Romani. filium suum, edicti paterni, quod vetabat extra ordinem omnem pugnam, pugnantem & victorem, virgis more Romano cædi & securi feriri iussit.*

ἀσεβέστερος ἱππομένους. *Diogenian.* Magis impius Hippomene, *qui filiam vitiatam equo deuorandam obiecit.* Catilina. Sylla. Rex. *nomina Romanis exosa, apud Cic. Iuuenal.* Phalaris, *pro crudeli. Cic. Ouidius.* Phalarismus. *Cic. i. crudele imperium.*

Φαλάριδος ἀρχή. Phalaridis imperium, *qui Perillum artificem tauro æneo ab ipso inuento inclusit & subiecto igne combussit.*

Ἀρχιδάμιος πόλεμος. Archidamicum bellum. *quo Archidamus dux Laconum decem annis tracto Atticam vastauit. Synesius. Vnde aliud dictum:* Grauiora patitur quàm ab Archidamo Athenienses. *Idem.*

Ἐχέτου ἀρχή. *vel* ἀπανθρωπία. Echeti imperium vel immanitas. *Eunapius. Nazian. hunc Homerus ait fuisse,* βασιλῆα βροτῶν δηλήμονα πάντων, i. Regem mortalium omnium teterrimum, *qui viatores truncabat auribus, naribus, &c.*

Busiris alter. *Rex hic Ægypti hospites diis immolabat. Gelli. Sipontin. illaudatum hunc*

vocat Virg.ſ. omnium deterrimum in quo nil ſit quod laudari poſſit. Gellius. Et tamen Iſocrates eum laudauit oratione eleganti, quam aliqui improbant, ſed fortè ille ſcripſit eloquentiæ oſtentandæ gratia, quæ in materia ignobili vel improbata magis apparet, vide ſuprà Máte rzéczy chwalić. *Simile quid apud Lucianum eſt hiſtoria vera. i. exercitatio vel ratio hiſtoriæ ſcribendæ in materia & narratione fabuloſiſſima.*

Mæotide ſæuior ara. *Iuuenal. vbi rex Thoas aduenas immolabat. Ouid.*

Sicula non mitior aula. *Idem. in qua tot reges & tyranni crudeliſſimi fuerunt.*

Antiphates trepidi laris (*Siculus Læſtrigonum immanium rex*) ac Poliphemus. *Idem Iuuenalis.* Orba tigride peior Gaudet acerbo Plagarum ſtrepitu, & nullam Sirena flagellis Comparat. *Idem.* i. *magis oblectatur plagarum & flagrorum ſtrepitu, quàm Sirenum cantu ſuauiſſimo.*

Tum felix quoties aliquis tortore vocato Vritur. *Idem.*
Quem mire afficiunt inſcripta ergaſtula, carcer. &c. *Idem.*
Quænam te genuit ſola ſub rupe leæna?
Quæ Syrtis, quæ Scylla vorax, quæ vaſta Charybdis?
Quod mare conceptum ſpumantibus exſpuit vndis? *Catullus.*
Sæuus & indomitus. ah nimis fero corde! *Idem.*

Quæ te belua ex vtero non hominem fudit? *Cic.* Quid intereſt vtrum ex homine conuertat ſe quis in beluam, an in figura hominis immanitatem gerat beluæ? *Idem.*
Hominem ex homine exuit: Humanitatem exuit. *Idem.*

Duris genuit te in cotibus horrens
Caucaſus, Hyrcanæque admôrunt vbera tigres. *Virgilius.*

ἐκ δρυὸς ἢ πέτρας γεγονώς, *Plato.* E quercu vel ſaxo natus.

Hominem exuit. *Quintil.* πάντ' ἄνδρ' ἀποσκολύπτειν. *Archilochus.* Omnem hominem excoriare. *adde ſolet. &c.* Taurorum crudelior ara, *Manil.* i. *Taurica Mæotidis. vbi homines immolabantur.*

βουδόρῳ vel βουδόρων νόμῳ. Budori vel budororum more vel lege. *Budorus eſt qui boues excoriat, Suidæ. aut vectis quo boues excoriantur, Heſychio.*

δρακόντειοι νόμοι. *Athenæ.* Dracontiæ vel Draconis leges, *quæ ſeueræ erant & pleræque omnes capitis ſupplicium intentantes. quare ſanguine non atramento ſcriptæ dicebantur.*

κυκλώπειος βίος. *Strabo.* Cyclopica vita. κυκλώπειον τέρας. *Suidas.* Cyclopicum monſtrum. *notum ex Homero, Virgilio.*

κύκλωψ τυφλωθείς. *apud Homerum, Euripid.* Cyclops excœcatus *Rhodigin.*

κυκλωπικῶς. *Ariſtot.* Cyclopum more. Ochus *Perſarum rex ob crudelitatem Machæra dictus eſt. Plutarch. Rhodigin. Pierius.*

μαρσύου θάνατος. *Eunapius.* Marſyæ mors. *Tibicen is erat, & ab Apolline, quem in certamen prouocârat victus, & excoriatus viuus eſt.* *Poteſt huc trahi illud:* πρὶν ἐσφάχθαι δέρεις. Priùs quàm iugulatus vel iugulatum ſit, excorias. *quo modo Henric Stephani correxit Eraſmum. mactâris vertentem.*

θυέστου τράπεζα ἢ δεῖπνον. *Oppian.* Thyeſtæ cœna. *cui frater Atreus, filios eiuſdem coctos epulandos appoſuit. quod Seneca Tragicus deſcripſit.*

Tereos

Tereos cœna. *Martial. cui filium eiusdem, Progne vxor ob Philomelam sororem vitiatã epulandum coxit.* λημνία χείρ. Lemnia manus. *pro crudeli, quia in ea insula vxores maritos omnes, & postea mariti vxores occiderunt. Herodotus.*

Neptuni vel maris filius. *Gellius. Plutarchus. Homerus.*

μηδείας ἀπηνέστερος. *Simocat.* Medea immanior. *quæ Absyrtum fratrem discerptum per viam sparsit, vt patrem se persequentem colligendis artubus remoraretur: quin & suos liberos ex Iasone in oculis eius interfecit, & regiam Creontis incendit. Cic. Seneca.*

Roboam alter. *qui 3. Regum 12. respondit supplicibus:* Pater meus cecidit vos flagellis; ego autem cædam vos scorpionibus.

κιλίκιος ὄλεθρος. *Hesychi.* Cilicium exitiũ. *de crudeli & immani quales erant Cilices.*

ὁ τιτάν. Titan. *Plaut.* Quid ego faciam? dijsné aduerser quasi Titani?

Cum dijs belligerem, sat quibus esse non queam?

Plato, è genere Titanum statuit eos, qui aduersantur cælestibus. *Cic.* *Similes his sunt* Gigantes, *apud sacros & prophanos scriptores celebres.*

σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστί. *Homer.*

Ast tibi non vnquam placanda in pectore mens est.

πηλὸν αἵματι πεφυρμένον. Lutum sanguine maceratum, *vocabat Neronem Alexander Ægæus Philosophus magister eiusdem, apud Suidam. Luto stupiditatem, sanguine crudelitatem eius notans.*

Okrutny / wymówki abo prośby nie przyymuie: niewinnemu nie folguie.

πᾶν ἀπολόγημ᾽ ὀλιγωρεῖ ὁ ἀπηνὴς ἀνήρ. *A.*

Crudelis excusationes negligit. *Seu* Apud crudelem nulla valet excusatio. *Sic apud Æsopum Gallus frustra se Feli excusat multis, nam auditis omnibus ait felis:* Etsi tu multis speciosis argumentis abundas; tamen ego ideò non ieiunabo. *Item apud Gabriam & Phædrum Agnus purgans se lupo nihil proficit.* *Nam*

πεινάλέος ἀμελεῖ προφάσεις πάσας λύκος. *A.*

Non recipit argumenta lupus vlla in fame.

Item Accipiter lusciniam captam & querula voce clamantem fortiùs comprimebat, dicens: Putas me tuum clamorem timere aut curare? Vbi lubido dominatur, innocentiæ leue præsidium est. *Cic.* *Vide* Niewzięty.

Olbrzy Niarcin

ὑπόξυλος. Ligneus. i. *ineptus, stupidus. Hermogenes de Sophista.*

ἀκρολίπαροι, τὸ δ᾽ ἄλλο σῶμ᾽ ὑπόξυλοι. *Alexis.*

Foris nitiduli, at corpore intùs ligneo.

ξυλοκύμβη. *Eustathi. i.* Lignea scapha, *de muliere inconcinna, inelegantí, inepta. Sic Catullus Furij coniugem* Ligneam *vocat, & corpora omnibus sicciora cornu esse ait. Apud Lucretium item.* Neruosa & lignea Dorcas *vel* δορκάς. *Inter vitia mulierum ponit strigosam, quod vitium qui excusant, vocant* δορκάδα. *capream.*

Δάφνην καὶ Νιόβην ὀρχήσατο Μέμφις ὁ σιμὸς. ὡς ξύ-

ὡς ξύλινον Δάφνην, ὡς λίθινον Νιόβην. *Palladas.*

Daphnen & Niobē saluauit Memphis simus. Vt ligneus Daphnen, vt saxeus Nioben. *Et videtur illum laudare quòd hæc dramata aptè repræsentârit, interim tamen irridet, quòd saxeo & ligneo similis in motibus videretur. Erat autem Daphne virgo venatrix Dianæ cara, quæ fugiens lasciuiam Apollinis, versa est in arborem cognominem. Niobe autem vxor Amphionis, occisis simul ab Apolline septem filiis & totidem filiabus, præ dolore obmutuit, & in saxum diriguit. Ouidi.*

Σύκινος ἀνήρ. *Theocrit.* Ficulnus vir. *à ligno fragili & operibus inutili. Vnde &* συκίνη γνώμη. *Luciano.* Ficulna mens vel sententia. *Et Horat.*

——— Truncus ficulnus & inutile lignum. *Simile est & illud:* κέραμος *vel* κεράμιος ἄνθρωπος: Fictilis homo, testa, lutum. *vel* Luteus. *vt Cic. vsurpat pro vili.*

Affine, Gruby.

Omamiłeś mię. Omamić kogo. Zámydlić oczy.

Ceu torpedo me obstupefecisti. *ex Platone qui ait:* δοκεῖς μοι ὁμοιότατος εἶναι τῇ νάρκῃ θαλαττίᾳ, καὶ γὰρ αὐτὴ τὸν πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι ναρκᾶν. *i.* Videris mihi simillimus esse torpedini marinæ. etenim ipsa appropinquātem sibi & tangentem se, obstupefacit: & tu videris nunc mihi simile quid fecisse, nempe me stupidum reddidisse.

Glaucoma obijcere alicui. *Vide* Oszukáć kogo. *& alia ibidem.*

Omyliłá go, ábo mię nadzieiá. Jákby mu pśi obiad ziedli. Spádło mu z grzanki. Chucha w garść.

Crucior bolum tantum mihi esse ereptum subitò è faucibus. *Terent.*

ἄγει τὸ πένθος, οἷος αὐτῷ ὁ θύννος ἐκ μυχοῦ τῆς σαγήνης διέφυγεν. *Lucianus.*

Luget quòd talis thynnus è sinu sagenæ ipsi effugerit.

Rem abstulit, ventum reliquit pignori. *Scaliger ex Propertio.* Nucleum amisi. *Plaut. Apud eundem in Sticho parasitus cœna sperata fraudatus dicit:* Certum est mustelæ posthac nunquam credere Incertiorem nullam noui bestiam. &c.

Eam auspicaui (*auspicium ex ea sumpsi*) in re capitali mea. *s. cibo.*

ἀπόλωλεν ὗς καὶ τάλαντον καὶ γάμος.

Perijt mihi sus & talentum & nuptiæ. *De opera vel sumptu frustrà impenso: ab eo sumptum, qui parârat ad nuptias omnia, quas non est assecutus.*

Nec ferre videt sua gaudia ventos. *Virg.* ἀέρι φερόμενον οἴχεται. *Euripides.* Cum vento abit. ἀπ' ὄνου ἐξέπεσεν *Aristophan.* Ab asino decidit. *i. commodis quibus fruebatur ob stultitiam vel ignauiam priuatus est.* Dobry byt vtráćił. *Simile est illud ex Aristophane & Platone.* ἐξημαξωμένος: De curru delapsus. *vt Phaëtonti accidit, de quo Ouidi. in Metamorphosi.*

Manus præcisæ. *irritas cogitationes, spes, opera inefficacia significant. Pierius.*

Amissum est præter spem, quod erat spe deuoratum lucrum. *Cic.*

Caniciemq; sibi & longos promiserat annos, *quidam ab Ænea occisus. Virg.*

Illos Exſpectata ſeges vanis eluſit ariſtis. *Idem Virgil.*

Coruus hians deluſus. *Ex Horatio, qui ait:* Plerunque recoctus

Scriba ex quinqueuiro, coruum deluſit hiantem. *Scribæ nomine intelligit Coranum, qui Naſicæ ſocero captatori hereditatis ſuæ, moriens in teſtamento præter plorare reliquit nihil. Alluſit autem Poëta, ait Acron & Porphyrio, ad Coruum Æſopi qui laudatus à vulpe crocitare cœpit & caſeum ex ore dimiſit.*

κόρακα χάσκοντα ἔσφαλλεν. *aut* λύκον χάσκοντα ἔσφαλλεν.

Coruum aut lupum deluſit hiantem.

λύκος χανὼν διὰ κενῆς γέγονα. *Dionyſi. Sophiſta.* Lupus fruſtrà hians factus ſum.

λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει. *Zenodot. Plutar.* Lupus circa puteum ſaltat, obambulat. ſ. *deſcendere non audens in profundũ: vel cùm præda illi in puteũ vel foſſam delabitur.*

ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφηνεν. *Lucian.* Theſaurus carbones apparuêre.

ὁ θησαυρὸς σποδὸς ἐγένετο. *Alciphron.* Theſaurus cinis factus eſt.

In caducum parietem inclinauimus. *dicit Adrian. apud Spartian. Simile eſt illud apud Iſaiam c. 36.* Confidis in baculo arundineo confracto—cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum eius & perforabit eam. *Item.* Infractus vel fractus eſt paxillus. *Polydor. Virg. ex Iſaiæ c. 22.* ὅρα ὅπως μὴ ὄναρ πλουτῶν λιμώττης ἀνεγρόμενος. *Lucian.* Vide ne in ſomnis diues, eſurias euigilans.

εἰς ἀσθενοῦντας ἀσθενὴς ἐλήλυθα. *Suidas.* In debiles ipſe quoque debilis incidi.

Ixion pro Iunone nubem amplexatus eſt .i. *falſum pro vero arripuit. ex Plutarcho qui ait:* ἰξίων τὴν ἥραν διώκων εἰς τὴν νεφέλην ὤλισθεν. Ixion Iunonem perſequens in nubem incidit .i. *aliud quàm quod conſectabatur & quidem vilius obtinuit.*

ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. *Ariſtotel.* In foribus aqualem vel vrceum. *In eum dictum eſt, qui voti compos eſſe non potuit, inſtar eius qui aquatum iuit & rediens vrceum in foribus fregit. Sic interpretatur Franciſc. Luiſinus & reijcit interpretationẽ Eraſmi.*

Multa præter ſpem ſcio multis bona eueniſſe. ℞t. *alter.*
At ego etiam qui ſperauerint ſpem decepiſſe multos. *Plaut.*
Hilarus eſt fruſtra iſtic homo. *Idem.* Occidit ſpes. *Idem.*
ἀλλ' ἀντέτρεψεν τὴν ἐπ' ἄγκυραν Θεός.
Sed anteuertit anchoræ iactum Deus.

Nautæ ſæpe anchoram parant in portum progreſſuri, & à vento abripiuntur.

αὕτη μὲν ἡ μήρινθος οὐδὲν ἔσπασεν. *Ariſtophan.*
Nobis quidem iſte funis attraxit nihil. ἔνθα λῄσειν ἤλπισεν ἑαλωκὼς *Lucian.* Vbi prædaturum ſe ſperabat, præda factus vel captus eſt.

Σὺ δὲ ὡς χρυσοχοήσων. *Ex Eubulo.* Aurum tu te fuſurum credebas. *Athenienſi vulgo obijciebatur, qui aurum quæſiturus exierat & vacuus redierat.*

ἐλπίσας μεγάλα μικροῖς ἐνέτυχεν. Sperans magna in parua incidit.

ἀντὶ παρθένου ἔλαφος *Ex Euripide.* Pro virgine cerua. *Martial.*

Piſcatores ſaxum in reti, læti trahebant, ſed eo in littore conſpecto triſtati ſunt. Æſopius Lucianus. *Affine,* Przéſtánieß ná nádzieì. Nádzieiá czeſto omylas. O nicpos

O niépodobne rzeczy śie kuśiſz / ábo nié kuś.

Nie miec śie z motyką ná ſłońce.

ἰσθμὸν μὴ ὀρύσσῃς. Iſthmum ne fodias. *Ex Oraculo Apollinis, tali:*

ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μήδ᾽ ὀρύσσετε.

Neque cingite Iſthmum mœnibus, neque fodite.

Iſthmum perfodere aliquot reges & Imperatores Romani tentárunt irrito conatu, vt ſcribit Dion. Philoſtrat. Pauſan. Plini. Sueton. Hinc prouerbium Iſthmum perfodere ortum, quod vſurpatur de ijs qui rem quampiam arduam & difficilem inauſpicatò aggrediuntur, vel aggreſſi vano conatu turpiter relinquunt. θάλασσαν ἀντλεῖς. Mare exhauris.

ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τ᾽ ἀμήχανα. *Sophocles.*

Tentare penitùs impoſſibilia non decet.

μή ποτ᾽ ἐπ᾽ ἀπρήκτοισι νόον δ᾽ ἔχε, μηδὲ μενοίνα,

χρήμασι, τῶν ἄνυσις γίγνεται οὐδεμία. *Theognis.*

Nunquam impoſſibilibus animũ adijcias, nec incumbas rebus, quarũ vtilitas nulla.

οὐδεὶς τῶν ἀδυνάτων φαινομένων ἐφίεται. *Ariſtoteles.* Nemo eorum cupiditate tangitur, quæ fieri non poſſe animaduertit.

τῶν ἀδυνάτων μὴ ἐπιθύμει. *Pittacus.* Impoſſibilia ne deſideres.

Si quidem id ſapere eſt, velle te id, quod non poteſt contingere. *Terent.*

Sine pennis volare haud facile eſt. *Plaut.* Age ſis ſine pennis vola. *Ironia. Idẽ.*

—— Maria ante exurere Turno Quàm ſacras dabitur pinus. *Virgil.*

Tu priùs & fluctus poteris ſiccare marinos
Altaque mortali detrahere aſtra manu. *Propertius.*

Cauum à conuexo priùs vel faciliùs diſiunxeris. *Budæus ex Ariſtotele.*

μὴ πῦρ σιδήρῳ διακόπτειν. *Pythag. Baſili.* Ne ignem gladio diſſeces.

τῷ ἀρότρῳ τοξεύειν καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν θέλεις. *Plutarch.* Aratro iaculari & boue leporem venari vis.

— Et quæ Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquat .ſ. *Pòëta. Horati.*

οὐκ ἔστιν ὑπερβῆναι τὴν ἰδίαν ἐν τῷ ἡλίῳ σκιὰν προλαμβάνουσαν ἀεὶ καὶ λίαν ἐπειγομένην. *Agapetus.* Non poteſt fieri vt tranſſiliat quis in ſole vmbram ſuam, præuenientem ſemper & nimis properantem vel fugientem.

Philippus cùm puer noctu ſagittis ſtellas impetere ſoleret, ab Aſtere ſeu Stella milite altero oculo priuatus eſt. Ptolomæus Epheſtion.

Teſtudo inſtar aquilæ volare non appetat, niſi perire velit. Ex Æſopo.

Affine, Dármo robiſz. Niepodobieńſtwo. Pomierz śie. Nigdy

Opák ći to. Opák ći by to było.

Ruſſi dicunt. Sokerá plywáiet / toporyſzcze vtonulo.

ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἐλαύνει. *Lucian.* Currus bouem trahit.

σπάρτον ποτὶ λίθον διατίθεσθαι. *Gregor. Palama.* Funiculum lapidi accommodare, conformare .ſ. *curuo, informi ſtultum eſt.*

σὺν κύνας ὤλαφος ἕλκει. *Theocrit.* Canes ceruus trahit vel ducit venatum.

ἀιξ ὄπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώματα παίζει. *Zenodot.*

Nondum enixa capra eſt, cùm in tectis ſaltitat hœdus.

ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει. *Suidas.* Vulpes bouem agit, pellit.

ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί. *Euripides.*

Surſum verſus fluminum ſacrorum feruntur fontes. *Vſurpatur & ſic* ἄνω ποταμῶν χωρεῖν. *Lucian.* Surſum verſus fluminis curſum procedere. *Et præcisè.* ἄνω ποταμῶν. *Diogenes apud Laërtium* .i. inuerſo modo.

ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ τὸ στόμα μετάγειν. *Plutarch.* A cauda ad os transferre .i. *à fine ad initium. vt quod poſtremò ponendum erat primò ponatur, & viciſſim.*

Aufidus Adriacas retrò fugit vndas. *Virgil.* ἐπεὶ βόας ἀπώλεσας λευχειμονεῖς. *Suidas.* Poſtquam boues perdidiſti, alba veſte indueris.

πρὶν ἢ πτίσαι, τὰ ἄλευρα .ſ. πάσσεις. *Suidas.* Prius quam pinſueris (.i. *excuſſeris grana*) farinam ſubigis. πρὶν σὺν ἰχθῦς ἑλεῖν, σὺ τὴν ἅλμην κυκᾷς. *Idem.* Priùs quàm capti ſint piſces, muriam aut ſalem aquæ miſces.

κύων σὺν λύκους μὴ διακνῶν, καὶ τὰ πρόβατα κατεσθίων. *Demoſthen.*

Canis lupos non mordens, & oues deuorans .ſ. *quas tueri à lupis debebat.*

πρωθύστερον. ὑστερόπρωτον. ὕστερον πρότερον. *Cic.* Præpoſterum. Inuerſa ratio.

τὸ πάρεργον μεῖζον τοῦ ἔργου. *Galenus.* Acceſſorium maius opere.

Sordidior cœno — toga, calceus autem Candidior prima — niue. *Martial.*

Nil eſt intra oleam, nihil eſt extra in nuce duri. *Horat. abſurdum & falſum id.*

Fulmenta lectum ſcandunt. *Varro.* Vagina aptetur cultro (*non contrà*) *Garnet.*

Omiſſa hypera pedem inſequeris. V. Pilnieyßa to.

Σκιὰ προβαδίζει σώματος, ἐξόπισθε τὸ φῶς ἔχοντος.

Vmbra præcedit corpus, quod à tergo lumen habet. *Plutarch. de Ariſtodemo, qui cum Socrate inuitato ad conuiuium, ipſe non inuitatus vadens prior Socrate ingreſſus eſt. Hinc Vmbræ dicti conuiuæ non vocanti ſponte venientes. Affine ſequens.*

Opák wßyſtko czyni. Nogámi wzgorę obráca wßyſtko.

Surſum deorſum fortuna miſcet omnia. *Seneca.*

Bene merenti, mala es; malè merenti, bona es. *Plaut.*

Ventris onus miſero, nec te pudet, excipis auro Baſſa, bibis vitro. *Martial.*

ὁ κορυφαῖος ἰὼν κατόπιν τοῦ χοροῦ. *Ariſtotel.* Coryphæus retrò chorum ſequens, *quem præire & ducere debuit.*

πρὶν ἐσφάχθαι δέρεις. *Ex Homero.* Priùs quàm occiſum ſit excorias.

ἐκ τῶν ὀνύχων μὴ ἐκ κεφαλῆς ἄρχεσθαι. *Baſilius.* Ab vnguibus non à capite incipere.

ἀπὸ κρασπέδου θοιμάτιον ἀποτρυγάζεσθαι. *Ariſtides.* A limbo tunicam abſoluere.

Nie ztąd by poczynáć.

τοῖς ποσὶν χειρονομεῖν. *Herodot. de Hippoclide.* Pedibus (*ſurſum eleuatis*) geſtus edere, geſticulari. In re frigidiſſima cales, in feruentiſſima friges. *Cicero.*
Albati ad exſequias, pullati ad nuptias. *Hoſius ex Synodio. hoc tamen in ſacerdotibus noſtris vituperari non debet nec poteſt.*
ἄνω καὶ κάτω πάντα μεταβάλλει. Surſum & deorſum omnia inuertit, mutat.
πάντα ἄνω καὶ κάτω ἐγένετο. *Plato.* Omnia ſurſum deorſum facta ſunt .i. *inuerſa.*
τὰ μὲν ἄνω, ἔθηκεν κάτω, τὰ δὲ κάτω, ἄνω. *Herodotus.* Summa poſuit in imo, & ima in ſummo. Ima ſummis mutat. *Horat.*
κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀστέα. Cani das paleas, aſino verò oſſa.
τῇ κνήμῃ τὸ κράνος, καὶ τῇ κεφαλῇ τὰς κνημῖδας ἐπιδῆσαι. *Lucian.*
Tibiæ caſſidem & capiti ocreas inducere.
τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾷς. *Plutarch.*
Claue ligna ſcindere, & ſecuri fores aperire tentas.
ἅψαντες λύχνον λυχνεῖον ζητοῦσι. *Diphilus.* Accenſa candela candelabrum quærunt, *quod iam oportuit eſſe paratum. Alij legunt.* ἅψαντες λύχνου. *accepta candela.*
περὶ τὰ γελοῖα σπουδάζειν, περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρειν. *Iſocrat.*
In ridiculis ſerium eſſe, in ſerijs ridiculis gaudere.
ἔργον πάρεργον ποιεῖ, πάρεργα ζηλεῖ. *Ex Platone.* Serium opus ſuperuacaneum facit, cenſet; ſuperuacaneum æſtimat, æmulatur.

τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς ἡγούμενοι,
τὸ δ᾽ ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμενοι. *Agathon apud Clementem.*
Operis modo cõficimus acceſſoriũ; Opus ſed ipſum ad inſtar acceſſorij.

Apud Æſopum piſcator tibia canens piſces conuocabat, fruſtrà: ergò reti miſſo extraxit multos, quos ſaltantes videns ait: Nunc ſaltatis! cùm canebam, nolebatis.

Piſcari in àëre, venari in mari. *Plaut.*
Poculo non præparato dolium aperit. *Carol. Bouillus.*

Remum equiti, calcaria nautæ .ſ. *aptare. Ex apologo Polonico.*
Χερσοῖ τὰ ῥέεθρα, τελμάτοι δὲ σὺν λίθους. Flumina facit humum, ſaxa mutat in lacus. *vt fecit Xerxes, Athon montem nauigabilem & fluuios ſiccis pedibus peruios reddens.*
Affine præcedens & ſequens. & Nic iako ludzie.

Opák żyie. Opák ſię nie po ludzku ſprawuie.

Antipodes, tales *vocat Seneca.* Sunt, *inquit,* quidam ex eadem vrbe Antipodes, qui vt M. Cato ait, nec orientem vnquam ſolem viderunt, nec occidentem. *Item.* Non conuiuantur, ſed iuſta faciunt .ſ. *noctu epulantes. Item.* Totam vitam in noctem transferunt. tàm infauſti ominis, quàm noctuæ aues. retrò viuunt. contra naturam pugnant. &c. *Apud eundem luxurioſorum illa vox eſt:* Non oportet id facere quod populus. Res ſordida eſt, trita & vulgari via viuere. Lucet! ſomni tempus eſt. quies eſt! nunc prandeamus. &c.
Noctes ebrietatibus & libidinibus, dies ſomno & ludo conſumunt. *Columella.*

εἰ μὴ ἄνδρες γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. *Xerxes apud Herodotum audita virili virtute Artemisia dixit:* Viri quidem facti sunt mihi feminæ, feminæ autem viri.

Præposteris vtimur consilijs. *Cic.* Ad faces & cereos viuit. *Senec.*

Postquam comedit rem, pôst rationem putat, Priùs quod cautum oportuit. *Plaut.*

μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μάζαν ἔδοντες. *Zenodot.*

Mensurâ potant aquam, edunt ast absque modo offam.

Panthera effigiem hominis odit & lacerat vbi offendit, stercus amat & vorat. Solinus.

Mæander fluuius εἰς ἑαυτὸν παλινδρομεῖ *.i. in se recurrit, retrò currit. Xenophon.*

Onyx fera syluestris aduerso pilo .i. versus caput surrecto, crescente tegitur. Plini.

Merops auicula retrò & versus caudam volat. Ælian. *Ellops piscis secundum fluxum aquæ, non contra, vt alij pisces, natat, & squamas ad os versas habet. Plutarch.*

Apud Photium in insula Tule, est ciuitas, in qua omnes homines Nyctoblepæ sunt. νυκτοβλέπαι *.i. noctu videntes, interdiu cæcutientes.*

λυχνόβιος: Ad lucernam viuens. Lichnobius. *Seneca, qui præposterè viuit nocte agens, quæ homines interdiu agunt & è contrà.*

Opiera się iak kot ná ledzie.

Iocus in eum qui manibus pedibusq; & omnibus neruis adhibitis connititur vel obnititur sed frustrà. vt apud Virg. Nisus Conatur plurima frustra, *cinctus ab hostibus vndiq;* ἡ ἀντίστασις ἀνυπόστατος: *vel* ἀνθίσταται ἀνυποστάτως. Ita obsistere vt non substes.

αἴλουρος ἐπὶ κρυστάλλῳ οὐχ ὑφίσταται. *A.*

Firmare plantas felis in glacie nequit. *Ex Polonico.*

Megapenthes diues mortuus, ingressurus cymbam Charontis, mirè tergiuersatur, & varia prætendit ac pollicetur, & vi tandem trahitur. Lucian. in Tyranno.

Orzem iowi .i. Podárkami robi/ idzie ná kogo/ kupnem.

Γλαὺξ ἵπταται. *Zenodot.* Noctua volat .i. *Pecunia spargitur: muneribus spargendis studetur. Ab Atheniensibus sumptum dictum, apud quos nummi noctuæ effigie signabantur, vt nostri aquila signantur. quare non absurdè dixeris:* Aquila volat.

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχεται καὶ ... *Ex Oraculo Apollinis.* Argenteis hastis pugnat quispiam .i. *argento donando, quod faciliùs vincit quàm hastæ vulgares.*

καπηλεύειν μάχην. *Æschylus.* Cauponari bellum. *Ennius. Cic. id est:* Auro non ferro cernere vitam. *vt idem Ennius ait: .i. corrumpere vel corrumpi auro.*

Labefactare muneribus aliquem, *est apud Catullum.*

πλήττειν τινὰ δώροις. *Apud Herodotum.* Percutere, vulnerare muneribus.

Ergo muneribus quiuis mercatur amorem. *Propertius.*

Hæc etiam clausas expugnant arma pudicas. *Idem.*

At in Phormione Terentij Geta ferietur alio munere, intellige, non accipiet, sed dabit inuitus munus heræ vbi pepererit.

δωρικὴν μοῦσαν ... Doricam Musam vel cantionem carmen canit.

δωροδοκεῖ

δωροδοκῆσι ψάλλει, ᾄδει. Doricè (*vel potiùs propriè: vt* δωροδοκοῦντες .i. *munera dantes canere seu placere solent*) canit. *Lusit Aristophan. alludens cantu Dorico ad* δῶρα *munera & munerum corruptelam. Ex vsu nostro dicit posset:* Zydowſką pioſnkę komu śpiewa. Zydowſkiem oręzem nań idźie.

πυρὸς εἰς δῆμον .ſ. διανέμεσθαι. *Cic.* Frumentum in populum diſtribuere.

Sed tamen & ſeruo (leuis eſt iactura) roganti.
Porrige fortunæ munera parua tuæ.
Porrige & ancillæ, *&c.* Fac plebem mihi crede tuam. *Ouid.*

μήλοις βάλλειν τινά. *Diogenian.* Malis (*aureis*) ferire aliquem. *vt fecit Hippomenes curſu certans cum Atalanta celerrima. poma enim aurea in terram coniecit, quibus colligendis illam occupatam remoratus eſt, & præcucurrit ad metam, ac vicit.*

Mercurij virga vtitur. i. *caduceo de quo ſic Homerus.*

εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ᾽ ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
ὧν ἐθέλει, τοὺς δ᾽ αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. *i.*

Sumpſit virgam qua hominum oculos demulcet quorum vult, alios rurſus & dormientes excitat. *Sic muneribus iudices prudentes vel minùs fauentes deliniuntur & cæcantur, negligentes verò excitantur.*

Orzech, Ośieł, Niewiaſta, rownego przyrodzenia,
To troie potrzebuie czeſtego vderzenia.

Nux, Aſinus, Mulier, ſimili ſunt lege ligata,
Hæc tria nil rectè faciunt ſi verbera ceſſent. *Recentiorum eſt. placet illud reddere Græcè:* θήλε᾽, ὄνος, κάρυον τε θ᾽ ὁμοιοπαθῆ τρία ἐστὶ,
ἅτ᾽ ἂν μὴ πλήττοις, οὐ μή ποτε καρποφορῶσι. *A.*

Et quidem de Nuce. verum eſſe dictum docet experientia, itemq́; Nux Ouidij. De Aſino itidem licet nobis non ita familiari, ſatis multa in eandem ſententiam audimus & legimus. mitto alia. Cicero ait: Aſino non opus eſt verbis, ſed fuſtibus. *Adde tot adagia de ſtupiditate, pigritia, duritie aſini hic paſſim ſparſa. De Muliere verò præſertim apud Chriſtianos nequaquam idem ſentiendum eſt. Nam quamuis Plutarchus libro de inſtituendis mulieribus adhibet ferulam in ijs admonendis, id tamen non omnibus neceſſarium eſt, vt ſuprà ſub* Niéwiáſtá zła *dictum eſt. Accipe aliud Epigramma Bernardi Bauhuſii priori ſimile.* Nux, aſinus, campana, piger ſine verbere ceſſant,
Hæc dura, hic tardus, hæc tacet, ille iacet.
Sed ſimul vt ferri plagam ſenſère vel vlmi,
Hæc cadit, hic pergit, hæc ſonat, ille ſtudet.

Ośiodłáć kogo.

Latini dicunt: Inijcere frenos alicui. *Cic.* Infrenare. *Plin. Liu.*
Et Græci: ψάλιον ἐμβάλλω: Χαλινόω. Χαλινόν τινι ἐμβάλλω. *Plura tralata habes in 1. Tomo ſub* Dymuie kogo w kleſzcze. Podbiiam pod moc. *Vide & ſequens.*

Ośiodlano go.

Accepit

Accepit frena. *Virg.* Frenum recepit. *Horat. in Apologo, de Equo & Ceruo.*
Subiit leges & frena momordit. *Statius.* — δάκνων τὸ στόμιον ὡς νεοζυγὴς πῶλος βιάζῃ, καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ. *Aeschylus.*
Frena mordens instar recens iuncti pulli ferocis, (*verbum, à ferocio*) & contra habenas pugnas. Argyrippus Plautinus factus est. *In Asinaria, Argyrippus adolescens ob argentum, per seruum suum acquisitum, ab eodem obtinendum, eundem tergo suo instar equi pueriliter & indignè sibi insultantem pro eius arbitrio vexit. id quod vox ab argento & equo dicti sonat.* Encotylen ludit. *vel* In cotyla gestat aliquem. *V.* Sam nié swoy.

Ośiwiat od kłopotu. Frasunki śiwizne/ starość/ przed czásem przynoszą.

αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. *Homer.*
Subitò in calamitatibus homines consenescunt. *vel vt Erasmus vertit.*
Rebus in aduersis venit accelerata senectus. *vel.* Accelerant senium mala.
πολλάκι τὸ γηράνιον ἐπισπεύδει κακά. *A.*
Ante tempus senectam adducet cogitatus. *Ecclesiastici c. 30.*
——— οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσι. *Theocrit.*
Valde aliquid cupientes vna luce canescunt. *Hinc quidam in Antholog.* φροντίδας πολιοκροτάφους. Curas tempora cana habentes vocat, *quòd inde canities incipiat.* Cura facit canos, quamuis homo non habet annos. *Garner.*
Sic iuuenis capite damnatus à Ferinando Rege, vna nocte totus incanuit, ob quam rem insolitam ab eodem est absolutus. Iunius. Alter è rupe alta pendens præcipitij metu subitò canuit. Rhodigin. Item Vipertus Racenburgi Episcopus annorum veniam sibi à Pontifice negatam dolens, vna nocte incanuit, & mox consecratus à Pontifice est. Krantius.
κύκνου πολιώτερος. *Suidas.* Cygno magis canus vel candidus.
Sic Virgil. Candidior cygnis.

Ośiwiał / starzał śie przed czásem.

ἐργίνου πολιαί. Cani Ergini. *qui athleta inter Argonautas celebris iuuenis incanuerat.*
φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον. *Pindarus.* Nascuntur & in iuuenibus cani sæpe & præter ætatis conueniens tempus.
γραῦς σέριφος. *Suidas.* Anus Seriphus. *puella quædam quæ innupta adhuc consenuit, & sic anum facies ostendebat, anni puellam virginem testabantur.*

Ośłábić kogo / ábo co.

Neruos mentis vel corporis frangere. *s. alicuius. Quintilian.*
νευροκοπεῖν. Neruos incidere. νευροκοποῦσι τὴν ψυχήν. *dixit Hermias*, i. animi neruos incidunt. *Et Cic.* Incidere neruos virtutis, item Reipublicæ.
ἐκνευρίζειν. Eneruare. *Suidas.* ἐκνευρισθεὶς ψυχήν. Eneruatus animo.
Et Petron. Corpus orationis eneruare.

Ośłá choć sámá przez śie nic nié kráie / iednák żelázom tępym ostrość dáie.
Drugiem często ten pomoże/ ktory sam tego nié zmoże.

Cos nihil

Cos nihil acuminis habet & tamen ferrum acuit. *Sic potest quis docere alium, quod ipse facere non potest nec vult.* *Hoc modo Isocrates apud Plutarchum rogatus, quomodo ipse oratoriæ facultati impar, vtpote qui nunquam peroraret, alios Oratores optimos efficeret, respondit:* αἱ ἀκόναι αὗται μὲν τεμεῖν οὐ δύνανται, τὸν δὲ σίδηρον τμητικὸν καὶ ὀξέα ποιοῦσι. *i.* Cotes ipsæ quidem scindere non possunt, ferrum autem sectioni aptum & acutum reddunt. *Hunc imitatus Horatius in Pòëtica dixit:*

— Fungar vice cotis, acutum Reddere quæ ferrum valet exsors ipsa secandi.
Munus & officium (*Pòëtæ*) nil scribens ipse docebo.

De Origene item Nazianzenus dixit: ὠριγένης ἡ πάντων ἡμῶν ἀκόνη. Origenes omnium nostrum cos. *Suidas.* *Simile est & illud apud S. Matthæum c. 23. de doctoribus improbis, qui tamen recta dicunt & docent, licet eadem non faciant.* *Hinc verum est illud:* Multi discipuli præstantiores magistris. *Vide* Uczeń podczás mistrzá przechodźi.

Sic & Gallina ductat pullos anatum quos incubando exclusit, ad aquas, eisq; natantibus præest, ipsa natare non valens.

Oślep iść / ábo co czynić. Zámrużywszy oczy.

ἀνδαβάτων δίκην. Antabatarum more. *s. ire, agere aliquid. Varro. Cicero.*
al. Andabatarum more. Antabatarum more in tenebris gladium ventilans. *Hieron.* Clausis oculis *vel* noctu Antabatarum instar pugnare. *Turneb. Iunius.*

Simile est illud Homeri de Aiace ardente in prælio.

πᾶν δὲ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται, ὄσσε καλύπτων.
Totum verò supercilium deorsum trahit, oculos tegens. *i. oculis clausis.*

ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ. *Basilius.* Tanquam in nocturno prælio.
ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι. *Lucian.* In tenebris saltare. *de iis qui arte philosophiæ destituti viuunt.* In montes offendere. *Augustin. i. res magnas & apertas non aduertere.*

Osobność powod do złego. Ná osobnośći / łácno o złośći.

Solitudo omnia mala persuadet. *Seneca.* Nemo est ex imprudentibus, qui sibi relinqui debeat. *Idem.* Nemo est cui non sanctius sit cum quolibet esse, quàm secū. *Id.* Magna peccatorum pars tolletur, si peccaturis testis assistat. *Idem.*

Mulier quæ sola cogitat, malè cogitat, *P. Syrus.*
Cùm quid turpe facis, quod, me spectante, puderet;
Cur spectante Deo, non magis oro pudet?

Malum quod nemo videt, nemo arguit: vbi autem reprehensor non timetur, licentiùs iniquitas perpetratur. *Bernardus.*

Quisquis amas, loca sola nocent, loca sola caueto,
Quò fugis? in populo tutior esse potes. *Ouid.*

ἡ αὐθάδεια συνοικός ἐστι τῇ ἐρημίᾳ. *Plato apud Plutarc.* Peruicacia contubernalis est solitudinis. Solitudo eorum qui minus emendati sunt, vitia non solùm seruare sed etiam exaggerare consueuit. *Cassian.* *Crates solitarium adolescentem videns rogauit quid ageret, cui ille:* Mecum loquor, *ait:* *Tum Crates:* Vide ne cum malo homine loquaris. *Seneca.*

ἐρημία ἐςὶ τῶν κακῶν εὐκαιρία. *A.* Est solitudo maxima mali occasio.

Homo solitarius vel angelus vel dæmon vel brutum est. *Garner. Gallic.*

Sic & Arist. ὁ μὴ δυνάμενος κοινωνεῖν, ἢ θηρίον ἢ Θεός.

Qui non potest in communitate viuere, aut fera est aut Deus.

Ospaty. Jak sczurek spi.

Somnolentior glire. *ex Plinio. & Martialis de eodem ait:*

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo

Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

Vitulus etiam marinus *seu* Phoca somni plurimi. *Plini. Virg. Iuuen. Homer. ideoq; somniculosi typus. Pierio.* Dormitis nimium glires vitulique marini. *Versus vulgaris.*

πολλὴν μανδραγόραν πέπωκεν. *Demosth.* Multùm mandragoræ bibit.

Nam ea soporem inducit, vt & papauer, quod Soporiferum vocat Virgil.

ὑπὸ τῷ μανδραγόρᾳ καθεύδει. *Lucian.* Sub mandragora dormit. *Etiam vitis iuxta quam mandragora crescit, vinum dat faciens bibentes illud suauiter dormire. Plutarch. Sic Annibal vino mandragora medicato, Afros eo sopitos trucidauit.*

ὕπνου μεςός. *Aristides.* Somni plenus. *Cic.* Endymionis somnum dormit. *ex Cic.* ἐνδυμίων ὕπνον καθεύδει. *Aristotel. ex Poëtis. aliter de eo Plinius scribit.*

ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην κοιμᾶν. *Lucian* Vltra Epimenidem dormire. *s. annis 57. Laërti. Plini. Gellius.* ἅλας ἄγων καθεύδεις. Salem vehens (*naui*) dormis. *qui facile ab aqua influente liquescere potest.*

ἀνὴρ καθεύδων οὐδενὸς ἄξιος. *Plato.*

Nullius est vir dormiens dignus rei.

Qui dormiunt libenter, sine lucro & cum malo quiescunt. *Plaut.*

Ostatek, niestatek. Ostatek rzeczy napodleyszy.

Fæx. *& proprio & tralato sensu hîc vsurpari potest. Sic Cic:* De fæce hauris. *s. vilia, sordida profers. Item.* Fæx ciuitatis. Infima fæx populi. τρύξ *similiter apud Græcos. Aristophan. Plutarch. &* τρυγοβιος *Polluci. i.* Fæce viuens. *de eo qui miserè & sordidè viuit.* In imo non solùm minimum sed etiam pessimum remanet. *Seneca.*

χείριστον ἐλάχιστόν τε μένει ἐν τῷ βυθῷ. *A.*

Sic paucæ oliuæ vel vuæ post vindemiam *Isaiæ 24.* & spicæ post messem *Ruth 2.* remanent & negliguntur à messoribus. *Quadrat & illud Martialis de anate:* Cætera redde coco.

Ostatka sie domyslay, abo domysli.

Non morabor in parte hac. nimium est quod intelligitur. *Quintilian.*

Aut pastor fuit, aut illud quod dicere nolo. *s. latro. Iuuenalis de Romulo pastorum & latronum duce ac fratricida.*

Tu cætera cura & de meis venator verbis. *Plaut.*

Vbi te aspexerit, narrabit vltrò quid sese velis. *Idem de seruo sagaci, qui ex vultu heri sui animum statim cognoscat.*

Qui

Qui quando principium prehenderit: porrò ſua virtute teneat, quid ſe facere oporteat. *Idem de eodem.* εἰδότι λέγεις. *Plato Cic.* Scienti dicis.
λαλῶ πρὸς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην. Loquor ſcienti.
νοέοντι κελεύεις. *Homer.* Intelligenti mandas. *Simpliciter Cicero dixit:* De cæteris ex hoc coniecturam facere debetis. *Item.* Hoc in opinione tua relinquo. *Item.* Apud animum tuum teſtatum relinquo quid ſenſerim.
Demoſthenes cùm Pytheas diceret eius orationes lucernam olere, reſpondit: οὐ ταὐτὰ ἐμοὶ καὶ σοὶ ὁ λύχνος σύνοιδε. *Plutarch.* Non eorundem mihi & tibi lucerna conſcia eſt. *ſignificans illum aliquid inhoneſtum noctu patrare. Affine,* Z máley rzéczy.

Oſtatki.

σταχυολογία Spicilegium. *tralato ſenſu. vt illud:* Spicilegium relinquere alicui vel aliis. *Sic Antigonus cùm ſuis pecuniam imperaſſet, & illi dicerent,* Non talis fuit Alexander. *reſpondit:* ἐκεῖνος ἐθέριζε τὴν ἀσίαν, ἐγὼ δὲ καλαμῶμαι. Ille demeſſuit Aſiam, ego ſpicas lego. Acini poſt vindemiam. *ſ. relicti. Eccleſiaſtici 33.*
ταῦτα ὡς ἀπὸ καταδυομένης. Hæc tanquam è naue mergenda, vel è naufragio. *Henric. Steph. ex Suida.*

Oſtatki wyborney iákiéy rzéczy.

κολοσσοῦ παράγματα. *Herodes Atticus apud Philoſtratum.* Coloſſi fragmenta, *i. nobilis alicuius operis reliquiæ in ædificiis. & tralatè in aliis. vt fragmenta nobilis alicuius ſcriptoris, puta Ennij, Lucilij, Cicer. Varronis, & Græcorum quam plurima, quæ collegerunt multi poſteriores. Eraſmus hoc vſurpari poſſe ait etiam de viris inſignibus, qui ex ſchola alicuius celebris magiſtri velut ex equo Troiano prodierunt. quo ſenſu apud eundem Philoſtratum quidam Sophiſta Herodi Attico dixit:* τεμμάχια σοῦ ἐσμὲν οἱ σοφισταὶ πάντες. Fruſtula tua ſumus omnes Sophiſtæ. *Æſchylus verò non abſimili ſenſu dicebat:* τὰς αὑτοῦ τραγῳδίας τεμάχη εἶναι τῶν μεγάλων ὁμήρου δείπνων. *i.* Suas tragœdias eſſe fruſtula de magnis Homeri cœnis. Cygnea cantio. V. Wymowá wielka.

Oſtátni do kośćiołá bywa, co pod dzwonnicą mieſzka.

Proximus Eccleſiæ ſemper vult vltimus eſſe. *Boſquer. & Anonym. è Germanico.*
ἐγγύτατος ναῷ ὡς πολλὰ πανύστατ᾽ ἔπεισι. *A.*
Sic ſæpe ſecuritas reddit pigros. Et res proximæ, velut præſentes putantur ac negliguntur. *Porrò in voce Eccleſiæ ſecunda ſyllaba longa, hîc correpta eſt. qua de re dixi in Tomi ſecundi indice poſteriori, ſub Capite Quantitas exorbitans. quod ſi & excuſare aut etiam defendere lubeat, lege triſyllabam.* Ec cleſ iæ *& longa erit. qualia multa ſunt apud Plaut. Terent. Lucret. Lucil. & alios. Sæpe verum eſt & illud alterum Polonicum dictum (huic affine)* Ná Iutrznią nabożny. Ná Mßą pyßny. Ná Nießpor piiány *.ſ.* przychodźi.

Oſtátni niemá pochwały. podczas hánby godźien.

Extremos pudeat rediiſſe. Hoc vincite ciues *.ſ. ne extremi ſitis, in certamine & curſu nauali. apud Virgilium 5. Æneid.*

νίκη ἐν ἁπάσῃ ἔσχατος ἄδοξος πέλει. *A.*

Inglorius in omni vltimus victoria est.

Occupet extremum scabies, mihi turpe relinqui est. *Horati. tralatum à puerorum more, in cursu ludicro scabiem vltimo currenti imprecantium. Acron. Porphyrio. Nostri dicunt.* Boday wrzod w nogi/ kto ostátni/ ábo zostánie. *Apud S. Matthæum c. 20. Operarij nouissimi contemnuntur à primis. Ibidem c. 25. Virgines fatuæ nouissimæ venientes excluduntur à nuptiis. Non modò postremus sed ne secundus quidem esse vult Achilles in pugna contra Hectorem, sic apud Homer. dicens:* μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. Ne quis gloriam præripiat iaciens (*in Hectorem*) ipse verò secundus veniat.

Ostrość by nawietsza zá czásem ztępiéié.

Vulgare in scholis Philosophorum dictum, est: Omne agens agendo repatitur .i. *retunditur, seu vim & aciem paulatim deperdit, resistente eo in quod illam exserit.*

πᾶν τὸ ςόμωμα κοπτὸν ξυνεχὲς, ἀμβλύνεται. *A.*

Omnis acies scissu perenni obtunditur.

Sed & agentium animatorũ motus in fine tardior est. *Aristot.* Idem de calore sentiendum, qui sensim à frigore superatur. *Vide* Początki często gorące bywáią.

Ostrożność nigdy nié szkodzi.

Animus vereri qui scit, scit tutò ingredi. *P. Syrus.*

Non citò perit ruina qui rûinam timet. *Idem.*

Vel vt Scalig. legit. Non citò ruina cadit is qui primam timet. s. *ruinam.*

Vetus lectio est: is qui rimam timet. *Aliter Erasmus legit, sed reijcitur.*

ἡ εὐλάβεια παρέχεται ἀμεριμνίαν. *A.* Securitatẽ præstat omnis cautio.

Satiùs est vt canes allatrent etiam innocentes, quàm vt non allatrent etiã nocentes. *Ex Cic. qui ait:* Canes aluntur in Capitolio, vt significent, si fures venerint. At fures internoscere non possunt: significant tamen si qui noctu in Capitolium venerint. & quia id est suspiciosum, tametsi bestiæ sunt, tamen in eam partem potiùs peccant, quæ est cautior. *Item.* Sapientia cautioribus vtitur consilijs, in posterum prouidet, est omni ratione protectior. *Item.* Nemo me minùs timidus, nemo cautior. οὐδεὶς ἄγαν φυλακτικὸς ἦν πώποτε. *A.*

Non vllus vnquam cautus exstitit nimis.

καθάπερ ἐν τῷ περιπατεῖν προσέχεις, μὴ ἐπιβῇς ἥλῳ, ἢ στρέψῃς τὸν πόδα, οὕτω πρόσεχε, μὴ τὸ ἡγεμονικὸν τὸ σεαυτοῦ βλάψῃς. *Epictetus.* Quemadmodum in ambulando caues, ne clauum calces, aut distorqueas pedem; sic caue ne gubernatricem (*actionum mentem*) lædas.

Ostrożny. Opátrzny. Oká bystrego. Przéd sobą i zá sobą widzi.

Argus est. Oculeus totus. In occipitio quoque oculos habet. *Plaut.*

ὄπιθεν κεφαλῆς ὄμματα ἔχει. A fronte & à tergo videt. *Cic.*

πρόσω καὶ ὀπίσω βλέπει. *Plato. Et Homerus de Polydamante.*

——— ὁ γὰρ οἶος ὁρᾷ πρόσσω καὶ ὀπίσσω.

Solus enim hic à fronte simul tergoq; tuetur. Phengitem lapidem habet: *instar Domitiani, qui lapis omnia quæ geruntur à tergo exhibet. Suetoni.* Vides hominem ferreum & insomnem, perspicaciorem ipso Lynceo vel Argo, & oculeum totum. *Apuleius.* Anteuorta & Postuorta .i. *præterita & futura cernentes comites diuinitati adhibebantur. Macrobi.*

Quatuor aures habet. V. Stárych ſtucháć dobrzé.

Ianus *vel* Ianus bifrons. *ob perspicaciam sic dictus est. de quo Ouidius.*

Stulta, videt Ianus quæ post sua terga geruntur,
Nil agis & latebras respicit ille tuas. *Nympham alloquitur.*

ὄφεως ὄμμα. Serpentis oculus. *vt est apud Horatium .i. acutùm cernens.*

Γοργὸν βλέπει. *Lucianus.* Acribus oculis Gorgonis instar intuetur.

γοργοῦς ὄμματα ἔχει. *Homer.* Gorgonis oculos habet.

διερκοδύνης λαγωός. *Nicander.* Lepus oculis apertis dormiens.

οὐκ ἀλαοσκοπίην ἔχει. *Idem.* Non cæcam speculationem habet. i. *acutè videt.*

Vranoscopus piscis *vnum oculum in summo capitis vertice habet, quo insidias vndiq; prospectat. Isidorus. Symbolum cauti & circumspecti. Item Echinus duas cubilis sui habet fenestras vel foramina, ad Notum & Boream; & qua parte ventum flaturum præuidet, eam claudit, oppositam aperit. Plutarch.*

Mus vni antro non fidit. *Ex Plauto.* *Affine*, Mádry.

Ostrzkiem trzebá przyłożyć.

πήματα τμώντα. *Eustathi.* Malum sectionis egens.

—Immedicabile vulnus Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur. *Ouidi.*

Vlcera possessis altè suffusa venenis
Non leuiore manu, at ferro sanantur & igni. *Claudian.*

ἐν χρῷ ξυρεῖν δεῖ. *E Sophocle.* Ad cutem radere oportet, *Idem est,* Ad viuum resecare. *Cic.* οὐ τῆς ἀλοιφῆς πλὴν τομῆς ταύτη χρεών. *A.*

Non vnctione at sectione est hîc opus.

Oszczáday/ dłużey bedźie. Oszczáday wczás. Nie ná dźiś tylko trzebá. Oszczádáć gotowego lepiey/ niż szukáć nowego.

Res familiaris conseruari debet diligentia & parsimonia, ijsdem etiam augeri. *Cic.*

Cogitato quam longa sit hyems. *Cato.* Dáleko do żniwá/ ábo do nowego.

Nullus tantus quæstus quàm quod habes parcere. *P. Syrus Mimus.*
Ne tibi quid desit, quæsitis vtere parcè.
Vtq; quod est serues, semper tibi deêsse putato. *Cato alius .s. Dionysius.*
μή σε λάθῃ χρεία, μετρίως σέο χρήμασι χρῆσθαι.
ὡς τὸ παρὸν σώζῃς, ἀπορεῖν τινὸς αἰὲ λογίζου. *Mylius interpres.*

Conserua potiùs quæ sunt iam parta labore. *Idem Cato.*

ὄλβον σὺν μόχθῳ κεκτημένον ἐνδόθι τηρεῖν. *Mylius.*

οὐχ ἱπποπολαίτας πλείοσιν πλῶμες. Non nauigamus ad Hippolaitas (*al.* Hippobotas) *abundantes omnibus rebus. quare parcè vtendum ijs quæ adsunt.*

Tuendi maior cura esse debet, quàm quærendi. *Cic.*

Mihi quidem te parcere æquum est, vt tibi durem diu .s. *dando.* *Plaut.*

Qui homo maturè (.i. *tardè*) quæsiit (*acquisiuit*) pecuniam.

Nisi ei maturè (.i. *tempestiuè*) parsit (*pepercerit*) maturè (.i. *citò*) esurit. *Idē.*

ἀρχόμενος φείδου πάντων, μὴ τέρμ᾽ ἐπιδεύῃς. *Phocylides.*

Principio parcas cunctis, ne pòst sit egendum. *(eget.*

Necessitatis (*indigentiæ*) est remedium parcitas. *P. Syrus. nam qui parcit, non*

ἀρχομένου δὲ πίθου, καὶ λήγοντος κορέσασθαι,

μεσσόθι φείδεσθαι. δειλὴ δ᾽ ἐπὶ πυθμένι φειδώ. *Hesiodus.*

Incipiente dolio & deficiente satiare (*vino*)

Medio (*dolio*) parce. Misera verò in fundo parsimonia. *Stultè enim parcitur vino cùm iam deterius in fundo est.*

χοίνικι μὴ ἐπικαθίσαι. *Pythagoras.* Chœnici non insidendum. *Plutarchus & Demetrius Byzantius interpretantur, vt ex eo quod adest semper aliquid in futurum relinquamus & crastini diei hodie meminerimus: Item, Ne inerti otio torpentes alienam mensam spectemus, sed labore & industria nostra viuamus. Sic Plutarch. Aliter* V. Proznowánie szkodliwe,

Parca manus, labor assiduus, me fecit habere.
Larga manus, cessansq; labor, me fecit egere. *Anonym. rhythmic.*
Qui plùs expendit quàm rerum summa rependit,
Non admiretur, si paupertate premetur. *Idem.*

Parce futuro. *Virgil. de moderata vindemia mellis & castratione aluleariorum dicit.*

Sin duram metues hyemem, parcesque futuro *ne apes fame intereant.*

Affine, Nie wszystko rázem. Skromnie zázywáy.

Oszczedność wielki dochod.

μέγας ὁ πορισμὸς φειδώ. Magnum vectigal parsimonia. *Cic.*

Nullus maior quæstus quàm quod habes parcere. *P. Syrus.*

Oszczedność z szczodrobliwością / szczodrość miészay z oszczednością.

Nie wyrzucay nic choć podlego/ nie żáluy dáć gdźie trzebá i drogiego.

Quod vile est, carum; quod carum, vile putato,
Sic tibi nec parcus, nec auarus habeberis vlli. *Cato.*

εὐτελὲς, ἔντιμον, τὸ δὲ τίμιον, εὐτελὲς ἡγοῦ,
ὡς ἄγλισχρος ἔσῃ σαυτῷ, ἀφιλάργυρος ἄλλοις. *Mylius.*

ἔλπιζε ὡς θνητὸς, φείδου ὡς ἀθάνατος. *Periander.* Spera velut mortalis, parce tanquam (*sis futurus*) immortalis.

Oszukáć

Oszukáć kogo. Oszukał go abo mię. Psá zá lisá vdał.

Subleuit os mihi penissimè. *Plaut. i. arte decepit & illusit mihi. Tractum à pueris qui per ludibrium, dormientibus aut imprudentibus per officium os colore aliquo ridiculo depingunt. Nonius.* ὑπαλλείφειν τινὶ στόμα. *Graecis. Item.* ἀπομύξαι τινά. *i. emungere aliquem seu lucri causa decipere. Vt apud Terent.* Emunxi argento senes.

Lambinus Sublinere os, *à mulierum fuco trahit. nam &* Fucum facere est os sublinere. *vt idem Plaut. ait:*

Ita mihi stolido sursum vorsum os subleuêre offucijs. ὑποχρίειν, *vel potiùs, in posteriori exemplo Plauti* περιχρίειν. Circumlinere. *sed Lambinum castigant alij. Simile illud Plauti, in Milite.* Subleuit os illi. i. *decepit miles lenam.*

Fucum facere alicui. i. *imposturam. Terenti. Cicer.*

Obijcere glaucoma ob oculos alicui. *ex eodem Plauto qui Milite sic habet:*

Ei nos facetis fabricis & doctis dolis
Glaucomam ob oculos obijciemus, eumque ita
Faciemus, vt quod viderit, non viderit. **Zamydlemy mu oczy.**

Obtrudere alicui palpum *Plaut. i. arte fucoq; decipere adulando & palpando seu palpo percutiendo vt equisones solent equos.*

His affine est illud S. Hieronym. Puluerem oculis alicuius offundere. *vt apud Plutarchum fecit Sertorius contra Characitanos pugnans: obseruato enim vento illis aduerso, è regione illorum cineris aggeres congessit, quibus equitum cursitatione commotis, ventus fauces & oculos hostium compleuit & ad deditionem compulit.*

νέαν χελιδόνα δεικνύναι. *Ex Suidà.* Nouam hirundinem ostendere. i. *decipere. Ductum à more puerorum qui nouam hirundinem sibi inuicem ostendunt, & interim in eo spectaculo occcupatos aliquo modo ludunt vel decipiunt.*

Sic apud Aristophanem quidam gloriatur se fefellisse coquos dicens illis:

Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶθ', ὥρα, νέα χελιδών,
οἱ δ' ἔβλεπον, κἀγὼ 'ν τούτῳ τῶν κρεῶν ἔκλεπτον.
Aspicite pueri, non videtis? ver, noua hirundo,
Illi spectabant, ego verò interim carnes furabar.

μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξε *Synesius.* Murem pro leone ostendit. *vt aliquando facere solebant bestiarij ioci causa in spectaculis.*

Affine illud. Pro virgine cerua supposita est. *Martial.* Pro nucleo putamina. *Plaut.*
Proque viro nebulam & ventos obtendere inanes. *Virgil.*

Adire alicui manum. *apud Plautum aliquoties (sic potiùs lego cùm Mureto & Taubmano, quàm addere manum, cum Erasmo) pro decipere, ostensa re quapiam alteri, & illo manum ad accipiendum protendente, subtrahere.*

Verba pro farina. f. *dare.* V. **Nié rowna odmiáná.**
Coruum delusit hiantem. V **Omylił go nádźieiá.**

Oszukáć swego. Odstapić domowego. Zá cudzem stáć.

ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον. *Aristopha.* Palus vitem (*quam fulcire debebat*)

debebat) decepit, destituit. ὁ κύων τοῦ πτωχῷ βοηθῶν. Canis (*domesticus*) mendico (*quem impetere debuit*) auxilians.

In Menæchmis Plauti vxor contra maritum iniurium, patris sui opem implorauit, qui cùm eam morigeram viro esse iubet, respondet mulier lepidè!

Non equidem mihi te aduocatum pater adduxi, sed viro.
Hinc stas (*iuxta me*) illinc causam dicis. (*pro viro.*) *Hedera arborem à qua fulcitur arefacit. Sic Laberius ait*: Vt hedera serpens arborum vires necat.

Oszukał mię. *Ironicῶs.*

Callidus imposuit nuper mihi caupo Rauennæ,
Cùm peterem mistum, vendidit ille merum. *Martial.*

Huc faciunt illa: Aurea pro æreis mihi dedit. Primogenita pro pulmento dedit mihi: dixerit *Iacobus de Esau. & alia sub* Nié rowna odmiáná.

O táki bánkiet nié dbam / gdźié społśiédzacych mé znam.

Sam śiédze choćia gośći ieſt wiele. z nieznáiomemi co zá weſele.

Solus cœnat qui cum ignotis cœnat. *ex Martiali qui ait:*

Ignotos mihi cum voces trecentos, Quare non veniam vocatus à te,
Miraris, quererisque, litigasque, Solus cœno Fabulle non libenter.
Σὺν τοῖς ἀγνώστοις ἐσθίων, μόνος ἐσθίει. *A.*
Cui nemo notus assidet solus sedet. s. in conuiuio.
Συνεσθίειν ἐρῶ, ἀηδές ἐστι μονοφαγεῖν. *A.*
Insuaue solum est esse (i. *edere*) conuiuor lubens.

Apud Plutarchum Chilo inuitatus à quopiam, non priùs promisit, quàm interrogàsset de singulis conuiuis futuris simul.

O tobiéć to gadká. Ná ćiebié to przymowká.

Tobiéć to w brèw / ábo Mnié to w brèw.

—Quid rides? mutato nomine de te Fabula narratur. *Horat. post narratam fabulam de Tantalo auaro, auarum alloquitur* quid rides? &c.

Fabula (*nec sentis*) tota iactaris in vrbe. *Ouidi.*

ὑπ' ἀλλοτρίῳ ὀνόματι σε ὁ μῦθος θίγει. *A.*
Te sub alieno hic sermo tangit nomine.

Simile est illud aliud eiusdem Horatij, post narratam fabulam de ranis.

———Hæc à te non multùm abludit imago.

Sic Plautinus Philto, vbi castigauit luxum adolescentis alieni, alloquitur filium suum.

Sed ego hoc verbum cùm illi cuidam dico, præmonstro tibi.

Item Demea Terentij, vbi retulit facinora Æschini à Mitione adoptati, addit: Hæc cùm illi Mitio Dico, tibi dico: tu illum corrumpi sinis.

Æschino dicitur quod audit Mitio *S. Paulin.*

Præsens hic quidem est apologus. *Plaut.* i *de alio te loqui simulas & me graphicè describis.* Ná mie to przymowká. Meus (*pater*) per alium mihi suam ostendit sententiam,

tentiam, aſtutus. *Clitipho Terentij loquitur de patre ſuo Chremete, qui reprehenderat diſſolutum Cliniam, & patrem eius durum laudârat audiente Clitiphone.*

O tem rzécz. To ſie dźieie/ świeći / toczy.

Ea tela texitur. *Cic. i. eiuſmodi negotium eſt in manibus, is ſtatus rerum.* In manibus nobis hoſtiarum ſermo verſatur. *Arnobi.* Vindemiæ ſunt in manibus *Plin. iuni.* In manibus ſunt terræ. *Virg. i. ſermo eſt de terrenis.*
τὰ ἐν χερὶ καταυοήσαντες. *Nazianz.* Intelligite quæ ſunt in manibus.

Otoż tobie. Schoway coś vłápił. Vchwyćiłeś. ꝛc.

Hem leno tibi. Hem tibi pro maledictis tuis. Sic dedero. Vapula. Hoc te macto infortunio. Sic datur, ſi quis herum ſeruus ſpernit. Sic datur. properato abſente me comeſſe prandium. Hem ſerua rurſum. Ignaui, quibus niſi ad hoc exemplum (*ſeruos alloquitur percutiens eoſdem vt & in præcedentibus & ſequentibus fit*) experior, non poteſt vſurpari vſura. *ſ. niſi percutiam vos, nullam capio ex vobis vtilitatē,* Hem ergo hoc tibi. Hoc eſt poſtremum tibi. *ex Plauto omnia.* Sic dabo. age nunc Phormionē qui volet laceſſito. Faxo cum tali mactatū atq; hic eſt infortunio. *Terēt.*

Hæc præmia qui me Ferro auſi tentare ferant. *Virg.*

Habes, *vel* Habet. Hoc habe, *vel* habet. *verbum gladiatorum eſt cùm aduerſario vulnus inflixerunt, apud Terent. Virgil. Senecam, Prudentium, &c.* τοῦτ' ἔχε.

αὕτη τοι δίκη ἐςὶ θεῶν οἱ ὄλυμπον ἔχουσι. *Homer.*

Hæc iuſtitia (*vel pœna*) eſt diuûm cœlum incolentium. *Vſurpatur cùm pœnas luit promeritus.* *Affine,* Maß czégoś chćiał.

Otoż tobie byśku máźiia.

Ruſticanum eſt dictum, ſumptum ex apologo Polonico omnibus noto. Vſurpatur in perſtringendis ijs, qui ob breuem & vilem, qualis eſt in bibendo, voluptatem, amiſerunt ſolidam aliquam & honeſtam ac diuturnam vtilitatem vel oblectationem.

ἔπιεν ἀγροῖκος (θαῦμα!) βοῦν κύλικι μικρᾷ,
καὶ εἶπεν, οἰνοπότης ἦν μισῶν ὕδωρ. *A.*

Hauſit puſillo ruſticus poclo bouem. Dixitq; merobibus erat, & aquas oderat.

πολυτελές ἐςι κακὸν μέθη καὶ πολυβλαβές. *A.*

Damnoſa ſumptuoſaque eſt res crapula.

Poteſt huc trahi illud boui dictum: Super te hæc omnia Leparge. *ſub* Ná ćie śie to obáli. *Item illud Herodoti de Hippoclide, qui cùm Cliſthenis filiam inter alios procos genere inſignis ambiens, indecorè ſaltaſſet, à Cliſthene audijt:* ἀπορχήσαο τὸν γάμον. Deſultaſti nuptias. *ſ. ſaltatione ſponſa vel vxore excidiſti.* Otoß tobie taniec/ pleſy/ &c.

Similius eſt illud apud Plutarchum de Lyſimacho duce, qui cùm ob ſitim, ſe Getis tradidiſſet, poſtquam bibit captiuum ſe videns, exclamauit: Heu me! qui ob tantillam voluptatem tanto regno excidi! *Huic aptè dixiſſet quis:* Otoß tobie pićie.

Otruto go.

In digito mortuus eſt. i. *veneni tactu occiſus eſt. Rhodigin. ex Cic. & Plinio. Plinius dicit:* Hinc illa atrox M. Cæcilij accuſatoris peroratio dicentis: In digito eas mortuas *Cic: autem ait:* Libertus patronū non occidit, ſed duobus digitulis gulā obliuit.

Owce párſzywą odłącz od ſtádá / bo wnet we wſzytkich táż będźie wádá.

οἶν λεπρὰν ἀφορίζειν. Ouis ſcabioſa ſeparanda. *Eandem Ouium ſimilitudinem vſurpant Græci & Latini, cùm ſuadent improbos ſegregandos à probis ne eos inficiant, vt in ouibus fieri ſolet. Sic Chryſoſtom. Theophylact.* τοὺς μέγιστα ἐξημαρτηκότας, ἀνιάτους δ' ὄντας, μεγίστην δ' οὖσαν βλάβην πόλεως, ἀπαλλάττειν εἴωθεν *Plato. de Legislatore.* Eos qui maxima peccata patrârunt, ſi inſanabiles ſint, & ciuitati plurimùm noceant, remouere conſueuit. Nam — Mala vicini pecoris contagia lædunt, *vt Virg. de ouib: ait.* Facito contagia vites. Hæc etiam pecori ſæpe nocere ſolent. *Ouid.*

Continuò culpam ferro compeſce, priùs quàm
Dira per incautum ſerpant contagia vulgus. *Virg. de oue ægra loquitur.*

—Immedicabile vulnus Enſe recidendū eſt ne pars ſincera trahatur. *Oui. de corpore. Eandem ſimilitudinem de membro corrupto præcidendo à ſano corpore, vſurpat Cic. & SS. Auguſtin. Cyprian. alijq; de Excommunicatione in Eccleſia vſitata agentes.*

Immo S. Paulus Galatis ſcribens, ait: Vtinam abſcindantur qui vos conturbant! *Et Corinthiis de fornicatore loquens,* Auferte, *inquit,* malum ex vobis ipſis. Nam modicum fermentum totam maſſam corrumpit. ὥσπερ μέλος ἀνιάτως ἔχον ἀποκοπτέος ἡμῶν, ἵνα μὴ κοινωνίᾳ καὶ τὸ ὑγιαῖνον συμφθείρηται. *Syneſius.* Vt membrum incurabile reſcindendus à nobis ne conſortio etiam quod ſanum eſt corrumpatur.

Adde Separationem leproſorum *ex Leuitico. Item* Anathemata *ex lib. Ioſue & aliis.*

χώριζ' ἀπ' ἀγέλης ὑγιέος οἶν τὴν λεπράν. *A.*
Remouebis à ſano grege ſcabioſam ouem.

O wilku gádká / á wilk w ſieći.

λύκος ἐν τῷ μύθῳ. Lupus in fabula. *Terent. Cicero etiam:* De Varrone loquebamur. Lupus in fabula. venit enim ad me.

Plautus item: Atq; eccum tibi lupum in ſermone, præſens eſuriens adeſt. *ſ. paraſitus.*

Origo dicti ſumpta dicitur ex Apologo Æſopi de Nutrice puerum flentem, lupi terrore mitigante. qui forte fortuna ſuperuenit & minas lætus audijt. ſed cùm puer ſiluiſſet, nutrix minas in lupum vertit. Seruius & Donatus, a lupi natura ductum vult, qui conſpectus ab homine vocem ei terrore adimit (vt etiam Theocritus ſentit vide Milczy od ſtrachu.) *nam ita ſuperueniens is de quo fuit ſermo, adimit loquendi ampliùs de ſe facultatem. Et hunc vſum huius dicti eſſe volunt, cùm interuenit is de quo fuit ſermo: ſed quod addit Seruius, ſuperuenientem hoſpitem auferre loquentibus de ſe facultatem ſermonis, & Donatus, hoc dicto ſilentij eſſe ſignificationem & indictionem; id neceſſarium non eſt, ſatis eſt hoc dicto ſignificari, adeſſe illum de quo ſermo fuit; obmuteſcere verò non eſt opus ſemper quin ſæpe conſpecto hoſpite exclamant illi loquentes:* Lupus in fabula, *fatentes illi de ipſo ſe locutos.*

Simile est quod Suidas habet: εἰ καὶ λύκου ἐμνήσθης. *i.* Quamuis lupi mentionem feciſſes. ſ. *ſuperueniſſet. Vel* Tanquam ſi lupi mentionem feciſſes. ſ. *ita ſuperuenit. De iis inquit Suidas, quorum facta est mentio, & ipſi ſtatim adſunt. Vt apud Virgilium Æneas.* Coram quem quæritis adſum. *Et apud Homerum:*

οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτ' ἄρ ἤλυθον αὐτοί.

Nondum omnis ſermo eſt finitus, & ecce tibi adſunt.

Venturos ad nos ait Rhodigin. præſentimus occulto ſenſu vt in fune extento mota ſumma parte ſentit infima, id verò prouenit ex continuatione naturæ in vniuerſo. Sic loquens in vno extremo trabis longiſſimæ, vel in arcu angulato muri ſubmiſsè, intelligitur in altero extremo, vt experimur.

Owo ia też.

Vulgò hîc illud vſurpatur: Nos poma natamus. *Huc illud Archimedis ironicῶs prolatum:* εὕρηκα. *i.* Inueni, *ex Vitruuio.*

Egregium quiddam volumus rarumque videri. *Marbodæus.*

Os populi merui & cedro ſum digna locutus. *ex Perſio.*

Nitedula ex vepribus. ſ. *prodiit, Vel* Ecce me nitedulam è vepribus. *ex Cicer.*

Plura ſi voles trahes huc ex Chełpliwy. Sam ſie chwali.

Oycá dobrego / dobry ſyn. Oyćiec dobry złego ſyná nie vrodźi.

εἰκὸς βελτίους εἶναι τοὺς ἐκ τῶν βελτιόνων. *Ariſtoteles.*

Conſentaneum eſt meliores naſci è melioribus.

ἐσθλῶν ἀπ' ἀνδρῶν ἐσθλὰ γίγνεται τέκνα. *Euripides.*

Probi creantur liberi è viris probis.

Fortes creantur fortibus & bonis. —— Nec imbellem feroces

Progenerant aquilæ columbam. *Horat.* q. d. *ſed fortem. Feroces hic ad laudem pertinet. i. generoſæ, fortes.*

Generoſioris arboris planta ſtatim cum fructu eſt. *Quintilianus.*

Oycá dobrego / zły ſyn. Oyćiec dobry złego ſyná podczás vrodźi.

Przodkow zacnych potomek / czeſto bywa wyrodek.

Mądry oyćiec ſyná ma mieć głupiego / á bogáty vbogiego.

Syn w rozumie (w cnoćie) nie dźiedźiczy / worki tylko dobrze zliczy.

Φύεται καὶ ἐξ ἀμπέλου βάτος. *Nazianz.* Naſcitur & ex vite rubus.

ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα, *vel* λῶβαι, ὕβρεις.

Heroum filij noxæ, vel probra, dedecora.

πολλοὶ γὰρ ὄντες εὐγενεῖς, εἰσὶν κακοί. *Euripides.*

Plerique nati nobiles, fiunt mali.

παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται,

οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δὲ τε πατρὸς ἀρείους. *Homerus.*

Pauci filij ſimiles patri exſiſtunt, plures peiores, pauci patre meliores, *Vel*

Rara suum soboles æquat (*superat*) probitate parentem.

——— χρύσειοι πατέρες γενεὴν ἐλίποντο χειροτέρην. *Aratus.*

Aurei patres sobolem reliquerunt deteriorem.

Vtcunque defecêre mores Dedecorant benè nata culpæ. *Horat.*

τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ εἱμαρμένη εἴη, φαύλους ἀποβαίνειν τοὺς υἱούς. *Demosth.*

A viris egregijs, quasi quodam fato id accidat, improbos proficisci filios.

Quasi naturali lege, crebrò tanquam ex industria, malos è bonis, agrestes è doctioribus, & cæteros huiusmodi è contrà gigni videmus. *Aurel. Victor.*

Neminem prope magnorum virorum optimum & vtilem filium reliquisse, satis claret. & tales plerique habuerunt, vt melius fuerit de rebus humanis sine posteritate discedere. *Spartian. in Seuero, vbi id multis clarorum virorum Græcorum & Romanorum exemplis probat, qui liberos obscuros, stupidos, improbos, pudendos & infelices habuêre.* Acetum vini filius. *Casaubon. ex Hebræorum prouerbiis.*

Huc facit illud Horat. Aetas parentum peior auis. *&c. sub* Codáley to gorzey.

Ex ouo albo sæpe nigri pulli prodeunt. *Garner. è Gallico.*

Oycá złego, dobry syn. Oyciec zły dobrego syná podczás vrodzi. Z czarna kokoß, białe iáycá niéśie.

Inter vepres rosæ nascuntur. *Ammian.* E spinis rosæ prodeunt.

καὶ ῥόδον ἐκ τρηχέος κἂν ἐβλάστησε φυτοῖο ἐστὶ ῥόδον μέν. *Nazianz.*

Et rosa quamtumuis hanc protulit aspera planta, Est tamen ipsa rosa.

ἐκ βραδυσκελῶν ὄνων ἵππος ὤρουσε. E tardigradis asinis equus prodijt.

Ficus arbor amara, dulcem fructum edit. *Rhodigin.*

Et gallina nigrans alba dare oua solet. *Garner. è Gallico. Etiam nostri idē vsurpant.*

Oycowska łagodność abo łáskáwość syná psuie.

τὸ πρᾶον πατέρων διαφθείρειν τέκνα πέφυκεν.

Exitium natis creat indulgentia patrum.

τὸ λίαν φιλεῖν (τέκνα) τοῦ μὴ φιλεῖν αἴτιον. *Plutarch.* Nimis amare filios, causa est odij eorundem. *s. quando indulgentia corrupti corrigi non poterunt.*

Sic apud Terent. Demea seuerus pater Mitioni leni ait: Tu illū (*filium*) corrumpi sinis. *Damnatur ab omnibus Demænetus in Asinaria Plauti, qui Libano seruo conquerenti de egestate filij asoti & flagitiosi, respondet: Me fraudato (.i. furator quod illi des) Quâ me, quâ vxorem, quâ seruum Sauream, circumduce, aufer, promitto tibi non obfuturum.*

Mollis illa educatio quam indulgentiam vocamus, neruos omnes mentis & corporis frangit. *Quintilian.* *Simia fœtum suum amplectendo subinde necat. ita parentes liberorum nimis amantes. Ex Plini.*

Sic lib. 1. Regum Heli leniter tractans filios, & illis & sibi causa mortis exstitit.

Rectè in Trinummo Plauti Megaronides castigat Caliclem quod is adolescenti prodigo pecuniam multam dedisset, dicens: Dedisti hoc pacto ei gladium quî se occideret.

Gello amans liberorum, *vel* ἡ γελλὼ παιδοφιλοτέρα. *Sappho.* Puerorum amantior Gello.

Gello. *in eos qui liberos nimis amantes indulgentia corrumpunt. quia huius virginis ſpectrum pueros infeſtabat, & ſi citò moriebantur ei imputabatur.*

Oyczyzná ſwoiá káżdemu namilſzá.

Jáko táko oyczyzne wolą ludźie niż wyborną gośćine.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
  Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui. *Ouidi.*
—— Amor patriæ ratione valentior omni. *Idem.*
ἡ πατρὶς ὡς ἔοικε φίλτατον βροτοῖς. *Euripides.*
Cariſſima meritò eſt patria mortalibus.
τί γὰρ πατρώας ἀνδρὶ φίλτερον χθονός; *Idem.*
Quid enim paterna gratius terra viro?
ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος, οὐδὲ τοκήων
γίνεται! εἴπερ καί τις ἀπόπροθι πίονα οἶκον
γαίῃ ἐν ἀλλοδαπῇ ναίει ἀπάνευθε τοκήων. *Homerus.*
Vt nil dulcius propria patria, neque parentibus
Eſt! etiamſi quis procul diuitem domum
Terra in aliena habitet procul à parentibus. *Martialis laudans Hiſpaniam patriam ſuam, poſtquam aliqua locorum nomina in ea ignobilia recenſuit, addit:*
Hæc tam ruſtica delicate lector Rides nomina? rideas licebit
Hæc tam ruſtica malo quàm Britannos. ſ. *celebres vel cultos.*

Anacharſis Scytha audiens Athenis Toxarin lingua Scythica loquentem, lacrymatus eſt præ gaudio. Lucian. φιλῶ τέκν' ἀλλὰ πατρίδ' ἐμὴν μᾶλλον φιλῶ. *Plutarc.*
Amo liberos at patriam plùs amo meam.
Sal patriæ pluris faciendus eſt quàm peregrina menſa. *Æſchines Græcus.*
ὁ τῆς πατρίδος καπνὸς λαμπρότερος ὀφθήσεται τοῦ παρ' ἄλλοις πυρός. *Lucian.*
Patriæ fumus luculentior videtur igne alieno.
ἱέμενος τὸν καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι ἧς γαίας. *Homer. de Vlyſſe.*
Exoptans oculis ſurgentem cernere fumum Natalis terræ.
De eodem Cic. Patriæ tanta vis eſt ac tanta natura, vt Ithacam illam in aſperrimis ſaxulis tanquam nidulum affixam, ſapientiſſimus vir immortalitati anteponeret.
Jtem Ouid. eodem modo. Non dubia eſt Ithaci prudentia, ſed tamen optat
  Fumum de patrijs poſſe videre focis.
—— ἀναγκαίως ἔχει πατρίδος ἐρᾶν ἅπαντας, ὃς δ' ἄλλως λέγει,
  λόγοισι χαίρει, τὸν δὲ νοῦν ἐκεῖσ' ἔχει. *Euripides.*
Neceſſe eſt patriam vt ament omnes, qui verò aliter dicit,
  Verbis ille gaudet (.i. *ſimulat ſe gaudere extra patriam*) mentem verò illic habet. i. *in patria.* *Patriæ Encomium ſcripſit Lucianus.*
Sylla dux Romanorum tam in ſuos quam in hoſtes furioſè ſæuiens, Prænestinorum plùs quàm 12. millibus occiſis, hoſpiti ſuo pepercit, & vita illum beneficij loco donauit. Hic verò cùm liberè reſpondiſſet, ὡς οὐδέποτε σωτηρίας χάριν εἴσεται τῷ φονεῖ τῆς πατρίδος:

.i. nunquam se ob salutem suam gratias acturum homicidæ patriæ suæ; *mox se damnatis immiscuit, & cum illis trucidatus est. Plutarch.* *Affine,* Mile domá.

Ozłocić by go. Odważyłbym go złotem. Złoty to człowiek/ sługá. &c.
Hunc hominem decet auro expendi. *Plaut.* Huic decet statuã statui ex auro. *Idem. Magnus hic honor fuit.* χρυσοῦς ἐν ὀλυμπίᾳ σαθείη. *Lucian.* Aureus in Olympia stato. *videlicet loco celeberrimo & inter illustres viros. s. si hoc feceris.*
ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς δελφοὺς ἀναθήσειν. *Plato.* Polliceor me statuam auream æqualem tuæ staturæ Delphis collocaturum.

Nunc te marmoreum pro tempore ponimus; at tu
Si fœtura gregem suppleuerit, aureus esto. *Thyrsis Virgilij Priapo dicit.*
Nunc te marmoreum pro sumptu fecimus; at cùm
Augustus frater remeauerit, aureus esto. *Ausonius imitatus Virgilium.*
χρύσεοι ἀμφότεροι κ' ἀνακείμεθα. *Theocrit.* Aurei ambo staremus.

Simile illud Persij. Præcipui sunto, sitque illis aurea barba. *Nam dijs quos multùm venerabantur, aut à quibus aliquid sperabant, auream barbam apponebant, vt Ioui apud Sueton. quam Dionysius tyrannus iocabundus ei detraxit Lactantio teste.*
Huc spectant illi modi loquendi. Non est carus auro contra. *Plaut.* Cedo mihi tres homines aurichalco contra cum istis moribus. *Idẽ. Apud eundẽ herus dicit seruo.* Auro contra cedo modestum amatorem, à me aurum accipe. *Rt. seruus.* Cedo mihi contra orichalco cui ego sano seruiam. *Certantes pignoribus ingenui deponebant aurum vel argentum, serui vero aurichalcum.*
Talento contra carus non est. *Idem Plaut.*

P

Pálcem go sobié ludźié pokázuią. Wßyscy o niem mowią.
In vtramq; partem hoc dictum vsurpatur, laudando vel vituperando.

Laudem & commendationem illa sonant.

Monstror digito prætereuntium. *Horati. de se.*
At pulchrum est digito monstrari, & dicier: Hic est. *Persius.*

Sumptum id est à Demosthene, qui, vt ait Cic. illo susurro aquam ferentis muliercuiæ, insusurrantisque alteri: οὗτος ἐκεῖνος δημοσθένης, hic est ille Demosthenes, delectari se dicebat. *De eodem Laërtius ita scribit:*
Cùm hospites quidam Athenas venissent vt Demosthenem conspicerent, Diogenes. τὸν μέσον δάκτυλον ἐκτείνας, οὗτος ὑμῖν ἔφη ἐστιν ὁ ἀθηναίων δημαγωγός. i. Medio digito (*infami*) extenso, Hic est vobis inquit ille Atheniensium concionator. *notans eum & gloriæ auidum & malæ famæ.*
Lucianus item ait: Pulchrum esse, ἐπίσημον εἶναι ἐν πλήθεσι κ̀ δείκνυσθαι τῷ δακτύλῳ. insignem esse in populo & monstrari digito. Rufinus demonstrans me.

Vides hunc inquit! Plinius est. *Plini. iunior de se.*

Martialis quoq; de se ait: Turba semper in omni Monstramur digito.

Item. Hic est quem legis ille quem requiris

Toto notus in orbe Martialis. *Sed hæc vanissima sunt omnia.*

Vera illa commendatio & indicatio est, quæ à Deo vel à diuinis viris proficiscitur. vt: Hic est filius meus. Hic est propheta. Ecce agnus Dei. *& similia in diuinis libris nota satis.*

Ad vituperium & contemptum illa pertinent.

Eccum adest communis corruptela nostrûm liberûm. *Terenti. de patre indulgente.*

Ecce homo vorax & potator vini. *Matthæ. c. 11. de Christo improborum vox. Itemq; illa* Hic est, *vel* Nonne hic est fabri filius. *c. 13.*

Plurima illum a tergo ciconia pinsit. *ex Persio. quod fit digitorum motu.*

Vicina sunt & illa: In ore est omni populo. *Ter.*

Per vrbem solus sermo est omnibus. *Plaut.*

Omnibus in triuijs vulgatur fabula passim. *Catull.*

Populus illum sibilat. *Ex Horatio.* V. Szydzą z niego.

Palec ná kogo zákrzywić.

Est ridiculo aliquo gestu, vt digiti inflexu, per contemptum vel per ludibrium aliquem lacessere aut irritare. Latini aliter hoc dictum efferunt. V. G. Minimo (*digito*) prouocare. *Horati.* Medium digitum porrigere. *Martial.*

Medium vnguem ostendere. *Iuuenal.*

Sed aptiora sunt huic loco illa Persij, infrà, sub Szydźić z kogo *posita.*

Pámiątká wieczna. Pámiątke wieczną zostáwić.

Immortalitatis & æternæ memoriæ ac gloriæ cupidissimos esse & semper fuisse sponte naturæ omnes homines, omnia retrò secula testantur. Hic enim erat finis tot factorum insignium in vtramq; partem, etiam cum fortunarum & vitæ dispendio. ob id ædificatæ vrbes, turres, pyramides, templa, colossi, monumenta. ideò pictæ & sculptæ imagines, ideò scriptæ historiæ, libri, inscriptiones parietum, nummorum, monumentorum. ob id suscepti liberi & longa posteritas expetita quæsitaq;. ob id incensæ ædes, templa, ciuitates, ob id cædes insignes factæ & vita vltrò proiecta, morsq; manu propria accersita.

Quia enim omnes se morituros aduertebant, & immortalitatis capacem animum se habere sentiebant, sed veræ immortalitatis & gloriæ ignari erant; quoquo modo, vt post obitum in posteritate vel in monimentis varijs æternùm vt putabant durarent, quærebant. Vide quid de se dicat Horatius.

Exegi monumentum ære perennius
Regalique situ pyramidum altius (*s. librum carminum*)
Quod non imber edax, non aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis Annorum series —
Non omnis moriar, magnaq; pars mei, Vitabit Libitinam &c. Crescam.

Dicar quà, quà &c. *Idem.* Non ego — obibo Nec Stygia cohibebor vnda.

Superbius etiam & impiè (saltem in sua superstitione) Ouid. de sua Metamorphosi.

Iamque

Iamque opus exegi, quod nec Iouis ira, nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas. &c.
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia sæcula famâ — Viuam.

Modestius Plini. iunior: Beatos esse iudicat qui possunt aut facere scribenda, aut scribere legenda, beatissimos qui vtrumque. *Phryne meretrix Thebas restaurare suo sumptu voluit cum hac conditione, vt inscriberet muro* ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ Φρύνη. Alexander euertit, restituit Phryne. *Rhodigin.*
Sed huiusmodi cupiditate gloriæ immortalis & memoriæ apud posteritatem, vel maxime arsit Cic. quod etiam ipse de se epistola ad Luceium scripta, fatetur. & vt tacuisset, omnia propè alia scripta eius satis id testantur maximè Orationes, item Officiorũ libri, Cato, & alij.

Non possum hic tacere puerorum nostratium literatorum morem, ab eadem cupiditate profectum. qui vagabundi nomen suum vbi commodum est inscribunt vel exsculpunt in libris, parietibus, arboribus, ære campano templorum, in hunc ferè modum. HIC FVIT N. N. *Non procul hinc abit mos priscus, quem apud Aristophanem obseruauit Suidas nomina carorum inscribendi parietibus arboribus foliis hoc modo.* Ὁ ΔΕῖΝΑ ΚΑΛΌΣ, i. N. pulcher. vel Iste vel iste (*nominatus*) pulcher est. *Sic Virg. ecloga 10.*

Certum est ——— tenerisque meos incidere amores
Arboribus, crescent illæ crescetis amores. *ad quem locum multos affert Cerda è Græcis & Latinis.* *Ad eum prope modum Æneas apud Virg. 3. Æneidos dicit:*
Ære cauo clypeum magni gestamen Abantis
Postibus aduersis figo, & rem carmine signo:
ÆNEAS HÆC DE DANAIS VICTORIBVS ARMA .s. *posuit.*

Apud Plautum Curculio parasitus ait: Militem herum suum, curasse fieri statuam auream solidam septempedalem,
FACTIS MONVMENTVM SVIS. *quæ ibidem nugator recenset.*
Hoc item titulo (ÆTERNITATIS, *aut* ÆTERNI) *ornabantur docti & magni viri ac reges, hoc salutabantur vt 2. Esdræ 2.* REX IN ÆTERNVM VIVE. *3. Reg. 1.* VIVAT DOMINVS MEVS DAVID IN ÆTERNVM. *Itemq.* VIVAT REX SALOMON.

Sic Horat. Augusto. Quæ cura — tuas Auguste virtutes in æuum —
Per titulos memoresque fastos Æternet? αἰωνίζειν.

In nummis item eiusdem Augusti erat sculptum templum cum inscriptione hac.
ÆTERNITATI AVGVSTI.

Hoc deniq; sibi volebant Apotheoses regum apud Persas, & Cæsarum apud Romanos, qui pessimos quosq; principes in deorum numerum adulatoriè & vanissimè ac stultissimè referebant. qua de re scripsit Herodian. Plin. iuni. Suetoni. Tacit. & Seneca in Apocolocyntosi, vbi rem hanc per ludibrium sed quasi seriò in Claudij Cæsaris exemplo & persona describens, deridendam omnibus legentibus propinauit.

Sostratus Gnidius architectus iussus à rege exstruere pharum in Parætonio, nomen suum intùs in saxis sculpsit, regis autem sui in calce foris superscripsit, ratus nomen regis breui cum calce periturum, suum verò æternùm mansurum. Lucianus auctor.

Sed vt ad dictum ipsum in capite positum redeamus, cauendum Christianis ne id more Ethnicorum vsurpent dicentes: Relinquam nominis mei memoriam sempiternam; neu gloriam humanam spectent & vocari sua nomina optent in terris, nam hoc vanissimum est, & optima quæq; facinora inania reddit. Spectanda porrò est inprimis gloria Dei, tum patriæ vel Reipub. salus commodum aut ornamentum; atq; etiam ciuitatis & posteritatis habenda ratio, non vt ab ea lauderis, sed vt exemplo tuæ virtutis aut doctrina illi prosis; sed & opus ipsum, bonum sit necesse est; & insuper ipse vsq; ad obitum virtutem & veram religionem colas.

Pámiątkę gyie znieść.

Albo iudicum eradere. *Sueton.* E fastis euellere. *ex Cic. qui ait:* Improbos & contaminatæ vitæ homines, quos monstra veriùs & pecudes dixeris, è fastis euellendos esse. *Idem.* Memoriam alicuius obliuione sempiterna delere. obliuione posteritatis exstinguere nomen alicuius. Nō parua litura sed imis ceris eradere. *Hierony.*
ἐξαλείφειν ἐκ τοῦ καταλόγου. *Xenophon* Expungere ex albo.
τὴν μνήμην τινὸς παντελῶς ἀφανίζειν. *Philo.* Memoriam alicuius penitùs abolere.

Pámietam to dobrze. Nie nagorsza pámieć mam. Pamietno to bedzie. Pámietliwy.

Trabali clauo figere beneficium. *Cic.* Adamante notaui *ex Claudiano.*
ὑπὲρ τὸν Σιμωνίδην μνημονικός. *Philostrat.* Supra Simonidem memor.
Is enim Pòëta Memoriæ artem ex locali ordine reperit, quod Cicero de Oratore testatur.

Mira sunt quæ de Portij Latronis Oratoris memoria scribit Seneca in præfatione libri 1. Controuersiarum, & ibidem de Hortensij & Cyneæ memoria. Ipse verò Seneca, (quod ipse de se scripsit) 2000. nominum ab aliquo recitata statim repetiuit, & ducentos versus à fine incipiens. Vide si lubet stupendæ memoriæ adolescentis exemplum apud Muretum lib. 3. Variarum lect. c. 1. qui 36 millia verborum qualiumcunq; audita, statim ordine recto, vel inuerso, itemq; tertium quintum & deinceps verbum reddere poterat, Mureto ipso auditore, eamq; artem alios docebat. Scripsère & recentiores aliqui (vt Raymundus Lullus Cornel. Agrippa) artem memoriæ, & sunt scholæ vbi ea docetur, sed discentibus valdè laboriosa & periculosa tam animo quàm corpori. Quidam apud Senecam Pòëma alienum audiens, suum esse dixit, & mox recitauit, quod ipse Pòëta non potuit.

Memoria matutina, *apud Rhodigin. pro firma qualis iuuenum.*
Memorem mones. *Plaut.* Obtundis tametsi teneo. *Idem.*
Satis fuit indoctæ, immemori, insipienti dicere toties. *Idem* q. d. *qualis ego non sum.*
Mora mera est monerier quæ memini. *Idē.* Potin' vt taceas? Potin' ne moneas?
Non ego cum vino simitu (.i. *simul*) ebibi imperium tuum. *Idem.*
Quanquam ego vinum bibo, at mandata non consueui simul bibere. *Idem.*
Memorem immemorem facit, qui monet quod meminit, teneo omnia.

In pectore condita sunt; meditati sunt doli docte. *Idem.*
Etiam nunc mihi scripta illa dicta sunt in animo. *Terenti.*
Memini tametsi nullus (.i. *non*) moneas. *Idem.*
θᾶττον ἢ τοῦ πατρὸς ὄνομα ἕκαστος αὐτῶν ἐπιλάθοιτο. **Lucian.**
Citiùs nominis patris sui quilibet eorum obliuiscetur.
Nulla dies vnquam memori vos eximet æuo. *Virg.*
Scriptum est stylo ferreo in vngue adamantino. *Ieremiæ cap. 17.*
——— ἐγγέγραφθε τι μνήμοσιν δέλτοις φρενῶν. *Æschyl.*
Inscribere aliquid pectoris memori libro.
Sic locutus est & Pindarus. Et Cicero ait: Insculpere in mente.
ἐν δακτυλίῳ φορεῖν εἰκόνα τινὸς ἢ ὄνομα. In annulo ferre effigiem vel nomen alicuius. i. *amare aliquem & eius semper meminisse. Nam antiqui in annulis ferebant eorum imagines quorum memoriam colerent, vt sic eos cordi sibi esse ostenderent. siquidem à digito annulari sinistro neruus ad cor pertingit. (quare is annulo ceu corona cingitur) Docent id Anatomici, inquit Macrobius, & præterea Ægyptij sacerdotes, qui in hoc digito annulum (fortè Dei imagine aut nomine signatum) sacris operantes vnguentis odoriferis imbuebant. Cicero quoque Nonio teste scripsit, Epicuri imaginem non modò in tabulis, sed & in poculis & annulis sculpere solitos veteres. Idem habet Plinius. Plura Alexander Neap. & Pierius. Addo Trebellium, qui in familia Macrinorum Alexandri M. effigiem viros in auro & argento, mulieres in annulis & omnibus ornamentis gestasse scribit. addit idem Pateram electrinam effigiem eiusdem Alexandri in medio, in circuitu verò historiam paruis signis sculptam continentem; Romæ à se visam.* Mnemosynes è fonte bibit, *de eo qui memoria excellit. nam in Trophonio specu erant duo fontes Lethes, obliuionis & Mnemosynes memoriæ; qui è priori bibisset, memoriam amittebat, qui è posteriori memoriam confirmabat. Rhodig.*
Crebro mihi cantilenam illam suam insusurrat Epimarchus, νῆφε (.i. *sobrius esto.*) *Cic. i. sæpe mihi obuersatur animo Epimarchi monitum, memini.*
Totum memoriæ dolium exhausit. *Ammian de Iuliano Apostata.* Pámietliwy.
——— Manet alta mente repostum. *Virgil.*
οὐκ εἰς τέφραν, οὐδ' εἰς ὕδωρ, ἀλλ' ἐν τῷ μαρμάρῳ ἔγραψα.
Non in cinere, nec in aqua, sed in marmore scripsi. *Huc spectat & illud Isaiæ 49.* In manibus meis descripsi te. *Et Deuteron. 6. de decem verbis:* Scribes ea in limine & ostijs domus: ligabis ea in manu, erunt ante oculos tuos. *Adde fimbrias palliorum ex l. Numer. c. 15.*

Pan dobry za oycá ſtoi.

ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. *Xenophon.*
Princeps bonus nihil differt à bono patre. *Cicero Q. Fratrem Asiæ præfectum hortatur,* vt se Asiæ parentem dici & haberi velit. *Seneca* Principem patrem patriæ dictum ait ob temperatissimã potestatem. *Sic libro 4. Regum c. 5.* Naaman ducem exercitus regis Syriæ, serui eiusdem vocant Patrem. *Et in Captiuis Plauti Tyndarus (fictus) captiuus ait nuntio ad patrem ituro:* Dicito patri ac matri;

Me hic

Me hic valere & seruitutem seruire huic homini optimo,
Qui me honore honestiorem semper fecit & facit.
Nam equidem, nisi quod custodem habeo, liberum me esse arbitror.

Meritò Seneca epistola 47. laudat Lucilium comiter & humaniter seruos suos tractantem, eosq; vocat contubernales, conseruos, humiles amicos, familiares, quorum herus paterfamilias: eosdem in sermonem, in conuictum, in consilium admittendos & mensæ herili adhibendos censet. Dignissima non Ethnico sed Christiano auctore & lectore sententia, & aduerte illum loqui, non de famulis nostratium similibus ingenuis, sed de veris seruis mancipiisq; captiuis aut emptitiis. Similia leges apud Macrob. l. 1. Saturnal. c. 11. sed pleraq; omnia ex Seneca verbis quoq; eius transtulit. addidit porrò insignia seruorum & seruarum fidei ac beneuolentiæ in dominos exempla; item ingenii ac industriæ, per quam etiam docti & clari multi euaserunt. Vide & dictum Homeri ac Xenophontis sub Pánom nié trzébá nauki. *ὡς ἡδὺ δούλῳ δεσπότου χρηστοῦ τυχεῖν. Philemon.* Seruum beatum cui bonus herus obtigit.

Pan ktory śię ſługi boi/ tenzá niéwolniká ſtoi.

Minùs est quàm seruus dominus qui seruum timet. *P. Syrus.*
δούλου ἐλάττων δεσπότης δοῦλον δέων. A.

Pan vbogiego gdy ſzánuié / iuſz péwnié cos v niégo czuié.

Nié dármo chłopká pan czćśtuié/ dobrzé to nedznik wnét poczuié.

Apud Plautum Euclio pauperem se fingens, diuiti Megadoro poscenti sibi filiam eius vxorem ait: Aurum huic olet. Dij immortales aurum quid valet!
Credo ego iam illum inaudiuisse, mihi esse thesaurum domi.
Id inhiat, ea affinitatem hanc obstinauit gratia. &c. *Item.*
Nemini credo qui largè blandus est diues pauperi. *Item.*
Non temerarium est vbi diues blandè appellat pauperem.
ἄπιστει πένης χρηστογλώσσῳ πλουσίῳ. A Ne crede pauper blandienti diuiti.

Pan ſludzé nié Mośćiwa / nie Wáſzmośćia. Pácholék Jáś / Stáś / Jáśiek / Janék.

πᾶς δεσπότης δούλῳ ἐστὶ μονοσύλλαβος. Monosyllabus herus omnis est seruo suo. .i. *vna syllaba vtitur seruum alloquens. vt, ναὶ, οὔ.* Sic. Non. Hoc volo, sic iubeo. *Iuuenal. & nostri,* Styſz. Sám. Idź. Bież. Stoy, &c. *Quin & nomina seruorum apud Græcos & Latinos paucarum syllabarum vel vnius vt & apud nos. Sic μῦς.* Mus. *seruus Epicuri.* Dauus. Dromo. *Terent.* Pax. Harpax. *Plaut. Item sæpe victarum vel vilium gentium nomina, vt* Car, Thrax, Geta, Lydus, Syrus, Mysus, &c.

Contra verò nomina dominorũ & principum polysyllaba. vt Ariobarzanes. Nabuchodonosor. Polypyrgopolinices, Polymachæroplacides &c. Ita sunt Persarum mores, nomina longa contortiplicata habemus. *Plautinus Persæ ficti miles loquitur. Apud Lucianũ* Simon *quidam* Simonides *vult dici longiori voce. Quocirca huic adagio: πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβον. additur, τὸ δὲ ἱκετεύειν μακρόν.* Omnis herus

seruo monosyllabus (.i. *imperiosus*) at supplicare longum. f. *supplicando dominis, multis & longis dictis serui & subditi eadem vtuntur.* *Sic Prouerb. SS. c. 18.* Cum obsecrationibus loquetur pauper, at diues effabitur rigidè.
Cæterùm hoc adagium aliter & aptiùs ad nostrum sensum, sic cum Casaubono efferes. πᾶς δοῦλός ἐστι δεσπότῃ μονοσύλλαβος. Monosyllabus hero seruus est omnis suo. *.i. verbo paucarum syllabarum ab hero suo compellatur.*

Simile quid est apud Oppianum & Columellam de Canibus, qui iubent eis imponi nomina breuia, nec longiora quàm duarum syllabarum, vt sunt: Scylax, Lacon, Alce, Nape, Thous, &c. *vt celerius illa & discant, & dum vocantur exaudiant ac percipiant & adsint, quæ eadem ferè est in seruis ratio.* ὀνόματος οὐδὲν ἐπὶ χεῖρας φέρων. *Cratinus.* Ad manum nil fert nominis. i. *breue & leue habet nomen, cuius pondus manu vt exigua pecunia non sentitur.*

Pan ßczodrobliwy / sługa życzliwy.

Seruos fideles liberalitas facit. *Plaut. in Suppositis.*

φιλόφρονα δοῦλον κύριος δοτικὸς ποιεῖ. *A.*

Pan z nedznika cießki / nieznośny. Szczęście gdy trafi na głupiego: wßytkim go czyni nieznośnego.

Sowa gdy ziastrzebiecie / wyżey niż Sokoł chce latać.

Asperius nihil est humili, cùm surgit in altum
Cuncta ferit, dum cuncta timet; desæuit in omnes
Vt se posse putent. *Claudian.* Fortunato insipiente nil intolerabilius. *Cic.*
Nil insolentius nouitio diuite. *Seneca.*
ἢ βαρὺ φόρημ' ἄνθρωπος εὐτυχῶν ἄφρων. *Æschylus.*
Pondus graue nimis stultus & felix homo.

In seruili genere intolerabilem esse mastigiam fortunatum, *dixit Seneca.*
ἀφόρητός ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας. *Dion.* Seruus vbi diues fit, fit intolerabilis.
Cùm surgunt miseri nolunt miseris misereri. *Anonym. rhyth.*
τὸ γὰρ εὐπραγεῖν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν ἀνοήτοις γίνεται. *Demosth.*
Prosperitas præter meritum, occasio insaniæ stultis efficitur.
εἰ δὲ θεὸς κακῷ ἀνδρὶ βίον καὶ πλοῦτον ὀπάσσῃ,
ἀφραίνων κακίην οὐ δύναται κατέχειν. *Theognis.*
Si Deus malo viro victum & opes præbeat. Insipiens malitiam nequit continere.
Affine Szlachcic nowy wlazł. Szczęście podnośi.

Pana sobie iakiego chce sługa vczyni.

Vt serui volunt esse herū, ita solet. Bonis, boni sunt; improbi, qui malus fuit. *Plaut.*
ἀγαθὸν κακόν τε δεσπότην δοῦλος ποιεῖ. *A.* Bonum malumq; facit herū seruus sibi.

Panie bracie. Panie ßwagrze. &c.

Appellationes gratiosas à cognatione sumptas, quibusuis etiam ignotis, per officium & conciliandæ

conciliandæ gratiæ causa cõpellandis, Romani quoq; more nostro vsurpabant. Sic Horatius, instruens Candidatũ quemuis, quo pacto compellare debeat obuios ait: Frater, Pater adde,

Vt cuique est ætas, ita quemque facetus (.i. blandus) adopta.

Græci etiam hîc vsurpant cognatum vocabulum ἀδελφίζειν. .i. *fratris vel fraterno aliquem nomine compellare. Simile est illi Horatiano illud Homeri.*

πατρόθεν ἐκ γενεῆς ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον. *Homer.*

Compellans patris ac gentis cognomine quemque.

Apud Plautum herus blandiens seruo suo ait: Dic vtrũ matrem an patrem te resalutem. *Apud eundem quidam ignotum hominem quem nominare non sciebat vocat* Hospitem. *Terent. dicit:* O noster. Domini *etiam nomen hîc vsurpabant. Sic Martial.*

Cum voco te Dominum, noli tibi Cinna placere,
Sæpe etiam seruum sic resaluto meum.

Et Seneca. Obuios cùm nomen non succurrit, dominos vocamus. *Claudius item Cæsar conuiuas suos ad hilaritatem excitans,* Dominos *appellabat Suetonio teste.*

Pánom wiélkiem nié trzébá náuki.

Dictum hoc, simile est illi. Bogátemu nié trzébá rozumu / *vtrumq; falsum & stultum: ortum habet ex stulta quorundam opinione, qui eruditione emolliri ingenia nec apta esse bello & iustitiæ auctoritatisq; tuendæ sentiunt. Ita Gothorum legibus cautum fuisse scribit Rhodiginus, ne literis reges imbuerentur, quod illis multùm è fortitudine & magnanimitate per has decedat, & effeminati ac timidi hoc pacto reddantur. quod latiùs exponit Suidas in Amalasyntha. Huc facit illud Senecæ de Claudio Cæsare dictum:*

Aut regem aut fatuum nasci oportere. *Item.* Tam fatuus vt regnare posset. *quòd sicut fatuus omnia pro arbitrio facit impunè, & tantùm risu spectantium excipitur, ita aliqui principes præsertim barbari & indocti, quorum illa vox est.*

Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. *Et* Oderint dum metuant.

Ex eadem opinione profectum est illud Aristophanis,

ἡ δημαγωγία γὰρ οὐ πρὸς μουσικοῦ
ἔτ᾽ ἐστὶν ἀνδρὸς, οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρόπους. i. Respublica nil ad musicũ & probum virum. *Vel.* Rem publicam moderarier non est viri
Qui Musicus sit ac probatis moribus.

Hoc dicto quidam apud Poëtam hunc, refellit quendam recusantem principatum, eò quòd Musices ignarus esset. i. omnis liberalis eruditionis.

Ideò & Agrippina mater Neronis deterruit eundem à studio Philosophiæ, quòd vulgò id putaretur principatum gesturo inutile. Sic Neoptolemus apud Ennium, vt refert Cic. Decreui *ait* philosophari, sed paucis. nam omninò, non placet. *Refutat id Cic. & Bisciola l. 3. c. 1. Et eadem est opinio politicorum nostri temporis.*

Huc facit dictum Aristippi apud Laërtium, qui carpenti se Dionysio & exprobranti quòd Philosophi limina diuitum tererent, non item diuites Philosophorum, respondit: Quia philosophi nôrunt quibus egeant, non item diuites.

Pánom wielkiem náuki trzebá.

Rex fuit potentissimus & opulentissimus Salomon, qui tamen à Deo optionem illi dante, nil aliud petijt quàm Sapientiam. 3. L. Regum. c. 3. Idem Sapientiæ L. c. 9. repetit. Et c. 6. aliis idem suadet, dicens: Si delectamini sedibus & sceptris, ô reges populi, diligite sapientiam vt in perpetuum regnetis. *Item in Prouerbiorum eiusdem libro c. 8. Sapientia dicit:* Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant & potentes decernunt iustitiam.

Olim etiam apud pleraq; gentes cultiores, ijdem erant reges & philosophi ac etiam sacerdotes & augures, quod multis declarat Philippus Bosquerus in Concione 8 de tribus Magis, è sacris & profanis scriptoribus. *Plato Ethnicorum sapientissimus in optima Republica statuit;* ἢ τοὺς φιλοσόφους βασιλεύειν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἢ τοὺς βασιλεῖς τε δυνάστας γνησίως καὶ ἱκανῶς φιλοσοφεῖν, ὡς εἰς ταὐτὸν ξυμπέσῃ δύναμίς τε πολιτικὴ καὶ φιλοσοφία. i. Vt, aut philosophi imperent in ciuitatibus, aut reges & dynastæ legitimè & sufficienter philosophentur, vt in idem concurrant & ciuilis potentia & philosophia. *Cicero Q. Fratrem præfectum Asiæ instruens hanc sententiam ita reddidit:* Plato tum denique beatas Respub. fore putauit, si aut docti & sapientes homines eas regere cœpissent; aut qui regerent, omne suum studium in doctrina & sapientia collocassent.

Homerus quoq; Regem vocat Pastorem populorum, quare tantò prudentior esse debet populo, quantò pastor ouibus est. vt etiam vult Aristoteles. Idem Poëta Vlyssem vocat Mitissimum patrem. *Xenophon autem* Regem patrem bonum *appellat.*

Regis symbolum Elephas prudentissimus animalium *pictus simul* cum ariete, *quem ille nec aspicere potest, vel cum sue cuius vocem fugit. aries porrò stulti, sus immundi symbolum. Hor—apollo.* *Apud Ægyptios item regis* symbolum sceptrum oculatum. *Nam quod oculus est in corpore, hoc rex debet esse in regno. Item* vt sol in cælo, ita princeps in populo illustrare omnia debet. Nullus est *inquit Vegetius* quem oporteat vel plura vel meliora scire quàm principem, cuius doctrina omnibus subiectis prodesse debet. Prudentia propria virtus principis est, *inquit Aristot. Hinc Plutarch. scripsit librum in quo docet in principe maximè requiri doctrinam, & quod Philosophum inprimis cum principe degere oporteat.*

Seneca quoq; Philosophum iubet capessere Rempublicam.

Sed satis sit de re clarissima & multorum scriptis illustrata, etiam recentiorum quorum tot iam libri exstant de Institutione Principis. sed cauendi Politici seu potius Pseudopolitici.

Exempla si quis desideret illustrium virorum regum principum ducum belli & magistratuum doctrina conspicuorum non longè petenda sunt, vel sola Polonia, quæ remotior à Musis, & Marti ac barbaris gentibus vicinior habetur, tam multa suppeditabit, vt iusto volumine recensere ea necessarium foret, quod egregiè nuper præstitit Rotgerus Liuon. in suo Cancellario. Vnum hu addere placet.

Alexander magnus teste Plutarcho omnes disciplinas & scientias vsq; ad Methaphysica & medicinam ab Aristotele didicerat. idem Iliada Homeri ab Aristotele correctam, ceu rei militaris magistram, cum pugione semper sub puluino repositam habebat, vt scribit Onesicritus.

Onesicritus. libros quoq; multos egregios secum circumferebat. & pretiosissimum scrinium è Darij opibus, Homeri operibus asseruandis destinauit. Idem Plutarch.

Pánom śię wszystko powodźi. Pánom záwsze kostká dobrze pádnie.

ὡς εὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι!

Quam ad vota semper res cadunt felicibus!

τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία.

Felicibus sunt & trimestres liberi. *Hic Senarius Græcus iactatus est Romæ cùm Liuia intra tertium à nuptiis mensem peperit Drusum. nam suspicio erat ex vitrico per adulterij consuetudinem procreatum. vt scribit Suetoni. siquidem trimestris partus inauditus est, septimestris etiam & octimestris rarus, sed noni mensis vsq; ad vndecimum frequentior & felicior, teste Plinio. Scribit tamen Ferdinandus Mena in Hispania visos fætus vitales quinto mense editos.*

ἀεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι. *Æschylus.*

Semper cadunt feliciter tali Iouis. *Dicebantur verò Iouis taxilli, quando quis præfabatur iactui nomen Iouis, quod putabatur prosperum, vt & Veneris.*

ἄτρωτοί γε μὰν θεῶν παῖδες. *Pindar.* Deorum liberi inuulnerabiles.

Erici pileo venti obediunt. *Ericus rex Suecorum erat magiæ deditissimus, qui quocunq; vertebat pileum, inde ventus fauens Cacodæmonis opera spirabat. Olaus Magnus.*

Pánom śię wszystko zeydźie.

Pan choć co źle vczyni / nikt go w tem nie obwini.

Inuidia summus ordo (Senatorius) caret. s. *etiamsi quid peccat. Cic.*

Homines nobiles seu rectè seu perperam facere cœperunt, ita in vtroque excellunt, vt nemo nostro locò natus assequi possit. *Idem Cic.*

Aranearum telas valentiora animalia perrumpunt. *Anacharsis apud Valer. Maxim.*

Rete non accipitri nec miluio tenditur, sed &c. *Plaut.* V. Ná vbogiego wszedy kápie.

——— ἐν ὀλβίῳ ὄλβια πάντα. *Theocrit.* In beato beata omnia.

Simile est illud Ecclesiastici c. 13. Diues locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum eius vsque ad nubes perducent. Pauper locutus est, & dicunt: Quis est hic?

θεῶν ἀγορά. *Hesychius.* Deorum concio. *In opulentos, quorum sermones etiam stultissimi pro oraculis accipiuntur. Huc trahit Erasmus illud Platonis.* Diuinum excipio sermonem. *Vide* W dobry czás mowić.

ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσιν. *Suidas* Argenti fontes loquuntur. *de ijs qui opibus nixi, audacter licet stolidè loquuntur, & à vulgo approbantur.*

Magnorum fluminum fontes nauigabiles. *Quintilian i. præpotentum quantulæcunq; plùs pollent, quàm tenuiorum vniuersæ opes.*

ἐν τοῖς γὰρ τέλος ἐστὶν ὁμῶς ἀγαθῶν τε κακῶν τε. *Hesiodus.*

Est enim in his pariter sita summa bonique malique.

τί δ' ἔστ' Ἀθηναίοισι πρᾶγμ' ἀπώμοτον; *Eupolis.* Quid est Atheniensibus lege vetitum? .i. *potentibus.* *Rectiùs Antigonus dicente quodam,* Regibus omnia

esse

esse honesta & iusta. *respondit :* ναὶ μὰ Δία τοῖς τῶν βαρβάρων. ἡμῖν δὲ μόνα καλὰ, τὰ καλὰ, καὶ μόνα δίκαια, τὰ δίκαια. Per Iouem (*ita est*) sed barbaris (.s. *regibus*) nobis verò ea modò honesta, quæ honesta; & iusta, quæ iusta.

αὐτίκ' ἐπεί γε μῦθος ἔην, τετέλεστο τὸ ἔργον. *Plutarch.*

Mox vbi prolatum est verbum, factum ilicet exstat.

δεινὸς γὰρ ἕρπειν πλοῦτος πρός τε τἄβατα καὶ πρὸς τὰ βατά. *Sophocles.*

Potentes sunt opes in repetando vel adeundo, tam accessa quàm inaccessa.

Quadrat apprimè & illud Iuuenalis.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas .i. *magna scelera, quæ plerunq; magnorum sunt, impunita relinquuntur, & parua tenuiorum puniuntur. Nam præcessit versiculus,* De nobis (*inopibus*) hæc tristis sententia fertur. *Vide Citharœdi dictum sub* Każdemu w swem rzemieślé wierzyć.

Confer. Máłe złodźiéyki. & Wßystko śie iemu zeydźié.

Pánom trudno prawdę mowić.

δεῖ τοῖς βασιλεῦσιν ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν. *Plutarchus.* Oportet cum regibus, aut quam minimè, aut quàm suauissimè agere, colloqui.

Æsopus hoc dixit Soloni, cùm is à Crœso spretus est, eò quòd nimis liberè veritatem regi dixisset. Sed Solon meliùs respondit Æsopo dicens : μὰ Δία, ἀλλ' ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἄριστα. Non per Iouē, sed potiùs quam paucissimis aut quam optimè .s. *agendum cum regibus.* παρύσατις ἐκέλευσε τὸν βασιλέα μέλλοντα μετὰ παρρησίας διαλέγεσθαι, βυσσίνοις χρῆσθαι ῥήμασι. *Plutarch.* Parysatis (*mater Cyri*) iubebat eum qui regem liberiùs erat allocuturus, byssinis vti verbis .i. *blandis.*

Sic & Aristoteles monuit Callisthenem, vt cum Alexandro aut rarò aut iucunda loqueretur. Nam idem Rex Clitum sibi omnium carissimum interfecit, quòd multis audientibus eum reprehenderet. quod describit fusè Curtius. Meminit & Seneca.

At pater eius Philippus Macedo veritatem sibi dici facile patiebatur, cuius rei exempla aliquot affert Lipsius in Politicis exemplorum.

Diuites, *inquit Seneca,* cum omnia habeant, vnius rei laborant inopia : nam eis deest qui verum dicat. Et cùm in clientelam potentis peruenimus aut veritas aut amicitia amittenda est. *Rectè Demetrius Phalereus suasit Ptolomæo,* vt libros principi vtiles legeret, quod in ijs inuēturus esset ea quæ amici suggerere nō audent. *Malè cessit Prexaspi, qui Cambysen regem ebriosum temperatiùs vt biberet admonuit. siquidem is filium eius sagitta traiecit, vt scribit Seneca 3. de Ira. vbi Harpagi. Oebazi. Pythij & alia exempla affert.* Causam verò cur reges offendantur veritate, dicit esse *Seneca lib. de beneficiis tertio,* quia adulatoribus cincti sunt, quorum blandis fallacijs delectantur. τοῖς ἄρχουσι χαλεπόν ἐστι συμβουλεύειν περὶ ἀρχῆς γενέσθαι. *Plutarch* Difficile est imperantibus consilium de imperio dare .s. *quia pudet eos doctrinæ potentiam suam subijcere. Plato rogatus à Cyrenæis vt eis leges scriberet, noluit quòd* difficile sit rebus eorum lætis & felicibus existentibus, leges eis scribere, quibus felicitas reluctatur. *Plutarchus. Affine,* Prawdá kole w oczy. Prawdá pokorá / niema mieścá v dworá.

Pánow wielkich przyiácielé/ vrzędnicy/ własne liczmany/ wárcaby/ kostki.

οἱ τ̃ βασιλέων φίλοι, ἀριθμητικῶν δάκτυλοι. *Plutarchus.* Regum amici, computatorum digiti. *Dictum Orontis generi Artaxerxis, qui cùm honorato loco excidisset, dixit:* Quemadmodum Arithmeticorum digiti, nunc myriades, nunc autem tantùm vnitatem significant: ita regum amici & purpurati, nunc omnia nunc nihil omnino possunt. (*Laërtius hoc Soloni tribuit.*)

νῦν μὲν τὸ πᾶν δύναται, νῦν δὲ τοὐλάχιστον.

Cæterum in hoc adagio ratio computandi veterum, (diuersa à vulgari illa & puerili) currente per articulos digitorum ordine, tangitur. cuius meminit Plin. l. 34. c. 7. Quintilian. l. 1. Instituti. Seneca epist. 88. Apuleius apologia 2. Tertullian. in Apologetico. Augustin. de Ciuit. 18. & explicuit accuratè Beda. In ea verò computatione, vt paucis aliquam notitiam studiosis eius rei præbeam, in manibus numerorum valor exprimebatur gesticulatione & motu vario ac multiplica digitorum, nunc ijs rectis, nunc inflexis, nunc contractis, nunc apertis, nunc coniunctis. & in sinistra quidem procedebatur ab vnitate vsq; ad 90. in dextra à centum vsq; ad nouem millia. (Et hinc intelliges Iuuenalē de Nestore triseclisene loquentem.

Felix nimirum, qui tot per secula mortem
Distulit atq; suos iam dextra computat annos.

Allusit huc & Nicarchus l. 2. Antholog. de anu centum annos egressa.)

Porrò vlteriùs pergere numerando volentes à decē millibus ad nonaginta millia, sinistra vtebantur admota pectori vmbilico lumbis femoribus prona supina erecta &c. Hinc deniq; à centum millibus ad nongenta millia, dextram eodem modo variè mouebant. Decies ad extremum centena millia exprimebant vtriusq; manus rectos digitos sibi inuicem implicando. Hanc verò computandi rationem valere idem Beda ait, ad tacitè loquendum per signa, numeris gestu exhibitis literarum loco ordine positis. quod commodiùs fieri posse ait Græcis literis quæ simul numeros exprimunt vt apud Plin. suprà τξε, *365. annos notant. Vide si lubet Rhodig. l. 23. c. 11. 12. qui hæc Bedæ verbis fusè explicat. & Pierius l 37. toto multò fusiùs. Sed hæc computandi ratio, iam penitùs & meritò, vt pote laboriosa & tarda, obsoleuit, faciliore decem notarum Arithmeticarum reperta. Sed ad adagium redeamus cuius sensus ex iam dictis patet. Simillimum est illud Polybij.* οἱ περὶ τὰς αὐλὰς, κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως νεῦμα μακάριοι, καὶ παρὰ πόδας ἐλεεινοὶ γίγνονται. .i. Qui aulas sequuntur, ad nutum regis nunc beati nunc miseri repente fiunt.

Exempla huius rei plurima sunt, vt Amani in libro Hester. Seiani apud Suetonium Tacitum Iuuenalem. Belisarij apud Crinitum & alios à Iustiniano exoculati, quod Alciatus & alij accuratiores non recipiunt. Eutropij Consulis & collegæ Theodosij Imperatoris apud Sozomenum. Quadrat & illud Iuuenalis.

Si fortuna volet, fies de Rhetore Consul,
Si volet hæc eadem, fies de Consule Rhetor.

Pánowánie żyie krotkie.

τραγικὸς βασιλεύς. *Lucian.* Tragicus rex. *cuius regnum aliquot tantùm horis durat, idq; non verum, sed simulatum & ludicrum. Et in scena est Agamemnon Hercules & c.*

foris Polus histrio. &c. *Sic Dionysius Phereum Tragicum regem dixit, quia decem tantùm menses regnauit.* *Huc facit* Consulatus Caninij, *in quem Cicero iocatus est dicens:* Fuit Caninius mirifica vigilantia, qui toto suo Consulatu somnum non viderit. *nempe ideò, quia vnius diei tantùm Consul fuit.* *Adde si lubet,* Regem chartarum lusoriarum. & Regem conuiuij, *apud priscos celebrem & vsitatum.*

Pánowié i krolowié dáleko widzą / wiele ábo wszystko słyszą.

ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέων πολλοί. *Aristotel. Lucian.* Aures & oculi regum multi, .i. *emissarij, otacustæ, delatores, eorundem quam plurimi.*

Huc trahunt Paræmiographi illud Persij: Auriculas asini Mida rex habet.

Sic enim scriptum à Pòëta censent recentiores Critici; sed Cornutus magister Persij metu Neronis qui hoc dicto perstringebatur, scripsit. Auriculas asini quis non habet? Dicto hoc quidam volunt notari stupidum regem, qualis fuit Midas lib. XI. Metamorphos. Ouidij, qui iudex electus à Pane & Apolline cantu certantibus, Panem Apollini præposuit, ob quod asininis auribus ab Apolline damnatus est. alij aliter de origine aurium Midæ fabulantur, quas ille diligenter celabat, sed à tonsore qui eas conspexit proditus est, mira arte quam describit Ouidi. Talem ergo Neronem hoc dicto indicauit esse Persius. f. ineptum Pòëtam qui tamen insignis hac in arte haberi voluit. Alij volunt hoc dicto tangi mores regum qui plerumq; habent suos ὠτακουστὰς *(auscultatores)* & προσαγωγίδας *(qui referunt visa & audita) quo vitio fertur etiam laborasse Midas Tyrannus. itaq; vulgus aduertens resciri ab illo omnia etiam occulta, iactabat illum asini auriculas habere, velut hoc brutum longissimas habet, atq; etiam auditum acutissimum præ omnibus animantibus excepto mure. Lucianus item Calumniæ imaginem pingens, Midæ vel asini aures illi, ob studium captandi alios attribuit. Alij aiunt id illi attributum ex eo quod pagum cui* ὄνου ὦτα. i. *auriculæ asini, incoleret. Pierius.* *Sed quia hæc principū vel diligentia nimia vel curiositas, calumniatoribus & delatoribus laxat habenas, qui multa falsa ac iniqua confingunt; laudatur meritò vox illa Domitiani apud Suetoniū:* Princeps qui delatores non castigat, irritat.

Pánowié iáko chcą / vbodzy iáko mogą.

Suum quemq; decet. Quibus diuitiæ domi sunt, scaphio, cantharis, batiolis bibunt.

Nos nostro Samiolo (*fictili*) poterio; tamen viuimus.

Nos tamen efficimus pro opibus nostra mœnia. *Apud Plautum Sticho, in conuiuio suo serui loquuntur. præcesserant vero ibidem hæc:* Hoc conuiuium est pro opibus nostris satis commodulè, nucibus, fabulis, ficulis. &c.

Sat est, seruo homini modestè meliùs facere sumptum quàm ampliter.

κατὰ δυνατὸν πενιχροί, κατὰ δοκοῦν πλούσιοι. *A.*

Pauper vti licuit, diues vt sibi libuit.

Diuites prandent cùm volunt, pauperes cùm possunt. *Garner. Gallic.*

Lucullus ciuis Romanus ditissimus splendidè & lautè viuebat & frequentissimè hospites magnos conuiuio excipiebat. Cùm ergo aliquando seruus eius œconomus nullum inuitatum audiens, mensam paulò moderatiùs instruxisset, increpauit eum dicens: τί λέγεις; οὐκ ᾔδεις ὅτι σήμερον παρὰ Λευκόλλῳ δειπνεῖ Λεύκολλος; Quid ais? non sciebas hodie

Lucullum apud Lucullum cœnaturum? *Plutarch.* *Poteſt hoc dictum aliter vſurpari & ad varios titulos referri.* v. g. Stoi iedèn zá kilku. Jáko kogo zſtáie. Iedèn ále dobry. Wedlug ſtáwu grobla. Sam ſobié gede. *&c. &c.*

Pánowié nic nié robią / á dobrzé ſię máią.

Seruit huic loco Apologus Liuij de ventre & membris, idq́ duplici ſenſu.

Primo. Inſtar querelæ membrorum de ventre, dicentium: Iniquum eſt ventrem otioſum frui bonis, labore omnium membrorum quæſitis. *Et hoc modo Menenius dicebat queri plebem Romanam factioſam de Senatu. Vt & nunc de principibus magiſtratibus dominis queruntur eis ſubiecti. Sed ad hunc ſenſum aptiùs Polonicum dictum ſic efferes.*

Pánowié nic nié robią / á dobrzé ſie máią:
A chłopkowié záś / robiąc ná onych / wzdychálą.

Huic ſenſui quadrat illud Traiani apud Sextum Aurel. Victorem, qui Fiſcum dicebat eſſe velut Lienem, quo ab humore attracto è corpore excreſcente, reliqui artus contabeſcunt. *Simile* Cardamum *infrà.*

Altero ſenſu effertur. Inſtar Dicæologiæ pro ventre contra membra, quem ſpectauit Menenius. nempe. Æquum eſt omnia membra laborare ventris cauſâ, à quo aluntur & ſuſtentantur, & quo languente omnia langueſcunt. ita & plebem ſubeſſe & obſecundare ac vſui eſſe optimatibus & principibus. *Sic fere S. Paulus Timotheo ſcribens 1. c. 5.* Qui benè præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur. *Vbi Honorem pleriq́ ex Hebræo interpretantur ſuſtentationem & reuerentiam. Sed & Græca vox* τιμὴ *quæ hoc loco eſt, pretium aliquando ſignificat.*

ἔστι μὲν τὸ μὲν ἥδεσθαι καὶ τὸ τρυφᾶν ἐλευθέρων, τὸ δὲ πονεῖν δούλων καὶ ταπεινῶν. *Athenæus.* Eſt enim ingenuorum & liberorum voluptate frui & delicijs, ſeruorum autem & vilium laborare. *Affine ſequens.*

Pánowié z poddánych ſię dobrzé máią / ábo żyią.

Pánowié dáwnoby pozdychali / by iem vbodzy (chłopkowié) nié dawáli.

ὄφις ἢν μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται. Serpens niſi edat ſerpentem, draco non fiet .i. *Potentes damnis tenuiorum creſcunt. & veluti Piſces magni paruos deuorant.* Vnius compendium, alterius diſpendium. *Paradinus.*

κυνηγία λεόντων, ὄναγροι ἐν ἐρήμῳ, οὕτως νομαὶ πλουσίων πτωχοί. *Eccleſiaſtic. 13.* Venatio leonum, onagri in eremo: ſic paſcua diuitum, pauperes.

Poſſunt etiam domini præſertim auari & iniuſti vocari ἀμελγοὶ τῶν πενήτων. Mulctores pauperum, *vt olim Oratores vocabantur* ἄμοργοι ὄλεθροι πόλεως. *Ex Ariſtopha.* Mulctores calamitas vel pernicies ciuitatis. *qui ex ciuibus diteſcebant.*

Potentes Cardamo ſunt ſimiles, *quod olus Pierio & Rhodigino teſte ab herbis circumnaſcentibus ſuccum ad ſe attrahit & eas arefacit. Simile quid de* Liene *habes ſuprà proximè. Similis in Indiæ Philippinis inſulis eſt* Camandagia *arbor venenata, quæ* omnes plantas vicinas arefacit. *ſed non procul ab ea naſci ſolet plantula* Tambalia *dicta, quæ vim eius reprimit & venenum exſtinguit. Ex literis Bobolanæ inſulæ, Anni 1606.*

Jn Molucis insulis arbor Caryophylli *herbas & arbores vicinas arefacit, & fructus eius vas aquæ aut vini vicinum exsiccat. Petrus Iarricus.*

Pisces maiores viuunt laniando minores. *Garner. Et tamen vt idem ait:* Nullus princeps pauper est, qui sibi subditos, diuites habet. *Affine,* Kto mocnieyßy.

Páńska chorobá / vbogiego zdrowie.

τὸ νόσημα πλουσίου, πένητ☉ ὑγίεια. *A.*

Morbus opulenti sanitas est pauperis .i. *Morbi qui diuitem in lectum deÿciunt, à paupere corporis duri & laboribus ac molestiis assueti, non sentiuntur.*

Aliter. Melior est conditio diuitis ægrotantis, quam pauperis sani. *Nam diuitis morbus obsequiis, solatiis, remediis commoditatibus atq; deliciis, ita retunditur & mitigatur, vt vix sentiatur; & pauper cum tot solatiis, morbum diuitis cum sua valetudine mutaret. Comprobat id Apologus de Podagra, quæ apud rusticum malè tractata, ad diuitem se contulit.* V. Choroby delikat nie łácno pozbędźie. *Et ibi Epigram. Martialis de febre.*

Páńska gęba v kogo. Nie ládá co ſáda. Papinkámi go kármić.

Hulcus in ore. *Eleganter id expressit Persius Satyra 3. delicatum alloquens.* Positum est algente catino

Durum olus, & populi cribro decussa farina (.i. *panis plebeius.*)

Tentemus fauces. (*& respondet ex eius sententia*) Tenero latet hulcus in ore

Putre (.s. *consuetudo delicatis cibis vescendi*) quod haud deceat plebeiâ radere (.i. *abstergere mandendo*) beta (*cibo olere vili, vrtica, beta, &c.*)

ματτυάζειν & ὑπερμαζᾶν *Græcis,* est opiparis & delicatis cibis vesci.

ἐν πᾶσι λαγῴοις ζῇ. *Ex Aristophan.* In omnibus leporinis viuit. *Nam lepus olim delicatorum & formæ studiosorum cibus.* V. Słodki. Ambrosia alendus. *Ex Cicer. Nam ambrosia cibus deorum est Ouidio teste & potus nectar. Affine,* Delikat.

Páńska gęba / żebrácza káletá .s. v kogo.

Máły dochod wnet vstánie / gdy hoyne iest ßáfowánie.

Sumptus censum vel quæstum superans. *Ex Plauto qui ait.*

Non enim potest quæstus consistere, si eum sumptus superat.

ἀνάλωμα μεῖζον ἀφέυχ οὐ χρονίζεται. *A.*

Expensa sumptu maior haud durat diu. (*vel haud superstitat.*)

Et quadringentis nummis (*Equestri censu qui erat, 400 sestertia .i. 10000 coronati*) condire gulosum.

Fictile. *Iuuenal.* i. *in fictili patina tam pretiosum cibum vorare hominē plebeium & tenuem, magna gula & luxus est. Affine,* Zgadzay śie gębo z mießkiem.

Páńska prozbá zá roſkazánie ſtoi / ábo roſkazániem pachnie.

Páńska prozbá / iákby też grozbá.

Preces armatæ. ἡ πειθανάγκη. .i. Suasio cum necessitate coniuncta, *seu* Parendi necessitas. *Cic.* Regales preces. *Ex Ouidio qui ait:*

Supplice voce rogant ——— precibusque minas regaliter addit .s. *Iupiter.*

αἱ γὰ

αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσί. *Cic. ex Platone.*
Nam principum preces, ſcis neceſſitati permiſtas eſſe.

Potentior cùm quempiam rogat, imperat. *Vetus Senarius ille eſt:*
Cogit rogando qui rogat potentior.
αἱ τῶν δυναστῶν δέησεις, ἴσ' ἐντάλμασι. *A.*
αἱ τῶν τυράννων εὐχαί εἰσιν ἐντολαί. *A.*
Preces potentium imperI vicem obtinent.
Iubere qui poteſt, vbi rogat, imperat. *Affine*, **Proſi á muſi ták być.**

Páńſka rzécz / co vpádnie nié zbieráć.

τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι. *Pythagoræ ſymbolum.* Quæ deciderint non tollenda. *aliter hoc accommodat Laërt. ex Ariſtophanis Heroibus. ſed ex inepta ſuperſtitione Ethnicorum, dicens hæc heroum eſſe.* *Aliter id ſic effertur:* *μηδὲ γεύεσθαι ἅττ' ἂν ἐντὸς τῆς τραπέζης καταπέσῃ.* .i. Neque guſtanda quæcunque è menſa deciderint.
Oppoſitus mos fuit Romanorum quem habet Plini. l. 28. c. 2. Cibus è manu prolapſus, reddebatur vtique per menſas, vetabantque munditiarum cauſa deflare.
Poteſt huc trahi illud quod habet Perſius laudans Cornutum magiſtrum ſuum:

Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum. *Nam pauperis eſt vel auari inclinari ad tollendum nummum illi vel alteri elapſum in terram.*

Vide Themiſtoclis dictum sub **Nietákomy.**

Páńſki káſek. Smáczny káſek. Lákoći. Sztuczká wyborna. Potráwá ſmáczna.

ἡ τῶν θεῶν τροφή. *Homer.* Deorum cibus. *Suetonius boletos ſic vocat.*
Deorum cœnæ. *Horati. de nectare & ambroſia aliqui intelligunt.*
αἱ τῶν μακάρων εὐωχίαι. *Ariſtophan.* Deorum epulæ.
διὸς γάλα. *Idem.* Iouis lac. *διὸς ἐγκέφαλος.* *Athena.* Iouis cerebrum.
βασιλέως ἐγκέφαλος. *Zenodot.* Regis cerebrum.
Ennius apud Apuleium Scarum piſcem *vocat* Iouis cerebrum .i. *delicias.*

Scarum præterij cerebrum Ioui' pæne ſupremi.

νέκταρος ἄνθος. *Athenæ.* Nectaris flos, *pro delicatis cibis.*
Idem. *οἶνον ἀφροδίτης γάλα*, Vinum Veneris lac, *appellat.*
ἀττικὰ τρωγάλια. *Plato.* Attica bellaria, *pro ſuauibus.* *μέλιτος μυελός.*
Mellis medulla. *vt* Suadæ medulla, *apud Ennium quidam eloquens appellatur.*
Afra auis. *Horat.* i. Gallina Numidica. *Columell. ex Numidia regione Africæ.*
λιβυκὸν ὄρνεον. *Suidæ. idem.* Libyca auis. *in deliciis etiam fuit.*
Offa penita. (.i. *vt interpretatur Feſtus· Offa porcina cum cauda*) *videtur fuiſſe in deliciis vel in lautioribus eſcis. apud Plautum Milite, & apud Arnobium l. 7. vt ex contextu orationis patet.* Leporinæ *item* carnes *apud Romanos in pretio olim teſte Martiali erant.* Inter quadrupedes gloria prima lepus.

ὄψα τε οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες. *Homerus.*

Obſonia Qualia edunt reges ſummi Iuppiteris (*Priſcian.*) alumni.

Quicquid conſpicuum pulchrumque eſt æquore toto,

Res fiſci eſt vbicunque natat. *Iuuenal. Satyra 5.*

Idem de Rhombo piſce miræ magnitudinis à piſcatore capto, ait;

Deſtinat hoc monſtrũ (*piſcem monſtroſum*) cymbæ liniq; magiſter (*piſcator.*)

Pontifici ſummo. *Nam Pontificibus meliora debebantur.*

Hinc Pontificum vinum *pro optimo*, & Pontificum cœnæ *pro lautis. Horat. & Martial. quanquam hic Pontificis nomine Iuuenalis Domitianum per ironiam & cauillum intellexiſſe putatur.* Anſeris magni iecur. *Idem Iuuenal. inter obſonia delicata diuitum guloſorum ponit, quod Plinius ſcribit fartilibus in magnam amplitudinem excreſcere ſolitum, exemptumq́; lacte & mulſo amplius augeri.*

Sic Martial. Aſpice quam tumeat magnum iecur anſere maius.

Et Horat. Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi.

Eodem ſpectant illa Iuuenal. Seruatus in ſæcula rhombus.

Item. Priuatis maiora (*mole vel pretio*) focis. *Item de pane.*

Sed tener & niueus molliq́ue ſiligine (*tritico*) factus

Seruatur domino. *Plura idem de aliis rebus ibidem.*

πῶς γὰρ οἷός τε εἴην τοιαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι; *Plato.* Quomodo enim poſſum ab hoc epulo abſtinere? Sybariticus miſſus. *Lampridi. à Sybaritarũ luxu & deliciis.* Theſſalorum cibus aut miſſus. πολυτελεστάτων *vel* εὐτραπέζων θετταλῶν τροφή. *Athenæ.* Sumptuoſiſſimorum vel lautè cœnantium Theſſalorum eſca.

τῆς ἑλένης βρώματα. *Athenæus.* Helenæ cibus, ſ. *delicatus & ſuauis.*

τῶν κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ τῶν ἰχθύων, οἱ μὴ ἰχθύες. *Philoxen. apud Plutarch.* Carnes ſuauiſſimæ, quæ nõ penitùs carnes ſunt, & piſces, nõ omninò piſces. *Nam in cibis multi duri & ingrati ſunt, ſed miſtura & conditura aliorum ſuauiores & ſalubriores redduntur.* *Simile eſt illud Garneri.*

Dulcior eſt caro quæcunq; oſſibus *hæret* vbiq;. Sztuká o koſtcé, od moſtku.

τῶν λυδῶν καρύκαι. *Athenæ.* Lydorum carycæ. *Eduliũ opiparũ & variis cupediis conditũ.*

Páńſkie niédoiadki / dobre dla czéladki. Przy orlé żywia ſię krukowié.

Czem pánowié brákuia / w tem vbodzy ſmákuia.

Reliquias præda aquilinæ imbelles aues, vt corui, comedunt. *Ex Plinio.*

κύνες ἐσθίουσι τὰ θηροβόρων λείψανα. *Ex Phocylide.*

Carnes adeſas à feris canes vorant.

Cœna peracta reliquiæ circunſtantibus diuiduntur. *Seneca.*

τῶν δεσποτῶν περίλειμμα θεραπόντων ἔδαφα. *vel* ματτύαι. *A.*

Eſca famulorũ eſt quod ſaturo hero fit ſuper. *Affine,* Dobra kożié brzozka.

Páńſkiey to ieſt zamyſł głowy / dobrzé czynić choc złe mowy.

Regium eſt malè audire cùm benè facias. *Alexand. Ma.*

βασιλικόν ἐστι τὸ κακῶς ἀκούειν εὖ ποιοῦντα. *Plutarch.*

κακῶς ἀκέειν εὖ ζε δρῶντα, βασιλικόν. *A.*

Est regium audire malè cùm facis benè.

Immo verò non tantùm regium, sed diuinum id opus est. vt apud Matthæum c. 5. & sæpiùs alibi in SS. libris legimus. Tale & illud S. Bernardi. Bona agere & mala pati & sic perseuerare vsque ad mortem. *Affine,* Dobrze czyń każdemu.

Pasibrzuch. Pasobrzuch. Żywi się gdzie może. Cudzem żyw.

Mus *pro parasito. Diogenes videns mures sub mensa sua cursantes, ait:* Ecce tibi! etiam Diogenes parasitos alit. *sic vocauit mures, quia cibum æquè vt parasiti consectantur. Apud Plautum Parasitus de se & sui similibus dicit:*

Quasi mures semper edimus alienum cibum. *Et alter de suis maioribus.*
Quasi mures semper edere alienum cibum. *Item alius de se.*
Ossa ac pellis sum miserâ macritudine.
Neque vnquam quicquam me iuuat, quod edo domi;
Foris aliquantillum etiam quod gusto, id beat.

Otium & cibus alienus, *ex Terentio rectè vocari potest parasitus.*
Sed & illud Iuuenalis in eos quadrat:

Qui bona summa putant aliena viuere quadra.

Muscæ *quoq; parasitus similis. nam is apud Athenæum sic de se loquitur?* δειπνεῖν ἄκλητος μυῖα .s. φιλῶ. Cœnare non vocata muscâ amo.
Et Plutarch. ait: Muscas non manere in popinis si desit nidor, quo etiam parasiti pascuntur. *vt Martialis de quodam ait:* Pasceris & nigræ solo nidore culinæ. κνισσοκόλαξ. *Athenæ.* ob nidorem culinæ adulans. τηγανοκνισσοθήρας. *Suidæ.* qui odorem culinæ venatur. Fucus *item* rectè parasito quadrat, *nam alieno viuit, & apum, vt Plini. ait, absumit industriam. vel vt Virgilius de eodem,*

Immunisque sedens aliena ad pabula fucus. *Et Hesiod.*
ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται.
Alienum laborem suum in ventrem congerunt.

καλαμαία μάντις. *Apud Theocritum.* Stipularum locusta, *vocatur quædam puella alienum patrimonium depascens.*
Periphrasin cancri aptè parasito accommodat Plutarch. quæ talis est.

γαστὴρ ὅλον τὸ σῶμα, πανταχῆ βλέπων
ὀφθαλμὸς, ἕρπει τοῖς ὀδοῦσι θηρίον.
Est venter omne corpus, vndique obtuens
Oculus, suisque dentibus reptat fera.

γνάθων δεινότατος τἀλλότρια δειπνεῖν. *Plutarch.* Gnatho peritissimus aliena cœnādi. Parasitos *item Anaxilas vocat* σκώληκας τῶν ἐχόντων οὐσίας. Vermes diuitum. *vel quasi* arrosores diuitum, *vt Seneca eos appellat.*
κύων ἀπὸ μαγδαλίας *vel* τῇ μαγδαλίᾳ ζῶν. Canis viuens è magdalia, vel apomagdalia .i. *pane quo post cœnam conuiuæ manus abstergebant & canibus obijciebant. quod Eustathius de parasitis vsurpari solitum asserit.*

ἀθάλασσος ἐν τῆς λοπαδίοις ἁλίσκεται. *Athenæus de parasito.*

Exoſus vndam è cacabis prædam rapit.

Scurra vagus non qui certum præſepe (*menſam, victum*) teneret. *Horati.*

Decempes vmbra illi grata. *vel.* Decempedem vmbram obſeruat. *Ex Ariſtophane & Luciano. quia hæc erat hora cœnæ.*

Paraſitorum miſerias multas recenſet Iuuenalis Satyra quinta. Plauti item paraſitus ait:

Venter creat omnes has ærumnas auribus,
Peraudienda ſunt (*omnia, etiã inepta & falſa*) ne dentes dentiant (*crepent.*)
Aſſentiendum eſt quicquid hic mentibitur. ſ. *Miles glorioſus.*

Cæterùm Lucian. Paraſiticam vitam & artem præſtare cæteris probat tredecim argumentis. Pedunculus *piſcis ignauus & nulla induſtria, delphinum ſectatur, & ex eius præda viuit. Ælian.* φθεὶρ θαλάττιος .i. pediculus, pedunculus marinus. *Paraſiti ſymbolum Æliano, Cauſino.* *Eidem aptes illud è Quintiliano:* Viuit vt comedat, non comedit vt viuat. *Plurima deniq; huic loco quadrant poſita ſub his.* Pochlebcá. Obłżarty. Głodny. Gość nieproſzony. Cudzem ſię żywić. Cudzy chleb naſmácznieyſzy.

Pátrz ſam śiébie. Weyrzy w śię. Tkni, pomácay śię ſam. Przed ſwem domem pierwey vmieć.

In tuum ipſius ſinum inſpue. *Ex Luciano qui ait:* καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὸν κόλπον σου πτύσας πρότερον ἤξιους κατηγορεῖν. Quodque non priùs in tuum ipſius ſinum ſpueris, quàm accuſare aggredereris.

In ſinum proprium ſpuere quenq; iubent ſapientes, vt hac occaſione quæ apud ſe gerantur aduertat. *Hinc rectè dixit Seneca.* Fortaſſe vitium (*alienum*) de quo quereris, ſi te diligenter excuſſeris, in ſinu inuenies.

Illa verò cauſa ſpuendi ad amouendum faſcinum, apud Theocritum Lucianum Plinium & alios quos hic affert Eraſmus, nihil facit ad rem præſentem.

——Teipſum Concute, num qua tibi vitiorum inſeuerit olim
Natura, aut conſuetudo mala. *Horatius.*
Tecũ habita, & nôris quam ſit tibi curta ſupellex. *Perſi.* In te deſcende. *Idē.*
Is eſt honos homini pudico, meminiſſe officium ſuum. *Plaut.*
Non ſoles reſpicere te, cùm dicis iniuſtè alteri. *Idem.*
Quid tibi, malum! me, aut quid ego agam curatio eſt?
An ruri quæſo non ſunt quos cures boues? *Idem.*
Bonum meum me, te tuum maneat malum. *Idem.*
Monendus (*ipſe monitore indigens*) ne me moneat. *Idem.*

τὸ περὶ ἀλλοτρίων πολλὰ διαλέγεσθαι, ἢ σχολῆς εὐπορούντος ἐστιν, ἢ τῇ φύσει φλυάρου. *Iſocrates.* De alienis negotijs multa verba facere, hominis eſt aut otio abundantis, aut naturâ nugatoris.

Celebris eſt Homeri verſiculus quem prouerbij vice vſurpauit Diogenes, Socrates, Plutarch.

ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται / μάνθανε.

Ædibus in proprijs quæ praua aut recta geranrur, ſ. diſce, cognoſce.

ἀλλ'

ἀλλ᾽ εἰς οἶκον ἰοῦσα, τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε. *Idem Homer.*

Quin in tecta abiēs, tua propria munia cura. Hoc ad te pertinet Ole. *Mart.*

μὴ τοὐμὸν ἀλλὰ καὶ τὸ σὸν φῦλον σκόπει. *Plutarch.*

Non tu meum at tuum quoq; inspicito genus .s. *obscurum vel ignobile.*

Cura viris leuibus rerum solet esse nouarum.

Cura viris grauibus rerum solet esse suarum. *Mantuan.*

Huc affero illa Epicteti Græci Latinè reddita: Signa proficientis sunt, neminem reprehendere, neminem laudare, neminem culpare, neminem accusare; nihil de seipso prædicare, quasi aliquid sit, aut aliquid sciat. Cùm aliqua re impeditus fuerit, seipsum accusat. Si ab aliquo laudatur, secum ipse laudatorem deridet. Si reprehenditur, non se defendit. Omne desiderium à se dependens habet. Affectu ad omnia remisso fertur. Siue stolidus siue indoctus habeatur, non curat. Denique vt insidiatorem & inimicum seipsum obseruat.

μὴ τὸν ἐμὸν οἴκει νοῦν, ἔχεις γὰρ οἰκίαν.

Ne mente maneas in mea, tuam habens domum. *Suidas ex Euripid. qui ait.*

μὴ τὸν ἐμὸν οἴκει νοῦν, ἐγὼ γὰρ ἀρκέσω.

Ne pectore habites in meo, ego nam sum satis. *vel* satis ero.

Tuam ipsius terram calca. *Ex Theocrito qui ait:* τὰν σαυτοῦ πατέων ἔχε τὰς δρύας. Tuam (*terram*) calcans tene (*tuas*) quercus. *Plato indecorè se gerentes conspicatus, abiens dicebat:* μή που ἄρ᾽ ἐγὼ τοιοῦτος; Númnā ipse quoq; talis sum? *Plutarc.*

Moses abbas vocatus ad sententiam in monachum reum dicendam, venit saccum arenæ in tergo gestans, sua peccata ea vocans, & sic cæteros à seueritate auocauit. Marullus.

Affine, Pilnuy káżdy swego. Drugich opátruiesz. Pomierz śie swą piedźią.

Pátrz wésolo. Badz wésol. Nié tak kwáśno / ponuro.

θύε ταῖς Χάρισι. *Laërtius.* Lita Gratijs. *dicebat Plato Xenocrati discipulo tetrico & seuero semper vultu, nulla hilaritate, affabilitate, lepore.* Exporrige frontem. *Terent.* Explica frontem. Discute nubem fronte. &c. V. Dobrey myśli.

Pátrzyć á nié záżyć / máła obrádá.

Quid iuuat aspectus, si non conceditur vsus? *Garner.*

τί βλέψαι τ᾽ ὄφελος τοῦ δὲ, τοῦ μή ἐστ᾽ ἀπολαύειν; *A.*

Vide, Było ná co pátrzyć.

Páwié poyrzy ná swe nogi / gdy roztoczyß ogon drogi.

Diuitibus & felicibus hominibus, pauonis more sese circumspectantibus, præcipiunt viri sapientes respicere subtùs latentia mala, finemq; diuitiarum, qui instar pedum pauonis plerunq; turpis est. Nam pauo pulchritudine caudæ suæ oblectatus, vbi pedes inspicit, erubescit & asperè vociferatur, quòd reliquo corpori similes non sint. Sic Philes de illo scribit:

πτεροῖς ὁ ταὼς γαυριῶν πολυχρόοις &c. &c.

συστέλλεται δὲ καὶ καθαιρεῖ τὸν τῦφον

ὁρῶν δυσειδεῖς ἐκ ῥυτίδων τοὺς πόδας .i.

Pauo pennis superbiens variegatis &c. &c. Contrahitur seu tristatur & deponit superbiam, Vbi conspicit deformes rugis pedes. *Addit Epiphanius illum ideò clamare. & Petrus Aponen. Cardanus item, & Auctor de Natura rerum, qui ait: Pauonem etiam noctu ideo clamare quod se putet suam pulchritudinem amisisse. Caudam verò expandere dicitur oblectationis suæ causa, item cùm spectatur & laudatur ab hominibus, item cùm se refrigerare vult (Philes) deniq; cum libidinem sentit (Columella) quodsi negligatur vel reprehendatur, demittit (Oppian.)*

Huc illud Ausonij: Fortunam reuerenter habe. &c.

τὰ ἄλλα περιγνῶθι. *Theophrast.* Alia (*circa te posita*) considera, *non sola quæ oblectant & extollunt: nam sic pauonis more caudam demittes.*

Olim hoc mandatum est homini primo Genes. 3. γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. Terra es & in terram abibis seu reuerteris. *quod Ecclesia solenni ritu adhibito quotannis singulis hominibus inculcat, dicens:* Memento homo &c.

Idem documentum etiam Ethnici variis modis inculcabant, vt Romani suis Consulibus. de quo more sic Tertullian. Hominem se esse triumphans sublimissimo curru admonetur. *Suggeritur enim à tergo:* Respice post te. Hominem te esse memento. *Et Iuuenal. de eodem.* Et sibi Consul (*triumphans.*)

Ne placeat, curru Seruus portatur eodem. *Item Plinius:* Et cùm corona aurea sustineretur à tergo, annulus tamen in digito (*serui eam tenentis*) ferreus erat, æqua fortuna, triumphantis & serui coronam sustinentis. *Philippus rex victis Atheniensibus, ne successu efferretur, constituit puerum qui sibi manè quotidie occineret:* Φίλιππε ἄνθρωπος εἶ. Philippe homo es. *Ælian.*

Ὀρθεὶς νόον, γίνωσκε γῆν ναίειν ξένην. *Pythagoras apud Suidam.*

Cum effereris animo, cognosce te peregrinam terram incolere.

Affine, Szczęśćie odmienne. Znay śie sam. Człowiekiem śie być pámiętay.

Páznogieć abo zanokćice lecży / á nogą wywiniona abo złamáná.

Cùm capiti mederi debeam, reduuiam curo. *Cic.*

περὶ τῆς παρωνυχίας μέμφεται, ὁ τῷ μείζονι ἔνοχος κακῷ. De reduuia queritur, maiori obnoxius malo. *Ex Plutarcho, apud quem quidam hepaticus consuluit medicum de vitio vnguium: medicus verò, ex aspectu alium eius morbum maiorem cognoscens, ait:* Nihil tibi periculi est à reduuia, sed grauius intùs vrget malum.

Pełnić ábo spełnić / wiele pić / nie wielka chwała.

τίς δ' ἀρετὴ πίνοντ' ἐπιοίνιον ἆθλον ἑλέσθαι;
πολλάκι τοι νικᾷ καὶ κακὸς ἄνδρ' ἀγαθόν. *Theognis.*

Quæ virtus vinum potando præmia ferre? *vel*, vincere quenquam?
Vir malus hìc sueuit vincere sæpe bonum.

Hanc tamen laudem iactabat Darius rex, cuius sepulchro inscriptum erat epitaphium hoc. ἠδυνάμην οἶνον πίνειν πολλὸν, καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς. .i. Potui bibere multum vinum, & hoc benè ferre. *Athenæ.* *Fuêre & alij non pauci qui multùm*

multum bibentes vinum, ebrietatem non sentiebant, & ad negotia consueta idonei erant, vt Alcaus, Aristophanes, Cratinus, Anacreon, Poeta. L. Piso, Bonosus, Phago.
De talibus licet illud vsurpare. τὴν ἀμέθυσον ἔπινε. Amethystum bibit. *Amethystus vitis est, è qua vinum temulentiam non inducit, vt vox ipsa Graca sonat. Columella.*
Inerticulam *eandem appellari ait idem, quòd iners & innoxia sit neruis. Est etiam gemma eiusdem nominis & effectus, ebrietatem nempe arcens, apud Plinium, & Aristotelem.*
Diotimus Atheniensis per probrum dictus est Infundibulum, *quod infundibulo in ore posito vinum infusum absq; interuallo biberet. Athenæ.*
In certamine potationis ab Alexandro M. instituta, vnus & 40 vino læsi periêre, victor verò accepta corona triduò tantùm superuixit. Plutarch. Egregiam laudem & præmium !
Damnatur apud prudentes scriptores etiam Ethnicos πολυποσία, *cùm magnis poculis, &* ἀπνευστὶ *Græco vel Scythico adeoq; barbaro more bibitur, atq; etiam certatur. qua de re vide si lubet plura in 1. Tomo sub* Piie przè zdrowie. *Rectè obseruauit Plutarchus potum auidè & copiosè haustum, statim in vesicam labi, (torrentis instar.) senim verò (instar pluuiæ minutæ) remanere in ventriculo & cibis permisceri. Ideò Parasitus Plautinus Saturio, ius vult habere crassum instar collyræ, quod non in vesicam sed in ventrem eat.*

Péwna nowiná / bywßy láto / bedźié źimá.

Æstatem autumnus sequitur pòst acris hyems fit. *Ennius. Priscian.*
Diuinum hoc decretum est Genesis 8. Cunctis diebus &c. æstas & hyems nox & dies non requiescent. *Dictum Polonicum nil habet peculiare præter rhythmum.*
Potest & allegoricωs vsurpari, de perpetua rerũ vicissitudine, & præsertim de rebus aduersis & tristibus quæ prosperis & lætis succedunt. V. Nié záwßé bedźié láto. Wésele w płácz.

Péwna to. Jakbyś ná to pátrzył. Tak to péwna / iák to słońcé świeci. Prawdá ßczera.

αὐτὸς ἔφα .i. Θεός. Ipse dixit .s. Deus. *Pythagoras sic fidem suis dictis faciebat.*
Certiora hæc sunt illis quæ ad Sagram acciderunt. *Cicero. Sagra est fluuius Italiæ, quæ magna Græcia dicitur, iuxta quem Locrensium 10 millia; profligarunt Crotoniatarum 130 millia, & eodem die rei gestæ nuntius Olympiam Spartam Athenas Corinthum longissimo interuallo distantẽ peruenit.* ἀληθέστερα τ̃ ἐπὶ σάγρα .s. γεγενημένων.
Veriora ijs quæ ad Sagram gesta sunt., *Strabo. Eustathius, Suidas.* Arietinum oraculum: Iouis Ammonis (*qui forma arietis colebatur*) indubitatæ fidei. *Turnebus.*
τἀπὶ κοσκίνῳ .s. λεχθέντα. *Ex Luciano.* Ad cribrum dicta. *nempe diuinantium. vbi religio & metus mentiri vetabat superstitiosos Ethnicos.*
Bacidis dictis veriora. V Wiáry godźien. Videre mihi videor.. *Cic.*
Aut erit aut non. *Horat.* O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit aut non.
Tiresias Vlyssem alloquitur dicens se vera locuturum. Sic Homer.

ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν.
Viuit is aut perijt, me dicere vana nefas est.

Sed sic loquenti respondendum est, quod respondit Demipho Terentian. amicis quos consulebat: Incertior (*nunc*) multò sum quã dudum. *Affine,* Jásna rzécz. Wiáry godźien.

Pewnemu-ś zlecił. Wilká-ś do obory wpuścił.
Nie wszystko tám w cále będźie.

Ouem lupo commiſiſti. *Terent.* τῷ λύκῳ τὴν οἶν .ſ. ἐπέτρεψας.
Vt mauelis lupos apud oues linquere, Quàm hos domi cuſtodes. *Plaut.*
O præclarum cuſtodem ouium vt aiunt lupum! *Cicer.* Agninis lactibus fugitiuam canem alligaſti. *Plaut. quæ & lactes deuorat & fugit duplici damno herili.*

Huic tu mandes ſi quid rectè curatum velis. *Terent. Ironia eſt.*
Ædepol mandatum pulchrè & curatum probè. *Plaut. Ironia ſimiliter.*
Ad mandata claudus, cæcus, mutus, mancus, debilis (es) Promittebas, ego
Credidi me homini docto rem mandare, is lapidi mando maximo. *Idem.*
Ædepol fidei adoleſcentem mandatum malæ. *Idem.*
Crede huic tu te: ſuam iam meliùs rem geſſerit. *Idem.*
Bono ſuppromo & promo cella credita .i. *ſeruo vinolento. Idem Ironicῶs.*

Cuſtos ipſe cuſtode indiget. *Ex Iuuenali qui ait:* Sed quis cuſtodiet ipſos
Cuſtodes? *Videtur tractum à Platone qui ita habet:*
γελοῖον γὰρ ἦ τὸν φύλακα φύλακος δεῖσθαι. Ridiculum fuerit cuſtodem (*Reipublicæ*) cuſtode indigere. Aurum monedulæ commiſiſti. *Cic. quæ auri argentiq; auidiſſima & furaciſſima eſt. Plinio teſte.*
In agrum ſurcularium capras immiſiſti. *Ex Varrone.*
κακὸς πυλωρός. *Plutarch.* Malus ianitor. *Corinthÿ mali cuſtodes Iſthmi dicti ſunt, qui eam occupare Philippum permiſerunt.*

Pewniéyſze oko / niż vcho. Pewniey miérzyć / niż wiérzyć.
Wole widźiéć / niż ſłyſzeć.

Acrior eſt oculorum quàm aurium ſenſus. *Quintilian.*

Qui audiunt, audita dicunt: qui vident, planè ſciunt. *Plaut.*
Non placet cùm illi plùs laudant, qui audiunt, quàm qui vident. *Idem.*
Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem. *Idem.*
Manus vetat, priùs quàm penes ſeſe habeat, quicquam credere. *Idem.*

Oculatæ manus bonæ. *Plaut. ait:* Oculatæ noſtræ ſunt manus, credunt quod vident.
Plùs homines oculis quàm auribus credunt. *Seneca.* Oculata fides. *Iuſtinian. cùm res præſens exhibetur.* Secundæ notæ teſtes, *vocat idem, qui vidiſſe ſe negant, ſed audiſſe tantùm aſſerunt.* ἡ ἀκοὴ ἡμῶν ἀμαθεστέρα τῆς ὄψεώς ἐστιν. *S. Chryſoſtom.* Auditus noſter rudior vel craſſior eſt viſu.
τὰ ὦτα τῶν ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. *Herodot.* Aures minùs dignæ fide quàm oculi. *Vel* τῶν ὠτίων ὀφθαλμοὶ πιστότεροι. Viſus auditu fidelior. Oculis magis habenda fides quàm auribus.
Quadrat & illud M. Catonis. Frons occipitio prior .i. *certior eſt.*
ὄμματα τῆς ἀκοῆς δυσπειθέστερα, καὶ πλείονος δεόμενα ἐνεργίας. *Dio Chryſoſtom.* Oculi auribus difficiliores ad perſuadendum, & maiori indigent euidentia.
Aures alijs credūt, oculi ſibi. *Garner.* Credimus quæ coràm intuemur. *Gallorū eſt.*

Per portam corneam (.i. *per oculos*) vera ſomnia exeunt ab inferis ad ſuperos; per eburneam (.i. *per dentes*) falſa. *quòd ſæpe falſa ſint, quæ dicta ab alijs audimus, certaque ipſi conſpicimus. Seruius ex Homero & Virgilio.*

τὴν σπάρτην πρὸς τ̀ λίθον ἄγειν. *S. Baſilius.* Funiculus lapidi admouendus. *vt ſolent architecti, non ſatis credentes opinioni, donec exactè videant.*

Abſque circino & regula nil rectè fit à Mathematico. *Carol. Bouillus.*

——— An tibi mauis Inſidias fieri, preciumque auellier antè
Quàm mercem oſtendi? *Horati.* Ad oculos migrauit ab aure voluptas. *Idem Horatius* .i. *malunt ſpectare ludos, quàm audire Pòëtas.*

Affine, Oko páńſkie. Kto wierzy/ ſwoim domierzy. Bárziey to czuiemy/ co widziemy.

Pewnych rzeczy dla niepewnych nie odſtepuy.
W nádziecie wiela/ máłá nie vpuſzczay.

Incerta pro certis ne captes, vel, ne mutes. *Ex Saluſtio.*

νήπιος ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, ἀέτοιμα διώκει. *Heſiod.*

Stultus qui paratis relictis, imparata perſequitur.

Certa amittimus dum incerta petimus. *Plaut.* Spem precio non emas. *Ex Terentio.* Certis conſumptis ſperata non ceperunt & habita amiſerunt. V. Nieſtoi to zá to. *Canis Æſopicus, dum carnis, quam dentibus tenebat, imaginem in aqua arripere conatur, etiam veram carnem amiſit. Certa incertis poſthabens. Gabrias.*

Lupus canem dormientem cùm deprehendiſſet, pollicentem ſe breui in nuptiis heri pinguiorem fore, dimiſit; & poſt aliquot dies promiſſum exigens, ab eo irriſus eſt. Æſopus.

Gallinam ouis incubantem vulpes deprehendit; & roganti, ne ſe macram comederet, ſed exſpectaret dum pullis excluſis pingueſceret, reſpondit: Vulpes non eſſem, ſi ob ſpem incertam rem paratam relinquerem, quo dicto, eam deuorauit.

Sic luſcinia ab accipitre capta, fruſtra ſe ſuauitate cantus & exiguitate prædæ excuſauit.

Tranſuolat in medio poſita, & fugientia captat. *Horatius.*

Affine. Lepſza trochá pewnego. Dla ściezki gośćincá nie opuſzczay. Liſá w worze. Co maſz nie vpuſzczay.

Piatek gośćie rozgania.

Dictum hoc videtur ortum. Vel à pio more veterum Polonorum, qui, nobis hac in parte religioſiores, die hac, qua cruciatus & mortem acerbam Domini noſtri Eccleſia ieiuna & mærens recolit, nefas ducebant conuiuijs & compotationibus vacare; ſed omnem hilaritatem hac recordatione, ceu frigida offuſa reſtinguere, doloris inſuper alicuius ſenſu corpori adhibito, cuius ne pueri quidem teneri & innocentes expertes erant.

Vel à gulonum & bibonum ingenio, qui ſcientes ſe hoc die, pro pio patriæ more, parciùs habendos, aut etiam heluari hoc, inſtar aliorum dierum erubeſcentes; facilè hoſpitium relinquebant, re ipſa quodam modo clamantes: Dies Veneris compotationibus & hilaritati inimica. *ſeu tanquam audirent illud ſimilibus dictum:* θύραζε Κᾶρες, οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια. Foras Cares. non amplius anthiſteria .i. *feſta, quibus ſerui, (qui plurimùm Cares erant) ad conuictum dominorum admittebantur, quibus finitis audiebant:* Foras Cares &c.

vel Romano more. Foras serui, non amplius Saturnalia. Ex Macrobio. Quadrat in hoc & illud Horatij. Diffugiunt cadis Cum fæce siccatis amici Ferre iugum *(ieiunij)* pariter dolosi. *Vel deniq; dictum hoc, ortum potuit habere, ex attenuato vel euacuato penu & cellario patrisfamilias. Nam plusculis diebus in cella penaria & vinaria, etiam non malè instructa, parùm aut vix aliquid, hospites, multi præsertim & lauti, minimeq; (vt nostri sunt) parcentes, relinquunt. vt proinde dictum illud, Conuiuatoris partes agere & hospitibus moderationem insinuare videatur, vt tandem tot diebus exhaustam domum deserant, & ceu mures è vacua in plenam aliam demigrent.*

Ad eum ferè modum Chremes Terentianus Heautont. A. 3. sc. 1. cum Bacchidem cum ancillarum commitatu hospitio accepisset, in crastino conquerens dicit:

Sensi. nam ei vnam cœnam atq; eius comitibus
Dedi. quodsi iterum mihi sit danda, actum siet.
Nam vt alia omittam; pitissando modò mihi
Quid vini absumpsit? &c. Releui omnia dolia omnes serias &c.
Atque hæc vna nox, &c. *Sed lege totum elegantem locum.*

Idem. Actus 5. sce. 1. dicit: Menedeme occidi; decem dierum vix mihi est familia .i. *victus alendæ familiæ. Calphurnius. Leuinus.* *Item.* Menedeme, mihi illæc verè ad rastros res redit .i. ad rusticum opus exercendum.

Atq; ego hanc meam tertiam dicti huius interpretationem confirmo experientijs passim obuijs, & nemini ignotis. Addo his insignem Plauti sententiam, quam posui suprà sub Gość cześty i długi, *& plura ibidem Dictũ ipsum Polonicum, si quis forte cupiat eloqui Græco & Latinò senario, habeto.* ἕκ]η (ſ ἡμέρα) ἀποχωρεῖν οἴκαδε κελεύη ξένους. *A.*

Domos abire sexta lux iubet hospites. *Vel*
Abire Veneris lux iubet domum hospites.

Piątkowe śpiewánie/ niedźielne śniadánie/ rzadko ná dobre wyydźie.

Kto w piątek śpiewa / ten w niedźiele płácze.

Etiam hæc, qualia qualia sunt, pietatem & reuerentiam maiorum nostrorum erga dies aliqua religione contactos redolent. qua in re quam fuerint diligentes Ethnici Græci & Latini (mitto Iudæos) vel vnus Liuius leuiter inspectus docet. vanè & superstitiosè fateor, sed tantò magis pudeat veræ religionis cultores incuriæ & negligentiæ suæ in re eadem.

κυριακῇ ἀλγεῖ ὅστις ἕκτῃ ἥδεται. *A.*
Luget Dominico qui hilaris est Veneris die.
Flebit Dominica qui canit Veneris die. V. Kto ráno śpiewa.

Pić po obiedźie. *Vide.* Spáć po obiedźie.

Piecze ábo piekł raki. *i.* Zápłonął śie od wstydu.

ἐρυθρότερος καρίδος ὀπτῆς. *Athenæ.* Rubicundior assa squilla. *Ex cancrorum genere ea est. Similiter Eupolis ait:*

ἔχων πρόσωπον καρίδος μαθηλήνης.
Squillæ faciem habens punicani aut calcei. *Vicinum illud Horatij.*
Mordear opprobrijs falsis, mutemq; colores. *Et Virgil. licet de alia re*

—Nam

— Nam ſæpe videmus   Illius in vultu varios errare colores.

βάμμα Σαρδονικὸν. *Heſychi.* Tinctura Sardonia. *de ijs qui ob verecundiam rubent inſtar purpuræ Sardoniæ celebris.*

Apud Iſaiam c. 13. de damnatis Orco capitibus dicitur, vt LXX. *habent:*
τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὡς φλὸξ μεταβαλοῦσιν. Facies ſuas inſtar flammæ immutabunt.
Vel vt Latina vulgata editio habet. Facies combuſtæ vultus eorum.
Verùm non à verecundia ſed ab igne rubentes. V. Czerwieni ſie.

Pieczony i wárzony.

Idem ferè eſt quod Powolny. Cierpliwy. Oboietny. *Propriè tamen vſurpatur de ſeruo aut famulo vel quouis homine libero, qui ſponte ſe ſubijcit alteri: &* Digna indigna pati callet ac poteſt. *ſeu* qui benè fert ſeruitutem.

Item. Elixus & aſſus *rectè dicetur. Sic Plaut. Aſinaria.*

Quaſi piſcis itidem eſt amator lenæ, *(Datiuus eſt Communis)* nequã eſt niſi recens.
Is habet ſuccum, is ſuauitatem, cum quo vis pacto condias,
Vel patinarium (.i. *in patina cum iure elixo*) vel aſſum, verſes quo pacto lubet.

Alluſit ad idem dictum apud eundem Poëtam in Moſtellaria ſeruus, qui plagarum metu ad aram confugerat, nec abſcedere volebat, hero enim ſarmenta & ignem circumponere paranti (nam vi abſtrahere religio & piaculum erat) iocabundus reſpondit:

Ne faxis, nam elixus eſſe quàm aſſus ſoleo ſuauior.

Piedzia nie odſtepuy.

Digitum *vel* Digitum latum. Digitum tranſuerſum. Vnguem latum. Vnguem tranſuerſum diſcedere *vel non.* Pedem nuſquam: digitum nuſquam .ſ. *abſcedam. Plaut. Cic.* Ne punctum quidem recedere. *Hierony. Hæc & ſimilia poſui in 1. Tomo ſub* Piedzia *& ſub* Pilnuie/ 2. *Vbi inſignis eſt locus è Pſeudolo Plautina.*

Piekło tám.

In Captiuis Plauti Tyndarus ex ergaſtulo eductus, cum Orco illum comparans ait:

Vidi ego ſæpe multa picta quæ Acherunti fiunt
Cruciamenta; verùm enimuerò nulla adæquè eſt Acheruns,
Atque vbi ego fui in lapicidinis: illic ibi demum eſt locus
Vbi labore laſſitudo omnis eſt exigenda è corpore. &c. &c.

In Trinummo item ſeruus agrum herilem quem alienari nolebat, vituperans, dicit:

——— Acheruntis oſtium in noſtro eſt agro. &c.
Nam fulguritæ ſunt hîc alternæ arbores,
Sues moriuntur angina hîc acerruma,
Oues ſcabræ ſunt, tam glabræ, hem! quam hæc eſt manus, &c.
Hominum nemo exſtat qui ibi ſex menſes vixerit.
Ita cuncti ſolſtitiali morbo decidunt, &c. Hoſpitiũ eſt calamitatis. quid
Quamuis malam rem quærens illic reperias. (verbis opus eſt?

De Latomijs Siculorum carcere. Seneca dicit: Latomiæ minimè lauta res eſt.

Piekne rzéczy piekrzyć. Rzéczy przez śię piekne piekrzydłá nié potrzebuią.

Ebur candefacere atramento poſtulas. *Plaut.*

Noua pictura vis interpolare opus lepidiſſimum. *Idem.*

Naturæque decus mercato perdere vultu (.ſ. *vis, vel abſurdum eſt.*

Nec ſinere in proprijs membra nitere bonis. *Propert.*

Vt natura dedit ſic omnis recta figura eſt. *Idem.*

Nam τὸ κάλλος, φυσικὴ ζωγραφία. *Vet. Gloſſ.* Pulchritudo, naturalis pictura.

At nos——— Sincerum cupimus vas incruſtare. *Horat.* .ſ. *abſurdè.*

———κάλλος ἐμοὶ μοῦνον ὃ δῶκε φύσις. *Nazianz.* Pulchritudo mea ſola quam natura dedit. *Archidamus, cùm Dionyſius Siculus veſtes pretioſas filiabus eius miſiſſet, eas recuſauit dicens:* Vereri ſe, ne filiæ ſuæ tam ſplendido amictu turpes redderentur. *Plutarch. quòd naturalis pulchritudo ſine fuco pudicitiam & honeſtatem redoleat; luxus verò veſtium inhoneſtæ mentis ſignum ſit & intuentes ad inhoneſta prouocet.*

ὑπὲρ πᾶσαν ἶριν ἀπολάμπει. *Philoſtrat. de veſte Paſiphaës.* Super omnē irin ſplendet.

Piekne rzéczy przyiemne.

ὅττι καλὸν φίλον ἐστί, τὸ δ' οὐ καλὸν οὐ φίλον ἐστί,
Τοῦτ' ἔπος ἀθανάτων ἦλθε διὰ στομάτων. *Theognis.*

Quod pulchrum eſt gratum eſt, non pulchro gratia nulla,
Dictum immortali fluxit ab ore deûm.

καλὸν παρὰ τὸ καλεῖν, ὅτι πάντας ἐφ' ἑαυτὸ καλεῖ. *Muret. è Græcis.* Pulchrum ab inuitando (*dicitur*) quòd omnes ad ſe inuitet. *Sed Græcæ alluſionis gratia verbis Latinis exprimi non poteſt.* φιλεῖ δὲ πρὸς τὰ χρυσᾶ πᾶς ὁρᾶν. *Suidas.* Quiuis libenter intuetur aurea .i. *ſplendida, pulchra;*

Aliquis loco τὰ χρύσα *legit* χρηστὰ .i. *vtilia diuerſo ſenſu.*

Pulchriorē fumus perſequitur. *Vide alio ſenſu poſitum, ſub* Zazdrość z cudzego dobrá.

Nil poteſt placere quod non decet. *Quintil. igitur quod decet placet.*

Horis conſecratum. *de re pulchra & iucunda. Nam horæ ſunt deæ pulchritudinis filiæ Solis Heſiodo: & Theocrit: ait:* ὡρᾶν πεπλῦσθαι νιν ἐπὶ κράναισι δοκαστῆς. Horarum in fontibus ablutum dicas. *de pulchro poculo loquitur.*

Piekne rzéczy trudne.

δύσκολα τὰ καλά. *vel vt Plato* χαλεπὰ τὰ καλά. Difficilia quæ pulchra. Quid præclarum eſt quod non idem arduum? *Cicer.* ἀεὶ καὶ τέχνη καὶ ἀρετὴ περὶ τὸ χαλεπώτερον. *Ariſtotel.* Semper ars & virtus circa difficilia verſatur.

——— πάντα τὰ ζητούμενα δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτατοι.

Cuncta expetenda egere ſolicitudine. Dixêre ſapientes viri.

Ardua per præceps gloria vadit iter. *Ouid.* V. Cnotá nié ná piécu leżą.

Pieknié á dáley nic. Piekny á nieporzytéczny.

Piekny kwiatek á nié pachnié/ ſmáku nié pytay.

Luxurioſa vitis in frondes effunditur. *Columella.*

Vites quæ fructu carent, fronde luxuriant. *Palladius.*
Ad oculos magis quàm ad vesicam pertinet. *Varro* .i. Oblectationem habet sine utilitate. *Vesicam accepit pro marsupio, quòd ex vesica fieret.*
Salpa piscis pulcher; at insipidus. *Belloni. Gesner. ex Aristotele & Plinio.*
Vultu pulchro magis quàm venusto. *Suetonius de Nerone.*
Poma Iudææ (*iuxta Sodomam & Gomorrham*) *aspectu pulchra, sed leniter tacta, fuliginem effundunt. Solinus. Iosephus.*
Inodora *apud Herbarios est viola grata aspectu, odore nullo.*
τῇ κυπαρίσσῳ ὅμοιον. Cyparisso simile. *Rhodigin. ex Plinio. nam hæc arbor aspectu est speciosa, sed fructu deformi, folio amaro, odore violento, materie rara, nec vmbra grata.*
ἀδώνιδος κῆποι. *Pausanias.* Adonidis horti. *qui flores tantùm in testu breui vernantes ferebant.* *Effertur hoc & sic:*
τῶν ἀδώνιδος κήπων ἀκαρπότερος: Adonidis hortis infructuosior.
Pulchritudo sine Gratijs. V. Vrodá bez vkłádnośći.

Piękność w potrzébié niépożytéczna.

τὸ κάλλος ἐν κινδύνῳ ἀργεῖον πέλει. *A.*

Est in periclis forma inutilis bona.

Nil pictis timidus nauita puppibus Fidit. *Horat.* *Nam in tempestate picta nauis non prodest quicquam. siquidem vt Ouid. ait:* Puppi

Insilit, & pictos (*in ea*) verberat vnda deos.

Et Horatij Nereus Paridi eleganter & delicatè compto, ait:

Nequicquam Veneris præsidio ferox Pectes cæsariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina diuides. &c. *s. instante tibi Pyrrho. Ex Homero id qui ait:*

οὐκ ἄν τοι χραίσμῃ κίθαρις, τά τε δῶρ' ἀφροδίτης,
ἥ τε κόμη, τό τε εἶδος, ὅτ' ἐν κονίῃσι μιγείης.

Non tibi proderit cithara, & Veneris dona, coma, forma, cùm in terram deiectus mistus pulueri fueris. *Ornatu splendido conspicui in bellis magis cæteris periclitantur, quia ab omnibus hostibus maximè petuntur, vel spe prædæ, vel victoriæ è prostratis ijs quos aut duces insignes aut imperatores exercitus ex ornatu suspicantur esse. Sic l 3. Regum c. 22. Iosaphat splendidè ornatum Syri petebant, Achab regem putantes: & Scæuola scribam Porsenæ pro rege occidit. Martialis.*
Vagina item aurata aut manubrium gemmatum nil iuuat pugnantem, si gladius hebes aut fragilis sit. χρυσοῦς ὁ κολεὸς ἐν μάχῃ ἀνωφελής. *A.*

Inutilis vagina prælio aurea.

Piękność zwierzchnia omylna. V. Nié wszystko złoto co świeći.

Piękny-ś. *Ironicè.* Piękny-ś iák koczkodan.

πίθων καλός. Pithon formosus. *Vox puerorum simiolo blandientium. Ex Pindaro.*
Χαρίεις ὥσπερ νεκρός. *Aristophan.* Venustus cadaueris instar.

Plura habes sub Szpétny.

Piélgrzymowánie wiélé náuczy.

πλάνη βίον τίθησι σωφρονέςερον.

Vagatio vitam reddit moratam magis vel prudentiorem.

Aliter. Plurima peregrè discitur prudentia, *vel* modestia.

Hinc illa laus Vlyssis apud Homerum.

ὃς — πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄςεα καὶ νόον ἔγνω.

Qui multorum hominum vidit vrbes & mores cognouit.

Eandem Horatius exemplo Virgilij transtulit ad Æneam, dicens:

Dic mihi Musa virum, captæ post mœnia Troiæ

Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

Pieniądzé licá nie máią.

τὰ χρήματα ἀδιάγνωςα. Pecunia dignosci non potest ex se. *Vide in 1. Tomo* Licę z. οἱ νόμοι *vel* νῦμμοι γνώρισμα τεκμηριῶδες οὐκ ἔχουσι. Nummi notam certam non habent, quia eadem nota omnes signantur. *Hanc vel illam pecuniam nemo dicere potest suam certò esse, sed marsupium cistam &c.*

Pieniądzé niczem nie trącą. Káżde pieniądzé pachną.

χρυσὸς ὅθεν ἦν πεπόρισαι, εὐοδμὸς πέλει. *A.*

Aurum vndecunque sit paratum, olet benè. *Vide dictum Vespasiani simile sub* Zyſk zkądkolwiek.

Pieniądzé okrągłe ſą, toczą ſie. Wyda ſie rychło, co ſie zébráło nie rychło.

Pecunia οἴχεται. *Plautus & Cic.* .i. *abit, perit.* Vapulat peculium. *Seruus Plautinus expendens prodigè pecuniam in conuiuium, loquitur.*

πλοῦτος λεῖος καὶ ὀλισθηρὸς καὶ δυσκάθεκτος καὶ διαφευκτικὸς, οὐδεμίαν ἀντιλαβὴν παρεχόμενος βεβαίαν, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐγχέλεις ἢ ὄφεις διὰ τῶν δακτύλων διεκπίπτουσιν οὐκ οἶδα ὅπως. *Lucian.* Diuitiæ leues & lubricæ & retentu difficiles ac fugaces, nullam ansam certam qua prehendantur habentes, sed instar anguillarum vel serpentum inter digitos nescio quo modo elabuntur.

ὥσπερ ἐχῖνον λαβεῖν μὲν ῥᾴδιον, συνέχειν δὲ χαλεπὸν, οὕτω καὶ τὰ χρήματα. Velut echinum capere vtcunque facile est, retinere difficillimum; sic & pecunias. *Apud Rhodigin.* χρήματα συναγείρασθαι χαλεπὸν, χαλεπώτερον δ᾽ φυλακὴν τοῦ περιθεῖναι. *Anaxagor.* Pecunias congerere facile est, difficillimum vero easdem custodire. Pecuniā quā via iuerat (*al.* venerat) eâdem semita reuertisse. *Cic.* Confit (.i. *conficitur, consumitur pecunia tam*) citò, quàm si tu obijcias formicis pauerem. *Plaut. quæ repente illud distrahunt.* Cito quàm: *pro,* citiùs quàm, *vel* tam citò quàm, *vel* citò quasi si.

Nisi tu immortale rêre esse argentum tibi. *Idem.* i. *quod vsu absumi nequeat.* *Potes etiā dicere ex Suida:* Non est hic Pasetis semiobolus. *de quo vide* Nieprzebierzéſz.

Pieniądzé wiele mogą, abo, wſzędy mieſce máią. Wſzyſtkiego dokażą. Mieſzek pan. Złoty orzeł wſzędy doléci.

Pecuniæ obediunt omnia. *Ecclesiastæ c. 10. Vel vt LXX. interpr. habent:* τοῦ ἀργυρίου ταπεινωθέντος ἐπακούσεται τὰ πάντα. Argenti vilitati obedient omnia. *Symmachus autem ibi legit:* ἀργύριον δὲ εὐχρηστήσει εἰς πάντα .i. Argentum aut pecunia vtilis erit ad omnia.

Pecunia ingens generis humani bonum. *Seneca è Græcis.*
τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα,
δύναμιν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει. *Euripides.*
Mortalibus nil carius pecunia. Et inter homines vna plurimùm valet.
χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. *Hesiod.*
Pecunia namque est anima miseris mortalibus.
ἅπαντα τοῦ πλουτεῖν γάρ ἐσθ' ὑπήκοα. *Aristophan.*
Namque obsequuntur omnia penitùs opibus.
χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. *Euripid.*
Vel mille dictis præstat aurum apud homines.
Dij immortales obsecro, aurum quid valet! *Plaut.*
Scilicet vxorem cum dote, fidemque & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat. *Horat.*
χρυσὸς δ' ἀνοίγει πάντα, καὶ ᾅδου πύλας. *Menander.*
Aurum recludit cuncta, & Orci limina.

Nihil esse tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia possit. *Cic. Simile est Oraculum Apollinis Philippo redditum.*
ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου καὶ πάντα κρατήσεις. (*al.* νικήσεις, *non rectè.*)
Argentêis hastis pugna, sic omnia vinces. *vel* sic cuncta tenebis.

Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quæ modò asellus onustus auro posset ascendere. *Cic.* Hoc verò est καπηλεύειν τὴν μάχην *apud Æschylum.* & Cauponari bellum *apud Ennium.* i. *hostem donis corrumpere. vel ab eo corrumpi, quod Pyrrhus recusat apud Cic. ex Ennio.* Non mi aurum posco &c.

Pecuniæ peruia omnia, auroque vel adamantinas perfringi fores *scribit Apulei.*
τὰν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι. *Pollux.* (*neso.*
Vincitur à testudinibus Sapientia, Virtus. i. *à pecunia testudine signata in Pelopo-*
ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ἑλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν. *Oraculum.*
Nil capiet Spartam nisi fors auri vna cupido.

Aurum per medios ire satellites Et perrumpere amat castra, potentiùs Ictu fulmineo. *Horati. oda 16. l. 3. vbi plura in eandem sententiam habet.*

Videte quæso quid potest pecunia! *Plaut .s. vbi diues factus sum, nactus sum protinus amicos. Apud eundem seruus tribus nummis conductus ad fingendum ait:* Argentum hoc facit.

Pecuniosum quamuis sit nocens, neminem damnari posse, *ait Verres apud Cic.*
ὡς μέγα δύνασθον πανταχοῦ δύο ὀβολώ! *Aristophan.*
Quam magnus est binis vbique obolis valor!

χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτεῖ λόγος,
πείθειν γὰρ οἶδε, καὶ πέφυκε μὴ λέγων. *Nazianzen.*
Auro loquente oratio omnis inefficax,
Suadere nouit enim, licet nequeat loqui. Tinnulæ rationes facillimè persuadent. *Erasm.* Dowody srebrne/ żydowskie namocnieysze.
τὸν ὀβολὸν ὑπὲρ τοὺς θεοὺς ἄγουσι. *Nazianz.* Obolum supra deos extollunt.
——— Quidā memoratur Athenis Sordidus ac diues populi contemnere voces,
Sit solitus: Populus me sibilat! At mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca. *Horat.*
——— Quid enim saluis infamia nummis? *Iuuenal.*
Idem Satyra 5. fingit diuitem quempiam in cœna bene tractantem Trebium quendam vilem sed pecuniosum & orbum, ac ministro mensæ dicentem:
Da Trebio, pone ad Trebium, vis frater (*Trebium alloquitur*) ab ipsis.
Ilibus? (*inter coxā & ventrē caro est Celso*) O nummi! vobis hūc præstat honorē.
Vos estis fratres. &c. *Idem de seruis & libertis beneficio pecuniæ ad alta euectis agens, alloquitur dispensatorem:* Da Prætori, da deinde Tribuno,
Sed libertinus prior est. prior, inquit, ego adsum. &c. ego possideo plùs
Pallante & Licinis. (*Poëta indignans ironicōs respondet.*) Exspectent ergo Tribuni,
Vincant diuitiæ, sacro nec cedat honori
Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis (i. *cretatis. nam seruorum transmarinorum pedes creta colorabantur, teste Plinio.* Gypsatos pedes hos vocat. *Ouid.*)
Quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum Maiestas &c. *Hæc Iuuenal.*
Pecunia omnium dignitatem exæquat. *Cic.*
τὰ χρήματα νεῦρα πολέμου. *Demosthen.* Pecuniæ nerui belli.
Sic Cic. Vectigalia neruos Reipub. vocat.
T. Quintius dux Romanus dixit: Philopœmenem ducem Græcorum habere manus & pedes sed ventre carere .i. *equitibus & peditibus abundare, sed pecunia defici.*
νεῦρα τῆς ἡγεμονείας τὰ χρήματα ἀεὶ ποτε εἶναι ἔλεγον. *Dion Nicæus.* Pecunias neruos imperij esse semper dixerunt.
Martialis l. 1. ep. 11. Petit Gemellus nuptias Maronillæ
Et cupit, & instat, & precatur, & donat.
Adeóne pulchra est? immò fædius nil est.
Quid ergo in illa petitur & placet? tussis *vel* tussit. i. *breui morietur & diues est.*
Pecunia vel cum periculo quærenda est nobis. est enim effectrix multarum & magnarum voluptatum. *Cic.* τὸ νόμισμα τῇ ἐπῳδῇ ἴσον. Pecunia incantationi par, quòd omnia efficeret. *Demonactis dictum apud Lucianum.*
τὸ ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς. *Antiphanes.*
Argentum & anima & sanguis est mortalibus.
Bacchus & argentum mutat mores sapientum. *Anonym. Rhythmic.*
Si te deficit æs, miser es, nam pinguia non es. *Idem.* *Sed hæc omnia ex vsu & falsa vulgi opinione, non ex veritate & iudicio sapientum dicta intellige. vt & illa similia.* Bog świętą wiele mogą. Podarki wiele mogą.

Pieniedzmi bogáctwy mądry włádnie / głupi iem ſłuży.

Diuitiæ apud ſapientem in ſeruitio, apud ſtultum in imperio (*ſunt.*) *Seneca.*

ὁ πλοῦτος (*vel* τὰ χρήματ᾽) ἄφρονος ἄρχει, ὑπακούει σοφοῦ. *A.*

Opibus obedit ſtultus imperat ſophus. *Vel.*

Stulto imperant ſapienti obediunt opes.

Imperat aut ſeruit collecta pecunia cuique. *Horat. ſed de ſe, idem ait.*

Et mihi res, non me rebus ſubiungere conor.

Pieniedzy pilniey niż cnoty.

Pieniądze głupi w przod kłádźie / nie przeſtáy ná iego rádźie.

Stultorum dictum, vt & illud apud Horat. cum ironia prolatum.

O ciues, ciues! quærenda pecunia primùm. Virtus poſt nummos.

δίζεσθαι βιοτὴν, ἀρετὴν δὲ ὅταν βίος ἔῃ. *Diogenian.*

Quærendus victus, virtus vbi victus abundat.

ὅταν τῳ ἤδη βίος ᾖ, ἀρετὴν ἀσκεῖν. *Plato ex Phocylide.* Vbi iam alicui victus eſt, tum virtutem colat, exerceat.

Protinus ad cenſum, de moribus vltima fiet Quæſtio. &c. *Iuuenal.*

Sine me vocari peſſimum, vt diues vocer. *Seneca ex Euripide.*

δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. *Sophocles.*

Nullum puto eſſe cum lucro verbum malum.

Et genus & virtus niſi cum re vilior algâ eſt. *Horat.*

κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον. *Suidas.* Lucrum pudori præſtat.

Sic apud Terentium quidam Lenoni dicit. Non te pudet vanitatis? ℞t. *ille.* Minimè, dum ob rem. *Et apud Plautum dicenti:* Promiſiſti. ℞t. *Leno.* Qui promiſi? M. Lingua. L. Eadem nunc nego.

Dicendi, non rem perdendi gratia hæc nata eſt mihi.

πλοῦτε θεῶν κάλλιστε καὶ ἱμεροέστατε πάντων,
σὺν σοὶ καὶ κακὸς ὢν γίγνομαι ἐσθλὸς ἀνήρ. *Theognis.*

Plute pater pulcherrime & optatiſſime diûum,
Tecum qui malus eſt mox bonus efficitur. *Meliùs Saluianus, laudat eos qui ſparſis nummis redimunt crimina .i. contemptis pecuniis in vitia non incidunt.*

Pierwey fuki niż puki.

Tonitru imbrem antecedit .i. *priùs verba & minæ, quàm verbera adhibenda ſunt.*

Sic Socrates cùm vxor eius poſt maledicta, aqua ipſum perfudiſſet, amicis iocabundus dixit: Nónne hoc futurum dixeram, ὅτι Ξανθίππη βροντῶσα καὶ ὕδωρ ποιεῖ; quod Xanthippe tonans & aquam dabit?

Alioqui etiam plerumq; tonitrua imbres præcedunt. ideoq; inquit Seneca. huiuſmodi tonitrua imbris venturi prænuntia ſunt. *Sed inſuper plerumq; priùs tonat quam fulminat. Nec ſemper poſt tonitru fulmen erumpit vt ſcimus, & idem Seneca docet. additq; omnia antequam feriantur fulmine, intremiſcere vibrante*

vento. *Item.* Diſcant hoc, *ait*, ij qui magnam inter homines potentiam adepti ſunt, ſine conſilio ne fulmen quidem mitti (*à Ioue.*)

Admonere (*viri ſapientes*) voluerunt eos, quibus aduerſus peccata hominum fulminandum eſt, non eodem modo omnia eſſe percutienda. *Hæc Seneca.*

βροντὴ πέφυκε τοῦ κεραυνοῦ προτρέχειν. *A.*

Plerumque tonitrua antè quàm fulmina ſonant.

Huc facit apologus ſub Nápominánie *poſitus.* *Affine*, Nie záraz do twárdych słow.

Pierwey niż śię gołá spłecie.

Vulgò ad celeritatem ſignificandam vſurpatur & verum eſt, ſi de capillis adſcititiis intelligas, quos quiſq; momento temporis capiti aptare poteſt: alioqui aptiùs tarditatem vel id quod nunquam fiet ſonabit, ſic prolatum Kiedy śię gołá spłećie.

Pierwsze koćiętá zá płot.

Sic Columella de Canibus agens : Primus, *inquit*, effetæ (.i. *recens partum primum enixæ canis*) partus amouendus, quia tiruncula non rectè nutrit.

τὰ πρωτότοκα κύνεια πολλ' ἀποβλητέα. *A.*

Reijculus primus fætus eſt caniculæ. *Sed hic ſenſus hiſtoricus & proprius eſt. Parœmiaco autem ſenſu, dictum Polonicum vſurpatur de primis experimentis & ſucceſſibus parùm proſperis & operibus artificum à coniectura & fortuna, à materia, & ab inſtrumentis pendentibus, quæ plerumq; imperfecta eſſe ſolent. vt in arte Medicinæ, in iaculandi exercitio, in ludis aleæ variis, talia item ſunt Monetariorum Iconographorum Typographorum, & aliorũ ſimilium ectypa quin Orationes & Pòëmata tyronũ vt notũ eſt ex Cic. Quintil. Horat. de his rectè dicas;* τὰ πρωτοπείρων πλεονάκις ἀποβλητέα. *A.*

Reijcula primæ ſunt opera experientiæ.

εἰκὸς γὰρ ἐγχειροῦντά τι πράττειν κακῶς. *Suidas.* Conſentaneum eſt aggredientem aliquid malè agere. Erroribus principia ſunt obnoxia.

Pierwsze potkanie rzeſkie, daley nic.

Gallica furia. *Italorum dictum de Gallis affert Vlpius & firmat ex Liuio, qui prima Gallorum prælia, plùs quàm virorum, poſtrema minùs quàm feminarum eſſe, dixit. De iiſdem Cæſar.* Vt ad bella ſuſcipienda Gallorum alacer ac promptus eſt animus; ſic mollis ac minimè reſiſtens ad calamitates perferendas.

Notauit & Ariſtotel. nimiam Gallorum audaciam ponens eos inter ὑπερβαλλόντως θρασεῖς καὶ θρασυδείλους .i. nimis audaces, & audaces cum metu.

Nota item eſt gallorum gallinaceorum natura, huic loco conueniens, *qui ſunt pugnaces & initio pugnæ ſatis audaces : vbi tamen in conflictu ſe impares ſentiunt; admodum timidi aufugiunt. Vide* Zwiéśił nos. Hippoceruus. *animal anterius equus, poſterius ceruus, hominem initio ferocem, pòſt timidum notat. Pierius qui hoc animal ſe vidiſſe ſcribit.* ἱππέλαφος: θρασὺς πρὸ ἔργου ἐστὶν ὁ πολλοῦ κακός. *Euſtathi.*

Ignauus ille eſt quiſquis audax ante opus.

πάντα κακοὶ τολμῶσι. *Idem.* Omnia audent vel tentant ignaui.

κακὸς

κακὸς θάῤῥει μάλ' αὔτοθεν, ἔπειτα δὲ φεύγει. *Epicharmus.* Ignauus initio ferocit, mox fugit. Iouis Corinthus. V. *sub* Zwiċżył nos.

Pierwſze potknienie miewa odpuſzczenie. Nic to kiedy raz. Pierwſzey omyłki nie karzą.

Συγγνώμη τῷ πρωτοπείρῳ. *Diogenian.* Venia primò experienti.
Sic dices: Συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι. Venia primò delinquenti. *Vel.* Primus error veniam obtinet.
τῷ μὲν ἐν ἀρχῇ πεσόντι, συγγινώσκομεν ἅπαντες, διὰ τὴν ἀπειρίαν. *S. Chryſoſtom.*
Ei qui in principio lapſus eſt, ignoſcimus omnes, ob experientiæ defectum.
Prælio victus non bello, *vel* nunquam bello. *Lucil. de Populo Romano.*
τὰ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς, παραβαίνουσι νομοθέται. *Theophraſtus.* Ea namque quæ ſemel aut bis accidunt, tranſeunt ſeu negligunt legislatores.

τὰ πρῶθ' ἁμαρτανόμενα συγγνώμην ἔχει. *A.*
Errata prima facillimè veniam obtinent.

Noſtrates pædotribæ triuiales dicunt: Primò parcatur, ſecundò arguatur, tertiò ducatur.

Pierwſzego targu nie opuſzczay.

Mercatorum eſt dogma. Ne primus emptor vel licitator negligatur. eò forte quòd, vt in alijs, dimidium facti qui cœpit habet. Sed quid ſi primus is licitator exiguum aut mediocre ſatis pretium offerat? reſpondebunt forte: Compenſari poſſe ab alijs emptoribus quos primus aduocabit, & facile eſt ſenſim eleuare pretium, & præterea ſatius eſt mediocre pretium ſtatim accipere, quàm maius incertum non ſine diſpendio & mora moleſta diu exſpectare. Sed hoc intelligo de mercibus minoribus multis & minoris pretij. nam pro re magni pretij primò obuium quoduis pretium accipere, ſtulti eſſet.

τὸν πρῶτον ὦνον κ' ἀγόρασιν μὴ παράλιπῃς. *A.*
Primus tibi emptor placeat & licitatio.
πρῶτος ἀγοραστὴς ἐστὶν αἰσιώτατος. *A.*
Eſt primus emptor auſpicatus maximè. *Affine eſt illud Perſij.*
Tolle recens primus piper è ſitiente camelo .i. *recens camelis aduectum piper eme, antè quam pretium creſcat. Sed hoc ementi non vendenti dictum eſt.* Swieże kupie łapay. *Diuerſa eſt vendentium induſtria apud Lucilium. qui ait:*
Sicuti cum ficus primus propola recentes
Attulit, & pretio ingenti dat primitù paucos. Drogo cen na początku.

Pierwſzy woyt niż ławnik.

ἡ πρῶρα τῆς πρύμνης προτέρα. Prora puppi prior. *licet gubernator in puppi ſedens, proretâ eſt dignior. Plutarchus primo Sympoſiaco in conuiuijs diſponendis iubet ſeruari ordinem dignitatis perſonarum itemq́ætatis, virtutis, & ſimilium. additq́ dictum Pauli Æmilij qui dixit:* Eiuſdem eſſe & armatam aciem quam maximè terribilem, & conuiuium quam iucundiſſimum inſtruere. *Apud eundem Ephori non aſſurgebant nec cedebant de via regi à quo creabantur. contra morem aliarum nationum.*

Tu maior

Tu maior, tibi me eſt æquum parere Menalca. *Virg.*

Apollonius Stoicus cùm ab Antonino Pio Imperatore ex Tiberiana domo ad palatium vocaretur, vt M. Antoninus ei in diſcipulum traderetur, reſpondit: Non magiſter ad diſcipulum, ſed diſcipulus ad magiſtrum venire debet. *Capitolin.* V. Stárßy godnieyßy.

Piés gorßy co milcżkiem káſá.

μᾶλλον φοβητέ© ἐςὶ λαθροδήκτης κύων. *A.*

Magis eſt timendus clanculùm mordens canis. *Iunius.*

Canem mutum & aquam ſilentem caue. *Gotfredus.*

——— ὀξύθυμ© ῥᾴων φυλάσσειν ἢ σιωπηλὸς σοφός. *Sophocles.*

Iracundum facilius eſt cauere quàm tacitúrnum aſtutum.

Simile eſt. Cicha wodá. Milczy á źle broi.

Piés ſtróż domowy. Pies dobry ſtoi zá háyduká.

εὔπιςός ἐςι σωματοφύλαξ ἡ κύων. *A,*

Cuſtos fidelis corporis cuique eſt canis. *De hoc ſic Columella.*

Canis, mutus cuſtos. quanquam falſò dicitur mutus cuſtos. Nam quis hominum clariùs aut tanta vociferatione beſtiam vel furem prædicat, quàm iſte latratu? quis famulus amantior domini? quis fidelior comes? quis cuſtos incorruptior? quis excubitor inueniri poteſt vigilantior? quis denique vltor aut vindex conſtantior? &c. *quæ omnia inſignibus & multis exemplis comprobare locus iſte non permittit, habet talia Plutarch. Ælian. Plini. Cardanus. Geſnerus. Pierius. Ideoq́; olim heroibus ſatellitum inſtar erant canes comites, vt apud Homerum Vlyſſi duo albi canes. apud Virgilium Euandro, apud Iunium Mithridati, & ſingulæ domus habebant canem cuſtodem ad limina, vt ſuprà ſub* Niegośćinny *ex Plauto & Varrone docui. Quin Hermolaus Barbarus vetus prouerbium refert illud.* Cane carere turpiſſimum, & contemni domum, quæ canem cuſtodem non habeat. *Romæ Capitolij cuſtodes erant canes, vt ſcribit Cicer. pro Sexto Roſcio. Similiter Aratus Sycionius Achæorum dux arci Acrocorinthi præſidiarios canes militibus adiunxit. Loco canum ſeruos quoq́; catenis foribus alligatos docet Brodæus 4. Miſcellan. c. 3. Ouid. & Sueton.*

Sed & in bellis canum erat vſus, adeò vt integræ cohortes ex canibus conſtantes contra hoſtem ante aciem opponerentur apud Cabaſtalenſes, Cymbros, Garamantes, Magnetes teſte Æliano, Plinio, Olao Magno. Et Prudentius ait: Miles Moloſſorum canis. Canum nanq́; omnium optimi habebantur Moloſſici ex Epiro, nam hi erant corpore grandi, vaſtis faucibus, fortes & feroces oculis glaucis terribiles, clamoſi, odoratu acri & ſagaces, vt conſtat ex Oppiano, Lucret. Virgil. Horatius de Moloſſis.

Laconici Moloſſis propè pares, apud noſtros autem ſcriptores æquè celebres ſunt Canes Anglici, Hibernici, Scotici, de quibus mira ſcribit Hector Boëthi. & Olaus M.

φύλαξ τε ςρατιώτης τε καλός ἐςιν κύων. *A.*

Cuſtodis inſtar militiſque boni eſt canis.

Eſt lingua medicus, dominoque fidelis amicus,

Ædes cuſtodit, fures latrandoque prodit. *Anonymus rhythmic. de Cane.*

Inter

Inter quadrupedes Canis fidelis. Inter quadrupedes Canis voluptas.
Inter quadrupedes Canis patronũ Cognoſcit, veneratur, & tueatur. Ἄδηλον.

Pieściek.

Mollis educationis ſymbolum eſt Cerigon fera Indica, *quæ catulos ſuos in mantica ſub vberibus pendente circumfert perpetuò vbera ſugentes, donec ipſi ad paſtum progredi poſſint P. Maffeius.* *Mollis item educationis periphraſes illæ ſunt apud Perſium interprete Caſaubono;* Tenero columbo ſimilis. *Nam olim columbi inter delicias amantium erant & Veneri ſacræ aues, diligenterq; & delicatè alebantur. Theophraſt. Athenæ.* *Item.* Similis regum pueris. *quam* πλυσιακὴν ἀγωγὴν. *M. Antonius appellat* .i. opulentorũ educationem. *Item Perſi.* Pappare minutũ poſcis .i. *labor tibi eſt cibum proprijs dentibus comminuere ſed manſum poſcis.* Manſum ex ore illi dandum eſt, *vel* ſibi dari poſtulat. *Ex Lucillio apud Nonium. De talibus Chryſoſtom.* τί τοῦ φαγεῖν ῥᾷον; ἀλλὰ ὑπὸ τῆς πολλῆς βλακείας πολλοὶ καὶ πρὸς τοῦτο δυσχεραίνουσι. πολλῶν δὲ ἀκούω λεγόντων, ὅτι καὶ τὸ φαγεῖν κάματος: Quid facilius eſt quam edere? ſed ob magnam mollitiem multi & hoc facere grauantur. multos enim audio dicentes, quoniam & edere illis fatigatio eſt. &c. μικρὸς ὁ σὸς ἀεὶ πῶλος: *Suidas. In eum qui verborum lenocinijs iuuenculus videri affectat. vel alium ita blandè & delicatè vocibus diminutis compellat.* Paruus ſemper tuus pullus.

Pijánicá wielki. Gebá v mego iák cholewá. Léie iák ná kámionkę.
Kufel mu pátrzy z oczu / ábo tkwi z geby.

Trulleus poſtomis huic ingens è naribus pendet. *Lucil. elide S in prima & ſexta dictione. Poſtomis autem eſt quaſi proſtomis Turnebo, tralatum ab equis ad potores.. Ex Vet. Cod. Douſa ſic legit.* Poſtomides huic ingentes de naribu' pendent. *Noſtri etiam dicunt:* W koncw czyśćie trabi. Rad ábo dobrze ſzklence wytrząſa.

οἱ πίνουσι μόνον βατράχων τρόπον οὐδὲν ἔδοντες. *Athenæus.*

Qui tantum potant ceu ranæ nil comedentes.

Συμποσίου ναῦται καὶ κυλίκων ἐρέται. *Idem.* Conuiuij nautæ & calicum remiges. ἀεὶ λεόντιοι περὶ τοὺς κρατῆρας *Diogenian.* Semper Leontini iuxta pocula. ἀμφιθέτῳ πίνουσιν. *Heſychi.* Amphitheto bibunt .i. *ingenti poculo vtraq; manu tenendo. Simile eſt illud Athenæi.* φρέαρ ἀργυροῦν .i. Puteus argenteus. *pro ingenti poculo bibonum.* Magnis poculis bibere heroum erat, *vt Herculis, quem ideò in poculo nauigaſſe fabula ſparſit, & Ptolomæi Philadelphi crater ſexcentarum metretarum capax, à ſexcentis viris curru ad conuiuium ducebatur. Virgil. item:* Crateras magnos ſtatuunt. Ad armillum (*al. ad armille*) rediens anus. *Plaut. .i. ad vas vinarium Feſtus.*

οὐκ ἄνθρωπου ἀλλὰ τινὸς πνεύμονος βίον ζῶντες. *Ex Platone & Syneſio.* Non hominis ſed pulmonis cuiuſdam vitam degentes. *De Pulmone marino Zoophyto illi loquuntur: ſed & pulmo animantium aliorum & præſertim hominum ſitientium liquore tranſeunte recreatur. Hinc illud triuiale:* Cantores amant liquores. Nam pulmones calefacti & ſiccati clamore, humectantur potu *Plutarch. 7 Simpoſiac.* ἐποχυθίζεσθαι &

θαι & σκυθιϛὶ πιεῖν Scytharum more bibere. ſeu ἀκρατοπιεῖν, meraciùs bibere, *Et Scythæ ἀκρατοπόται dicti, quaſi meribibi. hinc* ἀκρατοποσία Σκυθικὴ πόσις. meracior potatio, Scythica potatio. οὐ κοτταβίζει. Non edit ſonum epoto poculo .i. *totum exhaurit. ex Athenæo. Nam modeſtè bibentes aliquid relinquunt quod ſonum edat inuerſo poculo. ſed contra bibendi fallacias, excogitarant bibones legem, ne quid in poculo ad cottabum relinqueretur. Plinius.* Parthi quo plùs biberint, plùs ſitiunt. *Eraſm.* ἐκ πελλίδος πίνειν. *Hipponax.* Mulctro bibere. *intemperantiam & auiditatem vel copiam ſonat.* ἀκροκώθωνες, *ſeu* ἀκρατοκώθωνες *Etymologo ſunt,* qui maxima pocula ad ſummum plena hauriunt. *Et* ἐπικωθωνίζεσθαι *Polluci.* eſt intemperantiùs bibere. Cothoniſſare *Eraſmo. Nouellius Torquatus dictus eſt Tricongius, quòd tres congios vno hauſtu biberit, ſpectante cum ſtupore Tiberio, nec leuatus eſt vomitione aut alia corporis parte, non reſpirauit, non exſpuit, nil in vaſe reliquit, nec titubauit ſermone, & poſt, matutinas vigilias obiuit. Plin. Ciceronis Filius Bicongius eandem ob cauſam dictus. Idē. Plini.*

Diotimus Athenienſis dictus erat Χώνη, *i.* Infundibulum, *quia infundibulo ori appoſito inceſſanter infundebat vinum. Rhodigin. Bonoſus Tyrannus Romanorum, bibit quantùm nemo, ſemper ſobrius, etiam ex vino prudentior. & legatis barbarorum propinans eos inebriabat ac ſecreta cognoſcebat. de hoc Amrelian. dixit.* Non vt viuat natus eſt, ſed vt bibat. *& eo ſuſpenſo dicebatur.* Amphora pendet non homo. *Vopiſcus.* Æſtiuè bibere .i. *largiùs, quòd æſtas ita requirat. Rhodigin.* Spongia bibacis typus. *Pierius.* *Bibonum vox:* ἡμῖν δ' ὀλβιόδωρον ἀεὶ μέθυ καὶ πότος ἔστω. *Antholog. l. 2.*

Nobis lætificans vinũ & potatio ſemper .ſ. eſt. *vel adſit. aut Noſtrũ eſt.*

μαχάλην αἴρειν. *Heſychi. Polluci.* Axillam eleuare, *eſt bibere auidè & immodicè, nam bibones pocula euacuantes & inuertentes, manus cubitum eleuant ſic vt alæ pateant.*

Apud Plautum Simo herus Pſeudolo ſeruo ebrio dicit:

Credo equidem poteſſe te ſcelus Maſſici montis vberrumos quatuor
Fructus ebibere in hora vna. ℞t. PS. hiberna addito. *quæ breuior eſt quàm æſtiua, more veterum diem in 12. horas toto anno partientium.*

Apud eundem Euclio auarus nuptias apparans conqueritur de Megadoro dicens:

Qui mihi intromiſiſti in ædes quingentos coquos
Cum ſenis manibus &c. &c. præterea tibicinam
Quæ mihi interbibere ſola, ſi vino ſcatit Corinthienſem fontem poteſt.

Item in Curculione anui vinoſæ dicit quidam. Tibi næ ego ſi fidem ſeruas mecum, Vineam pro aurea ſtatua ſtatuam, quæ tuo gutturi ſit monumentum. *De eadem:*

Vindemia hæc huic anui non ſatis eſt ſoli. *& plura ibidem.*

Quis iſte fluuius, quem non recipiat mare? *Idem Plaut. de anu item multibiba.*

Martialis de Acerra —— In lucem ſemper Acerra bibit. *Item in Sextilianum.*

Sextiliane bibis quantùm ſubſellia quinque,
Solus: aqua toties ebrius eſſe potes. *Item.*
Bis decies ſolus Sextiliane bibis .i. *20 ſeſtertiis conſtans vinum.*

Seneca item de ebrioſis ait: Bibere & ſudare. (.i. *ſudore crapulam diſcutere*) vita cardiaci eſt. *Cardiaci autem ſunt, qui in ore ventriculi humores rodentes collectos habent, & ſudant*

sudant multùm, vnde sequitur debilitas virium & pulsus exiguus sæpe & defectio animi. quare aliqui cum cordis affectione & phrenesi hunc morbum confundunt. Ex Galeno Tralliano &c. νοῦς ἐν τῷ καπήλῳ. *Athenæ.* Animus apud cauponem. Mens vobis in caupona. V. Obžárty. περιάγει ῥυτὸν ὃν οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. *Athenæ.* Circumfert poculum quod nec elephas ebiberet.

Pijánicá žaden mądry nié będźié. Pijánstwo mądremu bacženie odeymuié.

ὁ πολὺς ἄκρατος μικρὰ ἀναγκάζει φρονεῖν .i. *Multum vinũ, sapere cogit parùm.* Qui bibere multùm vult, sapere vult hic parùm. *Vel*

Vis bibere multum! sapere cogeris parùm.

Sapientia vino obumbratur. *Plini.* οἴνῳ φρόνησις πολλῷ ἐπισκιάζεται. *A.*
Vinum sapientiam omnem expectorat ex animo. *Ennius apud Cicer. id de pauore dixit. recentiores ad vinum non malè accommodant.*
Ebrietas insania voluntaria iucunda. *Rhodigin. ex Seneca.*

ἐθελοντὶς ἡδεῖ' ἐστὶ φρενοβλάβεια μέθη. *A.*

εἰς τὴν αὐτὴν πλάστιγγα τίθεις τὴν μέθην τῇ μανίᾳ. *Athenæus.* In eadem lance pone ebrietatem cum insania. Hedera Baccho sacra, *quia is instar hederæ mentem colligat & sui impotem reddit. Pierius.*
Vide Theognidis dictum suprà, sub Brzuch tłusty. *Eiusdem est & illud.*

ἄφρονος ἀνδρὸς ὁμῶς καὶ σώφρονος οἶνος, ὅταν δὴ
πίνεθ' ὑπὲρ τὸ μέτρον, κοῦφον ἔθηκε νόον.

Insipientis viri simul & sapientis est vinum, (*sed*) quando sanè bibitur supra modum, leuem (*vitiosè, ventosum, vacuum, inanem*) efficit animum.

Pijanemu świát ábo wßystko w koło chodźi.

πάντα μεθυσκομένῳ δοκεῖ ἀνέρι κυκλοφορεῖσθαι. *A.*
Ebrius in circlum credit sibi cuncta rotari.

Sic Iuuenal. de ebrio. ——— Vertigine tectum
Ambulat, & geminis exsurgit mensa lucernis. *Et Horat.*
——— Vt semel icto Accessit feruor capiti, numerusque lucernis.
Et solem geminum, & duplices se ostendere Thebas. *Virg. de Didone.*

Adijce incertos oculos, gradum errantem, vertiginem capitis, tecta ipsa mobilia, velut aliquo turbine circumagente totam domum. *Seneca.*
τοῖς μεθύουσιν τὸ ἓν ὁρῶσιν, πολλὰ φαίνεται. *Aristotel.* Ebrijs vnum conspicientibus, multa videntur. *Causam esse ait motum seu turbatum sensum aspectus vt & caput à vino; quod etiam accidit, si foris prematur oculus alter & distorqueatur. Idem etiam dicit Lucret. l. 4. sed animum non sensum falli ait, contrà quàm Aristoteles sensit, sed non rectè.* τέτταρας κεφαλὰς ἔχει. *Athenæ.* Quatuor capita habet, vel habere sibi videtur ebrius.

Pijánstwem grzech wymawiáć prozno.

Vulgaris purgatio criminis apud Comicos est ebrietatem causando. Sic apud Terent.

Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia. Humanum est. *Et Ouid.*
Nox & amor vinumque, nihil moderabile suadent. *Plaut. item ait:*
Quia istoc illecebrosius fieri nihil potest,
Nox, mulier, vinum, homini adolescentulo. *Sed istis dicendum:*
Quod potu peccas ignoscere tu tibi noli,
Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis. *Cato.*
πινόμενος, σαυτῷ μηδὲν συγγνῶθι κακοῦργον,
αἴτιός ἐσθ' ὁ πότης, ὁ δ' οἶνος ἀναίτιός ἐστι. *Mylius.*
[*Adde illud Virgilij, vel vt Ios. Scaliger vult, Festi Auieni.*
Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum. &c. *lege totum.*]
Pittacus crimen ebrij duplici pœna puniendum statuit, Aristotele teste.
Sic in Aulularia Plauti adolescenti crimen excusanti & dicenti:
Ignoscas mihi — quia vini atque amoris vitio feci. *Rt. alter.*
Homo audacissime, Cũ istácne te oratione huc ad me adire ausum impudens?
—nimis vile est vinũ atq; amor Si ebrio atq; amãti impunè facere quod lubeat licet. *Alter in Truculento dicit:* Mihi ignoscas, quòd animi impos vini vitio fecerim.
Rt. alter. Non places, in mutum culpam confers, quod nequit loqui.
Nam vinum, si fabulari posset, se defenderet.
Non vinum hominibus moderari, sed vino homines solent,
Qui quidem probi sunt: verùm qui improbus est, aquam si bibit.
Siue adeò caret temeto; tamen ab ingenio est improbus.
ἄλαλον μέθυσμα διαβαλεῖν πάνυ ῥάδιον. *A.*
Mutum calumniarier facile est merum.
οὐκ ἀκρατὸς σοῦ πλέον σὺ ἀκράτου ἄρχεο. *A.*
Non tu mero pareto sed tibi merum.

Pijaństwo do nierządu pobudká.

οἶνος ἀφροδίτης γάλα. *Athenæ.* Vinum lac Veneris.
Liber (.i. *Bacchus*) est armiger & hortator Veneris. *Apuleius.*
Vina parant animos Veneri. *Ouid.* Nox & amor. *Idem suprà proximè.*
Adde alia Terentij & Plauti ibidem allata.

Pijáństwo szkodliwe.

Intẽperantia bibendi & Herculaneus ac fatalis scyphus Alexandrũ condidit. *Senec.*
Vide similia exempla suprà sub Pełnić *posita. Lege & Horat. Oden 18. L. 1.*
οἶνος πινόμενος πουλὺς κακός. *Theognis.*
Vinum multum potatum malum est.
Lycurgus propter multa peccata ebriorum vites excidit. Plutarch. qui id improbat.
πολλάκις ἐν οἴνου κύμασιν τις ναυαγεῖ.
Sæpe in meri quis naufragatur fluctibus. W kuflu podczás kto vtonie.
Bacchus & argentum mutat mores sapientum. *Anonym. rhythmic.*

Alea, Vina, Venus, tribus his ſum factus egenus. *Idem.*

Quiſquis multa bibit, is tardè debita ſoluit. *Garner.*

Indi ſimias inebriant & ſic capiunt. Coruos autem venantur eſu herbæ Oenanthis (vini florem ſonat) Athenæus. Lege Martial. ep. 78. l. 6. de luſco potore. qui vetantibus medicis bibit & alterum qui reſtabat oculum amiſit. Huic quadrat illud Theodectis venerei apud Plutarch. Χαῖρε φίλον φῶς. Vale amicum lumen. *alij ad alia hoc accommodant.* οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀπέβαλλε. *Athenæ.*

Inſanire facit ſanos quoque copia vini.

Pijány bez piwá / bez winá.

Chłop z kárczmy idąc wykrzyka / choć máło ábo źle pił.

ἡ ἄοινος μέθη. *Plutarch.* Citra vinum ebrietas. *Sic Theophraſtus.* τὰ κουρεῖα ἄοινον μέθην *vocabat* .i. Tonſtrinas (*vbi garrulitas maximè locum habet*) ebrietatem ſine vino. Biéśiádá ſucha / bez trunku. Gdźie wßyſcy rzeſko gadáią / choć ſobie nie popiią.

Eſt etiam ebrietas affectata & ficta, *vt dictum alterum Polonicum habet.*

Ouid. etiam dicit: Ebrietas vt vera nocet ſic ficta iuuabit. *Sic enim ebrietas ab aliquibus fingitur aſtatè, vt de ſomno ſuprà dictum eſt, & noſtratibus ruſticanis familiare eſt fingere ebrietatem. De his dici poteſt:* Linceſtin vel Acidulam aquam bibit. *quæ inſtar vini temulentos facit. Plini.* Lynceſius amnis *idem facit, apud Ouidium.*

Pijány nic nie zátái. Pijánego mecżyć nie trzebá.

Kiedy śie piwo (wino) wzburzy / wßyſtko ná wierzch wynurzy.

Pełna / ná człowieká probá pewna.

Onerati mero quemadmodum non continent cibum vino redundante: ita ne ſecretum quidem, ſed quod ſuum alienumque eſt, pariter effundunt. *Seneca.*

Muſto dolia ipſa rumpuntur, &c. *Idem.*

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit. *Horat.*

Eandem, *inquit idem.* Subſequitur cæcus amor ſui Arcaniqúe fides prodiga.

Tunc aperit mentes æuo rariſſima noſtro
Simplicitas, artes excutiente deo.i. *Baccho. Ouidi.*
Arcanum demens detegit ebrietas. *Virgil. Catalect.*

Nullum ſecretum vbi regnat ebrietas. *Prouerb. SS. c. 31.*

Ebrietas & amor ſecreta prodit. *Seneca.* ἐν οἴνῳ ἀλήθεια. In vino veritas. οἶνος καὶ ἀλήθεια. *Athenæ.* Vinum & veritas. ſ. *eadem vel ſimul ſunt.*

Vulgò, Veritas vino attributa eſt. *Plin. De eodem Horat.*

Tu lene tormentum ingenio admoues Plerumque duro, tu ſapientium
Curas & arcanum iocoſo Conſilium retegis Lyæo. *Idem de eodem.*
Reges dicuntur multis vrgere culullis (*i. calicibus*)
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent.
An ſit amicitia dignus, *Videtur ſumpſiſſe è Platone, qui l. de Legib. dicit:*

ὅσω διαφέρει τὸ μετὰ παιδιᾶς τηνάλλως ἄνευ μισθοῦ ζημιώδους ἦθος ψυχῆς θεωρεῖν!
Quantò præstat ludendo & aliud agendo sine pretij iactura mores animi spectare! .i. *in compotatione. Persa quidam negauit opus esse tormento ad exquirendum verum, vino enim rectiùs elici. Erasmus. Ideo Lollio scribit Horat.*

Commissumque teges & vino tortus & ira.

οἶνος οὐκ ἔχει πηδάλια. *Athenæ.* Vinum caret gubernaculo, temone nautico.

οἶνος ἀνθρώποις δίοπτρον. *Alcæus.* Vinum hominibus speculum.

κάτοπτρον γὰρ εἴδους χαλκός ἐστ', οἶνος δὲ νοῦ. *Euripides.*

Speculum quidem est æs faciei, at mentis merum.

Ex ære enim, stanno, argento, ferro, lapide fiebant specula. Plini. Seneca. Plaut. Porrò speculum Martialis vocat Consilium formæ & Iudicem faciei. *Rhodiginus.* Artis oculū.

τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώσσης μεθύοντός ἐστι. *Plutarchus.*

Quod in corde sobrij, hoc in lingua ebrij est.

ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἴδριες ἄνδρες
γινώσκουσ', ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον. *Theognis.*

Aurum atque argentum sapiens cognoscit in igne,
Ast hominis vinum detegit ingenium.

οἴνου σε πλῆθος πολλ' ἀναγκάζει λαλεῖν,
ὅθεν μεθύοντάς φασι τ' ἀληθῆ λέγειν. *Athenæus.*

Vis multa vini, multa te cogit loqui; Proinde vera dicere aiunt ebrios.

οἶνος ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων ἦν ἀληθής. *Plato.*

Vinum & sine pueritia & cum pueritia veridicum est.

Vera dicit puer, insanus, ebrius, sopitus, amans, errans. *Ex Cic. Platone. Athenæ.*

οὐ μόνον γὰρ ὡς ἔοικεν ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. *Plato.*

Non solùm enim, vt dicitur, senex bis puer fit, sed & ebrius. *Idem Plato iubebat aliquando conuiuio lautiùs instructo, vinum iuuenibus largiùs dari, ad mores eorum ab inspectore obseruante, cognoscendos.*

Pijány ná wßyſtko przyzwoli / wßyſtko pochwali.

Quod de amore dixit Theocrit. ἔρωτι τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. .i. Amori quæ non sunt pulchra, pulchra videntur. *Idem de Ebrietate vel de ebrio dici posse censet Erasmus. Et affert ex Athenæo tale exemplum.*

Quidam ex conuiuis Anacharsidis dixit eidem: Vxorem admodum deformem habes. Cui ille: Prorsus, inquit, idem mihi videtur, sed, heus puer; Porrige poculum meracius, vt illam faciam formosam. Significans conuiuam illum hilarem factum omnia laudaturum.

— μεθύοντι τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. Ebrio non pulchra, pulchra videntur.

Pijány obiécnié / otrzeźwiawßy żáłuié.

ἐστὶ κεναὶ ὑποσχέσεις μεθυομένων. *A.*

Promissa cuncta temulentorum irrita.

Talis

Talis, Postumus Martialis l. 12. ep. 12. cui ille dicit:

Omnia promittis cùm tota nocte bibisti. Mane nihil præstas Postume, mane (bibe.

q. d. *Pocula te liberalem faciunt, bibe ergò vel manè & da liberaliter.* Obiecatés po piiánu / dźiś nie chceß dáć / piy poránu.

Idem l. 1. Ep. 28. castigat Procillum, quòd sibi ebrio se in crastinum inuitanti, crediderit.

Pijány śmiáły.

Vina parant animos faciuntque caloribus aptos. *Ouid.*

——— Ebrietas Spes iubet esse ratas, in prælia trudit inermes. *Horat.*

Idem amphoram vini vel Bacchum alloquens ait:

Tu spem reducis mentibus anxijs Viresque, & addis cornua pauperi.

θαρσαλέα δὲ παρὰ κρητῆρα φωνὰ γίνεται. *Pindar.*

Audax iuxta craterem vox efficitur.

Pijány wielomowny.

Fecundi calices, quem non fecêre disertum! *Horat.*

οἴνου καθόντος ἐπιπλέουσιν ἔπεα. *Herodotus.*

Vino subsidente (*in stomachum infuso*) supernatant verba.

Ad vinum disertus. *Cic. Plerumq; enim inter pocula diserti, ad causas serias inepti & elingues sunt. nempe aliud triclinium, aliud forum.*

Pilnieyße to niż owo. Pierwße to niż owo.

πρότερόν ἐστι τῆς πρώρας τὸ φυρᾶσαι. *Plutarch.* Panis confectio prorâ prior .i. *Priùs panis subigendus vel pinsendus est, quàm de prora agendum. Vel. nauigaturis commeatus priùs prouidendus, quàm prora obuertenda.* Hypera pede potior & prius arripienda. *Hypera, funis est antennæ cornua regens; pes, ima claui pars. Hinc apud Suidam:* ἀφεὶς τὴν ὑπέραν τὸν πόδα διώκεις. Omissa hypera pedem in sequeris .s. *præposterè & absurdè.* εἰς μὲν ὑπόδησιν τὸν δεξιὸν πόδα προπάρεχε, εἰς τὸ δὲ ποδόνιπτρον τὸν εὐώνυμον. *Pythagoras.* Priùs in calceum dextrum pedem pone, tum in peluim sinistrum .i. *priùs honesta vel vtilia aggredere, inutilia verò & iucunda posteriùs habe.*

Priùs apes abigendæ, deinde mel subtrahendum. *Agathias Græcus.*

Pictores ex facie & vultu vbi elucent mores seu indoles, imagines desumunt; reliquum corpus parùm curant. Plutarchus.

Pilność opáczna.

ἐλλείπομεν εἰς τὰ καλά, πλεονάζοντες τοῖς περιττοῖς. *Plutarch.* Deficimus circa pulchra vel honesta, redundantes in superuacaneis. Cum capiti mederi debeas, reduuiam curas. *Cic.* In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. *Ecclesiastici 3.* πάρεργον ὡς ἔργον, ἔργον ὡς πάρεργον. Superuacanea vt seria, seria ceu superuacanea .s. agere.

Simile. Opák wßystko. Przydátek nie stoi zá dátek. Robotá niepotrzebna.

Pilność wczesna być ma.

Nocere ſæpe nimiam diligentiam dixit *Plinius*.

Nimium vehementiùs offendit, quàm id quod videtur parum. *Cic.* Quædam etiam negligentia eſt diligens. *Idem.* Non amo nimiùm diligentes. *Africani dictum apud Cic. qui ſic reſpondit militi, qui ſe ideò à pugna abfuiſſe dixerat, quòd cuſtodiæ cauſa in caſtris remanſiſſet.*

ἐνίοτ' ἄμφιον ἐῦ' ἀμελῆ ἢ ἐπιμελῆ. *A*

Eſt vbi videri negligentem ſatius eſt.

Sedulitas autem ſtultè quem diligit, vrget. *Horat.*

ἐξ ὀφέων τὴν ἀνδρομάχην διασκευάζειν. *Nicephor. Calliſtus,* Ex anguibus Andromachen concinnare .i. *nimis ſtudioſè argumenta ad rem confirmandam vel ornamenta ad exornandam vndiq; colligere, vt ſit inſtar feminæ nimis ſplendidè exornatæ & altæ, qualis erat Andrcomaha, id quod tangit Iuuenal. Satyra 6.* Tot compagibus altum

Ædificat caput, Andromache à fronte videbis, &c.

Manum de tabula. *ſ. amoue. Cic. ait :* Heus tu, manum de tabula, magiſter adeſt citiùs quam putarâmus. *Alluſit ad Apellis pictoris dictum (cuius etiam meminit Plin.) qui Protogenem pictorem laudauit ; ſed nimiam diligentiam carpens addidit :* illum neſcire manum de tabula tollere. Vel acum tamdiu quærens inueniſſes. *Ex Plauto.* Putidum *apud Cic. eſt,* quod ob nimiam diligentiam ingratum inſuaue & affectatum eſt *Similiter & Seneca :* Quis enim, *inquit*, accuratè loquitur, niſi qui vult putidè loqui?

ἡ μικρολογία ἀψίκορον καὶ μακρολογίας αἴτιόν ἐστι. *Iſocrates.* Minuta diligentia faſtidioſa & prolixitatis cauſa eſt. *Affine*, Miárá. Co wczás. Odpocżynek.

Pilność wiele może.

Diligentia maximũ mediocris ingenij ſubſidium. *Seneca.* Qui inſtat, extundit. *Idem.*

τῆς ἐπιμελείας πάντα δοῦλα γίγνεται. *Antiphanes.*

Subigere cuncta diligentia aſſolet *Vel* Subiecta diligentiæ omnia ſeruiunt.

ἡ μελέτη τὸ πᾶν. *Cleobulus.* Cura, commentatio, exercitatio totum eſt.

πᾶν τὸ ζητούμενον ἁλωτὸν, ἐκφεύγει δὲ τὸ ἀμελούμενον. *Suidas* Omne quod inueſtigatur capitur, effugit quod negligitur.

ὀρθοῦσιν καὶ μᾶλλον ἐπωδίνουσι μέριμναι. *Archytas.*

Emendant & parturiunt magis (*meliùs*) omnia curæ.

τῶν πραγμάτων ἡ ψυχή ἐστ' ἐπιμέλεια. *A.*

Negotiorum eſt anima, dilgentia. *Ex Gallicis Garneri. vt & illud.*

Diligentia vincit omnia. πάντα νικᾷ ἐπιμέλεια.

Exſuperat cunctas ſolertia peruigil artes. *Idem Garner.*

In eandem ſententiam multa habet Cic. 2. de Oratore, vbi ſæpiùs repetit hanc vocem Diligentia. *Affine* Praca vſtáwicżna.

Pilnuy czásu. Znáy czás. Záwżdy bądź gotowy. Nie opuszczáy pogody. Lépay Tomku poki ná pomku.

——— Semper tibi pendeat hamus. *Ouid. tralatum à piscatoribus industriis.*
Virtus est, vbi occasio admonet dispicere. *Plaut.*
Vtcunque ventus est, exin velum vertitur. *Idem. potes dicere vertitor.*
— καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. *Hesiod.* Occasio vel tempus in omnibus optimum.
καλὸν δὲ καιροῦ παντὸς εἰδέναι μέτρον.
Res bella cuncti nosse temporis modum.
ἀρχομένου τε νότου καὶ λήγοντος βορέαο. *Aristot .s.* δεῖ πλεῖν: εὖ πλεῖν.
Cùm surgit notus & cessat boreas, nauigandum est, prospera est nauigatio.
Huc trahas illud Nazianzeni. κατὰ πάντα ἄνεμον λικμᾷν. Ad omnem ventum ventila
τὸ ἐνδόσιμον λαμβάνειν. *Synesius.* Arripienda occasio.
τῆς ὥρας ἐνδόσιμον ἐπιτηρεῖν. *Heliodor.* Oportuni temporis occasionem obseruato.
ἕως ἐστὶ καιρὸς ἀντιλήπτεον τῶν πραγμάτων. *Demosthen.* Dum occasio est arripienda sunt negotia.
τάχιστα καιρὸς μεταφέρει τὰ πράγματα. Occasio immutat statim negotia.
ἐντὸς ἑβδόμης. *Suidas s.* σελήνης. Intra septimam. s. lunam .i. *suo tempore. Athenis cautum erat, ne ante septimam lunam exercitus in hostem educeretur. Monet dictum, suo tempore negotia omnia aggrediendaa.*
Rem tibi quam tu scis aptam dimittere noli.
Fronte capillata pòst est Occasio calua. *Cato.*
πρᾶγμά σοι ὠφελέον καταλείπειν φεῦγε ἀνόιη,
πρόσθε κόμην φορέει καιρὸς, μετόπισθε φαλακρός. *Mylius.*
τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι. Vti foro *Terent. Tralatum à mercatoribus, qui non priùs vendunt suas merces, quàm pretium commune intelligant.*
Vtamur foro, & quod fors feret, æquo feramus animo. *Seneca.*
ζῇ, καῖε πῦρ. *Suidas.* Viuit (*Scintilla*) accende ignem. s. *antequam exstinguatur. docet statim arripiendam occasionem.*
Nam si huic occasioni tempus sese subduxerit,
Nunquam ædepol quadrigis albis indipiscet postea. *Plautus.*
καιρῷ λατρεύειν. *Phocylides.* Tempori seruiendum. *Vel*
Temporibus semper cautus seruire memento.
πείθου χελιδόνι: Obsequere hirundini. s. *ver nuncianti, & tempestiuè aggredere tua negotia.*
ἀπὸ καταδυομένης. *Suidas.* A subeunte naui portum. s. *mercem cape.*
Erasmus hoc dictum Suidæ malè interpretando ad suum sensum detorsit, quod vide rectè positum & Latinè redditum sub Lépiey tego zażyć co ma sámo zginąć. *Si tamen Erasmi dicto Latino uti voles per me licet, sed Græcum, aliud sonat.*
Hanc mercatorum industriam docet etiam Persius. dicens:

Tolle recens primus piper à sitiente camelo. *Nam primus emptor optima seligere potest, & viliùs emere antè quàm pretium crescat, quod in fine fit mercium: potest item omnia emere & propolam agere.*

χειμῶνος ὄφιν δεῖ τὸν ὄφιν ἀποκτεῖναι. *Cedrenus.* Hyeme serpentem oportet occidere. s. *gelu constrictum & fermè immobilem.*

Quando volunt, nequeunt, qui congrua tempora perdunt. *Garner.*

Prospera sors volucri corripienda manu. *Idem.*

Stultè lupus canem dimisit pollicentem se vbi pinguesceret rediturum. Vide suprà sub Pewnych rzéczy. *Affine* Łyká drzeć. Czás do káżdey rzéczy.

Pilnuy káżdy swego / zániechay cudzego.

Meam rem non cures, si rectè facies; num ego curo tuam? *Plautus.*

Curemus æquam vterque partem; tu alterum, ego autem alterum. *Terent.*

τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, δικαιοσύνη ἐστίν. *Plato.*

Res suas agere, & circa alienas non esse curiosum, iustitia est.

δεῖ τινὰ σκοπεύειν τὰ ἑαυτοῦ. *Herodot.* Inspicere sua quemque oportet.

γεγονὼς μάγειρος τὴν ἰατρικὴν ἄφες. *A.*

Mitte medicinam te coquum natum sciens. *Ex apologo Gabriæ de lupo percusso ab asino cuius medicus esse volebat.* *Affine* Przéstań ná swem.

Pilnuy sam záwße swego / nié spußczay śię ná drugiego.

Kto okiem nié doyrzy / mießkiem dołoży.

Rem tuam custodi. *Cato.* τὰ ὑπάρχοντα φρούρει. *Planudes.*

Hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm.

Ne quid exspectes amicos quod tute agere possies. *Ennius apud Gellium.*

Sibi quisque ruri metit. *Plaut.* Sibi quisque in iure cauet. *ICti.*

Ades tritico tuo dum molitur. *Gallorum dictum Garner.*

Affine Oko páńskie. Cudzerece. Cudze oko.

Pilny bárzo / ábo názbyt / robotnik / rzemieśnik.

Pilno / wytwornié wßystko czyni.

Manum tollere de tabula nescit. *instar Protogenis, vt suprà dictum est.*

Ad Aristophanis vel Cleanthis lucernam lucubrat. *Varro. Nam horum summa diligentia in lucubrando erat, vt & Epicteti suprà sub* Nié pomoże to nic.

τὸν λύχνον ὄζει τὰ πονήματα αὐτοῦ. Lychnum aut lucernam olent opera eius. *de Demosthenis enthymematibus id iactabatur. vt & illud.*

Plùs olei quàm vini consumit. *s. olei in lucubrando, vini in potando.* λυχνόβιος. *in Græcis est.* Ad vnguem castigat omnia. *Horat.* ἐξονυχίζει πάντα.

Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis
Partibus vt coëant, ne quid deliret amussis. *Virgil. Catalect.*

In quadrum redigere omnia. *Cic.* Ad perpendiculum exigere. *Idem.* Ad libellam & regulam exigere. *Plinius.* Ad amussim exigere. Ad æquilibrium æstimare. Librili perpendere. *Gellius.* Facta transacta omnia *Terent. i. nil omissum quod ad negotium bene conficiendum requirebatur. Vtitur Cic. Et ICti.*

Piosnká naprzyiemnieysza kázdemu / gdy go chwalą.

ἔπαινος ἑαυτοῦ ἄκουσμα ἥδιστον πάντος. *Xenophon.*
Laus propria omnium dulcissima auditio, vel auditu.
τοὺς ἐπαινοῦντας ἥδιον προσδέχονται πάντες τῶν ἐπιτιμώντων. *Demosthen.*
Laudantes omnibus gratiores sunt quàm reprehendentes.
At pulchrum est digito monstrari, & dicier: Hic est. *Persius.*
Themistocles, cùm ex eo quæreretur, quod acroama aut cuius vocem libentissimè audiret? respondit: Eius à quo sua virtus optimè prædicaretur. *Cic.*
Quem ego currum (*triumphalem*) aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? *Idem Cic. Catoni scripsit.* *Affine,* Milo gdy nas słucháią.

Pismo tácne.

—— Sane mea carmina Sexte Grammaticis placeant & sine Grammaticis .i. *sine interpretibus, quorum hoc munus est. Martial.*
Non opus est nostris —— Apolline libris. *Ex eodem.* οὐ δεῖται τοῦ Ἀπόλλωνος.

Pismo ábo pisánie trudne / szpétne.

Vix hoc Claranus aut Modestus (*Grammatici*) intelligat. *Ex Martiali.*
Non lectore tuis opus est at Apolline libris. *Idem Martialis.*
μηδὲ τὸν πύθιον διαγνῶναι ταῦτα νομίζω. *Athenæus.*
Ne Pythius quidem Apollo hæc intelligat, dignoscat arbitror.
Has non nisi Sybilla legerit. *Plaut. de epistola à muliere turpiter & vitiosè scripta. Item.* Has gallina scripsit. Pismo szpétne / do czytánia trudne. Iák kokoszy pogrzebáły.
Phauorinus apud Gellium adolescenti obscurè loquenti ob affectationem antiquitatis ait: Tu perinde quasi cum matre Euandri nunc loquare, sermone multis ab hinc annis iam desito veteris; quòd scire atque intelligere neminem vis quæ dicas. Nonné homo inepte abundè id consequereris tacens? &c. Viue ergo moribus præteritis, vere verbis præsentibus. *Plura si voles leges in 1. Tomo sub* Mowá trudna, *& hic sub* Trudna to gadká.

Pisczek ná skrypcé .s. nieprzyiemny.

καρικὴ μοῦσα. *Suidas.* Carica Musa seu cantilena. Zátosna piosnká.
καρικὸν μέλος. *Plato. Athenæ.* Caricum melos seu canticum.
καρικὰ αὐλήματα. *Aristophan.* Caricæ tibiæ, soni, cantus.
γίγγρα. *Polluci.* Est Tibia stridula & insuauis soni *apud Cares, cum qua funera deducebantur.* ἐπικήδεια ᾠδή. *Plato.* Funebris aut lugubris cantio.
Transfertur dictum Græcum ad ingratam orationem vt Polonicum ad intempestiuam hilaritatem.

tatem. *Sic Ecclesiastic. 22.* μουσικὰ ἐν πένθει ἄκαιρος διήγησις. *i.* Musica in luctu intempestiua seu (*vt vulgata editio habet*) importuna narratio. ἐν πενθοῦσι παίζειν, γελᾶν. *Demetr. Phaler* ∫. ἄκαιρόν ἐστι. *i.* Inter lugentes ludere, iocari, ridere, intempestiuum est.

οὐ νάβλα κωκυτοῖσιν οὐ λύρα φίλα. *Sophocles.*

Ingrata nabla, ingrata lugenti lyra.

μαριανδυνὸς θρηνητήρ. *Æschyl.* Mariandynus tibicen .∫. lugubre sonans. μυσιον ἐπιβοῶν. *Idem.* Mysiorum more inclamare, *qui vt & Phryges luctui apti.* *Simile illud:* Thuscus tibicen. *qui canebat cùm reus cadebatur. ex Athenæo.* *Nostri etiam de ingrato sermone vel cantu dicunt.* Iák w kiy trąbił.

Confer. Nam śię iák pißczek. &c. Prożno temu skrzypáć.

Pißczéle w miech / włożył / schowáł. Pan idźie. Mistrz idźie. Cyt. Kobus ná wroblé.

Dictum hoc quadrat in eum qui pudore vel timore perculsus, libertatem & licentiam in loquendo vel agendo comprimit.

Tum pietate grauem ac meritis si forte virum quem
Conspexêre, silent arrectisque auribus adstant:
Ille regit dictis animos & pectora mulcet. *Virg. de populo tumultuante cõpresso.*

ὥσπερ δμωίδες ἐν τῇσιν οἰκίῃσιν θορυβέοντες, καὶ στασιάζοντες, ὅταν ἐξαπιναίως αὐτοῖς ἡ δέσποινα ἐπιστῇ, πτοηθέντες ἐφησυχάζουσι. *Hippocrates.* Quemadmodum famulæ in domo tumultum & seditionem excitantes, cùm repente ipsis hera superuenit, pauidæ conquiescunt. κρέσσων δὲ καππαύσ' δίκαν τὰν πρόσθεν ἀνήρ. *Pindar.*

Potentior vir sedat præcedentem litem.

Quadrat & illud. Foras Cares &c. *sub* Piątek gośćie rozgániá. *Huc illa.* Negry quidem. Digito compesce labellum. Manum ad os apponere. *Cic. & talia posita suprà sub* Milczący. Milczeć.

Pißczy mi to w vßách. *Idem* Pámiętam to. *vel* Kráśnie śię o to. *Græci dicunt similiter.* ἔναυλόν μοι ἐστίν. ἔναυλον ἔχω. *Aristotel. Plutarch.* Sonat id mihi in auribus tibiæ instar.

ἡ φωνὴ τῶν ἀκουσθέντων ἔναυλος ἔτι. *Lucian.* Vox rerum auditarum adhuc mihi ceu à tibijs sonat. *Cicero etiam dixit.* Personare aures vocibus. *Et Horatij.*

Est mihi purgatam crebrò qui personet aurem.

Item. Angor animo de hac re. *Cic.*

Piy piwo iákiegoś náwárzył.

Túte hoc intristi, tibi omne est exedendum. *Terent.*

αὐτοὶ χελώνας ἐσθίεθ' οἵας εἵλετε.

Ipsi testudines edite qui eas cepistis. *Vel.*

Testudines qui prendidistis comedite.

Leniter, ex merito quicquid patiare, ferendum est. *Ouidi.*

Poteſt huc trahi & illud Plauti. Eodem poculo bibat ſenex.
Et illud vulgare Marſi & Eraſmi. Colo quod aptaſti, tibi ipſi nendum eſt.

Pareto legi quam quis ipſe ſanxerit. *Auſonius. ex IC. Sic* Zaleucus legem ſuam in adulteros latam, oculo amiſſo ſeruauit. *Æliano & Valer. Max. teſte.*

Affine, Sam ſobie winien.

Piy przedymaiac .i. oſtrożnie / ſkromno.

Βάκχου μέτρον ἄριστον. *Epigrammat.* Vini modus eſt optimus.

At ne quis modici tranſiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa, ſuper mero Debellata. *Horati.*
Si alia membra vino madeant, cor ſit ſaltem ſobrium.
Blitea & lutea eſt meretrix, niſi quæ ſapit in vino ad rem ſuam. *Plaut.*

Modus matulæ. *ſubaudi,* ſit, *vel* tenendus. *Varro. hæc namq; quantitatem potus oſtendit. quare non plùs bibatur, quam capere poſſit hoc vas moderatæ capacitatis.*

Præclarè Calliſthenes Philoſophus apud Plutarchum, cùm ingens poculum in conuiuio Alexandri, eodem nomine dictum, ordine ad ipſum perueniſſet, dixit: οὐ βούλομαι πιὼν Ἀλεξάνδρου Ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι. Nolo bibēs Alexandrũ (*poculũ*) Aſclepio (*medico*) indigere.

Non vinũ hominibus moderari, ſed vino homines ſolet, qui quidē probi ſunt. *Plaut.*

οἶνος πινόμενος πουλὺς, κακός· ἢν δέ τις αὐτὸν
πίνῃ ἐπισταμένως, οὐ κακὸς ἀλλ' ἀγαθός. *Theognis.*

Vinum potum multum malum: ſi verò quis illud
Bibat ſobriè, non malum ſed bonum eſt.

ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ. *Euſtathi.*
Fundo carens remouetur à menſis calix.

ἀπυθμένος κύλιξ ἐπὶ τραπέζης οὐ τίθεται. *Phaleræus. Idem dicit, præcipiens vt amoueantur à menſis pocula capacia, ebrietatis incitamenta, itemq; homines ebrioſi & garruli. Nam fundo carens calix duobus modis intelligitur, vel pertuſus in fundo qui nunquam impletur, & hic notat ebrium; vel pede baſiue circa fundum latiori, cui calix innititur, carens, ac proinde futilis, & hic garrulos ſignificat.*

Dionyſium (.i. *Bacchum*) æquore mergendum, *oraculo redditum eſſe ſcribit Rhodigin. Senſus ænigmatis erat:* Vinum aqua præſertim verò marina miſcendum eſſe, vt ſuauius & ſalubrius ſit, *quod etiam ſcribit Plini. Columel. Palladius. Et Varro.* Libero patri delphinos appingi ſolitos *ſcribit.*

Huc facit illud ex Epigrammate Meleagri de Baccho aut vino.

τοὔνεκα σὺν νύμφαις Βρόμιος φίλος· ἢν δέ νιν εἴργῃς
μίσγεσθαι λέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενος.

Proinde cum lymphis Bacchus gratus, ſi verò abſtinueris
Miſcere, recipies ignem ampliùs ardentem.

Quantùm verò vino addendum ſit aquæ, docet Heſiodus illo verſu.

τρὶς δ' ὕδατος προχέειν, τὸ δὲ τέτρατον ἱέμεν οἴνου.
Tres miſcebis aquæ partes, ſit quarta Lyæi.

Apud Athenæum item celebris est Senarius ille quem etiam habet Plautus.

ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα.

Vel quinque bibito, vel tria, at ne quatuor. *Hoc dicto monebant diluendum esse aqua vinum, sic vt ad duos cyathos vini vnus aqua adderetur, & ad quinq;, duo. Vnde & illud apud eundem Athenæum.* Χαῖρε πέντε καὶ δύο. Salue quinque & duo. *Quatuor autem cyathorum numero abstinebant prisca superstitione, credentes numeros impares meliores & ad omnia efficaciores esse. vt etiam Plinius scripsit. l. 28. c. 6. Adde Horatium qui ait:* Tribus aut nouem Miscentur cyathis pocula commodis. *Tres cyathi ad numerum Gratiarum spectant, Nouem ad numerum Musarum.*

Ter bibe vel toties ternos, sic mystica lex est. *Ausonius.*

Interpretatur illum Senarium Græcum & Plutarchus 3. Sympofiaco.

Aristophanes autem ex Mineruæ præscripto diuersum temperamentum vinis affert dicens: ἔγχεε πιεῖν κεκραμένον τρία καὶ δύο. Infunde ad bibendum miscens tria & duo. *.i. tres aquæ partes & duas vini. Lege si lubet apud Serarium in Librum Iudith, documenta aurea circa conuiuia, valetudini & conscientiæ vtilissima, & præsertim ad euitandam ebrietatem insignes industrias ac incitamenta.*

Affine, Skromnié zázywáy. Kostosky skromnié.

Piy źle / dopiieß śię lépßego.

πίνειν θέλων τὰ γλυκέα πῖνε τὰ πικρά. *A.*

Amara bibito si bibere dulcia cupis.

γεύσασθαι γλυκέων θεμιτὸς ὁ τὰ δριμέα γεύσας. *A.*

Dulcibus ille frui dignus, qui exsorpsit amara.

Apologus est vulgaris de Vulpe quæ Lupo ostendit in piscina Lunæ effigiem dicens esse suauem placentam, quare, Bibe, *inquit*, aquam & placenta frueris. *Epimythion.*

λυπηρὰ τλῆθ', ὥστε ἀπολαύειν ἡδέων. *A.*

Tolera molesta, si frui iucunda vis. V. Kto nié skosztował złego. &c.

Płáć / nié płacz. Płáćić tu nié płakáć trzébá.

Nisi tu illi drachmis (al. *dacrumis pro lacrymis priscè*) fleueris argenteis. &c.

Non pluris refert, quàm si imbrem in cribrum geras. *Plaut.*

δραχμαῖσι κλαίειν ἀργυρέαισιν χρεών. *A.*

Drachmis oportet lacrymari argenteis.

Semper tu ad me cum argentata accedito querimonia,

Nam istoc quod nunc lamentare, non esse argentum tibi,

Apud nouercam querere. *Idem.* Dicta non sonant. *Idem.* *Dic aptiùs.*

Lacrymæ non sonant. *s. instar argenti aut æris.*

οὐκ ἠχεῖ τὰ δάκρυα εἰ μὴ ἀργυρᾶ. *A.*

Argenteæ nisi lacrymæ sint non sonant.

οὐκ ἔστι τιμὴ δακρύμασιν εἰ μὴ ἀργυροῖς. *A.*

Argenteæ ni sint lacrymæ, pretio carent.

αὐθότεν κατάβαλε. *Plato.* Hîc depone. *Vel* αὐτοῦ κατάβαλε *Athenæ.* Hoc ipso loco depone .i. *præsentem pecuniam numera. Erasm.* A te vel indidem numera. *Canterus. qui etiam* Teipsum inspice, *explicat.*

Płácz iálowy zmyślony. Płácze choć mu śię nie chce. Płácze gdy kto pátrzy.

κροκοδείλου δάκρυα. *Photius.* Crocodili lacrymæ. *de lacrymis fictis, vel de eo qui simulat sibi dolere malum quod alteri intulit vel molitur. Nam crocodilus lacrymatur deuoraturus hominem. quanquam id alij aliter narrant.*

περὶ τὸν μητρυιῆς τάφον δακρύει. Ad nouercæ tumulum lacrymatur.

Lacrymæ nec cessant nec fluunt vnquam tam turpiter quàm cùm finguntur. *Seneca.*

Hæredis fletus sub persona risus est. *P. Syrus. Lege Martial. l. 1. ep. 34.*

Quò non ars penetrat? Discunt lacrymare decenter,
Quoq; volunt plorant tempore quoq; modo. *Ouid. de feminis.*
Vt flerent oculos erudière suos. *Idem.*

Credidimus lacrymis. an & hæ simulare docentur?
Hæ quoque habent artes, quaque iubentur eunt. *Idem.*
Et fletum inuitis ducere luminibus. *Propertius.*

Præficarum lacrymæ. *pro fictis. de quibus sic Lucil.* Mercede quæ
Conductæ flent alieno in funere præficæ
Multò & capillos scindunt & clamant magis. *Et Horatius.*
Vt quæ conductæ plorant in funere, dicunt
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo — *Simile illud Diogeniani.*

μεγαρέων δάκρυα. Lacrymæ Megarensium virginum, *quas complures Clytius Megarensis ad deplorandum funus filiæ suæ Corinthum miserat.*

Aliter id explicat Suidas dicens: apud Megarenses fuisse allij magnam copiam, quo confricato lacrymæ subitò excitantur. Vnde & illud.

σκορόδων ὠσφρήσατο. *Aristophan.* Allium olfecit. *Item.* κρομμύων ὀσφραίνεσθαι. *&* κρόμμυα ἐσθίειν *apud eundem.* Cepas odorari. Cepas edere. *de lacrymis coactis. Simile his dictum formare licet ex Columella .s.* Sinapi lacessiuit. *Columel. sic habet:*

Seque lacessenti fletum factura sinapis.

κλαυσίγελως *Athenæo.* Ficte flens cum risu. *Luctum funebrem nimium & superstitiosum ridet Lucianus lib. de Luctu. Affine,* Dźiedźicowi płáczącemu nie wierz.

Płácz rychło vsycháie.

Lacryma nil citiùs arescit. *Apollonius Rhetor apud Ciceronem.*

οὐδὲν θᾶττον δακρύματος ξηραίνεται. *A.*
Arescere nihil lacrymis citiùs solet.

Płácz rzecz ludzka.

—— Mollissima corda Humano generi dare se natura fatetur

Quæ

Quæ lacrymas dedit. hæc noſtri pars intima ſenſus. *Iuuenal.*
Naturæ imperio gemimus, cùm funus adultæ Virginis occurrit. *Idem.*
Et lacrymæ proſunt, lacrymis adamanta mouebis. *Ouidius.*
Lumina, quod potuit, lacrymis impleuit obortis. *Idem.*
Homini illico lacrumæ cadunt, quaſi puero, præ gaudio. *Terent.*
Apud eundem ſenex bona de filio audiens ait: Oh, lacrymo gaudio.
——— ἀγαθοὶ δ' ἀριδάκρυες ἄνδρες *Zenodot.* Boni viri lacrymabiles.
Cùm M. Antonius fleret educatorem ſuum mortuum & ab aulicis ab officio pietatis reuocaretur, Antonius Pius Imp. dixit: Permittite illi vt homo ſit (.i. *vt fleat*) neque enim vel Philoſophia, vel Imperium tollit affectus. *Capitolinus.*
Primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans. *Sapientiæ c. 7. Obſeruatum ait Philippus de Berlaymont. à non paucis, infantes mox natos plorantes, qui mares ſunt, denſiori voce ſonare* A; *qui verò feminæ* E, *vt illi Adæ, hæ autem* Euæ *ſe poſteros fateantur. Brutis etiam multi fletum attribuunt. Equis Homerus. Virgil. Sueton. Plin. Iſidorus. Canibus Oppian. Q. Calaber. Leonibus Plini. Lucreti. & aliis alij, ſed id impropriè & pòëtice adulatoriè prodigioſè ficte, certè longè diuerſo ab humano fletu.*

Płacz żeńſki niewieśćia.

Didicêre flere feminæ in mendacium. *P. Syrus. Vel vt Eraſm. legit.*
Dediſcere flere feminam, eſt mendacium. *Sed eodem tendit.*
Nam lacrymis ſtruit inſidias dum femina plorat. *Cato.*
ἀνδρὶ γυνὴ κλαίουσα λόχον δολόεντα φυτεύει. *Mylius.*
Vberibus ſemper lacrymis, ſemperque paratis
In ſtatione ſua, atq; expectantibus illâ. Quo iubeat manare modo. *Iuuenal.*
Néue puellarum lacrymis moueare caueto,
Vt flerent oculos erudiêre ſuos. *Ouid.* Quoq; volunt plorant tempore (quoq; modo *Idem.*
Hæc verba (*tua irata*) me hercule vna falſa lacrymula.
Quam oculos terendo vix vi expreſſerit: reſtinguet. ſ. *femina. Terent.*
Sic fecit Dalila Samſoni Iudicum c. 14. Præter lacrymas habent alia arma feminæ.
ἡ γλῶττα, καὶ εἶδος καὶ δάκρυ, ὅπλα θηλικά. *A.*
Sunt lingua, forma, lacrymæ; arma feminæ.
Lyciorum legiſlator præcepit ſuis vt in luctu veſte muliebri vterentur, indicans luctum rem muliebrem eſſe. *E Plutarch.*

Płacz w nieſzcżeśćiu niepożytecżny. Rády nie płácżu w przygodźie trzébá.

Nam ſi lamentis alleuaretur dolor, Longoq; fletu minueretur miſeria,
Tū turpe lacrymis indulgere nō foret, Fractaq; voce diuûm obteſtarier idem.
Tabifica donec pectore excesſet lues: Nūc hæc neq; hilū de dolore detrahūt,
Potiuſq; cumulum miſerijs adijciunt mali. Et indecoram mentis mollitiem arguunt. *Accius*
οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο. *Homer.*
Nulla eſt vtilitas miſerabilis ploratus.
εἰ τὰ δάκρυ' ἡμῖν τῶν κακῶν ἦν φάρμακον,

ἀεί θ' ὁ κλαύσας τȣ̃ πονεῖν ἐπαύετο,
ἠλλαττόμεσθ' ἂν δάκρυα διδόντες χρυσόν.
νυνὶ δὲ τὰ πάντα πράγματ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν
ἐάν τε κλάῃς ἄν τε μὴ, πορεύεται. &c. *Philemon.*
Si lacrymæ nobis pharmacum malorum eſſent,
Commutaremus vel mercaremur lacrymas dantes aurum;
Nunc omnia eadem via, ſiue fleas, ſiue non, eunt &c. *Vel vt Trabeas.*]
Here ſi querelis, eiulatu, fletibus. Medicina fieret miſerijs mortalium;
Auro parandæ lacrymæ contrà forent.
Nunc hæc ad imminuenda mala non plùs valent,
Quam nænia præficæ ad excitandos mortuos.
Res turbidæ conſilium non fletum expetunt. *Idem Græcè accipe.*
βȣλὴν ὀχληρὰ πράγματ', ȣ̓ δακρυ' ἐνδέεί. *A.*
Vbi remedium deficit, Planctus tuus nil proficit. *Garner.*

Płacze ledá o co. by mu palec zakrzywił.

Paſſerem mortuum fleuit Clodia ſeu Lesbia Catulli. *de qua ille ſic:*
O miſelle paſſer! Tua nunc opera meæ puellæ
Flendo turgiduli rubent ocelli, *De eadem Iuuenal.* Cuius
Turbauit nitidos exſtinctus paſſer ocellos.
Craſſus Romanus murænam mortuam fleuit. *Ælian.*
Fidus Cornelius cùm eum in Senatu Struthiocamelum depilatum Corbulo dixiſſet fleuit.
Seneca. Offendimur ſi quis ſermonem noſtrum imitatur, ſi quis inceſſum aut vitium aliquod corporis aut linguæ exprimit. &c. *Idem.*
Puerile eſt flere ob minimas moleſtias. *Hinc Horatius de ſe.*
An ſi quis atro dente me petiuerit Inultus vt flebo puer?

Płakáć mi każeſz / á ſam ſie ſmieieſz.

Jeśli ſam nie wydaſz płáczu / nie poruſzyſz go w ſłucháczu.
——Si vis me flere, dolendum eſt Primùm ipſi tibi, tunc tua me infortunia (lædent. *Horat.*
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent Equites peditesque cachinnum. *Idem.*
——Triſtia mœſtum Vultum verba decent. *Idem.*
Multa de his Rhetores præcipiunt. vt Cicer. 2. de Orat. Et Ariſtotel. qui lib. 3. Rhetoric. ait: Συνομοιοπαθεῖ ἀεὶ ὁ ἀκȣ́ων τῷ παθητικῶς λέγοντι. Similiter ſemper afficitur auditor, ei qui cum affectu dicit. *Plura idem. L. 2. c. 8. de Commiſeratione.*

Płakáć nie może / Twárdy do płáczu. Ják z kámienia łzá nie kánie.

In Pſeudolo Plauti adoleſcens luxu perditus lamentans ob æris inopiam ſeruo dicit:
CA. Quin fles .ſ. *mecum.* PS. Pumiceos oculos habeo, non queo
Lacrymam exorare vt exſpuant vnam modò.
CA. Quid ita? PS. Genus noſtrum ſemper ſiccoculum fuit. ξηρόφθαλμος:

Poteſt huc trahi ex eiuſdem Aulularia illud: Pumex non æquè eſt aridus atque hic. *Sed ille de parco ſene dixit.*

κρόμμυα αὐτὸν δεῖ ἐσθίειν, ἢ ὀσφραίνεσθαι. *ex Ariſtophane.* Cepas vel allium edere vel olfacere illum opus eſt .ſ. *vt fleat.*

Plécieß. Plécie iák ná mekách. Snitoc śię coś. Márzy mu śię. Plotkáś.

Tricas Tellenas conduplicas. *Arnobi & Varro. à Telleno quodam nugatore qui & verſificator ineptus & tibicen inſulſus erat.* ᾄδεις τὰ Τέλληνος .ſ. παίγνια. Cane Tellenis ludicra. Id quod neque eſt, neque fuit, neque futurum eſt mihi prædicas. *Plaut.* Quæ neque fieri poſſunt, neque fando vnquam accepit quiſquam, profers. *Idem,*

Nugas theatri, verba quæ in Comœdijs
Solent lenoni dici, quæ pueri ſciunt .ſ. narras. *Idem.*

Deliramenta loqueris, *Idem.* Inanilogus es. *Idem.* Nugas blatis .i. *blateras. Idem.* Interdum ineptè ſtultus es. *Idem* Vigilans ſomniat. *Plaut.*

ὀνείρατά μοι λέγεις. *Lucianus.* Somnia mihi narras. *Plaut. Terentius.*

ὀνειροπολεῖ καθεύδων. Somniat vel diuinat dormiens.

Cantherino ritu adſtans ſomniat. *Plaut.* .i. *nugatur, delirat.*

Nam equi & præſertim cantherij ſomniant, ſtantesq; dormiunt. Rhodigin. ex Ariſtotele.

ἀδολέσχης ὁ τῆς νυκτὸς εἶδεν ἐνύπνιον τοῦτο διηγεῖται. *Theophraſt.*

Nugator quod noctu vidit ſomnium narrat. *Thraſimedes auctore Plutarcho Theopompo & Tertulliano nunquam ſomniauit. & Atlantes teſte Herodoto, Plinio, Tertulliano.*

ζιβυλλιᾷν. *Ariſtoph. Cic. eſt more ſenum delirare, nam Sibylla annoſa erat, (non vaticinari vt alij exponunt) Magius.*

ἑαυτῷ ὀνειροπολεῖ. Sibi ipſe ſomnia interpretatur.

ὀρέστου ὄνειρον διηγῇ. *Galen.* Oreſtis ſomnium enarras.

εἶτα ἐξηγειρόμην. *Ariſtophan.* Deinde expergiſcebar. *Vſurpamus hoc cùm quis aliquid incredibile narrauit. Significat enim vana & ſomnio ſimilia fuiſſe quæ relata ſunt. quo modo noſtri dicunt.* **Cáłá bayká.** *Huic Ariſtophanis dicto Eraſmus vult ſimile eſſe illud Ciceronis.* Ille diſceſſit, ego ſomno ſolutus ſum. *Sed dictum Ciceronis ſeu Scipionis apud Cic. eſt poſitum poſt relatum verum ſomnium, in quo non fabuloſa, vt vult Eraſmus, ſed ex mente Cic. vera & ſeria de immortalitate animorum & futura vita poſt mortem (eſto admiſtis Platonicis cœlorum concentibus) grauiter & prudenter referuntur. Poteſt tamen huc trahi.* ἀδολεσχεῖν καὶ ἀεροβατεῖν. *Xenophon.* Nugari ſeu garrire & aërem metiri.

καινὸς οὗτος παλαίφατος. *Athenæ. de coquo glorioſo (qualis in Pſeudolo Plauti.)* Nouus iſte Palæphatus. **Plotká.** *Nam vetus Palæphatus ſcripſit fabuloſas narrationes & de rebus incredibilibus. Talis eſt apud Lucianum Vera hiſtoria fabuloſiſſimis nugis refertiſſima.* πολιαῖς ὅμοια μυθολογεύεις. *Nazianzen.* Caniciei ſimilia fabularis .i. qualia ſolent ſenes.

γραώδη, ὡς φασὶ, μυθάρια. Aniles infert fabellas. *Olympiodor. de Platone.*

σοφίζεσθαι τὸ ἓν τρία ποιῶν *Vlpian. Rhetor.* Argutatur ex vno tria faciens. Pléćię.
τραγελάφους πλάττει. *Aristophanes.* Tragelaphos, hircoceruos fingit.
Quisquilias volantis venti spolia memoras. *Cæcilius.* λῆρον ληρεῖς. Nugas nugaris.

ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. *Homer.*
Plurima narrabat figmenta simillima veris.

In Plauti Rudente multa talia dicta simul congeruntur, vbi piscator qui perdita reperit, agit de heuretro cum domino rerum perditarum, hoc modo.

Pi. Quid dare velis, qui istæc tibi inuestiget indicétque?
Eloquere properè celeriter. D. Nummos trecentos. P. Tricas.
D. Quadringentos. P. Tramas putridas. D. Quingentos. P. Cassam glandem.
D. Sexcentos. P. Curculiunculos minutos fabulare.
D. Dabo septingentos. P. Os calet tibi, num git frigefactas?
D. Mille dabo nummos. P. Somnias. D. Nihil addo abi. P. Igitur audi.
Si hercle abiero hinc, hîc nō ero. D. Vin' centū & mille. P. Dormis. &c.

Campas dicis .i. *nugaris. apud eundem aliquoties legit Taubman. Scagil. Longolius. Palmer. eo modo campas .i. erucas, quo suprà idem dixit Curculiunculos.* *Affine,* Plotki.

Płodność wielka / ábo vstáwiczna.

βοίδιον βασιλικὸν. *Diogenian.* Bucula regia. *quæ sex eodem partu vitulos edidit Ptolomæo iuni. regnante.* Lepus superfætans. ὁ λαγὼς ἐπικυέων. V. Jedno schodźi.
Gallina item & Ouum, *Symbola sunt fæcunditatis apud Pierium, vtpote quæ aliquando singulis diebus bina & trina oua edunt. quin repertam ait gallinam, quæ vno partu 18 oua edidit, ex quorum singulis binos pullos incubando exclusit.*
Idem, Sinapi fæcundissimam *docet, & ex SS. libris clarum est.*

Płonne ábo nie trwáłe rzeczy.

ὑπηνέμια ᾠά. *Aristophan.* Subuentanea oua. ζεφύρια. *eadem.* (*Plaut.*
ἀνεμοφόρητα. *Cic.* res leues, inanes, quæ vento arripiuntur. Flocci. Tramæ putridę.
Pappi volantes. Fila araneæ. *Lucret.* ἱστὸς ἀράχνης. *Theodoret.* Tela araneæ.
κυπαρίττου καρπός. *Theophrast.* Cyparissi fructus. *qui exilis est inelegans & dilabidus. Plinius.* Fumus. Somnium. τὸ καπνὸν καὶ ὄνειρον καὶ ἄνθος χλόης .i. Fumum, somnium, florem herbæ *vocat Nazianzen.* vitam hominis.
κεράμειος πλοῦτος. *Diogenian.* Figuli opes. τενέδιος κέραμος. *Dio Chrysost.*
Tenedium fictile. *quod admodum fragile est.*
Nebulæ in pariete. *Ausoni.* Fumi vmbra. *infrà.*

Plotká / ktory ledá co mowi.

ἔμπορος λήρων : λόγων ὑποκριτής. *Athenæus.* Nugarum institor. Sermonum mimus. οἱ ποιηταὶ λῆρός εἰσιν *Athen.* Poëtæ sunt nugæ .i. nugatores.
Vide & Pléćiec.

Plotki, bayki. Plotki to ſą.

Vanæ ſpecies. Ægri ſomnia. *Horati.* Ægroti ſomnia. *Perſi.*
τυφλὸν ὄνειρον. Cæcum ſomnium. Vigilantium ſomnia. *Quintilian.*
πάντα ἐκεῖνα ὑπηνέμια ὀνείρατα καὶ ἐπῶν σκιαί. *Lucian.* Omnia illa ſubuentanea ſomnia ſunt & verborum vmbræ. ἄϐυδος *vel* ἄϐυδος φλυαρία. *Suidas.* Abydus *vel* Abydenæ nugæ. *quia tum iam ea ciuitas olim celebris frigebat.* Lamiæ turres *Tertul.* Iberæ næniæ. *Hieronym. à gente maleficiis dedita, vel aurifero Tago fabuloſo.* Siculæ gerræ vel nugæ. *Auſoni.* *Nam Siculi olim dicaces & vani.* Apinæ, tricæque *Martial.* Nugæ theatri. Germanæ gerræ. Perſolæ nugæ. *Plaut.* Scholica nugalia. *Gellius.* Cantilena è ſcholis *Cic.* Nebulæ in pariete. *Auſonius.* παλαιφάτου ἄπιστα. Palæphati incredibilia. Palæphatia papyrus. *Rhodigin.* i. *liber fabuloſa & incredibilia continens.* Luciani Vera hiſtoria *ſuprà.* καπνοῦ σκιά. *Sophocles.* Fumi vmbra. Tramæ putridæ. *Plaut.*
ἀλκινόου ἀπόλογος. *Ariſtotel.* Alcinoi apologus. *ſcriptor quidam fabuloſus fuit.*
τοῦ ταντάλου κῆποι, ὡς ὄντες οὐκ εἰσί. *Philoſtratus.*
Tantali horti, qui videntur eſſe & non ſunt.
τὰ μιλησιακά. *Ariſtides.* Fabulæ Mileſiæ. *Capella.*
Res vel narratio è Metamorphoſi *Ouidij aut* ex Vera hiſtoria Luciani deprompta, vel illi addenda. γραῶν ὕθλος. *Plato.* Anicularum deliramenta.
τὰ ἐν ᾅδου. *Ariſtarchus.* Quæ apud inferos. *ſ. finguntur eſſe cùm non ſint.* *Sic Horatius. & Perſius. manes vocat fabulam.* *De infernis multa & ſæpe habent ethnici, præſertim Pòëtæ, Lucret. Plautus. Virgil. Seneca Tragicus, Horatius, & alij, ſed inconſtanter de his loquuntur, etiam Philoſophi, vt Cic. in Tuſcul. In Verrem, Pro Cluentio autem ineptias & fabulas eſſe ait, quæ de inferis dicuntur. Deniq; Seneca.* Illa quâ nobis faciunt inferos terribiles, fabula eſt. Luſerunt ita Poëtæ & vanis nos agitauerunt terroribus. φοινικικὸν ψεῦσμα. *Strabo.* Phœnicium figmentum vel mendacium, *à Phœnicibus mercaturæ deditis vel à Cadmi Phœnicis fabula.* *Affine,* Pleciuſ.

Plugáſtwo záſtárzáłe nie záraz wychędożyß.

τοῦ αὐγίου βουστασίαν ἐκκαθαίρειν ἐπίπονον. *Ex Luciano & Nazianz.*
Augiæ ſtabulum expurgare operoſum eſt.
In Epigram. Græcis. Augiæ ſtabulum repurgatum recenſetur inter labores Herculis, vtpote in quo tria millia boum pluribus annis ſtabulabantur. *Et Seneca.* Maluiſſes, inquit, cloacas Augiæ purgare, multò plùs ego ſtercoris exhauſi.

Plwáć niebyczáyny.

ψεκὰς ἡ δρόσος. Pſecas aut ros cadit. *In crebrò exſpuentes. vel in eos qui inter loquendum cum aliquo, eum ſaliua aſpergunt. qualis fuit Antimachus Lyricus Pòëta.*
σιαλοχος, *is Græcis .i. ſaliua fluens.* Sliniak.

Pobudźić kogo do czego. Podußczáć. Podżegáć.

Subdere faces ad ſtudia dicendi. *Quintilian.*
Flagrantibus iam militum animis faces addiderat. *Tacitus.*
ἡ πονηρία πλοῦτον λαμβάνουσα μέγιστον ἀνάπτει πυρσόν. *Theodoret.* Nequitia opes nacta maximam facem ſuccendit. Dolorum faces admouere. *Cic.*

Pocáłuieß ábo pocátowáł nożki.

Ruſſi dicunt. Zayko łápki liżet / gdy vtecżet. Záiac łápki liże / gdy vćiecże.
Senſus eſt. Fuga vel pedum beneficio periculum inſtans euaſit.
Gratulatus ſibi eſt bonos ſe habere pedes. Pedibus ſe debere ſalutem faſſus eſt.
Gratias egit pedibus quòd ſaluus euaſerit. *Loquitur ſic Seneca.*
Gratias mihi ago, *inquit*, dicimus, cùm laudamus nos & factum noſtrum comprobamus. *Item.* Gratiam habeo ſenectuti &c. Debeo hoc ſuburbano meo. &c. *Simile illud Habacuc 1.* Immolabit ſagenæ ſuæ & ſacrificabit reti ſuo .ſ. *ob victoriam proſperam. de Rege Chaldæo loquitur.*
Sed & oſculari pedes *hic vſurpare liceat.* *Nam Cic. dixit:* Iuriſprudentiam tanquam filiam oſcularis tuam .i. *amas & caram habes.*
Sic & καταφιλέω. apud Xenophontem. οὐκ ἔχουσα πῶς ἔτι ἄλλως ἀσπάσαιτο αὐτὸν, κατεφίλησε τὸν δίφρον. .i. Non habens quomodo ampliùs aliter amplecteretur illum, oſculata eſt currum. *Plutarchus loquens de homine garrulo odioſo addit:* πόδες δὴ κἀνθ' ἡμιώλια τοι κατὰ τὸν Ἀρχίλοχον. .i. Qua in re ſummus honor debetur, iuxta Archilochum pedibus .ſ. *quibus cùm effugere licet. Adiungit dictum Ariſtotelis, qui garrulo varius quæſtionibus ſe vexanti, inculcantiq́;* *Nónne hoc eſt mirum Ariſtoteles? reſpondit:* οὐ τοῦτο θαυμαστὸν, ἀλλ' εἴ τις πόδας ἔχων σε ὑπομένει. Non hoc admirabile eſt, ſed ſi quis pedes habens te ſuſtinet.
Sed hoc ad Nie moge ná co pátrzyć *meliùs referes.*

ἐλάφοιο λαγόιο θ' οἱ πόδες σωτηρία. *A.*
Cerui atque leporis certa ſunt pedes ſalus.

Pochlebcá. & Pochlebcá wßyſtko chwali. Pochlebcá z ſtráwy ſłużY.

Chreſtologus. *Tertullian, Auſoni.* χρηστολόγος .i. blandiloquus.
—Qui ſemper & omni Nocte dieque poteſt alienum ſumere vultum. *Iuuenal.*
οἱ Σοφοκλεῖς. Laudicœnæ vel Laudiceni. *Plini. iun. qui laudant aliquem ob cœnam. Conducti auditores qui recitanti ſua ſcripta Poëtæ acclamabant, Magnum* Σοφός. *ſeu* σοφὸν ἐκάλουν. *ſapientem vocabant.*
γλωσσογάστωρ. *Polluci.* Lingua victum ventri parans.
In aurem laudat omnes ſemper. *Ex Martial. epigr. 9. l. 1.*
Adulatores *Seneca appellat* dominorum ſuorum arriſores & arroſores.
ὦ πλεῖον ἵλαος αἱμύλης ἀλώπεκος. O plùs beneuole blandulâ vulpecula.
Symbolum adulatoris eſt Simia. Hyæna. Muſca. Speculum. Heliotropium. Apis cui mel in ore, in cauda ſpiculum. Vmbra. Mel venenatum. *In Hieroglyphicis*

glyphicis Anonymi: ex Plutarcho. Plinio. Stobæo. Lipsio. &c. *Item.* μυιοσόβη. Flabellum quo muscæ abiguntur. *Vel* adulator ipse, qui muscas abigere, solet. κόλακός ἐστιν ἀπὸ τ̃ ἱματίου ἀφελεῖν κροκύδα. *Theophrast.* Adulatoris est è veste (*alterius*) floccos demere. καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ προσκεφάλαια τ̃ παιδὸς ἀφελόμενον αὐτὸν ὑποστρῶσαι. *Idem.* Et in theatro puluillos famulo ereptos ipse substernit (*ei cui adulatur.*) *Plura talia habet idem de Adulatore Character. c. 2.*

Lucianus item in Timone egregiam adulatoris effigiem expressit in Demadis persona. qui post multa alia dicit Timoni, se filio suo nomen Timonis imposuisse. Cui Timon. atqui nec vxorem duxisti. ℞t. *ille. sed ducam & filium habebo. Deinde multa ad laudem Timonis illo mentiente.* ℞t. *Timon hæc non feci, istic non fui. &c. ille verò: quid tum? facies posteà additq́. Modestè tu de te loqueris, nos ingrati essemus nisi meminissemus.*

ὑπὸ μάλης ἔχει κολακείαν. *Idem Lucian.* Sub alis gestat adulationem. *Nam Sub alis sentitur titillatio cui adulatio similis.* *Coruus item albus adulatoris typus, quales in Islandia scribit nasci Olaus M. qui tamen naturam nigri retinet.* Chamæleon *quoq́ qui teste Plutarcho* omnes colores imitari & exprimere potest, albo excepto. *Et adulator verum dicere non solet. De Chamæleonte Ouidi.*

Protinus adsimulat tetigit quoscunque colores.

λέμβος: Lembus. *apud Athenæum dicitur* parasitus, *quia is mensas vt scapha onerariam sequitur.* Luna piscis, *lunam cælestem æmulatur, ista crescente, ille crescit; plena, plenus est; decrescente, decrescit; silente, euanescit. Ælian.*

Assentiendum est quicquid hic mentibitur. *Vox assentatoris. Plaut.*

Bene res geritur, assentibor quicquid dicet. *Eiusdem.*

Chirosophus *assentator Dionysij cùm eundem ridentem cum suis familiaribus à longe stans videret, ipsemet quoq́ effusè risit; & causam risus rogatus respondit:* Credidi digna esse risu, quæ rex cum suis rideret.

ἀξία ἡ κύων τ̃ βρώματος. *Suidas.* Digna canis cibo.

Canis adulatoris symbolum. Nam eos heris gannitu vocis adulari, *ait Lucret. Et Nonius, adulationem canum propriam esse scribit. Cicero item ait:* Canum amans dominorum adulatio. *Græcis id est* σαίνειν *.i. caudam adulando mouere. Apud Varronem l. 2. de Re Rustica,* Canes Actæonis *qui dominum suum deuorârunt quidam interpretantur adulatores & seruos inutiles. quia alibi idem ait:* Crede mihi plures dominos comedêre serui quàm canes. *Pediculi mortuorum corpora deserunt, & adulatores diuitem exhaustum. E Plutarcho.*

Qui coràm in os te laudat, insidias struit. *Faërnus.*

πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. *Aristotel.* Multa mentiuntur cantores, poëtæ. *& qui ad gratiam & oblectationem omnia faciunt & dicunt, vt adulatores.*

Adulatoris verba apud Horat. sunt: Pulchrè, benè, rectè. *Apud Persium:* Euge, beatè. *Apud Martialem:* Effetè, grauiter, citò, nequiter, euge, beatè.

De eodem Iuuenal. sic. Rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas conspexit amici,
Nec dolet; igniculum brumæ si tempore poscas,

Accipit endromidem : si dixeris, æstuo, sudat. *Talis Chirosophus suprà.*
Plaut. de simili seruo. Proinde vt herus est, item ipse est, vultum (*suum*) è vultu (*herili*) comparat (*fingit.*) *Egregiè Gnatho Terentij in eandem sententiam,*

Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt,
Nec sunt : hos consector ; hisce ego non paro me, vt rideant,
Sed his vltrò arrideo, & eorum ingenia admiror, simul
Quicquid dicunt, laudo : id rursum si negant, laudo id quoque,
Negat quis ? nego : ait ? aio : postremò, imperaui egomet mihi,
Omnia assentari, is quæstus nunc est multò vberrimus.

Quod verò is oratione complexus est, id rebus & factis expressit lepidissimè & argutissimè Artotrogus initio Militis Plautinæ. sed plenus est Plautus talibus ineptiis. Marcellus statuam Augusto dedicârat, eo mortuo caput statuæ Augusti præcidit & Tiberij imposuit, ob quod damnatus est. Tacitus. γαστὴρ ὅλον τὸ σῶμα, πανταχῆ βλέπων ὀφθαλμὸς, ἕρπον τοῖς ὀδοῦσι θηρίον. *Plutarch.* Venter est totum corpus, oculus quoquouersus aspiciens, dentibus serpens bellua. *de adulatore.*

Lege & sequentia dicta duo.

Pochlebiáć.

Præbere poppismaalicui. *Iuuenal.* Demulcere alicui caput. *Terenti.* Auribus alicuius aliquid dare. *Cic.* Seruire auribus. *Cæsar.* Secundas agere & quicquid dixisset sequi. *Seneca.* κερκωπίζειν. *Suid* & κέρκῳ σαίνειν. *Aristophan.* Cauda blandiri. i. adulari, *translatum à canum more.* Caudam iactare popello. *Persi.* i. *adulari Casaubon. Marcili.* Palpari. Palpo percutere. *Plaut. tr. ab equisonibus.* ἀλωπεκίζειν. Vulpinari. *Varro.* κροκίδας ἀφαιρεῖν. *Aristophan.* Floccos demere. *Iunius. Adulantium ista sunt.* *Item.* μυοσοβεῖν. Abigere muscas. καλὰ πάντα λέγειν. *Plato.* Omnia pulchra dicere.

ὑπογλυκαίνειν ῥήμασιν μαγειρικοῖς. *Aristophan.*

Dulcorare verbis coquinarijs. *Vel* Instar coquorũ cuncta dulcia reddere. Oleum ferre in auriculã alicuius. *Martial.* i. *blanda & placita auribus instillare. Rader. Sic Psalmo 150 Dauid, Oleo adulationis & blanditiarum non vult caput suum impinguari, interprete Bellarmino.* Consuere puluillos sub omni cubito & facere ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis. *Ex Ezechiele Hieronym.* σῦκον αἰτεῖν. Ficum petere. *ductum ab Athenienfibus vrbanis, qui rusticanis hortulanis blandiebantur vt ficos acciperent, quod vbi rusticani sensere ; respondebant,* Ficus petis. *trahit huc Erasmus Aristophanem non rectè. Vide* Zachciáło mu ŝie łákoci.

——— Frater, pater adde. Vt cuique est ætas, ita quemque facetus adopta. *Horat.* ἀδελφίζειν. Saluete equorum filiæ. *Vide* Podárki wiele mogą.

Pochlebstwo ßkodliwe / tákże i pochlebcá.

Sæpe adulatio dum blanditur, offendit. *Seneca.* Ligna dum augent ignem ab eo consumuntur, sic opes ab adulatoribus. *Aristonym. apud Stobæum.*
Melle litus gladius. *Hieronym.* Laqueus *legit. Erasmus.*
μελιτίνη ἀγχόνη. *Diogenes.* Mellita præfocatio. *de oratione ad gratiam comparata.*
μελίκρατον θανάσιμον. *Idem scorta sic vocat.* Mulsum mortiferum. *ad adulationem transfert rectè Erasmus.* *Simile illud ex Plinio:* Mellitum venenum.
ἡράκλειος ψώρα. *Suidas.* Herculana scabies. *pro dulci pruritu adulationis.*
Coruum comedentem dum Vulpes laudat, elatus ille crocitare incipit & cibum dimittit, quem delapsum vulpes comedit. Gabrias. Apulei. Phædrus. Faërnus.

Ῥῶ καὶ λάμβδα μόνον κόρακας κόλακάς τε διιστᾷ,
　　οὐκοῦν ταὐτὸ κόραξ βωμολόχος τε κόλαξ.
τοὔνεκά μοι βέλτιστε τὸ δεῖ ζῶον πεφύλαξο,
　　εἰδὼς καὶ ζώντων τοὺς κόρακας, κόλακας. *Palladas.*
Rho & Lambda solùm adulatores & coruos discernunt,
　　Ob id, idem est coruus & sacrilegus adulator.
Ideò optime hoc animal reformida,
　　Sciens etiam viuentium Coruos esse Adulatores.
οὐχ οὕτω βλάπτει μισεῖν ὁ λέγων ἀναφανδὸν,
　　ὥσπερ ὁ τὴν καθαρὰν ψευδόμενος φιλίαν.
τὸν μὲν γὰρ μισοῦντα προειδότες ἐκτρεπόμεθα,
　　τὸν δὲ λέγοντα φιλεῖν οὐ προφυλασσόμεθα. *Idem Palladas.*
Non ita nocet, qui odisse se dicit manifestè,
　　Vt ille, qui sinceram mentitur amicitiam.
Odientem enim præscientes, euitamus.
　　Illum verò qui amare se dicit, non cauemus.
Κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας.
Antisthenes satius esse dicebat incidere in coruos, quàm in adulatores; quòd illi mortuorum cadauera, hi viuorum animos corrumpant. Laërti. *Idem Diogeni tribuitur.*
Principes populis, principibus adulatores imperant. G. *Ens.*
Vide præcedentia duo capita.

Pochwalić kogo abo co czyiego.

Album calculum adijcere. *Plini. iuni.* τὴν λευκὴν ψῆφον προστιθέναι.
Pedibus in alicuius sententiam discedere, ire. *Cic. Salusti. Liui.*
Creta notare. *Horat. Iuuenal.* Premere pollicem. *Plini.*
Fautor vtroq; tuũ laudabit pollice ludum. *Hor. vt in spectaculis gladiatorũ fiebat.*

Pochyłe drzewo łacno obalisz; Vtrapionego łacno namowisz.
ἐν ξυμφοραῖς ἄνθρωπος εὐθὺ πείθεται. *Ex Iosepho.*
Mox calamitoso quidlibet persuaseris.

Pociera mną kąty. Zá pomiotło ia v niego.

Non pluris me facit quàm ancillam quæ latrinam lauat. *Ex Plauto.*

Demea Terentij minatur psaltriam filij corruptricem ruri se exerciturum in culina, pistrino, spicilegio. Rus cras cum filio, cum primo lucu (*ibo.*)

Et istam psaltriam Vna illuc mecum hinc abstraham,
Atque ibi fauillæ plena fumi ac pollinis
Coquendo sit saxo & molendo: præter hæc,
Meridie ipso faciam vt stipulam colligat,
Tam excoctam reddam atque atram, quam carbo est.

Spongia illi sum. *Vel* Pro spongia me habet, vtitur: *ex Palladio.* V. Podlego stanu.

Pocżać naćieżey. Poczatki natrudnieyβe.

Omnia hæc dum incipias, grauia sunt, dumq; ignores; vbi cognôris, facilia. *Terent.*

Difficilemque aditum primùm spectantibus offert. *Virg. de Virtute.*

ῥίζη μὲ μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος. *Homer. de Moly herba.*

Nigra quidem radix suberat, sed lacteolus flos.

—— Artis tristissima ianua nostræ, Et labor est vnus tempora prima pati. *Ouid.*

Ardua prima via est, vltima prona via est. *Idem.*

Ac veluti primò taurus detrectat aratra,
Pòst venit assueto mollis ad arua iugo. *Properti.*

Recentiores quidam dicunt: Primam glaciem frangere molestum & laboriosum.

Lege Martialis Epigr: 64. l. 2. in Taurum cunctatorem, vbi dicit: Incipe &c.

Adde apologum vulgarem de filio agricolæ cunctatore, horrente aggredi purgationem agri vasti, quem tamen hortatu patris aggressus, mediocri quotidiano labore breui totum excoluit.

Vulgare dictum est. Omne principium graue, sed finire suaue.

ἡ ἀρχὴ ἐστὶ μικρὸν μὲ μὴ εἶναι, παρὰ μικρὸν δέ. *Laërtius.* Bene incipere non est quidem paruum, sed parui fieri. *Erasm. al. licet in re parua versetur. P. Nannius.*

Affine, Poczatek dobry / polowicá roboty.

Poczatek czego.

ῥίζα καὶ πηγή. *Galen.* Radix & fons. *Sic Cic.* Non solùm ramos miseriarum amputare, sed etiam radicum fibras euellere. *Idem.* Fontem & caput Socratem vocat. *κεφαλή etiam Græcis hoc sensu.*

προοίμιον τῆς ἀρχῆς. *Nazianzen.* Proœmium imperij. *Et Iuuenal.* Proœmium rixæ.

ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα,
καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρὰ νάουσιν. *Homer. de Oceano.*

Ex quo omnia flumina, & omnia maria,
Et cuncti fontes & putei profundi fluunt.

Primas lineas ducere. *Quintilian.* .i. *incipere. à pictoribus tralatum.*

Poczatek dobry / koniec miewa podobny.

ἀρχῆς καλῆς κάλλιστον εἶναι καὶ τέλος. *Nazianzen.*

Principia pulchra pulcher exitus excipit.

ἔργου δὲ παντὸς ἢν τις ἄρχηται καλῶς,
καὶ τὰς τελευτὰς εἰκός ἐσθ' οὕτως ἔχειν. *Sophocles.*

Negotium omne quod quis inchoat benè,
Illud quoque ſimilem habere par eſt exitum.
Si quã rẽ accures ſobriè ac frugaliter, Solet illa rectè ſub manus ſuccedere.
Atq; fermè vt quiſq; rem accurat ſuã; Sic ei procedit poſt principia. *Plaut.*

Boni bonos habent exitus. *Cic.* Principij boni finis bonus. *Garner.*

Pocżątek dobry / połowicá roboty. abo. Pocżątek połowicá roboty.

Incipe, dimidium facti eſt, cœpiſſe; ſuperſit
Dimidium. rurſum hoc incipe, & efficies. *Auſoni.*
Dimidium facti qui cœpit habet *Horat.*

ἀρχὴ ἥμισυ παντός. *Heſiod. Ariſtotel.* Principium dimidium totius.
ἀρχὴ πλέον ἢ τὸ ἥμισυ. *Plato.* Principium plùs quàm dimidium.

Exorſa hæc tela non malè eſt omninò mihi. *Plaut.* *Apud Pollucem eſt*
στήμονα στῆσαι. Stamina intendere. ſ. *texendæ.*
ἀρχὴ παντὸς ἔργου μέγιστον. *Plato.* Principium omnis rei maxima pars.

Pocżątek ma być dobry / pilny / pokazały. Ná pocżątku śię trzebá popiſáć.

ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές. *Pindarus.* Incipienti operi faciem oportet dare ſplendidam.

Hinc Oratores principia ad cõmendationem ſui inſtituunt vt ait Cicero. Itemq́; Principia *inquit* dicẽdi ſemper accurata acuta & inſtructa ſententijs, apta verbis &c. eſſe debent. Prima eſt enim quaſi cognitio & cõmendatio orationis in principio. &c. *Sic apud S. Ioan. c. 2. Architriclinus ait*: Omnis homo primùm vinũ bonũ ponit. &c.

Pocżątek nieſzcżeśliwy.

ἐν τῷ οὐδῷ ὀλισθαίνειν. In limine labi.
ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν. In portu impingere. *Quintilian.*
Statim è portu egrediens nauem impegi. *S. Hierony.* In limine offendere. *Ex Virgilio 2. Æneid. de Equo Troiano.* Quater ipſo in limine portæ conſtitit. *Vbi* In limine offendere, *ominoſum fuiſſe oſtendit Cerda aliquot exemplis hiſtoricis & poëticis.* Cantherius in porta. ſ. *in egreſſu concidens cum ſeſſore Sulpitio Galba. Feſtus.*
ἐν τῷ λιμένι ναυάγιον ἐγένετο. *Nilus.* In portu naufragium accidit.

Pocżątki cżęſto gorące / dobre bywáią: ále do końcá rzadko dotrwáią.

Vulgaris verſiculus eſt. Principium feruet, medium tepet, vltima frigent.
Accipe hunc Græcè, ζεῖ ἀρχαί, τὰ δὲ μέσα χλιαίνεται, ἔσχατα ψυχρά.

Non eôdem curſu reſpondent vltima primis. *Cato.*
οὐ γὰρ ἀεὶ τά γε λοίσθια τοῖς προτέροισι ζυγάζει. *Planudes.*
Cœpiſti meliùs quàm deſinis, vltima primis Cedunt. *Ouidi.*

Bonis initijs orſus Tribunatus, triſtes exitus habuit Conſulatus. *Cic. de L. Beſtia.*
Simile illud noſtrum, **W cżepku śię vrodźił / w powrozku zginie.**

Apud Drexellium vulgare dictum est: Mane psalterium, meridie conuiuium, vesperi conuicium & propudium. *Omitto simile huic, triuiale illud.* Beati immaculati, &c. *Non procul abit & illud Aristij apud Athenæum.*

ἀπώλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ. Vini liquorem perdidisti infusa aqua. i. *bene cœpta aut facta vel data vitiasti, & ingrata vel fœda reddidisti.*

Asinus currens, *est typus hominis præclarè & alacriter aliquid inchoantis, & mox sensim fatiscentis ac deficientis. nam id asino nostrati proprium esse ait Pierius. Ælianus verò asinum Maurusium similiter initio cursus velocissimum esse, mox lentescere & ad maximam tarditatem redigi scribit.* ἀπ᾽ ὄνου πεσεῖν. Ab asino excuti, *Plato ait eos, qui præclara aggressi turpiter desinunt. Pierius.* *Eorundem symbolum apud eundem est* Sepia, *quæ limpidissimã aquã atramento effuso obscurat & fuliginosam ac tenebricosam reddit.*

Początki názbyt buyne / niéchwálne / niétrwáłe.

Luxuries segetum & plantarum agricolis ingrata. *Ideò apud Virgil. agricolæ.*

Luxuriem segetum tenera depascit in herba.

Sunt genera terræ quarum vbertas pectinari segetem in herba cogat. *Plini.*

Vites quæ fructu carent, fronde luxuriant, & paupertatem fetuum compensant vbertate foliorum, quas putare pressiùs conuenit. *Palladi.*

Et Cicer. In summa vbertate luxuries inest, depascenda stylo.

πολύφυλλα δένδρ᾽ οὐχὶ πολύκαρπα γ᾽ ἐστ᾽ ἅμα. *A.*

Fructu haud abundare foliosa arbor solet. *Vide* Przéd láty rozum.

Początku złego zły koniéc bywa. dobrego dobry.

Vt malè posuimus initia, sic cætera sequuntur. *Cicer.* Malè instituta ratio, exitum reperire non potest. *Idem.*

κακαῖς καταρχαῖς ἕπεται κακὸν τέλος. *A.*

Principia mala subsequitur exitus malus.

τῇ ἀρχῇ ὅμοιον τὸ τέλος ἔμμεναι φιλεῖ. *A.*

Similis initio finis esse solet suo.

ἀρχῆς κακῆς, τέλος κακόν. *Æolus.* Principij mali, malus finis.

Vetula in vestibulo oblata non egrediendum. *E symbolis Pythagoricis .i. cùm turpe initium rei est, ab actione desistendum est. Bona doctrina, sed ex vana Ethnicorum superstitione desumpta.*

Poczawszy trzébá dokonáć.

Domum orsus ædificare, imperfectam ne relinquas. *Hesiodi est præceptum.*

μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν,

μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. *i.* Neue domum fabricans impolitam relinquas, Ne forte illi insidens crocitet garrula cornix.

Nota est apud S. Lucam c. 14. insultatio transeuntium: Hic homo cœpit ædificare & non potuit consummare. *Apud Lucianum Tyranni vmbra, Charontis cymbam ingressura*

ingressura tergiuersatur, & inter alias causas moræ ait, se domum imperfectam relinquere non debere. *Martialis etiam ridet quendam talem.*

Rem peragit nullam Sertorius, incipit omnes.

ῥάμμα ἐπέκλωσας, πορσδεῖ ϰ ῥαφίδ☉. *Pollux.* Filum neuisti, & acu opus est.

Cui sæpe dederis, vbi negas, rapere imperas. *P. Syrus.*

Nil facit, qui incipit, nec finit. *Garner. è Gallicis prouerbiis.* βαδίζοντας εἰς ἀποδημίας μὴ μεταστρέφεσθαι. *Plutarch.* Ingressi peregrinationem ne reuertantur.

Pocżkay áż ſię dopiecże / ábo vwre.

μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνελόντα; ἔσθειν μηδὲ λόεσθαι. *Hesiodus.*
Neque à chytropode non sacrificata rapiens edas, non lotus.

Cicero etiam castigat quosdam asotos adeò non religiosos, vt edant de patella .s. frixoria sacrificiorum, nondum satis coctas escas. *Græci dicunt:* ἀποτηγανίζειν, ἐκ λοπάδ☉ ἁρπάζειν. E sartagine ex olla rapere. *Vide* Obżárty.

ἄθυτα ἱερὰ μὴ κατεσθίης. Sacrificia nondum immolata incocta ne deuores. *vt faciebat Vitellius Imperator Suetonio teste.* *Hoc vitium quin peccatum grande erat filiorum Heli. L. 1. Regum. c. 2.* *Dicta verò posita, tralata eleganter vsurpabis in castiganda præpropera auiditate alicuius cõmodi aut oblectationis.* *Affine,* Goraco ćie kapano.

Po czem ci nic / nie ſukay.

ὧν ἂν τ̃ χρῆσιν ἀγνοῆς, τούτων μὴ ζήτει τ̃ κτῆσιν. *Isocrat.* Quorum vsum ignoras, eorum possessionem ne affectes. *Simile,* Do czégoć nic.

Podárek ochotnie / wéſoło dáwáć trzébá.

Káżda rzécz tym przyiemnieyſza / im ią dáie twarz wéſelſza.

—— ξενίων δ' ἐστι θυμὸς ἄριστ☉. *Phurnutus.* Munerum animus optimus .i. *Munera non pretio materia quæ datur æstimanda esse, sed animo dantis, qui etiam vile munus commendat, & æstimandum reddit. vt Aqua rustici cauis manibus Artoxerxi oblata grata fuit. Fulgoso auctore.*

Sic duo minuta viduæ pauperis, apud S. Lucam. c. 21. gratiora Deo diuitum donis pretiosis. Plinius aliquas gentes lacte, aliquas salsa mola litare diis scribit.

Dona ferunt præ se, declarant gaudia vultu. *Catullus.*

μελιχρᾷ φωνῇ ἀπαγγέλλειν. *Pollux.* Suaui voce nuntiare .s. *boni quidpiam* gratius est audienti. Munus (*non splendidum nec pretiosum*) ornato verbis. *Terent.* Cantat & apponit. *Horat. de mensa amatoria.*

Plura similia leges sub Dobrodżieyſtwo ochotnie. & Dárownemu koniowi.

Podárek niépotrzébny / niépożytéczny / niéprzyiemny.

ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. *Homer.* Equos in Ithacam non ducam. *quæ petricosa cùm sit, illis non indiget, sed nec habet, qui eos alat.*

Simile est illud ex Polluce. καρπαθίῳ τὸν λαγών. Carpathio leporem .s. *mittis, quia insula frugibus abundat, & lepores iis noxios non alit.*

ἀφροδίτη

ἀφροδίτῃ ὗν θύειν. Veneri ſuem immolare. *quod animal exoſum Veneri eſt ob Adonidem ab apro interemptum.* *Sic Iſaiæ c. 66. de ſacrificiis iniquorum dicitur :* Qui mactat (*in ſacrificium*) pecus, quaſi qui excerebrat canem : & qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat &c. i. *exoſus eſt Deo.*

παρὰ μιαρῦ δῶρα, ὔτ' ἄνδρα ἀγαθὸν, ὔτε θεὸν ἐςί πολε τό γε ὀρθὸν δέχεσθαι. *Plato.* Ab impuro munera, nec bonum virum nec Deum ſumere vnquam decet vel bonum eſt. Namque ego ab indignis præmia nulla peto. *Catullus.*

Lege Martial. epigr. 26. lib. 7. de Apro à Dextro ſibi miſſo. quem illi remittit dicens.

Ad dominum redeas, noſter te non capit ignis (.i. *focus, culina, ſumptus.*)
Conturbator aper, viliùs eſurio.

Habet idem talia plura, vt eodem libro ep. 52. In Vmbrum. de rebus minutis & vilibus ſplendidè per 8 ſeruos miſſis. Item l. 8. ep. 71.

Antigonus Sophiſta librũ de Iuſtitia obtulit Alexandro. cui ille: Stolidus es *ait*, qui vides me aliena inuadentem, de iuſtitia mihi diſſeris. *Plutarch.* *Affine,* Drwá do láſá.

Podárek podły / máły / od pérſony zacney / przyiemny ieſt.

δώρημα μικρὸν ἀπὸ μεγάλϰ ὄιϰ μέγα. *A.*

Magnum putato magna quicquid dat manus.
Exiguum munus cùm dat tibi clarus amicus, *Cato ait, Pauper amicus.*
Accipito gratè, plenè & laudare memento.
Permagni refert Quis (*omitto nunc Cui, Quid*) mittat. *Seneca.*

Sic Martialis de toga ſibi miſſa à M. Antonio claro & docto viro ait :

Littera facundi gratum mihi pignus amici
Pertulit, Auſoniæ dona ſeuera togæ. &c.
Vilior hæc nobis, alio mittente fuiſſet, (*impetrat.*)
Non quacunq; manu victima cæſa litat. (.i. *diis grata & accepta, petita*
A te miſſa venit. poſſem niſi munus amare (*togam*)
Marce tuum, poteram nomen amare meum (*Marci, quod tu etiam habes*)
Munere ſed plus eſt & nomine gratius ipſo,
Officium docti iudiciumq; viri. *Alia commendatio munerum ab eo cui datur. apud Pliniũ qui dicit.* Multa ideò valde pretioſa videntur, quia templis dicata.

Podárek wyborny.

An quicquam tali nobis ſit munere maius? *Virg.*

μῆλα ἑσπερίδων δωρῆσαι. Mala Heſperidum (*aurea*) donare.

Martialis. l. 10. ep. 16. admodum pretioſa munera enumerat, quæ Caio per iocum ſe mittere ait. Munera centum potiora ſignis. *Horat.*

Podárek od nieprzyiaćiélá podéyrzány / nieſzcześliwy / ſzkodliwy.

ἵππος δϰρειος: *apud Ariſtidem.* Equus ligneus. *Troianis à Græcis datus. de quo rectè apud Virgilium Laocoon ſic :* O miſeri! ——— Aut vlla putatis
Dona carere dolis Danaum? ——— Equo ne credite Teucri.

 Quicquid

Quicquid id est. timeo Danaos & dona ferentes.
ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κ' οὐκ ὀνήσιμα. *Sophocles.*
Dona hostium non dona & infelicia.
κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει. *Euripid.*
Viri scelesti munus est inutile.
Mihi latronis & beneficia suspecta sunt. *Sidoni.*
Ἕκτωρ αἴαντι ξίφος ὤπασεν, Ἕκτορι δ' αἴας
ζωστῆρ'. ἀμφοτέρως ἡ χάρις εἰς θάνατον. *Epigram.*
Aiaci gladium dedit Hector, Hectori & Aiax
Baltea, vtrique vnum munus ad interitum.
Nam inita amicitia Hector Troianus cum Aiace Græco, pignoribus datis inuicem & acceptis eam firmarunt, quæ postea illis exitio fuêre.
Nempe verum est quod in alio Epigrammate Græco legimus.
οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπεται δῶρα
ἐν χάριτος προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου. *i.*
Sic ab hostibus letalia mittuntur munera, sub beneuolentiæ specie fatalem habentia interitum. Talis erat vestis *à Nesso Herculi dono missa per Deianiram, in qua combustus periit. Ex Euripid. & Senecæ Oetæo.* ἄιθεις πέπλος *Zenodot.* Ardens vestis.
Vide Nie dowierzay. Nie wierz.

Podárkámi gárdźi / Nieprzedárowány.

ἀδωροδόκητος: Qui munera non accipit, qui muneribus non corrumpitur.
Munera illum non curuant. *Horatius.*
Victa meis nunquam est ianua muneribus. *Properti.*
Thebis imagines iudicum erant ἄχειρες. .i. sine manibus. *Plutarchus.*
μεγαλοφρονέστερος ἦν τοῦ διδόντος ὁ μὴ λαβών. *Ælianus de Epaminonda Thebanorum principe clarissimo, respuente munera à Rege Persarum sibi missa dicit:* Magnificentior erat qui non accipiebat, quàm qui dabat. *adde quod tam pauper idem erat vt vna veste semper vteretur, quam si quando fulloni poliendam daret, nudus domi se continebat. Lycurgus accusatus quòd argento dato calumniatorem placârit, dixit.* Qualis ciuis vobis videor, qui tot annis rempub. gerens dare potiùs, quàm accipere iniustè deprenhensus sum? *Apud Plutarc. vbi paruam culpam confitens magnam laudem sibi deberi ostendit.* Palma symbolum incorruptæ iustitiæ. *Sicut hæc* ἀείφυλλος *.i. semper vires foliis est & ponderibus resistit: ita iudex incorruptus esse debet, nec muneribus aut violentiæ vlli cedere. Pierius.* V. Nie łákomy.

Podárki bráć podłego iest sercá.

ἀνδρὸς μικροψύχου ἐστιν ἡ δωροδοκία. *A.*
Accipere munera illiberalis est viri.
Nescio quomodo etiam ipse qui precatur vt accipias, cùm acceperis, viliorem te iudicat. Contrà mirum in modum, si eum rogantem contempseris, plùs te posteriùs

rius veneratur. *S. Hieronym.* *Dictum Pythagoræ* κυάμων ἀπέχεσθαι. A fabis abstineto. *Nazianzen. intelligit de muneribus. i.* ne munere corruptus feras suffragium, *alij aliter.*

Podarki oczy záślepiáią, iezyk wiążą.

—— Malè verum examinat omnis Corruptus iudex. *Horatius.*

τυφλοῦσι δῶρα καρδίας καὶ τῶν σοφῶν *A.*

Excœcant etiam sapientes munera mentes.

Munera excoecant oculos sapientum, & mutant verba iustorum, *Deuterono. 16.*

Xenia & dona excœcant oculos iudicum. *Ecclesiastic. 20.*

V. Podarki wiele mogą. Przedárowano go.

Podarki rad bierze.

κυάμους ἐσθίει. *E Pythagoræ symbolis.* Fabas edit. *fabis Athenis suffragia ferebantur, quas edere dicebatur, qui quæstum hinc faciebat. Sic interpretatur Plutarchus. Gellius. Nazianzenus, alii aliter apud Erasmum.*

δωρικὴ μοῦσα. Dorica Musa vel cantus. f. *illi placet.*

οὐ δύναται μαθεῖν ἢν μὴ δωροδοκιστί. *Aristophan.*

Non potest discere nisi Doricè. i. Doricam linguam. *Et hoc quidem debuit dicere Pòeta, nempe* δωριστὶ Doricè, *sed lusit in verbo* δωροδοκιστί, *ficto, à* δωροδοκοῦμαι. *munera accipio, corrumpor muneribus, vt perstringeret Cleonem Ducem Atheniensium dicens:* Non potest discere nisi munera accipere.

Qui spernat munus, non est in millibus vnus, *Anonym. rhythmic.*

Podarki wiele mogą. Złotem szydłem wnet przekolesz

Złotemi włocżniámi wnet zwyciężysz,

Munera crede mihi placant hominesque deosque,

Placatur donis Iuppiter ipse datis. *Ouid.*

δῶρα γὰρ ἀνθρώπων νοῦν ἤπαφεν ἠδὲ καὶ ἔργα.

Munera decipiunt mortalia pectora & acta.

—— πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς, λόγος (.f. ἐστὶ)

χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. *Euripid.*

Flectere dona & deos sermo est. At hominib. aurum mille sermonibus præstantius,

δῶρα θεοὺς πείθει καὶ αἰδοίους βασιλῆας. *Plato.*

Flectunt cum diuis venerandos munera reges.

ἕλκει λαγὼς λέοντα χρυσίνῳ βρόχῳ. Lepus leonem fune ductat aureo.

— Diffidit vrbium Portas vir Macedo & subruit æmulos

Reges muneribus —— Munera nauium Sæuos illaqueant duces .i. *Trierarchas. Horat. l. 3 ode 16. quæ tota est de hac re.*

ποιητὴς πανάριστος ἀληθῶς ἐστιν ἐκεῖνος,

ὅστις δειπνίζει τοὺς ἀκροασαμένους. *Lucilius.*

Pòeta optimus verè est, qui cœna excipit auditores. f. *pòematis sui.* *Ver*

Optimus

Optimus est vatum qui dat censoribus offam *vel* escam. *Sed ironia est ex sententia adulantium & cœna corruptorum.* V. Miło kiedy nas słuchaią.

Carmina laudantur, sed munera magna petuntur,
Dum modò sit diues *(qui dare possit)* barbarus *(licet sit)* ipse placet. *Ouidi.*
Qui dabit, ille tibi magno sit maior Homero,
Crede mihi res est ingeniosa, dare. *Idem.*
Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras. *Idem.*
Quid faciet sapiens? stultus quoque munere gaudet,
Ipse quoque accepto munere mitis erit. *Idem.*
In mundo mira efficiunt duo munus & ira. *Anony. Rhythmic.*

Saluete equorum filiæ. *In eos iacitur qui emolumenti gratia adulantur, vel qui muneribus ad aliquid agendum inducuntur. In certamine mulorum, qui vicerat petebat carmen à Simonide epinicion, paruum pretium ei offerens: renuit ille, indignum censens mulos carmine suo decorari, sed cùm victor maius pretium dedisset, mox Poëta carmen dixit tale.* Χαίρετ' ἀελλοπόδων θυγατέρες ἵππων. Saluete volucripedum filiæ equorum. *Et siluit id, quòd ex asinis quoque natæ essent. Hæc ex Aristotele.*

Philippus castellum quoddam inexpugnabile audiens, dixit, Estne tam inaccessum vt asinus auro onustus ad illud peruenire non possit? Plutarch.

Affine Pieniądze wiele mogą. Bogáctwá wiele mogą.

Podczas dowcip wyborny w kácie léży.

Vt sæpe summa ingenia in occulto latent!
Hic, quantus imperator! nunc priuatus est. *Plaut. Ironia est.*
— Ingenium ingens Inculto latet hoc sub corpore. *Horat.*
πολλ' ἀγχίνους ἀνὴρ ἀπόκρυφος λανθάνει. *A.*
Persæpe vir magni inigenI occultus latet.

In ciuitate quadam *(obsessa à rege potente)* Inuentus est vir pauper & sapiens & liberauit vrbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. *Ecclesiastes c. 9.* Quomodo ergo sapientia pauperis contempta est! *Ibidẽ.*

Podczás gdźie śatá podleyśa / tám śie pychá bucznieyśa.

τριβώνιον στωϊκοῦ ἢ κυνικοῦ πολύτρητον. Pallium Stoici aut Cynici multiforum seu perforatum. i. *velamen superbiæ est. Ex Luciano, qui hoc vitiũ Philosophis illis sæpius exprobrat.* Asperum cultũ & negligentiorem barbã, & indictũ argento odium, & cubile humi positũ, & quicquid ad laudem peruersa vita sequitur, euita. *Seneca.* *Diogenes adolescente Rhodio eleganter culto conspecto dixit:* τῦφος οὗτός ἐστι. *i.* Hæc superbia est. *Idem viso Lacone breui tunica absque manicis tecto ait:* οὗτος ἄλλος τῦφος. i. Hic alter *(vel alterius generis)* fastus. *Laërtius.*

Antisthenes laceram vestem gestabat, captans opinionem humanam, quasi contemptor rerum humanarum esset; cui Socrates dixit: οὐ παύσει ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν; Non desines te nobis ornando ostentare? *Rhodigin.*

Huc

Huc facit illud. Calco fastum Platonis. ℞. Sed alio fastu. V. Kto drugiego chcé strofowáć. *Affine*, Z w kápicy wełná. Niéßczery.

Podczás niéchcąc niémyśląc lépiey śie co spráwi. Niż kiedy śie vmyślnié kto ná tem zábáwi.

Sæpe plùs insciens quis fecit, quàm prudens boni. *Plaut.*
Asinus abrosis vitium palmitibus eos fertiliores reddidit, & hominem colere vineta docuit. ob quod Nauplij statuam ei lapideam dedicarunt. *Pierius.*
Plùs hodie boni feci imprudens, quàm sciens ante hunc diem vnquam. *Terent.*

πολλάκι γὰρ δοκέων θῦσθαι κακὸν, ἐσθλὸν ἔθηκε,
κάι τε δοκῶν θήσειν ἐσθλὸν, ἔθηκε κακόν. *Theognis.*

Sæpe putans ponere se malum, bonum posuit.
Et putans se ponere bonũ, posuit malum. *Affine*, Bez pracé ma kołaczé.

Podczas w podłey sukmánié, naydźie śię páńskie zdánie.

Sæpe etiam sub palliolo sordido est sapientia. *Cæcilius apud Cic.*
πρὸς ἄνευ γραμμάτων φρονεῖ τὰ δέοντα. *Demosthen.* Nonnulli sine literis norunt quid deceat. Summi gubernatores in magnis tempestatibus nonnunquam à vectoribus (*qui naui eorum vehuntur*) admoneri solent. *Cic.*
Pictores & Pòétæ suum quisq; opus à vulgo considerari vult, vt si quid reprehensum sit à pluribus, id corrigatur. *Idem.* Interdum & vulgus rectum videt. *Horat.*

ὡς πολλά γ' ἐστὶ κἀπὸ θηλειῶν σοφά! *Euripides.*
Quam multa dixère sapienter feminæ!
πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν. *Gellius.*
Sæpe etiam est olitor valdè opportuna locutus.

Erasmus cum Bombasio ex Vet. Cod. & Æschylo sic legit:

πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπεν.
Sæpe etiam & stultus fuit opportuna locutus. Z głupi podczás mądrzé odpowie. *His affine est illud distichon apud Plutarchum.*

ὡς ἀν' ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν
φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων.
Vt scabros inter tribulos & ononin acutam
Erumpunt flores mollia leucoia. *Vsurpatur cùm homo tetricus aut liber inamœnus aliquid lepidum & facetum affert.*
οὐδὲν κακίων πτωχὸς εἰ καλῶς φρονεῖ. *Sophocles.*
Nihilo est deterior pauper si rectè sapit. V. Stucháć nigdy nié wádźi.

Poddáć śię. Vniżyć śię. Pokłonić śię komu.

Do manus alicui supplex *Horat.* Dédere manus. *Lucreti.*
Ad extremum dat manus. *Cic.* .i. Victum se fatetur.
χεῖρας ἀνατείνειν. Tendere manum. *Sic Turnus apud Virgil.*
——Vicisti, & victum tendere palmas Ausonij vidêre.

τ ποδῶν ἕλκεσθαι. *Homer.* Pedibus trahi. Cedo & tollo manum. *Cic.*
Manus extra manicas ferre, *solis regibus licebat. Vnde Cyrus occidit duos filios Darii sororis Xerxis, quòd sibi occurrentes manus intra manicas non abscondissent. Xenophon. Erat id signum reuerentiæ & securitatis regiæ, quod hi neglexerant.*
Frena momordit. *Statius. i. subiecit se potestati alterius.* Herbam dare. *Nam victus in cursu vel alio certamine, herbam in eodem loco decerptā victori dabat, symbolū subiectionis.* Herbam porrigere, & Terram ac verbenas porrigere, *ait Plin. fuisse perinde atque altrice humo & humatione cedere.*
Terram & aquam dare. *ex Aristot. qui ait:* διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ δουλεύειν ἐστί. i. Dare terram & aquam seruire est.
ἄιρειν δάκτυλον. *Athenæ.* Tollere digitum. *more gladiatoris in arena victi, qui tollens digitum victum se fatebatur. al. more auctionis, in qua qui emere se velle indicabat, tollebat digitum.* τὰ σκέλη παρέχειν ὑποσύρωσι. *Plutarch.* Crura præbere trahentibus.
Abijcere hastam. *Cic.* *Simile est Græcorum* ἀπορρίπτειν τὴν ἀσπίδα. Abijcere clypeum. *quod timidorum ignauorum vel se dedentium erat.*
Ad genua venire. *i. subdere se.* Ad genua venire compulit res Romanas. *Procopius de Almandaro Persa.* γονυκλινεῖν ἐποίησεν: εἰς γόνυ κατέβαλεν. In genua deiecit. ἀυνᾶς ἐπὶ γόνυ κέκλιται. *Æschylus.* Grauiter in genua depressus.
Quæcunque mihi fortuna fidesque est, In vestris pono gremijs. *Virgil.*
Submittere fasces. *Cic. Liui. Quint. i. dignitatem suam fateri minorem.*
ῥάβδους ὑφῆκε, καὶ κατέκλινε τῷ δήμῳ. *Plutarc.* Fasces submisit & inclinauit populo.

Poddanemu każdy pan cieżki. Zawżé poddány szkwierczy.

Τὸ παρὸν ἀεὶ βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις. *Thucyd.* Præsens status semper grauis est subditis. Nam omnis seruitus, *inquit Cic. (vt alios scriptores taceam)* est misera, fœda & morte grauior. Contrà Libertas omnibus expetenda & vita potior apud scriptores præsertim Ethnicos plerosque.

Præclarè item Xiphilin. huius rei causam aliam aperiens ait: (Latinè reddo longam Græci sententiam) Non solùm non potest princeps omnibus placere, sed etiam quantúmuis rectè imperet, ei multos irasci necesse est. Neque enim tam multi homines iusti sunt, quàm ij qui volunt iniuriam facere, quorum cupiditates expleri non possunt. Boni autem viri, partim multa eaque magna expetunt, quæ non possunt assequi: partim cùm habentur alijs inferiores molestè ferunt; eamque ob rem vtrique culpam in principem conijciunt.

Sed seruorum de dominis querelam pulchrè expressit Sosia Plautinus dicens:

Hæc *(pericula adire)* heri immodestia cóegit, me qui hoc
Noctis, à portu ingratis excitauit.
Nonné idem hoc luci me mittere potuit?
Opulento *(.i. apud opulentum)* homini hoc magis seruitus dura est,
Hoc magis miser est diuitis seruus,
Noctesque diesque assiduò satis superque est,

Quo facto aut dicto adest opus, quietus ne sis.
Ipse dominus diues operis & laboris expers,
Quodcunque homini accidit, liberè posse retur,
Æquum esse putat, non reputat laboris quid sit,
Nec æquum, anné iniquum imperet, cogitabit.
Ergo in seruitute expetunt multa iniqua
Habendum & ferendum hoc onus est cum labore. *Apud eundem alius seruus ait:* Omnes profectò liberi libentiùs Sumus quàm seruimus.

Poddanych winy pánom śie przyczytáią.

ὧν ἂν ὑπηρέτης ἁμάρτῃ, τῷ βασιλεῖ τὰς αἰτίας ἀναθέασι. *Isocrat.*

Quicquid famulus delinquit, huius causa regibus imputatur.

Sic, peccante discipulo magistrum percussit Diogenes dicens: Cur sic pueros instituis? *Plutarch. Filiorum quoq́ Heli crimen & pœna in patrem redundauit. 1. Regum 4.*

Fratribus inter se litigantibus Spartani patrem mulctauerunt, quod dissidere filios pateretur. Apud Plutarchum.

Podeptáć / z błotem zmieszáć / zélżyć kogo.

λὰξ πατεῖν. *Aeschyl.* Calcibus proterere. i. *omni genere cõtumeliæ vel iniuriæ afficere.*

Podeyrzenia śie strzeż o drugich: o sobie drugiem / nie dáy przyczyny.

Omnes bonos bonasque accurare addecet,
Suspicionem & culpam vt ab se segregent. *Plaut.*

Tam suspicione quàm crimine vacare oportet. *Suetoni. Ideo Martialis de quodam nequam homine:* Oblinitur minimæ si qua est suspicio (*al. suspectio*) rimæ.

Et Ausonius: ——— Ne vero crimine lædar,
Ne maculer dubio, paulùm differre videntur Suspectus vereque reus.

Sic Lysander militem, qui de via deflexerat, castigauit, & ei dicenti se non ad rapinam ab agmine deflexisse, respondit: Ne speciem quidem raptoris præbeas volo.

Et Suspicio sibi ipsa riuales parit. *P. Syrus Mimus.*

Cicero defendens Cæliũ ait: Eum nõ modò à facto, verùm etiã à cõscientiæ suspicione (abfuisse.

Culpare in quoquam quæ non sunt nota, malignum est,
Præsertim, si, quæ cognita sunt, bona sunt.
Non pateant faciles sæuis rumoribus aures,
Quæ nescire iuuat, credere non libeat. *Iacob. Billius.*

Podła rzecz. Marna rzecz. Fraszka. Przyłożywszy szelag bedźiéżemtá.

Nummus plumbeus. Fungus putidus. Cassa glans. Titiuillitium. Ciccus. *Plaut.* Cassa nux. *Horat.* Soterichi lectus. *fabri prisci rudis. Gellius.* Vnius assis æstimandum. *Catul.* In solum. s. eijciendum. *Iunius ex Cic. tralatum ab eo modico vini, quod in calice relictum eijcitur in terram.* Vitrea fracta. *Martial.* Tramæ putridæ. *Plaut.* οὐκ πόκας vel πόκες. *Aristophan. Eustathi.* Asini villi. *de re inutili. Henric. Stephan.*

ἄξιον τριχός. Pilo dignum. οὐδὲ τριχὸς ἄξιον Ne pilo quidē dignū. *Henric. Steph. legit.*
Cottabus. *pro re vili. Lucian.* οἱ γάρ σοι θεοὶ, κότταβος τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἐγένοντο. *i.* Nam tui dij, cottabi apud rectè sentientes facti sunt. i. *contemptibiles.*
αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι. *Diogenian.* Olerum appositiones.
κόγχης ἄξιον. *Suidas.* Concha dignum. Quadrante dignum. *Hieronym.*
οὐδὲ ψόφου δακτύλων ἄξιον. *Athenæ.* Ne crepitu quidem digitorum dignum.
κοπρίων ἐκβλητότερον. *Eustathiu.* Fimo abiectius.
Vilior alga. *Virg.* f. *proiecta seu eiecta è mari. Nam quamdiu est in mari virens, est in pretio, nam expetitur ad tincturas, eaq; purpuræ pastæ trahunt pretiosissimum colorem, & alij pisces meliores sunt, si ea pascantur. Hæc & plura Cerda ad 7. Eclogam Virg. ex Aristotele Nicandro Plini. &c.* Celei supellex: *virgea. Virgil.*
ῥάκος πολυσχιδές. *Lucian.* Pannus lacer. multas scissuras habens.
αἰγῶν ὀνόματα. *Suidas.* Caprarum nomina. *qualia pastores eis imponunt.*
κρόμμυον σηπόμενον. Cepa putrida. ἐκ τῶν τριόδων. *Synesi.* E triuio.
τὰ τῶν παιδίων ἀθύρματα. *Chrysostom.* Puerorum crepundia.
γυπὸς σκιά. *Suidas.* Vulturis vmbra. σκορόδου κεφαλή. *Aristophan.* Allij caput.
ἐρέβινθος διόνυσος. Cicernus Bacchus. *Contemptim hoc Græci & Latini vino assueti, de potu factitio ex frugibus iactabant. Qua de re exstat etiam Epigramma Iuliani, in quo Ceruisiam sic alloquitur:* ἦ ῥά σε κελτοί

τῇ πενίῃ βοτρύων τεύξαν ἀπ' ἀσταχύων;
τῷ σε χρὴ καλέειν δημήτριον οὐ διόνυσον,
πυρογενῆ μᾶλλον, καὶ βρόμον οὐ βρόμιον.

——Dic age num te E spicis finxit Gallia vitis inops?
Non igitur Bacchum te dixero, sed Cerealem,
Et frumentigenam non Bromium, immò Bromum. βρόμος *autem est genus hordei. Simile epigramma est apud Suidam Amphoræ vinariæ, ceruisiam sibi infusam indignantis.* τίς με διωνύσῳ πεπλασμένον ἀμφιφορῆα
τίς με τὸν ἀνδρικοῦ νέκταρος οἰνοδόκον
δηοῦς ἐπλήρωσε; *&c.* Quis me Baccho fictam amphoram, quis me virilis nectaris vini receptaculum vel capacem vini, Cerere(.i. *Ceruisia*) impleuit? &c. *Sic illi: at Germani Poloni Russi Moschi & omnes Septemtrionales aliter sentiunt.*
καρικὸς οἶνος: *Suidas.* Caricum vinum: *de vili.*
σκιὰ ἄρτου. *Athenæ.* Vmbra panis. *de pane atro, mucido.*
φαυλίων μήλων φαυλότερον. *Athenæ.* Pomis vitiosis vilius.
Lateritius. *Augustus apud Suetonium dixit.* Se marmoream Romam relinquere, quam lateritiam accepisset. οὐ καταφρονήσουσίν μου ὥσπερ πλινθίνου. *Ælian.* Non despicient me velut lateritium. *Sic apud Cic. famuli Verris* scyphos aureos sigillatos, *vocant* Luteum opus, *mentientes pecunia corrupti.*

ὐδ' ἂν τέττιγι σκιὰν παρέχοι. *Xenophon.* Ne cicadam quidem inumbret.

Affine, Nie łákome to rzéczy. Płonne rzéczy. Nie dałbym zá to złamánego pieniążká.

Podłego rodu człowiék.

Terræ filius. *Cic.* γηγενὴς ἄνθρωπος. *Athenæ.* Progenies terræ. *Persi.* γῆς μητρὸς ἐκπέφυκε. *Euripides.* Terra matre editus.

ἀπάτωρ καὶ ἀμήτωρ. *ex Sophocle & Plutarcho.* Sine patre sine matre, *quia ignorantur eius parentes. Sed hoc de Melchisedecho qui typus Christi fuit, altiore sensu vsurpauit S. Paulus ad Hebr. 7.*

Quorum nemo queat patriam monstrare parentis, *Iuuenal.*

Quem natum nemo nouit. *Vide.* Niéznáiomy.

τῆς μητέρος ὡς αἲξ καλεῖται. Matris vt capra vocatur.

ἄνθρωπος οὐκ ἔχων εἰπεῖν ὄνομα πάππου, ἀλλ' οὐδὲ πατρός. *Synesius.* Homo qui non possit dicere nomen aui, ac ne patris quidem.

Sic apud Homerum Telemachus rogatus an Vlyssis esset filius, respondit: Mater ita dicit, ego nescio. nemo enim patrem suum nouit. V. Szláchcic po bábce.

Nos pulli viles nati infelicibus ouis. *Iuuenal. Infelicia oua cornicis corui, bubonis, Britannic. ex Plinio.* Nos animæ viles. *Virgil.*

ἡμῶν γενομένων, οὐδ' οἱ γείτονες σφόδρα ᾔσθοντο. *Ex Platone.* Nobis nascentibus, ne vicini quidem multùm senserunt.

ὅταν μὲν οὖν, τὰς αἶγας ἐκ τοῦ Φελλέως,
ὥσπερ ὁ πατήρ σου διφθέραν ἐνημμένος. *Aristophan.*
Quando igitur (*cresces*) capras ex Phelleo (*loco aspero agas.*)
Sicut & pater tuus pelle amictus. i. *caprarius.* *Vide sequentia.*

Podłego stanu człowiék. & Podły *vniuersim.*

Imi subsellij vir. Alex *vel* hallex viri. Ancilla latrinam lauans. *Plaut.*

Ciceris & nucis emptor. Numerus. Plebs. *Horat.* Luteus homo. *Cic.*

De plebe. *Ouidi.* Cistiger. *Martial.* i. *baiulus.* Proletarius ciuis. *Enni. Gelli. qui iustum censum pendere non poterat, sed prolem tantùm educabat. Latiùs vsurpant Ammian. Budæ. Proletarius sermo. Plaut.* i. *vulgaris.* Vulgus. *Salusti.*

Sine nomine vulgus. *Virg. nam Nobiliorum tria nomina erant. Iuuenal.*

Ne in viginti quidem esse potest. s. *primarios. Cic.* Quintæ classis. *Idem.*

In cuneis sedens. s. *in spectaculis. vbi plebeij & priuati ciues qui nullo honore publico fungebantur, sedebant. ex Budæo.* Vulgi pars vltima nostri. *Iuuenal.*

De lapide emptus. *Cic.* Sardi venales. *Idem.* Syri venales. *Idem.*

Cappadocem modò abreptum de grege venalium dicas. *Idem.*

βάρβαρος ἐκ τριόδου. *Lucian.* Barbarus è triuio. *Vel vt Erasm. legit.* βόρβορος ἐκ τριόδου. Cœnum è triuio. ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι ἐνῆ. *Plato.* Reuera in cœno barbarico quodam. s. *situs, mersus.*

Cerite cera dignus. *Horat. in Cerites referendus, qui erant municipes Romani sine ho-*

noribus & ſuffragiis. quare qui iure ſuffragij priuabatur, in Cerites referri iguominiæ cauſa dicebatur. & tributum tantùm pro ſuo capite pendebat. Gellius. Aſconius.

Cheſippus, *pro homine inepto, vili, quo nomine Chryſippum Zeno per probrum & ridiculum vocabat. Cicer. teſte. quaſi Latrinam. Gotfredus.*

Commune ſepulchrum, inopis & infimæ plebis. *Horat. dicebatur autem* Puticuli.

Cucurbitæ caput habet. *Ex Apuleio.* Diobolaris. *Feſto.* Semiſſis homo. *Cic.*

Alliatus. *de vilis conditionis homine. Plaut.*

Parui æris & de lapide noxius comparatus. *Columella.* Treſſis agaſo. *Perſius.*

ἀλώνητον ἀνδράποδον. *Zenodot.* Sale emptum mancipium. i. *vili pretio.*

Sed apud Abaſſinos ſal auro præſtantior, & 10 fruſtis ſalis emitur mancipium.

ῥωποπώλης. Scrutarius. *Lucilius. quem Horat. vocat,*

Vilia vendentem tunicato ſcruta popello. Cimex, *pro ſordido & vili. Horat.*

ἄχυρα τῶν ἀστῶν. *Ariſtophan.* Paleæ ciuium. Fæx ciuitatis. *Cic. de plebe.*

τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος *Suidas.* Cubito ſe emungens. *Sic Cic.*

Quieſce tu, cuius pater cubito ſe emungere ſolebat, *vt ſalſamentarij, & alij ſordidi quæſtus homines facere ſolent. Simile eſt illud:* Cuius pater nunquam ſpuebat in terram niſi die feſto, *profeſtis autem in manus ſecurim aut ligonem ſumens.* i. *operarius erat.*

μυσῶν ἔσχατος *Strabo.* Myſorum poſtremus. *gens vilis, vt & Car.*

μύση κάνθαρις. *apud Suidam legit Eraſm.* Myſia cantharis. *al.* abominandus ſcarabæus. *de homine viliſſimo & contemptiſſimo.* μυσὶ κάνθαρις. *legit Wolfius.* i. muribus cantharis. *pro nullius precij rebus.*

καρικὸς τράγος *Diogenian.* Caricus hircus. καρικὸς ἄνθρωπος *Plato.* Caricus homo. *Car.* Hircoſus. *Seneca.* Hircoſus ſubulcus. *Horati.*

ὄνος αἰγύπτιος. Aſinus Ægyptius. αἰγύπτιος πλινθοφόρος. *Ariſtopha.* Ægyptius laterifer.

Qua confidentia rogare tu à me argentum tantum audes
Impudens? quin ſi egomet totus veneam, vix recipi poteſſit
Quod tu me rogas. *Seruus Plauti.* περιφράζει. Wiē ſtoie ſam zá to.
Cuius ad effigiem non tantùm meiere fas eſt. *Iuuenal. q. d. ſed etiam ſpurcius aliquid facere. Nam indignum habebatur ad deorum, principum, nobilium, & honeſtorum virorum imagines oletum facere, quod ex Perſio conſtat & Spartiano, vt dixi ſuprà, ſub* Dáley ná dwor.

τριταγωνιστής. *Demoſthen.* Tertiarum partium. ſ. *hiſtrio, actor. &c.*

Extra numerum mihi es. *Plaut.* i. *contemno te.* In nullo numero eſt. *Cic.*

Ollaris deus. Ficulnus deus. V. Wic wart.

λαξπάτητος. *Sophocles.* Pedibus cõculcatus. λὰξ πέδον παλλόμενος *Æſchyl. Idē eſt.*

ἄμμες δ᾽ οὔτε λόγῳ τινὲς ἄξιοι, οὔτ᾽ ἀριθμητοί,
δύστανοι μεγαρῆες, ἀτιμοτάτῃ ἐνὶ μοίρᾳ. *Theocrit.*
Nos verò nec æſtimatione aliqua digni, nec vllo numero,
(*Velut*) infelices Megarenſes, ignobilis ſortis.

Alluſit ad oraculum Megarenſibus, aut (vt alij volunt) Æginenſibus datum ab Apolline Pythio,

Pythio, rogantibus quinam Græcorum essent præstantissimi, rati se tales pronuntiandos. Apollo autem vbi alios collaudauit, addidit:

ὑμεῖς δ᾽ αἰγιέες (*al.* ὑμεῖς δ᾽ ὦ μεγαρεῖς) οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι,
οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ᾽ ἐν λόγῳ, οὔτ᾽ ἐν ἀριθμῷ. .i.
Vos autem Æginenses (*al.* Megarenses) neque tertij, neque quarti,
Nec duodecimi, nec vllius æstimationis, aut vllo numero digni.

Plutarchus item ait: τῶν δὲ ἐμῶν πολιτῶν, ὥσπερ μεγαρέων, οὐδεὶς λόγος. *i.* Meorum autem ciuium, velut Megarensium, nulla æstimatio.

Et Cic. de Philippo Oratore: Proximè accedebat (*ad Crassum & Antonium*) cùm tamen neque secundum neque tertium dixerim.

A Menia columna homo. *Cic. pro contemptissimo. quia ad eam columnam rei viles vt fures serui nequam iudicabantur. Asconius.*

κλιμακίδες. .i. Paruæ scalæ, *quasi scandulæ dicuntur, qui se ad vilia obsequia alicui præstanda submittunt. quales erant mulierculæ Cypriæ, per quas ceu per scalas regum vxores currum ascendebant. Plutarch. Similis Argyrippus Plauti, qui instar asini vel equi, seruum sibi insultantem tergo gestauit. in Asinaria.*

μητραγύρτης οὐ δᾳδοῦχος. *Aristotel.* Metragyrtes non daduchus. *de homine vilis & abiecti ministerij. quales erant qui matri deorum stipem colligebant. Meminit Cic. 2. de Legibus. & Ouid.* Ante deûm matrem cornu tibicen adunco
Cùm canit, exiguæ quis stipis æra neget?

Daduchi autem in Cereris sacris valdè religiosis noctu celebratis faces gestabant. Non rectè scribi Mithragirtes ab Erasmo probat Henric. Stephan.

Pila *Martial. l. 10. c. 86.* i. *vilis homo Iunio.* Pannosus. *Rhodigino.*

Spongia, *pro homine vili & abiecto. nam spongia abstergebantur mensæ, columnæ, pauimenta, vulnera, calcei. Martial. Tertullian. Vlpian. Apud Palladium in Lausiaca historia c. 40.* Spongia dicta fuit *quædam virgo, quæ in monasterio Virginum ita se abiecerat, vt vilissima omnia ministeria omnibus præriperet, vilissimis item rebus in victu & vestitu vteretur, & ab omnibus vilissima haberetur; sed sanctitatē eius Deus tandem detexit.*

Canis mortuus: *pro homine vilissimo. Pierius, ex Libris Regum.*

Affine præcedens. & Nic wárt.

Podleysze rzeczy podczas pożyteczniéysze.

πολλὰ τὰ δυστειδῆ χρηστότερα εὐειδέσι. *A.*

Sæpe speciosis vtilia plùs, vilia.

Caprea imaginem suam in aqua videns cornua laudabat, pedes vituperabat; interim leo occurrit, illa fugit, pedes laudans, cornua ceu impedimentum culpans. Gabrias. addit Epimythium: πολλάκι τις ὠφελεῖται, ἐξ ὧν δοκεῖ βλάπτεσθαι. Sæpe quis iuuatur ijs, quibus putabat se læsum iri. *Dextereon nauta cum aliis nauigaturus, nauim sua sola aqua dulci, ridentibus aliis mercatoribus onerauit; sed breui prouectus omnibus in altum, aquam suam ille ipsismet vendens, reliquarum mercium pretium superauit. Plutarc. Similis industria Æsopi in pane ferendo. Adde aquam à rusticulo Xerxi oblatam.*

καὶ

κἂν μάλα καταφρόνητα μὴ καταφρονῇς. *A.*
Vel maximè despecta nunquam despice.
In vngula alcis salutiferū est remedium. *Garner. Notum id bene nostratibus.*

Podléyszego bárziey szánowáć ábo lépiey czéstowáć.

κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτατοι. Corui luscinijs honoratiores.
Vsurpatur hoc dictum, cum improbi, indocti, stulti, præferuntur probis doctis & industriis viris. ἄνω ποταμῶν. *Vide sub* Opáki to.

Podlež gdźié przéskoczyć nie możesz.

Pati nos oportet, quod ille faciat, cuius potestas plùs potest. *Plaut.*
Iniurias fortunæ quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. *Cic.*
Cede repugnanti, cedendo victor abibis. *Ouid.*
Cede locum læsus, fortunæ cede potenti. *Cato.*
δὸς τόπον ἠνορέηφι τύχης καὶ ὕπεικε κακωθείς. *Planudes.*
Σιγῇ ἀδικίας φερτέρων φέρειν δέον. *A.*
Tacitè ferendæ sunt potentum iniuriæ.
τῷ ὑπερθύρῳ τὴν κεφαλὴν ὕφες. Superliminari caput submitte.
Labrax *piscis sagenā trahi sentiens, terræ se immergit, & vbi illa transiit emergit. Plutarch.*
Affine, Pokorá wszędy wydźié. Vstąp mocnieyszemu.

Podłych rzéczy mądry śię nié wstydźi.

Ζηνώνειόν γε καὶ φακῆν ἕψειν. *Ex Athenæo. Erasmus detorsit ad suum sensum.* Zenonium est & lentem coquere. i. Etiam lentem Zeno potest rectè coquere. *Zeno aliquando Laërtio teste probabat, Sapientem omnia rectè facere. tum quidam ex auditoribus subdidit:* Igitur & lentem coquere*: assensit Zeno.*
Antisthenes miranti cuidam, quòd salsamentum per forum ferret, *respondit:* Mihi ipsi fero. *Plutarchus.* *M. Curius Imperator Romanorum victor Pyrrhi & tribus triumphis clarus, sedens ad focum rapas sibi coquebat. Cic. Plutarchus. Athenæus. Sed talia exempla inter Christi Domini sectatores infinita.* V. Robić śię wstydźić nié trzebá.

Podobáć śię iédnemu mądremu/ lépiey iést niż dźiéśiąciom głupiem.

Podobáć śię mądremu/ dość i iédnemu. Dość iest vczniowi podobáć śię mistrzowi.
Vnus mihi pro populo, & populus pro vno. s. *auditore, spectatore, censore. Seneca.*
Me raris iuuat auribus placere. *Martial. Idem librum suum sic alloquitur.*
Vnus erit mihi crede satis. s. *cui commenderis vel proberis.*
Sic Antigenidas tibicen discipulo frigenti ad populum dixit: Mihi cane & Musis. *Cic. i. modò mihi placeas ex arte canens, non cures si plausum populi non habeas.*
ἑνὶ σοφῷ ἀρέσαι λῷον ἢ μωροῖς δέκα. *A.* i.
Vni sapienti placere præstat, quàm stultis decem.
Malo sapienti vni placere quàm decem Stultis.

Podobieństwo rożnych rzéczy, nie może być zgoła rowne.

Rownánie rzéczy nie może być we wßyſtkiem.

ὀυκ ἀναγκαῖόν ἐστι ἐν τ῀ συγκρίσει πάντα πᾶσι παραβάλλειν. *Vlpianus Rhetor.*
Non eſt neceſſe in comparationibus omnia omnibus conferre (*quadrare.*)
Vulgo in ſcholis dicitur: Omnis ſimilitudo claudicat. i. *deficit in aliquo.*
πανόμοια χαλεπόν ἐστιν εὑρέμεναι δύο. *A.*
Duo reperire ſimilia penitùs, eſt labor.

Podobni ſobie. Jeden drugiego ziadł.

Non tam ouum ouo ſimile, quàm iſti. *Eraſm. ex Cicerone qui ait:*
Vidéſne vt in prouerbio ſit ouorum ſimilitudo. *Itemq;.*
Vt ſimilia ſunt & oua ouorum & apes apum. *Et Seneca.*
Tam ſibi ſimilis quam ouum ouo. Ouo prognatus eodem. *Horat.*
Vt Caſtor & Pollux gemini. *Et apud Virgilium.* Daucias & Tymber.
Simillima proles Indiſcreta ſuis gratuſque parentibus error.
Talis apud Silium Eurymedon & Lycormas. *Plures affert Cerda ad locum citatum.*
Neque lacte lacti magis eſt ſimile, quàm ille Ego, ſimilis eſt mei. *Plaut.*
Nec aqua aquæ, nec lacte lacti vnquã ſimilius quàm hic tui eſt, quàm tu huius.
Idẽ. Tam conſimilis eſt quàm poteſt ſpeculum tuum. *Idem.*
Eiuſdem notæ. Vna forma percuſſi (*vt nummi*) *Seneca.*
In vnam formã cadunt omnia. *Cic.* Aut flos eſt aut piſcis. ſ. *odore ſunt ſimili. vt thymallus piſcis cum flore thymo ſimillimo & ſuauiſſimo eſt odore. Ælianus. Ambroſius.*
ὁμοιότερος σύκου. *Plutarch.* Similior ficu. *nam ficus ſimiles inter ſe, vt & triticum & apes & palumbi vt idem Plutarch. dicit & notum omnibus eſt.*
ἢ Πλάτων φιλωνίζει ἢ Φίλων πλατωνίζει. *Suidas.* Aut Plato Philoniſſat, aut Philo Platoniſſat. i. *alter alteri ſimillimus eſt.*
τί γάρ ἐστι Πλάτων, ἢ Μωσῆς ἀττικίζων; *Numenius Apamenſis.* Quid eſt enim Plato, niſi Moſes Atticè loquens? *quia Plato inſignium ſcriptorum iudicio, plurima ex Moſe in ſua ſcripta tranſtulit, ſed pleraq; inuolucris & fabulis obſcurauit & intricauit, aliqua etiam in prauum detorſit.* *Martialis de Iſſa catella picta, poſt alia ſic ait:*

Hanc ne lux rapiat ſuprema totam, Picta Publius exprimit tabella.
In qua tam ſimilem videbis Iſſam. Vt ſit tam ſimilis ſibi nec ipſa.
Iſſam denique pone cum tabella, Aut vtramque putabis eſſe veram,
Aut vtramque putabis eſſe pictam. *Idem de piſcibus affabrè ſculptis.*

Artis Phidiacæ toreuma clarũ Piſces aſpicis, adde aquã, natabũt. Jak żywe.
τ῀ ἵππων Εὐμήλου μᾶλλον ἀλλήλοις ἐοικότες. *Syneſius.* Equis Eumeli magis ſibi ſimiles. *loquitur autem de duabus crumenis ſimillimis Euthalij impoſtoris, qui alteram auro, alteram ære impletam circumferebat, & publicanos ac mercatores priore oſtenſa, & dextrè poſteriore relicta decipiebat.* *Porro Equæ Eumeli quibus Syneſius comparat burſas Euthalij, Homerus vocat ὄτριχας, quaſi ὁμοιότριχας.* i. *piloſibi ſimiles,*
πάντ᾽ αὐτῶν μέγεθός τε καὶ ὄμματα καλ᾽ ἐΐκυια.

καὶ φωνήν, καὶ εἵματα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο. *Homerus de Vmbra Patrocli.*
Omnibus ipsi magnitudine & oculis pulchris similis,
Et voce & similes circa corpus vestes indutus.
οὐ παῖς Ἀχιλλέως, ἀλλ' Ἀχιλλεὺς αὐτὸς εἶ.
Non satus Achille, uerum Achilles ipsus es. *Plutarch. de adulatore loquens similem illum amico esse ait, vt possit de illo vsurpari is versus ex Vet. Poëta.*
ἅπαντ' ὅμοια. *Suidas.* Omnia similia sunt.

Affine, Iedney kuźni. Ieden iáko drugi.

Podporá wielka Rzeczyposp. ábo domu.

Atlas. *Sic Cic.* Illo tanquam Atlante cælum niti videtur. *Sed variat lectio. Idem.* Vestris humeris, ceruicibus sustinetis Rempub. Principes *Oppianus vocat* γαίης ἐρικυδέες ἔρισμα. i. Terræ insignes columnæ. *Sic Virg. de Turno.* — In te omnis domus inclinata recumbit.
στῦλοι γὰρ οἴκων εἰσὶ παῖδες ἄρσενες. *Euripides.*
Domus columnæ liberi sunt masculi.
Apud Terent. Geta seruus grandis dicitur Columen familiæ. i. *columna. Donat.*
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis. *Iuuen. allegoricè dixit.*
Milo, columnâ in contubernio Philosophorum ruinam minante, in eius locum subijt, & se omnesq; seruauit. Strabo.
Pindarus Hectorem *appellat* Τροίας κίονα ἄμαχον, ἀστραβῆ. .i. Troiæ columnam inexpugnabilem, immobilem. Tu portus & aura tuis. *Penelope Vlyssi scribit.*
ἄγκυραν οἴκου Anchoram domus *vocat Hecuba* Polydorum *apud Euripidem.*

Podupádłem przyiacielem nie pogardzay.

Ἀπονυχίσμασι καὶ κουραῖς μὴ ἐπουρεῖν μηδὲ ἐφίστασθαι. *Pythagoras.* Vnguium criniumque præsegmina ne permingito nec calcato. i. *amicos vel cognatos inopes aut viles ne spernas vel contumelia afficias.* *Sic Ecclesiastici 22.* Fidem posside cum amico in paupertate illius. &c. In tempore tribulationis illius permane fidelis &c.

Podusczáiący i czyniący rowno grzeßy, rowno ma być karany.

Tubicen in bello captus, frustrà se excusans, quòd inermis cùm esset, nullum occidisset, mactatur, quòd pugnantes incitârit. Æsopus.
Epimythion Planudis. πλέον πταίουσιν οἱ τοὺς κακοὺς ἐπεγείροντες εἰς τὸ κακοποιεῖν. Plùs peccant qui malos ad malefaciendum incitant.
Gallus item apud eundem à furibus captus mortem deprecabatur, quòd nil cuiquam noceret, quin prodesset hominibus eos excitans: at ob id ipsum, inquiunt fures, mactaberis quia eos contrà nos vigilare facis.

Affine, Porádnik zły.

Podź kubá do woyta.

In ius ambula. *Terent.* Ad iudicium adsis. In prætorio te siste. *Cato.* περὶ τὸ δικαστήριον στῆθι. *Planudes.* *Sed dictum Polonicum transfertur ad mortem.* Q. d. Moriendum est. V. Śmierć nieubłagána. Śmierć nieuchronna.

Podź że ty goły kiedy oycá niemáß.

οὐκ ἔστι ψεύδειν οὐδὲ παίζειν τὸν μόρον. *A.*

Fallere nulla arte eſt nulla eſt eludere mortem.

Epimythion apologi vulgaris, de Patre ſene, qui mortem propinquam ſentiens, caput raſit & inter liberos paruos ſedit; quem tamen mors diſſimulans ſe eum noſſe abſtraxit.

Simile eſt illud Martialis:

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis.
Tam ſubitò coruus qui modo cygnus eras.
Non omnes fallis; ſcit te Proſerpina canum,
Perſonam capiti detrahet illa tuo. V. Smierć nieuchronna.

Poglada iák kozá ná rzężnika .i. niewéſoło / krzywo.

Obliquo lumine cernere aliquem. Obliquare oculos contra aliquem. *Ouidi.* Toruum *vel* torua tueri. *Virgil.* Quid me toruè aſpectas? *Plaut.* Aſpexit vt qui ſinapi edit. *Vide ſub* Niewéſoły.

λοξαῖς κόραις λεύσσων. *apud Nicandrum.* Obliquo lumine intuens.

Omiſi ταυρώδεα. i. *taurinum .ſ. tueri. nam hoc ad ſeueritatem & immanitatem pertinet. vt & Cyclopius aſpectus. Simpliciter Cic. dixit eodem ſenſu in Antonium.* At etiam aſpicis me & quidem vt videris iratus.

Hircis etiam proprium eſt obliquare oculos ſeu tranſuerſa tueri. V. Zezowáty.

Poglada po ſobie iák paw.

Pauonis inſtar rotatur. *Ex Columella, qui ait:* Rotari (*al. rotare*) pauo dicitur, cùm ſemetipſum velut mirantem caudæ gemmantibus pinnis protegit.

De eodem ſic Lucian. Latinè loquens. In prato florido vere incipiente, ſoli oſtenſis pennis & cauda ſublata, eam circa ſe vndique pandens, conuertit ſeipſum & circumagit, & quaſi pompam quandam agit pulchritudinis ſuæ. *Vide Syneſij ſententiam ſub* Kokoßy ſie. Laudato pauone ſuperbior. *Ouidi.*

φασὶ ταῶ μεγάλαυχον, ἐπὴν περὶ κύκλον ἐγείρῃ
αὐχένα κυρτώσας χρύσεον ἀστερόεις,
κλάζειν θηλυτέραις φιλοτήσιον *&c. Nazianzen. i.* Ferunt pauonem ſuperbum, vbi is circumcirca circulum excitarit (*.i. caudam erexerit*) collum torquens aureum ſtellatus, clangere feminis (*pauis*) amatorium.

Tale apud Plautū ἀλαζὼν στρατιώτης. Glorioſus Miles. *Apud eundem Toxilus oſtentator ait:* Subnixis alis me inferam atque amicibor glorioſè.

Campana ſuperbia. *nota ex Cic. Liuio, eandem Gellius Næuio Pöëtæ tribuit. ob epitaphium ſuperbum quod ipſe ſibi ſcripſerat.* V. Sam ſie ſobie podoba.

Pogody ná co czekáć.

ἀμνίον θερίζειν. i. ἐν τῷ θέρει κείρειν. *Euſtathi.* Agnum demetere .i. *æſtate agnos oues tondere. Aliter.* ἐκ διαλείμματος τιμωρεῖσθαι. i. Ex interuallo punire, ſeu

 vltionem

vltionem, mulctam, pœnam, in commodius tempus differre & *occaſionem commodam exſpectare, vt agni meliùs æſtate quàm vere tondentur.*

Affine, Pilnuy czaſu. & Wpádnieſz mi raz.

Pogrzeb ábo nagrobék dobrego wéſoly / poczéſny.

Funus ſeu ἐπικήδειον Ennij. *qui apud Cic. ſic mortuus loquitur.*

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu
Faxit. cur? volito viuu' per ora virûm.

Ludouicus Cortuſius ICtus Patauinus ad funus ſuum Muſicos 50 omnis generis conduxit dimidio aureo: feretrum iuſſit ferri à 12 virginibus viridi veſte ornatis cum cantu læto, doti ſingulis aſſignata; centum funalibus ſtipantibus; comitante toto Vrbis clero & monachis omnibus exceptis nigris; lacrymari quenquam teſtamento vetuit. Drexel. in Prodromo mortis. contigit id A. D. 1418.

Apud Plutarchum Menandro regi Bactrorum optimo in caſtris mortuo, honorificè in ciuitatibus parentatum eſt: de reliquiis eius vehementer certatum, & vix pax hac conditione conuenit, vt ſingulæ ciuitates cinerum eius æquali parte ablata monimentum ei apud ſe ponerent. (*Simile quid de Homero.*) *Contra Dionyſij vxor & liberi contumeliis priùs affecti necati ſunt, & cineres eorum in mare ſparſi. apud eundem Plutarch.*

Pogrzeb koſztowny ztemu nié pomoże.

οὔ πώποτ᾽ ἐζήλωσα πολυτελῆ νεκρόν.
Nunquam æſtimaui magni funus ſplendidum. *Vel*
Nullum beatum voco ſepultum ſplendidè.
τὰ κτέρεα λαμπρὰ νεκρῷ κακῷ ἀνωφελῆ. *A.*
Splendida ſepultura nihil ornat improbum.

Poiáchał ćiélećiem / wróćił ſię wołem.

Sarculum hinc illò profectus, illinc rediſti rutrum. *Pomponius apud Nonium.* i. *rudis abiiſti, rudior rediiſti. Nam rutrum craſſius eſt, ſarculum tenuius & leuius.*

ἀπῆλθε μόσχος οἴκαθεν, ἀνέστρεψε βοῦς. *A.*
Vitulus domo abiit, bos domum reuerſus eſt.
Pariſios ſtolidum ſi quis fors mittet aſellum,
Qui fuit hic aſinus, non ibi fiet equus. *Garner.*

Po iármárku zły targ.

Nundinis diſſolutis nulla vel mala eſt negotiatio. *Ex Damaſceno.* V. Nie wczás.

Poiédnáni przyiaciele bárziey ſię miłuią.

Amantium iræ amoris redintegratio eſt. *Terenti.*
Diſcordia fit carior concordia. *P. Syrus Mimus.*
Iræ interueniunt, redeunt rurſum in gratiam.
Verùm iræ ſi quæ forte eueniant huiuſmodi
Inter eos; rurſum ſi reuentum in gratiam eſt,
Bis tanto amici ſunt inter ſe quàm priùs. *Plaut.* *Exempla habet Seneca l. 1.*

l. 1. de Clementiâ. c. 9. Valer. Maxi. l. 4. Cic. de Prouinc. Consul. Agatho Pausaniæ vltrò sæpe irascebatur, vt post dissensionē in gratiam rediens maiorem caperet voluptatem. Ælian.

ἔστ' ἀνανέωσις ἔ ἔρω ὀργὴ φίλων. *A.*

Ira est amoris amicorum reparatio. *Vel*

Fit amor amicorum arctior post iurgia. *Abies scissa & iterum conglutinata ita glutino coalescit vt citiùs findatur in solida parte; quàm in conglutinata. Anonym. Hieroglyphic. ex Plinio.* *Affine*, Obrázá podczas pobudká miłośći.

Pokarm zdrowie zachowuie Pomierny, á zbytni psuie.

ἐκ τούτων νοσοῦμεν οἷς καὶ ζῶμεν. *Diogenian.* Ex his ægrotamus, quibus viuimus. Cibo vires reficiuntur & opprimuntur. *Ex Cicerone qui ait:* Tantùm cibi & potionis adhibendum est, vt reficiantur vires non opprimantur.

Eripit interdum, modò dat medicina salutem.
Quæque iuuet monstrat quæque sit herba nocens. *Ouid.*
Nil prodest quod non lædere possit idem. *Idem.*

Pokázuie śie gdźie ábo gdy nie trzebá; gdy trzebá, nie widáć go.

ἐν φάει λαμπρὸς, ἐν δὲ νυκτὶ ἀνωφελής.

In luce splendet, nocte verò inutilis .s. *cùm lucere oporteret. Sumptum dictum à gemma similem effectum vel proprietatem habente. qualis Smàragdus apud Plinium.* V. Tu śie pokaż.

Póki chodźiß, póty śię godźiß.

Perstringit hoc dictum, heros inhumanos, qui famulorum quandiu sani sunt, opera vtuntur; eosdem ægrotantes aut senes, eyciunt: vt in aula Luciani depingitur. Idem dictum simul, seruientium miseram conditionem notat.

μέχρ' οὗ ὑγιαίνεις, μέχρι τοῦ πρός μου μένεις.
ἐπεὶ νοσηλεύσῃ, ἀφαρεῖ ἔξω ἔσῃ. *A.*

Noster es vbi vales; æger es! mox foris ages. *Talis seruus Amalecitæ ab hero in itinere proiectus 1. Regum 30.* *Huc aptare potes illud Plauti.*

Dum viuit, hominem noueris; vbi mortuus est, quiescas.

Et Seneca. Dum viuunt virent. *Licet huc accommodare & illud Horatij:*

Donec gratus eram tibi, ——— Persarum vigui rege beatior. *Sic:*
Donec sanus eram, tibi Natis ipse tuis carior exstiti.

Catoni Maiori hoc vitio vertebatur, quòd seruos quibus diu vsus erat senio confectos & inutiles factos expellebat & vendebat. Plutarch. testis.

δοῦλος ὑγιὴς ἀρέσκει, ἀπαρέσκει νοσῶν. *A.*

Sanus placet cuique famul, æger displicet.

Póki śie ßnáć ießcze godźi, z ktego kto mądr niech vchodźi.

Dum nondum in neruo telum est. *Iunius ex Philodemo, qui ait:*

φεύγωμεν δυσέρωτες ἕως βέλος οὐκ ἐπὶ νευρῇ.

Fugiamus infelices amatores dum nondum telum in neruo est.

Tralatum à ballista vel arcu simplici. Ante tubas animo voluta &c. *Iuuenal.* *Simile est illud Psalmo 7.* Nisi conuersi fueritis gladium suum vibrabit, (*.s. Deus*) arcum suum tetendit & parauit illum (q. d. *iam telum in neruo est*) *&c.* Et fugite de Babylone, apud Isaiam. Fugite saluate animas vestras Ieremi. &c.

πρὶν ἢ ἐν χρῷ γενέσθαι τοῦ κινδύνου. *Synesius.*

Priùs quàm in cute versetur periculum vel periculi.

Poki v kogo czego zábiegamy, Szánuiem; dostawszy máło o n dbamy.

πρὶν μὲν λαβεῖν, φιλέουσιν, ἀτὰρ στυγέουσι λαβόντες.

Callimach. & Nazianz. Antequam accipiant, beneuolentiam ostendunt, osculantur; verùm vbi acceperint, oderunt. *Canis homini carnes edenti adulatur, si verò ei os obijciatur, non eripiet etiam herus.*

Qui dum aliquid cupiens animus prægestit apisci (.i. *adipisci.*)
Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt.
Sed simul ac cupidæ mentis satiata libido est;
Dicta nihil metuêre, nihil periuria curant. *Catullus.*
Dum me captabas, mittebas munera nobis:
Dum me cepisti, das mihi Rufe nihil. *Martial.*
Imitantur hamos dona. namque quis nescit.
Auidum vorata decipi scarum musca? *Idem.*

Similia habet l. 6. epigr. 63. & l 4. ep. 56. vbi tales piscatoribus comparat, & captatorum dona hamos & insidias appellat.

Nam ferè maxima pars morem hunc homines habent. quod sibi volunt
Dum id impetrant, boni sunt: sed id vbi iam penes se habent;
Ex bonis pessimi & fraudulentissimi sunt. *Plaut.*

V. Nie dármo on dáie. *Simile sequens.*

Póki w mieszku twem co czuią, Póty cie wszyscy szánuią.

Viuum norunt. *In Truculento Plauti mulier amatori iam inopi dicit:*

Dum vivit (.i. *dum habet quod det*) hominem noueris; vbi mortuus est, (.i. *cùm nihil habet*) quiescas. Te dum viuebas noueram &c. *Ille verò respondet:* Non hercle occiderunt mihi etiam fundique & ædes. *quo audito ancilla heræ illius, blandè illum inuitans dicit:* Cur ante ostium pro ignoto alienoque adstas? I intrò: amat te hera &c. *tum ille.* Euge funde & ædes per tempus subuenistis!

Et in Pseudolo. Mihi quidem profectò cum istis dictis mortuus est.

Muscæ in popinis tandiu manent dum nidorem sentiunt. Sic vulgares diuitum amici si non adsit vtilitas non durant. *Ex Plutarch,*

Canis à macello non recedit, quandiu intus esse aliquid sentit. *Sic Horat.*

Vt canis à corio nunquam absterrebitur vncto. *Quadrant & præcedentia ibidem. loquitur enim de femina quæ incipit à sene diuite munera accipere.* quæ si semel vno De sene gustarit Vt canis &c. *Græci etiam dicunt.*

Χα

Χαλεπὸν μαθοῦσα ἡ κύων σκυτοτραγεῖν.
Res est mala canis sueta rodere corium.
Simile præcedens & Przyiaciele zá ßcześćiem idą.

Po koledzie co abo kogo nośić .i.
Pokázowáć co wßystkiem zá nowine ábo zá dziw.

Potest hîc vsurpari dictum Græcorum, cuius meminit Plato Suidas Hesychi & Rhodigin. .s. ἀμφιδρομία, vel ἀμφιδρομίαν ἄγειν. Amphidromiam agere. *Erat Amphidromia dies lustricus quintus vel septimus vel nonus, quo puer recens natus ab obstetrice circum lares seu focos ferebatur, & munuscula ab amicis capiebat, cuius rei etiam meminit Plautus & Terentius. Simile quid apud nos fit, dum catulos vrsi vel lupi incolis noxij quispiam ostiatim vel vicatim circumfert, stipem aliquam facile obtinens.* Z wilczety ábo z wilcza skora po koledzie biega. *Alio item sensu vsurpatur dictum Polonicum pro diuulgare vel diffamare vel vt Plautus dicit:* Deblaterare vicinis omnibus.

Pokorá wßedy vydzie ábo podlezie. Pokorá mocnieyßego pokona.
Pokorney głowy miecz nie śiecze.

Nemo homini contempto pertinaciter nocet. *Seneca.*
Etiam in acie iacens præteritur, cùm stante pugnatur. *Idem.*
Elephantes leonesque transeunt quæ impulerunt. *Idem.*

Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,
Pugna suum finem cùm iacet hostis habet. *Ouid.*

Plutarchus scribit Vlyssem cùm canes in eum irruerent, baculum abiecisse & in terra sedisse sicq; saluum euasisse. Canis leporem lassum mortuum currendo non tangit, cùm viuum laceret si apprehendat. Idem Plutarchus.

Qui ipsus se contemnit, in eo est indoles industriæ. *Plaut.* Kto pokorny, ten i mądry. *Quidam interrogatus quomodo rem in aula rarissimam, senectutem consecutus esset; respondit:* Iniurias accipiendo & gratias agendo. *Seneca. quod responsum & submissionem & patientiam continet.*

ὅτι πρὸς τοὺς ταπεινουμένους παύεται ἡ ὀργὴ, καὶ οἱ κύνες δηλοῦσιν, οὐ δάκνοντες τοὺς καθίζοντας. *Aristotel.* Quod submissione ira sedatur, & canes ostendunt, qui sedentes non mordent.

Arundo vento cedens salua mansit, oliua resistens fracta est. *Æsopus. Epimythion.* κρείττονές εἰσι τῶν κρειττόνων αὐτῶν μὴ ἀνθιστάμενοι, καὶ πρὸς μείζονας οὐ φιλονικοῦντες. Meliores sunt qui præstantioribus non resistunt, & qui cum potentioribus non contendunt. *In ponte longo angusto duæ capræ sibi obuiæ cùm conuenissent, vna procubuit, & altera super eam transiuit. Plinius.* *Affine*, Podlez. Vstąp.

Pokoy droga, miła rzecz. Pokoy drogo okup.

Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. *S. Augustinus.*

——Pax optima rerum Quas homini nouisse datum est, pax vna triumphis
Innumeris potior, pax custodire salutem Et ciues æquare potens. *Silius.*

Melior

Melior eſt pugillus cum requie quàm plena vtraque manus cum labore & afflictione animi. *Eccleſiaſtæ 4. Stulti quidem vox eſt. ſed poteſt recto ſenſu vſurpari.*

εἰρήνη κόσμῳ παντὶ ποθεινοτάτη. *Muſurus.* Pax toti mundo optatiſſima.

εἰρήνη ἢ γεωργὸν κἂν πέτραις τρέφει
καλῶς, πόλεμος δὲ κἂν πεδίῳ ἔφυ κακός.

Pax agricolam & in petris nutrit Benè, bellum verò & in campo eſt malum.

Φειδίας προσήκει εἰρήνη. *Suidas.* Phidias amat pacem. *Vt ſculptor hic, ita aliæ artes præſertim Palladiæ amant pacem.*

Dulce eſt nomen pacis, res verò ipſa tum ſalutaris tum iucunda. *Cic.*

Lacedæmoniorum bellis feſſorum & pacis auidorum dictum apud Plutarchum illud eſt: κεῖσθω δόρυ μοι μίτον ἀμφιπλέκειν ἀράχναις .i. Quieſcat aut iaceat mihi haſta tela aranearum obuoluta. *Eorundem apud eundem.* τοὺς ἐν εἰρήνῃ καθεύδοντας οὐ σάλπιγγες ἀλλ' ἀλεκτρυόνες ἀφυπνίζουσι. In pace dormientes, non tubæ ſed galli excitant. *Adde & illud:* Clypeus in fuligine ſuſpendatur. V. Złoś pyche. *Quærente quodam per ludibrium ex Phocione, quid tot annis Rempubl. Athenienſem adminiſtrans eidem profuiſſet? reſpondit ille. Hoc quòd ciues in proprijs ſepulchris humati ſint .ſ. in pace mortui, non cæſi in bello. E Plutarcho.*

Lepidè Galli Pacem *vocant* feſtum Omnium Sanctorum, Bellum verò Omnium defunctorum. *Garner.* Nec cum bonis nec cum malis certandum. *Heſiodi dictum.* V. Niecħce ſie niem pyſkáć.

Polakom káżdy ſtroy wolny. Polſki ſtroy co rok inſzy.

Polak iáko Małpá; co wyrzy/ to chcé mieć ábo czynić.

Perſtringitur his dictis libertas ſeu licentia Polonorum in cultu corporis, quæ apud alias gentes tanta non eſt ratione materiæ & formæ veſtium, immò & ciborum ac ædificiorum. Poteſt hic vſurpari. πρωτέως ποικιλώτερος. *ex Lucia.* Proteo magis varius. *Item.* πουλύποδος ἔχε νόον. *ex Athenæo.* Polypi habet mentem, *qui mutat cùm vult colores. Item.* πιθήκου μιμηλώτερος. Plus quam ſimia imitandi omnia quæ vidit ſtudioſus. Modò togatus, modò paliatus. *Cicero.*

Quadrat & illud quod Plautus de feminis protulit in Epidico.

Veſti quotannis nomina inueniunt noua. *quæ ibidem enumerat.*

Quadrat item apologus Cleobuli de Luna quæ ob mutationem perpetuam, non potuit veſtem certam obtinere.

Adde ſymbolum vulgare in quo cæteris gentibus ſuum veſtitum certum gerentibus Polonus nudus cum forfice & ſtamine panni rudis ſeu infecti, cum inſcripto lemmate. VTI VOLVERO, pingitur.

Polſki moſt/ Niemiecki poſt/ N. Nabożeńſtwo/ wſzyſtko błażeńſtwo.

Pons Polonorum, ieiunium Germanorum, pietas N- -orum, ſimilia omnia. Dictum noſtri gentis vulgare. & quidem in primò commate, omninò verum; in ſecundo vt fertur, in tertio N poſui, quia non rectè àttribuitur genti cuidam religioſiſſimæ; loco illius pone aliam, ſi certam nominare vereris ob inuidiam, dic ſecurè & verè, Religio ſeu pietas hæreticorum.

Pomátu

Pomáłu/ dáley záydźieß. Polekku lépiey zrobiß.

Σπεῦδε βραδέως. *Dictum hoc Græcorum vetus .i.* Festina lentè, *vsurpauit Octauius August. & Titus Vespasian. apud Suetonium & Gellium qui illud reddit vno verbo Latino,* Matura. Spiéßno wolno. Sat citò, si sat benè. *Cato.*

Σπεύδων ταχὺ πάντα διελθεῖν, μᾶλλον βραδύνω. *Plato.* Properans citò omnia percurrere, magis tardo. Tarditatem tutam celeritati periculosæ anteponebat *Augustus. Fulgosus.* Omnia non properanti recta claraque erunt. *Liuius.* Tardum consilium præstantius. *Vide* Skwápliwość.

Pilos caudæ equinæ paulatim velle. *Horat. ex apologo Sertorij apud Plutarchum. de duobus vellētibus caudas equorum. vnus vi summa omnes simul pilos extrahere frustra nitebatur: alter, usq; debilior, ex cauda equi robusti, singulos pilos facile extrahens, citò totam nudauit. Docere voluit Sertorius,* cunctando sensim & constanter, meliùs res effici, quàm impetu violento & celeri.

Romanus sedendo vincit. *Varro & Cic. de Fabio Cunctatore. qui* cunctando, *vt ait Ennius.* Romanam restituit rem prope collapsam.

ἡσύχῳ ποδί. Tacito seu lento pede .s. *incedito.* βοέῳ ποδί. *Plutarch.* Bubulo pede .i. *lentè, quia bos ita incedit.* ἀτρέμας βοῦς. *Placidè bos .s. incedit.*

Bos lentè incedens assequitur leporem. *Garner è Gallicu.*

Passibus assiduis fit via longa satis. *Idem.*

Zeuxis culpantibus se quod tardè pingeret, respondit. fateor ita esse, quia pingo multo tempore duratura. Apud Plutarchum. Symbolum lentæ festinationis est Delphin *Piscium velocissimus* Anchoræ circumplicatus, *quod in Vespasiani nummis conspectum aptè vsurpauit Aldus Manutius.*

Affine, Nie záraz to. Skwápliwość ßkodliwa. Odwłoká pod czás pożytéczna.

Po mey śmierći miech bedźie co chce. Nic do nas/ co bedźie po nas.

ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί.

Me mortuo terra misceatur igni. *Vel.* Me mortuo conflagret humus incendijs (*Brodeus* πυρὶ *vertit, ætheri .i. cœlo misceatur.*)

Senarius Græcus vetus est apud Sueton. quem forte Nero audiens, correxit dicens. Immò ἐμοῦ δὲ ζῶντος *&c.* Me viuo. &c. *id quod etiam fecit Roma incensa. Meminit eiusdem dicti Cicero,* & inhumanam ac sceleratam vocem *appellat. Seneca item* detestabilem vocem *appellat* eius, qui se mortuo terram misceri ignibus iubet.

Similem ait illam: (æquè Timoniam.)

Mihi morienti mundus omnis mortuus, vel vniuersus moritur.

Mortui non imperant linguis .s. *superstitum. i. de quouis mortuo homines liberè loquuntur. quare dum viuimus vt benè loquantur operam demus. Recentiorum est.*

Pomierz śie swą piedźią / stopą.

Aptari decet viribus. non quantùm cupis, sed quantùm capis, hauriendum est. *Sen.*

Metiri se quemque suo modulo ac pede certum est. *Horat.* (*.i. rectum. Læuin.*)

Sumite materiam vestris qui scribitis æquam,
Viribus; & versate diu, quid ferre recusent, Quid valeant humeri. *Idem.*
— Buccæ Noscenda est mensura tuæ, spectandaque rebus
In summis minimisque, etiam cùm piscis emetur.
Ne mullum cupias, cùm sit tibi gobio tantùm In loculis. *Iuuenalis.*
Tuam personam tibi impone. *Plini. iuni.* Habere conscientiam conditionis suæ quemque iubet. *Idem.* μετρεῖν τὴν ἑαυτοῦ σκιάν. *Archidamus. Agesilai. F. apud Plutarch.* Metiri suam vmbram .s. *oportet.* Domi coniecturam facito. *Plaut.* Διακρίνῃς καὶ παραμετρεῖς τῷ οἰκείῳ μέτρῳ ἑκάτερον. *Lucian.* Diiudices & dimetiaris propria mensura vtrumque.

Arcta decet sanum comitem toga. *Horat. 1. Cliens vel affectator potentioris, vt togæ, ita libertatis in loquendo modum arctiorem amet. Læuin. itemque in agendo vt fecit Crisson cum Alexandro cursu certans. Vide.* Wstąp mocnieyſżemu.

Fraus est accipere quod non possis reddere. *P. Syrus.*
Quod potes, id tenta. nam littus carpere remis
Tutiùs est multò quàm velum tendere in altum. *Cato.*
ἐργάζου δυνατόν. περὶ ἀκτὴν μᾶλλον ἐρετμοῖς
ἀσφαλές ἐστι πλεῖν, ἢ εἰς βάθος ἱστία τείνειν. *Mylius.*
Terret ambustus Phaëton auaras Spes, & ales — Pegasus —
Semper vt te digna sequare & vltrà
Quàm licet sperare nefas putando. *Horatius.*
Qui sua metitur pondera, ferre potest. *Martial.*
Χρὴ δὲ καθ' αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. *Pindar.*
Oportet autem quemuis iuxta suam conditionem in omni re spectare modum.
Hoc attentabis, fieri quod posse putabis, *Anonym rhythmic.*
Non plùs mactemus, quàm quod condire valemus. *Idem.*

Apud Æsopum Vulpes hirco, non valenti euadere ex puteo in quem bibiturus facile descenderat, ait: Si tot mentes haberes quot in barba pilos, non antè illuc descendisses, quàm ascensum considerasses. *Epimythion Planudes addit:* τὸν φρόνιμον ἄνδρα δεῖ πρότερον τὰ τέλη σκοπεῖν τῶν πραγμάτων, εἶθ' οὕτως αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν. Prudentem virum oportet primùm exitum considerare negotiorum, deinde ipsa aggredi. Camelis mensura operis vires. *Plini.*

Affine, Pátrz ſam ſiebie. Zgadzay ſie gebo. Nie rownia mnie z toba.

Pomieſzał wſzyſtko / popſował.

Cælum in tartara soluit. Maria omnia cælo Miscuit. *Virgil.* Miscuit sacra profanis. *Horati.* οὐρανῷ τὴν γῆν μιγνύειν. *Plutarch.* Cælo terram permiscere. — τὰ δ' ὑπέρτερα νέρτερα θῆκεν. *Aristoph.* Supera infera fecit. Nogámi wzgore obrocił. ἄνω καὶ κάτω πάντ' ἐγένετο. *Ex Platone.* Sursum deorsum facta sunt omnia.
ἄνω κάτω τὰ πάντα συγχέας ὁμοῦ. *Euripides.*
Sursum deorsum cuncta confundens simul.

— Floribus

——Floribus austrum Perditus & liquidis immisi fontibus apros. *Virg.*
Camelus & Elephas aquam limpidam non bibit priùs quàm illam turbet. Solin. Ælianus.
Perij, plaustrum perculi. *Plaut.* i. *rem totam perturbaui, tralatum à curru onusto euersò. Donat. Fest. Scalig. Austrum Rhodigin. Haustrum (aqua plenum) alij legunt. Sic Turneb.* προσοβεῖν τὴν θύραν. *Aristides.* ἀνασοβεῖν ἄγραν. *Plato.* Præturbare cõmouere excitare feram *dicitur venator imprudens, qui à longe strepitum excitat ad quem illa se subducit.*

Pomni czym-eś był niedawno; ziakiego-ś taki wroſt.

ἰὼ Σατουρνάλια. Io Saturnalia. *vsurpamus, cùm quis pristinæ conditionis vilis oblitus, plùs quàm par sit auctoritatis & licentiæ sibi arrogat.*
Sumptum dictum è Dione, apud quem cùm Narcissus Claudij libertus à Plautio Imperatore missus ad milites seditiosos & rebelles compescendos, suggestum conscendisset aliquid ad mitigandos illos dicturus; acclamatum ab omnibus est: Io Saturnalia. quo dicto admonebant eum pristinæ conditionis seruilis, in qua Saturnalibus serui herili apparatu & vestitu lautè epulabantur illam vocem ingeminantes. Vide Rożley náley.
Affine est illud: Foras Cares non ampliùs Anthisteria. *sub* Piątek *suprà.*
De talibus etiam Iuuenal. satyra 1. ait: Sacro nec cedat honori (*Tribunitio.*)
Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis .i. *creta vilissima pictis, quod erat indicium seruorum venalium teste Plinio. Tibullus & Ouidius gypsatos pedes seruorum appellat. Rectè Agathocles Siculorum ex figulo Rex, qui Ausonio teste Fictilibus cœnare solebat, pristinæ conditionis memor, dicere solebat:* Rex ego qui sum
Sicaniæ, figulo sum genitore satus. *addit Gnomen pulchram.*
Fortunam reuerenter habe, quicunque repente
Diues ab exili progrediêre loco. *Meminit Plutarchus.*
Sic Primislaus ex rustico rex Polonorum factus, sagum rusticum pristinæ conditionis monimentum ad obitum seruauit. Æneas Syluius.
Simile quid fecisse ducem Carinthiorum ex rustico factum, scribit Sabellicus.
Item Villigisus plaustrarij filius Othonis 2. Imper. magister & capellanus, ab eodem ob virtutem, primò Archiepiscopus Moguntinus, deinde Elector Imperij primus factus, rotam plaustri in suo conclaui pingi curauit cùm hoc lemmate. Villigise memento quid sis, & quid olim fueris. *quod insigne hereditarium esse Archiepiscopis Moguntinis sanxit Henric. 2. Imper. Nauclerus & Zieglerus auctores. Affine,* Niedawnoś pánem zoſtał. Szláchcic nowy 2. Godność niegodnemu. Wroſt pretko.

Pomoz ćiezar biorącemu; ále nie, ſkładaiącemu.

Φορτίον μὴ συγκαθαιρεῖν, συνεπιτιθέναι δέ. *Pythagoræ symbolum.* Onus ne cum alio deponas, sed superimponas. seu. Onus deponenti ne auxilieris, sed assumenti. *Significat.* non indulgendum inertiæ hominum, sed φιλοπονίαν semper excitandam. *Sic Henric. Steph. interpretatur ex Plutarcho qui ait:* μηδενὸς ἀφαιρεῖν βάρος, συνεπιτιθέναι δὲ καὶ συνεπιφορτίζειν ὡς μηδεμίαν σχολὴν μηδὲ ῥᾳστώνην ἀποδεχομένους. *i.* Nulli auferendum onus, superimponendum verò & addendum, quò nul-

lum otium & ſegnitiem admittamus. Leniwemu nié ſprzyiay żadnému/ lécz robotnemu káżdemu. *Pythagoræ dictum aliter videtur legiſſe S. Hieronym. qui ait:* In onere deponendo auxiliandum non in ſumendo, *qui ſenſus priori oppoſitus eſt, bonam tamen doctrinam licet diuerſam continet. ſ. ad ſe onerandum nulli operam tuam accommodes, ſed ad exonerandum ſe. ſ. intolerabili & inutili aut parùm conuenienti negotio.*

Pomſtá nié cudna / ábo podlego ſercá / rzécz.

Puſilli & miſeri hominis eſt, repetere mordentem vt muſcæ & formicæ faciunt. *Seneca.* Inhumanum & quidem pro iuſto receptum verbum eſt Vltio, & à contumelia non differt niſi ordine. *Idem.* Sapiens non committet, vt vindicando contumeliam ſibi factam, honorem habeat ei qui fecit. *Idem.* Nam Vltio, *inquit idem*, doloris eſt confeſſio. Ból ſwoy wyznawa / kto źle oddawa.

—Minuti Semper & infirmi eſt animi exiguique voluptas
Vltio, continuò ſic collige, quòd vindicta
Nemo magis gaudet quàm femina——— *Iuuenal.*

Demoſthenes vltionem vocat certamen, in quo qui ſuperior euaſerit, inferior eſt. Ira abſtinendum eſt, *ait Seneca*, ſiue par eſt qui laceſſendus eſt, ſiue ſuperior, ſiue inferior. Nam cum pari contendere anceps eſt, cum ſuperiore furioſum, cum inferiore ſordidum. Quo quiſq; eſt maior, magis eſt placabilis iræ,
Et faciles motus mens generoſa capit. *Ouid. qui illuſtrat id exemplo leonis magnanimi & clementis, contrarioq; lupi & vrſi ſæuientis in imbelles. Plato iratus noluit famulum reum caſtigare, ſed Socratem rogauit vt id faceret. Plutarch. qui plura talia habet.*

μικροθύμου ἀνδρός ἐστ' ἀμύνεσθαι ὕβριν. *A.*
Animi puſilli eſt vindicare iniuriam.

Pomſtá ſmáczna rzécz. Miło ſię pomśćić.

At vindicta bonum vitâ iucundius ipſa. *Iuuenal. non ex ſua ſententia, ſed ex vulgi opinione ſtulta, quam refutat dicens:*
Nempe hoc indocti. &c. *Similiter Ariſtotel. dixit:*
τὸ τιμωρεῖσθαι ἡδύ. Vlciſci eſt iucundum. *quod probat ex contrario.*
οἱ ὀργιζόμενοι λυποῦνται ἀνυπερβλήτως μὴ τιμωρούμενοι.
Irati dolent ſupra modum ſi ſe non vlciſcantur.

Læſo doloris remedium inimici eſt dolor. *P. Syrus Mimus.*

Inimicum vlciſci vitam accipere eſt alteram. *Idem. quia & vlciſci eſt iucundum inſtar vitæ, & abſq; inimico tutiùs vita ducitur. Vindictæ cupidi ſymbolum eſt Leo. qui iuuenem in exercitu regis Iubæ, à quo ante annum ſagitta fixus erat, agnouit & per medios armatos nullo læſo perrupit ac lacerauit. Pierius. Sed hæc ab ethnicis & quidem ex vulgi opinione dicta ſunt. Chriſtianis vltione iniuriæ interdictum eſt.*

Pomſtá ábo karanie ztego nié minie. Pomſtá i ná chromem doiedźie.

Raro antecedentem ſceleſtum Deſeruit pede pœna claudo. *Horat.*
Sera, tamen tacitis pœna venit pedibus. *Tibull, de periuris loquitur.*

οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει. *Oraculum apud Herodotum.*
Nullus homo iniuſtus pœnam non luit.
ἀεὶ παρθένοι ἐριννῦς. *Suidas* Semper virgines furiæ vltrices. i. *non ſeneſcunt nec corrumpuntur; Seu Nec longi temporis obliuio, nec munera apud eas locum habent.*
——— Seruat nullos fortuna nocentes. *Lucanus.*
ἔχει Θεὸς ἔκδικον ὄμμα. *Homer.* Habet Deus vindicem oculum.

Pomſtá wielka krzywdzącego / pogárdźić niéſtworą tego.
Nie pokázuy źe co czuieſz / dobrźe krzywdy powetuieſz.

Genus vltionis eſt, eripere ei qui fecit, contumeliæ voluptatem. *Seneca.*
Cato percuſſus non vindicauit iniuriam, ne remiſit quidem, ſed factam negauit, & percuſſori ſatisfacienti reſpondit: Non memini me percuſſum.
Maiore animo non agnouit, quàm ignouiſſet. *Idem.* Magni animi eſt iniurias deſpicere. *Idem.* Materia petulantibus & per contumeliam vrbanis detrahitur, ſi vltrò illam & prior occupes. Nemo alijs riſum præbuit, qui à ſe cœpit. *Idem.*
ἄριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι, τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι ἀδικοῦντι. *M. Antoni. Imp.*
Optima ratio vlciſcendi, non eſſe ſimilem iniuriam facienti. i. *non oſtendere perturbationis affectum & doloris.* *Sic Philemon.*

ἥδιστον οὐδὲν οὐδὲ μουσικώτερόν ἐστ', ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν
ὁ λοιδορῶν γὰρ ἐὰν ὁ λοιδορούμενος μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν.

Nil ſuauius nec concinnius eſt quàm poſſe conuiciantem (*quietè*) ferre.
Quia ſi ille cui conuicium fit, non ſe adiunxerit, (*non ſentire finxerit*) in conuiciantem redundat conuicium.
ἀτυχίαν κρύπτε, ἵνα μὴ τοὺς ἐχθροὺς εὐφράνῃς. *Periander.*
Infelicitatem abſconde, ne inimicis lætitiam parias.
τίσις μεγίστη τὸν ἀδικοῦντα καταφρονεῖν. *A* Iniuriantem ſpernere vltio maxima.
Carmina contumeliis referta, ſpreta exoleſcunt; ſi iraſcere, agnita videntur. *Tacit.*
Illud non venit in dubium, quin ſe exemerit turbæ, & altiùs ſteterit, quiſquis deſpexerit laceſſentes. *Seneca.* Contumelioſiſſimum vltionis genus eſt, non eſſe viſum dignum (lædentem) ex quo peteretur vltio. *Idem.*
Sed & hæc Ethnicorum & Cacopoliticorum ſunt, Chriſtianis abſtinendum ab vltione ob virtutem patientiæ, imitationem Chriſti, & obedientiam diuinis mandatis debitam.
Non male & Diogenes quærenti quomodo vlciſci poſſet inimicum, reſpondit: Si ipſe probus & honeſtus ſis. *Apud Plutarchum.*

Pomylono mu ſzyki. Pomieſzano koncépty. Jnſza mu zágrano.

Verſa & mutata peiorem in partem ſunt omnia. *Cic.* Diſturbatæ ſunt quas ſtatuerat machinas. *Ex Plauto.* Eximere alicui è manu manubrium. *Plaut* i. *adimere facultatem perficiendi.* *Huc illud Polonicum.* Zbił go z iédnochody. *Proſperum eius rerum curſum vel ſucceſſum impediuit.*
De poſſeſſione aliquem deijcere. *ex Cic. & ICtis.* ἐκ τῆς οὐσίας ἵνα ἐκβάλλειν. *Plato.*

.i. *famam bonam veterem, vel rem quam iure ſuo quis poſſidere videbatur, ei eripere* i
De poſſeſſione depulſus eſt. *Quintil.*

Po nici kłębká doydźieß.

Licet hic vſurpare Theſei filum, ab Ariadna ei datum, *cuius beneficio is Labyrinthum ingreſſus & egreſſus eſt incolumis Minotauro occiſo: de quo ſic Ouid.*

Cùm tibi, ne victor tecto morerere recuruo,
Quæ regerent paſſus pro duce fila dedi. *Item.*
Nec tibi quæ reditus monſtrarent fila dediſſem,
Fila per adductas ſæpe recepta manus. *Et Virgil.*
Cæca regens filo veſtigia. *Item Catullus.*
Errabunda regens tenui veſtigia filo. *Meminit & Tibullus.*

Licebit ergo dicere: Theſei filum ſecutus vel tenens, quò cupis pertinges, vel non aberrabis. *Adde illam allegoriam Plauti licet in diuerſa materia:*

Viam qui neſcit qua deueniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem ſibi.

Quadrat & illud Platonis: τὰ ἴχνη διώκειν. Veſtigia perſequi.
Et Cic. Perſequi aliquem ipſius veſtigijs. ſ. *ſcriptis, tabulis, chirographis.*
Rectè igitur dictum Polonicum exprimes dicens: Veſtigijs feræ ad eiuſdem cubile deuenitur vel deuenies. *Sic fermè Cic.* Quid? Albiana pecunia, veſtigiiſne nobis odoranda eſt, an ad ipſum cubile vobis ducibus venire poſſumus?
Seneca agens de non committendis cuiquam arcanis etiam vni, quia ille vnus habebit ſuum item vnum, cui fidat, & ille alium & ſic fiet populus arcana tua ſcientium. deinde ait: Qui rem non tacebit, non tacebit auctorem. ſ. *vltimus ſuum, alius alium, donec ad te veniatur.* *Vide exemplum ſemina ſub* Języcznego ſłowo.

Po nießczęściu godźi się ßczęścia ſprobowáć.

Etiam poſt malam ſegetem ſerendum eſt. Poſt naufragia, maria tentantur. *Seneca.*
ναυηγὸς ἔφαπαξ ἔμπαλιν πειρᾷ πλόον. *A.*
Fracta rate ſemel naufragus tentat mare.

Poniewolne dobrodźieyſtwo nieprzyiemne, ni zacz nie ſtoi.

ἡ χάρις ἀναγκαία οὐ καλεῖσθω ἡ χάρις. *A.*
Beneficia neceſſaria ingrata omnia, vel omnibus.

Simile illud Sophoclis. ——— τῆς ἀναγκαίας τύχης
οὐκ ἔστιν οὐδὲν μεῖζον ἀνθρώποις κακόν. Fortunâ neceſſariâ
Haud exſtat vllum maius hominibus malum.

Si vis ſcire an velim (*acceptare beneficium*) effice vt poſſim nolle. *Seneca.*
ὄλοιο καὶ σὺ χ᾽ ὅστις ἄκοντας φίλους
προθυμός ἐστι μὴ καλῶς εὐεργετεῖν. *Euripid.*
Pereas & tu & quiſquis de inuitis amicis ſtudet non rectè bene-mereri.
ἴσον τι κακόν ἐσθ᾽ ὅς τ᾽ οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι

ξεῖνον

ξεῖνον ἐποτρύνῃ καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκῃ,

χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. *Homer.*

Æquale malum est, qui & nolentem redire Hospitem impellit, & qui properantem detinet. Oportet hospitem præsentem bene tractare, volentem autem dimittere. Necessitas non est beneficium. *apud Gabriam Agricola Militi leporem tanquam empturo exhibuit, quo is arrepto cùm equo incitato fugeret, clamauit agricola.* μὴ σπεῦδε, σοὶ δώρημα τοῦτο προσφέρω. Properare noli, munus hoc dono tibi. *Epimythion* Quod cogeris dare, id beneficium haud voces.

κἂν εὐπορῇ τ' οἰκίσκος ἄχαρις ὀρνέῳ. *A.*

Ingrata cauea, plena pastu licet, aui.

Affine, Dobrodźieystwo niewczésne. Przymuszone rzeczy.

Poniżyć kogo. Zrzućić z godnośći.

εἰς σωσίας καὶ τυβίας ἀποδιδόναι. *Synesius. Plutarch.* Inter Sosias & Tybios referre. *Seruilium personarum nomina sunt.* Mouere statu. *Liuius.* Mouere Senatu, tribu. *Cic.* Deijcere aliquem de gradu, de statu vitæ. De gradu dignitatis dimouere. *Idem.* In ærarios referre. *Idem.* Reijcere ex Senatu: reijcere in gregem. *Idem.* Redigere in ordinem. *Liuius.*

Ponura świnia głęboko źiemię ryie.

Incuruiceruicus *Pacuuio è Græco* βυσαύχην *rectè hic dici potest.* nam tales sunt simulatores insidiosi & fraudulenti, vt vulpes & canes insultum meditantes. *Sed vide* Cicha wodá. Milczy á złe broi.

Ponuro pátrzy. Ponury. Pátrzy iák złodźiey.

βολβὸς ζητεῖ *Aristophan.* Bulbos quærit. *nam hi in terra crescunt.* ζητοῦσι τὰ κατὰ γῆς. *Idem* Quærunt ea quæ in terra sunt. Zgubił coś. *Rectè etiam de huiusmodi dices:* Nummos quærit. *Sic enim Plaut.*

Nunquidnam nummi exciderunt tibi, quòd sic terram obtuere ?

Idem aliter in eundem iocatus est, à nautarum more petito ioco.

Per mare vt vectus nunc oculi terram mirantur tui.

Obstipo capite & figentes lumine terram. *Persius de Philosophis.*

κάτω κεκυφὼς καὶ μηδένα τῶν ἀπαντώντων ἐξ ἐναντίας προσβλέπων. *Lucianus.* Deorsum inclinatus & nullum obuiorum rectâ ex aduerso intuens.

Diua solo fixos oculos auersa tenebat. *Virgil.*

——— ἐπὶ χθονὶ πῆξεν ὀπωπήν. *Coluthus.*

Toruus humi posuisse vultum. *Horat.* εἰς γῆν ἀτενὲς ὁρᾶν. *Philostrat.* Terram immotis oculis intueri. ἔρημον ἐμβλέπειν. *Aristophan.* Desertum obtueri *dicuntur, qui fixis & attonitis sunt oculis.*

οὐδ' ἂν ἐμοί γε τετλαίη, κύνεός περ ἐών, εἰς ὦπα ἰδέσθαι. *Homer.*

Non audebit, licet canino sit ore (*impudens*) in mea ora aspicere.

Po

Po obiedźie łyżká.

μετὰ τὸν πόλεμον τὰς μηχανὰς κομίζεις. Post bellum machinas affers.
μετὰ τὴν ἐν μαραθῶνι μάχην. *Suidas.* Post Marathoniam pugnam. s. *subsidium.*
μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία. *Diogenes.* Post bellum auxilium.
οὕτως χρὴ τοῦ πολέμου μεταλαγχάνειν. *Plato.* Sic est ad partes pugnæ re peracta veniendum. *Et Plaut.* Depugnato prælio venis.
σύμμαχος μὲν οὔ, ξένος δὲ πρὸς τράπεζαν. *Euripides.* Non commilito, sed hospes ad mensam venis. Hector Rheso tardè venienti.
Serò clypeū post vulnera sumo. *Ouid.* Post causam vulneratā remedium. *Iustinian.*
Ad Xenocratem disputantem ingressus est Eudamidas & ille iam propositum finierat, tum quidam ex comitibus Regis suggerebat vt dicta repeteret, cui Rex. Nunquid si veniremus ad iam cœnatum, iuberemus eum iterum cœnare? Plutarch.
κισσὸς μετ' ἀνθεστήρια. Hedera post Anthisteria. *Hedera Baccho sacra vini index, tardè exponitur post Anthisteria .i. Floralia festa Saturnalibus & Bacchanalibus similia.*
Ad ossa cœnæ venisti. *ex Martiali.*
Menæchmus Plauti detentus in foro à quodam, tardè veniens ad prandium indignatur dicens: Dij illum omnes perdant, ita mihi hunc hodie corrupit diem. &c.
Diem corrupi optimum, iussi apparari prandium. Amica exspectat me. &c.
Affine, Nie wczás.

Po obietnice ná prętkiem koniu ťácháć trzebá.

Simile est dictum Gallicum apud Garnerum. Pollicitatio pigrum exsuscitat .i. Ad promissa exigenda nemo quantumuis piger cunctari solet *vel* debet. *Nam* Promissa quandiu calent, valent, vbi refrigescunt (*quod citò fit*) facile euanescunt.
ὑπόσχεσιν ταχύνε λαμβάνειν θέλων. *A.* Festinet, obtinere qui promissa vult.

Po ogień przyszedł. Przyszedszy odszedł. Ni pádszy, ni śiadszy.

Media nocte venisti, nunc (*summo mane*) abis. *Plaut.*
Priùs abis quàm locus vbi cubuisti concaluit. *Idem* Nie zágrzałeś mieśćá.
An ideò tantùm veneras vt exires? *Martial.*
ὦ θερμὸν ἔργον! *Aristophan.* O calidum factum vel negotium!
ὡς ἀφύα εἰς πῦρ. Ceu aphya ad ignem. s. *admota, mox remouenda est, quia vix conspecto vel contacto igne cocta est.*
ἅμα τῷ χαίρειν τὸ ὑγιαίνειν. *s.* λέγεις *vel* ἔλεξε. Simul salue & vale dicis vel dixisti.
Heri venisti & hodie compelleris egredi. *Dauid ad Ethai 2 Regum 15.*

Popiłowáć czego, poćiosáć, poględźić. &c.

Limare. *tr. Cic.* ῥινίζειν. *tr. Aristophan.* Intendere limam. *Plini. iuni.*
Mordeat librum lima censoria docti Seueri. *Martial.*
Lima mordaciùs vti. *Ouid.* Defuit & scriptis vltima lima meis. *Idem* .i. *non castigaui, non expoliui.* Exasciare opus. *tr. Plaut.* Recoquere. *tr. quasi translatione*

latione vsus est Cic. Horat. Vertere stylum. *Horat. i. limare seu corrigendo & limando inducere. Lambin. Læuin. Sic Cic.* Vertit stylum in tabulis suis. *Et Hieronym.* meliorem styli partem vocat quæ delet corrigendo quàm quæ scribit.

Incudi reddere. *Horat.* Et male tornatos incudi reddere versus.

Idem de carmine quod viuere & placere debeat *ait :*

——— Nonumque prematur in annum. i. *ne mox euulgetur, sed domi sit, vt subinde relegatur & limetur, peritisq; viris priuatim ostendatur.*

Sic & Catullus de suo : Smyrna mei Cinnæ nonam post denique messem,
Quàm cœpta est, nonamque edita post hyemem.

Aliqui apud Horatium legunt decimumque prematur. *vt Isocrates Panegyricum decem annis scripsit. Rectè etiam suadet Quintilian.* reponendum opus, & post temporis spatium satis longum resumendum, & ita legendum, quasi non nostrum, sed alienum foret.

Poprawić chcąc pogorszył. Pomoc chcąc zaszkodził.

Peliam recoxit. *ex Cic. vel* Peliam concoxit. *ex Plauto. de eo dicitur, qui corrigere aliquid volens, corrumpit magis. vt Medea Peliam senem volentem reiuuenescere, fictè id illi pollicita, coquendo necauit. vt refert Diodor. Sicul. & Ouid. Hunc Peliam restitutum iuuentæ scribunt Plaut. Cic. & alij, non verè; sed ex vulgi opinione. nam hoc Æsoni potiùs tribuendum est. (Vide* Odmłodniał. *) Immò totam hanc fabulam falsam esse, scribit Seruius ad illud 11. Virgil. Solidum nodis & robore cocto. aitq; ex sententia Diogenis Cynici; Medeam non fuisse veneficam, sed sapientem feminam, quæ homines voluptate fractos & desides, laboribus & parsimonia, valentes & vegetos reddebat.*

Potes autem dictum hoc vsurpare & Passiua voce Grammaticorum, sic. Peliæ instar recoctus est. v. g. *æger, qui malo medico adhibito morbum auxit vel mortem accersiuit. Vsurpatur id etiam hoc modo.* λούσης τὸν πελίαν. *Plutarc.* Laues Peliam *de eo qui salutem pollicitus affert perniciem. Simile est illud ex Diogeniano.* ἀκεσίας ἰάσατο. Acesias medicatus est. *scilicet imperitus aut infelix medicus. Vel* Acesiam æger adhibuit.

Ex lithiasi podagra. *Cardanus.* ἡ κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσεν. Camelus desiderans cornua, etiam aures amisit. *Ioue indignato illi ob stultam eius petitionem. Fabula est apud Gabriam.* Versuram facere, soluere. *Cic.* οἱ δανειζόμενοι ῥαδίως ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τόκοις μικρὸν εὐπορήσαντες, χρόνον ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπέστησαν. *Demosthen.* Æs alienum contrahentes, facile ad breue tempus magnis vsuris diuites sunt, postmodùm verò & principali summa excidunt. τῷ πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι. *Apollonius.* Lutum luto purgare.

Sic Diogenes balneum sordidum ingressus dixit : Qui hîc lauant, vbi lauantur?

Alexandrini ad tollendos serpentes & macellorum sordes alebant ibides aues, sed hæ sordibus æquè omnia conspurcabant.

ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις. *Lucian.* Oleo ignem restinguis.

Equus contra ceruum iniurium, hominem iudicem appellans, libertatem amisit.

Apologus Horatij. Ancillæ gallo occiso, citius ab hera excitantur. Æsopus.

Asinus percussus mortem inuocauit, & mortuus pellem dedit tympano sæpiùs percutiendam.
Ranæ trunco rege sibi dato non contentæ, quòd immobilis esset & contemptim in illum omnes saltarent, alium à Ioue petierunt, & Ciconiam acceperunt.
μὴ κακὸν κακῷ διδοὺς ἄκος, μεῖζον τὸ πῆμα τ' ἂν ποιήσῃς τῆς ἄτης. *Sophocl.*
Ne malum remedium morbo (*malo*) adhibens, maius malum (*mortem*) ipso morbo (*insaniæ*) afferas. By nié było gorzey. *Affine* Popráwił śie. Tráfił ze dżdżu.

Popráwić śię nié sromotá.

κόνιν ἀποψησάμενος ἀγωνίζου. *Eustathi.* Puluere deterso certa.
ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ. Gallus insilit, *dicunt Græci, cùm quis semel victus iterum redit ad certamen, vt galli pugnaces solent.*

ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ἤν τι μὴ καλῶς ἔχει,
γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα: αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν. *Euripides.*
In domibus vbi quid est minùs rectum, licet
Corrigere posterioribus sententijs. At non ita licet vitam (*totam actam.*)

ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. *Demosthen.* Vir fugiens iterum pugnabit, *vel* Pugnabit iterum cui fuga salutem attulit.
Hospes apud Athenienses barbarè locutus, offendit & spretus est; correcto verò sermone laudatus est. *Vide* Zgadzay śie z ludźmi.

Popráwić sławy.

Benefactis pensare delicta. *Senarius est Græcus apud Cic. ad Atticum iste.*

ἄλλοις μὲν ἐσθλοῖς τόν δ' ἀπωθοῦνται ψόγον.
Aliis bene factis hocce depellunt probrum.

Popráwił śię (*ironicῶs*) z piécá ná śćię.

Nié ládá popráwá / postepék. Suknia záſtáwił / koszule wykupił.
Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diaulus. *Martialis.*
Nuper erat medicus, nunc est vespillo Diaulus. *Idem.*

De toga ad pallium *Tertulian.* *Toga erat Romanorum vestis, pallium verò Græcorum præsertimq; Philosophorum, quos Romani contemnebant.*
Dominum ferre non potuimus, conseruo seruimus. *Cic.*
De Consule Rhetor. *Iuuenal.* *Sic accidisse scribit Plini. iuni. Valeriano Liciniano, qui Prætorius vir eloquentissimus Orator, ex Senatore exul, & ex Oratore Rhetor ac professor in Sicilia factus est.* A Tartesso (*Hispaniæ vrbe opulenta*) ad Tartarum. *Erasmus ex Homero, Strabone.*
ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους. *sc.* μεταβέβηκε. *Procop. Sophista.* Ab equis ad asinos. *transiit.*
Bubulcus antea, nunc caprarius. *ex Theocrito, qui ait:*

βούτας μὲν ἐλέγευ, νῦν δ' αἰπόλῳ ἀνδρὶ ἔοικας.
Bubulcus quidem dicebaris, nunc verò caprario viro similis es.

ἀντὶ τυφλοῦ ἐξωμμάτωται. *Aristophan.* Pro cæco exoculatus est.

ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς. *Plutarch.*
Pro eleganti medico malus póëta vocari cupis.

Sole relicto venis .ſ. *ad Orcum.* *Ex Homero qui ita habet:*

τίπτ' αὖτ' ὦ δύστηνε λιπὼν φάος ἠελίοιο
ἤλυθες, ὄφρα ἴδῃς νέκυας καὶ ἀτερπέα χῶρον;

Quid tu huc infelix dimiſſo lumine ſolis Veniſti, vt videas manes, triſtẽ & regionẽ.

Affine, Trâfił ze dzdzu pod rynnę. Poprawić chcąc pogorſzył. Co dáley to gorzey.

Po proſtu co czynić/ mowić/ niewytwornie/ wyrozumnie.

Pingui Minerua dicere vel adminiſtrare aliquid. *Columella.*
Hipparchi ſubtilitas pinguioribus ruſticorum literis neceſſaria non eſt. *Idem.*
παχύτερον & παχυμερέστερον .i. Craſſiùs & pingui Minerua. *Gellius.*
παχυτέρᾳ μούσῃ. Craſſiore Muſa. *Quintilian.* Craſſa Minerua. *Horati.*
ἐν πλάτει. *Strabo Celſus. Paul. ICti.* i. Rudi Minerua. Non ad liquidum, cum temperamento. *ICti.* non accuratè, non ad viuum. *A Schott.*
Vt natura fert facere. *Terent.* Romano more dicere. *Cic.*

ἀμαθέστερον πῶς εἰπὲ καὶ σαφέστερον. *Ariſtophan.*
Indoctiùs dicito licet, at apertiùs. *Gellius.*
τὰ σῦκα, σῦκα, τὴν σκάφην, σκάφην λέγω. *Idem Ariſtophan.*
Ficus, ego voco ficus; alueum alueum.

Lycurgus vetuit Spartanos in ædificandis domibus vllis inſtrumentis vti, præter ſecurim & ſerram. Plutarch.

Ornari res ipſa negat contenta doceri. *Manilius.*
Apertè rem ipſam modò locutus, nil circuitione vſus es. *Terentius.*
Satis planè ſatiſque diſertè locutus eſt. *Plautus.*

Latinè me ſcitote non accuſatoriè loqui. *Cic.* .i. *ſimpliciter ſine amplificatione & mendacio. Martialis item.* Latinè ſe loqui ait, cùm res obſcænas verbis obſcænis & Romana ſimplicitate, *vt idem ait,* reddit.

Po przecke.

Citra extremum conſiſtere *iubet Seneca.* Tenere ſe ſuis finibus. *Cic.*
Ne quid nimis. *Terent.* Ne ſutor vltra crepidam .ſ. iudicet. *Plini.*
Pone modum lætis. *Statius.* Breue ſit quod turpiter audes. *Iuuenal.*

θρασυστομεῖν γὰρ οὐ πρέπει τοὺς ἥσσονας. *Æſchylus.*
Loqui minores non decet ferociter.
Vltrà quàm licet ſperare nefas putato. *Horat.*

Martialis Cerdoni qui ludos gladiatorios cùm diues eſſet populo exhibuit, ſic dicit:

Luſiſti, ſatis eſt: ſed te, mihi crede, memento
Nunc in pellicula cerdo tenere tua.

Affine eſt, Póty kres. Dość iuż maſz. Co wczás. Miárá we wſzyſtkiem.

Poradnik ieden dobry stoi zá kilku mocnych.

Σύμβουλος εἷς δέκα λογάδων πλέον ἰσχύει. *A.*

Consultor vnus fortibus præstat decem. *Sic Ecclesiastici 6.* Consiliarij tibi sint vnus è mille. *Et Iliados B.* Agamemnon *optat sibi decem tales consultores qualis Nestor, non verò decem Aiaces Achilles Diomedes, vt obseruauit Lucian. in Parasito; illorum enim opera pridem cepisse Troiam se potuisse aiebat.*

Poradnik zły gorszy niż krzywdziciel.

Λεωδάμας ἔφη: βουλεύσαντα τοῦ πράξαντος μᾶλλον ἀδικεῖν. *Aristotel. Laodamas dixit:* Consulentem quàm lædentem magis iniurium.

βουλῆς γὰρ οὐδέν ἐστιν ἔχθιον κακῆς. *Sophocles.*

Res nulla consilio nocentior malo.

Nulli malo negotio assistas, nec patrocineris. videberis enim ipse talia facere qualia facientes adiuueris. *Isocrates.* *Vide* Kto chce vpornie wdoł.

Bis peccas cùm peccanti obsequium accommodas. *P. Syrus.*

Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat. *Idem.*

Affine, Podußczáiący i czyniący rowno grzeßą.

Porady vżyć bez zdrády.

In capiendo consilio prudentia, in dando fides requiritur & religio. *Cic.*

Consilium (sit) plenum prudentiæ & fidelitatis. *Idem.*

Consilium dabimus. quod si non fuerit prudens, at certè ab optima fide & optimo animo proficiscetur. *Idem.*

πιστῶς τε σωφρόνως τε τὴν βουλὴν δίδως. *A.*

Prudens fideleque cuique consilium dato. *Nam vt ait Plato.*

Σύμβουλος ἱερὸν χρῆμα. Consultor res sacra est.

ἱερὸν ἀληθῶς ἐστιν ἡ συμβουλία. Res est profectò sacra consultatio.

Σύμβουλος ἐσθλὸς μὴ κακὸς γίγνου φίλοις.

Consultor esto bonus amico, non malus.

Consilium si des alteri, non ideò minùs ipse sapies. *Simile est quod Ennius apud Cic. præcipit:* Erranti comiter monstrare viam & Lumen de suo lumine accendere. Suadeo quod ipse face rem &c

ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ὅσσ' ἂν ἐμοί περ αὐτῇ μηδοίμην ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι. *Homerus.* Sentio suadeboque tibi, quo non grauer vti, Olim si similis mihi fors occurreret vsus. *Errantem hominem conspicatus Elephas comiter deducit ad viam. Plinius.*

Porobił go / pokonał / zwyciężył / vpokorzył.

Ad genua res Romanas venire compulit. *Procopius.*

τὰ τῶν ῥωμαίων γονυκλινεῖν ἐποιήσατο. *vel vt Herodot.*

εἰς γόνυ ἔβαλεν πόλιν. In genua deiecit ciuitatem .i. *supplicare sibi fecit, aut quæ stare & florere visa est, prostrauit, abiecit.*

Porządek rzécz miłá i pożyteczna.

οὐδὲν οὔτ' εὔχρηστον οὔτε καλὸν ἀνθρώποις οὕτως, ὡς ἡ τάξις. *Xenophon.*
Nil tam vtile & gratum hominibus, vt ordo.
Nihil est pulcrius in omni ratione vitæ, dispositione atque ordine. *Cic.*
Quicquid peccatur, perturbatione rationis atque ordinis peccatur. *Idem.*
Omnium quæ fiunt, quæque dicuntur, ordo ac modus. (*sit*) *Idem.*
Ordo memoriæ maximum lumen affert. *Idem.* Domestica ordine administrantur. *Idem.* *Vulgare dictum est :* Ordo anima rerum. *Sic fermè Aristoteles inquit :*
τάξις πᾶσα λόγος. Ordo omnis ratio est.
οὐδὲν ἄτακτον τῶν φύσει, καὶ κατὰ φύσιν. ἡ γὰρ φύσις αἰτία πᾶσι τάξεως. *Idem.*
Nil est inordinatum eorum quæ natura & secundum naturam sunt. natura enim causa ordinis omnibus est. *Vt lapides ligna lateres & tegulæ sine ordine proiectæ, ad nihil vtiles sunt, cùm verò bene ordinantur ac disponuntur alia sursum alia deorsum, tum domus fit benè constructa habitationi vtilis. Xenophon.*

Posag bárzo piękny pánnie / iest cnotliwe wychowanie.
Miáło mi po wielkim wienie / kiedy cnotá wielka w żenie.

Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica. *Ausonius.*
Dos est magna parentium Virtus & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas, Et peccare nefas aut pretium mori. *Horat.*
γυναικὶ κόσμος ὁ τρόπος, κ' οὐ χρυσία. *Menander.*
Virtus puellæ ornatus haud pecunia.
Non ego illam mihi dotem duco esse, quæ dos (*vulgò*) dicitur;
Sed pudicitiam & pudorem & sedatum Cupidinem,
Deûm metum, parentum amorem & cognatûm concordiam.
Tibi (*marito*) morigera, atque vt munifica sim bonis, prosim probis.
Alcmena Plauti loquitur. *Apud eundem filia dicit patri.*
Non me tu argento dedisti nuptum, sed viro.
Apud eundem in Aulularia Megadorus petit ab Euclione filiam vxorem dicens :
M. Filiam tuam desponde mihi. Eu. At nihil est dotis quod dem. M. Ne duis.
Dum modò morata rectè veniat, dotata est satis. *Affert ibidem actu 3. scena 5. pulchras morales & politicas ad eam rem rationes, sed fusiùs.*
Lycurgus cauerat lege vt absque dote filiæ elocarentur, ideò ne diuites ob diuitias expeterentur, & ne inopes ob inopiam desererentur. Plutarch. addit Laërt. ne dues accepta pro coniuge, domina domum inducatur, pauperi verò pudicitia & honesti mores pro dote sunt.

Poseł abo postániec prętki / pierzony /

χαμματοφόρος πτεροφόρος. Tabellarius penniger. *pro celeri instar auis, & alioqui tabellarij pinnas in capite surrectas habebant aliquò pergentes Dionys. teste. Aues ipsæ, tabellariorum munus egregiè aliquoties obierunt.* Hirundo.
Cecina Volaterranus hirundines apud amicos cùm esset extra vrbem comprehensas secum

in vrbem detulit, per quas postea dimissas & rectâ ad nidos suos remeantes quæ volebat significabat Plini. Columba. *In obsidione Mutinensi Decimus Brutus epistolas columba pedibus alligatas Romam ad Senatum misit. Idem Plini. qui plura talia habet.* Adde Columbam Noë. Cornix. *Cornice citure vsus est Marres rex Ægypti in perferendis epistolis ceu fideli tabellario, eamque mortuam sepultura & cippo decorauit. Ælianus. Suidas. Ælius Verus Imperator cursores suos celerrimos ventorum nominibus appellare solebat, Boream Notum Aquilonem &c. eisq; alas Cupidinum apponebat. Spartian. eosdem Aurelianus peculiari habitu ornabat Vopisco teste. Ab his epistolas Aristides tanquam à volucribus citissimè perferri quouis solitas, scripsit.*

Pegasus alter, *pro celeri nuntio. Sic Cic.* O fortunatum hominem qui eiusmodi nuntios vel potiùs Pegasos habeat! nempe qui non toto triduo DCC passuum millia conficere possint. *Pegasus verò equus fuit alatus, quo vectus Bellerophontes Chimæram adgressus est & superauit.*

Poseł wßędy iest bespieczny / wßech narodow wyrok wieczny.

ὁ πρέσβυς ὀ τύπ̓ϊεται ὀδ' ὑβρίζεται. *Scholiastes Homeri.*

Legatus non cæditur nec violatur, non ludibrio habetur.

Legatorum nomen apud omnes nationes Sanctum inuiolatumq; semper fuit. *Cæsar.*

Sacrum, etiam inter exteras gentes, legatorum ius. *Tacitus.*

Magna quædam & inclita oratorum dignitas est, & apud omnes mortales honorabilis. *Procopius.* Apud barbaros omnes, lege cautum est, oratores & legatos vt plurimùm colant & venerentur. *Idem.*

Qui interimunt legatos, ius omnium gentium confundunt. *Herodot.*

Poseł z dobrą nowiną.

ὀ πόλεμον ἀγγέλλεις. *Plato.* Haud bellum nuntias .s. *sed rem lætam*.

χρυσῶν ἄγγελος ἐπῶν. *Iulian.* Aureorum nuntius verborum.

νέα χελιδών. Noua hirundo, pro læto nuntio. *Iunius ex Aristophanis interpr.*

ἄγγελον ἐσθλὸν τιμὰν μεγίστην πράγματι παντὶ φέρειν. *Pindarus.*

Nuntius bonus honorem maximum in omni negotio fert.

Philippides ex Marathone. V. Drugiem dobry.

Posłußeństwo. V. Słuchać trzeba stárßego.

Pospolite i wßystkiem wolne rzeczy / tánie / podłe.

τὸ ὕδωρ ἄριστον ὄν, εὐωνότατον, ὅτι κοινόν. *Plato. Pindarus.*

Aqua cùm sit optima, vilissima est, quia omnibus obuia.

Vilescit quotidianum. *Ex vulgari rhythmo.* Quod rarum, carum. &c.

Multi aperta transeunt, recondita & abstrusa rimantur. *Seneca.*

Effractarius aperta præterit. *Idem.* Vile videtur, quicquid patet. *Idem.*

οὐχ αἱρετέον πάντων τὸ ῥαδίως ἁλισκόμενον. *Plutarch.*

Non est tollendum quod admodùm facile corripere licet.

Affine, Co sie godzi. Podła rzecz. Nie wielka obrádá.

Pospolite rzéczy nád prywatne przékłáday.

Prywatna pérsoná ma przéstrzegáć skromnośći / publiczna godnośći.

Publica instituta, priuata pietate potiora sunt. *Valerius Maximus.*

Et Horati. de priscis Romanis: Priuatus illis census erat breuis, Commune magnum. *Clariùs Cicero.* Hæc magnitudo animorum maioribus nostris fuit, vt cùm in priuatis rebus suisque sumptibus minimo contenti, tenuissimo cultu viuerent: in imperio atque in publica dignitate, omnia ad gloriam splendoremque reuocarent. Quæritur enim in re domestica continentiæ laus, in publica dignitatis. *Item.* Odit Pop. Romanus priuatam luxuriam, priuatam magnificentiam diligit. *Item.* Grauiter tulit Pop. Rom. peruersam Tuberonis Stoici sapientiam, qui in funere Africani patrui sui, epulum Pop. Romano dans, lectulos Punicanos pelliculis hedinis strauit, & Samia vasa exposuit, quasi Diogenes Cynicus mortuus esset. &c.

Polycratidas Lacon missus ad regis præfectos, interrogatus priuatóne an publico nomine veniret, respondit. Si consequimur quod volumus, publico; si repulsam patimur, priuatim. Plutarch. Lacon captiuus, cùm præco Laconem se vendere proclamaret, os ei obturauit dicens. Captiuum proclama. *Idem.*

Apud eundem Lacæna cùm quinque filios in bellum misisset, in suburbano stabat exitum expectans, & cum ei sciscitanti quid ageretur quidam respondisset, filios eius omnes occubuisse, ait; prauum mancipium, non hoc quærebam, sed quo loco essent res patriæ, cumq; ille vicisse nostros respondisset, subdidit illa: mortem quoq; filiorum non inuita audio.

Cato Censor aquam publicam ad hortos aut domos priuatas deducentibus ademit. Plutarch.

ἡ λιτότης ἰδίᾳ, πολυτέλεια δημίᾳ. *A.*

Frugalitas priuata, magnificentia publica. *Vel*

Domum tenuitas, publicum splendor decet.

Huc illud Iuuenalis. Quis fercula septem Secretò (*priuatim*) cœnauit auus? *Nam in publico conuiuio hoc licebat.*

Pospolstwá rozsądkiem abo zdániem mądry gárdzi.

Nunquam volui populo placere. nam quæ ego scio, non probat populus; quæ probat populus, ego nescio. *Seneca.* τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν. *Plutarch.* Vulgo placere est sapientibus displicere.

Sapiens non it quà populus: sed vt sidera contrarium mundo iter intendunt, ita hic aduersus opinionem omnium vadit. *Seneca.*

λεωφόρους μὴ βαδίζειν. *Pythagoræ Symbolum.* Per publicam viam ne ambules. i. *vt S. Hieronym. exponit:* Ne vulgi errores sequaris.

Ne sequaris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiescas sententiæ vt à vero denies. *Exodi 23.*

λαῷ μὴ πίστευε· πολύτροπος ἐστιν ὅμιλος. *Phocylides.*

Vulgo ne credas varium & mutabile vulgus.

ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστιν, οὐκ ἔχει δὲ νοῦν.

Res est potens plebs, mente sed penitùs caret.

Populi ſcita magna ex parte ſapientes abrogant. *Seneca.* Non tam benè cum rebus humanis agitur, vt meliora pluribus placeant. *Idem.*

Sic Epictetus. ὅ,τι ἂν ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι σόν. Quicquid de te quis dixerit, non cures. hoc enim non tui eſt arbitrij.

Polycletus duo ſimulacra fecit, vnum ex arte, alterum ad arbitrium populi, mutans, addens, tranſponens in eo, prout quiſq; è plebe tranſiens deſiderabat & ſuggerebat: tandem prolatis ambobus in publicum, priùs omnes cum admiratione laudarunt, poſterius riſerunt. tum ille: Atqui id quod vos vituperatis, veſtrum eſt; quod verò ſuſpicitis, ego feci. *Ælian.* τὸ νόμισμα παραχάραξον. *Suidas.* Monetam adultera. i. à vulgo diſcrepa. *Pythij præceptum.* *Hippomachus magiſter pugilum, cùm diſcipulo eius populus in ſpectaculo applauſiſſet, virga eum percuſſit, dicens:* Tu quidpiam perperam feciſti. non enim iſti plauderent, ſi ex arte feciſſes.

Sic Parmenonis Mimi ſuis vocem imitantis prætulit populus voci veræ porcelli, quem ruſticus cum Parmenone quaſi ſua ficta ſimiliter voce certans, tectum veſte tenebat. Et cùm populus clamaſſet: Nil ad Parmenonis ſuem; ruſticus verum porcellum exhibuit, & omnes erroris conuicit. Plutarch. Phædrus.

Phocion, cùm ſententia eius laudaretur à populo, verſus ad amicos ait: οὐ δή πού τι κακὸν λέγων ἐμαυτὸν λέληθα; *Plutarch.* Num imprudenti mihi aliquid excidit mali?

Affine, Nie wiele tám ſtáli/ co poſpolſtwo chwali. Nów luckich nic nie waży.

Poſpolu te rzéczy chodzą/ dym zá płomieniem / grzech zá lubieżnem poyrzeniem ábo dotknieniem.

Flamma fumo eſt proxima. *In Plauti Curculione quidam de puella ait:*

Tam à me pudica eſt, quaſi ſoror mea ſit, niſi
Si eſt oſculando quiſpiam impudicior. *Reſpondet alter:*
Semper, tu ſcito, Flamma fumo eſt proxima (*oſculum actui Venereo Lambin.*)
Fumo comburi nil poteſt, flammâ poteſt.
Qui vult cubare, pandit ſaltum ſauijs.
οὐκ ἀσφαλὲς πῦρ ἐστὶν ἐγγύςα καλάμης. *Ex Nazianzeno.*
Stipula prope ignem tuta nunquã ponitur. Słomy do ogniá nie przymykay.

Non eſt fumus abſque igne. *Eraſmus ex Clemente qui ait:* Fieri minimè poteſt vt conſurgat fumus, vbi ignis non eſt. Z dymu ogień znay/ á gáz nie czekay.

Proximus à tectis ægrè defenditur ignis.
Vtile finitimis abſtinuiſſe focis. *Ouid.*

Oſcula, adulterij procemium & libidinis antecœnia, *vocat Angelus I. C. Addo diſtichon Accurſij & Hoſtienſis, caſtis in memoria ſemper habendum.*

Viſus, & Alloquium, Tactus, poſt Oſcula Factum (.ſ. *ſequitur*)
Ni fugias Tactus, vix euitabitur Actus. *Et Ouidius de talibus ait.*
Illic Hippolytum pone, Priapus erit. *Huc & illud.*
Non procul à proprio ſtipite poma cadunt. *Affine,* Powodu do złego.

Poſtąpić, *ſerio vel ioco.*

Ab asinis ad boues transcendit. *Plaut. Vsurpes licet seriò & iocò, quia non magnus iste gradus est.* *Similiter.* Heri seruus, hodie liber. *Vlpian.*
ἐκ τοῦ κυθαρῳδικοῦ εἰς τραγικὸν μετήνεγκε. *Suidas.* Ex citharœdo Tragicus Pöeta factus est. ὀβολοῦ ἄξιος. *Aristotel.* Obolo dignus. *Nam qui Athenis per Senatū referebatur in numerum virorum qui δόκιμοι .i. probati dicebantur, ij obolum ex ærario quotidie accipiebant.* *Affine,* Nie wielka popráwá. Prost pretko.

Po stáremu Bártosz .*i.* po stáremu łotr / niktzemnik / pijánicá. *&c.*

Originem & causam dicti ignoro. Nostri triuiales Latinè hoc reddentes, æquè incertum quare, vsurpant illud Ioannes in eodem. *Sed meliùs reddes:*
In eodem luto hæsitat. *ex Terentio.* *Simile est illud Horat.* Hæres

Nequicquam cœno cupiens euellere plantam. *Itemq́ᵹ.*
Naturam expellas furca, tamen vsque recurret.

Antiquum obtines. *Terent.* s. *ingenium, animum, morem. Donàtus.*
Antiquum obtines hoc tuum tardus vt sis. *Plaut.*
Rursùs ad ingenium redijt. *Terent.* Rursum anus ad armillum redit. *Lucil. Apulei.*

ἀλλάττει ὁ λύκος τὰς τρίχας, γνώμην δὲ μή.
Pilos solet mutare non mentem lupus.

Vulpes pilum mutat non mores. *Suetoni. nam cum ætate fit astutior.*
Sicut hodie sic & cras. *Isaiæ 56.* Venite sumamus vinum & impleamur ebrietate. & erit sicut hodie sic & cras & multò ampliùs.
In ijsdem scopulis semper hæret. *Ex Ouid.* πολλὰ μοχθήσαντες ὁμοίως ἐσμέν. *Lucian.* Cum multùm laborauerimus, itidem vt anteà sumus.
εἰς τὰς αὐτὰς λαβὰς ἐπανῆλθεν. *Aristot.* In easdem ansas reuersus est.
τὸ γεράνδρυον μεταπεφυτευμένον. *Suidas.* Arbor annosa transplantata. s. *æquè sterilis est, vt anteà fuit.* *In Plauti Rudente quidam audita pulchra morali sententia dicit:*

Spectaui ego pridem Comicos ad istum modum
Sapienter dicta dicere, atque ijs plaudier,
Cùm illos sapientes mores monstrabant poplo.
Sed cùm inde suam quisque ibant diuersi domum,
Nullus erat illo pacto vt illi iusserant. Jáki pies do kośćiołá / táki z kośćiołá.

Affine, Co śie łyso vrodźi. Nałog trudno odmienić.

Postáwá / á dáley nic. Vrody dość á sercá máło.

τραγικὸς βασιλεύς. *Dionysi.* Tragicus rex. *qui plerumq́ᵹ, cùm vilissimus sit homuncio, habitu & nomine regem repræsentat.* Trahere vestem, *dicitur, qui magnificè vestitus incedit. Læuinus, Lambinus ex Horatio qui ait:* Traxitque vagus per pulpita vestem. .i. *in scena Tragica.* σύρμα ἕλκειν. *Et Varro:* Pallia trahentes. s. *per terrā à tergo longa.*
βριάρεως φαίνεται ὢν λαγώς. *Posidippus.* Briareus videtur esse, cùm sit lepus. *Briareus centimanus gigas apud Virgil.*

πισάνδρου λόφοι καὶ ὄφρυες. *Aristophan.* Piſandri galea & ſupercilium. *Fuit in corpore ingenti ſed timidus, ideoq; armis ſplendidis ſe ornabat.*
Simile illud S. Hieronymi: Sublatis in altum humeris &c. vt ſi præconem addideris, putes incedere præfecturam. *Et in Epidico Plauti ſeruus Theſprio alteri ſeruo arroganti Epidico dicit;* Iam tu autem nobis Præturam geris?

EPI. Quem me dicis digniorem eſſe hominem hodie Athenis alterum?

THE. At enim vnum à Prætura tua abeſt. Lictores duo, duo viminei faſces virgarum. ſ. *quibus more ſeruorum cædaris.*

Grandia incedit tanquam Othus & Ephialtes (*Homerici*) *Ammianus.*
σεμνοπροσωπεῖ ὑπὲρ τὰς ξενοκράτους εἰκόνας. *Syneſius.* Modeſtiam & grauitatem vultu præfefert magis quam Xenocratis imagines.
ἀγάλματα ἀγορᾶς. *Euripid.* Statuæ fori. *Corpere pulchro & ornato ſine vlla induſtria, arte, virtute. Sed in hoc genere inſignis eſt Thraſo Terentij, & multò inſignior Pyrgopolynices Plauti miles glorioſus.* V. Wrzkomo coś. Máſzkárá. Powáżny.

Poſtepku przeſzkodá przéſtánek.

Gdźieś dobrego ćwiczenia przéſtał / támeś zoſtał.

Nemo profectum inuenit ibi, vbi reliquerat. *Seneca.* Qui non proficit, deficit. *S. Auguſtin. Bernard.* Vbi incipis nolle fieri melior, ibi deſinis etiam eſſe bonus. *Bernard.* Qui dixerit, ſufficit, remanſit, & hæſit in via ante finem. *Proſper.* Detrahere videtur prioribus, qui non aliquid adijcit. *Quintilian. docens affectum oratoris vel orationis creſcere debere in Concluſione.*

ἐν τῷ ποτάμῳ, οὐ προπλέων, καταπλέει. *A.*
In flumine nihil promouens, cedit retrò.
ἡ παῦσις ἐστὶ κώλυμα προκοπῆς μέγα. *A.*
Proficere, ſæpe deſinens, nunquam poteſt.

Po ſtopniách.

Nié záráżem iednem krokiem / być ná wierzchu áni ſkokiem.

βαθμηδὸν ὑπερβάλλεσθαι δεῖ. *Ex Athenæo.* Gradatim oportet excellere. *Vel.* Per gradus aſcendendum. *Vicinum eſt illud ex Suida.*
Ne vltra gradum pedem. *ſub* Nié wyieżdżay. Nondum capillos ſeruiles præ imperitia animo abraſerunt & rempublicam tractare aggrediuntur. *Ex Platone.* ἐρέτην χρὴ πρῶτα γενέσθαι πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν, κἀντεῦθεν πρωρατεῦσαι καὶ τοὺς ἀνέμους διαθρῆσαι, κᾆτα κυβερνᾶν. *Ariſtophan.* Oportet priùs remigem eſſe, quàm clauum aggrediaris, deinde in prora verſari & ventos obſeruare, tum demùm gubernare. σχῆμα καὶ βῆμα. *Etymolog.* Habitus & gradus. ſ. *conueniant, i. non ſtatim ad ſumma ſaliendum ſed pedetentim per intermedia.*

Poſzédł w świát. Gdźié go oczy niosły.

Quo me cunque rapit tempeſtas deferor hoſpes. *Horat.*
I pedes quo te rapiunt & auræ. *Idem.* ὅποι πόδες καὶ ἄνεμοι ἄγουσι.

Ite,

Ite, pedes quocunque ferunt, quocunque per vndas
Notus vocabit aut proteruus Africus. *Horati.*

ἔνθ' ἂν οἱ πόδες ἡμᾶς φέρωσιν, ἐκεῖσε ἄπιμεν. *Lucian.* Quocunque nos pedes ferent, illuc ibimus. ἐμοὶ δὲ βαδιστέα οἷ σοφία καὶ δαίμων ἄγει. *Euripides.* Mihi est eundum quò Deus sapientia — Que me trahit.

γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. *Lucian.* Terram pro terra adire vehendo.

γῆν πρὸ γῆς διώκειν. *Aristophan.* Terram pro terra persequi.

γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι. *Alciphron.* Terram pro terra mutans fugiam.

Cic. dicit: Hæc & alia ferre non possum. itaque γῆν πρὸ γῆς cogito.

Idem ex Tragœdia quapiam vetere vsurpat illum versum: (Hinc euolare cupio & aliquò peruenire) vbi Nec Pelopidarum facta, neque famam audiam.

Sin autem Polonicum dictum simpliciter interpretari velis (nam phrasis tantùm est) dices: Incertum quò abierit. Nullum certum viæ suæ scopum propositū habens discessit, Domicilium & sedem sibi ex animi sententia quæsiturus abijt.

Animo & genio suo viæ finem & modum permisit. Orbem lustrando animo suo indulgere statuit. *Adagium illud.* Abijt taurus in syluam *Vide sub* Rozbrát.

Po ßkodźie mądr. Lépßy karány. Przygodá/ nießczéśćie/ rozumu náucży. Psu vbitemu dość kiy vkázáć.

Serò sapiunt Phryges. *Cic. Liuius Pòëta. de Troianis, qui decimo tandem anno post tot clades acceptas de Helena Græcis reddenda consultare cœperunt.*

ὀψὲ φρονεῖς εὖ. *Euripid.* Serò rectè sapis, aut sentis.

ὀψὲ αἰσθάνονται οἱ κυμαῖοι. *Strabo.* Serò sapiunt Cumani. *qui cùm porticus ædificassent, illas pluuia vehementi decidente, non nisi admoniti subierunt. aliter. Cumani ducentis annis portus vectigalia in exstructionem ciuitatis pendebant, quæ ciuitate iam exstructa, non nisi moniti pendere desierunt.*

Et quanquam serò clypeum post vulnera sumo. *Ouidi.*

Ah vix tandem sensi (*post damnum acceptum*) stolidus. *Terent.*

μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. Post mala prudentior.

Piscator ictu sapit. *Zenodot. ait:* ἁλιεὺς πληγεὶς νόον οἴσει. Piscator ictus mentem habebit, seu sapiet. Malo accepto stultus sapit. *Erasm.*

Sic Hesiod — παθὼν νήπιος ἔγνω. Passus (*malum*) stultus agnoscit.

αὐτὰρ ὁ δεξάμενος, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησεν. *Idem Hesiod.*
Ast ille suscipiens, cùm iam malum haberet intellexit.

Priùs cauisse quàm pudere æquum fuit. *Plaut.*

— Accepto claudenda est ianua damno. *Iuuenal. Insultantis sensu accipe cum Britannico. stulti enim est tum demum claudere ianuam, cùm res domo ablatæ sunt.*

ἁμαρτίνοος ἐπιμηθεύς. *Hesiod.* Post errorem sapiens Epimetheus.

ὀψίνοος ἐπιμηθεύς. *Pindar.* Serò sapiens Epimetheus. *sed & vox ipsa* Epimethei *idem sonat. s. posteriùs seu post rem peractam prudentem; contrà* Prometheus, *prouidus,*

ante rem consultans. μεταβουλεύεσθαι, ἐπιμηθέως ἔργον οὐ προμηθέως. *Lucian.* Post factum consultare, Epimethei est non Promethei. s. *opus, munus.*

Idem Lucianus ridens Cleonem serò sapientem ex Comico aliquo versum affert:

κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα.

Cleon Prometheus est, sed à negotio.

Nota est fabula de duobus fratribus, quorum alter Prometheus, *futura prudenter prævidebat, alter* Epimetheus, *post factum deniq; quid facto opus erat, agnoscebat.*

ἡ δὲ μετάνοια γίγνετ' ἀνθρώποις κρίσις.

Pœnitentia fit hominibus iudicium. *Vel.* Bene iudicare pœnitentes discimus, *aut* nouimus. Misera est ex periculis facta prudentia. *Plinius iunior.*

μετὰ λύπης ἡ μάθησις. *Aristotel.* Post dolorem doctrina. Quæ nocent, docent. αἱ συμφοραὶ συστέλλουσι καὶ ποιοῦσι σωφρονεστέρους. *Isocrates.* Calamitates coërcent & modestiores reddunt homines.

δειλῶν τοι κραδίη γίνεται ὀξυτέρη. *Theognis.*

Miserorum animus fit acutior. i. *sapientior.* Phryx plagis fit melior. *Cic.*

Φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων καὶ διακονέστερος.

Verberatus Phryx homo melior & obsequentior.

ἄρτι μῦς πίσσης γεύεται. *Suidas.* Modò mus picem gustat. *de ijs qui serò sentiunt quò redacti sint. Aliqui cum Suida hoc dictum intelligunt non de mure animali, sed de Mure pugile Tarentino audaci & iactabundo, qui in* πίσσῃ *.i. in certamine Olympiaco ad Pisas, factus est modestior. quare idem prouerbium effertur etiam sic.* Μῦς ἐν Πίσσῃ. Mus apud Pisas. *vel* mus (*animal*) in pice hærens. *simili sensu.*

Sed vide Trafi śie i ślepey kokośy źiarno.

Pastor naufragium passus mare iterum placidum videns, non ei credit. Æsopus. Epimythion. Planudis. versu inclusum nam ille prosa scripsit.

τὰ παθήματ' ἀνθρώποις μαθήματα γίνεται. *A.*

Documenta fiunt calamitates hominibus.

Expertus metuit. *Horat.* Euentus stultorum magister. *Liuius.*

Ranæ palude siccata in puteum desilire non audent, ne illo similiter deficiente exire non possint. Æsopus. Adde apologum eiusdem de Coquo cui canis cor animalis cuiuspiam abstulerat. huic enim ille dixit: Non abstulisti, sed dedisti mihi cor.

Cambyses perstrictus à Prexaspe, referente sinistrum populi rumorem de vinolentia ipsius; in filio inquit tuo an verum sit experiar. & corde illius traiecto dixit: falsum est. num quem temulentum vidisti sic iaculantem? hîc Prexaspes: Ne deum quidem tam scitè iaculari posse, respondit. *Herodot.*

—— Demùm post factum pœnitet actum. *Garner.*

Affine, Nie wczás. Kto śie ná goracem. Przeszłe przypádki. Raz dość.

Poszło mu w pięty. *Sensit.* ᾔσθηται. *V.* Poznasz mię.

Poszło wszystko. Juz po wszystkiem.

Comesum,

Comesum, expotum, exutum, elutum in balneis,
Piscator, pistor abstulit, lanij, coqui, &c. *Plaut.* Ziádło śie / zpiło śie.
Abusus aurum .i. *consumpsit. Plaut.* Vbi illa quæ dedi ante?
℞. Abusa .s. *sum.* vel Abusa .s. *sunt.* (*passiuè, absumpta, Lambinus.*)
Simile illud eiusdem. C. Eamus domum. S. Iam. C. Quid iam? S. Non sunt nostræ ædes istæ. Vendidit tuus natus. C. Perij!
Conuerrere totum cum puluisculo, cum ramento .i. *auferre, perdere. Idem.*
Pecuniam qua via iuerat eadem semita reuertisse, *ait Cic.* Argenrum οἴχεται. *Plaut. Cic.* i. *perijt.* Omnis res eius ad medium Ianum fracta est. *Horati.* *Locus erat in foro fæneratorum, vbi naufragium fortunarum asoti faciebant.*

Mea supellex digitum sustulit hospitibus. *Martial.* .i. *nulla est mihi ampliùs supellex, quâ accipiam hospites. Locutio ducta vel à more victi in certamine porrigentis manum victori, aut digitum tollentis, vt apud Persium. Vel à more in auctione quidpiam emere volentium. hi enim digito eleuato ostendebant se velle emere, vt cæteri licitatores licitatione abstinerent. Brissoni. ex Cicer. & Horatio.*
Affine est & illud eiusdem Martialis.

Sed mea porrexit sportula Paule pedes .i. *te ægrotante, mortuæ sunt cœnæ quas mihi sanus dare solebas. Vide Plauti versus.* Dum fuit &c. *sub* Odmieniło śie. Ceu fumus in auras discessit. *Lucret.* In fumũ abijt. *Galli dicunt.* Dymem poszło. *Nostri.* *Potest hîc vsurpari illud ex Aristotele:* τέττιγες χαμόθεν ᾄσονται. Cicadæ humi canunt. .s. *ob excisa arbusta & vastatam regionem. Affine,* Wszystko miawszy nimieć.

Potęgá iédnego w Rzéczypospolitey niéznośna.

Intellige de potentia eius qui non est princeps vel rex, huic enim potentia opus est sed de aliquo de optimatibus Reipublicæ, vel ciuitatis.

ἀφόρητος ἑνὸς ἡ πολυδυναμία τῇ πόλει. *A.*

Potentia vnius grauis reipublicæ.

Leonis catulus non alendus. *Æschyli dictum apud Aristophanem est.*

οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
μάλιστα μὲν λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν.
ἢν δ' ἐκτρέφῃ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν.

Catulum leonis nulla ciuitas alat, Multoque minus ipsum leonem ali sinat. Quod si enutritu'st, obsequendum est moribus. s. *ipsius.*

Potomstwu służyć / dogadzáć / rozum vczy.
Dobroczynność bez nádźiéie nagrody / zacna.

Serere arbores quæ alteri sæculo prosint. s. *boni viri est, Statius apud Cicer.*
Optimus quisque posteritati maximè seruit. *Cicero.* Non nobis solùm nati sumus, ortusque nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici. &c. homines hominum causa esse generatos, vt ipsi inter se alius alij prodesse possent. *Idem.*
Agricola senex, quærenti; cui sereret? respondit: Dijs immortalibus, qui me non accipere tantùm (id) à maioribus voluerunt; sed etiam posteris tradere. *Idem.*

Magna laus & grata hominibus, vnum hominem elaborare in ea scientia, quæ sit multis profutura. *Idem Cic.*

Plantarunt (*struxerunt*) alij nobis, nos posteritati,
Sic rectè acceptum redditur officium.
οἱ πρόγονοι ἐφύτευσ' ἡμῖν ἡμεῖς δ' ἐπιγόνοις. *A.*

Potraw rozmáitość ábo mieszániná / niezdrowa.
Rozmáite potráwy / rozmáite rodzą choroby.

Morbos multos multa fercula fecerunt, *Seneca.* Simplex ex simplici causa (.i. *cibo*) valetudo. Inconstans variusque ex discordi cibo morbus est. *Idem.* Necesse est vt tam diuersa inter se dissideant & hausta malè digerantur, alijs aliò nitentibus. Inde tam nullo ægrotamus genere quam viuimus. *Idem Epist. 95. vbi multa de hac re habet.* & morbos, luxuriæ supplicia *appellat.*

Homini cibus vtilissimus simplex. *Plini.* Eo mores venêre, vt cibo maximè homo pereat. *Idem.* μίαν τ̃ νόσου αἰτιῶν εἶναι τῶν ἐδεσμάτων πολυειδίαν, *dixit Antiphanes Delius apud Clementem Alexandr.* Vnam morborum causam esse ciborum varietatem. ἐκ τούτων νοσοῦμεν οἷς καὶ ζῶμεν. *Diogenian.* Ex his ægrotamus, quibus viuimus. *intellige si cibi qualitas aut quantitas non sit sumenti conueniens.* ἡ ποικίλη τροφὴ νοσώδης. ταραχώδης γὰρ καὶ οὐ μία πέψις. *Aristot. & Hippocr.* Varius cibus est morbosus, turbulenta enim nec vna eius coctio est.

τὰ γὰρ ἀνόμοια στασιάζει, καὶ τὰ μὲν θᾶσσον, τὰ δὲ σχολαίτερον πέσσεται. *Hippocrat.* Dissimilia enim seditionem concitant, & alia quidem citiùs, alia difficiliùs coquuntur. *Sic & Horatius.* Nam variæ res

Vt noceant homini credas——— (namque vt) simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides vt pallidus omnis
Cœna de surgat dubia! &c. *Cœna est dubia, in qua tam multa & varia apponuntur, vt dubites quid potissimùm sumas. ex Terentio. idem dicit Seneca suprà.*

In multis escis erit infirmitas. *Ecclesiastic. 37. Multæ autem necessariò variæ sunt.*

Seneca epist. 95. de patina Æsopi, inquam omnia varia fercula quæ enumerat, congerebantur agens, tandem addit: In cœna fit, quod fieri saturo in ventre debet. Non esset confusior vomentium cibus. *Plinius hanc patinam sexcentis HS alio loco centum HS æstimat .i. 15000. aureis Budæ. Similis patina Vitellij apud eundem Plini. & Sueton. ex varijs pretiosissimis cibis conflata, ob quam Vitellius per probrum Patinarius est Æsopi nomine appellatus. Formosus monachus ex infirmo olim & mali habitus, factus in monasterio sanus vegetus & boni habitus, roganti huius rei causam Episcopo, qui eum antea nôrat respondit; quia hîc ordinatè & vniformiter viuo. quid edisti inquit ille hodie? respondit hic, olera & pisa. heri? pisa & olera. cras? pisa cum oleribus. post'? olera cum pisis. pulchro circulo significans se cibo vniusmodi vti. & semper satis.i. moderatè. Vincentius Bellouacensis.*

Elegans

Elegans problema est apud Macrobium Saturnalium l. 7. c. 4. & 5.
An simplex cibus an varius sit digestu facilior & salubrior. *de quo in vtramq; partem differunt ibi viri docti satis fusè & probabiliter. tandemq; concludunt moderationem esse vtrobiq; adhibendam, & vsum ac experientiam sequendam. Sed videtur hæc omnia sumpsisse ex 4 Symposiaco Plutarchi, cuius synchronos licet iunior, fuit.*

Potráwá mieśmácżna / podła / zła. Psia stráwa.

καρικὸν θῦμα. *Suidas.* Carica victima. Caricum sacrificium. *de macilenta & minimè esculenta hostia. nam Cares canem immolabant.*
τὰ θύματα οὐδὲν ἐστι, πλὴν γένεια καὶ κέρατα. *Suidas.* Sacra nihil sunt præter malas & cornua. *Similiter de victima macilenta, & cibo insipido, vel minimè esculento.*
Φασηλιτῶν θῦμα. Phaselitarum sacrificium. *de vili & absq; sanguine. nam hi pisciculis salsis sacrificabant.* Ξενοκράτους τυρίον. *Stobæus.* Xenocratis caseolus .s. *putridus nam is Philosophus ob frugalitatem nimiam esculenta seruabat & rancida ac putrida eijciebat.* Tabulæ omasi vilis & agnini. *Horatius pro cibo vili.*
Faba seu conchis. Sectile porrum. Elixi veruecis labra. *Iuuenal. eodem sensu.*
Asper victus, terrestris cœna ex oleribus, scruposam viã meus victus cõmeat. *Plaut.*
τὸ εὔωνον κρέας κύνες ἐσθίουσι. Paruo emptas carnes canes edunt.
Canes apud Æthiopas Angolanos in delicijs mensarum sunt, qui licet omnibus animantibus abundent, canum tamen greges epularum causa alunt. Vnus canis molosso par venditus est 220 aureis, quo pretio 12 mancipia ibidem emuntur. Petrus Iarricus.
Carnes à feris adesæ. *Vide* Pańskie nie dojadki.
ἑκάτης δεῖπνον. Hecates cœna .s. *canis qui ei immolabatur. Brodæus ex Theocr. Tzetze.*

Potrzebá nie czeka pogody / wczásu.

• Komu pilno w droge / nie czeka áż sie towárzysz tráfi.
Necessitas ignauiam acuit. *Curtius.* Necessitas ferijs caret. *Palladius.*
Necessitas non exspectat occasionem. ἀνάγκη οὐ περιμένει εὐκαιρίαν. *A.*
Rerum occasiones tarditatem & ignauiam nostram non exspectant. *Ex Demosthene.*
Moras extrema recusant. *Silius.*

Potrzebá roskoszy nie pátrzy / ozdoby nie szuka.

Komu przynagla co gwałtownego / nie zátrzyma go nic błażeńskiego / roskosznego.
ἀνὴρ δὲ φεύγων οὐ μένει λύρας κτύπον.
Vir fugiens non moratur lyræ strepitum. *Vel.*
Virum fugacem nil moratur lyra sonans.
Salus formâ carior. *Romæ simulacbrum fuit Veneris caluæ, monens salutem formæ anteponendam. Lactanti. eò quod vrbe à Gallis obsessa, matronæ capillos in funes conficiendos absciderint. Plutarch. id Carthaginensibus tribuit.*
Nemo qui ad incendium domus suæ currit, tabulam latruncularium perspicit. *Seneca.* *Accipiter esuriens lusciniam captam & mortem suaui cantu effugere volentem deuorat. Apud Æsopum.* *Affine,* Głodny nie przebiera.

Potrzebá

Potrzébá wiélu błedow ochroná i obroná.

Necessitas magnum humanæ infelicitatis patrocinium. *Seneca.*
Necessitatis magnitudo excusationis in se plurimùm habet. *Procopius.*
πρόφασις ἀνάγκη ἐστὶ πολλῶν σφαλμάτων. *A.*
Necessitas erroris excusatio est.
Honestè seruit qui succumbit tempori. *P. Syrus Mimus.*
δουλεία ἀγαθὴ τῇ ἀνάγκῃ ὑπείκεσθαι. *A.* Subdi necessitati honesta seruitus.
ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά. *Menander.*
Mala multa nos cogit facere necessitas.

Potrzébá wywodow nié słucha. prętkośći / nié rozmysłu potrzébuié.

Necessitas ante omnem rationem est, præsertim in bello, quod raro permittit tempora legere. *Salusti.* ἀγὼν οὐ δέχεται σκήψεις ἢ προφάσεις. *ex Platone.* Certamen non recipit excusationes, prætextus. Vel nudus ex incendio quisque effugit. Quod opus est nnuquam efficies vt opus non sit.
Vide Co muśe to rad vczynie.

Potrzébié łácno dogodźić; pieśćzoćie / zbytkowi trudno.

Dla vćiechy i ozdoby wiecey śie czyni / niż dla potrzeby.

Ad manum est quod sat est. *Seneca.* Necessaria vbique tibi occurrent; superuacanea semper & toto animo quærenda sunt. *Idem.*
Aufer superflua & nulli deerunt necessaria. *S. Bernardus.*
ἡ φύσις, τὰ ἀναγκαῖα ἐποίησεν εὐπόριστα, τὰ δὲ οὐκ ἀναγκαῖα δυσπόριστα. *Epicurus.*
Natura, necessaria fecit parabilia; non necessaria paratu difficilia.

Num tibi cùm fauces vrit sitis, aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidis omnia præter Pauonem rhombumq;? *Hor.*
Si rectè frueris, non est vt copia maior A Ioue donari possit tibi —
Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.
Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis, nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius. *Idem.*

Aliud homini, aliud humanitati satis. *Varro .i. aliud & minus necessitas vel vtilitas, aliud & plus voluptas vel curiositas requirit, vt idem Varro explicat. qui duas metas in vita humana ponit vtilitatis & elegantiæ quòd inquit, non solùm vestiti esse volumus vt vitemus frigus, sed etiam vt vestiti videamur honestè. sic domum & vasa, non solùm ad vsum, sed etiam ad honestam oblectationem habemus. & sitienti homini, quoduis poculum idoneum est; humanitati, nisi bellum, parùm .s. idoneum est. Hoc prorsus toties inculcat Seneca.* Naturam & necessitatem paucis & obuijs rebus contentam esse; cupiditatem, curiositatem, luxuriam modum & finem nescire.
ἀναγκάιη τὰ μέσα ἄριστ' ἐργάζεται. *A.* Necessitas, mediocria efficit optima.
Sed vide Przyrodzenie máłem śie odbedźie. *nam simillimum est.*
Affine, Vbogi nie iest / co ma potrzeby.

Potrzébie vstáwy vstepuiá.

Necessitas non habet legem. *ICti.* Necessitas contradictionem non habet, *Ijdem.* Necessitas omnem legem frangit. *Seneca.*

οἱ νόμοι ἀνάγκῃ πανταχοῦ ὑποχωρεῖ. *A.* Cedere solet necessitati vbique lex.

νόμων ἀδίδακτος ἀνάγκη. *Nazianz.* Legum indocilis est necessitas

πανδαμάτωρ, ἀδάμαστος ἡ ἐμπεδόμητις ἀνάγκη. *Nonnus.*
Omnia-domans, indomita consilia impediens necessitas.
Honesta lex est temporis necessitas. *P. Syrus.*

Potwarz iáśnie fałszywa / wiérzona nie bywa. Iáko oná.

Dał mi w łeb / áż sto złotych z czapki wypádło.

τὸ ψευδὲς ὄνειδος οὐ περαιτέρω τῆς ἀκοῆς ἀφικνεῖται. *Æschines.*

Falsum probrum non vltra aures (*bene sibi conscij*) pertingit. *Aliter Aristophanes de calumnia.* ἀλλ᾽ οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος *subaudi* φάρμακον. Aduersus ictum sycophantæ pharmacum Non est. *Sed hic Senarius meliùs detractori seu occulto calumniatori seruit, quia difficulter occulta infamia euitatur & refellitur,*

Nil acutius calumnia. *Ex Plutarcho apud quem Thearidas gladium in cote subigens interroganti an acutus esset, respondit:*

καὶ διαβολῆς ὀξύτερον Etiam calumnia acutiorem esse.

καπνὸς ἀπὸ συκῶν. *Eustathi.* Fumus è ficubus. *pro calumnia Sycophantica.*

Nam Sycophantæ nomen inuenerunt à deferendis & indicandis ijs qui ficus Athenis exportabant, quod lege vetitum erat, hi ergo falsa delatione, lucri causa, criminabantur innocentes.

ὅστις δὲ διαβολαῖσι πείθεται ταχύ,
ἢ τοι πονηρὸς αὐτός ἐστι τοὺς τρόπους,
ἢ παντάπασι παιδαρίου γνώμην ἔχει. *Menander.*

Quisquis calumniantibus credit citò, Aut ipse viuit moribus nequissimis, Infantis aut prorsus animum sensumque habet.

ἀργεία φορά. *Eustathi.* Argiua insectatio. *à gente calumniis multùm vtente.*

Póty tres.

Vltra quò progrediar non habeo. *Cic.* οὐ πλεῖον εἰς τὰ πέραν. .i. Non plus vltrà. *Lemma hoc inscribebatur olim Herculeis columnis ad Gades sitis, ereas has octo cubitorum fuisse quidam tradunt, alij duos montes ab Hercule diremptos. de ijsdem Pindari interpres ait:* τὰ πέρα γαδείρων οὐ περατά. *i.*

Quæ vltrà Gades sunt imperuia seu inaccessa sunt. *Et Pindarus ipse.*

τοὺς κίονας ἡρακλέους θεὸς ἔθηκε ναυτιλίαις ἐσχάτας. *i.*

Columnas Herculis Deus posuit nauigationi vltimas seu terminum. *Item.*

τὸ πρόσω δ᾽ ἐστι σοφοῖς ἄβατον κἀσόφοις. *i.*

Quod autem vltrà est sapientibus & insipientibus inaccessum est. *Vide Nicolaum Perottum qui multa de hac re habet & obuius est.*

Hîc terminus hæret. *Virgil.* Altè terminus hærens. *Lucret. de re fixa prouerbium Passerati.* Ad Phasin nauibus vltimus cursus *Vide* Uá kray świátá. *Alexander M. ad Brachmanas perueniens columnæ erectæ inscripsit.* ἐγὼ μέγας ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἔφθασα μέχρι τούτου. Ego M. Alex. rex hucusque perueni. *Sed regi Europæ potentissimo, aperta eius auspicijs in vtrasque Indias nauigatione, erectu in illo freto columnis iure inscribitur, PLVS VLTRA. vt videre est in tabulis Geographicis, seu Hydrographicis. Carolo V. hoc tribuit Delrius.* *Hîc vsurpes licet illa:*

Ventum ad supremum est ——— Vlteriùs tentare veto. *apud Virgilium Jupiter Iunonem coërcet, ne pergat obsistere Troianis. Et Apollo Ascanio dicit:*

Sit satis oppetijsse Numanum tuis telis Cætera parce puer bello.

Et Horat. Venimus ad summum fortunæ .i. *tantùm assecuti sumus in omnibus artibus vt plùs non requiratur.* *In scholis Philosophi nostrates vsurpant illud:*

Hîc Plato quiescere iussit. *vsus est & Drexelius.*

Istactenus tibi libertas data est orationis. satis est, tace. *Plaut.*

Simile est illud Pindari. τὸ πόρσω δ', ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον κἀσόφοις.

Quod vltra est sapientibus & insipientibus inaccesum est.

Affine, Po przecke. Dość iuż masz.

Poważne zdánie / wotum / wyrok.

ἡ κολοφωνία ψῆφος. *Plato.* Colophoniorum calculus. Colophonium suffragium. *pro magnæ auctoritatis & præponderante sententia. Nam in concilio Panionio (omnium Ionum, 12. ciuitatum) existentibus paribus calculis partium diuersarum, Colophonij aduocabantur; & vtri parti suum ipsi calculum addebant, ea vincebat. Alij à Smyrnæis Colaphonios aduocatos & ad bellum auxiliares & ad paria suffragia arbitros, asserunt.* διὸς ψῆφος. *Suidas.* Iouis suffragium. *de sententia viri magnæ auctoritatis graui & irrefragabili.*

Poważny. *in vtramque partem.* Powagi godności przystrzega. Et Powagę stroi. Vprzadł sobie postawę. Stapa iák z tábulátury.

ἀνὴρ ῥωμαϊκός. *Plutarch* vir Romanus .i *grauis quales prisci Romani erant. qualis inter multos alios Cato, quem Intonsum vocat Horat.*

Et Iuuenal. Tertius è cœlo cecidit Cato. *sed ridet grauitatem sui temporis ciuium.*

ἀμφικτυονικὸν συνέδριον. *Pausani.* Amphictyonum consessus. *de grauium virorum conuentu. qualis apud Græcos iste ex 12 prouincijs constans.*

ἀκαδημιόθεν ἥκεις. Ex Academia venis. *In vtramque partem vsurpatur. Et de sentero, docto, graui, & de fastuoso ac tetrico quales erant Stoici. Athenæus addit de culto nitido & eleganti, quali delectabatur Plato Academiæ præses. Sic Antiphanes de quodam Philosopho elegantiùs ornato dixit:* ὅλως αὐτὴν ὁρᾶν τὴν ἀκαδημίαν δοκῶ. Vno verbo ipsam mihi Academiam videre videor. Tollit supercilia. *Catull.* Censorium supercilium affectat. *Seneca.* Illo supercilio tanquam Rhadamanthus in ingressu niti videbatur. *Cic.* Pomparum ferculis similis. *Cic. ait:* In ingressu pompa-

pomparum ferculis similes videamur. *Et Seneca Octao.* Nec pompæ veniet nobile ferculum. Heraclides Ponticus *ob fastum in habitu & incessu dictus est Pompicus à pompa, allusione vicina vocum* πονλικὸς & πομπικός. Barbatus. *Cic.* antiqui casci barbati. πωγονοφόροι. Socratem *Persius vocat* barbatum magistrum. *Et Horat.* Iussit me sapientem pascere barbam. *Meminit sæpe Lucian. & Iuuenal. & alij.* ἥρῷον βαδίζειν. *Athenæus.* Iunonium ingredi .s. *lento & fastuoso gradu. Iunonis instar, Hæc eadem apud Virgil. dicit:* Ast ego quæ diuûm incedo Regina &c.

Regina ad templum forma pulcherrima Dido
Incessit magna iuuenum stipante caterua. *Idem Pòëta de Didone.*

Et mox Talis erat Dido, talem se læta ferebat. Qualis ——— Diana &c.

Horat. item de Tigellio: ——— Sæpe velut qui
Currebat fugiens hostem: persæpe velut qui Iunonis sacra ferret.

σεμνοπρεπέστερον ὑπὲρ τοῦ ξενοκράτους εἰκόνα. *Synesius.*

Grauitatem decentem vultu præseferunt magis quam Xenocratis imago.

Oleum fert in auricula. V. Wyżey nośá gebá. *Affine,* Postáwá. Bucżno. Stroyny.

Powiedz prawdę. Nié day śię męcżyc.

Possúmne ego hodie ex te exsculpere verum? *Terent.*
Quot admoui illi fabricas! quot fallacias!
In quæstione vix exsculpsi vt diceret. *Plaut.*
Volo scire si sine malo fateamini. *Idem.*
Edico ne duplices habeatis linguas, ne ego bilingues vos necem. *Idem.*
Vis subiget verum fateri, ita lora lædent brachia. *Idem.*
Ego verum amo, verum volo mihi dici, mendacem odi. *Idem.*
Falsiloquum te mihi esse nolo. Dic bona fide non surripuisti? Non. *Idem.*
Dic bonan' fide tu mihi istæc verba dixisti? Bona. *Idem.*
ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω. *Homer.*
Eloquitor, ne celato, quò nôrimus ambo.
ἐπὶ τροχοῦ δεῖ σ' ἐκεῖ στρεβλούμενον εἰπεῖν ἃ πεπανούργηκας. *Aristopha.*
In rota excruciatum te oportet dicere, quæ scelerate commisisti.

Powiem-ći prawdę. Nié zátáiéć nic.

Si quid vis, roga. Quod scribo, Delphis tibi responsum dicito. *Plaut.*
ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθέγξομαι. *Galenus.*
Tanquam ex adyto quodam oraculum edam, respondebo.
In lucem veritatis proferam *Cic.* Verum verissima fronte dixerunt. *Idem.*

Voce traham pura, totumque hæc verba resignent.
Quod latet arcana non enarrabile fibra. *Persius.*

Vt æditus responsa Numinis prædicabo. *Ex Macrobio.*

Affine, Wierz mi. Muśi prawdę znáć.

Powodu do złego, strzeż śię ták sámego.

Quantùm possumus à lubrico recedamus, in sicco quoque parùm firmiter stamus. *Seneca.*

Miles Romane Ægyptũ caue. *Oraculũ Sibyllæ .ſ. ob facilem è delictis luxuq́ corruptelam.*

Trebellius Proclum auctorem citans ſcribit apud Memphim in aurea columna literis Ægyptius ſcriptum fuiſſe: Tum demum Ægyptum liberam fore, cùm in eam veniſſent faſces & prætexta Romanorum. *Meminit Dio & Cic.*

Ne in agro ſurculario capras paſcito. *ex Varrone qui ait:* Colonus ne in agro ſurculario capras compaſcat .ſ. *propter periculum damni præſentiſſimum. ſiquidem capra auidiſſima eſt fruticum & plantarum, quibus non ſolum vulnere & morſu, ſed etiam venenatis dentibus, præſertim oleæ & viti, nocet.* εἰ Βορρᾶς πηλὸν καταλήψεται, αὐτίκα χειμών. *Ariſtotel.* Molle lutum Boreas ſi prenderit, illico hyems fit.

Ne alliges fugitiuam canem extis agninis. *ex Plauto, quia deuoratis ijs, cum loro fugiet.* τῇ γαλῇ στέαρ ſ. μὴ παραβάλλῃς. *Diogenian.* Muſtelæ ſeuum ne obijcias, *quia cùm auidiſſima eius ſit, mox illud deuorabit. Noſtri dicunt:* Nie miéc ſadłá nć pſá.

ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν. *Pythagor.* Acutum gladium auerte .i. *occaſionem periculoſam declina.* τὰς Σειρῆνας ἀκήλητος παράπλευσον. *Plato.* Sirenas ab illecebris intactus præternauiga.

βίᾳ δ᾽ ὥσπερ ἀπὸ τῶν σειρήνων ἐπιλαβόμενος τὰ ὦτα οἴχομαι φεύγων. *Idem.* Violenter igitur tanquam a Sirenibus aures obſtruens abſcedo fugiens.

— Quiſquis in culpa fuit, Dimiſſus odit omne quod dubium putat. *Senec. Oedipo.*

— Habere Publi Mores non potes hos (*pudicos*) & hos miniſtros (*formoſos cultos & excultos ad laſciuiam.*) *Martial.* *Clitomachus athleta apud Plutarch. cùm ſermo amatorius à conuiuio quodam inferretur, è conuiuio ſurrexit & diſceſſit.*

Vide diſtichon Hoſtienſis & Accurſij. ſub Poſpolu te rzéczy chodzą.

Subtrahe ligna foco ſi vis extinguere flammam.
Omne licet carum, tibi quod fore credis amarum,
Eijce, ne retine: ne ſit tibi cauſa ruinæ. *Anonym. rhythm.*

Cotys rex Thracum oblata ſibi dono vaſcula fictilia affabrè facta, libens accepit, & offerentem remuneratus eſt; ſed cùm ſe iracundum eſſe ſciret, ea mox confregit; ne ijs ab alio fractis, occaſionem indignandi & eum ſeueriùs puniendi haberet. Ex Plutarcho.

Sic Auguſtus apud Vedium Pollionem cœnans, vaſa eius cryſtallina confringi iuſſit, quòd is puerum ſuum, qui vas cryſtallinum fregerat, murænis obijci iuſſiſſet, quod Cæſar prohibuit & piſcinam obrui fecit. Ex Seneca.

Declinato molam, ſi vis vitare farinam: *ne aſpergaris. Garner.*
Stipula flãmæ proxima, facile ignẽ concipit. *Idẽ* Niebéſpiéczna bliſko ognia ſłomá.
Ne aurum monedulæ: ne ouem lupo .ſ. *offeras.* V. Pówńemus zlecił.
Quid facies, facies Veneris cùm veneris ante?
Ne ſedeas, ſed eas: ne pereas, per eas.
Affine, Nie wódź ſie. Nie dáy powodu. Poſpolu te rzéczy chodzą.

Powodzeniem ludźié ſpráwy miérzą / nie mądrem baczeniem.

Exitus acta probat. *Ouid.* .i. *iudicio vulgi ex euentu actiones æſtimantur, ſed hoc damnat Poëta idem dicens:* Careat ſucceſſibus opto,

Quiſquis

Quiſquis ab euentu facta notanda putat. *Nam ſæpe optima conſilia peſſimè cedunt, è contrà temerè ſuſcepta negotia ſuccedunt.*
Hoc pleriq; facimus, vt euentis conſilia ponderemus: & cui quid benè proceſſerit, multùm prouidiſſe; cui ſecùs, nil ſenſiſſe dicamus. *Cic.* Conſilia non ex voluntate, ſed ex euentu à pleriſque probari ſolent. *Idem.* Non euentis ſed factis cuiuſque fortunam ponderandam *cenſet. Idem.*

βουλῇ τὰ πράγματα δοκιμαστέον οὐ τύχῃ. *A.*

Facta æſtimato conſilio haúd exitu. *Vide Martial. Epigram. ſub* Niérząd Polſká ſtoi. *Affine*, Kto roſtropnié.

Powtórzyć śie godźi/ co śie do częśći zgodźi. *V.* Dobre śie nigdy nié ſprzykrzy.

Powtorzyć śie znowu godźi/ co nié łácno w rozum (w pámięć) wchodźi.
Nunquam nimis dicitur, quod nunquam ſatis diſcitur. *Seneca.*

τὰ δυσνόητα δυσμαθεῖ λέγε πλειστάκις. *A.*

Sæpe repetenda quæ capere hebes non valet.

Pozbyć kłopotu/ ćieszkośći/ złego.

τὸν Ταντάλου λίθον ἀπὸ κεφαλῆς ἀπεθναξάμην. *Suidas.*
Tantali ſaxum à capite remoui, excuſſi.

Poziewa.

ἀγρίου βέβρωκε. De fera comedit. *in oſcitabundum. Nam credebatur eſus feræ ciere oſcitationes. transfer ad otioſum & ſupinum.*

Poznáć wnet z mowy/ iákiey kto głowy. Mowá wydáie luckie obyczáie.
Vultus animi eſt oratio. *Seneca.* Talis hominibus oratio, qualis vita. *Idem.*
Qualis homo ipſe eſt, talis eius oratio. Orationi facta ſimillima, factis vita. *Cic.*

Omne ſuperuacuum pleno de pectore manat. *Horat.*
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus. *Idem.*
Nam mihi quale ingenium haberes, fuit indicio oratio. *Terent.*
ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. Viri figura oratione noſcitur.
Sermo hominum mores & celat & indicat idem. *Cato*
ἤθεα γὰρ μερόπων γυμνοῖ λόγος ἠδὲ καλύπτει. *Planudes.*

λόγος ἀδελφός ἐστι διανοίας. *Philo* Sermo frater eſt animi.
λόγος εἴδωλον τοῦ βίου. *Democritus.* Oratio ſimulacrum vitæ.
λόγος εἴδωλον τῶν ἔργων. *Solon.* Oratio ſimulacrum factorum. *Laërti.*
ὁποῖος ὁ λόγος, τοιοῦτος καὶ ὁ τρόπος. *Iſocrat.* Qualis ſermo, tales mores.
λόγος ἔργων εἰκὼν καὶ εἴδωλον. *Plutarc.* Sermo operum imago & ſimulacrum.
μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει. *Euripid.* Stultus ſtulta loquitur.
οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον, καὶ πάλιν τὸ ἕτερον ὡσαύτως. *Ariſtides.*
Quales ſunt mores talem eſſe orationem, & viciſſim alterum ſimiliter *i. qualis ſermo tales*

mo tales mores. Raro moribus exprimit Catonem,
Quisquis versibus exprimit Catullum. *Muretus.*

Vt quisq; conteptissimus, & vt maximè ludibrio est, ita solutissimæ linguæ est. *Senec.*
ἐκ τῦ εὐχερῶς λέγειν ὁτιῦν τ̃ αἰσχρῶν, γίνεται καὶ τὸ ποιεῖν σύνεγγυς. *Aristotel.*
Ex eo quòd facile quiduis turpe dicitur, efficitur vt protinus etiam agatur. Co sie łácno częſto mowi / to sie łácno i vczyni.
In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum. *Ecclesiastici 21.*
Ex abundantia cordis os loquitur. *S. Matthæ. c. 12.*
ἔνεστιν ἐν δηλείστιν ἄνανδροι λόγοι. *Zenodot.* Iners inertibus viris oratio.
Z puſtey ſtodoły ábo wrobl ábo ſowá wyleci. Głupi głupie mowi.
E cantu auis dignoscitur. *Erasm.* Mores hominis lingua pandit. *Isidorus.*

Poznaß mie kiedy. Poznaß tego tchorza .ſ. ktoremeś mie názwał. Poznaß woſk.

Aliquando me leonem senties, quem murem vocas. *Ex Athenæo.*
Φανήσομαί σοί ποτε λέων, μῦν με καλεσαυλ. Apparebo tibi aliquando leo murem me vocanti. Senties qui vir sim. *Terent.* *Apud eundem cum dolore Chremes dixit.* Sensi .f. *damnum.* *Ochus Persarum rex audiens se ab Ægyptiis vocari asinum dixit:* ὁ μέν τι ὄνος ὅτος, ὑμῶν καταδαισήσεται τ̃ βῦν, *Dion.* Iste asinus vestrum epulabitur vel deuorabit bouem. *Et mox Apin quem Ægyptij pro deo colebant immolauit, & asinum aureum adorare eos iussit.*
Albertus M. de S. Thoma discipulo suo, cùm illum disputantem egregiè audiuisset pronuntiauit, Iste bos mutus (*nam ita per contemptum à condiscipulis ob silentium vocabatur*) aliquando tantum mugitum edet, vt eum totus orbis exauditurus sit. *Surius.*

Pożyczek z przyiaciela czyni nieprzyiaciela.
Nie pożycz/ tydzień gniewu: pożycz/ cáły rok.

Si quis mutuum quid dederit, fit pro proprio perditum.
Cùm repetas, inimicum amicum beneficio inuenis tuo.
Si mage exigere cupias, duarum rerum exoritur optio,
Vel illud quod credideris perdas, vel illum amicum amiseris. *Plaut.*
Ego talentum mutuum quod dederam,
Talento inimicum mihi emi, amicum vendidi. *Idem.*

De eadem re Ecclesiastic. 29. sic. Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in possessionibus humiliant vocem suam. Et in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædij & murmurationum, & tempus causabitur &c. Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, & possidebit illum inimicum gratis. &c.
Simile illud: ὅταν δανείζῃ τις πονηρῷ χρήματα,
αὐτὸν δικαίως τ̃ τόκου λύπας ἔχει. *Axionicus.*
Qui mutuam dat improbo pecuniam,
Pro fœnore meritò refert molestias .f. *quòd stultè egerit.* Pożyczyßy cudzego: zgryziesz sie, nie przyydziesz k-ſwemu.

τὸ

τὸ δάνεισμ' εἴωθε τοὺς φίλους ἐχθροὺς ποιεῖν. *A.*

Hostem ex amico mutuum facere solet. *Affine est illud Senecæ.* Æs alienum leue, debitorem facit; graue, inimicũ. *Ex P. Syro, cuius ille est Senarius:* Æs debitorem leue, graue inimicum facit. Pożyczek máły dłużniká / wielki iednà przećiwniká. Quidam quò plus debent, magis oderunt .s. *creditores vel amicos bene meritos. Idem Seneca. Vide eiusdem dictum sub* Od wrácánia głowá boli. *Rectè proinde dixit Aristophan.* κρεῖττον ἦν τότ' εὐθὺς ἀπερυθριάσαι, ἢ χρήσαντα μετέχειν πράγματα. Melius erat tunc statim (*cùm mutuum petebatur*) deponere pudorem (*vel ruborem negando*) quàm credita pecunia vexari negotijs. *Persæus socio dans mutuò pecuniam apud mensarium in foro contractum fecit, & illo mirante ac dicente.* Itane secundum ius? *cui Persæus:* Omnino vt amicè recipiam & iure non agam repetens.

Pożyteczny bárzo / ábo Pożyteczna rzecz. Skarb to moy.

Fundus. *in Plauti Truculento. de adolescente diuite & profuso.*

Solus summam (*summum locum*) habet hic apud nos. nunc is est fundus nobis. *Fundum Varro dictum vult, quod quotannis fundat plurima.* *Alia tralatione in Trinummo seruus fundum seu agrum nutricem appellauit.*

αἲξ σκυρία. Capra Scyria. *quæ maximam fundit lactis copiam. Athenæus. ex Pindaro qui ait:* Σκυρίας δ' ἐς ἄμελξιν γάλακτος αἶγες ἐξοχώταται. Scyriæ vero ad emulgendum lac capræ præstantissimæ.

αἲξ οὐρανία. Capra cælestis. *eadem quæ* ἀμαλθείας κέρας. Amalthea cornu. *Latini vocant.* Cornu copiæ, *vel* Copiæ cornu. *Gellius, Ouid.*

Beata pleno Copia cornu. *Horat.* Copiæ *item* cornu *vocat Pseudolus, Plautinus seruus* epistolam *Militis interceptam, dicens* Hæc illud Cornu copiæ est, vbi inest quicquid volo. *Apud eundem Chrysalus seruus hero vtilis,* Copia *ab eo vocatur.* Thesaurus *apud eundem pro copia quarumuis rerum. Sic Isocrates* θησαυρὸν *vocat probi viri gratiam. Apud Gellium liber quidam* doctrinis omnigenis præscatens *dicitur* Copiæ cornu. *Vide si lubet quæ de Palma Indica & Papyro frutice dixi in 1. Tomo sub* Pálmá. *nam omnia prope ad vitæ humanæ vsum hæc duo suppeditant.*

Pożytek sprawy / škody ese sprawce wydáie.

Cui bono est vel fuit .s. *is auctor est.* L. Cassius verissimus & sapientissimus iudex in causis quærere solebat: Cui bono fuit? *Cic.* .i. *ad quem sceleris occultè commissi vtilitas peruenisset, eum auctorem eius esse iudicabat.*

πράξαντα δείκνυσ' ὠφέλεια τοῦ πράγματος. *A.*
Fructus negotI prodit auctorem suum.
Cui commodum operis cessit, auctor is eius est.

Praca káżda ma záplátę: rozkosz sromotę / vtrátę.

Præclara est Musonij apud Gellium de hac re sententia, quæ sic habet:

ἄν τι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει.

ἄν τι ποιήσης αἰσχρὸν μεθ' ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει.
Si quid feceris honestum cum labore, labor quidem abit, honestum verò manet:
Si quid feceris turpe cum voluptate, voluptas perit, turpitudo manet.
Simillima est Catonis sententia apud eundem Gellium. Et Senec epist. 31. (ueniunt.
ἐκ τῶν πόνων τὰ μαλακὰ γίγνεται. *Xenophon.* E labore mollia (.i. *otium iucundum*) pro-
Serere (.i. *plantare arbores*) ne dubites. *Celebre dictum rusticorum apud Columellam.*
*Nam ex arboribus conserendis sine magno impendio plurimùm capitur commodi etiam à po-
steritate. vt senex ille Ciceronianus significauit suprà sub* Potomſtwu ſłużyć. *Tangit
idem dictum & Virgil. 2. Georgic. vbi postquam commoda arborum recensuit, addit:*
Et dubitant homines serere atque impendere curam!

Praca vſtáwiczna wſzyſtko przemoże. Kto robi ten ſię dorobi.
——— Labor omnia vincit Improbus. *Virg. de artium inuentione agens.*
ἡ μελέτη πάντα δύναται. *Periander.* Exercitatio, cura omnia potest.
Qui arat oliuetum, rogat fructum; qui stercorat, exorat; qui cædit, cogit. *Co-
lumella. Nota tres gradus diligentiæ, vulgaris, maioris, & summæ.*
ἐπὶ τῷ φιλοπονεῖν γίγνεθ' ὧν θέλεις κρατεῖν. *Philemon.*
Amans laboris obtinet quicquid cupit.
τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο; *Aristophanis interpres.*
Quid verò tandē efficere non queant manus? *Affine,* Pilność wiele może.

Praca wielka / vſtáwiczna / nieſkończona. Herculis ærumnæ. *Cic.*
ἡράκλειοι πόνοι Herculis labores. *Catull. Propert. inter quos maximus.*
πολυκέφαλος ὕδρα. Hydra multiceps, *cuius vno capite abscisso plura mox enasce-
bantur. Alcæus.* ἐννεακέφαλον. *vocat* .i. nouem capitum. πεντηκοντακέφα-
λον .i. *50 capitum Simonides, vt & Virg.* *Hinc*
ὕδραν τέμνειν. *Plato.* Hydram secare. *dicuntur, quibus vno incommodo, labore, mo-
lestia, lite defunctis, plures emergunt. Et vt ait Seneca:* Negotium ex negotio se-
ritur, & occupationi occupatio, velut vnda vndæ succedit.
Quadrat & alter labor Herculis: τὸν αὐγίου βουστασίαν ἐκκαθαίρειν.
Ex Luciano Nazianzeno. Augiæ stabulum repurgare. *Meminit & Seneca. Mitto alios
Herculis labores quos multi passim describunt. Vide Catalecta Virgilij. Item Antholog. l.
4. Boëti. l 8.* θάλασσαν ἀντλεῖν. Mare exhaurire .s. *labor infinitus.*
Labor cui nunquam exhausti satis est. *Virg.*
Δαναΐδων πίθος. *Lucian.* Danaidum dolium .s. *inexplebile.*
ἐπιρρεῖ τὸ ἐξαντλούμενον. *Idem Lucian.* Influit quod exhauritur. *Simile est illud de
Danaidum dolio,* Effluit quod infunditur.
ἄλλην μὲν ἐξηντλήσαμεν, ἡ δ' ἐπεισρέει. *Zenodotus.*
Exhausimus quidem illam, at influit altera. *Vt in sentina fit.*

Quan-

Quantùm exhaustum est, tantùm subnascitur. *Seneca de naui fatiscente.* *Sic Cic.* *Sentinam exhaurire, translatum vsurpauit.* Saxum voluere .s. *Sisyphi. Terenti.* πόνος πόνῳ πόνον φέρει. *Sophocles.* Labor labore laborem fert.

Pracey léda iákiey, pożyték nié lédáiáki.

μικρὸν κακὸν, μέγ' ἀγαθόν. *Diogenian.* Exiguum malum (.i. *molestia in labore*) magnum bonum (*in effectu & fructu*)

Gratia sic minimo magna labore venit. *Ouidius.*

Modicum laboraui & inueni multam requiem mihi. *Ecclesiastic. 51.*

Bonorum laborum gloriosus est fructus. *Sapientiæ. c. 3.*

Agricola moriens, thesaurum se occultasse in vinea dixit filiis; quem illi quærentes totam vineam commouerunt, & pro thesauro vbertatem vini habuerunt. Æsopus.

Epimythion. θησαυρός ἐστι μέγας ὁ κάματος τοῖς βροτοῖς. *A.*

Thesaurus ingens, est labor mortalibus.

μόχθος μέντ' ὀλίγος, τὸ δὲ μυρίον αὐτίκ' ὄνειαρ. *Aratus.*

Exiguus labor est, quem commoda magna sequuntur.

—— βαιῷ δὲ πόνῳ μέγα κέρδος ὀπηδεῖ. *Oppian.* Paruum laborem magnum lucrum sequitur. Labor etiam cassus otio & delicijs anteferendus. *Heraclides Lycius qui Labori librum dicauit. quem inscripsit:* πόνου ἐγκώμιον. Laboris laudationem, *quòd ipse ex stupido factus sit eloquens Labore.*

Pracowity. Robotny. Naydzie záwſze co robić.

ἀργοῦ πηγή. *Suidas.* Ruris fons .i. *Operis rustici copia abundans. Erasm.* πυγή. Legit *Henric. Stephan. & Iunius cum Eustathio* .i. *nates agri, pro agro pinguissimo vt ea pars corporis est, vel pro re cui perpetuò assidetur.*

Menedemus apud Terent. in Heautontim. laboriosus vir, cui Chremes dicit:

Nunquam tam mane egredior, neque tam vesperi
Domum reuertor, quin te in fundo conspicer
Fodere, aut arare, aut aliquid ferre, denique
Nullum remittis tempus, neque te respicis. &c.

ἄλλος Ἡρακλῆς. *Aristotel.* Alter Hercules. *Laërtius & Suidas scribit id tributum fuisse Cleanthi philosopho laboriosissimo, vt Hercules philosophiæ diceretur: qui* φρεαντλῆς *etiam (.i. puteorum haustor) dictus est, eò quòd noctu ex puteis aquam hauriret pretio, quo victum parabat; interdiu verò philosophiæ vacabat. Quare & pro laborioso nomen eius vsurpatur:* Alter Cleanthes. *Suidas. Valer. Max.*

Chalcenterus *item* (Χαλκέντερος .i. *ærea intestina habens*) *dictus est* Didymus Grammaticus, *ob incredibilem numerum librorum quos scripsisse fertur supra 3500. Suidas. Idem Epitheton datum est Origeni ob eandem causam.*

Eandem ob causam Origenem Adamantium (*quasi* ἀδαμάντινον) *dictum fuisse scribit S. Hierony. & Suidas. qui de illo multa habet. Mercurium item 38000 librorum scripsisse scribit Pierius.* *Huc etiam trahit Erasmus,* Socratis callum (*rectiùs quàm*

gallum) ex Varrone. Nam Socrates fuit laboris patientissimus, ob idq; facile manus & pedes callosos habere potuit. ἑκατόγχειρος. Centimanus. Rhodigin. pro actuoso & multa egregiè peragente. πολυπράγμων. Sic apud Plutarc. Archimedem Marcelli oppugnationem vrbis eludentem vocarunt Romani Briarea centimanum.

ἡμίονος ταλαεργός. Homer. Mulus laboris patiens.

ἡμίονοι Μαριανοί. Plutarch. Muli Mariani. Vegetio. Frontin. pro militibus laboriosis & robustis. πόνῳ πονηρός. Aristophan. Labore laboriosus.

βοῦς ἐπὶ ζυγόν. Zenodotus. Bos ad iugum .s. natus aptus est.

Pulueris ac solis patiens. Horat. Et educere aliquem in puluerem & solem, in agmen, in aciem &c. Cic. Cælum laboris perpetui apud Ægyptios typus, quòd assiduò voluatur. Plutarch. Pacatus.

Alæ & pedes gruum, symbolum hominis laboriosi, apud Pierium.

Homo cui rectè dicas: Quando nihil ages? Ex Cic. Periphrasis.

Laboriosi item symbolum est Formica apud Salomonem & Horatium.

Apis apud Salomonem Virg. Pierium. Nulla dies sine linea. Apelli. Plini.

Homini diligenti semper aliquid superest .s. ad agendum. Ex Chrysost.

Ægyptius laterifer. V. Podłego ſtanu. Affine, Robotny.

Prágnienie vſtáwiczne bez ochłody / męká ćieſzká i piekłu śię rowna.

ποίνημα δεινὸν δίψος ὅταν οὐ χρὴ πίειν. A.

Pœna est sitire cùm bibere nihil est opus.

Apud Lucianum Menippus in Orco interrogat Tantalum. Cùm tu anima sis, quomodo sitis? & cur affligeris ideo? an times ne rursus moriaris? R̦t. ille.

τοῦτ' αὐτὸ ἡ κόλασίς ἐστι, τὸ διψῆν μου τὴν ψυχὴν ὡς σῶμα οὖσαν. Hæc ipsa pœna est, quòd anima mea sitiat tanquam si sit corpus.

Item. τοῦτο οὖν μέρος τῆς καταδίκης τὸ ἐπιθυμεῖν πιεῖν μηδὲν δεόμενον. Hæc nempe pars est condemnationis vel supplicij, cupere bibere cùm nihil egeas.

Prawdá kolé w oczy. Prawdá nié głaſzcze.

Prawdę mowić á nie obráźić trudno.

Veritas molesta est, siquidem ex ea nascitur odium. Cicero.

Obsequium amicos, veritas odium parit. Terent. Cic.

φίλους ὑπεῖξις, ἀλήθεια δὲ μῖσος τίκτει. A.

Poſługa przyiaćielá nábedźieſz / prawdę mu rzekſzy pozbędźieſz.

τὸ ἀληθὲς πικρόν. Socrat. historic. Veritas acerba.

Auriculas teneras mordaci radere vero. apud Persium dicitur is qui veritatem, quæ plerunq; offendit, dicit. Item apud eundem.

Stòicus hic aurem mordaci lotus aceto .i. qui veritatem & audit ipse libenter, & aliis liberè dicit. Martialis Gallico dicenti:

Dic verum mihi Marce dic amabo. Nil est quod magis audiam libenter.

R̦t. Durum est me tibi quod petis negare, Vero verius ergo quid sit audi.

Verum.

Verum Gallice non libenter audis. *Apud Plautum mulier quadam ait:*
Equidem vel falsò, tamen laudari multò malo, quàm verò culpari.
τὸ μὲν ἀληθὲς πικρόν ἐστι καὶ ἀηδὲς τοῖς ἀνοήτοις, τὸ δὲ ψεῦδος γλυκὺ καὶ προσηνές. *Dion Chrysostom.* Veritas acerba & iniucunda est stultis, mendacium autem dulce & blandum. εἰ μὲν φράσω τ' ἀληθὲς, οὐχὶ σ' εὐφρανῶ,
εἰ δ' εὐφρανῶ τί σ', οὐχὶ τ' ἀληθὲς φράσω. *Agathon.*
Si vera dixero tibi, voluptati haud ero,
Sin ero voluptati, haud tibi vera dixero.
Horatius, cùm illi Dauus seruus libertate Decembri vsus, vitia multa exprobrans veritatem dixisset, vltrà non ferens eum audire exclamat;
Vnde mihi lapidem! —— vnde sagittas! —— Ocyus hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino. *Pictor qui gallos turpiter pinxerat, veros gallos à tabula sua picta, quam venalem exposuerat, abigebat. Ex Plutarcho.* Lippus oculus solem non fert. *Sub* Wliè twoiá torzécz.

Prawdá ná świátło wychodźi. Fałß précz w ćiemnośći vchodźi. Prawdę trudno zátáić.

κλεπτῶν γὰρ ἡ νὺξ, τῆς δ' ἀληθείας τὸ φῶς. *Euripides.*
Lux veritati grata, tenebræ furibus.
ἔρχεται τἀληθὲς εἰς φῶς ἐνίοτ' οὐ ζητούμενον.
Quandoque non quæsita prodit veritas.
ἀσκὸς βαπτίζῃ, δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστί. *Pausanias.*
Est mersare vtrem, sed non submergere fas est.
Veritas premitur non opprimitur. *Recentiorum.* Multorum improbitate demersa veritas emergit. *Cic.* Veritas nunquam latet. *Senec. Troade.* Qui facit veritatẽ, venit ad lucẽ: qui malè agit, odit lucẽ. *S. Ioan. c. 3.* V. Wliè zátái śie.

Prawdá lépßa niż pozor / ábo powierzchnia okazáłość.

ἀγαθὸν τ' ἀληθὲς προσποιητοῦ βέλτιον. *A.*
Præstantiora solida simulatis bona. *Panthera formã suam ob varietatẽ iactanti, Vulpes respondit:* se intùs magis variam esse. *Auienus qui addit Epimythium.*
Miremur potiùs quos munera mentis adornant,
Quam qui corporeis enituêre bonis.
Quantúmuis operosè & accuratè picta & ficta, cedunt viuis. *habes suprà de pictore apologum. Addo alium. Spinæ iactanti se habere florem, ficus respondit:* Se florem non desiderare cùm fructum habeat. Nunquam perfectè veritatem casus (*adde & ars*) imitatur. *Cic.* *Agesilaus inuitatus ad audiendum eum qui lusciniæ vocem egregiè imitabatur, respondit:* Se ipsam lusciniam malle audire & sæpiùs audiuisse. *Plutarc.* *Affine,* Zmyślone rzéczy.

Prawdá / pokorá / niema miéscá v dworá.

Placentini Veronensibus in aula potiores, i. *assentatores, candidis, & moriones se-*

rius. Gaspar Ens. Lusit in nominibus duarum ciuitatum. exemplo Plauti qui id aliquoties fecit. Budæus item & alij. οἱ τοῖς τυράννοις ζῶντες, πρὸς χάριν ὁμιλοῦσιν. Isocrates. Principum familiares, ad gratiam omnia dicunt & faciunt. Hæc tamen non vniuersè vera sunt; vt & illud, Cnotá/ pokorá. &c.

Affine, Pánom trudno prawdę mowić.

Prawdá przykra/ ále zdrowa.

Ista veritas etiamsi iucunda non est, tamen mihi grata est. *Cic.* Veritas & dulcis & amara est; quando dulcis est, parcit; quando amara, curat. *Augustin.* Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. *Prouerb. SS. 27.* Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum, magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit. *Ibidem. c. 28.*

πικρόν ἐστιν ἀλλὰ δ' ὑγιὲς ἡ ἀλήθεια. *A.*

Amara res est, at salubris veritas,

τὰ φάρμακα πικρὰ πλεῖστάκ' ὠφελιμώτερα. *A.*

Plùs ægro amara sæpe prosunt pharmaca.

Prawdá rozmysłu nie potrzebuie.

τὸ ἀληθὲς ἀμελέτητόν ἐστι. *Gaius.* Veritas nullam præmeditationem requirit. θάρσει, λέγων τἀληθὲς οὐ σφαλῇ ποτέ, *Sophocles.* Bono es animo, haud erraueris verum loquens.

Prawdá rzadka rzecz miedzy ludźmi.

οὐ γὰρ ἀληθείης φυτόν ἐστιν νῦν ἐπὶ γαίης. *Zoroaster.*

Non est stirps vel germen veritatis nunc in terra.

Prawdę nad przyiaciela przekładay. Prawdy dla przyiaciela nie odstępuy.

φίλος ὁ πλάτων, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. *Galenus.* Amicus Plato, sed magis amica veritas. τῶν φίλων προτιμᾶν δεῖ τὴν ἀλήθειαν ὁ φιλοσοφώτατος πλάτων ἔφησε. *Corinthus.* Præferendā veritatem amicis sapientissimus Plato dixit. *Lactantius item*, Vetat nos trahi auctoritate cuiusquam, sed veritati potiùs fauere atque cedere iubet. Amicus sis vsque ad aras. *Sic Pericles rogatus ab amico vt eius causa peieraret, respondit eidem:* δεῖ με συμπράττειν φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βωμῶν. Oportet me opitulari amicis, sed vsque ad aras. *Plutarch. quod examinat Gelli. l. 1. c. 3. sed in fine responsi habet:* μέχρι θεῶν. vsque ad deos, *in quibusdam codicibus. Tu intellige salua Numinis reuerentia & bona conscientia.*

Affine, Przyiaciela wiec nápomni. Przyiaciel iest co prawdę mowi.

Prawdę nie zaraz poznáć.

Veritas in profundo. *Cic ex Democrito qui ait:* ἐν βυθῷ ἡ ἀλήθεια. *Lactantius.* Democritus veritatem quasi in puteo quodam demersam iacere dixit. Magis elucet veritas, quæ sæpiùs ad manum venit. *Seneca.*

Prawdy zdobić nie trzebá.

ἁπλᾶ γάρ ἐστι τῆς ἀληθείας ἔπη. *Æschylus.*

Est namque simplex veritatis dictio. *Et Cic.* Veritatis simplex oratio.

ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
κ' οὐ ποικίλων δεῖ τ' ἂν δὴ χ' ἑρμηνευμάτων, — ὁ δ' ἄδικος λόγος,
νοσῶν ἐν αὐτῷ φαρμάκων δεῖται σοφῶν. *Euripides.*

Simplex oratio veritatis esse solet. nec multimodè variegatis interpretationibus indiget. at iniquus sermo ex se morbidus pharmacis sapientibus opus habet.

τοῦ κόμψου λείπεται τὸ ἀληθινόν. *Halicarnass.* Ornatu caret veritas.

Quintilianus etiam, absurdum esse putat sententiolis flere, periodis postulare. *Idem ait:* Summi artificis est artem dissimulare. *Aristoteles quoq; docet oratores* λανθάνειν καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως, ἀλλὰ πεφυκότως. *i.* latere seu artem celare vt non videantur dicere fictè & simulatè, sed naturaliter & verè.

Idem præcipit Quintilian. dicens: vt illa quæ dicimus non domo attulisse, sed ibi protinus sumpsisse videamur. Nam & magis miratur, & minùs timet iudex, quæ non putat aduersus se præparata. *Idem sæpe docuit & fecit Cic. & talem fuisse narrat Antonium oratorem eximium.* *Idem ait Halicarnass.* αὐτοφυῶς καὶ αὐτοπραγματεύτως λέγειν, οὐκ ἐκ κατασκευῆς καὶ μεμηχανευμένα πρὸς ἀπάτην. *i.* Naturaliter & vt negotium postulat (è re nata) loqui. non autem præparata & commentata ad deceptionem.

τὰ σῦκα σῦκα, καὶ σκάφην σκάφην λέγω. *Aristophan.*

Ligo mihi ligo, ficus & ficus mihi est. *Erasmus sic vertit, quem castigat Brodeus.* σκάφη *enim alueum vel vas cauum significat.* Simplicitas veri sana est &c.

Vide Słowká zbiéráne podeyrzáne.

Prawdźié trudno śię przéćiwić.

πρὸς εὖ λέγοντας οὐδὲν ἀντειπεῖν ἔχω. *Menander.*

Aduersus æquum nil habeo quod proloquar.

τοῖς γὰρ δικαίοις ἀντέχειν οὐ ῥᾴδιον. *Sophocles.*

Est æquitati difficile resistere. Veritati non fit præiudicium. *Vlpianus.* *Caluus cùm ob ablatos à vento adscititios capillos rideretur, ait:* Ne ridete, non erat meum quod ablatum est. Prawdę w żárt obroćił / żártem zbył.

Veritas magna est & fortior omnibus, fortior vino, rege, muliere &c. *L 3. Esdræ c.4.* *Rectè præcipit Pythagoras:* πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ λαλεῖν. Aduersus solem ne loquare. i. *manifestis rebus seu veritati ne repugnes.*

Nota loquor, non hoc quæ centum sustinet vrbes
Quamuis sit mendax, Creta negare solet, *Ouidius.*

Práwem nie práwem pozornem dostáć czego. Piekńie ośukáć.

Albo reti aliena oppugnare bona. *Plaut. i. codicillis, syngraphis, quadruplatorum more. Erasm,* vel *prætextu specioso legum, iuris. Tuo Villiomarus. Vel specie consulendi Reipub.*

Lambin. *Aliter legit Meurs. & Acidalius. s.* Albo ariete .i. *dolo honesto apparente.* *Aliter item Rauared. & Accursius. nempe* Albo pariete, *eodem sensu. Nam* λεύκωμα, *(.i. album) interpretatur Suidas parietem gypso inductum inscribendis causis ciuilibus accommodatum.* Album item rete. *Ian. Gulielm. intelligit album magistratuum, in quo litigantes inscribebantur, quo etiam ceu plagis capiebantur.*

τῆ δίκη ἀδικῶ. Iure iniuro.

Prawidło wyborne / pewne.

Γνώμων καὶ κανὼν ὀρθὸς, ἢ στάθμη ἀκριβής. *Lucianus.* Canon, norma, & regula recta, & amussis certissima exacta. ὁ πολυκλείτειος κανών. *Galen.* Polycleti regula. *Statuarius is fuit nobilissimus qui librum de symmetriis corporum conscripsit, & ex eius praescripto statuam fabricauit, quam Canona seu regulam appellauit. Huc trahe* Phidiae signum *statuarij item celeberrimi*, quod primo statim aspectu omnibus placebat, *teste Cicerone. Olympij Iouis statuam hanc fuisse putant quidam, ex Plinio.* Roscius *item apud Cicer. pro* perfectissimo quouis in sua arte. *is enim histrio & actor praestantissimus fuit, & Ciceronis amicus ac magister in actione. extat Oratio Cicer. pro illo licet mutila.*

στάμης ὀρθότερον. Amussi rectius. & Amussis *absolutè. Vide* Rozsądek dobry.

Prawidło złe / fałszywe / niepewne.

ὁ λεσβίας κανών. ὁ μολύβδινος κανὼν *Aristotel.* Lesbia regula. Plumbea regula: *qualis apud Lesbios erat.*

λευκὴ στάθμη. *Plutarch.* Alba amussis. *Gellio. vel expressius ex Sophocle & Platone.* λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. In albo lapide alba linea. *quae nil signat.* Nam discrimen non facit neque significat linea alba. *(.s. in albo lapide.) ait Lucil. vt nostri in colore nigro iocantur, dicentes:* Węglem ná czeluściách náznáczyć / nápisáć.

Precz to. s. wyrzuć. Precz z tem / idz.

Abijciendum procul. εἰς ὄρος ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. *Homer.*

In montem tumidasque frementis in aequoris vndas.

—— εἰς μεγακήτεα πόντον ῥίπτειν. *Theognis.*

In immensum mare abijcere. κατὰ πετρῶν ὠθεῖν. *Athenae.* In saxa abigere.

In vltimas terras vel gentes amandare aliquid vel aliquem. *Cic.*

Monstrum in vltimas terras deportandum. *S. Hieronym.*

ἐπ' ἐσχάτας γῆς *Theocrit.* In terras solas orasque vltimas. *Plaut.*

Vltra Sauromatas —— fugito & glacialem Oceanum. *Iuuenal.*

ἄχρις ὑπερβορέων πέμψαι. *Epigram.* Vltra hyperboreos mittere.

ὑπὲρ ἡρακλείας ἐσχάτας στήλας, καὶ τὴν ἄβατον ὠκεανοῦ θάλασσαν. *Heraclides Ponticus.* Vltra Herculeas vltimas columnas & imperuiũ mare Oceanum. s. *eijciendus, ablegandus.* εἰς αἶγας ἀγρίας ἀποπέμπειν. *Athen.* In capras syluestres ablegare.

ἄπ

εἴ τι κακὸν, εἰς πύῤῥαν. Si quid mali (est) in Pyrrham *vel* in Pyrrhæos, *quos omnes vicini oderant, recidat. Sic nostri dicunt:* Ná Tátáry. &c.

εἰς κύματα τῆς θαλάσσης *ſ.* ἀποῤῥίπτειν. In fluctus maris abijcere. *Sic Horati.*

Vel nos in mare proximum Gemmas & lapides aurum & inutile
Summi materiam mali Mittamus &c.
Trans caput iacito. & Ne respexeris retrò.

In expiationibus Ethnici prisci, purgamenta vt aquam qua quid immundum vel ominosum ablutum est, fabas, tædas, cineres rei abominandæ combustæ post tergum iaciebant, hæc ab vmbris vel strigibus vel semideis (quos aspicere nefas esse credebant) putantes colligi, ideoq; non aspiciebant retrò. Leges hæc apud Theocrit. Idilt. 31. Homer. Odysse 5. Ouid. 5. Fastor. Virgil. Ecclogа 8.

ὑπὲρ κεφαλᾶς ἔβαλεν κακόν. *Euripid.* Supra capita iecit malum.

ἀστρέπτοις ὄμμασι. *Sophocles.* Non conuersis oculis.

ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. *Homer.* Aqua & terra efficiamini. i. *in nihilũ redigamini. pereatis.*

Morboniam abire iube. *ex Suetonio. quasi regio vel ciuitas aliqua sit à morbo dicta. Nostri dicunt.* Do choroby. *Simile illud.* εἰς μακαρίαν ἐκποδὼν ἄπαγε. *Lucian.* In beatam protinus aufer. *per Euphemismum dictum est, & oppositum intelligendum.* i. in rem malã. *vt Plaut. loquitur. vel vt Græci.* εἰς κόρακας ἆιρε, βάλλε, οἶχε, ἀποφθείρε. Ad coruos tolle, mitte; abi, peri. Pasce in cruce coruos. *Horat.*

ἔξω κακὸν. Foras malum. *Tertullian.* ἐς κυνόσαργες. *Plutarch.* Ad Cynosarges. ſ. *deportandum, vel abijciendum, vel abi. Locus erat Athenis in quo spurij exercebantur, Herculi qui spurius fuit sacer, à cane albo dictus. Huc Themistocles nothus Plutarcho teste, pelliciebat adolescentes ingenuos vt paulatim aboleret nothorum & legitimorum discrimen. Est item hoc dictum periphrasis spurij, vel conuicium contumeliosum sonans spurium.* q. d. spurius es tu? *E Suida.* In Gemonias. ſ. scalas trahe. *quo sceleratorum cadauera vnco gutturi impacto præcipitanda trahebantur. ex Tacito.* Tradere Cadmo. *Horati. i. carnifici. qui è Tarpeia rupe præcipitabat. Porphyrio. Sic Metellus raptus à Catinio Labeone Tribuno est ad Tarpeium saxum. Plinius.*

βάλλ' εἰς ὄλεθρον. Abi vel mitte in perniciem. βάλλ' ἐς ὕδωρ, *vel* ὑφ' ὕδωρ. Mitte in aquam *vel* sub aquam. *quo modo apud Romanos parricidæ mergebantur.*

Veteres migrate coloni. *Virg.* Precz ztąd. Prowadźcie śie.

Extra portam istam virginem. *Seneca. ſ. ad patibulum.*

Vide si lubet in 1. Tomo Precz ztąd.

Prętki. Prętkonogi. Niedościgły. Biegun wielki.

ἡμεροδρόμος. Hemerodromus, *apud Plinium lib. 7. totò die à mane vsque ad vesperam sine respiratione currebat, imitatus solem cuius hoc Epithetum est. Plures ibidem cursores idem habet. Apud Platonem etiam habetur:* Hemerodromum, Dolichodromum, Crisonem assequi vel æquare. *Cursores hi celebres erant.*

Perseus pennipes. *Catull.* Ladas alter. Lada pernicior. *ex Catullo. De Lada Pausanias sic:* Λάδας ποδῶν ὠκύτητι ὑπερβαλλόμενος τῶν ἐφ' αὑτοῦ. Ladas qui pedum ve-

dum velocitati omnes sui temporis homines superabat. *Et vt Solinus scribit*, nulla
vestigia per arenam & puluerem currens relinquebat. *De eodem lib: 4. Antholog.*

λάδας τὸ στάδιον ἤθ' ἥλατο εἴτε διέπτη,
δαιμόνιον τὸ τάχος! οὐδὲ φράσαι δύναται.

Per stadium Ledas saltauerit anne volarit,
Par genijs cursus? dicere lingua nequit. *Camilla Virgilij de qua ille*

sic 7. Ille vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas.
Vel mare per medium fluctu suspensa tumenti
Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plantas.

ὠκύτερος παίδων Βορέου, καὶ ἁρπυιῶν. *Theognis.* Velocior Boreadibus, Boreæ filiis
Zete & Calai pennatis. & Harpyis Cursu præuertere ventos queat. *Virgili.*

Ouidius 7. Metamorphos. de Cane Lælape celerrimo sic habet:

Vix bene missus erat, nec iam poteramus vbi esset
Scire, pedum calidus vestigia puluis habebat,
Ipse oculis ereptus erat. non ocyor illo
Hasta, nec expulsæ contorto verbere glandes (*fundâ*)
Nec Gortyniaco calamus leuis exit ab arcu.

Virg. de naui.— Fugit illa per vndas Ocyor & iaculo & ventos æquante sagitta.
Idem de Niso. Emicat & ventis & fulminis ocyor alis.
Ocyor ceruis & agente nimbos. Ocyor Euro. *Horat.*

ἀγάνορος ἵππου θᾶσσον καὶ ναὸς ὑποπτέρου. *Pindar.*
Generoso equo velociùs & naue alata.
πηγάσου ταχύτερος Pegaso velocior *vel* Pegaseo fertur volatu. *Catul.*
Vincat ceruum cursu & grallatorem gradu. *Plaut.*

τῶν νέες ὠκεῖαι ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα. *Homer.*
His naues celeres alarum aut mentis ad instar.

Σαλαμινία ναῦς. *Aristophan.* Salaminia nauis. *de præueloci. A bello apud Salami-nem à Græcis aduersus Xerxem gesto. Sic Erasmus. Sed V.* Od potrzeby.
Equus Probi *centum milliaria (Italica) vno die decurrebat, & decem diebus potuit sine cessatione currere, Rhodigin.* Accipiter *de celeri. Idem ex Diodoro.* Achillem sine canibus & retibus ceruos captasse scribit. *Pindar.* Delphinus velocitatis & agilitatis symbolum *qui naues quoque marinas ingentes instar sagittæ transilit. Pierius ex Aristotele. Pindaro. Plinio.* Teumesia vulpes incomprehensibilis. *Rhodigin.* Achilleos *pedes habet ex Martiali.* *V.* Poślt pretki.

Pretko. Wziąwszy nogi za pas *Antiphrasi.* Ná moich nogach.
Fulminis in moré aut tormento ponderis acti. *Virg.* Ják strzelił. Ják z procé

θᾶσσον μὲν οἰστοῦ καὶ πτεροῦ χωρίζεται. *Menander.*
Velocius penna alite & sagitta abit.

Nauibus atque quadrigis. *Horat.* Pegaseo ferri volatu. *Catull.*

Citis quadrigis properat persequi. *Plaut.*
ἑκάτερα τὰ ἱστία ἐπαράμενος φεύγει. *Plutarch.* Vtroque velo expanso fugit.
ὅλοις τοῖς ἱστίοις ἀπλωέχθη. *Synesi.* Velis omnibus aufugit.
τῷ ἀβάριδος ὀϊστῷ συμφέρεται. *Nazianz.* Simul cum Abaridis sagitta volat, .i. *celerrimè. Abaris Scytha fuit legatus Athenas missus, qui iaculum habebat quod è Græcia in Scythiam vsq; deuolaret. Suidas.* Velis equisque. *Cic.*
Quantùm pedibus vales. ἀκολασίαν φευκτέον ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν. *Plato.* Intemperantiam fugiamus quàntùm quisque nostrum pedibus valet.
Ocyus Dedalæis remigijs (.i. *alis*) ferri. *Plaut.* Remigio veloque quantùm poteris festina & fuge. *Idem.*
ἐκ δυοῖν ποδοῖν καταφεύγειν. *Aristides.* Duobus pedibus fugere.

ἀπεπτόμεσθ᾽ ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν ποδοῖν. *Aristophan.*
Vtroque de patria auolauimus pede.

θᾶσσον ἢ βάδην. *Plutarc. Suid.* Ocyùs quàm gradatim.
Ventis remisq; omni festinatione properare. *Cic.* Talaria induere. *Idem. s. Mercurij quæ alata erant.* Tum verò sum tanta cupiditate incensus ad reditum, vt mihi nulli neque remi neque venti satisfacerent. *Cic.*
In procinctu: Et sine libra ac tabulis facere testamentum. *Idem Cic.* .i. *properè & sine solennitate iuris. Tralatum à militibus.* Pretko / niewárownie.
Citiùs fugiunt, quàm ex porta Ludis cùm emissus est lepus. *Plaut.*
Citiùs abeunt, quàm in cursu rotula circumuortitur. *Idem.*

——Quadrigas si nunc inscendas Iouis,
Atque hinc fugias; ita vix poteris effugere infortunium. *Idem.*

Quadrigæ Iouis alatæ. *Plato. Lucian.* Albæ *Plaut.* *Sic ille*:

Si huic occasioni tempus sese subduxerit,
Nunquam ædepol quadrigis albis indipiscet postea.

πτηνῶν ἁπάντων καὶ τῶν ἀνέμων ὀξύτερον. *Theodoret.* Alitibus omnibus & ventis velocius. *Quadraginta octo horis sciebatur Susis in Persia, quid rex Persarum cum exercitu ageret in Græcia ad Athenas. & hoc per stationes hominum interuallis pro magnitudine vocis humanæ dispositorum, voces ab aliis auditas aliis reddentium. Rhodigin. Sed celeriùs id fiebat facibus ardentibus elatis teste Herodoto & Æschyl. meminit. Affine,* Rychło.

Pretszy ten co vciéka / niż co goni. Pilniey temu co vciéka.
δρόμῳ λαγωὸς τῶν διωκόντων κρατεῖ. *Suidas.* Se persequentes pedibus anteit lepus.

Proba pewna.

Heraclius lapis. Lydius lapis. *Plini. pro iudicio recto, vel indicio certo. Tralatum ab aurificibus.* ἡρακλεία λίθος: λυδὴ λίθος. *Theophrast. ab Heraclea Lydiæ ciuitate dictus. idem* βάσανος: Coticula. *Plin.* Index. *Ouid.*
τὸ κριτήριον ἀκριβές. Iudicium exactum. *Trutina. tr. Persi. Iuuen. Horat.* Stateram artificis præfert Cic. trutinæ vulgari. *& vtroq; tralato vtitur.* τρυτάνη. τάλαντον. *idem.*

 Promot

Promot á nićuk.

καὶ πόκα τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὀπώπει; *Theocrit.* Ecquando ille oleum oculis suis vidit? *In eum qui artem profitetur in qua exercitatus non est. vt athletæ certaturi oleo vngebantur, vel. Nunquam oleastro coronatus est victor.*

πίθηκος ἐν πορφύρᾳ. *Suidas.* Simia purpurata. *indignus ornatus dignitate.*

Antigonum amictu tenus philosophum appellat. *Ammian.*

ἡ τριβωνοφορία καὶ πωγωνοφορία οὐ ποιεῖ φιλόσοφον. *Ex Plutarcho.*

Gestare pallium & barbam, non facit philosophum.

Ne ad Adonia quidem .s. *docenda aptus.* ὃν οὐκ ἂν ἠξίουν ἐγὼ ἐμοὶ διδάσκειν οὐδ' ἂν εἰς ἀδώνια. *Cratinus.* Quem ego non digner doctorem habere, ne ad Adonia quidem. *Sacra erant ineptissima nihil habentia præter planctus fœmineos.*

πίθηκος ὁ πίθηκος κἂν χρύσεα ἔχει σύμβολα. *Lucian.* Simia est simia etiamsi aurea gestet insignia. Est longa vestis, curta sed scientia. *Garner.*

Affine, Máßkárá. Nié káždy co śie po doktorsku vbiera. Tytuł fałßywy. Gognośći niégodnemu.

Proporcé rozćiąga.

Simile quid apud S. Matthæum c. 23. de Pharisæis: Dilatant phylacteria & magnificant fimbrias suas. *Sed magis hoc quadrat in Plautinum Militem Pyrgopolynicen & alterum in Epidico, quem conspicatus quidam, ait:* Sed is quis est

Suam qui vndantem chlamydem quassando facit?

Dictum Polonicum latiùs extenditur ad omnem ostentationem & iactantiam magnificentiæ & vsurpationem potestatis aut iuris vltra fas & modum.

Secundis ventis pandere vela. *Ex Homero. sub* Szcześćie podnośi.

Simile quid est in oratione Neptuni Virgiliani ventos increpantis: Tantáne vos &c. *Item de Æolo.* Non illi imperium pelagi &c tenet ille immania saxa. illa se iactet in aula & cæco ventorum carcere regnet. *Obuius est Poëta.*

Proś co nawiecey / á wézmi coć dadzą.

ὡς πλεῖστα γ' αἰτοῦ, καὶ διδόμενα λάμβανε. *A.*

Quam plurima pete, quæque dantur accipe.

Iniquum petendum vt æquum feras. *Quintilian.*

Pete vltra modum vt ad verum redeatur. *Ex Seneca.* V. Chćiéy iák nalépiey.

Proś o to co iest słußnego / á nié náydźiéß mię trudnego.

Kto o co trudnego prośi / sobié winien gdy nié odnośi.

Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum,
Nam stultum petere est, quod possit iure negari. *Cato.*

χρὴ παρὰ τῶν ἄλλων αἰτεῖν καλὰ ἠδὲ δίκαια,
ὁ πρέπει οὐρανίδης, αἰτεῖν τὸ δὲ οὐ νήπιον ἐστιν. *Mylius.*

Negat sibi ipse, qui quod difficile (*iniustum*) est petit. *P. Syrus.*

Notæ sunt preces filiorum Zebedæi apud S. Matthæum c. 20. irrita.

Archelaus Poëtæ malo decem talenta petenti negauit, sed ea Euripidi dedit dicens: Tu accipere dignus es, ille petere. αἰ τῶν τ᾽ ἀσυγχώρητα, μὴ ἐξαίτει. *A.*

Petens neganda, penitùs obtinet (*impetrat*) nihil.

Prośi á muśi ták być. Proße á niech ináczey nie będźie.

Jeśli nie prozba / tedy grozba.

Pacem orare manu, prætendere puppibus arma. *Virg.*

——— Precibusque minas regalibus addit. *Ouidi.*

Agesilaus Rex Spartæ cuidam Satrapæ scripsit sic: Niciam, si insons est, dimitte: sin secus, mei causa dimitte: omninò autem dimitte. *Apud Plutarch.*

ἡ πειθανάγκη τῶν τυράννων δέησις. *Cic.* Preces tyrannorum suasiones necessitati mistæ. *ex Platone qui ait:* αἱ τῶν τυράννων δεήσεις μεμιγμέναι ἀνάγκαις. Tyrannorum preces mistæ necessitati. Armatas preces *vocat Erasm.*

πειθὼ καὶ ἀνάγκη, δύο θεοὶ μεγάλοι. *Herodotus.* Suadela (*persuasio*) & necessitas duo magna numina. θατέρᾳ μὲν δόρυ, θατέρᾳ δὲ κηρύκειον περιεχόμενος: *Eustathius ex Pausania.* Altera manu hastam, altera caduceum prætendens.

Vel breuiùs: δόρυ κηρύκειον. *Suidas.* Hasta caduceum.

Quin ipsum Caduceum *pacem & minas apud antiquos signasse ait Pierius.*

μείζων ἐλάττον᾽ αἰτέων, βιάζεται. *A.*

Cogit rogando qui rogat potentior. *P. Syrus Mimus.*

εἰ δέ κε μὴ δώησιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι. *Homer.*

Ipse quidem eripiam, si fors dare sponte recusent.

Scuto pacem petere. *S. Hieronym.*

Victoris petitio imperiosum mandatum superat. *Garner.*

Prostak-ci ia. Prostyc ia Biernat.

Dauus sum non Oedipus. *Terent. Oedipus enim Sphingis ænigma soluit. Cicero Hortensio defensori Verris dicenti,* Nescio soluere *ænigmata, respondit.* Atqui Sphingem domi habes, *quam eburneam à Verre dono acceperat. E Plutarcho.*

οὐ μάντις εἰμὶ τὰ ἀφανῆ γνῶναι σαφῶς. *Euripides.*

Diuinus haud sum, noscere obscura haud queo.

οὔ τι πέφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλύων
ἐξιστορῆσαι σῶν ὁδὸν βουλευμάτων. *Idem.*

Diuinus haud ego sum, vt nihil prorsum audiens
Tui explicare consili possim vias.

Nescio ego istæc. philosophari nunquam didici, neq; scio *Seruus Plautinus.*

Sic David de se. Psalmo 70. Non cognoui literaturam .i. *literas reconditiores vel certè sapientiã huius mundi & astutiam humanam. Bellarmin.* Pedibus ingredior, natare non didici. *Vide sub* Trudna to. *& plura ibidem huic loco apta. Affine sequens.*

Prostak wielki. Nie wie gdźie go przedano / zostawiono.

Nie wie co śie z niem dźieie. Prostak-eś wielki.

O ſtulte, ſtulte! neſcis nunc vænire te?

Atqui in eo adſtas lapide vbi præco prædicat (.ſ. *te venalem.*) *Plaut.* *Tractum id è more Græcorum & Romanorum, apud quos præco in lapide elatiori ſtans, ſeruos & alia venalia proclamabat. Dictum in eum, qui præſens, viuens, videns, audiensq́ tamen deluditur.* παρὼν ἄπεςι. *Theocrit. Cyrenenſis.* & παρὼν ἀποδημεῖ. *Ariſtopha.* Præſens abſens eſt. *Terent.*

Vigilans prope dormio, viuus & ſanus intereo. *Plaut.*

Suum ipſe ignorat nomen neque ſcit qui ſiet. *Idem Plaut.*

κέπφος ευαπατητος· Cepphus vel larus auis *facillimè decipitur & capitur. Ariſtopha.*

Nunquam eruditum puluerem attigit. *Cic. alluſit ad Mathematicas diſciplinas, quæ olim in pretio erant, & in alueo puluere conſperſo exercebantur. Brodæus.*

τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι. *Suidas.* Tuum tibi narro ſomnium.

οὔτε τὰ τρία Στησιχόρου γινώσκεις. Ne tria quidem Steſichori noſti .ſ. *Strophen, Antiſtrophen, Epodon, in carminibus Steſichori omnibus tunc notiſſimis. Giraldus.*

νήπιος οὐδὲ τό γ' οἶδ' ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἀμάξης. *Theocrit.*

Stultus non nouit plauſtri centum eſſe ligilla.

Nimiùm quam ô Lyde es barbarus. quem ego ſapere nimiò cenſui plùs quàm Thalem, Is ſtultior es barbaro Potitio. *Plaut. De Politiorum ſtultitia lege Feſtum Macrobium Feneſtellam. hæc enim familia ſacra Herculis ab Euandro edocta, multis annis tenuit, quod munus & artem poſtquam ſeruis Romanis publicis vendidit, tota intra 30 dies interijt.* ψηλαφεῖ ἐν τῷ σκότῳ. *Ex Ariſtopha.* Palpat in tenebris.

ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν, εἴτ' εἰσὶν εἴτ' ἀπῆλθον οὐκ οἶδα. *Anacreon.*

Ego an comæ mihi ſint an verò procul abierint ignoro.

In occipitio oculos gerit. *ex Plauto, qui addita voce Etiam, oppoſito ſenſu vſurpauit.*

Nunquam venit (*vel fuit*) in aſtu. *ex Terent.* i. *in vrbe. Nam vrbani aſtuti ſunt, villani autem ſimplices. vt Cic. pro Sexto Roſcio oſtendit.*

Sic Eccleſiaſtæ c. 10. Stulti neſciunt pergere in vrbem.

Et apud Suetonium. Cùm Iulius Cæſar peregrinos victos in Senatum adlegiſſet, libellus propoſitus eſt, hoc ſcomma continens: Bonum factum. Ne quis Senatori nouo Curiam monſtrare velit. *q. d. ipſi eam non adibunt, cùm ignorent eam. quod turpiſſimũ erat Senatori.* Spe neſcia ſumus in locis neſcijs. *apud Plaut. naufragæ feminæ dicunt.*

ἀλλ' οὐδὲ ποῖ γῆς ἐσμὲν οἶδ' ἔγωγ' ἔτι. *Ariſtophan.* Sed neque vbi terrarum ſimus, ſcio ego amplius. *Affine,* Głupi. Gruby. Nieucżony.

Proſty człowiek. Stárego świátá ábo wieku.

Homo antiqua virtute & fide. *Terent.* Homo antiquus. *Cic.* ἀρχαῖος ἀνήρ, παλαιοῦ κόμματος ἀνήρ. Vir veteris monetæ .i. *ſimplex candidus ſine fuco & dolo Symmachus.* προβάτων ἦθος. *Ariſtophan.* Ouium mores. *de homine ſimplici & placido. Henric. Stephan. quia & Ariſtotel. placiditatem oui tribuit. & Suidas.* ἀμνοὶ τοὺς τρόπους .i. πρᾶοι, εὐήθεις, ἁπλοῖ. Agninis moribus .i. *placidi, probis moribus, ſimplices.* *Simile illud aliud.* προβατίου βίον ζῇ. Ouis vitam viuit. *de ſimplici, aut ſtulto.*

Proſzony / niéuczyni: niéproſzony / vczyni. Chcéſz! niéchcé. Niéchcéſz! chcé.

Cantorum vitium vel mores habet. *de quibus ſic Horat.*

Omnibus hoc vitium cantoribus, inter amicos
Vt nunquam inducant animum cantare rogati, Iniuſſi nunquam deſiſtant.

Alter Tigellius. *eiuſdem Horatij. de quo is ſubdit:* Sardus habebat.

Ille Tigellius hoc .i. *hunc morem. vt pòſt declarat.*

Simile quid de pueris iratis idem dicit:

Porrigis irato puero cùm poma, recuſat. (*Sin dicas*)
Sume catelle, negat (*vetat illi dari*) ſi non des, optat ———

Eoſdem mores eſſe amatorum aſſerit, dicens. Amator.

Excluſus quí diſtat? ait vbi ſecum, eat an non.
Quò rediturus erat non accerſitus; & hæret &c.
Excluſit, reuocat, redeam? non ſi obſecret. ———

θέλεις ἐπιτυχεῖν, μὴ δέου, προῖκα δὲ πραγεῖ. Vis obtinere! ne roges, ſponte faciet.

Prozba nié grozba. Nié wyſtkaſz.

εὐχαῖς οὐκ αἰτίαις ἐξιλεοῦσθαι τὸ κρεῖττον. *Heliodorus.* Rogando non accuſando vel culpando placatur fortior.

Apud Plautum in Curculione Cappadox Militi ſibi minitanti reſpondet:

Ego tua magnifica verba & tuas iſtas magnas minas
Non pluris facio, quàm ancillam meam quæ latrinam lauat.

εἰκῆ τῷ ἡρακλεῖ ſ. ἀπειλῇς. Fruſtra Herculi miniteris.

ἐλάττον' ἴσχει ἱκέτος λόγος πρέπει. *A.*
Supplex loquatur virium cûi eſt minùs.

Qui nummos non habet in burſa, mel ſaltem habeat in bucca. *Garner. Gallic,*

Vide Miłośći nié wygroziſz.

Prózna chwałá i piécucha ruſzy.

Káżdy chcé by go widźiano / á bárźiey by pochwalono.

δόκιμος φανῆναι καὶ καμινευτῆς ἐρᾷ. *A.*
Curans caminum vult videri ab omnibus.

Trahimur omnes laudis ſtudio & optimus quiſque maximè gloria ducitur. *Cic.* Ipſi Philoſophi in libellis quos de contemnenda gloria ſcribunt, nomen ſuum inſcribunt: in quo nobilitatem & prædicationem deſpiciunt, prædicari ſe ac nominari volunt. *Idem.* *Plutarch. in libro.* λάθε βιώσας. Latenter viue, *ait.* Ne ipſe quidem qui hoc protulit latere voluit, ſed id dixit ne lateret, ſed melius quid alijs ſe dicturum ratus, gloriam quæſiuit.

Thales demonſtrationem Mathematicam à ſe inuentā communicans cuidam diuiti curioſo & gratitudinis ergo roganti, vt quale vellet præmium, à ſe poſceret, reſpondit: Nullum aliud, niſi ſi quando huius inuenti aliquem participem feceris, me illius aúctorem perpetuò profitearis. *Muret.* *Referas hoc dictum licet, & ad gratitudinem.*

Laudatas homini volucris Iunonia pennas
Explicat & formâ muta superbit auis. *Ouid.*

ἀμαθὴς ἀναξυρίδας περιθέμενος πᾶσι ταύτην ἐνδύκνει. *Apostolius.* Stultus subligaculum vel femoralia indutus cunctis ea ostentat. V. Miło kiedy nas słucháią.

Prozna chwała mądry gárdźi.

ὁ σοφὸς οὐδὲν ἐπιτηδεύει ἢ πράττει, τοῦ εὐδοκιμεῖν χάριν.
Sapiens nihil desiderat aut facit, vt placeat, laudetur, celebretur.
μηδὲν βούλου δοκεῖν ἐπίστασθαι. *Epictet.* Nil velis scire vt videaris.
τὸ δοκεῖν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ὥσπερ οὐδὲ ὄναρ ἀλλότριον. *Nazianzen.*
Vt videamur nihil ad nos, vt & somnium alienum.
τίνες εἰσὶ μάλιστα ἐπαίνου ἄξιοι; ὁπόσοι ἐπαινεῖσθαι μὴ θέλουσιν. *Lucian.*
Qui sunt maximè laude digni? qui laudari nolunt.
τῇ κενοδοξίᾳ ἐπιλέγετε: ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ', οὐδὲν ἦτ' ἄρα. *Clemens Alexand.*
Cenodoxiæ acclamate: Valete somnia vana, siquidem estis nihil.
Diogenes apud Lucianum interrogatus. ὅπως ἄν τις ἔνδοξος γένοιτο; i. Quomodo quis celebris & clarus esse possit? Rt. εἰ τῆς δόξης καταφρονήσει i. *si gloriã contemnat.*

Prozno temu śkrzypáć / co nie chce wykrzykáć.

πηδᾶν πρὸς αὐλὸν οὐ φιλοῦσιν ἰχθύες. *A.*
Saltare pisces non amant ad tibiam. *Ex Apologo Æsopi de Piscatore, qui tibia frustra diu conuocans pisces, accepit rete & captos saltare videns ait:* Nunc saltatis! & cùm canebam noluistis. νόσος εὖτε πυκασθῇ ἄλγεσιν, οὐκ ἐθέλει τέρψιος ἀντιάαν. *Nazianzen.* Mens cincta doloribus non curat voluptates.
Ad fractam canis. V. *sub* Mow ty ściénie. *Confer* Piszczek ná stypie.

Proznowánie nieprozne / zábáwne / pożyteczne / vczćiwe.

δραστηρίως καὶ νεανικῶς σχολάζειν. *Budæus.* Actuosè & strenuè otiari. *Vulgus operariorum & opificum, homines eruditionis & sapientiæ studiosos & animo satis occupatos, otiosos vocat, vt in apologo apud Liuium membra corporis humani ventrem otiosum vocabant. sed falsò. Recte Scipio apud Ciceronem dixit:* Nunquam se minùs otiosum esse, quàm cùm esset otiosus. nec minùs solum, quàm cùm solus. *Et Macrobi.* Scio te non ludo sed seriò otiari. ἡ σχολὴ ἄσχολος. Otium negotiosum.

Proznowánie szkodliwe. Proznowánie powod do złego.

Homines nihil agendo male agere discunt. *Columella ex Catone.*
Otium ciues priùs & beatas Perdidit vrbes. *Catul. alia lectio.*
Otium reges simul &c. *Tritum illud est:* Otia dant vitia.
Cernis vt ignauum corrumpunt otia corpus!
Vt capiant vitium ni moueantur aquæ! *Ouidi.*
Fertilis assiduo si non renouetur aratro,
Nil nisi cum spinis gramen habebit ager. *Idem.*
Neglectis vrenda filix innascitur agris. *Horati.*

ἡ ἀναι-

ἡ ἀνανδρία οὐκ οἶκον οὐδὲ τὴν πόλιν ἂν ὀρθώσειεν. *Euripid.*
Ignauia, effeminatus animus. Nec ciuitatem, nec domum quicquam iuuat.
πολλὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία *Ecclesiastic. 33.* Multā malitiā docuit otiositas.
δειλῶν γὰρ ἀνδρῶν δειλὰ τὰ φρονήματα. Ignauorum virorū ignauæ cogitationes.
ὡς πολλὰ θνητοῖς ἡ σχολὴ ποιεῖ κακά! Quàm multa parit hominibus otium mala!

ὑβριστὴς κόρος. ἐγὼ δέ σε βούλομ' ἄριστε
ἔργον ἔχειν ψυχῆς πῆξιν ἀειστρεφέος. *Nazianz.*

Flagitiosa est satietas, ego verò te volo optime Negotium (*occupationem*) habere, stabilimentum animi versatilis, irrequieti.

Vespasianus medicis à negotiis illum prohibentibus respondit: τὸν αὐτοκράτορα ἑστῶτα δεῖ ἀποθνήσκειν. *Dio.* Imperatorem stantem oportet mori. *Otium vitandum esse monet interprete Rhodigino, Cyrillo, ac Pierio. illud Pythagoræ dictum:* χοίνικι μὴ ἐπικαθίσαι. Chœnici non insidendum. i. *Animæ rationalis partem, qua ceu chœnice non fallente omnia metiri & examinare debemus, nunquam depressam & otiosam esse patiamur, sed assiduò excitemus ac exerceamus. Aliter alij. Vide* Obżczedny.

βίον τὴν λογικὴν ζωὴν εἶναι, *dixit Aristot.* Vitam rationis vsum esse, *quo carent otiosi dormientes ebrij vana cogitantes & agentes.* Vel dolium voluere satius est quàm otiari. *Allusio est ad dictum Diogenis, quod vide sub* Robotá niépotrzébna.

Segnitiem fugito, quæ vitæ ignauia fertur.
Nam cùm animus languet, consumit inertia corpus. *Cato.*
ἀργίαν φυγέειν, ζαπεὸν βίου ὄκνον ἔσεσθαι.
νοῦς γὰρ ἐὼν ἀργῇ τὸ δέμας συμφθείρεσθαι ὄκνῳ. *Mylius.*
Arcum intensio frangit, animum remissio. *P. Mimus.*

τόξον μὲν ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται, ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη. *Ex Epitaphio Theophrasti (posita sub* Robotny człék nié choruié.) *qui laboribus deditus viguit; intermissis verò ijsdem obijt.*

——— Variam semper dant otia mentem. *Lucanus.*
Otia rumoribus serendis aptissima. *Curtius.*
Otia qui sequitur sine crimine vix reperitur. *Garner.*
Satis mali facit qui nil boni facit. *Idem.*

De fera comedit. *Periphrasis otiosi. Vide* Pożiewa.

Prożnuiącemu nié przybywa choć bogátemu.

ῥάθυμος ὤν, κἂν πλούσιος, πένης ἔσῃ. *A.*
Diues licet sis, otio euades egens. *Affine,* Przyczyniáć trzébá.

Prożnuiący musi krasć.

πᾶς γὰρ ἀεργὸς ἀνὴρ ζώει κλοπίμων ἀπὸ χειρῶν. *Phocylides.*
Omnis otiosus vir viuit è furacibus manibus.

Prożnuiący więcey ma zabáwy / roboty.

Paradoxon est hoc dictum, sed verissimum. Illustrat illud Ennius apud Gellium dicens.

Otio

Otio qui neſcit vti, plùs negotij habet,
Quàm cùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt, nullo negotio
Id agit, ſtudet ſibi, mentem atque animum delectat ſuum.
Otioſo initio animus neſcit quid velit.
Hoc idem eſt, neque domi nunc nos, neque militiæ ſumus.
Imus huc, hinc illuc, cùm illuc ventum eſt, ire illinc lubet.
Incertè errat animus præter propter vitam viuitur. *Sic Ennius.*

Irrequieta inertia laborant omnes, quibus neque otij neque negotij ratio conſtat. *Seneca.* Strenua nos exercet inertia. *Horat.* .i. *multa inutilia alacriter agimus &* τὰ πάρεργα ὡς τὰ ἔργα ἐκπονοῦμεν. .i. *ſuperuacanea & obiter agenda ceu ſeria elaboramus.* πολλὰ δ᾽ ἀεργὸς ἀνήρ, κενεὴν ἐπὶ ἐλπίδα μίμνων,
χρηΐζων βιότοιο, κακὰ προσελέξατο θυμῷ. *Heſiodus.*

Multùm ignauus vir, vanam ob ſpem exſpectans Egens victus, mala verſat animo.
Otium moleſtum, podagrici pedes *vocauit P. Syrus.*

Otioſi diem humeris protrudunt .ſ. *ceu moleſtum vt noctu tædij obliuiſcantur. Carol. Bouillus è Gallico.* *Lege Theophraſti Epitaphium ſub* Robotny człowiek. *Poteſt huc trahi illud Suidæ (nam ipſe aliter intellexit)* ἑορτὴ πολλὰ ἔχουσα .ſ. πράγματα. Feſtum multa habens negotia.

Prozny chleb. Proznuiacy.

ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. *Homer.* i. Telluris inutile pondus.
γῆς ἄλλως ἄχθος. *Plato. Idem eſt.* γῆς βάρος. Terræ onus.
Ad id alluſiſſe Plautum voce ficta Grauaſtellus *al.* Grauiſtellus *putat Camerar. Lambin. Taubman. Turneb. qui vtramq; lectionem probat. appellauit autem hac voce Plaut. ſenem quendam pinguiorẽ. à grauitate vt Feſtus interpretatur,* ἄχθος νεώς. Onus nauis.
ὥσπερ προβάτια μεσημβριάζοντα περὶ κρήνην εὕδουσι. *Plato.*
Tanquam oues meridiantes ad fontem dormiunt.
ἀργούντων χορός. Inertium chorus. *de multis otioſis.* ἀρουραία μάντις. *Suidas.* Locuſta rureſtris. *quæ ſegnis eſt.* Odium terræ. *Plaut. de ſene ſtulto.*
Nos numerus ſumus & fruges conſumere nati,
Sponſi Penelopes, nebulones, Alcinoique:
In cute curanda plùs æquo operata iuuentus. *Horat.*
λίθοι, ἀριθμός, πρόβατ᾽ ἄλλως, ἀμφορῆς νενασμένοι. *Ariſtophan.* Saxa, numerus, oues inutiles, amphoræ impletæ.
γῆς ἔντερα. *Diogenian.* Terræ inteſtina, *quo nomine etiam ſaxa appellantur.*
ἄμμες δ᾽ οὔτε λόγου τινὸς ἄξιοι, οὔτ᾽ ἀριθμητοί. *Theocritus.*
Nos autem ij quorum nulla ratio habenda eſt, nec vllo in numero.
δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ
ἀριθμόν, ἀλλ᾽ ἄπεισι κἂν παρῶσ᾽ ὅμως. *Euripides.*

Timidi

Timidi viri non habent in pugna Numerũ, sed absunt, licet adsint tamen.

ὄνȣ γνάϑος. *Eupolis.* Asini mandibula .i. *homo ignauus & vorax.* Wiele ieść á máło robić. Ad solarium versari. *apud Cicer. de parasitis accipit Vlpius. de otiosis & ludorum spectatoribus. Rhodigin.*

βȣ̃ς ἐν αὐλίῳ κάϑῃ. *Suidas.* Bos in stabulo resides. *In eum qui molliter in otio vixit.*

βȣ̃ς ἐνάλιος. Bos marinus .s. *magnus & operi ac esui ineptus.*

ἀμελὴς γωνία. *Zenodotus.* Angulus neglectus.

Demetrius apud Senecam, Vitam otiosam, mare mortuum *vocat.*

Lucian. Senem inutilem otiosum *vocat* ἔμψυχον τάφον. .i. Viuum sepulchrum.

Similis sepulchris nil nisi nomen retineo. *Gellius.*

Est socia mortis homini vita ingloria. *P. Syrus Mimus.*

Nil posse quenquam, mortuum hoc est viuere. *Idem.*

ἀργȣ̃ πυγή. *Eustathi.* Agri nates. *de otiosis & delicatis. Iunius.*

Surgentem auenam auscultare *dicuntur otiosi apud Carolum Bouillum. qui nil vtile agunt etiamsi aliquid agere videamur, vt hi quos attuli suprà. his adde Parasitos.*

Pythagorei Cenotaphia exstruebant ijs qui à Philosophia deficiebant. Origenes & Clemens Alexandrin. Manibus compressis sedere. *Liui* i. *otiosum esse. Affine*, Wic wart.

Pryscyanowi dał po cżebié.

Phrasis est Polonorum literatorum. quam triuiales reddunt dicentes: Mactauit Priscianũ. *vel* Contra Grammaticam peccauit. *Latinè dices:* Solœcismum fecit. *Martial.* ἐσολοίκισεν, ἀ σολοικίζω. Latinè sed non Grammaticè locutus est. *Quintilian.*

Non ad regulam (Grammaticam) locutus est. *Idem.*

Si quis Grammaticum se professus barbarè loquatur, turpe sit. *Cic.*

Przébaczay wády cudze rowne / gdy sám do śiébié gmiéß głowne.

Qui, ne tuberibus proprijs offendat amicum
Postulet, ignoscat verrucis illius, æquum est
Peccatis veniam poscentem, reddere rursus. *Horati.* *i. qui vult sibi ab amico ignosci sua vitia grauiora ceu tubera; is eidem ignoscat leuiora ceu verrucas.*

κακὰ μέγ᾽ ἔχων, ἀλλότρι᾽ ἐλάττονα παρόρα. *A.*
Magna vitia habens, aliena parua peruide,

Przéćiw wodźié pływáć trudno.

Contra torrentem niti. s. *difficile est. S. Augustin.*

ἄνω ποταμῶν ῥεῖν. s. χαλεπόν. *Demosthen.* Contra fluuium niti laboriosum.

Stultus ab obliquo qui cùm discedere possit,
Pugnat in aduersas ire natator aquas. *Ouidius.*

Laudat Iuuenalis Crispum, qui Contra torrentem direxit brachia nunquam. *.s. Domitiani violentum furorem prudenter declinando, eluserit.*

τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμȣ̃ καὶ ἡ παροιμία παιδεύει. *Nazianzen.*

Non esse vi cohibendum impetum fluminis etiam prouerbium docet,

Sic nempe Ecclesiastici 4. apud LXX. est : μὴ βιάζου ῥοῦν ποταμοῦ. Ne violenter cohibeas fluxionem aut impetum fluminis. *Simile est* Aduerso vento vela pandere. Aduersis ventis vti. *Cæsar. Cicer. Horati.*
πολεμεῖν χρόνῳ χαλεπόν. *Simonides.* Repugnare tempori difficile.
Et resistere veteri & receptæ opinioni stultum. Contra stimulos calces.
Vide sub Tobiec to gorzey. *Affine* Vstap mocniéyßemu. Mocniéyßemu śie przećiwić.

Przećiwna rzecz iedná drugiey vstapić muśi.

τἀναντία γὰρ ἡ τοῖς ἐναντίοις μάχη. *Nazianzen.*
Contrarijs est pugna semper inuicem.
τἀναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα. *Hippocrates.*
Contrariorum remedia sunt contraria. Contraria contrarijs curantur.
Multa pugnantium exempla possent huc adferri. vt illud Ouid.
Lis est cum forma magna pudicitiæ. *Et Horat.*
Oderunt hilarem tristes, tristemque iocosi. *quæ & similia V. sub* Nieżgodá.
Addo rhythmum vulgarem. Durum contra durum non faciunt murum.

Przećiwna rzecz przy przećiwney, bárziey śie wydáie.

τῶν ἐναντίων ὁμοίως ἑκατέρῳ γένει πεφύκαμεν ἀντιλαμβάνεσθαι. *Plutarch.*
Contraria iuxta in vtroque genere solemus comprehendere,
ἡ σύγκρισις ἀκριβὴς κρίσις *vel* ἀκριβολογία.
Comparatio est exactum iudicium vel censura.
ἐναντίων ἐπιστήμη δοκεῖ ἡ αὐτὴ εἶναι. *Aristotel.*
Contrariorum scientia eadem videtur esse.
Opposita iuxta se posita magis elucescunt. *ex eodem.*

Przećiwność nié szkódzna, álé pożytéczna.

Nux percussa fertilior efficitur. *ex Ouidio de nuce.*
Per damna per cædes ab ipso Ducit opes animumque ferro. Ilex. *Horat.*
Salici hoc nostræ quadrat. Fænum Græcum quantò peiùs tractatur, tantò vberiùs prouenit. *Plin.* De Croco *quoque scribit Theophrastus, eius plantam priusquam floreat pedibus leniter calcatam pulchriùs & feliciùs germinare.*
Pulchrior vt surgat teritur Crocus. O furor ingens
Lætiùs vt possis surgere, nolle premi!
Myrrhæ *planta similiter ablaqueationibus & incisuris gaudet & succi plùs fundit. Plini.*
Rosæ & violæ *iuxta cæpas vel allia satæ fragrantiores euadunt. Plutarcho teste.*
Palmæ *illud tribuitur, quod ponderi superposito non cedat, sed potiùs contrà nitatur. vnde & Victoriæ Symbolum est Aristotel. Theophrast.*
Anthracites gemma *in igne velut mortua est, perfusa aqua exardescit. Isidorus.*
Gagates accenditur aqua, oleo restinguitur. *Plini.* *Sic virtus in aduersis elucet, in prosperis marcet & languet.* *Simile* Gorzko álé zdrowo.

Przećiwność łácno otwiera / co ſzczęśćie w ſercu záwiera.

——— Ingenium res Aduerſæ nudare ſolent, celare ſecundæ. *Horati.*

Φανεροῖ ἀτυχία, κρύπτει εὐτυχία φύσιν. A. Aduerſa retegunt, proſpera ingeniũ tegunt.)

Quæ latet inque bonis ceſſat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturque malis. *Ouid.*
Scilicet aduerſis probitas exercita rebus,
Triſti materiam tempore laudis habet. *Idem.*

Ἐπιδεικνύει ἀγαθὸν κυβερνήτην ζάλη. A. Monſtrat procella qui eſt gubernator bonus.

Przedárowano go. Náſmárowano mu rece. Zátkano gebe.

Oniemiał od ſrebrniká. Gárdło mu ſrebrogorz záśiadł. (*alludo ad* ślinogorz.)

γλαῦξ ἵπταται Noctua volauit. *Explicatur hoc ſuprà ſub* Orłem łowi. *&* *eodem modo* Aquila volauit *dices,* Orzeł złoty przeléćiał. Multæ noctuæ ſub tegulis (*alicuius*) latitant, i. *munera accepit. Eraſmus ex Plutarcho. ſed vide* Krádnie ná zdech.

βοῦς ἐπὶ γλώττης μέγας βέβηκεν. Æſchylus. Bos ingens in linguam eius aſcendit. i. *pecuniam accepit, quæ Athenis boue ſignabatur, & ideò tacet.*

Faba nummus. *Cic. i. corruptum ſuffragium nam ſuffragia fabis ferebantur, quare nummus id fecit quod faba ſolebat, ſ. ſuffragium fauens.*

ἀργυράγχην πάσχει. Argentanginam ſeu argenteam anginam patitur, *cui argenteum munus fauces clauſit, ne vera dicat, quod obiectum Demoſtheni qui finxit ſe angina à dicendo impediri. Plutarch.*

χρύσεα κλῇς ἐπὶ γλῶσσαν βέβακεν. Sophocles. Aurea clauis linguam aſcendit, coërcet. *Simile eſt illud apud nos:* Pieprz nie mowi. *Iudæi dictum. qui in iudicio quodam, cùm vni è iudicibus piperis bonum pondus donaſſet, quò cauſam ſuam meliorem faceret; tacente corrupto iudice, contra ſpem damnatus, admirabundus dixit:* To mi dźiwno Pieprz nie mowi! *Simile eſt illud in Promptuario Exemplorum.* Bos non loquitur. *Litem habuit quidam cum vicino, quare quærens fauorem iudicis, donauit illi bouem eximium; quo intellecto vicinus, donauit vxori iudicis vaccam æquè bonam, rogans vt ſibi fauentem efficeret maritum; quæ promiſit & præſtitit. iudicio ergo conſtituto, prior ille qui bouem donârat, videns iudicem inclinare in partes aduerſarij ſui dixit: Bos loquere, Iudex verò reſpondit. Bos non poteſt loqui, quia vacca non permittit.*

In gulam canis os vel offam inijce ſi eum placare cupis. *Garner. Gallic.* Sic Cerberus obiecta offa placatur. *6. Æneid.* *Ageſilaus dux Laconum ſentiens ſe à perſequendo Perſa muneribus corruptis Græcis, reuocari à ſuis, dixit. Triginta millibus ſagittariorum ſe Aſia pelli. i. Daricorum qui ſagittariis ſignabantur. Plutarch.*

Przed czáſem śie fráſowáć ſzkodá / głupſtwo.

Illud tibi præcipio: Ne ſis miſer ante tempus, cùm illa quæ velut imminentia expauiſti, fortaſſe nunquam ventura ſint, certè nondum venerint. *Seneca.* Eſt ſtultum quia quandoque futurus ſis miſer eſſe iam miſerum. *Idem.* Futurum, hodie nil habet negotij. *Idem.* Quid refert prouidere, quod effugere non poſſis?

ſisʒ? Scias iſta, neſcias, fient. *Idem.* Veriſimile eſt futurum aliquid mali, non ſtatim verum eſt. Quam multa non exſpectata venerunt! quam multa exſpectata nuſquam comparuerunt! Etiamſi futurum eſt, quid iuuat dolori ſuo occurrere? Satis citò dolebit, cùm venerit. Interim tibi meliora promitte. Quid facies lucri? tempus. *Idem Seneca.*

μήτε κακοῖσι νοσῶν λυπῦ φρένα, μήτ' ἀγαθοῖσι
τερφθῇς ἐξαπίνης, πρὶν τέλος ἀκρὸν ἰδεῖν. *Theognis.*

Neque malis ægreſcens macera mentem, neque bonis
Lætare ſubitò, priùs quàm euentum vltimum videris.

Nam nos omnes, quibus eſt alicunde aliquis obiectus labor,
Omne quod eſt interea tempus, priuſquam id reſcitum eſt, lucro eſt. *Terent.*

ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. *Christus apud Matthæum.* Sufficit diei malitia ſua. *Vide Stratoclis factum & dictum ſub* Nowiná dobra rychley śie odmieni.

Przed laty rozum nié trwáły. Pretkie dowćipy, niépéwne.

Maturè magnum ingenium, non eſt vitale. *Seneca.*

Senilis iuuenta, prætmaturæ mortis ſignum. *Cato apud Plinium.*

Præcocibus mors ingenijs eſt inuida ſemper. *Baptiſt. Mantuan.*

Odi puerulos præcoci (al. præcoqui) ſapientia. *Apuleius.*

——— Ingenium & rerum prudentia velox Ante pilos. *Perſius.*

φρονεῖν γὰρ οἱ παῖδες ταχεῖς οὐκ ἀσφαλεῖς. *Sophocles.*

Sapere pueros citò non eſt tutũ. *Vel.* Secura non eſt præpropera prudentia.

Ingeniorum præcox genus non temerè vnquam peruenit ad frugem. *Quintilian.* Obſeruatum ferè eſt, celeriùs occidere feſtinatam maturitatem, & eſſe neſcio quam, quæ ſpes tantas decerpat, inuidiam. *Idem de filiolo ſuo ingenioſiſſimo & amabiliſſimo decenni mortuo.*

ἀπεχθαίρω τρίχα τὴν τάχα φυομένην. *Epigram.* Odi pilum citò erumpentem. *Talis fuit Hermogenes Rhetor, quem etiam Muſonius & Marcus Imperator declamantem audiuit. nam poſt 24 annos mente excidit, & vnus è multis vixit. de eo eſt illud Antiochi Sophiſtæ.* ὁ ἑρμογένης ἐν παισὶ γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς. Hermogenes inter pueros ſenex, inter ſenes puer. παιδαριογέρων. *à Palladio vocatur Macarius Ægyptius.* i. puerili ætate ſenex, *quia plùs quàm pro annis profecerat in virtute.*

Vinum bonum eſt, quod recens, durum & aſperum viſum eſt: Non patitur ætatem, quod in dolio placuit. *Seneca.*

Perdicum fœtus *properè ex ouo teſta pertuſa prodit, & ſtatim teſta etiamnum adhærente cibum quærit. Ælianus.* *Hoc quidem dicto Polonico oppoſitum eſt, poteſt tamen accommodari.* V. G. *Non eſt perdicis hic fœtus vt tam prematurum vigorem diu ſeruare poſſit. Et Pierius de celeri profectu vſurpat.* V. Co śie rychło wznieći.

Przétrzésić. Rásowáć. Zmázáć co. Náznáczyć.

ἀποσπογγίζειν. Spongia delere. *Nam non tantùm in abstergendis mensis, sed & in scriptis delendis spongia vsus erat. Sic Martial. de Pugillaribus.*

Delebis (*spongia*) quoties scripta nouare voles.

Et Augustus Cæsar Aiacis Tragœdiam scribere aggressus, cùm non succederet, deleuit & iocatus est dicens: Aiacem suum in spongiam incubuisse, (*alludens ad mortem Aiacis qui gladio incubuit & perijt.*) *Suetoni.*

Σπόγγος ἰάσεται. *Aristides.* Spongia medebitur .i. *si quid erratum est, delebitur.*

Σπόγγον ἀκεστορίην πλαζομένης γραφίδος. *in Epigramm.*

Spongiam medicam errantis styli.

ὀβελίζειν. Obelisco notare. *vt Aristarchus versus in Homeri scriptis adulterinos obelo signabat. Sic Horat.* Fiet Aristarchus i. *censor seuerus.*

Cera miniata vel miniatula. *Atticus notabat in Ciceronis scriptis quæ non probabat. vt ipse Cic. scripsit.* ἄστροις σημειοῦσθαι. *Ex Homero.* Stellis signare, *cùm aliquid inter legendum occurrrit dignum animaduersione.* *Affine*, Gánie co.

Przekupień abo kupiec muśi kłamáć.

Dictum hoc narrat quid fieri vulgò licet improbè soleat, non verò approbat.

Negotiator nisi mentiatur præuaricatur. *Est Plinij phrasis de aratore.* Arator nisi incuruus præuaricatur. i. *non rectè munus suum obit, nec facit operæ pretium.*

Sordidi putantur qui mercantur à mercatoribus, quod statim vendant, nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur. *Cic. Nam vt ait Horat.*

——— Pleniùs æquo Laudat venales qui vult extrudere merces.

Non iustificabitur caupo à peccatis labiorum. *Ecclesiastic. 36.*

Χαλεπὸν προπώλῃ ψεῦδός ἐστιν ἐκφυγεῖν. *A.*

Difficile cauponi effugere mendacium est.

Apud Persium Auaritia excitans adolescentem ad lucra ex mercatura ait:

AV. — Surge—Surge—Surge— AD. Et quid agã? AV. Rogitas? Saperdas aduehe Ponto Castoreum, stuppas, hebenum, thus, lubrica Coa (*vina*) &c.

Verte aliquid (*permisce species, commuta fraude*) iura (*pretium falso iuramento auge*) AD. Sed Iuppiter audiet. AV. Eheu Varo. i. *stulte* &c.

Inter medium venditionis & emptionis angustiabitur peccatum. *Ecclesiastic. 27. peccatum auaritiæ, fraudis, mendacij. &c. Nostri etiam dicunt:* Ná frymárku iedèn tráci *quod & in emptione & venditione plerumq; accidit.*

Przełożonem łagodnośći trzebá, á przy niey ostrośći.

πειθὼ καὶ βία. Suadela & Violentia, *duo numina Themistoclis.*

Ita probanda est mansuetudo atque clementia, vt adhibeatur Reipub. causa seueritas. *Cic. Idem iubet* Seueritatem acerbam multis humanitatis condimentis mitigare. Summa seueritas summa cum humanitate iungatur. *Idem.*

Hic plurimùm valere debet exemplum summi Iudicis & Regis Dei, cui misericordiam & iudicium seu iustitiam Dauid toties attribuit & cecinit. Adde Apologum Cyri

apud Herodotum de piscatore tibicine, qui cantu pisces conuocabat, frustrà: vbi verò rete in aquam misit & extraxit, illos saltantes aspexit. V. Rzodzcá wyborny.

Przełożony máłe wády ábo winy przeglada.

De minimis non curat Prætor. *ICti. quia* Summum ius summa iniuria, *Cic.* In omnibus quidē maximè tamen in iure æquitas (*æquū bonū*) spectanda est. *Paul. IC.* Nec sane vindicandum nobis est quicquid libet. Nam summum ius antiqui summam putabant crucem. *Columella.* Non ad viuum resecandum esse quidlibet, censet. *Cicero.* *Sic Mitio clemens pater apud Terentium ait:*

Do, prætermitto, non necesse habeo omnia Pro meo iure agere.

Vulgare dictum est: Qui nescit dissimulare, nescit imperare. *Seberus ex Italico.* χρὴ τὸν ἄρχοντα καὶ παριδεῖν καὶ παρακοῦσαι τι τῶν ἁμαρτανομένων. *Plutarch.* Oportet principē & oculo nō attento & aure surda (*dissimulanter*) aliqua peccata trāsmittere. ἀναγκαῖον τὰ μικρὰ ἀδικεῖν τοὺς βουλομένους τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν. Necesse est in minimis rebus iniustè agere, qui in magnis iustitiam volunt seruare. *Iasonis Thessali dictum apud Plutarchum, quod is reprehendit. nec abs re. nam non sunt facienda mala vt eueniant bona. aliud verò est permittere mala.*

Apum rex aculeo caret. *Seneca. habere aculeum ait Basili. sed non ad vindictam.* Delphinus felle caret. *Athenæus.* Nullum ex omnibus magis quàm principem clementia decet. *Seneca.* Omnia scire, non omnia exsequi; paruis peccatis veniam, magnis seueritatem commodare: nec semper pœnā, sed sæpius pœnitentia contentum esse Principem *vult Tacitus.* V. Máło iáko nic. Raz iáko nic.

Przełożony ma mieć vszy ná obie strony.

ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως κἀδίκως. *Solon.* Princeps iniqua & æqua pariter audias, *i. qui magistratum gerit, audiat iusta & iniusta, bona & mala, nec laudibus nec calumniis moueatur, & à recto ac æquitate dimoueatur.*

ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν
καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. *Sophocles.*

Quem ciuitas constituit, hunc audire opu'st. Et parua quæque & iusta & his contraria. *Simile Philippi Macedonis dictum exstat apud Plutarchum.*

Alexander cuidam narranti quòd quidam de illo malè loquerentur, respondit: Regium est male audire cùm rectè facias. *Augustus apud Suetonium alteri respondit:* Noli indignari quòd sint qui malè de nobis loquantur: satis enim est si hoc habémus, ne quis malè facere possit. *Nec mirum aut magnum est, ait Erasmus, si principes permittant populo quæ velit dicere, cùm ipsis liberum sit quæ velint facere.*

Nimis multa audire coguntur, neque aliter facere possunt ij, quibus tota Respub. commissa est. *Cicer.*

Przełożony namiestnik Boży.

In sacris libris plurima talia habemus. *Sed vide quid dicant Ethnici.*

ἄρχων

ἄρχων εἰκὼν Θεοῦ τοῦ πάντα κοσμοῦντος. *Plutarchus.*
Princeps imago est Dei omnia administrantis.

εἰκὼν δὲ βασιλεύς ἐστιν ἔμψυχος Θεοῦ. *Plato.*
Imago spirans quisque princeps est Dei.

ἐμοὶ γε δοκεῖ καὶ ἐκ θεῶν τιμή τις καὶ χάρις συμπρέπειν ἀνδρὶ ἄρχοντι. *Xenophon.*
Mihi certe videtur & à dijs honorem & gratiam addi viro imperanti.
Hinc illud Cicer. Atrocius est patriæ parentem quàm suum occidere.
τοὺς ἄρχοντας ὑπηρετεῖν Θεῷ πρὸς ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν καὶ σωτηρίαν, *dixit Plutar.*
Principes esse Dei administros in hominum cura & salute. Et quale sui simulacrum Deus in cælo posuit solem, tale in Repub. principem. *Idem.*

Przełożony wszystkiem iák cél wystáwiony.
Przełożonych wády wszyscy naylépiey widzą.

Habet hoc primum magna fortuna, quòd nihil tectum, nihil occultum esse patitur. *Plini. iuni.* Quò ad altiorem honoris gradum quis euehitur, magis in exemplū spectantib. patet. *Quintil.* Nec magis ei (*Principi*) quàm Soli latére cōtingit, *Sene.*

Omne animi vitium, tantò conspectius in se M:
Crimen habet, quantò qui peccat maior habetur. *Iuuenal.*

Sicut in facie lens aut verruca molestior est, quàm in reliquo corpore mutilatio & cicatrix: sic exigua peccata magis conspicua sunt in principe quàm in alijs. *Plutarch.* τὰ σμικρότατα τῶν ἐλλειμμάτων περὶ τοὺς ἐπιφανεῖς καὶ ἐνδόξους συκοφαντεῖται. *Plutarch.* Minima delicta illustrium virorum calumnijs sunt obnoxia. *Ideò apud eundem Pericles quoties chlamydem imperatoriam induebat, dicebat:* Animaduerte Pericles, liberis Græcis praees, Atheniensibus praes. &c.

τὰ γὰρ τῶν βασιλέων παθήματα ἴσασι πάντες. *Euripides.*
Regum affectiones (vitiosas) nôrunt omnes.
Inferior rescit, quicquid peccat superior. *P. Syrus.*
O Corydon Corydon, secretum diuitis vllum Esse putas? *&c. Iuuenal.*
Hoc te præterea crebro sermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoscas, cunctis tua gentibus esse
Facta palam, nec posse dari regalibus vnquam
Secretum vitijs. &c. *Claudianus Honorium instruit.*
Nec vox missa potest Principis ore tegi. *Ouid.* *V.* Przykład Przełożonych.

Przełożony zły poddánem szkodliwy.

Grauissimus in imperio morbus est qui à capite descendit. *Cælius Secundus.*

ὁ ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται. Putere piscis semper à capite incipit. Nec enim tantùm mali est peccare principes (quanquam hoc per seipsum magnum est malum) quantùm illud quòd permulti imitatores principum existunt. *Cic.*

μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες. *Homer.* Mali pastores corrumpunt oues.

Vide Przykład Przełożonych.

Przeminie to.

νεφέλιόν ἐστι καὶ παρέρχεται. *Athanasius de Iuliano.* Nubecula est & pertransibit. *Simile est illud in Psalmo 36.* Vidi impium superexaltatum &c. transiui & ecce non erat; quæsiui eum, & non est inuentus locus eius.

Przemyśl wiele może.

Quid non ingenio voluit natura licere?
Autumnum sterilis ferre iubetur hyems. *Martial. de vite hyeme racemos ferente, arte conseruatos ex autumno.* εὐθυμοσύνη γὰρ ἀρίστη θνητοῖς ἀνθρώποις, κακοθυμοσύνη δὲ κακίστη. *Hesiodus.*

Industria optima mortalibus hominibus; inertia verò stultitia, pessima. Thales præuisa industriè vbertate olearũ, oliuetum cõemit & magnã pecuniã collegit. *Cic.*
τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο; *Interpres Aristophanis.*
Quid denique est quod efficere nequeant manus! *Vel huius exemplo dic:*
τί δῆτά γ' ἡ ἀγχίνοια οὐχ εὑρήσειεν; *A.* Reperire quid tandem nequeat industria?

Przemieniwierzył się. Straciłeś kredyt v mnie.

Confregisti tesseram. *Apud Plautum in Cistellaria. sic mulier dicit adolescenti:*
Abi, quære vbi iuriiurando tuo satis sit subsidij.
Hîc apud nos iam confregisti tesseram. i. *fidem amisisti. Tralatum ab hospitali tessera, quam hospites hospitibus dabant, qua exhibita etiam longo interuallo temporis aut loci, hospites & posteri eorum agnoscebantur, & recipiebantur amicè. hac verò amissa vel fracta frustra se in hospitium ingerebant. Apud eundem in Pœnulo. Pœnus vt probet se esse Antidamæ filium, ait:* Tesseram Conferre si vis hospitalem, eccam attuli. *&c.*
O mi hospes! salue multùm, nam mihi tuus pater hospes fuit.
Apud Horatium Plano sæpiùs mentito dicitur. Quære peregrinum (*qui te ignorans tibi credat*) vicinia tota reclamat. i. *clamat asserens te semper fingere fractum tibi pedem.*

Przepłynawszy vtonać.

ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν. In portu impingere. *s. ex alto redeundo. Sic Seneca ei, qui post vitam honestè & continenter actam, in senectute luxuriari cœperat, dixit:* Nauem in portu mergis. Fallit portus & ipse fidem. *Catullus.*
μὴ ἐπαίρου, μή πως τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται. *Nilus.*
Ne efferaris, ne forte naufragium in portu facias vel fiat.
Sic Charmides Plautinus in Trinummo, vbi audijt filium pergræcatum bonâ omnia & domũ.
Ego miser meis periculis, cùm per maria maxima
Vectus capitali periculo, per prædones plurimos
Me seruaui, saluus redij: nunc hîc disperij miser. (*tanquam in portu.*)
ἐπὶ ταῖς θύραις τὴν ὑδρίαν. *Aristot.* In foribus vrceum seu hydriam. *s.* fregit. *cùm aquatum profectus cum aqua rediret. Solet & aliter hoc explicari, alio verbo subaudito.* V. *Indicti.*

Przéſádzana plonka niéſporo rośćié.

Planta quæ ſæpiùs transfertur non coaleſcit. *Seneca.*

οὐ συμφύει τὸ φυτὸν θαμὰ μεταφυτευόμενον. *A.*

Tralata ſæpe planta coaleſcere nequit.

Dictum hoc præter proprium ſenſum, verum eſt in multis aliis tralato ſenſu. Poteſtq; accommodari famulis qui ſæpe mutant dominos; diſcipulis, qui artes vel magiſtros; ægrotis, qui medicos; amicis, qui amicos; peregrinis, qui loca. &c.

Przéſpi ſie/ zápomniß kłopotu. Sen folgá fráſunku.

Záśni/ przyśnić śie co wéſołego/ lépßego.

θανὼν καθ' ὕπνους φροντίδων ἔσῃ δίχα.

Mortuus in ſomnis vel ſopitus ſomno abſque curis eris.

νεκροὺς ὁρῶν νέκρωσιν ἕξεις πραγμάτων. *Suidas.*

Mortuos videns mortificationem (vacationem) habebis negotiorum. *Vel*

Sopore preſſus nil ages negotij. *Nam ſomnus frater mortis.*

Domitor Somne malorum, requies animi, Pars humanæ melior vitæ.
Placidus lenis feſſumq; foues Pauidum leti genus humanum. *Seneca. Herc. Furēt.*

Przéſkoczyłby pies ábo kot tén mur. &c.

Si aſcenderit vulpes tranſiliet murum eorum lapideum. *2. Eſdræ 4.*

Przéſtań ábo przéſtay ná málé.

Minimo te facias familiarem. *Seneca.* Viuitur paruo bene. *Horat.*

——Tuta & paruula laudo Cùm res deficiunt, ſatis inter vilia fortis. *Idem.*

Bene eſt cui Deus obtulit Parca quod ſatis eſt manu. *Idem.*

Viuite contenti caſulis & collibus iſtis,
O pueri———panem quæramus aratro Qui ſatis eſt menſis. *Iuuenal.*

Viuitur exiguo meliùs. natura beatis
Omnibus eſſe dedit, ſi quis cognouerit vti. *Claudian.*

οἱ ὀλίγων δεόμενοι, οὐ πολλῶν ἀποτυγχάνουσι. *Plutarch.*

Qui pauca requirunt, non multis excidunt.

Es modicus voti preſſo lare. *Perſius laudat Cornutum magiſtrum ſuum.*

——— Laudato ingentia rura (*i. ſpernito*) Exiguum colito. *Virg.*

Sic Virgilium explicat Turneb. Cerda Pontan. Aliter Muret. hoc modo: .i. cùm variæ ſint de rebus hominum ſententiæ & iudicia, ad euitandas contentiones permitte alios ſentire vt volunt, & iudicium eorum lauda; ipſe verò quod optimum eſſe iudicas, amplectere. Eodem modo intelligit idem, ſimiles ſententias poſitas ſuprà ſub Ináczey mowi. *vel certè decorum in talibus à ſcriptoribus ſeruatum ait, qui improbis aptas ſententias attribuerunt. quales ſunt ſub* Łákomy o dobre tylko ſtoi mienie. *Vide & illud:* Lauda paruam nauem, magnam onera *ſub* Lepiéy máło á dobrze.

Sit mihi quod nunc eſt, etiam minus, vt mihi viuam
Quod ſupereſt æui, ſi quid ſupereſſe volunt dij. *Horat.*

Oportet agrum imbecilliorem eſſe quam agricolam. *Columella.* i. *ne tam vaſtus ſit vt ei colendo non ſufficiat.*

Vt quiſque minimo contentus eſt, ita fortunatam vitam viuit maximè. *Turpilius.*
Potiùs quàm venias in periculum Seruéſne an perdas totũ, dimidium face. *Terent.*

νήπιος οὐκ ἐνόησεν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός. *Suidas.*

Stultus non intellexit quantò præſtantius dimidium toto.

οὐκ ἔραμαι πλουτεῖν οὔτ' εὔχομαι, ἀλλά μοι εἴη
ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων μηδὲν ἔχοντα κακόν. *Theognis.*

Non amo diues eſſe nec opto, ſed liceat mihi Viuere paruo, nullũ habenti malum.

Non iam prima peto ——— neque vincere certo. *Virgil.*

μακάριός ἐστ' ὀλίγιστα τ' ἐλάχιστα τ' ἀγαπῶν. *A.*

Beatus eſt pauciſſima minimaque appetens.

Quod vult habet, qui cupere quod ſat eſt poteſt. *P. Mimus.*

μὴ βούλου πάντα κρατεῖν μηδ' εἰς πάντα εὐδαιμονεῖν. *Suidas.* Ne velis omnia obtinere, nec in omnibus felix eſſe.

——— At ſuaue eſt ex magno tollere aceruo. *Quidam apud Horatium.*

℞t. *Pöéta:* Dum ex paruo nobis tantundem haurire relinquas. &c.

Idem. Vtar, & ex modico quatùm res poſcet aceruo Tollam.

ὀλίγα πρῆσσε εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν. *M. Antonius Cæſar.*

Pauca age vt quietus & hilaris viuas.

Eſt proprius panis ſuper omnia mella ſuáuis. *Anonym. Rhythm.*

Affine, Kto ná málé nié przeſtáie. Co Bóg da. Skromne życie. Przyrodzenie málem śie obeydźie. Lepiey máło. *& ſequens mox.*

Przeſtan ná ſwem. Nie zayrzy nikomu. Przeſtan ná tem co maſz.
Vrodźiłeś śie kuchárzem / nie chćiey być málárzem.

Lætus ſorte tua viues ſapienter Ariſti. *Horati.*

Quod ſatis eſt cui contingit, nil ampliùs optet. *Idem.*

Quod adeſt memento Componere æquus. *Idem.* Gaude ſorte tua. *Idem.*

Vltra quàm liceat ſperare nefas putato. *Idem.*

Quam ſcit vterque libens, cenſebo, exerceat artem. *Idem.*

O fortunatos nimiùm, ſua ſi bona nôrint Agricolæ! *Virgil.*

O bona paſtoris! ſi quis non pauperis vſum

Mente priùs docta faſtidiat. *Idem in Culice.*

— Nobis placeant ante omnia ſyluæ. *Paſtor in Bucolicis.*

Sine me alliatum fungi fortunas meas. *Ruſticus Plautinus.i. contentus ſum ſorte mea.*

Neceſſitate quicquid eſt domi, id ſat eſt Habendum. *Plaut.*

Non eſt beatus, eſſe qui ſe non putat. *al.* neſciat. *Seneca P.*

ἴσθι ὄνος τύχη ὅτιν' ὄνον σχλάστρος ἔπραξεν,
ὃς τὸ παρὸν στέργει, οὗτος ἀνὴρ φρονέει. *Recentiorum eſt.*

Eſto aſinus quemcunque aſinum ſors aſpera fecit,
Qui placidè ſortem fert miſeram, ille ſapit.

μὴ ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. *Lucian. de Philoſopho loquens.* Ne vltra peram ſapias. *i. ne ſis*

i. *ne sis solicitus de pluribus quam tua pera capere possit, seu quantum conditionis tuæ modulus postulat.* *Affine est illud Polonicum.* Dość kożię ogoné po *&c.* poki wiećié.

Ne postules Deus esse. ὑγίειαν δ' εἴ τις ὄλβον ἄρδει, ἐξαρκέων κτεάνεσσι καὶ εὐλογίαν προστιθεὶς, μὴ ματεύσῃ Θεὸς γενέσθαι. *Pindar.* Sanam si quis opulentiam auget, contentus possessionibus, & his bonam famam adiungens, ne quærat Deus fieri.

ἀρκεῖσθαι παρεοῦσι καὶ ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι. *Phocylides.*

Contentus præsentibus abstineas alienis.

μὴ ἔξω βλέπειν. *Plutarch.* Ne prospicias foras: ne ab alio pendeas.

Rebus & in censu, si non est quod fuit antè,
Fac viuas contentus eo, quod tempora præbent. *Cato.*

εἰ μὴ χρήματά σοι καὶ κτήματα ὡς πάρος εἴη,
ζῆσον τοῖς ἀγαπῶν ἃ τέως σοι ὁ καιρὸς ὀπάζει. *Planudes.*

βύβλου δὲ καρπὸς, οὐκ αἰτεῖ μέγα στάχυν. *Suidas. vt legit Pierius & vulgò alij.* i. Fructus papyri haud postulat spicam grauem. *Intelligit idem Pierius dictum de homine, qui paruo contentus est & parcè viuens instar eorum, qui papyro tenuiter victitarunt, non desiderat magnas spicas .i. frumenti copiam. alij aliter interpretantur.*

Horatius de se Ode 18. l. 2. Nil suprà (*vltra hæc quæ habeo*) Deos lacesso, nec potentem amicum Largiora flagito, Satis beatus vnicis Sabinis. i. *agro in Sabinis à Mæcenate mihi dato.* Romæ laudetur Chios & Samos & Rhodos absens. *Horat.* .i. *lauda istas insulas & tamen potius Romæ maneto quàm eas visas.*

Vtere parte tua. *Martial.* Hæc tam rustica malo quàm Britannos. *Idem.*

εὐδαίμων γε Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης. *Strabo.*

Est opulenta Corinthus, ego ast fuerim Teneates.

Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. *Cic. ex Euripide.* Spartam nactus es, hanc orna. λακωνίζειν. (*mitto nunc alias verbi notiones*) Laconum more vitam agere. *apud quos filius quiuis patris sui artem exercere debuit. Herodotus.* *Idem apud Sinenses fieri scribit Ioan. Consaluius & apud Indos Petrus Iarricus.* ὑφ' ἅρμασιν ἵππος ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς. *Pindar.* Currui equus, aratro bos. s. *aptus vel iungendus.*

δεῖ μανθάνειν τὴν τοῦ πατρὸς τέχνην. *Dion. Chrysost.* Oportet discere patris artem. .s. *filium.* Bos cùm sis, ne optes ephippia. *Ex Horat.* *Sic Lupus malè multatus reprehendit seipsum, quòd cocus cùm esset natus, voluerit agere medicum. apud Gabriam. & cantorem vel tibicinem apud Æsopum.* Nié był źé moy oyćiéc śpiéwakiem/ áni ia bedę.

μήποτε δουλεύσασα γυνὴ δέσποινα γένοιτο. *Epigram Pallada.*

Si qua ancilla semel fuerat, non sit domina vnquam.

Fortunam velut tunicam, magis concinnam proba, quàm longam. *Apuleius.*

θαλάττιος δ' ὢν, μήποτε χερσαῖος γένου.

Terrestris esse ne velis, qui es maritimus. *Ex Æsopi apologo de Cancro in terram egresso & à vulpe deuorato.* *Potes etiam inuertere, de terrestribus vsurpans.*

χέρσαῖος ὤν, μήποτε θαλάττιος γένου.

Terrigena qui es, marinus esse ne velis. *aliter inuertit Hermolaus B.*

ἀπολέλου τῆς σῆς ἀμάξης, τῶν δ' ὄνων οὐδὲν μέλει.

Asinis relictis vtitor curru tuo. *Vel.* Nil cura asellos vehitor in curru tuo. *Gallinam auriferam quidam, ouis aureis non contentus, massam auri sperans, occidit, & nil inuenit. Æsopus. Epimythion addit Planudes:* δεῖ τοῖς παροῦσιν ἀρκεῖσθαι καὶ ἀπληστίαν φεύγειν. Oportet præsentibus contentū esse & insatiabilitatem fugere. Contenti sumus (*vel simus*) hoc Catone. *Augustus apud Suetonium.* i. *Contenti sumus præsentibus qualiacunque sunt. vt ipse Suetonius explicat. Vel.* Hoc Catone. i. *præsenti statu Reipub. in qua Cato fuit, qui mutari eum noluit. Sic Beroald. ex Macrobio. Aliter Marcell Donatus.* Hoc Catone. i. *morum correctore & Vrbis moderatore.* (*seipsum verò intellexit Augustus*) *sicut Cato faciebat constantissimè ferens omnes varietates & mutationes in Republica.* Sors est sua cuique ferenda. *Mamilius.* τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. *Plato, vel* εὖ τίθεσθαι. *Cratinus.* Quæ adsunt boni consule. Præsentibus contentus esto.

μήποτε λυπήσῃ σε, τὸ μή σε τυχεῖν τινος, ἀλλὰ
τέρπεο πᾶσιν ὁμῶς, οἷς δίδωσι Θεός. *Laërti.*

Nunquam tristeris, quòd rem aliquam non assequaris, sed
Delectare simul cunctis, quæ tribuit Deus.

Dicimus Hos quoque felices qui ferre incommoda vitæ,
Nec iactare iugum, vita didicêre magistra. *Iuuenal,*

αὐτὸς πενωθεὶς τοῖς ἔχουσι μὴ φθόνει.

Ne pauper ipse effectus inuide habentibus.

μὴ φθονέοις ἀγαθῶν ἑτάροις, — οὐ φθονέει μήνη πολὺ κρείσσοσιν ἡλίου αὐγαῖς.
οὐ χθὼν οὐρανίοις ὑψώμασι νέρθεν ἐοῦσα, οὐ ποταμοὶ πελάγεσσιν. &c. *Phocylid.*

Ne inuideas bona socijs. Nō inuidet luna multò præstantioribus solis radijs.
Nec terra infrà sita, altis cœlis, Nec fluuij mari.

Vas paruum plenum, maiori pleno plenitudinem non inuidet, quia sat habet. Asinus Æsopi inuidebat equo pabulum copiosum & ornatum splendidum, sed eundem occisum in prælio cernens, mutauit sententiam & se beatiorem illo censuit. Camelus petens à Ioue cornua & auribus priuatus est. Gabrias. Pauo à Iunone postulans vocem suauem lusciniæ, audijt.

Fatorum arbitrio partes vobis sunt datæ,
Tibi forma, vires aquilæ, lusciniæ melos.
Augurium coruo, læua cornici omina,
Omnesque proprijs contentæ sunt dotibus.
Noli affectare, quod tibi non est datum. *Faërnus.*

Similis est Epicteti Græci sententia, quam quia longior est Latinè tantùm pono. Memento te actorem esse dramatis (comœdiæ vel tragœdiæ) talis, quale magistro (.i. *Deo*) placuerit. Si mendicum te esse voluerit, eam quoque personam industriè repræsentes; ita si claudum, si principem, si plebeium. Hoc enim tuum est, impositam

impoſitam perſonam aptè effingere, eam autem eligere alterius eſt. (.ſ. *Dei.*) *Et Quintilian.* Hoc mihi paululum terræ & humilis tugurij ruſticum culmen æquitas animi regnum fecerat, ſatiſque diuitiarum erat nihil ampliùs velle.

Si qua ſede ſedes, & ea eſt tibi commoda ſedes,
Illa ſede ſede, nec ab illa ſede recede. *Anonym. rhythmicus.*

Dum ludus bonus eſt, mox ipſum abrumpere præſtat. *Garner.* Przéſtáń ʒé dobrego ßcʒeśćia. *Affine præcedens & Pilnuy ſwego.* Nié káʒdy ʒna co mu ʒdrowo.

Przéſtań teʒ ktedy. Odpocʒni ſobié. Nié ták pilno.

Manum de tabula. ſ. *tolle. Cic. ſuprà. ſub* Pilnośc wcʒéśna.

Sed nunc dilatis auerte negotia curis
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit Per totam ceſſare diem?

Iuuenal. *Sic Cic.* Quando nihil ages? Hoc ipſum nihil agere delectat.

Artifices oculos feſſos recreare ſolent in lucem prodeuntes. *Seneca.*

Dona præſentis rape lætus horæ, Linque ſeuera. *Horat.*

Huc illa Chremetis: Nullum remittis tempus &c. *ſub* Prácowity.

Interpone tuis interdum gaudia curis. *Cato.*

φροντίσι δ' ἐκτὰ τέαις ἐπὶ καιρῷ χάρματα μίσγε. Mylius.

Catena negotiorum abrumpenda eſt ſi explicari nequeat. *Seneca.*

πηδάλιον ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖναι ἢ κρέμασον. Heſiodus. Temonem (*aratri vel nauis*) ſupra fumum pone ſuſpende. Ná polednia. Contrahere vela. i. *reprimere ſe & remittere conatum ac moderationem adhibere. Henr. Steph. ex Cic. Horat.*

ἐπὶ καλάμης ἀρόεις. Suidas. In culmo aras. *Auidis agricolis dictum, qui ſolum cultura perpetua exhauriunt. Transfertur ad alia, vt ad eos qui ingenia perpetua commentatione, qui amicorum benignitatem aſſidua poſtulatione exhauriunt. &c.*

τῶν δυσφόρων μερίμνων σχοινίον λύειν. Pindarus. Intolerabilium curarum funiculus abrumpendus. *Affine,* Odpocʒynek.

Przéſtánek ʒłégo ábo od ʒłego namilßy.

ἀνάπαυσις ἐστὶ τῶν κακῶν ἀπραξία.
Benè feriatis à malo, dulce otium. V. Sumnienie dobre.

Przéſtánieß ná nádʒiei / ná śnié / ná obiétnicy. Myśla bedʒiéß ʒáʒywał. Omyliß śie. Ten ći śie ſen nié wyiáwi. Przéʒ ſen bogáty &c.

Somnio beatus. *Cic. qualis paſtor Theocriti ſomnians ſe habere multas oues & capras. Item Luciani Mycillus diuitem ſe eſſe ſomnians.*

κύων ἄγραν ὀνειρώττων. Canis prædam ſomnians. ſ. *inanis eſt.*

κύων ἄγραν μαντεύεται. Theocrit. Canis prædam ariolatur. ſ. *dormiens.*

πᾶσα κύων ἄρτως μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. Idem.
Somnia cuncta canum panes, ego ſomnio piſces. *Piſcator ait.*

ἑαυτῷ ὀνειροπολεῖν. Sibiipſi ex ſomnijs diuinare.

— ὅσα ψεύδονται ὄνειροι! *Homer.* Quam multa mentiuntur ſomnia!
ὅσα ἐν ὀνείρῳ βλέπεται. *vel* φαίνονται. *ex Theocrito.*
Quæcunque in ſomnis videntur, vel apparent. *ſ. inania ſunt.*

Heu magnum alterius fruſtra ſpectabis aceruum, *(colit agrum.*
Concuſſaq; famem in ſyluis ſolabere qnercu. *Virg. ei dicit qui ſtrenuè non ex-*
Sed nemo dabit, fruſtra egomet mecum has rationes deputo. *Terent.*

In Captiuis Plauti Paraſitus enumerat multa obſonia, laridum, piſces, porcinam, agninam, pullos gallinaceos, ſcombrum, mollem caſeum, &c. quæ vult ſibi parari ab Hegione diuite ob nuntium lætum quem ferebat; cui ille:

Nominandi iſtorum tibi erit magis, quam edendi copia Hîc apud me.

Affine, Nie wßyſtko śię wyiawi. Omyliłá go nádźieiá. Sen márá.

Przéßłe látá chwalemy / ńinieyße ganiemy.

ἀεὶ τὰ πέρυσι βελτίω. *Diogenian.* Semper ſuperiorum annorum meliora.
——— Laudator temporis acti Se puero. *ſ. ſenex. Horat.*
Διατελοῦσι γὰρ τὰ γενόμενα λέγοντες. ἀναμιμνησκόμενοι γὰρ ἥδονται. *Ariſtot. de ſenibus.* Nunquã ceſſant præterita narrare, recolentes enim ea lætantur. *Sic Menedemus Terentij filium caſtigans ait:*

Ego iſtuc ætatis non amori operam dabam,
Sed in Aſiam abij — atq; ibi Simul rem & gloriam armis belli repperi.

οἱ παλαιοὶ κρείττονες ἡμῶν καὶ ἐγγυτέρω θεῶν οἰκοῦντες. *Plato.* Antiqui meliores nobis & propiores dijs degentes.

Ætas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos Progeniem vitioſiorem. *Horat.*

Huc ſpectat fabula de aureo ſæculo ſub Saturno laudatiſſimo & feliciſſimo rege. de quo Virg. Ecloga 4. & 1. Georgic. Lucret. l. 5. Ouid. 1. Metamorphoſ. Heſiodus. & tot alij.

Vide Dawność ſtáre zálecenie.

Przéßłe przypadki / ſtoia zá świádki. Przéßłe przygody / bronią od ßkody.

Conſilium futuri ex præterito venit. *Seneca.* Ex præteritis æſtimari debent præſentia. *Quintilian.* διδαξίς ἐστι τῶν παρόντων τὰ πέρυσι. *A.* Doctrina ſunto præterita præſentium.

Diſcipulus eſt prioris poſterior dies. *P. Syrus.*
Nunc ſcio quid ſit amor. *ſ.* durus, ſæuus, barbarus. &c. *Virgil.*
νῦν ἔγνων τὸν ἔρωτα, βαρὺς θεός. &c. *Theocrit.*
Nunc cognoui amorem, grauis ſæuus eſt deus.
Nunc ego & illam ſceleſtam & me miſerum eſſe ſentio
Ah! vix tandem ſenſi ſtolidus! *Terent.*

ἐννοεῖς τὰ καινὰ τοῖς πάλαι τεκμαίρεται. *Sophocles.* Sapiens noua ex veteribus conijcit. *i. ex præteritis præſentia vel inſtantia.*

Affine, Po ßkodźie. Co záßkodźiło. Kto śię ná gorącem.

Przétoć nié ryczy. *Ruſsi dicunt* Prétoćiem nié ryczyt / áno go niet. *Vide* Toć to ieſt.

Przéz poſty wilk nié tyié.

μόγις ἐκορέσθη χερσὶν ἀλλοτρίαις τραφείς, *A.*

Raró eſt ſatur, aliena quem nutrit manus. *E Gallicis Garner.*

Auditis (vel Narratis) epulis quis ſatur eſſe queat?

Sic Plautus iocatur ſpectatoribus ieiunis dicens : Saturi ſite fabulis.

οὔποτ᾽ ἐχορτάσθη ἄγαν λύκος καθορῶν. *A.* Satur eſſe viſa nō poteſt lupus capra.

Delegationem iſta res non recipit. *Seneca.* Przéz poſtá / namieſtniká / ábo cudzem ſtáránięm tego nié ſpráwiſz. *Vide allata ex Gellio suprà ſub* Cudze oko *&c.*

Przéz ſpáry pátrzy. Widźi nié widząc. Przéglada.

ἀλαοσκοπιή. *Suidas. Etymolog. ex Homero.* Cœca ſpeculatio, *cùm ij qui inſpectores eſſe debent, nihil vident, aut conniuent.*

ἀλαοσκοπιὴν εἶχεν. Cæcutire vel inaniter ſpeculari *dicitur cuſtos ſupinus.*

Rectè hîc dicetur ἀλλοτρίοις ὄμμασι θεωρεῖν. Alienis oculis aſpicere.

τυφλὸν φανῆναι πάγκαλον πέλει λίαν. *Suidas.*

Cœcum videre eſt omnium pulcherrimum. *Forte ideò quòd facile aduertat fraudes eorum qui in præſentia eius peccant, rati eum verè cæcum eſſe, vt ille qui ſe dormire ſingebat. Alij legunt :* τυφλὸν φαίνεσθαι πάγκακον πέλει λίαν. *i. peſſimum vel miſerrimum eſt. Sic Volfius. ſed ſenſum nullum prouerbium olentem hîc video.*

μύσαντα φέρειν. *Ariſtides.* Conniuendo ferre.

Przézwiſko podłe / cnoćie / dowćipowi / nié wádźi. Przézwiſko gorſzem áni lépſzem nikogo nie vczyni. Jáko zwał táko zwał.

τὸν δοῦλον ἐσθλὸν τοὔνομ᾽ οὐ διαφθερεῖ. *Euripides.*

Seruile nomen ex bono haud faciet malum.

ἓν γάρ τι τοῖς δούλοισιν αἰσχύνην φέρει
τοὔνομα, τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα τῶν ἐλευθέρων. *Idem.*

Vnum ſeruis verecundiam affert Cognomen, cætera omnia cum ingenuis cōmunia.

Cicero cùm ad honores accederet, monebatur ab amicis vt hoc nomen abijceret, vel immutaret, reſpondit glorians, eniſurum ſe vt hoc nomen Scauris & Catulis illuſtrius redderet. & cùm Quæſtor in Sicilia donum diis argenteum dedicaret, inſcripſit initia duorum nominum Marc. Tull. & tertij loco Ciceris granum ſculpi iuſſit. Apud Plutarch. qui item dicit, ideò Romanos cognomina Cœcorum, Syllarum, Ruforum, Claudiorum & ſimilia non repudiaſſe, vt aſſuefacerent ciues nullum vitium corporis probroſum vel contumelioſum ducere.

Przodki ſtáwne zły potomek ſzpéći.

ἄτιμα τέκνα αἶσχος ἐντίμου πατρός. *A.*

Inhoneſta proles dedecus honeſti patris.

Vtcunque defecêre mores Dedecorant bene nata culpæ. *Horati.* .i.

Quando à bonis moribus deſciſcunt poſteri, nobilitatem maiorum moribus improbis maculant. Mores maiorũ laudant, eoſdẽ lutulant quos collaudãt. *Plaut.*

Si bono ſunt genere nati, ſi ſunt ingenio malo,
Suapte culpa degener (al. degenere) capiũt genus, ingenuũ improbãt. *Idẽ.*

Sic legit Lambin. alij aliter.

ζῆν αἰσχρὸν αἰσχρῶς τοῖς καλῶς πεφυκόσι. *Sophocles.*
Natis honeſtè, turpe viuere turpiter.

Przodkowáć wézłem nié wielka chwałá.

ἐν τοῖς πονηροῖς προτερέειν οὐδὲν κλέος. *A.*
Laus nulla primus (princeps) improborum ſi audias.
Aleator quantùm in aleæ arte eſt, tantò eſt nequior. *P. Syrus.*

ὁ ἐξοχότερος ἐν κακοῖς ἐστὶ κακίων. *A.* In ſcelere quò præſtantior es, hoc nequior.

Przodkuié. Przédni.

Ducit agmen. *Cic. Plini. Virg.* Ducit familiam. *Cic. i. principem locũ obtinet. Muret.* κόρδαχ' ἕλκυει. *Ariſtophan.* Ducit funem. *Horatius ait*: Tortum ducere funem. *.i. primas tenere, regere, tralatum à ludis & choreis.* *Sic Terentius*:

Tu inter eos reſtim ductitans ſaltitabis. Bedźieſz rey wodźił. *Et Virg.*
Sacra canunt funemque manu contingere gaudent.
δάφνις παρὰ ποιμέσι πρῶτος ἐγένετο. *Syneſ. ex Theocrito.*
Daphnis inter paſtores primus euaſit.

πρωτεύεσθαι: τὰ πρῶτα φέρειν. Primas agere: primas ferre. πρωταγωνιστής. Primus in certamine. πρῶτος καὶ δεύτερος καὶ τρίτος *Iſocr.* Primus, ſecũdus, tertius.

ἀνδρῶν δ' αὖ πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω,
καὶ πύματος καὶ μέσσος, ὃ γὰρ προφερέστατος ἀνδρῶν. *Theocrit.*
Ex hominibus Ptolemæus inter primos celebretur,
Et poſtremus, & medius, vtpote præſtantiſſimus virorum.

S. Chryſoſtom. Homilia 6. de Pœnitentia, laudans Pſalmos Dauidis in Eccleſia præ aliis diuinis libris frequentiùs immo quotidie ſæpiùs legi & cantari ſolitos, verba illa, Primus & medius & nouiſſimus eſt Dauid, *repetiit ſepties*, πρῶτος καὶ μέσος καὶ ἔσχατος.

ἓν ἔαρ ἐν ὥραις καὶ εἷς ἥλιος ἐν ἀστράσιν. *Baſilius de Gregor. Nazian.*
Ver vnicum in partibus anni, & vnus ſol in aſtris. ſ. *præcellit.*

οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.
Solus ſapit, reliqui ſunt vmbræ volantes. *Cato ſenior de Scipione ſeniore. Plutarch.*

ὀφθαλμὸς ἀνατολῆς. Oculus orientis. *Iulianus de Damaſco.*

ὀφθαλμὸς οἴκου. Oculus domus, familiæ. *Aeſchylus de Oreſte.*

κορυφαῖος. *Plato. Ariſt.* Coryphæus. *Cic.* Anteſignanus ſeditioſorum. *Ammian.*

De meliore nota. *Catull.* Optimæ notæ vinum. *Cic.*

ἀηδῶν μουσῶν. *Euripides.* Luſcinia Muſarum. i. *præcipuus. de Palamede.*
πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. *Homer.* Multis alijs par. *Vel*
πάντων ἀντάξιος ἄλλων. Omnium aliorum inſtar.
ἄξιος ὀβελίσκου καὶ ἄξιος τοῦ παντός. *Suidas.* Dignus obeliſco & omni re.
πᾶσιν τοῖς κριταῖς νικᾷ. *Ariſtides.* Omnibus iudicibus vincit.
Athletæ comitiorum: athletæ pecuarij. *Varro. i. præcipui.*
ἀθληταὶ τῶν καλῶν ἔργων. *Demoſthen.* Principes præclarè geſtorum.
Omni exceptione maior. *Iuſtinian. Budæus.* Primæ claſſis & claſſicus. *Gellius.*
Quaſi in balneis locum (*primum*) occupauit. *Tertullian.*
ἄλφα *pro primo vel præcipuo in quouis genere. ſicut hæc litera prima in alphabeto. qua de re eſt apud Platonem diſputatio. Plutarchus etiam in Sympoſiacis varias eius principatus cauſas eruditas affert.* Alpha Penulatorum *Martial.* *Hermes. Vide* Wyborny.

Przodkow wády potomkom ſzkodliwe.

δουλοῖ γὰρ ἄνδρα κἂν θρασύσπλαγχνός τις ᾖ,
ὅταν συνειδῇ μητρὸς ἢ πατρὸς κακά. *Euripid.*
Deijcit (*ſeruili animo eſſe facit*) virum etiam audacem,
Cùm conſcius eſt matris aut patris malorum.

Hinc Narciſſus libertus ſpretus eſt à militibus, ſuprà ſub Pomni czymes byl.
Huc facit illud Cicer. Quieſce tu cuius pater cubito ſe emungere ſolebat i. *ſalſamentarius erat.* οὗ πατὴρ τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος, τῇ χειρὶ ἀσχολουμένῃ περὶ ἁλίπαστα. *Euſtath.* manu occupata in ſalſamentis.

ἀλλ' ὁ μὲν αὐτὸς τίσε κακὸν χρέος, ὃς δὲ φίλοισιν
ἄτην ἐξοπίσω παισὶν ἐπεκρέμασεν. *Theognis.*
Sed alius (*improbus homo*) ipſe ſoluit malum debitum, alius verò caris
Pœnam poſtmodum (*luendam*) liberis appendit.

Sic Horat. Delicta maiorum immeritus lues Romane.
Nam quod nos legimus Exodi 20. Deuteron 5. cap. & alibi ſæpe in SS. libris, Deum vlciſci peccata parentum vſque ad quartam generationem; *id quoq; plerique Ethnici ſenſerunt, & expreſſè habet Plato & Plutarch.* De ſera numinis vindicta. *vbi refert feminam Græcam generato nigro infante adulterij poſtulatam, ſed re examinata repertam quarto gradu ab Æthiope procreatam. Non temerè etiam interrogârunt Chriſtum diſcipuli apud Ioannem 9.* Quis peccârit, cœcus an parentes eius, vt talis naſceretur?

κῦδος γὰρ τοκέεσσι τέκνων κλέος, ὡς τοκέεσσιν
ὧν τοκέων. ξυνὴ δὲ χάρις, καὶ ξυνὸν ὄνειδος. *Nazianzen.*
Vt parentum gloria filijs honori eſt, ita parentibus
Filiorum (*gloria gloriam affert*) Cōmunis gratia commune probrū (*vtriuſq;*)

Przyczyniáć trzebá, chlébá do chlébá.

ὃς δ' ἐπ' ἐόντι φέρει, ὁ δ' ἀλύξεται αἴθοπα λιμόν. *Heſiodus.*
Qui verò ei quod eſt addit, is effugiet atram famem.

Laus (*vel Res*) noua niſi oritur etiam vetus amittitur. *P. Syrus.*
ἂν μὴ προσαύξῃς νέον, ἀπολέσεις τὸ παλαιόν. *A.*
Detrahere videtur prioribus qui non adijcit aliquid. *Quintilian.*
De magnis diuitijs ſi quid demas, plus fit an minus ? *Plautinus pater interrogat filium profuſiorem.* *Reſpondet filius*: Minus pater.

Przydátek nie ſtoi zá dátek. Głupſtwo przydátek mieć ábo robić zá ſtátek.
Liſt ogon nie idźie w towar/ nie wydźie zá towar.

παρέργον ἔργον ποιεῖσθαι. *Ex Platone, Galeno.* Acceſſorium operis loco agere. *ſtultitia eſt ex Polybio.* *Sic Nazianzen.*
ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργον λέγω.
Opus ego non voco, quod acceſſorium eſt. *Et Agathon apud eundem.*
τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς ἡγούμενοι,
τὸ δ᾽ ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμενοι.
Operis habemus in loco acceſſorium, Et inſtar acceſſorij opus abſoluimus.
Sapienter Pior monachus, roganti, cur ambulando cibum caperet, reſpondit:
ὅτι οὐ βούλομαι τῷ βρώματι ὡς ἔργῳ χρήσασθαι, ἀλλ᾽ ὡς παρέργῳ.
Quia nolo cibo vacare tanquam operi, ſed tanquam acceſſorio, obiter agendo.
ἀπὸ τῶν τραγημάτων τὴν εὐωχίαν σεμνύειν, *Ariſtides.* A bellarijs epulum cōmendare. *i. rei principali ex additamento laudem quærere. ſ. ineptum eſt, quia hoc illud non adæquat.*

Przydátek podczás ſtoi zá dátek / ábo lépßy niż dátek.
Lépße węty niż obiad.

Mantiſſa vincit obſonium. *Lucil. Feſtus. Cùm additamentum maius vel melius eſt principali. tralatum à mercatura, vbi merci aliquid manu tenſa (i protenſa, extenſa, & priſcè teſa, vnde manteſa. Scalig.) adijcitur.*
τὸ ἐπεισόδιον πολλαπλάσιον τοῦ κεφαλαίου. *Baſilius.*
Addititium maius capitali vel acceſſorium principali. *apud IC.*
πολλάκις τὰ ποτήρια χρυσᾶ αὐτὰ χαρίζεται ὁ βασιλεὺς, οἷς προπίνει. *Vlpian. Rhet.*
Sæpe etiam ipſa pocula aurea donat rex, quibus propinat.
Quadrat iocus Polonicus. Lépßy ábo drożßy węzeł niż powroz. *de furante bouem fune tractum, nodi enim nomine bouem intellexit.*
τὸ προοίμιον τῶν ἐν Χαλκίδι δείπνων, χαριέστερον τῆς ἐν ἄστει παρασκευῆς. *Hegeſander.*
Procemium cœnarum in Chalcide (*oppido*) ſuauius eſt quàm totus in vrbe (*Athenis*) apparatus. *Paraſitus apud Athenæum dicit.* *Protogenes pinxit accuratè Satyrum ſupra quem appendicis inſtar perdicem appoſuit, quam, cùm magis homines quam opus ipſum mirarentur, & perdices viuæ aduolarent, deiecit, nolens parergon opere ipſo melius videri. Strabo.* *Affine*, Więkßa komorá niż ſtodołá.

Przygodá pewna przyiaciel i nieprzyiaciel proba.
Nießczęśćie pokázuie / kto prawdźiwie miłuie.

Amicus certus in re incerta cernitur. *Ennius apud Cicer.*

Omni tempore diligit qui amicus est, & frater in angustijs cõprobatur. *Prou. SS. 17.*
Non agnoscetur in bonis amicus, & nõ abscõdetur in malis inimicus. *Ecclesiastic. 12.*

Is amicus est, qui in re dubia, re iuuat, vbi re est opus. *Plaut.*
Deserere illum & deiuuare (*non iuuare*) in rebus aduersis pudet. *Idem.*
Paucos amicos rebus aduersis proba. *Ausoni.* Nunc tempus
Dum trepidæ res & medicinam vulnera poscunt. (*Silius.*
Is locus officio, cùm cessant prospera, cumq; Dura ad opem fortuna vocat—
Fidem secunda poscunt, aduersa exigunt. *Seneca Agamemn.*

παῦροι δ' ἐν πόνῳ βροτῶν πιστοὶ καμάτου μεταλαμβάνειν. *Pindarus.*
Pauci homines in ærumna fideles sunt laboris participes.
ὁ χρόνος δείκνυσι τὸν φιλούμενον. *Aristot.* Tempus indicat quis verè amet.
φίλοις ἀτυχοῦσιν ὁ αὐτὸς ἴσθι. *Periander.* Amicis infelicibus eundem te præbe.

Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides. *Ouid.*
κρίνει φίλους ὁ καιρὸς ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. *Menander.*
Probat ignis aurum velut amicum occasio.

τὸ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγινώσκομεν *Isocrates.* Aurum in igne exploramus, amicos autem in aduersis dignoscimus.
Non facile diiudicatur amor verus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, vt quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis aliquo periculo perspici possit: cætera sunt signa communia. *Cic.*

παύρους κηδεμόνας πιστοὺς εὕροις κεν ἑταίρους,
κείμενος ἐν μεγάλῃ θυμοῦ ἀμηχανίῃ. *Theognis.*
Paucos propinquos inuenias fidos socios, Positus in magna animi angustia.
Tempore felici, non cognoscuntur amici,
Sorte patet misera, quàm sit dilectio vera. *Garner. ex Anonymo.*
Affine, Przyiaciel fałszywy. Przyiaciele zá szczęściem idą.

Przygody iednáją niezgody. Przygody náuczą zgody.

Powszechne przygody gászą prywatne niezgody.

Commune periculum concordia propulsandum est. *Tacit.*
συνάγει τοὺς ἀνθρώπους κακὰ, ὅταν ἡ ταυτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν. *Aristotel.* Conciliant homines mala, quando vtrique parti inimicorum noxia occurrunt. *nam eos conspirare faciunt ad resistendum & repellendum.*
Græci discordes vrgente hoste faciunt Syncretismum, συγκρητισμὸν .i. conspirationem concordem *sic dictam à Cretensibus qui id in more habebant. Plutarch.*
Sic apud Curtium Sudracos & Mallos bellare inter se solitos, imminente Alexandro, iunxit periculum ad resistendum ei.
Μολιονίδαι, οὓς κοινωνία συμφορῶν ἐγνώριζε (al. ἔζευξε.) *Nazianzen.* Molionidæ, quos societas periculorum notos fecit, (*al. coniunxit*) *Plutarchus ait, Molionidarum corpora in vnum coaluisse existimatum fuisse. Scorio al. Scorus Dacorum dux, volens*

lens suos reprimere à Romanis bello ciuili distractis lacessendis, duos canes public commisit, quibus acriter pugnantibus lupum repente obiecit, quem illi omissa priuata rixa mox inuasêre & confecêre. Rhodigin. Fulgosus. *Lydi & Medi ad pugnam instructi Ecclipsi solis oborta, aciem reliquerunt, & amici facti discesserunt. Herodotus.*

Otio discordiæ nutriuntur: at vbi necessitas incubuit, postpositis priuatis odijs, in commune consulitur. *Orosius.*

τὰ παραπλήσια καὶ ἐοικότα ἀμφοῖν πάθη εἰς εὔνοιαν. *Philostrat.* Simles & æquales vel eædem calamitates duobus (*accidentes*) ad beneuolentiam (*faciunt.*)

ὅσοι ἂν κοινωνήσωσι συμφορῶν, ἀγαπῶσι ἀλλήλους, τὸν ἔλεον τὸν ἐλέου ἀντιδιδόντες. *Idem.* Qui ijsdem malis communicant, diligunt se vicissim, misericordiam misericordia rependentes. Vt captiui, naufragi: ægri &c. Spolna nędzá wiąże ludźi.

Nicias & Alcibiades principes Athenienses dissidentes, cùm alteruter eorum de exilio periclitaretur, conspirantes exilium Hyperbolo consciuerunt. Plutarch.

Przygody po ludźiach nie po drzewach chodzą.

κίνδυνοι οὐ δένδρα διαβαίνει πλὴν βροτοῖς. *A.*

Pericula homines per meant non arbores. *Sic Cc.* Omnibus fortunæ telis proposita est vita nostra. V. Człowiekiem śię znay. Co mnie dźiś.

Przygodźi śię to. Káżda rzecz ná co śię swego czásu przygodźi.

τὸ δοκοῦν ἀχρήσιμον, ποτ' ἔσται χρήσιμον. *A.*

Quod inutile tibi videtur, olim erit vtile.

Tam malè níl cusum quod nullum prosit ad vsum. *Anonym.*

Sordida, sed gelido non aspernanda decembri. *Martial. de veste crassa villosâ.*

Vide Schowáć nie szkodźi.

Przyiaćiel chlébowy, stołowy, niepéwny.

Przyiaćielá chleb dostánie, lecz táki predko vstánie.

Est amicus socius mensæ & non permanebit in die necessitatis, *Ecclesiastici 6.*

πολλοὶ τραπέζης οὐκ ἀληθείας φίλοι. Sūt veri amici pauci, at escis plurimi.

Hunc quem cœna tibi, quem mensa parauit amicum,
Esse putas fidæ pectus amicitiæ!
Aprum amat, & mullos, & sumen, & ostrea, non te;
Tam bene si cœnem, noster amicus erit. *Martial.*

Talis amicitia Græcis est χύτρας φιλία. Ollæ amicitia. *de eadem illud est:*

ζεῖ χύτρα; ζῇ φιλία. Feruet olla? viuit amicitia.

Captum te nidore suæ putat ille culinæ, Nec malè coniectat. *Iuuenal.*

Diffugiunt cadis Cum fæce siccatis amici Ferre iugum pariter dolosi. *Horat.*

Errat qui amicum quærit in atrio, probat in conuiuio. *Seneca.* Cui τὸ κατὰ χειρῶν ὕδωρ ἥδιστον. *Athenæ.* Suauissima est aqua quæ manibus infunditur pransurorum. ὅτ' ἂν βάλλῃ ἐς κόρακας. ὡς χαλεπόν εἰσιν οἱ φίλοι οἱ φαινόμενοι παραχρῆμα, ὅτ' ἂν πράττῃ

πράττῃ τις εὖ. *Aristophan.* Abijce ad coruos. quàm molesti sunt amici apparentes statim, cùm alicui res sunt prosperæ.

Tales Eupolis. τοὺς μετὰ τάγηνον καὶ μετὰ τ' ἄριστον φίλους. *vocat.*

Veros amicos prandij & sartaginis.

Hi diligunt amicum, ὡς λύκος ἄρνα φιλεῖ. *Socrates.* Vt lupus ouem diligit.

Sic Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam,
Florentem cytisum sequitur lasciua capella. *Virg. ob suum commodum.*

Przyiaciel dobry ktory dogodzi / nie daley iedno poki sie godzi.

Φίλος μέχρι βωμῶν. *Plutarch.* Amicus vsque ad aras .*s. debet esse.*

Vide sub Prawde nád przyiaćielá przekłáday. *Illustrat hoc ille Senarius.*

δίκαιος εἶναι μᾶλλον ἢ χρηστὸς θέλε. Magis esse iustus quàm suáuis elige.

Phocion rogatus à genero de pecunia reo, vt sibi in iudicio patrocinaretur respondit, se generum sibi ad honesta & iusta adsciuisse & discessit. Plutarch.

Przyiaciel do przyiaćielá idźie choć niezáproszony.

ἄκλητοι κωμάζουσιν εἰς φίλους φίλοι. *Suidas. Eustathi.*

Non vocati conuiuaturi veniunt ad amicos amici.

αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴενται. *al.* ἴασιν.

Sponte bonis mos est conuiuia adire bonorum. *Plato apud Athenæum.*

μυκονίων δίκην. Myconiorum more. *s. accedere ad conuiuium vicini non vocatum. is enim mos erat Myconiis. Zenodot. Hinc* μυκόνιος γείτων. *Suidæ.* Myconius vicinus.

Talis apud Terent. Phanias de quo Chremes ait:

Monere oportet me hunc vicinum Phaniam,
Ad cœnam vt veniat. ibo visam si domi est. (*Postquam inspexit addit.*)
Nil fuit opus monitore, iam dudum domi
Aiunt præsto apud me esse: egomet conuiuas moror.

Parasiti etiam tanquam humiles & viles amici omnium ad quosuis veniunt inuocati, & se conuiuiis inserunt. Sic in Captiuis Ergasilus ait de se:

— Inuocatus esse soleo in conuiuio — nos Parasiti
Quos nunquam quisquam neq; vocat, neq; inuocat. *In Sticho item Gelasimus ingeniosè lepidè & multis se insinuat in conuiuium duorum. actu 4. scena 2.*

ἀγαθὸς πρὸς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἑστιασόμενος ἥκω, κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. *Athenæ.*

Bonus ad bonos viros conuiuaturus veni. Nam omnes res amicorum communes.

Przyiaciel do przyiaćielá zalet nie potrzebuie.

οὐ δεῖται ὁ φίλος πρὸς φίλον τῆς ἀποδοχῆς. *A.*

Amicus ad amicum commendatione non eget.

Sic Martialis mittens librum suum amico dicit:

Vis commendari sine me cursurus in vrbem,
Parue liber multis? an satis vnus erit?
Vnus erit mihi crede satis — Iulius. &c.

Protinus hunc adeas; primique in limine tecti &c.
— — Vos. dices, Marcus auere iubet.
Hoc satis est. alios commendet epistola. peccat
Qui commendandum se putat esse suis.

Sic S. Paulus 2. Epist. ad Corinth. c. 3. Nunquid egemus (sicut quidam) commendatitijs epistolis ad vos aut ex vobis? Epistola nostra vos estis. &c.

Przyiaciel fałszywy w nieszczęściu odbieży. Przyiaciel w przygodzie rzadki.

Cùm fortuna manet, vultum seruatis amici,
Cùm cecidit, turpi vertitis ora fuga. *Petroni.*

Simile est illud Ouidij. Donec eris felix. *Item.* Dum iuuat. &c. *Et Vulgare:* Tempore felici. *sub* Przyiacielé zá szczęściem idą.

At vulgus (*amicorum*) infidum & meretrix retrò Periura cedit. *Horat.*
Diffugiunt cadis Cum fæce siccatis amici Ferre iugū pariter dolosi. *Idem.*
ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος ἐκποδὼν φίλοι.
Viri siti in malis amici sunt procul.

Symbolum talium est hirundo, *quæ Vere aduolat, hyeme auolat. Hirundines, inquit Plini. sub tectu hominum nidulantur & tamen non assuescunt nec fidunt homini.* Sic (*ut inquit Cic.*) qui fortunis alicuius inducti amicitiam eius secuti sunt; hi simul ac fortuna dilapsa est, deuolant omnes.

Hinc Pythagoræ dictum apud Plutarchum. ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν.
Sub eodem tecto hirundines ne habeas. *Applicatur hoc & garrulis.*
Similis apologus est de Leporibus, qui cum Vulpibus societate inita, eas cum aquilis pugnaturas deseruerunt. *Vide Theognidis* παύρους & παῦροι *Pindari. sub* Przygodá.

Przyiaciel ieſt co prawdę mowi, nié co pochlebia.

πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς πᾶν ὅ,τι ἂν λέγῃς ἢ ποιῇς ἐπαινοῦντας, ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας. *Isocrates.* Fideles existima, non eos qui quicquid dixeris aut feceris laudant, sed eos qui errata reprehendunt. *Simile illud Prouer. SS. c. 27.* Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.

οὐ δύναταί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι. *Phocion Antipatro.* Non potes me amico & adultore vti. *Plutarch.* Pochlebcá nie może być dobrem przyiacielem.

Vide Prawdę nád przyiacielá przekłádáy. Przyiacielá nápomni.

Przyiaciel nieszczery, obłudny, słowny.

ἀπὸ γλώττης φίλος. Lingua amicus. Verbo vel salute tenus amicus.
λόγοις δ᾽ ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην. *Sophocles.*
Verbis amicam diligentem haud diligo.

φίλος ἐν χρῷ. *Suidas.* In cute amicus.
μή μ᾽ ἔπεσιν μὲν στέργε, νόον δ᾽ ἔχε καὶ φρένας ἄλλῃ. *Theognis.*
Ne me diligito verbis cùm mens alibi sit.

πρᾶγμα μέν ἐσθ' ὁ φίλος πάνυ δύσκολον, εἰσὶ δὲ πολλοὶ
καὶ σχεδὸν οἱ πάντες μέχρι προσηγορίας. *Idem.*

Res est difficilis quidem amicus, sunt quia multi
Atque adeò cuncti pænè, salute tenus.

μή μοι ἀνὴρ εἴη γλώσσῃ φίλος, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ,
χρήμασι καὶ χερσίν. *Idem Theognis.*

Ne lingua mihi quis sit amicus, ast mage facto, Atq; opibus manibusque.
μήποτε γένοιτ' ἂν ἕλκος μεῖζον ἢ φίλος κακός. *Sophocles.* Nullum hulcus est molestius amico malo. *Lege Martialis ep. 43. lib. 2. In Candidum. quod ita claudit.*

Ex opibus tantis veteri fidoque sodali
Das nihil, & dicis Candide, κοινὰ (πάντα) φίλων.

.i. Omnia amicorum sunt communia. *Contra hos est illud:*

δεῖ τοὺς φιλοῦντας πίστιν οὐ λόγους ἔχειν.

Non verbo oportet esse amicum sed fide. *Item illud:*

οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσι. *Homer.*

Qui rectè dicunt, à tergo ast praua volutant.
Multi more isto atque exemplo viuunt, quos cùm censeas
Tibi amicos, reperiuntur falsi falsimonijs,
Lingua factiosi, (*largiloqui, promittentes facile sine vllo effectu*) inertes opera, sublesta (*tenui, leui*) fide. *Plaut.* Tragœdos amicos æmulatur. *ex Suida.* *Vnguentum tantùm delectat; pharmacum & delectat & vtile est: sic adulator & amicus. Ex Plutarcho.* V. Wieszczery.

Przyiaciel przytomny lépszy niż brát odlégły. Przyiaciel odlégły niépożytéczny.

κρείσσων φίλος ἐγγὺς (*al.* γείτων) ἢ ἀδελφὸς μακρὰν οἰκῶν. *Prouer. SS. 27.* Melior est amicus propè, (*vicinus*) quam frater procul degens.

τηλοῦ φίλοι ναίοντες, οὐκ εἰσὶν φίλοι. *Athenæ.*

Non sunt amici, amici qui degunt procul. *Nam locorum seiunctio, Aristotelis iudicio, officia quotidiana interrumpit, quæ vicinia exercet. Si tamen absentia non sit diuturna, & literis amicitia foueatur, non eam dirimit distantia, sed vsum eius tantùm, dicit idem.* *Nam* Vulgus amicitias vtilitate probat. *Ouid. ait;* *Et Hesiodus.* Vicinos potissimùm ad conuiuium inuitare suadet, *dicens.*
καλεῖν ὅστις σέθεν ἐγγύθι ναίει .i. Vocandus quisquis iuxta te habitat.
Adde illud Aristotelis de fratre vel cognato procul degente.

πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν.

Multos colloquium rarum (*vel nullum*) disiunxit amicos. *Illud autem Hesiodi* μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον.

Nunquam germano fratri est æquandus amicus. Co brát to brát. *Oppositum*

positum videtur esse præcedentibus, sed non est. intelligendum enim est de fratre præsente & beneuolo, non de absente vel parùm affecto nec amante.

Affine, Sąśiad dobry zá brátá ſtoi.

Przyiaćiel ſtoi zá dźieći, zá potomſtwo, zá powinowate.

Quando habeo multos cognatos, quid opus sit mihi liberis. *Plaut. & dat causam.* Illi me curant, visunt quid agam, quid velim, ad prandium & cœnam vocant. *&c.*

ὁμοφροσύνη μεγίστη ἐστὶν ἐγγύτης. *A.* *.i.*

Coniunctio animi maxima est cognatio. *P. Syrus Mimus.*

τοὺς μὲν συγγενεῖς ἡ τύχη μετόχους κατέστησε, τοὺς δὲ φίλους ἡ σφετέρα καλοκαγαθία προσηνέστησε. *Demosthenes.* Cognatos, fortuna tibi socios constituit; amicos verò sua probitas beneuolos reddidit.

Plùs in amicitia valere similitudinem morum quàm affinitatem, *ait Cic.*

ἡ ὁμοιοτροπία συγγένειαν ὑπερφέρει. *A.* *Id quod Cicero dixit.*

Præclarè Cæcilius I C. apud Gellium. Populus, *inquit*, Romanus clientem in fidem acceptũ, cariorem haberi quàm propinquos, tuendũq; esse contra cognatos censuit.

νόμιζ' ἀδελφοὺς τοὺς ἀληθινοὺς φίλους. Veros amicos censeas fratrum loco.

οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτῆμα κάλλιον φίλου. Non est amico vlla melior possessio,

εἰς ὄμματ' εὔνου φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ. *Euripid.*

Dulce est tueri hominis amici lumina. Miła rzecz przyiáćiel.

Miło pátrzyć ná przyiaćielá.

Przyiaćiel wiérny rzadki, drogi.

Nimium difficile est reperiri amicum, ita vt nomen cluet,
Cui tuam cùm rem credideris, sine omni cura dormias. *Plaut.*
Pauci ex multis sunt amici homini qui certi sient, *Idem.*
Nihil homini amico est opportuno amicius,
Sine tuo labore quod velis, actum est tamen. *Idem.*

πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντερύσασθαι ἄξιος. *Theognis.*

Argento æquandu' 'st auroque fidelis amicus.

φίλους ἔχων νόμιζε θησαυροὺς ἔχειν. Habens amicos hosce thesauros puta.

Terentij Antipho de Phormione ait. Solus est homo amico amicus. i, *ex animo amicus & nil recusat amici causa subire.* *Sic & Apollodor.*

μόνος ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους. Solus scit amare amicos.

οὐδέν μέλει τῶν σκωμμάτων μοι, τῶν φίλων γὰρ ὢν φίλος·
ἔργοισι χρηστὸς, οὐ λόγοις ἔφυν μόνον. *Aristophan.*

Nil moror Dicteria, cùm sim amicorũ amicus Factis vtilis nõ verbis tantùm.

Nil ego contulerim iucundo sanus amico. *Horat. al.* sincero. *legit Lambin.*

Ferentarium amicum *vocat Plaut. qui amico indigenti celeriter fert auxilium.*

Quinquaginta amici peponũ more probandi sunt, antequã vnus inueniatur. *Garner*

καπανεὺς ὅδ' ἐστιν, ᾧ βίος μὲν ἦν πολὺς, *&c.*

φίλος

φίλος τ' ἀληθὴς ἦν, φίλος παροῦσί τε
καὶ μὴ παροῦσιν, ὧν ἀριθμὸς οὐ πολύς. *Euripid.*
Iste est Capaneus, cui amplæ erant fortunæ (*alimenta*)
Eratq; verus amicus, amicus & præsentibus
Et absentibus, quorum numerus non magnus.

Przyiaciela bácznié obieray, á obrawszy mocno trzymay.

φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δὲ ἂν κτήσῃ, μὴ ἀποδοκίμαζε. *Laërti.*
Amicos ne citò pares, quos autem paraueris, ne reijcito.
οὐ χρὴ τὰς τῶν τυχόντων ὁμιλίας προσδέχεσθαι. *Demosthen.* Non oportet obuium quemque in familiaritatem recipere.
βραδέως μὲν φίλος γίνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν. *Isocrates.*
Tardè fias amicus, factus autem stude perseuerare.
Amicitiam desultoriam *vocat Budæus, cùm quis ex commodo & vsu suo amicos mutat, quod vitiosum & vituperandum est.*
μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μήτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων θέλε. *Isocrat.*
Neque cum damno, offensa tentes amicos, nec inexpertus esse amicorum velis.
ὁμοίως αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν, καὶ πολλοὺς ἑταίρους μεταλλάττειν. *Idem Isocrat.*
Aequè turpe est nullum amicum habere, & multos commutare.
Amicitia quæ desinere potuit, nunquam vera fuit. *Seneca.*
Amicitias immortales esse debere, *dixit Liuius.* *Et Pythagoras apud Plutarchum:* μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν. Non cuiuis dextra inijcienda.
οὐδ' ἄνευ χρόνου φίλος: *Aristot.* Non est amicus absque temporis mora.

οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. *Euripid.*
Non est amator quisquis haud perpetuò amat.
Vel Nil valet amicus quisquis haud perpetuò amat.
χάριν δὲ γηράσκουσαν ἐχθαίρω φίλων, *Idem.*
Odi senescentem inter amicos gratiam.

ἄρτον μὴ καταγνύειν *Pythagor.* Panem ne frangas. i. *amicitiam, quæ pane conciliatur ne dissoluas.* *Simile est* Salem & mensam ne transgrediaris. *Vide infrà.*
Vinum nouū, amicus nouus: veterascet, & cum suauitate bibes illud. *Ecclesiastic.* 9.
Verum est id quod dicitur, multos modios salis simul edendos esse, vt amicitiæ munus expletum sit. *Cicer.* *Ex Aristotele qui ait:*
οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους, πρὶν λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι.
Fieri nequit vt nos inuicem pernoscamus, priùsquam quem dicunt modium salis absumpserimus. Nemini fidas nisi cum quo modium salis absumpseris. *Erasm. Garner. Gallic.* *Theocritus de amicorum delectu sic habet:*

ποίησαι καλιὰν μίαν ἐν ἑνὶ δένδρῳ. *& post longam allegoriam addit:*
φίλει δ' ὥσπερ ζώης τὸν ὅμοιον ἔχειν αἰεί. i.
Fac nidum vnum in vna arbore, &c. Ama vt habeas semper socium vitæ similem.

Amicum habe vt nomiſma ante vſum probatum, non demum in ipſo vſu reprehenſum. *Plutarch. præcipit.* Vlmo etiam arefactæ vitis adhæret, ceu olim virenti. *Alciat.* *Affine*, Człowiecżá trudno poznáć.

Przyiaćiela iáwnie chwal / táiemnie napominay.

Secretò amicos admone, lauda palam. *P. Syrus.*
ἄινει σαφῶς, παίδευε λάθρᾳ τὸν φίλον. *A.* *Huc Plutarch. accommodat verſum illum Homeri:* ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι.
Admoto capite vt reliqui exaudire nequirent. *Sic cum Socrates acriùs quendam diſputando vrgeret, dixit ei Plato:* Nónne præſtabat hæc priuatim loqui? *Cui ille:* Et tu non rectiùs me hoc ipſum monuiſſes? *Apud Plutarch.* Morbi turpis & peccati occulta detectio & ſanatio eſſe debet. *Idem Plutarch.*

Przyiaćiela ſobie ſtanuy / a z niego lekce nie żártuy.

ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν. *Pythagor.* Salem & menſam ne tranſgrediaris. i. *ius amicitiæ ne violes.*
Amicum lædere ne ioco quidem licet. *P. Syrus.*
κἂν παιγνιωδῶς φεῦγε κερτομεῖν φίλον. *A.*
Nolis amicum per iocum quoque carpere. *Nam iocus ſæpe veritatem occultat. V.* Żárt obráźliwy. & Żártem ſie prawdy námowić. ὕβρις ἔρωτας λύει. *Anthol.* Iniuria ſoluit amorem. Dictum quàm amicum perdere magis elige. *Ex Quintil.*
μὴ μετὰ βλάβης πειρῶ τὸν φίλον. *Iſocrat.* Ne cum damno vel nocumento (*amici*) explora vel tenta amicum.
Qui vult conſeruare amicum, illi multa agenda non committat. *Garner.*
ἄδικον τὸ λυπεῖν τοὺς φίλους ἑκουσίως. Iniquum amicos abſque cauſa offendere.
Litem inferre caue cum quo tibi gratia iuncta eſt. *Cato.*
νείκεα τοῖς ἑτάροισι κομίζειν πάγχυ φυλάσσου. *Planudes.*

Przyiaćiela ſtarego nie opuſzczay / dla dawnego.

Ne derelinquas amicum antiquum: nouus enim non erit ſimilis illi. *Eccleſiaſtici 9.*
νέους φίλους ποιῶν, τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνου. *Hermol. Barbar.*
Nouos parans amicos, veterum ne obliuiſcaris. *Apud Plautum Captiuus conuictus quod conſulens veteri ſodali, deceperit herum nouum, dicit:*

Quid tu vna nocte poſtulauiſti & die,
Recens captum hominem nuperum & nouitium
Te perdocere, vt meliùs conſulerem tibi,
Quàm illi, qui cum vnâ puero ætatem exegeram?

Apud eundem Truculento. Amicus laudatur quam veterrimus: amator autẽ recens vt piſcis. *In Aſinar.*

Przyiaćiela ty ztąd poznaſz prawego / ieśli miłuie ćiebie nie co twego.

Meipſum ames non mea, ſi verè amici futuri ſumus. *Cicer.*
ὁ φίλος ἀληθής ἐστ' ὁ με φιλῶν οὐ τὰ μοῦ. *A.*
Qui me amat, amicus verus eſt, non qui mea.

Verus amicus erit, qui plùs me quàm mea quærit.
Qui mea plùs quærit, falsus amicus erit. *Anonym.*

Przyiaciela wieć napomni, gdy przystoynośći zápomni.

Amici vitia si feras, facis tua. *P. Syrus.* *Sensus est:*
Si amicum errantem non admones, tu ipse culpandus es.
φίλον ὃ παραινῶν ἀλιτέσθ᾽, ὄφλει ψόγον. *A.* *Sic Plaut.*
Sed tu ex amicis certis mihi es certissimus,
Si quid scis me fecisse inscitè atque improbè,
Nec id accusas; tu ipse obiurgandus es scio.
τὸ προσωπεῖον τῇ φιλίᾳ ἀφελεῖν. Persona amicitiæ detrahenda est: *quod fit cùm quod sentimus dicimus amico.* ἀγαθὴ δὲ παραίφασις ἐστὶν ἑταίρου. *Homer.*
Bona est admonitio amici. Amicũ castigare molestũ sed vtile. *Plaut.* *V.* Karánie pożyteczne. φίλον πρὸς ἄνδρα χρὴ λέγειν ἐλευθέρως. *Euripides.*
Amicum amico liberè loqui est opus.
Corripis vt debes stulti peccata sodalis. *Ouidi.*
Quando mones aliquem, nec se velit ipse moneri,
Si tibi sit carus, noli desistere cœptis. *Cato.*
νουθετίης ἀμελοῦντι παραίνεσιν ἀνδρὶ προστάψας,
εἰ φίλος ἐστὶ τέως, μηδέν σοι παυστέον ἔργου. *Mylius.*
Sed rectè addit Isocrates: θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἴκων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων.
Ira commotis illis (*amicis*) cede, ab ira vacuos & quietos increpa.
Affine, Przyiaciel iest co prawdę mowi.

Przyiaciela w nieszczęśćiu nie odstępuy, ále rátuy.

μὴ φεῦγ᾽ ἑταῖρον ἐν κακοῖσι κείμενον. Ne fugito amicũ dum obrutus malis iacet.
τοὺς φίλους ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν. *Euripides.*
Prodesse amicis conuenit amico in malis.
ἰδίας νόμιζε τῶν φίλων τὰς συμφοράς. Aduersa amici cuncta reputato tua.
ἐν τοῖς κακοῖς δὲ τοὺς φίλους εὐεργέτει. Beneficus infelici amico vt sis stude.
ἐν τοῖς δὲ δεινοῖς χρημάτων κρείττων φίλος. Melior amicus in malis pecuniâ.
E. si tibi. Ne parcas pecuniæ vt iuues amicum in aduersis positum.
Mulieres Minyæ maritos suos ex carcere Lacedæmonio, vestitu suo indutos, emiserunt, & ipsæ pro eis remanserunt. Herodot.
Is amicus est, qui in re dubia re iuuat vbi re opus est. *Plaut.* (*uantis.*
Scarus scarum nasse inclusum cauda eius arrepta extrahit. Plini. typus amici in malis adiu-

Przyiaciela záwsze trzeba Rázdemu, iák wody chlebá.

πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος. *Aristot. Plutarch.*
Igni & aqua amicus magis est necessarius.
Non aqua, non igni, vt aiunt, pluribus locis vtimur quàm amicitia. *Cic.*

Nil homini amico eſt opportuno amicius. *Plaut.*
Nil ego contulerim iucundo ſanus amico. *Horat.*
Semper habe Pyladen aliquem, qui curet Oreſtem. *Ouidi.*
Nemo ſibi ſatis eſt, eget omnis amicus amico. *Anonym. rhythmic.*
Rex eſt mendicus cui non eſt vllus amicus. *Idem.*
μείζων ζημία φίλων ἢ χρημάτων στερίσκεσθαι. *Xenophon.*
Maius damnum amicis quàm pecunia priuari.

Przyiaciele za ßczęściem idą.

Poki komu ßczęście ſłużytprzyiaciol mu wiele ſłuży. Szczęście vſtáło: przyiaciol máło.
Orłowie ſie tám zlatáią: gdźie ſcierw iáki poczuwáią.
Komu ſie nogá powinie / i namilßy go pominie.
Vulgus amicitias vtilitáte probat. *Ouidi.*
ἡ εὐτυχία πολύφιλός ἐστι. Felicitas multos habet amicos.
τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. Felicibus homo quilibet cognatus eſt.
τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν εὑρίσκει φίλους. Opes hominibus mox amicos re-(periunt.
Fortuna quò ſe, eodem inclinat & fauor. *P. Syrus.*
Donec eris felix, multos numerabis amicos,
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris. *Ouidi.*
Diligitur nemo niſi cui fortuna ſecunda eſt,
Quæ ſimul intonuit, proxima quæque fugat. *Idem.*
καὶ τῶν καλῶν μὲν ὅστις ἀπολαύειν θέλει,
συμπλεῖν δὲ τοῖς φίλοισι δυστυχοῦσιν οὔ. *Euripides.*
Vult quiſq; perfrui bonis fæliciũ, Sed nauigare negat cum ijs infelicibus.
Vt cuique homini res parata eſt, firmi amici ſunt.
Si res labat, itidem amici collabaſcunt. Res amicos inuenit. *Plaut.*
Videte quæſò quid poteſt pecunia! Quoniã re bene geſta rediſſe me videt,
Magnaſque apportauiſſe diuitias domum,
Sine aduocatis ibidem in cercuro, in ſtega.
In amicitiam atque in gratiam conuortimus. *Idem de amico olim ſibi irato.*
Sic apud Terent. Demiphoni, neganti ſe noſſe cognatum quendam ſuum pauperem, Phormio dicit: Itáne? At ſi talentûm rem reliquiſſet decem,
Primus eſſes, progeniem veſtram vſque ab auo atque atauo proferens;
εὖ μὲν ἔχοντος ἐμοῦ, πολλοὶ φίλοι, ἢν δέ τι δεινὸν
ἐγκύρσῃ, παῦροι πιστὸν ἔχουσι νόον. *Theognis.*
Cùm benè habeo, multi ſunt amici, ſi verò quid graue
Incurrat, pauci fidelem habent animum.
Dum iuuat, & vultu ridet fortuna ſereno,
Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At ſimul intonuit fugiunt; nec noſcitur vlli,
Agminibus comitum qui modò cinctus erat. *Ouid.*

πάυρους εὑρήσεις Πολυπαίδη ἄνδρας ἑταίρους
πιστοὺς ἐν χαλεποῖς πρήγμασι γιγνομένους. *Theognis.*

Paucos reperias Polypæda homines amicos Fideles in difficilibus rebus existentes.

πολλοί τοι πόσιος καὶ βρώσιος εἰσὶν ἑταῖροι,
ἐν δὲ σπουδαίῳ πρήγματι παυρότεροι. *Idem.*

Multi ad cibum & potum adsunt sodales, In operoso autem negotio pauci.

Ipsæ amicos res opimæ pariunt, aduersæ probant. *P. Syrus. Trochaic.*

Vbi opes, ibi amici. *Rectè inuertit Erasm. Plautinum illud:* Vbi amici, ibi opes. *quod vide sub* Przyiaćiol wiele / skarbow wiele.

οὐδεὶς οὐδὲν ἔχοντι φίλος. *Plato.* Nullus amicus nil habenti.

τῶν δυστυχούντων εὐτυχὴς οὐδεὶς φίλος. Felix amicus nullus infelicibus.

πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον ῥέπειν vel μετακυλινδεῖν, νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἐστι. *Aristophan.* Ad felicem parietem (*vel latus minùs declinans in naui*) vergere vel aduolui, prudentis est viri. *Sed ironia est & exprobratio.*

πλείους προσκυνοῦσι τὸν ἀνατέλλοντα ἢ δύνοντα s. ἥλιον. *Plutarchus.*

Plures adorant solem orientem (.i. *hominem crescentem & florentem ætate, opibus, potentia, fortuna*) quàm occidentem (.i. *deficientem ijs omnibus.*)

(*Dictum Pompeij de se, orienti soli simili, & de Cinna, occidenti, sed postea Pompeius similis erat occidenti soli & Iulius Cæsar orienti.*)

Tempore felici multi numerantur amici
Dum fortuna perit, nullus amicus erit. *Vulgare distichon.*

V. Przyiaćiel falszywy.

Przyiaćielem badź w miáre / bo gdy śie wyleiesz.
Możesz śie raz vćieszyć / dźieśieć przybolejesz.
Przyiaćielem badź w miáre / kto tego pilnuie
Mniey śie w prawdźie vćieszy / lecz i mniey frásuie (żáluie)

Si vitare velis acerba quædam, Et tristes animi cauere morsus;
Nulli te facias nimis sodalem. Gaudebis minùs, at minùs dolebis. *Martial.*

Pluris nostram libertatem quàm tuam amicitiam æstimamus. *Cic.*

μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον. *Pythagor.* Arctum annulum ne gestato. i. *ne te in seruitutem conijcias, quod fieri etiam in amicitia potest. cùm vel secreta omnia effunduntur, vel officia imparia exiguntur.* μηδὲ πολύξεινον μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι. *Hesiod.*
Nec multis ac nec nulli dicaris amicus.

Hanc mediocritatem in amicitia probat etiam Aristot. & Lucian. dissentit Plutar.

Ita crede amico, ne sit inimico locus. *P. Syrus.* .i. *Ea illi committe quæ tibi non obsint apud eundem, si forte inimicus efficiatur.*

Ita amicum habeas, posse fieri inimicum vt putes. *Idem P. Mimus.*

Simile est illud; Ama tanquam osurus. *Estque Biantis qui ait*:

δεῖ φιλεῖν ὥσπερ μισήσοντα, μισεῖν δὲ ὥσπερ φιλήσοντα. i. Oportet amare tanquam osurum, & odisse tanquam amaturum i. *mediocriter.*
Quam sententiam improbat Scipio apud Cic. de Amicitia, ita vt neget vllam vocem inimiciorem amicitiæ reperiri potuisse, eamq; pluribus refellit.
Aristoteles etiam corrigens eandem ait: οὐ δεῖ ὥσπερ φασι, φιλεῖν ὡς μισήσοντα, ἀλλὰ μᾶλλον, μισεῖν ὡς φιλήσοντα. Non oportet, vt aiunt, amare tanquā osurum, sed magis odisse tanquam amaturum. *Affertq; Euripidis versum.*
Idem habes suprà sub Przyiaćielá bácznie obieray.
Porrò dictum Biantis Gellius adscripsit Chiloni.

Przyiaćielowi záwſzé dogadzay / by i w pułnocy kmiemu wychadzay.

Non sum occupatus vnquam amico operam dare. *Plaut.*
φίλῳ σχολάζω κἂν μέσῳ τῶν πραγμάτων. *A.*
Amico ego medijs, vaco in negotijs.
Amicus Euangelicus apud Lucam lecto se proripit, & amico postulanti necessaria præbet.
Obsequium amicos parit. *Terent.*

Przyiaćielſka posługá nagrody nié potrzébuié.

Si quid amicum erga bene feci aut consului fideliter,
Non videor meruisse laudem; culpa caruisse arbitror. *Plaut.*
φίλος φίλῳ γὰρ ξυμπονῶν αὑτῷ πονεῖ.
Laborem amici qui iuuat prodest sibi.

Przyiaćielſki gniew krótki / nié prawdźiwy.

ὀργὴ φιλούντων μικρὸν ἰσχύει χρόνον. Pusillo amantium ira durat tempore.
In amore mendax semper iracundia. *P. Syrus.*
Amans iratus multa mentitur sibi. *Idem. Multa enim voluit animo, quæ non faciet. vt amator ille Terentij & Horatij:* Exclusit. reuocat. redeam? non &c.
Pythagorei apud Plutarchum si quando per iram ad maledicta prorupissent, ante solis occasum dextris mutuò datis & salutatione facta, gratiam redintegrabant.
Vide Poiednáni bárźiey śie miłuią.

Przyiaćielſkie béz obrázy znay i przébaczay vrázy.
Przyiaćielſkie wády znay / á máłe przébaczay.

Mores amici noueris, non oderis. *Porphyrion.*
γίνωσκε σοῦ τρόπους φίλου μισοῦς δίχα. *Vel vt Erasm.*
φίλου τρόπους γίνωσκε μιμήσῃς (μισήσῃς) δὲ μή.
Mores amici nosce, at imitari (vel, oderis caue.)
ὀργὴν ἑταίρου καὶ φίλου πειρῶ φέρειν. Iras amicorum & sodalium ferto.
Quâ potes excusa, nec amici desere causam. *Ouidi.*
Amici vitia ni feras, facis tua. *P. Syrus. vt legit Scaliger. quia si non feres te impatientem ostendes & illi displicebis.*

Amicus cum vitijs ferendus. *Iunius.* Auerſor morum vitia, ipſum amo. *Ex Ouidio qui ait :* Auerſor morum crimina corpus amo.

——— *τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο; Homer.* Quis enim cum amante ſe, pugnet?

At, pater vt gnati, ſic nos debemus amici,
Si quod ſit vitium, non faſtidire ——*Horat.*
Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum. *Cato.*
ἔστι δὲ τλημοσύνη τάγε δεῖ φιλέοντας ἐνεγκεῖν. *Mylius.*
εἴ τις ἁμαρτωλῇσι φίλων ἐπὶ παντὶ χολῷτο,
οὔ ποτ' ἂν ἀλλήλοις ἄρθμιοι οὐδὲ φίλοι. *Theognis.*

Si quis amicorum peccatis in omni re indignatur, Nunquam erunt inuicem concordes & amici. *μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἁμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς. Pythagor.*

Ob culpam exiguam ne ſis inimicus amico.

οἱ γὰρ φιλομεμφεῖς εἰς φιλίην οὐκ εὐφυεῖς. *Herodotus.*

Queruli ad amicitiam nati apti non ſunt.

Hiero de graueolentia oris ab amico admonitus, expoſtulauit cum vxore ſua, quòd id ſibi non indicâriт. Cui illa reſpondit : Putaſſe ſe omnes viros ſic olere. Tzetzes.

Apelles ne offenderet Antigonum luſcum, pingens eius imaginem, arte effecit vt vitium corporis celaretur. nam obliquam pinxit faciem, cuius ea pars quæ oculum ſanum habuit, exſtabat : vt quod corpori deerat, pictori & picturæ tribueretur. Plini.

Przyiacielſkie rzeczy wſzyſtkie ſpolne.

Amicorum inter ſe omnia communia. *Terent. Cic.* κοινὰ τὰ τῶν φίλων πάντα.

Pythagoræ vox: τὰ φίλων κοινὰ καὶ φιλίαν ἰσότητα εἶναι. *Cicero. i.*

Res amicorum communes & amicitiam æqualitatem eſſe.

φίλων γὰρ οὐδὲν ἴδιον, οἵ τινες φίλοι
ὀρθῶς πεφύκασ', ἀλλὰ κοινὰ χρήματα. *Euripides.*

Nil eſt amicis proprium qui quidem amici Vere ſunt, cõmunia negotia, res, bona.

λέγεται δέ, ὡς ὄντως, ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. *Plato Ariſtot.*

Dicitur autem, quàm veriſſimè, Communia eſſe amicorum ſ. *omnia.*

Indignatur Martialis Candido, qui hoc dictum Græcum ſæpe vſurpabat & Poëtæ nil dabat, inquiens : Candide κοινὰ φίλων ——— nocte dieque ſonas &c.

Ex opibus tantis veteri fidoque ſodali
Das nihil, & dicis, κοινὰ τὰ πάντα φίλων.

Meum & Tuum *verba, damnat Plato & Chryſoſt vide* Moie y Twoie.

Spartani vicinorum ſeruis, equis, canibus, ſi dominus eis non indigebat, tanquam ſuis vtebantur, ſed & ex penu & rure, quacunque re opus erat accipiebant neſcio domino, obſignantes. Plutarch. Theocritus de duobus amicis magnis Hercule & Telamone dicit :

οἱ μίαν ἄμφω ἑταῖροι αἰεὶ δαίνυντο τράπεζαν.

Qui duo amici vna in menſa cœnare ſolebant.

Chriſtus Dominus in Pſalmo 54. de Iuda : Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos

In Actu

In Actis Apostolicis. Omnia Christianis erant communia, *sed non uxores & liberi, quod tamen concedit quin statuit in Republica sua Plato, quam Erasmus mirificè probat, idemq; Communitatem Pythagoræ comparat Communitati Christi, Apostolorum, & Cœnobiorum nostratium, ineptè & stultè.*

ἡ φιλότης ἰσότης. *Suidas.* Amicitia, est æqualitas.

Przyiaćielstwo ábo przyiaźń wielkiey liczby nié lubi.

Plutarchus περὶ τῆς πολυφιλίας. *i. de multorum amicitia.* Numero duali amicitiam circumscribit. *& comprobat similitudine fluuij, qui diductus in plures riuos arescit. itemq; rationibus multis & exemplis egregiis. Huc faciunt tot paria celebrium amicorum, quæ collegit Lucius Scoppa lib: 1. Collectaneorum c. 10. Itemq; Rauisius Officinæ suæ lib. 5. c. 14. & nos supra meminimus. V.* Jedná to duszá.

μηδὲ πολύξεινον μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι. *Hesiod.*

Nec multis ac nec nulli dicâris amicus. (*vel hospes*)

Allusit ad hunc versum Aristot. 9. Ethic. c. 10. vbi de numero amicorum agit. & addit: μήτ' ἄφιλον εἶναι, μήτε πολύφιλον καθ' ὑπερβολήν. i. Nec sine amicis esse nos oportere, nec multos admodum amicos habere. *id quod more suo egregiè confirmat, & inter alia, quòd difficile sit æqualiter omnes amare, & omnibus, cùm vsus est (quod sæpe accidit) satisfacere. Vide infrà Plauti dictum.* Vbi amici, ibi opes. *Lucianus quoque in Toxaride refert apud Scythas tam infamem fuisse* πολυφιλίαν *quàm* πολυγαμίαν. *(vxorum aut virorum multitudinem) apud alias gentes. Ob eandem causam priscorum conuiuia ex paucis constabant, nempe ex tribus. (hinc triclinia diu vsitata) pro numero Gratiarum. Varro. Pausani. Ex 4. vel 5. Athenæ. Archestrat. Ex 7. Capitolin. ex nouem pro Musarum numero nec vltra. Varro. Pausani. Leges talia multa apud Martialem, Plautum, Horat. Gellium. Rhodigin. l. 28. c. 8. Egregium Gallorum dictum apud Garnerũ est:* Multis amicus, nulli amicus. πολλῶν φίλος, οὐδενὸς φίλος.

Huc accommoda & illud Theocriti. Fac nidum in vna arbore. *suprà.*

Przyiaćiół wiele / bogactwo wiele.

Przyiaćiół wiele mieć nie szkodźi (nie wádźi) Jeśliże nie ten / ow-ći dogodźi. (porádźi)

Verum est quod memoratur. Vbi amici ibi opes. *Plaut. quod etiam habet Quintilian. aliqui legunt:* Vbi amici, ibidem opus. i. *multùm est occupationis & negotij respondendo officiis. quod verissimum est, & suprà ab Aristotele comprobatum.*

εἷς ὁ Θεὸς καὶ πολλοὶ φίλοι. Vnus Deus & amici multi. s. *sint.*

Mus vno antro non est contentus. *ex Plauto. V.* Ná iedne śie broń nie spuszczay.

ὁπόσους ἄν τις ᾖ κεκτημένος ἑταίρους, τοσούτοις ὀφθαλμοῖς ἃ δεῖ βλέπει, καὶ τοσούτοις ὤσιν ἃ δεῖ ἀκούει. *Dion.* Quot quisque acquisierit amicos, tot oculis quæ oportet videbit, tot auribus quæ oportet audiet. *Apud Tauros Rex mortuo amico partem auriculæ abscindit. Nicola. Damascen.* Societas vnius, societas nullius: Societas duorum, societas Dei: Societas trium, societas regum. *Garner è Gallicis.*

Przyiaćiół wnet dość nabedźiesz: Jeśli nic nie bráć / wiele dawáć bedźiesz.

Plurima

Plurima da, pete pauca, nihil cape, habebis amicos. *Ex Anonymo.*

Temporibus nostris quicunque placere laborat

Det, capiat, poscat, plurima, pauca, nihil. *ex eodem.*

πολλὰ διδοὺς, οὐδὲν δὲ λαβὼν, πᾶσ' ἐστὶ φιλητός. *A.*

Przyiazń śię tam mocna stáie, gdźie podobne obyczáie.

Iucundissima est amicitia quam similitudo morum coniunxit. *Cic.* Similis sensus exsistit amoris, si aliquē nacti sumus, cuius cū moribus & natura congruamus. *Idem.* Eadem cupere, eadem odisse, eadem metuere homines in vnum cogunt. *Seneca.* *Sic ille apud Terent. de vxore:* Hanc mihi expetiui, contigit. conueniunt mores.

ὁμοιοτροπία προσφιλῆ φιλίαν ποιεῖ. *A.*

Vbi similes mores; se amici magis amant.

Gratior amicus cum similibus moribus.

Przyiazń z boiáźnią nié stoi. Nié miłuie, kto śię boi.

Amor timere neminem verus potest. *Seneca Medea.*

ἀγάπη ἀληθὴς οὐδὲν ἐνδέχεται φόβον. *A.*

Charitate & beneuolentia ciuium, non armis, septum esse oportet. *Cic.*

Amor misceri cum timore non potest. *P. Syrus.*

Non benè cōueniunt, nec in vna sede morantur Maiestas & amor. *Ouid.*

Quot serui, tot hostes. *Apud Senecam, qui id improbat.*

Vis te Sexte coli? volebā amare. Parendum est tibi, quod iubes, coleris.

Sed si te colo Sexte, non amabo. *Martial. nam quem colimus, veremur, non verò amamus.* Timor non est in charitate. *S. Ioan. 1. ep. c. 4.*

οὐδεὶς γὰρ ὃν φοβεῖται φιλεῖ. *Aristot.* Nemo eum amat quem timet.

——— Quem metuit quisque, perire cupit. *Ouid.*

Sic Plutarcho teste Alexander Hephestionem diligebat, Craterum æstimabat, & in honore maximo habebat, dicebatq; Hephestionem Alexandri, Craterum Regis amantem esse.

Affine, Miłośći nié wygroźiß.

Przyie śię káżda rzécz.

Cunctarum rerum est satietas. *Cic.* πλησμονὴ ἁπάντων.

πάντων μὲν κόρος ἐστὶ, καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος,

μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο. *Homerus.*

Omniū est satietas, & somni, & amoris, Et cantus suauis, & inculpatæ saltationis.

κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τέρπν' ἄνθ' ἀφροδίσια. *Pindar.*

Satietatem habet & mel, & iucundi flores Venerei.

— καὶ εὐφροσύνης κόρος ἐστί. *Theocrit.* Et lætitiæ satietas est.

πλὴν πλούτου παντός χρήματός ἐστι κόρος. *Theognis.*

Cunctarum est rerum, præter opes, satias.

Satietas voluptatibus non deest. *Plini.* Ex copia satietas. *Idem.*

Affine, Záwße iedno sprzykrzy śię. & Zbytnie rzéczy. & Vstáwicznośc.

Przykład wielki Orator.

Przykład lepszy niż nauka. Czyń co mowisz / to mi sztuka.

Longum iter per præcepta, breue & efficax per exempla. *Seneca.* Magnos viros non schola, sed contubernium Epicuri fecit. *Idem.* Instruenda est vita exemplis illustribus. *Idem.* Quod exemplo fit, id iure etiam fieri putant. *Cic.* ἐκ τῶν γειτόνων παράδειγμα. A vicinis exemplum .f. *sumitur.* De te exemplum capit. *Terenti.* Exemplo didici disciplinam. *Prou. SS. c. 4.*

ἢ μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ,
μὴ τῇ μὲν ἕλκειν τῇ δ' ἀπωθεῖσθαι χερσὶν. *Nazianzen.*

Vel non doceto, vel doceto moribus, Hac ne trahas manu, repellas altera.
Exemplum detis, alios quicunque docetis;
Si non seruatis quæ præcipitis, taceatis. *Anonym. rhythmic.*

γέγονε τοῦτο πολλάκις. *Demosthen.* Factum hoc est sæpiùs.

E. Ædepol facinus improbum! T. At iam antè alij fecerunt idem.
Erit illi illa res honori. E. Qui? T. Quia antea alijs fuit. *Plaut.*

Apud Terent. similiter quidam cùm castigatur ob facinus commissum respondet:
Fecêre alij sæpe item boni. *Apud eundem Pater loquitur de filio.*
Inspicere tanquam in speculum in vitas omnium (*bonorum*)
Iubeo (*filium*) atque ex alijs sumere exemplum sibi.

Ismenias tibicen discipulos suos ad tibicines alios tibia canentes adducere solebat insusurrans illis: οὕτως αὐλεῖν δεῖ. Sic canere oportet, *de his qui benè canebant: de his verò qui malè.* οὕτως αὐλεῖν οὐ δεῖ. Sic canere non oportet. *Rhodigin.*

Themistocles milites in hostem educens, gallos acerrimè pugnantes conspicatus, eorum exemplo & spectaculo militibus ostenso, eosdem ad fortiter pugnandum ita incitauit, vt victores euaserint. vnde statutum erat vt quotannis postea hæc pugna gallorum exercitatorum eo fine exhiberetur. Idem. *Non absimile est exemplum canum pugnantium suprà positum. sub* Przygody iednéjo niezgody. *Plutarchus de profectu in virtute. Iubet inspicere nos exempla bonorum virorum siue ij sint siue fuerint, & dicere aut cogitare quid hic constitutus Plato, quid Epaminondas dixisset? qualem se gessisset Lycurgus aut Agesilaus? vt hos velut in speculū intuentes, ornemus nos & corrigamus voces vel motus animi degeneres.*

Oratores exempla subijciunt argumentis tanquam efficaciora ad persuadendum. *Sic Cic.* Sed hæc videri possunt obscuriora, cùm sine appositione exemplorum lentiùs disputantur. Vita atque factis illustranda sunt summorum virorum, hæc quæ verbis subtiliùs disputari videntur. αἰσχρὸν σιωπᾶν τὸν ἀριστοτέλη λαλοῦντος ἰσοκράτους. Turpe est tacere Aristotelem, loquente Isocrate. exemplo Isocratis Aristoteles Rhetoricen docere cœpit. *Cicer.* *Affine,* Towárzystwo.

Przykład od stárszych brác.

μανθάνει ἐκ μεγάλου βοὸς ἀρόειν ὁ μικρός. *A.*
A boue maiori discit arare minor. *Ouid.*
ἄθηλος ἵππῳ πῶλος ὡς ἅμα τρέχει. *Simonides.*
Lactens velut equum pone pullus cursitat.

Filius

Filius quid imitandum sit discet exemplo. s. patris. *Seneca.* Patrissat filius. *Plaut.*
Simile est sequens.

Przykład przełożonych ważny.

Przykład przełożoney pérsony / potężny iést ná obie strony.

Vita principis censura est, eaque perpetua. ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur; nec tam imperio nobis opus est, quàm exemplo. *Plini.*
Scilicet in vulgus manant exempla regentum. *Claudian.*

Sic natura iubet, velociùs & citiùs nos .M.
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Cùm subeant animos auctoribus. s. *parentibus improbis. Iuuenal.*

Demea Terentij de filio suo dicit; Syre, præceptorum plenus istorum ille. —
Syrus. Domi habuit vnde disceret. D. Fit sedulò.
Item. Non tibi ego exempli satis sum?
Patere legem quam ipse tulisti *Paulus I. C.* Componitur orbis
Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, vt vita regentum. *Claudian.*

A capite bona valetudo. inde omnia vegeta sunt atque erecta, aut languore demissa, prout animus eorum viget aut marcescit. *Seneca.*
Vitiosi principes plùs exemplo quàm peccato nocent. *Cic. Idem laudat Muranam dicens.* Nunquam iste militi plùs laboris imposuit, quàm sibi sumpsit.

Sic agitur censura, & sic exempla parantur,
Cùm iudex alios quod monet, ipse facit. *Ouid.*
— Quæ (*mulier priuata*) non faciet quod principis vxor? (*facit. Iuuenal.*

— πολὺ λώϊον ἀνδρὶς ἔργῳ ἐποίχονται ὁπότ' εἰσορόωσιν ἄνακτας. *Q. Calaber.*
Multo libentiùs subditi Opus aggrediuntur cùm aspiciunt reges. (*idem agentes.*)
Phocion Athenienses vsq; ad sexagenarios arma capere & se ad bellum sequi iussit, & indignantibus respondit: Nihil est indignitatis vel iniuriæ, cùm ego imperator octogenario maior vobiscum sim futurus. Apud Plutarchum. οὐδὲν δεινὸν, ἐγὼ γὰρ ὁ στρατηγὸς ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἔχων ἐσομαι μεθ' ἡμῶν. *Vide Melanthij dictum. sub* Wiele to ná ćie.
Cato cùm in Hispaniam Consul nauigaret, cum triumpho rediens asseruit se non aliud vinum bibisse quàm remiges. Plini. Plutarch. Frentin.
ἡ πειθαρχία μάθημα μέν ἐστιν ἀρχοντ☉· ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλῶς ἄγων, καλῶς ἕπεσθαι. *Plutarch.* Obedientia subditorum à disciplina principis pendet. efficit enim qui rectè ducit, vt alij rectè sequantur.
Æneas opera inter talia primus. *Virg. circa sepulturam Miseni.*
In commune iubes si quid — Primus iussa subi. *Claudian.*

——— αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες. *Homer.*
Sed mali pastores corrumpunt oues.
Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt.
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ. *Iuuenal.*

Quæcunque mutatio morum in principibus extiterit, eandem in populo secuturam, Cic. *Putei iuxta Nilum pro ratione fluminis crescunt & decrescunt.*

ὅτε κάρη ὀδυνᾷ, λοιπὰ μέλη ὀδυνᾷ. *A.*

Dum caput vsque dolet, cætera membra dolent. *Ex Garneri Gallicis.*

Affine, Jáki pan. & Przćiożony 2.

Przykra mowá ábo iezyk.

ἐρετριέων ῥῶ. *Plato.* *Diogenian.* Eretriensium rho. *Dictum in eos qui asperè loquuntur, quod etiam fit per literæ R crebrum vsum, quod vitium Eretriensibus familiare fuit, qui eam loco S vsurpabant v. g.* ςκληροτὴρ *loco* σκληρότης *(durities) dicentes. contrà cultiores Græci vt Athenienses eam literam in σ sæpe mutabant, v. g.* θαρσεῖν *pro* θαῤῥεῖν *dicentes.* *Sic nunc Polonica lingua Italis, Hispanis, Gallis, Germanis aspera videtur, Polonis verò nulla lingua ad exprimendum difficilis & aspera, siquidem quamlibet ceu natiuam accuratè imitari possunt, si animum intendant.*

Przykrośći folga ćierpliwość / dobra myśl / zápomnienie.

Ból wßelki nie ták śie czuie / gdy go kto lekko przyymuie.

Połowice vlżyß złego / gdy bedź éß serca wielkiego.

Durum, sed leuius fit patientiâ. Quicquid corrigere est nefas. *Horat.*

Cûius dolori remedium est patientia. *P. Syrus.*

Et miseriarum portus est patientia. *Idem.*

λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶ τλημοσύνη βροτοῖς.

Cedamus, leue fit, quod benè fertur onus. *Ouid.*

Posse pati facile est. tibi ni patientia desit,

Protinus ex facili gaudia ferre licet. *Idem.*

οὐδὲν πέπονθας δεινὸν εἰ μὴ προσποιεῖς. *Diogenian.*

Nil passus es graue ni ipsus affingas tibi. Nie vćiążay/ mniey poczuiéß.

Nemo non multùm suis malis adijcit, & ipse sibi mentitur. *Seneca.*

οὐδὲν ἤκουσας δεινὸν, ἐὰν μὴ σεαυτῷ οἰκειώσῃ τὰ εἰρημένα. *Basilius.*

Nil audisti graue, si non referas ad te quæ dicta sunt.

Maledictum interpretando facies acrius. *P. Syrus.*

Durate & vosmet rebus seruate secundis. *Virg.*

Perfer & obdura postmodò mitis erit. *Ouid.*

ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιτ' ἂν ὁ φέρων τἀγαθὰ,

ἀγαθὸς ἂν εἴη δ' ὁ φέρων καλῶς κακά. *Athenæus.*

Quicunque fert bona, vir bonus vocandus est,

Bonus ast & ille, qui mala tulerit benè.

Nil tam acerbû est in quo non animus æquus solatiû inueniat. *Seneca.* Leuis est dolor si nil ei opinio adiecerit. *Idem.* Ego doloris medicinâ à Philosophia peto. *Cic.*

εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρου, εἰ δ' ἀγανακτεῖς,

καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σε φέρει. *Palladas.*

Si fatum te fert, fer & abi, sin indigneris,
Et te molestia afficis, & tamen fatum te fert.

Idem aliter. Quod res fert, fer pacatè; sin forte repugnes;
Te lædes, quod res fert, tamen vsque feres.

Homo sum: humani à me nihil alienum puto. *Terenti.*

κούφως φέρειν δεῖ θνητὸν ὄντα συμφοράς, *Euripides.*

Mortalem oportet ferre leniter mala.

ῥᾷον δὲ νόσον μεθ' ἡσυχίας καὶ γενναίας λήματος οἴσεις. *Idem.*

Faciliùs morbum quieto & generoso animo feres.

Animus æquus optimum est ærumnæ condimentum. *Plaut.*

In re mala, animo si vtare bono, adiuuat. *Idem.*

Bonus animus in mala re, dimidium est mali. *Idem.*

Nihil est quod tam obtundat eleuetque ægritudinem, quàm perpetua in omni vita cogitatio, nihil esse quod accidere non possit, quàm meditatio conditionis humanæ; quàm vitæ lex, commentatioque parendi. *Cic.*

Pædaretus Lacon non allectus inter Trecentos (quod erat notæ & contemptus cuiusdam instar) nil turbatus quin alacris è foro abijt, dicens, se lætari quod trecenti in ciuitate se præstantiores essent. E Plutarcho.

Inuulnerabile est, non quod non feritur, sed quod non læditur. *Seneca.*

Itaq; vt mones, quantùm potero, me ab omnibus molestijs & angoribus abducam, transferamq; animū ad ea, quibus secundæ res ornantur, aduersæ adiuuantur. *Cic.*

Ægritudinis & reliquorum animi morborum vna sanatio est, omnes opinabiles esse & voluntarios. &c. nam causa eorum est opinio & iudicium præsentis magni mali. *Idem.* Beata sors omnis æquanimitate tolerantis. *Boëti.*

Homines turbantur non rebus, sed ijs quæ de rebus sunt opinionibus. *Epictetus Philosophus Græcus in aureo suo libello qui totus de hac re est.*

Illud egregium est & huic loco aptissimum. Vnaquæque res, *inquit*, duas habet ansas, vnam tolerabilem, alteram intolerabilem. Si frater tibi fecit iniuriam, non eam partem (*iniuriæ*) apprehende, quia non est tolerabilis: sed illam, quòd sit frater, vnà tecum educatus &c. hæc enim est tolerabilis.

Magnus es! parua: paruus es! magna. s. *omnis molestia videbitur.*

Molliter vrticam si quis tractauerit, vret.

Fortiter vrticam qui premit, ille sapit. *Anonym.*

Faston *piscis est, in cuius ore aqua marina amara & salsa, fit dulcis. Vincentius. Symbolum & documentum præsenti sententiæ aptissimum.*

Affine, Czégo vyść nie możeß. Co muße. Czégo nie możeß poprawić.

Przylnąć do czégo. Chćiwie śię chwyćić, trzymáć czégo.

πολύπους πετροφυής. Polypus scopulo affixus. *De eo dici potest, qui alicui rei ita adhærescit, ut ab ea diuelli non possit.* πούλυπος πέτρην κοτυλήσιν ἔχων. *Ex Nazianzeno.* Polypus petræ cotylis (*cirris seu flagellis cauis*) adhærens.

Przykry mi iest. Vt ficus oculo incumbit.

ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖς ἔφυ. *Aristophan.*

Non aliter atq; ficus oculis imminet. Vnguis est in hulcere. *Cic.*

ἡ γεωργία ὅλον ἕλκος. *Plato.* Agricultura tota hulcus. Miseriorem me reddidit quàm panus puerũ. *Nouius apud Nonium.* *Plura vide* Nie moge ná to pátrzyć.

Przyłożywszy ßélag bedźie ziemia.

Hoc dicto eleuatur pretium rei quam alter pluris quàm par est æstimat vel laudat. Apud Latinos nil simile legi. reddo simpliciter.

Addito pane & caseo (*huic rei quæ laudatur*) erit ientaculum. *Item.*

Si addideris denarium, emes obsonium. *quod solus denarius præstare potest, signum ergo est illam rem nullius momenti esse. Potes tamen huc accersere & illud.* Quod pueri in faba. *& plura ex dicto.* Podła rzecz.

Przymußone rzeczy ćießkie. Mus ćießki.

πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' (χρῆμ') ἀνιαρὸν ἔφυ. *Theognis.*

Omnis necessaria (*coàcta*) actio. (*res*) naturâ intolerabilis est.

ἢν ἐθέλωσιν, ἀνάγκῃ δ' οὔτι μιν ἄξω. *Homer.* Si volet, inuitum ipsum non ducam.

αἱ ἀνάγκαι λυπηρόν. *Aristotel.* Necessitas vel violentia, molesta.

τὸν θέλοντα βοῦν ἔλαυνε. *Theocriti interpr.* Volentem bouem ducito.

Stultitia est venatum ducere inuitas canes. *Plaut.*

Hostis est vxor, inuita quæ ad virum datur. *Idem.*

Bis emori est, alterius arbitrio mori. *P. Syrus.*

Inuitum cùm retineas exire incitas. *Idem. quia nitimur in vetitum.*

Inuitum qui seruat, idem facit occidenti. *Horat. quia ei vita mortis instar est, quam inuitus viuit.*

Nulla est tam facilis res, quin difficilis sit, quam inuitus facias. *Terent.*

οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλο ῥίγιον ἀνθρώποισι κακῆς ἐπιβήσετ' ἀνάγκης. *Apolloni. Rhodius.*

Nil aliud molestius hominibus accidit dura necessitate.

Przymußone rzeczy nie trwáłe.

Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet;
Si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit. *Terent.*

Tolle periclum, Iam vaga prosiliet frenis natura remotis. *Horatius.*

τὸ βίαιον ὀλιγοχρόνιον. *Philo.* Violentum breuis est temporis. *Vel vt vulgò dicitur.* Nullum violentum perpetuum. Nulla vis imperij tanta est, quæ premente metu possit esse diuturna. *Cic.* Non diuturni magister officij timor. *Idem.*

Przynaglać pośgás gorzey. Chłuſtat, chłuſtat, áż koń vſtał.

εἰ πολλ' ἐπείξεις ἵππον, ἔσται λὰξ πατῶν. *A.*

Fit calcitrosus, si vrgeas hunc nimis, equus. *E Gallicis Garneri.*

τλῆσις συχνὰ παροξυνθεῖσα γίγνεται μανίη. *A.*

Sæpiùs

Sæpiùs irritata, furor patientia facta est. *Ex P. Syro qui ait?*
Furor fit læsa sæpiùs patientia.
Sic Menedemus Terentianus solutiores filij mores duriùs castigans, illum fugere militatum fecit. Similis est illi Demea in Adelphis, quem lenior Mitio placat & lenit.

Przypádki przéyrzáne / lżéysze niż niéspodźiáne.

Nie ták śie to bárzo czuié / ná co śie kto wczás gotuié.

Multùm potest animi prouisio & præparatio ad minuendum dolorem. *Cic.* Præmeditatio futurorum malorum, lenit eorum aduentum, quæ venientia longè antè videris. *Idem.* Sapientis est, quicquid homini accidere possit, id præmeditari modicè ferendum esse, si aduenerit. *Idem.*
Maioris omninò est consilij, prouidere ne quid tale accidat; sed animi non minoris, ferre si venerit. *Idem.* *Eadem est Pittaci sententia,*

Prospice qui veniunt casus hos esse ferendos,
Nam leuiùs lædit, quicquid præuideris antè. *Cato.*
προὔβλεπε μοῖραν ἐπερχομένην, ἵνα τ' εὖ ὑπομείνῃς,
κουφότερον λυπεῖ πρὶν ἐπελθεῖν ὅτ' ἦν προείδῃς. *Planudes.*

Id agendum est, ne quid nobis inopinatum sit. *Seneca.* Quicquid fieri potest, quasi futurum cogitemus. *Idem.* Fortis est animus, ad quæ paratus venit. *Idem.* Præcogitati mali mollis ictus venit. *Idem.* Quæ alijs diu patiendo leuia fiunt, vir sapiens diu cogitando leuia facit. *Idem.* Si vis omnem solicitudinem exuere, quicquid vereris ne eueniat, euenturum tibi propone. *Idem.*

Neque enim ignari sumus ante malorum. *Virgil.*

Præuisa iacula minùs feriunt. *S. Gregorius.* Præuisa antè minùs lædere tela solent.
Confer Niéspodźiane przypadki. Przyszłé rzéczy vpátruy.

Przy pélney / przy kuflu / po pijánu / ledá co śie mowi.

Fecundi calices quem non fecêre disertum? *Horati.*
θαρσαλέα δὲ παρὰ κρητῆρα φωνὴ γίνεται. *Pindar.*
Confidens & audax est vox vel sermo ad pocula.
ὃς δ' ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκέτ' ἐκεῖνος
τῆς αὑτοῦ γλώσσης καρτερὸς οὐδὲ νόου. *Theognis.*
Qui bibendo modum excesserit, nō ampliùs ille Suæ linguæ compos est neq; mētis.
οἴνου κατιόντος εἰς τὸ σῶμα, ἐπαναπλέει κακὰ ἔπεα καὶ τὰ μαινόμενα. *Athenæus.*
Vino in corpus (*in stomachum*) descendente, refluunt (*in os*) verba mala & furiosa.
ἅμα δὲ οἴνῳ εἰσιόντι παῤῥησία τε εἰσέρχεται. *Lucian.*
Simul cum vino ingrediente fiducia loquendi ingreditur.
οἶνος δίθυρον τὸ στόμα ποιεῖ. *Phurnutius.* Vinum, biualue (*garrulum*) os facit.
Ad vinum diserti. *Cic. addit Erasm.* Qui ad vinum diserti sunt, ad aquam ferè muti sunt. i. *in iudicijs, vbi horæ aqua clepsydrarum mensurabantur.*

καί τι ἔπος προέηκεν, ὅπερ τ' ἄῤῥητον ἄμεινον. *Homer. de ebrio.*

Et verbum

Et verbum protulit, quod non esse dictum melius fuit.

Nos——Inter iocosi munera Liberi Canemus. *Horat.*

Liberius si Dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris Cum venia dabis. *Idem.*

Sic milites de Pyrrho rege suo inter pocula malè locuti, cùm ob id à rege arguerentur, responderunt: Plura dixissemus, & forsan te occidissemus (*linguis*) nisi nos lagena defecisset. *significantes verba illa non ab animo, sed à vino profecta. Rectè proinde præcipit Chilo.* γλώττης κρατεῖν μάλιστα δ' ἐν συμποσίῳ.

Linguam coerce maximè in conuiuio. *Item.*

πίνων μὴ πολλὰ λάλει, ἁμαρτήσεις γάρ. Bibens (*vel inter pocula, in conuiuio*) ne multùm loquaris, peccabis enim. s. *facilè.* *Martialis de conuiuio suo l.10.epigr.48.*

Accedent sine felle ioci, nec mane timenda

Libertas, & nil quod tacuisse velis——

Nec facient quenquam pocula nostra reum. *Idem castigat Procillum conuiuam suum, quòd inter pocula verba ioco prolata, pro seriis acceperit. l.1.epigr.28.*

Idem librum nugarum suarum, quem mittebat Plinio, alloquitur sic:

Seras tutior ibis ad lucernas Hæc hora est tua, dum furit Lyæus. &c.

Tunc me vel rigidi legent Catones. *Ideò Zeno in conuiuio legatorum regis & philosophorũ tacitus sedens, rogatus à legatis quid regi de se dici vellet, respondit:* Dicite vos Athenis vidisse senem, qui inter pocula silentium seruare possit. *Rhodigin.*

Przypiekane, przywarzane rzeczy, (powtarzane) mierzmaczne.

Occidit miseros crambe repetita magistros. *Iuuenalis dixit miseratus conditionem Rhetorum, qui discipulos tot, eadem declamantes cum molestia coguntur audire. Crambe ergo hîc est declamatio, historia, carmen repetitum. vt Politianus legit & interpretatur. alij aliter. Allusit autem Poëta ad Græcum dictum* δὶς κράμβη *vel* δίσεφθος κράμβη, θάνατος. Bis crambe (*apposita*) vel bis cocta, recocta, est mors. *Rectè hîc vsurpabitur & illud:* Piscis repositus. s. *ingratus est. de quo Plutarch.* τὸν ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐ δεῖ εἰς μέσον ἕλκειν. *vt legit Erasmus.* Piscem repositum non oportet in medium protrahere, proponere. s. *hospitibus. Henric. Steph. legit* διὰ τί οὐχ ἕλκομεν; *Cur non protrahimus? diuerso sensu.*

Przypłacisz tego. Przésiądziéć tego. Stánieć to kościa w gárdle.

Boletum Claudij edis. *Nam Claudius Imp. sumpto boleto venenato interijt. Sueton. Seneca. Et Martialis conuiuatori; qui hospitibus vocatis cibos communes dabat, ipse boletos delicatos edebat, dicit:* Quid dignum tanto tibi ventre gulaque precabor?

Et Rzt *sibi.* Boletum, qualem Claudius edit, edas.

ἀποτίσεις χοῖρε γίγαρτα. *Suidas.* Lues sus, porce acina. s. *quæ voras.*

Rode caper vitem; tamen hinc, cùm stabis ad aras, (*immolandus*)

In tua quod spargi cornua possit, erit. *Ouid. è Græco illo:*

κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω

ὅσσον ἐπισπεῖσαί σοι τράγε θυομένῳ. i. (*Vitis loquitur*) Etiamsi me ad radicem comederis, tantùm tamen vini producam, quantùm tibi immolando

infundi

infundi poſſit. *Mos enim erat, hoſtiam ſtantem ſub ictu & cultro, vino perfundi. vt in 4. Æneid. Dido fecit.* *Verſus Græci ſunt Eueni Pöëtæ quos Romani detorſerunt ad cædem Domitiano inſtantem prædicandam apud Suetonium, poſito* καίσαρι, *loco* σοὶ τράγε. *Politianus adnotauit.* ὄφιν θάλπεις καὶ ὄφις σε. Serpentem foues & ſerpens te. ſ. *necabit.* *Originem dicti profert Rhodiginus l.29. c.5. ex quadam hiſtoria.*

βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. ſ. σφαττόμενος. *Athenæus.* Bos ad præſepe. ſ. *mactandus benè alitur.*

Nie rzecz ćie byśku chowáią/ przetoć dobry obrok dáią.

Auceps quando concinnauit aream, offundit cibum, Aues aſſueſcunt
Sæpe edunt, ſemel ſi ſunt captæ, rem ſoluunt aucupi. *Plaut.*

Muſcæ auidiſſimæ ſunt mellis, & ad illud mox aduolant, ſed ibidem hærent & moriuntur.——— Multis damnoſa fuêre Gaudia. *Claudianus.*

πυραύστου χαρὰν χαίρεις. Pyrauſtæ gaudes gaudium. *quæ libenter ad lucernas aduolat, & in eis conflagrat. Ælian. Zenodot.* Et, Pyrauſtæ fatum.

δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον. *Aeſchyl.*
Magnopere ſtultum metuo pyrauſtæ exitum.

τράγος γένειον ἄρα πενθήσεις σύ γε, καίει τ' ἁψάμενον (πῦρ) Plutar. ex Pöëta
Barbam caper deflebis actutum tuam, Tangentem adurit ignis.

Prometheus dicit Satyro ad ignem à ſe inuentum properanti.

εἴποις τὰ τρία παρὰ τῇ αὐλῇ *Zenodot. Suidas.* Dicas tria in curia vel prætorio. *Capite damnatis, antequam ducerentur ad ſupplicium, cibo & vino expletis concedebatur à iudicibus, vt dicerent tria quæ vellent, ſed fruſtrà. Poteſt dici in eos qui alicui malum imprecantur magno ſuo malo. Sic Eraſmus. Mihi potiùs ſonare videtur:* Nie pomoże to nic. Nie wielka poćiechá. Spargis voces per iugulum redituras. *Muret. ex Plutarcho de tonſore Dionyſij.* *Ceruus fiſtulæ cantu mirificè oblectatur, ſed tunc ſui propè oblitus facilè à venatoribus configitur aut capitur. Pierius.*

Huc trahit Eraſm. illud Plauti (licet alio ſenſu à Pöëta prolatum) Calidum prandium prandiſti. ſ. *inſtar eorum qui vorant cibum nociturum.* Quæ tu in me non rectè dicis, aurum atque argentum merum eſt. *Plaut.* i. *maledicta quæ in me congeris, pecunia mihi perſolues.* *Idem eſt.* Linguarium dabis. i. *mulctam pendes pro errore linguæ. Andr. Schott. cum Mureto ex Seneca. qui ait:* Damno caſtigare promittendi temeritatem, eſt idem quod Linguarium dare. *quaſi dicendo:* Ecce doleat tibi vt poſtea cõſideratiùs loquaris. Skáráć nie oſtrożny ieżyk ábo mowe mieszkiem.

μὴ πῆμα σαυτῷ καὶ μετάνοιαν τιθῇς. *Sophocles.*
Ne tibi malum atque pœnitentiam crees.

ἀγαμεμνόνειος δαὶς ἡ τράπεζα. Agamemnonium epulum aut menſa, *in qua Ægyſthus Agamemnonem inuitatum interemit, vt ſcripſit Homer.* Quanta Mys in Piſa paſſus eſt. V. Tráfi śie y ślepey kokoſzy źiárno.

Pôſt mihi non ſimili pœna commiſſa luetis. *Virg.*

Ad aſſem impendium reddes nec id modicum. *Plini. iunior.*

καὶ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἐξέτισε. *Dion.* Et ſortem & vſuram perſoluit.

Potum Lycium bibis. *V. ſub* Niebéſpiéczno,

Erit hoc tibi in singultum. *Phrasis Hebræorum, quam 1. Regum 25. vsurpauit Abigail (sed negante sensu) Dauidem à cæde auocans & dicens :* Non erit hoc tibi in singultum, & in scrupulum cordis, s. *si peperceris Nabali. LXX. habent :* καὶ οὐκ ἔσαι σοι τοῦτο βδελυγμὸς καὶ σκάνδαλον. *i. in nauseam, abominationem & offendiculum. Aquila legit* λυγμὸς. *i. singultus. Coruus pro esca serpentem arripuit, à quo ictus periit. Apologus Faërni.* *Affine,* Być iedno tego nie żałowal. Złéć śie to záplaći.

Przyrodzenie málem śie obeydźie / ná málé przeſtánie.

Przyrodzeniu i potrzébie / ledá co połoź przy chlébie.

Natura paucis contenta. *Cic.* Natura paruo dimittitur. *Seneca.*
Si ad naturam viues, nunquam eris pauper : si ad opinionem, nunquam diues. Exiguum natura desiderat, opinio immensum. *Epicurus apud eundem.*
Lex naturæ est ; non esurire, non sitire, non algere. *Idem Seneca.*

——— Cum sale panis Latrantem stomachum bene leniet. *Horat.*

ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυοῖν μόνον,
δήμητρος ἀκτῆς, πώματός θ' ὑδρηχόου. *Euripides.*
Siquidem his duobus tantum opu' 'st mortalibus,
Fruge Cereris & aqua fluente poculo.
——— Satis est populis fluuiusque Ceresque. *Lucanus.*

μᾶζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀποδίδωσιν ἡδονήν. *Epicurus.*
Panis & aqua summam præbent voluptatem.
μᾶζαν ἔχων καὶ ὕδωρ ὑπὲρ εὐδαιμονίας καὶ διὶ ἀγωνιζέσθω. *Idem.*
Panem & aquam habens vel cum Ioue de felicitate contendat. Panem & aquam natura desiderat. nemo ad hæc pauper est. intra quæ quisquis desiderium suum clusit, cum ipso Ioue de felicitate contendat. *Seneca. Idem habetur Ecclesiastici 29.*
Initium vitæ hominis panis & aqua.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si contentus eo fueris, quod postulat vsus. *Cato.*
χρήσιμα τῇ φύσει καταλείψει μήποτε ζῶντα,
ἄρκιον ἤν γε τύχῃ σαυτῷ ὅ,τι χρῇσις ἀπαιτεῖ. *Mylius.*

Nonne cupidinibus statuit natura modum ? quem (*modum, mediocritatem*)
(Quid latura, sibi quid sit doliturà negatũ) .i. *quo possit esse cõtenta natura, quo non.*
Quærere plus prodest ? & inane abscindere soldo ? .i. *superfluum à necessario.*
Num tibi cum fauces vrit sitis, aurea quæris
Pocula ? num esuriens fastidis omnia præter Pauonem ? *Horatî.*
— Natura beatis Omnibus esse dedit, si quis cognouerit vti. *Claudian.*

Mensura census apud Iuuenalem describitur hoc modo :

In quantum sitis atque fames & frigora poscunt.
Quantum Epicure tibi paruis suffecit in hortis (*i. olera.*)
Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit. *Similis est apud Suidã versus.*

γαστέρι μοῦνον ἔχοιμι κακῆς ἀλκτήρια λιμοῦ. Tãtùm habeat venter qui cõsulat esuriei.
Affine, Głodny nie przebiera. Przeſtań ná málé.

Przyrodzenie trudno odmienić.

Naturam mutare difficile est. *Seneca.*

Naturam expellas furca, tamen vsque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastigia victrix. *Horati.*
——— Ad mores facilis natura reuerti. s. *suos pristinos. Claudian.*
——— Tamen ad mores natura recurrit. Damnatos fixa & mutari nescia. *Iuuenal.*
Naturæ sequitur semina quisque suæ. *Propert.*

Agas asellum cursum non docebitur. *Cic. vt supplet Gotfredus senarium, aliter Erasm.* (*diuinat.*

φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον. Non est facile mutare naturam malã.

Rex Aegypti simias pyrrhichen saltare doctas habebat, & purpura vestiebat. quibus saltantibus cùm quidam nuces in medium coniecisset; mox illæ relicto lusu & saltu ad nuces se proripuerunt, & circa eas pugnantes, purpureas vestes lacerãrunt. Lucianus.

Felis in sacco procul asportata, mox sine errore redit domum.

φύσει μάχεσθαι οὐκ εὔπορόν ἐστι. *Demosthen.* Cum natura pugnare non est facile.

βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ s. χαλεπόν. *Nazian.* Cohibere fluminis impetum difficile.

ὁ λύκος τὴν τρίχα ἀλλάττει οὐ τὴν γνώμην.

Lupus pilum mutat non mentem. Vulpes pilum mutat non mores. *Sueton.*

καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν. s. ἀδύνατον. Cancrum recta procedere impossibile.

οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν. *Aristophan.*
Efficies nunquam, rectè vt cancer gradiatur.

Felis quocunque modo ex alto cadat, in pedes decidit, & stando cadere desinit. Drexel.

Formicam Æsopus ait olim fuisse colonum furacem, & à Ioue in formicam conuersum; quare & modo frumenta furatur. Epimythion addit Planudes.

οἱ φύσει πονηροὶ κἂν τὰ μάλιστα τὸ εἶδος μεταβάλλωσι, τὸν τρόπον οὐ μεταβάλλονται.

Natura improbi licet quam maximè formam (*exteriorem*) mutent, mores non mutant. *Heliodorus tamen oppositum dixit.* V. Rozumem przyrodzenia poprawić.

Affine, Co się łyso rodzi. *&* Nie pomoże krukowi mydło.

Przyrodzenie z rozumem się zgodzi.

Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit. *Iuuenal.*

οὐδέποτ' ἄλλο φύσις λέγει καὶ ἄλλο φρόνησις. *A.* Quæ bona sunt (*sponte naturæ*) fieri meliora possunt doctrinâ. *Cic.* Ars certior est dux quàm natura. *Idem.*

Prima docet rectum sapientia, i. *moralis, virtutem docet. Iuuenal.*

Przyrodzone wády máło wádzą. Przyrodzone cudze wády/ kto mądry znośi bez zwády.

Sapiens naturale vitium nulli imputat. *Scholiastes Persij.*

Quid prodest luscum vocare luscum? *Hieronym. ex Persio.* Non hic qui &c.

Sordidus & lusco qui possit dicere, Lusce Sese aliquem credens. *Persi.*

Peruersi moris est mutilos vel aliqua corporis labe insignes irridere, *& vindicatur id anathemate in clericis Canone Apostolico 57.*

τὰ τῆς φύσεως δῶρα οὐ μεμπτά. *Libanius.* Naturæ munera non sunt culpanda. *Docet Muret. l. 11. c. 10. ex Plutarcho: Neq; mala corporis ad vituperium hominis verè facere, neq; bona ad laudem eiusdem. Quare Iuno apud Homerum blandiens Vulcano vocat eum κυλλοποδίωνα. i. claudum. Et Hector apud eundem conuicium Paridi faciens dicit ei εἶδος ἄριστε. i. formose. Item Vlysses Thersitæ, non quòd claudus vel caluus vel gibberus sit exprobrat, sed quòd immodicè & intempestiuè loquax i. non mala corporis sed animi. Malè cessit Seiano qui illudens Tiberio caluo, in spectaculo omnia à caluis agi curauit toto die & quinque millia puerorum rasis capitibus exhibuit. Rhodigin. ex Dione.* Affine, Przyiaćielstie bez obrázy/ znoś vrázy.

Przyśiega fryierska / błazeńska.

Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Æolios in freta ferre Notos. *Ouid.*

ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσιν, ἐν ἔρωτι
ὅρκους, μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων. *Callimach.*

Iurauit, verùm vulgò dicunt, in amore
Iuramenta, aures non penetrare deûm.

ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος. *Plato.* Venereum periurium impunitum est. Ταχυβάμονες ὅρκοι. *Suidas.* Volaticum iusiurandum. *de infido, quale amantium.*

Przyśiegá ma być z vczćiwośćią.

Imie Boskie poważnie i vczćiwie wspominác / mianowáć. *Plato & plurimi alij antiqui Ethnici prudentes, iurare volentes, dicebant tantùm.* μὰ *quod Aduerbium est iurandi. & Affirmantes quidem dicebant* ναὶ μὰ *vel* ναὶ μὰ τὸν. *quasi Iuro per. vel Ita per: Negantes verò,* μὰ τὸν. *vel* οὐ μὰ τ. *subaudito* θεὸν *vel expreßè* Δία Ἀπόλλωνα Ἑρμῆν. *&c. Non per. s. Iouem Apollinem Mercurium. vel* μὰ τὸν Δία. *Per Iouem. Declinabant tamen nomen Dei (vt & nostri dicentes* Przyśie boru) *& vel Periphrasi vtebantur vt Pythagoras in aureis versibus:*

ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν. .i.

Iuro per eum qui dat animæ nostræ quaternarium.

Vel supponebant res alias bonas vtiles pretiosas vel deorũ instar habitas, vt sceptrum, solem, platanum, canem, anserem, braßicam, raphanum, ensem &c. Vide Tiraquell. ad l. 5. c. 10. Alexandri. μὰ τὰ καλά. *Suidas.* Per pulchra.

Przyśiegá pokrywká fałszu / zdrády.

Iuramentum est mantile, quo quotidianæ noxæ abstergentur. *Pacuuius.* πρὸς ἀπάτην ὅρκος σοφιστής ἐστιν ἀξιόπιστος. *Simocatta.* Ad fraudem, deceptionem, iuramentum est simulator fide dignus. (*apparens*) Iusiurandum emplastrum debiti. *Sic Laberius apud Gellium ait:*

Quid est iusiurandum? emplastrum æris alieni.

ὅρκος γὰρ οὐδεὶς ἀνδρὶ φιλήτῃ βαρύς. *Sophocles.* Non

Non graue viro est furaci onus, periurium.
ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε.
Quod iurat improbus vir inscribas aquæ. i. *inane puta & falsum.*
ἡ γλῶσσ᾽ ὀμώμοχ᾽, ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. *Euripid.*
Lingua iurauit sed mens iniurata est. i. *non iurauit. Vel*
Iurante lingua, non mea est iurata mens. *Dictum improborum damnatum etiam ab Ethnicis multis. Simile est illud apud Plutarchum.*
ὅρκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατέον. Viri iuramento, talis pueri fallendi. *loquitur id quod fit, non quod fieri liceat.*

Przyśmák wyborny / głód y robotá.

Fames optimum condimentum. τὸ πεινᾶν ὄψον ἄριστον.
Cibi condimentum fames, potionis sitis. *Cic.* Luxuria quærit quomodo post saturitatem quoque esuriat. *Seneca. s. condimenta cibis aggerendo quæ saturum etiam ad edendum illiciant.* Panem malum fames reddit siligineum. *Idem.*
Lacedæmonij Mithecum Syracusanum in re culinaria & in condiendis suauissimè cibis celeberrimum, statim vt venit, expulerunt vrbe dicentes: Labore & exercitatione corporis, non lautitiis appetitum esse parandum & acuendum. Maximus Tyrius.
ὁ πόνος ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς. *Xenophon.* Labor opsonium strenuis.
πρὸς τὸ ἡδέως ἐσθίειν, καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν, ἀγαθὸν οἱ πόνοι. *Idem.* Ad suauiter edendum, & ad sanitatem, optimi sunt labores. *Etiam senibus, vt illud dictum Græcorum docet.* ὄψον ἄριστον πόνος τῷ γήρᾳ. Optimum opsonium senectuti labor. *Vide quid dicat Seneca sub* Kobic śie nic wstydź.
Alexander M. cùm illi Ada regina Cariæ mater adoptata, quotidie opsonia bellariaq; scita, & coquos ac pistores peritissimos mitteret, dicebat; ἔχειν σε ἀμείνονας ὀψοποιοὺς πρὸς μὲν ἄριστον τὴν νυκτοπορίαν, πρὸς δὲ τὸ δεῖπνον τὴν ὀλιγαριστίαν. *Stobæus. Plutarch.* Habere se meliores coquos (*à Leonida Pædagogo datos*) ad prandium quidem, nocturnum iter, ad cœnam verò, tenue prandium. *Simile* Głodny nic przebiera.

Przystoi mu wszystko.

Opportuna mea est cunctis natura figuris,
In quamcunque voles, verte, decorus ero. *Propertij Proteus de seipso.*

Omnis illum decet color. Alter Aristippus. *de quo sic Horati.*
Omnis Aristippum decuit color & status & res. *De eodem Laërtius.*
ἦν δὲ ἱκανὸς ἁρμόσασθαι καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ προσώπῳ, καὶ πᾶσαν περίστασιν ἁρμονίως ὑποκρίνασθαι. Poterat autem se & ad locum & ad tempus & ad personam accommodare, atque omnem vitæ statum aptè simulare.
In suo genere Roscius. *Cic. Vel dic.* In omni genere Roscius. Alter Roscius. *Talis etiam L. Crassus apud Cic. sæpiùs describitur, in quo humanitas suauitas & in iocando lepos fuerit.*

Przyświecáć komu.

Vt subseruias orationi (*mea*) vtcunque opus sit verbis, vide. *Terenti.*

Przyszedł do chlébá.

E famelico vomens factus est. V. Szláchćić wlaz.

Przyszedł niestátek / wźiął ostátek.

Vulgò hic vsurpatur. Reliqua fiscus rapuit. Orcus venit & rapuit Proserpinam, vel ipsam Cererem. *Ex Cic. qui recensens sacrilegas Verris rapinas, post alia simulacra ab ipso ablata, de Cerere Ennensi ait:* Hic dolor (*Ennensium*) tantus erat, vt Verres alter Orcus (*Pluto*) venisse Ennam, & non Proserpinam asportasse, sed ipsam Cererem abripuisse videretur. s. *matrem Proserpinæ deam frugum.*

Vide Jto trochę i to płochę.

Przyszłe rzeczy niépewne. Nié wiedźieć iák kostká padnie.

Nescia mens hominum fati sortisque futuræ. *Virg.*

ἄδηλα πάντα τοῖς βροτοῖς εἱμαρμένα. *A.* *Vel*

μέλλονθ' ἅπαντα τυφλά τ' ἐστὶ τοῖς βροτοῖς. *A.*

Futura cuncta incerta (*vel cæca*) sunt mortalibus.

Et genus humanum damnat caligo futuri. *Iuuenal.*

Quenquam posse putas mores narrare futuros? *Martial.*

οὐδεὶς τὸ μέλλον ἀσφαλῶς βουλεύεται. Est de futuro incerta consultatio.

τῶν μελλόντων τετύφλωνται φραδαί. *Pindar.*

Futurorum excœcatæ sunt cogitationes vel consilia. Nil sibi quisque de futuro debet promittere, id quoq; quod tenetur, per manus exit. *Seneca.*

τὰ γὰρ μέλλοντα προγινώσκειν οὐχ ἡμετέρας φύσεώς ἐστι. *Isocrates.*

Futura prænosse non nostræ indolis est.

τυφλός ἐστι τῶν μελλόντων ἄνθρωπος. *Plutarc.* Cœcus est respectu futurorum homo.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetque si mortalis, vltra
Fas trepidet. *Horat.*

Tu ne quæsieris, scire nefas, quem mihi quem tibi Finem dij dederint. *Idem.*

ἄδηλον τὸ μέλλον ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστί. *Demosth.* Incerta sunt futura omnibus hominibus. *Ancæus vinum ex sua vinea non bibit vt promiserat nam à mensa se proripiens, ab apro vastante vineam, occisus est. Aristot.* V. Dáleko do tego.

Affine, Jutro nié pewne.

Przyszłe rzeczy vpátruy / i opátruy.

Quotidie pridie caueas, ne facias, quod pigeat postridie. *Plaut.*

Omnia humana sint semper homini præmeditata. *Cic.* *Triuialis rhythmus est.*

Prouide futura si vis viuere sine cura. *Vel sit versus rhythmicus.*

Prospice ventura, vt viuas omni sine cura.

τὰ μέλλοντα μελετῶν ἔσται μελέτης ἄνευ. *A.*

In tanta rerum ſurſum ac deorſum euntium verſatione, ſi non quicquid fieri poteſt, pro futuro habes; das in te vires rebus aduerſis; quas infregit, quiſquis prior vidit. *Seneca.* *Sic Theſeus apud Ciceronem ex Euripide.*

Mecum futuras commentabar miſerias,
Aut mortem acerbam, aut exilij malam fugam,
Aut ſemper aliquam molem meditabar mali.
Vt ſi qua iniecta diritas caſu foret,
Ne me imparatum cura laceraret repens. *Tuſculana 3. vbi multa in hanc ſententiam habet.* *Simillima ſunt illa Domiphonis in Phormione Terentij, quæ ibidem affert Cic.*

Omnes cùm ſecundæ res ſunt maximè, tum maximè
Meditari ſecum oportet, quo pacto aduerſam ærumnam ferant.
Pericla, damna, exilia peregrè rediens ſemper cogites,
Aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiæ.
Communia hæc eſſe, fieri poſſe, vt ne quid animo ſit nouum.
Quicquid præter ſpem eueniat, omne id deputare eſſe in lucro.

Similia ſubijcit apud eundem Geta herum ſuum imitatus:

Meditata mihi ſunt omnia mea incommoda. herus ſi venerit,
Molendum vſque in piſtrino, vapulandum, habendæ compedes,
Opus ruri faciendum, horum nihil quicquam accidet nouum,
Quicquid præter ſpem eueniet, omne id deputabo eſſe in lucro.

Item in Adelphis Syrus: O Demea!
Iſtuc eſt ſapere, non quod ante pedes modò eſt
Videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt Proſpicere.

Adde apologum de Vulpe & Hirco, poſitum ſub Pomierz ſię ſam.

Egregium item eſt documentum Epicteti Græci, quod cùm longius ſit Latinè tantùm reddo. Cùm ad magnatum aliquem, *inquit*, iturus es, proponito tibi fore vt eum domi non inuenias, vt incluſus ſit, vt occludantur tibi fores, vt ille te negligat. quod ſi hoc rerum ſtatu venire te decuerit, feras quæ accident, neque tecum dicas, non fuiſſe tanti. Egredienti ſinciput, redeunti occiput ſcalpendùm *monet Pythagoras commendans præparationem & diligentiam in agendo.*

Formica ſymbolum & exemplum prouidi in futurum. *Prouerb. SS. c. 6.*

Affine, Przypádki przéyrzáne. Ogladay ſie. Nieſpodziane. Zoſtaw co.

Przyydźie Kwiećień / oſtátek wymiećiem. Przyydźie May / przédśie bydłu day.

Ruſticanum eſt dictum, monens. Parcendum pabulo hyemali, ne ante nouum ſeu vernum deficiat. *Sic ferè & Cato:* Cogitato quàm longa ſit hyems.

Et ea certè apud nos ad Aprilem & ad Maium aliquando durat, aut ſaltem nouis pabulis & paſcuis officit, & ea in terra diutiùs cohibet.

μνάμων μακρὸν χειμῶνα φορβῆς φείδεο. A.
Memorato longam hyemem atq; parce pabulo. V. Oſzczeday. Skromnie.

Przyzwalá-

Przyzwaláiacy gyniącemu rowny.

Qui non defendit nec obsistit iniuriæ si potest, tam est in vitio, quàm si parentes aut socios aut patriam deserat. *Cic.* Quid interest inter suasorem facti & probatorem? *Idem.* Facientes & consentientes eadem pœna afficiendi.

ἴσως συνειδὼς (*vel* συναινῶν) ἀλιτέοντι κολάζεται. *A.*

Malum patrantis & probantis pœna par.

Criminis particeps, pœnæ particeps. *Garner. & ICti.*

Consensus apud ICtos quadruplex est. Negligentiæ, Consilij, Cooperationis, & Auctoritatis seu Defensionis. Primus & secundus minùs punitur, quàm sequentes. Eorundē distichon est.

Consensus spernit, suadet, iubet, atque tuetur.

Hic minùs. ille minùs luit, hic æqualiter, hic plùs. *Applica versiculum posteriorem priori, seruato ordine ab initio ad finem. Simile est* Nié to złodźiey co kradnie.

Psa w ćieśni złé drażnić.

ἐν φρέατι κυνομαχεῖν *vel* κυνὶ μάχεσθαι. In puteo cum cane pugnare. *dicitur is, qui cū homine litigioso & rixoso negotiū habet, ex quo nec se extricare, nec impunè vrgere potest.*

Psá zbiegłego z łancuchem / á człowiéká z nałogiem łacno poymáć.

Et luctata canis nodum abripit; attamen illi

Cùm fugit à collo trahitur pars longa catenæ. *Persius homini improbo è vitiis emergere incipienti loquitur sic:*

Nec tu cum obstiteris semel &c. Rupi iam vincula dicas. Nam & canis &c.

Sic & Propertius iuueni malis amoribus irretito expedire se volenti, ait:

Et bene cùm fixum mento discusserit vncum,

Nil erit hoc, rostro te premet ansa suo. i. *nodus malæ consuetudinis.*

Apud Ouidium item quidam similis gloriatur dicens;

Scilicet asserui iam me rupique catenas. Vicimus ——— &c.

Perfer & obdura. *Mox tamen nutat & labascit dicens:*

Luctantur, *&c.* Hinc amor, hinc odium, sed puto vincet amor.

Odero, si potero; si non, inuitus amabo. &c.

Similis est Phædria Terentij in Eunucho qui fluctuatur dicens.

Exclusit, reuocat, redeam? non, si me obsecret, &c. *moxq; manus dat.*

ἕπετ' ἀνανήφοντ' ἐκ κακοῦ ὡς σειρὰ τ' ἔθος. *A.*

Sequitur resipiscentem à malo ceu catena consuetudo. *Vel*

Catena resipiscentis est habitus malus. Passer pede ligato volare incipiens filo deorsum retrahitur: Sic animus malo affectu vel habitu. *Maximus,*

Affine, Nałog drugie przyrodzenie.

Péigłos nie idźie do niébios.

Nié dba nic serce cnotliwe / ná mowy ludźkié złośliwe / fałszywe.

Canis allatrans lunam, cursum eius non cohibet. *Sic Alciatus.*

Allatrant, sed frustrà, agitur vox irrita ventis,

Et peragit cursus surda Diana (*luna*) suos.

Nam

Nam canes à luna & spectris nocturnis, immò & à ventis terrentur & latrantes fugiunt. quod & hominibus quibusdam imaginatione turbata accidit.

χρηστὸς πονηροῖς ἐ τιτρώσκεται λόγοις. Bonos malorum nil loquelæ vulnerant.

ἤθες δικαίες φαῦλος ἐ ψαύει λόγος. Mores probos haud lingua tangit improba.

ἐ μὲν σχέτλια ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέεσιν. *Homerus.*

Non enim improba opera dij beati amant.

Non bene cœlestes impia dextra colit. *Ouidi.*

Donis impij ne placare audeant iram deorum. *Cicero ex 12. Tabulis.*

Vnus orans & vnus maledicens, cuius vocem exaudiet Deus? *Ecclesiastici 34.*

Rectè Balaam Numer. 23. Quomodo maledicam cui non maledixit Deus?

Atque hoc scelesti illi in animum inducunt suum,
Iouem se placare posse donis, hostiis,
Et operam & sumptum perdunt. ideò fit, quia
Nihil ei acceptum est à periuris supplicij. (*supplicationis*)
Faciliùs si quis pius est, à dijs supplicans
Quam qui scelestu' st, inueniet veniam sibi. *Plaut.* *Vide si non idem dicit Ethnicus hic, quòd cæcus illuminatus apud S. Ioannem c. 9.* Deus peccatores non audit, sed si quis cultor Dei est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

Appositè ad rhythmum Polonicum Anonym. Non penetrat cœlos oratio quã canis orat. *i. improbus homo.* Nunquam cælesti Domino placuêre scelesti. *Idem.*

Affine, Słowo nie v.ąśi. Mow luckich nie nie waż sobie.

Psi go ziedli.

Actæonis fatum illi obtigit. *Vide* Studzy go ziedli.

Psia strawa. *Vide* Potrawa nie smaczna.

Ptak w klatce nie śpiewa, abo nie wesoło śpiewa.

ἀηδὼν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδει. *Philo.* Luscinia in cauea non canit.

ἐδὲν ζῶον λυπέμενον ᾄδει. *Plato.* Nullum animans molestia affectum canit.

Puść mie żywo. Vmorzysz mie mowa twa, częstowaniem etc.

ζῶντ' ἄφες. *Theocriti pastor dicit alteri garrulo.* Viuum dimitte. *Et apud Plaut. femina prudens, non ferens ineptias gloriosi militis, & adulatoris eius in ipsum scommata & ludibria, ait:* Iam iam sat amabo est, finite abeam, si possum, viua à vobis.

Pustki doma. Cztery katy, a piec piąty.

Ne Sannione quidem relicto. *s. domo prodiit. Ammian. ex Terentio, apud quem Thrasoni militi glorioso quærenti:* Vbi alij? *Rt. Sanga seruus.* Qui malum alij? solus Sannio seruat domi. Mea supellex iam digitum sustulit hospitibus. *Martial.* *Explico id sub* Poßło. *Euclio Plauti auarus domo exiens, dicit anui custodi:* Serua intus. *Respondet illa:* Quid ego intus seruem? an ne quis ædes auferat?

Nam hîc apud nos nihil est aliud quæsti furibus.

Ita inanijs sunt oppletæ atque araneis. *Propert.* Velauit aranea fanum.
Sic Catullus inuitans Fabulum ad se cœnatum dicit:
Cœnabis bene mi Fabulle apud me. &c. Si tecum attuleris bonam atq; magnam Cœnam ——— nam tui Catulli Plenus sacculus est aranearum.
Σκυθῶν ἐρημία. *Aristophan.* Scytharum solitudo. *Curtius.*
κενῷ ἐγκατοικεῖ δόμῳ. *Plato.* Vacuam inhabitat domum. Non solùm inquilini sed mures etiam migrauerunt. *Cic.* ἀνέμου πεδίον. *Diogenian.* Venti campus. de domo, pago, oppido, regione, incolis vacua.

Pustek dość v złego páná.

Sylosontis ampla regio. *Samiorum hic erat tyrannus, ex humili domo admodùm seuerus. quare breui incolæ fugerunt, & regio vacua remansit.* ἕκητι συλοσῶντ͡ος εὐρυχωρία. *Strabo.* Opera Sylosontis ampla regio. *vtpote in qua nulli incolæ erant.*
καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος. *Sophocles.*
Optimum est vt in deserta regione solus imperes, regnes.
In paucitate plebis ignominia principis. *Prouerb. SS. c. 14.*
Cùm surrexerint impij, abscondentur homines. *Ibidem c. 28.*
Lepidè Cic. exaggerans Verris scelera, auaritiam, rapinas, crudelitatem, & alia, fingit Siculos dicentes: Sese iam ne deos quidem in suis vrbibus ad quos confugerent habere; quòd eorum simulacra sanctissima Verres ex delubris religiosissimis sustulisset.

Pustki w kalecie. Pusto w mieszku.

Plenus sacculus est aranearum. *Catullus.* Arcula plena aranearum. *Afranius.*
Putris & in vacuo texetur aranea lecto. *Propert.*
κακὰ ἀράχνια ἔχει Malas araneas habet. *s. domus, area, locus aliquis vacuus neglectus.*
εὐρῶτος καὶ ἀραχνίων μεστός. *Lucian.* Putredine & araneis plenus.
Marsupio (*dandi casus est*) ventrem lauit. *Varro. i. Ita marsupium in nuptiis euacuauit, vt ea quæ lota sunt pura & vacua esse solent.*
Drachmam vnam dare mutuam vix hercle possim, si me opponam pignori. *Plaut.*
Cum ramento cum puluisculo argentum dedi, vel abstulit. *apud eundem.*

Pysznego narychley hánbá potka.

Citò ignominia fit, superbi gloria. *P. Syrus.*
ἀλαζόνος δόξα τάχ' ὄνειδος γίνεται. *A.* *Vel Deo ita disponente qui superbos deprimit: vel etiam quia superbus animus quiduis vertit & trahit in sui contumeliam & contemptum. Exemplo sit Aman in libro Ester.*
Ex statua area Demetrij Phalerei Athenienses matulas faciebant. Laërtius. Plutarchus. Ex Maxentij statua similiter Romani. Eusebius. Vide Menecratem *sub* Cáłkiemu tákie.
ἀλαζονίας οὔτις ἐκφεύγει δίκην. Nullus superbus debitam pœnam effugit.
Culex leonem pupugit & ei insultauit, mox verò ab aranea captus est. Æsopus.
Huc facit alter apologus eiusdem de gallo victore posito sub Nie wykrzykay.
ἧς ὑπερπλείησι τάχ' ἂν ποτε θυμὸν ὀλέσσῃ. *Homer. de Agamemnone.*
Suâ superbia citò tandem animum perdet.

Si tibi

Si tibi gratia, si sapientia, formaque detur,
Sola superbia destruit omnia, si comitetur. *Seberus ex Anonymi rhythm.*

Zeno quendã efferentẽ se percussit dicens: οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ, τὸ εὖ κείμενον εἴη, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. *Suidas.* Non in magnitudine bonitas sita est, sed in bonitate magnitudo.

Pyßnem nalépiey pogárdźić.

Superbi contemptu percutiendi. Superbi flagellum contemptus. *Garner.* *Menecrates medicus arrogantissimus Antigono regi Laconum sic scripserat. Menecrates Iupiter Agesilao Regi salutem, cui rex rescripsit. Agesilaus Menecrati sanitatem.* i. *sanam mentem velut insano. Apud Plutarchum. Culex in tauri cornu sedens quærit, an illum grauet & auolare iam debeat. cui taurus: Non curo. nec sensi cùm sedisti, nec sentiam cùm auolabis. Apologus Gabriæ in arrogantes contemnendos.*

Pyßny.

Laudato pauone superbior. *Ouidi.* Campana arrogantia. *Cic.*
Tragici cothurni strepitus *Ammian.* Cælo animos fert. *Virg.*
Συβαρίτης διὰ πλατείας. Sybarita per plateas. *Suidas. In hominem pompaticè incedentem, quales erant Sybaritæ opulenti & superbi ac luxui dediti.*
Oleum fert in auricula. *Martial. Vide hoc declaratum sub* Wyżey gebá nosá.
ἀσκὸς πεφυσημένος *Epicharm.* Vter inflatus. Cornua sumit tollit. *Ouid. Horat.*
ἱπποτυφία pro ingenti fastu, *qualis est equorum. Laërtius.*
Supercilia subrigens secundis rebus elatus. *Ammian.* Postquam se amari sensit, supercilia altiùs sustulit. *Petronius.* Arrogantiæ supercilio tumidus. *Ammian.*
ὑπόδιφρος ἰατρός. *Cyrillo Alexandrin.* Curulis medicus. *qui curru pomposè vehitur.*
μέγας δ' ἐστὶ σοφιστὴς, καὶ οὐδὲν τῶν ἰατρῶν εἰς ἀλαζονείαν. *Eustathi.* Magnus Sophista est, nihilque ad medicorum arrogantiam. *qualis fuit inprimis Menecrates Syracusanus medicus; qui se Iouem faciebat.* V. Tákiemu tákie.
ὀφρῦς ἀνασπῶντες καὶ γνάθους φυσῶντες. *Suidas.* Supercilia attollentes & buccas inflantes. *instar ranæ Æsopicæ per arrogantiam se inflantis apud Horatium. Nostri dicunt.* Nádyma śie. Odyma gebe. τρισόλβιος ἐφαίνετο καὶ ὑψηλότερος ὅλῳ πήχει βασιλικῷ *Lucian.* Ter felix videbatur & celsior toto cubito regio (*cæteris.*)
τῆς ὑπεροψίας καὶ τύφου καὶ φρυάγματος, ῥᾷδιον ἂν τις τὸν ἥλιον ἢ τοῦτον ἀσκαρδαμυκτὶ προσέβλεψεν. *Lucianus.* Præ fastu & tumore ac iactantia, faciliùs quis in solem, quam in istum in conuiuio oculis aspicere poterat.
De superbo item vulgare illud est: Sursum corda. *Et S. Augustin. dixit:* Sursum cor non ad Dominum Superbia est; Sursum cor ad Dominum, refugium est.
Salmoneus alter. *Symmach.* Σαλμωνεὺς τὸν Δία μιμούμενος. *Galenus.* Salmoneus Iouem imitans. s. *tonantem. fulmine vero percussus.*
ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζει *Aristophan interpr.* Summis vnguibus ingreditur.
Spicæ vacuæ sursum recta tolluntur, plenæ deorsum inclinantur. Ex Plutarcho.
Deiocem regem Medorum *neminem in conspectum suum admisisse, sed per internuntios omnibus respondisse scribit Herodot.*

Pyszny rychley krzywdy / hánby zámilczy.

Bonum est superbû verberibus excipere quia non diuulgabit. *Garner. Gallic.* *Hoc tunc verum est, cùm superbus læditur à potentiore, quem non possit vlcisci.*
Eurydamas pugil cùm in publico spectaculo aduersarius ei dentes excuteret dissimulabat & omnes deglutiebat, ne eos exspuens ab illo læsus & superatus videretur. Apud Rhodigin.

R

Rádáby duszá do niebá / by iáko przed grzechámi.

Propriùs huius dicti sensus verus & bonus est, sed vsurpatur etiam sæpiùs tralato sensu de quouis desiderio irrito.

ψυχὴ μου ὑψόσ', ἁμαρτάδες δὲ κάτω ῥέπει. *A.*
Peccata mentem, ad alta cupidam, deprimunt.

οὐκ ἐσδύει κάμηλος εἰς βελόνης ὀπήν. *A.* Frustra in foramen acus camelus nititur.

τὰ πτερὰ μου ἴσχω, πλὴν μόλυβδος καταβαρεῖ. *A.*
Alæ mihi sunt, plumbum at hasce prægrauat.

μέγα φορτίον μικρὸν θύρεον οὐ διαπερᾶ. *A.* Angusta non capit onus ingens portula.

ὄφις ἐν στενῇ ὀπῇ τὴν λεβηρίδ' ἐκδύει. *A.*
Arcto anguis in foramine senectam exuit. *Ex Epiphanio.*

πάντες ἅγιοι εἶναι θέλομεν, οὐ θέλομεν πονεῖν. (*vel,* παθεῖν) *A.*
Sancti esse cuncti volumus, haud volumus pati.

Rádá ná nieprzyiacielá ma być skryta.

Doli, non doli sunt, nisi astu colas. sed malum maximũ si id palam prouenit. *Plaut.*
Nullam rem oportet dolosè aggrediri, nisi astutè accurateque exsequare. *Idem.*

Benè consultum, inconsultum est, si inimicis sit vsui.
Neque potest quin, si inimicis vsui est, obsit mihi.
Nam bonum consilium surripitur sæpissimè,
Si minus cum cura aut catè locus loquendi lectus est.
Quippe si resciuerint inimici consilium tuum,
Tuopte tibi consilio occludunt linguam & constringunt manus.
Atque eadem quæ illis voluisti facere, faciunt tibi. *Idem Plaut.*

βουλὴ κατ' ἐχθροῦ ἀνωφελὴς ἂν μὴ λάθει. *A.*
Consilium in hostem ni lateat, inutile est. *Vel*
Aduersus hostem nisi latens dolus, haud valet.

Spartani cùm callido consilio hostem vincebant, bouem Marti immolabant, cùm apertè, gallum. Plutarch.

Quæ nimis apparent retia, vitat auis. *Ouid.*

εὔοπτ' ὄρνιθες δίκτυ' εἰώθε φυγεῖν. *A.*

Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. *Prouerb. Salom. c. 1.*
Tutissimum in expeditionibus creditur nesciri ab hostibus facienda. *Vegeti.* *Mi-*

notaurus signum in legionibus, significat, ducis consilium semper occultum esse debere. Idem. & Festus. *Metellus Pius dux, interrogatus quid postero die facturus esset, respondit:* Tunicam meam si id eloqui posset, comburerem. *Plutarchus. & Frontinus qui plura eiusmodi recenset libro 1. Stratagematum.* A zelantibus te absconde consilium. *Ecclesiastic. c. 37.* *Huc potest trahi ille mimus. P. Syri. alioqui malus.*
Cum vitia prosunt, peccat qui rectè facit. *Vt accidit in dolis & stratagematis bellicis. nam dolus & vitium sæpe absq; peccato est, & peccare eodem sensu accipitur. sensus ergo est: Cùm doli prosunt, peccat qui prodit, putans obligari se veritatem semper omnibus patefacere. Dolus apud ICtos media vox est. Confer.* Jáko cie moge.
Similis est alter eiusdem Mimi mimus.
De inimico (*de hoste*) ne malè loquare (*ne prodas consilium tuum*) sed cogita.
Sic Seneca Medea —Ira quæ tegitur nocet. *s. hostibus.*
Professa perdunt odia vindictæ locum.
Rhetorum deniq; præceptum est, vt Orator in dicendo artem celet, & caueat præbere auditori occasionem suspicionis de præparatione & calliditate, sed videatur velut imparatus & ex tempore loqui. Seruauit hoc idem qui præcepit Cic. egregiè cùm alibi, tum in lib. de Oratore in persona Antonij & Crassi.

Radą, nie siłą. Rozumem sie przechodzi.

Romanus sedendo vincit. *Varro.* Sedentē Romanum debellaturū credi potuit. *Liui.*
Vnus homo nobis cunctando restituit rem. *Enni. Cic. Virg. de Fabio.*
Sapientia gubernator nauim torquet non valentia. *Titinnius.*
Σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χέρας νικᾷ. *Euripid.*
Multas enim vnum consilium sapiens manus Vincit.
καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων. *Theognis.*
Tardus sed prudens celerem insectando prehendit.
βέλτερος ἀλκήεντος ἔφυ σεσοφισμένος ἀνήρ. *Phocylid.*
Vir sapiens forti multò præstantior exstat.
ὡς αἰεὶ τέχνη μέγ' ἀμείνων ἰσχύος ἐστίν! *Musæus.*
Viribus vt semper multò præstantior est ars!
μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων ἠὲ βίηφι,
μήτι δ' ἡνίοχος περιγίνεται ἡνιόχοιο. *Homer.*
Consilio lignator longè præstat quàm viribus. Consilio auriga superat aurigam.
ὡς οὔτ' ἠνορέης οὔτ' εἴδεος ἔπλετ' ὄνειαρ
τόσσον, ὅσον πραπίδων· ἀλκὴ δ' ἀνεμώλιος ἄφρων. *Oppian.*
Neque roboris neque formæ est vtilitas
Tanta, quanta prudentiæ. Robur autem ventosum stultum.
Parui sunt foris arma, nisi consilium est domi. *Cic.* Consilio omnia priùs experiri quàm armis sapientem decet. *Terent.* *Hercules Gallicus plura confecit consilio & lingua, quàm viribus & ferro. Pierius ex Luciano.* Dictis non armis subigere, *s. præ-*

ſtat. Lucret. *Lupi traijcientes flumen rapidum, quiſque ſequens caudam prioris ore detinet ne à vorticibus abripiantur vel ſubuertantur. Tzetzes.*

Sæpe eſt potior prudentia dextrâ. *Claudian.*

τὸ χαλεπὸν ἀπορίαν παρέχων δεῖται τέχνης. *Ariſtot.*

Arte indiget res quæ negotium exhibet.

Caudæ equinæ pilos paulatim vellendo mox totam nudabis. *Ex Horat. qui ait:*

Vtor permiſſo caudæque pilos vt equinæ
Paulatim vello, demo vnum. demo etiam vnum,
Dum cadat eluſus ratione ruentis acerui.

Coruus in ſitulam altiorem lapillos conijcit, & aquam eleuatam bibit. Plinius. & Plutarch. qui ſe id vidiſſe ſcribit. Idem habet de Cane oleum lapillis iniectis attollente & lambente. Larus cochleas raptas in altum deijcit in ſaxum, & ſic eſculenta ſeligit. Eudemus. Athenæus. Simile quid traditur de Aquila. Nam ea, raptâ teſtudine in caput Æſchyli calui (quod ſaxum eſſe putabat) demiſit vt eam frangeret, & ſic Poëtam occidit. Valerius. Maxim. Boreas cum Sole de fortitudine certans Viatorem inuaſit, veſtem ei eripiens, quam ille obuoluebat & magis detinebat. Sole verò vrente eam depoſuit, & maiores vires eiuſdem facto comprobauit. Auienus. V. Siłá pomocy od rozumu potrzebuie.

Rádá zła / ná poradnika cżeſto śię obraca.

Kto źlé drugiemu rádźi / iemu to w przod záwádźi.

ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. *Heſiodus.*

Malum conſilium conſultori peſſimum. *Varro. Gellius.*

οἷ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων. *Heſiod.*

Vir mala qui cuiquam fabricat, ſibi fabricat ipſi.

Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum deuoluetur. *Eccleſiaſtici c. 27.*

Perilli commentum. &c. *Vide* Ná śie rozgedał.

Radby / kiedyby iáko.

Maiore voluntate quàm facultate colit Muſas. *Apuleius. i. vult ſed non vt vult proficit.*

Bos triturans in capiſtro. Seruus piſtrinarius. V. Ma ánic zéźyié.

Rady dobrey nié ſłuchamy / aż kiedy rzecżą doznamy.

Dopiero wierzemy / kiedy cierpiemy.

καὶ πρὸς παθόντων, κἀν κακοῖσι κειμένων
σοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι.

A patientibus (*mala*) & in malis iacentibus
Sapiens (*ſana*) vocor, antequam verò patiantur, inſanio. i. *inſana illis videor cùm rectè conſulo. Caſſandra loquitur apud Plutarch. ex aliquo Poëta. De eadē Virg.*

Tunc etiam fatis aperit Caſſandra futuris
Ora, Dei (*Apollinis*) iuſſu, non vnquam credita Teucris.

Aues linum ſatum eruere nolentes, reti ex illo facto captæ ſunt. Sic Pallenenſes Coſæ optimi viri ſanum & iuſtum conſilium ſpernentes, peſte ob perfidiam puniti ſerò agnouerunt & doluerunt, vnde dictum apud Suidam: τοῦ Κόσα λόγους ἀποπλύειν. Coſæ dicta reſpuere.

Rády dobrey rad pytay i słuchay.

Chceszli być bez iákiey wády: nie poczynay nic bez rády.

βουλὴν δὲ παντὸς πράγματος προλάμβανε. Consilia cunctis præcipito negotijs.
εὖ σοι φρονήσας, εὖ λέγω τὸ μανθάνειν δ' ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγει. *Sophocl.*
Tibi beneuolus, bene loquor. suauissimũ est A bene loquẽte, lucra si fert discere.

ἀλλὰ ἄναξ αὐτός θ' εὖ μήδεο, πείθεο τ' ἄλλῳ. *Homer.*
Ipse age rex bene consulito, & pareto vicissim.

σοφοῦ πρὸς ἀνδρὸς προσδέχου συμβουλίαν. Sapiente consiliũ tibi cape à (viro.
βουλῆς γὰρ ὀρθῆς οὐδὲν ἀσφαλέστερον. Consilio enim securius nil est bono.
Sine consilio nil facias, & post factum non pœnitebis. *Ecclesiastic. 32.*
Ante omnem actum consilium stabile. s. *præcedat. Ibidem c. 37.*
τῷ εὖ βουλευθέντι πρήγματι, τελευτὴ ὡς τὸ ἐπίπαν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι. *Herodot.*
Rei consilio gestæ, euentus plerumque bonus esse solet.
Viam qui nescit qua deueniat ad mare, Eum oportet amnem quærere comitem.
Plaut. i. qui per se non sapit, alios qui plùs sapiunt sequatur: vel qui rectè viuendi rationem ignorat, eos inspiciat, quorum vita laudata est.
τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν ὁδὸν, ἀεὶ μετὰ ῥαβδούχων πορεύεσθαι, μὴ πλανηθῶσιν. *Cato Cẽsorius.*
Viæ ignaris semper cum virgiferis incedendum, ne errent. s. *instar magistratuum, quos lictores præcedunt cum virgis.*
καὶ τῶν λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν. *Sophocles.* Intelligere rectè loquentes, est bo- (num.

Vide sis, quantum est adhibere hominem amicum, vbi quid geras!
Ego ille doctus pæne in foueam decidi, nisi hîc adesses. *Plaut.*

ἀβουλίᾳ γὰρ πολλὰ βλάπτονται βροτοί. Fert damna multa temeritas mortalibus.
Consilio factum non pœnitet esse peractum. *Garner. ex Anonymo.*

Rády doda czás / rzécz / potrzebá.

Náuczy potrzebá / czégo do niey trzebá.

Gladiator in arena consilium capit. *Seneca.* quia aliquid aduersarij vultûs, aliquid manus mota, aliquid inclinatio corporis intuentem monet, *inquit idem.*
Cum ipsis rebus deliberandum est. *Idem.* Consilium sub die, quin sub manu nascatur. *Idem.* In ipso negotio consilium capere, *iubet Cæsar.*

τὸν ἀγῶν' εἰσελθὼν αὐτόθεν βουλὴν λαβέ. *A.* Certamen ingressus ibi consiliũ cape.
Ante focum si frigus erit, si messis in vmbra. *Virg.*

Plura videt, qui corâm de rerum conditionibus iudicat. *Symmachus.* (tas.
εὑρετὶς ἄρα ἐστὶ λογισμῶν ἡ ἀνάγκη *Heliodor.* Inuentrix omniũ consiliorũ est necessi-
σύμβουλος οὐδεὶς ἐστι βελτίων χρόνου. Consultor haud est melior vllus tempore.

Affine, Jáko śię vda. Niewola nárabi drew.

Radźi śię widzą iedén wé drzwi / drugi oknem.

De ijs dicitur, qui se inuicem ita oderunt, vt non modò mensa sed ne tecto quidem eodem vti possint. Sic Plutarch. de quodam: τῷ δὲ ἀδελφῷ μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν.

βαδίζειν. Cum fratre verò ne via quidem eadem putans sibi incedendum esse.

Sic & Cic. Cum Græcos ludos ita ames, vt ne ad villam quidem tuam via Græca ire soleas. *Idem Cicero de Catilina omnibus exoso, ait:* Aduentu tuo ista subsellia vacua facta sunt &c. omnes consulares——simul atque assedisti partem istam subselliorum nudam atque inanem reliquerunt. *Plura similia habet ibidem.*

φιλοῦσιν ἀλλήλους καθὸ λαγοὶ καὶ κύνες. *A.*

Amant vicissim veluti lepores & canes. *Castor & Pollux fratres ex amore diuiserunt inter se immortalitatem (nam oportebat alterutrum mori) nunc vnus moritur. i. occumbit & sub terra est, alter apud superos, & nunquam se mutuò aspiciunt. Lucianus. Affine,* Nie nawidzi go.

Rádzi to ganiemy czego dáć nie chcemy.

In Trinummo Plauti Stasimus seruus Lesbonici, miris modis vituperat apud Philtonem agrum heri sui, quem ille alienare volebat. longior est Scena. Huc trahi potest illud quod Phœbus Martiali petenti centum sestertia mutua respondit: Exigis ergo nihil?

ψέγειν εἴωθεν ὅ,τι τις δοῦναι ὤκνει. *A.*

Culpare sueuit quod quis abnuit dare.

φειδωλὸς, ὅτι ἂν διδόναι οὐκ ἐθέλει, ψέγει. *A.*

Quæ dare recusat vituperat homo sordidus.

Raz dość omylić się / zgrzeszyć.

ἅπαξ ἀλώπηξ εἰς πάγην [οὐκ] ἐμπίπτει. *Suidas.* Semel in laqueum vulpes incidit. ἱκανόν ἐστιν ἅπαξ μανῆναι. *Lucian.* Sufficit semel insaniuisse. *Histrionis cuiusdam dictum est, qui cùm Aiacem furentē in theatro nimis affectatè repræsentans, multa indecora & absurda commisisset, inuitatus iterum ad theatrum respondit:* Semel satis sit insaniuisse, *præsertim quia post actum suum grauiter ægrotauit tum fatigatione tum pudore ac pœnitentia factorum, maximè quia alter histrio post eum, eundem Aiacem modestè decenter & cum omnium approbatione & laude saltauit. Lucian.*

μῦς πίσσης γευόμενος. *ex Theocrito.* Mus picem gustans. *f. non iterum eam gustabit, amaroris & periculi inhærendi memor.*

οὐδέ τοι βουλὰς συμφράσσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.
ἐκ γὰρ δή μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν, οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις
ἐξαπάφοι ἐπέεσσιν, ἅλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἕκηλος ἐρρέτω. *Homer.*

Hocce ego cum nil consulto, neque enim expedit vnquam.
Quippe vbi frustratus semel est, ac fraude fefellit,
Non iterum mihi verba dabit stulto, semel illi hoc
Sit fecisse satis, securus deinde valeto.

ἁμαρτεῖν οὐκ ἔνεστι δὶς ἐν πολέμῳ. Peccare bis non licet in bello. *Lamachi dictum.*

Raz dość ná woynie grzeszyć Polegszy / trudno wétować.

Præliorum delicta emendationem non recipiunt, cùm statim pœna sequatur errorem. *Vegetius. Lacon ignarus qua ratione Echinus edendus sit, eo integro in os iniecto, & mox*

& mox eiecto dixit : O scelestum edulium non te posthac vnquam sumam. *Athenæ.* *Pastor Æsopi naufragium semel passus, mari placido non audet se credere.* *Equus semel sponte frenum ab homine receptum, nunquam potest ampliùs excutere. Apologus Stesichori & Horatij.* *Vulpes asino sua opera astutè ad leonem adducto & occiso; aures & cor depasta est dicens* : Si iste cor & aures habuisset, nunquam à vulpe semel deceptus iterum illi credidisset. *Apologus Germanicus apud Iacobum Pontanum.*

Affine, Nie drugi raz. Kto śie ná goracem. Po szkodźie. Drugi raz.

Raz dwá trzy nie pomoże / dźieśieć pomoże.

Pernicies filicis est exstirpatio crebra. *Columel.*

Multis ictibus deijcitur quercus. *sub* Nie záraz to bedźie.

Vide Biy iedno. Kto czesto mierzy.

Raz gody / drugi raz glody. Dźiś gody / iutro glody.

Vecticulariam vitam viuere. *Cato. i. nunc largiter habere, repente nihil. Festus. quales sunt perfossores parietum Turneb. his addo nepotes. & Tigellium Horatij, de quo ille sic* :

——— Habebat sæpe ducentos
Sæpe decem seruos, modo reges atque tetrarchas. &c.
Decies centena dedisses, quinque diebus Nil erat in loculis.
ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχειν. *Theognis.*
Nunc pollere opibus, nunc at habere nihil.

Post festum ac lusum pisa edenda. i. *parciùs viuendum. Garner. Gallic.* *Sic Plautus.* Festo si quid prodegeris die, profesto agendum est. *V.* Kto przebiera. Oszczadny.

Raz iáko nic.

τὰ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνουσι νομοθέται. *Theophrastus.*

Quæ semel aut bis accidunt, transeunt, dissimulant legislatores.

Semel non est consuetudo. *Garner.* Vna hirundo non facit ver. *V.* Jedná iáskolká. *Affine*, Máło iako nic.

Raz vmrzeć.

ἀναθέσθαι ὥσπερ πεττὸν οὐκ ἔστιν βίον. *Antiphon.* Reponere haud vitam licet tali modo. (*talum velut*) In idem flumen bis non descendimus. *Seneca. vt legit Muretus & Pincianus ex Heraclito. apud Platonem. V.* Zywot lucki bieg do śmierći.

εὐπαλιν ἑαυτοῦ μὴ τρέχειν. *Herodian.* Retrò non licet currere. *Al.* Euntem non oportere retro verti. *Ex Pythagor. s. à virtute, labore, vita.*

οὐ γὰρ ἀνηβᾶν δὶς πέλεται. *Theognis.* Nec enim repubescere bis licet.

Mori necesse est, sed non quoties volueris. *P. Syrus.*
θανεῖν ἀνάγκη πλὴν μὴ ὁσάκις ἂν θέλῃς. *A.*

Statutum est hominibus semel mori. *S. Paul. ad Hebræos 9.*

——— Et calcanda semel via lethi. *Horat.* Soles occidere & redire possunt.
Nobis cùm semel occidit breuis lux, Nox est perpetua vna dormienda. *Catul.*

ἐπὶ τῶν ὅρους ἐλθόντα μὴ ἐπιστρέφεσθαι. *Pythagoras. Plutarch.* Ad finem vbi perueneris ne velis reuerti. i. *vbi dies fatalis aduenerit, ne cupiditate vitæ tenearis.*

Récydywá złá.

Grauiùs ægrotãt ij, qui cùm leuari morbo viderẽtur, in eũ de integro inciderũt. *Cic.* οἱ ἀναισθοῦντες ἀεὶ κάμνει χαλεπωτέρως. *A.* Morbus periculosior recidentiũ.

Serpens primo ictu debilitatur, secundo confirmatur. *Rhodigin. ex Plutarch.*

Ręká to iego/ .i. Spráwcá / Pomocnik.

Manus eius est. *Sic Cic. de Verre.* Comites illi tui delicati, manus erant tuæ: præfecti, scribæ, accensi, præcones, manus erant tuæ. *Item.* Cybiratæ fratres, canes venatici Verris, quorum ille in furando oculis, manibus suis vtebatur.

Simile quid 2. Regum 14. Nunquid manus Ioab tecum est in omnibus istis? i. *opera, consilium, auxilium.* *Sic apud Suidam, cùm Valens Imperator Aëtium Patritium ducem insignem per calumniam delatum occidisset, cuidam familiariter dixit:* Nonne rectè Aëtium sustuli? *Rt ille:* εἰ καλῶς ἢ μὴ, οὐκ οἶδα. γίνωσκε δὲ, ὅτι τῇ λαιᾷ χειρὶ, τὴν δεξιάν σου ἀπέκοψας Num rectè an secus, nescio. Noueris verò quòd læua manu dextram tuam absciderís. i. *auxilio & robore te priuaueris, quod breui, malo suo ille expertus est.* *Dicunt etiam eodem sensu Poloni,* Okó to iégo. *sed Latini amorem significant cùm dicunt:* Oculus eius est. *V.* Kochá śie w niem. *Plautus tamen seruum improbum* Oculum lippum *appellat.* Ex cohorte Prætoris est. *Cic.* i. *Prætoris auctoritate & iussu audacter omnia agit.*

Ręká tu trzébá / nié gębá. Ręki tu trzébá przykłádáć / nié wiélé prozno gádáć.

Opera huc vestra conducta est, non oratio. *Plaut.*

Meas ego pugnas, manibus duelli prædicare soleo, haud in sermonibus. *apud eundem miles gloriosus Truculento.* duelli *hîc Aduerb. i. belli, in bello.* (est.

ἐν τῷ πολέμῳ οὐ λόγων, ἀλλ' ἔργων χρεία. *Suidas.* In bello nõ verbis sed factis opus

ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. *Homer.*
In manibus finis belli, verborum in consilio. *Vel*
Verba in consilio, valet in certamine dextra. *Vel*
Bella manu constant, at consultatio dictis. *Sic apud Virg. Turnus Dranci dicit:*
Sed non replenda est curia verbis Tunc cùm bella manus poscunt &c.
οὔτι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι. *Homer.*
Non opus est verba multa cumulare sed pugnare. (factis.

οὐ λόγων ἀγορὰ δεῖται ἑλλάδος, ἀλλ' ἔργων. Non verbis forum eget Græcorũ sed

τὰ ἔργα πιθανώτερα τῶν λόγων. *Xenophon.*
Opera efficaciora ad persuadendum quàm verba. (uent.

τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος. Nõ verba: mores sed loquentis permo-

Non opus est verbis credite rebus ait. *Ouid.*

λέγειν ἄριστα καὶ πράττειν τὰ κάλλιστα. .i. Dicere optima & facere pulcherrima, via certa

certa ad gloriam. *apud Plutarch. Agesilai dictum.* Nadrémi słowy i piéknemi spráwy/ Káżdy dostánie łácno dobrey sławy. *Adde triuiale illud:*

De verbis quantùm vis. *subaudi commodum Verbum.*

Robiąc vżiębnie/ iédząc śię zpoći.

Anonymus Rhythmicus de famulis Sacerdotum sic habet ex Germanico.

Serui Plebani sunt omni tempore tardi,
Dum comedunt, sudant: frigescunt quando laborant.

V. Vmieß iéść. & Dobra powieść.

Robić śię wstydźić nié trzébá/ ktokolwiek záżywa chlébá.

Robotá/ nikomu nie sromotá.

ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος: *Hesiodus.*

Nullum dedecus est labor, ast ignauia magnum.

φιλόπονος ἴσθι καὶ βίον κτήσῃ καλόν. *Menander.* Laboriosus esto, pulchram vitã ages.

πόνος δ' ἀρετὴν μέγ' ὀφέλλει. *Phocylid.* Labor virtutem valde auget.

Zenonium est & lentem coquere. Senatorium rapas &c. V. Podłych rzéczy.

Philopœmenes Prætor ligna findebat hospiti. V. Jákie odźienie tákie raczenie.

Robotá wyborna/ lédá máteryia záleci/ zdroży.

Robotá wytworna/ nadrożßa máteryia przeydźie.

Materiam superat quandoque opus. *Ex Ouid. qui ait:* Materiam superabat opus.

Plerunque plùs in manus pretio quàm in re est. *Caius. ICtus.*

Manus pretium machinæ. *Cic. Explicat Asconius, vbi non tam materiæ quàm manus atq; artis ratio habetur.* *Idem Cic. loquens de vasis Siculorum antiquo opere & summo artificio factis, eisdem per Verrem ereptis ait:* Quorum iste non opere delectatur sed pondere. i. *auri, argenti, æris, ex quo illa artificiosa opera confecta erant.* *Vidi aliquando effigiem trium Regum Christo infanti munera offerentium ex cera factam cubitali paulo altiorem & latiorem, quæ nisi me fallit memoria ampliùs ducentis aureis æstimabatur; sed ad viuum erant expressa omnia, quæ ad splendorem regium & comitatum numerosum pertinebant.* *Leges apud Plinium l. 35. cap. 9. 10. 11. 12. non pauca opera pictorum, sculptorum, plastarum, multis millibus æstimata ob artificum industriam, Zeuxes autem sua non vendebat, sed donabat, quòd pretium omne excedere putarentur, & alioqui ipse ingentes opes iam ex arte collegerat.*

Huc illud ex Plauto. Proba est (*omnis*) materia si probus artifex.

ἀπόβλητον ὕλην τιμίαν τέχνη ποιεῖ. *A.* Materia vilis arte fit magni preti.

Robota niepotrzebna/ głupie. Drzwi do lásá.

περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα. *Sophocles.* Superflua agere insignis est amentiæ. *Vel.* Superuacua agere nullam habet prudentiam.

παρὰ ποταμὸν φρέαρ ὀρύττει. Iuxta fluuium puteum fodit.

Turpe est, difficiles habere nugas Et stultus labor est ineptiarum. *Martial.*

Satius est otiosum esse quàm nihil (.i. *res inutiles*) agere. *Attilius. Plini. iuni.*

πράττων, οὐδὲν ποιεῖ. *Cratinus.* Agens, nihil efficit. i. *laboris fructus non apparet. seu agit & nil efficit.* Sedulitas autem ſtultè quem diligit vrget. *Horat.*

ματαιοτεχνία (.i. *vanus labor*) *à Quintil. vocatur talis actio. vt illius qui ciceris grana ex diſtantia in acum ſine fruſtratione inſerebat. apud eundem l. 2. c. 21.*

ὅτῳ ἔργον οὐδὲν εἶχεν, ἀρμένην ἐτείχισεν. *Strabo.* Qui negotij nil habebat, Harmenen muro cinxit. ſ. *vicum ignobilem Simopenſem.* Nie miał co robić.

κυλινδεῖν τὸν πίθον. Volutare dolium. *Diogenes apud Lucianum perſtringens aliorum vanos labores curas curſitationes, dolium etiam ipſe ſuum voluebat. & interroganti quid ageret reſpondit:* κυλίω κἀγὼ τὸν πίθον, ὡς μὴ μόνος ἀργεῖν δοκοίην, ἐν τοσούτοις ἐργαζομένοις. Voluo ego quoque meum dolium, ne inter tot laborantes ſolus otioſus videar.

Res age quæ proſunt, rurſus vitare memento,
In quibus error ineſt, nec ſpes eſt certa laboris. *Cato.*
ὠφέλιμόν τι πόνει, τὰ δὲ καὶ πάλιν ἔργματα φεῦγε,
οἷσιν ἔνεστι πλάνη, μόχθοιο καὶ ἐλπὶς ἄφαντος: *Mylius.*

τὰ τῶν ψυλλῶν ἴχνη μετρεῖν. *Lucian.* pulicum veſtigia metiri.

Affine, Subtelność niepotrzebna. Darmo robiſz. Dworność niepotrzebna.

Robotny / zabawny człowiek nie choruje; nema czasu chorować.

Vita humana propriè vti ferrum eſt. Ferrum, ſi exerceas, conteritur; ſi non exerceas, tamen rubigo conficit. Homines item exercendo conteri, ſi non exerceas, inertia atque torpedo plùs detrimenti affert quàm exercitatio. *Gellius.*

εὐδαιμονέστεροι τῶν ὑγιαινόντων οἱ κάμνοντες. *Libanius.* Beatiores ſunt ſanis laborantes. .i. *otioſis.* Labor callum dolori obducit. *Cic.*

——— Valeo, corpuſque quod antè laborum
Impatiens nobis inualidumque fuit
Sufficit, atque ipſo vexatum induruit vſu.
An magis infirmo non vacat eſſe mihi? *Ouid. in exilio.*

οὐδὲ νοσεῖν σχολὴν ἄγω vel σχολάζω. *Henr. Stephan.* Ne ægrotandi quidem otium habeo. *Celebre eſt illud Theophraſti Epitaphium.*

οὐκ ἄρα τοῦτο μάταιον ἔπος μερόπων τιν' ἐλέχθη,
ῥήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον.
δὴ γὰρ καὶ Θεόφραστος, ἕως ἐπόνει μὲν, ἀπηρὸς
ἦν δέμας, εἶτ' ἀνεθεὶς, κάτθανε πηρομελής.

Non ſane hoc vanum dictum à quodam hominum prolatum eſt,
Rumpi arcum ſapientiæ remiſſum.
Sane quidem & Theophraſtus quandiu laborabat, ſano
Erat corpore; pòſt vbi remiſit; defecto corpore obijt.

Epaminondas audiens militem tempore belli morbo mortuum dixit: Vnde ei fuit otium moriendi in tantis negotijs? adde & ægrotandi. *Plutarch.*

Etiam ſtudioſis & ſenibus exercitationes moderatas præſcribit *Seneca epiſtola 15.* qualis

qualis est, Cursus: Motus manuum cum aliquo pondere: Saltus in altum, vel in longum, aut fullonius (*in eodem vestigio*) Gestatio: Ambulatio in aperto: Declamatio & clamor contentiore voce, increpando vitia (si aliud desit) &c. *Item de Tranquillitate animi ab eo adduntur ista.* Cessatio à serijs occupationibus & contentione animi, lusus, ioci & hilaritas, vectatio, tripudium militare, vini liberalior potatio citra ebrietatem, somnus &c. valetudinis adiumenta,
Lege Martial. epigr. 8. libri 1. Semper agis causas &c. *Adde apologum de Podagra quæ à rustico operario malè accepta fugit ad diuitem. sub Dicto,* Choroby delikat.
ἡ ἄσκησις ὑγείαν σώζει. *Aristotel.* Exercitatio sanitatem conseruat.
Arcum intensio frangit, animum remissio. *P. Syrus.*

Roboty dość / á pożytku mało.

καρκίνους φάγειν. Cancros edere, *dicebat Dialecticos Ariston Chius.*
Nam sicut cancros edentes exigui cibi causa magnum cumulum testarum acutarum pertrectant: ita Dialectici subtilitatibus inutilibus & aranearum telis similibus immorantur.
ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν συνήγαγον. Ex multis paleis paruum fructum collegi. *Suidas. qui addit explicans.* πολλὰ μὲν ποιῶν ὀλίγα δὲ καρπούμενος. Multùm laborans paruum fructum referens.
Nummus Spartanus. *dicitur de conatu & labore magno, exiguo vel nullo emolumento. Nam is erat ferri moles magna, æstimationis paruæ & insuper ferro aceto macerato conflabat. Rhodigin.* Dare in retia & nil capere. *ex Democrito qui habet:* δοῦναι μὲν εἰς ἐπακτρέων, λαβεῖν δὲ μή. Impendere in retia, tamen capere nihil. *In eum dictum volunt, qui alienis commodis inseruit nullo suo emolumento.* ἀζανιαῖα κακά. *Stephan.* Azanæa mala. *cùm in re difficili & inutili multùm sumitur laboris, dictum ortum à regione Arcadiæ sterili.* V. Subtelność niepożyteczna.

Roboty nigdy sie nie przebierze. Záwße iest co robić.

ἔστι βίῳ πᾶν ἔργον, ἐπὰν μοχθεῖν ἐθέλῃσθα. *Phocylides.*
Est in vita omne opus, siquidem laborare velis.
Nullum à labore me reclinat otiũ. Vrget diem nox & dies noctem, neq; est
Leuare lenta spiritu præcordia. *Horat.* Nigdy nie wytchne. Trudno i oddé (tchnać.
Noctes diesque assiduò satis superque est,
Quo facto aut dicto adest opus quietus ne sis. *Seruus Plautinus loquitur.*
Est etiam ille labor curandis vitibus alter, (orbem. *Idem.*
Cui nunquam exhausti satis est — *Virg.* — Redit agricolis labor actus in
Homini diligenti semper aliquid superest. *Ex Chrysostomo.*

Roboty / kłopoty.

τὰ πολλὰ πράττειν καὶ λύπας πολλὰς ἔχει.
Multa agere plurimas habet molestias.

Ród podły wynieść / ozdobić.

In re tenui natum maiores nido pennas extendere. *vt Horat. de se prædicat.*

Cicero item de se. Ego inquit maioribus meis virtute præluxi. *Anacharsis* celebrem reddidit Scythiam, & cum illum quidam Scytham vocaret respondit: τῷ γένει, ἀλλ' οὐ τῷ τρόπῳ. genere seu ortu non more seu vita. s. sum Scytha. de eodem Epicharmus: Scytha est perditus, at Anacharsis non est Scytha. *E Stobæo.*

Ród zacny sprawy złe szpéci.

Bene natis turpe est male viuere. *Erasm.*

ζῆν αἰσχρὸν αἰσχρῶς τοῖς καλῶς πεφυκόσι. *Sophocles.*

Natis honestè turpe viuere turpiter.

Rodzicow dźiéci szánowáć powinne i rátowáć.

ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς. Senes parentes nutriens viues diu. *In hanc sententiam plurima sunt in SS. libris.*

Huius pietatis in parentes Symbolū est Ciconia *quam Pietatis cultricem Petronius vocat.* *De hac sic Aristophan.* ἐπὴν πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους

πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων,

δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν.

Postquam parens ciconia volantes suos Omnes reddiderit pullos nutriens,

Opus est parentem vt rursus pulli nutriant.

Id Græci vocant ἀντιπελαργεῖν, *quasi renutricare vt Pierius vel reciconiare vt Anonymus Hieroglyph. reddit.* *Pulli Ciconiæ, Ardeæ, Pelicani alunt suos parentes, cibum etiam deuoratum si alius desit, reuomentes. Philes Græcus.*

Ames parentem, si æquus est; si aliter, feras. *P. Syrus.*

Nunquam nimis curare possunt suum parentem filiæ. *Plaut.*

Filij regum cogniti & inuenti, retinent tamen charitatem in pastores, quos patres per multos annos esse duxerunt. *Cic.*

Etiam vultu (*contumaci, atroci, fastidioso*) sæpe læditur pietas. *Cic.*

Metellum Macedonicum 4 filij ad rogum detulêre, ex ijs vnus erat prætor, tres consulares, duo triumphales, vnus censorius. Plinius. Alexander M. *cùm matrem eius Antipater longa epistola criminaretur, respondit:* ἓν δάκρυον μητρὸς μυρίας ἐπιστολὰς ἀπολείφει. Vna matris lacryma decem millia epistolarum delet.

Rogátá w tem duszá.

ἐννεάψυχος κύων. *Hesychio. Etymologo.* Nouem animas habens canis. *De eo dici potest qui verbera, vulnera, morbos facile tolerat, & difficulter moritur.* *Nam canis difficulter efflat animam ait Rhodigin. vnde Prouerbium Græcum* θάνατος κυνός. Canina mors. *pro difficili morte.* *Sic Plautus de vxore mala annosa.*

Viuit, viuetque, immortalis est.

Testudinis abscissum caput diu viuit, conniuet oculis, mordere appetit. Pierius.

Perire nō potest nisi crura ei fracta fuerint. Crura ei fracta sunt & tamē viuit. *Cic.*

Rostoß bolu nábawiá.

Rostoß przychodząc śmákuie/ ále odchodząc kátuie.

Voluptas si modū non teneat, ad dolorem tendit. *Seneca.* Voluptates vbi modum transcendêre, pœnæ sunt. *Idem.* Voluptatibus maximis fastidiū finitimū est. *Cic.*

Ita comparatum est in ætate hominum, ita dijs placitum,
Voluptatem mœror vt comes consequatur. *Plaut.*
Habet hoc voluptas omnis. Stimulis agit furentes,
Apiumque par volantum, Vbi mella grata fudit,
Fugit, & magis tenaci Ferit icta corda morsu. *Boëtius.*
Sperne voluptates, nocet empta dolore vuluptas, *Horati.*
Impia sub dulci melle venena latent. *Ouidi.*

Angeronia simul est cum Volupia. *Angeronia ab angore dicta dea, in templo Volupiæ deæ voluptatum præsidis colebatur, & simulacrum eius in ara Volupiæ stabat. Macrobi. quòd dolor voluptatis sit semper comes.*

ἡδονὴν φεῦγε, ἥτις ὕστερον λύπην τίκτει. *Menander.*
Voluptatem fuge, quæ in posterum dolorem parit.

Plerique propter voluptatem & paruam & non necessariam, tum in morbos graues, tum in damna, tum in dedecora incurrunt, sæpe etiam legum iudiciorumque pœnis illigantur. *Cic.* Capua Annibali Cannæ. *Passeratius ex Liuio.*

ὡς θαυμασίως πέφυκε, πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι λυπηρόν. *Plato.*

Quam mirabiliter comparatum est, vt ei quod placet, contrariū sit molestū. *s. adiunctum.* Voluptates non aduenientes sed abeuntes contemplari iussit. *Aristotel.*

ὡς πολλὰ διὰ τὰς ἡδονὰς λυπούμεθα! Quam multa patimur ob voluptatem mala?

πίνουσ' ὀμίχλην τῆς πονηρίας κακοί.
Fæcem malitiæ turbidam bibunt mali. *s. dolorem, qui est fæx voluptatis.*
μεγάλην παράκαιρος ἡδονὴ τίκτει βλάβην,
ἐξ ἡδονῆς γὰρ φύεται τὸ δυστυχεῖν. *Menander.*
Magnum importuna voluptas parit nocumentum,
Ex voluptate enim nascitur infelicitas.
τὸ πὰρ δίκην γλυκὺ, πικροτάτα μένει τελευτά. *Pindar.*
Id quod præter rationem dulce est, amarissimus finis manet.

ἡδονὰς διώκειν προπετῶς, λύπας ἐστὶ θηρεύειν. *Athenæus.*

Voluptates cupidè effrenatè persequi, est dolores venari.

Voluptas semper laborem habet: si bona, præcedentem; si mala sequentem. *Pythago.*

Ingreditur blandè, sed in fine mordet vt coluber. *Salomon 23. de vino.*

Lysimachus Rex cùm in Thracia ob sitim se hostibus dedidisset, postquā bibit, exclamauit: O dij, quàm pusillæ voluptatis gratia, me ex tanto regno in seruitutem conieci! *Plutarch. ait:* ὦ θεοὶ ὡς βραχείας ἡδονῆς ἕνεκα μεγάλην εὐδαιμονίαν ἀπεβαλόμην. *magnam felicitatem abieci. Vrsus apum syluestrium alueos aggrediens, industria mellariorum mortem inuenit. Olaus M. Sciunt id meliùs Russi nostri. Lepidum de hac re*

apologum habet Sebastianus Acernus versu Polonico rhythmico conscriptum.

Ostrea ad vnguenti odorem accurrentia capiuntur. Philostrat.

Dolor voluptatis comes. Tincta voluptatis gaudia felle nocent,

Ex gutta mellis generantur flumina fellis. *Garner.*

Quando fricas, dulce est: modicùm cessato, dolebit. *Idem.*

δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον. *Aeschylus.*

Magnoperè stultum metuo pyraustæ exitum. *quæ gaudet ad ignem aduolans à quo exuritur.* *Præclara est illa doctrina.* Cum tibi voluptatis cogitatio incidet, ne mox ab ea mouearis, sed deliberandi tibi spatium sume, & examina rem. tum confer tempora duo, illud quo voluptate breuiter perfruitus, mox dolebis, & te obiurgabis: & illud quo abstinens gaudebis; & expende quantò præstantior sit huius victoriæ conscientia. *Ex Epicteto Græco Latinè contracta longior sententia.*

τὰ βραχέα τερπνὰ μετάνοιαν μακρὰν φέρει. *A.*

Longum breuia iucunda pœnitere dant.

Roskoß krotka rzecz.

Vnâ cum satietate moritur memoria voluptatis. *Cic.* Amores & deliciæ maturè & celeriter deflorescunt. *Idem.* Fluit voluptas & prima quæque euolat, sæpiusque caussas pœnitendi quàm recordandi relinquit. *Idem.*

ἡ ἡδονὴ μονόχρονος. *Aristippus.* Voluptas res est vnius temporis seu momenti, *quia eius præterita iam non sunt, futura nondum adsunt.* *(Thyeste.* Nulla sors longa est. Dolor ac voluptas Inuicem cedunt: breuior voluptas. *Seneca* σκιαὶ καὶ ὀνείρατα αἱ ἡδοναὶ πᾶσαι. *Philostrat.* Vmbræ & somnia voluptates omnes. Adonidis horti. *V.* Pieknie á dáley nic.

Roskoß mnieysza wiekszey vstepuie.

Lauiné, pransusné sum? *Nicias pictor apud Plutarch. ita arte sua oblectabatur, vt sæpe è suis domesticis quæreret,* εἰ λέλουται καὶ ἠρίστηκεν. vtrum lauerit & pransus sit.

Archimedem sui per vim à tabula auellentes & exutum vngebant, & ipse figuras geometricas in corpore oleo pingebat. Idem Plutarch. *Canus tibicen dicebat:* Nescire homines quanto magis ipse suo cantu oblectaretur quàm auditores; quod si scirent, non darent sed exigerent ab eo mercedem. *Idem.*

Roskoß nętá do złego.

Malorum esca voluptas, qua homines capiuntur vt hamo pisces. *Cic.* Voluptas mater malorum omnium, cuius blanditijs corrũpuntur, quæ natura bona sunt. *Idẽ.* ἡδονὴ δέλεαρ μέγιστον κακοῦ. *Plato.* Voluptas maximum inuitamentum malorum.

Panthera odorem suauem & animalibus etiam gratum spirat; quare cùm esurit, in loco feris frequente se occultat, & illas odore alliciente accedentes inuadit & deuorat. Aelian.

Roskoszy máło ná świećie, przykrości pełno.

Satin' parua est res voluptatum in vita atque ætate agunda,

Præ quam quod molestum est! *Plaut.* Nulli homini est perpetuum bonum.

Iam

Iam huic voluptati hoc adiunctum est odium. *Idem.*
Parcè gaudere oportet & sensim queri
Totum quia vitam miscet dolor & gaudium. *Phædrus.*
τοιοῦτός ἐστιν ὁ βίος ἀνθρώπου, γύναι,
εὐφραινόμεθα ἔλαττον ἢ λυπούμεθα. *Philemon.*
Talis est vita hominis, ô mulier, Gaudemus minùs quàm dolemus.
Plus aloës quàm mellis habet. *s. vita. Iuuenal. hoc de vxore protulit.*
Medio de fonte leporum Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat. *Lucreti.*

Rozkoszy skromno zażywaj. Nie dobieraj do dná. Słodkości / nie dobieraj do gorzkości.

Voluptate modicè fruendum. *docet exemplum Satyri, qui ignem à Prometheo ostensum arctè complexus se adussit. Ex Plutarcho.*
Vt canis è Nilo degusta voluptatem. *s. currendo raptim, velut canes Aegyptij faciunt metu crocodilorum in aqua latentium. Ex Solino, Macrobio.*
Culex & Hepialus ad lucernam aduolans exuritur. Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus euomas illud. *Prou: SS. 25.* Mel venenatum (*multis in locis*) natura fecit, vt cautiorem minusque auidum redderet hominem. *Plini.* Musca auidiùs ad mel aduolans & se immergens, inhæret & moritur. *Aesopus. Epimythion addit Planudes:* πολλοῖς ἡ λιχνεία πολλῶν κακῶν αἰτία.
Multis malorum causa multorum gula.
ἐν πυθμένι πικραὶ πᾶσαι εἰσὶν ἡδοναί. *A.*
In fundo amara fit voluptas quælibet. *V.* Nie garściá. Skromnie zażywaj.

Rozkoszy się masz wiárowáć, ieśli cnoty (sławy) chcesz dochowáć.

Si famam seruare cupis dum viuis honestam,
Fac animo fugias, quæ sunt mala gaudia vitæ. *Cato.*
εἴ ποτε ζῶν ἐθέλεις φήμην ἀγαθοκλέα σώζειν,
θυμῷ χρὴ φυγέειν ἃ πέλει κακὰ χάρματα ζωῆς. *Mylius.*
Τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν (ὥσπερ σειρῆνας) τὸν σπεύδοντα τὴν ἀρετὴν ἰδεῖν, ὥσπερ πατρίδα. *Socrates.* Voluptates opus est præterire velut Sirenes eum, qui ad virtutem tanquam ad patriam festinat.
Lasciuia & laus nunquam habent concordiam. *P. Syrus.*
μηδέποτε δοῦλον ἡδονῆς σαυτὸν ποιῆς. Nunquam voluptatis te seruũ feceris.
Voluptatem vicisse maxima voluptas est. *Cyprian.* ὀνειδος αἰσχρὸς βίος, ὅμως κἂν ἡδὺς ᾖ. *Menander.* Iucundà quamuis vita sit, si turpis est, Opprobriũ est.

Rośmiał się pieknie / iák pieklá vchylił.

ἐγέλασεν ὁ Χάρων. Risit Charon. *Rhodigin.* ἐγέλασεν ὁ λέων. Risit leo. *Idem. Perinde est ac si dicas.* Risit Cato. *vel alius tetricus homo.*
ἐγέλασε σαρδώνιον. Risit risu Sardonio. *apud aliquos Græcos scriptores Sardonium ridere,*

ridere, *est animo mærente vultum hilarem ostendere*, *vel intùs ira ringi*, *foris dentes nudare*; *vel amarum risum ridere. alij aliter.*
Canem irritatam imitatus dentes restrinxit. *Ex Plauto.* V. Smiech zmyślony.

Rozpuścić się. Rozpustnik.

ἡρακλῆς ἐν λυδοῖς ὠρχήσατο. *Aristides.* Hercules inter Lydos (*molles effeminatos vir grauis*) saltauit. πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ (ἐκέλευσε.) *Cic. ex Demosthene.* Multam salutem dixit honestati. Valere iussit honestum.
Hercules in serico Omphales. *Tertullian. in theristro legit Rhenanus.*
Hercules Omphale reginæ seruijt κροκωτοφόρος *vel* κροκωτοφορῶν. *.i in crocoto muliebri veste talari pretiosa rotunda fimbriata. Plutarch.*
ἀπὸ δωρίου ἐπὶ φρύγιον. *Suidas.* A Dorio ad Phrygium. *s. transijt. de eo qui à vita temperanti ad luxum se transtulit. Methaphora ab harmonijs, quarum Doria, seuera grauis temperata; Phrygia, incitata & ad furorem excitandum apta. Luciano. Athenæo. Alij aliter.* Gallonius alter. *Lucilli. Cic.* V. Nie przystoi mu. Utrátnik.

Rownać rożne persony / obrażá iedney strony.

Omnis comparatio odiosa, *Vulgare dictum: habet id Garner.*
μισητόν ἐστι πᾶσα σύγκρισις τῶν τινων. *A.*
Hominum odiosa comparatio quælibet. *Maximè verò insignium personarum. vnde idem Garner.* Ille odium generat, proceres qui comparat vllos.

Rownánie rzeczy wszelkie / Czyni máte abo wielkie.
Szalé pokażą / co rzeczy ważą.

Magnitudo non habet certum modum, comparatio illam aut tollit aut deprimit. Nauis quæ in flumine, magna est, in mari paruula est. *Seneca.* κολοιοῦ μὴ φανέντος καὶ κόραξ εὐπρεπέστερος καταλογισθήσεται ὄρνισι. *Theophylact.* Graculo absente (*non apparente*) & coruus pulchris annumerabitur auibus. *quia graculus minùs deformis coruo est. Laconum socijs indignantibus quòd multi paucos Lacones in bellum sequi cogerentur, Agesilaus iussit omnes permistim sedere, & Lacones seorsum. tum per præconem iussit omnes figulos surgere, deinde fabros, architectos, &c. Laconibus qui nullam artem illiberalem exercebant sedentibus, quo facto dixit. Videtisne quantò plures nostri sint milites? Plutarchus.*

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,
Alterius specta quo sis discrimine maior. *Cato.*
εἰ τὰ τύχης σαυτοῦ ἐνὶ πράγμασιν οὐδὲν ἀρέσκει,
τοὺς ἄλλους ἐσιδὼν, ἀτυχέστερον οὐ σε νοήσεις. *Mylius.*

Luna quò propior soli est, minùs habet luminis. Plini. sic qui magni videntur, collati maioribus, minores deprehenduntur.
Est miser nemo nisi comparatus. Tolle felices, remoueto multo.
Diuites auro, &c. Pauperi surgent animi iacentes. *Seneca Troade.*
Comparatio est exacta censura. *Vide* Przećiwna rzecz przy przećiwney bárziey śię wydáie. *Affine*, Dobre przy lepszem tánieie.

Rownis

Rowniśmy sobie. Niema nic ieden nád drugiego. Nieśmy sobie.

Iam sumus ergo pares. *Elegans est apud Martialem epigr. 18. lib. 2. in quo hoc hemistichiū aliquoties post comparationes repetitur.* In ijsdē lineis dimicamus. *Tertul.* Eodem pretio mihi sal præhibetur (*al. perhibetur. i. præbetur*) quo tibi. *Plaut. q. d. æqualis conditionis sumus.* Ex æquo iugum ducimus. *Plini. iuni.* ἐγώ τε καὶ σὺ τ' αὐτὸν ἕλκομεν ζυγόν. Ego & tu idem trahimus iugum.

Par pari datum, hostimentum est, opera pro pecunia. *Plaut.* ἓν πρὸς ἕν. Vnum ad vnum. *Vel* Vnius ad vnum æqualis proportio. *Sic Lacedæmonij legatum vnum ad Demetrium miserant. ille verò id indignè ferens exclamauit:* Vnū ad me Lacedæmonij? *legatus verò audacter respondit:* ἕνα πρὸς ἕνα. Vnum ad vnum. *factum suorum, quod Tyrannus indignabatur, comprobans & ei se æquans. Ex Plutarcho.*

Mortali vrgemur ab hoste Mortales, totidem nobis animæq; manusque. *Virg.* Alter circulum (*sine circino*) pinxit: alter in eo centrum (*sine instrumento*) designauit. *Polydor. Virgil. de duobus pictoribus, quorum vtriusq; par laus, quia par difficultas & ars.* Actij & Titij idem ius. *Varro. Gellius.*

Samnites, *apud Cic. Horat. Liuium,* gladiatores insignes, *qui aliquando toto die certantes, vtriq; salui & integri à spectaculo abibant. dicti à Samnitibus qui diu cum Romanis æquo Marte bella gessêre.*

οἱ βασιλεῖς φιλοσοφοῦντες καὶ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύοντες τὸ αὐτό. *Ex Aristide.* Reges philosophantes & philosophi regnantes, paria hæc sunt.

οὐ σοὶ μόνῳ ἔγχος, οὐδ' ἰτέα κατάχαλκός ἐστι. *Euripides.* Non tibi soli hasta, neq; clypeus munitus ferro. q. d. sed & mihi. καί μοι δούρατά ἐστι καὶ ἀσπίδες κόρυθες θώρηκες. *Homer.* Et mihi sunt hastæ clypei galeæ thoraces. **Zrownamy sobie.** V. **Co pan pánu vczyni. I ia nie chybie.**

Rowno, iednáko wszystkich ważyć. Porownáć.

Vna pertica metiri. *Plini. iuni.* Pari libra. *Idem.* Eadem trutina pensare omnes. *Horat.* ἴσῳ σταθμῷ. *Plutarch.* Æqua lance.

ἰσορρόπῳ πλάστιγγι ταλαντεύειν. *Simocatt.* Æqua lance ponderare.

Omnibus omnia prorsum Pari filo. *Lucreti.* αὐτῷ πήχει. *Lucian.* Eodē cubito. Rotundæ quàm quadratæ mensæ præstat accumbere. *Gallorum dictum.* *Potest etiam sic efferri:* Conuiuas omnes ad rotundam mensam disponendi, *quia sic inuidia & cogitatio loci honestioris tollitur.* **Rowno cżéstowáć.**

ἰσοτιμία ἥδιστον καὶ συμποτικώτερόν ἐστι. *Lucian.* Æqualitas iucundissima & maximè conuiuia decens res est. μίαν μύκωνον ἀποφήνας τὸ συμπόσιον. *Plutarch.* Vnam Myconum faciens conuiuium. i. *indiscriminatim locans hospites.* *Hirundo pullis mira æqualitate distribuit cibū Plini. Pierius.* V. **Przyiaciel do przyiaciela.**

ἴσας ὑσμίνη τὰς κεφαλὰς καθιστάναι. *Basilius.* Æqualia in pugna vel duello capita constituere.

Rownośc w pospolitości barzo pożyteczna i potrzebna.

τὸ γὰρ ἴσον αἰεὶ νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ. *Euripides.* Æquali-

Æqualitas accommoda hominum est legibus. κεῖνο κάλλιον,
ἰσότητα τιμᾶν, ἡ φίλους ἀεὶ φίλοις,
πόλεις τε πόλεσι, ξυμμάχους τε ξυμμάχοις ζωδεῖ. *Idem.*
Illud melius, Æqualitatem colere quæ amicos amicis,
Et ciuitates ciuitatibus, sociosque socijs iungit.
τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ. *Solon apud Plutarch.* Æqualitas non parit bellum.
Athenienses adeò amabant æqualitatem ciuium, vt si quis ex illis excelleret opibus, poten-
tia, gratia, virtute & probitate, licet optimè de Repub. meritus, damnaretur exilio. vt
Solon legislator. Aristides iustissimus. Themistocles, Thucydides, Cimon & alij, de qui-
bus Plutar. Cic. Plin. Æmilius Probus. sed iniqua hæc lex & consuetudo fuit, quare postea
abolita est. Lycurgus quoq; rex Spartæ, æqualitatem possessionum, agrorum, pecuniæ,
victus, & communitatem in suam Rempub. induxerat. V. Plutarch. in Lycurgo.
Cato Maior militibus præter alia ex præda nactis, libram argenti singulis attribuit dicens.
Malle se multos cum argento, quàm paucos cum auro Romam redire. *Idem.*
Concordiæ bona est nutrix æqualitas. *Garner.* ἀρίστη θάλπει τὴν ὁμόνοιαν ἰσότης. *A.*

Rowny pan / posłużyβ sobie sam.

αὐτολήκυθος εἶ. Autolecythus es. Autolecythus *Hesychio est qui sibi ipse lecythum*
(.i. vas olearium, vel thecam pecuniariam) fert, vel qui sibi ministrat αὐτουργός.
Suidæ verò est pauper, qui nihil habet præter lecythum: vel qui paratus est quiduis age-
re & pati. Similia dicit de autolecytho Rhodigin. Mitto alios huius vocis vsus huic
loco non seruientes. αὐτὸς ζαυτῷ βαλάνευσον. *Ex Aristophane.*
Tibi ipse balneum præparato, vel in balneo ministrato.
τὴν τράπεζαν αὐτὸς οἴσομαι. *Aristophan.*
Mensam ipse feram. i. *mihi ministrabo. morem priscum tangit.*
Gorgo Cleomenis Laconum regis filia, videns Aristagoram à seruo calceari dixit: Hospes
hic manus non habet. *Apud Plutarch.* *Affine est illud Polonicum.* Do czego
sługi nie trzebá. *Et* ℞ Do ognia. *Latinum simile est.* Palma (*manus*) ignem sensit.
subaudi, & mox excussit. proprio sensu. Parœmiacum habes sub Spárzył się.

Rozbiegáły się kołá. Już tu nierząd.

ἵππος ἐπιβάτην ἀφαρπάζει. *Nazianzen.* Equus sessorem abripit.
πᾶσα ἡνία ἀφίετο, *Philostrat.* Omnes habenæ laxatæ dimissæ sunt.
——— Irarumque omnes effudit habenas. *Virgil.*
ἥκιστα πείθεσθαι λόγου χαλινοῖς. *Nazianzen.* Minimè obtemperare frenis rationis.
Vt cùm carceribus sese effudêre quadrigæ,
Addunt in spatia (.i. *sæpiùs quàm sit opus spatia curriculi percurrunt*) & frustra retina-
cula (*habenas*) tendens, Fertur equis auriga, nec audit currus habenas. *Virg.*
de tumultu & furore bellico toto orbe grassante loquens. Veluti cùm carcere rupto.
Auriga indocilis totas effudit habenas. *Silius.*
Exspatiantur equi, nulloque inhibente, per auras

Ignotæ

Ignotæ regionis eunt, quâque impetus egit,
Hâc sine lege ruũt, rapiuntq; per auia currũ. — Ruunt tritũq; relinquunt
Quadriiuges spatium, nec quo priùs ordine currunt. *Ouid. de Phäëthonte.*

Amnis instar voluitur. *Ex Aristophane qui sic habet:*

τὸ δὲ κοινὸν ὥσπερ σιμόεις κυλίνδεται.

Simoentis instar voluitur res publica. Fora litibus omnia feruẽt. *Martial.*
——— Sæuitq; animis ignobile vulgus Iamq; faces & saxa volant — *Virgil.*

Ea tela texitur & ea incitatur in ciuitate ratio viuendi, ac posteritati ostenditur, vt eorum ciuium quos patres nostri non tulerunt, iam similes habere cupiamus. *Cic.*

Vt ventum ad cœnam, dicenda tacenda locutus. *Horat. de effreni lingua.*
Non cohibet ventos dum vult, qui se dedit illis. *Garner.*

Rozbrát z tobą. Rozbrát / rozwod vczynić.

Tuas tibi res habeto. Tuas res tibi agito. Conditione tua non vtor. *I Cti. Calui Brissoni. de diuortiis matrimoniorum. Transfertur aliò. Sic Lysiteles adolescens in Trinummo Plauti, vbi amoris inhonesti expendit molestias, subdit:*

Hæc ego cum ago, cum meo animo & recolo ———
Apage te amor, non places, nihil te vtor &c.
Amor amara dat tibi satis quod ægrè sit.
Mille modis amor ignorandus est & procul abstinendus.

Apage sis amor. Tuas res tibi habe. Amor mihi amicus ne fuas vnquam. &c.

Egregia est illa Scena 1. actus 2. similis Biuio Herculis. In repudio item vsurpabant:

Vade foras. *Martial.* Vxor vade foras aut moribus vtere nostris.

Et Cic. Claues ademit, foras exegit. *Itẽ Varr.* Mulierem betere (*.i. ire*) foras iussit. ἔβα καὶ ταῦρος ἀν᾽ ὕλαν. *Theocrit.* Abijt & taurus in syluam. *s. neglecto iuuencarum amore. quod ἀπιμαλγεῖν vocat Aristot. i. despicere armentum & incedere solitarium. Et Suidas. ἀπιμάγελον ταῦρον vocat. qui fugit armentum. vt apud Virg. Geor. 3.*

Taurus ab altero Victus, abit longeque ignotis exulat oris &c.

Næniam dicere alicui. (*viuo*) *Plaut. i. supremam dicere, vale dicere, abire iubere vacuũ, sepultis bonis apud meretricem, quibus more præficarum nænia cantari vel dici queat. Taubman. Scaliger.* χαιρέτω φιλία. *Plato.* Valeat amicitia. Longum vale dicere alicui. *Virg.* μακρὰν χαίρειν. *Luciano idem est.* πολλὰ χαίρειν. *Eurip.* ἐρρῶσθαι πολλά. *Demosthenî. i.* Multùm valere. Aeternùm vale. *Martial.* Sic erit æternum Pontiliane vale. Dicere alicui Valere & Plaudere. *vel* Dolere & Plangere. *Apuleius. Græci dicunt.* οἰμώζειν: μακρὰ οἰμῶσαι: κλαίειν καὶ μακρὰν χαίρειν.

Nuntium alicui remittere. *Plaut. Cic.* Confringere tesseram. *Plaut. ait:* Confregisti apud nos tesseram. *s. hospitalem, ideo non agnoscêris ampliùs hospes noster, diremisti amicitiam hospitalem, præclusisti tibi ad nos aditum.* Zárostáć do nas drogá.

Crystalli fragmenta nullo modo coniungi possunt. *Plini.*

Rozdraźnić kogo złego. Rozdraźniłeś go / ná twe złe.

Irritare crabrones. *Plaut.* τὴν σφηκιὰν ἐρεθίζειν. *Aristophan. idem est.* ἠρέθισα ἐπ' ἐμαυτὸν καὶ ἐπεσπασάμην οἷον ἑσμόν τινα κηφήνων κεκεντρωμένων. *Themistius.* Irritaui & concitaui in me velut aluearium quoddam vesparum aculeatarum. ὗν ὀρίνεις. Suem irritas. τὸν τέττιγα πτεροῦ συνείληφας. *Lucian.* Cicadam alâ corripuisti. quæ magis tunc strepit. *Archilochi dictum est, qui se lacessenti ita respondit.* τὸν λέοντα νύττεις. *Diogenian.* Leonem pungis.

Rozgniewány / wszkomo niéchcé. Rozgniewánemu nié wierz.

Dialogismus nutricis & pueri. N. Ná-ści Piésiu. P. A niéchcéc. N. Ná-ż tobié piéſku. P. Nié dáy mu. Day mi.

Apud Horatium mores amantium exprimuntur exemplo pueri irati.

Porrigis irato puero cùm poma; recusat. *Sin dicas:*
Sume catelle; negat (*vetat illi dari*) Si non des; optat. *& addit:*
Amator Exclusus quî distat? &c. *Ex Eunucho Terentij sumpta. ubi quidam dicit:* Egóne illam? quæ illum? quæ me? quæ non? &c. *seruus respondet.*
Hæc verba vna falsa lacrymula exstinguet. &c.

Ad eosdem mores puerorum allusit Persius Satyra 3. dicens.

——— Iratus mammæ lallare recusas. i. *Iratus matri, auiæ vel nutrici somnum tibi cantu prouocanti, non vis dormire.*

Irato non credendum. *Agaso asino tardanti ingeminabat:* Ibis hodie ad coruos. *quod audientes corui læti circumuolitabant, donec ille sanus tectum subiret.*

Rozley naley. Rozgárdyiás.

ἰὼ Σατουρνάλια. Io Saturnalia. *apud Dionem vox est Seruorum Romanorum Saturnalibus exsultantium, quo tempore, vt etiam scripsit Athenæus, serui vestitu ingenuorum & herorum suorum ornati dominis ipsis imperabant, hi verò illis seruiebant, conuiuiisq́ lautis & opiparis eosdem accipiebant; tunc verò licebat eisdem impune loqui, etiam in heros quicquid luberet. Meminit huius moris Horat. l. 2. Satyra 7. eundem describit Macrob. 1. Saturnalium c. 7. vbi affert & Accij veteris Poëtæ de eodem versus aliquot. Lucianus verò ait: Plausus, cantus, ludus & honoris æqualitas tunc seruis cum liberis fuit.*

Sensus ergo dicti est: Viuamus, edamus, bibamus, lætemur, noster est dies.

Porrò Athenis magnam fuisse seruorum semper licentiam & insolentiam docet Brodæus ex Demosthene Xenophonte Athenæo, quòd cautum legibus fuerit, vt seruis iniuria affectis, quemuis liberum in ius vocare liceret. Vnde in Sticho Plauti seruus dicit:

Atqui id ne vos miremini, homines seruulos
Potare amare atque ad cœnam condicere, Licet hoc Athenis nobis.

Es, bibe, genio obsequere &c. *Vide sub* Gościnny. *Item.*
Hospes ede, bibe, lude &c. *sub* Co moié. *Vide &* Zażyway.

Rozmowá gdy iest vciéſzna / drogá przy niey ſpiéſzna / lżeyſza.

Comes facundus in via pro vehiculo est. *P. Syrus.*
ὁ συνοδὸς εὔλαλος ὄχου ἐστὶν δίκην. *A.*

ὁμιλία τ' ὁδοῦ παραμύθια ποιεῖ. *Plato.* Colloquiũ viæ leuamen affert. *Contrà verò.* Garrulus comes etiam in vehiculo pro sarcina est. *Iacob. Pontan. ex Anonymo.*

ἀλλ' ἄγε δή ——— βωκολιασδώμεσθα, τάχ' ὥτερος ἄλλον ὀνασεῖ. *Theocriti viatores.* Sed age Canamus carmen pastoritium, citò alter alterum iuuabit.
Confabulando facile tempus fallitur. *Garner.*

Rozmowá vćieśna przy stole / ledá potráwy okráśi.

τράγημα ὁ σωφρονιστὴς πᾶσιν ἐν μέσῳ λόγος. *Athenæ.*

Bellarium est sermo moderator in epulis (*in medio. s. epularum, mensæ*)

ψυχῆς γάρ ἐστιν οἱ καλοὶ λόγοι τροφή. *Idẽ.* Cibus animi est festiua collocutio.

In conuiuijs oportet versari sermones, vt castitate integros, sic appetibiles venustate. *Macrobius. Idem docet Plato & Plutarch.*

Idem Plutarchus Sympposiaco 1. dicit: Narrationibus historiarum vel ex rebus aut sermonibus occurrentibus sumptis, pietatem, humanitatem, fortitudinem redolentibus, multa mala & ebrietatem impediri posse in conuiuijs. *Quare illo libro docet, In conuiuio licere philosophari si conuiuæ idonei adsint, moderatè tamen nec de materiis subtilioribus sed facilibus & iucundis, vt fecisse refert Platonem, Xenophontem, Aristotelem, Epicurum, Dionem, qui etiam colloquia conuiualia conscripserunt & eorum exemplo ipsemet Plutarc. scripsit libros 8 in quorum secundo docet quæ quæstiones & sales magis vel minùs conuiuio conueniant.* Ego propter sermonis delectationẽ tempestiuis conuiuijs delector. *Cic. Horatius Torquatũ ad cœnã inuitans inter alia ait:* Impunè licebit

Æstiuam sermone benigno fallere noctem. *Martialis cõmendans suam cœnã ait:*
Accedent sine felle ioci, nec mane timenda
Libertas, & nil quod tacuisse velis. *Itemq;.*
Parua est cœnula, quis potest negare? Sed finges nihil audiésue fictum.

Conuiuium est amicitiæ condimentum. Finis conuiuij honestius rectiusque statuitur communio, quàm poculorum licentior inuitatio. *Rhodigin. ex Platone.*

Conuiuas *Varro requirit* gratiosos, literatos, musicos; nec pauciores Gratijs (.i. *tres*) nec plures Musis (.i. *nouem*) *Rhodigin.*

τὰς Χάριτας μούσαις συγκαταμιγνύειν ἡδίστη συζυγία. *Euripid.* Gratias Musis commiscere iucunda connexio .i. *rebus seriis hilaritatem iungere.*

δεῖ γ' ὡς τὸν οἶνον κοινὸν εἶναι καὶ λόγον. *Democrit.*

Communis esto sermo ceu vinum (*ceu mensa*) omnibus. s. *conuiuis.*

Dic aliquid, vt duo videamur. *Vide* Milczącemu przymowká.

Carmina inter epulas cantari solita à singulis ciuibus. *scripsit Cic.* Est in Originibus solitos esse in epulis canere conuiuas ad tibiã, de clarorum virorũ virtutibus. *Idẽ.* *Aristoxenus apud Plutarchum, Cantum ad conuiuia adhibitum dixit, ne vinum & fercula auidè hausta fallerent mensas & corpora sumentiũ, sed Musica numero & modo temperaret. Id verò nunc apud Cœnobitas & religiosos alios viros præstat lectio, quæ inter epulas adhibetur. quam etiam Ethnici prudentes & sobrij vsurpabant. vt Atticus, Plinius vterq;, Augustus Imp. & alij ——— mitto Christianos principes & Episcopos quos recenset Iulius*

Nigron-

Nigron. in Asceticis de lectione ad mensam haberi solita agens, eiusq; tres causas assignat. Prima est. vt vitentur otiosa & noxia colloquia. 2. vt animus abstrahatur ab oblectatione gustus & minùs peccet. 3 vt dum corpus reficitur sua etiam animo refectio præbeatur.

τ̀ ἑρμῆν τῷ διονύσῳ συγκαθιδρύειν, ϗ λόγων ἥδυσμα τῷ πότῳ συμμαναχέειν. *Heliodor.* Mercurius iuxta Dionysium seu Bacchum statuendus. (*id est*) orationis condimentum potioni permiscendum.

ἐχ ἧττον τ̀ μέσαις τ̀ διόνυσον ἢ τ̀ νύμφαις κεραννύειν. *Plutarch.* Non minus Musis (sermone erudito venusto) Bacchum, (*vinum, potationem*) quàm Nymphis (*aqua*) permiscere oportet. *Vide Antisthenis dictum sub* Sam ie. *Confer.* Gość brzuchopás.

Rozmyślić śię, namyślić, nárádźić na wßyſtko dobrze potrzebá.

Námyśl śię wolno / á ſpießno czyń.

Deliberandum est diu quod statuendum est semel. *P. Syrus Mimus.*

Deliberare vtilia, mora est tutissima. *Idem.*

Diu apparandum est bellum, vt vincas celeriùs. *Idem.*

βϰλεύϰ δὶς ϗ τρὶς, ὅτοι κ᾽ ἐπὶ τ̀ νόον ἔλθοι. *Theognis.*

Delibera bis ter quod in mentem venit.

φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς ἐκ ἀσφαλές. *Sophocles.*

Sapere ante tempus nemini tutum fuit.

νόει ϗ τότε πρᾶττε. *Bias.* Cogita & postea rem aggredere, age.

βϰλεύϰ μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ τὰ δόξαντα ταχέως. *Isocrates.*

Delibera quidem cunctanter, perfice verò citò quæ visa sunt.

βραδέως ἐγχειρεῖν τοῖς πραττομένοις, ὃδ᾽ ἂν ἕλῃ, βεβαίως τηρῶντα διαμένειν. *Aristot.* Cunctanter aggrediendum negotium, in suscepto autem constanter perseuerādum.

βϰλεύϰ δὲ πρὸ ἔργϰ, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται. *Pythagoras.* Delibera ante opus, ne stulta sint quæ agis. σκόπει ϗ τὰ καθηγϰ́μενα ϗ τὰ ἀκόλϰθα ϗ ὅτως ἅπτϰ τ̀ ἔργων. *Epictet.* Considera & præcedentia & sequētia & sic aggredere negotia. ϰ̓ βϰ́λομαι ἔγωγε συντάττειν ἐσπευσμένα. *Lysias.* Nolo ego componere (*conscribere*) quæ festinatio præcipitauit.

ϰ̓ γὰρ ἐκθάλπει τὸν ἔσω λόγον, ὁ τῷ καθ᾽ ἡμέραν ἐμεῖν ἀνάγκη. *Synesius.* Non enim fouet incubando orationem, cui quotidie vomere necesse est. *Incubare instar gallinæ .i. deliberatè scribere; vomere autem, est ex tempore dicere.*

τήμερον πρόβαλλε, ϗ αὔριον ἀκροῶ, ϰ̓ γὰρ ἐσμεν τ̀ ἐμϰ́ντων, ἀλλὰ τ̀ ἀκριβϰ́ντων. *Aristides, cum M. Antoninus Imp. illum perorantem ex tempore audire vellet, respondit:* Hodie propone, cras audi: nō enim sumus ex vomentibus, sed accuratè elaborātib.

οἱ ταχὺ ϗ τήμερον εἰπόντες, ϰ̓ μάλιστα εἰς δέον λέγϰσι. *Demosthen.* Qui subitò & ex tempore dicunt, non admodùm ad rem dicunt. Consultò potiùs quàm citò loquendum. *Thomas Morus.* *Lacon vouerat se è Leucata rupe præcipitem daturum, sed altitudine conspecta retrò abijt dicens:* Non putâram hoc votum altero voto indigere. *Apud Plutarch.* *Alius quispiam in simili saltu dixit:* Maior mihi impetus capiendus est, retrò abibo, *nec reuersus est.*

οἴκοθεν

οἴκοθεν εἰκάζειν. Domi coniecturam facere. *Plautus.* *Pericles & Demosthenes inuitatus ad perorandum sæpe se excusauit dicens:* ἀσύνταϰτός εἰμι. Non sum instructus aut benè compositus vel paratus. *Plutarch.* *Nulla causa tam parua erat, ad quam summus Orator Crassus imparatus accederet. Idem Plutarch.*

Caput scabere: Vngues rodere, *gestus sunt hominis cogitabundi solicitè. Læuin.* *Sic Horatius de Lucillio Pòéta ait:* In versu faciendo

Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues. *Et Persius.*

Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit vngues. *Idem.*

——— Crudum Chærestratus vnguem Abrodens. *præcessit.* Meditor &c.

ἀναμάσασθαι δεῖ τὸ πρᾶγμα. *ex Aristophane.* Ruminandum est negotium.

In Plauti Mostellaria adolescens de vita instituenda deliberans ait:

Diu cogitaui. argumentaque in pectus multa institui

Ego in meo corde, si quod est mihi cor, Eam rē volutaui & diu disputaui, &c.

Apud eundem Pseudolus seruus astutus sic loquitur:

Concedere aliquantisper hinc mihi intrò libet,

Dum concenturio in corde sycophantias. *Item Epidicus seruus.*

Iam senatum conuocabo in corde consiliarium. Vnde argentū auferā. &c.

Tranio item in Mostellaria: Huc concessero, Dum mihi senatū consilij in cor cōuoco.

βαθεῖαν ἄυλακα διὰ φρενῶν καρπέμενος

ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. *Aeschyl. de Amphiarao.*

Sulco è profundo pectoris fructum ferens Rectæ vnde cogitationes germināt. *De eo qui profundis cogitationibus res expendit. Sic Cic.* βαθύτητα, *i. profunda & occulta sua consilia sæpe prædicat. Erasmus etiam ijs hoc accommodat, qui se non ex aliorum opinione, sed ex rectè secusué factorum conscientia metiuntur.*

Morus vltima plantarum germinat; sed vna ferè nocte totum fetum effundit, & celerrimè maturat. Plini. Pieri. δηρὸν βουλεύειν ἵν' ἔχῃ καὶ πολλὸν ἀμείνων. Consultato diu, multùm vt præcellere possis. Ponere in vtraque parte calculos. *Plini. iuni. i. rationes in vtramq; partem expendere.* Rozważáć pilno.

In arduis cunctanter agendum. *Ex Sophocle, qui ait:*

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα.

Qui facinus ingens tentat, ille lentus est. Jest śie ná co rozmyśláć.

De rheda iunctis pedibus non saltandum. *Pythagor. i. de statu vitæ benè deliberandum.* ἐν νυκτὶ βουλή. *Theon.* Nocte consilium, *s. vrgendum. Duplex est dicti sensus. Alter simplex.* Noctu consultandum ob maiorem quietem, *sic apud Lacedæmonios erat* νυκτερινὸς σύλλογος: Nocturnus conuentus de grauissimis negotijs. *Plutarch. qui ideò* noctem εὐφρόνην. i. boni consilij, *dictam ait. Alter sensus* Noctu deliberandum postquam dormitum aliquantùm est, *quia somno sedata animi perturbatione, mutatur in melius sententia, immò interposito aliquanto tempore, quo mens turbata componitur.* Nox dabit vel feret consilium. *Gallorum dictum. vt & illud* Puluillum consulere. *Nostri dicunt,* Prześpáć śie, *Item.* Nox cogitationum mater. *Garner.*

Semper consilium nox habet atra suum. *Idem.*

Semper consilium nox affert humida rectum. *Idem.* *Symbolum huius rei:* Platalea conchis se complet, quas, vbi calore ventriculi dishiascunt, euomit, & carnes esculentas à testis seligit. *Cic.* *Idem de Pelecano scribit Aelian.* *Vetus dictum est.* In consilijs sis cochlea, in factis āquila.

οὐ γάρ τι βουλῆς ταυτὸ καὶ δρόμου τέλος. *Sophocles.*

Haud finis idem consilij atque curricli. *Nam consilia de rebus serijs & grauibus fiunt, curricula in ludis.*

Quò longior saltus faciendus est, eò longiùs retrocedendum est. *Garner.*

Confer Odwłoká podczás pożyteczna.

Rożnośc máła.

θρὶξ ἀνὰ μέσον. *Theocrit.* Pilus in medio. Pluma haud interest. *Plaut.* *i. parùm interest, parua distantia.* Linea alba non facit discrimen. *Lucillius.*

Archidamus Agesilai F. ad Epistolam Philippi Macedonis victoria Cheronensi elati, arroganter & asperè ad se scriptam respondit: εἰ μετρήσαις τὴν σεαυτοῦ σκιὰν, οὐκ ἂν εὕροις αὐτὴν μείζονα γεγενημένην ἢ πρὶν νικᾶν. *i.* Si metiaris vmbram tuam, non deprehēdes eam maiorē nunc factā, quàm fuerat ante victoriam. Nie wiele ćie tem przybyło.

Rożnośc wielka. *vide* Dáleko to od tego.

Rozsądek dobry. Rozsądnik wyborny.

Lapis Heraclius. Lapis Lydius. *Plini.* ἡ λίθος ἡρακλεία. ἡ λίθος λυδή. *Theophr.* *hoc lapide auri qualitas exactè cognoscitur, transfertur ad hominem exacti iudicij.*

λυδίῃ πέτρῃ ἶσον ἔχει στόμα. *Theocrit.* Lydio lapidi par os habet.

Emunctæ naris. *Horat. tr. quia tales acutissimè & sagacissimè odorantur. vt Cicero ait:* Naris minimè obesæ. *ex Horat.* Censoria virgula. *Quintil.*

Scis etenim iustum gemina suspendere lance Ancipitis libræ. *Persius.*
Quæq; sequenda forent, quæque euitanda vicissim,
Illa priùs creta, mox hæc carbone notasti. *Idem.* Rectū discernis vbi inter
Curua subit, vel cùm fallit pede regula varo. *Idem.*
Et potis es nigrum vitio præfigere Theta. *Idem.* Tibi recto viuere talo
Ars dedit, & veri speciem dignoscere calles,
Ne qua sub ærato mendosum tinniat auro. *Idem.*

οἶδε τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. *Aristophan. interpr.* Nouit quid album quid nigrū.

——— Non ignorat, quid distent æra lupinis. *Horat.*

Felix cerebri vel felicis cerebri. *Horat.* Mentis benè sanæ. *Idem.*

στατῆρος δικαιότερος. Trutina iustior. κανόνος ὀρθότερος. *In Epigram.* Regulâ rectior.

ἡ ἀθηνᾶς ψῆφος. Mineruæ suffragium. διὸς ψῆφος. Iouis suffragium.

Primum est vt quanti quidque sit iudices. *Seneca.* V. Práwidło wyborne.

Rozsądek gruby / głupi. Rozsądku głupiego / złego człowiek.

πανίδου ψῆφος. Panidis calculus vel suffragium. *Rex is Chalcidis erat, qui Panis agrestem*

agrestem cantilenam antepoſuit Apollinis Muſicis concentibus. idem Heſiodum Homero prætulit. Midas alter. *de quo Perſius.*

Auriculas aſini Mida rex habet. μίδας ὄνȣ ὦτα .ſ. ἔχει. *Diogenian. qui Panem cum Apolline certantem iudex electus, prætulit Apollini.*

Alabaſtrûs vnguenti illi putet. *Cic. & ſimilia tralato ſenſu. ſub* Aptéká.

Ex cortice de nucleo iudicare ſtultum. *Luiſin.* *Affine*, Gruby. Glupi.

Rozſądek ábo rozſądnik wytworny / ſurowy.

Cenſorium ſupercilium. *Seneca.* Decretorius ſtylus. *Idem.* Cenſorius ſtylus. *Cic.* Critolai libra. *Idem.* Non populari trutina ſed artificis ſtatera examinat. *Ex Cic.*

Lycurgeus. *Cic. pro tetrico & ſeuero iudice: qualis Lycurgus erat.*

καταλυκȣργίζων. *Alciphron.* Lycurgi more ſeuerè decernens.

Caſſianus iudex. *Cic. Nam Caſſius dictus eſt* Reorum ſcopulus. *Valer. Maximus.*

Caſſianum iudicium. *Cic.* Ad viuum reſecans. *Idem.* τενέδι۞ σιωήγορ۞. *Suidas.* Tenedius patronus, *qui litem ſtatim dirimit & quidem rigidè.*

ξυρεῖ ἐν χρῷ. *Sophocles.* Ad cutem vſque radit. *Suidas interpretatur*, μέχρι βάθȣς διικνεῖται. Vſq; ad profundum penetrat. Ad viuam vſq; cutem tondet. *Plau.*

ἀρεοπαγιτῶν κρίσις. *Lucian.* Areopagitarum iudicium, *qui in tenebris iudicabant & ſine proœmiis & affectibus oratores dicere iubebant.*

Cribrum *apud Pierium ſymbolum viri ſapientis & iudicio pollentis, qui bona à malis, recta ab obliquis ſciat ſecernere, vt cribrum grana ab apludis ſeparat. cui rei ſtulti inepti ſunt. Affert huc Vannum Iacchi myſticam, quod in omnibus ſacris vſus eius eſſet teſte Athenæo. Ventilabri item, quod Ioannes apud Lucam in manu geſtare Chriſtum ait, idem vſus eſt. & cribrum* πλύον *à quibuſdā inquit idem Pierius vertitur. iuſtum iudiciū interpretes intelligunt.*

ῥαδαμάνθι۞ κρίσις. *Plato. Pindar.* Rhadamantheū iudicium. i. *incorruptū, ſeuerum.*

Cenſoria grauitas, ſeueritas, auctoritas, animaduerſio. *Cic.* Oculi eruditi. *Idem.* i. *iudicium exactum in legendo vel ſpectando opere aliquo. Rhodigin.*

Cenſoria caſtigatio. *Plini.* Cenſoria virgula notare. *Quintil.*

Tetricus & aſper cenſor. *Martial.* Ariſtarchus. *Horat. pro cenſore rigido.*

Aurem mordaci lotus aceto. *Perſi. i. acrimonia iudicij pollet. vel* Purgatam habet aurem. *Idem Perſi. & Horat.* Acutis auribus homo. *Calpurnius.* Auris acutæ. *Horat.*

Nam nos quoque eruditos oculos habemus. *Cic.*

δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο. *Homer. de Achille.*

Acer eſt vir, & facile vel innocentem culpitet. V. Surowie ſie obchodźić.

Rozſtánie z milemi śmierći ſie rowna.

Homo toties moritur quoties amittit ſuos. *P. Syrus Mimus.*

Ouidius diſcedens à ſuis in exilium dicit:

Diuidor haud aliter quàm ſi mea membra relinquam,
Et pars abrumpi corpore viſa meo eſt. *Item.*
Egredior, ſiue illud erat ſine funere ferri, &c.

ἀπὸ τῶν φίλων ἀπαλλαγὴ θανάτῳ ἴσον. *A.* Discessus à charis similis est funeri.

Rozumem dopiąć gdźie śiły nie zstáie.

Gdźie wilczey ktory nie zstáie / liśiey nádstáwić.

τὴν ἀλωπεκὴν προσάψον. *Plutarch.* Si leonina pellis non
ἂν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, *Salua tamen lege diuina & conscientia.*
sufficit, vulpina adsciscenda est. ἂν μὴ φανερῶς δύνῃ βλάψαι, πανουρ-
Explicat Plutarchi dictum Zenobius hoc modo.
γίᾳ χρῆσαι. .i. Si apertè nocere nequeas, astutia vtendum. *Itemq;*
ἂν μὴ κατὰ ῥώμην τὸ προκείμενον ἐξανύοις, μηχανῇ καὶ τέχνῃ περαινέσθω τὸ λειπόμενον.
.i. Si viribus quod proposuisti efficere nequis, astu & arte quod restat perfice.

Democrates Palæstrita, cùm morbo confectus esset, in stadium progressus circulum sibi circumscripsit, & aduersariis, vt se ex eo extraherent si possent, permisit: quod cùm non possent, ille victor pronuntiatus & coronatus domum rediit. Rhodigin.

Lacæna, querente filio, quem in bellum mittebat, breuem esse gladium, respondit: Adde gradum. i. propiùs ad hostem accede. Plutarch.

πέμπε εἰς ἐσχάτην ἐπιστήμην. Accerse ad extremum artem, scientiam.

καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων. *Theognis.*
Tardus, consilio celerem insectando prehendit,

Aquilam testudo cepit. *Ex Achæo apud Laërtium, qui sic dicit:*
ἡλίσκετ' ἄρα γε καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχύς,
καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ.
Capta est profectò celer ab imbecillibus Et aquila tempore in breui à testudine.

Affine, Rádá nié śiłá. Sztuká záchodze. Iáko ćie mogę.

Rozumem śię rządź / nié zmysłámi.

Rozum i dobre vstáwy / niech prostuią twoie spráwy.

παρὰ τὸν λύχνον μὴ ἐσοπτρίζου. *Pythagoræ Symbolum.* Ad lucernæ lumen ne te in speculo contempleris. i. *Ne sensus consulas de vitæ ratione & actionibus variis, sed lumen rationis (velut solis) philosophia (adde, & Fide diuina) illustratum.*

περὶ πυθαγορείων ἄνευ φωτὸς μὴ λάλει. De Pythagoricis (*& diuinis*) rebus absq; lumine (*rationis*) ne loquaris.

ἡ μὲν ὅρασις ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ἀέρος λαμβάνει τὸ φῶς, ἡ δὲ ψυχὴ ἀπὸ τῶν μαθημάτων. *Aristotel.* Vt visus à circumiacente àëre lumen accipit; ita anima à disciplinis.

τὸν λίθον ποτὶ τὸ σπάρτον ἄγειν. *Basilius.* Lapis ad funiculum vel ad perpendiculum aptandus est (*non contrà*)

λίθος πρὸς σπάρτον εὐθετεῖται, οὐ σπάρτα ποτὶ λίθον συνδιατίθεται. *Gregor. Palama.* Lapis ad funiculum aptè locatur, non funiculus ad lapidem disponitur.

πέτρον τίθεσθαι πρὸς στάθμην, μήτε πρὸς πέτρῳ στάθμην. *Plutarch.*
Lapis ad amussim est collocandus, (*vel dirigendus*) non item ad lapidem amussis. *Sic recta ratio dirigat sensus & mores.*

Nam neque decipitur ratio neque decipit vnquam. *Manil.*

Ratio non seruit sed imperat sensibus. *Seneca.* Rectè præcipiunt, qui vetant quicquam agere, quod dubites æquum sit an iniquum. *Cic.*
In nauigando gubernatori auscultandum est, in viuendo ei qui ratione plùs valet. *Socrates apud Stobæum.* *Huc illud ex Psalmo 4.* Multi dicunt (*interrogant*) Quis ostendet nobis bona? ℞t *ijs Propheta.* Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. i. *lumen rectæ rationis. Bellarminus & alij.*

——— Dixitq; semel nascentibus Auctor Quicquid scire licet. *Ethnicus Claudian.*
Stat contrà ratio, & secretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id quod quis vitiabit agendo. *Persius.*

Tale est illud Septem Sapientum apud Plutarchum. Θεῷ ἕπου: Deum sequere. i. *vt Plutarch. explicat.* Obtempera rationi. πείθου λόγῳ.
ὁ νοῦς γὰρ ἡμῖν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ Θεός. Inest enim suus cuique animus Deus.
πεῖσις ὁμηρική. *Plutarch.* Homerica obedientia vel persuasio, *cùm affectus rationi obtemperant.* νῷ πείθου. *Suidas.* Menti obtempera. *vel* Rationem sequere.
τὰ μὴ σὺν λόγῳ πάντα αἰσχρὰ, τὰ σὺν λόγῳ κόσμια. *Philo.* Quæ sine ratione fiunt, omnia sunt turpia: quæ cum ratione, pulchra.
ὅπῃ ἂν ὁ λόγος ὥσπερ πνεῦμα φέρει, ταύτῃ ἰτέον. *Plato.* Quocunque ratio ceu ventus tulerit, hâc eundum est.

Rozumem szczęścia i przyrodzenia poprawić.

Ita vita est hominum quasi cùm ludas tesseris,
Si illud quod maximè opus est iactu non cadit,
Illud quod cecidit fortè, id vt arte corrigas. *Terent.*

κυβείᾳ ὁ Πλάτων τὸν βίον ἀπείκασεν, ἐν ᾧ καὶ βάλλειν δεῖ τὰ πρόσφορα, καὶ βαλόντα, χρῆσθαι καλῶς τοῖς πεσοῦσι. *Plutarch.* Ludo tesserarum Plato vitam similem aiebat, in quo & iaciendum est quod commodum est, & quod cecidit bene accipiendum, vel vsurpandum. τοῦτο ἀληθές ἐστιν, ὅτι οἱ πλεῖστα τῇ διανοίᾳ χρώμενοι, τὴν αἴσθησιν ὀλίγα κινοῦσι. *Plutarch.* Hoc verissimum est qui mente plurimùm vtuntur, eos sensibus parùm vel parcè vti. τῆς εὐλογιστίας ἔργον ἐστὶν, ἢ τὸ φυλάξασθαι τὸ κακὸν ἐπιφερόμενον, ἢ διορθώσασθαι γενόμενον καὶ πρὸς τὸ βραχύτατον συστεῖλαι. *Plutarch.* Boni ratiocinatoris est, malum aut imminens præcauere, aut acceptum corrigere & ad minimum redigere. ἀγαμεμνόνεια φρέατα. *Zenodot.* Agamemnonij putei. *quos ille in terris arentibus fodit æstate maximè opportunos.*
τέχνη καὶ φύσιν οἶδε βιάζεσθαι. *Heliodor.* Ars & naturā frangere cogere potest vel nouit.
ὥσπερ ἐν πλάσει κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα. *Plutarch.* Vt in talorum iactu, prout euentus tulerit disponere sua negotia. *s. quemuis oportet.*

Si mihi difficilis formam natura negauit,
Ingenio formæ damna rependo meæ. *Ouid.*

Sic apud Cicer. Heluius Lamia Orator deformis aduersario se carpent respondit: Formam mihi fingere non potui, ingenium potui.

Fortuna nulli plùs quàm consilium valet. *P. Syrus.*
Consilio pollet, cui vim natura negauit. *Cato.*
ᾧ μὴ ἔνεστι μένος, βουλῇ πλείστην ἐκεῖνος. *Mylius.*
νίκα λογισμῷ τὴν παροῦσαν συμφοράν.
Vince ratione hanc quæ premit te calamitas. Ratio & prudentia curas
Non locus effusi latè maris arbiter, aufert. *Horat.*
Hâc non successit, aliâ aggrediamur viâ. *Terent.*
Vulpes cùm vuas in alta vite diu apprehendere frustra tentasset, tandem fessa ait:
μὴ κάμνε, ῥᾶγες ὀμφακίζουσιν μάλα. *Gabrias.*
Cessa à labore, vuæ acerbæ sunt nimis. Kwáśnec tez/ ábo ćierpkie niedozrzáłe.

Rozumu Bóg do krásy vrody nie przywiązał.

Podczás szpetny Márchult/ Ezop/ medrszy niż krásny Gánimedes/ Párys/ &c.
πολλάκις τῇ φαύλῃ μορφῇ χρηστὸν νοῦν φύσις ἐνέθηκεν. *Æsopus.*
Sæpe turpi formæ bonum animum natura indidit.

Ruski dar / dawszy znowu sie vpominać.

ἄτ' ἐδωκας ἀπαιτεῖν παιδικὸς πέλει τρόπος. *A.* Puerilis est mos, quæ dedisti repetere.
Quod dedi non datum vellem. Infecta dona facio. Perijsti, quod iam pro-
miseram tibi donum perdidisti. *Plaut.*
Quæ dederam suprà repeto funemq; reduco. *Persius vt legit Casaubon. Taubmã.*
Calculum reducere pœnitentiâ dati. *ex Cic. qui ait:* Itaq; tibi concedo, quod in
duodecim scriptis (.i. *scrupis*) solemus, vt calculũ reducas, si te alicuius dati pœnitet.
οὐδ' ἂν εἷς οὐδὲν ὧν ἰδίᾳ τινὶ δοίη, τοῦτ' ἀφέλοιτο πάλιν. *Demosthenes.*
Nemo si quis priuatim alicui quid dederit, rursus id aufert.
Nefas reposcere quod semel recte datum est *Gallorum dictum. Garner.*

Ruszyć dzwonká

Est excitare rumorem tibi vel alijs odiosum vel periculosum.
Mouere aliquid. *Liui.* ἀκίνητα κινεῖν. *Plato.* Mouere non mouenda.
Mouere ancilia. *Suetoni.* i. *bellum indicere. nam tunc ancilia mouebantur. Seruius.*
Commouere sacra *apud Plautum explicat Lambin. de Bacchi sacris, quæ nemo impunè mouebat, sed magnas turbas excitabat. alij aliter.*

Ryba béz wody nie trwa.

ἔξω τοῦ ὕδατος ἀδύνατον ζῆν ἰχθύας. *A.* Piscis sine vnda viuere diu non valet.
τῶν ἰχθύων ζωὴ ὕδωρ. Aqua piscium vita. Piscis φιλύδωρ *Suidæ. amans aquæ.*
ὑγροπόρος *Nonno. in humido vel in aqua versans.*
Pisces vsque dum viuunt, lauant, (.i. *lauantur.*) *Plaut.*

Rybá wodá &c. *V.* Chleb trawá. Ryby chyby. *V.* Kto ma ryby. &c.

Rychley sie wybierze/ niż zbierze. Lácno rozproszyć/ nie łácno zebráć.
πολὺ ῥᾷόν ἐστι διασκεδάσαι ἢ συλλέγειν. *A.* Est dissipare facile, colligere labor.

Vtere quæsitis modicè, dum sumptus abundat,
Labitur exiguo quod partum est tempore longo. *Cato.*
εἰ τὸ πλεῖστον ἔχεις συμμέτρως χρῆσθαι ἑτοίμοις,
ὄλλυται ἐν σμικρῷ, πολὺς ὁ χρόνος ἐὸρε συνάξας. *Mylius.*
Res quæsita mora, parua consumitur hora. *Anonym. rhythm.*
Res quæ sparguntur, non totæ sæpe leguntur. *Idem.*

Rychło. Cudzieß. Záraz. Iák pioro opalit. Ná iédney nodzé stoiąc. Rychley ábo pierwey niż śie gołá splécié.

Dictum, factum. Dictum ac factum. *Terent. Donat.* Dicto citiùs. *Virgilius.*
αὐτοβοεί. λεχθὲν καὶ πραχθέν. ἐμματτέειν. ἅμα τῷ εἰπεῖν.
Cum dicto. *Apulei.* Velociùs quàm asparagi coquantur. *Suetoni.*
Confit citiùs quàm si formicæ papauerem obijcias. *Plaut.*
Priùs quàm recipias anhelitum, vno verbo eloquere. *Idem.*
Priùs quàm argenti fuero elocutus ei postremam syllabam. *Idem. f. exhibeat argentum.*
Apud eundem dicit quidam. Iam reuertar. ℞t. *alter.* Id iam, diu est mihi.
Item. Dum stas, reditum oportuit. Ambula, actutum redi. ℞t.
Nihil est moræ. Illic sum atque hîc sum. Iam ego hîc ero.
Apud eundem & Terent. Quantùm pote, vel pote est, vel potis es. *pro, celeriter.*
Rebus relictis operam quærendo dabo. *Plaut. sic Terent. Lucret.*
Julius Cæsar in triumpho Pontico hæc tria verba, Veni, Vidi, Vici, *inter pompæ fercula præferri sibi fecit, celeritatem belli confecti significans. Suetoni.*
αὐτόθεν καὶ ἄβατα. *Aristides.* Hoc ipso loco depone. f. *herbam. dicebat Victor victo.*
Transfer ad promittentem iactantem aliquid vt mox ostendat. ἅμα ἔπος, ἅμα ἔργον.
Simul dictum ac factum. Tanquam de parthecio promere. *Cic. i. promptè, expeditè.*
αὐτίκ' ἔπειθ' ἅμα μῦθος ἔην τετέλεστο δὲ ἔργον. *Homer.*
Mox simul ac dictum est verbum, res ipsa peracta est.
Tanta sum cupiditate incensus ad reditum, vt mihi nulli neque remi neque venti satisfacerent. *Cic.* Simul ac digitis concrepuerit. *Idem.* Ad nutum pecuniam pendere. *Idem.* ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ. In nictu oculi. ἐν ἀτόμῳ. In momento *S. Paul.*
ἀφύα πρὸς τὸ πῦρ. *Vel* εἶδε πῦρ ἀφύα. *Athenæus.*
Aphya ad ignem. f. *aspectum coquitur.* Vidit ignem aphya. *i. statim cocta est.*
τάριχος ὀπτὸς εὐθὺς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ. *Idem Athenæ.*
Tarichus assus (*est*) mox vt ignem viderit. *de pisce salito accipe.*
θᾶττον ἢ Βούτης. *Zenodotus.* Celeriùs quàm Butes. f. *pictus est. qui Athenis sic pictus erat, vt frons tantùm capitis cum oculis appareret, reliqua monte interiecto tecta videbātur.*
τάττον τῆς ἀναπνοῆς. *Suidas.* Celeriùs respiratione. Manu breui dare. i. *cito. ICti. in Pandect.* *Affine,* Pretko.

Rychło. dálèko vćiékay, pozno śie do domu wrácay.

Citò, Procul, Tardè. *Marsilius Ficinus. De peste fugienda vulgò id dictum vsurpatur, & optimum*

optimum est consilium vt citò & procul à loco pestilente fugiatur, & tardè eodem redeatur.

Τάχα καὶ μακρὰν φεῦγε, βραδύτερον ἐπανάστρεφε. *A.*

Citò, proculque fugito, tardiùs redi.

Rychłoć śię to sprzykrzyło. Ták rychłoś vstał?

Lassus tam citò deficis viator? *Martial.*

Tam bonus gladiator rudem tam citò accepisti? *Cic.*

Rymopis (Póétá) ma być dźiwney/ (nié swey) głowy.

Frustra Pòëticas fores compos sui pepulit. *Seneca ex Platone qui ait:*
ὃς δ' ἂν ἄνευ μανίας μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται, *&c.* ἠφανίσθη.
Qui sine Musarum furore Pòëticas fores adierit, *&c.* obscurus erit, exolescet.
Nullum magnum ingenium sine mistura dementiæ fuit. *Seneca ex Aristotele.*
Sæpe audiui Pòëtam bonum neminem sine inflammatione animorum existere posse, & sine quodam afflatu furoris. *Cic. ex Platone.* Cæterarum rerum studia, & doctrina & præceptis & arte constant: Pòëta naturâ ipsa valet, & mentis viribus excitatur, & quasi diuino quodam spiritu afflatur. *Idem Cic.* *Notus apud scriptores Græcos enthusiasmus, i. furor quo corripiebantur Sibyllæ, Diuinaculi & Pòëtæ ethnicorum.* *Hinc apud Horatium Dauus de suo hero irato dicit:*

Aut insanit homo, aut versus facit. *Et ipse Horàtius de se:*

Auditis? an me ludit amabilis Insania? .i. *Pòëtica.*

Lucianus Pòëtas vocat ἐνθέους .i. numine afflatos. & θεολήπτους, θεοφορουμένους, ἐνθουσιαστικούς. *eodem sensu.* Recepto qui furit Deo. *Seneca.*

Polonica quidem lingua Pòëtas non habet, cùm quantitatem syllabarum non habeat variam, vt Latini & Græci (quod in 1. Tomo dixi) sed tantùm ῥυθμοποιούς, *rhythmorum scriptores: nihilominùs & ij qui insignes in hoc genere fuerunt, ad Latinorum & Græcorum Pòëtarum ingenium, iudicium, mores accedebant, mitto leuitatem, furorem, ludos, iocos, cantus, citharam, vinum, amores Venereos, quibus si non vitam at certè chartam & libros suos plerique maculârunt & fœdârunt.* *Confer.* Gdy rymopis sobié podléié.

Rymopiśá Póéty nié gniewáy/ nié nágábay.

Vati non conuiciandum. οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς. *Sophocles.*

Nolo Pòëtæ ego malè contradicere.

Plato etiam monuit amicos. Ne quem Poëtarum sibi redderent inimicum.
πάρες τὸν μάντιν. Omitte vatem. i. *ne percutito, ne lædito.* *Olim in bellis ante aciem Augur coronatus incedebat securus, nam lædere illum piaculum erat.* *Ennius etiam Pòëtas sanctos, i. inuiolabiles appellat. quo modo & Cic. hoc verbo vtitur.* *Horatius verò* iracundos etiam Pòëtas *dicit*, atque ita non lacessendos.

Multa fero, vt placem genus irritabile vatum. ὀξύθυμον.

Et ipse de se maledicum quempiam alloquens ait:

Caue, caue: namq; in malos asperrimus Parata tollo cornua. &c. *Item.*
An si quis atro dente me petiuerit Inultus vt flebo puer? q. d. *non, sed vlciscar.*

Quantum

Quantum malum sit irritare Pòëtam, docuit Hipponax Iambographus, qui Bupalum pictorem vel sculptorem, quòd eius deformitatem publicè expositis imaginibus notasset, iambis scriptis ad laqueum adegit. Meminit Halicarnass. Cic. Horat. Plini. sed is aliter. habetur & lib. 3. Antholog. Simile est exemplum Archilochi apud Horatium.

οὐ δεῖ ὑβριστὰν εἶναι, ὅπως μὴ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. *Stesichorus apud Aristotel.* .i. Non oportet iniuria vel contumelia afficere (*Pòëtas*) ne ijdem (*quorum symbolum sunt cicadæ*) humi canant. (*deiecti arbustis, iniuriam passi, etiam ex humo, in vili conditione, se carminibus vlciscãtur. alij aliter. s.* Non lædendos vicinos ne vastent regionem sic, vt cicadæ excisis arboribus humi cogantur canere. *quod Dionysius minatus est Locrensibus Demetrio Phalereo teste.* *V.* Day złému pokoy.

Rys ze psa nie bedzie.

Echinus asper nunquam erit læuis. E scurra nunquam paterfamilias.
Semel ancilla, nunquam bona hera. *Sed hæc & plura habes sub dicto* Co się tyso vrodzi

Rzadzca przełożony wyborny / pomierny.

Et premere & laxas dare nouit habenas. *Ex Virg.*
Et mulcere tenet fluctus & tollere ventos. *ex eodem.*

Sic Euripides de marito prudente & moderato ait:

οὐ γάρ ποτ' ἄνδρα τὸν σόφον γυναικὶ χρὴ
δοῦναι χαλινοὺς, οὐδ' ἀφέντ' ἐᾶν κρατεῖν.
Non enim vnquam virum sapientem vxori oportet
Inijcere frenos, nec laxando sinere (*eam*) imperare.
αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως. *Homer.* Sed ipse clauo (*nauē*) scitè regebat.
καὶ χαλάσαι καὶ συστέλλειν αὐθ' ἡνία φράδμων. *A.*
Et frenis & calcaribus scitè vtitur. *V.* Przełożonemu łagodności trzeba.

Rzatka to rzecz. Nie wiele takich.

Coruo rarius albo. *Iuuenalis.* Alba auis. *Cic.* λευκὸς ὄρνις.

Cornicem albam nigro capite, vidit Rhodigin. Coruum item album missum à rege Britannorum Alphonso Siciliæ regi, idem scribit. Vnam muscam candidam toto anno in macello Toletano visam idem testatur.

Rara auis in terris, nigroque simillima cygno. *Iuuenal.*

Φοίνικος σπανιώτερος. Phœnice rarior. *dixi de hac aue in 1. Tomo.*

Hæc rara auis est. *Persius.* γλαυκεῖον ὠόν. *Philostrat.* Noctuinum ouum. *Sipontin.*

Rari quippe boni: vix sunt totidem, quot
Thebarum portæ vel diuitis ostia Nili. *Iuuen. quæ sunt septem. Strabò. Plin.*

Ouid. de Thebis Bæotiæ intellige Bacchi & Herculis patria. ἑπτάπυλαι *Græcis.* *Thebæ Aegyptiæ centum portas habebant. Iuuenal.* ἑκατόμπυλαι, *Homer. Strabo. Myconius crispus. Donat. rarus. nam omnes calui nascuntur, teste Strabone & Plinio.*

Rzatkie rzeczy droższe / smacznieysze / &c.

Rara iuuant, primis sic maior gratia pomis,
Hibernæ pretium sic meruêre rosæ. *Martial.*
σπανιώτερον τοῦ ἀφθόνου μεῖζον, οἷον χρυσὸς, σιδήρου ἀχρηστότερος ὤν. *Aristot.*
Rarum vulgari maius, nobilius, vt est aurum, licet ferro inutilius sit.
τὸ σπάνιον τίμιον. *Plato.* Quod rarum, hoc carum. *Hinc vulgare illud:*
Quod rarum, carum; vilescit quotidianum. *rhythmus est non versus*
——— Magis illa iuuant quæ pluris emuntur. *Iuuenal. de luxuriosis, qui gustus elementa per omnia quærunt, non obstantibus magnis pretiis.*
Omne quod rarum est plùs appetitur. *Hieronym.* V. Bradzione rzeczy.
Ipsas voluptates commendat rarior vsus. *ait Iuuenal.* V. Wyborne rzeczy rzadkie.

Rzecz to pokaże. Rzeczą to pokazać. Mowę rzeczą potwierdzić.

αὐτὸ δείξει. Res ipsa indicabit. *Apud Platonem dux aliorum per flumen, interrogatus à sequentibus se, Quam profunda esset aqua, respondit:* αὐτὸ δείξει. *subaudi* ὕδωρ. Ipsa aqua quam alta sit ostendet. *Suidas subaudit* ἔργον. *Res ipsa docebit.*
Cocta numerabimus exta. i. *ex euentu sciemus. Diomedes.* (mus.
τάχ' εἰσόμεσθα μάντεων ὑπέρτερον. *Sophocles.* Mox meliùs ipso vate rem cognôri-
——— Dictis dabit ipsa fidem res. *Lucret.* Exitus acta probabit. *ex Ouidio.*
γραφεὺς διδάσκει τὸ πλέον τοῖς ἐκτύποις. *Nazianzen.*
Pictor tabellis comprobatur proditis. *Sophocles insaniæ postulatus à filiis, quòd rem familiarem negligeret; Tragœdiam recens à se scriptam iudicibus recitauit & quæsiit, num illud scriptum desipientis videretur. sed cùm iudices illud admirati probassent, cum plausu & clamoribus concionis honorificè domum reductus est, velut qui cygneum quiddam morti vicinus cecinisset. Ex Cic. & Plutarcho. Satyrus ita eum respondisse ait:*
Si Sophocles sum, non insanio; si insanio, non sum Sophocles. *allusit ad nomen.*
Simile exemplum de Oedipo Coloneo Pöëta sene à filio accusato habet Pierius.
Pyrites gemma non exserit vim suam nisi atteras; tunc verò digitos quoq; adurit. Plinius. Experientiæ documentum. Istæc dicta te experiri & operis & factis volo. *Plaut.*
Si dictis perduci nequis, vt vera hæc credas;
Mea dicta ex factis nosce, rem vide. *Idem.* Rzeczą to pokaże.
πάντα ἐκ τῶν ἔργων ἄν τις μᾶλλον ἢ τῶν λόγων πιστεύσειεν. *Isocrates.*
Rebus potiùs quàm verbis omnia persuaseris, vel fidem feceris de omnibus.
τεκμαίρεται χρῆμ' ἕκαστον. *Lucian.* Vnumquemq; opus suum ostendit, commendat.
Hîc Rhodus, hîc saltus. V. Tu się pokaż.
ἐν συμποσίῳ μὴ λέγε πῶς δεῖ ἐσθίειν, ἀλλὰ ἔσθιε ὡς δεῖ. *Epictetus.*
In conuiuio ne disputes quomodo sit edendum, sed ede vt decet. i. reipsa & exemplo non verbis philosophum age & doce.

Rzeczypospolitey odmiana, konanie.

πᾶσαι μεταβολαὶ πολιτειῶν θανατηφόροι. *Xenophon.*
Omnes mutationes rerum-publicarum letales.

μοῖρα τις καὶ πόλεων ἐστιν. *Appian.* Etiam ciuitatum fatum quoddam eſt.
ἔοικεν ἀρχὴ κακῶν μειζόνων γενέσθαι πολλάκις ἡ πρὸς τὸ βέλτιον μεταβολή. *Lucian.* Mutatio in melius ſæpe ſolet eſſe maiorum malorum initium.

V. Choremu ſie wiec popráwuie.

Rzemieśnik dobry ná ſwem zdániu przeſtáie.

Mihi cane & Muſis. *Antigenidas tibicen diſcipulo ad populum frigenti dixit:* Mihi cane, *qui poſſum de arte iudicare,* non populo *craſſis auribus prædito. Apuleius. Valerius. Meminit Cic. Iſmeniæ hoc tribuit S. Hieronym. & Dion Chryſoſtom.*
Apud Senecam artifex inſignis, rogatus cur tantopere elaboraret opera paucis probanda, reſpondit: Sufficiunt mihi pauci, ſufficit vnus, ſufficit nullus.
Felices artes ſi ſoli fabri de ijs iudicent. *Quintil.*
Figulus anſas ollis pro arbitrio ſuo apponit. *Philelphus. Gotfredus.*

Rzemieśnitá nie trzebá vczyć.

ὗς τὴν ἀθηνᾶν μὴ διδασκέτω. *vel* μὴ διορθούτω. *Demades.*
Sus Mineruam ne doceto, vel ne corrigito. *Ex Cic. Feſto. Stratonicus citharœdus non cedit Regi de muſica ſecum diſputanti. apud Athenæum. Apelles monuit Alexandrum, cautè loqueretur de pictura in eius officina, ne à pueris rideretur. Plini. Megabizo id dictum ſcribit Plutarch. & Aelian. Vide Polycleti exemplum ſub* Poſpolſtwá rozſądkiem mądry gárdźi. *Apelles item ſutorem liberiùs exſpatiantem in pictura ſua non tulit.* τὰς τέχνας ὁμότεχνος εὐθύνει. *Phocylides.* Artes artifex dijudicat, corrigit. Fabri ſoli de ſuis artibus iudicent. *Ex Quintiliano.* De artificio non rectè iudicat, niſi & ipſe ſit artifex. *Plini. iunior. Vulgare eſt illud:* In arte ſua quilibet rex.

Rzemieśnikámi miáſtá, rzeczypoſpolite ſtoią.

Sine his omnibus (*artificibus*) non ædificatur ciuitas. *Eccleſiaſtici 38.*
δίχα τῶν τεχνιτῶν οὐκ ἐγείρεται πόλις. *A.*
Non conſtruitur abſque artificibus ciuitas.

S.

Sąd bez drugiey ſtrony nie dobry.

Sądźić nieprzytomnego, nie ieſt mądrego, ábo ſpráwiedliwego.
Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,
Aequum licet ſtatuerit, haud æquus fuit. *Seneca Medea.*
μήτε δίκην δικάσῃς πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. *Phocylides. Cic. Lucian.*
Ne cauſam damnes partes ni audieris ambas.
Pierwey obu ſtron wyſłuchay, toż dekret rozſądnie wyday.
Σοφὸς ἦν ὅστις ἔφασκε· πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς, οὐκ ἂν δικάσαις. *Ariſtophan.*
Sapiens fuit quiſquis dixit: Priuſquam vtriuſq; orationẽ audias, ne iudicem agas.

ἀνεξέταστον μὴ κόλαζε μηδένα. Punire quempiam caue absque examine. Pytánie niech vprzedza karánie.

τίς ἂν δίκην κρίνειεν ἢ γνοίη λόγον,
πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῆ; *Euripid.*

Quis namq; causam iudicet & examinet, Vtriusq; dicta nisi prius bene audiat? (*vel* ἐρήμην δίκην *vocant Græci, desertam causam.* ἑτερομόλιον *verò, quando alter tantùm litigantium adest iudicio.*) *V.* Vcho iedno skarżącemu/ drugie obwinionemu.

Sad łáskáwy / lépszy niż krwáwy.

Pleriq; omnes scriptores & præsertim ICti veteres & posteriores, seueritati & rigori in iudiciis præferunt lenitatem & æquitatem. ἐπιείκεια *hæc est Aristoteli & aliis Græcis. Latinis verò* Aequitas. Aequum bonum. Aequum & bonum. Iudicium ex æquo & bono. *Plaut. Ter. Cic. Senec.* Bona fides. (*in iudice*) *Vlpian.* Arbitratus boni viri. Moderatio iuris ex causa iusta recedens à communi rigore legis & iuris. Mitigatio legis in aliqua circumstantia. Aequitas ex lege multùm remittens & summo iuri opposita. *ICti.* *Sic apud Iustinianum*: Vulgò dici solet: Omnia iudicia absolutoria esse, sic vt liceat iudici (*interprete Theophilo*) ante decretum dimittere venia dignum & aduersario satisfacientem.

χρὴ τοὺς νόμους μὲν τιθέναι σφοδρῶς, πρᾳοτέρως δὲ κολάζειν, ἢ ὡς ἐκεῖνοι κελεύουσι. *Isæus.* Oportet leges acriter quidem statui, mitiùs autem punire quàm ipsæ iubent. τὸ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνουσι νομοθέται. *Theophrast.* Quod enim semel aut bis accidit vel peccatur, transeunt dissimulant legislatores. Ad ea potiùs aptari ius debet, quæ frequenter & facile fiunt, non ad ea quæ raró eueniunt. *Celsus ICti. Apud antiquos, reus qui totidem suffragiis damnabatur quot absoluebatur, liber & impunitus abibat. Plutarch. Cic. pro Cluentio.*

Leuato velo cognoscere vel decernere. & De plano iudicare ICtis *est non rigidè nec accuratè aut sine strepitu & forma iudicij.* Neq; id ad viuum reseco. *Cic. Contrà verò* Summum ius summa iniuria. *Idem Cic. vel* Summa malitia *Terent. vel* Summa crux. *Columel.* Spráwiedliwość surowa krzywdá gotowa. *Laudat Seneca Neronis nondum corrupti vocem; qui, cùm Præfectus eius postularet vt subscriberet decreto in quosdam latrones à se lato, exclamauit:* Vellem nescire literas. *s. ne subscribendo crudelitati seruiret.* Satius est impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari. *Iustinianus.*

Sad názbyt łáskáwy / rzatko práwy.

Sedźia co pusżcza winnego/ winien bedźie grzechu iego.

Iudex damnatur, cùm nocens absoluitur. *P. Syrus.*

αἴτιον ἀπολύων ἑαυτὸν κατακρίνει κριτής. *A.*

Sad niésłuszny gdźié sam sedźia instiguié.

κατηγορεῖν οὐκ ἔστι καὶ κρίνειν ὁμοῦ.

Simul accusare & iudicare nõ licet. Iudex & actor nullus esse simul potest.

Sąd skwápliwy / rzadko spráwiedliwy. Sędziá spráwiedliwy/ nie ma być skwápliwy. Pierwey wysłuchay / potem dekret day.

In iudicando criminosa est celeritas. *P. Syrus.*

Ad pœnitendum properat, qui citò iudicat. *Idem.*

In iudicando reprehenditur celeritas. *Cic.* Propè est vt libenter damnet, qui citò pronunciat sententiam. *Seneca.* πρὶν ἂν ἀκούσῃς μὴ κρῖνε. Priùs quàm exaudias, ne iudices. *Nam* Temeritas est damnare quod nescias. *Seneca.*

Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa est. *Iuuenal.*

Iudicium præceps insani iudicis index.

Omnia sunt longa discutienda mora. *Garner. è Gallicis.*

A Philippo ad Philippum prouocare. *Machætas apud Philippum causam agebat, qui dormitans audiebat & contra ipsum pronunciauit; mox ille vociferans, prouoco inquit. Rex euigilans commotior, ad quem inquit prouocas? tum ille: ad te sed vigilantem & attendentem. aduertens rex errorem, iudicium non rescidit, sed multam illi impositam ex suo exsoluit. Apud Plutarchum.*

Sąd surowy / ostry.

Cassiana iudicia. & Cassianus iudex. *Cic. pro seuero à Cassio qui ob seueritatem* Scopulus reorum *appellatus est. Valerius Max.* Sędźia surowy.

Manliana iudicia, imperia, edicta, decreta. *pro seueris. Cic. Valer. Max. Liui.*

Graue iudicium est quod præiudicium non habet. *P. Syrus. i. quod nouo exemplo fit, nec habet simile exemplum seueritatis, aut non ad normam rerum similium antè iudicatarum.* Censor bonus, clemens lanista. *Cic.*

ἡ τετρυπημένη ψῆφος. *Lucian.* Perforatus calculus. i. *Iudicium damnatorium; contrà,* πλήρης *absolutorium. Henric. Stephan.*

Graue præiudicium est, quod iudicium non habet. *Idem Mimus. i. quod nullus iudex sequitur, vel ob eius atrocitatem, vel ob timorem eius qui priùs seuerè iudicauit. Erasmus sic illustrat: Vt si princeps præseferat inimicum in quempiam animum, nullus iudex audebit hunc iudicare.* τενέδιος ἄνθρωπος *Suidas.* Tenedius homo. Et Tenedia securis. *Cic.* τενέδιος πέλεκυς. *Plutarc. pro seuero iudicio. à Tene rege Tenedi, qui legem tulit, vt iudici minister cum securi adstaret, qui mox eum feriret, qui falsum aliquid in iudicio protulisset.* Areopagitarum iudicium. V. Rozsądek surowy. *Affine,* Surowie sie obchodźić.

Samchby *vel* Sambyś nie lepßy był.

Phrasin hanc Latinè sic efferes. Ipsemet non posteriores ferrem. *Ex Terentio.*

Ipse primas vel palmam tulissem. *Ex Cic.* Primus essem qui &c. *Ex Terent.*

Non deterior mea causa esset. Non deteriore iure essem. *Ex Cic.*

Et simpliciter. Ipse fecissem vel facerem. *Sic Mitio Terentij:* Hæc si nos non fecimus, non siuit egestas; Nam si esset vnde id fieret, faceremus.

Et Chærea eiusdem. An ego occasionem tantam mihi ostensam, tam breuem, tam optatam, tam insperatam amitterem?

Sam chce rządzić bez kolegow / vrzędnikow.

Iulio & Cæsare Consulibus. *Locus apud Suetonium in Iulium Cæsarem, qui cum Bibulo Collega Consul factus, reiecto illo terrore & armis, solus Rempublicam pro arbitrio administrauit. quare qui monimenta vel testamenta scribebant, cùm annum rei gestæ duorum Consulum nominibus pro more signare debebant; non scribebant:* Actum Iulio & Bibulo Consulibus, *sed:* Iulio & Cæsare Consulibus. *Exstat & carmen de eodem iactatū apud Suetonium tale.* Non Bibulo quiddam nuper sed Cæsare factum est. Nam Bibulo fieri Consule nil memini.

ὕπατος ἄνδρ συνυπάτου *Vel* κόνσουλ χωρὶς κολλήγου. Consul sine collega. *Tale est illud quod apud Plutarchum de quodam Metiocho omnia ciuilia munera inuidiosè subeunte iactabatur.* Metiochus prætor est. Metiochus viarum procurator. Metiochus panes. M. farinam distribuit. M. omnibus præest. M. habebit infortunium. *Talis erat &* Timesias Clazomenius *solus omnia in Repub. agens, ideoq; exosus omnibus. apud eundem Plutarc. Contrà idem Plutarch. refert de seipso: Cùm legatus cum suo collega ad Proconsulem missus, collega in via hærente, solus rem confecisset, reuersum monitum esse à patre suo, vt ne rationem in Senatu reddens diceret:* Iui, Dixi, Confeci, *sed* Iuimus, Diximus, Confecimus. *ad vitandam inuidiam & humanitatem exhibendam. Potest huc trahi.* Leonina societas. *ex Vlpiano. cùm in societate pari potentior ad se omnia trahit. Sic enim Leo Æsopi inita societate cum vulpe & asino, præda capta, eam sibi totam vsurpauit.* μοναρχεῖν φιλεῖ. Solus regnare vult. Deum æmulatur. Placet illi vel Occinit sibi illud. Omnisq; potestas Impatiens consortis erit.

Sam-em temu rad. Sámemu mi tego trzebá. Rośći pśu nie wydźieray.

Esurienti ex ore leoni exsculpere prædam. *s. vis. Lucillius.* Agnā lupo eripere. Lupo agnum eripere postulant, nugas agunt. *Plaut.* (*. s. tentas. Idem.*

εἰκῇ ἐπιχειρεῖς ἐκβιάσασθαι ἀμνὸν λύκῳ. *A. Similia sunt illa.* A mendico petis stipē, à naufrago tabulam. Cani ossa vis auferre. &c. V. Báźdy sobie woli.

Sam-eś taki. I tyś táki. *V.* Rociet gárcowi.
Cudze wády / choć máłe widźiemy. Drugich opátruieß.

Sam ie ábo pije. Záżywánie bez towárzyßá vczéśniká nieśmácżne.

πλούσιος ἀνὴρ εἰ καὶ τὸ τοῦ γύγου χρυσίον ἔχοι, μόνος ἐσθίων πένης ἐστί. *Lucian.* Diues homo licet Gygis aurum habeat, solus comedens pauper est.

Apud Plutarchum quidam cùm solus aliquando cœnasset dixit: σήμερον βέβρωκα μὴ δεδείπνηκα. Hodie comedi non cœnaui. *sentiens, cœnam indigere communitate & amicitia ceu condimento. Nam condimentum mensæ est amicus aut familiaris aut notus homo; non quòd vna edat & bibat, sed ob communicationem colloquij iucundi vel vtilis.*

Apud Homerum Telemachus conqueritur quòd vnicus sit & fratre careat dicens.

ὧδε γὰρ ἡμετέρην γενεὴν μούνωσε κρονίων.

Adeo enim nostram familiam ad vnum redegit Iupiter.

Martialis

Martialis l. 7. ep. 58. carpit Caecilianum solum benè coenantem dicens:

Non coenat sine apro noster Tite Caecilianus.

Bellum conuiuam Caecilianus habet. *s. aprum ipsum & hominem nullum.*

Visceratio sine amico, leonis & lupi vita. *Seneca.* Timonea coena. *Idem.* Τιμώνειος δίαιτα: τίμωνος βίος. *Plutarch.* Timonia diaeta. Timonia vita. *qualis fuit Timonis, qui μισάνθρωπος: i. osor hominum, dictus est & solitarius viuebat. qui apud Lucianum dicit:* μονήρης ἡ δίαιτα (ἀρέσκει) καθάπερ τοῖς λύκοις. φίλος εἷς Τίμων, ἄλλοι δὲ πάντες ἐχθροὶ, καὶ ἐπίβουλοι. ἡ ἐρημία ὅρος ἔστω πρὸς αὐτούς. Solitaria vita placet, qualis est lupis. Amicus vnus (*sibi*) Timon, caeteri verò hostes & insidiatores. Solitudo limes esto ad illos. κυκλώπειος βίος: *Maxim. Tyrius.* Cyclopica vita. *pro solitaria.* ὁ μονοφάγος: *Athenaeo.* i. solus edens.

Hostisne an ciuis comedat paruipendit. *Apud Plautum vicinus vicinum cupientem audire veritatem, castigat ex hominum de eo opinione, dicens.*

Turpilucricupidum te vocant ciues tui ——— alij volturium ———

Hostisne .i. peregrinus (*qui solus comedere solet*) an ciuis (*qui cum aliis*) comedas paruipendere. *in Trinummo.*

Nullius boni sine socio iucunda est possessio. *Seneca.*

ἄνευ ἑταίρου ἄχαρις ἐστ' ὄλβος μέγας. *A.*

Βαθυκλέους κύλιξ. *Plutarch.* Bathyclis calix *qui aliis in eadem mensa non communicatur, sed ab vno tenetur. in diuitem sibi viuentem & alios negligentem, qualis fuit Bathycles quispiam, vox sonat profundam gloriam.*

ἑστίᾳ θύουσιν vel θύει *Aristophan.* Lari sacrificant. vel sacrificat. i. *solus vescens nemini quicquam impertit. vt in sacris Laris, nil licebat foras efferre.*

ἔνδον γε παρὰ τὴν ἑστίαν, ὥσπερ νόμος, οὐδὲν ἐκφέρειν πρεπῶδές ἐστιν, ἀλλ' εἰσφέρειν. *Aristophan.* Intùs ad focum (*edendum est*) vt lex vel mos est. Nihil efferre fas vel decens est, sed inferre. Neque symposium sine societate & colloquio, neque diuitiae sine virtute voluptatem habent. *Antisthenes.*

Tria faciunt conuiuium iucundum, appetitus, socij, hilaritas. *Garner.*

Sam niemam, á tobie dać mam!

Aquam è pumice postulas, qui ipsus sitiat. *Plaut.*

Calorem non dat res quae ipsa eum non habet. *Quintilian.*

Huc illud Ciceronis. Ipsi fontes sitiunt. i. *Ego quem tu abundare existimas careo. Cic. Q. Fratri carmina, quae ille benè scribere nórat à se petenti, sic respondit:* Tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si quid habebo spatij scribam. i. *quandoquidem simulas te egere versibus quibus abundas. Graeci dicunt:* αὐλοῖς σοι κρήνας δι ψῶσαι.

Adde & vulgare illud. Nemo dat, quod non habet. V. Bráć tám trudno.

Sam nie swoy. Zabáwny bárzo. Rozérwány.

οὐ σχολὴ δούλοις. *Aristotel.* Non est otium seruis. *Qui aliena curat, sua negligat oportet.*

Liber non est, qui non aliquando nihil agit. *Cic.*

Negotio-

Negotiosus est — videlicet Solon est, Leges vt conscribat quibus populus se teneat.
Plaut. Sed ironia est. seruus enim loquitur irridens herum suum excusantem se cuidam.
οὐδὲ ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς σχολὴν ἄγω. *Henric. Stephan. ex Luciano.*
Nec quantùm scalpendis auribus satis sit otium habeo.
οὐδὲ ὅσον ἀπομύττειν σχολὴν ἄγω. *Idem.* Ne ad emungendum quidem otiũ est mihi.
βοῦς ὁ μολοττῶν. *Zenodot. Suidas.* Bos Molottorum *vel* Molossorum, *quem illi in-*
minimas partes fœdus sancientes secabant. Scythas similiter factitasse scribit Lucian.
Dicitur de homine in plurima negotia distracto. vel de re minutatim concisa. Et ita-
legendum censet Henr. Steph. corrigens Erasmum legentem Homolottarum.
ὑποζυγιώδης ἄνθρωπος. *Suid.* Subiugus homo, *iumento similis, qui alterius arbitrio vi-*
uit. Tot tantisq; negotijs distentus, vt respirare liberè non possit. *Cic. de Sylla.*
Ad alienum appetitum edit, ad alienum somnum dormit, ad alienum gradum-
ambulat. *Seneca.* Po cudzey woli stacżé.
Ægrotandi tempus illi non est. *Garner.* *Vide* Robotny zábáwny nié choruié.
πρὸς ἄλλον ζῆ. *Aristot.* Alieno arbitrio more nutu viuit.
ἐν κοτύλῃ φέρεσθαι. In cotyla seu caua manu gestatur. *Tractum à lusu puerili, in quo*
vt scribit Pollux, *Vnus puer manus suas post tergum reiectas stringebat, alter impositus in*
eas genibus ab eo ferebatur, oculos gestantis manibus suis obtegens. ἐγκοτύλην *vocat-*
Athenæ. Encotylen *Rhodigin. cùm victoris genua victus cauis manibus excipiens eum ge-*
stabat. τρίτῃ κεφαλῇ καὶ τρίτῳ ἐγκεφάλῳ. *Plutar.* Tertio capite & tertio
cerebro. *s. gestat aliquid vt onera baiuli.*
Alterius sub nutu degitur ætas. *Lucret. de amatoribus.* *Affine,* Dworski żywot.

Sam nié wie / czégo mu śię chcé.

ὑπὸ τῆς τρυφῆς οὐκ οἶδεν ὅτι γ' ἂν θέλῃ. *A.*

Potest dici in otiosos de quibus Ennius apud Gellium sic:
Otioso initio animus nescit quid velit. *sed plures sunt versus.* V. Prozniuiący.
Quadrat item in diuites delicatos, quales describit Seneca l. de breuitate vitæ dicens:
Quos quando lauare debeant, quando natare, quando cœnare, alius admonet-
vsque eo, nimio delicati animi languore soluuntur, vt per se scire non possint, an-
esuriant. Audio quendam ex delicatis &c. cùm ex balneo inter manus elatus &
in sella positus esset, dixisse interrogando: Iámne sedeo? Hunc tu interrogantem
an sedeat, putas scire an videat, an viuat, an otiosus sit? &c.
V. Nié káżdy zna co mu zdrowo. Niédogodny. Niéstátek.

Sam nié zażywa / i drugiem nié dopuszcza.

ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ κατακειμένη. *Lucian.* Canis in præsepi recubans: *qui nec fa-*
num edit, nec pecora edere permittit.
οὔθ' αὐτῷ οὔθ' ἑτέροισι κυνικὸν τρόπον ἔχει. *A.* (wa.
Nec sibi nec alijs more canino possidet. *Budæus.*
Neq; tibi bene esse patere & illis quibus est inuides. *Plaut.* *V.* Ma á nié zażyw
Sámo

Sámo śie dobre záleca. Dobrego nie trzebá wiele zálecáć.
Dobry chrzan z miodem / miod sam.

Proba merx facilè emptorem reperit, tametsi in abstruso sita sit. *Plaut.* *Contrà verò;* Inuendibili merci oportet vltrò emptorem adducere. *Idem Plaut. sed hoc aliò spectat.* Vino vendibili (*meliùs dices, bono*) hedera appensa nil opus est. *Erasmus.*

Phocion reprehensus quòd malum hominem defenderet ait: τοὺς χρηστοὺς μὴ δεῖσθαι βοηθείας. Bonos non egere auxilio. *Plutarch.*

ἄριστον ὕδωρ ἀποιότατον καὶ κατὰ γεῦσιν καὶ κατ᾽ ὀσμὴν (καὶ κατὰ χρῶσιν) *Galenus.* Aqua optima est quæ omnis qualitatis expers est, & saporis, & odoris, & coloris (*quod vltimum addit Rhodigin.*) .i. *pura & perspicua.*

τὸ καλὸν, φίλον, *Plato.* Quod pulchrum est, idem gratum, amicum.

ὅττι καλὸν φίλον ἐστὶ, τὸ δ᾽ οὐ καλὸν, οὐ φίλον ἐστί. *Theognis.*

Quod pulchrum est, gratum est, non pulchrum nemini amicum.

εὐώνυμον ἐς δίκαν τρία ἔπεα διαρκέσει. *Pindar.*

Ad causam honestam verba sunt satis tria.

ἔργων ἀγαθῶν ὄντων, βραχεῖα ἡ ἐπαγγελία ἀρκεῖ. *Thucydides.* Cùm res bonæ sunt, breuis narratio sufficit. αἱ χάριτες γυμναί. *Suidas.* Gratiæ sunt nudæ, i. *vt ipse explicat.* Ornatu carent vel non egent.

Bene picta res inscriptione nō eget. V. Málarz dobry. *Affine,* Cnotá sámá śie záleca.

Sámo śie náwinelo. Sámo mu to przyszlo.

Ipse capi voluit. *Iuuenal. de pisce grandi Domitiano oblato.* Sam śie nágodził.

Ipsa olera olla legit. *Catul.* *Cùm quis facilè id conficit ad quod aptus natus est.*

αὐτὴ ἡ χύτρα ἑαυτῇ λαχανεύεται. *Scaliger Catullum interpretatur Græcè.*

βοῦς ἐπὶ σφαγήν: ὗς ἐπὶ δεσμά: κύων ἐπὶ σῖτον. *Hesychi.* Bos ad mactationem. s. *vltrò occurrit.* Sus in vincula. Canis ad cibum, quo allectus mactatus est.

ἐπὶ θύρας αὐτῷ ἥκει. *Philostrat.* (*Ea res vltrò*) ad fores ipsi venit.

Vulgare illud. De cælo illi assa columba venit. *Vel.* Illi de cælis assa columba cadit.

Sic Liuius. Dux qui nihil agenti sibi de cælo deuolaturam in sinum victoriam censet.

ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν ἐπεισπέπαικεν, οὐδὲν ἠδικηκόσιν. *Aristoph.*

Nobis bonorum aceruus in domum Vltrò cecidit iniuriosus nemini.

Affine, Bez prace ma kołacze. Szczęśćie ślepe.

Sámo śie złe trawi.

τὸ κακὸν καὶ καθ᾽ ἑαυτὸ ἀπόλλυσι. *Aristotel.* Malum ipsum se perdit.

Suis & ipsa Roma viribus perit. *Horat. de bello ciuili Romano.* *Et Lucanus.* In te verte manus. *Romam alloquitur ciuili bello feruentem.*

Viperæ combustæ cinis, ictos eius veneno sanat. *Lactant.*

Scorpio quoque qui viuens læsit, mortuus medetur. *Nam vt Plinius scribit morsos à scorpione, sanat idem scorpio in oleo suffocatus, & vulneri attritus. itemq́; cinis eius in vino epotus. immo vt ab expertis audiui, ipsemet in vulnere statim obtritus remedium icto*

præsentissimum est. *Simile quid* Telephium vulnus *vel* Achillis hasta. *Itemq́;* *Diabolus, Mors, Peccatum, Christi Cruce & morte ab humano genere remota; vt Ecclesia canit.* Vt vnde mors oriebatur (*ex ligno*) inde vita resurgeret. *Itemq́;* Et medelam ferret inde hostis, vnde læserat. *Hæc aptè etiam ad illud dictum referes.* Co záßkodźiło/ to pomogło. *Affine,* Zazdrość sobie ßkodliwa.

Sam śiebie żaden nie zna.

Vt nemo in sese tentat descendere! nemo. *Persius.* i. *cognoscere seipsum.* ἐγκύπτειν εἰς ἑαυτόν. *Themistius.* Inclinari, incumbere, inspicere in seipsum.

ὅττι τι ἐν μεγάροισι κακόν τ᾽ ἀγαθόν τε τέτυκται. *Homer.*

Ædibus in nostris quæ praua aut recta gerantur. s. *ignoramus.*

λαμίας ὀφθαλμοί. *Plutarch.* Lamiæ oculi. s. *exemptiles, quos domi in cista seruabat, foras exitura sumebat.* Cæcus amor sui. *Horat.*

Pauci istud faciunt quod tu de te prædicas. (*dixerat alter. Ego me noui*) *Plaut.*

Affine, Znay śiebie. Cudze wády. Drugich opátruiesz.

Sam śie chwali.

Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat. *Iuuenal.*

Sua narrat Vlysses; Quæ sine teste gerit. *Ouidi.*

οἴκοθεν ὁ μάρτυς. Domesticus testis. *Cic.* Domesticum præconium. *Idem.* χορὸς οἰκεῖος. *Lucian.* Chorus domesticus. i. *laudatores conducti.* Σαυτὸν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας. *Zenodotus. & Iulianus.* Teipsum laudas velut Astydamas. *Histrio fuit celebris, qui statuæ sibi publicitùs in theatro decretæ, laudes suas ipse inscripserat, quæ vtpote nimiæ, à populo reiectæ sunt.* ὁ περιαυτολόγος. *Theocrit.* De seipso loquens. αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ. *Suidas.* Ipse sui tibicen est. αὐτοβοᾶν. *Græci dicunt, seipsum proclamare, prædicare.*

Malim istuc alijs videatur, quàm vt tu te collaudes. *Plaut.*

Neroni vitio datum est, quòd in certaminibus vbi vicisset, se ipse victorem proclamaret. Testis est Suetonius. *Reformidat hoc Cicero, qui scribens Luceio historico ait;* Quod si à te non impetro (nomen vt meum scriptis illustretur tuis) cogar fortasse facere, quod nonnulli sæpe reprehendunt; scribam ipse de me. Sed sunt in hoc genere vitia, minor fides & auctoritas &c. & verecundiores præcones ludorum gymnicorum, qui si ipsi corona donentur, alium præconem adhibent, ne sua voce ipsi se victores prædicent. *Quod faciebant illi qui dicebant:* ἡμεῖς δέκα Ῥόδιοι, δέκα νῆες. Nos decem Rhodienses, decem naues. s. *expugnauimus, obtinuimus.* *Talibus rectè dicetur illud ex Luciano:* ἐν τῷ σκότῳ ὀρχῇσαι. In tenebris saltasti. i. *nullus te vidit agentem ea quæ prædicas.*

Sese iactans vicinos habet vndiq; prauos. *Anonym. rhythm. Sic & nostri dicunt.* Złe ma sąśiady sam śie chwali. *sed si placet meliorem versum vsurpare, accipe.*

Sese vir laudat vicinis cinctus iniquis. Ipsus se laudat, vicinia tota reclamat.

Ipse canit sese, vicinia tota silescit. *Docet tamen Plutarchus: Quomodo se quis* *absq;*

absq; vitio & inuidia laudare possit. *Affine,* Chełpliwy. Kokoszy śie. Każdy swoie chwali. Chwały własney cudniey z cudzych vst słucháć. *&c.*

Sam śie czći/ kto drugiego czći.

Celebre est dictum illud ex Aristotelis 1. Ethicorum sumptum:
Honor magis vel maior est in honorante quàm in honorato.
Et Plutarch. ait: τὸ τιμᾶν τοῦ τιμᾶσθαι πολλάκις ἐστὶν ἐνδοξότερον. Honorare sæpe gloriosius est quàm honorari. *Sic, vt idem scribit, Spartæ reges Ephoris (magistratui inferiori) de via decedebant, ab eisdem Ephoris quiuis ciuium etiam honestissimorum vocatus, cursim per forum se proripiens obedientiam suam omnibus ostentabat, ob exhibitum magistratui honorem exsultans.*

Sam śie osądźił. ábo/ Sames śie osądźił.

ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε. *Apud S. Lucam 19. c.* Ex ore tuo te iudico.
Huc facit apologus Nathanis Dauidi propositus 2. Regum 12 de oue pauperi à diuite ablatâ reddenda cum quadruplo. quem cùm Dauid approbasset dicens. Viuit Dominus quia filius mortis est vir qui fecit hoc. ouem reddet in quadruplum. &c. *respondit Nathan.* Tu es ille vir &c. *Similis apologus est in Rudente Plauti Actu 4. Scena 3. de re inuenta domino reddenda. quem cùm approbasset Piscator qui alienum inuenerat, respondit ille qui proposuit apologum:* Tuo consilio faciam. *f. nisi dederis inuenta rei dimidium, prodam te domino rei.* *Dauus Terentij interrogatus ab hero.* Quid meritus esset? ℞. Crucem. *Allusit inquit P. Nannius ad morem Athenienſium, vbi rei conuicti rei capitalis condemnabantur nullo expresso supplicio, quod reus eligere sibi iussus, in maius æstimabat, & sic sæpe à iudicibus misericordia motis dimittebatur, quod Socrates facere noluit. Ex Platone Xenophonte Laërtio.*

Sam śie sobie podoba.

Suffenus Catulli. *Pòëta ineptus, sibi tamen stultè placens, de quo ille sic:*

Idem inficeto est inficetior rure, Simul Pòëmata attigit, neq; idē vnquam.
Æquè est beatus, ac Pòëma cùm scribit,
Tam gaudet in se, tamq; se ipse miratur. *Talis apud Martial. Attalus de quo ille sic.*
Declamas bellè, causas agis Attale bellè. &c.
Componis bellè mimos, epigrammata bellè,
Nil benè cùm facias, facis attamen omnia bellè. *nimirum tuo iudicio, quia omnia tua tibi multùm placent, & bella videntur.*

Sed commune hoc vitium Pòëtarum, quod tangit Horatius dicens:

Gaudent scribentes & se venerantur, & vltrò
Si taceas laudant, quicquid scripsêre, beati. *Vide plura talia sub* Miło kiedy nas słucháią. *Simiæ obiecto ipsis à venatoribus speculo, dum suam formam cernentes ea vehementer oblectantur capiuntur. Ælian.* Sibi pulcher. *Ex Horatio.*
Scilicet à speculi sumuntur imagine fastus. *Ouid. de femina compta ad speculum.*
Saperda, *pro eo qui sua qualia qualia sint, cæco amore sui approbat & extollit. de quibus Varro.* Omnes videmur esse nobis belluli

 Et festi-

Et festiui saperdæ cùm simus σαπροί. *Lusit in vocibus similibus significationis opposita.* Saperda *enim est elegantulus & nasutulus.* σαπρὸς *autem putris, putidus & marcidus.* Σαπρὸς ἐὼν, ἑαυτῷ ἀτάρ γε σαπέρδης δοκεῖ. *A.*

Est etiam placuisse sibi quæcunque voluptas. *Ouidi.*

Thus pedere se putat. *Vide* Káždemu śie swoie podoba.

Affine & Kokośy śie. Wiele o sobie rozumie.

Sam śie śpéci. Swoie gniazdo plugawi. Sam sobie szkodźi.

τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλεις. *Aristotel.* Domesticum thesaurum calumniaris. *.i. tua ipsius bona, res, acta, carpis vel conspurcas.*

κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν. Turdus ipse cacat sibi malum. i. *Viscum quo capiatur, quod an verum sit vide in 1. Tomo* Lép & Jemiołá. *Plautus habet:* Ipsa sibi auis mortem cacat. *vt legit Pierius Gesner. Erasm. non Creat, vt alij.*

εἰς οὐρανὸν πτύεις. In cælum exspuis; *Facis quod in tuum recidat caput, & te fœdet.*

ὁ Ἰλιεὺς τραγῳδοὺς ἐμισθώσατο. *Lucian.* Iliensis Tragœdos conduxit. *suas calamitates repræsentaturos. In eum dicitur qui malum sibi vltrò accersiuit, vel aliquem irritauit, à quo probra sua audiat.* Ipse homo sibi à me malā rem accersit iumento suo. *Plaut.*

καρπάθιος τὸν μάρτυρα ἐπηγάγετο. *Archilochus.* Carpathius testem adduxit. *.s. qui contra ipsum loquatur.* Σιδηρεὺς αὐτὸς αὑτῷ πέδας χαλκεύει. *Ex Theognide.* Faber ipse sibi cudit compedes.

Propria vineta cædis. *Ex Horatio.* Nauem in qua nauigas perforas. *Ex Cicer.*

Messes vris acerba tuas. *Tibull.* Vestras spes vritis. *Virgil.*

Suis cruribus asciam illidit. *Apulei.* Securim petitioni tuæ iniecisti. *Cic.*

In suum ipse mucronem incurrit. *Ex Cic. qui ait:* Hic est mucro defensionis tuæ, in eum ipsa tua causa incurrat necesse est.

αὐτὸς εὗρε τοῦ κακοῦ πηγήν. *Æschyl.* Ipse sibi reperit mali fontem. *Vel* πυτίαν. *vt Suidas habet.* i. coagulum. ὁ καρπάθιος τὸν λαγών. *Aristot.* Carpathius leporem. *s. nactus est qui segetes corrumpat.*

Ἐπὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθέλκεις. Contra teipsum lunam detrahis. *more sagarum, quæ lunam detrahentes oculos & pedes amittebant.*

οἴκοθεν ὁ μάρτυς *Lucian.* Domo vel domesticus testis. *s. qui aduersum se testimonium dicit vel pro aduersario dicit & suam causam destruit. Obseruauit Henric. Steph. Castigatq; Erasmum.* *Affine,* Ná śie rozgę. Tobiéć to gorzey. Sam sobie winien.

Sam śie vłowił.

αὐτὸς τῇ αὐτοῦ δολερᾷ ἑάλωκεν πάγῃ. *A.* Suo ipse laqueo subdolo comprensus est.

In laqueo quem absconderunt comprehensus est pes eorum. *Psalmo 9.*

ἐς βόθρον ὃν ἄλλοις ὤρυξ' αὐτὸς ἐνέπεσεν. *A.*

Quam fodit alijs, ipsus in foueam incidit. *Ex Psalmo 7.*

Σοφίσματα κατὰ σαυτοῦ συντέθεικεν. *Lucian.* Sophismata contra se composuit.

Affine, Drugiego chcąc oszukáć, Ná śię rozgę dał.

Sam

Sam śię wydał.

Suo ipsius indicio perijt sorex. *Ex Terentio qui habet:*

Egomet meo indicio miser quasi sorex hodie perij. *Quia sorex clariùs strepit quàm mus & strepitu suo se prodit. Donat.* Lepus suum nidum prodit.

λαγὼς καταγορεῖ τ᾽ αὐτοῦ φωλεόν. Sui ipse nidi monstrat indicia lepus.

Sua cõfessione induatur ac iuguletur necesse est. *Cic.* Indicio ipse de se erit. *Terent.*

Multi de magnis per somnum rebu' loquuntur,
Indicioque sui facti persæpe fuêre. *Lucretius.*
——— Se multi per somnia sæpe loquentes,
Aut morbo delirante procrâxe feruntur. *Idem.* *Procrâxe vel prograxe. i. proclamasse, vulgasse, ab ἔκραξα clamaui, προέκραξα proclamaui.*

Stalenus ea locutus est bonis viris subauscultantibus pariete interposito, quibus patefactis in iudiciumque prolatis, rei capitalis iure damnatus est. *Cic.*

Equiti superbo, nobili, locupleti
Cecidit repente magna de sinu clauis. *S. seruorum insigne, cùm se is falsò iactaret ingenuum & nobilem, sed clauis illum prodidit quis esset. Martial. l. 5. ep. 37.*

λυδὸς τὴν θύραν ἐπέκλεισε *Plutarch.* Lydus ostium mouit seu tentauit incautè, *& sic strepitu se prodidit fur stultus. nam Lydi erant furaces.* *Aliter.* λυδὸς ἐφ᾽ ἑαυτῷ θύραν ἀνοίξεν. Lydus contra se ostium aperuit.

In Casina Plauti Stalino toties incautè loquens vitiosum suum affectum prodit. dum sub alieno nomine suum negotium agens dicit sæpe Me mihi, *pro* Illum, Illi. &c.

Lucianus Historiæ suæ veræ (ironicôs. i. fabulosissimæ) præmisit hæc: Cùm nihil dignum memoratu mihi ipsi acciderit, ad mendacium me transtuli, tolerabiliùs quàm cæteri. Nam cùm hoc ipsum quod mentior verè dicam, aliorum reprehensiones effugiam, quia nihil veri me narraturum polliceor.

Sam śię z złie. *vel* Niech śię gniewa sam śię z złie.

De nihilo est irasci illi qui te non flocci facit. *Plaut.*

ἐξουθενοῦντί σ᾽ ὀργίσεσθ᾽ ἐστὶ μάταιον. *A.*

ἀδύνατον φοβεῖσθαι ἅμα καὶ ὀργίζεσθαι. *Aristotel.*

Impossibile timere simul & irasci. *quare & irasci ei quem timeas?*

παύει ὀργὴν μείζων ὀργὴ ἑτέρου. *Idem.* Sedat iram maior ira alterius.

Simile, Gniew bezśilny.

Sam sobie człowiek podczás ćięszki.

ὁ αὐτὸς αὐτῷ πολλάκ᾽ ἄνθρωπος βάρος (*vel* βαρύς.) *A.*

Ipse sibi sæpiùs homo pondus est graue. *S. Iobi est sententia c. 7.* Factus sum mihimet ipsi grauis. *Rectè hic vsurpes illud:* Sibi quisque est Dæmon.

Sic apud Virgil. Nisus suam cupiditatem cuiq; Deum seu dæmona esse suspicatur. i. malum vel bonum genium. Et Christiani Magistri, in his S. Bernardus, docent, non omnes malas cogitationes & perturbationes animi à Cacodæmone excitari, sed ex ipsa corrupta natura

quam plurimas pullulare. *Vide Apologum de Anicula sub dicto* Ját ná ostá.

Ita plerique ingenio sumus omnes, nostri nosmet pœnitet. *Terentl.*

Homines vitam suam & amant simul & oderunt. *Seneca. loquitur autem de vitiosis & assuetis vitio cùm resipiscere volunt.* Semper præsentibus infesta leuitas. *Idem.*

Grauior est inimicus qui latet in pectore. *P. Syrus Mimus.*

ὁ ἔνδον ἐχθρὸς φοβερώτατος πέλει. *A.*

Sam sobié dostátni.

αὐτάρκης. i. sibi sufficiens, *dictus est* Hippias Eleus, *qui & liberales & mechanicas artes omnes sciebat, & in conuentu totius fermè Græciæ gloriatus est se omnes disciplinas liberales nosse, & ea quæ circa ipsum erant, pallium, soccos, annulum, &c. se sua manu confecisse. Cic. Vide Loënsem l.6. cap. 9. sub Prouerbio,* Hippia magis memor.

Beatissimus est qui est aptus totus ex sese, quique in se vno sua ponit omnia. *Idem.*

Talis erat Bias, *qui dicebat (nihil ferens)* Ego omnia mea mecum porto. *Idem. Cic.*

Sapiens seipso contentus est. *Seneca. qui multa in hanc sententiam habet.*

Suo sibi succo viuit vel alitur. *Plaut. parasitos cochleis comparans ait :*

Quasi cochleæ in occulto latent. Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit.

Similia de Vrso & Polypo leges suprà sub Łápe lizáć. *quæ etiam* αὐτάρκειαν *olent.*

Ipse eques, ipse pedes, signifer ipse fui. *Ouidi.*

Sic Plauti Charinus itineri se accingens dicit :

Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger.
Egomet mihi sum Imperator &c. Egomet mihi fero quod vsus est &c.

Musæus item de Leandro per fretum natando pergente ad Eronem, ait :

αὐτὸς ἐὼν ἐρέτης, αὐτόστολος, αὐτόματος νηῦς.
Ipse sibi remex, & classis, denique nauis.

Ignis cineribus suis fouetur. *Garner. Carol. Bouillus.*

μόνος ἀνενδεὴς Θεός. Solus Deus nullius eget.

Sam sobié gede / sam wéſol bede.

ἑαυτῷ ψάλλειν. *Plato.* Sibi ipsi canere. *vel* Intùs sibi canere. *vt faciebat Aspendius citharista teste Cic. Vnde &* ἀσπένδιος κιθαριστής. *pro eo qui suo commodo vel oblectationi studet & seruit.* Atque hoc carmen (*.i. legem agrariam*) hic Tribunus plebis (*Rullus*) non nobis sed sibi intùs canit. *Cic.*

Aspendius citharœdus, Asconio teste, sinistra tantùm manu citharam pulsabat, sic vt ipse tantùm vel propè assistentes sonum eius sentire possent. Mihi cane & Musis, *dixit Antigenidas tibicen discipulo frigenti ad populum (apud Ciceronem) licet commutare sic :* Mihi cano & Musis. *vel de alio.* Sibi canit & Musis.

αὐτὸς ἐμαυτῷ βαλανεύσω. *Aristophan.* Ipse mihi balneum parabo, *vel* ministrabo.

Adde & illud Horatij :——Populus me sibilat, at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca. *Idem sonat.*

In sinu gaudere. *Cic. Sic & Seneca dixit :* Si tua bona non iactaueris, si scieris in sinu gaudere. &c. V. Milcz Fiedy dobrze.

Mihi

Mihi viuo. *Sic Virg. in Catalectis*: Vni, viue tibi. *& Ouid.* Viue tibi.
Horat. item: Vt mihi viuam quod ſupereſt æui.

Sam ſobie winien. Sam ſobie tego nawarzył. Czego ſzukał, nálazł.
Meo vitio pereo: omnia meâ culpâ contracta ſunt. *Cic.* Prudens manum in flammam mitto. *Hieronym.* Sciens de via in ſemitã (*errori obnoxiam*) degrederis. *Plaut.* οἰνόη ἡ οἰναῖοι τὴν χαράδραν. *Zenodot.* Oenoe (*pagus*) vel Oenæi torrentem deriuârunt, *qui imbribus auctus agros eorum corrupit.* Vulnus ſibi quærit. *Propert. ait*:

Interea noſtri quærunt ſibi vulnus ocelli. ſ. *ex aſpectu feminæ.*

Suo iumento malum accerſiuit ſibi. *Idem.* Mali meſſem metere. *Idem.*
σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δ᾽ ἐθέρισας. *Ariſtotel.*
Tu quidem turpiter hæc ſeminaſti, & miſerè meſſuiſti.

ἔπειτ᾽ ἀμᾶσθε τῶν δὲ δύστηνον θέρος. *Euripides.*

Deinde meſſem metitis horum (*malefactorum*) peſſimam.

Aequo animo pœnam qui meruêre ferunt. *Ouidi.*

ἀράχνη παῖδας θρέψασα, πρὸς φιλτάτων τέθνηκε. *Suidas.*
Aranea vbi prolem educauit, à cariſſimis perijt.
βοῦς ἐφ᾽ ἑαυτῷ κονιᾶται. *Zenodot.* Bos contra ſeipſum puluerem excitat. ſ. *promptè vadens ad lanienam.* κύων ἐπὶ δεσμά. *Idem.* Canis in vincula. ſ. *cibo allectus venit.* Iure perierunt. *Eraſmus ex Homero. Sic ille*:

τοὺς δὲ δὲ μοῖρ᾽ ἐδάμασσε θεῶν καὶ σχέτλια ἔργα.

Hos fatum diuûm domuit, ſimul improba facta.

Χῖος δεσπότην ὠνήσατο. *Eupolis.* Chius dominum emit, *Nam Chij qui mercenariis ſeruis vtebantur, victi à Mithridate eisdem ſeruis ſunt traditi, & aliò deportati, vt oraculum eis redditum erat.* ἡ κορώνη τὸν σκορπίον. ſ. ἥρπασε. Cornix ſcorpium rapuit, *à quo icta perijt. Apologus in Epigram. Græc.* Tute hoc intrîſti. *Terent.*

Patior telis vulnera facta meis. *Ouid.*

πρόκριδος ἀκόντια. *Suidas.* Procridis telum. *vxor Cephali hæc fuit quæ telum certiſſimi ictus marito ſuo donauit, quo ab eodem venante feras, per errorem traiecta eſt. vt Ouidius 7. Metamorph. deſcribit. ſed variat fabula.*

ὁ πλύσας εἰς μυρμηκιὰν, οἰδεῖ τὰ χείλη. *Heſychius.*

Qui inſpuit in cauernam formicarum, intumeſcunt ei labra.

Phoci conuiuium. *Vide* Dobrodźieyſtwo źle oddáne.
ἐπίσπαστον κακὸν. Accerſitum malum. *ex Homero qui ait*:

ἦ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπίσπαστον κακὸν ἕξει.

Certè citò Irus inauſpicatus attractum malum habebit. (bes Cæcias.
κακὰ ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκων ὡς καικίας νέφη. *Gellius. ex Ariſt.* Mala ad ſeſe attrahens vt nu-
Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadit. *Eccleſiaſtici c. 2.* *Quadrant & illa*: Capra cornua. Capra cultrum. Faber compedes ſ. cudit, Carpathius leporem, Taurum Perillus, *& ſimilia ſuprà poſita.* ſub **Nie* ſie rozgę.* **Nie miáłá bábá, Sam ſie ſzpéci.**

Sam sobie żaden nie dostátni.

εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. *Euripides.* Vnus vir non omnia videt.
μιᾶς γάρ ἐστι χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. *Idem.*
Est pugna languens, vnica quæ fit manu.
καὶ Ἡρακλῆς τοῦ Ἰόλεω συμμάχου ἐδεῖτο, vel τὸν Ἰόλεων παρεκάλει. *Ex Synesio.*
Et Hercules Iolao adiutore eguit, vel Iolai armigeri sui opem implorauit.
καὶ Ἡρακλῆς ἐδέητο φίλου. s. Θησέως. *Aristides.*
Etiam Hercules indigebat amico s. *Theseo in pugna adiutore.*
καὶ Ζεὺς Τιτᾶνας ἐκάλει. *Diogenian.* Et Iupiter Titanas implorauit. *Sed hæ nugæ sunt Poëtarum, audi Philosophum Aristot. 2. Moral. c. 15. dicentem:* ὁ Θεός ἐστιν αὐτάρκης καὶ μηδενὸς δεῖται. Deus est sibi sufficiens & nullius eget. *Idem dicit Seneca.*
Simile Jeden nie wiele może.

Sam w piecu lega, á drugiego etc. v. Kociel gárncowi przygania.

Sąsiad dobry zá przyiaciela, zá brátá stoi.

Vicinum bonum & commodum magni æstimat *Cato & Columella, qui adfert versum Hesiodi:* μηδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.
Nec bos intereat vicinus si improbus absit.
εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγχώριον ἄλλο γένοιτο,
γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί. *Hesiodus.*
Si quæ contigerint tibi forte negotia priua,
Vicini incincti (*ob celeritatem*) cincti venêre propinqui (*lentè: priùs se ornârunt.*)
πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ. *Idem.*
Noxa malus vicinus, commoditas bonus ingens.
Vicinitatem in propinqua amicitiæ parte ponit *Chremes Terentianus.*
Cato item præcipit agricolæ hoc pacto. Vicinis bonus esto. Familiã ne siueris peccare. Si te libenter vicinitas videbit, faciliùs tua vendes, operas faciliùs locabis, operarios faciliùs conduces. Si ædificabis, operis, iumentis, materia iuuabunt. &c.
Themistocles prædium vendens per præconem proclamari fecit:
ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας. Quòd bonos vicinos haberet. *Plutarch.*
ἔμμορέ τοι τιμῆς ὅς γ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ. *Hesiodus.*
Sortitus est pretium (*i. pretiosum quid*) qui sortitus est vicinum bonum.
πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον καὶ ἐλεύθερον καθίσταται. *Thucydides.*
A vicinis, omnibus aduersa & libero homine digna (*grata*) proficiscuntur.

Sąsiad zły zá nieprzyiaciela stoi.

Aliquid mali propter vicinum malum. *s. accidit. Plaut.*
πῆμα κακὸς γείτων. *Hesiod suprà.* Noxa malus vicinus.
χαλεπώτερον οὐδέν, ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν. *Demosthen.*
Molestius nihil, quàm vicinum malum & auarum nancisci.

Æquè

Æquè incommodum eſt vicinum pauperem atque diuitem habere. quia diues facile vi quidpiam aufert; pauperi vel gratis dandum eſt vel furatur. *Garner. Gallic.*
Contagium à vicino pecore, ſ. *facile affricatur. ex Virgil. ſic ille:*

Nec mala vicini pecoris contagia lædent.

Et Ouid. Si quis amas, nec vis; facito contagia vites:

Hæc etiam pecori ſæpe nocere ſolent.

ἁλμυρὸν γειτόνημα. Plato. Salſuginoſa vicinia. *i. ſterilis, inhumana. Huc trahit Eraſm. illud Virg:* Mantua (væ miſeræ) nimiùm vicina Cremonæ. *Nam Cremona quæ ſub bello ciuili adhærebat Antonio, eo profligato ab Auguſto data erat militibus, quæ cùm eis non ſufficeret, facile licentia militaris vicinas ciuitates (inter quas Mantua erat) quaſi iure ſuo inuadebat. De eadem ita Phocas:* Mantua tu coniuncta loco, ſociata periclis.

Sąśiada wßedy naydźieß.

Vicinum ſemper inuenies. *Saluian. In malam partem vergit hoc dictum. de æmulo, obtrectatore, inuido, moleſto. V.* Oko ſąśieckie. Złego nie kupić. Zazdrość z cudzego dobrá.

Sąśiada złego abo zkup, abo vchodź.

Sąśiádá gdy maß potężnego, á ktemu złego; odbież wßyſtkiego.

Quadrant in hunc locum multa poſita ſub Nié śkłáday śie z dworem. *v. g.* Maiorem vitato virum &c. *Adde illud Iuuenal. Satyra 14.*

Dicere vix poſſis quàm multi talia plorent. (*.i. damna à potentiore vicino illata ijs, qui pretio ab illo oblato, nolunt ſua poſſeſſione cedere*)

Et quot venales iniuria fecerit agros. *Idem dicit Horatius.*

Quid, quod vſque proximos Reuellis agri terminos? & vltra
Limites clientium, Salis auarus? pellitur paternos
In ſinu ferens deos Et vxor & vir ſordidosque natos.

γείτονι κακῷ ἢ χρήματα δὸς, ἢ κτήματα. *A.*

Aut ære pelle aut fugito vicinum malum. *Petrarcha dicit:*
Vicinum malum, aut tolera aut fuge.

Sąśiecka zgodá rzatka.

Gamma Betam & Beta Gammam perſequitur. *Apud Procopium puerorum Carthaginenſium iocus ex alphabeti literis ſibi vicinis ſumptus. ſignificans inter vicinos facile oriri ſolere diſſidium.* Γάμμα τὸ βῆτα, πάλιν δὲ τὸ βῆτα τὸ γάμμα διώκει. *A. Sic Gen. 13.* Facta eſt rixa inter paſtores Abraham & Lot, & coacti ſunt vicinia relicta ab inuicem procul ſeparari. Inter finitimos vetus atque antiqua ſimultas,

Immortale odium & nunquam ſanabile vulnus. *Iuuenal.*

Sed iam ſerpentum maior concordia—&c. tigridum, vrſorum, leonũ, *Idẽ.*

Eadem dicit Plini. Rara ſine iurgijs vicinia. *Petrarcha.*

Vbi maior locorum vicinitas, ibi maior animorum diſtantia. *Idem.*

Hoc neceſſe eſt aliquem vicinum aut municipem dixiſſe. *Cic. i. crimen occultum vicini prodidiſſe.* *Simile* Bráciá zgodliwi.

Schowáć nießkodźi / co śie nágodźi.

Schowáć záwße co nie wádźi. Nie dla śiebie-li / dla czeládźi.

ἰχθὺς ἀνακείμενος: *Plutarch.* Piscis repositus. *subaudi, vtilis est. Nam prudentis est inquit Erasm. aliquid è cibis semper habere sepositum, ob aliquem euentum, vt subitum hospitem &c. Pisces autem olim præcipui cibi erant. Sic ferè Hesiod.*

οὐδὲ τό γ' ἐν οἴκῳ καταχείμενον ἀνέρα κήδει.

Neque verò quod domi repositum est virum contristat, torquet.

Bonus condus, bonum promum facit. *Gaspar Ens. i. Qui libenter vel diligenter recondit, habet vnde promat & quod det indigenti. Omitto Triuiale illud:* Seruata valent. *Nam mendici vel sordidè auari, illud plerumq; vsurpant. Dictum verò Polonicum de iis accipe qui domi suæ edunt. Conuiuam porrò ab alio inuitatum, & omnia seruantem ac puero suo tradentem efferenda, meritò reprehendit Martial. l. 2. Epigr. 37. in Cæcilianum.*

Quicquid ponitur hinc & inde verris, &c. (mappa,

Mullum dimidium, lupum, attagenam, &c. Hæc cùm condita sunt madente

Traduntur puero domum ferenda, Nos accumbimus otiosa turba.

Vllus si pudor est; repone cœnam, Cras te Cæciliane non vocaui. i. *non inuitaui te in crastinum diem, in quem tu hæc seruas, sed vt hodie quod satis est edas. Solœcismus est affectatus & elegans. Domitius. Rader. Affine* Zostaw co. Serwść.

Sędźia wßelaki / obiemá stronom iednaki / ma być.

Mowiwßy ábo słuchawßy zá bárdnem / trzebá też co rzec ábo słyßeć zá wilkiem.

——— Rex Iuppiter omnibus idem. *Apud Virg. in iudicio Græcorum quorum Iuno, & Troianorum quorum Venus causam agebat. Apud eundem:* Idem

Iuppiter, æquato geminas examine lances Sustinet. &c. *ex Homero.*

De eodem Lucretius. Omnibus ille idem pater est.

ζεὺς ἄωτος Iupiter sine auribus. Iupiter Cretensis auribus carebat. *innuens, Iudicem & Principem non hominũ voces, sed rationem legem & iustitiã audire oportere. Rhodig.*

ὁ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον ἔμψυχον δίκαιον. *Aristotel.*

Iudex debet esse velut animatum ius. *s. incorruptus, rectus, æquus.*

Magistratus, est lex loquens; lex verò, magistratus mutus. *Cic.* Vir bonus (*de amico iudicaturus*) ponit personam amici, & induit iudicis. *Idem. Cleo ad Reipub. gubernacula accedens, conuocatis amicis suis, eorum amicitiæ renunciauit. Apud Plutarch.*

Sen márá.

Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. *Ecclesiastici 34.*

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,

Et pauidas mentes falsa timere iubent. *Tibullus.*

ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ', οὐδὲν ἦτ' ἄρα. *Plutarch.* Mendacia insomnia valete, estis (nihil,

Somnia ne cures: nam mens humana, quod optat,

Cùm vigilans sperat, per somnum cernit id ipsum. *Cato.*

ῥῖπτε δ' ἐνύπνια, νοῦς μερόπων γὰρ ἃ βούλεται αἰεὶ

ἐγρήγορος

ἐγρήγορσιν τ' ἐλπίζει, καὶ ἐν ὕπνοισι θεᾶται. *Planudes.*

Tu leuis es, multoque tuis ventoſior alis,
Gaudiaque ambigua daſque negaſque fide. *Ouid. ſomnum alloquitur.*

Multa per noctem habita terrori, dies vertit in riſum. *Seneca.*

Miris modis dij ludos faciunt hominibus,
Miriſque exemplis ſomnia in ſomnis danunt (.i. *dant*)
Ne dormientes quidem ſinunt quieſcere. *Plaut.*

Somnus veris miſcens falſa. *Seneca Hercule furente.*

τυφλοὶ *vel* τυφλῶν ὄνειροι. *Suidas.* Cœca *vel* cœcorum ſomnia.

Semper mane mihi de me tua ſomnia narras. &c.
Aut vigila aut dormi Naſidiane tibi. *Martial.* ὀνειροπόλῳ.

Sed aduerte, Somnia non omnia eſſe vana & falſa, ſed aliqua etiam vera & digna obſeruatione, tam in diuinis libris, Pharaonis, Nabuchodonoſoris, Ioſephi, Petri &c. quàm apud profanos ſcriptores, qui ſomnia ab inferis prodire putabant; & vera quidem per portam corneam, falſa per eburneam. i. *per oculos & dentes, quia quæ ore efferuntur, ſæpe falſa ſunt; quæ oculis cernuntur, non fallunt. Ex Homero Virg. Propert. Horat. Ita Cic. ex Ennio.* Aliqua ſomnia vera ſunt, ſed omnia non eſt neceſſe. *Idem ait.* Nonnullas valetudinis ſignificationes ex quodam ſomniorum genere intelligi poſſe. *De obſeruatione & interpretatione ac varietate ſomniorum ſcripſére multi & inprimis fusè & accuratè Artemidorus, Aſtrampſychus, Macrobius, Cic. & alij quos affert Tiraquellus ad Alexandrum Neapol. & Rhodigin. in variis locis multa habet, præſertim verò l. 27. c. 7. ſomniorum varias cauſas affert & quæ obſeruare liceat docet. Sed vide potiùs Tyræum de Apparitionibus diuinis libr. 3. c. 13.*

Sérce wielkie i wſpániáłe / wßyſtkie rzéczy ma zá máłe.

Animo magno nihil magnum eſt. *Senec.* Magnæ feræ latratus minimorum canum ſecuræ audiunt. *Idem.* ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μύιας. Aquila non captat muſcas. ἐλέφας μῦν οὐχ ἁλίσκει. Elephantus non captat murem. *Affine,* Vmyſł wſpániáły.

Sérwá / ſerwá: á długoż tego bedźie? Ciébieć ia nié Sérwy záprośił.
Ná dźiśćim ia ćiébie / nié ná iutro wezwał.

Apologus eſt notus de Scholarcha (an Sacerdote?) qui inuitatus ad conuiuium & ipſe ſatis comedebat, & ex ſingulis ferculis puero ſuo retrò ſtanti domum deferenda porrigebat dicens: Serua. quod tandem conuiuator diſplicere ſibi oſtendit, quid ſimile dicens: Quouſq;? Te ego vnum non duos inuitaui. *Vel* Hodie ego te non cras etiam, de meo prandere vel cœnare volui. *Simillimum eſt apud Martial. epigramma in Cæcilianum quod laudaui ſuprà ſub* Schowáć nié ßkodźi. Cras te *inquit* Cæciliane non vocaui.

μισητὸς ἐστιν ὁ ξένος διπλῇ φαγών. *A.* Odioſus hoſpes ventre duplici vorans.
V. Z iédnem brzuchem ná dwoié gody.

Stadléś iak ſol. Actum eſt de te. &c. *ſub* Zginał. Złé koło mnié, *Illud eſt huic loco aptum.* Sal in aqua. ſ. *diſperijt.* *Senarius Græcus eſt talis*
ἁλῶν δὲ φόρτος ἔνθεν ἦλθεν ἔνθ' ἔβη.

Sal abijt illuc vnde venerat priùs .f. *in aquam ex qua nascitur.* *Dictum de negotiatore salem vehente cui dormientibus nautis aqua nauim ingressa salem liquefecit & demersit.* *Simile quid accidit apud Gabriam asino salem ferenti & in aquam cum onere prolapso. nam is mox, illo surgere non valente, dissolutus est.*

Siedział abo śiedźiałem iak na szydłách.

Sudibus acutis insidere mihi præ fastidio videbar. *Ex Cassiano, qui de monacho concionis tempore inquieto ait:* Ita commouetur ac si acutis sudibus insideret.

Inter cuneos sedere, *apud Plaut. pro incommoda sessione.* *Polonicum etiam licet vsurpare Græcè & Latinè.* κέντροισιν ἐγκαθέζεσθαι δοκεῖ. *A.*

Is mihi videtur insidere subulis.

Sierdźi śię á niemasz o co.

Cor calidum in re frigida. f. *habes vel habet. Ex Sophocle qui ait:*

θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. In frigido tibi mens calet negotio.

Siewbá rána podczas omyli / pozna záwszé.

Vetus est agricolarum prouerbium: Maturam sationem sæpe decipere solere, seram nunquam quin mala sit. *Columella.*

Siłá / pomocy od rozumu potrzebuie.

Siłá bez głowy száleie / á rozum bez śiły mdleie. Siłá z rozumem / może śiłá.

Vis consilij expers mole ruit sua. *Horat. qualis fuit Gigantum.*

Et Mezentij. Dextra mihi Deus & telum. *apud Virgil.*

Sic Themistocles, Eretrienses dixit: μάχαιραν μὲν ἔχειν, καρδίαν δὲ μὴ ἔχειν. Gladium habere cor non habere. *Plutarch.*

— ἀλκὴ δ' ἀνεμώλιος ἄφρων. *Oppian.* Vis futilis stulta. Robur ventosum stultum.

— Non solis viribus æquum Credere, sæpe acri potior prudentia dextra. *Claudian.*

Sed caret euentu nimius furor — *Idem.*

Diomedes & Vlysses (.i. *consilium & auxilium*) in rebus difficilibus valet. *Apuleii*

ὁ ξυμβλεύειν χέρσ' ἀπό, νοῦς δὲ παρά. *Timocreon Rhodius.*

Consulere gnarus absque manibus, sed mente præsente. i. *Cordatus & prudens, sed viribus carens.* *Vtrumq; tribuit Mithridati Paterculus.* Cōsilijs dux, miles manu.

Pacatus item de Theodosio: Consilio dux, miles exemplo.

Halicarnasseus quoq; de Fauno Aboriginum: ἀνὴρ μετὰ τὸ δραστήριος, καὶ συνετός. Vir & strenuus & cordatus. *Sed hoc rarum est.*

Valer. Maxim. Supra mortalem esse facultatem *ait*, eundem & valentissimum esse & sapientissimum. *Symbolum huius est.* Mercurius iuuenili specie seni assistens.

Sphinx *item* symbolum principum, prudentiam cum fortitudine iungere eos *docens.* *Nam* Σφὶγξ *Synesio est,* τὴν μὲν ἰσχὺν θηρίον, τὴν δὲ φρόνησιν ἄνθρωπος. *i.* robore fera, prudentia homo.

Admetus Leonem & Aprum iunxit, illo robur animi, hoc corporis designans. Pierius.

θυμὸν τοῦ λέοντος, μῆτιν δ' ἀλώπεκος. *f.* ἔχων. *Ex Pindaro.*

Animo-

Animoſitatem leonis, conſilium vulpis habere.

Conſilia coniuncta armis quiduis perpetrant. *Vetus Senarius.*

ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής. Homeri verſus, quem Alexander M. apud Plutarchum omnibus verſibus prætulit.

Vtrumq; eſt & rex bonus & fortis miles. *Affine*, Rádá nić śiłá.

Siłá ßkodliwa / brzydliwa.

Peſtifera vis eſt valere ad nocendū. *Seneca.* Sic venenata animantia omnes oderunt. *Caprea viſo leone furente ait:* Sanus formidandus erat, quid furens? *Apologus Gabriæ, docens,* Potentes non debere iraſci, alioqui ſunt intolerabiles & exſecrabiles.

ἡ ἐξουσία παραλαβοῦσα τὴν κακίαν, νεῦρα τοῖς πάθεσι προστίθησι. Plutarchus.
Poteſtas malitiæ coniuncta, neruos ſeu robur affectibus addit.

Fulmen eſt vbi cum poteſtate habitat iracundia. *P. Syrus.*

Siły rozdwoione roztroione ſłábiciá / vſtáią.

σθένος τὸ διμερὲς αἰὲν ἀσθενὲς πέλει. A. Diuiſa virtus omnis imbecillior.

Diſperſa vis in multa langueſcit (*vel deficit*) citò.

Gnides fluuius magnus, à Cyro ob equum carum abſorptum in 360 riuos diductus periit. Herodot. Sic Romæ conſultatum eſt, an à Tiberi præcidenda eſſent flumina & lacus, per quos augeſcens exundabat cum detrimento Vrbis. Tacit.

Scyrus lapis in inſula Scyro integer ſupernatat, comminutus mergitur. Plini.

Faſciculum ſagittarum Sciluri. & quædam alia huic loco apta. V. Społnié łżey.

Siwizna nié mądrośći znák ieſt ále ſtárośći.
Látá nikogo mądrem / dobrem nié vczyniá.

Non ætate, verùm ingenio adipiſcitur ſapientia. *Plaut.*

πολιὰ χρόνου μήνυσις οὐ φρονήσεως. Annos haud ſapientiam cani indicant.

Nec canitudini comes eſt virtus. *Varro apud Nonium.* Non annorum canities laudanda eſt ſed morum. *Ambroſi.* *Sic Sapientiæ c. 4.* Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neq; annorum numero computata, cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis, vita immaculata. *Vide Epigramma Philonis ſub* Stára głowá.

Skapy.

Ne corticem quidem dederit. *οὐδὲ πόροι ῥίζης δρύφελα ποντιάδος. Etymologus.*
Ne radicis quidem marinæ fragmen aut corticem dederit.

οὐδ' ἅλα δοίη. Ne ſalem quidem dederit. *Ex Homero. apud quem duplex eſt lectio.*
οὐ σύ γ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ οὐδ' ἅλα δοίης. al. οὔδαλα.
Tu è tua domo paſtori ne ſalem quidē dederis. *al.* ne purgamenta, ſterquilinia.
οὐ σκορόδου κεφαλὴν τοῖς ἑψητοῖσι δίδωσι. Ariſtophan. .i.
Neque vel allij caput coctis addit.

οὐδ' ἀπὸ γῆς ὤνησεν. Ne terrâ quidem profuit. i. *ne minima quidem & viliſſima re, qualis eſt terra, iuuit. Id conqueruntur Troiani in 1. Æneid.*

Quod genus hoc hominum! ——— Hoſpitio prohibemur arenæ.

σῦκα μερίζει. *Martial.* Ficus diuidit. In ſinu manum habet.
πᾶς δ' ὑπὸ κόλπε χεῖρας ἔχων, πόθεν αὔξεται ἄθρει
ἄργυρον, ἐδὲ κεν ἰὸν ἀποτρίψας τινὶ δοίη. *Theocrit.*
Quilibet ſub ſinu manum tenens, vnde ipſe auferat circumſpicit
Argentum, neque deterſa ærugine quicquam alijs dederit.
Ne ciccum quidem dederit. *Ex Plauto, Varrone.*
πλῦτος νεκρός. *Herodes Atticus.* Plutus mortuus. i. *pecunia recondita.*
πλῦτος τυφλός. *Idem.* Plutus cæcus. *qui non exit quoquam.*
πλῦτος ἀσύμβολος. *Philoſtrat.* Plutus qui nil in commune confert.
πλῦτος μυρμάκων. *Theocrit.* Plutus formicarum. i. *pecunia abdita.*
Formica. *Straboni & Plutarcho. quomodo & Ouidio, qui ait:*
Myrmidones paruum genus &c. quæſitique tenax.
Hermon ſomnians ſe feciſſe ſumptum, præ dolore dormiens ſe ſuſpendit. Antholog. l. 2.
Ibidem Dimarchus parcus volens ſe ſuſpendere, quòd reſtis ſex obolis emenda erat, reliquit (*cogitata.*
ἐδεὶς δυσώνης χρηστὸν ὀψωνεῖ κρέας. *Pollux.*
Difficilis emptor nemo emit carnes bonas.
Litigat & podagra Diodorus Flacce laborat,
Sed nil patrono porrigit, hæc cheragra eſt. *Martial.* Kurcz mu w ręcę,
Nunquam negandi cauſa, auarum deficit. *P. Syrus.*
ἀλωάδαι. ἀλωάδαι. *Philoſtrato.* Aloadæ, Aloæ filij *diuites ſordidi theſauros inutiles ſeruantes.* Folles aureos incubat. *Apuleius.* *Sic Martialis in Paternum.*
Nummi cùm tibi ſint opeſq; tantæ. Quantas ciuis habet Paterne rarus,
Largiris nihil, incubaſq; gazæ, Vt magnus draco, quem ferunt Poëtæ
Cuſtodem Scythici fuiſſe luci. *De eo vide Ouidi. 7. Metamorphoſ.*
δοκεῖς μοι τρεῖς μνᾶς ἀναλώσας γε λογίζεσθαι δώδεκα. *Ariſtophan.* Videris mihi tribus minis inſumptis, imputare duodecim.
Maiore tormento pecunia poſſidetur, quàm quæritur. *Seneca.*
Iſti parci promi, qui ſalinum ſeruis obſignant cum ſale. *Plaut.*
Ne nummum quidem plumbeum credat (*vel donet*) *Idem.*
Linguam nullam habet quæ dicat, do, dabo: ſed quæ dicat, cedo. *Idem.*
Digitulis duobus primoribus ſumit (*vel dat*) *Idem.*
Ego iſtos noui Polypos, qui ſibi, quicquid tetigerint, tenent. *Idem.*
Pumex non æque eſt aridus atque hic eſt ſenex. *Idem.*
Famem hercle vtendam ſi roges, nunquam dabit. *Idem.*
Aquam è pumice poſtulas. *Idem de Euclione, (vt pleraq; præcedentia.) qui item volens emere obſonia in nuptias filiæ, omnia in foro cara eſſe queritur & vacuus redit. Idem vetat quenquam domum intromitti ſe abſente, vetat dare vicinis commodatò vaſa, quin ignem & aquam. &c. &c. Vide eundem ſub* Bez pieniedzy do tergu.
ὁ ἄσωτος πολὺ δοκεῖ βελτίων τοῦ ἀνελευθέρου εἶναι. ὅτι ὁ μὲν ὠφελεῖ πολλοὺς, ὁ δὲ ἐδένα, ἀλλ' ἐδὲ αὑτόν. *Ariſtotel.* Prodigus multò melior illiberali videtur eſſe,
quia

quia ille prodest multis, hic autem nulli, sed neque sibi ipsi.

μικρολόγου ἐστὶν ἀριθμεῖν πόσας κύλικας ἕκαστος συσσιτῶν πέπωκε. Sordidi est numerare quot calices quisque conuiuarum exhausit. *Theophrastus Charactere 10. vbi plures notas sordidi recenset instar Plauti.* *Manus sinistra compressis digitis tenacitatis symbolum. apud Pierium.* *Affine,* Łákomy. Ma á nie záżywa. Zmindak.

Skarb nalazł. Nagle śie zbogácił.

λακκόπλουτος. *Plutarch.* E lacu vel fossa diues. *Sic dictus est quidam Callias, cui cùm quidam thesaurum in puteo defossum indicasset, indicem ipsum occidit & thesaurum abstulit.*

Skąpiß gdźié dáć trzebá, gdźié nié trzebá przépełniaß.

μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μᾶζαν ἔδοντες. *Zenodot.* Mensura aquam bibentes, sine mensura mazam vel offam edentes. *Affine,* Tłusty połéć mázáć.

Skrácáć co názbyt.

Annum in mensem contrahere. V. Wßystko śie iemu zeydźié.

Skromne opátrzenie żywności.

τριῶν ἡμερῶν σιτία. *Aristophan.* Trium dierum commeatus.
Decem dierum vix mihi est familia. i. *victus familiæ. Terent.*

Skromne życie. Skromny bankiet, obiad, wiéczerza.

Sine mensa prandium, post quod non sunt lauandæ manus. *Seneca.*
Salem, panem, & caseum veteres esitasse *Varro refert.* Ciuiliter cœnare. *Iuuenal. i. communia & vulgaria edulia apponere. Budæ. Britannic.*
τὰ φειδίτια vel ὥσπερ ἐν φειδιτίοις. *Plutarch.* Phiditia vel tanquam in Phiditijs. *sic vocabantur frugales cœnæ Lacedæmoniorum, à Verbo* φείδομαι. *parco, parcè attingo. Meminit Cic.* τὸ ἀπὸ σπυρίδος δεῖπνον. *Athenæus.* E sportula cœna. *cùm quis secum cœnam alibi cœnaturus affert.*
τὸ τῆς ἑκάτης δεῖπνον *Aristophan.* Hecates cœna, *quæ pauperibus in triuiis dabatur.*
τὸ τῆς ἑκάλης δεῖπνον. *Iulian. Cæsar.* Hecales anus paupercułæ cœna, *quam Theseus toties non est aspernatus. Ouidi.*
τὸ τῶν κυνικῶν δεῖπνον. *Lucian.* Cynica cœna. *Petronio.*
λακωνικῶς δειπνεῖν. *Athenæ.* Laconicè cœnare.
τῇ ἑστίᾳ θύειν. Cereri sacrificare. i. *sine vino conuiuari. Plaut. ait:* Cererin' hi facturi sunt nuptias? quia temeti nil allatum intelligo.
ἅλα λείχειν. Salem lingere. *maluit Athenis Diogenes, quàm Crateri splendida mensa frui.* Digito terebrare salinum Contentus. *Persius.*
τὸν σικυὸν τρώγειν *Athenæ.* Cucumerem edere. *vt nostrates Iudæi.*
Camelus vastum animal exiguo cibo alitur & sitim ad 12 dies tolerat. Pierius ex Plinio.
ξενοκράτους τυρίον. *Stobæus.* Xenocratis caseolus. *Philosophus is frugalis admodùm fuit vsq. ad sordes. qualis & Diogenes.*

ζωὴ

ζωὴ πίθυ. Vita dolij vel doliaris. *Diogenis Cynici apud Laërtium.*
κρόνιος βίος *Damascio Syro.* Saturnia vita, *qualis fingitur aureo sæculo fuisse sine omni luxu. de qua Ouid. sic.* Vindice nullo

Sponte sua sine lege fidem rectumque colebat.
Contentique cibis nullo cogente creatis Viuebant. *Adde ex Pythagora Plutarcho*, ab animatis abstinebant.

ἄκαπνος θυσία. *Lucian.* Sacrum vel sacrificium sine fumo. i. *conuiuium in quo nihil cocti apponitur. vel ad* νηφάλια ξύλα, *(ad sobria ligna)* coctum.
ἴκκυ δεῖπνον. *Eustathi.* Icci cœna. *frugalissimus medicus. al. athleta fuit.*
μυσικὸν καὶ λιτὸν δεῖπνον *Plato.* Musica & tenuis cœna.
Terrestris cœna, *ex oleribus. Plaut.*
Ceu si mactasset hortum apposuit cœnam, ratus se pascere oues non amicos. Erat raphanus, porra, bulbi, lactuca, ocyma, asparagus &c. ego timens ne fenum apponeret fugi. *Epigramma l. 2. Antholog. c. 50.* ὀρφικὸς βίος. *Plato.* Orphica vita. *sine sanguine & carnibus, quam Orpheus apud Thraces instituere tentauit.*
δεῖπνον αἷμα ἐκ ἔχον. Cœna sine sanguine. Caninum prandium. *Varronis, interpretatur Gellius* Prandium abstemium. *in quo nil vini apponitur. canes enim vino non vtuntur. Vnde Theophrastus apud Plutarch. iocatus est:* ἄοινα συμπόσια τὰ κυρεῖα .i. Sine vino conuiuia sunt similia tonstrinis. *vbi garritur tantùm, non bibitur.*
Idem Varro Vinum medium vocauit, *vt idem Gellius interpretatur, Vinum neque nouum neque vetus, neque pro vino habendum, quòd neque refrigeraret neque calefaceret, quare tale vinum caninum prandium esse.*
νηφάλιος θυσία. *Suidas.* Sobriũ sacrificiũ *f. sine vino.* Et νηφάλια ξύλα. Sobria ligna
τυρὸν ἔχων ὐ δέομαι ὄψυ. *ex Plutarcho.* Caseum *vel* butyrum habens non indigeo obsonio. *Lacon cauponem iussit parare prandium, & cùm is peteret pro condimento oleum & butyrum, respondit Lacon:* Si hæc haberem non indigerem obsonio.
ἀληλεσμένος βίος. *Suidas.* Vita molita, *de facili & vili victu vt glandium.*
τὰ τῆς ὐσίας μέτρια καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγραφόμενα πρὸς τὴν χρείαν. *Plutarc.* Facultates mediocres & centro ac spatio *(seu circino)* circũscriptæ ad vsum.
σκόροδον ἐν δικτύοις. *Suidas.* Allium in retibus. *apud Athenienses erat nautarum & militum commeatus. apud alios rusticorum vilis cibus, Horatio exsecrandus. Aptè aggredienti philosophiam monasticen, dices:* Allium sit tibi in retibus. *i. para te ad frugalitatem, labores, &c. V.* Allia edere. *sub* Cla woyne.

Ieiunat satis is, qui paucis vescitur escis. *Garner.*

Massilienses mores. *honestos graues & seueros intelligit Rhodigin. ex Cicerone Liuio Tacito. Vide* Delikat. *ibidem* Nauiges in Massiliam. *V.* Skromny.

Skromne życie lepsze niż hoyne.

Diuitiæ grandes homini sunt, viuere parcè
Æquo animo, neq; enim est vnquam penuria parui (*secundo casu*) *Lucreti.*

Viuitur

Viuitur paruo benè, cui paternum Splendet in mensa tenui salinum. *Horat.*
Tenui vectigali detractis sumptibus cupiditatis, aliquid etiam redundabit. *Cic.*
Magnum vectigal parsimonia. *Idem. Græcè dices,* μέγας πορισμὸς ἡ φειδώ.
Viuitur exiguo meliùs. *Claudian.*
ὁ σωφρόνως ζῶν καὶ ὕδωρ πίνων, πῶς ἂν ἀπρεπὲς κέρδος ἐπιποθοίη. *Ulpian. Rhetor.*
Qui temperanter viuit, aquamque bibit, quomodo turpe lucrum appetat?
Ieiuni hominis saliua serpentes & venenata necat. *Aristot. Lucreti. Plini.*

δεῖπνον γὰρ εὐτελὲς οὐ ποιεῖ παροινίαν. *Athenæus.*

Vbi cœna frugi est, nulla debacchatio est.

οἱ παρὰ πλάτωνι δειπνοῦντες, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ καλῶς διάγουσι. *Timotheus dux Atheniensium à Platone conuiuio frugali exceptus, postero die dixit suis:* A Platone cœna accepti postero etiam die bene habent. *Idem sequenti die obuiū habens Platonem dixit:* ὑμεῖς ὦ πλάτων εὖ δειπνεῖτε μᾶλλον εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἢ εἰς τὴν παροῦσαν. Vos ô Plato, magis bene cœnatis in sequentem diem, quàm in præsentem. *quia parca cœna minùs grata est corpori sed salubris.*

ἔξωθεν λευκοπάρυφος, ἔνδον δὲ ὁλοπόρφυρος. *Apud Plutarchum. Alexander cuidam laudanti frugalitatem Antipatri dixit:* Antipater, foris est candida veste (*aut veste candido limbo prætexta*) indutus, intùs verò totus est purpureus, seu purpura indutus. i. *ostentat se hominem frugi cùm sit voluptarius. Seneca de vita priscorum:* Corpora opere ac vero labore durabant, excipiebat illos cibus qui nisi esurientibus placere non poterat. *Ex copia alimenti, & cruditatibus corruptiones & morbi generantur. Erasistratus. Nunquam pœnitentia oritur ob repudiatum aliquod suaue epulum vel aquam vino prælatam sed contrà. vt Simonidem nunquam silentij, sæpe sermonis pœnituit. Ex Plutarcho. Diana Ephesinæ templum debitores tutos à creditoribus seruabat. Sed frugalitas vbique id præstat. Ex eodem.*

τοιοῦτον ἄριστον οὐ χωρεῖ προδοσίαν. Tale prandiū non admittit proditionem. *Plutarch. Dictum Epaminundæ de prandio frugali ex oleribus, quod qui edunt nec ipsi alicui proditionem aut insidias machinantur, nec ipsis quispiam.*

τοιαύτη οἰκία τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν οὐ χωρεῖ. *Lycurgi dictum. de domibus securi & serra tantùm factis.* Talis domus delicias & lautitias vel luxum non capit, vel non recipit. *Idem Plutarch. Apud Horatium cuiusdam frugalis vox:*

Modò sit mihi mensa tripes, &
Concha salis puri, & toga quæ defendere frigus
Quamuis crassa queat. *Sic prorsus S. Paul. 1. Timoth. 6.*

Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus.
Catullus in quendam tenuiter & miserè victitantem iocatur dicens:

A te sudor abest, abest saliua Muccusque & mala pituita nasi.

τοιοῦτος ὁ βίος ἀπύρετος, φλέγμ' οὐκ ἔχων. *Antiphanes de cœna sobria.*
Huiusmodi vita (*vel mensa*) febre, phlegmateque caret.

Frugalitas, inserta (*substantiuum, i. ornamentum*) rumoris boni est. *P. Syrus,*

vt correxit rectè Ios. Scaliger veterem apud Gellium lectionem. Græcè sic reddidit eundem versum: ἔμβλημα φειδὼ καλὸν εὐκλείας ἔφυ. *Vetus autem lectio est.* Frugalitas miseria est rumoris boni. i. *Frugalitas est quidem misera, vtpote ingrata genio (vt illud: Qui medicè viuit miserè viuit) sed bonam existimationem conciliat. Sic Erasm. intelligit.* Propter crapulã multi obierunt: qui autẽ abstinens est, adijciet vitã. *Ecclesiastic. 37.*

Quantùm adimes escæ, tantùm addes vitæ. *Leonard. Lessius.* Escæ, *intellige superfluæ.* ὅλα γένη διὰ τὴν δίαιταν μακρόβια ἱστορεῖται. *Lucian. in Macrobiis.* Totæ gentes beneficio diætæ longam vitam agere dicuntur. *quales* inquit *sunt Ægyptij Chaldæi Arabes Assyrij Seres, qui prope ducentos quin & trecentos annos viuunt, & quidem aquam bibentes. Gorgias centum & octo annis vixit sanus integris sensibus, rogatus causam, respondit,* Quod conuiuia aliena nunquam adisset. *sed & sponte inedia vitam finiuit. Lucianus. vel vt alij, respondit:* οὐδὲν πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα πράξας. i. quod voluptatis causa nihil sibi facere permisisset.

In conuiuio importunè inuitanti respondere iubet Plutarch. illud Creontis.

κρεῖσσον δέ μοι νῦν πρός σ' ἀπεχθέσθαι ξένε,
ἢ μαλθακισθένθ' ὕστερον μέγα στένειν. Præstat inimicum me hospes esse nunc tibi, Quam gemere posthac nunc agendo molliùs.

οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσι. *s.* ὅταν καὶ ὅσον δεῖ. *Anaxagoras.* Qui lucerna indigent, oleum infundunt, *s. quando & quantùm opus est. Apta valdè similitudo. quam etiam expressit Cic. dicens:* Tantùm cibi & potionis adhibendum, vt reficiantur vires, non opprimantur.

De oleo & lucerna *habet Iouian. Pontanus apologum de duobus fratribus filiis opulenti viri, quibus pater opes magnas & olei copiam reliquit, quod alter in cœnis consumpsit, & ad mendicitatem redactus est; alter in libris legendis, & doctus ac diues euasit. de his per vrbem passim cantabatur hic rhythmus:*

Hic oleum & se perdit, dum ad candelam cœnitat.
Hic oleum & se ditat, dum ad lucernam lectitat.

Illud tamen rectè monent Medici, eum qui assueuit diætæ, debere eam diligenter seruare, quia facillimè modico excessu contrahet morbum; ideò variandum potiùs victum, vt & labores &c. ex Celso Hippocrate Galeno. *Confer* Wiéczérza.

Stromnié záżyway.

Vt canis è Nilo. *s. degustato vel lambito. Ex Solino Macrobio. V.* Wdorywczá.

βέλτερον ὑπνώειν ἢ ἐπὶ πλέον ἐλαπινάζειν. *Q. Calaber.*
Est satius dormire diu quàm accumbere mensæ.

ὡς τεθνηξόμενος τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε,
ὡς δὲ βιωσόμενος φείδεο τῶν κτεάνων.
ἔστι δ' ἀνὴρ σοφὸς οὗτος, ὃς ἄμφω ταῦτα νοήσας,
φειδοῖ καὶ δαπάνῃ μέτρον ἐφηρμόσατο. *Lucianus.*

Tanquam iam moriturus partis vtere rebus, Tanquã victurus denuò parce tuis;

Ille ſapit qui perpenſis his ritè duobus, Parcus erit certo munificusq́; modo. *Thom. Morus.*

Fortior vt valeas, interdum parcior eſto,
Pauca voluptati debentur, plura ſaluti. *Cato.*
ῥώσιος ὥς τε τυχεῖν, μᾶλλον τὴν φειδὼ ἄσκει,
ἥδει παυρότερον, τῇ ῥώσει μεῖζον ὀφέλλεις. *Mylius.*

Quæ corpori ſeruiunt, eatenus adhibeantur quatenus animo ſunt vſui, veluti cibus potus amictus ædes familia. quicquid autem ad oſtentationem vel delicias ſpectat, repudiato. *Epictetus Græcus.* ἀκόλῳ τὰ χέλη οὐ σύκῳ βῦσαι. *Suidas.* Fruſtulo panis non ficu os obſtruendum. *De victu frugali accipit Eraſm. licet Suidas interpretetur* fortiter & ſtrenuè res gerendas eſſe. μὴ ὑπὲρ φακῆς λοπάδα αὔξειν. *Crates monebat.* Non vltra lentem augendas patinas. *quibus piſces carnes diuitibus apponuntur, omiſſo naſturtio, lente & aliis viliorib. ac plebeiis cibis, ſed ſufficiant quæ lentē capiant. ex Plutar.* Si vitare voles morbos, & viuere ſanus,
Non bibe non ſitiens, & non comedas ſaturatus. *Anonym rhythm.*
Pone gulæ metas vt ſit tibi longior ætas. *Idem.* *Ægyptij ſceletum in conuiuio circumferebant, dicentes:* In hunc intuens, epulare. Ede bibe, poſt mortem talis futurus. *Rhodigin.* *Affine,* Piy przędymáiąc. Obżedáy.

Skromność w doſtátku poznáć nié w nędzy.

Frugalitas, eſt voluntaria paupertas. *Senecà.* Paruula laudo
Cùm res deficiunt, ſatis inter vilia fortis. *Horat, coacta frugalitas hæc eſt.*

Skromny w życiu. Skromno / trzeźwo żyć.

θυμβροφάγος *Suidas.* Thymbra *herba inſipida* victitans.
ἴκκου δεῖπνον δειπνεῖ, *Euſtathi.* Icci cœnam cœnat: qui κεκολασμένῃ τροφῇ διεβίωσεν. *Ælian.* qui caſtigato cibo vixit.
ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ καθάπερ οἱ τέττιγες σιτούμενος: *Plutarch.* Aëre & rore cicadæ inſtar paſtus. *Habet idem Nazianzen.*
Ζήνωνος ἐγκρατέστερος. Zenone temperantior. *Laërtius. qui de illo habet illa carmina.*

φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ,
εἰς ἄρτον ὄψον ἰσχάδας, ἐπιπιεῖν ὕδωρ,
πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει.

Nouum genus Philoſophiæ docet hic Sophus, Cū pane edens caricas, aquā ſuperbibens, Docet eſurire, & diſcipulos ad ſe allicit.
ἐθισθέντες ὥσπερ τὸ τῶν τεττίγων γένος ἀέρι τρέφεσθαι τῆς ᾠδῆς ἔνδειαν ἐξομαλιζούσης. *Philo de Iudæis Philoſophis.* Aſſueti vt cicadarum genus àëre paſci, cantu indigentiam mitigante. Gallam bibit. *Lucilli.* i. *adſtricto eſt ventre, quia galla vim adſtringendi habet. Vide* Obżárty.
ὀλιγαρκής. Paucis contentus. Habet quod non deſit. *Horat.* Ma co mu trzebá.
ἀπὸ σπυρίδος δειπνεῖ. *Athenæ.* E ſportula cœnat. *de parco & tenui victu. nam ſportula, tenuis erat; cœna verò recta, lauta. Martial, ſæpe meminit.*

Baccho Nymphas admiſcet. *Vide hoc ſub* Rozmowá vćiéβna. *Adde ſimile illud :*

τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμιος φίλος, ἢν δὲ νιν εἴργῃς
μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἐπὶ καιόμενον. *Meleagri epigram.*

Ideò cum aqua Bacchus gratus, ſin autem deſieris miſcere, recipies ignem ardentem.

Plato apud Rhodigin. Vel. Stratonicus apud Plutarch. carpens Rhodios dixit: ῥοδίους οἰκοδομεῖν μὲν ὡς ἀθανάτους, ὀψωνεῖν δὲ ὡς ὀλιγοχρονίους. .i. Rhodios ædificare tanquam (*immortales*) ſemper victuros ; epulari autem tanquam (*breuis aui*) breui morituros. *quod factum Rhodiorum alij multùm probant rectè intellectum: nempe vt ſumptus fiant potiùs in ædificia duratura & poſteris ac communitati vtilia futura, quàm in corpus alendum, nihilominus breui periturum.* Omninò nullus in imperio meo ſumptus factus eſt, nullus inquam, ne teruncius quidem. *Cic.*

Aquila Iouis *dicta, nullam animantem attingit herbis contenta, ac ſi Pythagoram audiſſet. Ælian. Symbolum frugalitatis. Vt & Elephas qui certæ menſuræ cibi aſſuetus, eam agnoſcit, nec vnquam excedit. Plutarch.* V. Skromne żyćie.

Skromny wrzkomo ábo zmyślnié. Skromnośćtrzeźwość pokryta.

Qui Curios ſimulant & Bacchanalia viuunt. *Iuuenal.*

Tales apud Danielem c. 14. Sacerdotes Bel. Talis erat Hieronymo teſte Grunnius Corocotta, *foris Cato, intus luxu & flagitiis Nero.*

Qui loquitur Curios aſſertoresq́; Camillos Nolito frōti credere. *Martial.*

——— Laudat ſiliquas occultus ganeo. pultes

Coram alijs puero dictat, ſed in aure placentas. *Iuuenal. Pro ſanitate ſacrificantes & poſt ſacrificiū epulis ſe replentes, ſtomachans riſit Diogenes apud Laërtium.*

Skryćié.

οὐδείς με θεωρεῖ πλὴν ὁ παραπτάμενος ὄρνις. *Suidas.* Nullus me videt niſi prætervolans auis. οὐδεὶς εἶδεν τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν, πλὴν εἴ τις ἂν ὄρνις. *Ariſtophan.* Nemo vidit theſaurum meum, niſi ſi qua forte auis.

οὐδὲ ὁ ἥλιος τοῦτο γνώσεται. *Heliodor.* Ne ſol quidem hoc ſciet.

ὑπὸ μάλης. *Syneſius Demoſthen.* Sub alis. *Vſurpatur de rebus & actionibus quæ clam fiunt dicuntur cogitantur. Caſtigat hic multis Eraſmum Henricus. Steph.*

Vide Niéwiédźieć kedy.

Skryć śie. Skrytés śie. *Ironicῶs.*

ἐν ἅλῳ δρασκάζεις. In area te occultas vel latitas.

Mugil capite abſconſo totum ſe latere putat. *Plinius.* σκίαινα, Oppiani *ſimiliter. Vmbra piſcis. Itemq;.* Hyæna quadrupes. *Busbequio.*

Struthiocamelus ſe abſcondit. *Pierius ex Plinio. in eum qui cùm videatur latere ſe putat, more huius auis. Eandem ſtultitiam tribuit* Perdici & Phaſiano *Olaus M. & Garner.* Perdici *ex Gallico prouerbio.* Cephalo piſci *Pierius. Vidi quondam iter faciens ruſticulum meſſorem, pluuia denſa & vehementi decidente, procubuiſſe in auenam nondum demeſſam admodum humilem & raram, & mox occurrit dictum :* Skrytés śie,

Sic apud Garnerum. Doria in aquis se abscondit vt pluuiam effugeret.
Si postrema patent, non benè cuncta latent. *Garner.*

Skryta rána ábo wádá niéuleczona. Táiemny ból ćieższy.

Cœcum vulnus. cœcum malum insanabile. *Sic Columella ait*: Sæpe contrahuntur cœci morbi, quorum causam ne medici quidem perspicere queunt.
Lucianus Podagram vocat ἄσκοπον κακὸν. Cœcum malum & insanabile.
Allusit & Persius perstringens Neronem. Ilia subter
Cœcum vulnus habes, sed lato balteus auro Protegit. i. *scelera tua diuitiis & potentia teguntur, vt, tanquam non videantur, dissimulentur ab omnibus.*
Et Virgil. de Didone: —Tacitum viuit sub pectore vulnus. *s. amoris.*
Itemq́. Vulnus alit venis & cœco carpitur igni.
Et Ouid. Vrimur & cœcum pectora vulnus habent.

δεῖ τὸν κακῶς ἔχοντα πῶς ἔχει λέγειν. *Euripides.*
Qui malè habet, hunc necesse morbum prodere est.

Omnia vitia in aperto leuiora sunt: morbi quoque ad sanitatem tunc inclinant, cùm ex abdito erumpunt, & vim suam proferunt. *Seneca.* Vitia mentis humanæ tunc perniciosa esse scias, cùm simulata sanitate subsidunt. *Idem.* Quare vitia sua nemo confitetur? quia nunc etiam in illis est. Somnium narrare, vigilantis est, & vitia sua confiteri, sanitatis indicium. *Idem.*

Non intellecti nulla est curatio morbi. *Anonym. rhythmic. & Garner.*
ἄγνωστος ἡ νόσος ἀνιάτρευτος μένει. *A.* Ignotus incurabilis morbus manet.
κακία σιωπηθεῖσα, νόσος ὕπουλός ἐστι τῇ ψυχῇ. *S. Basilius.* Malitia quæ reticetur, morbus est latens animi.
τροφὴ νοσῶν ἡ σιωπὴ, τὸ δὲ ἐκλαλούμενον, εὐπαραμύθητον. *Heliodorus.* Alimentum morborum silentium: quod verò enuntiatur, facile consolatione lenitur.

Skryte rzéczy niépożytéczne.

Occultæ Musices nullus respectus. *Neronis dictum apud Sueton. à Græcis sumptum*, οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἀποῤῥήτου καὶ ἀφανοῦς τῆς μουσικῆς. *Lucian.* Nosti verbum vetus? Egregiam musicam, quæ sit abscondita, eam esse nulli rei, *Gellius.*
Sic Aspendius sibi canens negligebatur. *suprà* Sam sobié gede.

Tu licet & Thamyram superes atque Orphea cantu,
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.
Scire tuum nihil est, nisi te scire, hoc sciat alter. *Persius.*
Paulùm sepultæ distat inertiæ Celata virtus. *Horat.*

Intemperantis est scribere quod occultari velis. *Cic.* Paupertas certissima est, cùm alicuius indigeas, vti eo non posse, quòd ignoretur vbi proiectum iaceat, quod desideretur. *Idem.* *E Xenophonte qui ait:*
ἔστι μὲν γὰρ πενία αὕτη σαφὴς τὸ δεόμενόν τινος μὴ ἔχειν χρῆσθαι.
Vsurpat hoc dictum Ciceronis Columella & vetus prouerbium vocat:
Sapientia absconsa & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? *Ecclesiastici 20.*

γῆ κρύψας ἔχεις .ſ. θησαυρόν. Terra defoſſum habes theſaurum, *vt Euclio Plautinus. Similia ſunt.* Plutus cœcus, mortuus. *ſub* Skapy.

Non ſat eſt tuum te officium feciſſe, ſi id fama non approbatur. *Terenti.*

Si ſolus ſapias nempe quis vſus erit? *Ex Theognide qui ait:*

τί σφιν χρήσηται μοῦνος ἐπιστάμενος; .i.

Quomodo ipſis (*artibus*) vtetur ſolus (*eas*) ſciens?

τετελεσμένον ἐσθλὸν μὴ χαμαὶ σιγᾷ καλύψαι. *Pindar.* Bonum perfectũ non eſt in terra occultandũ ſilentio, *Affine,* Mia á nié záżywa. Cnotá zákryta niépożyteczna.

Skrzypiać rzéczy idą. niéſmárowno.

Claudicant vel frigent res, negotia. *Cic.* χωλεύει, ψυχρεύει τὰ πράγματα. *tr. Vel ſi placet exprimere dictum Polonicum, dic:*

πράγματα φέρετ' ὀχέω ἀπόρῳ ὀξυγγίου. *A.*

Curru male vncto noſtra eunt negotia.

Skupne rzéczy gdźié. Dobry odbyt ná co.

ἔμπορε κατάπλευσον, ἐξέλου, πάντα πέπραται, *Strabo de mancipiis quæ Deli ſtatim diſtrahebantur.* Mercator adnauiga, expone, omnia diuendita ſunt. *Cùm in aliquo loco tanta eſt alicuius rei auiditas, vt nulla copia ſufficiat. De emporio Dantiſcano id vſurpare licet.* Tollitur vel emitur recens piper è ſitiente camelo. *ex Perſio.*

Skwápliwość chćiwość záwſze ſzkodliwa.

Nié záwſze ſporo/ co bywa ſkoro.

προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν. Multis malorum eſt cauſa præcipitantia.

Velox conſilium ſequitur pœnitentia. *P. Syrus.*

Minus, pigraſſe quàm properaſſe, ſit nefas. *Accius.*

ἐπειχθῆναι πᾶν πρᾶγμα τίκτει σφάλματα. *Herodot.* Feſtinatio in omni re (*vel vrgere omne negotium*) parit errores.

ἡ βραδύπους βουλή, μεγ' ἀμείνων. ἡ δὲ ταχεῖα.

αἰὲν ἐφελκομένην τὴν μετάνοιαν ἔχει. *Lucian. Poëta.*

Tardum conſilium, multò præſtantius exſtat Præcipiti ſemper pœnituiſſe comes.

προπετῶς μὴ ὄμνυε. *Vlpian.* Ne præcipitanter iures.

οὐ γάρ τι βουλῆς ταὐτὸ καὶ δρόμου τέλος: *Sophocles.*

Curſus enim haud eſt finis idem & conſili. *Nam in curriculo victoria à celeritate pendet, in conſilio à prudentia. Themiſtocles cùm Adimantus eum à nauali prælio auocaret, & diceret:* σοῦ ἐν τοῖς ἀγῶσι προεξανισταμένους ἀεί. Qui in certaminibus ante alios proſiliunt, flagris cæduntur, *reſpondit:* σοῦ δὲ λιπομένους *al.* ἀπολειφθέντας. οὐ στεφανοῦσι. Sed nec eos coronant, qui à tergo relinquuntur. *Plutarc.* Illud citò factum dicendum, quod cùm factum eſſet, bene haberet, *dicebat Auguſtus. Cæſar. Fulgoſus.* Qui auidiùs vorant, hos faciliùs ſatias capit, quàm qui eadem quietiùs ederint. *Macrobius.* Difficulter perficiuntur (*.i. coquuntur, digeruntur*) in cibis omnia acria, nimia, & auidè hauſta. *Plini.*

Phocion castigans Athenienses, audita morte Alexandri facilè credentes & exsultantes ait: εἰ σήμερον τέθνηκεν ἀλέξανδρος, καὶ αὔριον καὶ εἰς τρίτην ἔσται τεθνηκώς. *Plutarch.* Si mortuus est hodie Alexander, cras & perendie quoque erit mortuus. q. d. *postmodùm satis & tutiùs ac veriùs exsultabitis. Applicat id Plutarch. homini statim se vlcisci volenti, & monet ne properet.*

Affine, Sad ſkwáplíwy. Kto śie názbyt ſpieſzy. Pomáłu dáley zaydźieſz.

Słába pomoc / podporá.

Caducus paries. *Spartian.* In caducum parietem inclinauimus. *Elephas dormiturus, caducæ vel succissæ arbori innixus, corruit & capitur. Strabo.* εἰς ἀσθενοῦντας ἀσθενὴς ἐλήλυθα. *Suidas.* Imbellis ego in imbelliores incidi,

Nos vrbem incolimus tenui tibicine fultam Magna parte sui. *Iuuenal.*

Plumbeus gladius. *Cic. ait:* Plumbeo gladio iugulare. *i. argumento infirmo reuincere.* Συκίνη μάχαιρα. *Hesych.* Ficulnus ensis. συκίνη ἡ ἐπικουρία. *Aristophan.* Ficulnum auxilium. i. *debile.* σκύτινη ἐπικουρία. *Aristophan. & Athenæus.* Coriaceum auxilium, ῥάβδος καλαμίνη τεθλασμένη. *Isaiæ 36.* Baculus arundineus confractus. Emendicata suffragia, *sunt quæ leuiter causam adiuuant, vt potentum commendationes, ciuitatum honores. Alciatus.*

Słábemu i ſpracowánemu wſzyſtko cieſzko.

Omnes ea, ad quæ imbecilli sumus, dura atque intoleranda credimus. *Senecá.*

τὸ φορτίον κἂν κοῦφον ἀσθενεῖ βαρύ· *A.* Leuissimū licet onus imbelli graue est.

τῷ ὑπερπονοῦντι καὶ ὁ μῦς καταβαρεῖ. *A.* Vel pluma lassum degrauet leuissima.

Gallicum dictum illud est. Longo ex itinere etiam palea oneri est. *Simile est illud:*

Et leue, fit valdè graue onus, dum porto remotè. *Garnerus.*

In eam sententiam est illud Seneca l.3. de Ira. Bilem maximè mouet fatigatio. *&c. post pauca addit prouerbium quod monet.* A lasso rixam non quærendam. *quasi dicat, eam in promptu esse. plura ibidem similia. V. suprà* Nieċdotkliwy.

Slad tráćić.

Alia omnia fingere. *Cic.* In alia omnia ire. *Idem.* Aliò responsionem deriuare. *Idē.* ψευδοθύρῳ ἀπιέναι. Postico discedere. *ex Galeno qui ait:* τῇ κηπαίᾳ ἀπεχωρήσαμεν Postico discessimus. *vel potiùs vt Linacer reddit,* per horti posticum, *subaudito* θύρα. *ianua quasi, posticā ianuā. Nam ædes antiquorum iunctæ hortis duas habebant ianuas, anticam ad plateam, posticam ad hortum ducentem. Sic in Sticho Plauti.*

Gelas. Aedepol te hodie lapidè percussum velim (*noctu per publicum domum redeuntem*) *Pam.* Non metuo. per hortum transibo, non prodibo in publicum.

Et in Asinaria. Angiporto illâc per hortum circuit clam, ne quis se videat.

Et in Truculento. Maceria in horto in noctes singulas latere minor fit, qua adolescens vesanus ad vicinas mulieres transibat. *Meminit & Terent. in Adelphis. Horat. etiam ait:* Postico falle clientem. *s. te vocantem vel exspectantem ad cœnam.*

Item. Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor.

Animalia quædam, ne inueniri possint, circa cubilia vestigia sua confundũt. *Seneca.* Leo venatorem odoratus, ad latibulum pergit vestigia cauda obterens. *Ælian. Epiphã.* *Vrsus, cùm aliquot menses latitaturus se subducit, auersis vestigiis antrum intrat, Ælian. Corpore in tergum coniecto se in antrum volutat, ait Plutarchus.* *Feles excrementa sua obruunt terra, ratæ ab his se prodi. Plinius. Idem præcipiebatur Iudæis. Deut. 23. Lepus discessurus, catulos suos in diuersis locis distantibus singulos ponit, ne à fera vel homine simul omnes deprehendantur. Plutarch. Idem lepus cubiturus, huc illuc discurrens multa vestigia relinquit, ad extremum saltu magno longe à vestigiis se conijcit, & sic securus dormit. Idem Plutarch.* *Sepia se peti sentiens, atramento in aquam profuso euadit. Ælian.* De gallo in asinum salire. *Carol. Bouil. i. sermonem ad rem diuersam temerè vel astu transferre. Gallorum est.* *Simile* Záčiera.

Sławá dobra / rzécz niéoβácowána / niéſkázitélna / ſtoi zá bogáctwá.
Dobre luckie rozumienie / ſtoi zá wyborne mienie.

Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. *Prouerb. SS. c. 22.*

ἐς' ἀσφαλέστερον χρυσοῦ εὐδοξία. *A.*

Bona opinio hominum tutior pecuniâ est. *P. Syrus.*

Vt fama est homini, exinde solet pecuniam inuenire. *Plaut.*

Antiquior possessionibus gloria *Cic.* Bona existimatio pecuniis præstat. *Idem.* πολλῶν χρημάτων κρείττων, ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. *Isocrat.* Multis pecunijs melior apud homines, laus & commendatio.

Honestus rumor alterum patrimonium. *P. Syrus.*

σχεδὸν κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος. *Aristot.* Fermè præcipuam habent (*faciunt*) fidem mores. Cnotliwemu wiérzą bez záſtáwy. (rogos. *Idem.* Me tamen exstincto, fama superstes erit. *Ouid.* Effugiunt structos nomen honorq; *Gloriæ nimis cupido dicebant Græci.* τί οὐκ ἀπήγξω, ἵνα θήβῃσιν ἥρως γένῃ; *Zenodot.* Cur non suspendis te, vt Thebis heros fias? *vt Codrus Athenis & Decius ac Curtius, aliiq; Romæ pro patria occumbentes. Sed Thebis nullus honos habebatur ijs, qui sibi manus attulissent. quare ironia in dicto est, perstringens auidum famæ. Responderi posset huic dicto illud Martialis.* Si post fata venit gloria, non propero.

κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν, κἂν ἀληθείας ἀπῇ. *Euripid.*

Res ipsa vt absit, optima est opinio.

Sławę dobrą nádéwβyſtko przékłáday. Wβyſtko vtráćiwβy ſławy dochoway.

Ego si bonam famam mihi seruasso, sat diues ero. *Plaut.* (*vel elige.*) καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε. Audire honestè quàm esse diues plus velis.

Omnia si perdas famam seruare memento,

Qua semel amissa, postea nullus eris. *Vulgaris versus. habet Garner.*

Non est res vna tanti, aut commodum vllum tam expetendum vt boni viri nomen amittas. *Cic.* Est hominis ingenui & liberaliter educati, bene velle audire à parentibus,

rentibus, à propinquis, à bonis etiam viris; & futuræ post mortem famæ, etiam detracto vsu consulendum est. *Idem.*

Vncia honoris, libra auri. *Garner. è Gallicis.* *Indus iaculator tam certus, vt per annulum sagittas transmitteret, captus ab Alexandro & ostentare artem iussus, noluit. cùmq; iussu regis raperetur ad mortem, dixit, se multis iam diebus artem non exercuisse, ideò veritum ne aberrans nomen celebre amitteret. quo audito, Rex illum dimitti iussit, & multis donis affecit. Rhodigin.* *Lacedemonij ab Antipatro victi, conditiones pacis componentes, rogârunt ab eo, vt damnosa quæ vellet eis imponeret, modò ne quid turpe. Apud Plutarch.*

Lacon puer furatus vulpem sub vestem abdidit, nec detexit, latus eius ad viscera laceran-tem, Moriendum satius esse dicens in doloribus, quàm furti compertum turpiter viuere. *Plutarch.*

Slep, Niédowid.

Lolio victitat *ex Plauto. Nam lolium capiti nocet instar ebrietatis, vapores acres emittens & oculos obtundens. Politian. Dalecamp.* *De eodem Ouid.*

Et careant lolijs oculos vitiantibus agri.

τιθύμαλλος Λακωνικός. *Aristophan.* Tithymallus Laconicus. *in hominem lippientem vel cæcutientem. nam huius herbæ succo oculos illinebant visum acuere volentes. aliter dices,* τιθυμάλλου δεῖται. Tithymallo indiget.

Τυφλότερος ἀσπάλακος. *Aristophan.* Talpa cœcior.

Τυφλότερος λεβηρίδος. *Idem.* Cœcior leberide. *Serpentis exuuium est, in quo oculorum vestigia vt in talpæ membrana detracta apparent.*

Τυφλότερος τειρεσίου. Cœcior Tiresia. *Vates fuit, cæcatus ira Iunonis. Cic. Ouid. Iuuē.*

Hypsæa cœcior. *apud Horatium mulier quædam malè oculata.*

Glaucoma illi ob oculos obiectum est. *ex Plauto.* Per caliginem cernit. *Cic.*

Lippus. *Plaut.* Num tibi lippus videor? ℞. Medicum tibi istuc meliùs percōtarier.

λημᾷ καὶ ἀμβλυώττει. *Lucian.* Cœcutit ac lippit.

κρονικαὶ λῆμαι. *Aristophan.* Saturniæ lemæ. *humor senum oculos infestans.*

ἐκ δυοῖν τρία βλέπει. E duobus tria videt. κολοκύνταις λημᾷς. *Aristophan.* Cucurbitas lippis. i. *tantas habes in oculis lemas, quantæ sunt cucurbitæ.*

χύτραις λημᾷν. *Lucian.* Ollarum instar guttas oculis lippis fundere.

Slépy dáley vyźrzy.

Quàm benè lusca videt! *Martial. de lusca femina quæ formosum quendam amabat.* Neoclides cœcus. *Aristophanis.* & Fur luscus *Martial. sub* Wrzkomo nié widźi. *Vide mox infrà L. Drusum, & Appium cœcum.* *Simile* Chromy dáley zaydźié.

Slépy wódz niédobry. Zlé mieć wódzá ślépego.

μήτε τυφλὸν ὁδηγὸν, μήτε ἀνόητον σύμβουλον .s. ἔχε *vel* αἱροῦ. Neque cœcum ducem, neque insipientem consiliarium habe vel elige.

ὅστις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ, τοὐναντίον δρῶν ἢ προσῆκ' αὐτῷ ποιεῖν.
οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα, οὗτος δ' ἀκολουθεῖ. *Aristophan.* .i.

Qui ſequitur à tergo hominē cœcū, Contrariū faciens quàm decuit eum facere,
Nam qui videmus, cœcos ducimus. Hic autem ſequitur.
Cœcus ſi cœco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt. *S. Matthæ. c. 15.*
Cœcus monſtrat iter. *Horat.* Cœcus agens cœcū ſolet illum ſternere ſecum. *Garner.*
Sed vide & cœcum ducem præſtantem, apud Cicer. L. Druſum ICtum cœcum, cuius domus plena ſemper erat conſultatoribus, qui (*inquit Cic.*) quorum res eſſet, ſua ipſi non videbant, cœcum adhibebant ducem. *Valer. Max. addit eum etiam libros de iure conſcripſiſſe.* *Sic Appius Cœcus apud Valer. Patriæ commodis proſpiciebat, & remp. fortiſſimè regebat, & ſenex admodùm lectica ſe in curiam ferri fecit, vt pacem cum Pyrrho inhoneſtam diſſuaderet. Meminit & Cic.*

Słodkiś iáko chrzan. Słodźi/ ále ßkodźi. Słodkogorzko. Gorzkoſłodko.

Γλυκύπικρ☉ vel γλυκύπικρον. Dulce & amarum ſimul. *Sic Plaut.*

Æcaſtor amor & melle & felle eſt fœcundiſſimus,
Guſtu dat dulce, amarum ad ſatietatem vſque oggerit. *Item de mulieribus,*
In melle ſunt linguæ ſitæ veſtræ atque orationes
Lacteque: corda felle ſunt lita atque acerbo aceto.
E linguis dulcia datis, corde amarefacitis (*amarè facitis*) Amantes.

Simile eſt illud in Pœnulo vbi ſeruus iuſſus ab hero blandiri amicæ, dicit:
Oculus huius, lippitudo mea: mel huius, fel meum: voluptas huius, odiū meum. &c. *vbi vox poſterior deſtruit ſemper priorem, vt in Græca voce & Polonica compoſita initio. Eodem ſenſu Diogenes formoſa ſcorta vocabat μελίκρατον θανάσιμον.* .i. Letale mulſum. *Nam & mella venenata exitialia μαινόμενα ſunt apud Plinium lib. 31. c. 13.* τὸ μέλι μαινόμενον. *mel inſanum, ſeu inſanos faciens.*
Mellitum venenum. *Eraſm.* Mellitus gladius. *pro inſidioſa blandiloquentia. Hierony.*

Sirenes, hilares nauigantiū pœnæ Blandæq; mortes gaudiūq; crudele. *Martial.*
Dulce malum pelago Siren. volucreſque puellæ Dulcia monſtra. *Claudian.*
Blanda pericla maris; terror quoque gratus in vndis;
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipſa voluptas. *Idem.*
Lac gypſo miſtum, venenum eſt. *Irenæus.*

Σαίνουσα δάκνεις, καὶ κύων λαίθαργ☉ εἶ. *Sophocles.* Mordes adulans, clāq; mordes canis.
Dulcis vt acetum Ægyptium, *quod excellentiſſimum fuit & vini pretium ſuperabat. Ex Cicer. qui ait:* Alterius ingenium ſic dulce, vt acetum Ægyptium; alterius ſic acre, vt mel Hymettium (*quod ſuauiſſimum eſt*) *Antiphraſes ſunt.*

Słodkość bez żádny oſtrośći nieprzyiemna.

Nullam micam ſalis habet. *Ex Catullo qui de facie formoſa ait:*

Totum illud Formoſa, nego. nam nulla venuſtas
Nulla in tam magno corpore mica ſalis:

Martialis plura ſimul complexus eſt. lib. 7. epigr. 24. In quendam Poëtam.

Dulcia cùm tantùm ſcribas epigrammata ſemper,
Et ceruſſatâ candidiora cute,

Nullaque

Nullaque mica ſalis, nec amari fellis in illis
Gutta ſit, ô demens! vis tamen illa legi.
Nec cibus ipſe iuuat, morſu fraudatus aceti,
Nec grata eſt facies, cui gelaſinus abeſt.
Infanti melimela dato, fatuaſque mariſcas,
Nam mihi quæ nouit pungere Chia (*ficus*) ſapit.

Idem meminit piperis in coctura betæ. Aceti mordacis Perſi. Plaut. Horat.
Sit ex his ſenarius. δίχ' ὄξεος, ἁλὸς, πεπέρεος, ἄχυμος τροφή. *A.*

Sine ſale, aceto, pipere non ſapit cibus.

Hinc tot condimenta ex ijſdem. vt oxybapha, oxygara, oxycrata, oxymela, oxypora, ἁλμυρίδες. &c. ſalſugines, muriæ &c.

Sic næuus in articulo pueri delectauit Alcæum & tamen eſt corporis macula. *Cic. Adde Lucretium de vitiis formæ feminarum quæ tamen laudantur.* V. Kto kogo miłuie. *Alcibiadi quoq; blæſitatem linguæ, adeò non obfuiſſe, vt voci eius ſplendorem & ſermoni gratiam conciliaret. refert Rhodigin. ex Euripide & Ariſtophane.*

Sanitas deniqúe & bona valetudo iucundior eſt ijs qui ægrotârunt. *Cic. teſte.* Et patria *eidem* ab exilio reuerſo, multò quàm ſi non exulaſſet carior & amabilior viſa eſt, *vt ipſe de ſe teſtatus eſt poſt reditum.* *Affine,* Odmiáná ſłodźi rzéczy.

Słodkość zbytnia w gorzkość śie obraca.

Kto názbyt dobrzé co chcé mieć / gorzey mu śie tráfia.

Dulcia ſe in bilem vertunt. *Horati.* Mel nimium fit bilis. V. Zbytnie rzéczy. μὴ τὰ μαλακὰ μώεο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς. *Phurnutus.* Ne quære mollia, ne dura habeas vel obtineas.

Słow dość rozumu nié wiéle.

τῶν ῥημάτων ποταμὸς τοῦ δὲ νοῦ ῥανίς. *Theodorus Chius de Anaximene.* Verborum flumen, mentis gutta.

Słowá czcze/ płonne/ prozne. Słowká piekne/ iédwabne/ á dáley nic.

Verba ſine penu & pecunia. *Plaut.* Dicta non ſonant. *Idem.*
An tu tibi verba blanda aurum eſſe rere? dicta docta pro datis? *Idem.*
Nequam eſt illud verbum: benè tibi vult. niſi qui benè facit. *Idem.*

Nihil agit qui diffidentem verbis ſolatur ſuis:
Is eſt amicus, qui in re dubia re iuuat, vbi re eſt opus. *Idem.*
Sine virtute argutum (*diſertum*) ciuem mihi habeam pro præfica. *Idem.*
Nugæ theatri; verba quæ in comœdijs ſolent dici, quæ pueri ſciunt. *Idem.*
Semper tu ad me cum argentea accedito querimonia. *Idem.* Prozna mowá/ gdy nié brzmia ſłowá. οὔτε βαλανείου οὔτε λόγου μὴ καθαίροντος ὄφελός ἐστι. *Ariſtotel.* Neque balnei neque ſermonis nihil purgantis vlla eſt vtilitas.

ἀγαθώνιος αὔλησις. *Suidas.* Agathonia cantio. *de oratione blanda ſed inutili. ab Agathone tibicine molli in cantu & moribus.*

Verba cupressis similia. *Phocionis dictum apud Rhodiginum. Nam cupressus aspectu speciosa est, sed natu morosa, fructu superuacua, baccis torua, folio amara, odore violenta, ac ne vmbrâ quidem gratiosa. Plinio teste.*

Bullatæ nugæ. *Persius.* Nugæ canoræ. *Horati.*

πᾶς λόγος ἐστὶ μάταιος ὁ μὴ τετελεσμένος ἔργῳ. *Ex Epigramm.*

Dictio vana omnis quam res non comprobat ipsa.

τὰ πτερόεντα ἔπη. *Lucian.* Pennata vel alata verba.

λόγους γὰρ ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται.

Negotiatur Hermodorus verbulis. *Vel.* Orationes Hermodorus inuehit. *Auditor is erat Platonis, cuius commentarios in Siciliam inuehebat & vendebat, quare & λογέμπορος.* .i. verborum venditor *dictus est. Meminit eius Cic. & Prouerbij de eo.*

Iacent sensus in oratione in qua verba laudantur. *Quintilian.*

Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantum est? *Iuuenal. l. nil est nisi sermo.*

κακαὶ φρένες, ἁδὺ λάλημα. *Moschus.* Mala mens, dulcia verba.

Tum tu igitur nihil attulisti huc plùs (*ex Lemno*) vna sententia? *Pater dicit filio, quem allaturum à consobrino pecuniam sperabat. In Hecyra Terent.*

Słowá do rády / recé do zwády.

ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. *Homer.*

In manibus finis belli, verborum in consilio. *Vel.*

Verba in consilio, valet in certamine robur.

Słowá zá słowá / wßák nie droga mowá.

Triuialis rhythmus est. Rem fers, rem porta; pro verbis, porta reporta. *Tale est illud Plauti.* Salua sis. R. Saluus sis; quod credidisti, reddo. s. *verba pro verbis, salutem pro salute.* ἐλαφρὰ χάρις τῆς εὐφημίας. Leuis est gratia boni sermonis. s. *quo alicui bene precamur, gratulamur &c.* .i. *Non est magnum impendium bona verba dare, & tamen est quoddam officium.*

Słowáć ia wytrwam / dáley tez nic.

Vsque eò ego illius ferre possum ineptias & magnifica verba, verba dum sint: verùm enim si ad rem conferentur, (*si ex verbis verbera fient*) vapulabit. *Terent.*

ῥήματα μὲν οἷός τ' ἐγὼ φέρειν, οὐ τύμματα. *A.*

Verba quidem ego queam ferre, sed non verbera.

Huc illa. Verbis vel iugulet. Verbis facile est pugnare, non hasta. &c. *Vide* Słowo nie vkąśi. Łácno mowić. Mowi á nie vczyni. Nicdbam nic. Mow ty ściénie.

Słowá wédlug rzéczy. Słow miárá / rzécz. Słowá z rzéczy idą.

ὅσον ἂν ᾖ πρᾶγμα, τοσοῦτος καὶ λόγος. *Plutach.* Quanta fuerit res, tanta sit & oratio. μέτρον τῶν ῥημάτων τὸ πρᾶγμα, ὡς ὁ ποὺς ὑποδήματος. Mensura verborum res, vt pes calcei. *Ex Epicteto qui* Modulum possessionum cuique iubet esse corpus vt calcei pedem. *Imitatus est Horatium qui ait:*

Vt calceus olim Si pede maior erit, subuertet; si minor, vret. Nam Si oli-

Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,

Romani tollent Equites peditesque cachinnum. ſ. *in Scenâ. Idem Horat.*

Rectè etiam Cic. dicit: Rerum copia verborum copiam gignit. *Item* Res atque ſententiæ vi ſua pariunt verba. *& vt ex Horatio eſt vulgaris verſiculus.*

Rem benè præuiſam verba haud inuita ſequuntur. *Horat. ait:*

Verbaque prouiſam rem non inuita ſequentur.

τὰ δ' ἔργα τοῦ λόγου εὑρίσκεται. Sophocles. Facta, reperiunt verba.

Słowká zbieráne / łágodne / pochlebne / ſą podéyrzáne.

Noli homines blandos nimiùm ſermone probare:

Fiſtula dulce canit, volucrem dum decipit anceps. *Cato.*

οὔποτε μειλιχίους γλώσσῃ δοκίμαζε λαλήτορας,

σύριγξ ἡδὺ πνέει, ἀπατᾷ δὲ πετεινὰ λοχεύτης. Mylius interpr.

Sermones blandos blæſoſque cauere memento,

Simplicitas veri ſana eſt, fraus ficta loquendi. *Cato.*

μύθους μειλιχίους τε καὶ αἱμυλίους πεφύλαξο,

νημερτὴς ἁπλότης ἀγαθὴ, δολίη δ' ἡ ἐπαχθής. Planudes interpr.

Dulcia præfatur qui fallere te meditatur. *Anonym.*

Słowko wylęci wróblem / á wróći ſię wołem.

Słowko raz wyrzęczone / nigdy nieprzywrocone.

Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum. *Horat.*

ῥίψας λόγον τὶς οὐκ ἀναιρεῖται πάλιν. Reuocare non eſt verbulũ emiſſum ſemel.

οὔτ' ἐκ χειρὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον,

ῥᾷον κατάσχειν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον. Menander.

Nec manu dimiſſum fortem (*cum impetu volantem*) lapidem,

Facile eſt retinere, nec linguâ ſermonem emiſſum.

Non erit emiſſo reditus tibi. *Horat. librum ſuum alloquitur.*

οὐδεὶς λόγος οὕτως ὠφέλησε ῥηθεὶς, ὡς πολλοὶ σιωπηθέντες. ἔστι γὰρ εἰπεῖν ποτὲ τὸ σιγηθὲν, οὐ μὴν σιωπῆσαί γε τὸ λεχθέν. Plutarch. Nulla vna oratio ſic profuit dicta, vt multæ ſilentio preſſæ. nam quod tacitum eſt, aliquando dici poteſt: quod dictum eſt, taceri nequit. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio citò: ne poſtea emendare non poſſis cùm dehoneſtaueris amicum tuum. *Prou. Salom. 25.* *κούφων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία. Plato.* Leuium ac volatilium verborum grauiſſimũ damnum aut pœna. Neſcit vox miſſa reuerti. *Horat.* *ῥήματα πτερόεντα. Homer.* Alata verba *vocat.*

ἄνθρωπος προπετὴς γλῶτταν, κουφοτάτου πράγματος (ſ. λόγου) βαρυτάτην ζημίαν ἐξέτισε. Synesius. Homo præceps lingua, leuiſſimæ rei (*ſermonis*) grauiſſimas pœnas dedit. *ἐκ λόγων κούφου πράγματος, ἔργῳ μῖση τε καὶ ἔχθραι βαρύταται γίγνονται. Plato.* Ex verbis re leuiſſima. odia & inimicitiæ grauiſſimæ res oriuntur. Conturbare caue, nam reuocare graue.

Infamare caue, nam reuocare graue. *Cantius Grati.* V. Mowić ostrożnie.

Słowo nie vkąśi. Mow choć do woli / od słow nie boli.

μαλακὸν βέλος ἡ γλῶττα. Molle telum lingua. *Præclarè Thomas de Kempis;* Quid sunt verba, nisi verba? per àërem volant, sed lapidem (*hominem constantem, fortem*) non lædunt. τὰ ῥήματ' οὐδαμῶς ἔσονται τύμματα. *A.*

Non fiet vnquam, verba sint vt verbera.

Sic in apologo quodam, puer fur poma in arbore decerpens, dominum horti clamantem irrisit, saxis verò deiectus est. In Pseudolo Plauti Ballio maledictus à Pseudolo appetitus contemptim respondet approbans omnia.

PS. Impudice. Ba. Ita est. P. Scelestè. B. Dicis vera. P. Verbero,
B. Quippini. Ps. Bustirape. B. Certè. P. Furcifer. B. Factum optumè.
C. Sociofraude. B. Sunt mea hæc ista. P. Parricida. B. Perge tu.
P. Sacrilege. B. Fateor. P. Fur. &c. &c. B. Cantores probos!
C. Verberauisti patrem atque matrem. B. Atque occidi quoque. &c.
Nunquid aliud etiam vultis dicere?

Idem alio loco interrogatus à quodam quid dixerit sibi Pseudolus, Ait.

Nugas theatri, verba quæ in comœdijs Solent lenoni dici, quæ pueri sciunt.
Malum & scelestum periurum aiebant esse me.
Pol haud mentitum est. ego haud iratus fui.
Nam quanti refert, te nec rectè dicere (*ei*)
Qui nihili faciat, quique infitias non eat? *Adde vulgarem versum.*
Si non morderis, cane quid latrante moueris?

Vrbaniùs veriùs ac sapientiùs, quemadmodum Christianè Epictetus Ethnicus, cuius Græca verba Latinis reddo. Si quis inquit tibi nuntiârit, quendam te conuiciari vel maledicere tibi, ne refuta quæ dicta sunt, sed responde: Eum cætera vitia tua nesciisse, alioqui non sola illa (*quæ alter retulit*) fuisse dicturum. *Item.* Cùm quis tibi maledixerit vel malefecerit, memento id te decere, illum opinatum esse. Neq; verò fieri potest, vt sequatur ille quod tibi videtur, sed quod sibi. quod si malè iudicat, ille damnum habet, qui decipitur. Quare ad singula dicas: ita illi visum esse, & æquo animo feres.

Słowo / prawda rzeczona w pospolitośći / nie obrazi niewinnośći / ábo szczegulnośći.

οἱ ἐπιτιμῶντες, οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὄντων λέγουσι. *Isocrates.* Qui reprehendunt, non contra omnes, sed contra eos qui dictis obnoxij sunt dicunt. *Vulgò dicitur.* Dicta vniuersalia neminē angunt, nisi quem tāgunt.

μόνος ξυνειδὼς νύττεται γενικῷ λόγῳ. *A.* (conscius.

Dicta vniuersè consciū attingunt modò. *Vel* Dicta omnibus persentit vnus

Sic Seneca. Et quia verum singuli audire non vultis, publicè audite.

Słuch ábo wieść odległych rzeczy / większy niż są / bywa.

Odległe rzeczy zdádzą śie ogromne; á podle gdy są przytomne.

Beben

Bedzie zágorą ábo w léśie coś wielkiego / choć iest cebrzyk wielkość iego.

Permodicis addit rebus distantia famam. *Et contrà.*

Detrahit auditæ multùm præsentia famæ.

Sic de S. Paulo Corinthij dicebant: Epistolæ quidem (*eius*) graues sunt & fortes, præsentia autem coporis infirma & sermo contemptibilis.

Et Claudianus. Minuunt præsentia famam. *E contrà verò.*

Quò res remotior, cò fama de illa maior & mendacior.

Ita de Terra promissionis & gigantibus falsus fuit rumor. Numer. 13.

Adde apologum de Vulpe, quæ ex auditu timuit leonem, viso autem eo propiùs accessit, & postmodùm alloqui ausa est. Æsopus.

ἀπόντα φήμη μείζω ἢ ὄντως ποιεῖ. *A.* Maiora quàm sint fama facit absentia.

πειθὼ ἀπόστασις ἐπάγει μεγάλην μικροῖς. *A.*

Distantia addit maximam paruis fidem.

Affine, Nie ták srogi lew iáko go máluią. Nowin záwße ludźie przyczyniáią.

Slucha nie stucháiąc. Wnie z vst / á iemu mimo vßy bużt.

Diuisit aures aliò, mentem aliò. *Ex Catullo, eius versus est:*

Nos aliò mentes, aliò diuisimus aures.

Non ædepol istæc tua dicta nunc in aures recipio. *Plaut.*

Audio, haud ausculto. *Varro.* i. *non pareo auditis, negligo audita.*

Audire soleo non auscultare ignotos. *Ennius.*

Magis audiendum quàm auscultandum censeo. f. *auguribus. Pacuuius.*

ἄκροις ὠσὶν ἐφιζάνει. *Philo.* Summis auribus insidet (*hoc illi*)

ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις. Sub mandragora dormis (*nec audis peierantes &c.*) *Ioui apud Lucianum dicit Timon. nam Mandragora soporifera herba est, si bibatur. Vnde Luciani verba aliter legit Henric. Stephan.* f. ὑπὸ μανδραγόρου, *vel* ἐκ μανδραγόρου, *Ex Demosthene.* i. præ mandragora vel præ nimio mandragoræ potu dormis, *vt* ὑπὸ οἴνου *vel* ὑπὸ μέθης, præ vino præ ebrietate.

Simile illud. Mandragoram bibit. μανδραγόραν πέπωκε.

παρὼν ἀποδημεῖ. Præsens abest. i. *adest corpore, abest animo.*

κωφοῖς καὶ καθεύδουσι μάτην βάζω. *Æschyl.* Surdis & dormientib. frustrà loquor.

Nemo magis surdus eo qui audire non vult. *Passeratius.*

πρὸς τὸν λέγοντ' ἀεὶ κέχηνας, ὁ νοῦς δ' ἐστί σου, παρὼν ἀποδημεῖ. *Aristoph.*

Os ad loquentem semper aperis, mens tua Præsens peregrè est.

ἐκκεκώφηται τὰ ὦτα. *Stephan.* Obsurduerunt illi aures. (*dicens contemnit.*

διατεθρυλλημένος τὰ ὦτα. *Suid.* Sermonibus crebris aures illi oppletæ. *& iam audὲν ξυνίημ' ὧν σὺ ποικίλλεις πάλαι, Sophocles.*

Quæ tu diu exornas, ego horum capio nil.

Tu longas trahis oscitationes. *Martial.* i. *audiens legi carmen tædio afficeris.*

ἀλλοτρίοις ὠσὶν ἀκούει. Alienis auribus audit.

μηδ' ἂν τρυπάνῳ ἔτι διανοιχθῆναι αὐτοῖς τὰ ὦτά ἐστι. **Lucian.**

Ne terebro quidem aperire eis aures poſſis.

Τοσούτῳ κηρῷ ἔβυσαν ὦτα, οἷόνπερ ὀδυσσεὺς τοὺς ἑταίρους ἔδρασε, δέει τῆς σειρήνων ἀκροάσεως. *Idem.* Tantopere cera obturauerunt aures, quantopere Vlyſſes ſociorum, timore cantus Sirenum.

Affine, Nie domáśmy. Now ty ściénié.

Słucháć nigdy nié wádźi / kto co dobrego rádźi / choć też podły z czéládźi.

τῷ νουθετοῦντι σ' εἰκότως ὑπακουστέον. *A.* Pareto rectè te monenti cûilibet.

οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ,
ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται. *Heſiodus.*

Optimus ille quidem quiſquis ſapit omnia per ſe,
Rurſus & ille bonus qui credit recta loquenti.
Vtile conſilium dominus ne deſpice ſerui,
Nullius ſenſum, ſi prodeſt, ſpreueris vnquam. *Cato.*

κύριος οὐ βουλῆς ἀμέλει ποτὲ λάτριος εὔνου,
μηδὲ γὰρ εὐχερέσιν λαλιαῖς ὑπερεῖδέ τις εὔφρων. *Mylius interpres.*
λάμβανε τὴν βουλὴν παρὰ οἰκέτου εὐφρονέοντος. *Phocylides.*

Conſilium à proprio, ſi fors ſapit, accipe ſeruo.
Vt ſi Cœcus iter monſtrare velit, tamen aſpice— *Horati.*

Phidias ſculptor laudatiſſimus, imagines ſuas publicè exponebat, retrò latens & auſcultans quid quis improbáſſet, & digreſſis illis notata corrigebat. Lucian.

— ἄλλων μῦθον ἀκούων πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. *Homer.*

Aliorum ſermonem audiens Erudior, & mihi grandeſcit intùs animus.

Quod tu non noſti, fortaſſis nouit aſellus. *Hugo Chryſippi dictum affert.*

V. Podczás w podłey ſukmánié.

Słucháć trzébá ſtárſzego / choć każé co trudnego.

Æquum atq; iniquũ regis imperium feras. *Seneca, i. molle & graue, facile & difficile.*
Æqua ac iniqua ſerue heri imperia expleas. *Ex Aeſchylo qui ait:*
δοῦλε δεσποτῶν ἄκουε καὶ δίκαια καὶ ἄδικα.

Ames parentem, ſi æquus eſt; ſi aliter, feras. *P. Syrus.*

πατήρ ἐστιν; δεῖ ἐπιμελεῖσθαι, παραχωρεῖν ἁπάντων, ἀνέχεσθαι λοιδοροῦντος, παίοντος. ἀλλὰ κακός ἐστι. μὴ πρὸς ἀγαθὸν πατέρα φύσει ᾠκειώθης, ἀλλὰ πρὸς πατέρα. *Epictetus.* Pater eſt! cura eius habenda eſt, cedendum ei in omnibus, ſuſtinendũ ſi conuicietur, cedat. At malus eſt. Non cũ bono patre tu natura coniunctus es, ſed cũ parte.

πείθεσθαι μέγιστον ἀγαθὸν καὶ ἐν πόλει, καὶ ἐν στρατιᾷ, καὶ ἐν οἴκῳ. *Xenophon.*
Parére maximum bonum eſt & in ciuitate & in bello & domi. *Rectè tamen addit Paulus ICtus.* Seruum in facinore, domini dicto audientem non debere eſſe.

Rei mandatæ omnes ſapientes primùm præuorti decet. *Plaut.*
Indigna digna habenda ſunt, quæ herus facit. *Idem. (ſalua conſcientia & honeſtate.*
Stultitia eſt, ei te triſtem eſſe, cuius poteſtas plùs poteſt. *Idem.*

Pati nos

Pati nos oportet, quod ille faciat, cuius poteſtas plùs poteſt. *Idem.*
Verùm poſtremò in patris poteſtate eſt ſitum,
Faciendum id nobis quod parentes imperant. *Idem.*
Quod potero faciam; tamen vt pietatem colam.
Nam me parenti potiùs quàm amori obſequi Oportet. *Terent.*
Nam matris ferre iniurias me pietas iubet. *Idem.*
Nam quem ferret, ſi patrem non ferret ſuum. *Idem.*
Fer patris imperium, cùm verbis exit in iram. *Cato.*
τέτλαθι προστασίην πατρὸς, ἢ λόγῳ ἦλθεν ἐς ὀργήν. Mylius.
πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας. μήτηρ. Aeſchylus.
Felicitatis mater obſequentia eſt.
τὸ ἄρχειν ἴδιον τοῦ κρείσσονος, τὸ δὲ ἄρχεσθαι ῥᾷον, τοῦ χείρονος. Criton.
Regere proprium eſt melioris, facile autem regi ſeu obedire, deterioris.
Principi obtemperandum. *ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦ δὲ χρὴ κλύειν.*
καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τ' ἀναντία. Sophocles.
Sed quem ciuitas conſtituerit, huic auſcultandum eſt, in paruis & iuſtis & in horũ contrarijs. *Chryſantam Cyrus collaudauit, quod gladium ad hoſtem interficiendum elevatum, audito cantu receptui, reuocârit. Rhodigin.*
ἀναρχίας γὰρ μεῖζον οὐκ ἔστιν κακόν. Sophocl. Inobedientia nullum maius eſt malũ.
γονεῦσι μὴ ἔριζε κἂν δίκαια λέγῃς. Pittacus.
Ne cum parente, & iuſta loquens, contendito.
ἀγνώμονι πατρὶ καθάπερ αὐστηρῷ νόμῳ συμπεριοιστέον. Socrates apud Stobæum.
Patri duro ſicut auſteræ legi parendum eſt,
Sed ego inſcitus qui me hero meo poſtulem moderarier,
Dicto me emit audientem, haud imperatorem ſibi. *Seruus Plauti ait.*
Doctori pare, ſi ſunt artes tibi caræ. (*al. curæ*) *Anonym. rhythm.*
Lycurgus aſſuefecerat adoleſcentes vt cuiuis ſeni tanquam legislatori obtemperarent, quòd ſenex quiuis eſſet inſtar magiſtratus, tutoris, pædagogi, patris. Plutarch.

Słuchácz gotowy / nié potrzebuié przedmowy.

μακρὸν τὸ προοίμιον (φαίνεται vel ἐστι) τῷ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι. Plato.
Longum prooemium (*videtur vel eſt*) audire cupienti, cupido audiendi.
τί μοι μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ; ὅσον γὰρ ἂν ᾖ πρᾶγμα, τοσοῦτος καὶ ὁ λόγος ᾧ χρῆται. Plutarch. Quid mihi de paruis magna facis procemia? nam quanta res fuerit, tanta ſit & oratio qua vteris. *Athenis in iudicio Areopagitarum, præſentibus partibus cum oratoribus ſuis proclamabat præco, vt ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν (ſine procemiis & affectibus) oratores dicerent. teſte Pauſania, Apuleio, Quintili.*
Rhetores etiam Ariſtotel. Hermagor. Cic. Quintili. l. 4. c. 1. &c. negant procemium eſſe neceſſarium cùm auditor eſt beneuolus, attentus & paratus, vel bonus ac intelligens, vel cùm tempus breue eſt, vel cùm res non indiget vtpote per ſe honeſta grata.

Non seruant, forte & ignorant hoc præceptum aliqui sacri oratores, qui cùm perorare se sciant apud auditores paratos, beneuolos, attentos (vtpote qui sponte ad id veniunt vt audiant, & tantùm per Propositionem doceri debeant argumentum & scopum sermonis) tamen quandoq; bonam horæ partem consumunt afferentes quidlibet, in quo nihil est quod exordij munere fungatur, quin sæpe maiorem vehementiam & probationes plures vel meliores habet quàm ipsa concio, modò extra rem propositam sit aliquid (& aliquando est concionis pars) vocatur Exordium. Interim cùm vix rem ipsam ingressi, eam exornare vel probare conantur, hora illos deficit. Horat. audire paratus Dauo suo procemianti, cum stomacho dixit,

Non dices hodie, quorsùm hæc tam putida (*ingrata, inepta*) tendant?

Pauca dicenda sunt, nec debet prologus enormior esse, quàm fabula. *Spartian.*

Słuchay pilno. Słuchay maß li słuchać. & Słucham pilno.

Perpurgatis auribus operam da mihi. *ex Plaut.* Purgata auris. *Horat.* ὁ νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. *Aristotel.* Mens videt & mens audit. *quia animo in aliis rebus occupato (quasi absente) sensus sibi obiecta non percipiunt.* *Cicero dicit:* Animum videre & audire, non verò eas partes quæ sunt quasi fenestræ animæ: quibus tamen mens nihil sentire queat, nisi id agat & adsit. i. *nisi magnopere intenta sit.*

In sacris ethnicorum acclamabatur sacrificanti. τοῦτο πρᾶττε. *Plutarch.* Hoc age. *& ex Latino* ὃκ ἄγε. *idem Plutarch. & Xenophon. Item Plaut. Terent.* ἐν τοῖς ὠσὶν οἰκείτω νοῦς, *ex Herodoto.* In auribus habitet animus. *i. non aliud cogites, quàm id quod audis.* Arrige aures. *Terent.* ὀρθὰ τὰ ὦτα. *Aristotel.* Arrectis auribus adsta. *Virg. instar cerui qui acutè audire volēs aures erigit. Aristot. Plini.* ὠσὶν ἑστῶσιν. ſ. ἴσθι. *Diogenian.* Erectis auribus esto. τὰ ὦτα ἱστῶθι. *Philostrat.*

Suspensis auribus ista bibam. *Propert.*

ἕτοιμός εἰμι παρέχειν τὰ ὦτα, καὶ ἄνευ κηροῦ παρακούειν. λέγε ὁπόσα ἐθέλοις, ὡς μηδενὸς ἀκούοντος. *Lucian.* Paratus sum præbere aures & absq; cera attendere. dic quæ vis ac si nullus audiret.

Słudzy go ziedli. Więcey pánow słudzy niż psi poiédli.

Plures dominos comedêre serui quàm canes. *Varro. Sanè. quia canes vnum Actæonem (quod etiam fabulosum est) famuli infinitos deuorant. quod approbat Epigramma Græcum positum sub* Kto czeládź wielką chowa. *Quod verò ad Actæonem attinet, venator is fuit, qui, quòd canibus alendis patrimonium consumpsisset, à canibus deuoratus fingitur. Ita Anaximenes, Fulgentius, Ouid. alii aliter. Tales etiam Actæones non paucos nunc reperias.*

His seruit illud ex Theocrito: τρέφεις κύνας ὥς σε φάγωσι.

Nutris canes vt te deuorent.

Sługá co z réieſtru czyni. Zły/ choćia nic nie przéwini.
Sługá nád ktorém ſtać trzébá. Ni placey godźien ni chlébá.

Qui manet (i. *exspectat*) vt moneatur semper seruus homo officium suum,
Nec voluntate (*sponte*) id facere meminit, seruus is habitu haud probus est.

Plaut. Sticho. (Habitu Nomen quibusdam videtur, quid si Supinum posterius dicas? .i. indignus

dignus qui habeatur? Sic enim ea vox in Pœnulo eiuſdem vſurpatur: Modus in omnibus rebus optimum eſt habitu.)

εἰ πάντα δουλεύειν ὁ δοῦλος μανθάνει, πονηρὸς ἔσται. *Menander.*

Si cuncta ſeruiliter & ex præſcripto agere ſeruus didicerit, Nequam eſt.

Latiùs patet officiorum, quàm iuris regula. *Seneca .i. Plura & meliùs facit qui beneuolentia ducitur, quàm qui lege, pactis, conuentis cogitur. Talis Phaniſcus probus ſeruus in Moſtellaria Plauti actu 4. ſce. 1.* *Affine,* Z réieſtru robi/ ſłuży.

Sługá páná rozumie.

ἤθη πάθη τε δεσπότου δοῦλος γνώῃ. *A.*

Seruus Herile imperium ediſcat, vt quod frons velit, oculi ſciant:
Quod iubeat citis quadrigis citiùs properet perſequi;
Nec moræ moleſtiæq; imperium herile habeat ſibi.
Seruum ratem eſſe hero æquum cenſeo,
Vt toleret ne peſſum abeat, &c. *Seruus loquitur in Aulularia Plauti.*

Apud eundem Artotrogus paraſitus Militi hero ſuo dicenti:

Quid illud quod dico? Ar. Hem ſcio iam quid vis dicere.
Factum eſt hercle, memini fieri. Mi. Quid id eſt. A. Quicquid eſt.
M. Habes tabellas? A. Vis rogare? habeo & ſtilum.
M. Facetè aduertis animum tuum ad animum meum.
A. Nouiſſe mores me tuos meditatè decet,
Curamque adhibere, vt præuolet mihi (*animus*) quò tu velis. *al.* quod tu velis mihi præuolet. i. *occurrat.* *Apud Terentium Aeſchinus ſeruo præcipit:*
Caue nunc iam oculos à meis oculis quoquam dimoueas tuos
Ne mora ſit, ſi innuerim, quin. &c. *Plura eiuſdem Terentii & Plauti huic loco apta, vide ſub* Mądrego nié wiele trzebá vezyć.

Sługá pánu ma dogadzáć. Sługá nié ma roſkazowáć.

Namque coquus domini debet habere gulam. i. *guſtum. Martial.*
Qui hero ſuo ſeruire vult bene ſeruus ſeruitutem,
Næ ædepol illum multa in pectore ſuo collocare oportet,
Quæ hero placere cenſeat præſenti atq; abſenti ſuo. *Seruus bonus Plauti*
Seruus, proinde heri vt ſint, ipſe item ſiet, (*dicit.*
Vultum (*ſuum*) è vultu (*heri*) comparet. *Idem.*
ἀεὶ δ᾽ ἀρέσκειν τοῖς κρατοῦσι, ταῦτα γὰρ δούλοις ἄριστα.
Euripid. Semper placere principi ſeruo optimum. (*nandri ſeruus.*
ἐμοὶ δίκαιος κἄδικος πάντως κριτὴς ὁ δεσπότης, πρὸς οὗτινα δεῖ ζῆν ἐμέ. Me-
Iudex mihi omnis æqui iniquiq; eſt herus, Ad huius vnius ego viuo arbitriũ.

Służ Bogu á czartá nié gniéway, ábo nié drażni.

Dictum plebeium. & quidem prima fronte Chriſtiano homini non vſurpandum videtur, vtpote quod beneuolentiam ac pacem Cacodæmonis captare & ſuadere videatur. Nolle autem Cacodæmonem offendere, eſt nolle ſeriò Deo (cuius ille hoſtis eſt) placere. Nam duarum

partium aduersarum verus & sincerus amicus esse nemo potest. Quare contrarium præcipit Deus & Sancti quiq; scriptores. S. Iacobus. Resistite Diabolo. *S. Petrus.* Cui resistite fortes. *S. Paulus.* Non est nobis colluctatio aduersus carnem. &c. sed aduersus principes tenebrarum &c. *Potest tamen hoc dictum tolerari & defendi in sensu allegorico, in quo ferè tantùm vsurpatur. s. de potente vel improbo homine non lacessendo, quem sensum habent illa.* Day złemu pokoy. Nie mieć śie ktorku ná niedźwiedźić. *Quin & in sensu proprio posset hoc dictum ferri explicatum ex oraculis diuinis, quæ iubent nos vitare & fugere tentationes Diaboli, & occasiones ac pericula peccandi. Sic ferè S. Paulus.* Nolite locum dare Diabolo. *Ecclesiastic. 21.* Quasi à facie colubri fuge peccatum.

Affine est huic sensui. Nie szukay zwády. & Day złemu pokoy.

Smák zdrowia nieprzyiaciel.

Vitium ventris & gutturis (*gula*) non modò minuit ætatem hominibus, sed etiam aufert. *Cic.* λαιμὸς ὑγιείας ἐπιβουλευτικός ἐστιν φίλος. *A.*

Simulata amica sanitatis est gula.

Bellaria, maximè sunt mellita (.i. *grata*) quæ mellita (.i. *dulcia, melle condita*) nō sunt. Nam πέμμασι (*bellariis*) cum πέψει (*concoctione*) societas infida. *Varro apud Gelliū. Idcircò rectè Socrates apud Plutarchum & apud Stobæum,* cauendum censebat à cibis, qui non esurientem ad edendum, & à potibus, qui non sitientem ad bibendum prouocarent. *Et Seneca epist. 95. de antiqui sæculi hominibus:* Defatigatos, excipiebat cibus, qui nisi esurientibus placere non poterat. &c. *Ibidem.* Postquam cœpit (*cibus*) non ad tollendam sed ad irritandam famem quæri, & inuentæ sunt mille conditurae, quibus auiditas excitaretur; quæ desiderantibus alimenta erant, onera sunt plenis. Inde morbi, *quos enumerat. Gorgias orator præstantissimus interrogatus, qua victus ratione ad tantam senectutem peruenisset (nam Cic. teste centum & septē annos superauit) respondit.* Nil vnquā se voluptatis gratia comedisse aut fecisse. *Stobæ. aliter.* V. Długo żyie. *Lacedæmonij in hoc genere excellebant. teste Plutarc.* V. Nie wszystko zdrowo co smákuie. Rostosz bolu nábawia.

Smiáłemu á możnemu narychley śie w tēd dostánie.

Mars ex acie fortissimum quemque pignorari solet. *Cic.* i. *Fortissimus quisq; primus in prælio occumbere solet. Budæus.*

S. Petrus feruentissimus & confidentissimus Christum negauit.

Se iactans fortem, solet antè occumbere mortem. *Rhytmic.*
In prælio audax primus ac fortis cadit, *id est.*
πρῶτος πεσεῖν οἷος ἐν μάχῃφι θρασύτατος. *A.*
τάχιστα κινδυνεύει ἄλκιμος θρασύς. *A.*

Oppositum tamen sensit Lacon quidam qui apud Suidam dixit: μαχέσθων ὡς τεθναξόμενοι, καὶ οὐ τεθνάξονται. κἀγὼ μαχήσομαι ὡς ἀποθνησκούμενος, καὶ οἶδ᾽ ὅτι περιέσομαι. Pugnent ceu morituri & non morientur. & ego pugnabo ceu moriturus & scio quia superstes ero. *Vide* Smiáłość zbytnia.

Smiáło

Smiáło/ gdy (ábo choć) śił máło. Smiáłemu ſzczęśćie dopomaga.

Audentes fortuna iuuat. *Virgil.* Audentes Deus ipſe iuuat. *Ouid.*
Audentes Forſque Deuſq; iuuat. *Idem.* Deus adfuit auſis. *Valeri. Argonaut.*
Semper in prælio ijs maximum eſt periculum qui maximè timent,
Audacia in prælio pro muro. *Saluſt.* Fortes Fortuna adiuuat. *Terent.*
ἀρχὴ γὰρ ὄντως τοῦ νικᾶν τὸ θαρρεῖν. *Plutarch.* Principium verè victoriæ audacia vel fiducia eſt. Virtutem integram & audacem eſſe conuenit. *Ammian.*
Audendum atque agendum non conſultandum in tanto malo. *Liui.*
Audeamus quod credi non poteſt nos auſuros. *Idem.*

In rebus dubiis plurimi eſt audacia. *P. Syrus.*
Audendo virtus creſcit, tardando timor. *Idem.*

ἐκ θάρσεος ἀλκὴ γίγνεται. *Q. Calaber.* E confidentia robur naſcitur.
Crocodilus fugientes inſequitur, audaces & contra ſe currentes fugit. *Strabo. Solinus. Plini. Seneca.*

Smiáłość pokrywá złośći. Smiáłość choć winna/ vydźie zá niewinność.

Nam cùm magna malæ ſupereſt audacia cauſæ,
Creditur à multis fiducia. *Iuuenal.*
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant (*audacia muniunt*) —nihil eſt audacius illis (*quam.*
Deprenſis (*in ſcelere*) iram atq; animos à crimine ſumunt. *Idē de feminis.*

νείκη τῷ Ἡρακλεῖ. *Ex Plutarcho.* Fruſtra Herculi. ſ. *crimen obijcias, qui quoſuis audacter liberè & impunè iniuria afficiebat.*

ἀναίτιος δοκεῖ εἶναι ὁ θρασύστομος. *A.*
Vir liberè loquens videtur innocens. *Vide* **Niewinny śmiełe mowi.**

Smiáłość zbytnia ſzkodliwa.

τὰ πολλὰ τολμᾶν πόλλ᾽ ἁμαρτάνειν ποιεῖ. Peccare ſæpe magna facit audacia.
ἔστιν τὸ τολμᾶν ὦ φίλ᾽ ἀνδρὸς οὐ σοφοῦ. Audere nimiū háud ſapientis eſt viri.
εὔτολμος εἶναι κρῖνε, τολμηρὸς δὲ μή.
Animoſus eſſe eligito, non temerarius. V. **Smiáłemu á mężnemu.** &c.

Smiáły bez przećiwniká. Smiáły ná bruku.

Sámotrzeć ná puſtki vderzy. Wilká ſuka / á ślad iego vyrzawſzy myka.

Facile prouocantur mala abſentia. *Seneca.*
οἴκοι λέοντες ἐν μάχῃ δ᾽ ἀλώπεκες. *Ariſtophanes.*
Domi leones in acie vulpeculæ. In pace leones, in prælio cerui. *Tertulliā.*
ἐν εἰρήνῃ θρασεῖς, ἐν δὲ πολέμῳ δειλοί. *Syneſi.* In pace audaces, in prælio timidi.
In otio tumultuoſi, in bello ſegnes. *Liui.* Spiritu difflat legiones. *Plaut.* ſ. *abſentes.*
ἐνδομύχας al. ἐνδομάχης, *vel potiùs* ἐνδομάχας ἅτ᾽ ἀλέκτωρ. Domi pugnax inſtar galli gallinacei. Βριάρεως φαίνεται λαγὼς ὤν. *Poſidippus.* Briareus videtur eſſe cùm ſit lepus. πρὸς τὸν οὐρανὸν σκιαμαχῶν, ἀποκτείνυσι τῇ ἀπειλαῖς.

ἀπειλαῖς. *Cratinus.* Cum cælo pugna vmbratili dimicans. Minis interficit. *Audaciæ seu fortitudinis imaginariæ seu fictæ & ludicræ exemplum habet Rhodiginus tale. In oppugnatione Carthaginis, adolescens nobilis è Scipionis Africani militibus, conuiuium sodalibus struxit, & in eo placentam Carthaginis instar proposuit, quam se duce socios inuadere & diripere iussit. ob quod ei Scipio equum ademit dicens:* Cur sine me vrbem hostilem diripuisti? Militaris disciplina non recipit ludicra. Extra periculũ ferox. ἀνδρῶν δυσμενέων ἑκὰς ἱστάμενος πολεμίζει. *Homer.* Scit pugnare vbi ab infesto longè stetit hoste.

Affine sequens.

Smiáły zá płotem. Bespiecznie / cisżey za murem.

Alieno auxilio vel præsidio tutus, potens, audax. *Ex Homero qui de Teucro ait:*

στῆ δ᾽ ἄρ᾽ ὑπ᾽ Αἴαντος σάκεϊ Τελαμωνιάδαο. Stabat sub clypeo Aiacis Telamonidæ (*& iacula mittebat in Troianos*) J bábá zá murem bije.

Ex tuto audere. *Sueton.* Post principia stare vel pugnare. *Apud Terentium Thraso miles gloriosus sed timidus ait seruo:*

Tu hosce instrue, hîc ego ero post principia, inde omnibus signum dabo.

Pet. ille ridens: Istuc est sapere. vt hosce instruxit! ipsus sibi cauit loco,

Idem hoc iam Pyrrhus factitauit.

Hædus apud Æsopum è sublimi loco audacter conuicia iactat in lupum, cui lupus: ὦ οὗτος, οὐ σύ με λοιδορεῖς, ἀλλ᾽ ὁ τόπος. *i.* Heus tu, non tu mihi conuiciaris, sed locus. *Epimythion Planudes addit:* τόπος καὶ καιρὸς δίδωσι τὸ θράσος κατὰ τῶν ἀμεινόνων. *i.* Locus & opportunitas præbent audaciam contra potentiores.

Loqueris (*audacter*) equo insidens. (*quo, si vis ingruat, mox fugias*) *Gotfredus.*

Affine, Każdy ná swoych śmiéciách.

Smiech niewczésny / niestromny / głupi.

γέλως μεγαρικός. *Suidas.* Risus Megaricus. i. *intempestiuus, qualis est eorum, qui malunt amicum quàm dictum (ridiculum, lepidum) vt ait Quintilian. perdere.*

γέλως ἄκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν κακόν.

Non in loco ridere pergraue est malum.

γέλως προπετὴς ἀνόητον. *Isocrates.* Risus præceps stulta res.

γελᾷ δ᾽ ὁ μωρὸς κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ.

Ridet fatuus vt nulla risus causa sit.

Talis risus stultus & nimius fuit Chrysippi, qui, videns asinum ficus vorantem, in risum solutus, mortuus est. Talis & Zeuxis pictoris, qui aniculam à se scitè pictam ridens, obijt. Allusit ad id Vetus Poëta apud Festum dicens:

Nam quid modi facturu' risu denique?

Nisi pictor fieri vult, qui risu mortuu' st?

ἀγελειόγελως *dicitur,* qui temerè, sine ratione & fructu ridet.

Vulgaris versus. Per risum multum, poteris cognoscere stultum.

Vel Qui ridet multùm, fas est hunc dicere stultum.

Et Ecclesiastic. 21. Fatuus in risu exaltat vocem.

Nam

Nam risu inepto res ineptior nulla est. *Catull.*

ἀιάντειος γέλως. *Homer.* Aiacis risus, qui insaniens, multùm ridebat.

γέλως φρενητικός. Risus phrenetici, *pro stulto risu.* *Recentiorum est,* γέλως συγκρούσιος *Suidas.* Risus syncrusius. i. *immoderatus. qui hominem ridentem indecorè concutit.*

πλατὺ γελᾶν. *Philostrat.* Latè diducto ore ridere. *Vel vt Catull,*

Qui ridet catuli ore Gallicani. i. *turpiter diducto ore.* Risus equinus. *Erasmo.*

τῷ γέλῳ ἐκθανεῖν. *Homer.* Risu emoriri. *Terent.*

γέλως σαρδώνιος, ὁ ἐπ' οὐδενὶ ὑγιεῖ. *Pausan.* Risus Sardonius, *qui ob nullam rem sanam. i. sine iusta causa fit. aliter infrà mox.* Sardoam herbam edit. *quæ gustata risum vehementem & letalem excitat. Ex Pausania Rhodigin.* Crocum edit. *de eo qui facilè ridet. Carol. Bouil. ex medicorũ sententia de croco cor dilatante & exhilarãte.*

Comicus risus, *qui vndecunq; temerè & stultè excitatur, ac perstringit aliquem. Rhodigin.*

At. Χῖος γέλως. *Diogenian.* Chius risus. *de molli & lasciuo.*

Rectè Seneca: Sit risus extra cachinnum. V. Żárt obráźliwy.

Śmiech zmyślony / szyderski.

τοῖς χείλεσι γελᾶν. *Homer.* Labijs ridere. s. *tantùm.* γέλως δὲ εἴχετο χείλευς. *Theocrit.* Risus illi hærebat in labris. i. *oculo me hilari aspexit, at intra labra tantùm risit.*

ἀλλοτρίοις γναθμοῖσι γελᾶν. *Homer.* Alienis mandibulis ridere.

ξεναῖς γελᾶν παρειαῖς. *Eustathi.* Peregrinis malis aut buccis ridere.

γέλως σαρδώνιος; *vel* σαρδάνιος, σάρδιος; σαρδιανὸς, σαρδωνικὸς, σαρδωνιακός. *Ex Homero Lucian. Cic.* Risus Sardonius, *à Sardo insula, in qua nascitur herba* Sardoa *dulcis gustatu, sed mox ora in risum distorquens & ridentes necans. Dioscorid. Solin. Serui. Alij dictum hoc trahunt à barbaro Sardorum more, qui ex captiuis pulcherrimum & maximè annosum Saturno mactabant ridentes. Sic Zenodot. At in Commentariis in Hesiodum habetur Sardinios solitos ridendo necare parentes suos. Idem sed paulò aliter habet Zenodot.* Restrictis labellis ridere. *Apulei. i. fictè.* Canes imitando dentes ostendere, *Plaut. qui risus equinus etiam à Gallis vocatur.* Cauponis risus. *Gotfred. qui ob lucrum suum ridet damna conuiuantium sentiens, vel simulat se ridere, dum hospites alacriter edunt & bibunt, cùm optet illos quàm parcissimè id facere, vt plura remaneant aliis hospitibus pretio nouo exhibenda.*

Śmierć á śmierć. Máło ná tem gdźie abo iáko ćię pogrzebią.

Nihil interest huminé an sublime putrescam. *Theodorus Philosophus apud Ciceronem respondit Lysimacho regi crucem sibi minitanti.*

Vndique ad inferos tantundem viæ est. *Anaxagoras apud Ciceronem.*

Stultũ mortis solatium, purpurea potiùs quàm spartea reste suspendi, dum pendeas. *Sic Chrysostom. damnat vocem gulosorum dicentium:* τὸ ἡδύ με ἀπαγχονιζέσθω. i. Suaue me suffocet. *At his rectè dixeris:*

ἐν τῷ μέλιτι χολῇ τε βύθιον ἴσον θανεῖν. *A.*

In melle mersum aut felle tantundem est mori. *Parùm referre ait Lucret.*

Ignibus

Ignibus impositum calidis torrescere flammis,
Aut in melle situm suffocari ——— aut pondere terræ Obtritum vrgeri.

Nam Xenophonte teste in melle aliqui sepeliebantur. Meminit & Varro apud Nonium, sed improbat hunc morem. Diogenes Cynicus apud Cic. moriens proijci se iussit inhumatum, & amicis timentibus volucres & feras, respondit. Bacillum prope me quo eas abigam ponite. *ridens eorum curam de sepultura.*

Seneca Zenonem secutus mortem inter adiaphora ponit. Vulgare distichon.

Quo moriare loco, nil refert: à solo ad astra
Nam spatium credas vndiq; habebis idem. *addo. si careas peccato & dignus sis cœlo. Sic Sapientiæ c.4.* Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.

Smierć co lepsze bierze. Smierć złego nie chce.

Optima quæque rapit mors, pessima quæque relinquit.

Ex Homero, qui de militibus egregiis occisis & malis relictis, ait:

τοὺς μὲν ἀπώλετ' ἄρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται.

Sustulit hos Manors, reliqua at mala probra relicta.

Optima prima ferè manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora suis. *Ouidi.*

O puer, vt sis vitalis metuo. *Horatio magna pollicenti Trebatius dicit apud eundem. Allusisse videtur ad illud Homeri,*

ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις. *i.* Breui moriturus certè fili es, vt loqueris. Nate breui tua victurum te oratio monstrat.

Quicquid ad summum venit, ad exitum propè est. *Seneca.*

Summisq; negatum Stare diu. *Lucanus. Quintilianus deplorans obitum filij sui magnæ spei & exspectationis, vtpote omnibus naturæ dotibus ornatissimi, post multa addit:* Vt prorsus hinc possit esse tanti fulminis metus (*i. mortis ob dotes egregias*) quòd obseruatum ferè est. Celeriùs occidere festinatam maturitatem, & esse nescio quam, quæ tantas spes decerpat, inuidiam.

Similia dicuntur de iuuene probo citò mortuo Sapientiæ c.4. Consummatus in breui, expleuit tempora multa. *De sene verò improbo Isaiæ 65.*

Puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit.

Plautus sic: Quem dij diligunt, adolescens moritur.

Hunc (*herum suum senem odiosum seruus intelligit*) si vllus deus amaret,
Plùs annis decem, plùs iam viginti mortuum esse oportuit.

Qui terræ odium inambulat. &c. *In peste, inquit Thucydides, qui virtutis studiosi sunt, dum sibi non parcentes, suos ægrotantes inuisunt, vna cum illis pereunt. Apud Plutarchum.* V. Złego nikt nie chce.

Smierć każda musi mieć iaką przyczynę.

πᾶς θάνατος πρόφασιν πάντοτ' εἴωθεν ἔχειν. *A.*

Mors aliquam causam semper habere solet.

Vulgaris mos est causas mortis cuiusuis hominis varias pro arbitrio comminisci, & plerumq; falsas.

falsas. quale est illud Germanorum apud Erasmum : **Canis illum momordit.** *cùm mali vel incommodi certus auctor ignoratur.*

Smierć i naprzedszego dogoni.

ὁ δ᾽ αὖ θάνατος ἐφῆκέ καὶ τὸν φυγόμαχον. *Simonides.*
Mors assequitur etiam fugitantem prælium.
Mors & fugacem persequitur virum. *Horati.*

Smierć koniec wszystkiego.

Mors vltima linea rerum est. *Horati. Tralatum à stadiis cursorum, in quibus initium & finis cursus lineis signabatur. Læuin.* Omnium rerum mors extremũ. *Cic.*
θάνατος ἰατρὸς τῶν κακῶν. *Aeschylus.* Mors medicus malorum.
πέρας γάρ ἐστιν ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦ βίου, θάνατος. *Demosthen.*
Terminus enim est omnibus hominibus vitæ, mors.
φοβερώτατον ὁ θάνατος, πέρας γὰρ, καὶ οὐδὲν ἔτι τῷ τεθνεῶτι δοκεῖ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν εἶναι. *Aristotel.* Terribilis maximè mors, finis enim : & nil ampliùs mortuo videtur restare boni vel mali.

Vna tamen spes est quæ me solatur in istis,
Hæc fore morte mea non diuturna mala. *Ouidi.*

οὐδεὶς φοβείσθω θάνατον ἀπόλυσιν πόνων. *Plutarch.* Nemo metuat mortem malorũ (terminũ.
θανὼν καθ᾽ ὕπνους φροντίδων ἔσῃ δίχα.
Curis carebis in sopore mortuus. q. d. *etiam dormientes carent curis, multò magis mortui.* Somnus frater mortis. *Seneca.*
νεκροὺς ὁρῶν νεκρῶσιν ἕξεις πραγμάτων. *In Onirocriticis.*
Curis carebis mortuum in somnis videns. *Quæ omnia vana sunt, insinuant tamen morte finiri molestias. s. huius vitæ. sed inchoari maiores malis hominibus quas ethnici non credebant.*

Smierć nie brakuie, nie przebiera, nie folguie, w zeby nie pátrzy.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas Regumq; turres. *Horat.*
Æqua necessitas Sortitur insignes & imos. *Idem.*
Æqua tellus pauperi recluditur Regumque pueris. *Idem.*
Neque vlla Aut paruo aut magno leti fuga. *Idem.*
Mista senum ac iuuenum densantur funera. nullum
Sæua caput Proserpina fugit. *Idem.* Scilicet omnibus
Quicunq; terræ munere vescimur Enauiganda (*vnda Orci*) siue reges
Siue inopes erimus coloni. *Idem.*
Diuésne prisco natus ab Inacho Nil interest, an pauper & infima
De gente sub dio moreris Victima nil miserantis Orci. *Idem.*
—— ἐπιμὶξ δέ τε μαίνεται ἄρης. *Homer.* Permistim sæuit Mars.
κάτθαν᾽ ὁμῶς ὅτ᾽ ἀεργὸς ἀνὴρ ὅτε πολλὰ ἐοργώς. *Homerus.*
Mortuus est æquè piger ac vir multa operatus. *Vel.*

Strenuus & segnis fato rapiuntur eodem.
Huc illud Synesij: Non curat Deus, *sub* Bóg nié dbáķuié *positum accerse, sic*: Non curat mors quis Eteobutades quisúe seruus.

Pars recti ligni curuique æquè vritur igni. *Anonym. rhythm.*

Affine, Smierć wßystkiem pospolita.

Smierć nié stráßna, nié ćiezká dobremu, mężnemu. Smierć dobrego łágodna.

Mors terribilis est ijs, quorum cum vita omnia exstinguuntur, non quorum laus emori non potest. *Cicero.*

Si ego hic peribo. Dum ne ob malefacta peream, parui æstimo.

At erit mihi factum hoc mortuo memorabile. *Plaut.*

Qui per virtutem peritat, non pol interit. *Idem.*

τὸ γὰρ θανεῖν οὐκ αἰσχρόν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν. *Menander.*

Non est mori vnquam turpe, turpiter at mori.

εὐσεβέσιν γὰρ ἀεὶ τὸ τέλος γλυκερώτερόν ἐστι *Orpheus*. Pijs finis semper suauior est. *Vel.* Consueuit placidè pius omnis claudere (*vel linquere*) vitam.

Reuertere vnde veneris nihil graue est. *P. Syrus.*

Socrates post haustum venenum moribundus Gallum Æsculapio offerri seu mactari præcepit, gaudens quòd è corpore omnis morbi scaturigine ad sanitatem animus suus exiret, diuinitatis particeps mox futurus. Pierius. Leonidas dux Laconum, qui ad Thermopylas occiderunt, ita exhortatus est suos milites. apud Ciceronem (vt legit Gulielm Canterus) Prandete animo forti Lacedæmonij, hodie apud inferos fortasse cœnabimus. *Diodor. Siculus sic habet de eodem.* τούτοις (στρατιώταις) παρήγγειλε, ταχέως ἀριστοποιεῖσθαι ὡς ἐν ᾅδου δειπνησομένους. Hos (*milites*) exhortabatur, pranderent alacriter, apud inferos cœnaturi.

Smierć niéubłagána.

Quid vici prosunt aut horrea ——— si metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro? *Horati.*
Non si trecenis quotquot eunt dies Amice places illacrymabilem
Plutona tauris. s. *afferes moram morti. quod præcessit. Idem Horat.*

μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. *Æschylus.*

Vnica deorum (*vel dearum*) non amat mors munera.

οὐδ' ἂν ἄποινα διδοὺς θάνατον φύγοι, οὐδὲ βαρείας
νούσους, οὐδὲ κακὸν γῆρας ἐπερχόμενον. *Theognis.*

Neq; mortem pretio dato quis effugiet, neq; graues Morbos, neq; senectutem instantem.

Smierć niéuchronna. Smierć wßedy naydźie.

Certa quidem vitæ finis mortalibus adstat.
Nec deuitari letum pote quin obeamus. *Lucret.*

Iratis propitijsque dijs moriendum est. *Senecæ.*

ἀλλὰ

ἀλλὰ τὸ μοιρίδιον ἦμαρ ἄλυτον ὐδέπω ἐστὶ
ἐκφυγέειν, ὁπόσοι γῆν ἐπιφερβόμεθα. *Phanocles.*

Sed Parcarū filū insolubile, non est Effugere (*cuiquã*) quotquot in terra pascimur.

ὐ γάρ τις ἀποτροπίη θανάτοιο. *Apollonius Rhodius.* Nil est quod auertat mortem. nullum remedium effugium mortis.

ὐ γάρ πως θάνατόν γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἐστὶν
ἄνδρ᾽, ὐδ᾽ εἰ προγόνων ᾖ γένος ἀθανάτων. *Tyrtaeus.*

Non est fatale vllum mortem effugere
Virum, nec si maiorum immortalium sit genus vel soboles.

ὅτε γὰρ ὁ καιρὸς τοῦ θανεῖν ἐλθὼν τύχῃ,
ὐδ᾽ ἂν πρὸς αὐλὰς Ζηνὸς ἐκφύγῃ μολών. *Sophocles.*

Cum namq; mortis hora fixa aduenerit, Vel ad atria fugiens Iouis haud effugeris.
Morsgrauis è templis in caua busta trahit. *Ouidi.*

ὐδὲ γὰρ ὐδὲ βίη ἡρακλῆος φύγε κῆρα. *Homer.*

Neque enim & vis Herculea effugit fatum.
Lumina sis (*suis*) oculis etiam bonus Ancu' reliquit. *Lucreti. ex Ennio. de Anco Romanorum rege optimo.* *Galli dicunt.* Etiam reges moriuntur.

μοῖραν δ᾽ ὔτινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
ὐ κακὸν ὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται. *Homer.*

Parcam autem neminem dico effugere posse hominum,
Neque malum, neque bonum, postquam priùs vel iam natus est.
Idem Homerus ait. (*Omitto versus Graecos*) Ne dij quidem à morte liberant.
Ille licet ferro cautus se condat & aere,
Mors tamen inclusum protrahet inde caput. *Propertius.*
Ire tamen restat, Numa quò deuenit & Ancus. *Horat.*
Quò piùs Æneas, quò Tullus diues & Ancus. *Idem.*
Frustra cruento Marte carebimus, Frustra per autumnum, nocentes
Corporibus metuemus austros. Visendus ater flumine lãguido Cocytus &c.
Linquenda tellus & domus & placens Vxor. *Idem.* Neque vlla est
Aut paruo aut magno leti fuga. *Idem.* Cedes coëmptis saltibus & domo
Villaq; &c. cedes &c. *Idem.* Non mortis laqueis expedies caput. *Idem.*
Nullo fata loco possis excludere, cùm Mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia est. *Mart.* i. *etiam Romae ad Tiberim in loco salubri morieris: Sardinia pestilens est insula.*
Vulgaris versiculus. Contra vim mortis non est medicamen in hortis.
Vel. Contra vim mortis nulla herbula crescit in hortis.
Affine, Smiercé wszystkiem pospolita. Kto ma vmrzeć. Podź żé ty goły.

Smiercé opitego. Vtonal w flaszy winá, wé dzbanié piwá.
Anginam vinariam passus est. *Festus ait;* Anginam vinariam pati dicitur, qui vino

vino ſuffocatur. τῇ οἰνάγχῃ ἀπηγχονίσθη. *i.* Oenanche ſuffocatus eſt. *dictum formatũ ait Scaliger ad exemplũ illius de argyranche Demoſthenis. V.* Przedárowano go.

Smierć otwiera / co żywy záwiera.

Smierć oczy gebe záwiera / ſkrzynie i bez kluczá otwiera.

Abſumet (*vel dic* Reſerabit) hæres Cæcuba (*vina optima*) dignior
Seruata (*munita*) centum clauibus (*ſeris*) *Horat.*
θλασθεῖσα πυξὶς ἐκχέει τὰ κέρματα. *A.*
Confracta pyxis æra dat quæ clauſerat. *Vt pueri & mendici, more ſatis omnibus noto, faciunt.* V. Łákomy. Skapy. *&c. vbi plura ſimilia.*

Teſtamentum ſpeculum vitæ hominis. ἡ διαθήκη ἔσοπτρον βιώσεως.
ἐπεὶ ἀποθάνῃς, αὖθις ἐξ ἀρχῆς ἔσῃ. *ex Menandro.*
Vbi morieris, rurſus id quod prius eris. *Veſpaſianus apud Suetonium, verſum Menandri torſit in Cerylum libertum prædiuitem, qui vt euaderet ius fiſci imperialis, & ius hæreditatis in bonis eius maneret, cœpit ſe pro ingenuo venditare & Laches appellari optauit. illi ergò Cæſar:* ὦ Λάχης Λάχης, ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖθις ἔσῃ Κήρυλος. O Laches Laches. Vbi morieris Cerylus ceu prius eris. i. *libertus.* q. d. *detegetur tuum figmentũ, & libertus declaraberis ac bona tua fiſcus rapiet. V.* Teſtáment vmárł lego.

Smierć rána wielom pożyteczna.

ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος. *Menander.*
Quem diligunt dij, iuuenis ille mortem obit. *Plautus ſuprà idem dicit.*
Sic Sapientiæ c. 4. Raptus eſt &c. Placita enim erat Deo anima illius.
Terinæo cuidam Elyſio grauiter ob mortem filij mœrenti redditum eſt oraculum: (habet id Plutarc.) tale. ἦ πού γε νήπιε ἠλύσι' ἠλίθιοι φρένες ἀνδρῶν,
εὐθύνους κεῖται μοιριδίῳ θανάτῳ.
οὐκ ἦν γὰρ ζώειν καλὸν οὐδ' ἑοῖ, οὐδὲ τοκεῦσι.
Quos verſus Cic. 1. Tuſcul. ſic vertit. Ignaris homines in vita mentibus errant.
Euthynous (*filius mortuus*) potitur fatorum munere læto. *al. numine letho.*
Sic fuit vtilius finiri ipſique tibique. (*vel ipſi atque parenti*)
Sed primum verſum propriis verbis reddo: Certè ſtulte Elyſie inſipientes (*ſunt*) mentes virorum. *In eodem libro affert Cic. aliquot exempla eorum; qui cùm à diis pro benefactis petijſſent, quod ipſis optimum iudicarent, mortem obtinuerunt. Et addit:* Iudicauiſſe deum (*Apollinem*) mortem eſſe homini optimum.
Ibidem Silenus Midam regem docet: Non naſci longè optimum eſſe; proximum autẽ, quamprimum mori. *Ibidem Euripides*, nato homine, lugendum; mortuo, gaudendum eſſe cenſet. *Verſus eius vide ſub* Żywot lucki pełen kłopotow.
Vixiſſe (*i. mortuum eſſe*) nimiò ſatius eſt quàm viuere. *Plaut.*
ὅ γ' οὐ δυνάμενος ζῆν καλῶς, οὐ ζῇ κακῶς. *Menander.*
Ne turpiter viuito, qui honeſtè non poteſt.
Noſtri quid ſimile dicunt, Máſzli złem być ráczey vmrzy corychley.

ζωῆς πονηρᾶς θάνατος αἱρετώτερος: *Idem.* Optatior mors improbâ longè vitâ. *De improbis item, vel extremè miseris moribundis vel mortuis nostrates dicunt.* Pan Bog śie nád niem zmiłował. *Et* Oby śie go Pan Bog rozmiłował!

Smierć stráßna.

φοβερώτατον ὁ θάνατος: *Aristotel.* Res maximè omnium terribilis, mors. *Declarat id Ouidi. exemplo vaccæ mactandæ.*

Vtué grauem pauida est vbi tolli vacca securim,
Aut stringi cultros in sua colla videt. *Sic & ego. &c.*

L.1.Reg.c.15. Agag *rex Amalecitarum occidendus ait:* Sicciné separat amara mors?

Mortem timere crudelius est quàm mori. *P. Syrus.*

Nil est ei beatum cui semper aliquis terror impendeat. *Cic. de Damocle.* *Allusit & Horat.* Districtus ensis cui super impia Ceruice pendet; non Siculæ dapes
Dulcem elaborârunt saporem, Non auium citharæque cantus,
Somnum reducent. Komu śmierć stráßna práwie w oczách stoi / Nie vćiéßy go nic / nic vspokoi.

Smierć wßystkiem pospolita.

Omnes eodem cogimur, omnium Versatur vrna, seriùs ocyùs
Sors exitura &c. *Horat.* Omnes vna manet nox, *Idem.*
Sed tamen huc omnes, huc primus & vltimus ordo
Est mala, sed cunctis ista tenenda via est. *Properti.*
Longiùs aut propiùs mors sua quemque manet, *Idem.*

πᾶσιν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν ἢ πρότερον ἢ ὕστερον. *Archinus.*
Omnes homines debent mori, siue priùs, siue posteriùs.

τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποισι κατθανεῖν μένει. *Euripid.*
βροτοῖς ἅπασι κατθανεῖν ὀφείλεται. *Idem.*
Necesse cunctis est mori mortalibus. Stat sua cuique dies. *Virg.*
Tendimus huc omnes, metam properamus ad vnam,
Omnia sub leges mors vocat atra suas. *Ouidi.*
Scilicet omne sacrum mors importuna profanat,
Omnibus obscuras inijcit illa manus. *Idem.*

ἡμῶς ἅπαντες ἀποθνήσκομεν. *Pindar.* Similiter omnes morimur.
ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται κῦμ' ἀίδαο, πέσε δὲ ἀδόκητον καὶ δοκέοντα. *Idem.*
Sed communiter venit fluctus Orci, obruitque inopinantem & opinantem.

Ibimns omnes ibimus. *Statius.*

ὁ θάνατος κοινὸς καὶ τοῖς βελτίστοις καὶ τοῖς χειρίστοις, οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορᾷ, οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζει. *Lysias.* Mors communis & optimis & pessimis, neque enim improbos despicit, neque probos admiratur vel reueretur.

Pauido fortique cadendum est. *Lucanus.* *Affine,* Smierć niéwchronna.

Smierć wßyſtko rowna.

Omnibus eſt eadem leti via:&c. Hac par diuitibus pauper egenus erit. *Cornel. Gallus.*
ἰσοτιμία ἐν ἅδου καὶ ὅμοιοι ἅπαντες. *Lucianus.*
Æqualitas eſt apud inferos, & omnes ſibi ſunt ſimiles. *Sæpe hoc is auctor expendit & declarat in Dialogis mortuorum lepidè & aculeatè vt ſolet. Non diſcernitur illic Therſites à Nireo, nec Irus ab Alcinoo, nec coquus ab Agamemnone, &c Idem.*

A morte ſemper homines tantundem abſumus. *P. Syrus. i. æqualiter. Nam licet alius alio citiùs vel tardiùs moriatur, tamen hoc modicum eſt, cùm ipſa tota vita ſit inſtar puncti reſpectu æternitatis. modicum autem diſtantia, nil diſtare putantur. aliter interpretatur hunc mimum Scaliger infrà.*

Omnia mors æquat. *Claudian.* Mors ſceptra ligonibus æquat. *Recent.*

Smierć zá páſem. Smierć wßedy ná cztérá dybie.

ἀπὸ λεπτοῦ μίτου τὸ ζῆν ἤρτηται. *Suid.* A tenui filo vita pendet. *vt nauigantium.*
Zdrowie ná ſyczku. ——— Digitis à morte remotus
Quatuor aut ſeptem ſi ſit latiſſima tæda. *Iuuenalis de nauigantibus.*
Sic 2. Regum 20. Dauid Saulem fugiens dicit: Viuit Dominus quia vno tantùm (*vt ita dicam*) gradu ego morsque diuidimur. *Hoc ſenſu accipit Scaliger illum mimum P. Syri.* A morte ſemper homines tantundem abſumus. *δεικτικῶς nempe & digito exhibito pronunciationem adiuuando. aſſentirer illi, ſi legeret Tantùm abſumus. Tantundem namq; non δεικτικὸν eſt, vt Tantùm, ſed æqualitatis ſimilitudinem vel comparationem ſonat. Vide Caput præcedens. Ouid. de ſe inter Scythas degente:*

——— Ego perditus enſem Hæſurum iugulo iam puto iamque meo.

Tempora longa tibi vitæ promittere noli,
Quocunque ingrederis, ſequitur mors, corpus vt vmbra. *Cato.*
μὴ μακρὰς σαυτῷ καιροὺς βιοτῆς καθυπισχοῦ,
ὡς σκιὰ σώματι γὰρ μόρος ἕπεται ἤπερ ἀφίξῃ. *Planudes.*

Sed in σκιὰ vltimam longã corripuit. Si placet corrigere dic: σώματι ὥστε σκιὰ μόρος &c. Mors ſenibus in ianuis, iuuenibus in inſidijs. *S. Bernard.*
Rectè ergo monet Horat. Omnem crede diem tibi d illuxiſſe ſupremum.
ſic legendum (non tibi diluxiſſe) cenſent plerią; Critici poſteriores, quos adfert Andr. Schot. l. 2. Poëticarum obſeruat. c. 16. vbi ſimilia multa ex Poëtis & aliis ſcriptoribus profert. qualia ſunt. Med-erga, Ted erga, Red-hibeo, Red-integratio, Red-eo. Maled' ominatis verbis. O factum maled, ò miſelle paſſer. &c.

Smierći ſzukáć, wzywáć, nié trzebá, ſámá przyydźie.

Parce venturis, tibi mors paramur, Sis licet ſegnis properamus ipſi. *Seneca. Herc. Furẽ.*
Hic (*Orcus*) leuare functum pauperem laboribus
Vocatus atque non vocatus audit. *Horat.*
καλούμενός τε καὶ ἄκλητος θεὸς παρέσται. *Laconum dictum.*
Vocatus & inuocatus deus (*mors*) adeſt. *Hoc de ſenectute quoq; & pœna malefactorũ vſurpari*

vsurpari solet. — In medio Tibure Sardinia est. *Martial. i. in loco salubri pereundi occasio facile se offert. Tibur salubre, Sardinia pestilens.*

Talia mortis exempla vide sub Nie czyń śie chorem.

Smierći vchodźi káżdy iák może. Zywotá co żywo broni.

καστορεία φύσις. Castorea industria vel ingenium. *Ex Plinio. qui scribit, Castorem periculo vrgente testiculos sibi dentibus abscindere & fugere, ratum se ideò peti. De eodem sic Iuuenalis* Imitatus Castora, qui se

Eunuchum ipse facit cupiens euadere damno

* Testiculorum, adeò medicatum intelligit vnguen. *Et Cicero.* Redimunt se ea parte corporis, propter quam maximè expetuntur. *Negant id boni multi auctores, quos attuli Tomo 1. sub* Bóbr. *Elephas dentes suos excussos terram obruit, ne ab eis prodatur. Pierius. Orcynus piscis cetaceus hamo vel telo fixus, ima pelagi petit, & vulnus maius vltrò facit, sicq; telum eijcit. Athenaeus. De labrace idem scribit Plutarch. Similis est Vulpes Æsopi, quae παγίδι ληφθεῖσα, τ̃ς οὐρᾶς ἀποκοπείσης ἔφυγεν.* Laqueo capta, caudâ abscissâ effugit. *Scolopendra cùm imprudens hamum cum esca deuorauit, interanea euomit & hamo abiecto resorbet. Plini. Vulpi pisci id tribuit Plutarch. Fur apud Herodotum in Euterpe, manum laqueo ferreo in thesauro regio expilando captam, sponte abscidit, & ibidem reliquit ac fugit.*

Lachares Sophista insignis, captus à Demetrio Athenis, vestem seruilem indutus atramento facie oblita, corbem sterquilinio tectum portans, porta paruula egressus, Daricis in fuga proiectis euasit. Suidas. Meson Atheniensis astrorum peritus ne cogeretur ire ad bellum quod infelix futurum ex astris coniectabat, insanum se fingens domum suam incendit, & liber euasit. Rhodigin. Quod insinuat illa veterum religio circa ignem quem nefas putabant exstingui, sed sinebant sponte deficere. τὸ πῦρ μὴ ἀποσβεννύειν. *i.* Ignem ne exstinguito. *quo symbola* αὐτοχειρίαν *damnabant, & significabant nefas esse cuiquam manus sibi sponte afferre, & mortem consciscere. quod etiam asseruit Plato, & eum secutus Cicero. Qua in re turpissimè hallucinatus est Seneca, licere id saepiùs affirmans.* V. Zywot nas miłszy. Zdrowie nádewszystko.

Smierći w kłopotach wzywamy / á gdy przyydźie záwieramy.

ἀπόντα ῥᾴδιον ἐκκαλεῖν ἐστὶν κακά. *A.*

Perfacile prouocantur absentia mala. *ex Seneca.*

τῇ μοίρᾳ ὁ ξυλοφόρος (*vel* φορτοφόρος) ἐψεύσθη φόβῳ. *A.*

Mentitur è timore mortis (*vel morti*) baiulus. *Ex Apologo.*

Lignator fasci lignorum quem gestabat succumbens, mortem inuocauit: quae cùm ei se obtulisset, & quid vellet interrogâsset; respondit: Huic fasci gestando impar sum, tu precor me adiuua, cùm nullus alius praestò sit.

Smiertelny o śmiertelnych rzeczach myślić ma.

εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. *Antiphanes.*

Mortalis es! mortalia optime cogita.

θνατὰ χρὴ τὸν θνατὸν, οὐκ ἀθάνατα φρονεῖν. *Apud Aristotelem.*

Mortalia oportet mortalem & non immortalia sapere.

——— Quid æternis minorem Consilijs animum fatigas? *Horat.*

Cùm sis mortalis quæ sunt mortalia cura. *Cato.*

θνητὸς ἐὼν θυμῷ φρονέειν μέμνησο βρότεια. *Mylius.*

Hæc & similia Ethnicorum quorundam sunt. Opposita sententia est Christianorum vera, quam & diuina oracula & omnes docti & religiosi viri hominibus variè proponunt & inculcant. in his recens Hieremias Drexellius: summa est: τὸν αἰῶνα *vel* τὰ αἰώνια μελέτα. *i. Æternitatem vel res æternas meditare, cura. Sed & Ethnici sapientiores & meliores licet æternitatem non ita pernoscerent, tamen sponte naturæ & rationis lumine excitati multas cogitationes & curas de ea suscipiebant, & colloquia ac disputationes habebant: homines*que *à cura & amore caducarum rerum abducebant. Testantur id vt cæteros mittam libri Platonis Epicteti Plutarchi Cic. Seneca &c. Sed & mortalia cogitare licet vt ea contemnas, vel ne ex eorum copia & vsu superbias & insolescas. Affine,* Człowiekiem śię znay.

Smieszek. Zártowník. Szyderz.

Cauillator facetus. *Plaut.* γελωτοποιός. Dicax sum factus, iam sum cauillator probus. *Idem Plaut.* σκωπτικός. Sum petulanti splene cachinno. *Persius. Nam risus intemperantiam, ex magnitudine lienis prouenire, censent quidam apud Pliniũ. Vnde illud:* Splen tumidus nocet & risum tamen addit ineptum. *Seren. Sãmonic.*

Vetus etiam dictum est apud Erasmum Casaubonum & alios: Corde sapimus, splene ridemus, felle irascimur, iecore amamus. *Obiter tamen hoc addiderim. Iræ sedem cor esse, & in eo ortam per pectus ceu fumum diffundi: alij per stomachum dicunt. Vide si lubet Cerdam ad illa 1. Æneid.* Talia flammato secum dea corde volutans.

Smutkowi śię nie poddáy.

μὴ δάκνε τὸν θυμόν. μὴ κάτεδε τὸν θυμὸν ἄλγεσι. *Ex Homero.*

Ne mordeas animum. Ne exedas animum doloribus.

Simile est illud: Cor ne edito. *sub* Nie frásuy śię.

Ne dederis in tristitiam cor tuum, sed repelle eam à te. *Ecclesiastic. 38.*

A tristitia enim prouenit mors. *Ibidem.* Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi. *Prou. SS. c. 25.*

ἀεὶ τὸ λυπεῖν ἐκδίωκε τοῦ βίου. *Menander.* Semper procul triste omne vita pellito.

οὐκ ἔστι λύπης χεῖρον ἀνθρώποις κακόν. *Idem.* Mœrore nulla peior est res hominibus.

λῦπαι γὰρ ἀνθρώποισι τίκτουσιν νόσους. *Idem.* Tristitia morbos procreat mortalibus.

Sni śię dość frásowliwemu, lecz nie mniey wielomownemu.

Multas curas sequuntur somnia. *Ecclesiastes c. 5.* Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates & sermones innumeri. *Ibidem. His adde cum Plutarcho Melancholiã.*

πολλαὶ λόγοι μελέται τε, πολλ' ἐνύπνια. *A.*

Curæ atque verba multa, multa insomnia.

Bene constituto & temperato corpore homines non somniant vt Cleon & Thrasimedes apud Plutarchum. Atlantes populi nulla somnia patiuntur. Plini. & Ammian.

Sniadánie

Sniadánie podle / dobry obiad zépsuie.

λιτὸν ἀκράτισμα καλύνει ἄριστον πολυτελές. A.

Ientaculum vile optimo obstat prandio.

Fames non integra deintegrat conuiuij suauitatem. *Ieiunos conuiuas prisci amabant. Cic. de se.* Integrã famem ad ouum affero. *hoc autem erat initium epularum. ex Horatio. licet & in secunda mensa apponerentur ait Lambin. & Rhodigin. ex Athenæo. Et apud Plutarch.* ἀκράτισμα βρῶμα διὰ τὴν ἀκρασίαν καὶ ὄνειδος πάλαι. *i.* Ientaculum est esus ex incontinentia & probrum olim.

Ergo: Vt prandeas suáuiter, Fac integram famem afferas.

Soba mierz drugich. Ná swe słábośé pátrzac zrozumiey drugiem.

νόει τὰ τοῦ πλησίον ἐκ σεαυτοῦ. *Ecclesiastici c. 31.* Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso. Suscipe paulisper partes meas, & eum te esse finge qui ego sum. *Cic.*

Soba nié mierz drugich. Nié wszyscy moga co ty.

Desine vnumquemq; moribus (*aut viribus*) tuis æstimare. *Cic.* Nouit iustus iumentorum suorum animas; viscera autem impiorum crudelia. *Prouer. SS. c. 12.*

Sobié dobry. Sobié gali. Ná swe koło wode ciagnié.

Suis commodis natus. *Cic.* Ad suum quæstum est callidus. *Plaut.* In sinum (*suum*) omnia confert. *Lampridius.* Hedera *præsertim* candida, *arbores alias amplexa, omnem earum succum attrahit, & in tantam crassitudinem excrescit vt fiat arbor. arborem autem cui adhæsit strangulat & arefacit. Plini. Et Laberius.* Vt hedera serpens arborũ vires necat. *Symbolum est hominis aliena commoda ad se pertrahentis, & præsertim tenuioris diuitem emulgentis vel emungentis. Simile est* Cardamum, Caryophylum, Camandagia, *sub* Pánowié z poddánych żyia. κοχλίου βίος. *Plutarch.* Cochleæ vita, *quæ sibi & subinde suo succo viuit.* ἑαυτῷ σοφός. *Plato.* Sibi sapit. ἑαυτῷ βαλανεύει. *Ex Aristoph.* Sibi ipsi balneũ parat. ἑαυτῷ ψάλλει. *Plato.* Sibi canit. *vt discipulus Antigenidæ tibicinis apud Cic.* Sibi intùs canit hoc carmen. *Cic. i. suis commodis consulit hac lege lata Rullus, insta- Aspendij citharœdi, de quo suprà.* Sam sobié gede.

ὥσπερ αἱ τίτθαι σιτίζει. *Ex Aristophan.* Instar nutricis pascit: *quæ partem mansi plerumq; & quandoq; maiorem aut meliorem ipsa glutit.*

Vulpes apud Æsopum cauda in laqueo abscissa, suadet aliis vulpibus, vt caudas suas pondus inutile exemplo suo abscindant, sed aliæ ei respondent: εἰ οὐ σοὶ τοῦτο προσέφερεν, οὐκ ἂν ἡμῖν αὐτὸ συνεβούλευες. Nisi tibi hoc conduceret, nobis non consuleres. ὑδραργύρου δίκην. Hydrargyri instar, *omnia ad se trahit è Tzetze.* Buxus sibi virorem obtinet. *Vide* Człowiek śienié dla śiebié tylko rodźi. & Káżdy sobié woli.

Sobié pierwey dobrzé vczyń / potem drugiemu.

Sam rad drugiemu/dogodźiwszy sobié sámemu. Pierwey Sobkowi potem Dobkowi. Dabo egenti, sed vt ipse non egeam. *Seneca.*

Dilige sic alios vt sis tibi carus amicus.
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur. *Cato.*
ὡς ἑτέρους φίλει, ὡς καὶ σαυτοῦ φίλτατος εἴης,
ὡς καλὸς ἴσθι καλοῖς, κακὰ μή σοι πῆμαθ' ἕποιτο. *Planudes.*
Ita te aliorum miserescat, ne tui alios misereat. *Plaut.*

De nostro lumine alteri accendendum est, sic tamen vt nobis luceat. *Cic.*
Plutarchus de profectu morum ait: Eos qui lecta ad suos mores non transferunt, sed in scholam vel in forum proferunt, similes esse institoribus, aut aui, quæ pullis suis dat escam se defraudans.
S. Paulus à Corinthiis stipem Christianis egentibus necessariam petens ait. Non vt alijs sit remissio, vobis autem tribulatio; sed ex æqualitate, *& quæ sequuntur plura ibidem.*

Sed reddare tuis tandem mansure Sabinis, (*ces, satisfacias.*
Teq; tuas numeres inter amicitias. *Martial. l. tibi etiã non tantùm amicis va-*

Qui se deteriorem facit, non sibi tantùm nocet, sed & omnibus quibus melior factus prodesse potuit. Sic qui benè de se meretur, hoc ipso alijs prodest, quòd illis profuturum parat. *Seneca.* Opta vicino sed magis ollæ. V. Kto sobie woli.
Hæc licet rectè dicantur, nihilominùs philautiam & Veterem legem imperfectam olent; perfectiora sunt consilia Euangelica, quæ propria commoda alienis postponere & se neglecto aliis consulere docent, consilio, fauore, prece, opera, facultatibus, corpore, vita deniq; ipsa in commodum aliorum impensa, quod post Christum præstitère tam multa in omni gente, sexu, ætate, statu, fortunis, dignissima cælo capita.
Affine, Bliższa koszulá. Káżdy sobie woli. Szczodrobliwośći miárá mieszek.

Sokół kiedy wiec zépsiéie / biedna wroná mu dogrzéie.

Canum degeneres caudam sub aluum reflectunt. *Plini.*
πάλαι πότ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι. *Aristophan.*
Fuêre quondam strenui Milesij. *Adde*: Nunc verò Mysorum præda sunt.
Vide Lędá kto nádemna *&c.* Degeneres animos timor arguit. *Virgil.*
ἦ ὀλίγον οἱ παῖδα ἐοικότα γείνατο Τυδεύς. *Homer.*
Quàm minimè similem natum genuit sibi Tydeus.
At non ille, satum quo te mentiris Achilles, Talis — fuit &c. *Virg.*

Sowá choćby pod niebiosá latáłá / sokołem nigdy nie będźie. *Russorum di-*

Licet superbus ambules pecunia, (*ctum.*
Fortuna non mutat genus. *Horat. de Pompeij liberto diuite & superbo.*
Sic Adrianus Imperator, cùm vidisset seruum suum inter duos Senatores ambulantem, misit qui illi colaphum impingeret dicens: Noli inter eos ambulare, quorum adhuc potes seruus esse. *Spartian.* Simia est simia licet aurea gestet insignia. V. Promot.
Cornicula furtiuis ornata plumis nunquam rex auium erit. *Ex Apologo Horatij.*
οὐκ ἔσεσθ' ἴρηξ, γλαὺξ καὶ ὑψιπέτης σφόδρα. *A.*
Altè licet noctua volato, falco non eris.
Affine, Godność niegodnemu, Szláchćic nowy wlazł.

Sowá

Sowá ná dáchu kwili: komuś vmrzeć pochwili. Sowká woła: Podź.

ὁ βύας βύζει, *vel* ἔβυξε νεκρικόν. Bubo ferale gemit vel cecinit.

Celebris est opinio apud multos scriptores de cantu bubonis, tecto alicuius præsertim illustris viri insidentis: eum nempe certum esse mortis nuntium.

Sic apud Virg. Didoni moritura visa est hæc auis.

Sola in culminibus ferali carmine bubo
Sæpe queri, & longas in fletum ducere voces.

Seruius ait: Sane bubo si alicuius ædes insederit & vocem miserit, mortem significare dicitur.

Tectoq; profanus Incubuit bubo Fæda volucris — venturi præscia luctus.
Ignauus bubo dirũ mortalibus omen. *Ouidi.* Dirũ in vrbibus ostentũ. *Plini.*

Bubo culminibus lauacri regij insidens, occentansq; funebria. Ammian. Commodi Imp. cubiculo, deprehensus est bubo insidens, & mors eiusdem consecuta. Lampridi. *Bubo cùm in vrbe visus fuerit, solitudinem secuturam significat. Isidorus. Apud Pierium Noctua mortis nuntia. à nocte dicta. affert idem exempla.*

Et hæc quidem opinio de cantu bubonis mortis alicuius præsago, antiquissima & apud omnes gentes firmissimè credita, ad nostra vsq; tempora deuoluta est, ac fidem antiquam obtinet: nec facile est eam refellere vel superstitionis vanæ nomine condemnare; cùm tot experientiæ & euentus infausti consecuti, eam comprobare videantur. Sed neq; absurdum est, præsensionem aliquam mortis alicuius, seu potiùs cadaueris mox futuri ex corpore ægrotantis, concedere buboni vel noctuæ, præsertim ægrotanti vicino. nempe tecto eius insidenti. siquidem aquilæ & vulturi, eadem cadauerum longo etiam loci & temporis interuallo præsensio ab omnibus conceditur. Fateor hîc quoq; vt in aliis, superstitionem posse obrepere, & malos genios, suam operàm facilè malè credulis accommodare solere, vt apud superstitiosos Ethnicos plerunq; accidebat. Addo, nihil etiam obstare, quominùs talia portenta, aliquando à Deo ad similes effectus prænotandos assumantur & dirigantur. id quod in aliis naturæ monstris vt astrorum phænomenorum brutorum & hominum toties contingere solere scimus. Addo nihilominùs, id non esse perpetuum & certum, sed contingens. nec enim necesse est vt quotiescunq; quis moritur, noctua illi occinat, vel quotiescunq; & vbicunq; illa canit, ibi aliquem mori. Hæc mea opinatio est, doctioribus rem definiendam relinquo in medio. Ego legi non paucos qui hæc ventilârunt, qui refutârit vel damnârit legi neminem.

Spáć długo gospodarzowi. Sromotá i hetmánowi.

Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat. *Cato villico præcipit.*
Villicus primus omnium vigilet. Plurimùm enim refert, colonos à primo mane opus aggredi. *Columella.* Somni & vini sit abstinentissimus (*villicus*) quæ vtraque sunt inimicissima diligentiæ. Nam ebrioso cura officij pariter cum memoria subtrahitur: & somniculoso plurima effugiunt. &c. Igitur primus omnium vigilet, familiamque semper ad opera cunctantem festinanter producat, & ipse strenuè præcedat. *Idem Columel.*
ἐγείρεσθαι χρὴ πρότερον δεσπότας οἰκετῶν καὶ καθεύδειν ὕστερον. *Aristotel.*

Expergisci oportet primum dominum familiæ & dormire postremum.

οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. *Homer.*

Non oportet tota nocte dormire virum consultorem, vel ducem, principem. *Aliter.* Perpetuam noctem dormire haud principe dignum est. *Erasm. qui plura similia ex eodem Homero adfert. Sic & Virg.* Æneam sæpe vigilantem describit. ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσιν νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις. *Plato.* Principes qui noctu vigilant in ciuitatibus, formidabiles sunt malis, hostibus pariter & ciuibus. Somno succumbendum non vacandum. *Seneca. Et de se ipso ait.* Breuissimo somno vtor & quasi interiungo, satis est mihi vigilare desisse. aliquando dormisse me scio, aliquando suspicor. *Rex Persarum habebat cubicularium ad hoc vt mane ingressus ad eum diceret.* Surge ô Rex & curam gere rerum tibi mandatarum. *Plutarch.* *Epaminundas dux Thebanus cùm ciues eius festis diebus compotationibus liberiùs indulgebant, sobrius vigilabat dicens :* Sobrium se esse & vigilare, vt cæteris liceat liberiùs bibere & dormire. *Plutarch.* *Grues noctu excubias habent lapillum pede tenentes, qui decidens negligentiam & somnolentiam vigilis prodat. Dux ipse erecto collo prouidet omnia. Plini. Solin. Delphinus semper mouetur, etiam cùm dormit, & quandiu viuit. Ælianus. Plutarch. Sol in monumento Iosue, typus vigilantiæ principum, apud Hebræos. Caussinus.*

Affine, Czuyny. Niedospáć trzebá/ dla chlebá. Spánie márne kochánie.

Spáć po obiedźie/ rzadko śie powiedźie. Pić tákże.

Non bonus somnus est de prandio. *Plaut.* *Socrates apud Platonem censet*, In meridie non esse dormiendum, ne cicadæ nos rideant. s. *quæ tunc maximè canunt. vt Virgil. ait :* (*Apule.*

Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis. *Sic & Theocrit. Hesiod. Sidonius.*

Damnat item somnum pomeridianum Schola Salernitana aliquot morborũ genera procreantem, his versibus sed ἀμέτροις. Sit breuis aut nullus somnus tibi meridianus

Febris, pigrities, capitis dolor, atque catarrhus

Hæc tibi proueniunt ex somno meridiano.

Apud veteres tamen æstiuo præsertim tempore somno meridiano sed breui, nocturni somni breuitatem compensabant homines annosi vel negotiis grauibus pressi. *Varro de seipso sic scripsit :* Ego hic vbi nox & dies modicè redit & abit, tamen æstiuo die, si non diffinderem insititio meo somno meridiem, viuere non possem. *Et Cic. de se.* Nunc propter intermissionem forensis operæ & lucubrationes detraxi & meridiationes addidi, quibus vti antea non solebam. *Cornelius item Celsus.* Longis diebus, potiùs ante quàm post cibũ meridiari suadet. *Sanè in hac re consuetudo plurimùm valet, quam euitare præstat quàm illi subdi & accersere sibi iacturam temporis necessariam, qua carere poteras, quod maximè iuuenibus inculcandum, quorum nec ætas, nec leuia negotia, nec valetudo, hoc leuamento indigent.* De Potu pomeridiano (*vt hìc, quia simile est, expediam*) *idem multi sentiunt. vt Auicenna*

vt Auicenna & Galenus apud Rhodiginum l. 28. c. 29. *Seneca item epistola 122 post prandium & cœnam (aliquanto interuallo) bibentes reprehendit.* *Adde versiculos vulgares in eandem sententiam.*

Vt minùs ægrotes nunquam post prandia potes. *Idem.*

Abstineas potu, pransus. &c. *intellige, nisi notabilis necessitas vrgeat, cui tamen cautè & modicè consulendum. Cauendum autem hîc etiam, ne consuetudo contrahatur.*

Ego hac in re sic ratiocinari soleo. Si post cœnam sumptam noctu à potu abstinere etiamsi necessitas sentiatur non obest; cur obesse debet si post sumptum prandium idem fiat? præsertim cùm propior sit cœna, in qua consulere necessitati sitis licet. Dices. Molestum esse ferre sitim aut cruditatem, quæ noctu non sentitur. Respondeo. hîc de valetudine agi, non de molestia, quæ cedere debet sanitati; sed & ista molestia sæpe noctu sentitur, tamen superatur, & quidem vtiliter. Plutarchus inter signa profectus morum ponit, noctu sitientem potu abstinere. Addo illud quod monet Garner. Noxium admodùm esse, proximè ante somnum, eundo nempe cubitum bibere. quod Medici approbant.

Spádło mu &c. *V.* Tańszy teraz. Omyliłá go nádźieiá.

Spánie / iest niérobotnych márne kochánie.

Spánie / vymá żywotá. Spiący vmárłemu podobny. Sen obraz śmierći.

καθεύδων ὐδεὶς ὐδενὸς ἄξιος, ὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. Plato.

Nullus dormiens vllius pretij est, nihilo magis quàm is qui viuens non est.

Stulte quid est somnus gelidæ nisi mortis imago? *Ouidi.*

ὕπνος τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια. Mnesimachus.

Arcana quædam parua sunt mortis sopor. *vel* Imago quædam parua mortis somnus (est.

ὕπνος δὲ θανάτου τις προμελέτησις πέλει. Menander.

Est aliqua præmeditatio mortis sopor.

ὕπνος — ἥδιστος θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικώς. Homer.

Somnus suauissimus morti maximè similis.

Mortis imago & simulacrum est somnus. Nil morti tam simile quàm somnus. *Cic.*

Seneca in Herc. Furen. Somnum alloquitur. Frater duræ languide mortis

Pauidum leti genus humanum Cogis longam discere mortem.

τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἄλλων ὐδὲν διαφέρειν. dixit Aristotel.

Dimidio vitæ felices ab alijs (*infelicibus*) nil differre. s. *somno.* *Nam vt idem dicit:*

ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἥκιστα διάδηλος καθ' ὕπνον.

Bonus & malus minimè dignoscuntur in somno vel dormientes.

ὀλίγου χρόνου τοῦ βίου τοῖς ἀνθρώποις δεδομένου, ὕπνος οἷον τελώνης τὸ ἥμισυ τούτου ἀφαιρεῖ. Ariston apud Plutarch. Cùm exiguum tempus vitæ datum sit hominibus, somnus velut publicanus dimidium eius aufert. *Gorgias Leontinus senex moribūdus dormitans dixit: ἤδη με ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακαταλατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ. Aelianus.* Iam me somnus incipit commendare suo fratri. s. *somno.*

Affine, Niedospáć. Spáć długo śromotá.

Spániem głodu pozbyć / zápomniec. Gen łáknienia lekárstwo.

ὕπνος ἐ πεῖναν τὴν κακίστατον δαμᾷ. *Menander.*

Somnus malorum pessimam famem domat. (por.

ὕπνος πέφυκε σώματος σωτηρία. *Idem.* Est sanitas salusque corporis so-

πεινῶσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται. *Diogenian.*

Esurienti vulpi somnus obrepit. *Contra Ouidi. de se.*

Is quoque qui gracili cibus est in corpore somnus,

Non alit officio corpus (*meum*) inane suo. Sed vigilo. &c.

Glires etiam somno ali & pinguescere scribit Plini. & apud Mart. Glis de se loquitur.

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo

Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

Sparzyt się. Poczuł. Dáto mu się znáć.

τὸ θερμὸν τ᾽ ὀβελοῦ ἐδράξατο. *Zenodot.* Calidam veru partem apprehendit.

πυρὸς παλάμη. *f.* ᾔσθετο. Palma (*manus*) ignē sensit. *Cùm quis aduertit in se quid dictū.*

—— πείρῃ δὲ μαθὼν ἀποπαύεται ὁρμῆς. *Oppian.* Experientia doctus abstinet ab (impetu.

Attriuit duris in cotibus alas. *ex Virgilio de apibus.*

Fragili quærens illidere dentem Illisit solido. *Horat.*

μῦς ἐγεύσατο τῆς πίσσης. *Theocrit.* Mus picem gustauit. Sensit. Malo sapit. *& plura his similia vide sub* Po szkodźie mądr. Kto śie ná goracem spárzy.

Spią tego: iákby ich porzezał. Nie dowołasz śie nikogo.

Cannensem cladem dicas ita somno obruti sunt. *Ex Cic. Celebriores clades apud Plutarch. & Herodotum, ad Thermopylas, ad Marathonem. &c.*

Ferreus somnus vrget oculos. *Virg.* Somno vinoque sepulti. *Idem.*

Lethæo somno perfusi. *Ex eodem.* ἐνδυμίωνος ὕπνον καθεύδει.

Endymionis somnum dormiunt. *ex Arist. Cic. aliquot is annis dormijt.*

Epimenidis etiam somnus *celebris est, apud Lucianum, Laërtium, Plini. Gellium, qui 57. annis dormisse fingitur. Vnde & prouerbium illud præcedentibus simile.*

ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην κοιμᾶσθαι. Vltra Epimenidem dormire. *Suidas sex tantùm annis eum dormisse ait.* Συβαριτικὸς ὕπνος. Sybariticus somnus. *de longo & quieto somno dicitur. Nam Sybaritæ Athenæo teste, præter alias delicias, tam accurati erant circa somnum, vt nullum gallum qui eos excitaret, nullum artificem strepitum facientem in ciuitate sua ferrent, quò quietiùs dormirent.* In militis obærati lecto cubare videtur vel videntur. *Iocus est Augusti. V.* Kto spáć nie może.

Spieg. Wyżeł.

Canes venaticos, & Canes Cybiraticos (vel Cibyraticos) *appellat Cic. emissarios Verris, qui sagaciter odorabantur & inuestigabant omnia ad cupiditates Verris satiandas commoda. ab vrbe Cibyra celebri. Eosdē* Cybiratas Pantheras *appellat* ἀπὸ τοῦ πάντα θηρᾶν *quod omnia venarentur & captarent instar Pantherarum, quæ etiam cicuratæ venationem docentur & instar canum exercent.* Oculi eius sunt, *de ijsdem emissariis. V.* Rekę to iego.

Spiewá po niewoli/ choć mu śie niechce. Wołałby płákáć. Z płáczem by o tem weselu powiádáć.

ἐπάιτȣ ᾠδή. Mendici cantus. s. *quem inopia & fames extorquet.* *Similis est,* Naufragorum cantus. *qui naufragium suum pictum in tabula circumferentes, idipsum proclamabant vel canebant, ad opem ferendam obuios flectentes.*

——— Cantas cùm fracta te in trabe pictum Ex humero portes. *Persius.* q. d. *non ex animo cantas.* *De eodem Iuuenal.* Naufragus assem

Dum rogat & picta se tempestate tuetur.

πονηρὰ κατὰ τρυγόνα ψάλλει. *Suidas.* Male canit instar turturis. (*.i. miserè viuit*) *Nam vt idem dicit :* ἡ τρυγὼν ἐπειδὰν πεινᾷ, τότε μάλιστα ψάλλει. Turtur cùm maximè esurit tunc maximè canit.

ἀδμήτȣ μέλος. *Pollux.* Admeti cantus vel nænia, *post mortem caræ vxoris ab eo* (*cantata.*

λιτυέρσαν ᾠδὴν ᾄδει. Lityersam cantionem canit. *quàm filius Lityersæ ob leniendum patris occisi luctum canebat. ex Polluce.* Φρȣρᾶς vel Φρȣρὸς ᾄδων. *Aristoph.* Excubitor canens. s. *vt soletur tædium & ne obdormiscat.*

Spiewáiąc, śpiąc, gráiąc/ zá dárto spráwiß. Ják wiánki wit.

ᾆδε ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων. *Plato.* Cane tanquam Delum nauigans. *Nam illa nauigatio erat secura amœna & iucunda, ita vt nauigantes hymnos Apollini canerent.*

Cretensium pueri leges modulatè concinendo facile ediscebant, pòst deorum hymnos denique præstantium virorum laudes. Rhodigin. Meminit Aristot. & Cic. aliquoties.

Cantantes licet vsque, minus via lædet, eamus

Cantantes vt eamus. &c. *Virg.* *Idem ait Theocrit.* *V.* Rozmowá gdy iest vćießna

τοξεύοντα καὶ ἀκοντίζοντα τυγχάνειν τινός. *Lucian.* Sagittando & iaculando consequ aliquid. *Affine,* Bez práce ma kołácze. Łácno to.

Spodziewáy śie śmiele/ poki dußá w ciele.

Poki iedno człowiek ziewa / wßystkiego śie niech spodziewa.

Omnia dum viuit homini speranda sunt. *Seneca.* Ægroto dū anima est, spes est *Cic.*

Spes bona dat vires, animum quoque spes bona firmat,

Viuere spe vidi qui moriturus erat. *Ouidi.*

θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε, τάχ᾽ αὔριον ἔσσετ᾽ ἄμεινον,

ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες. *Theocrit.*

Fidere Batte decet, meliùs cras forsan habebis,

Sperandum est viuis, non est spes vlla sepultis.

ἔλπεσθαι χρὴ πάντ᾽, ἐπεὶ ȣκ ἔστ᾽ ȣδὲν ἄελπτον. *Linus.*

Speranda sunt omnia, siquidem nil est quod sperari non possit,

ἄελπτον ȣδὲν, πάντα τ᾽ ἐλπίζειν χρεών. *Euripides.*

——— Res nulla desperanda, speranda omnia (*sperare vtile est.*)

ἔλπιζε πάντα μέχρι γήρως θνητὸς ὤν. *Menand.* Vsq; ad senectam cuncta homini speranda sunt.

οἶδ' ἐγὼ φεύγοντας ἄνδρας ἐλπίδας σιτουμένους. *Aeschylus.*
Vidi ego fugientes viros spe pasci.
αἱ ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας. *Euripid.* Spes alunt exules. *Alexander cùm omnia sua distribuisset, Perdiccæ interroganti,* Tibi verò rex quid relinquis? *respondit:* Spes meas. *E Plutarcho.* *Affine,* Nádźieiá iéßcźe iéſt. Bedźie teź kiedy dobrźé.

Spokoyne/ dobre/ łácno rządźić. W pokoiu łácny rząd.

Tranquillo quilibet gubernator eſt. *Seneca.* Ecce nos tibi obedientes. ℟. Facile eſt imperium in bonis. *Plaut,* ναύαρχος ἐν γαλήνῃ ἅπας ἐστὶν καλός. *A.*
Quiuis gubernator bonus placido in mari.
Nullus erat iuſtis reddere iura labor. *Ouid. de aureo sæculo.*

Spólnié lżey / ſporzey / mocniey/ lépiey. Siły złączone mocnieyßé. Wßyſtko przéwodzą / gdy śie wßyſcy zgodzą.

Vulgare dictum eſt, Virtus vnita fortior. *Cerda.* ἡ ῥώμη ἑνωθεῖσα ῥωμαλεωτέρα. *A.*
Sic Virg. Haud aliter ſociûm virtus coit omnis in vnum, *Et Saluſt.*
Duobus locis haud longè inter ſe caſtra faciebant, vbi vi opus erat, cuncti aderant.
Auxilia humilia, firma conſenſus facit. *P. Syrus.*
Concordia res paruæ creſcunt, diſcordia magnæ dilabuntur. *Saluſt.*
Mutua defenſio firmiſſima vel tutiſſima. *ex Homero, qui ait:*

παυρότεροι δὲ πολὺ φθίνυθον, μέμνηντο γὰρ αἰεὶ.
ἀλλήλοις ἀν' ὅμιλον ἀλεξέμεναι πόνον αἰπύν.
Pauci verò valdè perierunt, meminerant enim
A ſe mutuò turmatim depellere laborem grauem.
φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ σχῶμεν. *Homer.*
Amice frater, vires viri (*huius*) ambo reprimamus.
——αἴκ' ὄφελός τι γενώμεθα καὶ δύ' ἐόντε,
συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν. *Idem Homer.*
Forte vtilitatis aliquid erit vbi duo erimus,
Vnita virtus eſt pollens etiam inertium virorum.
πολλῇσι χερσὶ κουφότερόν ἐστι τὸ βάρος. *A.*

Multæ manus onus reddunt leuius. *Vetus dictum tractum à ferentibus vel trahentibus onera. Symbolum huius rei optimum, ſunt* Helciarij nauales vel remiges *quos Ariſtophan ait,* ὁμοῤῥοθεῖν. *i.* pariter remum ducere, & *magnam nauem mouere facillimè. Huc facit* Faſciculus ſagittarum, *quem Scilurus Scytharum rex filiis frangendum porrexit, apud Plutarchum. quas colligatas nemo frangere attentauit, diſſoluto autem faſciculo ſingulas facile frangi pater, concordiam docens filios, oſtendit.*

Aphyæ, *vel* apuæ, *minuti & imbelles piſciculi, conglobant ſe multi ſimul & ſic ſe contra magnos piſces tuentur. Oppianus. Suidas.*

ἀλλήλοισι χέρες τε καὶ οὔατα καὶ πόδες ἐσμέν. *Nazianzen.*
Alij alijs inuicem & manus & aures & pedes ſumus.

τοῖς ἀσθενέσιν ἰσχύος αἴτιον ὁμοφροσύνη, ταπεινότητος δὲ καὶ ἀσθενείας καὶ τῆς ἰσχυρότατοις

ἐρϑάταις ἀλληλοφθονία. *Dionysi. Halicarnas.* Infirmæ res cōcordia potentes sunt, potentibus autem abiectionis & imbecillitatis causa est inuidia mutua.

Φέρων τις μὴ φέρει. *Antiphanes.* Ferens non fert. *s. qui fert vnum aliquod onus cum aliis, videtur non ferre, quia magna pars oneris in alios deriuatur. Sic qui simul trahunt vt suprà dixi. Item qui pro conuiuio symbolam conferunt, exigua pecunia lautè & suauiter epulantur. Vt Hesiodus dicit:*

ἐκ κοινῦ πλείςη τε χάρις, δαπάνη δ' ὀλιγίςη.

Ex communi (*conuiuio*) plurima gratia, & sumptus exiguus.

Si surus surum fert se defendere possunt. *Ennius apud Festum. Simile quid præsentibus dictis protulisse videtur, sed locus corruptus & mutilus est.*

ὁμόνοια μέγιςον ἀγαθόν. *Xenophon.* Consensus maximum bonum.

τὸ σπαρτίον τὸ ἔντριτον (*al.* τετριπλωμένον, τριπλῦν. *Symmach.*) ἐ ταχέως ἀπορραγήσεται. *Ecclesiastæ 4.* Funiculus triplex difficile (*non cito*) rumpitur.

Elephanti gregatim incedunt, & vno in fossam à venatoribus factam & leuiter tectam lapso, reliqui sarmenta & terram ingerunt, & eum educunt. Plutarch.

Cœcus claudum ferens. V. Dwá ledáiácy.

κοινὸς μὲν ὁ κίνδυνος, ἡ δὲ σωτηρία ἁπάντων ἀμέρισος. *Simocatta.*

Commune periculum, salus autem omnium indiscreta. *Sic Virgil.*

——— Vnum & commune periclum Vna salus ambobus erit.

Lapis Scyrus. V. Siły rozdwoione.

Affine, Wiele ich / wiecey mogą. Łżcy nedznemu nie sámemu. Dwá wiecey mogą

Sporo. Spory.

πήχεσιν αὐξάνεσθ. s. ἐπὶ σοφίαν, πλῦτον. &c. *Eunapius.* Cubitis adolescere aut prouehi ad sapientiam, ad opes. &c.

κατὰ πῆχυν ἐπιδιδόναι. *Suidas.* Cubitis crescere, proficere.

τριπήχει τεμνημένα. *Crates.* Tricubitalia frusta carnis.

πήχεσι διαμετρεῖν τὴν γλῶσσαν, ὥσπερ τὰς νείλου ἀναβάσεις. *Philostrat.* Cubitis metiri linguam (*eloquentiam*) veluti Nili incrementa.

Salix typus incrementi celeris & magni, ob quod à saliendo dicta videtur Verrio. Nostri dicunt. Iák konop roście.

βασιλικῷ πήχει πάντας ὑπερήνεγκας. *Nicephorus Imperatori dicit:* Regio cubito (*qui maior cæteris est*) omnes superasti.

χοδάλυ χοῖνιξ. *Suidas.* Chodali chœnix. *de magna mensura.*

Othus & Ephialtes quotmensibus 9 digitis crescebant. *Ex Homero Hygen.*

Spráwá / rząd / iák w Oświétu. Obiésiwszy dopiero po ortél.

Ciuitas, rus. *Epicharmo.* ἀγρὸς ἡ πόλις.

Huc trahunt plerique illud Senecæ: Vos P. C. mera mapalia fecistis. i. *Perturbatè & dissolutè non iuxta disciplinam curiæ egistis. quod enim fecistis, rus merum est, & mapalibus.* i. *rudibus pastorum vel rusticorum tuguriis simile vel dignum est. Sic ferè interpretantur Turneb. Scalig. Rhenan.*

Minùs crimine quàm absolutione peccatum est. *Seneca de corruptis iudicibus, qui plùs peccant malè iudicantes, quàm reus quem iudicant.* *Persæ si quid consultant sobrij, decernunt ebrij: & si quid statuunt ebrij, confirmant sobrij. Herodot. Huc accerse posita sub Dicto.* Krawcá zá kowalá obieśić. *quibus simile est illud* ὑφάντȣ πλαίσαντ@ (*non* πλαίσμαντ@ *vt Erasmus scribit*) ἡπήτης ἐτύφθη. Textore lapso sartor vel sutor vapulauit. *Paulus Leopard. è Græcis. Erasmus vertit: Ob textoris erratum Hypates vapulauit. vitiosè legens* ὑπήτης. *aspero spiritu pro leni.* λημία δίκη. *Suidas.* Lemnium iudicium κάκιστον *idem.* .i. *pessimum interpretatur.* V. Wymowká stábá. & Okrutny.

Spráwę odbieżáną tácno wygráć.

ἐρήμlω vel ἑτερομόλιον δίκlω νικᾶν vel ἑλεῖν, ῥᾴδιον. Desertam vel absente qui contradicat causam vincere obtinere, facile. τσαύτας πόλεις ἐρήμlω ὑπὸ σȣ ἁλῶναι. *Lucian.* Tot ciuitates desertas abs te capi. s. *minimè gloriosum.* Σκιαμαχεῖν πρὸς ἀπόντας ἄπονον. *Ex Luciano.* Vmbraticam pugnam aduersus absentes exercere nullus labor est. ῥᾷστόν ἐστι μόνον θέοντα κρατεῖν. *Lucian.* Facillimum est solum currentem (*in stadio*) vincere.

Sprawiedliwie śię obchodź.

μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν. *Athenæus.* Stateram ne transgrediaris. i. ne quid præter ius & æquum facias. Statera dolosa abominatio coram Domino: pondus verò æquum, voluntas ipsius. *Prou. SS. c. 11.* Pondus & pondus, mensura & mensura (.i. *diuersa pondera, alterum ad emendum, alterum ad vendendum*) abominabile est apud Deum. *Ibidem c. 20.*

μὴ πλȣτεῖν ἀδίκως, ἀλλ' ἐξ ὁσίων βιοτεύειν. *Phocylides.*
Ne ditescas iniustè, sed ex iustè partis viuito.
ἐν δὲ δικαιοσύνη συλλήβδlω πᾶσ' ἀρετ' ἐστίν. *Aristotel.*
Iustitia in se virtutem complectitur omnem.

μὴ κινεῖν γραμμήν. *Ex Theocrito.* Ne moueas lineam aut metam. *vt in stadiis cursorum seruatur.* Clauum rectum tene. *vt nauarhus. Ex Ennio.* νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. *Pindar.* Moue aut guberna iusto clauo exercitum. *tralatum item à nautica.* ἐξ ἴσȣ δίδȣ πᾶσιν. Ex æquo da omnibus. Biantis Prienensis instar iudica. *quia is iustus erat, sed & multi alij. V. infrà mox.*

δίκαζε τlω πριηνέως κρεῖσσον δίκlω. *Laërtius.*
Melius Prienensi Biante iudica.

τ' ἅλα παράτιθει. Salem apponito. i. *æquitatem omni negotio adhibe, quæ res conseruat instar salis puras. Erasmus.* τlω ὀρθlω βαδίζειν ὁδόν. *Aristides.* Rectam ingreditor viam. *Agesilaus iussus à patre iniustam ferre sententiam respondit:* A te pater doctus sum legibus parere, itaque & nunc obtemperabo tibi, nil in leges peccando. *Plutarch. Themistocles Simonidi iniustum quid postulanti respondit:* Neque tu Pöeta bonus esses, si contra carminis legem caneres; neque ego bonus magistratus, si non iuxta leges

iudicarem

Iudicarem. *Idem.* *Traianus tradens gladium Præfecto Prætorio dixit:* Hoc gladio pro me vtaris, donec iusta facio; sin iniustè egero, contra me. *Dio.*

Sinistra manu cibum non sumendum. i. *iustè viuendum. E Pythagor.*]

μοῖραν πᾶσι νέμειν, ἰσότης ἐν πᾶσιν ἀρίστη. *Phocylides.*

Partem cuique suam tribue, æqualitas in omnibus optima.

Spráwiedliwy.

στάθμης ἀκριβέστερος. Amussi exactior. *Sic Theognides.*

τόρνου, στάθμης, καὶ γνώμονος εὐθύτερος. Torno, amussi & gnomone rectior.

κανόνος ὀρθότερος. *Nicarchus.* Regulâ rectior.

δίκης δικαιότερος. *Suidas.* Iustitiâ iustior.

τὴν ὀρθὴν βαδίζει. *Aristides.* Rectam ingreditur viam. τῆς τρυτάνης καὶ τοῦ στατῆρος δικαιότερος. *Suidas.* Trutinâ iustior. *Simile est illud Gallorum apud Garnerum:* In statera aurum & ferrum sunt eiusdem ponderis. *seu. Statera suo officio fungens, non attendit pretium auri & ferri, sed pondus.* *Sic iustitia & iustus, non respicit personas, sed æquitatem & suo momento rem quamlibet æstimat.* *Sic Cic.* Vnamquamque rem momento suo æstimandam & ponderandam *ait.* *Item.* Petunt aliquid publicani, caue quicquam momenti habeat gratia.

βόκχυρις, βακχύρεως κρίσις. *Plutarch. Suidas.* Bocchyris. *seu* Bacchyreos iudicium. *rex fuit Ægypti iustissimus, qui causas diligentissimè examinabat.* *Refert Plutarch. in Demetrio quomodo is causam meretricis & adolescentis lepidè deciderit.*

ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν, οὐχ ὁ μὴ ἀδικῶν,
ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος οὐ βούλεται. *Menander.*
Vir iustus est, non qui abstinet ab iniuria,
Sed qui nocere quamlibet queat abstinet.

βούλοιτο καὶ ἐν αἰγύπτῳ τυχεῖν ἂν μᾶλλον ἢ κρῖναι κακῶς. *Suidas.* Vel in Ægypto optârit esse potiùs, quàm perperam iudicare. i. *quiduis potiùs mallet pati; Ægyptus autem latrociniis erat tunc infesta & infamis.* *Alioqui* Ægyptius iudex *pro incorrupto & æquissimo. Nam in Ægypto iudices futuri, iuramento adigebantur se, ne si Rex quidem iubeat, iniustè quicquam iudicaturos. Alexand. Neapol. & Rhodigin.*

ὁ μηδὲν ἀδικῶν, μηδενὸς δεῖται νόμου. *Antiphanes.*
Iniustè agens nil, lege non vlla indiget.

Simile est illud S. Pauli. Lex iusto non est posita. *1. Timoth. 1.* *Huc illa* Iustior Aristide vel Alter Aristides. *de quo Val. Max.* Iustior Minoe, Rhadamantho, Aeaco: *ex Platone Virg. Item.* Iustior Zaleuco. *Ex Valer. Max.* Phocione, *ex Plutarcho. &c.*

Sprośnik wielki. Plugáwiec.

τὸ ἱερὸν πῦρ φυσῆσαι αὐτῷ οὐκ ἔξεστι. *Timæus historicus de Demochare.* Sacrum ignem sufflare illi nefas. *s. ob spurcitiem.*

Teterrimum oris & corporis eius odorem ne bestiæ quidem ferre possent. *Cic.*

Fescennina locutio, licentia, versus, mores. *Catull. Liui. Plin. pro impudicis, lasciuis.*

μύση κανθαρίς. *Suidas.* Abominandus scarabæus.
ὑώδης βίος, ἢ ἄνθρωπος. *Eudemus.* Suilla vita vel homo. *qui turpibus voluptatibus deditus est.* Ægyptij *etiam impurum & luxuriosum significare volentes*, porcum pingebant. *Horus.* *Et S. Petr.* Sus lota in volutabro luti. *quia sues magis luto quam pura aqua delectantur, ait Clemens Alexandrin.*
Voluptuosos item & luxuriosos *Horat. vocat* Epicuri de grege porcos. *qualis & ipse fuit.* *Item Leuit. 11.* Sus immundus est & in cibis vetitus.
ῥυποκόνδυλος. *Pollux.* Sordidis vnguibus & digitis. Scordalus. *Seneca.*
Illius domino non lutum est lutulentius. *Plaut. de lenone.*
Noctis tenebris talia committimus. *Ex Platone.* Sprośna rzecz.
Athenis ab Acropoli, in qua erat simulacrum Palladis æneum à Pericle positum, arcebantur canes, ne quid indecorum & loco illo indignum ab illis committeretur. Rhodigin.
ὁ κύων ἀκρόπολιν οὐκ εἰσίτω. Canis Acropolin non intret.

Sprzeczánie wielkie / prawdy vstępuie.

Nimium altercando veritas amittitur. *P. Syrus.*
Φιλονεικία τοῦ ἀληθοῦς ἀποτυγχάνει. *A.*

Srogi / strászny ná weyrzeniu / w postępkách.

ταυρηδὸν βλέπει. *Plato. Aristophan.* Taurinum tuetur. βόειον ἐπιβλέπει. *Synesius.* Bubulum aspicit. — λοξαῖς δὲ κόραις ταυρώδεα λεύσσων. *Nicander* Obliquis pupillis (*oculis*) taurinum tuens. Torua tuentem. *Virgil.*
τραγῳδικὸν καὶ μανικὸν βλέπει. *Aristophan.* Tragicum & furiale quiddã oculis spirat.
τιτανῶδες βλέπων. *Lucian.* Titanicum aspiciens. *vel.* Titanico aspectu homo.
κυκλώπειον βλέμμα. *Suidas.* Cyclopicus aspectus. ἄρη βλέπων. Martem tuens. *apud Aristophan.* μισῶν λόγους ἄνθρωπος, οὐδεπώποτε ἀντίθετον εἰπὼν οὐδὲν, ἀλλ' ἄρη βλέπων. Sermonis osor homo, nihil & vnquã loquẽs Contra, sed ore præferens Martem truci. *Simile est illud eiusdem.*
πυῤῥίχην βλέπων *vel* βλέπει. Pyrrichen tuens vel tuetur. *i. vultum trucem & ferocem præsefert instar eorum qui* Pyrrhichen *saltabant armati ad bellum se exercentes.*
ναύφρακτον βλέπει, *Suidas.* Nauticum tuetur. i. *oculis instar foraminum nauium in quibus remi sunt. seu oculis valde diductis.*
ἀτρέως ὄμματα. Atrei oculi. *cuius crudelitas nota ex Senecæ Thyeste.*
κενταυρικῶς βλέπειν. *Aristophan.* Centauricè seu immaniter tueri.
λήμνιον βλέπειν. *Eustath.* Lemnium obtueri. *à crudelitate gentis illius insulæ.*
δρακόντειος νόμος. *Xenarchus.* Draconiana lex. *à Dracone legislatore. qui leges Atheniensibus statuit; quarum quia pleraq; capitale supplicium earum violatori minabantur, non atramento sed sanguine scriptæ dicebantur. Gellius.* *Simile est illud:*
Ζαλεύκου νόμος. Zaleuci lex. *Valer. Max.* Tenedius homo. *V.* Pod surowy.
Cœlum territat armis. *Virg.* Patruus, *Cic.* Fuit in hac causa quidam patruus

truus, cenſor, magiſter. *Et Horat.* Patruæ metuentem verbera linguæ. i. *increpationes duras.* Ne ſis mihi patruus *Idẽ Horat.* Tutor. *Perſius.* Ne ſis mihi tutor. Vt ipſa fronte & aſpectu ſuo horrido, Seplaſiam (*Capuæ erat platea vnguentariorum*) ſublaturus videretur. *Cic. de Piſone. ipſo truci vultu caſtigante lenocinia.*

Tanta erat grauitas in oculo, tanta frontis contractio, vt illo ſupercilio, tanquam Rhadamanthus ille niti videretur. *Idem de eodem* (*al.* Vt illo ſupercilio Reſpub. tanquam cælum Atlante niti videretur.)

κιλίκειος τραγός. Suidæ. Cilicius hircus. *de homine hiſpido & improbo ac fero.*

Areopagita *quoq; vſurpatur pro triſti, iuſto, & ſeuero. Refert Helladius quendam iudicem ex Areopagitis, ob paſſerem, qui accipitrem fugiens in eius ſinum deciderat, necatum, iudicio Senatus damnatum & Ordine motum eſſe.*

τῆς γοργείας κεφαλῆς ἀπόγονος. Ariſtidis. Gorgonei capitis poſteritas. *Nam Gorgones aſpectæ homines obſtupefaciebant.*

Æacidinis minis animiſque expletus incedit. *Plaut. i. Achillea iracundia & faſtu plenus.*

ταῖς ἀπειλαῖς ἀποκτείνουσι. Cratinus. Minis interficit. *Simile eſt illud Plauti licet adulatoriè à paraſito Militi glorioſo dictum:* Cuius tu legiones difflauiſti ſpiritu.

ἀργείους vel ἀργείως ὁρᾷς. Suidas. Argiuos *vel* Argiuè aſpicis. *de toruè & fixis oculis intuente.*

Sroka przylećiáłá bédą gośćié.

Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλοι, ξεῖνον δὲ μέλισσα. Suidas.

Hoſpitem apis, Siren venturum ſignat amicum. *Dicitur de eo, qui ſuæ ſpei blandiens, ex leuiſſimo argumento diuinat futurum quod optat. Huc aliqui trahunt illud Ariſtophanis. ἡ χελιδὼν τὸ θέρος λαλεῖ. i.* Hirundo æſtatem loquitur, nuntiat. *cùm ex aliquo inditio non vano de futuro euentu ominamur, inquit Iunius. Simile eſt noſtrum de pica: hæc enim garrula cùm ſit, facile ſtrepit vbiq; , præſertim verò viſo homine. Hinc fabula & obſeruatio vana, vt & de ape. &c.*

Sroká zé krzá / á dwié w kierz.

Inuenies *vel* Inueniam alium. *ex Virg.* V. Nié trudno o to.

Srom kotá.

Pauo amiſſa cauda pudibundus quærit latebras. *Plini. Idem facit Ceruus amiſſis cornibus, latet pudore vel timore cùm inermis ſit, donec renaſcantur. Pieri. ex Plinio. Vulpem Æſopi amiſſa cauſa pudet inter caudatas verſari, quare ſuadet cæteris vt caudas abſcindant. Vide* Oko wſtydu rozſadnik. *&* Wſtyd mie.

Sromotá dlugo gdźié mieſzkáć / á gośćiem śie zwáć.

Sromotá w iedney záwſze ſzkole być / ábo iednego śie vczyć.

οὐ δεῖ τὸν ξένον, ξένον ἀεὶ εἶναι. Ariſtot. Non oportet hoſpitem, ſemper eſſe hoſpitẽ. *Sic Cic. Labieno.* Adeóne hoſpes huius vrbis, adeóne ignarus es diſciplinæ conſuetudiniſque noſtræ, vt peregrinari in aliena ciuitate, non in tua magiſtratum gerere videare?

videare? *Idem Attico.* Est enim aliquid aduenientem non esse peregrinum atq; hospitem (*multò magis verò habitantem alicubi.*)

αἰσχρὸν μαθεῖν μὲν αἰὲν, ἔποτε δὲ ἰδμέναι. *A.*

Discere perennè turpe, nunquam addiscere. *Quod S. Paulus exprobrat quibusdam Timotheo iterum scribens.*

Sromotnie.

Sutorio atramento absolutus. *Cic. i. corruptis iudicibus infami decreto absolutus.*
Psiem swedem wyßedł sąd iego. τῇ κηπαίᾳ ἀπεχωρήσαλο. *Galenus.* Postico discessit. i. *ianua quæ ad hortum à tergo domus spectat, nam in fronte publicum respicit.*

Srzodku śię trzymay.

Inter vtrumque vola. *Dædalus præcipit Icaro apud Ouidium.*
Medio tutissimus ibis. Inter vtrumque tene. *Phœbus Phaëthonti apud eundem.*
Neque altum semper vrgendo, neque nimiùm premendo littus iniquum. *Horat.*

Alter remus aquas, alter tibi radat arenas.

Tutus eris, medio maxima turba mari est. *Propert. i. procul à littore periculum.*

Tutissima per medium via, quia vtriusque extremum, vitium est. *Quintilian.*
τὰν μέσαν δίωκε. *Athenæus.* Mediam sequere. *s. viam.*
Media agina ferri. *Tertullianus ait:* Inter bonum & malum suo arbitrio agitatus, in neutram tamen partem pronus & præceps. mediæ, quod aiunt, aginæ æquilibrato impetu ferebatur. *Tralatum à libra.* Nos mediam viam eligentes. *Iustiniā.*

μηδὲν ἄγαν σπεύδειν, πάντων μέσ᾽ ἄριστα. — *Theognis.*
Nil nimium properes, media omnium optima.
μηδὲν ἄγαν γ᾽ ἄσχαλλε ταρασσομένων πολιητῶν
κύρνε, μέσην δὲ ἔρχε τὴν ὁδὸν ὥσπερ ἐγώ. *Idem.*
Ne nimium turberis turbatis ciuibus
Cyrne, mediam verò ingreditor viam velut ego.

μηδὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπερορᾷν *Hippocrat.* Nil temerè, nil negligenter agendum.

ὡς τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε νῆα. *Homer.*

A fumo nauim simul atq; à fluctibus arce. à fumo, i. *à littore in quo foci fumantes sunt.*
μή σύντονον δίωκε, μήτ᾽ ἀνειμένην Ἰάσι μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νέων. *Athenæus.*
Nec contentum & acutum melos seu tonum (*qualis Phrygius*) persequere, nec remissum (*qualis Ionicus mollis & Lydius lugubris*) sed mediam viam tene. (*& tonus tibi placeat temperatus qualis Dorius*) *Multa Rhodigin. de hac re habet l. 9. & alibi.*
Antoninus Pius in Vrbe semper mansit, vt in medio prouinciarum situs vndiq; nuntios citiùs acciperet, alij dicunt ne prouincias grauaret. Pierius.

Affine, Co wczás. Miárá we wßytkiem.

Stan obieray iák nalepßy. Zá czásem bedźieć znośniéyßy: ábo śmácznieyßy.
ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. *Pythagoras.*

Elige

Elige vitam optimam. hanc enim (*licet primò iniucundam*) consuetudo iucundam reddet. *Affine*, Nałog vłacnia trudnośći.

Stára głowá / rozum młody. Stáry á głupi. Wyſtárzał śię z rozumu.

Nullum argumentum habet quo probet ſe diu vixiſſe, præter ætatem. *Senecá.*
Auctoritatem habemus ſenum, vitia puerorum vel infantium. *Idem.*
Quid turpius quàm ſenex (*nunc primùm, rectè*) viuere incipiens? *Idem.*
Quibus poſt iuuentam canosq; puerilitas eſt. &c. qui à pueris magnitudine tantùm formaque corporum differunt. *Idem l. in Sapientem. vbi ſenes pueris fuſiùs comparat. Sic apud Iſaiam c. 65.* Improbus homo *vocatur* Puer centum annorum. *Contrà verò proborum nullus erit puer in cœlo vel infans, nec ſenex qui non impleuerit dies ſuos.*

Non ætate verùm ingenio adipiſcitur ſapientia. *Plaut.*
Infantes ſumus & ſenes videmur. *Martial. licet ille alio ſenſu dixerit. nempe Ego nondum prouecta ætate videor ſenex ob morbos frequentes.*
δὶς παῖδες οἱ γέροντες. *Plato. Varro.* Bis pueri ſenes.
τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶ νοῦν οὐκ ἔχον. *Euripides.*
Veſtram ſenectam video mentis indigam.
ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς. *Philoſtrat. de Hermogene.*
Inter pueros ſenex, at inter ſenes puer. *Nam is iuuenis, fuit Sophiſta celebris, vir factus vſq; ad ſummam ſenectutem inſtar pueri fuit.*

αἱ πολιαὶ σὺν νῷ γεραρώτεραι, αἱ γὰρ ἄτερ νοῦ,
μᾶλλον τῶν πολλῶν εἰσιν ὄνειδος ἐτῶν. *Philo.*
Canities veneranda cui eſt mens, mente carens at,
Multorum annorum eſt opprobrium illa magis.
αἱ τρίχες ἢν σιγᾷς, εἰσὶ φρένες, ἢν δὲ λαλήσῃς,
ὡς αἱ τῆς ἥβης, οὐ φρένες, ἀλλὰ τρίχες. *Idem in Senem ſtultum.*
Crines (*tui cani*) ſi taceas, ſunt præcordia (*prudentia*) ſi verò loquaris (*ſtultè*)
Vt iuuentutis non præcordia (*non mentes*) ſed capilli ſimplices ſunt.

Profectò deliramus interdum ſenes. *Plaut.* Stárzy podczás ledá co báią.

Stara to pieśńka. abo powieść.

Vetus querela. *Virgil.* Et veterem in limo ranæ cecinêre querelam.
Vetus adagium eſt. *Plaut.* Tritum ſermone prouerbium. *Cic.*
Vetera vaticinamini. *Plaut.* παλαιὸς αἶνος. *Euripid.* Vetus cantilena.
πρὶν Θέογνιν γεγονέναι. *Plutarch.* Priùs quàm naſceretur Theognis. i. *pridem hoc dictum eſt.* *Affine ſequens.*

Stare dźiećie wſpominaſz.

ἀρχαιότερα διφθέρας λαλεῖς. Antiquiora diphthera loqueris. *Diphthera erat pellis capræ (quæ Iouem lactauit.) in qua ille omnia quæ in orbe fiunt ſcribere fingebatur. Proinde quæ nec in memoria hominum nec in ſcriptis veterum exſtant, ex diphthera petita dicuntur. i. fabuloſa.* τὰ πρὸ τοῦ Εὐκλείδου ἐξετάζεις. *Lucian.* Quæ ante Euclidem

clidem fuêre exquiris. *Simile illud*: Ante Theognidem acta profer. *suprà.*
Ταῦτα κρονικά ἐστιν. *Athenaeus.* Hæc Saturnia sunt. i. *prisca, obsoleta.*
ἀπὸ ναννάκου, *al.* καννάκου, ἀννάκου *Stephanus.* A Nannaco. s. petita. *qui ante Deucalionẽ regnasse ferebatur in Phrygia & diluuiũ prædixisse. al. Cannacus vel Cannacas.*
A sæculo Aboriginum repetita. *Aborigines Italiæ populi antiquissimi, quasi sine origine. de his Festus, Liuius.* *Item.* Ab Euandri matre gesta vel audita narras. *Ex Gellio.*
κηκείδου καὶ βουφονίων. *Suidas.* Cecidis & Buphoniorum. *de re obsoleta.*
Cecides antiquus fuit Pòëta. & Buphonia festa Athenienſium ob vetustatem neglecta.
Affine præcedens.

Stáre pomiátáią.

Stáry koń do gnoiu/ choć przed tem służył w boiu.

Sexagenarius de ponte deijcitor. *Varro.* i. *Tanquam emeritus, liberetur à ferendo suffragio, quod per pontem incedentes ferebant, qui sensus senibus fauens & honorificus est. ex Macrobio.* *Aliter Ouid. ait:* Pars putat, vt iuuenes ferrent suffragia soli,
Pontibus infirmos præcipitasse senes. *quo sensu dictum illud accepisse videtur Cic. pro Sexto Roscio.* Senes sexagenarij more maiorum de ponte in Tiberim deijciebantur.
Vtrumq; sensum expendit & præterea alium addit Festus Verbo Sexagenarios.
Plato ad magistratum νομοφυλάκων *(præfectorum legibus seruandis) minorem annis 50 non admittit, nec maiorem annis 70 in eo manere sinit.*
ἵππου γῆρας. *Plutarch.* Equi senecta. s. *contempta quia inutilis.*

Sicut fortis equus spatio qui forte supremo
Vicit Olympia nunc senio confectu' quiescit. *Horat.*

Nam equi fortes & generosi confecti senio in pistrinum aut molam trudebantur, vel vehendo fimo & similibus rebus vilibus addicebantur.
Equis vetulis teneros anteponere solemus. *Cic.*

Cedit enim rerum nouitate extrusa vetustas. *Lucreti.*
Sic voluenda dies commutat tempora rerum.
Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore.
Porrò aliud succedit, & è contemptibus exit. *Idem.*

ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχὶ πλώσει. *Diogenian.* Nauis vetus non nauigabit per mare. Już nic po niem.
γέρων βοῦς ἀπένθητος δόμοισι. *Suid.* Bos senex nõ lugetur à domesticis. Stárego nie żal.

——— Vetulus bos Qui domini cultris tenue & miserabile collum
Præbet ab ingrato iam fastiditus aratro. *Iuuenal.*

μένε ὦ ταλαίπωρε ἀτρέμα ζῶν ἐν δεσμίοις. Maneto placidè in lectulo miser tuo. Senidictum. *apud Plutarch.*

γραῦς ὡς τις ἵππος τὸν χαραδραῖον τάφον ἕξεις.

Anus velut equus cauernosum sepulchrum habebis. i. *inhonorum, in præcipiti fossa.*
ἐπεὶ φίλος καινὸς, ὥσπερ τὰ καινὰ τῶν ὑποδημάτων ἐν τιμῇ τινι καὶ ἐπιμελείᾳ ἐστὶν, ἐπειδὰν δὲ παλαιωθῇ πολλάκις, καὶ ὑπὸ τοῦ πηλοῦ ἀναπλασθῇ, ὑπὸ τῇ κλίνῃ ἀθλίως ἐρρίψεται.

ἐρρίψεται. *Lucianus.* Amicus nouus, velut calcei noui, in pretio quodam & cura sunt, vbi verò crebro fuerint calcati & luto deformati, sub lecticam miserè abijciuntur. Γεγηρακότος ἵππου οὐδὲ τὸ δέρμα χρήσιμον. *Idem.* Senio confecti equi ne pellis quidem vtilis est.

τρίβωνες ἐκλιπόντες οἴχονται κρόκας. *Euripides.*
Filis solutis lacera pereunt pallia. ' Stáry płaszcz pomiátáią.
Contemnunt spinam cùm cecidêre rosæ. *Ouid.*

οὐδὲν ἔτι ἐστὶν ἀπὸ γήρως, *Aristides de Nestore.* Nil amplius est præ senio. *Senes Aristophanes appellat θαλλοφόρους, ceu ad munia publica & alia grauia negotia ineptos, sed tantùm ad ramos oleaginos virides in pompa gestandos vtiles. vt faciebant in Panathenæis senes Athenienses emeriti teste Xenophonte. Hinc senex apud Alexidem ait:*

ἤδη γὰρ ὁ βίος οὑμὸς ἑσπέραν ἄγει. Iam namq; vita vesperā ducit mea.
Vilia sunt nobis quæcunque prioribus annis
Vidimus, & sordet quicquid spectauimus antè. *Calpurnius.*
Affine, Czás mu też iuż. *& sequens.*

Stáré pomiátáią / gdy młodzi nástáią.

πλεῖστοι ἥλιον τὸν ἀνατέλλοντα προσκυνοῦσι, μὴ δὲ τὸν δύνοντα. Plerique solem orientem adorant, minimè verò occidentem. *Ex Plutarcho. apud quem Pompeius hoc dicto tangebat Cinnam senescentem ipse florens & crescens. Dictum tractum à more Persarum solem orientem adorantium. quòd sicut Pompeius ad fortunam Cinnæ & suam transtulit: ita ad ætatem trahi potest.*
οὐκ ἀείδω τὰ παλαιά. καινὰ γὰρ ἅμα κρέσσω, νέος δ' ὁ Ζεὺς βασιλεύει. *Athenæus.* Non cano vetera. noua enim meliora. iuuenis Iupiter regnat.

Successore nouo pellitur omnis amor. s. *vetus. Garner.* *Huc transfer Lucretij versus duos proximo dicto positos suprà.* Quod fuit in pretio. &c.

Stárego łáská ábo podporá / zeby.

Γέροντος ἄμυλοι οἱ γναθοὶ βακτηρία. Edentulæ sunt scipio malæ seni. *Vel* ἀνδρὸς γέροντος αἱ γνάθοι βακτηρία. Viro seni maxillæ baculus. *Vel* Maxillæ ad instar scipionis sunt seni. Senes dentibus niti & ingredi *dixit Erasm. quòd victu meliore egeant, licet pauciore, sed crebriùs sumpto. Vide* Stáry iák dźiećię.

Stárego odmienić / odużyć / przeformowáć trudno.

Senex psittacus ferulā negligit. *qua caput eius percutitur cùm docetur loqui. Plini. Apule.* τὸ ῥαβδίον ἀμελεῖ ὁ ψιττακὸς γέρων. *A.* Non curat ictum psittacus ferulæ senex. μάτην γέροντα ψιττακὸν μάθοις λαλεῖν. *A.* Frustra docebis psittacum loqui senem. γέροντα δ' ὀρθοῦν φλαῦρον ὡς νέος πέσοι, *Aristophan.* Corrigere vanum est à puero lapsum senem. Res est sera canes vetulos assuescere loris. *Erasm.* Senis linguam mutare difficile. *Hieronym.*
γεράνδρυον μεταφυτεύειν. *Suidas.* Annosam arborē transplantare. s. *frustrà tentes.*

Seneca tamen affirmat se à quodam perito patrefamilias audiſſe : Quamuis vetus arbuſtum poſſe transferri. Et ſic ferè Euripides.

γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ' ἐγώ. Ego te docebo quamlibet ſenex ſenem.

Sic Connus, *qui Socratem fidibus canere docuit,* γεροντοδιδάσκαλος *per iocum à pueris vocatus eſt. i. ſenum magiſter.*

Frangas potiùs quàm corrigas quæ in prauum induruerunt. *Quintilian.*

ξύλον ἀγκύλον ἢ σκαμβὸν οὐδέποτ' ὀρθόν. *Galenus.* Lignum curuum aut tortũ nunquã erit rectũ. Quæ præbet lætas arbor ſpaciantibus vmbras,

Quo poſita eſt primùm tempore, virga fuit.

Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli;

Nunc ſtat in immenſum viribus aucta ſuis. *Ouid.*

Lupus ſenio non emendatur. *Garner. è Gallicis.*

τὴν τρίχα μὲν ἀλλάττει καὶ οὐ γνώμην λύκος. *A.* Pilum lupus mutare non mentem ſolet (*vel poteſt*) .i. Senectus improbis affert canitiem, non aufert nequitiē:

Sed quid ſperem? ætate porrò minùs peccaturum putem. *Terent. de ſene nequam.*

νεκρὸν ἰατρεύειν καὶ γέροντα νουθετεῖν, ταὐτὸν εἶναι, *dixit Diogenes.*

Mortuo mederi & ſenem admonere vel inſtituere, idem eſſe.

μή με δίδασκ', οὔτοι τηλίκος εἰμὶ μαθεῖν. *Theognis.*

Me haud doceas, tantus diſcere non valeo. *Dicit maturus homo.*

Affine, Nałog trudno odmienić. Czego ſie nowa ſkorupká nápiie.

Stárego trudno oſzukáć.

Seni verba dare difficile eſt. *Ex Terentij Andria, vbi Dauus de hero ſuo ſene ait :* Huius minas timeo, cui verba dare difficile eſt. i. *decipere.*

γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ. Annoſa vulpes haud poteſt laqueo capi.

Stáremu dobrze czynić dáremna vtrátá.

μή ποτ' εὖ ἔρδειν τὸν γέροντα. Ne vnquam bene merearis de ſene.

Apud Ariſtotelem dictum Ethnicorum, non omnium, ſed eorum qui amicitias & officia vtilitate metiuntur; & tantùm ijs bene faciunt, à quibus compenſationem ſperant. Similis eſt illa ſententia ſuprà : Dobrze czyni á wiedz komu. *& alia infrà.* Zébraká żywić ſzkodá.

Meliùs alij quamuis Ethnici (vt Chriſtianos interim & Deum ipſum idem præcipientem taceam) cenſent ſenes honorandos, conſulendos, audiendos, alendos, iuuandos. Sic Iuuenal. Satyra 13. Ouid. 5. Faſtorum. Cic in Catone & alias ſæpe. Seneca item ſæpiùs & præſertim l. 4. de Beneficiis. Sed ſuffecerit Prytaneum Athenienſium, in quo ciues pauperes benè meriti, publico ſumptu honeſtè & lautè habebantur. vt Cic. Liui. & alij teſtantur. Adde ſi lubet huius rei rationem; quia ſenes pueris ſimiles ſunt, qui ſibi prouidere nequeunt : deinde de multis, vel certè de aliquibus, interdum de omnibus benè meriti : deniq; quia etiam tunc vtiles eſſe poſſunt; conſilio, ſi docti vel experti multa; exemplo, ſi honeſti & probi; colloquio, ſi affabiles & diſerti; vel ſaltem quod frequentius eſt garruli, ideoq; iucundi.

Stáremu folguy / młodem háruy.

Sicut fortis equus, ſpatio qui forte ſupremo
Vicit Olympia, nunc ſenio confectu' quieſcit. *Ennius.*

Solue ſeneſcentem maturè ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat (*ægrè valens reſpirare*) *Horat:*

ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κύκλ' (*.i.* κύκλα) ἐπίβαλλε. *Zenodot.* Equo ſeneſcenti minorem rotulam admoue. *Rotula erat publica* (τρισίππιον *Heſychio, & forte idem* κύκλον, *niſi calcar potiùs eſſe velis*) *quæ igni candefacta malis equorum inurebatur.* (*quod tamen equis iuuenibus magis quadrat.*)

Accedent anni & tractari molliùs ætas Imbecilla volet. *Horat.*

νέων δὲ πάντες οἱ μεγάλοι καὶ πολλοὶ πόνοι. *Plato.* Iuuenibus cõueniunt omnes magni & multi labores. —— ποιεῖν τι δεῖ ἕως γόνυ χλωρόν. *Theocritus.* Aliquid agere opus eſt eos quibus genu eſt viride.

Munere aſſiduo valentem exerce iuuentam. *Catullus.*

Alexander bucephalo iam annoſiore parciùs & tantùm in prælio vtebatur. Plutarch.

Bos ſenex operarius non mactandus. *Ex Varrone qui ait:* Bos ſocius hominum in ruſtico opere & Cereris miniſter. ab hoc antiqui manus ita abſtineri voluerunt, vt capite ſanxerint, ſi quis occidiſſet.

Staremu nie wiele trzeba.

αὐτάρκης ὁ πρέσβυς ἔχων ἅλα καὶ δύο κέγχρους. *Suidas. ex Epigramm.* Sufficiunt ſeni cum ſale duo grana hordei.

Staremu plaſác ſie nie chce, nie przyſtoi. Stáry ſie nie odmłodźi.

Gratias ago ſenectuti, quæ debebam nolle, non poſſum. *Seneca.*

O præclarum munus ætatis! ſiquidem id aufert nobis, quod eſt vitioſiſſimum in adoleſcentia, nempe voluptates. *Cic.* Magnam gratiam habendam ſenectuti, quæ efficeret, vt non liberet, quod non oporteret. *Idem.* Non modo vituperatio nulla, ſed etiam ſumma laus ſenectutis eſt, quòd ea voluptates nullas magnoperè deſideret, careat epulis inſtructiſque menſis, & frequentibus poculis, careat vinolentia cruditate & inſomnia, *Idem.*

Sic prorſus L. 2. Regum c. 19. Berzelai vir priuatus, benè de Dauide exulante meritus, inuitatus ab eodem ad conuictum regalem, reſpondit: Octogenarius ſum hodie. nunquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum ſuaue aut amarum? aut poteſt delectare ſeruum tuum cibus & potus? aut audire vltrà poſſum vocem cantorum atque cantatricum? &c.

ἀλλ' ἡ τὸ γῆρας τὴν κύπριν χαίρειν ἐᾷ,
ἥ τ' ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται. *Euripides.*

Sed & ſenecta valere Cypridem iubet Et ipſa rurſum inimica ſenibus eſt Venus.

Senes amatores *apud Plautum ſæpiùs irridentur, luduntur, exagitantur, increpantur.*

ἀπρεπές ἐστ' ἄτοπόν τε τὸν ἄνδρα γέροντα χορεύειν. *A.*

Res nimis indecor eſt ſenicam ductare choreas.

Feſtus ex Verrio & aliis priſcis ſcriptoribus, profert dictum ceu paradoxum, iſtud:

Salua res est; saltat senex. *Cùm enim quodam tempore Romæ ludi, quos nefas erat interrumpi, agerentur; nuntiato repentino hostium aduentu, omnes ludorum spectaculo omisso vrbe effusi sunt, solus C. Pompinius libertinus mimus senex ad tibicinis cantum saltabat, donec hoste pulso omnes redirent; qui videntes senem saltantem præter opinionem suam & ætatem illius, gratulati sibi sunt seruatam religionem ludorum, quos inopinatus senex continuauit. Sed hic saltus non delicias sed religionem olebat, ideoq́ admirabundi lætabantur.*

Stáremu żywot namilszy.

τοῦ ζῆν γὰρ οὐδεὶς ὡς ὁ γηράσκων ἐρᾷ. *Crates.*

Nemo diutiùs viuere atque senex cupit.

Hinc est in eisdem passim auaritia, vel certè parsimonia, vt Terent. dixit. & Cic. senes ait. quò minùs viæ restat, eò plùs viatici quærere: *absurdè id.*

Rectè P. Syrus. Male viuunt qui se semper victuros putant.

Sed hîc verum est illud: Kto czego máło ma / oszczadá.

Stárość obraz ábo owoc młodości. Znáć piwo wino po occie.

Poznáć łácno w stárości: iáki kto był w młodości.

ἐκ καλάμης δῆλός ἐστιν ὁ τεθερισμένος στάχυς. *Eustathi. ex Homero.* E culmo cognoscitur demessa spica. *Et Aristot.* Senectam καλάμην vocat.

ἐκ λειψάνων δεῖ νεανικὴν ῥώμην ἔχειν. *Aristophanes.*

Iuuenile robur ex reliquijs conijce.

Sic ex aceto de vino iudicatur, è fragmentis de opere nobili &c.

τὸν οἶνον ἐκ τοῦ ὄξεος γινώσκομεν. *A.* Vinũ ex aceto quale fuerit discimus.

Capræ anniculæ pera, *ex Eustathio qui ait.*

αἰγὸς ἐπὶ πεηλῦνος ἐρυθρᾶς πήρη ἀρίστη.

Anniculæ capræ rufæ pera optima habetur.

Dictum ait Erasm. quadrare in eum adolescentem qui modestus & bonæ spei, annis morosior euasit. Mihi videtur potiùs sonare commendationem iuuenilis ætatis, quæ etiam in senectutem redundat. i. *iuuentutis amabilis senectus non molesta conuersantibus.*

τῶν καλῶν καὶ ὀπώρη καλή. *Plutarch.* Pulchrorum & autumnus pulcher.

Ita Phrynes forma in iuuentute admirabilis, etiam in senectute spectabilis fuit: quam tamen ipsa fæcem suæ pulchritudinis, cùm iam anus esset, vocabat. Ex Plutarcho.

Contrà verò, Intemperans adolescentia effœtum corpus tradit senectuti. *Cic.* Quæ peccauimus iuuenes, ea luimus senes. Damnum tunc factum, nunc apparuit. *Seneca.* Przypłácisz w stárości rospust‹n›ey młodości. *Affine,* Jáki kto z młodu,

Stárość sámá choroba. Stárość stek chorob i przykrości.

Stárość nie sámá przychodźi: kupe z sobą chorob wodźi.

Ipsa senectus morbus est. *Terenti.* τὸ γῆρας αὐτὸ νόσημά ἐστιν. *Apollodor.*

τὸ γῆρας νόσος φυσική. *Aristotel.* Senectus morbus naturalis est.

Senectus morbus insanabilis est. *Seneca.* νόσος ἀθεράπευτος. Valetudo senilis. *pro morbis obnoxia. licet aliquando senes tẽperantes sint saniores. Rhodigin. ex Galeno.*

χαλεπὸν

Χαλεπὸν τὸ γῆρας ἐστὶν ἀνθρώποις βάρος. *Menander.*
Pergraue ſenectus eſt onus mortalibus.
Φόβου τὸ γῆρας, οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον. *Idem.*
Metue ſenectam, non enim ſola aduenit. *ſed cum tot moleſtiis.*
μακρὸς γὰρ αἰὼν συμφορὰς πολλὰς ἔχει. Longæua multas calamitates vita habet.
τὸ γῆρας ὥσπερ βωμός ἐστι τῶν κακῶν,
πάντ' ἐστ' ἰδεῖν εἰς τοῦτο καταπεφευγότα. *Antiphanes.*
Quædam malorum ara eſt ſenectus omnium,
Adeò videre eſt cuncta ad hanc concurrere.
πρὸς γὰρ τὸ γῆρας ὥσπερ ἐργαστήριον ἅπαντα τ' ἀνθρώπινα προσφοιτᾷ κακά. *Idem*
Namq; ad ſenectã prorſus vt ad ergaſtulum Mala vniuerſa confluunt mortalium.
Σφόδρ' ἐστὶν ἡμῶν ὁ βίος οἴνῳ προσφερής,
ὅταν ᾖ τὸ λοιπὸν μικρὸν, ὄξος γίνεται. *Idem.*
Eſt vita vino noſtra quam ſimillima, Vbi paululum reſtat, in acetum vertitur.
Senectus pleriſq; ſenibus ſic odioſa eſt, vt onus Ætna grauius ſe dicãt ſuſtinere. *Cic.*
Morte magis metuenda ſenectus. *Iuuenal.*
Multa ſenem circumueniunt incommoda (*quæ enumerat*) *Horat.*
——— Tarda ſenectus. Debilitat vires animi, mutatque vigorem. *Virgil.*
Febre caret ſola, circumſilit agmine facto
Morborum genus omne. ſ. *ſenem. Iuuenal.* *Apud Plautum in Mercatore vetula quidpiam graue ferens queritur & vrgenti ſe.* Quin is ocyùs.
Rt. Nequeo mecaſtor, tantùm hoc oneris eſt quod fero.
D. Quid oneris? Rt. Annos octoginta & quatuor.
Et eodem accedit ſeruitus, ſudor, ſitis, Simul hæc quæ porto deprimunt,
Apud eundem ſenex ſic loquitur, in Menæchmis. Conſitus ſum
Senectute, onuſtum gero corpus, vires
Reliquêre. Vt ætas (*ſenecta*) mala merx eſt ergo!
Nam res plurimas peſſumas cùm aduenit adfert,
Quas ſi autumem (.i. *commemorem*) omnes, nimis longus ſermo ſit.
Et hæc omnia ad vituperium ſenectutis dicta ſunt. Contraria nihilominùs ad laudem eiuſdẽ leges apud multos, præſertim apud Plutarchũ, Cicer. Senec. Petrarchã: his adde Euripidem. qui ait: *ὦ τέκνον, οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακὰ*
πρόσεστιν, ἀλλ' ἡ ἐμπειρία γεροντικῶν *ἔχει τὸ δεῖξαι τῶν νέων σοφώτερον.*
O nate, non omnia ſenectutem mala Comitantur, aſt ſenilis experientia
Monſtrare ſe plùs ſapere quàm iuuenis, poteſt. *Idem aliàs ſubinde dicit.*
Rectè Themiſtocles 107 annos natus moribundus, dolebat tum ſibi eſſe moriendum cùm ſapere didiciſſet.

Stároſci prágniemy, gdy przyydźie teſkniemy.
γῆρας ἐπὰν μὴ ἀπῇ πᾶς εὔχεται, ἢν δέ ποτ' ἔλθῃ,

μέμφεται ἐστι δ' ἀεὶ κρεῖσσον ὀφειλόμενον. *Menecrates.*

Omnibus est optata senectus, ast vbi venit,
Accusatur, & est grata futura magis.

γῆρας εὔχοντο, εἶτα εἰς αὐτὸ ἀφικόμενοι στενάζουσιν. *Democritus.* Senectutē optabant, deinde ad ipsam deuenientes ingemiscunt.

Hæc speciosè non verè dicuntur. Non enim senectus, sed longa vita ab omnibus expetitur, nil interim de senectute cogitantibus, immò eam exosis.

ὠνείδισας μοι γῆρας ὡς κακὸν μέγα,
ὃ πάντες ἐπιθυμοῦμεν, ἂν δ' ἔλθῃ ποτὲ,
ἀνιώμεθ', οὕτως ἐσμὲν ἀχάριστοι φύσει. *Crates.*

Mihi senectā ceu graue exprobras malū, Quā cupimus omnes; ast vbi illa venerit,
Tristamur, & naturæ ita ingrati sumus.

Theodectes Nuptias & Senectutem similia duo esse dicebat. vtrumq; enim absens exoptant homines, & vbi consecuti sunt fastidiunt & tristantur. Stobæus.

καλὸν τὸ γῆρας, καὶ τὸ μὴ γῆρας πάλιν. Bonum senectā dicimus, simul & malum. *Bonum, ijs qui honestè & temperanter vixerunt; malum ijs, qui inhonestè & intemperanter; Item bonum ob bona animi, malum ob mala corporis.*

Stárszy godnieyszy. Stárszy Bóg niż S. Márcin.

Maximus natu primus dicat. s. *sententiam suam in Senatu. Solonis legibus id cautum fuisse tradit. Æschines. Item Athenis præco clamabat:*

τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων; Quis in concione loqui vult ex ijs qui quinquagesimum annum excesserunt?

Da Prætori, da deinde Tribuno. Pòst libertino. *Iuuenal.*

Idem de inepto & superbo Pòëta sic dicit;

Ipse facit versus, atque vni cedit Homero,
Propter mille annos. (*quibus illū Homerus præcessit; non ob Pòësim præstantiorem.*)

Damnat hoc iudicium & æstimationem ex antiquitate sumptam & Horatius indignans ei,

Qui veteres ita miratur laudatque Pòëtas
Vt nihil anteferat, nihil illis comparet— *Item.*
Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis,
Miraturque nihil, nisi quod Libitina (*mors*) sacrauit (*venerandum fecit*)
Et nisi quæ terris semota suisque Temporibus defuncta videt. &c.

Prima officia dijs immortalibus debentur. *Cic.* πρῶτον τὸ ὅλον τοῦ μέρεος, οὐ τὸ μέρος τοῦ ὅλω. *Hippodamus.* Prius totum parte non pars toto.

Stáry. Stárodawny. Stárego wieku.

ἀρχαιότερος Ἰαπετοῦ. *Plato.* Antiquior Iapeto. *Cæli & terræ filius is erat.*

ἀρχαιότερος Κόδρου. Antiquior Codro. *rex Atticæ fuit.*

ἀρχαιότερον τοῦ χάους καὶ κρονίων ὄζον. *Ibicus.* Antiquius chao & Saturni tempora redolens. *Chaos antiquissimum Hesiodo & Ouid.*

Antiquius cælo & chao. *Prudentius de Christo.* V. Stáre dźiéić. *& sequens.*

Stáry ábo dawny to zwyczay.

Nié zá nas śie to poczęło / nié zá nas ma vstáć.

Non à nobis hæc cœpta sunt, non in nobis desinent.

Apologus apud Plutarchum talis est. Fures rogârunt magistratum vt patibula tollerentur. Respondit magistratus, se id facturum si ipsi cessarent furari.

Tum illi: ὁ νῦν γε κἀχθὲς ἀλλὰ ἀεί ποτε ζῆ ταῦτα, κ᾽ οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου ἐφάνη. Non modò neque heri sed semper hic mos viguit, & nullus est qui sciat quando primum apparuit vel ortus est. *Magistratus verò ijsdem verbis repetitis illis respondit. Similia sunt illa.* Vetus est ranarũ querela. Semper agricola in nouũ annum diues. Hoc non modò factum antè nunquam est, sed in omni memoria omino est inauditum. *Cic.* Antiquius id memoria nostra est. *Idem.* *Affine præcedens.*

Stáry bárzo. Zgrzybiáły. Jédna noga w grobié. Smierć mu w oczy záglada.

Senex Acheronticus, capularis, libitinarius. Anima fœtida. Vua passa. *Plaut.* ἡ ἀσταφίς. Mors. Mortẽ amplexari .i. *senem Plaut.* Rugosi passiq; senes. *Lucil.* Triseclisenex. *Næuio.* i. *nonagenarius, nam* γενεὰ 30 *annorum erat, non semper 100. Muret.* Sesquisenex. *Varro.* Capulare cadauer. *Lucil.* Silicernium. *Terent.* Depontanus senex. *Festo.* ὁ ἔμψυχος νεκρός. *Sophocles.* Viuum cadauer. ὁ ἔμψυχος τάφος: *Lucian.* Viuum sepulchrum. γῆρας οὐδός *Homerus.* Limen senectæ. s. *extremum.* Danace paranda. i. *nummus quem det Charonti. nam mox morietur. Erasm. ex Plutarcho. Luciano.*

οἱ ἄμυλοι γνάθοι. Edentulæ maxillæ. *sine molaribus dentibus.*

ἀνδρὸς γέροντος ἀσταφὶς τὸ κρανίον. Viri senis velut vua passa cranium.

τί δ᾽ ἄλλο φωνὴ καὶ σκιὰ γέρων ἀνήρ; Quid aliud est quàm vox & vmbra vir senex?

τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῇ σορῷ ἔχει. *Lucianus.* Alterum pedem in loculo habet. *Iuliani ICti simile dictum refert Pomponius IC.* Etsi alterum pedem in sepulchro haberem, etiamtum addiscere aliquid vellem. πρὸς τῷ αἰακῷ γενόμενος, κ᾽ μονονουχὶ τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῷ πορθμείῳ Χάροντος ἔχων. *Lucian.* Æaco vicinus, & tantùm non alterum pedem in cymba Charontis habens.

Χάρων σύμβολον αὐτῷ δίδωσι. *Aristophan.* Charon symbolum ei dat.

Χάρων αὐτὸν ἔδακεν. *Ex Luciano.* Charon illum momordit. *Demonacti seni crura intumuerant. & quidam rogabat quid esset? cui ille:* Charon *inquit* me momordit. *Nam in senectute morbi mortis nuntij.*

Animal vespere tripes. *Senis periphrasis ex ænigmate Sphingis apud Lactantium al. Luctatium. Quærebat illa ex transeuntibus. Quod animal esset, mane quadrupes, meridie bipes, vespere tripes.* τετράπους δίπους καὶ πάλιν τρίπους. *& non valentes respondere è rupe præcipitabat. Tandem Oedipus respondit aptè. Esse hominem talem, & monstrum sustulit. alij aliter referunt vt in re fabulosa licet.*

συπεῖον γερόντιον. Stupa ſeniculus. Wyſchly iák ſczepá. πρὸς αὐτῷ ἤδη τῷ αἰακῷ γενόμενος. Lucian. Æaco ipſi iam vicinus. qui iudex eſt inferorum. Tali ſeni apud Ariſtophanem dicitur: Χώρει εἰς τὴν ναῦν, Χάρων σε καλεῖ. Perge ad nauem Charon te vocat.

Stáry ále źerſtwi / w rzéczach biégły.

Ceruina ſenectus. Iuuenal. Neſtorea ſenecta. de Neſtore Homer. ſic:

τρὶς γὰρ δή μιν φασὶν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν. (quentem.

Illum iam exegiſſe hominū tria ſæcula fama eſt. adde, ſanum, prudentē, elo-
Sic Vlyſſis, ὠμὸν γῆρας. Cruda ſenectus. apud Philoſtratum. Et Virg. de Charonte.
Cruda deo viridiſque ſenectus. ὠμογέρων. Crudus ſenex.
Gorgiæ ſenectus. qui vltra centum annos ſanus vegetus vixit. Cic. Rhodigin.
Cato Maior, annos 90 natus Sergium Galbam accuſauit. Plutarch.
τὸ γῆρας ἐλαφρόν. Senectam continentem, agilem eſſe, ait Nazianzen.
Vſque ad nouiſſimam ætatem viridis. Plini. iunior. de femina 80 anorum.
Equus Sophocleus. ἵππῳ Σοφοκλείῳ παραπλήσιος. Philoſtrat. Equo Sophocleo ſimilis. Nam Sophocles in Electra deſcribit equum generoſum, qui quantumuis ſenex eſſet, animo tamen forti in malis erat. Sibylla viuacior. Seruius.

ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη. Homer.

Qui iam incuruus erat ſenio, ſed plurima nôrat.

Ergini cani. V. Ośiwiał przed czáſem. Vt adoleſcentem, in quo ſenile eſt aliquid; ſic ſenem in quo adoleſcentis probi eſt aliquid, laudamus. Cic.

Stáry / długowiéczny / długo żyiący. Dawno pámięta.

Sibyllæ ætas. Propert. Longæua ſacerdos Sibylla. Virgilio. Cumæi anni. Ouid. Pylij anni. Vel Pylios annos viuit. Idem. Orcum moratur. Horati. Neſtorea ſenecta. Neſtoris annos habet. Viuit ter Neſtoris annos. Martial. ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκώς. Plutarch. Cornice viuacior. cui nouem ætates hominum tribuit Heſiod. Plini. Cornicibus omnibus ſupereſt. Martial. Cornicis vetulæ temporibus parem ait Lycen. Horati. φοίνικος ἔτη βιοῖ. Lucian. Phœnicis ætatem viuit. qui nouem corui ætates viuit. Heſiod. Ceruo viuacior. qui Heſiodo τετρακόρωνος eſt, i. quadruplo plures annos quàm cornix viuit. Plini. Coruo viuacior. qui triplo diutiùs ceruo viuit. Plini. Tireſia viuacior. qui ſex ætates hominum vixiſſe fertur. Plini. Lucian. τὸ ἡσιόδειον γῆρας. Heſiodi ſenecta, quem duo ſæcula vixiſſe ait Pindar. Τιθωνοῦ γῆρας Lucian. Suid. Tithoni ſenecta longiſſima. Meminit eius Cic. πολλῶν πανηγύρεων διὸς βαλάνων ἔφαγεν. Multorum feſtorum Iouis glandes (iuglandes) comedit. i. Multas vixit Olympiadas. ὑπὲρ τὸν κατάλογον ζῇ. Suidas. Vltra catalogum (i. præſcriptum in fatis diem) viuit. ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον βιοῖ. Lucian. Vltra colum vel penſum viuit. i. vltra fatalem diē. alluſit ad Parcarum fuſos. ὑπὲρ τὸ λίνον ζῇ Idem eodem ſenſu. Vltra linum viuit.

Dextra ſuos iam computat annos. Iuuen. i. centum annos exceſſit. quia in ſiniſtra

vſq; ad

vsq; ad centum computabant, supra centum in dextra. Plini. Apuleius. Gyraldus. Hieronym. qua de re multa habet Pierius l.37. toto. *Vide* Pánow wielkich przyiaćiele.

De ætatibus viuacium animalium habet Hesiod. Plutar. Virgil, in Catalectis. Ætatũ verò vitæ humanæ distributionem in partes 4.5. 7.10. 12. vide apud Rhodig. l. 19. c. 21. & c.22.

Stáry gospodarz Pan Bog.

Sententia Christianis satis nota, & in diuinis libris celebris. Sapientiæ c.14. Tua autem prouidentia pater gubernat. *s. mundum vel omnia. Apud Euangelistas* Christus Deum *aliquoties allegoricõs appellat* Patremfamilias. *s. totius mundi, qui præter alia, vestit agros floribus & herbis ac plantis, boues & iumenta curat, passeres & coruos alit, scit qua re indigeant homines. Similia multa legere est in Psalmis Dauidis, Ecclesiastic. &c. Addo Ethnicos. Cic.* Deorum prouidentia mundus administratur. *Idem.* In mundo est Deus aliquis, qui regit, qui gubernat, qui conseruat, terras & maria contemplans, hominum commoda vitasque tuetur.

ἔστι μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεύς, ὃς ἐφορᾷ πάντα καὶ κρατύνει. *Euripides.*

Est magnus in cœlo Iupiter, qui inspicit omnia & continet aut firmat.

Aristoteles Deum vocat οἰκονόμον ἀγαθὸν. *i.* Patremfamilias optimum.

Stáry iák dźiećię.

δὶς παῖδες οἱ γέροντες. *Aristophan.* Bis pueri senes. *Varro.* τρίπαιδον γερόντιον. *Alciphron.* Tripuer senex. ἀρ' ὡς ἔοικε δὶς γένοιτο ἂν παῖς γέρων. *Plato.* Sanè videtur bis puer fieri senex. δὶς παῖδες οἱ γέροντες ὀρθῷ τῷ λόγῳ. *Theopompus Comicus.* Est sermo verus bis vocans pueros senes.

πάλιν γὰρ αὖθις παῖς ὁ γηράσκων ἀνήρ. *Sophocles.*

Nam vir senescens rursus efficitur puer. *Iuuenalis de sene.*

Huius Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.

Ipse at hiat tantùm ceu pullus hirundinis, &c.

παλίμπαιδας τοὺς γέροντας γίνεσθαι, *dixit Lucian.* Denuò pueros fieri senes. Latini *quoq; prisci* Senem vocabant pupum. i. *puerum apud Varronem, quia vt Aristoteles ait, similes sunt senes pueris, colore albo, balbutie, exarmatis gingiuis, imbecillitate virium, morum ineptia, leuitate animi, desipientia, ciborum qualitate & quantitate, denique quod puerorum aspectu & consuetudine multùm delectantur. His adde cibum frequentem, licet modicum, vtrisq; communem. Facile tamen ait Plutarch. ieiunium ferunt senes ob calorem exiguum.* γεροντοτροφία ἔοικε τῇ παιδοτροφίᾳ. *Antiphon.*

Nutrire senem idem est atque nutrire puerum.

Nam senes non tam multa quàm frequenti alimonia naturam reficiunt, interuallo ad digestionem dato. *Marsilius Ficinus.* Stárému iák dźiećięćiu często ieść trzebá. *Et Rhodigin. ait:* Qui primordia vitæ senilis agunt, famem facile ferunt: at qui ad summam & occiduam senectam vergunt, sæpè & modicè refici debent.

Senex cùm extemplo est, iam nec sentit nec sapit.

Aiunt solere eum rursum repuerascere. *Plaut.*

Hic ille est, senecta ætate qui factus est puer. *Idem. sed de improbis moribus senis, qui dedecent senem loquitur, præsertim verò mulierositas, quam is Pòëta sæpe damnat in hac ætate.* Ad platagen Architæ recidit. *Rhodig. de ijs qui repuerascunt. Nam Architas inuenerat crepitaculū quo se pueri oblectarent & quieti domi essent. Meminit Aristotel.*

Stáry młodemu rychley zrozumie.

——— Fecimus & nos Hæc iuuenes. *Apud Iuuenalem dicit Senex. Cui respondet Pòëta dicens:* — Esto, desisti nempe, nec vltra
Fouisti errorem. breue sit quod turpiter audes.
Quædam cum prima resecantur crimina barba. Indulge veniam pueris.
In Pseudolo Plauti. Seni patri in filium seuero alter senex dicit:
Quid mirum fecit? quid nouum? adolescens homo si amat &c.
Nam quod tu damni & quod fecisti flagitij,
Populo viritim potuit dispertirier.
Id ne tu miraris, si patrissat filius? *Catonis simile dictum sub* Tkni sie sam. *In eandem sententiam in Adelphis Terentij Mitio loquitur Demeæ duro patri in filium dissolutum. Et in Heautontim. Clitipho iuuenis corruptus similia secum loquitur de patre suo olim iuuene dissoluto, nunc in se seuero, & post alia ait:*
Mihi si vnquam filius erit, næ ille facili me vtetur patre:
Nam & cognoscendi & ignoscendi dabitur peccati locus. Nō vt meus. &c.
Concedit & Cicero senex iuuenibus ludum, relaxationem, iucunditatem, sed meminisse iubet honestatis & verecundiæ, ac omnem intemperantiam cauere. In quo grauiter errabant & castigandi sunt Comici illi senes, qui profusionem, luxum, beluationes, scortationes, damna, dedecora, toleranda in iuuenibus putabant, & ad omnem licentiam conniuebant.

Stáry oszczędny ábo skapy.

Senes ad rē attentiores. *Sic Terentianus senex.* Ad omnia alia ætate sapimus rectiùs,
Solum vnum hoc vitium affert senectus hominibus,
Attentiores sumus ad rem omnes quàm sat est.
ἀνελεύθεροι γέροντες. ὅτι διὰ τὴν ἐμπειρίαν ἴσασιν, ὡς χαλεπὸν κτήσασθαι καὶ ῥᾴδιον ἀποβαλεῖν. *Aristoteles.* Illiberales sunt senes, quia experiendo didicerunt, quàm difficile sit acquirere & facile amittere. Auaritia verò senilis, quid sibi velit, nó intelligo. Potest quicquam esse absurdius, quàm quo minùs viæ restat, plùs viatici quærere? *Cicero. quod Gaza sic reddidit Græcè:* ταύτῃ πλείω ζητεῖν ἐφόδια, ᾗ ἐλάσσων ὁδὸς καταλείπεται. *Sic Seneca.* Quid stultius, quàm via deficiente viaticū quærere vel augere? Triparcos, aridos, auidos vetulos, *tales Plaut. vocat.*
Quærit & inuentis miser abstinet ac timet vti. *Horat. de sene.*
Rectè hunc monet Cato. Cum tibi diuitiæ superant in fine senectæ,
Munificus facito viuas, non parcus amicis.
ἢν ἄφενός τοι πλεῖστος ἔοι ποτὶ γῆρας ὁδῷ,
σμικρολόγος μὴ ἴσθι, φίλοισι δὲ πλουσιόδωρος. *Planudes.*

Stáry

Stáry przykry / niedogodny / mierziony / gniewliwy.

Difficilis, querulus — censor, castigatorque minorum. *Horat. de sene.*
μεμψίμοιρος, ὀδυρτικός. *Aristot.* Accusans suam sortem, querulus.
Sunt morosi, anxij, iracundi, difficiles & auari senes. *Cic.* Sed tamen morositas & ea vitia quæ diximus, habent aliquid excusationis. *Idem.*
Apud eundem Cæcilius Pòëta sic de senibus loquitur:

Tum etiam in senecta hoc deputo miserrimum,
Sentire ea ætate esse se odiosum alteri. *Apud Nonium.* Senex odiũ & tædium.

Et Iuuenal. ——— Grauis vxori natisq; sibique. *Horat.* Canicies morosa.
Apud Plautum Chrysalus de suo hero sene ait:

Hunc si vllus deus amaret, plùs annis decem,
Plus iam viginti mortuum esse oportuit.
Qui terræ odium inambulat, & iam nihil sapit
Nec sentit, & tanti est, quanti est fungus putidus.

Item alius. Nauteam malit bibere quàm osculari vxorem anum.
Item. Mortem amplexari. i. *senem*, animam fœtidam. *& plurima talia.*
πικρὸν ἐστὶ χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων.
Molesta res est in domo manens senex. **Stárego młodźi nie rádźi widzą.**
Odiosa est hæc ætas (*senecta*) adolescentulis. *Terent.*
E medio æquũ excedere est, iam nos fabulæ sumus Senex atq; anus. *Terent.*
ὀχληρὸς ἀνήρ ἐστιν ἐν νέοις γέρων. Molestus est iuuenibus admodũ senex.
τὸ γένος ἤν τις ὀργίσῃ τὸ τῶν γερόντων, ἐσθ' ὅμοιον σφηκιᾷ. *Aristophan.* Qui senum genus irritat, similis est crabrones excitanti. *At Euripides secus sentit:*
ὀργὴ γέροντος ὥστε μαλθακὴ νοτὶς, ἐν χειρὶ θήγει, ἐν τάχει δ' ἀμβλύνεται.
Senilis ira mollis instar guttulæ, Pungit celeriter at & hebescit celeriter.

Stáry rozum lepszy niż młody. Stáry ma nád młodego.

Adde quod est senibus rerum prudentia maior. *Ouid.*
Mens & ratio & consilium inest in senibus. *Cic.*
Γνώμη γέροντος ἀσφαλεστέρα νέου. Sententia senum quàm iuuentæ tutior.
— Nec prudens fit puer vllus. Nec tam doctus equæ pullus, quam fortis equi vis.
πολλῶν νέων γὰρ κἂν γέρων εὔψυχος ᾖ, κρείσσων. *Euripid.* (*Lucreti.*
Multis iuuenibus est senex magnus animo Melior.
γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν. *Stobæus.*
Senex leo vigente melior hinnulo.
γνῶμαι δ' ἀμείνους εἰσὶ τῶν γεραιτέρων. Præstantióres sunt senũ sententiæ.
ὁπλοτέρων φρένες ἠερέθονται, τὸ δὲ γῆρας ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον. *Lucian. ex Pòëtis.* Iuuenum mentes instabiles, (*sublime volantes*) Senectus verò habet quid dicat iuuenibus sapientius. *Senectus propria & maximè accommoda animæ ætas, in qua flaccescentibus aliis omnibus, sola viget magis sapientia. Vnde Themi-*

stocles post centum & septem vitæ annos moriturus doluit tunc sibi demigrandum esse cùm maximè sapere incepisset. Rhodigin. ἀκούσατε νέοι γέροντος, οὗ νέου γέροντες ἤκουον. Audite iuuenes senem quem iuuenem senes audierunt. apud Plutarch. Augustus dixit Romanis tumultuantibus ob leges latas ad corrigendos eorum mores.

αἰεὶ δ' ἐν βουλῇσι γέρων πολυίδρις ἀμείνων. Q. Calaber.

Sēper in consilijs peritus senex melior. Vel Semper consilijs pollentē malo senectā;

παλαιὸς αἶνος, ἔργα τῶν νεωτέρων,
βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος. Euripides.
Dictum vetustum est. facta iuuenum, cæterùm
Magis valent consilia natu grandium.

νέων ἀνδρῶν αἰχμαὶ, βουλαὶ τῶν γερόντων Plutarchus. Iuuenum virorum lanceæ, consilia senum. s. sunt propria, vel præstantia.

αἰετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης. Suidas. Aquilæ senecta, corydi iuuenta.

τὸ τοῦ ποδὸς μέν ἐστι βραδὺ, τὸ δὲ νοῦς ταχύ. Euripides.
Tardus quidem pes, animus est porrò celer. s. senis.

κάμηλος καὶ ψωριῶσα πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία. Synesius. Camelus etiam scabiosus multorum asinorum (sanorum) onera portat. Sic Senex etiam æger, multis etiam integris iuuenibus præstat.

ἀτρέμας βοῦς s. κινεῖ πόδα. Intrepidè bos mouet pedem. Sic Hieronym. Bos lassus fortiùs figit pedem. Dictum sumptum à more triturandi demessa frumenta, boum pedibus ea calcantium, vt in Italia & Palæstina fit. & in libris sacris sæpe habetur. Apud Suidam Senex dicit: ἐγὼ τοὐμὸν γῆρας ἀμείνω ἢ πολλῶν νεανιῶν κικίννους νομίζω εἶναι. Ego meam senectam meliorem multorum adolescentum cincinnis puto esse.

Stáry wiélomowny / świégotliwy.

Senectus naturâ loquacior. Cic. Anus multiloqua. Plaut. infrà.

Deficit auditor non deficit ipse loquendo.
O sola fortes garrulitate senes! Cornel. Gallus.

Senem Euripides vocat γλώσσης ψόφον. i. Linguæ strepitum. Et Menander. σκιὰν καὶ φωνήν. i. Vmbram & sonum. Cato senex apud Cic. ait: Ego propter sermonis delectationem tempestiuis conuiuijs delector. &c. habeoq; senectuti magnam gratiam, quæ mihi sermonis auiditatem auxit, potionis & cibi sustulit. Quærit Camerarius cur loquaces sint Pueri Mulieres & Senes? Et R. Pueros esse tales ob copiam humoris, vel quia magis appetunt & incipiunt loqui & veriùs balbutiunt. Mulieres naturâ sunt garrulæ. Senes verò ob annos & experientiam multa habent quæ aliis velint communicare. quod insinuat etiam. Horat. in Poëtica.

Stáry zápamietliwy. Wywiétrzał mu rozum / pámięć.

Languescit senum Memoria longo lassa sublabens situ. Seneca Oedipo.

Omnia fert (aufert) ætas, animum quoque (memoriam) Virgil. Cerda.
Nunc oblita mihi tot carmina, vox quoque Mœrin

Ipſa fugit. *Apud eundem Virg. loquitur Paſtor ſenex.*

Sed omni — Membrorum damno maior dementia, quæ nec
Nomina ſeruorum, nec vultum agnoſcit amici
Cum quo præterita cœnauit nocte. *Iuuenal. de ſene.*
Senior bulla *(puerili)* digniſſimus. *Idem.* *Simile illi.* Senex bis puer.
Nam meo quidem animo vetulus decrepitus ſenex,
Tantidem eſt quaſi ſit ſignum pictum in pariete. *Plaut.*

ἐπανθήσας τρίχας γνώμην νεανικὴν ἔχει. *Suid.* Efflorüere illi capilli, at mentem iuuenilem habet.

παρεξηυλημένον νοῦν ἔχων. Euanidam mentem vel extritam habet, *vt tibia elinguata, carens lingua.* Βεκκεσέληνος. *Ariſtophan.* Beccelelenus. *de ſene delirante.* τῆς μωρίας, τὸν Δία νομίζειν ὄντα τηλικουτονί. *Suidas ex Ariſtopha.* O ſtultitiam! Iouem eſſe credere, natum tot annos. *Dictum ex ſententia eorum qui Iouem eſſe, nugas Pöéticas pueris credibiles aſſeruit, in ſenem qui abſurda quæuis more pueri credit.* κρονόληρος. *Plutarch.* Saturni more delirans.

κρονικαῖς γνώμαις λημᾷ. *Ariſtopha.* Saturnijs ſententis lippit. *Hominis anniculi Cor duarum drachmarum, quinquagenarij centum drachmarum eſſe, ait Varro, & inde ſingulis annis minui vſq; ad centeſimum annum, vltra quem vix aliquis ſana mente viuit.* καί σ' ὁ πληθύων χρόνος γέροντ' ὁμοῦ τίθησι καὶ τοῦ νοῦ κενόν. *Sophocles.* Et te longinquum tempus, Senem ſimul fecit & mente vacuum.

Stárych ſłucháć, ſzánowáć; z ſtáremi nákłádáć dobrze.

Sapientes ſunt qui vino vetere vtuntur. *Dictum hoc à Platone ſumptum Parœmiographi allegoricẽ trahunt ad commendationem antiquitatis omnis, ſed præſertim ſcriptorum. Nam & Plautus eodem ſenſu vſurpauit dicens.*

Qui vtũtur vetere vino, ſapientes puto. Et qui libenter veteres ſpectãt fabulas,
Antiqua opera & verba cùm vobis placent,
Æquum placere eſt antè veteres fabulas. &c.

Sic & Pindar. αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, Lauda vetus vinum. *ſed in iudicio de Pöétis & Pöématis diſſentit à Plauto. addit enim:* ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. Flores autem hymnorum recentiorum. *Idem cum Pindaro ſentit Horat. & probat fusè epiſtola ad Auguſtum. Non ſola nec omnia vetera Pöémata eſſe bona.*

νέος ὢν ἀκούειν τῶν γεραιτέρων θέλε. Qui iuuenis eſt audire ſeniores velit.
ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω. *Homer.*
Nolo viris ego cum priſcis certamen inire.

ὁμιλίας δὲ τῶν γεραιτέρων φίλει. Sit grata conuerſatio tibi ſenum.

ἄκουε τοῦ τὰ τέσσαρα ὦτα ἔχοντος. *Zenodot.* Audi eum qui quatuor aures habet. *qualis fingebatur Apollo. vel ſignificatur vir prudens qui multa audiuit, vidit, expertus eſt. qualis Vlyſſes, Neſtor, Hercules Gallicus. Item ſenes qui multa audiuerunt & experti ſunt 4 aures habere dici poſſunt.*

Gallorum dictum eſt. Cane vetulo latrante, proſpectandum. i. *Auſcultandũ cùm quid*

monent vel præcauent senes. *Nam canes vetuli, non temerè latrant vt iuuenculi. Vt lex coronam & diadema, ita natura canos dignitatis ac principatus venerabile signum fecit. E Plutarcho.*

Stárzy podczas dziwy broią / gdy ich czem dobrem nápoią.

Stáry łácno odmłodnieie / gdy sobie trochę podleie. Stroi bábá turnieie. &c.

οἶνος ἄνωγε γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. *Athenæus.*

Vina senem inuitum cogunt ductare choreas.

οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀναβάλλει. *Idem.*

Insanire facit sanos quoque copia vini.

οἶνος γέροντας οὐ θέλοντας, ὡς λόγος πείθει χορεύειν. *Idem.*

Fertur senibus etiam haud volentibus merum Suadere choreas.

Vina parant animos &c. Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit,
Tunc dolor & curæ rugaque frontis abit. *Ouid.*

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos. *Tibull.* *Senes facile inebriari ob calorem imbecillum & alieni humoris copiã docet Camerar. problem. 7. decadis 6.*

γραῦς βακχεύει, γραῦς κωθωνίζεται. *Ex Athenæo.* Anus bacchatur, anus ebria saltat, seu cothonissat. *Nam* κώθων *significat temulentum vel poculi quoddam genus.*

ἡ δρῦς μαινὰς ἐγένετο. Quercus Mænas facta est seu bacchatur, saltat. *Sumptum ex Orphei fabula, qui cantu suo arbores ad saltum excitasse fingitur.*

Ælia Catula femina nobilissima & ditissima iam octogenaria publicè in ludis spectante Nerone saltauit. Dion. Colligitur & ex Suetonio.

Stárzy / rádzi się nápuáią / o iedzę nie wiele dbáią.

ἀετοῦ γῆρας. Aquilæ senectus. *Dictum in senes bibaces magis quàm edaces. Sic apud Terent. Syrus adulans hero suo seni, hilariori in vino hesterno viso ait:* Visa verò est, quod dici solet, aquilæ senectus.

Nam aquila vt scribit Aristotel. Demetr. Phalereus & Plinius, non moritur senio, nec ægritudine, sed fame. siquidem in senecta tantopere illi rostrum superius excrescit, vt cibum capere non possit, sed bibendo tantùm vel sugendo sanguinem de præda, vitam aliquandiu producat. S. Hieronym autem scribit: Aquilam vbi grauatam se senio sentit, sese in fontem mergere & sic reiuuenescere. S. Augustin. ait: eam rostrum immodicè protuberans ad petram allidere, & eo decusso cibum capere ac reuirescere. Euche-rius ait eam in senectute plumas amittere, & à pullis suis in nido ali, donec recrescant.

Peculiare vitium senum bibacitas vulgò habetur: vel quòd natura frigus ætatis vini calore arcere cupiat: vel quòd vinum non solùm calefaciat, sed etiam humectet senes frigidos & siccos; vel deniq; quod ex vino orta hilaritas minuat ætatis molestias, & obliuionem quandum earum afferat. vt in L. Prouer. SS. c. 31. insinuatur.

Quærit Plutarch. 1. Symposiac. Cur senes mero delectentur. *& respondet, Causam esse spiritus languidos & imminutos qui mero excitantur & augentur. alij apud eundem frigiditatem causam esse quæ mero discutitur asserunt.*

ic Horatius se ad compotationis hilaritatem excitans ait:

Narra-

Narratur & priſci Catonis Sæpe mero caluiſſe virtus. *quod Plutarch. de Catone iuniore ſcribit, qui tamen Cicerone teſte, cùm tota nocte bibiſſet, interdiu alea ludebat, & alia ſeria negotia obibat. Plato qui iuuenibus vino interdixit, ſenibus largiores compotationes conceſſit. Idem Vinum remedium aduerſus ſenectutem datum ait, contra debilitatem & mœrorem. Sed optimum eſt dictum S. Pauli:* Modico vino vtere. idque propter ſtomachum & frequentes infirmitates.

Vinum lac ſenum. *Garner.* οἶνος γάλα γερόντων.

Stárzy ſobie lat vymuią / młodzi przydáią.

De feminis habet Martialis epigramma 20. l. 4.

Dicit ſe vetulam, cùm ſit Cærelia puppa (.i. *parua puella*)
Puppam ſe dicit Gellia, cùm ſit anus. *Nam plerunq; feminæ iuuenes, vt quam primùm nuptum eant, annos ſibi addunt: contrà annoſæ viduæ, minuunt. Poteſt id quadrare & in mares in variis negotiis, varias ob cauſas. Apud Plautum in Milite Periplectomenes propè ſexagenarius probat multis ſe iuuenem eſſe, viribus, indole, vigore animi, & ſenſuum viuacitate, comitate, alacritate, liberalitate & ſimilibus.*

Contrarium tamen quoq;, facile accidere poteſt & ſolet, vt maturi annoſiores quàm ſunt, eſſe ſe dicant; & iuuenes, iuniores.

Stateczny. Staly.

Lineæ inſiſtere. *Tertullian.* i. *in inſtituto permanere. Ductum à loco certaminum.*
Gradum figere. *Idem.* i. *in ſententia perſiſtere.*
Decedere de ciuitate quàm de ſententia maluit. *Cic. de Q. Metello.*
Anchora Conſtantiæ & Stabilitatis ſymbolum. *apud Pierium.*
ἔβαλλεν ἄγκυραν. *Pindar.* Iecit anchoram. *tr. At Virg. proprio ſenſu.*
Anchora de prora iacitur. Anchora fundabat naues.
Ouidius allegorico. Littoribus noſtris anchora pacta tua eſt. i. *Promiſiſti; ſis conſtans.*
ἐν πείσῃ τὴν καρδίαν τηρεῖ. *Synesius.* In anchorali fune cor tenet. *Sic legit & interpretatur Paulus Leopardus, & reijcit Rhenani ac Iunij lectionem ac interpretationem. quam habes ſupra ſub* Ná złem rážie.

ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους,
καὶ νοῦς ἐχέφρων πᾶσαν ἕλκουσαν βίαν.

Strepitū nec incus maxima metuit, neq; Mens firma quoquò traxeris violentiā.
Tenax propoſiti vir eſt. quem Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus inſtantis Tyranni Mente quatit ſolida, nec auſter,
Nec fulminantis magna Iouis manus &c. *Horat.*
Eſt animus tibi Rerumq; prudens & ſecundis, Temporibus dubijſq; rectus. *Idem.*
Nec tædia cœpti Vlla mei capiam dum ſpiritus iſte manebit. *Ouid.*
Permanet in voto mens mea firma ſuo. *Idem.*
Ex ſeſe natus. *Tacit.* i. *ſui ſemper ſimilis, & conſtans ſibi.*
ὁ ἀγαθὸς ὅμοιος ἀεὶ καὶ οὐ μεταβάλλεται τὸ ἦθος. *Ariſtotel.* Bonus ſui ſemper ſimilis & non commutat mores.

Annosa quercus frustra flatibus tunditur. *Ex Virgilio.*
ὥσπερ τις πέτρα πάραλι(ος) κυμάτων ἐπιδρομὰς s. ἀμελεῖ. *Nazianzen.*
Vt marinus scopulus fluctuum incursiones non curat.
Illa velut pelagi rupes immota resistit.
Vt pelagi rupes magno veniente fragore, Quæ sese circũ multis latrantibus vndis,
Mole tenet, scopuli nequicquam & spumea circum
Saxa fremunt, laterique illisa refunditur vnda. *Virg.*
Tu ne cede malis, sed cõtra audentior ito. *Idẽ.* Mens immota manet. *Idem.*
θᾶττον ἂν τις ὅλον τ σίπυλον μετακινήσειεν, ἢ σὲ τ καλῶν ἀπάγοι. *Lucian.* Citiùs quis Sipylum (*montem*) loco mouerit, quàm te à pulchris abstraxerit.
τετράγωνον. i. Quadratum, *vocat Aristoteles, eum qui virtuti insistens, fortunæ casus optimè fert. Fusiùs id declarans Rhodigin. Quadratus inquit Numerus continet denarium. Figura item quadrata quatuor lineis æqualibus & angulis rectis constat. Corpus deniq; quadratum (vt cubus) sex quadratas superficies æquales habet; quarum qualibet quatuor lineas & quatuor angulos habet, quare quomodocunq; cadat, rectum stat. Sic vir bonus continet omnes perfectiones virtutis, & in quocunq; motu fortunæ rectus æqualis & sui similis permanet. Lacon mutilatus pedem, nomen suum inter milites professus est, & vetantibus respondit:* Non fugientem sed manentem pugnare cum hostibus oportet. *E Plutarcho.* οὐδὲ γόνυ κάμψας. Ne genu quidem flexo. i. *constanter, assiduò, ex Æschylo. apud quem Vulcanus Prometheo dicit:* Itaque petram hanc seruabis insomnis & stans ne genu quidem flexo. *Pulli anserum esurientes, fruticibus aut herbis solidioribus ita pertinaciter obluctantur, vt collum abrumpant. Columel. Varro. Plini. Symbolum constantiæ, perseuerantiæ in actionibus laudabilibus.*
Nec mea iam mutata loco sententia cedit. *Virg.*
Disrumpantur ij qui me posse aliquid doluerunt. &c. nec tamen ego de meo statu demigro, &c. *Cic.* ἀβάπτιστον φελλόν. Immersabile suber *vocat Pindar. virum probũ non cedentem improborũ sermonibus. vel fortunæ casibus. Affine,* Nie námowiſz.

Stoi iéden ſam zá trzech / zá dzieśiąćin. &c.

Hermes omnia solus & ter vnus. *Martial. de gladiatore celeberrimo, qui instar cuiusdam Trismegisti erat. Insignes eius laudes sunt l. 5. ep. 25.*
——— ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. *Homer.* Vir multis alijs æquandus honore.
Parasitum Plautus in Menæchmis pro octo conuiuis numerat. Quærit opsonator ex hera sua, quæ opsoniũ tribus sufficiẽs eum emere iussit: Cuiusmodi hi homines (*conuiuæ*) erunt? *Respondet illa:* Ego & Menæchmus & parasitus eius. *Tum opsonator:* Iam isti sunt decem. Nam parasitus octo hominum munus facile fungitur. *Apud eundem in Captiuis, Parasitus ceu lupus famens in penu irruit & totum vastauit.*
Sic apud Athenæum. εἰσὶν γὰρ ἡμῖν τ κεκλημένων δύο
ἐπὶ δεῖπνον ἄμαχοι Φιλοκράτης καὶ Φιλοκράτης,
ἕνα γὰρ ἐκεῖνον ὄντα, δύο λογίζομαι, μᾶλλον δὲ μεγάλους τρεῖς — *Eubulus.*
Conuiuarum quos inuitaui duo sunt In cœna prorsus inuicti Philocrates & Philocrates,

locrates, Vnus quidem ille est, at pro duobus computo, Magis autem pro magnis tribus. *Ideò apud Martialem Opsonator hospitem interrogat dicens:*

Dic quotus es? quanti cupias cœnare? nec vnum Addideris verbum.

πολλῶν βραχιόνων ἀντάξιος. *Philostratus de Palamede.* Multis brachijs æqualis. *Sic Archimedes* ἑκατόγχειρος. *i. Centimanus dictus est, teste Eustathio. quod vno impulsu balistæ multa iacula in hostes funderet.*

πολλῶν οἰκετῶν ἀντάξιος. *Xenophon.* Plurium famulorum instar est.

Strách dźiećinski / głupi / prozny. Boi śie / á sam nie wie czego.

πανικὸς φόβος. Panicus timor, rumor, casus. *Cic.*

ἐν τῇ νυκτὶ φόβος σφίσιν ἐμπίπτει πανικός. *Pausanias.*

Noctu timor panicus ipsis incidit. *Idem hunc timorem vocat,*

ἀπὸ οὐδεμίας αἰτίας δείματα γινόμενα. Ex nulla causa terricula orta.

πανικοῖς *moueri Cic.* ἀδεὲς δέδιας δέος. Inanem metuisti metum.

μορμολύκεια δέδοικας. *Basilius.* Terriculamenta laruæ expauisti.

Omnia tuta timens. *Virg.* Lamiæ turres, quibus nutrices pueros terrent. *Tertullian.* Terricolas lamias *vocat Lucillius. al.* terriculas. *an potiùs legendum* Turricolas, *quæ vox alludit Tertulliani dicto.* ψευδόπυρα. Simulati ignes. *translatum à militibus qui ignibus hostes terrent. Erasmus.*

αἱ τίτθαι τὴν λαμίαν διηγούμεναι τὰ παιδία κηλοῦσι. *Dio Chrysosto.*

Nutrices lamiam commemorantes deleniunt pueros,

χύτραν τρέφειν. *Suidas ex Aristophane.* Ollam alere dicebatur is, *qui figmento aliquo metum alteri incutere conabatur. Sumptum ex more Atheniensium, qui ollas in tectis disponebant, quarum strepitu vlulas, quarum ibi copia maxima erat, absterrebant.*

σκιαὶ κανθάρου. *Diogenian.* Vmbræ scarabæi.

μορμολυκείοις ἐκφοβεῖς τὸν λέοντα. Larua terres leonem. *Seneca.*

ἀσκῷ μορμολύττεσθαι. *Diogenian.* Vtre terrere vel terreri.

ἀσκοφλαυρίζειν. *Hesychio idem.* τῇ σκιᾷ μορμύσσῃ *Hesych.* Vmbrâ territas.

ἀστραπὴ ἐκ πυέλου. *Diogenian.* Fulgur ex pelui. *s. non nocet, sed tantùm terret, & quidem pueros.* Vt pueri infantes credunt signa omnia ahena
Viuere, & esse homines; sic isti hæc omnia ficta
Vera putant, credunt signis cor inesse & ahenis. *Lucillius.*

Fulmina bruta & vana. *Plini.* Cerui puniceas plumas timent. *Virgil.*

Pueri quos amant, cum quibus ludunt; si personatos videant, expauescũt. *Seneca.*

τὴν ἑκάτην χθονίαν σκύλακες τρομέουσι. *Theocrit.* Hecaten subterraneã canes timent. *Dicuntur enim canes spectris terreri, quod fieri potest ex imaginatione forti vt hominibus accidit. Nostras etiam vulgus ridiculè:* Ventum à canibus videri & timeri ait. *Hinc illud fortè.* Wiátru śie boiſz. Timere ne cœlum ruat. *ex Terent. Confer* Lić strászny.

Strászny.

Pro manduco ad ludos locari queat, Ita clarè crepitat dentibus. *Ex Plauto.*

Gorgo altera. *de qua Philostratus.* δείμαλι τ̃ γοργȣ̃ς ἐνλύχοντες λίθοι γίνονται.
In terriculamentum Gorgonis incidentes, lapides fiunt.
Et trepidæ matres pressêre ad pectora natos. s. *Furia insonante. Virgil.*
Ferro igniq; minatur. *Cic.* Ferro & flamma vastitatem infert. *Idem.*
Salmoneus alter. Σαλμωνεύς. *Hesiodo. Eunapio. qui tonitrua & fulmina imitando, terrebat & perimebat homines. Similis illi Chosroas apud Cedrenum. Anthemius apud Agathiam. Alladius apud Dionysium. Claudius imperator apud Festum.*
κάμηλος ἐν αἰγυπτίοις. *Lucian.* Camelus apud Ægyptios. *de re terribili.*
Ptolomæus Lagi introduxit in Ægyptum Camelum Bactrianam admodum nigram, quam auro & gemmis ornatam cum in publicum produxisset, spectatores territi fugerunt. Rhodigin.
Quidam magis timent Cacodæmonem, quàm fullo vlulam auem inauspicatam & mortis prænuntiam. Ater enim vestitus, quo in funeribus vtimur, fulloni ingratus & odiosus est, quia nullum lucrum ex eo capit. Ex Varrone. Vide si lubet Strászydło, *in 1. Tomo.*
Affine, Srogi. Szpetny.

Strászny wielom / strachay śię wielu.
Ile śię ich ciebie boi / tylec ich o żywot stoi.

Multis terribilis caueto multos. *Ausoni. ex Periandro.*
πολλοῖς δειμαλέος φοβοῖτο πολλούς. *A.*
Semper redundat ipsum in auctorem timor. *P. Mimus. vel Laberius.*
Quem quisque odit, periisse expetit. *Ennius.* Quem metuunt, oderunt. *Idem.*
Necesse est multos timeat quem multi timent. *Laberius.*
Nemo securè potuit terribilis esse. *Seneca.* Semper in auctores redundat timor: nec quisquam metuitur, ipse securus. *Idem. Sic Dionysius Tyrannus, adeò omnes timebat, vt nec tonsorem admitteret, sed filias suas ad tondendos capillos, & postea adultis ferrum non credens, carbonibus iuglandis adurendos adhiberet. nec ad vxorem accederet, nisi præmissis qui vestes & arculas excuterent, ne quod ferrum occultaretur. Cic. & Valer. Maxim. Similis illi fuit Alexander Phereus vt iidem testantur.*
Omnia quæ naturâ fera ac rabida sunt, ad minima consternantur. *Seneca.*

Straż páńska nawiernieysza / poddánych miłość.

Magnum timoris remedium est clementia. *Seneca. Octauia.*
Nero. Ferrum tuetur principem. *Seneca.* Meliùs fides. *Ibidem.*
ἀληθινὴ καὶ βέβαιος εὔνοια, φυλακτήριον ἄρχοντος. *Plutarch.*
Vera & firma beneuolentia, custodia principis.
Frustra se terrore succinxit, qui septus charitate non fuerit. *Plini. iunior.*
Beneuolentia ciuium septum esse oportet non armis. *Cic.*
βασιλεῖ πίστεως καὶ χάριτος ἰσχυρότερον οὐδὲν, οὐδὲ ὀχυρώτερον. *Plutarch.*
Regi fide & beneuolentia fortius & munitius nihil.
Rex apum ab examine toto conglobatur, cingitur, protegitur, fouetur, portatur certatim & studiosè. Plini. Pierius. *V.* Łágodnośćia wiecey spráwiß.

Stroi śię á przędśię ʃpétny ábo ʃpétna.

ὡραῖος ἄνευ κάλλους. *Aristotel.* Formoſus ſine pulchritudine.

προσωπεῖον οὐ πρόσωπον ἔχει. *Lucilli.* Perſonam ſeu laruam, non faciem ſeu vultum habet. *Quales ſunt feminæ ceruſſatæ. de quibus Iuuenal. Satyra 6.*

Simia eſt ſimia etiamſi aurea geſtet inſignia. *Lucian. ſuprà ſub* Promot.

Simia purpurata. *ſub* Nié przyſtoi. πίθηκος ψιμυθίου ἀνάπλεως. *Ariſtophan.*

Simia fucata ſeu plena fuci ceruſſæ. *de anu deformi fucata.* λήκυθον ἔχει πρὸς ταῖς γνάθοις *Idem.* Lecythum habet in malis. i. *tantam copiam pigmentorum quæ lecythum impleat. Simile eſt illud Ariſtotel.* ᾠήθης αὐτὸν εἶναι συκαμίνων τάλαρον. Videris eſſe ipſe ſycaminorum calathus. ſ. *ita multùm purpuriſſi in genis habes.* Iák Toruńſka cégłá.

V. Vrodá bez vkłádnośći.

Stroić śię w niéʃczęśćiu nié przyſtoi.

Immundas (i. *aduerſas*) fortunas æquum eſt ſqualorem ſequi. *Plaut.*

Ouidius, excuſans librum ſuum quem mittebat exul Romam incultum, dixit.

Nec te purpureo velent vaccinia ſucco,
Non eſt conueniens luctibus iſte color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur, &c.
Fortunæ memorem te decet eſſe meæ.

Romani, non ſolùm in funere carorum, ſed etiam in publica aliqua calamitate, terrore, periculo, veſtitum mutabant. quod ſatis ex Cic. Liuio, Varrone conſtat. ſuit verò luctus index color pullus, vt & apud nos. ἔσθημα λαμπρὸν σκιερᾷ οὐ πρέπει τύχῃ. *A.*

Res luctuoſas ſplendida haud decet toga.

Stroyno á głodno. Swietno á chłodno.

Munda fames. *Martialis cùm multa dixiſſet in laudem villæ & vitæ ruſticæ, addit alloquens Baſſum vrbanum:* At tu ſub vrbe poſſides famem mundam.

Olere & eſurire ridiculum. *Idem Martial. in Fabullum conuiuatorem ſplendidè parcum.*

Vnguentum fateor bonum dediſti, Conuiuis here, ſed nihil ſcidiſti.
Res ſalſa eſt benè olere & eſurire.
Qui non cœnat, & vngitur Fabulle. Hic verè mihi mortuus videtur.

Ambitioſa paupertas. *Iuuenal de ſuis ciuibus ait:*

Commune hoc vitium eſt hîc: viuimus ambitioſa Paupertate omnes.

εἰς τὰ καθαρὰ δ' ὁ λιμὸς εἰσοικίζεται. *Menander.*

In pura quoque & in ſplendida fames immigrat.

Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μὲν ἔχει, δίψῃ δ' ἀπολεῖται. *Suidas.* Delphus vir coronam quidem geſtat ſiti autem perit. *Dictum in Connam tibicinem vinolentum, qui victor in Olympiis coronam obtinuit, ſed egens ob ebrietatem egeſtate premebatur.*

Benè veſtiti, male comedunt. *Garner. è Gallico.* Multùm holoſerici parùm panis.

ὁ ἠμφιεσμένος καλῶς φάγει κακῶς. *A.* (*Idem.*

Qui ſplendidè veſtitur, is edit ſordidè.

Huc & illud: ὑπόδημα καλὸν ἐπιπολὺ πιέζει πόδα. *A.*
Plerumque pulcher calceus premit pedem.
Vide Bucżno! Było ná co pátrzyć. Dworſki żywot.

Stroyny: Stroyno vbrány. Zbytek w vbierze. Nie według ſtanu vbior.

Baſilicè ornatus incedit. *Plaut.* Induta regillam. i. *regiam veſtem. Idem.*
Impluuio induta. *Idem.* i. *pretio areæ impluuij.* Quid iſtuc mirabile eſt?
Quaſi non fundis exornatæ incedant multæ per vias. *Idem.*
Quare vxor tua locupletis domus cenſum auribus gerit? *Seneca.*
Bina ac terna patrimonia ſingulis auribus pendent. *Idem de mulieribus loquitur.*
Aurea quòd fundi pretio carruca paratur. *Martial.*
Matrona incedit cenſus induta nepotum. *Properti.*
Quis furor eſt cenſus corpore ferre ſuos? *Ouidi.*
Gemmis auroque teguntur Omnia: pars minima eſt ipſa puella ſui. *Idem.*
Quorum luxuries fortunæ cenſa peredit. *Nonius ex Cicer.*
Qui vno filo villarum inſuunt pretia. ſ. *gemmas. Hieronym.*
Vno lino decies H-S inſuitur. ſaltus & inſulas tenera ceruix fert. *Tertullian.*
Mirum negotium! mulieres ad omnia delicatæ, ad vitiorum ſarcinas fortiores ſunt viris. *Cyprian.* Andromaches inſtar ædificat caput. V. Pilność wcześna.
Lollia Paulina, quadringenties H-S (*ea ſunt decies centena millia aureorum) operta, ſpectata eſt. Plini.* εὐπάρυφος ἐκ κωμῳδίας. *Plutarch.* Euparyphus ex Comœdia, *à veſte vtrinque purpureas virgas aſſutas habente. qualibus vtebantur diuites ſplendidi, & perſonæ in Comœdiis inſigniores, vt Lucianus Militem glorioſum.* εὐπάρυφον ἐν χλαμύδι *appellat.* Θετταλικαὶ πτέρυγες. *Pollux. Suid.* Theſſalorum alæ, *ad luxum veſtium pertinent. veſtes manicatas intelligit Eraſmus, quæ apud Virgil. Troianis probri inſtar obijciuntur. Sed Henric. Stephan. de veſtium inferioribus partibus ſciſſis accipit.* iáko náſze roſpory. Oculis guloſus. *Seneca.* Non ſunt homines ad popinam dentibus ventre & ore contenti; oculis quoque guloſi ſunt. ſ. *ſplendidè ſe veſtientes.* Afra auis. *aptè dicetur homo ſplendido exotico & vario ornatu. ſic Plaut. vocat Pœnum, auem ob manicas verſicolores pendentes inſtar alarum.* (pauonis. ποικιλώτατος καὶ πάγχρους ὥσπερ ταώς. *Syneſius.* Maximè varius & omnicolor inſtar
Apud Plautum conſpicatus quidam lenonem natali ſuo ſplendidè veſtitum dicit:
Vt veſtitus eſt perfoſſor parietum! Jákoć ſie złodziey vſtroił!
Tonſorem iuſſerat ſibi vocari Iulianus Imper. qui cùm ſumptuoſè ornatus veniſſet, dixit ei: Tonſorem ſe non Senatorem vocaſſe, *& ſic eum dimiſit. Zonaras.*
ἐπὶ χεῖρας φέρει. *Euſtathi.* Ad manus fert. ſ. *laxa & longò ſyrmate fluentia gerit veſtimenta vt manibus extremæ earum oræ ſubleuari debeant.*

Strugat ſtrugat, áż przeſtrugat.

Dictum hoc perſtringit eos qui nimis accuratè & exactè res agendo excedunt modum.
Talis in Heauton. Terent. Menedemus *ſeuerus in filium pater.*
Oraculum illud magnoperè cuſtodiendum. Segetem ne defruges. *Plini.* i. *Ne aſſidua cultura*

dua cultura & fructibus percipiendis exinanias & sterilem reddas agrum. *Idem Cato, Varro, Columel. Virg. praecipiunt agricolis.* In omni re videndum est Quatenus. Etsi enim suus cuiq; modus est, tamen magis offendit nimium quàm parum. *Cic.* μὴ λεπτὰ ξέειν. *Ex Suida.* Ne tenuiter radas. *Vel* μὴ λεπτὰ ξαίνῃς. Ne tenuiter diducas. In vitium ducit culpæ fuga si caret arte. *Horat.*

Vide Przynagláć. Niálegánie. Co wczás. Miárá wé wßystkiem.

Strzézonego Bóg strzézé. Chcącego zginąć nikt nié vstrzézé.

ἐρέτπα φυλαττόμενΘ ὀ καταχώσεται. *A.*

Non cito ruinâ perit, is qui ruînam (al. rimam) timet. *P. Mimus.*

Cauendi nulla est dimittenda occasio. *Idem.*

Citius venit periclum cùm contemnitur. *Idem.*

Non potest nimis pudicitiam quisquam suæ seruare filiæ. *Plaut.*

Confer. Kto śie sam zginąć nápiera.

Subtelnego ciáłá człowiék zdrowy / mądry.

ἐν τῷ μαλακῷ ὑγιές. In malaco sanum. *Quintil. i. qui carne molli & tenera sunt, sani & prudentes sunt, quia ob raritatem & molliciem cutis euaporant facilè humores superflui, qui potentias obnubilant. Vnde è contra crassi & stupidi παχύδερμοι, i. crassa cute sunt. Rhodigin. Ex Aristot. Problemate 53. sect. 1.*

Subtélność / troská / robotá / niépożytéczna. Sztuká wiélka: máły pożyték.

νῆμα ἀράχνης. Aranearum telas *vocabat Ariston Chius Dialecticorum subtilitates. Pierius.* Aranearum telas odit Minerua. *Petrarcha.*

μυρμήκων ἀτραπὰς ᾄδει. *Aristophan.* Formicarum semitas canit.

λεπτολογία. λεπτολεσχία. Subtiles nugæ. λεπτὴ φροντίς. *Aristopha.* Minuta diligētia.

λεπτὸν ξαίνεις *vel* ξέεις. *Suidas.* Nimis subtiliter ducis fila, vel radis aliquid.

ᾠὸν κολλᾷν. *Diogenian.* Ouum glutino compingere.

κέγχρον ἀποτορεύειν. *Suidas.* Milium torno sculpere.

κέγχρον τρυπᾷν. *Galen.* Milium terebrare. περιεργία, *hac Græcis.* i. Superuacua operositas. *Quintil.* *Talis fuit illius apud Quintil. l. 2. c. 21. qui grana milij è longinquo iaciebat in foramen acus certo ictu. dignus qui artis præmium, modium milij ab Alexandro acciperet. vel vt alij aiunt cumulo milij obrueretur.*

Non dissimilis Xenocratis periergia apud Plutarchum, qui syllabarum numerum ex omnibus literis inter se compositus indagauit & reperit centies millenum & ducentorum millium.

Nodum in scirpo quærere. *Enni. Plaut. Lucil. Festus. & apud Terent. sic:*

CH. At mihi vnus scrupulus etiam restat, qui me male habet. Rt. *Pamphilus.*

Dignus es cum tua religione odio. Nodum in scirpo quæris.

Quædam inefficacia & inutilia ipsa subtilitas facit. *Seneca.* Laterunculis ludimus, in superuacaneis subtilitas teritur. *Idem.*

Suchy Márzéc / mokry Máy: Bedźié gumno iáko gáy.

Simile apud Latinos rusticorum vetus carmen habet Macrobius & Festus.
Hiberno puluere, verno luto, grandia farra Camille metes.
Simile dixi. Nam apud nos Martius plerumq; est finis hyemis: Maius extremus, initium æstatis aut vicinus valdè. Huc aliqui trahunt illud Virgilij:
Humida solstitia (.i. *æstates*) atque hyemes optate serenas Agricolæ.
Et videtur quidem non prudens votum. æstas enim debet esse sicca, hyems humida. Sed interpretantur aliqui de moderato humore æstatis, quæ siccissima cùm sit, optant agricolæ aliquam temperiem ab humore. Sic hyemis siccitatem ac serenitatem optant, quæ humiditatem nimiam temperet. alij aliter. vide si lubet Cerdam.
Galli apud Garnerum dicunt. Mars aridus, Februarius niuosus, Aprilis humidus, Maius viridis, Anni fertilis nuntius. Item. Ianuarius rigidus, Mars puluerulentus, Aprilis nimbosus, Maius ventosus, Annus fructuosus.
Adde illud Catonis. Agro sicco per sementem, agro læto per ver.
Et Plutarch. ait: σῖτον ἐν πηλῷ φύτευε, τὴν δὲ κριθὴν ἐν κόνει. Frumentum in luto serite, hordeum verò in puluere.
Affine his est illud apud Suidam ex aliquo Poëta.
νιφόεντες χειμῶνες εὐχωροῦσιν εὐκάρπῳ θέρει.
Hyemem niuosam sequitur æstas fertilis.

Sumnienia trudno pozbyć.

Συνεχὴς συνειδὸς ἐστὶ σύμφορος βροτοῖς. *A.*
Homini perennis conscientia est comes.
Conscientiam à dijs immortalibus accepimus, quæ à nobis auelli non potest. *Cic.*
Magna vis est cõscientiæ in vtramq; partẽ. *Idem.* Conscientia graue pondus. *Idem.*
Nocte dieq; suum gestare in pectore testem (*conscientiã*) Pœna grauis. *Iuuenal.*
Mors faciet certè, ne sim cùm venerit exul.
Ne non peccârim, mors quoque non faciet. *Ouidi.*
Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi
Displicet auctori, prima hæc est vltio, quòd se
Iudice nemo nocens absoluitur, improba quamuis
Gratia fallacis Prætoris vicerit vrnam. *Idem. ibidem. & plura talia.*
Martialis vbi in maledicum Poëtam multas diras effudit, sic claudit.
Et cùm fateri Furia iusserit verum, Prodente clamet conscientia, Scripsi.
Quot scelera quis in vita patrauit, tot notas apud inferos vmbra vel anima eius exhibet. Simile quid habet Plutarch. de sera Numinis vindicta.

Sumnienie dobre, wielka pociecha y obrona.

εὖ οἶ συνειδεῖν πάμπαν ὀλβιώτατον. *A.* Nil conscientia est beatius bona.
Vacare culpa maximum est solatium. *Cic.* Ego præclara conscientia sustentor. *Idem.*
In ipsa conscientia rectè factorum, satis magnus laborum fructus est. *Idem.*
Ego, quicquid acciderit, à quo mea culpa absit, animo forti feram. *Idem.*
Cùm culpa careamus, omnia humana pacatè & moderatè feramus. *Idem.*

Nec à quo culpa absit, quicquam in malis numerandum. *Idem.*

— Hic murus aheneus esto. Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa. *Horat.*

τὸ μὴ συνειδέναι γὰρ αὑτῷ τῷ βίῳ
ἀδίκημα μηδὲν, ἡδονὴν πολλὴν ἔχει. *Antiphanes.*
Nil esse conscium sibi in vita mali, Affert voluptatem cuiuis maximam.
βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνείδησις Θεός,
Omnibus hominibus conscientia est Deus. *s. propitius vel iratus.*

— Valeat possessor oportet Si comportatis rebus benè cogitat vti. *Horatius de sanitate mentis probæ loquitur, similitudine allegorica. Contrà verò idem*
Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit. *i. animum malè affectum & vitiosum nulla res oblectare potest. Eadem similitudine vsus est Lucret.*
Intellexit ibi vitium vas efficere ipsum,
Omniaque illius vitio corrumpier intùs. *Sed hæc duo ad malam potiùs conscientiam pertinent.* Sumnienie złe niczem śie nie vćiecży.

Vita secura, vbi conscientia pura. *Bernard.* Secura mens, iuge conuiuiū. *Prou. SS. 15.*
βροντῆς ἀκούσας μηδαμῶς πόῤῥω φύγῃς
μηδὲν συνειδὼς αὐτὸς αὑτῷ δέσποτα. *Philemon.*
Tonitru sonante neûtiquam fugies procul
Si nil tibi ipse conscius fueris here. *(vel, mali)*
τὸ μὴ δι' αὑτὸν κακῶς πράττειν, οὐ μικρὸν κούφισμα πρὸς τὰς τύχας. *Plutarch.*
Absque culpa infelicem esse, non paruum leuamen calamitatum. *In Rudente Plauti Dæmones probus senex dicit:* Semper cauere hoc sapientes æquissimum est,
Ne conscij sint ipsi maleficijs suis. Subiecit pedibus Acherontem. *Turneb. ex Virgil. de homine probo benè sibi conscio. Affine,* Nieẃinny śmiały.

Sumnienie świádek niéomylny. zá wiele świádkow stoi.

Conscientia mille testes. *Quintilian. Accipe hoc, Senario.*
συνειδὸς ἀντὶ μυρίων ἐν μαρτύρων. *A.* Est mille ad instar conscientia testiū.
Mea mihi conscientia pluris est quàm hominum sermo. *Cic.* Magna vis est conscientiæ in vtramque partem, vt neque timeant, qui nihil commiserint, & pœnam semper ante oculos versari putent, qui peccârint. *Idem.*
Si honesta sunt, quæ facis; omnes sciant, si turpia, quid refert neminem scire cùm tu scis? O te miserum si contemnis hunc testem! *Seneca.*
Conscia mens recti famæ mendacia ridet. *Ouidi.*
Conscia mens vt cuique sua est, ita concipit intra
Pectora, pro facto spemque metumque suo. *Idem.*
Lucianus Ethnicus & atheos scribit, in inferis ad tribunal Minois accusari defunctos ab vmbris, quæ olim viuos comitabantur, & consciæ erant omnium actionum, Minoëm verò his auditis addicere reos certis suppliciis.

Sumnienie złe stoi zá kátá.

Prima & maxima peccantium pœna eſt, peccaſſe. *Seneca.*

Nil miſerius quàm animus hominis conſcius. (*.ſ.mali.*) *Plaut.*
Illo nocens ſe damnat quo peccat die. *P. Mimus Syrus.*
Ipſa ſibi carnifex conſcientia mala eſt. *Pacatus.*
κακὸν συνειδὸς αὐθ᾽ ἑαυτῷ δήμιος: *A.*

ἡ συνείδησις πλήττει τὴν ψυχήν. Conſcientia verberat animum. *Paulus IC.*

——— Quos diri cõſcia facti Mens agit attonitos & ſurdo verbere cædit, *Iuuenal.*
Pœna etenim vehemens & multò ſæuior illis,
Occultum quatiente animo tortore flagellum,
Quam vel Cedicius grauis inuenit aut Rhadamanthus,
Nocte dieque ſuum geſtare in pectore teſtem. *Idem.*
Heu quantùm miſero pœnæ mens conſcia donat! *Lucan.*
Eſt pœna præſens conſciæ mentis pauor,
Animusque culpa plenus & ſemet timens. *Seneca Hippolyto.*

Suum quemque ſcelus exagitat, ſuæ malæ cogitationes conſcientiæq; terrent. *Cic.* Vultures Titium continuò exedunt. i. *Mala conſcientia tormentum ſemper habet. Macrobi. Et apud Æſchylum Prometheus dicit:* συνοίᾳ δὲ δάκνομαι κέαρ. Conſcientia exedit mihi cor vel animum. *Nam Promethei in Caucaſo affixi cor ab aquila lacerari aliqui finxerunt. vt Lucian. in Prometheo vtroq;.*

Huic epulæ ſordent, quem tecta piacula mordent. *Anonym. rhythmic.*

Sumnienie złe: troſkliwe / boiázliwe / podéyrzliwe.

Conſcientia graue pondus. *Cic.* Semper præſumit ſæua, perturbata conſcientia. *Sapientiæ c.17.* Fugit impius nemine perſequente. *Prou. SS. 28.* Non eſt pax impijs. *Iſaiæ 57.* Nunquam ſecura eſt praua conſcientia. *P. Mimus.*

ὁ συνιστορῶν αὑτῷ τι, κἂν ᾖ θρασύτατος,
ἡ σύνεσις αὐτὸν δειλότατον εἶναι ποιεῖ. *Menander.*

Sibi conſcius malè quid, licet audaciſſimus, Timidiſſimum ipſum conſcientia efficit.

κλέπτων ὅταν τις ἐμφανῶς ἐφωρεθῇ,
σιγᾶν ἀνάγκη, κἂν καλὸν φέρῃ στόμα. *Sophocles.*
Furto in recenti deprehenſus quiſpiam. Licet ore ſit bono, tacere cogitur.

Ruſſi dicunt. Ná złodyiu ßapká horet. *quia putat ſe ab omnibus agnoſci & ſpectari.* οἱ φῶρες τὴν βοὴν. *ſ.* φοβοῦνται, *vel* αἰσθάνονται. Fures clamorem timent vel ſentiunt ſtatim. λύκος πρὸ τῆς βοῆς σπεύδει. *Diogenian.* Lupus ante clamorẽ feſtinat.

Sic Virg. Ac velut ——— Occiſo paſtore lupus magnoque iuuenco
Conſcius audacis facti, caudamque remulcens
Subiecit pauitantem vtero; ſyluasque petiuit. Wie pies komu ſádło ziadł.
Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici. *Cato.*
οἴεται ἀλλοτρίους λαλέειν περὶ οὗ, τι συνειδώς. *Mylius.*

Beſſus patre ſuo clam occiſo, cœnans apud vicinum haſta hirundinum nidum deiecit & pullos mactauit, quod inquiebat ſe patris ſui interfectorem falsò clamarent. qua re delata ad regem captus & punitus eſt. E Plutarcho.

Sumnienie z twarzy poznáć.

Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu! *Ouid.*

Apud Rhetores inter argumenta facti probabilia ponuntur, erubuisse, expalluisse, expauisse, titubasse, inconstanter locutum esse, concidisse, &c. Cic. Quintilian.

Timor eius, perturbatio, suspensus incertusque vultus, crebra coloris mutatio, quæ antea erant suspiciosa, hæc aperta ac manifesta faciebant. *Cic. de Oppianico.*

In Adelphis Terentij, cùm Mitio deprehendisset Æschinem adoptatum filium in loco suspecto, & erubescere ac tacere aduertisset, dixit: Nihil mihi respondes? ———

Mirabar quid hîc negotij esset tibi? *Deinde tacitus secum loquitur:*

Erubuit, salua res est. i. *prodit se esse conscium rubore & nondum est perfrictæ frontis, & perditi pudoris. Vide plura similia sub* Twarz wynurzy.

Affine est & Niewinny śmiele mówi.

Surowie sie z kiem obchodźić.

E syngrapha cum aliquo agere. *Cic.* Nimis exiguè & exiliter ad calculos vocare amicitiam, vt par sit ratio datorũ & acceptorum. *Idem.* Ad viuum resecare. *Idem.* Tabellis obsignatis cum aliquo agere. *Idem.* i. *sic eum constringere vt nil excusare possit. More eorum qui ita aliquid repetunt ab aliquo vt habeant scriptum quo illum conuincant si neget promissum debitum. &c.*

Sub formula iudicare. *Seneca.* i. *ex præscripto summi iuris, non ex æquo bono.*

Obtorto collo ad prætorem aliquem trahere. *Plaut.*

Radere vsque ad viuam cutem. *Idem.* ξυρεῖν ἐν χρῷ. *Sophocles.*

Patruum esse, agere, sapere. *Ex Cic. Horat. Catullo. Nam patrui carent tenero illo affectu quem patres habent, ideoq; qui filios suos meliùs educare volebant, patruis eos commendabant.* — Patruæ metuentem verbera linguæ. *Persius.*

Tristem literam dare. *Cic.* i. *condemnare litera θ prodita. quæ fuit nota condemnationis. Asconi.* Nigrum theta præfigere vitio. *Persius.* *In Bacchidibus Plauti Chrysalus seruus Nicobuli dicit, se castigaturum filium eius Mnesilochum dissolutum. (licet id fingat & filio potiùs faueat) dicens:* ——— Plura ex me audiet hodie mala,

Quàm audiuit vnquam Clinia (*dissolutus filius*) ex Demetrio (*seuero suo patre.*) *Ex aliqua veteri Comœdia Græca vel Latina sumptum est.*

Talia sunt illa. Censorem agere. Areopagitam esse. Multo vngue notare. Crebrò obelos apponere &c. *Vicinum,* Rozsądek surowy.

Swa wola / wielka niewola. Wolność ná złe / szkodliwa.

Wolność prawdziwa iest / czynić co śie podoba.

Beatos aiunt qui viuunt vt velint. falsum id quidem. *Cic.* Velle quod non deceat, miserrimum est. *Idem.* Miser cui peccare licet. *Idem.* Non tam miserum est non adipisci quod velis, quàm adipisci velle quod non oporteat. *Idem.* Infelix cui omnia licent. *Idem Cic. & Ammian.* *Damnant sapientes illam sententiam Iuuenalis, licet non ex mente Pöetæ sed tyranni vel heri imperiosi prolatam.*

Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. *& illam Libertinorũ apud Persiũ.*

Vindicta postquam meus à Prætore recessi,
Cur mihi non liceat iussit quodcunque voluntas?

Apud eundem dissolutus quispiam ita loquitur:

An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam Cui licet vt voluit?

Sed refellit & hunc Pòëta. Similia habet Cic. in Offic. & Paradoxis.

Et Horat. lib. 2. Satyra 7. Quisnam igitur liber? &c.

Verum quidem est, Stoicos simili modo definiuisse libertatem. sic enim dicunt apud Laërtium: ἐστιν ἡ ἐλευθερία ἐξουσία αὐτοπραγίας. Libertas est facultas viuendi vt velis. *Sed longè diuerso sensu, nempe secundum rectam rationem & virtutem, non secundum libidinem. Sic Epictetus apud Arrianum.*

ἐλεύθερός ἐστιν, ὁ ζῶων ὡς βούλεται. Hic liber est, quicunq; viuit vt lubet.

Affine est illud: Swa wola w piekle gorá. *Planè sic S. Bernardus.*

Quid odit aut punit Deus præter propriã voluntatem? Cesset propria voluntas & infernus non erit: In quem enim ignis ille desæuiet, nisi in propriam voluntatem?

Swar.

πόλεμος ἀσίδηρος, ἀναίμακτος: Bellum sine ferro, incruentum. Verbis fieri solita velitatio. *Ex Plauto.* λογομαχία.

Swarliwy. Iák przekupká śie swárzy.

Nulla ferè causa est in qua non femina litem Mouerit. *Iuuenal.*

Sedemus domi mulierum ritu altercantes. *Liuius.*

Mulieri rixosæ vir dicebat: Mulier es vxor. i. *rixosa. Plaut. Terent.*

Perge anus ad colum rixari. *Liberius Sanga. Viro id dictum est.*

λοιδορεῖσθ' οὐ πρέπει ἄνδρας ποιητὰς, ὥσπερ ἀρτοπώλιδας. *Aristophan.*

Conuicijs vti non decet Viros Pòëtas, vt panum venditrices.

Labris velitari inter se. *Afranius.* Nescio quid velitati estis inter vos. *Plaut.*

Caninâ est facundiâ hic homo.. *Ex Salustio.*

Σκληρότερον ὑλάκτων ἠπειρώτου κυνός. *Synesius.* Vehementiùs latrans Epirotico cane. *Epiri canes Molossi cæteris præstantiores erant magnitudine, robore, celeritate, voce.*

Lapidem à cane morsum tetigit vel calcauit. *Ex Plinio, qui ex sui temporis superstitione dixit, tales rixosos reddi, ob similitudinem affectus.*

ἐρετριέων ῥῶ. *Diogenian.* Eretriensium Rho, *qui crebrò hanc literam asperam & ad caninum sonum accedentem, etiam loco mollioris Sigma vsurpabant.*

ἐκ παντὸς ἄν τις πράγματος δισσῶν λόγων ἀγῶνα θεῖτ' ἄν, εἰ λέγειν εἴη σοφός.

Euripid. Quacunq; de re orationis duplicis Certamen excitat, locutor callidus.

Funem cõtentionis ducere. *Tertullian. i. litigiis certare.* λογομαχεῖν. verbis pugnare.

δάφνη χλωρὰ καιομένη. *Diogenian.* Laurus viridis incensa. s. *strepitum magnum edit. sic & rixosus.* Insana laurus adest. *Ex Plinio, qui scribit, in Ponto Laurum Insanam ab effectu dictam, crescere, ex qua si quid decerptum inferatur nauibus, iurgia fieri, donec abijciatur. Nugæ.*

μηδὲν τῆς νυκτομαχεῖν διαφέρει ἡ ἔρις αὐτῶν. *Nicephor. Callistus.* Nihil à nocturna pugna differt eorum altercatio. Swárzą śie ledá o co / á sámi nié wiedzą o co.

ἔγχος ἔχων στόμα θοῦρον, ἔπος ξίφος, ἀσπίδα φωνήν. *Nonnus.*

Pro hasta habẽs os promptũ, pro gladio verba, pro ſcuto vocẽ. *Affi.* Zwádliwy.

Swarzćié śie wy / á my bedźiem ieść. Niéch oni gadáią / á my iedzmy.

ἄλλοισι γλῶττ᾽ ἄλλοισιν εἰσὶ γόμφιοι. Alijs lingua eſt (*ad loquendum*) alijs dentes (*ad comedendum.*) Aliena inſania benè vti, prudentis eſt. *Ex Plinio.*

Stultus atque inſanus damnis certant, nos ſaluæ ſumus. *In Truculento Plauti, meretrices irrident amatores, denariis certantes in eaſdem conferendis.*

Simile, Niech śie on gniewa. Nowy ty 1. *& ſequens mox.*

Swarzćié śie wy / á wilk w owce / á nieprzyiaciel biérzé / pali.

Dwá śie wádzą / á trzéći porwał. Gádu / gádu / á pśi *&c.*

Dum mutua ſtulti Paſtores odia exercent, lupus intrat ouile. *Hoſpitalius.*

Dum leo & vrſus de præda contendunt & pugnant; vulpes eã rapit & fugit. Æſopi apologus.

Illi hæc inter ſe dubijs de rebus agebant (*Latini Rutuli.*)
Certantes, caſtra Æneas aciemque mouebat. *Virg.*
Cogite concilium & pacem laudate ſedentes,
Illi armis in regna ruunt. *Turnus inſultat ſuis conſultantibus.*

ἔτι διαβουλευόμενοι τί δεῖ πράττειν, ἀπώλλυντο. *Polybius.* Dum adhuc quid facto opus ſit conſultant, perierunt. *Simile,* Niech śie on gniewa.

Swego kráiu polá. káżdy oracz świádom.

τῶν ἀνέμων στάσεις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι. *Suidas.* Ventorũ ſtationes norunt indigenæ.

χρὴ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργήσειν, τὴν φύσιν πρῶτον τῆς γῆς εἰδέναι. *Xenophon.* Oportet eum qui agrum rectè colere debet, naturam priùs terræ pernoſcere.

Sic & Virgil, Ventos & varium cæli prædiſcere morem,
Cura ſit, ac patrios cultuſque habituſque locorum.

Columella quoq; villico præcipit; Vt cæli & anni præſentes mores intueatur; neque enim eundem ſemper velut ex præſcripto habitum gerunt. V. Káżdy kray 2.

Swiádek niepéwny / podéyrzány.

οἴκοθεν ὁ μάρτυς. *Lucian.* οἰκιακὸς μάρτυς. Domeſticus teſtis. Teſtimonium domo miſſum. *Cic.* Domeſticum præconium. *Idem.*

Teſtes, quos accuſator domo produxerat, interrogari non placuit. *Paul. I. C.*

Iure ciuili domeſtici teſtimonij fides improbatur. *Idem.*

κωφαὶ μαρτυρίαι. Surda teſtimonia. ſ. *in ſcriptis, quæ nec audiunt nec loquuntur.*

κωμικὸς μάρτυς. *Polybius. Cic.* Comicus teſtis. i. *futilis & obuius ac facilis ad teſtimonium dicendum. vt in Comœdiis fit. vel à κῶμος. ea eſt comeſſatio, quòd còëpulones prompti ſint ad dicendum pro ſuo conuiuatore teſtimonium. alij hunc Ciceronis locum aliter legunt, & variè interpretantur. ſed ſenſu ferè eodem.*

τειέδι☉ αὐλητής. *Stephan.* Tenedius tibicen. *quia à Philonome pretio corruptus, falsum testimonium dixit apud Cygnum contra Tennem, quasi de stupro illam interpellasset.*
Χορὸς οἰκεῖ☉ *Lucian.* Chorus domesticus. *pro conductis laudatoribus.*
κὴ μ' ἔφατ' ἁ μάτηρ πολυδεύκε☉ εἶμεν ἀμείνω. *Theocrit.* Me quoq; Pollucem mea mater vincere dixit. *Affine*, Niéwierz. Niedowierzáy.

Swiádek pewny / prawdziwy.

ἀττικὸς μάρτυς. *Diogenian.* Atticus testis. i. *probatissimus, incorruptissimus.*
ἀττικὴ πίστις. *Idem.* Attica fides Romanis semper probata. *Quintilian.*
ἐκ τῶν διὸς δέλτων ὁ μάρτυς. *Lucian.* Ex Iouis tabulis testis.
Testis omni exceptione maior. *Iustinian.* Locuples testis. *Cic. Budæ.*
Negante Tyranno apud Rhadamanthum scelera obiecta à Cynico Philosopho, aduocantur testes, lectus & lucerna eius, & conuictus damnatur. Lucian. *Affine*, Wiáry godzien.

Swiádomemu wierzyć się godzi.

Experto credite. *Virgil.* τῷ ἐμπείρῳ πιστεύειν.
Qui nauigant mare enarrant pericula eius. *Ecclesiastic.* 43.
E portu soluentibus, ij qui iam ex alto in portum inuehuntur, prædicere summo studio solent, & tempestatum rationem & prædonum & locorum &c. *Cic. pro Murana.* *Huc & illud suprà positum.* Ventorū stationes norunt indigenæ. Ei auscultandum cui quatuor aures. i. *experto vel seni.* V. Stárych słucháć.
Æneas narraturus excidium Troiæ ait: Et quorum pars magna fui. *quo dicto fidem sibi comparat.*

Swiégotliwy. Wielomowny. Nié wrzod mu w gebe. Ják tłekotká. Jęzẏk mu iák ná kołowrocie biega. Swierzbi go iezyk. Mowi co ślina do gęby przynieśie.
Dicenda, tacenda loquitur. *Ex Horatio.* Philomusus *Martialis l.9. ep.36.*
Citeria loquacior. *Ex Festo, apud quem Cato de quodam garrulo ait:* Quem ego credo ludis in pompa vectitatum iri pro citeria, atque cum spectatoribus sermocinaturū. *Erat verò citeria effigies quædā arguta & loquax (.i. strepera) ridiculi gratia in pompis vehi solita. Idem Festus.*

Quocunq; in triuio cuicunque est obuia narrat. *Iuuenal. de muliere loquaci.*
Cedunt Grammatici, vincuntur Rhetores, omnis
Turba tacet, nec Causidicus nec Præco loquuntur,
Verborum vis tanta cadit. ——— Iam nemo tubas atq; æra fatiget,
Vna laboranti poterit succurrere lunæ. *s. clamore suo, quod alioqui fieri solebat tinnitu multo peluium & æris.* *Idem de eadem.*

ἀρχύτου πλαταγή. *Aristot.* Archytæ crepitaculum, *quod sponte sua sonabat.*
λέγει ὅτι κεν ἐπ' ἀκαιρίαν γλῶτταν ἔλθῃ. *Lucianus.*
Dicit quidcunque in temerariam linguam venerit. Sermo illi in faucibus non in pectore nascitur. *Erasm. imitatus Senecam qui dixit:* *Non à summis labris ista venerunt, habent hæ voces fundamentum. s. in pectore, corde, animo.*

ἄοινον συμπόσιον. *Plutarch. de garrulis.* Sine vino compotatio.

Tonſor, Lippus, *Horatio pro curioſo & loquaci. quia curioſi ſimul garruli ſunt. Similiter* & βαλανεύς *Platoni. Diogeniano.* Balneator.

ἄοινος μέθη. *Theophaſt.* Citra vinum temulentia.

ὁ Θεόφραστος τὰ κουρεῖα ἄοινον μέθην ἐκάλει *Plutarch. i.*

Theophraſtus tonſtrinas abſque vino temulentiam vocabat.

γλώσσης περίπατός ἐστιν ἡ ἀδολεσχία. *Aſtydamas.* Linguę deambulatio eſt loquacitas.

ἀκόλαστον ἔχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον. *Euripides de garrulo.*

Morbus pudendus lingua erat ei incontinens.

Mortualia gloſſaria. *Cato apud Gellium vocat Philoſophos garrulos & præficis ſimiles, qui multa ſubtiliter dicunt, & vitæ ac morum diſciplina carent.*

ῥαχίας λαλίστερος. *Suidas.* Littore vel caute loquacior. Garrit quicquid illi in buccam venit. *Cic.* τέττιγος εὐφωνότερος. *Theocrit.* Cicada vocalior.

λαλεῖν τέττιξ. *Athenæ.* Garrulitate cicada. ſ. *paraſitus.*

ἀχάλινον στόμα. *Euripid.* Os infrene. Farcit centones. *Plaut. i. mendacia cōſuit & prædicat glorioſè. al.* Sarcit centones. μόσχος ᾄδων Βοιώτειον. *Suidas.* Moſchus (*citharœdus*) canens Bœotium, vno ſpiritu diu canebat ſed ineptè. *In loquaces ineptè.* στοὰ ἑπτάφωνος. *Plutarch.* Porticus (*in Olympiis erat*) ſepties reddens vocem ſemel prolatam. Δωδωναῖον χαλκεῖον. *Zenodotus.* Dodonæum æs, aut cymbalum, *quod ita artificioſè conſtructum erat, vt ad venti flatum ſonaret. Vel vt Suidas ait, ex pluribus peluibus ſe contingentibus conſtabat, quarum vna percuſſa ſonus ad omnes in orbem tranſibat. vnde illud etiam* ὥσπερ τὰ χαλκεῖα πληγέντα μακρὸν ἠχεῖ. Tanquam pelues comploſæ longum reſonant. *Simile eſt illud Iuuenalis de muliere garrula.*

Tot pariter pelues tot tintinnabula credas Pulſari.

λαλίστερος κορώνης. *Anacreon.* Cornice loquacior. Δαυλία κορώνη. Daulia cornix. τρυγόνος λαλίστερος. *Zenodot.* Turture loquacior. Threicia hirundo. *Vide* Wiele mowcá. Orator, χελιδόνων μουσεῖα. *Ariſtophan.* Hirundinum muſea, *de garritu moleſto.* ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι. Luſciniæ cathedris inſidentes, *de virorum doctorum & eloquentium conſeſſu interpretatur Henr. Steph. & caſtigat Eraſmū* λέσχας *nugas interpretantem.*

λέγειν οὐ δεινός, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. *Epicharm.* Ineptus ad dicendū, ſed tacere impotens. λαλεῖν ἄριστος, κἀδυνατώτατος λέγειν. *Eupolis.* Garrire prōptus, dicere autē eſt impotēs. *Dicere eſt oratorū & prudentum: loqui omniū etiam auium.* Loquentiæ ſatis, eloquetię parùm habet. *Salluſtius apud Gelliū. Contrà verò Alcibiades celebratur, quòd fuerit nō tam* λαλεῖν δεινότατος ἢ λέγειν ἄριστος *i.* non tam ad loquendum potentiſſimus, quàm ad dicendum optimus. *Meminit Plutarchus.* τρυγὼν ψάλλει. *Suidas.* Turtur cantat. *de inepta loquacitate vel muſico aut pòëta ingrato, qualis eſt turturis cātus.* Tam multa quam ſapiens dixiſti, ſed non talia. *Apud Ariſtot. eſt ille verſus:*

ὦ φίλ' ἐπεὶ τόσα εἶπες, ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνήρ. *Addit Ariſtot.*

ἀλλ' ὀ τοιαῦτα. O amice, siquidem tam multa locutus es, quàm multa sapiens vir, Sed non talia. Χαλινὸς οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῇ γλώττῃ. *Philostr.* Frenū nō ineſt linguæ.
στόμα ἀπύλωτον. Sine foribus os. ἀθυρόγλωττον *idem.* ἀχαλίνωτον. ſine freno, ἀπεραντολόγος. Sine fine ſeu modo loquax.
ἴσος γρηῒ καμινοῖ. *Homer.* Similis anui foco aſſidenti. *ſ. garriendo.* Muliere loquacior. *quam Plaut.* Multiloquā Largiloquā *vocat. V.* Mieviáſtá kážda wielomowna.
μακρότερα τῆς Ἰλιάδος λαλῶν. *Pollux.* Prolixiora Iliade loquens.
ὑπὸ λογοδιαῤῥοίας ἐνοχλούμενος. *Athenæ.* Proluuie verborū turbatur, *vel* laborat.
λογοδιάῤῥοια *vox tracta à vitio alui* διάῤῥοια, *ad linguam & sermonem.*
ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐγχεόμενον εἰπεῖν. *Budæus ex Synesio Philostrato.*
Supra aquam infuſam, *vel* ad clepſydram dicere. *de iis qui loquuntur tantùm vt tempus dicendo aſſignatum expleant, non vt aliquid dignum vel vtile auditoribus afferant.* Mowi iak by go náiat. Mowi byle ſie mowilo. *Tractum dictum à priſco more Oratorum ad clepſydram in iudicio dicentium, quæ tempus aſſignatum metiebatur. Quintilian. hoc vocat* Aquam perdere. i. *tempus quod aqua clepſydræ metiebatur. Apud Plaut. garrienti dicitur:*
Si graderere tantùm quantùm loquere, iam eſſes (*al. iſſes.*) ad forum.
μηδέποτε σιωπᾶν. Nunquam tacendū. *Pſeudorhetoris Lucianici præceptum ironicῶs accipiendum.* τοῖς λάλοις ἐξ ἄκρου ἡ γλῶττα πᾶσιν ἐστι τετρυπημένη. *Lucian.* Loquacibus omnibus lingua in fine perforata eſt. *(inſtar dolij vel vaſis alicuius pertuſi vel Herculis Gallici.)* *Huc aliqui trahunt illud dictum Ariſtotelis:*
αἰσχρὸν σιωπᾶν Ἀριστοτέλη καὶ Ἰσοκράτην λέγειν. Turpe eſt tacere Ariſtotelem & Iſocratem dicere. *Sed ironicῶs nunc accipe, de eo qui æmulatur in dicendo meliorem ſe.*
ὁ ῥωποπερπερήθρας. *Euſtathi.* Futilis & nugax garrulus. πέρπερος eſt malus, ῥῶπον ſcrutum. *Hinc &* ῥωποπερπερὴ φράσις. Temeraria garrulitas.
κεράβιος αὐλητὴς *vel* αὐλός. *Pollux. Menand.* Arabius tibicen vel tibia *qui leui pretio multùm canit.* *De eodem eſt ille Senarius.*
δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων δὲ παύεται.
Drachma canit (*vnà conductus*) ſed quatuor compeſcitur. *tam auidus eſt cantus.* *Simile eſt illud Martialis de magiſtro Scholæ clamoſo.*
— Vis garrule, quantum Accipis vt clames, accipere vt taceas?
Garrulo apud Euripidem dicitur. χρόνου γὰρ ἄν σοι καιρὸν ἐξέλοι λόγος.
Temporis opportunitatem tibi eripiet ſermo. Gádu gádu &c.
Spartani Cephiſophontem profeſſum ſe de quauis re per integrum diem poſſe dicere, vrbe eiecerunt dicentes: τὸν ἀγαθὸν μυθητὰν δεῖν τοῖς πράγμασιν ἴσον τὸν λόγον ἔχειν. Boni oratoris eſſe æqualem rebus orationem habere. *Plutarch.* *Cleomenes legatis Samiorum longa oratione vſis, R̷t.* Prima non memini, ideóque media non intelligo, & vltima mihi non probantur. *Idem.*
παφλαγών. *Euſtath.* & παφλάζειν. *Ariſtoph.* Inſtar vndæ littori illiſæ ſtrepere. *Simile illud Pherecratis:* λοπὰς παφλάζει βαρβάροις λαλήμασι. Patella ſtrepitat barbaris

barbaris ſermonibus. ἀβδηρολόγος Abderologus. *quaſi* Stultiloquus. *nam Abderitani Martiali ſtulti.* Abderologum *Tatianus vocabat Democritum* ἀβδηριτικὸν *Cic. ſtultum.* βομβύλιος ἄνθρωπος. *Heſychio.* Bombylius homo, *pro futili verboſo. Ab inſecto api aut veſpæ ſimili, ſed grandiori, ſtrepero, mellificij ignaro.*

ἀφωνότερος πέρδικος. *Plutarch.* Peioris ſoni quàm perdix, quæ κακκαβίζει. caccabat. *quæ vox ſonum Cacophonum & ingratum indicat.* **Przykro wielomowny.**

Dat ſine mente ſonum. *Virg.* **Mowi ledá co.** βαττολογεῖν. *apud S. Matthæum eſt* Stultè loqui. Os habet, linguam, audaciam, confidentiam. &c. *Plaut.* μουσῶν ὄρνιθες. *Theocritus vocat Poëtas* (Muſarum aues) *quòd aſſiduò canant & recitent aliis ſua carmina.* *V.* **Nito kiedy nas ſłuchá.**

Linguam dentibus longiorem habet. *Garner. è Gallic. de garrulo.* χῖος παραστὰς κῷον οὐκ ἐᾷ λέγειν *Strattides.* Chius propè adſtans non ſinit Coum loqui. *In eum qui prudentiorem obtundit garriendo. Nam Chij leues erant & garruli, Coi laudatos multos viros habuerunt.* *Affine,* **Máłe rzeczy rozſzerzáć.**

Swierzbi go grzbiet / vſzy. Záławia / goni ná guz / ná złe.

Malum quærit, mendicat. Malam rem quærit, meretur. Moleſtus es, emis litigium. Liuorem ſcapulis iſtoc concinnas tuis. Niſi abeas malum tibi magnum dabo. Crepabunt malæ tibi, niſi me omittis. Caue ſis tibi, ne bubuli in te cottabi crebri crepent. Num tibi adoleſcens malæ an dentes pruriunt?

Ne ſubitò metus exoriatur ſcapulis (*tuis*) ſtultitia tua Appropera. *ex Plauto omnia.*

Swierzbi mie grzbiet / vſzy. Potka mie dźiś coś. Wźiąć mnie dźiś, &c.

Mirabar quòd dudum ſcapulæ geſtîbant mihi,
Hariolari quæ occeperunt ſibi eſſe in mundo malum.
Timeo quid rerum geſſerim hîc, ita dorſus totus prurit.

Perij, dentes pruriunt. Caput prurit, perij. Vah iam ſcapulæ pruriunt. Vmbra mea iam intùs vapulat. i. *proximè adſunt verbera, nam vmbra corporis comes. Omnia ex Plauto.* νοῦς ἐν τοῖς σκύτεσίν ἐστι. *Ariſtophanes.* Mens eſt in corijs ſeu loris, *quibus ſerui rei cæduntur. i. timeo plagas, vt Eraſm. explicat. alij explicant: In ſcutis vel in coriis quibus clypei teguntur. i. cogito militiam.*

Swiętem mieyſcom / rzeczom / perſonom day pokoy. ſſánuy.

A ſacris abſtinendæ manus. *Dictum recentiorum. Confirmat illud ſatis vnum exemplum Heliodori, qui 2. Macchabæ. 3. magno ſuo malo attentauit templo Hieroſolymitano vim inferre, & illud expilare. Ethnici quoque etiam tempore belli, parcebant hoſtium, aris, ſacellis, ſepulchris, trophæis, arcubus triumphalibus, & aliis rebus dedicatis vel aliqua religione contactis. Muret. ex Dione Xenophonte Plutarcho.* *Huc pertinet* Aurum Toloſſanum; *Vide* **Kośćielny zbior.** *Adde illud Homeri*

ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλῃ πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι,
ὅν κε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη. *i.*

Quando

Quando vir vult aduersò Deo cum viro (*aliquo*) pugnare,
Quem Deus magni facit, citò ei magnum malum aduoluitur.

πάρες τὸν μάντιν. Omitte vatem. i. *ne lædas, ne ferias. Olim augur coronatus exercitum præcedebat securus, nam violare eum religio erat.*

ἀκίνητα κινεῖς. *Zenodot.* Non mouenda moues. *Generale dictum est, sed peculiariter etiam intelligit idem Zenodot. de aris, sacellis, sepulchris, & aliis huiusmodi quibus religio & reuerentia debetur. Alexander Seuerus Imp. Ethnicus, cùm Christiani locum quendam publicum occupassent, quem popinarij sibi deberi contendebant, rescripsit:* Melius esse vt quomodocunque Deus illic colatur, quàm popinarijs dedatur. *Lampridi.*

In Pythij templo cacare. V. Nie bespiecżno to.

Swięto do zbytku powód.

Hoc dicto improbatur vitiosus mos vulgi diebus festis helluandi. Iudæis hoc solenne erat vt constat ex libris sacris. vnum locum profero ex 2. l. Esdræ c. 8. vbi in solennitate maxima & die Domino sanctificato, seu die Domini sancto dicit Esdras populo: Ite comedite pinguia & bibite mulsum &c. ἑορτὴ ἀφορμὴ γαστριμαργίας. *Antisthenes.* Festiuitas helluationis occasio. *Castigat hos Seneca dicens:* Licet sine luxuria agere diem festum. *Thomas Morus carcere inclusus diebus festis ornatum elegantiorem sumebat, & mirantibus id, respondebat:* Non ad conspectum populi, sed ad Dei honorem festos dies colo.

Swiętych rzeczy nie pospolitowáć / nie káżdemu pokazowáć.

μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί. *S. Matthæus c. 7.* Nolite dare sanctum canibus.

μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. *Idem.* Neque mittatis margaritas vestras ante porcos.

ἀείσω ξυνετοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις. *Pythagoras.*

Cordatis cantabo, fores ast obdo profanis. *Sic legendum monet Læuinus non βέβηλοι vt Erasm. legit.*

φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις. *Orpheus.*

Cantabo queîs fas, sit ianua clausa profanis.

οὐ γὰρ θέμις βεβήλοις ἅπτεσθαι δόμων. *Euripid.*

Nefas profanis has domos attingere. Procul ô procul este profani. *Virgil. è Græcis qui dicebat:* ἑκὰς ἑκὰς ἔστε βέβηλοι. *Item.* ἑκὰς ἑκὰς ὅστις ἀλιτρός. Procul procul impius omnis. *Et Horat.* Odi profanum vulgus & arceo.

μή τις βέβηλος ἀκούσῃ. *Plato.* Ne quis profanus audiat.

μὴ πρὸς ἅπαντας ἀναρρῆξαι τὸν ἀρχαῖον λόγον. *Pindar.*

Non omnibus vulgandum vetus dictum.

ἄθρει περισκοπῶν μή τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. *Plato.* Obserua circumspiciens ne quis non initiatus (*profanus*) exaudiat.

βεβήλοις τὰ τῶν ἐλευσινίων θεῶν μυστήρια οὐ διηγητέα. *Lysias.* Profanis Eleusiniarum dearum (*Cereris & Proserpinæ*) mysteria non narranda.

ἀγνωσία

ἀγνωσία σεμνότης ἐπὶ τελετῶν. Synesius. Ignoratio venerationem addit sacris.
In Psalmo 64. Te decet hymnus Deus in Sion. *aliqui cum S. Hieronymo legunt:* Te decet silentium &c. *quòd Deus in silentio meliùs laudetur, expensa eius maiestate & collecto animo hominis.* Σιληνοὶ. Sileni, *imagunculæ erant sectiles, ita concinnatæ, vt clausæ ridiculam quandam tibicinis speciem foris exhiberent, apertæ autem deum aliquem continerent. Pierius. & Rhodigin. ex Platone & Xenophonte. Silenorum item epigraphen addit Pierius hanc:* Diuina in occulto.
Simile est illud Pythagoricum: ἐν δακτυλίῳ Θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν. In annulo imaginem Dei ne circumferas. *Sicut & principis imaginem annulo vel nummo insculptam latrinæ vel lupanari intulisse, capitale erat teste Seneca apud Rhodiginum, qui Pythagoræ dictum aliter intelligit. s. animum non immergendum esse corpori nec mancipandum sensibus ex mente Platonis. Non procul abijt & illud eiusdem Pythagoræ Latinè à Pierio & Brassicano redditum. De diuinis rebus absq; lumine ne loquaris. i. sacra tractare volens da operam disciplinis quæ veritatis lumen subministrent. Pierius.*
In Hebræorum veterum religione reuerentia sacris addebatur, occultatione, separatione à vulgo, silentio, vestitu splendidiore, lotionibus, & plurimis aliis ritibus, vt cuiuis qui libros sacros modicè inspexit, notum est. Cic. apud Lactant. ait: Non sunt ista vulgo disceptanda, ne susceptas publicè religiones disputatio talis exstinguat.

Swieże rzeczy. Swieże rzeczy przyiemnicysze.

γλυφάνου ὄζει. Cælaturam aut scalprum *(recens)* olet. *Ex Theocrito qui habet:*
— νεόδυχες ἐπὶ γλυφάνοιο ποτόσδον. *i.* Quod nuper natũ redolet cælamina scalpri.
Tolle recens primus piper è sitiente camelo. *Persius. i. iamiam aduectum camelo etiamnum ex itinere sitiente, & nondum potato.*
ὡς ἡδὺ μὲν γεωργῷ διψήσαντι πιεῖν ἐκ πηγῆς προσθέντα τὸ στόμα νάμασι! *Libanius.* Quam suaue est agricolæ sitienti bibere de fonte admoto ore scaturigini!

Multùm crede mihi refert, à fonte bibatur
Qui fluit, an pigro quæ stupet vnda lacu. *Martial.*
Gratiùs ex ipso fonte bibuntur aquæ. *Ouid.* *Simile,* Nowe rzeczy.

Swinia kwiczy, á wór drze.

Dictum hoc quadrat in eum, qui queritur iniuriam se pati, cùm ipse eam alteri inferat vel satis vlciscatur. Rusticanũ quidem est, sed aptum. placet illud aliis linguis cõmune facere.
ὁ σῦς σπαράττων θύλακον γρύζει μέγα. *A.* Lacerando saccũ porca grunnit acriter.
Simile est illud: Biie, płácze, vćiekà, śwािádczy, skárży. V. Kurczy śie á kole.

Swoiego postradał, cudzego nie dostał.

Monedula se dealbauit & inter columbas latens bene pascebatur dum tacuit, sed ex voce agnita, expulsa est ab albis columbis, & à nigris monedulis non recepta. Æsopus.
Simile est illud S. Basilij: Et senatorem perdidisti & monachum non fecisti.
τὰ ἴδι' ἀπέβαλες, ἀλλότρια δ' οὐ μὴ ἔτυχες. *A.*
Proprijs relictis nec aliena possides. *vel,* nactus es. *Huc canis Gabriæ. sub* Kto dwu záiącow goni.

Swoiem folgowáć.

Parcendum ſuis, natura monet.
Canis caninam non eſt. *Varro.* ὁ κύων κυνέην οὐκ ἔδει. .i. Canis pellem caninā non comedit, non rodit. *Alluſit Martial. abominans ipſe reſpondere detractori allatranti ſe:* Nos hoc à ſcabie tenemus vngues, *inquiens.* Sed
Non deerunt tamen hac in vrbe forſan &c.
Pellem rodere qui velint caninam. i. *reſpondere conuiciis.*
Indica Tigris agit ſæua cum Tigride pacem,
Perpetuam, ſæuis inter ſe conuenit vrſis. &c. *Iuuenal.*
Parcit cognatis, maculis ſimilis fera. *Idem.* *Similia habet Plini.*
ὄρνιθος ὄρνις πῶς ἂν ἁγνεύοι φαγών; *Æſchyl.* (am vorans?
Quinā expietur auis aliā comedens auem? *vel* Quo pura pacto fiet auis ali-
τῶν ἐμψύχων ἀπέχου. Ab animatis abſtine. *Pythagoricum præceptum. in quem ſenſum ſunt illa apud Ouid. 15. Metamorphoſ. in perſona Pythagoræ prolata:*
Parcite mortales dapibus temerare nefandis Corpora &c.
Heu quantum ſcelus eſt in viſcera viſcera condi! &c.
Quid meruiſtis oues placidum pecus? &c. (*ſtol. 108.*
Quid meruêre boues animal ſine fraude doloque? &c. *Lege Senecam epi-*
Simile eſt illud alterum eiuſdem Pythagoræ præceptum: ἰχθύων μὴ γεύεσθαι. Piſces ne guſtato. *quòd ſimiliter ex animatis ſint & quidem hominibus minimè noxiis, deinde quòd non ad neceſſitatem ſed ad luxum expetantur. item quòd ex Pythagoræ diſciplina* ἐχεμυθίας *.i. ſilentij ſint obſeruantiſſimi. item quòd diis nunquam immolentur, denique quòd incolæ ſint maris, cuius aqua homines non vtuntur, aërem verò hominibus vitalem non ferant. hæc & plura apud Plutarchum. quem vide etiam L. de eſu carnium.* *Adde quod piſces vorent alios piſces etiam ſui generis, vt lucius lucium, quod nec lupi faciunt vt eſt prouerbium. Plutarch. Iuli. Scaliger.* Flammis exuris quem genuiſti. V. Dobrodźieyſtwo dáne zépſowáć. *Romanis Conſulibus in vrbe faſces abſque ſecuribus, extra vrbem ſecures etiam præferebantur. Dionyſ. & Valer. Maxim.*

Swóy do ſwego lnie. Równy rad równemu.
Iáki kto ſam ieſt / z tákiem rad przéſtawa.

Pares cum paribus facillimè congregantur. *Cic.* ἁγνὸς ἁγνῷ τίμιος, καὶ πῶλος πώλῳ. *Nazianzen.* Purus puro pretioſus & pullus pullo.
ἧλιξ ἥλικα τέρπει. *Ariſtotel.* Coætaneus coætaneum delectat.
τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. *Idem.* Simile ſimili carum, amicum.
τὸ ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται. *Idem.* Simile appetit ſimile.
ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. *Plato.* Simile ſimili ſemper appropinquat.
οἱ ὅμοιοι τοῖς ὁμοίοις εὔνοι εἰσί. *Xenophon.* Similes ſimilibus beneuoli ſunt.
ὡς αἰεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον! *Homerus.*
Vt ſemper Deus ad ſimilem ſimilem trahit vltrò!
ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἱζάνει. *Diogenian.*

Semper monedulæ monedula assidet. vel graculus graculo.
ὁμοιότης τοῦ φιλότητος μήτηρ. *Plato.* Similitudo amicitiæ mater.
θὴρ θῆρα ἔγνω. *Aristotel.* Fera feram nouit. Concolores aues plerumque simul volitant. *Iunius.* τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ. *Theocrit.*
Cara est formicæ formica, cicada cicadæ.

γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει,
παῖς παιδὶ, καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή. *Plutarch.*
Seni senilis lingua iucundissima, Pueroq; puer, & femina apta feminæ.
πάντες μὲν ἡμῶσιν ὁμῶς ἴσοι, οἵτε κατ' αὐτὸν
οἰκόοσιν χώρης, οἵτε παλαιότεροι. *Theognis.*

Omnes hi se venerantur inuicem æquales, & in vicina regione habitantes, & senes. Scitis omnes quantam vim habeat ad coniungendas amicitias morum ac naturæ similitudo. *Cic.* Magna inter molles concordia. *Iuuenal.*

Nos quoque senes est æquum senibus obsequi,
Ita vt filium meum amico & æquali suo video inseruire. *Senex Terentij.*
αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴενται.
Sponte bonis mos est conuiuia adire bonorum.

κακὸς κακῷ γὰρ συντέτηκεν ἡδονῇ. *Aristotel.* Malus cum malo colliquescit voluptate. *Quare miratur Martial. similes diffidere dicens;* Vxor pessima, pessimus maritus,
Mirum est non bene conuenire vobis.
ἐσθλῷ γὰρ φίλος ἐσθλὸς ἀνὴρ, χαλεπῷ δ' ἀλεγεινός. *Q. Calaber.*
Bonus vir amicus est bono, improbo molestus.

Swóy swego wydal, przékonat, ošukat, zhánbit. &c.

Cornix cornici oculum effodit. *Macrobi.* ἡ κορώνη τὴν κορώνην ἐξωμμάτωσεν.
ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον. *Aristopha.* Vallus vitem decepit *quam fulcire & sustentare debebat alligatam sibi.*
Huc trahe & illud suprà positum. Canis caninam est. *sensu paradoxo seu incredibili.*

Symoná świeto i Judy, nabáwi cie pewney grudy.

Festa dies Iudæ prohibet te incedere nudè. *Ex Anonymo qui habet:*
Simonis Iudæ non debes currere nudè. *de frigore incipiente.*
Simile est illud. Spyta cie Luty, maß-li bóty. *de frigore etiamtum durante.*
Pocula Ianus amat, sed Februus algeo clamat. *Idem Anonym.*

Syn oycu pospolicie podobny, oycá násláduie.

ἐν τέκνοις γνωσθήσεται ἀνήρ. *Ecclesiastici 11.* In filijs suis agnoscetur vir.
τοῦ πατρός ἐστι τὸ παιδίον. *Varro apud Nonium.* Patris est filius. i. *eius mores imitatur & exprimit. vt Alexander Philippi ambitionem teste Philostrato.*
Patrissat filius. *Apud Plautum patri conquerenti de luxurioso filio, respondet amicus:*
Probum patrem esse oportet, qui gnatum suum
Esse probiorem quàm ipsus fuerit postulet.

Nam tu quod damni & quod fecisti flagitij (*in iuuentute*)
Populo viritim potuit dispertirier.
Idné tu miraris si patrissat filius? .i. *si te olim talem & nequiorem imitatur.*
Similis est patri filius. *Cic ait:* Non video cur non potuerit patri similis esse filius.
Et Iuuenal. Indulge veniam pueris——fecimus & nos Hæc iuuenes.
Saluus sit (*filius meus*) spero est similis maiorum suûm. *Terent.*
—Redit ad auctores genus, Stirpemq; primã degener sanguis refert. *Seneca Hippolyt.* *Affine*, Oycá dobrego dobry syn. Nié vrodzi sowá sokolá.

Sytość zdrowiu i cnocié szkodliwa.

Membra cibi letho nunc rerum copia mersat. *Lucret.*
Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ. *Horat.*
— Vides vt pallidus omnis Cœna desurgat dubia! *Idem.* i. *lauta.*
Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
Ægrum sollicitat stomachum. *Idem.* Sytemu nic nié smákuié. Corpus onustum
Hesternis vitijs (*belluatione*) animum quoque prægrauat vnâ
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ. *Idem Horat.*

κόρος ἔκγονος ὕβρις. *Philo.* Saturitatis proles petulantia, flagitium. (*di 32.*
Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. i. *saltare circa idola. Exo-*
Iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, abundantia, otium. *Ezechiel. 16.*
Formosus Monachus ex valetudinario factus robustus, rogatus quomodo ad id peruenisset, respondit ordinato & vniformi victu. rogatus verò quid hodie comedisset? respondit: Satis. quid verò heri? similiter Satis. i. *moderatè &c. Vincentius Belouacensis.*
Nihil est quod certiorem & citiorem inducat caliginem (*oculorum*) iugi ingluuie. *Salesberiensis.* Edacitas oculos vorat. *Portanianus.*
τὸ ἐσθίειν πολλὰ καὶ κρέα φαγεῖν, τὸν μὲν λογισμὸν ἐξαίρει, καὶ τὰς ψυχὰς ποιεῖ βραδυτέρας. *Theopompus.* Multa edere & carnibus vesci, rationis & consilij vsum adimit, & animos tardiores efficit.

πολλῷ τι πλέονας λιμοῦ κόρος ὤλεσεν ἤδη
ἄνδρας, ὅσοι μοίρας πλεῖον ἔχειν ἔθελον. *Theognis.*

Multò plures satietas quàm fames perdidit Viros, qui plùs quàm par erat (*vel, quàm sors eorum ferebat*) habere voluerunt.
In multis escis erit infirmitas & auiditas appropinquabit vsque ad choleram.
Propter crapulã multi perierunt. *Ecclesiastic. 37.* Saturitas diuitis non finit eum dormire. *Ecclesiastes c. 5.* Plures occidit gula quàm gladius. *Vetus dictum à multis passim vsurpatur.* πλείους πολυφαγία ἢ τὸ ξίφος ἀπέκτανε. *A.*
Perimere plures quàm gladius amat gula.
Vulpes macra ingressa est cameram paruo foramine, sed idem illam bene pastam capere non potuit nec egredi permisit. Apologus Horatij.
Affine, Kto nié doyié. Obżarty. Ma chleb rogi. Potraw rozmáitość.

Szalbierz. Oszust. Machlarz. Cygan Zyd.

Planus. Bispellio, Sycophanta. Ostentarius. Saccularius, Calophanta. Holophanta. Æru-

ta. Ærufcator. Agyrtes. Nugiuendus. *hæc & plura habes posita & explicata in 1. Tomo sub Voce* Szałbierz. *quibus adde.* Fumi venditor. *Vide etiam hîc suprà* Chytry *nam affine est huic.* Euthalius cum crumenis *vel* Euthalij crumenæ. V. Podobni sobie.

Szalony. Száléie. Zászedł w głowę. Odszedł od śiebie.

Atra bili percitus est. Pestis te tenet. Intemperiæ te agunt. Baccha bacchatur. Bacchanal exercuisti. Laruarum plena est. Insaniâ grauida est non puero. Pro cerrito circumferendus est. *Plauti omnia.* Tonsore eget. *ex Horat.* i. *insanus est. nam insani incedebant intonsi & horridi.*

οἰστροπλὴξ *seu* οἰστρωπαραπληγείς. *Plato.* Oestro percitus.

λύσσα καὶ οἶστρος αὐτὸν ἄγει. *Plutarch.* Rabies & œstrus eum concitat.

Curatoris eget. *Horat.* *Nam pupillis & mente captis curatores publicitùs dabantur. Qui ita sit affectus, eum dominum esse rerum suarum vetant XII Tabulæ, quæ sic habent;* Prodigo & furioso bonorum suorum, administratio interdicta esto, & in curatione agnatorum sunto. *Cic.* Ad agnatos & gentiles deducendus est mente captus, vel commotæ mentis, vt ipsi eum curent. *Varro. Cic. Columel.*

στρύχνον ἢ μανικὸν ἔπιεν. Strychnum aut manicum bibit. *herba est quæ gustata insaniam affert. ex Dioscoride Plinio.*

τὴν ὀρέστου μανίαν νοσεῖν. *Simocattus.* Orestis insaniam insanire.

——Tribus Anticyris caput insanabile. *Horat.* i. *helleboro triplo auctiore quàm quod in Anticyra insula nascitur.* Nauiget Anticyras. *Idem Horat.*

Anticyras melior (.i. *dignior*) sorbere meracas. *Persius.*

πῖθ' ἐλλέβορον. *Aristophan.* Bibe helleborum. *Insano dicitur.* *Sic Ouid.*

I bibe dixissem purgantes pectora succos,
Quicquid & in tota nascitur Anticyra.

Eodem sensu. τὸν μανδραγόραν πέπωκε. i. Mandragoram bibit. *licet vsurpare cum Luciano loquente de inerudito libros multos cöemente.*

In mari mersandus. *vt solet fieri à rabido cane morsis.* *Carol. Bouill.*

Insanior Labeone. *Horat. Labeo Iurisconf. fuit doctus vir, sed præfracti ingenij, & adeò liberæ linguæ, vt Augusto quoque responsârit ac restiterit. Gelli. Sueton.* Zuchwáły. Vporny.

ἐλλεβόρου δεῖται. *Lucian.* Helleboro indigere. *signum insani.*

Expulit helleboro morbum bilemque meraco. *Horat.*

Non potest hæc res trium iugerum helleboro obtinerier. *Plaut.* i. *non potest hic insanus multo helleboro sanari. vt suprà tribus Anticyris. Horat.*

Porcum immola. *Insano dicebatur.* Immolat æquis Hic porcum laribus. *Horat.*

Nunc tu quidem hercle certò non sanus satis
Menæchme, qui nunc ipsus maledicas tibi.
Iube si sapias, porculum afferri tibi. *Plaut.*
Adolescens, quibus hîc pretijs porci veneunt
Sacres sinceri? nummum vnum en à me accipe
Iube te piari de mea pecunia Nã ego quidem insanũ esse te certò scio. *Idẽ.*
Sed mulier postquam experrecta es, prodigiali Ioui

Aut mola salsa hodie aut thure comprecatam oportuit. *Idem.*
Obserua tot remedia insaniæ, sed aliqua inepta. *Accipe aliud:* Sectio venæ est, *apud Iuuenal.* O medici! mediam pertundite venam. *s. in fronte, si in manu non liceat. Illustrat id Loënsis ex Paul. Ægineta & Aëtio, contra Georg. Merulam.*
Item aliud apud eundem. Cucurbitæ appositio. Vacuumque cerebro

Iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quærit. *Hypallage est: dicendum erat: caput quærit cucurbitam. s. ad minuendum sanguinem.* *Aliud.* σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν. *Ex Theocri.* Squillas à sepulchro vellere. *quia ea herba remediũ habebatur insaniæ.* Cyclaminum *item* effodere iubebatur insanus. *Sic apud Theocritum.*

ἐλθὼν τὰν κυκλάμινον ὄρυσσέ νιν εἰς τὸν ἀλέντα. .i.

Hinc abiens fluuio effodias cyclaminon Halente. *Nam huius herbæ succus detrahit capite pituitam crassam & mentem insanis restituit. Dioscorides.*
Sale perungendus. *Ex Aristophane qui ait:* ἅλσιν διασμηχθεὶς ὄναιτ' ἂν οὑτοσί.

Sale hic perunctus forsan adiuuabitur. *Ineos dicebatur qui ætate vel temeto delirarent. nam ebrij oleo & sale perungebantur. alij à vasis testaceis quæ sale durabantur tractum volunt: alij ab vtribus qui similiter sale durabantur.*
Dij tibi dent tuã mentem. *s. qua cares. Mart. insano dicendum.* Exijsse è potestate dicuntur, *qui non sunt in potestate mentis, cui regnũ totius animi à natura tributum est. Cic.*
Archigene eget. *qui fuit celebris medicus Romæ sub Traiano.*

Ocyus Archigenem quære, atque eme quod Mithridates Composuit. *Iuuenal.* ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι. *Plutarch.* Æsculapio (*medicinæ deo*) indigere.

Pöetæ item furore corripiebantur cùm versus scribebant. Sic Dauus Horatij de ipso irato: Aut insanit homo, aut versus facit ———
Id verò maximè accidebat scribentibus Dithyrambos Bacchi. Horat. de Pindaro sic ait:
Seu per audaces noua dithyrambos Verba deuoluit, numerisq; fertur Lege solutis.

διθυραμβοποιῶν νοῦν ἔχεις ἐλάττονα. *Aristophanis interpres.*

Dithyrambicis scriptoribus, *qui insania furunt* minùs sapis.
Dicisq; facisq; quod ipse Non sani esse hominis non sanus iuret Orestes. *Persius.* ἀπὸ νοῦ ἐξέπεσεν. A mente delapsus est. *Ex Platone, Aristophane, Plutarcho, quanquam ij ludentes in verbis,* ἀπὸ νοῦ, *detorserunt alia forma efferentes. s.* ἀπ' ὄνου ἔπεσεν. *i. ab asino decidit. sed eodem ferè sensu.*

τί δῆτα ληρεῖς ὥσπερ ἀπ' ὄνου καταπεσών; *Aristophan.* i. Quid tandem nugaris quasi ab asino delapsus? (*& voluit intelligi, mente lapsus*) *Simile illud est.* De curru lapsus. V. Nie do rzeczy. *Affine,* Głupi.

Szánowáć czego.

Cautè tractandum vas Samium. *ex Plauto qui ait:* Vide quæso ne quis tractet illam indiligens. Scis tu vt confringi vas citò Samium solet. *ex creta insulæ Sami factum.* τεέλλος κέραμος. *Dion Chrysostom.* Tenedium fictile. Tenedia testa. *In Tenedo insula ex luto illius ficta.* *Aquilæ & leones inter ambulandum retro auertunt vngues, ne eorum aciem atterant, ad pugnam vel ad prædas rapiendas, necessariam. Ex Plutarcho.* *Affine,* Iák oká strzeże.

Szánowáć mniey iest niż miłowáć. Nié káżdy miłuié / co ſzánuié.

Vis te Sexte coli? volebam amare. Sed ſi te colo Sexte, non amabo, *Martial.*

οὐ πᾶς σεβάζων τὸ σεβασμένον φιλεῖ. *A.*

Non quiſquis aliquem colit, eundem diligit.

Szánuy ſzczęśćia. Nié podnoś śię ſzczęśćiem. Nié vfay ſzczęśćiu. Szánuy kołá z góry / á ochroniſz ſkóry.

Fortunam reuerenter habe, quicunque repentè
Diues ab exili progrediêre loco. *Auſonius.*

Contrahes vento nimium ſecundo Turgida vela. *Horat.*

Crede obſequenti (*fortunæ*) parciùs; leuis eſt dea. *Seneca Octauia.*

μηδὲ ἄγαν χαλεποῖσιν ἀσῶ φρένα, μηδ᾽ ἀγαθοῖσι
χαῖρ᾽, ἐπεὶ ἐστ᾽ ἀνδρὸς πάντα φέρειν ἀγαθοῦ. *Theognis.*

Neque rebus moleſtis nimis excrucia animum, neque bonis
Lætare nimis, ſiquidem boni eſt viri omnia ferre.

Pertimeſce fortunæ rotam. *Cic.* *Confer* Szczęśćie odmienne. Szczęśćie pobłaża.

Szátá dodáié śmiáłośći / wiáry / vrody / godnośći.

εἵματα ἀνήρ, Veſtimenta vir. i. *virum dignum reddunt.*

Veſtes non homines omnis honorat homo. *Anonym. rhythm.*

Veſtis noua vel melior pretioſior, noua conſilia & altiora ſuggerit. *Ex Horatio, qui ait:*

——— Eutrapelus cuicunque nocere volebat,
Veſtimenta dabat pretioſa. beatus enim iam
Cum pulchris tunicis ſumet noua conſilia & ſpes.

Creditur inſipiens, quia cultior, eſſe peritus. *Garner.*

Plebs bene veſtitum, ſtultum, putat eſſe peritum. *Idem.* *Plura habes ſub dicto* Jákie odźienie / tákie raczenie. Ináczey teraz gębę nośi.

Szátá świetna nié ozdobi złégo. A podłá nié oſzpéći dobrégo.

Nec bonum nec malum gladium vagina facit. *Seneca.*

οὔτε καλὸν οὔτε κακὸν ξίφος κολεὸς ποιεῖ. *A.*

Vagina eburnea plumbeo gladio nil prodeſt. *Ex dicto Diogenis.* *V.* Szkodá kráſy.

Pulchrè ornatus, malè moratus, cunctis ingratus.

In veſtimentis, non eſt ſapientia mentis. *Anonym. rhythmic.*

Lacones toto anno vnam veſtem habebant. Plutarch. *Pictor imperitus pinxit Helenam vt potuit, quam vt commendaret, tabulam auro veſtiuit, ob quòd ab Apelle reprehenſus eſt. Clemens Alexandrinus.* Aurati calcei ligneos pedes non iuuant. *Ex Luciano.* *V.* Szkodá kráſy. *Lege* Niewieśćia ozdobá. *nam ſimile eſt.*

Szátá wydáié / ztéká obyczáié. Znáć ptaká po pierzu.

Amictus corporis & riſus dentiũ & ingreſſus hominis enũtiãt de illo. *Eccleſiaſtici 19.*

E plumis auis dignoſcitur, & ex veſtitu ingenium & vita hominis ſpectatur. *Parœmia recentiorum.* *Nam qui à communi veſtitu hominum ſui ordinis diſcrepant, ſiue in colo-*

re, ſiue

re, siue in forma, siue in compositione & modo gestandi vsitatam vestem, vix aliam causam sui facti afferre possunt, quàm quæ vanitatem, ostentationem, arrogantiam, leuitatem, curiositatem, & defectum iudicij oleat. Et verum est illud triuiale:

Est vestis testis, quales intrinsecus estis.

Vanum cor, vanitatis notitiam ingerit corpori. Exterior enim superfluitas, vanitatis indicium est. Mollia indumenta molliciem animi indicant. *Bernardus.* *Apud Plautum puella vrnam habens interroganti seruo.* Quid vis? Rt. Sapienti ornatus quid velim indicium facit. i. *si sapias ex aspectu agnosces quæ sim, & quid velim. s. aquam haustum eo.*

Szczery co w sercu, to y w vściech.

Amicitias atque inimicitias in fronte promptas gerit. *Cic.* Quod cum cæteris animo sentiebat, & vultu promptum habuit & lingua. *Idem.* *Symbolum candidi hominis, Persea arbor folia habens forma linguæ, fructum forma cordis, monens vt hæc duo consentiant. Ex Plutarcho, Clusio, Anonymus.*

In primori fronte animum gestat. *Apule. i. vultu ipso prodit suam mentem.*

οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει. *Aeschylus.*

Nam non viderier optimus sed esse vult. *V. sequentia.*

Szczerze. Co na sercu, to i na iezyku. Co na iezyku, to i na sercu.

Vera *vel* verissima fronte dicere. *Cic.* Vero veriùs dicam, *vel* audi. *Martial.*
Aperto pectore dicere, scribere. *Cic. Plin. iunior.* Aperto viuere voto. *Persius.*
Concordet sermo cum vita. *Seneca.*
Quod sentimus, loquamur; quod loquimur, sentiamus. *Idem.*

Nil tibi per ludum simulabitur, omnia fient Ad verum. *Iuuenal.*

οὐκ ἔστιν ἀλωπεκίζειν, οὐδ' ἀμφοτέροις γίνεσθαι φίλον. *Praxilla Poëtria.*
Non licet vel non decet vulpinari, & vtrique parti fieri amicum.
γλῶσσα οὐκ ἔξω φρενῶν. *Pindar.* Lingua non extra mentem. s. *est. vel sit.*
ἀπὸ καρδίας ἐρεῖν. *Plutarch.* Ex animo loqui.
ἄκουε ἀπὸ καρδίας λεγόμενα. Audi ex animo dicta.
τὰς χεῖρας ἐκτείνειν μὴ συγκεκραμένους τοὺς δακτύλους. *Diogenes Laërti.*
Manus non confusis seu non contractis digitis porrigendæ. i. *Comitati addendam liberalitatem interpretatur Erasmus & Pierius. Alij apertè agendum non fucatè: clara oratione non obscura vtendum; vitandam auaritiam.*

— οὐκ ἂν ἔγωγε ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδὸν, οὐδ' ἀπατήσω. *Homer.*
Non vtique ego Alia extra (*rem*) dixero declinans, neque decipiam.

τῶν οὐδέν τι ἐγὼ κρύψω ἔπος, οὐδ' ἐπικεύσω. *Idem.*
Horum neutiquam ego abscondam verbum (*vllum*) nec occultabo,
μηδ' ἕτερον κεύθοις κραδίῃ νόον, ἄλλ' ἀγορεύων. *Phocylides.*
Nec alium occultes in corde sensum, aliud loquens.

Aspice vultus Ecce meos, vtinamque oculos in pectora posses
Inserere, & patrias intùs deprendere curas. *Ouidi.*

Aulæum

Aulæum ſcenicum remoue, Siparium complica. *Ex Apuleio* i. *apertè dicito ſine inuolucris verborum. tralatum à theatro ſcenico.* Statim in ipſo vultu inſcriptus debet eſſe ſermo ac ſtatim ex ipſis oculis apparere. *M. Antoni. Philoſophus.*
ἐλευθέρου γὰρ ἀνδρὸς τ' ἀληθῆ λέγειν. Verum fateri ſemper ingenui eſt viri.

Szczéśćia wiele / rozumu máło. Szczéśćie głupie. Szczéśliwy á głupi.
Gdźie ſcześćie pánuie / tám rozum ſſánkuie.

πολλοὶ μὲν εὐτυχοῦσιν οὐ φρονοῦσι δέ. *Menander.*
Multi ſunt felices ſed non ſapiunt. Felicium nempe ſapiunt pauciſſimi.
ὦ πόλις πόλις! ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς! *Eupolis, de Athenis.*
O ciuitas ciuitas! Vt es mage fortunata quàm rectè ſapis!
Sic & Demoſthenes ſæpe perſtringebat Athenienſium conſultationes. vnde & illud Prouerbium: ἀθηναίων δυσβουλία. *Athenienſium ſtulta conſultatio. quæ tamen Mineruæ præſidis vrbis ope, plerunq; illis bene vertebat.*

πολλοί τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσὶ, δαίμονι δ' ἐσθλῷ,
οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν. *Theognis.*
Multis læua quidem mens eſt, at numina dextra,
Queîs benè vertit & id quod temere inſtituunt.
λόγος τε τίς ἐστι τῶν γεραιτέρων, ὅσ' ἂν ἀνόητα μωρά τε βουλευσώμεθα,
ἅπαντα ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρειν. *Ariſtophan.*
Eſt ſermo quidā dictus à maioribus; Fatua licet ſtatuamus ac vecordia,
In melius attamen omnia nobis cedere. πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας πρῶτον ὑπάρχει. *Sophocles.* Longè primum ad felicitatem pertinet ſapere.
Affine, **Bogátemu nié trzebá rozumu. Pánom nié trzebá nauki.**

Szczéśćia w świeta ſſukáć.

Superſtitioſum dictum hominum improborum, qui tum, cùm omnes propè, domibus relictis ad templa ſe conferunt, occaſionem furtis vel aliis ſceleribus commodam ſe nactos putant, & fortunam nefanda facinora appellant. Simile quid Galli vſurpant:
Apti ſtruendis inſidijs feſti dies. *Garner.*

Szczéśćie czego mi nié dáło: tego mi nié bedźié bráło.
Nil eripit fortuna, niſi quod & dedit. *P. Syri Mimi.*
μόνον ὃ δέδωκε, δύναται ἁρπάζειν τύχη. *A.*

Szczéśćie niéſſcześliwe. Szczéśćie zbytnie vſtáwiczne / podéyrzáne.
Nihil infelicius eo, cui nihil vnquam euenit aduerſi. *Seneca.*
Nouerat id Polycrates Samiorum Tyrannus feliciſſimus, qui vt ſuam perpetuam felicitatem aliqua moleſtia caſtigaret. & interrumperet; annulum pretioſiſſimum coniecit in mare, ſed eum breui in piſce à piſcatore ſibi oblato reperit. vide finem: tandem ab Orœte Perſa captus & in furcam actus eſt. Herodot. Strabo. Cic. Vt rectè hîc vſurpari poſſit prouerbij inſtar. εὐτυχία πολυκράτους. Fortuna Polycratis.

Philippus item Macedo, teste Plutarcho, cùm multa prospera eodem die ei nuntiarentur exclamauit. O fortuna! pro tot tantisque bonis paruo aliquo malo me affice.
Theramenes Atheniensis è 30 Tyrannis cùm collapsa domo in qua cum multis cœnabat, solus saluus euasisset; exclamauit. O fortuna! cui me alteri occasioni vel articulo reseruas?
Plutarchus. ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ, κἂν εὐτυχῇ.

Felix licet sit improbus, miser est tamen.

διηνεκὴς εὐτυχία ἐστὶν ἀτυχία. *A.* Felicitas perennis, infelicitas,

Miserrima est fortuna, quæ inimico caret. *P. Mimus.* (tuna.

μεγίστη ἀρχὴ κακῶν τὰ λίαν ἀγαθά. *Plato.* Maximũ initiũ malorũ valde bona for-
ὥσπερ τὸ λαμπρὸν φῶς μαρμαρυγίαν περιτίθησι τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὕτω καὶ ἁ ὑπερβάλλουσα εὐτυχία τῷ νόῳ τῆς ψυχῆς. *Archytas.* Vt lux nimia oculos perstringit, vel offendit, sic nimia felicitas animi mentem.
Huc Aureas compedes, *accerse. ex* Dworſki ẑywot.

Szczeście odmienne, niestatęczne iest.

Zaden ná świecie nie był wé wßem ábo záwße ßcześliwy.

ἡ τύχη εὔριπος. Fortuna Euripus *vel* æstuaria.

Ex æstuantis more fertur Euripi. *Boëtius de fortuna.*

ὄλβος δ᾽ οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται. *Pindarus.*

Felicitas mortalium hau diu (*mansura*) venit.

Fortuna vitrea est, tum cùm splendet frangitur. *P. Syrus.*

Fortuna vsu dat multa, mancipio nihil. *Idē.* Res inquieta est in seipsa felicitas. *Idē.*
Inquieta res est felicitas, ipsa se exagitat. *Seneca.* Fortuna nil dat mancipio. *Idem.*
Imprudentium fiducia est fortunam sibi spondere. *Idem.*

Passibus ambiguis fortnna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxque loco. *Ouid.*
Quolibet est folio quauis incertior aura. *Idem.*
Malè geritur quod geritur fortunæ fide. *P. Mimus.*
Leuis est fortuna, citò reposcit quod dedit. *Idem.*

νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον. οὕτω γὰρ οὔτ᾽ εὐτυχῶν ἔσῃ περιχαρής, οὔτε δυστυχῶν περίλυπος. *Isocrates.* Existima nil in rebus humanis esse stabile. sic enim neq; felix existens nimis lætus eris, neque infelix existens nimiùm tristaberis.
Nulli homini est perpetuum bonum. *Plaut.* Actutum fortunæ solent mutarier. *Idē.*

Fortuna sæuo læta negotio, Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores, Nunc mihi nunc alij benigna. *Horat.*
Hinc apicem rapax Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hîc posuisse gaudet. *Idem.* Fortunam rotat omne fatum. *Idem.*

θνατῶν δ᾽ ὄλβιος εἰς τέλος οὐδείς. *Euripid.* Mortalium nemo ad finem beatus,
τυχεῖν δ᾽ ἓν ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. *Pindarus.*
Vnum omnem felicitatem consequi impossibile.
πόλεμος καὶ τὸ τῆς τύχης παράλογόν ἐστι. *Thucydides.*
Bellum & fortuna carent ratione certa; seu inopina sunt.

ὡς ποικίλον πρᾶγμ' ἐστὶ καὶ πλάνον τύχη! *Euripides.*

Quam varia res fortuna quamque vaga nimis! (felix siue beatus.

οὐδείς τοι πάντ' ἐστὶ πανόλβιος.—*Theognis.* Nullus prorsus in omnib. est

ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. *Hesiodus.*

Ipsa dies quandoque parens, quandoque nouerca.

ἄλλοτε γάρ τε φίλη πέλει ἠώς, ἄλλοτε δ' ἐχθρή. *Q. Calaber.*

Nunc inimica mihi lux est, nunc rursus amica.

Haudquaquam quempiam semper fortuna secuta est. *Ennius.* (modis.

οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. *Aristophan.* Haud viuit vllus omnib. felix

ἀνθρωπείη εὐδαιμονίη οὐδαμὰ ἐν τωὐτῷ μένει. *Herodotus.*

Felicitas humana nunquam in eodem (*statu*) permanet.

Soldanus à Ludouico 2 Rege Franciæ captus, biennio non risit: tandem currus euntis rotas volui spectans, risit, fortunæ inconstantiam cogitans, & à Rege hoc audiente humaniùs habitus est. Cedrenus.

Multa dies variusque labor mutabilis æui,

Rettulit in melius: multos alterna reuisens

Lusit, & in solido rursus fortuna locauit. *Virgil.* (*Catalectis.*

Nec quos clarificat, perpetuò fouet; Nec quos deseruit, perpetuò premit. *Idem in*

οἷς μὲν δίδωσιν, οἷς δ' ἀφαιρεῖται τύχη. Fortuna dat alijs, at alijs eripit.

Vultus fortunæ variatur imagine Lunæ;

Crescit, decrescit, in eodem sistere nescit. *Garner. ex Rhythmic.* *Vide versus Plauti sub* Odmienie ſie βczeſćie. *Affine*, Nie iednákie záwße. Kto bywa ná koniu. Ogladay ſie. Odmian ná świećie pełno. Wyſokie rzeczy.

Szcześćie pobłaża! nie podnoś śie. Szcześćie śie przećiwi! nieupaday.

Dum fortuna iuuat, caueto tolli. Dum fortuna tonat, caueto mergi. *Ausonius.*

Fortuna dum blanditur, captatum venit. *P. Syrus.*

μήτε ἄγαν εὐτυχίαις ἐπιχαυνοῦ, μήτε συμφοραῖς συνίστασο. *Iamblicus.*

Neque felicitate infleris, neque calamitate deprimaris.

Rebus angustis animosus atque Fortis appare, sapienter idem

Contrahes vento nimium secundo Turgida vela. *Horat.*

Quæ tibi mulier videtur multò sapientissima?

℟. Quæ cùm res sunt secundæ, sese poterit noscere,

Et illa, quæ æquo animo patietur sibi esse peiùs quàm fuit. *Plaut.*

Agesilaus Philippo tumenti victoria Cheronea scripsit: Si vmbram tuam metieris, non reperies illam vel tantulo maiorem nunc quàm fuerit ante victoriam. *Rhodigin. è Plutarcho.* Bene ferre magnam Disce fortunam. *Horati.*

Fortuna magna non caret formidine. *Seneca.* (caue.

ὅτ' εὐτυχεῖς, μάλιστα μὴ μέγα φρόνει. Dum cuncta prospera sunt, sapere multùm

Beneficia fortunæ viscata & insidias *vocat Seneca Philosophus.*

Icarei fati memores estote beati. *Anonym. de quo Ouidius sic:*

Dum petit elatis nimiùm ſublimia pennis
Icarus, Icarias nomine fecit aquas.

Szczęście podnośi, rozpuſzcza.

ἡ τύχη ἐυμενὴς ἀλάζονας τοὺς θνητοὺς ποιεῖ. *A.* Fortuna reddit inſolentes queis fauet.

Secundas fortunas decent ſuperbiæ. *Plaut.*

χαλεπὸν καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον, ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον, δικαίως διαβιῶναι. ὀλίγοι δὲ γίνονται τοιοῦτοι. *Ariſtides.* Difficile & magna laude dignum eſt, in magna peccandi licentia ſitum, iuſtè viuere. Tales pauci ſunt.

Singularis homo priuatus, niſi magna ſapientia præditus, vix facile ſe regionibus officij, magnis in fortunis & copijs continet. *Cic.*

γηθόσυνος δ' οὔρῳ πέτασ' ἱστία δῖος Ὀδυσσεύς. *Homer.*
Lætatus aura ſecunda pandebat vela diuinus Vlyſſes.

Ex humili (*quoſdam*) magna ad faſtigia rerum
Extollit quoties voluit fortuna iocari. *Iuuenal.*

τάνταλος καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ ἐδυνάσθη. *Pindar.* Tantalus magnam felicitatem concoquere non potuit.

Quia paululùm vobis acceſſit pecuniæ, ſublati animi ſunt. *Terent.*

Huc aliqui trahunt illud Apuleij. Vbi vber ibi tuber. i *vbertas affert tumorem. vel vbertatem comitatur tumor. i. copiam arrogantia.* Superba eſt felicitas. *Curtius.*

εἰώθασι μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν ἀπροσδοκήτως εὖ πράσσοντες, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. *Clemens Alexandrin.* Solent maximè ij, quibus præter ſpem & exſpectationem res proſperæ eueniunt, euadere inſolentes.

Dum ſurgunt miſeri, miſeris nolunt miſereri. *Anonym. rhythm.*
Corde ſtat inflato pauper honore dato. *Idem.*

Vermis in farina molitorem ſe putat. *Garner. è Gallico.* *Affine,* Ma chleb rogi.

Szczęście podwyżſza, ſzczęście poniża.

Si Fortuna volet, fies de Rhetore Conſul:
Si volet hæc eadem, fies de Conſule Rhetor. *Iuuenal.*

Seruis regna dabunt, captiuis Fata triumphum. *Idem.* *Vt accidit Ventidio & Tullio quos idem affert. Plures Valer. Max. l. 3. 6. 7. Rhodigin l. 21. c. 38.*

Fors domina Campi. ſ. *Martij, in quo magiſtratus creabantur plerunq; temerè & fortuitò vel muneribus comparato fauore. &c. Cic.*

Valet ima ſummis Mutare & inſignem attenuat Deus. *Horat. de fortuna.*

οἴακα στρέφει δαίμων ἑκάστῳ. *Varro. ex Anaxandrida.* Clauum vertit fortuna cuiuis.

Quos tibi fortuna ludos facis? facis enim ex profeſſoribus Senatores ex Senatoribus profeſſores. *Apud Plini. iuni. Valerius Lucinianus è Senatore Rhetor in Sicilia damnatus exilio à Domitiano, de ſe protulit.*

Szczęście abo ſzczęśliwy przyiaciół nié potrzébuié.

μή μοι τότ' ἔλθῃς, ὅταν ἐγὼ πράττω καλῶς. *Ariſtopha. Suidas.*

Ne tum mihi adsis quando res cedunt benè. *(vel sunt prospera)*

ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοὺς φίλοισιν ὠφελεῖν,
ὅτ' ἂν δὲ δαίμων εὖ διδῷ, τί χρὴ φίλων;
ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ Θεὸς ὠφελεῖν θέλων. *Euripides.*

Iuuare amicos in malis opus est sitos, Quid opus amico est, cùm Deus dederit bona? Iuuare solus sufficit vbi vult Deus.

βάλλ' ἐς κόρακας. ὡς χαλεπόν ἐστιν οἱ φίλοι
οἱ φαινόμενοι παραχρῆμ', ὅτ' ἂν πράττῃ τις εὖ! *Aristophan.*
In rem malam! prò quam molesta est res nimis,
Cùm adsunt amici, quando quis agit prosperè!

Szczęście się polepszyło.

ἀμεινόνων οἰωνῶν ἔτυχον, Meliores aues nactus sum. *Tractum ab auguribus.*
ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. *Demosthen.* Effugi malum, inueni bonum.
ἄμεινον ἢ χθὲς πράττομεν. *Aristophan.* Melius quàm heri nobis succedit.
ὁ χθὲς μὲν οὐδὲν, τήμερον δ' ὑπέρμεγας. *Idem.* Qui nihil heri fuit, hodie est quam maximus. Heri seruus, hodie liber. *Vlpian.* οὐ Χῖος ἀλλὰ Κῷος. *Aristarch.* Non Chius sed Cous. f. *cecidit. à talorũ iactu vbi Chius est vnio, Cous senio.*

Szczęście ślepe. Szczęśliwe nieszczęście.

ἡ πάγη ἀμύνει. Laqueus auxiliatur. σπένδε τῷ κοαλέμῳ. *Aristophan.* Liba vel sacrifica Coalemo. i. *stultitiæ, tanquam Deo vel Deæ. ob euentum bonum.*
νῦν εὖ πεπλόηκα, ὅτε νεναυάγηκα. Nunc benè nauigaui cùm naufragium feci.
Suidas de Zenone, qui naufragio emersus Crateti adhæsit & Philosophus insignis euasit, illud dictum vsurpans. οὐδὲ οὕτω κακῶς. *Plato.* Ne sic quidem malè. f. *accidit. Dictum adolescentis qui canem se allatrantem ferire volens, saxo iacto nouercam percussit.*
τοξικὸν ἐγένετο ἀντίδοτον. Toxicum factum est remedium.
Apud Ausonium vxor maritum veneno sanauit, quo illum necare volebat.

O magnũ in subitis casibus ingenium! *Martial. de porca vulnerata partũ edente.* Sic Tyrannum quidam occidere volens, tuber eius pestilens diuisit gladio & illi saluti fuit. *Seneca. De Thessalo Prometheo idem dicit Rhodig. Sic Telephum Achillis hasta vulnerans sanauit. Ouidi. Eunomo citharœdo cum Aristone certanti publicè, ruptæ chordæ vicem cicada insiliens citharam, suppleuit. Clemens Alexandrin. Strabo. Plutarch. Huc accerse Theognidis dictum suprà sub* Szczęścia wiele *positum.*
Themistocles cum victus à Rege Persarum captiuus honorificè & regaliter tractaretur, dixit ad suos: ἀπωλόμεθα ἂν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα. Perijssemus, nisi perijssemus. *Plutarc.*

Affine, Trefunek podczás lepszy. Tráfi się i ślepey kokoszy. Sámo się náwinęło.

Szczęście wiele ábo wszystko może.

Fortuna, humana fingit arctatque vt lubet. *Plaut.*
τύχη τὰ θνητῶν πράγματ' οὐκ εὐβουλία. *Theophrast.*

Fortuna (*nituntur*) mortalium res non consilio prudenti. *Vel*
Vitam regit fortuna nõ sapientia. *Cic. Refutat hoc dictũ Plutar. L. de Fortuna.*
ἡ τύχη πάντων ἐστὶ κυρία. *Æschines.* Fortuna omnium est domina.
μεγάλη δὲ ῥοπὴ, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ πρὸς ἅπαντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. *Demosthenes. Plutarch.* Magnum momentum potiùs verò totum est fortuna ad omnes hominum actiones.
Sors omnia versat. *Virg.* *Multa ex suprà positis huic loco quadrant.*
Hæc omnia vt & superiora de fortunæ potentia figmenta sunt Ethnicorum, Christiani Fortunam Fatum rident, & Deo, omnia quæ homini accidunt, attribuunt. Sed & Plutarchus Ethnicus refutat hanc opinionem libello de Fortuna.

Szczeście rozum odeymuie: á nieszczeście go dodáie.
In malis meliùs sapimus; secunda rectum auferunt. *Seneca.* (rozum szánkuie.
Fortuna nimium quem fouet, stultũ facit. *P. Syrus.* Gdźie szczeście pánuie tám
χαλεπώτερόν ἐστιν εὑρεῖν ἄνδρα, τ' ἀγαθὰ καλῶς φέροντα, ἢ τὰ κακά. τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. *Xenophon.* Difficilius est inuenire virum prosperas res bene ferentem, quàm aduersas; illæ enim insolentiam multis, hæ autem modestiam omnibus inserunt.
ὀλίγοι εἰσὶν, οἷς μετὰ τὸ εὐτυχεῖν παραγίνεται τὸ φρονεῖν. *Plutarch.* Pauci sunt quibus cum felicitate simul contingit sapere.
Fortunâ dulci ebria Cleopatra. *Horat.* τῇ τύχῃ μεθύουσα.
Sic Demosthenes Philippum dixit: μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων. Ebrium esse magnitudine rerum à se gestarum. *Affine,* Bogátemu nie trzebá rozumu.

Szczeście w testament nie idźie. Szczesciem oycowskiem syn nie dźiedźiczy
οὐ κληρονομεῖ πατρικῆς υἱὸς τύχης. *A.* Hæres parentis nemo fortunæ est sui.
Demetrius iunior rogatus, quî præclarum principatum à patre relictum amiserit? respondit: ὅτι τὰ μὲν ἄλλα μοι κατέλιπεν ὁ πατὴρ, τὴν δὲ τύχην, ἣ ταῦτα ἐκτήσατο καὶ διεφύλαξεν, οὐκέτι. Quia alia reliquit mihi pater, fortunam verò, qua hæc acquisiuit & custodiuit, non item. *Plutarch.*

Szczescie serce czyni i psuie. Zá szczesciem serca przybywa i vbywa.
Omnibus nobis vt res dant sese, ita magni atque humiles sumus. *Terent.*
τύχη μικροὺς μεγάλους τε σὺν βροτοὺς ποιεῖ. *A.*
Fortuna paruos atque magnos nos facit. *Lepus leonem timens fugit, sed à ranis se timeri videns animum sumit. Æsopus paulò aliter refert, sed sensu eodem.*

Szcześciem rozum niech kieruie: á niem śie przédśie rátuie.
Szcześćie podczás spráwi / czégo rozum nie może.
τέχνη τύχην ἔστερξε καὶ τύχη τέχνην. *Aristotel.*
Ars fortunam amat & fortuna artem. (nam. *Horat.*
Si quod opus est iactu non cadit, id arte corrigas. *Terent.* Arte emendaturus fortu-

πολλάκις

πολλάκις ὁ τέχνη οὐ δύναται, ἀνύει τύχη. *A.*

Fortuna sæpius efficit, quod ars nequit.

Sic Protogenes pictor cùm ſpumantem canem effingere aptè diu tentans non poſſet, iratus arti penicillum abiecit, & ſpongiam in locum tabulæ odioſum impegit, quæ ſpumam qualem optauerat expreſſit, & fortuna fecit in pictura naturam, quod ars non potuit. Plinius. qui ſimilem caſum refert Nealcis qui ſpumam equi, quam diu ſtudio & arte effingere non potuit, proiecta ſpongia optimè expreſſit.

Si non eraſſet fecerat ille minùs. *Martial. vel illa. ſ. manus. de Scæuola.*

Vt quiſq; fortuna vtitur, ita præcellit, atq; exinde ſapere eum omnes dicimus. *Plaut.*

Szczęśliwe powodzenie / rodzi ſzkodliwe vbeſpiecżenie.

τῇ εὐτυχίαις εἴωθεν ὡς ἐπίπαν ἀκολουθεῖν ῥαθυμία καὶ καταφρόνησις. *Diodor. Siculus.*

Secundas res cõſueuit vt plurimùm comitari ignauia & contemptus. ſ. *periculorum.*

Szczęśliwie & Szczęśliwy.

ἐξ οὐρίου φέρεσθαι. *Suid.* Secundis ventis ferri. *Cic.* Cuius venti nunc ſunt valdè ſecundi. *Idem de Cæſare.* Secundiſſimo vento curſum tenet. Bona ei nauigatio à dijs datur. *Idem.* (*Nunc*) agimur tumidis ventis aquilone ſecundo Non — aduerſis ætatem ducimus auſtris. *Horati.*

Pulchrè hæc cõfertur ratis. *Plaut.* Nunc ventus nauim defert. *Idem.* Nunc ventus ſecundus eſt. *Idem.* φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ. *Homer.* Ferens ventus & vnda. κατὰ ῥοῦν προχωρεῖ. *Lucian.* Secundum æſtum vel ſecundo æſtu procedit.

ναυσιφορήτοις ἀνδράσι, πρῶτα χάρις, πομπαῖος οὖρος. *Pindar.* Naui euntibus viris, prima gratia, deducens aut ſecundus ventus.

Dijs hominibuſq; plaudentibus. *Cic.* Dijs ſecundis. *Virg.* Omine ſecundo. *Horat.* οὐκ ἄνευ θεοῦ. οὐκ ἀθεεί. *Theocrit.* Non ſine dijs. *Horat.* Volente Deo. *Virg.* Virgula diuina illi omnia ſuppeditantur. *Cic. alluſit ad Monſtrificam virgam Palladis apud Homerum, qualem etiam habuit Mercurius & Circe apud eundem Homerum.*

Similis erat Gygis annulus ad omnia commoda concilianda & mala amolienda efficax. apud Platonem Lucian. Ariſtophan. vnde Prouerbium ortum eſt:

γύγου δακτύλιον ἔχει. *Plato.* Gygis annulum habet. *Plaut. Cic.*

Simile & illud: τὴν τοῦ ἄιδος κυνέην ἔχει *Plato. Ariſtophan.* Orci galeam habet. *qua tectus Perſeus mira patrauit, & Pallas apud Homerum.*

ἐφέσια γράμματα φορεῖ. *Athenæ. Suidas.* Epheſias literas fert. *Magicæ quædam erant notæ, quibus vtentes in omni negotio victores & felices euadebant.*

ἀμαλθείας κέρας ἔχει. *Lucian.* Amaltheæ cornu habet. Copiæ cornu. *Horat.*

αἶγα τὴν οὐρανίαν ἐπιτέλλουσαν ἐθεάσατο. *Plutarch.* Capram cœleſtem orientem conſpexit. *Nam feliciſſimum id habebatur, Capram Iouis altricem inter ſidera relatam conſpicere.* Gallinæ filius albæ. *Iuuenal.*

ὀρνίθων γάλα ἀμέλξειν. Gallinarum lac mulgere.

ὀρνίθων γάλα αὐτῷ πάρεστι. *Ariſtophan.* Gallinaceum lac illi ſuppetit; *quod iacta-*

tum

tum scribit Strabo. de Samiorum agris feracissimis. Et Eustath. Lac ouium fert Samus Ionica. Bona scæua strenaque mihi occessit obuiam. *Plaut.*
τρὶς ἓξ ἔβαλεν. *Ex Æschylo.* Ter sex iecit. *Iactus hic in tesseris felicissimus.*
τρὶς ἓξ νικητήριος βόλος. *Suid.* Ter sex aut tres seniones in cubis victoriosus iactus.
τρὶς μάκαρες. *Homer.* Ter beati. O terque quaterque beati. *Virg.*
Felices ter & amplius. *Horat.* Aui sinistra dictus populi magister. *Cic. i. secundo auspicio.* Sinistra cornix lætum & ratum augurium facit. *Idem.*
Intonuit læuum. *Virg.* Bonis auibus. *Ouidi.* Secundis auibus. *Cic.* Cornix à læua, coruus à dextra. *Plaut.*
Dies notandus candido calculo, meliore lapillo, nota: *Item* Creta vel Cressa nota. *pro felici die. ex Horat. Persi. Iuuenal. Et Plutarch. ait:* Diem felicem à Græcis vocari λευκὴν ἡμέραν. albam candidam diem, *ab albæ fabæ calculo qui alicui sortitò obtigit. Meminit albi calculi in suffragiis Aristotel. Lucianus, & Ouidius 15. Metamorph.*
ἀγαθὴ ἐκ τῆς φαρέτρας ἡμέρα. *Philarchus.* Bonus è pharetra dies. *De die felici, candidis calculis notari solito. Mos is Scythis erat vt die feliciter transacto, album calculum in pharetram mitterent; infeliciter, atrum: post mortem verò effusis è pharetra calculis, de vita mortui felici vel infelici prout calculi hi vel illi plures erant, iudicabatur.*
Candidus dies. *Catul.* Candida hora. *Ouidi.*
ταύτῃ ὁ Θεὸς ἡγεμονεύει vel ὑφηγεῖται. *Homer. Plato.* Hac nos Deus ipse ducit.
Iouis Corinthus. διοσκόρινθος: *de felicissimo & præpotente, qualis fuit Aletes qui potitus Corintho ex responso Iouis Dodonæi, eam Iouis Corinthum appellauit. Rhodigin.*
Hercule amico. *Horat.* Hercule dextro. *Persius.*
ἑρμοῦ κλῆρος: *Pollux.* Mercurij sors, *dicebant primam portionem capientes.*
Etiam, Mercurio dextro *dicebant aliquid aggredientes.*
Venimus ad summum fortunæ. *Horat. de Romanis.*
Pileatus natus est. *Gallorum dictum apud Casaubonum ortum ex superstitione antiqua obstetricum, qua natos cum pileo naturali, felices putabant. meminit Lampridius, Balsamon, Chrysostom, & nostri dicunt.* W czepku śię vrodźił.

Szczodrym łacno być / gdy iest z czego.

ἐκ πηγῶν ἀντλεῖν *s.* εὔπορον. *è Chrysostomo.* E fontibus haurire. *s. affatim, promptū est. Sic,* è pleno haurire vel promere *ex Plauto.* Qui multùm habet piperis. &c. V. Kto czego wiele ma. *Huc trahas & illud Hipponactis.* ἐκ πιθακνίου ἀντλεῖν. Mulctro bibere. *s. vbi copia est lactis.* *Confer,* Cudzego nie żal.

Szczodrobliwośći miárá mieść. Drugiem day / á ná śię pámiętay.

Ita te aliorum miserescat, ne tui alios misereat. *Plaut.*
Modus benignitatis facultates. *Cic.* Videndum ne maior sit benignitas quàm facultas. *Idem.* Multi sua patrimonia inconsultè largiendo effuderunt. *Idem.*
Nam Largitio fundum non habet. *Idem.*
χάριν χαρίζου κατ᾽ ὅσον ἰσχύεις ὅμως.
Quantum valebis esto in omnes beneficus. V. Sobie pierwey.
Szczodrobli-

Szczodrobliwy. Szczodrzé dáié. Niéżáłuié.

ἐκ πίθου ἀντλεῖ. *Theocrit.* E dolio haurit. (*non è paruo vasculo.*)
ἐκ πηγῶν ἀντλεῖ. *Chrysost.* E fontibus haurit. Manum non contractis digitis porrigit. *ex Laërtio. V.* Szczerzé. μεδίμνῳ ἀπομετρεῖ. *Suidas.* Modio dimetitur. Pleno modio. *Cic.* Plena manu. *Cic. Seneca.* Effuso sinu. *Liui.* Soluto sinu, aperto penu, arca reclusa, plena liberalitate, copiâ effusa. *Seneca.* Sine radio cumulat omnia. *Rhodigin. vt frumenta vendentes solent.*
οὐ μιᾷ χειρὶ δωρούμενος, ἀλλ' ἀμφοῖν. *Suidas.* Non vna manu largiens, at ambabus.
αὐτῷ κρατῆρι γίνη κακά. Ipso cratere contingant mala. *Imprecatio est. i. affatim. à cratere salientum, vel in quo vinum miscetur. Vnde* Crater malorum.
ὀμπνίᾳ χειρί. *Suidas.* Larga manu. πίονι μέτρῳ. *Theocrit.* Pingui mensura.
αὐτῷ κανῷ. *Zenodot.* Ipso canistro. *vel* Vna cum ipso canistro. Z kobiałką, ćiasto, ſ. da ábo daiby. Ipso horreo. *ſ. largiri.* vel cum ipso horreo. *Erasm.*
Corbibus aurum gerere ad amicas. *apud Plautum. i. profusè, prodigè.*
θεαγένους μεγαλοφροσύνη καὶ εὐεργεσία. *Eunapius.*
Theagenis munificentia & beneficentia. *pro insigni & effusa liberalitate. quâ Theagenes Prætor Atheniensis admodùm excelluit.* βουθυτεῖν. *Aristophan.* Immolare boues. i. *magnificos sumptus facere, quod heroum vel regum est.*
Nimia largitio *cuiusdam carpitur apud Plutarchum hoc versu quadrato.*

οὐ φιλάνθρωπός σύ γ' ἔσσ. ἔχεις νόσον, χαίρεις διδούς.

Non es beneficus, laboras nam (*morbo*) dandi libidine. seu, non ab humanitate id, sed à voluptate tua proficiscitur, quia dans gaudes. *De Alexandro M. Plutarch. scribit:* ὅλως ἤχθετο τοῖς μὴ λαμβάνουσι μᾶλλον ἢ τοῖς αἰτοῦσιν. Omninò magis ægrè ferebat, si qui non accipiebant (*quæ dabat*) quàm si poscerent. *Idem Phocioni scripsit:* Si non admitteret dona sua, renunciare se ei amicitiam.

Philotas Alexandri aulicus munificentissimus, amico poscenti, iussit dari, negante procuratore esse, Quid ais inquit? non est scyphus aut vestis? *Idem.*

Cyrus Lysandro duci Laconum petenti à se vt obolum adderet ad stipendia nauticorum, decem millia Daricorum addidit & plura promisit, dicens: καταχορηγήσειν τὰ οἰκεῖα. κἂν ἐπιλίπῃ πάντα, κατακόψειν ἔφη τὸν θρόνον ἐν ᾧ καθήμενος ἐχρημάτιζε χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν ὄντα. Se sua in ipsum profusurum. quod si omnibus deficeretur, concisurum solium aureum & argēteum, in quo iura dabat & legationes audiebat. *Plutarch.*

Szczodry nié żébrzé. Kto dáié, ten też biérzé.

δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν. *Hesiodus.*

Datori est qui det, nulli autem danti, nullus dat. Danti dabitur. τῷ διδόντι δοθήσεται. Si das, ipse (*Deus*) dabit: si non das, ipse negabit. *Seberus.*
Date & dabitur vobis. *Apud Cæsarium l. 4. c. 68. Abbas quidam parcus qui liberali successerat, dicebatur eiecisse ex monasterio Fratrem Date, quem secutus etiam alter Dabitur vobis.*

vobis. quia parcitate eius monasterium ad penuriam redactum est. sed monitu senis monachi hoc apologo vsi resipuit.

Χάρις Χάριν γάρ ἐστιν ἡ τίκτουσ' ἀεί. *Sophocles.*

Beneficium semper beneficium parit, vel gratia gratiam.

Szczupły. Szczury. Cienki. Glista. Konop.

μονόγραμμος. Monogrammus. *Lucil. quasi vna linea constans.*

Cingulus, *qui tenuis est ea parte qua cingimur. Festus.* Przewiężisty.

Iuncea virgo. *Terent. i. instar iunci tenuis & gracilis.*

Pectus cicadæ crusculumque formicæ. s. *tibi est. Martial.*

ὑπὲρ τὰς μύρμηκας ἔντομος *Synesius.* Formicis magis incisus vel tenuis in medio, *more insectorum vt suprà Cingulus.* *Simile est,*

σφηκώδης & λαγαρός. Ventre exili instar vespæ, gracilis in medio. *vt versus λαγαροί, qui in medio breuem syllabam pro longa habent.*

κληματὶς αἰγυπτία. Clematis Ægyptia. *Laërtio teste dictus erat Zeno, gracili & procero corpore, atra cute. instar huius herba apud Dioscoridem & Plinium.*

καλάμινα σκέλη φορῶν. Arundinea crescula habens. *de Cynesia Plato Comicus.*

κηρῶν λεπτότερος. Vmbris vel candelis tenuior. *Ælianus de Archestrato Poëta, qui captus à Ptolomæo & bilance appensus oboli tantùm pondus æquauit.*

λεπτότερος Φιλήτου. *Suidas.* Tenuior Phileta *Poëta Coo, qui plumbum pedibus apponebat, ne à vento abriperetur.* *Similis fuit Cinesias Poëta Dithyrambicus, procero corpore, sed adeò tenui, vt asserculis tiliaceis se vndique cingeret, φιλύρινος. i.* Tiliaceus *ideò dictus. Suidas. Item* Melitus Tragicus Poëta *Socratis accusator. Itemque* Philippides Poëta. διὰ δακτυλίου μὲν οὖν μέ γ' ἂν διελκύσαις. *Aristophan.*

Per annulum me facilè sanè traxeris.

λεωτροφίδου λεπτότερος. *Athenæ.* Leotrophide tenuior. V. Chudy.

Szerokie wrota do piekła. Pochodzista droga do piekła. Piekło záwßе otwárte. Pußczа i o pólnocy.

Dilatauit infernus animam suam, i. *capacem ventrem. Isaiæ 5.*

Lata est porta & spatiosa via quæ ducit ad perditionem. *Mattha. c. 7.*

Noctes atque dies patet atri ianua ditis. *Virg.* Facilis descensus Auerni *Idē.*

Nec ire labor est, ipsa deducit via.

Vt sæpe puppes æstus inuitas rapit. *Seneca Furente.*

ἁπλῆ οἶμος εἰς ᾅδου φέρει. *Plato.* Plana via ducit ad Orcum.

εἰς ἀΐδην πάντεσσι καταίβασις. *Epigram.* In Orcum omnibus descensus. s. *patet.*

τὸ δὲ κεφάλαιον, μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται. *Arrianus.*

Et quod caput est, memento, quod ianua aperta sit. s. *ad Orcum.*

Szkodá krásy, gdźie rozumu niemaß.

τὴν χύτραν μὴ ποικίλλειν. Ollam noli exornare.

ὄνε κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ. Aſini caput ne laues nitro.
Impendium inutile aſini caput ſmegmate lauare. *Garner. Galli.*
ξυλίνες πόδας καλλίςοις ὑποδήμασι κεκοσμημένες ἔχων. *Lucianus de quodam ſtultò diuite, qui amiſſis pedibus ligneos adſciuit & pulchris calceis ornauit.*
Indecens eſt ſtulto gloria. *Prouer: SS. c.26.* Non decent ſtultum diuitiæ. *Ibidem c.19.*
ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ μολύβδινον ξίφος. In eburnea vagina plumbeus enſis.
Diogenes Cynicus dixit adoleſcenti formoſo turpe quidpiam elocuto. Huc & illa.
Struma dibapho non tegenda. Simia purpura non induenda. &c. *V.* Nié przyſtoi.
Szkodá tu tég. Godność niegodnemu. Słowká iáko mákowká. Vrodá bez vkłádności.

Szkodá tu tego. Szkodá pſu białego chlébá. Koſzt daremny. Zdobiſz czégo nié trzebá.

Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν. *Pythagoras.* Cibum in matellam ne imponas. *i. prauo animo elegantem ſermonem ne committas. Plutarch.*
τὸν ἐπὶ φακῇ μύρον. *Varro. Cic. Gelli.* In lente vnguentum. ſ. *non conſumendum.*
ὅταν φακὴν ἕψητε μὴ ἐπιχεῖν μύρον. *Ariſtotel.*
Vnguenta lentem dum coquis ne infuderis.
μύρον δοχεῖον σαπρὸν ὃ πιςεύεται. *Nazianz.*
Vnguenta vaſi ſordido ne immittito. (*ne credito*)
Sincerum eſt niſi vas, quodcunque infundis, aceſcit. *Horat.*
νεκρὸν μυρίζεις vel ὃ μυρίζειν. Mortuum vnguento perungis *vel* ne perungas.
ὃκ ἂν μυρίζειν γραῦς ἔχοι ἠλείφετο. *Plutarch.*
Vnguento anum perfundier minimè decet.
λαδίῳ εἰς θάκον μὴ ὀμόργνυσθαι. Vnguento (*Ladano pretioſo*) ſella nõ abſtergenda.
τὸ ἐν λαχάνοις πέπερι. *Rhodigin.* In oleribus piper. ſ. *non abſumendum.*
εἰς κόπρον θυμιᾷς. *Suidas.* Ad fimum odorem aromatum ſuffis. *vel* ne ſuffias.
ὃ πρέπει τὴν χύτραν ἔτνες μεςὴν χρυσῇ τορύνῃ (ἀλλὰ συκίνῃ) *Platonis dictum contractum.* Non decet ollam lente plenam tudicula aurea, ſed ficulna.
Lacon videns Athenis apparatum tragicorum choragorum dixit: ὃ σωφρονεῖν τὴν πόλιν μετὰ τοιαύτης σπουδῆς καὶ δαπάνης παίζουσα. τῷ γὰρ ὄντι παιζόντα δεῖ παίζειν. *Plutarch.* Non ſapere ciuitatem quæ tanto ſtudio & impenſis ludicra exerceret. Omino enim ludendum eſt ludendo.
Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit ſibi. *P. Syrus.*
Ethnicorum mos erat ponere eſculenta in ſepulchris, cuius meminit *S. Auguſt.*
Eburneis raſtris ſolum vertere. Ligonibus aureis terram fodere. *Prudentius.*
Pes ligneus & aureus calceus. *Vide* Szátá świetna. *Simile illud:*
Aureo hamo piſcari. *V.* Nié ſtoi to za to. Aureis bracteis inaurare glandium putamina. *Eraſmus.* Aurum in freno. *V.* Inſzy téraz świát.
ἀρότρῳ ἀκοντίζεις. *Plutarch.* Aratro iacularis, *vbi damnum non exiguum fit.*

τί με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν. *Plutarch. Sueton*, Quid opus erat me longis tibijs canere? i.*tantum apparatum & sumptum facere. Erasm. ex Dione.*

κερκυραία μάστιξ. *Interpres Aristophanis*. Cercyræa scutica. *de re superuacaneo & non decenti cultu exornata. vt Cercyrei scuticarum manubria ebore ornabant.*

Affine precedens & Zbytki to. Nie przystoi. Nie twey głowy.

Szkodáß tego ábo tákiego rozumu w kácie / ábo do igły / do motyki / &c.

Vt sæpe summa ingenia in occulto latent!

Hic, qualis imperator! nunc priuatus est. *Apud Plautum Parasitus de quodam viro graui militariter iocante, assentando eidem, protulit. Sed seriò & verè hoc dici potuit de Epaminunda Thebanorum Imperatore laudatissimo, cùm inuidorum & inimicorum opera imperio deiectus, inter manipulares & gregarios militaret, vt scribit Cornel. Nepos. Rectè & illud ex Cic. hîc vsurpes.* Qualis sub sordido palliolo sapiētia!

Nicias dux Atheniensis, cùm populo spectaculum exhiberet, & seruus eius statura & forma egregia, in choragio Bacchi personam insigniter repræsentaret, populo multùm & diu applaudente, exsurgens herus, libertate eum donauit, dicens: Non æquum esse vt is qui Deo similis declaratus sit, in seruitute teneatur.

Thersites genere est, virtute at præstat Achillem. *ex Iuuenali.*

Vide Podczás w podłey sukmánie.

Szkodá zárebowáć / co śię nie ma gotowáć.

Non plùs mactemus quàm quod condire valemus. *Anonym. Rhythmic.*

μὴ πλέονα σφάττειν ἢ δυνατὸς ἧς καταφαγεῖν. *A.*

Ne plura mactes quàm queas absumere. *vt lupi faciunt.*

μὴ κρητικὴν θύσῃς θυσίαν. *E Zenodoto.* Ne sacrum Cretense facias. *in quo nil gustabat ex epulis qui eas parabat.*

Szkodniey trzéwiká niż nogi / mowi skapy y vbogi.

Bis Cotta soleas perdidisse se questus, Excogitauit homo sagax & astutus,

Ne facere posset tale sæpiùs damnū: Excalceatus ire cœpit ad cœnā. *Martial.*

Similis apologus Polonicus est de rustico, qui calceos in nundinis emptos manibus ferens vudipes clauum calcauit, & pede vulnerato exclamauit: Benè habet, si hic calceus fuisset, actum iam de eo esset: nunc pes sanabitur.

ὑπόδημα φειδωλῷ φίλτερον μάλα τοῦ ποδός. *A.*

Pede cariores calcei parco viro. *Vel.* Pede cariores calcei sunt pauperi.

Szkołá káżdemu otwárta. Vczyć śię (w szkołách) káżdemu wolno.

ἄφθονοι μουσῶν θύραι. Carent inuidia Musarum ianuæ. i. *ædes.*

ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι. *Zenodot.* Apertæ Musarum fores. *Præclarè Salomon de se, Ecclesiastæ 7.* Quam (*sapientiam*) sine fictione didici, & sine inuidia communico, & honestatem illius non abscondo. *Huc facit Heracliti dictum ad doctrinam quosuis inuitantis:* Introite, nam & hîc dij sunt. *Gellius.*

πανδόκ☉

παιδόκ@ ἐστὶ θύρη. *Ex Nonno.* Omnium capax eſt ianua. *adde iſta. vt ſit quaſi inſcriptio Scholæ.* Quid eſt ſtultius, quàm quia diu non didiceris, nõ diſcere? Omnis ætatis homines ſchola admittit. *Seneca.*

Szkolne goſpodárſtwo/ á z kśiąg hetmáńſtwo/ oboié niepéwne.

ἐκ τῶ βιβλίω κυβερνήτης. *Galenus.* Ex libro gubernator. ſ. *non eligendus. Nam talis longè inferior eſt eo, qui magiſtro & experientia duce didicit.*

Szláchćic nowy/ z cnoty i záſlug vczyniony/ nié z przodkow vrodzony.

Nouus homo. Nouus ciuis. *Cic. Apud Romanos, homines nobilibus antiquis familiis orti, recens nobilitatem conſecutis, tanquam probrum obijciebant quod eſſent noui. Sic Catilina inuectus eſt in Ciceronem.*

Et Iuuenal. in eorum perſona, quin verba ipſorum vſurpans, ſed aliter ipſe ſentiens, ait;

Hic nouus Arpinas ignobilis, & modò Romæ Municipalis eques &c.

Sed & ipſe Cic. hoc ipſum de ſe teſtatur, dicens: Video inuiſum eſſe nouitati meæ. Mortalibus, *ait Tacitus*, natura inſitum eſt, recentem aliorum felicitatem ægris oculis aſpicere. *Ruſſi noſtri idem ſenſu allegorico dicunt.* Z ſowioho hnizdá/ choć ſokol wylétit/ ſoroki ná ioho ſtrehetáty budut.

Refellunt & damnant hanc opinionem ipſi Ethnici ſcriptores multi probi & ſapientes. Ariſtot. Plutarch. Euripides, Menander, Epicharmus, Cic. Iuuenal. Ouidi. &c. (quos vide ſub Cnotá ſzláchćicem czyni. Lepiey być zacnem. Szláchectwo bez cnoty.) *qui nouam nobilitatem virtute & induſtria propria partam ac ornatam, præferunt nobilitati veteri ignauæ ac degeneri. Nam* ἐκ βραδυσκέλων ὄνων ἵππος ὤρουσε.

E tardigradis aſinis equus emerſit, vel emergere, oriri ſolet.

ἄλλοτε ἐκ σκύλλης ῥόδα φύεται. *Ex Theognide, qui oppoſito ſenſu habet.*

Interdum è ſquilla naſcitur roſa. Et roſa è ſpina. *Nazianzen.*

Maiores nido pennas extendit. i. *Genus & maiores ſuos factis laude dignis ſuperauit & exornauit. Horat. de ſe librum ſuum alloquens, ait:*

Me libertino natum patre, & in tenui re

Maiores pennas nido extendiſſe loqueris. *Nam ſic natus, nobilitatem & dignitates Romæ aſſecutus eſt, & ſummis viris ac Imperatori ipſi notus & carus fuit. Acron.*

In eandem ſententiam Cic. de ſe. Ego *inquit* maioribus meis virtute mea præluxi. *Et pro Murana gloriatur,* Se clauſtra nobilitatis refregiſſe, & perfeciſſe labore ſuo, vt aditus ad Conſulatum non magis nobilitati quàm virtuti pateret. *Plura ibidem ſimilia habet. Vide* Vroſt pretko. Zazdrość z cudzego dobrá.

Szláchćic nowy wlaz. Szláchćic orlowy. Ktory ſzláchéctwo kupił.

γεννάδ@ ἐκ βαλαντίω. *Suidas.* Generoſus è crumena. Nam Genus pecunia donat *Horat. Tales verò ſæpe ſolent eſſe inſolentiores.* V. Pan z nedznikâ niéznośny. *Qualis Chryſogonus libertus Syllæ potens, audax, ſuperbus, luxurioſus. Cicerone teſte. Item Ventidius Baſſus apud Gellium. Vide* Godność niégodnemu.

Nitedula ex vepribus vel è vepriculis extracta vel emergens, *vocatur à Cic. Numerius quidam*

us quidam è sordibus plebis progressus. Talibus aptè dicetur illud Horatij dictum Menæ liberto Pompeij. Licet superbus ambules pecunia,

Fortuna non mutat genus. Mutauit calceos. *Cic. de Asinio qui* Senator voluntarius lectus ipse à se. apertam videns Curiam post Cæsaris mortem, mutauit calceos Pater Conscriptus repente factus est. *Nam lunula ex aluta calceis addita & clauus aureus in toga erat insigne Senatoriæ dignitatis.*

ἐκ Φελλέως ἦλθεν. *Aristophan.* E Phelleo venit: *qui ex humili fortuna & aspera vita ad dignitatem emersit. Nam Phelleus erat locus montanus sterilis asper pascendis capris aptus.* V. Podlego rodu. ἐκ πενιχροῦ ἐμελικὸς καὶ ἐκ τοῦ ἀφώνου λόγιος ἐγένετο. *Apud Plutarchum dixit Pompeius Marcellino liberius loquenti de se à quo erat euectus.* E tamelico vomens & è muto loquens factus est. V. Pomni czymes byl.

Szlachcic po bábce.

Jocus est in eos qui nobiles haberi volunt, cùm non sint. Potest dici. Nobilis vt Car. *vel* Nobilitas eius Carica *vel* Carum. *Nam Cares à matribus nomina, familiam, & nobilitatem sumebant, teste Herodoto. & Lycij similiter Rhodigin. Hinc illud:* τῆς μητρὸς ὡς αἰξ ὀνομάζεται. *Suidas.* Matris vel à matre velut hœdus vocatur. *Et illud Gallorum:* Sapiens est filius qui patrem suum nouit. *quod quasi adynaton profertur. Nam apud Homerum Telemachus rogatus an Vlyssis esset filius respondit:*

μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι αὐτὰρ ἔγωγε
οὐκ οἶδ'. οὐ γάρ τί τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.
Esse quidem illius mater me ait: ast ego sanè
Nescio: nemo suum patrem vnquam nouerit ipse.

Szlachcic vrodzony / zacnie vrodzony / starodawnego domu.

Domi nobilis. *Cic. qui bene natus apud suos tantùm notus est.*

κέκροπος εὐγενέστερος. *Lucian.* Cecrope generosior. *Ægyptius is erat antiquissimæ nobilitatis Athenarum conditor. Tzetzes Ouidi.*

A Pico numerat genus. *Iuuenal. Saturni hic filius Fauni pater fuit, Aboriginum antiquissimæ gentis rex. Halicarnass.* ὄρνις ἐκ τῶν ὀρνέων. *Aristophan.* Auis ex auibus.

προσεληναῖοι. προσέληνοι. *Suidas.* Antiquiores Luna. *Arcades ita se vocabant, quasi Antelunares.* διὸς αὐτοῦ ἀρχαιότεροι, πρότεροί τε κρόνου, καὶ τιτάνων. *Aristophan. Lucian.* Ioue ipso antiquiores, priores Saturno & Titanibus.

τεττιγοφόρους. & τεττίγων ἀνάμεστους, i. Cicadas ferentes & cicadis plenos, *se vocabant Athenienses. nam aureis cicadis capillos conspergebant vt probarent se antiquissimos omnium &* αὐτόχθονας. i. terrigenas. *Aristophan. Suidas.*

In Persa Plauti Sagaristio seruus rogatus qui vocetur, confingit nomina Patronymica nobilium similia Nugipolyloquides &c. μήλιος ἡρακλῆς. *Suidas.* Pomarius Hercules. *Contemptim dicebatur in eum qui nomen clarum iactans, nulla industria sua id ornabat. sed instar Herculis pomarij seu terriculi hortorum iners manebat. scio id aliter à Suida & Polluce explicari, sed huic loco non ita quadrat eorum sensus.*

Lunatos

Lunatos calceos habet. i. *E nobilitate antiqua est. Nam Romani Senatorij & Patricij Ordinis nobiles, lunulam calceis assutam gerebant, vt à cæteris nobilibus recentioribus inferioris ordinis discernerentur, quòd Luna antiquitatis signum esset, & tales etiam calceos Arcades, à quibus Romani erant oriundi, gestârint. Vel quòd Luna tenuis similis est literæ C, quare significabat eos qui hanc gestabant è numero Centum Patrum esse, à Numa institutorum. Vel vt instar lunæ solem sequentis, ducem suum sequerentur & ei parerent, vel deniq; vt admonerentur inconstantiæ & mutationis perpetuæ rerum humanarum imagine lunæ mutabilis. Eadem Rhodiginus habet.*

ἐν τοῖς ἀστραγάλοις τὴν εὐγένειαν ἔχει. *Philostrat.* In astragalis (.i. *in talis pedum, in pedibus vel calceis*) nobilitatem habet i. *Lunam, signum nobilitatis.*

Apud eundem Philostratum: τῆς εὐγενείας σύμβολον ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδές. Nobilitatis symbolum supertalare eburneum luniforme.

Felix & sapiens & nobilis & generosus
Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ. i *calceo. Iuuenal.*
Non hesterna (*non recens*) sedet lunata lingula planta. *Martial.*

Cera & ære nobilis. i. *imagines maiorum multas ex cera & ære habens. de quibus Iuuenal.*

Tota licet veteres exornent vndique ceræ
Atria, nobilitas sola est atque vnica Virtus.

καπνώδεις εἰκόνες. Fumosæ imagines. *Cic.*

ἐξ ἐτεοβουταδῶν ἕλκει τὸ γένος. Ab Eteobutadis ducit genus. *Familia hæc erat Athenis nobilissima & antiquissima à Bute Pandionis Athenarum regis filio ortum trahens, ex quo sacerdotes & summi magistratus creabantur. Suidas. Stephan. Rhodigin.*

Gallinæ filius albæ. *Iuuen.* i. *nobilis. Vet. Scholiastes.* Tria nomina habet. *Idem Iuuenal.* i. *nobilis est. Britannic. Vide* Wiec ták ci mieć zowią. *Obseruabis porrò nobilitatem hanc à maioribus claris sumptam & nihil ex propria virtute vel industria addentem, à plerisq; scriptoribus non magni, immò parui æstimari, & sequenti membro leges.*

Szláchectwo bez cnoty/ z tytow forboty.

Przodkow dobroć/ zacność; złego/ podłego potomká nie zdobi.

Aliena iactat, qui genus iactat suum. *Seneca. Herc. Furent.*
Vtcunque defecêre mores, Dedecorant benè nata culpæ. *Horati.*
Non (*etenim*) census nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos ingeniumq; facit. *Ouidi.* *Hinc Antigonus Centurionis egregij filio timido & molli dignitatem petenti respondit*: Apud me adolescens propriæ non paternæ virtutis sunt præmia. *Ex Plutarcho.*

πνίγομ' ὅταν εὐγένειαν οὐδὲν ὢν κακὸς
λέγει τις, αὐτὸς δυσγενὴς ὢν τῷ τρόπῳ. *Epicharmus.*

Suffocor ego dum nobilitatem quis malus Collaudat, ipse ignobiles mores habens.

πολλοὶ γὰρ ὄντες εὐγενεῖς, εἰσὶν κακοί. *Euripides.*
Plerique ab ortu nobiles, sunt improbi.

Obrepsisti ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum. (*maiorum*)

(*maiorum*) quarum nihil ſimile habes præter colorem. *Cic. Piſoni dixit.*

Nam genus & proauos & quæ non fecimus ipſi, Vix ea noſtra voco. *Ouidi.*

—— Quid prodeſt Pontice lōgo Sanguine conſeri — Si male viuitur. *Iuuenal.*

—— Quis enim generoſum dixerit hunc qui Indignus genere & præclaro nomine tantùm Inſignis? *Idem.* — Tumes alto Druſorum ſtemmate, tanquam Feceris ipſe aliquid, propter quod nobilis eſſes. *Idem præclara illa Satyra Octaua quæ tota huc transferenda eſſet, adeò rem hanc omnem eruditè & eloquenter tractat, ſed fuſiùs, quam maximè tamen Nobilibus commendanda.*

Vide Lépiey być zacnem. Przodki ſławne.

Szpétna twarz cnotá ozdobić może; Niécnoćié głádkość nic nié pomoże.

Malo pater tibi ſit Therſites (*ridiculus, deformis, vilis Homer.*) dum modò tu ſis Æacidæ (*Achilli*) ſimilis &c. Quàm te Therſitæ ſimilē producat Achilles. *Iuuenal.*

Pulchriores ſunt Sileni Alcibiadis quàm Helena Paridis. *Nam Socrates Hipponax quin & Æſopus formam deformem virtute vel ingenio ac induſtria exornarunt: Forma Paridis ac Helenæ, & ipſi & tot gentibus pernicioſa cum dedecore fuit.*

ἐν γὰρ δυσειδὲς σῶμα καὶ δυσώνυμον γλώσσῃ σοφὸν τίθησιν εὔμορφον τ' ἰδεῖν. *Sophocles.*

Nam turpe corpus nulliuſque nominis Facundia facit ſcitum & aſpectu elegans.

Szpétna twarz zwierćiádłá nié lubi.

οἱ δύσμορφοι ἐπιβλέψαι μισοῦσιν ἔσοπτρον. *A.*

Oderunt ſpeculum deformes cernere vultu.

Simia odit fugit & frangit ſpeculum ne ſe turpem videat. Iacobus Pontanus.

Camelus apud Solinum bibiturus turbat priùs aquam. An ob eandem cauſam? quibusdam ita videtur. Elephas ſimiliter apud Aelianum. Sed & multi equi idem faciunt.

Szpétne przy pięknem ſzpétniéyſze. Piękne przy ſzpétnem piękniéyſze.

Pictor qui gallos malè pinxerat, gallos viuos obambulantes à tabula ſua venum expoſita abigebat. E Plutarcho.

καλὰ παρὰ τὰ κακὰ τεθέντα καλλιώτερα. *A.*

Admota fœdis pulchra pulchriora ſunt.

κακὰ παρὰ τὰ καλὰ κείμεν' ἐστὶ κακώτερα. *A.*

Admota pulchris fœda fœdiora ſunt. *Sic apud Planudem, mango vendens pueros duos cum Æſopo deformi, eum in medio poſuit, vt illi pulchriores viderentur. alteram partem dicti Polonici hoc illuſtrat.* *V.* Rownánie.

Szpétnego nikt nié chcé.

Aſpicis vt veniant ad candida tecta columbæ,

Accipit vt nullas ſordida turris aues? *Ouidi.*

Szpetny ták ſtráſzydło. Mógłby niem dźiéci ſtráſzyć.

Mógł by go nád proſem poſtáwić. Źle by śię z niem w drodze potkáć.

Et *Ironicè* W podárki go poſłáć!

Therſites *apud Iuuenalem.* θερσίτειον βλέμμα. *ex Homero.* Therſitea facies.

κανθάρου μελάντερος: *Suidas.* Scarabæo nigrior. κακὸν οἰώνισμα. *i.* Malum augurium vel omen, *occursus deformis hominis.*

Et cui per mediam nolis occurrere noctem. *Iuuenal.*
Ita turpis vt Venerem fuget è fano si intret. *Plaut.*
O qualis facies & quali digna tabella! *Iuuenal. de Hannibale lusco elephanti aut camelo insidente.* *Nam insigniter deformes pingi per ludibrium solent. vt Bupalus pinxerat Hipponactem Pòëtam deformem.*

Æsopo deformior. *vel* Alter Æsopus puerorum formido. *de quo Planudes in eius Vita scribit, quòd cùm illum venum expositum, nemo emere ob deformitatem vellet, ille cuidam dixerit: Sunt tibi domi pueri parui turbulenti, petulantes, flentes: his præfice me pædagogum.* καὶ πάντως αὐτοῖς ἀντὶ μορμοῦς ἔσομαι. *i. & omninò eis pro larua ero.*

κορυθέως ἀειδέστερος. *Zenodot.* Corytheo deformior. *stultus is & insigniter deformis erat..* ἐρινὺς ἐκ τραγῳδίας. *Aristophan.* Erinnys ex Tragœdia. *de anu fœda.*
Cyclopem saltare posset. i. *magnus & deformis est. ex Horatio.*

Hermocrates, qui duxerat Antipatri filiam deformem, rogatus quando præbiturus esset ἀνακαλυπτήρια. *(i. quando sponsa deposito velo donariis honorabitur) respondit: immò dic* ἐγκαλυπτήρια. *s. quòd deformis sit, non deponet velum. Ex Philostrato.*

σὲ δ' οἰωνίσαιτ' ἄν τις ἰδών. Augurium quis capere possit te viso. i. *malè sibi ominari. Nam occurrere deformi malum omen habebatur: contrà formoso obuium esse, bonum omen. Sic Adrianus Imp. ex scurræ Mauri occursu mortem sibi ominatus est secutam. Rhodigin. Refellit hanc superstitionem Bròdæus Miscell. l 4. c. 1.*

Leporem nunquam edit. *Nam edere leporem formæ conducere putabatur. Vide* Gładki. *Martialis Gelliæ quæ deformis formosam se credebat, dicit:*
Edisti nunquam Gellia tu leporem, i. *deformis es.*
Χαρίεις ὥσπερ νεκρός. *Theopompus.* Cadaueris instar venustus. *V.* Strászny.

Sztuczna rzecz. Sztuká wielka/ misterna/ wytworna.

παλαμήδειον εὕρημα. Palamedis vel Palamedeum inuentum.
παλαμηδικόν γε τοῦτο τοὐξεύρημα καὶ σοφόν. *Eupolis.*
Palamedis inuentum istud est & elegans.

Palamedes fuit vir admodùm industrius, & multa antea ignota hominibus deprehendit & tradidit, quæ recenset Philostratus & Æschylus.

γλυφάνου ὄζει. *Theocrit.* Cælaturam olet. Cælatum nouem Musis opus. *Horat.* ἀκέσεως καὶ ἑλικῶνος ἔργα. Acesei & Heliconis opera. *quæ singulari artificio elaborata sunt. quale erat peplum Palladis ab his artificibus contextum.*

Anniceris curruum agitator in Academia coram Platone, currum in orbem multis vicibus sic egit, vt semper in eodem vestigio & orbita hæserit. Plato id contempsit, cæteri omnes admirati sunt. Ælian. Leges apud eundem & apud Plinium subtilissima opera sculptorum, quibus adde Iliada Homeri in tenuissima membrana scriptam, quæ nuce includebatur. meminit & Cic. Franciscus Alumnus in spatio denarioli scripsit Symbolum Apostolo-

Apostolorum & Initium Euangelij S. Ioannis quo Sacra clauduntur, idq́ sine notis, sed expressè. Spectauit Carol. Imp. & Clemens Papa. Ex Iunio.

Apollodori pictoris operibus inscribebatur iste Senarius Græcus.

μωμήσεται τις θᾶσσον ἢ μιμήσεται. Carpet facilius quispiam quàm imitabitur. ἤ τις ἢ ὐδεὶς. s. μιμήσεται. *ex Herodo. Xenoph. Aristid.* Aut aliquis aut null'. *s. imitabitur.*

Sic Plinius de Pausia Sycionij Buthysia. i. tabula immolationem boum exhibente, dixit: Hunc imitati sunt multi, æquauit nemo.

γλαύκε τέχνη ἐπεξειργασμένον. *Zenodotus.* Glauci arte elaboratum. *fuit verò is faber æris quispiam insignis.* Phidiæ Minerua. *Cic. in cuius scuto artifex nomen suum tanta arte illigarat, vt tolli nisi tota statua dissoluta non posset. Aristotel.*

δαιδάλιον ποίημα vel ἄγαλμα. *Plato.* Dædali opus vel statua, imago. *Apud Homerum* δαίδαλα. artificiosa opera. & *Virg.* Dædala Circe. & ipse Dædalus *pro artifice mirabili. Dædali opera reuincta seruari oportebat, alioqui fugiebant ait Plato. & apposita alicui operi illud peragebant instar instrumentorum viuorum & seruorū. Aristotel. Fides sit penes auctores.*

ἡράκλεια ἀσπὶς. *Iustinian.* Herculis clypeus, *s. affabrè factus.*

Linea Apellis, *qua is Protogenem ingenuè id agnoscentem & fatentē superauit. vt describit fusiùs Plini. De eadem Statius.* Linea quæ veterem longè fateatur Apellem. *Circulum sine circino pingere, & centrum in eo sine instrumento designare, artis magnæ vtrumq́. Polydor. Virgil. Affine,* Wybornarzećz. Wyrobiona.

Sztuká chytra.

στρατήγημα. Stratagema. *Cic. Callidum inuentum militare ad nocendum hosti, sed transfertur ad alia extra bellum.* κερκώπειον πασπάλημα. *Synesio.* Cercopia astutia. *Nam Cercopes astuti erant.* ὀδύσσειος μηχανή. *Suidas.* Vlysseum commentum vel machinatio. *Nota Vlyssis versutia ex Homero. Virgil.*

πυῤῥάνδρε μηχάνημα. *Aristopha.* Pyrrhandri (*sycophantæ improbi*) machinamentū. μεγαρικὴ μηχανή. *Suidas.* Megaricum commentum. *Megarenses astuti & fraudulenti habebantur. Hinc oriundus Euclides machinarum insignis artifex.*

σισύφε μηχαναί. *Aristophan.* Sisyphi artes, *quem Homer. callidum & Vlyssi parē facit.* θετταλῶν σόφισμα. *Suidas.* Thessalorum sophisma. *qui callidi & fraudulenti apud Euripid. & Demosthenem. Cato cùm Senatum aut Populum gratia vel studiis præoccupatū sensit, totum diē dicendo consumpsit & aduersariis tempus eripuit. Plutarch. auctor.*

φοινίκων συνθήκη. *Diogenian.* Phœnicum pacta. *s. fraudulenta. quia hi diem & noctem hospitio pacti, abire noluerunt, diem & noctem interpretantes semper.*

λοκρῶν σύνθημα. *Zenòd.* Locrense pactum. *qui cum Peloponesiis fœdus initum eluserunt.* θρᾳκεια παρεύρεσις *Zenodot.* Thracium commentum. *qui cum Bœotiis inducias aliquot dierum pacti, noctu in eorum agros incursiones faciebant.*

Cyrus exercitum Crœsi numerosiorem & potentiorem obiectis camelis quorum odorem equi non ferunt, dissipauit & vicit. Pierius.

ψάφων⊕ ὄρνιθες. Apostolius. Psaphonis aues. *Impostor erat quidam in Libya, qui plurimas aues vocales & humani sermonis imitatrices cepit, & eas sonare docuit hæc verba;* μέγας θεὸς ψάφων. Magnus deus Psaphon. *quæ dimissæ verba illa resonabant & alias aues sonare fecerunt, sicq; ab ignaris cõmenti hominibus deus creditus & in deos relatus est. Ismenias Thebanus missus à suis legatus ad Regem Persarum, ne illum adorare ex lege Persarum videretur, vbi ante regem constitit, annulum è digito cadere in terram permisit, quem mox accepturus se inclinauit & legem Persarum seruasse visus est, nec patrium morem violasse. atq; à rege quæ petebat obtinuit, & multis magnis muneribus donatus recessit. Rhodigin.* Condali vafricies. *Mausoli Cariæ regis hic erat præfectus, qui peragrans prouinciam ab offerentibus oues boues & similia non accipiebat statim, sed hominem & domum adnotabat, & post multum tempus exigebat, ac bene enutrita animalia cum fœtu recipiebat. Apud Rhodiginum. Mausolus corrogare volens pecuniam à subditis, certos subornauit, qui ipso in concione pecuniam postulante sponte se daturos proclamarent, quos verum id esse rati alij pudore sequebantur. Ibidem.*

δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι.

Fabricare vafri machinas Ægyptij. *Nam & Herculanus nodus & Cassioticus nodus ab ipsis profectus est.* Anaximenis preces. s. *astutæ. Philosophus hic Lampsacenus ad Alexandrum excidium Lampsaco minitantem ibat, sed Rex iurauit se nil facturum eorum quæ peteret. quo ille intellecto admissus petijt, vt Lampsacum deleret, & sic eum iuramenti reum fecit, ac patriæ salutem retulit. Pausanias.*

Agesilaus conflicturus cum suis paucis contra ducenta Persarum millia, manui Victoriam inscripsit, & accepto ab ariolo iecinore, illud in manu illa tenuit, donec literas manui inscriptas reciperet, & ostensa Victoria in iecinore expressa, suos ad præliũ animauit. Plutarc.

Polycrita Naxia capta ab hostibus ab his impetrauit vt fratribus ad castra patria aduersa placentas mittere posset, moxq; laminam plumbeam placentæ inclusit, quæ significabat, quo tempore hostilia castra inuadere deberent, & dolus successit. Idem Plutarch.

Vide factum Cimonis sub Głupiem śie zda. *& Semiramidis sub* Aby ogonek.

Megarenses contra Elephantos Antipatri porcos pice oblitos & incensos emiserunt, qui grunnitu, quem elephanti timent, exercitum eius disturbârunt. Pierius.

πάλαισμα *Æschin. Xenophon.* Astuta ratio luctatorum aduersarium supplantandi. Przez noge. Φρυνίχου πάλαισμα. *Diogenian.* Phrynichi lucta. *de eo qui astu & dolis vtitur, qualis erat Phrynichus proditor.*

Sztuká ná sztukę/

——Sic ars deluditur arte. *Cato.* τέχνη τέχνην παίζει. *Planudes.*

Sic hoc decet, dari facetè verba custodi catæ. i. *cautæ. Plaut.*

Vt ab illis fallimur, itidem fallam. *Terent. Potest huc trahi & illud eiusdem.*

Fallacia alia aliam trudit. *Ipse paulò aliter accepit.*

Artificiũ omne, incrementũ recipit. *Martian. Celsus ICti. i. vno aliud maius esse potest.*

καλῶς παλεύει τὴν ἀλώπεκα. *Suidas.* Pulchrè fallit vulpem. i. *dolis dolosum fallit.*

Anus lippa cùm medicus eam curans quotidie ei vasa non aduertenti subtraheret, sanata

tandem medico pretium poscenti respondit: Se nil videre. s. vasorum domi. & sic ambiguo dicto illum perstrinxit & elusit. Æsopus. *Adde Apologum eiusdem de Lignatore. sub dicto:* Kto cudzego prágnie. *Xanthij á Bruto obsessi per fluuium vicinum vrbi vrinantes fugiebant. at ille retibus transuersis cum tintinnabulis fugientes deprehendebat & capiebat. Plutarch.* *Vide & brutorum industrias & astutias: Picus, cùm ei nidi foramen in arbore lapide obstruitur, admota herba sibi nota illum eijcit. Ælian. Conchæ á Polypis correptæ, brachia eorum testis clausis præcidunt, & inde escã habent. Plini. Vulpes Erinaceum aggressa conglobatum videns inuertit, & spinas supini sensim disgregans ipsum penetrat ad viuum & discerpit. Ælianus.*

Affine, Iest rozum nád rozum. Wét zá wét.

Sztuka záchodze ná kogo. Sztuki záżywam.

Aliquam machinabor machinam. *Plaut* μηχανὴν ἵνα μηχανήσομαι. Quot admoui machinas! quot fallacias! *Idem.* Sycophantias componere. *Idem.* Hanc fallaciam apparo vt &c. *Idem.* Nec fallaciam Astutiorem vllus fecit Pöéta, atque vt hæc est fabrefacta à nobis. *Idem.* Contechnatus est quidpiam .i. *technam aliquam reperit, instruxit. Idem.* Intendam in illum ballistam. *Idem.* .i. *machinam admouebo.* Infortunij ballista intenta est probè. *Idem.* Mittam lineam. *Idem. i. iaciam hamum. vel filum hamatum. Löénsis.* Rzuce wedke.

Doctè atque astutè mihi captandum est cum illo,
Non ego illi extemplò meum ostendam sensum,
Dissimulabo me horum quicquam scire. *Idem.*

δαιδάλου πτερὰ προσλαμβάνειν. *Suidas.* Dædali alas assumere. i. *artem aliquam comminisci, vt Dædalus nouo commento alarum, è manibus Minois effugit.* κόραξ ὑδρεύων. *Suidas.* Coruus aquans. *de eo qui in difficultate artem aliquam reperit. vt coruus teste Plinio cùm sitit, lapillis in situlam iniectis, aquam ex imo fundo sursum ascendere facit & bibit.* *Idem asserit Plutarch. & addit simile quid de cane in olei vas non plenum lapillos inijciente.* *Sed & nos videmus auiculas in cauea, aquæ vasculum leue ex imo sibi pedibus filum calcando sustollentes sæpiùs, ad caueamq; trahentes & bibentes.* Commouere sacra. *apud Plautum, idem quod ad fallacias confugere.* *Sic Pseudolus apud illum.* Scis tu quidem hercle, mea si commoui sacra,
Quo pacto & quantas soleo turbelas dare.
Gdy ia ruszę swey głowy/ rozumu. gdy sztuk swoich dobedę. *Tralatum à sacris Bacchi furiosis, quæ nunquam impune commouentur. Plura Taubman. è Scaligero, Turnebo, Seruio.* ὑπονόμοις πολεμίζειν. *Plutarch.* Cuniculis oppugnare. i. *tectis dolis. Cic.* *In Pseudolo Plauti docet Ballio adolescentẽ pecuniæ indigũ quî eã facile acquirere possit, dicens:* Eme die cæca oliuum (*id est pecunia credita*) id vende oculata die (.i. *præsente pecunia*)
Iam vel ducentæ fieri possunt præsentes minæ.

Sztukasz czego niemasz. abo gdźie czégo niemász. Wczorayszego dniá szukasz.

Nodum in scirpo quæris. *qui læuis est totus. Plaut. Terent. Festus.*

Hominem inter viuos quæritamus mortuum. *Plaut.*
Inhiat quod nuſquam eſt miſer. *Idem.* Venaris in mari, piſcaris in àëre. *Idem.*
λύκε πτερὰ ζητεῖς. *Suidas.* Lupi alas quæris.
ὄνε πόκας ζητεῖς. *Ariſtopha.* Aſini vellera quæris. *Affine*, Co zginelo. Czás vtrácony.

Szydzą z niego.

Caudam trahit. *Horat.* *Caudam trahere is dicitur qui riſu & ſibilis ab omnibus excipitur. Tractum à more puerorum petulantium, qui ei quem deridendum propinare omnibus volunt, clã imprudenti caudã animalis aſſuunt, & ſibilos ac clamores tollunt. Læuin. Lamb.*
ὁ πίθηκος κλοιῷ δεθεὶς τὸν τράχηλον, ἄλλοις γέλωτα παρέχει. *Lucian.* Simia trunco collo alligato, cæteris riſum præbet.
ἐπισημασίας cum paſtoritia fiſtula aufert. *Cic.* i. *ab aliis plauſum ab aliis ſibilos aufert.*
Maiores nuſquam ronchi. *Martial.*

V. Pálcem go ſobie pokázuią. *Et ſequentia.*

Szydzić z kogo słowy, ábo rzeczą, ſpráwą iáką. Sobie wykrzywiáć. Ogon przyſzyć. Sobie podmázáć.

Naſo aliquem ſuſpendere adunco. *Horat.* *Sumptum id à geſtu irridentium alios, naſo cum capite ſurſum moto, qui videtur eſſe tunc paxillus in quo qui ridetur appendatur. Læuin. Caſaubon.* *Perſius idem paulò aliter protulit.*

Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo. i. *celeriter ſurſum moto naſo peritus irridere quemuis.* *Naſum enim mores ſubdolæ irriſioni dicauêre, ait Plini.*
Vnde & apud Martial. Pueri naſum rhinocerotis (i. *longum, ſcientem irridere*) habent. *Item* Naſutus *pro cauillatore & ludificatore vſurpatur.*
Perſius item. Rides? & nimis vncis Naribus indulges. i. *irrides adunco naſo vt ſuprà.* *Sed vetus interpres Perſij Incuruum naſum intelligit. incuruatur enim inquit naſus cùm ridemus. & firmat dicto Horatij illo.*

Minùs aptus acutis Naribus horum hominum. &c. i. *moroſus & iracundus non eſt idoneus ad conſuetudinẽ facetorum, quia cùm multa habeat ridenda, non patitur ſe rideri.* *Græci* μυκτηρίζειν *dicunt eodem ſenſu.* i. *irridere, naſo ſuſpendere.*
Barbam alicui vellere. *Horat. Perſi.* i. *contumelioſè illudere. Lambin.*
Scommatico dicterio ridiculè aliquem lædere. *Cic.*
Deridere aliquem albis dentibus. *Plaut.* Sublinere os alicui. *Idem.* *Græci dicunt* ὑπαλείφειν στόμα. i. *illudere & pro deridiculo habere.*

Ita mihi ſtolido ſurſum vorſum os ſubleuêre offucijs. *Plaut.* *Tractum à ludo quo dormientibus vel vigilantibus incautis per iocum & luſum fuligine os pingi ſolet, vt hoc modo omnibus deridendi propinentur. Nonius. Lambin. Douza.*
In Pœnulo eiuſdem, mulier ſorori ſuæ forma glorianti dicit. Stulta ſoror es magis quàm volo. An vero pulchra videre obſecro, ſi tibi os non eſt ſublitum fuligine. i. *ſi os tibi per iocum aliquis non inquinauit: aut ſi non es pro ridiculo habita? Lambin. Douza.*
Sublectare os alicui. *Plaut.* i. *blandè ſed fictè demulcere.*

περικείρειν τῶν πλοκάμων. *Lucian.* Circumtondere comam. i. *ludibrio exponere aliquem ceu stultum. Nam stupidis non sentientibus circumtondebatur coma.*

βάλλειν καὶ σκώπτειν τινὰ τοῖς ἐκ διονυσίων σκώμμασι. *Synesius. Suidas.* Cauillari & iacere in aliquem scommata Dionysiaca. i. *qualia Dionysiorum seu Bacchanaliorum licentia permittit. Sic apud Plutarchum in conuiuio quidam, balbum iubent cantare, caluum se pectere, claudos saltare.*

Persius tres modos aut species sannarum suo tempore vsitatiorum tangit.

Primus est. Digito Indice in eum quem ridebant directo, eiusdem curuati crebra motitatione ciconiam rostro pinsentem repræsentabant. & hunc Ciconiam *vocabant.*

O Iane à tergo quem nulla Ciconia pinsit. *Persi.* i. *quem nemo sic irridet.*

Alter modus erat. Pollicibus temporibus appositis, manus mouebant expansas, vt aures asinus mouere solet. quo facto hominem asinum esse significabant.

Nec manus auriculas imitata est mobilis albas. *Persius. & Galenus.*

ὥσπερ ὄνος σείει τὰ ὦτα. Instar asini mouet aures.

Tertius sannæ modus erat. Linguam ad contumeliam alicuius exsertare. Sic Persius.

Nec linguæ quantùm sitiat canis Appula tantæ.

Leges hoc genus irrisionis apud Liuium & Gellium, qui scribunt Gallum militem contra Romanos linguam exsertantem à Tito Manlio probrum non ferente occisum.

Et apud Isaiam c. 57. Iudæos, qui Christum in cruce pendentem irridebant, increpat Deus dicens: Super quem lusistis? super quem dilatastis os, & eiecistis linguam?

De ijsdem sannis sic S. Hieronym. Ne credas laudatoribus, immò irrisoribus tuis, qui cùm te impotem mentis effecerint, si subitò respexeris; aut ciconiarum deprehendes post te colla curuari; aut manu auriculas asini agitari; aut æstuantem canis protendi linguam. *In primo modo videtur à Persio discrepare, sed alibi ait:* manum in ciconiam incuruare, *quia vtroque modo fiebat, immò forte etiam pluribus. quis enim petulantiæ leges ponat? aut quando positas illa seruet? Huc denique pertinet illud.*

Frigidā alicui suffundere, *in Plauti Cistellaria. idem esse quod,* verbis proscindere, conuiciari, maledictis probrisque incessere, *ait Brodæus, Dalecampius, Rhodiginus, qui eodem sensu ex Polluce affert λοιδορεῖν & ex Aristophane πλύνειν i. lauare, allegorico sensu, vt vulgò etiam vsurpatur. Gruter,* πλύνειν *explicat lotio aspergere. Dalecamp. & Brodæ.* μυκτηρίζειν *similiter vsurpari aiunt. Ad eundem sensum accedit Erasmus, dicens id dictum ex more eorum, qui ludere aliquem in conuiuio volentes, aquam fundunt quò is labatur. vel ex more balneatorum per iocum frigida aliquem aspergentium, quod item placuit Lambino. Porrò Casaubon. dictum Plauti trahit ad λαθροδάκνας seu λαιθάργους. clanculùm mordentes. Item Erasm. ad clanculùm instigantes, more fabrorum æris, qui aqua inspersa ignem excitant, vel more eorum qui equos in certaminibus frigida aspersos recreant vt alacriùs currant. Non longè diuersus ab hoc sensus est ille quem attigit, sed non probauit Rhodigin. sumptus à more eorum qui animo deficientibus aspergunt aquam, vt in Trinummo Plauti Stasimus seruus vult aspergere Charmidam herum dicentem: Adimit animam mihi ægritudo. actu 4. scena 3.*

Affine est, Zá nos wodzić.

T.

Táiemna ſchacká. Cudzy śię tám niéukázuy.

ἀττικοὶ ἐλευσίνια .ſ. καθ' ἑαυτοὺς ἑορτάζουσι. *Zenodot.* Attici Eleuſinia ſacra. ſ. *inter ſeſe celebrant: de ijs dicitur qui ſecretò de re arcana inter ſe tractant. Nam Eleuſinia in honorem Cereris, magna religione excluſis profanis agebantur. Sic ſacra Bonæ deæ Romæ excluſis viris. Ex vtriſq; foras aliquid efferre vel vulgare capitale erat.*

Táiemnic cudzych nié chciey przyymowáć: Przyiete pomni wiérnie záchowáć.

Arcanum neque tu ſcrutaberis vllius vnquam,
Commiſſumque teges, & vino tortus & ira. *Horati.*

Nam, Comiſſa tacere Qui nequit, hic niger eſt hunc tu Romane caueto. *Idem.*

An coli poterit iuſtitia ab homine propter vim doloris enuntiantem cõmiſſa? *Cic.*

μᾶλλον τήρει τὰς τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας. *Iſocrates.* Magis cuſtodi vel ſerua ſermonum quàm pecuniarum depoſita.

ὀργῆς χάριν τὰ κρυπτὰ μὴ κφάνῃς φίλου. Secreta amici iratus euulges caue.

Apud Plautum ancilla ſecreti tenax cuidam illud ſolicitè expiſcanti reſpondet: Vetita ſum, ne hoc cuiquam homini dicerem. omnes muti vt loquerentur priùs. *Reſpondet alter.* Edictum eſt magnopere mihi, ne cuiquam homini crederem. Omnes muti vt loquerentur priùs hoc, quàm ego.

Athenienſes laudantur, quòd Epiſtolam Olympiadis vxoris ad Philippum Macedonem interceptam non ſoluerint, ſed obſignatam ei miſerint. Plutarch.

Euripides cuidam graueolentiam oris ſibi obijcienti reſpondit: Ne miteris, multa ſecreta in eo computruerunt. *Eraſm. alij Demoſtheni id tribuunt.*

Quod ſcis, neſcis. *Terent.* Tu pol ſi ſapis, quod ſcis, neſcias. *Idem.*

Iuuenalis ſecreta principum & opulentiorum maximè cenſet vitanda dicens:

Tanti tibi non ſit Omnis arena Tagi, quodque in mare voluitur aurum,
Vt ſomno careas, ponendaque præmia ſumas
Triſtis, & a magno ſemper timearis amico.

Philippides Pòéta Lyſimacho Regi offerenti ſibi quiduis rerum ſuarum reſpondit: πλὴν τῶν ἀπορρήτων. Modò ne arcani quidpiam *Plutarch.*

Zeno ne tormentis coactus arcana proderet, linguam abſciſſam dentibus in Tyrannum exſpuit. Idem. *Vide* Miey iezyk zá zeby.

Táiemnic nié łacno śię ledá komu zwierzay.

Seruum ſe alterius facit, qui ſua ſecreta alicui pandit. *Garner.*

τοῦ δοῦλος ἐστὶ ᾧτινι τ' ἀπόρρητα φανεροῖς. *A.*

Arcana cui tua pandis huius ſeruus es.

Ne interula quidem ſit arcani conſcia. *Rhodigin ex Plutarch & Plinio. dictum Metelli refert, qui ſciſcitanti cuidam ſecreta, reſpondit:* Si tunicam horum conſciam eſſe ſcirem, protinùs eam exurerem.

Antigonus

Antigonus filio de horâ mouendorum castrorum interroganti, eam non indicauit sed tubam exspectare iussit. Rhodigin. ex Plutarcho. *Vide* Niey iezyk zá zeby.

Taiemnice trudno zatrzymać.

Percunctatorem fugito, quia garrulus idem est,

Nec retinent patulæ commissa fideliter aures. *Horat.*

A facie verbi parturit fatuus. *Ecclesiastici 19. i. Vbi verbum audiuit, cupit illud proferre velut mulier parturiens.* Sagitta infixa femori canis: sic verbum in corde stulti. *Ibidem. s. inquietum illum reddit donec eijciat.* *Aristoteles rogatus quid difficillimum esset in vita?* Tenere & tacere quæ dicenda non sunt. *Laërtius.*

ἄῤῥητα κατέχειν ἔργον ἐς᾽ ἀνέρι λάλῳ. *A.*

Secreta continere futili labor est viro.

Habet vnusquisque aliquem cui tantùm credit, quantùm ipsi creditum est. Vt ergo (.i. *quamuis*) garrulitatem suam custodiat & contentus sit vnius auribus; populum faciet. (*dum ille alter tertio narrabit idem, & tertius quarto &c.*) Sic quod modò secretum erat, iam rumor est. *Seneca.*

ῥᾷον ἄν τις διάπυρον ἄνθρακα ἐπὶ τῆς γλώσσης κατάσχοι, ἢ λόγον ἀπόῤῥητον. *Socrates apud Stobæum.* Faciliùs quis carbonem ignitum in lingua contineat, quam sermonem arcanum.

Táiemny ból cieższy. *Vide* Skryta ráná.

Ták kostká padłá. Ták śie tráfiło.

Id cecidit. *s. in iactu aleæ vel tesserarum. Terenti.* Ita cecidit, *s. alea, sors, euentus. Gic.* Ea sors exijt. Ita Fors tulit, dedit. Sorte obuenit. Sors obtulit: *Idem.* οὕτως ἔπεσεν ὁ κλῆρος. Id sors creuit. *Liui.* Eam sortem Fors (*fortuna*) obiecit. *Horat.* Quam sortem tribuit Fortuna. *Ouid.* Quod Fors feret, feramus. *Terent.* Iák kostká pádnie, ná tem przestáymy.

Alio item sensu vsurpatur dictum Polonicum: Ták kostká pádłá. *i. Sic decretum est.* οὕτως ἐψηφίσθη. *Affine,* Bóg ták chćiał.

Ták muśi być. Bez tego nie może być.

Arator nisi incuruus, præuaricatur. *Plini. i. facilè à recto sulco transuersus deflectit, & malè suum officiũ peragit.* *Extendunt hoc dictũ aliqui ad alia negotia tralato sensu.* V. G. *Leno nisi periurus sit, præuaricatur. Miles nisi rapiat: Mercator nisi mentiatur: Caupo, Tonsor nisi multiloquus sit. &c. præuaricatur. Sed hæc dicuntur iuxta id quod fit plerumq; licet vitiosè & improbè; non iuxta id quod lex diuina & recta ratio præscribit. Sic Martial. vitiosum suum librum excusans, ait:*

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala multa.

Quæ legis. hic aliter non fit Auite liber.

Et Ausonius Centonis sui nuptialis licentiam excusans, ait: Sacra hæc (.i. *nuptiæ*) non aliter constant. *Frustra hæc ille. & frustra illud:*

Lasciua est nobis pagina, vita proba est.

Nam tacere Christianus Pòëta debuit, quæ omnes gentes etiam barbaræ occultant, & quæ Ethnici Pòëtæ erubeſcentes tribus verbis honeſtis attigerunt, quin velarunt potiùs, vt Virg. in 4. Æneid. Terent. in Eunucho. mitto Plautum & alios. Ille verò & Virgilium pudicum Pòëtam (vt quidam ait) fecit impudentem, eius verbis rem pudendam deſcribens. Plutarch. de Pòëtis. Sacra *inquit* abſque choris ac tibiis nouimus, Pòëſin abſque fabulis atque mendacio non nouimus. *Præclara ſanè commendatio!*
Vinalia ſine vino expediri non poſſunt. *Varro.*

Ták wczás. Nie nagorzey. Nie ňagorſzy. Nié poślédni.

Nil egregiè & tamẽ mediocriter. *Sic Terent.* Horũ ille nihil egregiè præter cætera.
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter. *Idem.* Non poſteriores tulit.
Non eſt puſillum ſi quid maximo eſt minus. *P. Syrus.*
Non optima ſunt hæc, neque ego vt æquum cenſeo,
Verùm meliora ſunt quàm quæ deterrima. *Plaut. Vicinum eſt illud Terentij:*
Neque nihil neque omnia hæc ſunt quæ dicit. i. *aliqua rectè & verè dixit, non omnia tamen.* Extremi primorum extremis vſque priores. *Horat.*
οὔτε κάκιστος οὔτε πρῶτος. *Theocrit.* Neque peſſimus neque primus.
Neque deficit neque menſuram excedit. *Sic Heſychius.*
ὡς μήτε κροῦσαι, μήθ' ὑπὲρ χεῖλος βαλεῖν.
Nec concutere (*menſuram*) neque labra ſuper immittere.
Nam concuſſa metreta plùs capit, quod iniuſtum eſt, vt & labra excedens, quare neutrum emptor æquus poſtulet. alij κρουσιμετρεῖν *concutere menſuram explicant, de bilance, cùm venditor alteram lancem trudit, vt præponderare videatur.*

Ták-ći dudki towią.

Pretium ſtultitiæ habe, vel habes. *Terent. dicit.* Pretium ob ſtultitiam fero.
——— Vt pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores elementa velint vt diſcere prima. *Horat. Norunt hoc aſtuti Ruſſorum pueri, de quibus illud vulgare.* Nowżé Fiedorku / Aż. Rz. Nié choczu/ nié budu.
Nam veluti pueris abſinthia tetra medentes
Cùm dare conantur, priùs oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flauoq; liquore, Vt puerorũ ætas improuida ludificetur,
Labrorum tenus interea perpotet amarum
Abſinthii laticẽ deceptaq; non capiatur, Sed potiùs — recreata vigeſcat.
Piſcatores Indi Oſtrea capiunt effuſo in aquam vnguento, cuius ſuauitate illa multùm delectari nouerunt. Philoſtratus.
Aues aſſueſcunt. ſæpe edunt. ſemel ſi ſunt captæ, rem ſoluunt aucupi. *Plaut.*
Fiſtula dulce canit volucrem dum decipit auceps. *Cato.*
ὅτι καὶ ἰξευτὴς ὄρνιν ἀπατῶν γλυκὺ μέλπει. *Planudes.*
Decipiuntur aues per cantus ſæpe ſuáues. *Anonym. rhythm.*
Fallitur ex facili qui caret arte doli. *Idem.*

Ták ćiągńi rzemyk ábo tyczko / żeby śię nié zérwáło.

μὴ πάνυ τείνειν καλώδιον, ὅτι ἀπορραγήσεται. *Ex Luciano.* Non nimis tendendus est funiculus, quia abrumpetur. τόξον ὑπερβίως ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται. *Plutarch.* Arcus vehementer intentus rumpitur.

Possunt hæc omnia ad plures actiones accommodari. V. G. *Danda est iuuenibus aliqua remissio, quia nulla res est, quæ continuum laborem perferre possit. Quintilian. Item. Sic sumptus faciendi, ne censum superent. quod post Plautum Cic. monuit. Item. Sic tractandi & castigandi iuuenes à parentibus & magistris, ne obtundantur & obstupescant, vel alienentur ab illis. quod docet Quintilia. & Menedemus Terentij. Item. Sic agri colendi ne nimia cultura exhauriantur. Cato, Plinius, Colume. Virg. Item. Ita labores suscipiendi, ne vires frangantur ex Cic. & talia plura quæ leges sub his capitibus* Co wczás. Jáko kogo zstáie. Miárá wé wszystkiem. Wédług stáwu grobla. Zgadzay śię gebo zmieszkiem. μὴ λεπτὰ ξαίνειν. *Ex Suida.* Ne tenuiter diducas. (*vt nentes solent.*)

Ták sák. Ták owák.

Sursum deorsum, vltrò citroque commeare. *Cic.*
ἄνω κάτω τε τοὺς λόγους μεταστρέφειν. *Ex Platone.* Sursum deorsumq; rationes vertere. φύρουσι ταῦτα θεοὶ πάλιν τε καὶ πρόσω. *Euripides.*
Sursum deorsumque ista permiscent dij.

Tákiem bądź zá tákiego chcesz być miány. Ma-li być / niech bedźie.

τοιοῦτος ἴσθι, οἷος ἀξιοῦσθ' ἐρᾷς. *A.*
Talis stude esse, qualis audire expetis, (*vel æstimari amas.*)
Tu rectè viuis, si curas esse quod audis. *Horati.* Esse quàm videri bonus malebat. *Salust. de M. Catone.*

Actio voci sit consentanea. Tales simus, quales videri & haberi volumus. *Plato.* ἐν Λακεδαίμονι, τὸν ἐλεύθερον, μάλιστα ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν δοῦλον, μάλιστα δοῦλον. *Plutarch.* Apud Lacedæmonios qui liberi ingenui sunt, maximè sunt ingenui; qui verò serui maximè serui. *hi enim ingenuis omnia obsequia etiam vilissima exhibebant. adde agriculturam mercaturam & omnia opificia ac artes illiberales.*

Simile est illud Platonis. de Atheniensibus. ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοί, διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι. Qui ex Atheniensibus probi sunt, ij egregiè probi sunt, verissimè dictum videtur.

Tákiemu tákie.

Komu co miło i przystoi / niechay śię przy niem to zostoi.

Dignum patella operculum. *S. Hieronym.* Asinus carduos edit. *Idem.* Similes habent labra lactucas. *Idem. qualis carduus asino.* Nauem perforatam debilis aut imperitus gubernator regat. *Idem.*

Vxor pessima, pessimus maritus,
Mirum est non bene conuenire vobis. *Martial.*

Cyprio boui merendam. *s. stercus, dato. Ennius. Festus.* *Nam Cyprij boues teste Plinio & Festo*

& Festo excrementa humana appetunt ceu medicinam contra tormina. Dicti huius vsus est cùm sordido homini digna ipso exhibentur.

Simile est illud: Mazam asininam scarabæo. *Ex Aristophane qui ait:*

δὸς μᾶζαν ἑτέραν ἐξ ὀνίδων πεπλασμένην .ſ. κανθάρῳ.

Mazam dato alteram ex aselli stercore. ſ. *scarabæo.*

αἶρ' αἶρε μᾶζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ. *Idem.*

Age tolle mazam cantharo quantocyus. *quia is in stercore viuit.*

Vsurpatur hoc cùm conuiuæ sordido cibus conueniens datur vel dandus est.

ὑμεῖς δ' ἔχηθ' ὅμοια τοῖς βουλεύμασι. *Euripides.*

Habete vestris cogitatis similia (*vel congrua.*)

λευκόχροα οὐρανίοις, χθονίοις μελανωπὰ δ' ἀρέσκει. *A.*

Alba placent superis, Diti cum manibus atra.

Ethnicorum sunt ista, qui bonis & fauentibus diis albas pecudes mactabant, malis verò & noxiis nigras. Sic Apollo apud Porphyrium:

Φαιδρὰ μὲν οὐρανίοις, χθονίοις δ' ἐναλίγκια χροιῇ.

Splendida cælitibus, terrenis atra (*similia*) colore. ſ. *immolanda.*

Idem habet Homer. Virgil. toties. Lucret. Tibull. Ouid. &c.

Ridet hos Arnobius dicens. Quæ ratio est in coloribus, vt meritò his albas, illis atras mactari conueniat? Quia dijs superis (*inquitis*) atque hominum dexteritate pollentibus, color lætus acceptus est, ac felix hilaritate candoris: at vero dijs læuis sedesque habitantibus inferas, furuus est gratior. &c.

τὸν πηλὸν κακύνειν. Male tractare lutum. i. *indignum indignè. Suidas.*

Ζεὺς ἀετὸν εἵλετο. Iupiter aquilam delegit. ſ. *ministram fulminis, quod altissimè volet & fulmine non lædatur. Dicitur de eo qui præclaros & idoneos sibi adsciscit. Apud Suidam Iouis idolum sinistra sceptrum dextra aquilam tenet.*

Dignus est Deucalion aquis Phaëthon igne. *Vide* **Rźiaßká podla/ zla.**

Sepulchretis Plato iussit attribui terram sterilem & viuentibus inutilem, ne fœcunditas terræ matris impediatur. Nouo paxillo pendeat cribrum nouum. *Varro.*

Paruis parua. αἰεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδοῦσι θεοί. *Callimach.*

Semper dij paruis munera parua danunt.

εἰς τὴν ἀμίδα ἐνουρεῖν. *Lucian.* In matellam immeiere. ſ. *conuenit. Cum vilis homo pront dignus est tractatur aut negotio abiecto addicitur.*

εἰς ἀγρὸν μάνης. *Hesych.* In agrum seruus. ſ. *mittendus. Manes seruile nomen.*

ὄνῳ χόρτος καὶ ῥάβδος, δούλῳ ἄρτος καὶ μάστιγες. *Gregor. Palama.* Asino gramen & baculus, seruo panis & scutica. *Sic Ecclesiastic. 33.* Cibaria & virga & onus asino: panis & disciplina & opus seruo.

Alexander scrinium Darij auro elaboratum Homero custodiendo dicauit. *Plini.*

ἡ γλῶσσα τῷ κήρυκι τέμνεται. *Aristophan.* Præconi lingua (*bouis*) præciditur. seu præcisa in sacrificijs datur. *Aptè, quia is suam habet venalem & conuocat populum, & Faucete linguis, proclamat. Diogeni Cynico qui Canis passim audiebat, conuiuium*

uiuium ingresso, conuiuæ ossa proijciebant, qui eadem permingebat. Laërtius.

οὕτως Μενεκράτε ἄρισόν ἐστι θυσία. A.

Meritò Menecratis prandium est sacrificium.

Menecrates Syracusanus medicus fuit superbus adeò, vt Iouis nomen habitumq; vsurpans, paludamentum purpureum, coronam auream in capite, sceptrum in manu gerens, cinctus tanquam deorum turba eorum, quos morbo aliquo leuauit, incederet. Hunc Philippus rex Macedonum ad conuiuium vocatum ita accepit, vt soli cum affeclis mensam altiorem adornari iusserit; erecta etiam ara cum floribus, fructibus, thymiamatis, tanquam Ioui & diis. Interim dum in alias mensas fercula varia inferuntur, illi nil penitùs affertur. Ergo aduertens ludibrio se haberi, furibundus se à mensa omnibus ridentibus proripuit. Nec queri potuit minùs honorificè se tractatum, quàm quem se venditabat Iouem, decebat. Ex Hegesandro, Æliano, Rhodigin.

Leo X. Pont. Max. Chimistæ libellum de auro ex quauis materia conficiendo, offerenti, crumenam vacuam dedit dicens: Ego quidem auro te donarem; sed cùm tu eius conficiendi certam scientiam pollicea re, sat erit, si habeas vbi aurum confectum reponas. Iouius.

Sic Ptolomaus rex Zoilo Homeri castigatori & obtrectatori penuria presso & à se stipem petenti, respondit: Homerus ante mille annos mortuus, tot hominum millia semper pascit: tu qui doctior illo es, debes, non modo teipsum, sed plures alios pascere. *Vitruuius.* Equus probus Probo debetur. V. Konu Bóg co obiécał.

Martialis Causidico inepta carmina scribenti inscripsit l. 14. Cor bubulum, *vt legit Aldus, Turneb. Ian. Gulielmi, & subdidit Epigramma.*

Pauper causidicus nullos referentia nummos
Carmina cùm scribas, accipe cor quod habes. *s. bubulum, qui tam stupidus es, vt bos. Lipsius legit in Lemmate,* Corculum, *& in fine,* Cor quod abest.

Quale forum fuerit, vectigal, tale requirit, (*vel remittit*) *Anonym. rhythm.*
In tali tales capiuntur flumine pisces. *Garner.*
Qualis canis, talis funiculus. *Idem è Gallico.*

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεραμίδος καθεύδει κύων, ὅτι ἔχει ὅμοιόν τι κεραμίδι. *Aristotel.*
In eadem tegula dormit canis, quia habet simile quid tegulæ. *Affine,* Dobra kozie brzoza. Wálazł swoy swego. Jáka praca/ táka płaca. Jákie odzienie/ tákie raczenie.

Tamci swiát. Tam by sie stárzeć.

Beatorum insulæ. *Cic.* In beatorum insulis æuum degere. *s. optabile.* αἱ τῶν μακάρων νῆσοι *apud Hesiodum Aristophan. Idem* τὸ ἠλύσιον πεδίον. *Eustathi.* i. Elysius campus. Deorum Insulas & Fortunatas insulas *vocat Plini.* Alcinoi horti. & Midæ rosetum. *Tertullian. de loco amœno & deliciarum pleno.*

ἐν Σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν. *Plutarch.* In sola Sparta expedit (*iuuat, vtile est*) senescere. *Valer. Max. refert, Legatum quendam extraneum senem Athenis ingressum theatrum, Athenienses neglexerunt; Lacedæmonij autem assurgentes honorârunt, & loco præcipuo inter se collocârunt. quod factum cùm Athenienses quoq; approbarent; quidam Lacon dixit: Scire Athenienses quid deceat, sed negligere.*

Lysander item Dux Laconum dicebat: Lacedæmone honestissimum esse domicilium sene-

um senectutis. *Cic.* Sed & Prytaneum Atheniensium *in quo senes bene meriti honestè alebantur, hic habet locum. Ex Cic.*

Celebre est item. Aureum sæculum seu Saturnium regnũ vel æuum. ἡ κρόνιος ζωή. *Damascio.* Saturnia vita. *quam describit Lucian. in Cronosolone lepidè more suo. Adde si lubet,* Lotophagorum insulam. Massilienses mores. Alexandrinas delicias. Sybariticam & Syracusanam mensam. *& talia plura, sub* Delikat *posita.*

De Athenis elegantes Lysippi Comici versus habet Dicæarchus.

εἰ μὴ τεθέασαι τὰς Ἀθήνας, στέλεχος εἶ, εἰ δὲ τεθέασαι, μὴ τεθήρευσαι δ', ὄνος· εἰ δ' εὐαρεστῶν ἀποτρέχεις, κανθήλιος. *i.* Si conspicatus nunquã es Athenas stipes es.
Si conspicatis captus haud es, asinus es.
Sin tibi placentes deseris, canthelius. i. *magnus asinus, seu stupidus es.*

Tam mierzy / a tu vderzy. Tu mierzy / á indzie vderzy.

Alium percussisti fortuna, me petisti. *Seneca.* W mieś Fortuno mierzyłá / w inszegoś vgodźiłá. Co inszego potkało / to śie mnie dostáć miáło. *Licet item inuertere,* Alium petisti fortuna, me percussisti. ἄλλον ἐστοχάσθης, ἐμὲ ἔπληξας.

Faber cadit, cùm fullonem ferias. *Arnobi.* *Quadrat & illud Horatij de Poëta mordaci, qui vnum aliquem perstringens, cæteris omnibus audientibus est odiosus.*

Cùm sibi quisque timet, quanquam est intactus, & odit. *quia id sibi sub alieno nomine dictum putat vel dicendum exspectat.*

ἐκεῖ βλέπουσα δεῦρ' ἀνίει τἀγαθά. *Interpres Aristophan.*

Illuc tuendo fac remittas huc bona. *In eum qui alij adblanditur alij benefacit.*

Affine, Tu stoi á indźie swe broi. O kiem inszem mowi / á o sobie myśli.

Tám śie pokázowáć gdźie nikt nie widźi.

ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι. *Lucian.* In tenebris saltare. *s. & egregium saltatorem se putare vel iactare. Non postrema laus apud antiquos fuit decorè & agiliter saltare, tam in ludicris saltationibus vt in ludis, conuiuiis; quàm in seriis vt in sacris & bellicis. Vide Rhodigin. l. 5. c. 4.* *Affine,* Sam śie chwali. Smiáły bez przećiwniká. Tu śie pokaż.

Tani robotnik ábo rzemieśnik / nie może być wyborny.

ὁ ὀλιγόμισθος ἐργάτης οὐ διάφορος. *A.* Cõductus obolo haud eximius est artifex. *In Pseudolo Plauti, Coquus ineptissimus nummo conducitur, bonus drachma, Quia (vt idem ait:)* Nemo illum *(coquum)* quærit qui optimus & carissimu' est,
Illum conducunt potius qui vilissimu' 'st

In Aulularia eiusdem, Coquus vilis vocatur Nundinalis, *qui à plebe ad nundinas confluente vili pretio conducebatur. vt Alciat. Douza & Lambin. interpretantur. vel qui cœnam tantùm feralem seu funebrem coquere solebat, quæ nono die à morte alicuius fiebat, Silicernium dicta. vt Lipsius & Scalig.* *Dicit enim Plautus de illo:*

Cocus ille nundinalis est, in nonum diem Solet ire coctum.

Semirasus vstor *Catulli idem.* i. Bustuarius & vilis coquus. *de tali item in Pseudolo*

Quin ob eam rem Orcus recipere hunc ad se noluit, *(Plaut.*

Vt esset hîc qui mortuis cœnam coquat. *Vicinum est.* Drogość rzéczy cukruie.

Tanie rzéczy niésmáczne.

Merx vltronea putet. *S. Hierony.* τὰ ἀδάπανα, ἄχυλα. Non sumptuosa, insipida. κύνες ἐσθίειν εἰώθεν εὔωνον κρέας. Vili caro empta canibus est dignus cibus. Nullus emptor difficilis emit bonum obsonium. V. Co śie kupi tanie. *&c.*

Tanie to sobié wiec sácuią Ludźié / czem barzo obfituią.

τὸ ὕδωρ ἄριστον ὂν, εὐωνότατον, ὅτι κοινόν. *Plato.* Aqua cùm sit optima, & vtilissima, vilissima est; quia communis, seu omnibus exposita.

Et Pindarus. Aquam postponit auro. *Triuialis rhythmus est.*

Quod rarum, carum: vilescit quotidianum. V. Rzadkie rzéczy.

Aristoteles tamen vulgata præfert raris ob vtilitatem maiorem, dicens: ἄφθονον τοῦ σπανίου (ὑπερέχον) ὅτι χρῆσις ὑπερέχει i. Exposita seu vulgata raris præstant, quia vsus eorum maior est. *Item.* τὸ πολλάκις τοῦ ὀλιγάκις ὑπερέχει. Quod frequens est, ei quod rarum est, præstat. s. *ob vsum. Sic ferrum auro præfert Plinius initio lib. 33. vbi plura de hac re habet.*

Tánszy téraz. Spádło mu z grzanki. Spuścił.

Quondam in domo Cæsaris vnus vir fuit, nunc ne in viginti quidem esse potest. *Cic. de Publio.* Anser depulsus est è Phalerno. *Anser fuit Pòëta ineptus & petulantis linguæ, qui à M. Antonio quòd eius laudes celebrasset, donatus erat agro Phalerno. quem carpens Cic. dixit.* E Phalerno Anseres depellantur. *de eodem Virgil. Ouid. Propert.* ἀπ' ὄνου ἐξέπεσεν. *Aristophan.* Asino decidit. *In eum qui à præsentibus commodis ob inscitiam excidit. Aliter hoc acceptum vide sub* Szalony.

Affine, Obéiecto mu skrzydłá. Odmieniło śie. Omyliłá go nádźiéiá.

Táż bábá / ná tychże kołach. *Vide* Jédnáko. Po stáremu.

Tegoć iészcze niédostawáło. *Indignatio Ironica est.*

Sic Cic. Id hercle restabat. *Item.* Vnum etiam restat illi ad omne dedecus.

Et Æschinus Terentij, Lenoni dicenti. Tamen tibi à me nulla orta est iniuria. *respondet:* Nam hercle etiam id restat.

Scilicet hoc etiam restabat adultera dixit Vt fœcunda fores. *Ouidi. Apud Virg. 10. Venus de Iunone Acheronta mouente ait:*

Nunc etiam, Manes (hæc intentata manebat Sors rerum) mouet &c.

At illud seriò dictum. Chordæ vice. καὶ ἔστω ὡς ἀντὶ χορδῆς κείσθω τοῖς ὑπὸ σοῦ πεφιλοσοφημένοις. *Plutarch.* Et hæc chordæ vice addita sint ijs quæ à te disputata sunt. *Tractum à Cicada Eunomi.* V. Niéspodźiány rátunek.

Tegoż to płotu kół. *V.* Jédná to bursá.

Tem stoi. Tem śie szczyci. To iego ozdobá / zálecenie.

Quod sel carni, hoc veritas historiæ, aut Pòëticæ delectatio. *Iunius.* ἅλας τοῖς κρέασι, ἵνα μὴ ῥαδίως διαφθείροιτο. *Philo.* Sal carni (*inspergitur*) ne facilè

cilè computrescat. *Sic dices.* Quod sal carni hoc sapientia vel clementia principi. *Item.* Quod sal carni, hoc epitheta orationi, *Aristotele teste. &c.* *Simile est illud Varronis Cic. Plinij.* Anima sui pro sale data. *seu.* Quod sal carni, hoc anima sui. *Vide* Jeść á pić. *Et Parasitus alieno viuens apud Plautum dicit.* Quod foris gusto, id beat. V. To moie. Claudus in equum insilit. V. Wola bárzo.

Tem-ći wβędy zátkáć. Tem wβystko nárabiaβ. Tylko też to vmieβ.

ἐν καρὶ τὸν κίνδυνον ποιεῖν. *Plato. Aristides.* In Care periculum faciendum. *Idem Cic. Græcis obijcit dicens:* Nonné hoc vestra voce vulgatum est? Si quid cum periculo experiri velis, in Care potissimùm faciendum. *quia Cares erant milites mercenarij cuiuis pretio militantes & in acie plerumq́ locabantur.*

Atomi vltimum Physicorum refugium. In omnem disputationem veniunt atomi. *Apud Cic. Cotta Velleio Epicureo dicit:* Abuteris ad omnia atomorum regno & licentia. hinc quodcunque in solum venit, effingis atque efficis. &c. Ista sunt flagitia (.i. *commenta*) Democriti & Leucippi. &c.

Ex Latinis Lucretius Philosophus & Pòëta in eadem hæresi fuit, & perpetuò atomos inculcat, ex ijs omnia componens, in easdem omnia resoluens.

Ad machinas confugere. *Dictum è scena petitum, de quo sic Plato:*

οἱ τραγῳδοποιοὶ ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς ἀποφεύγουσι, θεοὺς αἴροντες.

Tragœdiarum scriptores sicubi hæserint, ad machinas confugiunt, deos tollentes vel producentes. *Et Cic.* Vt Tragici Pòëtæ cùm explicare exitum argumenti nō possunt, confugiunt ad deos. *Meminit & Horat. in Pòëtica.*

Adde & illud Horat. Et fortasse cupressum Scis simulare. *De pictore qui nil scit pingere nisi flores, plantas, &c.* *Lepidum est epigramma Martial. 32. libri 11. de Cæcilij cœna satis lauta & numerosis ferculis ex solis cucurbitis vno asse tantùm constans.* Et ex sue 50 fercula. *Vide* Zniczego co. *vbi alia similia leges.* *Affine,* Záwβe iedno.

Ten-ći winien. *Cum Ironia.* Ná tem-ći śię pomśćić.

κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτοῦσα. *Plato.* Canis in lapidem indignabundus sæuiens. *Nam canis cùm percussus est lapide, non eum petit qui lapidem iecit, sed lapidem quo ictus est. Pacuuius apud Nonium.*

Equum percutere quidam volens non potuit, & ephippium percussit. *Apologus.*

Pueri cùm ceciderunt, terram verberari volunt (*quin ipsi verberant.*) *Seneca.*

Sic Cyrus rex Gyndem fluuium, ob equum sibi carum in eo mersum, in 300 & 60 riuos dispersit & arefecit. tanti fuit ei vlcisci mutum flumen, vt ei totum exercitum & tempus, quo Babylonem expugnare statuerat, impenderet. Idem Seneca.

ἤκουσα μέν ποθ', ἂν ὁ μάγειρος ἐξαμαρτάνοι, τύπτεσθαι αὐλητήν. *Eubulus.*

Audiui aliquando, si coquus quid peccet, percuti tibicinem.

Tigris equum lacerans. V. Łobiéć tego przypłáćić.

Quidam iratus agasoni voluit eum verberare; exclamauit hic: Atheniensis sum. ille verò ad asinum eius conuersus, at hic inquit Atheniensis non est, & eum fuste dolauit. Plutarch.

Illud serium est. Discipulo peccante magister vapulat à Diogene apud Plutarchum. Cacodæmon me impulit. V. Iák ná ośtá. Vapulet vocator. *Vide* Kráwcá zá kowalá.

Ten mię wnyeć námowi / ktory ćzyni to co mowi.

Si vis me flere, dolendum est. Primum ipsi tibi; tunc tua me infortunia lædent. *Horat.* Summa circa mouendos affectus in hoc posita est, vt moueamur ipsi, & à tali animo proficiscatur oratio, qualem facere iudicem volet. *Quintilian.* Primum est vt afficiamur, antè quàm afficere conemur. *Idem.*

——— Nec vultu destrue verba tuo. *Ouid.*

Cleomenes rex Spartæ, Sophistæ cuidam de fortitudine differenti, respondit: Aquila non hirundo de fortitudine mihi differat. *Plutarch.*

Polus histrio Electram Sophoclis agens fleuit, & totum theatrum lacrymare fecit. Gelli.

Crassus apud Cic. non solùm incendere iudices, sed & ipse ardere videbatur.

Nec sine igne quid ardescit, nec sine humore irrigatur; nec potest res calorem alteri dare, quem ipsa non habet. *Quintilian.* *In eandem sententiam Cicero 2. de Oratore affert multa. & Aristotel. 3. Rhetoric.* Συνομοιοπαθεῖ ἀεὶ ὁ ἀκούων τῷ παθητικῶς λέγοντι. i. Similiter semper afficitur auditor ei qui cum affectu dicit.

τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος. *Menander.*

Non verba, mores sed loquentis, permouent. *Ad eandem rem multùm etiã faciunt gestus loquentis & pronuntiatio seu actio à Cicer. & Demosthene mirificè commendata. Et apud Lucianũ Histrio Neronis tam scitè solis gestibus agebat comœdiã, vt Demetrius Stoicus Philosophus exclamârit:* Audio homo non tantùm video, quæ facis.

Eundem saltatorem Legatus è Ponto petijt à Nerone, vt sibi esset interpres ad vicinam gentem alterius linguæ, siquidem (aiebat) absq; linguæ officio omnia gestu aptè eloquitur. Alter barbarus videns quinq; personas dramati paratas & vnum histrionem, quærebat qui alij cum illo saltaturi essent, & aduertens vnum omnia repræsentantem dixit: Fefellisti nos amice, vnum corpus, plures animas habens. *Idem Lucian.*

Tępy. Niedowćipny. Miáłkiego / niegłębokiego rozumu.

Pistillo retusior. *S. Hieronym.* Pistillo retusius *vocat dictum vel argumentum, quod minimè est acutum. Sic Cleanthes dictus erat,* ὅλμος ἄτλμος. i. mortarium aut pistillum ignauum, ob ingenium hebes. *Huc faciunt illa.* Bœoticum ingenium. Auriculæ asini. Fungus. &c. *sub* Gruby. Głupi. Niewárt.

Zeno Cleanthem discipulum suum duræ ceræ similem aiebat, quòd is tardè audita perciperet, diu tamen retineret. Suidas.

Cleanthes & Xenocrates tardissimi inter condiscipulos, dicebant se similes ἀγγείοις βραχυστόμοις καὶ πινακίοις χαλκοῖς. Vasculis angusti oris & tabellis æreis. *Plutarch.*

Testáment vmárłego / zwierćiádło żywego.

Testáment káżdego / zwierćiádło żywotá iego.

Testamentum hominum, speculum morum. *s. eorundem*, vulgò fertur. *Plini. iuni. qui tamen hoc falsum esse ait, intellige, si vniuersè accipias. Sæpe tamen & plerumq;*

verum est. Nam quo quis studio & affectu viuens fuit, eum moriens plerumq; ostendit. Patet id ex dicto Neronis. Me mortuo terra igni misceatur. *& Sardanapali.* Hæc habeo quæ edi bibi. &c. *& ex pluribus similibus. Adde lepidum testamentum Grunnij Corocottæ Porcelli per Brassicanum ex antiquitate erutum: meminit eiusdem S. Hieronym.* ἡ τε διαθήκη ἔσοπτρον ἠθῶν καὶ βίου. *A.*

Tknął-em go w jedno. Tráfiłem gdźie boli. Poczuł.

Tetigi hulcus. *Ex Terent.* ἐκίνησα ἢ ἔθιξα τὸ ἕλκος. Moui aut attigi hulcus.
Intellexi quid eum pupugisset. *Cic.* Pobaczyłem gdźie go/ ábo/ co go záboláło.
Tangere aliquem. *s. dicto. Terentij est hoc,* Tetigi illum. *Item.* Sensit.
πυρὸς παλάμῃ ἠσθάνετο. *vel* πυρὸς παλάμῃ ἧψατο. Ignem palma sensit. *vel* Ignem manu attigit. *ductum ab jis qui scintillam in manum illapsam statim sentiunt & excutiunt. Nostrum est illud.* Do czego stugi nie trzebá? Do czego Pan nie czeka stugi? Et R. Do ogniá. Gdy iskrá ná reke pádnie.
Percussit ea res animum ipsius. *Cic.* Perculsit animum illico. *s. res visa, vel suspicio ex re visa orta. Terent. Percussit hic quoq; legit Muret. & quidam alij.*
Italo perfusus aceto. *s. est. Horat. i. salibus mordacibus perstrictus.*
Achaicum telum ieci. *i. mores alicuius apposité scommate perstrinxi. Erasm. ex Suida.*

Tkni go iedno/ obaczyß coć vczynię.

Phrasis est eleganter prolata apud Plautum in Rudente aliquoties. vbi Demonax senex puellas naufragas contra vim Lenonis tuetur dicens:

Agedum tange vtramuis digitulo minimo modò. Extemplo ego te faciá. &c.
Occipito modò illis afferre vim ioculo pauxillulùm. (*Item.*
Ita ego te hinc ornatum amittam, tu ipsus te vt non noueris, *Item.*
Quid illas spectas? quas si attigeris, oculos eripiam tibi.

Tkni go iedno/ poznaß co iest. Vderz w gárnec. dźwiek go wyda.

Vulgus literatorum hic vsurpat illud ex Psalmo 143. Tange montes & fumigabunt. *Et Polydorus Virgil. hoc sensu vulgò vsurpari ait. Sed non rectè. vt ex interpretibus sacris huius loci constat, quod etiam ipse Polydor. agnoscit. Et verò oracula diuina nec cuiuis pro arbitrio interpretari, nec ad quemcunq; vsum detorquere fas est. Vsurpauit tamen sic & Iеremi. Drexelli. & Antoni. Sucquet. Aptius est ad hunc sensum illud Iob. c. 1.* Tange cuncta quæ possidet. &c. *Accipe alia aptiora ad dictum Polonicum reddendũ ex Persio, qui de testa seu fidelia ait:* —Sonat vitiũ percussa (*.i. sonitu prodit rimã*) Malignè
Respondet viridi (*.i. crudo*) non cocta fidelia limo (*.i. argilla*) *Sensus est. paruum & obscurum sonum edit.* σαθρὸν ἀπηχεῖ ἢ φθέγγεται διαφθαρὲν ὄστρακον. *Ex Luciano & Plutarch.* Obscurè sonat percussa (*talis*) testa.
Potest huc trahi ex Martiali illud. Vrsi fumantem nasum tentare vel tangere. i. *lacessere nociturum.* V. Day złému pokoy. *Aptissimum est illud.*
Silex frigidus si percutias scintillas feruentes eiaculatur.
Contrà verò in bonam partem dictum Polonicum explices ex eodem Persio. qui de Cornuto magistro suo dicit: Pulsu dignoscere cautus (al. Pulsa.)

Quid solidum crepet. ὑγιὲς φθέγγεται, ait Plato. i. Solidum crepat., *de testa bene cocta.* *Sic Anatolius in Geoponicis dolia ait probari.* τῷ κρουσθέντας ἀποδοῦναι ἠχόν τινα ὀξὺν καὶ τόρον. Si pulsata reddant sonum quendam acutum & tinnulum. *Et Ausonius.*

Sit solidum quodcunque subest, nec inania subtùs
Indicet admotus digitis pallentibus ictus.

πλαταγῇ δοκιμάσεις. *Suid.*Crepitu probabis. i. *ex dicto alicuius animũ facilè deprehendes. Affi.* Vderz w stół.

Tkni sie sam.

In tuum ipse sinum inspue. Respice te. *& talia* V. *sub* Pátrz sam śiebie.

Multorum cùm facta senex & dicta recenses
Fac tibi succurrant, iuuenis quæ feceris ipse. *Cato.*
ἀλλοτρίους λαλέοντι πόνους τε καὶ ἔργα γεραιῷ,
ἐλθέτω εἰς μνήμην, ἃ νέος λόγου ἄξι' ἔρεξας. *Mylius.*

Tlusty potéć mázáć.

τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζειν. *Gratian.* Soli lumen mutuum dare. *Vel vt Cic.* Lucernam soli adhibere. Crœsi pecuniæ teruncium addis. *Idem Cic.*

Quam iniquè comparatum est, hi qui minùs habent,
Vt semper aliquid addant ditioribus! *Seruus apud Terent.*

Magno flumini riuulum inducis. V. Niéprzyspórzyβ tem.

μισῶ πένητα πλουσίῳ δωρούμενον. Dignus odio est qui diuiti dat ipse egens.
Dantur opes nullis nunc nisi diuitibus. *Martial. Idem castigat Gargilianum quod Diuitibus senibus viduisq; ingentia mittat.* Munera & munificus haberi velit. *Huc illud* Baccas vngere ceu carentes oleo *è Græcis.* V. Wrzkomo niema.

πλούσιος πλουσίῳ μηδὲν πεμπέτω. *Lex in Saturnalibus apud Lucianum.* Diues diuiti nihil mittat. *Simile est.* Drwá do lásá.

Tobié śmiech, á mnié nié do śmiechu: á mnié do plácżu.

τυῤῥηνῶν μαστίγωσις, Tyrrhenorum castigatio. *qui seruos ad tibiarum modos cædebant. Athenæus. Similis fuit apud Lacedæmonios ludus Bomonicarum (.i. victorum aut certantium ad aram) qui διαμαστίγωσις, Diamastigosis (quasi diuerberatio) dicebatur. in quo pueri & iuuenes publicè nudi ad aram cædebantur, parentibus spectantibus & applaudentibus, atq; laceratos ad fortiter ferendum exhortantibus. Nam qui sine clamore, gemitu, lacrymis, plures plagas perferebat, victor euadebat. quare accidebat, vt aliqui vsq; ad necem sustinerent verbera, & ibidem occumberent. Ex Plutar. Cic. Seneca.*

γέλως μεγαρικός. Risus Megaricus, *est intempestiuus & valdè molestus ei qui ridetur.* Per risum furis. *Ex Seneca.*

τὰ παιδάρια παίζοντα τ̃ βατράχων τοῖς λίθοις ἐφίεσθαι, τοὺς δὲ βατράχους μηκέτι παίζοντας, ἀλλὰ ἀληθῶς ἀποθνήσκειν, *dixit Bion apud Plutarchũ.* Pueros per iocum seu ludendo ranas saxis petere, ranas autem non ioco, sed seriò & verè mori.

Potest hic vsurpari illud: Tu crocum edisti, ego cepas vel allia.

σὺ κρόκον

σὺ κρόνον ἐσήδοκας, ἀλλ' ἐγὼ τὰ σκορόδια. A. *Item illud.*
Tu ſub tecto imbrem audis, ego compluor. Tu verberas, ego vapulo. &c.
Apud Lucianum. Simia trunco alligata riſum alijs præbet, ipſa verò moleſtiam ſentit.

Tobié tego przypłáćić. Ná cie śie to obáli / przyydźić.
O twoie śie to głowe oprzé. Twoiá to ſkórá / mieſzek poczuie.
Tuo capiti ſuis malum. *Ex Terent.* σῇ κεφαλῇ κακὰ ῥάπτεις. *Ex Homero.*
In te hæc faba cudetur. *Ex Terent. i. in te hoc malum recidet, tu hanc culpam lues.*
ἐπὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθελεῖς. In tuum ipſius malum lunam deduces. *vt accidit Aglaonicæ mathematicæ vel veneficæ, quæ ideo perijt.*
εἰς οὐρανὸν τοξεύεις. *Zenodot.* In cælum iacularis.
ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. *Heſiodus.*
Malum conſilium conſultori peſſimum, *Gellius.*
Tigris equum lacerat qui raptori catulorum ſuorum in fuga ſeruijt. Pierius.
ἀνὰ σοὶ τάδε πάντα λέπαργε. Super te hæc omnia Leparge. *Agricola alloquitur bouem fortem, cui poſt laborem finitum inſtrumenta ferenda imponit. Huc facit apologus Æſopi de Equo, qui cùm aſinum ſub onere lapſum leuare rogatus nollet; mortuo illo & onus & pellem eius ferre debuit. Et Plutarchi de Camelo nolente bouem parte oneris leuare.*
Megi tergi facio hæc non tui fiducia. *Seruus Plautinus.* **Mnié tego przypłáćić. Ná mnié to przyſchnié.** V. **Przypłáćiſz tego.**

Tobiéć to gorzey. Dźiećiol drzéwo kluie / á nos ſobié pſuie.
Si ſtimulos pugnis cædis, manibus plùs dolet. *Plaut.*
Lapidem verberas. *Idem.* Malo ſuo vim ſuam exercet. *Seneca.*
πρὸς κέντρα λακτίζεις. *Euripid.* Contra ſtimulum calces iactas.
Nam quæ inſcitia eſt, aduerſus ſtimulum calces?
Quaſi iſtic maior mea res agatur quàm tua. Hîc ſi quid nobis forte aduerſi euenerit;
Tibi erunt parata verba, huic homini verbera. *Terent.*
Nocitura petis vel petuntur. *Iuuenal.* Ergo ſuperuacua aut nocitura petuntur.
ἐπ' ἀλλοτρίαις συμφοραῖς, ἰδίας τρυγᾷς λύπας. *Tzetzes.* In aliena miſeria proprios metis dolores vel moleſtias. Felis limam lambens linguam cruentat.
V. **Ná śie rozgę dał. Niewiem kogo bárźiey boli.**

Tobiéć to lépiey. Sobié dobrzé czyniſz.
Tibi aras, tibi occas, tibi ſeris, tibi eidem metis. Tibi deniq; iſte pariet lætitiam labos. *Plaut.* ἀγαθῶν ἔργων χάριτες ἐπὶ σοῦ ποιοῦντας ἐπαναστρέφουσι. *Agapetus.* Bonorum factorum gratiæ ad auctores reuertuntur.
τὸ ἵλεων καὶ πρᾶον, καὶ φιλάνθρωπον, οὐδενὶ τῶν συνόντων ἐμμελὲς ἐστιν οὕτω, ὡς φίλον καὶ ἄλυπον, ὡς αὐτοῖς τοῖς ἔχουσι. *Plutarch.* Placidi, manſueti, humani, mores, nemini eorũ cum quibus viuitur ita grati & iucundi ſunt, vt ei qui ijs eſt præditus.

Toć iego zabáwá / roſkoſz.

πότε ἄρτεμις οὐκ ἐχόρευσε; Quando Diana non saltauit? q. d. *semper saltat, nisi forte venatione occupetur, sed neq; tunc immota est.*

Dic Musa quid agat Canius meus? ridet. *Martial. l. 3. ep. 20.*

Huic adde si lubet. Democritum perpetuò ridentem. *Ex Iuuenali.*

Toć powiádam. To wiedz wiedząc.

Id ego iam nunc tibi renuntio futurum vt sis sciens. *Terent.* Dixi. *apud eundem.*

Demipho. Satis iam verborum est: nisi tu properes mulierem
Abducere; ego illam eijciam. Dixi Phormio. *Rt. Phormio.*
Si tu illam attigeris secùs quàm dignum est liberam,
Dicam impingam tibi grandem. Dixi Demipho.

Apud Plautum item adolescens minatur feminæ: Ita me Iupiter &c. &c.
Nisi ego te tuamque filiam ——— obtruncauero,
Postea autē cū primo lucu cras, nisi ambo occidero, &c. Dixi quæ volui. Vale.

Præcipiens præcipio. *Sic Actorum 5.* παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν. Præcipiendo præcipimus vobis ne doceretis. &c.

Toć to iest. Toć to było. O toć go to bito. Przetoć nie tyczy.

Hoc est. Hoc illud est. Hoc illud est quod dicitur. &c. *Sic in Asinaria Plauti vxor comperta fraude mariti adulteri, dicit:*
Hoc Æcastor est, quod ille it ad cœnam (*amicæ*) quotidie,
Ait se ire ad Archidemum. &c. *Et apud Terent. vxor itidem marito ait:*
Hæcine erant itiones crebræ & mansiones diutinæ
Lemni? hæccine erat quæ nostros fructus minuebat, vilitas?

Apud eundem Simo vbi deprehendit filium implicatum amoribus sororis Andriæ, dicit:
Atat! hoc illud est. hinc illæ lacrymæ. hæc illa est misericordia.

Vsurpauit hoc dictum Cic. pro Cælio. Hinc illæ lacrymæ nimirum, & hæc causa est horum omnium scelerum atque criminum.

Hegio Plautinus parasito deploranti filium Hegionis captum ab hostibus dicit:
Huic illud dolet, Quia nunc remissus est edendi exercitus. i. *aparatus. nam apud illū solebat bene epulari.* Hoc illud germana fuit. *Virg. licet paulò aliter. vt & Persius.*
Hoc est quod palles? cur quis non prandeat hoc est.

Aptissimum illud Luciani in Eunucho. αὕτη ἡ ἑλένη ὑπὲρ ἧς ἐμονομάχουν πρὸς ἀλλήλους, ὡς ὑπὲρ πατρίδος κινδυνευούσης, καὶ ἱερῶν πατρῴων καὶ τάφων προγονικῶν. Hæc illa est Helena, de qua singulari certamine decertabant, perinde ac pro patria periclitante, & sacris patrijs ac monimentis progenitorum. *Loquitur de censu annuo nummûm decies mille, philosopho assignato, pro quo illi contemptores pecuniæ ficti, succedere mortuo cupientes, litigabant.*

ἐντεῦθεν ἀρχὴ τοῦ πολέμου, *Aristophan.* Hinc belli initium.

ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ. *Sabellic.* Hydrus in dolio. *Ex Apologo quopiam de hydro qui in dolium vini lapsus, sensim illud exhausit, & tandem in fundo repertus est.*

Tangit id Iuuenalis, ex quo forte Sabellicus apologum confecit, dicens:

—Tanquam

——— Tanquam alta in dolia longus Deciderit serpens bibit & vomit.

Scribit & Plini. serpentes vini esse auidissimos. Idem leges apud Surium in vita Simeonis Sali. Dictum hoc vsurpatur, cùm fraus vel causa damni deprehenditur. Vt in Apologo Polonico Vxor vbi cognouit bouem à marito venditum & pecuniam consumptam dixit: Przętocnie ryczy. *In Persa Plauti Seruus pecuniam emendis bobus datam interuertit, & coram altero seruo gloriatur, dicens. Boues bini hîc sunt in crumena. Vt in Asinaria alius 20 minas ex asinis venditis in crumena fert & dat luxurianti herili filio.*

To ma w czem chodzi.

Hoc quod induta sum, summæ opes. *s. sunt mea. Plaut.*

ἅπασαν τὴν ὀσίαν ἠμφίεσαι. Omnem substantiam est indutus.

Potest hîc rectè vsurpari dictum Biantis (apud Cicer.) Ego omnia mea mecum porto. *Vel rectiùs.* Ego mea omnia in corpore meo porto. Sic Censum totum fert corpore. Fundum suum indutus est, *& talia, leges sub* Stroyny. *nam sæpe sumptuosè ornati vix plus habent opum.*

To moie co z iem co wypiie.

Vox seruorum & operariorum vilium, qui nullam ferè aliam laboris sui mercedem præter victum, aut, si quando, etiam vestitum percipiunt.

Deinde Parasitorum, quorum quidam in Captiuis Plauti dicit:

Foris aliquantillum etiam quod gusto, id beat. *Idem de heris dicit:*
Ipsi opsonant, quæ parasitorum antè erat prouincia. *Item.*
Spero me ob hunc nuntium æternum adepturum cibum. *Item.*
Ita me amabit sancta Saturitas, vt vidi (*Iuramentum est parasiti*)

Alius in Persa. Cynica esse è gente oportet parasitum probum. *Item.*
Me quoque vendas si lubet Dum saturum vendas. *Plura ibidem.*

Alius item in Sticho. Nulli negare soleo qui esum me vocat. *Ibidem plura.*

Deniq; dictum hoc, est hominum voluptuosorum, qui sunt Epicuri de grege porci vt ait Horat. Vel, Epicuri ex hara producti, *vt Cic. Quanquam Epicurum multi graues scriptores ab hac vulgari calumnia defendunt; asseruntq;, eum doloris vacuitatem tantùm, & victum frugalem ex pomis & oleribus, qui sanum corpus & vitam iucundam reddat, probasse: turpes verò voluptates Ventris Gulæ Bacchi Veneris damnasse. Sic Athenæus, Plutarch. Varro. Cic. & inter omnes Seneca sæpissimè & fusè hunc Philosophum laudat & aurea præcepta morum & vitæ ex illo depromit.*

Aliunde ergo potiùs sumendæ sunt horum epulonum voluptuosorum voces. Suffecerit porro vna instar omnium Sardanapali quæ vulgò iactatur: Hæc habeo quæ edi &c. *Item.*

Es, bibe, lude licet, post mortem nulla voluptas. *Variè hæc à variis profertur. Vide* Zażyway poki możesz.

Tonący ledá czego i miecza i ćiernia śie chwyći.

In magnis periculis minora contemnuntur & subeuntur. Cuiusuis rei dispendio vitam omnes tuentur. vt Castor. Vt mortem fugias enses calcabis & ignes.

Qui merguntur, quicquid occurrit manibus arripiunt, etiamsi nihil omnino eis

 prodesse

prodesse possit, vt sunt herbæ & earum radices &c. *S. Bernard.*
Naufragus adstrictè stramen stipulasque prehendit. *Vide boc* Wnierzodźie.

Towarzyszem gościńcem ledá kto trafi.

Antegressos sequi facillimum. προβεβηκότας ἕπεσθαι ὀ δεινὸς πόνος: *A.*
Sequi antegressos nullus est penitus labor.
προτρέχουσιν ἀκολουθῆσαι οὐδεμία πλάνη. *A.*
Sequi priores nulla prorsum erratio est.
Glacie fracta quiuis aquam ingreditur.
Inuentis addere facile est, non item noua inuenire. (rzawszy.
Pedarius Senator. Bos armenta *& similia.* V. Kozá zá kozámi. Łácniey potráfić vy-

Towárzystwość zbytnia / sługe psuie / i wzgárdę pána v niego gotuie.
Vstáwiczne obcowánie / iedna lekkie poważánie.
Pospolitowániem pérsony drogie tánieią.

Nimia familiaritas parit contemptum. *Plini. iunior. Et Plutarch. ait (Latinè reddo:)* Ea vis est consuetudinis atque conuictus cum amicis, vt omnem maiestatem deprimere valeat. Et in familiaritatibus retineri grauitas, quæ ad gloriam requiritur vix potest. *Sic & Apulei.* Conuersatio perpetua contemptum parit; raritas autem admirationem conciliat. *Ratio est. Quia nemo est sine aliquo næuo, qui assidua vel frequenti consuetudine se tandem prodit & contemptibilem hominem reddit.*
Mitium dominorum apud seruos ipsa consuetudine metus exolescit. *Plini. iuni.*
Facilè contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium non recusat. *Hieronym.*
Familiaris dominus fatuum nutrit seruum. *Bernardus.*
Lacides Philosophus inuitatus ad conuictum Attali regis respondit: Imagines eminùs spectandas. *(nam sic pulchriores videntur, vt etiam Horat. ait) Laërti.*
Vulpes apud Æsopum nunquam conspicata leonem, eum primò visum sic pertimuit, vt ferè moreretur; secundò aspectum, minùs timuit; tertiò ausa est accedere & alloqui.
Epimythion Planudis. ἡ συνήθεια καὶ τὰ φοβερὰ τῶν πραγμάτων εὐπρόσιτα ποιεῖ.
Consuetudo vel conuersatio, etiam terribiles res accessu faciles reddit.

Towarzystwá złego vchodź.

μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. *Pythagor. Plutarch.* Ne gustes ea quibus nigra cauda. i. *ne verseris cum ijs, qui nigris & probrosis sunt moribus, & tandem turpem exitum sortiuntur.*
μὴ πλησιάζειν μήτε ἅπτεσθαι τῆς νάρκης. *Ex Platone.* Ne appropinques neque tangas torpedinem. *(ne stupore corripiaris.*
ἀνδρὸς πονηροῦ φεῦγε συνουσίαν ἀεί. Vitato consuetudinem viri improbi.
κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὅλως ὁδοιπόρει. Neq; via eadē cum malo graditor viro.
Ciconia capta laqueo cum gruibus excusabat se agricolæ, at ille respondit:
—— φίλος μὲν εἶ σύ μοι, ἀλλ' ἡ πάγη λαβοῦσα σὺν κακοῖς σ' ἔχει.
Amica tu quidē es mihi, Sed laqueus qui cepit te cū malis tenet. *Gabrias.*
Affine sequens dictum vtrumq;.

Towárzyſtwo z mądremi / dobremi; mądrego / dobrego czyni.

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. *Euripid.* Sapiunt tyranni ſapientũ cõmercio.

Σοφοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ σοφός. Agendo cum ſapientibus ſapiens eris. Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit. *Prou. Salomon. c. 13.*

ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ μαθήσεαι. *Theognis.* A bonis bona diſces.

Quam maximè propinquitate ad probos te adiunxeris,
Tam optimum eſt. *Plaut.*

Ruta iuxta ficum ſata, mitior euadit. *Pierius.* Occurſus ipſe ſapientium iuuat. Et eſt aliquid quod ex magno viro vel tacente proficias. *Seneca.* Feræ quoque conuictu noſtro manſueſcunt. *Idem.* Pythagoras ait, alium animum fieri intrantibus templum, deorumque ſimulacra ex vicino cernentibus. *Idem.* *Sic Polemo aſpecto tantùm in ſchola Xenocrate, ad melius vita genus traductus eſt. Plutarch.* *Et Philiſcus Ægineta venerat Athenas ſpectandi gratia, ſed audito Diogene Philoſophus factus eſt; frater eius ad reuocandum eum miſſus, ſimiliter fecit: pater ipſe vtrumq; reuocaturus eò profectus idem fecit. E Suida.* τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς ἐν οἴνῳ καὶ παιδιᾷ φωνὰς καὶ διατριβὰς ἔχειν τι ἀξιομνημόνευτον. *Plutarch.* Proborum virorum etiam in vino & in ludo voces & conuerſatio habet quiddam commemoratione dignum. *Affine,* **Obcowánie.**

Towárzyſtwo ze złemi / głupiemi; dobrego złem / mądrego głupiem czyni.

κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. Malus ipſe fies ſi malis conuixeris.

Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. *Menander. 1. Corinth. 15.* Mores bonos mala vitiant conſortia. *Vel.* Corrũpunt rectos mores cõmercia praua.

μωροὶ τύραννοι τῶν κολάκων συνουσίᾳ. *Eraſm. imitatus eſt Euripidem.* Stulti tyranni ſtultorum ex conſortio.

βεβαρβάρωσαι χρόνιος ὢν ἐν βαρβάροις. *Euripides.* Barbarus es inter barbaros degens diu.

Dum ſpectant læſos oculi, læduntur & ipſi,
Multaque corporibus tranſitione nocent. *Ouidi.*

Χωλῷ παροικεῖς κἂν ἑνὶ, σκάζειν μάθοις. *Plutarch.* Claudo propinquus (*vel vni*) claudicare mox ſcies.

Sic Platonis familiares contractos eius humeros imitabantur: Ariſtotelis amici balbutiem eiuſdem: Alexandri familiares ceruicem inflexam tenebant. Plutarch.

οἱ τοῖς πονηροῖς συζῶντες, ἀπομάττονται τῆς ἐκείνων κακίας. *Philo.* Qui cum malis ſimul viuunt, affricant ſibi eorum malitiam.

τὸ γὰρ ἑτέρου κακὸν εὖ πως πλησιάζοντα ἀναμάττεσθαι φιλεῖ. *Idem.* Nam malum alterius facilè quodam modo accedentem afficere ſolet.

Amicus ſtultorum ſimilis efficietur. *Prou. Salom. c. 13.*

βλαβεραὶ αἱ μετὰ ἀνοήτων συνουσίαι. *Philo.* Noxia cum ſtultis conſuetudo.

νάρκη θαλάττια τὸν πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ. *Plato.* Torpedo marina, accedentem & tangentem ſe, torpidum reddit.

Aco-

Aconitum etiam contactu necat: ita conuictus quorundam protinùs inficit. *Plini.*

——Dedit hæc contagio labem Et dabit in plures, ſicut grex totus in agris
Vnius ſcabie cadit & porrigine porci. *Iuuenal.*

δῆγμα κυνὸς λυττῶντος. Canis rabidi morſus. *de ijs qui malorum congreſſu infecti, alios inficiunt. Rhodig. Potes etiã vſurpare de contagioſo & improbo, vel de ipſa contagione.*

Pix dum palpatur, palpando manus maculatur. *Anonym. rhythmic.*

Affine, Obcowánie. Iéden zły wiélu dobrych zépſuié.

Tráfi śie i namędrßemu i naoſtrożniéyßemu potknąć.
Podczás też ſproſnié ßfánkuié/ ten co wiéle dokázuié.
Koń ma cztery nogi/ á potknié śie.

Quandoque bonus dormitat Homerus. *Horat. Sic vulgò vſurpatur hic verſus. cùm tamen non* Aliquando, *ſed* Quotieſcunque, *ſonet vox* Quandoque. *Henric. Steph. & P. Victori.*

Inſidias & campus habet, nec foſſa, nec agger,
Nec ſint ſaxa licet, fallere plana ſolent. *Martialis.*

καὶ σώφρων ἥμαρτε. *Theognis.* Et ſapiens errauit.

πεφύκασιν ἅπαντες καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἁμαρτάνειν. *Thucydides.*

Solent omnes & priuatim & publicè peccare.

Nemo mortalium omnibus horis ſapit. *Hoc velut oraculum & à vate prolatum ſcribit Plinius.* Humanum eſt errare. *Seneca.*

Cuiuſuis hominis eſt errare, nullius niſi inſipientis perſeuerare in errore. *Cic.*

Verùm hercle, vah! cenſen' hominem eſſe me? erraui. *Terent.*
Homo ſum; humani à me nil alienum puto. *Idem.*
Id peccatum magnum, at humanum tamen, Fecêre tale ante alij ſæpe itē (boni. *Idē.*
Communia hæc eſſe, fieri poſſe ſemper cogita. *Idem.*
Humanum amare eſt, humanum autem ignoſcere eſt. *Plaut.*

Nil eſt iam quod tu mihi ſuccenſeas, Fecêre tale ante alij ſpectati viri. *Idem.*

Eſt enim humanum peccare & collabi aliquando. *Cic.*

ἡγεῖτο γὰρ ἀνθρώπου μὲν εἶναι τὸ ἁμαρτάνειν, θεοῦ δὲ ἢ ἀνδρὸς ἰσοθέου τὰ πταισθέντα ἐπανορθοῦν. *Demonax apud Lucianum.* Exiſtimabat hominis quidem eſſe peccare, Dei verò aut viri Deo ſimilis peccatum corrigere.

τὸ μηδὲν ἁμαρτάνειν, ἔξω τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης κεῖται. *Themiſtius.*

Nil peccare, extra naturæ humanæ conditionem ſitum eſt.

τὰς ἁπάσας (παγίδας) μὴ ῥᾴδιόν ἐστι διαφεύγειν. *Plato.*

Omnes laqueos effugere difficile eſt.

Quadrupes in plano quandoque cadit pede ſano.
Ne mirere bipes, ſi titubet tibi pes. *Anonym. rhythm. & Garner.*

Non eſt tam bonus vllus equus qui haud ceſpitet vnquam. *Gallic. Garner.*

Sæpe perit paruis nauta peritus aquis. *Idem Garner.*

καὶ αἱ σοφαὶ γνῶμαι ἐμποδίζονται θαμά. *Suidas.* Sapiētia ingenia impediri quoq; (ſolent.

Trafi śie i ślépey kokoßy ziárno. Leniwemu podczás Bog dáié.

Quis

Quis est qui totum diem iaculans, non aliquando collimet? *Cicero.*
Fieri non potest, vt non aliquando succedat multa tentanti. *Seneca.*
πολλοὺς κακῶς πράσσοντας ὤρθωσεν τύχη. Multos agentes perperam Sors adiuuat.
πολλοὺς ὁ καιρὸς ἄνδρας ἐκ ὄντας ποιεῖ. Multos viros occasio facit, qui haud erant.

Attulit ipse viris optatum casus honorem. *Virgil.*

ὅσα μῦς ἐν πίσσῃ. s. ἔπαθεν. *Suidas.* Quanta Mys in Pisa. s. *pertulit. dicitur de iis, qui optatis potiuntur sed tardè & magno labore ac molestia. Nam Mys pugil Tarentinus diu certans in Olympiacis certaminibus ad Pisam, multis plagis acceptis à multis aduersariis, vix tandem semel vicit.* Przypłácił tego zwyćiestwá.

δέδοται καὶ κακοῖσιν ἄγρα. *Suidas.* Obtigit & malis, ignauis venatio, præda.

Casus vbique valet. *Ouid.* — καὶ ἄφρονι πολλάκι δόξα
ἕσπετο, καὶ τιμῆς τις κακὸς ὢν ἔλαχεν. *Theognis.*

Et insipientē sæpe gloria Secuta est, & honorē etiā malus existēs aliquis sortitus est.

Ars non ea est (i. *non est ars ea*) quæ ad effectum casu venit. *P. Syrus, Seneca.*
Interdum & vulgus rectum videt. *Horati.*

V. Szczęśćie ślepe. & Trefunek podczás lepszy niż rozum.

Tráfię ćię. Nie chybię ćię.

Omnia mea tela sic in te conijcientur, vt nemo per tuum latus, quod dicere soles, saucietur: omnia in tuis pulmonibus ac visceribus hæreant. *Cic. Vatinio.*
Procridis telum me habere putes, vel habuisse putabis. V. Pewny.

Tráfiemy śię v iátek. Naydziemy śię v soli.

Exspectabo te ad macellum. *Ex Iuuenali qui loquens de gulosis, qui pecuniam fenore acceptam in epulis lautis consumunt, & creditores suos eludunt ac vitant, ait:*

Multos porrò vides, quos sæpe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet exspectare macelli. *Nam certò illos eò venturos nouit, quibus in solo est viuendi causa palato vt idem Pöeta dicit.*

Ad posterius dictum Polonicum, alludit illud Plauti.

Eodem pretio mihi sal perhibetur quo tibi. i. *venditur.* q. d. *ambo salem emere solemus, itaq; te istic inueniam, vel nos ibi videbimus.*

Tráfił do celu / ábo w cel.

Non irritam misit sagittam. Achaicum telum iecit. *Vide* Zgadł.

Tráfił ná dobry byt.

ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. *Demosthen.* Effugi malum, inueni melius.
Incidit in Sirenas vel Lotophagos. *Ex Symmacho.*

Sic est. Captus es vnctiore cœna Et maior rapuit canem culina. *Martial. parasito renuenti venire ad cœnam eius vocato.*

ὄνος εἰς ἄχυρα. *Philemon.* Asinus in paleas. s. *incidit.*
Auis inclusa in cauea & fame enecta, in offam pultis inuadit. *Cic.*
Sic Coruus ex Arca Noë emissus, non est reuersus in cadaueribus occupatus. Genes. 8.

ὐ γὰρ ἄκανθαι. Non enim iam ſunt ſpinæ. *qualibus horrebant agri ante fruges repertas, victusq; fuit agreſtis & aſper, ex glandibus, herbis &c. Vult dicere:*
ὐκ ἔτι βίος ἀκανθώδης. Non ampliùs vita aut victus ſpinoſus eſt.
Vide Byt ma dobry.

Tráſit ná praſk. *Vel* Traſiſs ná praſk.

αἲξ εἰς τὴν ἑορτὴν .ſ. ἐνέπεσεν ἢ ἦλθεν. *Athenæus.* Capra ad feſtum. *incidit vel venit. quo immolanda erat Baccho.*
ὗς ὑπὸ ῥόπαλον .ſ. ἐνέπεσε. *Suidas.* Sus (*mactandus*) ſub fuſtem incidit.
Tetra bellua in foueam incidit, obruatur. *Cic. de Antonio.*
Decidit in caſſes, præda petita meos. *Ouidi.*
Seruus (*reus ſeu nocens*) in piſtrinum fugit. *quò ſerui delinquentes detrudebantur. Quare herus quidam ſeruo ſuo hîc deprehenſo dixit*: Hîc te eſſe vel habere volui.
ἀγόμενος διὰ φρατόρων κύων. Ductus per Phratoras canis.
Apud Athenienſes ſi canis in comitia incurrebat, petebatur à populo per φρατρίας (*.i. tribus*) *diuiſo.* φράτωρ *eſt contribulis.*
In ipſo iudicio fur deprehenſus. *vbi mox peccati pœnas dabit.*
Altero reo vapulante, alter (*eiuſdem criminis conſcius*) ſuperuenit.
δεῦρ' ἴθ' ἵνα κλάῃς. *Ariſtophan.* Huc ito vt plores. *de ijs qui ſuo malo aliquò tendunt.*
Dictum Polonicum ſolet aliter vſurpari ſenſu fauente & gratulante. q. d. Opportunè venit. *vel vt Plaut.* Opportunitate aduenis. Opportunitate optima venis. *Item vt Terent.* In tempore venis. *Item.* In ipſo articulo. In ipſo temporis articulo. *vt Plaut. Cic. Terent. loquuntur.*
Sic Suidas interpretatur illud: ξυρὸς εἰς ἀκόνην .ſ. ἐνέπεσεν. Nouacula in cotem .ſ. *incidit vt acuatur. de ijs qui fiunt voti compotes. Simile ait illi Aſinus in paleas.*

Tráſit ná zly raz

In ſalebras incidit. *Cic.* Incidit in ſcopulum: offendit ad ſcopulum. *Idem.* Reſtare tibi videbatur ſeruorum nomen, quò tanquam in portum reiectus à cæteris ſuſpicionibus confugere poſſes. vbi ſcopulum offendis eiuſmodi, vt &c. *Idem.* Ad eum ſcopulum ſuas rationes appulit, ad quem &c. *Idem.*
Incidit in difficilem nodum. *Idem Cic.* Tráſit ná ſek.
Infelix ſaxis in procurrentibus hæſit. *Virgil.*
In rupes, in ſaxa, in breuia, in Sirtes incidit. *ex Virgil.*
Quanta laboras in Charybdi! *Horati.* εἰς μελίττας ἐνώμασας,
In apes incidiſti. *Vel. Velut comeſſabundus ad apum nidum acceſſiſti, vnde non facilè ſine aculei puncto recedes.* *Affine*, Tráſitá koſá. Tréfunek nieſzczęśliwy.

Tráſit podle celu. ſazen od celu. *i.* Nie traſit.

ἀπὸ σκοπῦ .ſ. ἠκόντισεν, ἐτόξευσεν. *Ex Homero.* Procul à ſcopo telum iecit.
πόρρωθεν τῦ σκοπῦ ἐτόξευσεν. *Herodian.* Longè à ſcopo iaculatus eſt.
τῦ σκοπῦ ἀπέτυχεν. *Athenæus.* A ſcopo aberrauit.

ὀυδ' ἴκλαρ ἔβαλεν. *Plato. Suidas.* Ne prope quidem iecit.
Diogenes Cynicus videns quosdam imperitè iaculantes, prope scopum consedit, & rogatus causam respondit: Ne me feriant si procul sedeam. *significans illos quiduis potius à scopo remotum, quàm ipsum scopum tacturos.* *Nam* Aberrandi causa meta non ponitur. *ait Epictetus.* *Vide* Kto ni nacznie zmierza.

Trafił swóy ná swego.

Esernius cum Pacidiano compositus. *Gladiatores hi erant insignes per omnia sibi aequales. apud Lucil. & Cic.* Bithus contra Bacchiū. *Gladiatores item pares arte & audacia. Sueton. Horat. Vsurpatur, cùm duo improbi cōtendunt neuter alteri cedere volens.* Autolycus in Sisyphum incidit. vafer in vafrum, *quem tamen fallere non potuit. Rhodigin. è Graecis. fures hi astuti erant. sed Eustathio Sisyphus rex prudentissimus.*
κρὴς πρὸς αἰγινήτην. Cretensis in Æginetam. *Ambo fallaces.*
ζυνῆλθον ἀτταβὰς τε καὶ νεμήνιος: *Diogenianus.* Conuenerunt Attabas & Numenius, *furum hoc par insigne fuit.* ὁ κρὴς τὸν κρῆτα. Cretensis Cretensem. f. *reperit.*
σύροι πρὸς φοίνικας. *Suidas.* Syri aduersum Phoenices. *In eos qui pariter dubiae fidei, versipelles & fraudulenti sunt.*
ναύσων ναυκράτει. *Hesychi.* Nauson Naucrati. *cùm duo similia conueniant, vel se salutant. Nam Nauson & Naucrates à naue vtrumq; dicitur. Sic in Asinar. Plauti Leonida & Libanus serui salutant se inuicem multis titulis seruilibus probrosis.*

Corydon & Thyrsis, Ambo florentes aetatibus, Arcades ambo,
Et certare pares & respondere parati. *Virg.* Rowni sobie.
ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν. *Zenodot.*
Bonus vel fortis ipse existens in alium meliorem incidit.
πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφυγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. *Homer.*

In anteriora bonus vel fortis fugit, persecutus autem eū est multò melior vel fortior
Cornix cornici oculos effodit. *Macrobi. Demosthenes Phocionem, securim orationum suarum vocabat. apud Plutarch.* ἡ πάγη πάγην εἴληφεν. Laqueus laqueum cepit. *Cùm malus alter alterum similem obseruans ab eodem deprehenditur.*
Surdaster cum surdastro litigat. V. Obádwá pewni. σὺν ἑτέροις τραγῳδοῖς ἀγωνίζεται. *Lycurgus Sophista.* Cum alijs tragoedis decertare vult. f. *Tragoedus.*
Affine, Nálazł swoy swego. Nie tráfiłeś ná dudká.

Trafił ze dzdżu pod ryne.

De fumo in flāmam. f. *delapsus est. Ammian.* Incidit in flammā cupiens vitare fauillā.
ἀτέχνως φεύγων καπνὸν, εἰς πῦρ ἑαυτὸν ἐνέβαλεν. *Plutarch.* Imprudenter fugiens fumum, in ignem se deiecit. καπνὸν γε φεύγων, εἰς τὸ πῦρ περιέπεσον.
Dum fugio fumum, flammam in ipsam decidi.
μὴ τέφραν φεύγων εἰς ἀνθρακιὰν καταπέσῃς. Ne fugiens cinerem in prunas labare (*caueto.*) De calcaria in carbonariam. f. *transire. Tertullian.*
Incidit in Scyllam dum vult vitare Charybdin. *Ex Homepo & Virgilio.*

χάρυβδιν ἐκφυγὼν τῇ σκύλλῃ ἐνέπεσεν. Charybdin euitauit in Scyllá incidit. Doria in aquas se mersit vt pluuiam declinaret. *Garner. è Gallicis.* μὴ βρεχθείη τις ἐτρεχεν εἰς βόθρον καὶ ἀπεπνίγη. *Apostolius.* Ne pluuia aspergeretur quidam cucurrit in fossam & suffocatus est. Ex his laqueis si te exueris, ac te aliqua vi ac ratione explicâris; in plagas maiores incidendum est tibi. *Cic.* *Equus nolens onus asini leuare, eius pellē sub onere mortui & onus cogitur portare. Æsopus.* *Ancillæ dum ad galli cantum surgere coguntur, cum occidunt, & postea etiam media nocte ab hera excitantur. Idem.* *Asinus olitori seruiens, meliorem dominum optabat; venditus figulo, iniquiùs ferebat; tandem ad coriarium deuolutus priora frustra desiderabat. Idem.* *Affine,* Jednego złego pozbędźieß / á drugie náſtąpi.

Trafiłá koſá ná kámień.

ξυρὸς εἰς ἀκόνην. ſ. ἐνέπεσε. Nouacula in cotem incidit. *Sic vulgò vsurpatur. Aliter.* V. Trafił ná przyſt.

——— Fragili quærens illidere dentem, Infregit solido. *Horati.*

.——— Secuit Lucilius vrbem — & genuinum fregit in illis. *Persius.* i. *castigauit acriter hic Satyricus malos mores ciuium sed parùm profecit.*

Cum dolore cædentis solida feriuntur. *Seneca.* Tela à duro resiliunt. *Idem.* *Aqua Stygis omnia vasa è lapide, testa, vitro, ferro, ære, auro, stanno, plumbo perforat, solum cornu asini Scythici ei resistit, & eo continetur. Ælian. Pausanias.*

V. Trafił ſwoy ná ſwego.

Trawi dobrze.

ἀλεκτρυόνος κοιλίαν ἔχει. Galli ventriculum habet. *Aristophan. id vsurpauit allegoricῶs de prodigis, qui citò absumunt pecuniam.*

Rectè etiam dices. Struthionis ventriculum habet, *Nam hæc auis ferrum concoquere vulgò dicitur & scribit Plinius. Rhodiginus autem ait, eum id efficere, non calore ventriculi, vt aliqui putant, sed occulta qualitate seu proprietate, quam* ἰδιότητα ἄῤῥητον, *proprietatem inenarrabilem medici vocant. Nostri Anati etiam tribuunt* εὐπεψίαν *seu* δύναμιν πεπτικὴν, vim coquendi. *dicunt enim:* Trawi iák káczká. *Huc posset aduocari &* Rosomaca, Larus, *& alia similia posita sub* Obżárty.

Parasitorum ea cum primis laus est, *de quibus Plaut. sæpe multa in hanc sententiam vt Menæchmis.* Parasitus octo hominum munus facilè fungitur. ſ. *in mensa.*

Item Captiuis. Diespiter te perdat & ventrem tuum
Parasitosque omnes. &c. Quasi lupus esuriens. &c.

In Sticho Gelasimus insigniter hoc exprimit, sed pluribus. Vide aliqua sub Głodny. καὶ βαίτυλον ἂν καταπίνοι. *Hesych.* Bætylum quoque deuoraret. *Saxum, quod fascijs inuolutum loco Iouis Saturnus deuorauit.*

Tréſunek nießcześliwy.

Aquæ iugulant. i. *instar teli vel mucronis transfigunt hominem. Martial. de puero stiria supernè lapsa occiso.* Heu vbi mors non est, si iugulatis aquæ! *nam non iugulare, sed suffocare aquæ solent.*

Lepus apparuit. φανεὶς ὁ λαγὼς δυςυχεῖς ποιεῖ τρίβους. *Suidas.*
Si appareat lepus, iter infelix facit.
Apud Horat. l. 3. Oda 27. sunt plura talia ex quibus infelix iter sibi ominabantur. vt serpens scindens iter: fœta vulpes occurrens, & alia vanissimæ superstitionis. V. Zájac.
ὄνος ἐν μελίτλαις. *Suidas.* Asinus inter apes. *s. incidit.*
Affine, Trafił ná zły raz. Tráfił ná prásk.

Tréfunek podczas lépszy niż rozum. Szczęście podczás rozmyśl przéchodźi.
ταὐτόματον ἡμῶν καλλίω βουλεύεται.
Casus repens quandoque meliùs consulit. Fit sponte sæpe, cogitantem quod fugit.
ἔνιοι κακῶς φρονοῦσι πράσσοντες καλῶς. Plerique agunt feliciter & sapiunt parùm.
Martial. de dextra Scæuolæ ab eo in focum imposita, quòd à Rege quem petebat aberrasset, dicit: Maior deceptæ fama est & gloria dextræ;
Si non errasset, fecerat illa minus.
πολλάκι παρ δόξαν τε καὶ ἐλπίδα γίνεται εὑρεῖν
ἔργ' ἀνδρῶν, βουλαῖς δ' οὐκ ἐπέγεντο τέλος: *Theognis.*
Sæpe præter opinionem & spem contingit inuenire
res hominibus. consilijs verò non adfuit euentus.
ἡ τύχη πολλὰ τῆς σοφίας διαφέρουσα πλεῖστα αὐτῇ ὅμοια ποιεῖ. *Plutarch.*
Fortuna à sapientia distans plurimùm, multa eius operum similia facit.
Psittacus sonans ô Leo! *liberauit Leonem à Basilio Macedone rege patre in carcerem coniectum. Zonaras. Vide* Coruum sutoris, *sub* Dármo robiß.
Adde spumam equi casu proiecto penicillo in tabulam, expressam, quam ars & industria exprimere non potuit. Ex Plinio sub Szczęśćiem rozum niech kieruie.
Melius est incidere in medicum felicem quàm peritum. *Garner.*
ὄνος ὄρνις. *Aristophan.* Asinus auis. *s. auguratrix. i. Et ex asino ceu ex aue boni auspicij contingit petere omen. Ex asino surgente, & quodam dicente:* Vide quomodo asinus surrexit: *alter hinc omine sumpto de ægro quoda respondit, eum conualiturum. V. sequens.*

Tréfunek pożądány/ szczęśliwy/ niespodźiany.
αὐτὶ χορδῆς τέττιξ ἤχησε. *ex Plutarcho.* Vice chordæ (*ruptæ*) cicada sonuit.
Certante publicè Eunomo Locrensi cum Aristone Rheginensi citharœdo, in cithara Eunomi ruptâ chordâ, cicada aduolauit, & sonum opportunum canendo suppleuit, ac eum victorem fecit. Strabo. *Seruus perfuga in pistrino ab hero persequente repertus. supra* Tráfił ná prásk. *Iason Pheræus deploratus, cùm mori volens vomicam confodisset, sanus remansit. Plini.* Priuignus saxum in canem iecit, & nouercam imprudens percussit. *V.* I ták nienagorzey. *Piscatoribus post longum laborem vacuis abiturientibus, thunnus vltrò in nauem insilijt. Æsopus. Epimythion Planudis.*
πολλάκις ἃ μὴ τέχνη παρέσχε, ταῦτα τύχη ἐδωρήσατο.
Sæpe quæ ars non præbuit, ea fortuna donauit. *Huc pertinet. Corui dictum.* Opera & impensa perijt. *ob quod cariùs emptus est ab Augusto quam*

reliqua aues Cæsarem salutantes. Macrobi. 2. Saturnali. & sic non perijt.

Simile. Nieſpodźiany rátunek. Tréfunek podczás lépßy niž rozum.

Trudna to gadka / kwéſtyia / piſanie / mowa.

Σφιγγὸς πράγματα παρέχει. Sphingis negotia faceſſit. *Nam Sphinx difficilem quæstionem viatoribus transeuntibus proponebat, & soluere nescientes è rupe præcipitabat. Solus Oedipus ænigma eius soluit. Vide* Stáry bárzo.

τὰ Βοιώτια αἰνίγματα. *eadem.* Bœotia ænigmata. *nam Sphinx ad Thebas Bœotias fuit*

Allusit Dauus Terentij dicens: Dauus ſum *(non intelligo obscura)* non Oedipus.

Iſti quidem hercle orationi, Oedipo opus coniectore eſt, qui Sphingi interpres fuit. *Plaut.* Numeris Platonicis obſcurius. *Cic. Nam Plato Pythagoram secutus Philosophiam numeris obscurauit. Vide si lubet Rhodiginum lib. 22. à c. 6.*

Ex vulturum nidis expoſitio petenda. *Idem.*

ταυτὶ δ᾽ ὅτ᾽ ἐστὶν οὐδ᾽ ἂν ὁ Ἀπόλλων μάθοι. *Antiphanes.*

Hæc porrò qualia ſint nec Apollo dixerit. *(vel intelligat.)*

Non lectore tuis opus eſt, ſed Apolline libris. *Martialis Sexto Pöéta ita dicit:*

Scribere te quæ vix intelligat ipſe Modeſtus (iuuat!

Et vix Claranus *(docti Grammatici. non ICti. Rader.)* quid rogo Sexte

Non lectore tuis. &c. Pythagorico more loqui. *Ficinus ex Platone.*

Adde Pythagoræ ſymbola. Heracliti dicta aut ſcripta, *qui Cicer. teste* σκοτινός. *i. Obscurus dictus est, qui de industria obscuritatem affectauit. Hinc Socrates de eiusdem scriptis dixit:* δηλίου κολυμβητοῦ δεῖται. *i.* Delio natatore hic opus eſt. i. *tam profundus est hic liber, vt facile in eo lector nisi sit excellens, vt Delius natator, submergatur. Laërtius id Crateti tribuit. Delij natatoris nomine Franciscus Floridus intelligit eum, qui omnia sciat, qualis fuit Apollo in Delo insula natus; vel qualis Pyrrhus Delius piscator, qui ob fabulosam Pythagoræ μετεμψύχωσιν (i. animarũ per varia corpora transitum) omnia scire putabatur, quòd Pythagoras suam animam per varios insignes viros peruagatam, tandem in Pyrrho fuisse affirmaret, vt Laërtius in eius vita scripsit. Tale est dictum illud Plinij lib. 7. c. 50.* Atq; morbus eſt aliquis per ſapientiam mori *cuius varias lectiones & interpretationes doctorum virorum affert Andr. Schott. l. Philosophicarum obseruationum 5. C. 10. & tandem post omnia in medio relinquit.*

Herculeus *vel* Herculanus nodus. ἡράκλειον ἅμμα. *Oribasius.* Herculeum nodum *Seneca vocat Syllogismum insolubilem. Qualis autem fuerit hic nodus, & quid significauerit, explicat post alios accuratè. Iac. Nicol. Loens. l. 6. c. 13.*

Tenebræ ſunt. Tenebris obducta res. Tenebræ offuſæ. *Cic. Quintilian.*

ὦ Ζεῦ βασιλεῦ! τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν ὅσον

ἀπέραντον! οὐδέποθ᾽ ἡμέρα γενήσεται; *Aristophan.*

O Iupiter! quam res eſt noctium Immenſarum! nunquámne dies erit?

καρκίνου ποιήματα. *Suidas.* Carcini Pöémata. ſ. *obscura.*

Lex Africani. *pro re obscura apud I C. in Pandectis.*

Plaut. de literis à femina inconcinnè scriptis ideoq; obscuris ait:

Has quidem pol credo niſi Sibylla legerit,

Interpretari alium potesse neminem. *Item.* Has quidem gallina scripsit. πρόβλημα ἀρχιμήδειον. *Cic.* Problema Archimedeum. *Nobilissimus Mathematicus Geometra Siculus* πολυμήχανος *dictus. Vitruui.*

Plura sunt hîc negotia quàm vocabula. *Vlpian.* Plures res quàm verba. *Seneca.* πεζῇ βαδίζω, νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. Natare non ego scio pedibus ambulo. Tricas Tellenas citiùs extricaueris. *Varro à Tellene tibicine & versificatore inepto & simul obscuro.* Mater Euandri vix intelligat. *Vel* Cum matre Euandri loqui videris. s. *ita antiquis obsoletis verbis vteris. ex Gellio.* Oedipus aduocandus est s. *interpretando obscuro sermoni.* *Apud Lucianum Demonax affectatè & antiquè loquenti, dicit:* Ego te nunc interrogaui, tu mihi quasi Agamemnone regnante respondes. i. *obscurè. Ibidem de altero simili dicitur:* ἡμᾶς σὺ νῦν προσομιλοῦντας καταλιπὼν, πρὸ χιλίων ἐτῶν ἡμῖν διαλέγεται. Nobis qui nunc cum eo colloquimur relictis, quasi ante mille annos nobiscum sermocinatur. i. *verbis vtitur obsoletis qualibus ante mille annos prisci vtebantur.*

Vulgare est illud ænigma, quod habet Suidas, de nano percutiente pumice vespertilionem in sambuco sedentem. ἀνὴρ καὶ οὐκ ἀνὴρ, ὄρνιθα κ' οὐκ ὄρνιθα, ἐπὶ ξύλου κοὐ ξύλου καθημένην λίθῳ κοὐκ λίθῳ διώλεσεν. Vir non vir, auem non auem, in arbore non in arbore sedentem, lapide non lapide peremit. *Aliter explicat Rhodig. V.* Wli to ni owo. Plutonis galea opertum, i. *obscurum. Vide* Kryie śie. ὁ Δωσιάδα βωμὸς καὶ Λυκόφρονος Ἀλεξάνδρα. *Lucian. Suidas.* Dosiadæ ara & Lycophronis Alexandra. *Pòemata erant obscurissima. Adde illud Varronis apud Gellium* Semel & bis minus. *vbi Terminum Politianus explicat.* *Item Tauri Philosophi quæstiones apud eundem Gellium l. 6. c. 13. & alias l. 18. c. 2.* Ceratinas. Crocodilites, *& talia plura, posui in 1. Tomo sub* Nowá trudna. *Huc pertinet* Nodus Gordius & Nodus Cassioticus *allegorico sensu. quem nosces ex proprio & historico infrà mox posito.* Cacozelos *& affectantes obscuritatem & antiquitatem sermonis deridet egregiè Lucian. in Lexiphane.*

Trudna to rzécz abo spráwá. Nié wiedźieć co tu począć.

Simul sorbere & flare haud factu facile est. *Plaut.*

Lupo agnum eripere postulant, nugas agunt. *Idem.*

Sine pennis volare haud facile est. *Idem.* Béz skrzydeł látáć. Meæ alæ pennas non habent. *Idem.* Hæret hæc res. *Idem.* Aqua hæret. *Cic. Plaut.* Scruposa hæc ratio est. *Lucreti.* Duras fratris partes prædicas. *Terent.* Ire per extentum funem *Horat.* Clauam Herculi extorquere. Ioui fulmen eripere. *Macrob. s. difficile est. Vel* Faciliùs clauā Herculi extorqueas quàm hoc. &c. Esurienti leoni prædam exsculpere. *Lucillius.* Herculeus Nodus. *Senec.* Nodus Gordius. *ex Curtio & Plutarcho, fuit in regia Midæ plaustrum in quo nodi erant plures in se implicati, celantes nexus vnde inciperent & vbi desinerent. Oraculum verò fuit, qui nodum illum soluisset, eum Asiæ imperaturum. Igitur Alexander magnus gladio illum dissecuit, vt oraculum impleret. de eo Ausonius.* Lora abdita opertis

Principiis & vtroque caput celantia nodo.

κάθαμ-

κάθαμμα γορδίου. *Plutarch.* κασσιωπτικὸν ἄμμα. *Suidas.* Cassioticus nodus. à *Cassio Ægypti ciuitate, in qua artificiosi nodi nectebantur.* *Et alioqui,* admirandi in nectendis machinis Ægyptij.

ὄρος προσέρπειν πραγμάτων δηλοῖ βίαν. *Suidas ex Onirocriticis.*

Versus montem repere, difficultatem negotiorum notat.

κατάπλεκτα λύειν. *Ex Aristoph.* Contigua soluere. δοκὸς δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται. *Galen.* Trabs in omnibus est. *vt cùm arantibus trabs obstat.* δόκος *Opinatio Henri. Steph. è Xenophane quē affert.* Faciliùs cauū à cōuexo disiunxeris. *Buda. ex Aristot.*

Here, quæ res in se neque consilium neque modum,

Habet vllum, eam consilio regere non potes. *Terent.* Imitatus est. *Horati.*

O here quæ res Nec modum habet neque consilium, ratione modoque

Tractari non vult. Nodus vindice dignus. *Horati.*

τὴν αὐγίου βουστασίαν ἢ κόπρον ἐκκαθαίρεσθαι. *Lucian. Nazianzen.* Augiæ stabulum vel fimum expurgare. *qui labor Herculis non postremus fuit. nam tria boum millia pluribus annis illic stabulabantur.* Augiæ cloacas purgare maluisses. *Senec.*

ἄμμον μετρεῖς. *Athenæ.* Arenam metiris.

Mallem Teucrum Pacuuij ediscere, quàm Manlianas leges. *Cic. Pöéma Pacuuij fuit prolixum. & difficile, tamen stylo meliori scriptum, quàm Manlij leges.*

ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκειν. *Aristides.* Ex arena funiculum nectere.

ἰσθμὸν ὀρύσσειν. Isthmum perfodere. *quod frustrà tentárunt Democritus rex, Dictator Cæsar, C. Princeps, Domitius Nero, infausto etiam exitu. Plini. Suetoni. Herodot.*

θεομαχεῖν. *Euripid.* Cum dijs pugnare. Gigantum more cum dijs bellare. *Cic.*

Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστι καὶ τύχῃ. Pugnare cum dijs cumq; fortuna graue est.

ἦττον ἐσθ' ἑκάστῳ μεῖζον ἢ τροίαν ἑλεῖν. *Eubulus.*

Difficilius id est cuique quam capere Ilium.

σκαπέρδαν ἕλκειν. *Eustathi.* Scaperdam trahere, *de labore vel negotio difficili. tractum à ludo in quo alter alterum fune sursum trahere nititur. Pollux. Hesychius.*

ἡφαίστειος δεσμός. *Suidas.* Vulcanium vinculum. *de re vel negotio intricato, difficili.*

ἀπὸ δωρίου ἐπὶ φρύγιον. *Suidas.* A Dorio ad Phrygium, *præter alium sensum Erasm. interpretatur, de difficili transitu ab vna re ad aliam.* *Dicas* Wiclki stok.

οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν,

οὐδ' ἐπὶ τῷ τραχεῖ ποιήσεις ὕστερον οὐδέν. *Aristophan.*

Ambulet vt cancer rectè, haud effeceris vnquam,

Nec quicquam efficies vbi res erit antè peracta.

Incerta hæc, si tu postules ratione certa facere,

Nihilo plùs agas, quàm si des operam, vt cum ratione insanias. *Terent.*

μῦς εἰς τρώγλην οὐ χωρῶν, κολοκύντην ἔφερε. Mus in antrum quod illum capere non potuit, cucurbitam ferebat, trahebat.

——— ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης. *Hesiod.* Centum plaustri ligna. i. *res ea operosa*

operosa est & multa requirit. Nouacula cotem discindere. *Ex Liuio.*
βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ. *Nazianzen.* Fluminis cursum inhibere.
ἀκίνητα κινεῖς. *Plato.* Immobilia moues. *Sic vulgò redditur. sed Henric. Stephan. non mouenda quæ moueri non debent, alio sensu.* ἑλεῖν πόλιν. *Idem.* Capere ciuitatē.
πυρρίχην κινησίαν μαθεῖν. *Aristophan.* Pyrrhichen Cinesiæ ediscere. *Saltationis genus velox fuit apud Laconas, cui Cinesias Pòëta carmen modulatum aptum ex Pyrrhichiis constans accommodauit, quare Camelum Pyrrhichen saltare ἀδύνατον.*
δελφῖνα πρὸς τὴν οὐραῖον δεῖς. Delphinum cauda ligas. *quæ & lubrica est & valida, sic vt naues etiam ea euertat.*
Saxosam terere viam. *Propert.* i. *in difficultatibus versari.* *Scalig.* Scruposam viam commeare. *Plaut.* *Affine*, Nieṕodobieństwo. Dármo robiß.

Trudno śie śmiać ábo śpiewáć gdy co dolega.

μουσικὰ ἐν πένθει ἄκαιρος διήγησις. *Ecclesiastic.* 22. Musica in luctu importuna narratio.

Hei mihi, difficile est imitari gaudia falsa,
Difficile est tristi fingere mente iocum.
Nec benè mendaci risus componitur ore.
Nec benè solicitis ebria verba sonant. *Tibullus.*
χαλεπὸν ἀδημονοῦντα τὰ γελάσιμα λέγειν. *A.*
Quid ploras pater? ℞. Mirum ni cantē, condemnatus sum. *Cic. ex Ennio.*

Quale gaudiū mihi qui in tenebris sedeo & lumen cæli non video? *Tobias cæcus c.* 5. *Affine*, Smiech zmyślony.

Trudno to dochowáć cáło / ná co ich godźi niemáło.

Magno cum periclo custoditur quod multis placet. *Trochaicus P. Mimi.*
πολλοῖς ἀρεστόν, οὐ φυλάττειν ῥᾴδιον. *A.*
Haud facile id est seruare, quod multis placet.

Trudno wiele i mądrze ábo grzecży mowić.

Mądry nie wielomowny. Wielomowny nie káżdy mądry.

Non est eiusdem & multa & opportuna dicere. *E Græco Senario.*
χωρὶς τότ' εἰπεῖν πολλὰ καὶ τὰ καίρια. Diuersa sunt hæc, multa & apta dicere.
σὺ δ' εὔτροχον μὲν γλῶσσαν ὡς φρονῶν ἔχεις,
ἐν τοῖς λόγοισι δ' οὐκ ἔνεστί σοι φρένες. *Euripides.*
Tu linguā habes vir vt sapiens volubilem, Verùm tuo in sermone nulla mens inest
εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ καὶ ταχέως λαλεῖν
ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
ἐλέγοντ' ἂν ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ. *Nicostratus.*
Si continuò multa celeriterque dicere Signum foret prudentiæ, tum hirundines
Dici hominibus sapiētiores par foret. Moschus canens Bœotiū. V. Swiegotliwy.
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis. *Cato.*

πᾶσιν ἔνεστι λόγος, τὸ δὲ νοῦ ὀλίγοισι φρόνημα. *Planudes.*

Sine virtute argutum (.i. *facundum*) ciuem mihi habeam pro præfica. *Plaut.*

ὅτι τὰ πολλὰ ἔπη φρονίμην ἀπεφήνατο δόξαν. *Thales. Laërtius.*

Non multis demonstratur prudentia verbis.

Homerus laudat Menelaum pauciloquum & eruditum. V. Máło mowi.

Elephas beluarum omnium maxima & prudentissima, linguam adeò exiguam habet vt ægrè possit conspici. Aristotel. *Affine,* Miey iezyk. Milczeć lepiey. Milczenie głupiego.

Trudno zátáić ábo zátrzymáć co nowego / dwornego / śmágnego.

Swierzbi iezyk tego / co wie co dwornego.

Flammam à sapiente faciliùs in ore ardente opprimi, quàm vt bona dicta teneat (.i. *silentio contineat*) *dixit Ennius apud Cic.*

Sic apud Iobum c. 32. Eliu Buzites, post multa his similia, ait: Plenus sum sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas disrumpit. Loquar & respirabo paululùm. &c. *Insignis locus si S. Gregorium interpretem adhibeas.*

Simile quid apud Ieremiam c. 4. sed alio affectu. Ventrem meum, ventrem meum doleo. &c. non tacebo. &c. *Martialis de Philomuso:*

Artibus his cœnam semper Philomuse mereris,
Plurima dum fingis, sed quasi vera refers. Scis. Scis. Scis &c.
Tolle tuas artes, hodie cænabis apud me,
Hac lege, vt narres nil Philomuse noui.

Vide Nie ostoi śie. Táiemnice trudno zátrzymáć.

Trudność vstąpi / gdy wola / chęć przystąpi.

λεία τις καὶ καταντὴς πορεία εἰς τὸ βουλόμενον. *Plutarch.* Læuis & pronus est progressus ad ea quæ volumus. θελῆσαι δεῖ μόνον, εἶτά σοι πέπρακται τὸ πᾶν εὐμαρῶς. *Lucian.* Velle solum oportet, postea omnia facilè perficies.

Omne in amore malum, si patiare, leue est. *Properti.*

βουληθῆς μόνον καὶ πάντα ἕψεται. *Libanius.* Velis tantùm & cuncta sequentur.

Vulgare dictum. Volenti nil difficile. ἄπρακτον οὐδὲν τῷ θέλοντι ἢ δυσχερές. *A.*

Cuiuis volenti difficile factu nihil.

Quando volens graditur, crine vir attrahitur. *Anonym. rhythmic.*

Vide Chcącemu nic trudnego.

Trunek odmieni zdánie i mowę trzeźwiego.

Inák o rzéczách sądziemy / gdy przy pełney pośiedziemy.

Anacharsidi quidam hospes dixit: Vxorem habes deformem. At ille. Porrige, ait, puer poculum, erit formosa. innuens illum vino delenitum mutaturum sententiam. ex Athenæo. *Simile quid Martial.*

Omnia promittis cùm tota nocte bibisti, Mane nihil præstas. Mane bibe.

ἀλλάττει οἶνος τὸν λογισμὸν καὶ λόγον. Mutare mentem verbaq; solent pocula.

Trunek

Trunek ty iedno dobry day / o kubek srebrny nic nie dbay.

Quisquam plumbea vina vult in auro? *Martial. q. d. potiùs in plumbeo seu vili calice des vina aurea seu bona, quàm contrà.*

Similia habet Iuuenal. Satyra 11. de supellectili mensæ simplici.

Nulla vncia nobis Est eboris, &c. quin ipsa manubria cultellorum
Ossea, non tamen his vlla vnquam obsonia fiunt
Rancidula, aut ideo peior gallina secatur.
ὀστρακίνοις κυάθοις οἶνος καλὸς ἡδὺ πίονται. *A.*
Fictilibus cyathis bona vina suáue bibuntur.

Trzéy N. o iednem oszczépie.

ὁ γηρύων δορυφορῶν. Geryon hastatus, *qui tricorpor fuisse fingitur.*

Lepidum epigramma habet Martial. l. 6. de Calliodoro, qui cùm vnum tantùm censum equestrem haberet cum fratre communem, se tamen Equestris Ordinis ciuem haberi volebat, & in subselliis Nobilium sedebat. quare post alia dicit illi Pòéta.

Surge, solœcismum Calliodore facis. s. *in re & verbis. Vnus sedetis, duo sedes.*

Hoc facile est ad dictum Polonicum accommodare. v. g.

Vnus cùm sitis (*censu, armis*) scribi tria nomina (*pro tribus militibus*) vultis,
Fors hasta in bello sufficit vna tribus!
Ni vos Geryonis triplicis densamini in artus,
Hasta solœcismum vestra dat ista grauem. *Tres hastati vna hasta.*

Hermes ter vnus. *Martial.* σὺν δύο μάχεσθ᾽ οὐ θέμις ἐνὶ τῷ ξίφει. *A.*
Pugnare binos ense non licet vnico. V. **Zagon ieden.**

Trzyma sie iak pijány plotá.

ὥσπερ λεπὰς προσίσχεται. *Aristophan.* Instar ostrei adhærescit.

Claudi more tenet pilam (.i. *columnam*) *Cic.*

ἀπρὶξ ἔχεσθαί τινος *Lucian.* Mordicùs tenere aliquid. *Cic.*

Sufficit illi αὐτὸς ἔφα. i. ab alieno iudicio pendet. *Erasm.*

Martial. de iucunda & hilari vita & gaudio. ait:

Hæc vtraque manu, complexuque assere toto,
Sæpe fluent imo sic quoque lapsa sinu. V. **Kozá zá kozámi.**

Trzymam co stábo / zá ogon.

Teneo aliquid digitis primoribus. *Ex Plauto. qui ait;*

Tenetis rem? ℞. Vix quidem hercle, ita pauxilla est, digitis primoribus.

Laciniâ obtinere. *Cic.* Lacinia tenere. *Plaut.* i. *extrema ora, modicè.*

ἀπ᾽ οὐρᾶς τὴν ἔγχελυν ἔχεις. *Lucian.* Cauda anguillam tenes.

τῶν ὤτων λύκον κρατεῖ. *Plutarch.* Auribus lupum tenet. *Varro. Ad hunc sensum firmandum facit illud Plutarchi:* λύκον φασὶν τῶν ὤτων οὐ κρατεῖν. Aiunt Lupum non posse teneri auribus. *quia breues sunt ratione corporis, non item vt lepori.*

φακῆ γωνίας κρατεῖν. *Suid.* Lenticulam angulo tenere. *nam sic facilè elabitur.*

Posticulum recepit (.i. *excepit, retinuit sibi*) cùm ædes vendidit. *Plauti adolescens prodigus in Trinummo.* i. *particulam quandam, quæ post eas ædes erat, non vendidit, sed retinuit. Gellius.*

Trzymay co masz, coś vchwycił, czegoś dostał.

ὑμεῖς δ' ἀστεμφέως ἐχέμεν μᾶλλόν τε πιέζειν. *Homer. de Proteo capiendo.*
Vos retinete arctè, multò & mage stringite vinclis. *De eodem Virg. sic:*

Sed quantò ille magis formas se vertet in omnes,
Tantò nate magis contende tenacia vincla.

Tu sek. To twarda kostka.

Illud durum. *Terentij Phædria, audita difficili obiectione senis patris seorsum stans, tacitè cum Geta seruo loquens respondet.* Illud durum. τοῦτο *vel* ἐκεῖνο σκληρόν.
Hoc opus, hic labor est. *Virgil.* Dentem dente rodis. *Martial.*
Hoc loco (.i. *argumento*) valdè vrgeor. *Cic.* κάθαμμα λύειν. Nondum soluere. *s. difficile. Hesych.*

Tu się pokaż. Tu się popisuy. Teraz się pokazuy.

αὐτοῦ ῥόδος αὐτοῦ πήδημα. Hîc Rhodus, hîc saltus. *Apud Æsopum quidam iactabat se Rhodi egregiè saltasse, cui alius quidam audiens respondit:*
ἰδοὺ ῥόδος ἰδοὺ πήδημα. Eccè Rhodus ecce saltus. *Dictum in eum qui gloriatur se fecisse quod nemo vidit, quo iubetur re ipsa quod dicit comprobare.*

Sic Martial. In Næuolum. Cùm clamant omnes loqueris &c.
Ecce tacent omnes, Næuole dic aliquid.

Nunc illas promite vires. i. *depromite.* *Apud Virg. nautis dicitur.* ἔξισχ' ὦ ἥλιε. *Eustathi.* Exorere Sol. *hortatur prodire in publicum veritatem vel virum doctum cum sua doctrina. Iunius.* παῖε τὸν ἀπ' ἀρότρου. *Pausanias.* Inflige *plagam* ab aratro. i. *fortiter percute vt solebas aratrũ pugno instruere loco mallei. Agricola dicit filio in certamen pugilũ ingresso & labanti.*
Prodi ex vmbra in puluerem & solem atque in aciem. *Ex Cic.*

Si patrij quid Martis habes, illum aspice contrà
Qui vocat. *Virg.* i. *qui prouocat ad certamen.*
Aude, atque aduersum fidens fer pectus in hostem. *Idem.*
Experiare licet, possit quid viuida virtus. *Idem.*

χαλεπώτερον εἶναι τὸ ἔργον, ὅταν ἐν ὄνυχι ὁ πηλὸς γένηται. *Plutarch.* Difficillimũ esse opus quando in vngue lutum versatur. i. *Tunc in summa difficultate versatur opifex, quando summam manum operi imponit, & limando ac poliendo ad vnguem seu vngue explorat ne quid hiet ne quid protuberet vel asperum relinquatur, vt faciunt statuarij & plastæ, cùm lutum eis in vngue, vel vnguis in luto seu opere versatur. Transfertur idem ad alios artifices. Obseruauit Iunius & correxit Erasmi interpretationem.*
Digna res est vbi tu neruos intendas tuos. *Terent.* Palmariũ hoc tibi puta. *Ex eodẽ.*
Scis te mihi sæpe pollicitum esse, factis nunc promissa appareant. *Idem Terent.*
Si quidem istæc perfeceris, virtute Agathocli regi antecesseris. *Plaut.*
Nunc ipsa vocat res. *Virg.* Bonus gubernator in tempestate artem suã ostendit.
Nauta in tempestate, miles in fronte aciei cognoscitur. *Garner.*

Huc illud. In puluerem & ſolem prodire. **Wyſtąpić ná plác.** *Sic Cic.* Qui priuatim in porticibus ad voluptatem diſſerunt; in xyſto ſpatiantur: qui in foro cauſas graues agunt; in ſolem & puluerem prodeunt, magnum periculum magnæ laudis ſpe ſuſcipientes. *Vicinum eſt illud Virg. & Horat.* Deſcendere in æquor, in campum. *Item* Deſcendere in arenam. *Eraſm.* **W ßránki wſtąpić.**

Aſter gēma in nocte profunda inſtar ignis lucet. Hermeſianax. Chryſopraſus Æthiopicus, in luce non agnoſcitur, in tenebris lucet nocte igneus, die pallidus. Iſidorus, Solin. Smaragdus contrà inſignis, in luce & ſole eminet; vilis verò, obfuſcatur. Plini. Vnde in eū, qui præpoſterè ſe occultat, cùm apparere & ſpecimen præbere oportebat, ceu paradoxon dicitur. ἐξίγνωτος ζμάραγδος ἐν τῷ φάει σκοτεινός. Inſignis Smaragdus in luce eſt obſcurus. *Adde apologum Phædri de fucis apum fauos ſibi vſurpantibus, quos cùm Veſpa iudex lectus, probationis gratia iuſſit mel in ceram ſubitò indere, non potuerunt, & ſic fauis abdicati ſunt.*

Nunc amici an inimici ſis imago ſciam, nunc ſpecimen ſpecitur (.i. *aſpicitur*) nunc certamen cernitur. (.i. *committitur.*) *Plaut.* *Vide* **Ná złem ráźie śie pokaż.**

Tu ſtoi á indźie ſwe broi. Przy mnié ſtoi/ á przéciw mnié ßtukę ſtroi.

ἔνθεν ἵσταται, ἐκεῖθεν δὲ ζυνίσταται. *Vel.* ἐμοὶ συνίσταται, ἐκείνῳ δὲ ζυνηγορεῖ. *A.* Hinc ſtat, illinc cauſam dicit. *In Menæchmis Plauti, filia patrem ſuum aduocauit contra maritum, iniuriam ſe ab illo pati conquerens; ſed patre maritum defendente, reſpondet illa:*

Non equidem te mihi aduocatum pater adduxi, ſed viro.
Hinc ſtas (*iuxta me*) illinc cauſam dicis. (*maritum adiuuas.*)

In Caſina item quidam aduocatus indignabundus loquitur.

Contriui diem Dum adſto aduocatus cuidam cognato meo.
Quem hercle ego litem adeò perdidiſſe gaudeo.
Ne me nequicquam hodie ſibi aduocauerit. i. *ne ſine damno mea opera vſus ſit.*

Meliùs apud Terentium alius. Aduerſúsne eum cauſam dicerē cui aduocatus venerā?

Twarz łácno wynurzy/ co śie w ſércu burzy.
Twarz vmyſłu zwierćiádło/ wyda wnēt co tám pádło.

Vulgare dictum. Vultus index animi. *Ab indice horologij aliqui trahunt.* Animi imago vultus eſt. *Cic.* *Rectè* & Speculum *voces.*

ἔσοπτρόν ἐστι στήθεος τόγ' ὄψανον. *A.* Vultus latentis pectoris ſpeculum patens.

Vultus & frons animi eſt ianua, quæ ſignificat voluntatem abditā ac retruſam. *Cic.*

Cor hominis immutat faciem eius, ſiue in bona ſiue in mala. *Eccleſiaſtici. c. 13.*

γνοίη δ' ἂν ὡς τὰ πολλὰ γ' ἄνθρωπον πέρι
τὸ σχῆμ' ἰδών τις, εἰ πέφυκεν εὐγενής. *Euripides.*
Vt plurimùm cognoſcere poteſt quis hominem,
Vultu eius inſpecto, an ſit ortu nobilis.

Is erat Apronius, qui, vt ipſe non ſolùm vita, ſed etiam corpore atque ore ſignificat, immenſa aliqua vorago eſt, aut gurges vitiorum turpitudinumq; omnium. *Cic.* Nō ſolùm ex oratione ſed etiam ex vultu & oculis & fronte meum erga te amorem perſpicere potuiſſes. *Cic.*

Licet ipsa neges Vultus loquitur quodcunque negas. *Seneca Oetæo.*
Quid tacita versas? Licet ipsa sileas totus in vultu est dolor. *Idem Agamem.*
Effare, dubitas? cur genas mutat color? Quid verba quæris? *Idem Oedipo.*
Multa turbatus solet Detegere vultus. magna nolentem quoque
Consilia produnt. *Idem Thyeste.*
Mentis vitio læsa figura tua est. *Ouid. i. palles ex amore.*
τὸν αἰθίοπα ἐκ τῆς ὄψεως γινώσκω. Æthiopem ex vultu cognosco.
οἵα γὰρ ἡ μορφὴ, τοία δὲ καὶ ἡ ψυχή. *Planudes de Æsopo in vita eiusdem.*
Qualis est forma; talis & anima. *De Æsopo tamen hoc falsum erat.*
Ex visu cognoscitur vir & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. *Ecclesiastic. 19.*
Deprendes animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendes & gaudia, sumit vtrumq; Inde habitū facies. *Iuuenal.*
κἂν μὴ λέγῃς σὺ φαίνῃ ἀπὸ τοῦ δέρματος: Vt nil loquare, è pelle noscitur tua.
E plumis & cantu auis cognoscitur. *Garner. Gallic.* *Ideò Pseudolus apud Plautum hero fraudem struens, tegit illam ficta confidentiæ specie, & dicit:*
Decet innocentem seruum superbum esse apud herum suum.
Similem se exhibet Tyndarus mendax in Captiuis eiusdem. *In Phormione Terentij Geta docens Antiphonem fingere vultum innocentis filij apud patrem dicit:*
Nunc cùm maximè opus est vt sis apud te.
Nam si senserit te timidum pater esse; arbitrabitur Commeruisse culpam. &c.
Quid si assimulabo? Satin' est? — Vultum contemplamini, hem
Satin' sic est? Non. Quid si sic? Propemodum. Quid si sic? Sat est. *Hæc Terent.*
Vultus sæpe tacens, signa loquentis habet.
Vultu talis eris, qualia mente geris. *Anonym. rhythmi.*
Te prodet facies, cùm malè quid facies. *Idem.*
Est facies testis, quales intrinsecus estis. *Idem.*
Distortum vultum sequitur distortio morum. *Idem.*
Affine, Sumnienie z twarzy poznáć. Oko do sercá okno.

Twem cieorezem porobie.

Tuo te gladio iugulo. *Ex Terentio qui ait:* Suo sibi hunc gladio iugulo.
In tuum ipse mucronem incurras necesse est. *Cic.*
Hunc telo suo sibi malitia sua à foribus pellere. *s. oportet. Plaut.*
παρ' ἡμῶν τὰ τοξεύματα λαβὼν, καθ' ἡμῶν ἐτόξευες. *Lucian.*
A nobis iacula sumpta, in nos iaculatus es. *Muta personam prout commodum est.*
ἐκ τοῦ βοὸς σοῦ ἱμάντας λήψομαι. *Plutarch.* Ex ipso boue lora sumam.
Tabellis obsignatis tecum agam. i. *tuo testimonio & scripto obsignato te conuincā ex Cic.*
Tuis te pingam coloribus. *Plini.* Ornabo te ex tuis virtutibus. *ex Terent. i. flagitiis.*
Perillus taurum. *s. æneum, suo malo fecit. nam in eo primus combustus est.*
Fatale fuit me furari, *dixit seruus Zenoni fatum asserenti: & Zeno ei vicissim:*
Fatale est etiam vt te cædam. *Laërtius.* *Apud Plautum quidam crimen excusans ait:*
Deos

Deos credo voluiſſe. *Et alter.* At ego deos credo voluiſſe, vt apud me, te in neruo enecem. *Lacon reo dicenti,* Se nolentem peccaſſe, *reſpondit*: Nolens etiam pœnas dabis. *Plutarch.* Suis artibus petere aliquem. *Liuius.* Hic eſt gladius quem ipſe feciſti. *& plura ſimilia. V. ſub* Ná ſie rozgę dał. *&* Sam ſobie winien. Sam ſie ẞpeci. *Vide item reſponſum ſerui Piſonis ſub* Z recieſtru ſtuży.

Twierdzić vpornie co, ieſt głupiego: Zda mi ſie tak ieſt, mowá mądrego.

ARBITROR *verbo vtebantur Romani in rebus magni momenti, timentes errorem. Sic Cic. de Induciomaro.* Qui primùm verbum illud conſideratiſſimum noſtræ conſuetudinis ARBITROR, (quo nos etiam tunc vtimur, cùm ea dicimus iurati, quæ comperta habemus, quæ ipſi vidimus) ex toto teſtimonio ſuo ſuſtulit, atque omnia ſe ſcire dixit. *Arbitror etiam vox Arceſilai eſt apud Laërtium.* Feciſſe videri *apud Cic. iudices pronuntiabant, cùm reum criminis conuictum, pœna dignum ſignificare volebant. Idem Cic. laudat maiorum diligentiam, qui voluerunt, eum qui teſtimonium diceret,* vt Arbitrari ſe diceret, etiam quod ipſe vidiſſet: *quæq; iurati iudices cognouiſſent,* ea, non vt eſſe facta, ſed vt Videri, pronuntiarent.

πρεσβύτεροι ἴσασιν οὐδὲν καὶ ἀμφισβητοῦντες προστιθέασιν ἀεὶ, τὸ ἴσως, καὶ τάχα. καὶ πάντα λέγουσιν οὕτω. παγίως δὲ οὐδὲν. *Ariſto:.* Senes nihil ſciunt, & dubitantes apponunt ſemper Forte, Fortaſſis: & omnia ſic dicunt, aſſeueranter autem nihil. Puto ita eſſe. Niſi fallor ita eſt. *Bloſius. Thomas à Kampis.*

Twoie to ẞtuki, wymyſły. Tyś tego ſprawcá. Tyś tego nawárzył.

Tu es huic rei caput. *Terent.* Túte intriſti. *Idem.* Tu princeps, architectus, machinator, fons & caput. Cauſa & fons mœroris. Seges, materia, gloriæ alicuius. *Cic.* πηγὴ καὶ ῥίζα. Fons & radix. Tu Sator ſartorque ſcelerum & meſſor, adde & occator. *Plaut.* Tu hanc ſementem malorum feciſti. *Cic: dicit.* A dijs tantam ſementem malorum arbitremur eſſe factam!

Twóy rząd niech będzie.

Ad loquendum atq; ad tacendum túte habeas portiſculum. (.i. *virgam quâ remigibus ſignum dabatur nauigandi & conſiſtendi.*)

Et meam partem loquendi & tuam trado tibi. *Plaut.*

Tu reſtim ductato licet. (*inter ſaltantes*) *Ex Terentio.*

Twóy teraz czás.

λέγε, σοὶ γὰρ ὕδωρ νῦν ῥέει. *Lucian.* Dic, tibi enim aqua iam fluit. ſ. *in clepſydra:* Σοὶ ὕδωρ ἐγκέχυται. *Idem.* Tibi aqua infuſa eſt. *Apud eundem eſt:* ἔγχει ἀπολογουμένῳ. Infunde reſponſuro. *Noſtro more dices*: Verte clepſydram.

Tyłem wypuścić. Milczkiem zbyć. Niepocześnie odpráwić.

ψευδοθύρῳ ἀποπέμπειν. Pſeudothyro dimittere. i. *falſa vel poſtica porta.* τῇ αὐλείῳ εἰσαγόντα, παραθύρῳ ἀποκλείειν. *Ex Plutarcho.* Antica receptum poſtica excludere.

Tylko

Tylko mie tu cień.

Vmbram & imaginem tantùm meam videtis. *Ex Cic.* (chwiać.
Hîc sum & hic non sum. Præsens absum Animus est alibi. *&c.* V. Służba nie słu.

Tylko vkazat/ rozłákował.

τὸ θέατρον ὁμοῦ ἀνοίξας ἔκλεισεν. *Heliodorus.* Theatrum simul aperuit & clausit.

Tyś mądry. *Ironia stultum perstringens.*

Salue Thales. *Plaut.* Χαῖρε Θαλῆς. *Sic Aristophan. Geometræ aërem se mensurum pollicenti dicit.* ἄνθρωπος Θαλῆς. Homo Thales. *Nos dicimus.* Miły Sálomonie. Miły Filozofie.

Tytuł fałszywy/ pochlebny. Tytuł bez rzeczy. Wiechá bez piwá/ winá.

Mercenarium præconium. *Cic. ait.* Multis verbis mercenario præconio ornatum edicti caput. *al.* Proæmio. ἐν θύρᾳ καλός. *Aristophan.* In ostio formosus.

ἐν τῷ μετώπῳ νοῦν ἔχει μόνον — *Amphis.*

In fronte tantum mentem habere cernitur.

Libri inepti titulus speciosus. *Alludit Lucianus.* V. Dworski żywot.

Cicero quoq; carpit Philosophos, qui de contemnenda gloria libros scribentes, nomen suum illis inscribunt, & in eo ipso in quo prædicationem despicere videntur, prædicari se volunt. atq; aliud in titulo aliud in libro ponunt. quin titulo librum inanem reddunt ac euacuant. Sic Seneca. Aliud in titulo aliud in pyxide.

ἀνδρεῖος ἐν τῷ πίνακι. *Plutarch.* Fortis in tabula picta. *de eo qui suorum maiorum aut ciuium aut gentilium fortium stemmata imagines, ipse ignâuus ostentat.*

Sic Nobilis Doctus &c. *in tabula.* *Adde illud Julio & Cæsare Consulibus. explicatum sub* Sam chce rządzić. *Sonat enim Titulum gloriosum falsum.*

Affine, Mászkárá. Nieszczery Promot. Znáczey mowi.

V.

Vbiwszy nie daß śie nápłakáć.

Sic fermè Cic. in Pisonem. Mœrorem relinquis, mœroris aufers insignia. *Item.* Eripis lacrymas, non consolando, sed minando. quod nulla in barbaria quisquam Tyrannus fecit. *Item.* Quis hoc fecit vlla in Scythia tyrannus, vt eos quos luctu afficeret, lugere non fineret? *Benigniùs Vlysses in Troade Senecæ Andromachæ roganti moram cædis filij, respondit.*

——— Arbitrio tuo, Implere lacrymis. fletus ærumnas leuat.

οὐδεὶς ὀδύρεται μυούμενος· Nemo luget vel lamentatur clausis labris.

Heu quam miserum est ab eo lædi, de quo non possis queri. *P. Syrus.*

Miserum est, tacere cogi quod cupias loqui. *Idem.*

δεινὸν τυπέντα κωλύεσθαι κλαυθμονῆς. *A.*

Graue est vetari flere cùm percussus es. V. Nápłákáć śie.

V Bogá

V Bogá to w ręku. Bóg tem włádnie. Nie w mey to mocy.

Sperat quidem animus, quò eueniat, dijs in manu est. *Plaut.*

— καὶ ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. *Homerus.* Et hæc in genibus deorum sunt.

νῦν δ᾽ ἕπομαι μὲν, ἐν θεῷ γε μὰν τέλος. *Pindar.*

Nunc sequor ego quidem, ast in Deo est situs exitus. *Simile illud est.*

ἐν πέντε κριτῶν γούνασι κεῖται. *Zenodot.* In quinque iudicum genibus situm est. .i. *arbitrio, potestate.*

Vbogi ćierpliwy.

Pauper læsus tacebit. *Ecclesiastic. 13. Apud LXX est:* πτωχὸς ἠδίκηται καὶ αὐτὸς προσδεηθήσεται. i. Pauper iniuria affectus est & ipse (*tamen*) deprecabitur, supplicabit lædenti.

Vbogi gdy bogátemu daruie, żebrze, ábo co kupuie.

Cùm forte pauper diuiti quid dat, petit. *Garner.*

ὅταν τι πτωχὸς πλουσίῳ δοίη, αἰτέει. *A.*

Eleganter in hanc sententiam Isocrates ad Nicoclem disserit. (Latinè tantùm pono)

Qui vobis ô Nicocles regibus donāt vestes, æs, aurum elaboratum, aut quiduis harum rerum, quibus ipsi indigent, vos verò abundatis; omninò mihi videntur non donationem sed mercaturam facere, & artificiosiùs ista vendere, quàm qui manifestè adulantur. οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης,

μή μ᾽ ἄφρονα κρίνῃς, ἢ διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ. *Euripides.*

Donare pauper nolo ego aliquid diuiti,
Ne videar amens, atq; donando petere. V. Tłusty polèc máząc.

Vbogi łácno śie pożywi, ledá gdźie śie przytuli.

ἀετὸς πολὺς καλιᾷ λεπτὸν ὄρνιν ἀμφέπει. *Nazianzen.*

Magna aquila paruam nido auem complectitur.

Quod aquilæ è præda cadaueris superest, corui edunt. *Plinius.*

Paupertas parui possessio. *Seneca.* Vbogiemu nie wiele trzebá.

Pauper cui opera vita erat. *Terent.* i. *qui manu victum quærebat Græcis* χειρόβιος.

Ad lampadem diuitis pauper noctu incedit sine damno illius.

παραλοῦμαι. *Suidas.* Vna lauabor. *dicitur de eo qui tenuis cùm sit, insinuat se in societatem alterius ditioris suo aliquo commodo, exiguo vel nullo alterius incommodo vel damno. Tractum à more prisco pauperiorum, qui vna cum diuitibus lauantes, spongiis, guttis, strigilibus & alia supellectile eorum vtebantur.*

Vbogi nie iest co ma potrzeby. Bogáctwá wielkie ná málé przestáwáć.

Quod satis est, cui contingit, nil ampliùs optet. *Horati.*

Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus. *Idem.*

ἔχων ἀναγκαῖα βίου, οὐκ ἔστιν πένης. *A.* *Item Horati.*

Si vētri bene, si lateri est pedibusq; tuis; nil Diuitiæ poterūt regales addere maius.

ἀρκούμενος παροῦσιν ἐστὶ πλούσιος. *A.*

Similis est sententia Theocriti, ex qua videtur hæc formata, sed longior.

An parùm habet qui non alget, non esurit, non sitit? Plùs Iupiter nō habet, *Seneca.*

Benè est cui Deus obtulit Parca quod satis est manu. *Horat.*

Magnas esse diuitias lege naturæ compositā paupertatem. *Epicurus apud Senecam dixit.* Vtar & ex modico quantùm res poscet aceruo Tollam. *Horati.*

Mensura tamen quæ Sufficiat census, si quis me consulat, edam.
In quantum sitis atque fames & frigora poscunt. *Iuuenal.*
Quanquam sumus pauperculi, est domi quod edimus. *Plaut.*
Desunt inopiæ multa, auaritiæ omnia. *P. Mimus.* Vbogi niema tego owego / á bogacz łákomy wßyſtkiego.

Vbogi nie toż iest co żebrak.

Non est paupertas Nestor habere nihil. *Martial. de quodam qui mendicus cùm esset, contemnere se opes præseferebat & hinc laudem captabat. Cùm pauper sit, qui habens saltem necessaria, plura non appetit.*

Pulchrè hæc duo distinguit Aristophan. in Pluto actu 2. scæna 5. inter alia multa dicens: πτωχοῦ μὲν γὰρ βίος — ζῆν ἐστι μηδὲν ἔχοντα, τοῦ δὲ πένητος, ζῆν φειδόμενον, καὶ τοῖς ἔργοις προσέχοντα. Mendici vita est, nil prorsus habendo viuere: pauperis verò, viuere parcè, & rebus gerendis operam dare. *Plura ibidem quæ etiā collegit Suidas sub verbo* πτωχείας ἀδελφὴ πενία. *Suidas.* Mendicitatis soror paupertas.

Sed præstantior est Paupertas Christiana, quæ etiam necessaria contemnit. de qua SS. interpretes multa afferunt ad illa verba: Beati pauperes spiritu. *Nestor Horatianus similis est Furio Catulli: cuius mendicitatis commoda vbi irridens idem enumerauit, addit.*

Hæc tu commoda tam beata Furi Noli spernere nec putare parui
Et sestertia quæ soles precari Centum, desine; nam sat es beatus.

Vbogi obiad i bogátemu podczás smácznieyßy.

Plerumque gratæ diuitibus vices, Mundæque paruo sub lare pauperum,
Cœnæ, sine aulæis & ostro Solicitam explicuêre frontem. *Horat. Mæcenatem ad pauperem suam cœnam inuitans scripsit.*

Sic Euander apud Virg. Æneam in tugurium Herculis inducens, ait:

Aude hospes contemnere opes, & te quoque dignum
Finge deo, (*Herculi*) rebusque veni non asper egenis.
——— Subiêre minores Sæpe casas Superi. *Ouidi.*
ἐνίοτε βασιλεῖς τέρψεν ἄγροικος βίος. *A.*
Quandoque agrestis mensam placuit regibus.

In hanc sententiam est tota fere epistola 18. Senecæ, præclaris documentis plenā. Inter cætera dicit: Interpone aliquot dies quibus contentus minimo ac vilissimo cibo, dura atque horrida veste, dicas tibi: Hoc est quod timebatur? &c. Tunc exultabis dupondio satur. &c. In hoc victu voluptas est stabilis & certa.

Artaxerxes Mnemon cum in fuga hordaceum panem cum ficubus ederet dixit: Dij boni cuiusmodi voluptatis hactenus expers fui! *Plutarch.*

Vbogi rzadko vczony ábo záwołány.

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi. *Iuuenal.* Rara in tenui facundia panno. *Idem.*
πενία δ᾽ ἄτιμον καὶ τὸν εὐγενῆ ποιεῖ. Vel nobiles inopia facit ignobiles.
πολλοὶ πλοῦτον ἔχουσιν ἀΐδρεες, οἱ δὲ τὰ καλὰ
ζητοῦσιν, χαλεπῇ τειρόμενοι πενίῃ. *Theognis.*

Multis diuitiæ ignaris adsunt, at honesta Qui quærũt, grauis hos pauperies cohibet.
οὐκ ἂν γένοιτο φρόνημα εὐγενὲς ἐν ἀνδράσι ἀπορουμένοις τῶν καθ᾽ ἡμέραν ἀναγκαίων. *Halicarnass.* Nil generosum potest sapere vir, qui quotidiano victu (*necessario*) caret.
Sed mihi sordes Nudaq; paupertas & adũco fibula morsu Obstiterũt. *T. Calpurni.*
ὕδωρ τε πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις *Demetri. Halicarnas. de Poëta.*
Aquam bibendo, nil parere poteris boni. *Et Iuuenal. de Virgilio.*
Quodsi Virgilio puer & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes à crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina. i. *non caneret bellum à furiis excitatum.*
Vulgò dicitur. Difficile est pauperem philosophari.
ὡς χαλεπόν ἐστι τὸν πένητα φιλοσοφεῖν! *A.*
ἡ πενίη θυμοφθόρος. *Hesiod.* Paupertas corrumpens animum.
ὁ πλοῦτος ἐστὶν ἐφόδιον τῆς παιδείας. *Suidas.* Opes viaticum ad scientiam bonum. *Huc illa.* Honos alit artes. *Cic.* Sint Mæcenates &c. *Horat.* *Cancri echini & alia ostrea ac conchylia cum lunæ lumine crescunt. Plini. Gelli. Bellonius. Sic eruditi cum liberalitate principum vel opulentorum.*

Vbogi śmiech lucki.

ὁ πτωχὸς καταγέλαστος. Pauper ridiculus est. *Sic Iuuenalis.*
Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quàm quòd ridiculos homines facit. *Item.*
Quid quòd materiam præbet, causásque iocorum Omnibus hic idem?
Et apud Plautum Parasitus Gelasimus sic de se in Sticho prædicat:
Gelasimo nomen indidit pater paruo mihi,
Quia inde iam à pauxillo puero ridiculus fui,
Propter paupertatem adeò hoc nomen repperi.
Eò quia paupertas fecit ridiculus forem. *Idem* iocos ridiculos se vendere prandio cœna &c. proclamat. *Ibidem quidam ait:* Ex Gelasimo (.i. *ridiculo, faceto*) nolle se fieri Catagelasimum. (.i. *deridiculum, & derisui esse.*)

Vbogi swobodny. Ná vbogiego nikt nié wáży.

ἐλευθερία, ἡ ἀκτημοσύνη. *Crates.* Libertas, inopia.
πᾶς γὰρ πένης ὢν μεγάλα κερδαίνει κακά. *Philetas.*
Quiuis egenus magna lucratur (.i. *euadit*) mala.

V. Vbogi wßedy béspiéczny. Chudobié ćißey.

Vbogi trocha nie gárdzi. Zebrak nie przebiera.

——— Non eſt veriſimile hominem pauperem
Pauxillum parui facere, quin nummum petat. *Plaut.*

λέχθαι ϗ βῶλον ἀλήτης. *E Pauſania Plutar-* Accipit & glebam erro.
πτωχοῖο πήρα πανδεχής, ὅτι ἂν λάβοι. *A.* Mendiculorũ pera recipit quidlibet.

Vbogi wßedy beſpiecżny.

Etiam in obſeſſa via pax pauperi. *Seneca.* Nudum latro tranſmittit. *Idem.* Inops audacia tuta. *Petronius.* Paupertas à diſpendio tuta. *Symmachus.*

Cantabit vacuns coram latrone viator. *Iuuenal.* Dolia nudi
Non ardent Cynici, (*teſtacea*) ſi fregeris, altera fiet
Cras domus, atque eadem plumbo commiſſa manebit. *Idem.*

Pauperem vnum centum viri ſpoliare non poſſunt. *E Chryſoſtomo.* Sæpiùs & fideliùs pauper ridet. nulla ſolicitudo in alto eſt. etiam ſi qua incidat cura, velut nubes leuis tranſit. Felicium hilaritas ficta eſt, grauis & ſuppurata triſtitia. *Seneca.* **Vbogi czeſciey i prawdziwiey weſoły.**

ἀνδρὸς πένητος οὐδὲν ἀσφαλέστερον. *Nazianz.* Securius nil paupere (*inuenies*) viro.
Anguſta capitur tutior in menſa cibus. *P. Syrus.*

Nulla aconita bibuntur Fictilibus. *Iuuenal.* Egeſtas facile habetur ſine damno. *Saluſti.* *Catullus in Furium pauperem. poſt alia dicit (licet per ludibrium.)*

——— Nihil timetis. Non incendia, non graues ruinas,
Non facta impia, non dolos veneni, Non caſus alios periculorum.

Huc facit apologus Phædri de duobus mulis, quorum alter ferebat pecuniam, alter ordeum, occurrêre prædones, illum pecunia ſpoliârunt, hunc cum ordeo dimiſerunt.

Qui vacuus vadit, res ſibi nulla cadit. *Garner.* V. **Chudobie ciſzey.**

Vbogi zdrowy.

τῆς ὑγιείας μήτηρ ἡ ἀπορία πέλει. *A.* Eſt ſanitatis mater indigentia.

Apud Lucianum Paupertatis comites Sanitas, Robur, Sapientia, Frugalitas, Quies, αὐτάρκεια, *Superuacaneorum contemptus &c. totum agmen cogit Fames.*
Antiphanes vbi cœnam parcam deſcripſit, ſubdit hunc ſenarium.

τοιοῦτος ὁ βίος ἀπύρετος, φλέγμ᾽ οὐκ ἔχων.
Talis diæta febre, pituita caret. *Sic Catullus in Furium, licet ludens.*
Furi cui neq; ſeruus eſt nec arca, Nec cimex, nec araneus, nec ignis, &c.
Nec mirum. bene nam valetis omnes, Pulchrè concoquitis &c.
Atqui corpora ſicciora cornu — habetis, Sole & frigore & eſuritione.
Quare non tibi ſit benè & beatè? A te ſudor abeſt, abeſt ſaliua
Muccuſque & mala pituita naſi. &c. ſat es beatus.

Vide Martial. Epigramma, ſub **Choroby delikat nie łácno zbedzie.**

Vbogi złe ma v ludzi rozumienie. O vbogiem złe poſpolicie trzymáią.
Parùm fidei miſeris eſt. *Saluſti.* Contemnere fulmina pauper

Creditur atque deos, dijs ignoscentibus ipsis. *Iuuenal.*

χρήματ' ἀνὴρ, πενιχρὸς δ' οὐδεὶς πέλετ' ἐσθλός. *Alcaeus.*

Pecuniæ sunt vir (.i. *faciunt virum*) pauper autem nullus est bonus.

ἐν τῷ πένεσθαι δ' ἐστὶν ἥ τ' ἀδοξία. *Menander.*

Ignobilis vir habetur omnis qui est egens.

Qui pauperes sunt, ijs antiquior officio pecunia est. *Cic.*

οἱ μὲν τὴν κακότητα καταχρύψαντες ἔχουσι
πλούτῳ, τοὶ δ' ἀρετὴν οὐλομένῃ πενίῃ. *Theognis.*

Alij improbitatem tectam habent Opibus: alij virtutem perniciosa paupertate.

Rara viget probitas, vbi grandis regnat egestas. *Garnerus.*

In paupertate magna, parua fidelitas. *Idem.* *V.* Zébrakowi nié wierz.

Vbogi z nedzé grzeßy.

Propter inopiam multi deliquerunt. *Ecclesiastici c. 27.*

πεινῶντι κλέπτειν ἐστ' ἀναγκαίως ἔχον. Famelico est necesse furari viro.

Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quiduis & facere & pati, Virtutisque viam deserit arduæ. *Horati.*

ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά.

Necessitate plurima facimus mala. *Intellige inuitante, non cogente.*

καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά,
πενία δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. *Eurip.*

Bene nosco qualia facere apparo mala, Sed consilijs inopia fortior est meis.

χρημοσύνη κακά πολλὰ διδάσκει ——— ἄνδρα καὶ οὐκ ἐθέλοντα.

Paupertas multa mala docet virum etiam nolentem.

In Trinummo Plauti Sycophanta sic loquitur.

Viden' egestas quid negotij dat homini misero mali!
Ego nunc subigor trium nummorum causa, vt has epistolas
Dicam ab eo homine me accepisse, quem ego, qui sit homo, nescio,
Neque noui, neque natus necne is fuerit, id solidè scio. &c.

Quisquis inops peccat, minor est reus. *Petroni.* *Non in omni genere peccati tamen, sed circa res necessarias.*

Vbogich iést nauká. Vbóstwo wiele dobrego náuczy.

Paupertas omnes artes perdocet, vbi quem attigit. *Plaut.*

Et laris & fundi paupertas impulit audax Vt versus facerem. *Horat.*

Paupertas omnium artium repertrix. *Apuleius.* Quemcunque cum aliqua laude miramur, eum paupertas ab incunabulis nutricata est. *Idem.*

Fœcunda virorum Paupertas. *Lucanus.* Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egestas. *Virg.*

ἁ πενία Διόφαντε μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει,
αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος. *Theocritus.*

Vnica paupertas Diophantes ſuſcitat artes, Ipſa laborandi doctrix.

πενία γάρ ἐστιν ἡ τρόπων διδάσκαλος. *Antiphan.* Morum magiſter optimus penuria.

πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε. *Zenodot.* Paupertas ſapientiam ſortita eſt.

ἀκανθὶς ἐν ἀκάνθαις εὐμελὲς καὶ εὔμουσον φθέγγεται. *Ariſtotel.* Acanthis in ſpinis ſuauiter canit. *Sic multi homines in re tenui ſapientiores & meliores euadunt.*

πενία σοφία αὐτοδίδακτος. ἃ γὰρ ἐκείνη τοῖς λόγοις πείθει, αὕτη τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει. *Xenophon.* Paupertas eſt ſapientia, quæ per ſe vel ſine magiſtro diſcitur. nam quæ illa (*ſapientia*) oratione perſuadet: hęc (*paupertas*) opere ſeu re ipſa cōpellit exſequi.

Hominem experiri multa paupertas iubet. *P. Syrus Mimus.*

Vbogiego i ſwoi nié znáią. Vbogi máło ma przyiaciol.

πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος. *Euripides.*

Amicus omnis longè amicum inopem fugit.

Nemo amicus. nemo propinquus, (*reo ab omnibus deſtituto*) *Seneca.*

πτωχοῦ φίλοι οὐδὲ γενήτορες. Mendico ne parentes quidem ſunt amici.

Nil habuit Codrus quem nudum & fruſta (*panis*) rogantem
Nemo cibo, nemo hoſpitio, tectoque iuuabat. *Iuuenal.*

—— ἔγνως
Οὗτ' ἔπος ὡς οὐδεὶς οὐδὲν ἔχοντι φίλος. *ex Epigram.*

Dictum hoc Scis, quod habenti nil. nullus amicus erit.

Etiam proximo ſuo pauper odioſus erit. *Prouer. SS. c. 14.* Fratres hominis pauperis oderunt eum, inſuper & amici procul receſſerunt ab eo. *Ibidem c. 19.* Diuitiæ addunt amicos plurimos; à paupere autem & hi quos habuit ſeparantur. *Ibidem.* Quia egens relicta eſt ignoratur parens,
Negligitur ipſa, & negat hanc cognatam ſibi Demipho, negat, negat, &c.
At ſi talentûm rem reliquiſſet decē (*Stilpo pater puellæ*) primus eſſes memoriter.
Progeniem veſtram vſq; ab auo atq; atauo proferens. *Terent. Phormio.*

ναυσικλείδους ἐρημία μήτ' ἔαρ μήτε φίλους ἔχει.

Nauſiclidis ſolitudo neque ver neque amicos habet. *Solitarius quiſpiam fuit.*

Martialis laudans Domitiani tempora, excipit hoc vnum dicens:

Eſt tamen hoc vitium, ſed non leue, ſit licet vnum,
Quod colit ingratas pauper amicitias. *quia diuites parui æſtimant & non compenſant ſuis clientibus ſeu pauperibus amicis operam, officia, ſtudia, obſequia eorum.*

Curia pauperibus clauſa eſt. *Ouid.*

ἔργον εὑρεῖν συγγενῆ
πένητός ἐστιν. οὐδὲ εἷς γὰρ ὁμολογεῖ
αὐτῷ προσήκειν τὸν βοηθείας τινὸς
δεόμενον, αἰτεῖσθαι γὰρ ἅμα τι προσδοκᾷ. *Menander.*

Difficile eſt inuenire cognatum Pauperis, nec enim vel vnus confitetur Ad ſe attinere auxilio aliquo Indigentē: petiturū enim ſtatim quidpiā putat, exſpectat.

Cùm moritur diues, concurrunt vndique ciues,
Cum moritur pauper, ſequitur vix vnus & alter. *Anonym. rhythmic.*

Vbogiego prośiątko drogie: ábo kłopot.

Vitulus pauperi castrum. s. *æstimatione & vtilitate. Paulò aliter vsurpauit Oldendorpius, ad curam & solicitudinem referens, sed & hoc locum hîc habet.*

Ouum pauperi bouis instar est, *Garner. Gallic.* Frumēto carentes eruum magni æstimant. V, Zły głod. τὰ γὰρ οἰκεῖα ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια. *Aristotel.* Sua cuique videntur magni æstimanda.

ἐν τῶν ἐνδείαις, καὶ τὰ μικρὰ τῶν κέρδων, μεγάλα εἶναι δοκεῖ. *Vlpianus Rhetor.* In rebus angustis etiā parua lucra, magna esse vidētur. *Affine,* Káżdemu swoie miło.

Vbogiego zdanie: nié dba nikt ná nie.

τῶν γὰρ πενήτων εἰσὶν οἱ λόγοι κενοί. Vanus putatur sermo pauperis viri.

Pauper locutus est, & dicunt. Quis est hic? *Ecclesiastic. 13.*

—— εἰμὶ δ' ἄφωνος χρημοσύνῃ, πολλῶν γνοὺς ἂν ἄμεινον ἔτι. *Theognis.*

Mutus pauperie sum, Quanquam alijs meliùs plurima perdidici.

— λόγος ἐκ τῶν ἀδοξούντων ἰὼν κἀκ τῶν δοκούντων αὐτὸς, οὐ ταὐτὸν σθένει. *Euripides.*

Sermo profectus à viris inglorijs, Idē qui ab illustribus, idē haud valet tamen.

πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος οὔτέ τι εἰπεῖν
οὔθ' ἔρξαι δύναται γλῶσσα δέ οἱ δέδεται. *Theognis.*

Paupertate etenim deuincto lingua ligata est Vt facere & fari iam nihil ille queat.

Vbogiemu łácniey być dobrem. Vbostwo złośći nié rodźi.

Humi iacentem scelera non intrant casam. *Seneca Thyeste.*

ἡ πενία γυμνάσιον ἀρετῆς ἐμπρακτον. *Stobæus.* Paupertas officina schola virtutis efficax.

Et Calamitas virtutis est occasio. *Seneca Philosophus.*

Præstabat castas humilis fortuna Latinas Quondā, nec vitijs contingi parua solebant.
Tecta, labor, somnique breues & vellere Thusco
Vexatæ duræque manus, ac proximus vrbi
Hannibal, ac stantes Collina turre mariti. *Iuuenal.*

Vide Bogactwo przybywa. Bogáty rzadki spráwiedliwy.

Vbogo álé chędogo.

Pauperies immunda domus procul absit. *Horati.*

Potest esse non incompta frugalitas. *Seneca.*

Nec affectatæ sordes, nec exquisita munditia conueniunt Christianis. *Hieronym.*

ἐθίζου δὲ δίαιταν ἔχειν καθάρειον ἄθρυπτον. *Pythagoras.*
Suesce tibi vt sine delicijs sit munda diæta.

Quanquam res nostræ sunt, pater, pauperculæ,
Modicè & modestè melius est vitam viuere. *Plaut.*

λιτῶς καλῶς ζῆν κρεῖσσον ἢ λαμπρῶς κακῶς.
Tenuiter & honestè viuere præstat quàm splendidè improbè.

Paupertatem amo, sordes non amo. *S. Bernard.*

Nam etiam in ipsis sordibus potest esse iactantia, eoque periculosior quò sub seruitutis Dei nomine decipit. *S. Augustin.*

Vbostwo śmierći śię rowna.

βί⊙ βίε δεόμεν⊙ ὐκ ἔςιν βί⊙. Vita victu carens non est vita. *Vel.* Vita haud vocanda est vita victus indiga.

ὐδὲν πενίας βαρύτερόν ἐςι φορτίον. Nō est onus inopia aliud magis graue. Melior est mors quàm vita amara. *Ecclesiastici 30.* Melius est mori quàm indigere. *Ibid. 40.* Paupertatem *Hesiodus vocat* ὐλομένην, θυμοφθόρον. Perniciosam, animi corruptricem. Staberius *apud Horat.* quoad vixit, credidit ingens

Pauperiem vitium, & cauit nil acrius. &c.

Τ' ἀργύριόν ἐςιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς, ὅςις δὲ μὴ ἔχει τῦτο μηδὲ κέκτηται, ὗτ⊙ μ̃ ζώντων τεθνεὼς περιπατέει. *Antiphanes.*

Argentū & anima & sanguis est mortalibus, Hoc qui caret nec cōparare nisus est, Viuos is inter, mortuus circum ambulat.

τεθνάναι φίλε κύρνε πενιχρῷ βέλτερον ἀνδρὶ,
ἢ ζώειν χαλεπῇ τειρόμενον πενίῃ. *Theognis.*

Mori care Cyrne pauperi melius viro, Quàm viuere graui pressum paupertie.

πτωχεύειν πάντων ἐς' ἀνιηρότατον. *Tyrtæus.* Mendicare omnium est intolerabilissimum. *Affine*, Żywot w nedzy niéluby.

Vbostwo zbytku potomek.

ἀσωτίας ἐςὶ θυγάτηρ ἡ ἀπορία. *A.*

Germana Luxuriæ est Inopia filia. *E Trinummo Plauti. vbi Luxuria filiam suam Inopiam trudit in domum adolescentis prodigi iam inopis, dicens:*

L. Sequere me mea gnata vt munus fungaris tuum.
I. Sequor, sed finem fore quem dicam, nescio.
L. Adest. hem illæ sunt ædes. I. intrò nunc iam. &c.

Postea ad auditores conuersa Luxuria dicit: post alia, hæc:

Adolescens quidam est, qui habitat in hisce ædibus,
Is rem paternam me adiutrice perdidit.
Quoniam ei, quî me aleret nihil video esse reliqui,
Dedi meam gnatam, qui cum ætatem exigat. *Sic & Claudian.*
Et Luxus populator opum, cui semper adhærens
Infelix humili gressu comitatur Egestas. *Gallorum illud est.*
Luxuriosus simul euadit auarus. *nempe quia luxu ad inopiam redigitur.*

Vbostwo złodźiéyska pokrywka.

κλεπτῶν παρακάλυμμ' ἐςιν ἡ πενιχρότης. *A.* Solenne furum tegimen est penuria. Soli fures (*astuti*) de paupertate conqueruntur, dum volunt suæ vitæ scelera tegere. *Alexand. Seuerus apud Lampridiū.* Proinde cum diuites erunt omnes, *ait Aristoph.* ὐδ' ἂν κλέπτης ὐδεὶς ἔςαι. πῶς γὰρ κλέψαι μετὸν αὐτῷ; Ne fur quidem vllus erit. quo modo enim furabitur, cùm habeat ipse?

Vbostwo z mieśławá cieżše.

Si ad paupertatem admigrant infamiæ, Grauior paupertas fit. *Plaut.*

Contrà verò : Dum existimatio est integra facile cósolatur honestas egestatem. *Cic.*

καλῶς πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτεῖν κακῶς.

Egere præstat quàm scelere ditescere. *Simile est illud suprà positum.*

λεπτῶς καλῶς ζῆν κρεῖσσον ἢ λαμπρῶς κακῶς.

Parcè ast honestè viue, non lautè improbè. μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν ἢ πλοῦτον ἄδικον. *Isocrates.* Præfer iustam paupertatem opibus iniustis.

Vcho iédno day stárzácemu ; drugie chowáy obwinionemu.

Słuchawßy ábo mowiwßy zá bárànem / trzebá też słucháć ábo mowić zá wilkiem.

κρίνων τὸ γ' ἕτερον οὖς πάρεχε κατηγόρῳ, ἕτερον δὲ μελέτω σοι ἀπολύειν τηρεῖν. *A.*

Iudicans alteram aurem præbe accusatori, alteram vero cura reo reseruare. *Vel.*

Aurem alteram actori, alteram dato reo. *Sic Alexander orante accusatore, aurem alteram manu admota claudebat, dicens ;* eam se reo reseruare. *Plutarch.*

Nemo innocens, si accusasse sufficit. *Iulian. apud Ammian.*

τίς ἔσται ἀναίτιος εἰ κατηγορεῖν ἄλις ; *A.* Si sat erit accusare quis erit innocens?

Vide affine huic. Sad bez drugiey strony.

Vćiekáć mężnemu nié przystoi: By mu zginąć / plácu dostoi.

In fuga, fœda mors ; in victoria, gloriosa. *Cic.*

θανεῖν πρὶν αἰσχρὸν μὴ κατ' ἀξίαν τυχεῖν. *Euripides.*

Mori priùs (*præstat*) quàm turpe quid contra dignitatem accidat.

θάρσος μὲν μερόπεσσι κλέος μέγα, φύζα δ' ὄνειδος. *Q. Calaber.*

Fortitudo hominibus gloria magna, fuga autem dedecus. πολὺ λώϊόν ἐστι τεθνάμεν' ἐν πολέμῳ ἢ ἀνάλκιδα φύζαν ἑλέσθαι. *Idem.*

Multò melius est Occumbere in bello quàm imbellem fugam capessere.

Hinc laus illa militum. Pugnacissimus quisque in vestigio occubuit. *Tacit.*

Contrà ῥίψασπιδα *esse & dici, probrosum (i. abiecto clypeo fugere) vt de se fatetur Horat. dicens :* Et celerem fugam Sensi relicta non bene (*i. turpiter*) parmula.

Apud Isocratem lex militaris præcipua : τὸ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα. Non deserere ordinem, nec fugere, nec abijcere arma.

Et apud Modestinum IC. est. Qui in acie primus fugã fecerit, spectantibus militibus propter exemplum, capite punitor. *Item* qui arma amiserit.

Apud Homerum Diomedes Vlyssem à fuga reuocat illo versu.

μή τίς σοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

Ne quis te à tergo fugientem fixerit hasta.

Vczący drugich / sam śię vczy. ábo douczá.

Homines dum docent, discunt. *Seneca.* οἱ διδάσκοντες διδάσκονται.

Munus & officium (*Poëticum*) nil scribens ipse docebo. *Horat.*

Isocrates rogatus cur ipse à causis & concionibus remotus, alios oratores probos efficeret, re-

 spondit :

ſpōdit: καὶ αἱ ἀκόναι, αὐταὶ μὲν τεμεῖν ἐ δύνανται, τὸν δὲ σίδηρον τμητικὸν ποιοῦσι. Et cotes, ipſæ ſcindere non poſſunt, ferrum autem ad ſcindendum aptum (*acutum*) reddunt. *Id imitatus eſt Horatius dicens*: Fungar vice cotis, acutum

Reddere quæ ferrum valet, exſors ipſa ſecandi.

Ferrum ferro acuitur. *Prouer. SS. c.27.* *Seneca epiſtola 27.* In eodem valetudinario cum alijs animo ægrotantibus iacere ſe, *ait; & tamen præcepta rectè viuendi eis tradit, & remedia morborum communicat.* Si cultrū cultro exacuas, acuetur vterq;.

Vczeń podczas miſtrza przechodźi.

πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλοις. *Cic. ex Comico quopiam.* i. multi diſcipuli meliores magiſtris. ſ. *ſunt, vel potiùs, euadunt poſtmodùm exercitatione præſtantiores.* *Quadrat in eum, qui cùm diſcipulus vel ſubditus ſit alteri; plùs illo ſapit, à quo doceri vel regi deberet, quod interdum accidit. Vel ironicῶs in eum, qui ſapientior ſuo doctore eſſe velit, cùm non ſit. Item in eum, qui fraudem ab alio edoctus, eundem qui docuit decipit, & laqueus laqueum capit.* *Cum his non pugnat illud Chriſti apud Matthæum cap: 10.* Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum. *intelligendum enim plerumq; & communiter, ita eſſe, ſed aliquando accidere oppoſitum: vel certè, non eſt ſuper magiſtrum, quandiu eſt diſcipulus; vel in eo, in quo eſt diſcipulus.*

Vczonego nagrobék.

Ταῦτ᾽ ἔχω ὅσσ᾽ ἔμαθον, καὶ ἐφρόντισα καὶ μετὰ μουσῶν
Σέμν᾽ ἐδάην. τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὄλβια τῦφος ἔμαρψε. *Laërtius.*

Epitaphium Cratetis factum ex Epitaphio Sardanapali, quod vide ſub Zázywáy.

Hæc habeo quæ didici, & ſtudio aſſecutus ſum, & cum Muſis
Honeſta didici, cætera multa & opulenta faſtus rapuit.

Vczonem nie łácno / nie ládáiáko zoſtáć.

Non ſex paratur aut decem Sophos nummis. *Martial.*

γράμματα μαθεῖν δεῖ, καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν. Literas oportet diſcere, & diſcens mentem habeat, i. *non ſit ſtupidus vel ſupinus & ſegnis.*

ὁ βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρὰ, ὁ δὲ καιρὸς ὀξύς. *Hippocrates.* Vita breuis eſt, ars verò longa, tempus autem præceps. *Adde*: ἡ δὲ ἐμπειρία σφαλερά. i. Experientia porrò fallax. Literarum radices amaræ, fructus dulcis. *S. Hieron.*

Multa tulit, fecitque puer, ſudauit & alſit,
Abſtinuit Venere & Baccho ——— extimuitque magiſtrum. *Horati.*

ἐγκράτεια καὶ καρτερία ἀδελφαὶ πρὸς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν, καὶ πρὸς εὐδαιμόνων οἰκητήριον ἄγουσαι. *Cebes.* Abſtinentia ſeu continentia & tolerantia ſorores ad veram eruditionem & beatorū domicilium ducentes. *Simile præceptū Epicteti eſt* ἀπέχου καὶ ἀνέχου. Suſtine (*moleſta*) & abſtine (*iucundis noxiis.*)

Gutta cauat lapidem, non vi, ſed ſæpe cadendo.
Et doctus fit homo, non ter, ſed ſæpe legendo. *Anonym. rhythm.*
Ars certos, vſus promptos, imitatio reddit

Perfectos,

Perfectos, ast hæc tria concurrentia summos. *Idem.*

ἡ ἀληθινὴ παιδεία ἐν πέτρᾳ ἀποκειμένῳ, καὶ ὁδὸς πρὸς αὐτὴν δυσάνοδος· τραχεῖα καὶ πετρώδης, καὶ θύρα μικρά, *In Tabula Cebetis.* Vera eruditio in rupe præerupta & via ad eam inaccessa áspera saxosa & ianua parua.

Vczony człowiek.

Bibliotheca animata & viuum Museum. ἡ βιβλιοθήκη ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον *vocatus est Longinus Cassius ab Eunapio.*

ἁμιλλᾶσθαι καὶ ταῖς μούσαις τολμάσοι *vel* δύναιτο. *Ex Galeno.*

Certare vel cum Musis audeat aut possit. *vt certauit Thamyris Thrax lyricen, sed ab eis victus, & oculis orbatus est. quod tamen refellit Rhodigen. Vide & Chełpliwy.*

οὔτε μουσῶν οὔτε χαρίτων ἐπιδεὴς ἀνήρ. *Plutarch.* Neque Musarum neque Gratiarum indigus vel expers vir. i. *nec indoctus nec inhumanus.*

ἀκαδημίηθεν ἥκεις. Ex Academia venis. *De docto composito vel eleganti. nam Plato Academiæ præses, elegantiæ erat studiosus.*

καὶ νεῖν καὶ γράμματα εἰδώς. Et natare & literas scit. *Pierius ex more Atheniensium, apud quos hæc laudi ducebantur & eruditos notabant. Vnde Octauian. Augustus nepotes suos vtrumq; doceri curauit. Et Caligulæ probro datum quòd natare nesciret. Vtrumq; Cynocephalo Ægyptij tribuebant. Item* μέλιττα μουσῶν. χαρίτων θρέμμα. Apis Musarum. Gratiarum deliciæ. *Docti viri periphrases.*

Porcus literarum. *Sic vocabat Varronem Palæmon magni nominis Grammaticus. quòd sicut Suis carne nil lautius, copiosius, parabilius, variisq; condimentis aptius, vtpote quæ 50 propè fercula epulis gratissima suppeditet; ita Varronis scriptis (licet ex ijs quamplurimis fragmenta tantùm exstent) nil copiosius & magis varium est. quocirca etiam doctissimus & omnium disciplinarum parens ab omnibus semper habitus & dictus est, non solum ab Ethnicis Cicerone, Quintiliano &c. sed etiam à Christianis Lactantio Augustino. &c.*

ἀηδὼν μουσῶν. *Euripides.* Luscinia Musarum. *de insigniter docto præsertim Pòëta.*

διπλοῦν ὁρῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα. Duplo vident plùs literas quotquot sciũt.

Vczony człowiek / a złe po łácinie &c. mowi.

μάγειρος πονηρῶς ἀρτύων. Coquus malè condiens.

In virum doctum qui vitiosè pronuntiat & peccat in quantitate syllabarum, & similibus.

Vczony człowiek á zły.

Scholæ, non sibi doctus. *In eum, qui scit quomodo alios doceat, & nescit quomodo ipse viuat. Ex Seneca. qui ait:* Scholæ non vitæ discere eos, qui doctrinam sine virtute habent. ψευδοπαιδείαν. i. falsam eruditionem *appellat Cebes.*

Tales erant Philosophi veterum plerique omnes, tales Pharisæi apud Iudæos, tales & nunc hæreticorum doctores & oratores. vtinam non inter Catholicos similes reperiantur!

Epictetus de se: Erubesco *inquit* Chrysippum (*philosophum moralem*) alijs prælegens, siquidem facta verbis similia & consentanea demonstrare nequeo.

Mores primùm, mox sapientiam disce, quæ sine moribus malè discitur. *Seneca.*

Non est quod timeas, ne operam perdideris, si tibi didicisti. *Idem.*

ἄλλους τὰ καλὰ (vel καλῶς) διδάσκει, αὐτὸς ζῇ κακῶς. A.

Docet alios benè, ipse sed viuit malè. *Symbolum huius aquila, quæ altè volat & cadaueribus viuit: sic vir doctus impuræ vitæ. Hesychius.* V. Inaczey mowi.

Vczony przy dworze / bez pęta niewolnik.

λέων κρόκῃ δεθείς. *Lucian.* Leo funiculo vel filo vinctus. *In eum qui spe alicuius commodi in aula hæret, nil interim operæ pretium faciens, sæpe etiam multa se indigna ferens, tantùm vt princeps dicat se talem alere virum.*

Exaggerat id insigniter Lucianus De mercede conductis. vbi etiam Aulæ picturam imitatus Cebetem apponit. V. Dworski żywot. *Non multùm absimilis est Oda Græca Sapphica longissima & libelli iusti instar, De Miseria Pædagogorum Lutherani cuiusdam. argumentum mihi arrisit, sed scriptor more suo multa inepta falsa & impia extra chorum saltans admiscet, Catholicos lacerat, Lutherum ad sidera vsq; extollit.*

Dionysius iunior alere se aiebat multos Sophistas, non quòd eos magni faceret, sed vt propter eos in admiratione esset. Plutarch.

Vczony śie teraz nie pożywi.

Pauci nunc Marones quia pauci Mæcenates. *Ex Martiali qui ait (sed contraho)*

Temporibus nostris — Ingenium — miraris abesse Maronis. &c.
Sint Mæcenates non deerunt Flacce Marones,
Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt. &c.

Magnum, semper inane, sophos. *Idem.* i. *Egregiè docti, tenues inopes.*

Quam multi tineas pascunt blattasque diserti! *Idem Martial.* W kaćie leżą.

——— Ciceroni nemo ducentos Nunc dederit nummos. *Iuuenal.*
——— Sestertia Quintiliano Vt multùm duo sufficient. *Idem.*

Spes nulla vlterior, didicit iam diues auarus
Tantùm admirari tantùm laudare disertos, Vt pueri Iunonis auem. *Idem.*

νῦν πεῖνα, δίψα, ψῦχος ἀμπέχει σοφόν. *A.* Fames sitis frigusq; nunc ambit sophũ. *Vel imitatione Iuuenal.* Sapiens laudatur & alget.

Cum bene laudauit (*Poëtam*) laudato ianua clausa est. *Ouid.*

βραχεῖα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει. *Epicurus.* Exigua fortuna accidit sapienti. *Ex Cicer.* *De hac re multa habet Quintilian. libro de Causis corruptæ eloquentiæ.*

Ad rem faciunt versus illi Cratetis apud Laërtium, quibus perstringit diuites profusos in homines nihili, & parcos in sapientes & vtiles.

τίθει μαγείρῳ μνᾶς δέκ', ἰατρῷ δραχμήν,
κόλακι τάλαντα πέντε, συμβούλῳ καπνόν. πόρνῃ τάλαντον, φιλοσόφῳ τριώβολον.

Assignat coquo mnas decem, medico drachmam,
Adulatori talenta quinq;, consiliario fumum, Scorto talentũ, philosopho triobolum.

Vczony z kśiąg. Kśiąg dość ma / vczony.

Ad arculas sedet. *Quintilian. de eo qui ita libris adhæret, vt sine eis nil possit.*

ἐκ τῦ βιβλίυ κυβερνήτης. *Galenus & Plutarch.* Gubernator ex libro. *Sic.* Doctus ex libro. *qualis Caluisius Sabinus apud Senecam epist. 27. qui infelici memoriæ consulere volens, seruos cõemit in Pöetis probè versatos, & inter conuiuas eruditus volens videri, ab eis singula sciscitabatur. lepidè à conuiuis irrisus. Similis Calliphanes sub* Chelpliwy. *Lucianus scripsit librum Aduersus indoctum multa librorum supellectile tumentem, quem acerbè obiurgat & irridet, docens eruditè librorum copiam non efficere hominem doctum.* Medicus ex commentario. *Manardus.*

Ipse quoq; Seneca carpit doctos ex libro Epistola 33. dicens: Turpe est seni aut prospicienti senectutem ex commentario sapere. Hoc Zeno dixit. Tu quid? Hoc Cleanthes. Tu quid? quousque sub alio moueris? aliquid de tuo profer. aliquid intersit inter te & librum. Quousque disces? iam & præcipe. Quid est quare audiam quod legere possum? *Hæc ille & plura talia. Nihilominùs ipse iam senex scribens Lucilio, in qualibet ferè epistola aliquod dictum ex Epicuro profert. Et sanè non video, cur docto etiam viro, non liceat ex alienis lectis vel auditis aliquid ad rem suam confirmandam vel ornandam adferre, cùm non apud Rhetores tantùm, sed etiam apud Philosophos ac Theologos admittantur argumenta ex locis externis petita, qualia sunt oracula, testimonia, exempla, prouerbia, sententiæ, apologi & talia. quæ magistri artium quam plurima collecta in promptu habere discipulos iubent. Nemo quoq; meminisse tenetur omnium, quæ vnquam legit vel audiuit, sed recurrere sine dedecore ad librum, & ex illo depromere ea quæ necessaria sunt, potest. vt dictum illud vulgare sonat:*

Liber est secunda memoria. *Et Polybius teste Suida. Militare imperium tribus modis disci solere scripsit. 1. est* στρατηγία ὑπομνηματική. *ex libris & commentariis. 2.* μεθοδική *ex virorum peritorum traditione. 3.* ἐμπειρική. *ex vsu & exercitatione ac experientia. Sed & integra opera, multi viri docti Græci & Latini, ex alieno insignia confecerunt. quales sunt Aristoteles, Laërtius, Plutarch. Stobæus, Plinius, Gellius veteres, & posteriores Rhodiginus, Alexander Neapolitan. Turnebus, Isidorus, Bonauentura vt sexcentos alios omittam. Multorum instar sint Lipsij Politica & Philippi Bosqueri conciones, non ex memoria, sed ex libris ijsq; plurimis & variis depromptæ, quas tamen nemo non suspicit, & sine magna oblectatione nemo legit.*

Illud nihilominùs hîc fatendum est, eum qui se alicuius artis magistrum vel peritum profiteatur; debere paratum esse, vt de omnibus illius artis partibus, quantùm ad docendum satis est promere ex sese possit. Nam huic turpe esset, in quouis euentu libros quærere vel voluere. Vulgaris rhythmus est:

Menti da, haud chartæ, quicquid cognoscis in arte,
Nam si charta cadit, tum tota scientia vadit.

Sic Antisthenes cuidam ob commentarios amissos cum dolore querenti, dixit: ἔδει ἐν τῇ ψυχῇ αὐτὰ καὶ μὴ ἐν τοῖς χάρταις καταγράφειν. *i.* Oportebat illa in animo potiùs quàm in chartis describere. *Sic Zeuxidamus quærenti, cur Spartani leges scriptas adolescentibus legendas non proponerent, respondit, vt condocefierent facinoribus potiùs egregiis quam scriptis animum aduertere. E Plutarcho.*

Vczyć śię od kogokolwiek godźi.

——— Fas est & ab hoste doceri. *Ouidi.*

μάθοι γὰρ ἄν τις κἀπὸ τῶν ἐχθρῶν σοφόν. *Suida.* Discere licet vel ab hostibus prudentiam. Ab omnibus libenter disce quod nescis. *S. Augustin.*

Asinus vites putare hominem docuit. *Pierius.*

Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. *Hugo.*

Quod tu non nosti, nouit fortassis asellus. *Idem ex Chrysippo.* (nie.

Quin olitor quandoq; est opportuna locutus. *ex Gellio.* V. Podczás w podley sukniey

οὐκ αἰσχρόν ἐστι καλὰ παντὸς ἐκμαθεῖν. *A.* Bona discere à quocunq; nullum dedecus.

πάμπολλ' ἀπ' ἐχθρῶν μανθάνουσιν οἱ σοφοί. *Menander.*

Multa ab inimicis discere sapiens solet. *Vt cautelam, prouidentiam, industriam, vigilantiam, dolos, arma, machinas, &c. in bello.*

Vczyć śię záwſze nie ſromota. Záwſze ieſt czego śię vczyć.

Tandiu discendum est, quandiu nescias: quin quandiu viuas. *Seneca.*

καλὸν δὲ καὶ γέροντα μανθάνειν σοφά. Didicisse semper aliquid & senē iuuat,

Nulla ætas ad discendum sera. *S. Ambrosi.* *Socrates mirantibus quod senex citharam pulsare disceret, respondit:* Atqui præstat serò, quàm nunquam discere.

γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. *Solon. i.*

Senesco semper multa discens. *Vel.* Discenti assiduò multa, senecta venit.

Solon, *inquit Cic.* gloriabatur se quotidie aliquid addiscentem senem fieri.

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper aliquid apportet noui,
Aliquid moneat, vt illa quæ credas scire, nescias,
Et quæ tibi putâris prima, in experiundo repudies. *Terent.*

M. Antonin. Imper. ad Sexti Bœotij scholam pergens, rogatus quò iret, respondit: Ad Sextum Philosophum cogniturus, quæ nondum scio: Nam καλὸν καὶ γηράσκοντα τὸ μανθάνειν.

Honestum est discere etiam seni.

κἂν ἕτερον πόδα ἐν τῇ σορῷ ἔχω, προσμαθεῖν τι βουλοίμην. *Saluius Iulian. & Pomponi IC.* Etiamsi alterum pedem in sepulchro haberem, addiscere aliquid vellē.

Discere ne cesses, curâ sapientia crescit,
Rara datur longo prudentia temporis vsu. *Cato.*

μήποτε λῆγε μαθεῖν, σοφίην μελέτημα ὀφέλλει,
πουλυετὴς ὁ χρόνος σεμνὴν ἐπέθηκε φρόνησιν. *Mylius.*

Ne pudeat quæ nescieris te velle doceri,
Scire aliquid laus est, pudor est nil velle doceri. *Cato.*

μὴ αἰσχυνθῇς ταῦτα μαθεῖν, ἅπερ οὐ δεδάηκας.
αἶσχος μή τι μαθεῖν ἐθέλειν, τὸ δ' ἐναντίον ἀνδρός. *Planudes.*

Disce docendus adhuc. *Horati.* ἐν μεσημβρίᾳ βίου φιλοσοφεῖν. *i.* In meridie vitę philosophari, *Synesius dixit eos, qui prouecta ætate ad studia se conferunt. Vide apud Iunium l. 4. animaduers. c. 24. exempla eorum qui serò literas aggressi, in eis tamen profecerunt.*

Vdérz w ftół, ozwa śie nożycé.

Sam śie ozwié nié pytány / gdy kto ftyßy ſwe przygány.

Co gánia w poſpolitośći / winnemu przéniká kośći.

Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici. *Cato.*

πᾶς γὰρ ὑπαίτιος ὢν αὐτοῦ περὶ πάνθ' ὑφορᾶται. *Planudes.*

Si quem mens angit, vox hunc leniſſima tangit.

αὐτῷ ἁρμόζει, ἑτέροις λεχθέντα, συνειδῶς. *A.* M.

Dicta alijs, vltrò ſibi conſcius applicat ipſe.

Affine, Słowo rzéczone w poſpolitośći. Tkni go iédnó / poznaß.

Vgodźi ábo tráfi Bog gdźié boli.

ποῦ τις θίγεσθ' ἀπαρνέεται, οἶδεν ὁ Θεός. *A.*

Vbi quis recuſet tangier, nouit Deus.

ποῖ τις θιγόμενος λυπέετ', ἴσησιν ὁ Θεός. *A.*

Quæ tacta doleant cuique, cognoſcit Deus.

ἄγαν ἀγαπητὰ ταχύτερον ἀφαιρεῖ Θεός. *A.* M.

Quæ cara nimiùm ſunt citius aufert Deus. *Sic apud Iobum Satan dicit:* Extende manum tuam & tange cuncta quæ poſſidet. *Item.* Mitte manum tuam, & tange os eius & carnem. *Et 2. Regum 12. Nathan dicit Dauidi.* Filius qui natus eſt tibi morte morietur. *Item Geneſis c. 22. Abrahæ dictum:* Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis — & offer illum. &c.

Vgroźiß mi / ábo / mu. Vczyniß mi. Zaymiéß mi káczki ná błoćié.

Modicè me tangunt tuæ minæ. *Cic.* Muſca armatum petis. *Scaliger ex Catullo.* τὸν λέοντα πέτρινον πατεῖς. *Gabrias.* Leonem lapideum calcas. Bolié go to! ὕδωρ ὑπέρῳ πλήσσεις. *Lucian.* Aquam piſtillo (*in mortario*) tundis. ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν. *Suidas. ſ.* τόσον vel ἧττον τοῦτο μοι μέλει.

Quantùm curat teſtudo muſcas, tantùm vel minùs hoc ego curo.

ἡ τῆς χελώνης ποινή. Teſtudinis pœna. ſ. *à Ioue illi irrogata, vt nunquam teſta exeat, quod illa libens facit. Æſopus.* Intra præſepes meas me vocat ad herum meum arbitrum. *Plauti piſcator dicit litigans cum quodam de re inuenta.* q. d. *vt idem dicit:* Euge ſalua res eſt, præda hæc perpetua eſt mea. *ſ. quia herus fauebit mihi & addicet eam.* Equitem in campum prouocas. (*ex Platone.*) *qui maximè campo aperto & plano gaudet & valet in eo.* Dentem dente rodis. *Martial.* Echinum non eſt lædere vel tangere, qui στρόβιλος ἀμφ' ἀκάνθαις εἰλίξας δέμας κεῖται, δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. *Athenæus.* In orbem vndique conuoluens ſpinoſum corpus (*echinus*) iacet, nec morderi, nec tangi facilis. εἰκῇ τῷ ἡρακλεῖ. *Plutarch.* Fruſtra Herculi. ſ. *intentes minas, iudicium, qui nullum timet.*

κωφὸν γὰρ βέλος ἀνδρὸς ἀνάλκιδος οὐτιδανοῖο. *Homer.*

Ignaui imbelliſque viri ſunt languida tela.

Seruaueris. *In Amphitruone Plauti Mercurius de Soſia dicit:*

Quid

Quid si ego illum tractim tangam vt dormiat? Rt *Sosia*.
Seruaueris.(*i. rem gratam feceris*) Nam cõtinuas has tres noctes peruigilaui. *Elusit verbum Mercurij sensu prolatum tralato ad mortem, proprio sensu ad somnum trahens Sosia.* νεκρὸν λοιδορεῖς. *Aristophan.* Mortuum conuiciaris.
τῷ σκέλει τὴν πέτραν θένε. Tibia petram percute. *Aues volantes quidam videns strepitum ciebat, alter verò dixit ridens illum,* Tibia saxum percute. *item alter:* Da lapidi volam & cadent omnes. V. Niedbam nic nan.

Wiąć komu obroku.

Reddam te ex fero mansuetum fame. *Plaut.*
Demam hercle iam tibi de ordeo, tolutim in badissas. *Idem.*
εἰς τὴν γαστέρα ἐνάλλεσθαι. *Plutarch.* In ventrem (*alicui*) insilire. i. *commeatum & victum subtrahere.* *Eodem sensu dictum volunt aliqui illud à Terentio:*
Pugnos in ventrem ingere. s. *parasito, qui tales ictus (famis) maximè sentit.* *Et Plauti Gelasimus parasitus dicente quopiam:* Perij. *subdit:*
Quid ego? cui misero medullam ventris peredit fames.
Indico bellum ventri. *Horat.* *Plura in hanc sententiam posui in 1. Tomo sub* Wymuie obroku.

Vkąśiwszy vciekł.

Aculeo dimisso ac testimonio dicto fugit. *Cic.*
οἷα βαλὼν ἔφυγε. *Plato.* Aculeo infixo vel telo iacto fugit.
οἷον ἐμβαλὼν λόγον ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι. *Idem.*
Dicto ceu iaculo menti iniecto vel infixo paras discedere.
ὥσπερ βαλανεὺς καταντλήσας ὕδωρ. *Idem.* Ceu balneator offusa aqua s. *abijt.*
οὐ γὰρ ἱκανὸν τὸ οὕτως εἰπόντα ἀπηλλάχθαι. *Aristotel.*
Non enim decebat, his dictis, abscedere, s. *sed probare.*

Vkązeć zęby.

Senties qui vir siem. *Terent.* Erigere vel emittere aculeos in aliquem. *Cic.*
Noli aculeos orationis meæ, qui reconditi sunt, excussos arbitrari. *Idem.*
V. Poznaß mie.

V kija dwá końcá / nie wieß ktorem bić. Sam kiy nie bije.

οὐχ ὅπλα πλὴν ὁπλοφόρον ἐστὶ φοβητέον. *A.*
Non arma sunt timenda sed vir hæc tenens.
V. Niewiem kto wygra. Nie ſtráßny.

Vkłádność / iédna lucka miłość.

ἐν τ' εὐπροσηγόροισίν ἐστί τις χάρις. In comitate gratia est quædam sita.
ἴσος μὲν ἴσθι πᾶσι, κἂν προὔχῃς βίῳ.
Par omnibus sis (*moribus*) quamlibet maior opibus (*victu*)
εὔνοια θαυμαστὴ δι' ἐπιείκειαν ἤθους. *Plutarch.* Beneuolentia mirabilis ex comitate

tate morum. f. *nascitur.* καὶ ἐν τῷ τιμᾶν, μισητέον τὴν ἧτταν. *Vlpianus Rhetor.* Etiam in honore exhibendo superari, odiosum est.

τ πρὸς σοῦ ἐντυγχάνοντας δυσχερείας τῇ τ τρόπων εὐαρμοστίᾳ κρατητέον. *Demosthenes.* Obuiorum molestiæ morum concinnitate vincendæ.

Vlży śię zá czásem ćiężar.

αἰσωπικὸν φορτίον. Æsopicum onus. f. *canistrum pane plenum, quod Æsopus sibi, licet initio cæteris grauius videbatur, elegit in via gestandum. nam vno & altero hospitio diminutum & tandem breui euacuatum est. Ex Planude.* V. Czás wßystko vłácnia.

Vmárłem day pokoy.

Nullum cum victis certamen & æthere cassis. *Virg.* Iam parce sepulto, *Idem.*

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit. *Ouid.*

τί κέρδος οὐκ ἔτ' ὄντας αἰκίζειν νεκρούς; *Stobæus.* N.

Quodnam est lucrum exstinctos lacessere mortuos?

ξείνων ἡμεδαπῶν πεφείδεο, ἔξοχα δ' αὖτε,

οἳ τά δε πάντα λίπον ἀδρανέων νεκύων. *Nazianzen.*

Hospitibus vel peregrinis nostratibus parce, peculiariter autem,

Ijs qui omnia reliquerunt imbellibus mortuis.

νόμος σόλωνός ἐστι, μὴ λέγειν κακῶς τὸν τεθνεῶτα. *Demosthenes.* Lex Solonis est, non maledicendum esse mortuis.

Hebetatur in cadaueribus nouacula. *Hieronym. Mercurialis ex Plutarcho.*

Apud Plutarchū in Numa. Mortui dicuntur sacri & sepulchra eorū sacra. *Sic & ICti.*

Niconis pugilis 1400 coronis ornati statuam æmulus verberans, ab ea ictibus conuulsa obrutus perijt. Suidas. ἀνελεύθερον τ πολέμιον νομίζειν τὸ σῶμα τ τεθνεῶτος. *Plato:* Illiberale est hostem putare esse corpus mortui.

Non est eruendus Lysander è sepulchro. *Vide* Nić wspominay złego.

τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. *Plutarch.* Non-mouenda (.i. *quæ nefas est mouere*) non sunt mouenda. (*vel, ne moueto*) *tales sunt mortui.*

οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι. *Homer.*

Non est fas occisis viris gloriando insultare.

οὐ γὰρ ἐπὶ φθιμένοισι πέλει κότος, ἀλλ' ἐλεεινοὶ,

δήιοι οὐκ ἔτ' ἐόντες, ἐπὴν ἀπὸ θυμὸς ὄληται. *Q. Calaber.*

Non enim mortuis irascendum est, sed misericordia digni sunt,

Hostes non amplius existentes, postquam animus eorum (*hostilis*) perijt.

Viuorum oportet meminisse, mortui letho (.i. *obliuioni*) dati sunt. *Cic. Varro.*

—Ne vacua dentes in pelle fatiges. f. *in mortui exuuio. Martial.*

De absentibus & mortuis nil nisi bonum dicendum. *Garner.*

Cum mortuis luctari. &c. *Vide.* Dokázowáć nád vmárłem.

Vestigia hominis ferro non configenda. *Pythagor.* i. *memoria non laceranda.*

Vmárły nie vkąśi; nie zemśći śię. po śmierći śię go nie bóy.

οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσιν. Mortui non mordent. *Apud Plutarchum Theodotus Rhetor, consultanti regi Ægypti quid agendum cum Pompeio à Cæsare victo ad se confugiente. respondit:* ὁ νεκρὸς οὐ δάκνει. Mortuus non mordet. *occidendum censens.*

Vmárły od zazdrości od krzywdy wolen.

Vmárłemu nikt nie záyrzy / nie záßkodźi.

Non solet ingenijs summa nocere dies. *Ouid.* Maius ab exsequijs nomen in ora venit. *Idem.*

Famaq; post cineres maior venit, & mihi nomen
Tunc quoque cùm viuis annumerarer erat. *Idem.*

Tu mihi, quod rarum est, viuo sublime dedisti
Nomen, ab exsequijs quod dare fama solet. *Idem.* J zá żywotá i po śmierći sławny. Exstinguit inuidiam mors. *Cic.* Mortui non dolent.

τοὺς γὰρ θανόντας οὐχ ὁρῶ λυπουμένους. *Euripid.* Nam mortuũ dolere video neminem. τὸν οὐκ ἐόντα ἅπας εἴωθεν ἐπαινεῖν. *Thucydides.* Eum qui iam non est (*non viuit*) quilibet solet commendare, laudare.

τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, οὐ μέτεστι τοῖς τεθνεῶσιν, οἱ δ᾽ ἐπὶ τοῖς καλῶς πραχθεῖσιν ἔπαινοι, ἴδιον αὐτῶν κτῆμα εἰσίν, οὐδὲ γὰρ ὁ φθόνος αὐτοῖς ἔτι ἐναντιοῦται. *Demosthen.* Cæterorum bonorum non sunt participes mortui, laudes autem honestè actorum, propria ipsorum possessio est; non enim inuidia ampliùs illis aduersatur.

Affine, Zazdrość żywe prześláduie. Dobremi zá żywotá gárdźiemy.

Vmárły żaden śie nie wróći. Zaden z piekłá nie wybrnie.

Cùm semel infernas intrârunt funera leges,
Non exorato stant adamante viæ. *Propert.*

Cùm semel occideris & de te splendida Minos Fecerit arbitria, Non Torquate genus, non te facundia, non te Restituet pietas. *Horat.*

Qui nunc it per iter tenebricosũm Illuc vnde negãt redire quenquã. *Catull.*

Vnde non vnquam remeauit vllus. *Seneca Oetæo.*

Gradumq; retrò flectere haud vnquã sinunt Vmbræ tenaces. *Idẽ Furente.*

ἀΐδεω γάρ ἐστι δεινὸς	Orci nam horrendus est
μυχὸς, ἀργαλέη δ᾽ ἐς αὐτὸν	Specus, molestus autem in ipsum
κάθοδος, καὶ γὰρ ἕτοιμον	Descensus, nam paratum (*certum*) est

καταβάντι, μὴ ἀναβῆναι. *Anacreon.* Ingresso non regredi.

ἀλλ᾽ οὔτι τί γ᾽ ἐξ ἀΐδα παγκοίνου λίμνας πατέρ᾽ ἀνστάσεις, οὔτε γόοις οὔτε λιταῖσιν. *Sophocles.* Sed nequaquam ex Orco palude omnibus communi, patrem aut fletu aut precibus excitabis. οὐ γὰρ ἀνάξεις πότ᾽ ἔνερθεν κλαίων τοὺς φθιμένους ἄνω. *Euripides.* Non enim reduces vnquam ex imo (*Orco*) flens defunctos ad supera.

κωκυτοῦ ἀνυπόστροφος οἶμος. *Orpheus.* Cocyti irremeabilis semita.

— Facilis descensus Auerni. Sed reuocare gradum superasque euadere ad auras, Hoc opus, hic labor est. *Virg.* Ob nostros luctus non viuet lumine functus. *Ex Garnero.* *Vide Catulli versus sub* Nie iutro zmartwych wstáć.

Vmie

Vmie to iak páciërz.

Decătatas habere debet causas orator. *Cic.* Tanquã dictata perdiscere oratione *Idē.*
——— Auctores nouerit omnes Tanquam vngues digitosque suos. *Iuuenal.*
——— Hæc recinunt iuuenes dictata senesque. *Horati.*
Tanquam nomen meum teneo. *Ex Martiali.* V. Wiem to.

Vmiesz ieśc / nie vmiesz robic.

Comesse panem tres pedes longum potes, Pultare fores nescis. *Plaut.*
ὄνȣ γνάθ☉: *Hesychi.* Asini mandibula. *Nam asinus piger & edax est.*

Vmilkli wszyscy.

ὁ ἑρμῆς ἐπεισελήλυθεν. *Plutarch.* Mercurius superuenit. *dicitur cùm in cœtu plurium colloquentium silentium accidit, tanquam ominosum. Mercurio enim præsente qui facundiæ præses est, non decorum habebatur continuare sermonem. Apud Plinium l. 28. c. 2. Malum omen dicitur, si conuiuæ omnes repente conticescant: aliquid enim mali cuipiam eorum euenturum credebatur. Nugæ superstitionis Ethnicæ qualibus hic auctor abundat & maximè toto hoc capite. Nostrates hîc dicunt:* Aliquis decussatim pedes iunxit. *quod etiā vsurpant Germani. Originē superstitionis cognoscere non potui.*

Vmknąć. Vćiec. Wywinąć śię. W nogi. A moi w chróśt.

γλῶ περὶ γῆς (.i. *terram pro terra*) cogito. *Cic.* Φεύγει ὥσπερ ὄις λύκον ἀθρήσασα. *Theocrit.* Fugit vt ouis viso lupo.
γῆν περὶ γῆς διώκειν. *Aristophan.* Terram pro terra persequi.
Vtar ea porta quam primùm viderò. *Cic.* Induamus talaria. *Idem. s. Mercurij alata. ex Homero.* Ex hac nassa exire constitui. *Idem.*
Citiùs abeunt, quàm in cursu rotula (*curulis vel figularis*) circumuertitur. *Plaut.*
Citiùs fugiunt, quàm ex porta ludis cùm emissus est lepus. *Idem.*
τὰς τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. *Plato.* Malorum consortia fuge sic vt nec retrò aspicias.. ἡ κινάμυα αὐτὸν ἄγει. *Homer.* Cynamya eum rapit vel corripuit. i. *citò fugit.* *Affine,* Wyśiekł śię. Pocáłuiesz nożki.

Vmrzeć nalépiey gdy śie dobrzé dźiéie.

Par ille est superis, cui pariter dies Et fortuna fuit. *Seneca Octao.*
Dum vita grata est, mortis conditio optima est. *P. Syrus.*
εὐκαιρόν ἐστ' εὐδαιμονοῦντα καταθανεῖν. *A.*
Optabile est, cùm maximè es felix, mori.
Sic Iacobus Genesis 45. vbi audiuit Iosephum viuere gloriosum, ait: Sufficit mihi &c. & c. 46. eo viso. Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam. &c.
Item Simeon conspecto Messia: Nunc dimittis seruum tuum Domine. *S. Lucas c. 2.*
Et Chærea apud Terentium lætus quodam euentu ait:
Nunc est profectò interfici cùm perpeti possum,
Ne hoc gaudium contaminet vita ægritudine aliqua.
Mori ēst felicis antè quàm mortem inuocet. *P. Syrus Mimus.*

Nuſquam meliùs morimur homines, quàm vbi libenter viximus. *Idem.* *licet hæc ſententia non tempus ſed locum reſpiciat.*

Ænetus Quinquertio victor proclamatus in Olympiis accepta corona ſtatim præ gaudio obiit. Pauſanias. Similia exempla habet Valer. Maxim. l. 9. c. 12.

Vmyć ſię do tego trzeba. Nie vmywaieś ſię do tego.

Non quacunque manu. ſ. *ſacra tractanda, contingenda. Eraſm. qui affert verſiculum illū Martialis.* Non quacúnque manu victima cæſa litat. i.*impetrat votum vel propitiat deos. quo ſenſu hanc vocem vſurpat. Plaut. Ouid. Liui. Seneca. Sueton.* (dendū.

ἀνίπτοις ποσὶ τοῖς ἱεροῖς οὐκ ἐπιβατέον. *Lucianus.* Illotis pedibus ad ſacra non acce-

ἀνίπτοις χερσὶ τῶν ἱερῶν ἅπτεσθαι ἀθέμιτον.

Illotis manibus ſacra contingere nefas. *Vtrumq; complexus eſt Nazianz. dicens:*

ἀνίπτοις χερσὶ, καὶ ἀμυήτοις ποσὶ, τοῖς ἁγιωτάτοις ἑαυτοὺς ἐπεισάγουσιν.

Illotis manibus & profanis pedibus, ſacris ſeſe ingerunt.

Apud Plautum quidam Ethnicus ait: Eo lauatum vt ſacrificem.

Et apud Virgil. ſacra ſua nugacia contingere non audet Æneas priùs quàm ſe flumine viuo abluat, poſt cædes multas editas. ad quem locum multa affert Cerda.

μὴ καθαρῷ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θέμιτον ᾖ. *Plato. Syneſi. Nazianz.*

Impuro purum contingere nefas ſit.

τῶν μυστηρίων βίβλους ἐτόλμησαν ἔνιοι τῶν ἀμυήτων ἀναγινώσκειν. *Galenus.*

Myſteriorum libros auſi ſunt quidam non initiati legere. *Olea à pueris tantùm vel à viris puris & caſtis iuramento conſtrictis colebatur & legebatur ob vberiorem prouentum. & quia Palladi ſacra. Rhodigin. è Græcis.*

Vmyſł wſpániały / ná krzywdy trwáły.

Magni animi eſt iniurias deſpicere. *Seneca.*

Magnæ feræ minutorum canum latratus ſecuræ exaudiunt. *Idem.*

Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe leoni,
Pugna ſuum finem cùm iacet hoſtis, habet.
At lupus & turpes inſtant fugientibus vrſi. *Ouidi.*
Non niſi delecta paſcitur ille fera. *Martial. de Leone ludente cum lepore.*

Ingenuitas non recipit (*i. contemnit, non ſentit*) contumeliam. *P. Syrus.*

Quò quiſque eſt maior, magis eſt placabilis iræ:
Et faciles motus mens generoſa capit. *Ouidi.*

ἐλέφας Ἰνδὸς κώνωπος οὐκ ἀλεγίζει. *Phalaris.* Elephas Indus non curat culices.

ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους, καὶ νοῦς ἐχέφρων πᾶσαν ἕλκουσαν βίαν.

Non metuit incus maxima ſtrepitus (*graues*) Prudensq; mens, omnem trahentem hanc vi, impetum. Struthiocamelus concoquit lapides, oſſa. *Aelian. Albertus.* & vir fortis aduerſa quæuis. *Anonym.* *Antonius Pius Imperator, in domum Omuli conſularis veniens, & columnas porphyreticas cernens admiratus, rogauit vnde illas Omulus haberet. Cui Omulus:* Cùm in domum alienam veneris, inquit, & mutus & ſurdus eſto. *quod dictum Imperator patienter tulit, Capitolin.* *Affine,* Nie dbam nic náń. Vgrożiß mi.

Vpárł śię. Chcé świe przéwieść / swego dokázáć. Swoie porzę. Oćiatny. Záćiął śię. Daley nie postąpi.

Durauit cor. *Plaut.* Durauit animum. *Ouid.* Obstinatè dat operam. *Terent.*
γυναικὸς φρένες. *Diogenian.* Muliebris animus, *de quo Terentius.*
Noui ingenium mulierum. Nolunt vbi velis, vbi nolis cupiunt vltrò.
Gradum fixit. *Tertullia.* Nisi fractis cruribus non cohibebitur. *ex Cicer.*

Nec magis incepto vultum sermone mouetur
Quam si dura silex aut stet Marpesia cautes. *Virg.*
Illa velut pelagi rupes immota resistit. *Idem.*
Illa velut rupes immoto saxea visu Hæret. *Statius.*
Quid cum illis agas, qui neque ius, neque bonum aut æquum sciunt,
Melius, peius; prosit, obsit; nihil vident nisi quod lubet. *Terent.*
Negat se ipsi concessurum Ioui, si is se oraret. *Plaut.*

Retrogradus. *Lamprid.* *al.* Retrorsus. i. *refractarius. Casaubon.*
τὸ Φιλοξένȣ ȣ̓. Philoxeni Non. *qui nolens Dionysii inepta carmina probare, vno verbo* Non, *respondit, & potiùs ad latomias reduci maluit.*
νιόϐης ἀρχέτυπον. Niobes Archetypon. *de homine præfracti ingenij, qui ab opinione sua abduci non possit.* τὸν ὀνηλάτην νικᾷ. *Suidas.* Agasonem vincit.
ὄνος ὕεται. *Suidas.* Asinus compluitur, *de eo qui non mouetur molestiis. Nam asinus vix fustem sentit, tantùm abest vt pluuiam curet.*
ἀγναμπτότερος βάτȣ αὔȣ. *Suidas.* Rubo arido inflexibilior.
δάκνει τὸ στόμιον. *Aeschylus.* Mordet frenum. ἡ ἀβȣλία

ὅσω μέγιστον ἀνδρὶ προσκεῖται κακόν! *Sophocles.*
Vt temeritas maximum homini adiacet malum!

Victus victorem tenet. *in eum qui victus, pertinaciter victum se non agnoscit.*
παλαιστρίτης καταϐληθεὶς κρατεῖ τ̃ αὐχένων καταϐάλλοντα καὶ ȣ̓́τω νικᾶν ὑπολαμϐάνει. *ex Galeno.* Palæstrita deiectus tenet ceruicem eius qui eum prostrauit & sic se vicisse arbitratur.

Vpátrzył pogodę.

Obseruauit lupus dum dormitant canes. *Plaut.*
παρέτηρει ὁ λύκος τȣ̀ς καθεύδοντας κύνας. *A.*

Vpiteś śię / przéspi śię.

Edormi crapulam & exhala. *Cic. in Antonium.* Somno sanari solet homo ebriolatus. *Plaut.* ὁ ὕπνος ἀργαλέην ἀπαλλάττει μέθην. *A.*

Somnum sepeliui omnem & edormiui crapulam. *Plaut.*

Interea in angulum aliquò abeam atque edormiscam hoc villi (i. *vini*) *Terent.*

Vrodá béz vkłádnośći / (ábo béz przyiemnośći) nié przyćiągnié wiélé gośći, (ábo / nié wzruszy ludzkiey miłośći.)

Forma sine Gratijs, esca sine hamo. *Ex Nicarcho qui ait:*

κάλλ☉ ἄνδ. χαρίτων, τέρπει μόνον, ὀ καλέχει δὲ

ὡς ἄτερ ἀγκίςρυ νηχόμενον δέλεαρ.

Forma sine Gratijs (*i. suauitate morum*) delectat solùm, non capit autẽ (*non detinet*)

Velut sine hamo natans esca (*piscium*) *Simille est illud Catulli.*

Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,

Recta est; hoc ego, sic singula confiteor.

Totum illud, Formosa, nego: nam nulla venustas,

Nulla in tam magno corpore mica salis. i. *vt Victorius intelligit, nulla in ea venustas, vel pulchritudo acris, venustati mista, quæ aspicientes alliciat & afficiat, vt sal solet commendare cibos. Non audio hic Quintilianum (& cum eo Erasmum) qui interpretatur; nihil est in eo ridiculum. Nam non ea mens Pöeta est, qui loquitur de forma Quintia, negans eam esse venustam. ioci autem non ad formam, sed ad mores & sermonem pertinent, & placere sine forma possunt: immò deformes, ridiculum quid loquentes, magis mouent & afficiunt. Sic apud Cic. Lamia Oratori deformi arrisum est, vbi ei Crassus dixit: Audiamus pulchellum.* ἀναφρόδιτ☉, ἀκύθηρ☉ *Græcis est. Sine Venere. Veneris expers, seu inuenustus, illepidus,* ἄχαρις. *Sine gratia vel Sine Gratijs, qui nunquam sacrificat Gratiis, vide dictum Platonis sub Vlič wčsoly.*

Salis ergo micam intellige cum Brodæo leporem, gratiam, venerem, hilaritatem.

Affine his est illud apud Ælianum de Protogenis pictoris Ialyso imagine excellenti, quam cùm aspexisset Apelles, admiratus & stupens obmutuit, deinde subdidit: ὁ πόν☉ μέγας ϗ τεχνίτης, ἀπολείπεσθαι γε μὴν τῆς χειρεργίας ἡ χάρις, ἧ ὁ ἀνὴρ εἰ τύχοι, ὁ πόν☉ αὐτȣ͂ τȣ͂ ȣ̓ρανȣ͂ ψαύσῃ. Insignis labor & artifex, deest tamen operi gratia, quam si vir ille assecutus fuisset, opus eius cœlum contingeret. Czcigoś munič doſtáič. μὴ κρῖν᾽ ὁρῶν τὸ κάλλ☉, ἀλλὰ τὸν τρόπον.

Spectato forma neminem, sed moribus.

δύσμορφ☉ εἴην μᾶλλον ἢ καλὸς κακός. Deformis esse malo quã pulcher malus.

τὰν μορφὰν ἀγαθὸς, τὸν δὲ τρόπον ȣ̓κ ἔθ᾽ ὅμοι☉. *Theocrit.*

Forma bona (*homo*) sed moribus non similibus. (*i. non bonis*)

Nil valet absque aliqua forma decora bono. *Garner. Rectè monet Horati.*

Ne corporis optima lynceis Contemplere oculis, Hypsæa cæcior, illa

Quæ mala sunt spectes. (*Hypsæa mulier cæca.*) *Affine,* Pieknie á dáley nic.

Vrodá czesto ábo wielom szkodliwa.

Pulchritudo sæpe periculo est (*alicui*) *Cic. Exempla sunt infinita. Sufficiat Absalon & Helena. adde Lucretiam & Virginiam ex Liuio. de quibus Iuuenal.*

Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem

Ipsa habuit. cuperet Rutilæ Virginia gibbum

Accipere, atque suam Rutilæ dare. (conspicans.

μοῖραν ἑλένης ἴδε καὶ τὸ κάλλ☉ ἄπιστον. *A.* Laudato formam, at exitum Helenæ

καλὴ ἑλένη, Φρύγας, ἑλλάδ', αὐτήν τ' ὤλεσεν. *A.*
Pulchra Helena, Troas, Græciam, & ſe perdidit.
Terent. de iuuencula formoſa: Huius formam atque ætatem vides,
Nec clam te eſt, quam illi nunc vtræque res inutiles
Et ad pudicitiam & ad rem tutandam ſient.
Rarò forma viris (*ſæcula proſpice*) Impunita fuit. *Seneca Hippolyt.*
Arbores proceræ & rectæ, pro ædificiis exſcinduntur; humiles & tortæ prætereuntur ſaluæ. Adde Nucem Ouidianam, cui vt ipſa loquitur
Fructus obeſt, peperiſſe nocet, nocet eſſe feracem. &c.

Vrodá rzadka / rzadko béz wády / rzadko cnotliwa.

Rara adeò concordia formæ Atque pudicitiæ. *Iuuenal.*
Lis eſt cum forma magna pudicitiæ. *Ouid.*
Faſtus ineſt pulchris ſequiturque ſuperbia formam. *Idem.*
Nimia eſt miſeria pulchrum eſſe hominem nimis. *Plaut.*
Dilige denarium, ſed parcè dilige formam,
Quam nemo ſanctus nec honeſtus captat habere. *Cato.*
ἀργύρεόν γε φίλει, μετρίως δ' ἀγαπάζεο μορφὴν,
ἧς τινὸς οὐθ' ὅσιός τις ἔχειν οὔτ' εὔχεται ἐσθλός. *Mylius.*
Sed caſtò quid forma nocet? ℞. Quid profuit immò
Hippolyto graue propoſitum? quid Bellerophonti? *qui ambo ob formam eximiam licet alieno vitio perierunt. Iuuenal.*
παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
ὄλβιος, ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. *Theognis.*
Paucos mortalium virtus & forma comitatur.
Felix qui horum vtrumque ſortitus eſt.
κάλλος δυστήρητον ἔφυ παίδων τοκέεσσι. *Phocylides.*
Difficile eſt formam prolis ſeruare parenti. Vrodá rzadka / rzadko ſie cáło (dochowa.
Formoſis leuitas ſemper amica fuit. *Propert.*
Eſſe ſolet rarò pulchra pudica caro. *Anonym. rhythmic.*

Vroda rzecz nie trwała.

Anceps forma bonum, mortalibus Exigui donum breue temporis
Vt velox celeri pede laberis! *Seneca Hippolyt.*
Hic fulgor teneris qui radiat genis Momento rapitur, nullaque non dies
Formoſi ſpolium corporis abſtulit. Res eſt forma fugax. *Idem.*
O formoſe puer, nimium ne crede colori,
Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur. *Virgil.* .i. *ne nimium fidas formæ vel tibi ob eam placeas. Nam liguſtra flores cuiuſdam arboris candidi & odorati facile decidunt, & lapſi aut decerpti mox flacceſcunt ac marceſcunt: Vaccinia autem .i. flores hyacinthi nigri ſeu purpurei, durant & velli debent: Sic vaccinia intelligunt ex Theocrito & Plinio Turnebus, Hermolaus, Dalecamp. Cerda; qui copioſè hunc locum illuſtrat.*

Brodæus Vaccinia mora agrestia, Iunius baccas palustres interpretatur non malè.

καὶ κάλλ⊙ καλόν ἐστι τὸ παιδικὸν, ἀλλ᾽ ὀλίγον ζῇ. *Theocrit.*

Et pulchritudo puerilis pulchra est, sed modicum viuit. i. *durat.*

ἀνδρῶν γὰρ γέν⊙ ἐστιν ὁμοῖιον ἄνθεσι ποίης. *Q. Calaber.*

Hominum enim genus est simile floribus herbæ.

Non hoc semper eris, perdunt & gramina flores.

Perdit spina rosas, nec semper lilia candent. &c.

Donum forma breue est, nec se tibi commodat omnis. *Nemesian.*

Non semper idem floribus est honos Vernis. *Horat.*

Forma bonum fragile est. *Ouid.* Formam populabitur ætas. *Idem.*

Tempus erit quo te speculum vidisse pigebit. *Idem.*

τὸ ῥόδον ἀκμάζει βαιὸν χρόνον, ἢν δὲ παρέλθῃ,
ζητῶν εὑρήσεις, οὐ ῥόδον, ἀλλὰ βάτον. *Ex Anthologi.*

Exiguo floret rosa tempore, mox vbi transit,
Non rosa cùm quæres, sed rubus asper erit.

Post paucos annos Alcibiades quondam pulcherrimus, in ipso Alcibiade adhuc viuente quærebatur ab ijs qui ipsius formam antè demirati sunt. Fauorinus apud Stobæum.

Vroda wielki orator / wielki mocarz.

Formosa facies muta commendatio est. *P. Syrus Mimus.*

ὡραῖον ὄψανόν ἐστ᾽ ἀποδοχὴ λαθραία. *A.*

τὸ κάλλ⊙ βασιλεία ἀδορυφόρητ⊙: *Carneades.* Forma est regnum sine satellitio. *quòd formosi absq; vi obtineant quicquid volunt.*

Virtute formæ id euenit, te vt deceat, quicquid habeas. *Plaut.*

ὡς ἡδὺ κάλλ⊙ ὅταν ἔχει νοῦν σώφρονα!

Quam grata forma iuncta cui morata mens!

κάλλ⊙ γὰρ περίπυστον ἀμωμήτοιο γυναικὸς,
ὀξύτερον μερόπεσσι πέλει πτερόεντ⊙ ὀϊστοῦ. *Musæus.*

Forma enim celebris inculpatæ feminæ, Acutior apud homines est volucri sagitta.

Nata erat huic Chione quæ dotatissima forma Mille procis placuit. *Ouid.*

καὶ μήτηρ καὶ ἀδελφαὶ τῷ κάλλει τῶν ἀῤῥένων ἐν νέμουσι. *Synesius.* Et mater & sorores pulchritudini virorum multùm tribuunt.

Formosa virgo est; dotis dimidium vocant
Isti qui dotes negligunt vxorias. *Afranius.* *Sed sæpe in talibus,*
Si verum excutias, facies non vxor amatur. *ait Iuuenal.*

ἡ βία τῶν ἄλλων ἁπάντων κρατεῖν δύναται, κάλλ⊙ δὲ καὶ τῆς ῥώμης αὐτῆς ἄρχειν πέφυκεν. *Isocrates.* Vis cætera omnia vincere potest, pulchritudo verò & ipsi robori imperare solet.

ἔδωκε
φύσις γυναιξὶ κάλλ⊙, Dedit Natura mulieribus formam,
ἀντ᾽ ἀσπίδων ἁπασῶν, Loco scutorum omnium,

ἀντ᾽

ἀντ' ἐγχέων ἁπάντων, Loco haſtarum omnium,
νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον, Vincit autem & ferrum,
ἢ πῦρ καλή τις οὖσα. *Anacreon.* Et ignem quæ pulchra eſt.

Gratior & pulchro veniens in corpore virtus Adiuuat. *Virg.* Vrodá cnote
Eſt procerum verè, procerum corpus habere. *Anonym. rhythm.* (zdobi.

Forma inſtar veneficij eſt. *Olympias conſpecta pellice Philippi regis mariti ſui, quam veneficiis vti rumor ſparſerat, dixit:* Χαιρέτωσαν αἱ διαβολαί, σὺ γὰρ ἐν σεαυτῇ τὰ φάρμακα ἔχεις. Valeant calumniæ *(in te ſparſæ)* tu enim in teipſa veneficia habes. .i. *formam eximiam, quæ abſq; veneficiis quemuis capiat.*

Eadem audiens aulicum quendam duxiſſe vxorem formoſam, ſed malæ famæ dixit: μωρός ἐστιν ἐκεῖνος, ἐπεὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐγάμησε. Stultus eſt ille, ſiquidem oculis vxorem duxit. *Adde exemplum.* Heſter & Holophernis. *Affine,* Oká ſtrzéż.

Vroſt pretko. Vroſt wielki z málego. *tralato ſeu parœmiaco ſenſu.*

Quantus ex nihilo. *Iuuenal.* Nouus homo. *Idem.* Modo egens, repente diues. *Cic.* ἐκ μικροῦ τετράπηχυς. *Philoſtrat.* Ex paruo quadricubitus. .i. *magnus creuit. alluſit ad ſtaturã hominis, quæ iuſta tricubitalis eſt, quatuor cubitorũ ingens.* πήχεσιν ηὔξανετο. *Eunapius.* Cubitis adoleuit. *inſtar cuiuſdam Gigantis, qui ſingulis menſibus cubito altior fiebat. talis & Antæus Libycus 60 cubitos altus. Plutarch.*

ἀπὸ κώπης εἰς τὸ βῆμα ἐπήδησεν. *Syrianus.* A remo ad tribunal ſaltauit.

ἀπὸ θυννοσκοπείου ἐπὶ τὴν ἡγεμονικὴν ἀπήνην ἁλάμενος. *Syneſius.* De ſcapha piſcaria ad triumphalem currum ſaliens. *de Andronico dictum, qui infimis natalibus ortus præfecturam beneuolentia principis aſcenderat.*

λακκόπλουτος *Plutarch.* E lacu diues, *qui theſaurum inuenit. vt accidit Calliæ qui indicem auri occidit & diues repente factus nomen illud obtinuit.* *Heri ſeruus, hodie liber. Vlpian.* *Crocodilus typus eius qui ex humili & obſcuro, clarus honoratus diues effectus eſt. quia crocodilus ex ouo anſerino pari prognatus, ad 15 ampliùs cubitos excreſcit; immò quandiu viuit creſcere dicitur. viuit verò diutiſſimè Pierius ex Plinio.*

E molitore princeps. *Ariſtophan.* V. *Eucrates ſub* Wyśliznąć śie.

ὁ νῦν μὲν οὐδείς, αὔριον δ' ὑπέρμεγας. *Ariſtophan.*

Hodie nullus, cras maximus. *Vel.* Nunc nullius valoris, ingens cras nimis.

βουλεύεις Ἀγαθῖνε. τὸ βῆτα δὲ τοῦτ' ἐπρίω νῦν
εἰπὲ πόσης τιμῆς; δέλτα γὰρ ἦν πρότερον. *Antholog.*

In Senatorem pretio ex Seruo factum. Conſultas *(ſeu Senatorem agis)* Agathine, hoc vero B *(in voce* βουλεύειν *deliberare, conſultare)* nunc emiſti. dic quanto pretio? D namque priùs fuit *(in voce* δουλεύειν *ſeruire, quæ ei priùs conueniebat.)*

ἐκ κεραμείας ἐπὶ τὴν βασιλικὴν ἀπήνην ἦλθε. E figlina regalem currum conſcendit. *Syneſius. de piſcatore dictum, ad Agathoclem figulum tranſtulit Eraſmus.*

Affine, Godność niegodnemu. Szláchćic nowy. Szczęście podwyżſza.

Vrosta wilczkowi zeby.

αὐξήσεται λυκιδεῖ ὀδόντες εἰς βορᾶν. *A.*

Lupi catulus, innoxius: crescant illi dentes, mordebit.

Illustrant hoc dictum Poëtæ. Sed puer, est ætas mollis & apta regi. *Ouid.*
Ast vbi succreuit. Imberbis iuuenis — monitoribus asper. *Horat.*
Sic Nero iuuenis, probus erat. Iulianus apostata & tot alij. Et Ezechielis c. 19. Leunculus (.i. *Ioachaz vel Ioachin*) leo factus est. i. *euasit rex crudelis. Item* Roboam. 3. *Regum* 12. *Apud Plutarchum de Democrate Lacedamonio dicit Cleomenes Arato.* εἴ τι πράττεις πρὸς λακεδαιμονίους, ὥρα σοι ταχύνειν, πρὸ τοῦ κέντρα φῦσαι τοῦτον τὸν νεοσσόν. Si quid moliris contra Lacedæmonios, properandum tibi est, antequam huic pullo crescant aculei. Neronis quinquennium, *Rhodiginus ex Sexto Aurelio dicit esse adagium in eos, qui initio mites sunt & tractabiles, paulò post erupturi in barbaram truculentiam. talis enim fuit Nero vt Traianus etiam dictitabat:* Procul distare cunctos principes à Neronis quinquennio, quo humanus, clemens, liberalis, officiosus, modestus, pius exstitit. *Vide Rhodig. l. 11. c. 12.*
In aula cuiusdam viri nobilis fuit catulus lupi, capræ diu familiaris, foras etiam cum ea exiens & rediens salua; tandem maior factus & percussus domi, eam eduxit nec amplius reduxit nec ipse redijt.

Vrząd drugiemu zdáć.

Alteri cursuro lampada tradere. *Lucret. à ludis Græcorum* λαδουχία *vel* λαμπαδοφορία, *dictis, quos describit Pausanias, nam in ijs cursores lampadem manu ferentes currebant, & decurso curriculo quiuis sequenti cursuro lampadem porrigebat. Meminit Varro & Cic. Tria verò hæc lampadum certamina fuisse apud Athenien. scribit Rhodigin. ternis festiuitatibus recurrentia. s. Panathenæis, Hephestijs seu Vulcaniis, & Prometheis. cui verò currenti fax exstinguebatur, is præmio victoriæ excidebat.*

Vrząd kupiony niedobry.

Omnis mercatura sordida. magistratuum verò sordidissima. *Simile quid habet Cic. qui etiam castigat Antonium,* quòd domi suæ turpissimo mercatu omnia venalia habuerit, etiam iura regni, & iurisdictionem in Sicilia.
Omnia empta venalia sunt. *Alexander Seuerus apud Lampridium Honores iuris gladij, nunquam vendi passus est, dicens:* Necesse est, vt qui emit, vendat. Ego non patiar mercatores Præfectos, quos si patiar damnare non possim. *Idem dicebat:* Nolle se ab aulicis vendi suas dispositiones. (.i. *officiorum distribuendorum designationes*) *Idem recusantes publicis muneribus præficiebat.*
ἀργυρολογεῖν τὰς ἀρχὰς πάσης ἐστὶ πονηρίας προοίμιόν τε καὶ πέρας. *Iustinian.* Mercaturam exercere magistratuum (*vel pecuniam colligere vendendis dignitatibus*) omnis mali initium & finis est.

Vrząd niech ćię nie podnośi, ledá kto to podczás nośi.

Vrząd, nie ćiebie szánuią, gdyż i lepszy vstępuią.

Non

Non tibi sed religioni. s. *honor exhibetur. Apud Gabriam asino sacra ferenti & ob honorem sacris exhibitum superbienti, dictum est.* οὐ θεὸς σὺ, τὸν θεὸν δ' ἄγεις. Non es tu deus, sed deum (.i. *idolum*) gestas. *Epimythion additur tale:* ὅτι τοῦ ἐν ἀξιώμασι τιμωμένους δεῖ γινώσκειν, ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν. Quòd oporteat eos, qui in dignitatibus constituti honorantur, cognoscere quòd homines sint. ὄνος εἶ ἄγων μυστήρια. *Ex Aristophane.* Asinus es portans vehens mysteria. *Apuleij etiam asinus mysteria Cereris portauit.*

Vide Godność niegodnemu. Szczeście niech cie nie podnośi.

Vrzedniki często odmieniać dobrze.

Spongiæ humefactæ exprimendæ. *Suetonius de Vespasiano sic habet. Procuratorum rapacissimum quemq; ad ampliora officia ex industria promouebat, quò locupletatū mox condemnaret. Quibus pro spongiis vulgò vti se dicebat, quod siccos (tenues) humefaceret, (ditescere sineret) & humentes (ditatos) exprimeret. (confiscaret.)* τὸ σπόγγον ἐκπίεζε ποσάκις ἐπιβρύει. *A.* Quoties repletur cunq; spongia, exprime.

Vrzedniki często odmieniać nie dobrze.

Muscæ saturæ non abigendæ, nam ieiunæ molestiores erunt. *Ex apologo de Vulpe ægrotante quæ muscas & culices vetabat à se abigi, dicens, acriores fore morsus ieiunorum.*

τοῦ προστάτας ἀλλάξαι ὡς μύας κακόν. *A.*

Mutare muscas atque præfectos malum est.

Tiberius collata officia non facilè mutabat, quòd saturos & opulentos præsides minùs noxios prouincialibus duceret. Alexander Neapolit. Confer. Lepszy stáry sługá.

Vrzedow zwłaszcza sądowych vchodz.

τῶν κυάμων ἀπέχεσθαι. *Pythagoras. Aristotel.* A fabis abstineto. i. *magistratibus & iudiciis, in quibus olim suffragia fabis calculi vice datis ferebantur. Alias huius dicti interpretationes, ex etymo vocis, ex causis naturalibus & moralibus, ex antiquitate & superstitione, & eruditorum sensu petitas, quas huc alij afferunt, prudens omitto, vtpote huic loco minimè vtiles. Vide tamen* Podárki bráć / podlego iest sercá.

λάθε βιώσας. *Suid.* Late viuens. Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quisq; manere suam. *Ouidi.*

Nec vixit male, qui viuens moriensque fefellit. *Horat.* Prywatny żywot lepszy.

Vrzedy i godnośći / szczeście rozdaie bez rożnośći.

Fors, domina Campi. s. *Martij, in quo magistratus creabantur tumultuariis populi suffragiis, non dignitatem Candidati spectantis; sed vel familiæ claritatem, vel munerum largitatem, vel prensationis diligentiam & submissionem, vel clientum & cognatorum multitudinem, vel deniq; temerè & fortuitò in quempiam repente inclinati. Ex Cicer.*

Iudice, quem nosti, populo, qui stultus honores
Sæpe dat indignis, & famæ seruit ineptus,
Qui stupet in titulis & imaginibus &c. *Horati.*
Si fortuna volet fies de Rhetore Consul. *Iuuenal.*

Seruis regna dabunt, captiuis fata triumphum. *Idem.*

οὐκ ἀξία νέμει ἀξίας, πλὴν ἡ τύχη, *A.* Fors dignitates distribuit, haud dignitas. *Alludit his Senarius ille.* ἔστω ταμίας, τ' ἄλλα δ' εἰ βούλει κύων. Sit quæstor in reliquis canis esto si lubet. i. *modò habeas magistratum aut munus quodpiam, vt quæstoris, dispensatoris &c. reliqua (vt sis probus) nil cures. Ironia est carpens malum morem vsitatum. Henric. Steph. apud Suidam legit.* ἔστω τομίας. *Sit vel esto Eunuchus &c. nam Eunuchis omnia committebantur. Et Suidas in Eunuchos dictum id esse dicit. adde quod μι in* ταμίας *sit breue, in* τμίας *longum.*

Vśilnie co czynić / o co śie stárać.

Omnem mouere lapidem. *Plini. iuni.* πάντα λίθον κινεῖν. *Chrysostom. Suidas.*

παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο. *Homer.* Omnis virtutis memẽto. *vel.* Omnes vires exsere.

πάντα κάλων σείειν. *Apollonius.* Omnem rudentem mouere. *Tractum à nautis.*

πάντα κάλων ἐξιέναι. *Euripides.* Omnem rudentem expedire.

ἅπασι κάλοις πλεῖν. *Pollux.* Omnibus rudentibus nauigare.

πάντα κύβον ῥῖψαι. *Lucian.* Omnem aleam iácere.

ἅπασαν μηχανὴν μηχανάομαι *vel* προσφέρω. Omnem machinam admoueo.

πᾶσιν ἴχνεσι ζητεῖν. Omnibus vestigijs inquirere. *Cic.*

παντὶ στήθει : παντὶ θυμῷ. *Aristot.* Toto pectore, animo, *amplecti, cogitare.*

πᾶσαν φωνὴν ἱέναι. *Plato.* Omnem vocem mittere. *Simile est illud Quintiliani.* Toto organo instructa vox. *Muta paululum.* V. G. Toto organo concinere.

ῥωθίῳ κώπῃ .s. πλεῖν. *Aristides.* Violento remigio nauigare. Remis & aura vti. *Ouid.*

οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον. *Plato.* Non vna manu capiendum est.

ἄκροις τοῖς ἱστίοις χρῆσθαι. *Aristophan.* Summis vti velis. s. *ad cursum intendendum.*

ἄνω καὶ κάτω φοιτᾶν. *Aristophan.* Sursum deorsum cursitare. *Terent.* i. *solicitè.*

ὅλῳ ποδί. *Suidas.* Omni pede standum est. *Quintilian. vt milites, agricolæ, palæstritæ, & similes serij & fortes viri facere solent.*

πὺξ καὶ λάξ. Pugnis & calcibus. *Cic.* πὺξ ὁμοῦ καὶ τῷ σκέλει. Pugno & tibia.

ὀδοῦσι καὶ ὄνυξι καὶ πάσῃ μηχανῇ. *Lucianus.* Dentibus & vnguibus & toto conatu.

Toto corpore atque omnibus vnguiculis *(al. vngulis) Cic.*

Potuit quæ plurima virtus Esse, fuit : toto certatum est corpore regni. *Virgil.*

Summa nituntur opum vi. Pro se quisque viri. *Idem.*

Cato maior animaduerso luxu & potentia Carthaginis, reuersus suadebat vt deleretur, & de quacunque re in Senatu sententiam dicebat, sic claudebat : οὕτως δοκεῖ μοι καὶ καρχηδόνα μὴ εἶναι. Sic censeo & Carthaginem non exstare seu delendam esse.

Currum trahere. *est solicitè & laboriosè aliquid agere. Marcel. Donat. ex Suetonio, apud quem* Statuæ *Neronis curuli, retrò scomma quidam apposuerat :* Nunc demum agona esse, & traheret tandem. s. *currum. Sic Læuin. Sabellic. Beroald.*

ἀλλ' ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε. *Homer.*

Immò quicquid ego possum manibus pedibusque.

In id omnes neruos ætatis industriæque meæ contendo. *Cic.*
Manibus pedibusque conari. *Terent.* σὺν ποδὶ καὶ ἀσπίδι. *Aristophan.*
Cum hasta & scuto. (*quo habitu Mars vltor pingebatur.*) .i. *omni conatu.*
Omni telorum genere vti. *Sic Homer.*

ἔγχεΐ τ', ἄορί τ', μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν.

Hastaque, & gladio, saxis ingentibus atque. Omni certaminis genere. *Ex eodem Homero qui habet:*

πύξ τε παλαισμοσύνῃ τε καὶ ἅλμασι, ἠδὲ πόδεσσιν.

Et pugnis pedibusque & saltibus atque palæstra.
ἀμφοτέροις αὐλεῖν .s. χερσὶ .i. σπουδῇ τι ποιεῖν. *Suidas.* Vtraque manu haurire. .i. *cum conatu & studio aliquid agere.* ἓν πρὸς ἕν. *Plato.* Vnum ad vnum. .i. *pro se quemq; contendere, singulos contra singulos pugnare.* Modis omnibus incitat.

πολλὰ μὲν ἂρ μάστιγι θοῇ ἐπεμάστετο θείνων,
πολλὰ δὲ μειλιχίοισι προσηύδα, πολλὰ δ' ἀρειῇ. *Homer.*

Multùm ille scuticaq; cita celerare iubebat, Multùm idē blandè affatus, multumq; minatus.
Acheronta mouere. *Virg. i. omnes modos etiam improbos nefarios & impios tentare, modò quod aggressus es perficias.* Vltima experiri. *Salust. Curtius.*
Omnia experiri. *Cæsar. Cic.* Neruos addere. *Seneca.* Omnibus neruis contendere. *Cic.* νεῦρα ἐπιτείνειν. *Plato.* Neruos intendere.
Omnes neruos contendere in aliqua re. *Cic.* Nauibus atque quadrigis. *Horati.*
Commouere sacra. *Plautinum. aliqui explicant, intendere ingenium, machinas adhibere.*
Gladiatorio animo ad me affectat viā. *Teren. i. perire vel perdere paratus.* Desperacki.
εἰς ἑκάτερον αὐλὸν αὐλεῖν. *Aristides.* Vtramque inflare tibiam.
τῇ γῇ καὶ θαλάσσῃ. *Demosthen.* Terra & mari. πάσῃ τέχνῃ. *Suidas.* Omni arte.
Ego in hoc triduo aut terra aut mari alicunde euoluam id argentum tibi. *Plaut.*
Tertia natura sic ab his inuestigata est, vt nulla pars cælo, mari, terra prætermissa sit. *Cic.* Cæsim atque punctim. *ex Liuio.* Extrema linea amare. *Terent. i. impensissimè. à curriculis in quibus calx erat extrema linea. Erasmus. Turneb. sed vide Indicem.*
ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν. Cominus atque eminus.
σταδὴν καὶ διὰ δοράτων μάχεσθαι. Cominus & hastis pugnare.
Velis equisque. *Erasm. reijcit Henric. Steph. & supponit:* Velis remisque. & Viris equisque. *ex Cæsare. Cicer. Salustio.*

Uśmiechnął sie / znáć zezwala.

Risit, ergo permisit. Risit, consentit igitur. *Martialis l. 11. epigr. 7. petens veniā liberiùs iocandi Saturnalib. dicit:* Versu ludere non laborioso

Permittis puto pileata Roma. (*nam tunc etiam serui pileos gestabant*)
Risisti! licet ergo, nec vetamur,
Quicquid venerit obuium loquamur, Morosa sine cogitatione.

Sic 1. Æneidos. Iupiter concessurus Veneri postulata ab ea, Subrisit; *& in 12. Iunoni similiter responsurus,* subrisit. *Et in Ecloga 3. dicit.* Nymphas faciles risisse. *i. dissimulasse*

lasse Menalca violante earum sacellum. *Apud Homerum* μειδιάω, ὑπομειδιάω, *rideo, subrideo, dissimulando molestiam vel offensam. vt Eustathi. explicat.*

Vstap' lepszemu, mocnieyszemu, wiekszemu, medrszemu.

Viuere si rectè nescis, decede peritis. *Horati.*
Cedere maiori virtutis fama secunda est. *Martial.*
Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede. *Cato.*
εἶκε ποτὶ καιρὸν, τελέθων ἀνόμοιος ἐρίζῃ. *Mylius.*
Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte,
Æquo animoque, agedum, iam alijs concede, necesse est. *Lucretius.*

Maiori cede. *Cato.* τῷ μείζονι ὑπεξίστασο. *Planudes.* (nolo. ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω. *Homer.* Antiquioribus cũ viris certare Prudentiori, cedamus: stultiori, remittamus. *Seneca.* Cede Deo. *Virgil.* νάνος ὢν, ὕπεικε. Nanus cùm sis, cede.
μηδὲ θεοῖσιν ἶσ' ἔθελε φρονέειν. *Homer.* Neque dijs paria velis sapere.
μηδ' ἔθελ' ἐξ ἔριδος σεῦ ἀμείνονι φωτὶ μάχεσθαι. *Idem.*
Nec velis ex contentione cum meliore (*fortiore*) te viro pugnare.
——— Tu cede potentis amici Lenibus imperijs. *Horati.* Ne litiges cũ homine potente. *Ecclesiastic.c 7.* Noli resistere contra faciem potentis. *Ibid.c.4.* οὐ τὸ νικᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡττᾶσθαι ἐπίστασθαι καλὸν, ἐν οἷς τὸ νικᾶν βλαβερόν. *Plutarch.* Non tantùm vincere scire pulchrum est, sed etiam vinci, vbi victoria est damnosa.
δυοῖν λεγόντοιν, θατέρου θυμουμένου,
ὁ μὴ ἀντιτείνων τοῖς λόγοις, σοφώτερος. *Euripid.*

Dicentibus duobus, irato altero, Qui non repugnat dictis, est sapientior. πῦρ τῷ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. *Pythagoras.* Ignem gladio ne fodito. i. *potentioris iracundiam ne concites. Diogen. Plutarch. interpretatur.* *Crisson Himeræus cursor celeberrimus, cum Alexandro M. cursu certans, consultò posterior erat, ne regem vincens pudore afficeret, quod generosi animi rex vbi aduertit, ægrè tulit. apud Plutarch.*

Vt in actoribus Græcis fieri videmus, sæpe illum qui est secundarum aut tertiarum partium, cùm possit aliquantò clariùs dicere quàm ipse primarum, multùm submittere, vt ille princeps quàm maximè excellat. *Cicero.*
οὐκ ἔστι θνητοῖσι πρὸς ἀθανάτους μαχέσασθαι,
οὐδὲ δίκην εἰπεῖν, οὐδενὶ τοῦτο θέμις. *Theognis.*
Non licet mortalibus contra immortales pugnare,
Nec litem intendere. nulli hoc fas est.
ὁρᾷς παραρρείθροισι χειμάρροις, ὅσα
δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς ἐκσώζεται,
τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόπρεμν' ἀπόλλυται. *Sophocles.*

Vides exundantibus fluminibus, quæ arbores cedunt, ramos seruant; quæ renituntur, radicitùs pereunt. *Quercus vento resistens, fracta est: arundo flexu obsequens,*

salua remansit. Auienus. qui dialogismum inter has habitum plusculis versibus elegantibus confecit. *Similis est apologus apud Æsopum de Oliua & arundine.*

Vipera erinaceo specu suo cedere coacta est, metu aculeorum. Apologus.

Nulla contumelia est quàm facit dignus. *M. Antoni. apud Cic.*

Φρονίμως χύτρα τ̃ κάκκαβον φεύγει μακράν. *A.*

Prudenter olla à cacabo abscedit procul. *Ex Apologo Auieni. & habetur idem Ecclesiastici 13.* Posterus dies frustra se præfert festo diei præcedenti. *ex Apologo Themistoclis apud Plutarchum.* Submittere fasces, *apud Cic. Liu. Plini. est potestatem & auctoritatem magistratus ad priuatam mediocritatem demittere.* Spuśćić. Godnośći pompy poniechác. Cedere maiori non est pudor inferiori. *Anonym. rh. Affine,* Mocnieyßemu mocny vstepuie, Lepiey swego. Nie śkłáday śie z dworem. Nie rownia mnie ztoba. Podlez.

Vstáwámi i mężámi miásta stoią nie murámi.

ὀ τείχεσ᾽, ἀλλὰ τοῖς νόμοις πόλις ἀσφαλής. *A.*

Vrbs tuta non fit mœnibus sed legibus. Vrbs legibus munitior quàm mœnibus. *Talis erat Lacedæmon optimis diu vsa legibus, moribus, & institutis; nec viros modò fortes & bellicosos, sed feminas etiam magnanimas & viriles habuit. De hac ciuitate Seneca in Medea ait:* Muris quod caret oppidum. *Et Claudian.*

Lacedæmon Despexit muros rigido munita Lycurgo. *Is enim teste Plutarcho, vetuit illam vrbem cingi muris.*

ἀτείχιστοι μὲν πολλαὶ τ̃ πόλεων διαμένουσι, νόμων δὲ χωρὶς, οὐκ ἔστιν οὐδεμίαν οἰκεῖσθαι πόλιν. *Dion. Chrysostom.* Absque mœnibus multæ ciuitates durant, absque legibus autem nulla habitatur. *Demaratus rex Spartæ exul interrogatus, cur cùm rex fuerit exularet, respondit:* Quia Spartæ potentiores sunt leges, quàm reges. *Plutarch.*

οἱ νόμοι κρείσσονες ἢ βασιλεῖς. *Neq; solùm leges, sed & viri fortes legibus præsertim obsequentes, pro muro sunt ciuitati, ex eorundem Laconum sententia. Agesilaus dux Laconum, ciues armatos ostendens dixit:* Ταῦτά ἐστι τὰ λακεδαιμονίων τείχη. i. hæc sunt Lacedæmonum mœnia. *Lycurgus verò:* οὐκ ἀτείχιστον εἶναι πόλιν, ἥτις ἀνδράσι καὶ οὐ πλίνθοις ἐστεφάνωται. i. Nequaquam immunitam (*sine muro*) ciuitatem esse dicendam, quæ viris non lateribus cincta est. *Panthœdas item Lacon legatus in Asia, ostendentibus sibi murata ædificia splendida, respondit:* καλὴ νὴ τοὺς θεοὺς γυναικωνῖτις. Pulchrum per deos gynæceum. *Simile responsum Agesilai:* Pulchrum ædificium, si mulieres, non si viri sunt inhabitaturi. *Rhodigin.*

ἅλις ἀσφαλίζουσ᾽ ἄνδρες ἰσχυροὶ πόλιν. *A.* Sat firma fortes sunt viri vrbis mœnia.

ἐν εὐνομίᾳ τὰ πάντα ἐντί. *Hippodamus.* In recta legum cõstitutione sunt omnia.

ἔστι γὰρ εὐνομία ἀρετὰ πόλιος. *Idem.* Est enim legum bona constitutio ciuitatis virtus. Lex mutus magistratus & magistratus lex loquens. *Cic.*

Archidamus rogante quodam qui Spartæ præessent, respondit: Leges & magistratus ex earum præscripto.

Vstawi-

Vſtáwicżnié hártu / hártu.

ἐ σχολὴ δούλοις. *Ariſtotel.* Non eſt otium ſeruis. *Sic Plauti Soſia.*

Opulento homini (*i. apud opulentum*) hoc magis ſeruitus dura eſt,
Hoc magis miſer eſt diuitis ſeruus. Noctes dieſq; aſſiduò ſatis ſuperq; eſt,
Quo facto aut dicto adeſt opus quietus ne ſis, &c. *Plura vide ſub* Poddánemu káżdy pan ćieżki

Diem nocti æquabant per ſomnum vinumque. *Liuius.*

Catena negotiorum. *Seneca.* Σισύφου λίθον κυλινδεῖν. Siſyphi ſaxum voluere. *Alluſit Terent.* *Delphinus aſſiduò mouetur etiam dormiens quandiu viuit. Plutarc.*

οὐδὲ ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς σχολὴν ἄγω. *Lucianus.*

Neque quantùm ſcalpendis auribus opus eſt otium habeo.

οὐδ' ὅσον ἀπομύττειν σχολὴν ἄγω. *ex eodem.*

Nec ad emungendum otium habeo. V. Prácowity. Robotny.

Vſtáwicżnié by brát. Vſtawnié proſi.

Flagitator aſſiduus. *Plaut.* Sol ſemper hic eſt vſque à mani ad veſperum
Quaſi flagitator adſtans vſque ad oſtium. ſ. *vt ſolent mendici.*

ἐπὶ καλάμης ἀροῖ. *Suidas.* In culmo arat. *is qui crebrò & importunè petit vel exigit aliquid ab aliquo. Tralatum ab auidis agricolis aſſidua cultura agrum exhaurientibus.*

Semper petit vel petunt. *Plaut.* *V.* Wſzyſcy bráć chcą.

In Moſtellaria Plauti creditor debitore conſpecto ait:

Cedo fœnus, redde fœnus, fœnus reddite,
Daturin' eſtis fœnus actutum mihi? Date mihi fœnus. ℞.
Fœnus illic. fœnus hic. Neſcit quidem niſi fœnus fabularier. Veterator.

Vſtáwicżnié biorąc / i nawietſzego vbedźié / niéſtánié.

De magnis diuitijs ſi quid demas, plus fit, an minus? Minus. *Plaut.*

Vbi de pleno promitur, neſcit quid det quid damni faciat. &c. *Idem.*

Non illud tibi apparere ſi ſumas poteſt (*.i. ſi aſſiduò expendas argentum vel pecuniam, nullo modo tibi durare diu poteſt.*)

Niſi tu immortale rêre eſſe argentum tibi. *Idem.* Confit citò (*.i. citiùs*) quâm ſi tu obijcias formicis papauerem. *Idem.*

Semper depromendo & nihil infundendo citò vas euacuatur. *Garner.*

Συνεχῶς λαβὼν, καὶ τὰ δὲ μέγισ' ἐλαττοῖ. *A.* Qui iugiter ſumit, minuit & maxima.

Vſtáwicżnié pytá niéſtwornié.

αὖθις αὖ πύθω δι' ὁδός. *Diogenian.* Iterum atque iterum ad Pythum via.

In eum qui moleſtus eſt de eadem re iterum atq; iterum interrogans: vt ſolebant euntes in ciuitatem Pythum Apollinis oraculo celebrem, & Græcis frequentatam. Idem faciunt noſtri *viatores viarum ignari obuios quoſuis interrogantes, an recta & certa hæc ſit via ad illum locum & quam procul is abſit.*

ῥοδίων χρησμός. *Diogenian.* Rhodiorum oraculum. i. *Rhodijs redditum, caſtigans ipſorum importunitatem toties de rebus minutis Mineruam interrogantium.*

Vstáwicżność i miłe rzeczy hidzi.

Assiduum mirabile non est. τὸ συνεχὲς οὐκ ἔστιν θαυμαστόν.
Omnia desiderata magis quàm assiduò percepta delectant. *Cic.*
Etiam mellis assiduus vel nimius vsus parit fastidium. *Ex Pindaro & Salomone Prou.* 25. V. Odmiáná 3. Záwsze iedno 2. Przyiecie.

Vstáwiczność wiele może / i sam gwałt cżesto przemoże.
Cżesto kápiąc miekka wodá / natwárdszy kámień wyglodá.

Gutta cauat lapidem, consumitur annulus vsu
Et teritur pressa vomer aduncus humo. *Ouid.*
Quid magis est durum saxo, quid mollius vnda?
Dura tamen molli saxa cauantur aqua. *Idem.*
Nónne vides etiam guttas in saxa cadentes
Humoris, longo in spatio pertundere saxa? *Lucreti.*
πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ. *Chærilus. Galenus. i.*
Saxum cauat stilla aquæ assidua. *Vel vt vulgò profertur.*
Gutta cauat lapidem, non vi, sed sæpe cadendo. *Ex Ouidio.*
Longa dies molli saxa peredit aqua. *Tibull.*

ὁ ταὐτὰ δράσας ὕστερον σοφὸς ἐγένετο. *Suid.* Eadem sæpe agens tandem sapiens euasit.
ἄμαχον τὸ ἐνδελεχές. *Plutarch.* Inuicta inexpugnabilis est assiduitas.
πάντα γὰρ ταῖς ἐνδελεχίαις κατεργάζεται πράγματα. *Menander.*
Cuncta nam Peragi queunt assiduitate negotia.
σταγόνες ὑδάτων πέτρας κοιλαίνουσι, σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς ταῖς ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ἐκτρίβεται. *Plutarch.* Guttæ aquarum saxa cauant, ferrum autem & æs contrectatione manuum atteritur.

Stillicidi casus lapidem cauat, vncus aratri
Ferreus occultè decrescit vomer in aruis,
Strataque iam vulgi pedibus detrita viarum Saxea conspicimus. *Lucreti.*
Nam leuiter quamuis quod crebro tunditur ictu
Vincitur iu longo spatio tamen, atque labascit. *Idem.*

Silices formicæ crebro cursitantes atterunt. *Plini.* Multis ictibus deijcitur arbor.
πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς στερρὰ δαμάζεται. *Diogenian.*
Multis domatur dura quercus ictibus.

ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λέγειν πορίζεται. Dicendo homines vt dicant (*benè*) efficiunt. *Cic.* Agendo vt agant (*bene*) *Plini. iuni.* Stillando cuppa impletur. *Garner.* Si paruum paruo crebrò addas. &c. V. Máło do máłá. *Sciurus tandiu versat castaneā hirsutam, donec aculeos eius atterat & corticem interiorem aperiat. Anonym. Hieroglyphic.*

Vstáwy bez wykonánia / nic nie sa i bez karania.

Quid leges sine moribus Vanæ proficiunt? Quid tristes querimoniæ, (*de corruptis moribus & neglectu legum*) Si non supplicio culpa reciditur? *Horat.*

Non satis est bonas leges habere, nisi ciues earũ custodes sint diligentissimi. *Columel.* ἐν ᾗ πόλει ὁ νόμος δεσπότης ἀρχόντων, οἱ δὲ ἄρχοντες δοῦλοι τοῦ νόμου, σωτηρίαν καὶ πάντα ἀγαθὰ — καθορῶ. *Plato.* In qua ciuitate lex magistratibus imperat, & magistratus legi seruiunt vel obtemperant (*ibi*) salutem & cuncta bona cerno.

Antiochus Tertius suis ciuitatibus scripsit: Si quid vnquam per literas mandauero, quod legibus aduersetur, ne id curetis; sed pro eo, quod me insciente scriptum est, habeatis. In Curculione Plauti quidam lenoni dicit: Rogitationes plurimas propter vos populus sciuit, Quas vos rogatas rumpitis, aliquam reperitis rimam.

Quasi aquam feruentem frigidam esse, ita vos putatis leges. i. *dum recentes sunt leges, metuuntur vt aqua feruens; dum obsolescunt, instar aquæ frigidæ non curantur. Idem Trinummo.* Leges mori (*præposterè*) seruiunt.

Mores autem rapere properant quâ sacrum quâ publicum.

Hercle istis malam rem magnam moribus dignum est dari. *Ibidem.*

Mores (*casu recto*) leges (*casu quarto*) perduxerunt iam in potestatem suam.

Magis queis sunt obnoxiosi quàm parentes liberis. *licet mores magis deberent esse obnoxij & obstricti legibus, quàm parentes liberis. Acidalius.*

Eæ miseræ (*Leges 12 Tabul.*) etiam ad parietem sunt fixæ clauis ferreis,

Vbi malos mores affigi nimiò erat æquiùs. *Idem.*

Sic Cyprian. Incisæ sint licet leges 12 Tabulis & publicè, ære præfixo, iura præscripta sint; inter leges ipsas delinquitur, inter iura peccatur. &c.

καλοὶ νόμοι, καλοῦ δέοντ' ἐπιστάτου. *A.* Leges bonæ, bono indigent antistite.

οὐκ ὀρθοῦντες τοὺς τρόπους νόμοι, κενοί. *A.* Est vana lex, nisi corrigat mores malos.

στέφανον μὴ δρέπεσθαι. Coronam ne carpseris. i. *leges vrbis ne violes at serues, nam vrbium muri (quales & leges) coronis similes. S. Hieronym.*

Vstawy iáko pàięczyná / z targà ie ledá mátániná.

Vstáwy własna iest pàiéczyná: przérwie zuchwálec / vwieźnie chudźiná.

τοῖς ἀραχνίοις νήμασιν εἰσιν ὅμοιοι οἱ νόμοι. *Solon.* Araneæ cassibus sunt similes leges. *quòd sicut illa à maiusculis insectis & volucribus disrumpantur, muscas paruas & culices retineant: ita hæ à potentioribus violentur, tenuiores coërceant. Anacharsidi id tribuit Valer. Max.* Innodat culicem sed vespæ peruia tela est,

Sic rumpit leges vis, quibus hæret inops.

Similiter Garner. Obseruat latam plebecula subdita legem:

A magnis proprio viuitur arbitrio.

V stołu wstyd zbytéczny / niépożytéczny. Kráść śie wstydź / nié ieść.

Verecundari neminem apud mensam decet,

Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur. *Parasiti est Plautini sententia, quæ hodieq; locum habet in mensis tenuioribus æqualium egenorum, vel famelicorum; quales sunt mendici, & aularum viliores asseclæ, quibus fames inutilem verecundiam eripit. de qua sic Hesiodus:* αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει.

Pudor autem non bonus indigentem virum ducit. *Et Homer.*

αἰδὼς

αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Verùm homini pudor haud quaquam conducit egenti.

Hoc modo apud Aristophanē δεῖπνον ἑκάτης, Cœna Hecates, *à pauperibus diripiebatur. Sed & apud honestos conuiuas nimia in edendo verecundia minùs probatur. Molestus enim est conuiua, qui nonnisi monitus vel rogatus manum mouet. Porrò modestia moderatio ac temperantia vbiq; locum & laudem habet. Ideoq; qui mensam festinata voracitate inquinabant, eam relinquere debebant, adnotauit Dalecampius.*

Adde quòd mensæ, etiam priuatorum, sacræ habitæ fuerint apud Ethnicos. Scaliger ex Festo, Arnobio, Plutarch. V. Chleb świety.

Vszczypliwy. Vszczypliwie mowi. Obráźliwie żártuie. Przyćinà. Szczypie.

Caninam facundiam exercet. *Salusti. quia maledici & rixosi, canes imitantur: vel à Cynicis Philosophis maledicentia & impudentia celebribus: qualis in primis Diogenes.*

Cui canis ex vero ductum cognomen adhæret. *Horat.*

κυνικός. Cynicus. *Ciceroni pro scurriliter dicaci.* Bioneis delectatur sermonibus. *Horat. à Bione Philosopho qui mordacissimis scriptis Pöëtas lacerauit. Acron.* Tellenis cantilenas canit. *Pöëta & tibicen erat facetus & dicax ac mordax, de quo Plutarch. Zenodot.* Zoilus. *Martiali.* Ζωΐλος. *Sophista quidam fuit, qui Homerum, Platonem, & alios magnos viros carpebat, libris etiam editis, vt Ælian. scribit, qui eum vocat* κύνα ῥητορικὸν *i.* canem rhetoricum, & ψογερὸν, *meliùs* ψεκτικὸν κακοδαίμονα. i. Cacodæmonem vituperia amantem, *Hic item rogatus: Cur ita omnibus malediceret? respondit: quia malè facere non possum.*

Idem Vitruuio & Plinio teste, dictus est Homeromastix. ὁμηρομάστιξ. i. Homeri flagellum. *& ab eo deinceps alij, qui proba scripta bonorū auctorum castigabant & vituperabant. Zoili & Homeromastiges.* θρὶξ ὕστριχος. Hystricis seta: *pro dicto aculeato & mordaci.* Momus alter. *Nam Momus omnium hominum & deorum opera carpebat, teste Platone, Aristot. Luciano. Philostrato.* Vitilitigator. *Plini. ex Catone.* Dente Theonino rodit aut circumrodit. *ex Horat. Theon Pöëta fuit quidam rabiosæ & petulantis maledicentiæ.* Archilochi rabies. *Horati.*

Archilochia edicta aut dicta. *Cic. Pöëta fuit mordacia scribens carmina.*

Hipponax *item* Iambographus mordacissimus, *qui versibus suis Bupalum & Anthermum pictores vel sculptores ad laqueum adegit. Hinc* Hipponacteum præconium. *Cic. pro mordaci infamia.* Scommatibus acuit orationem. *Cic.*

Labienus *ob mordacitatem dictus* Rabienus *& libri eius combusti, ob quod viuus sepulcrum ingressus est. Rhodigin. post Senecam.*

Vszy wielkie gnuśnego, małe chytrego.

οἱ τὰ ὦτα μικρὰ ἔχοντες, πιθηκώδεις, οἱ δὲ μεγάλα, ὀνώδεις. *Photius.*

Qui paruas aures habent, similes sunt simijs (.i. *ridiculi & astuti*) qui verò magnas, asinino ingenio sunt (.i. *stupidi, tardi, pigri. Idem dicunt Physiologi.*

Vtárto mu rogow.

μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξεν .s. αὐτόν. *Synesius.* Murem pro leone illum reddidit. Vel ex leone murem illum fecit. i. *ex formidabili instar leonis, mure non minùs placidum reddidit. Sic interpretatur Henric. Stephan. & reijcit Erasmum interpretantem sic: Ingentia & fortia pollicitus, longè diuersa ostendit. Polonicum dictum aptiùs Synesio respondebit si dicas:* Vtárł mu rogow. *vt Synesius loquitur de Andronico feroci à Iulio compresso. Vide in hanc sententiam plura sub* Obćieto mu skrzydłá.

Vtrapionemu nié przydáy vtrapienia.

μὴ νοσοῦντί μοι νόσον προσθῇς, ἅλις γὰρ συμφορᾷ βαρύνομαι. *Euripides.*
Ne mihi ægroto morbum addas, satis enim calamitate grauor.
μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ. *Herodotus.* Ne malo, medearis malo.

Crudelis in re aduersa est obiurgatio. *P. Syrus.*
In vitia miseri dicere contumelia est. *Idem Syrus. vt legit Erasmus.*

Sic Psalmo 68 conqueritur de Iudæis Propheta vel Christus. Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt. *Simile est.* Nie przydáway nędzé nędznemu.

Vtrapionemu / obrußonemu ledá co záwádźi.

Animus affectus minimis offenditur. Nunquam sine querela ægra tanguntur. Imbecilla se lædi putant, si tangantur. Omne inualidũ naturâ querulũ est. *Seneca.*

Quibus res minùs secundæ sunt, omnia ad contumeliã accipiunt. *Terent.*
Ad tristem partem strenua est suspicio. *Syrus Mimus.*
In calamitoso risus etiam iniuria est. *Idem.*
πρὸς ὕβριν ἅπαντα λαμβάνουσι δυστυχεῖς. *A.*
Ad contumeliam suam miser trahit omnia. Vtrapiony podeyrzliwy.
καὶ τὸν γέλωτ' ἀδίκημ' οἴει κακούμενος. *A.*
Risum quoque suam iniuriam læsus putat. Ne moueas festucam. V. *sub* Niedotkliwy. A lasso rixã ne quæras, quia mox inuenies. *Ex Seneca.*

Vtrátnik. Márnotráwcá. Rozrzutny.

Bona sua pro stercore habet; foras iubet ferri: metuit publicios (*al. publicos .i. ædiles*) mundissimum fit: puras sibi esse vult ædes: domi quicquid habet verritur ἔξω. i. *extra, vel foras. Plaut. de Dinarcho asoto adolescente.*

Rem familiarem abijcit velut onus stercoris. *Apuleius.*

Quicquid erat nactus prædæ maioris, id omne
Verterat in cinerem & fumum. *Horat. de Menio luxurioso.* Decies centena dedisses
Huic parco paucis contento, quinq; diebus Nil erat in loculis. *Idem de Tigellio heluone.*
Prodiga non sentit pereuntem femina censum.
Ac velut exhausta rediuiuus pullulet arca.
Nummus, & è pleno semper tollatur aceruo,
Non vnquam reputant, quanti sibi gaudia constent. *Iuuenal.*

Gallonius alter. *vel* Viuit vt Gallonius ad voluptatem omnia referens. *Cic. qui eundem vocat* lurconem, omnia gulæ ventrisque delectatione metientem. *Item* gurgitem squilla acipensere omnia consumentem. *Meminit eiusdem Lucil.*

Is vel

Is vel Herculis quæstum conterere potest. *Plaut.*

Ede columnas Megaclis. *Diues is omnia decoxerat, nihilq́; sibi reliquerat præter columnas ante domum nobilitatis insignia.* *Suidas ex Aristopha.*

ἀλλ' ἔσθι ἐλθὼν σοῦ μεγακλέους κίονας. Sed abi columnas comedito Megacleas.

Gallina aceruum frumenti dum pascitur dissipans, typus prodigi. Pierius.

καλλίας πτερορρύει. *Suidas.* Calliæ defluunt pennæ. *qui amplas opes per luxum ac libidinem abligurierat. & factus erat nudus instar auis deplumatæ.*

Charybdis bonorum *Cic. sub* Obżárty. Promusq́ue quàm condus magis. *Ausonius.*

ὅλῳ τῷ θυλάκῳ οὐ τῇ χειρὶ σπείρει. *ex Plutarch. Pindar.*

Toto thylaco (*.i. corbe*) non manu (*vt mos est*) serit.

ἅπαξ ἅπαντα αὐτῷ κανῷ. *Zenodot.* Simul omnia ipso canistro. *s. dat, profundit.*

Quærere vt absumant, absumpta requirere certant.
Atque ipsæ vitijs sunt alimenta vices. *Ouidi.*
Luxuriamq́ue lucris emimus, luxusq́ue rapinas,
Et summum census pretium est, effundere censum. *Manilius.*

Propter viam fecit. *Plaut. Macrob. Fest. i. luxu omnia absumpsit. Erat apud Romanos sacrificium Herculi fieri solitum, quod* Propter viam *dicebatur, in quo omnia absumi opus erat, & si quid ex epulis superesset, id igne comburi oportebat. Hinc Cato iocatus est in Albidium quendam nepotem, qui bona sua omnia abligurierat, & insuper domum quæ restabat incendio amiserat, dicens, eum propter viam fecisse.* Proteruiam *hic legit Erasm. & quidam alij, sed.* Propter viam *retinent Anton. Augustin Scalig. Turneb. Muret.*

Dat, profundit, perdit, perit. *ex Terent.* *In profusos in dando & ædificando Plutarchus vsurpat ex Epicharmo illa:* οὐ φιλάνθρωπος τύγ' ἐσσὶ, ἔχεις νόσον χαίρεις διδοὺς, *addit Plutarch.* χαίρεις οἰκοδομῶν. *i.* Non hominum amans tu es, morbum habes, dare gaudes, ædificare gaudes. Piscis pluris quàm bos, apud luxui deditos vænit. *Cato mirari solebat quomodo ciuitas salua esse possit, in qua pluris piscis quàm bos venderetur.*

ἀλεκτρυόνος κοιλίαν ἔχει, ταχὺ γὰρ καταπέψει τἀργύριον. *Aristophan.*

Gallinacei ventrem habet, citò enim concoquit argentum.

κατέπιε τὴν οὐσίαν. Deuorat substantiam. ἐκ πίθου ἀντλεῖ. *ex Theocrito.*

De dolio haurit. *Cicer. i. è magno vase promit, ideoq́; non parcit.*

Dolium pertusum, *rectè hîc vsurpes.* *Affine,* Było kiedyś. Poszło wszystko.

Vwiązł. Vwiązłeś. Vwikłał się. W ciásną dziurę wpadł.

Inter Orci cancros adhæsit. *Apuleius sic:* Benè quòd in meas manus incidisti, & inter ipsos Orci cancros iam adhæsisti. &c. i. *intra cancellos, claustra firma, è quibus tanquam ex Orco non patet egressus.* In Sirenas incidit. *ex Homero. Ouid. Horat.*

Apud Sirenios scopulos consenescere. *Gellius.* In foueam decidit ex qua se extricare non potest. *Lactantius.* μῦς ἐν πίσσῃ. Mus in pice. *s. hæsit.*

εἰσδυόμενος εἰς πόρκον, ὅθεν ἔξω πάλιν οὐ ῥαδίως ἔξειμι τὴν αὐτὴν ὁδόν. *Antiphan.*

Inuolutus cassibus, vnde non facilè rursus foras egredi eadem via licet.

εἰς ἄρκυς ἐμβέβλημαι. *Heliodor.* In casses incidi. Irretitus corruptelarũ illecebris. *Cic.* Abire hinc nullo pacto possum si velim: Ita me vadatum amore vinctũq; attines. Nec quomodo nunc ego me expeditum ex impedito faciam, consilium est. *Plaut.* Tactus sum vehementer visco. *Idem.* *Tralatum ab auium aucupio, vt & illud:* Viscus merus est vestra blanditia. *Adolescens dicit meretricibus apud eundem.* *Apud eundem mulier dicit adolescenti amoribus malis inescato:*

Fixus hîc apud nos est animus tuus clauo Cupidinis.

In medio luto sum. *Idem Plaut.* προσηλωμένος εἰμὶ τῷ &c. *Chrysostom.* Trabalibus clauis affixus alicui rei. *Arnobius.* Hedera illum circumplexa est. i. *illigatus & impeditus est aliqua re, quæ sit instar hederæ tenacis & quæ attigerit strictè complectentis. Pierius ex Horatio, Catullo.* *Affine,* Ani mie tám. Nié wyśiglu ieś śie. Nam ćie.

Użalenia godny. Kamień by go záptakał.

Vel hosti miserandus. κἂν ἐχθρὸν ἐλεῆσαι θεασάμενον τὴν τότε περιπέτειαν τοῦ ἀνθρώπου. *Suidas.* Vel hostis misereretur cernens præsentem hominis calamitatem. Vel Priamo miseranda manus. *Virgil.* Miserabitur hostis. *Idem.* Lapides flere coëgisses. *Cic.* V. Żálośna rzecz.

Używánie złe / dobrey rzeczy nić ma wádźić.

οὐ χρὴ τὴν τῶν ἀνθρώπων πονηρίαν ἐπὶ τὰ πράγματα μεταφέρειν. *Isocrates.* Non oportet hominum improbitatem in res transferre.

Non res in vitium sed male facta cadunt. *Sic Quintilianus de Oratoribus.* Cum actores causarum eadem in alijs litibus defendunt, quæ in alijs impugnârunt, id non artis sed hominis est vitium. *Et Isocrates:*

οὐ κατηγορητέον τούτων τῶν πραγμάτων ἐστὶν, δι᾽ ὧν ἄν τις μετ᾽ ἀρετῆς πλέον ἐκτήσατο, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὰς πράξεις ἐξαμαρτανόντων ἢ τοῖς λόγοις ἐξαπατώντων καὶ μὴ δικαίως χρωμένων αὐτοῖς. *i.* Non sunt accusandæ res illæ, per quas cum virtute præstare alijs possis, sed homines potiùs, qui circa res illas peccant, & loquendo decipiunt, non rectè vel non iustè illis vtentes.

Quis gladium damnet, quo fors occiditur insons?

Ebrietas non est vini, sed culpa bibentis. *Sic apud Plautum quidam in Aulularia & alter in Truculento crimen à se ebrio commissum in vinum transferens, refutatur egregiè.* *V.* Pijánstwem grzech wymáwiáć.

W.

Wąchájąc śie nie náyie. Wąchem wilk syt nie będźie / nie tyie.

Res salsa est bene olere & esurire.

Qui non cœnat, & vngitur Fabulle, Hic verè mihi mortuus videtur. *Martialis in conuiuatorem, qui vnguento suaui cœnaculum aspersit, & nil cibi apposuit.*

Sic

Sic Iuuenal. in aliŭ. Poma, *inquit*, comedit ipſe, quorũ ſolo paſcatis odore, *non edat.* Menecratis cœna. ſ. *non ſatiat, quia ex floribus vnguentis conſtabat. V.* Tákiemu tákie. Non ſum coquus. i. *odore ſolo non paſcor, vt coquus. V.* Bucharz ſie wacháiąc nayie.

——— Carne opus eſt ſi ſatur eſſe velis. *Martial.*

ὀδὲ ζῶν ὀ ῥίνεσιν ζῶσ λύκος. *A.* Non naribus ſed dentibus viuit lupus.

ἀκτῖσι σελήνης βότρυς ὀ πεπαίνεται. *è Plutarcho.*

A lunæ radijs non mateſcit botrus.

Wade pokryć vrzędem/ godnośćia/ ſtanem/ ꝛc.

Strumam dibapho tegere. *Cicer. de Vatinio improbo ciue, Sacerdotij munere ornato. Vſurpatur cùm vir improbus & indignus ac infamis dignitate aliqua exornatur. Nam purpura* δίβαφος *bis tincta, fuit nota & ornamentum magiſtratuum. Sic apud noſtrates:* Corke chroma &c. do klaſztorá. *Taceo alia odioſa ſed nota.*

Warchoł. Buntownik.

βορβοροτάραξις. *Ariſtophan.* Cœni agitator. *pro turbulento & ſeditioſo.*

Waſzmośći wáſzmośći. Szeptu ſzeptu/ a daley nic.

Inanis loquacitas & verba in labris naſcentia. *Quintilian.*

ἀπὸ τ̃ χειλῶν (ἄκρων) λαλεῖν. *Epictetus.* Summis labris loqui.

Summa ſaliua: *vel* Summis in labris natat ſaliua. *Ex Perſio qui perſtringens Neronem (qui mollicie cum feminis certabat, & tamen Pöeta videri voluit, ac pöemata ſcripſit) dicit:*

Summa delumbe ſaliua
Hoc natat in labris. ſ. *more feminarum delicatarum, quæ non ex imo pectore loquelam edunt, ſed in ore quin extremis labris formatam. Caſaubonus.*

Quid cùm legitima fraudatur litera voce,
Blæſaque fit iuſſo lingua coacta ſono!
In vitio decor eſt; quædam male reddere verba
Diſcunt, poſſe minus quàm potuêre loqui. *Ouid. de mulierum ſermone.*

Watku nie zſtáie.

Deficiunt nerui. *Horat.* Res me ipſa deficit. *Cic.* Deſit mihi fortuna. *Idem.* Res anguſta domi. *Iuuenal.* Vacuam domum inhabitat. *Vide* Wrzkomo coś. *Licet etiam vſurpare dictum Polonicum Græca allegoria, hoc modo:*

ἐλλείπει ὁ ςήμων τῆς κρόκης. *i.* Trama ſtamini deficit, vel non ſuppetit.

Wątpienie drogą do mądrośći. Wątpić połowicą vmiéietnośći.

Wątpienie/ rodzi pytánie: á to záś rzeczy poznánie.

Διαπορία, πρὸς γνῶσιν ἰθυπόρος τρίβος. *A.* Recta ad ſcientiam via, dubitatio.

ὁ διαπορεῖν ἀρχόμενος, ἄρχεται φρονεῖν. *A.*

Dubitare quiſquis incipit, ſapere incipit.

ὀκ ἀπορέων, ἢ πάντ' ἔγνω, ἢ μηδὲν. *A.*

Qui non dubitat, aut omnia ſcit, aut nihil. *Dictum tritum in ſcholis.*

Atqui

Atqui omnia scire nemo potest. Restat ergo vt nil dubitans parùm aut nil sciat.

Watpliwégo / abo watpiacego łácno nákierowáć.

Dum in medio est animus, paulò momento huc illuc impellitur. *Terent.* νοῦς ἀμφίβολος ὀλίγῃ ῥοπῇ καταφέρεται. *A.*

Wázywszy ná ryby / ná pieprz żáłuie.

εἰς ἰχθύας ἀνήλωσεν εἰς πέπερ οὐ θέλει. *A.*

Impendit in pisces & in piper abnuit. *Sic* Sumptu facto in equum, facere hunc in frena recusat. *Item.* Exstructa domo, instruere illam non vult. quod minus est. *Sic Martial.* Emi hortos, plus est; instrue tu, minus est.

W czepku śię vrodził. v. Szczęśliwy.

W dobry czás mowić. Boże day w dobry czas mowić.

Nie chwaląc śie. Niech to nikogo nie obraża.

Σὺν ἀδραστείᾳ λέξαιμι. *Euripides.* Volente Adrastia dixerim.

ἀδράστεια ἔργοις ςομάτων φθόνον. *Idem* Adrastia arceas dictorum inuidiam.

ἀπέστω ἀδράστεια. *Lucian.* Absit Adrastia. i. *inuidia.*

προσκυνῶ δὲ ἀδράστειαν χάριν οὗ μέλλω λέγειν. *Idem.* Supplico Adrastiæ *vel* deprecor Adrastiam ob ea quæ dicere debeo.

Fors dicta refutet. *Virgil.* Ad mortem si te (Fors dicta refutet) Prodiderim. &c. i. *quod nolim, quod absit, quod dij omen auertant. Erythræus.*

Adde illud, Oratorum, qui, quod populo suadebant, Mineruam sibi suggessisse aiebant, *& tamen gloriam sibi vendicabant. Apud Homerum quoque in re difficili* Pallas dicitur aliquid suggessisse. *Et Aristophan.*

τὸ μὲν νόημα τῆς θεᾶς, τὸ δὲ πρᾶγμ' ἐμόν.

Excogitauit hoc dea, ast opus est meum. *Sed loco* πρᾶγμα, *i. negotium, in versu prouerbiali posuit poëta* κλέμμα *i. furtum, carpens Cleonem rapacem. Rationem dicti Polonici pulchram, licet petere ex P. Syro, qui ait:*

Irritare est calamitatem, cùm te felicem vocas. V. Milcz kiedy dobrze.

Absit verbo inuidia. *Liui.* Ignoscat mihi Nemesis. *Lambin.*

Præfiscini dictum sit. *Plaut. i. sine arrogantia.*

ὥς τε σὺν θεῷ εἰπεῖν, μηδὲν δεινὸν πάσχειν διὰ τὸ ὁμολογεῖν. *Plato.*

Quod beneuolente Deo dictum sit, & nil mali eueniat ob confessionem.

μὴ μέγα λέγε, μή τις ἡμῶν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι. *Idem*

Ne loquaris grandia, ne qua nobis inuidia interturbet orationem futuram.

Nos in otio. Nemesis non audiat. *Budæus. Despuebant etiam Ethnici ad amoliendam inuidiam, fascinum, morbum. Plini. ait:* Despuimus morbos comitiales, defascinationes, veniam quoque spei audacioris à dijs petimus in sinum spuendo.

Sic apud Theocritum. ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.

Ne mihi noceat fascinum vel inuidia, ter in meum despui sinum.

θεῶν

θεῖον ἐξαίρω λόγον, *Plato vt legit Erasm.* Diuinum excipio sermonem. *Cùm gloriosius aliquid excidit, ominis gratia excipiebant deos; qui omnia possunt, & quibus nemo præscribit. Henric. Steph. corrigit Erasmum & legit λόγου, vt sit sensus.* Deum excipio ab hoc sermone. *Probat ex Platone & Synesio.*

W dobry rok léda ziemiá żyzna. Żyzna rola czás dobry czyni.

ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα. *Theophrast.* Annus (*i. cæli & aëris bonitas*) producit (*fructus vberes*) non ager. Ziemi dobrey niebo i czás wiele pomaga. *Nam multùm ad fertilitatem agri facit cælum, sol, aër, venti, pluuiæ. Quare Columella instruens villicum ait:* Cæli & anni præsentes mores intueantur; neque enim eundem semper velut ex præscripto habitum gerunt. *Cato etiam duo hæc considerare iubet:* Salubritatem cæli & vbertatem loci. *Plini. item ait:* Ad soli naturam, ad loci ingenium, ad cæli cuiusque mores dirigenda solertia est. Ea maximè constat cælo, ideò & siderum mores noscendi. *Idem docet Virgil.* γῆ μὲν κακὴ

τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν, εὔσταχυν φέρει,
χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ', ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν,
κακὸν δίδωσι καρπόν. *Euripides.* Terra quidem mala,
nacta cælum bonum diuinitùs, bonam segetem fert;
bona verò priuata ijs quæ habere eam conueniebat, malum fert fructum.

W dobry śię rok vrodźił. i. rosły / spory / ćiełisty.

Per annonam laxiorem aut vilem natus est. *Ex Plauto, apud quem Parasitus opposito sensu ait:* Per annonam caram natum me dixit pater. W drogim śię rok vrodźił. *Simile est illud Festi,* Bupes βούπαις, *quasi bos puer, vel boui similis puer. Idem Vitruuij* Catlaster *Carisio & Scaligero.* ἀνδρόπαις *idem.* vir puer.

Wdźięczna rzécz / wonna / przyiemna iak rozbierał.

ἀδύ τι νέκταρος ὄσδει. *Theocrit.* Fragrat nectaris instar.
Ambrosia dulcius. *Catull.* Nomen nectare dulcius beato. *Martial.*
Literæ olentes Platonicum nectar. *Symmach.*
ὄζει τῆς ἀμβροσίης καὶ νέκταρος. *Suidas.* Redolet ambrosiam & nectar.
ὄζει ἴων, ὄζει ῥόδων, ὄζει δ' ὑακίνθου. *Athenæus.* Olet violas, olet rosas; olet hyacinthum. Mellitos verborum globulos & omnia dicta factaque quasi papauere & sansucho sparsa. *Petronius.*

θελχθήσῃ καὶ ὑφ' ἡδονῆς οὐδὲ ὀλίγον τε κυκεῶνος ἄλλῳ μεταδώσεις πιεῖν. *Lucian.* Oblectaberis & præ voluptate ne minimùm quidem cyceoni potando tribues. i. *non desiderabis potionem suauiorem. Cyceonis potionem ex caprino caseo, farina & vino Pramnio fuisse scribit Brodæus: hanc tamen illo sæculo iucundam habitam idem docet, vt & caprinum sanguinem apud Homerum & Galenum. Item Moretum apud Virgil. alia apud alios. adde equinum sanguinem & carnes in deliciis esse Scytharum. Talia ergo ad morem & vsum variarum gentium interpretari oportet.* Gallinacei lactis haustus,

ſtus. *Plini. pro re rara & iucunda. licet aliqui album oui intelligant.* V. Wiele dobrego.
πολὺ πηκτίδος ἡδυμελίστερος: *Sappho.* Multo ſuauior pectide: *citharœdi inſtrumento, ſeu cithara.* αἷμα καὶ ψυχή. *Antiphan. de pecunia.* Sanguis & anima. *Simile eſt illud.* ζωὴ καὶ ψυχή. Anima & vita. *de re admodùm ſuaui. Eraſm. licet aliqui hoc dicto abuſi ſint.* τοσῦτον ὅσον ἐκ Διονυσίων. *Ariſtophan. Suidas.* Tantùm quantùm ex Bacchanalibus. *de re vehementer expetenda ac exſpectata, quæ nectar & ambroſiam olet vt idem Ariſtophan. ait. Eraſmus, Iunius.*
Aut piſcem olet aut florem. ſ. *thymallum. S. Ambroſ. de re ſuauis odoris.*
Epelanes, *piſciculus Sequanæ odoratiſſimus. Rhodigin. l. 28. c. 7.*

W dźiuráwy ſtátek léiéß. W dźiuráwy wór ſypiéß.

In pertuſum ingerimus dicta dolium. *Plaut.*
εἰς πίθον τετρυμμένον ὕδωρ ἀντλεῖς. *Lucianus.* In perforatum fundis aquam dolium.
Laticē pertuſum cōgeris in vas, Quod tamē expleri nulla ratione poteſtur. *Lucret.*
εἰς Δαναΐδων τοὺς ἀμφορέας ἐγχέομεν πίθους. *Alciphron.* In Danaidum dolia amphoras infundimus. V. Dźiuráwego ſtátku. Nienáſycony. Dármo robiß.

Węchem doßedł.

Naſo pol iam hæc quidem videt plùs quàm oculis. *Plaut. de muliere quæ non videre ſe fingens militem, dixit illum intùs non eſſe, olfactu. Idem de anu vini odorem procul ſentiente ait:* Canem eſſe hanc quidem magis par fuit, ſagax naſum habet.
ῥινηλατεῖν *tr. Græci vſurpant.* φῶρας ῥινηλατεῖν. *Syneſius.* Fures olfactu ſeu odorem attrahendo perſequi. Sagaciter indagare.

Według ſtawu grobla.

Ne ſumptus (*in agrum impenſus*) fructum ſuperet. *Varro.*
βύβλου δὲ καρπὸς οὐκ αἰτεῖ στάχυν μέγαν. *Suidas.* Fructus papyri magnam ſpicam haud poſtulat. Non quantùm vis, ſed quantùm capis hauriendum eſt. *Seneca.*
Nos pro herili & noſtro quæſtu ſatis bene exornatæ ſumus. *Plaut.*
περὶ πόδα ὑπόδημα. Iuxta pedem calceus.
ὅσον ἂν ᾖ τὸ πρᾶγμα, τοσοῦτον καὶ ὁ λόγος ᾧ χρῆται. *Plutarchus.* Quanta res fuerit, tanta ſit & oratio qua vteris.
Pro re nitorem, gloriam pro copia eſſe oportet. *Plaut.*
Arcta decet ſanum comitem toga. *Horat.* V. Pomierz ſie ſam.
κατὰ ναῦν τὰ ἄρμενα. *Suidas.* Iuxta nauem carbaſa.
Affine, Jáko kogo zſtáie. Zgadzay ſie gebo.

Wé dwoie miéci. Ná miedzy śiedźi.

ὡς ἀγαθὸν εἰς ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν! *Ariſtophan.*
Quam res bona eſt habere plura agnomina! *In eos qui plures artes profitentur, vel plura officia habent, vel vtriq; factioni inſeruiunt.* διπλᾶ κρέκειν. *Ariſtides.* Geminas chordas pulſare. δίπλυχα ὀρχεῖσθαι. *Idem,* Bifariam ſaltare. μέσον δυοῖν καθίζεσθαι. Medium inter duos ſedere.

Δύο

ἐπὶ δυοῖν (.ſ. ἀγκύραις) ὁρμεῖ. *Ariſtides, Pindar.* Duabus ancoris nititur. *duas patrias habet: vnde illud aliud* οἴκοθεν οἴκαδε. Domo domum. *ab amico ad amicum diuertit. Pierius.* Duplici ſpe vti. *Terent. ait:* Commodius eſſe opinor duplici ſpe vti. Hippopotamus. i. *Fluuialis equus duplici elemento viuit, interdiu in aqua, noctu aquis egreſſus in terram ſegetes depaſcitur. Pierius cum Plinio.*

Węgorze w zámęcie łowią. W odmęcie ryby łowić.

τὰς ἐγχέλεις θηρᾶσθαι. Anguillas capere. ſ. *in turbida aqua. Ex Ariſtophane qui ait:* οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι, ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσι οὐδὲν. ἐὰν δὲ ἄνω τε καὶ κάτω βόρβορον κινῶσιν, αἱροῦσι. καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς. *i.* Qui capiunt anguillas, cùm palus ſtat quieta, nil capiunt. ſi verò ſurſum deorſum lutum commouerint, capiunt. & tu capies vbi ciuitatem turbaueris.

Piſcari in aqua turbida. *Gotfredus. addit è Gallico dicto Garner.* Vtile eſt.

Vtile piſcari eſt turbata ſemper in vnda.
Eſt facilis captu turbata piſcis in vnda. *Idem.*

Simile quid eſt in Æſopi apologo, de Piſcatore aquam Viatori turbanti ob ſuum commodum:

In tanto ciuium numero, magna multitudo eorum eſt, qui aut propter metum pœnæ, peccatorum ſuorum conſcij, nouos motus conuerſioneſque Reipub. quætant: aut qui propter inſitum quendam animis furorem, diſcordijs ciuium ac ſeditione paſcantur: aut qui propter implicationem rei familiaris, communi incendio mallent quàm ſuo deflagrare. *Cic.* *His adde fures, qui cùm clam nihil ſurripere poſſunt, incendium excitant, vbi palam ab omnibus omnia diripiuntur.*

Simile Ciceronis dicto eſt illud Plautinum. Quibus res timida aut turbida eſt,

Pergunt turbare vſq; , vt ne quid poſſit conquieſcere. *Sepia ad captandam prædam atramentum effundit, & ſic in tenebris obuia quæq; corripit. Plutarch.*

Wéſele w płácz. Po weſélu płácz.

Ita comparatum eſt in ætate hominum, Voluptati vt mœror comes conſequatur. *Plaut.* Emortualis è natali factus eſt dies. *Idem.*

πολλάκις πρῶτον ἡσθέντες, ὕστερον ἐλυπήθημεν. *Iſocrates.* Plerumque priùs lætati, poſtea dolemus.

Riſus nimius lacrymas excutit. *Carol. Bouillus.* i. *lætitiam mœror turbat.*
Gaudia principium noſtri ſunt (*ſæpe*) doloris. *Ouid. habet: Phoce doloris.*
Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis. *Idem.*

Fortuna præſens (.i. *potens*) eſt, ſuperbos Vertere funeribus triumphos. *Horatt.*

τοῖς τραγικοῖς ἄχεσι τὸ κωμικὸν ἔργον ἀμείψας. *Agathias.*
Tragicis doloribus Comicum negotium (*actum, luſum*) commutans.

Βοιώτιος νόμος. *Zenodot.* Bœotica cantilena. *de ijs vſurpatur quibus priora quieta & proſpera fuerũt, poſteriora turbulenta & triſtia ſunt. vt Bœotiis accidit poſt mortem Laij, olim felicibus.* πυραύστου χαρὰν ἐχάρης. Pyrauſtæ gaudes gaudium. *Muſcæ genus eſt ad lucernas alacriter aduolans & ab eis conflagrans. Zenodot. Ælian.*

Sophocles cùm eius Tragœdia vicisset, gaudio mortuus est. Chilo ob victoriam filij in Olympius similiter. Plura talia Plini. l. 7. c. 53. Adde Iephthe post victoriam insignem, filiam suam mœstum immolantem. Iudicum c. 11.
Feruens olla frigidâ aspersa est. *Carol. Bouillus. In hominem hilarem qui repentino infortunio & mœrore consternatur. Tractum à coquis.*

Wésol gdy drudzy płácżą. Wßyscy głód ćierpią / a on bánkiety ſtroi.

Apollo Tortor. *Dictum spargebatur Romæ de Octauio Augusto, qui in summa annona caritate & penuria, cœnam sumptuosam parabat, ipse Apollinis scenico ornatu discumbens, conuiuas verò deorum dearumq; habitu ornatos adhibens.*
Apollinem *ergò eum vocârunt ob habitum similem,* Tortorem *verò ob crudelitatem Apollinis in Marsyam citharœdum victum & excoriatum. Dictum in eos quadrat, qui præsertim principes in publica miseria, intempestiuis deliciis & voluptatibus difluunt.*
Bomonicarum ludus. V. Tobie śmiech / ámnie nie do śmiechu.

Wésoło ten táńcuie / komu ßczęśćie intonuie (przyśpiewuie.)

Sat scitè saltat cui fortuna citharam pulsat. *Garner. è Gallico.*
γηθοσύνως ὀρχεῖται ὅτῳ γε τύχη κιθαρίζει. *A.*
Sat lætus saltat, citharam cui Fors bona pulsat.

Wét zá wét.

Eodem poculo bibes. *Plaut.* Deludo lusorem meum. *Idem.* Equidem hæc dixi per iocum. ℞. Per iocum item Dictum habeto, quæ nos tibi respondimus. *Idem.*
Cædimur, & totidem plagis consumimus hostem. *Horati.*
Cædimus, inq; vicem præbemus crura sagittis. *Persius. vt in lusu pilæ. alij aliter.*
Tum pueri nautis, pueris conuicia nautæ Ingerere. *Horati.*
Parem calculum ponere. *Plini. iuni.* Par pari referre. *Terent. Cic.* ἴσον ἴσῳ ἀντιφέρειν. Par pari datum, hostimentum est opera pro pecunia. *Plaut.*
Vbi nominabit Phædriam tu Pamphilam Continuò. *Terent. Cic.*
ὄναρ ἀντὶ ὀνείρατος. *Plato.* Somnium pro somnio. s. *dicam, vel audi.*
οὕτως ὑβρίζειν τοὺς ὑβρίζοντας χρεών. *Æschylus.* Sic conuiciantes conuiciari oportet. *Ethnica Sententia.* ὁ βαλὼν βέβληται. vel ὁ πλήξας καὶ πληγείς. *Ex Eustathio & Philostrato.* Percutiens percussus est.
Dedit malum & accepit. *Plini. iuni.* Sphæram inuicem reddere. ὥσπερ σφαῖραν ἐνδεξάμενος τὸν λόγον πάλιν ἐσφαίριζε τῷ μειρακίῳ. *Plato.* Tanquam pilâ excepto sermone rursus retorsit in adolescentem.
Diogenes offa sibi conuiuium ingresso à conuiuis per contemptum obiecta perminxit. ludum eorum simili ludo sed inhonesto improbans. Vulpes inuitato grue ad conuiuium, iusculum in lapidem effudit, & eum vt ederet hortabatur: Grus verò postmodùm eidem inuitatæ, offam bonam in vase oris angusti apposuit. Æsopus apud Plutarchum.
ὁρᾷς τὸ Δῖον, οὗ βέλος διέπτατο. Vides Dium, cuius iaculum transuolauit.
Dicitur cùm simile malum vel iniuria lædenti rependitur.

Nam Ætoli Dium Macedoniæ oppidum vaſtauerant; Macedones verò Thermum opulentiſſimam & mercatu celeberrimam Ætolorum vrbem viciſſim vaſtârunt, & muris hunc Senarium inſcripſerunt iniuriam priorem relatam exprobrantem. Vides Dium, cuius telum ad te peruenit. *Veſpaſianum ploſtrum pro plauſtro pronuntiantem Florus Conſularis admonuit plauſtrum eſſe dicendum. ſequenti autem die conſpecto Floro Imperator dixit, Salue Flaure pro Flore. Sueton.* *Domitius apud Plutarchum Craſſo obiecit: Ob mortem murænæ ploraſti. Craſſus verò reſpondit. Tu autẽ tres vxores abſq; vlla lacryma extuliſti.* Pro pede xeniũ. *apud Homer. Bubulcus Vlyſſis vulnerato Cteſippo proco inſultat illi dicẽs:* τȣτό τοι ἀντὶ ποδὸς ξεινήιον. Hoc tibi xenium pro pede (*bubulo, quem Cteſippus dederat Vlyſſi mendicanti.*) *Vſurpari Gregorius Theologus in eos ait, quibus malum pro malo redditur. Euſtathius. Iunius.* *Nudipes obuium habens petaſatum, rogauit per iocum: quanti fungulus iſte? Cui ille: quanti calceoli tui & denario inſuper. Iouianus Pontanus.* *Lege epigramma 16. lib. in Caium 10. Martial.* *Affine.* Kto mi mowi. Jákie częſtowánie. Jáka praca. Co drugiem czynił. Wźiem ſie. Oddam. ꝛc.

Weźmiß oſtatek. Wźiątés koniá, weźmi i bicz.

ἀφεῖλες ἵππον, ἆιρε καὶ φραγέλλιον. *A.*

Equum abſtuliſti mihi, flagellum en quoque cape. *Sic dixit Libertinus Abbas Fuldenſis Gotthis, qui ipſi equum ademerant, vltrò flagellum eisdem porrigens. D. Gregorius ſcribit.* *Talia ſunt illa.* Erepta ſecuri, tolle & manubrium. Cane ablato & lorum ſimul accipe.

Weźne-li ia kiy. O gdźież to kiiá, kámienia &c.

Phraſis eſt variè & eleganter à Latinis reddita.

Auferére non abibis, ſi ego fuſtem ſumpſero. *Plaut.*
At, ſcin' quomodo tibi res ſe habet,
Si hodie hercle fuſtem cepero aut ſtimulum in manum? *Idem.*
Quem ego pol iam hoc ſcipione. ſ. *feriam. Idem.*
Vtinam nunc ſtimulus in manu mihi ſit, quî latera conteram tua! *Idem.*
Nimis velim lapidem, quî ego illi diminuam caput. *Idem.*
Vnde mihi lapidem? vnde ſagittas? *Horati. iratus Dauo ſeruo.*
Quos ego. ſ. *vlciſcar, puniam. Neptunus apud Virg. ventos increpans.*

Wiárá iák duſzá, raz vtrácona, niéprzywrocona.

Fides vt anima; vnde abijt, eò nunquam redit. *P. Syrus.*
Fidem qui perdit, perdere vltrà nil poteſt. *Idem.*
Fidem qui perdit, quò ſeruet ſe in reliquum? *Idem.*

ἅπαξ ἄπεισι πίστις ὡς ψυχὴ βροτοῖς. *A.* Fides vt anima ſemel hàud reditura abit. ὁ πίστιν ἀποβαλὼν, ȣ̓κ ἂν ἔτι κτήσαιτο. *Gorgias.* Qui fidem perdidit, non ampliùs eam recuperabit. βίος ȣ̓ βιωτὸς πίστεως ἐστερημένῳ. *Idem.* Vita non vitalis eſt ei qui fide priuatus eſt. Honorem qui perdit, multùm perdit: fidem qui perdit, perdit omnia. *Garner.* V. Kłamcy.

Wiárá rzátka rzecz. Wiernego trudno náleść.

Rara fides. *Horat. Cato.* ἡ πίστις σπανία. *Planudes.*

παῦροι τοι πολλῶν πιστὸν ἔχουσι νόον. *Theognis.*

Paucis è multis fidus adest animus.

Apud Terent. iuuenis deceptus ait: Attamen, Vbi fides? si roges, nihil pudet.

Apud eundem femina dicit: Fidelem haud fermè mulieri inuenies virum.

Virum fidelem quis inueniet? *Prouer. SS. c. 20.*

πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντερύσασθαι ἄξιος. *Theognis.*

Vir fidelis auro & argento expendi dignus est.

Wiáry godźien. Prawda to co mowi.

Dignus qui-cum in tenebris mices. s. *digitis. Cic. Sumptum è ludo cuius meminit etiam Varro. Vsurpatur de eo qui adeò certa est fidei, vt ne in tenebris quidem, vbi impunè posset, fallere velit collusorem in ludo digitorum.*

Credite me vobis folium recitare Sibyllæ. *Iuuenal. i. sum dignus fide.*

τοῦ χρησμοὺς λέγει. *ex Theocrito.* Oracula loquitur.

ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀπεφθέγξατο. *Galenus.* Tanquam ex adyto quopiam oraculum edidit. ὡς ἐκ τρίποδος. Tanquam ex tripode. i. *vera.*

τὰ δ' ἐκ τρίποδος. Hæc ex tripode, i. *vera.*

Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta. *Cic.*

τἀπὶ κοσκίνῳ. Quæ ad cribrum, vel quasi ad cribrum dicta. s. *diuinantium per cribrum, vbi religio metusq́ erat fallere vel negare. Ex Luciano.*

ἀληθέστερα τῶν σιβύλλης ἢ βακίδος. *Dion Chrysost.* Veriora Sibyllinis aut Bacidis oraculis. *Nam vt mittam Sibyllas notas, Bacis etiam fuit fatidicus verax habitus, apud Platonem, Pausani. Suid.* Historica fide verba sua obligat. *Ouidi. nam historiæ anima veritas.* Attica fide vir. *ex Diogeniano.*

Xenocratis testimonium, *quem solum iniuratum dicere voluerunt Athenienses, quod nulli alij concessum Luciano teste. Meminit & Cic.*

ῥῆμα καὶ νεῦμα μόνον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, μυρίοις ἐνθυμήμασι καὶ περιόδοις ἀντίρροπον πίστιν ἔχει. *Plutarch.* Verbum & nutus solus boni viri, mille argumentis & periodis æqualem fidem habet. Tabulæ Metelli. *pro fide dignissimis.* Cum Q. Metelli repetundarum accusati tabulæ iudicibus inspiciendæ circumferrentur, nemo fuit qui non remoueret oculos, & se totum auerteret, ne dubitarè de tanti viri fide videretur. *Cic. Sic Nazianzen. de Athanasio:* τὰ ἐκείνου δόγματα πλάκες τοῦ μωσέως. Eius decreta responsa erant populo instar tabularum Mosis. i. *maximæ fidei, auctoritatis, ac reuerentiæ.* αὐτὸς ἔφα. Ipse dixit. i. *Pythagoras.*

Tibi maxima rerum verborumque fides. *Virgil.*

ὁ δ' ἀνὴρ ἀνώμοτος πιστεύεσθαι ἄξιος. *Sic Henr. Steph. correxit Erasmum.*

Hic dignus est omni absque iurando fide.

τὸν δακτύλιον φορεῖ. Annulum gestat in manu. i. *fide dignus est. Nam annulus ingenui homi-*

nui hominis fidem significabat, nec ornatus, sed signandi causa ferebatur olim, isq; tantùm vnus & liberis solis concedebatur. Cùm verò seruo quoque dabatur, simul libertas & ingenuitas eidem concedebatur. Macrob. Pierius.

Pythagoricus tripus. *Rhodigin. de homine non fallente instar Delphici Apollinis.*
ἠΰς τε μέγας τε. *Homer.* Magnusque bonusque. καλῶν κἀγαθῶν μαρτυρία. *Aristides.* Honestorum & bonorum testimonium.

Wiátr go zły nié doydźié / nié owienié.

Delicati periphrasis est. Quem specularia à flatu semper vindicant. *Seneca.*

Hibernis obiecta notis specularia puros
Admittunt solos & sine fæce diem. *(vbi arbores sunt.)*
At mihi cella datur non tota clausa fenestra,
In qua nec Boreas ipse manere velit. *Martial. de hospitio inhumani amici.*
Quæ vehitur clauso latis specularibus antro. i. *lectica munita vitro, Iuuenal, de muliere diuite delicata.* *V.* Delikat. Rochánie.

Wie Bog czyy báran czyy koźiel.

Ex apologo Polonico noto. In quo vir nobilis ducebat hædum templo hostiam, videns autem colonum suum ducentem agnum, instituit vt commutaret secum, dicens; indecorum esse, herum offerre sacris hædum, colonum verò eius, agnum: qui cedens precibus herilibus dixit:

οὗ ἀμνός ἐστιν, οὗ ἔριφος οἶδεν Θεός. *A.*
Cuius sit agnus, cuius hircus, scit Deus. i. *Deus nouit occulta.*
Σοῦ μὲν βροτοὺς λαθέσθαι ἐστιν οὐ Θεόν. *A.*
Homines latere poteris haud poteris Deum. Absconditorum cognitor Deus. *Daniel 13.* Qui inspector est cordis, ipse intelligit. *Prouerb. Salom. 24.* Noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam Dominus iudex est. *Ecclesiastici 35.* Dona iniquorum non probat altissimus, nec respicit in oblationes iniquorū. *Ibid. 34* Immolantis ex iniquo oblatio est immaculata. &c. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris. *Ibidem. Vide exemplum de 40. aureis. sub* Bogáty rzadki spráwiedliwy. *Audi & Ethnicos.*

Puras Deus non plenas aspicit manus. *P. Syrus.*

Conscios dictorum factorumque deos, *ait Seneca.* *Antalcidas cùm in Samothracia initiaretur, interrogatus, quid egregium in vita patrasset, respondit:* εἴ τι μοι πέπρακται τοιοῦτον, ἴσασιν αὐτοὶ οἱ θεοί. *Plutarch.* Si quid tale à me patratum est, sciunt ipsi dij. V. Bogá nié oszukasz.

Wie on co mu smakuié.

ἡ αἶξ τὸ κιννάμωμον. *Eustathi. Philostrat.* Capra cinnamonum. s. *appetit, agnoscit, persequitur.* Florentem cytisum sequitur lasciua capella. *Virg.*
ὁ μαγνῆτις σίδηρον ἕλκει. *ex Suida.* Magnes ferrum trahit.
Domini gulam habet coquus. *Ex Martiali. Ex floribus alij colorem vel odorem percipiunt; apis verò mel. idem facere oportet legentē Philosophos Poëtas. Simonid. apud Plutar.*

Wie on gdźie co zdybáć / obérwáć.

Scit bene venator ceruis vbi retia tendat. *Garner. è Gallicis.*

οἶδεν ὁ ἀγρότης ἐλάφοις ποῦ δίκτυα βάλλῃ. *A.*

Wiecey dwá vyrzą niż iéden.

πλείω ὁρῶσι τέτλαρ' ὄμματ' ἢ δύο. *A.*

Plus quatuor oculi videbunt quàm duo. *Vide* Iéden nié wiéle może.

Wiecey Bog ma niż rozdał.

Praclara & vera sententia. ac crebrò vsurpari potest, vel ad excitandam spem in rebus lapsis; vel ad retundendam arrogantiam eius qui præ se egentiores aut quoquo modo inferiores contemnit. πλείω δοθέντων Θεὸς ἔχει διδοσόμενα. *A.*

Sunt plura quæ Deus dare potest quàm dedit.

Sunt plura multò quæ Deus habet quàm dedit.

Simile quid habetur 2. Paralipomen. 25. Cùm Amasias rex solicitus esset ob damnum centum talentorum datorum militibus ex Israel collectis, quos Deus reijcere eum iubebat, respondit Propheta: Habet Dominus vnde tibi dare possit, multò his plura. *Nam cùm opulentia & munificentia Dei infinita sit, ea omnia quæ ex suo thesauro tot rebus creatis hucusq; contulit, & assiduo confert, minima quædam & atomi vel puncti instar est particula, respectu eorum quæ habet & conferre potest & conferet præsertim spectata æternitate, vt Theologi docent.*

Wiecey kowalow niż złotnikow: gáydow niż orgánistow. etc.

πολλοὶ βουκένται παῦροι δέ τε γῆς ἀρότηρες.

Multi qui stimulent tauros, sed rarus arator. i. *Cuiusuis artis nobilioris, pauciores sunt artifices quàm vilioris: & in eadem arte quacunq; tandem illa sit, pauciores sunt qui excellant. Garner.*

πολλοὶ θριοβόλοι παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

Multos thriobolos paucos est cernere vates. *Thrioboli dicebantur diuinaculi sortilegi, qui thrias i. calculos sortium in vrnas mittentes diuinabant, hi vatibus longè inferiores erant. Zenodot. Suidas.*

Wiecey w Kanárzé cukru / niż w Tátárzech máki.

Plùs apud Campanos vnguenti, quàm apud cæteros olei sit. *Plinius.*

Vsurpari hoc potest in laude alicuius loci, regionis, status, conditionis, vel personæ per comparationem cum aliis locis vel personis dicendo. Maiorem hîc esse copiam rerum exquisitarũ, vel suauium, quàm alicubi vilium & ingratarum. Vide comparationem Chalcidij & Athenarum. sub Przydátek podczás. *Simile est illud alterum dictum Polonicum.* Wiecey v niégo rozumu w piecie/ niż v ćiébié w głowié. *Sic de aliis rebus.*

Wiecey złégo niż dobrego ná świéćié.

Plùs aloës quàm mellis habet. *Iuuenal. de vxore. sed extende ad alia.*

Ita comparatum est in ætate hominum, ita dijs placitum,

Vt incom-

Vt incommodi plùs maliqueadsit, boni si quid contingit. *Plaut.*

Vbi voluptatem ægritudo vincat: quid ibi inest amœni? *Idem.*

Pluraque sunt semper deteriora bonis. *Ouidi.* ὡς τὰ χείρονα πλείω βροτοῖσιν ἐστὶ τῶν ἀμεινόνων. *Euripides.*

Peiora plura melioribus apud homines.

πολλοὶ ἱερεῖς καὶ παῦροι ἱερεῖς. *Chrysostom.* Multi sacerdotes & pauci sacerdotes. i. *multi habitu & nomine, pauci opere & vita.*

Τοιοῦτός ἐστιν ὁ βίος ἀνθρώπου γυνή,
εὐφραινόμεσθ' ἔλαττον ἢ λυπούμεθα. *Philemon.*

Talis est ô mulier humana vita Minùs gaudemus quàm dolemus.

εἰ γάρ κεν ὅσα τερπνὰ καὶ ὁπόσα λυγρὰ βίοιο
ἀντιταλαντεύοις, μέσσα τάλαντ' ἐρύων,
πολλῶν κεν βρίθουσα κακῶν ἐπὶ γαῖαν ἵκοιτο
πλάστιγξ, ἡ δ' ἀγαθῶν, ἔμπαλιν ὕψι θέοι. *Nazianz. i.* Si quot sunt iucunda & quot molesta in vita In lance appendas mediam trutinā trahens; Multis onerata malis ad terram ibit lanx, Bonorum verò (*lanx*) sursum feretur.

ἓν γὰρ παρ' ἐσθλὸν, πήματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι. *Pindarus.*

Ad vnum enim bonum, duo simul incommoda tribuunt hominibus dij.

ὥσπερ κυαθίζουσ' ἐνίοθ' ἡμῖν ἡ τύχη,
ἓν ἀγαθὸν ἐπιχέασα, τρί' ἐπάντλεῖ κακά. *Diphilus.*

Fortuna sic plerumq; miscet pocula, Ad vnicum bonum tria affundit mala.

Huc facit fabula Homeri de duobus doliis in limine Iouis sitis, altero bonorum, malorum pleno altero; ex quibus ille cuiuis nato mox aliquid tribuit, sed plùs semper è malis.

τὰ χείρονα νικᾷ. *Homer.* Deteriora superant.

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala multa. *Martial. de suo libro.*

Wieczérza hoyna/ noc niespokoyna.

Saturitas diuitis non sinit eum dormire. *Ecclesiastes c. 5.*

Vigilia cholera & tortura viro infrunito (*intemperanti*) somnus sanitatis in homine parco, dormiet vsque mane. &c. *Ecclesiastic. 31.*

Ex longa (*vel lauta*) cœna, stomacho fit maxima pœna. *Schola Salernitana.*

λαμπρὸν ἐδὼν δεῖπνον. συνεχῆ οὐ σχήσεται ὕπνον. *A.*

i. *splendidam cœnam edens, continuum non habebit somnum (sed interruptum)*

Idem de potu intellige, præsertim proximè ante somnum hausto. quem noxium ex Gallico dicto ait Garner. contra morem quorundam gentium certè minimè laudandum.

Wieczérza skromna dáie/ Spokoyne w nocy spánie.

Vt sis nocte leuis sit tibi cœna breuis. *Schola Salernitana.*

μικρὸν παρ δεῖπνον μακρὸν ἕξεις ὕπνον. *A*

Quidam in diuersorio cæteris in cœna paranda occupatis lectum parabat, dicens: Cœnam

vix vna hora durare, somnum 7. vel 8. horas requirere. Iacob. Pontan. Lepiey śię dobrze wyspáć / niż dobrze wiećzerząć.

Wiedz nie wiedząc.

In multis esto quasi inscius & audi tacens. *Ecclesiastic. 32.*
Tu quod scis, nescias si sapis. *Terent. Apud Plautum seruus timens plagas ob rem quã-dam aspectam curiosè, dicit :* Non vidi, etsi vidi. *Item.*
Nihil scio, nisi nescio. *Item.* Nescio etiam id quod scio. *Item.*
Plùs scire satius est quàm loqui seruum hominem, ea sapientia est. *Item.*
Etiam illud quod scis, nescíueris: nec videris, quod videris.
οὐ πάντα γνωστὰ χρησιμεύει ἐκφέρειν. *A.* Non cuncta quæ scis propalare est vtile.
ἐγὼ οὐδὲν οἶδα σοφώτατος ἔλεγε Σωκράτης. *A.* Nil scire sapiens se asserebat Socrates.
Etiam obliuisci quod scis interdum expedit. *P. Sirus Mimus.*
τὰ γνώριμ' ἐνίοτ' ἐπιλαθέσθαι συμφέρει. *A.*
Affine, Mniey iezyk zá zeby. Milczeć lepiey. Nie wszystko też trzebá wiedźieć.

Wiedzą to i báby w szpitálu. *v.* Jáwna rzećz.

v. Jáwna rzećz.

Wiekszá komorá niż stodołá. Wiekszá przedmowá niż kśiegá.

τὸ ἐπίταγμα μεῖζον θυλάκου. *Lucian.* Sarcinula accessoria maior culeo, seu sacco onerario. *Sic legit & interpretatur Lucianum Erasmus. At Henric. Steph. retinet vulgatam lectionem,* μὴ σοι μεῖζον προσκέοιτο τοὐπίγραμμα τοῦ θυλάκου. *vertit.* Ne iusto maior accedat inscriptio sacculo. *More eorum qui sacculis addunt chartulas indicantes ad quem pertinant. Et Erasmi interpretationem admittit correcta Græca Syntaxis.* μεῖζον τοῦ θυλάκου. Prologus fabulâ enormior. *ex Spartiano qui ait :* Nimis pauca dicenda sunt (*in præfatione*) nec debet prologus enormior esse quàm fabula.
Diogenes Cynicus videns ciuitatis Myndiorum paruæ portam amplam, dixit : Myndij portam claudite, ne vrbs egrediatur. *Laërtius.*
Oneris sumptum funis (*quo fertur*) superat. *Garner.*
Accessorium maius principali. V, Przydátek podczás lepszy niż dátek.

Wiekszé rzeczy minawszy / o mnieysze śię frásuiesz. Ná śmierć idąc / ná ćiásny trzewik vtyskuiesz.

Cùm capiti tuo mederi debeas, reduuiam curas. *Cic.*
περὶ τῆς παρωνυχίας μέμφεται, ὁ τῷ μείζονι ἐνεχόμενος κακῷ. *è Plutarcho.*
De reduuia queritur, maiori obnoxius malo.
τὸ πάρεργον μεῖζον ἔργου. *Synesi.* Superuacaneum maius serio. *f. habetur à quibusdam stultis. Adde apologum de Fure. qui ad patibulum ducendus noluit exire veste lacera indutus, stulta & intempestiua verecundiâ.*
Qui semetipsum non habet, Samum petit. i. *Bello captus & seruus factus, oblitus suæ libertatis de possessione Sami sollicitus.*

Wiekszy huk niż puk.

Magno

Magno conatu magnas nugas, s. *dicere. Ex Terentio.*
μικρῶν περὶ μεγάλα προοίμια. De pusillis magna prooemia.
τί μοι μικρῶν περὶ μεγάλα φροιμιάζει; *Plutarch.* Quid mihi de paruis magna facis prooemia? *Vulgare illud est:* Præfatio libro prolixior.
Prologus enormior fabulâ. (*est. vel non sit.*) *Spartian.*
δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικόν. *Synesius.* Drama è Tragico Comicum. i. *ex rebus turbulentis & tristibus, quieta & læta.*
Leo audito ranæ coaxantis sono, magnum quid ratus substitit, egressam verò è palude conspicatus, pedibus obtriuit. Æsopus. V. Coli tu bedźie. Nie tos obiécowal.

Wietſzy toſzt / nattad / niž zysť / niž požytek.

Aureo hamo piscari, *aiebat Octauius eos, qui minima commoda maximo discrimine vel dispendio sectantur. Nam abrupti aurei hami damnum, nulla ferè captura piscium compensari potest. Suetoni.* διὰ ταῦτα δὴ καὶ θοἰμάτιον ἀπώλεσας. *Aristoph.* Hæc propter ipsa vestis interijt tibi.

Wiele á wſzystko złe.

Vulgare dictum. De omnibus aliquid & de omnibus nihil. s. *scire, facere, habere, posse.* περὶ πάντων τι καὶ περὶ πάντων οὐδέν.

Sic Homerus apud Platonem de Margite dicit.

Multa quidem nôrat, vitiosè ast omnia nôrat. *Versus Græcus incertus sic suppletur.* πολλὰ μὲν ἔγνωκεν, πλὴν πάντα γ' ἔγνωκε κακίστως. *A. Simile est illud:* τὰ πολλὰ πράττειν, ἐστὶ πανταχοῦ σαπρόν.

Multa simul aggredi, est vbique putidum.

Wiele czego. iák prochu. &c.

Ilias, Aceruus, Montes, Mare. Centum, Trecenti, Sexcenti. Innumeri numeri. Innumero numero semina. *Lucreti. Gellius. Cic. Terent. &c. & talia plura vide si lubet in 1. Tomo, & hîc infrà sub titulis sequentibus.* ψαμάθῳ ἶσον. Arenæ par. Odyssea errorum. *Budæus. Stratonicus in quodam oppido summis pedibus ingrediebatur circumspectans cautè & rogatus, cur id faceret, respondit.* Timere se ne quem præconē calcaret. *Significare voluit illic magnum numerum præconum fuisse. Erasm.* Niemáſz gdźie ſtąpić. *Vide simile Luciani dictum sub* Niepodobienſtwo. Septem *pro multitudine Pierius ex SS. libris & ex Virgilio.*
Illa autem Poëtica. Quot cælum stellas. Quot littus arenas. Quot messis aristas. *& similia, obuia sunt & collegit Georg. Fabricius in Poëtica sua.*
Sic Homer. ὅσα ψαμαθός τε κόνις τε Quantum est arenæ & pulueris.

Wiele dobrego.

Gargara bonorum. *Macrobius dicit* Gargara *absolutè vsurpari pro immensa rerum copia. à monte sic dicto, circa quem regio est feracissima sic Macrobius.*
Alij fictam vocem esse aiunt à strepitu quem facit multitudo rerum dum mouentur & collidūtur.

duntur. ἔνδον γὰρ ἡμῖν γάργαρα. *Aristophan.* Intùs enim nobis Gargara sunt.
γάργαρα ἀγαθῶν, χρημάτων. *Sophron.* Gargara bonorum, pecuniarum, opū. &c.
ἀγαθῶν σωρός. *Aristophan.* Bonorum strues, aceruus. ἀγαθῶν θάλασσα.
Mare bonorum. ἅμαξαι ἀγαθῶν. *Alexis.* Plaustra bonorum.
δάθος vel δατὸς ἀγαθῶν. *Suidas.* Dathus bonorum. *à regione Thassiorum feracis-*
sima & aurifera. θάσος ἀγαθῶν. *Callistrat.* Thassus bonorum. *à loco*
fertili Thraciæ affini. τὰ τοῦ γῆς ἀγαθά. *Menander.* Bona terræ.
ἀγαθῶν μυρμηκιά. Bonorum myrmecia. i. *agmen vel examen. pro* Copia instar exa-
minis formicarum numerosa. *Nam sunt & formicæ auriferæ Indorum, aurum colli-*
gentes & recondentes teste Plinio & Theocrito. Sed & nostrates multam vim frumenti
optimi recondunt. Et bono omine in os pueri congessere grana apud Cic.
τὸ σμῆνος τῶν ἡδονῶν. *Plato.* Examen voluptatum.
δραχμὴ χαλαζῶσα. *Zenodot.* Drachma grandinans. *Vel* Drachmæ grando. *Vel*
Drachmis grandinat. *Tractum à missilibus theatri, in quibus inter alia donaria, eti-*
am drachmæ spargebantur: quodam vero tempore cùm spargerentur, grando decidit; hinc
origo dicti. ἀγαθῶν ἀγαθίδες. *Pollux.* Bonorum glomi. *sed maior dicto Græ-*
co gratia est ob allusionem vocum. notatur multitudo, vt in glomo multa fila conglobantur.
Cornu Amaltheæ *vel* Copiæ. ἕξεις τὸ ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα.
Lucian. Habebis Amaltheæ cornu, & emulgebis lac gallinaceum.
Vide Dostátek wszytkiego.

Wiele dobrego / nimieć / ábo pozbyć złego.

κακοῦ ἀπαλλαγῆναι ἀγαθῶν ὑπέρμεγα. *A.* Ingens bonū esse crede defungi malo.
Nimium boni est cui nihil est mali. *Ennius apud Cic.* Wiele dobrego / nic nie ćierpiéć
złego. κεῖνος ὀλβιώτατος ὅτῳ κατ' ἦμαρ τυγχάνει μηδὲν κακόν. *Eu-*
ripides. Ille felicissimus cui per diem non contingit quicquam mali.
Fuêre quoque Philosophi qui felicitatem ponebant. ἐν τῇ ἀναλγησίᾳ. i. *in indolentia seu*
absentia doloris. quos refellit Cic. 2. de Finibus. Meminit & Gellius l. 12. c. 5.
Confine est illud. μικρὸν κακὸν, μέγ' ἀγαθόν. *Diogenian.* Paruum malum, ma-
gnum bonum. Máło złego / wiele dobrego.

Wiele ich wiecey przemogą. Wszystko przewodzą gdy śię wszyscy zgodzą.

τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾷ. Plurium calculus vincit.
πλεόνων δέ τι ἔργον ἄμεινον. *Homer.* Plurium opus melius.
πλείων καὶ πλεόνων μελέτη. *Hesiod.* Plùs potest plurium industria.
πανταχοῦ τὸ πλέον μέρος κύριον. *Aristot.* Vbique maior pars potior,
Maior pars vicit meliorem. *Liui.* Tu tantùm numero pugna. *Ouid.*
Melius est duos esse simul quàm vnum &c. Si quis præualuerit aduersus vnum,
duo resistunt ei. *Ecclesiastes c. 4.* Illos defendit numerus. *Iuuenal.*

συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν. *Homer.*
Coniuncta virtus hominum etiam vilium multùm potest.

Multæ

Multæ manus reddunt onus leuius. πολλῇσι χερσὶν εὐφορητότερον βάρος. *A. i.*
Leuius onus portatur à multa manu. A pluribus quod fertur, eſt leuius onus.
Et quæ non proſunt ſingula, multa iuuant. *Ouidi.* *Affine*, Spolnie lżey.

Wiele o ſobie rozumie.

Cælum digito ſe attingere putat. *Cic.* *Lyſimachus apud Plutarchum ſuperbè dixit.* τῷ οὐρανῷ τῇ λόγχῃ ἅπτομαι. Cælum lancea attingo.
Vertice ſidera tangit. *Ouid.* Contingere ſidera plantis. ſ. *ſe putat. Properti.*
Sublimi feriam ſidera vertice. *Horat. de ſeipſo.*
Quæſitam meritis ſume ſuperbiam. *Idem ſeipſum alloquitur.*
Fidis enim manare Poëtica mella Te ſolum. *Idem Poëtam arrogantem caſtigans.*
Iouis auribus iſta Seruas. i. *carmina tua ſoli Cæſari recitare vis. Idem eidem.*
Statuam ſibi ideo deberi exiſtimat. *Andr. Schott.*
Opinioni non reſpondet calculus. *Balduinus ICtus.* Plùs in opinione quàm in calculo (*eſt vel habet.*) *Iuſtinian. ICti.* ἄλλος μενεκράτης. Menecrates alter. *ſub* Tákiemu tákie. *Affine*, Chelpliwy. Sam ſie chwali. Sam ſie ſobie podoba.
Hos caſtigat vulgare diſtichon.

Omnis homo nihil eſt, aliquid qui ſe putat eſſe,
Eſt aliquid quiſquis ſe putat eſſe nihil. *Anonym. rhythmic.*

Item Socrates Apollinis oraculo ſapientiſſimus declaratus, qui nihil ſe ſcire profitebatur, niſi hoc ipſum quòd nihil ſciret. Gallus ſuperbum animal. *Æliano teſte, quantumuis altum oſtium intrans caput inclinat, ne alicubi criſtam impingat & offendat.*

Wiele ſłuchay, máło mów.

ἄκουε πολλά, λάλει ὀλίγα. *Bias.* Audi multa, loquere pauca.
φιλήκοον εἶναι μᾶλλον ἢ φιλόλαλον. *Cleobulus.*
Magis audiendi quam loquendi eſto cupidus.
ἄκουε, σίγα. *Lucian.* Audi, tace. Geminas habemus auriclas os vnicum.
Binas aures, linguam vnicam, eamque ſeptam natura dedit homini; quòd plura expediat audire, quàm loqui. *Plutarch.*
Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum. *S. Iacobus.*

Wiele ſtráciwſzy, málá ábo oſtátká nie zárzucay.

Po rozbiciu nawy, deſki nie puſzczay. Po ogniu i popioł pozbieray.
Pieniądze ſtráciwſzy, mieſzek ſchoway.

Fracta naue naulum ſerua. *Ex Iuuenali qui ait:*
Furor eſt poſt omnia (*perdita*) perdere naulum.
μὴ παραπολλύτω τὸν ναῦλον. *Ex Ariſtippo.* Ne perdas naulum.
Mercatores cauti naufragium paſſi, vel ſi mercium pretium eos fallat, ſaltem curant vt habeant quî ſoluant naulum, dum domum redeunt terra ſeu aqua (nam & de terreſtri penſione vſurpant Græci naulum.) *Lepidè apud Lucianum Charon à Menippo Philoſopho paupere & Diogeni ſimili ad Orcum tranſuecto, exigit naulum ſed fruſtrà.* *Nam*

& mortuis nummum in os imponebant stulti Ethnici naulum Charonti, ne errarent incerti sed transueherentur in locum conuenientem, teste Luciano, Apuleio. Et Iuuenalis ait:

—— Nec habet quem porrigat ore trientem.

Plaut. item ait: Abijt ad Acherontem sine viatico. *Sed & insepultos non recipiebat Charon in cymbam. Tertullian. Virg. Lucan. Euripid.*

Σὺν τῷ κυνὶ καὶ τὸν ἱμάντα. *s.* ἀπολέσαι vel ἀποῤῥίψαι. **Eudemus.** Cum cane (*amisso*) & lorum perdere vel abijcere.

Lapsa securi ne abijcito manubrium. *Ex Garner.*

πέλεκυν ὀλέσας, μὴ ἀπόβαλε τὴν λαβήν. *A.*

Puerorum est, si quid modicum ex ludicris rebus illis tollatur, reliquum abijcere & vociferari. E Plutarcho.

Wiele to kosztuie. Wiele do tego trzeba.

ἀδδηφάγος λύχνος. *Alcæus.* Edax lychnus. *quia multùm olei absumit.*

ἀδδηφάγον ἅρμα. *Ex Aristoph.* Edax currus. *Nā sumptuosa res est currus & equos habere.* ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης. *Hesiod.* Centum plaustri ligna (*sunt.*)

Centum autem lignis plaustrum compingitur vnum. *De re quæ multa adminicula vel magnas impensas exigit.*

ἀδδηφάγος τριήρης. *Lysias.* Edax triremis. *Naues enim magnæ magno sumptu indigent & dum construuntur & dum sunt in vsu.*

Eadem est Plauti sententia de naue. Adde mulierem ex eodem Plauto posui versus eius sub Niewiásty długo śie stroia. *vt rectè etiam dici possit.* (nem.

ἀδδηφάγος γυνή. Edax mulier. V. *eundem Plaut. sub* Zonęś poiął z wielkiem wiá-

ἱππάρχου τειχίον. *Suidas.* Hipparchi murus: *quo Academiam cinxit & multam pecuniam ab Atheniensibus eo nomine exegit.*

Wiéléto ná ćie ábo ná mie. Nié po twych to plécach. Nié zdołaß temu.

Non nostrum onus est, sed feremus. *Cic. Plini. Quintilian.*

Non nostrum onus. bos clitellas? *s. ferat.* *Vsus est Ammian. allusit & Cic. ad clitellas boui impositas. cùm alicui imponitur munus vel onus cui non est ferendo. vt clitellæ asino, non boui imponi solent.* ἐγὼ τοσοῦτον τράχηλον οὐκ ἔχω. Ego collum tantum non habeo. *s. ferendo oneri. Cic. apud Plutarch.* Maiora viribus audes. *Virg.* Celocem regere nequis & onerariam petis. *Apulei.* Prouinciam cepisti durā. *Terē.*

δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. *Pindar.* Delphinis in terra vires. *s. nullæ sunt. In eum quadrat qui vltra vires, scientiam, ætatem, facultates aliquid aggreditur vel tentat.*

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, οὔ τοι δώσω. *Suidas.*

Arcadiam postulas, magna postulas, non dabo (*tibi illam.*)

βύβλου δὲ καρφὸς οὐ κρατεῖ μέγαν στάχυν. *Suidas.*

Culmus papyri haud sustinet spicam grauem. *nam debilis est culmus papyri, ideò spicas inanes fert ait Erasm. qui apud Suidam loco* καρφὸς *legit* καρπὸς, *nullo sensu bono. non enim fructus tenet seu fulcit spicas sed culmus. aliter V.* Przećiąń nā swem.

Sors

Sors tua mortalis, non eſt mortale quod optas. *Ouid.*
Magna petis Phaëthon, & quæ non viribus iſtis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.
Plùs etiam quàm quòd ſuperis contingere fas eſt Neſcius affectas. *Idem.*
ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶς vel ἅλλῃ. *Suidas. Plato. Lucian.*
Vltra ſepta vel foſſam ſalis. *In pentathlo ſaltus terminus ſignabatur longurio vel foſſa ducta aut linea quopiam modo.*
τὰ σκάμματα παρέβης. *Chryſoſtom.* Septa vel foſſam tranſcendiſti.
ἄτλας οὐρανὸν ὑπεδέξατο. Atlas cœlum ſuſcepit. *de eo qui laborioſum & graue quid aggreſſus eſt.* Id nolit ferre rogatus Atlas. *Ex Martiali.*
ὃς μὲν γὰρ μικρῶν κρατέει, μεγάλων ἀίδηλον
εἰ ποθ' ὑπέρσχησι. *Nazianzen. i.* Qui res paruas aſſequitur, non eſt certum, an magnas quoque aſſecuturus ſit.
ἐπὶ ῥιπὸς τὸ αἰγαῖον διαπλεῦσαι θέλεις. *Lucian.*
Virgultea ſcaphula Ægæum mare traijcere vis.
Non ideò debet pelago ſe credere, ſi quà
Audeat exiguo ludere cymba lacu. *Ouidi.* *Melanthius choragus, histrioni poſcenti ad ſcenam ornatum reginæ ac pediſequarum, reſpondit:* Non cernis vxorem Phocionis (*ducis Athenienſium*) ſemper cum vna ancilla prodeuntem? (*& aderat illa præſens*) *hanc vocem choragi theatrum plauſu ingenti excepit. E Plutarcho.*
Ancilla ſemel nunquam ſit hera. V. Przéſtań ná ſwem. Trudna to rzécz. Zbytki to. Nie twey to gęby.

Wiele złego. Nieſzczeście wielkie.

κακῶν βάθος. *Nazianzen.* Malorum abyſſus, profundum.
κακῶν παροψίδες. *Athenæus.* Malorum catini. κακῶν ἅμαξαι. Plauſtra malorũ.
κακῶν τρικυμία. *Æſchyl. Plato.* Malorum tempeſtas, trinus fluctus.
κακῶν σώρακος. *Ariſtophan.* Malorum corbis vel vas ingens.
Ἰλίας κακῶν. *Syneſius. Euſtathi.* Ilias malorum. *à libro Homeri longo malis pleno.*
ὀδυσσεία κακῶν. Odyſſea errorum. *Budæus. ab eiuſdem Pòëtæ libro.*
κύρβεις κακῶν. *Suidas.* Cyrbes malorum. *Athenis* cyrbes *erant tabulæ triquetræ continentes leges & pœnas delinquentium.*
κακῶν θάλασσα, θησαυρὸς. *Euripides.* Malorum mare, theſaurus.
κακῶν πανήγυρις. *Suidas.* Malorum panegyris. Moles mali. *Cic.*
ἐσχάτων ἔσχατα κακά. Extrema extremorum mala.
αἰγύπτου γάμος. Ægypti nuptiæ. *infauſtæ ob filios 50. ſimul à ſponſis occiſos.*
Illa verò Lemnia, Ogygia, Termeria, Magnetum mala. Lerna malorum &c. *rariora ſunt apud Latinos.* οὐ μία ναῦς ἄγει. *Theognis.* Non vna nauis vehit vel capit. *ſupple, ſtultos, improbos. &c.* Nam nunc lenonum & ſcortorum plùs eſt ferè,
Quàm olim muſcarum eſt, cùm caletur maximè. *Plaut.* Certe ſcio

Triplò plùs scortorum esse iam quàm ponderũ. *s. in argentariis, in foro. Idem.*

Wiele złego / dwá na iednego. Wielom śię ieden trudno oprzé.

Noli pugnare duobus. *Catull.* Ne Hercules contra duos.

πρὸς δύο οὐδ' ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι. *Plato.*

Contra duos ne Hercules quidem dicitur suffecisse, vel valuisse.

δυοῖν ἐρίζειν δίκαιον οὐκ ἔχει λόγον. *Sophocles.*

Cum duobus litigare non habet iustam rationem, proportionem. *Vel.*

Non æqua cum binis viro est lis *(aut pugna)* vnico. ἀργαλέον δὲ ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί. *Homer.*

Difficile est cum viris pluribus pugnare in conuiuio. (multos.

—— χαλεπὸν γὰρ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς. *Idem.* Difficile est vnum cõpescere

πρὸς δύο τἀναντία μάχεσθαι χαλεπόν. *Plato.*

Contra duo contraria pugnare difficile. Ilicet obruimur numero. *Virg.*

—— ἀλλά κεν αὐτοῦ ἀεικέα πότμον ἐπίσποι, εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο. *Homer.*

Accersat mox ipse sibi crudelia fata Si multis pugnet.

Cedendum multitudini. πολλοὺς φύλαττε σὺ καθ' ἕν' οὐ φοβούμενος. *Casaub. ad Capitolini. versum Latinum hunc aptauit.* Multos caueto singulos si non times.

Affine, Złé *Omnes.*

Wielka klatká / á ptakow máło. Wielka stodołá / á zboża pusto.

ἐρημία μεγάλη 'στὶν ἡ μεγάλη πόλις Est magna solitudo magna ciuitas.

De Megalopoli Arcadiæ dixit quidam Comicus. Strabo id accommodat Seleuciæ quæ Babylone maior, sed magna parte deserta fuit. Vsurpare id licet de rebus magnis & splendidis, sed incultis, vacuis, inutilibus.

Quid prosunt multa cubicula? in vno iacetis. non est vestrum vbi non estis. *Seneca alloquitur diuites splendidis & vastis domibus habitantes. Affine illud Martial.*

Atria longa patent, sed nec cœnantibus vsquam,
Nec somno locus est. quam benè non habitas!

Galli dicunt: In magna patina, parua portio. *Garner.*

Sic in magno gymnasio pauci discipuli. &c. Affine, Miástá ludźmi stoią.

Wielka rzécz. *seriò & ioco.* Nié przélewki to.

Dignum propter quod vadimonium deseratur. *Ex Plini. Seneca. seriò & ioco.*

Tanquam pro aris & focis dimicare. *Ex Cic.* Res non est triobolaris. *Budæus.*

Scilicet hoc fuerat, propter quod sæpe relicta
Coniuge, per montem aduersum gelidasque cucurri Esquilias. *Iuuenal.*
— Habet Trebius propter quod rumpere somnum
Debeat, & ligulas dimittere, solicitus, ne &c. *Idem.* Pallet
Ceu Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram. *Idem.*
—— Tanquam famæ discrimen agatur Aut animæ. *Idem.*
— Titulo res digna sepulchri. *Idem.* Est vel erat tanti. *ex Cic. Propert. Ouidi.*

Tanquam

Tanquam si laribus & sepulchris auitis carendum sit. *Ex Celso IC.*
περὶ τῶν σελίνων μαχόμεθ᾽ ὥσπερ ἰσθμίοις. *Diphilus.* Super apio certamus vt in Isthmijs. i. *vt de re seria & magna. Nam corona victorum in Isthmiis, ex apio erat, pro qua tamen Græci enixè certabant obtinenda, quod aliæ gentes irridebant, vt Anacharsis Scytha apud Lucianum: quare dictum Diphili & seriò & ioco vsurpari potest. De apio certatur.* O wielką rzecz idźie.
πολέσε ἄξιον. παντὸς ἄξιον. *Aristophan.* Maximi faciendum. Omni re dignum.
ἄξιον ἐπιμελείας, σπουδῆς, λόγου, πολλοῦ χρυσοῦ. *Xenophon.* Dignum cura, studio, sermone, auro plurimo. *Affine,* Wiele ládá to co.

Wielki / wzrostu wysokiego.

μόλων. *Aristophan.* Molon. ὁ μεγαλόσωμος. *Didymo.* Magnæ staturæ.
μολιονίδης. *Plutarch. Nazianz.* Molionides. *eodem sensu.*
Apud Aristophanem item est iocus: μικρὸς, ἡλίκος μόλων. Paruus, quantus Molon. *i. ingens. (aliter Suidas accipit) Similis apud Iuuenal. qui ait:*
— Nanum cuiusdam Atlanta vocamus. *per Antiphrasin. sicut & Martial. l. 6. ep. 77. Sed huic loco in proprio sensu quadrat* Atlas. *Nisi velis dicere.* Paruus velut Atlas. *iocando.* κολοσσικὸς. *Strabo.* Colossicus. colossi altitudine. Colossicoteros. *Vitruuio pro ingenti. Nam Chares Lyndius fecerat colossum 70 cubitos altum teste Plini. Apud Lucianum Histrioni longo dicitur.* τὸν καπανέα ὀρχεῖσθαι ἱκανός. Capanea saltare vel saltando repræsentare idoneus. *Eidē scalas muro admouenti acclamārunt spectatores.* ὑπέρβηθι τὸ τεῖχος, οὐδέν σοι δεῖ κλίμακος. Transcende murum, nihil tibi opus est scalis. ὄρνεον λιβυκὸν. *Suidas.* i. Afra auis, *pro magna, qualis est struthio vel gallina Numidica.* Ταναγραῖον κῆτος. *Athenæ.* Tanagræus cetus. *de homine magno & obeso. à Tanagra Bœotiæ ciuitate in qua ingens cetus captus est.*
Τιτυῷ ἐναλίγκιος *Theocrit.* Tityo similis *qui vt Ouidius scripsit, nouem iugera occupabat.*
ἵππος δούρειος. *Aristophan.* Equus Durius. i. *Troianus pro magno, de quo Virgil.* Instar montis equum. *s. in quo 23. armati inclusi erant,* ædificant.
Adde Gigantas, Polyphemos, Goliathos. &c. Crocodilus crescit quandiu viuit. *Plini:* Othus & Ephialtes *proceri admodùm apud Homer.*
At αἰτναῖος κάνθαρος. *Aristophan.* Ætnæus scarabæus. *de magno & fœdo.*

Wielki / pospolicie abo gesto niedowcipny.

ἄνους ὁ μακρὸς. *Ex Sophocle.* Amens longus. Nequam, magnus homo. *Varro.*
οὐδεὶς, κακὸς, μέγας ἰχθύς. *Clearchus.* Nullus, malus, magnus, piscis. i. *homo hic nullius est pretij, improbus, & stupidus ac infacundus vt piscis. cæsim lege, vt & sequentia.*
μέγας, οὐδεὶς, σαπρὸς, ἰχθύς. *Theophrast.* Magnus, nullus, putris, piscis.
Caliga Maximin. *Capitolin. pro homine magno & insulso. quia is Imperator fuit altus octo pedes & ampliùs, idemq; ineptus & barbarus.*
Nulla in tam magno corpore mica salis. *Catullus.*

ἀνὴρ τρισκαιδεκάπηχυς. *Theocrit.* Vir tredecim cubitos longus, *& tam stultus vt vxori suæ salem pro nitro è nundinis attuleris.*

ἓξ χόας χωρεῖται .f. ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ. *Aristophan.* Sex congios capit .f. cerebrum (*vel caluaria*) eius. i. *grandi nimis est capite.* μεγαλοκεφάλους *autem Medici & Physiognomi stupidos & hebetes esse censent.* V. *Rhodig. l. 20. c. 12.*

ἀντρώνιος ὄνος. *Suidæ.* Antronius asinus, *à ciuitate in qua magni asini fuêre. Antron dicta à cauernis.* ἀρκαδικὸν βλάστημα. Arcadicum germen. *de magno & stupido. Nam Arcades stupidi habebantur, & asini Arcadici grandes erant.*

Raró breues humiles vidi & longos sapientes. *Anonym. rhythmic.*

Non in magnitudine bonitas sed in bonitate magnitudo sita est. *Zeno.* V. Pyßnego hańbá. *Nihilominùs tamen Magnitudo est additamentum pulchritudinis corporum teste Aristotele qui ait:* τὸ κάλλος ἐν μεγάλῳ σώματι, οἱ μικροὶ δ', ἀστεῖοι καὶ σύμμετροι, καλοὶ δ' οὔ. Pulchritudo in magno corpore sita est, parui verò venusti & moderati, pulchri nequaquam.

θαυμαστοὶ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος. *Aristides de Serapide & Æsculapio.* Admirandi ob pulchritudinem & magnitudinem. *Eadem est Platonis sententia.*

Fulua coma est, longæque manus & maxima toto
Corpore, & incedit vel Ioue digna soror. *Propertius.*

Sic in Quintia Catull. laudat longitudinẽ, sed nec micam salis in ea esse ait. Virgilius multos à magnitudine corporis commendat Iunonem, Didonem, Dianam, Turnum, Taurum &c. Contrà μικρὰ πάϊς ἄχαρις. *Sapphus iudicio.* Parua puella sine gratia est.

Wielkie wyborne rzéczy nié trwáłe.

Quicquid ad summum peruenit, ad exitum properat. *Seneca.* Nec vltimum tempus exspectant, quæ in primo maturuerunt. *Idem.* Ignis quò clarior fulsit, citiùs exstinguitur: Sic ingenia, quò illustriora, eò breuiora. Nam vbi incremento locus non est, vicinus occasus est. *Idem, qui affert exemplum de puero statura virili Romæ nato, qui citò obijt.* Ipsa altitudo attonat (.i. *attonita habet*) summa, vt quantùm ad successum accesserit, tantùm accedat ad metum. *Idem Seneca.*

Sæpiùs ventis agitatur ingens Pinus, & celsæ grauiore casu
Decidunt turres, feriuntque summos Fulmina montes. *Horati.*
In se magna ruunt. Lætis hunc numina rebus
Crescendi posuêre modum. Summisque negatum Stare diu. *Lucanus.*
Immodicis breuis est ætas & rara senectus. *Martial.* (*Agamemnon.*
—Nulla potentia longa est. *Ouid.* Sidunt ipso pondere magna. *Seneca*
Quid me—Fortuna—altè extulisti grauiùs vt ruerem? *Senec. Octauia.*

αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραί. *Hippocrates.* Summæ seu firmæ constitutiones corporis periculosæ, fallentes. πάντα πέφυκεν ἐλασσοῦσθαι. *Thucydides.* Omnia solent decrescere. ὄγκου μεγάλοιο, πτῶμα γίνεται μέγα. *Apollodor.*

Magnam ruinam magna dare moles solet.

Nil vnquam longum est quod sine fine placet. *Rutilius Claudius Numatian.*

Affine, Wysokie rzéczy niébéspiéczne.

Wiélkie rzéczy pomáłu rostą. Wiélkich rzéczy / máłe pocżątki.

Omnium rerum principia parua sunt, sed suis progressionibus vsa augentur. *Cic.* τὸ ἐν ἀρχῇ μικρὸν, ἐν τῇ τελευτῇ γίνεται παμμέγεθες. *Aristotel.* Quod in principio paruum est, in fine fit permaximum.

ψεκάδες ὄμβρον γεννῶσι. Minutæ guttæ imbrem pariunt.

Flumina magna vides paruis de fontibus orta,
 Plurima collectis multiplicantur aquis. *Ouidi.*
Nascitur exiguus, sed opes acquirit eundo,
 Quaque venit multas accipit amnis aquas. *Idem.*
 Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit. *Idem.*

Animantia omnium maxima è minimis crescunt: Crocodilus in aquatilibus. Struthiocamelus in auibus. Elephas in quadrupedibus. Obseruauit Ælianus.

V. Máła iskiérká. Nié záraz to.

Wiélomowny. *V.* Swiégotliwy.

Wiélomowny záwße dworny.

περίεργός ἐστιν ὅστις ἐστὶν περίλαλος. *A.* Est curiosus quisquis est loquax nimis. *In eodem ordine ponit Horatius* Lippos & Tonsores, *quia lippi, cùm exire in solem non possint, auidè interrogant de omnibus, quæ postea aliis narrantes iucundè tempus transigunt. & idem ingenium est cæcorum. Tonsores verò quia varij ad eos perpetuò confluunt, quorũ singuli aliquid noui referunt, multa scire solent, quæ aliis referunt. De ijsdem Plutarch.* ἐπιεικῶς δέ ἐστι λάλον τὸ τῶν κουρέων γένος. Omninò garrulum est tõsorum genus. *Nam (addit idem) loquacissimus quisq; ad eos accurrit, & illis morbum suum affricat. Habet idem & Aristophanes in Pluto.* V. Kto dworny / ten wiélomowny.

Wiélu grzeßących liczbá nié obroni.

Peccantium multitudo non parit errori patrocinium. *S. Hieronym.*

οὐδὲ λέγε, ὡς γέγονεν οὕτω πολλάκις, ἀλλ' ὡς προσήκει γένεσθαι. *Demosthen.* Neque dicas, sic factum esse sæpiùs; sed, sic decere vt fiat.

Quid nobis in iudicio Dei proderit multitudo, vbi singuli iudicabuntur? vbi sola examinatio meritorum, actus quemque non populus absoluet? *Eucherius.*

Non nos ad incuriam peccatorum, sola peccantium numerositas pertrahat; neq; hoc quod sibi alij parùm consulunt, quædam nobis efficiatur auctoritas. *Idem.*

Delictum alienum semper vt opprobrium aspice, nunquam vt exemplum. *Idem.*

Mala erroris defensio peccantium multitudo.

Wiem ia czégo on chcé / ná co on godźi.

σῦκα αἰτεῖ. *Aristophan.* Ficus petit. *Explicui id suprà, sub* Pochlebiáć.

Vt recitem tibi nostra rogas epigrammata. Nolo
 Non audire *(mea)* Celer, sed recitare *(tua)* cupis. *Martial.*
Laudas balnea versibus trecentis Cœnantis benè Pontici Sabelle.
Vis cœnare Sabelle non lauari. *Idem.*

Wiem to dawno. Wiem to dobrzé.

Doctum doces. Posteriùs istuc dixti quàm credo tibi. *Plaut.*
Nota magis nulli domus est sua, quàm mihi lucus Martis. *Iuuenal.*
Totis diebus Afer hæc mihi narras.
Et teneo meliùs ista quàm meum nomen. *Martial.*
γινώσκω, φρονέω, τά γε δὴ νοέοντι κελδύεις. *Homer.*
Cognosco, sapio, iam narras ista scienti.
τουτὶ μὲ ᾔδειν πρὶν θέογνιν γεγονέναι. *Plutarch.*
Hoc noueram antè quàm Theognis natus est. *Meminit & Lucil.*
Et Cic. apud Gellium ait: Hoc profectò nemo ignorauit priùs quàm Theognis (*Comicus*) vt Lucilius ait, nasceretur.
οὐ καινὸν εἶπας εἰδόσι. *Euripides.* Nil nouum dixisti scientibus.
εἰδότι λέγεις. *Plato.* Scienti dicis. Quid opus nota noscere? *Plaut.*
Affine, Jéſna rzécz. Jáwna.

Wie pies komu ſádło ziadł. *V.* Summienie zle.

Wierz mi. Wierz mu. Prawdę mowie. Kto mi każe kłamáć?

Fidei non meliùs credas. Ipsa fide fidelior. *Ex Plauto, cuius sunt illa:* Fidei tuæ credo. Fidelis mihi sis. Ego sum tibi firma fide. Tuæ fidei Fides concredidi aurum. Non est meum mentiri. Non Apollinis magis verum atq; hoc responsum est. *Hæc Plaut.*
Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta, nihil potest esse verius. *Cic.*
Hoc vatem dixisse puta. *Cato apud Plin.* Depone tutis auribus. *Horati.*
Cuius tu fidem in pecunia perspexeris, ei verêre verba credere? *Terent.*
Nunquam tu mihi diuini quicquam crediderís post hunc diem, nisi ego &c. *Plaut.*
Non habeo vllam occasionem, vt apud te falsa fabuler. *Idem.*
Quid mihi sit boni si mentiar? *Idem.* Quid meream quamobrem mentiar? *Idem.*
Qui interfuêre nunc quoq; memorant, postquã nullum mendacio pretium. *Tacit.*
——— Cùm sint præmia falsi Nulla, ratam debet testis habere fidem. *Ouidi.*
——— Nec erat cur fallere vellent. *Idem.* Mentiri non est meum. *Terenti.*
Iouem lapidem iurare paratus sum. *Rhodigin. ex Cic. Liuio, Apuleio, Festo, Gellio, Polybio. i. verè & sanctè affirmo aut iuro. Sumptum dictum ex more prisco in fœdere sanciendo seruato. vbi fecialis lapidem tenens supra pecudem dicebat: Si sciens fallo, ita me Iupiter mactet, vt ego hanc pecudem macto, & feriebat agnum. Vel etiam. Si sciens fallo, ita peream vt hic lapis è manibus meis, quem procul abijciebat, perit.*
Elegans est item illa periphrasis: Ita me amet veritas. *Sic in Captiuis Plauti Parasitus affirmans quidpiam instar iuramenti dicit:* Ita me amabit Sancta Saturitas (*ceu Numen aliquod*) itaq; suo me semper condecoret cognomine (.f. *ita vocer Satur*) vt ego vidi. μὰ τὸν κόρον. *Velut* μὰ τὸν Ἀπόλλω *&c.* Extra somnum narrare somnium. i. *reuera. Erasm. vetus dictum affert.* φιλοσοφίαν ἀναιροῦσιν οἱ τοῖς θαυμασίοις ἀπιστοῦντες. *Plutarch.* Philosophiam tollunt qui admirabilibus non credunt.
Affine, Wiáry godźien. Powiemći prawdę, Pewna to.

Wieszczek z niego ábo z ciebie dobry.

Mopso certior. s. *in praenoscendis & praedicendis futuris. qua in re excellebat Mopsus. Rhodigin.* Hic homo ariolus est. *Plaut.*

Bonus vates poteras esse. nam quae futura sunt dicis. *Idem.*

Plùs artificum est mihi quàm verebar. ariolum hunc habeo domi. *Idem.*

Superstitiosus (.i. *diuinus, ariolus*) hic quidem est, vera praedicat. *Idem.*

Non ipsum augurum collegium meliùs coniecturam fecerit. *Idem.*

Vah! solus hic homo est qui sciat diuinitùs. *Idem.* ℞t. *laudatus,*

Quin coniectores à me consilium petunt,

Quod eis respondi, eâ omnes stant sententia. *Idem.*

ἐν ὅλμῳ ἐκοιμήθη. *Suidas.* In holmo dormijt. i. *in tripode Apollinis.*

περὶ ἅλα καὶ κύαμον. *Diogenian.* Circa salem & fabam *nam diuini responsuri salem & fabam apponebant.* τὸ σόν σοι λέξει ὄναρ. Tuum tibi narrabit somnium. *Ex Platone.* Danielis aut Iosephi instar.

Cyzicenus quidam apud Plutarchum, cùm deprehendisset ericium foramen cubilis sui vento instanti oppositum claudere, ventum oriturum certò praedicebat, & sua industria vel arte id facere credebatur. Crocodilus oua sua ponit in arena, quo Nilum non accessurum praesentit, vnde agricolae id obseruant. Plutarch. Plinius.

V. Zgadłeś & Mądry 1. & Mądry zá wrożká stoi.

Więzień iáko ptak w klatce. otworzyßi idźieß.

Liber (.i. *ingenuus, in libertate natus*) captiuus, auis ferae (*al. ferè*) consimilis est.

Semel fugiendi si data est occasio.

Satis est, nunquam pòst illum possis prendere. *Plaut.*

Homini misero si ad malum accidit malum,

Maior lubido est fugere & facere nequiter.

Nam se ex catenis eximunt aliquo modo,

Tum compediti ianuã lima proterunt, Aut lapide excutiunt clauum. *Idem.*

ὄρνιθ᾽ ὅμοιος εὐγενὴς ὁ δέσμιος, εὐκαιρίαν ὅταν ἔχει οὐ μέλλει φυγεῖν. *A.*

Captiuus ingenuus homo similis est aui, Nil fugere cunctatur vbi datur occasio.

Wilcza pokorá. Łáśi śię á złe myśli.

Multorum quia imbecilli sunt, latent vitia. *Seneca.* Leo leporem agit.

λαγὼ βίον ζῇς, ὁ πρὶν ἄτρομος λέων. Leporis agis vitã intrepidus olim leo.

Ab inquieto saepe simulatur quies. *Seneca Oedipo.*

ὁ πλεῖον ἵλαος αἱμύλης ἀλώπεκος. Pellace multò vulpe beneuolentior.

ὃς κέρκῳ σαίνων, ὁπότ᾽ ἂν δειπνῇς ἐπιτηρῶν,

ἐξέδεσαί σου τοὔψον, ὅπου σύ που ἄλλοσε χάσκῃς. *Aristophanes.*

Qui cauda blandiens, quando coenam obseruat,

Exedit tuum opsoniũ, vbi tu aliorsum hisces. i. *te vertes.* Largè blandus est. Vbi manum inijcit benignè, ibi onerat aliquam zamiam. i. *damnũ infert. Plaut.*

παρδάλεως θάνατον ὑποκρίνεται. Pardalis mortem assimulat.
Sic illa facit, vt simias ad se tanquam mortuam securè accedentes capiat & deuoret. Ælian. Vulpes mortua. Vulpes famelica, *simulans se mortuam iacet extentis pedibus & aues aduolantes capit. Epiphanius. Sic apud Æsopum.*
αἴλουρος πεινῶν ἑαυτὸν ἀπηώρησε καὶ νεκρὸν εἶναι προσεποιεῖτο. Felis esuriens (*in conspectu murium*) se suspendit & mortuam simulabat, *vt mures securos è cauerna exeuntes inuaderet.* ἡ παλεύτρια ἡμένη, *vel* ἡ πελειὰς ἡμμένη *Ex Suida.* Columba illex sedens. *vel* Columba illigata reti exoculata ad illiciendas aues. *Aristophan. sic:* καὶ ἐπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. Et cogit (*auceps*) paleutrias (*illices*) pellicere ligatas in reti.

Wilczem prawem cżego dostáć. ábo co trzymáć.

ἐν χειρῶν νόμῳ .s. κλᾶσθαι ἢ κρατεῖν. *Ex Polybio & Æschine.* Lege manuum (.i. *violenta*) aliquid acquirere aut tenere.
Leonina societas. *Cassius ICtus. ex apologo Æsopi, de Leonis Vulpis & Asini societate, in qua prædæ pars maxima leoni ob violentiam eius cessit.*
ἀττικὸς πάροικος. *Aristotel. Zenodot.* Atticus aduena. *de eo qui vicinum aut incolam sedibus suis vi eijcit, vt Athenienses fecêre Samiis.*
ἄρης τύραννος. *Suid. Zenodot.* Mars rex. *vel* Ferrum rex V. Kto mocnieyszy ten lepszy.

Wilk chowány / przyiaciel iednány / (*addunt aliqui* Zyd chrzczony) niépéwny. Miłość ábo przyiaźń iednána / iák Márcowy lód niętrwáły.

Nunquã bona fide vitia mansuescunt. *Seneca.* Nemo diu ferre personã potest. *Idē.*
Ficta citò ad naturam redierint suam. *Seneca ex P. Mimo.*
Naturam expellas furca tamen vsque recurret. *Horati.* Tolle periclum, Iam vaga prosiliet frenis natura remotis. *Idem.*
κατὰ πίστιν ἐχθρῷ τίς ποτε ξυναλλάττεται; *A.*
Cum inimico nemo in gratiam tutò redit. *P. Syrus Mimus.*
Etiam sanato vulnere cicatrix manet. *Idem.*
τοῦ τραύματος ἀκεσθέντος ἡ οὐλὴ μένει. *A.*
Fides vnanima, vnde abijt eò nunquam redit, *Idem Syrus. sic legit Scaliger.* .i. *fides amicorum dissoluta non facile coalescit.*
Amicitiæ vsu contractæ, si discidium accidat, facile redintegrantur: fratres verò vbi amore naturali exciderunt, non facile in gratiam redeunt, & licet redeant, reconciliatio semper cicatricem sordidam & latente malo infectam retinet. *Ex Plutarcho Græco.* Parùm fideliter exstincta incendia, maiore flãma reuiuiscunt. *Florus.*
Proprium est humani ingenij odisse quem læseris. *Tacitus.*
Frequentes offensæ suspectam reddunt amicitiam.
αἱ μεγάλαι ἔχθραι ἀδιάλλακτοί εἰσιν. *Gabrias.* Magnæ inimicitiæ irreconciliabiles sunt. *Ex apologo de Agricola & serpente, qui filium agricolæ necârat, & in antrum lapsus, illi amnestiam promittenti, non credebat.*

Wilk w tey dźiedźinie nie szkodźi, ná ktorey wilczętá spłodźi.

Beneficia etiam animalia bruta ligant. *Vel vt Seneca:* Officia etiã bruta sentiunt.
εὐεργέτας σφὲς καὶ τ' ἄλογα γινώσκεται. *A.*
In Mesopotamia serpentes non mordent incolas, sed aduenas. *Aristotel.*
Leonis mira gratitudo in Androdum. *apud Gellium. l. 5. c. 14.*
Simile in Elpin Samium apud Plini. l. 8. c. 16.
Adde illud prædonum positum sub Chleb namocniey wiąże. V. Swoiem folgowáć.

Wilkiem orác.

Apud Latinos est. Iungere vulpes. f. *aratro. Virgil.* τὰς ἀλώπεκας ζευγνύειν.
Plura vide sub dicto Bez ochoty. *nam finitima est sententia.*

Winnieyszy pierwszy do sądu: pierwey skarży.

οἱ φῶρες αὐτοὶ προεγκαλοῦσι. *Aristides.* Fures ipsi accusant.
Sæpe qui magis rei sunt, priores accusant, vt suspicionem criminis à se amoliantur, & innocentiam mendacio probent. Talis apud Cic. pro Sexto Roscio T. Roscius & C. Fimbria.
ψεῦδος προχειρότατον τοῖς πολλάκις ἁμαρτάνουσι. *Lysias.* Mentiri promptissimum est sæpe delinquentibus. *Minùs vrbanum sed verum est illud Gallorum.*
Qui flatum ventris emisit primus sentit & conqueritur. *Garner.*
Priùs antidotum quàm venenum. *S. Hieron. de eo qui se ante purgat quàm accusetur.*
Simile. Nie winuią go. Wymawia śie.

Winny pokorny.

Vt quì deliquit supplex est vltrò omnibus! *Plaut.*
ἔνοχος ἁπάντων προσπίπτει γόνασι. *A.* Ad genua supplex omnium accidet reus.
Lupus occiso pastore cauda submissa fugit. *Ex Virgilio* V. Ziadł pies sadło.

Wino bárzo roztworzył ochrzćił.

βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ. *Athenæ.* Ranis te ministrare oportet. *Vel.* Idoneus es qui ranis potum misceas. *nam hæ copiam aquæ amant.*

Wino (abo piwo) i złe iest i dobre.

οἶνε τὰ μέν σ' αἰνῶ, τὰ δὲ μέμφομαι, οὐδέ σε πάμπαν
οὔτε ποτ' ἐχθαίρειν, οὔτε φιλεῖν δύναμαι. ἐσθλὸς καὶ κακός ἐσσι. *Theognis.*
Vinum partim te laudo partim vitupero, neque te penitùs
Vel odisse vnquam, vel amare possum. bonum & malum es. *Vsum seu abusum potiùs respexit Pòeta, vinum malum vocans, nam alioqui ipsum bonum est, sed à malo vsu, vt alia multa, calumniam patitur, quam si loqui posset à se remoueret, vt quidam apud Plautum dicit.*

Wino młodemu szkodliwe.

μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ. Ignis igni non addendus. *Ex Seneca qui ait:* Calentibus ingenijs subtraha-

ſubtrahatur vinum, quod pueris Plato negandũ putat, & ignem igne incitari vetat. *Præſertim verò quòd* Vinum lac Veneris *dixerit Ariſtophan.* οἶνος ἀφροδίτης γάλα. *Athenæ.* *Platonis illa verba ſunt:* πρῶτον μὲν τοὺς παῖδας μέχρις ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι, διδάσκοντες ὡς οὐ χρὴ πῦρ ὀχετεύειν εἰς τὸ σῶμα. Ante omnia pueros vſque ad annum duodeuiceſimum omninò vinum non guſtare docentes, quòd non oporteat ignem in corpus accerſere. *Sed hoc præceptum magis eſt neceſſarium ſequentibus annis ad quadrageſimum circiter.* Oleum ne addas camino. *Ex Horat. & S. Hieron. ait:* Quid oleum flammæ adijcis? .i. *vinum adoleſcentiæ.* ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις. *Ex Luciano.* Oleo ignem exſtinguis. ἂν οἶνον (ὁ παῖς) αἰτῇ, κονδύλους αὐτῷ δίδου. *Ariſtophan.* Si puer vinum petierit, pugnum ei impingito.

Właſnego wßyſcy nic niemamy / á wżdy Moie to / wykrzykamy.

Meum & Tuum frigidũ (*& falſum*) verbum è vita humana explodendũ. *Ex Chryſoſtomo.* Ager quàm multos habuiſti dominos & quàm multos habiturus es! *Ex eodem.*

Cætera contemnit & in vſura (.i. *in vſu*) omnia ponit

Non magnâ .i. *breui.* propriũ verò nil neminem habere. *Cenſet apud Lucil. vir ſapiens.*

Nihilné eſſe proprium cuiquam? *Terent.* Quam rem agere occepi
Proprium nequit mihi eueñire quod cupio. *Plaut.*
Emptum cœnat olus ——— Et vocat vſque ſuum ——— tanquam
Sit proprium quicquam puncto quod mobilis horæ
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc ſorte ſuprema
Permutet dominos, & cedat in altera iura.
Sic quia perpetuus nulli datur vſus, & heres
Heredem alterius velut vnda ſuperuenit vndam. *Horat.*
Nam propriæ telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quenquam ſtatuit; nos expulit ille,
Illum aut nequities, aut vafri inſcitia iuris,
Poſtremò expellet certè viuacior heres. *Idem Horat.*
οὔτοι τὰ χρήματ' ἴδια κέκτηνται βροτοί,
τὰ τῶν θεῶν τ' ἔχοντες, ἐπιμελούμεθα,
ὅταν δὲ χρῄζωσ', αὔτ' ἀφαιροῦνται πάλιν,
ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος. *Euripides.*
Nequaquam opes proprias poſſident mortales.
Sed bona deorum habentes, ea procuramus,
Et vbi commodatò dederint, *al. cùm voluerint,* ea adimunt rurſum.
Diuitiæ proinde non ſunt ſtabiles, ſed diurnæ.
Fundus Achæmenidæ fueram, olim, nuncque Menippi,
Ex alioque alium transferar in dominum. *Ex Anthologio Græco.*

De vita ipſa Lucret. dicit. Vitaque mancipio nulli datur, omnibus vſu.
Fortuna vſu dat multa, mancipio nihil. *P. Syrus.*

W młodośći/ rádźe/ myśl o ſtarośći. Nie záwſze będźie láto.

— Aiunt hac mente laborem Seſe ferre ſenes, vt in otia tuta recedant. *Horati.*
Paruula nam exemplo eſt magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit aceruo,
Quem ſtruit haud ignara ac non incauta futuri. *Idem.*
— Populatque ingentem farris aceruum — inopi metuens formica ſenectæ. *Virg.*
Venturæque hyemis memores, æſtate laborem
Experiuntur, & in medium quæſita reponunt. *Idem de apibus.*
οὐκ αἰεὶ θέρος ἔσσεται, ποιεῖσθε καλιάς. *Heſiodus.*

Non ſemper æſtas erit, facite nidos. *Vel* Æſtas non ſemper fuerit, cõponite nidos.
Spyta ćię źimá záráʒem / byłliś léćię goſpodarʒem.

Suidas de quodam dicit: Deſcribebat diuinos interptetes accuratè, εἰς τὸ τοῦ λήθης γήρως ὑπομνήματα καταλείπων ἑαυτῷ καὶ ἀποθησαυριζόμενος: Ad obliuionem ſenectutis commentarios ſibi parans & recondens.

Σκόπει μὴ ὁ τέττιξ λιμώττων αἰτῇ μύρμηκα τροφήν. Vide ne cicada eſuriens mendicet à formica cibum. *Ex Apologo Æſopi de formica, quæ cicadam hyeme cibum mendicantem, ſaltare iuſſit poſt cantum æſtiuum.*

Cogitato quam longa ſit hyems. *Cato. allegoricῶs trahe ad duratiõnẽ moleſtæ ſenectutis.*

ὁ γέρων ἄπορος ταλαιπωρότατος: *Diogenes rogatus* Quid eſſet in vita miſerrimum. *reſpondit*: Senex egens miſerrimus.

W nierząʒie ledá kto prʒodkuie.
W potrʒebie/ w prʒygodźie ledá pomoc miła.

ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. *Plutarch.*
Rebus turbatis vel peſſimus eſt in honore. *Vel*
Diſſidio in populi capit & ſceleratus honorem.
ἐν δὲ διχοστασίῃ κ᾽ ἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ. *Suidas. Diogenian.*
Dux Androclides (*vilis homo*) quandoque in ſeditione eſt.
ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ κάρκινος ἔμμορε τιμῆς. *Plutarch. Suidas.*
In re difficili vel Carcinus (*improbus vir*) eſt in honore.
καιροῦ τυχὼν καὶ πτωχὸς ἰσχύει μέγα.
Mendicus etiam plurimum in loco (*vel, in tempore*) poteſt.
ναυηγὸς κραταιῶς καλάμην κάρφος τε πιάζει. *A.*
Naufragus adſtrictè ſtramen ſtipulaſque prehendit.

In regione cæcorum luſcus regnat. *Græcorum eſt dictum.*

Wodká. Człowiek co tylko wodę pija.

τῶν νυκτερίδων ᾠὰ ἐγεύσατο. *E Philoſtrato.* Noctuæ oua guſtauit. *quia hæc data guſtanda infanti ante vinum guſtatum, nauſeam vini facere illi credebantur.*

Clitorio de fonte bibit. *Nam aqua huius fontis bibentes abſtemios reddit teste Ouidi. & Vitruuio.* ὕδωρ πίνων εἰκότως δύσκολος καὶ δύστροπός ἐστιν ἄνθρωπος: *Demoſthen.*

Demosthen. Aquam bibens meritò difficilis & morosus est homo.

ὁ ὑδροπότης σκώπτεται εἰς θηριώδη βίον. *Vlpian. Rhetor.* Aquæ potor irridetur ceu ad belluarum vitam accedens. *Nostri etiam hic iocantur.* Biłá mie máłká od wody. *ambiguo sensu. Nam matres prohibere solent pueros ab aqua profunda fluminis vel stagni, non ab ea quæ poculo bibitur.*

Woienna zdobycz nié trwáła.

τὰ σκῦλα πολέμου οὐ μακρὰν χρονίζεται. *A.*

Durare non solent diu hostica spolia.

καθάπερ ἐκ πολεμίας ἀφειδῶς ἐπισιτιζόμενοι ἀπολαύουσιν. *Plutarch.* Tanquam ex hostili regione raptis profusè cibis se onerantes fruuntur.

λαφυροπωλοῦσιν τὰ ὑπάρχοντα. *Athenæus de militibus.* Sub hasta vendunt spolia, *quæ minimo solent æstimari, tanquam aliena & facilè parta.*

Woienne nowiny niépéwne.

Pleraque belli vana & inania. *Curtius.* Famâ bella constant, & sæpe etiam quod falsò creditum est, veri vicem obtinuit. *Idem.*

πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. *Polybius.* Multa belli (*in bello*) inania.

πανικά *vocat Cic.* ἵνα κενὰ τοῦ πολέμου. Panica *autem illi vocabant, subitum tumultum & terrorem inanem.*

Famâ bella stare & eum qui recedat fugere credi, *dixit Curtius.*

ἥκιστα πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ. *Thucydides.* Minimè bellum intra dicta cohibetur. i. *Nunquam eò euadit quò euasurum dicebatur.*

Wola stoi zá vczynék.

In ipsa deliberatione facinus inest, etiamsi ad id non peruenerit. *Cic.* Non exitus rerum solùm, sed & consilia legibus hominum vindicantur. minùs quidem dolendum est re non perfecta, sed puniendum certè nihilò minùs. *Idem.*

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimen habet, cedo si conata peregit. *Iuuenal.* Omnia scelera, etiam ante effectum operis, quantum culpæ satis est, perfecta sunt. *Senec.*

τὸ πειραθῆναι τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι, ἴσον δύναται. *Herodot.* Cogitare (*seu attentare*) & facere (*mala*) idem apud Deum. V. Dobra wola stoi zá vczynék.

Wołá bárzo. Woźnem by mu być.

Columnas rumpat. s. clamore. *Ex Æliano. Et Iuuenalis ait.*

— Conuulsaque marmora clamant. i. *ædes marmoreæ clamore resonant. Sic Virgil.*

Et cantu querulæ rumpunt arbusta cicadæ. i. *vehementer sonant in arbustis.*

ὅσσον οἱ ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι
ἀνέρες ἐν πολέμῳ ἔριδα ξυνάγοντες ἄρηος. *Homer.*
Tantùm vociferans quantùm nouies deciésue
Mille viri clamare solent qui prælia miscent.

δι'

δι' ἀσθένειαν ἐπὶ τὴν κραυγὴν ὥσπερ χωλὸς ἐφ' ἵππον πηδᾷ. *Cic. apud Plutarch. irridens clamosum oratorem*: In clamorem velut claudus in equum ob imbecillitatem insilit. Neadas clamore superat. V. Niewiáſtá káżda wielomowna.

Stentore clamosior. *de quo sic Homer:*

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ
ὃς τόσον αὐδήσας, χ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα.
Stentori similis magnanimo æream vocem habenti
Qui tantùm vociferabatur quantùm alij quinquaginta.
Tu miser exclamas vt Stentora vincere possis. *Iuuenal.*
ἅρπαξ κεκράκτης κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. *Aristophan.*
Rapax clamator Cyclobori (*torrentis ſtreperi*) vocem habens.

λαρυγγίζειν *dicuntur, qui dilatato gutture fundunt vocem.*

Nego & negando, si quid refert, rauio. *Plaut.*
Vbi si quid poscamus, ad rauim poscamus priùs quàm quicquam detur. *Idem.*
Item vt de frumento anseres clamore absterret. *Idem.*

Apud eundem Pater audiens omnia sua absumpta à prodigo Filio, exclamat;

Hei mihi! disperij. Vocis non habeo satis. Vicini, interij, perij.

ἐπιτείνειν φθέγμα μέχρι πρὸς τὸν ὄρθιον. *Lucianus.* Intendit vocem vsque ad Orthium. *s. tonum acutissimum & sublimissimum. qualem cecinit Arion fidicen in mare deijciendus. Eundem Nomum seu modum aptum fuisse furori, & ardori bellico excitando aptum, ac prælio congressuris cani solitum, eoq; audito Alexandrum ad arma prosilijsse scribit Eustathius, Maximus Tyrius, & alij.*

μύσιον ἐπιβοᾶν. *Æschylus.* Mysium *vel* Mysorum more inclamare. *Nam Mysij & Phryges ob voces asperas funebri luctui adhibebantur.*

Coruus superuolans decidere queat. *de magno clamore. Sic apud Plutarchum cùm Pompeius eligeretur dux belli:* Populus τοσοῦτον ἀνέκραξεν ὥστε ὑπερπετόμενον κόρακα τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸν ὄχλον πεσεῖν. i. tantopere exclamauit, vt coruus super forum volans in turbam deciderit. *Idem accidit in Græcia, cùm Q. Flaminius Procos. Romanus, victo Philippo & Macedonibus, Græciaq; iugo regum liberata, in celeberrimo Isthmiorum conuentu, per præconem libertatem ac immunitatem promulgare, suisq; legibus sine præsidiis alienis, Græcos viuere iussisset; tantus clamor ab omnibus præ gaudio editus est, vt vsq; ad mare tribus circiter millibus distans peruenerit, & corui tunc transuolantes in turbam delapsi sint; ludisq; omissis omnes ad Flaminium concurrerint salutantes, gratias agentes, & saluatorem Græciæ eum appellantes. Apud eundem.*

Carneades alter. *quem Plutarch.* μεγαλοφωνότατον *dictum scribit.*

Clamabant vt littus Hyla Hyla omne sonaret. *Nautæ apud Virgilium Hylam puerum Herculis aut Polyphemi submersum frustra vocantes.*

Extra organum vox supra modum ac pæne naturam vocis humanæ acerba. *Quintil.*

Cœcus vti clamat scipione perdito. *Garner.* V. Nie wołay.

Wolałbym ći ie w błoto wrzućić / ábo / dármo dáć.

Citiùs vel potiùs Telegoræ donârim. *Ex Athenæo. sic ille:*
μᾶλλον προέλοιμι τῷ Τελεγόρᾳ δοῦναι. Malim Telegoræ donare. *Ciuis is erat opulentus apud Naxios, cui passim omnes varia munuscula vltrò offerebant. quare mercatores rem aliquam paruo licitantibus, respondebant:* Mallem Telegoræ (*hanc mercem*) donare, quàm tam paruo pretio tibi vendere. *Nostri non solùm venditores paruo licitantibus, sed etiam emptores magno æstimantibus mercatoribus, dicunt:* Wolałbym ie (te pieniądze ktorych prośiß / ábo kupno) w błoto wrzućić. ábo do ßpitalá dáć. *Sic Zeuxes pictor, opera sua magno pretio vendebat. Apollodorus autem sua, non vendebat, sed tanquam nullo pretio æstimari possent, gratis donabat: & alioqui valdè diues erat. Plini.*

Wolałbym vmrzeć niż to vczynić / ćierpieć. Lépiey by vmrzeć, &c.

Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras Quàm &c. *Virg.*

Suspendio Hercle satius est me mortuum, quàm tu eius potitor (*al. potior*) fias. *Plaut. i. compos.* ἐγκρατής. Mea præda illa est proin tu te in laqueum duas. *Idem.* Restim volo mihi emere, quî me faciam pensilem. *Asotus egens apud eundem.* Suspendio deligenda arbor. *Plinius. de re admodum indigna & non ferenda. qualis erat illa (quæ occasionem huic dicto dedit) cùm meretricula scripsit in Theophrastum Oratorem & Philosophum nobilissimum.* Arborem *autem intellige infelicem & damnatam religione, diis inferis sacram, fructum non ferentem nisi forte nigrum vt sambucus. Plini. Sic Iuuenal. castigans Postumum in tanta improbitate mulierum cogitantem nubere, ait:*

Ferre potes dominam saluis tot restibus (*quibus te posses suspendere*) vnam?
Cùm pateant altæ caligantesque fenestræ (*ex quibus te præcipites*)
Cùm tibi vicinum se præbeat Æmilius pons (*ad præcipitium*)

ἄξια καὶ σφαγᾶς τάδε, καὶ πλέον, ἢ βρόχῳ δέρην ἐξανάψαι πελάσαι. *Euripides.* Hæc digna cæde sunt, vel potiùs fune collo (*iniecto*) cælo appropinquare. i. *suspendi.* ἀπὸ πέντε ἅλλεσθαι πετρῶν εἰς κῦμα. *Suidas.* A quinque scopulis desilire in fluctus. f. *satius est quàm hoc pati.*

Præceps àërij specula de montis in vndas Deferar. *Pastor apud Virg. moriturus.*

ὑπὲρ ἐπιξήνου τὴν κεφαλὴν ἔχων θελήσω (τοῦτο) λέγειν. *Aristophan.* In trunco caput habens (*sub securi, præcidendum*) hoc volo dicere. Do gárdłá / o śćiętą ßyię nie odstąpię tego. &c. αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φώς. *Homer.* Mox caput hocce aliquis mihi barbarus ense recidat.
Laudas & animo optas vt aut terræ motus repente ortus cuncta discutiat, aut incendium renuntietur, quò simul conuiuium dissipetur. Lucian. de conuiuio molesto.

Affine, Nie mogę ná to pátrzyć.

Wolę áby mi zájrzano / niż áby mie żáłowano.

Lépiey żè mi kto záyrzy / niż ia komu.

κρεῖσσόν ἐστι φθονέεσθαι ἢ οἰκτείρεσθαι. *Herodotus.* Præſtat inuidioſum eſſe (*cui inuideatur*) quàm miſerabilē. κρείσσων οἰκτιρμῶν φθόνος: *Pindar.* Melior miſeratione inuidia.

ὁ φθόνος οἰκτιρμοῦ κατὰ πίνδαρόν ἐστιν ἀμείνων,
οἱ βασκαινόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον. *Palladas.*
Inuidia miſeratione iuxta Pindarum eſt melior,
Nam quos petit inuidia ſplendidam vitam agunt.
Mauelim mihi inimicos inuidere, quàm me inimicis meis.
Nam inuidere alijs bene eſſe, tibi male eſſe, miſeria eſt.
Qui inuident egent; illi quibus inuidetur, rem habent. *Plaut.*
Nullus eſt qui non inuideat rem ſecundam obtingere
Alteri, Sibi ne inuideatur, ipſi ignaui rectè cauent. *Idem.*
Qui inuident, ne vnquam eorum quiſquam inuideat commodis. *Idem,* i. *malè & nulla commoda habeant.*

Wole go nie ieść / nie pić. &c.

μήτε μοι μέλι μήτε μέλιτλας. *Sappho.* Neque mihi mel neq; apes. ſ. *curæ ſunt.* *Cùm quis commodum aliquod recuſat ob incommodum vel moleſtiam ei adiunctam.*

Ego bonum, malum quod accedit, mihi dari haud deſidero. *Plaut.*

Huc accerſe & illud: Qui vitat molam. &c. *hoc modo:* μήτε μύλον μήτε ἄλφιτον. Neque molam neque farinam. ſ. *appeto.*

Wole kupić / niż prośić.

Emere malo quàm rogare. *Cic.* πρίασθαι ἢ αἰτεῖσθαι ἕλομαι.

Durum illud ingenuis animis verbum Rogo, nec inter amicos vnquam exſpectandum. *Seneca.* *Apud S. Lucam c. 16. Villicus ait.* Mendicare erubeſco, & *dolum ac furtum comminiſcitur ne mendicet.*

Affinę, Drogo to ſobie ludźie ſzácuią / co proźbą kupuią.

Wole ſwey potrzebie niż cudzem oczom dogadzáć.

Malo endromida quam ſindonem. *Ex Martiali qui de Endromide ait:*
Sordida, ſed gelido non aſpernanda Decembri. &c.
Ridebis ventos hoc munere tectus & imbres.
Non ſic in Tyria ſindone tutus eris.

——Populus me ſibilat, at mihi plaudo Ipſe domi ſimul ac nummos contemplor in arca. *Diues parcus loquitur apud Horat.*

ὠφέλιμα πάντη ἐγὼ προτιμῶ φαιδρομῶν. *A.* Vtilia ſemper antepono ſplendidis.
τό μοι ὠφελές, οὐ μὴ ἑτέρων ὄμματα μέλει. *A.*
Non lumina hominum curo ego, at mea commoda.

Wole tu być oſtátni / niż tám pierwſzy.

Wole być lédá iákiem muzykiem / niż proſtym gáydą.

Malo eſſe Beta togatorum quam Alpha penulatorum. *Ex Martiali.*

Præſtat eſſe qualem qualem citharœdum quam optimum aulœdum. *Ex Cic.*

κρείσσων δεύτερ᾽ ἔχειν μεγάλων, ἢ πρῶτα πενιχρῶν. *Nazianz.* Præſtat ſecundas habere inter locupletes, quàm primas inter pauperes.

Eſto cauda leonum potiùs, quàm caput vulpium. *Ex Adagiis Hebraicis.*

L. Iudicum c. 9. Oliua, Ficus, Vitis, vocatæ ab arborum vulgo ad regnum, reſpuerunt illud, præferentes priuatas dotes ſplendidis titulis imperij. Achilles apud Homerum mauult in viuis ſeruire, quàm apud inferos regnare. Hercules apud Lucianum mauult eſſe in Orco venerationi & timori ob monſtra & hoſtes occiſos, quàm in cælo contemni. &c.

Wole tu być pierwßy / niż tám oſtátni.

Wole być Wóytem wé wśi / niż Láwnikiem w mieśćie.

Malo eſſe Alpha penulatorum, quàm Beta togatorum. *Ex Martiali.*

Aquila inter graculos primas non optat. *E Nazianzeno.*

Sic Iulius Cæſar. Maluit eſſe in frigido oppidulo Alpium primus quàm Romæ ſecundus. *Rhodigin. è Plutarcho apud quem Cæſar dicit:* ἐβουλόμην παρὰ τούτοις μᾶλλον εἶναι πρῶτος, ἢ παρὰ ῥωμαίοις δεύτερος: Malo apud hos eſſe primus, quàm Romæ ſecundus. *De eodem Lucanus:*

Nec quenquam iam ferre poteſt, Cæſarúe priorem Pompeiuſúe parem. &c.

Wole tu w piątek / niż tám w niedźiele.

Wole ſwą nedze / niż iego ábo cudzy doſtátek.

Ad hunc ferè modum Martialis mauult eſſe conuiua Cæſaris quàm Iouis dicens.

Ad cœnam ſi me diuerſa vocaret in aſtra,
Hinc inuitator Cæſaris, inde Iouis:
Aſtra licet propiùs, Palatia longiùs eſſent,
Reſponſa ad Superos hæc referenda darem:
Quærite qui malit fieri conuiua Tonantis,
Me meus in terris Iuppiter ecce tenet. *Lib. 9. ep. 93. Sic Paraſitus præfert Chalcidis anticoenia epulis Athenienſium.* V. Przydátek podczas lépßy niż dátek.

Simile quid dicit Mercurio Prometheus vinctus apud Æſchylum.

τῆς σῆς λατρείας τὴν ἐμὴν δυσπραξίαν,
σαφῶς ἐπίστασ᾽ οὐκ ἂν ἀλλάξαιμ᾽ ἐγώ.
κρεῖσσον γὰρ οἶμαι τῇδε λατρεύειν πέτρᾳ,
ἢ πατρὶ φῦναι Ζηνὶ πιστὸν ἄγγελον.

Pro tuo miniſterio hanc meam calamitatem, Certò ſcias ego non permutauerim.
Melius enim eſſe puto huic ſeruire petræ, Quam Ioui patri eſſe fidum nuntium.

Wole widzieć niż ſłyßeć / *Vide* **Pewnieyße oko.**

Wole żé mie léda iáko chwala / niż gania.

αἶνος κἂν ψευδὴς τέρπει. Laus vel falſa delectat. *Sic apud Plautum.*

Equidem vel falſò, tamen laudari multò malo, quàm verò culpari.

Oppoſita huic eſt illa Phauorini ſententia apud Gellium dicentis: Turpius eſſe exiguè & frigidè laudari, quàm inſectanter & grauiter vituperari. *Vtrumq; eſt vanitas.*

Affine, Pioſnká naprzyiemnieyßa / chwalá.

Woli

Woli oyćiec ſyná niż corkę.

παῖς μοι τριτογένης εἴη, μὴ τριτογένεια. *Suidas.* Natus Tritogenes mihi ſit non Tritogenia. *quod nomen erat Mineruæ, è quo vox Tritogenes facta eſt ſexum virilem notans: qui gratior eſt patri, præter alia etiam eo nomine, quòd minore impenſa, cura, ac cuſtodia indigeat, nec dote vt filia opus habeat.*

Woli pieś koſtkę.

ὄνους σύρματα μᾶλλον ἢ χρυσὸν ἑλέσθαι. *dixit apud Ariſtotelem Heraclitus.* Aſinos ſtramenta malle quàm aurum.

Sic Cic. de iuuentute Romana: Audire malunt diſcum quàm Philoſophum. *Horatius quoq; apud Auguſtum conqueritur.* Romanos Equites malle ſpectare ludos, pugiles, vrſos, quàm audire Pöëtarum carmina. Gallus mauult putre granum quàm vnionem. *Ex Apologo de Gallo eſcam quærente in ſterquilinio.*

Wolno było nie obiecowáć, obiecawſzy nie wolno odwołáć.

ὁ τὴν ἀρχὴν δυνατὸν ἦν ποιεῖν, τοῦτο ἅπαξ γενόμενον λύειν ἄδικον. *Lucian.* Quod initio liberum erat non facere, hoc ſemel factum reſcindere iniquum eſt.

Wolno kożdemu mowić. Kto ludziom zámknie gębę?

In ciuitate libera, linguam quoque liberam debere eſſe, *dixit Tiberius detractorum voces eleuans vel eludens. Suetonius.*

Arbitrij noſtri non eſt quid quiſque loquatur. *Cato.*

οὐκ ἔσθ' ἡμέτερον διερευνᾶν μῦθον ἑκάστου. *Planudes.* *Telecles dicenti: Male de te loquitur pater, reſpondit:* Non faceret niſi eſſet faciendum. *Plutarch.*

εἰ δὲ λέγει τις ἄλλως, πλατεῖα κέλευθος. *Bacchylides apud Plutarch.* Si quis aliter dicit, vel ſi cui aliter videtur, lata eſt via.

Wolno kożdemu śie kuśić, bráć. &c.

In medio omnibus palma eſt poſita. *Terent.* In medio relinque. *Cic.* Mare quidem commune certè eſt omnibus. *Plaut.*

ἁρπαγὰ κοτυτίοις. *Plutarch.* Rapina Cotytijs. *Feſta Siculorum erant quibus placentæ arborum ramis alligabantur à quouis auferendæ.*

σῦκον ἐφ' ἑρμῇ. *Suidas.* Ficum in Mercurio. *Vel* Ficum Mercurio. ſ. *offer. Mos erat vt qui ficum inueniſſet, eum Mercurio ſacrum offerret. Porrò talem ficum Mercurialem liberum erat cuiuis tollere. iuxta illud:* κοινὸς ἑρμῆς. Communis Mercurius. *de inuentis rebus.* V. Kto co może zárwáć.

Wolno wſzyſtko málárzom, ſznicerzom, rymopiſom.

— Pictoribus atq; Pöëtis Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas. *Horati.*

τὸ ποιητικὸν φῦλον ἐλεύθερον. *Lucianus.* Pöëtarum genus liberum.

παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος; ἀνευθύνους εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας. *Idem.* Vetus dictum eſt: Liberos à reddenda ratione & purgatione eſſe Pöëtas & Pictores.

Iacitur in eos in quibus omnia diſſimulantur ob antiquitatem, conſuetudinem, potentiam. &c.

De ijsdem Pòétis Diphilus. οἷς ἐξουσία ἐστὶν λέγειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν μόνοις.
Quibus vnicis dicendi agendique omnia Libera potestas.
Sed Plato id negat Pòétis & ait: οὐ δεῖ ἐπιτρέπειν τοῖς ποιηταῖς λέγειν ὅ,τι φίλον.
Non oportet concedere Pòétis vt dicant quicquid lubet. *Sed neq; pictoribus licet pingere obscæna & honestati aduersa, nec item quæ aliquem offendere vel communitati obesse possent.* *Leo cuidam homini ostendenti leonem sculptum ab homine calcari, respondit:* Si nostrum genus sculpere sciret, hominem sub leone sculperet. *Apologus.*
Mentiuntur multa Pòétæ. V. *sub* Pochlebcá.

Wolno-ć. Ná twey to woli w twey to mocy. Wolno mi to.

εἴ κ' ἐθέλων γε μένοις, ἀέκοντα δέ σ' οὔτις ἐρύξει. *Homer.*
Si maneas sponte, inuitum te nemo tenebit. **Nié vrwać rekáwá.**
Ante oculos interq; manus sunt omnia vestras. *Virgili.*

Age libertate Decembrj. *Horat. concedit Dauo seruo occasione Saturnaliorum vt dicat quæ sibi in hero displiceāt, quod ille egregiè præstitit.* In tuo luco & fano situm est. *Plautus. i. in potestate.* Sub pede nudo palmam posuit. *Horat. i. in potestate habet ita vt calcare liceat. Læuin. Victorius. Turnebus.* ὑπὸ πόδας τίθεσθαι. Sub pedibus ponere. Solus Chamæleon de suo ludit corio. *Tertullian. i. prout vult mutat colorem cutis. allusit ad illud.* De alieno corio ludere.
Σεαυτῷ νουμηνίαν κήρυσσε. *Hesych.* Tibi ipse Calendas edicito. *velut fiebat in Cao insula, pro arbitrio cuiusq; mensis dies initialis legebatur à quolibet.*
ἐν τῇ χερσὶν ἔχειν. *Aristides.* In manibus habere. In manu tua est. *Cic.* Hæc non sunt in nostra manu. *Idem.* In tuo regno sum. *Ex Cic. i. in possessione, domo, potestate. Potes etiam dicere:* In meo regno es. *eodem sensu. i. in potestate, possessione.* Intra præsepes meas id est, vel habeo. *Plaut. i. in domo vel potestate.*

Wolność rzecz nié oszácowána, nié przépłacona.
Stoi zá dobry byt. Wszytko stodźi.

Libertas res inæstimabilis. *Iustinianus.* ἡ ἐλευθερία ἀδιατίμητος.
Omnes profectò liberi libentiùs sumus quàm seruimus. *Plaut.*
ἐλεύθερον εἶναι, ἀντάξιον τῶν πάντων χρημάτων. *Xenophon.*
Liberum esse, cunctis opibus vel rebus æquale est, vel præstat.
τοὐλεύθερον ὄνομα παντὸς ἄξιον. *Euripid.* Libertatis nomen quauis re dignum.
Totis pilea Sarcinis redemi. *Martial. Seruus loquitur. i. Omnes facultates & totum peculium quod in sarcinis habui, dedi pro libertate, cuius indicium erat pileus, qui raso capiti seruorum dum manu mittebantur in templo Feroniæ imponebatur. Concessum autem erat seruis, vt liberi essent, si in peculio haberent centum vndecunq; aut si domini eorum per censores eos in censum ciuium adscribendos censerent. Vlpian. Plaut. Terent.* Mancipia peculium suum, quod fraudato ventre comparauerunt, pro libertate numerant. *Seneca.* Cum sarcinis nemo enatat. *Idem. i. sicut ex aqua, ita ex seruitute nemo euadit oneratus.*

ἄβδηρα καλὴ τηΐων ἀποικία. Abdera pulchra Teiûm colonia. *Nam Teÿ Strabone teste relicta patria in qua à Persis infestabantur, in Thracum vrbem Abderam migrarunt, libertatem commodis patriæ præferentes. Vulgaris versiculus est:*

Non bene pro toto libertas venditur auro. *Item.*
Malo macer liber, quàm pinguis viuere seruus.
Alterius non sit, qui suus esse potest.
Ditior est liber mendicus diuite seruo. *Anonym. Rythm.*

ὅστις ἐλεύθερος εἶναι βούλεται, μήτε θελέτω μήτε φευγέτω τι τῶν ἐπ' ἄλλοις. εἰ δὲ μή, δουλεύειν ἀνάγκη. *Epictetus.* Quisquis liber esse vult, nec cupiat nec auersetur quicquam eorum quæ penes alios sunt, alioqui seruire necesse est.

οἱ πολιορκούμενοι εἰς τὸν ἀγρὸν ἀποβλέπουσιν ἐπιθυμοῦντες ἐν αὐτῷ εἶναι. *Aristophan.* Obsessi in campum prospiciunt desiderantes in eo esse. *Sic Ouid. de auibus in cauea clausis.* Nititur in syluas quæq; redire suas.

Iuramentum Græcorum militare, *ita incipit:* οὐ ποιήσομαι περὶ πλείονος τὸ ζῆν τῆς ἐλευθερίας. Vitam libertate pluris non faciam, &c.

ἐν κυνάδρᾳ ἐλευθέριον ὕδωρ. *Eustathi.* In Cynadra libera aqua. *Fons erat Argis è quo serui liberandi bibebant.* q. d. *Dulcior aqua in libertate, quàm rerum omnia copia in seruitute. Lacon interrogatus,* Quid sciret? *Respondit:* Liber esse. *E Plutarch.* V. Nie przywiezuy sie ni do kogo. Nie wiąż sie ni z kiem.

Woyná nowinpełna.

πολλὰ καινὰ τοῦ πολέμου. *Suidas ex Polybio.* Multa noua belli. *Aliqui apud Suidam legunt,* πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. *Et ita & Cic: habet. i. multa inania in bello. Huc aliqui trahunt illud Luciani:* ὁ πόλεμος ἁπάντων πατήρ. *i.* Bellũ omniũ pater. *Sed hîc potiùs ille sensus est. Bellum omnia innouat, oppida, agros, incolas, leges, & scriptoribus dat materiam multa noua scribendi, nam sic Thucydides Herodoti Xenophontes omnes facti sunt & fiunt, vt idem Lucian. ait.* Fama bella constant. *Curtius.*

Woyná wiele potrzébuie / miáry pewney nie przyymuie.

ἔστιν ἀπέραντα τοῦ πολυτελοῦς ἄρεως τέλη. *A.*

Impendiosa bella nesciunt modum. Certis nequinunt bella sumptibus geri. *Archidamus rex Laconum postulantibus sociis, vt certum tributi modum in bellum definiret, respondit:* ὁ πόλεμος τὰ τεταγμένα οὐ σιτεῖται. καὶ πρὸς τὸν πόλεμον πλοῦτος ἀόριστος. Bellum certũ pabuli modũ non habet, & ad bellũ opes definiri nequeunt. *Plutarch. Idem ait:* ὁ χρήματα νεῦρα πραγμάτων πρῶτος προσειπών, εἰς τὰ τοῦ πολέμου βλέψας μάλιστα τοῦτο εἶπεν. Qui pecuniam neruos rerum primus appellauit, is ad rem bellicã respiciens, hoc protulit. V. Gdy sie wéscznie zwádá/ ginie rádá.

Woyne komu opowiedzieć / podnieść. Przymierze wypowiedzieć.

Hastam hostibus mittere. *Festus.* Hastam ferratam aut præustam vel sanguinolentam in fines hostiles iacere. *Varro. Liuius.* Hastam & caduceum offerre. *Gellius.*

Ancylia commouere. *Alexan. Neapolitan.* Hastam vel iaculum intorquere. *Virg.*
βέλος ἀφιέναι, χεῖρα ἀναίρειν, δόρυ δεξάμενον ἐνεγκεῖν. *Libanius.*
Telum emittere, manum eleuare, hasta arrepta impetum facere. *s. in fines hostiles.*
Facem iacere. *Euripides.* μάχης φονίας σῆμα πυρσὸς ἀφεθείς. Belli cruenti signũ fax coniecta. Arietem in fines hostium mittere. *Alexand. Neapol ex Diogenian.*
Res repetere *Liuius.* Ad vnum omnes res à Samnitibus repetendas censuerunt. i. *bellum denuntiandum & inferendum.* γῆν καὶ ὕδωρ αἰτεῖν. *Aeschin.*
Terram & aquam poscere. i. *bellum alicui inferre. Vlpius.*
αἴρειν πυρσὸν εἴς τινα. *Plutarch.* Facem extollere contra aliquem. *signum belli erat.*

Woyne nowiny abo słuchy ledáiákie mieszáią.

Sæpe totius anni fructus vno rumore periculi atq; vno belli terrore amittitur. *Cic.*
ἐν γὰρ δαιμονίοις φόβοις φεύγοντι καὶ παῖδες θεῶν. *Pindar.*
In terroribus à Deo immissis (*vel panicis*) fugiunt & filij deorum. i. *fortes viri.*
ἐν τῇ νυκτὶ φόβος σφίσιν ἐμπίπτει πανικὸς, τὰ γὰρ ἀπὸ οὐδεμίας αἰτίας δείματα, ἐκ τούτου φασὶ γίνεσθαι. *Pausanias.* Noctu in eos irruit pauor Panicus, siquidem terrores ex nulla causa exortos, ab hoc (*s. Pane*) aiunt excitari.
Scis quædam πανικὰ & κενὰ τοῦ πολέμου. *Cic.* i. *inania belli.*
Fama maximum in bello momentum. *Curtius.*

Wóz tám muśi / gdźie koń ciągnie.

Currus audire debet habenas. *Ex Virg. qui conquerens de turbato imperio Romano allegoricῶs dicit:* Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.
(ἅρματα πεισιχάλινα *vocat Pindar.* i. *Currum habenis obedientem.*)
Similis querela est Ouidij de tempestate maris excitata ipso nauigante.

Sic non quò voluit, (*rector*) sed quo rapit impetus vndæ,
Aurigam (*rectorem nauis*) video vela dedisse rati.

Cùm tamen nauem obedire oporteat clauo & eum tenenti, nauclero. *Affine,* Głowá rządźi.

Wpádnieß mi raz / zápłáciß to wßystko. Zápłáciß mi to rázem.

Aues sæpe edunt, semel si captæ sunt, rem soluunt aucupi. *Plaut.*
ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις. *Pindar.* Congregata omnia lues.
ὁ γέρων πίθηκος ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δὲ ἁλίσκεται. *Suidas.* Wżdy kiedy wpádnieß.
Anus simia capitur quidem, sed non citò capitur.
Remitte hanc vna noxiã, &c. quid grauaris? quasi non cras iam commeream aliam. Ibi vtrumq; & hoc & illud poteris vlcisci probè. *Plaut.*
Venia data Semei s. *conditione addita. seu, Pœna Semei dilata, qui simul luit omnia, l. 3 Regum c. 2.*

W przećiwnośći dobywáy mężnośći.

μήτε ἄγαν χαλεποῖσιν ἀσῶ φρένα, μήτ' ἀγαθοῖσι
χαῖρ', ἐπεὶ ἔστ' ἀνδρὸς πάντα φέρειν ἀγαθοῦ. *Theognis.*

Neque in difficilibus rebus animum nimis excrucia, neq; bonis
Lætare (*nimis.*) si quidem omnia ferre, est, fortis viri.
Hem ista virtus est, quando vsus est, qui malum fert fortiter. *Plaut.*
Fortiter malum qui patitur, idem post patitur (*al. potitur*) bonum. *Idem.*
In re mala, animo si vtare bono, adiuuat. *Idem.*
τλῆτε φίλοι καὶ μείνατ' ἐπὶ χρόνον. *Homer.*
Tolerate amici & durate ad tempus.
Viuite fortes Fortiaque aduersis opponite pectora rebus. *Horat.*
Confer. Mężtwá dobywáć przyśtoi.

Wracam śie do rzeczy. Wroćmy śie do rzeczy.

Sed memor vnde abij, &c. *Ouid.* Sed carpamus iter ———
Vt tangat portus fessa carina suos. *Idem.* Podźmy dáley; do końcá.
Ne tamen oblitis ad metam tendere, longè Exspatiemur equis. *Idem.*
Quid iuuat ambages præceptaq; pauca referre? *Idem.*
τὸ ἴχνος πάλιν μετελθεῖν. *Plato.* Relegere rursus vestigia.
Redeamus domum. *Cic.* Sed iam ad id vnde digressi sumus redeamus. *Idem.*
Sed ad lineam. *Tertullian.* In gradum rursus ac lineas regredere. *S. Hieronym.*
πρὸς γραμμὴν ἀναστρέφεσθαι. V. Do rzeczy.

Wrácam śie wzad.

A calce ad carceres. *Cic.* ἐκ τέρματος πρὸς βαλβῖδα.

Wróbl by vniost iégo maiestność. Muchá by z nim vléciała.

Fundum habet, quem possis mittere funda. *Cic. apud Quintilian.*
Sic Miles in Poenulo Plauti, fundo deijciebat homines volaticos.
Similia sunt aliquot Epigrammata l. 2. *Anthologij, sub Titulo In Tenues*
Vt in Erotium puellam paruam à culice raptam, Lucillij.
In Proclum quem fumus ad nubes extulit. Eiusdem.
In Macronem quem mus in foramen traxit. Ammiani, &c. Adde. Passerinum prandiũ.

Wroná kracze / bedźie deszcz.

— Cornix plena pluuiam vocat improba voce. *Virgil.*
Fuscáq; nonnunquam cursans per littora cornix
Demersit caput, & fluuium ceruice recepit. *Cic.*
Cras tempestas ——— nisi fallit augur Annosa cornix. *Horat.*
Imbrium diuina auis imminentum. *Idem* i. *cornix.*
κορώνη ἐπὶ πέτρας καθεζομένη, ἣν κῦμα κατακλύζει, ὕδωρ σημαίνει. *Theophrast.*
Cornix in scopulo sedens, quem fluctus proluit, aquam significat.
Cornicum — Coruorumq; greges vbi aquam dicuntur & imbres
Poscere, & interdum ventos aurasq; vocare. *Lucreti.*
πολλάκι λιμναῖαι καὶ εἰνάλιαι ὄρνιθες, ἄπληστον κλύζονται, ἐνιέμεναι ὑδάτεσσιν. *Aratus.* Sæpe palustres & marinæ volucres, insatiabiliter se proluunt, desiderantes aquam. *Plinius inter prognostica tempestatis hoc ponit: cùm terrestres*

volucres contra aquam clangorem dabunt, perfundentes se, sed maximè cornix. De *rana etiã Cic.* Equidem pluuias metuo, si prognostica nostra vera sunt: Ranæ enim ῥητορεύουσι. i. clamant. *Idem scripsit Arat. Plutar. Virg.*

Aranea *etiam ventos & pluuias præsentit. Pierius.* Sepia *item ex aqua exsiliens. Idem.*

Wronámi to karmiono. *V.* Chytry.

Wrożká ledá z czégo.

ὄνος ὄρνις. *Aristophan.* Asinus auis *auspicata*, i. *& ex asino potest capi augurium, per iocum.* V. Trésunek pod czás lépßy.

Wrzkomo cos. Zda śię cos, á niemáß nic. Ydáie śię czem nie iest.

Introrsum turpis, speciosus pelle decora. *Horati.*

Si solum spectes hominis caput, Hectora credas,

Si stantem videas, Astyanacta putes. (*puerum*) *Martial. de pumilione.*

ἐν τῷ μετώπῳ νοῦν ἔχει — μόνον. *Amphis.* In fronte solùm mẽtem habet. i. *fronte & vultu prudentiam fortitudinem, &c. ostentat, cùm illa careat.*

Mutuò sumpsit audaciam, hilaritatem, affabilitatem, &c. *Iunius & Taubman. ex Plauto qui ait:* Saltem tu si pudoris egeas sume mutuum.

βριάρεως φαίνεται ὢν λαγώς. Briareus videtur esse, cũ sit lepus. *Ex Posidippo qui ait:*

ἐφάνη βριάρεως, ἂν τύχῃ δ', ἐστὶν λαγώς.

Briareus videtur, si ferat res, est lepus. Tragicus rex. V. Pánowánie krotkie.

φανίου θύρα. *Eustathi.* Phaniæ ostium. *qui se diuitem pauper, falsò ostentabat.*

ὄνος τῇ τοῦ λέοντος δορᾷ ἐπικρυπτόμενος. *Eusebius Cæsarien.*

Asinus leonis pelle intectus. Strumam dibapho texit. *Ex Cicer.*

κανθήλιος ἢ πίθηκος γελοῖος τῇ λεοντῇ περιστελλόμενος: *Lucian.*

Canthelius (*asinus ingens*) aut simius ridiculus leonis pelle circundatus.

λεοντὴ ἐπὶ κροκωτῷ. *Aristophan.* Leonis pellis super crocotum, *muliebrem vestem.*

μήλιος ἡρακλῆς. *Suidas.* Pomarius Hercules (*Terriculum auium habitu Herculis*)

ἀστραπὴ ἐκ πυέλου. *Diogenian.* Fulgur ex pelui.

Id fulmen non est, quod montes & maria percutiat. *Plini.*

κενῷ ἐγκατοικεῖ. *Plato.* Vacuam inhabitat. s. *domum.*

Vacuam domum inhabitare *dicitur à Platone, qui speciem rei magnificam ostentat cùm ipso bono careat.* λόγῳ παρθένοι. al. παρθένος: *Hesych.*

Verbo virgo, *de re, quæ famâ non reuera est. Henric. Steph.*

ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ἀφεὶς (ληρήματα, φλυαρίας)

ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις. *Plato.*

Exerce ea, ex quibus videberis posse sapere, alijs relinquens speciosa ista (*deliramenta, nugas*)

Ex quibus inanes incoles tandem domos.

——— οὐ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐῴκει. *Homer.*

Non enim quid mali ex aspectu videbatur. Myxus. *Vide* Będźy ma swe obyczáie. μιθαικὸς ὤν, ἀγαμέμνονα ὑποκρίνεται. *Themistius.*

Mithæcus cum ſit, Agamemnonem ſimulat. *In eum qui opes vel doctrinam quam nullam habet iactat. à Mithæco obſcuro Pöeta qui morem opſonandi Siculorum deſcripſit.*
κλεοφῶντ۞ φιλοτιμώτερ۞: *Suidas.* Cleophonte ambitioſior.
Nam is obſcurus caſearius indoctus, primas ſibi in Repub. Athenienſi vſurpabat.
Fumos vendere, *dicitur is qui principum intimam familiaritatem & in ſe beneuolentiam iactans hinc laudem venatur, ac etiam pretium colligit. qualis Thurinus apud Lampridiũ.*
V. Co drugiemu wyrządzał. *Sic & Martialis.*

Vendere nec vanos circum palatia fumos.

Magno conatu magnas nugas dicere. *Terenti.*
ἀλώπηξ ἀντὶ λέοντος. *Ariſtid.* Vulpes pro leone. *Affine* Máßkárá. Poſtáwá.

Wrzkomo dźwigá / wſpiera.

ὁ ἄτλας γλυπτὸς ἢ γραπτὸς. Atlas ſculptus aut pictus.
Telamones *interpretatur Vitruuius, ſtatuas viriles quæ in ædificijs maximè ad oſtiorum latera, trabes vel mutulos ſuſtinent. Hũc accommodat Eraſm: illud Ariſtotelis.*
ὁ τὴν δοκὸν φέρων. Trabem geſtans, *interpretando Atlantas. & de ijs intelligit, qui videntur laborare cùm nihil agant. Similes ijs ſunt* Canephoræ, *quæ etiam ſculpuntur vel pinguntur in ædificijs virginali habitu caniſtra capitibus ſuſtinentes. vt olim in ſacris Cereris viuæ virgines faciebant. meminit Cicero.*
Caryatides *item femineo habitu apud Vitruuium. His adde eos qui reges aut principes aliquò euntes comitantur, ſuſtinentes brachia eorum; qualis Naaman Syrus 4. Regum 5. honoris non leuandi laboris cauſa; nam ſæpe imbecilliores ſunt ijs quos ſuſtentant.*

Wrzkomo nie chce.

Morbum iurauit ne Conſul eſſe cogeretur. *Cic. ridet Aquilium. Nam morbum iurantes excuſati erant à militia vel ab alio munere.* Σκύθης ὄνον ὁρᾷ. *Suidas.* Scytha aſinum aſpicit. *In eum qui verbis auerſatur quod mente appetit. vel coram aliis abſtinet, digreſſis fruitur.* V. Nie trzebá mowi. Chce nie chcac.

Wrzkomo nie ma. Jakoby niemiał.

ὁ ζεὺς ἄγον۞: Iupiter orbus vel potiùs carens liberis. *Ironia vel antiphraſis eſt. nam plurimos habuiſſe filios fingitur.* Luſciniæ deeſt cantio, *Ex Plauto.*
Ad eandem formam dices. Deſunt mulieri verba. Crœſo nummi. Alcinoo poma, &c. *Item.* Ipſi fontes ſitiunt. i. *ſitire ſe fingunt. Cic.*
τὰ σέμφυλα δεῖται ἐλαίου. *Ariſtoteles.* Baccæ egent oleo.

Wrzkomo nieſłyßy. Nieſłyßy kiedy dac.

Audiens non audit. ὡς οὐκ ἀίοντι ἐοικώς. *Homer.* Non audienti ſimilis. *Lepus maximis auribus animal, typus acuti auditus apud Ægyptios. Plutarch.* Talpa itẽ. *Pierius.*
μύλ۞ πάντα ἀκούων. *Zenodot.* Mylus omnia audiens, *& tamen diſſimulans, vel fingens ſe ſurdum eſſe, inſtar eorum, qui in molis verſantur: nam* μύλ۞ *eſt mola. alij ductum volunt à Mylo quodam otacuſta vel corycæo inſigni.* Alter Bacchara Martialis, *de quo is lib. 7. ep. 92. lepidè repetit aliquoties hunc verſiculum.* Audis & (*al. ſed*)

(al. sed) nescis Bacchara quid sit opus. s. *amico suas necessitates tibi exponenti.*
Dormitator. *apud Plautum pro astuto & fallaci, qui vt decipiat, dormire se simulat. Lambin. Taubm.* *Vide*, Non omnibus dormio. *sub* Nié wßyscy ná wóz.
Nulli sunt magis surdi quàm ij qui audire nolunt. *Gallorum dictum Garner.*
Cicero cùm eum perorantem Octauius se non satis exaudire diceret, respondit: Atqui aures perforatas habes. Carpens eius ortum: Afer enim erat. Plutarch.

Wrzkomo niéumie / niéwie. Jákby trzéch zliczyć nié vmiał.

ἑρμῆς ἀμύθητος: *vel* ἀμύητος. Mercurius infans, loqui nesciens. *vel* mysteriorum ignarus, non initiatus. *antiphrasis est. Reÿcit vocem* ἀμύθητος. *Henric. Stephan. quia ineffabilem passiuè significat, non infantem.*
ὁ κρὴς τὸν πόντον. *Aristides.* Cretensis mare. *subaudi ironicῶs: ignorat.*

Indoctus quàm doctè facis! Quid faceres, si quis docuisset te? *Plaut.*
μή με θεὰ θέμι ταῦτα διείρεο, οἶσθα, καὶ αὐτή. *Homer.*
Ne ex me dea Themis hæc interroga, scis & ipsa. V. Lépiey ty to wieß.

Wrzkomo nié widzi / nié pátrzy.

Neoclides alter. *Fuit is Rhetor furacissimus, quamuis oculis captus: aut forte cæcum se fingens, vt faciliùs furaretur, de quo Aristophanes sic dicit:*
νεοκλείδης ἐστὶ μὲν τυφλὸς, κλέπτων δὲ τοὺς βλέποντας ὑπερηκόντισεν.
Neoclides est quidem cæcus, furando autem omnes videntes superat.
Martialis in luscum furem post alia, dicit hæc:

Hunc tu conuiuam cautus vitare memento,
Tunc furit, atque oculo luscus vtroque videt.

ὁ λαγὼς καθεύδων. Lepus dormiens. *de dissimulantibus, Rhodigin. nam leporem palpebris clausis vigilare, apertis dormire scribit Xenophon.*

Wrzkomo rozumie.

ὄνος λύρας ἀκούων κινεῖ τὰ ὦτα. *Lucian.* Asinus lyram audiens, mouet auriculas. *velut intelligens sonos cùm nil minùs sit.*
ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. *Idem Lucian.* Asino quidam narrabat fabulam, ipse verò auriculas mouebat.
δερκευνὴς λαγωόν. *Nicander.* Lepus apertis oculis dormiens. *de stupido qui fingit se videre vel intelligere. Suidas.* V. Rozsądek gruby.

Wrzkomo spi.

Leporinum somnum dormit. Doctus & ad lychnum vigilanti stertere naso. *Iuuenal.* Pararhenchon. Dormitator. Vulpes esuriens. Lepus dormiens. *& similia, vide sub his.* Co inßego czyni. Wrzkomo niéstyßy. Nié wßyscy ná wóz.

W Rzymié być á Papieżá niéwidzieć.

τὰς ἀθήνας εἰσεληλυκέναι καὶ τὸν σόλωνα οὐχ ἑωρακέναι. *Ex Luciano.* Athenas visisse (*intrasse*) & Solonem non vidisse. *subaudi verbum commodum.* v. g. μωρὸν, ἄγροικον, ἀφιλόκαλον. *Stultum, inurbanum, inelegans.* *Apud*

Apud Lucianum in Scytha seu Hospite, Toxaris Scytha Anacharsidi gentili suo, Athenas in quibus ipse diu iam manebat, ingresso, & redire mox volenti dicit: Mane paululum, ego faciam vt totas Athenas immò Græciam vniuersam & quæ in ea maximè visenda sunt, cum voluptate aspicias. Ostendam enim tibi virum admirabilem Solonem, quo viso omnia vidisti, is sunt Athenæ, is ipsa Græcia. omnium in Scythia te capiet obliuio, felicissimus est qui cum eo versatur &c. Sicq; factum est: Anacharsis viso Solone & eundem allocutus, adhæsit illi, & Athenis vixit ciuitate donatus vsq; ad mortem Solonis.
Apud Martialem l. 3. Tucius ex Hispania Romam pergens à ponte Muluio reuersus est.

Wsiádá ná mię.

Argyrippum Plautinum esse me putat, vel habere vult. *In Asinaria Plauti Argyrippus adolescens ingenuus sed decoctor, seruum suum, cuius opera multùm indigebat & is hanc illi negabat nisi illi inequitaret, equi instar indignissimè gestauit.*

Wskoráć mię może. Nié wskorá iuż.

πεύκης τρόπον. *Suidas.* Pinus in morem. s. ὑπόρριζος ἐκκοπείς. *succisus. de ijs quæ funditùs pereunt. nam pinus succisa non ampliùs regerminat, ait idem & Herodot. ac Theophrast. alij id negant, vel alijs arboribus tribuunt. Sed & vox* πεύκη *alijs picea, alijs est larix: Cognatæ tamen sunt hæ arbores vt & abies ac pinus. Plini.*

Wśmiech śię wszystko obróćiło.

κεράδης ῥαγείσης. Rupta chorda est, *vel* vncus. *Aut potiùs:* κεράδη ἐρράγη. Rupta est ancora vel vncus, *quo histrio à tergo appensus in Comœdiis (& in machina in Tragœdiis deus aliquis) apparebat. qui, vt accidere solet, ruptâ chordâ decidens, risum spectatoribus excitabat. Simile quid in nostratium oppidis fit, cùm mulier rixosa in corbe supra paludem appensa eleuatur, & absciſſo fune decidit.*

Parturiunt montes nascetur ridiculus mus. *Horat.*

ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκεν. *Ex Apologo Æsopi ortum ait Nannius, ab Agesilai statura modica Athenæus.dicendũ,quando magna quis expectans,parua sortitus est.*

Wspániáłomowny.

Ampullatur. *Horat.* Proijcit ampullas & sesquipedalia verba. *Idem. vt vulgò explicatur: sed Henr. Steph. proijcit, explicat, abijcit, reijcit non profert, non dicit.*
ἐκτραγῳδίζει: τραγικῶς λέγει. *Plutarch.* Tragicè loquitur. *nam Tragici Pöëtæ sublimi & splendido genere orationis verbisq; magnificentioribus vtuntur.*
Herculis verbis incendere aliquem, *Iuuenali. magnificis, grandibus Brodæus.*
Sic & Horat. Et spirat tragicum satis. μέγα πνέει. *Euripid.* Magnum spirat.
Tragici cothurni strepitus. *Ammian. pro sermone magnifico.*
βατραχομυομαχία Ranarum & murium pugna. *Erasm. de affectata oratione in paruis vt Homerus fecit in illo Pöëmatio. si eius est, quod quidam negant Henr. Stepha. Tigretis esse asserit.* ἀφνειὸν πνεῖ. *Philostrat.* Opulentum spirat.
φλεγμαίνοντα ὀνόματα. *Synesius.* Turgida nomina. ὑλομανῶν καὶ φλεγμαινόντων ὀνομάτων κενότης. *Idem.* Luxurians & tumens inanitate verborum.

Συβαριτικοὶ λόγοι. *Hesychi.* Sybaritica oratio. i. *nitida delicatè ornata iuxta mores Sybaritarum. vel turgida & fastosa. nam vtroq; vitio Sybaritæ infames erant. Sic Erasm. aliter Henric. Stepha. orationem gratiam & existimationem colligentem explicat.*

Wspániáły.

ἐλευθερώτερος σπάρτης. Generosior Sparta. *Nam Spartani admodùm generosi erant, seruitutis omnis impatientes, legibus vltrò parentes, fortissimi, nec mœnibus cincti, fugere ex acie turpissimum iudicantes, opificia & vilia obsequia per seruos peragentes. Plutarch.* ἀχίλλειον πνέει. *Heliodor.* Achilleum spirat. *qui generosum animum corpore & moribus præsefert.* εὐγενέστερος κόδρου. Generosior Codro. *qui Rex Athenarum cùm esset, ad conseruandam Rempub. ex oraculo, vltrò se hostibus occidendum, vestitu mutato obtulit. Zenodotus.* *Affine*, Vmyst wielki.

Wspominać miło / co przed tem trapiło.

Wspominać miło / gdy się co zrobiło.

Gaudent securi narrare pericula nautæ. *Iuuenal.*

Meminisse dulce est. quod fuit durum pati. *Seneca. Hercule Furente.*

Labores Dulce loqui miseris, veteresque reducere questus. *Statius.*

οὐκ ὄναρ ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν ὅ τι τετελεσμένον ἔσται. *Homer.*

Non somnium sed res vera est, cùm quid boni perfectum est.

Iucundi labores acti. *Cic.* Iucunda memoria præteritorum malorum. *Idem.*

Quod acerbū fuit, retulisse iucundū est. Naturale est mali sui fine gaudere. *Seneca.*

εἰ πόνος ἦν, τὸ τερπνὸν πλέον πεδέρχεται. *Pindar.* Si labor fuit, oblectatio maior (succedit.

—Forsan & hæc olim meminisse iuuabit. *Virgil.*

ὡς ἡδὺ τὸν σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων! *Euripides.*

Quam dulcis est saluo laborum memoria! *Velut Cic. reddidit.*

Suauis laborum est præteritorum memoria. (bores!

ὡς ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι μεμνῆσθαι πόνων! Quam dulce est sapienti actos meminisse la-

——— μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ,

ὅστις δὴ μάλα πολλὰ πάθη, καὶ πόλλ' ἐπαληθῇ. *Homerus.*

Post & doloribus delectatur vir, qui multa mala passus & per multa vagatus est. *Aristotel. sic effert.* τέρπεται ἀνὴρ μνήμενος ὅστις πολλὰ πάθη, καὶ πολλὰ ἔοργη. Delectatur vir recolens qui multa passus & multa egit. *Causam affert.* ὅτι ἡδὺ καὶ τὸ μὴ ἔχειν κακόν. quia iucundum est malum iam non habere.

Carius est carum si prægustetur amarum.

Fitque mali gustu dulcius omne bonum. *Anonym. rhythm.*

Estque serena dies post longos gratior imbres. *Idem.*

Wstyd dość raz vtráćić.

Ktokolwiek raz wstyd vtráci / drugi raz się z niem nie zbráci.

Qui semel verecundiæ fines transierit, eum bene & nauiter oportet esse impuden- (tē. *Cic.*

Ego hunc Perijsse duco, cui quidem perijt pudor. *Plaut.*

Periére

Periêre mores, ius, decus, pietas, fides,

Et qui redire nescit, cùm perit, pudor. *Seneca Agamemnone.*

——— Nulla reparabilis arte Læsa pudicitia est. deperit illa semel. *Ouid.*

——— Et non reuocabilis vnquam Cessit ab ore pudor. *Valer. Argonaut.*

Depuduit, profugusque pudor sua signa reliquit. *Ouid.*

Assiduis conuicijs depudere didicerat. *Seneca. al. pudere dedidicerat. Pincian.*

Pudor deprehensus amittitur. *Seneca. i. cùm quis impudens deprehenditur, eam notam (vt & mendax) non facilè abolere solet. Et rectè hîc vsurpari potest, quod de Fide dicitur.*

Pudor vt anima, vbi semel abscesserit, non ampliùs redit.

αἰδὼς ἅπαξ οἴχεσθαι ὡς ψυχὴ φιλεῖ. *A.*

Semel perire modò pudor vt anima solet.

Pudor est velut vestis, quantò obsoletior, tantò incuriosiùs habetur. *Apuleius.*

Qui ingenio malo est, peccatum confidentiùs integrat, ac quò sæpiùs, eò apertiùs delinquit. *Idem.*

Wstyd mie tego człowieká. Wstydze śie ludźi.

Polydamas primus obijciet mihi probrum. *Ex Homero apud quem Hector malè gestæ à se rei conscius dicit:*

πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει.

Vsurpat hunc versum Cicero, Polydamantis *nomine intelligens* Pompeium vel Catonem *earundem partium. Idem Cic. vsurpat aliquoties alterum versum Homeri eiusdem sententiæ.* αἰδέομαι τρῶας καὶ τρωάδας ——— .i. Vereor Troianos (.i. *ciues Romanos bonarum partium in bello ciuili*) & Troadas (.i. *nobiles Romanos delicatos instar mulierum Troianarum*)

Allusit & Persius contemnens iudicium Neronis & vulgi, ac dicens: Non vereor Ne mihi Polydamas & Troïades Labeonem. Prætulerint.

Operiebant quoq; caput qui erubescebant aliquid Gellius ait. Permitte mihi quæso operire caput, quod in quadam parùm pudica oratione Socratem fecisse aiunt.

Apud Plautum operiunt caput cum alij tum mortem sibi vltrò consciituri.

Et Petronius. Exsecratus aniculæ insidias caput operui.

Apud Plutarchum Pompeius & Cæsar dum occideretur operuit veste caput.

χλαῖναν πορφυρέην ἄντ' ὀφθαλμοῖσιν ἀνασχών. *Homer.*

Lænam purpuream oculis obtendens. *de Thelemacho.*

οὔτε τὸν ἥλιον ᾐσχύνοντο ταῦτα ποιοῦντες, οὔτε τὴν γῆν ἐφ' ἧς ἑστήκεσαν, οὔτε ἱερὰ, οὔτε τάφους. *Demosthenes.* Neq; erubuerunt solem hæc facientes, neq; terram in qua stabant, neq; sacra, neq; sepulchra.

Et nunc non possumus aperire os. s. *pudore vel dolore. Danielis c. 3. Azarias alloquitur Deum sub persona populi Deo rebellis & contumeliosi.*

κύπτει ὥσπερ τήλεφος: *Amphis.* Oculos demittit instar Telephi: *ex rege Mysorum mendici.* V. Oko wstydu rozśądnik.

Wstyd nie záwße / ábo niekáżdy pożyteczny.

Stultorũ incurata malus pudor vlcera celat. *Horat.* Pudor te malus vrget.
Insanos qui inter vereare insanus haberi. *Idem.* V. Kiedy przydzieß miedzy wrony.
——Rebus semper pudor absit in arctis. *Valer. Argonaut.*
Verecundari apud mensam neminem decet. *Parasitus Plauti. declaratum id habes sub dicto* U stołu wstyd zbyteczny nie pożyteczny. Ita molesta est suorum malorum patefactio, vt multi perire maluerint, quàm morbos secretos medicis ostendere. *E Plutarcho qui pulchrum libellum de vitioso pudore scripsit.*

αἰδὼς ἥτ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησι. *Homer.*
Quidam pudor multum viris nocet, quidam verò prodest.
ὅμως δ' ὅσον γε δυνατὸν αἰδεῖσθαι χρεών. *Euripides.*
Tamen erubescere quantùm opus sit expedit.
αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ κομίζει. *Hesiod.*
Sane homini pudor haud quaquam conducit egenti,

θεὸς ἡ ἀναίδεια. *Zenodot.* Dea impudentia. *Perstringuntur hoc dicto ij qui impudenter lucrum vel commodum aliquod quærunt vel assequuntur: & ex eorum mente sibi blandientiũ prolatũ est. Impudentiæ verò fana & aras erigebant Athenienses. Theophrast. Cic. Pausanias verò scribit, Athenis in Areopago (aula iudiciorum) duos fuisse argenteos lapides seu aras, alteram τῆς ὕβρεως, Contumeliæ, cui insistebat Accusator, alteram ἀναιδείας, Impudentiæ, cui insistebat Reus, vt moneretur, hic quidem abstinendum sibi esse à mendacijs, ille verò à calumniis. & hic quidem fideret Innocentiæ ille verò Veritati. Non malè Iunius suspicatur apud Pausaniam loco vocis ἀναιδείας legendum esse ἀναιτίας. i. innocentiæ, quæ reo conuenit. idem argenteos lapides hos fuisse scribit ideò, vt moneretur vterq; integritatis & candoris in iudicio seruandi.*

Diogenes nouo discipulo peram aut pernam al. saperdam ferendam dedit, quam ille erubescens abiecit & abiit. pòst obuio Diogenes dixit: Nostram amicitiam pera dissoluit. *E Laértio.*

Wstyd pozny / prozny.

Priùs cauisse quàm pudere æquum fuit. *Plaut.*
τοῦ αἰδεῖσθαι τὸ πεφυλακέναι ὑπερφέρει. *A.*
Satius mala est vitasse quàm erubescere.

Seri & stulti pudoris exemplum affert Iacobus Pontan. de fure, qui lacera veste tectus noluit exire ad patibulum, donec ei carnifex suum pallinm commodaret: Qualis fur (aiebat ille) dicent homines, qui nec vestem bonam potuit furari.

Wstyd / vczćiwość wßedy zachoway.

πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν. *Pythagoras.* Ad solem conuersus ne meijto. *Idem habet Hesiod.* μηδ' ἄντ' ἠελίοιο τετραμμένος ὀρθὸς ὀμιχεῖν,
Ne contra solem conuersus mingito rectâ. *sed (addit) ad parietem aliquem accedens & conuersus. Rationem idem & alij afferunt à decoro & honestate sumptam, quanquam & illam aliqui dant, quod dijs vel Deo vno omnia plena sint. Sic Aratus, Macrobius, Hesiod. qui item vetat vrinam facere eundo. quod & Æsopus in suo hero repre-*

ro reprehendit. Flagitij principium eſt nudare inter ciues corpora. *Ennius apud Cic.*

Morientes quoq; honeſti, honeſtè cadere & iacere curant. Sic Polyxena apud Euripidē. θνήσκουσα *moriens,* πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμως πεσεῖν. Decenter vt caderet cauebat ſedulò. *quem verſiculum Plini. iunior vſurpat de Cornelia Veſtali cùm viua defodienda innocens, carnificis contactum auerſata eſt. De Iulio Cæſare Suetonius ſcribit, eum cùm à coniuratis confoderetur, caput toga obuoluiſſe, & ſiniſtram manum ad ima crura deduxiſſe, quò honeſtiùs caderet, etiam inferiori corporis parte velata. Simile quid habet de Pompeio Lucan. lib.8. Plura affert Magius l. 2. Miſcellan. c. vltimo.* εἰ τὰ θνητῶν μὴ καταισχύνεσθ' ἔτι γένεθλα, τὴν γοῦν πάντα βόσκουσαν φλόγα αἰδεῖσθαι ἄνακτος ἡλίου. *Sophocles.* Si hominum genus non erubeſcitis, vtique omnia luſtrantem flammam ſolis regis erubeſcite.

Honeſtatis eadem cura ſit ſecretò quæ palam. *Plini. iunior.*

Apud Perſas exſpuere & emungi indecorum & turpe habebatur; vomere autem & mingere aliquo ſpectante, flagitioſum dedecus erat. ideoq; temperantes admodùm erant & laborioſi, cardamoq; in cibis vtebantur, quod ſputa & vrinam conſumit & comprimit. Rhodigin. Pierius è Xenophonte. Simile eſt illud Pythagoræ præceptum ad morum honeſtatem pertinens, quo iubet τὰ στρώματα ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν. Stragula ſemper conuoluta habere. *Ad honeſtatem id pertinere ait Eraſmus: ad præparationem & procinctum Henric. Stephan. nempe vt ſis ſemper paratus neſciens vbi veſperi eris. Sic Xenophon.* ἀεὶ τὰ ἑαυτοῦ συσκευάζεσθαι. *Semper ſarcinas collige vel collectas habe ad migrandum. Aliter.* Senſus & affectus ratione cóërce. *Rhodigin.*

μὴ δωριάζειν. Doricè non incedendum i. *incinctum vel ſeminudum, vt puellæ Spartanæ faciebant, incedentes diſcinctæ & ſupparo ſciſſo male tectæ ac etiam nudæ. Pauſanias. Anacreon. Euripid.* Et *S. Clemens.* ὑπὲρ γόνυ στολίζεσθαι. Supra genu reductis veſtibus incedere indecorum eſſe, *ait.*

Simile item illud: ἀναστὰς ἐξ εὐνῆς, συνταράττειν τὰ στρώματα, Vbi lecto ſurrexeris, ſtragula conturbato (*ne veſtigia iacentis remaneant*) vel cōplicato decenter. *Id quod etiamnum omnes magiſtri morum præcipiunt, & omnes honeſti ac benè morati ſeruant. Rhodiginus id ſubtiliùs interpretatur. ſ. à ſenſibus & cupiditatibus rationis imperio animum abſtrahendum eſſe.* πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν. *Idem Phythagor.* Omnium maximè reuerere teipſum.

Turpe quid auſurus, te, ſine teſte, time. *Auſonius. Sed multò præſtantius eſt præceptum, reuereri Deum vbiq; quo pleni ſunt diuini libri.* V. Bóg wßytko widźi.

Wßedy dobrze á doma nalépiey.

εὐδαίμων γε κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην τενεάτης. *Strabo.*

Felix Corinthus, at ego ſim Teneates. *Ex Tenea villa Corintho vicina.* ἴωμεν εἰς ἀθήνας. *Plutarch. ex Ariſtotele.* Eamus Athenas. *Bottiæorum virgines ſacris peractis deſiderio patriæ è qua erant oriundæ canebant,* Eamus Athenas.

βοῦς ἀλλότριος τὰ πολλὰ ἔξω βλέπει. Extraneus bos ſæpe proſpectat foras.

I—ſed poteras tutior eſſe domi. *Martialis librum ſuum alloquitur in lucē eum mittens.*

Romæ laudetur Chios & Samos & Rhodos absens, *Horat. i. non adeatur.*

V. Mite domá.

Wßedy Pan Bóg.

Deo omnia plena. *Symmach. Multa sunt in eum sensum in SS. libris. sed audi ethnicum.*

——— μεσταὶ δὲ διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί,
πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί, μεστὴ δὲ θάλασσα,
καὶ λιμένες, πάντη δὲ διὸς κεχρήμεθα πάντες,
τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. i. Plena Iouis omnia compita
Plena omnia fora aut cætus hominum, plenum mare,
Pleni portus, vbiq; autem Iouis indigemus omnes, Ipsius enim & genus sumus.

Aratus Poëta, cuius vltima verba attulit S. Paul. Actorum c. 17.

Neque porrò putes hunc & alios plerosq; Philosophos Græcorum, Nomine Iouis, intellexisse nebulonem illum fictitium Poëticum Iouem, sed numen altissimum sibi parùm notum, cui varia nomina imponebant ab effectis & operibus eius sumpta, adeò vt trecentos Ioues Varro fuisse scribat, Hesiodus autem triginta millia deorum afferat. Omnes vero deos ad solem refert Macrobius. alij excellentiùs de Deo sentiunt apud Cicer. de Natura deorum & in alijs libris Philosophicis. vide Rhodigin. l. 21. c. 34. & Lessium de Prouidentia c. 2.

πάντα Θεοῦ πλήρη, πάντη Θεοῦ ἐστεφάνωται. *Zoroaster.*

Omnia plena Deo atq; Deo sunt omnia cincta.

Dictum Polonicum Wßedy P. Bog. *præter hunc sensum apertum, habet alium reconditum, quo vsurpatur Prouerbij instar ab ijs, qui Deo fisi locorum mutatione non mouentur, quod nôrint & sperent se vbiq; Deo curæ fore. Prisci etiam Ethnici plerisq; Deorum simulacris pinnas seu alas affingebãt, vt eos vbiq; præsto esse indicarẽt. Muret ex Ennio & Apuleio.*

Wßedy ná mię kápie.

Nusquam tuta quies. *(vt Virg. Nusquam tuta fides.)*

ἀπανταχῆ εὑρίσκεται ὁ λαγὼς κύνας. *A.*

Locorum vbiuis inuenit lepus canes. *s. in terra, animal canem; in mari, piscem canem; in cælo, sidus. ex epigrammate Græco Germanici Cæsaris, quod tale est.*

ἐκ κυνὸς εἷλε κύων με. τί τὸ ξένον; εἰς ἐμὲ θῆρες
ὑγροὶ καὶ πεζοὶ θυμὸν ἔχουσιν ἕνα.
αἰθέρα λοιπὸν ἔχοιτε λαγοὶ βατόν, ἀλλὰ φοβοῦμαι,
οὐρανὲ καὶ σὺ φέρεις ἀστερόεντα κύνα.

Post vnum canem alius me capit, quid hoc noui?
Aquatiles & terrestres vnum animum habent.
Cœlum postmodùm adeatis lepores: sed vereor, Et tu cælum geris sidereũ canẽ.

Omnibus fortunæ telis proposita est vita nostra. *Cic.*

Affine. Ná vbogiego. Ledá kto nádemną. Ná pochyłe drzéwo.

Wßedy świát. Wielki świát.

Omnis àér aquilæ penetrabilis, *Garner.*

πᾶς

πᾶς ἐς' ὠκυπέτεοσ' ἀετοῖσι πεϱάσιμος ἀήϱ. *A.*

Cûiuis eſt aquilæ quiuis penetrabilis àër.

κοσμικός εἰμι. Mundanus ſum. i. *mundi totius incola, nulli loco aſſixus.*

Dictum eſt Socratis apud Cic. qui interrogatus Cuias eſſet? Mundanum ſe eſſe reſpondit. i. *totius mundi incolam & ciuem.*

Similiter Diogenes Cynicus apud Laërtium rogatus, ποδαπὸς εἶ; Cuias es. *reſpondit,* ſe eſſe κοσμοπολίτην, *vel (vt Lucian. habet)* κόσμου πολίτην. *i.* Mundi ciuem. *Item.* παντοδαπός. Cuias vis. cuiaſcunq;. i. *ex quacunq; vis gente vel natione me ortum puta vel dicito.*

Wſzyſcy chcą bráć, á nic nié dáć. Miło bráć, á ćieſzko dáć.

Omnium dulciſſimum eſt accipere. *Seneca ex quodam Philoſopho.*

καὶ δὸς ἅπας ὁ βίος, λάβε δ' οὐδ' ἐπὶ νηυσὶν ἀκούσαις. *Suidas.*

Da, omnis vita eſt, accipe verò, ne in nauibus quidem (*vbi varia dicuntur*) audias.

Hau lingua nulla eſt, quæ quidem dicat; Dabo.
Vetus illa relicta eſt: noua eſt quæ dicat; Cedo. *Plaut.*

Apud eundem Rudente quidam de vicinorum importunitate conqueritur dicens:

Semper aliquid petunt hinc: aquam, aut ignem, aut vaſcula, aut cultrum, aut veru, aut aulam, &c. quid verbis opus eſt? Veneri (*vicinis*) paraui vaſa non mihi.

Et in Aulularia herus diſcedens domo præcipit anui,

Caue quenquam alienum in ædes intromiſeris.
Quòd quiſpiam ignem quærat, exſtingui volo, *&c.*
Tum aquam aufugiſſe dicito, ſi quis petet.
Cultrum, ſecurim, piſtillum, mortarium,
Quæ vtenda vaſa ſemper vicini rogant,
Fures veniſſe atq; abſtuliſſe dicito.

χαϱᾶς οὐδέν ἐςιν οὕτως γόνιμον ὡς χάϱις. Nil æquè ferax eſt gaudij ac gratia. i. *beneficium, munus,* ſ. *acceptum, vel etiam datum (vt Seneca etiam cum Epicuro ſentit)* parit lætitiam ſ. *accipienti.*

πάντες εἰσὶν αἰτωλοί. *Ex Stephano:* Omnes ſunt Ætoli. i. *petaces.* V. Żébrak.

Wſzyſcy ná mię łádą, kraczą. Jak wroblé ná ſowkę ná mię biją.

ὄνος ἐν πιθήκοις. *Menander. Gellius.* Aſinus inter ſimias. *Vſurpatur, cùm ſtolidus in naſutos incidit, qui eum exagitant.* Aſinus Ægyptius. *de eo quem omnes inſectantur, lacerant: ab Ægyptiis, qui aſinos præcipitabant, ob colorem ſimilem Typhonis hoſtis Oſiridis. Rhodiginus.* Noctua inter cornices. *Eraſm.*

Omnes mihi inimicos hoc facto repperi. *Terenti.* Adiuro me nunquam eam deſerturum. Non ſi capiundos mihi ſciam eſſe inimicos omnes homines. *Idem.*

Wſzyſtek piękny, abo ſproſny. &c.

Candidus & talos à vertice pulcher ad imos. *Horati.*
Vſque ab vnguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiuiſſima. *Plaut.*

Ab imis vnguibus ad verticem ſummum — ex fraude fallacijs mendacijs conſtare totus

totus videtur. *Cic.* A planta pedis vſq; ad verticem capitis. *apud Iſaiã, Iobum &c.* ἐκ ποδῶν εἰς κεφαλήν. A pedibus ad caput. *& contrà.* ἐκ κεφαλῆς ἐς πόδας. A capite ad pedes. V. Od końcá do końcá.

Wßyſtko ábo wßyſcy dobrzy.

πολλοί τ' ἀγαθοί τε. *Plutarch.* Multi & boni.
ἠΰς τε μέγας τε. *Homer.* Bonuſque magnuſque. *Vel in Pluratiuo effer.*
Equus Troianus. *pro cœtu vel ſocietate bonorum. Rhodigin. ex Cicer. qui ita loquitur.* In huius me conſilij ſocietatem, tanquam in equum Troianum cum principibus includi non recuſo. χρηστῶν σφόδρ' ἐστὶ Χαλκὶς ἑλλήνων πόλις. *Philiſcus.* Chalcis bonorum eſt Græca ciuitas virûm.

Wßyſtko łotrowie. Wßyſtko ſtal. Niemáß czym brzáknáć. Szték łotrow.

λέριοι κακοί. *Strabo.* Lerij mali. *tota gens improbiſſima fuit. Chijs idem tribuit quoddam Epigrāma Græcum:* πάντες Χῖοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν, ὁ δ' οὔ.
Omnes Chij mali, nō hic quidē (*malus*) hic non. *ſed omnes.*
τρία κάππα κάκιστα. Tria Kappa peſſima. i. *tria genera gentium quarum nomina κ litera inchoat.* ſ. Cappadoces, Cilices, Cretenſes. *Sic apud Plautum ſerui tres Hegionis.* Colaphus, Cordalio, Corax. *Item tres Cornelij nequam Romæ.* Corn. Sylla. Corn. Cinna. Corn. Lentulus. Trium literarum homo. i. *Fur. Plauto. vel dic, Homines.* Sentina Reipub. *Cic. Quintilian.*
ἀτταγᾶς νουμηνία. *Suidas.* Attagenæ nouilunium. *de turba vilium & improborum. nam ἀτταγᾶς, eidem eſt Stigmaticus, ad nouam vero lunam ſerui diſtrahebantur, & delectus militum habebatur.* Χαλάνης πύργος. *Nazianzen.* Chalanes turris. *pro cœtu improborum aliquid contra aliquem machinantium, quale Caiphæ concilium, eidem Nazianzeno. Chalanen aliqui putant eſſe regionem Babylonis in qua turris Babel condita fuit. Ex Iſaiæ c. 10.*
κακὰ θηρία. Malæ beſtiæ. *de Cretenſibus S. Paulus ex Epimenide Pöëta.*
Vlyſſis remigium. ſ. *vitioſiſſimum. Horat.* λύκου δέκας. *Zenodot.* Lupi decas. *de decem ſycophantis forenſibus & ſectoribus Athenienſibus.*
ἀγορὰ κερκώπων. Cercopum cœtus. *de fraudulentis Epheſi viris. vel* Cercopum forum, *in quo res furtiuæ vendebantur. Iunius.*
τῶν δούλων πόλις. *Plutarch.* δουλόπολις. *idem Suidæ.* Seruorum ciuitas.
πονηρόπολις. *Suidas.* Improborum ciuitas. Manipulus furum. *Terent.* Conſeſſus in ludo talario. *Cic.* Callicyrij. i. *omnes improbi.* V. Złe Omnes.
Quorum nunquam quicquam cuiquam venit in mentem vt rectè faciat. *Plaut.* Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus : & qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. *Michea 7.* V. Niemáß w czym przebráć. *Affine,* Iéden iáko drugi.

Wßyſtko ná świécie márność.

πάντα γέλως, καὶ πάντα κόνις, καὶ πάντα τὸ μηδέν. *Stobæus.*
Cuncta riſus, & cuncta puluis, & cuncta ſunt nihil. *Vel*

Omnia

Omnia ſunt riſus, puluis, quin omnia nil ſunt.

Omnia ridenda Democrito & flenda Heraclito, *Ex Horat. Iuuenali.*

Sic S. Chryſoſtomus de mortuo loquens, ait: οὐδὲν ὁρῶ πλὴν ὀστέων καὶ σητὸς καὶ ἀράχνης. πάντα ἐκεῖνα γῆ, πάντα μῦθος, πάντα ὄναρ καὶ σκιὰ, καὶ διήγημα ψιλὸν καὶ γραφή. Nihil video præter oſſa & tineam & araneam. omnia illa terra, omnia fabula, omnia ſomnium & vmbra, ac narratio deſcriptioque tenuis. *Item. Menippus Luciani* Somnia *vocat* omnia quæ in vita quis habuit vel quibus delectatus eſt. τὰ πάντα ματαιότης καὶ ματαιότης ματαιοτήτων. *Apud Salomonem toties inculcatur.* Omnia vanitas & vanitas vanitatum.

Simile dictum Seueri Imperatoris eſt apud Spartianum & Aurelium Victorem: Omnia fui, & nil conducit vel expedit. *Summa in mundo dignitas, eſt ſtuppa accenſa in momento conflagrans, cùm Epiphonemate.* Sic tranſit gloria mundi.

ἱπποδρομικὰ τὰ παρόντα ἀγαθά. *Chryſoſtom.* Bona præſentia inſtar celeris equi tranſuolant.

Wßyſtko nad ludźie/ ábo nie iáko ludźie.

Omnia Græcè. *Iuuenalis ſatyra 6. indignatur Romanas feminas affectare ſermonem & mores Græcorum, & aliquoties hoc verbum repetit.*

Nil obuium iuuat. *Seneca. Et Martial. Attalum affectantem nomen magni Rhetoris Oratoris & Poëtæ ridens ait:* Facis omnia bellè. *Idem in Mathonem:* Omnia vis belle Matho dicere, dic aliquando Et benè, dic neutrum; dic aliquando malè.

Vide Opák 1. 2. 3.

Wßyſtko pobrać/ do czyſtá/ do ziarnká/ do pieniążká oddáć.

Nie zoſtáwił coby w oko wpróßyć. Iák vmiótł.

Cum puluiſculo auferre, conuerrere. *Plaut.* Præmium & prædam auferre. *Idem.*

Omne argentum cum ramento reddidi. *Idem.* Nunquā poſtulat id quod datum eſt, ſed reliquum, dat operam, ne ſit reliquum, poſcendo atque auferendo. *Idem.*

Cum tota ærugine follem reddere. *Iuuenal.*

σαροῦν τὴν ἑλλάδα. *Ariſtoph.* Scopare Græciam. i. *vaſtare.* Spuſtoßyć iák vmiótł.

Cuncti greges pergent vobiſcum, non remanebit ex eis vngula. *Exodi c. 10.*

οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη. *Suidas.* Ne ignifer quidem relictus, q. d. *nullus, ne ille quidem qui ignem afferre poſſit. Vel, Ne vates quidem qui facem ante aciem ferebat inuiolatus. Apud Iſaiam c. 30. de excidio ciuitatis dicitur.*

Comminuetur — ſicut lagena figuli — & non inuenietur de fragmentis eius teſta in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parùm aquæ de fouea.

αὐταῖς ῥίζαις. *Suidas.* Cum ipſis radicibus.

αὐτοῖς ταλάροις ἐσθίεις τὸν τυρόν. *Suidas.* Cum ipſis calathis voras caſeum.

Nec vola nec veſtigium inſtitutorum eius apparet. *Varro de Numa.*

Ne bolus quidem relictus. οὐχὶ λέλειπται τῶν ἐμῶν οὐδ᾽ ἔγκαφος. *Eupolis.* Non eſt relictus bolus è rebus meis.

μηδὲ πάσσαλόν μοι κατέλειπεν. *Lucian.* Ne paxillum mihi reliquit.

Adde

Ad denarium reddere, ſoluere. *Cic.* Ad aſſem reddere. *Ex Plini. iuni.*
αὐλαῖς ἀμάλαις. *Suida.* Cum ipſis manipulis.
Ne rutis cæſis quidem exceptis. *JCti. ex Cicer. qui ait*: Dicet, te cùm ædes vende-
res, ne in rutis quidem & cæſis ſolium tibi paternum recepiſſe. i. *excepiſſe.*
Vnâ cum templis & aris. *E Plutarch.* Cum veſtimentis & calceamentis.
Cum ſarcinis & impedimentis. *Eraſm.*

Iam obſecro hercle vobis habete cum porcis & fiſcinâ. *Plaut. à more vendentium aliquid & ſibi quidpiam excipientium; iſte nil ſibi reſeruat, ſed omnia concedit, etiam cum fiſcina ſtercoraria porcos. Turneb. Lambin. Apud eundem Pòëtam, Leno rogatus quomodo vendiderit virginem, reſpondet:* Sine ornamentis cum inteſtinis omnibus. *Sed & potuit dicere cum ornamentis vt in Milite. Simile quid noſtri dicunt.* Z ʒ pulpitem / z dzieża ćiáſto dáć. *Simile eſt illud:* Ficus cum arbore. *Vide* zły ſtrách.
Affine. Poſzło wſzyſtko / J co było y co nie było.

Wſzyſtko śię iemu zeydźie / zwiéźie / przyſtoi.

Quandoquidem ſolus regnat & ſoli licet hic quiduis. *Ex Terentio.*
Regnúmne Æſchine hîc tu poſſides? *Apud eundem dicit quidam adoleſcenti.*
Simile eſt illud: In ſuo regno eſt. *Sic apud Cic.* Id niſi hîc in tuo regno eſſem non tuliſſem. ὁ τὸν ἐνιαυτὸν συντεμὼν ἐς μῆν ἕνα. *Plutarch. de Stratocle.*
Annum in menſem vnum contrahit. *de imperioſo, omnia ad libitum agente.* Po ſwey woli świátem niébem kiéruie. Omnis Ariſtippum decuit color & ſtatus & res. *Horat.* *Affine.* Zeydźie śię to iemu. Pánom śię wſzytko zeydźie.

Wtóra żoná / i wtóry mąż nié záwſze lépſzy.

Wtore małżeńſtwo rzatko ſzczesliwe.

δεύτεροι γάμοι σφαλεροί. Secundæ nuptiæ ſæpe fallunt.

ἔι τις ἅπαξ γήμας, πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον. *Antholog.*

Si quis ſemel vxore ducta, rurſus ſecundas nuptias attentat,
Ille naufragus ſecundò nauigat mare periculoſum.

Eleganter in Sticho Plauti, Patri cogitanti de ſecunda vxore poſt mortē prioris, & dicenti,
Pol ego vxorem quæro poſtquam veſtra mater mortua eſt. *Reſpondent filiæ:*
Facilè inuenies & peiorem & peiùs moratam pater
Quam illa fuit: meliorem, neq; tu reperies, neq; ſol videt. *Sic illæ.*
Mulier quæ nubit multis, multis non placet. *P. Syrus Mimus.*
Habent locum maledicti crebræ nuptiæ. *Idem. Vulgò enim tales coniuges malè audiunt & infelices ſunt, aut inconſtantes, incontinentes, moroſi, &c. S. Hieronym. ſcribit ſe Romæ vidiſſe maritum qui viginti vxores ſepeliſſet, itemq; vxorem quæ viginti duos maritos. Idem habet Rhodigin.*

Wtóre zamyſły lépſze.

Poſteriores cogitationes ſapientiores eſſe ſolent. *Cic.*
αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι. *Euripides.*

Secundæ

Secundæ curæ quodammodo ſapientiores. *Vel.*
Sapientiora cogitata poſtera. Curæ ſecundæ plus habent prudentiæ.
αἱ μεταγενέστεραι διατάξεις ἰσχυρότεραι τῶν πρὸ αὐτῶν εἰσιν. *Modeſtin IC:*
Conſtitutiones poſteriores firmiores ſunt ijs, quæ ipſas præceſſerunt.
δευτέρων ἀμεινόνων. *Ariſtides.* Secundis melioribus.
πάλιν ἐν ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων ἐπαναπολήσομεν. *Plato.*
Rurſus igitur melioribus ſecundis ab initio repetamus. *Tralatum id à ſacris, quibus primò non rectè litaris, ad ſecunda meliora accedebant.*
Sic in Pœnulo Plauti. Lycus leno ſexies ſacris peractis, & ſex agnis immolatis, non potuit Veneri litare. i. propitiare Venerem: nam haruſpex malum & damnum illi portendi dixit, ſicut & accidit.

W wilia śmierći ſzczęśćie go potkało; Stároſtá/ Burmiſtrzem/ etc. zoſtał. Grób ozdobił. Ná nagrobek piekny zárobił.

Elogium ſepulchri illi contigit, vel nactus eſt. *Sic Procopius.*
Quam pulchrum eſt in ſepulchri elogio Imperatorem adſcribi! *(digin.*
Titulum ſepulchri nactus. *ex Iuuenali.* Laborauit in titulũ ſepulchri. *Seneca. Rho-*
Agrippina Neronis mater, audiens ab aſtrologis filium ſuum regnaturũ, ſed matrem necaturum, reſpondit: ἀποκτεινάτω με, μόνον βασιλευσάτω. Occidat me, modò regnet.
Tanti illi fuit matrem Imperatoris Romani paucis diebus vocari, quamuis turpiſſimo parricidio ſe & filium ſuum fœdandum audiret.

ἤδη ἀποθνήσκων ἐπιτάφιον ἔλαχε τίτλον. *A*
Morienti epitaphium obtigit ei ſplendidum.

Tiberius cum audiſſet Galbam demum ſenem imperaturum, dixit: Viuat ſanè, quando id ad nos nil pertinet. *Suetoni.* V. Nie rychło pocżał. Nie wczás.

Wyborne rzeczy rzadkie.

Τὰ ἔξοχα σπανά. Omnia præclara rara. *Cic.* In omni re optimum quidq; rariſſimum eſt. *Idem.* *Iuuenalis de matrona nobili, diuite, formoſa, & proba ait.*

Rara auis in terris, nigroque ſimillima cygno.

Perſius item de ſcriptore bono qui dignum aliquid auribus ſcribat, ait:

Quando hæc rara auis eſt. *Alluſit ad Phœnicem ait Cornut. quæ* Vnica ſemper auis. *Ouidio.* Rari quippe boni: numerus vix eſt totidem, quot
Thebarum (*Bœotiæ*) portæ vel diuitis oſtia Nili. (*ſeptem.*) *Iuuenal.*

Vide Rzadkie rzeczy.

Wyborna rzecz. Wyborny człowiek. Zacny. Doſkonáły.

Minerua Phidiæ. Signum Phidiæ. (*ſculptoris nobiliſſimi, cuius opera primo aſpectu ab omnibus approbabantur*) *Cic. ait:* Hortenſij adoleſcentis ingenium, vt Phidiæ ſignum, ſimul aſpectum & probatum eſt.
πολυκλείτου ἀνδριάς. *Galen.* Polycleti ſtatua: *quæ tam accuratè & artificiosè fuit facta, vt norma ſtatuarum & ſtatuariorum vocaretur & eſſet.*

πολυκλείτου κανών. *Galen.* Polycleti norma, canon. *item de opere perfecto, & omnibus numeris absoluto.* *Sic de Marciano Eunapius:* ἀνὴρ ἐς ἀρετὴν ἅπασαν ὥσπερ τις κανὼν ἀπηκριβωμένος: i. Vir ad omnem virtutem velut canon quidam affabrè factus.

Et Trebellius de Valeriano. Valeriani vita, censura est. *Et Lucianus,* κατὰ τὸν πολυκλείτου κανόνα. Iuxta Polycleti canonem, *effingere aliquid.* γνώμων, *eodem sensu, de homine optimi iudicij. Thucydid. & Damascius.*

Omne tulit punctum. *Horat.* i. *omnium suffragiis approbatur.*

Suffragiorum puncta — tulit septem. *Idem. quæ puncta tabellis imprimebantur.*

Cunctorum calculo. i. *suffragiis aliquid approbatum. Apulei.*

Omnes numeros implet. *Iuuenal.* Omnes numeros habet. *Quintilian.*

Omnibus numeris absolutus. *Plini. iuni.* Ad vnguem factus. *Horati.*

τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις, ὅτι οὔτ᾽ ἀφελεῖν ἐστὶν οὔτε προσθεῖναι. *Aristot.* Perfectis operibus, non est aliquid demere vel apponere.

ἀκαρνικοὶ ἵπποι. Acarnici equi. *laudatissimi.*

ἵππος θεσσαλική. *Aristotel.* Equa Thessalica. *similiter. dicetur de re eximia.*

Ex oraculo Æginensibus vel Megarensibus dato, in quo est ille versus:

ἵππον θεσσαλικὴν, λακεδαιμονίην τε γυναῖκα.

Equam Thessalicam, & Lacedæmoniam mulierem. f. *optimam esse.*

Ij equi Bucephali dicebantur, à nota bouilli capitis fronti inusta, non à forma bouis. Pierius.

ἐκ διὸς ἔρνος: *Theocrit.* Iouis germen. i. *nobilis, clarus, probus, verax.*

Meliorem sol non vidit. *Plaut.* Omnium quos sol illuxit optimus. *Ex eodem.*

εἷς τῶν καλῶν κἀγαθῶν. *Aristides.* Vnus è numero bonorum & honestorum.

Cato sui temporis. *Lampridius.* πένταθλος: Pentathlus. *de viro in arte quauis omnimodis instructissimo & peritissimo. Tralatum à ludis. Laërti. Budæus.*

Omni exceptione maior. *Iustinian.* θεῖον *vel* Σωκράτην ἐξαίρω τοῦ λόγου. *Plato.*

Deum vel Socratem excipio ab hoc sermone. *Vtitur hoc dicto & Synesius.*

Totus teres atque rotundus. *Horati.*

Deus & Deum esse, aut videri, *pro excellenti apud Ethnicos scriptores. Cic. Terent.*

κέλμης ἐν σιδήρῳ. *Zenodot.* Celmis in ferro. f. *cudendo excellens, & ob hoc sibi confidens, veluti inuictus foret.* βάττου σίλφιον. *Aristophan.* Batti silphium. *pro eximio & raro honore vel dono. Nam silphium est herba celebris, cuius folia fructus caulis succus pretiosissimus & medicinis vtilissimus est, quam Afri ob conditam Cyrenen Batto donârunt. Eiusdem caulem Ampeliotæ Delphis consecratum suspenderunt. Meminit Aristotel, & Herodot.* κυζικηνοὶ στατῆρες. *Suidas.* Cyziceni stateres. *de re eleganti vel magni pretij. Nam Cyziceni nummi erant eleganter sculpti, & 18 drachmas Atticas singuli valebant.* Croton ciuitatum præstantissima. *de qua Scholiastes Aristophanis,* μάταια τ᾽ ἄλλα παρὰ κρότωνα τ᾽ ἄστεα.

Vanæ (vel Nihil) ad Crotonem ciuitates cæteræ.

λύδιον ψῆγμα. *Basili.* Lydia arena: *auro miſta.* ἡρακλέους πανσίολος ἀσπίς. *Iuſtinian.* Herculis variegatus clypeus. *de re ornatiſſima.*
Roſcius tam perfectus erat actor, vt duriſſimo ore eſſe videretur, *ait Cic.* qui illo præſente geſtum agere conaretur. *Item.* Roſcius in ſuo genere dicebatur quicunque in aliquo artificio excelleret. *Idem Cic.* *Similis fuit Nicoſtratus apud Græcos. Rhodig.* Septimæ decoctionis aliquid, *vt argentum. Pſalmo 11. & Saccharum, vulgò notum. pro re perfecta & accuratè elaborata vel pro homine induſtrio & ſagaci. Pierius.* Nouem Muſis cælatum opus. *Horati.*
ἀχίλλειαι κριθαί. Achilleum hordeum, *pro optimo.*
Attalicæ conditiones. i. *ampliſſimæ. Horat.* Attalicus torus. i. *ſplendidus. Propert.*
Cedro digna locutus. *Perſius.* Aurea barba dignus. *Perſi.*
οὐρανοπετὴς vel διοπετὴς ἀνήρ. De cælo lapſus. *Cic. de homine vel re excellenti.*
Ex equo Troiano prodijt. *Idem Cic.*
Hermes alter. *Siue Philoſophum Triſmegiſtum. i. ter maximum intelligas, ſiue gladiatorem Martialis celeberrimum, de quo ipſe l. 5. ep. 25. poſt alia hæc dicit:*

Hermes omnibus eruditus armis, Hermes gloria Martis vniuerſi,
Hermes omnia ſolus & ter vnus. i. *vnus poteſt quod tres alij.*

οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς ἀγκύρας. *Demoſthen.* Non eadem qua vulgus ſeu non vulgari ancora nititur.
Inter doctos nobiliſſimus, inter nobiles doctiſſimus, inter vtroſque optimus. *Apule. addit Eraſmus:* inter omnes modeſtiſſimus.
ἠΰς τε μέγας τε. *Homer.* Bonuſque magnuſque.
ἀπαντ᾽ ὀκτώ. Omnia octo. *Cùm omnia rectè quadrant, & nihil deſit. In Steſichori Poëtæ ſepulchro Polluce teſte, omnia erant octo; latera, columnæ, gradus, anguli &c. idem numerus octonarius in taxillis Steſichorius appellatur. Octo item erant dij Euandri & Orpheos: Octo tribus Corinthi: Octo Olympica certamina numerus ipſe octonarius Pythagoricis Iuſtitiæ ſymbolum & ſolidorum primus.*
Octonario delectatus Heliogabalus ad cœnam vocabat 8 caluos, 8 luſcos, 8 ſurdos, 8 nigros, 8 longos, 8 obeſos, riſus cauſa. Lampridius. A Deo fictus. *Cic. alluſiſſe videtur ad Pandoram à Vulcano fictam in quam omnes dij munera ſua contulerunt.*
Affine, Sztuczna rzecz. Wyrobiona rzecz. Chwálny & Przodkuie.

Wybráć ſie z domu natrudniey. Naćieżey ſie z mieſcá ruſzyć.

Porta itineri longiſſima. *Varro. quia ſemper eſt quod exire parantem remoretur, vt proinde portâ egreſſus, bonam itineris partem confeciſſe dicatur.*

ὁδοῦ ἁπάσης μακρότατόν ἐστιν θύρα vel πύλη. *A.*

Sic Ouidius de ſeipſo Roma in Scythicum exilium abeunte:

Ter limen tetigi, ter ſum reuocatus, & ipſe
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe vale dicto, rurſus ſum multa locutus,
Et quaſi diſcedens oſcula ſumma dedi.

Sæpe eadem mandata dedi, meque ipse fefelli. &c.
Ah quoties aliquo dixi properante. quid vrges?
Vel quò festinas ire, vel vnde? vide ‿.

ἑορτὴ πολλὰ ἔχουσα. *Suidas.* Festum multa habens. s. *negotia. De ijs qui aliquo discessuri sarcinas componunt. vt qui ad festa proficiscuntur multa secum portaturi cōparant.*

Wybrnał-eś.

ἐκτὸς τοῦ πηλοῦ πόδας ἔχεις. *Suidas.* Extra lutum pedes habes. *Henric. Steph.* Euellere cœno plantam. *Horat.* Euellere sese è cœno. *Plinius.* Emergere è vado, è fluctibus, ex incommoda valetudine, è negotio, Et, emergere *absolutè tralatè. Cic.* E nassa exire. *Idē.* E scopulosis locis enauigauit oratio. *Hieronym.* Ἀρίων ἐκ τοῦ πελάγους. *Dio Chrysost.* Arion ex pelago. s. *emersit.*

Wychowánia złego/ i złych obyczáiow/ winien oyćiec/ mistrz/ pan.

ἁμαρτιῶν τοῦ τρέφειν αἴτιος τροφεύς. *A.* Vitiorum alumni suî nutritor est reus. Discipulo peccante magistrum eius percussit Diogenes. *Plutarch. Idem Diogenes videns adolescentem male composita mentis dixit:* Adolescens, ebrius pater te genuit. *Apud Plutarch. Apud Æsopum Canis domesticus Cani venatico conquerenti, quod is otiosus domi desideret, & cum labore à se capta omnia voraret, respondit:* μὴ ἐμὲ ἀλλὰ τὸν δεσπότην μέμφου, ὃς οὐ πονεῖν με ἐδίδαξεν, ἀλλὰ πόνους ἀλλοτρίους ἐσθίειν. Non me sed herum culpes, qui me non laborare, sed alienos labores deuorare edocuit.

Wychowánie dobre/ rzadkie.

Hos inter sumptus (*qui fiunt in rem familiarem & familiam*) sestertia Quintiliano (*i. magistro pueri*) Vt multùm duo sufficient. Res nulla minoris.
Constabit patri, quàm filius. *Iuuenal.*
In Bacchidibus Plauti Chrysalus seruus hero parco dicit:
Ego si in isto sim loco, dem potiùs aurum, quàm filium corrumpi sinam.
Aristippus rogatus à quodam quanto pretio filium eius instituere vellet, Mille denarijs *respondit: tum pater.* Mille denarijs seruum emerem. *Philosophus verò.* Eme inquit, & habebis duos. s. *filium alterum absq; institutione. E Plutarcho.*

Wychowánie ná obie stronie waży.

Jáko śie kto wychował/ ták śie bedźie spráwował.

Educatio maximam diligentiam plurimumq; profuturam desiderat. *Seneca.* Plurimùm prodest pueros statim salubriter institui. *Idem.* *Sic Vrsa catulos deformes & informes natos, fouendo & lambendo conformat. Plinius.* οὐ μικρὸν ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι. *Aristotel.* Non parùm sed plurimùm, quin totum refert, sic vel sic statim ab adolescentia consuescere. *Huc faciunt duo catuli Lycurgi, alter ad ollas, alter ad venationem institutus. apud Plutarch. Item duo Canes Æsopi suprà.* Educatio & disciplina mores facit: & illud sapit vnusquisq; quod didicit. *Seneca.* *Luscinia à parentibus cantare docentur, ideò deteriùs canunt paruæ è nido detractæ. Plutarch. ex Aristotele.*

Wychowánie pieśćliwe / czyni dźiéci złośliwe / ſtábe / leniwe.

Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem. *Prouerb. Salomon. c. 29.* Iumenta ſaginata in molli paluſtriq; paſcuo, citò ſubteruntur. *Seneca.* Mollis & blanda educatio iracundos facit. *Idem.* θρέψις φιλήδονος ὀργίλυς παῖδας ποιεῖ. *vel.* οἱ μαμμόθρεπτοι ὀργίλοι εἰσὶν ὑιεῖς. *A. Idem inſinuat Perſius dicens.* — Iratus mammæ (*. i. nutrici*) lallare (*. i. dormire ad cantum lalli ſeu lallantis nutricis*) recuſas. *Indulgentia enim delicatos & moroſos infantes reddit, quod vitium in reliquam ætatem tranſit. Et ſæpe verum eſt illud.* Z młodu w táſćie / ná ſtárość w płáchćie. In croceis nutriti amplexantur ſterquilinia, ſimũ.

Wychowánie ſurowe / czyni mocne i zdrowe.

Quamlibet viam patiuntur iumenta, quorum vngula in aſpero durata eſt. *Seneca.* τ̃ σπαρτιατῶν παιδεία. Spartiatarum inſtitutio vel educatio. *pro ſeuera, celebris apud ſcriptores. Plutarch. Paſan. Cicer.* V. Bomonicarũ ludum. *ſub* Tobié śmiech.

Wychowánie vczciwe być ma.

παῖδας μάλιστα τρέφειν πρόσω αἰσχῦς πρέπει. *A.*
Procul inhoneſtis educandi liberi.
ἔχει γέ τοί τι καὶ τὸ τραφῆναι καλῶς δίδαξιν ἐσθλῦ. **Euripid.**
Habet autem nonnullam doctrinam honeſti recta educatio.
Nil dictu fœdum viſuque hæc limina tangat,
Intrâ quæ puer eſt, procul hinc procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis paraſiti. *Iuuenal.*
Maxima debetur puero reuerentia. Si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempſeris annos,
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans. *Idem.*

Xenocrates apud Plutarchum, munimenta aurium pueris magis quàm athletis neceſſaria dicebat, quòd horum aures verberibus, illorum mores verbis læderentur.
Cato Cenſor Manlium Senatu mouit quòd vxorem ſpectante filia ſit oſculatus. Plutar.

Wydał ſię ná łátki.

Miſit ſe in ora populi, in fabulas, & ſermones hominum. *Quintilian.* Fabula turpis vltrò factus eſt. *Ex Horat. Terent. Tibullo.* Spiſſæ riſum tollunt impune coronæ. *Horat.* O magnus poſthac inimicis riſus! *s. tu futurus. Idem.* Ludibrio hominum ſe temerè expoſuit. *Sic Ouidius.* Expoſuit memet populo fortuna videndum. *Et Plini. iuni.* Expoſita malignitati legentium epiſtola. Mouit cornicula riſum Furtiuis nudata coloribus. *Horat.* Catagelaſimus factus eſt. *ex Plauto. Græcè dices.* καταγέλαστος ἐγένετο. καταγέλαστόν τι ἔπαθεν.

Wygnánie. Wygnániec.

κεραμικὴ μάστιξ. Teſtaceum flagellum. *apud Athenienſes ratio in exilium eijciendi*

endi ciues fuit, *Suffragiis latis per testas, quas si plures aliquem damnabant ejiciebatur.* ὀστρακισμὸς *idem dicebatur. Aristot. Plutar.*

βȣκολήσαι. Bubulcus eris. Seruabis bouem. *quia in Argiua, quò exules mittebantur, erat bos areus ingens. Plutar.*

γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι, διώκειν. *Lucian. Aristophan.* Terram pro terra mutare, persequi. *Sed vide nouum exulem.*

Exilium patitur, patriæ qui se denegat. *P. Syrus. Vel.*
Se denegare patriæ, exilium est pati. *Erasm.*

Wygrałem (*seriò*) Porobiłem go. Moie ná wierzchu.

Mea pila est. *Plaut. vt legit Gruter. Palmer. Taubman.*

Hoc mihi puto palmarium. *Terent.*

Palmam habeo. *Apud Plautum seruus audiens Lysitelem vicinum conuincentem herum Lesbonicum applaudit dicens:* Non possum quin exclamem.

Euge euge Lysiteles! Facile palmam habes. hic victus
Vicit tua comœdia. Hic agit magis ex argumento & versus meliores facit.
Deturbaui illum è pugnaculis. i. *ex propugnaculis. Ex eodem Plauto.*

τρὶς ἓξ ἔβαλον. *Æschyl.* Ter sex ieci.

βέβληκ' ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέσσαρα. *Suidas.* Iecit Achilles duas tesseras & quatuor. *de eo qui omnimodis vicit. quod hic iactus tesserarum sit felix.*

Aptè hic vsurpabis. Iò. *quæ vox est lætitia exsultantis vel exclamantis, additur verò ei sæpe aliqua vox* vt Iò Pæan, Iò Hymen, Iò Saturnalia, Iò triumphe! *quod postremum huic loco quadrat. Hac verò voce, vtebantur milites gratulantes imperatori post victoriam ex hoste triumphanti. Sic Ouid.* Dicite Iò Pæan & Iò bis dicite Pæan. *Gratulando voti compoti. Potes etiam dicere.* Iò, vicimus!

Wygrał-eś. *Ironicῶs vel insultando.*

Pro perca scorpium. Vrbem amisit vestem recepit. *& talia plura, vide sub hic.* Wiele stoi to za to. Wiérowna odmiáná. Poprawił sie.

κεκράτηκας καὶ ἔστεψαι τὰ ὀλύμπια μᾶλλον δὲ, βαβυλῶνα εἴληφας, ἢ τὴν σάρδεων ἀκρόπολιν καθῄρηκας, καὶ ἕξεις τὸ ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα. *Lucianus.* Vicisti, & coronatus es Olympia, quia Babylonem cepisti, aut Sardium arcem occupasti. habebisque Amaltheæ cornu, & gallinaceum lac emulgebis. *Ironico sensu omnia. Adde illud ex Suetonio de Caligula, qui in ludis, Mirmillonem rudibus secum batuentem, sponte ceu victum prostratũ ferro confodit, & ceu victor cum palma discurrebat. Hinc dictũ tale formari potest:* Caligula victor Mirmillonis. *Potest item hic ironicῶs dici,* Iò! *sensu irridentis, vel* Iò triumphe!

Wyiałeś mi z gęby. Tom chćiał mowic. Vprzedźiłeś mię.

Occupas præloqui quæ mea est oratio. *Plaut.* Pro me respondes tibi. *Idem.*

Tu quidem ex ore orationem mihi eripis. *Idem. Sic & Virgil.*

——— Primamque loquentis ab ore (*Ascanij vocem*) Eripuit pater.

προαρπάζειν τὰ λεγόμενα. *Plato.* Præripere dicenda. *Affine,* Zgadłeś.

αἱ ἰβύκȣ γέρανοι. Ibici grues. *Vel.* ἰβύκȣ γέρανοι ἔκδικοι παρέσονται. Ibici grues vltores aderunt. *ſ. qui illum occultè occiſum prodent.* Ibycus vt perijt vindex fuit altiuolans grus. *Auſonius. de qua re exſtat Epigrāma Græcum Antipatri & hiſtoriā deſcribit Plutarch.* *Simile eſt illud apud Eccleſiaſtem c. 10.* Aues cæli portabunt vocem tuā.

Auriculas aſini quis non habet? *ex Perſio, quòd aſinus longis auriculis & acutiſſimo ſit auditu. aliter.* Auriculas aſini Midas habet. *nam is Tyrannus corycæos & otacuſtas curioſos habuit plurimos. q. d. audiet, cognoſcet.*

κωρυκαῖος ἠκροάζετο. *Strabo. Suidas.* Corycæus auſcultauit. *In eum iacitur, qui diligenter occultauit ſua acta vel conſilia, quæ tamen aſtuto aliquo otacuſta prodente patuerunt. quales erant Coryci montis accolæ, qui mercatoribus ſe immiſcebant, & cognitis opibus, itinere, diſceſſu, prædonibus participes prædæ futuri nuntiabant, vel ipſi eos inuadebant.* *Vſus eſt Cicero:* Omnes κωρυκαῖοι ſubauſcultare videntur quæ loquor.

O Corydon Corydon ſecretum diuitis vllum
Eſſe putas? ſerui vt taceant, iumenta loquentur,
Et canis, & poſtes, & marmora, claude feneſtras &c. *Iuuenal.*

Horologium ſonans abſtuliſti. *ſ. quod ſe & te mox prodet. vt accidit aulico Ferdinandi I. Imperat. qui conſultò detentus ab Imperatore donec hora ſonaret proditus, rubore ſolo caſtigatus, dimiſſus ab eodem eſt. Drexeli.*

γλῶσσα γὰρ ἀνθρώπων φιλοκέρτομος, ἐν δὲ σιωπῇ
ἔργον ὅπερ τελέει τις, ἐνὶ τριόδοισιν ἀκȣ́ει. *Muſæus.*
Lingua enim hominum amica conuicij, in ſilentio autem
Opus quod perficit aliquis, in triuio audit. Dowiedzą śie ludźie.

Nihil eſt opertum quod non reueletur, & occultum quod non ſciatur. *Chriſtus apud S. Matthæum c. 10.* ἱματίῳ τὸ πῦρ περιστέλλεις. *Plutarc.* Veſte ignem obtegis.

Quis enim celauerit ignem Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo. *Ouid.*

Affine, Czás wßyſtko otwiera. Nie zátái śie ßydło w miechu.

Wyiáwia śie ſen częſtokroć.

πολλάκι μετ' ὄναρ ὕπαρ ἐσπέσθαι τετελεσμένον. *A.* Plerunq; res vera ipeſa ſquitur ſomniū.

Satin' eadem vigilanti expetunt (.i. *quadrant*) quæ in ſomnis viſa memoras?

Hæc illa eſt ſimia, quæ has hirundines ex nido vult deripere, quod ego ſomniaui. *Plaut.* Æcaſtor mihi haud falſum euenit ſomnium, quod noctu hac ſomniaui. *Idem.* Vt ad id exemplum ſomnium ſimile ſomniaui! *Idem.*

ὕβρισμα ἀντ' ὀνείρατος ὕπαρ γέγονεν. *Plato.* Conuicium vice ſomnij verum extitit. i. *verè accidit quod ſomniaui me conuicium paſſum.* *P. Cornel. Rufinus ſomnians ſe cæcum eſſe, cæcus ſurrexit. Plini.* *Plura ſimilia recenſet Alexander Neapolit. l. 3. c. 26. Sed & Cic. de Diuinatione Valer. Maxim. l. 1. Macrob. Rhodig. l. 27. per multa capita.* *Mitto interim ſomnia multa in diuinis libris poſita ſatis nota.*

θανὼν καθ' ὕπνȣς φροντίδων ἔσῃ δίχα. Curis carebis mortuus per ſomnium.

νεκρȣ̀ς ὁρῶν νέκρωσιν ἕξεις πραγμάτων. *Suid.* Tibi occident res, mortuos ſi ſomnies.

Wyieżdża ná hárc.

Gladiatorius homini est animus. *Sic Terent.* Gladiatorio animo ad me affectant viam. Dares. *vel.* Dares Entellum prouocans, vel prouocat. *Ex Virgil.* Goliath alter. *1. Regum 17.*

Wykrecáć / wywrácáć co słowy.

τ ἥττονα λόγον κρείττονα ποιεῖν, κ τὸν κρείττονα, ἥττονα. *Ex Platone & Aristophan.* Peiorem causam, meliorem facere, & fortiorē, infirmiorem. *Socrati id vsitatum erat. Nòn longè abscessit illud Plauti:* Sed illud quæro confragosum,

Quomodo prior, posterior sit; & posterior, prior.

Strophis vti. *Plini. iuni. Martial.* Στροφὰς στρέφειν. *Sic Plato.* ἱκανὸς πάσας στροφὰς στρέφειν. Nouit omnes strophas adhibere. Wykretarz.

Wymawia śię choć no tesżcże nié winnia / choć nań nié skárżą.

Wymawia śie / ziadł coś.

Nescio quid peccati portat hæc purgatio. *Terent.* *Nam*

ὅστις κατηγοροῦντος αὐτὸν οὐδενὸς

πρὶν ἀπολογεῖται, αὐτὸς αὑτὸν καθέκελνε. *A.*

Quisquis accusante ipsum nemine Priùs se purgat, ipse se condemnat.

Prius antidotum quàm venenum. f. *adhibet. S. Hieronym.*

πρὶν ἢ δ' ἰοῦ γεύσασθαι ἀντίδοτον λαβεῖν. *A.*

Nondum veneno tactus antidotum accipit.

In Heautontim. Terentij herus seruo ordienti quandam purgationem dicit:

Ne te admisce, nemo accusat Syre te, nec tu aram tibi

Neque precatorem paràris. Qui se excusat, accusat. *Garner. Gallic.*

Simile, Winniéyszy. Nié winuia go.

Wymowá wielka. Mowa ozdobna. Wymowny. Kráśomowcá wielki.

Attica eloquentia. *Terent.* Atticus lepos. *S. Hieronym.*

ἀττικὴ μοῦσα. Attica Musa. *de Xenophonte Laërtius & Plutarchus.*

Attice dicere, est ornatè, appositè, & eleganter dicere. *Cic.*

Plinius iunior laudans epistolam Adriani dixit: Ipsas Athenas non tam Atticas esse quàm eius epistolam. Quem mirabantur Athenæ

Torrentem & pleni moderantem frena theatri. *Iuuenal. de Demosthene.*

Plautina eloquentia. *S. Hieronym. de eadem Varro sic scripsit:*

Musas ipsas, si Latinè loqui voluissent, Plautino ore fuisse locuturas.

Nestorea eloquentia. celebris apud omnes. *de ea Homerus:*

οὗ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

E cuius lingua plùs suauis melle fluebat Sermo. *Et Theocrit.*

οὕνεκά οἱ γλυκὺ μοῦσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ.

Namque illi dulci labra nectare Musa rigauit.

ἱέραξ *vel* ἴρηξ. *Oppiani.* Miluius piscis. *Saluian. Rondelet. Lucerna. Plin.* linguam palatum

palatum & totum os inferius splendidum habet, sic vt noctu ex ore ignem flammamq; effundere videatur. aptum est symbolum eloquentis viri. dici potest πυρόςομ☉:

αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ ἡ μȣ̃σα. Nunc ipsa floret musa. *de eloquentia erudita & venusta.*

τὰς Χάριτας τ̃ μȣ́σαις συγκαταμιγνύει. *Agathias, Euripid.* Gratias Musis admiscet. i. *eruditioni facundiam.* μȣσῶν εὐκόλων ἀνθρήνιον. *Philostrat.* Musarum propitiarum fauus. *de Sophocle. qui etiam,* μέλιττα & νέα σειρήν. Apis & noua Siren, *dictus est.*

χρυσȣ̃ γάλακτ☉ ἀπορρέειν. *Nicephorus.* Aureum lac haurire. f. *ex ore oratoris eloquentis, licet. Huc spectat Chrysostomi nomen Ioanni Antiocheno datum.*

Lacteo eloquentiæ fonte manat. *S. Hieronym. de Liuio.*

δωδεκάκρȣνον σόμα ἔχει. *Philostrat. de Dionysio Milesio.* Duodecim salientum os habet. i. *eloquentissimus est. Tralatum dictum à fonte Athenienfi qui 12 scatebris bulliebat.* Callirrhoe. i. *pulchrè fluens dictus erat antea, &* ἐννεάκρȣν☉ *à nouem salientibus.* πήχεσι διαμετρȣ̃σι τὴν γλῶτταν (αὐτȣ̃) ὥσπερ τὰς νείλȣ ἀναβάσεις. *Idem de eodem.* Cubitis metiuntur linguam (i. *incrementa eloquentiæ eius*) sicut Nili incrementum. εἰλισσ☉ ἐν φάρυγξι. *Cratinus.* Ilissus in faucibus. f. *illi est. à fluuio limpidissimo in Attica.*

καθάπερ χειμάρρȣς ἐν λόγοις. *Suidas.* Torrentis instar in dicendo.

νειλῶοι ῥύακες. *Tzetzes.* Nili fluenta, *de vberi fluida & placida oratione.*

ὑπὲρ τοὺς νειλώȣς καταρράκτας γλῶσσα αὐτȣ̃ καταρρεῖ. *Suidas de S. Chrysostomo.* Præ Nili cataractis oratio eius defluit. i. *vehementi impetu.*

Χερσοῖ τὰ ῥεῖθρα, τελματοῖ δὲ τοὺς λίθȣς. *Pisides.*

Amnes facit humum, saxa mutat in lacus. *de magna eloquentia,*

Sumptum vel à Xerxe qui talia tentauit, vel à magicis artibus, quibus similia facturam se saga minatur apud Petronium.

ἐναγώνι☉ καὶ τρὸν ἠχȣ̃σα ὥσπερ ἡ ὀλυμπικὴ σάλπιγξ. *Philostratus. de oratore vel oratione acri penetrante & mouente animos. quæ est* Pugnax & vehementer sonans instar olympicæ tubæ.

μεγάλη σάλπιγξ ἀληθείας. Ingens veritatis tuba. *Nazianzen. de Athanasio.*

Sic apud Sophoclem Vlysses Mineruæ vocem audiens ait:

φώνημ' ἀκȣ́ω καὶ ξυναρπάζω φρενὶ, χαλκοςόμȣ κώδων☉ ὡς τυρσηνικῆς.
Vocem audio & percipio mente Velut æream tubam Tyrrhenicam.

πῦρ ἐν ἀκάνθαις. Ignis in vepribus. *Nazianz. de acri disputatore, qui aduersariorum argumenta velut ignis statim absumit.*

ὑπορρεῖ πρὸς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα. *Plato.* Influit in mores & affectus. *Cic. dicit.* Influere in animos audientium. *Ennius apud Cic. M. Cornelium Cethegum vocat* Suadæ medullam, ob suauiloquentiam.

τῶν σειρήνων εὐπειθέστερ☉. *Achilles Alexandrin.* Sirenibus ad persuadendum aptior.

ἡ σειρὴν ἐφεςηκυῖα τῷ τȣ̃ ἰσοκράτȣς σόματι. *Philostrat.*

Siren insidens Isocratis labris vel ori. *de suauitate orationis.*
νέαν σειρῆνα. Nouam Sirenem *Pausanias vocauit Sophoclem.*
Σειρὴν εὐγλωττίας ἐφελκυστάτη. Damascius. Siren eloquentiæ pellacissima.
Martialis Canium Sirenibus comparat, quin præfert, dicens:

Sirenas hilarem nauigantium pœnam,
Blandasque mortes, gaudiumque crudele, &c.
Fallax Vlysses dicitur reliquisse.
Non miror, illud Cassiane mirarer. Si fabulantem Canium reliquisset.

πάσης ἐπῳδῆς ἐνεργότερος λόγος. Plato. Incantatione quauis efficacior sermo.
Huius sermones non quærunt cinerē. *Plaut. s. quo tersi nitidi reddantur & splendescāt.* *Acidalius Siberus Taubman. addit enim Plaut. quia loquuntur minimè sordidè sed lautè.*
ἡ ἑρμαϊκὴ σειρά. Eunapius. Mercurialis vel Mercurij catena.
Ogmius Hercules: *cuius ab ore prodibat aurea catena ad aures hominum pertingens & eos trahens quò vellet. Ex Luciano. de quo ille ait: ἐκ τῶν ὤτων δεδεμένους ἅπαντας ἕλκει.* Auribus ligatos cunctos trahit. *Idem effigiem eius depinxit & interpretatus est. vide Rhodiginum. l. 6. c. 7. & Bisciolam l. 20. c. 13.*
Longè ab hac diuersam Eloquentiæ ceu Herculis Ogmij effigiem depictam habet Anonymus in Hieroglyphicis suis sub titulo Eloquentiæ, quam etiam explicat.
Hinc δημαγωγεῖ. Ducit ab aure reuinctos. & *δημαγωγός,* Orator (.i. *populi ductor) apud Athenienses. Gellius. De tali Virgil.*

Ille regit dictis animos & pectora mulcet. *Vulgus autem tumultu misso,*
— silent, arrectisque auribus adstant. *Item de Didone idem.*
Pendet narrantis ab ore. s. *Æneæ.* *Et Ouidi.*
Narrantis coniux pendet ab ore viri. *Philippus Rex apud Lucianum ait:*

οὐκ ἔστι κατὰ τῶν Δημοσθένους λόγων ἐγεῖραι τρόπαιον. Non est possibile contra Demosthenis eloquentiam erigere trophæum.
ἑρμοῦ λογίου τύπος. Synesius. Mercurij eloquentis typus.
ἀπὸ τοῦ ὑμηττοῦ. Lucian. Ab Hymetto. s. *profecta oratio vel eloquentia.*
Meminit & Horat. mellis Hymetti celebris. Martial. de eodem sic.

Hoc tibi Thesei populatrix misit Hymetti
Palladis à syluis nobile nectar apis. i. *mel Atticum.*
——Fidis enim manare Poëtica mella Te solum. *Horat. Poëtæ arroganti dixit.*

Apes in ore eius mellificārunt. *vt in Platonis, Pindari, S. Ambrosij &c. Pierius.*
Ambrosia altus vel alendus, *de Crasso eloquentissimo, dixit Cic.*
Gorgias Leontinus, *potest dici is, qui de quacunque re proposita potest ex tempore copiosè eleganter & aptè dicere, quod Cic. Gorgiam fecisse testatur.*
Talis fuit & Ctesiphon, *quem Lacedæmonij ob id eiecerunt, quòd iactaret se de quacunque re toto die posse dicere. Callisthenes Philosophus iussus ab Alexandro in conuiuio Macedonum Macedonas laudare, tam eximiè id præstitit, vt prosilientes ei applauderent & coronas in eum iactarent. deinde iussus eosdem vituperare, tanta libertate & eloquentia disseruit,*

disseruit, vt inuidiam sibi grauem concitârit, & non tam eloquentiæ, quàm maleuolentiæ eum documentum dedisse Alexander dixerit. Apud Plutarchum. Cato Vticensis tota die perorans non deficiebat nec lassescebat. Idem Plutarch.
Carneadis item incredibilis erat vis & varietas in dicendo, qui nullam vnquam in suis disputationibus rem defendit, quam non probârit; nullam oppugnauit, quam non euerterit. *Cic. Idem Quintiliano teste, Romæ vno die contra iustitiam altero pro iustitia disputauit, ob quod quamprimum suadente Catone vrbe dimissus est.*
Vel lapidi persuaserit. πείσαι τι μίλων καὶ τὼς λύκ⊕ αὐτίκα λυσσῆν. *Theocrit.* Persuaserit Milon (*Crotoniates qui Ægoni pastori persuasit ire secum ad certamina*) etiam lupis vt statim insaniant, more canum. *Ergo non insaniunt lupi sua sponte vt ait Erasmus, licet rabidi sint vt omnes feræ. Probat id multis Henric. Stephan. ad hunc locum.* Quanto verborum stillat auro? *Symmachus.*
Gallorum illud est. Persuaserit album esse nigrum. *Et Plaut.* Niuem nigram esse. *quod etiam Anaxagoram asseruisse testatur. Cic.*
κύκνειον ἄσμα. *Athenæ. Ælian.* Cygnea cantio, Cygnea & diuina vox. *Cic. de dicto vel scripto vltimo excellenti viri eloquentis. Affine,* Swiegotliwy.

Wymowká / glupstwá / bledu zastoná / ochroná.

τὴν πρόφασιν ἐπιμηθέ⊕ ὀψινόε θυγατέρα, *dixit Pindarus.* Excusationem Epimethei serò sapientis esse filiam.
Huc facit illud: οὔποτ' ἐνόμιζον λέξαι, οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ. *A.*
Nunquam id putâram, dicere, haud sapientis est.
Non mihi homines placent, qui quando male fecerunt purgitant. *Plaut.*

Wymowka staba: zmyślona.

λακωνικὰς σελήνας. *Lucian.* Laconicas lunas. s. *causari, prætendere.*
Lacones enim cùm auxilium pactum ab eis vicini poscebant, causabantur lunam, quòd Lycurgus lege lata vetuisset eos ante plenilunium inire prælia.
Simile est illud: Acessæi luna. s. *nondum aduenit.* V. Nie wiedźieć kiedy to bedźie.
ἀριστογείτων χωλεύει. *Aristogiton claudicat.* In eum qui morbum simulat, vt à munere vel ab onere aliquo sit liber. *Nam Aristogiton Atheniensis rabula seditiosus & Martem in lingua gestans, delectu indicto pedem obligauit, & baculo fultus processit in publicum. sed à Phocione fraus eius deprehensa. Rhodigin.*
ἔμπορός ἐστι σκηπτόμεν⊕. *Ex Aristophane.* Mercator est fictus: *de quodam qui ne ad bellum iret, mercatorem se finxit; quia hi à bello erant liberi.*
Ἴμβριοι, οἱ τὰς δίκας ὑποφεύγοντες, ἐσκήπτοντο ἐν Ἴμβρῳ εἶναι. *Halicarnass.* Imbrij (*dicebantur*) qui iudicium subterfugientes, absentiam prætendebant, dicentes se in Imbro fuisse. Lemnij. λήμνιοι. *Hesychio, qui in ius vocati subtrahebant se, fingentes se in Lemno fuisse. Insula est Æolica propinqua Imbro.*
Morbum iurauit ne petere consulatum cogeretur. *Cic. iocatur in Aquilium.*
Lepidè Martial. l. 9. ep. 47. in Gellium;

Gellius ædificat ſemper, &c. &c. Nunc has, nunc illas, &c.
Dum tamen ædificet, quidlibet ille facit.
Oranti nummos vt dicere poſſit amico
Vnum illud verbum Gellius: Ædifico.
Non multùm abſimile eſt illud eiuſdem ep. 44. l. 2. in Sextum aſtutè ſecum clara voce computantem debita contracta, vt Poëtam à petendis nummis deterreat. (mawiáć.
In mutum culpā confers qui neſcit loqui. *Ex Plauto.* V. Piiáńſtwem grzech wy-

Wymowkę łácno nálèść. Wymowkę i nagorſzy naydźie.

Quantumuis prolationum. *ſ. inuenire eſt ſemper. In Milite Plauti quidam ſic loquitur.*
——— Facile eſt, trecentæ poſſunt cauſæ colligi.
Non domi eſt, abijt ambulatum, dormit, ornatur, lauat,
Prandet, potat, occupata eſt, operæ non eſt, non poteſt. (*.ſ. prodire foras*)
Quantumuis prolationum, dum modò nunc prima via
Inducamus vera vt eſſe credat, quæ mentibitur.
Sic apud Terent. Geta ad impediendas herilis filij nuptias colligit varia, dicens:
— Poſt illa monſtra euenerunt mihi, Introijt in ædes ater alienus canis,
Anguis per impluuium decidit è tegulis,
Gallina cecinit, interdixit ariolus. Aruſpex vetuit. &c.
Negandi cauſa nunquam auaro deficit. *P. Syrus. vt ſuprà Gellio. & Sexto.*
Timidus vocat ſe cautum, parcum ſordidus. *Idem Mimus. Vide ſub* Broſogo miluić. *Vitia feminarum virtutum nominibus ornata. Ex Lucretio.*
κἂν μὲν ὁ κάκιϛ☉ ὂν πρόφασιν εὑρίσκεται. *A.*
Vel peſſimo reperire prætextum licet. *Antigonus ſenior Cynico petenti drachmam reſpondit:* Hoc donum non eſt regium. *Tum Cynicus.* Da ergo talentum. *Rex verò.* Hoc accipere non eſt Cynicum. *Plutarch.*
Fingit cauſas ne det ſedulò. *Terent.*
V. Káżdy grzech ma ſwoie wymowkę.

Wypluń (gdy niélubego co kto mowi.)

Latinis eadem phraſis vſitata eſt in ſimilibus. Deſpuebant enim cùm quid abominabantur ne noceret, neue eueniret: vt conſtat ex Varrone & Plinio, qui multa huiuſmodi refert, quæ deſpuendo aboleri vel euitari poſſe credebant, & ſubinde vel caſu vel Cacodæmonis opera ita fiebat, nam pleraq; illa quæ recenſet Plini: l. 28. c. 4. ſuperſtitionem & magiam vel veneficia olent: vt & ea quæ habet Plutarch. l. 5. ſympoſiac. q. 7. Sed ad rem noſtram magis facit, quod apud Plautum ſeruus audita mentione piſtrini ab hero facta, dixit:
Ah! neq; hercle ego iſtuc dico, nec dictum volo (*vt me ducas in piſtrinum*)
Teque obſecro hercle, vt quæ locutus deſpuas. Age, age, vſque exſcrea,
Quæſo hercle vſq; ex penitis faucibus. etiā ampliùs. &c. V. Nié wſpominay złego.
Græci etiam ἀποπτύειν *dicunt hoc ſenſu. i. exſpuere abominari. Apud Euripidem Polymneſtor dicit Hecuba:* καὶ σήν γ' ἀνάγκη παῖδα κασσάνδραν θανεῖν.
Et tuam neceſſe eſt filiam Caſſandram mori.

Hecuba respondet. ἀπέπτυσ᾽. αὐτῷ ταῦτά σοι δίδωμ᾽ ἔχειν.
Despuo. ipsi hæc tibi do habere. i. *tibi id contingat vt occidaris.*
Despuere etiam in mores *apud Persium.* καταπτύειν. *i. Abominari.*
Scolopendra marina vbi hamum incautè glutijt, eiectis interaneis cum hamo, eum amouet, & sua interanea rursus resorbet. *Plinius.*

Wyrobiona / wypráwiona rzécz dobrze / Wytworna robotá.

Demorsos sapit vngues. *Persius.* i. *auctor huius operis accuratè illud poliens sæpe meditabundus vngues suos arrodebat. Et Horat. de Pöëta:*
——— Et in versu faciendo Sæpe caput scaberet viuos & roderet vngues.
Demosthenes verò in cogitatione scribendi defixus, calamum ori admotum mordebat. *Plutarcho teste. De tali etiam opere Horat. ait:*
Multa dies & multa litura coërcuit, atque
Perfectum decies ——— castigauit ad vnguem.
διόνυχον & ἐξωνυχισμένον Ad vnguem emendatum. *Macrob.*
In vnguem quadrat. *Virg.* Res palæstræ & olei. *Cic.*
τὸ λύχνον ὄζει. Lucernam olet. *vt orationes Demosthenis ad lucernam elucubrata.* i. *valdè elaborata. Item* Opus ad lucernam Aristophanis vel Cleanthis elucubratum, *nam hi hoc nomine celebres erant & eorum lucerna. Ex Varrone qui ait:* Non solùm ad Aristophanis sed etiam ad Cleanthis lucernam lucubro.
ἄγαλμα παλαιᾶς τέχνης. *Themistius.* Simulacrum priscæ artis. *Vel* τῆς ἀρχαίας χειρός. *Synesius.* Priscæ artis. *s. opus.*
ἠθικὸν ποίημα. *Aristot.* Ethicum opus, *vt imago, quæ non tantùm prototypon, sed etiam mores sensus & affectus exprimit.* εἰκονικὸν ποίημα. *Idem.* Iconicum simulacrum *Suetoni.* Iconici duces. *Plin.* *è talibus picturis est apud eundem Plinium supplicans quidam pene cum voce pictus.* Dobrze nie przemowi. Jak żywy. *Affine præcedens, &* Sztuczna rzécz.

Wyrodek.

Haud paternum istuc dedisti. i. *designasti, patrasti. Terent.*
οὐ πατρῷϊκα αὐλεῖ μέλη. Haud paternas canit cantiones.
Non talis fuit pater. *Ex Virgil. apud quem Priamus Pyrrho furenti in cædibus dicit:*
At non ille, satum quo te mentiris, Achilles. Talis in hoste fuit Priamo, *&c.*
τὰ πρῶτα ἄρης εἰς τοὺς παῖδας ἐπῃνεῖτο. *Suidas.* Primùm Mars in filijs laudatus est. *(q. d. postea non) vt in Romanis quos degenerasse notat. Horat. lib. 3. Oda 6.*
Non his iuuentus orta parentibus Infecit æquor sanguine Punico, &c.
Sed rusticorum mascula militum Proles, &c. *Et Iuuenal.*
Sed vnde Hæc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes? i. *Imbellia, segnities.*
Simile est illud. Primùm Ægina optimos pueros educabat.
τὰ πρῶτ᾽ ἀρίστους παῖδας αἴγιν᾽ ἐκτρέφει. *Suidas.*
Ægina pueros optimos primùm educat. *Nam hinc orti sunt Æacus, Achilles, Patroclus, Aiax, Neoptolemus, & tot alij clari viri: postea malè hæc insula audijt, vt aliud prouerbium testatur:* Æginenses neq; tertij neq; quarti. *Adde* Fuimus olim,

&c. *sub* Bytem też kiedyś. *Lib. 1. Machabæ c. 5. De Israëlitis ab hoste cæsis & fugatis dicitur.* Ipsi autem non erant ex semine virorum illorum, per quos salus facta est in Israël. Dissimilem natum sibi, genuit Tydeus. *Ex Homero. sub* Sokol. V. Oycá dobrego zły Syn.

Wyrodek syn, oycowską się cnotą, sławą popisuie.

Przodki swe zacne dármo wspomina, Kto nic godnego chwały sam nima.

Sic Iuuenalis monet Ponticum. — Sed te censeri laude tuorum
Pontice noluerim, sic vt nihil ipse futuræ
Laudis agas. miserum est alienæ incumbere famæ.

Nam hoc maximè illi posteri faciunt, qui cùm à suis maioribus degenerârint, eorum laudibus commemorandis se ornent, vt vetus Senarius apud Plutarch. testatur:

τίς πατέρ᾽ αἰνήσει, εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί; *al.* κακοδαίμονα τέκνα.

Quis patrem laudabit, nisi infelices filij? *vel vt Erasmus reddit,*

Quis patrem laudet, nisi proles laudis inanis? *Meliùs. Henr. Steph.*

Quis patrē laudet, nisi quādo est improba proles? *(nisi fors sua pessima proles?) Dictum ait Erasm. in eos, qui cùm nihil habeant ex se laude dignum, maiorum suorum facinora iactant. Alterum sensum dicti Græci idem hunc posse ait: Non quòd ipsi filij improbi laudent suos maiores (quorum potiùs mentionem erubescant) sed quòd sua improbitate efficiant, vt homines eorum maiores laudent & desiderent, dicentes: O quam dissimilis filius parenti suo optimo! &c. quo pacto apud Liuium Siculi desiderabant Hieronem regem optimum, videntes nepotem eius Hieronymum dissimilem. & apud Plutarch, Persæ desiderabant Artoxerxem, Ochum filium eius improbum & crudelem cernentes. Vide & Antigonum & Caligulam sub* Lepszy był niebosczyk. *Dionysodorus Trœzenius Senario illo Græco ait imponi silentium ijs, qui cùm ex seipsis nullius sint pretij, in maiorum virtutes se insinuant eos laudantes. q. d. Ne iactes claros maiores, quia hoc degenerum & improborum est posterorum, vt suis ornamentis virtutum carentes, alienis se decorent. Chrysippus verò apud eundem Plutarchum, Senarium Græcū paululùm mutauit hoc modo.*

τίς πατέρ᾽ αἰνήσει, εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί; *i.*

Quis patrem laudet, nisi felicissima proles? *qui versus etiam dicto Polonico quadrat, hoc sensu. Quis (iure merito & verè atq; absq; probro) laudare potest patrem suum, nisi felix, (probus, honestus, & laudabilis) filius? vt quidam apud Homerū dicunt.*

ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ᾽ ἀμείνονες εὐχόμεθ᾽ εἶναι.

Nos cupimus multò meliores patribus esse.

Wszyscy się pietámi ábo nogámi. Gonił zá sobą.

Vbi illi pugnabant maximè, ego fugiebam maximè. *Plaut.* *(addere.*
Pedibus timor addidit alas. *Idem. alioqui Alas addere* ἀναπτερῶν *est incitare, animos*
Tibi Mauors Ventosa in lingua pedibusq; fugacibus istis. *Virgil.*
Hostibus tergo notus. *Catull. ait:* Hostibus haud tergo, forti sed pectore notus.
κοῖλον ποδὸς ἔδειξε. Cauum pedis ostendit. *s. fugiens.*
τί δῆτα πόδες ἂν οὐκ ἂν ἐργασαίατο; *Aristophan.*

Quid

Quid deniq; est quod efficere nequeant pedes?
Cerui instar, &c. *vide* Boiázliwy & Vmknąć.

Wyśliznie śię iák piskorz. Wykreci śię śiánem. Vmie śię wyśiec.

Cùm manifestò tenetur, anguilla est, elabitur. *Plaut.*
λεῖος ὥσπερ ἔγχελυς. *Athenæus.* Lubricus instar anguillæ.
ὥσπερ οἱ ἐγχέλυες ἐκ τῶν χειρῶν διολισθαίνει. *Lucianus.*
Anguillæ ad instar è manibus elabitur.
ὥσπερ ἐγχέλεις ἢ οἱ ὄφεις διὰ τῶν δακτύλων διεξέρπει, οὐκ οἶδα ὅπως. *Idem Lucian.* Velut anguillæ aut serpentes è digitis fugit, nescio quomodo.
ἔγχελυς κατὰ γλοιοῦ. *Simonides.* Anguilla in olei strigmento.
Non tenet anguillam quisquis cauda tenet illam. *Anonym. rhythm.*
τὰς ἁπάσας διαφεύγειν παγίδας οἶδε. *Ex Platone.* (dźiurę.
Omnes laqueos effugere nouit. Aliquam rimã reperit. *Plaut.* Naydźie on
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus. *Horat. de debitore astuto, qui iuris cautelas & formulas eludit instar Protei apud Homer. & Virgil. 4 Georgic.*
οἶδε τὰς ὁδοὺς ὥσπερ εὐκράτης ἔφευγεν διὰ κυρβίων. *Aristophan.*
Nouit vias quibus effugit Eucrates per furfures. *Is ex molitore artibus ad Rempub. Athenienfium gubernandam peruenit.* *Aristophontes Atheniensis nonagies quinquies accusatus semper euasit. Æschines.* Cato Romanus quater & quadragies. *Plinius.*
Factum est periclum iam pedum visa est via. *Terent.* i. *prouidi qui effugiam.*
Tecto látere abscedere. *Terent.* i. *sine clade. Nannius.* Obronną reką/ cáło vyść.
ἐκπερδικίζειν. *Aristophan.* i. Perdicis more astutè euadere. *hanc perdicis astutiam describit Plinius libro 10. cap. 33.*
ἐξ ἐπισπαστῶν βρόχων λῦσαι τινά. *Euripid.* Ex cassibus extentis aliquẽ explicare.
γλωσσάσπις. *Hesychio.* qui lingua velut scuto se defendit.
τὰ ὅπλα ἐν ταῖς γλώσσαις ἔχει. *Heraclitus.* Armaturam in linguis habent.
ὁ θύννος ἐκ μυχοῦ τῆς σαγήνης διέφυγεν. *Lucian.* Tynnus ex intimo sagenæ sinu effugit. Sepia atramento effuso euadit. V. Zámaćiwszy.

Wysłuchay pierwey/ toż odpowiaday.

Qui priùs respondet quàm audiat, stultum se esse demonstrat & confusione dignum. *Prou. SS.c.18.* Breuissima ad discendum via, audiendi diligentia. *Pica Romæ auditis buccinatoribus repente siluit, post aliquot verò dies, omnia quasi meditata expressit. Pierius.* V. Sąd skwápliwy.

Wysokie rzeczy niebeśpieczne/ nie státe/ nie trwáłe.
Ná wysokie góry/ domy; rády często biia gromy.

Iniqua raro maximis virtutibus. Fortuna parcit. *Seneca. H. Furente.*
Quicquid in altum fortuna tulit, Ruitura leuat. *Idem. Agamemnon.*
Feriunt celsos fulmina colles. *Ibidem.*
Summum ad gradum cùm claritatis veneris,

Consistes ægrè, & quàm consistas, decides. *Laberius Mimus.*
ὡς εὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι! *Menander.*
Quam faciliter fortuna splendida concidit!
Liuor summa petit, perflant altissima venti. *Ouid.*
Summa petunt dextrá fulmina missa Iouis. *Idem.*
Tu quoq; formida nimium sublimia semper. *Idem.*
Tolluntur in altum, Vt casu grauiore ruant. *Claudian.*
ὄγκου μεγάλου πτῶμα γίγνεται μέγα. *Apollodor.* Ruina molis maximæ fit (maxima.
Quicdquid ad summum venit, ad exitum prope est. *Seneca.*
Quò altiùs surrexit, proniùs ad occasum vergit. *Idem.*
εὐετηρία ὅσῳ πλείων, τοσούτῳ ἐπισφαλεστέρα. i *Aristotel.*
Prosperitas quantò maior tantò periculosior.
In breuibus nunquam sese probat Æolus vndis,
Nec capit angustus Boreæ certamina collis,
Alpes ille quatit Rhodopæaq; culmina quassat. *Claudian.*
Incubuit nunquam cælestis flamma salictis.
Nec parui frutices iram meruêre Tonantis,
Ingentes quercus, annosas fulminat ornos. *Idem.*
Deorum dona sæpe non dona: *Ex Aristot. sic ille*
πολλοῖς ὁ δαίμων μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἵνα τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. Multis Deus magnas confert prosperitates, vt celebriores fiant eorum calamitates. *Contraxi tres senarios Græcos.*
O sæuæ nimium grauesq; Parcæ! O nunquam data longa festa summis! Cur plùs ardua casibus petatis? *Statius.* Deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiā. *S. Jacobus. c. 4.* *Affine,* Wielkie rzéczy. Szcześćie odmienne.

Wyssał to sobie z palcá.

ἀφ᾽ ἑαυτοῦ καθάπερ ὁ ἀράχνης ἔγεινε. *Ex Plutarcho.*
Ex se velut aranea produxit, finxit. Nam araneæ telas ex se trahunt. *de quibus Plinius copiosè agens, addit:* Tanti operis materiæ vterus eius sufficit.
Potest fieri vt omninò, quod te audisse dicis, nunquam audieris. *Cic.*
Potest (*fieri*) vt alij ita arbitrentur, & ego vt ne credam tibi. *Plaut.*
Ex te ipso id audisti vel audis. *Sic Plato Alcibiadi dicit:*
Periculum est, ô Alcibiade, ne tu hæc ex teipso, non ex me, *vt Euripides ait,* audiueris. *sic Euripid.* ἱππόλυτον αὐδᾷς; ℞. σοῦ τάδ᾽ οὐκ ἐμοῦ κλύεις. Hippolytum dicis? ℞. Tua hæc non mea audis.

Wytknąć kogo. Wydáć. wystáwić ná ßtych. ná rzeż. Pokázáć ludźiom. Sztuki odkryć.

Cornicum oculos configere. *vel* Cornici oculum vt dicitur. s. *effodere.* i. *inscitiam alicuius, qui opinionem scientiæ habuit detegere, vel ineptias vulgare, aut opinionem refutare. Sic ferè accipit S. Hieronym. Macrob. Erasm.*

προβά-

προβάλλειν τοῖς κυσὶν ἄρνας. *Diogenian.* Obijcere canibus agnos.
Sub cultro aliquem linquere. *Horat. i. in loco vel negotio periculoso vel molesto destituere. Tralatum à lanionibus vel victimarijs.*
Bupalus Hipponactem. *f. sculpsit vt erat deformem, & populo ridendum exposuit. Ex Epigrammate Græco. Meminit Horat. & Plinius.*
Hipponacteum præconium. *Cic. pro infamatione. Nam Hipponax cùm eßet Iambographus mordacißimus, scripsit vicißim in Bupalum sculptorem versus dicacißimos, quibus illum ad laqueum compulit.* Suis aliquem pingere coloribus. *S. Hierony. & Cic.* Deridendum aliquem aliquibus propinare. *Terent.*

Wytwornie / pilno to robić.

τὴν σπάρτην πρὸς τὸν λίθον ἄγειν, προστιθέναι. *Chrysostom.* Funiculum ad lapidem admouere. *vt architecti diligentes faciunt, oculis non credentes sæpe perpendiculum operi applicant.* *Similia sunt.* Ad vnguem castigare. *Horat.* Manum de tabula nunquam tollere. *Ex Cic. Plin.* Ad Polycleti normam effingere, elaborare. Caput scabere. Vngues rodere. *Horat.* Ad libellam & regulam exigere. *Plini.* Ad amussim exigere. *Gelli.* Ad æquilibrium æstimare. *Idem.* Ad perpendiculum exigere. *Cic.* Ex perpendiculo. *Ammian.* Nicostrati more. *De quo Suidas.* ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ νικόστρατον. Ego cuncta more fecero Nicostrati. *Actor Comicus fuit Græcus. qualis Romæ Roscius.* Critolai libra expendere. *Cic.*
V. Pilny bárzo. Wyborna rzecz. Wyrobiona rzecz.

Wywikłáć śię chcąc / bárziey vwikłáł.

ὄρνις ἐν τῷ ἰξῷ. Auis in visco. *Ex Seneca qui ait:* Aues dum viscum trepidantes excutiunt, omnibus plumis illinunt.

° Wywołaß wilká z lásá.

ἡττώμενον ἴδομεν ἐς μάχην προκαλούμενον. *A.*
Qui prouocat subinde cadit in prælio.

Dares Entellum prouocas. *ex Virgilio. vsurpauit S. Hieronym.*
Sic apud Theocritum Menalcas pastor prouocauit Daphnin & ab eo canente victus est. vnde dictum. Prouocans vincitur, vel victus est. ὁ προκεκλημένος ἐνικήθη.
Cornutam bestiam petis. *Plaut.* Sic *Horat.* Contra malos Parata tollo cornua.
Tragoedus alios Tragœdos prouocas. V. Tráfił swoy ná swego.

Martialis in Grammaticum ineptum.

Cùm dixi ficus, rides quasi barbara verba,
Et dici ficos Cæciliane iubes.
Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci,
Dicemus ficos Cæciliane tuos. i. *prodam turpem morbum tuum.*

Irritas crabrones. *& similia.* v. Day złemu pokoy. & Sam śię ßpéći. Tobić to gorzey.

Wyżey nosá gebe nośi. Wyższa gebá niż nos.

Periphrasis est hyperbolica hominis arrogantis, pompatici, fastidiosi. Græci tales vocant ὑψαύχενας. i. *erecto collo incedentes. Latini* Supinos. *Sic Persius.*

Sese aliquem credens Italo quòd honore supinus, &c.

Et *Seneca.* Libet interrogare quid adeò te supinet?

Item ὑψαυχεῖν & ἐξυπτιάζειν *hos dicūt Græci.* i. *erectos resupinos cum fastu incedere. Culpabile esse ait Clemens Alexandrinus,* ἐν ταῖς ὁδοῖς σαλεύειν καὶ ἐξυπτιαζόντα παραβλέπειν εἰς τοὺς ἀπαντῶντας, εἰ ἀποβλέπουσιν εἰς αὐτὸν, καθάπερ ἐπὶ σκηνῆς ἐμπομπεύοντα καὶ δακτυλοδεικτούμενον. i. in vijs incedendo agitari, & resupinatum obliquè respicere obuios, si se respectent, velut in scena ostentantem se & digito indicatum. *Talis prorsus est Miles Plautinus.* Veru deglutiuit.

τί ἡμῖν ὀβελίσκον καταπιὼν περιπατεῖς; ἤθελον ἵνα με καὶ οἱ ἀπαντῶντες θαυμάζωσι. *Epict.* Cur nobis tanquam veru deglutiueris incedis? ℞. Volo vt me obuij mirentur.

Oleum fert in auricula. *Martial. Dictum hoc aliqui torquent in eum qui ex arrogantia vel fastidio erigit & auertit aurem nolens audire ingrata vel molesta, instar eius qui oleum fert in auricula, & cauens ne effundatur, attollit aurem. Græci dicunt* ἀν' οὖς ἔχων. *pro.* ἄνω τὸ οὖς ἔχων vel ἔχειν. Sublimem aurem ferre.

Vide. Pyszny. Poważny. Gadat z Papieżem.

Wzaiem śię kobylki cżeszą. Dogadzáią gala sobie. &c.

Mutuùm muli scabunt. *Varro.* Senes mutuùm fricant. *Spartian.* Vlmus amat vitem, vitis non deserit vlmū. *Ouid.* Manus manū lauat. *Seneca.*

ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σώζει πόλιν, Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλος τε δάκτυλον. Seruat virum vir, ciuitatem ciuitas, Manus manū, digitumq; digitus abluit.

ἁ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει (al. νίζει) δός τι καὶ λάβοις τί σύ. *Epicharm.*

Sic correxit lectionem Erasmi Henric. Steph. Manus manum fricat (*vel abluit*) da aliquid & accipies aliquid.

τὸν ξύοντα ἀντιξύειν. *Diogenian.* Fricantem te refrica.

ἡ χάρις χάριν φέρει. *Sophocles.* Gratia gratiam fert, parit.

σίδηρος σίδηρον ὀξύνει. Ferrum ferro exacuitur. *Prou. SS. c. 27.*

Frater erat Romæ Consulti Rhetor, vt alter
Alterius sermone meros audiret honores.
Gracchus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi. *Horat. de duobus fratribus Iurisconsulto & Oratore; JCtus Oratorem vocabat honoris causa Gracchum, Orator Iurisconsultum Mutium. nota omnia ex Cic.*

Idem Horat. de eadem adulatione mutua dicit:

Discedo Alcæus puncto illius; ille meo quis? Quis nisi Callimachus? &c. *i. ille me vocauit Alcæum pòëtam Græcum Lyricum, quem laudat Cic. & Quintilian. ego illum Callimachum itidem Græcum insignem Pòëtam, quem imitatus est Propert. Huc spectat & illud dictum Ciceronis Græcos irridentis:* Da mihi mutuū testimonium

δανεισόν

δάνεισόν μοι μαρτυρίαν. *Gracè enim vſurpabatur vt ex Cic. colligitur.*
Ceruitranantes flumen, alter in alterius dorſo capita cum cornibus deponunt. primo quolibet feſſo ad extremum redeunte. Tzetzes.
ἡ συκάμινος συκαμίνῳ ῥύπτεται. *Suidas.* Morus moro purgatur. *Formicæ nil geſtantes cedunt de via oneratis & onera magna corrodunt vt à pluribus facile ferãtur. Plutarc.*

Wzgárdá po ſzánowániu ćieſzká.

Vbi non ſis qui fueris, non eſt cur velis viuere. *Cic.* Habet magnum dolorem, vnde cum honore diſceſſeris, eódem cum ignonimia reuerti. *Idem.* Graue eſt neglectum aut notatum viuere inter eos, apud quos in honore & pretio fueras, adeò vt exilium vel mors optabilior videatur. *Eraſmus.*

ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν ἢ καλῶς τεθνηκέναι. Τὸν εὐγενῆ χρή. *Sophocles.*

Verùm aut honeſtè viuere aut honeſtè mori. Ingenuum oportet.

Huc illud: διονύσιος ἐν κορίνθῳ. Dionyſius Corinthi: *pueros mercede docuit regno pulſus. Plutarch. Cic. Graue hoc homini ex Rege.*

Turpiùs eijcitur (*benignè admiſſus*) quam non admittitur hoſpes. *Ouid.*

αἴσχιον ἐκκρούζαν τὸν ξεῖνον ἢ οὐχὶ ξενῶσαι. *A.*

Demetrij Phalerei principis ſui in exilium ſponte elapſi ſtatuas trecentas Athenienſes euerterunt. Demadis verò ſtatuas in matulas conflauerunt. Plutarch.

Wzgárdá wzgárdźić nalepiey.

Spernere mundum, ſpernere nullum, ſpernere ſeſe.

Spernere ſe ſperni, quattuor iſta beant. *Anonym. Rhythm. & Petrarcha.*

Ex omnibus (quæ homini nocere poſſunt) contemptus adeò leuiſſimum eſt, vt multi in illo remedij cauſa delituerint. Quem quis contemnit, calcat ſine dubio, ſed tranſit. Nemo homini contempto pertinaciter, nemo diligenter nocet. *Seneca.* Facile contemnit omnia, qui ad ſui contemptum venit. *Idem.* Nondum felix es, ſi non te turba deriſerit. Si beatus vis eſſe, cogita hoc primùm, contemnere & ab alijs contemni. *Idem.*

W żywe oczy ſkláma/ oſzuka/ vkrádnie.

Viuus videnſque ab illo decipiere, ſpoliabere. Cingarum dicas.
Aut non mentiendum eſt, aut fortiter & impudenter mentiendum. *Eraſm. vt ſerui Comici faciunt. Nam* Calidum mendacium optimum. i. *audax & impudens. Plaut.*
Aduerſus ſolem loquitur. V. Jáſney rzeczy przeczy.
Argus ſis licet nunquam illum ſatis ſerues. V. Złodźiey.

Wzorki z drugich wybiera.

ἄλλος μῶμος. Momus alter. *ex Luciano, Platone.* Cenſor. Cenſorem agit. Cenſoris animum ſumpſit. In aliorum vitijs cernit acutùm. *Ex Horatio.*
Ζεῦξις Ἑλένην ζωγραφῶν. Dicas Zeuxem Helenam pingere, ita omnes diligenter obſeruat. *Zeuxes enim Cicerone teſte Crotoniatis Helenam pingens, multarum formoſarum puellarum vultus inſpiciebat, & optima quæque ex illis in tabulam ſuam transferebat.*

Z

Zábiega. Záchodźi. Záſkakuie kolo czego.

ὁ κύων παρ' ἐντέροις. Suidas. Canis circa inteſtina. s. obambulat.
Canis corium guſtauit ſemel. ſubaudi, ideò circumit. Sic Lucian.
οὐδὲ ὁ κύων παύσαιτ' ἂν, ἅπαξ σκυτοφαγεῖν μαθών.
Neque canis quieſcet, qui ſemel corium edere didicerit. Et Horat.
—Si ſemel—guſtârit, Vt canis à corio nunquam abſterrebitur vncto.
ὁ λύκος περὶ τὸ φρέαρ ὀρχούμενος. Lucian. Plutar. Lupus (bibere volens) circa puteum ſaltat. Hos aditus iamq; hos aditus, omnemq; pererrat Vndiq; circuitum. Virg. Affine, Zákuśił.

Zabiegay w czas złemu.

Opprime dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi. Ouid.
Sed propera, nec te venturas differ in horas. Idem.
Flamma recens, paruâ ſæpe reſedit aqua. Idem.
Principijs obſta. Serò medicina paratur,
Cùm mala per longas conualuêre moras. Idem.
Nate caue, dum reſque ſinit tua corrige vota. Idem.
Exſtingue flammas ——— quisquis in primo obſtitit,
Repulitq; amorem, tutus ac victor fuit.
Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Serò recuſat ferre quod ſubijt iugum. Seneca Hippolyto.
Affectus vitioſi faciliùs initio vincuntur quàm poſtea. Seneca epiſt. 85.
Πρὶν τὴν νόσον εἰς τὸν μυελὸν σκιρωθῆναι. Sophron.
Priùs quàm morbus in medullam obriguerit.
Nullum principium cuiuſuis rei cenſendum paruum adeò, quod non mox reddat grande continuatio, quodq; ex eo quòd contemnatur, non aſſequatur, vt impediri nequeat. Plutarch.
Omne malum naſcens facilè opprimitur; inueteratũ, fit plerunq; robuſtius. Cic.
Vna ſalus eſt occurrere ad primos rerum impetus. Seneca.
ἀρχόμενον τὸ κακὸν κόπτειν, ἕλκος δ' ἀκέσασθαι. Phocilid.
Incipiens abſcinde malum & ſanabitur hulcus.
ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λώιον ἢ τελευτήν. Suidas.
Principio multò eſt ſatius quàm in fine mederi.
ζητῶμεν δ' ἕλκει φάρμακα φυομένῳ. Theognis.
Hulceri vbi exoritur pharmaca mox petimus. vel adhibe.
Continuò culpam ferro compeſce, priùs quàm
Dira per incautum ſerpant contagia vulgus. Virg.
Prætorquete collum iniuriæ, priùs quàm ad vos perueniat. Plaut.
τοὺς τῶν προβάτων γευομένους κύνας, κατακόπτειν φασὶ δεῖν. Demoſthen.
Canes qui guſtauerunt oues, mactari aiunt oportere.

Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineam. *Cantic. 2.* Ante languorem adhibe medicinam. *Ecclesiastici 18.* Venienti occurrite morbo. *Persius.* Serpentis caput conterendum. Diabolus est sepens cuius si capiti, id est, primæ suggestioni non resistitur, totus in intima cordis, dum non sentitur, illabitur. *S. Isidor.* Nemo nimis properè didicit nocitura cauere. *Anonym. rhythmi.* *Aues linum satum eruere nolentes, reti ex illo facto captæ sunt. Apologus.* κῦμα κωφὸν παύειν. Fluctus mutus (*nondum strepens sed tamens*) compescendus. i. *ira vel alius affectus incipiens. S. Dorotheus iussit discipulos euellere varias cupressos. Primam teneram euulsit vnus, vna manu: secundam crassiorem ambabus ægrè: tertiam illa crassiorem cum socio: quartam longè crassiorem nec multi adnisi euellere potuerunt. Apologus est, re non verbis propositus, de vitijs maturè exstirpandis.*

Affine. Odwłoká czesto szkodliwa. Gdźie wąż głowę włoży. Nałog drugie przyrodzenie.

Zábiegł mu od spáśi.

Cōmeatu & frumēto illū interclusit. *Cæsar.* Commeatū inimicis interclusit. *Plaut.* Interseptum est his iter ad amplissima præmia ciuitatis. *Cic.* Obuiam ire conatibus malorum. *Idem.* Catilinæ consilijs occurri atq; obstiti. *Idem.* Ex portis alicui occurrere *Lucret. more militari.* τ̀ γέφυραν διαλύειν. Pontē interrūpere. i. *accessum vel transitū prohibere. Sic Plaut.*

Is adolescens In vrbem hodie non redibit, Plautus noluit,
Interrupit pontem qui erat ei in itinere.

Pontem iubet rescindi. *Cæsar.* Intercisum pontem à Fregellanis morandi itineris causa inuenit. *Liuius.* Manus alicui præcidere. i. *irritum conatum alicuius reddere. ex Pierio.*

Zábił mi zá żywe.

Dictum hoc ductum ab equis, quorum vngulis faber soleas suppingens, clauum ad viuum adegit. Latini etiam Plaut. Cic. similiter Ad viuum *vsurpant, pro dolore & molestia animi. Idem ferè est. Infixit mihi aculeum. vel.* Nihil mihi ad dolorem acerbius accidere potuit. *Cic.* Infixus animo hæret dolor. *Idem.*

V. Klin mi wbił.

Zábiłeś mię. Ziadłeś mię.

Occidisti me tuis fallacijs. *Terent.* Ad mortem me dedisti. *Plaut.* Istoc dicto in cruciatum me dedisti. *Idem.* Funus acerbum mihi facis. *Idem.* Exitiabilem hunc mihi fecisti diem. *Idem.* Centuriata mihi capitis comitia habuisti. *Idem.* Vale, apud Orcum te videbo. *Idem.* Plagam mortiferam mihi inflixisti. *Cic.* Plagam insanabilem iniecisti. *Idem.* Grauem securim inflixisti. *Idem.*

Zachćiało mu śię delicyy / dworskiey polewki / łákoći.

ἤρατο ὀπτῶ ἀλεύρω. *Theocrit.* Concupiuit assam farinam. *In eum, qui ex tenui victu ad lautiorem adspirat. Sumptum à more prisco veterum Romanorum, qui*

polenta & pulte diu vixerunt; panis autem serius inuentus in delicijs habebatur. quod constat ex Plinio, qui l. 18. c. 11. varias delicias in coctura panis recenset.

Nunc cùm panis sit vilis diceres aptius. Concupiuit mattias, placentas, &c. *Vide* Łákotliwy. Delikat.

Nauigare vult in Massiliam *vel* in Siciliam, *quod Platoni obiecit Diogenes quasi is aulam Dionysij deliciarum causa frequentaret.* Ficus petit. *Apud Aristophanem, filio petenti ficus pater pauper respondet: Mercedula mea vix sufficit ad comparanda necessaria farinam ligna opsonium.* σὺ δὲ νῦν σῦκα μ' αἰτεῖς. Tu verò nunc à me ficus petis. i. *Delicatè vis viuere.*

Interpres Aristopha. non rectè id Erasm. trahit ad adulationem.

Záchciáło śie wilkowi plesáć / śpiewáć.

In eos qui relictis ijs ad quæ apti nati sunt, aliena exercere aggrediuntur. vt Lupus tibicinem agens, &c. V. Nie twoiá to rzecz. Nowyká śie rozigráłá. Nie przystoi. Ná swem stánie żadèn nie przéstáie.

Zá chlebem idźie.

Pro buccella panis deserit veritatem. *Prouer. SS. c. 28.*

Græculus esuriens, in cælum iusseris, ibit. *Iuuenal. i. volabit instar Dædali, seu difficillima quæq; tentabit.* Hic quidem in summã crucem cœna aut prandio perduci poteſt. *Plaut.* Frusto panis cõduci poteſt vti loquatur vel taceat. *Cato. Gellius.* Parasiticam vitam agit, *vel* Parasiticam artem exercet. *ex Plauto, nam parasitus* παράσιτος *dicitur, quòd semper sit* παρὰ σῖτον. *ad panem, iuxta cibum.* & Parasiti quasi mures alienum edunt cibum, *ait Plaut.*

Escarijs vinclis adstrictus aut vinctus est, aut vinctus trahitur. *Ex Plauto Clarè Cic.* Omnia refert ad vtilitatem suam. *Item.* Vtilitati, rationibus, commodis suis consulit. V. Záwiedźieß go.

Záciera / co nié foremnié wyrzékł ábo vczynił.

ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύζει ποτίμῳ λόγῳ. *Plato.* Marinam (*amaram, salsuginosam*) auditionẽ abluit potabili (*dulci*) sermone. i. *asperè dicta leni oratione mitigat.*

δεῖ ἁλμυροὺς λόγους γλυκέσιν ἀποκλύσασθαι νάμασιν. *Athenæus.*

Oportet amaros sermones dulcibus aquis abluere.

τῷ σπόγγῳ ἰᾶσθαι. *Aristides.* Spongiâ medetur. i. *delet.*

Tussis pro crepitu. v. Káßlé. *Cùm Opimius Consul post cædem Gracchi & aliorum ciuium cum eo, ædem Concordiæ exstruxisset, noctu inscriptum est in eo scomma hoc versu.* ἔργον ἀπονοίας, τὸν ναὸν ὁμονοίας ποιεῖ.

Opus Vecordiæ, templum exstruit Concordiæ. *Affine,* Slad tráci.

Żaden nié iést sobié dostátni.

οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ἐνδεὴς ἀεὶ οὐδενός. *A.* Est nemo qui non indigeat vnquã vllius.

Nemo penitùs nullius indigus est rei.

οὐδεὶς αὐτὸς αὑτῷ αὐτάρκης. Nemo sibi ipse sufficiens est.

Vana est & societati humanæ inimica αὐτάρκεια, quam aliqui Ethnici consectabantur & profiteri ausi sunt. vt Hippias Elæus apud Cic. 3. de Oratore. Seneca etiam suum sapientem seipso contentum esse, nec vllius indigere ac Ioue etiam beatiorem fingit ineptè. Vide dictum Herodoti sub Káżdy kray 2.

Żaden śię nié pozna, áż śię sam śiébié dozna.

Quid quisque possit, nisi tentato (al. tentatus) nescijt. *P. Mimus.*

οὐδεὶς τί δύναται, οἶδε πειρασμοῦ δίχα. *A.*

Opus est ad notitiam sui, experimento. *Seneca.* Quid quisque possit, nisi tentando non didicit. *Idem ex P. Mimo.* *Sic Cic. deterrens Cæcilium ab accusatione Verris, dicit;* Tu verò quid potes? quo tempore, aut qua in re, non modò specimen aliquod cæteris dedisti, sed túte tui periculum fecisti?

Żadna rzécz ták dobra nié iest, ktorey by kto złé vżyć nie mogł.

οὐκ ἔστιν τῶν ἀγαθῶν, οὗ τῶν κεκτημένων τινὲς οὐ φαίνονται ἐξαμαρτάνοντες, καὶ πολλοὺς διὰ τούτων κακῶς ποιοῦντες. *Isocrates.* Nulla res tam bona est, qua non possessores aliquos abuti (*vtendo deprauare*) & alijs nocere videamus.

χρῆσις κακὴ κἂν ᾖ τ' ἄριστα ποιεῖ κακά. *A.*

Vsus malus res optimas reddit malas.

Żadna rzécz ták zła nié iest, áby w sobié czégo dobrego nie miałá.

Nihil est in rerum natura tam malum, cui non boni quidpiam sit adiunctum. *Plini.*

οὐ κακόν ἐστι τόσον θ' ὡς μὴ ἔχοι τ' ἀγαθόν. *A.*

Nullum librum tam malum esse quin aliquid boni habeat, *dixit Plin. maior. apud iuniorem.* Eadem terra fert serpentes & ciconias. *Lampridi.* Contra malum, bonum est. *Ecclesiastici 33.* ἀπέναντι τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθόν.

Żądza bez skutku ćieszka.

Χαλεπώτερον δὲ πάντων ἀποτυγχάνειν φιλοῦντα. *Anacreon.*

Durissima omnium res amare nec potiri.

πόθος δ' ἀτέλεστος ἀνιᾷ. *Nazianzen.* Cupiditas non expleta angit. *Affine illud Salomonis. c. 13.* Spes quæ differtur affligit animam.

Vbi eripiatur animo tuo quod placeat maximè,
Ibi quidem si regnum detur non est cupida (*cupita*) ciuitas. *Plaut.*

Żądze hamowáć potrzebá.

Quicquid impensè cupimus aut odimus, ibi salutaris est mora. *Seneca.* σπεῦδε βραδέως. Festina lentè. *Macrob. Gellius.* Nihil molestum est, quod non desideres. *Cic.* τήρησον ἐν πείσῃ τὴν καρδίαν. *Synesius.* Teneto in anchorali fune cor. i. *firmiter motus animi cohibe.* Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. *Ecclesiastici 18.* Equus frenatus, *symbolum hominis cupiditatibus imperantis & ratione regentis. Pierius.*

Nimio satius est, vt opus est te ita esse, quàm vt animo (*i. cupiditati*) lubet. *Plaut.*

Hercules Socraticus *vel* ἡρακλῆς ζωκρατικός. *cum Varrone aptè dicetur is, qui cum cupiditatibus luctatur instar Herculis, quod fecit Socrates & Cynici ab eo orti. quorum quidam nempe Diogenes, apud Lucianum dicit:* ἡρακλέα ζηλῶ, καὶ στρατεύομαι ὥσπερ ἐκεῖνος ἐπὶ τὰς ἡδονάς, οὐ κελευστός, ἀλλ᾽ ἑκούσιος, ἐκκαθάραι τὸν βίον προαιρούμενος: Herculem æmulor, & pugno velut ille aduersus voluptates, non iussus (*vt ille à Iunone vel Eurystheo*) sed sponte, repurgare vitam meam constituens.

Aristoteles dixit: τὸν σοφὸν μετριοπαθῆ μὲν εἶναι, ἀπαθῆ δὲ μὴ εἶναι. Sapientem moderatis quidem esse affectibus, non tamen absque affectibus esse.

Galenus multos ægros quotannis curauit solis animi perturbationibus & affectibus compositis. & Æsculapius ægrotis adhibebat cantilenas, mimos & alia ridicula risum & hilaritatem excitantia. Rhodigin. Erasistratus item, Suida teste, Antiochi regis morbum ex amore nouercæ Stratonices ortum deprehendit & sanauit, cui ob id centum talenta Ptolomæus donauit. Socrates post exercitationem sitiens, non priùs bibit, quàm vrnam vnam haustam effudisset, & aliam hausisset. Plutarch. Proijce quæ cor tuum laniant, quæ si aliter extrahi nequirent, cor ipsum cum illis reuellendū erat. *Seneca.* δωρίοις μᾶλλον ἢ λυδίοις ὑπερβολαῖς ἁμαρτάνειν. *Plutarch.* Dorijs potiùs quàm Lydijs excessibus peccandum. i. *moderatis & languidis quàm concitatis & nimiis affectibus vtendum. Tractum id à cantu.* Tego bámuy co śie porywa do miecżá/ nie tego co do mieſzká. *Alexander in summa siti, aqua in galea sibi oblata abstinuit. Plutarch. Dauid similiter.* Generale & aureum est præceptum Epicteti à SS. etiam Patribus laudatum. ἀνέχου καὶ ἀπέχου. Sustine (*molesta*) & abstine (*iucundis vitiosis,*) *Affine,* Zwyćiestwo nawiekſze. Gniew hámuy.

Zagon iéden obá ábo wßyſcy máią. Ná iédnem zagonié śiédzą.

Communis omnibus Sisapo. *Vel.* Communis tanquam Sisapo.

Cicero taxans Antonij inopiam dicit: Quid erat in terris, vbi in tuo pedem poneres, præter vnum Misenum, quod cum socijs tanquam Sisaponem tenebas. i. *tanquam fodinas minij, quæ à Romanis redemptoribus multis simul, vel societate inita conducebantur.* ἓν σῦκον δύο μερίζουσιν. Vnam ficum duo inter se diuidunt. *Simile est Martial. epigr. 39. lib. 5. de vno censu duorum Equitum.* V. Trzéy o iédnem oßczépie.

κακῶς καλύπτει ἡ μία ἐσθὴς τοῖν δυοῖν. *A.*

Non operit vna commodè vestis duos.

Záiąc przéz droge przébiéżał. Záiąc w drodzé nießczeście.

φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους. *Suid.* Inauspicatum iter obuius facit lepus. *Ethnicorum est vana & stulta obseruatio, quam etiam nostrates vsurpant, sed prudentiores per iocum vt par est, & addunt eludentes dictum: Ideò infelix iter lepore conspecto, & (quòd plerumq; fit) non capto, quòd effugerit & captus non sit. Vice versa, Lupi occursum prosperum esse aiunt, quòd illius fauces viator euaserit. Quanquam apud Horatium lupa in itinere occurrens mali est ominis. Plura talia idem habet l. 3. ode 27. vt vulpem fœtam, canem prægnantem, serpentem transuersum iter secantem: Aues parram, picum, cornicem dextram, coruum sinistrum, quorum pleraq; leges etiam apud Plautum,*

Plautum, Terent. Plinium, Festum. *Adde Ciceronem qui ait:* Tam fausti ominis quàm noctuæ. *Ironicωs.* *Lucianus item dicit è Græco sic:* Claudos declinamus, maximè mane, eos videntes; Spadone item & simia conspecta redimus domum. ſ. *tanquam malo omine oblato.* *Sed vt dixi inepta falsa vana & stulta sunt hæc omnia.* *Illud serium. Laconibus obuij quidam in itinere dixerunt.* Felices vos quia latrones iam hinc abierunt. *Respondêre Lacones.* Immo felices latrones, qui in nos non inciderunt. ſ. *perituri. Plutarch.*

Záiącá iedá *V.* Gładki. Záieczego ſercá. *V.* Boiázliwy.

Zak co ſie vczy bez kśięgi / nie bedźie to doktor tęgi.
Zak bez kśiąg chodząc do ſzkoły / zgodźi ſie potem páść woły.

Triuialis versiculus est: Haurit aquam cribro, qui discere vult sine libro. *Vel.*
Haurit aquam cribro, qui studet absque libro.
ἀντλεῖ ὕδωρ ἠθμῷ πλὴν βιβλίοιο μαθών. *A.*

Wode ten czerpa przetákiem / co bez kśiążek chce być żakiem.

Alcibiades scholam ingressus, petijt à magistro Homerum; illo respondente, se non habere, colaphum ei infregit mussitans. Magister est, & Homerum non habet! *Plutarch.*
Isocrates al. Anthisthenes apud Laërtium, cùm quidam ei se instituendum dare vellet, & rogaret quanam re sibi opus esset, respondit: βιβλιαρίου καὶ νοῦ, γραφείου καὶ νοῦ, πινακιδίου καὶ νοῦ, τὸν νοῦν παρεμφαίνων. Libro & mente, stylo & mente, tabella & mente, animum maximè significans. *Quod responsum pronuntiatio coniungens* καὶ νοῦ *voces sic,* καινοῦ *sensum diuersum à priori faciet.* ſ. Libro nouo, & *pertinebit ad illa posita sub* Máłá rzecz podczás wiele pomoże.

Zákuśił. Záſmákowáło mu. Nie odpedźi go dźieśiąćią kijow.

λωτοῦ ἔφαγε. Lotum gustauit. *arborem vel herbam suauem, apud Theophrastum & Plinium descriptam, à qua Lotophagi populi dicti, apud quos hospes gustata loto patriæ oblitus remanebat.* *De hac sic Homer.*

τῶν δ᾽ ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
οὐκ ἔτ᾽ ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.

Horum autem quisquis loti mellis instar suauem fructum gustauerat,
Non ampliùs renuntiare quicquam volebat, nec reuerti.
Apud Lotophagos aut Sirenas hæsit. *Symmachus.*

Canis intestina vel corium gustauit. *Sic Theocrit.*
——— χαλεπὸν χορίων κύνα γεῦσαι. Periculosum canem gustare intestina.
χαλεπὸν μαθοῦσα ἡ κύων σκυτοτραγεῖν. Molesta res canis edere corium sciens.
Vt canis à corio nunquam absterrebitur vncto. ſ. *semel gustato. Horati.*
Captus vnctiore cœna. Et maior rapuit canem culina. *Martial. in Parasitum.*
Cui semper dederis, vbi negas, rapere imperas. *P. Mimus,*

Zálecay oſtrożnie káżdego / wiedząc cżłeká być odmiennego.

Sic Plato post commendationem alicuius, prudenter addere solebat: γράφω δὲ ζῶ ταῦτα περὶ ἀνθρώπου ζώου φύσει εὐμεταβόλου. Hæc autem tibi scribo de homine, animante naturâ mutabili. *Augustus si quando Populo R. liberos suos commendaret, semper addebat:* Si merebuntur. *Suetonius.*

Zalecánie zbytnie podéyrzane.

Pleniùs æquo Laudat venales qui vult extrudere merces. *Horat.*
Apud Terentium quidam munus non speciosum cuidam mittens, dicit seruo.

Munus nostrum ornato verbis quod poteris.
Suspecta semper ornamenta ementibus. *P. Syrus Mimus.*
ὕποπτα πωλουμένου ἐμπόρου κοσμήματα. *A.*
Impia sub dulci melle venena latent. *Ouid.*

Zá lédá co dać i vczynić. Zá borowa szysztę.

Nummo addicere. *Suetoni. Valer. Maxi.* Nummo conducere, condicere. *Vlpian. i. minimo vel vilissimo pretio.* Vitiosa nuce emere, cassâ glande. *Ex Plauto.* Frusto panis conducere vel conduci. *Cato.* ἀσσαρίου τιμᾶν. Assis æstimare. *Sic apud S. Matthæ.* Duo passeres asse væneunt. *Et Catull.* Vnius assis æstimare.

Zaletnik muśi mieszek mieć otwárty.

πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώτων δέδεται βαλάντιον. *Plutarch.* Porri folio Cupidinum crumena vincta est. *Dictum de amatoribus sumptuosis & profusis ait Suidas, nam porrum fragile est nec arctè ligat.*

Non est iustus amator, nisi qui perpetuat data.
Datque vsque: quando nihil sit, simul amare desinat. *Plaut.*
Celerem esse oportet amatoris manum, ad perdendum. *s. rem. Idem.*

Zatośna rzecz. Zatośna piośnka.

Tragicum factum. *Liuius.* τραγικὸν πάθος. Tragica calamitas.
Lapides me hercule omnes flere ac lamentari coëgisses (*vel vidisses, audisses*) *Cic.*
Mœstius lacrymis Simonideis. *Catul.* *Nam Simonides Poëta aptissima ad luctum excitandum scribebat carmina, nænias, elegias &c.* θρηνῳδὸς Poëta. πῶς ταῦτα Σιμωνίδης θρηνήσει; *Aristides.* Quis Simonides hæc deflebit? Quis talia fundo Myrmidonum Dolopúmue aut duri miles Vlyssi Temperet à lacrymis? *Ouidi.* ἀντιόπης θρῆνος. Antiopes luctus. & νιόβης πάθη. Niobes dolores. *De acerbissimis malis quæ hæ feminæ passæ sunt.* Nioben in saxum ob dolorem versam scribit *Ouid.* *Antiopes autem miserabilem seruitutem & tormenta apud Dircen descripsit Pacuuius, meminit Persius.*
Alliensis pugnæ & cladis dies funestior quàm vrbis captæ. *Rhodigin. ex Liuio.* μαριανδυνοῦ αὐλητοῦ ἢ θρηνητῆρος ἄξιον. *Ex Æschylo Eustathi.* Mariandyno tibicine vel lamentatore digna res. *nam apud Mariandynos erant multi tibicines lugubria aptè occinentes.* ἀδμήτου μέλος. *Pollux.* Admeti cantio, nænia. καρικὴ μοῦσα. *Platoni.* Carica musa, est, *lugubris cantio, funebris. Hesychio.* τὰ καννάκου. *Hermogen.* Cannaci res vel mala, *Item.*

ἐπὶ ἀννακοῦ ἢ καννάκου κλαίειν. *Stephan.* Annacum ſeu Cannacum deflere. *Rex Phrygum erat longiſſimæ vitæ, qui ſuis prædixit diluuium, ob quod illum multùm luxerunt.* ἁρμοδίου μέλος. *Diogenian.* Harmodij cantilena. *Lugubris nænia in obitum Harmodij & Ariſtogitonis qui Piſiſtratum tyrannum ſuſtulerunt. Ita incipiebat.* Chariſſime Harmodi haud mortuus es. ᾄδειν τὰ τελαμῶνος. *Euſtathius.* Canere cantionē Telamonis. ſ. *lugubrem. qualem cecinit Telamon ob Aiacis filij ad Troiā cædem. Grauiter & cum indignatione dolentium illi geſtus ſunt.* τὸν μηρὸν πατάξαι. *Plutarch.* Ferire femur. *Plaut.* Dentibus frendere, icere femur. *Idem,* Femur, pectus, frontem cædere. *Quintilian.* Femur plangere dextra. *Ouidi.* Ferire frontem. *Cic. admirationis affectū notare ait Achilles Statius.* & Ferire femur. *indignationis.*

Zámaćiwſzy / zákurzywſzy vmknął.

ἡ σηπία τὸ μέλαν ἔχεε. Sepia atramentum effudit. *ſic enim periculum ſibi imminens effugere ſolet. Oppian. Plutarch. Plini.*

Idem tribuunt pleriq; Polypo & Loligini. V. Węgorzę w odmećię łowić.

ὡς ἡ σφονδύλη φεύγουσα πονηρότατον βδεῖ. *Ariſtophan.* Quam male pedit ſphondyle fugiens! .i. *blatta fœtida. Heſychio ſphondyle eſt felis. Plinio verò ſerpens qui moriens fœtidiſſimus eſt.* *Apud Ariſtophan.* γαλῆς δριμύτερον ſ. ἐβδεῖ. Fele acriorem flatum ventre emiſit.

Zá miechem wody ſtał / ábo ſtali.

De præſentia ficta vel incredibili. Diſſimulant, & Nube caua ſpeculantur amicti. ſ. *Æneas & Achates* 1. *Æneid.* Quos Venus obſcuro gradientes àere ſepſit. *Ibidem.* Et multo nebulæ circum dea fudit amictu. *Ibidem.*

ἀμφὶ πολὺν ἠέρα χεῦε. *Homer.* Multum àerem illi circumfudit. *Pallas.*

ἀμφὶ δέ μιν ζόφος ἔκρυψε. *Calaber.* Illum nebula circumtexit.

Zá nos kogo wodźić. Zá nos mię wodźi. W pole wywodźić.

ῥινὸς ἕλκειν. Nare trahere aliquem. *inſtar vrſi.* *Sic Lucianus.* τῆς ῥινὸς αὐτὸν ἕλκειν ἐστίν. Naribus illum trahere poſſis. γενείου ἕλκειν τινά. *Philoſtrat.* Mento trahere aliquem. Barba potiùs trahere. *Henric. Stephan.* κύκλῳ περιέλκειν ἢ περιέλκεσθαι. In orbem circumagere vel circumagi. πάλαι με περιέλκεις κύκλῳ ἀποκρυπτόμενον. *Plato.* Pridem me circumducis in orbem non aduertentem Habet me venalem. *Plaut.* *Confer.* Szydźić z kogo.

Zá oknem / zá ściáną ſłuchał. Zá ſzkołą śię vczył. Z dala pátrzył.

A limine ſalutare aliquid. (*Muſas*) ἀπ' οὐδοῦ ἀσπάζεσθαι.

Per tranſennam prætereuntes ſtrictim aſpexit. *Cic.*

Quaſi per nebulam noſmet ſcimus atque audiuimus. *Plaut.*

ἀπ' αἰγείρου θέα. ἢ θεᾶν. *Suidas.* Ab alno ſpectaculum. vel ſpectare. *Athenis extra theatrum erat alnus, quā ſpectaturi ludos conſcendebant ij qui locum in theatro habere*

non poterant. Vt canis è Nilo guſtauit aliquid v.g. *Philoſophiã. Muſicã. Ex Macrobio.*

Západł gdźieś. Ni ſłychu ni widu.

In vltimos orbis Britannos iuit. *Horat.* Vltra Sauromatas & glacialem Oceanũ fugit. *Iuuenal.* Apud Sirenas, vel apud Lotophagos hæſit. *Ex Homero Virg. Ouid.* γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ *Athenæus.* Glaucus comeſa herba habitat in mari. *Glaucus piſcator & vrinator optimus diu vrinando fecit, vt putaretur in aquis vt in aère degere commodè. & cùm deuoratus eſſet à piſce, creditus eſt guſtata quadam herba effectus immortalis.* ἤτοι τέθνηκεν ἢ διδάσκει γράμματα. *Zenodot.* Aut interijt aut ille literas docet. i. *male illi eſt, etiamſi incertum ſit quid & vbi agat. vt Athenienſes victi à Siculis & capti literas eos docebant. vnde aliqui elapſi, & de aliis interrogati, reſpondebant hoc Senario.* V. Dwiązł.

Zápámietánie/ cortá niedbalſtwá. O co niedbamy / zápominamy.

ἐπιλησμονὴ τέκνον ἐστὶ τῆς ὀλιγωρίας. *A.*

Contemptionis filia eſt Obliuio. *Ex Ariſtot. qui 2. Rhetoric. ait:* ποιητικὸν ὀργῆς καὶ ἡ λήθη. ὀλιγωρίας γὰρ δοκεῖ σημεῖον εἶναι. διὰ μὲν γὰρ ἀμέλειαν ἡ λήθη γίνεται. Mouet bilem ſeu iram & obliuio. contemptus enim videtur ſignum eſſe. ex negligentia ſiquidem ſeu contemptu obliuio naſcitur.

Zapamietliwy. Zapamietał.

Nominis proprij obliuiſcitur, vel oblitus eſt. *vt Coruinus Meſſala apud Plinium.*

Nominis ante mei venient obliuia nobis. Quàm &c. *Ouid.*

ὄνομα vel ὀνόματος τοῦ πατρὸς ἐπελάθετο. *Ex Luciano.* Nominis patris ſui oblitus eſt.

λήθης πεδίον. *Ariſtophan.* Lethes ſeu obliuionis campus.

E fonte Lethes bibit. V. Pámietam.

Meminiſſe iacet. *Lucret.* i. *memoria Græco more.* τὸ μεμνῆσθαι κεῖται.

Priùs quam didicerit obliuiſcitur. *Sic Socrates de Strepſiade apud Ariſtophanem:*

οὐκ εἶδον οὕτως ἄνδρα —— ἐπιλήσμονα,
ὅστις σκαλαθυρμάτι' ἄττα μικρὰ μανθάνων
ταῦτ' ἐπιλέλησται πρὶν μαθεῖν. Non vidi hominẽ adeò obliuioſum, qui etiã doctrinas quaſdã ludicras paruas diſcẽs, priùs obliuiſcitur quàm didicerat.

Hic mihi neſcio quod trepido male numen amicum

Confuſam eripuit mentem. *Virg.* ἐξελέλαστο θυμόν. *Homer.* Excidere animo.

—— ὑπὸ φρεσὶ σύγχυτο θυμός. *Q. Calaber.* In pectore confuſa mens.

ὥσπερ τῆς λήθης ὕδωρ πεπωκὼς ἐπιλέληστο. *Lucian.* Tanquam ſi Lethæam aquam bibiſſet oblitus eſt. Caluiſius alter. *apud Senecam diues quidam* obliuioſus erat. Atticus Herodis Sophiſtæ filius *ne literarum quidẽ elementa diſcere vel recordari potuit. Rhodigin.* Pauci illã quam conceperant mentem (*audientes Philoſophũ moralem*) domum perferre potuerunt. *Seneca.* Jáki pies do kośćiołá/ táki z kośćiołá.

Effluxit animo. Vt miſſo ſponſi furtiuo munere malum.

Procurrit caſto virginis è gremio. *Catul.*

Defluxit

Defluxit ex animo. *Propert.* Deuoraui nomen imprudens modò. *Plaut.* ἀνέμοις φέρειν ἐδίδου. *Menander Historicus.* Auris ferre dedit. i. *neglexit, oblitus est.* Credere ventis. *Catull.* Tradere ventis. *Horat.* Cunctáne in æquoreos abierũt irrita vẽtos? *Ouid.* εἰς ὕδωρ: ἐν ὕδατι: καθ' ὕδατος γράφειν. *Ex Platone Luciano.* In aqua scribere. i. *obliuisci.* *Sic Catull.* Mulier cupido quod dicit amanti

In vento & rapida scribere oportet aqua. i. *irritum est.*

Rectè hîc etiam vsurpes. Dolium pertusum, *pro homine vel memoria non tenaci.* Leporinam memoriam habet, currendo eam amittit. i. *eundo omnium obliscitur. Garner. è Gallicis dicterijs.* Lupo ceruario magis obliuiosus. *Rhodigin. vide* Lákomy wzbiéraniu. Legere sepulchra est perdere memoriã. *Cic. Rhodigin.*

Zápomniſz abo wſpomniſz do pánieymatki. Rzéczéſz: O mátuchno miła!

Longè illi dea mater erit. *Turnus de Ænea apud Virgil.*

Sic apud Plautum, puella naufraga eiecta in solitudinem, lamentans post alia dicit:

Hæc parentes haud mei scitis miseri, me nunc miseram ita esse vt sum;

Záprzeć śię iáſney rzéczy trudno.

Iuglandium recentium corticem tractasti. *Ex Plinio. qui ait:* Iuglandium nucum cortice tinguntur lanæ & rufatur capillus, primùm prodeuntibus nucleis. id compertum infectis tractatu manibus. *De hac re sic Ouid. in Nuce.*

Cætera sæpe tamen potuêre admissa negari,
Et crimen vox est inficiata suum.
Nostra notat fusco digitos iniuria succo,
Cortice contactas inficiente manus.
Illè meus cruor est, illo maculata cruore
Non profectura dextra lauatur aqua.

Illi non liquet, reliquis luce Solis clarius esse videtur. *Cic.* Solem è mundo tollere. *Idem.* V. Iáſney rzéczy przéć.

Zárt obrazliwy. Zártnie obrazliwie. Zły to żárt.

Mauult amicum quam dictum (*Lepidum sed offendens*) perdere. *Quintili.* Dum modò risum Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico. *Horati.*

Quare tolle iocos, non est iocus esse malignum,
Nunquam sunt grati qui nocuêre sales.

Quidam vrbanitatẽ continere nesciunt, nec periculosis abstinere salibus. *Seneca.* Callisthenem ob intempestiuè liberos sales occidit Alexander. *Idem.* ὁ βωμολόχος ἥττων ἐστὶ τοῦ γελοίου, καὶ οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε τῶν ἄλλων ἀπεχόμενος, εἰ γέλωτα ποιήσει. *Aristotel.* Scurra ridiculis inferior est (. i. *nescit moderari iocos*) nec à se nec ab alijs abstinet, dum modò risum moueat. Sales dentatos esse non vult *Seneca.*

ἀγριόγελως. Inurbanè ridiculus. V. Smiech niewczesny.

Zártem śię prawdy námowić.

Zárt podczás zá prawdę ſtoi. Zárt łácno śię w prawdę obroći.

—Ridentem dicere verum Quid vetat? *Horat. Immo vt idem ait:* Ridiculũ acri Fortiùs & meliùs magnas plerumq; secat res. i. *componit, finit.* *Sic Gorgias apud Aristotelem docet.* τὴν μὲν σπουδὴν διαφθείρειν τῷ γέλωτι, τὸν δὲ γέλωτα σπουδῇ. Seria discutienda risu, ridicula autem serijs. *Et S. Basilius.* οἱ ἰατροὶ σοφοὶ τῶν φαρμάκων τὰ αὐστηρότερα πίνειν διδόντες τοῖς κακοσίτοις, μέλιτι πολλάκις τὴν κύλικα περιχρίουσι. i. Medici sapientes pharmaca austeriora bibenda dantes fastidientibus cibos, melle sæpe calicem perungunt. *Philoxenus pisciculum de Galatea interrogans.* *Vide* Lepße gospodarzowi. *Persius de Cornuto Magistro suo.* —Pallentes radere mores Doctus & ingenuo culpam defigere ludo. i. *Nosti vitiosos mores perstringere, & iocabundus scis vitia ioco acri sed vrbano carpere.* καλύπτει ἀληθὲς παιδιὰ ἀμιστὲς πέλει. *A.* Contecta veritas ioco, haud parit odium. Comœdia maximè verũ dicit. *Vetus dictum.* Comœdia est imago veritatis. *Cic. In Comœdia quidam repræsentans Laureolum laceratum à feris, verè laceratus est, de quo Martial. ait:* In quo quæ fuerat fabula pœna fuit.

Nudáq; per ludum pectora nostra patent. *Ouid.*

ἄκρας συνέσεως ἐστὶ, φιλοσοφοῦντα, μὴ δοκεῖν φιλοσοφεῖν, καὶ παίζοντα, διαπράττεσθαι τὰ τῶν σπουδαζόντων. *Plutarchus.* Maximæ scientiæ est, philosophari sic, vt hoc non videaris agere, & ludentem, res serias conficere.

Apud Lacones magnus erat vsus facetiarum & scommatum dictorumq; acutorum, quibus etiam in publicis certaminibus peccantes perstringebantur, & seriarum castigationum vim & sensum habebant, teste Plutarcho.

πολλάκις τὸ βραχὺ πρᾶγμα καὶ ῥῆμα καὶ παιδιά τις, ἔμφασιν ἤθους ἐποίησεν μᾶλλον, ἢ μάχαι μυριόνεκροι καὶ πολιορκίαι πόλεων. *Plutarch.*

Sæpe exiguum factum & dictum & iocus aliquis, specimen exhibebat morum, magis quàm funestissima prælia & vrbium expugnationes.

Lycon histrio, cùm in theatro placere se Alexandro aduerteret, poëmati inseruit versum qui decem talentorum petitionem contineret, rex subridens iussit dari. Idem Plutarch.

Ludus genuit iram, ira bellum. *Horat.*

Iocandum vt seriò agas. *Anacharsis apud Aristotelem ait:* παίζειν ὅπως σπουδάζῃ, ὀρθῶς ἔχει. Iocari vt seria agas, bene habet. *Genesius histrio, in theatro per iocum & irridens Christianos baptizatus, statim Christianum se Diocletiano professus & occisus crudeliter est. 25. Augusti Martyrolog.* Sæpe ego, ne biberem, volui dormire videri. Dum videor, somno lumina victa dedi. *Ouidi.*

Zartem podczas rychley zbedzieß, vydzieß, niż prawda.

Ludicra per verba res mox lenitur acerba. *Ex Anonymo Rhythm.*

μῦθος ὁ εὐτράπελος τάχα πράγματα σκληρὰ πραΰνει. *A.*

Seria risu, ridicula serijs discutiuntur. *Gorgias suprà.*

Quod ab eo est obiectum, lepore magis eleuandum, quàm contentione frangendum. *Cic.* Prompta & iocosa responsio, sæpe à periculo liberat. *Garner. Huc facit responsum militum Pyrrho, datũ.* v. Przy pełney. *Plura talia habet Cic. 2. de Ora-*

de Oratore in Iocis. Materia petulantibus & per contumeliam vrbanis subtrahitur, si prior illam occupes. Nemo alijs risum præbuit qui à se cœpit. *Seneca. Cleanthes per probrum à quodam asinus appellatus respondit: Asinus quidem sum, sed qui Zenonis sartinam portare possim. Pierius.*

Zártownik vczćiwy. Zártuiéć on / ále wie iáko.

Ille ego sum — Qui spectatorem potui fecisse Catonem,
Soluere (*risu*) qui Curios Fabriciosq; graues.
Sed nihil à nostro sumpsit mea vita theatro,
Et sola tantùm scenicus arte feror. *Martial. de Latino histrione honesto.*
Innocuos censura potest permittere sales.
Lasciua est nobis pagina, vita proba. *Idem de se iocante in scriptis. sed frustra est.*
Crede mihi, distant mores à carmine nostro
Vita verecunda est, Musa iocosa mea est. *Ouid. de se.*
μοὶ βίος αἰδήμων, ἀστεῖός ἐστι λόγος. *A.*
Lasciuus versu mente pudicus erat. *Adrian. Imper. in Epitaphio Voconij.*
Nam castū esse decet pium Pöetam. Ipsum, versiculos necesse non est. *Catull. Sed oppositum verū est.* vide Co śie czynić nie godźi. *&* Poznáć z mowy. *Rectè Cic. 2. de Oratore, multa egregia de iocis dans præcepta, hoc quoq; monuit,* Vt in ijs vitetur obscœnitas, scurrilitas, gestus mimicus parùm decorus, & quiduis aliud, quo aliquis honestus meritò offendi possit. *Lege sequentia, similia sunt.*

Zártowáć ostrożnie potrzébá.

Inter conuiuas fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax cùm vis vrbanus haberi. *Cato.*
ἐν πινυτῆς χαρίεν γλυκεροῦ μέτρον ἴσχεο μύθου,
ὡς μὴ σπερμολόγος δοκέῃς ἀστεῖα διώκων. *Mylius.*
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris, & est quædam tamen hic quoq; virtus. *Horat.*
Nec tuum quidem est amicis per iocum iniustè loqui. *Plaut.*
Graue crimen etiam leuiter cum dictum est nocet. *P. Syrus.*

Salibus qui nescit cautè artificiosè ac tempestiuè vti, omninò abstineat. Nam salibus sæpe magis quam conuicijs offendimur, quia hæc plerunq; ab iracundia proficiscuntur, illi à malignitate & studio contumeliæ cum apparatu. Ex Plutarcho qui Symposiaco 2. docet quomodo sit iocandum. & Cic. 2. de Oratore. Ipse Cic. teste Plutarcho, salibus & facetijs excelluit, sed cùm effusior in his esset, multos offendit, & malignus habitus est. Martial. in Sestium, qui ludens stolida procacitate, vrbanus sibi visus est, dicit:
Non cuicunq; datum est habere nasum. i. *facultatem argutè & vrbanè iocandi. Idem de suo conuiuio.* Accedent sine felle ioci, nec mane timenda
Libertas, & nil quod tacuisse velis.
Nec facient quenquam pocula nostra reum.
Quæ cadere possunt in quos nolis, quamuis sint bella, sunt tamen scurrilia (*&*

relin-

relinquenda) Nec insignis improbitas, & sceleri iuncta; nec rursus miseria insignis agitata ridetur. Parcendum maximè charitati hominū, ne temerè in eos dicas, qui diliguntur. *Cic.* Potiùs dictum perdendum quàm amicus. *Ex Quintil suprà.*

Interpone tuis interdū seria ludis *(vel nugis) Ex Catone versiculus aptè deriuatus.*

ἔσθ' ὅτε τὰ σπουδαῖα τέοισιν παίγμασι μίσγειν. *A.*

Vide præcedentia.

Zártownik / żártem przyiaciel. Kunßtarzá ábo błazná rádźi wßyscy słucháią / lecz go zá przyiaciélá nie máią.

γελᾶσθαι οὐ φιλεῖσθαι εἴρων πάντεσι. *A.*

Ridere scurram non amare omnes amant. *Ex Martiali qui lib. 7. epigr. 75. in Philomusum ioculatorem sic scribit.*

Quòd te diripiunt potentiores Per conuiuia, porticus, theatra, &c.
Nolito nimiùm tibi placere, Delectas Philomuse, non amaris.

ὁ παιγνιώδης παιδικῶς ἐστιν φίλος· *A.* Cunctis iocator est amicus per iocum. Paucis voluptati, nullis amori, omnibus risui. *Sidonius de talibus.*

Żártu w prawdę obrácáć nié trzébá.

Si quid per iocum dixi, nolito in serium conuertere. *Plaut.*

Si quidem per iocum dictum est, seriò præuortier *(arripere, anticipare)* non æquum est. *Idem.*

Eia! haud vestrum est iracundos esse, quod dixi ioco. i. *non decet vos.*

℟. Nec tuum est amicis per iocum iniustè loqui. *Idem.*

παίζων ἔπραξα. Ludens feci. *fraudulentus amicus deprehensus dicit. Prouer. 26.*

Magis istuc percipimus lingua dici quàm factis fore. *Plaut. i. iocaris & ego non accipio seriò.* λεχθέντα διὰ γέλωτος, ὅπως μὴ λάβε. *A.*

Prolata per iocum, accipere caue seriò.

Salsè iactum in se dictum cum facetia, ferre sine dolore & hilariter, non est indignum ingenuo & disciplinā experto, sed liberale & Laconicum. *Plutarch. Grac.*

Zasługi sérca dodáią.

Sume superbiam quæsitam meritis. *Horat. excitat in se spem gloriæ immortalis, tanquam debitam ingenio & labori suscepto in scribendis versibus.*

In Plauti Captiuis, Ergasilus parasitus, ferens lætum nuntium Hegioni de filio reuerso ex captiuitate, miram lætitiam & arrogantiam verbis, incessu, gestu præsefert.

2. Regū 3. Abner dicit Isboseth: Ego feci misericordiam super domū patris tui & fratres & proximos, & te non tradidi in manus Dauid; & tu arguis me ob mulierē.

εὐεργέτημα θαρσαλέον εἶναι ποιεῖ. *A.* Bona merita addunt cuiq; confidentiam. *Themistocles benè meritus de Athenienfibus cùm aduersus eum ex inuidia tumultuarentur, dixit pro concione.* τί κοπιᾶτε ὑπὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις εὖ πάσχοντες; Quid turbamini, si sæpiùs ab ijsdem beneficia accipitis? *Plutarch.*

Zá ſzcżéściem / zá powodem śię vdaway. Po wiátrze / po wódźie / miło iácháć i ſporo.

Quaque vocant fluctus, hâc tibi remus eat. *Ouidi.*
Vela dato ventis. *Virg.* Ventis intendito vela ſecundis. *Idem.*
Aurigam (*nauclerum*) video vela dediſſe rati. *Ouid.*
Vtcunq; in alto eſt vẽtus (.*i. vndecũq;, qualiſcunq;*) exin (.*i. ita*) velũ vertitur. *Plaut.*
Vt res dant ſeſe nobis, ita, &c. *Terent.* Permittere vela ventis. *Quintilian.*
πῆ ἄνεμοι καλέουσι, τῇδ᾽ ἂς νεὸς ἱστία κάμψον. *A.*
Quo te cunq; vocant venti. iſtuc flectito vela. V. Łyká drzeć. Záżyway.

Záſzedł w las dalèko.

λαβύρινθον πόῤῥω εἰσῆλθεν. Labyrinthum longè ingreſſus eſt.
ποικίλοις λαβυρίνθοις πέπλεκται. *E Nazianze.* Varijs labyrinthis implicatus eſt.
—Illum anceps labyrinrhus & error Circumflexus agit. *Prudentius.*
οὐδ᾽ ἐξηκεστίδης ἂν εὕροι τὴν εὐθεῖαν ὁδόν. *Ariſtophan.* Ne Execeſtides quidem (*pereginus & vagus inſignis*) rectam viam inuenerit.

Zaſzkodźić chcąc / pomogł.

Dobrodźieyſtwo i od nieprzyiaćielá dobre / ábo / bierz.

Homines cùm lædere cupiunt, beneficia ſæpiùs impertiunt. *Caſſiodorus. Phalereus deploratus à medicis, cùm mortem in acie quæreret, vulneratus ab hoſte vomica rupta ſalutem reperit. Plini. Sic Telephus ab Achille ſecundò vulneratus, ſanatus eſt: cui Vulneris auxilium Pelias haſta tulit, ait Ouidi. Sic item Lacydes rex Argiuorum volens enſe confodere Promethea Theſſalum, vomicam eius aperuit & ſalutem attulit. Apud Plutarchum. Item Smicynthes Nicanorem ephippio percutiens ſalutare vulnus ei intulit. Ioan. Grammatic. Græcus. Jtem Vxor marito inuiſo ægrotanti obtulit toxicum, & quo citiùs periret argentum viuum miſcuit; quæ ſeparata venenum ſunt, coniuncta antidotum. ſic ille ſaluus manſit. De hoc Auſonius.*

Quam pia vota deûm! prodeſt crudelior vxor.
Et cùm fata volunt, bina venena iuuant.

εὐηργέτησε πολλάκι κακοποιεῖν θέλων. *A.* Perſæpe qui nocere voluit, profuit.
τὸν νοῦν ἔχοντός ἐστι, καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. *Plutarch.*
Sapientis eſt, & ab inimicis vtilitatem capere.

Záwiédźieſz go tem gdźié chcéſz.

ἡ αἲξ τὸ κιννάμωμον. ſ. διώκει. *Euſtathi. Philoſtrat.* Capra (*Arabica*) cinnamomum perſequitur, appetit. *Nam auidiſſima eius eſt, & mox eius odorem ſentit atq; accurrit.* Vel in crucem prandio perduci poteſt. *Vide* Zá chlébem idźié.

Zawiés ná kołku pychę / ſzlachectwo. *v.* Złóż pychę z ſercá

Záwſtydźić śię nié pół rzéczy.

Plùs mille nummis conſtat erubuiſſe. *Horati. l. 8. ep. 17.*

Egi Sexte tuam pactus duo millia causam (50 Philippeos.)
Misisti nummos quot mihi? mille. quid est?
Narrasti mihi inquis, & à te perdita causa est. Rt. Pöëta.
Tantò plùs debes Sexte quòd erubui.

Záwße to bedźie. Póki świát świátem.

In freta dum fluuij current, dum montibus vmbræ
Lustrabunt, conuexa polus dum sidera pascet,
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt. *Virgil.*
Pugnabunt iaculis dum Thraces, Iazyges arcu. &c.
Dum rapidas Simois in mare voluet aquas. *Ouid.*
Dum cælum stellas, dum vehit amnis aquas. *Tibull.*
Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit. *Virgil.*
Dum terra cælum media libratum feret. *Seneca Medea.*
Lucida dum current annosi sidera mundi. *Idem Oedipo.*
Φωκέων μέχρις κε μένει μέγας ἐν ἁλὶ μύδρος.
In Pelago dum saxum ingens Phocense manebit. i. *semper. Explico id sub* Nigdy.

Záwße co zrobić.

Nulla dies abeat quin linea ducta supersit. *Ad Apellis dictum alludit. quod vide sub* Nicem dźiś nié zrobił.

Záwße iédno. Vstáwicznie toż powtarząć.

Cantilenam eandem canis. *Terent.* τὸ αὐτὸ ᾆσμα ᾄδεις.
Eandem incudem semper tundere. *Cic.* Quousque eadem? *Seneca.*
——— Chorda semper oberrat eâdem. *Horati.*
Cætera de genere hoc. *Lucretius hoc hemistichium decies repetijt. Homerus autem* ὡς φάτο. *& alia multa sæpissimè repetit.* διὸς κόρινθος. *Pindar.* Iouis Corinthus. *dicitur de eo qui eandem rem sæpe repetit.* V. Chełpliwy.
Per eandem lineam serram reciprocare. *Tertullian.*
Nam quæcunque sedens modò legerat, hæc eadem stans
Proferet, atque eadem cantabit versibus ijsdem. *Iuuenal.*
ὑπέρου περιτροπή. *Plutarch.* Pistilli circumactio.
αὐτὰ δι' αὐτῶν. *Diogenian.* Eadem per eadem. s. *explicat, idem semper facit, inculcat.* ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ᾄδει. *Plutarch.* Ad eandem formulam concinit. κειθούκειτος *dictus erat Vlpianus quidam apud Athenæum, quòd quicquid loqueretur à verbis illis* κεῖται *vel* οὐ κεῖται (i. *receptum est, vel, non est receptum*) *inciperet & ea crebrò inculcaret.* *Affine,* Temi wßedy zátkáć.

Záwße iédno / sprzykrzy śię.

Omnibus in rebus similitudo satietatis mater. *Cic.* λυπεῖ καὶ τὰ ἡδη, ἐὰν εἰς συνήθως ποιῇ. *Aristotel.* Molesta fiunt & iucunda, si quis assiduò faciat.
τὸ ἀεὶ.

τὸ ἀεὶ ὅμοιον, ταχὺ γίνεται ἀνθρώπῳ προσκορές. *Lucian.* Quod ſemper ſimile vel idem eſt, citò homini fit faſtidioſum.

Occidit miſeros crambe repetita magiſtros. *Iuuenal.* *Intelligit autem crambes nomine lectionem vel declamationem ingratam, cum faſtidio apud audientes repetitam, vt faſtidio eſſe ſolet crambe ſæpiùs appoſita.* *Vt Græcum dictum habet.*

δὶς κράμβη θάνατος. *Suidas.* Bis (*appoſita*) crambe, mors (*eſt.*) *Vel* κράμβη δίσεφθος θάνατος. Crambe recocta vel bis cocta mors, i. *ingrata, noxia.*

——— Et citharœdus Ridetur chorda qui ſemper oberrat eâdem. *Horat.*

Bonarum rerum conſuetudo peſſima eſt. *P. Syrus.* *De aſſiduitate quidam intelligunt, quæ res etiam gratas reddit ingratas.* *Quid ſi ita intelligas? Bene agere ex ſola conſuetudine, minùs eſſe laudabile, quàm ex virtute. Sed iam aliò hoc dictum hoc ſenſu pertinebit.* *Apud Lucianum Menippus interrogat Chironem apud inferos, cur mortuus ſit, qui deus habebatur? Reſpondet ille dicens; Ideò quòd viuens iiſdem perpetuò rebus vtebar, ſole, luce, cibo; horæ eædem recurrebant, & reliqua omnia in orbem redibant, atque ita ſatietas eorum me cepit. Nec enim voluptas in eo ſita eſt, ſi perpetuò fruaris iiſdem, ſed omninò in viciſſitudine & permutatione poſita eſt.*

Zaymieſz mi kazki ná blocie abo na wodzie. *V.* Vgroziſz mi.

Zazdrość nic ſzcześliwemu nie ſzkodzi áni mężnemu.

Inuidiam ferre fortis & felix poteſt. *P. Syrus.*

ἰσχυρὸς ὄλβιός τε φθόνον οἶος παθεῖν. *A.*

Martialis videns ſua carmina omnibus eſſe grata, inſultat inuido dicens:

Laudat, amat, cantat noſtros mea Roma libellos,
Meque ſinus omnis, me manus omnis habet.
Ecce rubet quidam, pallet, ſtupet, oſcitat, odit.
Hoc volo: nunc nobis carmina noſtra placent.

Illi quibus inuidetur, rem habent. *Plaut.*

Zazdrość ſobie ſzkodliwa.

Maleuolus ſemper ſuâ natura veſcitur. *P. Syrus.*

ὁ φθόνος αὐτὸς ἑαυτὸν τοῖς βελέεσσι δαμάζει.

Inuidia ipſa ſeipſam ſuis telis domat. *Vel* Ipſa ſuis ſemet ſubigit mens inuida telis.

ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον, ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὐτῷ,
τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ κραδίην. *Epigram.*

Inuidia peſſimum quid eſt, habet verò quiddam boni in ſe,
Tabefacit enim inuidorum oculos & cor. *Idem habet Iſocrates.*

Sic Martial. imprecatur inuido pœnam grauem & aptam dicens:

Omnibus inuideas liuide, nemo tibi. *Et Horat.*

Inuidus alterius rebus macreſcit opimis. *Item.*

Inuidiâ Siculi non inuenêre Tyranni Maius tormentum.

Symbolum Inuidiæ Baſiliſcus Ægyptius, *qui ſpeculo ſibi obiecto inſpecto, ſeipſum, veneno*

neno in se repercusso, necat. Solinus. Ælianus. alij id negant vt in 1. Tomo dixi.

Liuor tabificũ malis venenum. &c. *Virgil. in Catalectis, vbi multa mala inuidiæ enumerat: obuius est liber.* *Hadrian. Iunius l. 3. Animaduers. c. 9. pulchris aliquot exemplis antiquis & recentioribus ostendit, Rerum affluentiam communi mortalium vsui à Deo concessam, desinere sæpenumerò ob quorundam maleuolentiã, parcitatem vel inuidiam.*

Zazdrość z cudzego dobrá, ábo ſzcześćia śie rodźi.

Virtutis comes inuidia plerumque bonos insectatur. *Cic.*

Inuidetur præstanti florentique fortunæ. *Idem.*

Animaduerti industrias patere inuidiæ proximi. *Ecclesiastes. c. 4.*

Rumpitur inuidia quidam, quòd me Roma colit. *Martial.*

Inuidia quoniam ceu fulmine summa vaporant. *Lucreti.*
Macerat inuidia, ante oculos illum esse potentem,
Illum aspectari, claro qui incedit honore,
Ipsi se in tenebris volui cœnoque queruntur. *Idem.*
Inuidus alterius rebus macrescit opimis. *Horat.*

Pulchriorem fumus persequitur. *Vulgare dictum recentiorum ex Athenæo, vbi* καπνὸς καλοῦς πειρᾷ. Fumus (*Parasitus*) pulchros aggreditur, tentat. *Quanquam id ex Aristophane sumptum est, vbi alio sensu profertur.*

ἀεὶ τὰ σεμνὰ πάντα κέκτηται φθόνον. *Euripides.*
Rebus venustis semper est liuor comes. Liuor summa petit. *Ouid.*
Demens superbis inuidet felicibus. *Ausonius.*
κρύβδα δ' ἀνάλκιδες αἰὲν ἀγαυοτέροις λοχόωσι. *Q. Calaber.*
Occultè imbelles præstantibus insidiantur.
Inuidia loquitur id quod obest, non quod subest. *P. Syrus.*

τὸ δ' ἄχνυμαι, φθόνον ἀμειβόμενον τὰ καλὰ ἔργα. *Pindar.* Hoc me male habet, quòd inuidia rependatur honestè factis. *vel,* consequatur honestè facta.

ὁ φθόνος ἐπὶ τοῖς εὖ πράττουσι. *Libanius.* Inuidia prospere agentibus instat.

Edentulus vescentium dentibus inuidet. *S. Hieronym.*

Publius maleuolum quendam solitò tristiorem conspicatus dixit: Aut isti nescio quid mali accidit, aut nescio cui aliquid boni. *Apud Macrobium. Bionem hoc dixisse inuido antea scripsit Laërtius.* *Anacharsis apud Antonium in Melissa interrogatus,* Cur homines subinde tristentur, *respondit:* Quia non solùm propria mala illis molesta sunt, sed etiam aliena bona. *Et Theophrastus,* Malos, *dixit,* non tantùm delectari suis bonis, quantùm alienis malis.

μή τι τ' ἀδελφῷ σου καλόν; *Synesius.* Num fratri tuo bene est? *Inuido dictum. Vide Plautinos versus sub dicto.* Niedźá zazdrośćiwa. *Themistocles iuuenis nil præclari se gesisse coniectabat ex eo quod inuidos nondum haberet. Rhodigin.*

Zazdrość żywe prześláduie, vmárłym prześdśię folguie.

Żywe ganiemy: zmárłe chwalemy.

Pascitur

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit,
Tunc suus ex merito quemque tuetur honor. *Ouidi.*
Scripta placent à morte ferè, quia lædere viuos
Liuor & inuiso carpere dente solet. *Idem.*
Esse quid hoc dicam quòd viuis fama negatur?
Et sua quòd rarus tempora lector amet?
Hi sunt inuidiæ nimirum Regule mores,
Præferat antiquos semper vt illa nouis. *Martial.*

ζῶον ἀτιμάσαντες, ἀποφθίμενον ποθέουσι. *Suidas.* Viuum ignominia afficientes (*vbi affecerunt*) mortuum desiderant.

τὸ κλέος ἐσσομένοιο. *Plutarch.* Gloria futuri: *est temporis.*

Horat. de Hercule. Comperit inuidiam supremo fine domari.

Idem de eo cui inuidetur, ait: Exstinctus amabitur idem.

φθόνος τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον, τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν, ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται. *Thucydides.* Viuenti inuidia est apud aduersarium, quod verò obuium non est, absque contradictione beneuolentia colitur.

ὄψον λόγοι φθονεροῖσιν. *Pindar.* Obsonium inuidorum sunt sermones.

Præficæ laus. *vel* Præfica mortuum laudans. *Plaut.* Hæc quidem opinor præfica est quæ sic mortuum collaudat. *præsertim maritum ad inuidiam viuentis ait Erasmus.* V. Vmárły od zazdrośći wolen.

Zazdrośćiwemu swoie rzéczy nié smakuią.

Nulli ad aliena respicienti sua placent. *Seneca.*
ἀλλότρια θαυμάζων ἀποστρέφετ᾽ ἴδια. *A.*
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors. *Horatii.*
Nunquam erit felix quem torquebit felicior. *Seneca.*

Zazdrośćiwy.

χαραδριὸν μιμούμενος: *vel,* πιπράσκων. Charadrium imitans, vel vendens. *Quæ auis ab icterico aspecta eum sanat, ideoq́; eius venditor eam occultat, ne emptor priùs sanetur, quàm eam emat. Ex Aristophane.*

φθόνος ἄντικρυς τὸ τοιοῦτο, ἀφ᾽ ὧν μηδὲν ὑμεῖς ἠδίκησθε, τούτων κωλύειν μεταδιδόναι τοῖς δεομένοις *Lucian.* Inuidia manifesta hæc est, ex quibus nullum damnum vel iniuria vobis oritur, eorum participes esse indigentes prohibere.

Ceruus cornua sua hominibus vtilia abscondit, inuidiâ. *Ælian.*

Stellio Symbolum inuidiæ, *qui mebranam suam vernatione exutam hominibus salutarem deuorat. Plin.* Lynx vrinam suam *è qua Lyncurium gemma nascitur homini medica, arena obruit, inuidiâ. Idem* Coturnix vbi aquam in fonte limpido bibit, reliquam rostro ac pedibus turbat ac lutosam reddit ne cui animanti vtilis sit. *Pierius. Damnat id in homine Ezechiel. c. 34.* *Dracones Indici Draconitem gemmam in capite gerunt, quam cùm occiduntur destruunt, homini medicinam inuidentes, quare dormientes occidi debent. Philostrat, Plini. Rhodigin.*

Echinus sentiens se peti, contrahit se in globum, tum si vrgeatur, cutem lotio perfundit, ob quam se peti putat, inuidens eam homini, nam mox ex ea aculei defluunt. Gesnerus ex Æliano & Plinio: sed rectè addit, non ex inuidia, sed ex metu id facere echinum, quod item de suprà positis animalibus sentire licet cum Theophrasto, Sextio apud Plinium.

Matreæ belluam alit. i. *Inuidia laborat. Nam Matreas Alexandrinus ænigmate ludere solebat, dicens se θηρίον τι τρέφειν, ὅπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίει.* Belluam quandam alere, quæ seipsam comedit. *Eustathi. ex Athenæo.*

Záżyłeś dobrego, skoštuy też złego. Wyżyłeś gody, ćierp też głody.

Fæcem bibat qui vinum bibit. *Ex Aristophane. Sic ille habet.*

ὅμως δ' ἐπειδὴ καὶ τὸν οἶνον ἠξίως. πίνειν, συνεκποτέ' ἐστί σοι καὶ τὴν τρύγα.

Verũtamẽ vbi merũ ebibere dignatus es, Est ebibenda tota fæx pariter tibi.

Multa ex quo fuerint commoda, eius incõmoda æquum est ferre. *Terent.*

Idẽ animus est in paupertate, qui olim in diuitijs fuit *(mihi cũ viro meo) Plaut.*

Commoda qui sentis, iungas onus emolumentis. *Anonym. Rhyth.*

τὴν τρύγα συνεκπιεῖν. *Suidas.* Fæces simul cum vino exhauriendæ sunt.

Záżywáy póki ábo kiedy możeß.

Dictum hoc est Ethnicorum palato ventri & genio indulgentium & eorum qui sunt Epicuri de grege porci. vt Horat. se appellat. Eius illa sunt:

Tu quamcunq; Deus tibi fortunauerit horam,
Grata sume manu, nec dulcia differ in annum.

Item. Dona præsentis rape lætus horæ. *Item.*

Tu sapias, vina liques, & spatio breui,
Spem longam reseces, dum loquimur, fugerit inuida
Ætas, carpe diem, quam minimùm credula postero. *Item.*
Nunc vino pellite curas Cras ingens iterabimus æquor.

Properate viuere pueræ, quas sinit ætatula, ludere, esse, amare. *Varro.*

Non tibi venit in mentem amabo, si dum viuas, tibi bene facias;
Neq; si hoc hodie amiseris, post mortem id esse euenturum nunquam? *Plaut.*

Indulge genio, carpamus gaudia, nostrum est
Quod viuis, cinis & manes & fabula fies.
Viue memor lethi, fugit hora. &c. *Persius.* δάκτυλος ἡμέρα *vel* ἠώς.

Digitus est dies *vel* aurora. i. *breuis. quare* πίνωμεν *bibamus, &c. Henric. Steph. ex Alcæo & Homero, hoc dictum ait fuisse* κέλευσμα *ministrorum Bacchi, quo se ad potandum excitabant.*

Viue velut rapto, fugitiuaq; gaudia carpe. *Martial.*
Gaudia non remeant, sed fugitiua volant.
Hæc vtraque manu complexuque assere toto,
Sæpe fluunt imo sic quoq; lapsa sinu. *Idem.*
Non est crede mihi sapientis dicere viuam.
Sera nimis vita est crastina, viue hodie. *Idem.*

Quis-

Quiſquam viuere, cum ſciat, moratur? *Idem.*

Quare ſi ſapis, oblatas ne deſere meſſes,
Et ſtolidum pleno vellere carpe pecus. *Properti.*

Hoſpes! Es, bibe, animo obſequere mecum atq; onera te hilaritudine. *Plaut.* ἐγὼ τοῦ φαγεῖν καὶ τοῦ πιεῖν οὐδὲν εὐχρηστότερον εὑρίσκω ἐν τῷ βίῳ ὄν, οὐδὲ ζῆν γε ἄνευ τούτου ἐστί. *Lucian.* Ego nil melius inuenio in vita, quàm comedere & bibere, neque vero abſque hoc viuere eſt.

γαστρὸς οὐδὲν ἥδιον, αὐτὴ πατήρ σοι, καὶ πάλιν μητὴρ μόνη, ἀρεταὶ δὲ, πρεσβεῖαί τε. καὶ στρατηγίαι, ἔξης δ' ὅσ' ἂν φάγῃς τε καὶ πίῃς μονα, σποδοὶ δὲ τ' ἄλλα. *Sotion.* Ventre nil iucundius, ſolus hic tibi ſit pater, ſolus item mater, & virtutes & legationes, & præturæ: ſola tua habebis, quæ edes & bibes. cinis ſunt cætera.

πῖνε καὶ παῖζε θνητὸς, ὁ βίος ὀλίγος ὁ ἐπὶ γῆς χρόνος,
θάνατος δ' ἀθάνατός ἐστιν ἅπαξ ἄν τις ἀποθάνῃ. *Amphis.*
Bibe & lude mortalis, vita exiguum eſt in terra tempus,
Mors autem immortalis vbi quis ſemel mortuus fuerit.

Cuncta manus auidas fugient hæredis, amico Quod dederis animo. *Horati. i. quæ tu genio indulgens conſumpſeris, tua erunt, nec hæres iis inhians iiſdem gaudebit.*

Apud Plautum quidam è conuiuio egreſſus dicit:

Ita victu excurato, ita mūditijs dignè Itaq; in loco feſtiuo ſumus feſtiuè accepti, Quid opus me multas agere ambages? hoc eſt homini quamobrem vitam amet, hîc omnes Voluptates, in hoc venuſtates omnes ſunt, Deis proximū eſſe arbitror.

Sardanapalus ſepulchro ſuo inſcribi iuſſit hæc, ἔφαγον, ἔπιον ἠφροδίασα — καὶ οὐδεμίαν ἡμέραν παρέλιπον τοῦτο ποιῶν. *Ex Athenæo (ſed contraxi)* Edi, bibi, feci, &c. & nullam diem prætermiſi hoc agere. *Aliter:* ἔσθιε, πῖνε, ὄχευε, ὡς τὰ ἄλλα οὐδενός ἐστιν ἄξια. *Apollodor.* Ede, bibe, fac, nam reliqua nihil ſunt. *Aliter, item.* σὺ δὲ ὦ ξένε, ἔσθιε, καὶ πῖνε καὶ παῖζε, ὡς τάγε ἄλλα ἀνθρώπεια οὐκ ὄντα τούτου ἄξια. *Suidas.* Tu verò hoſpes, ede, bibe, lude, tanquam cæteræ res humanæ huius (δεικτικῶς, *geſtu adiuuando*) non ſint dignæ. *Sed ſtatua eius habuit dextræ manus digitos eo modo compoſitos, quo ſolemus crepitum digitis edere & dicere:* huius non facio. *Athenæus.* *In Epigrammate autem Græco ſic ipſe de ſe loquitur.*

κεῖν' ἔχω ὅσσ' ἔφαγον, καὶ ἐφύβρισα, καὶ σὺν ἔρωτι
τερπν' ἔπαθον, τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὄλβια πάντα λέλειπται. *Quæ ſic reddidit Cic.* Hæc habeo quæ edi, quæque exſaturata libido
Hauſit, at illa iacent multa & præclara relicta. *Et addit idem Cicero:*
Quid aliud, inquit Ariſtoteles in bouis non in regis ſepulchro inſcriberes?

Polonicè quiſpiam reddidit: To mam w zyſku/ com miał w pyſku.

Plura Biſciola lib. 2. de hoc & de eius ſimilibus.

Sic apud Iſaiam c. 21. dicunt improbi & ſtulti. Comedamus & bibamus cras enim moriemur. *Et Sapientiæ. c. 2.* Exiguum & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, &c. Vmbræ tranſitus eſt tempus noſtrum, &c. Venite ergo fruamur

bonis,

bonis, &c. quoniam hæc est pars nostra & hæc est sors. *lege totum caput.*

Sed & Seneca ethnicus stultorum & improborum verba illa habet. Epist. 123. Virtus & philosophia & iustitia verborum inanium crepitus est. Vna felicitas est, bona vita, facere omnia liberè, frui patrimonio, &c.

Affine, O iutro nié dbam. Łyká drzeć.

Zbieráne rzéczy / mowá / kśiegá.

ἐτύγχανε λόγος αὐτοῦ κατὰ τὸν Αἰσώπου κολοιὸν, συμφορητὸς ἐκ τῶν ποικίλων ἀλλοτρίων πτερῶν. *Lucian.* Erat oratio eius iuxta Æsopi graculum, contexta ex varijs alienis plumis. τηλέφου ὠκυτόκιον. *Suidas.* Telephi ocytocium. *quasi citiparium. liber varia scitu digna & vtilia continens, ex quo mox quiduis depromere possis, talem Telephus Grammaticus scripserat.* V. Cudzem śie zdobić. Z to i owo.

Zbił go z iednochody. *V.* Pomylono mu szyki.

Zbladł od strachu / iák chustá. Nie dorzézał by śie w niem krwie.

ἐκηρώθη: διὰ τὸ δέος κήρινος ἐγένετο. *Suidas.* Cereus vel ceræ instar præ metu factus est. *Plautus ait.* Guttam sanguinis non habet. Adrastæo pallore perfusus. *Ammian. ab Adrasto Rege Argiuorū meticuloso.* Kośćielna bárwá ná niem. οὐδὲν διοίσει Χαιρεφῶντος τῇ φύσει. *Aristophan.* Nil figura à Chærephonte discrepat. *Pallidus is Poëta nimis fuit ex nocturnis lucubrationibus.* τρικάρηνον ἢ ἑκάτην τεθέασαι. *Lucian.* Cerberum aut Hecaten aspexisti.

Affine, Boiáźliwy.

Zbytéczny ná obié stronie. Abo názbyt wiele / abo názbyt máło. Abo wszystko chce ábo nic vczynić / dáć. etc. Miáry nié chowa.

Vehemens in vtramque partem es nimis, Aut largitate nimia aut parsimonia. *Terent. Talis erat Tigellius Horatij de quo ille ait.*

Nil æquale homini fuit illi, sæpe velut qui
Currebat fugiens hostem, persæpe velut qui
Iunonis sacra ferret: habebat sæpe ducentos Sæpe decem seruos, &c.
τί δ' ὧδε πηδᾷς ἄλλοτ' εἰς ἄλλους τρόπους;
μισεῖς δὲ λίαν καὶ φιλεῖς ὃν ἂν τύχῃ *Euripides.*
Quid ita modò hos modò hosce mores transsilis?
Odisti acerbè amasq; nimiùm quemlibet.

μύρμηξ ἢ κάμηλος. *Lucian.* Formica aut camelus. *In mores inæquales eius qui nunc maximum se nunc minimum exhibet, in vtramq; partem immodicus. Triuiales dicunt.* Per extrema procedit. i. *aut multū nimis aut parùm vult. Possunt huc aduocari aliqua ex Dicto:* Abo śiech ábo mét. V. g. Aut rex aut asinus esse vult, &c. Decorum est cui addi vel demi nihil potest. Indecori vero species duæ sunt nimiū & parū. Illud plùs quàm decet habet, hoc minùs. *Theages Græcus apud Stobæū.*

Zbytek choroba płacić trzéba. Zbytek zdrowie psuie.

Morbi luxuriæ supplicia. *Seneca.* Morbos multos multa fercula fecerunt. *Idem.*

τὰ

τὰ ποικίλ' ὄψα ποικίλας τίκτει νόσους. *A.*
ἐν πολλοῖς βρώμασιν ἔσται πόνος. *Ecclesiastic.* 37. In multis escis erit infirmitas. Eò mores venêre, vt homo cibo maximè pereat. *Plinius.* Mala valetudinis, sunt vsuræ voluptatum. *Seneca.* Innumerabiles morbos esse miraris? numera coquos. *Idem.* V. Potraw rozmáitość szkodliwa.

Zbytki to iuż. Wylewasz z brzégow.

Magna peccas. *Tacitus.* Multa peccas. *Ex Cicer.*

Desine: libertum non possum ferre Catonem. *Martial.* *Simillimus locus est in Bacchidibus Plauti initio, vbi Lydus Pædagogus cũ Pistoclero discipulo rebelli litigat.*
ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἤδη πηδᾷς. *Lucian.* Vltra septa iam salis.
ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτεις. *Suidas.* Postes transcendis.
S. Hilarion roganti, Cur saccum quo indutus erat nunquam mutaret vel lauaret? respondit: Superuacaneum est munditias in cilicio quærere.
Aurum in freno. V. Insky téraz świát.

Triticeo melius quicquam tu pane requiris? *Garner.*

Cato conquerens de luxu Romanorum dixit: πλείονος πιπράσκεται ἰχθὺς ἢ βοῦς. Pluris venit piscis quam bos. *Apud Plutarch. Sententia eius plena est.* Difficile est saluam esse ciuitatē, in qua pluris venit piscis quàm bos. V. Wiele to ná ćie.

Zbytnie rzéczy / niéprzyiemne.

Nimium, ingratum. τὸ ἄμετρον, ἄχαρες.

πᾶν τὸ περιττὸν ἄκαιρον. ἐπεὶ λόγος ἐστὶ παλαιὸς,
ὡς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλέον ἐστὶ χολή. *P. Melissa.*
Insuaue est quicquid nimium est. nam dicitur olim
Mel quoque si nimia est copia, bilis erit.
Nimia omnia nimium exhibent negotium hominibus. *Plaut.*

ἅπαν τὸ πολὺ πολέμιον ἐστὶ τῇ φύσει. Natura vt hostem quodlibet nimium fugit.

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltra quàm satis est virtutem si petat ipsam. *Horat.*

Obserua hîc cupiditatem nimiam damnari. *Sic Cic. Tusculana 4.* Omnem cupiditatem & libidinem etiam boni & honesti assequendi damnat, etiamsi ipsius virtutis vehementior sit appetitus. *Simile illud:* Noli esse iustus multùm. *Ecclesiastæ c. 7.*
τὸ δὲ πολὺ κἂν ᾖ γλυκὺ, μοχθηρόν. *Suidas ex Aristophane.* Immodicum, etiamsi dulce sit, molestum est.

οὐκ ἀγαθὸν πλεονάζον ἔφυ θνητοῖσιν ὄνειαρ. *Phocylides.*
Excessus, haud bonum est hominibus ferculum.
Omne quod est nimium vertitur in vitium. *Garner.* V. Miárá.

Zbyway złego iáko możesz / vchodź / omiiay / vlegay.

In nauigando tempestati obsequi, artis est, etiamsi portum tenere non queas. *Cic.*

φυγέειν κάρλιστον, *Homer.* Fugere est optimum.

βράχιστα γὰρ κράτιστα τῶν ποσὶν κακά. *Sophocles.*

Optima enim sunt mala quæ pedibus redduntur breuissima. *Vel*

Vrgentibus malis celeritas optima.

ἐξὸν φυγεῖν σοι μηδαμῶς ζήτει δίκην. *Alcibiades.*

Cum fugere litem liceat, hanc quærere caue.

κἂν τῆς οὐρᾶς ἀποκοπείσης διαδρᾶν. Vel cauda abscissa fugiendum. *Vt Vulpes Æsopi in laqueo cauda relicta fugit. Fur verò apud Herodotum manu in thesauro regio abscissa relicta effugit. Similiter Castor instante venatore testiculos, ob quos se peti sentit, abscindit & fugit. Plinius.*

Nummum quærit pestilentia, da illi duos & ducat sese. *S. Augustin.*

Suilla absumpta bouem ne exspectes. φεύγετε δειπνήσαντες ὗος κρέα, μηδὲ μένειν βοῦν. *Athena.* Fugite postquam cœnastis carnem suillam, ne exspectetis bouinam. seu finem cœnæ. *Chiis cœnantibus quidam dixit cùm hostes illis imminerent.*

Nie doiaday / nie dosiaday / nie czekay wetow.

Z cudzego koniá i wśrzod błotá z śiáday.

ἀλλοτρίου ἵππου ἀπόβα κἂν ἐν ἕλει μέσῳ. *A.*

Descende equo alieno vel in medio luto.

ἀλλότρια κἂν σὺν τῷ σῷ ἀπόδος πήματι. *A.*

Aliena vel tuo vbiq; redde incommodo. Aliena vel cum proprio reddas malo.

Zdob / chwal iáko chcesz / przedśie to szpetne / złe.

τῶν πιθήκων εὐμορφότατος δύσμορφός ἐστι. *Plato.* Simiarũ pulcherrima deformis est. πίθηκος ὁ πίθηκος κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα. *Lucian.* Simia, est simia, etiãsi aurea gestet insignia. Optimus malorum. *Martial. in amicũ qui parua donans liberalis sibi videbatur, dicit:* Non es crede mihi bonus, quid ergo?

Vt verũ loquar, Optimus malorũ. Æthiops non albescit.

V. Nie pomoże krukowi mydło. Fucus ex Hecuba non faciet Helenam.

τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρας οὔποτε βάψεις,
οὐδὲ παρειάων ῥυτίδας ἐκτανύσεις,
μὴ τοίνυν τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμύθῳ καταπλάττε,
ὥς τε προσωπεῖον κ' οὐχὶ πρόσωπον ἔχειν,
οὐδὲν γὰρ πλέον ἐστί, τί μαίνεαι; οὔποτε φῦκος
καὶ ψίμυθος τεύξει τὴν Ἑκάβην Ἑλένην. *Lucillius.*

Caput tingis, senectutem nunquam tinges, Nec genarum rugas explicabis,
Ne igitur faciem totam fuco collinas, Ne personam non faciem habeas,
Nil enim hoc prodest. quid insanis? Nunquam fucus & psimythus ex Hecuba faciet Helenam. i. *ex deformi venustam.*

Zdotam temu sam.

Nostro Marte. s. *rem geremus.* *Cic. sic:* Hanc partem relictam explebimus, nullis adminiculis, sed, vt dicitur, nostro Marte. Meis copijs. *Plaut.*

ἄνδυ Θησέως. Absque Theseo, *qui multis viris fortissimis in certaminibus auxilio fuit. vt Herculi, Perithoo. Zenodotus, Plutarch.*

ἄνδυ κυνῶν τε κὴ λίνων. Si canibus & retibus. κλείνοντ' ἐλάφυς ἄνδυ κυνῶν δολίων θ' ἑρκέων. *Pindar.* Occidentem ceruos absq; canibus & dolosis retibus.

ἄνδυ τῦ Ἰόλεω. *Vel* ὐ παρακαλῶν τὸν Ἰόλεων. *Vel* ὐ δεῖται Ἰόλεω. *Ex Platone, Synesio.* Absque Iolao. s. *hoc conficiam, Vel* Non inuocato Iolao. *Vel* Non indiget Iolao. *Hercules cum Hydra pugnans Iolaum in auxilium implorauit.*

Τιτᾶνας ὐ καλήσω. *E Diogen.* Titanas non implorabo. *vt implorauit Iupiter diffisus suis viribus in pugna contra Gigantas.* Congredior — sedeant spectentq; Latini. Et solus ferro crimen commune refellam. *Turnus Virgilij loquitur.*

Zdrádá w kácié śiadá radá. Gdźie ćiemno / tám niebéspiecżno.

τοῦ ἀφανεῖ πᾶς ἕπεται δόλ☉. *Athenaeus.* Obscura omnis dolus sequitur aut comitatur. *Sic Psalmo 9. de Impio dicitur:* Insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua. Scorpius sub lapide occultatur. V. Niewiédźieć komu wierzyć. Sepia in aqua atramento suo obfuscata pisces captat. V. Węgorzé w zamećié. Latet anguis in herba. *Virg.* Laqueus symbolum doli occulti. *Pierius ex Psalmis. In Epidico Plauti. Feminae ornatae sub vestimentis gestare dicuntur retia, quibus amatores capiant.* Thyrsus seu telum hedera circumposita tectum, *nocumentum absconditum significat. Pierius ex Macrobio. Simile est illud apud Suidam & Varinum:* ἐν μύρτυ κλάδῳ τὸ ξίφ☉ κρατεῖ. In myrti ramo gladium tenet. *Tractum à facto Harmodij & Aristogitonis, qui gladiis myrto occultatis, Hipparchum Tyrannum occiderunt. qui dolus eorum Atheniensibus gratissimus fuit, & perpetuam gloriam ac memoriam eis apud eosdem conciliauit. Meminit & Aristophan.* Vipera in vepecula. *Pomponius, de eo qui vehementer & ex improuiso nocere potest. Ian. Gulielm.*

Zdrayca. Zdradliwy. Szalbierz.

Compositis mendacijs consutis dolis aduenit. *Plaut.*

Superauit dolum Troianum. *Plaut. de Pseudolo qui lenonem insigniter decepit. respexit verò Poëta Sinonem & equum Troianum. lege Virgil. Hinc* Equo Durio vel ligneo insidere. i. *insidias & fraudem struere.*

κύων λαίθαργ☉. *Suidas.* Canis clanculùm mordens.

λαιθάργως δάκνων. *Eustathi.* Clanculùm mordens. s. *canis.*

κρυπτὸν ἔγχ☉ ἔχων κραδίῃ, φαιδρῷ προσεννέπει προσώπῳ, γλῶσσα δὲ διχόθυμ☉ ἐκ μελαίνας φρενὸς γέγονε. *Laërtius.* Occultum gladium habens corde, hilari te alloquitur fronte, & lingua duplicis animi, ex nigris præcordijs sonat.

Nouacula spongiâ tecta. *Scribanius.*

δέλεαρ ἀγκίστρῳ περιτίθησι. Escam hamo circumponit. *Iunius è Græcis variis.*

Albo rete aliena oppugnare (*captare*) bona. *Plaut.* i. *falsis & calumniosis syngr*

phis, sed prætextu iuris speciosis. Alij legunt: Albo ariete.i. machinis honestis, ab ariete bellico. Alij: Albo pariete.i. decretis velut iustis in pariete appensis. plura Taubman.

V. Prawem niepráwem. ἄϊδ® κυνέην εἰσέδυσεν. Interpres Homeri. Orci galeam induit. de eo qui occultis insidiis nocere vult. Plutonis galeam & Gygis annulum habet: qui nocere aliis impune suis commodis consulens solet vel potest. Ex Platone. Arte Pelasga instructus. Virg. de Sinone.

κλεῖδας φορεῖσι κρυπτὰ λακωνικά. Eustathi. Claues gestant occultas Laconicas. θωρυκίωνα μιμεῖσθαι. Suidas. Thorycionem imitatur. de eo, qui res & consilia suorum hostibus prodit, vt fecit Thorycion Ægineta dux ordinum, qui linum, pelles, picem, pecuniam &c. ad hostes transmittebat. Melle litus gladius. Erasm. ex Plinij melle venenato, & ex more barbarorum tela sua succis venenatis & ignitis tingentium.

ἐν τῷ μύρτῳ κλάδῳ τὸ ξίφ® κρατεῖ. Suid. In myrti ramo gladium tenet, occultat. Baculus trapezitæ Taurominiensis, qui vocatus ad iudicem ab eo cui aliquid debebat, in scipionem arundineum aurum inclusit, & iuraturus apud iudicem, aduersario scipionem tenendum, donec iuramentum absolueret, dedit; sublatisq; manibus iurauit, se illi reddidisse, pòst baculum recepit & euasit. Photius ex Conone. Elephas succisæ arbori innitens. de eo qui credit vel fidit rei mutationi, fallaciaue obnoxiæ.

λάμπων τὸν χῆνα ὄμνυσι. Aristophan. Lampon per anserem iurat. auem auguralem. Dicitur in eum qui decipere vult. Scorpius doli & fallaciæ signum apud Sophoclem & Nicandrum. Affine, Nieszczery. Chytry. Wilcza pokorá. Nié wierz. Niedowierzay.

Zdraycá choc pożyteczny, iednak brzytki i bezecny.

Proditionem sibi placere, proditorem minimè, dixit Augustus Cæsar.

προδοσίαν φιλῶ, προδότας δ' οὐκ ἐπαινῶ. Plutarch. Proditionē amo, proditores verò non laudo. Proditorem tantisper amo, dum prodat: vbi prodiderit, odi. Antigonus. Hoc ita intellige. Effectum probo; causam eius odi. Sæpe enim effectus à mala causa profectus, bonus est, vt accidit in venditione Iosephi & cæde Christi à Judæis patrata. & tunc licitum est gaudere de effectu ex mala causa orto. Sic de peccato Adam, canit Ecclesia. O felix culpa quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem! Eodem modo proditor, in suos fuit perfidus & peccauit, aduersæ autem parti placet, quia perfidia sua illi multùm profuit. Sed & à culpa excusari potest, si in bello, à parte sua, iniusta ea cognita, transfugiat ad iustam, eiq; illam prodat & victoriam conciliet. Quia tamen hoc incertum suspectum & fraudi obnoxium est, rectè Agis Archidami F. cùm eum Ephori iuberent assumpta iuuenum manu sequi quendam in patriam eius, qui eis arcem proditurus erat, respondit: Quomodo verò conuenit tot iuuenes credi ei, qui suam ipsius patriam prodit? Apud Plutarch. Et Cic. Nemo vnquam sapiens proditori credendum putauit. Jllud verò ex Diogeniano. κακὴ προδοσις. Mala proditio. vsurpatur cùm proditio non succedit.

Zdrow. Zdorow á bohát.

Russorum dictum: simile illi Ethnicorum apud Horat. Vita & opes. Sic ille. Sed satis est orare Iouem (ea) quæ donat & aufert.

Det vitam det opes, æquum mi animum ipse parabo.

Impium dictum Stoicorum, qui omnia bona animi hominem à seipso habere posse nugabantur. Plenus est Seneca talibus sententiis de suo Sapiente quem diis & Ioui confert. & præfert. Similia habet Horatius vt illud.

Ad summum Sapiens vno minor est Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex deniq́ue regum. Præcipuè sanus, &c.

Item. Si ventri bene, si lateri est, pedibusq́ue tuis; nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius.
Si rectè frueris non est vt copia maior, Ab Ioue donari possit tibi.

Sed & Cic. hic ineptit dicens: Iudicium hoc mortalium omnium est. fortunam à Deo petendam, à seipso sumendam esse sapientiam. *Item.* Virtutem nemo vnquam Deo acceptam retulit. Nam quis quòd bonus esset vir, gratias dijs egit vnquam? at quòd diues, quòd honoratus, quòd incolumis, Iouemq́ue Optimum Maximum ob eam rem appellant, non quòd nos iustos, temperantes, sapientes efficiat; sed quòd saluos, incolumes, opulentos. &c. V. Szczęśliwy. Bogáty.

Zdrow dobrzé. Zdrowy iák rybká.

Valet pugilicè. Valet athleticè. Valet pancraticè. *Plaut.* i. *sanus & robustus est. vt Aristotel.* ἕξιν ἀθλητικήν. habitudinem athleticam. i. *firmam appellat.*

κολοκύνθης ὑγιέστερος: *Epicharm. Zenodot.* Cucurbita sanior. *Nam cucurbita crescit benè, citò, tumens, plena, sine rimis, vermibus, & cùm sit corio duro non facile ab aëre vario læditur, multisq; remediis præter cibum vtilis est.*

Κρότωνος ὑγιέστερος: Crotone salubrior. *locus, res, vel persona. vt Palladas vsurpauit. Ortum est dictum à regione eius nominis saluberrima. Strabo. Alij ab insecto, quod aliter ricinum vocant, dictum volunt. Alij ab herba sesamo.* Locris & Crotone nunqnam est pestilentia. *Plinius.*

Sanior pisce. *Poloni & Galli dicunt Garner. Erasmus id Iuuenali tribuit, ego me legisse non memini, malui illi creaère quàm examinando tempus perdere. Pisces certè morbis letalibus vel pestilentibus non infestari scribit Aristot. & Plini. ægrotare tamen aliquos ait, quòd macri in eodem genere quidam inueniantur. Sed id potest ex inopia alimenti vel alia causa accidere.*

Zdrowego leczyć nié trzébá.

Sanæ corporis parti scalpellum non est adhibendum. *Ex Cic.*

ἀνὴρ ὁ ὑγιὴς οὐκ ἔχει ἰατροῦ χρείαν. *A.*

Medicus valenti neutiquam est opus viro. *Ex S. Matthæo. c. 9.*

Zdrowie nádewszystko przekłáday. Zdrowie zá wszystko stoi.

Zdrowie i dobre sumnienie/ waż sobié nád dobre mienie.

Vitam quæ faciunt beatiorem Iucundissime Martialis, hæc sunt:
——— Mens quieta, Vires ingenuæ, salubre corpus.

Orandum est vt sit mens sana in corpore sano. *Iuuenal.*

Sic Ethnicus Poëta: Christiani verò vitam & omnia eius bona virtuti & legi diuinæ posthabent.

habent. Non est census super censum salutis corporis, & non est oblectamentum super cordis gaudium. *Ecclesiastici 30.* Valetudinem bonam diuinum bonũ esse maximè, longeq; blandissimũ totius vitæ condimentum, *scripsit Plutarch.* μέγιστον ἀγαθῶν ἡ ἐπὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὑγίεια. *Isocrates.* Maximum bonorum est mens sana cum corpore sano.

οὐκ ἔστιν ὑγιείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ. *Menander.*

Nil vita melius sanitate continet.

ὑγιεία καὶ νοῦς ἐσθλὰ τοῦ βίου δύο. *Idem.* Mens sanitasq; sunt duo vitæ bona.

ὑγιαίνειν μὲν ἄριστόν ἐστιν: τὸ δὲ δεύτερον καλὸν γενέσθαι:

τρίτον δὲ τὸ πλουτεῖν ἀδόλως: τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων.

Apud Platonem & Stobæum Cantilena conuiualis antiquorum hæc fuit:

Primum vel optimum est valere. Alterum pulchrum vel honestum esse.

Tertium diuitem sine dolo esse. Quartum vigere ætate cum amicis.

De eadem re apud Lucianum hi sunt versus Philemonis.

αἰτῶ δ᾽ ὑγείαν πρῶτον, εἶτ᾽ εὐπραξίαν, τρίτον δὲ χαίρειν, εἶτ᾽ ὀφείλειν μηδενί.

Primùm valere cupio, deîn agere benè: Gaudere tertiò, vltimò debere nil.

Pyrrhus templa inuisens & sacrificans nil aliud petebat præter sanitatem. Rhodigin.

Apud Plutarchum de Sanitate. τρία ὑγιεινότατα, τροφῆς ἀκορία, πόνων ἀοκνία καὶ σπέρματος οὐσίας συντήρησις. Vesci cibo citra saturitatem, impigrum esse ad labores, & (*vt honestiùs loquar*) venereis abstinere.

Frui paratis & valido mihi Latoë dones, at precor integra Cum mente. *(Horat.*

Fortior vt valeas, interdum parcior esto.

Pauca voluptati debentur, plura saluti. *Cato.*

ῥώστης ὥστε τυχεῖν μᾶλλον τὴν φειδόα ἄσκει.

ἡδεῖ παυρότερον, τῇ ῥώσει μεῖζον ὀφείλεις. *Mylius.*

Æger diues habet nummos, se non habet ipsum. *Cato.*

πλούσιος ὄλβον ἔχει νοσῶν, ἔχει οὐδὲν ἑαυτόν. *Mylius.*

Grus è faucibus lupi collo saluo educto satis mercedis pro obsequio habere iubetur. *Æsop.* Fiber ne capiatur testiculos vltrò sibi amputat. *Plini.*

οὐ δεῖ παραβάλλεσθαι καὶ κυβεύειν τῷ βίῳ. *Polybius.* Non est temerè & audacter agendum in vita ceu in ludo talorum.

——— Vt valeas multa dolenda feres. *Ouidi.* *Lege Ludouici Lessij libellum de conseruanda valetudine & Ludouici Cornari de Vitæ Sobriæ commodis.*

Zdrowo mu to.

ἅλας τοῖς κρέασι. *Philo.* Sal carnibus. *f. salutare vel vtile, siquidem eas conseruat, vt anima suem, quæ illi salis loco data est. Varro. Cic.*

Zdumiewam śię na co. Odchodzę od śiebie.

Saxeus instar Niobes fio. *Ex Antiphane qui ait:* — ἐμβλέπων

ἰχθυοπώλαις, λίθινος εὐθὺς γίνομαι. Mox saxeus fio videns cetarios.

μήτ' ἀκέω, μήθ' ὁρῶ. *Aristophan.* Nec audio, nec video. *Et S. Hieronym.* 1519
Nec aures habeo nec tango, iurgantibus & negantibus cunctis.

Zdybał go iák czayko ná gniazdzie.

In ipso articulo oppressit. *Terent.* i. *in angustiis inopinatò deprehendit.*

Żebrák.

Pantolabus, *apud Horatium nomen scurræ, id sonat.* παντολάβος: *omnia accipiens.* De ponte, *vel* A ponte, f. *homo. Iuuenal.* *Nam in ponte erat mendicorum locus.* In sublicium pontem me transfer, & inter egentes abige: non ideò tamen me despiciam, quòd in illorum numero consideo, qui manum ad stipem porrigunt. *Seneca.* *Martialis de Vacerra supellectili sordida ait:*

Hæc sarcinarum pompa conuenit ponti. *Apud Plautū Trinummo alij legunt* In ponte est locus. f. *patri peregrè reuerso, cuius filius abligurierat omnia, etiam domo paterna in qua habitabat vendita.* *Alij legunt.* In porta locus est. *eodem sensu.* *Nam is etiam mendicorum locus erat vt & apud nos.* *Et sic illum versum Iuuenalis.* Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes, *Explicat vetus Scholiastes, de porta Aricina in cliuo sita, qua multi currus transibant, & magna populi multitudo illuc confluebat, quare & mendicorum. Meminit & Martial. l. 2. ep. 19. Tertius mendicorum locus fuit* Proseucha, *vt item apud nos.* *Sic apud Iuuenalem iuuenis petulans cuipiam tenuiori ciui obuio contemptim dicit.*

Ede vbi consistas, in qua te quæro proseucha? *Proseucha est locus in quo mendici stipem petunt, siue sacer siue profanus.* προσεύχομαι *est oro. alij* πτωχοδοχεῖον *esse volunt. alij locum in quo religiosè oratur. nam &* προσευχή *est oratio. hac ergo periphrasi ille apud Iuuenalem significabat illum quem alloquebatur esse mendicum.* Fana ventris causa circumit. Quotidianum diurnum petit. Diurnum accipit & in Cœnaculo dormit; *quod pauperum ciuium erat. Seneca.* *Alia Mendici periphrasis est apud Catullum illa:* — Sæpe quam in sepulchretis.

Vidistis ipso carpere è rogo cœnam. f. *funebrem, quam aliquando mendici diripiebant, vt de Hecatæ cœna scripsit Aristophan.* *Simile illud:* Sacra haud immolata deuorat. V. Nie czeka áż sie dopiecze. ζωὴ πίθε. Vita doliaris. *qualis erat Diogenis Cynici apud Laërtiū.* Żebráczy żywot. Mendicos *Eubulus vocat* ἀνιπτόποδας, χαμαιευνάδας, ἀεροίκες. *i. Illotis pedibus, humi cubantes, in aëre domicilium habentes.* *Mendici periphrasis lepida apud Plautū ex allusione duarum vocum Medici & Mendici.* Vna (*inquit*) litera (N) plus sum quàm Medicus. *Item alia allusione.* Mēdicus *dicitur.* αἰτωλὸς: αἰτωλιτής. Ætolus. *nam hi erant petaces. quanquam & vox ipsa hunc sensum insinuat. nam* ὅλον αἰτεῖν, est, totum petere *Ex Stephano.* τὰ χεῖρε ἐν αἰτωλοῖς ἔχει. *Ariستoph.* Manus in Ætolis habet.

παύσωνος πτωχότερος. *Aristophan.* Mendicior Pausone, pictore.

Żebraká nigdy nie násyciß, nie natkaß.

πτωχῦ

πτωχοῦ πήρα οὐ πιμπλᾶται. *Zenodot.* Mendici pera non impletur.
πτωχῶν οὐλαὶ ἀεὶ κεναί. *Suidas.* Mendicorum loculi semper inanes.
Diogenes Anaximeni obeso dixit: Impertire nobis tenuibus (al: mendicis) ventrem, nam & ipse leuaberis onere & nobis commodabis. nam si mendici eßent crasso ventre, semel expleti non toties esurirent & mendicarent. Ex Laërtio, vbi γαστὴρ *ambiguè prolatum est. nam & ventrem & alimentum sonat.*

Żébraká ßkodá żywić.

De mendico malè meretur, qui ei dat quod edit, aut quod bibat.
Nam & illud quod dat perdit, & illi producit vitam ad miseriam. *Plaut.*
δὸς ἄρτον πτωχῷ, καὶ κονδύλον ὄψον ἐπ' αὐτῷ.
Da panem mendico, & pugnum obsonium insuper. *Sic legit Muret. & interpretatur de mendico robusti corporis, cui ob humanitatem tamen dandam stipem censet, sed simul pugno admonendum, vt ab hac ratione vitæ desistat, & intelligat se bonis & prudentibus odiosum esse. Aliter Erasm. cum Eustathio. Versus verò Græcus* ἀκέφαλος *facile in prima syllaba fulciri potest. particula* δὲ, τε.
Sic Lacon quidam apud Plutarchum, mendico stipem petenti respondit: Si darem tibi, eò magis mendicares. Nam huic tuæ deformitati causam præbuit, is qui tibi primus dedit, & te ignauum reddidit. *Alter Lacon stipem dijs colligenti ait:* Non curo deos me pauperiores. *Ibidem. Ethnicum & improbum dictum. Et quamuis videatur poße excusari, si sermo sit de mendico sano, qui per ignauiā mendicitatem, sectatur; audiendus tamen potiùs est Dominus apud Lucam. c. 6. dicens:* Omni petenti te tribue. *Adde Chrysostomum, qui hoc inhumanum ethnicorum dictum castigat vehementer aliquoties, in epistolas S. Pauli commentans. Lactantius item. l. 6. Diuin. Institutionum.*

Żébrakowi ludźi trzebá.

Qui eget, in turba versetur. *Erasm. ex apologo de Cæco qui duci suo mandabat vt eum duceret in turbam frequentissimam, quod* Ibi quæstus esset maximus, vbi maxima hominum frequentia.
παμπόλλῳ ἐν ὄχλῳ πάμπολυς πτωχῷ χάρις. *A.*
Multus vbi populus multa stips est pauperi.
πτωχῷ βέλτιόν ἐστι κατὰ πτόλιν ἠὲ κατ' ἀγροὺς
δαῖτα πτωχεύειν. *Homer.* Mendico melius est in ciuitate quam rure cœnam mendicare.

Żébrakowi nié káżdemu dowierzay. Prośi á pátrzy coby porwáć.

τὰ μὲν χεῖρες ἐν αἰτωλοῖς, ὁ δὲ νοῦς ἐν κλωπιδαῖς. *Aristophanes.* Manus quidem in Ætolis (*illi sunt*) mens vero in Clopidis. i. *manus orans tendit & animo furtum voluit. Iocus est ex allusione ad nomina gentium, cognatam rei præsenti significationem habentia. Nam Ætoli vox ad petacem alludit, vt suprà dixi. Clopidæ autem adfuracem,* ἀπὸ τῆς κλοπῆς. *à furto. quales allusiones ad regiones & ciuitates habet Plautus*

tus non paucas partim à veris locis partim à fictis. vt Epidamni esse. i. damnum accipere. Milites Placentini Turdetani Ficedulentes, à placenta & Placentia, &c. Sic Peredia Perbibesia ficta ab edo, bibo, &c. Boius est, boiam terit. Sic recentiores iocantur Compluto venis. Lutetiæ fuisti. Placentinus es, &c.

Et Poloni. Bedźieß w Bledowie. Aboś z Głuchowá. i. nie doſtyßyß.

Zeby mi pißcza ná co. *V.* Głodny / & Radby.

Zedrzeć pypeć. *v.* Obćieto mu ſkrzydłá.

Zé dwoygá złego mnieyßé obieray. Złego iák namniey.

E duobus malis minus eligendum. *Cic. sic ait:* Sic ab hominibus doctis accepimus, non solùm ex malis minima eligere oportere, sed etiam excerpere ex his ipsis, si quid inesset boni.

Χρὴ τῶν κακῶν ἐπιλέγεσθαι μετριώτερα. *Appianus.* Oportet è malis deligere minora.

ἐπεὶ ἂν τοῦ μέτρου τυχεῖν ἄκρως χαλεπὸν, τὰ ἐλάχιστα ληπτέον τῶν κακῶν. *Aristotel.* Quando igitur mediũ exactè consequi difficile est, minima ex malis sumẽda sunt.

Quanta mea sapientia est,
E multis malis, malum quod minimum est, id minimũ est, malum. *Plaut.*

Vbi Muretus & quidam alij notant Tautologiam, quam etiam Aristotel. in dictis Epicharmi obseruauit. cùm sententia videtur constare è contrariis vel diuersis, & tamen idem bis dicit, vt hic Plaut. Et in illo. Saluum est, si quid non perijt. Item. Cui homini dij sunt propitij, ei non esse iratos puto. Item.

Hos quos videtis stare hic captiuos duos. Illi qui stant, hi stant ambo, non sedent. qualia ipse ioci captandi gratia protulit. quanquam in primo illo versu, pro verbis: Id minimum est malum, aliqui legunt: Id minimè est malum.

κεῖνος δ' ἐστὶν ἄριστος, ὃς ἐν πλείοσι κακοῖσι
βαιὰ φέρει. *Nazian.* Ille est optimus qui inter plurima mala vel inter plurimos malos, pauca vel modica *(mala)* habet. *Sic & Horati.*

Nam vitijs nemo sine nascitur, optimus ille, Qui minimis vrgetur.

Adde apologum Cinesiæ de Vulpe positum suprà. sub Nałog względnia.

Zegar napéwniéyßy brzuch / ábo głód. Zegar w brzuchu. Jéść kiedy śie chce.

Venter vnicuiq; solarium. *Ex Ammiano, qui de Persis sic scribit: Apud quos extra regales mensas, hora prandendi præstituta non est, sed ventre monente, quod inciderit editur, nec quisquam post satietatem superfluos ingerit cibos.*

Ex his potest etiã formari aliud dictum. f. Venter Persicum horologiũ. *Itemq; aliud.*

ἄριστα γαστὴρ πεινα λέου ὡρολογεῖ. *A.* Venter famelici optimum est horologiũ.

ἡ κοιλία ἀναμφίβολόν ἐς' ὡρολόγιον. *A.* Certissimum est venter cuiq; horologiũ.

Lepidè Plauti parasitus in Bœotia (apud Gellium,)
Vt illum dij perdant qui primus horas repperit,
Quique adeò primus statuit hîc solarium!

Qui mihi cõminuit misero articulatim diem. *(s. in particulas horarũ diuisit)*
Nam me puero, vetus erat solarium *(al. vterus hic erat solarium)*
Multò omnium istorum optimum & verissimum. *(s. venter.)*
Vbi iste monebat esse; *(subaudi, edebatur)* nisi cùm nil erat.
Nunc etiã quod est *(quod habetur)* nõ est *(edere, vel non editur)* nisi Soli lubet.
Itaq; adeò iam oppletum est oppidum solarijs!
Maior pars populi aridi reptant fame. *Sed meliùs Cassiodorus.*
Belluarum, *inquit*, ritus est, ex ventris esurie horas sentire, & non habere certum, quod constat humanis vsibus attributũ. *Affine*, Głodnemu záwße południe.

Zeglarski (flisowski / rybitwi / wodny) żywot / nedzny.

δύστηνος ὅστις ζῇ θαλάττιον βίον.
Vitam marinam quisquis agit miser est homo.
ἐν γῇ πένεσθαι κρεῖττον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν.
Malo in humo inops esse, quàm opulescere nauigans.
εὐδαιμονία ἐκ σχοινίων ἠρτημένη. *Plutarch. de Nautica vita.*
Felicitas pendens aliquot è funibus.
τοῦ ναυάρχου κράβαττος ἐπὶ τῆς πρύμνης ἵδρυται. *Leo Imperator.*
Nauarchi lectus in puppi sedem vel locum habet.
Vitam committere ventis. *apud Virg. periculosum.*
Ventorum est quodcunq; paras, haud vlla carina
Consenuit, fallit portus & ipse fidem. *Propertius.*
Tun' mare transsilies? tibi torta cannabe fulto
Cœna sit in transtro? *Persius nauigaturum alloquitur.*
— Digitis à morte remotus Quatuor aut septem si sit latissima tæda. *Iuuenal. Satyra 12. vbi plura alia vitæ nauticæ incommoda adfert.*
Lari vita. *Ex Æliano Sophista, qui ait:* ἐπικυματίζει, καὶ λάρου βίον ζῇ, καὶ ἀνέμοις μάχεται διαφόροις. In vndis fluctuat, larique vitam viuit, & cùm diuersis ventis pugnat. *Possunt hæc dici etiam de piscatore.*
Nauticæ vitæ calamitates copiosè enarrat Palinurus Luciano adscriptus.
Vide etiam suprà. Komu modlitwá nie smákuie / niech po morzu żegluie.

Zélżywość bárziey boli niż ráná / ábo ßkodá.

Patior facilè iniuriam, si est vacua à contumelia. *Pacuuius.*
Æquum animum indignanti iniquat contumelia. *Laberius.*
Facilè ærumnam ferre possum, si inde abest iniuria,
Etiam iniuriam, nisi contrà cùm stat contumelia. *Cæcilius.*
οὐ πληγὴ παρέστησε τὴν ὀργὴν, ἀλλ' ἡ ἀτιμία. *Demosthenes.*
Non plaga concitauit iram, sed contumelia.
οὐκ ἔστιν τῶν πάντων ὕβρεως οὐδὲν ἀποφορητότερον. *Idem.*
Non est quicquam ex omnibus contumelia intolerabilius.
τοῖς ἐλευθέροις οὐ τὸ τύπτεσθαί ἐστι δεινὸν, καίπερ ὂν δεινὸν, ἀλλὰ τὸ ἐξ ὕβρει. *Idem.*

Idem. Ingenuis non cædi graue est, quanquam sit graue, sed per contumeliam. s. cædi est graue. *Refutat hæc omnia Seneca lib.* Quod in sapientē nō cadat iniuria.

Zemna trzymaß. Za mna mowiß. Mniec to ſłuży.

In castris præsidijsq; meis versaris: mea est ista defensio: ego hoc vociferor *&c. Cic.* A me stas. *Ex Cic. &c. Sic ille:* Vt nemo à Senatu, à bonorum causa steterit constantiùs. *De M. Cæcilio Trib. pleb. loquitur.* Pro me stat. *Liui. Quintil.*

Zeydźie śie to iemu. Nie ſromotá to v niego / ábo / tu.

ἐλευθέρα κόρκυρα χέζ' ὅπȣ θέλῃς. *Eustath.*

Liberrima est Corcyra (*insula*) vbi lubet caca.

τοῖς Χίοις ἐφιᾶσιν ἀσελγαίνειν. Chijs licet intemperanter agere. *Chij peregrini magistratus Spartani sellas vomitu & oleto fœdârant. Spartani volentes grauiter punire auctores, vbi compererunt Chios esse, dixerunt:* Chijs licet turpiter vel petulanter agere. *Ex Plutarcho.*

δωρίσδεν δ' ἔξεςι δοκῶ τοῖς δωριέεσσι. *Theocritus.*

Doribus licet puto Doricè loqui. *Cùm oratio moribus & ingenio quadrat.* τοῖς ἀφανῆ καὶ ταπεινὴν τὴν φύσιν ἔχȣσιν, ȣδ' ὅταν μὴ καλῶς τι πράξωσιν ἐπιπλήττομεν. *Demosthen.* Quorum obscura & humilis natura est, hos nec si quid non rectè fecerint, obiurgamus.

Causidicis, Orco; Fisco fas viuere rapto,
Militibus, Medico, Tortori occidere ludo,
Mentiri astrologis, Pictoribus atq; Pôetis. *Anonym. rhythmic. sed Ironia est in mores absurdos, & seriò oppositum intellige.* *Affine,* Odpuśćmy ſobie.

Zē złego obieráiąc.

Optimus malorum. *Martial.* Vltimus malorum. *Idem.*
Alpha penulatorum. Beta togatorum. *Idem.*
τῶν σοφῶν βῆτα. *Strabo.* Sapientum beta. i. *non postremus.*
Minimè malus pro optimo est. *Seneca.* Nie nagorßy.
μικρὸν κακὸν, μέγα ἀγαθόν. *Suidas.* Paruum malum, magnum bonum.
Inter cœcos luscus rex. ἐν τοῖς τόποις τυφλῶν λάμων βασιλεύει.
In regione cœcorum luscus regnat. *Vi.* Wole tu być. Dobryć to.

Zezowáty. Swidrem pátrzy.

θύννȣ δίκην. s. βλέπει. Thynni more spicit. *Ex Æschylo qui ait.*

τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννȣ δίκην.

Oculum sinistrum thynni ad instar admouens. *Nam thynnum piscem altero tantùm oculo cernere ait Athenæus cum Aristotele. Plinius vtroq; hebetem esse ait, sed dextro plùs cernere: quare deteriorem oculum ad tutiorē partem eum vertere Plutarch. asserit. Ad Polonicum item dictum licet accommodare illud Persij:*

Non secus (*aspicit*) ac si oculo rubricam (*amussim rubro tinctam*) dirigat vno. *Nam, vt experientia fabrorum & iaculatorum docet, vno oculo aspicientes acutiùs, direc-*

ctiùs, ac certiùs videre solemus, quia tunc vt docet Aristot. vis videndi vtriusq; oculi ad vnum concurrit, & potentior euadit vnita.
Græci hîc dicunt, λοξὰ παραστρωφᾶν. Transuersa tueri *Valer. Argonautic. Et Virg.* Transuersa tuentibus hirquis *aut* hircis. *s. oculorũ angulis. Sed & hircis animalibus obliquare oculos familiare est, vt aliqui versum hũc Virg. intelligunt. Quare posset hîc vsurpari dictum hoc:* Hircinum tueri, *vel* tuens. τράγειον βλέπειν. *aut* βλέπων.

Zgadłeś. Trafiłeś. Tak iest. Dobrze mowiß. *Seriò & ioco.*

Rem tenes. Ea res est. Rectam instas viam. Ingressus es viam. Is viam. Rem ipsam putasti. Omnem rem tenes. Nunc in rectam redij semitam.
Tetigisti acu (.s. *rem*) Prædixin' ita fore? Sciuin' ego?
Tu quidem animum meum gestas, scis quid acturus sim. *Plauti omnia.*
Apud eundem miles gloriosus interrogat parasitum de occisis à se in prælio.
Quanta istæc hominũ summa est? ℞t. *Parasitus.* Septem millia. (*& erant tantùm 340*) *Tum miles.* Tantùm esse oportet, rectè rationẽ tenes. *Apud eundẽ alius.*
Non remittes? ℞. Scis iam dudum meam omnem sententiam. *Item.*
Dij immortales! vt planiloqua est! paucis vt rem ipsam attigit!
Item seruus hero respondet adulans: Posterius istuc dixti quàm credo tibi. i. *priùs hoc credo quàm dixisti: seu, verissimum id esse pridem scio.* καλὰ δὴ πάντα λέγεις. *Plato.* Præclara omnia dicis. *Ironico sensu ille protulit: sed licet & seriò vti. Lacon interroganti alteri quidpiam, negauit, & cum is, qui interrogauerat diceret, Mentiris, ille alter, Vanus ergo es, inquit, qui de re tibi nota interrogas. E Plutarc.*
νῦν εἰς χώραν ἦλθες. Nunc in regionem venisti.
μᾶλλον ὁ Φρύξ. *Suidas.* Magis ipse Phryx. *Crœso interroganti septem Philosophos quis esset beatissimus? aliis alia dicentibus Æsopus dixit.* Tu rex tantùm reliquos antecellis, quantùm mare fluuios. *Tum rex:* Magis ipse Phryx. i. *scopum attigit. Et sic dicto locus est, cùm probantur, potiùs adulatoriè quàm verè dicta. Suspicatur Erasmus legendum,* μᾶλλον ὦ Φρύξ. Magis ô Phryx. *vt sit sensus approbantis laudem, sed plùs desiderantis. q. d. magis etiam antecello alios quam fluuios mare. & plùs vel magis ô Phryx dicere debueras.* ἀχαϊκὸν βέλος. *s.* ἔβαλες. *Suidas.* Achaicum telum iecisti. *de coniectura scopum tangente.*
τῷ κοσκίνῳ μεμάντευσαι. *Lucian.* Cribro diuinasti. i. *sagaci coniectura attigisti.*
ἀφθάς σοι λελάληκεν. *Suidas.* Aphthas tibi dixit. *Vates quidam fuit celebris.*
Dixin' ego? Sum verus! Bene putas. *Terent.* Ariolaris. *apud eundem quidam dicit:* Non mihi credis? ℞t. *alter:* Ariolare.
Non Archimedes meliùs potuit describere. *Cic.* .i. *pecunia data ab Oppianico ad corrumpendos iudices, quadrat cum numero iudicum. s.* 340000. *in 16.* Jak w kot. Zgadzá się sumy. Haud vidi magis. *Plautus. ironia. i. minimè verò. non ita est.*
Nihil vidi magis. *Cic.* τὸ ἐμὸν γ' ἐμοὶ λέγεις ὄνειαρ. *Cic. ex Platone.* i. Meum mihi narras somnium. i. *rem mihi notam. Vel. Idem quod ego de hac re sentis.*
Eadem omnia quasi collocuti essemus vidimus. *Idem Cic.*

τ̃ σκοπȣ̃ ἔτυχες. *Lucian.* Tetigisti ſcopum. ἔςι ταῦτα. *Cebes.* Sunt iſta. Tu dixiſti. Factum. *& ſimilia vide in 1. Tomo.*
αὐτὸν κέκρȣκας τ. βαλῆρα τ̃ θύρας. *Suidas.* Ipſum pulſaſti limen ianuæ. i. *in ipſam veritatem incidiſti.* ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφιγμένος: *Ariſtopha.* Sed noueris veniſſe te ipſas ad fores.

Affine, Wießczek. Wyiałeś mi z geby. Mądry i.

Zgadzáią śie ták ſzydła w worze. Zgadza śie z niem/ iák piés z kotem.
Vide Niezgodá. *&* Káżdy *w ſwa.*

Zgadzay śie gebo z mießkiem.

Pro quæſtu fac ſumptum. *Horat.* Sumptus quæſtum ne ſuperet. *Ex Plauto qui ait:* Non enim poteſt quæſtus conſiſtere, ſi eum ſumptus ſuperet. *Idem.* Sat eſt ſeruo homini modeſtè potiùs facere ſumptum quàm ampliter.
τὴν δαπάνην θέσθαι κατὰ χρήματ', ἄριστον ἁπάντων. *Theognis.* Sumptum facere iuxta facultates optimum omnium. κατὰ τὴν ȣ̓σίαν δαπανᾶν καὶ εἰς ἃ δεῖ. Pro modo facultatum impendendum & in quæ oportet.
Meſſe tenus propria viue. *Perſi.* Victus (*ſit*) mundus nō deficiente crumena. *Horat.*

Affine. Pomierz śie. Według ſtáwu grobla. Iáko kogo zſtáie.

Zgadzay śie z ludzmi.

Dictum hoc caſtigat homines moroſos & quibus nil placet niſi quod ipſi faciunt. intellige tamen vt infrà moneo ad Suidæ dictum. Vt homines ſunt, ita morem geras. *Plaut.*
Conſtitit nulli via nota magno, Vade quà tutū populo priori. *Seneca Medea.*
Iſtuc eſt ſapere, qui vbicunq; opus eſt poſſis animum flectere. *Terent.*
Sic vita erat; facilè omnes perferre ac pati,
Cum quibus erat cunq; vnâ; his ſe dédere,
Eorum obſequi ſtudijs: aduorſus nemini. Nūquam præponens ſe illis. *Idem.*
In multis cōtra omnes ſapere deſipere eſt. *Varro apud Vincentiū in Speculo.* Loquaris vt omnes, ſentias vt pauci. *Idē. Fruter. citat.* νόμος καὶ χώρα. *Suid.* Mos aut lex & regio. *ſ. eadē ſunt vel ſint. Seu. Cuibet regioni eſt ſuus mos, quem vir prudens ſequi, ſi tolerabilis eſt & peccato vacat, debet; ſin ſecus, diſſimulet, ne fruſtra omnibus repugnet.* χώρα ὁ τρόπος: *Idem Suidas.* Regio eſt mos.
χώρα ἡ τάξις. *Thucydides.* Regio eſt ordo, concinnitas.
ἀντίπατρος ἔξωθεν λευκοπάρυφος, ἔνδον ὁλοπόρφυρος. *Alexander.* Antipater extrinſecus albis veſtibus, intus purpureis indutus. i. *ſapiens.* Zwierzchu poſpolitié / wewnątrz známienićié. *Ita aliqui interpretantur, ſed vide* Nie ßczery.
Cùm Athenienſes pecunia egerent, & quidam hoſpes barbarus illis mutuam obtuliſſet dicens δανείω, vitioſè: illi cum murmure benignitatem eius reſpuerunt: ſed cùm ſe correxiſſet dicens: δανειῶ, collaudato illo, liberalitate eius vſi ſunt. Vide Demoſthenis verbo contra morē pronuntiato offenſos Atrenienſes ſub Máła rzecz podczás wiele záßkodźi.
Et Catul lus ridet Arrium dicentem Chommoda, Hinſidias, pro Commoda Inſidias.

Populo & ſcenæ ſeruiendum eſt. *Cic.* Vtamur foro. *Seneca.* Sciſti vti foro. *Terent.* τοῖς μαινομένοις ζυμμαίνεσθαι. *Galen.* Cum inſanientibus inſaniendum. Ne abhorreas à populi moribus, nec ita agas, vt quicquid non facis, damnare videaris. *Seneca.* Licet ſapere ſine pompa, ſine inuidia. *Idem.* Frons noſtra populo conueniat: intùs omnia diſſimilia ſint. *Idem.*

μὴ κακούργει τὴν μουσικήν. *Plutarch. refert, Epemeren in cithara Phrynidis muſici duas chordas ex nouem ſcidiſſe dicentem:* Ne corrumpas Muſicam. *quod ſeptem tantùm in communi more Muſicorum eſſent.*

Timotheum item citharœdum nobilem Lacones multârunt, quòd ſeptem chordis citharæ quatuor addidiſſet, & citharam eius ad Sciadem (odei tholum) ſuſpenderunt. Pauſanias. Viue moribus præteritis, vtere verbis præſentibus. *Gellius. dictum cuidam obſcurè loquenti, & antiqua verba vſurpanti: quia mores antiqui probiores, verba obſoleuêre multa nouis repertis.* *Affine,* Kiedy przyydźieß miedzy wrony. Oboietny. Kozá zá kozámi.

Zgáſł przy niem. Nié znáć go przy niem.

ἄθως καλύπτει πλευρὰ λημνίας βοός. *Plutarch.*

Athos obumbrat latera Lemniæ bouis. *Athos mons Thraciæ ingens ad 300 ſtadia vmbram iaciens, & attingens ſimulacrum bouis in Lemno inſula candido lapide fabrefactum.* *Sophocles hoc paulò aliter habet ſic:*

ἄθως σκιάζει νῶτα λημνίας ἁλός. Athos obumbrat terga Lemnij maris.

Vſurpatur de eo qui ſplendore ſui nominis, gloriæ, fortunæ, virtutis ſuperat & obſcurat alterum. Vel etiam de eo qui alterius ſplendore obſcuratur. Sic apud Cicer. Catonis luminibus obſtruxit hæc poſteriorum quaſi exaggerata altiùs oratio. *Idem Cic.* Nummus in diuitijs Crœſi obſcuratur. *Item.* Obſcuratur luce ſolis lumen lucernæ. *Item.* Interit in magnitudine maris Ægæi ſtilla muriæ: & in diuitijs Crœſi teruncij acceſſio. Et gradus vnus in ea via quæ eſt hinc in Indiam. *Hæc Cic. omnia.* σταλαγμὸς οἴνου μυρίοις χοεῦσιν ὕδατος οὐ μίγνυται. Gutta vini mille congijs aquæ non miſcetur. ſ. *ſed perit.* Et magno nomen perdit in amne minor. *Ouid.*

Nitedulæ in tenebris micant in ſole euaneſcunt. *E Quintiliano.*

Non vlla ſtella lucet in meridie. *Garner. Ex mente vulgi id accipe.*

οὐδεὶς ὁ ἀστὴρ λάμπει ἐν μεσημβρίᾳ. *A.*

Affine, Dáleko to tego. Nié rowniá mnié.

Zginął. Zginąłem. Zginąłeś. Siadłeś. Juž po niem. Smiertélny iéſt.

Perij, arundo alas verberat. *Plaut. ab aucupio ductum.* Occiſiſſumus ſum. *Idem.* Perijmus, abſumpti ſumus. *Idem.* Ecce me nullum (.i. *perditum*) ſenem. *Idem.* Perij. vno Gelaſimo minùs eſt (*hominum*) quàm dudum fuit. *Idem.* Mortuus pluris eſt pretij quàm ego ſim. *Idem.* Actum eſt de collo meo. *Idem.* Exulatum abijt ſalus. *Idem.* ἀπωλόμην δύστηνος, οὐδέν εἰμ' ἔτι. *Sophocles.*

Interij ego infelix, nulluſque ſum ampliùs.

γυναικὸς ὄλεθρος. *Suidas.* Muliebre exitium. *Dicuntur ij qui miſerabiliter & funditus pereunt. quod multis accidit fraude mulierum. vt Euæ, Pandoræ, Helenæ, Deianiræ, Cleopatræ &c.*

ἀπεσβέν-

ἀποσβέννυται μᾶλλον τοῦ ἡρακλειτείου ἡλίου. *Plato.* Exſtinguitur magis quàm Heracliti ſol. *quem ille afferebat in occaſu exſtingui & in ortu reaccendi.*

Ipſa ſi cupiat Salus   Seruare prorſùs non poteſt hanc familiam. *Terenti.*

Nec Salus nobis ſaluti iam eſſe ſi cupiat poteſt. *Plaut.*

Neque iam ſeruare Salus ſi vult me poteſt, nec copia eſt. *Idem.*

Hic ille eſt dies, cùm nulla vitæ meæ ſalus ſperabilis eſt. *Idem.*

Tam perit quam extrema faba. *quæ plerumq; à prætereuntibus decerpitur aut conculcatur. Feſtus.*   *Simile eſt dictum Polonicum*: Groch przy drodzé.   Quaſi herba ſolſtitialis modò fui, repente exortus repentinò occidi. *Plaut.*

Vltimus flos prætereunte poſtquam   Tactus aratro eſt. ſ. *cecidit. Catullus.*

Lepidè apud Terentium Phormio de Chremete in ſcelere deprehenſo ait:

Exſequias Chremeti, quibus eſt commodum ire, hem tempus eſt, i. *mortuus eſt pudore & metu vxoris iratæ.*

Similiter Plaut. Mortuus eſt Demænetus (*ab vxore deprehenſus*) Ecquis curret pollinctorem arceſſere? (*qui illum ſepeliat.*) Perij.   Conclamatum eſt. *Terent.*

Guttā haud habeo ſanguinis. Viuum me accerſunt ad Acheruntem mortui. *Plaut.*

Nunc illud eſt cùm me fuiſſe quàm eſſe nimiò mauelim.

Nunc ſpes, opes, auxiliaque à me ſe ſegregant, ſpernuntque me. *Idem.*

πίτυος τρόπον. λέγεται ἐπὶ τῶν πανωλεθρίᾳ ἀπολλυμένων. *Suidas.* Pinus in morem. ſ. *ſucciſus. dicitur de ÿs, qui penitùs perierunt. quia pinus ſucciſa non repullulat ſola. Herodot. alij id tribuunt etiam cupreſſo.*

ἀσπάλακα εἰς κορώνειαν. *Stephan.* Talpam Coroneam. ſ. *intuliſti*, i. *certum exitium attuliſti. Nam Coronea Bœotiæ ciuitas talpas non alit, & ſi inferantur moriuntur. Sic* Scarabæus in Thracia *ad Olynthum perit. Plini.*

Venit ſumma dies. *Virg.*   Tota cum ſtirpe domus procubuit. *Virg.*

κύκνειον ᾄδουσι vel ἐπᾴδουσι. *Iulian. Apoſtat.* Cygneum canunt. *qui ſpem omnem abiecerunt.*   Χαρώνειος θύρα. Charontis ianua. *Suid. pro præſenti mortis periculo, quia porta ſic dicta Athenis rei è iudicio ad ſupplicium educebantur.*

Pythagorei ÿs qui à Philoſophia defeciſſent, exſtruebant cenotaphia ceu mortuis. Thomas Canter. ex Origene, Clemente Alexandr. & Nazianzeno.

οὐδὲ ἄγγελος ὑπελείφθη. *Ex Homer.* Ne nuntius quidem (*cladis*) relictus.

οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη. *Euſtathi.* Ne ignifer quidem relictus. i. *vates laureatus cum face ante aciem inuiolabilis & ſacroſanctus incedens.*   *Vel Alludendo ad Iſaiæ locum poſitum ſub* Wßyſtko pobral/ Ne ignifer quidem (.i. *teſta qua igniculus fertur*) relictus.   αὐταῖς ἀμάλαις: αὐταῖς ῥίζαις. *Suidas.* Cum ipſis manipulis: cum ipſis radicibus. i. *funditus perÿt.*

ὁ Χάρων ξύμβολον δίδωσιν. i. μέλλεις ἀποθανεῖν. *Suidas.* Charon ſymbolum (*ſignum, ſuffragium, teſſeram*) dedit. i. *debes mori.*

τοῦ σελίνου δεῖται. *Plutarch.* Apio indiget. i. *letali morbo laborat, & mox funerandus eſt. Apio verò herba ferali & luctui ac inferis ſacra monumenta mortuorum coronabantur.*

bantur. *Nostri dicunt.* Gotuyćié trunę. Kopćié mu dół, *&c.* *Simile est illud ex Philostrato & Plini.* Leporem marinum edit. *quia hic piscis venenum est præsentissimum, & in mari Indico etiam contactu necat. Plini.*

Næniam alicui dicere. i. *deplorare ceu conclamatum vel mortuum, præficarum more.* *Plaut. Salust. Tacit.* *Apud Plautum ancilla meretricis dicit:*

Huic homini amanti (*iam egeno*) mea hera apud nos dixit næniam de bonis. s. *meretrici datis, & eum abire iussit vacuum.* *Apud eundem Mortuus aliquoties vsurpatur pro decoctore perdito & egentissimo.* Tu iam mihi mortuus es. i. *nil habes, &c.* *Item* Vixit. i. *amisit omnia, periit.* *Affine,* Złé kolo mnié.

Zginie coś.

λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε. *Plutarch.* Lydus ostium clausit. *de furacibus dicitur, præsertim incautè & cum strepitu valuas aperientibus.* *Et Hesychius addit:* ἐπὶ τῶν μωροκλεπτῶν. i. de stultis furibus, *qui nesciunt sine strepitu aperire, vel claudere.* *Sed alius erit sensus.* s. *Non est industrius fur.*

Zgoda poniéwolna.

Syncretismus. *Vide* Przygody iédnéia niézgody. Molionidæ ibidem, &c.

Zgodni. Zgodnié.

μόλωνες. *Aristophan.* μολιονίδαι. *Nazianzen.* Molones & Molionidæ, *pro concordibus. Nam hi erant fratres Actoris aut Neptuni filij adeò concordes, vt fabulæ dederint occasionem, fingenti eos fuisse paribus corporibus vel vnimembres vel duobus corporibus à tergo circa costas coalitis. Ibycus & Plutarch.* πάντες τὰ αὐτὰ μόνον οὐκ αὐταῖς συλλαβαῖς ἔλεγον. *Lucian.* Omnes eadem tantùm non iisdem syllabis dixerunt.

Omnium calculis destinata illi mors. *Apuleius.*

Vno ore omnes omnia bona dicere. *Terent.* Vno ore omnes consentiunt. *Cic.*

Vespertiliones sibi inuicem cohærentes. *Item.*

Cornices, Concordiæ Symbolum, *apud Pierium.* Graculus *item.*

ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἱζάνει. *Diogenian. Nazianz.*

Solet assidere graculo alter graculus. Vespæ *item.* *hinc dictum.*

Conuenit vt vespis. *Probus. nam hæ quemuis inuadentem nidum ipsarum, concordes impetunt & acerrimè configunt.* δεσμὴ δοράτων ἄθραυστος. Fasciculus iaculorum infrangibilis. *Sciluri apud Plutarch.* ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ. Velut in cratere philotesio. *de iis qui ex inimicis redeunt in gratiam, quod faciliùs quædam gentes faciunt in compotatione, ad craterem philotesium, beneuolentiam & amicitiam conciliantem.* *Affine,* Zmowili śie. Spolnié ljéy.

Zgorszenia śie strzéż.

Mitto dicta Christiana. *Vide quid dicat Ethnicus, & quidem Poëta Iuuenal.*

Abstineas igitur damnandis. huius enim, vel
Vna potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti, &c. Nil dictu fœdum visuq; hæc limina tangat,

Intra quæ puer est, &c. Maxima debetur puero reuerentia, si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos,
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans. —Ne morum quoq; filius —
Omnia deteriùs tua per vestigia peccet. ———Vt sanctam filius omni
Aspiciat sine labe domum vitioq; carentem. *Hæc & plura ille Satyra 14.*
Cato senior cum filio nunquam lauit, & præsente puero filio, sic turpitudinem verborum vitabat, quasi Vestalibus virginibus arbitris loqueretur. Plutarch. *Idem.* *Cato Maniliũ Senatu mouit, quòd vxorem suam inspectante filia esset osculatus.* Rhodigin. ἐν πᾶσι πράξεσιν οὐδενὶ διδῷς προσκοπήν. *A.* Offensioni haud fueris vnquã cûipiã.

Z-iadł piés sádło. Czuié śię. Przéwinił.

λύκος πρὸ τῆς βοῆς σπεύδει. *Diogenian.* Lupus ante clamorem festinat.

Occiso pastore lupus caudamq; remulcens
Subiecit pauitantem vtero syluasq; petiuit. *Virgil.*
Is vbi malam rem scit se meruisse, illicò
Pedibus perfugium peperit, in Lemnum aufugit. *Plaut.*

οἱ φῶρες τὴν βοήν. Fures clamorem. s. *senserunt aut pertimuerunt. Serpens necato agricolæ filio, non vult prodire è cauerna, illo licet blandè inuitante. ex apologo Gabriæ. qui addit Epimythion:* ὅτι αἱ μεγάλαι ἔχθραι ἀδιάλλακτοί εἰσιν, Quòd magnæ inimicitiæ irreconciliabiles sunt. Non audet me aspicere. i. *male sibi conscius est. ex Homero.* v. Ponury. *Affine,* Sumnienie złe trwożliwe.

Z-iadłby krzyż zá niem. *V.* Jeden drugiego broni.

Z-iadszy kołacz / do chlébá.

ἀγαθὴ καὶ μάζα μετ᾽ ἄρτον. *Zenodot.* Bona & maza post panem. *In eos dicitur qui deficientibus melioribus, viliora & deteriora amplectuntur. Nam maza olim rusticorũ cibus fuit pane vilior, licet postmodũ pistrinarum arte euaserit delicata. vt scribit Plinius de panibus. Probat Marsil. Cognatus ex Plutarcho & Athenæo mazã olim fuisse vilissimum cibum. Luisin. item ex Cæsare Xenophonte Æliano, additq; fuisse edulium ex farina aqua & lacte. Hordeaceum panem recentiores intelligunt. Sic Martial. parasito recusanti venire ad se cœnatum ait:* Te Cum fastidierit culina diues, Antiquæ venies ad ossa cœnæ. *Simile illud Iobi c. 6.* Quæ priùs nolebat tangere anima mea, nũc præ angustia cibi mei sunt. *Simile est.* Dobry chleb gdy kołaczá niemász.

Z-iákiem kto nákłáda / tákiem śie stawa. *V.* Obcowánie. Towárzystwo.

Z-ie ćie i z nogámi. Wyniszczy ćie. Przydźieć żébráć.

Fidemq;, remq;, seq;, teq; properat perdere. *Plaut. de filio nequam.*
Hem istic homo articulatim te concidit, vel concidet. *Idem.*
Perij hercle planissimè, exenterauit meum marsupium. *Idem.*
Mendicitatem obtulisti mihi opera tua. *Idem. Simile est apud eundem.*
In ponte, vel in porta locus est. s. *vbi amissa domo inter mendicos sedeas.* V. Żébrak.

Subiget te vt auctionem facias. *Idem de vxore sumptuosâ.*

Hic per flagitium ad inopiam redigat patrem? *Terent.*

Si illi pergã suppeditare sumptibus; mihi illæc verè ad rastros res redit. *Idem.*

Occidi! Decem dierum vix mihi est familia. i. *quo alam familiam. Idem.*

Satrapes si fiet Amator, nunquã sufferre eius sumptus queat. Nedũ tu possis, *&c.*

Sensi. nam ei vnam cœnam atque eius comitibus

Dedi: quod si iterum mihi sit danda, actum siet

Nam vt alia omittam, pitissando modò mihi Quid vini absumpsit? ———

Atq; hæc vna nox. Quid te futurum censes, quem assiduò exedent? *Idem Terent. de Bacchide sumptuosa femina hospitio cum pedisequis recepta.*

Z iednem brzuchem ná dwoie gody.

Hoc dictum tangit nimiam auiditatem eorum, qui plùs quàm par est obtinere ex aliqua re appetunt; vel ex vna re duplex commodum captant. quales sunt Mendici bis ab eodem stipem subdolè surripientes: item parasiti, & similes illis helluones. Item qui duo munera in Republica vel in Ecclesia, præsentiã & operã perpetuã administrantis requirẽtia, ambiũt. Talibus rectè dicas.

ἐνὶ σπυρίδι τὸ σιτόμετρον ἐμβάλλεις διπλοῦν. *A. id est.*

Vna sportula duplex demensum capere vis.

ἓν κογχιάριον δίχουν χωρεῖν θέλεις. *A.*

Vni fideliæ congiali duas choas infundere cupis.

Vno in saltu duos apros capere. *ex Plauto. qui ait.*

Iam ego vno in saltu lepidè apros capiam duos. i. *in vno fruticeto. Sensus huius allegoriæ est.* Ego mox vna opera & techna duos decipiam.

Odiosus hospes farciens ventres duos. V. Sérwá.

Z iednem w dół / z drugiem w dom. Z iedna po dół / z druga w dom.

Inuisi (*vel exosi*) thalami post funera calda mariti.

Perstringit hoc dictum coniuges nubentes post recens mortuum alterum coniugem. Tales enim arguuntur paruum amorem erga priorem coniugem habuisse, & effreni libidine aut auaritia, si propter opes nubant, ferri; ob quam negligunt morem laudabilem lugendi mortuos olim sibi coniunctissimos, in diuinis oraculis commendatum, & legibus apud Ethnicos præscriptum. Talis Sassia apud Cic. quæ, vt idem ait, in familiæ luctum & priuignorum funus nupsit. *Castigat tales multis & Iuuenal. satyra 6. vt cùm dicit:*

Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti

Quinq; per autumnos: titulo res digna sepulchri! *Et Martial. de Thelesina.*

Aut minùs aut certè non plùs tricesima lux est,

Et nubit decimo iam Thelesina viro. *Nam ad octauum tantùm peruenire leges Romana permittebant, idq; luctus diebus semper statis obseruatis. Homerus item de vxore quæ alterum maritum duxit, ait:*

παίδων δὲ προτέρων καὶ κουριδίοιο φίλοιο

οὐκέτι μέμνηται τεθνειότος, οὐδὲ μεταλλᾷ.

Filiorum priorum & mariti cari Non ampliùs meminit mortui, nec inquirit.

Septimij uxor maritum Antonij metu latitantem, prodidit, & eo occiso eadem die nouas nuptias celebrauit. Adde viduitatis commendationem apud omnes scriptores sacros & profanos, sed & apud ethnicum Virgilium lege in 4. Æneid. Didonem post mortem Sichæi nuptias alteras exsecrantem. Symbolum viduæ Turtur Basilio Epiphanio, quæ mortuo compare, alium non quærit nec recipit. Item Cornix. V. Bèzženiec.

Ziéwa mi śie / ktoś mie wspomina. *V.* Dobry znák.

Zinßey béczki poczniemy. *i.* Co inßego mowmy.

Sed si placet aliò sermonē transferamus. *Cic.* ἐπὶ ἕτερον προοίμιον μέθιμεν. *Aristid.* Ad aliud procemium transeamus. Pódźmy dáley.
Quoúsque eadem? *Seneca.* Quantùm potes familiarium tuorum sermones (*ineptos aut inutiles*) eò quò decet traducito. *Epictetus Græcus.* δευτέρου κρατῆρος ἤδη καταρχώμεθα. *Lucianus.* Ex alio cratere iam incipiamus. i. *ad alios reos iudicandos accedamus.* V. Dość iuż tego.

Z kuchnią trzyma. Gdźie przyydźie / co tráfi / to ie.

In eum quadrat, qui à victu obuio vbiq; non discrepat, aliquid singulare edens. In vtramq; partem valet, sed plerumq; in deteriorem perstringendo aliquem quales ganeones & parasiti. Tales Martialis ait: Obseruare culinam. *Item.* Pasci odore culinæ. *Item.* Maior rapuit canem culina. *Et Iuuenal.* Captus nidore culinæ (*lautæ*) *Item.* Cupiet lauto cænare paratu Semper & à magna non degenerare culina. ὁμοφρονοῦσι τῷ μαγειρείῳ κύνες. *A.* Canes sua omnes cum culina sentiunt. Studiosus culinæ. *Horat.* V. Páśibrzuch. Gdźie tráfiß.

Z kußą ná wroble. *f.* prozna / bez béłtow.

Prosternere vel dissipare hostes folio farfari. *Plaut. Seruius Lambin. alij aliter.* Volsellis pugnāt nō gladijs. *Varro.* Quid ignaue, peniculóne pugnare cogitas? *Terēt. Seneca ridens Theophrastum qui terrestres pisces inueniri asserebat, ait:* Cum dolabra ire piscatum (*non cum hamo aut reti*). Subula leonem excipere. *Idem Seneca ait:* Magnis telis magna portenta feriuntur, &c. & tu aduersus mortem tam minuta iacularis! subula leonē excipis! Subula armatus in aciem descendit. *Idem.* Pudet *inquit* in aciem descendere pro dijs hominibusq; susceptā, subula armatum. πρὸς τὸν λέοντα μαχόμενος ὅπλε ῥαφίον. *A.*

Zła rzécz.

ἁπλοῦν κάππα. Duplex cappa. *pro re mala, siquidem* Malum, *duplici cappa Græci scribunt* κακόν. *Adde,* tria cappa pessima. (sub Wßystko lotrowié) μύκης δίκην ἀποπνίγει. *Ephippus.* Fungi instar suffocat. *nam multi fungi sunt letbiferi.* & Claudius fungo suffocatus est.

Zła rzécz poznána / dobra iést: ábo mniey ßkodźi.

Nota res mala, optimā est. *Plaut.* εὔγνωστα κακὰ, βέλτιστα.

Mulier tum demum eſt bona, cùm apertè eſt mala. *P. Syrus.*
V. Lépßy ſtáry ſługá.

Zła śiékierá nigdy niézginié.

Poteſt huc trahi illud Ariſtotelis. ἐπὶ ταῖς θύραις τὴν ὑδρίαν. i. In foribus vrceũ. ſ. *nemo aufert. Negliguntur enim paſſim obuia præſertim vilia vel vitioſa. Sic interpretatur hoc dictum Eraſmus, ſed vide* Omyliłá go nádźieiá.
Multi aperta tranſeunt, vile videtur quicquid patet. *Seneca.*
οὐ γὰρ αἱρετέον πάντων τὸ ῥαδίως ἁλισκόμενον. *Plutarch.* Non eſt tollendum quod facile capere licet. *vt ſecuris mala vbiuis proÿcitur.* Pertinaciter hærent quæ deteriora ſunt. *Quintilian.* *Affine,* Złego nikt nie chce.

Zła ßkápá i zgory nié pociągnié.

Duplex ſenſus & vſus huius dicti eſſe poteſt.
Alter in Nolentem. Nam nolenti & inuito, etiam facilia, difficillima videntur. Huc ſpectant illa. Inuitis canibus, bobus. Inuita Minerua, &c. ſuprà. Bez ochoty. Equus nobilis vmbra quoque virgæ regitur; ignauus ne calcaribus quidem concitari poteſt. *Curtius.*
Alter in Debilem vel laſſum, cui vel pluma oneri eſt. V. Stábemu. Sprácowánemu.

Złé być nazbyt dobrem / pokornem / ćierpliwem.

Dictum paradoxon ne dicam adoxum & politicum. quale & illud Gallorum. Præbeas te ouem, lupus te deuorabit. Garner. Bedźießli owiecżką; wilk ćie zágryźnie. *quia homines nimis facili ingenio & moribus placidis, obnoxÿ ſunt cuiuſuis improbi vel petulantis iniuriæ. Geminum huic eſt.* Ná pochyłe drzewo. *Alium ſenſum quoq; habere poteſt hoc dictum meliorem. vt illud: Noli eſſe iuſtus nimium. v.* Zbytnie rzecży.

Złé czynić śie nié godźi / choć śie dobre ztąd vrodźi.

κακὰ οὐ ποιεῖσθαι ἕνεκα τοῦ ἀγαθῶν τυχεῖν. *L.*
Non ſunt mala facienda vt eueniant bona. *E mente S. Pauli ad Romanos. c. 3. vbi damnat oppoſitum dicentes & agentes. qualis Saul qui l. 1. Regum. c. 15. Iuſſus delere Amalec ad internecionem, reliquit ex ſpoliis optima in ſacrificium Deo ex his faciendum, ob quod à Deo reiectus eſt.*

Złe dáleko omiń. Lépiey ominąć / niż śie powinąć / ábo ochynąć.

κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὁμῶς (*al.* ὅλως) ὁδοιπόρει.
Viro ſceleſto, nec viæ fueris comes.
μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν τινι βαδίζειν. *Plutarc.* Ne eadem quidẽ via cum aliquo ire.
Iniurias quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. *Cic.*
Non accedendum eò, vnde liber regreſſus non ſit. *Seneca.*
ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, ἐὰν μηδένα ἀγῶνα καταβαίνῃς, ὃν οὐκ ἔστιν ἐπί σοι νικῆσαι. *Epictetus.* Inuictus eſſe potes, ſi in nullum certamen deſcendas, quod vincere tui arbitrij non eſt. Occurſare capro, cornu ferit ille, caueto. *Virgil.*
νάρκῃ μὴ πλησιάζειν, μηδ' ἅπτεσθαι αὐτῆς. *Plato.* Ad torpedinẽ ne propiùs accedito,

dito, néue eam tāgito. ἀπὸ σειρήνων ἐπιχόμενος τὰ ὦτα οἴχου φεύγων. *Idē Plato.* A Sirenibus obstructis auribus abscede fugiens. Nauigando ne radas terram. ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν. *Pythagoras.* Iuxta terram ne nauiges. i. *vt exponit Clemens Alexandrin.* vectigalia & incertas ac turbulentas redempturas declina.

ἀλλὰ θάλασσα, χαῖρέ μοι ἐκ γαίης, ἕκαθεν δέ μοι ἤπιος εἴης. *Oppian.* Sed tu mare salue mihi ex terra, procul autem mihi mite quoque sis.

ὀξεῖαν μάχαιραν ἀπόστρεφε. *Pythagor.* Acutum gladium auerte vel declina. i. *res vel negotia periculosa subterfugito.*

Agnus ne ex eodem flumine cum lupo bibat. i. *Potentiori non det occasionem lædendi sui, qui debilior est. ex Apologo Gabriæ, Phædri, & aliorum.*

Ab equinis pedibus procul abscedito. Recentiorum istud est.

σειρῆνας παράπλευσον. *Plato.* Sirenas præternauiga.

Tutiùs est verè morsum fugiendo cauere;
Quàm prope serpentem procumbere virus habentem. *Anonym. rhythm.*

Longiùs, modò tutiùs. f. *eundum. Viator cœnum vel fossam declinans, rectam viam prudenter ad tempus relinquit.* *Affine,* Day złemu pokoy. Nié śkładay śię z dworem. Nie wdaway śię w niebéśpiéczeństwo.

Zléć śię to záptáci.

ὄφιν ἐν κόλπῳ θάλπεις. Colubrum in sinu foues. *Ex apologo Gabriæ de agricola qui colubrum frigore rigentem in sinum posuit, & ab eo calefacto necatus est.*

Similis est apologus de Gallina oua serpentis in suam perniciem fouente.

λυκιδεῖς τρέφεις. *Ex Theocrito.* Luporum catulos alis.

τρέφεις κύνας ὥς τύ φάγωντι. *Theocrit.* Alis canes vt te deuorent.

Alludit ad Actæonem à canibus deuoratum. V. Pśi go ziédli. *Affine,* Przypłáćiß tego.

Złe dobrem nágrádzáć.

Benefactis pensanda delicta. *Cic. de Cæsaris interfectoribus loquens vsurpat hunc senarium:* ἄλλοις μὲν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἀπωθοῦνται ψόγον. i.

Hocce benefactis amouent alijs (*vel, à se*) probrum.

Antigonus Rex iter faciens & milites suos in lutum lapsos cum curribus maledicere sibi audiens, descendit & extraxit eos dicens. Maledixistis ei qui vos in lutum coniecit, bene dicite ei qui extraxit. Rhodigin.

Złe dobrem śię często wétuié.

Złe przy dobrem vydźié. Przy suchem i mokre zgore.

Eadem terra fert serpentes & ciconias (*quæ illos deuorant*) *Lampridi.*

— Vbi plura nitent ——— non ego paucis. Offendar maculis. *Horati.*

τὸ ἕλος πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας. *Aristotel.* Paludem & salinas emere. f. *oportet simul.* i. *Bona cum aliquo incōmodo admisso non respuenda. Dicto dedit occasionē qui salinas venales habens, in quibus erat palus, eas sine palude vendere noluit. Sic Luisinus corrigit Erasmū. Vipera morsui medetur viperæ ipsius combustæ cinis inspersus. Origenes, Lactanti.*

Matthiolus apud Pierium. *Aqua marina vitiosa & potui inepta est, sed pisces varios bonos alit & naues defert quolibet. Plutarch.*

ἐν δὲ Πάρῳ ψυχρὸν μὲν ὕδωρ, καλαὶ δὲ γυναῖκες *Interpres Aristoph.* In Paro frigida quidem aqua, formosæ autem milieres. i. *incommodum commodo pensatur.*

Achillis hasta vulnus quod fecerat sanauit. *Ouid.*

Triginta toto mala sunt Epigrammata libro.
Si totidē bona sunt, Lause liber bonus est. *Martial.*

Ficus amarissima ligno & folio: fructum dulcissimum fert. *Plutarch. qui Symposiaco 6. hoc problema examinat & rationem reddit.* *Affine,* Dobre zé złego.

Złego dość raz skosztowáć; abo záknsić.

ὁ μέν ποτε παίξας, πάλιν παίξει. Qui aliquando lusit, iterum ludet. *de aleatoribus verissimum est. sed & alijs illecebrosis rebus vel actionibus accommodari potest. Adde illud vulgare.* Semel malus, semper malus. *quod de scurris mendacibus, impudentibus, infamibus plerunq; vsurpatur.* ἅπαξ κακός, ἀεὶ κακός.

Simile illud. Mus picem gustauit. Semel in laqueum vulpes. *suprà.*

Złego iák namniey.

ἡ λέαινα μονοτόκος: Leæna vnum catulum tantùm parit. *Natura ita prouidit ne noxia animalia multa essent. Basilius. Herodot. Æsopus, Pierius.* E multis malis, malum, quod minimum est, id minimum (al. minimè) est malum. *Plaut.*

Breue sit quod turpiter audes. *Iuuenal.*

Złego narodu i psá nié żyw. Złego drzéwá i korzeń wykop'.

Ex pessimo genere ne catulum quidem relinquendum, *dixêre milites interfectores Maximi Imperatoris cum filio eiusdem.* *Similis phrasis est aliquoties in libris diuinis.* Si reliquero mingeatē ad parietem. i. *canem.* Percutiā vsq; ad mingentem &c.

Exstinguere hostem maximo est virtus duci. *Seneca Octauia.*

οὐ μᾶλλον αὐτῶν φεισόμεσθα ἢ τῶν λύκων. *Ex Aristophane.*

Haúd magis parcemus hisce quàm lupis. *Apud Atticos enim qui catulum lupi occidebat, talentum pramium accipiebat; qui verò lupum adultum, duo talenta. Interpres Aristophanis.* *Solon quinq; drachmas dabat ei, qui lupum attulisset, vnam verò ei qui lupam, illud erat pretium bouis, hoc ouis. Plutarch.*

νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει, *vel* υἱοὺς ὑπολείπει. *Aristotel.*

Stultus qui natos occiso patre relinquit. *Hoc dictū vsurpabat Philippus Macedo tollens etiam liberos occisorum parentum.* Kto niéprzyiaćielowi folguié / sobié zgubę gotuié. *Contrarium fecit Amasias 2. Paralipom. c. 25. qui patris sui interfectores occidit, filiis autem eorum pepercit, seruans legem Deuteron. 24. latam, & factum hoc laudatur, Christianusq; legibus conformius est.* *Apud Homerum etiam Nestor gaudet superstitem esse Orestem filium occisi ab Ægistho Agamemnonis dicens.*

ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι ἀνδρός!
Quam bene habet natum occiso superesse parenti!

Złego nie kupić / nie szukać / samo się nagodzi.

Mala vltrò adsunt. *Erasm. è Græcis.*

πλείη μὲ γδ γαῖα κακῶν, πλείη ᾗ θάλασσα. *Hesiodus.*

Plena est terra malis, (*ijsdem*) maria omnia plena.

μυρίαι ἀτυχημάτων ὁδοί. *Libanius.* Mille infortunij viæ.

Nec quicquam hic vile nunc est, nisi mores mali,
Eorum licet iam messem metere maximam. *Plaut.*

ἄλγεα μὲ περὶ ποσσὶ θεοὶ θέσαν ἀνθρώποισιν
ἐσθλὰ ᾗ πολλὸν ἄπωθε, πόνον δ᾽ ἔγε μέσσον ἔλασσαν. *Q. Calaber.*

Mala ad pedes dij posuerunt hominibus,
Bona procul remouerunt, & medium laborem intruserunt.

ὡς πάνθ᾽ ἡμῖν ἐςὶ πλὴν κακῦ τρόπυ! Vt cara cuncta! at excipito mores malos.

πολλ᾽ ἐςὶν ἐν πολλαῖσιν οἰκίαις κακά. *Philemon.*

In pluribus sunt plurima domibus mala.

Noxia herba, spontanea & cita. *Garner.* Sub omni lapide scorpius.

Vide Nie wiedźieć komu wierzyć. Facile est inuentu malum. *Plaut.* V. Łácno kiy náleść. *Affine*, Dobrego szukáiac. Złe śie rychley náwinie.

Złego nie żáluy. *V.* Nie szkodá go. Kto chce vpornie w dół.

Złego nikt nie chce. Złego i śmierć nie chce.

Nec Orcus illum accipere vult. *Apud Plautum in Pseudolo de malo coquo quidam dicit:*

Si ego iuratus peiorem hominem quærerem (*in foro*)
Coquum, non potui quàm hunc, quem duco, ducere.
Multiloquum, gloriosum, insulsum, inutilem,
Quin ob eam rem Orcus recipere hunc ad se noluit,
Vt esset hic qui mortuis cœnam coquat. *s. quòd nil sciat.*

Idem rogatus cur solus in foro in loco coquorum consueto sederit. respondet: *Quia optimus quisq; ab omnibus expetitur, ideò cæteri meliores iam conducti erant, ego vilissimus relictus. Contraxi verba Poëtæ multa per antiphrasim prolata, ad verum sensum.* καὶ ὁγ᾽ ἀίδης ἄκων ἐπιδέχεται κακόν. *A.*

Et Orcus ipse inuitus accipit malum.

Sic Neronis improbissimam matrem Orcus accipere noluit, licet id filius sæpe studiosè curârit, veneno, lacunaribus cubiculi luxatis ad obruendam dormientem, naui solutili ad obruendam vel demergendam in mari, tandem manifestè violentam illi cædem attulit. Suetoni. Adde Plautum. sub Smierć co lepsze.

Vide Anacreontis dictum Mars parcit malis. *sub* Boiáźliwy mátki nie rozgniewi.

Pamphilus Terent. de vxore ingrata. Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.

Nequam hominis ego parui pendo gratiam. *Plaut.* Inuendibili merci oportet vltro emptorem adducere. *Idem.* *Affine*, Złá śiekierá. Smierć co lepsze bierze.

Złego rázu vszedł, iego szczęście.

Scopulum præteruectus eſt. *Cic.* τὰς σειρῆνας παρέπλευσεν. *Ex Platone.* Sirenas præternauigauit. ἐκ λύκου στόματος. *Diogenian.* Ex ore lupi. ſ. *eripere aliquid, vel euadere.* Hœdus ereptus lupo. *Horat.* Grus è faucibus lupi caput ſaluum extraxit. *Æſop.*

Ztego zápámiętáć nalépiey.

Triſtitiam & metus Tradam proteruis in mare Creticum Portare ventis. *Horat.*
φάρμακον κακῶν ἀκεστήριον ἡ λήθη. *Appianus.* Pharmacũ malis medens eſt obliuio.
ἐμῶν φρενῶν μὲν αὔραις φέρειν ἔδωκα λύπας. *Anacreon.*
Mentis meæ dolores Ventis dedi ferendos.
——ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται.
δεινόν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. *Homer.*
——Si dictum ſit verbum durius vllum,
Id procul abripiant venti per inane procellæ. ἀλλ' ἀνέμοισι
δώομεν ἀμπλακίην, ὡς καὶ πάρος εὐμενέοντες. *Apollonius.*
Sed ventis tradamus errorem (*peccatum*) & vt antè, beneuoli inter nos ſimus,
Magni animi eſt iniurias deſpicere: & melius non agnoſcere, quàm ignoſcere. *Seneca.*
Litis præteritæ noli maledicta referre,
Poſt inimicitias iræ meminiſſe, malorum eſt. *Cato.*
μὴ μνησικακήσῃς. *Plato.* Ne memineris malorum.
Non parua litura, ſed imis ceris (*memoria*) eradere aliquid. *S. Hierony.*
χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ. *Pythagoras.* Ollæ veſtigium in cinere turbandum. *de obliuione præteritorum malorum itemq; voluptatis: & de abolenda offenſa, interpretatur Plutarch. de ira ſtatim deponenda Clemens Alexandrin.*
Magnanimo iniuriæ remedium obliuio eſt. *P. Syrus.*
Ciuilis belli obliuio, defenſio eſt. *Idem.* Iniuriarum remedium eſt obliuio. *Idem.*
ἴαμα τοῦ ἀδικήματος ἡ ἐπιλησμονή. *A.*
ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. *Homer.*
Iſta moleſta licet tranſacta valere ſinamus.
μηδὲ παροιχομένοισι κακοῖς τρύχου τεὸν ἦτορ. *Phocylid.*
Néue malis iam præteritis cruciato tuum cor.
Onomademo Chiorum principi factione ſedata ſuadebat quidam, vt aduerſarum partium viros eijceret, qui, Nequaquã, reſpondit, ne inimicorum liberati metu, cum amicis hoſtiliter congredi incipiamus. Ex Plutarcho. Locus in quo ſanguis humanus ſparſus eſt lapidibus obruendus. *Pythagor. i. occaſio & memoria diſcordiarum abolenda. Plutarch.* ἀμνηστία optimum malorum remedium, *quam Thraſybulus Athenis plebis ſcito ſanxit, Valerio Max. teſte, qui non pauca exempla amneſtiæ habet. l. 4.*
De eadem Cic ſic. Athenienſium reuocaui vetus exemplum, Græcum etiam verbum (ἀμνηστίας) vſurpaui, quod tum in diſcordijs ſedandis vſurpauerat ciuitas illa, atq; omnem memoriam diſcordiarum obliuione ſempiterna delendam cenſui.

Idem.

Idem. Ego omnes eius grauissimas iniurias, communis concordiæ causa, voluntaria quadam obliuione contriueram.

δεῖ ἐν ἀμνηστίᾳ ἡμέραν ἐκείνην τίθεσθαι. *Plutarch.* Oportet obliuioni diem illum tradere. *Et Lucian. (Græca verba omitto.)* In posterum diem reponere odium & malorum meminisse, ac pridianam aliquam memoriam seruare, apage, neque dijs dignum, neque regale est.

Omnia lethæis mersa ferantur aquis. *Ex Ouidio qui sic habet.*

Cunctáne in æquoreos abierunt irrita ventos?

Cunctáne lethæis mersa feruntur aquis? *Amico sui oblito dicit.*

——τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν. *Homer.*

Hæc verò cuncta dij irrita (*ventosa*) faciant. *Affine,* Nie wspominay złego.

Złe i dobre zaraz. Zły i dobry.

——ἐσθλὸς καὶ κακός ἐσσι. *Theocrit. de Vino.* Bonum & malum es.

Polypi caput. πουλύποδος κεφαλῇ ἐνὶ μὲν κακὸν, ἔνδε καὶ ἐσθλόν. *Plutarch.*

Polypi capiti inest quidem malum, inest verò & bonum. *Vel.*

Sunt capite in Polypi quædam mala, sunt bona quædam.

Hasta Achillis. *quæ & vulnerat & sanat. dictum suprà.*

εὖ κακῶς. *Euripides.* Benè & malè. *de re quæ vtrunque habet.*

Vultu mutabilis, albus & ater. *Horat.* Bona mala. *Apud Plinium, cuidam roganti: quinam vtilissimè colerentur agri, oraculum editum est:* Bonis malis. i. *exiguo sumptu, magno labore.* *Affine,* Złyś álemi ćie trzebá.

Złé koło mnié / koło niego / koło nas. Moiá iák Rożkowa.

In angustum oppidò nunc meæ coguntur copiæ. *Terent.*

Peiore res loco esse non potest, quàm in quo nunc sita est. *Idem.*

Ad restim quidem mihi res redijt planissimè. *Idem.* *Simile est illud recentiorum.* Ad manticam res redijt. *Barland. & illud Plinij.* Suspendio eligenda arbor. *suprà positum.*

Nunc illud est, quòd si omnes omnia sua consilia conferant,
Atque huic malo salutem quærant, auxilij nihil afferant. *Terent.*
Simul consilium cum re amisi. *Idem.*

Ad genua venit. i. *pessum it, succumbit vel succubuit. Erasmus ex Procopio. Sic & Græci loquuntur. Æschylus.* ἁπᾶ δὲ χθὼν ἀσιὰς ἐπὶ γόνυ κέκλιται. Asia terra grauiter in genua inclinauit, vel depressa est. Upádłá.

ἔῤῥει τὰ καλὰ μίνδαρος δ' ἀπέσσυται. *Diogenian.* Periêre honesta Mindarus sublatus est. *Dux is Laconum erat, quo interfecto, Hippocrates qui fuit ei ab epistolis scripsit hunc senarium. Demosthenes contemnebat cæteros oratores, Phocione verò ad dicendum surgente, dicebat:* ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς πάρεστι. Securis orationis meæ adest. *nam & auctoritatem & vim dicendi magnam habebat. Plutarch.*

In eum locum res deducta est, vt nisi quis deus vel casus aliquis subuenerit, salui esse nequeamus. *Cic.* Equus Troianus in vrbem introductus est. *Idem.* Prorsus

sus me vitæ tædet. ita sunt omnia omnium miseriarum plenissima. *Idem.*

Mures migrauerunt. s. *ex ædibus iamiam ruituris. Idem. Nam imminentes ruinas, præsentiunt musculi & præmigrant; aranei verò cum telis primi cadunt. Plini. lib. 8. c. 18. Ælian. l. 1. Var. histor. Homer.* Occisa est hæc res, hæret hoc negotium. *Plaut.*

Tactus sum visco. *Idem. tractum ab aucupio.*

Ad incitas redactus sum. *Idem. à ludo calculorum vel tesserarum.*

Mortuus pluris pretij est quàm ego. *Idem.*

Venit nauis nostræ naui quæ frangat ratem. *Idem.*

Nisi quid opis mi dint dij disperij. Montes mali irruunt, absumptus sum. *Idem.*

Nunc homo in medio luto est. *Idem.* Sub cultro est. *Horat.*

πᾶν πεῖσμα διέῤῥηκίαι. *Heliodor.* Omnis rudens disruptus est. πᾶσα ἐλπίδ@ ἄγκυρα παντίως ἀνέσπασαι. *Idem.* Omnis spei anchora prorsus abstracta est.

Excessêre dij. *Virgil. s. ex vrbe Troiana à Græcis capta. Sic Æschylus.*

θεὺς ἁλούσης πόλε@ ἐκλείπειν λόγ@. Deos vrbem quæ capitur deserere vulgò dicitur. *Huius affectus plena est scena 1. actus 2. Mostellariæ Plauti, vbi seruus nuntians herili filio belluanti cum sodalibus & scortis, aduentum patris peregrè, lamentatur cum illis, dicens:* Occidit spes nostra, Nec Salus nobis saluti iam esse, si cupiat potest.

Ita mali mœroris montem maximum ad portum modò
Conspicatus sum. herus aduenit peregrè. perijt Tranio.
Philolaches: ego & tu. P. Quid ego & tu? T. Perijmus.
P. Quid ita? T. Pater adest, absumpti sumus. P. Occidi.
Pater hic me offendet miserum ebrium, ædes plenas conuiuarum & mulierum &c. &c.

Indagine cinctus est. *Budæus ex Virgil.*

Venit summa dies & ineluctabile tempus. *Item.*

Hostis habet muros, ruit alto à culmine Troia. *Virg.*

Hamum vorat. *Plaut.* Ad scopulum ire. i. *ad interitum. Lucretius.*

Affine, Zginałem. Ná ostátnie. Niebéspiéczno.

Jtem położeniem dobry śie zépsuie.

Vulgare dictum est: Occasio facit furem.

ὁ καιρὸς, ὁ κλέψαντα πρὶν, κλέπτειν ποιεῖ. *A.*

Occasio ex non fure mox furem facit. *Huc trahit Erasmus illud Plutarchi.*

γλυκεῖ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότ@.

Custode pomum absente dulcescit (*vel pellicit*) magis. *Interpretatur Erasm. impunitate malos ad peccandū prouocari. Sed hanc interpretationē multis refutat Henric. Stephan. quia potiùs magis appetuntur vetita. Aliter ergo.* V. Grzech ćiemnośći lubi.

πολλῶν ὁ καιρὸς γίγνεται παραίτι@ *Phalari.* Occasio res promouet quam plurimas.

Jtem to szkodźi, co śie dobrem godźi.

Gallus domesticos ad opus excitans carus patrifamilias, furibus odiosus, *Æsop.*

ἃ τοῖς χρηστοῖς εὐεργετήματά ἐστιν, ταῦτα τοῖς πονηροῖς μάλιστα ἐναντιοῦται. *Epimythion Planudis.* Quæ bonis sunt vtilia, hæc improbis maximè aduersa.

Vespa oleo perfusa moritur, aceto reuiuiscit. Vincenti. histor. natural. *In agro Sulmonensi aqua est quæ herbas inutiles vel noxias enecat, frugibus innoxia, quin eis pro sarculo est. Plini.* *Ciconia hominibus grata & amica ac vtilis, ranis & serpentibus odiosa ac exitialis.* *Rosæ odor homini gratus & salutaris, scarabæo letalis. Pierius.*

Złemi śie być podczas znamy / á wżdy tego nie wyznamy.

ἑαυτὸν οὐδεὶς ὁμολογεῖ κακοῦργος ὤν. Se nemo, cùm sit, confitetur improbum.

Złemu dobrze czyn dla ludzkośći.

Cùm malo do, non homini do, sed humanitati. *Seneca.* i. *non mores improbos specto, sed naturam indigentem.* οὐ τὸν ἄνθρωπον ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινον εὐεργετητέον. *Non homini (si malus est) sed humanitati benefaciendum.* Varro etiam aliud homini, aliud & plus humanitati tribuit. V. Dobrze czyń każdemu.

Złemu nic nie pomoże. Zły záwsze zły.

ξύλον ἄγκυλον, οὐδέποτ' ὀρθόν. *Galen.* Lignum tortum, nunquam rectum.

Natura (*mala*) haud vnquam flectitur officijs.

Qui improbus est, siue subbibit, siue adeò caret temeto, tamen ab ingenio est improbus. *Plaut.* *Ideo monuit Pythagoras.* σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν. Cibum in matulam non imponendum. i. *Interprete Plutarcho.* Sermonem vrbanum, qui cibus est animi, in animum improbi hominis non immittendum. Corpora vitiosa quò plùs alis, plùs lædis. *Medici Hippocrat. Galen.*

V. Nie pomoże krukowi mydło.

Złemu rzemieśnikowi ábo robotnikowi káżde naczynie złe.

Instrumenta malus nulla inuenit (*asserit*) apta colonus. *Garner.*

τεχνίτῃ τε κακῷ τ' ὄργανα πάντα κακά. *A.*

Instrumenta malo cuncta mala artifici.

Złem vżywániem dobra rzecz podléie / nißczéie.

κἂν λῷστα πράγματα ποιεῖ ἀπόχρησις κακά. *A.*

Vel optima vsu res malo efficitur mala.

Res nulla tam bona quin malo vsu sit mala.

Sic Terent. Nihil est quin malè narrando possit deprauarier. *Et Cic.* Nihil est tam sanctum quod non soleant domestici deprauare nonnunquam.

Adulter est vxoris amator acrior. V. Iswoiem śie piwem vpiie.

Złemu śie zwieźie. Zły łácno vydźie.

Quam pessimè quisque facit, tam maximè tutus est. *Salusti.*

τὰ τῶν φώρων κρείττω. *Suidas.* Furum causa est potior. i. *qui rapinis furtis & malis artibus rem fecêre, meliori sunt loco & maiori in pretio, quàm iuris & iustitiæ cultores. Gulielm. Canter.* *Simile* Máłe złodźiéyki chwytáią.

Plura in hanc sententiam habes sub Iednemu śie zmiele. Dobrem źle śie powodźi.

ὥς τις κάκιστος, οὕτω ἀσφαλέστατος. *A.* Vt quisq; pessimus, ita tutus maximè est.

Złemu wßedy ábo záwße złé.

ἐ ζῶν ὁ φαῦλος καὶ θανὼν κολάζεται. Viuensq; mortuusq; plectitur malus.
Vel mus, vel capra mordet noxium. V. Nié ßkodá go.
τοῖς κακοῖς τρὶς κακά. *Vel.* τρὶς τοῖς κακούργοις κακά. *Athenaus.* Malis ter mala.
εἱμαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων, κακὰς ἀμοιβάς ἐστι καρποῦσθαι βροτοῖς. *Plutarc.*
Consilia si quis destinarit improba, Hunc est necesse præmium ferre improbum.
ἄει κακοδαιμονεῖν ἀνάγκα τὸν κακόν. *Archytas.* Semper miserum & infelicem esse oportet malum virum. *Vel.* Miserum esse oportet improbum semper virum.

Złemu wßystko złé. Zły wé złe wßystko obraca.

Malus animus omnia in malum vertit, etiam quæ optimi specie venerunt. *Seneca.*
αἰσχροῖς γὰρ αἰσχρὰ πράγματ᾽ ἐκδιδάσκεται. *Sophocles.*
A turpibus nisi facta turpia discere est.
Infecto vasi quidcunque infundis acescit. *Ex Horatio.*
Intellexit ibi vitium vas efficere ipsum, Omniaq; illius vitio corrumpier intus.
Quæ collata foris & commoda cunque venirent. *Lucretius.*
Malis mala eueniunt. *Ex Euripide.* V. Dobremu wßystko dobre. *Smyrnæ in templo fuit speculum quod omnes pulchras formas, deformes & horribiles reddebat. Plinius.*
Tribolus. Quocunq; tandem ieceris tribolum modo, (dny.
Aculeo vno semper erecto cadet. V. Złemu nic nié pomoże. Niédogo

---

Złemu, podlemu, ßpétnemu &c. zálecenia trzébá.

Złe zálecceniem vchodźi zá dobre.

Munus vile ornandum est verbis. *Vt apud Terent. quidam seruo præcipit suprà.*
Plùs æquo laudat qui vult extrudere merces. s. *vitiosas.* *Ex Horatio.*
Inuendibili merci oportet vltrò emptorem adducere. *Plaut.*
Vino malo pulchra hedera appendenda est. *Ex vulgari dicto.*
ἔργων ἁμαρτανομένων λόγοι ἔπεσι κοσμηθέντες προκαλύμματα γίνονται. *Thucydides.*
Improbis operibus oratio verbis ornata velamentũ est. Struma dibapho tegēda.
Ex Cic. V. Wádę pokryć. σαπρὸς τάριχος τὴν ὀρίγανον φιλεῖ. *Clearchus.*
Origanum (*herbam*) putria salsamenta amant.

Złem złego zbywáć.

κακὸν κακῷ θεραπεύειν. *Sophocles.* Malum malo sanare.
πικρὰν πικροῖς κλύζουσι φαρμάκοις χολὴν. s. ἰατροί. *Idem.*
Amaram amaris pharmacis bilem eluunt. s. *medici.*
Nunquam periclum sine periclo vincitur. *P. Syrus.* *Affine,* Klin klinem.

Złe nabyćie, niéspore. Zbior niésłußny, niétrwáły.

Co śie złé nábedźié, to śie złé odbedźié. (rychło śie pozbedźié.)
Malè parta, malè dilabuntur. *Cic.* Malè partum, malè disperit. *Plaut.*
Quo modo habeas, refert; iuréne an iniuria. *Idem Plaut.*

Non habet euentus ſordida præda bonos. *Ouid.*

ὁ δ᾽ ὄλβος ἄδικος, καὶ μετὰ σκαιῶν ξυνών,
ἐξέπτατ᾽ οἴκων, σμικρὸν ἀνθήσας χρόνον. *Euripides.*

Opulentia iniqua, cum maliſque commorans,
Domo euolat, vbi floruit tēpore breui. *Apud Ariſtophanem Cleoni, qui malis artibus obtinuerat vt in Prytaneo Athenienſium reipub. impendiis aleretur, dicitur.* εἴθε φαύλως ὥσπερ εὗρες ἀποβάλοις τὴν ἔνθεσιν. Vtinam malè quem reperiſti amittas vel reijcias bolum. *Suidas ait quadrare in eos qui præter opinionem & meritum, fortunam amplam vel celebritatem nominis inuenerunt.*

Rapto parta, Harpyarum opes *dici poſſunt, quæ virgines finguntur, quia rapina omnis ſterilis: pennatæ & volaticæ, quia rapina citò auolat. Ex Rhodigino qui pluribus id declarat. l. 29. c. 27.* τὸ πὰρ δίκαν γλυκὺ, πικροτάτα μένει τελευτά. *Pindarus.* Rem præter fas vel æquum dulcem, amariſſimus manet exitus.

ὁ πλοῦτος ἀδίκως εἰς τὴν πόλιν εἰσελθὼν, καὶ τὸν δικαίως ὑπάρξαντα διὰ ταχέων μέλλει συναπολεῖν. *Iſocrates.* Opes iniuſtè in vrbem ingreſſæ, etiam eas quæ iuſtè tenebantur, breui tempore ſecum perdent.

Vulgaris verſiculus. De male quæſitis non gaudet tertius hæres.

Oenopolæ cuidam ſaccum pecuniæ ex vino aqua miſto collectæ, nauiganti miluius rapuit, & in aquam demiſit ac merſit. Gregorius Turonens.

Apes furtiuæ peſſimè proueniunt. *Cælius Calcagninus.*

Pauca malè parta, perdunt multa benè parta. *Garner.*
Cum ventis rapidis abeunt bona parta rapinis. *Idem.* V. Kośćielny zbiór.

Zle omnes.

ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστί τ᾽, οὐκ ἔχει δὲ νοῦν. Eſt forte quiddam turba, mente ſed caret.

λαὸς καὶ ὕδωρ καὶ πῦρ ἀκατάσχετα πάντα. *Phocylides.*
Ignis, aqua, & populus, cuncta hæc compeſcere non eſt.

Et quæ non lædunt ſingula, iuncta nocent. *Ex Ouidio inuerſum. qui ait:*
Et quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.

Alcibiades ad populum Athenienſem verba facturus extimuit, quem Socrates animauit dicens: Nonne contemnis ſutorem? præconem item? item tentoriorum artificem? &c. annuente illo, atqui inquit Socrates, ex ijs vel ſimilibus totus populus conſtat, quos ergo ſingulos deſpicabiles ducis, eos congregatos ne formides. Rhodigin.

Similis ille, qui peroraturum diſcipulum, auditores ollas eſſe cogitare iubebat.

Vnde ortum illud. Non ſunt hîc ollæ. *Simile illud:* Non ſunt hic oues.

Eudamidas rex Spartæ cùm eum quidam victoriis obtentis ad bella alia incitaret, reſpondit. Videris mihi ignorare non idem eſſe quinquaginta lupos, quod mille oues ſuperare. *E Plutarcho* Formicarum agmen, *ſignum infeſtæ multitudinis. Sic Tiberij ſerpentem carum viuum corrodentes, interitum à multitudine Cæſari prænuntiarunt. Nero item ante interitum oppleri ſe agmine formicarū alatarum ſomniauit. Sueton. Pierius.*

Σφηκῶν ἑσμός. Vesparum examen .s. metuendum. *quia cateruatim pro nidis pugnant, & morsus acerrimos ac letales infigunt. Ælian. Plini.*

ἠρέθισα ἐπ᾽ ἐμαυτὸν καὶ ἐπεσκαψάμην (*an* ἐπεσκαψάμην;) οἷον ἑσμὸν ἵνα κηφήνων κεκεντρωμένων. *Themistius.* Irritaui & effodi in me tanquam aluearium quoddam vesparam aculeatarum.

Gallus pugnax & leonem voce terrens, vesparum examen metuit. *Ex Æliano.*

Συγκρητισμὸς φοβερόν. Syncretismus metuenda res. V. Zgodá poniéwolna.

καλλικυρίων πλείους. *Suidas.* Callicyrijs plures. *de magna sordidorum aut seruorum turba, quales erant isti apud Syracusanos, qui oppresserunt & expulerunt dominos.*

πάντας φοβείσθω τὸν καθ᾽ ἓν οὐ φοβούμενος.

Omnes timeto singulos qui non timet. *Ex Capitolino.*

ἕνα τις πεφευγὼς, κτείνεται πάντων βίᾳ.

Qui effugit vnum, viribus cadit omnium. *Item ex Capitolino. qui in Maximino, versiculos in eius crudelitatem Græcè prolatos, Latinè reddidit sic:*

Et qui ab vno non potest occidi, à multis occiditur.

Elephas grandis est, & occiditur, Leo fortis est, & occiditur,

Tigris fortis est, & occiditur. Caue multos si singulos non times.

Reddidit eos Casaubon. Græcè. ἕνα τις πεφευγὼς κτείνεται πολλῶν βίᾳ. &c.

Vltimus. πολλοὺς φύλαττε τὸν καθ᾽ ἓν οὐ φοβούμενος.

Cunctis terribilis caueto cunctos. *Ex Ausonio qui habet:* Multis-multos.

V. Wiele złego dwá ná iednego.

Złe śię rychley náwinie / przyymie / wznidźie.

Mala obuia sunt. *Vel* Mala vltrò adsunt. τὰ κακὰ τοῖς μὴ διζημένοις παραγίνεται. Mala non quærentibus adsunt.

Vrticæ & aliæ herbæ inutiles & noxiæ sponte vbertim & citò vbiq; proueniunt.

Rubus transeuntes lacessit, non oliua nec ficus. Ex Plutarcho. Lappæ, sentes, rubi, castaneæ, philanthropos herba vestes transeuntiũ prensant & adhærescunt. Dioscorid. Plini.

Et mala radices altiùs arbor agit. *Ouid.*

Fungus vna nocte nascitur. *Pierius. Sed & medici damnant fungos in cibis.*

Ranæ diopetes cum pluuia cadunt. *Plini.*

Labitur ex mente actutum bona res, mala lentè. *Anonym. rhythm.*

Affine, Złego nie kupić.

Złe vczyniwszy / gorzey śię wymawia / broni / chwali.

πηλὸν πηλῷ καθαίρει. *Apollonius.* Lutum luto purgat. λίνον λίνῳ συνάπτεις. Linum, lino nectis. ἐπὶ σπεῖρα σχοινίον. Ad restim funiculum. s. *addis. vt mendacium mendacio, dolum dolo. Erasmus. Simile illud ex Homero:* ἕλκει ἕλκος. HVlceri hulcus aut vulnus. s. *addit.* κακὸν κακῷ θεραπεύεις. *Sophocles.* Malũ malo curat. Scelera sceleribus tuenda sunt. *Seneca ironicῶs de crudelibus loquens.* ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις. *Ex Luciano.* Oleo, ignẽ exstinguis. i. *remediũ adhibes quod malum augeat.*

lū augeat. *Illud Pythagoræ* πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. Ignē gladio ne fodito. *Vicino sensu explicat Lauin. Malū malo ne vlciscaris. vt si amator insanus cædē addat, ait Lābinus.*

Złé wszystko wykłada.

τῇ δεξιᾷ δοθέντα λαμβάνει σκαιᾷ. *A.*

Capit sinistrâ dexterâ sibi data. Sinistrè accipit omnia. *Tacit.*

δοκεῖς μοι ἐκείνων εἷς εἶναι, οὓς ἐδίδαξαν ἀριστερὰ γράμματα μοῦσαι. *Athenæus.*

Videris mihi ex illis esse vnus, quos sinistras literas Musæ docuerunt.

ἐπαρίστερ' ἔμαθες ὦ πονηρὲ γράμματα. *Idem.*

Improbe sinistras edidicisti literas. *Theodorus apud Plutarchum dicebat, se rationes suas dextra porrigere, ab auditoribus accipi sinistra. Homines rudes, fortuna ad dextram assistente, sinistram turpiter porrigunt. Idem Plutarc.* Mamercus Martialis *omnia malè accipiebat. Vide* Niedogodny. *& alia ibidem.*

ὁ κακόνοος γλῶσσαν ἐν ἀριστερᾷ φέρει. *A.*

Linguam in sinistra parte gestat maleuolus.

Złe zá dobre odnośić ćieszko.

Vt acerbum est, pro benefactis cùm mali messem metas! *Plaut.*

Bos vetulus domini cultris miserabile collum Præbet. *Iuuenal.*

Plura vide sub his. Dobrodźieystwo źle oddáne. Dobrodźieystwo dobrodźieiowi szkodliwe. Stáre pomiátáia 1.

Złe z dobrem mieszáć nié pomoże; bárźiey záwádźi. Złem dobrego nie náprawisz / nié ozdobisz.

Sincerum est nisi vas, quodcunq; infundis acescit. *Horat.*

Vasis vitio omnia intus infusa corrumpi, *ait Lucret.*

Vinum vasi è taxo infusum venenum fit. *Plinius.*

Martialis in Tuccā conuiuatorē miscentem conuiuis vinū malū cum bono, ait: l. 1. epist. 19.

—Scelus est iugulare Falernum, Et dare Campano toxica sæua mero, &c.

Idem in quendam Pöétam ineptum miscentem versus suos cum versibus Pöétæ:

Habeas licebit alterum pedem Ladæ, Inepte frustra crure ligneo (*altero*) curres.

κακὸν ἐλάχιστον, πρᾶγμα φθείρει φέρτατον. *A.*

Minimum malum quodcunque, vitiat rem optimam.

Złe z domu / dobre w dom.

ἔξω βούλιμον, ἔσω πλοῦτον καὶ ὑγιείαν. Foras famē, intrò diuitias & sanitatē.

Złodźieiá domowego trudno śię vstrzedz.

ἡ Φανίου vel ἡ Φάνου θύρα. *Eustath.* Phani vel Phaniæ ianua vel ostium. *s. frustra diligenter seruatum. Tractum à quodam Phano cæco diuite vel zelotypo, qui metuens thesauro vel vxori suspectæ parùm fidens, ita ianuam claudebat, vt sine strepitu aperiri non posset: sed fure vel adultero per tectum ingrediente, frustranea eius custodia, in ora hominum abijt, vt per iocum Phani ianuam iactarent. Simile quid habet Horat. l.*

rat. l. 3 Oda 16. de Danae frustra custodita. *Itē Martial. l. 1. ep. 74. ad Cæcilianū.* Χαλεπὸν φυλάττειν τ' ἀπὸ κλοπῆς οἰκικȣ̃. *A.* Seruare furem difficile domesticū.

Nemo cauet furem quem tenet ipse domi. *Garner.* Furi domestico nihil clausum & signatum est domi. *Ex Cic.* v. Nic przed niem nie zámykay.

Pone seram, cohibe. sed quis custodiet ipsos Custodes? *(à te positos) Iuuenal.*

γελοῖόν τε τὸν φύλακα φύλακος δεῖσθαι. *Plato:*

Ridiculum est custodem custode egere.

Qui cauet ne decipiatur *(à seruis suis)* vix cauet, etiam cùm cauet.

Etiam cùm cauisse ratus, sæpe is cautor captus est. *Plaut.*

Qui it lauatum In balneas, ibi cùm sedulò sua vestimenta seruat,

Tamen surripiuntur: quippe qui, quem illorum obseruet, falsus est *(nescit)*

Fur facilè quem obseruet, videt; custos qui fur sit, nescit. *Idem.*

Te accuso meritò, qui mihi omnes angulos furum impleuisti in ædibus.

Qui intromisisti in ædes quingentos coquos,

Cum senis manibus genere Geryonaceo;

Quos si Argus seruet, qui oculeus totus fuit, Is nunquam seruet. *Idem.*

Fur vt monedula. *Garner. quæ domestica, verus est fur domesticus.*

Rectè proinde monet Ecclesiasticus. c. 42. Vbi multæ manus sunt, claude; & quodcunq; trades, numera & appende: datum verò & acceptum omne describe.

Złodźiéiá obiésiwszy po órtel. *V.* Spráwá iák w ośiécku.

Złodźiey á kłamcá / dwá brácia.

ψεύστης κλοπεύς τε συγκάσιές ἐσιν δύο. *A.*

Fur atq; mendax pessimi fratres duo. *Nam mendax facilè furatur, habet enim quî facilè mendacio elabatur.* *Videntur quidē illi duo fures vitasse mendaciū, quorum alter abreptā mercē alteri clam porrexit, & mercatori quærenti respondit, se non habere; alter verò negauit se accepisse. Sed non ita est. Prior enim dicere debebat, se nō abstulisse, nec habere, posterior similiter: sed illi eluserunt diuisa responsine mercatorē.*

Furem cauere facilè quis potest, mendacem non item. *Garner.*

Fur, & receptans furta, sunt ambo pares vel rei. *Vide* Nié to złodźiey co krádnie.

Złodźiey gdy go wiészą / radby wszystek świát powołał.

Similiter Galli dicunt. Socius scelestus socium ad supplicium trahit. *Garner.*

ἕτερος πονηρὸς ἕτερον ἐς κόλασιν σπάει. *A.*

Złorzéczeństwo głupia rzécz.

Maledicentia stultorum thesaurus. *Rhodigin. ex Plauto qui ait:*

Istic est thesaurus stultis in lingua situs,

Vt quæstui habeant, malè loqui melioribus.

δύσμορφος (*al.* δύσμοιρος) ἴσθι μᾶλλον ἢ κακήγορος:

Deformis *(al. infelix)* esse quàm maledicus elige.

Złorzécżliwy. Złorzéczyć. Przéklinać. Szkalowáć.

ἀρχιλόχȣ πατρίς. *Diogenian.* Archilochi patria *de mordacibus & maledicis multis. Henr. Stephan.* *Aliter.* ἀρχίλοχον πατεῖς. Archilochum calcas. i. *eius vestigius aut libris vel dictis inhæres. quia is mordacissimus & maledicentissimus Poëta fuit. ita Erasm. aliter Henr. Stephan.* V. Nie wygraß.

Archilochia edicta. *Cic.* Archilochi rabie armatus. *Ex Horat. qui ait:*

Archilochum proprio rabies armauit Iambo.

Βȣπάλιον μάχην ἀείδει. *Iulian. Apostata.* Bupaliam pugnam canit. *Nam Bupalum Hipponactis (quem ille irritauerat) iambi perdiderunt. Vnde apud Cic.* Hipponacteum præconium. *pro infami probro vel nota.*

ἰαμβίζειν. *Suidas.* Conuiciari. *quod aptè iābis fiebat: vel à Iambe femina maledicētissima.*

Lingua maliloquax est mentis indicium malæ. *P. Syrus.* ὁ κακολόγος· κακόνος ἀρᾶς ἱερόν. *Diogenian.* Deuotionis templum, *vel* Exsecrationis fanum. *quale fuit Athenis Hesychio teste, in quo exsecrabantur eum qui viam erranti non monstrasset. Item deuotiones fiebant hostium apud Macrobium.* Przeklinánie.

Diris agam vos. dira deprecatio. Nullâ expiatur victima. *Horat.* Caue Thoracem, illi perpetuò occinendum est. *Vide* Miey ięzyk zá zeby.

Σκώμματα μαισωνικά. Dicteria Mæsonica. i. *petulanter iacta. à Mæsone histrione auctore.* ἀρὰς ἐπισπεῖραι. Exsecrationes serere dicebatur. *qui diris deuouebat quempiam. Cyprij diris deuouebant spargentes ordeum cum sale.*

κύμινον σπείρειν. *Phalereus.* Cyminum serere *dicitur, qui conuicia, maledicta, diras in aliquem vomit. Nam cuminum cum maledictis satum, benè prouenire credebatur. Theophrast. Plinius.* *Simile est illud Persij dictū:* Ocyma cantare alicui. i. *probris & maledictis insectari, quia & ocymum similiter cum maledictis serebatur. Plutarch. Plini.* Ruta *item eodem modo* serebatur *Palladio teste, quòd sic feliciter prouenire putabatur; optimè verò furtiuè.*

Sed hæ omnes ethnicorum sunt vanissimæ superstitiones, quas pudeat Christianos credere.

γραΐδιον λυττῶν. *Philostrat.* Anicula rabiosa. *nam hæ sæpe maledicæ sunt.*

ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατεσκέδασαν ἀλλήλων. *Lucian.* Tota plaustra conuiciorum effuderunt (*in se*) inuicem. ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι πολλὰ μάλ'· ȣ̓δ' ἂν νῆυς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο. *Homer.* Potest vterq; dicere probra valde multa, quorū onus neq; nauis centum transtrorū ferre queat.

Cleomenes maledicentibus sibi Argiuis respondit. Τȣ̃ μὲν κακῶς λέγειν ὑμεῖς κύριοι, τȣ̃ δὲ κακῶς ὑμᾶς ποιεῖν, ἐγώ. *Plutarc.* Maledicere mihi, in vestra potestate est; malè autē vobis facere, in mea. *Lysander cuidā maledicta in ipsum iacienti respōdit.* Dic ista crebrò, sine intermissione, si forte mala omnia quibus plenus videris egerere queas. *Plutar.* Maledici symbolum Serra, *vel ob asperitatem dentium, quæ tactu percipitur; vel strepitus, qui auribus molestus est (Varone teste.) Pierius ex Placiade* λίνδιοι θυσίαν, ſ ποιȣ̃σι. *Vel* λινδίων θυσία. Lindij sacrum faciunt. vel Lindiorum sacrum. *quod cum conuiciis peragebatur Zenodot. Nazianzen. Ad Lindium refert Lactantius, qui Herculi boues eius voranti maledicebat, ipso ridente. quare Hercules tale*

sacrum cum maledictis instituit, quòd nunquam suauiùs epulatus esset, quàm Lindio maledicente. *Nostri hic vsurpant.* Paciérze mowi. *Nam & Latini Diras vocant Preces. Simile est illud.* ῥόδιοι τὴν θυσίαν. *Diogenian.* Rhodij sacrificium. Maledicus à malefico non distat nisi occasione. *Quintilian. Nam maledicus oblata occasione facilè nocet; dum verò id non potest, verbis compensat.* Helena ob maledicentiam canis est appellata. *Plaut.*

Złość / głupia. Káżdy złośliwy / vporny.

Scelera non habent consilium. *Quintilian.*

ἀσυλλόγιστόν ἐστιν ἡ πονηρία. Ratione nulla vincitur malignitas.

ἀνουθέτητόν ἐστιν ἡ πονηρία. Negat moneri vel doceri malitia.

Złość iáwna / śmiáła.

Nihil est audacius illis Deprensis, iram atq; animos à crimine sumunt. *Iuuenal.*
Confer, Wstyd dość raz vtráćić.

Złość płászczykiem śię cnoty często pokrywa.

Fallit enim vitium specie virtutis & vmbra. *Iuuenal.*

Timidus vocat se cautum, parcum sordidus. *P. Syrus.*

Vitium fuit, nunc mos est assentatio. *Idem.*

Venit ad me pro amico blandus inimicus. Vitia nobis sub virtutum nomine obrepunt. *Seneca.*

αἱ κακίαι ἀρετῶν ὀνόματ' ἐνδύετ' εὐκόλως. *A.*

Nomina frequenter vitia virtutum induunt.

ὀνόμασι περιπέττουσι μοχθηρίαν. *Aristophan.* Nomine obtegunt improbitatem. *Apud Lucretium libro 4. vitia feminarũ lepidè excusantur & nominibus virtutum ornãtur* Nigra, μελίχροος est: immunda ac fætida, ἄκοσμος. &c. V. Kto kogo miłuie. *Contrà Ouidi. l. de Remedio, docet feminarum dotes, laudes, ornamenta vituperare & fastidire. Dionysij pater nequissimus, filias suas tres vocauit, Virtutem, Temperantiam, Sapientiam. Plutarch.* Mala interdum speciem honesti obtulerunt. Sunt enim vitia virtutibus confinia. *Seneca.* Decipimur specie recti. *Horat.*

Et mala sunt vicina bonis, errore sub illo
Pro vitio virtus crimina sæpe tulit. *Ouidi.*

Złość / nieprzyiaźń skryta / szkodliwsza.

Kto z kątá mierzy / pewniey i bárźiey vdérzy.

Graue est malum omne quod sub aspectu (.i. *sub persona*) latet. *P. Syrus.* i. *quod prætextu aliquo honesto vel specioso velatur.*

Quod tegitur, maius creditur esse malum. *Martial.*

Tuta frequensque via est per amici fallere nomen,
Tuta frequensque licet sit via, crimen habet. *Ouidi.*

Tacitæ magis & occultæ inimicitiæ timendæ sunt, quàm indictæ & apertæ. *Cic.*
Magis nocent insidiæ quæ latent. *Seneca.*

καλύπτουσιν ἔχθραν χείλη ἄδικα vt Symmachus vel ψευδῆ. vt Aquila legit. Prouer. SS. c. 55. Abſcondunt odium labia iniuſta vel mendacia.

Equus ligneus. *Vel* Equus Troianus. ἵππος δούρειος vel δουράτεος: *pro inſidiis occultis.* *Ex Homero Virg. Cic. Vicinum eſt illud Themiſtoclis, cui cùm Philides Hippotrophus equum petenti negaſſet, dixit:* τὸ οἰκόν σου ποιήσω δούρειον ἵππον. *Plutarch.* Faciam domum tuam equum ligneum. i. *criminibus ſtruendis te perdam.*

Affine, Dobroć zmyślona. Cicha woda.

Złość ſobie nagorſza / naſzkodliwſza.

Malitia ipſa maximā partem veneni ſui bibit. *Seneca.* Minimum & tenuiſſimū ex nequitia ad alios redundat; ſpiſſiſſimum & peſſimum domi remanet. *Idem.* κακότης ἑαυτῇ παγκάκιστος γίνεται. *A.*

Złotá kámieniem / ogniem doznáway / á człowieká złotem.
Złotá probá / oſełká / ogień: á cżłeká złoto.

Aurum Lydio lapide, hominem auro explora. Quod index auro, id aurum homini. *Eraſmus.* ἐν πλινθίναις ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, διδοὺς βάσανον φανεράν: ἐν δὲ χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκεν ἔλεγχον. *Chilo apud Laërtium.* In ſaxeis coticulis aurum exploratur, præbens ſpecimen manifeſtum; in auro verò virorum bonorum & malorum ingenium dat ſpecimen ſui.

Scilicet vt fuluum ſpectatur in ignibus aurum,
Sic hominem monſtrant fulua metalla probum. *Ex Ouidio.*

πλοῦτος δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώποις τρόπων. *Antiphanes.*

Opes index ſunt hominibus morum. *Vel.* Opes vt index hominis ingeniū arguunt. *Sic in Piſcatore Luciani, Philoſophia, veros Philoſophos explorandos eſſe cenſet, propoſito auro gloria & voluptate (vt aquila explorat pullos ſplendore ſolis) vt qui iſta neglexerit oleagina corona ornetur, qui verò fixè aſpexerit & manū porrexerit, abraſa barba inuratur.*

Złotemby piſáć iego ſłowá.

Cedro digna locutus. *Perſius.* i. *oleo cedrino linenda ad perpetuitatem. vel tabulis cedrinis à bibliopego tegenda, vel arcula cedrina includenda.*

Nam ἡ κέδρος ἀναιρετικὴν ποιεῖ τῶν σκωλήκων τὴν κεδρίαν. *Athenæus.* Cedrus exitialem vermibus producit cedriam, oleum.

Iuueneſcere cedro librum *dixit Auſoni. At Ouid. de libro triſti.*

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.

Cedrum item τῶν νεκρῶν ζωήν. *i. mortuorum vitam vocat Dioſcorides.* τὰ βιβλία ἀλείφεις τῷ κρόκῳ καὶ τῇ κέδρῳ. *Lucian.* Libros inungis croco & cedro. *Sic Horatius.* Carmina

——— Linenda cedro & læui ſeruanda cupreſſo. *Nam cupreſſus etiam cariem & vetuſtatem non ſentit. teſte Plinio.*

Ad eundem ſenſum commendantem ſcripta alicuius valent & illa Perſij:

——— Nec ſcombros metuentia carmina nec thus. i, *non deferentur more vilium*

um chartarum in culinam vel myropolium, *Item Martial. de suo libro,*

Cedro nunc licet ambules perunctus,

Et frontis gemino decens honore. *Idem de eodem.*

Nec scombris tunicas dabis molestas. *& aliàs sæpe.*

Auro etiam hic locus vt in phrasi Polonica. Nam cùm aurum metallorum omnium præstantissimum sit; omnia quæ pulcherrima & præstantissima esse significare volunt, aurea vocant Græci & Latini. χρυσέα φόρμιγξ. *Pindar.* Aurea cithara. χρυσῆ κύπρις. *Homer.* Aurea Venus. χρύσεον δῶμα. *Hesiod.* Aurea domus. *Item.* Aurea ætas, coma, luna. *Ouid.* Aurea barba. *Persi.* Aureus currus, mos. *Horat. &c.* *Et quod magis ad rem facit.* Aurea dicta. *Lucreti.* Dicta

Aurea perpetua semper dignissima vita.

Hinc etiam eloquentissimus Ioannes Antiochenus Episcopus, dictus est Chrysostomus *quasi aurei oris. Vide plura sub* Ozłočićby go.

De talibus ergo rectè dices. Verba eius non atramento sed auro scribenda sunt.

Simili enim ratione de Draconis legibus Demades Orator dixit: Leges Draconis non atramento sed sanguine conscriptas esse, ob nimiam seueritatem. *Rhodigin. & Gellius significat.* *Sed vt tralationes & allusiones mittamus, verè & propriè loquendo, scribit Plini. l. 7. c. 32. Chilonis Lacedæmonij tria præcepta fuisse aureis literis conscripta, & Delphis, quasi oracula Apollineis similia, consecrata. Erant autem illa:* Nosce teipsum. Ne quid nimis. Fuge æs alienum & lites. *quæ Ausonius & alij scriptores aliis tribuunt auctoribus.* *Sed ad rem.*

Muretus in quendam malum Poëtam carmina sua aurea vocantem, sic lusit:

Aurea non vana iactas tua carmina voce,

Purgari solo nempe quòd igne queant. Złote wierßé! do ogniá z niemi.

Złotrá / ábo z kaleki pan. Z klechy Pleban.

Petere honorem pro flagitio, more fit. *Plautus.*

Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema. *Iuuenal.*

Cras cerdo, hodie nihil. *Varro.* Mulio Consul. V. Godność niegodnemu.

E carcere catenisq; interdum quis egreditur ad regnum. *Ecclesiastes c. 4.*

ἐκ κεραμείας ἐπὶ τὴν βασιλικὴν ἀπήνην ἦλθε. E figlina regium currum conscendit. *Vt Agathocli contigit.* ἀπὸ ζυμοσκοπείας ἐπὶ τὴν ἡγεμονικὴν ἀπήνην ἀλάμενος. *Synesius. (de Andronico è fæce vulgi Præfectura ornato)* E scapha in currum principalem saliens. ἀπὸ κώπης εἰς τὸ βῆμα. *s.* ἐπήδησεν. *Syrianus in Demadem.* A remo ad tribunal. *s. saltum fecit.*

ὁ νῦν μὲν οὐδείς, αὔριον δ' ὑπέρμεγας. *Aristophan.*

Nunc is nihil, permagnus autem crastino.

χθὲς ἱερόσυλοι, καὶ σήμερον ἱερεῖς. *Nazianzen.* Heri sacrilegi, hodie sacrifici.

E pelui aurea seu pelluuio idolum, deus. *Apud Herodotum Amasis è plebeio rex factus contemni se videns, peluim auream regalem conflari in statuam iussit & adorari ab omnibus, quod vbi fecerunt, exposuit eis facti rationem.*

Affine, Vroßł pretko, Szczęśćie podnośi.

Złość pychę z sércá. Záwiés ná kołku pychę/ tytuły/ ślachectwo. &c.

Abijce superbiam. *Charinus Plauti adolescens perditus discedens à suis, dicit:*
Abijcio superbiam. Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger;
Egomet mihi sum imperator; idem egomet mihi obedio.
Egomet mihi fero quod vsus est, &c.

Exue arrogantiam. Exue Senatorium ordinem. *Tacitus.* Pone supercilium. *Auctor Obscœni. & Mart. pro grauitate.* Exue fastus. *Ouid.* Pone superbiam *Horat.* Pone fastus. *Ouid.* Pone animos & pulsus abi. *Virg.* Depone contumaciam. *Columel.* Deposui fastigia supplex. *Claudian.* *Potes etiam hîc dicere.* Submitte fasces. (*quod vide sub* Ustąp łépszemu.) Spuść ogon. *vt de pauone dixi suprà.* πασσάλῳ ἀνακρεμάσαι. *Eustathi.* De paxillo aut clauo suspendere aliquid *dicitur is, qui negligit aliquid.* *Sic Varro apud Nonium dixit:* Primus Zeno nouam hæresin nouo paxillo suspendit.
ὑπὲρ καπνοῦ τὸ πηδάλιον. *s.* ἀναθεῖναι. *Hesiodus. Eustathius. Homer.* Supra fumum clauum nauis ponere. *i. negligere & omittere nauticam.*
Nostri dicunt. Ná polédni záwiéśić. Schowáć włożyć zá piec.
ἀσπίδα ἐν τῷ φεψάλῳ κρεμάσασθαι. Clypeũ in fuligine suspendere. *s. neglectim.*
— Veteres auias — de pulmone reuelle. *Persius. i. obliuiscere & reijce falsas opiniones, quas ab aniculis didicisti: vel potiùs,* Depone ventosam arrogantiam ex opinione nobilitatis auorum auiarum conceptam. *Pulmo autem est sedes arrogantiæ, Vnde & Spiritus pro arrogantia Cic. Cæsari. Liuio. Ouid.*
Obliuiscere dignitatis tuæ. *Cic.* Obliuiscor eos viros esse primarios, improbos temporis causa fingo. *Idem.* Obliuiscere Graios. *Virg. s. apud quos aliquod nomenque decusque gessisti vt narras. Sinoni dictum est.*
πάντα ταῦτα, γένος, ἐλευθερίαν, τοὺς προγόνους ἔξω τοῦ οὐδοῦ καταλείψων ἴσθι.
Omnia hæc, genus, libertatem, maiores, ante limen relinquere te scias. *Lucian. dicit aulæ famulatum subeunti.*

Złych wésele/ krótkie.

Citò improborum læta ad perniciem cadunt. *P. Syrus.*
Χαρὰ πονηρῶν ἐς ὀδύνας τάχα τρέπεται. *A.*
Mali (*vel malum*) in dolorem vertitur mox gaudium.

Gaudium hypocritæ instar puncti. *Iob 20. c.*

Złych więcey niż dobrych.

πανταχῆ ἀεί τε πλέονες ἀγαθῶν κακοί. *A.*
Semper & vbique sunt bonis plures mali.

Omne tempus Clodios, non omne Catones fert. *Seneca.* Et Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunque sub axe,
Sed nec Brutus erit, Bruti nec auunculus vsquam. *Iuuenal.*

Zły człowiek. Zbrodzień. Niécnotá.

Homo quantùm hominum terra ſuſtinet ſacerrumus. *Plautus.*

Sator, ſartorque ſcelerum & meſſor. (*occatorem adde ſi lubet.*) *Idem.*

Vulcanus, luna, ſol, dies, dij quatuor, Sceleſtiorem nullum illuxêre alterũ. *Idem.*

Simia pro viliſſimo & nequiſſimo. *Cic. Plaut. Simia beſtia nihili & nequiſſima ex Therſite turpiſſimo & improbiſſimo tranſmutato nata. Pierius.* Ballio. *apud Plautum leno improbiſſimus. Et Cic.* Cheream quendam vocat Ballionem, qui iccircò, inquit, capite ac ſupercilijs ſemper eſt raſis, ne vllum pilum boni viri habere dicatur.

Culleo dignus. *Iuuenalis de Nerone improbiſſimo ſic ſcripſit:*

Cuius ſupplicio non debuit vna parari

Simia, nec ſerpens vnus, nec culleus vnus. ſ. *ſed plures. Nam parricidæ culeo cum ſimia & ſerpente incluſi in aquam projiciebantur. Nero autem plurima talia ſcelera commiſerat. Meminit huius supplicij Cic. pro Sexto Roſcio.*

Carcere & robore dignus. *Apuleius.* Detrudendus ad molas, ad puteum atque ad robuſtum codicem. *Plaut.* robuſtum carcerem *idem vocat.* De robore præcipitandus. *Ex Valer. Maximo.* ἄξιος θησαυροῦ. Dignus theſauro. *Ex Plutarcho, qui apud Meſſenios carcerem* theſaurum *dictum fuiſſe ſcribit, in Philopœmene, obſcurum in quem coniecti rei, lapide ingenti obſtruebantur.*

Item Carcer, vir carcere dignus. *Lucillio & Terent. aſperius inquit Donatus, eſt, quàm* Carcerarius. *Item* Carceris cuſtos, Catenarum colonus. *Plaut. pro ſceleſto.*

Simile eſt illud. Barathro dignus. i. *carcere qui ſic apud Athenienſes vocabatur Diomede teſte. Item* Dignus latomijs. *Syracuſano carcere. Aſconi. Cic.*

Dechas *Spartiatarum al.* Cæadas *Rhodig.* Ancon Carthaginen. *Idem Rhodig.* Ceramos *Cypriorum. Idem.* Tullianum Romanum. *Ex Cic. notum eſt.* Lethe *Perſarum carcer, in quem noxij morituri detrudebãtur. Rhodigin. Labyrinthus Cretæ. Idem.*

De lapide noxius. *Columellá.* i. *ſeruus improbus qui dignus erat è ſaxo præcipitari, vel iam præcipitandus liberatus aliquo modo eſt, vt fures à furca. Rhodigin.*

Columellæ verba ſunt. Vinitoris quem vulgus parui æris vel de lapide noxium poſſe comparari putat. i. *vilis, nihili, improbi. Brodæus de lapide in quo præco ſtabat ſeruorum pretium proclamans, intelligit.*

Bipedum & quadrupedũ omnium nequiſſimus, improbiſſimus, impuriſſimus. *Cic.*

Impure, inhoneſte, iniure, illex, labes popli, &c.
Procax, rapax, trahax; trecentis verſibus
Tuas impuritias traloqui nemo poteſt. *Plaut. de lenone.*
Fraudis, ſceleris, parricidij, periurij plenus,
Legirupa, impudens, impurus, inuerecundiſſimus,
Vno verbo abſoluam, Leno eſt: quid illum porrò prædicem? *Idem.*

οὔτ' ἂν Φᾶσις οὔτ' ἴστρος νίψειεν. *Sophocles.* Neque Phaſis nec Iſter abluat. ſ. *tanta ſcelera.* οὐδὲν ἱερὸν εἶ, *vel* ὑπάρχεις. *Ex Theocrito.* Nihil ſacri es. *Nam optima, vocabant ſacra. vt* Sacrum conſilium, ſacram anchoram.

οὐδὲν ὑγιές ἐστι. *Ariſtophan.* Nihil ſinceri eſt. *Cic. al.* Nihil ſani eſt.

εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδέν. *Ariſtophan.*

Eſt fraudulentus, iniquus, & ſani nihil.

Cerite

Cerite cera dignus. *Horat.* i. *in tabulas Ceritum ignominiæ causa referendus.*
Φρυνώνδας ἄλλος: *Plato. Lucian.* Phrynondas alter. *nebulo celebris.*
Διαγόρας ὁ μήλιος: *Aristophan.* Diagoras Melius. *is Atheniensium sacra contempsit, euulgauit, irrisit: ob quod proscriptus est proscriptione in ærea columna publicè incisa, addito præmij loco talento, si quis illum occidisset; duobus, si quis viuum cepisset.*
λήμνιος ἀνήρ. *Suidas.* Lemnius vir. *ab insula Lemno crudelitate vxorum in maritos cæsos memorabili.* ἐν παντὶ μύθῳ δαιδάλου μῦσος. *Zenodot.* In omni fabula Dædali exsecratio. *de atrocium facinorum & calamitatum auctore, quem ad omnem eius mentionem omnes exsecrantur, vt Athenienses Dædalum exsecrabantur, qui fuit causa, vt quotannis ijdem mitterent septem virgines Minoi regi in Cretam Minotauro obijciendas.* Niger pro improbo. *Cic. Horat.*

Sedenim qui in omni re atque in omni tempore,
Omni laude vacat, is illaudatus est,
Isq; omniũ pessimus deterrimusq; est. *Macrob. Gellius.* Odiũ terræ. *Plaut.*

Seruilis capillus. ἀνδραποδώδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς τρίχας ἔχει. *Plato.* Seruiles in animo pilos habet. *Nam serui quasi natura improbi putabantur.*
Σκαιός. *Demosthen.* Læuus, sinister, improbus, infelix, rudis.

ἢ σκαιός ἐστιν ἢ καλῶν ἄπειρος ὤν. *Æschylus.*
Aut læuus est aut rerum honestarum rudis.

οὐδ᾽ ἐντὸς ἱεροῦ. Ne intra templum quidem. *s. intrat. Athenis homicidæ à sacris arcebantur.*
Ne in funebri quidẽ põpa laudandus. οὐκ ἐπαινετέος οὐδ᾽ ἐν περιδείπνῳ. *Diogenian.* Ne laudaueris (*ipsum*) ne in parentalibus quidem. *vbi speciosæ & falsæ quoq; laudes locum habent, vt Præficarum.* Menia columna dignus, *apud quam rei sordidi, fures, serui nequam iudicabantur & puniebantur. Asconius ex Cic. Hinc* Columnarius, *apud Cic. pro improbo & infami, interprete Mureto & Corrado.*
κιλίκεια χαυνότης. *Plutar.* Cilicia improbitas. *à gente hoc nomine infami.*
Nonné hoc publicitùs scelus hinc deportarier In solas terras? *s.* æquũ est *Terent.*

Gyaris dignus. *Iuuen.* i. *relegandus in insulas Sporadas, quarum vna Gyarus exulibus destinata fuit.*

Tu quod damni & quod fecisti flagitij,
Populo viritim potuit dispertirier. *Plautus.*
Si de damnosis natis Dictator fiat nunc Nemo antecedat filio credo meo,
Ita nunc per vrbem solus sermo est omnibus. *Idem.*

Atheniensis Hyperboli improbitatẽ veteres Atticorũ Comœdiæ notauerunt. *Cic.*
Subiecit pedibus Acherontem. *Vide sub* Odważył sobie.
Idem est. Dobrego mu słowá żaden nie rzecze.

Zły dobrego zepsuie.

Russi dicunt, Skrypliwe drzewo y zdorowe prześkrypáiet.
Malus bonum malum esse vult, vt sit sui similis. *Plaut.*
A cane rabioso morsi rabie corripiuntur; & si quem vicissim ipsi mordeant, in furorem vertũt. *Ex Luciano.*

Zły dobrego rychley zepsuie, niż dobry złego naprawi.

Modicum absinthium, ingens mellis vas reddit amarum: mellis verò magna copia, non facilè dulcorat absinthium. *S Gregorius.*

κακὸς, ἀγαθὸν τάχιστα ποιεῖται κακόν.
ἀγαθὸς δὲ, χρονίως τὸν κακὸν ἀγαθὸν ἐ ποιεῖ. *A.*
Malus ex bono celerrimè efficit malum
Bonus ex malo tardè quoque bonum haud efficit.

Zły, dobrego co podczas uczyni.

Quid Nerone peius? Quid thermis melius Neronianis? *Martial, l. 7. ep. vbi etiam dicit illud alterum.*

Quod vir pessimus omnium Charinus,
Vnam rem benè fecerit. s. *balneas publicas.*
κακὸν ποτὲ παρεμπίπτει ὅ,τι πράττειν καλόν. *A.*
Malo aliquid aliquando accidit facere boni.

Zły dobrze czynić nie umie, niechce, nie może.

Mala mens, malus animus. *Terent. i. Mala natura, affectus, voluntas; mala consilia & machinationes suggerit.*

γνώμης κακῆς γὰρ ἔργα γίγνεται κακά. Mali ingenij plerunq; sunt opera mala.

Non potest arbor mala bonos fructus edere. *S. Matthæ. c. 7.*

Malus omnia semina nequitiæ habet. *Seneca. Vt silex infinitas scintillas, modò percutiatur semper effundit.*

Scorpio caudam venenatam ad ictum paratam semper habet. *Plini.*

Zoilus Amphipolites qui Homerum Platonem Socratem proscidit, rogatus cur ita alienam famam laceraret, & malediceret, respondit: ὅτι ποιῆσαι κακῶς βουλόμενος ἐ δύναμαι. Quia male facere, licet velim, nequeo. *Rhodiginus.*

Zły gayda, dobrem kornetystą nie będzie.

Kto się do łacnieyszych rzeczy nie zgodzi, o trudnieyszych niech nie myśli.

Malus choraules, bonus symphoniacus. *subaudi. nunquam euadit. S. Augustinus id ironicῶs seu per antiphrasim protulit. Quale est & illud eiusdem:* Malus monachus, bonus clericus. *s putatur posse esse, sed non erit.*

Kto nie był dobry w klasztorze, nie będzie lepszy przy dworze.

Dictum Latinum videtur sumptum ex illo Cicer. Aulœdus fit qui citharœdus esse non potest. *nam hinc rectè ratiocinando sequitur, vt qui aulœdus esse bonus non potest, de cithara ne cogitet quidem.* κακὸς αὐλῳδὸς, μήποτε καλὸς κιθαρῳδός.

V. Mniey nie zdołam.

Zły głód.

λιμὸς μέγιστον ἄλγος ἀνθρώποις ἔφυ. Innatus homini maximus dolor est fames.

λιμῷ γὰρ ἐδὲν ἐστιν ἀντειπεῖν ἔπος.
Fami enim nullum est respondere verbum. *Vel.*

Contra

Contra famem etenim nulla contradictio est.

ἅπαντα γὰρ τοι βρωτὰ πολιορκουμένοις. Omnia esculenta obsessis.

Vel. Ab hoste cinctis esculenta cuncta sunt.

πεινῶντι κλέπτειν ἔστ' ἀναγκαίως ἔχον. Esurienti furari opus est.

Vel. Famelicus vir esse furax cogitur.

ὡς οὐδὲν λιμοῖο κακώτερον οὐδὲ βαρείης
γαστέρος! ἡ κρατέει μὲν ἐν ἀνθρώποισιν ἀπηνής. *Oppianus.*

Vt nil est fame deterius, nec graui ventre! qui imperat hominibus crudelis.

ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμέλει. *Ex Homero Aristot.* Asinus esuriens fustem negligit.

— λιμὸς γὰρ ἀναιδέα θυμὸν ἀέξει. *Q. Calaber.* Fames impudentem animū facit.

Lupus esuriens rationes & excusationes agni non recipit. *Ex apologo Gabriæ.*

Polypus famens sua brachia vorat, *quæ iterum renascuntur. Ælianus.*

Aper malè pastus fugit è cauea. *Martial.* Miserrimum est fame mori. *Sic Homer.* πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.

Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis,
At perijsse fame, res vna miserrima longè est. *Ideo Parasitus Plauti ait:*
Quicúmuis faciliùs depugno quàm cum fame. *Item.*
Decedam ego illi (*cuiuis*) de via, de semita,
De honore populi. verùm quod ad ventrem attinet,
Non hercle hoc vngue, nisi me pugnis vicerit. *Item.*
Quæso hercle me quoq; vendas si lubet, dum saturum vendas.

τοῖς σίτου ἀποροῦσιν, οἱ ὄροβοι σπουδάζονται. *Philostratus.*

Ab ijs qui frumento carent, eruum magni æstimatur vel expetitur.

Mentiri ventri nullus valet esurienti. *Anonym. rythm.*
Multùm mordentes muscæ sunt esurientes. *Idem.*

Canes ad quærendum cibum fames ducit, & à pecore abducit, atq; etiam in dominum afferre facit dentes. *Varro.*

Fames auro non pellitur nec mitigatur. *Vxor Pythij Phrygis ditissimi & auarissimi cupiditatem compressit, appositis illi esurienti cibariis, omnibus ex auro confectis. Rhodigin. describit fusius historiā. Mitigatur tamen fames ventre cōstricto.* V. Głód dowcipny. *Affine,* Brzuch nie styszy. Głodny nie przebiera. Głodny kija śie nie boi.

Zły gospodarz co w domu zmoknie.

τὸν οἴκοθεν βρεχόμενον οὐδὲ Θεὸς οἰκτείρει. Qui domi compluitur, huius ne Deum quidem miseret. *Ethnicum dictum. sic intellige. qui ob desidiam sub tecto etiam compluitur, hic dignus est cuius neminem atq; adeò ne Deum quidem (qui maximè misericors est) misereat.*

Zły i dobry.

Albus & ater. *Horat. i. bonus & malus. Lambin.* λευκός τε μελάς τε. *Homo bicolor, dimidia parte cādidus & dimidia summè ater, ostēsus est publicè à Ptolomæo Lagi. Rhodigin.*

Złyto ptak co swoie gniazdo szpéci / plugáwi.

Talis est Turdus, qui proprium nidum cacat. *Plinio teste: cùm aliæ volucres mundiores sint, vt hirundines, quæ pullos etiam suos docent saturitatem foras emittere, inquit idem. & Plutarch. de solertia animalium. Latini tamen hoc paulò aliter vsurpant. vide* Sam śie szpéci. *Ibidem est illud:* Domesticum thesaurum calumniari. *quod etiam facile huc trahas dicens.* Stultum est domesticum thesaurum calumniari, &c.

In Pœnulo Plauti feminæ vitia mulierum recensenti respondet altera:

Soror, parce amabo, sat est istuc alios dicere nobis,
Ne nosmet nostra etiam vitia loquamur.

Est auis ingrata quæ defœdat sua strata. *Anonym. rythm.*

μισητὸς ὄρνις καταχέσων ἑὸ καλιάν. *A.*

Zły / ále mi ćię trzébá. Złé z niem / béz niego gorzey.

ἀναγκαῖον κακὸν εἶ. Necessarium malum es. *Apud Strabonem Hybreas Orator dixit Euthydamo viro admodùm immiti & crudeli, sed ciuitati vtili, in quo vitia cum virtutibus certare videbantur. Sic Seuerus Imperator* Rationales vocabat Necessarium malum. *Lamprid. Græci id vsurpabãt de muliere.* γυνὴ ἀναγκαῖον κακόν. Mulier malum necessarium. *nempe familijs & rebuspublicis conseruandis.*

De lectulo Euripides. ἀνιαρὸν ὂν τὸ κτῆμ᾽, ἀναγκαῖον δ᾽ ὅμως.

Molesta cum sit res, necessaria tamen.

Idem vsurpes licet de medicamento & de quauis re molesta, vtili tamen & necessaria.

Militiæ malus, vtilis vrbi. *Horat. de Poëta.*

Sic ego nec sine te, nec tecum viuere possum. *Ouidius.*

Platano similis. *Rhodigin. quem contemnimus ridemus & tamen in necessitate eius opera vtimur. vt ad Platanum dum pluit fugimus, mox verò eam vellicamus. Themistocle se Platono similem dixit, qui optimè de Atheniensibus meritus, malè ab eis tractatus esset.*

Lippi illic oculi seruus est simillimus;
Si non est, nolis esse, neque desideres:
Si est, abstinere, quin attingas, non queas. *Plaut. de seruo improbo.*
Non esse seruus hoc quisquam peior potest,
Nec magis versutus, nec quo ab caueas ægriùs.
Eidem homini, si quid rectè curatum velis,
Mandes; moriri se miserè mauolet,
Quàm non perfectum reddat, quod promiserit. *Idem.*
Etsi scelestus est, at mihi infidelis non est. *Idem.*

Apud eundem seruus nequam ipse de se ita loquitur.

Ego neq; libenter seruio, neq; satis sum hero ex sententia,
Sed quasi lippo oculo me herus meus manum abstinere haud quit tamē,
Quin mihi imperet, quin me suis negotijs præfulciat.

Redimebat Aterius vitia virtutibus, & plùs habebat quod laudares, quàm quod ignosceres. *Seneca.*

οὐδὲ ξὺν πανωλέθροισιν οὐδ᾽ ἄνευ πανωλέθρων. *Aristophanes, de mulieribus.*

Neque

Neque simul cum pessimis (*optandum est esse*) neq; sine pessimis (*viuitur*)

Difficilis, facilis, iucundus, acerbus es idem.

Nec tecum possum viuere, nec sine te. *Martialis, de sodali varijs moribus prædito. Simile est illud Theognidis.*

ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος,

οὔτε γὰρ ἐχθραίνειν οὔτε φιλεῖν δύναμαι.

Difficultatem habet animus meus circa tuam amicitiam,

Nec enim odisse sed nec amare queo. s. *te.*

Odi & amo te. *Catull. Sic apud Aristophanem populus Atheniensis Alcibiadem.*

Et amat & odit simul, habere vult tamen.

Affine, Dobryć kiedy lepszego niemász. Złe i dobre.

Zły strách. Strách pod czás gorszy niż sámá rzecz.

Plùs in metuendo mali (*sæpe est*) quàm in illo ipso quod timetur. *Cic.*

ποτὲ κάκιον φοβεῖσθαι ἢ πάσχειν κακόν. *A.* Timere grauius sæpe quàm pati malũ.

τὸ μέγιστον κακῶν δεδιότα διατελεῖν. *Demosthenes.* Grauissimum malum est in timore perpetuo esse.

Pauor etiam auxilia formidat. *Curtius.*

Metus cùm venit, rarum habet somnus locum. *P. Syrus.*

Pedibus timor addidit alas. *Virgil.* φόβος μ' ἀναπτεροῖ. *Euripid.*

φόβου πτεροῖς φέρεσθαι. *Henr. Stephan.* Alis timoris ferri.

Pauor sapientiam mihi omnem ex animo expectorat. *Cic. ex Ennio.*

Herus si minatus est malum seruo suo,

Tamenetsi id futurum non est, vbi captum est flagrum.

Dum tunicas ponit, quanta afficitur miseria!

Ego nunc quod non futurum est, formido tamen. *Plaut.*

Sic eum in timorem dabo, vt neget ipse se eum esse qui siet. *Idem.*

Leo audiens ranam coaxantem, magnum quid ratus, extimuit; vbi verò eam aspexit, conculcauit. Æsopus. Res est imperiosa timor. *Sic Martial.*

Quod si me tonsor, cùm stricta nouacula suprà est.

Tunc libertatem diuitiasque roget!

Promittam. nec enim rogat illo tempore tonsor,

Latro rogat. Res est imperiosa timor.

Methodius monachus pictor, Bogore rogante, vt domum eius nouam variis historijs depictis exornaret, indicij extremi seriem effinxit, & regem Ethnicũ Christianũ reddidit. Cedrenus. Otanes iudex à Cambyse factus, iussus est ab eodem sedere in tribunali strato corio Sisennis patris sui, iussu regis excoriati, ad timorem incutiendum. Herodot. Ficum quidam domi habebat, ad quem cùm Inquisitores famulum misissent, qui ficus peteret; perculsus ille primùm est aduentu eius, ratus se ab eis vocari; sed cùm ficus peti intellexit, liberaliter dedit affatim, & arborem ipsam, ne secundò timeret, excidit.

βάμμα κυζικηνόν. *Hesychi.* Tinctura Cyzicena, *dictum in eum qui metu indecorè aliquid agit*

quid agit. nam Cyziceni timidi & molles erant. Dedecus non eluendum interpretatur Iunius & Erasm. Magas Philemonis iugulo gladium à lictore admoueri ob conuicium iussit & saluum dimitti. Plutarch.

Zły teraz świat.

Ætas parentum prior auis, tulit Nos nequiores. *Horat.*
Terra malos homines nunc educat atq; pusillos. *Iuuenal.*
Nil erit vlteriùs nostris quod moribus addat
Posteritas: eadem cupient facientque minores. *Idem.*
Omne in præcipiti vitium stetit. i. *in summo. Idem.*

ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. 1. *Ioan.* 5. Mundus totus in maligno (.i. *in peruersitate, in peccatis*) positus est.

Zły znak.

Victima sine corde. *qualis oblata est vna & altera Iulio Cæsari, cùm ad curiam iturus eò die quo occisus est, sacrificaret. Ex Appiano. Idem Heluio Pertinaci accidit. Huc illas* Lepus in itinere apparens. V. Záiąc przez drogę. Monstra euenerunt: Gallina cecinit, &c. Wymowkę łácno náleść. Taurus mactandus ab aris fugiens. *Liui. Valer. Max. Suetoni.* οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ κακὸν φέρει. *Ioan. Vlpius Senarium veterem leuiter commutauit.* Nullus cometa est quin mali aliquid afferat.

Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix. s. *mihi hoc malum. Virg. licet aliqui spurium hunc versum esse putent.*

Mustela mali ominis animal & infausti occursus *apud Pieriũ & apud Plautũ Sticho.* Folium non crepuit, vel male languidè crepuit. *malum signum Pierius ex Theocrito, apud quem folio plantæ alicuius pugno superposito, & plana manu altera percusso, diuinant amantes an redamentur, ex sono claro vel obtuso, illo amorem, hoc contemptum significante. Sic Theocrit. habet:* οὐδὲ τὸ τηλέφιλον ποτὶ μαξάμενον πλατάγησεν. Neque folium papaueris percussum, edidit sonum. *addit interpres etiam in humeri & cubiti cauo poni solitum folium percutiendum. Telephilon verò, ait idem, esse folium cuiusuis herbæ vel plantæ ad id aptæ. s. ad diuinationem de amore alterius, vt quasi dicatur.* δηλέφιλον *monstrans amicum* δηλόον φίλον. *in quo vsu frequens est papauer.*

Z máley burzé wielki deszcz.

δρᾶμα ἐκ κωμικοῦ τραγικόν. Drama è Comico Tragicum. *ex Agathio qui ait:*

καὶ τραγικοῖς ἄχεσσι τὸ κωμικὸν ἔργον ἀμείψας.

Et Tragicis doloribus Comicum negotium (*ludum*) pensans. *Nám in Comœdia lenes sunt affectus & motus, non turbulenti horridi velut in Tragœdia.*

μικρῶν νεφῶν ὑετὸς ἀκολουθεῖ μέγας. *A.* Dant sæpe magnã parua nubila pluuiã.

Z máley rzéczy wielkiey dochodzić, ábo z cząstki cálego co poznáć.

ἐκ τοῦ ὄνυχος λέοντα γινώσκειν. Ex vngue leonem cognoscere. *vt fecit Phidias statuarius, qui Luciano teste, inspecto leonis vngue, quantus fuerit agnouit, & tantum accuratè effinxit. Plutarchus id de Alcæo pictore scribit. hinc illud quod etiam habes Philostratus.*

lostratus. ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα γράφειν. Ex vngue leonem pingere. i. *ex re minima maximas colligere & assequi. Describit hanc membrorũ proportionẽ totius corporis inter se accuratè Vitruuius l. 3. c. 1. vbi multa Philander ex variis auctoribus affert. Sic Pythagoras ex mensura stadij ad Pisas Herculis passibus dimensi, corporis eius staturam assecutus est, vt Gellius ex Plutarcho docet.*

Transferre licet dictum hoc ad alia. Vt si ex vna sententia vel epistola sapientiam alicuius æstimemus. Sic Basilius Maximo scribens ait: καταμάθομέν σε διὰ τοῦ γράμματος ὅσον φασὶν ἐξ ὀνύχων λέοντα. Agnouimus te ex literis, ceu, vt aiunt, ex vnguibus leonem. *Pherecydes Philosophus phthiriasi correptus (qua & mortuus est) inclusit se & cum ad eum Pythagoras discipulus veniens rogasset qui haberet, digito per foramen exserto dixit:* χροὶ δῆλα. i. *ex corpore patet.* E pollice staturam coniectare. *Ex Plinio qui ait: Timantes pinxit in parua tabella Cyclopem dormientem: & vt magnitudo eius intelligeretur, appinxit ei Satyros pollicem eius thyrso metientes.* E calceo item puellæ *Naucratitanæ ab aquila Memphim delato,* coniecit rex de puellæ cultu, statura, ingenio; *& misit, qui eam sibi vxorem adducerent. Strabo.*
ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκειν. E fimbria textum cognoscere.
ἐκ γεύματος γινώσκειν. E gustu cognoscere. s. *totum dolium. &c.* E paucis guttis deprehendere licet quale sit vniuersum mare. *Irenæus.* Ex næuo cognoscere, vel crepundijs. *Cic. & Comici.* *Affine illud est.* Znáć wino po occie.

Zmindak. Máiąc dość skąpo żyie / sobie żáluie.

Lapsana viuit. *Plini. olus est syluestre quod milites Iulij Cæsaris fastidiebant.*
Apludam edit, floces bibit. *Gellius.* Suo succo viuit. *Plaut. vt cochlea, vrsi.*
Cynicè viuit. *vt Diogenes Cynicus.* Hecates cœnam cœnat. *quæ ex vilissimo pisce mænide constabat. Ex Luciano.* κοχλίου βίος. Cochleæ vita. *de qua sic Plutarchus.*
κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν. Cochleæ vitam viuens ob parsimoniam.
βίος ἀκανθώδης. *Suidas.* Vita spinosa. i. *dura, aspera.* *Sic Plaut.* Meus victus scruposam commeat viam. asper meus victus est. R. Sentésne esitas?
ἀβίωτος βίος. *Suidas.* Vita seu victus non vitalis, tristis.
βαλανοφάγος. Glandibus victitans. μονοφάγος. Solus edens.
κραδοφάγος & κραδαιοφάγος. Fici folia edens.
καπνοσφραντής. *Eustathi.* Fumum olfacit. *adde si lubet, alienæ culinæ.*
καρδαμογλύφος. *Hesychi.* Nasturtium scalpens, purgans.
ἄκαπνος θυσία. *Lucian.* Sine fumo sacrificium. *in quo nihil est cocti obsonij.*
ἄκαπνα θύειν. *Athenæus.* Sine fumo (.i. *igne*) sacrificare.
οὐδὲν χρηστὸν ὀψωνεῖ κρέας. *Ex Polluce.* Nullas bonas carnes emit. *quia vili emit.*
τὸ εὔωνον κρέας οἱ κύνες ἐσθίουσιν. Vili emptas carnes canes edunt.
καρικὸν θῦμα παρατίθεται. Caricam victimam apponit. *Cares canem immolabant.*
θυμβρεπίδειπνος. *Eustathi.* Thymbram cœnans, *olus amarum.*
ἀποκείμενον ἰχθὺν εἰς μέσον ἕλκει. *Plutarch.* Piscem repositum (*seruatum è mensa rursus*)

rursus) in medium trahit. τρυγόβιος: *Pollux.* Fæce viuens.

Φασηλιτῶν θῦμα. Phaselitarum sacrum. s. *pisciculi salsi.*

Suum defraudat genium. *Terent.* κυμινοπρίστης. *Aristot.* Cymini sector.

ἑστίᾳ θύει. Lari sacrificat. s. *parcè. In eius sacris nil licebat efferre sed inferre. Aristophan.*

λυχνόβιος: Sordidus, *qui de lucernarum oleo viuit.*

Oleo fraudat lucernas. *Ex Horat. qui ait.* Vngor oliuo

Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.

κηρύβια ἐσθίει. *Cratinus.* Fabilibus victitat. i. *fabarum purgamentis.*

κυαμοτρὼξ ἄγροικος. *Aristophanes.* Fabarum arrosor agrestis.

ἐν θρύσκοισι καὶ βρακάνοις ζῆν καὶ στροβύλοις, ὁπόταν δ' ἤδη πεινῶσι σφόδρα ὥσπερ τοὺς πολύποδας περιτρώγειν τοὺς δακτύλους. *Pherecrates.* Agrestibus oleribus & carduis viuere, cumque valdè esurierint polyporum instar digitos rodere.

Tollit vel edit, quæ decidêre è mensa. *contra præceptum Pythagoræ dicentis:* τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι. Quæ decidere (*de mensa*) non tollenda. *Aliter* μηδὲ γεύεσθαι ἅπερ ἂν ἐκτὸς τῆς τραπέζης καταπέσῃ. i. Neq; gustanda quæcunq; è mensa deciderint. s. *ob mundiciē & decorum, nam ea tollere & edere sordidorū & viliū hominū est.* πατροκλέους φειδωλότερος: Patroclo sordidior, *de quo Aristoph. ait:* οὐκ ἐλούσατο ἐξ ὅτουπερ ἐγένετο. Non lauit ex quo natus est. Plutarch.

ὀβολοστάτης. *Pollux.* Obolum seu minima quæuis & vilissima, staterâ examinans.

τελεμάχου χύτρα. *Athenæ.* Telemachi olla. *de sordido victu. qualis fuit Telemachi fabis victitantis.* βύρσης ὄζει, μύρων ἐξόν. *Aristides.* Corium redolet, cum possit vnguenta redolere.

Pasceris & nigræ solo nidore culinæ

Et bibis immundam cum cane pronus aquam. *Martial.*

Egregiè Persius depinxit hominem parcè parcum (vt Plaut. ait) qui etiam die festo cùm omnes lautiores sunt; non nisi pultem cum cepis & aceto mucido edit cum suis. Verba eius sunt.

Qui quandoq; iugum pertusa ad compita figit (*die festo labore intermisso.*)

Seriolæ veterem metuens deradere limum. (*dolium relinere parcens.*)

Ingemit: (*dicens*) Hoc bene sit. (*hoc cibo simus contenti*) tunicatū cum sale mordens

Cepe, & farrata pueris (*familiâ*) plaudentibus olla,

Pannosam (*mucidam*) fæcem morientis (*euanidi*) sorbet aceti.

Apud Iuuenalem alius similis sic loquitur:

Quid nocet hoc inquit? Tunicam (*folliculum*) mihi malo lupini,

Quàm si me toto laudet vicinia pago,

Exigui ruris paucissima farra secantem. *Itemq; alius.*

Neu credas ponendum aliquid discriminis, inter

Vnguenta & corium (*recens detractū sordidum*) Lucri bonus est odor ex re

Qualibet. *Similis est Sanctra Martial. l. 7. epi. 19.*

μυσάλμης. *Eustathio. de sordidè viuente, quasi* sorbens muriam. *simile illud,* μῦς ἐν

ἅλμῃ. Mus in muria. *Ξενοκράτους τυρίον.* Xenocratis caſeolus. *ſ. putridus. Nam is frugalitatis nimiùm amans, cibum & potum diu ſeruabat, & corruptum eijciebat. Stobæus.* οὐδέποτε εὖ πέπονθεν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ. Nunquam ſibi bene fecit, vel liberaliùs ſe tractauit. Cum genio belligerat ſuo parcus promus. *Plaut.*
Simonides ſenex rogatus cur in ea ætate ſordidè viueret, reſpondit: Malle ſe à morte inimicos ditare, quàm viuum egentem amicorum fidem experiri. Apud Stobæum.
Euclio Plautinus. *inſigne eſt exemplar diuitis ſordidi in Aulularia. qui* Aquam, cùm lauat, plorat ſine fænore effundi, vnguium præſegmina ſeruat, vicino commodare nihil vult, in foro omnimodis mercibus pleniſſimo, nil quod emat inuenit. *& ſexcenta huiuſmodi. Sparſa ſub his dictis ſuprà.* Ma á nié záżywa. Skapy. Łákomy. Bez pieniedzy do tárgu.

Zmłodu śię niécnoty vczy.

ἐξ ἁπαλῶν τῶν ὀνύχων. A teneris vnguiculis. *Cic.*
Inceſtos amores de tenero meditatur vngui. ſ. *virgo. Horat.*
Cum nutricis lacte ſugere vitia. *Cic. ait.* Simul atque editi in lucem & ſuſcepti ſumus, in omni continuò prauitate, & in ſumma opinionum peruerſitate verſamur; vt cum nutricis lacte errorem hauſiſſe videamur.
Puerorum infantia primo Errorem cum lacte bibit. *Prudentius.*

Zmowili śie. Sitko gráiá Gałá ſobie.

Omnes compactò rem agunt, quaſi in velabro olearij. *Plaut. quia olearij conſpirabant inter ſe, quo pretio vendere oleum deberent, Velabrum autem forum eorum fuit.*
Tradunt operas mutuas. *Terent. Alter dicit:* Non habeo. *alter:* Non accepi. V. Złodźiey á kłamcá. *Σφαῖραν πρὸς ἀλλήλους ἀποδιδόντες. Plutarchus.* Sphæram aut pilam luſoriam inter ſe reddunt. *Vſurpat id Seneca allegoricῶs, de beneficio dato vel accepto redendo. Hic verò de ijs qui ſibi in aliqua re aſſentantur, ſe viciſſim iuuant, tuentur, colludunt.*
Alter dumetum ſuccidit, alter auiculas cepit. *Garner.*

Zmyć kogo. Wytrzeć komu kośćiełek. Zmyć bez ługu.

Græci etiam eodem ſenſu dicunt πλύνειν τινά, lauare aliquem *pro λοιδορεῖν. i. conuicijs probriſue afficere, caſtigare verbis, maledictis inceſſere. Pollux. Menander.*
πλυνόν τινα ποιεῖν. *Ariſtophan.* Lotum aliquem reddere *inſtar balnei.*
τωθάζειν τινά. *Idem.* Increpare, cōuicijs onerare. *ὕβρει πλύνειν. Gregor. Theſſalonic.* Conuicijs aſpergere. *Vicinum eſt illud Plauti.* In mari reperi, hic elaui bonis. i. *amiſi omnia & ceu lotus in balneis nudus ſum. Idem habet* Elutum in balneis.
Poſzedł iák zmyty / *de eo qui probrum vel damnum paſſus eſt, ſeu malè multatus eſt.*

Zmyślone rzeczy nié trwáłe.

μακρὰν χρονίζειν οὐ φιλεῖ πεπλασμένα. A.
Durare longo ficta nequeunt tempore.
Ficta citò in naturam ſuam recidunt. *Seneca ex P. Syro qui ſic habet:*

Ficta

Ficta citò ad naturam reciderint suam.
Ταχὺ πλαστὰ φύσιν ἀναστρέφονται πρὸς ἰδίαν. *A.*
Ficta omnia celeriter tanquam flosculi decidunt, nec simulatum quicquam potest esse diuturnum. *Cic.* πᾶν τὸ προσποιητὸν, οὐ μόνιμον. *Nazianzen.* Omne fictum, non est durabile. Nemo potest personam diu ferre. *Seneca.* *Apud Æsopum Nutrix puero flenti dixit:* Si pergis flere, tradam te lupo. *Pacato verò illo dixit:* Si venerit lupus, interficiemus eum. Stratocles nuntius. *Vide* Nowiná dobra.

Zmyślone rzeczy zá prawdę wydá: ozdobniéyße śię podczas zdádzą.

Derisor vero plùs laudatore mouetur. *Horat.* i. *moueri se fingit.*
Vt qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo— *Idem.* Mercede quæ
Conductæ flent alieno in funere præficæ
Multò & capillos scindunt & clamant magis. *Lucilius.* (uius.
Hæc quidem me hercule præfica est, quæ sic mortuũ collaudat. s. *nimis.* Νε-
ϊσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὅμοια. *Homer.*
Plurima narrabat figmenta simillima veris. Ják żywa prawdá.
κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν, κἂν ἀληθείας ἀπῇ.
Melius videri est, veritas absit licet.

Quærit Plutarchus 5 Symposiaco: Cur iratos & dolentes molestè spectemus & audiamus: imitantes verò eosdem & fingentes cum voluptate? & R. *quia in his artis & industriæ aliquid est, vt accidit etiam in pictura mortuorum & rerum ingratarum & in spectaculis.* Si non ipsa re tibi istuc dolet, Simulare certè est hominis. *Demea Terentij.* Quid potest esse tam fictum quàm scena, quàm fabulæ? tamen in hoc genere sæpe ipse vidi, cùm ex persona mihi ardere oculi hominis histrionis viderentur. —— & Telamon furere luctu filij videretur flens ac lugens. *Cic.*

Zmyślone rzeczy wnét poznáć / sáme śię wydádzą.

A verbis facies dissidet ista tuis. *Ouidi.*

Nisi fingeres, non sic diceres. *Cic.* Caluus comatus. s. *mox agnoscitur. Martial.* *Phocion delectum agens Aristogitonem sycophantam crure obligato & baculo innitentem videns, odoratus illum fingere morbum ne in bellum iret, dixit notario:* Scribe etiam Aristogitonem claudum & improbum. *Ex Plutarcho.*

Zmyślone rzeczy w prawdę śię podczas obrocą.

Fingens podagram factus est podagricus. Alius claudus. Alius cæcus. *Vide* Nié czyń śię chorem.

Zna śię ná smáku. Ostrego subtélnego smáku człowiek.

Sapit illi palatus. *Cic.* Iudicat quid palato optimum sit. *Idem de Epicuro.* Sapit multùm ad genium. *Plaut.* Gulam domini nouit vel habet coquus. *Martial.* *De Montano gulone sic Iuuenal.* — Nulli maior fuit vsus edendi

Tempe-

Tempestate mea. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum Rupinóue edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu,
Et simul adspecti littus dicebat echini (*piscis.*)
πρωτογεύστην αὐτὸν εἶναι ἔδει, οὕτω τῇ γευστικῇ ὑπερέχει. Prægustatorum principem illum esse oportebat, ita gustatu pollet.

Znáć iák wagi na czeluściach / abo krete na tynku / na gipśie.
ἐν λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. *Plutarchus. Plato.* In albo lapide alba linea amussi facta. s. *non apparet, non dignoscitur.*

τῆς μὲ λόγοισι ζοίσιν ὃ τεκμαίρομαι
ὃ μᾶλλον, ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. *Sophocles.*

E sermone tuo non plùs conijcio, quàm ex linea in albo lapide alba amussi facta.
Incertior sum (*nunc*) multò quàm dudum. *Terent.*

Znáć swoie szczęście / wielkie szczęście / abo mądrość.
O fortunatos nimiùm sua si bona nôrint Agricolas! *Virgil.*
O bona pastoris! si quis non pauperis vsum Mente priùs docta fastidiat! *Idem in Culice.*
Non est beatus, esse qui se non putat. *Seneca in epistol.*
οὐκ ἔστιν ὄλβιος ὅστις εἶναι σ' οὐκ οἴει. *A.* Naufragus algens & humens, beatos vocat fabros ferrarios, semper calentes: item anates & scirpos, semper arentes. *in Rudente Plauti. versus eius habes sub* Wiedzá zazdrośćiwa.

Znáć wilká po głośie / po śierći. Znáć wilká choć w báraniey skórze.
Znáć dudká / z czubká. Z owocu drzewo. Z octu wino. Z brzeczki piwo poznáć.
ὄνος ἐν τῇ λεοντῇ ὀγκώμενος ἐγνώθη *Ex Luciano.* Asinus in pelle leonis, rudens agnitus est. Ex cantu auis cognoscitur. *Erasm.*
Monedula dealbata inter columbas aliquandiu latuit, sed voce emissa agnita & expulsa est. Æsopus. Ridetur coruus inter olores. *Martial.*
κἂν μὴ λέγῃς ἀπὸ δέρματος φαίνει. Licet non dicas ex pelle apparet.
Ex studijs suis intelligitur puer. *Prouer. SS. c. 20.*
ἡ κέρκος τῇ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ Cauda de vulpe testatur.
ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. *Mattha. 12.* E fructu arbor cognoscitur.
Apud Virgil. Græci Troianos armis Græcorum à se occisorum indutos, ex sermone diuerso agnoscunt. — Clypeos mentitaq; tela Agnoscunt atq; ora sono discordia signant.
Qui pila ludunt, ipso motu indicant didicerintné palæstram an nesciant. *Cic.*
Hippomachus Aliptes apud se exercitatos, etiam carnes ex macello ferentes procul aspiciens, cognoscebat. Plutarch.

Znác w młodośći co ma być w stárośći.
αὐτίκα καὶ φυτὰ δῆλα ἃ μέλλει κάρπιμ' ἔσεσθαι. *Suidas.*
Protinus apparet quæ planta futura ferax sit.

Vrit maturè quæ vult vrtica manere. *Anonym. rhythm.* Zá młodu tarn ostrzećie.

Cato Vticensis puer ductus à Pædagogo ad Syllam salutandum, videns occisorum, iussu illius, capita ferri, quæsiuit, Cur hunc ipsum nemo interficeret? & respondentibus quibusdam, timere omnes, puer ait: Date ergo mihi gladium, vt liberem patriam. E Plutarcho.

Ochus Artaxerxi patri in regno Persarum succedens, in primo conuiuio lautè apparato, primò cultrum arripuit, deinde panem & carnes in eo scindens auidè & intemperanter comedit, quod Magi crudelitatis omen seu præsagiũ esse censuerunt, vt & accidit. Ex Diodoro.

Adolescentia significat ostenditque fructus futuros. *Cic.* Studia quæ sunt in adolescentia tanquam in herbis, significant quæ virtutis maturitas & quantæ fruges industriæ sint futuræ. *Idem.*

Lusus pueriles præsagi futurorum. Vt cum per ludicra (*inquit Trebellius*) fingunt potestates. *Sic Romulus à pastoribus per ludum nesciens rex creatus est. Muretus. Idem de Cyro scribit Iustinus. Rufinus Crispinus priuignus Neronis ducatus & imperia ludebat teste Suetonio. Porro L. Septimius Seuerus puer, fascibus & securibus prælatis circumstante puerorũ corona, iudicia exercebat, inquit Spartian. Plutarch. de Catone. Ludus ait erant iudicia & accusationes. Et Aristides de Apella: (sed Latinè à me redditus) Progressus, inquit, aliquando ad ludum, præsagijt futura, sine arte suam fortunam exercens, & iudex consedit. Omninò non ignorauit natura viam per ludum ad veram fortunam. Sic Athanasius vix 12 annorum puer, à pueris ludo Episcopus creatus, ipsos spectante Alexandro Episcopo, verè baptizauit, Rufino & Sozomeno teste. Et S. Ambrosius sororibus manus exosculandas puer porrigebat, quod videbat fieri sacerdotibus. testis Paulin. Nolan. De Gregorio VII Pont. Maximo proditum est, eum, cùm esset puer literarũ ignarus, ex segmentis patris fabri ligna dolantis, composuisse illa verba Psalmi 71.* Et dominabitur à mari vsq; ad mare. *Auctor Nicolaus Aragonius & Crantius: meminit & Baronius. porrò nomen puero tunc erat Hildebrandus. Tales ludi ait Casaubon. serij & magnorum ingeniorum sunt indices. Talia prognostica ingeniorum in infantibus habet multa Philippus de Berlaymont in Paradiso puerorum maximè cap. 14. & 15. lib. 1.*

Znáią go ták zły pieniądz.

In deteriorem ferè partem hoc dictum vsurpatur, de homine vili vel improbo omnibus noto.

Sic Cic. Improbitate & vitijs omnibus notus.

Cunctis notus Vlysses. *s. fraude, astutia, duplicitate &c. apud Homerum Ouid. Horat.*

Et Virgilij Laocoon, dicit: Sic notus Vlysses?

Facit huc & deformitas insignis, vt Æsopi.

Thersita item apud Homerum Iuuenalem & Ouid. qui de illo dicit.

Tam mala Thersiten prohibebat forma latere
Quam pulchra Nereus conspiciendus erat.

Fabula est omnibus vel omnium. *Ex Terent. Horat. Suetonio.*

Διακεκόφθαι. Διακεκομμένος. Pertusus, perforatus. *nam veteres perforare solebant* νόμισμα ἀδόκιμον. i. *nummum adulterinum. Suidas.* V. Znam cię ziołko.

Znáią się oni. rozumieją się. Zna swoy swego.

Znáią śię iák złodźiei w iármárk.

ἔγνω δὲ φὼρ τε φῶρα, καὶ λύκος λύκον. *Aristotel.*

Furemque fur cognoscit, & lupum lupus.

ἔγνωκε δὴ θὴρ θῆρα. *Idem Aristot.* Nouit fera feram. *Vel* bestia bestiam.

Principes inter se noti. *Erasmus ex illo versu Homeri.*

οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται. Non ignoti dij inuicem sibi sunt.

οἶδα σίμωνα καὶ σίμων ἐμέ. *Suidas.* Noui Simonem & Simon me. *Simon & Nicon erant duo improbi, sed prior alterum obscurauit sic vt pro vtroq; nominetur.*

Balbus balbum rectiùs intelligit. *S. Hieronym.* *Triuiale illud est.*

Intelligunt se ceu fures in nundinis. Psyllum non mordet colubra. *Ex Plinio & Varrone qui apud Priscianum ait:* Admota aspis Ophiogeni vel Psyllo infanti, ostendit an sit genuinus. si enim punctus viuat, genuinus creditur; sin moriatur, suppositititius, *quia hae gentes serpentinum virus ingenitum habent.*

Vide Kruk krukowi.

Z nalepszego winá, ocet naostrzeyszy. *V.* Dobry gdy śię zepsuie.

Znam ćię ziołko źes pokrzywká.

καλῶς ἐγνωκά σε χλόη, κνίζεις κακῶς. *A.*

Cognosco te nimis herbula mala, vris malè.

Noui te intùs & in cute. *Persius ita.* ——— Ego te intùs & in cute noui.

Quære peregrinum. s. *quem fallas, qui te non nôrit. Horat. plano mendaci dicit.*

Alium quæras cui centones farcias. *Plaut.* i. *apud quem tua facinora mendaciter iactabundus prædices.* Credis te ignorari & tua facta? *Idem.*

Tollat te qui non nouit. *Quintilian.* Merx tu mala es. *Plaut.*

Nosco tuum. s. *morem, ingenium. Idem.*

Introrsus turpis speciosa pelle decorus. *Horat.*

Siculus mare aspiciens. V. Nie drugi raz. *Theocritus in balneo roganti à se strigilem peregrino & fure noto, negauit vtriq; dicens, Te non noui, te verò noui. Plutarch.*

Mures feli mortem simulanti apud Æsopum dixerunt. Etiamsi saccus esses, non accederemus ad te. V. Nie dowierzay. Nieszczery.

Znamy śię.

Phocion Atheniensibus vocantibus eum timidum respondit: ἴσμεν ἀλλήλους. Nouimus nos inuicem. *perstringens eosdem.*

Znaymy śię po śierći.

τίς ὁ ἐτεοβουτάδης καὶ τίς ὁ μανής. *subaudi.* διαγνωσθήτω. *vel* διακρινέσθω. *Ex Synesio.* Quis Eteobutades (*è vetustissima Atheniensium familia*) quisúe sit Manes. (.i. *seruus. nam hoc seruile erat nomen.*) differat, sit differentia, discernatur. vel dignoscamus nos.

Znay śiebie sámego.

γνῶθι σεαυτόν. *Apollo. Pythagoras. Plato. Varro. Cic.* Nosce teipsum.

—Fama celebrata par orbem Litera cognoſci quæ ſibi quemq; iubet, *Ouidi.*

Tecum habita & noris quàm ſit tibi curta ſupellex. *Perſius.*

Suum quiſque noſcat ingenium. *Cic. Inuertit hoc dictum quidam infrà mox. Huc accerſas licet & illud Cicer.* Valetudo conſeruatur notitia ſui corporis. *Hinc Tiberius Cæſar apud Plutarch. dicit:* ὡς ἀνὴρ ὑπὲρ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη, καὶ προτείνων ἰατρῷ χεῖρα, καταγέλαστός ἐστιν. Vir annum egreſſus ſexageſimum & porrigens medico manum (*ex pulſu arteriæ ſanitatem cognoſcere volens*) ridiculus eſt. ſ. *quia tanto natu ipſum id pernoſſe oportebat. Addit Plutarch.* Eodem etiam ſpectare notitiam ciborum conuenientium & noxiorum. *Simile* Mądrość nawiętßa.

Znay śie ná ludźiách.

κατὰ πολλ' ἂν ἐστὶν οὐ καλῶς εἰρημένον,

τὸ γνῶθι σαυτὸν. χρησιμώτερον γὰρ ἦν, τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. i. *Menander.*

Multis modis non rectè dictum eſt,

Noſce teipſum. vtilius enim erat: Noſce cæteros. *Hoc ſic accipe: Magis aliquando neceſſarium & vtile eſt noſſe alios, quàm ſeipſum, adeò vt hoc præ illo contemnendum quaſi non rectè dictum videatur.*

Affine, Człowiekà trudno poznáć. Przyiaćielá bácznie obieray.

Z niczego co vczynić, wielka ßtuká.

Non eſt hic ſermo de diuino creationis vniuerſi opere (quanquam & in hoc dictum iſtud verum eſt) ſed de humanis operibus, cùm quis ex re nihili, vel modica, & inutili, aliquid magnum, ſpecioſum, vel vtile efficit. Talis Caupo apud Liuium qui Duci Romano ex vno ſue plurima fercula multùm diuerſa vſq; ad ſtuporem præparauit. Hinc adagium tale elicit Rhodigin. At qui ſuilla caro eſt. *de ijs quæ parui aut nullius momenti ex ſe ſunt, apparatu tamē & adſcititiis ornamētis præclara redduntur. Sed & Plinius ait.* Ex nullo alio animali numeraſiorē eſſe ganeæ materiā, quinquaginta prope ſaporum. *Hinc natali die annuatim redeunte, ſuilla caro velut lautior apponebatur. Vnde Callidorus in Pſeudolo Plautina dicit:*

Mihi hodie natalis eſt, decet eum vos omnes concelebrare,

Pernam, callum, glandium, ſumen facito in aqua iaceat. *Et Iuuenal. Satyr. 11.*

Moris erat quondam feſtis ſeruare diebus Et natalitiū cognatis ponere lardū, &c. *Talis Apicius apud Suidam qui Nicomedi Regi Bithyniæ aphyas piſciculos deſideranti, eas ex rapo minutim conciſo condimentis additis illi exhibuit & appetitui eius ſatisfecit. Talis Cœcilius apud Martialem l. 1. epi. 32. qui ex cucurbitis plurima fercula varia, impēdio vnius aſſis parauit. de illo ſic Pöëta;*

Atreus Cœcilius cucurbitarū. *Et poſt enumerata ex eis multa fercula, addit:*

Hoc lautum vocat, hoc vocat venuſtum,

Vnum ponere ferculis tot aſſem.

Talis & ille coquus, qui hero ſuo omnes cibos faſtidienti, ex ocreis ipſius, (vt ipſe iocabundus coquo interroganti, quidnam parari vellet, reſponderat) obſonium ſuauiſſimū parauit. vt eſt tritus apologus. quamuis aliqui hiſtoriam eſſe velint. Ex his aliqua dicta formare licet, v. g.

Quis

Quis coquus ex vno faciet sue fercula centum?
Est artis ex ocreis parare mattya.
Non est cuiusuis lautum epulum facere è solis cucurbitis. *Plutarchus apud feneratores inquit ex eo quod neq; est, neq; subsistit nascitur fenus. Huc accerse illud Plauti.* Proba est *(omnis)* materia, si probum adhibeas fabrum. i. *ex materia quauis inepta, bonus artifex aliquid vtile efficiet.*

Et illud Platonis. ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιῆσαι. *adde,* ἔργον. Ex vno multa facere, operosum. χρυσόμαλλον δέρας. *Suidas.* Vellus aureū. i. *liber continens artē auri ex hydrargyro conficiendi. Aliqui ijs accōmodant, qui ex re nihili operæ pretiū eliciunt.*

Z nieszczęśćia śie cudzego nié ćieß. Z nedznego śie nié vragay.
δίκαιόν ἐστιν ἀρετὴν ἀτυχοῦσαν μὴ περιορᾶν. *Mithridates apud Appianum.*
Par & æquum est virtutem infelicem non despicere.
αἰσχρὸν καὶ σχέτλιον ἀρετὴν ἀτυχοῦσαν περιορᾶν. *Aristotel. Philippo.*
Turpe & indignum (*miserabile*) virtutem infelicem despicere.
τύχη τῆς ἀρετῆς ἀναίτιος. *Synesius.* Non culpanda virtus à fortuna. *Vel,* Virtuti fortuna non vertenda vitio, non exprobranda.
Miserum ne irriseris. *Cato.* δυσπραγοῦντα μὴ χλευάσῃς. *Planudes.* ἀτυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα. *Pittacus.* Infelicem ne irrideas.

Znowu mu śie záchćiało / co mu śie iuż raz znáć dáło.
Post naufragium rursus mare tentat. *ex Seneca.*
ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον. *Epigramm.*
Naufragus rursus nauigat mare periculosum.
Siculus post naufragium rursus mare prospectat. s. *nauigare cogitans. aliter id positum est sub* Vlié drugi raz.

Znowu w tenże dół / śiéći ⁊c. wpadł.
οἰόμενος ἐκπεφευγέναι εἰς τὸν αὐτὸν κύρτον ἐμπέπτωκας. *Lucianus.*
Ratus te effugisse in eandem nassam incidisti.
εἰς τὰς αὐτὰς λαβὰς ἐπανῆλθες. *Aristid.* In easdem ansas redisti.
ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου. *S. Petrus epistola 2.*
Sus lota in volutabrum luti. s. *rursus rediјt.* V. Drugi raz.

Zołnierz délikat.
Interq; signa, turpe! militaria Sol aspicit conopeum. *Horati. de exercitu Antonij & Cleopatræ à Cæsare victo. De eadem Cleopatra militante Properti.*
Fædaq; Tarpeio conopea tendere saxo Ausa, &c. *Nam conopeum thalamorum est, non castrorum supellex.*
οὐ κεῖται μαλακῇ πολύμοχθον νίκη ἐν εὐνῇ. *A.*
Non iacet in molli victoria dura cubili.

Zołnierz zbroyny / lépszy niż stroyny.

Armatus non ornatus. *Iulius Cæsar maluit milites armatos quàm ornatos.*

εἴπατε ταξάμενοι, τί ν ῥέξι ὁ χρυσὸς ὄνησι; *A.*

Dicite Marticolæ, pugnantes quid iuuat aurum? (*ad imitationem Iuuenal. Dicite Pontifices, &c.*) *Nempe quod Plato, quem imitatus videtur Persius, de sacris dixit:* χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐπίφθονον κτῆμα. Aurum & argentum inuidiosa possessio: *Adde*, in acie, *nam hostem ad prædam inflammat & ad pugnam.*

Zolnierz zuchwáła bugna rzécz.

Miles Plautinus dicit: Ita militaris disciplina est,
Manu salutem (*non scripto*) mittunt beneuolentibus,
Eâdem malam rem mittunt maleuolentibus.
ἐν στρατεύμασι κακὸς ὁ μή τι δρῶν κακόν. *Euripides.*
In exercitu malus est qui nil facit mali.

Zoná kłopot.

Duxi vxorem, quam ibi non miseriam vidi! *Terent.*
Plùs aloés quàm mellis habet. *Iuuenal. de vxore.*
Semper habet lites alternaque iurgia lectus
In quo nupta iacet, minimùm dormitur in illo. *Idem.*
νόμιζε γήμας δοῦλος εἶναι τῷ βίῳ.
Vxore ducta seruus es vitæ scias. i. *non viues vt voles, liber.*
γαμεῖν ὁ μέλλων εἰς μετάνοιαν ἔρχεται. Ad pœnitendũ properat vxorem ambiens.
ὡς τρὶς κακοδαίμων ὅστις ὢν πένης γαμεῖ.
Ter est miser quicunque nubere inops cupit.
φορτίον ἡ γυνή. *Lycurgus.* Graue onus est mulier.
ἀναγκαῖον κακὸν γυνή. Necessarium malum vxor. *Non singulis viris necessarium, sed ciuitatibus, familijs, rebuspublicis conseruandis.*
κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται,
οὐκ ἔστιν εὑρεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ.
Malum mulieres, attamẽ ciues mei, Non inuenitur vlla domus absq; hoc malo.
Cum vxoribus incommodè viuitur, at sine illis ominnò non viuitur. *Cato.*

Vna vxor miseria est affatim vni homini. *Apud Plautum pater compescere volens luxuriosum filium, offert illi vxorem: respondet filius:*

Ego ducam pater. etiam, si quam aliam iubebis. *Subdit quidam alius:*

Miseria, vna (*vxor*) vni quidem est homini affatim. *Iterum pater:*
Immò huic parùm est. Nam si pro peccatis centum ducat vxores, parùm est. *Obserua dissolutis iuuenibus coërcendis & puniendis, solitas dari vxores, ne sint vagi, & vt rei familiari studeant, quod etiam præcipit Plutarch. Et Plaut. alibi.*

Continuò arbitretur (*dispiciatur, prouideatur*) vxor gnato. s. *dissoluto & vagis amoribus occupato. Apud eundem de mala vxore vicini mortua quidam eidem dicit:*

Cuius quoties sepulchrum vides, sacrificas illico Orco hostijs, quia licitum est tibi eam viuendo vincere. *Et ille.* Oh! Hercules ego fui dum illa mecũ fuit.

Neq;

Neq; sexta ærumna (*Hippolyte*) acerbior Herculi, quàm illa mihi est obiecta.

πᾶσα γυνὴ χολὸς ἐστιν. ἔχει δ' ἀγαθὰς δύο ὥρας,

τὴν μίαν ἐν θαλάμῳ, τὴν μίαν ἐν θανάτῳ. *Palladas.*

Omnis mulier est bilis (*fastidium marito*) habet autem duas bonas horas. Vnam in nuptijs, (*in thalamo*) vnam in morte. *Idem dixit Hipponax.*

Scombri, ad nassam vltrò accurrunt, & ingredi, licet captos, alios egressum tentantes videant, contendunt. Pierius ex Oppiano. Symbolum ait esse iuuenum cælibum, qui nuptias & vxorem appetunt, & nacti mox fastidiunt. Vnde Socrates interrogatus, qui homines pœnitentiam incurrerent, respondit. Qui vxorem duxerunt. Simile est illud Pindaricum, Dulce bellum inexpertis. Vide Theodectis dictum sub Stárośći prágniemy.

Diogenes interrogatus quando ducenda esset, vxor, respondit: Τοὺς μὲν νέους μηδέπω, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους μηδεπώποτε. *Laërti:* Iuueni nondũ, seni nunquã, seu nõ ampliùs.

Mæcenatem quotidiana repudia morosæ vxoris solitum deflere, *scribit Seneca.*

κωμῳδοτραγῳδίαν *Porphyrius,* matrimonium *appellat* Comœdotragœdiam.

V. Bezżeństwo spokoyne.

Zoná nima nic włásnego / abo przed mężem skrytego.

Nam peculi probam (*vxorem*) nihil habere addecet
Clam virum: & quod habet, partum ei haud commodè est,
Quin viro aut subtrahat, aut stupro inuenerit.
Hoc viri censeo esse omne quicquid tuum est. *Plautus.*

ICti etiam docent, quicquid habet mulier, id viri esse: *quod si quid clam acquirat, id non potest esse, nisi vel à viro vel ab adultero.* δεῖ κοινὰ εἶναι γυναιξὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ ἀνδράσι τὰ γυναικῶν. Oportet communia esse vxoribus omnia quæ virorum sunt, & viris quæ vxorum sunt. *Plutarch. qui scribit Romæ donationes inter maritum & vxorem probibitas fuisse, quòd suspecta & futile signum amoris sint, & corrumpant mulierem, & amor coniugum emi non debeat, & quia omnia eis communia.*

Zoná stroyna i tákotká obżarta / zgubá gospodárstwá.

Asina Ocni funem deuorans. *Celebris est apud scriptores Græcos & Latinos Ocnus restio, à Socrate pictore fictus teste Plinio; itemq; Delphis à Polygnoto pictus, & Romæ in marmore sculptus Hermolao auctore, funem torquens, quem asinus vel potiùs asella deuorabat. Res fabulosa est & variè narratur atq; ad varia vitæ humanæ documenta accommodatur.* *Pausanias ait: (sed contraho)* ὄκνος πλέκει τὸ σχοινίον, παρέστηκε δ' θήλεια ὄνος, ἐπεσθίουσα ἀεὶ τὸ πεπλεγμένον τοῦ σχοινίου. Ocnus torquet funiculum, adstat verò ei asella, deuorans assiduò quod contortum est ex funiculo.

Hoc figmento, ait Varro, significari desidem, è voce Græca ὄκνος. *Sic & Plin. Pausanias autem laboriosum & industrium, cui vxor sit prodiga. Meminit & Plutarchus qui eum apud inferos ponit, instar Sisyphi in eodem labore occupati. Meminit & Aristot. qui, Ocnum in Erodij genus pigerrimum, versum scribit.*

Adde Properti. dicentem. Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno
Æternusque tuam pascat aselle famem.

Vide

Vide sub Day temu *&c.* Da mi vir. &c. *&* Darmo robiß.

Zone obieray ſtanu rownego / chceßli gomonu wyść vſtáwnego.

Nube pari. *Ouid.* Quam male inæquales veniunt ad aratra iuuenci,
Tam premitur magno coniuge nupta minor.
Non honor eſt ſed onus, ſpecie læſura ferentes,
Si qua voles aptè nubere, nube pari.

νύμφη δ' ἄπροικος οὐκ ἔχει παῤῥησίαν. Puella non dotata erit modeſtior.

γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων· ἢν γὰρ ἐκ τῶν κρεισσόνων γήμῃς, δεσπότας καὶ οὐ συγγενεῖς κτήσῃ. *Pittacus.* Vxorem ducito ex æqualibus. Si enim ex potentioribus ducas, dominos non affines habebis. *Idem præceptum habet Callimachus.*

τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Tu tibi ſume parem. *Vel.* Elige tibi parem. *Meminit Plutarch. & Laërtius. ſed generale eſſe hoc dictum monet Henric. Stephan. & poſſe accommodari ad vitæ genus, amicum, vxorem, officium, materiam ſcribendi, artem &c. à Callimacho prolatum eſt de turbine. Græca verba propriè vertenda eſſent.* Secundum te elige turbinem ſeu trochum, *quem pueri ludentes flagellis in gyrum verti & currere faciunt.* βέμβικα. *Nam pueri trocho ludentes illud dictum protulerunt.*

οὐκ ἐξ ἐμαυτοῦ μειζόνων γαμεῖν θέλω. *Euripid.* Nolo ex potentioribus me, ducere. *Aliam inæqualitatem ab ætate ſumptam diſſuadet Ariſtophanes.*

δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή. Regina ſiquidē mulier eſt ſponſo ſeni.

Itemq; Theognis. οὔ τοι σύμφορόν ἐστι γυνὴ νέα ἀνδρὶ γέροντι.
Non eſt conueniens vxor iuuenis viro ſeni.
οὔ τοι χρήσιμόν ἐστι νέα γυνὴ ἀνδρὶ γέροντι. *Stobæus.*
Nulla ſeni coniux eſt apta iuuenca marito.
αἰσχρὸν νέᾳ γυναικὶ πρεσβύτης ἀνήρ. *Euripides.*
Iuuenem haud decet maritus vxorem ſenex.

Ideò Lycurgus tempus ſeu annos certos ineundi matrimonij ſuis ciuibus viris & feminis præſcripſit. Plutarch. Vt coniugium ſit æquale & concors, inferiorem eſſe ſuo marito vxorem vult Martial. l. 8. Epigr. 12. & Clemens Stromat. 4 ex Euripide ait.
πᾶσ' ἐστὶ δούλη ἀνδρὸς ἡ σώφρων γυνή.

Omnis mulier pudica, famula eſt viri. *Vel.* Seruit marito quæ pudica eſt fęmina.

Item. ἀνδρὸς κακίων ἄλοχός ἐστι πᾶσά γε,
κἂν εὐδοκιμοῦσαν χὠ κάκιστος ὢν γαμῇ. *Sic legit Henr. Steph. & interpretatur:* Deterior (*.i. inferior*) omnis eſt coniux viro ſuo,
Vel ſi celebrem quis habeat deterrimus, (*quoq; infimus*) *Sic apud Ouidium 2. Faſtorum Lucretia maritum ſuum, dominum vocat. Affine eſt quod ſequitur.*

Zone-ś po at z wielkiem wianem: Wiedz-że/ nie bedzieß iey panem.

Argentum (*dotis nomine*) accepi, dote imperiū (*in vxorem*) vendidi. *Plaut.*
Nam quæ indotata eſt, ea in poteſtate eſt viri,
Dotatæ (*benè, ſplendidè*) mactant, malo & damno viros. *Idem.*
Ego iſtas magnas factiones, animos, dotes dapſiles,

Clamores,

Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpuram,
Nihil moror quæ in ſeruitutem ſumptibus redigunt viros. *Idem.*

Pulchra ædepol dos pecunia eſt, quæ quidem pol non maritata eſt. *Idem.* *i. quæ non eſt tanquam vxor ducta; vel, ſi non propter eam vxor ducta; vel, ſi ob eam vir vxori non ſit obnoxius; aut cùm vxor dotata, iam eſt mortua. Taubman. ex varijs interpretibus. Pulchrè Martial. l. 8. ep. 12.*

Vxorem quare locupletem ducere nolim
Quæritis? vxori nubere nolo meæ (*. ſ. diuiti*)
Inferior matrona tuo ſit Priſce marito,
Non aliter fuerint femina virq; pares. *Et Iuuenal.*
Intolerabilius nihil eſt quam femina diues. *Idem.*
Malo Venuſinam (*ex oppido tenuis fortunæ*) quàm te Cornelia mater
Gracchorum, ſi cum magnis virtutibus adfers
Grande ſupercilium, & numeras in dote triumphos. &c.

Coniux dotata (*valdè*) regit virũ. *Horat.* Venales dote maritos hos, *vocat Tertulliã.*
εἰ γὰρ πένης ὢν τὴν γυναῖκα χρήματα
λαβὼν, ἔχει δέσποιναν, οὐ γυναῖκ' ἔτι,
ἧς ἐστὶ δοῦλος καὶ πένης. —— *Stobæus.*

Nam ſi quis pauper pecunia accepta vxorem duxerit, dominam habet, non vxorem, cuius (*dominæ*) eſt famulus & pauper.

Ita iſtæ ſolent, quæ viros ſubſeruire ſibi poſtulant, dote fretæ. *Plaut.* *Metellus Mario offerenti ſibi filiam ſuam in coniugem diuitem, formoſam, nobilem, reſpondit:* Malo eſſe meus quàm ſuus. *Cui Marius:* Immò ipſa erit tua. *At ille.* Immò virum oportet eſſe vxoris, &c. *Rhodigin.*
Ideò Solon lege lata dotes coniugibus ademit, & ſponſam ad virum nil afferre iuſſit niſi tres veſtes, & ſupellectilem parui pretij. Apud Plutarch. Affine eſt præcedens.

Zony co téraz ſukáią / Co z nią dádzą? wprzod pytáią.
Poſágu téraz pytáią / á o cnote máło dbáią.

Protinus ad cenſum: de moribus vltima fiet. Quæſtio. *Iuuenalis. & quamuis alia id occaſione protulit, quadrat tamen & in hanc ſententiam.*

Scilicet vxorem cum dote —— regina pecunia donat. *Horati. i. diuiti faciliùs datur diues vxor.* At pater ardens.
Sæuit, quod meretrice nepos inſanus amica.
Filius, vxorem grandi cum dote recuſet. *Idem Horat. videtur alluſiſſe ad Demeam Terentij ſeuerum patrem.*

Apud Plautum filia patri ſe fictè licet venum exponenti dicit: Videto, vbi me voles nuptum dare, Ne hæc fama faciat repudioſas nuptias. Et *pater.*
Tace ſtulta. non tu nunc hominum mores vides?
Cuiſmodi (. i. *cuiuſcunq; modi*) hîc cum fama facilè nubitur.
Dum dos ſit, nullum vitium vitio vertitur.

Antigonus Demetrio filio aſpernanti Philam annoſam ſed diuitem vxorem, quam illi ipſe

obtrudebat, insusurrauit in aurem illud ex Euripide.

ὅπȣ τὸ κέρδος, παρὰ φύσιν γαμητέον.

Renuente natura ob lucrum duc coniugem. *Melius Themistocles filiam suam omisso viro pecunioso qui eam ambiebat, probo illam vxorem dedit dicens.*

ζητεῖν ἄνδρα χρημάτων δεόμενον, μᾶλλον ἢ χρήματα ἀνδρός. *Plutarc.*

Quærendum esse potiùs virum pecunia egentem, quàm pecuniam viro.

Apud Martialē Gemellus Maronillā fædā ambit, quia diues est & tussit. i. breui moritura.

λευκώλενον λῖνόν κερδογαμεῖ. *Diogenian.* Candidum linum (.i. *vxorem lino vestitam*) lucri causa ducit.

Damnat hunc morem Theognis apposita comparatione, dicens.

κριȣ̀ς μέν ϗ ὄνȣς διζήμεθα Κύρνε ϗ ἵππȣς
εὐγενέας. &c. γῆμαι δὲ κακὴν κακȣ̃ ȣ̓ μελεδαίνει
ἐσθλὸς ἀνὴρ ἤ οἱ χρήματα πολλὰ διδῷ. i.

Arietes & asinos quærimus Cyrne Generosos, &c.
Ducere autem malam (*vxorem*) mali (*patris filiam*) non multùm dubitat
Bonus vir, si multam pecuniam illi (*in dotem*) donet (*pater filiæ.*)

Maritalis affectio seu consensus honestus facit matrimonium. JCti. Martia Catonis filia, rogata cur à morte mariti nollet nubere, respondit: Quia nō inuenio virum qui me magis velit, quàm mea. *s. formam, opes, &c. Plutarch.*

Zostaw co na potem/ na iutro. dla gości. Stołu prożnego nie odchodź.
Jeszcze ktoś iest w mili; co to z ie po chwili.

Semper aliquid in mensa relinquendum. &. Vacuam mensam non tollendam (*more veterum*) *monet Alexander Neapol. & Dalecamp. ex Plinio, & Plutarcho, qui ait:* τὴν τράπεζαν ȣ̓κ εἴων (*pro* ἔαον) ἀναιρεῖσθαι κενήν. Mensam non sinebant tolli vacuam. (.i. *Nostro more.*) *Non relinquebant vacuam discedentes à prandio vel cœna.*

Inquirit Plutarchus causam huius moris. Et respondet, id fieri solitum ab antiquis; Vel vt monerent ex partis semper esse aliquid relinquendum, & non totum simul absumendum, sed præsenti die sequentis habendam rationem. Vel quia censebant vrbanum esse, appetitum refrenare, dum adhuc aliquid restat in mensa. Vel quia Mensa illis erat res sacra, vnde & manus lauabant. in sacris autem religio erat nil relinquere. Vel denique quia vtile id est propter hospitem inopinatò aduenientem, ne cum eius exspectatione ac tædio, domesticorumq; solicitudine noua cœna paranda sit. Additq; vulgare suo tempore dictum simile penitùs nostro, dicens:

λεῖπέ τι ϗ ξένοις ἐπελθȣ̃σιν. i. Relinque aliquid & hospitibus aduenturis.

Ortum hoc dictum à Bœotis ait idem Plutarch. qui eos, qui omnia in conuiuio absumebant, vel omnes facultates abligurire pergebant, hoc dicto compescebant: λεῖπέ τι ϗ μήδοις. Relinque aliquid & Medis. *qui eos incursare & populari solebāt, vt modò Tartari Polonos. Simili ergo Sarcasmo nos alicui nostrati prodigo diceremus:* Relinque aliquid Scythis, alioqui nihil inueniēt quod auferāt, vel quo te ab illis captus redimas. *Præterea mos hic relinquendi aliquid ex rebus quibus vsi sumus, ait Plutarchus, insinuat humanitatem*

manitatem & gratitudinem. Nam non decet, inquit, vbi saturati sumus alimenta perdere, nec fontem vbi bibimus obturare, nec signa itineris confecti abolere; sed relinquenda hæc aliis vsuris. Quin si fieri posset, etiam visum, auditum, prudentiam & fortitudinem nostram ipsi dormituri aliis vtendam dare deberemus. Sic quercus frugiferas venerabantur prisci, & moros exscindi vetabant: eodem modo alimento lucernæ infuso non eam extinguebant vsi, sed viuere relinquebant; in rebus etiam mutis gratitudinem suam testantes, & alijs prodesse volentes. Sed & cibum ex ollis, mensæ non nisi libatò apponebant.

Simile est illud quod apud eundem Plutarchum Philippus Macedo apud hospitem tenuiorem cœnans, suis comitibus insonabat. καταλείπετε πλακοῦντι χώραν. Relinquite locum placentæ. Vel ποιεῖτε εὐρυχωρίαν τῷ πλακοῦντι. Seruate locum placētæ. Nam illi credentes placentas verè afferendas, modestè ex omnibus edebant, & sic cœna tenuis, placentis non comparentibus, suffecit omnibus. Placenta verò, vt Lucian. scribit, vltimò cum assis auibus piscibus & bellariis afferebatur, quæ auferre domum licebat.

Ad id dictum allusisse videtur Curculio parasitus Plauti dicens.

Ædepol næ ego hìc med intùs expleui probè,
Et quidem reliqui in ventre cellæ vni locum,
Vbi reliquiarum reliquias reconderem.

Alius contrà parasitus, Mensam inanem nihili æstimat, sed plenam laudat, in qua nihil relinquat. quia inquit mensam quando edo detergeo, vt nil remaneat. ideò Peniculo nomen est mihi. Sed in 7 Æneid. mensam inanem cernens Iulus, ominosum id ratus, exclamat: Heu mensas etiam consumimus!

Huc spectat & illud Aristophan. τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι. Quæ deciderint (de mensa) ne tollito. Nempe vt temperantiam exerceamus & moderatiùs cibum capiamus, aliqua etiam prætermittentes. aliter id Laërtius explicat.

Illud etiam Pythagoræ Symbolum, Χοίνικι μὴ ἐπικάθισαι. Chœnici ne insideas, interpretatur Plutarch. de relinquenda aliqua parte ex præsentibus in futurum. Simile est alterum apud eundem Plutarch. ἀποκείμενος ἰχθύς. i. Repositus vel sepositus piscis. Subaudi. bonus est, vel semper tibi sit.

Adde dictum Tiberij apud Suetonium: Solemnibus, inquit hic de Cæsare, cœnis pridiana ac semesa apposuit, dicens: Dimidiatum aprum omnia eadem habere quæ totum.

Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat, sed credo hanc mente, quòd hospes
Tardiùs adueniens vitiatū (.i. qualemqualem, etiam putentē) cōmodiùs, quā
Integrum edax dominus consumeret. Horat. i. vtiliùs, æquiùs, decentiùs.

Licet hic vsurpare & illud recentiorum: Spicilegium relinque alijs, præsertim tenuioribus, egentibus. vt fecit in Sacra historia Booz, præcipiens messoribus suis vt consultò præterirent spicas stantes, & ex demessis etiam proijcerent, vt haberet Ruth paupercula, qui spicilegium sine rubore facere posset.

Acini post vindemiam relicti, colliguntur ab alijs. Ecclesiastic. 33.

Simile quid fecisse multi pij viri scribūtur, qui è lautis mensis suis, medicis foris clamātibus, optimos quosq; & sibi gratissimos cibos, victoriæ sui & charitatis in egenos testes, mittebant,

Adde & illa. μηδέ τις ὄρνιθας καλιῆς ἅμα πάντας ἑλέσθω,
μητέρα δ' ἐκπρολίπῃς, ἵν' ἔχῃς πάλι τῆς δὲ νεοσσούς.
Phocylides. Neque quis aues nido omnes simul auferat,
Matrem verò dimittes, vt iterum eius pullos habeas.
Idem præcipitur Deuteron. 22.
θηροβόρου κρέατος — λείψανα λεῖπε κυσίν. — *Idem Poëta.*
Carnis à feris adesæ — reliquias relinque canibus.
Quòd talium carnium esus lupinam famem creare putetur: sed & halitus ac saliua lupi venenata est. Ioach. Camerar. qui hanc rem expendit problem. 1. decadis 9.
Affine, Oszczaday. Schowáć nie wádźi.

Z pełnego miło bráć. Lépße z pełney beczki.
ἄσμενοι ἐκ μεγάλου σωροῦ αἴρουσιν ἅπαντες. *A.*
Suaue est de magno tollere aceruo. *Horat.*
Chremes Terentianus. Releui omnia dolia, omnes serias. s. *plenas Bacchidi & ancillis eius vinum optimum seligens.*

Z pełnego sporo śie bierze. Z pełnego biorąc nié záraz znáć ile vbywa.
Vbi de pleno promitur, neq; ille (*amator*) scit quid det, quid damni faciat. *Plaut.*
ἐκ τοῦ πλέου λαβόντι βλάβος οὐ φαίνεται. *A.*
Prodiga non sentit pereuntem femina censum.
Ac velut exhausta rediuiuus pullulet arca
Nummus, & è pleno tollatur semper aceruo.
Non vnquam reputat, quanti sibi gaudia constent. *Iuuenal.*

Z początku. Od przodku.
ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι. *Aristides.* A linea incipere. *vt in curriculorum ludis.*
ἀπὸ βαλβίδος, *vel* βαλβίδων. *Aristophan.* A carceribus. s. *stadiorum.*
A capite aliquid arcessere. *Cic.* A fonte repetere. *Idem.* Ab ouo Troianum bellum ordiri. s. *è quo nata Helena belli occasio & causa. Horat.* Z dáleká poczynáć.

Z pomocą. Ktoś śie do tego przyłożył. Vmie pácierz z mátką/ z mámką.
Manum illi quispiam porrexit. *Ex Cicer. Quintilian.*
ἰόλεων παρεκάλησεν. *Plato Synes.* Iolaum implorauit. *vt Hercules contra Hydram.*
οὐκ ἄνευ θήσεως. *Plutarch.* Non absque Theseo. s. *vicit. Nam Theseo adiutore Hercules & Pirithous vel Perithous, victoriam obtinuerunt.* Amentatam hastam ab aliquo accipere. *Cic. i. dictum, argumentum, orationem, qua adiutus victoriam obtineat.*
οὐκ ἄνευ κυνῶν τε καὶ λίνων. *Pindar.* Non absque canibus & retibus.
τιτᾶνας ἐκάλησεν. Titanas implorauit. *vt Iupiter contra Gigantes.*
σύν τε δύ' ἐρχομένω. *Homer.* Duobus simul euntibus. s. *melius est.*
Verè haud potest, qui non nisi ope alterius potest. A.

Z pustey stodoły ábo wróbl ábo sowá wyléći. *V.* Poznáć z mowy.

Z rėiéſtru robi. Nád powinnośc nic nié zrobi. Czeka áż roſkaza.

Agones dicuntur, qui cunctanter & non niſi iuſſi aliquid aggrediuntur.
Tractum verbum à Victimariis Romanorum, qui priùs quàm ferirent victimam, rogabant populum dicentes: Agon' .i. agóne? *Meminit Luctatius ad Statium.*
Et Ouid. Semper, agatne? rogat: nec niſi iuſſus agit.

δοῦλος πάντα δουλεύων. *Ex Menandro.* Seruus omnia ſeruiliter agens.
πᾶν ἔργον ἐκ τοῦ καταλόγου ἐπιχειρέει. *A.*
Hic quodlibet opus aggreditur ex catalogo.

Suſis boues certum numerum cadorum aqua implent, vltra quem nullis verberibus vel blanditiis procedunt. quare Cteſias numerandi artem eos callere dixit. Ælianus. & Plutarch. lib. de ſolertia animalium. Lepidum exemplum habet Plutarch. l. de Garrulitate. Piſo orator ne turbaretur à ſeruis, mandauerat eis, vt tantùm ad interrogata reſponderent. accidit vt conuiuium ſplendidum inſtrueret, & cæteris conuiuis iam præſentibus ſolus Clodius è vocatis defuit, & exſpectabatur. tum Piſo quærit ex ſeruo an vocârit Clodium? reſpondet is ſe vocaſſe. Cur ergo non adeſt? venturum ſe negauit. Cur ſtatim id non dixiſti? quia id non interrogaſti.
Vſurpatur dictum Polonicum & aliter vt cùm dicimus: Z rėiéſtru ſtąpa/ mowi/ vbiera ſie *&c. i. Nimis accuratè & affectatè vel delicatè agit.* V. Powążny/ Delikat.
Adde illud Iuuenalis, de feminis ſuperſtitiosè delicatis, quæ nil aggrediebantur niſi ephemeride inſpecta. Ad primum lapidem (*non procul*) vectari cùm placet, hora
Sumitur ex libro (*ephemeridum.*) Bez minucyy nié ſtąpi. Z rėiéſtru żyié. V. Sługá co z rėiéſtru czyni.

Zrzuce ćie ábo zſádzą ćie z śiébié.

Tralatum ab equis ſeſſorem excutientibus. vt apud Liuium, Excutere equitem equus dicitur. proprio ſenſu. Tralato ad homines ſenſu Excutere iugum, *dicit Plini. vterq;.*
Rectè & ex Plauto ac Apuleio dices. Obuertam tibi cornua.
Item Plautino ioco. Non ampliùs agam Argyrippum. *Vel.* Noſces me non ampliùs Argyrippum eſſe tuum. *Is enim ſeruum ſuum velut equus portauit ſibi inſidentem per ludibrium, vt ſuprà dixi.*

Zuchwálſtwo háńbę przynośi/

συντριβῆ προηγεῖται ὕβρις. *Nazianz.* Ignominiam præcedit proteruia.
ὕβρει ἕπεται συντριβή. *Idem.* Proteruiam ſequitur contritio, colliſio, ruina.

Z vłomnego z niédołężnego śię nie náśmieway/ nié vrągay.

Luſco qui ſolet dicere, Luſce; *contemnitur à Perſio Ethnico Pòëta.*
Probibetur id in Canon. Apoſtolic. 57. anathemate addito. ἀναπήρους μὴ καταγελᾶν. Mancos mutilos non irridendos. *Et S. Hieronym. ait:* Quid prodeſt luſcum vocare luſcum?

Zwádá/ ſwar końcá nie ma. Zwády śię ſtrzeż.

δίκη δίκην ἔτικτε καὶ βλάβην βλάβη. *Suidas.*

Lis litem parit & damnum damnum.

ἔρις δ᾽ ἔριν ἀντιφυτεύει. *Phocylides.* Lis litem serit vel reserit.

Gallorum pugna. *pro pertinaci contentione. Nam dimicationem gallorum sæpe non finiri nisi ambobus commorientibus scribit Plinius.*

Contra verbosos noli contendere verbis. *Cato.*

μήποτ᾽ ἀμετροεπεῖς νείκους ἐρέθιζε λόγοισι. *Mylius.*

V. Od słów do mieczow.

Zwadliwy. Naydzie i w pustkach zwáde.

ἐφ᾽ αὑτὸν ἕλκων ὡς ὁ καικίας νέφη. *Aristotel. Theophrast. Gellius.* Lites perinde ac Cæcias nubes trahit. ἄρνα προβάλλει. *Diogenian.* Arietem obijcit, emittit. *quod faciebant prisci bellum indicentes, de quo Festus.*

ὀρτύγων ἀναψάμενος φύσιν. *Aristides.* Coturnicum induit naturam. *Nam coturnices, vt & galli, pugnacissimæ sunt, & in ludis etiam exhibitæ. Ælian. Plini.*

ἄρεος νεοττόν. *Aristophan.* Martis pullus. i. *gallus, de pugnaci.*

Pugnacis & ferocis symbolum est κριὸς ἀσελγοκέρως. Aries cornibus lasciuiens. *quia facilè obuium quemq; , etiam hominem, cornibus impetens in pugnam prouocat & lacessit. Pierius.* V. Nie dáy powodu.

Asilum *quoq; idem Pierius,* pro perturbatore communis pacis, *accipit ex Virgilio.*

τὸ μῆλον ἔριδος ἐς μέσον βάλλει. *Nicephor. Callist.* Dissidij pomum in medium conijcit. *Vt fecit Eris dea apud Lucianum. Vide* Kość rzućić.

αἴθεις πέπλος. *Zenodot.* Ardens vestis. *de eo qui calumnias & seditiones mouet.*

ὑπὲρ ὑπέρβολον. Vltra Hyperbolum. *qui fuit contentiosus & litigiosus. Suidas.*

δίκην ὑφέξει κἂν ὄνος δάκῃ κύνα. *Zenodot.* Litem mouebit, mordeat si asinus canem. i. *ob rem falsam, absurdā. aliter id interpretatur Henr. Steph.* V. O fráßkę kárác.

τὰς ἀκάνθας ζυνάγων, *vel* ἀναλεγόμενος. *Athenæus.* Spinas colligens: *de contentioso.* *Similia sunt illa.* Litem mouere de lana caprina, de asini vmbra &c. *suprà posita.* Lupus facile agno litem intendit. *Ex apologo Gabriæ.*

ἐσκοροδισμένος. *Aristophan.* Allio pastus. i. *procliuis in pugnam Rhodigin. nam gallis pugnaturis in ludis allium obijciebatur. teste Xenophonte.* *Affine,* Swárliwy.

Zwatpił.

Abiecit arma. *Cæsar.* ἀπέρριψε τὰ ὅπλα. Abiecit hastam. *Cic.* ἀπέβαλεν τὴν ἀσπίδα. *Aristophan.* Abiecit clypeum. ῥίψασπις. καὶ δῆλός ἐστιν ἀπορρίψων τὴν ἀσπίδα. *Lucian.* Et omninò videtur abiecturus clypeum, *vt fecit Demosthenes & Archilochus. Idem de se fatetur Horat. dicens:* Et celerem fugam Sensi relicta non benè (*turpiter*) parmula. Iacet. *Cic.*

Z wielkiey burzé; máły déßcz.

μεγάλην νέφωσιν ὑετὸς ἀκολουθεῖ μικρός. *A.*

Dant sæpe paruam magna nubila pluuiam.

Nubes & ventus & pluuiæ non sequentes, vir gloriosus & promissa non complens. *Prouerb.*

Prouerb. Salomon. c. 25. αἱ μεγάλαι ἀρχαὶ, θαμὰ μικρὸν ἔχουσι τέλος. *A.*
Principia magna, sæpe parua in exitu.
Lege Martialis ep. 60. l. 9. in Mamurram qui totum forum peruagatus quasi multa pretiosa empturus, tandem. Vndecima lassus cùm iam discederet hora,
Asse duos calices emit, & ipse tulit.
Similis Euclio Plauti, empturus obsonia in nuptias filia, exijt in forum, & causatus cara esse omnia, etiam agninam & porcinam, serta florea foco coronando emit, & redijt domum. V. Bez pieniedzy do tárgu. Drama è Tragico Comicum. Parturiunt montes. &c. *Vide* Coli tu bedźie. Wiekszy huk niż puk.

Zwierz w śieci naduższy / násroższy.

Acerrima virtus est quam vltima necessitas extundit. *Seneca.*
Sic Virg. de apro. — Postquam inter retia ventum est,
Substitit, infremuitque ferox, & inhorruit armos,
Nec cuiquam irasci propiusue accedere virtus.
Sed iaculis tutisque procul clamoribus instant.
Haud aliter nulli est animus concurrere ferro. *Cum Mezentio à Tyrrhenis cincto. Similia plura affert Cerda ad hunc locum, ex Homero, Hesiodo, Seneca, Statio. Affine,* Niewola nárobi drew. Ná ostátnia. Desperácya.

Zwieśil nos. Z nosem poszedł. Obwieśil skrzydłá. Spuśćił ogon.

Demittere nasum. *Vel* Demisso naso esse aut abire. *rectè dices. Habet hunc sensum Martialis, licet aliis verbis, in Selium.*
Quòd fronte Selium nubila vides Rufe,
Lugubre quiddam quòd tacet piger vultus
Quod pæne terram tangit indecens nasus &c.
Sunt aliquot epigrammata lib. 2. Anthologiæ. vt Cap. 13. in Nasum Castoris & 17. in Nasum horas indicantem, sed affectum Polonici dicti non exprimunt, sed deformitatem tantùm formæ notant. Quadrat illud Plauti. Abeunt capitibus quassantibus. *i. quassantes capita. Lambin. legit Casantibus.* i. *demissis & velut casuris.*
Demittere auriculas, *ad eundem affectum pertinet. tractum à brutis. Nam vt inquit Plini. in omni iumentorum genere, indicia animi præferunt aures. fessis marcidæ, micantes pauidis, surrectæ furentibus, resolutæ ægris.*
Sic Horat. Demitto auriculas vt iniquæ mentis asellus,
Cùm grauius dorso subijt onus. s. *ita ego cùm incidi in comitem molestum, & cupiens illum relinquere, non potui. Sic Plato de hominibus;* τὰ ὦτα ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχουσι. Aures in humeris habent. s. *iacentes demissas.*
Demittere caudam est canum & luporum ac leonum, *signum animi demissi, timidi, ignaui. Sic Virg. de Lupo: suprà sub* Ziadł pies sádło. *De leonibus Aristot. ait:* φεύγουσι δὲ ἐνίοτε καταστείναντες τὴν κέρκον ὥσπερ κύνες. Fugiunt interdum demissâ caudâ tanquam canes.
ἀποκαθεῖσαι τὰς ὀφρῦς. *Suidas.* Demittere supercilia. i. *mansuescere.*

Demittere

Demittere manus. *Vel* Demiſſis manibus fugere. *apud Plautum, vicino ſenſu.* i. *pudore perculſum & deſperantem abire. Vt apud eundem Militi glorioſo quidam dicit :*

Immò ſi audias meas pugnas, fugias manibus demiſſis domum.

Aliqui hoc ad ſolam celeritatē diſceſſus referunt, ſed omninò ſententia poſtulat, vt ad pudorem ſignificandum dictum ſit ; fugies verò poſitum eſt pro abibis. cur enim citò fugeret eum quē non timebat? Sed audita enumeratione pugnarū nobilium, erubeſcens cedere coactus eſt.

ἡττηθεὶς τινὸς ἀλεκτρυόνος. Superatus ab aliquo gallo. *Vel.*

ὥσπερ ἡττημένος τοῦ ἀλεκτρυόνος. Velut ſuperatus à gallo. *Ex Eudemo.*

Et Cic. ait : Gallum victorem canere, victum ſilere, quin (*vt addunt alij*) victorem ſilentio ſequi. *Hinc aliud dicterium ortum.* ſ.

Demiſit alas galli gallinacei inſtar. *Sic Plutarch. ex Pòëta quopiam :*

ἔπτηξ' ἀλέκτωρ ὡς κλίνας πτερόν ——

Extimuit alas galli ad inſtar deprimens. *Et Ariſtophan.*

πτήσσει ὥσπερ ἀλέκτωρ. Trepidat more galli. *Plinius verò ait :*

Victus gallus occultatur ſilens, ægreque ſeruitium patitur. *Nam inter cætera ſpectacula erat etiam* ἀλεκτρομαχία. i. *commiſſio gallorum ad certamen exercitatorum : committebantur & coturnices. vt ſuprà dixi.*

Huc ſpectat & Elephas victus. *Plinio teſte. Et Ariſtot. de eodem ſic :*

ὁ δὲ ἡττηθεὶς, δουλεύει ἰσχυρῶς καὶ οὐχ ὑπομένει τὴν τοῦ νικήσαντος φωνήν. Qui victus eſt, adeò vehementer animo frangitur, vt nec vocem victoris tolerare poſſit.

Adde & Taurum victum pudore fugientem.

ταῦρος ἀποκριθεὶς ἀγέλης. *Oppian.* Taurus repulſus à grege *viribus alterius tauri.*

ἀτιμαγελῶν ſegrex agit. *De eodem ſic Virg.*

Nec mos bellantes vna ſtabulare, ſed alter
Victus abit, longeque ignotis exulat oris;
Multa gemens ignominiam, plagaſque ſuperbi
Victoris &c.
Et ſtabula aſpectans regnis exceſſit auitis.

Feruens olla frigidâ aſperſa. *Carol. Bouillus.*

Διὸς Κόρινθος. Iouis Corinthus. *de eo dicebatur, qui elatus nimis ſibi placet & ſe magnum iactat, mox tamen per ſummum dedecus abit, vt accidit legatis Corinthiis apud Megarenſes. Rhodigin. è Græcis.*

Zwtaża nié ma woley dáć / vczynić.

Βοῦνας δικάζει. *Zenodot.* Bunas iudicat. *Vide hoc ſub* Odwłoká pod czás pożyteczna.

ἤρτηθ' οὐκ ἐθέλοντι τὸ δένδρον μηδὲν ἀρέσκει. *A.*

Arbor nulla placet nuſquam pendere volenti. *Ex apologo de Marcolfo.*

Zwyćięſtwo łácne béz przećiwniká.

ῥᾷστόν ἐστι μόνον θέοντα κρατεῖν. *Lucianus.* Facile eſt ſolum currentem vincere. ſ. *cùm nullus adeſt cum quo curſu certet. Affine,* Łácno bić tego co śię powáli.

Zwycieſtwo nawietſze / śiébié ſámego zwyćiężyć.

Multò operoſius eſt ſeipſum quàm hoſtem ſuperare. *Valer. Maxim.*

Animum

Animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare; hæc qui faciat, non ego eum cum summis viris comparo, sed simillimum Deo iudico. *Cic.*
Quòd teipsum vicisti, & lætamur & miramur. *Idem.*

Nimiò satius est, vt opus est, te ita esse, quàm vt animo lubet.
Qui animum vincunt, quàm quos animus, semper probiores cluent.
Qui animum perpulit suum, victor victorum cluet. *Plaut.*

νικῶν ἑαυτὸν φέρτατος νικηφόρος. *A.*

Est virtus placitis abstinuisse bonis. *Ouid.*
Fortior est qui se quàm qui fortissima vincit
Mœnia, nec virtus altiùs ire potest.
Bis vincit qui se vincit in victoria. *P. Syrus.*
Effugere cupiditatem, regnum est vincere. *Idem.*

Seipsum quàm hostes vincere magis regiū existimabat Alexander. *apud Plutarchū.* τὸ νικᾶν ἑαυτὸν, πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη. τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε καὶ κάκιστον. *Plato.* Seipsum vincere, omnium victoriarum prima & optima: à seipso verò vinci, omnium turpissimum & pessimū. Potentissimus est qui se in potestate habet. *Seneca.* Imperare sibi, maximum imperium est. *Idem.*

Affine, Żądze hámowáć.

Zwyćięstwo nié záwße iédnemu i lépßemu śię tráfia.
——— νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. *Homer.* Victoria commutat viros.
πολλάκι τοι νικᾷ καὶ κακὸς ἄνδρ' ἀγαθόν. *Theognis.*
Vir malus vsque solet vincere sæpe bonum.

Affine, Szczęśćie odmienne. Nié iédnákie záwße.

Zwyćięstwo obiemá stronom żáłosne. Zwyćięstwo rzadko poćießne.
Skorupá o skorupę śię vdérzyłá. Niémáß śię z czego ćießyć po wygráney.
κάδμειος νίκη. *Plutarch.* Cadmea victoria, *vocatur. quæ ipsis etiam victoribus luctuosa est. Origo dicti varia est apud Plutarchum, Pausaniam, Aristidem, sed non est tanti longas historias adferre. à Cadmo potiùs ducenda videtur, qui Lino victo, ipse à suis pulsus est. Tale est illud Sybillæ.*

κλαίει ὁ νικηθεὶς καὶ ὁ νικήσας ἀπόλωλεν. Flet victus victor perijt. *vt accidit ad Cheronæam Philippo victori Atheniensium & Thebanorum. & ad Troiam Græcis victoribus Troianorum.* Testa collisa testæ.

καὶ πίθος πληγεὶς ὑπ' ὀργῆς ἀντελάκησεν πίθῳ. *Aristophan.*

Et cadus (*testaceus*) percussus furore repercussit cadum (*dolium, testam*).
οὐδ' οἱ ἀναιμωτί γ' ἐμάχοντο. *Homer.* Nec hi sine sanguine pugnarunt.

Draco cum aquila pugnat vel pugnauit. *de infelici conflictu duarum partium potentium. Nam scribit Plinius, ancipitem esse draconis cum aquila in àëre pugnam, ita vt sæpe simul ambo decidant. Habet idem Homer. & Virg. ait.* Vtq; volans altè raptū cum fulua draconē Fert aquila, &c. *Meminit & Plutarch. ac Cic. Sic accidit præter*

dit præter suprà positos, etiam Romanis Cæsari & Pompeio. quod deplorat Lucanus. Draco item Elephanti sanguine exsucto ab eodem moriente & prolapso obteritur. Plinius.

Zwyćięstwo wielkie ktore zwyćiężony przyznawa.

ἥττημαι κ̀ ἧτταν ὁμολογῶ. *Nazianzen.* Victus sum & victum me fateor.
Qui vicit, non est victor, nisi victu' fatetur. *Ennius.*
Sic Turnus apud Virg. prostratus ab Ænea. Vtere sorte tua———
—Vicisti & victum tendere palmas Ausonij vidêre. tua est Lauinia coniux,
Vlteriùs ne tende odijs. *Similiter apud Ouid. Phineus.*
Confessasq; manus, obliquaq; brachia tendens, Vincis ait Perseu. —
Idem. Ius tibi & arbitrium nostræ fortuna salutis
Tradidit, inque tua est vitaq; morsq; manu.
Adde Claudianum qui ait: Nulla est victoria maior,
Quàm quæ confessos ânimo quoq; subiugat hostes.

Zwyćięstwo zdradliwe / brzydliwe.

αἰσχρὸν κλέψαι τὴν νίκην. Turpe est furari victoriam. *Alexandri Magni vox apud Arrianum.*

Zwyćiężca sławny / często od podlego ginie.
Zwyćiężywszy mocnego / poległ od słabego.

κώνωψ λέοντα κρατῶν, ἀράχνης εἵλετο. *A.*
Captus ab araneo leonis victor est Culex. *Et moriens lamentabatur, quòd maximorum victor, à vili periret. Æsopi apologus. Epimythion.*
πολλάκις οἱ καταβάλλοντες μεγάλους, ὑπὸ μικρῶν καταβάλλονται. *Planudes.*
Sæpe ij qui prosternunt magnos, à paruis prosternuntur.

Zwyćiężcy prożno śię sprzećiwiać. Zwyćiężony wszystko traci.

——— Ego, vt Contendere durum est Cum victore, sequor. *Horat.*
νικώμενοι ἀγρυξίαν δέδενται. *Plutarchus.* Victi linguam vinctam habent. *adeò vt ne gry quidem possint dicere. de ijs intelligit qui victi sunt bonitate, humanitate, industria, beneficiis.*
Victoris petitio imperiosum mandatum superat. *Garner. Gallic.*

Zwyczáyne rzéczy nie czynią podziwienia.

Vsitata nemo miratur. *Exempla huic dicto apta habet Iuuenal. Satyra 13.*
1. Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? 2. aut quis
In Meròë crasso maiorem infante mamillam?
3. Cærula quis stupuit Germani lumina? ——— &c.
4. Ad subitas Thracum volucres nubemq; sonoram (*Gruum*)
Pygmæus paruis currit bellator in armis,
Mox impar hosti, raptusq; per âëra curuis
Vnguibus, à sæua fertur grue. si videas hæc
Gentibus in nostris, risu quatiare: sed illic

Quam-

Quanquam eadem aſſiduè ſpectentur prælia, ridet
Nemo, vbi tota cohors pede non eſt altior vno.
θαυμασμὸν οὐ ποιοῦσι τὰ νενομισμένα. *A.* Res vſitatas nemo mirari ſolet.

Zycz ſąśiádowi / á wprzod domowi.

εὔχου τῷ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον δὲ τῇ χύτρᾳ.
Vicinus vt habeat opta, at olla vt tua, magis.
Plebeium dictum vtilitatem propriam ſpectans vbiq́. quanquam S. Paulus domeſticorum rationem inprimis habendam cenſet.

Zyd dawno ßalbierz.

Qualiacunq́; voles Iudæi ſomnia vendunt. *Iuuenal.* Solam
Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur. *Idem.*

Zydá tám iákiegoś grzébia. *V.* **Nié dármo to.**

Zyſk iédnego / ßkodá drugiego.

Lucrum ſine damno alterius fieri non poteſt. *P. Syrus.*
κέρδος ἑνὸς ἑτέρου δίχα βλάβης οὐκ ἔσεται. *A.*
Malum eſt malum eſt dicit omnis emptor, & cùm receſſerit (*cum re empta*) gloriabitur. (*quòd fraudulenta extenuatione mercis, lucrum ſibi parârit*) *Prouer. SS. 20.*

Zyſk miáſto vtráty. Zyſk nieſpodźiany.

Pro vno duo ſunt mihi dati. *Terent.*
κοινὸν τὸ ἕρμαιον. *Vel.* κοινὸς ὁ ἑρμῆς. *Lucian.* Communis Mercurius. *de lucro vel emolumento fortuitò præter exſpectationem oblato. Mercuriale vocat Eraſm. à præſide talium Mercurio.*

Zyſk nié káżdy ſłußny / przyſtoyny / pożytéczny.
Zyſk nié ſłußny ßkodą groźi.

Damnum appellandum eſt, cum mala fama lucrum. *P. Syrus.*
κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει.
• Iniqua lucra damna ſemper afferunt.
τὸ κέρδος ἴσχε κέρδος ἂν δίκαιον ᾖ.
Iuſtum lucrum quod fuerit, id lucrum puta.
τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται.
At calamitatem turpia accerſunt lucra.
κέρδος αἰσχρὸν κάκιστον. *Periander.* Lucrum turpe peſſimum.
Pecuniam in loco negligere, maximum interdum eſt lucrum. *Terent.*
Solem mercede præſtare & aquam vendere. *ſ. abſurdum, turpe, iniquum. Lactant. l. ex beneficijs Dei omnibus expoſitis, gloriam, voluptatem, lucra, cōmoda priuata captare.*
Sic Horat. de Equotutio oppido: Vænit viliſſima rerum hîc aqua. *ſed ob penuriam in loco arido.*

Non ego omninò lucrum omne esse vtile homini existimo.
Scio ego, multos iam lucrum luculentos homines reddidit.
Est etiam vbi profectò damnum præstet facere quàm lucrum.
Odi ego aurum, multa multis sæpe suasit perperam. *Plautus.*
μὴ κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἶσα ἄτησιν. *Hesiodus.*
Ne malè lucreris, mala lucra æqualia damnis.
οὐκ ἐξ ἅπαντος δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν. *Sophocles.*
Non vndecunq; lucra gaude quærere.
τὰ δεινὰ κέρδη πημονὰς ἐργάζεται. *Idem.*
Afferre lucra vafra nocumentum solent.
ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων, τοὺς πλείονας
ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένους. *Idem.*
Nam ex turpiter acceptis, plures videbis læsos quàm saluos.
τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ, πικροτάτα μένει τελευτά. *Pindarus.*
Quod præter æquum & fas est dulce, id amarissimus manet exitus.
μηδέ σε νικάτω κέρδος ὅτ᾽ αἰσχρὸν ἔοι. *Theognis.*
Te vinci à turpi ne patiare lucro.
Periculosum semper reputaui lucrum.
Sed dicis: qui rapuêre, diuitias habent.
Numeremus agedum qui deprensi perierint,
Maiorem turbam punitorum reperies. *Phædrus.*

Athenienses cum Aristides illis in concione proponeret, velle Themistoclem facere rem illis vtilissimam sed iniquissimam (.s. Græcorum naues incendere.) reclamarunt & vetarunt. Plutarc.

Cùm Zeuxes Helenam pulcherrimè pinxisset, & eam nulli, nisi pretio exhibito inspiciendam concederet, illa imago meretrix à populo est appellata. Rhodigin.

Zysk z kadkolwiek, dobry.

Dictum improbum, licet multis improbis duntaxat placeat.

Sic hi loquuntur Sapientiæ 15. Oportere vndecunq; etiam ex malo acquirere.
ὅθεν δὴ κἂν ἐκ κακοῦ πορίζειν δεῖ. *Apud LXX.*
κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν. *Aristotel.* Vel à mortuo tributum exigendum.
Vnde habeas nemo quærit; sed, oportet habere. *Ennius apud Iuuenalem.*
—Lucri bonus est odor ex re Qualibet. *Iuuenal.*

Sic Vespasianus reprehensus à Tito filio, quod vectigal vrinæ commentus esset; pecuniam ex prima pensione collectam, naribus eius admouit, sciscitans: Ecquid illa puteret? negante illo: Atqui, inquit pater, è lotio est. Suetonius.

κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον. Lucrum pudori præstat.
Non te pudet vanitatis? Non, dum ob rem. *Terent.*

φρουρεῖν ἢ πλουτεῖν. Excubias agere aut ditescere. *Suidas dictum esse ait in auidos lucri, quales erant præsidiarij milites Atheniensium in insulis magnis stipendiis conducti. Erasmus id profusis attribuit.*

δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. *Sophocles.*
Nullum esse verbum cum lucro malum puto.
ὅπου τὸ κέρδος, παρὰ φύσιν δουλευτέον. *Euripid.*
Vbi lucrum affulserit, inuita natura seruiendum est.
Τὸ κέρδος ἡδύ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἴῃ. *Sophocles.*
Est dulce lucrum, quanquam & è mendacio.
δίκαι ἐπαίνει. τοῦ δὲ κερδαίνειν ἔχου. *Idem.*
Laudato iusta, cæterùm lucro hæreas.
τοῦ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
τὰ δ᾽ ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος, ἔνθα κερδανεῖς. *Plutarch.*
Opinionem suscipito iusti viri,
Sed agito quiduis, vnde spes aliqua lucri est.
κελεύει τὸ πλέον ἔχειν, ἐπαινεῖν δὲ τὸ ἴσον. *Theodorus.*
Iubet plùs æquo habere, laudare verò quod æquum est.
Pyraicus Rhyparographus dictus, quòd sordida pingeret, asellos, obsonia, sutrinas & similia, quæ tamen pluris vendebat quàm alij sua splendida. Plini. Aëricum tributum exigebant, seu àërem censebant quidam principes. V. Łákomy w zbieraniu.
Τὰ τῶν φόρων κρείττω. *Suidas.* Tributis potiora vel meliora. *de ijs qui iniustè acquirunt, vt tributorum exactores vel mulctarũ. Sic Erasm. aliter sub* Złemu śie zwieżié.

Żywe widáć.

γλαῦκος πίνων μέλι ἀνέστη. *Glaucus poto melle surrexit, reuixit. Dicitur de eo qui mortuus creditus, prodit in publicũ quasi rediuiuus. Glaucus enim grauiter ægrotans putabatur morbo exstinctus, is vero mellito pharmaco sũpto cõualuit præter omniũ exspectationẽ.* Etiam mortui ambulant. *Stratonicus citharoedus hoc dicto perstrinxit Caunios luridos, cælo morbido & insalubri habitantes. Strabo.*
Apté etiam dices ijs qui è morbo conualuerunt, illud Socratis apud Platonẽ. ἀλεκτρυόνα τῷ ἀσκληπιῷ .s. ἀπόδος Gallum Æsculapio. s. *dato. velut Præsidi sanitatis, munus gratitudinis testimonium. Meminit Lucian. Bis accusato.*
Rectè item hîc vsurpabis ex Herodiano, Plutarcho, Luciano: Σωτήρια (.s. ἱερὰ) ἄγε *vel* θύε. Soteria (*sacra*) celebra. vel ἄγομεν, θύομεν. agámus, immolemus soteria. *ob sanitatem ægro restitutam.*
S. Maurus Eremita mortuus est natus, sed mox reuixit & vocatus est mortuus-natus vel rectiùs alijs Renatus. quo modo S. Maurilius puerum à se resuscitatum vocauit. Molanus. Fortunatus.

Żyw-em-ći sobié. Mam rozum domá / nié pożyczam v sáśiádá.

Phrasin hanc varié & eleganter reddes Latinè ex Plauto, qui ait:
Mihi ego video, mihi ego sapio, mihi ego credo plurimùm. *Item.*
Vigilans vidi, vigilans nunc te video, vigilans fabulor. *Item.*
Sanè sentio & sapio. Vtiq; sapio corde & oculis vtor. *Item,*

Ego quidem meos oculos habeo, nec rogo vtendos foris. *Item.*

Ne metue ne me perdiderim vſpiam, ne me quiſpiam imprudentem immutauerit. *Item.*

Etiámne illud quod ſciam, non ſciã vis? quod viderim, non viderim? *Item.*

Non ſoleo ego ſomniculosè heri imperia perſequi. *Item.*

Non ego cum vino ſimitu (. *i. ſimul*) ebibi imperium tuum. *Item.*

Meus ſum non alienus. *Adde illud Cic.* Viuus & videns cum victu & veſtitu ſuo publicatus. *Et Horat.* Viuenti & ſentienti decus dediſti.

εἰσί μοι ὀφθαλμοὶ, καὶ ὦτα, καὶ πόδες ἄμφω, καὶ νόος ἐν στήθεσι τετυγμένος· οὐδὲν ἀεικής. *Homer.* Sunt oculi mihi, ſunt aures, geminiq; pedes ſunt,

Inſita pectoribus mens eſt, non ſtulta nec excors.

Zywot ieſt żyć dobrze choc krótko.

Zywotá prágni nie długiego/ lecz dobrego. Zywot zły/ śmierci rowny.

Quam benè viuas refert; non, quam diu. *Seneca.* Nemo quam bene viuat curat; ſed, quam diu. *Idem.* Non eos optimè vixiſſe qui diutiſſimè, ſed qui modeſtiſſimè vixerint. *ait Varro.* οὐκ ἔστιν ἡδέως ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. *Cic.* Non licet iucundè viuere, niſi honeſtè & iuſtè viuatur.

τὸ κακῶς ζῆν καὶ μὴ φρονίμως καὶ ὁσίως, Δημοκράτης ἔλεγεν, οὐ κακῶς ζῆν εἶναι, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀποθνήσκειν. *Porphyrius.* Malè viuere & nec prudenter nec ſanctè, Democrates dixit, non eſſe malè viuere, ſed longo tempore mori.

Seneca tales, Non viuere, ſed eſſe dixit. *Similiter Boëtius qui eos cadaueri ſimiles eſſe ait.* παραζῆν *tales Græci dicunt.* i. Viuere ſecus quàm decet. *Vel vt ex Ennio Gellius.* Præterpropter vitam viuere.

ζωῆς πονηρᾶς θάνατος αἱρετώτατος.

Mors præferenda plurimùm vitæ improbæ.

Zywot lucki bieg do śmierci. Co dzień człowiek śmierci bliżey.

Naſcentes morimur, finiſq; ab origine pendet. *Manilius. addit quidam:*

Illa eadem vitam, quæ inchoat, hora rapit.

Æterniſque ſenes curis, dum quærimus æuum

Perdimus, & nullo votorum fine beati

Victuros agimus ſemper, nec viuimus vnquam. *Idem Manilius.*

Singula de nobis anni prædantur euntes. *Horati.*

Eheu fugaces Poſtume Poſtume
Rugis & inſtanti ſenectæ

Labuntur anni, nec pietas moram
Adferet, indomitæque morti. *Idem.*

Labimur ſemper rapiente fato Ducitur ſemper noua pompa morti. *Seneca Oedipo.*

Parce venturis, tibi mors paramur; Sis licet ſegnis, properamus ipſi:

Prima quæ vitam dedit hora, carpſit. *Idem Herc. Furente.*

Paulatim morimur, momento exſtinguimur vno,

Vt lampas oleo deficiente perit.

Vt nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est,

Quin nunc interea, dum loquimur, morimur. *Thomas Morus è Græco.*
ἄνθρωπον, νεκρὸν αἰώνιον dixêre prisci. *Eustathi.* Hominem, perpetuò morientem.
Quid aliud diebus, horis, momentisque singulis agitur, donec ea quæ agebatur consummata mors impleatur; & incipiat esse iam post mortem, quod cùm vita detraheretur erat in morte? *S. Augustin.*

παρεπιδημία τίς ἐστιν ὁ βίος. *Plato.* Peregrinatio quædam est vita.

Quot dies vitæ peragimus, tot passibus ad locum propositum appropinquamus. *S. Gregorius.* Quotidianus defectus corruptionis est quædã prolixitas mortis. *Idem.* Nauigantibus similes homines viuentes facit. *S. Basil.* qui siue stent, siue sedeant, siue dormiant, ad metam cursus appropinquant.

Non repente nos in mortem incidere, sed minutatim procedere, *ait Seneca.* Quotidie morimur. quotidie enim demitur aliqua pars vitæ, & tunc quoque cùm crescimus, vita decrescit. ——— Hunc ipsum quem agimus diem cum morte diuidimus. Quemadmodum clepsydram non vltimum stillicidium exhaurit, sed quicquid antè defluxit: sic vltima hora non sola mortem facit, sed sola consummat. *Idem Seneca.* Quò faciliùs obrepat mors, sub ipso vitæ nomine latet. *Idem.* In idem flumen bis non descendimus. *Idem Seneca ex Platone, sic is ex Heraclito:* πάντα ῥεῖ καὶ οὐδὲν μένει. καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα, λέγει ἡράκλειτος: δὶς ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίνης. i. Omnia fluunt & nihil manet. & fluminis fluxui assimilans ea quæ sunt, dicit Heraclitus: In eundem fluuium bis non descenderis. i. *non licet in vitam intrare seu nasci iterum, nec dies elapsos reuocare: vt si quis hodie descendat in flumen, cras in idem non poterit descendere, quia aquâ hesterna elapsâ, alia superueniet.* *Huc facit illud Plutarchi.* μὴ ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τοῦ ὅρους ἐλθόντα. Ne reuertaris vbi ad terminum perueneris. i. (*vt ipse interpretatur*) *cùm finis vitæ venerit, æquo animo feras, nec vitæ cupiditate exanimeris. vt ille apud Virg.*

O mihi præteritos referat si Iuppiter annos!

Simile est illud Plutarchi. ὁ χθὲς εἰς τὸν σήμερον τέθνηκεν, ὁ δὲ σήμερον εἰς τὸν αὔριον ἀποθνήσκει. Qui heri fuit, (*homo*) in eum qui est hodie, mortuus est; & qui hodie est, in eum qui cras erit, morietur.

Sed hæc speciosè non propriè dicuntur, ad exaggerandam vitæ breuitatem.
Si autem verè & propriè loqui volumus: Aliud est morti obnoxium seu mortalem esse, aliud verò quotidie mori, vel incipere statim natum mori. Illud verum, hoc falsum est.

Nam homo quandiu viuit, mortalis est, sed non incipit mori, nisi in morbo lethali vt Ioann. 4. filius Reguli. Incipiebat enim mori. *vel violenta cæde, vt Machabæorum c.* 7. Sextus filius, Incipiens mori (*in tormentis*) *sic ait: &c. vel in summa senectute exhaustis viribus & calore naturali deficiente, vt* Abraham plenus dierum mortuus est. sic Isaac. Iob. Dauid. & alij. Enoch quoque & Helias *licet etiamnum mortales sint, non incipient mori, nisi in fine mundi, alioqui tot millibus annorum morerentur, quod absurdum est. & in diuinis libris translati ac venturi in mundum dicuntur. Nam motus*

& processus

& processus ad terminum præsertim remotum, non est terminus. Sic Nauigantes vasta maria, dum nauigant, non sunt in portu. Sole exorto non est vesper, nisi is iamiam occumbat. Puer pergens ad senectutem, quæ (cursu naturæ spectato) morte prior & propior est, non potest dici senex, neq; verò senescere. Arbor vegetanti anima viuens, falsò diceretur putrescere & perire, vbi è terra primùm prodÿt & crescit. sic & homo. Dices. Quotidie accedimus ad mortem propiùs & quotidie minuitur vita, vt in candela ardente lychnus & cera. ℞. Accedimus quidem ad mortem semper propiùs, sed hoc non est mori, vt dictum est. sed potiùs, prolongare & extendere vitam. Enimuero neq; omnimodis minuitur vita hominis crescendo, cùm etiam augeatur. Siquidem homo natus, viuendo procedit seu recedit à nihilo, seu non esse simpliciter, & pergit ad non esse secundum quid (vt in scholis loquimur) .i. ad mortem, per quam non perit penitùs homo, sed dissoluuntur partes eius ab inuicem. Quare licet tempus crescendi illi semper minuatur, tamen incrementi & perfectionis in animo & corpore semper plùs accedit. Prorsus enim vt planta postquam exorta est, non minuitur quin perpetuò augetur, accedente illi semper altitudine, crassitie, vigore, ramis, foliis, fructu: Ita homini crescit & corpus magnitudine, robore; & animus prudentia, industria, artibus, scientiis, experientia, virtutibus, & meritis, donec perfectionis à Deo assignatæ mensuram attingat, & impleat dies suos ac consummetur. quod certè non est mori nec minui, licet tempora super illum mutentur & minuantur. Hæc enim est natura rerum quæ motu finito mouentur. Sed si homo in paradiso non peccasset, vita eius non fuisset accessus ad mortem, & tamen quotidie creuisset & mutationes sensisset varias. At id quod vixit, inquies, iam non est, & perinde se habet atq; si morte præcisum esset, nec reuocari potest. ℞. Nequaquam ita est. Vita enim est actus corporis & mentis vtrumq; perficiens, vt proximè dixi, nam & corpus factum est maius, robustum, patiens laborum, arti alicui assuetum; & animus artibus, virtutibus, actibus honestis, ac meritis ornatus. quæ non perierunt sed sunt. Sicut agricolæ, qui arauit 100 stadia, & cursori qui cucurrit 100 millia passuum, non perÿt seu potius non præterÿt nisi laboris molestia & tempus illi impensum, fructus verò & vtilitas manet: Ita homini actionum bonarum & malarum effectus & præmia manent, nam quæ seminauit quis, hæc etiam metet. Nugæ porrò sunt dicere, hominem hesternum mortuum esse in hodiernum, & hodiernum moriturum in crastinum. vt quidam apud Plutarchum suprà dixit: non enim hæc mors sed mutatio est. Deniq; quòd vitæ spatia iam transacta reuocari non possint, hoc non arguit vitam hominis esse mortem vel hominem quotidie mori, sed conditio est rerum cum tempore fluentium.

Zywot komedya.

Vita Comœdia, cuius vltimus actus mors. *Ludouicus Viues. Garner.*

ἡ ζωὴ κωμῳδοτραγῳδία. Vita Comœdotragœdia. *Nam mista habet lætis tristia. Porphyrius id etiam de Matrimonio vsurpauit.*

Fabulam (.i. *Comœdiam*) vitam vocat. *Seneca.* Quomodo, *inquit*, fabula, sic & vita; non quàm diu, sed quàm benè sit acta refert.

Vita Mimus est. *Pincianus ex Suetonio apud quem Augustus sic eam vocauit.*

πάντα μῦθος, ὄναρ, σκιά. *Chrysostom.* Omnia fabula, somnium, vmbra.

ἔοικεν ὁ βίος θεάτρῳ. διὸ πολλάκις χείρισοι τὸ κάλλισον ἐν αὐτῷ κατέχουσι τόπον. *Aristonymus.* Similis est vita theatro. ideò quòd sæpe pessimi quique, honoratissimum in ea obtinent locum.

Memento te actorem esse fabulæ talis, qualis magistro placuerit. Si mendicum te agere voluerit, fac eam personam industriè repræsentes. Ita si claudum, si principem, si plebeium. Hoc enim tuum est, impositam personam benè effingere; eam autem eligere, alterius. *Epictetus Latinè redditus.*

In eos qui in comœdia res varias deauratas & deargentatas adhibent dixit quidam. Non oportere somnum facere sumptuosum, quem solum dij nobis gratis largiuntur. *Apud Plutarch. Somnum vocauit tam vitam quàm comœdiam.*

Zywot ludzki krótki.

Herba solstitialis. *Plaut.* Quasi solstitialis herba paulisper fui,
Repentè exortus sum, repentinò occidi.

Ephemeron *aliqui hanc herbam vocant, quæ Theophrasto teste, vltra diem non durat.* ἐφημέρȣ ζωή. *Aristotel.* Ephemeri vita. *animal volucre vno die viuens. hoc* ἡμερόβιον. i. *vno die viuens vocat Plutarch. & Plini.*

ἡμεροκαλλές *Hesychio*, flos vno die vigens.

σιγμὴ χρόνȣ πᾶς ἐσὶν ὁ βίος, ζῆν δὲ ȣ͂ παραζῆν προσήκȣ. *Plutarch.* Punctum temporis est omnis vita, viuere ergo, non quomodocunq; vitam transigere, conuenit. Punctum est quod viuimus. *Senec.*

σπιθαμὴ τȣ͂ βίȣ. *Diogenian.* Spithama (*.i. palmus*) vitæ.

δάκτυλος ἡ ἁμέρα. *Alcæus.* Digitus est dies. *i. breuis.*

δάκτυλος ἠῶς vel ἀῶς *legit Henric. Stephan. ex Antohologio.*

βραχὺς βίȣ ἰσθμός. *Sophocles.* Breuis vitæ isthmus. *Nam isthmus angustus est, præsertim respectu maris vastissimi vtrinq; ei adiacentis.*

Vitæ summa breuis, spem nos vetat inchoare longam. *Horat.*
Viue, memor quàm sis breuis æui. *Idem.* Fugit hora. *Persius.*

Muscam visam quæ septem annis vixerit, ex Aristotele refert Athenæus. Longum hoc videtur muscæ, nos verò id ridemus respectu annorum hominis: sed magis ridendum longissimum licet hominis æuum, & breuius censendum, respectu æternitatis.

Sic Seneca ait: Omnia humana caduca sunt & breuia, infiniti temporis nullam partem occupantia. *Similiter Dauid Psalmo 99.* Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna quæ præterijt. *& Iob.14.* Homo — breui viuens tempore.

Muris interitus. κατὰ μυὸς ὄλεθρον. *Ælian.* Iuxta muris interitum. *quia mures minimè vitales sunt, sed citò defluentibus intestinis putrescunt, ita vt dimidia pars sit viua, dimidia lutum. Quadrat in homines breuis vitæ & imbecilla valetudine, aut sensim tabescentes.*

Zywot ludzki pełen kłopotow / boleści.

ἆρ' ἐσὶ συγγενές τι λύπη καὶ βίος. *Menander.*

Congenita sunt prorsus sibi vita & dolor.

ὁ βιός ἀληθῶς ἐ βί@, ἀλλὰ συμφορά. *Philemon.*

Vita haud profectò est vita, verùm calamitas.

βιῶν ἀλύπως θνητὸν ὄνῆ' ἐ ῥάδιον. *Menander.*

Dolore vacua vita nulli viuitur. *Sic Iob.* 14. c. Homo—repletur multis miserijs.

βί@ ἀκανθώδης. Vita spinosa. i. *molestiis plena.*

Vitæ humanæ accinitur perpetuò cantilena. ἐία. αἰ. Eia(*vox lætitiæ*) Heu(*luctus*) *Plutarch. ex Aristophane.* *Huc facit Eidylliũ 15 Ausonij è Græco versum, sic incipiẽs.*

Quod vitæ sectabor iter? si plena tumultu
Sunt fora; si curis domus anxia; si peregrinos
Cura domus sequitur; mercantem si noua semper
Damna manent; cessare vetat si turpis egestas? &c. &c. *longius est.*

Homine nato flendum, mortuo canendum vel gaudendum.

ἔδει γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους, τὸν φύντα θρηνεῖν, εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά, τ δ' αὖ θανόντα, καὶ πόνων πεπαυμένον, χαίροντας, εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων. *Euripid.* Nam nos decebat cœtus agentes natum hominem lugere, (reputantes) in quanta veniat mala, rursus autem mortuum requiescentem à laboribus, lætantes & gratulantes efferre domibus.

Aliter paulò hæc reddidit Cic. senarijs Latinis 1. Tusculana.

Vide, Káždy ma swego molá. Káždy ma swoie wádé.

Zywot namilszy ze wszech rzeczy.

ὀ γάρ τι ψυχῆς πέλει ἀνδράσι φίλτερον ἄλλο. *Q. Calaber.*

Non est vlli hominum vitâ quid carius ipsâ.

ὀ γὰρ ἐμοὶ ψυχῆς ἀντάξιον, ἐδ'—ἴλιον. *Homer.*

Nil pluris æstimo vitam, ne Ilium quidem.

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes,
Arida nec sitiens ora rigabis aqua. *Ouidi.*
Sæpe bibi succos quamuis inuitus amaros
Æger, & oranti mensa negata mihi est. *Idem.*

Malo viuens mendico seruire, quam mortuis omnibus imperare. *Apud Homerum dicit quidam,* Si post fata venit gloria, non propero. *Martial.*

Affine, Zdrowie nádewszystko. Smierci vchodźi káždy.

Zywot szczesliwemu krótki / nędznemu długi.

Est vita misero longa, felici breuis. *P. Syrus. & Seneca.*

τοῖσι μὲν εὖ πράττουσιν πᾶς ὁ βί@ βραχύς ἐστι,
τοῖς δὲ κακῶς μία νὺξ ἄπλετός ἐστι χρόν@. *Lucianus.*

Feliciter agentibus omnis vita breuis est, Infelicibus autẽ vna nox immẽsum tẽpus.

Homini fortunato breuis est vita, infortunato longa. *Apollonius apud Stobæum.*

Ideè

Ideò ait Boëti. Mors hominum felix, quæ se nec dulcibus annis
Inserit, & mœstis sæpe vocata venit.

Zywot w nędzy nie luby. Zywot sromotny, śmierci rowny. Smierć vtrapionemu pożądána.

κρεῖσσον τὸ μὴ ζῆν ἐστὶν ἢ ζῆν ἀθλίως.
Vitâ est satius abire quam miserè agere.
ὁ μὴ δυνάμενος ζῆν καλῶς, οὐ ζῇ κακῶς.
Qui nequit honestè, turpiter ne viuito.
ἢ ζῆν ἀλύπως, ἢ θανεῖν εὐδαιμόνως.
Aut viuere volo sine dolore, aut benè mori.
καλὸν τὸ θνήσκειν, οἷς ὕβριν τὸ ζῆν φέρει.
Pulchrum est mori, cui vita dedecori est sua.
αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου,
κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται. *Sophocles.*
Expetere vitam est turpe prolixam viro,
Quisquis malis nil explicat sese ex suis.
Mortis habet vicem Lentè cùm trahitur vita gementibus. *Seneca Oetæo.*
βίος βίου δεόμενος, ἀβίωτος βίος.
Vitalis haud est vita victus indiga.
βέλτιον εἶναι εὐκλεῆ θάνατον, τῆς ἀγενοῦς καὶ ἐπονειδίστου ζωῆς. *Phocas apud Cedrenum dixit.* Meliorem esse honestam mortem ignobili & probrosa vita.
Sic Virgil. Pulchrumque mori succurrit in armis.
Nunc, sese vt ferunt res fortunæque nostræ,
Par est moriri; neq; est melius morte in malis rebus. *Plaut.*
Sic Clitipho Terentij, vbi patrem suis votis aduersantem videt, dicit: Emori cupio.
Quale gaudium mihi, qui in tenebris sedeo & lumen cæli non video? *Tobias cæcus.*
Iobus in morbo amissis omnibus bonis & liberis, dicit. Tædet animã meam vitæ meæ
Elias l.3 Regum. c.19. Iezabelem fugiens ait. Sufficit mihi Domine, tolle animã meã.
Melior est mors quàm vita amara. *Ecclesiastici c. 30.*
Melius est mori quàm indigere. *Ibidem c. 40. suprà* **Vbostwo śmierci sie rowna.**
O mors! quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis, viro quieto! &c. *Ibidem c. 41. Et contrà* O mors! bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus, &c. *Ibidem.*
ὁ θάνατος μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζωῆς καταφυγὴ αἱρετωτάτη. *Herodotus.*
Mors ærumnosæ vitæ refugium optatissimum.
ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη.
Est turpe fortuna inuidente viuere.
— τί μοι ζῆν δῆτα κέρδος, φίλοι,
κακῶς κλύοντι καὶ κακῶς πεπραγότι; *Euripid.*

Quæ gloria mihi ampliùs, amici, viuere,
Malè audienti & nihil agenti proſperè?

Vbi non ſis qui fueris (*ſplendidus, felix, honoratus*) non eſt cur velis viuere, *Cic.*

Nam vbi mores deteriores increbeſcunt in dies,
Vbique amici qui infideles ſint, nequeas pernoſcere,
Vbique eripiatur animo tuo, quod placeat maximè;
Ibi quidem ſi regnum detur, non eſt cupita (*al. cupida*) ciuitas. *Plaut.*

Quòd ſi vita hæc admodùm breuis, ob alicuius boni vtilis vel iucundi aut etiam apparentis tantùm (quo carere facile eſt, & multi id æquo animo ferunt) abſentiam, vel moleſtiæ alicuius, puta mœroris, morbi, doloris, egeſtatis, (quæ tamen multis remedijs ac ſolatijs, vt amicorum colloquio, aſpectu amœno, concentu ſuaui, molli lecto, odoribus gratis, medicinis, cibo, potu, ſomno interrumpuntur, & ſpe meliorum leuantur, ac tandem morte finiuntur) præſentiam, adeò quibuſdam grauis & intolerabilis videtur, vt non pauci eam abijciant & mortem vltrò ſibi accerſant: quid ſentiendum putas de vita inferorum æterna, in qua omnium bonorum & iucundorum priuatio eſt, & omnium malorum animi & corporis congeries, idq; ſine vllo interſtitio & quiete, ſine leuamine & ſolatio, ſine vlla ſpe ſolatij, requiei, mutationis, leuaminis, aut ceſſationis? Huius ſanè miſeræ vitæ te ſemper meminiſſe & eam vitare optarem, & hîc ſeriò ac grauiter hortarer, niſi id alij ante me abundè & commodiori occaſione ac loco iam præſtitiſſent. Itaq; actum non agam, & finem tàm dictorum quàm dicendorum faciam, tibi nihilominùs finem illum æternùm duraturum, aut felicem, aut infelicem inculcans & millies repetens:

MEMENTO ÆTERNITATIS
ET INFINITI
FINIS.

Errata

Errata ſic corriges.

Pagina 5. *Verſu* Nunc ego. *lege*, inter ſacrum.
P. 13. V. Non hercle. L. fundiq́; & ædes.
P. 16. *verſu vltimo*. l. ἄνδρα τεχνίτου.
P. 30. v. Seriò. l. aſt opus qui.
P. 38. v. τὰς. l. μύας διεδρώς.
P. 39. v. ἀσκῷ. l. ἡ σκιᾷ.
P. 45. v. πίθηκος. l. πώγων.
P. 46. v. Si te illam. l. Si tu illam.
P. 57. v. *bus amiſſis. adde: Seneca.*
Ibidem. v. Quæ dedi. *dele Seneca.*
Ibid. v. modo illa. l. Dono dando. *Sene.*
Ib. v. Neq; illud quid. l. Neq; illud quod.
P. 64. v. οὐκ. l. δὶς νοστοῦντι.
P. 67. v. *Adde apologum*. l. & fugiente.
P. 79. v. *alluſio*. l. πάντα ὑπομένει.
P. 95. v. *primo*. l. ἀποδείξει. *Syneſius. Et ibidem*. v. 2. l. oſtendet. i. *ingentia pollicitus fallet*. V. Wytknac kogo.
P. 96. v. νόμιζε. l. πάντα δυστυχήματα.
Ibid. ver. κοινὴ γὰρ. l. κοινὴ γάρ.
P. 97. v. non ſine. l. οὐ δυσμαχητέον.
P. 100. v. οὐδεὶς. l. δυσώνης & ὀψωνεῖ κρέας.
P. 101. v. Nulla. l. Nulla bona eſt hera.
P. 105. v. Co wczás. l. *dicendum erat*, to znos.
P. 110. v. 1. l. quem nutrit manus.
P. 111. v. Alijs. l. Alijs medetur.
P. 120. v. ἄνοστε. l. χρόνος, ὕδωρ.
P. 125. v. 1. l. Quantùm oculis, animo.
P. 128. v. 4. l. (*ait Plutus*)
P. 129. v. bano. l. *inferebantur menſis.*
P. 137. v. *dixit. adde*, Hoc age. *Suetonius.*
P. 140. v. *Et alioqui*. l. *ardere, vri.*
P. 147. v. ὁ ἀνὴρ l. τὴν θώμιγγα.
P. 150. v. nit illas. l. Da mi vir.
P. 155. v. Vos. l. De die facitis. &c. *Catullus.*
P. 178. *altera*. v. ὠκεῖαι. l. ἀβραδύπους.
P. 179. v. 2. l. Poſcis munera Sexte.
P. 186. v. quæ contra. l. contra auſpicia fieri. (dijs.
P. 205. v. *Apud Athenæum*. l. varijs cupe-
P. 209. v. χρῶ. l. detonſus. ἐγκυτὶ.
P. 212. v. οὐδὲν. l. παλινδρομούσης.
P. 247. v. do adbibero. l. ridiculiſſimus.
P. 264. *priori*. v. Ouo. l. ὠὸν ἅπας.
P. 276. v. Iniuriam l. fecit volens.
P. 282. v. Sæpe. l. ἐς φυλακὴν εἶτε.
P. 303. v. Quocunq́; l. hac eundum eſt.
P. 304. v. τὸ φῶς. l. τὸ φῶς ἡλίῳ.
P. 308. v. *vltimo*. l. *nam* διέζετο. *Heſychi.*
P. 324. v. Omnibus. l. humiles ſumus.
P. 337. v. Qualem. l. cuſtodientes ſolicitè *improbat*. (*nius.*
P. 342. v. Galli &c. exercent. *adde, Pli-*
P. 369. v. πάνθ᾽. l. βιαζόμενος πράττει.
P. 371. v. Æquabant. l. pariter pariterq́;.
Ibidem. v. Piaculum. l. male gerentum.
P. 383. v. ἀκῶν. l. ἀκὼν ἀκούειν.
P. 402. v. 2. l. πτῶμα γίνεται.
P. 425. v. Opiniem. l. Opinionē iuſtitiæ.
P. 436. v. Feſtina. l. Namque tutus eſt multò melior. & *mox*. l. τὰ ἀσφαλέστερα.
P. 441. v. πύθου. l. πείθου ὑπὸ χελιδόνος.
Ibidem. v. βέλτιον. l. ἀιδίως ἄχειν.
P. 456. v. Glabrior. l. quàm vulſus Ludius.
P. 459. v. δίψη. l. ἐξόλλυται, ὕδωρ.
P. 460. v. 2. l. Θεὸς δίδοι.
P. 472. v. πρόθες. l. πρόσθες μικρά.
P. 474. v. ἐπριάμην. l. ἐπριάμην.
P. 507. v. Vidit, l. recens barbata.
P. 532. v. ζωεχής. l. ἴση ἐστὶ τῇ βίᾳ.
P. 537. v. λευκῷ. l. λευκὴν στάθμην.
P. 541. v. *Item calceos*. l. *induunt & exuunt*

P. 557. v. ἂν μὴ καί͂θε. l. ἂ μή.

Ibidem. v. *tendit. adde. Muretus pro κενεὰν legit κονίαν puluerem.* q. d. *Non vereor ne in me puluerem è veste & calceis contemptum excutias vel detergas, velut inuile mancipium.*

Ibidem. v. me non percutias. *Lege sic: Henric. Stephan. vocem πασσάμενος, significare ait, non,* Vbi paueris, *sed,* Vbi gustaueris vel comederis, *sed quia nullum sensum Poëtæ conuenientem hæc interpretatio habere potest, vt satis patet; ideò ipse πασσάμενος vel potiùs πασάμενος (α longo, à πάω. i. gusto vel possideo) interpretatur cum Mureto, non γευσάμενος: i. vbi gustaueris seu ederis, sed κτησάμενος i.* vbi possederis (*ceu seruum*) impera. *Bonum est tamen & illud dictum Erasmi Latinum, licet forte non ad mentem Theocriti, sed ex vulgari vsu nostro. quem sequitur etiam Andr. Schott explicans:* Vbi nos alueris impera. *Illud verò κενεὰν ἀπομάξῃς Prouerbium, natum ait à folio arboris, quo percusso, experiebantur amantes, an amarentur.*

P. 594. v. id. Sed tu. l. fonte sororum.

P. 600. v. *attulerunt.* l. *Briareus centummanibus.*

P. 602. v. quid à se. l. (*Demadem*)

P. 631. v. ὃ μοι. l. φοβερὴ λύσις.

P. 632. v. ἀγροίκε. l. ῥήτωρ μή.

P. 636. v. ἡ γῆ. l. ἀδύνατα θυρᾶς.

* l. Pagina 641. *numeri Paginarum sunt vitiosi vsq; ad* P. 681. *quare dum aliquid quæres, hinc numerare incipe ordinem numerorum vsitatum sequendo, quem hic correctum habes.*

P. 642. v. *secundo.* l. vt tu censeas.

P. 643. v. πολλάκι. l. φόνον ἐξέλεσεν.

Ibidem v. Sæpe, l. percutiens, nolens.

P. 648. v. *vltimo.* l. ἐκ πίθε.

P. 655. v. 7. l. dum ad te perueniat.

P. 656. v. Precibus. l. linquar inultis.

P. 665. v. *vt eius.* l. *Matthæus Raderus.*

P. 667. v. ἀστραπὶ. l. ἀστραπή.

P. 674. v. Nomen familiæ. l. Cognomen gentis.

* P. 681. v. ἐνδύετε. l. *vel ad asinum.*

P. 694. v. *Dictum Quintil.* l. *Rhodigin. de homine, qui,* In cubiculo est nola. V. *Brodæi Miscellan. l. 3. c. 24.*

P. 700. v. 8. l. ἀθρεῖν. *Aristophanes.*

P. 714. v. 3. *initio.* πᾶντα l. ταῦτα.

P. 716. v. *captam. dele, quòd.*

P. 719. v. τυχεῖν. l. ἐν ἀδύνατον.

P. 747. v. *cupressus.* l. *sed sterilis &.*

P. 757. v. 7. l. *denotandum, vt infrà Horatius vsurpauit de Menio.* Pernicies &c.

Ib. v. καὶ τελώνην. *adde in fine, Aristophan.*

P. 772. v. Acheronta. l. ἡ φοινικὴ ἀπόνοια.

P. 787. v. οὐκ ἔστιν. l. λίαν ἐπειγομένην.

P. 796. v. *secundus.* l. *sic Homerus de illo.*

P. 818. *priori, vitiosè posito numero pro 816.* v. 7. l. Potentes sunt opes in reptando.

P. 818. *posteriori.* v. *asini. adde, nomen erat.*

P. 854. v. *Aristophanes.* l. *ad temperamentum vini.*

P. 900. v. ἱερόν. l. ἡ συμβουλία.

P. 908. v. *ad Pisas.* l. μῦς ἐν Πίσσῃ.

P. 915. v. 4. l. πωγωνοτροφοῦντες.

P. 931. v. αἰ τῶν. l. αἰτιῶν τ'.

P. 944. v. ἐπὶ τύρους. l. ἐπὶ θύραις.

P. 993. v. Festo. l. profesto egendum est.

P. 1046. v. *lio auocaret.* l. ἀεὶ μαστιγοῦσι. .i. Qui.

P. 1056. v. conuicietur, cedat. l. cædat.

P. 1081. v. κοδαλε. l. Codali chænix.

sic corriges.

P. 1088. v. 1. l. acta profers.
Ibidem. v. μεν ὦ. l. μέν' ὦ.

P. 1122. v. 5. l. Nos hac à scabie.

P. 1127. v. 3. l. τ̀ ςεβαζόμενον.

P. 1156. v. *est.)* l. *refert, quòd Legatum.*

P. 1162. v. γελ☉. l. γελως. υ. παν-ζοντας l. παιζοντας.

P. 1176. v. 1. l. κασπιωτικὸν.
Ibidē. v. 7. δλύκ☉ l. δλόκος. *Opinio. sed alius erit sensus prouerbij. s. Incerta sunt omnia.*

P. 1194. v. πολλὸι. l. διδασκάλων.

P. 1205. v. παρελκρεῖ. l. παρέλκρε.

P. 1207. v. ... ☉. l. ὄλβι☉.

P. 1212. v. quacunque. l. δοκεῖ μοι.

P. 1222. v. ὁ καλκγορκτέον. l. πλεονε... ήσεν.

P. 1231. v. Admittunt solos. l. soles.
Ibid. (vbi arbores. l. hyeme seruantur.)

P. 1253. v. 4. l. οἱ βασκαινόμενοι.

P. 1257. v. οἱ πολιορ. l. εἰς τ̀ ἄγρον.

P. 1260. v. ἐξ ὧν. l. κενοῖσιν.

P. 1284. v. καν μ. l. κάκιςος ὤν.

P. 1287. v. τὰ ὅπλα. l. γλώσσαις. & *su-prà mox.* l. γλώσσασπις.

P. 1301. v. *à fine* 3. l. ἀγελόγελως.

P. 1303. v. πειπνιςὴς. corrige δειπνιςὴς.

P. 1321. v. ἄριςα. l. ὡρολογέει.

Et hac quidem sunt huius libri errata correcta, qualia eg... aliis quoque operibus meis antè editis, primo nempe & secundo Thesauri Polonolatinograeci tomo, impressa addi curaui. quæ quia ab aliquibus exemplaribus abesse audio, monendos esse duxi talium lectores, ne illis vel sibi potiùs fidant, sed quæ correcta sunt habere curent, & subinde inspiciant, nisi errare facilè sponte & turpiter, præsertim in secundi tomi quantitatibus velint.

Orthographiam meam in Polonicis vocibus retinere quidem cupiebam, subinde tamen à vulgo scribentium abreptus sum. Scio quid Cochanouius, Ianusouius, Gornicius, & alij de hac re scripserint: Ego tamen sequor illos, qui ita scribendum censent, vt pronuntiamus. v. g. lucki/ sąsiecki/ świecki; Boski/ rzeski/ cieśki; rzatko/ precki/ kłótka/ *sera (nam* kłódka/ *doliolum, adsonat* d, *vt &* wadka *à* wedá/ *sed* watku *à* watek) Filozof/ księgá; przciaszezka/ *(non* przciązdzka) nienawiść/ *(non* nienawiźdź *licet à* nienawidze) śiść/ doyść *similiter, sic de aliis, in quibus, frustra (quod aliqui faciunt) ad origines & deriuationes obliquos, & cognatas voces confugias: quis enim è vulgo Polonorum, cui hac lingua scribimus, ista nouit? ego analogiam potiùs spectandam putarem, sed neque hæc cuiuis obuia est, nec cognitu adeò facilis. certior prima puto regula: De* e *subtiliori, vt in his,* czego/ wiele/ pewnie/ *&c. puncto notando, dixi in Præfatione primi tomi, quod hîc etiam quantùm per typos & operas licuit, seruari curaui. Vale & si plura corrigenda obseruabis, corrige & nobis non Lynceis ignosce.*

Laus DEO, B. MARIÆ VIRGINI, & Omnibus Sanctis.

CRACOVIAE,
In Officina Typographica Francisci Cæsarij,
ANNO DOMINI, 1632.

Cnapius Georgius R. P.

Adagia polono-latino-graeca

Cracoviae.

In officina typographica Francisci Caesarii

1632.

8°. 9 k. n. – 1388 str. – 2 k. n.

A-A3 – mmmmm – mmmmm3

Opr. skórk.

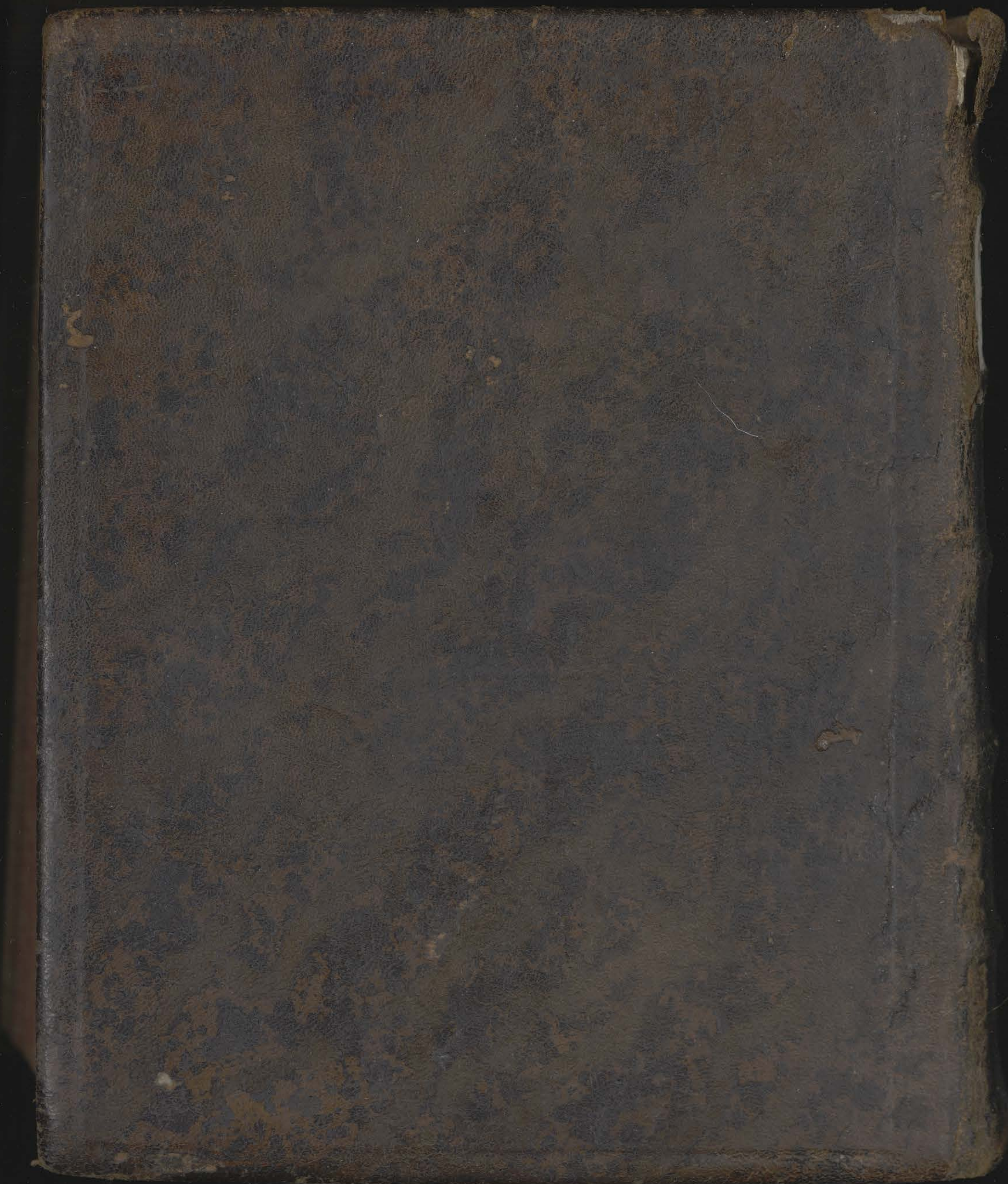
Cnapius Georgius R. P.

Adagia
Polono-latino-graecae

Cracoviae.
In officina typographica Francisci Caesarii
1632.

8º 9 k. n. — 1388 str. — 2 k. n.
A–A3 — mmmmm – Mmmmm3

Opr. skórk.

[illegible]ADAGIA.

[illegible]-[illegible]-Graeca.

[illegible]GREG. CNAPII S.I.